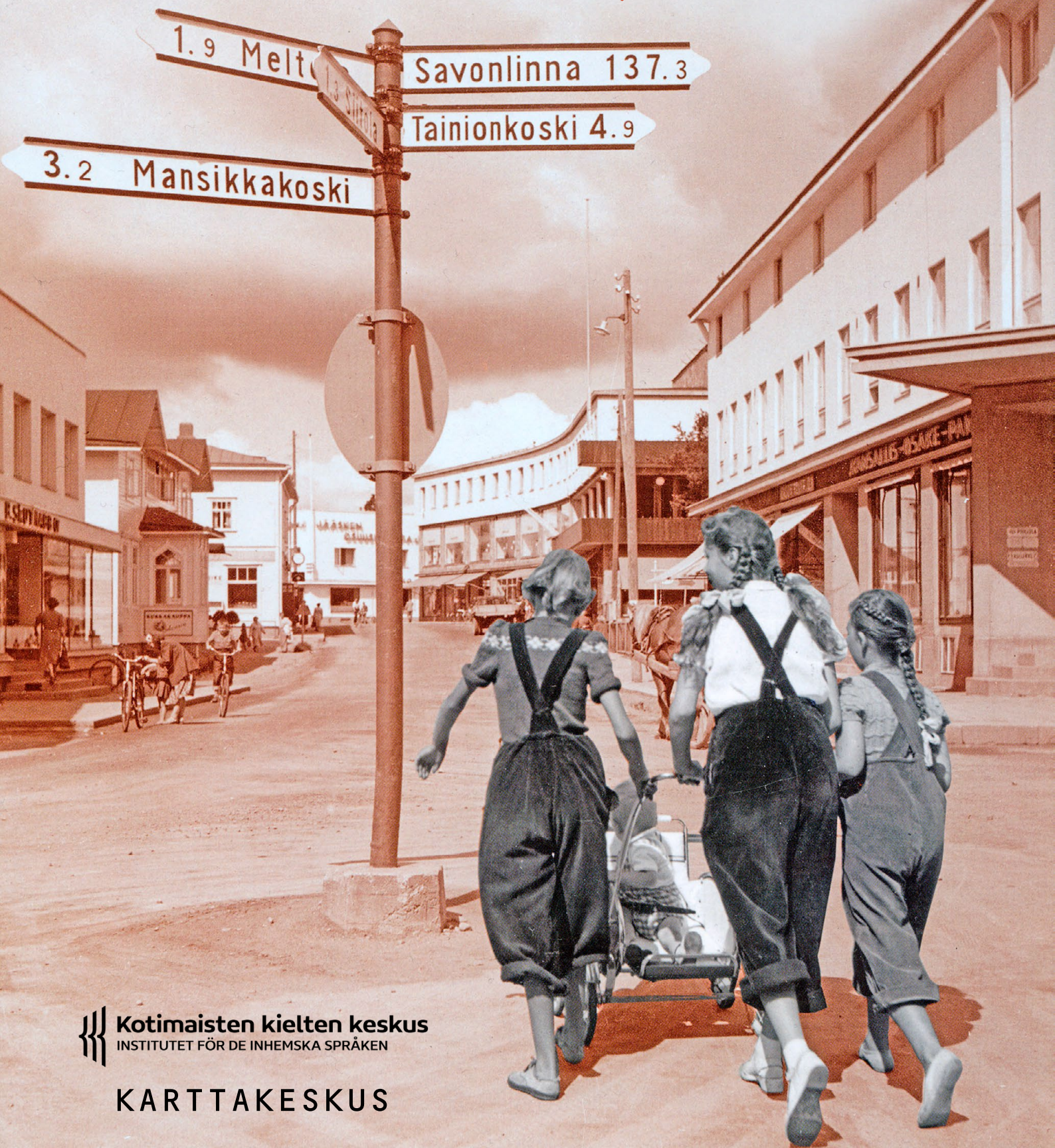

Suomalainen paikannimikirja

PDF-näköisjulkaisu

 Kotimaisten kielten keskus
INSTITUTET FÖR DE INHEMSKA SPRÅKEN

KARTTAKESKUS

Suomalainen paikannimikirja

PDF-näköisjulkaisu

Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 63.

PDF-näköisjulkaisu vuonna 2007 ilmestyneestä teoksesta *Suomalainen paikannimikirja* (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146. Karttakeskus. Helsinki 2007.). Kuvaton, pelkät tekstiosuudet sisältävä PDF-versio on julkaistu verkossa erikseen.

Näköisjulkaisun sisältö on vuonna 2007 julkaistun kirjan mukainen. Siksi myös kuntajako ja kunnanvaakunat ovat painetun teoksen ajankohdan mukaisia. Osa kuvista on kuitenkin jätetty pois tekijänoikeussyistä.

Päätoimittaja

Sirkka Paikkala

Toimitussihteeri

Eeva-Liisa Stenhammar

Muu toimitus

Pirjo Mikkonen
Ritva Liisa Pitkänen
Peter Slotte

Kustannustoimittaja, kuvatoimitus

Jussi Iltanen

Graafinen suunnittelu ja taitto

Paavo Liinaharja

Kansi

Taina Koivula-Immonen

Etukannen kuvat

Hulton/Getty Images / All Over Press (valokuva),
Postimuseo (postileima)

Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 63.

© Kotimaisten kielten keskus ja
Tapio Palvelut Oy / Karttakeskus, Helsinki 2019

Tekijänoikeuslain (404/61, muut. 897/80) ja
valokuvain (405/61, muut. 898/80) perusteella
tämän teoksen tekstiä, kuvia ja karttoja ei ole sallittua
osittainkaan jäljentää, tallentaa tai siirtää missään
muodossa tai millään menetelmällä ilman
tekijänoikeuden haltijan kirjallista lupaa.

Kirjoittajat

Kirsti Aapala (KA), *fil. maist., tutkija, Helsinki*
Ante Aikio (AA), *fil. maist., tutkija, Oulu*
Samuli Aikio (SA), *fil. tri (h.c.), tutkija, Utsjoki*
Terhi Ainiala (TA), *fil. tri, dosentti, erikoistutkija, Helsinki*
Marianne Blomqvist (MB), *fil. tri, emeritaprofessori, Tammisaari*
Aimo Hakkanen (AH), *fil. tri, emeritusprofessori, Turku*
Gunilla Harling-Kranck (GHK), *fil. tri, professori, Helsinki*
Jussi Iltanen (JI), *fil. maist., tietokirjatoimittaja, Helsinki*
Laila Lehikoinen (LL), *fil. tri, dosentti, Vantaa*
Kaija Mallat (KM), *fil. tri, nimistösuunnittelija, Kirkkonummi*
Tiina Manni-Lindqvist (TML), *fil. maist., tutkija, Hyvinkää*
Leila Mattfolk (LM), *fil. maist., tutkija, Helsinki*
Raija Miiikkulainen (RM), *fil. maist., tutkija, Vantaa*
Pirjo Mikkonen (PM), *fil. maist., tutkija, Helsinki*
Eeva Maria Närhi (EMN), *fil. maist., Helsinki*
Sirkka Paikkala (SP), *fil. tri, dosentti, erikoistutkija, Helsinki*
Marjatta Palander (MP), *fil. tri, professori, Joensuu*
Ritva Liisa Pitkänen (RLP), *fil. tri, dosentti, Helsinki*
Alpo Räisänen (AR), *fil. tri, emeritusprofessori, Joensuu*
Janne Saarikivi (JS), *fil. tri, tutkija, Helsinki*
Minna Salonen (MSa), *fil. maist., Helsinki*
Paula Sjöblom (PSj), *fil. tri, lehtori, Turku*
Kristian Slotte (KS), *fil. maist., Helsinki*
Peter Slotte (PS), *fil. tri, dosentti, erikoistutkija, Espoo*
Eeva-Liisa Stenhammar (ELS), *fil. maist., tutkija, Helsinki*
Helinä Uusitalo (HU), *fil. maist., tutkimussihteeri, Helsinki*
Toni Suutari (TS), *fil. maist., tutkija, Porvoo*
Sami Suviranta (SBS), *nimistöntutkija, Espoo*
Jouko Vahtola (JV), *fil. tri, professori, Oulu*
Matti Vilppula (MV), *fil. lis., Helsinki*

Kuvaluettelo kirjan lopussa.

URN:ISBN 978-952-5446-96-8 ISSN 2323-3370

Lukijalle

Tämä kirja on tehty vastaamaan niihin lukuihin paikannimikysymyksiin, joita Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on saanut vuosikymmenten mittaan yleisöltä niin puhelimitse, kirjeitse kuin arkistokäynneilläkin. Kiinnostus nimiin on näkynyt myös radion kieliohjelmissa, joissa toistamiseen kysytään, mitä nimet *Aavasaksa*, *Imatra*, *Jomala*, *Kallavesi*, *Suomi* ja monet muut tarkoittavat. Kartat, tienviitat ja tiedotusvälineet pitävät paikannimiä näkyvästi esillä ja saavat mielen askaroimaan, miten niin oudot kuin tutuntuntuisetkin nimet ovat oikein syntyneet.

Tavoitteenamme on ollut laatia Suomen keskeisimmistä ja tunnetuimmista paikannimistä luettava ja luotettava hakuteos, josta tarvitsijat – ennen kaikkea ns. suuri yleisö, mutta myös toimittajat, kielen ja nimistön ammattilaiset, opettajat ja opiskelijat – voivat etsiä tietoa nimien taustoista.

Ajatus ei ole uusi, sillä paikannimisanakirjan laatimista esitettiin jo 1800-luvulla. Silloin ponttimeina oli kansakunnan rakentaminen, ja suomen kielen sanastosta ja paikannimistöä toivottiin apua Suomen historian syvyyden osoittamiseen ja oman kielen kehittämiseen. Silloin kohteena olisivat olleet suomenkieliset paikannimet. Paikannimisanakirjan toimittaminen on ollut myöhemminkin useita kertoja esillä.

Nyt tuo unelma on toteutunut, joskin hieman muuntuneena. Mukana ovat suomen viralliset kielet: tässä teoksessa on nyky-Suomen keskeisten paikkojen suomen-, ruotsin- ja saamenkielisiä nimiä taustoineen. Monen nimen selitys on silti jäänyt avoimeksi. Kuten tutkimuksessa yleensä, ”lopullista totuutta” voi tuskin sanoa koskaan. Siksi toivomme, että tämä kirja puutteineenkin tarjoaisi virikepohjan jatkaa maamme paikannimistön selvittämistä entistä laajemmin ja syvemmin.

Aloitteen tämän kirjan kirjoittamiseksi teki Kotimaisten kielten tutkimuskeskukselle Karttakeskuksen johtaja SAKARI VIERTIÖ syksyllä 2004. Idean ottivat vastaan tutkimuskeskuksen johtaja PIRKKO NUOLIJÄRVI ja Kielitoimiston silloinen osastonjohtaja PIRJO HIIDENMAA, jotka katsoivat työn sopivan hyvin tutkimuskeskuksen ohjelmaan. Siitä käynnistyi yhteistyöhanke, jossa sisällön tuottamisen otti vastuulleen Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja

kirjan kustantamisen ja painoasuun saattamisen Karttakeskus. Karttakeskuksesta kirjan toimittajaksi tuli JUSSI ILTANEN, joka on osallistunut tiiviisti kirjan toteutukseen, täydentänyt kuntatietoja ja hankkinut nimiin sopivaa kuvitusta.

Tämän kirjan ovat aikaansaaneet 30 asiantuntevaa kirjoittajaa. Paneutuvana lukijana ja tukijana on toiminut nimistöntutkija SAULO KEPSU, joka on täydentänyt artikkeleita alkuperäisasiakirjoista poimimillaan nimiasuilla ja antanut monia vihjeitä nimien selityksiin. Osa artikkeleista laadittiin alun perin ruotsiksi; niitä ovat kääntäneet suomeksi PIRJO MIKKONEN, PIRKKO NUOLIJÄRVI, RITVA LIISA PITKÄNEN, EEVA-LIISA STENHAMMAR ja HELINÄ UUSITALO. Nimien jälkiosia koskevat levikkikartat on laatinut TONI SUUTARI. Atk-avusta on vastannut OUTI LEHTINEN. Kirjan loppuvaiheessa ovat toimitustyön eri vaiheissa avustaneet KAIJA MALLAT, TIINA MANNI-LINDQVIST, JARMO PAIKKALA, MINNA SALONEN, HELINÄ UUSITALO, JENNI VIINIKKA ja EERO VOUTILAINEN. Työn pohjaksi laadittujen maakunnittaisten nimiluetteloiden tarkistamiseen ja arviointiin ovat osallistuneet kirjoittajien lisäksi HEIKKI HURTTA, SAULO KEPSU, RITVA KORHONEN, ESKO KOIVUSALO, MAIJA LÄNSIMÄKI, RAIJA MOILANEN, RIITTA PALKKI, JORMA REKUNEN, ANNELI RÄIKKÄLÄ ja TUOMO TUOMI.

Suurimman työn ovat tehneet kuitenkin kirjoittajat. He ovat väsymättä koonneet yksiin kansiin sitä satoa, jota aiemmat nimistöntutkijat ovat aikaansaaneet, tuoneet uuden aineiston valossa uusia selityksiä entisten tilalle ja selvittäneet monia aiemmin selvittämättöminä pidettyjä nimiä.

Kiitämme sydämestämme kaikkia antaumuksellisesta uurastuksesta. Kiitämme myös yhteistyökumppanimme Karttakeskusta erinomaisesta yhteistyöstä, jossa pitkäaikaisesta haaveesta tehtiin konkreettisesti ja lähes yltyöpäisesti totta.

Helsingissä 11. syyskuuta 2007

Sirkka Paikkala

Eeva-Liisa Stenhammar

Pirjo Mikkonen

Ritva Liisa Pitkänen

Peter Slotte

Kirjan taustaa, raja- ja rakenne

Valtakunnallisen paikannimikirjan laatiminen on ollut viime vuosikymmeninä esillä epävirallisesti useaan kertaan, mutta jäänyt vaativuutensa, ajan puutteen ja kirjoittajien vähyden vuoksi odottamaan parempaa aikaa.

Idea on kuitenkin vanhempaa perua. Marraskuun 5. päivänä vuonna 1862 luettiin nimittäin Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa kielentutkija G. E. Eurénilta tullut kirje, jossa hän kertoi saaneensa ajatuksen suomalaisen paikannimisanakirjan tarpeellisuudesta. Hänen mukaansa sellaisesta kirjasta olisi hyötyä historian tutkimukselle, se poistaisi joistakin nimistä syntyneitä luuloja ja avaisi laajempia näköaloja nimien levikin tarkastelun avulla. Seuraavissa kokouksissa ilmeni, että sanakirja, jossa olisivat kaikki Suomessa esiintyvät suomalaista alkuperää olevat nimet, oli ollut pitkään keskusteluissa esillä, mutta käsitykset suunnitelmasta, laajuudesta ja hyödystä olivat jakautuneet. Sanakirjaa pidettiin liian suuritöisenä hankkeena.

Ehdotus sai jatkoa hieman supistuneessa muodossa vuonna 1896, jolloin E. N. Setälä esitti kolmiosaisen sanakirjaohjelman. Siihen kuuluivat kansankielen sanakirja, vanhan kirjakielen sanakirja ja nykyisen kirjakielen sanakirja. Näistä vanhemman kirjakielen sanakirjaan oli ”ensimmäinen poimittava kaikki ne nimet, jotka sisältävät etymologisesti ymmärrettäviä suomalaisia sanoja” ja etymologisesti selvittämättömistä nimistä olisi otettava mukaan äännehistoriallisesti huomattavat nimet.

Nyt käsillä olevassa kirjassa on kiinnitetty huomiota valtakunnallisuuteen: mukana on suomen-, ruotsin- ja saamenkielisiä nimiä. Tavoitteena on ollut laatia lukijoille luettava ja luotettava hakuteos Suomen keskeisimmistä ja tunnetuimmista paikannimistä, joista tarvitsijat voivat etsiä tietoa nimien taustoista.

Euroopassa on julkaistu lukuisia alueellisia tai koko maan kattavia paikannimikirjoja, joista suuri osa on tarkoitettu ns. tavalliselle yleisölle ja matkailijoille. Pohjoismaissa niitä on ilmestynyt Norjassa 1976 (*Norsk stadnamleksikon*), Tanskassa 1981–1983 (*Dansk Stednavneleksikon*) ja 1994 (*Stednavneord-bok*) ja Ruotsissa 2003 (*Svenskt ortnamnslexikon*). Vastaava paikannimikirja on suunnitteilla myös Virossa.

Tähän kirjaan sisältyy yli 4 700 hakusanaa viitehakusanat mukaan lukien. Varsinaisia nimiartikkeleita niistä on lähes 3 800, minkä lisäksi on käsitelty erikseen 93 mukaan otetuissa nimissä esiintyvää, paikan lajia ilmaisevaa jälkiosaa.

Nimien valinta on monivaiheisen seulonnan tulos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkiston kokoelmassa on Suomen alueelta yhteensä 2,3 miljoonaa suomen- ja saamenkielistä paikannimeä ja Svenska litteratursällskapet i Finlandin (SLS) kokoelmassa noin 370 000 ruotsinkielistä paikannimeä. Maanmittauslaitoksen peruskarttanimistön sisältävässä Paikannimirekisterissä nimiä on yli 800 000.

Tämä on perusaineisto, josta nimet on valittu kohteiden keskeisyyden tai muun tunnettuuden mukaan, ei harvinaisuuden tai yleisyyden perusteella. Keskeisyyden arvioinnissa on käytetty apuna erilaisia hakuteoksia, kulttuuri- ja luontokohteiden luetteloita, matkailukirjallisuutta ja karttoja, minkä lisäksi luettelo on täydennetty nimillä, joista on usein kysytty ja joiden on otaksuttu herättävän kiinnostusta. Vertailuaineistona on käytetty Maanmittauslaitoksen 1:100 000 kartan nimirekisteriä (200 000 nimeä), josta kohteiden keskeisyyttä punnittiin ni-

mien kirjasinkoon perusteella: alueellisesti laajat ja hallinnollisesti tärkeät nimet on kirjoitettu suuremmalla kuin pienempien kohteiden nimet.

Tältä pohjalta laadittiin maakunnittaiset ja kunnittaiset nimiluettelot, joissa kuntakohtaisten nimien määrä suhteutettiin pinta-alaan, asukaslukuun ja kielisuhteisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että tiheimmin asutusta Etelä-Suomesta asutusnimiä on enemmän kuin pohjoisempaa. Huomattavia luontokohteita taas on enemmän harvaanasutulta alueelta: Järvi-Suomesta, osasta Pohjois-Pohjanmaata ja Kainuuta. Lapista on mukana pienempienkin asumusten nimiä, sillä laajoilla selkosilla matka-alueille keskeisiä kiintopisteitä on teiden varrella vähemmän. Sen jälkeen nimilistojen tarkistamiseen osallistui vielä tutkijat, joilla oli tuntumaa tietyn alueen nimistöön.

Tällä tavalla koostetut, kirjaan valitut nimet tarkoittavat

- suurimpia maastokohteita: tuntureita, vaaroja ja muita huomattavia maankohoumia, suurimpia tai muuten huomattavia vedenkokoumia; jokia, koskia; suurimpia tai erämaa-alueita; merkittävimpiä luonnonsuojelualueita,
- asutuksia: kaupunkeja ja kuntia; kyliä, kaupunginosia ja kalmakuntia; kartanoita tai muuten tunnettuja yksittäisiä taloja,
- (kulttuuri)historiallisesti merkittäviä kohteita: taiteilijoiden syntymäkoteja, muinaismuistokohteita, taistelupaikkoja,
- huomattavia ja nimiltään kiinnostavia rakennettuja kohteita: kulttuurisesti merkittäviä rakennuksia, siltoja, teitä, matkailukohteita ja urheilukeskuksia.

Kaikki mukaan otetut nimet ovat nykyisen Suomen rajojen sisältä. Luovutetun Karjalan ja Petsamon alueet jouduttiin tässä vaiheessa rajaamaan pois. Suomalaista nimistöä on toki myös Norjassa ja Ruotsissa, mutta sitä on jo jossain määrin käsitelty näiden maiden paikannimikirjoissa.

Työn kuluessa käsiteltäviä nimiä lisättiin ja poistettiin. Kun osa kirjoittajista on ollut Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen työntekijöitä, osa ulkopuolisia tutkijoita eri yliopistoista tai muualta, työ on edennyt kunkin kirjoittajan oman aikataulun ja voimavarojen mukaan. Tämä näkyy kirjassa jonkin verran alueittaisissa määrissä, eikä kaikkia aiottuja nimiartikkeleita ajan tai kirjoittajan puuttuessa pystytty saamaan mukaan.

Kaikkiaan koottu luettelo sisälsi yli 8 000 nimeä, jotka luokiteltiin neljään ryhmään tärkeysasteensa mukaan. Lopullisesti mukaan otettiin kaikki kahden keskeisimmän ryhmän nimet, noin kolmannes kolmannesta ryhmästä ja joitakin neljännen ryhmän nimiä. Nimet pyrittiin valitsemaan siten, että niiden joukossa olisi erilaisten käyttäjäryhmien käyttämiä nimiä. Yksittäisten rakennusten nimet jätettiin lähes kokonaisuudessaan pois. Keskeisissä nimissä on paljon ns. läpinäkyviä nimiä, joiden sanastollinen sisältö ainakin näyttää selvältä: *Pihlajavesi*, *Kivijärvi*, *Isokylä*, *Heinävaara*, *Smedsby* jne. Tällaisista nimistä otettiin vain kunnannimet ja joidenkin taajamien nimiä.

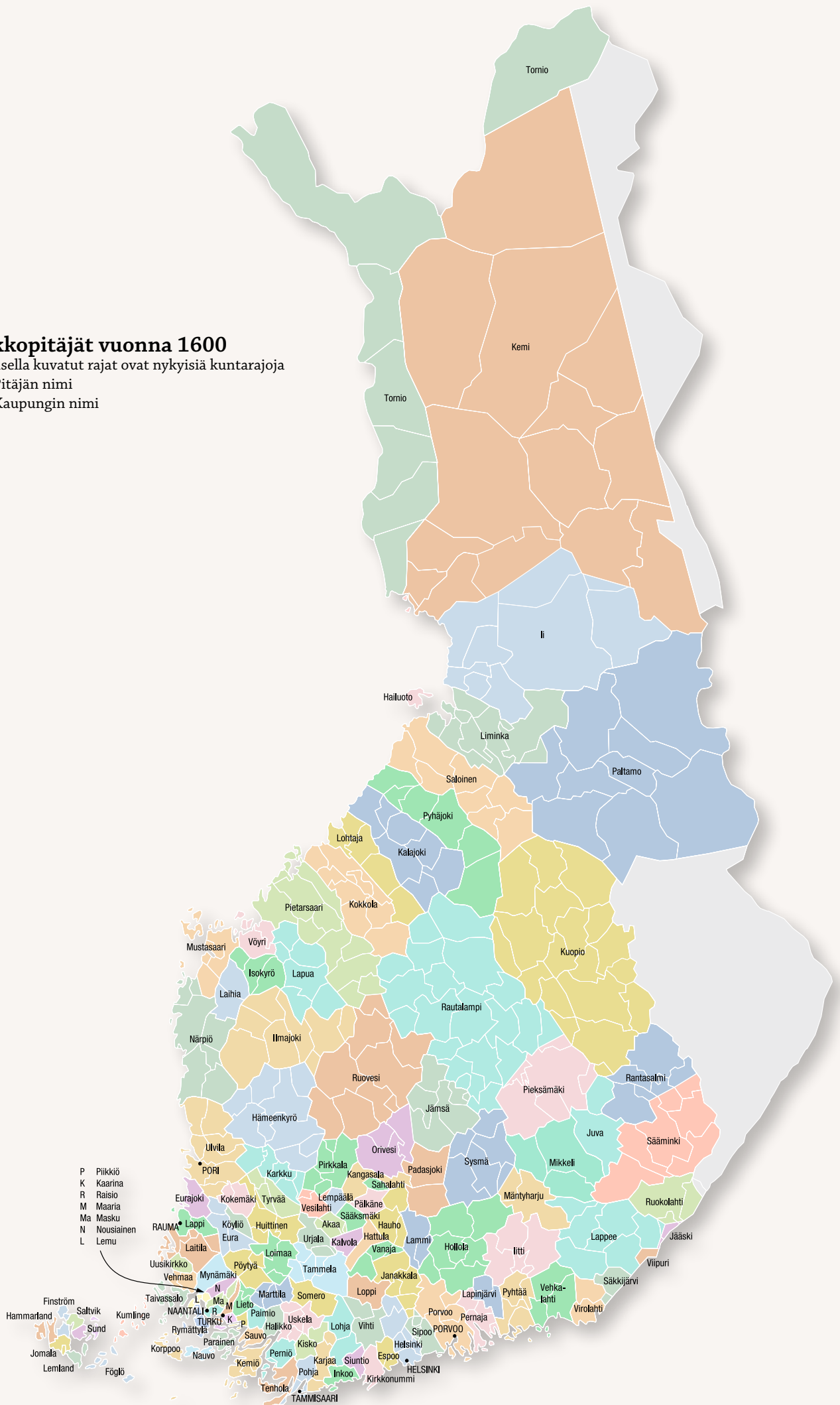
Viereinen sivu: puhuttaessa pitäjistä tarkoitetaan usein vanhoja kirkkopitäjiä, joista muodostuivat myöhemmin seurakunnat ja kunnat. 1600-luvulla Lounais-Suomen pitäjät vastasivat jo pitkälti nykypäivän kuntajakoa, mutta Itä- ja Pohjois-Suomessa pitäjät olivat jopa kokonaisen maakunnan laajuisia.

Kirkkopitäjät vuonna 1600

Valkoisella kuvatut rajat ovat nykyisiä kuntarajoja

Vöyri Pitäjän nimi

TURKU Kaupungin nimi

Tärkeimmät lähteet

Nimien selvittämisessä on nojaututtu aiempiin nimistöntutkimuksiin, painettuihin lähdejulkaisuihin, alkuperäisiin asiakirjoihin, sanakirjoihin, nimi- ja murrekokoelmiin ja eri-ikäisiin karttoihin.

Tietoja nimistä on poimittu Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkiston kokoelmista, joihin kielitieteellisen koulutuksen saaneet kerääjät, opiskelijat, opettajat ja tutkijat ovat koonneet nimiaineistoa 1800-luvun lopulta lähtien. Näissä keruissa on nimestä tallennettu mm. paikallinen murreasu ja kansan kertomat tiedot nimen taustasta. Kun arkiston nimet on järjestetty aakkosellisesti, nimiä ja niiden selityksiä on mahdollista verrata myös muilta alueilta kerättyihin vastaavanasuihin nimiin. Ruotsinkielisten paikannimien tiedot ovat tutkimuskeskuksen ruotsin kielen osaston kokoelmista, joihin sisältyvät mm. kopiot Svenska litteratursällskapetin paikannimikokoelmista. – Nimiarkistoa ei ole artikkeleissa aina erikseen merkitty lähteeksi, kuten ei perus- tai tiekarttojakaan.

Nimiin sisältyvän suomenkielisen murreosan selvittämisessä ja paikantamisessa on käytetty tutkimuskeskuksen suomen murteiden sana-arkiston yli kahdeksan miljoonan murrelipun kokoelmaa sekä tästä aineksesta toimitettua *Suomen murteiden sanakirjaa*, josta on ollut valmiina aakkosväli *a*-alkuisista sanoista pitkälle *k*-alkuisiin. Vanhempaa tietoa ovat tarjonneet varhaiset sanakirjat ja tutkimuskeskuksen vanhan kirjasuomen ja 1800-luvun digitaalinen aineisto. Monesti on jouduttu turvautumaan myös etymologisiin sanakirjoihin.

Aiempien nimistöselvitysten löytämisessä ovat apuna olleet Nimiarkiston tutkittujen nimien kortisto ja opiskelijoiden laati-
missa pro gradu -töissä käsiteltyjen nimien tietokanta, kielitieteellisen aikakauslehden Virittäjän hakemistot ja nimistöntutkimuskirjallisuuden nimihakemistot.

Monet tämän kirjan nimiselvitykset nojaavat aiemmin esitettyyn, muun muassa väitöskirjoihin eri ajoilta. Erityisen runsaasti viittauksia on professori Viljo Nissilän laajaan tuotantoon siitäkin huolimatta, että joitakin niistä on sittemmin tarkistettu. Ruotsinkielisten nimien osalta on professori Lars Huldénin teos *Finlandssvenska bebyggelsenamn* (2001) ollut tärkeä. Kelvollisia nimiselvityksiä tai ainakin tarpeellista taustaa nimien tulkinnan tueksi on löytynyt myös pitäjänhistorioista ja muista paikallis-historioista. Monissa pro gradu -tutkielmissa on tiettyä nimeä koskevia vanhoja asiakirja-asuja joskus pitkältikin aikaväliltä ja huolella tehtyjä nimiselvityksiä. Näiden lisäksi on käytetty monenlaisia tietokirjoja.

Nimeä ei voi tulkita ilman sen ikäämistä ja kantanimen paikan ja ympäristön määrittämistä. Vanhimpien nimiasujen hakemisessa ovat keskeisiä lähteitä muun muassa teossarjat *Finlands medeltidsurkunder* ja *Bidrag till Finlands historia*; apuna on käytetty myös Kansallisarkiston digitaalisia aineistoja kuten *Diplomatarium Fennicumia*, Suomen asutuksen yleisluetteloa, Seppo Suvannon Satakunnan aineistoa sekä painettuja maa- ja tuomiokirjoja, hopeavero- ja maantarkastusluettelaita ja Nimiarkiston asiakirjanimien poimintakokoelmia. Suomen Sukututkimusseuran HisKi-tietokanta on ollut avuksi seurakuntien kirkonkirjoissa (1600-luvun lopulta 1800-luvun puoliväliin) esiintyvän nimiaineksen osalta. Nuorempaa, mahdollisesti vasta 1800-luvulla syntynyttä tai esiintyvää suomenkielistä nimistöä on seurattu *Helsingin yliopiston sanomalehtikirjaston* avulla.

Paikan ja sen ympäristön tarkastelussa on käytetty lähinnä historiallisia karttoja sisältäviä painettuja karttajulkaisuja. Nyky-ympäristön, korkeuskäyrien, lähipaikannimien ja jopa nimien levikin selvittämiseen on tarjonnut apua Maanmittaus-

laitoksen verkkosivuilla oleva, peruskartta-aineiston sisältävä *Kansalaisen Karttapaikka*. Siihen liittyvä *Paikannimirekisteri* on mahdollistanut kirjaan otettujen levikkikarttojen teon.

Nimiartikkelin rakenne ja esitystapa

Nimet esitetään aakkosjärjestyksessä. Samoihin aakkosiin on sijoitettu myös paikan lajia ilmaisevista nimien jälkiosista kirjoitetut artikkelit. Niitä on laadittu sellaisista kirjan paikannimissä esiintyvistä jälkiosista, jotka saattavat olla monille lukijoille vieraita joko kielen takia (esim. ruotsin *träsk* 'järvi', saamen *duoddar* 'tunturi'), paikallisen murreosanaston (*luoma* 'joen sivuhaara) tai vain paikannimissä säilyneen muodon tai merkityksensä vuoksi, esim. *laksi* 'lahti', *salu* 'suuri metsäinen saari'.

Monilla nimillä on rinnakkaisasuja ja toisenkielisiä vastineita. Hakusanaksi on valittu peruskartassa esiintyvä, tarkistettu kieliasu. Murremuotoja esitetään yleensä silloin, kun niitä tarvitaan nimen sisällön avaamiseksi. Koska teos on suomenkielinen, on kaksikielisistä nimistä valittu suomenkielinen nimi hakusanaksi silloin, kun suomenkielinen nimi on käännös tai mukaelma toisenkielisestä nimestä. Esim. ruotsinkielinen *Borgbacken* selitetään *Linnanmäki*-artikkelissa, *Vasa Vaasa*-artikkelissa. Silloin kun nimet ovat erilähtöisiä, kummastakin nimestä on kirjoitettu oma artikkelinsa, esim. *Turku* ja *Åbo* käsitellään erikseen.

Nimiartikkelit noudattavat pääpiirteissään seuraavaa kaavaa:

1. Hakusanaksi valittu nimi lihavoituna ja nykyisen oikeinkirjoituksen mukaisessa asussa.
2. Paikan laji: kunta, kylä, saari tms.
3. Paikan sijainti kunnan ja maakunnan tarkkuudella.
4. Nimen vanhimpia asiakirja-asuja vuosilukuineen. Jos asiakirjamerkintöjä on tekstin sisällä, ne on kursivoitu ja merkitty tavallisesti sulkuihin.
5. Nimen selite: nimen historian pääkohdat, mm. alkuperäisen kohteen kuvaus; nimen kielellinen selitys eli nimeen todennäköisesti sisältyvät sanat ja nimet ja nimeämisperuste.
6. Mahdollinen nuoliviite toiseen artikkeliin, jossa on tietoa joko samankaltaisesta nimestä tai saman kohteen rinnakkaisesta nimestä.
7. Artikkelin kirjoittajan nimikirjaimet.
8. Artikkelin alla ovat käytetyt lähteet: kirjoittajan nimi, teoksen ilmestymisvuosi ja sivunumero.

Useat artikkelit sisältävät tietoa itse nimen kohteesta – varsinkin, jos se on kulttuurisesti, historiallisesti tai maantieteellisesti merkittävä. Kuntien nimiä koskevissa artikkeleissa on annettu yleensä myös tietoja kohteen hallintohistoriasta: milloin siitä on tullut kappeliseurakunta, itsenäinen seurakunta, hallintopitäjä, kunta, kaupunki jne.

Merkintätavat

Hakusana on kirjoitettu **lihavoituna**. *Kursiivilla* on merkitty artikkelissa esiintyvät muut nimet silloin, kun niitä käsitellään kielenaineiksena tai ne liittyvät kielellisesti käsiteltävänä olevaan nimeen. Myös sana-aineokset on kursivoitu, esim. sanat *laksi*, *salu* ja *sarva*.

Vanhat asiakirja-asut on kopioitu kirjaimittain, esim. *Kandoi-
jerffuij 1558* Kannonkoskella Keski-Suomessa. Nykyisen oikeinkirjoituksen mukaan nimi kirjoitettaisiin *Kantojärvi*. Normaalistettuna vanha nimimuoto on tässä kirjassa yleensä silloin, kun se on poimittu suoraan jostakin aluehistoriasta kuten pitäjänhistoriasta, jossa alkuperäistä nimitystä ei ole mainittu eikä lähdeä ole ollut helppo jäljittää.

Nuoli → viittaa artikkeliin, josta löytyy nimeä tai paikkaa koskevia tietoja tai jossa on nimen sisältöä selvittävää vertailuainesta. Esim. merkintä **Lahtis** → *Lahti* ilmaisee, että nimeä ja paikkaa koskevat tiedot löytyvät artikkelista *Lahti*.

Aaltoviiva ~ osoittaa, että mainitut sanat tai nimet ovat rinnakkaisasuja, esim. *Raadelma ~ Raadelmaa*.

Puolilainausmerkeillä osoitetaan sanan, joskus myös nimen merkityssisältö, esim. *saló* 'suuri, metsäinen saari' ja *Fiskars* 'kallastajan talo'.

Lainausmerkeillä ilmaistaan nimen sanasanainen käännös, joka ei kuitenkaan ole käytössä todellisena nimenä, esim. *Gåsgrundet* "Hanhikari". Lainausmerkkejä on joskus käytetty myös ilmaisemaan epävirallista, alkuperäisen nimen toiskielistä kansanomaista muotoa, esim. "Pitsusköngäs" < *Bihčosgorži*.

Nimen alussa oleva tähtimerkki * osoittaa, että kyseessä on vanhaan, oletettuun asuun palautettu nimi- tai sanamuoto.

Nuolenkätki < tai > osoittaa, että muoto on kehittynyt toisesta, esim. *Juka* > *Juankoski*.

Saamenkielisistä nimistä on esitetty kolmen eri saamelaiskielen muotoa: saP = pohjoissaame, saI = inarinsaame ja saKo = koltansaame. Saamenkieliset nimet on aakkostettu suomen kielen aakkosten mukaan. Nimet on kirjoitettu nykyisen oikeinkirjoituksen mukaan käyttäen saamen kieliin vakiinnutettuja kirjainmerkkejä.

Sijaintikunta on ilmoitettu vuoden 2008 tilanteen mukaisesti. Lisäksi on mainittu sijaintikunta vuodesta 2009 lähtien, mikäli kuntaliitos on päätetty kyseisten kuntien kunnanvaltuustoissa kirjan toimituksen päättymiseen (syyskuu 2007) mennessä. Länsi-Turunmaalla sijaitsevien Paraisten, Nauvon, Korppoon, Houtskararin ja Iniön muodostaman uuden kaupungin nimi oli lopullisesti päättämättä kirjan toimituksen päättyessä. Maalaiskuntien nimissä on käytetty pisteellisiä lyhenteitä *mlk*. (*maalaiskunta*) ja *lk*. (*landkommun*).

Paikannimien etymologisesta tutkimuksesta Suomessa

Vaikka tämä kirja on tehty melko lyhyessä ajassa, se ei ole syntynyt tyhjistä. Sen perustana on aiempien sukupolvien työ: aineistojen kokoaminen, nimien tutkiminen ja vuosikymmentien mittaan kehittyneet menetelmät ja näkemykset.

Nimissä on säilynyt suomalaisten, suomenruotsalaisten ja saamelaisten historiaa pidemmältä jaksolta kuin kulttuurin muissa saavutuksissa. Toisaalta suuri osa paikannimistämme on uusia, kuten esimerkiksi kaavanimet, ja nimikerrostumamme eurooppalaisesti katsoen nuoria. Suomen nuorimmat paikannimet ovat huomattavasti nuorempia kuin suomalainen nimistöntutkimus ja sen päävirtaus etymologinen tutkimus eli nimien alkuperän selvittäminen. Nimien etymologinen selvittäminen on ollut muunkin nimistöntutkimuksen selkäranka.

Ajan mittaan etymologinen tutkimus on tuottanut lukuisille nimille useita selityksiä. Tämänkin kirjan artikkeleissa kerrotaan eri tutkijoiden näkemyksiä samoista nimistä. Vaihtoehtoisia selityksiä on tutkimuskirjallisuudessa enemmänkin. Kun selityksiä on useita, niistä loppujen lopuksi vain yksi voi olla oikea, eikä sekään välttämättä löydy. Silti niitä on esitettävä silläkin uhalla tai juuri siksi, että ne joutuvat kritiikin kohteeksi. Ilman ensimmäistä avautusta ei ole mahdollista saavuttaa edes jollain todennäköisyydellä oikeaa selitystä.

Paikannimien keruu alkaa

Suomessa on osoitettu nimistöä kohtaan tieteellistä kiinnostusta jo 1600-luvulta lähtien. Ajan hengen mukaisesti tulokset olivat alkuun kansallisia ja mielikuvituksellisia, kuten voi todeta esim. MICHAEL WEXIONIUS-GYLDENSTOLPEN, DANIEL JUSLENIUKSEN ja vielä CHRISTFRID GANANDERINKIN teoksista.

Laajempi kiinnostus paikannimiin syntyi 1800-luvulla, kun kansallisromantiikan vaikutuksesta havahduttiin huomaamaan nimien merkitys kielen ja historian tutkimuksen apukeinona. Suuntaus oli lähtöisin Keski-Euroopasta, jossa saksalaisen kirjailijan ja filosofin J. G. von Herderin (1744–1803) innoittamana alettiin tallettaa kansankieltä ja kerätä perimätietoa, kansanrunoutta ja kansansatuja.

Kielen- ja historiantutkija ANDERS JOHAN SJÖGREN esitti vuonna 1828 sen nimistöntutkimukselle uutta suuntaa antavan ajatuksen, että monet henkilön- ja paikannimet ovat häviämässä ja että ne on yritettävä pelastaa. Vuonna 1847 D. E. D. EUROPAEUS kehotti Suomestar-lehdessä keräämään paikannimistöä, ja 1870-luvulla laadittiin jo keruuohjelmia. Tieteelliset seurat alkoivat kiinnostua nimien keräyttämistä 1800-luvun lopulla. Ruotsinkielisellä puolella keruun ja tutkimuksen otti tehtäväkseen 1885 perustettu Svenska litteratursällskapet (SLS), mutta Svenska landsmålsföreningen oli keräyttänyt nimiä jo 1870-luvulla. Valtaosa paikannimikeruista on kuitenkin tehty systemaattisin ohjein 1960- ja 1970-luvulla, jolloin keruuseen osallistui kymmenittäin opiskelijoita ja tutkijoita joka vuosi.

Samoihin aikoihin kiinnitettiin huomiota nimien vanhojen asiakirja-asujen kokoamiseen. Professori HUGO PIPPINGIN (1864–1944) aloitteesta Svenska litteratursällskapet i Finland päätti kerätä ja julkaista niitä koskevia koosteita. 1920-luvulla julkaistiin GRETA HAUSENIN toimittamat teokset Uudenmaan ja Ahvenanmaan asiakirjanimistöä 1500-luvulta. Viime vuosina Savon 1500- ja 1600-luvun asiakirjanimistöä on koonnut julkaisuiksi TIMO ALANEN.

Näillä toimin nimistöntutkimuksen perusaineistot Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa ovat kasvaneet: Nimiarkistossa on nykyään noin 2,3 miljoonaa nimilippua Suomen suomen- ja saamenkielisiä paikannimiä (joista saamenkielisiä n. 12 000) sekä suomalais-, saamelais-, karjalais- ja vepsäläisalueiden paikannimiä Suomen ulkopuolelta noin 392 000 nimilippua. Ruotsinkielisiä paikannimiä on noin 370 000 nimen verran. Asiakirjanimistöä on koottu 625 000 nimilippua.

Nimistöntutkimus käynnistyy

Vaikka aineistot olivat alkuun sirpaleisia ja monet lähteet työläitä käyttää, puutetta korvasivat monipuolinen kielen- ja kielentuntemus ja pienen piirin tiiviit kontaktit. 1800-luvun loppuun ja 1900-luvun alun paikannimitutkimuksen pioneereilla A. O. FREUDENTHALILLA (1836–1911), HEIKKI OJANSUULLA (1873–1923), T. E. KARSTENILLA (1870–1942), RALF SAXÉNILLA

LA (1868–1932) ja VÄINÖ SOLSTRANDILLA (1882–1940) ei ollut nykyisen kaltaista vertailuaineistoa käytettävissä, mikä on vaikuttanut heidän tuloksiinsa, mutta silti heidän töillään on yhä annettavaa. Heidän tutkimuksensa rajautuivat tietyille alueille: Saxénin tutkimukset kohdistuivat ruotsinkielisen asutuksen historiaan ja vesistönimien ja Karstenin Pohjanmaan asutus- ja luontoonimiin. Ajanjaksoa 1890-luvun lopulta vuoteen 1920 on sanottu vilkkautensa vuoksi paikannimistöntutkimuksen ensimmäiseksi kultakaudeksi Suomessa.

Väitöskirjatasoista tutkimusta paikannimien taustoista on tehty 1930-luvulta lähtien, jolloin ilmestyi VILJO NISSILÄN *Vuoksen paikannimistö I*. Seuraavalla vuosikymmenellä valmistui ARVO LOPMEREN (Meren) teos *Vanhan Vehmaan kihlakunnan pitäjien ja kylien nimet*. Sittemmin Suomen ensimmäisenä nimistöntutkimuksen professorina toiminut Viljo Nissilä oli sekä ahkera nimistön kerääjä että tuottelias nimistöntutkija, jonka julkaisuihin viitataan tässäkin teoksessa lukuisia kertoja. Vuonna 1935 ilmestyi IVAR WESTMANIN laaja tutkimus *Nyländska önammn* uusmaalaisista saartennimistä.

Sotavuodet 1939–1945 vaikuttivat hiljentävästi nimistöntutkimukseen. Ne kuitenkin veivät mennessään kielikiistat, ja kieliryhmien välinen yhteistyö varsinkin kielikontaktialueilla sai alkunsa. 1950–1970-luvut olivat tuotteliasta aikaa suomenruotsalaisen paikannimistön selvittämisessä; tutkimuksiaan julkaisivat muun muassa ÅKE GRANLUND, LARS HULDÉN, AIRI KARTANO, PETER SLOTTE, CARL-ERIC THORS ja RITVA VALTAVUO-PFEIFER. Tuolloin tutkimus alkoi suuntautua jo nimityyppien ja paikannimisysteemien kuvaamiseen sekä nimien lainautumiseen kaksikielisillä alueilla. Suomen Akatemian tuella perustettiin hanke, jossa vuosina 1973–1975 tutkittiin rannikon kieliraja-alueen paikannimistöä. Hankkeen vetäjinä toimivat EERO KIVINIEMI ja KURT ZILLIACUS, jonka monet saaristonimistöä käsittelevät julkaisut pääsivät tuolloin hyvään vauhtiin. Zilliacus oli jo tuonut uusia tuulia nimistöntutkimuksen teori-

aan ja nimien taustan selvittämiseen tutkimuksessaan Houtskarinnin paikannimistöstä (1966).

Suomenkielisellä taholla ilmestyi 1971 Eero Kiviniemen väitöskirja Suomen partisiippinimistöä ja samalla vuosikymmenellä hänen teoksensa *Väärät vedet*, tutkimus mallien vaikutuksesta ”vääriä” muotoa” ilmaisevien järven- ja lammennimien antamiseen. Viljo Nissilä tutki etenkin Karjalan nimistöä ja kirjoitti nimistä myös moniin kotiseutujulkaisuihin ja pitäjänhistorioihin. Edelleen paljon käytetty on hänen kokoava julkaisunsa *Suomen Karjalan nimistö*, joka julkaistiin 1975.

Nimien muoto-opillinen tutkimus mahdollistui vasta nimistönkeruun katettua suurimman osan Suomea, kerättyjen aineistojen järjestämisen ja aakkostamisen tultua päätökseen sekä peruskarttojen valmistuttua. Siihen asti oli mielekästä pyytää aluemonografoissa. Nykytutkijoiden etuna ovat laajojen nimikokoelmien lisäksi myös kartastohaut, elektroniset nimiluetelot, vanhojen karttojen ja asiakirjojen hyvä saatavuus sekä erinomaiset murrekeruut ja monipuoliset sanakirjat. Nykytutkijoilla on käytettävissään myös aiempien sukupolvien työn tulokset – työtä ei tarvitse aloittaa tyhjästä.

Systemaattinen paikannimien keruu ja nimistöntutkimuksen professuurin perustaminen (1969) takasivat nimistöntutkijoiden paremman kouluttamisen, minkä vuoksi 1970-luvulta alkaen on kasvanut useampia tutkijoita ja valmistunut huomattava määrä artikkeleita ja opinnäytetöitä paikannimistä. Sen sijaan suomenkielisiä kirjoja paikannimistä on suhteellisen vähän. Suomalaisen paikannimistön tutkimuksen toinen kultakausi osui 1960–1980-luvuille.

1980-luvulla ilmestyi useita paikannimiväitöskirjoja. SAULO KEPSU käsiteli Kymenlaakson kylännimiä ottaen huomioon myös asutushistoriallisen näkökulman, JOUKO VAHTOLA puolestaan Tornionjokilaakson asutushistoriaa käyttäen apunaan

Kolmiloukko

kolmiloukko: kolmiloukolle

Taivalkoski, kirkonkylä
(353406:53:73:3)

- 1) Lampi, joka sijaitsee aivan Oulu-Kuusamo -maantien varressa. Lammen vesi on aivan pohjaan asti näkyvää erittäin kirkasta. Lammessa on paljon hetteitä ja sen vesi on kylmää läpi kesän. Lammesta käytetään myös nimeä Kolmiloukonlampi, katso tätä.
- 2) Kolmiloukon leirintäalueen kansanomainen nimitys. Katso tätä. Kolmiloukko-nimitys on tullut siitä, että lammessa on kolme kulmaa, loukkoa. **Taivalkoski**

Sinikka Rahikainen

loukko = lahti

1980

Kolvananuro

kolovana? ?uro: -ssa
Eno, Enon kylä (1: 5CD)

Pitkä kalliorotko pitkein Kontiolahden ja Enon rajaa. Enon puolella, Kolvanan talosta n. 700 m länteen, alkuaan sen talon maata. Lähitöällä käytetään usein lyhyttä muotoa uro, mutta kolovana?uro on käytetympi, sillä paikka on melko tunnettu nähtävyyksi. Uuro on mahd. = uurto, sillä vanhoissa kirkonkirjoissa on Uuronvaaran tilan nimenä Uuronparras.

Eno

Kaarina Saarivuori

1972

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkistossa on Suomesta noin 2,3 miljoonaa nimilippua; lippuihin on kirjattu tietoa mm. paikan sijainnista ja luonteesta sekä nimen ääntämisestä.

paikannimien levikkitietoja. RITVA LIISA PITKÄNEN selvitti Turunmaan saariston lainanimistöä koskevassa tutkimuksessaan nimien sisällön lisäksi rakennemalleja, joiden avulla ruotsin kieleen lainattu suomenkielinen nimistö voidaan tunnistaa. LAILA LEHIKOISEN tutkimuskohteena oli Kirvun talonnimisysteemi Karjalankannakselta.

PIRJO MIKKOSEN ja SIRKKA PAIKKALAN sukunimikirja sisältää runsaasti myös paikannimien, erityisesti asutusnimien selvityksiä. Sen ensimmäinen laitos ilmestyi 1984, jolloin se sisältyi Suomen kielen sanakirjojen 6. osaan eli *Suomalaiseen nimikirjaan*, ja toistaiseksi viimeinen laitos vuonna 2000 nimellä *Sukunimet*.

1980-luvulla käynnistynyt ruotsinkielisen paikannimistön tutkimushanke *Finlands svenska ortnamn* tuotti sarjan julkaisuja, joihin kuuluvat KURT ZILLIACUKSEN *Skärgårdsnamn* 1989, GUNILLA HARLING-KRANCKIN väitöskirja Suomen ruotsinkielisistä viljelysnimistä, niiden tyypeistä ja alueellisista nimitysryhmistä 1990, RITVA-VALTAVUO-PFEIFERIN tutkimus maastonimistä 1998 ja Kurt Zilliacuksen ja MICHAELA ÖRNMARIN ruotsinkielisten paikannimien nimenosia koskeva sanasto *Namnledslexikon* 1999. – AINO NAERTIN tutkimuksessa (1995) kielikontaktien vaikutuksesta paikannimistöön oli aineistona Nauvon nimistöä, jonka tausta on samalla huolellisesti dokumentoitu.

2000-luvun alussa on ilmestynyt runsaasti uusia väitöskirjoja, joissa käsitellään myös nimien sisältöä. Vuonna 2004 ilmestyi TIMO ALASEN tutkimus Someron ja Tammelan vanhimmas-ta asutusnimistöistä ja 2005 RITVA TOROPAISEN työ Oulun paikannimistä kaupungin alkuajoilta 1900-luvulle. JANNE SAARIKIVI on puolestaan jäljittänyt väitöskirjaansa (2006) Venäjällä Pinegan ja Arkangelin alueen paikannimistöissä säilyneitä varhaisia suomalais-ugrilaisia aineksia, mikä tarjoaa kiinnostavaa vertailupohjaa myös Suomen vanhan nimistön selvittämiseen. KAIJA MALLAT on nostanut 'naista' merkitsevien sanojen esiintymistä Suomen paikannimissä koskevassa tutkimuksessaan

(2007) esiin myös aiemmin vähälle huomiolle jääneet mytologiset nimet.

Muita, ns. suurelle yleisölle tarkoitettuja nimistön taustaa ja sisältöä valottavia teoksia ovat esimerkiksi KURT ZILLIACUKSEN monet saaristonimistöä koskevat tutkimukset teoksissa *Finska skären* 1990 ja *Skärgårds-Esbo* 1997 (suomeksi yhdessä RITVA LIISA PITKÄSEN kanssa sen suomenkielisessä painoksessa *Saaristo-Espoo* 1996) sekä hänen nimistöntutkimuksen periaatteita kokoava teoksensa *Forska i namn* 2002, LARS HULDÉNIN teos *Finlandssvenska bybyggelsenamn* 2001, SIRKKA PAIKKALAN *Järvi-Espoo* 1992, ALPO RÄISÄSEN *Nimet mieltä kiehtovat* 2003 ja SAULO KEPSUN *Uuteen maahan* 2005. Niistä löytyy vastauksia siihen, ”mitä nimet tarkoittavat” mutta myös siihen, millä perusteella päätelmät ovat syntyneet. Tilastollista yleiskuvaa suomenkielisen paikannimistön sanastoaineiksista ja erilajisten paikkojen nimeämisestä tarjoaa EERO KIVINIEMEN teos *Perustietoa paikannimistä* vuodelta 1990.

Varsinaisten nimistötieteellisten teosten ja artikkeleiden lisäksi on ilmestynyt runsaasti sellaista muuta kielitieteellistä ja muiden alojen tutkimusta, josta on suurta apua myös nimistöntutkimukselle. Näitä tutkimuksia on tämänkin kirjan kirjallisuusluettelossa.

Edellä kerrotusta voi havaita, että alueellisesti kattavimmin on tutkittu ruotsinkielistä ja kieliraja-alueen nimistöä. Suomenkieliseltä alueelta perusteellisia selvityksiä ovat saaneet osakseen myös Kainuu, Kymenlaakso, Lounais-Häme, Oulu ja luovutettu Karjala. Sen sijaan suuri osa satakuntalais-hämäläistä aluetta, Keski-Suomi, Savo ja paljolti Suomen Karjalakin, suomenkielinen Pohjanmaa ja Lappi odottavat kattavia selvityksiä. Näidenkin alueiden nimistöä on toki jossain määrin käsitelty, muun muassa opinnäytetöissä ja pitäjänhistorioissa. Tämä paikannimikirja pyrkii osaltaan täyttämään olemassa olevia aukkoja.

Sirkka Paikkala

Karttojen ja liikenteen paikannimet

Paikannimet ovat olleet yksi karttojen tärkeimmistä elementeistä jo historian ensimmäisistä kartoista lähtien. Useimmiten kohteet ja reitit paikannetaan kartoilta juuri paikannimien avulla. Nimien merkitys kasvoi etenkin 1800-luvun loppupuolella, kun liikenneolot parantuivat ja myös tavallinen kansa alkoi matkustaa kotiympäristönsä ulkopuolelle.

Asemat ja tienristeykset saavat nimensä

Suomen ensimmäinen rautatie Helsingistä Hämeenlinnaan avattiin liikenteelle 1862, ja seuraavien vuosikymmenten aikana rataverkko ulottui jo Vaasaan, Ouluun, Kuopioon, Joensuuun ja Pietariin saakka. Ratojen varrelle perustettiin asemia, pysäkkejä, laitureita ja seisakkeita, joiden nimet kirjoitettiin niin karttoihin kuin asemarakennusten kilpiinkin. Junien kohtauspaikkoja ja höyryvetureiden veden- ja puunotto-paikkoja avattiin myös syrjäseuduille, jonne muodostui uusia asemakylä. Asema ja sitä kautta koko asemakylä saattoi saada nimensä vaikkapa läheisen järven tai mäen mukaan, kuten Riihimäellä ja Kontiomäessä. Toisinaan asema nimettiin kylän mukaan, vaikka kyläkeskus sijaitsi kaukana radasta. Lopulta nimi tarkoittikin ensisijaisesti juuri asemanseutua eikä van-

Paikannimillä on tärkeä merkitys, jotta posti löytää perille. Postitoimipaikkojen nimet näkyvät myös postileimoissa.

haa kyläkeskusta. Näin kävi esimerkiksi Hyvinkäällä ja Kouvolassa.

Maailmansotien välisenä aikana maantieliikenne alkoi kehittyä ja ensimmäiset tiekartat julkaistiin. Maantieliikenne oli aluksi enimmäkseen paikallista – maanteitse kuljettiin yleensä lähimmälle rautatieasemalle, josta matka jatkui junan kyydissä kauemmas. Jokaiselle maantien risteykselle annettiin nimi, joka kirjoitettiin maastoon soikeaan nimitauluun ja karttaan punaisella tekstillä. Liikenteen paikallisuudesta kertoo se, että tienviitoissa kerrottiin yleensä etäisyydet lähimpiin risteuksiin, ei yleensä sen kauemmas. Risteyskiä syntyi myös kylien takamaille, ja siellä maasto- ja vesistönimet päätyivät usein risteysten nimiksi ja tätä kautta tiekarttoihin ja viittoihin.

Ennen rautateiden tuloa postia kuljetettiin muutamaa postitietä pitkin kaupunkeihin. Rautateiden tuloa posti levisi myös maaseudulle, kun asemille avattiin postitoimistoja. Autoliikenteen yleistyttyä postitoimistoja saatiin vähitellen koko maahan. Kun rautatieasemia ja postitoimistoja syntyi enemmän, niille tuli samoja nimiä. Samannimisiä asemia tai postitoimistoja ei kuitenkaan voinut olla useita, joten sekaannusten välttämiseksi tilanne piti ratkaista jollain tavalla. Esimerkiksi Liperin Taipaleelle perustettu asema sai nimekseen *Viinijärvi*, koska Pohjois-Savossa oli jo *Taipaleen* asema. Jyväskylän maalaiskunnan *Haapakoski* puolestaan nimettiin *Vaajakoskeksi*, kun Etelä-Savossa oli jo *Haapakoski*-niminen asema.

Peruskarttojen nimistä

Sotien jälkeen karttojen paikannimistöön kiinnitettiin aiempaa enemmän huomiota. Vuosina 1947–77 laadittiin koko maan kattava peruskartasto mittakaavassa 1:20 000. Etenkin syrjäseuduilla kartoitus oli huomattavasti tarkempaa kuin aiemmin; paikoitellen ennestään tarkin kartta oli mittakaavassa 1:400 000. Peruskarttatyössä tarvittiin myös huomattava määrä karttanimiä. Karttoja laatineet topografit haastattelivat paikallista väestöä maastotöiden yhteydessä ja keräsivät haastatteluain pääosan karttanimistä. Kunkin nimen oikean muodon ja sijainnin varmistamiseksi pyrittiin sama tieto saamaan usealta henkilöltä.

Laajamittaisemmin on suullista nimiperinnettä kerätty ja tallennettu kielitieteilijöiden ja historiantutkijoiden aloitteesta jo 1800-luvulta alkaen. Nimien tallennusta ja arkistointia hoitamaan asetettiin vuonna 1915 Tieteellisten seurojen paikannimitoimikunta. Toimikunta laati paikannimien keruuhjeiston, joka pääpiirteissään on voimassa edelleen. Tavoitteeksi asetettiin järjestelmällinen kaikkien paikannimien tallennus Suomessa ja Suomeen rajoittuvilla suomenkielisillä alueilla. Keruun tulokset ovat säilytteillä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkeistossa.

Peruskarttatuotannon alusta alkaen ovat nimistöntutkijat tarkistaneet karttojen nimistöä. Tarkistustyö vakinaistui vuonna 1959. Työn aloitti Sanakirjasäätiön nimistöjaos ja ruotsinkielisten nimien osalta Svenska litteratursällskapet i Finland. Nykyisin nimistöasiantuntemusta edustavat ja tarkistustyötä jatkavat Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimistöhuoltojaos ja ruotsin kielen osasto. Saamenkielisten nimien huollosta vastaa tutkimuskeskuksen saamen kielen tutkija. Tarkistajien tehtävänä on mm. nimien yleiskielistäminen; myös paikallista murreväriä pyritään säilyttämään mahdollisuuksien mukaan, jotta seudun asukkaat tuntevat nimet omikseen. Tarkistuksessa korjataan tarvittaessa nimien oikeinkirjoitus. Virheet nimissä tai nimien sijoituksessa korjataan. Nimiä voidaan myös lisätä karttaan. Nimistöntarkistuksen tärkeimpänä apuneuvona ovat Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen paikannimi-

Suunnistus
Orienteering

Paikkakunta
Ort

Risteuksen nimi
Väggorsningens namn

Valtatie
Huvudväg

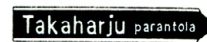
Kantatie
Stamväg

Muu maantie
Annans landsväg

Kunnan- ja kylätie
Kommunal- och byväg

Yksityistie
Privatväg

Paikannimet näkyvät maastossa esimerkiksi tienviitoissa. Valkeapohjaiset viitat ja soikeat risteyskilvet olivat käytössä vielä 1960-luvulla.

kistojen 1800-luvulta asti kertyneet paikannimikokoelmat.

Maastossa kerätyn paikannimistön lisäksi peruskartassa on myös virallista nimistöä, kuten kuntien, maarekisterikylien, tilojen ja rautatieliikennepaikkojen nimiä. Maarekisterikylien nimet on merkitty punaisella värillä ja paikallisesti käytetyt asutusnimet mustalla. Näiden nimien oikeinkirjoituksessa saattaa olla eroja, koska maarekisterikylien nimet on kirjoitettu maarekisteriin merkityssä muodossa mutta asutusnimet siinä muodossa, missä niitä paikallisesti käytetään.

Tiekartat ja tienviitat

Peruskarttojen laatimisen yhteydessä syntyi aluksi noin 750 000 nimeä sisältävä, koko maan kattava karttanimistö. Kun tiekartat uusittiin 1960-luvulla, myös karttojen nimistö muuttui melkoisesti. Uusi nimistö laadittiin käyttäen apuna mm. peruskarttoja, ja siitä lähtien tienviittojen nimet eivät ole enää pohjautuneet tienristeysten nimiin kuten aiemmin. Risteysten nimet katosivat myös maastosta, kun vanhat soikeat risteyskilvet poistettiin ja uudet siniset tienviitat pystytettiin teiden varsille. Uu- sissa viitoissa ei enää opastettu lähimpiin risteuksiin vaan keskeisille paikkakunnille.

Vaikka tiekarttojen ja tienviittojen uudistamisesta on jo 40 vuotta, ja useimmat viitat on vaihdettu tämän jälkeenkin sekä karttanimistö oikoluettu ja uusittu moneen kertaan, on jäänteitä vanhasta yhä jäljellä. Esimerkiksi paikallisteiden tienviitoissa näkyy edelleen pienten kyläkuntien ja talojen nimiä vain sillä perusteella, että ne sijaitsevat seuraavassa tienristeyksessä. Tiekartoissa puolestaan saattaa näkyä pienen talon nimi vain siksi, että talo sijaitsee tienristeyksessä tai tien päässä. Tienviittoja ja karttoja uusitaan koko ajan vastaamaan paremmin nykyisiä tarpeita. Toisinaan 1930-luvulta saakka viitassa ollut nimi saattaa kuitenkin olla vakiintunut niin, että se säilytetään edelleen niin viitoissa kuin kartoissakin.

Jussi Iltanen ja Tiina Manni-Lindqvist

Peruskartan nimet Aabrahaminkarilta Öövedenkankaalle

Nimien määrä

Suomessa on aikojen kuluessa ollut käytössä miljoonia paikannimiä. Tarkkaa määrää on vaikea laskea, sillä nimiä syntyy ja kuolee kaiken aikaa. Paikannimiä on kerätty vanhastaan maanmittauksen ja kartanteon yhteydessä. Tieteellistä tutkimusta ja käytännön nimistönhuoltoa varten koottujen nimikokoelmien historia juontaa juurensa jo yli sadan vuoden takaa. Nimikoelmat ovat säilytteillä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkistossa, jonne on kertynyt noin kaksi ja puoli miljoonaa kentällä paikallisia asukkaita haastatellen muistiin merkittyä suomen- ja saamenkielistä paikannimeä. Lisäksi arkistossa on noin 370 000 ruotsinkielistä paikannimeä.

Läheskään kaikkia käytössä ja arkiston kokoelmissa olevia paikannimiä ei merkitä karttoihin, eivätkä ne kaikkien kansalaisten käyttöön tarkoitettuihin karttoihin kuulukaan. Nimikokoelmissa on esimerkiksi paljon erilaisten vähäisten maasto-kohteiden nimiä, jotka ovat usein hyvinkin pienen piirin käytössä. Vuonna 2007 peruskartoissa on 807 107 nimeä. Niistä suomenkielisiä on 722 055, ruotsinkielisiä 74 820, pohjoissaamenkielisiä 5 821, inarinsaamenkielisiä 4 258 ja koltansaamenkielisiä 153. Todellinen paikannimien yhteismäärä Suomessa lienee ainakin kolme miljoonaa. Nimiarkiston kokoelmista saadaan kuin peruskartoista puuttuu eräs nykyisin merkittävä ja yleisessä käytössä oleva nimiryhmä: suurin osa kaava-alueiden virallisista osoitenumista. Tämä nimistö kasvaa jatkuvasti, kun taas luonnonmaastojen nimistö on vähenemään päin.

Nimitiheys

Nimitiheydellä tarkoitetaan paikannimien määrää tietyn suuruisella alueella, tavallisesti neliökilometrillä. Peruskartoissa on suomen-, ruotsin- ja saamenkielisiä nimiä merialueet mukaan lukien keskimäärin 2,06 nimeä neliökilometrillä. Suomenkielisten nimien tiheys on 1,85 nimeä. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria. Tiheimmin suomenkielisiä karttanimiä on Etelä-Karjalassa (keskimäärin 4,09 paikannimeä neliökilometrillä), Pirkanmaalla (3,30), Etelä-Savossa (3,31), Pohjois-Savossa (3,23), Kanta-Hämeessä (3,18), Päijät-Hämeessä (3,13) ja Keski-Suomessa (3,01). Myös Satakunnan ja Varsinais-Suomen nimitiheys on samaa luokkaa, jos laskuista jätetään pois merialueet. Vähiten suomenkielisiä karttanimiä on luonnollisesti ruotsinkielisellä Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla sekä Uudenmaan kaksikielisillä alueilla. Lapissa paikannimiä on ylipäätään harvakseltaan, sillä harvaan asutut ja maaston piirteiltä ”väljät” seudut on nimetty toisin kuin etelämmässä. Myös nimetyt kohteet ovat laajoja: samaa aapaa, kairaa tai muuta maastoa saattaa riittää kilometrikaupalla. Lapissa on keskimäärin 0,69 suomenkielistä karttanimeä neliökilometrillä.

Nimien yleisyys

Peruskarttojen 722 055 suomenkielisestä paikannimestä 192 276 eli neljännes on uniikkeja. Tämä tarkoittaa sitä, että toista täsmälleen samanasuista nimeä ei ainakaan kartoissa ole. Luonnonpaikkojen – maastojen ja vesistöjen – nimistä uniikkeja on runsas kolmannes mutta kulttuurinimistä eli muun muas-

sa asutusnimistä vain reilu kymmenesosa. Varsinkin asutusnimissä näkyy nimeämismallien vaikutus: samat nimet esiintyvät usein satoja ja jopa tuhansia kertoja. Kartoissa maastonimiä on 328 162, vesistönimiä 136 608 ja kulttuurinimiä 257 285. Erialaisten suomenkielisten nimiasujen yhteismäärä on 253 725, eli yksi nimiasu on käytössä keskimäärin 2,85 kertaa. Esiintyvyyden vaihteluväli on kuitenkin suuri, yhdestä esiintymiskerrasta pitkälti yli kahteen tuhanteen.

Peruskartassa kaksikymmentä yleisintä nimeä ovat *Koivula* (2 215 esiintymää), *Mäkelä* (2 189), *Peltola* (1 816), *Rantala* (1 785), *Ahola* (1 533), *Kuusela* (1 443), *Rajala* (1 363), *Mäntylä* (1 337), *Lehtola* (1 216), *Niemelä* (1 206), *Hakala* (1 143), *Heikkilä* (1 129), *Ojala* (1 063), *Mattila* (1 027), *Uusitalo* (972), *Rauhala* (969), *Anttila* (935), *Jokela* (929), *Koivumäki* (900) ja *Harjula* (880). Yleisimmät nimet ovat etupäässä talojen nimiä, mutta joskus myös kylien ja kulmakuntien sekä satunnaisesti muidenkin paikkojen nimiä.

Luontoonimistä yleisin on *Isosuo*. Se esiintyy peruskartoissa 722 paikan nimenä, joista soita on kuutisensataa sekä peltoja tai niittyjä (kuivattuja soita) reilut sata. Maanmittauksen ja kartanteon ohessa muuntotyypisten luonnonpaikkojen nimiksi on tulkittu vajaat 30 nimeä. Lisäksi *Isosuo* on kartoissa parinkymmenen talon tai kyläkunnan nimenä. Ruotsinkielisissä nimissä yleisin on *Stormossen*, joita on 223. Muita yleisiä soiden nimiä ovat *Suurisuo*, *Sammalsuo* ja *Pitkäsuu*. Niittyjen ja peltojen yleisimmät nimet ovat osin samoja, ovathan pelot usein suosta raihattuja, kuten *Isosuo* ja *Suurisuo*, tai samankaltaisia, kuten länsimurteinen *Isoniittu* sekä itämurteiset *Isoniitty* ja *Pitkäniitty*.

Metsäalueiden karttanimistä yleisimmät ovat *Palokangas* ja *Hirsikangas*, kumpiakin on satamäärin. Edelliset ovat saaneet nimensä metsäpalojen ja jälkimmäiset puuston käytön mukaan. Kohoumienkin nimissä on usein viitattu paloihin tai palovartiointiin; yleisin karttanimi on *Palomäki* ja usein esiintyvät myös *Palovaara* ja *Palokallio*. Muita taaajaan esiintyviä kohoumien nimiä ovat *Myllymäki*, *Isomäki*, *Kivimäki*, *Hautakangas*, *Pitkämäki*, *Rajamäki* ja *Multamäki*.

Yleisimmät niemien karttanimet ovat *Pitkäniemi*, *Kiviniemi*, *Kallioniemi* ja *Mustaniemi*, joissa nimeämisperusteena on ollut paikan muoto tai maaperä. Myös saarten karttanimien alkuosa liittyy usein maaperään tai kokoon, kuten yleisimmässä nimissä *Kalliosaari* ja *Isosaari*, mutta myös sijaintiin, eläinten laiduntamiseen tai puustoon, kuten seuraavaksi yleisimmässä nimissä *Selkäsaari*, *Lammassaari* ja *Koivusaari*.

Peruskartan yleisimmät lammennimet ovat *Mustalampi*, *Ahvenlampi*, *Haukilampi*, *Likolampi*, *Paskolampi* ja *Kuikkalampi* sekä yleisimmät järvennimet *Saarijärvi*, *Pitkäjärvi*, *Kivijärvi*, *Valkeinen* ja *Syväjärvi*. Melko tavallisia ovat myös esimerkiksi *Kalaton* ja *Nimetönlampi*. Vesien yleisimmät nimet kuvastavat mm. vesien väriä, kalakantaa, muuta eläimistöä tai esimerkiksi käyttöä peltavien liotukseen. Lahtien nimissä toistuvat samat alkuosat kuin lampien ja järvien nimissä. Yleisimmät ovat *Mustalahti*, *Pitkälähti*, *Levälahti*, *Syvälähti*, *Saunalahti*, *Likolahti* ja *Kylmälahti*.

Entisaikojen vesimyllykulttuuri näkyy virtaavien vesien nimissä, joista yleisimmät ovat *Myllyjoja* ja *Myllypuro*. Myös *Myllyjokia* on paljon. Muita yleisiä nimiä ovat *Väljijoki*, *Kivipuro*, *Kivioja*, *Kylmäpuro* ja *Mustapuro*. Yleisin kosken nimikin on *Myllykoski*, seuraavana on *Pitkäkoski*.

Karttanimien rakenne

Paikannimissä on usein paikan lajia osoittava jälkiosa, esimerkiksi *-nummi*, *-suo*, *-järvi*, *-luoma* tai *-saari*. Maastosana voi esiintyä nimenä myös yksin, mutta tällöin on usein kyse asutuksesta, joka on saanut nimensä luonnonpaikan mukaan, esimerkiksi Alahärmässä toinen *Luoma*-nimisestä taloista (Pohjanmaalla *luoma*-sana merkitsee ojaa) sijaitsee *Hollinluoman* ja toinen *Pömpelinluoman* varrella. Kartoissa on paljon luonnonpaikan nimeä näyttäviä asutusnimiä, esimerkiksi *Kiviniemi*, *Jokiranta* ja *Syvälahti*, jotka voivat talojen niminä perustua vastaavaan luonnonpaikan nimeen tai olla varta vasten talonnimiksi annettuja.

Monet karttanimet ovat edellisten kaltaista kaksisanaista perustyyppiä pitempiä. Osaan nimistä sisältyy lähipaikan nimi, esimerkiksi *Taipaleenjärvi* on *Taipaleen* kylässä sijaitseva järvi ja *Kuusiluodonperä* *Kuusiluodossa* sijaitseva lahti. Varsinkin Pohjois-Suomen kartoissa on laajoja, toisiinsa liittyvien nimen rypäitä, joiden jäsenet saavat olla hyvinkin monisanaisia ja pitkiä: Simossa on *Mustakumpu*, jonka lähellä sijaitsevat *Mustankummunaapa*, *Mustankummunaho* sekä *Alimmainen*, *Keskimmäinen* ja *Ylimmäinen Mustankummunlampi*. Alimmasta lammesta etelään virtaavan puron nimi on puolestaan *Mustankummunlamminoja*. Osa toisiinsa liittyvistä nimistä on samanlajisten lähipaikkojen nimiä, joihin on lisätty erottava alkuosa, kuten saarenimissä *Iso-Kolkka* ja *Vähä-Kolkka* sekä kylännimissä *Etelä-Vartsala* ja *Pohjois-Vartsala*. Joskus tällaisetkin nimet ovat varsin pitkiä, esimerkiksi *Keskimmäinen Mustankummunlampi*.

Kaikissa nimissä ei ole paikan lajia osoittavaa jälkiosaa. Tällainen on muun muassa Kokkolan kaupunginosan nimi *Ykspihlaja* ja saarenimi *Ykspihlainen* Porissa. Kumpikin on alun perin annettu nimeksi saarelle, jossa on kasvanut yksi pihlaja. Eräät jälkiosat, kuten *-pää* ja *-perä*, osoittavat pikemmin sijaintia toiseen paikkaan verrattuna kuin paikan lajia. Esimerkiksi *Järvenpää*-nimiset talot sijaitsevat järven päässä ja *Suonperät* suon takana. Tunturinnimen *Kiilopää* tyyppisissä pohjoisen Suomen paikannimissä *-pää* kyllä merkitsee selvästi 'kohoumaa', mutta nimi ei ole alun perin suomenkielinen vaan käännös saamenkielisestä nimestä.

Koska paikkoja on monesti nimetty olemassa olevan nimistön mallien mukaan, eri nimien ja nimityyppien levikki on usein alueellisesti painottunut ja joskus hyvinkin suppea. Nimettävälle paikalle on annettu kenties sellainen nimi, joka on tuttu jostakin vähän kauempaa, tai muodostettu tunnettua nimeä tai sen edustamaa nimityyppiä vastaava uudennos. Esimerkiksi *-kulma* on yleinen kyläkuntien nimien jälkiosa nimenomaan Lounais-Suomessa, missä on muun muassa lukuisia *Metsäkulmia* ja *Rantakulmia*.

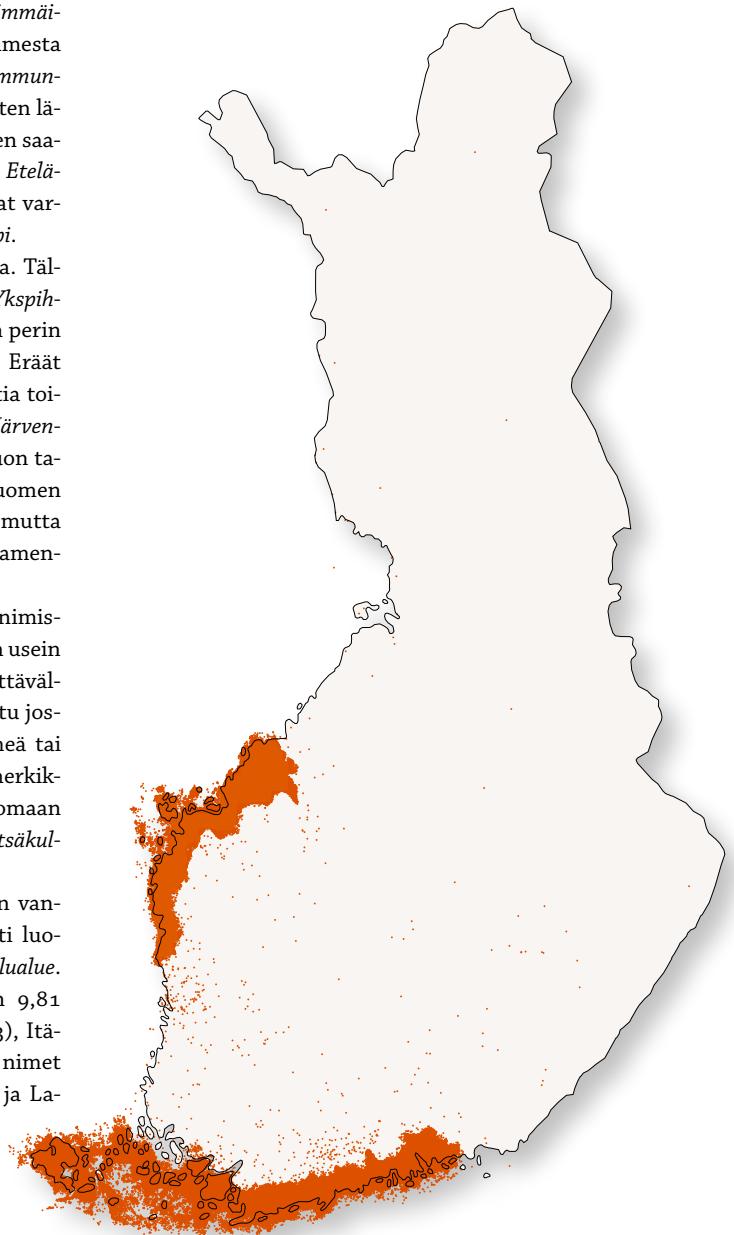
Karttanimien pituus vaihtelee suuresti. Lyhin nimi on vanha pohjoispohjalainen kunnannimi *Ii* ja pisin virallisesti luotu uudisnimi *Iso-Palosen ja Maariansärkkien luonnonsuojelualue*. Peruskarttojen suomenkielisten nimien keskipituus on 9,81 merkkiä. Lyhimpiä nimet ovat Varsinais-Suomessa (8,93), Itä-Uudellamaalla (9,09) ja Uudellamaalla (9,17). Pisimmät nimet ovat *Etelä-Savossa* (10,02), *Keski-Pohjanmaalla* (10,56) ja *Lapissa* (10,92). Ruotsinkielisten nimien keskipituus on suunnilleen sama kuin suomenkielisten, mutta saamenkieliset karttanimet ovat selvästi pidempiä, keskimäärin 12–13 merkkiä.

Kaksikielisten seutujen nimet

Rannikoiden ruotsinkielisillä alueilla paikannimet ovat luonnollisesti ruotsinkielisiä. Niistä vain muutamalla prosentil-

la, vajaalla 2 800 nimellä on kartoissa suomenkielinen vastine. Kaksikielisillä seuduilla asukkaat ovat yleensä vanhastaan käyttäneet kustakin paikasta vain yhtä nimeä. Esimerkiksi Porvoossa ruotsinkielinen saarenimi *Kräkö* on ollut sekä suomen- että ruotsinkielisten käytössä samoin kuin suomenkielinen tiennimi *Piimätie*. Vain keskeisimmillä paikoilla on ollut nimi kahdella kielellä. Toisinaan on käytössä käännösnimi, mutta useammin kuitenkin äänteellinen mukaelma, jollainen on myös kaupunginimi *Porvoo* (< ruotsin *Borgå*). Osa ruotsinkieliseen nimitykseen kuuluvista paikannimistä on lainamukaelmia ikivanhoista suomenkielisistä nimistä, jotka olivat käytössä, kun ruotsalaisasutus keskiajalla levisi Suomen rannikoille. Näissä nimissä on säilynyt suomen kielen vanhoja piirteitä. Esimerkiksi monien ruotsinkielisten paikannimien, kuten *Köklax* (*Kauklahti*) Espoossa ja *Lielax* (*Lielähti*) Paraisilla, jälkiosa *lax* palautuu suomen *lahti*-sanasta vanhaan muotoon *laksi*.

Erityisesti 1970-luvun lopulla ruotsinkielisten alueiden kylien ja muiden virallisten ruotsinkielisten nimien rinnalle luotiin suo-

Suomen ruotsinkieliset nimet painottuvat rannikkoalueelle Kotkan ja Kokkolan välille. Nimiä esiintyy kuitenkin myös suomenkielisillä alueilla sisämaassa.

menkielisiä nimiä. Esimerkiksi Espoon *Gumböle* sai suomenkielisen vastineen *Kumppyöli*, joka ei kuitenkaan vakiintunut käyttöön ja josta sittemmin luovuttiin. Nykyään nimistösuunnittelun periaatteena on se, että vanhaa alkuperäistä nimistöä käytetään myös toisessa kielessä mahdollisimman paljon sellaisenaan, ilman keinotekoista kääntämistä ja mukailua. Tämän periaatteen mukaisia ovat monet kaksikielisten seutujen teiden nimet, joita 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa annettiin, kun haja-asutusalueiden osoitejärjestelmä uusittiin, esimerkiksi Porvoossa luotiin nimivastineet *Gäddragintie* ja *Koskenniittyvägen*.

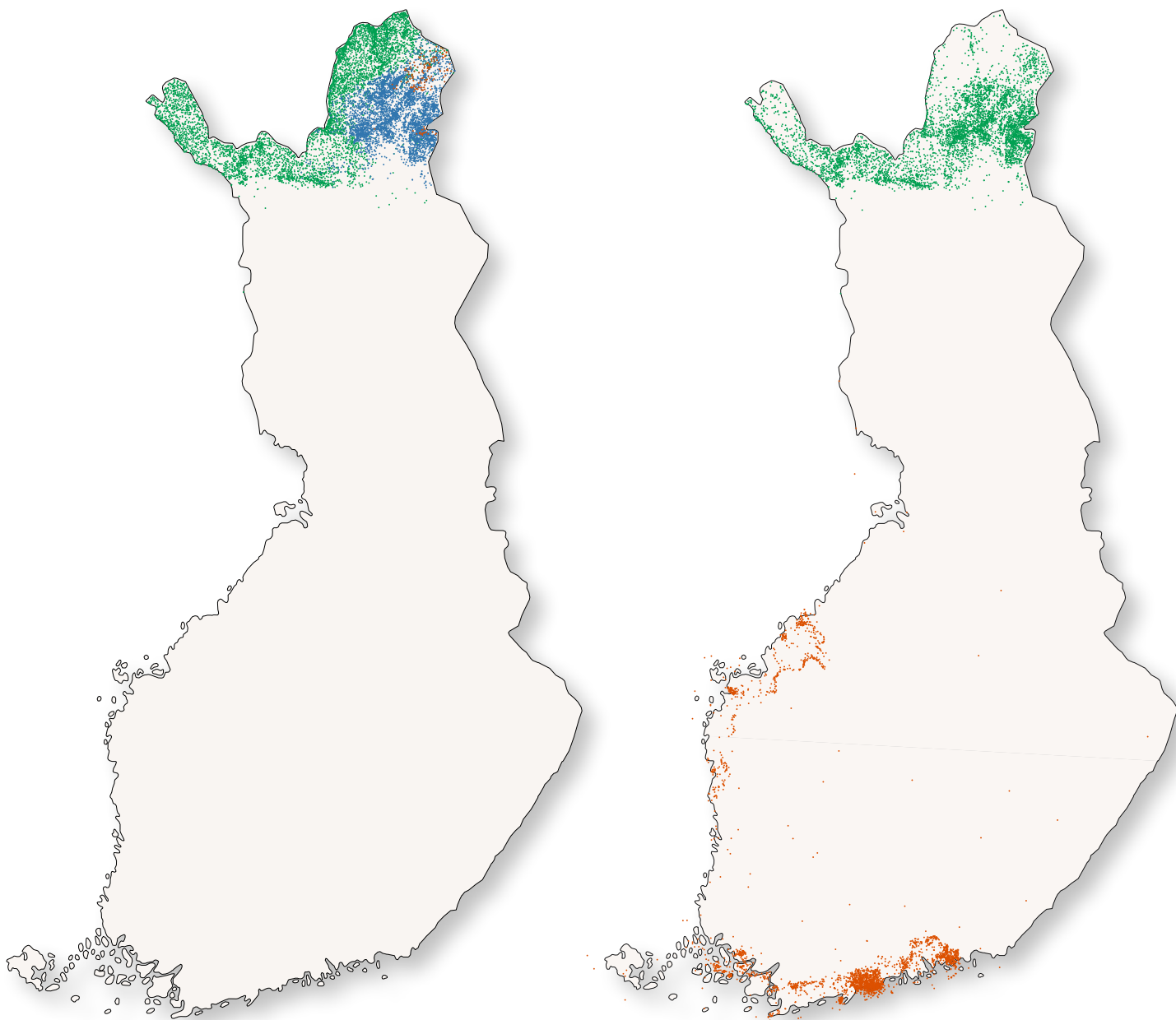
Oheiseen karttaan on merkitty ne ruotsinkieliset nimet, joilla on suomenkielinen vastine. Kartasta näkyy, kuinka ruotsinkielinen Pohjanmaan rannikko ja Ahvenanmaa ovat säilyneet nimistöltään laajalti yksikielisinä. Pohjanmaan peruskartoissa kieliraja erottuu varsin selvästi. Samoin karttanimien perusteella on pääteltävissä Pohjanmaan suurimpien kaupunkien, kuten Vaasan, Pietarsaaren ja Kokkolan, ympäristön kaksikielisyminen. Etelärannikolla kaksikielistä nimistöä on enem-

män, varsinkin pääkaupunkiseudulla ja ruotsinkielisen alueen itärajalla Pyhtään seudulla.

Kaksikielisten rannikoiden lisäksi pohjoisin Suomi on monikielistä aluetta. Pelkästään saamenkielisiä nimiä on lähinnä Enontekiön huipulla ja Utsjoella. Hyvin monella saamenkielillä nimellä on kartoissa suomenkielinen vastine. Käsivarren ja Ylä-Lapin suomenkielisestä paikannimistöstä suuri osa on käännöksiä tai mukaelmia saamenkielisistä nimistä. Usein nimen alkuosa on mukaelma ja loppuosa käännös, kuten nimessä *Sevettijärvi* (< inarinsaamen *Čevetjávri*).

Vain yksi nimi on kartoissa viidellä kielellä, nimittäin *Inari*, joka on ruotsiksi *Enare*, pohjoissaameksi *Anár*, inarinsaameksi *Aanaar* ja koltansaameksi *Aanar*. Paikkoja, joilla on nimi neljällä kielellä, on enemmän. Yksi niistä on *Jänispää*, jonka nimi on pohjoissaameksi *Njoammeloáivi*, inarinsaameksi *Njuámmiluáivi* ja koltansaameksi *Njuá'mmelvuei'vv*.

Toni Suutari

Suomen saamenkieliset nimet sijaitsevat pohjoisimmassa Suomessa. Kartassa on kuvattu vihreällä pohjoissaamen, sinisellä inarinsaamen ja punaisella koltansaamen nimet.

Kartassa on kuvattu punaisella paikat, joilla on sekä suomen- että ruotsinkielinen nimi; paikat sijoittuvat usein kielirajalle tai suuriin kaupunkikeihin. Vihreällä on kuvattu paikat, joilla on sekä suomen- että saamenkielinen nimi.

Aakenustunturi tunturi Kittilässä Lapissa. Samaan nimijoukkoon kuuluvat myös *Aakenusvaara*, *-joki* ja *-järvi*. *Acki(n)oxensu* 1695, *Akinoxensu* 1739, joennimi *Akenus* 1820–1840. – Nimi on varmasti saamelaisperäinen. Norjan puolella Kautokeinos-tavataa Kaarasjoen lisäjoen nimenä *Áhkkanas* (*Akenæs-jok* 1745), ja samaan nimipeseeseen kuuluvat myös vaara *Áhkkanasvárri* ja järvennimi *Áhkkanasjärvi*. *Aakenus-* luultavasti heijastaa tätä saamelaista nimielementtiä, ja samasta juontuvat myös *Aakenusjoki* ja *Aakenusjärvi*. Sanana *áhkkanas* on kuitenkin tuntematon, eikä sen merkityksestä ole tietoa. Kyseessä saattaa olla käytöstä kadonnut johdos sanasta *áhkka*, jota on käytetty saamelaisena jumalan nimenä (→ *Akku*). – AA ja SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 78; Hyvärinen, Heikki J. 1979: liitesivut 41–42; Korpjaako-Labba, Kaisa 2000: 48–49; Schnitler, Peter 1985: 28.

Aanaar → *Inari*

Aanaarjuuhä → *Inarijoki*

Aaanar → *Inari*

aapa yleinen jälkiosa soiden nimissä Lapissa ja sen liepeillä. Pohjois-Suomessa sanaa *aapa* käytetään 'avoimen suon' merkityksessä, ja se esiintyy jälkiosana lähes 1500 nimessä. Sana on lainaa saamesta, jossa sen vastineet (saP *áhp*i, saI *áäpi* jne.) tarkoittavat 'avoimen suon' lisäksi myös 'avomerta, ulappaa'. Saamen sana on alkuaan skandinaavista lähtöä, vrt. muinaisnorjan *haf*, nykynorjan ja -ruotsin *hav* 'meri'. – AA ja SA

Aasluoto iso saari Rymättylässä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalia, paikallisesti yleensä *Aasla*. *Haslaby* 1437, *Hasla boll* 1464, *Asla bol* 1538, *Assla bol* 1539. – Aasluoto on Rymättylän pääsaarista eteläisin. Nimi vaikuttaa alkuaan asutusnimeltä. Se ilmaantuu asiakirjoihin 1437 kylännimenä. Sen jälkeen se on yksinomaan verokunnan nimi. Saaren eteläosan kyläen nimet *Alakylä* ja *Ylikylä* voivat viitata siihen, että kylät ovat syntyneet vanhemman kylän jakauduttua kahtia. Tuolloin vanhan kylän nimi olisi voinut olla *Aasla*. Se kuitenkin edellyttää, että kylännimi *Aasla* olisi hyvin vanha, sillä *Alakylä*-nimestä on asiakirjamerkintä jo vuodelta 1456. Nimi lienee samaa perua kuin Iniön kylännimi → *Åselholm*. Lars Huldénin mukaan niihin sisältyy muinaisruotsin miehennimi *Asle*. Alkuperäisen nimen pohjalta muodostetun saarennimen lopussa on saarennimitys → *luoto*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 94.

Aatsinki kylä Sallassa Lapissa. *Atzing* 1758. – Aatsingin kylän

lähellä ovat *Aatsinginjärvet*, joihin kuuluu viisi pientä järveä. Niiden läpi virtaava joki on *Aatsinginjoki*. Kylästä koilliseen on *Aatsinginvaara* ja eteläpuolella pitkänomainen vaarojen välinen kuru *Aatsinginhauta*, jota pitkin kulkee UKK-retkeilyreitti. Ensimmäinen uudistilalliseksi merkitty asukas, kuolajärveläistä saamelaiskukua ollut Matti Ollinpoika Kallunki, asettui Aatsinkiin 1735. *Aatsinki* on saamelaisperäinen nimi, mutta sen alkuperäistä sisältöä ei varmasti tiedetä. Sille on esitetty eri lähtökohtia: sen takana voisi olla toisaalta pohjoissaamen 'isää' tarkoittava *áhčči*-sana, ja toisaalta on viitattu inarin- ja koltansaamen sanueisiin, joihin kuuluvat esimerkiksi inarinsaamen *áččinj* 'heinäsirkka; eräs uskomusolento, rahko eli kuuntervaaja' ja koltansaamen *aaccik* 'heinäsirkka', jolla on kansanperinteessä ollut myös merkitys 'paha naispuolinen olento, syöjätär'. Myös pohjoissaamessa on syöjätären nimitys *Háhcešeatni*. – KA

Itkonen, T. I. 1920: 3; Itkonen, T. I. 1948, 2: 329, 510; Itkonen, T. I. 1958: 2, 805; Kellokumpu, Kauko 1999: 14–15; Räisänen, Alpo 2003: 13; HisKi.

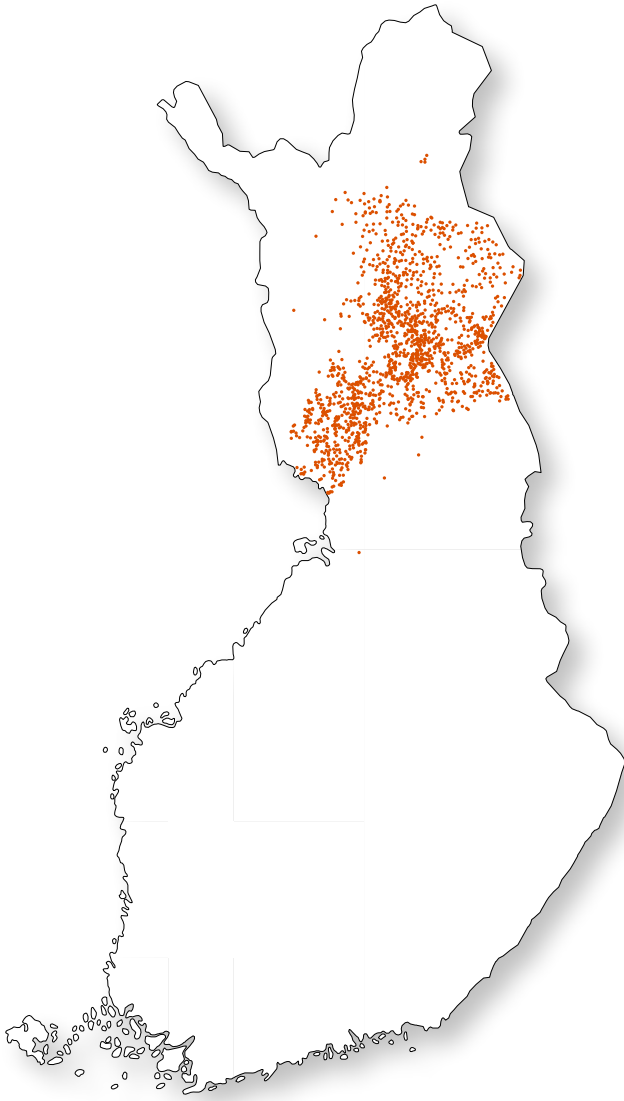
Aavasaksa jyrkkä vaara ja näköalapaikka Ylitorniolla Lapissa. *Awa Saxa* 1744 ja 1767, *Avasaxa* 1796. – Nimi on varmaan saamelaislähtöinen, mutta kummallekin yhdysosalle on vaikeaa löytää luontevaa vastinetta nykyisistä saamenkielistä. *Aavas-* kyllä voitaisiin tulkita *s*-loppuiseksi adjektiivimuodoksi, johon on liittynyt jokin vokaalialkuinen sana. Tällainen adjektiiviksi olisi pohjoissaamen *ávus*, koltansaamen *áavas* 'avoin, aukea', joka sopiikin paikan luonteeseen. Tässä tapauksessa nimi olisi vasta suomen kielessä yhdistynyt lähes samamerkityksiseen *aava*-sanaan, jolloin konsonantti *-s-* olisi mielletty jälkiosaan kuuluvaksi. Nimenlopulle on silti vaikeampaa löytää saamelaista lähtökohtaa. Mikäli vain *-aksa* eikä *-saksa* heijastaa alkuperäistä jälkiosaa, sitä voi verrata pohjoissaamen sanaan *áksi* 'poronkallon luosa, joka on sarventyvien välissä ja ympärillä', joka onkin kuin poron pään "huippu". Tämän sanan kuvaannollisesta käytöstä maastoterminä ei ole tietoa, mutta se ei olisi mahdotonta, sillä mm. porotermiä *ápmil* '(synnynnäisesti) yksisarvinen naarasporo' on käytetty saamessa yksinäisten kukkuloiden nimenä. Kun tarkempia rinnakkaistapauksia ei tunneta, jää selitysritys kuitenkin vain hypoteesiksi. – AA ja SA

Outhier, Réginald 1975; Rosberg, Harri – Jäppinen, Jussi 1984: 64; Suomen karttakirja 1799: 155.

Ädjuuolo → *Ukko*

Ähjoika → *Akukoski*

Ahjo kaupunginos Keravalla Uudellamaalla, Lahdentien itä-

Paikannimet, joiden loppuosa on aapa.

puolella. Alue koostuu teollisuusalueesta, Ahjon kerrostaloalueesta ja Sorsakorven omakotitaloalueesta. Kaavoitus alueella alkoi 1945; asutus oli alkuun omakotiasutusta. Asutus oli kuitenkin alkanut jo 1910-luvulla, kun Lunnin talosta erotettiin asuintontteja. Siellä oli myös samanniminen rautatiesaisake. – Nimi on nuori harkinnaisnimi, eikä sillä ole yhteyttä vanhaan paikannimistöön. Nimellä on haluttu kertoa siitä, että alueella asui paljon teollisuustyöväkeä; *ahjo* ’tulisi-ja, jossa taottava metalli kuumennetaan hehkuvaksi’. – SP

Urbes Finlandiae 2004: 126; NA.

Ahkiolahti kyläkunta ja kanava Maaningalla Pohjois-Savossa. *Ahkiolax* 1777 (lahti). – Kanava (*Ahkiolahti kanal* 1883) rakennettiin Maaninkajärvestä Ahkiokannan (*Ahkiokandda* 1771) poikki Onkiveden Ahkionlahteen vuonna 1866–1874 korvaamaan Viannon ja Tomperin kanavat. Nykyinen kanava on rakennettu 1981–1983. Nimen kanavalle antanut lahti on Onkiveden Niskaselän puolella, nykyiseltä nimeltään *Helonlahti*. Sana *ahkio* tunnetaan yleisesti tarkoittamassa poron pulkkaa tai tavararekeä ja luussa vedettävää venemäistä kuljetusneuvoa. Ulla Packalén on arvellut, että kannaksen yli on vedetty jotain vetokeinoa siirryttäessä järveltä toiselle. Nykyään paikalla on retkivenesatama. – SP

Lappalainen, Marja 1989: 29; Packalén, Ulla 1979: 22; SMS s.v. ahkio; www.fma.fi/vapaa_aikaan/kanavat/, 22.1.2006.

Ahlainen entinen kunta Satakunnassa, vuodesta 1972 osa

Porin kaupunkia, ruotsiksi → *Vittisbofjärd*. *Ahlais* 1697. Erotettiin 1691 Ulvilasta eri kappeliseurakunnaksi, itsenäistyi 1908. – Lars Huldén on pitänyt mahdollisena, että nimeen sisältyisi muinaisruotsalainen miehennimi *Asle*. Toiseksi selitysvaihtoehdoksi hän on tarjonnut ruotsin sanaa *äl* ’vedenalainen särkkä’, joka esiintyy noin kymmenessä eteläpohjalaisessa kala-apajan nimessä. Ahlaisten Ylikylän ja Alakylän halki virtaa *Ahlaistenjoki Ahlaistenlahteen* ja siitä mereen. Nimen taustalla saattaisi olla myös aiempi *Ahla*-alkuinen, lahden tai sittemmin umpeutuneen järven nimi. Esim. Kalvolassa on *Ahlajärvi* järven ja kylän nimenä, Limingassa ja Raahen Pattijoella on *Ahla*-niminen talo. Paikalliset asukkaat ovat selittäneet Ahlaisten saaneen nimensä alhaisen maaston mukaan, joka on entistä merenpohjaa. Kun Ahlainen on kuullut ennen ruotsalaisten tuloa huittislaisten nautinta-alueisiin, ei liene mahdotonta sekään, että nimi olisi jo näiden eränkävijöiden perua. – SP

Heino, Ulla 1979: 22; Huldén, Lars 2001: 435.

Ahmas kylä *Ahmasjärven* rannalla Utajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Ahmas By* 1798. – *Ahmas*-alkuisia luontonimiä, vesien ja soiden nimiä, on Ala-Satakunnassa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Nimiin sisältyvä sana lienee vanhoissa sanakirjoissa esiintyvä kasvinnimitys *ahma* eli *vesiahma*, joka merkitsee ’raatetta’. Myös muutamat *Ahma*-vesistönimet kuuluvat tähän yhteyteen eivätkä sisällä eläimennimeä *ahma* tai sukunimeä *Ahmanen*, kuten joskus on ehdotettu. Ahmasjärvi on varmaankin rannikon länsisuomalaisten eränkävijöiden nimeämä. Pysyvästi järven rannat asuttivat vasta savolaiset 1540-luvulla. He nimesivät järven suuren lahden *Raatelahdeksi*. – JV

Suomen karttakirja 1799: 134; Vahtola, Jouko 1991a: 96–97, 121–122.

Ahmoo kylä Karkkilassa Uudellamaalla. *Achmos* 1543. Kylän lähellä on asuinalue nimeltä *Ahmoonmäki* ja lampi nimeltä *Ahmoolammi*. – Varhaisimpien asiakirjatietojen aikaan 1500-luvulla Ahmoon kylä kuului Vihtiin. Sittemmin se oli osa Pahajärven eli Pyhäjärven pitäjää. Uudenmaan läänin Pyhäjärvi liitettiin Karkkilaan 1969. Asutustarinan mukaan Pyhäjärven ensimmäisistä asukkaista ”yksi oli Järvenpään Kurjessa, yksi Ahmoon ahteiden alla”. Paikkakunnalla on kerrottu, että kylän nimi olisi ennen vanhaan ollut *Ahma*. *Ahmo*- ja *Ahma*-alkuisia paikannimiä on paljon Itä- ja Pohjois-Suomessa, ahman nykyisellä esiintymisalueella, ja nimet perustuvatkin eläimennimitykseen. Ennen ahmoja on ollut etelämpänäkin, myös Uudenmaan ja Hämeen erämaissa, ja esimerkiksi lampi on voinut saada nimen **Ahmolampi* tai **Ahmoilampi*. Luontonimi tai siihen perustuva kylännimi on voinut lyhentyä muotoon **Ahmoi* tai *Ahmoo*. – SBS

Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: 27, 33; Hausen, Greta 1920–1924: 587.

Ahmovaara vaarakylä Juuassa Pohjois-Karjalassa. *Achmonwara* 1682, *Ahmowaara* 1691. – Ahmovaaran kylä on kehittänyt Ahmovaaralle ja sen liepeille 1600-luvun puolimaista alkaen. Nimen alkuosaan sisältyy eläimen nimitys *ahma*. *Ahmovaaroja* on lähitienoilla mm. Iloantsissa, Enossa, Lieksassa, Kuhmossa ja Sotkamossa. Lapin alueella on kymmenkunta *Ahmovaaraa*. *Ahmo*-nimet ovat todennäköisesti vanhempia kuin *Ahma*-nimet. – AR

Saloheimo, Veijo 1976: 69; KA-TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Aholansaari leiri- ja lomakeskus ja saari Nilsissä Pohjois-Savossa. – Tullut tunnetuksi herännäisjohtaja Paavo Ruotsalaisen kotipaikkana, jota aiemmin kutsuttiin *Ruotsalaksi* ja *Markkalaksi* asukkaiden sukunimien (*Ruotsalainen* ja *Markkainen*) mukaan. 1930-luvulta alkaen siellä on ollut Paavo Ruotsalaisen museo ja seuratupa sekä nykyisin myös opetustila.

Aholansaaren merkittävin rakennus on Paavon pirtti, museoviraston suojelama kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde. *Aholansaaren* nimi perustuu talonnimeen *Ahola* ja se puolestaan asukkaiden sukunimeen *Ahonen*. Saari on tunnettu myös nimillä *Lotmunsaari* ja *Löyhkälänsaari*, jotka on annettu saarella asuneen, siivottomuudestaan tunnetun kulkumiehen Lotmu-Eerikan mukaan. – SP

www.aholansaari.fi/historia.html, 2.6.2005.

Ähpesduoddarat → Appistunturit

Ahtiala kaupunginosa Lahdessa Päijät-Hämeessä. – Alkuaan Ahtiala on kuulunut Nastolan pitäjän suurimpiin kyliin. Ensimmäinen maininta on tietyvästi vuodelta 1461. Kylän länsi- ja eteläosat liitettiin Lahden kaupunkiin 1956. *Ahtiala*-nimisiä kyliä ja taloja on myös muualla Suomessa noin parikymmentä, monet ikivanhoilla asutusalueilla, mm. Hali-kossa, Hattulassa, Jääskessä ja Lempäälässä. Nastolan *Ahtiala*-nimen katsotaan viittaavan esihistorialliseen erävaltauskauteen, jolloin Satakunnasta ja Hämeestä, esim. Vanajasta, on eränkäynti suuntautunut itään. Nimen *Ahti* ~ *Ahtia* alkuperästä on kaksi monesti esitettyä selitystä. Sitä on pidetty muinaissuomalaisen mytologiaan liittyvänä yksilönnimenä, jonka pohjana olisi vedenhaltijan *Ahdin* nimi. Toinen selitys perustuu esihistoriallisiin germaanisiin kosketuksiin. *Ahti* ja sen muunnokset ovat Viljo Nissilän mukaan alkuaan muinaissaksalaisia henkilönnimiä. Nimen runsas esiintyminen Varsinais-Suomessa, Satakunnassa ja Hämeessä (vanhimmat tiedot 1300-luvulta) tukevat tätä käsitystä. Esimerkiksi Hololan seudulla 1478 *Biörn Achtialast* ja *Jönns Pällson Achtialan*. – PM

Forsman, A.V. 1891: 63; Lehtinen, Markus 1950: 68, 73; Nissilä, Viljo 1980: 156; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 275; Suvanto, Seppo 1987: 110–111.

Ahvenanmaa maakunta, ruotsiksi *Åland*. *Mare Aland* n. 1250, *Alandia* 1281, *Alandh* 1376, *Åhlandh* 1435; *Ahwenan maan* 1648, *Ahwenan maassa* eli *Aalannissa* 1821; *Olantin (Ahwenanmaan)* 1844. – Nimi on perinteisesti yhdistetty kantaskandinaavin vettä merkitsevään sanaan **ahva*; ”Vesimaa”-tulkinnan esitti jo A. O. Freudenthal 1868. Suomenkielinen nimi voi olla (virheellinen) tulkinta kantaskandinaavisesta nimestä **Ahvaland*. Vai olisiko mahdollista, että *Ahvenanmaa* on alkuperäinen nimi, jonka alkuaan olisi säännöllisen äännekehityksen myötä tullut *å* ja jälkiosa *-maa* olisi käännetty sanalla *-land*? Vesistöappellatiivia *å* ’joki’, joka on nykyruotsin vastine sanalle *ahva*, on myös ehdotettu. Kyseistä vesistöä on yritetty paikantaa moniin kohtiin. Lars Huldén on esittänyt mielenkiintoisen otaksunan, että *Åland* olisi ollut Ahvenanmaan vanhan keskuspaikan Jomalalan vanha nimi ja nimeämisperusteena olisi ollut nykyisestä Prästräsketis-

■ Ahvenistonjärvi on antanut nimen koko alueelle.

tä Jomalvikeniin ulottunut vesistö. Ruotsinkielisen nimen jälkiosa → *land* on todennäköisesti tarkoittanut jotain isoa saarta kuten nimissä *Lemland* ja *Lumparland*, mutta on epäselvää, mitä saarta. – Muitakin tulkintamahdollisuuksia on esitetty. – PS

Ahlman, Ferd. 1865: 977; Huldén 2001: 43, 53; Maamiehen Ystävä 24.8.1844; Turun Wiikko-Sanomat 30.6.1821; KKTK: vanhan kirjasuomen ja 1800-luvun korpuset.

Ahvenanmeri merialue Ahvenanmaan ja Ruotsin Uplannin välissä, ruotsiksi → *Ålands hav*. *Olannin meri* 1829, *Ahwenanmeri* 1857, *Ahwenanmeri* 1971, *Ahwenmeri*, *Ahwenanmeri* 1874. – Kirjalliset merkinnät nimestä ovat myöhäisiä, mutta siitä huolimatta sen ei tarvitse olla 1800-luvun uudismuodoste. Nimi on muodostettu suomen kielen nimenmuodostustapojen mukaisesti maakunnannimestä *Ahvenanmaa* tai se on käännös nimestä *Ålands hav* ”Ahvenanmaanmeri”; tuolloin nimen keskielementti olisi heittynt pois. – PS ja RLP

Hämäläinen 14.02.1862; Lönnrot, Elias 1874 s.v. Ahwenanmeri/Ahwenmeri; Turun Wiikko-Sanomat 18.4.1829; Uusi Suometar 13.02.1871; KKTK: 1800-luvun korpus.

Ahvenisto kaupunginosa, ulkoilu- ja urheilukeskus Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. – Monet alueen rakennelmat ovat valmistuneet vuoden 1952 olympialaisten viisiottelua varten. Alueen keskellä on suuressa harjusupassa eli -montussa kirkasvetinen *Ahvenistonjärvi (Ahvenistolampi 1780, Afviston Ierfvi 1781, Ahvenistonjärvi 1898)*. Sitä on aiemmin kutsuttu vain *Ahvenistoksi*, ja se on antanut nimensä koko alueelle ja sitä sivuavalle *Ahvenistonharjulle*. Järven nimeen sisältyy kalannimitys *ahven*; tästä järvestä on siis saatu ahvenia. Keskeiset osat järvestä on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi. – SP Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 188; NA.

Ahvenasaari kylä ja saari Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Åvensor*. *Affuensari* 1542, *Offuensar* 1540, *Åffuensar* 1540. – Nimen lähtökohtana on suomenkielinen saarennimi *Ahvenasaari*, joka on edelleen käytössä suomalaisena nimenä. *Ahvenasaari*-nimestä on päästy ruotsinkieliseen *oovensor*-muotoon, kun vokaalien välinen *h* on ruotsalaismurteessa kadonnut *v:n* edellä ja edellinen vokaali pidentynyt ja muuttunut *o:ksi*. Lisäksi *saari*-sanana loppuvokaali on kadonnut ja pitkä *a* on muuttunut *oo:ksi*, joka on lyhentynyt. – RLP

Fortelius, Bertel 1999: 19; Huldén, Lars 2001: 105; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 216–217.

Ahvio kylä Anjalankoskella Kymenlaaksossa, aiemmin Anjalaa, ruotsiksi *Ahvis*. *Ahawiss* 1555, *Affwio* 1558, *Ahuiboy* 1561, *Ahvis* 1744, *Ahvio* 1789, *Achwis by* 1776–1805; koski: *Ahvio* 1555, *Avis fors* 1576, *Ahvis* 1799. – Asutus sijaitsee Kymijoen varrella Kotkan rajalla olevan Ahvionkosken rannalla. Kosken nimi on esiintynyt vanhastaan myös muodossa *Ahviskoski*. Siihen sisältyy ilmeisesti kalannimitys *ahven*. Jos *Ahviskoski* on vanha kansanomainen muoto, se on voinut lyhentyä pidemmästä muodosta **Ahveniskoski* > **Ahviskoski*. Paikkaa osoittava johdin *-io* on voitu liittää nimeen kylännimeä muodostettaessa. Toinen mahdollisuus on, että kosken nimestä **Ahvenkoski* > **Ahvikoski* on saatu kylännimi **Ahvi* ~ *Ahvio*. Ruotsiksi kirjoitettaessa nimeen on lisätty genetiivin *s*: **Ahvis fors*, **Ahvis by*. Koski on ilmeisesti ollut apajapaikka. Vrt. → *Ahviensaari*. – SP

Hausen, Greta 1920: 2; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 112; Ojansuu, Heikki 1920: 7–8; Suomen karttakirja 1799: 68; HisKi (Elimäki, Anjala).

Ahviensaari saari ja kylä Savonlinnassa Etelä-Savossa Pihlajavedessä Savonlinnan keskustasta etelään, aiemmin Sääminkiä. *Achwionsarj* 1656. – 1650-luvulla saarelle perustettiin säteritila. Nimen alkuaan saattaisi sisältyä joko sukunimi *Ahvonon* tai kalannimitys *ahven*, johon on liitetty paikannimijohdin *-io*. Sanalla *ahvio* olisi voitu tarkoittaa ahvenapajaa.

Vrt. → *Ahvio*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ahvonen; Ojansuu, Heikki 1920: 7; KA:VA 8671: 453v.

Ahvis → *Ahvio*

Aijala kylä Kiskossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Aijala* 1503, *Aiala* 1552. – Kylännimi perustuu samanasuiseen talonnimeen, johon ilmeisesti sisältyy sen varhaisen haltijan nimi. Jouko Vahtola on uumoillut nimen pohjautuvan germaaniseen miehennimeen *Aio* ~ *Aia* ~ *Aiga*. Saulo Kepsu on esittänyt olettamuksen, että nimeen voisi sisältyä myös muinaissuomalainen *Aika*-alkuinen miehennimi tai skandinaavinen miehennimi *Aghe*, *Aghi*, *Ake*, esim. Perniöstä on mainittu *Bendict Aghæson* 1353. – SP

FMU I: 261; Forsman, A.V. 1894: 153; Hausen, Greta 1920: 286–287; Lopmeri, Arvo 1947: 7;

SMP; Vahtola, Jouko 1983: 273; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007.

Ailakkavaara saP *Äillahasvärri* ~ *Äillehasvärri*, tunturi Enontekiöllä, Kilpisjärven koillispuolella. Samaan nimipeseyseen kuuluu mm. *Ailakkajärvi* (saP *Äillahas-* ~ *Äillehasjärvi*). – Suomenkieliset nimet on lainattu saamesta, jossa alkuosa *Äillahas-* ~ *Äillehas-* on variantti 'pyhää' merkitsevstä sanasta *äilegas*; ks. → *Ailikas*. Loppuosa → *värri* merkitsee 'vaaraa, vuorta'. – AA ja SA

Ailangantunturi tunturi Kemijärvellä Lapissa. Samaan nimipeseyseen kuuluvat myös *Ailanganjärvi*, *-joki*, *-niemi*, *-lahti*, *-jänkä* ja *-kangas*. – Nimi on saamelaista lainaa, ja perustuu 'pyhää' tarkoittavaan adjektiivin *äilegas*, joka esiintyy useissa saamelaisissa vaarojen ja tunturien nimissä (→ *Ailikas*). Suomessa nimi on mukautunut yleiseen *-nka*-nimityyppiin. Aiemmin nimi on yhdistetty vanhaan saamelaiseen henkilönnimeen *Äila*, mutta tämä ei ole uskottava selitys, koska näin suurten maastokohteiden nimet eivät yleensä perustu henkilönnimiin. Henkilönnimi *Äila* kyllä kuuluu alun perin etymologisesti yhteen em. 'pyhää' merkitsevän adjektiivin kanssa. – AA ja SA

Itkonen, T.I. I (1948): 104; Räisänen, Alpo 2003: 14.

Äilegas → *Ailikas*

Ailikas saP *Äilegas*

1. tunturi Utsjoella Lapissa, Tenon varressa Utsjoen suulla. *Ailekas* 1860-l.
2. tunturi Utsjoella Lapissa, Tenon varressa Nuvvuksen kylän kohdalla. *Ailekesvare* 1804.
3. tunturi Utsjoella Lapissa, Karigasniemen kylän lähellä. *Ailekas* 1820-l.

Nimet pohjautuvat saamen kielen adjektiivin *äilegas* 'pyhä', joka on nykysaamesta jo kadonnut käytöstä. Sana on vanha skandinaavinen laina, vrt. ruotsin *helig*, muinaisnorjan *heilagr* 'pyhä'. Samaan sanaan pohjautuvia tunturinnimiä on myös Norjan puolen saamelaisalueella. Siihen palautuvat myös nimet → *Ailakkavaara* ja → *Ailangantunturi*. – AA ja SA

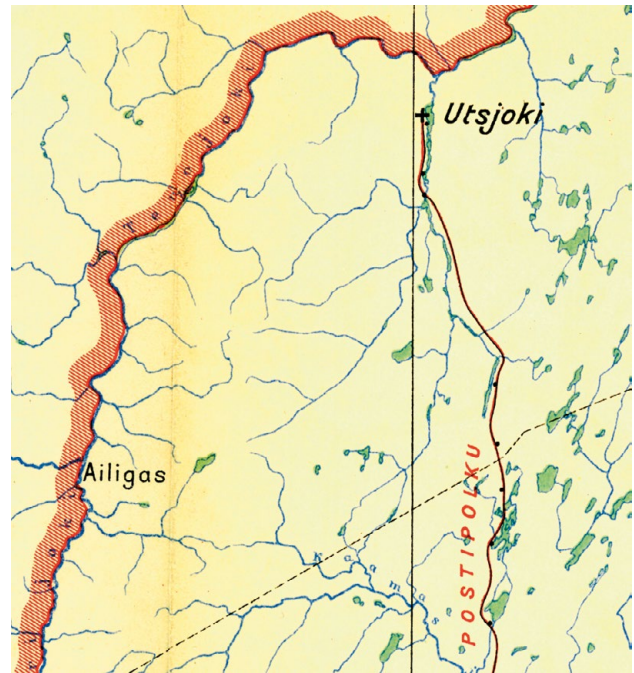
NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Äillahasvärri → *Ailakkavaara*

Ainali kylä *Ainalinjärven* rannalla Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi johtunee siitä, että *Ainali(nen)*-niminen savolainen uudisasukas asettui järven rannalle asumaan joskus 1500-luvun puolivälissä. Hän ei jättänyt nimeään veroluetteloihin mutta nimi *Ainalinen* esiintyy Savossa, Pieksämäen Pyhityn kylässä 1500-luvulla (esim. *Ajnolainen* 1561, *Ainalain* 1669). – JV

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1988: s.v. Ainali.

Ainola taiteilijakoti ja museo Järvenpäässä Uudellamaalla. – Säveltäjämestari Jean Sibeliuksen ja hänen perheensä koti vuodesta 1904. Hirsistä rakennetun huvilan suunnitteli arkkitehti Lars Sonck, ja se nousi *Kielomäki*-nimiselle mäelle

Kun ensimmäinen tiekartta Lapista julkaistiin 1932, Utsjoelle kulki vain postipolku. Ailigas on kartassa Utsjoen lisäksi ainoa nimi kunnan alueella.

osaksi Tuusulanjärven itärannan taiteilijayhdyskuntaa. Huvilan nimi perustuu Sibeliuksen vaimon Ainon, o.s. Järnefelt, etunimeen. Vanhempiensa kuoltua tyttäret myivät Ainolan valtiolle 1972. Huvila avattiin yleisölle 1974. – SP

Airaksela kylä ja rautatieliikennepaikka Karttussa Pohjois-Savossa. *Airaxelaby* 1666. – Kylän nimi perustuu sukunimeen *Airaksinen*, jota seudulla on tavattu jo 1550-luvulla (*per aijrahen* 1557). – SP

Mikkonen – Paikkala 2000 s.v. Airaksinen; Suomen karttakirja 1799; KA:VA 8652: 406–407.

Airisto merenselkä Turun, Paraisten (vuodesta 2009 ehdotetun Länsi-Turunmaan kaupungin) ja Rymättylän (vuodesta 2009 Naantalin) alueella Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Erstan*. *Eristen*, *Erstan*, *Ericstan* 1488, *Strömminge Noothen på Eristhan* 1565. – Merialueen laidassa Rymättylässä on *Airismaa*-niminen saari, *Aristma* Öö 1710, *Aristma* 1813. Rymättylässä on ollut Airissalon verokunta (pitäjänhistoriassa sitä nimitetään Airismaan verokunnaksi), *Arizsala bol* 1538, *Arissala bol*, *Arisala bol* 1540, *Aijrissall bol* 1549. – Saarenimi *Airissalo* lienee vanhempi kuin nimi *Airisto*, koska merialueet on usein nimetty saaren mukaan. Nimen alkuperää on selitetty monin tavoin. Siinä on nähty vanha skandinaavinen henkilönnimi *AirikR*, josta on kehittynyt muoto *Erik*; nimi on jo varhaiskeskiajalta lähtien ollut käytössä Suomessakin. On jopa ajateltu, että nimeen olisi ikuistettu uuden Ruotsin kuninkaan tekemä Eriksgatan-matka, jonka reitti olisi kulkenut näiden saarista paikkojen kautta (Matinoli 1982). Nimensä on myös arveltu olevan 'nuottaa' merkitsevä sana *airisto*; sana saattaa kuitenkin olla nuottakalastusalueena tunnetun Airiston nimestä muodostettu. Maamme harvalukuiset *Airi*-alkuiset paikanimet keskittyvät selvimmin Varsinais-Suomeen. Saulo Kepsu pitää mahdollisena *Airisto*-nimen liittymistä Piikkiön kylänimeen *Aerla*, ij *Arialum* 1377, *Ayriala* 1540, niin, että Airissalo olisi varhain ollut Airialan Airisen talon nautintamaa. *Airisto*-nimensä näyttäisi olevan *sto*-päätte. – RLP

Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartat 28, 48; FMU I: 363; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja

2007; Matinoli, Eeva 1982: 39, 29; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 61–62; Ojansuu,

Heikki 1920: 10–13; Pirilä, Pia 1996: kartat 2 ja 3; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 332–333; KA 485a: 238v.

Aitolahdi entinen kunta, suvialue ja lahti Tampereella Pirkanmaalla. Kunta liitettiin Tampereeseen 1966. *Aito=lachti* 1781 (lahti). – Näsijärven eteläpäästä pistää itään laaja lahti nimeltä *Aitolahdi*. Kun lahden ympärillä olevat Messukylän pohjoisosan kylät erosivat omaksi kunnakseen 1923, uuden kunnan nimeksi valittiin *Aitolahdi*. Aitolahden seurakunta aloitti toimintansa 1924, ja se toimii edelleen itsenäisenä. – Yksi Aitolahden kunnan muodostaneista kylistä on *Aitoniemi*, josta on tietoja jo vuodelta 1540. Oletettavasti *Aitoniemi* on ollut aluksi niemennimenä. Ehkä se on tarkoittanut Aitolahden ja Aitoniemen kylän välistä laajaa niemeä, ja lahdennimi *Aitolahdi* on syntynyt sen pohjalta. Vanhat *Aito*-nimet sisältävät useimmiten sanan *aita*, jonka lopun *a* on muuttunut nimen alkuosassa *o*:ksi. Niemennimi **Aitoniemi* on saattanut liittyä muinaiseen aitametsästyksen. – SBS

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 298; Aräjäjärvi, Kirsti 1954: 69, 627; www.mansetori.fi [23.6.2007].

Pieni Aitolahden kunta liitettiin Tampereen kaupunkiin vuonna 1966. Karttaote on edelliseltä vuodelta.

Aitoo taajama Pälkäneellä Pirkanmaalla, vuoden 2006 loppuun asti Luopioista. *Aitoo*n kylä 1890. – Nimi ei ole ollut virallinen kylän eikä talon nimi, vaan sillä on tarkoitettu viruaan epävirallisesti Kajantilan, Miemalan ja Kouvalan kylien muodostamaa asutusryhmää. Martti Rapola on katsonut nimen kuuluvan hämäläisalueen *oo*-loppuisiin paikannimiin ja liittänyt nimen *aita*-sanaan; *Aitoo* olisi tarkoittanut 'saman aidan varren kylää'. Toisena mahdollisuutena hän on ottanut esiin *aidata*-verbistä johdetun, *aidattua* aluetta tarkoittavan hämäläismurteen muodon *aitoo*. *Aitoo* on tullut tunnetuksi kirkastusjuhlistaan ja kotitalousoppilaitoksesta, nykyisestä Anna Tapion koulusta. – SP

Rapola, Martti 1954: 125; Koskimies, Y.S. 1985: 407; Suvanto, Seppo 1985: 690. Tampereen Sanomat 21.4.1890.

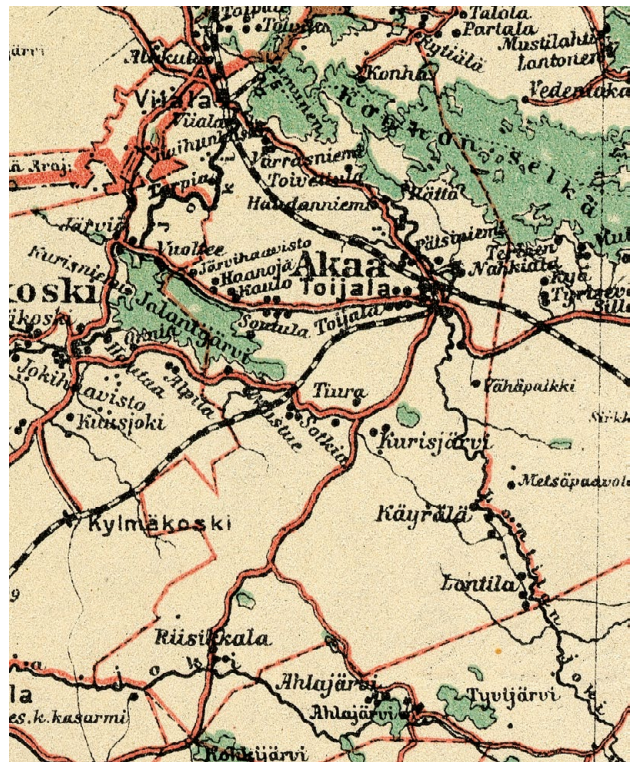
Ajos saari ja syväsatama Kemän edustalla Perämeren pohjassa Lapissa. *Aiuos* 1560, *Aios* 1573, *Ajäs* 1615. – Saari on yli 25 metriä korkea, joten se on maannousun vuoksi voitu nimetä jo varhain. Nimi on yhdistettävä Tornionlaaksossa esiintyviin *Ajos*-, *Ajo*-viljelynimiin. Ajot ja Ajokset olivat alkuaan raivatuja kaskia ja niittyjä; niiden takana on verbi *ajaa* 'raivata niittyä tai kaskea'. Peräpohjalaismurteissa on yleinen myös appellatiivi *ajo* 'niittyraivio'. Ajoksen saareen on näin joskus ammoon raivattu niittyä tai kaskia. *Ajos*-, *Ajo*-nimien päälvikialue on Sydän-Hämeessä. Pohjoisen nimet ovat todiste hämäläisperäisestä asutuksesta ja viljelystä. – Sijainti Ajoksen lähellä, sen eteläpuolella, on antanut aiheen nimetä matala karisaari *Ajoskrunniksi* (*Ajosgrund* 1798). Nimeen sisältyy Perämeren rannikolla yleisesti käytetty maastosana *krunni*

'matala kivikkoisen ulkosaari' (vrt. ruotsin *grund* 'kivinen kari'). – JV

Suomen karttakirja 1799: 129; Vahtola, Jouko 1980: 155–159.

Akaa kaupunki Pirkanmaalla. *Akas* 1483. – Akaa oli olemassa kuntana vuoteen 1946, jolloin sen keskustasta ja itäosista muodostettiin → *Toijalan* kauppala. Länsiosan kylät liitettiin Kylmäkoskeen ja kappaleita pohjoisosasta Sääksmäkeen ja Viialaan. Nimeä *Akaa* käytettiin sen jälkeenkin ainakin jonkin verran *Toijalan* rinnakkaisnimenä, ja se jäi käyttöön myös seurakunnannimenä. Nimi palasi kunnannimeksi, kun Toijala ja Viiala yhdistyivät 2007 ja valitsivat uuden kaupungin nimeksi *Akaan*, jolla on pitkä historia. *Akaa*-nimi tuli jo 1300-luvulla Saarioisten hallintopitäjän osan, neljänneksen nimeksi. Kirkollisessa aluejaossa alue kuului tuolloin Sääksmäkeen. Akaan kappeliseurakunta, jonka kirkko rakennettiin Toijalan kylään, perustettiin 1400-luvun puolessavälissä, ja seurakunta itsenäistyi 1483. Saarioinen vastasi alueeltaan pääosin Akaan seurakuntaa (kirkkopitäjää), mutta Saarioisiin kuului lisäksi alueita Akaan itäpuolelta. – Nimeä *Saarioinen* käytettiin aluksi toisinaan Akaan kirkkopitäjästäkin. *Akaa* ei ole tietyvästi ollut kylän- tai tilannimenä, ja se saattaakin olla otettu neljänneskunnannimeksi jostakin vanhasta vesistönimestä. Toijalassa eli Akaan keskustassa olevilla nykyisillä Lontilanjoella ja Nahkialanjärvellä (nimenä myös *Nahkialanlampi*) on ennen ollut nimet *Akaanjoki* ja *Akaanjärvi*. Seppo Suvanto esittää, että kaikkien *Akaa*-nimien taustalla olisi ikivanha vesistönimi **Akas*, joka olisi ollut käytössä vielä alueennimeä annettaessa. Tämän nimen hän yhdistää kuten aiemmin jo Hugo Pipping germaanisen kielen sanaan, joka on äännetty suunnilleen *akats* ja merkinnyt 'vettä'. Selityksen tueksi Seppo Suvanto olettaa myös, että Akaassa on ollut jossain vaiheessa germaanista väestöä, joka on voinut antaa nimen. – SBS

Pipping, Hugo 1918: 2–3; Suvanto, Pekka 1954: 23, 428; Suvanto, Seppo 1954: 9–12, 34, 46; Suvanto, Seppo 1995: 22, 430–431; REA: 545.

Vuoden 1920 kartassa esitetystä Akaasta irtautui 1932 Viiala, ja 1946 jäljelle jääneen Akaan keskiosasta muodostettiin Toijala, reuna-alueet liitettiin Viialaan, Sääksmäkeen ja Kylmäkoskeen.

Akalauttapää saI *Ákálávttááúáivás*, tunturi Etelä-Inarissa Lapissa. – Suomalainen nimi on lainattu inarinsaamesta, jossa *lávttáá* on genetiivimuoto sanasta *lávvtás* 'yhden pylvään varaan rakennettu katettu säilytyslava' ja *úáivás* tarkoittaa 'pienehköä pyöreätä tunturia'. Alkuosan *Áká-* merkitys ei ole selvä; jos nimi on alun perin koltan- eikä inarinsaamelainen, se voi palautua koltan sanan *áákkaž* 'eukko, muori' genetiivimuotoon *áákka*. Näin se on käsitetty inarilaisella taholla, sillä tunturista on olemassa myös suomalaisvaikutteinen inarinsaamelainen "käännösnimi" *Kálgupuárreeúáivás* "eukonlauttapää", jossa *Áká-* on korvattu "Eukkoa" eli avioaimoa tarkoittavalla sanalla *kálgu* ja sana *lávttáá* suomalaisittain 'lauttaa' tarkoittavalla sanalla *puárree*. Alkuperäisessä nimesä viitattaneen kuitenkin mytologiseen esiäitiin; vrt. → *Akku*. – AA ja SA

Ákálávttááúáivás → *Akalauttapää*

Akanvaara myös *Akavaara*, vaara Kemihaaran erämaa-alueella Savukoskella Lapissa. Vaaran alta lähtee *Akanoja* Ätimysojaan, ja Ätimysvaaran puolella on rotkolaakso *Akankuru*. – Nimen aihetta tai alkuperää ei tunneta. *Akalla* on voitu tarkoittaa saamelaista muinaisjumalaa *Akkaa* mutta myös "eukkoa" eli puolisoa, vrt. → *Akku*. Muoto *Akavaara* perustuu ehkä paikallisessa murteessa todetun ääntämyksen *akavvaara* väärintulkintaan. Taustalla saattaa kuitenkin piillä kolttaa lähellä olevan saamen kielen genetiivimuoto *Akka*-jumalan nimestä, vrt. → *Akalauttapää*, Inari. Nimityyppi *Akanvaara* on yleinen Lapissa, myös Venäjän puolella. – SA

Akkala

1. kylä Mikkelissä Etelä-Savossa. *Akkola* 1855. – Nimen taustalla on kantatalon nimi *Akkola*, joka on peräisin jo 1600-luvulta.
 2. kylä Ruokolahdella Etelä-Karjalassa. *Aisaniemen Ackala* by 1633. Kylästä on 1820 mainittu kantatalon nimi *Ackain*.
 3. kylä Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa. *Ackala* 1730.
- Nimet perustunevat henkilönnimeen *Akkanen* ~ *Akkoinen*. Mahdollista on myös, että ne ovat syntyneet jonkin *Akka-* tai *Akko-*alkuisen luontonimen pohjalta. – KM

Wirlander, Hannele 1982: 216, 583; KA:VA 6130: 79, MMA, SSS.

Akku saI *Ákku*, vaara Inarissa Lapissa, Inarijärven ja Ukonjärven välissä. – Inarinsaamen sana *ákku* tarkoittaa nykykielessä 'isoäitiä' ja 'eukkoa', mutta tässä ja useissa muissakin paikannimissä se viittaa mytologista esiäitiä tarkoittavaan jumalolentoon, inarilaisen *Áijih*-jumalan (→ *Ukko*) puolisoon *Ákku*. – AA ja SA

Akonpohja lahti ja kylä Juankoskella Pohjois-Savossa. *Akon Pohian ma* 1620-luvulla. – Lahdennimi on alkuperäinen, ja se on annettu suuren *Akonvesi*-nimisen järven itäiselle pohjukalle eli pohjalle. Kylä on sitten saanut nimen sijainnistaan lahden rannalla. Lahden suulla on myös *Akonsaari* ja lahden lounaispuolella *Akonlampi* ja *Akonmäki*. *Akonvesi*-nimeen sisältyy sana *akka* 'iäkäs nainen', 'avioaimo', 'isoäiti' ja halventavasti 'nainen'. – KM

Alanen, Timo 2004 (toim.): 21.

Akonpohja asutuskeskus Parikkalassa Etelä-Karjalassa Suuren Rautjärven pohjoispäässä. Saaren kunnan olemassaolon ajan (1929–2004) Saaren keskustaajama. Asutuskeskus alkoi kehittyä Suuren Rautjärven toisen laskun (1920–1931) jälkeen järvestä vallatulle alueelle. Aiemmin nimellä tarkoitettiin lähinnä Suuren Rautjärven pohjoista lahtea ja nimen asu oli *Akanpohja*; esim. vuonna 1834 mainitaan Rautjärven pohjoisrannassa rajapaikka nimeltä *Akanpohja*. Lahden pohjoispuolella on *Akanvaara*-niminen vuori. – Sana *akka* merkitsee Suomen murteissa naista, varsinkin iäkästä naista tai vaimoa. *Akka-*, *Akko-*paikannimiä on paljon etenkin Itä-Suo-

nessa ja pohjalaisalueilla. Yleensä nimien kerrotaan syntyneen siitä, että paikalla on asunut tai sen on omistanut tai ottanut käyttöön joku iäkäs nainen. Joihinkin nimiin liittyy kertomuksia paikalla tapahtuneesta onnettomuudesta, kuolemasta tms., ja jotkut ovat merkitykseltään mytologisia. Usein *akka*-sanan käyttö on halveksuvaa, ja niinpä monet *Akka-*, *Akko-*nimetkin viittaavat paikan pienuuteen tai huonouteen verrattuna johonkin lähellä olevaan paikkaan. Tavallisia ovat sellaiset paikkoja toisiinsa vertailevat nimiparit, joissa toisen nimen alkuosana on *Akka-* ja toisen esim. *Ukko-*, *Áijä-*, *Mies-*. Joidenkin *Akka*-nimien pohjana on suku- tai liikanimi *Akka* tai *Akkanen*. Parikkalassa on ainakin vuonna 1618 asunut *Acka Pawo*-niminen mies. – Varmaa tietoa siitä, mikä näistä monista nimen aiheista on ollut syytä siihen, että Suuren Rautjärven pohjukka on saanut nimen *Akanpohja*, ei ole. Nimen muuttuminen asuun *Akonpohja* sen sijaan johtune *Akka*-nimien halveksuvaksi koetusta sävystä. – LL

Nissilä, Viljo 1939: 282, 1975: 114; Rissanen, Mauno A. 1962: 15–17, 106, 212–268; SMS s.v. akka; Suomenmaa 7 (1978): 26–27; KA: 6045a: 23v, MHA G 75 7/9–10.

Akukoski saP *Áhguoika*, kylä *Akujoen* (saP *Áhkojohka*) suussa Utsjoella Lapissa. Kylä on saanut nimensä läheisestä Tenon koskesta. Nimiryppäeseen kuuluvat lisäksi mm. *Akujärvi*, saP *Áhkojávri*, ja *Akuvaara*, saP *Áhkovárri*, ylempänä *Akujoen* varrella. – Saamenkielisen nimen jälkiosa → *guoika* tarkoittaa koskea ja alkuosa *Áh-* (muissa nimissä *Áhko-*) on yhdysosa lyhentymä sanan *áhku* genetiivistä *áhku*. Sana tarkoittaa nykykielessä 'isoäitiä', 'mummoa' ja 'eukkoa', mutta näissä paikannimissä se viittaa mytologista esiäitiä tarkoittavaan jumalolentoon, inarilaisen *Áijih*-jumalan puolisoon *Ákku*. Sanan suomenkielinen muokaus *aku-* esiintyy myös Inarin alueella, missä inarinsaamelainen vastine on *ákku* ja sen genetiivi *ááhu*. – AA ja SA.

Alahärmä kunta Etelä-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 alkaen osa Kauhavan kaupunkia. *Neder Härmä* 1796, *AlaHärmä* 1804. – Nykyisen Alahärmän alueen ensimmäisenä asukkaana mainitaan *Heikki Härmä*, joka näyttää tulleen uudisraivaajana ylempää Lapualta 1537. *Härmä* oli ilmeisesti hänen kotipaikkansa nimi. Sen taustalla on miehennimi *Härmä*, joka kehittyi keskiajalla Suomessa *Herman*-nimestä. Se on tullut henkilönnimestä asutusnimeksi monin paikoin Länsi-Suomessa. Lapuan pohjoisosaan muodostettiin 1676 saarnahuonekunta, jolle tuli nimi *Naarasluoma* kylännimen mukaan. *Härmä* oli yksi Naarasluoman kylän taloista, mutta ehkä jo tuolloin käytettiin *Härmä* kylännimenäkin. 1696 sitä käytettiin jo pitäjästäänkin, ja pitäjännimi *Naarasluoma* jäi lopullisesti käytöstä 1700-luvun alussa. Härmästä tuli kappeliseurakunta 1786. Samalla sen eteläosasta tehtiin puolestaan saarnahuonekunta, joka sai nimen *Keskikylä*. Näistä Härmän puoliskoista alettiin pian käyttää selventäviä, suhteellisen sijainnin Lapuanjokivarressa ilmaisevia nimiä *Ala-Härmä* ja *Yli-Härmä*. Kirjoitusasuiksi on sittemmin vakiintunut *Alahärmä* ja → *Ylihärmä*. Molemmat itsenäistyivät Lapuasta samalla kertaa 1859. Melko usein Alahärmästä käytetään puheessa edelleenkin nimeä → *Härmä*. – SBS

Huldén, Lars 2001: 420; Kojonen, Eero 1993: 7, 9, 52–53, 77, 253, 261–262, 270, 272, 282, 326; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Härmä.

Alajärvi kaupunki Etelä-Pohjanmaalla. *Aaliärff* ja *AlaJärffui* 1557–1558, *Alajerfwiiäby* 1663, *Alajerffui* 1664. – Muodostettiin 1751 Lappajärven alaiseksi kappeliksi; nimeksi annettiin *Alajärvi* sen kylän mukaan, joka sijaitti samannimisen järven rannalla. Päätettiin erottaa itsenäiseksi seurakunnaksi 1859, päätös toteutui 1877. Nimi vaikuttaa epäloogiselta, sillä Alajärvi sijaitsee vesireitillä ylempänä kuin suuri Lappa-

järvi. Maantieteilijät ovat kuitenkin todenneet, että nykyään etelään laskeva Ähtärinjärvi on ollut aiemmin Alajärven ja Lappajärven kautta Pohjanlahteen laskevan Ähtävänjoen latvajärvi. Siten Alajärvi on vertautunut Ähtärinjärveen, jonka alajuoksulla se oli. – SP

Hanhisalo, Ritva 1966: 33–34; Viikuna, Kustaa 1951b: 13–17; HisKi (Lappajärvi).

Ala-Kääntä kylä Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla. Sen naapurina Alavieskan puolella on kylä nimeltä *Yli-Kääntä*. Kylien kohdalla on Kalajoen mutkassa *Käännänkoski*. *Kanacoski* 1556, *Känäkäs* 1559, *Känäkoski* 1563. *Kääntä* on Kalajoella myös vanha talonnimi (*Kääntä* 1798). – Nimi pohjautuu ilmeisesti verbiin *kääntää*, ja asiallisena syynä on Käännänkosken kohdalla oleva joen mutka. Lieksan Pankajärven saari nimeltä *Kääntämö*. Saaren etelärannan kohdalla veden virtausuunta kääntyy. Ilomantsissa on *Kääntämänsalmi*, jossa on vesistön mutka. – AR

Suomen karttakirja 1799: 138; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ala-Nampa kylä *Ala-* ja *Yli-Nampajärvien* rannalla Raudanjoen varrella Rovaniemellä Lapissa. Järvien itäpuolella on *Nampavaara*. *Namba Träsch* 1642, *Nambajärvi* 1796. – Kylät ovat saaneet nimensä järvien mukaan. Järvien nimet taas juontuvat saamesta, ja alkuosa *Nampa-* heijastaa todennäköisesti 'suojasäättä' tarkoittavaa sanaa, jota edustavat mm. inarinsaamen *njåbbi* ja kiltinansaamen *na' mmb*. – AA ja SA

Tresk, Olof 1928; Suomen karttakirja 1799: 156.

Ala-Paakkola kylä Keminmaassa Lapissa. Tervolassa on vanhan kylän toinen puolisko *Yli-Paakkola*. *Packola* 1546, *Packoijla* 1556. – Paakkola oli Kemijokivarren suurimpia kyliä 1500-luvulla. Uudisasutus sai aikaan sen, että kylä jakautui 1500-luvun lopulla kahtia, *Ala-* ja *Yli-Paakkolaksi*. *Yli-Paakkola* esiintyi vuonna 1598 ensi kerran verokirjoissa *Sortavala*-nimisenä. Nimeen sisältyy karjalainen henkilönnimi *Sortava(inen)*. *Paakkola*-nimeen sisältyy myös vanha henkilönnimi, *Paakko*. Vanhojen *Paakko*-nimien levikki painottuu Hämeeseen, niin että Keminkin esiintymää voi pitää alkuperältään hämäläisenä, joskin karjalainenkin lähtö on mahdollinen. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 270–272.

Alapitkä kylä ja rautatieliikennepaikka Lapinlahdella Pohjois-Savossa. *Ala Pittkän Päifuä randa* ja *Alapittkämpää* 1620-luvulla, *Alapitkänby* 1666. – Kylä sijaitsee *Ala-Pitkä*-nimisen pitkän ja kapean järven länsipuolella Naarvanjoen laaksossa. Ylempänä joessa on ollut toinen järvimäinen leventymä, jota on kutsuttu *Ylä-Pitkäksi*, mutta se on jo soistunut. Alkuperäinen nimi on ilmeisesti ollut **Pitkäjärvi*, josta on tullut **Ala-Pitkäjärvi* erotukseksi ylempänä vesijuoksua olevasta **Ylä-Pitkäjärvestä*. Rannalla oleva kylä, *Alapitkä*, on saanut nimen sijaintinsa perusteella. Myös *Yläpitkä* on käytössä asutusnimenä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 28, 99; KA:VA 8652: 559.

Alastaro kunta Varsinais-Suomessa. *Alastaro Fierdungh* 1571, *Alastaro Mäenpä* 1681. – Loimaan alainen kappeliseurakunta vuodesta 1688, itsenäiseksi seurakunnaksi 1861. Mainitaan jo 1400-luvulla yhden Loimaan neljänneskunnan nimenä. Jouko Vahtola on todennut, että nimen jälkiosa *taro* sisältyy nimenomaan läntisessä Suomessa lukuisiin vanhojen, useimmiten selvästi jo rautakaudella syntyneiden asutusten nimiin. Itse sanan *taro* 'asuttu seutu, viljelys-, rintamaa, kylä' (Lönnrot) on katsottu olevan lainaa vanhasta pohjoisvenäläisestä kaskiviljelyyn liittyvästä sanasta *dor*, jolla on ollut sellaisia merkityksiä kuin 'pellosi tai niityksi raivattu alue, raiviolla oleva uudisasutus'. Lauri Posti onkin otaksunut *Alastaron* ja → *Ylistaron* jälkiosien selittyvän niin, että nämä "tarot" ovat olleet vanhimman asutusalueen reunoille syn-

tyneitä uusia raivauksia, uudismaita, jotka ovat saaneet nimensä keskuksesta arvioitujen sijaintinsa perusteella", ei siis rintamaita, ja että niistä on myöhemmin tullut varsinaisia peltoviljelyksiä. Nimien alkuosa on määräytynyt sijainnin mukaan: Loimijoen yläjuoksulla on ollut *Ylistaro*, *Alastaro* on alajuoksulla. – SP

Karsten, T. E. 1906: 84–85; Laakso, Veikko 1986: 305; Lönnrot, Elias 1880 s.v. taro; Ojansuu, Heikki 1920: 215; Posti, Lauri 1973: 278–281; SKES s.v. taro; SSA s.v. taro; Suomen hopeaveroluettelot 1571, s. I; Vahtola, Jouko 1980: 210; Viikuna, Kustaa 1967: 28–29; HisKi (Loimaa).

Alatornio entinen kunta Lapissa Tornionjoen varrella, vuodesta 1973 osa → *Tornion* kaupunkia, ruotsiksi *Nedertorneå*. *Öfre och Nedre Torneå socknar* 1621, *Neder-Torneå* 1823; *Ala-Tornion Emäkirkon Seurakunnassa* 1837, *Alatornion pitäjän* (gen.) 1854. – Tornion seurakunta jaettiin 1606 kahtia Alatornioksi ja → *Ylitornioksi*. Alatornion pitäjä oli Tornionjoen alajuoksulla. Haminan rauhassa 1809 sen Tornionjoen itäpuolinen osa liitettiin Suomeen. – SP

Leinberg, K. G. 1886: 121; Oulun Wiikko-Sanomia 29.4.1837 ja 2.12.1854; Saxén, Ralf 1897: 36.

Ala-Valli kylä Jalasjärvellä Etelä-Pohjanmaalla. – Jalasjärvellä on myös *Keski-Valli* ja *Yli-Valli*-nimiset kulmakunnat. Yhdessä ne muodostavat *Valli*-nimisen rekisterikylän (*Walli by* 1839; aiemmin: *Iso-oja by* 1803, *Yliskylä* 1819). Kylännimi perustuu vastaavanlaiseen talonnimeen (*Walli* 1753). Uudistalo on perustettu joen mutkaan, korkean vallin päälle 1751. Hirvijoen perustettu joen mutkaan, korkean vallin päälle 1751. Hirvijoen perustettu joen mutkaan, korkean vallin päälle 1751. Hirvijoen perustettu joen mutkaan, korkean vallin päälle 1751. Hirvijoen perustettu joen mutkaan, korkean vallin päälle 1751. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Valli; Nissilä, Viljo 1980: 181; Rintala, Terhi 1993: 65–66; SKES s.v. valli.

Alatornion pitäjä sijaitsi kokonaan Västerbottenin läänissä ennen Ruotsin ja Venäjän rajan vetämistä Tornionjokeen 1809. Vuoden 1796 kartassa pitäjän nimenä on C. Gustafs & Torneå Pastorat.

Alaveteli entinen kunta ja kylä Kruunupyvyssä Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Nedervetil*. *Lisle wettele by* 1548, *Nedhervetelä* 1556, *Nedervetel* 1570, *Nedervetill* 1570; *Alawetelissä* 1849. – Alavetelistä tai pikemminkin Nedervetelistä muodostettiin 1752 Kokkolan alainen kappeliseurakunta. Itsenäisen seurakunta siitä tuli 1894, ja vuonna 1969 kunta liitettiin Kruunupyhyyn. Seurakunnan itsenäistyessä sen asukkaista suurin osa oli ruotsinkielisiä, mutta suomenkieliset asukkaat käyttivät yleisesti nimeä *Alaveteli*. Nedervetilin kappeliseurakunnan nimi perustuu vastaavaan kylännimeen, kylän nimi puolestaan sijaintiin Vetelinjoen alajuoksulla (ruotsin *neder-’ala-’*), yläjuoksulla oli Ylivetelin kylä. Joen nimestä ks. → *Veteli*. – SP

Maamiehen Ystävä 21.4.1849; Wallin, Väinö 1897: 13; RKT s.v. Nedervetil.

Alavi kylänosa Joensuussa Pohjois-Karjalassa, aiemmin Kiihtelysvaaraa. – Alavi on alempana kuin Heinävaaralla oleva pääkylä. *Alavi* on monikkovartalo sanasta *alava* ’matala (maasto)’. *Alavi* on kylänosan nimenä myös Kontiolahdessa ja Outokummussa. Monikkovartalo on lohjennut uudeksi perusmuodoksi sellaisista ilmauksista kuin ”tuolla Alavilla”. – AR

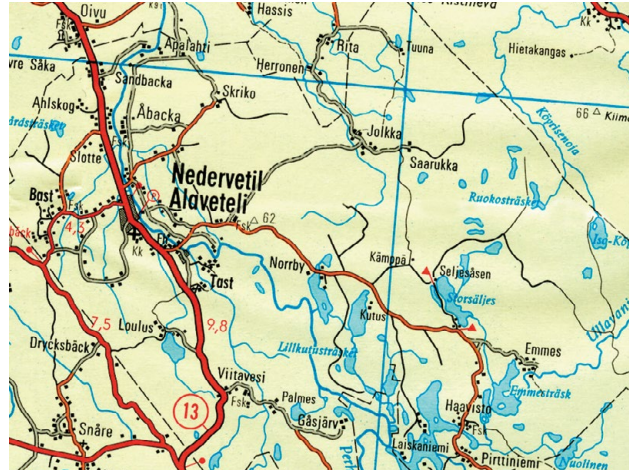
Alavieska kunta Pohjois-Pohjanmaalla; Kalajoen kappeli 1733, itsenäinen seurakunta 1879. Lähitienoilla usein pelkkä *Vieska*. *wedzska* 1543, 1551; *weska* 1548, 1557; *niderweska* 1548, *nederweska* 1551, *Nedwieska* 1569, *Nidervieska* 1570. – Nimi voi selittyä kahdellakin eri tavalla: Peräpohjolan murteissa esiintyvästään sanasta *vieska* ’poron kaivama jäkäläkuoppa’, sama kuin pohjoissaamen *fieski*, tai sanasta *vieska* ’virtapaikka, rauhallisempi virta kosken ylä- tai alapuolella’. Jälkimmäinen sanakin on harvinainen. Se on mainittu Lönnrotin sanakirjassa 1880, ja vahvistava tieto on merkitty 1956 Alatorniolta: *vieskanen* ’heikonlainen (virrasta puhuttaessa)’. Koska *Alavieska* ja → *Ylivieska* ovat Kalajokivarren nimiä, jälkimmäinen vaihtoehto on nimenannon kannalta todennäköisempi. – AR

Lönnrot, Elias 1880; Sammallahti, Pekka 1989 s.v. *fieski*; SKES s.v. *vieska*; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Alavo → *Alavus*

Ala-Vojakkala kylä ja taajama Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. Syntyi 1600-luvun alussa, kun → *Vojakkala* jaettiin Ala-Vojakkalaksi ja → *Yli-Vojakkalaksi*. – MV

Alavus kaupunki Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Alavo*. *Alavojervi* 1557 (kylä), *Alavo Capell* 1741. – Keskustassa olevaa järveä sanotaan *Kirkkojärveksi*, *Alavudenjärveksi* (*Alavudenjärvi* 1799) ja *Alavuden Kirkkojärveksi*. Järvennimestä tullut kylännimi esiintyy vanhoissa lähteissä vaihtelevissa muodoissa (*Alavojervi* 1557, *Alandhe tresk* 1571). Niistä päätellen järvennimestäkin on ollut käytössä rinnakkaisasuja, joita ovat voineet olla ainakin **Alavojärvi* ja **Alanne*. *Ala*-alkuinen nimi perustunee siihen, että järvi sijaitsee jokireitillä alempana kuin Sapsalampi ja eräät muut eteläisemmät järvet. Järvennimi tuli kylännimeksi vakituisen asutuksen syntyessä. *Alavojärvi* tuli nimeksi myös 1673 perustetulle saarnahuonekunnalle, josta tuli kappeliseurakunta 1701. Nimeä alettiin kirjoittaa asiakirjoihin ruotsinkielisessä muodossa *Alavotrask* ja lyhyemmässä muodossa *Alavo*, joka oli kunnan virallinen ruotsinkielinen nimi vuoteen 1983. Suomenkielisenä, asukkaiden puheessaan käyttämänä nimenä oli 1800-luvun tietojen mukaan tavallisimmin *Alavuus*: *Alavuurella* (myös *Alaus*: *Alaurella*). Kappeli kuului ensin Ilmajokeen ja vuodesta 1798 Kuortaneeseen. 1835–1859 Alavus oli seurakunnan keskuksena, vaikka seurakunnan nimenä oli → *Kuortane*. *Alavo* ja *Alavuus* olivat tuolloinkin käytössä paikkakunnanniminä ja tulivat 1859 myös seurakunnan nimiksi. Suomenkielisen

Alaveteli liitettiin Kruunupyhyyn vuonna 1969; tiekarttaote on vuodelta 1967.

kirjallisen käytön lisääntyessä 1800-luvulla *Alavuus* tuli myös tavallisimmaksi kirjoitusasuksi. Nimenkäytössä oli kuitenkin edelleen vaihtelua, ja 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa muoto *Alavus* yleistyi viralliseen käyttöön ja vakiintui siitä suulliseenkin käyttöön. – SBS

Kojonen, Eero 1963: 746–751; SHL 6: 85.

Alberga → *Leppävaaran* kaupunginosan ruotsinkielinen nimi Espoossa Uudellamaalla. Alueella on yhä samanniminen kartano, jonka mukaan asuinalue on nimetty. Albergan säteritilan perusti Johan Gyldenär 1622–1624. Se muodostui läänityksestä, joiden alkuna olivat silloiseen Helsingin pitäjään kuuluvat Storhoplaksin ja Mäkkylän kylät, jotka kuningas Kustaa Aadolf luovutti 14.3.1622 päivätyllä kirjeellä kiitokseksi valtakunnalle suoritetusta uskollisesta palveluksesta. Tälle säterille Gyldenär antoi nimen *Alberga* (usein myös muodossa *Alberg*). Nimen alkuosaan sisältyy ruotsin *al* ’leppä’, jälkiosaa *berga* (ruotsin *berg* ’kallio; vaara, vuori’) esiintyy eniten erikäisissä asumustennimissä Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla. Kuva: katso seuraava aukeama. – SP

Ramsay, August 1984 [1936]: 193, 196; Namnledslexikon, s.v. *berga*.

Alholmen → *Leppäluoto*

Alhovuori hiihtokeskus Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, erikielessä usein vain *Alho*. – Laskettelumäet ovat Kivimäen rinteellä. Mäen juurella on *Alhojärvi*. Laskettelukeskuksen markkinointinimeksi muodostettiin järven nimen pohjalta *Alhovuori*. *Kivimäki* olisi ilmeisesti ollut liian tavallinen ja jälkiosa *-vuori* antaa paikasta jylhemmän tunnun. Järven nimessä alkuosa kuvaa järven alhaista sijaintia mäkien välissä; *alho* ’maaston painanne, notko’. – SP

SMS s.v. *alho*.

Alikartano kartanomuseo Mäntsälässä Uudellamaalla. *Alikartano* 1882. – Alikartanon, aiemmin → *Frugårdin*, tila perustettiin 1600-luvun alussa. Nykyinen päärakennus on rakennettu 1805. Vuonna 1709 kartano siirtyi Nordenskiöld-suvun esi-isien omistukseen. Se tunnetaan mm. maailmankuulun tutkimusmatkailijan ja Koillisväylän löytäjän Adolf Erik Nordenskiöldin lapsuudenkotina. Suomen valtio osti Alikartanon vuonna 1964 osittain Nordenskiöld-suvun lahjoituksen turvin. Se avattiin museona vuonna 1983. Mustijoen toisella puolella puolen kilometrin päässä on *Ylikartano*. Kartanot syntyivät 1783, kun Nummisten eli Frugårdin kartano jaettiin kahtia. Alikartano on alempana ja lähempänä jokea kuin pienellä mäellä Mustijoen toisella puolella oleva Ylikartano. – SP

HisKi; www.nba.fi/fi/alikartano, 22.1.2005.

Alkkula kylä Ylitorniolla Lapissa, Ylitornion nykyinen kirkonkylä. *Alkkula* 1539, *Alckola* 1569, *Alckulla* 1604. – Kylännimi sisältää vanhan henkilönnimen *Alkku*, joka esiintyy myös sukunimenä Kemissä ja Torniossa 1500-luvulla. Nimi on lähtöisin Ylä-Satakunnasta, mahdollisesti Lempäälästä, missä on myös *Alkkula*-niminen, nykyään Akaan Viialaan kuuluva kylä. *Alkku* lienee muodostunut kansan suussa skandinaavisesta nimestä *Algot*. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 209–210.

Alphyddan → *Alppila*

Alppila asuinalue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Alphyddan*. – Nykyinen Alppilan puistoalue (*Alppila* 1876; vuodesta 1951 virallisesti *Alppipuisto*, ruotsiksi *Alpparken*) kuului niihin maihin, joilta alettiin 1840-luvulla vuokrata huvilatontteja. Korkean ja kallioisen maaston takia vuokra-alueen nimeksi merkittiin *Alpen* (”villorna N:o 42 Alpen - ” 1851), sittemmin suomeksi *Alppi* ~ *Alpit*. Vuonna 1870 alueelle rakennettiin ravintola *Alphyddan* (*hydda* ’mökki, koju’), jonka nimi laajeni tarkoittamaan koko seutua; suomenkielisissä lehdissä ravintolaa kutsuttiin myös *Alppipaviljongiksi* ja *Alppilaksi*. Ravintolan nimen valintaan lienee vaikuttanut tuohon aikaan suosittu ja Helsingissä usein esitetty Adolph Adamin ooppera *Alphyddan*. *Alppila* vahvistettiin 1909 puistoalueen nimeksi ja 1959 osa-alueen nimeksi. Vuonna 1959 Alppilasta ja entisestä Harjun (ruots. *Ås*; huvilannimenä *Ås* jo 1860-luvulla) vuokra-alueesta muodostettiin kaupunginosa nimeltä *Alppiharju – Åshöjden*. – SP

Helsingfors Tidning 3.2.1851; Pesonen, Leo A. 1982: 90; Suomalainen Wirallinen Lehti

25.11.1876; Tuomi, Marja-Liisa 1987: 176; Uusi Suometar 27.1.1881 ja 24.10.1881; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890.

Alppila kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. – Kaupunginosa on rakennettu 1960- ja 1970-luvulla. Alueella oli toisen maailmansodan aikana saksalaisten alppijääkäreiden varuskunta-alue, mistä nimi. – SP

fi.wikipedia.org, 3.1.2006; Toropainen, Ritva 2005: 69, 96.

Alpua 1560-luvulla *Alpuanjärven* ympärille syntynyt kylä Vihanissa Pohjois-Pohjanmaalla. *Albogha* 1563, *Albogaä* 1565, *Alboa* 1568, *Alboa by* 1570, *Albua By* 1693. – Vanhoissa asia-

kirjamuodoissa oleva *gh* tai *g* ei voi tarkoittaa muuta kuin *v:n* tapaista siirtymä-äännettä. Asiakirjamuotoihin merkitty *l:n* jälkeinen *b* vihjaa siihen, että nimeen voisi sisältyä miehennimen *Albert*, *Albrekt* kansanomaisen muoto. Tampereen Mesukylässä on vanha talo *Alpula*, jonka nimi näyttää juontuvan talon isäntänä 1540–1552 olleesta Albrekt Viista. – AR

Arajärvi, Kirsti 1954: 705; Räisänen, Alpo 2003: 167–169; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Alvajärvi järvi Pihtiputaalla Keski-Suomessa. *Alffueierffui*, *Alueierfuj ärmarch* 1552, *AlwechJärffui* 1565, *AlwetJärfvi* 1640, *Alfwajerfwi* 1694, *Alvajärvi* 1738. – Järven pohjoispäässä on *Alvajärven* kylä (*Alwajärfwi* 1713) eli *Alvekylä*. Myös Jyväskylän Palokassa on *Alvajärvi* (*Alueierffuij* 1554), ja sieltä on mainittu 1818 *Alvesaarenniittu*. Nimet ovat vanhastaan *Alve-*, *Alveh-* ja *Alvet-*alkuisia. Viljo Nissilä on verrannut alkuosaa sanaan *alve* (< *alveh*) ’heisimato eli lapamato (etenkin kaloissa)’ ja tietäytyypistä saniaista tarkoitettavaan kasvinnimitykseen *alvejuuri*. Kansanomaisessa lääkinnässä alvejuuri oli tärkeä: sen lehdistä puristettiin mehua haavaan sen puhdistamiseksi ja vuodon tyrehtyttämiseksi ja sisäisesti sitä käytettiin matolääkkeenä. Ehkäpä Pihtiputaan järven rantamilla tai sen keskellä suuressa Pyhäsalon saarella on kasvanut alvejuurta. Nissilä on pitänyt nimeä alkuperältään karjalaisena, koska se on syntynyt ennen savolaiseksiansiota. Hän on verrannut nimeä myös karjalaiseen sanaan *alve* (< *aloveh*) ’ala, suku, sukukunta’. – SP

Nissilä, Viljo 1964b: 76–78; Nissilä, Viljo 1977: 543; Nyman, Adolf Leonhard 1882: 215; Ojansuu, Heikki 1920: 20; SMS s.v. alve.

Alvettula kylä Hauholla Kanta-Hämeessä, murteessa myös *Alvottula*. – *Aluetula* 1431, *Alvettula* 1486, *Alwottula* 1545. Kylän, alkuajan talon nimi sisältänee varhaisen isännän nimen, jonka jo Heikki Ojansuu on liittänyt miehennimeen *Algot*, muinaisruotsissa *Algot(h)er*. Tätä nimeä on tavattu keskiajalla Suomessa Ahvenanmaalla ja Laitilassa, 1500-luvulla myös Pohjanmaalla. Alasaksalaisella taholla on ollut käytössä myös miehennimi *Aluold* eli *Alvoldus*, jolloin *Alvottu* voisi olla saksalaistakin lainaa. – SP

FMU 3: 1; Koskimies, Y.S. 1985: 401; Nissilä, Viljo 1962: 123; Ojansuu, Heikki 1920: 21; Säiliä, Uuno 1930: 15; Thors, Carl-Eric 1959: 8.

Leppävaaran asutusalue ja rautatieasema ovat saaneet nimensä Albergan kartanosta; päärakennus vuodelta 1874 sijaitsee yhä Leppävaarassa.

Amerikka

1. kyläkunta Vieremällä Pohjois-Savossa.
2. kyläkunta Iisalmessa Pohjois-Savossa. – Pörsänmäellä olevaa Amerikkaa kuvailtiin vuonna 1953 mökkikyläksi. Sen nimi on otettu käyttöön n. 1920. Kylän asukkailla oli paljon työväenliikkeen esikuvien mukaan annettuja henkilökohtaisia liikanimiä, kuten *Kerenski* ja *Tokoi*. Tokoi asui tuolloin toista kertaa Amerikassa.

Amerikka-nimiä on runsaasti muuallakin Suomessa. Useimmat niistä on annettu 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Amerikkaan-muuton aikoihin. – SP

Ampiala kylä Keuruulla Keski-Suomessa. *Ambiaijs* 1602, *Ambialanmeckj* 1650-luvulla, *Ambiala* 1686–1701. – Ruoveden suurpitäjässä, johon Keuruukin tuolloin kuului, esiintyi 1565 lisä- tai sukunimeä *Ampiainen*, joka ei ole savolaislähtöinen. Vuonna 1589 Ampialassa asuivat Antti ja Heikki Ampiainen, jotka olivat Kangasalan Liuksialan alaisia rälsitalonpoikia. Henkilönnimi *Ampiainen* lienee *Ampiala*-nimestä johdettu asukkaannimitys. Kylän nimen taustalla voi olla luonnonpaikan nimi, johon sisältyy hyönteisennimitys *ampiainen*. Keuruulta – tosin ei Ampialan läheltä – tunnetaan nimet *Ampiaisniemi*, *Ampiaissalmi* ja *Ampiaissaari*. – SP

Kankaanpää, Matti J. 1988: 29; Pirinen, Kauko 1982: 801; KA: MHA 14; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 507 ja Kangasala s. 762; KA:VA 2449: 211.

Amuri kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. *Amurinmaassa* 1878, *wanha Amuri* 1888. – Voimakas teollistuminen toi kaupunkiin uusia asukkaita 1800-luvun puolivälistä lähtien. Kun tulijoille oli saatava asuntoja, porvarit joutuivat luopumaan viljely- ja laidunmaistaan kaupungin länsiosissa. Ensimmäiset 40 tonttia alueelta myytiin 1869. Samoihin aikoihin siirtolaisia matkasi Siperiaan Amurinmaalle. Tamperelaiset nimesivät omankin uudisasutusalueensa *Amurinmaaksi*, joka lyheni *Amuriksi*. Jo vuoden 1882 kartassa oli *Toinen*, *Neljäs* ja *Kuudes Amurinkatu*, mutta erisuuntaisilla kaduilla kuin myöhemmin. Porin radan varteen tuli *Amurin* rautatieasema. Työläiskaupunginosa vanhojen puutalojen purkaminen aloitettiin 1960-luvulla, jolloin Amuri määriteltiin kerrostaloalueeksi. Pala vanhaa Amuria on säilynyt työläismuseokorttelissa. – SP

Aamulehti 142, 27.11.1888; Louhivaara, Maija 1999: 63; Tampereen Sanomat no 31, 6.6.1878; Voionmaa, Väinö 1929b: 437; NA.

Anár → *Inari*

Anárjohka → *Inarijoki*

Anavainen kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa. *Anauais* ja *Anawaijs* 1540. – Nimen taustalla on ilmeisesti talon nimi, johon voi sisältyä varhaisen asukkaan nimi. Ralf Saxén ja Arvo Lopmeri ovat esittäneet sellaiseksi muinaisyläsaksalaista miehennimeä *Anafred*, *Anager* tai *Anawan*. Ehkä myös muinaissuomalainen *Ana* ~ *Ani* ~ *Ano* -alkuinen nimi on mahdollinen. – SP

Forsman, A.V. 1891: 79, 167, 178; Lopmeri, Arvo 1947: 8; Saxén, Ralf 1905: 109–110.

Anetjärvi järvi ja kylä Posiolla Lapissa. *Anehjärvi* 1798 (järvi). – Järven nimi on peräisin ajalta, jolloin rannikon pohjalaiset talonpojat tekivät erämatkojaan sisämaihin ja kalastivat suurilla järvilla. Pysyvä asutus seudulle tuli vasta 1700-luvun puolivälissä. Tähän harvinaiseen nimeen sisältynee yksinkertaisesti sana *ane* 'anomus, pyyntö' kuvastamassa sitä, miten kalamiehet "anoivat" järvestä saalista vaivan palkaksi pitkästä kalamatkastaan. – Järven nimeen perustuu läheisen vaaran nimi *Aneenvaara*. – JV

Suomen karttakirja 1799: 130; Vahtola, Jouko 2006.

Angeli saP *Ängel*, saP *Ängel*, kylä Inarin länsiosassa Inarijoella Lapissa. – Nimi on lähtöisin sukunimestä *Angeli*, jonka pohjana on puolestaan Enontekiön Peltovuoman kylässä sijaitseva

Angelniemen kuntaan kuului Kemiönsaaren pohjoisosa sekä kapea kaistale mantereelta. Kunta liitettiin Halikkoon vuonna 1967; karttaote on vuodelta 1965.

Angelijärvi. Kaksi Angelin suvun nuorta miestä muutti sieltä 1800-luvun puolivälissä Inariin, ja vanhempi heistä rakensi talon Angeliin antaen sille nimensä. Angelijärven nimi on puolestaan saamelaislähtöinen, mutta nimen alkuperäismuoto ei ole säilynyt. Se on ollut Peltojärven lapinkylän vanhaa murretta, joka on kuulunut keminsaamelaiseen ryhmään. Angeli on suomenkielinen mukaelma allia tarkoittavasta sanasta, joka on ollut muodoltaan samankaltainen kuin saP *ánáläh* 'alli'. – SA

Aikio, Samuli 2003: 113.

Angelniemi entinen kunta Varsinais-Suomessa, nykyisin osa Halikkoa, vuodesta 2009 Saloa, paikallisesti myös *Angela*. Kylä: *Anghela* 1540, *Angelniemi* 1755; *Haliko Capells (Andelma)* skriffit-book 1667. – Nimen taustalla on Päärnäspään ulkotilan nimi *Angela*, josta tuli myös kylännimi. A. V. Forsmanin mukaan kylästä on 1500-luvulla käytetty myös nimeä *Angelisto*. *Angelan* eli *Angelniemen* kylä on niemen kärjessä, niemen edustalla on *Angelansaari*. Nimeen sisältyy ilmeisesti angervoa merkitsevä murteellinen kasvinnimitys *angelma*, *ankelia*. – Halikon alainen Korven eli Angelniemen kappeliseurakunta on katsottu perustetun 1659, jolloin siellä jo aiemmin toimineelle papille Petrus Gregorille annettiin toimilupa. Sen nimenä oli *Angelniemi* jo 1692, joskin rippikirjassa 1692–1706 *Päärnäspä*, koska kirkko sijaitsi Päärnäspään kylässä (*Päärnäspä* 1700). *Angelniemi*-nimen esiintymiseen kappelin nimenä Korven ja Päärnäspään ohella vaikuttivat merkittävästi ensimmäinen kappalainen Petrus Gregorii, joka otti lisä- tai sukunimekseen *Angelnius*. Yksinomaiseksi nimeksi *Angelniemi* vakiintui ilmeisesti vasta 1700-luvun jälkipuolis-

kolla. – Seurakunnasta on käytetty myös nimiä *Korvinen* (~ *Korpi*; *Corfvís*, *Kärfvís* 1711; *Angelniemi l. Kärfvís* 1749), *Andelma* ja *Angela*. *Korvinen*-nimeen liittyy nykyinen *Korvensalmi* Halikonlahden Vartalsansaaren ja mantereen välillä. *Korpi* eli *Merikorpi* (myös *Merikausta*, *Meribol*) oli aluenimi, jolla tarkoitettiin keskiajalla ja vielä 1600-luvullakin Uskelasta (nykyistä Saloa) alkavaa, Sauvoa ja Kemiötä kohden suuntautuvaa Kemiönlahden ranta-aluetta; vastakohtana oli *maakorpi* eli *eräkorpi*, joilla tarkoitettiin sisämaahan päin ulottuvia nautinta-alueita. Maakorpeen liittyyne Halikon *Korvenpään* nimitys ja Merikorpeen Salon eteläosien *Merikulma*. – 1916 Angelniemestä tuli itsenäinen kunta. Se liitettiin uudelleen Halikkoon 1967. – SP

Airas, Olavi 1960: 23, 32–33, 38–40, 43, 69, 96–97; Finlands Allmänna Tidning 28.8.1851;

Forsman, A.V. 1902: 23; Leinberg, K.G. 1886: 8; Neovius, Ad. 1898: 27; Ojansuu, Heikki 1920: 23–24; SMS s.v. *angelma*, *angerva*, *angervo*, *ankelia*; HisKi (Angelniemi, Halikko); NA; www.

genealogia.fi/seurakunnat/, 17.11.2006.

Angelvaarat myös *Angelivaarat*, kaksi Luiroon laskevan *Angelijoen* varrella sijaitsevaa vaaraa Tanhuan kylän koillispuolella Savukoskella Lapissa. Ylempänä joen varrella sijaitsee *Ylinen* eli *Ylimmäinen Angelvaara* ja alempana puolestaan *Alinen* eli *Alimmäinen Angelvaara*. *angelijoki* (Sompion lapinkylässä) 1765. – Nimet ovat mukaelmia kadonneista saamenkielisistä nimistä, vrt. sa *ánáloh* 'alli'. Tämä linnunnimi on suosittu nimiaines, mutta nimeämismotiivia ei tunneta. Vrt. → *Angeli*. – SA

Fellman, Isak 3 (1912): 191.

Angesselkä kyläkunta ja Rautaveden vesistöön kuuluva järvi Joutsassa Keski-Suomessa. *Ancheselckä* 1552 (erämaa), *Anngesselke* 1571 (kylä), *Angesselkä sjö* 1760. – On arveltu, että nimi sisältäisi saamen 'hangasta' merkitsevän sanan, vrt. inarinsaamen *äägis*. *Hangas* tarkoittaa mm. peuran- tai hirvenpyydystä. Nimi voikin perustua peuranpyynnissä käytettyihin hangasaitoihin. Nimen jälkiosa → *selkä* 'laaja vesialue'. – TML

Kiviniemi, Eero 1984b; SHL 3: 181; SSA s.v. *hangas*; KA: MMH:n uudistusarkisto C 8 7/2; NA:

1500-luvun poimintakokoelmat.

Ania kylä Pirkkalassa Pirkanmaalla. *Siuko i Ania* 1537. – Kylän nimi perustuu talonnimeen, johon on arveltu sisältyvän muinaissuomalaisen miehennimen *Ani(a)* ~ *Anias*. – SP

Forsman, A.V. 1894: 167; Suvanto, Seppo 1987: 274.

Anianpelto kylä ja entinen markkinapaikka Asikkalassa Päijät-Hämeessä. *Annapelte* 1365, *Anianpeldo* 1458. – Anianpelto on Asikkalan vanhimpia kyliä, josta vuonna 1728 tuli myös tunnettu markkinapaikka. Kustaa III kaavaili vuonna 1775 Anianpeltoa perustettavan kauppalan paikaksi, mutta hanke raukesi. Nimen alkuosaan sisältyy miehennimi *Ania*, jota on pidetty muinaissuomalaisena mutta sittemmin arveltu myös germaanisperäiseksi. – TA

Blomstedt, Yrjö 1982: 62, 490, 504–507; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Annola*;

Nissilä, Viljo 1939: 333.

Aningais → *Aninkainen*

Aninkainen kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Maarian kylä, ruotsiksi *Aningais*. *Peter aff Anynghos* 1363, *Anyngos*, *Anungis* 1371, *Aninghess* 1419, *Aningoijs* 1543, *Anigas* 1553. Kylä oli jo 1300-luvulla Turun tuomiokirkon hallussa. – Kylä ulottui Aninkaistenmäen–Multavierun linjalta nykyiselle Kakolanmäelle. Aninkaisiin oli alkanut syntyä kaupunkimaista asutusta jo 1300-luvun lopulla, ja 1410-luvulla alue liitettiin Turun kaupunkiin; asiakirjoissa siitä käytettiin tuolloin nimitystä "nyastadhen" ('uusi kaupunki'). *Aninkainen*-nimen lähtökohtaa on etsitty henkilönnimistä: muinaisruotsin nimestä *Aninger* ja suomalaisina pidetyistä *Ani*-, *Ane*-nimistä. Raija Alitalo on verrannut nimeä muihin *Ani*-nimiin ja havain-

nut mm. Hämeen nimien olevan pienten vesien tai vetisten paikkojen nimiä. Näitä vastaavan vetisen paikan hän on löytänyt kylän eteläisimmästä niemenkärjestä, Turun linnan tienoilta, mitä hän pitää *Ani*-nimen alkuperäisenä tarkoitteena. Tulkinta on epäuskottava, koska kylännimen taustalla olevan luontonimen tarkoitteen pitäisi sijaita vanhalla kylänpaikalla. Aninkaisten vanha kylänpaikka on sijainnut Aninkaistenmäellä, kaukana Aurajokisuulta. Vanhojen kirjoitusmuotojen perusteella alkuperäinen nimi näyttäisi olevan *Aningas*. Myöhemmin, ehkä vasta uuden ajan alussa siihen on liitetty *inen*-suffiksi mahdollisesti ympäristön muiden *inen*-loppuisten nimien, kuten *Halinen*, *Ilmarinen*, *Kairinen*, mallin mukaan. Ruotsinkielinen nimiasu *Aningais* on muodostettu suomenkielisen nimen taivutusmuodosta *Aninkais(-ten)*. – RLP

Alitalo, Raija 1996: 28–32; Junnila, Hilikka 2001: 111; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Kostet, Juhani 2001: 34.

Anjala entinen kunta Kymenlaaksossa, nykyään Anjalankosken kaupunginosa. Alkuaan Elimäen kylä. *Aniala* 1477 *Annijalaby* 1556, *Anijalaby*, *Aniala*, *Anijala* 1559. Vuonna 1789 Anjalasta tuli Elimäen kappeliseurakunta ja vuonna 1863 itsenäinen kirkkoherrakunta. Yhdistettiin vuonna 1975 Sippolan kanssa, jolloin muodostui Anjalankosken kauppalat (vuodesta 1977 kaupunki), ks. → *Anjalankoski*. – Nimi *Anjala* on johdettu muinaissuomalaisesta henkilönnimestä *Ania*. Kymenlaaksossa se on Saulo Kepsun mukaan joko varsinaissuomalaista tai hämäläistä perua. – LL

Hausen, Greta 1924: 3; Kepsu, Saulo 1990: 102; Oksanen, Eeva-Liisa 1981: 41; Suomenmaa 1 (1967): 41–46.

Anjalankoski kaupunki ja Kymijoen koski Kymenlaaksossa. – Koski oli alkuaan Elimäen Anjalan kylän alueella, ja nimi johtuu siitä, ks. → *Anjala*. Kosken varhaisempi nimi oli → *Ankkapurha*. Vuonna 1975 Anjalan kunta liitettiin Sippolan kuntaan ja näin syntyi Anjalankosken kauppalat. Se sai kaupunkioikeudet vuonna 1977. – LL

Oksanen, Eeva-Liisa 1981: 41.

Ankele louhos ja kyläkunta Pieksämäellä Etelä-Savossa, aiempaa Virtasalmea. *Angele* (torppa) 1795. – Louhos sijaitsee Hällinmäen kylässä *Ankeleenjärven* pohjoispuolella. Lähellä on mäkiharjanne *Ankeleenkangas*, joka mainitaan jo vuoden 1562 maakirjassa (*Angelehen Kangas*) samoin kuin *Ankeleenranta* (*Angelen randa*). Myös Uudeltamaalta Nummelta tunne-

Anianpellon markkinapaikka näkyy rekognosointikartassa vuoden 1800 tienoilta. Anianpellosta länteen näkyy Vääkysy myllyineen ja kruununmakasineineen.

Nykyisen Anjalankosken halki Kymijokea pitkin kulki Ruotsin ja Venäjän valtakuntien raja vuoteen 1809, Uudenmaan ja Viipurin läänien raja vuoteen 1945 sekä Anjalan ja Sippolan kuntien raja vuoteen 1975.

taan nimi *Ankele*. Siellä lohkotilan nimi on asiakirjoissa muodossa *Angelia* (1815) ja nimi selitetään kasvinnimityksestä *angelia* eli *angervo*. – Asutus on saanut nimen sijainnistaan joko järven tai kankaan mukaan. Niiden nimet kertovat ilmeisesti varhaisesta hämäläisvaikutuksesta, sillä hämäläismurteissa tavataan angervon nimityksinä *angeli*, *ankeli*, *angelia*, *ankelia* ja *angelma*, kun taas vastaavat *anger-*, *anker-*muodot ovat tavallisia savokarjalaisella alueella ja Pohjanmaalla. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 193, 197; SMS s.v. angel-, anger-, ankel-, anker; HisKi (Nummi, Pieksämäki); NA: yleiskokoelma, 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ankkapurha eli *Anjalankoski*, koska Kymijoen Anjalankoskella Kymenlaaksossa. *Ankkapurha* (*Ankapora* 1415, *Ancopora* 1541, *Ankaborgz fors* 1558, *Ankkapura* 1850, *Ankkaporha* 1872) on Suomen vanhimpia asiakirjoista tavattuja koskenimiä. 1800-luvulla nimi oli ilmeisesti jo lähes hävinnyt, sillä siitä järjestettiin kyselyjä. Anjalan seuduilta talteen saaduissa runotoisinnoissa mainitaan *Ankkapurho*, *Ankkaporha* ja *Ankkapura* kovan kosken nimenä *Imatran*, *Hälläpyörän*, *Kaatrakosken* ja *Vuoksen* rinnalla. Sittemmin nimi on elvytetty mm. kotiseutu- ja matkailukäyttöön, ja se on otettu peruskarttaan kosken nimeksi yhdessä *Anjalankosken* kanssa 1980. – Nimen jälkiosaan sisältynee lähinnä karjalainen murrenana *purha* 'kosken tai virran ryöppy, kuohupaikka, putous'. Alkuosan tulkinta on hankalampaa. Linnunnimitys *ankka* 'ankka, kesy sorsa' on lainattu ruotsista myöhemmin kuin koski on nimetty. Itämurteissa sanalla *ankka* on merkitykset 'kovaksi jäänyt tai muuten kovettunut aine; raskas esine; sankka, tiheä, vankka'. Sanalla *ankka* ~ *ankko* on tarkoitettu myös syvää kohtaa joessa tai järvestä (Jaala, Ylöjärven Viljakkala). Jo Lönnrotin sanakirjassa mainitaan *ankkamaa* 'laaja asumaton metsäalue'. Lukuun ottamatta linnunnimitystä sanat voivat kuulua samaan sanueeseen kuin *ankara* 'luja, kova, suuri, voimakas'. Tässä nimessä sanalla *ankka* ~ *ankko* on voitu ilmaista kosken syvyyttä tai voimakasta kuohua. – SP

Hausen, Greta 1920: 5–7; Häkkinen, Kaisa 2004b: 54; Inkilä, Arvo T. 1939; Lönnrot, Elias 1874; Ojansuu, Heikki 1920: 24–31; SKES s.v. ankara, purha; SMS s.v. ankka, ankkamaa, ankkapurha, anko; SSA s.v. ankara, ankka; Suomenmaa I (1916): 186–187; Suometar 7.6.1850; Uusi Suometar 10.4.1872.

Ängel → *Angeli*

Ännevärri → *Annivaara*

Annivaara saP *Ännevärri*, laaja tunturialue Utsjoella Lapissa, Utsjoen ja Vetsijoen välissä; rajautuu pohjoisessa Tenoon ja etelässä *Väisjeaggi*-suohon. Annivaaraan ei kuitenkaan lueta Ailikas-tunturia. *Adnevara* 1744, *Annevarre* 1820-luvulla. – Suomeen nimi on omaksuttu saamesta, jossa nimen alkuosan *Anne-* merkitys ja alkuperä on kuitenkin hämärä. Nimi ei voi liittyä naisen nimeen *Anne* (= *Anni*), koska alkuosa ei ole geneetiivimuotoinen, kuten henkilönnimikantaiselta paikannimeltä odottaisi. Epätodennäköistä on myös, että laaja tunturialue olisi saanut nimensä henkilön mukaan. Samanlainen alkuosa on joennimessä *Ännejohka* Pohjois-Norjan Varangissa, ja tämä on niin ikään suomennettu asuun *Annijoki*. – AA ja SA

Schnitler, Peter I (1962): 297; Fellman, Jacob 2 (1906): 80.

Anola kartano Nakkilassa Satakunnassa. *Anela* 1412, *Anila* by 1547, *Anoila nebb* 1552, *Anela nebb*, *Anoilibij* 1550. – Kylän nimi perustuu samanasuiseen talonnimeen, johon sisältyy sen varhaisen isännän nimi. A. V. Forsman on pitänyt miehennimiä *Ani* l. *Ania*, *Anottu* muinaissuomalaisina. Jos nimi on skandinaavista lainaa, lähtönimi voisi olla esim. *Anunder*. Jouko Vahtola on yhdistänyt epävarmasti Anolan nimen germaaniseen miehennimeen *Ano* ~ *Anno*. – SP

Blom, Kaisu 1929: 21–23; Forsman, A.V. 1984: 167, 223; Thors, Carl-Eric 1959: 10–11; Vahtola, Jouko 1983: 273; KA: Suvanto/ Ulvila s. 1607–1608.

Ansku kylä ja vanha ruukkipaikkakunta Pohjassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Antskog*. *Anteskogh* 1549, *Anskuu* 1919, *Ansku* 1976. – Suomenkielinen nimi on laina ruotsinkielisestä nimestä *Antskog*, joka paikallisessa ruotsin kielessä äännetään *ansku*. Nimen alussa on *Anders*-nimen kansanomainen muoto *Ant* tai *Ante*. Sana *skog* 'metsä' on alueelle tyyppillinen ja viittaa ruotsalaiseen uudiskylään, takamaakylään. Saksalainen kauppias Jakob Wolle perusti noin 1630 tähän kylään Pohjan pitäjän ensimmäisen rautaruukin, jonka toiminta siirtyi kymmenen vuotta myöhemmin pääosiltaan Fiskarsiin. – MB

Edelman, Nils & al. 1964: 279; Huldén, Lars 2001: 40, 213; Koskuell, W. von 1966: 195–197; Suomenmaa I (1919); Suomenmaa 6 (1976).

Antby → *Antinkylä*

Antböle

1. kylä Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Antböle* 1540.
 2. kylä Saltvikissa Ahvenanmaalla. *Amböle* 1438, *Antteböle* 1545.
 3. kylä Tammisaaren Snappertunassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Antteböle* 1540.
- Nimien alussa on puhuttelumuoto miehennimestä *Anders*. Jälkiosaa on sana → *böle*. – PS

Huldén, Lars 2001: 64, 106, 204.

Antinkylä kaupunginosa Loviisassa, ruotsiksi *Antby*. *Anteby* 1540, *Antby* 1547, *Antteby* 1552, *Anttiby* 1590. – Nimi on 1900-luvulla muodostettu käänös ruotsinkielisestä nimestä, joka on tarkoittanut alkuaan Pernajan kylää. Nimeen sisältyy miehennimen *Anders* lyhentymä *Ant* ~ *Ante*. – SP

Granlund, 1956b: 201; Hausen, Greta 1922: 503; Huldén, Lars 2001: 325.

Antskog → *Ansku*

Anttola kylä ja entinen kunta Mikkelissä Etelä-Savossa. Kunta liitettiin Mikkeeliin vuonna 2001. *Antola* 1690 (kartano). – Anttolan alue kuului uuden ajan alussa Pellosniemen Pitkälähen neljänneskuntaan. Siellä asui jo 1541 Anttosia, joilta

Anttola – aluksi kylänä, sitten pitäjänä – on saanut nimensä. Anttolan seurakunta itsenäistyi 1871. – Anttola esiintyy henkikirjoissa kartanon nimenä jo 1639. Vuonna 1608 läänitettiin tämä ja muutama muu maa-ala venäläiselle pajari Mensik Baranoffille, joka perusti alueelleen säterikartanon. Tätä säteriä, jonka velvollisuus oli ylläpitää yksi ratsumies, voidaan pitää Anttolan Hovin alkuna. Anttolan kunta osti Hovin 1920, jonka jälkeen se toimi ensin vanhainkotina ja kouluna. Huttulanasaassa kartanon lähellä 1970-luvulta alkaen toiminut kuntoutuskeskus ja hotelli on saanut nimekseen *Anttolanhovi*. – SP

Westerholm, Martti 1926: 3; Hiski (Mikkeli); www.anttolanhovi.fi, 25.5.2005.

Apia kaupunginosa Valkeakoskella Pirkanmaalla, Apianlahden (*Apialaxi*, *Apiakäksi* 1420) rannalla. – Apialla on myös urheilupuisto, *Apianvirralla* riippusillat. Vuosina 1867–1869 rakennettu *Apian kanava* yhdistää Apianlahden Mallasveteen. Kaupunginosan nimi palautuu talonnimeseen (*Johan Appijan* 1437 ja *Iahan Appijan* 1416 Sääksmäen Huittula), joka on voitu nimetä lahden tai kosken mukaan. Padasjoella on seisovaa, tasaista ilmaa sanottu *apiaksi*; ehkä koski tai lahti on virrannut tasaisesti. Tyrvään Houhajärveltä on kirjattu *Henric Apiainen* 1558: siellä on yhä *Apiainen*-niminen talo, Jämsässä *Apiala* (*Anders Apiain* 1464). Vesulahden pitäjästä on kirjattu 1561 *Wden Apijan mäki*. – SP

FMU 2: 170, 270; Ojansuu, Heikki 1920: 31; SMS s.v. apea; Seppo 1987: 247; Suvanto, Seppo 1995: 231; NA.

Appistunturit saP *Åhpesduoddarat*, nykyisin tavallisesti *Åhpesduoddarat*, saI *Åpistuoddareh*, varhemmin myös *Åppis-*, tunturisto Ivalojoen pohjoispuolella Inarissa Lapissa. Sen eteläosassa on järvi, *Appisjärvi*, saP *Åhpes-* ~ *Åhpesjävi*, ja siitä laskee joki Ivalojokeen, *Appisjoki*, saP *Åhpes-* ~ *Åhpesjohka*. *Aappesjaure*, *Aappesjok* 1820-luvulla. – Suomalaisnimet ovat mukaelmia saamen muodoista, joista inarinsaamenkieliset ovat alkuperäisimpiä. Nimen alkua on verrattu pohjois- ja inarinsaamen sanoihin *åhppi* ~ *åppi* 'voima', mutta kummatakaan ei tunneta kyseisen kaltaista s-loppuista muodostetta. Nimen aiheena 'voima' olisi muutenkin epäuskottava. Alkuosan muotojen vaihtelu tukee ajatusta, että nimi olisi lähtöisin tuntemattomasta sanasta, joka on vain mielletty 'voimaa' merkitsevän saamen sanan kaltaiseksi. Nimiryppään lähtökohta jää hämäräksi myös sen takia, että Lapista ei tunneta muita samankaltaisia nimiä. Tunturiston nimessä jälkiosa on monikossa: saP *duoddarat*, saI *tuoddareh* 'tunturit'. – SA

NA:T.I. Itkonen poiminnot.

Apukka maatalouden tutkimusasema Rovaniemellä Lapissa. Koeasema on perustettu 1959. – Vanhimmat tiedot paikasta koskevat Apukkajoen myllyä, joka toimi 1600-luvulla. Se oli tuolloin suurin Rovaniemen vesimyllyistä. Nimiryhmään kuuluvat myös *Apukkalampi* ja *Apukkajärvi*, josta *Apukkajoki* laskee Olkkajärveen. *Apukankorva-aapa* on suuri aapasuo. Rovaniemäläisen muistitiedon mukaan Sodankylästä on tullut *Apukka*-niminen mies ja perustanut Olkkajärven kylään talon, joka on yksi kylän kantataloista ja nimeltään *Apukka*. Talon kohdalla niemeksi kaartuva ranta on nimeltään *Apukkaniemi*. Sodankylän Sattasessa on ollut *Apukka*-niminen talo ja Vaskojärvellä *Hopukankuusikko*. Tähän nimiryhmään liittyviä nimiä tunnetaan mainittujen lisäksi vain Inarista, missä on *Apukasjärvi*-niminen järvi, ja siitäkin käytetään myös muotoa *Hopukasjärvi*. Nimiryhmä on saamelaisperäinen ja sisältää ilmeisesti 'huuhkajaa' eli 'hyypiötä' merkitsevän inarinsaamen sanan *oppuu*, koltansaamassa *hō* 'ppi'. – PM

Ahvenainen, Jorma 1970: 270, 271; Vahtola, Jouko 1980: 88; NA:T.I. Itkonen Inarin paikannimikokoelma.

Arabia tehdas- ja koulualue Toukolassa Helsingissä Uudellamaalla. – Kun Helsingin kaupunki perusti 1800-luvun alkupuoliskolla huvila-alueita, yksi niistä oli Arabia. Se erotettiin Forsbyn tilasta vuonna 1840 ja sai siinä yhteydessä nimensä; Helsingfors Tidningarissa oli 9.4.1848 huutokauppailmoitus Arabian huvilan (*Willan N:o 4, Arabia kallad i Gammelstaden*) vuokraoikeuksista. Nimen taustalla on viljelysnimi *Arabiäkern* 'Arabianpelto', joka liittyy alueen muihin eksoottisiin, kansanomaisesti syntyneisiin paikannimiin kuten *Jerikohagen* 'Jerikonhaka' ja *Kanaansland* 'Kaanaanmaa'. Arabian huvila-alue siirtyi 1874 ruotsalaisen Rörstrand-yhtiön hallintaan, joka oli saanut posliinin valmistusoikeudet Suomessa. Yhtiö perusti alueelle posliini- ja fajanssitehtaan, joka itsenäistyi vuonna 1884 nimellä *Arabia Aktiefabrik*. 1990-luvulta alkaen on Arabian tehdasalueen itäpuolelle Vanhankaupunginselän rannalle noussut uusi *Arabianranta*-niminen (ruotsiksi *Arabiastranden*) asuinalue. – SP

Pesonen, Leo A. 1982: 91; Kumpula-Forum: www.kaupunginosat.net/kumpula/, 27.12.2005.

Arajärvi järvi Savukoskella Lapissa. *Aara Träsk* 1642, *Arrejäur* 1695. – Arajärvestä lähtee kaakkoon virtaava *Yli-Arajoki*, joka Väriöjärven läpi kuljettuaan jatkaa järven eteläpäästä *Ala-Arajokena*. Ala-Arajoki laskee kaakkoon Kemijokeen. Jokien yhtymäkohdasta länteen on *Aravaara*. Nimet ovat saamelaisista lähtöä, ja niiden alkua voisi palautua somerikkoja ja kivikkoja tarkoittaneeseen sanaan, jonka kantasaamelainen muoto oli **arē*. Esimerkiksi Aravaara on kivikkoinen ja teräväkärkinen. *Ara* oli myös vanha saamelainen etunimi, sittemmin sukunimi entisessä Sompion Lapissa. – KA

Aikio, Ante 2003: 103; Itkonen, T.I. 1948, 2: 504; Lehtiranta, Juhani 1989: 14; Tresk, Olof 1928; KA: MMA maakirja.

Arantila kylä Nakkilassa Satakunnassa. *Arandila by* 1540, *Arnes by* 1548, *Arnäsby* 1571. – Nimeen sisältyy ilmeisesti miehennimi *Aranti*, alkuaan saksalainen *Arnald*, *Arnold*, keskiajan ruotsissa *Arend*, *Arand* ja *Arnt*. Kylä on voinut saada nimensä talon mukaan, jonka nimessä näkyy sen varhaisen haltijan nimi. Jo hävinneessä ruotsinkielisessä nimessä *Arnäs* on la-loppu korvattu sanalla *näs* 'niemi', joka ilmaisee kylän sijainneen Kokemäenjoen niemessä. – SP

Blom, Kaisu 1929: 24; Saxén, Ralf 1905: 187; Sveriges medeltida personnamn I 1967: 134.

Arkadiabacken → *Arkadianmäki*

Arkadianmäki eduskuntatalon sijaintipaikka Helsingissä Uudellamaalla ja itse eduskunnankin lempinimi. – Nimi perustuu rakennuksen sijaintiin mäellä ja läheiseen *Arkadia*-nimistöön. Alueella sijaitsi aiemmin *Arkadia*-niminen huvila ('jordlägenheter eller willor, wid namn N:o 65 Arkadia -" 1850) sekä sen mukaan nimetty Arkadian huvila-alue ja nykyisen Arkadiankadun alkupäässä vuosina 1861–1908 Arkadiateatteri. *Arkadia* oli vuoristoinen ylänköalue muinaisessa Kreikassa Peloponnesoksen keskiosassa. Paimenten ja maaseudun elämää ihannoivien runoilijoiden, kuten mm. Vergiliuksen, ansiosta Arkadian asukkaita pidettiin yksinkertaisena paimenkansana ja Arkadiasta tuli paimenidyllin kotimaa. *Arkadia* ja läheisen huvila-alueen nimi → *Hesperia* kertovat nimeämisajankana vallinneesta romantiikan ja antiikin ihailusta sekä Marja-Liisa Tuomen mukaan myös Kreikan vapausodan tuomasta innoituksesta kansallisen heräämisen aikakaudella. – SP

Castrén, Paavo – Pietilä-Castrén, Leena 2000 s.v. Arkadia; Helsingfors Tidningar 18.9.1850; Oja, Matti 1999: 16–17; Pesonen, Leo A. 1982: 91, 100; Tuomi, Marja-Liisa 1987a: 170.

Armivesi järvi ja kylä Hankasalmella Keski-Suomessa. *Armaierffui* 1552, *armaierffuij*, *armaierff* 1554, *Armüesi* 1571, *Armivesi* 1700-luvulta alkaen. – Kuulunut hämäläisten erämaihin ja ollut nimenomaan aateliston omistuksessa. Armisveden rannalla olevan Hiidenvuoren lähellä on ollut vankka

kivikautinen asutus ja myöhemmin eräsijoja. Vuoren edustalla oleva Honkasaari, joka vanhoissa asiakirjoissa esiintyy nimellä *Armisari* 1446, *Armosarj* 1452, *Armasarj* 1664, on ollut Hämeen ja Savon moneen kertaan käydyin, riidanalaisen rajan merkkipaikka. – Järven ja saaren nimet saattaisivat liittyä *armo*, *armas*, *armias*, *armahtaa* -sanueeseen eli sellaisiin merkityksiin kuin 'hyvyys, armahdus, sääli; rakas, kallis; vapauttaa rangaistuksesta'. Toisaalta Jouko Vahtola on esittänyt, että *Armas*-, *Armi*-nimet perustuisivat merkitykseen, joka sanueen germaanisella esikuvalla on ollut, nimittäin 'kurja, viheliäinen, köyhä'. Tällöin nimillä olisi viitattu huonoihin kalavesiin tai riistamaihin. Riidoin tämän oletuksen kanssa on, että sanalla *armo* mm. Keski-Suomen murteissa on merkitys 'anti, lahja'. Nimet voisivat siis yhtä hyvin viitata paikkoihin, joissa saalista on runsaasti. – Viljo Nissilä on yhdistänyt nimen *Armisvesi* kaakkoissuomalaiseen sukunimeen *Arminen* (vrt. *Armilan* kylä Lappeella; asukkaat *armiset*) mutta huomauttanut samalla, että järven nimestä vanhoissa asiakirjoissa olevat merkinnät tekevät yhdistämisen epävarmaksi. Myös se, että *Armisvesi* on kuulunut hämäläiseen eräomistukseen, puhuu pikemminkin nimen hämäläislähtöisyyden puolesta. – Kokonaan uutena vaihtoehtona voisi esittää, että nimen takana on lounais- ja hämäläismurteiden sana *armi* (< ruotsin *arm*), joka tarkoittaa paitsi käsivartta myös erilaisissa laitteissa olevia haaroja ja ulokkeita ('tuulimyllyn siipi', 'rukin penkissä oleva tolppa, johon pellavakuontalo kiinnitetään', 'keinun aisa' jne.). Samassa merkityksessä esiintyy murteissa myös *armo* (*armo* 'keinun aisa' Heinolassa). *Armisveteen* nämä merkitykset sopivat siinä mielessä, että sekin on muodoltaan haarakas. Yhden ulokkeen muodostaa järven kaakkoiskulmassa oleva *Armislahti*, oikeastaan eri järvi, joka vain kapean salmen välityksellä on yhteydessä *Armisveteen*. Sama piirre näyttää olevan tyypillistä monille muillekin *Armi*-, *Armo*-, *Armas*-alkuisten nimien kohteille. Joukossa on vuonomainia lahtia (Puumalan *Armilahti*) tai järviä, joissa on tällainen lahti (Ruoveden *Armasjärvi*); samoin järviä (Heinolan *Armaslammet*, Hattulan *Armijärvi*), jotka matalan kannaksen välityksellä liittyvät johonkin huomattavasti suurempaan veteen ja ikään kuin muodostavat sille haarakkeen. *Armi*-sanan esikuvulle, ruotsin sanalle *arm*, tunnetaan jo vanhastaan vastaavanlaista vesistöjen, vuoristojen, jäätiköiden jne. haarakkeisiin liittyvää käyttöä. – MV

FMU 3: 389; FMU 4: 29; Jalkanen, K. J. 1892: 4, 16; Kiviniemi, Eero 1985: 111–112; 123; Nissilä, Viljo 1966: 69; Roos, John E. 1944: 96; SAOB s.v. arm subst. III, 2; SMS s.v. armii', armo'; SSA s.v. armii; Vahtola, Jouko 1980: 145, 146; KA: MH 30, MH 31, MH 32; NA: 1500–1600-luvun poimintakokoelmat.

Armonkallio kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Nimen on kerrottu johtuneen siitä, että kun kansalaisodassa 1918 keskustassa sijaitseva Kyttälä paloi, sen asukkaat saivat "armosta" tontit Näsijärven Soukanlahden rantakalliolta. Tosin vuoden 1902 kartan mukaan alue oli jo tuolloin rakennettu. Jouni Keskisen mukaan Armonkallion asutus onkin alkanut jo 1890-luvulla ja maailmansotien välillä alueelle rakennettiin vain vähän. Nimi liittyy 1890-luvulla Kyttälästä sinne muuttaville annettuun viiden vuoden vuokrattomaan armonaikaan. Tarkoituksena oli saada köyhä väki pois keskustasta, jotta Tammerkosken ja aseman välistä aluetta olisi voitu kehittää liikekeskuksena. Kaikki eivät lähteneet vapaaehtoisesti, vaan heidät jouduttiin siirtämään pakolla; siksi Armonkallion aluetta kutsuttiin myös *Vastentahtoistenkallioksi*. – SP

Keskisen, Jouni; Louhivaara, Maija 1999: 76; NA: www.histdoc.net/kaup1902/tampere.gif, 8.5.2006; www.tampere-seura.fi/melko/Kytta.html, 8.5.2006.

Arrajoki kylä, kartano ja joki Nastolassa Päijät-Hämeessä. *Ara Joki* 1610 (kylä). Joki alkaa Nastolan Sylvöjärvestä ja laskee *Arrajärveen* (Kiviniemi *AraJärwen Rannas* 1653, *Arra Iärwi* 1776–1805). Järven länsipuoli on Nastolaa, itäpuoli Iittiä. – Kaakkois- ja Päijät-Hämeen murteissa *arra* on 'hankoaura, sahrat'. Sekä *aura* että *arra* palautuvat muotoon **atra*. Heikki Ojansuu katsoo, että *Arrajärven* ja *-joen* nimessä oleva *arra* viittaa auraan ja sen vääryyden, koukkumaiseen muotoon. Muodoltaan koukkumainen *Arrajärvi* kieltämättä onkin. Uusi tutkimus (Jorma Koivulehto) on yhdistänyt lounaissuomalaisen nimen *Aurajoki* muinaisruotsissa vesiväylää merkinneeseen sanan **äpra*. Ilmeisesti myös *Arrajoki*- ja *Arrajärvi*-nimien *arra* voisi pohjautua samaan vesiväylää tarkoittaneeseen sanaan. Kaikkiin *Arra*-nimiin selitys ei kuitenkaan sovi. Esim. nimiä *Arrankorpi* Lammilla ja *Arranmaa* Hattulassa tuskin voi selittää muutoin kuin kyntövälineestä käsin. Jos *Arrajoki* ja *-järvi* selittyvät toisin – vesiväylää tarkoittavasta sanasta – silloin on lähdettävä siitä, että samalla alueella ja suhteellisen lähellä toisiaan olevat *Arra*-nimet ovat nimeämisperusteiltaan vähintään kahta eri alkuperää. Kolmaskin alkuperä ainakin *Arrajoki*- ja *Arrajärvi*-nimissä on mahdollinen. Ne saattavat kuulua yhteen *Ara*-alkuisten nimien kanssa, joita on sekä Hämeessä että Lapissa, esim. *Arajärvi* Vesilahdella, Pälkäneellä ja Savukoskella. Vesilahden *Arajärvi* esiintyy kartassa 1856 kirjoitusasussa *Arrajärvi*; eräistä muistakin nimistä käytetään rinnakkain sekä *Arra*- että *Ara*-alkuista muotoa, esim. → *Arrakoski* ~ *Arakoski* Padasjoella, *Arrakunta* ~ *Arakunta* Kuhmoisissa. T. I. Itkosen mukaan *Ara* on vanha saamelaisten käyttämä henkilönnimi, mikä mahdollistaa sen, että hämäläiset *Arajärvet* ja niiden ohessa *Arrajärvetkin* saattavat olla Etelä-Suomessa asuneiden saamelaisten perintöä. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 179; Itkonen, T. I. 1948: 504, 523; Koivulehto, Jorma 1987: 33–36; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Arajärvi; Mäkelä, Anneli 1979: 71; Ojansuu, Heikki 1920: 95; Pitkänen, Ritva Liisa 2003 s.v. Aurajoki; Rapola, Martti 1966: 210; SSA s.v. aura; Virtaranta, Pertti 1958: 230–244; KA: ee 1:26.

Arrakoski kyläkunta, talo ja koski Padasjoella Päijät-Hämeessä. *Arokost* 1634 (kylä), *Arakoski* 1749, *arrakoski* 1852. – Nimestä on käytetty myös asuja *Arakoski* ja *Arokoski*; kosken vanha rinnakkaisnimi on ollut *Myllykoski* ja kylän *Myllykylä*. Arrakoskessa sijaitsi mylly jo keskiajalla, ja 1700-luvun lopulta alkaen Arrakoskesta kehittyi vireä teollisuuskylä. Kylä ja talo ovat saaneet nimensä kivisestä koskesta, jonka kokonaisputous on yli 20 metriä. Yleisessä kielitajussa nimi yhdistetään kyntövälinettä tarkoittavaan *aura*-sanaan, josta on jo keskiajalla syntynyt hämäläinen murremuoto *arra*. Nimiarkiston kokoelmiin on kirjattu seuraavat nimenselitykset: "Kun se maasto putuaa ni jyrkästi kuv vanha kaskiarra ja muikin arra. Arrast se on nimensä saannu eikä mistään arost" (Fredrik Sipiläinen 1961). "Eihän se mistään arost tule vaikka sit *Arokoski* puhutaan, nihän se on kun arra ja arral keännetty" (Elsa Mäkelä 1978). – Nimi voi selittyä toisinkin. Väinö Voionmaan mukaan *ara*, *arra*, *arri* on ollut muinaisaikainen nuotta, josta on vain puutteellisia tietoja. Hän arvelee, että vanhoilla hämäläisalueilla esiintyvät *Ara*- ja *Arra*-alkuiset paikannimet saattaisivat olla yhteydessä tähän kalanpyydyksen nimitykseen. Muista tulkintavaihtoehdoista → *Arrajoki*. – ELS

Pulkkiä, Uuno 1947: 222; Virtaranta, Pertti 1958: 230–244; Voionmaa, Väinö 1947: 396; KA: ES 816, VA 4528: 97–99.

Artjärvi kunta Päijät-Hämeessä, ruotsiksi *Artsjö*. *Arttierffui* 1445. – Nimi on alkuaan järven nimi. Sen mukaan on nimetty uudisasutus, jo 1400-luvulla mainitaan Artjärven eli Sääksjärven verokunta, ns. neljänneskunta (*Arttierffui fng* 1541). 1636 Artjärvestä muodostettiin Lapträskin (= La-

pinjärvi) alainen kappeli. Vielä 1700-luvun karttaan on nykyisen Villikkalanjärven nimeksi merkitty *Artjärvi* (*Art-lärvi* 1776–1805) ja siihen laskeva Haltiajoki nimellä *Artjoki*. Viljo Nissilä (1971) on selittänyt nimeä sanasta *artti* 'riita, kiista, tora'. Kalannista tallennetussa kansanrunossa kerrotaan, miten "Untamo - - teki soan sormistansa, kämmenpäistänsä keräjät, toran nosti totkusilta, artin ahvenmaimasilta". Nimi voi viitata rajariitoihin, joista artjärveläisten tiedetään käyneen oikeutta mm. 1466 ja 1469. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 155; Antin, Antero 1997: 12–14; Nissilä, Viljo 1971 d: 396;

SKES s.v. artti; DF: 2622; SMSA s.v. artti.

Artsjö → Artjärvi

Artukainen kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Raisiota, ruotsiksi *Artukais*. *Artukaisthen Per* 1549, *Artucais*, *Artucka* 1556. – Artukainen ei kuulu Raision vanhimpiin kyliin; Aulis Ojan tutkimusten mukaan se on Polumäen tytärkylä. Kaksikerran Satavan saarena on *Artukka*-niminen kylä (*Thomas Artukasis* 1449, *Eric j Artokayss* 1470, *Artucka* 1540, *Artukais* 1551, *Arttukaisten Matz* 1554). Aulis Oja arvelee nimien liittyvän yhteen niin, että Raision Artukaisista olisi tullut uudisasukkaita Satavaan. Suomessa on vain nämä kaksi *Artukka*-, *Artukainen*-nimeä. Viljo Nissilä on esittänyt Itä-Karjalan *Ar(t)tu*-paikkanimien perustuvan venäläisestä etunimestä *Artemij* muodostuneisiin karjalaisiin nimiin *Artu*, *Artukka* ym. On epävarmaa, voiko tämä tulkinta sopia lounaisimman Suomen paikkanimiin. Myös Saulo Kepsu ehdottaa lähtökohdaksi henkilönnimeä: kansankielistä muotoa **Arttu*, **Artukka* henkilönnimestä *Arvid*. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Oja, Aulis 1960: 60; Oja, Aulis 1944: 66; Nissilä, Viljo 1945: 11; Nissilä, Viljo 1973: 242, 270; REA 228, 229, 434, 498.

Artukais → Artukainen

Asemanpelto asuma-alue Lohjalla Uudellamaalla, aiemmin Lohjan kuntaa. Ruotsinkielinen nimi *Stationsåkern*. Sijaitsee Lohjan aseman lähellä. Alkuaan pelto. – MV

Asikkala kunta ja kylä Päijät-Hämeessä. *asikkala* 1445, *Asikkala* 1550. – Asikkala mainitaan hallintopitäjänä jo vuonna 1443. Nimeen sisältyy henkilönnimi *Asikka*, joka todennäköisesti on alaksalalaisen miehennimen (*Asik*, *Asicho*) suomalaistunut muoto. Tämäniminen talonpoika on perustanut sen talon, jonka mukaan on annettu nimi kylälle ja myöhemmin koko kunnalle. Henkilönnimi esiintyy myös rajapaikan nimessä *Asikan suo* (1474). Asikkalan kylän nimestä tuli luontevasti koko hallintopitäjän ja myöhemmin kunnan nimi, sillä kylä oli pitäjän vanhimpia ja suurimpia. Lisäksi sen sijainti Päijänteen ja Vesijärven välissä oli erinomainen. – TA

BFH I: 7; Blomstedt, Yrjö 1982: 11–12, 15, 62; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.

Asikainen; Nissilä, Viljo 1951: 362; Nissilä, Viljo 1980: 156; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Asikkala kylä Rantasalmen kirkolta etelään Etelä-Savossa. *Asikkala tijend* 1571; *Asikkala Byij* 1620-luvulla Rantasalmen Putkilahden neljänneksessä. – Kylä on saanut nimensä siellä asuneista Asikaisista, joita neljänneksessä asui useita perhekuuntia jo 1541. – SP

Alanen, Timo 2004a: 102; Pelkonen, Antero 1902: 306; Pirinen, Kauko 1982: 750; Walta, Matti 1996: 158.

Asila kylä Mikkelissä Etelä-Savossa. *Asilaby* 1664. – Nimensä kylä on saanut siellä asuneista Asikaisista eli Asiaisista, jotka mainitaan viimeistään 1557. Nimi on ilmeisesti lyhentynyt aiemmasta muodosta **Asikkala* tai **Asiala*. Kylännimen mukaan sukunimi on ainakin joksikin aikaa muuttunut muotoon *Asilainen*. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 750; Westerholm, Martti 1926: 3–4.

Aska kylä Sodankylässä, sen lähellä *Askankangas*-niminen metsämaa. – Pohjois-Suomessa on verraten yhtenäisellä alueella

useita *Aska*-nimiä, esim. *Askankallio* Muhoksella, *Askanmäki* (*askamäcki* 1650) ja *Askanjärvi* Puolangalla, *Askinniemi* ja *-joki* (*Askanjoki* 1764) Kuusamossa ja *Iso Askanjärvi*, *Ala-Askanjärvi*, *Askanjoki*, *Askanperä*, *Askantunturi*, *-vaara* ja *-kangas* Kemijärven ja Posion rajan kahta puolta. Nimet ovat ilmeisen vanhoja. T. I. Itkonen on yhdistänyt *Aska*-nimet saamen sanaan *aski* 'helma, syli', myös 'kahden tunturirinteen välissä oleva laakso'. Myöhemmin hän on kuitenkin jättänyt nimet pois saamelaisperäisten nimien luettelostaan, koska selitys ei ilmeisesti ole äänteellisesti täysin tyydyttävä. Toinen mahdollisuus on, että nimiin sisältyy vanha (saamelainen?) henkilönnimi. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 3; Itkonen, T. I. 1948, 1: 104; Räisänen, Alpo 1995: 532–533.

Askainen kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Villnäs*, joskus myös *Askais*. *Askais* 1374, *Askaes* 1480. – Turun tuomiokirkon ns. Mustassakirjassa mainitaan jo 1380-luvulla *Olaff Askonen*, mutta ei tiedetä, viittaako lisänimi Askaisiin. Askainen perustettiin Lemun kappeliksi ensimmäisen kerran 1592 ja tunnettiin jo ennen kappeliaikaa Naantalina luostarille lahjoitettuna kylänä. Se on tunnettu aiemmin myös nimellä *Lousaari*, ks. → *Louhisaari*. Seurakunta itsenäistyi 1910. – Kylälle nimen antaneen talon nimeen on arveltu sisältyvän alaksalaisista lainaa (*Asi*, *Asca*, *Asco*, *Aske* tms.) olevan miehennimen *Asko*; Ralf Saxén (1905) piti lähtökohdana muinaisruotsalaisia nimiä *Asger* ja *Asgot*. Lainanimen kantana on voinut olla myös keskiaikainen ruotsalainen *Askel* ~ *Æskil* tai *Askolf*. Raija Alitalo (1996) on esittänyt myös vaihtoehtoisia tulkintoja: kyseeseen voisi tulla tuhkaa merkitsevä sana (esim. muinaisruotsin *aska*), jolla on tarkoitettu suomessa tuhkanharmaata kalaa, mm. harria, harjusta, tai Varsinais-Suomessa tunnettu, saarnia tarkoittava *aski* (ruotsin *ask*). – SP

Alitalo, Raija 1996: 33–34; Huldén, Lars 2001: 157; Koski, Mauno 1957: 18–20; Neovius, Ad.

1898: 7; REA: 173; Saxén, Ralf 1905: 82; SMP s.v. *Asger*, *Askel*, *Askolf*; DF: 827.

Askola kunta ja kylä Itä-Uudellamaalla. *Askula godz* 1555, *Askula* 1557, *Askola* 1563. – Vuodesta 1639 Askola oli Porvoon maaseurakuntaan kuuluva kappeliseurakunta, josta käytettiin myös nimeä *Monnby*. Seurakunta itsenäistyi 1913. – Kunnannimi tulee kylännimestä *Askola*, joka taas tulee talonnimestä. Talonnimen alkuperäinen muoto lienee *Askula*, vaikka jo varhaisissa asiakirjoissa esiintyy myös *Askola*-muoto. Nimi sisältää henkilönnimen *Asku* ja *la*-johtimen. Vakolan kylässä, jonka kanssa Askola kuului yhteen, oli 1540 *Eskil*-niminen isäntä, jonka nimi mainitaan 1557 muodossa *eskil askula*. Henkilönnimi *Asku* on *Eskil*-nimestä syntynyt puhuttelumuoto. Myöhemmin kylännimi ja pitäjännimi on muuttunut muotoon *Askola* miehennimen *Asko* ja kirjurien toisinaan käyttämän o:llisen asun vaikutuksesta. – SBS

Hausen, Greta 1920: 11; Laurinmäki, Heikki 1957: 490–491; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka

2000 s.v. Askola; Nissilä, Viljo 1975: 168; HisKi; KA:VA 2920: 322, VA 5151: 18.

Asmundila → Asuntila

Aspö → Haapasaari

Aspö kylä ja saari Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Aspö* n. 1250, *Aspöö* 1540. – Nimen alkuosa, ruotsin kielen *asp* merkitsee 'haapa', loppuosana on *ö* 'suuri saari'. Kylän pääsaareissa Norr-näsin niemellä kasvaa nykyäänkin haapoja. Nimi on merkitty asiakirjoihin hyvin varhain, koska saari sijaitsi tärkeän Tanskasta Suomen eteläisen saariston kautta Viroon johtaneen purjehdusväylän varrella. Väylästä on tarkka, suunnilleen 1250 laadittu kuvaus Dania per Mare Balticum ad Estoniam. Aspöstä merenkulkijat ovat aina löytäneet hyvän sataman, tosin eri aikoina eri paikoista. Itineraarissa mainittu Aspæ-sundin satama on ehkä ollut kylän eteläpuolisessa lahdessa

Västervikenissä. Nimen lopun *sund* 'salmi' perusteella sata-mapaikka on sijoitettavissa tarkemminkin, Västervikenin ja Torskarhamnin väliin. Kylän koillislaidalla, pääsaaren kiinni maatumessa Holmenissa on kauan ollut merenkulkijoiden kappeli. – PS

Ehrensavärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 21; Fortelius, Bertel 1999: 54; Gallén, Jarl 1993: 215–219; Zilliacus, Kurt 1973: 7–24; Zilliacus, Kurt 1989: 21–29; Zilliacus, Kurt 1994: 62–70.

Astuvansalmi salmi Ristiinassa Etelä-Savossa. Paikka on tunnettu kalliomaalauksista, joita on salmen pohjoisrannalla kohoavien *Astuvanvuorten* jylhimmässä seinämässä. Salmen eteläpuolella oleva saari on nimeltään *Astuva* eli *Astuvansaari*. *Astulan sari* 1817, *Astolan saari* 1843. – Salmi on saanut nimensä saaren mukaan. 1800-luvun asiakirja-asuista päätellen saarennimi voisi liittyä tilannimeen **Astola*, mutta koska sellaista nimeä ei tunneta lähempää kuin Rautjärveltä ja Hauholta, *l*-kirjain voi olla kirjurin virhe. Kaakkoissuomalainen murrenana *astuva* on lainattu venäjältä, eikä se liity *astua*-verbiin. Sen merkitys on 'aes, karhi, hara'. Tällaisen sanan sisältävä nimi voi olla muotoassosiaation perustuva vertailunimi tai perustua työvälineen käyttö- tai valmistuspaikkaan. Esimerkiksi Savitaipaleen *Astuanropakko* on vetinen paikka, jossa liotettiin puukarhia. Ristiinan *Astuvan* nimen selitykseksi sopii saaren muoto: pitkänomaisen saaren Yöveden selän puoleinen sivu on suora, mutta salmen puolella on useita niemiä ja lahtia. Karhinmuotoisuuden voi havaita kartalta, mutta myös vesillä liikkua. – SBS

Nissilä, Viljo 1939: I 17; Nissilä, Viljo 1975: 46–47.

Astuvansaari muistuttaa muodoltaan karhia: pohjoisrannalla on niemiä ja lahtia, eteläranta on suora ja jyrkkä.

Asuntila kylä Tampereen Teiskossa Pirkanmaalla, ruotsiksi *Asmundila*. *Asmundila* 1540. – Kylässä asui 1567 *Asmund Marcusson*. Skandinaavista perua oleva miehen nimi *Asmund(er)* on esiintynyt siellä aiemminkin, koska kylän kantatalo on nimetty sen mukaan. *Asmundtila* on ajan oloon lyhentynyt muotoon *Asuntila*. – SP

Nissilä, Viljo 1962: 123–124; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 550–551.

Atrokoski koski ja kyläkunta Varpaisjärvellä Pohjois-Savossa. *Atrokoski* (talo) 1838. – Kyläkunnasta käytetään myös lyhempää nimeä *Atro*. Koski sijaitsee Tiilikajossa. Se on valjastettu voimalaitokseksi mutta on ollut aiemmin hyvin vuolas. Tiilikajoki muuttuu kosken alapuolella *Atronjoeksi*. Nimeen sisältyy väkäpiikkisen kalastusvälineen nimitys *atrain*, jota Pohjois-Savon itäosissa vastaa murremuoto *atro*. *Atrainta* käytetään varsinkin tuulastuksessa, jossa kaloja pyydetään iskemällä *atrain* kalan selkään. – SP

Pirinen, Kauko 1988: 370; SMS s.v. atro; HisKi (Niisiä).

Attila

1. yliopiston campusalue Tampereella Pirkanmaalla. – Saanut nimensä paikalla olleen kenkätehtaan mukaan, joka toimi vuoteen 1974, viimeksi nimellä Aaltosen Kenkätehdas Oy. Alkuaan tehtaan omisti A. K. Attila, joka siirsi tehtaansa 1906 Nokialta Tampereelle. Itsenäisyydenkadun mäki asemalta tehtaalle tunnettiin tehtaan omistuksen vaihduttua edelleen *Attilanmäkenä*. Tehtailija Attilan sukunimi perustuu längelmäkeläiseen talonnimeen.

2. kylä ja talo Orivedellä Pirkanmaalla, aiempaa Längelmäkeä. *Attila* 1543. – Längelmäelle nimi lienee siirtynyt Kangasalan kirkonkylän liepeiltä Jokioisten kylästä, missä mainitaan *Henrik Atti* 1508. Talonnimi sisältää varhaisen isännän nimen *Atte* ~ *Atti*, joka voisi olla *Anders*-nimen kansanomaisen muoto; mainitun Henrikin isä oli asiakirjojen mukaan *Anders*. Viljo Nissilä (1980) on yhdistänyt nimen *Atti* germaanisiin miehennimiin *Adde*, *Atte*, *Atti*, *Attila* ja Seppo Suvanto (1995) nimiin *Otte*, *Atte*, *Atti*. *Atte* ~ *Atti* on tavattu miehennimenä skandinaavisellakin taholla. – SP

Hietanen, Elina; Nissilä, Viljo 1980: 157; SMP s.v. Atte; Suvanto, Seppo 1949: 109; Suvanto, Seppo 1987: 63, 295; Suvanto, Seppo 1995: 272, 306; KA:VA 3678: 132.

Attu kylä ja saari Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *attubole* 1461, *Attu* 1530. – Nimi on ilmeisesti ollut alkuaan saarennimi. Sen tarkoite on ollut pohjoisin saarista, jotka ovat myöhemmin yhdistyneet *Attulan*detiksi. Nimi on vaikeaselkoinen. Sen vanhimmat kirjoitusmuodot viittaavat ruotsalaiseen *-böle*-nimeen. Alkuosana voisi tuolloin olla kansanomaisen variantti germaanista henkilönnimestä *Adde* tai *Atte* (Lars Huldén). Huomiioon on otettava myös, että Virossa on lähiasuisia paikannimiä, kuten Ristin kylännimi *Hatu küla* (*attu*), *Atto* 1402. – RLP

Huldén, Lars 2001: I 17; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 277.

Auho kylä Puolangan pohjoisosassa Kainuussa, *Auhojärven* rannalla. *Auasierffui* 1560, *auhas träsk* 1562, *Ahwosby* 1635, *auhoby* 1654. – Nimi on luontevimmin yhdistettävissä laajalti suomen murteissa tunnettuun sanaan *auhto* 'hiekkaperäinen, kevytmultainen maa; pehmyt, hauras'. Sanasta on myös sellaisia muotoja kuin *auhta*, *auhtainen*, esim. Ikaalinen: *auhtasta tiätä* 'tuiskulumen täyttämää tietä'. 1500-luvun kirjoitusmuodot viittaavat juuri lähtömuotoon *auhtas*-. Auhoon kylässäkin on kallio nimeltä *Auhtokallio*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 264–266.

Aulanko luonnonsuojelualue, puistometsä ja kaupunginosa Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä, liitetty Hämeenlinnan mlk:sta kaupunkiin 1930. – Puistoalueen rakennutti Hugo Standertskjöld 1883–1910 englantilaisia ihanteita noudattavaan tyyliin. Tuolloin sen ja sen keskuksena olleen kartanon nimenä oli → *Karlberg*. Nimi *Aulanko* alueelle tuli 1927, kun Luhtialan kylän neljä kantataloa yhdistettiin *Aulanko*-nimiseksi tilaksi. Niihin kuului myös Hämeenlinnan kaupungin edellisenä vuonna ostama *Karlberg*, jonka puistoalue oli kaupan ehtojen mukaan pidettävä avoimena kansalaisille. Nimen valinta perustui alueen luonnon- ja retkeilykohteiden nimiin. Niitä olivat muinainen linnavuori *Aulangonvuori* (*Aulunga Linna* 1780, *Aulanko Linna* 1782, *Aulango berget* 1814, *berg Aulangonvuori* 1844), jonne oli jo 1907 noussut näkötorni, ja nykyään jo kansallismaisemana pidettävä *Aulangonjärvi* (*Alango Jerffui* n. 1650, *Aulango Jerfvi* 1702). Järven tunnettu niemi *Lusikkaniemi* (isonjaon kartoissa *Aulangonniemi*, sittemmin *Hiitiönkäarki*) sai nykyisen nimensä vasta sen muotoa näkötornista katsottaessa. 1930-luku oli Suomen matkailun suurta nousukautta ja Aulangosta tuli yksi sen vetonauloista. – Ensimmäisen kerran nimeä etymologioitiin 1775 turkulai-

nessa sanomalehdessä, jossa nimeä tulkittiin kreikan sanasta *aula* 'hallintokukkula'. A. V. Koskimies selitti nimen suomenoskirjallisuudessa tapaamastaan sanasta *aulanko* 'korkea maa, kangas', jonka olemassaolo oli ilmeisesti päätelty nimestä *Aulanko*. Viljo Nissilä on pitänyt runsaan *Aulanko*-nimistön kantanimenä *Aulankojärveä* ja verrannut sitä nimeen *Oulankajoki*. Hän on arvellut, että järven nimeen sisältyisi sana *oulu* 'tulvavesi' tai *aulu* 'vetinen maa; pehmeälaatuinen hiesumaa; hienorakeinen hietamaa'. Koska sanat ovat samaa juurta, hän otaksui, että *aulu* ~ *aula* olisi merkinnyt aluksi tulvavettä, siten vetistä tulvaveden vaivaamaa maata, joka on pehmeää, joskus ruskehtavaa ja viljelysmaana huonoa. Aulangonjärvi, entinen *Aulankojärvi*, on kuitenkin korkearantainen lukuun ottamatta luoteis- ja kaakkoispäitään. Erityisen tulvaherkkä on luoteinen kannas järven ja Vanajaveden Hattulanselän välillä, mutta matala on myös kaakkoispää, jossa on vanhastaan ollut *Aulanko*-niminen torppa (*Aulango torp* 1800); nykyään siellä on pientaloalue *Aulangontorppa*. Luotettavaa selitystä ei nimelle ole vielä annettu. – SP

Koskimies, A.V. 1916: 5, 6; Nissilä, Viljo 1968a: 311–323; Ojansuu, Heikki 1917: 142–144; Ojansuu, Heikki 1920: 35–37; Tidningar Utgifne Af Et Sällskap i Åbo 15.4.1775; www.luontoon.fi/4.1.2006.

Aura kunta Varsinais-Suomessa. – Aurasta tuli Liedon kappeli 1636. Alkuun siitä käytettiin nimeä → *Prunkkala* (*Brunkkala*) ja joskus *Järvenoja*, koska pappila sijaitti sennimisessä kylässä (*Järvenoja* 1686) samannimisen joen rannalla. Määrättiin 1908 erotettavaksi itsenäiseksi seurakunnaksi, jolloin siihen liitettiin neljä kylää Pöytyästä. Itsenäisyys toteutui 1917, missä yhteydessä kunta sai nimekseen *Aura*. Tosin jo rautatietä rakennettaessa kappelin alueen asema oli saanut tämän nimen (*Aura station* 1875); nimi perustuu aseman sijaintiin lähellä → *Aurajoen* rantaa. Asemanseudusta on tullut pitäjän suurin taajama, Prunkkala on edelleen kirkonkylä. – SP

Leinberg, K. G. 1886: 13; Morgonbladet 28.9.1875; HisKi (Aura, Lieto).

Aurajoki joki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Aura å*. *AuraJoki* 1650, *Aura joki fl.* 1662, *Aurajoki* 1688. – Joki alkaa Oripäältä ja laskee mereen Turussa. Nimelle on vuodesta 1855 annettu lukuisia selityksiä. Sitä yhdistetty esimerkiksi itämerensuomalaiseen huuruu, höyryä, auerta merkitsevään *aura*-sanaan. Sanallahan olisi voitu kuvata jokilaakson sumua tai **Aurakosken* höyryjä, vrt. Gananderin (1787) sanakirjan tieto: "Aura kosken korwaxill wid Åbo åå". Nykyään luotettavana pidetyn selityksen mukaan nimi liittyy muinaisskand. sanaan **äpra* 'vesiväylä' (äännetty *aaðra*), nykyruotsissa *åder* 'suoni'. Vrt. → *Eura*. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. korwa; Koivulehto, Jorma 1987b: 36; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: 74, 103; Ojansuu, Heikki 1920: XXIX, 37–40; Pitkänen, Ritva Liisa 2003; HisKi (Pöytyä).

Aura å → *Aurajoki*

Aurejärvi järvi Parkanon ja Kurun rajalla Pirkanmaalla. *Aured träsck* 1552, *Aureierffui* 1573. – Aurejärven ympärille on syntynyt Parkanoon kuuluva samanniminen kylä ja Kuruun kuuluvat *Itä-Aureen* ja *Länsi-Aureen* kylät. Aurejärvestä laskee noin 40 km:n pituinen *Aurejoki* useiden pienempien järvien kautta Kyrösjärven Heittolanlahteen. Heittolanlahden ympärille muodostui jo rautakaudella tiheä asutus *Aureenloppi*, joka oli keskiajalla Kyröön kuuluneen Aureen neljänneksen (*Aures Fng* 1543) tärkeä keskuspaikka. Tähän neljännekseen kuuluneiden Höytölän ja Tevaniemen kylien eräsijojen mainitaan olleen kaukana pohjoisessa Aurejärvellä. – *Aurejärvi*-nimen etymologia on epäselvä. Pentti Papunen on esittänyt, että nimeen sisältyisi saamelaisperäinen järveä merkitsevä sana. Tämä lienee kuitenkin äännteellisesti mahdoton selitys.

Heikki Ojansuu arvelee nimeen liittyvän höyryä merkitsevän sanan *aura*, kun taas Viljo Nissilä pitää mahdollisena nimen taustalla sanoja *aurea* ~ *auree* 'avara, tilava' (Varsinais-Suomi, Satakunta) tai *aure* 'auer' (Itä-Häme, Länsi-Savo). Auer voisi liittyä nimeämiseen siten, että Aurejärven yllä olisi esiintynyt poikkeuksellista usvaa tai ilman väreilyä. – HU

Nissilä, Viljo 1969; Ojansuu 1920: 40; Papunen, Pentti 1996: 164; SMS s.v. aure; SSA s.v. aura²; Virtaranta, Pertti 1946: 380; NA: Sat MHA.

Aurinkovuori harju Asikkalassa Päijät-Hämeessä. – Paikoin hyvinkin jyrkkäranteinen Aurinkovuori on osa toisen Salpausselän harjumuodostelmaa. Nimensä paikka on saanut aurinkoisuudestaan. *Aurinko*-alkuisia nimiä on maassamme vain muutamia ja ne ovat iältään nuoria. Perinteisesti aurinkoiset paikat ovat saaneet *Päivä*-alkuisia nimiä. – TA

NA: Paikannimikokoelmat.

Aurora sairaala-alue Helsingissä Uudellamaalla, Laakson ja Eläintarhan kenttien tuntumassa. Sairaala perustettiin 1914 ja oli vuoteen 1952 nimeltään *Kulkutautisairaala*. Sen jälkeen sairaala nimettiin *Auroran sairaalaksi* monenlaista hyväntekeväisyyttä harrastaneen Aurora Karamzinin (1808–1902) kunniaksi. – SP

Auttiköngäs koski Kemijokeen laskevassa *Auttijoessa* ja kylä sen lähitörrällä Rovaniemellä Lapissa. Joki tulee pitkästä, kapeasta *Auttijärvestä* ja sen suulla on kylä, *Autti*. *Autsioki* 1595, *Auxi T[räsk]* 1611, 1633, *Autio* (!) 1796, *Autti*, *Auttijärvi* 1799. – Nimi on peräisin saamesta. Pohjoismurteisiin saamesta lainautunutta maastotermiä *autti*, *auhti* ~ *autsi* vastaavat saamessa mm. saP *ávži* ja saL *ávži* 'kapea (rotko)laakso'. Nimi on siis annettu järven ja joen muodostaman laakson mukaan ja *Auttijoeksi* on voitu aiemmin kutsua myös järveen laskevaa Korjojokea eli -uomaa, koskapa sen latvoilla on *Vähä-Auttijärvi*. Jälkiosan → *köngäs* 'suuri koski' on niin ikään saamelaisperäinen sana. – SA

Itkonen, T. I. 1966: 7–8; Olofsson, Sven Ingemar 2 (1965): 89; Gordin, Isak 1973: 43; Suomen karttakirja 1799: 126, 156.

Auttoinen kylä Padasjoella Päijät-Hämeessä. *Autis* 1465, *Aucttoijsilta* 1552, *Auctas* 1571, *Autois* 1799. – Nimi on todennäköisesti saamelaisperäinen. Sen taustalla on maastotermi, jota pohjoissaamassa edustaa *ávžu* 'kostealehto', eteläsaamassa taas *aavtja* 'metsä'. Tämä sana on lainattu Pohjois-Suomen murteisiin asussa *autto* 'kostealehto'; alava, tiheä metsämaa (esim. joen varrella), mutta tämä murrenana ei voi olla paljon etelämpänä sijaitsevan *Auttoisten* kylän nimen lähtökohtana. Sen sijaan nimi voisi olla suora laina alueelle aikoinaan puhutusta kadonneesta saamen kielestä, ja sen aiheena olisi ollut vehmas laakso, jossa kylä sijaitsee. Toisaalta on huomattava myös suomen murteellinen *auhto* 'hiekkamaa', joka voi olla samaa alkuperää kuin pohjoisempien murteiden *autto*; nimen perusteeksi voisi tämän pohjalta ajatella *Auttoisten* seudun hiekkaharjuja. Tämän muodon pohjalta kuitenkin odottaisi Suomessa nimiasua **Auhtoinen*. – AA

Autuaankannas kannas ja luonnonsuojelualue Karttulan Pohjois-Savossa. – Kapea, noin 300 metriä pitkä harjumainen kannas erottaa pienen *Autuaanlammen* Virmasvedestä. Kannasta myöten kulkee maantie. Paikalliset ovat arvelleet nimen kertovan kirkkovenematkoista. Sijainti ei kuitenkaan tue olettamusta. Nimi lienee nuori, koska harju työntyy Virmasveteen *Lintuniemenä* ja jatkuu etelään *Lintuharjuna*. *Autuaankannas* on annettu vain harjun maantien varressa olevan lyhyen osuuden nimeksi. Ohikulkijalle maisemat ovat "autuaallisen" kauniita. – SP

NA: Paikannimikokoelmat

Auvainen

1. kylä Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Paattista. *Awas* 1455, *affuiais* 1542, *affuaijs* 1545, *Awuais* 1551, *Auuas* 1555, *Awwais* 1564, *Morth Affuaiste[n]* 1569. – Kylä on ollut olemassa viimeistään 1200-luvun lopussa.

2. kylä Eurassa, entisessä Honkilahdessa Satakunnassa. *Jörghen Mickelson Awasthen*, *Hendrick Auffuoisten* 1552. – Kylä on saanut asutuksensa vuoden 1300 jälkeen, joten se ei siis ole aivan seudun vanhimpia vaan alkuaan eräaluetta, ilmeisesti esihistoriallisen ajan Euran Mannilan kylän siirtokylä, joten nimikin lienee siirtynyt Mannilasta.

Auvainen-nimisiä kyliä on useita, ja ne keskittyvät lähes yksinomaan Varsinais-Suomeen. Niihin on selitetty sisältyvän germaanislähtöinen henkilönnimi, josta on kirjattu erilaisia muotoja kuten *Ava*, *Ave*, *Avi*, *Auwa*, *Auwe*, *Auvo*. Tämä selitys on aivan mahdollinen, koska vanhimmilla asutusalueilla on runsaasti muistumia varsinkin alasaksalaisista ja skandinaavisista henkilönnimistä. Nimessä on nähty myös muinais-suomalainen henkilönnimiaines *Auva-*, *Auvi-* tai *Auvo*. Sekin selitys on mahdollinen mutta vaikea todistaa. Kiinnostava on myös Raija Alitalon selitys, joka perustuu skandinaaviseen vesistötermiin *ava*, *ave* (sama sana kuin nykyruotsin *ö* 'saari'). Vanhoja merkityksiä ovat mm. 'vedenkokouma; kapea ahdas lahti; veden alle jäänyt niitty; saari joessa; [ylleensä] maa veden äärellä'. Paattisten Auvaisten kohdalla Vähäjokeen yhtyy Saarenoja, joten paikalla on korkeuskäyrien mukaan hyvin voinut sijaita sellainen ahdas sivulahti, jota skandinaavisten esikuvien mukaan on nimitetty "auvaksi". Paattisten *Auvaisten* nimeä selvitetty Raija Alitalo on todennut myös, että toisaalta nimi *Saarenoja* saattaa olla todiste siitä, että kylänimeen sisältyvän *auva*-elementin merkitys onkin ollut 'saari'. Nimetty paikka olisi ollut vielä nimeämisajankohtana saari. Suffiksi *-inen* on vanhoissa lounaissuomalaisissa asutusnimissä tavallinen. Siitä on esitetty erilaisia selityksiä, mutta tässä tapauksessa tuntuu perustellulta selitys, että se on käsitetty nimeä muodostavaksi elementiksi, jolla vesistötermistä *auva* on tehty erisnimi. – PM

Alitalo, Raija 1996: 34–37, 244; Huldén, Lars 2001: 159; Koivisto, Olavi 1966: 28, 31; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Auvainen; Nissilä, Viljo 1980: 157; Oja, Aulis 1944: 42; Suomenmaa 3 (1921): 234.

Auvila

1. kylä Juvalla Etelä-Savossa. *Aufwilaby* 1664. – Kylän kaikissa taloissa asui 1500- ja 1600-luvulla Auvisia.

2. kyläkunta Puumalassa Etelä-Savossa. *Auwila* 1709. – Aina-kin jo 1666 siellä asui Auvisia.

3. kylä Sulkavan Partalansaarella Etelä-Savossa. *auffuilanmäki* 1562 (Reko Auvisen, *Greus auffuinen*, omistama maapalsta), *Aufwila* 1693. – Saanut nimensä Auvilan kantatalon mukaan. Virallisena kylännimenä oli *Ylinenauvila*, nykyään *Ylisen Auvila* (*Ylisenaufwila* 1666).

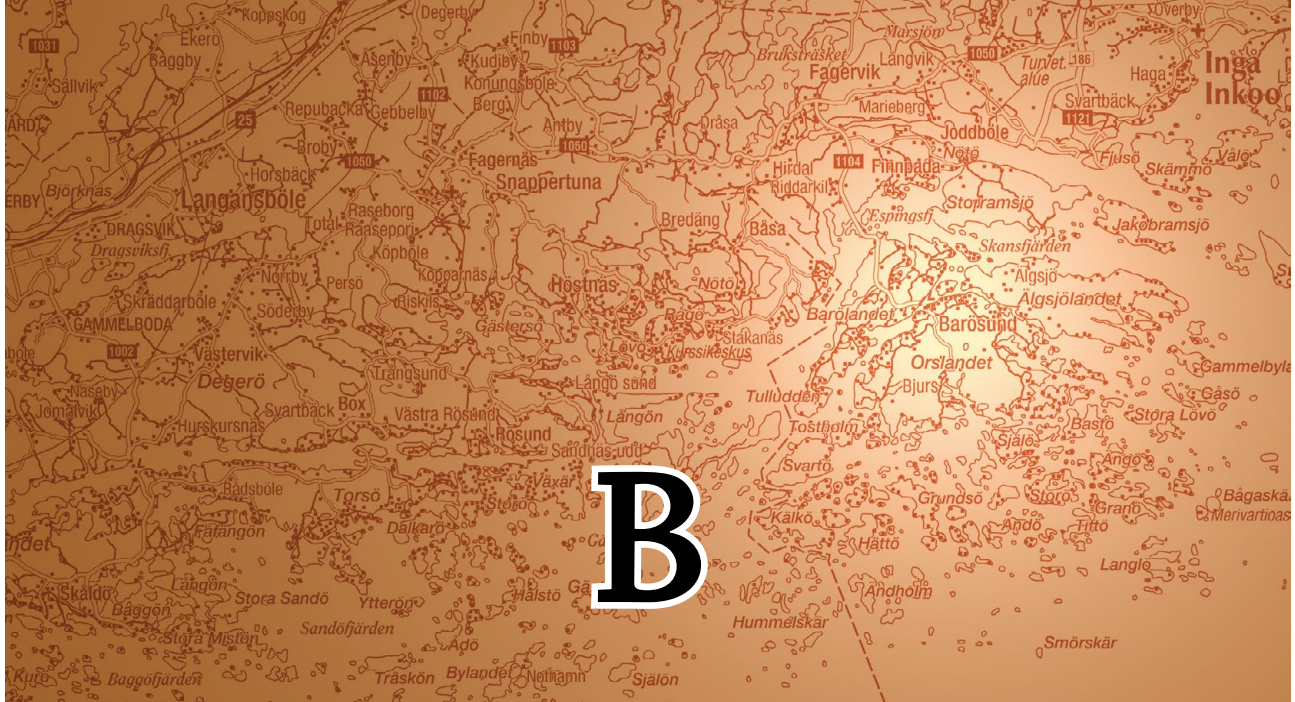
Kaikki nimet perustuvat kylissä asuneiden Auvisten sukunimeen. – SP

Alanen, Timo 2006: 65; HisKi; KA:VA 8644: 149v ja 8652: 1127, 1160.

Avesuorri → Avisuora

Avisuora myös *Avisuoratunturi*, saP *Avesuorri*, tunturi Ivalojoen latvahaarojen välissä Enontekiöllä Lapissa. Pohjoispuolella virtaa Kultakuru, saP *Avesuorgorsa*, eteläpuolella *Avisuoranjoki*, saP *Bálatveive*. Alempana näiden jokien välissä olevaa vaaramaata kutsutaan saameksi nimellä *Avviskäidi*. – Nimi on omaksuttu saamesta, jossa alkuosa on genetiivin yhdysoamuoto sanasta *avvi*. Tämä on yhteydessä siihen unohtuneeseen sanueeseen, joka on mainittu → *Ivalojoen* kohdalla tai jopa tuon sanueen 'virtaa' merkitsevä kantasana (1700-luvun eteläsaamassa *uwe* 'virta'). Jälkiosissa *gorsa* 'jyrkkäseinäinen kuru', *skäidi* 'jokien välinen (vaara)maa' ja *suorri* (genetiivin yhdysoalyhentymä *-suor-*) 'haara'. Saamenkielinen nimi on ehkä tarkoittanut alun perin joenhaaraa ja siirtynyt sittemmin tunturinnimeksi. Suomessa taas nimi *Avisuoranjoki* näyttää siirtyneen pohjoishaarasta eteläiseen, jonka saamenkielinen nimi *Bálatveive* on tuntematon merkitykseltään ja alkuperältään; sen jälkiosa *veive* on kehittynyt epäsäännöllisesti vanhentuneesta sanasta *veadji*, sal *vei* 'joki'. – SA

Avveel → *Ivalo***Avveeljuuhâ** → *Ivalojoeki***Avvil** → *Ivalo***Avviljohka** → *Ivalojoeki***Ávžegasoavi** → *Kurupää*

backa on suomenruotsalaisten asutusnimien tavallisimpia jälkiosia. Nimiä on koko kielialueella kaikkiaan lähes 1 500, niistä seitsemisenkymmentä kylännimiä. Yleisimpiä ovat nimet *Nybacka* ja *Solbacka*, joita kumpiakkin on peruskartassa runsaat sata. – Nimien taustalla on sana *backe* 'mäki', jonka tavallinen murteellinen muoto on *backa*. Monet nimet ovat tavallisen *Björkbackan* tapaan olleet alkuaan luonnonpaikkojen nimiä. Myöhemmin *backa* on irtautunut maastoa kuvaavasta motivaatiostaan ja siitä on tullut talonnimien loppuelementti, joka voidaan liittää nimeen riippumatta siitä, sijaitseeko asutus mäellä vai ei, esimerkiksi *Nybacka* uuden asumuksen nimenä. Uudellamaalla *-backa*-nimien alkuosa on usein henkilönnimi tai henkilönnimitys, joka osoittaa nimen alkuperäiseksi asutusnimeksi, kuten *Bocksbacka* (suom. → *Pukinmäki*) Helsingissä. Ruotsalaisen Pohjanmaan eteläosissa *backa*-elementtiä vastaa loppuheittoinen *back*, esimerkiksi *Norrback*. – Kielirajan lähialueilla *-backa*-nimiä on lainattu suomeen, esimerkiksi *Lampakka* (< *Långbacka*; Alajärvi, Vimpeli), *Nyypakka* (< *Nybacka*; Alavieska, Askola, Nurmo). Suomen kieleen lainattua *pakka*-sanaa on myös käytetty täysin suomenkielisiä paikannimiä muodostettaessa, esimerkiksi *Ahopakka* (Pornainen), *Nummenpakka* (Sauvo). – PS

Backas → *Pakkala*

Bádárjávri → *Paatari*

Baggböle → *Pakila*

Báhčaveadji → *Paatsjoki*

Báišduottar → *Paistunturi*

Báktevárri → *Pahtavaara*

Bállasduottar → *Pallastunturi*

Bamböle → *Pampyöli*

Barckens udde niemi Tammisaaressa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Barkens udd* 1930, *Barkens udde* (1946). – Niemi (ruots. *udde*) tunnettiin 1700-luvulla nimellä *Snickarudden* (suom. Nikkarinniemi). Nykyisen nimensä se sai joskus 1800-luvun alussa, jolloin nahkuri Carl Gustaf Barck asui tällä paikalla (1795–1830). Nimi näyttää pitkään olleen vain suullisessa käytössä, ennen kuin se pääsi karttaan. Sukunimi *Barck* näkyy paikannimessä muodossa *Barcken*, sillä sellaista muotoa on käytetty yksitavuisista sukunimistä varsinkin kaupunkikielissä puhuteltaessa mieshenkilöä tuttavallisesti. – MB

Blomqvist, Marianne 1986: 151–160; Cederlöf, Johannes 1955: 414; Hultman, O. F. 1929: 93–101; Ivars, Ann-Marie 1997: 110–114; Julius Heermanin kartta 1898; Karta över Ekenäs stad (1946); Plan av Ekenäs stad 1930.

Bárttet → *Partakko*

Barö saari Inkoossa Uudellamaalla, myös *Barölandet*. *Baröö* 1540, *Baröij* 1543, *Barööby* 1556. – Nimestä ei ole esitetty varmaa tulkintaa, mutta on otaksuttu, että nimeen sisältyisi adjektiivi *bar* 'paljas', tai ehkä substantiivi *barr* 'neulanan' vastakohdaksi *Löv*- eli 'lehti'-alkuisille paikannimille. – KS

Huldén, Lars 2001: 233; Westman, Ivar 1935: 61.

Barönsalmi salmi ja kulkuväylä → *Barön* saaren pohjoispuolella Inkoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Barösund*. – Ruotsinkielinen nimi on aikojen kuluessa saanut laajemman merkityksen, kun kesäasukkaat ovat alkaneet käyttää sitä ympäröivästä saaristosta ja eritoten alueen keskustasta. Kesähuviloita alettiin rakentaa salmen rannoille jo 1900-luvun alussa. – KS

Zilliacus, Kurt 1989: 148.

Barösund → *Barönsalmi*

Basmajávri → *Pasmajärvi*

Bátneduottar → *Hammastunturi*

Bávdejávri → *Pautujärvi*

Bázetjohka → *Paatsikkajoki*

Bealdoduottar → *Peltotunturi*

Bealdojávri → *Peltojärvi*

Bealdovuopmi → *Peltovuoma*

Bearavárri → *Peeravaara*

Beattetguoika → *Pättikkäkoski*

Beazet → *Petsikko*

Beckbruket → *Pikiruukki*

Beckholmen → *Pikisaari*

Bemböle osa-alue ja kylä Espoossa Uudellamaalla. *Bennébölebol* 1451, *Bendeböle* 1540, *Bembölsby* 1585. – Nimen alkuosaan sisältyy miehennimen *Benedict(us)* kansanmuunnos *Benne*, jälkiosaan sana → *böle* 'uudistalo', myöhemmin 'kylä'. Alkuosan *e* on sanan sisässä kadonnut ja *n* muuttunut *p:n* edellä *m*-konsonantiksi. Saulo Kepsu on arvellut ruotsalaisen tulokkaan perustaneen talon Bemböleen jo 1200-luvulla, ja 1500-luvun alussa kylä oli Espoon suurimpia. Nimen *Bemböle* merkitys on siis alkuaan 'Bennen talo'. Suomenruotsalaisessa kansanperinteessä *Bemböle* tunnetaan *Hölmölän* vastineena, ja juuri Espoon Bembölen on väitetty olevan Hölmölän ja sen hullun kansan esikuva. Käsitys juontanee Zacharias Topeliukseen, joka Maamme kirjassaan (1876) kertoo Uudenmaan ruotsinkielisistä asukkaista, että "Uusmaalaisesta ovat lystilliset sadut mieluisia. Hänen kertomuksensa Bemböleläisistä

ovat hyvin yhtäläisiä, kun jo tunnemme Hölmöläisistä. Se oli Bembölen hierimellä kuin puuroa hierottiin järvessä”. – SP

Granlund, Åke 1956: 278–282; Huldén, Lars 2001: 279; Kepsu, Saulo 1999: 6–7; Topelius, Zacharias 1876: 207–208.

Bengtskär majakka ja luoto Hiittisissä Dragsfjärdin kunnassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. Bengtškärin luodosta alkoi tulla merkittävä 1800-luvun lopulla, kun Hangon satama avautui talviliikenteelle. Majakatorni valmistui 1906 ja siitä tuli pohjoismaiden korkein (52 m). Ennen majakan automatisointia 1968 Bengtškär oli Suomen eteläisin asuttu paikka. – Luodonnimen alkuosana on ilmeisesti miehennimi *Bengt* ja jälkiosana saarennimissä tavallinen sana *skär*, joka merkitsee ulkosaaristossa sijaitsevaa kallioluotoa. – PS

www.fma.fi/vapaa_aikaan/majakat/bengtskar.php.

Bengtssår kylä Hangossa Uudellamaalla, vuoteen 1977 Bromarvia. *Bensarby* 1549, *Pensarby* 1550, *Benttsåår* 1556. – Kyseessä on alkuaan suomenkielinen saarennimi, jonka lopussa on *saari*-sana. Nimen alussa on arveltu olevan suomen ’lehmusta’ merkitsevä sana *pärnä*. Ruotsalaismurteessa nimi on muodossa *Binnsoor* ja *Bengtsoor*, jossa nimen alku ilmeisesti on virheellisesti yhdistetty etunimeen *Bengt*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 193; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 193.

Bennäs → *Pännäinen*

berg, berga suurin osa yli 8 000 *-berg*-nimestä (ruots. *berg* ’vuori, kallio’) tarkoittaa erilaisia ympäristöään korkeampia paikkoja, esim. yleiset *Högberg(et)*, *Kas(a)berget* ja *Kvarnberg(et)*. Pohjanmaan saaristonimissä *-berg* esiintyy meren luotojen nimissä, esim. *Hamnberget*, *Trutberget*. Jälkiosa äännetään Itä-Uudellamaalla ja Pohjanmaalla (alueella Vöyri–Kokkola) *bjärg* tms., jolla on vastineensa suomenruotsin murteissa ja muissa skandinaavisissa kielissä. – Monissa Suomen asutusnimissä jälkiosat *-berg* ja *-berga* perustuvat luontonomien jälkiosaan *berg*; asutus on perustettu kalliolle tai sen viereen ja tila on saanut nimen tämän mukaan. Myöhemmin *berg*-ainesta on käytetty muodostettaessa linnojen ja herraskartanoiden nimiä, riippumatta siitä, onko paikalla kohoumaa vai ei. Sittemmin *-berg* on tullut muotiin nimettäessä rakennuksia, joiden

Bembölen kylässä haarautui Turun–Viipurin maantiestä yhdistie Helsinkiin, ja kylä olikin sopiva kestikievarin paikka. Se tunnetaan yhä Helsingin–Turun valtatie ja Kehä III:n risteyspaikkana. Kartta on rekognosointikartta vuoden 1800 tienoilta.

nimi pohjautuu usein omistajan (tai hänen puolisonsa) etunimeen. Suomessa on siten runsaasti tämäntyyppisiä nimiä: *Fredriks-*, *Vilhelmsberg*; *Anne-*, *Kristine-*, *Marieberg*. Nimet voivat tarkoittaa kaikenlaisia rakennuksia komeista linnoista vaatimattomiin torppiin ja kesämökkeihin. Tavallisia nimiä ovat myös *Rosenberg* ja *Viksberg*. Loppuosa *-berga* on kehittynyt *berg*-aineksesta, kielihistoriallisesti se on oikeastaan monikkomuoto. Tunnetuin vanhempaa nimikerrostumaa edustava nimi on Maskussa sijaitsevan linnan nimi *Stenberg*, joka selittyy mitä suurimmassa määrin topografian perusteella: paikalla on äkkijyrkkä kallio, jolla on varhaiskeskiajalta peräisin olevan linnan raunioita. Myös *-berga*-jälkiosasta on ajan oloon tullut jonkinlainen muotiniimiaine, ensin nimettäessä kartanoita (vrt. *Alberga*, suom. → *Leppävaara*), myöhemmin vaatimattomampia tiloja, esim. *Solberga* maatilojen nimenä. – PS

FO s.v. berg; FSOLex s.v. BERG; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 16–24, 43–45.

Bergans → *Perkkaa*

Berghamn

1. saariryhmä Houtskarissa Varsinais-Suomessa Turkuun johtavan laivaväylän varrella, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Berghamn* 1540. – Saarilla sijaitsee rannikkotyöstölinnake ja entinen luotsiasema.

2. kylä ja saari Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Berghamn* 1540. – Berghamn sijaitsee laivaväylän varrella Isosta-Nauvosta etelään.

Nimet muodostuvat sanoista *berg* ’kallio, vuori’ ja *hamn* ’satama’. Nimeä on annettu paikoille, joissa on ollut suojaista satama kallioiden välissä. Myös Hangossa on aiemmin sanottu *Berghamniksi* satamaa, joka on nykyään nimeltään *Itäsatama*. – PS

Zilliacus, Kurt 1989: 215–216.

Berghäll → *Kallio*

Bergstad tila ja kyläkunta Kirkkonummella Uudellamaalla. Nimi on suhteellisen nuori, sillä vielä 1805 oli kylän nimenä *Björkström*. Tämä taas pohjautuu Lars Huldénin mukaan nimeen *Bergström*. *Bergströms bol* 1451, *Bergström* 1541, *Bergstrom* 1544, *Bierkström* 1589. Nimi tarkoittaa Tavastfjärdeniä ja Mickelsfjärdeniä muinoin yhdistänyttä salmea (ruots. *ström* tai *sund*). Kirjoitusasu *Björkström* yleistyy 1600-luvulla, mikä johtunee murremuotoisten *bjärg-* (suom. ’kallio’) ja *bjärk-* (’koivu’) sanojen äänneyhtäläisyydestä. Nimi *Bergstad* lienee ensiksi annettu kylässä sijainneelle Cronstiernan rälssiäterille. Tilan nimenä *Bergstad* lienee muodostettu *stad*-loppuisten tilannimien mallin mukaisesti, joka sittemmin lienee ”komeampana” korvannut kylän vanhan nimen. – KS

Huldén, Lars 2001: 261, 309; Kepsu, Saulo 2005: 40.

Bergö entinen kunta, kylä ja saaristoalue Maalahdessa Pohjanmaalla; kappeliksi 1849, itsenäisenä kuntana 1868–1973. *Wargö* 1546, *Warghöö by*, *Wargöö* 1548. – Kylän nimi oli *Wargö* vuoteen 1830, jolloin se sai uuden virallisen nimen *Bergö*. Vanha nimi *Wargö*, koostuu ruotsin sanoista *varg* ’susi’ ja *ö* ’saari’. Joskus kylää on suullisen perinteen mukaan kutsuttu myös nimellä *Ulvön*; *ulv* on toinen ruotsin kielessä suttu tarkoittava sana. Nimen muutos *Bergöksi* johtunee siitä, että kyläläiset mielsivät *Vargön* halventavaksi, samoin asukkaannimityksen *vargungarna* ’sudenpennut’. Uusi nimi ei liity suoranaisesti saaristomaisemaan (ruots. *berg* ’kallio’). Sen valintaan näyttää pikemmin vaikuttaneen vanhan nimen äänteellinen läheisyys. – MB

Huldén, Lars 2001: 375; Karsten, T.E. 1921: 7, 296; Smeds, Helmer 1935; Uppslagsverket Finland I (2003) s.v. Bergö.

Vuoden 1799 kartassa Bergö tunnetaan vielä vanhalla nimellään Vargö.

Beronápmir → Perunämmäri

Bertby → Perttula

Biesjohka → Piesjoki

Bihčosgorži (saP), huomattava putous Enontekiöllä Käsi-varren Lapissa, sijaitsee *Bihčosjohka*-nimisessä joessa, joka lähtee *Bihčosjávri*-järvestä. Pyttis tresk [!] 1640; *Pidsusjaure*, *Pidsusjok* 1742–45, *Pitsasjaure* 1796. – Suomeksi nimi on mukailltu satunnaisesti muotoon ”*Pihtsusköngäs*” tai ”*Pit-susköngäs*”, jossa → *köngäs* tarkoittaa ’putousta’. Saamenkielisen nimen alkuosan *bihčos-* on genetiivimuoto linnunimestä *bižus* ’kapustarinta’ ja jälkiosa *gorži* on ’putous’. Nimirypään alkuosassa odottaisi nominatiivimuotoa *Bižus-*, ja näin se onkin merkitty Qvigstadin julkaisemassa aineistossa, samoin kuin esim. Suomen ja Norjan rajapaikan nimessä *Bižusmaras* (*maras* ’koivua kasvava kangasmaa’) Utsjoen itärajalla. – AA ja SA

Qvigstad, J. K. 1935: 35; Suomen karttakirja 1799: 147; Tresk, Olof 1928: 25; NA:T.I. Itkosen poiminnat.

Billnäs → Pinjainen

Birkala → Pirkkala

Birkaland → Pirkanmaa

Birskär → Pirskeri

Bistorpberget vuori ja luonnonsuojelualue Lemlandissa Ahvenanmaalla. Vuori sijaitsee lähellä Bistorpin kylää (*Bisatorp* 1433, *Bistorp* 1492), jonka nimen alkuosa sisältää ehkä miehennimen *Bise*. Jälkiosa *torp* ilmaisee, että paikan varhaisin asutus on siirtynyt keskiajalla tälle uudelle paikalle jostakin lähiseutujen vanhasta kylästä. – PS

Huldén, Lars 2001: 40, 76; Hellberg, Lars 1987: 116.

Bjenöskatan niemi ja luonnonsuojelualue Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Öjan kuntaa. *Benöskata* 1812. – Nimen jälkiosana on ’niemeä’ merkitsevä sana *skate*. Alkuosa on epäselvä eikä nimen ääntöasu *Bjeeniskatan* tunnu antavan varmaa pohjaa tulkinnalle, enempää kuin nimen vanhat kirjoitusmuodot tai pari lähiseutujen samantapaista paikannimeäkään: *Been-Näsä*, *Beennäs Euren* 1697 ja *Brännäset*, *Brännäs ören* 1710. Kirjoitusmuoto *Bränn-* perustuu luultavasti kirjurin väärään tulkintaan, mutta toistuva jälkiosa *-näs* näyttää viittaavan alkuperäiseen nimeen **Bjennäset*. Alkuosa *Bjen-* on myös naapurikunnan Luodon järvennimessä *Bjenträsket*.

Nimen alkua lienee yhdistettävissä muotoon *bjeenu* sanasta *vena* ’naarasteeri’, joka on merkitty muistiin juuri Öjasta. Sama sana saattaa olla myös alkuelementin *Bjen-* taustalla nimessä *Bjenöskatan*. – PS

Ehrensvärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 109, 112; Vendell, Herman 1904–07 s.v. *bjena, vena*; MMM E13 15/6.

Bjälbo myös *Villa Bjälbo*, pääministerin virka-asunto Helsingissä Uudellamaalla, suomeksi → *Kesäranta*. – 1870- ja 1880-luvuilla rakennettiin Helsingin Taka-Töölön ja Meilahden rannoille puisia kesähuviloita. Elettiin kansallisromantiikan aikaa, mikä heijastui nimitykseen. Ruotsinkieliset omistajat nimittivät Humallahden huvilansa mm. *Bråwallaksi*, *Kinnelulleksi*, *Ulfäsaksi* ja *Bjälboksi*, tunnettujen ruotsinmaalaisen paikkakuntien mukaan. Niin Villa Bjälbo sai nimensä Birger-jaarlin Itä-Götanmaalla olevan tilan *Bjälbon* tai *Bjällbon* mukaan. Ruotsin *Bjälbo* (*bielbo* 1273) on muodostettu sanasta *bo* ’talo’ ja mahdollisesti maastoa kuvaavasta sanasta *bjälle* ’kukula’. Huvilan rakennutti itselleen arkkitehti F. L. Calonius 1873, ja valtion omistukseen se siirtyi 1904. – MB

Folkwännen 14.2.1884; Folkwännen 31.7.1889; Hackzell, Kaija & Toppari, Kirsti 1997: 283–311; Pesonen, Leo A. 1970: 90; Svenskt ortnamnslexikon 2003: 34; Wikipedia: *bjälboätten*.

Bjárnä → Perniö

Björkboda kylä, kartano ja tehdas Dragsfjärdissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Bjirkebo* 1504, *Birckebo* 1540, *Byrckboda* 1550. – Vanhat kirjoitusmuodot osoittavat, että nimen alkuosa on peräisin muinaisruotsin ’koivikko’ merkitsevästä sanasta *birke* (myöhemmin muodoissa *byrke* ja *börke*), joka on muuntunut puunnimitykseksi *björk* ’koivu’. Jälkiosa *-boda* viittaa vanhaan karjamaajakulttuuriin: *Björkboda* on ehkä alkuun ollut karjamaaja jonkin vanhemman kylän takamailla. *Björkboda* träskin laskuojan *Björkboda* strömin rannalle perustettiin 1732 kankivasara (kankiraudan valmistuksessa käytetty konevasara). *Björkboda* ruukintila muodostettiin 1730-luvulla yhdistämällä useita kylän taloja. Päärakennus on maan komeimpia kustavilaisia kartanorakennuksia. – PS

Gardberg, Carl Jacob 1989b: 60–61; Huldén, Lars 2001: 27–28, 142; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 297; Uppslagsverket Finland I (2003) s.v. *Björkboda*.

Björköby entinen kunta, saaristokylä Mustasaarella Pohjanmaalla; itsenäisenä kuntana 1932–1973. *Börckön* 1543, *Byrckö* 1546, *Biörckö* 1548. – Kansan suussa nimi on aina ollut pelkästään *Björkö* vaihtoehtoisine ääntämyksineen; jälkiosa *-by* lisättiin virallisesti vuonna 1932, jotta uusi kunta erottuisi muista samannimisistä paikkakunnista. Nimi *Björkö* sisältää muinaisruotsin koivua tarkoittavan sanan *birke*, jonka vokaali kehittyi murteessa ensin *y*:ksi, sitten *ö*:ksi ja kirjakielen vaikutuksesta muotoon *björk*. Jälkiosa *-ö* on ruotsin kielessä tavallisin saarta tarkoittava sana, *by* suomen *kylä*-sanana vastine. – MB

Huldén, Lars 2001: 378; Uppslagsverket Finland I (2003) s.v. *Björköby*.

Björneborg kaupunki Satakunnassa, suomeksi → *Pori*. *Björneborg* ja *Biörnborgh* 1563. – Perustettiin 1558. Koska kaupungin perustamisasiakirjassa kaupungin sanotaan sijaitsevan ”vid Björneborg”, merkinnän on arveltu viittaavan samannimiseen varhaiskeskiaikaiseen linnaan (Ruuth). Toisaalta kaupunki on perustettu paikkaan, jonka nimenä oli *Bärnäs* (*Hans i Bärnäs* 1545, *Pärnes* ja *Pernes*

Porin kaupungin (ruots. *Björneborg*) vaakunassa on karhunpää.

1551), alkuaan ehkä **Björnnäs*. Kylännimi on säilynyt Porin kaupunginosan suomenkielisessä nimessä *Päärnäinen*. Historioitsija Jalmari Jaakkola on katsonut kylännimen viittaavan varhaiseen vartio-, veronkanto- ja tulliasemaan (< ruotsin *bära* 'kantaa' tai *björna* 'karhuta'), joka niemellä olisi ollut. Tästä kruunun vartioasemasta olisi kehittynyt linna, jonka jo keskiaikana vakiintunut nimi olisi siirtynyt kaupungille. Nimen aiheeksi on arveltu myös maakunnan vaakunaa, jossa karhun on oletettu esiintyneen jo 1400-luvulla. Todennäköisempää kuitenkin on, että vaakuna on vasta 1560-luvulta. Kolmantena vaihtoehtona on esitetty, että nimeen sisältyisi miehennimi *Björn*. – SP

Huldén, Lars 2001: 426; Juvela, Ossi 1992: 82–83; Jaakkola, Jalmari 1958: 224–226, 228; Ruuth J. W. 1899: 39, 40; Thors, Carl-Eric 1949b: 27.

Björneborgs lk. → *Porin mlk.*

Blåbärslandet → *Mustikkamaa*

Bläsnäs kylä Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Bläsenæssby* 1471, *Blessnes* 1536, *Blässnäs* 1653. – Nimen alkuaan sisältyy henkilönnimi, ehkä puhuttelumuoto miehennimestä *Blasius* tai lisänimi **Bläsi*, joka on peräisin ruotsin sanasta *bläs* 'laukki, laukkipää hevonen'. Jälkiosana on sana *näs* 'niemi'. – PS

Diarum Gyllenianum: 157; Huldén, Lars 2001: 118.

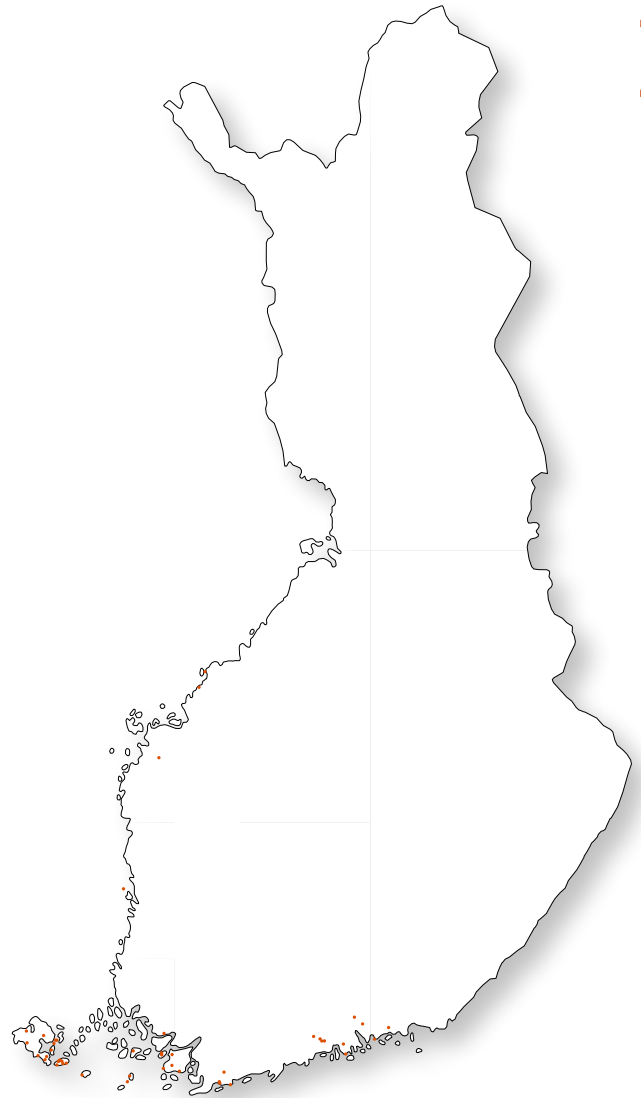
Boazoeatnu → *Poroeno*

Bocksbacka → *Pukinmäki*

boda Etelä-Suomessa *boda* esiintyy jälkiosana parissakymmenessä kylännimessä. Tällä jälkiosatyypillä on suppea levikki. Tavallisin se on Ahvenanmaalla. Sitä esiintyy myös manteeilla itäisellä Turunmaalla ja Länsi-Uudellamaalla, mutta ei juuri idempänä. Suurimman osan nimistä voidaan osoittaa esiintyneen jo 1500-luvulla ensimmäisissä maakirjoissa. Pohjanmaalla vastaavia vanhoja *-boda*-nimiä ei tavata. Aines palautuu substantiiviin *bod* 'puoti, aitta' monikkomuotoon ja lienee alun perin viitannut erilaisiin säilytysaittoihin, niityillä oleviin heinälatoihin tai makuuaittoihin ja kala-aittoihin. Nimet ovat sittemmin siirtyneet tarkoittamaan asutusta, joka syntyi näille paikoille, kun kylät tiivistyivät ja takamaille perustettiin uudistiloja. Nimien alkuosat sisältävät usein

Björköbyn kuntaan kuului Björkön saari lähisaarineen; kunta liitettiin Mustasaareen vuonna 1973.

Paikannimet, joiden loppuosa on *boda*.

henkilönnimen tai omistajan nimen, esim. *Helgeboda* (Kemiö) ja *Knutsboda* (Lemland). Joskus jälkiosa on lyhentynyt muodoksi *-bo*; vrt. → *Empo*. – Suurin osa Suomen *-boda* ja *-bo*-nimistä on syntynyt vasta myöhään, koska ruotsinruotsalaisen mallin mukaan nämä ainekset (erityisesti *bo*) ovat yleistyneet nimittäessä rakennuksia ja kesämökkejä, esim. *Björkebo* ja *Granboda*. – PS

Huldén, Lars 2001: 27–28; SOL s.v. bod; Thors, Carl-Eric 1953: 17–19; Zilliacus, Kurt 1994: 17.

Bodnäs kylä Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Bonden*es 1540. – Vuoden 1540 maakirjassa oleva kirjoitusmuoto viittaa alkuelementtiin *bonde*, ei kuitenkaan 'talonpoikaa' merkitsevänä sanana vaan miehennimenä. Asiakirjatietojen mukaan miehennimi *Bonde* on ollut käytössä Lounais-Suomessa 1400-luvulla. Jälkiosana on sana *näs* 'niemi'. Samaa alkupeirää on myös kylännimi *Bonäs* Korppeossa. – PS

Huldén, Lars 2001: 119; Thors, Carl-Eric 1959: 18.

Bodom kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla. *Boda*, *Bodom* 1492, *Bodaby* 1541. Kylä sijaitsee → *Bodominjärven* rannalla. – Nimi viitannee kylän kohdalla keskiajalla sijainneisiin ranta-aittoihin; ruotsin *boda*, muinaisruotsin *bodh* 'vaja, aitta, puoti'. Muoto *Bodom* on monikon datiivi, jota on käytetty mm. *i* ja *vid*-prepositioiden jälkeen. Itse *-om*-loppuisuuden on arveltu ilmaiseen jonkinlaista paikallisuutta tai kollektiivista sisältöä: kylän nimeksi on tullut sijainnin ilmaus

bodom 'aittojen lähellä'. Kylän nimi suomalaistettiin 1965, ja nimipari *Puotinen – Bodom* vahvistettiin myös kaupunginosan nimeksi 1982. Suomenkielinen nimi ei kuitenkaan juurtunut käyttöön, ja siitä luovuttiin kaupunginosan nimessä 1995, mutta kylän virallinen suomenkielinen nimi se on yhä. – SP

Granlund, Åke 1965: 30–31 ja 1979: 345; Hausen, Greta 1920: 143; Kepsu, Saulo 199: 9; Laitinen, Sirkka 1982: 18; Paikkala, Sirkka 1992: 74; Ramsay 1984 [1924]: 60.

Bodominjärvi järvi Espoossa Uudellamaalla. *Boda träsck* 1492, *Bodom Träsck* 1750, *Bod Träsck* 1775. – Suomenkielisten espoo-laisten puheessa vanhastaan *Puutumijärvi*, *Puutummijärvi* ja *Iso-Bodom* eli *Iso-Puudummi*, ruotsinkielisille *Boträsck*. Viereisestä Matalajärvestä ovat suomenkieliset käyttäneet nimeä *Pikku-Bodom*. Järvi on siis ensin nimetty rannalla olevien aittojen mukaan "Aittajärveksi" (*Bodaträsck*), sittemmin rannalle rakentuneen kylän nimen mukaan (*Bodomträsck*). Suomenkielinen nimi on joko mukailtu myöhemmin järven ruotsinkielisestä nimestä tai muodostettu spontaanisti sijainnin perusteella kylän nimestä → *Bodom*. Kartoissa nimi pysyy ruotsinkielisenä vuoteen 1936, jolloin peruskarttaan on kirjoitettu ruotsinkielisen *Bodomträsck*-nimen rinnalle suomenkielinen nimi genetiivialkuisena *Bodominjärvi*. – SP

Fonseén 1750; Hausen, Greta 1920: 179; Paikkala, Sirkka 1982: 74.

Bodomträsck → *Bodominjärvi*

Bogskär karikko ja majakka Itämeressä, Suomen eteläisin piste, joka sijaitsee 50 km etelään Föglöstä Ahvenanmaan itäsaaristossa, Kökarin kunnassa. *Boechscher* 1595, *Bogskären ofta Nyskären* 1695. – Bogskärin ensimmäinen valomajakka valmistui 1882. Nimen jälkiosana on saaristonimissä tavallinen *skär* 'lähes puuton kallioluoto ulkosaaristossa'. Kurt Zilliacus tulkitsee alkuosan olevan peräisin 'merimerkkiä' ja 'tunnusmajakkaa' merkitsevistä sanasta *båk*, joka on melko tavallinen saaristonimissä, kuten nimissä *Båkgrundet* ja *Båklandet*. Ahvenanmaalaisten nimien muoto *Bog-* odotuksenmukaisen *Båk*-muodon sijasta johtunee siitä, että Ahvenanmaan murteissa pitkä *o* on yleisesti muuttunut pitkäksi *u*:ksi. – PS

Ehrensverd, Ulla 2006: kartta 150; Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 19; Fredrikson, Erkki 1993: kartta 27; Zilliacus, Kurt 1989: 222; www.fma.fi/vapaa_aikaan/majakat/bogskar.php.

Bohkä → *Pokka*

Bolarskog → *Puolarmetsä*

Bomarsund salmi ja alue, jolla on rauniolinnoitus Sundissa Ahvenanmaalla. *Bomar Sundh* n. 1650 (Manner-Ahvenanmaan ja Prästön välinen salmi), *Bomarhamn* 1714 (pieni saari linnoitusalueella, luultavasti sama kuin nykyinen *Bomarsundsholmen*), *Bommar-sund* 1761, *Bomarsund* 1795. – Suomen ja Ruotsin välisen vanhan postitien uuden linjauksen jälkeen Bomarsundista tuli tien päätepiste Manner-Ahvenanmaalla. Venäjän sotalaitos pystytti Bomarsundin linnoituksen 1832–1854. Linnoituksen kupeeseen nousi myös kaupunkimainen yhdyskunta nimeltään *Skarpans*. Englantilainen ja ranskalainen jalkaväki ja laivasto tuhosivat linnoituksen Krimin sodan aikana 1854. – Nimi on alkuaan luontonimi. Sen alkuosa näyttää palautuvan nimeen **Bodmaren*. Nimi on voinut tarkoittaa matalaa lahtea tai salmen rantaa, jollaisista on käytetty nimitystä *mar*; sana on myös mm. nimessä → *Marsund*. Nimen alussa on luultavasti 'ranta-aittaa, kala-aittaa' merkitsevä sana *bod*. – PS

Radloff, Fredric Wilhelm 1795: 60; Robins, Graham – Skogsjö, Håkan – Örjans, Jerker 2004: 16; Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 9; Åbo Tidningar 7.12.1795; www.museum.ax/museum/sevardheter_bomarsund_ruiner.php.

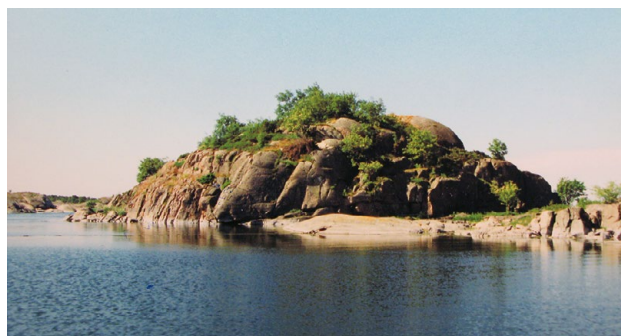
Boratbokcá myös *Borabokcá*, varhemmin *-bovcis* (saP), Tenon pudas eli sivu-uoma ja sen vaiheille muodostunut asutus ja kalastusalue Utsjoella Lapissa. *Poropautsesjok* 1820-luvulla. – Jälkiosa *bokcá* on abstrahoitu sanan *bovcis* taivutusvartalos-

ta *bokcá*-. Sana merkitsee *pudasta* eli joen sivu-uomaa, mutta on nykykielestä jo enimmäkseen kadonnut käytöstä. Alkuosa *bora(t)*- on ilmeisesti hämartyntyn johdos verbistä *borrat* 'syödä; syövyttää'. Nimenannon motiivina saattaa olla se, että Tenon syövyttäneet paikalla olevaan laajaan karikkoon sivu-uoman. Toinen *Boratbokcá*-nimi tavataan Tanan kunnassa Norjan puolella, mutta tässä tapauksessa kyseessä ei ole sivu-uoma, vaan rotkon läpi virtaava tunturijoki. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

borg jälkiosa *borg*, joka kuuluu samaan yhteyteen kuin ruotsin sana *borg* 'linnoitus, varustuksella vahvistettu linna', esiintyy monentyyppisissä paikannimissä. Vanhimpia ovat kruunun tai merkkimiesten varhaiskeskiajalta aina 1700-luvulle perustamien linnoitusten nimet: *Junkarsborg* Karjaalla, *Sibbesborg* (suom. → *Sipoonlinna*) Sipoossa, *Olofsborg* (→ *Olavinlinna*), *Kajaneborg* (Kajaanin linna), *Uleåborg* (Oulunlinna), → *Sveaborg* (Suomenlinna), *Ulrikasborg* (→ *Ullanlinna*) ym. 1600-luvulla aines otettiin käyttöön kreivikuntia (*Karleborg*, *Vasaborg*) ja 1700-luvulla kartanomaaisia tiloja nimittäessä (→ *Jeansborg* Uudessakaarlepyyssä ja *Åminneborg* Maalahdessa). Viime aikoina myös nuorisoseurojen talot (esim. *Jungsborg* Kokkolassa, *Torsborg* Karjaalla) ja erilaiset talot (esim. *Nyborg*, *Viksborg*) ovat saaneet samantyyppisiä nimiä. – Nimityyppiä esiintyy myös luontonimissä. Monet vanhat *-borg*-nimet ovat korkeiden ja jyrkkien saarten nimiä: saarten, joissa on puolustuslaitteita, siis muinaislinnoja. Lähtökohtana ovat olleet tällaiset nimet, kun myöhemmin *borg* on otettu käyttöön nimittäessä jyrkkiä ja korkeita saaria tai muita silmiinpistäviä muodostumia, esim. *Borgen* (Busön viressä *Dragsfjärdin* Hiittisissä; ks. kuva), *Gråborg* (*Dragsfjärdissä* ja *Saltvikissa*) ja *Törsborg* (suom. *Vepsä* Turun edustalla). – PS

FSO-lex. s.v. borg, Huldén, Lars 1975: 51–53; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 46–47; Zilliacus, Kurt 1989: 56–58.

Useat jyrkät, korkeat saaret ovat saaneet nimeensä *borg*-sanana, kuten kuvan *Borgen* eli *Busö Borgen* *Dragsfjärdin* Hiittisissä.

Borgbacken → *Linnanmäki*

Borgboda kylä Saltvikissa Ahvenanmaalla. *Borgboo* 1544, *Borgboda* 1547. – Kylässä on Ahvenanmaan suurin muinaislinna ja arkeologisia löytöjä pronssikaudelta keskiajalle, mm. neljä nuoremmen rautakauden hautakenttää. Borgboda sijaitsee keskellä tuon ajan Ahvenanmaan rikkainta ja tiheimmin asuttua keskusta. – Nimen alkua viittaa muinaislinnaan (*Borge* 1667–74) ja loppuosa paikalla olleisiin kala-aittoihin tai karjamajoihin. – PS

Hellberg, Lars 1987: 123–124; Huldén, Lars 2001: 64; www.museum.ax/museum/Borgboda.pbs [21.8.2007].

Borgby → *Linnanpelto*

Borgholm saari, jossa on muinaislinna, Iniön kunnassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *borgh holmen* 1674. – Turunmaan saaristossa Iniön *Borgholm* ja Nauvon → *Bårnholm* ovat ainoat paikat, jois-

sa on selvät jäljet muinaislinnan olemassaolosta. Borgholm on 28 metrin korkuinen ja sen pohjois- ja luoteisrannat ovat jyrkkäkallioiset ja siksi vaikeat valloittaa. – Nimen alkua *Borg-* (*borg* 'linna') viittaa saaren puolustuskäyttöön. – PS

Tuovinen, Tapani 1990: 74.

Borgmästarholmen → *Pormestarinluoto*

Borgnäs → *Pornainen*

Borgå → *Porvoo*

Borgå lk. → *Porvoon mlk.*

Bosund osa Eugmon kylää Luodon kunnassa Pohjanmaalla. *Bosundh* 1544, *Bodesundh* 1570. – Nimen alkua on sana *bod* 'aitta' (luultavasti 'ranta-aitta') ja jälkiosa *sund* 'salmi'. Nimi on siis alkuaan luonnonpaikan nimi. Vuoden 1709 kartassa nimi on vielä salmen nimenä. – PS

Ehrensward, Ulla – Ziliacus, Kurt 1997: 108–109; Karsten, T.E. 1921: 196–197; Karsten, T.E. 1923: 208.

Botby → *Vartiokylän* kaupunginosan ruotsinkielinen nimi Helsingissä Uudellamaalla ja vuoden 1945 loppuun silloisen Helsingin pitäjän kylän nimi. *Boteby* 1543, *Bôteby* 1544, *Botby* ja *Botheby* 1551. – Kylä sijaitsi aikoinaan nykyisen *Puotilan kartanon* luona. Kylän nimen on katsottu todennäköisimmin selittyvän talonimestä, johon sisältyy muinaisruotsalainen miehennimi *Bote* (jo Freudenthal 1877). Nimen jälkiosa → *by* 'kylä'. – SP

Freudenthal, A. O. 1877: 11; Granlund, Åke 1981: 16–17; Hausen, Greta 1920: 184; Huldén, Lars 2001: 292; Kepsu, Saulo 2005: 67.

Botby gård → *Puotila*

Bottenhavet → *Selkämeren* ruotsinkielinen nimi. *Bottenhafwet* 1791. Vanhoissa kartoissa Pohjanlahden eteläosalle on hyvin harvoin merkitty nimi: *Mare Sveticum* (vastakohtana nimelle *Mare Botnicum* 'Perämeri'; 1539), *Golfo Svetico* (vastakohtana nimelle *Golfo Botnico*; 1568), *Finnisch see* (vastakohtana nimelle *Botner see*; 1595). Ruotsinkielinen nimi *Bottenhavet* näyttää myöhäiseltä, mitä todistaa myös sen epäkansanomainen jälkiosa *hav*. Ruotsinkielisissä paikannimissä perinteinen 'merta' merkitsevä sana on *sjö*, kuten nimissä *Nordsjön* (→ *Pohjanmeri*) ja *Östersjön* (→ *Itämeri*). Keskipohjanmaalaiset hylkeenpyytäjät ovat käyttäneet Selkämerestä nimeä *Södersjön*. Ahvenanmaalta katsoen merialue sijaitsee pohjoisessa, ja siitä käytetään yhä nimeä *Norrhavet*. Alkuosasta ks. → *Bottniska viken*; vrt. myös → *Bottenviken* ja → *Österbotten*. – PS

Fredrikson, Erkki 1993: kartat 14, 20; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: kartta 18; Svenskt ortnamnslexikon s.v. Bottniska viken; www.ra.se/Kra/04002223.html

Bottenviken → *Perämeren* ruotsinkielinen nimi. *Botten Wiken* 1790. – Vasta 1700-luvulla ruotsalaisissa kartoissa Pohjanlahdesta on alettu erottaa eri nimin kaksi osaa, joiden rajana on Merenkurkku. Ulkomaisissa kartoissa merialueilla oli ollut omat nimensä jo paljon aiemmin. Perämeren nimiä olivat mm. *Mare Botnicum* 1539, *Golfo Botnico* 1568, *Bodner see* 1595. Niihin sisältyy nimi *Botten- Bottnen*, jota on käytetty Perämeren tai toissijaisesti Pohjanlahden ja sen rantamaiden nimityksenä. → *Bottenhavet*, → *Österbotten*. – PS

Fredrikson, Erkki 1993: kartat 14, 20; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: kartta 18; Svenskt ortnamnslexikon s.v. Bottniska viken; www.ra.se/Kra/04002223.html

Bottniska viken → Pohjanlahden ruotsinkielinen nimi. *Bottniska viken* 1743. Vanhimmissa kartoissa nimi on latinan-kielisenä: *Sinus Boddicus* (1567, 1593), *Boddicus sinus* (1579, 1594), *Sinus Botnicus* (1626, n. 1635, 1662), *Sinus Bottnicus* (1667), *Mare Bothnicum* (1611). Nimeä on kirjoitettu myös muunkielisenä: *Noort Bodem* (1584–85), *Il mare Botnico* tai *Il mare Boddico* (1646), *Botnick Bay* (1727), *Golfe de Botnie* (1677), *Gulf of Bothnia* (1751). Varhaisin ruotsinkielinen kart-

tanimi on *Norre Bottn* (1688) ja *Botnen* (1701); 1700-luvulla vakiintuu nimi *Bottniska viken* (monin tavoin kirjoitettuna), mutta vielä Eric Tuneldin ruotsalaisessa maantiedon kirjassa 1741 on nimi *Norra Botn* (vastakohtana nimelle *Finska Botn* 'Suomenlahti'). – Kaikkien erilaisten nimitysten lähtökohdaksi on ruotsin sana *botten*, jolla on varmasti ollut merkitys 'lahti' tai pikemminkin 'lahden pohjukka'. Olaus Magnuksen tunnetussa kartassa Carta Marinassa (1539) *Mare Botnicum* on Pohjanlahden nimenä, kun taas Selkämeri on nimeltään *Mare Sveticum*. Nimellä *Botten* tai (määräisessä muodossa) *Bottnen* lienee alkuaan tarkoitettu Merenkurkun pohjoispuolista Pohjanlahtea, siis nykyistä Perämerä, mutta sitä on käytetty myös koko Pohjanlahden nimenä. Myös Pohjanlahden kummankin puolen rannoista on jo varhain käytetty nimeä *Bottnen* (*Butnin* 1374), mistä on peräisin nimeen sisältyvä adjektiivinen *bottnisk* 'pohjalainen'. Ks. myös → *Bottenhavet*, → *Bottenviken*, → *Österbotten* ja → *Länsipohja*. – PS

Ahlbäck, Olav 1977: 45; Ehrensward, Ulla 2006: kartat 31, 32, 65, 75, 87, 130, 140, 170;

Fredrikson, Erkki 1993: kartat 17, 22, 53, 54, 55, 57, 74; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: kartat 25, 38, 61; SAOB; Svenskt ortnamnslexikon s.v. Bottniska viken; www.ra.se/

Kra/04002223.html

Box

1. kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Bockan* 1501, *Boxby* 1543, *Bockom* 1547, *Box* 1556.

2. kylä Tammisaarella, aikaisemmassa Snappertunan kunnassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Boctzby* 1540, *Boxomsby* 1549, *Bochshornsby* 1556, *Bäxby* 1592, mutta lyhyt *Box* vasta myöhemmin.

Molempien nimien taustalla on liikanimi *Bock* "Pukki", jota esiintyi keskiajalla Uudellamaalla, mm. *Per Larenson Bok* 1511 Helsingin pitäjässä. Snappertunassa liikanimi *Bockshorn* "Pukinsarvi" esiintyy aika ajoin. Jälkiosa *-by* 'kylä' ilmaisee paikan lajin. Nimi on ruotsalaisissa asutusnimissä tavallinen s-geneetiivimuoto (**Bocks*). Kirjainyhtymä *cks* on kuitenkin ollut tapana kirjoittaa x:llä ruotsin sanoissa jo keskiajalta lähtien. Siksi myös **Bocks* > *Box*. – MB

Granlund, Åke 1956: 376; Huldén, Lars 2001: 204, 304.

Brahelinna kartanon rauniot Ristiinan kirkonkylässä Etelä-Savossa. *Brahelinna* 1650, *Brahelinna* 1726, *Braahehlinna* 1837. Ruotsiksi kartanosta on käytetty nimiä *Braheburg* ja *Braheslott*, joskin harvoin, sillä useimmissa ruotsinkielisissäkin asiakirjoissa on nimenä *Brahelinna*. – Kreivi Pietari Brahe perusti kartanon savolaisten maalläänitysten, ns. *Brahelinnan läänin*, hallintopaikaksi Ristiinan kirkonkylään Etelä-Savoon. Vanhinta, 1643 valmistunutta rakennusta kutsuttiin aiemmin *Pyrhöläksi* (*Pyrhölä by* 1640) siinä asuneiden Pyrhösten mukaan. Linnaniemen harjalle alettiin rakentaa uutta hallintorakennusta 1646; se valmistui 1656 ja sai nimekseen rakennuttajansa ja haltijansa mukaan *Brahelinna*. Läänityskauden jälkeen Brahelinnasta tehtiin everstin virkatalo. Asuinrakennus rappautui isonvihan aikana, ja nykyisin siitä on jäljellä ympärystymuuri Linnamäen harjanteella. – Uusi *Brahelinna* valmistui kirkon vierelle 1739. Tässä rakennuksessa toimi 1777–1780 Göran Magnus Sprengtportenin perustama Suomen ensimmäinen sotakoulu. Virkatalokausi päättyi 1810, minkä jälkeen se annettiin vuokralle. Myöhemmin siinä toimi emäntäkoulu ja nykyään Ristiinan kansalaisopisto; rakennus on nimeltään *Brahetalo*. Nykyinen *Brahelinna* on ravintolana toimiva kivihirsirakennus, joka on rakennettu Tukholmasta löydettyjen virkatalon piirustusten mukaan 1972. – SP

Hämäläinen, Helena – Aalto, Jussi 1975; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Pinomaa, Lennart

1953: 44–46 jne.; Saloheimo, Veijo 1990: 462; HisKi; www.mikkeli.fi/fi/kirjasto/historia/ristina.htm, 29.5.2005.

Brahestad → *Raahe*

Brakila → *Rakila*

Bredskall → *Reitkalli*

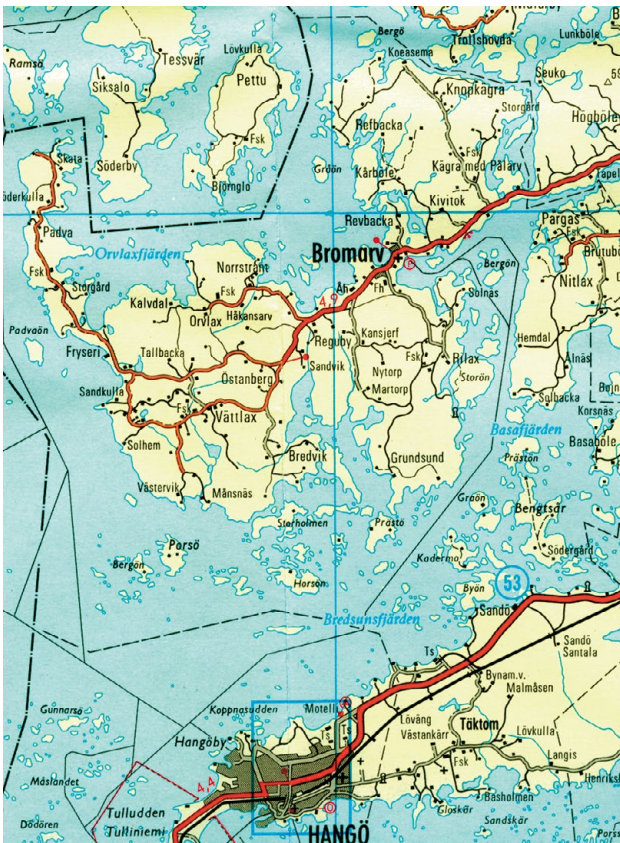
Brinkhall → *Prinkkala*

Britas → *Pirkkola*

Broholmen → *Siltasaari*

Bromarv kunta vuosina 1881–1977, jonka jälkeen pääosin Tammisaaren kaupunkia, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, eteläosaltaan Hangon kaupunkia Uudellamaalla. *Bromarby* 1549, *Bromarff* 1552, *Bråmarff* 1564, *Bråmar* 1574. – Kunnan nimi perustuu kirkonkylän nimeen. Suomessa on kuusi keskiaikaista kylännimeä, joukossa *Bromarv*, joiden jälkiosa on sana *arv* 'perinnöksi annettu tila'. Niiden alkiosa on usein henkilönnimi, tässä tapauksessa mahdollisesti muinaisruotsalainen **Brame*, joten asutusnimen tulkinta olisi 'Bramen jättämä perintötila'. Kehitys *Brames* > *Bromarv* olisi tapahtunut seuraavasti: Muinaisruotsin pitkä *a* muuttui Uudellamaalla jo 1400-luvun alussa pitkäksi *o*-ksi (ruots. *å*), myös nimessä *Brame*, jonka eräät esiintymät kuten *Bråmarff* sekä paikallismurteen vanha äänneasu *broomarv* todistavat. Nykyinen ääntöasu *bruumarv* perustuu kirjalliseen muotoon *Bromarv*. Määriteosan henkilönnimeksi on myös ehdotettu *Abrahamin* lyhytmuotoa. Tällaista tulkintaa tukee se, että Djäknen suvun 1300-luvulla naapurikylässä omistaman räls-sitilan kantaisä oli nimeltään *Abraham Persson*. – MB

Hausen, Greta 1920: 82–83; Huldén, Lars 2001: 26, 193; Nikula, Oscar 1938: 23–24, 32.

Bromarvin kunta käsitti Hangon pohjoispuolisen saariston lisäksi osia Hankoniemestä. Vuonna 1977 saaristoalueet liitettiin Tenholaan, manneralue Hankoon. Ote tiekartasta on vuodelta 1965.

Brunakärr → *Ruskeasuo*

Brunkala → *Prunkkala*

Brunsparken → *Kaivopuisto*

Brätö kantakylä Kruunupyssä Pohjanmaalla. Kylä jaettiin 1830 kahtia, jolloin syntyivät *Ytterbrätö* ja *Överbrätö*. *Bräthöö* 1543, *Brättöön* 1544. – Nimen jälkiosa 'saarta' mer-

kitsevä sana *ö* osoittaa, että *Brättö* on alkuaan ollut luontoniemi. Aikoinaan nimen saaneen saaren hahmon voi erottaa peruskartan 5 metrin korkeuskäyrän avulla; nykyinen *Ytterbrätö* vastaa täsmälleen alkuperäistä *Brätötä*. Nimen alussa on substitiivi *brott* tai *bräte*, joka on yhteydessä verbiin *bryta* 'katkaista; murtaa; raivata'. Substantiivilla on voinut olla merkitys 'korpi', 'uudisviljelys' tai 'risuaita'. – PS

Huldén, Lars 2001: 407; Loman, Ing-Marie 1978: 26–28.

Brändö kunta Ahvenanmaalla. *Brende bol* 1537. – Suomen ruotsinkielisellä rannikkoalueella *Brändö(n)*-nimi ei ole lainkaan harvinainen; sen nimisiä paikkoja on yhteensä yli 20. Nimen alkiosa on taivutusmuoto verbistä *bränna* 'polittaa' ja jälkiosa on → *ö* 'saari'. Sana *bränd* 'politettu, palanut' viittaa siihen, että saarella on riehunut metsäpalo tai se on poltettu viljelyedellytysten parantamiseksi; täsmällistä nimeämisperustetta voi harvoin sanoa. – PS

Huldén, Lars 2001: 80, 88, 292; Pesonen, Leo A. 1970: 17, 197, 200; Kepsu, Saulo 2005: 72–73;

Uppslagsverket Finland I (2003) s.v. Brändö; RKO: FSO.

Brändö → *Kulosaari*, → *Palosaari*

Buckila → *Pukkila*

Buksal → *Puksala*

Buolbmátjohka → *Pulmankijoki*

Burdnomohkki → *Purnumukka*

Busholmen → *Jätkäsaaren* kaupunginosan ruotsinkielinen nimi Helsingissä Uudellamaalla. *Busholmen* 1696 (saari). – Nimeä on pidetty keskiaikaisena. Ruotsinkielisen etelärannikon *Bus*-alkuisiin nimiin on katsottu sisältyvän muinaisruotsin sanan *buza* 'kauppalaiva; suuri leveä laivatyyppi' (Westman). Tällöin *Busholmen* olisi ollut vanha satamapaikka. Jälkiosa *holme* 'saari'. – SP

Granlund, Åke 1963: 140; Granlund, Åke 1981: 17–18; Westman, Ivar 1935: 87–88.

Busö asuttu saari Tammisaarella Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Butzöö* 1549, *Bwssöö* 1557. – Ivar Westman on esittänyt, että Uudenmaan *Bus*-alkuisiin saarenimiin sisältyy laivannimitys *buza* ~ *bus(s)a* 'eräänlainen suuri, leveä alus'. Saari sijaitsee Hangon ja Porkkalan välisen äyrlän tuntumassa ja sitä olisi hyvin voinut käyttää satamapaikkana. Samannimisistä saaria on muuallakin Uudenmaan saaristossa, Ahvenanmaalla ja Pohjanlahden rannikolla. – SP

Huldén, Lars 2001: 198; Westman, Ivar 1935: 88, 171; Zilliacus, Kurt 1989: 236.

by 'kylä' on Suomen ruotsinkielisten kylännimien tavallinen jälkiosa. Nimiä (mukaan lukien käytöstä pois jääneet nimet) on teoksen *Finlandssvenska bebyggelsenamn* (Huldén 2001) mukaan yhteensä n. 520, mutta *-by*-loppuisia nimiä on muillakin asutuksilla kuin varsinaisilla kylillä, esim. kylänosilla ja taloilla. Yli puolet *-by*-kylännimistä on Uudellamaalla, loput enimmäkseen Ahvenanmaan, itäisen Turunmaan ja Pohjanmaan keksisillä alueilla. *By*-loppuiset nimet ovat tavallisia Ruotsissa, ja niitä on myös muualla Pohjoismaissa sekä viikinkien aikoinaan asuttamilla alueilla Englannissa ja Ranskan Normandiassa. Ruotsissa monien vanhimpien *-by*-nimien alussa on maastosana, kuten nimissä *Dalby* (*dal* 'laakso') ja *Sundby* (*sund* 'salmi'). Tällaiset nimet ovat tavallisia myös Suomessa, mutta niissä maastosana ei välttämättä viittaa nimen vanhuuteen. Muut *-by*-nimien alkuosat ilmaisevat esim. paikan kokoa (esim. *Lillby*, *Storby*), ikää (*Gammelby*, *Nyby*) tai suhteellista sijaintia (*Norrby*, *Överby*). Tavallisia ovat myös nimet, joiden alussa on henkilönnimi tai henkilönnimitys: *Mårtensby*; *Domarby* (*domare* 'tuomari'), *Fin(n)by*, *Smedsby* (*smed* 'seppä'); ne osoittavat, että nimi on alkuaan tarkoittanut mainitun henkilön omistamaa taloa. Sittemmin asutus on kasvanut useampitaloiseksi kyläksi. Joskus *-by*-nimestä on tullut

pitäjännimi (*Degerby, Finby*). – Etymologisesti *by* pohjautuu verbiin *bo*, jolla on nykyruotsissa merkitys 'asua'. Suomen *-by*-nimissä sanalla on merkitys 'talo' tai 'taloryhmä, kylä'. – Alkuperäisillä *-by*-nimillä on monenlaisia suomenkielisiä vastineita. Ruotsalaisenemmistöisillä seuduilla suomenkieliset ovat yleensä omaksuneet nimet sellaisinaan, joskus äänteellisesti suomen kieleen mukautettuina, kuten *Finpyy, Kruunupyö*. Vasta 1900-luvulla henkilönnimialkuisia nimiä on ruvettu myös kääntämään; tuolloin henkilönnimi on suomenkielisesä muodossaan ja *by* on käännetty *kyläksi*: *Mattby* → *Matinkylä, Staffansby* → *Tapaninkylä*. Samoin on menetelty silloin, kun nimen alussa on helposti käännettävä henkilönnimitys: *Smedsby* > *Sepänkylä*. Nimen sanasta sanaan kääntäminen on yleistä muissakin sisällöltään läpinäkyvissä nimissä: *Kvarnby* > *Mylykylä, Träskby* > *Järvikylä*. Uudemmissa, kuntien tai VR:n suomennoksissa *-by* on usein korvattu *-la/-lä*-päätteellä: *Domsby* > *Tuomarila, Masaby* > *Masala*. Joissakin suomenkielissä nimissä *-by*-lopulla ei ole suoraa vastinetta: *Jackarby* > *Jakari, Näsby* > *Niemistö, Handby* > *Hanniemi*. Nimissä on myös oudompia ja maallikolle vaikeaselkoisia käännöksiä, kuten nimissä *Botby* > *Vartiokylä* ja *Brutuby* > *Voutila*. Joskus suomalaistettujen nimien alkuelementti ei vastaa alkuperäis-kielistä: *Kottby* > *Käpylä, Skrakaby* > *Koskelo*. Paikannimistösämme on myös nimipareja, joissa *-by*-nimeä vastaa täysin erilainen suomenkielinen nimi. Syynä on se, että nimet ovat syntyneet toisistaan riippumatta, kuten *Finby* – *Särkisalo, Krogaby* – *Kuotila, Norsby* – *Poitsila*. – PS

Huldén, Lars 2001: 28–29, 530–534; Svenskt ortnamnslexikon s.v. by.

Bågaskär kaksiosainen saari Inkoossa Uudellamaalla. Saarella on ollut aiemmin luotsi- ja merivartioasema, joka on nykyään Suomen Meripelastusseuran käytössä. *Bågaskär* 1651–1652, *Högbåga skiär* ja *Lågbåga skiär* 1783. – Nimelle on esitetty kaksi selitystä: Alkuosassa olisi Suomen ruotsalaismurteiden *båge*, joka tarkoittaa 'hätää', 'pulmaa', 'ahdinkoa'. Tällainen esiintyy sanonnassa *vara i bågan* 'olla vaikeuksissa'. Tämän selityksen mukaan saaren nimi viittaisi vaikeakulkuisiin alueisiin. *Bågaskärin* vedet eivät kuitenkaan ole sen vaikeakulkuisempia kuin muutkaan Inkoon saariston vedet. Toinen, uskottavampi selitys perustuu siihen, että saaren osat muodostavat kaaren, ruots. *båge*. Selityksen tekee uskottavaksi se, että saari muodostaa kaaren, jonka keskellä oleva lahti on oiva ankkuri- ja rantautumispaikka. – KS

Westman, Ivar 1935: 90.

Bågaskär → *Pooskeri*

Bårnholm saari, jossa on muinaislinna, Hangslaxissa Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. Nauvon Bårnholm ja Iniön → *Borgholm* ovat Turunmaan saaristossa ainoat paikat, joissa on selviä merkkejä muinaislinnoista. Yli 30 metrin korkeuteen merenpinnasta kohoava Bårnholm on jyrkkä ja luoksepääsemätön. Vain etelärannalla on mahdollista nousta maihin ja päästä ylös saarelle, mutta siellä vallit ja varustukset ovat estäneet ylöspääsyn. Kertoman mukaan Bårnholm on ollut pakolinna vielä 1500-luvulla. – Nimi *Bårnholm* ei mitenkään liity muinaislinnaan vaan kuuluu samaan, noin neljäkymmenen nimen ryhmään kuin *Bå(r)nholm* läntisellä Turunmaalla ja Itä-Uudellamaalla ja *Barnholm* Houtskarissa sekä itäisen Ahvenanmaan ja Länsi-Uudenmaan saaristoissa. Nauvossa on kolme *Bårnholmia*. Nimiä alkuosa on 'lasta' merkitsevä *barn*-sana. Moniin nimiin liittyy selitystarinoita. Tavallisesti kerrotaan saarella pimeinä iltoina nähdystä aarnivalkeista, jotka kansanuskon mukaan palavat saareen kätkeyn vastasyntyneen haudalla. Tarina tunnetaan samantyyppiseltä vaellustarinalta kuin *Brud* ('morsian')

-nimiin usein liittyvät tarinat onnettomuuksista, jotka ovat kohdanneet morsianta, hääparia tai koko hääväkeä. Toisaalta kyllä "Barnholmit" ovat kätköpaikoiksi sopivia. Ne sijaitsevat hiukan asutuksesta syrjässä, kuten esimerkiksi Hangslaxin Bårnholm, mutta eivät kuitenkaan niin kaukana ettei tyttö, jolle "oli käynyt hullusti", olisi jaksanut soutaa sinne. – PS

Tuovinen, Tapani 1990: 71–73; Zilliacus, Kurt 1989: 103–104;

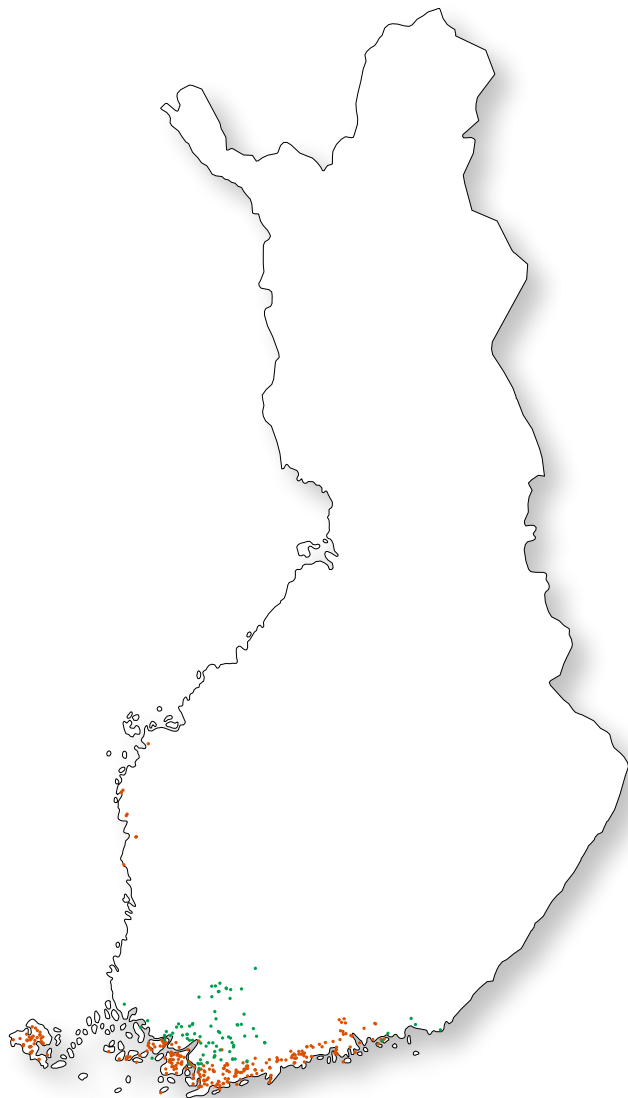
www.saaristomeri.natureit.net/index.php/kohteet/kohde_borgholm.

Bäckby → *Pekinkylä*

Bårnäs kaupunginosa Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Karhulaa, suomeksi → *Sunila*. *Bårnesby* 1544, *Båärenäs by* 1551, *Berneesby* 1554, *Biernes by* 1558, *Sumila* 1584. – Lars Huldén otaksuu alkuosan olevan nimen *Bernhard* lyhentymä **Berne*. Seudulla tavataan 1500-luvulla *Bernhard Bernhardinpoika*-niminen henkilö. Huldén arvelee myös Kymissä esiintyvän sukunimen *Pääärni* olevan samaa alkuperää. – KS

Huldén, Lars 2001: 437.

böle on hyvin tavallinen jälkiosa Suomen asutusnimissä: 345 kylännimessä ja 25 yksiosaisessa *Böle*-nimessä. Nimiä on koko ruotsalaisalueella, Pohjanmaalla kuitenkin vain Vaasan korkeudelle saakka. Nimiä on myös paikoin Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa. *Böle* on johdos sanasta *bol*, jota on käytetty alueellisesti ja hallinnollisesti yhteen kuuluvien kylien nimityksenä. Paikannimissämme *böle* on kuitenkin alkuaan tarkoittanut uudisviljelystä. Sanaa on jo varhain käytetty

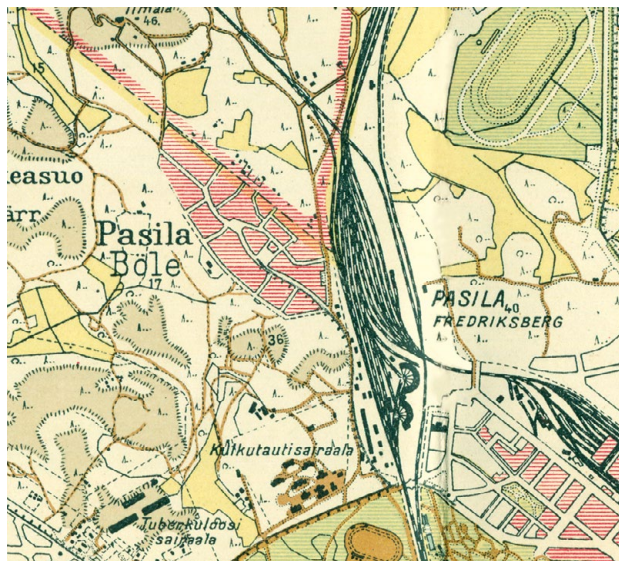

Paikannimet, joiden loppuosa on *böle* tai *pyöli*. Punaisella on kuvattu *böle*-, vihreällä *pyöli*-loppuiset.

vanhimpien kylien vasta raivattujen ulkopalstojen ja uudisasutusten nimityksenä. Valtaosa *böle*-nimistä on luultavasti syntynyt 1300- ja 1400-luvulla, mutta osa voi olla nuorempaakin perua. Nimien alussa on usein henkilönnimi tai henkilönnimitys: *Antböle*, *Gunnarsböle*, *Jönsböle*, *Kärböle*, *Övitsböle*; *Biskopsböle* (biskop 'piispa'), *Finnböle*, *Skinnarböle*, *Skräddarböle*, *Smedsböle*. Paikkaa topografisesti kuvaavia ovat esim. *Backböle* (backe 'mäki'), *Lövböle*, *Strömsböle*. Nimissä on myös monia muuntyyppisiä alkuosia. Lisäksi *Böle* yksinään on parinkymmenen kylän nimenä. – Lounaisen Suomen suomenkielisissä paikannimissä *böle*-elementtiä vastaa lainasanana murteisiin omaksuttu *pyöli*. *Böle* – *Pyöli* on kylännimenä Kustavissa, Paimiossa ja Piikkiössä. Lisäksi monin paikoin Lounais-Suomessa on *Pyöli*-asutusnimiä, jolla ei ole ruotsinkielistä vastinetta. Kaksiossaisten *pyöli*-nimien joukossa on myös joitakin äännekaukelmina ruotsista lainattuja nimiä (esim. *Hinkapyöli*, *Kinnarpyöli*, *Nypppyöli*, → *Pamppyöli*), mutta myös selvästi alun perinkin suomenkielisiä nimiä, joissa *pyöli* on lainasana, esim. *Honkapyöli*, *Ketunpyöli*, *Korvenpyöli*, *Vähäpyöli*. – PS

Harling-Kranck, Gunilla 1990: 92–95; Hellberg, Lars 1987: 102–116; Huldén, Lars 2001: 29, 519–521; Pamp, Bengt 1988: 53–54; Svenskt ortnamnslexikon s.v. böle; Ståhl, Harry 1970: 92; Thors, Carl-Eric 1953b: 11–28.

Böle → *Pasilan* kaupunginosan ja rautatieaseman ruotsinkielinen nimi Helsingissä Uudellamaalla. – Tarkoittanut alkuaan yhtä Pikku Huopalahden kylän tilaa (*Böhls* 1702), joka 1650 lahjoitettiin Helsingille. 1800-luvulla tilan nimeksi kirjattiin *Böhle hemman* (ruotsin *böle* 'uudistila'), 1890-luvulla sen maista vuokratun uuden huvila-alueen nimeksi *Böhle*. Kun tilan hallintaoikeus siirtyi 1908 Helsingin kaupungille, annettiin viralliseksi nimeksi 1909 ruotsiksi *Böle* ja suomeksi *Bölen tila*. 1927 vahvistettiin nimet *Böölen tila* – *Böle hemman* ja *Pasilan esikaupunki* – *Böle förstad*. – 1888 käyttöön otettu rautatiepysäkki, sittempi asema, sai saman nimen kuin Bölen naapuritila, omistajansa Carl Fredrik Winqvistin mukaan nimetty *Fredriksberg* (*Fredriksberg* 1854). Sen suomalaisiksi nimeksi rautatiehallitus vahvisti 1925 *Pasilan*, ruotsalaiseksi nimeksi tuli *Böle* 1900-luvun lopulla. Myös Fredriksbergin ja Bölen maille 1900-luvun vaihteessa nousutta huvilayhdyskuntaa alettiin aseman mukaan kutsua *Fredriksbergiksi*, vaikka pääosa asutuksesta olikin Bölen alueella. Maistraatti vahvisti 1909 sen nimeksi *Fredriksbärg* – *Fredrikspani*, tosin sillä tarkoitettiin vain aseman lähiasutusta. Nimi vakiintui kui-

Vuoden 1930 tienoilla julkaistussa topografikartassa Pasilan rautatieaseman nimi on ruotsiksi *Fredriksberg*, esikaupunkialueen nimi *Böle*.

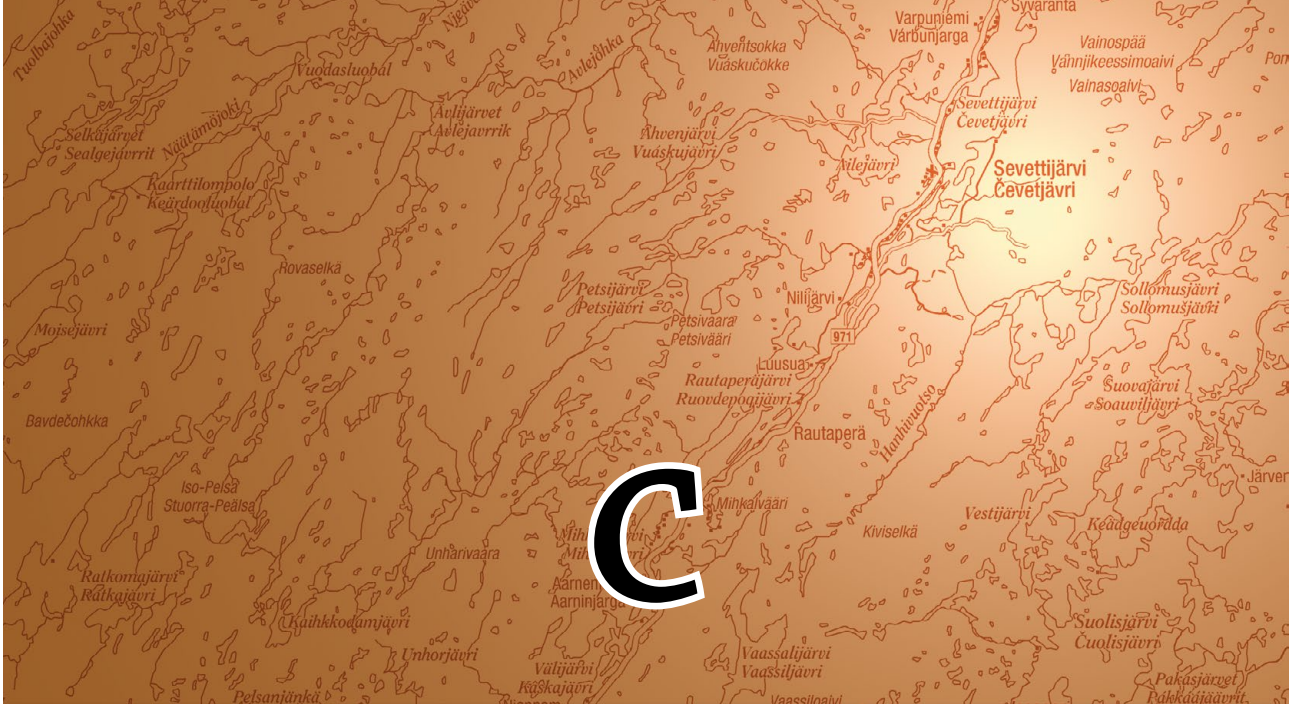
tenkin etäisemmällekin Bölen asutukselle, ja aseman lähistöä alettiin kutsua nimellä *Pikku Fredriksberg* – *Lilla Fredriksberg* (sittemmin myös *Pikku-Pasila*). Kaupunginosan nimeksi *Pasila* – *Böle* tuli virallisesti 1959. – SP

Helsingfors Tidningar 19.4.1854; Kepsu, Saulo 2005: 114; Pesonen, Leo A. 1982: 126.

Bötom → *Karijoen* kunnan ruotsinkielinen nimi Pohjanmaalla. *Böthom* 1606, *Bötäm* 1620. – Nimi on monikon dativimuoto substantiivista *böte*, joka on jälkiosana useissa paikannimissä Ruotsin itärannikolla ja Etelä-Suomessa, Ahvenanmaalta Itä-Uudellemaalle. Suomessa tällaisia nimiä on yhdeksisenkymmentä. Muinaisruotsin sana *böte* on tarkoittanut vuorta, jolle on sytytetty tulia varoittamaan lähestyvistä vihollisista, mutta myöhemmin sanaa on käytetty muidenkin korkeiden vuorten nimissä. Ruotsinkielisen Pohjanmaan pohjoisosissa on kolmen tällaisen nimen ketju, johon kuuluvat *Sorvistbötet* Jepualla, *Storbötet* Munsalassa ja *Karvatbötet* Oravaisissa. *Karijoen* ruotsinkielinen nimi liittyy varmasti Lapväärtin puolella sijaitsevan korkean *Pyhävuoren* ruotsinkieliseen nimeen *Bötombergen*. – PS

Huldén, Lars 2001: 416; Slotte, Peter 1987: 159–211.

Bötö → *Pyötsaari*

Čaabáuáivi → *Kaunisää*

Čaarmánjargá → *Sarminiemi*

Čáhkáljávri (saP), järvi Kilpisjärven lähellä Enontekiöllä Lapissa. – Nimen alkuosa on lyhentymä sanasta *čáhkálakkis*, joka on pohjoissaamenkielinen nimitys eräälle ihmisen kaltaiselle uskomusolenolle; inarinsaameksi *čáhálig*. Niiden kerrottiin elävän lähteissä ja kallionkoloissa ja omistavan huomattavia hopea- ja lääkearteita. Ne olivat myös pienikokoisia, yksinkertaisia ja hupsuja olentoja, minkä vuoksi niitä oli helppo pyydystää paulakengän avulla, johon ne sotkivat itsensä. Loppuosasta → *jávri* 'järvi'. – Utsjoella on yksi *Čáhkál*-alkuinen nimipesye ja Inarissa useita *Čáhálig*-alkuisia paikannimiä. – AA ja SA

Čáhppesduottar (saP), tunturialue Utsjoen pohjoisosassa Lapissa. Sen korkein huippu on *Čáhppesoaiivi*, ja tämän pohjoispuolella sijaitsee *Čáhppesjávri* eli *Stuorra Čáhppesjávri*. *Sapesduoder* 1744. – Alkuosan *čáhppes* on attribuuttimuoto sanasta *čáhppat* 'musta'. *Stuorra* tarkoittaa 'isoa, suurta'. Jälkiosina → *duottar*, → *jávri* ja → *oaiivi*. Nimen sanotaan johtuvan siitä, että lumi ei pysy tunturihuippujen rinteillä talvella, mistä syystä ne näkyvät tummina. – SA

Schnittler, Peter I (1962): 344.

Čáibma (saP), suomeksi ainakin varhemmin *Saima*, *Saimatunturi*, tunturi Käsivarressa Enontekiöllä Lapissa. Tunturin mukaan on nimetty joukko muita kohteita sen ympäristössä, kuten *Čáimvavuomus* (soinen laakso), *Čáimmajávri* (järvi tunturin alla) ja *Čáimmagežejávri* (toinen järvi tunturin rinteellä). – Vastaavaa sanaa ei saamesta tunneta, ja myös nimi on ainoa laatuaan. Mitään alkuperän selitystä ei ole tiedossa; se voi periytyä kadonneesta, saamea edeltäneestä kielestä. – AA ja SA

Čáivárri → *Saivaara*

Čárajávrrit (saP), kaksi tunturijärveä Utsjoen kunnan itäosassa Lapissa. Järvistä lähtee joki *Čárajohka*, joka laskee Silisjohka-jokeen. Järvien pohjoispuolella on vaara *Čáraoaiivi*. – Nimien alkuosaa *Čára-* ei itsenäisenä sanana tunneta, mutta järvennimi *Čárajávri* esiintyy myös kahdessa paikassa Norjan Lapissa. Kaikki nämä järvet ovat vesistönsä ylimmäisiä, ja siksi voi päätellä, että elementin *čára-* merkitys on jollain tavoin liittynyt vesistöjen latvoihin. Mahdotonta on ratkaista, onko kyseessä käytöstä jäänyt saamelainen sana, vai onko nimet lainattu kadonneesta saamea edeltäneestä kielestä, jossa sanalla on ollut oletettu latvavesiin liittyvä merkitys. Nimen

loppuosasta → *jávri*. – AA ja SA

Aikio, Ante 2004: 23.

Carlso museo ja huvila Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla. Rakennettu 1896, alkuaan kauppaneuvos Carl Alfred Carlströmin kesähuvila Storträsket-nimisen järven rannalla. Nimen alkuosa viittaa omistajan nimeen, jälkiosa *ro* ('rauha, rauhallisuus', myös 'huvi') on myönteinen aines, jota on käytetty uudehkoissa tilojen nimissä. Saman järven ympärille rakensivat samoihin aikoihin muutkin varakkaat Kristiinankaupungin porvarit huviloita, jotka saivat sellaisia nimiä kuin *Ilonlinna* ja *Surutoin*, mutta vain Carlso on säilynyt nykyään. Se toimi hotellina 1922–1945 ja vuodesta 1960 se on ollut museona. – LM

Haavisto, Olle 1985: 125–126; <http://edu.krs.fi/museo/svenska/carlsro/carlsro-swe.html>.

Čeavetjávri → *Sevettijärvi*

Čevetjäu'rr → *Sevettijärvi*

Čivttajohka → *Siuttajoki*

čohkka pohjoissaamen kielen sana, joka tarkoittaa '(usein jyrkkää) vaaran tai tunturin huippua'; sanalla on vastineita muissakin saamen kielissä, esim. inarinsaamen *čokke* ~ *čukká*. Vaikka sana *čohkka* tarkoittaa nimenomaan maankohoumien huippua, se esiintyy nimestössä tavallisena jälkiosana koko vaaraan tai tunturiin viittaamassa (esim. → *Gieddečohkka*, → *Ritničohkka*). – AA

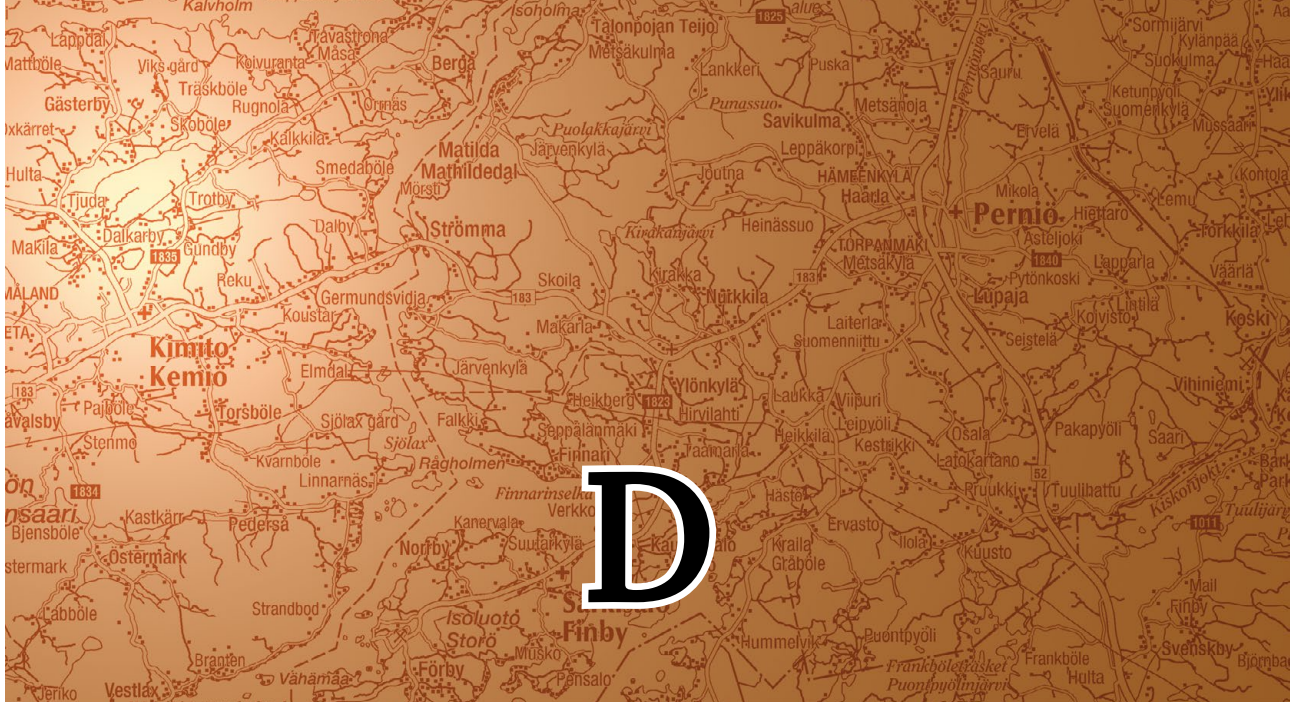
Čudejuuhá → *Sotajoki*

Čuolisvuoná → *Suolisvuono*

Čurnájávri → *Surnujärvi*

Nykyisin museona toimiva Carlsonin huvila on rakennettu 1800-luvun lopussa.

Dagsmark kylä Lapväärtissä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla. *Daxmarck* 1546. – Nimen alussa on luultavasti genetiivimuoto miehennimestä *Dagh(er)*, jota tosin ei löydy Suomen keskiaikaisista asiakirjoista, mutta kylläkin esim. Ruotsin Norrbottenista 1500-luvulta. Nimen jälkiosa on → *mark* 'ulkopalsta, metsä, ulkotilus'. Myös Carl-Eric Thors päätyi ensin samaan henkilönnimeen, mutta hyväksyi myöhemmin T. E. Karstenin selityksen, jonka mukaan nimessä olisi 'päivää', 'päivänvalo' merkitsevä sana *dag*; tämän mukaan nimen sisältö olisi 'valoisa (harva) metsä'. Tämä on kuitenkin epätodennäköisempi kuin henkilönnimitulkinta. – PS

Huldén, Lars 2001: 362, 416; Karsten, T. E. 1923: 14; Thors, Carl-Eric 1959: 25; Thors, Carl-Eric 1983: 566.

dal -dal-loppuisia paikannimiä on yhteensä noin tuhat. Niitä on joka puolella ruotsinkielistä aluetta. Jälkiosa perustuu substantiiviin *dal* 'laakso', ja tyypillisimmät *dal*-nimet tarkoittavat nimenomaan erikokoisia laaksoja ja notkoja, *Långdalen* (Finström), *Nötterdalen* (Inkoo, Kirkkonummi; subst. *nöt* 'pätkinä') jne. Joissakin Pohjanmaan nimissä *dal* (< *tjårudal*) on merkityksessä 'tervahauta'. Nämä nimet eivät siis tarkoita laaksoja vaan paikkoja, joissa on poltettu tervaa, esim. *Ådalen* (vrt. → *Jokihauta*). Vielä yleisempiä ruotsinkielisellä Pohjanmaalla ovat samaa alkuperää olevat nimet, joissa *Dal*- tai *Dala*- on alkuosana, esim. *Dalabacken*. -dal-loppuiset luontonimet ovat usein siirtyneet asutusnimiksi. Viiden kylän nimenä on pelkkä *Dal*; lisäksi on tusinan verran kylännimiä, joissa on jälkiosa -dal, esim. *Degerdal* Kemiössä. Myös monien kartanoiden ja ruukkien nimissä on -dal, esim. *Lofsdal* (Parrasilla), *Mathildedal* (suom. → *Matilda*, Perniössä), *Stendal* (suom. *Tientaali*, Joroisissa) ja *Strömsdal* (suom. *Juantehdas*, Juankoskella). Vrt. myös → *Naantali* ja → *Liljendal*. Melko tavallinen *Rosendal* on germaanisen kielialueen muotiniimiä, kuten *Gröndal* näyttää olevan Pohjoismaissa. -dal-loppuiset kartanonnimet ovat olleet esikuvana, kun vielä viime aikoinakin on nimetty pienempiä tiloja, torppia ja kesämökkejä, riippumatta paikan topografiasta. Tilannimissä alkuosa viittaa usein omistajan (tai hänen puolisonsa) etunimeen: *Eriksdal*, *Annedal* jne. – PS

FSO-lex s.v. -dal, DAL, Jørgensen, Bent 1994 s.v. Rosendal; Sandnes, Jørn – Stemshaug, Ola 1980 s.v. Rosendal; Slotte, Peter 1999: 23; SOL s.v. Rosendal; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 91–95.

Dalkarby

1. kylä Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Dalckarby* 1540.

2. kylä Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Dalckarbij* 1540.

3. kylä Jomalassa Ahvenanmaalla. *Dalackarlaby* 1330.

4. kylä Pohjassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Dalekarby* 1427, *Dalakarby* 1544.

Dalkarby kuuluu sellaisiin nimiin, joita pidetään todisteina asutuksen siirtymisestä jostakin nimessä mainitusta paikasta, ennen kaikkea Ruotsista ja tässä tapauksessa Taalainmaalta (ruotsiksi *Dalarna*). Nimen alussa on substantiivi *dalkarl* 'taalinmaalainen (mies)'. Jälkiosa on → *by* 'kylä'. Sisällöltään samanlainen nimi on myös esim. → *Gesterby*. – PS

Hellberg, Lars 1987: 26–27; Huldén, Lars 2001: 53, 106, 132, 214.

Dalsbruk → *Taalintehdas*

Dålvadas → *Talvadas*

Danskarby → *Tanskarla*

Danskog saari Tammisaarella Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Dansko* 1549, *Danskoo* 1553, *Danskö* 1554, *Danskå* 1556. – Saari on suosittua huvila-alueita. Lars Huldénin mukaan nimi tuskin asiakirjamaininnoista huolimatta on alkuaan -dal-loppuinen (ruots. *ö* 'saari') vaan pikemminkin *skog*- (ruots. *skog* 'metsä') tai *om*-loppuinen, vrt. → *Garpom*. *skog*-loppuisia nimiä on annettu paikoille, jotka ovat olleet syrjässä pääkylästä, vrt. → *Evitskog*. Nimen alkuosaan sisältyy joko kansallisuudennimitys *dansk* 'tanskalainen' tai vastaavansisältöinen lisänimi. Vrt. → *Tanskarla*. – SP

Huldén, Lars 2001: 198.

Dåpmajärvri (saP), järvi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa, Harrijoen varrella. – Nimen loppuosana on → *järvri* 'järvi', mutta alkuosa *Dåpma*- on taustaltaan epäselvä; mahdollisesti se on yhteydessä verbiin *dåpmat* 'kesyttää (porohirvasta esim. ajokiksi)', vaikka kyseessä ei säännöllinen johdos tai taivutusmuoto olekaan. Kirjallisuudessa ja kartoissa esiintyvät muodot "Tabmajärvi", "Taapmajärvi", "Taabman tupa" järven rannalla olevaan autiotupaan viittamassa, yms., eivät ole aitoja käytössä olevia nimiä, vaan saamenkielisen nimen pohjalta muodostettuja väännöksiä. – AA ja SA

Darju → *Tarju*

Darvvatvärri → *Tarvantovaara*

Davidstad → *Taavetti*

Deatnomuotki → *Tenomuoatka*

Deatnu → *Teno*

Degerby entinen kunta, kylä Inkoossa Uudellamaalla. *Degerby* 1540, *Degherby* 1541. – Degerbystä tuli itsenäinen kunta

1867. Vuosina 1944–1956 suurin osa Degerbyn kunnasta kuului ns. ”Porkkalan parenteesiin” eli Neuvostoliitolle sodan jälkeen Porkkalasta vuokrattuun alueeseen. Silloisen vuokra-alueen ulkopuolelle jäänyt kunnan osa liitettiin takaisin Inkooseen 1946 ja 1956 vuokrattukin osa. – Ruotsinkielisen nimen alkusana on sana *diger*, *deger* ’iso, laaja’ ja jälkiosana *by* ’kylä’. Etelä-Suomen ruotsinkielisillä alueilla on *Degerby*-nimisiä kyliä myös Föglössä, Paraisilla, Karjaalla ja Pernajassa. – MB

Brenner, Alf 1936: 107, 132–134; Huldén, Lars 2001: 244; www.degerby.fi [29.5.2007].

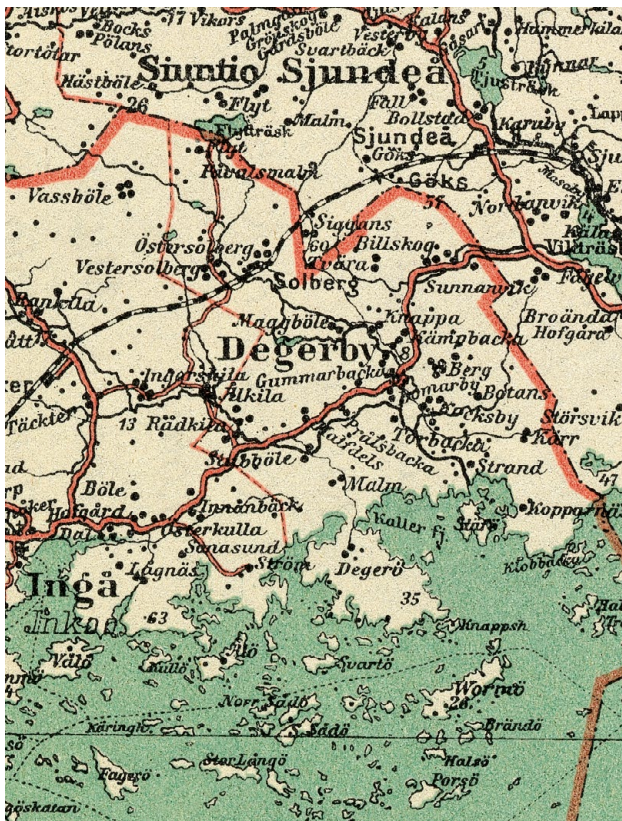
Degerby

1. kylä Föglössä Ahvenanmaalla. *Degerby* 1496.
2. kylä Karjaalla Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Degerby* 1540.
3. kylä Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Digerbij*, *Degerby* 1540. Nimet on muodostettu muinaisruotsin adjektiivista *digher* ’iso’ ja sanasta → *by* ’kylä’. Myös Pernajassa Itä-Uudellamaalla on ollut *Degerby*-niminen kylä (*Degerby* 1540, *Digerby* 1547). Kylään, Degerbyn rusthollin maille, perustettiin vuonna 1745 kaupunki, jonka nimi muutettiin vuosia myöhemmin muutettiin → *Loviisaksi*. – PS

Granlund, Åke 1956: 199; Huldén, Lars 2001: 80, 119, 222, 244, 325.

Degernäs kylä Pohjassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Dijghernæs* 1422, *Degernäs* 1552. – Kylä sijaitsee laajalla (ruots. *diger*, *deger* ’iso, laaja, paksu’) niemellä (ruots. *näs* ’niemi’), joka työntyy *Degersjö*-nimiseen järveen. Sana *deger* kuvaa paremmin niemeä kuin järveä. Niemen nimi on vanhempi, ja järven nimi nuorempi: *Degersjö* < **Degernäs-sjö*. Järvi näyttääkin aiemmin olleen eriniminen. Karttakoelmassa vuosilta 1776–1805 sen nimenä on *Lännäs*=*Siö* (*Gennäs sjö*). – MB

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 31, 45; Huldén, Lars 2001: 214.

Degerbyn kunta sijaitsi Inkaan ja Siuntion välissä, kunnes se jäi vuonna 1944 pääosin Porkkalan vuokra-alueelle ja lakkautettiin.

Degerö → Laajasalo

Degerö myös *Degerölandet*, entinen saari, maannousun myötä niemimaa Degerbyssä Inkoossa Uudellamaalla. *Digeröo* 1456, *Degeröo* 1457, *Degheröön* 1536, *Degeröoby* 1559. – Nimenosat ovat ruotsin sanat *diger*, *deger* ’iso, laaja’ ja *ö* ’saari’. Jo keskiajalla saaresta tuli kylä, jota 1800-luvulla tilojen ollessa yhden suvun omistuksessa kutsuttiin myös nimellä *Degerö gård*. Vähitellen tarvittiin nimi, joka selvästi erottaisi alkuperäisen saaren samannimisestä kylästä. Lisäämällä alkuperäiseen saaren täsmentävän osan *-landet* ’iso saari’ syntyi uudisnimi *Degerölandet*. Samantyyppisiä täsmennyksiä tunnetaan muualtakin, samasta kunnasta esim. → *Barölandet*. – MB

Brenner, Alf 1936: 162–165; Hausen, Greta 1920: 99; Huldén, Lars 2001: 245; Zilliacus, Kurt 1989: 32–34; Zilliacus, Kurt – Ådahl, Ulla 1984: 18.

Delet → Teili

Dickursby → Tikkurila

Dierpmesvärri → Termisvaara

Dievjá (saP), saI *Tiävjá*, tunturiryhmä Lapissa Utsjoen kunnan itäosassa, yltää osin Inarin puolelle. Erilliset nimet on hui-puilla *Stuorra-Dievjá* ’Iso-Dievjá’, *Ucha-Dievjá* ’Pikku-Dievjá’ ja *Suorre-Dievjá* ’Haara-Dievjá’; viimeksimainittu nimi tulee ilmeisesti siitä, että *Suorre-Dievján* laen halkaisee keskeltä kapea kuru, ja vaaran huippu on siksi ikään kuin kaksihääräinen. Näiden kolmen lisäksi *Dievjá*-tuntureihin luetaan myös laki nimeltä *Njallačohkka*; *njalla* merkitsee saamassa ’ns. niliaittaa eli yhden pylvään varaan pystytettyä pientä aittaa’, jälkiosasta ks. → *čohkka*. Tunturin mukaan on nimetty kaksi tunturijärveä, *Stuorát* ja *Uhcit Dievjájávri* ’Suurempi ja Pienempi Dievjánjärvi’. *Teuja* 1738–39. – Nimi on saamassa ainoa laatuaan, ja sen alkuperä ja merkitys on hämärä; mahdollisesti nimi ei olekaan alun perin saamelainen, vaan laina saamea edeltäneestä tuntemattomasta kielestä. – AA ja SA

Viinanen, Voitto Valio 2006: 231.

Digskär → Tiiskeri

Djurgården → Eläintarha

Doareseatnu → Toriseno

Domarby → Tuomarinkylä

Domargård kylä Karjaalla Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Domarby* 1461 (kop.), *Domargårdh* 1513 (kop.), *Domerby* 1545, *Domargordhen* 1551, *Domargord* 1556. – Kylästä on löytynyt hautakenttä ja muinaisaineita rautakaudelta ja kansainvaellusajalta. *Domarby* eli *Domargård* on keskiajalla perustettu rälsrikartano. Nimen alkua *Domar*-sanasta *domare* ’tuomari’ voi olla lisänimi *Domare* tai ammattinimitys. Syy nimenantoon vaikuttaa kuitenkin olleen lähinnä se, että kartanossa joko asui tuomari tai sitä pidettiin yllä tuomarin viran hoitajaa varten. Tiedetään nimittäin, että kaksi kartanon keskiaikaista omistajaa – Nils Ingesson Diekn 1395 ja Niels Diekn 1412 – toimi tuomarina läntisellä Uudellamaalla. Asiakirjamuodoissa loppuosan *-by* ja *-gård* vaihtelu selittyy siten, että sanan *by* merkitys läntisellä Uudellamaalla on toisaalta ’taloryhmä, hallinnollisesti kylä’, toisaalta ’kartano, asutus’. Todennäköisesti myös jälkiosalla *gård* voitiin täsmentää, että *Domargård* oli säterikartano. – Porvoossa on samanniminen kartano, ja Helsingissä *Domargård*, suomeksi *Tuomarinkartano*, on osa-alueen nimi Tuomarinkylän kaupunginosassa. – GHK

FO; Gardberg, John 1968: 52–59; Huldén, Lars 2001: 222; Kerkkonen, Gunvor 1952: 127–131; Solstrand, Väinö 1940: 20–21; Örnmark, Michaela 2003: 126–127, 233.

Doskálhárfji (saP), yli kilometrin korkuinen tunturiharjanne Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. – Nimen jälkiosaa *hárfji* merkitsee maastoterminä ’harjannetta’ ja myös esim. ’eläimen tai rakennuksen harjaa’. Tunturien nimien jälkiosana tämä sana

on saamessa harvinainen. Nimen alkuosan *Doskal-* merkitys ja alkuperä on tuntematon. Tunturin mukaan on nimetty myös sen alla oleva järvi *Doskaljávri*. – AA ja SA

Dragsfjärd kunta Varsinais-Suomessa. Vuoden 2009 alusta osa Kemiönsaaren kuntaa. *Dragsfierdz bol* 1464, *Draxffierda bol* 1540. – Nimi *Dragsfjärd* ilmaantuu asiakirjoihin Kemiön verokunnan nimenä. Nimen jälkiosa on sana *fjärd* 'laaja merenlahti'. Alussa on paikannimi *Draget*, joka sisältää sanan *drag* 'taival, vesien välinen kannas'. Tämän kannaksen yli vedettiin veneet, kun haluttiin kulkea suorinta tietä lahdesta merelle. Myös etelän puolella maankohoaminen häittäsi jo varhain vesillä kulkua. Etelänpuoleinen vetokannas on nimeltään *Dragedet*. – PS

Huldén, Lars 2001: 142.

Dragsvik kaupunginosa ja varuskunta-alue Tammissaareissa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Draxuik* 1549. – Paikkakunnalla on toiminut vuodesta 1952 ruotsinkielinen Uudenmaan prikaati ja varuskunta, jonka vanhimmat kasarmat on rakennettu 1910–1912. – Nimi *Dragsvik* on alun perin lahden nimi (ruots. *vik* 'lahti'). Lahteen johtaneessa väylässä on ilmeisesti ollut kohta, jonka yli veneitä on jouduttu vetämään (ruots. *drag* 'veto') maakannaksen yli. – MB

Huldén, Lars 2001: 198; Uppslagsverket Finland I (2003) s.v. Dragsvik.

Drombom kylä Liljendalissa Itä-Uudellamaalla. *Drumbomby* 1540, *Dromsbölle* 1544, *Drombom* 1547. – Henkilön lisänimi *Drumber* esiintyy 1400-luvulla Ahvenanmaalla ja muodossa *Drom* 1500-luvulla Uudellamaalla. Lisänimi, joka lähinnä tarkoittaa paksua ja kömpelöä ihmistä, sisältyy myös helsinkiläiseen nimeen → *Drumsö*. Vastaava muinaisruotsin sana *drumber* on merkinnyt 'pätkeä, kokkareta, möykkyä'. Kylännimen *Drombom* vanhat merkinnät osoittavat, että alkuaan nimesä ovat vaihdelleet loppuosat *by* 'kylä' ja *böle* 'uudisviljelmä, uudisasutus', ja lopulta on vakiintunut muoto *Drombom*, jossa *-om* on vanha taivutuspäätte. Sillä on alkuaan tarkoitettu asukkaita, Dromin väkeä, taloa ja sitten koko kylää. – Suomenkielinen *Rumpila* on äännemukaelma, joka on otettu

1964 peruskarttaan ruotsinkielisen nimen rinnalle. – GHK

Granlund, Åke 1956: 379–381; Granlund, Åke 1971: 19; Hausen, Greta 1922: 405–406; Huldén, Lars 2001: 342.

Drumsö → *Lauttasaaren* kaupunginosa ja saaren ruotsinkielinen nimi Helsingissä Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä, vuosina 1920–45 Huopalahden kuntaa. *Drommensö* 1540, *Drommensby* 1543, *Dromansö* ja *Dromssö* 1556. – Useimmat tutkijat ovat katsoneet nimen juontuvan ruotsalaisesta, paksua ja kömpelöä henkilöä tarkoittavasta liikanimestä *Drumber*, jolloin saaren nimen merkitys olisi 'Drummenin omistama tai asuma saari'. Nimen jälkiosa *ö* 'saari'. Vrt. → *Drombom*. – SP

Granlund, Åke 1956: 379; Granlund, Åke 1981: 19; Hausen, Greta 1920: 187; Kepsu, Saulo 2005: 82; Pipping, Hugo 1918: 20; Saxén, Ralf 1921: 20; Westman, Ivar 1935: 100.

Drägsby → *Treksilä*

Dunkars → *Tunkkari*

Duolljehuhput (saP), tunturi Enontekiöllä Käsivarressa, Suomen ja Norjan rajalla. *Talijawara* 1640, *Tulliehopek* 1742–45. – Nimen alkuosa *duollje-* merkitsee 'taljaa', mutta jälkiosan *huhput* merkitys on tuntematon, eikä sitä tavata myöskään muissa paikannimissä. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Duolljevåldinroavvi (saP), tunturi Utsjoella Lapissa, Tenon ja Näättämon vesistöjen vedenjakajalla. – Nimi merkitsee 'taljanottamarovaa' (→ *rova*). Paikka on nimetty jonkun siellä sattuneen tapahtuman mukaan, joka ei ole säilynyt tiedossa. – AA ja SA

duottar 'tunturi, tunturialue', pohjoissaamenkielinen sana, joka esiintyy usein myös paikannimien jälkiosana. Sanalla on vastineita kaikissa saamen kielissä, esim. inarinsaamen *tuodâr*. Suomen → *tunturi* on laina saamesta. Toisin kuin suomen *tunturi*, saamen *duottar* ei viittaa yksittäisiin tunturihuippuihin, vaan tunturialueisiin, joissa on useampia huippuja. Yksittäisten vaarojen nimien jälkiosina esiintyvät saamessa tavallisimmin sanat → *vârri*, → *oaivi* ja → *öhhka*. – AA

Eanodat → *Enontekiö*

eatnu pohjoissaamen kielen sana, joka merkitsee 'suurehkoa jokea, pääjokea'. Sen vastineita tunnetaan laajalti saamen kielistä, mutta nimistössä se on tavallinen vain Käsivarren Lapissa ja Skandinaviassa siitä länteen. Sana on lainattu suomen peräpohjalaismurteisiin asussa → *eno*, ja tätä sanaa käytetään myös Käsivarren *eatnu*-nimien suomalaisissa muunnelmissa. Vrt. myös → *Eno*. – AA

Ebbo → *Epoö*

Eckerö kunta Ahvenanmaalla. *Ekro* 1326, *Ækrø* 1427, *Äkrö* 1482. – Nimi on alkuaan saarenimi. Se on tarkoittanut saarta, jossa sijaitsee kunnan pääkyliä Storby (*Ækrö storby* 1537, *Äkreö* 1543). Nimen alkuosa on ilmeisesti yksikön genetiivimuoto ruotsin sanasta *ek* 'tammi' kollektiivimerkityksessä 'tammisto'; jälkiosa → *ö* 'saari'. – PS

Hellberg, Lars 1987: 210–212; Huldén, Lars 2001: 45.

Edessalo saari Jämsässä Keski-Suomessa, murteessa *Eessalo*. *Edessalo* 1815. – Tämän Päijänteessä olevan suuren saaren erottaa mantereesta vain kapea salmi. Nimi kuvaa sitä, että se onkin mantereelta katsottuna aivan edessä, etualalla. Jälkiosa → *salo* 'suuri, metsäinen saari'. – SP

Hiskä.

Edesvik → *Taivallahti*

Edsevö kylä Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Jessezeffaa* 1488, *Esseuö* 1543, *Esswö* 1546, *Essuö* 1548. – Liittyy nimeen → *Ähtävä*, ruotsiksi *Esse*; saari johon asutus on noussut, sijaitsee → *Ähtävänjoen* (ruotsiksi *Esse å*) suussa. Joen nimi on alkuaan suomea, mahd. **Ätsävedenjoki*, josta savolaisten uudisasuttajien puheessa on tullut **Ähtäveenjoki* > *Ähtävänjoki*. Tämän ruotsinkielisen nimen kirjoitusasussa säilynyt *ds* viittaa suomenkielisen nimen alkuperäiseen ääntämykseen, jälkiosana on ruotsin kielen *ö* 'saari'. Nimi on siis ollut alkuaan **Ätsävänsaari*, ruotsiksi **Ätsävöö*. → *Ähtäri*. – SP

Huldén, Lars 2001: 402.

Edsvik kylä Korsnäsissa Pohjanmaalla. *Edsvik* 1910. – Nimi on alkuaan luontonimi, jonka alussa on sana *ed* tai *ede* 'selänne tai harju soiden tai vesien välissä' ja lopussa *vik* 'lahti'. Lahtea ei enää ole, mutta peruskartan korkeuskäyrien avulla saa käsityksen sen hahmosta ja voi todeta, että kylä on aikoinaan perustettu senaikaisen merenlahden pohjukkaan. Kylän luona on selänne, joka voi selittää nimen alkuaan. – PS

Ahlbäck, Olav 1981: 82; FO s.v. ed(e); Huldén, Lars 2001: 372; Karsten, T. E. 1923: 52.

Estiluoto ulkosaari Sipoon saaristossa Itä-Uudellamaalla.

Nimi perustuu ruotsinkieliseen nimeen *Estlotan*. *Est Luoton* 1782. – Nimen alkuosa *eesti* viittaa virolaisiin ja virolaisten liikehdintään Suomen rannikolla. – MV

Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994: 75; Westman, Ivar 1935: 111; Zilliacus, Kurt 1989: 52.

Bestinmäki lähiö, kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Estbacka*. *Estbackan* 1556, *Eijstbacka* 1564, *Eestebacha* 1569. – Nimen alkuosa viittaa asutuksen virolaiseen alkuperään, todennäköisesti Paadisten luostarin toimintaan. Luostari omisti 1300-luvulla eri puolilta Uuttamaata useita tiloja, joita hoitivat munkit sekä paikalliset ja virolaiset talonpojat. Ruotsinkielisen *Estbacka*-nimen suora vastine *Eestinmäki* virallistettiin vasta 1970-luvun lopulla, kun silloisen Porvoon maalaiskunnan ruotsinkielisille kylännimille hyväksyttiin suomenkielisiä rinnakkaisnimiä. – TS

Edgren, Torsten & Gardberg, Carl Jacob 1996: 143–147; Hausen, Greta 1920: 36; Kerkkonen, Gunvor 1945: 11–45; Pitkänen, Ritva Liisa 2002: 191–193.

Egentliga Finland → *Varsinais-Suomi*

Egentliga Tavastland → *Kanta-Häme*

Eira kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla. – Kaupunginosa on saanut nimensä vuonna 1905 perustetun *Eira*-nimisen sairaalan mukaan. Kansallisromanttista tyyliä edustavan sairaalan on suunnitellut Lars Sonck. Nimellä alettiin pian tarkoittaa sairaalan ympäristöä, ja vuonna 1959 *Eira* virallistettiin kaupunginosan nimeksi. Sairaalan nimi on lainattu Tukholmasta, jossa toimi samanniminen sairaala jo vuodesta 1816. Se sai nimensä skandinaavisen muinaistaruston lääkinätäiden jumalattaren Eiran mukaan. – SP

Pesonen, Leo A. 1982: 93; www.virtualhelsinki.net/tour/goto/eiran_sairaala_text.html, 28.12.2005.

Ekenäs kaupunki Länsi-Uudellamaalla, vuodesta 2009 osa Raaseporin kaupunkia, *Ekenæs bol* 1451, *Ekenes* 1525. Suomeksi → *Tammisaari*. – Kaupungin perustamisvuosi ei käy vanhoista lähteistä selvästi ilmi, mutta vuosi 1530 on todennäköinen. Perustajaksi mainitaan valtakunnanneuvos Erik Fleming. Kustaa Vaasan antama privilegiokirja on päivätty Tukholman linnassa 15.12.1546. Ekenäs oli aluksi kauppapaikka, noin 15 kilometriä Raaseporin linnasta länteen. Kohottamalla sen statusta kuningas toivoi siitä kehittyvän kilpailijan varsinkin Räävelille (Tallinnalle) Suomenlahden kaupankäynnissä. Jo kolme vuotta myöhemmin kuningas luopui Ekenäs-suunnitelmistaan ja perusti tilalle Helsingin. Niemellä (ruots. *näs*) sijaitseva kauppapaikka lienee saanut nimensä siellä kasvavista tammipuista (ruots. muoto *eke* 'tammi, tammimetsä').

Koska yli 80 % kaupungin asukkaista on nykyään ruotsinkielistä, sitä kutsutaan leikkillisesti *Svenskfinlands huvudstadiksi* eli ”Suomenruotsalaisten pääkaupungiksi”. – MB

Takolander, A. 1930: 12–26; Huldén, Lars 2001 s.v. Ekenäs.

Ekenäs lk. → *Tammisaaren mlk.*

Ekudden → *Tamminiemi*

Elijärvi

1. nyttemmin kuivattu järvi Keminmaalla Lapissa. Paikalla sijaitsee nyt *Elijärven kaivos*, Outokumpu Oyj:n omistuksessa oleva kromikaivos.

2. järvi Yläneellä Varsinais-Suomessa.

Nimet ovat saamelaisia alkuperää. Niiden taustalla on kantasaamelainen sanavartalo **elē*-’ylä-’ tai **elē* ’korkea’, vrt. saP *alla* ’korkea’, *allin* ’ylhäällä, korkealla’, *alimus* ’ylimmäinen’ jne. Järvet sijaitsevat vesistönsä latvoilla, ja siksi ne on saamesa nimetty ”Yläjärviksi”. Pohjois-Suomessa myös Tervolan, Kuusamon ja Sallan alueella on pieniä *Elijärvi*-nimisiä latvajärvä, joiden nimet ovat samaa saamelaista alkuperää. → *Elimyssalo*, → *Elimäki*, → *Ilajanjärvi*, → *Ilomantsi*. – AA

Elimyssalo luonnonpuisto Kuhmon itäosassa Kainuussa, rauhoitettu peurojen lisääntymisalueeksi vuonna 1972. – Nimi *Elimyssalo* on yleistynyt käyttöön vasta 1970-luvulla, mutta alueen vanhastaan nimettyjä luonnonpaikkoja ovat *Elimysvaara*, *-kangas*, *-lehto*, *-suo*, *-järvi* ja *-joki*. Niemien alkuosa on alkuaan saamen kieltä ja merkitsee ’ylintä’ (pohjoissaamen *alimus*). *Elimysjärvi* on reittinsä ylin järvi. → *salo*. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 338; Wilmi, Jorma 2003: 385.

Elimä → *Elimäki*

Elimäki ruotsiksi *Elimä*, kunta ja kylä Kymenlaaksossa. Kylä on sijainnut *Elimäenjärven* rannassa, mutta järvi on nykyisin kuivatettu viljelysmaaksi. *Elimä* 1460, *Elimä* 1469, *Elemeijerff* 1561, *Elemeijerffui* 1574. – Nimen alkuperäinen asu on *Elimä* tai *Elämä*, ja *Elimä(n)järvi* tai *Elämä(n)järvi*, mutta se on kansanetymologisesti siirtynyt tavalliseen *mäki*-loppuisten paikannimien tyyppiin; samanlainen muutos on tapahtunut esimerkiksi nimissä → *Längelmäki*, → *Mynämäki* ja → *Piek-*

Elimäen nimen taustalla on järven nimi *Elimä*, rekognosointikartassa vuoden 1800 paikkeilta *Elime siö*.

sämäki. Kylä on alun perin nimetty järven mukaan, jonka nimi puolestaan palautuu saamen kieleen. Nimeen sisältyy sana *alimus* (saP) ’ylimmäinen’. Järvi on saanut nimensä sillä perusteella, että se sijaitti vesistönsä ylimmäisenä. Samaa saamelaista alkuperää ovat myös → *Elijärvi*, → *Elimyssalo*, → *Ilajanjärvi* ja → *Ilomantsi*. – AA

Elisaari saari Inkoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Älgsjölandet*. Saarella on *Älgsjö*-niminen kylä, lausutaan *Eljsjöö*. *Elijsöö* 1540, *Elinsöö* 1542, *Elleis öij* 1542 (kylä). – Lars Huldén johdattaa alkuosan naisennimestä *Elin*, joka tutkimusten mukaan on ollut entisaikaan hyvinkin yleinen. Raaseporin kihlakunnantuomarina 1452–1479 toimineen *Björn Ragvaldssonin* vaimo ja yksi hänen tyttäristään oli *Elin*-niminen. Jälkiosana on saarta tarkoittava *-ö*, joka Huldénin mukaan on kehittynyt paikallisesti muotoon *-sjö*. Nimen jälkiosa *-landet* tarkoittaa isoa veden ympäröimää maata kuten esim. nimissä → *Åland* ja Inkoon *Orslandet* (vrt. myös suom. *maa*-loppuiset saarten nimet). Kurt Zilliacus pitää kuitenkin Inkoossa tavattavaa → *Barölandet* ja muita Uudenmaan ja Pohjanmaan saaristossa tavattavia *landet*-nimiä satunnaisina. Tällaisena on hänen mukaansa myös *Älgsjölandet*-nimeä pidettävä. Suomenkielinen *Elisaari* on ruotsinkielisen nimen mukaelma. – KS

Huldén, Lars 2001: 204; Zilliacus, Kurt 1989: 32.

Elkkyinen kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiempaa Kalantia. *Elckis* 1411, *Nils i Älkist* 1491, *Elckis* 1555. – Nimeä on selitetty linnunnimityksestä *ölkyinen* ’varpunen’, jossa olisi tapahtunut äänteellinen muutos (Arvo Meri 1943). Heikki Ojansuun (1902) mukaan nimi onkin kansanomaisesti ollut *Ölkkyne*. Kylännimi perustuu talonnimeen ja se mahdollisesti linnunnimityksen sisältävään henkilön lisänimeen. – SP

FMU 2: 120; Häkkinen, Kaisa 2004a: 366; Meri, Arvo 1943: 24; Ojansuu, Heikki 1902b: 93.

Ellivuori vuori Vammalassa Pirkanmaalla, aiemmin Karkkuu. – Alkuosa *Ell*-juontuu saamen ’korkeaa’ merkitsevästä sanasta, saP *alla*, *sal ollä*, *saKo öll*. Ellivuori ja sen vieressä sijaitseva saman korkuinen Pirunvuori ovat seutunsa korkeimmat ja jyrkimmät mäet. Ellivuorelle on myös perustettu laskettelukeskus. Samaa saamen ’korkeaa’ merkitsevään sanaan palautuvia maankohoumien nimiä on muitakin, → *Elämänmäki*, → *Ilosjoki*. Vrt. myös → *Elijärvi*, → *Elimyssalo*, → *Elimäki*, → *Ilajanjärvi*. – AA

Elvsö kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Elffsiöö* 1540, *Elffsiöö* 1650. – Nimi on asiakirjoissa joskus harhaanjohtavassa muodossa *Älvsjö* (vrt. ruotsin *älv* ’iso joki’ ja *sjö* ’järvi’), mutta vanhimmat kirjoitusmuodot osoittavat yksiselitteisesti, että nimen alussa on miehennimi *Elef* (rinnakkaismuoto nimestä *Elof*), joka oli tavallinen keskiajalla. 1540 mainitaan Korppoon Väsbyistä *Elff Jopsson*-niminen henkilö. Nimen jälkiosa on *ö* ’iso saari’. – PS

Diarium Gyllenianum: 119; Fortelius, Bertel 1999: 49–50; Thors, Carl-Eric 1959: 27.

Eläintarha puisto Helsingissä, ruotsiksi *Djurgården*. – Tunnettu urheilukentästään ja siellä järjestetyistä yleisurheilukilpailuista: suomalaisen yleisurheilun pääareena ennen → *Olympiastadionin* valmistumista; kuului myös vuosien 1932–1963 *Eläintarhan ajoista*, joista käytettiin aluksi nimeä *Suomen Suurajot*. Alueella sijaitti jo 1770-luvulla tunnettu terveyslähde. 1851 kauppaneuvos Henrik Borgström vuokrasi alueen rakentaakseen sinne puiston ja vesiparantolan, mutta rautatien rakentamisen vuoksi lähde kuivui. Suunnitelmasta toteutui vain puisto, jonka nimenä oli aluksi *Tölö park* ”Töölönpuisto”. – Lehdissä nimi *Eläintarha* esiintyi ensi kerran 1870, kun ilmoitettiin, että ”Taideniekkain seura” aikoi viettää juhlan Eläintarhassa, jonne oli valmistumassa uusi

ravintola. Uusi Suometar ihmetteli *Djurgården*-nimeä 1871: ”Mistä tämä viime mainittu lienee saanut alkunsa, on vaikea käsittää. Sillä jos sen sepitys johtuu Ruotsissa, Tukholman lähi-*hitteellä*, olevasta ’Djurgården’sta, ollaan meillä toden todella vaivaisia köyhiä kuin ’kirkkorotat’ nimen antamisvoiman lahjasta.” Kun tulevalle puistolle ja kylpylälle (”*blifwande Djurgård wid Helsingfors*”) haettiin 1851 osakkaita, ei suunnitelmassa mainittu mitään eläintarhan perustamisesta. Nimidean esikuva onkin Tukholman Djurgården, jonka mallin mukaista puistoa Helsinkiin silloin suunniteltiin. Eläintarhan sijoittaminen alueelle oli myöhemmin (1889) esillä, mutta se tuli Korkeasaareen. – Nimet *Djurgården* ja *Eläintarha* vakiintuivat 1880-luvulle tultaessa ja ne vahvistettiin virallisesti vuonna 1909. Alueen kaakkoispuolella radan itäpuolella on merenlahti, *Eläintarhanlahti* (ruotsiksi *Djurgårdsviken*), sen ja Töölönlahden välissä Eläintarhan huvila-alue. Vanhastaan alueen nimenä oli *Viksberg*, joka tarkoitti Töölönlahden pohjoispuolista mäkiäluetta. – SP

Pesonen, Leo A. 1982: 93–94; Suomalainen Wirallinen Lehti 14.6.1870; Tuomi, Marja-Liisa 1987: 175–177; Uusi Suometar 23.6.1871; fi.wikipedia.org/ 28.12.2005.

Elämänmäki myös *Elänteenmäki*, mäki Vilppulassa Pirkanmaalla, *Elänne*-nimisen järven rannalla. – Nimen taustalla voi olla tavalla tai toisella saamen kielten ’korkeaa’ merkitsevä adjektiivi: saP *alla*, saI *ollä*, saKo *öll*. Jos mäen nimi on primaari, sopsi ’korkeus’ hyvin sen nimeämisperusteeksi, sillä mäki on seudun korkeimpia. Kantanimi on kuitenkin todennäköisemmin viereisen järven nimi *Elänne*, jota on vaikeampi kytkeä tähän saamen sanueeseen. Elänteen yläpuolella on nimittäin vielä kaksi järveä, Kurkijärvi ja Valkeajärvi, joten se ei sijaitse kovin korkealla vesistössään. Suomen murteista tunnetaan myös harvinainen sana *elänne* ~ *eläke* ’jäätymätön kohta; suonsilmä’, mutta tämä ei tunnu luonteelta suuren järven nimen perusteeksi. Huomionarvoinen on myös *elänne* merkityksessä ’elanto’, joka voisi viitata järveen keskeisenä kalavetenä. Kaikki nämä selitysytykset jäävät epävarmoiksi. Vrt. → *Ellivuori*, → *Elijärvi*, → *Elimyssalo*, → *Elimäki*, → *Ilajanjärvi*, → *Ilomantsi*, → *Ilosjoki*. – AA

Empo asutusalue ja tila Kuusiston saarella Kaarinassa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kuusiston kuntaa, ruotsiksi *Ämboda*. *Embodabij* 1540, *Ämboda* 1541. – Alkuperäinen nimi on ruotsinkielinen *Ämboda*, jonka alussa on ilmeisesti puhtelumuoto **Ämbe* muinaisruotsalaisesta miehennimestä *Ærmbiorn*. Sama henkilönnimi sisältyy myös kylännimiin *Embom* Liljendalissa ja *Ämnäs* Finströmissä Ahvenanmaalla. Jälkiosa *-boda* sisältyy moniin Etelä-Suomen ruotsinkielisiin asutusnimiin. Kielihistoriallisesti se on monikkomuoto substantiivista *bod* ’puoti’. Paikannimien ”bodat” ovat voineet olla ranta-aittoja. Lainanimi *Empo* näyttää palautuvan nimeen **Ämbo*, siis *Ämboda*-nimen lyhennelmään. – PS

Granlund, Åke 1956: 382–387; Huldén, Lars 2001: 27–28, 59, 160; Thors, Carl-Eric 1959: 98–99.

Emsalö → *Emäsalo*

Emäjoki Hyrynsalmen reitin pääjoki Kainuussa, alkaa Kiantajärvestä Suomussalmelta ja laskee Hyrynsalmen, Ristijärven ja Paltamon kautta Oulujärveen. Paltamossa joen alajuoksua kutsutaan myös *Kiehimänjoeksi*. *Emäjoki* 1675. – Nimen alkiosa *emä* tarkoittaa sitä, että joki on koko Hyrynsalmen reitin ”äiti”, johon laskevista sivureiteistä tärkeimmät ovat Vuokin vesistö Suomussalmella, Luvanjärven vesistö Hyrynsalmella ja Pyhännän reitti Ristijärvellä. – AR

KA:TUOKKO.

Emäkoski voimala, entinen koski Nokialla Nokianvirrassa Pirkanmaalla. *Emekoski* 1509. – Emäkosken jalkamyly mai-

nitaan Taipaleen ja Nokian kylän rajapaikkana 1509, ja samalla vuosisadalla Emäkoskella oli myös kalastamo. Nokia onkin rakentunut Emäkosken partaalle sen vesivoimaan tukeutuen. Ensimmäinen vesivoimala sen varrelle rakennettiin 1903. Kun → *Melonsyöstävään* valmistui uusi voimalaitos 1971, mahtava Emäkoski hukkui osaksi Pyhäjärveä ja samalla Nokianvirta sai nykyisen muotonsa. Nimen alkuaan vanha, äitiä tarkoittanut sana *emä* merkinnee tässä yhteydessä suurta tai keskeistä, vrt. → *Ämmäkoski*. Kaija Mallat on kiinnittänyt huomiota siihen, että vanhojen *Emä-* ja *Ämmä-*nimien tarkoitteet sijaitsevat usein veden läheisyydessä, rajoilla tai muilla keskeisillä ja näkyvillä paikoilla tai tärkeiden kulureittien lähellä. – SP

FMU 7: 7; Kiviluoto, Jukka 1999: 14–16; SMS s.v. emä; Mallat, Kaija 2007: 124, 134, 143; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 654, 657, 659.

Emäsalo kylä ja saari Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Emsalö*. *Emesall* 1531, *Emmesal öö* 1545, *Emsall* 1547. – Nimi on alun perin suomenkielinen. Ruotsinkielisellä alueella se on kehittynyt asuun *Emsalö* (ö ’saari’). Nykyinen suomalainen muoto *Emäsalo* on lainattu ruotsista takaisin suomeen. Nimen jälkiosa → *salo* ’iso saari’ on alkuperäinen. Nimen alkua on sen sijaan vuosisatojen kuluessa hämärtynyt. Taustalla on arveltu olevan ’isoa neulaa’ tms. merkitsevä *äimä-*sana, jota on voitu käyttää muotoa kuvailevana ilmaisuna. Mahdollinen on myös *emä*, joka tarkoittaa mm. ’äitiä, naista’, ’eläimen emää’ ja ’suurta’. Suomessa on tuhansia paikannimiä, joiden alkuaan on ’naista’ tarkoittava sana. Osa merkittävien paikkojen naisnimitystä on vanhoja ja alkuperältään mytologisia, paikan rituaaliseen tai muuhun historialliseen luonteeseen viittavia. *Emäsalo* hyväksyttiin *Emsalön* rinnalle viralliseksi suomenkieliseksi kylännimeksi 1970-luvun lopussa. – TS

Granlund, Åke 1972: 318; Hausen, Greta 1920: 35; Huldén, Lars 2001: 312; Mallat, Kaija 2007: 164–181; SSA s.v. emä.

Ena → *Ina*

Enanniemi

1. niemi ja kyläkunta Punkaharjulla Etelä-Savossa. *Ena nemi* (niemi) 1564, *Enaniemi* (kylä) 1736. – Pyöreämuotoinen niemi on Puruveden *Enanselällä*. Sen kaakkoispuolella on *Enanlahti*.

2. niemi ja kyläkunta Kiteellä. *Enoiniemij* 1682. Pohjois-Karjalassa. Niemi työntyy Oriveteen; sen eteläpuolella on *Enanlahti*.

Savossa *Ena*-nimien kirjoitusasu on vaihdellut siten, että osa *Eno*-nimistä on aika-ajoin kirjoitettu *Ena*-alkuisina, mm. Kuopion Vehmersalmen → *Enonlahti Enanlahtena* ja sen läheinen *Enonniemi Enanniemenä*. Vesiä tarkoittaviin *Ena*-nimiin saattaisi sisältyä pientä nuottaa tarkoittava sana *ena* ~ *ina*. Punkaharjulla selitystä tukee se, että lahden edustalla oleva selkä on nimeltään *Harvanselkä* (→ *Harvanjärvi*). Mikkelin *Enanniemen* itäpuolisessa Asikkolammessa on *Nuottaluoto*. Nimien vaihteluun *Eno*-alkuisiksi on voinut vaikuttaa karjalaismurteiden sana *eno* ’suuri joki, väylä; suuri selkävesi’. Vrt. myös → *Enäjärvi*. – SP

Pirinen, Kauko 1954: 194; SMS s.v. eno; SSA s.v. eno, ina; HisKi (Kerimäki, Kitee); KA:TUOKKO (Käkisalmi).

Enare → *Inari*

eno ’(suurta) jokea, pääjokea, virtaa’ merkitsevä sana tunnetaan etenkin peräpohjalaismurteissa. Sanalla on suomen murteissa myös muita merkityksiä, esim. *enonranta* ’ison selän ranta’, *enovesi* ’suuri selkävesi; kevättulva’, ja *eno*-sana esiintyy myös karjalan kielessä. *Eno* on ainakin suuren joen merkityksessä lainaa saamen sanasta → *eatnu*. Muissa merkityksissä se voi olla johdos sanavartalosta *enä*, jonka mer-

kitykset liittyvät suomessa ja sukukielissä suuruuteen ja paljouteen (mm. *enemmän*) ja joka esiintyy myös paikannimissä (esim. *Enäjärvi* 'iso järvi'). *Eno* on joennimien jälkiosana Käsvärren Lapissa. Peruskartoissa *eno* esiintyy viiden saamesta suomeen lainatun nimen jälkiosana Enontekiöllä (→ *Könkämäeno* < *Geagganeatnu*, → *Lätäseno* < *Leahttaseatnu*, → *Porono* < *Boazoeatnu*, *Rommaeno* < *Ropmaeatnu*, *Toriseno* < *Doareseatnu*). *Eno*-alkuisia nimiä on runsaammin, peruskartoissa yhteensä noin 130. Yleisimpiä ovat *Eno(n)joki*, *Eno(n)järvi* ja *Eno(n)lahti*. Nämä nimet liittyvät usein toisiinsa, esimerkiksi Kannonkoskella *Enojoki* laskee *Enonjärven* *Enonlahteen* lähelle *Enonrantaa* ja *Enonsaarta*. – TS ja AA

SMS s.v. eno; SSA s.v. eno; Paikannimirekisteri 2005.

Eno kunta Pielisjoen varrella Pohjois-Karjalassa, alkuaan Ilo-mantsin kylä, kappeli vuodesta 1795, itsenäinen seurakunta 1857. *Enos* 1590, *Eno Kylä i Enosalmi öfwerst Uthi Pelis iäki* 1618, *Eno By* 1631. – Nimi tulee epäilemättä karjalan kielen sanasta *eno* 'väylä'; joen keskipaikka, jossa vesi väkevimmän virtaa'. Vuoden 1618 maakirjassa mainittu *Enosalmi* (pitäisi lukea ehkä *Enonsalmi*) tarkoittaa jokseenkin varmasti Pielisjoen niskalla olevaa nykyistä Ahvenisenvirtaa Rukaveden ja Pielisen välissä Laukkalansaaren eteläpäässä. Nykyäänkin ovat Ahvenisenvirran kohdalla Rukaveden länsipuolella luonnonpaikat nimeltä *Enonvaara*, *-järvi* ja *-suo*. *Eno* on koko kunnan vanhin kylä, mutta se on ollut paljon pohjoisempaa kuin nykyinen kuntakeskus. Se esiintyy *Pieliniemen* kylänä jo 1500 (→ *Pielinen*). Ahvenisella olivat myös Enon ensimmäiset

kirkot 1600-luvun puolimaista alkaen, mutta 1818 valmistui uusi kirkko Nesterinsaaren kylään, nykyisen Enon keskustaa-jaman lähelle. Kirkon mukana siirtyi siis *Enon* nimikin tar koittamaan uuden kirkon seutua, ja omaksuttiin myöhemmin pitäjännimeksi. Vielä vuodelta 1799 olevassa kartassa nimi *Eno* on nykyisen Ahvenisen kohdalla. → *Kaltimo*. – AR AKH I: 281, 358, 507; Björn, Ismo 1991: 111–112, 427–431, 589–591; KKS; Suomen karttakirja 1799: 114.

Enonkoski kunta Etelä-Savossa. Nimi tarkoitti alkuaan vain vuonna 1774 Kerimäelle perustetun sahan ympäristöä. Vuonna 1859 siitä muodostettiin Enonkosken tehdasseura-kunta. Itsenäinen kunta Enonkoski on ollut vuodesta 1882. Paikkakunnalla varsinkin vanhat asukkaat ovat käyttäneet nimestä myös asuja *Enankoski* ja *Enänkoski*. *Enankoski* 1778, *Enonkäski* 1783. – Kunta on saanut nimensä kirkonkylänsä keskellä olevasta *Enonkoski* (*Enan-*, *Enänkoski*) -nimisestä koskesta, jonka läpi Ylä-Enonveden vedet virtaavat Enon-veteen eli Ala-Enonveteen. Marjatta Palander katsoo, että nimen alkuosa merkitsee 'suurta'. Sanalla *eno* (*ena* ja *enä*) on kyllä useissa nimissä tämä merkitys, mutta sana tunnetaan murteissa kuitenkin myös vesistöterminä, jonka merkityksiä ovat esim. '(suuri) joki, valtajoki, väylä; joen suuri ja syvä haara, syvin kohta virrassa; avoin vesi'. Etelä-Savon Enonkosken nimen selitystä lieneekin etsittävä pikemmin-kin tästä vesistösanasta kuin 'suurta' merkitsevistä adjektiivista. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 186; Palander, Marjatta 1999: 334; SMS s.v. eno²; Suomenmaa I (1967): 121–124; HisKi.

Enonlahti kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa, aiemmin Vehmersalmea. *Enalax byij* 1620-luvulla, *Enunlax* 1688, *Enälax* 1692, *Enonlaxi* 1724, *Enanlaxi* 1724. – Kylä on Suvasveden länsirannan samannimisen lahden rannalla. Lahden pohjoispuolella on *Enonniemi* ja siinä korkea *Enonvuori*. Nimi liittyyne kalastukseen, johon viittaavat Enonniemen pienempien niemien nimet *Siikaniemi* ja *Kalaniemi* ja sen edustan *Kalalahti* sekä Enonlahden *Koholuoto* ja *Särkilahti*. Nimen taustalla voisi olla pientä nuottaa tarkoittava sana *ena*. Toinen mahdollisuus, että nimen alku on yhdistettävissä sanaan *enä* 'suuri', ks. → *Enäjärvi*. Lisäksi hämäläismurteissa tunnetaan sana *enovesi* 'tulvasvesi'. – Myös Mäntyharjulla on samanniminen kylä (*Enolax* 1738). – SP

Alanen, Timo 2004a: 48; Itkonen, Erkki 1938: 137; SMS s.v. eno; HisKi (Kuopio, Mäntyharju).

Enontekis → *Enontekiö*

Enontekiö saP *Eanodat*, ruotsiksi *Enontekis*, kunta Länsi-Lapissa. *Eenoteckj* 1598, *Tenotäkis* 1642, *Enotek* 1742, *Enontekemä* 1743, *Enodaki* 1789, *Enotacka*, *Enontekis*, *Enontekiäinen* 1803, *Enontekiä* vielä 1917. – Suomenkielinen nimi on mukailtu saamenkielisestä nimestä, jonka suora suomennos olisi "Enonne" (gen. *Enonteen*). Ruotsinkielinen muoto on saatu suomesta, mutta siihen on voinut vaikuttaa myös saamen lokatiivimuoto *Eanodagas* 'Enontekiöllä'. Suomalaisasun kytkös *tehdä*-verbiin johtunee siitä, että saamen johdin *-dat* (gen. *-daga*) on sekoittunut tekemistä tarkoittavaan *dahkat*-verbiin (taivutusmuodoissa *daga*-). Motiivina on joka tapauksessa sekä suomessa että saamessa alueen leimautuminen suurten jokien eli → *enojen*, erityisesti Muonionjoen latva- ja harjojen, syntysijaksi. Nimeä käytettiin ensin käräjäkunnasta ja seurakunnasta, joihin kuuluivat Rounalan, Suontavaaran ja Peltojärven lapinkylät, viimeinen vuodesta 1643. – *T*-alkuiset nimimuodot, jollaisia tavataan jo 1600-luvulta, ovat seurausta → *Tenon* nimen ja *eno*-sanan kansanetymologisesta sekaantumisesta. Ks. myös → *Hetta* ja → *Juutua*. – SA

Hülphers, Abraham Abrahamson 1922; Itkonen, T. I. 1966: 8; NA: T. I. Itkonen poiminnot.

Vuoden 1799 kartassa Ilo-mantsin pitäjän Enon kappeli sijaitsee parikymmentä kilometriä pohjoisempaan kuin nykyinen kuntakeskus, jonka paikalla lukee kartassa Taipale.

Enonvesi

1. järvi → *Enonkoskella* Etelä-Savossa. *eno veden kupelda* 1563.
 2. järvi Pertunmaalla, osin Mäntyharjun puolella Etelä-Savossa. *Enonselkä* 1799. Jälkiosa → *selkä* on sittemmin muuttunut *vedeksi*. Mäntyharjun puolella järven itärannalla on *Enonlahti*-niminen kylä (*Enolax* 1738).
 3. järvi Sulkavalla Etelä-Savossa.
- Nimissä *eno* merkitsee 'suurta; suurta selkävettä' ja → *vesi* 'suurta järveä'. Ajan mittaan nimen alkuosa on muuttunut *n-*loppuiseksi. Lisäksi Juvalla Etelä-Savossa on *Enovesi*-niminen järvi. – SP

Alanen, Timo 2006: 93; Nissilä, Viljo 1962: 41; SSA s.v. eno; Suomen karttakirja 1799: 62; HisKi (Mäntyharju).

Enäjärvi järvi Suomusjärvellä Varsinais-Suomessa (vuodesta 2009 Saloa), osaksi Sammatissa (vuodesta 2009 Lohjaa) ja Karjalohjalla Uudellamaalla. – Nimen alussa on vanha iso merkinnyt sana *enä* (sanavartalosta *enä-*; nykykielessä mm. verbissä *enätä*), jolla on vastineita suomen sukukielissä. Enäjärvi on siis alkuaan ollut "Isojärvi", mikä sopii hyvin kuvaamaan järveä. – RLP

Epaala kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla. *Oleff Michelsson Epaiala* 1507, kylännimi *Epaiala* 1540. – Kylännimi perustuu talonniemeen, johon sisältynee varhaisen isännän nimi. Taustalla voi olla esim. skandinaavinen miehennimi *Åsbiorn*, jota on meiläkin tavattu lyhempanä muodossa *Ebbe*, genetiivissä *Ebba* (*Ebbasson*). Vrt. → *Epilä*. – SP

Thors, Carl-Eric 1956: 26–27; KA: Suvanto/ Kangasala s. 749, 752.

Epilä kaupunginosana Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1937 Pohjois-Pirkkalaa. *Hendrich Epi* 1513, *Epilä* 1747. Sijaitsee Pispalanharjun ja sen luoteisen jatkeen Epilänharjun välissä. – Nimi palautuu Tohlopin eli Tohloppilan kylän talonniemeen *Epilä*. Myös Kangasalan Raikussa on Epilän talo, jonka varhaisen isännän nimi, *Abbe j Rauko* 1441, paljastaa nimen sisällön. Kyse on Ruotsin Sveanmaalla keskiajalla melko tavallisesta ja Suomen ruotsalaisrannikkollakin tutusta, mutta sisämaassa harvinaisesta miehennimestä *Ebbe* (< *Åsbiorn*), joka on suomalaistunut muotoon *Epi*. – SP

Nissilä, Viljo 1968c: 12; Thors, Carl-Eric 1959: 26–27; DF: 5641; HisKi (Harju); KA: Suvanto/ Kangasala s. 861; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 668–669.

Fläsktiä, lihoja ja kaloja vastaan otetaan sawutettamaksi C. Engströmin lihataupašja ja Epilän kartanosia.

Fläsk, kött, fisk emottagas till rökning i C. Engströms Köttvaruhandel och Epilä gård.

Epilän kartanon palveluja mainostetaan Tampereen Sanomissa 14. joulukuuta 1881.

Eppo kylä asuinalue Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Ebbo*. *Ebbe i Skogom* 1404, *Ebbe a Skoghom* 1421, *Ebbomby* 1540, *Ebbeskoo* 1548, *Ebbo*, *Ebbom* 1551. – Nimi on peräisin 1400-luvulta ja perustuu henkilönimeen *Ebbe*. Ruotsinkielisen nimen lopussa oleva *-o* edustaa vanhaa *om*-päätteistä taivutusmuotoa. Suomenkielinen nimi on äänteellinen muunnelma ruotsinkielisestä, ja se sai virallisen rinnakkaisnimen aseman 1970-luvun lopussa. – TS

Granlund, Åke 1956: 348, 381; Hausen, Greta 1920: 34.

Eriksberg kartano Muurlassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, suomeksi → *Koski*. *Eriksberg* 1857.

– Tila muodostettiin 1680-luvulla yhdistämällä tiloja, joista jotkin olivat jo keskiajalla perustettuja. Säteriratsutilaksen tullut tila sai ruotsinkielisen nimen *Eriksberg* todennäköisesti vuoden 1800 tienoilla: tilan ainoa *Erik*-niminen isäntä, majuri Erik Johan von Willebrand, oli talon omistaja 1789–1837. Nimi on tyyppillinen kartanonnimi; myöhemmin samantyyppisiä nimiä ruvettiin antamaan myös tavallisille taloille, esim. *Andersberg*, *Gustavsberg*, *Henriksberg* huolimatta siitä, onko paikalla ollut vuorta (ruotsiksi *berg*). Tämän tyyppiset nimet äännetään ruotsissa ns. kartanoaksentilla, jonka mukaan pääpaino on nimen jälkiosalla. – PS

Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 384.

Eriksnäs kartano Sipoossa Itä-Uudellamaalla. – Nimellä korvattiin maakirjassa 1908 varhempi nimi *Gerknäs* (*Geriknäs* 1540, *Gericknesby*, *Gerknäs* 1548). Nimeen *Gerknäs* on katsottu sisältyvän (Granlund, Huldén) saksalaisperäisen miehennimen *Gerike* (esim. *Ghereke Kremer* n. 1387 Porvoossa). Kirkonkirjoissa *Eriksnäs* esiintyy ainakin jo 1750 (*Erichsnäs*), mutta vielä 1730 *Gierknäs*. Nimenvaihdos näyttää ajoittuvan samoihin aikoihin kun omistajasuku Nordenberg aateloitiin nimellä *Nordenskjöld*. Uuteen nimeen sisältyy suvun vanhimman tunnetun esi-isän, vuonna 1700 kuolleen uplantilaisen torpparin Erik Matssonin etunimi. Nimen jälkiosa *näs* 'niemi' selittyy siitä, että kartano sijaitsee niemellä. – SP

Granlund, Åke 1956: 132; Hausen, Greta 1922: 622, 623; Huldén, Lars 2001: 304; HisKi.

Erkylä kylä ja kartano Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. Paikkakuntalaisten puheessa nimi esiintyy vanhastaan kaksoiskielisenä *Erkkylä* tai (harvinaisempana) *Ärkkylä*. *ärkölä* 1539, *Erkola* 1543 (kylä); 1700-luvulla useimmiten kirjoitettu *ä:lisenä*; 1830-luvulta alkaen *e:liset* kirjoitusasut yleistyvät. Vaikka nimi nykyisin mielletään *kylä*-loppuiseksi, on luultavaa, että *-kylä* ei ole alkuaan kuulunut nimeen. Nimen vanhimmat kirjoitusasut *ärkölä* ja *Erkola* viittaavat talon nimeen, jonka aineksina ovat *Erik*-nimen suomalaisista muunnoksista joko *Erkko* tai *Erko* ja johdin *-la*, *-lä*. Kehitys olisi voinut olla

Vanhassa hautakivessä Erkylä on kirjoitettu vielä kahdella k:lla.

Erkkola > *Ärkkölä* > *Ärkkylä* > *Erkkylä* tai (yksinäis-k:llisesta *Erko*-nimestä) *Erkola* > *Ärkölä* > *Ärkylä* > *Erkylä*. Lisätukea sille, että kyseessä alkuaan on ollut talon nimi, antaa se, että Pirkanmaalla Sääksmäen Linnasissa on *Erkkylä*-niminen talo. Sen isäntänä oli 1600-luvun alkupuolella Erkki Jaakonpoika. Nykyisin Sääksmäen Erkkylästä ovat puheessa käytössä myös *Ärkkölä* ja *Ärkkö*. – MV

Junnila, Olavi 1988: 27; Jutikkala, Eino 1934: 258–259; Keskitalo, Oiva 1964: 63–64; Nissilä, Viljo 1962a: 124–125; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ersta kansanomaisesti *Erstaa*, kartano Nastolassa Päijät-Hämeessä, toimii nykyisin taide- ja toimintakeskuksena. *Villecht g. Ersta* 1833, *Ersta* 1834, *Ersta Gård* 1846, *Erstaan kartano* 1871. – Kartano on muodostettu 1650-luvulla. Varhemmin sitä kutsuttiin → *Villähteen* säteriksi. Uusi nimi näyttää tulleen käyttöön uuden eli nykyisen pääarakennuksen myötä 1830-luvulla. Kartanon isäntänä oli vuosina 1827–1837 Erik Johan Strähle; nimi on voitu muodostaan hänen etunimestään läheisen → *Seesta(a)n* kartanon nimen mallin mukaan. – SP

Jonasson, Felix – Kivialho, Akseli – Kivialho, K. 1931: 893; Mäkelä, Anneli 1976: 137; Suomalainen Wirallinen Lehti 7.3.1871; HisKi.

Erstan → *Airisto*

Ervastinranta kyläkunta Kiiminkijokisuulla Haukiputaalla, Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi johtuu vanhimman talon, *Ervastin* (*Jons Ervesth* 1569) nimestä. Talon nimi lienee syntynyt itse paikalla skandinaavisesta henkilönnimestä *Ernfaster*. Myös Oulunsalossa on vanha Ervastin talo (*Erfuastila* 1645). – JV

Vahtola, Jouko 1980: 412.

Eräjärvi entinen kunta ja järvi Orivedellä Pirkanmaalla. *Ereierui* 1545 (kylä), *Eräierffui* 1558 (kylä), *Ärrajärfue* 1629 (järvi), *Ehräjärwi* 1728 (pitäjä). – Oriveteen kuulunut Eräjärvi tuli saarnahuonekunnaksi 1687, kappeliseurakunnaksi 1785 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1914. Sekä Eräjärven kunta että seurakunta liitettiin 1973 takaisin Oriveteen. – 1500-luvun asiakirjoissa nimeä on käytetty kahdesta eri kylästä: järven luoteispäässä olevasta Hirtolahdesta ja toisessa päässä olevasta Järvenpäästä. Nimi on tullut asutusnimeksi järvennimestä. Eräjärven asutus on Sydän-Hämeeseen verrattuna nuorempaa, ja nimenantoaikana järvi on ollut eränkäyntialueella, mutta melko lähellä asuttuja seutuja. Sanalla *erä* on ollut mm. merkitykset 'saalis' ja 'pyyntimatka', ja nimi *Eräjärvi* on voitu antaa järvelle, jonne on tehty kalastusretkiä. Längelmäveden itärannalla järven lähellä on *Eräpyhä*-niminen korkea vuori, joka on ollut tärkeä paikka eräretkillä. Ehkä vuorennimi onkin järvennimen kantanimi. – SBS

Lehtonen, Antti 2006: 218; Suvanto, Seppo 1949: 107, 128; Vallinheimo, J.V. 1954: 33–34;

Voionmaa, Väinö 1947: 38–42; KA RK.VA I.

Esbo → *Espoo*

Eskilom kylä Liljendalissa Itä-Uudellamaalla. *Eskilomby* 1540, *Eskilsböle* 1552, *Eskelom* 1554. – Nimi on muodostettu miehennimestä *Eskil*, joka esiintyy jo 1414 Pernajassa lautamiehen nimessä Michel Eskilom. Kylännimen pohjalla voi olla talonnimi *Eskils*, joka kylässä onkin. Pääte *-om*, joka esiintyy monessa kylännimessä ennen kaikkea Pernajassa ja Liljendalissa, periytyy vanhasta sijamuodosta, jolla on tarkoitettu taloa tai väkeä Eskilin talossa tai Eskilin talon luona, lähistöllä. – GHK

Granlund, Åke 1956: 387; Hausen, Greta 1922: 406; Huldén, Lars 2001: 342.

Espoo kaupunki Uudellamaalla, ruotsiksi *Esbo*. *Espa* 1431, *Æspo* 1501, *Espåå* 1540, *Espoon pitäjässä* 1847, *Espoon pitäjässä* 1864. – Nimen taustalla on ilmeisesti joen nimi: Keski-ajalla lähellä Espoonkartanoa Gumbölenjoen ja Mankinjoen

yhtymäkohdassa sijaitsi kylä, jonka nimi on kirjoitettu 1451 *Espaby*. Tämän kylän ohi Espoonlahteen virtaavan joen nimen **Åspån* on yleensä tulkittu sisältävän vanhan ruotsin sanan *aspe* 'haavikko' ja *å* 'joki'. Lars Huldénin (2001) oletus on, että nimeen sisältyisi miehennimen *Esbjörn* lyhentymä **Espe*. Ruotsin kielessä käytettiin 1800-luvulla myös asuja *Esbå* ja *Espå*. Espoo mainitaan seurakunta 1458. Kauppala Espoosta tuli 1963 ja kaupunki 1972. – SP

Hausen, Greta 1920: 139; Huldén, Lars 2001: 278, 282; Kepsu, Saulo 1999: 12; Laitinen, Sirkka 1982: 14; Ramsay, August 1984 [1924]: 33; Sanomia Turusta 22.1.1864; Saxén, Ralf 1897: 14–16; Suomi 13.11.1847; Wallin, Väinö 1897: 16.

Esse → *Ähtävä*

Esse å → *Ähtävänjoki*

Estbacka → *Eestinmäki*

Estlotan → *Eestiluoto*

Estnäs → *Vironniemi*

Eteläinen kylä *Eteläistenjärven* rannalla Hauhon eteläosassa Kanta-Hämeessä. *Ettäleis* 1437, *Eteläs* 1501, *Eteläinen* 1890. – Urpo Säilän mukaan (1930) Eteläinen on ollut eteläisin paikka, jonne asutus on voinut päästä Hauhon reittiä, Vuolujoeka myöten. Y. S. Koskimies (1985) on selittänyt nimeä sillä, että vanha kylänpaikka on ollut järven lounaisrannalla, etelään viettävällä rinteellä. – SP

Koskimies, Y.S. 1985: 407–408; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Eteläinen; Säilä, Urpo 1930: 16 – 17.

Etelä-Karjala maakunta Etelä-Suomen läänissä Suomen kaakoisrajalla, historiallisen Karjalan maakunnan eteläosassa. → *Karjala*, → *Pohjois-Karjala*. Historiallisesti ja kulttuurisesti Etelä-Karjala on osa vanhaa Viipurin lääniä ja kuului ennen vuoden 1997 lääniuudistusta Kymen lääniiin. Itsenäinen maakunta vuodesta 1998. Ruotsinkielinen nimi *Södra Karelen*. Epävirallisesti nimiä *Etelä-Karjala* ja *Södra Karelen* on käytetty historiallisen Karjalan maakunnan eteläosista 1800-luvulta lähtien; esim *etelä-Karjala* 1848; *södra Karelen* 1839, *sydkarelen* 1889. Epäviralliseen Etelä-Karjalaan kuului aiemmin myös Suomenlahden ja Laatokan välinen *Karjalankannas* eli *Kannas*, joka vuoden 1944 rauhassa luovutettiin Neuvostoliitolle. – LL

Valtioneuvoston päätös maakunnista 1998

Etelä-Pirkkala entinen kunta Pirkanmaalla. Syntyi, kun → *Pirkkalan* pitäjä jaettiin kahtia vuonna 1922. Pyhäjärven etelänpuoleisesta osasta tuli Etelä-Pirkkala ja pohjoisesta → *Pohjois-Pirkkala*. Vuonna 1938 Etelä-Pirkkalan nimi vaihdettiin *Pirkkalaksi*, kun Pohjois-Pirkkalasta tehtiin → *Nokia*. – SP

Etelä-Pohjanmaa

1. maakunta Länsi-Suomessa Pohjanlahden rannikolla, käsittää historiallisen → *Pohjanmaan* eteläisen osan, ruotsiksi *Södra Österbotten*. *Österbottens södra del* 1776, *Södra Österbotten* 1778; *Etelä-pohjanmaa* 1821. Siihen kuuluivat vanhan Vaasan läänin etelä- ja keskiosat. Etelässä ja idässä olivat rajoina Suomenselkä, pohjoisessa Keski-Pohjanmaa. Vanhimpina aikoina rajana oli Pyhäjoki, mutta myöhemmät jaottelut ovat horjuvia. Vuoden 1680 jaossa Etelä-Pohjanmaahan kuului silloinen Korsholman lääni.

2. nykyinen maakunta vuodesta 1998. Kattaa edellä mainitusta maakunnasta lähinnä suomenkieliset kunnat muiden kuuluessa Pohjanmaan maakuntaan. Vuonna 1998 maakuntaan tulivat kuulumaan Alahärmä, Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Jalasjärvi, Jurva, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Korttesjärvi, Kuortane, Kurikka, Lappajärvi, Lapua, Lehtimäki, Nurmo, Peräseinäjoki, Seinäjoki, Soini, Teuva, Töysä, Vimpeli, Ylihärmä, Ylistaro ja Ähtäri. – SP

Kunnat ja kuntakohtaiset alueajot 2006; Nykysuomen tietosanakirja 2 s.v. Etelä-Pohjanmaa;

Etelä-Savo maakunta, ruotsiksi *Södra Savolax*. *Södra Sawolax Prosteri* 1814, *Etelä-Sawon Rowastikunnassa* 1841. – Käsittää eteläiset osat → *Savon* historiallisesta maakunnasta. Ennen vuoden 1997 lääninuudistusta Etelä-Savo käsitti lähes kokonaan Mikkelin läänin; nykyään jotkut lääniin kuuluneet itähämmäläiset kunnat ovat osa Päijät-Hämettä. Vuonna 1998 Etelä-Savon maakuntaan tulivat kuulumaan Anttola, Enonkoski, Haukivuori, Heinävesi, Hirvensalmi, Joroinen, Juva, Jäppilä, Kangaslampi, Kangasniemi, Kerimäki, Mikkelin mlk., Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäen mlk., Pieksämäki, Punkaharju, Puumala, Rantasalmi, Ristiina, Savonlinna, Savonranta, Sulkava ja Virtasalmi. – SP

Kunnat ja kuntakohtaiset alueajat 2006; Sanan Saattaja Wiipurista 12.6.1841; Åbo Allmänna Tidning 7.6.1814; www.finlex.fi.

Etola

1. kylä Hämeenkoskella Päijät-Hämeessä. *Enewald Etolan* 1458, *Etola* 1539, *Ettola* 1543, *Etoylä* 1544, *Etthola* 1545.
2. kartano Mäntsälässä Uudellamaalla. *Etola* 1800.

Jouko Vahtola on yhdistänyt ensin mainitun nimen epävarmasti germaaniseen miehennimeen *Edo* ~ *Eto* ~ *Etto*. Nimiin voisi toisaalta sisältyä samapohjainen skandinaavinen miehennimi *Edda*, *Eddi*, *Etta*, *Etti*. – SP

BFH 1: 69; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka s.v. Ettanen; Vahtola, Jouko 1983: 274; HisKi (Mäntsälä); SAY.

Etseri → Ähtäri

Eura kunta Pyhäjärven luoteispuolella Satakunnassa. *Efra sokn* 1420, *nidhre Effre*, *offre Effre* (pitäjänosia) 1420, *Aefra* 1425. – Euran varhaisimmasta asutuksesta kertovat pronssikautiset hautarauniot. Rautakaudella Eura on ollut Satakunnan kaikkein merkittävimpiä asuinseutuja. Esihistoriallisen ajan tunnetuimpia muistomerkkejä on Käräjämäki tuomarinympyröineen. Euran yhteyteen ovat aikoinaan kuuluneet myös Kiukainen ja Honkilähti, mahdollisesti Köyliö ja Säskyläkin. Itsenäisenä seurakuntana Eura esiintyy 1420-luvulta lähtien. Jorma Koivulehdon mukaan *Eura*-nimi palautuu muotoon **etra* ja sen taustalla on '(vesi)suonta, vesireittiä, väylää' merkinnyt kantagermaanin sana, jonka nykykielisiä jatkajia ovat esim. ruotsin 'suonta' merkitsevät sanat *åder* ja *ådra*. Sana esiintyy germaanisellakin taholla myös jokin nimissä. *Euran* alkuperäinen tarkoite on ollut Pyhäjärvestä alkunsa saava ja aikoinaan pitkälle sisämaahan ulottuneeseen merenlahteen laskeva, nykyistä paljon lyhyempi Eurajoki, jonka uoma nimi lienee osuvasti luonnehtinut. Myöhemmin *Eura*, joka mahdollisesti jo pronssikaudella oli annettu joen nimeksi, omaksuttiin joen varteen syntyneen asutuksen nimeksi. Ilmeistä on, että nimi vakiintui ensin kylännimeksi ja siitä myöhemmin pitäjännimeksi. *Euran* siirryttyä asutusnimeksi joki sai loppuosalla täsmennetyt ja uudelleen kohdennetun nimen → *Eurajoki*. – AH

FMU 2; FMU 3; Huldén, Lars 1990: 113–114; Häkkinen, Kaisa 1996: 175–176; Koivulehto, Jorma 1987: 33–35; REA: 292.

Eurajoki kunta Satakunnassa. *Effraboamine* 1344, *Euffraboamine* 1553. – Eurajoen kunta sijaitsee samannimisen joen keski- ja alajuoksun varrella ja tähän liittyvällä rantavyöhykkeellä. Vanhimman asutuksen muistomerkkejä ovat pronssikautiset hautarauniot, joita alueella on runsaasti. Seurakuntana Eurajoki esiintyy 1300-luvulla. Pitäjänä se mainitaan vuonna 1344, jolloin siihen kuuluivat myös Tl. Lapin ja Luavian alueet. Nykyisin kunta tunnetaan parhaiten Olkiluodon ydinvoimalan sijoituspaikkana. – Eurajoen kunnan ruotsinkielinen nimi *Euraäminne* ja myös alueen vanhat asiakir-

janimet tarkoittavat sananmukaisesti 'euralaisten joensuuta'. Pyhäjärvestä alkava Eurajoki (ruotsiksi *Eura å*) virtaa Euran, Kiukaisten ja Eurajoen pitäjien halki ja päättyy lopuksi Pohjanlahteen. *Eurajoki*-nimien alkuosa *Eura*- juontuu kantagermaanin '(vesi)suonta, vesireittiä, väylää' merkinneestä sanasta, ja se on alkuaan annettu nimeksi Pyhäjärvestä muinaiseen merenlahteen laskeneelle joelle. Sittemmin → *Eura* siirtyi asutusnimeksi ja joen nimi täsmennettiin *Eurajoeksi*. Huolimatta säilymisestään joennimenä *Eurajoki* on omaksuttu myös joen suupuoleen syntyneen Euraa nuoremman asutuksen nimeksi (*Effraiki* 1551). Samaan nimiryhmään kuuluu Kiukaisissa olevan Eurajoen kosken nimi *Eurakoski* (*Efrakoski* 1540, *Eurakoski* 1543), joka on siirtynyt myös kosken rannalle syntyneen kylän nimeksi, *Eufrakäski by* 1441 (> 1689). – AH

FMU 3: 213; Nuutinen, Liisa 1988: 20–27; REA: 66; SVT 2: 59.

Euraäminne → Eurajoki

Evijärvi

1. kunta ja järvi Etelä-Pohjanmaalla. *Ewijerff* 1573 (kylä). – *Evijärvi* on kunnan suurin järvi. Nimi on tullut järvennimestä kylännimeksi ja siitä pitäjännimeksi. Alueella oli ruotsinkielistä asutusta 1500- ja 1600-luvulla, mutta järven suomenkielinen nimi on peräisin sitä varhemmalta ajalta. Evijärven kappeliseurakunta muodostettiin 1760. Alue kuului tuolloin Lappajärveen. Seurakunnasta tuli itsenäinen 1865.

2. kylä Sievissä Pohjois-Pohjanmaalla. *Euijerff* 1573 (kylä). – Kylää sanotaan nykyisin *Järvikyläksi*, ja *Evijärvi* on vain maarekisterikäytössä. Se tulee järvennimestä *Evijärvi*. Järvi on kuivattu. *Evijärveä* käytettiin vuodesta 1862 lyhyen aikaa myös seurakunnan nimenä, kun kirkko rakennettiin uuteen paikkaan Evijärven kylään. Sitä ennen ja sen jälkeen nimi on ollut → *Sievi*.

Nimi *Evijärvi* voi perustua joko sanaan *evä* tai siihen, että järven muodossa on nähty evämäinen uloke. – SBS

Nissilä, Viljo 1969; KA 4736:51 v. 66v; www.sievi.fi, 23.6.2007.

Evinsalo saari ja yksinäistalo Pälkäneellä (aiempaa Luopioista) Pirkanmaalla Kukkian järven keskellä. *Áfwín salo* 1673, *Ewínsalo* 1691. – Talo mainitaan ensi kerran maakirjassa 1609, jolloin siellä asui uudisasukas. Paikalla on tosin voinut olla asutusta jo keskiajalla ennen säännöllisten asiakirjasarjojen alkua 1539. Siihen viittaa mm. peltovainion nimi *Vanhakylä*, joka on kertoman mukaan myös Evinsalon vanha nimi. Saaren itäpuolista → *Kukkian* selkää on aiemmin kutsuttu *Evijärveksi* (*Áwijerffui* 1583 rajapaikan nimenä Luopioisissa), vuoden 1775 kartassa se on koko järven nimenä (*Áwejärfwi*). Keskeinen saari eli → *salo* on saanut nimensä järveltä. → *Evijärvi*. – SP

Koskimies, Y. S. 1985; Säynäjärvi, Leila 1937: 180–182; VA MH 27/ID 4/1.

Evitskog kylä Kirkkonummella Uudellamaalla. *Eviskog*, *Eväskog*, *Öviskog* 1532. – Alkuosa sisältää muinaisruotsalaisen miehennimen *Övidher* tai *Ödhvidher*. Ensinnä mainittu esiintyy verraten usein keskiaikaisissa asiakirjoissamme Ahvenanmaalla ja Uudellamaalla, esim. *Llarens Öuidson*, lautamies Helsingin pitäjässä 1417 (vrt. *Övitsböle* → *Ylästö*). Nimen jälkiosa on ruotsin sana *skog* 'metsä', joka tavataan usein syrjäkyläiden nimissä. – MB

Huldén, Lars 2001: 40, 264; Thors, Carl-Erik 1959: 104–105.

Evo kylä, valtionpuisto ja metsäopisto Lammilla Kanta-Hämeessä. Ruotsiksi *Evois*. *Ewos by* 1456, *Ewäis boar* 1470, *Ewäild* (*Evoilta*) 1470, *Ewoi Jrian* 1483. Ison-Evon ja Vähän-Evon kylien yhteisnimitys on *Evo*. *Lill=Evois By* ja *Stor Evois By* 1776–1805. – Evon metsäopisto oli ensimmäinen metsänhoito-oppilaitos Suomessa; keisari Aleksanteri II antoi 1858 sen perustamismääräyksen. Vähän-Evon kylässä on

Ekojärvi (*Eco järvi* 1776–1805), johon laskee Ison-Evon alueelta Alisesta Rautjärvestä lähtevä *Evojoki* (ilmeisesti aluksi **Evonjoki*). 1700-luvun kartassa näkyy myös *Eko Niemi*. Toinen keskiajalta periytyvä *Eko-* ~ *Evo-*nimien ryhmä on Tyrväässä (nykyisin Vammalaa), missä *Eko-*nimisestä kylästä on mainittu mm. *Oluff Mustasilmä i Efwosta* ja *Ragwald Olsson i Ewois by* 1477, *lauri ekolaynen De kilpijoki* 1469, *henric ekolasson* 1478, *thomas andersson Ekois* 1524. – Myös Vammalassa on Ekojärvi, ja siitä laskee Rautaveden Evonlahteen Ekojoki eli Evonjoki. Vammalan kylännimellä *Eko* on rinnakkaismuodot *Evonkylä* ja *Ekkoinen* (*Eckojs by* 1776–1805). – Markus Lehtinen on todennut, että Lammin *Evo-*nimistö on heijastumaa muinoin Kokemäenjokilaaksosta itään suuntautuneesta eränkäynnistä. *Evo-* ja *Eko-*nimet kuuluvat yhteen siten, että hämäläismurteen mukaisista taivutusmuodoista *Eko* : *Evon* : *Evolla* tai *Evossa*. Hämeessä ja Etelä-Pohjanmaalla on ainakin

kymmenellä paikkakunnalla *Eko-*kantaisia asutus- ja vesistönimiä, monista on tieto jo keskiajalta. Nimi esiintyy myös asuissa *Eko(i)nen* ja *Ekko* (~ *Ecko*). Koska nimiainekselle ei löydy selitystä suomen sanoista, on etsittävä lainaselitystä. Nimen keskiaikaiset runsaat esiintymät vanhimmilla Satakunnan ja Hämeen asutusalueilla antavat aiheen verrata sitä skandinaaviisiin tai alasaksalaisiin henkilönnimiin, joista on tiedossa muotoja *Ekke*, *Ecke*, *Ecko*. Lähtökohtana voi olla mikä tahansa kaksijäseninen alasaksalainen nimi (kuten *Echard*, *Egbert*), josta jo lainantajat ovat käyttäneet lyhentymiä *Egi*, *Ego*, *Eggi*, *Eggo*, *Ejo*. – Jos *Eko-*alkuiset vesistönimet ovat alkuperäisempiä kuin asutusnimet (Saulo Kepsun kommentti 2007), jää nimiryhmän alkuperä vaille selitystä. – PM

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 222, 223, 257; BFH I: 96, 109; FMU 4: 466; Koskimies, Y. S. 1985: 486; Lehtinen, Markus 1950: 68, 74; Milkkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s. v. Ekola; Ojansuu, Heikki 1920: 41, 42; Suvanto, Seppo 1987: 55.

Evois → *Evo*

Fagnäs Kuopiossa Pohjois-Savossa olevan → *Niuvanniemen* sairaalan ruotsinkielinen nimi. *Fagnäs* 1740, *Fagnäs* 1743. – Nimi on annettu aikanaan Niuvanniemen kartanolle ja se näyttää tulleen käyttöön kirkkoherra Henrik Argillanderin (1678–1756) omistusaikana isonvihan jälkeen. Nimi *Fagnäs* ”Kaunisniemi” on annettu mallinmukaisesti. Useimmat Suomen *Fagnäs*-nimisistä taloista eivät edes sijaitse niemessä – toisin kuin Kuopion Niuvanniemi eli Fagnäs. – SP

Bergholm, Axel 1901: 72; Paikkala, Jarmo 1989: 58, 66 ja 80.

Fagervik kylä ja kartano sekä entinen rautaruukki Inkoossa Uudellamaalla. *Ffagrawijka bol* 1451, *Fagherwic* 1452. – Eräässä Räävelin (eli Tallinnan) asiakirjassa vuodelta 1328 mainitaan nimi *Fagerwyc* sekä samantapainen nimi 1337 ja 1344 läntiseltä Uudeltamaalta kotoisin olevan miehen lisänimenä. Alun perin nimi on luontopaikan, siis lahden nimi (*vik* ’lah-ti’), jonka alkuosa *Fager-* ei kuvaa lahden kauneutta vaan sitä, että lahden rannoilla on kasvanut lehtimetsää, josta on saatu hyödykkeitä maatalouteen, mm. karjalle rehuksi lehdeksiä. – Rautaruukki oli toiminnassa 1646–1902, ja nykyään se on entisöity. – MB

Brenner, Alf 1936, 2: 7–8; Huldén, Lars 2001: 235.

Fagerö → *Kaunissaari*

Falkenberg → *Valpperi*

Fällät (saP), tunturijoukko Utsjoella Lapissa, osittain Kevon luonnonpuiston alueella. – Nimi merkitsee suomeksi ’valaat’; nimen tunturit ovat saaneet valaita muistuttavan muotonsa vuoksi. Ryhmään kuuluvia erillisiä huippuja kutsutaan nimillä *Stuorrafälis* ’Isovalas’, *Väldufälis* ’Päävalas’ ja *Skierrefälis* ’Vaivaiskoivuvalas’. – AA ja SA

Fanjunkars entinen sotilastorppa Siuntiossa Uudellamaalla. – Fanjunkare eli lippujunkkari oli arvoltaan korkeimpia ali-upseereja Ruotsi-Suomen armeijassa. Nimi antaa ymmärtää, että torpan asukkaana on ollut lippujunkkari. Suomenkielisen kaunokirjallisuuden perustan luoja, kirjailija Aleksis Kivi eli Fanjunkarsissa suojelijansa mamselli Charlotta Lönnqvistin luona tämän omistamassa torpassa vuosina 1864–1871 ja kirjoitti siellä suurimman osan tuotannostaan, mm. Seitsemän veljestä. Torppa sijaitsi Porkkalan vuokra-alueella 1944–1956, jona aikana se hävisi, mutta sitä ollaan rakentamassa uudelleen entiselle paikalleen. – KS

Pro Fanjunkars-säätiö: www.fanjunkars.fi [31.7.2007].

Fäsku → *Vaskojoki*

Fasta Åland → *Manner-Ahvenanmaa*

Fastböle kaupunginosa ja kylä Vantaalla Uudellamaalla, suomeksi → *Kuninkaala*. *Fasteböleby* 1540, *Fastebölle* 1546. – Lars Huldénin mukaan ruotsinkielisen nimen alkuosa sisältää miehennimen *Faste*, joka tavataan Inkoossa 1447; *Pæder Fastolfson* -niminen henkilö on mainittu Pernajasta 1421. Jälkiosana on → *-böle*. Suomalaisina kansanomaisina muotoina oli aikaisemmin *Faspöoli* tai *Fastpöoli*. *Kuninkaala* vahvistettiin suomenkieliseksi nimeksi 1957. – KS

Huldén, Lars 2001: 293; Kepsu, Saulo 2005: 82–84.

Fiellogahskáidi (saP), tunturi Kevon luonnonpuistossa Utsjoella Lapissa. Sen pohjoispuolella virtaa Kevoon laskeva joki *Fiellogahjohka* (suom. ”*Fiellujoki*”, kieleen mukautumaton lainan nimi). Joessa on putous nimeltä *Fiellogahgorzi* eli ”Fiellun putous”. – Nykykielessä nimien alkuosa *Fiellogah-* on hämartyntynyt, ja se on syntynyt lyhentymällä varhaisemmasta asusta *Fiellogeadgge-* ’lautakiven-’. Nämä pitemmät nimiasut ovat olleet käytössä vielä viitisenkymmentä vuotta sitten. 1800-luvulta peräisin olevan tiedon mukaan *Fiellogahskáidi* on saanut nimensä siellä sijaitsevan laudanmuotoisen kivenlohkareen mukaan, mutta tämän sijaintia ei enää tunneta. → *skáidi* ’kaira, yhtyvien jokien välinen maa-alue’. – AA ja SA

Filpula → *Vilppula*

Finbo kylä ja saari Eckerössä Ahvenanmaalla. *Fijndbo* 1537, *Finnbo* 1543, *Finbolandet* 1823. – Saari sijaitsee Eckerön pääsaaren pohjoispuolella. Finbo on ollut kauan Ahvenanmaan tärkeimpiä kalastuspaikkoja, jonne myös Manner-Suomen kalastajat ovat tehneet pyyntimatkoja. Lars Huldénin mukaan tämä ruotsinkielisten antama nimi on alkuaan tarkoittanut suomalaisten kalastajien pystyttämiä kala-aittoja (*-bo* < *bod* ’aitta’). Finbon satamassa on lähes nykypäiviin saakka ollut muualta tulleiden kalastajien käyttöön tarkoitettu ranta-aitta. – PS

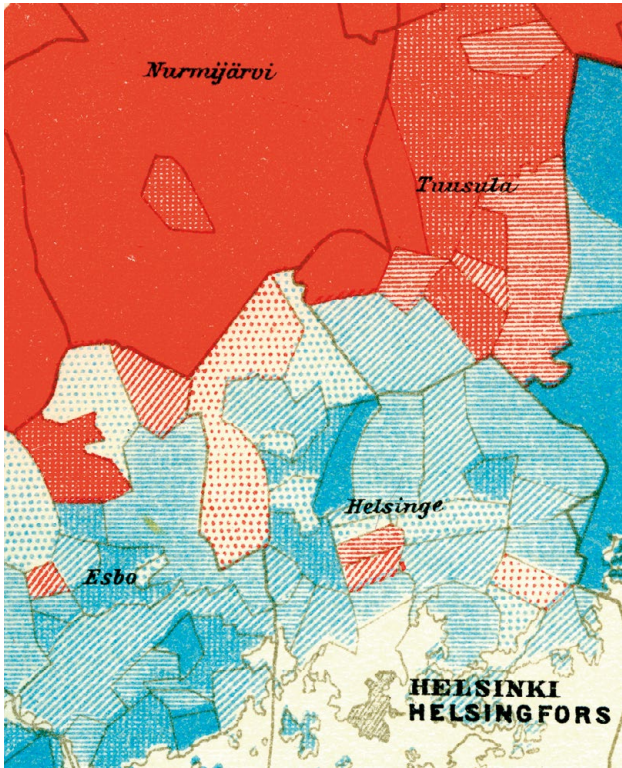
Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 30; Huldén, Lars 2001: 45; Storå, Nils 2003: 64.

Finby kunta Varsinais-Suomessa, suomeksi → *Särkisalo*. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. *Ffinneby*, *Finneby* 1540. – Alue kuului alkuaan Perniöön. Yksi pitäjän kirkoista rakennettiin Finbyn kylään, 1864 Finbyst tuli kappeliseurakunta ja 1924 kirkkoherrakunta. Näyttää siltä, että kylännimeä *Finby* on alettu käyttää nykyistä pitäjää vastaavan kirkollisen hallintoalueen nimenä kappeliseurakunnan perustamisesta lähtien. Nimen alussa on *finne* ’suomalainen’. Tälle ”suomalaisten kylälle” ovat nimen antaneet naapuruston ruotsinkieliset. – RLP

Huldén, Lars 2001: 149; Innamaa, Kerttu 1982: 293, 305–306.

Finby kylä ja taajama Tuusulassa Uudellamaalla, suomeksi → *Lahela*. *Finby* 1491, *Finneby* 1527. – Kieliraja on noudattanut melko tarkasti Lahelan ja Klemetskogin kylien rajaa. Klemetskogin ruotsinkieliset ovat käyttäneet Lahelasta nimitystä *Fin(n)by* ”Suomalaiskylä” ja Lahelan suomenkieliset vastavasti Klemetskogista nimeä → *Ruotsinkylä*. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 810; Kepsu, Saulo 2005: 56.

Vuoden 1910 kartassa Tuusulan eteläisin kylä, Ruotsinkylä, oli vielä enemmistöltään ruotsinkielistä aluetta, Lahela eli Finby suomenkielistä. Kartassa sinisen sävyn voimakkuus kertoo ruotsinkielisen enemmistön suuruuden, punaisen voimakkuus suomenkielisen.

Finland → Suomen ruotsinkielinen nimi. *Finnlandi* (datiivi nimestä **Finnland*; uplantilaisessa 1000-luvun alusta peräisin olevassa riimukivessä), *Fialanda* 1209. – Suomen ruotsinkielinen nimi on muodostettu väestöryhmän nimityksestä *finne*, jonka arvellaan tarkoittaneen saamelaisia; norjassa sana *finne* on näihin päiviin saakka tarkoittanut juuri saamelaisia. Jälkiosa on *-land* ’maa’. Sana *finne* pohjautuu ilmeisesti yleisgermaaniseen verbiin *finna* (kantagerm. *finpan*), jolla on saattanut olla merkitys ’jäljittäjä, metsästäjä’ tai ’paimentolainen, nomadi’. Muitakin tulkintoja on esitetty, nimen alku on yhdistetty muun muassa maastosanaan, jonka vastine on esim. keltin sanavartalo **penn-* ’kukkula’. Varhaisin maininta ”fenneistä” (*fenni*) on roomalaisen historioitsijan Cornelius Tacituksen teoksessa *Germania* vuodelta 98 eaa. Kreikkalainen fyysikko Ptolemaiios käyttää sata vuotta myöhemmin nimitystä *phinnoi*. Kumpikin sana on monikkumuotoinen. Islantilainen runoilija Sigvatr Thordarsson (n. 995–1045) käyttää n. 1020–30 joistakin Suomen (ehkä Länsi-Uudenmaan) asukkaista nimitystä *finnlandinga* (johdettu nimestä **Finnland*). – Nimellä *Finland* tarkoitettiin alkuun vain nykyisen Suomen lounaisosaa, historiallista → *Varsinais-Suomen* (*Egentliga Finland*) maakuntaa, siis aluetta, joka on lähimpänä germaanista kielialuetta. Varhaisin maininta nykyisestä Suomesta on Ruotsin 1300-luvun lähteissä *Finlandia et partes orientales*, sittemmin usein *Österlanden* tai *Österland*. Nimitykset kuvaavat Suomen sijaintia Ruotsista katsottuna

idässä. Nimi *Österland(en)* jäi käytöstä keskiajalla; viimeiset asiakirjamerkinnät teoksessa *Finlands medeltidsurkunder* ovat vuodelta 1525: ”Aabo och andre köpstäder i Österlandom” (Turku ja muita kaupunkeja Österlandeissa). – ”Österlandiksi” nimitetyn alueen maantieteellinen laajuus vaihteli. Keskiajalla sekä Ahvenanmaa että Pohjanmaa kuuluivat kirkollisesti Turun hiippakuntaan ja ne laskettiin ”Österlandiin” kuuluviksi, mutta samanaikaisesti Pohjanmaa kuului hallinnollisesti yhteen Pohjanlahden länsipuolisten Ruotsin alueiden kanssa (→ *Österbotten*). Vielä 1700-luvulla Finland ja *Österbotten* erotettiin omiksi alueikseen. On myös epäselvää, kuinka laajalti Karjala on käsitetty Suomeen kuuluvaksi. Ruotsin vallan loppuaikoina hiippakuntien raja Kemijoen länsipuolella oli myös Suomen ja Ruotsin välinen hallinnollinen raja. – Finland, todennäköisesti Varsinais-Suomi, mainitaan herttuakuntana muutaman kerran keskiajalla. Jo 1284 korotettiin Birger-jaarlin poika Bengt Suomen herttuaksi, ”dux Fynlandensis”, mutta Suomesta tuli herttuakunta varsinaisesti vasta 1556, kun Kustaa Vaasa nimitti poikansa Juhana, sittemmin Juhana III, Suomen herttuaksi. Hänen herttuakuntaansa kuului Turun ja Kokemäenkartanon lääni sekä Raseborgin lääni (ts. alue, johon nykyisen maakuntajaon mukaan kuuluisivat karkeasti ottaen Varsinais-Suomi, Satakunta, Pirkanmaa, Pohjanmaan eteläosa ja Uudenmaan länsiosia) sekä Ahvenanmaa. Kuninkaana Juhana III:lla oli arvonimi *storfurste av Finland och Karelen* (Suomen ja Karjalan suuriruhtinas). Titteli ”Suomen suuriruhtinas” kuului Ruotsin kuninkaiden titulatuuuriin aina vuoteen 1809, jolloin Suomesta tuli Venäjän suuriruhtinaskunta ja samalla myös ensi kertaa oma poliittinen kokonaisuus, jolla oli selvästi määritellyt rajat. – PS

Finlands historia 1: 329, 2: 38, 3: 26, 30; FMU 1: 30, 64, 100, 182, 190, 210; FMU 7: 162–163;

Fritzner, Johan 1886 s.v. finland, finnlanding; finnr; Huldén 2001: 91; Jansson 1963: 59–60; KHL s.v. Finland; NE s.v. Finland, finnar; Uppslagsverket Finland 2 (2004) s.v. Finland; Finland, hertigdömet; Finland, storfurstendömet; Vries, Jan de 1977 s.v. finnr l.

Finno → *Finnoo*

Finno osa-alue ja kylä Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Finno*. *Finnewijk* 1492, *Finno* 1541. – Nimi *Finnoo* on vanha kansanomainen mukaelma ruotsinkielisestä kylännimestä *Finno*. *Finno* sisältyy mm. tiennimeen *Finnoontie* ja alueen nimeen *Finnoonniitty*. Sen rinnalla suomenkielisenä vastineena esiintyy 1965 muodostettu käännösnimi *Suomenoja*, joka on maarekisterikylän virallisena nimenä. Ruotsinkielisestä nimestä on käytetty myös kirjoitusasua *Finnå*. – Saulo Kepsun mukaan kantanimi voi olla lahdennimi **Finnevik*. Lahden rannalla ollut kylä olisi saanut nimen ensin lahden mukaan ja myöhemmin rinnakkaisnimen *Finno* ojannimestä. Lahden nimi olisi myös ojannimen **Finnå* kantanimi. Naapurikylän ruotsinkieliset asukkaat ovat voineet antaa nimen **Finnevik* lahdelle, jonka rannalla asuu suomalaisia. Lars Huldén esittää, että nimen alkuosa voi olla myös lisänimi *Finne*. – Koska kylänpaikka on Espoon rannikon vanhimpia, siellä on ollut asukkaita 1200-luvulla jo ennen ruotsinkielistä siirtolais-asutusta, ja kylällä on ollut jokin vanhempi suomenkielinen nimi, jota ei kuitenkaan enää tunneta. – SBS

Huldén, Lars 2001: 282; Kepsu, Saulo 1999.

Finska viken → *Suomenlahti*

Finström kunta Ahvenanmaalla. *Finnström* n. 1325. – Nimi lienee muodostettu monikon genetiivimuotoisesta kansannimityksestä *finne* ’suomalainen’ ja virtaavaa vettä tarkoittavasta sanasta *ström*, mutta nimen asiataustaa ei voi varmasti tietää. Alkuperäinen virta on voinut olla jonkin järven tai kosteikon laskuoja. Lars Hellberg (1987) on ottanut selvän

kannan siihen, mitä ”finne” nimessä tarkoittaa. Hänen mukaansa nimi osoittaa, että ruotsalaiset asuttajat ovat kohdanneet aiemmin perustetun suomalaisasutuksen saapuessaan tälle sittemmin keskeiselle seudulle. Lars Huldén (2001) on esittänyt vaihtoehtoisen tulkinnan, jonka mukaan nimen alkuosa voisi perustua henkilön lisänimeen *Finne*. Alkuperäinen luontonimi *Finström* on myöhemmin siirtynyt kylän- ja pitäjännimeksi. – PS

Hellberg, Lars 1987: 110–111, 217, 266; Huldén, Lars 2001: 57.

Fiskari käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden kylä, myös kartano Pohjan kunnassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupungissa, ruotsiksi *Fiskars*, josta suomenkielinen nimi on mukaelma. *Fiskers gods*, *Fiskers ström*, *fiskieström* 1649. – *Fiskars* ’kalastajan talo’ oli alkuaan yksi kuudesta talosta, jotka alkuaan Hollannista lähtenyt turkulainen Peter Thorwöste lunasti 1649 Torbyn kylästä. Kylän halki virtaavan joen ja siinä olleen kolmen kosken (ruots. *ström*) varrelle hän perusti masuunin ja kankivasaran, jotka olivat Fiskarsin ruukin alku. – MB

Nikander, Gabriel 1929: 6-8; Särkkä, T.J. 1935: 9-10; Hjalmar Finnen kokoelmasta Pohjan maakirjat 1634–1653; www.fiskars.fi [10.8.2007].

Fiskars → *Fiskari*

fjärd sana *fjärd* on oikeastaan sama sana kuin norjan ja tanskan *fjord*, islannin *fjörður* ja englannin *firth*. Läheisiä sukulaisia ovat saksan *Furt* ja englannin *ford*, ’kahluupaikka, ylikulkupaikka’. Viime kädessä *fjärd* on johdos verbistä *fara* ’matkustaa, kulkea’ ja on perusmerkitykseltään ’paikka jossa (voi) matkustaa’. Ruotsin kielessä ja ruotsin murteissa kuten Suomenkin *-fjärd*-nimissä merkitys on ’avoin vesialue saaristossa; laaja merenlahti’. *-fjärd* tai *-fjärden*-nimiä on ruotsinkielisellä rannikolla yli 1 300. Saaristokyläiden saarten välissä avautuu vain yksittäisiä pieniä *fjärd*-nimisiä vesialueita, mutta ulkomerellä ne laajenevat ja muodostavat pääosan maisemasta. Siten nämä alueet ovat kooltaan muutamasta hehtaarista useihin satoihin neliökilometreihin. Nimien alkuosat kertovat usein täsmällisen sijainnin (esim. *Kökarsfjärden*) tai suhteellisen sijainnin (*Norrnfjärden*). Joitakin nimiä on otettu käyttöön asutusnimenä, esim. → *Dragsfjärd*, *Lappfjärd* (→ *Lapväärtilä*), → *Vittisbofjärd* (suom. *Ahlainen*) kunnannimenä ja *Källfjärd* (→ *Kellahti*) kylännimenä. → *Västanfjärd* on erikoistapaus. – PS

FO s.v. *fjärd*; Zilliacus, Kurt 1989: 165; SAOB F 663, F 698.

Flötjan luoto ja majakka Ahvenanmerellä, Lemlandin kunnassa Ahvenanmaalla, Suomen lounaisin piste. *Flötjan* 1789. – Kurt Zilliacus on otaksunut, että nimi on yhdistettävissä ruotsin verbiin *flyta* ’kellua, uida’; matalat luodot ovat ikään kuin ”kelluneet” horisontissa. Joitakin samanlaisia nimiä on myös Gotlannin rannikoilla Ruotsissa ja Viron vanhoilla ruotsalaisalueilla, mutta niissä ”kelluminen” merkitsee sitä, että matalat luodot yltyvät juuri ja juuri veden pintaan. – PS

Danell, Gideon 1951: 108–109; Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 30; Olsson, Ingemar 1984: 91; Tiberg, Nils 1962: 30; Zilliacus, Kurt 1989: 56–57; Vanhojen karttojen Suomi: kartta 54.

fors tavallinen ruotsin sana *fors* ’koski’ on jälkiosana lähes 400 Suomen paiknimeissä; yleisimpiä nämä nimet ovat Pohjanmaalla ja Itä-Uudellamaalla. *Kvarnforsen* ”Myllykoski” ja *Långforsen* ”Pitkäkoski” ovat yleisiä. Ne teollisuuslaitokset, ruukkiyhdykunnat ja tilat, jotka ovat sijoittuneet koskien vesivoiman äärelle, ovat useissa tapauksissa saaneet nimensä läheisen kosken mukaan tai niille on annettu uusi *-fors*-nimi: → *Högfors* (suom. *Karkkila*), *Kyrofors* (suom. *Kyröskoski*), *Liljefors* (suom. *Vanha-Virtaa* Sysmässä), *Mariefors* (suom. → *Kellokoski*), *Stockfors* (Pyhtäällä), *Tammerfors* (suom. *Tampere*, → *Tammerkoski*), → *Åminnefors* (Pohjassa). *Fors*-alkuisia paikan-

nimiä on runsaasti; nimiä *Forsby* ja *Forsbacka* on eri puolilla suomenruotsalaista aluetta. – PS

FSO-lex. s.v. *fors*; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 184–186.

Forsby → *Koskela*, *Koskenkylä*

Forssa kaupunki Kanta-Hämeessä. *Forssa Fabrik* 1849. – Forssan kauppa erotettiin Tammelasta 1923, ja vuonna 1964 siitä tuli kaupunki. Oma seurakunta siitä oli tullut jo 1901. Forssan historia alkoi 1847, kun ruotsalaissyntyinen Axel Wilhelm Wahren perusti kehäämön Loimijoen Kuhalan kosken (→ *Kuhala*) partaalle. Tehtaan ja yhtiön nimi (*Forssa Bomulsspinneri* 1849, *Forssa aktiebolag* 1859) perustui sen sijaintiin; ruotsin *fors* ’koski’. Tehdaspaikkakunnan nimenäkin *Forssa* mainitaan jo 1852. – SP

Finlands Allmänna Tidning 22.3.1849 ja 20.6.1859; Åbo Underrättelser 23.3.1852; HisKi (Tammela); www.forssa.fi [12.3.2006].

Forssan kaupunki on saanut nimensä kosken partaalle perustetun kehäämön mukaan.

Fort Elisabeth merilinnake Kotkan Varissaassa Kymenlaaksossa. Kuului osana Ruotsinsalmen–Kymenlinnan kaksoslinnakeeseen, jonka venäläiset rakensivat hävittyään Ruotsinsalmen taistelun 1790. Englantilaiset räjäyttivät Fort Elisabethin vuonna 1855, ja sen rauniot ovat nyt ulkomuseoaluetta. – Elisabet, jonka mukaan linnake sai nimensä, on ilmeisesti Pietari Suuren tytär, joka oli Venäjän keisarinna vuosina 1741–1762. – LL

Suomenmaa 4 (1971): 82–83; Toivanen, Pekka 1980: 60–62.

Fort Slava saarilinnointus Kotkassa Kymenlaaksossa. – Puna-tiilipintainen, pyöreä kivilinnointus valmistui 1794 Kotkan edustalle Kukourin pienelle kallioluodolle osaksi venäläisten → *Ruotsinsalmen–Kymenlinnan* linnoitusketjua. 1820–1840-luvuilla Fort Slavaa käytettiin vankilana. 1830-luvulla, kun muu osa Ruotsinsalmen merilinnointusta oli lakkautettu, jäi Fort Slavaan pieni vartiosto. Fort Slava on nykyisin osittain korjattu ja rajoitetusti matkailijoiden käytössä. Linnoituksesta on käytetty myös käännösnimiä *Kunnia* ja *Le Gloire* (ransk.; For-Gloire 1800-luvun alku). Nimi on venäjää, *slava* ’kunnia’, *fort* ’linnoitus’. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 104; www.fort.fi/kohteet_ruotsinsalmi.html, 19.11.2006.

Fouvinkotapää varsinkin aiemmin *Houvinkotapää*, sal *Sundeekuāti*, tunturi Raja-Joosepin tien länsipuolella Inarissa Lapissa. Länsipuolella on matalampi vaara *Fouvinkotavaara*, sal *Sundeekuātuäiväs*, ja itäpuolella järvi *Fouvinkotajärvi*, sal *Sundeekuätjärvi*. *Enara Fogdkäta* 1796, *Fogdkäta*, *Fogdikätjärvi* 1804, *Houvin kota och Sundi pahta* n. 1850. – Nimi on lähtöisin *fouvin* eli *houvin kodasta*, sal *sundeekuāti*, ’voudin kota’, jollainen on rakennettu Inarin ja Sompion välille näille main kruununvoudin levähdyspaikaksi viimeistään 1700-lu-

vulla. Inarinsaamassa tunturin nimi on abstrahoitunut samaan asuun kuin itse kodan nimi. Jälkiosina *pää*, *sal uáivi*, josta diminutiivi *uáiväs*, 'pyöreähkö tunturinhuippu', *sal kuáti 'kota'*, *jávri 'järvi'*. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Frantsila → *Rantsila*

Fredrikshamn → *Hamina*

Friherrns → *Vapaala*

Friitala kylä, taajama Ulvilassa Kokemäenjoen länsirannalla. Friitalassa on nykyään kaupungin keskusta, jonka Ulvilan Vanhaankylään yhdistää Kokemäenjoen ylittävä silta. *Fridjeby* 1546, *Frijby* 1571. – Historiankirjoituksessa käytössä ovat olleet ruotsinkieliset nimet *Friby* ja *Fridaby*. Ruotsinkieliseen nimeen *Fridaby* sisältynee henkilönimi *Fridh* tai *fridh*-loppuinen henkilönimi; nimessä *Friby* todennäköisesti on kyseisen henkilönimen lyhentynyt muoto. Nimen *Friitala* alkuosana on mukaelma ruotsinkielisen nimen *Fridaby* alkuosasta ja loppuosana asumusnimiä muodostava johdin *-la*, jolla ruotsinkielisen paikannimen loppuosa *-by* usein korvautuu suomen kieleen lainatuneissa nimissä. – RM

Huldén, Lars 2001: 434; [www.ulvila.fi/ \(Info / Historia /\)](http://www.ulvila.fi/Info/Historia/) [3.7.2007].

Frugård joskus suomen kielessä myös *Ruukooli*, kartano Joroisissa Etelä-Savossa. – Leskirouva Hedvig Juliana Munck osti tilan 1781 ja rakennutti nykyiset kaksi päärakennusta ja osan vieläkin olemassa olevista talusrakennuksista. Tämän yritteliään naisen mukaan tila sai ruotsinkieliseksi nimekseen *Frugård*, siis sananmukaisesti ”Rouvankartano”. Ruotsinkielisen nimen lopussa on ilmeisesti aikoinaan ollut muoto *gool* ruotsin substantiivista *gård* ’tila, talo’. Muoto on edelleen tavallinen suomenruotsin murteissa, mutta se on aikoinaan kuulunut myös säätyläisten kielenkäyttöön. Tämä muoto on näkyvissä suomenkielisessä äännemukaelmana lainatussa nimessä. – Myös Mäntsälän Alikartanon ruotsinkielinen nimi on → *Frugård*. – PS

Gardberg, C. J. 1989b: 84–87; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1939: 499–505; Wessén, Elias 1965: 164–165.

Frugård Mäntsälässä Uudellamaalla, → *Alikartanon* kartanon vanhempi rinnakkainen nimitys. *Frugård* 1699. – Vuonna 1608 kuningas Kaarle IX lahjoitti ratsumestari Henrik Wreden leskelle yhdeksän verotilaa Mäntsälän Nummisten kylästä palkkioksi siitä, että Henrik Wrede oli pelastanut kuninkaan hengen Kirkholman taistelussa vuonna 1605. Näistä tiloista Henrik Wreden leski, Gertrud von Ungern, muodosti Frugårdin asuinkartanon. Kartanon nimi – *fru* ’rouva’, *gård* ’kartano’ – kertonee juuri siitä, että kartanoa alkoi hallita Henrik Wreden leskirouva. Vuonna 1709 kartano siirtyi Nordenskiöld-suvun omistukseen ja se pysyi suvun hallussa vuoteen 1912. Frugård eli Nummisten kartano jaettiin 1783 kahtia Alikartanoksi ja Ylikartanoksi. – SP

HisKi; www.mantsala.fi/matkkailu/alikartano.htm, 16.6.2005.

Fräntilä

1. kaupunginosa, alkuaan kantatalo Kauhavalla Etelä-Pohjanmaalla. Fräntilä kuuluu Kauhavan vanhimpiin taloihin. *jons*

frendi 1546, *Frändila* 1567.

2. kylä ja kantatalo Korttesjärvellä Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Frända*. Kylän kohdalla Purmojoen nimi on *Fräntilänjoki*. Korttesjärven Fränti eli Fräntilä näkyy maakirjassa vuodesta 1629 alkaen. Tästä talosta lähti Evijärvelle vävyksi *Matti Fränti* 1870- tai 1880-luvulla, ja niin myös sinne tuli *Fränti*-niminen talo. Tähän tapaan nimi on levinnyt Länsi-Suomessa varsinkin ruotsalaisseutujen lähellä useaan pitäjään.

Talonnimenä *Fränti* ja *Fräntilä* esiintyvät Lounais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla yhteensä lähes kymmenessä pitäjässä. Talonnimiin sisältyy henkilön lisänimi *Fränti*, alkuaan lainasana *fränti* < ruotsin *frände* ’sukulainen’. Joko talon isäntä on ollut nimenantajien sukulainen tai talo kokonaisuudessaan ”sukulaistalo”. – PM

Kojonen, Eero 1966: 323; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s. v. Fränti; Pietiläinen, Timo 1999: 33; NA: asiakirjapöytäkirjat.

Fäboda ranta-alue Pietarsaareissa Pohjanmaalla. *Sandsund Fäboder* 1709. Alue oli silloisen Pietarsaaren pitäjän tärkein karjamaa-alue, jolla oli vuonna 1773 jopa 44 karjamaajaa niihin kuuluvine tupineen ja navettoineen. – Nimi on monikon määräinen muoto sanasta *fäbod* ’karjamaa’. – PS

Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 108.

Föglö kunta Ahvenanmaalla. *Fyghelde* 1250, *Fyglid* 1350, *Fogla sn* 1480, *Fögelet* 1491, *Fögelde* 1498, *Ffögle* 1516. – Tutkijat ovat pohtineet nimen alkuperää 1700-luvun lopulta saakka pääsemättä täyteen yksimielisyyteen; Per Henrik Solstrand (1988) on laatinut yhteenvedon keskustelusta. Ilmeistä joka tapauksessa on, että nimi on yhteydessä ruotsin sanaan *fågel* ’lintu’. Nimi liittyy lintujen pyyntiin, jonka arvelaan olleen tärkeä tekijä pitäjän asutushistoriassa. Vanhimpien kirjoitusmuotojen perusteella on arveltu, että nimeen sisältyisi muinaislainin sanaa *fuglveidr* ’paikka jossa pyydetään lintuja’ vastaava ruotsin sana (Hultman). *Fög(e)l*-alkuisten muotojen on ajateltu perustuvan länsiskandinaavin sanaan *fygli* ’linnunpyynti’ vastaavaan sanaan. Lintujen pyyntiä kapeiden salmien poikki viritetyillä verkoilla on harjoitettu lounaisaari-alueella 1800-luvun loppuun saakka. Föglössä sopivia pyyntipaikkoja on Kyrksundetissa tai Prästlandetin ja Hummersö–Källsön välisessä salmessa. – PS

Huldén, Lars 2001: 470; Hultman, O. F. 1924: 188–191; Solstrand, Per Henrik 1988: 157–158; Storå, Nils 1968: 203, 221.

Fölisön → *Seurasaari*

Förby kylä ja kalkkikaivos Isossaluodossa Särkisalon kunnassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Föreby* 1540, *Ffööörby* 1540. – Kylännimen alussa on luultavasti lisänimi *Före*, joka on muodostettu ruotsin adjektiivista *för* ’rivakka, taitava, tarmokas’. Vuodelta 1329 peräisin olevassa asiakirjassa mainitaan Olle Före -niminen henkilö osakkaana kalkkivuorena (”pro fabrica montem cementi”), jonka nimi oli *Krakanäs* ja joka on saattanut sijaita nykyisen Förbyn seuduilla. – PS

Granholm, Helge – Häggblom, Birger 1968; Huldén, Lars 2001: 151; Nikander, Gabriel 1944: 11; REA: 31.

Gahperusat → Kahperusvaarat

Gáisavárri myös *Gáisavárri* (saP), tunturihuippu Muotkatuntureilla, Inarin kunnan länsiosassa Lapissa. *Gaisevara* 1795. – Nimen alkua *gáisá* (murteittain myös *gáisi*) merkitsee korkeaa tunturia, erityisesti sellaista jonka huipulla on ikilunta. Sana on harvinainen Suomen Lapin paikannimissä (huomaa kuitenkin → *Govddosgáisi*), mutta esiintyy yleisenä nimistönsä Norjan ja Ruotsin Lapissa, jossa tunturit ovat korkeampia. Loppuosana on → *várri* 'vaara'. Samantyyppisistä saamelaisista nimestä on ilmeisesti lainattu *Kaisavaara* (→ *Kaisajoki*), tunturin nimi Torniossa. – AA ja SA

Rosberg, Harri – Jäppinen, Jussi 1984: 75.

Galbmagáldostohpu → Kalmakaltio

Gálddoaivi → Kaldoaivi

Gálggoaivi (saP), tunturi Enontekiöllä Lapissa. – Nimen jälkiosa *oaivi* 'pää' tarkoittaa pyöreää tunturihuippua ja alkua *Gálgg(o)-* on genetiivimuodon yhdyssanalyhentymä sanasta *gálgu* 'vaimo, eukko'. Nimen peruste ei ole tiedossa, mutta *gálgu*-sanalla on voitu viitata myös puolittain mytologiseen esiäitiin samaan tapaan kuin sanalla *áhkka* 'vaimo, akka' (→ *Akku*). Enontekiöllä on ainakin kaksi muuta *gálgu*-sanalla alkavaa nimipesyettä (→ *Kalkujärvi*) ja muuallakin Lapissa tämä nimityyppi on tavallinen. Satunnaisesti käytetty suomenkielinen nimimukaelma on "Kalkkoivi". – AA ja SA

Gálggojávri → Kalkujärvi

Galtby kylä ja lauttasatama Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Galtby* 1540, *Galtebyyn* 1650. – Tämän ruotsinkielisen nimen alussa on lisänimi, joko monikon genetiivi nimestä *Galt* (Lars Huldén) tai yksikön genetiivi nimestä *Galte* (Bertel Fortelius). Lisänimeen sisältyy 'urossikaa, karjua' merkitsevä substantiivi *galt*. Jälkiosa on by 'kylä'. – PS

Diarium Gyllenianum: 120; Fortelius, Bertel 1999: 44; Huldén, Lars 2001: 100.

Gámas → Kaamanen

Gamlakarleby vuosina 1620–1976 käytössä ollut ruotsinkielinen nimitys → *Kokkolan* kaupungista Keski-Pohjanmaalla. *Gamble Karleby* 1620. – Kaupunki perustettiin 1620, samana päivänä kuin 45 km etelämpänä sijaitseva → *Uusikaarlepyy*, ruotsiksi *Nykarleby*. Nimet *Gamlakarleby* ja *Nykarleby* ovat kuitenkin hieman tätä vanhempia. Eteläisempi pitäjä Nykarleby syntyi 1607, minkä jälkeen pohjoisemman ja vanhemman → *Karlebyn* nimi varustettiin erottavalla määreellä *Gamla* 'vanha' (*Gamble Carleby* n. 1614). Kaupungin privilegiokir-

jeessä 1620 vastaperustettu kaupunki sai nimekseen *Gamble Karleby*. Nimi kirjoitettiin tavallisesti erikseen (*Gamla Karleby*) 1950-luvulle saakka, jolloin muoto *Gamlakarleby* vakiintui käyttöön. Myös kaupungin ulkopuolelle jääneitä pitäjänosia kutsuttiin edelleen nimellä *Gamlakarleby* (*Gamla Karleby socken*, *Gamla Karleby landskommun* ym.) 1920-luvulle saakka. Samoin *Kokkola*-nimeä näyttää käytetyn sekä kaupungista että emäpitäjästä. Nimenkäyttö kaupungin perustamisen jälkeisten vuosisatojen suomenkielisissä lähteissä viittaa siihen, että pelkästään kaupungista puhuttaessa käytettiin ruotsinkieliseen nimeen pohjautuvaa nimitystä: *Wanhas Carlebyysä* 1668, *Wanhas-Carlebyys* 1750, *Gamle-Karlebyysä* 1808. Kun maalaiskunta ja kaupunki yhdistettiin 1977, yhtyneen kaupungin ruotsinkieliseksi nimeksi vahvistettiin *Karleby* pitkällisen ja kiivaan paikallisen väittelyn jälkeen. Huolimatta nimenvaihdosta *Gamlakarleby* ei ole kuolleeksi julistettu nimi; sitä voi hyvin käyttää laajentuneen kaupungin ydinkeskustan nimenä. Vanhaa kaupunginnimeä on viime aikoina yritetty elvyttää myös paikallisin aloittein. – PS

Grotenfelt, Kustavi 1912: 365, 342, 384; Huldén, Lars 2001: 410–411; Mickwitz, Axel – Möller, Sylvi 1951: 13; Slotte, Peter 1978: 14.

Gamlakarleby lk. → Kokkolan mlk.

Gamlas → Kannelmäki

Gárasavvon → Kaaresuvanto

Gáregasnjárga → Karigasniemi

Gárnjárga → Karnjarga

Garpom kylä Liljendalissa Itä-Uudellamaalla. *Garpebölle* 1540, *Garpebölby* 1543, *Garppom* 1551. – Lisänimestä *Garp* on monia vanhoja todisteita Suomessa. Sen oletetaan olleen yhteydessä muinaisruotsin nimitykseen *garp(er)*, joka tarkoittaa saksalaissyntyistä henkilöä, erityisesti 'Pohjoismaissa oleskelevaa saksalaista' ja on ollut hansakaupungeista tulleiden saksalaisten pilkkanimi. – Kiinnostavaa on, että Garpomin kylässä on myös talot, joiden nimet ovat *Tyskas* (*tysk* 'saksalainen') ja *Bajars* (*bayer* 'bajjerilainen'). Samanlaisia talonnimiä on muuallakin Itä-Uudellamaalla, kuten Munapirtissä Pyhtäällä, missä on *Tuskas*-niminen talo; Porlammilla Lapinjärvellä on talonnimi *Tyyskä*. Monissa kylänimissä erityisesti Pernajas ja Liljendalissa esiintyvä päätte *-om* johtuu ruotsin vanhasta sijamuodosta, joka nimessä *Garpom* on alkuun viitannut talon väkeen, karppeihin, ruotsiksi *garparna*. – GHK

Granlund, Åke 1956: 388–390; Hausen, Greta 1922: 406–407; Huldén, Lars 2001: 326, 342–343.

Geadgeluoppal → *Kivilompolo*

Geagganeatnu → *Könkämäeno*

Geatkeduottar → *Kätkätunturi*

Geatkesavvon → *Kätkäsuvanto*

Geavvu → *Kevo*

Gelotjávri → *Kelottijärvi*

Gerby

1. kylä ja kaupunginosa Vaasassa Pohjanmaalla, vuoteen 1973 osittain Mustasaarta. *Gerabyn* 1474, *Gyrby*, *Gyrbyn* 1543, *Gerby* 1546, *Görby* 1548.

2. kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Gereby* 1541–45, *Gerreby* 1546, *Geerby* 1554.

Molemmat nimet sisältänevät muinaisruotsalaisen miehennimen *Gere*. Nimeä sellaisenaan ei tosin ole tavattu keskiajan Suomesta, mutta se esiintyy riimukivissä mm. Uplannissa ja 1500-luvulla Norlannissa alueilla, joihin suomenruotsalaisilla on ollut yhteyksiä. Nimi *Gere*, muinaisislannin *Geiri*, jossa näkyy pohjoismaisten kielten alkuperäinen vokaaliyhentymä, on luultavasti lyhentynyt *Ger*-alkuisesta kaksiosaisesta henkilönnimestä. *Gerby*-nimen loppuosana on ruotsin sana *by* 'kylä'. – MB

Granlund, Åke 1979: 214–217; Huldén, Lars 2001: 326–327, 379; Karsten, T. E. 1923: 85; SMP s.v. *Gere*; Thors, Carl-Eric 1959: 34.

Gerknäs → *Kirkniemi*

Gesterby

1. kylä Sundin kunnassa Ahvenanmaalla. *Gestrikaby* 1397.

2. kylä Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiön saaren kuntaa. *Gesterby* 1498.

3. kylä Kirkkonummella Uudellamaalla. *Gestherby* 1540.

Etelä-Suomessa on kymmenkunta asutusnimeä, joiden alkuosana on *Gester-* tai *Gäster-*, edellisten lisäksi mm. *Gästerby* (*Gæstrighisby* 1442, *Gesterby* 1539) Sipoossa Itä-Uudellamaalla. Tavallisin jälkiosa on *-by*. Lisäksi Paraisilla Varsinais-Suomessa on *Gästerböle* (*Gesterböle* 1540, *Gesterbij* 1558). – Nimi alkuaan perustuu asukkaannimityksen välityksellä Norlannin eteläisimmän maakunnan nimeen *Gästrikland*. Nimet todistavat muuttoliikkeestä, joka on lähtöisin tästä Ruotsin maakunnasta (vrt. → *Dalkarby* ja *Helsingby*). On oletettu, että seudun vanhemmat, muuta alkuperää olleet asukkaat ovat nimenneet näin tulokkaiden asutuksen. Michaela Örnmark (2003) on tutkinut muutamien tällä tavoin nimettyjen uusmaalaisien kylien kokoa ja sijaintia. Hänen mukaansa monet kylistä ovat huomattavan suuria ja sijainniltaan keskeisiä, mitkä seikat viittaavat siihen, että nimet ovat aiemmin ollettua vanhempia. – PS

Granlund, Åke 1956: 219; Huldén, Lars 2001; Thors, Carl-Eric 1953b: 25; Örnmark, Michaela 2003b: 216–224.

Geta kunta Ahvenanmaalla. *Getu* n. 1325, *Ghoto* 1328, *Getho* 1381, *Geta* 1428. – Nimi on alkuaan saarennimi. Se on todennäköisesti johdos ruotsin sanasta *get* 'vuohi', ja sen otaksuttu johtuvan siitä, että saarta on käytetty vuohien laitumena. Nimenmuodostusperiaatteeltaan lähimmät vastineet sille löytyvät Ahvenanmeren länsipuolen saaristosta. Nimi saatuaan kuulua Ahvenanmaan paikannimien kaikkein vanhimpaan esihistorialliseen kerrostumaan.

Lars Huldén on esitellyt kokoaan nimestä käydyin laajan keskustelun. – PS

Hellberg, Lars 1987: 210; Huldén, Lars 2001: 60–62.

Getan vaakunan vuohi viittaa nimen todennäköiseen selytykseen.

Gieddečohkka (saP), tunturi Haltin tunturiston länsiosassa Enontekiöllä Lapissa. – Nimen alkuaan on yhdyssanamuoto sanasta *gieddi* 'kenttä, asuinkenttä' ja jälkiosa → *čohkka* tarkoittaa 'teräväpiirteistä tunturinhuippua'. Nimi on nähtävästi yhteydessä läheisen asuinkentän nimeen *Rihtugieddi*, jonka alkuaan on *rihtu* 'maanvyöry, lumivyöry'; näin tämän nimen lähtökohtana on voinut olla kenttää kohdannut vyörymä. *Giedde*-alkuiset nimet ovat Lapissa tavallisia ja ne viittaavat säännöllisesti johonkin vanhaan asuinkenttään. – AA ja SA

Gieddeoavi (saP), tunturi Enontekiöllä Lapissa, Suomen ja Norjan rajalla. *Kiedoive* 1742–45. Huipun pohjoispuolella on rajalla pieni järvi *Gieddejávri* ja sen vieressä laaja kasvuton tunturialue *Giedderášša*. – Nimen perustetta ei tiedetä, mutta sen alkuaan esiintyvä sana *gieddi* tarkoittaa asuinkenttää, jollainen on voinut sijaita mainitun järven rannalla. Jälkiosista → *oavi* tarkoittaa maastoterminä 'pyöreähköä tunturinhuippua', → *jávri* 'järveä' ja *rášša* 'korkeaa tunturia, jonka huipulla ei ole lainkaan kasvillisuutta'. → *Gieddečohkka*. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Giehtaruohtas → *Käsivarsi*

Giellá → *Kiellajoki*

Gihccegorži (saP), suomeksi "Kitsiputous", putous Ison-Mallan kalliojyrkänteellä Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. Kilpisjärven laskeva joki on nimeltään *Gihccejohka* ja putouksen kohdalla oleva jyrkänte *Gihccebákti*. Viimeksi mainittua nimeä käytetään myös koko *Isosta-Mallasta*, kun taas pohjoissaamassa *Malla*-nimellä kutsutaan Pikku-Mallaa. – Nimien jälkiosat ovat *gorži* 'putous', *johka* 'joki' ja *bákti* 'pahta eli pystykallio'. Alkuaan vaikuttaisi yhdysosalyhentymältä sanasta *gihcci* 'vuohi', ja nimen onkin arveltu johtuvan siitä, että tunturin jyrkänteillä pystyivät kiipeilemään vain poromiesten pitämät vuohet. Ei kuitenkaan ole varmaa, pohjautuuko nimi todella tähän sanaan vai onko taustalla jokin toinen, kielestä kadonnut sana. Norjan saamelaisalueella esiintyy useita *Gihcce-* ja *Gihce-*alkuisia nimiä, joista osan perusteeksi 'vuolta' merkitsevää sana näyttää sopivan heikosti. Lisäksi tavataan *Gihcádat* erään pienen vuonon nimenä Porsanginvuonon suulla, ja tämä nimi ei voi perustua em. vuolta merkitsevään sanaan. – AA ja SA

Gilbbesjávri → *Kilpisjärvi*

Gislom kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Gislomby* 1540, *Gisjom* 1543, *Gislom* 1547. – Nimeen sisältyy miehennimi *Gisle*, joka sisältyy myös pernalaiseen kylännimeen *Gislarböle*. Nimi *Gisle* esiintyi keskiajalla Itä-Ruotsissa, Ahvenanmaalla ja Länsi-Suomessa. Nimen loppu *-om* on vanhan sijamuodon päätte ja todennäköisesti ensisijaisesti taloa kuvaava merkityksessä 'Gislen talossa tai Gislen talon luona, lähistöllä', samaan tapaan kuin monessa muussakin itäuusmaalaisessa kylännimessä. – GHK

Granlund, Åke 1956: 278, 390; Hausen, Greta 1922: 51 I; Huldén, Lars 2001: 327; Thors, Carl-Eric 1959: 35.

Gisselö → *Kiislee*

Gittesjohka → *Kitinen*

Gloet → *Kluuvi*

Gloppet eli *Södra Gloppet*, avoin merenselkä Vaasan edustalla Raippaluodon ja Bergön välissä Pohjanmaalla. Nimeen sisältyy ruotsin sana *glöpp* merkityksessä 'avoin merenselkä saaristossa'. Nimi → *Södra Gloppet* osoittaa paikan sijainnin verrattuna läheisiin selkiin *Norra Gloppet* Björköbyn pohjoispuolella ja *Östra Gloppet* Maksamaan saaristossa. – PS

FO s.v. gläp.

Goahppelašjávri → *Kuoppilasjärvi*

Goapmajohka (saP), joki Haltin tunturistossa Enontekiöllä Lapissa. Sen pohjoispuolella on tunturi *Goapmavárri*. – *Goapma* tarkoittaa 'esiin työntyvää kielekettä, esim. lumilippaa', jälkiosat → *johka* ja → *várri* puolestaan 'jokea' ja 'vaaraa'. Nimenannon aiheena ovat ilmeisesti olleet alueelle tyypilliset joenvarren ja vaaranrinteen lumi- ja jääkielekkeet. – AA ja SA

Goarvegazza (saP) → *Kuárvikozzá*

Godby kylä Finströmin kunnassa Ahvenanmaalla, maakunnan keskus ennen Maarianhaminan perustamista 1861. *Godhaby* 1382, *Godaby* 1428, *Godby* 1537. – Nimen alkuosa pohjautuu muinaisruotsalaiseen miehennimeen *Gode*, jälkiosa on → *by* 'kylä'. – PS

Hellberg, Lars 1967:94; Huldén, Lars 2001:58.

Goddebáhčinoavi → *Peuranampumapää*

Golmmesoavi (saP), sa *Kolmisuáivi*, tunturi Utsjoen itäosassa Lapissa. Sen lähellä on kaksi järveä, *Stuorát Golmmesjávri* ja *Uhcit Golmmesjávri* (saI *Stuárráb Kolmisjávri*, *Ucceb Kolmisjávri*). *Kolmisoiivimaddakutza*, *Kolmisoiivi madda Kietsa* 1739, *Kolmisoiivemadakjatsa* 1796 (loppuosa = saP *máttageahči* 'eteläpää'). – Nimen jälkiosina ovat saamen sanat → *oavi* ~ *uáivi* ja → *jávri* ~ *jávri*. Alkuosa on ilmeisesti johdos saamen 'kolmea' tarkoittavasta lukusanasta, saP *golbma* (genetiivimuoto *golmma*), saI *kuľmá* (gen. *kuľmá*), ja nimenannon motiivina on paikan sijainti kolmen lapinkylän eli siidan (Varanki, Utsjoki ja Näätämö) rajalla. Samaan nimeämistapaan todennäköisesti perustuvat Etelä-Inarin *Kolmásvääri*, *-jávri* ja *-juuhá* (Inarin, Suonikylän ja Sompion lapinkylien vanhalla rajalla) ja koltan *Kooumsjäu* 'rr ja *Kooumsvää* 'rr (nykyisen Venäjän puolella, Suonikylän, Paatsjoen ja Petsamon kolttsiitojen rajalla). Nimissä esiintyvä johdinaines *-es*, *-ás*, *-ös* on taustaltaan epäselvä. – AA ja SA

Aikio, Samuli 2003: 107; ESF 1:2: 107; Itkonen, T.I.2 (1958):981.

Gorsaduottar → *Korsatunturi*

Goržán suomeksi "Kortsami", asutus Tenon rannalla Utsjoen kirkonkylän länsipuolella Lapissa. Talon kohdalla on Tenossa suvanto, *Goržánsavu*, ja siihen laskee Norjan puolelta pieni joki, *Goržánjohka*. – *Goržán* on sekä merkitykseltään että alkuperältään tuntematon sana, vaikkakin sen on kansanetymologisesti tulkittu merkitsevän samaa kuin *gorrehat* ~ *gorgnehat* 'maallenusupaikka'. Äänteellisesti parempi olisi rinnastus sanaan *gorži* 'vesiputous', mutta paikalla ei kuitenkaan ole putosta. Talonnimi on abstrahoitunut luonnonkohteiden nimestä. – AA ja SA

Gottby kylä Jomalassa Ahvenanmaalla. *Gottaby* 1507, *Gättheby* 1587. Nimen alussa on henkilönnimitys, joko vastine nykyruotsin sanalle *gute* 'gotlantilainen' tai puhuttelumuoto *Gotte* ~ *Gutte* esim. miehennimestä *Guttorm* tai *Gudhvast*. Kielihistorialliset seikat puoltavat tulkintaa 'gotlantilainen'. Nimi näyttää siis kuuluvan sellaisiin nimiin, jotka ovat todisteina varhaisesta muuttoliikkeestä Suomeen nimessä mainitusta Ruotsin paikasta. Vrt. → *Dalkarby*. – PS

Hellberg, Lars 1987:27, 33–34, 69, 73; Huldén, Lars 2001:53.

Gottböle kylä Närpiössä Pohjanmaalla. *Gottböl* 1546, *Gottböle* 1552, *Gottböle* 1554. – Nimen alkuosa sisältää luultavasti miehennimen *Gutte* tai *Gotte*, joka on ilmeisesti lyhentymä nimestä *Guttorm* tai *Gudhvast*. Jälkiosa → *böle* 'asutus, uudisviljelys, uudisasutus'. – LM

Huldén, Lars 2001:368.

Govddosgáisi (saP), tunturi Haltin eteläpuolella Enontekiöllä Lapissa. *Kaudakais-Röse* (rajapyykki) 1809. – Nimen jälkiosa *gáisi* tarkoittaa 'tunturia, jonka päällä on lunta tai jäätä ke-sälläkin'. Alkuosaa on tulkittu 'leveätä' tarkoittavalla sanalla

Grankullasta muodostui reilussa kymmenessä vuodessa yhdyskunta, josta muodostettiin kauppalä. Karttaote on kauppalan syntyä edeltäneeltä vuodelta 1919; suomenkielinen nimi *Kauniainen* tuli karttoihin vasta myöhemmin.

govdat, mutta tästä adjektiivista ei tunneta *govddos*-muotoa. Norjan puolella on kirjattu 1900-luvun alussa rajapyykin nimi *Guovddesgáissemuvra* (*muvra* 'muuri'), mutta senkin alkuosa on hämärä eikä se tuottaisi Enontekiön murteessa muotoa *Govddos*-. Sen sijaan Tenon varrella tavattu nimenosa *Goavddes*- voisi epäsäännöllisesti johtaa siihen (> *Govddes*- > *Govddos*-); tämä on yhdys-sanamuoto sanasta *goavddis* 'noitarumpu', joka on itsenäisenä sanana kadonnut pohjois-saamesta. Nimimuodon horjuvuus voi olla tulosta siitä, että taustalla on tämä kielestä kadonnut sana, ja lisäksi siihen on voinut vaikuttaa sekaantumisen *govdat*-sanaan. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnat; Qvigstad, J.K. 1935:44.

Grankulla kaupunki Uudellamaalla, suomeksi → *Kauniainen*. *Grankullkärr* 1765 (suo). – Aleen kaupungistuminen alkoi rautatien valmistuksen myötä vuonna 1903. Bembölen ja Smedsbyn kylien välisen tien kohdalle perustettiin 1904 seisake. Lähimpiä käytössä olleita paikannimiä olivat mm. viljelys-nimi *Gränkullängen* ja tiemäennimi *Gränkullbacken*. *Grän-* (ääntämys *gren-*) on murteellinen muoto ruotsin sanasta *gran* 'kuusi', ja *kulle* merkitsee 'kumpareta'. Seisake sai niiden mukaan nimen *Grankulla*, jossa alkuosa on yleiskielistetystä muodosta ja loppuosa *-kulla* etenkin asutusnimille tyypillisessä muodossa. 1906 perustettiin *Ab Grankulla*-yhtiö, joka alkoi myydä tontteja seisakkeen (vuodesta 1908 aseman) ympäristöstä, ja asutus lisääntyi nopeasti. Vuoden 1916 alusta muodostettiin taajaväkinen yhdyskunta, jonka nimeksi tuli *Grankulla* alueennimen ja asemannimen mukaan. 1920 siitä tehtiin kauppalä. Siihen asti alue oli ollut osa Espoota. – *Gränkull*-nimien kantanimenä on oletettavasti ollut mäen- tai asumuksennimi **Gränkullen* tai **Gränkulla*. Uudellamaalla on annettu *kullen-* ja *kulla*-loppuisia nimiä varsinkin pienehköille, viljelysten ympäröimille mäille ja kumpareella sijaitseville asumuksille. – SBS

Eichholtz, Inga 1977:13, 22, 25, 34; Erävuori, Jukka 1993:9–11; Hällström, Jaana af 2006:15–16, 19, 30–31; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998:53.

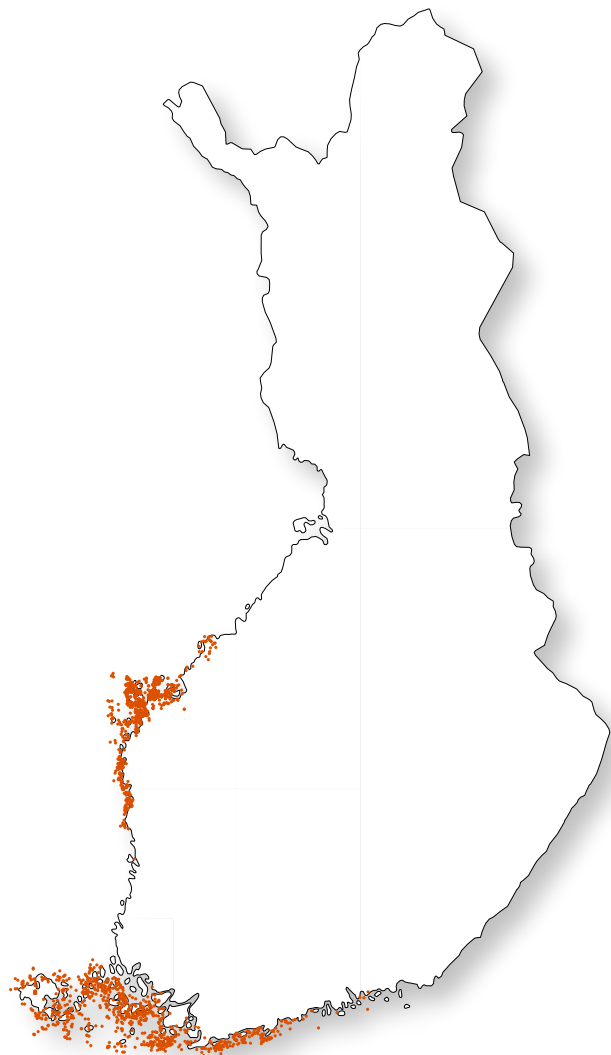
Grelsby kylä Finströmissä Ahvenanmaalla. *Gregorishy* 1351, *Gregersaby* 1438, *Gregsby*, *Grelsby* 1537. *Grelsbyn* kartanosta on tietoja 1300-luvulta lähtien. Kustaa Vaasa muodosti siitä kuninkaan latokartanon 1540-luvulla. – Nimen alussa on miehennimi *Gregorius*, joka on myöhemmin muuttunut

ruotsissa mm. muotoon *Grels.* – PS

Hellberg, Lars 1987: 94; Huldén, Lars 2001: 58.

grund -*grund*-nimet ovat veden ympäröimien paikkojen ruotsinkielisten nimien suurin ryhmä; yhteensä niitä on yli 7 000 nimeä. Yleisimpiä ovat *Algrundet* (150) ja *Långgrundet* (120). Muoto vaihtelee: epämääräistä muotoa -*grund* esiintyy erityisesti Ahvenanmaalla ja Pohjanmaan maakunnan etelä- ja keskiosissa; Uudellamaalla yleisin on määräinen muoto -*grundet*. Jälkiosa perustuu ruotsin sanaan *grund* 'pienehkö kallioluoto meressä'. Nimet ovat hyvin eri-ikäisiä, ja maannousu on useissa tapauksissa muuttanut suuresti nimeä kantavan paikan ulkonäköä. Jotkut alkuperäiset ”grund”-paikat ovat nykyisin melko suuria ja asuttuja, esim. *Kummelgrund* Siipyyssä, → *Ritgrund* Raippaluodossa ja → *Sälgrund* Kaskisten edustalla. Vain → *Vallgrund*-nimestä on tullut kylännimi. Jälkiosan kansanomaisen ääntämistapa kuvastuu suomen lainasanassa -*krunni*. Satakunnan rannikon -*krunni*-nimet ovat ilmeisesti lainanimiä (*Kooskrunni* < *Gåsgrundet* ”Hanhikari”, *Lankrunni* < *Långgrundet* ”Pitkäkari”), mutta pohjoisempina Pohjanlahden rannikolla tätä nimiaimesta on käytetty itsenäisesti suomenkielisten nimien osana: *Etukrunni*, *Lehtikrunni*. – *Gryнна*, joka on *grund*-sanan johdos, sisältyy noin 1 300 saaristonimeen, lähinnä Pohjanmaalla ja Saaristomerellä. Nimet perustuvat sanaan *gryнна* ja tarkoittavat usein matalikkoa, joka on yhä veden alla. – PS

FO s.v. grund s., gryнна s.; FSO-lex s.v. grund, gryнна; PNR, Zilliacus, Kurt 1989: 76–77, 94.

Paikannimet, joiden loppuosa on *grund* tai *grundet*.

Gruvsta → *Kaivoksela*

Gråhara → *Harmaja*

Gränden → *Lassilan* kylän kansanomaisen ruotsinkielinen nimitys Jepualla Uudessakaarlepyyssä Pohjanmaalla. – Nimen pohjana on ruotsin määräinen yksikkömuoto substantiivista *gränd*, jolla on Pohjanmaan ruotsalaismurteissa merkitys '(muista kylän taloryhmistä etäämpänä sijaitseva) taloryhmä'. – PS

FO s.v. gränd; Huldén, Lars 2001: 398.

Grännäs → *Rännänen*

Guhttä → *Kuttanen*

Guhtur → *Kuttura*

Guivi → *Kuivi*

Gulddán → *Kultima*

Gullkrona kylä ja saari, aiemmin luotsiasema Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Gwulkruno*, *Guskruno* 1540, *Kulkrunå* 1543, *Gullkrona* 1695. – Ensi silmäyksellä nimi näyttää koostuvan ruotsin sanoista *gull*, *guld* 'kulta' ja *krona* 'kruunu'. Kansantarinan mukaan nimi tulee siitä, että muinaisaikojen kuningatar on kadottanut kruununsa saaren itäpuolisella merenselällä, joka on siitä saanut nimen *Gullkrona fjärd* (*Gulkrone Fiärdh* 1650-luvulla; *Gullkronan* 1847). Kertomus on tyyppilinen, tosiasioihin perustumaton nimenselitystarina. Ritva Liisa Pitkänen pitää nimeä ”outona ja selvittämättömänä”, mutta liittää sen empien suomen sanan *ruona* 'mm. kapeiden salmien poikki viritetty kala-aita' sisältäviin Turunmaan saariston paikannimiin. Lars Huldén täydentää selitystä esittämällä nimen alkuosaksi suomen sanaa *kulku*; tämän mukaan nimi olisi alkuaan ollut suomenkielinen **Kulkuruona*. – PS

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 31, 43; Huldén, Lars 2001: 108; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 222–225; Elmgren, Sven Gabriel 1847: karttaliite.

Gullranda → *Kultaranta*

Gumbostrand asuinalue Sipoossa Itä-Uudellamaalla sekä Sipoon saaristossa asuvien rantautumispaikka mantereella. – Alkuosa *Gum-* pohjaa miehen nimeen *Gumme*, joka entisaikaan on ollut yleinen nimi Uudellamaalla ja joka on lyhentymä muodosta *Gudhmund*. *Gumbo* oli vuonna 1800 yksi *Skräddarbyn* kartanon neljästä torpasta *Gundbo fiskartorp*, joka sijaitsi nykyisen *Gumbostrandin* alueella. Vuonna 1827 tavataan *Gumbon* niemi. – KS

Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994, 1: 230.

Gumböle kylä, kartano ja kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla. *Gwmmaböle bol* 1451, *Gumböle* 1492 (by & bol). – Vanha asutusnimi, johon sisältyy keskiaikaisen miehennimen *Gumme* ruotsin kielen genetiivimuoto *Gumma*. *Gumme* on kansanomaisen lyhentymä nimestä *Gudhmund* ja tavallinen asutusnimissä Uudellamaalla. Espoon käräjillä mainitaan lautamies Gumme Gudmunsson 1432. Kylän suomenkieliseksi nimeksi muodostettiin 1960-luvulla *Kumpyöli*. Se oli myös kaupunginosan nimenä vuodet 1976–1995, minkä jälkeen siitä asukkaiden pyynnöstä luovuttiin ja *Gumböle* vahvistettiin yksinään kaupunginosan nimeksi. Jälkiosa → *böle* 'uudisasutus, ulkoniitty'. – SP

Hausen, Greta 1920: 151; Huldén 2001: 283; Kepsu, Saulo 1999: 19; Laitinen, Sirkka 1982: 16; Thors, Carl-Eric 1959: 43; Ramsay, August 1984 [1924]: 61.

Gumtäkt → *Kumpula*

guoika 'koski', pohjoissaamenkielinen sana; sen vastineita muissa saamen kielissä ovat mm. inarinsaamen *kuoškä* ja koltansaamen *kuoškk*. Sana on tavallinen jälkiosa saamelaisissa koskennimissä. Hyvin suurista koskista kuitenkin käytetään myös sanaa *geavnyis* (saP), *kievnyis* (saL) (→ *köngäs*). – AA

Guonjarvárr (saP), tunturi Käsivarren ”peukalontyvässä”

Enontekiöllä Lapissa. *Qwangoarofwi* 1747. – Nimen alkuosan *guonjar* tarkoittaa 'veneen kaarta', jälkiosa → *värri* 'vaaraa'. Nimeämisperuste ei ole tiedossa. – AA ja SA

Qvigstad, J. K. – Wiklund, K. B. (2) 1909: 25.

Guorboavi (saP), tunturialue Lapissa, Utsjoen kunnan itäosassa. – Nimen alkuosa *guorb-* on lyhentynyt muodosta *guorba-* ja merkitsee 'karua, kasvutonta'. Loppuosa → *oavi* merkitsee 'päättä' ja maastoterminä 'pyöreähköä vaaraa tai tunturia'. Samalla nimellä kutsutaan myös tämän tunturialueen korkeinta huippua. – AA ja SA

Guovdoavi Paistunturien korkeimman tunturiryhmän keskimäinen "pää" eli pyöreähkö huippu, → *oavi*, Utsjoella Lapissa. – Nimen alkuosa on lyhentymä sanasta *guovda*, joka varsinkin yhdysosana tarkoittaa 'keskellä olevaa', näin nimen suomennos olisi suunnilleen "Keskipää". Sana on tavallinen saamelaisissa paikannimissä ja esiintyy mm. Norjan puolen pitäjännimissä *Guovdageaidnu*, suomeksi *Koutokeino*, norjaksi *Kautokeino*. Monet Suomen ja Karjalan *Kout-*alkuiset nimet ovat saamelaisperäisiä, esim. Vienan *Koutajärvi*, joka onkin asemaltaan "Keskusjärvi". Kaikkien tällaisten nimien lähtökohtana ei silti ole *guovda*-sana, vaan nimi voi perustua myös saamelaiseen käärmettä merkitsevään sanaan (inarinsaamen *kyevdi*; → *Koutoiva*, Salla) tai vasemman jalan liukusuksen nimitykseen (eteläsaamen *goevte*). – AA ja SA

Gustav Adolfs → *Hartolan* kunnan ruotsinkielinen nimi Päijät-Hämeessä. *Gustaf Adolfs socken* 1806, *Gustaf Adolphin pitäjä* 1823, *Gustawus Adolfin pitäjä* 1836. – Hartola erotettiin Sysmästä omaksi seurakunnaksi kuninkaan päätöksellä 1784. Pitäjä nimettiin silloisen kruununprinssin Gustav Adolfin mukaan (sittemmen kuningas Kustaa IV Aadolf). Kansa on nimittänyt pitäjää nimillä *Kustavus*, *Kustavuksenpitäjä* ja *Kustaanpitäjä*. – LM

Historiallinen sanomalehtiarkisto 1771–1890; Huldén, Lars 2001: 449; Markkanen, Erkki 1979: 74; Wahlberg, Mats 2003: 61, 80, 349.

Gustavelund kokoushotelli Tuusulassa Uudellamaalla. Gustavelundin kartano on alkuun Tuusulan ratsutila (rustholli), jonka omistajat tunnetaan vuodesta 1540. 1600- ja 1700-luvulla tilan omistajat olivat sotilashenkilöitä, myöhemmät omistajat olivat Spåre-, de la Gardie- ja Ehrnrooth-sukujen jäseniä. 1900-luvun alussa tila oli matkailuhotellina; 1965 siitä tuli kunnallisopisto. – Vuoden 1700 tienoilla rustholia alettiin kutsua nimellä *Eggertas* omistajan Eggert Ernrothin mukaan. Vuonna 1782 rustholli myytiin majuri, myöh. amiraali ja ritari Karl Adolf Danckvardtille. Hän oli naimisissa Gustava Philanderin kanssa, ja rouvan etunimen mukaan kartano sai nimen *Gustavelund*. Kerrotaan, että Gustava-rouva oli topakka nainen ja amiraali lepytteli häntä tällaisella pienellä kunnianosoituksella. Nimen *Gustave*-alku on latinaistettu genetiivimuoto naisennimestä *Gustava* (vrt. → *Katrineberg*). Nimen jälkiosan *-lund* 'lehto' on tavallinen tilannimissä. Nimi äännetään ns. kartanoaksentilla, ks. → *Eriksberg*. – PS

Peltovuori, Risto 1975: 35–38; Uppslagsverket Finland 2 (2004) s.v. Gustavelund.

Gustavs → *Kustavi*

Gustavssvärd → *Kustaanmiekkä*

Gyltö kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Gulta* 1469, *Goltö* 1530 (kop.), *Gylthö* 1540, *Göltö*, *Gyltö* 1650. – Nimen alussa on ilmeisesti lisänimi, joka sisältää 'emäsikaa' merkitsevän ruotsin sanan *gylta*. Jälkiosa on ö 'iso saari'. – PS

Fortelius, Bertel 1999: 51–52; Gyllenius, Petrus: 117; Huldén Lars 2001: 100.

gård peruskartan yleisin ruotsinkielinen nimi on *Nygård*, joita tunnetaan 246. Lähes yhtä tavallisia ovat muutamat muut *-gård*-nimet: *Norrgård* (234), *Västergård* (226), *Södergård* (237). Nimet tarkoittavat erikokoisia taloja ja tiloja, ja jälkiosa perustuu tavalliseen sanaan *gård* 'maatila'. Noin kymmenellä kylällä on *-gård*-loppuinen nimi; kylä on jo keskiajalla nimetty vanhimman ja tärkeimmän tilan mukaan (esim. *Hovgård* Inkoossa ja Siuntiossa). *Gård*-sanalla voi nykyisin kuten myös vanhemmassa ruotsissa olla merkitys 'kartano' (suomen *kartano* on muuten läheistä sukua sanalle *gård*), ja siksi se on tavallinen myös kartanonnimissä, esim. *Malmgård* (→ *Malminkartano*). Tavallisempi on nimitystyyppi → *Botby gård* (*Puotila*, Helsinki), *Nyby gård* (*Uudenkylän kartano*, Nastola), *Näse gård* (*Latokartano*, Perniö). Kartanonnimet ovat myös tyyppiä *Eriksgård* (Kirkkonummi), *Fredriksgård* (*Tollinmäki*, Hartola). Kaupungeissa on kadunnimien ja numeroiden sijasta ennen usein käytetty talojen nimiä; taloja on nimetty liittämällä *gården* omistajan sukunimestä muodostettuun adjektiiviin: *Malmnska gården* (Pietarsaari), *Pippingsköldska gården* (Turku), *Seleniuska gården* (Loviisa). – *Nygård*-tyyppiset nimet ovat usein virallisia rekisterinimiä, joita paikallisessa kielenkäytössä voi esiintyä genetiivimuotoisena *Nygårds*, *Nygårdas*, määräisessä muodossa *Nygården* tai monikollisena *Nygårdarna*. Peruskartan tilaa "Nygård" kyläläiset voivat myös kutsua jollain aivan toisella nimellä, esim. nimellä *Antas* aikaisemman isännän mukaan. *Nygården* sisällöllinen vastakohta *Gammelgård* esiintyy asutusnimenä, mutta paljon yleisempi *Gammelgården* on viljelysniemenä (noin 30 nimeä lähinnä Ahvenanmaalla ja Pohjanmaalla). Nimi on näissä tapauksissa osoituksena kauan sitten hävinneistä asuinpaikoista. – PS

FO s.v. gård; FSO, FSO-lex s.v. gård.

Gårdsbacka → *Kontula*

Gåshällan luoto Närpiön ulkosaaristossa Pohjanmaalla. *Gåshällan* 1859. Nimi sisältää ruotsin sanan *gås* 'hanhi' ja paikallisen murteen sanan *hälla* 'kallio'. Nimi näyttää tulleen laajempaan tietoisuuteen 1850-luvun lopussa, kun kalliolle päätettiin rakentaa luotsiasema, jolta Kaskisten satamaa käyttävät laivat noutivat luotsinsa. Sen jälkeen *Gåshällanilla* oli merivarti asema ja nykyään se toimii luontoasemana. – MB

Finlands Allmänna Tidning 24.8.1861; Karsten, T. E. 1921: 396; Vasabladet 5.11.1859; Zilliacus, Kurt 1989: 77–79; www.närpiö.fi [10.8.2007].

Gäddtarmen → *Hauensuoli*

Gördböle → *Köörtilä*

Haaga kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Haga*. Alue kuului aiemmin pääosin Helsingin pitäjän Pikku-Huopalahden kylään. 1900-luvun alussa sinne alettiin suunnitella huvilayhdyskuntaa, ja 1901 valmistui ensimmäinen asemakaavaehdotus *Hagan huvilakaupunki*. Suunnitelma alkoi toteutua 1906, kun Backaksen tilasta erotettiin 115 huvilapalstaa. Samana vuonna alue julistettiin taajaväkiseksi yhdyskunnaksi ja kaksi vuotta myöhemmin siihen liitettiin Korpaksen tilasta vuonna 1907 muodostettu *Haga*-niminen verotila. Yhdyskunta kuului aluksi Helsingin maalaiskuntaan ja sitten 1920 perustettuun Huopalahden kuntaan. Kauppalaaksi yhdyskunta tuli 1923 nimellä *Haga köping* – *Haagan kauppalalla*. Haagaan kuuluivat jo rakennettu nykyinen Etelä-

Haaga ja radan seutu sekä sen pohjoispuolisia rakentamattomia alueita. Suuressa alueliitoksessa 1946 Haagan kauppalasta tuli osa Helsingin kaupunkia. – Nimi *Haga* tuli käyttöön vasta huvilayhdyskunnan syntyessä, esikuvana lienee ollut Tukholman kuninkaallinen Hagan linna puistoineen. Suomenkielinen kirjoitusasu *Haaga* tuli käyttöön 1910-luvulla. Vuoden 1959 asemakaava vahvisti kaupunginosan nimipariksi *Haaga – Haga*. Samalla se jaettiin seuraaviin osa-alueisiin: *Etelä-Haaga* (ruotsiksi *Södra Haga*), *Pohjois-Haaga* (ruotsiksi *Norra Haga*) ja *Lassila* (ruotsiksi *Lassas*; vanhan talonpoikaistalon nimestä *Lassas*, johon sisältyy isännän etunimi *Lars*); 1962 muodostettiin vielä *Kivihaka* (*Stenhagen*) jatkamalla samaa nimiaihetta ja hyödyntämällä myös seudulla olleen talonpoikaistalon *Stenbackan* ”Kivimäki” nimeä. – Ruotsin sana *haga* ’haka’. – SP

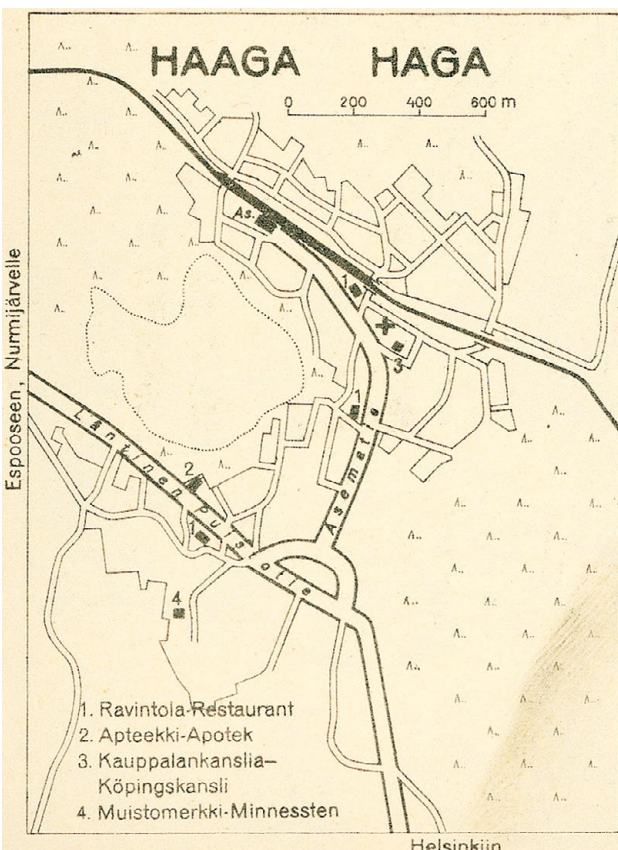
Helsinki 1930 kartta; Kepsu, Saulo 2005: 163; Pesonen, Leo A. 1981: 154–155.

Haapajärvi kaupunki ja rautateiden risteysasema Pohjois-Pohjanmaalla. Kalajoen kappeliksi 1698, itsenäiseksi seurakunnaksi 1838 ja kaupungiksi 1977. *Hapajerffue* 1548, *Hapajerffui by* 1551. – Kaupungin keskustassa on järvi nimeltä *Haapajärvi*, josta asutuksen nimi on lähtöisin. On todettu (Eero Kiviniemi), että vaikka haapametsät ovat harvinaisia, haapa on paikannimisissä yleinen. Selvästi muista erottuva puulaji on soveltunut hyvin nimeämiseen. – AR

Kiviniemi, Eero 1990: 132; NA: 1500-luvun poimintakokoelma.

Haapa-Kimola kylä Iitissä Kymenlaaksossa. Vanhempi rinnakkaisnimi on *Kimola*. *Hapakimola* 1550, *Hapakimoila* 1558. Vanhimmat asiakirjamerkinnot ovatkin alkuperäisestä nimestä *Kimola*: *Kimola* 1480, *Kijmola* 1539, *Kimoila* 1549. – Kylän asutus on syntynyt viimeistään 1400-luvun alussa. Samoihin aikoihin asutettiin Jaalassa samanniminen kylä. Nämä kylät piti erottaa toisistaan, niinpä Maakansan (Iitin) Kimolaa ruvettiin kutsumaan *Haapa-Kimolaksi*, sillä paikalla on kasvanut runsaasti haapaa, ja vielä nykyaikanakin Taasian rannoilla on haavikoita. Vesikansan Kimola Jaalassa sai nimen *Vesi-Kimola*, ja nykyään se on pelkkä → *Kimola*. Iitissä kylän nimi *Kimola* perustuu kylän ensimmäisen talon nimeen. Iitin Kimolassa eli Haapa-Kimolassa asui 1400-luvulla *Kimonen*-nimisiä henkilöitä, esim. *Jusse Kimmo*in 1460. Kimolan ensimmäisen talon isäntä oli nimeltään *Kimonen*, joka ilmeisesti oli lähtenyt Asikkalan Urajärveltä. – PM

BFH 1: 69, 103; Hallila, Aimo 1939: 67; Kepsu, Saulo 1981: 16, 53, 55; NA: 1500-luvun asiakirjapoinintakokoelma.

Haaga oli oma kauppalansa vuosina 1923–45; Suomen kaupunkien ja kauppalain asemakaavakartastossa vuonna 1939 oli myös Haagan kauppalan kartta.

Haapamäki taajama ja rautatieasema Keuruulla Keski-Suomessa. *Haapamäki* 1696 (talonnimi). Oli ennen oikoratojen valmistumista Pohjanmaalle 1971 ja Jyväskylään 1977 merkittävä risteysasema ja rautatieläiskylä. – Vanhan Tampereen ja Seinäjoen välisen radan valmistuttua 1882 aseman nimi oli aluksi *Keuru* (→ *Keuruu*). Uusi rautatieosuus Haapamäeltä Jyväskylään valmistui 1897. Se kulki Keuruun kirkonkylän kautta, jonne tuli Keuruun rautatieasema. Siksi risteysaseman nimi vaihdettiin jo ennen uuden rataosuuden valmistumista *Haapamäeksi*. Aseman nimi palautuu kylännimeen. Kylännimi perustuu vastaavaan talonnimeen, joka kertoo siitä, että Heinälamminvuoren toisella laella olevan talon ympäristössä on kasvanut runsaasti haapoja. Naapurimäen nimi on *Pihlajamäki*. – SP

Kankaanpää, Matti J. 1988: 16; Vaissi, Ilmari 1987: 13–17.

Haapasaari entinen kunta ja saari Kotkassa Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Aspö*. Haapasaaresta tuli 1909 itsenäinen seurakunta. Se erotettiin Kymistä omaksi kunnakseen 1913 ja liitettiin Kotkaan 1974. *Aspö* 1547 (kylä), *Hapesar* 1554 (kylä). – Itäiselläkin Suomenlahdella on ollut vanhaa ruotsinkielistä asutusta, mutta *Haapasaari* lienee alkuperäinen nimi ja *Aspö* sen käännösvastine (*asp* 'haapa', *ö* 'saari'). Käännösnimen syntyyn on vaikuttanut se, että nimeen sisältyvät sanat ovat olleet helposti käännettävissä. Nimi on annettu paikan kasvillisuuden mukaan. Haapasaarissa oli jo keskiajalla kalastajakylä ja 1700-luvulla jo kirkkokin. Pääsaarissa on nykyisinkin vakituksasti asuttu kylä. Alueennimenä *Haapasaari* tarkoittaa koko saariryhmää, jonka suurin saari on Vanhankylänmaa. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 296; Huldén, Lars 2001: 437; KA 5081: 104.

Haapa-Vatia kylä Laukaassa Keski-Suomessa. *Hapuaadhe* 1552, *Hapawadhe* 1553, *hapawade i perunga* 1559, *Hapawatia Bij* 1586. – Nimi esiintyy ensin hauholaiten omistaman eräsijan ja uudistalon, sittemmin kylän nimenä. Nimen jälkiosa *Vatia* on kylässä sijaitsevan järven (→ *Vatianjärvi*) ja vanhan talon, aiemman eräsijan nimi. Alkuosa *haapa* tarvittiin jo eräaikana erottamaan eri omistajien *Vatia*-nimiset eräalueet toisistaan; sanan valinnan asianmukaisuus saa tukea Vatiejärven itäpuolen vanhoista luontonomista *Hapa Suo* ja *Hapa iärvi* 1782. Haapa-Vatian laajalle eräalueelle syntyi 1550–1560-luvulla muutaman talon vakituinen asutus, mikä ilmeisesti vakiinnutti nimen kylän nimeksi. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 347; Berndtson, Nils 1965: 107, 108, 128; Nyman, A. L. 1882: 256; KA:VA 4251 76; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Haapavesi kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla; Pyhäjoen kappeliksi 1645, itsenäiseksi seurakunnaksi 1874, kaupunki vuodesta 1996. *Haapajärvi*, *Haapajärvi By* 1798. – Kaupungin keskus on Haapajärven rannalla, ja alkuun myös kappeliseurakunnan nimi on ollut *Haapajärvi*, joka vaihdettiin *Haapavedeksi* 1863, jolloin se erotettiin Pyhäjoen emäseurakunnasta omaksi seurakunnakseen. Syynä nimenvaihtoon oli se, että naapurikunta oli nimeltään → *Haapajärvi*. – AR

Ojanperä, Martti (toim.) 1974: 54, 417–418; Suomen karttakirja 1799: 139.

Haapimaa kylä Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Hapima* 1540. – Haapimaan kylässä on mahdollinen rautakautinen, todennäköisesti viikinkiaikainen kalmisto. Kylä on, kuten useimmat muutkin Ikaalisten kylät, saanut alkunsa vuoteen 1350 mennessä. Nimen alkuosa on *i*-loppuinen yhdyssanamuoto *haapa*-sanasta. Tällaiset yhdyssanojen alkuosana käytetyt *i*-johdokset ovat murteissa tavallisia ja niillä lienee alkuaan ollut adjektiivinen merkitys; tässä siis 'haapainen'. *Maa*-loppuiset asutusnimet ovat usein hyvin vanhoja ja enimmäkseen länsisuomalaisia. Sana → *maa* liittyy näissä nimissä usein erämaaomistuksiin. – PSJ

Hakulinen, Lauri 1979: 122; Kiviniemi, Eero 1990: 182; Papunen, Pentti 1996: 220, 221; Sarkki-Isomaa, Seija 1996: 109, 123; KA:VA 1920: 61.

Haarjärvi kylä ja järvi Sammatisa Länsi-Uudellamaalla, vuodesta 2009 Lohjan kaupunkia. *Haraierff* 1547, *Harierff* 1547, *Harijerff* 1551, *Har Jerffui* 1551 (kylä). Kylän rinnakkaisnimenä *Haaria*, järven rinnakkaisnimenä *Haarikka*, *Haarikas*. Järvi on saanut nimensä nelihaarisesta muodostaan. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 614; Kiviniemi, Eero 1977: 110, 110.

Haatala kylä Maaningalla Maaninkajärven länsirannalla Pohjois-Savossa. *Haatala Byij* 1620-luvulla. – Kylässä asui vuoden 1561 maakirjan mukaan pelkästään Haataisia, joiden sukunimen mukaan kylä on nimetty. – SP

Alanen, Timo 2004a: 15; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 350.

Haddom kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Haddornby* 1540, *Haddomby* 1541, *Haddom* 1547, *Haddeby* 1552. – Nimeen sisältyy henkilönimi *Hadde*, joka on lyhentymä jostakin miehennimestä, ehkä nimistä *Hagbhardh*, *Haldor*, *Halfdan* tai *Harald*. *Per hadde* -niminen henkilö, luultavasti Garpomin kylästä Liljendalista tavataan asiakirjoissa 1557. Pääte *-om*, joka on tunnusomainen Itä-Uudenmaan kylännimille, periytyy vanhasta sijamuodosta, jolla viitattiin talon tai kylän asukkaisiin. Miehennimi *Hadde* sisältyy myös Garpomin kylässä Liljendalissa talonnimeen *Haddas*. – GHK

Granlund, Åke 1956: 390–392; Hausen, Greta 1922: 512–513; Huldén, Lars 2001: 327;

Modéer, Ivar 1964: 41.

Haga → *Haaga*, *Hakoinen*

Hagalund kaupunginosa ja kartano Espoossa Uudellamaalla. Kaupunginosa suomenkielinen nimi on → *Tapiola*. *Hagalund* 1818. – 1810-luvun alussa Otnäsin kartano, johon kuuluivat Otnäsin ja Björnvikin kylien maat, jaettiin kahdeksi tilaksi. Toiselle annettiin viimeistään 1818 nimi *Hagalund*. Nimi ei perustu vanhaan paikannimeen, vaan on muodostettu suoraan tilannimeksi. 1800-luvulle tyypilliseen tapaan siitä tehtiin luontonimen kaltainen. Hagalundin tilakeskus rakennettiin Otnäsin kartanon lounaispuolelle paikkaan, joka saattoi hyvin olla osin hakaa ja lehtoa (*hage* 'haka', *lund* 'lehto'), joten paikan ominaisuudet ovat voineet vaikuttaa nimenvalintaan. Sen jälkeen, kun 1850-luvulla Otnäs ja Hagalund tulivat samalle omistajalle, koko alueesta alettiin käyttää nimeä *Hagalund*. 1922 *Hagalund* tuli myös viralliseksi kylännimeksi, kun Otnäsin ja Björnvikin maarekisterikylät yhdistettiin. 1923 Otnäs erotettiin taas omaksi tilakseen Hagalundin kartanosta. 1930-luvulla tehty Jorvaksentie lyhensi matkaa Helsingin keskusta, ja kartanon maille alettiin suunnitella laajaa asuinaluetta. Rakentaminen alkoi 1950-luvun alussa. Alue käsitti kartanosta länteen ja lounaaseen olevat maat. *Hagalund* jäi käyttöön asuinalueen ruotsinkieliseksi nimeksi, mutta sille annettiin 1953 kokonaan uusi ja erilahtoinen suomenkielinen nimi *Tapiola*. *Tapiola* – *Hagalund* on nykyisin kaupunginosa ja yksi Espoon viidestä kaupunkikeskuksesta. Kylännimenä *Hagalund* sai 1965 suomenkielisen käännösvastineen *Hakalehto*. Hagalundin kartanolla, joka sijaitsee nykyisessä Otaniemessä kaupunginosassa, ei ole erillistä suomenkielistä nimeä. – SBS

Eskola, Eeva 1972: 41–43, 48–49, 75; Huldén, Lars 2001: 283; Viljamaa-Laakso, Marja 1992: 4–7.

Hagnäs → *Hakaniemi*

Haihara kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Messukylän kuntaa. *Haicka* 1558, *Haickala* 1562, *Haijhara* 1562, *Haiara* 1571, *Haicha* 1572. – Maija Louhivaara on tullut nimen sanasta *haikka* 'kannas; pitkän niemen kapeampi paikka'. Sillä on ehkä tarkoitettu aluksi nykyistä Riihinie-meä, joka työntyy Kaukajärven kaupunginosan itäpuolella. Niemen mukaan talo on saanut nimen *Haikkala*. Talonnimi

on viimeistään 1500-luvulla muuttunut muotoon *Haihara*, joka on siirtynyt sitten kylännimeksi ja otettu lopulta myös kaupunginosan nimeksi. – SP

Louhivaara, Maija 1999: 171–172.

Haikarinniemi niemi ja ulkoilualue Lohjalla Uudellamaalla, myös *Haikari*. – Paikka oli suosittu huvipaikka jo 1900-luvun alkukymmeninä. Nimiarkiston kokoelmätietojen mukaan nimen *Haikari* tai *Haikarinniemi* antoi leipuri Väinö Laaksonen 1930-luvun aikoihin. Suomenkieliset lohjalaiset ovat sitä ennen käyttäneet nimeä *Harpunees*, jonka taustalla olisi ruotsinkielinen nimi *Harbonäs*, ”Jäniksenpesäniemi”. Jo ai- van 1900-luvun alussa on asumusta niemen tyvessä kutsuttu nimellä *Haikarinfouti*. *Haikari*-nimien taustalla voi olla sukunimi *Haikari*, joka on alkujaan sotilasnimi. – SBS

Mikkonen, Pirjo 1974: 166.

Haikko kartano Porvoossa Itä-Uudellamaalla. Ruotsinkielinen muoto *Haiko*. Kartano sijaitsee *Haikkoo*-nimisessä kylässä. *Haijckå* 1382, *Haika*, *Haijka* 1451, *Haijckå* 1516. – Kartanon nimi näkyy ensi kerran asiakirjoissa 1362, jolloin se oli veroista vapaa periytyvä aateliskartano. Vuodesta 1966 alkaen se on toiminut kongressihotellina. Nimeen sisältyy henkilönimi, jota vastaa alasaksan *Haic*, *Haico*, *Haicko*. Tämä nimi on omaksuttu aikana, jolloin vanhan Porvoon pitäjän alueen asutus oli vielä suomenkielistä, siis ennen ruotsalaisten siirtolaisten tuloa. – PM

Huldén, Lars 2001: 314; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1939: 545; Kepsu, Saulo 1981: 288.

Haiko → *Haikko*

Hailuoto saari ja kunta Oulun edustalla Pohjois-Pohjanmaalla; alkuaan Salon (Saloisten) kappeli, itsenäiseksi 1573. *hailjott* 1548, *Hajilotto* 1551, *Hajiloto* 1553. – Alkuperäinen nimi on ilmeisesti **Haililuoto*, jossa *haili* merkitsee ’silakkaa’. Sanaa ei tunneta Oulun seudulla, mutta se on yleinen Suomenlahden pohjukan murteissa, joiden alueella on myös useita *Haili-*, *Hai*-alkuisia paikannimiä. Perämeren *Hailuoto* on karjalaisen sinne keskiajalla tuoma nimi (Vahtola). Saaren ja kunnan ruotsinkielinen nimi on → *Karlö*. – AR

Vahtola, Jouko 1988: 89–144.

Haimoo kylä Vihdissä Uudellamaalla. Asukkaat *haimoolaiset* tai *haimolaiset*. Muodostunut Vanhalan, Irjalan, Korppilan ja Kirvelän kylien takamaista. Alkuaan *Haimoolla* lienee tarkoitettu Vihtijoessa (*Haimo å* 1782) olevan *Haimoonkosken* eli Myllykosken aluetta, jossa vanhastaan on ollut saha (*Haimo Säg* 1782) ja 1900-luvun alusta lähtien mylly. – *Haimoo* perustuu muinaisgermaaniseen henkilönnimeen *Haimo*. Nimet, jotka *Haimoon* tavoin päättyvät *oo*:hon, ovat tyypillisiä juuri Länsi-Uudellamaalla, esim. *Hiiroo*, *Kurhoo*. Vihdissä *oo*-loppua tosin useimmiten vastaa *oi*-loppu mutta *oo*-loppukaan ei ole tuntematon; esim. *Kurjoi* ~ *Kurjoo*, *Saukoinkoski* ~ *Saukoonkoski*. Toisena selitysvaihtoehtona on esitetty (Lehtimäki), että *Haimoo* ja *Ahmoo* ovat tyypistymiä *oja*- tai *joki*-loppuisista nimistä. Vrt. *Vanjoo* (< *Vanjoki*) Vihdissä ja *Maksjoo* (< *Maksjoki*) Lohjalla. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 85; Hipping, A.J. 1965: 156; Lehtimäki, Pekka 1972: 78, 160;

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Haimi; Myllyniemi Seppo 1990: 124; Nissilä, Viljo

1954: 251; Nissilä, Viljo 1980: 140–141; Soikkeli, Kaarle 1929: 22, 138; 1932: 159–164.

Hakaniemi osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Hagnäs*. *Hagnäs*in tori asemakaavassa 1896. – Kuuluu niihin → *Pitkänsillan* pohjoispuolelle 1840-luvulla muodostettuihin vuokra-alueisiin, joille syntyi huvila-asutusta. Nimi *Hagnäs* on alkuaan tarkoittanut pientä niemeä, jonka Hakaniemen silta yhdistää Kruununhakaan. Se on ollut laidunmaata, mistä kertoo nimi *Generalshagen* ”Kenraalinhaka” 1700-luvun lopulta. Niemen suomenkielisenä nimenä oli 1880-luvulla

Hagnäasi ja vuodesta 1909 käännös *Hakaniemi*. Vuonna 1862 alueelle, nykyisen Hakaniementorin itäpuolelle, rakennetun Hakaniemen huvilan on katsottu edistäneen nimen muuttamista alueen nimeksi. Hakaniemen nimen suojassa annettiin 1970-luvulla uudelle merestä täytemaalla vallatulle, Hakan rakennuttamalle asuinalueelle nimi *Merihaka* (ruotsiksi *Havs-hagen*). – SP

Koskinen, Juha 1990: liite; Pesonen, Leo A. 1981: 97; Saarikivi, Janne 2003.

Hakasalmen huvila huvila, kaupunginmuseo Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Villa Hagasund*. *Hagasalmen* (gen.) 1863. Suomalainen käännösniemi virallinen vuodesta 1909. – Huvila on saanut nimen salmen mukaan, joka erotti entisen Kluuvinlahden Töölönlahdesta ja Kaisaniemen kärjen Töölön puoleisesta mantereesta. Salmi täytettiin 1860-luvulla rautatiealueeksi, ja siitä muistuttaa enää kapea ja lyhyt kanava Töölönlahden ja Eläintarhanlahden välillä. Alava ja osittain kalliainen merenrantatontti oli entinen laidunhaka, ja hakamaita oli myös salmen toisella puolella. Töölön puoleista hakaa kutsuttiin nimellä *Formanshagen* ”Ajurinhaka”. Villa Hagasundin rakennutti 1843 Töölön puoleiselle rannalle prokuraattori, vapaaherra Carl Johan Walleen yhdistetyksi kaupunki- ja maaseutuasuunnokseen. Kaupunki osti 1896 huvilan Walleenin tytärpuolelta Aurora Karamzinilta. 1929 kaupunginmuseo sai koko huvilan käyttöön. – SP

Helsingin Uutiset 14.12.1863; Pesonen, Leo A. 1981: 97–98; www.hel2.fi/kaumuseo/suomi/

hakasalmenhuvila.html, 29.12.2005.

Hakkenpää kylä ja niemi Taivassalossa Varsinais-Suomessa. *hakenpe*, *hakempe* 1445, *hakkæmpæ* 1450, *Hakkienpe* 1524, *Hackionpää* 1540. – Nimi on ollut alkuaan *pää*-loppuinen niemennimi; *pää*-nimiä on Lounais-Suomessa annettu Hakkenpään kaltaisille suurille niemille. Kylä on perustettu keski-ajalla silloisen, nykyistä lyhyemmän niemen kärkeen. Heikki Ojansuu palauttaa nimen asuun **Hakkianpää* ja otaksuu alkuelementin olevan johdos henkilönnimestä *Hakki*. J. A. Lopperi puolestaan esittää nimelle alkuperäisen muodon **Hakkeenpää* ~ **Hakkianpää* viitaten sukunimeen *Hakkee*, *Hakkia*. Viljo Nissilä yhdistää henkilönnimen *Hakki* ’naakkaa’ merkitsevään sanaan *hakki*, *hakkinen*. Taivassalon nimeen vertautuu Kirkkonummen Hilan kylässä sijaitsevan ison niemen nimi *Hakipää* (kartassa Haukipää), *stuurhakepeuddn*, *Hakipää* 1751, *Hackipä Rå* 1782. Todennäköisesti nimiin sisältyy joko henkilönnimi *Hakki* tai naakkaa merkitsevä sana *hakki*. – RLP

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 68; Lopperi, J. A. 1947: 15–16; Nissilä, Viljo 1939:

347; Ojansuu 1920: 54–55; Pitkänen 1985: 112, 277–278; MHA B 20 3/1.

Hakkila kaupunginosa ja kylä Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Haxböle*. *Hagzböll*, *Haxböle*, *Haxeby* 1556, *Haxböl* 1563 (kylä). – Lars Huldénin mukaan nimen alkuaan lienee geneetiivimuoto *Hak*-alkuisesta henkilönnimestä. *Hak* esiintyy Ahvenanmaalla 1400-luvulla, **Hagh* voitaisiin johtaa nimestä *Haghwardh* tai ’aitaa’ merkitsevästä sanasta *hag*. Saulo Kepsu pitää henkilönnimeä todennäköisenä lähtökohtana, mutta katsoo nimen alkuaan selittyvän paremminkin tavallisen ruotsinkielisen nimen *Hakon* pohjalta; jälkiosaa *böle* ’uudistalo’. Suomenkielinen nimi on mukailtu *Hakkilaksi* ja vahvistettu kylännimeksi vuonna 1957. Tässä muodossaan nimi tunnetaan ainakin 1930-luvulta. Vrt. myös *Häkansböle* → *Hakunila*. – KS

Huldén, Lars 2001: 294; Kepsu, Saulo 2005: 90; Thors, Carl-Eric 1959: 48–49.

Hakoinen kartano ja kansallisesti merkittävä kulttuurimaisema Janakkalassa Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Haga*. *Hakoisten* 1857. – Hakoisten läänitys ja kartano syntyivät 1411 Hakoisten talonpoikauskylään, jonka talot säilyttivät itsenäisyytensä vuoteen 1565. Kartanon vieressä on Hakoisten linnavuori

(*Hakoisten linnasta* 1832; *Hakoisten linna* 1864). Sitä on pidetty ensimmäisenä → *Hämeen linnana* eli ns. Vanainlinnana. Linnavuorella on vielä nähtävissä muinaislinnan jäännöksiä. Birger-jaarlin on arveltu rakennuttaneen linnan noin 1250-luvulla. Legandan mukaan jaarli teki vuonna 1239 ns. toisen ristiretken Hämeeseen ja Hakoisiin vuonna 1237 puhjenneen kapinan kukistamiseksi. Samassa yhteydessä olisi hämäläisiä kastettu kristinuskoon läheisessä → *Laurinlähteessä*. Linna tuhoutui 1311 novgorodilaisten hyökkäyksessä. – Kartanon ruotsinkielisenä nimenä on ollut *Haga gård* (*Haga* 1443, *Hagagård* 1470, *haga gard* 1507), kylän nimenä *Haga (län)* ja linnavuoren *Haga borg*. Kartanon ruotsinkielinen nimi noudattaa malliltaan monien muiden kartanoiden *Haga*-nimiä (Eric Anthoni 1970; *haga* 'haka; laidun'). Sen tausta voi silti olla suomenkielinen, sillä sen tilukset muodostuivat seitsemästä rällsstitilasta, joista yksi oli *Hakavalkama*, sittempi *Valkama* (*Hakaualkama* 1585, *Valkama* 1654) Tuulensuunjoen rannalla. Koska suomalaisesta nimiasusta *Hakoinen* on tietoja vasta 1800-luvun lehdissä, on mahdollista, että *Hakoinen* on mukailtu vasta kartanon nimestä *Haga*. – SP

Anthoni, Eric 1970: 227; BFH 1: 172; FMU 3: 319 ja 4: 347; Gottlund, C. A. 1832: 30; Hämäläinen 23.12.1864; Kerkkonen, Veikko 1976: 27, 29, 31–36, 46, 143; Seuranen, Pertti 1972: 7, 12, 89; Suomen Julkisia Sanomia 15.10.1857; DF: 3437.

Hakunila kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla. *Hokonsbolle* 1540, *Hokonsbölleby* 1543. – Ruotsinkielinen nimi *Häkansböle* on tarkoittanut aiemmin kylää Helsingin pitäjässä. Alueella on myös Hakunilan kartano (ruotsiksi *Häkansböle gård*). Kylän suomenkielinen nimi on tullut yleisempään käyttöön ilmeisesti vasta 1900-luvun jälkipuoliskolla ja vahvistettu viralliseksi 1957. Kylännimi perustuu samanasuiseen talonimeen, jonka jälkiosa *böle* merkitsee 'uudistaloa'. Alkuosaan sisältyy keskiaikaisen isännän etunimi *Hakon* ~ *Håkan*. Sen suomalaisena varianttina on ollut varhain käytössä mm. *Hakuni*. – SP

Hausen, Greta 1920: 191; Huldén, Lars 2001: 295; Kepsu, Saulo 2005: 93–94; SMP.

Háldi → **Halti**

Halikko kunta Varsinais-Suomessa. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. *Halku* 1330, *Halko* 1352, *Halicko* 1431, *Haliko* 1437, *Halika* 1455, *Haliko* 1501, *Halikå* 1541, *Halicke sn* 1543. Halikon kirkonkylä on alkuaan, samoin kuin nytkin, sijainnut pitkälle sisämaahan pistävään *Halikonlahteen* laskevan *Halikonjoen* suupuolella. – *Halikko*-nimi on vanha. Vaikuttaa siltä, että se on alkuaankin ollut asutusnimi, pitäjän ja 1400-luvun alkupuolelta kihlakunnan nimi; *Halikko*-nimisestä kylästä ei ole mitään merkkiä asiakirjoissa, mutta Halikon Kirkkomäellä on asuttu jo viikinkiaikana. Nimen alkuperää on pohdittu 1810-luvulta lähtien, ja pohtijat ovat yleensä otaksuneet nimen olevan henkilönimikantainen. Viljo Nissilä on ehdottanut lähtökohdaksi keskiajan saksalaisista asiakirjoista löytyvää henkilönnimeä *Halle*, *Hallo*, *Halike* ym.; samaa kantaa olisi mm. entisen Maarian kylännimi *Halinen*. Saulo Kepsu ehdottaa nimen kannaksi suomen *haluta*-verbistä muodostettua **Halikka-*, **Halikko*-henkilönimeä. – RLP

Grönroos, Timo 1993: 22; Kallio, V. J. 1930: 30; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Nissilä, Viljo 1980: 158–159.

Halinen kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Maarian kylä, ruotsiksi *Hallis*. *Henric aff Halis* 1359, *Magnus Haliis* 1411, *Halisby* 1457. – Kylä on ollut olemassa viimeistään 1200-luvulla. Syntyessään se on ollut edullisessa paikassa Aurajoen suussa ja seudun huomattavimman kosken *Halistenkosken* (*Halis fors* 1352) äärellä. Turun piispoilla oli jo 1300-luvulla koskessa *Halistenmylly* (*Haalis Qwarn* 1565). *Hali*-paikannimet on yhdistetty henkilönnimiin: itäisiin *Hali-*,

Halo-nimiin tai läntisiin *Hal*-nimiin *Hali(kko)*, *Halli* jne. Raija Alitalo on tarkastellut muita *Hali*-alkuisia paikannimiä ja nostaa niistä esiin kaksi piirrettä: osassa nimistä tarkoitteena on vetinen maastonkohta ja osassa *hali*-elementti on yhteydessä maaston halki- tai kahtiaolemiseen. Tältä pohjalta hän esittää *Halinen*-nimen alkuperäiseksi tarkoitteeksi kosken, jonka virranjuoksun kosken keskellä oleva saari on jakanut kahtia. Kahtiajakautumispiirre tulee esiin myös siinä, että Halisten seutu on jo esihistoriallisena aikana ollut Aurajoki- ja Vähäjoen-kiilaakson asutusyhteisöjen nautintamaiden rajavyöhykettä. – RLP

Alitalo, Raija 1996: 41–44.

Halivaara kylä Juuassa Halijärven luoteispäässä Pohjois-Karjalassa. *Halinväara* 1695. – Veijo Saloheimo on olettanut, että asutusnimi ja sen mukana järven nimi perustuu Vatjalaisen viidenneksen verokirjassa vuonna 1500 mainitun Mikitka Falkovin nimeen. Tämä tosin asui nykyisen Lieksan puolella, mutta hänellä oli Pielisen länsipuolellakin eränautinta. Viljo Nissilä on yhdistänyt *Hali*-paikannimet miehennimeen *Hali* (< ven. *Falalei*, *Fallelei*), josta muodostettu patronyyymi *Falkovlienee*. – SP

Nissilä, Viljo 1976b: 58–59; Saloheimo, Veijo 1972: 385; Tuokko/Käkisalmi.

Halkia kylä ja taajama Pornaisissa Uudellamaalla, ruotsiksi *Halkis*, kansanomaisesti joskus *Halkinainen*. *Halkis* 1471, *Halkisby* 1540, *Halkia* 1796. – Kylännimi perustuu kosken nimeen (*Halckis färs* 1589), alkuaan ehkä **Halkiakoski*, nykyään kylännimen mukaan *Halkiankoski* eli *Ryöpynkoski*. Koski kulkee kapeassa kallioiden välisessä uomassa; *halkia* 'halkeama'. Kosken putouskorkeus on noin 12 metriä, se on Etelä-Suomen korkein ja koko maan kolmanneksi korkein suora putous. Koskessa on ollut myllytoimintaa ainakin 1700-luvulta alkaen. Halkiankosken myllyalue kuuluu valtakunnallisesti

Halkiankoski virtaa kapean kalliohalkeaman kautta.

arvokkaisuun kulttuurihistoriallisiin alueisiin. – SP

Hausen, Greta 1920: 19, 24; SMS s.v. halkia; HisKi; NA; Rakennusinvestointi/Halkia, www.pornainen.fi/file=27, 27.4.2006.

Halkis → Halkia

Halkivaha kylä Punkalaitumella, Urjalassa ja Vesilahdessa Pirkkanmaalla. *Halkiuahankoskij* 1479. – Nimen alkuperäisenä tarkoitteena on ollut kylän keskellä sijaitseva suuri halkinainen siirtolohkare, joka on toiminut Satakunnan ja Hämeen historiallisten maakuntien rajamerkinä ainakin 1300-luvulta lähtien. Sana *vaha* tarkoittaa Lounais-Suomen murteissa ympäristöstään erottuvaa huomattavan suurta siirtolohkareta tai muuta kiveä, jollaisia ikimuistoisista ajoista alkaen on valittu pysyviksi rajamerkeiksi. Alkuaan rajakivelle annettu nimi *Halkivaha* siirtyi myös ympäristöä tarkoittavaksi aluennimeksi. Kun tähän samaan rajamerkkiin yhtyivät Punkalaitumen, Urjalan ja Vesilahden pitäjien rajat, Halkivahan alue jakaantui näiden kolmen pitäjän kesken ja alueliitosten jälkeenkin kaikissa näissä pitäjissä on Halkivahan kylä. – AH FMU 4: 499; Lähteenoja, Aina 1949: 71–73; Suvanto, Seppo 1986: 30–33.

Halkokari osa-alue Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla. *Halcokari* ja *Halco Cari* 1763, *Halkokari udde* 1854. – Pienellä Halkokarin saarella oli jo 1763 satama ja laivanrakennuspaikka, ja Halkokari oli 1871 Kokkolan merkittävin satama (*Halkokari lastageplats*). Vuosisatojen mittaan kari kiinnittyi osaksi mannerta. Lehtiutuisiin Halkokari pääsi itämaisen sodan aikana kesällä 1854, kun siellä puhkesi maihin nousseen englantilaisen meriväen ja kaupunkilaisten välillä kahakka, jonka englantilaiset hävisivät. Tuolloin paikka oli jo niemenä. Vanha kari näkyy edelleen pienenä kumpuna uimarannan luona, siellä on myös taistelun muistomerkki. Nykyään Halkokarin rannalla on myös venesatama. – Kokkolasta vietiin ajoittain varsin runsaasti halkoja. Tiedetään, että puutavaraa, mahdollisesti myös tervaa, varastoitiin Ryövärinkarille. Siten on luultavaa, että lahden toisella puolella sijainnut luoto, Halkokari, on toiminut halkovarastona, ja saanut tästä nimensä. → *kari*. – SP

Morgonbladet 6.7.1854; www.kahakka.kokkola.fi/historia.html, 13.3.2006; www.port.of.kokkola.fi/historia/suomi/vanha.html, 13.3.2006; www.satama.kokkola.fi/historia/halkokari1871.html, 13.3.2006.

Halla talo Hyrynsalmen *Hallavaaralla* Kainuussa, perustanut Keräsen suku 1680-luvulla. Talo tuli kuuluksi J. A. Heikkisen eli Hallan Ukon (1863–1938) ollessa talon isäntänä. Hallan Ukko oli valtiopäivämies, jääkäri liikkeen tukija ja aktiivinen Suomen itsenäisyyden ajaja. Hän levitti myös poronhoidon Hyrynsalmelle. – *Halla* on lyhentymä talon alkuperäisestä nimestä *Hallavaara* (*Hallavara* 1787). Kainuun kymmenet *Hallavaarat* ja *Halla-ahot* puolestaan kertovat hallan vierailleen kaskenpolttajien halmeissa. – AR

Huurre, Matti – Keränen, Jorma – Turpeinen, Oiva 1988: 689; Räisänen, Alpo 1982: 44–45, 103; HisKi.

Halla saari Kymenlaaksossa Suomenlahdessa Kotkan edustalla. Alkoi kehittyä teollisuus- ja asuinalueeksi 1870-luvun puolivälissä, jolloin saareen perustettiin saha. Liitettiin Kymmin kunnasta Kotkaan vuonna 1925. – Saaren nimi lienee alkuaan ollut **Hallainsaari* tai **Hallasaari*, jossa alkuosana on eteläisessä Hämeessä ja Kymenlaaksossa käytetty marjan nimitys *hallain* tai *halla* 'vadelma'. Oletusta nimen alkuperästä vahvistaa se, että saaresta on käytetty myös ruotsinkielistä nimeä *Hallonholmen* "Vadelmasaari". Vuosina 1776–1805 laadittuun ns. Kuninkaan kartastoon saaren nimeksi on merkitty *Halla eller Hallon Holmen*. – LL

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: kartta 76; Hallila, Aimo 1953: 91–193; Kallio, Veikko 1990: 77; SMS s.v. hallain.

Halli taajama Jämsässä, entisen Kuoreveden kunnan keskus-
taajama ja lentokenttä Kuorevedellä Keski-Suomessa. Halli on osa *Hallinpenkin* kylää. Nimi *Halli* esiintyy vanhoissa talojen ja kylien nimissä eri puolilla Suomea, monet jo 1400-luvun lähteistä alkaen, esim. Kuorevedellä *Hallinbencki* 1448 (rajapaikka). – Nimi *Halli* on kulkeutunut asuttajien mukana Kangasalta, jonka talot omistivat Kuoreveden alueella useita eräsijoja vielä keskiajalla, mm. Vehoniemen kylän Hallilla. Kuoreveden Halliin kuuluvan Mattilan talon aiempi nimi on ollut *Halli ~ Iso-Halli* ja Heikkilän talon nimi on ollut *Pikku-Halli*. Tunnettu arkkiveisujen Hallin Janne oli kotoisin juuri Kuoreveden Hallista. Taajaman nimi siis perustuu talonnimeseen, jossa on säilynyt jollei aivan talon perustajan niin ainakin jonkun hyvin varhaisen isännän nimi. Henkilönnimet *Halli*, *Halla*, *Halle*, *Hallikka*, *Halikko* tai *Halvard*, *Halvdan* ym. ovat jälkiä maahamme esihistoriallisen ajan lopulla ja varhaiskeskiajalla asettuneista germaanisperäisistä, erityisesti skandinaavisista ja alasaksalaisista tulokkaista tai heiltä omaksutusta nimistöstä. – PM

FMU 3: 455; Nenonen, Marko 1991: 46; Nissilä, Viljo 1980: 158–159; Suomenmaa 4 (1971): 166; Suvanto, Seppo 1987: 58, 297.

Hallila kyläkunta Myrskylässä Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi → *Skomarböle*. *Hallila* 1880. – Suomenkielinen nimi vakiintui kylän rinnakkaisnimeksi vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla. Pitäjänhistorian mukaan kylän suomenkielinen nimi on kuitenkin mainittu tuomiokirjassa jo 1741. Historian kirjoittaja Tyne Salminen on oletanut nimeen sisältyvän henkilönnimen. Airi Kartano on verrannut henkilönnimeä sanaan *halli* 'harmaahapsinen, -partainen tms.'. Lisänimi olisi kiinnittynyt talonnimeseen, josta on tullut sittemmin kylännimi. – SP

Kartano, Airi 1977: 264; Salminen, Tyne 1936: 10–11; Uusi Suometar 27.4.1880.

Hallis → Halinen

Halola

1. kylä ja koulutila sekä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tutkimusasema Maaningan kirkonkylältä etelään Pohjois-Savossa. *Haloila Byy* 1620-luvulla. – Kylässä asui vuoden 1561 maakirjan mukaan pelkästään Halosia, joiden sukunimen mukaan kylä on nimetty.

2. kylä Leppävirralla Soisalon saaren länsirannalla Pohjois-Savossa. *Haloilaby* 1666. – Halolan kylä rakentui väepelin virkataloksi muodostetun Halolan talon ympärille, joka on saanut nimen *Halonen*-nimisistä asukkaistaan. – SP

Alanen, Timo 2004a: 16; Hovi, Olavi 1988: 389, 391; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 357; KA:VA 8652: 612.

Halosenniemi niemi, kyläkunta ja sahapaikka Haukiputaalla Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi johtuu savolaisen Olli Halosen perustamasta uudistalosta; talo mainitaan veroluettelossa ensi kerran vuonna 1582. Halosia esiintyi jo aikaisemmin Muhoksella ja Ylikiimingissä, niin ettei Olli Halosen ole tarvinnut tulla välttämättä suoraan Savosta. – JV

Vahtola, Jouko 1986: 46.

Halosenniemi taiteilijamuseo Tuusulassa Uudellamaalla. – Taidemaalari Pekka Halonen (1865–1933) muutti Tuusulaan Juhani Ahon ehdotuksesta 1898 vuokralle Kallio-Kuninkaalan taloon mutta osti jo seuraavana vuonna *Pitkäniemi*-nimisen tontin Tuusulanjärven rannalta. Haloset ottivat käyttöön nimen *Pirttiniemi*, mutta nimeksi vakiintui pian omistajien sukunimen mukaan *Halosenniemi*; rakennuksen suunnittelivat taiteilija ja hänen veljensä Antti Halonen, ja rakentajat olivat Halosten sukulaisia Lapinlahdelta Pohjois-Savosta. Päärakennuksen esikuvina olivat Wikströmin → *Visavuori* ja Gallen-Kallelan → *Kalela*, ja se valmistui 1902. Halosenniemi siirtyi Tuusulan kunnan omistukseen 1949 ja museoksi 1966. – SP

Peltomaa, Harri.

Halosenranta kylä Kemijärvellä Lapissa. – Halosenrannan kylä sijaitsee kaupungin keskustaajaman eteläpuolella Kemijärven länsirannalla. Kylä on saanut nimensä Kemijärven ensimmäisestä uudisasukkaasta Paavo Halosesta, joka lienee 1600-luvun alkupuolella asettunut asumaan järven rannalle *Halosenniemelle*. Haloset olivat lähtöisin Utajärveltä Oulujoen varresta. – KA

Rytkönen, Raili 1989: 54-57; Virrankoski, Pentti 1973: 26-29.

Halso → *Halsua*

Halsua kunta Keski-Pohjanmaalla Halsuanjoen latvalla, ruotsiksi *Halso*. *Halsula* 1573-1575, *Halsw* 1583, *Halså* 1587; *Halsuan* (gen.) 1863. – Kirkonkylä on Halsuanjärven (*Halse träsk* 1560) rannalla. Kappeliseurakunta Halsuasta tuli 1856 ja itsenäinen seurakunta 1906. T. E. Karsten ja Viljo Nissilä ovat katsooneet nimen olevan alkuaan ruotsia ja sisältävän sanat *hals* 'kaula; kapea kahden veden välinen paikka (tavalisesti maata), kannas' ja *å* 'joki'. Paikkaa, johon selitys sopisi, ei lähistöllä ole. Keski-Pohjanmaalla *halssi* merkitsee mm. tervahaudan sivuun kaivettua syvennystä, johon terva juoksetaan. Ehkä *Halsuanjoen* tuntumassa on ollut jokin *Halssi*-alkuinen paikannimi kertomassa tervanpoltosta. Joennimen mukaan olisi nimetty Halsuanjärvi, jonka nimestä kylännimi on lyhentynyt. Vrt. että Evijärvellä on *Halssinkangas* ja Kausisella *Halssin Hautakangas*. – SP

Helsingin Uutiset 5.1.1863; Karsten, T. E. 1921: 175; Nissilä, Viljo 1964a: 142; Saxén, Ralf 1897: 18-19; Virrankoski, Pentti 1961: 721.

Halti saP *Håldi*, tunturi Käsivarressa Enontekiöllä Lapisassa. *Haldhwara*, *Öster Haldowara* 1642, *Haldde* 1742, *Halde* 1742-1745. – Suomeen nimi on lainattu saamesta, jossa *håldi* merkitsee 'haltiaa', ja viittaa tässä nimessä vuorenhaltiaan. Norjan puolella tunturia kutsutaan usein nimellä *Ráisduod-darhåldi* eli "Raistunturinhaltia", koska se katsotaan kuuluvaksi *Ráisduottar*-nimiseen tunturialueeseen. – AA ja SA

Tresk, Olof 1928: 19, 25; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Haltia kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla, vuoteen 2007 Luopioista. *Haltia* 1539, *Haldiala* 1543. – Kylä sijaitsee Kukkiän järven *Haltianselän* (*Haldian selkä* 1809) pohjoisrannalla ja mainitaan vuoden 1539 maakirjassa kolmitaloisena. Kylän on arveltu olleen seurakunnan vanhin kylä. Jos järvenselän nimi on ensisijainen, nimi voi liittyä haltia-uskomuksiin, sillä tarinan mukaan järvenselällä on asunut pelottava vedenhaltia. Toisen tarinan mukaan Haltia on vanhimpana kylänä muiden *haltija* 'omistaja'. Kolmas kansantarina kertoo kylän saaneen nimensä ensimmäisestä asukkaastaan, *Haltia*-nimisestä miehestä. *Haltia* ~ *Haltiainen* on tavattu henkilönnimenä ainakin Suomen Karjalassa (esim. Johanneksessa kylännimi *Haltiansaari* ja sukunimi *Haltiainen*), Novgorodin Karjalassa ja Virossa. Lisäksi *Haltia* on tunnettu talonnimenä ainakin Janakkalassa, Lammilla, Sysmässä, Somerolla, Artjärvellä ja Anjalakosken Anjalassa. – SP

FMU 3: 136; Koskimies, Y. S. 1985: 486-487; Säilä, Uuno 1930: 200.

Haltiala osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Tomtbacka*. *Tomtbacka* on Helsingin pitäjän vanhoja kyliä (*Tomtbacka* 1511, *tumpte back* 1514, *Tomtebackäby* 1540, *Tomtbackeby* 1543). Haltialassa on myös kotieläintarha, ulkoilu-alue ja suojeltu Haltialan aarnialue. – Alue liitettiin Helsinkiin vuoden 1946 alussa, jolloin se sai suomenkielisen nimensä. Nimen suomentaja on yhdistänyt nimen virheellisesti ruotsin sanaan *tomte* 'tonnttu, haltia'. Saman tulkinnan mukaan on nimetty läheinen, Helsingin korkeimpiin luonnonmäkiin kuuluva *Haltiavuori* (52,5 m; ruotsiksi *Högberget* "Korkeavuori"). Nimen sisältö on kuitenkin arkisempi: taustalla on ruotsin sana *tomt* 'tonntti' tai Uudenmaan ruotsalaismurteista

tavattu *tomtbacke* 'paikka, johon asuintalo on rakennettu tai sen lähin ympäristö' (Granlund). Siitä on johdettu talon haltijatonttua merkitsevä *tomtegubbe*, *tomtebisse*, josta *tomte* on lyhentynyt. Saulo Kepsun mukaan varhaiskeskiaikainen nimi *Tomtbacka* on voitu antaa mäelle, jossa Nackbölen (*Niskala*) ja Grannbölen tontit ovat alkuaan olleet ja joka on asutettu uudelleen autoitumisen jälkeen. Hän on arvellut kylän sijainneen hieman nykyisestä *Tomtbackan* kartanosta länteen, *Källarbackenin* eli *Kellarimäen* kohdalla. – SP

Granlund, Åke 1981: 26-27; Hausen, Greta 1920: 205; Kepsu, Saulo 2005: 172, 174-175;

Maaperäkartta 1950; Pesonen, Leo A. 1981: 174.

Hamari asuinalue Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Hammars*. *Hammargärda* 1779, *Ham(m)ars brygga* 1780. – Hamari sijaitsee Porvoonjoen suistossa ja kuuluu Gammelbackan maarekisterikylään. Alueella on ollut suuri saha ja siihen liittyvää satamatoimintaa. Hamari on saanut nimensä alueen eteläpuolella meren rannasta jyrkästi nousevien suurten kallioiden mukaan. Suomenkielinen *Hamari* on mukaelma ruotsinkielisestä *Hammars*-nimestä, joka sisältää muinaisruotsin 'kalliota' merkitsevän sanan *hamar*. Lopussa oleva -s edustaa monista ruotsinkielisistä talonnimistä tuttua mallia. Haikkoossa muutaman kilometrin päässä Hamarista sijaitsevan *Kalliomäen* entinen nimi on *Hammarböle* (*Hammarböhle* 1711, torppa). Myös tämä nimi palautuu ruotsin 'kalliota' merkitsevään sanaan. – TS

Granlund, Åke 1956: 286-297.

Hamina kaupunki Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Fredrikshamn*. *Friedrichshamn* 1723, *Fredrichshamn* 1727; *Haminan kaupunki* 1787, *Fredrichshaminan tykönä* 1790, *Haminassa* ja *Wiburin ja Fredrikshaminan kaupungit* 1808. – Sai kaupunginoikeudet 1653. Kaupungin alkuperäinen nimi oli vuoteen 1660 *Vehkalahten Uusikaupunki* (*Vechelax Nystad*), sen jälkeen lyhyemmän vain → *Vehkalahti* (*Veckelax*). Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen siitä tuli rajakaupunki ja se sai uusia privilegioita. Vuonna 1723 kaupunki sai kuningas Fredrik I:n mukaan uuden nimen *Fredrikshamn*, jonka jälkiosa on lainattu suomalaisen käyttöön muodossa *Hamina*. Suomenkielinen nimi ilmestyi viralliseen käyttöön ilmeisesti vasta 1800-lu-

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Ruotsin kuningas Fredrik I (1676-1751) oli alkuaan Hessen-Kasselin maakreivi, joka sai kruunun puolisoiltaan Ulriika Eleonooralta.

vun jälkipuoliskolla, mutta sitä lienee käytetty kansanomaisesti jo 1700-luvulla; vielä Gananderin sanakirjassa (1787) on myös rinnakkaisnimi *Wehkalahden kaupungi*. → *hamn 'satama'*. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. Wehkalahden kaupungi; Grotenfelt, Kustavi 1912: 237, 272, 292, 305; Huldén, Lars 2001: 440; Juvola, Ossi 1992: 16–17; Nordenstreng, Sigurd – Halla, Aimo 1974: 37, 110, 114, 297.

Hamina kylä, myös *Haminankylä*, Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. *Hamina* 1543. – On ilmeistä, että kylä on saanut nimensä satamaa tai venevalkamaa tarkoittavasta *haminasta*. Sijaitsehan kylä vesireitin varrella (*Haminajärvi* 1780), joka saa alkunsa Hämeenkosken Pääjärvestä ja joka Haminan kylän ohitettuaan jatkuu Puujokena Janakkalan Kernaalanjärveen ja siitä edelleen Vanajaveteen. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 185; Keskitalo, Oiva 1964: 64; SMS s.v. hamina; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hamina■ Haminankylässä on vanha satamapaikka vesireitin varrella.

Haminalahti lahti Kallavedessä ja kylä sen rannalla Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Haminalaxi* Byij 1620-luvulla; lahti: *Haminalax* 1561. – Nimi viittaa siihen, että lahden rannalla on ollut jossain vaiheessa merkittävä satama tai venevalkama, hamina (< ruotsin *hamn 'satama'*). Kallaveden eteläosista pohjoiseen kulkevat ovat nimittäin voineet nousta Koiravedeltä *Matkus*-nimiselle järvelle ja laskea sieltä kannaksen yli Haminalahden eteläpähän ja ohittaa näin oikoreittiä laajan Kuopionniemen. Haminalahti on kuulu komeista vesistö- ja jyrkännemaisemistaan, joita ovat ikuistaneet mm. lahden länsirannalla Haminalahden hovissa asuneet von Wrightin taidemaalariveljekset; kartano kuului suvulle vuosina 1759–1910. Osa alueesta on suojelualuetta. Haminalahden kartanon nimenä on nykyisin pelkkä *Hovi*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 38; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 380; www.kuopionlansirannankylat.fi/haminalahti_yleiskuvaus.asp, 25.5.2005; www.pohjois-savonmuisti.fi/28.2.2006.

Hammarbacka → *Vasaramäki*

Hammarland kunta Ahvenanmaalla. *Hamarland* 1406. – Nimen alkuosa sisältää sanan *hamar* eli *hammar* 'kivinen mäki, kallionkieleke, vuorenyppylä'. Lars Hellbergin mukaan nimen asiallisena perusteena ovat Jomalan kunnassa sijaitsevan Hammaruddan niemen (*Hammarwd* 1537, *Hamarhwddo* 1538) eteläkärjen korkeat kalliot. Jälkiosa on → *land 'suuri saari'*. – PS

Hellberg, Lars 1987: 213; Huldén, Lars 2001: 47.

Hammars → *Hamari*

Hammaskuru kuru ja sen lähelle rakennettu varaustupa Saariselän *Hammaspään* länsipuolella Sodankylässä Lapissa; kurusta lähtee *Hammasjoki* Repojokeen. – Nimen perusta on tunturissa, jota on kuvattu: ”Se on se tunturi tietenkin niinku

hammas”. Mikäli nimitys on vanha, se on luultavasti käännetty saamesta, mutta saamenkielinen nimi ei ole säilynyt. Vrt. → *Hammastunturi*. – SA

Hammaslahti kylä Pyhäselän kunnassa Pohjois-Karjalassa, kylän kohdalla Pyhäselän järvestä on pitkälle itään pistävä samanniminen lahti. *Dr. Gammelakša* 1500, *Hammas lax* 1590, 1618, 1631. – Nimi lienee syntynyt lahden muodosta. *Hammaslahti* on esimerkiksi myös Lieksan Varpojärvestä ja Nurmeksen Jänkäjärvestä. – AR

AKH I: 281, 368, 499; Ronimus, J.V. 1906: 53.

Hammastunturi saP *Bátne*duottar, saI *Päniordo*, tunturi Ivalojoesta pohjoiseen Inarissa Lapissa. Sen pohjoispuolella on *Hammasjärvi*, saP *Bátnejávri*, saI *Pänijávri*. Tunturin mukaan on nimetty *Hammastunturin erämaa-alue*. – Suomen- ja pohjoissaamenkieliset nimet on käännetty inarinsaamesta. Alkuosa saP *Bátne* ~ saI *Päni*- on yhdyssanamuoto sanasta saP *bátni* ~ saI *pääni* 'hammas'. Niemien jälkiosissa ovat sanat saP *jávri* ~ saI *jävri* 'järvi', saP *duottar* 'tunturi(maa)', saI *ordo* 'uurto' eli 'metsänraja, tunturimaan reuna' tai 'peuranpyynti'. Jälkiosa *ordo* voi olla yhteydessä siihen, että seutu on ollut tunnettu pyyntialueena, mutta alkuosan peruste ei ole selvä; nimi voi viitata tunturin teräviin harjanteisiin. *Bátne*- ja *Päni*-alkuisia paikannimiä on muuallakin Inarissa ja Norjan Lapissa, ja Vienan Karjalan *Paana*-alkuiset nimet ovat ainakin osittain samaa lähtöä. – SA

hamn ruotsin *hamn 'satama'* on jälkiosana noin 600 kyläsataman, kalasataman, laivastosataman jne. nimessä joko epämääräisessä (*-hamn*) tai määräisessä muodossa (*-hamnen*): *Berghamn* ("Kalliosatama", Hanko, Nauvo, Houtskari, Lemland, Hammarland), *Kungshamn* ("Kuninkaansatama", Ruotsinpyhtää, Porvoo, Kumlinge, Eckerö), *Mjölkhämnen* ("Maitosatama", Kokkola, Mustasaaren Raippaluoto, Inö, Vårdö) jne. *-hamn*-ainesta on käytetty myös rannikkokaupunkien virallisessa nimeämisessä: *Fredrikshamn* (→ *Hamina*) ja *Mariehamn* (→ *Maarianhamina*). Tällainen rannikkokaupunkien nimitystyyppi, jossa alkuosa on hallitsijannimi ja jälkiosa sataman nimitys, on yleinen muuallakin; vrt. esim. *Oskarshamn* (Ruotsissa), *Fredrikshavn* (Tanskassa) ja *Wilhelmshaven* (Saksassa). – PS

FO s.v. hamn; Zilliacus, Kurt 1989: 198–199, 205.

Hamula

1. kylä Keiteleellä Pohjois-Savossa, Nilakan lounaisrannalla. Mainitaan ensi kerran kylännimenä 1598, aiempänä nimenä oli → *Nilakka*. – Kylässä on asunut Hamusia: ensimmäisenä heistä verotettiin Heikki Hamusta 1561.
2. kylä Siilinjärvellä Pohjois-Savossa, keskustasta hieman Maaningalle päin. *Hamulaby* 1666. – Sen alueella asuivat jo 1561 Juho ja Paavo Hamunen (*Joan och Pääll Hamuinen*).
3. kylä Puumalan pohjoisosassa Etelä-Savossa. *Hamula* 1666. – Seudulla asui Hamusia jo vuonna 1541. Sieltä mainitaan 1561 Rusi (Jaakon poika) Hamunen. – SP

Lappalainen, Pekka 1967: 628; Pirinen, Kauko 1982: 750; Räisänen, Tauno 1981: 87; Soininen Arvo M. 1981 [1961]: 371; KA:VA 8652: 431 ja 1188.

Hanaholmen → *Hanasaari*

Hanasaari saari ja ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Hanaholmen*. *Hana Holmen* 1692, *Hana Hålm* 1706, *Hanaholma* 1750, *Hanasaari* 1964. – 1800-luvun alussa saarella oli kalastustorppa. Kulttuurikeskus valmistui 1975. Uudellamaalla on monia *Hanaholmen*-nimiä. Niihin on katsottu sisältyvän ruotsin sanan *hane* 'kukko'. – SP

Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 103.

Hanasaari entinen saari, nykyisin voimalan paikka Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Hanaholmen*. *Haneholmen* 1639;

saari N:o 89, Hanasaari 1881. – Suomenkielinen nimi on vahvistettu virallisesti 1928. Se on mukailtu ruotsinkielisestä nimestä kääntämällä vain jälkiosa *holm* 'saari'. Ruotsinkieliseen nimeen sisältyy sana *hane* 'kukko'. Nimi on kokoa ilmaiseva vertailunimi, sillä vieressä on ollut pienempi saari nimeltään *Hönan*, suomeksi *Kana* (*Honsaari* 1881). Nykyään saaret on täyttömäin liitetty mantereeseen. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 98; Uusi Suometar 12.9.1881.

Hangöby kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Hangolzby* 1501, *Hängby* 1540, *Hangeby* 1543, *Hangöby* 1548. – Lars Huldén on pitänyt monista selityksistä todennäköisimpänä suomen kieleen perustuvaa tulkintaa **Hankalaksi*, josta on saatu kylän nimi **Hankala*. Nykyinen *Hangöbyviken* on vuosisatoja sitten ulottunut huomattavasti pohjoisemmaksi kylän keskustan tuntumaan. Lahden aiempi nimi **Hankalaksi* on voinut kuvata sen muotoa n. 500 vuotta sitten, sillä *hanka*-sanalla on merkitys 'haarukka, haarapäinen esine; hanko'. Toinen mahdollisuus on, että alkuosaan sisältyy pyyntitermi *hanka*, *hangas* 'aitamainen hirven- tai peuranpyydys', ks. → *Hankavesi*. Jälkiosana by 'kylä'. – SP

Huldén, Lars 2001: 305; SMS s.v. hanka; SSA s.v. hanka.

Hangon mlk. entinen Hangon maaseurakunnan alue Uudellamaalla, ruotsiksi *Hangö lk.* – Osista Bromarvia muodostettiin 1910 Hangon maaseurakunta, joka liitettiin → *Hangon kaupunkiin* 1919. Tämän lähinnä Hankoniemellä Hangon kaupungin itäpuolella sijainneen seurakunnan aluetta on kutsuttu myös *Hangon maalaiskunnaksi*, vaikka kunnallishallintoa alueella ei ollutkaan. Suomen- ja ruotsinkielinen nimi esiintyi säännöllisesti Tilastollisen vuosikirjan niteissä, tosin ainakin vuosien 1914 ja 1919 suomenkielissä painoksissa mainittiin alaviitteenä, että se ei ole itsenäinen kunta. – SP

Hangö → *Hanko*

Hangö lk. → *Hangon mlk.*

Hangöudd → *Hankoniemi*

Vuoden 1930 Helsingin kartassa Sörnäisten sataman maantäyttöjä ei ollut vielä tehty, joten Hanasaari ja Kana näkyivät saarina.

Hanhijoki kyläkunta ja pieni joki Alastarolla Varsinais-Suomessa. Kyläkuntaan kuuluviksi lasketaan useiden lähikylien Hanhijoen varteen ulottuvat takamaat. Joessa kerrotaan olleen ennen paljon hanhia. Paimiossa on keskiaikainen *Hanhijoki*-niminen kylä. – RLP

Hankamäki kylä ja vaaramainen mäki Hankasalmella Keski-Suomessa → *Hankaveden* etelärannalla. – *Hankamänn pä* mainitaan rajapisteenä vuoden 1446 Hämeen ja Savon rajantarkastusasiakirjassa, mutta pysyvä asutus Hankamäelle tuli vasta 1600-luvun alussa Vesulahden Parantalán seudulta. Hankamäki on ollut suurriistan pyyntimaastoa. – EMN

FMU 3: 389; Häkkinen, Veli-Matti 1996; Laitinen, Erkki 2004: 52, 58–59; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hankasalmi kunta ja salmi Hankaveden ja Kuuhankaveden välillä Keski-Suomessa. *Hanga salmj* 1552 (Hauhon erämaa), *hangasalmi* 1559 (kylä), *hangasalmi ierffui Nordhan sidhän* 1559 (kylä). – Hankasalmen seurakunta perustettiin 1802. Kuntaan (1872) liitettiin Rautalammin kylien lisäksi Pieksämäen, Kangasniemen ja Laukaan kyliä. Seurakunnan nimi perustuu keskellä kirkonkylää olevan Hankaveden ja Kuuhankaveden välisen salmen nimeen; salmen nykyisin yleisempi käyttönimi on *Pellisensalmi*, joka on syntynyt jo 1552 seudulle perustetun talon nimen mukaan. Kansanelityksissä nimi *Hankasalmi* on yhdistetty *veneenhanka*-sanaan monenlaisine tarinoineen; ks. kuitenkin → *Hankavesi*. – EMN

Laitinen, Erkki 2004: 144–154; Nissilä, Viljo 1966: 64–68; Vilkuna, Kustaa 1972: 231–255; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hankavesi

1. järvi ja kylä Hankasalmella Keski-Suomessa. *Hanga träsk* 1552, *hangavedenpochia* 1552, *hangavesij* 1554, *hangasszwe-sij* 1558 (kylä, erämaa), *Hangaswesij* 1560 (kylä), *hangapächia* 1561 (kylä).

2. järvi ja kylä Rautalammissa Pohjois-Savossa. *hangaswesi* 1562 (kylä), *hangavesi* 1564 (kylä).

3. järvi ja kylä Ähtärissä Etelä-Pohjanmaalla. *Hangaträsk*, *Hango siöö* 1552, *Hankovesij* 1567, *Hankawesij* 1570, 1575, *Hangovesij* 1580; vasta vuoden 1626 jälkeen vakiintui *Hankavesi*-nimiasu.

Nimien alkuosa *hanka*, *hangas* tunnetaan peuran ja hirven pyyntikuoppaan tai ansaan ohjaavan johdeaidan sekä karhun pyydyskseen kasvavaan puuhun tehdyn vipuansan nimityksenä. Peuran ja hirven hanka-aitoja ja -ansoja rakennettiin usein veteen laskeutuvien mäkien rinteisiin. Hankasalmen Hankaveden pohjoispuolella esiintyvä *Peura*-alkuisten paikannimien ryvä ja vielä 1900-luvulla maastossa näkyneet pyyntikuoppien jäljet viittaavat *Hanka*-nimien syntyperusteeseen. Toisaalta *Hankaveden* ja → *Hankasalmen*, samoin kuin useiden muidenkin maamme *Hanka*-alkuisten vesistönimien synty voi liittyä, niin kuin Kustaa Vilkuna oletti, lintujen kevätmuuton ja loppukesän sulkasadon aikaan käytettyyn pyyntiin verkko-ansoilla, jotka viritettiin hankojen varaan salmien ja pitkien lahtien poikki vesilintujen vakituksille reiteille. Ähtärin *Hankavesi*-nimi on Martta Hokkasen tutkimuksen mukaan syntynyt järven haarakkeisen muodon perusteella. On kuitenkin mahdollista, että tämäkin eräkaudelta periytyvä järvennimi liittyy ansan nimitykseen. Kaikkien kolmen järven nimistöön kuuluu runsaasti tärkeään riistalintuun, hanheen, viittaavia nimiä. → *vesi*. – EMN

Hokkanen, Martta 1950: 39; Nissilä, Viljo 1966: 64–68; Vilkuna, Kustaa 1972: 231–255; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SKES s.v. hangas, hanka; SMSA s.v. hangas, hanka.

Hanko Manner-Suomen eteläisin satama-, teollisuus- ja lomaviettokaupunki → *Hankoniemen* kärjessä Uudellamaalla, ruots. *Hangö*. *Hangedis bol* 1451, *Hangö* 1509 (kylä), *Hangö*

bol 1549, *Hangöoby* 1550. – Kaupunki vuodesta 1874. – Lars Huldén viittaa suomenkieliseen nimeen *Hanka*, *Hankala*, josta olisi kehittynyt *Hanka* > *Hanga* > *Hangi*. Loppuvokaalin *i*, *e* on voitu tulkita tarkoittavan saarta, ruotsin *ö*. *Hanko* olisi nimen *Hangö* suomenkielinen mukaelma tai lyhentymä nimestä → *Hankoniemi*. Se esiintyy lehdistössä vuonna 1889, minkä jälkeen se alkaa vallata alaa *Hankoniemeltä*. *Hangon* asema oli nimeltään *Hankoniemi* vuoteen 1926. – KS

Huldén, Lars 2001: 194; Sanomia Turusta 20.11.1889; Zilliacus, Kurt 1989: 21.

Hankoniemi niemi Hangossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Hangöudd*. Noin 30 km pitkä niemi työntyy Suomenlahteen Ensimmäisen Salpausselän eli Lohjanharjun lounaisena jatkeena. *Hangethe* n. 1250, *Hangedis bol* 1451, *Hangö* 1509. – Aikaisin merkintä nimestä sisältyy tanskalaiseen väyläselitykseen ”*Navigatio ex Dania per Mare Balticum ad Estoniam*” noin vuodelta 1250: ”-- et de *Hangethe*, que finnice dicitur *Cuminpe* --”. Paikalla on siis ollut kaksi rinnakkaista nimeä, *Hangethe* ja *Cuminpe* (Kuminpää), joista jälkimmäinen on hävinnyt. Varhaisimmat *ed(e)*-loppuiset muodot tuskin tarkoittavat kannasta (ruotsin *ed* ’kannas, niemeke’). – Nimi *Hankoniemi* mainitaan lehdistössä ainakin jo 1878, jolloin se tarkoittaa myös itse kaupunkia niin kuin pitkään sen jälkeenkin päätellen siitä, että se esiintyy lähtö- ja tulosatamana Suomen suuriruhtinaskunnan kotimaisia ja ulkomaisia laivayhteyksiä käsittelevissä uutisissa ja ilmoituksissa. Myöhemmin nimi esiintyy rinnan → *Hangon* kanssa, kunnes väistyy tämän tieltä tarkoittaen vain itse niemeä. – KS

Uppslagsverket Finland 1982: 523; Uusi Suometar 6.5.1878.

Haralanharju mäki Kangasalla Pirkanmaalla, Havisevan kylässä Vesijärven Havisevanlahden rannalla. – Z. Topelius ja G. Linsén ovat ikuistaneet mäeltä avautuvat maisemat Kesäpäivä Kangasalla -lauluun, jonka suomennoksessa paikan nimenä on ”*Harjulan seljänne*” (*Harjulas högsta ås* 1853). Tämän n. 188 metriä korkean kallioisen mäen, joka ei ole harju, laelle on pystytetty ensimmäinen näkötorni 1895. Mäen nimenä oli alkuaan *Haralanvuori*, mutta Topelius risti sen uudelleen romanttisemmin *Harjuksi*. Vielä aiempi nimi lienee ollut *Vuorenmaa*, jota yhä käytetään. Nimen alkuosa *Harala* viittaa mäen juurella olevaan kantataloon, joka mainitaan jo ensimmäisessä maakirjassa 1540 (*Michell Harra* 1553). Talon nimi voi juontua varhaisen isännän nimestä *Hara* (< skand. *Harald*), jonka vanhat asiakirjamaininnat Suomessa keskittyvät Satakuntaan. – SP

Helsingfors Tidningar 13.7.1853; Vahtola, Jouko 1980: 214–215; KA: Suvanto/ Kangasala s. 792; www.edu.fi/ 20.5.2005; www.kangasala.fi/matkailu/haralanharju.htm, 20.5.2005; www.kangasala.fi/hallinto/matka3.html, 20.5.2005.

Hardom kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Hardomby* 1540, *Hardom* 1543, *Harsby* 1556, *Hardäm* 1570. – Vanhojen kirjoitusmuotojen loppuosat vaihtelevat, kunnes nimi vakiintuu nykyiseen muotoonsa *Hardom* ja siten kuuluu tyypillisiin itäsuomalaisiin *-om*-loppuisiin kylännimiin. Loppu *-om* on vanha ruotsin kielen sijamuoto, joka ilmaisee paikallisuutta. Alkuosa *Hard* tulee muinaisruotsalaisesta miehennimestä tai lisänimestä, johon sisältyy nykykielen sanaa *hård* ’kova’ vastaava sana. Aluksi nimi ilmaisi sijaintia ’*Hardin* talon tai kylän luona’. Nimen tätä tulkintaa tukee se, että jo 1400-luvulta lähtien on mainintoja henkilöistä, joilla on tämä lisänimi: *Jaap Hardh* Pyhtäällä ja *Oloff Hordh* Pernajassa. Tämä miehen nimi sisältyy myös muihin uusmaalaisiin ja itäsuomalaisiin asutusnimiin, esimerkiksi kylännimeen *Harsböle* naapurikunnassa Lapinjärvellä. – GHK

FSO-lex; Granlund, Åke 1956: 311–313, 329–393; Hausen, Greta 1922: 513; Huldén, Lars 2001: 327.

Harhala kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla. – Kylän tai ehkä silloin vielä talon asukas *Somalayne de Harala* mainitaan paavi Benedictus XII:n vuonna 1340 antamassa pannabullassa niiden 25 talollisen joukossa, jotka niskuroivat kirkon kymmenysten maksussa. Timo Alanen on yhdistänyt emprien Tammen kirkonkylän *Harhan* torpan nimen miehennimen *Hartvik* kansanomaiseen muotoon. Paikannimistöössämme on jonkin verran *Harha*-alkuisia asuinpaikan- ja luontonimiä. Ne ja ehkä myös Pälkäneen *Harhala* saattavat liittyä *harhassa*-sanan merkitykseen ’erillään, kaukana muista’. *Harha*-alkuiset nimet keskittyvät hämäläis-satakuntalaisen asutuksen alueelle. *Harhala* on kylännimi myös Ylöjärven Viljakkalassa ja Noormarkussa. – SP

Alanen, Timo 2004b: 132; SMS s.v. harha; Suvanto, Seppo 1995: 25, 304; KA: Suvanto/ Kangasala s. 723.

Harjamäki asuinalue ja sairaala Siilinjärvellä Pohjois-Savossa. – Sairaala on rakennettu 1920-luvulla loivalla mäellä olevalle *Harjamäki*-nimiselle tilalle, joka syntyi, kun Paavola jaettiin 1842 kahtia. Tilan nimi on muodostettu läheisen harjun (*harja*, *harjanne*) mukaan. – SP

Linkola, Riitta 1954: 47–48.

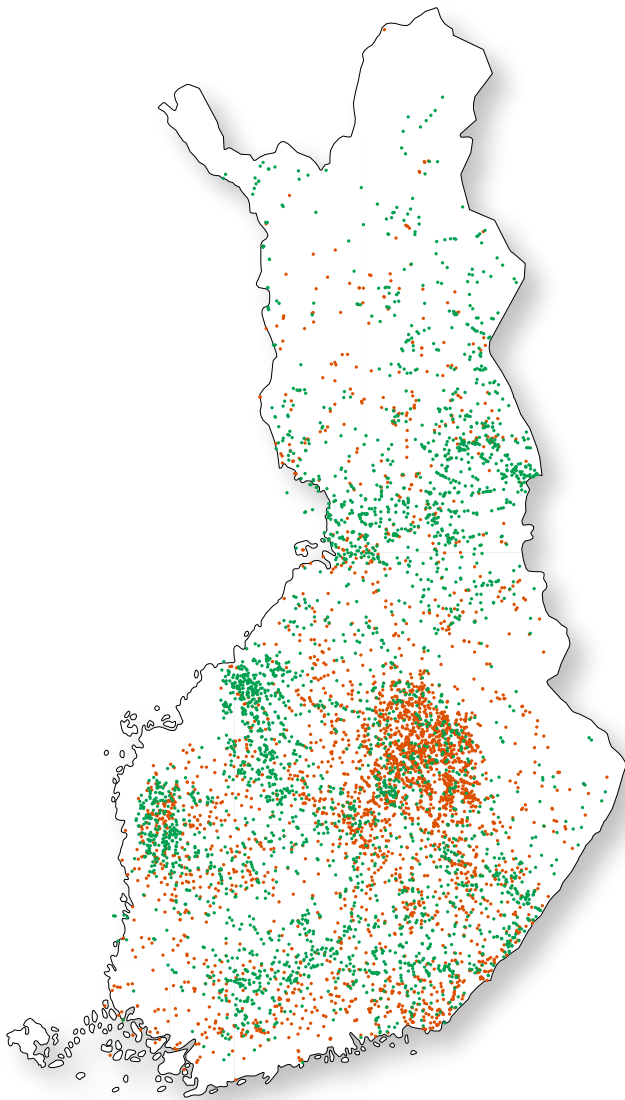
Harjavalta kaupunki Satakunnassa. *Hariawalta*, *Harianwalta* (kylä) 1429; *Harieualla* (koski) 1469. – Kokemäenjoen kahden puolen sijaitseva Harjavalta on vanhastaan tunnettu mahtavista koskistaan ja kymmenistä pronssikautisista hautarainioistaan, hiidenkiukaistaan. Harjavallasta tuli Kokemäen saarnahuonekunta 1400-luvun alussa, kappeli vuonna 1669 ja itsenäinen seurakunta vuonna 1868. – *Harjavalta*-nimelle on esitetty lukuisia eri pohjalta lähteviä selityksiä: nimeä on pidetty lähtökohdiltaan muihin *Harja*-alkuisiin nimiin rinnastuvana luontonimenä ja *-valta*-loppuisiin itämerensuomalaisiin henkilönnimiin pohjautuvana asutusnimenä. Nykyisin yleisesti vallitsevan käsityksen mukaan *Harjavalta* on ikivanha henkilönnimenä omaksuttu ja sittemmin asutusnimeksi vakiintunut germaaninen laina, jonka lähtökohtana on kantagermaanin kaksiosainen miehennimi **Harja-waldā*- (myöhemmin *Harald*). – AH

FMU 4: 325; Kviniemi, Eero 1980: 323–324; Koivulehto, Jorma 1987: 31–32; Nissilä, Viljo 1965: 87; REA: 325; Saxén, Ralf 1905: 183; Setälä, E. N. 1913: 363; Vahtola, Jouko 1983: 263.

harju tarkoittaa pitkänomaista, kapeaa sora- tai hiekkaselänettä. Se on johdos *harja*-sanasta. Paikannimien jälkiosana sana on käytössä lähes koko maassa ja esiintyy taajaan Pohjois-Savon sekä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan tienoilla, mutta on harvinaisempi Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja pohjoisimmassa Suomessa. Peruskartoissa *harju*-loppuisia nimiä on lähes 6 500. Niistä noin 2 860 on kohoumannimiä, 3 140 talonnimiä ja loput muun muassa kylien ja kulmakuntien nimiä. Yleisimmät ovat *Harju* (670), *Kiviharju* (276), *Koivuharju* (204), *Mäntyharju* (158) ja *Hiekkaharju* (104). Näistä suurin osa on talonnimiä. Joidenkin talonnimien taustalla on harjun nimi, mutta taloja on nimetty myös sijainnin mukaan ilman, että taustalla olisi harjun nimeä. Kohoumannimistä yleisimmät ovat *Kiviharju* (86), *Hepoharju* (43), *Hietaharju* (32), *Kettuharju* (27) ja *Harju* (27). Myös *harja*-loppuisia nimiä on jonkin verran, peruskartoissa vajaan 50, joista enin osa on joko talon- tai kohoumannimiä. Yleisimmät ovat *Kukonharja* (7), *Liinaharja* (6), *Harja* (5), *Hevonharja* (5) ja *Hevosenharja* (3), eli nimeäminen perustuu usein eläimen harjan ja paikan muodon samankaltaisuuteen. – TS

SMS s.v. harju; SSA s.v. harju; Paikannimirekisteri 2005.

Harju harju Jyväskylän keskustassa Keski-Suomessa. *Syrjän harju* 1902, *Harju* 1910. – Aiemmin harjusta käytettiin pidempää nimeä *Syrjänharju* (ks. → *Syrjäntaka*). Jo 1860-luvul-

Paikannimet, joiden loppuosa on *harju*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

la siitä alkoi muodostua puistomainen alue, ja vuonna 1887 sinne rakennettiin ensimmäinen näkötorni. Vuonna 1926 valmistui Harjun urheilukenttä. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 234; Urbes Finlandiae 2004: 90; www.histdoc.net/historia/kartat.html, 18.11.2006.

Harmaja majakkasaari ja luotsiasema Helsingin edustalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Gråhara*. *Gråharu* 1640-luvulla, jolloin saarella on jo ollut kivinen merimerkki. Nykyinen ruotsinkielinen nimiasu *Gråhara* kartoissa vuodesta 1873. – Alkuosalla *grå* 'harmaa' on kuvattu saaren kallioiden väriä, jälkiosa *hara* ~ *haru* tarkoittaa pientä, kauempana merenselällä olevaa kalliosaarta. *hara* ~ *haru*-loppuisia nimiä on yleensä paljailla, kallioisilla ulkosaariston luodoilla. Suomenkielinen osittain käännetty nimi (sanasta *harmaa* ~ *harmaja*) on otettu käyttöön 1920-luvulla. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 127; Pesonen, Leo A. 1981: 232; Zilliacus, Kurt 1989: 57–58.

Harmoinen kylä Kuhmoisissa Päijät-Hämeessä. *Harmas* 1466. – Nimeen sisältyneen henkilön nimi; tällainen nimi on voitu antaa harmaaihoiselle tai -tukkaiselle ihmiselle. Nimeä kantavan henkilön mukaan olvi ensin nimetty talo ja myöhemmin koko kylä. Asukkaat ovat *harmolaisia*. – TA

BFH 1: 20; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Harmaala, Harmanen.

Hárrejávri → *Harrijärvi*

Harrijärvi saP *Hárrejávri*, järvi, ja *Harrijoki*, saP *Hárrejohka*, järvestä Poroenoon laskeva joki Enontekiöllä Käsivarren La-

pissa. Vastakkaiselta puolelta samaan Poroenoon laskee toinen *Harrijoki*, saP *Hárrejohka*, joka lähtee *Harrijärvistä*, saP *Hárrejávrrit*. Tämän eteläpuolella on kaksi vaaraa, *Hárroaivi* "Harripää" ja *Unna Hárroaivi* "Pikku Harripää". – Suomenkieliset nimet ovat käännoiksi saamesta. Vesistönimet ovat primaareja, sillä niissä nimi viittaa harjuksen runsaaseen esiintymiseen; suomen pohjoisissa murteissa tämä kalalaji tunnetaan vain nimellä *harri*. Enontekiöllä samoin kuin muuallakin Lapissa on näiden lisäksi runsaasti muitakin *Harri*- ja *Hárre*-alkuisia paikannimiä. – AA ja SA

Harripäät Saariselän tuntureita Kaunispään länsipuolella Inarissa Lapissa. Huipuista etelään on matalampaa kangasmaastoa nimeltään *Harrimorostot* ja alueen länsipuolitse laskee Sotajokeen *Harrioja*, pohjoispuolitse niin ikään *Harrioja* Tolosjokeen. – Nimen alkuosassa *harri* tarkoittaa suomen peräpohjalaismurteissa 'harjusta', joten nimiryvänsä selvästi lähtöisin mainituista vesistönimistä. Jälkiosa *päät* tarkoittaa 'pyöreänmallisia tunturinlakia'. Nimen *Harrimorostot morosto* on saamesta pohjoisiin murteisiin lainattu sana, joka tarkoittaa 'puukasvuista kangasmaata', varsinkin suoalueen vastakohtana. Nimiryvänsä lienee saatu kääntämällä nimet (inarin)saamesta, mutta alkuperäiset nimet ovat hävinneet. – SA

Harrström rannikkokylä Korsnäsissä Pohjanmaalla. *Harffuaström* 1492–94, *Harfström* 1546. – Nimen jälkiosa *-ström* 'virta' paljastaa, että kyse on alkuaan luontonimestä, Hinjärvestä mereen juoksevan virtaisen joen nimestä. Suomeksi se tunnetaan nimellä *Harrijoki*, ruotsiksi nykyään *Harrström ä ~ Harvungån*. Alkuosa *Harr-* on askarruttanut tutkijoita. Kaksi kielihistoriallisesti mahdollista tulkintaa on esitetty. Ensimmäisen mukaan alkuosa sisältäisi ruotsinkielisen työkalun nimityksen *harv* 'karhi' ja olisi jonkinlainen vertailunimi. Toinen selitys yhdistää nimen naapurikunnan Närpiön talonniemeen *Harv*, jolloin merkitys olisi 'Harvin ohi kulkeva virta'. Talon nimi sisältäisi talon omistajan nimen, esim. keskiajalla Suomessa usein esiintyneen saksalaisen miehennimen *Hartvig*. – MB

Ahlbäck, Olav 1981: 69–71; Huldén, Lars 2001: 372; Karsten, T. E. 1921: 75.

Hartola kunta Päijät-Hämeessä, ruotsiksi → *Gustav Adolfs. Hardola Sokn* 1723; *Gust. sock.* 1815, *Gust Adolph* 1784; *Kustavuksen (Hartolan) pitäjän* 1840. – Mainitaan kirkkopitäjänä mahdollisesti jo 1398 (*ut ecclesia parochialis Hartola Aboensis dioceses*; tosin merkinnän on myös oletettu tarkoittavan → *Hattulaa*) ja hieman myöhemmin pitäjälle nimensä antaneena kylänä ja siihen perustavana lisänimenä (*Kaupe Haertvula* 1443, *Hardula* 1462, *Marcus i Hartola* 1462). Pitäjännimi palautuu talonnimeen, johon sisältyy ilmeisesti henkilön nimi *Harto*. Se on kansanomainen muoto joko saksalaisesta *Hart*-alkuisesta (esim. *Hartwig*) tai *-hart*-loppuisesta tai skandinaavisesta miehennimestä *Hardh(e)*. Alue oli ainakin vuosina 1540–1729 Sysmän pitäjässä kappelina *Koskipää*-nimellä ja sen jälkeen Hartolana; itsenäistyi 1784 nimellä *Gustav Adolfs*, suomeksi *Kustavus*, *Kustavuksenpitäjä* ja *Kustaanpitäjä* sekä myös *Hartola*, mitkä nimet esiintyvät rinnan 1800-luvulla. Nimi *Hartola* vakiintui pysyväksi 1800-luvun loppuun mennessä. – SP

Kepsu, Saulo 1981: 23; Neovius, Ad. 1898: 101; Nissilä, Viljo 1968b: 32; Sanan Saattaja Wiipurista 25.1.1840; Hiiskä (Asikkala, Heinolan kaupunki, Heinolan mlk); Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890.

Harvaluoto saari Piikkiössä Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Harvarö*; yksi saaren kylistä on *Harvaluoto-Tuorla*. *Halffuaröbol* 1538, *Halffuardöö* (bol) 1540, *Halwar öö* 1559, *Harffualot-ho*, *Harualäto* 1570, *Harfwala Ööen* 1710. Keskiajalla nimi on

verokunnan nimi. – Lars Huldénin mukaan nimeen luultavasti sisältyy ruotsalainen miehennimi *Halvardher*. Vanhimmat kirjoitusmuodot viittaavat alkuperäiseen ruotsinkieliseen *-ö*-loppuiseen saarennimeen **Halvarö*. Suomalainen *luoto*-loppuinen nimimuoto on asiakirjoissa vuodesta 1570. Saari sijaitsee vanhalla kielirajalla ruotsinkielisten Kuusiston ja Paraisten naapurina. Saulo Kepsun käsityksen mukaan Harvaluodon kaltaisella isolla saarella on pitänyt olla suomenkielinen nimi jo ennen ruotsalaisasutuksen tuloa. Jos kuitenkin ruotsinkielinen nimi on alkuperäinen, *Harvaluoto*-nimeen on päästy siitä, kun alun henkilönnimi on yhdistetty virheellisesti *harva*-sanaan. – RLP

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 48; Huldén, Lars 2001: 161; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007.

Harvanjärvi järvi Sonkajärven kirkonkylältä kaakkoon Pohjois-Savossa. *Harva* 1788. – Järvestä laskee pohjoiseen Harvanjoki. Järven rannalla on *Harvanmäen* (kaskimaana *Harua mäki* 1620-luvulla) ja Harvankylän kulkumakunnat. Koska mäki ei ole korkea, on todennäköistä, että järven nimi on ensisijainen ja muuttunut genetiiviasukseksi joko mäen ja kylän nimen vaikutuksesta tai lyhentymisen kautta: **Harvajärvi* > *Harva* > *Harvanjärvi*. Järven nimeen voisi sisältyä sana *harva* 'suurisilmäinen verkko; nuotan harvin verkko'; tämä merkitys on tunnettu murteissa Savossa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa. Ehkä järvestä sai lahnaa, jonka pyydystämiseen harvasilmäiset verkot olivat omiaan. – SP

Alanen, Timo 2004a: 84; Charta 1788; Nissilä, Viljo 1959a: 435; SMS s.v. harva; Vuorela, Toivo 1979 s.v. harva.

Harvarö → *Harvaluoto*

Harviala kylä ja kartano Janakkalassa ja Hämeenlinnassa (aiemmin Vanajaa) Kanta-Hämeessä. Taivutuksen *Harvialassa* rinnalla lyhyempänä ja harvinaisempana *Harvialla*. *Harviala* 1425, *Harffwela* 1496. – *Harvia*-, *Harviala*-nimiä on etenkin Hämeessä. Etelä-Karjalassa ja Etelä-Savossa puolestaan esiintyy *Harvio*-. Nimi *Harvia* on yhdistetty (Nissilä) skandinaavisen henkilönnimeen *Harald*. Kuitenkin ainakin osa *Harvia*-, *Harvio*-nimistä pohjautuneen sanaan *harva*; vrt. → *Multia* < *multa*. Se, että varsin monet *Harvia*(*la*)-nimisistä paikoista, muutkin kuin luontokohteet, ovat sijainniltaan yhteydessä vesistöihin (myös Janakkalan Harviala), voisi viitata *harva*-sanan merkitykseen 'harvasilmäinen verkko'. Myös merkitys 'puustoltaan harva' on otettava lukuun. Tällöin nimeämisperuste olisi sama kuin nimissä *Harvikko*, *Harveikko*, *Harvakan-gas* jne. – MV

FMU 2: 336, FMU 4: 15; Kepsu, Saulo 1964: 151–153; Kiviniemi, Eero 1990: 72; Nissilä, Viljo 1976c: 15; Salokannel, Akseili 1955: 95–96.

Harvio järvi Mikkeliissä Etelä-Savossa, aiempaa Anttolaa. *Harvfuian vesi* 1564. – Järvi on osa suurempaa Luonteria. Nimi liittyyne kalastukseen. Esimerkiksi Juvalla on *harviaisverkoksi* sanottu *harvaverkkoa* (→ *Harvanjärvi*), suurisilmäistä kalaverkkoa, jolla kaloja on ohjattu toiseen, tiheämpään verkkoon. – SP

Kepsu, Saulo 1964: 151–152; Pirinen, Kauko 1954: 146; SMS s.v. harvaverkko, harviaisverkko.

Hasanmäki eli *Hasamäki*, mäki ja laskettelukeskus Juvalla Etelä-Savossa. Mainitaan jo vuoden 1561 maakirjassa. Lähistöllä ovat *Hasansuo* ja Särkijärven *Hasanlahti* (*Hason laxi* 1562, *Hasanlax* 1664). – Mäen nimeen sisältyneen sana *hasa* 'lehti- tai havupuun oksa'. Hasoja käytettiin mm. riihiluutina. Ehkä mäenrinteiltä tai lahden rantamilta on aikanaan koottu hasoja. – SP

SMS s.v. hasa; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hassinen kyläkunta Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarlelaa. *Hassis* 1724. – Kyläkunnan nimi perustuu talonni-

meen, johon sisältyy sukunimi *Hassinen*. Kokkolan pitäjämä mainitaan *Hassisia* jo 1600-luvulla. Oletettavasti *Hassiset* ovat tulleet Keski-Pohjanmaalle Savosta, kuten Kallisetkin, ks. → *Kallinen*. Sittemmin heidän asumaansa taloon on muutannut ruotsinkielisiä, ja talonnimi on mukautunut ruotsin kielen mukaisesti *-s*-loppuiseksi. Nykyinen suomenkielinen nimi on 1900-luvulla omaksuttu mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Hassis*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hassinen; HisKi.

Hassis → *Hassinen*

Hatanpää kaupunginosaa, kylä, kartano, sairaala ja arboretum Tampereella Pyhäjärven itäpäähän työntyvässä niemessä Pirkanmaalla, liitetty Messukylän kunnasta Tampereeseen 1920. *Hatanpe* 1540 (kylä ja talo), *Hatanpää* 1847. – *Hatanpää*-nimisiä taloja on Suomessa ainakin parikymmentä – lähes kaikki satakuntalais-hämäläisellä alueella. Niistä monet ovat entisiä torppia tai mäkitupia. Jokin niistä on voinut saada nimensä mallinmukaisesti Tampereen Hatanpään mukaan, ja osa on ollutkin alkuaan sen maa-alueella. Muita paikannimiä, joiden alkuosana olisi *Hata*-, *Hatta*- tai *Hatan*- ei juuri ole; Marttilan *Hatamaa* on suoaluetta, Lappeen *Hatamäki* laaja metsäinen mäki. Sana → *pää* tarkoittanee tässä nimessä niemenkärkeä. Murteissa *hata*, *hato* tarkoittaa erillään tai kaukana toisista olevaa ja harittavaa. Kiinnostavaa on, että *Hatanpää*-nimet esiintyvät suppealla alueella Satakunnassa, hieman *Hakanpää*-aluetta idempänä. Muualla Suomessa on vallitsevana *Haanpää*, jota ei juuri *Hakanpää*- ja *Hatanpää*-alueella esiinny. Tampereen nimen sisältö on kuitenkin avoin. – SP

HisKi; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 578.

Hatsina kylä Hollolassa Päijät-Hämeessä. Kylän ensimmäinen nimeltä tunnettu asukas *Marcus Hatzina* (lisänimenä kylännimi) oli lautamiehenä Hollolan syyskäräjillä 1458. *Hatzina by* 1498, *hassala*, *hassina*, *hatzina* 1547, *hastzina* 1549, *haszina* 1552, *Hatsina By* 1779. – On arveltu, että Oravalan Matin kuninkaalta 1365 saamassa suojelukirjeessä mainittu Paavali tarkoittaisi Hollolan Hatsinan Paavalia, joten nimi *Hatsina* olisi tunnettu kylännimenä jo 1300-luvulla. Nimi *Hatsina* (murteessa *Hattina*) ei ole tyyppillinen germaanislähtöinen henkilönnimi, mutta koska Hollolassa on paljon skandinaavisiiin tai alasaksalaisiin henkilönnimiin perustuvaa asutusnimistöä ja tämä nimi on vakiintunut samaan aikaan niiden kanssa jo keskiajalla talon- ja kylännimeksi, on tämänkin syytä sijoittaa samaan joukkoon. Muita samannimisiä paikkoja ei Suomessa tiettävästi ole, mutta Savossa on tunnettu jo keskiajasta lähtien sukunimi *Hatsoinen*, jonka kantana olevaa henkilönnimeä on pidetty alkuperältään germaanisena. – PM

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 220; BFH 1: 69, 71; Kepsu, Saulo 1981: 256–257; Kuusi, Sakari 1935: 53; Pirinen, Kauko 1988: 399; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hatsola kylä Juvalla Etelä-Savossa. *Hatzola* 1666. – Nimi perustuu sukunimeen *Hatsonen*, jonka kantajia asui noilla seuduilla ainakin jo 1541, mutta ei enää 1666. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 750; KA:VA 8652: 833.

Hattelmala kaupunginosaa Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä, entinen Vanajan kylä. Lähellä on tunnettu näköalapaikka *Hattelmalanharju*. *Hattemala* 1470. – Paikkakuntalaisten puheessa ovat käytössä olleet myös *Hattelma*, *Hattalma* ja *Hattalmala*. Nimi on Suomessa ainoa laatuaan. Sen alkuperä on varmaa selitystä vailla. On arveltu, että taustalla olisi saksalainen henkilönnimi (esim. *Adalhelm*, *Hadelhelm*, *Adhelm*), mutta selitykseen on kuitenkin vaikea uskoa. Uskottavampaa on, että nimi liittyyisi Hattulan *Hattu*-nimiin (→ *Hattula*). Täl-

laista tulkintaa vahvistaa jo se, että lähellä on *Hattulamin-kallio*. – TA

FMU 4: 347; Mäntylä, Eero 1976: 85; Nissilä, Viljo 1980: 160; Säilä, Uuno 1930: 121; Vahtola, Jouko 1983: 274.

Hattula kunta Kanta-Hämeessä, vanhimpia kristillisiä seurakuntia, luultavasti 1200-luvun keskivaiheilta. Kirjallisissa lähteissä nimi mainitaan ensi kertaa 1318. in *Hattalum, Hattala, Hattilum* 1324, *Hattola kirjckio* 1405. – Hattulan kirkko on Hämeen vanhin kivikirkko, sydänkeskijajalla maakunnan pääpyhäkkö. Kiinteä asutus syntyi esihistoriallisella ajalla 400–700-luvuilla, joka tapauksessa vuoteen 800 mennessä, jolloin Vanajaveden rannoille on oletettu tulleen asukkaita Virostä Porvoon seudun kautta sekä lännestä Kokemäenjokea pitkin. Suomenlahden rannikolla on keskijajalla ollut Hattulan miehillä kalastusalueita, ja samoilla alueilla olivat virolaisten pyyntioikeudet. Siten on päätelty, että nimi *Hattula* rinnastuisi Viron Harjumaan vastaavaan nimeen jopa niin, että nimi *Hattula* olisi siirtynyt Hämeeseen Virostä. Onpa nimi *Hattu* tullut Hämeeseen mitä kautta tahansa, se on germaanislähtöinen ikivanha henkilönnimi. Se on voinut kulkeutua myös Skandinaviasta kuten monet muutkin *Hatt(e)*-nimet, joista on säilynyt asiakirjoissa runsaasti esimerkkejä useista pitäjistä 1400- ja 1500-luvuilta ja jotka edelleen elävät kylien niminä. – PM

Mäntylä, Eero 1976: 84, 85, 87, 99, 125; Nissilä, Viljo 1980: 159; REA: 22, 227; Suomenmaa 5 (1922): 265–273.

Hattuvaara kylä ja taajama Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa. – Hattuvaara on Suomen itäisin kylä. Sen kautta kulkee Runon ja rajan tie, ja sotien 1939–44 muistomerkit ovat suosittuja turistien käyntikohteita. Asutusta kylässä on ollut 1600-luvulta lähtien. Ensimmäiset asukkaat olivat luterilaiset, mutta 1700-luvulla väestö vaihtui; uudet asukkaat olivat ortodokseja. Pohjois-Karjalan vaara-alueella ja Pohjois-Pohjanmaalla on useita *Hattuvaaroja* tai muita *Hattu-* ~ *Hatun*-alkuisia nimiä kuten Ilomantsissa *Hattujoki* ja *Hattujärvi*. Niiden on arveltu ilmaisevan paikan muotoa ja siis sisältävän päähineen nimityksen *hattu*. Viljo Nissilä on kuitenkin huomauttanut, että Ilomantsissa esiintyy myös sukunimi *Hattunen*. Ainakaan ensimmäiset asukkaat eivät olleet sennimisiä. Pikemminkin voisi olettaa, että asukkaat olisivat saaneet lisänimen asuinpaikan eli *Hattuvaaran* mukaan. Pohjois-Karjalassa *-vaara* on tyypillinen jälkiosa asuinpaikkojen nimissä, mikä kuvaa asutuksen luonnetta: talot on rakennettu vaaroille ja mäille. Jos määriteosa ilmaisee asukkaan nimen, se on tavallisesti genetiivimuotoinen (esim. Hattuvaaran kylässä *Sikrenvaara* ja *Tiittalanvaara*). – PM

Björn, Ismo 1991: 606, 607; Nissilä, Viljo 1975: 47; Suomen karttakirja 1799.

Hatulanmäki kyläkunta Kajaanin Murtomäessä Kainuussa, lähellä Savon rajaa. – Kyläkunnan vanhin talo lienee *Hatula* ja sen perustaja vuoden 1695 manttaalikirjassa mainittu Johan Hatuinen. – AR

KA:VA 9210: 1165.

Hauensuoli merensalmi Hangossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Gäddtarmen*. – Salmessa oli keskijajalta lähtien satama, jonka kautta lähes koko meriliikenne kulki itään ja länteen. Salmi on mielletty muodoltaan hauensuoleksi. Suomenkielinen nimi on myöhäinen suora käännös ruotsinkielisestä. Sataman kallioihin on hakattu yli 400 nimeä ja kuvaa, jotka kertovat satamaa käyttäneistä suomalaisista, ruotsalaisista ja saksalaisista, enimmäkseen 1500- ja 1600-luvulta. – KS

Boström, Birger 1968: 11, 246.

Hauho kunta Kanta-Hämeessä. *Hawu, Haffu* 1329, *Hauhä sochen* 1437, *Hawhu* 1482 (seurakunta), *kirkioby j Haw* 1440.

– Kirkonkylän länsipuolella aukenee *Hauhonselkä* (*Hauho-Sälka* 1780). Hauho mainitaan 1200-luvulle palautuvana seurakuntana ensimmäisen kerran jo 1329. Jorma Koivulehto laskee nimen *Hauho* kaikkein varmimpiin germaanisen aineksen sisältäviin paikannimiin Suomessa, ja lainautuminen on voinut tapahtua jopa ennen 1100-lukua. Koivulehto jättää avoimeksi vain sen, onko lainautunut aines ollut suoranaisesti paikannimi vai henkilönnimi, joka on sitten siirtynyt asutusnimeen. Joka tapauksessa kyseessä on germaaninen kanta **hauha-* 'korkea'; myös äänteellinen kehitys suomeen lainautuessa on selitettävissä aukottomasti. Jos on kyseessä germaanisperäinen henkilönnimi, sen sisältö olisi ollut 'korkeasukuinen, arvostettu, ylhäinen'. Nimi *Hauho* on voitu antaa tietenkin myös suomalaiselle miehelle, jonka talon nimenä sitä on alettu käyttää, sitten kylännimenä ja lopulta, kun kristillinen seurakunta on perustettu, nimi on siirtynyt seurakunnan eli pitäjän nimeksi ja Hauhon kylästä on tullut kirkonkylä. Henkilönnimiselitystä tukee se, että jo keskijajalta on maastamie tietoja vaihtelevista henkilönnimimuodoista *Hauha, Hauhia, Hauho*. – PM ja ELS

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 22; Koivulehto, Jorma 1987: s. 30, 32, 38–40; FMU 3: 207; REA: 30, 32, 545.

Haukipudas kunta Kiiminginjoen suulla Pohjois-Pohjanmaalla; Iin kappeli 1630, Kiimingin kappeli 1858, seurakunta 1873. *Haukipudas* 1479, *hauckiput* 1543, *Haukiputa by* 1556. – Nimen jälkiosana oleva → *pudas* merkitsee 'joen sivuväylää'. Kiiminginjoen suulla on ollut useita putaita. Siksi nimestä on käytetty myös monikollista taivutusmuotoa *Haukiputailla*. – AR

FMU 4: 502; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Haukivuori entinen kunta Etelä-Savossa; liitettiin Mikkeliin vuoden 2007 alussa. Kunnassa on myös samanniminen kylä ja rautatieliikennepaikka. Alkuaan Haukivuori oli Pieksämäen kylä, ja vuonna 1787 perustettiin Pieksämäkeen Haukivuoren kappeliseurakunta. Itsenäinen kunta Haukivuori oli vuosina 1873–2006. *Haukiworiby* 1561, *Haukiworij* 1575, *haukjworen kylän alda* 1664. – Pitäjän nimi näyttäisi alkuaan olleen maankohouman nimi. Kummalliselta tuntuu kuitenkin, että maankohouman nimen alkuosana olisi kalan nimitys. Erään selityksen mukaan kylän ja pitäjän nimi syntyi, kun jokin iso lintu sai Haukivuoren suurimmasta järvestä Kyyvedestä hauen, mutta ei pystynyt kuljettamaan sitä vaan joutui pudottamaan sen järven rannalla olevalle harjulle. Tämä on kuitenkin vain tarina, joka on syntynyt selittämään nimeä. Joidenkin arveluiden mukaan (esim. Pekka Lappalainen) pitäjän nimi olisi alkuaan ollut *Haukkavuori*, ja nykyinen nimi olisi syntynyt vanhoista virheellisistä kirjoitusasuista. Mitkään asiakirjamerkinnot eivät kuitenkaan todista *Haukkavuori*-nimen puolesta, vaan jo 1500-luvulta lähtien nimi on aina kirjoitettu nykyistä asua vastaavasti. Sen sijaan olisi mahdollista, että esimerkiksi *Haukijärvi, Haukivesi* tjms. -nimisen järven rannalla ollut maankohouma olisi sijaintinsa perusteella saanut nimen *Haukivuori*. Ongelman on kuitenkin se, että Haukivuoren pitäjän alueella ei ainakaan nykyisin ole *Haukivuori*-nimistä maankohoumaa enempää kuin järveä tai muutakaan vesistöä, jolla olisi *Hauki*-alkuinen nimi. Pitäjän nimi jää siis lopullista selitystä vaille. – LL

Lappalainen, Pekka 1961: 116; Suomenmaa I (1967): 292–297; NA: 1500- ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Hausjärvi kunta Kanta-Hämeessä. Janakkalaan kuulunut Hausjärven kappeliseurakunta perustettiin 1611, ja itsenäinen Hausjärven seurakunta aloitti toimintansa 1897. *Hausierf* 1543 (kylä). – Kunnannimi tulee kylännimestä, jonka

taustalla on järvennimi *Hausjärvi*. Kirkonkylän edustalla sijainnut järvi on kuivattu ja on nykyisin vesijättömaata. Hausjärvestä pohjoiseen lähtevä joki on *Hausjoki*. Järvennimi lienee senkin kantanimi. Nimien alkuosana oleva sana *haus* merkitsee 'majavanhajuketta' eli haustaa, ainetta, jota saatiin majavan rauhaspuseista. Keskiajan riistataloudessa majavan nahkakin oli arvokas, mutta hausta oli vielä arvokkaampaa kauppatavaraa. Sen tavoittelu oli tärkein syy ankaraan pyyntiin, joka johti jo silloin majavakannan hupenemiseen. – SBS

Niirvi, R. E. 1986: 16–22, 68; KA:VA 3679: 141; www.hausjarvenseurakunta.fi [26.6.2007].

hauta on paikannimien jälkiosana 'kuopan, alanteen' ja '(vedessä olevan) syvänteen' merkityksessä. Peruskartoissa on noin 460 *hauta*-loppuista nimeä, joista suurin osa on vesistöniminä, alanteen nimiä tai talonnimiä. Yleisin *-hauta*-elementin sisältävä nimi on *Tervahauta* (36, joista talonnimiä 34; Nimiariston kokoelmassa on runsaat 500 *Tervahauta*-nimeä). Siinä *hauta* ei kuitenkaan ole yhdyksen jälkiosa, vaan nimeen sisältyy tervanpolttomuuta merkitsevä sana *tervahauta*. Peruskartassa tavallisimmat varsinaiset *hauta*-nimet ovat *Hauta* (10), *Hukanhauta* (8) ja *Akanhauta* (7). Joissakin nimissä (esim. *Sudenhauta*) *hauta* on eläinten pyyntikuopan merkityksessä. Joskus sillä näyttää olevan ruumishaudan merkitys; esim. joihinkin *Akanhauta*-nimiin liittyy tällaista perimätietoa. – TS ja RLP

NS s.v. *tervahauta*; Paikannimirekisteri 2005.

Havangankylä kylä Virroilla Pirkanmaalla *Havanganjärven* ympärillä; lähellä toinen järvi, *Ylä-Havanka*. – *Havanka* perustuu kokonaan tai ainakin *-nka*-loppua lukuun ottamatta luultavasti henkilönimeen. Virtain seutu on kuulunut keskiajalla Kokemäen kartanon läänin ja satakuntalaisten erämaihin. Kokemäeltä mainitaan asiakirjoissa esim. *hawingi* 1553, *Nisius hawala* 1550, *lasse hawalan* 1561. Kokemäenjoessa on Harjavallan (entistä Kokemäkeä) alueella *Hawanginkoski*. Nissilän mukaan nimet *Havi*, *Havinki*, *Havala* jne. pohjautuvat luultavasti saksalaisperäisiin henkilönnimiin *Hav*, *Hawe*, *Hawo*. – AR

Nissilä, Viljo 1980: 160; Räisänen, Alpo 2003: 19–20; Salo, Unto 2000: 89, 109; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Haveri vanha kultakaivos ja kaivosalue Ylöjärvellä Pirkanmaalla, entistä Viljakkalaa. Ensimmäiset asiakirjamerkinnot kaivostoiminnasta ovat vuodelta 1726, jolloin avolouhos tuotti rautamalmia. Haverin kaivoshistorian merkittävin vaihe ajoittuu 1940- ja 1950-luvuille, jolloin se tyydytti Suomen koko kultatarpeen. Nykyisin kaivosalue toimii vapaa-ajanviettokeskuksena. – Kaivos on saanut nimensä Viljakkalan Inkulassa sijaitsevan, todennäköisesti myöhäiskeskiaikaisen Haverin kantatalon mukaan (*nils haueri*, *hen[ric] haueri* 1546). *Haveri*-nimisiä taloja on lähettyvillä myös Ikaalisissa ja Parkanossa sekä useita Varsinais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla, vanhan erä- ja asutusreitien varrella. Nimi sisältää mahdollisesti skandinaavisen henkilönnimen *Hafr*, *Havar*. – PSj

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Haverinen; Nissilä, Viljo 1971: 422; SMP s.v. Havar; Haver; Suvanto, Seppo 1973: 210; KA:VA 1927: 78v; www.haveri.fi/histori.htm [16.9.2006].

Haverö kylä ja saari Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Haverö* 1463, *Haffwerö* 1540. – Nimen alkuosa näyttäisi olevan ruotsin sana *havre* 'kaura' (ehkä rantavehneä tarkoittavana, ruotsin murteissa *strandhavre*) ja loppuosa *ö* 'saari'. Toisaalta Lars Huldénin mukaan paikka olisi voitu nimetä jonkin muualla sijaitsevan paikan, esimerkiksi Ruotsin Medelpadissa sijaitsevan *Haverö*-nimisen pitäjän mukaan. Huldén esittää myös tulkintavaihtoehdon, jonka mukaan *Haverö*-nimi voisi olla

alkuaan suomenkielinen. *Haverö* nimittäin sijaitsee Nauvon koillisosassa, jossa on runsaasti varhain ruotsiin lainattuja suomenkielisiä paikannimiä. Hän viittaa nimeen → *Haveri*, joka on melko tavallinen Varsinais-Suomessa. – PS

Huldén, Lars 2001: 109–110.

Haviseva kylä Kangasalla Pirkanmaalla. Maakirjoissa kylänimenä 1540–1543 *Hanhisalo*, sen jälkeen *Haviseva*: *Haviseua* 1544, *Haffiseua* 1558. – Samaan nimiryppäeseen kuuluvat kylän eteläpuolelta Vesijärven *Havisevanlahti* (*Hafwisefvan Laxi* 1792), pohjoispuolelta *Havisevanjärvi* ja *-vuori* (*Hawisewan lårwi* 1753). Eero Kiviniemi on katsonut nimien juontuvan verbistä *havista* 'kahista, suhista, humista', jolla olisi kuvattu kaislikon kahinaa tai rantapuiden huminaa. Järven länsipäässä olevan asuinalueen nimeksi on sittemmin annettu järven mukaan *Haviala*. – SP

Kiviniemi, Eero 1962: 72; Nissilä, Viljo 1970: 28; KA: Suvanto/ Kangasala s. 791–792; NA.

Haxböle → *Hakkila*

Heahttä → *Hetta*

Heijostenkoski koskijono Pääjärven ja Tuhmalammen välissä Karstulassa Keski-Suomessa. – Nimi tarkoittaa myös koskijonon suurinta koskea. Se kiertää läheistä korkeaa Heijostenmäkeä (talonnimi *Häijästenmäki* 1644); mäen nimi on siirtynyt myös asutusnimeksi (*Heijostenmäki* 1793). Todennäköisesti kosken nimi on ensisijainen. Sillä on voitu kuvata koskessa virtaavan veden juoksua ja sen aiheuttamaa veneiden keinumista: sana *heijata* merkitsee laajalti murteissamme keinumista, keinuttamista, huojumista ja heiluttamista, paikoin myös huimaamista; *heija* 'keinu, kehto'. Koskijonoa olisi voitu kutsua ensin **Heijakoskiksi* eli **Heijosiksi*, sitten *Heijostenkoskeksi*. Nimi olisi voinut olla alkuaan myös **Heijuva-* tai **Heijaavakoski* ja koko koskijono **Heijuva-* tai **Heijaavaiset* ja sen jälkeen *Heijostenkoski*. Mäkialue olisi saanut nimen kosken mukaan. – SP

SMS s.v. *heija*, *heijata*; HisKi.

Heinlahti kylä, taajama ja merenlahti Pyhtäällä Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Heinlax*. *Heijnlax* 1547, *Henelax* 1552 (kylä). – Nimi palautuu muotoon **Heinälaksi*. Lahti on matala, ruohikkoinen. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 594.

Heinlax → *Heinlahti*

Heinola kaupunki Päijät-Hämeessä. Kylä *Heinola* 1501, Hämeen ensimmäisessä maakirjassa 1539 *Heinoijla*. Todisteita Heinolan varhaisista asukkaista ovat *Magnus Heinä* ja *Olle Heinin* 1470, *Hannus Heinin* 1487. Heinola on tullut tunnetuksi 1892 perustetun kylpylän, 1899–1972 toimineen naisopettajaseminaarin ja reumasairaalan ansiosta. – Heinolan kaupungin historia alkaa 1776, kun Kymenkartanonläänin hallintokeskus siirrettiin Loviisasta Heinolaan. Sitä ei kuitenkaan siirretty Heinolan pitäjän kirkonkylään vaan Kymijoesa olevan Jyrängönvirran rannalle. Kaupungin oikeudet tämä hallintokeskus sai 1839 korvaukseksi siitä, että lääninhallinto siirrettiin Mikkeliin. Nimensä Heinolan kaupunki on saanut vanhalta Heinolan pitäjältä, jonka asutus Saulo Kepsun mukaan periytyy 1200-luvulta. Rajankäynnistä naapurien kanssa on säilynyt tietoja vuodelta 1494. Kylän nimi, alkuaan talonnimi sisältää varhaisen isännän nimen *Heino*, joka on alasaksalainen muunnos germaanisesta henkilönnimestä *Heinrich*. Tämä nimi oli monine muunnoksineen jo keskiajalla laajalti käytetty Suomessa. – Kappeliseurakunta Heinolasta tuli 1687 ja itsenäinen seurakunta 1848. Heinolan mlk. on liitetty Heinolan kaupunkiin 1997. – PM

BFH I: 10, I 1, 18; Cederberg A. R. – Ojala, Veikko 1948: 21–27; Juvela, Ossi 1992: 21–22;

Nissilä, Viljo 1980: 156; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Heinonen; Osmonsalo, Erkki

Heinola lk. → *Heinolan mlk.*

Heinolan mlk. entinen kunta Päijät-Hämeessä. Vuoden 1997 alusta osa → *Heinolan* kaupunkia. Ruotsiksi *Heinola lk.* – Heinolasta tuli 1630 Hollolan alainen kappeli ja emäseurakunta. Pitäjän keskustaan perustettiin 1839 Heinolan kaupunki. – SP

Heinävesi kunta Etelä-Savossa. *Heinewesi tijendh* 1571, *Heinäwesi by* 1620-luvulla, *Heinäwesi kyrcka* 1700-luvun kartassa, *Heinävesi cop.* 1754. – Heinävesi ei esiinny myöhemmin enää kylännimenä, siksi kappelikunnan nimenä on 1700-luvulla usein *Hasumäki* ~ *Hasunmäki* (*Hasun mäkj* 1620-luvulla, *Hasuinmäki* 1756, *Hasumäki cap.* 1782), joka tarkoittaa Heinäveden kirkonkylän seutua, virallinen kylännimi sekoin vasta isostajaosta alkaen. *Hasumäen* nimi viittaa mm. Rantasalmella eläneiden Hasusten suvun muinaisiin eräomistuksiin alueella. Seutukunta, jonka nimeen pitäjän nimi perustuu, on saanut nimensä Heinäveden reitin eteläosissa Rantasalmen rajalla sijaitsevan järven mukaan, jonka nimenä on nykyään *Heinävedenselkä*, otaksuttavasti alkuaan **Heinävesi*, jossa nimen alkua on voinut viitata rantojen ruohikkoisuuteen. Heinäveden kylän 1620-luvun maakappaleuettelo osoittaa, että kylään kuului nykyisen pitäjän eteläosia, ei kirkonkylän seutua. Nimi on annettu Rantasalmen katsoen, koska Heinäveden kylä kuului silloin Rantasalmen pitäjään. Kappeliseurakunta Heinävedestä tuli 1745 ja itsenäinen seurakunta 1857. – SP

Alanen, Timo 2004a: 116–121; Hämynen, Tapio 1986: 92; Leppänen, Markku 1986: 380, 381, 452; Soininen, Arvo M. 1954: 19; Wälta, Matti 1996: 159; Hisik (Leppävirta, Liperi).

Heituinlahti kylä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa Virmajärven eteläpäässä olevan Heituinlahden rannalla. *Heittuunlahti* (lah-ti), *Heitulaks Torps Tomt* 1832. – Nimen alkuosa voisi johtua sukunimestä *Heittu*, *Heitto* tai *Heittuinen*, *Heittoinen*. Näillä seuduin ei kuitenkaan ole asiakirjojen mukaan koskaan asunut tämänimisiä, ja lähimmät tiedot tämänsukuisista ovat Puumalasta, esim. *Heijttuin olli* 1556, *Heittoin Hannus* 1559, ja Äyräpäästä, esim. *Thomas Heitto* 1642. Sukunimilähtöisyys tuntuu siis hyvin epävarmalta. Vesistöjen nimissä nimenosa *heitto* voi viitata paikkaan, johon veden yli tulevat ovat jättäneet, ”heittäneet”, veneensä. Näin voisi selittyä myös Heituinlahden nimi: Martti Tiaisen mukaan se johtuisi siitä, että Virmajärven takaa Savitaipaleen kirkolle tulleet jättivät veneensä lahteen ja jatkoivat jalan. Virallinen nimiasu *Heituinlahti* tuntuu sopivan huonosti tähän oletukseen, mutta murteessa on lahden sekä kylän nimestä käytössä myös asu *Heitlahti*, joka alkuaan on voinut olla **Heittolahti*. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Heittola; Tiaisen, Martti 1994: 69–73; KA: TUOKKO; MHA: G 57A 45/5 ja 45/19; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Heligby → *Helilä*

Helilä kaupunginosia ja kylä Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Karhulaa, ruotsiksi *Heligby*. *Helgeby* 1544, *Heligby* 1551; *Helilä eller Heligby* 1859. – Suomenkielinen nimi on kehittynyt samaan tapaan kuin Virolahden kylännimi *Hellä* (*Hellä* 1809), josta vielä 1600-luvun henkikirjoissa sekä 1700- ja 1800-luvun kirkonkirjoissa vuorottelivat nimiasut *Heligby* ja *Helilä*; kirkonkirjoissa *Hellä* esiintyi joskus vielä 1800-luvun alkupuoliskollakin. – Nimien on arveltu (mm. Carl-Eric Thors) sisältävän ruotsinkielisen miehennimen *Helge* (< *Häl-ghe*), jonka ääntämys **Helji* ~ *Heli* on vinyt nykyisiin kirjoitusasuihin. Etunimi *Helge* on ollut käytössä myös suomenkielisillä. – SP

Hausen, Greta 1920: 298; Huldén, Lars 2001: 438; Rein, Gabriel 1859: karttaliite; Rosén 1936: 54; Thors, Carl-Eric 1959: 56; Hisik; KA: henkikirjat 1638–1699 (Virolahti).

Helisevänjoki joki Ruokolahdella ja Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. – Helisevänjoki on lähes sata kilometriä pitkä vesireitti, joka alkaa läheltä Saimaan rantoja ja päättyy *Helisevänjärvelle*, jossa on ollut samanniminen kylä (*Dr. Gelezovo u ozera u Legizova* 1500, *Helise vesi* 1595) Kirvussa, rajantakaissa Karjalassa. Sen alkutaipaleella Ruokolahdella joen rinnakkaisnimenä on *Myllyjoki*, myöhemmillä jaksoilla *Yläjoki*, *Alajoki*, *Kirvunjoki*, *Suurjoki* ja *Kuhajoki*. Nimen aiheena on ilmeisesti virtaavan veden soliseva eli *helisevä* ääni. Eero Kiviniemi on arvellut *Helisevä*-nimien heijastavan lännestä itään suuntautunutta asutusvirtausta. – SP

Kiviniemi, Eero 1971: 76–77, 100–103, 153; Paikkala, Jarmo 1998: 26; Ronimus, J.V. 1906: 20.

Helsinge → *Helsingin mlk.*, *Helsinki*

Helsingfors → *Helsinki*

Helsingin mlk. nykyisen → *Vantaan* kaupungin nimi ennen kuin kunnasta tuli kauppala vuonna 1972, ruotsiksi *Helsinge*. Sitä ennen *Helsingin pitäjä* – *Helsinge socken* ja ennen Helsingin kaupungin perustamista vain *Helsinge*. *Helsinga* 1351, *Helsinge* 1469, *Helsingefors sn* 1565; *Helsingin pitäjässä* 1833. – Nimi on alkuaan joen nimi, *Helsingå* ”Helsinginjoki” (*Heelsingaa* 1351, *Helsingåå* 1498, *Helsingefärsz å* 1555). Jo 1630-luvulla Ruotsin hallituksen kirjeessä Pietari Brahelle tulee esiin käsitys, että pitäjän asutus pohjautuisi Ruotsin Hälsinglandista tulleiden siirtokuntaan. On esitetty, että siirtokunnan jäsenet olisivat antaneet uuden koloniansa läpi virtaavalle joelle nimen entisen kotiseutunsa mukaan tai että siihen sisältyisi asukkaannimitys *hälsing* ’Hälsinglandista kotoisin oleva’ (Hultman 1920, Kerkkonen 1945, Granlund 1956). Saulo Kepsu (2005) on arvellut pitäjännimeä edeltäneen kylännimen **Helsingeby* tarkoittaneen paikkaa, jonka nimeksi tuli sittemmin *Kyrkobö*. – SP

Granlund, Åke 1956: 13–15; Granlund, Åke 1982: 13–15; Hausen, Greta 1920: 181–182, 210;

Hultman, O. F. 1920: 431; Juvela, Ossi 1992: 22–25; Kepsu, Saulo 2005: 209; Kerkkonen, Gunvor 1945a: 17; Sanan Saattaja Wiipurista 20.7.1833.

Helsinki Suomen pääkaupunki Suomenlahden rannalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Helsingfors*. *Helsingefors* 1548; *Helsingforsijn* 1679, *Helsingforsis[sa]* 1750, *Helsingistä* 1767, *Helsingi* 1775; *Helsingin-kaupunki vel Helsinki* 1787, *Helsingissä* 1820. – Kaupunki perustettiin 1550 Kustaa Vaasan käskystä hansakaupunki Tallinnan kilpailijaksi Forsbyn kylään (→ *Koskela*) Vantaanjoen suulle; paikan nimenä on nykyään *Vanhakaupunki* (ruotsiksi *Gammelstaden*). Myös koskesta (nykyinen Vanhakaupunginkoski) käytettiin samaa nimeä (*Helsingefors* 1552), mutta on epävarmaa, saiko koski nimensä kaupungin perustamisen yhteydessä vai perustuuko kaupungin nimi kosken nimeen. Uudenmaan ruotsalaismurteissa kaupungista on käytetty myös nimeä *Helsing(e)*, joka on myös vanha Helsingin pitäjän nimi. Rinnalla esiintyi aluksi *Helsingeborgh* ~ *Helsingborgh*, joka viitanee kaupungin suojaksi suunniteltuun linnoitukseen. Kaupunki ei kuitenkaan menestynyt, ja sitä suunniteltiin 1630-luvulla siirrettäväksi *Södernäs*-nimiseen niemeen (→ *Sörnäinen*), mutta lopulta päädyttiin nykyiseen paikkaan → *Vironniemeen*. Vuosien 1646–1648 karttaan on kaupungin uusi ja vanha sijainti merkitty nimin *Nyhelsingfors* ja *Gamble Helsingfors*. Åke Granlundin mukaan kaupungin suomenkielinen nimi *Helsinki* perustuu ruotsalaiseen murremuotoon *Helsing* tai sen normaaliasuun *Helsinge*. Vähäisessä suomenkielisessä kirjallisuudessa *Helsinki* esiintyy vasta 1700-luvun puolivälin jälkeen. Sitä ennen sen korvasi *Helsingfors* ja harvinaisesti *Fors*. Onkin mahdollista, että *Helsinki*-muoto on varsin myöhäinen lyhentymä *Helsingforsista*. Vielä 1830-luvulla ainakin Turun Wiikko-Sanomaiset käytti toistuvasti ilmausta ”Helsingforsissa”, joka esiintyy

joskus vielä vuosisadan puolivälissäkin kirjapainotuotteiden painopaikkana. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787]: s.v. Helsingin kaupunki; Granlund, Åke 1981: 13–15; Grotenfelt; Kustavi 1912: 113; Hausen, Greta 1920: 213–218; Heikkinen, Markku 1989: 15–18; Huldén, Lars 2001: 303; Juvela, Ossi 1992: 22–25; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: 38; Turun Wiikko-Sanomien 29.7.1820; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890; KTK: vanhan kirjasuomen korpus.

Helsinki kylä Taivassalossa Varsinais-Suomessa, puheessa tavallisesti *Helsinginranta*, joskus *Helsinginkylä*, ruotsiksi *Helsinge*, *Helsingaby*, *Helsinxby* 1386, *Helsingeby* 1418, *Helsingby* 1555. – Kylä on ollut Naantalain luostarin prebenda eli palkkatila, ja siksi sen nimi on merkitty varhain asiakirjoihin. Nimiarkiston kokoelmätietojen mukaan *Helsinginranta*-nimeä on ruvettu käyttämään 1930-luvulla, kun linja-autoliikenteen aikatauluissa pidettiin tarpeellisena erottaa Taivassalossa Helsingin nimi Helsingin kaupungin nimestä. Nimeen sisältyy ruotsin sana *helsing(e)*, joka merkitsee Ruotsin Helsinglandin maakunnan asukasta. Nimi on ehkä ollut Helsinglandista peräisin olleen henkilön lisänimi; sitä kautta nimestä olisi voinut tulla kylän nimi. Sama sana on myös mm. entisen Helsingin pitäjän vanhassa ruotsinkielisessä nimessä *Helsinge*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 156.

Helvetinkolu kalliorotko Ruovedellä Pirkanmaalla. *Helvetinkumakolu* 1584. – Rotko sijaitsee Helvetinjärven kansallispuistossa (perustettu 1982), jonka erikoisuutena ovat syvät rotkolaaksot, jyrkkärantaiset järvet, pienet metsälammet ja salomaiset metsät. Helvetinkolu oli jo 1800-luvulla suosittu nähtävyys. *Helvetin*-alkuiset nimet ovat tavallisia rotkoilla ja louhikkaisilla paikoilla, ja niihin liittyy erilaisia uskomuksia. Edellä mainittu asiakirjanimikin (**Helvetinkumakolu*) vertaa paikkaa Raamatun kuvaamaan helvettiin. Nimen jälkiosa *kolu* tarkoittaa kivikkoa ja louhikkoja. – SP

NS s.v. kolu; KA: Suvanto/ Kangasala s. 819–820; www.luontoon.fi/2006.

Hemtans → *Henttaa*

Hennala kaupunginosa Lahdessa Päijät-Hämeessä, liitetty Hollolasta Lahteen vuonna 1933. *Hännälä* 1710. – Alkuaan yksi Hollolan Lahden kylän kantataloista. Talo jakautui *Kylä-Hennalaksi* ja *Metsä-Hennalaksi*. Jälkimmäisestä on saanut nimensä nykyinen kaupunginosa ja varuskunta. *Hennala*-, *Hennilä*-nimien taustalla on arveltu (Nissilä 1980) olevan germaaninen henkilönnimi *Henn*. Lahden *Hennala* saattaa kuitenkin perustua myös nimeen *Henrik* (*Henna* < *Henrik*). Hennalan kantatalon isäntänä on nimittäin 1500-luvun lopussa ollut *Henrik Grelsson* (SAY). – MV

Laapotti, Marjukka 1994: 69; Nissilä 1980: 161; KA:VA 8124: 3255, SAY.

Henttaa kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Hemtans*. *Henttheby* 1540, *Hentzby* 1579, *Haenttans* 1584, *Hemtans* 1735. – Nimi perustuu kylännimeen ja se puolestaan myöhäiskeskiaikaiseen uudistalonnimeen. Siihen sisältyy todennäköisesti miehennimi *Hente*, joka on *Henrikin* kansasomainen muoto. 1540-luvulla kylässä oli kolme taloa. Alkutilon jatkajan *Storhemtin* isäntänä mainitaan 1560 *Nilis Hend:ss* (= Hendriksson) eli Henrikin t. Henten poika; talo on voinut saada nimensä hänen isänsä mukaan (Kepsu 1999). Ruotsinkielisessä *Hemtans*-nimessä alkuperäisen nimen *n* on muuttunut *t:n* edellä *m:ksi*. *-ans*-nimet ovat tavallisesti yksinäistilojen tai pikkukylien nimiä. Kaupunginosan nimeksi *Henttaa* – *Hemtans* on vahvistettu 1976. – SP

Granlund, Åke 1956: 106–107; Kepsu, Saulo 1999: 20.

Hepoköngäs korkea putous Kainuussa, Puolangan Heinijoesa. – Nimen kerrotaan johtuvan siitä, että putous muistuttaa alhaalta katsottuna hevosen häntää. Jälkiosa → *köngäs* 'putous'. – AR

■ *Hepoköngäs* muistuttaa hevosen häntää.

Herajoki kaupunginosa, aiemmin kylä, ja Vantaanjokeen laskeva joki Riihimäellä. Pelto lähellä joen ja Vantaanjoen yhtymäkohtaa: *Heraansuu* (< **Heraojansuu*). *Heraioiki* 1539 (kylä). – *Hera*-nimien ydinaluetta on Kaakkois-Suomi, josta ne Jouko Vahtolan mukaan ovat levinneet karjalaisten mukana länteen ja pohjoiseen, mm. Kemijärven ympäristöön. Koska *Hera*-nimien jälkiosana usein on vedenkokouman nimitys – *järvi*, *lampi*, *lähde* – on katsottu, että alkuosa *hera* viittaa veden kirkkauteen (Nissilä 1976). Tämä selitys ei kuitenkaan sovi niihin (suhteellisen harvoihin) nimiin, joiden kohde on keskellä kuivaa maata ja etäällä vesistöistä kuten esim. *Herämäki*-niminen jyrkkä maantiemäki Raudussa Karjalankannaksella. Se sopii huonosti myös *Heraojiin* ja *-jokiin*, varsinkin jos joen pohja on mutaa ja savea niin kuin Riihimäellä. Näiden nimien *heran* merkitys voisi paremminkin olla 'heruva, valuva, noruva neste'. *Herämäki* olisi 'mäki, josta valuu vettä (esimerkiksi tielle talvella)' ja *Heraoja* 'puro, jossa koko ajan lirisee vesi'. – MV

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Herala; Nissilä, Viljo 1976b: 51; SMS s.v. hera; Vahtola, Jouko 1980: 330–333; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hermann kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Hermanstad*. – Vuonna 1883 vapaaherra Herman Sigfrid Standertskjöld-Nordenstam (1854–1834) erotutti omistamastaan Kumpulan kartanosta kolme aluetta, joilta hän alkoi vuokrata asuntotontteja. Hänen etunimensä mukaan annettiin kahdelle alueelle nimet *Hermanstad I* 'Hermannin kaupunki' ja *Hermanstad II*, jotka esiintyvät mm. painetuksessa kartassa 1892. Kolmannen alueen nimi *Majstad* perustui mahdollisesti hänen vaimonsa etunimeen. Alueet liitettiin Helsinkiin 1906. Kahden ensin mainitun asuinalueen suomalaiseksi nimeksi vakiintui *Hermann*, joka vahvistettiin virallisesti 1909. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 100.

Herman Onkimaa kylä Mäntsälässä Uudellamaalla; useimmiten vain *Onkimaa*. *Ongimaby* 1540, *Hermanongima* 1541, *Ongima* 1675, *Hermanongima* 1692, *Herman Ångima by* ja *Herman Ångima Tresk* 1704. – Saulo Kepsu on olettanut kylässä olevan Isonjärven vanhaksi nimeksi **Onkimajärven*, joka olisi tarkoittanut alkuaan jonkin hämäläisen talon tai erämiehen kalastusnautinta-alueita järven rantamilla. Kun noin 15 km:n päässä Askolassa on ollut toinen **Onkimajärvi* (→ *Puhar-Onkimaa*), on erotukseksi lisätty alkuosan *Herman*, mahdollisesti genetiivimuoto vanhasta talon tai miehen nimestä *Herma* (< *Herman* ~ *Hermann*). – SP

Hausen, Greta 1922: 454–455; Kepsu, Saulo 1995: 97; Oksanen, Eeva-Liisa 1991: 132–134.

Hermanstad → *Hermann*

Hernesaari entinen saari ja satama-alue Helsingin Länsisatamaassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Ärtholmen. Ertholmen* 1696 ja 1766, *Ärt Hollmen* 1775, *Ärtholmen* 1869 (saari). – Suomalainen nimi on suora käännös ruotsinkielisestä nimestä ja vahvistettu 1909. Saari yhdistettiin 1910-luvulla täytemailla mantereeseen. Sen satama- ja varastotoiminnan tilalle suunnitellaan asuinrakentamista. – Saari on ilmeisesti saanut nimensä siellä esiintyneistä Vicia-heimon (virna) kasveista. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 100; Westman, Ivar 1935: 402.

Herrainpäivät kaupunginosana, niemi, entinen saari Porissa Satakunnassa Mäntyluodon ja Yterin välissä. *Herrainpäivä Luoto* 1805. – Herrainpäivien eteläpuolelta alkavat *Yterinsannat*. Pohjoispuolella hietikot jatkuvat merestä nousseena hietikko-niemenä, joka tunnetaan nimellä *Herrainpäivänsäikkä* (säikkä 'vedenalainen kohouma'). Herrainpäivien kärjestä käytetään nimitystä *Herrainpäivännokka*, joka on ollut erillinen saari. Tämä saari on tunnettu nimellä *Fräsoora* (mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Gräsouran* 1805) ja Herrainpäivännokasta on käytetty myös nimeä *Fräsoorannokka*. Herrainpäivillä on enimmäkseen kesäasuntoja. 1800-luvulla siellä oli kaksi kalastustilaa. – Nimen *Herrainpäivät* alkuperästä ei ole tietoa. Paikkakunnalla kerrotaan tarinaa, että ”siinä on kauheesti tullu mailmas kaloja ja herrak kävi siäl syämäs siikaa”. – RM

Miikkulainen, Raija 1996: 128–129; MHA: A85 14/3; NA: Porin pitäjänkokoelma; SMSA.

Herrala kylä ja rautatieasema Hollolassa Päijät-Hämeessä. Alkuaan yksinäistalo, jonka isäntä lienee ollut 1458 mainittu *Olef Herranen. Härälä* 1625, *Herrala* 1628. 1763 perustettiin Vuohikosken partaalle Herralan talon alapuolelle saha (*Herrala säg* 1765). – Vanha kansa käytti vielä 1920-luvulla muotoa *Herala*. Siinä muodossa nimi esiintyykin mm. Hollolan pitäjän historiassa 1500-luvulta alkaen nykyaikaan, ja ainakin 1700-luvulle asti näyttää käytetyn vaihdellen kirjallisestikin muotoja *Herala* ja *Herrala*. Hämeessä ja Satakunnassa nimi *Herra*, *Herrala*, *Herrainen* esiintyy 1400-luvulta lähtien monesti. Viljo Nissilä on selittänyt *Herra*-nimet liikanimiksi, jotka kertovat nimenkantajan herramaisesta olemuksesta tai siitä, että hän on ollut jonkin ylempisäätöisen eli herran palveluksessa. Myös joku säätyläinen on voinut omistaa talon, jota sen takia ruvettu nimittämään *Herralaksi*. Ikivanhoilla asutusalueilla (esim. Lempäälässä ja Loimaalla) on useita *Herrala*-nimisiä taloja ja kyliä. Jos kiistattomasti lähdetietoja ei liikanimestä ole, on mahdollista myös olettaa, että talon- ja sukunimeen sisältyy muinaisten skandinaavien ja friisien käyttämä miehennimi *Herre*, *Herro*. – Entä miten selittyy nimimuoto *Herala*? *Hera*-alkuisia sekä luonto- että asutusnimiä on eri puolilla maata satoja, ja monesti paikat ovat vesipaikkoja. Silloin nimi perustuu veden kirkkauteen. Sanan *hera* merkitys on 'kirkas neste'. Tässä tapauksessa tämä selitys tuskin sopii. Vuosisatoja jatkunut rinnakkaisuus *Herala* ~ *Herrala* voi johtua kirjoitusasujen horjuvuudesta tai murteenpuhujien tavasta ääntää nimi. Samantapaista vaihtelua esiintyy esim. sanoissa *herastuomari* ~ *herrastuomari* ja *keralla* 'kanssa' < *kerralla*. Hämääläismurteissa vaihtelu *r* ~ *rr* on yleisempääkin, varsinkin jos sanassa on diftongi ennen *r*-äännettä, esim. *nuara* ~ *nuarra*, *koira* ~ *koirra*. – PM

Kuusi, Sakari, 1935: 223; Kuusi, Sakari 1937: 94, 99, 112, 185; Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Herranen; Nissilä, Viljo 1939: 283; Nissilä, Viljo 1975: 116, 149; Rapola, Martti 1966: 283; SKES s.v. heras-, herrastuomari, s.v. keralla; SMS s.v. herastuomari; Suomenmaa 4 (1922): 317; Suomenmaa 2 (1968): 80; Virtaranta, Pertti 1946: 316; HisKi.

Herraskoski koski Virroilla Pirkanmaalla. *Herraskoski* 1875, *Herraskoski* 1878. – Kosken ohitse on niemen poikki kaivettu Herraskosken kanava, joka valmistui 1907. Herraskoski on osa

sitä virtajaksoa, johon perustuu myös kunnannimi → *Virrat*. Viereisestä asutuksesta käytetään nimeä *Herraskylä* (*Herrala by* 1589). Nimien taustalla on kosken rannalla olevan talon nimi *Herranen* (vielä 1571 *Virtais*). Se on joko siirrynnäisnimi Lempäälän Herralasta tai siihen sisältyy Lempäälän Herralan asukkaiden nimitys *Herranen* (esim. *Oleff herrainjen* 1551 Lempäälässä, *Anders Herrainjen* 1552 Virroilla); alue kuului vielä 1500-luvulla Lempäälän Herralan erämaihin. – SP

Jussila, Kirsti 1967: 103–104; Uusi Suometar 16.7.1875; Åbo Underrättelser 20.8.1878; KA:

Suvanto/ Ruovesi s. 2365.

Herrgårdsforsen → *Kartanonkoski*

Hertonäs → *Herttoniemi*

Herttoniemi kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Hertonäs. Hertte nesse buw* 1513, *Hertones* 1548, *Hertugenäs* 1555. – Nimi perustuu kylän nimeen, joka on peräisin kartanon nimestä *Hertonäs*. Åke Granlund on katsonut nimen alkuosaan sisältyvän lisänimen *Hertoghe*, muinaisruotsin sanasta *härtoqhe* 'herttua'. Nimen takana on mahdollisesti Porvoon tutkintakäräjien lautakunnassa 1405 istunut *Laurens Hertoghe*, joka ilmeisesti oli aatelismies ja asui alueella. Ruotsinkielisen nimen loppuosa *näs* 'niemi' on ilmaissut kartanon sijaintia. 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa alueen suomenkielisenä nimenä esiintyi vaihtelevasti *Herttonainen* (*Hertonaisista* 1887), *Hertonääs* (*Hertonäsin* 1883), *Herttuaniemi* ja *Herttoniemi*, josta tuli virallinen 1928. – SP

Anthoni, Eric 1956: 9; Anthoni, Eric 1970: 117; Granlund, Åke 1956: 135; Granlund, Åke 1981:

20–21; Hausen, Greta 1920: 192; Kepsu, Saulo 2005: 90–91; Reinholm, H.A. 1883: 14;

Suomalainen Virallinen Lehti 28.9.1887.

Herttuala kylä Kangasalla Pirkanmaalla. *Herttuala* 1540; *Olaff Hertoge* laamanninkäräjien lautamiehenä 1441. – Liikanimi *Herttua* on antanut aiheen talonnimeen, josta on tullut myös kylän nimi. Satakuntalais-hämäläiseltä alueelta tunnetaan keskiajalta myös liikanimet *Herrainen*, *Pispa*, *Pappi*, *Maarova* ja *Kuningas*. – Herttuala tunnetaan kylännimenä myös Hämeenkyrössä (*Hertola* 1674), Ylistarossa (*Hertola* 1725) ja Kerimäellä (*Herttuala* 1752). Kerimäellä kylännimi perustuu sukunimeen *Herttuainen* (*ichel Hertuallan* 1541), jonka taustalla lienee myös liikanimi *Herttua*. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Herttuainen; Suvanto, Seppo 1987: 139, 292; HisKi

(Hämeenkyrö, Kerimäki, Ylistaro); KA: Suvanto, Kangasala s. 770.

Hervanta kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Messukylän kuntaa. *Hærwentenpa* 1465 (rajapaikka). – Hervantaa on sanottu Tampereen tytär- tai satelliittikaupungiksi, sillä se sijaitsee etäällä kaupungin keskustasta. Hervannan

— **Onnellinen metsästäjä. Lempäälän takamaalla n. s. Hervannan maassa Roiwuwiidan torpassa ajuskelewa itsellinen nimeltä Valentin on tämän kuukauden kuluessa loukkailta saanut niiltä feuduilta neljä ilvestä, joista kaffi samana päivänä. Vielä sanoo hän toiwowanjo wiidettäfin, jonka jäljille on jo päässyt. Tapporahaa ilwestestä maksetaan Lempäälässä 80 markkaa. Tätä paitfi on hän saanut runsaasti pienempiä otuffia.** (T. S.)

Suomen Virallinen Lehti uutisoi vuonna 1884 onnellisesta metsästäjästä, joka asusteli "Lempäälän takamaalla n.s. Hervannan maassa".

rakentaminen aloitettiin 1960-luvulla. Kaupunginosaan eteläpuolella Lempäälän rajalla on *Hervantajärvi* (*Hervana järvi* 1780–1783) ja järvestä etelään Lempäälän puolella *Hervanta*-niminen talo (*Hervanda* 1801). Metsäistä aluetta kutsuttiin aiemmin nimellä *Hervannamaa*. Sekä talon että kaupunginosaan nimet perustuvat järven nimeen. Kun alue on ollut viimeistään 1700-luvun lopulle asti asumaton, järven nimi ei sisältäne henkilönnimeä. Vanha asiakirja-asu viittaa siihen, että järven nimi olisi aiemmin ollut **Hervanne* : *Hervanteen*. *Herva*- ~ *Hervo*-nimiä on Hämeessä ja Satakunnassa (esim. *Hervanto* tila Tyrvännössä, *Hervolampi* ~ *Hervoi(n)lampi* Vanajassa, *Hervonmäki* ja *Hervonjärvi* Lammilla) ja Pohjois-Suomessa. – *Hervanta*-nimen sisältö on toistaiseksi avoin. – SP

Kalmbergin kartasto 1855; Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: 27–28; DF: 3253; fi.wikipedia.org, 23.5.2005.

Hesperia osa-alue ja sairaala-alue Töölössä Helsingissä Uudellamaalla. – Nimi perustuu läheisiin kadunimiin *Hesperiatagan* – *Hesperiakatu* (1906), sittemmin *Pohjoinen* ja *Eteläinen Hesperiankatu* (*Norra* ja *Södra Hesperiatagan*) ja puistonimeen *Hesperianpuisto* – *Hesperiaparken* (1928). Puiston alueella sijaitsi suosittu huvipuisto 1820-luvulta vuosisadan lopulle. 1840-luvulla puistoon alettiin rakentaa *Hesperia*-nimistä huvila-alueita ja paikalla olleesta *Tölö*-nimisestä ulkoilmaravintolasta tuli ravintola *Hesperia*. Huvila-alueen vuokra-aika kuitenkin päättyi 1892, ja siitä tuli puisto – *Hesperianpuisto*. Nimen valinta kertoo antiikin romanttisesta ihailusta samoin kuin toisenkin huvila-alueen nimi *Arkadia* (ks. → *Arkadianmäki*). Marja-Liisa Tuomen mukaan nimen valintaan on vaikuttanut myös Kreikan vapaussodan synnyttämät innoitus ja mahdollisesti jopa Suomen maantieteellinen asema suhteessa Venäjään: antiikin kreikkalaiset käyttivät *Hesperia*-nimeä Kreikasta länteen sijaitsevista maista, kuten Italian niemimaasta, joskus myös Espanjasta. Kreikan kielen *Hesperia* merkitsee 'lännen maa', *Hesperos* 'iltatähti; länteen tai iltaan liittyvä'. – SP

Castrén, Paavo – Pietilä-Castrén, Leena 2000 s.v. Hesperia, Hesperos; Oja, Matti 1999: 17; Pesonen, Leo A. 1981: 100; Tuomi, Marja-Liisa 1987a: 170.

Hessund salmi Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Hästsund* 1650-luvulla. – Paikka tunnetaan ennen kaikkea salmen yli johtavasta sillasta, Hessundin sillasta, joka valmistuessaan 1937 oli maan suurin yksiaukkoinen kaarisilta. Silta yhdistää Kirjalansaaren Kirkkosaareen. Ennen sillan rakentamista salmen yli kuljettiin lautalla. Hessund on myös tärkeä väylänkohta Hangosta Turkuun johtavalla sisäväylällä. Nimen alussa on ilmeisesti 'hevosta' merkitsevä ruotsin sana *häst* ja loppuosana *sund* 'salmi'. – PS

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 46; RKO: FSO-lex.

Hetta saP *Heahtta*, Enontekiön kirkonkylä Ounasjärven rannalla Lapissa. *Hetta* 1803. – Saanut nimensä uudisasukkaasta nimeltä *Hetta*, joka sai Enontekiön käräjillä v. 1697 luvan asettua Ounasjärven rannalle. Päätöksessä Hetan sanotaan olevan kotoisin Matarengin *Hietaniemestä*, ruotsiksi *Hedenäs*, mutta hänen mainitaan silti anoneen uudistilaa esi-isien maille ja kalavesille. *Hetta*-niminen talo kuului suvulle jo Matarengissa. Enontekiöllä paikannimi perustuu siis sukunimeen, joka on puolestaan levinnyt sekä Suomeen että (kirjoitusasussa *Hætta*) Norjaan. Saamenkielinen asu on mukaelma suomenkielisestä (suku)nimestä. – SA

ESF 1:1: 14; Strömstad, Alf – Fors, Kristian 2006: 205.

Hevonselkä kylä Pornaisissa Itä-Uudellamaalla, kansanomaisesti *Hevoseli*. *Heffwonselcke* 1480 (?), *Hewonselke* 1547. – Kylän nimi perustuu pari kilometriä itään olevan mäkialueen

nimeen. Hevonselkä on siellä Tornikallion pohjoinen uloke, joka päättyy jyrkänteiseen kallioon. Tornikallion huipun ja tämän kallion väliin jää matalampi harjanne, joka muistuttaa hevosen selkää. Luontonimi tunnetaan yhä. *Hevonselkä* on luonto- tai viljelysnimenä myös Hauholla, Kotkan Kymissä, Lapualla, Nurmeksessa, Anjalankosken Sippolassa ja Tammelassa. Kansanomainen muoto *Hevoseli* on lyhentymä taivutusmuodosta *Hevo(n)selillä*. – SP

Hausen, Greta 1920: 20.

Hiidenkivi kivi Nurmijärvellä Uudellamaalla. – Tullut tunnetuksi Aleksis Kiven Seitsemän veljeksien kohtauksesta, jossa veljekset pakenivat Viertolan (esikuvana → *Raalan* kartano) härkiä suurelle kivelle. Siellä Aapo kertoi kiven tarinan, joka liittyi Hiiden ruhtinaaseen. Pitkään Hiidenkivenä pidettiin Raalan ja Rajamäen välillä vanhan kolmostien länsipuolella sijaitsevaa tasalakista kiveä, joka oli tienvarteenkin merkitty matkailunähtävyytenä ja on yhä peruskartassa *Hiidenkivenä*. Hannes Sihvo on selvittänyt, että Aleksis Kivi on tarkoittanut kertomuksissaan Raalan ja Palojoen kylän välistä *Orikivi*-nimistä rajakiveä, jonka lähellä on samanniminen talo. – SP

Sihvo, Hannes 1999.

Hiidenkylä nuorehko kylä Pyhäjärven kaupungissa Pyhäjärven kaakkoispuolella, nelostien varressa, Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän vanhimmat talot (Kinnunen) ovat 1600-luvun lopulta Tervajärven rannalla, mutta pääosin kylä on syntynyt 1900-luvulla uusien maantieyhteyksien ansiosta. Kylä on osa vanhaa → *Hiidenniemen* kylää. Hiidenniemi sijaitsee kylän kohdalla Pyhäjärven rannalla. Kylän nimi johtuu juuri Hiidenniemen nimestä. – JV

Friedr. Rönnholmin kartta Pyhäjärvestä vuodelta 1745.

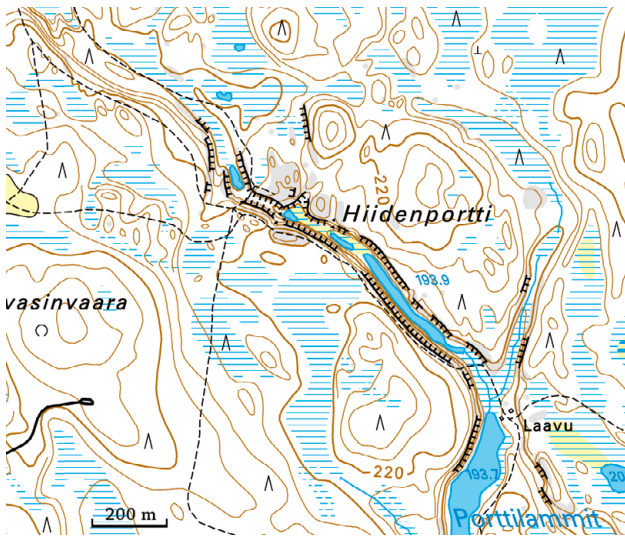
Hiidenmäki osa-alue ja mäki Jämsässä Keski-Suomessa. – Sana *hiisi* on alkuaan merkinnyt 'kalmistoa' tai 'palvontapaikkaa'. Myöhemmin, etenkin Länsi-Suomessa, *hiisi* yhdistyi tarinoiden jättiläisiin. Itä-Suomessa se taas tuli tarkoittamaan paholaista (Mauno Koski). Lukuisat *Hiisi*-, *Hiiden*-paikannimet selittyvät siis hiukan eri tavoin sen mukaan, minkä ikäinen nimi on ja jmissä päin maata sen tarkoittama kohde sijaitsee. Jämsän *Hiidenmäen* lähellä on rautakautinen kalmisto, mikä viittaa siihen, että nimi on vanha ja voisi perustua *hiisi*-sanan vanhimpiin merkityksiin. – MV

Keskitalo, Oiva 1989: 69; Koski, Mauno 1990: 404, 422, 429; Siirinen, Ari 1987: 38.

Hiidenniemi Pyhäjärven niemi, ranta-alue ja kylä Pyhäjärven kaupungissa Pohjois-Pohjanmaalla. Niemen päässä *Hiidenmäki*-niminen kivikkoinen mäki ja luonnonsuojelualue ja järvesä pieni saari, *Hiidenkari*. – Sana *hiisi* merkitsee nimessä paikkaa, jossa on asustanut ja vaikuttanut vanhojen uskomusten mukaan itse hiisi, paha haltia- eli henkiolento, itse paholainen, kammottava jättiläinen. Mielikuvitus on loitintu *Hiisi*-paikkoihin liittyviä lennokkaita taruja, joilla ei ole tietenkään juuri todellisuuspohjaa. *Hiisi*-määritteellä nimettyjä paikkoja on useita Pyhäjokilaaksossa. Myös Pyhäjärven, Pyhäjoen ja Pyhäkosken nimet osoituksena paikkojen pyhittämisestä liittynevät samaan uskomusperinteeseen. – JV

Koski, Mauno 1967: 176–179; Vilku, Asko 1956: 138–141, 182–193.

Hiidenportti kohta Sotkamon *Porttijossa* Kainuussa. – Hiidenportin kohdalla jokiuoman kallioseinät ovat yli 20 m korkeat, ja tästä paikka on saanut *portti*-nimensä. Vastaavanlaisia Hiidenportteja on Kainuun ja Pohjois-Karjalan rajamailla Kuhmossa ja Lieksassa useita. Kaikissa näissä joki virtaa syvässä kalliorotkossa. Lieksan Lipinlahdessa Hiidenportti on kallionhalkeama, Lieksan Hattuvaarassa vaarojen väliin jäävä sola ja Kuhmon Korpisalmella kahden ison kiven välinen aukko → *portti*, → *Portinsalo*, → *Hiisijärvi*. – AR

Hiidenportin rotkolaakson seinämät kohoavat noin 30 metriä vedenpinnan yläpuolelle.

Hiidenvaara korkea vaara ja luonnonsuojelualue Sotkamossa Kainuussa. Vaaran länsipuolella *Hiidenjärvi*, jonka rannalla pieni kyläkunta *Hiisi*. Kylän nimi on nuorempi kuin järven ja vaaran nimet. → *Hiisijärvi*. – AR

Hiidenvesi monihaaranen yli 20 km pitkä järvi Vihdin, Lohjan ja Nummi-Pusulan alueella läntisellä Uudellamaalla. *Hidevesi* 1757, *Hiden wesi* 1758, *Hidenwesi Sjö* 1772–73, *Hiidenwesi* 1891. – Todennäköisesti viimeistään myöhäisrautakaudella syntynyt nimi, joka kertoo muinaissuomalaisien uskonnollisista tavoista ennen kristinuskon omaksumista. Järven rannalla on korkea jyrkkärinteinen mäki, *Hiidenmäki* (= *Hiidenmäki*), jossa on paljon rotkoja ja syviä luolia. Sen oletetaan olleen *hiisi* eli esihistoriallisen ajan uhripaikka, vainajien palvontapaikka ja kalmisto. Näillä seuduilla kuten varsinkin Hämeessä ja Satakunnassa hiidet ovat olleet monesti veden äärellä. Nimen jälkiosa → *vesi* merkityksessä 'isohko järvi' esiintyy sadoissa järviemme nimissä. Vihdissä ja Lohjalla on useita muitakin vanhoja *Hiisi*-aiheisia nimiä: Lohjalla kylän nimi → *Hiittinen*, jonka asutus on peräisin 1100-luvulta. Sekä Vihdissä että Lohjan Karstussa *Hiidenmäki* (Karstussa sen lähellä on arveltu olleen myöhäisrautakautinen muinaislinna), myös kulmakunta; Virkkalassa Lohjanjärven rannalla *Hiidenniemi* (*Hidenniemi* 1770), myös kulmakunta; *Hiidensalmi* (*Hijitis sund* 1735) on kapeikko Hiidenveden ja Lohjan vesistön välissä, myös kulmakunta; *Hiidenlahti* on iso lahti Hormajärven Hiittisten kylässä Lohjalla. – PM

Aaltonen, Outi 1991: 28, 29; Koski, Mauno 1967: 125, 126; Koski, Mauno 1970: 181, 201; SKES s. v. hiisi, vesi.

Hiisijärvi alkuaan syvä järvi ja kylä Ristijärvellä Kainuussa. *Hijisi Jerfui* 1650. – Hiisijärven vedenkorkeutta on laskettu 1761 huomattavasti, kansan kertoman mukaan "yhdeksän vanhaa sylvä". Sana *hiisi* on merkinnyt 'pyhää metsää, uhripaikkaa' etenkin Länsi-Suomen varhain asutuilla alueilla, Itä-Suomesa myös 'syväistä paikkaa'. – AR

Turpeinen, Oiva 1985: 145.

Hiittenharju urheilu- ja virkistysalue Harjavallassa Satakunnassa. – Hiittenharju on myöhäisjääkauden harjumuodostelma, joka suhteellisen helpokulkuisena maastona on tutkijoiden mukaan ollut luontainen kulkuväylä ainakin rautakaudella, todennäköisesti jo sitä edeltäneellä pronssikaudellakin. Hiittenharjun lukuisat hiidenkiukaiksi nimetyt pronssikautiset hautarauniot, jotka jonakin aikana lienevät olleet keskeisiä vainajien palvontaan liittyneitä kulttipaikkoja, näyttäisi

rakennetun ikivanhan kulkureitin läheisyyteen. – *Hiittenharju*-nimi liittyy saumattomasti Lounais-Suomen vanhaan *Hiisi*-nimistöön. Nimen alkuosana oleva Satakunnan murteissa tavallinen monikon genetiivimuoto *hiitten* voisi viitata skandinaavisena lainana pidetyn *hiisi*-sanan ilmeisen varhaisiin paikkaa tarkoittaviin merkityksiin 'kalmisto, kulttipaikka'. Todennäköisempää kuitenkin on, että nimen alkuosa viittaa *hiisi*-sanan myöhempään pelättävää (yliluonnollista) olentoa tarkoittaviin merkityksiin 'haltija, jättiläinen, peikko'. Tällaisenakin nimi periytynee rautakaudelta. – AH

Koski, Mauno 1967: 169–189, 221–226; Koski, Mauno 1970: 171–173, 244–248; Salo, Unto 1981: 122–131, 406–407; Salo, Unto 1995: 46–47; Salo, Unto 2004: 523; SSA s.v. hiisi; Suvanto, Seppo 1973: 27–38, 149–155; Warelius, Antero 1854/1977: 140; Virtaranta, Pertti 1946: 140–141.

Hiittinen entinen kunta ja kylä, vuodesta 1969 Dragsfjärdiä, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa, Turunmaan saaristossa Varsinais-Suomessa. Ruotsinkielinen nimi *Hitis*. *Hijttis-bij* 1540, *Hittis* 1530. – Alkuperäinen suomenkielinen nimi **Hiit(t)inen* on ehkä ollut pääsaaren nimi, nykyään *Hitis land*. Ruotsin *is*-loppuiset lainanimet ovat ilmeisesti peräisin suomen *inen*-loppuisten nimien taivutusmuodoista, tässä tapauksessa muodosta *Hii(t)tis* : *Hiit(t)inen*. Nimeen sisältynee sana *hii(t)ti*, joka on johdos alkuaan 'kulttipaikkaa' merkinneestä sanasta *hiisi*. Hiittisten nimen syntyä on etsittävä Kyrksundetin varrelta. Salmen pohjoispuolisella Kyrkön saarella on yhä nähtävissä 1200-luvulta peräisin olevan kappelin perustukset. Sillä seudulla on todennäköisesti sijainnut myös "hiisi", jonka mukaan alue on saanut nimensä. *Hiittinen*-nimen ikää voidaan arvioida naapurikylän Rosalan nimeen verrattuna. Todennäköisesti juuri Hiittisten kylän suomenkieliset asukkaat ovat antaneet nimen **Ruotsinsalo* (> *Rosala*) naapurisaarelle, jonka ruotsalaiset uudisasukkaat olivat ottaneet haltuunsa. – RLP

Huldén, Lars 2001: 147–148; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 272.

Hikiä kylä, taajama ja rautatieasema Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. Nimi taipuu paikkakunnalla vanhastaan *Hikiässä* : *Hikiään*. *hijkijs* 1539, *Hikiä* 1633. – Riihimäen ja Lahden välisen rataosuuden valmistuminen 1869 aiheutti sen, että kylän keskusta vähitellen siirtyi aseman ja radan tuntumaan. Vanhat kantatalot, joista osa oli perustettu jo 1500-luvulla, jäivät kuitenkin entisille paikoilleen. Hikiän kylä on aikanaan syntynyt maanviljelyä ja ilmasto-oloja ajatellen mahdollisimman sopivaan paikkaan Salpausselän luoteisrinteeseen, harjun ja suon väliin. Saattaa olla, että nimi *Hikiä* viittaa juuri maaperän luonteeseen, sen lämpimyyteen ja hikevyyteen. Nimessä on mahdollisesti tapahtunut siirtyminen johdostyyppistä toi-

Hikiän kylän Hikeviä peltoja.

seen: **Hikevä* > *Hikijä*. Vrt. Hausjärven *Haisevansuo* ~ *Haisionsuo*, jossa on oletettu kehitystä *Haiseva-* > *Haisija-* > *Haisio-*. *Hikiä*-nimeen sekä johdoksena että maaperään viittaavan merkityksensä vuoksi rinnastuu myös pitäjännimi → *Multia*. – Nimi *Taka-Hikiä*, jolla yleiskielessä viitataan johonkin syrjäiseen, takapajuiseen paikkaan, ei Hausjärvellä ole ollut käytössä. – MV

Kiviniemi, Eero 1971: 51–52; Nirvi, R. E. 1986: 21–22; KA:VA 4521:123; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hillilä kylä Asikkalassa Päijät-Hämeessä. *Hillilä* 1462. – Nimi sisältää saksalaista alkuperää olevan henkilönnimen. Esimerkiksi nimet *Hill* ja *Hille* ovat erilaisten *Hild-* ja *Hilde*-alkuisten nimien lyhentymiä. Tällaista nimeä kantavan miehen mukaan on ensin nimetty talo. Myöhemmin koko kylä on saanut nimensä tämän talon mukaan. – TA

FMU 4: 201; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hilli; Nissilä, Viljo 1962: 152; Nissilä, Viljo 1980: 163.

Hillilä kylä Himangalla Keski-Pohjanmaalla, Lestijoen laakson vanhimpia asutuskeskuksia. – Kylän alkutalon *Hillin* tai *Hillilän* nimeen sisältyy germaanislähtöinen henkilönnimi, joka on meillä varsinkin Pohjanmaalle mutta muuallekin Länsi-Suomeen ja myös Karjalaan levinnyt monelle paikkakunnalle mm. muodossa *Hilli*. Sen taustalla ovat saksalaiset lyhentymät *Hildi*, *Hildo*, *Hill*, *Hilla*, *Hille*, *Hilli* ja *Hillo* mm. sellaisista nimistä kuin *Hildegunde* ja *Hildebrand*. Keski-Pohjanmaan rannikolla pysyvää suomalaista asutusta on ollut jo 1200-luvulla, mahdollisesti 1100-luvulla. Lestijoen laakson kylät ovat syntyneet keskiajalla, mutta siltä ajalta ei ole säilynyt asiakirjamerkintöjä. Meren antimet houkuttelivat Satakunnan eränkävijöitä Pohjanmaan rannikolle. On päätelty, että Himangan Hillilään uudisasukkaat ovat tulleet Pirkkalan samannimisestä kylästä (*hijllile* 1540). Jonkin verran, Virrankosken mukaan jopa pääasiassa, seutua ovat asuttaneet myös lounaissuomalaiset. Mahdollisia lähtöpaikkoja ovat Varsinais-Suomessa olleet mm. Taivassalon kylä *Hyllois* (Hiloinen) 1390 ja Vehmaalla *Hilli*, josta merkintä *Oloff Hillist* [Hillistä] 1517. – PM

FMU 2: 218; FMU 7: 471; Lopmeri, J. A. 1947: 24, 25; Luho, Ville – Luukko, Armas 1957: 30–35, 49–58; Nissilä, Viljo 1980: 163; Suomenmaa 7 (1925): 290; Vahtola, Jouko 1980: 427; Virrankoski, Pentti 1997: 20, 21.

Hiltulanlahti kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Hilldulalax* Byij 1620-luvulla. – Tämä Kallaveden lahti ja asuinpaikka ovat saaneet nimensä lahden rannalla aikoinaan asuneiden Hiltusten mukaan. Jo vuonna 1541 kylässä asui Hiltusia. – SP

Alanen, Timo 2004a: 39; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 379.

Himango → *Himanka*

Himanka kunta ja kylä Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Himango*. *Himanga* 1567, *himango* 1568, *himanga*, *himangå* 1570. Lohtajaan kuulunut Himanka sai 1794 rukoushuonekunnan oikeudet ja ensimmäisen papin 1803. Kappeliseurakunnaksi 1846, omaksi kirkkoherrakunnaksi 1898. – Himangan pitäjässä, Kalajoella ja Raahessa on *Himanka-* ja *Himanko-*nimisiä taloja ja niistä saatuja sukunimiä. Nimeä on liitetty sukunimiin *Himanen* ja *Himonen*, joita on selitetty toisaalta muinaissuomalaisesta henkilönnimestä *Himottu* ('haluttu'), toisaalta germaanisesta nimiryhmästä *Hima*, *Himma*, *Himme* ja *Himo*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Himanen, Himanka; Nissilä, Viljo 1980: 164; Räisänen, Alpo 2005: 21; fi.wikipedia.org; www.genealogia.fi; www.ylikiiminki.fi.

Himoinen kylä Vehmaalla Varsinais-Suomessa. *hymois* 1418, *Matz Himoist* 1503, *Hijmoijsby* 1555. – Himoisten kylä sijaitsee *Himoistenlahden* pohjukassa. *Hima-* ja *Himo*-alkuisia asutus- ja sukunimiä esiintyy Nousiaisissa, Pöytyällä, Hollolassa, Vehmaalla, Karjalankannaksella ja Etelä-Savossa. Niitä

on yhdistetty muinaissuomalaiseen omaperäiseen yksilönnimeen *Himottu* 'haluttu', mutta Viljo Nissilä on arvellut, että osa rypään nimistä, kuten *Himanka*, *Himananen* ja *Himoinen* voitaneen liittää germaanisperäiseen *Hima-*, *Himo*-alkuisten henkilönnimien ryhmään. – PM

Lopmeri, J. A. 1947: 26; Nissilä, Viljo 1980: 164.

Himosvuori mäki ja hiihtokeskus Jämsässä Keski-Suomessa. – Keskukselta käytetään myös lyhyempää nimeä *Himos*. Ensimmäiset laskettelurinteet avattiin 1984. *Himo*-nimien levikki on satakuntalais-hämäläinen. Nimeä voi verrata saanaan *himo* 'kiihko, halu', jolloin nimien voisi ajatella liittyvän eläinten kiimasta kertovaan nimistöön. – SP

SMS s.v. himo.

Hindhår → *Hinthaara*

Hindsby kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Hinzaby* 1425, *Hinszeby* 1539. – Kylännimen pohjana olevaan talonnimeen sisältyy miehennimi *Hinze*. Keski-alasaksalainen *Hinze* ~ *Hintze* on yksi *Heinrich*-nimien puhuttelumuodoista. Ainakin keskiajan Ruotsissa tämän nimen kantajilla on ollut saksalainen tausta. Jälkiosana *by* 'kylä'. – SP

Granlund, Åke 1956a: 222; Huldén, Lars 2001: 305; SMP s.v. Hinze.

Hinkaböle → *Hinkapyöli*

Hinkapyöli kylä Pyhtäällä Kymenlaaksossa. *Hinckeboöle* godz 1555, *Hinckaböle* 1711, *Hinkaböhle* 1825. – Suomenkielinen nimi on mukaelma ruotsalaisesta nimestä *Hinkaböle*. Nimen alkuosaan sisältyy miehennimen *Henrik* kansanomaisen muoto (ruotsiksi *Hinke*, suomeksi *Hinkka*). Jälkiosana on → *böle* 'uudisasutus, uudisviljelys', jonka ruotsalaisalueiden tunnumassa asuneet suomalaiset ovat lainanneet asussa *pyöli*. Uudistalin nimi on siirtynyt varhain myös kylännimeksi. – SP

Hausen, Greta 1922: 595; Huldén, Lars 2001: 350; Hiski.

Hinnerjoki entinen kunta ja joki Eurassa Satakunnassa. *Hinderiocki*, *Hinderiockj* 1504 (kylä). – Joennimi on tullut ensin kylännimeksi, ja kylännimi 1695 kappeliseurakunnan nimeksi. Hinnerjoesta tuli itsenäinen seurakunta 1864. Kunta liitettiin Euraan 1970. – Honkilahden Koskeljärvestä tuleva joki virtaa Hinnerjoen kylän halki. Alempana, Lapin kunnan puolella, jokea kutsutaan nimellä *Lapinjoki*. Joennimi *Hinnerjoki* sisältäne jokivarressa sijainneen talon nimen, joka on perustunut miehennimeen *Hinder*. *Hinder* on *Henrik*-nimien eräs muoto. – SBS

Meri, Arvo 1943: 38–39; Nuutinen, Liisa 1988: 53–57, 66; Virkkala, K. – Papunen, P. 1959: 79.

Hinthaara kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Hindhår*. *Hindhäär* 1382, *Hendhaar*, *Hyndehaga*, *Hindehara* 1404. – Nimi vaikuttaa suomalaisperäiseltä. Alkuperäinen muoto lienee ollut *Hirvihaara*. Selitystä tukee se, että Mustijoen haara kulkee Hinthaarassa. Myös naapurikunnassa Mäntsälässä Mustijoen yläjuoksulla on *Hirvihaara*-niminen kylä. *Hinthaara*-nimi on saattanut syntyä niin, että Porvoon *Hirvihaara*-nimien alkuosa on käännetty ruotsiksi (*hind* 'naarashirvi'). Näin on voitu erottaa lähekkäin sijaitsevat *Hirvihaarat* toisistaan. Ruotsinkielisen nimen loppuosa *-hår* on äänteellinen mukaelma suomenkielisen nimen loppuosasta *-haara*. Toisenlaisiakin selityksiä nimen alkuperästä on esitetty. Niiden mukaan *Hinthaara* perustuisi henkilönnimeen (esim. *Hindrich*). *Hinthaara* otettiin viralliseksi kylännimeksi ruotsinkielisen *Hindhår*-nimien rinnalle 1970-luvun lopulla, mutta jo aiemmin sitä käytettiin rautatieaseman nimenä. – TS

Halonen, Johanna 2001: 31 I; Hausen, Greta 1920: 41; Hiltunen, Petri 2001: 125; Huldén, Lars 2001: 315; Ojansuu, Heikki 1920: 76; Selén, Göran 1996: 234.

Hintta kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, liitetty Oulujoen kunnasta Ouluun 1938. – Saanut nimensä vanhasta *Hintan* talosta, joka perustettiin 1500-luvun lopulla. Nimi

johtuu isännänimestä *Hintsa* (*Hintza* 1598), joka on *Henrikin* kansanomainen, saksalaistyyppinen puhuttelumuoto. – JV

Vahtola, Jouko 1991a: 103, 117.

Hirsala kylä Kirkkonummella Uudellamaalla, myös ruotsiksi *Hirsala*. *Hirffuisall* 1540, *Hirffisal* 1541. – Nimi on peräisin suomalaisesta saarennimestä **Hirvisalo*, jonka alussa on eläimennimitys *hirvi* ja lopussa 'suurta saarta' merkitsevä → *salo*. Saaresta käytetään nykyään nimeä *Bylandet*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 266.

Hirsilä taajama ja entinen rautatieasema Orivedellä Pirkanmaalla. *Hirsilä* 1821, *Hirsilä by* 1879. – Kylän nimi esiintyi sanomalehdissä ensimmäistä kertaa Tampereen – Vaasan rautatien rakentamisen yhteydessä. Hirsilän aseman seudulle alkoi rautatien takia syntyä myös teollisuutta, kun 1906 perustettiin Hirsilän Metallivalimo, jonka tiloissa alkoi jo 1911 toimia Hirsilän kenkätehdas. Kylän nimeksi *Hirsilä* siirtyi talonnimestä, alun perin *Hirsihuhta*; jälkiosa korvautui ajan mittaan asutusnimissä tavallisella johtimella *-lä*. Nimestä *Hirsihuhta* sana *hirsi* merkitsee 'oksittua puunrunkoa, tukkia, vähintään kahdelta syrjältäään sahattua tai veistettyä rakennuksen seinään tarkoitettua tukkia' ja *huhta* '(varsinkin järeään havumetsään tehtyä) kaskea'. Ehkä paikalla oli ennen kaskeamista komea hirsimetsä. – SP

NS s.v. *hirsi*, *huhta*; Tampereen Sanomat 29.8.1879; www.juupajoki.fi/kotiseutu/havalle.htm, 13.3.2006.

Hirsjärvi kylä ja kartano Somerolla Varsinais-Suomessa. *Oleff hirsierffueld* 1458, *thomas powalsson hirsierffui* 1504. – Kylä sijaitsee samannimisen järven rannalla ja on saanut nimensä järven mukaan. Järvi on Someronjoen laajentuma. Timo Alasen mukaan järven nimi on ilmeisesti johdettu **Hirsimäki*-tyyppisestä nimestä. *Hirsi*-alkuisia nimiä on annettu kylän tonttimaan lähellä oleville maille, joissa on kasvanut raken-nushirsiksi sopivia puita. – SP

Alanen, Timo 2004b: 206–207.

Hirvensalmi kunta ja salmi Etelä-Savossa. *Hirfwensalmi byy* 1561. Paikallisessa puheessa joskus myös *hirmesalmi*. – Hirvensalmi erotettiin kappeliseurakunnaksi Mikkelistä vuosien 1645 ja 1653 välillä. Seurakunnaksi se itse näistyi 1851. Pitäjän nimi perustuu kylännimeen. Se on saanut nimensä samannimisestä salmesta, joka on kirkonkylän eteläreunalla Liekune-järven ja Ryökäsveden välissä. *Hirvi-* ~ *Hirven-* alkuiset luontonimet ovat tavallisia maassamme. Ne kertovat hirvieläinten liikkeistä, mutta nimenannon tarkempi motiivi jää yleensä hämärän peittoon. Hirvensalmi on voinut olla paikka, jossa hirvillä on ollut tapana uimalla ylittää vesistö. – SP

Wirlander, Hannele 1982: 71; KA:VA 6331a: 29.

Hirvensalo kaupunginosaa ja saari Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1944 Maariaa. *Hirwisalo*, *Hirwesalo* 1336, *Hyrwisalo* 1338, *Hirwensala* 1416, *Hirffuisal* 1542, *Hirffuesala* 1556, *Hirffsall öö* 1555, *Hirfsalö* 1650, *Hirfsala ööer* 1710. – Vanhoista kirjoitusmuodoista voi päätellä, että nimessä on alusta saakka ollut *Hirvi-* ~ *Hirven-* vaihtelu. Varsinais-Suomessa on useita *Hirvi-* elementin sisältäviä ilmeisesti keskiaikaisia kylännimiä, esim. Perniön *Hirvilahti* (*Hirffuelax* 1540), Paimion

Hirvonpää, Kiikalan *Hirvelä* ja Merimaskun *Hirvoinen*. *Hirvi-* nimet ovat kaksitulunkintaisia: niiden alussa voi olla eläimennimitys tai vanha henkilönnimi, josta on tietoja eri puolilta Varsinais-Suomea, esim. *Thomas Hirffui* Perniössä 1561, *Peder Hirffuo* Nousiaisissa 1570 ja porvari *Madz Hirffui* Turussa 1561. *Hirvensalon* kaltaisessa luonnonpaikan nimessä eläimennimitys on henkilönnimeä luontevampi. – RLP

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 33; REA.

Hirvihaara kylä ja kartano Mäntsälässä Uudellamaalla. *Haara* 1671, *Hirvfihaara* 1692. – Vanhempi nimitys on ollut pelkkä *Haara*. Kylän alueella *Hirvihaaranjoki* yhtyy Mäntsälänjokeen. Kansan kertoman mukaan Haarassa hirvet erosivat "jokiristin paikalla", toiset menivät Hirvihaaran kylään, toiset kirkonkylään. Hirvien esiintymiseen perustuva joennimi *Hirvihaara* siirtyi kylännimeksi ja myöhemmin joen nimi tarkentui muotoon *Hirvihaaranjoki*. Hirvihaaran kartano syntyi ensimmäisen maailmansodan aikana, kun tulitikkutehtaan omistaja ja insinööri H. Holmberg osti ja yhdisti viisi maatilaa. – PM

Jonasson, Felix – Kivialho, Akseli – Kivialho, K. I (1931): 662.

Hirvikoski kylä Loimaalla Varsinais-Suomessa. *Birita Hirffuikosken* 1552. Oli maalaiskunnan kuntakeskus ennen Loimaan kunnan liittämistä Loimaan kaupunkiin. – Kylännimi perustuu Loimijoessa olleen kosken nimeen *Hirvikoski*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Hirvikoski*.

Hista kartano Espoossa Uudellamaalla. *Hista* 1612 (talo), *Histar* 1668, *Hjsta* 1688. – Talo ja nimi ovat syntyneet keskiajalla. Tuolloin Hista ja Nuuksion kaikki muutkin talot sijaitsivat kylän keskustassa. Kylä on ollut kokonaan suomenkielinen. Asutusta on tullut ehkä Lohjan ja Nummen seudulta. Histan talo siirtyi nykyiselle paikalleen 1800-luvulla. Sekä suomenettä ruotsinkieliset ovat käyttäneet nimeä myös muodossa *Hiista*. Saulo Kepsun mukaan nimi on voinut syntyä typistymällä **Hiisten*-nimestä. Mahdollisia lähtönimiä olisivat lähipitäjien vanhat kylännimet Vihdin *Hiiska* ja Lohjan *Hiisi*, *Hiittinen*. – Histaan on kaavailtu laajaa asuinalueetta, joka rakennettaisiin 2010-luvulla kartanon maille ja lähistöille. – SBS

Härö, Erkki 1991: 217; Kepsu, Saulo 1999.

Hitis → *Hiittinen*

Hitonhauta

1. rotkolaakso Laukaassa Keski-Suomessa *Hitonmäen* juurella.
2. rotkolaakso ja luola Äänekoskella Keski-Suomessa, entistä Sumiaista.

Erikoiset luonnonmuodostumat kuten rotkot ja luolat ovat jylhyhdessään ja pelottavuudessaan synnyttäneet kuvitelmia, että jokin yliluonnollinen olento pitää paikkoja hallussaan tai on saanut ne aikaan. Uskomukset heijastuvat myös paikkojen nimiin: *Hornankattila*, *Helvetinrotko*, *Pirunkellari* tai – kuten Laukaassa ja Sumiaisissa – *Hitonhauta*. – MV

Koski, Mauno 1990: 404; Kulonen, Ulla-Maija 1990: 5.

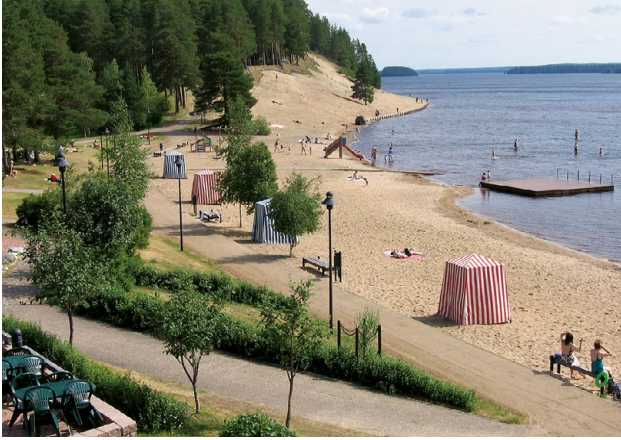
Hitura nikkelikaivos Nivalan Hituranperällä Pohjois-Pohjanmaalla. *Hituranperä* on Järvikylän kulmakunta, johon kuuluu mm. *Hituran* talo, kirkonkirjoissa 1881–1890 *Hiturainen*. – Sanat *hitura(inen)* ja *hituri* merkitsevät 'hidasta, saamatonta (ihmistä)', ja sanat ovat pilkkanimistä siirtyneet talonnimiksi. *Hituri* on tai on ollut talonnimenä esimerkiksi Kiikassa, Kärsämäellä, Haapajärvellä, Revonlahdella ja Simossa. – AR

SMS s.v. *hiturainen*, *hituri*.

Hiukka Ison Sapsojärven ranta ja leirintäalue Sotkamossa Kainuussa. – Paikalla on korkea hiekkatörmä ja hiekkarantaa, jonka hiekka on hyvin hienojakoista. Nimeen sisältyy sana *hiukka* 'hieno hiekka'. – AR

Hirvensalmen kunnan vaakunaan on kuvattu hirvi.

Hiukan ranta-alueella on hyvin hienojakoista hiekkaa.

Hiukkavaara kasarmialue, omakotialue ja vaara Oulun itäosassa Pohjois-Pohjanmaalla, vuoteen 1961 Oulujoen kuntaa. – Hiukkavaara on lentohiekasta muodostunut matala vaara. Vaaran nimeen sisältyy sana *hiukka* 'hieno hiekka'. – AR

Hoikka kantatalo ja kyläkunta Hyrynsalmella Kainuussa. Hoikan talon (silloin virallisesti *Kerälä*) perustivat 1600-luvun alussa Hoikkajärven ja Hyrynjärven väliselle kannakselle. – Talon nimi johtuu järvennimestä *Hoikkajärvi* (*Hoika Jerfui* 1650). *Hoikka(järvi)* on Kainuussa yleinen kapean ja pitkäläisen järven nimi. – AR

Keränen, Jorma 1988: 692; KA: MH 107/2D 3/1.

Hoilola kylä Joensuussa Pohjois-Karjalassa, entistä Tuupovaaraa. *Häilän vaara* 1631, *Häilola* 1637. – Paikallinen väki liittää nimen "veneen hoilaamiseen", kutsuhuutoon. Selitys on todennäköisesti oikea, sillä lähellä Ilomantsin Melaselässä on niemi, jolla on rinnakkaisnimet *Hoilosenniemi* ja *Huutoniemi*. Toisaalta länsimurteiden ja savolaismurteiden alueella *Hoila*-, *Hoilo*-nimet liittyvät paikan pitkään muotoon (noro, harju, järvi). Pohjois-Karjalassakin on Kesälahdella *Hoilolanharju*. Tuupovaaran *Hoilolan* nimeämisperuste jää ristiriitaiseksi. – AR

AKH 1: 513; AKH 2: 288; Räisänen, Alpo 2003: 170–171.

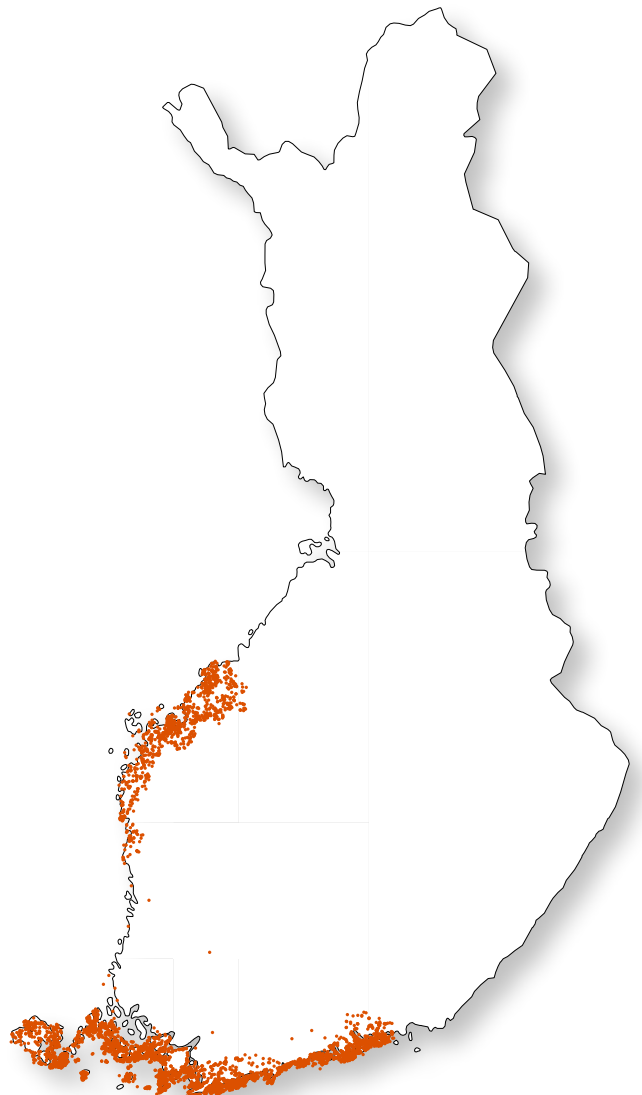
Holinrotko kalliorotko Rautavaaralla Pohjois-Savossa. Rotko sijaitsee *Holinmäen* ja *Miilukankaan* välissä Ylä-Keyrityn järven kaakkoispään jatkeena. Rotkon nimi lienee alkuaan ollut pelkästään **Holi* (< *holi* 'rotko; laakso; mäkien välinen tasanko'; tavattu tässä merkityksessä vielä ainakin Varpaisjärveltä), mutta sisällön hämähäyryttyä sitä on selvennetty sanalla *rotko*. Rotkossa on pirunkirkko eli kallioluola. Rotko on jyrkkärinteinen, 1 200 metriä pitkä, 200 metriä leveä ja 25–30 metriä syvä laakso. Sen pohjalla on Ylä-Keyrityn järveen osin salapurona virtaava puro ja muutama suorantainen pikkulampi. – SP

SMS s.v. holi; NA.

Hollola kunta Päijät-Hämeessä. *de Haaelum* ja *de Halelum* 1329 ('Hollolasta'), *Hollola* 1427, *Hällälä sochn* 1571. – Hallintopitäjänä mainittu 1458. Hollola on Hämeen vanhimpia kristillisiä pitäjiä, perustettu ennen vuotta 1300, mutta sen esihistoriallinen asutus on paljon vanhempaa. Ilmeisesti sen asukkaat ovat tulleet Kokemäenjokilaaksosta päin. Satakunnassa ja Hämeessä on lukuisia esimerkkejä germaanisiperäisistä henkilönnimistä, myös nimestä *Holl*, *Holle*, *Hollo*, *Hollokka*, joka voi olla muunnos useastakin alasaksalaisesta tai skandinaavisesta nimestä. Jonkin viimeistään varhaiskeskiaikaisen isännän nimi on ollut pohjana asutusnimestä, joka on siirtynyt pitäjän ja kunnan nimeen. – PM

BFH 1: 69; FMU 2: 372; Kuusi, Sakari 1935: 12, 27, 46; Nissilä, Viljo 1980: 164; REA: 30, 545; SHL 3: 116.

holm Paikannimikokoelmien mukaan *-holm*-nimiä on yli 5 500. Noin 30 nimestä on tullut kylännimiä, erityisesti lounaissaaristossa: *Ernholm* Nauvossa, *Lökhholm* Nauvossa jne. Tähän ryhmään kuuluvien Ahvenanmaan kylännimien jälkiosa on muotoa *-holma*, esim. *Asterholma*. Muut nimet ovat luontoniemiä, jotka tarkoittavat veden ympäröimiä tai nykyisin maankohoamisen vuoksi mantereessa kiinni olevia saaristopaikkoja. Pohjanmaalla myös selvästi rajalliset aukean maaston metsäkummut ovat voineet saada *holm*-nimen. – Nimien jälkiosa perustuu substantiiviin *holm* tai (kuten yleiskielessä) *holme* 'sisäsaariston saari, jossa on peltoa ja metsää'. *-holm(en)*-nimisiä saaria on perinteisesti käytetty laiduntamiseen, heinänurmena ja lehdeksien tekoon. Monet saaret, erityisesti Saaristomerellä, saivat kiinteän asutuksen (kalastajatorpat) 1700-luvun lopulla. Itä-Uudellamaalla ja Pohjanmaalla myös suhteellisen pieniä veden ympäröimiä paikkoja on kutsuttu "holmiksi". – Pohjois-Satakunnan rannikon *-holma*-nimet ovat alkuaan ruotsinkielisen väestön antamia, ja perustana olevien ruotsinkielisten nimien jäljittäminen ei juuri tuota suurempia ongelmia: *Haraholma* (< **Haraholmen* "Jänissaari"; Pori), *Engsholma* (< **Ångsholmen* "Niittysaari"; Luvia). Sana tunnetaan suomessa myös lainasanana ja sitä on käytetty itäsuomenkielisissä nimissä: *Hirmuholm* (Lohja), *Kylänholm* (Kisko). Samoin on metsäkukkuloiden nimien laita; näissä on sekä lainanimiä (*Meraholma* < **Märaholmen* "Tam-

Paikannimet, joiden loppuosa on *holm* tai *holmen*.

masaari” Alahärmässä, *Tuurholma* < **Storholmen* ”Isosaari” Korttesjärvellä) että suomenkielisiä uudisnimiä (*Hautaholma* Alahärmässä, Kihniössä ja Mäntsälässä, *Hirsiholma* Korttesjärvellä). – PS

FO s.v. holm, -e; FSO-lex s.v. HOLM(E), -holm; Slotte, Peter 1985: 72–81; PNR, SMS s.v. holma; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 16, 100, 106; Zilliacus, Kurt 1989: 37.

Honkajoki kunta Satakunnassa. *Hongajoki* 1838, *Honkajoki*, 1851, *Hongojoki* 1863, *Hongonjoelta* 1878. – Ikaalisten saarnahuonekunnaksi 1804, kappeliksi 1864, seurakunnaksi 1891. Aiempi nimi *Hongonjoki*. Kuitenkin jo 1800-luvulla paikkakuntalaiset käyttivät nimiasua *Honkajoki*. 1800-luvun sanomalehdissä nimi vaihtelee asuissa *Honkajoki*, *Hongojoki*, *Hongonjoki*, mutta ensin mainittu on yleisin. Nykyinen nimiasu valittiin 1930 kunnanvaltuuston päätöksellä, jonka valtioneuvosto vahvisti 1951. 1930-luvulla oli epävirallisesti käytössä myös *Honkojoki*. Pitäjän läpi virtaa Karvianjoki, joka kulkee läpi Hongon eli Honkaluoman kylän (*Hängo* 1693, *Hongaluoma* 1734, *Hongo* 1751, *Hongojoki* 1760, *Honga* 1809, *Hongajoki* 1846). Jokea tai sen osaa on kutsuttu joskus myös *Hongonjoeksi*. Nimeen sisältyy sana *honka* ’pystyyn kuivanut vanha mänty; suuri, vanha hitaasti kasvava mänty’, joka on viitannut joko joen varren honkiin tai johonkin aiempaan *Honka* ~ *Honko*-alkuiseen nimeen. – SP

Finlands Allmänna Tidning 19.2.1863; Sanomia Turusta 9.12.1851; Suomalainen Wirallinen Lehti 19.2.1878; Wallin, Väinö 1897: 17–18; Åbo Underrättelser 2.6.1838; HisKi (Honkajoki, Kauhajoki); Historiallinen sanomalehtikirjasto; NA; www.honkajoki.fi/honkajoen_historiaa.htm, 17.6.2005.

Honkilahti entinen kunta Satakunnassa, nykyisin osa Euraa, ruotsiksi *Honkilaks*. *Hongilax* 1540, *Hängilax Cappelboor* 1688, *Hongilax* 1754. – Perustettu Euran rukoushuonekunnaksi 1657 ja kappeliksi 1680-luvulla. Erotettiin itsenäiseksi seurakunnaksi 1904. Pitäjän nimi perustuu kirkonkylän nimeen ja se puolestaan Koskeljärven pohjoisen lahden vanhaan nimeen **Honkilaksi*, joka on annettu rannalla kasvaneiden honkien mukaan. Määriteosa on *i*-loppuinen samaan tapaan kuin yhdyssanassa *lehmikarja*. Sanan *lahti* aiempi muoto *laksi*, joka on ollut yleisesti käytössä vielä 1500- ja 1600-luvulla, on säilynyt ruotsinkielisessä nimessä. – SP

Koivisto, Olavi 1966: 276–279, 284–285; Nuutinen, Liisa 1988: 68, 74; HisKi (Eura); KA: Suvanto/ Eura s. 1718.

Hoplax → *Huopalahti*

Hopom kylä Liljendalissa Itä-Uudellamaalla. *Hopomby* 1540, *Hopom* 1544, *Hopsböle* 1552. – Vanhimmissa kirjallisissa muodoissa nimessä esiintyy vaihtelevia jälkiosia, mutta siten vakiintuu vanhan sijamuodon päätte *-om*, joka ilmaisee talon omistajan tai perustajan. Tällaisia nimiä on usein muodostettu henkilönimistä. Lapinjärvellä, Liljendalin naapuripitäjässä, esiintyvät 1550-luvulla *Anders Hope och Michael Hoope*, tosin myöhemmin kuin kylännimi *Hopom* on merkitty asiakirjoihin. Lisänimeä ei tunneta muualta, mutta on todisteita, että sellainen nimi on voitu muodostaa paikannimestä. On hyvin todennäköistä, että *Hopom* kuuluu yhteen järvennimen *Hopjärvi* (< suom. *Haapajärvi*) kanssa, sillä järven eteläpää ulottuu Hopomin kylän alueelle. Nimi lienee kehittynyt näin: **Haapajärvi* > *Hopjärvi* > *Hopom* > *Hopom trask*. Kylännimi perustuu järvennimeen. Nykyinen ruotsalainen ääntämistapa *huupom* voi olla kirjoitetun muodon lukutavan tulosta tai hyperkorrekti muoto. – GHK

Granlund, Åke 1956: 393–397; Hausen, Greta 1922: 407–408; Huldén Lars 2001: 343; Karta och beskrivning Samuel Broterus 1693; 1763 Kartbeskrivning Abraham Frisius.

Hormajärvi järvi Lohjalla Uudellamaalla. *Horma* 1780, *Hormalärv* 1783; *Hormjervi* 1833. – Nimeen sisältyy kasvinnimitys *horma* eli *horsma*. Varsinkin maitohorsma on näkyvä uudis-

kasvi kulon tai muun syyn takia aukottuneessa metsässä. Paikkakunnalla on nimeä yhdistetty sanaan *horna*. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 93; Nissilä, Viljo 1950: 186; SKES s.v. horma; HisKi.

Hornhattula asuinalue Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Hoornhatt*, *Hoornnhatt* 1414, *Hornehattela* 1541. – Nimi sisältää todennäköisesti henkilön kutsunnimen *Hornhatt* (*horn* ’kulma, kolkka’ + *hatt* ’hattu’). Loppuun on lisätty suomalainen asutunnimen johdin *-la*. Vaihtoehtoisen selityksen mukaan *Hornhattula* perustuu alasaksalaiseen henkilönnimeen, sillä alueelle on tullut 1400-luvun alkupuolella isännäksi *Peder Hornhus*. Isännän nimi voi kuitenkin perustua paikannimeen eikä päinvastoin. *Hornhattula* on virallinen nimi sekä suomeksi että ruotsiksi. – TS

Allardt, Anders 1925: 34; Granlund, Åke 1971b: 92–99; Hausen, Greta 1920: 43; Hiltunen, Petri 2001: 125; Huldén, Lars 2001: 315; Selén, Göran 1996: 306.

Hossa kylä, kalastus- ja retkeilyalue Suomussalmella Kainuussa *Hossanjärven* (*Hossa Jerfui* 1650, *Hässan Jervi* 1764) ympärillä. – Hossanjärven pohjoispuolella on *Huosiusjärvi* (*Huosio* 1764) ja järvien välissä kapea *Huosiharju*. Nimipari *Hossa* ja *Huosius* on kiintoisa siksi, että kummassakin nimessä on ’(kangas)kortetta’ merkitsevä sana; *Hossassa* saamelaisperäisenä (*hoasša*) ja *Huosiuksessa* kainuulais-vienalaisena (*huosie*). – AR

Räisänen, Alpo 1995: 533–534.

Suomessa kasvaa luonnonvaraisena 19 horsmalajia. Niistä tavallisin on maitohorsma (*Epilobium angustifolium*), joka kasvaa yleisesti esimerkiksi hakkuualoilla ja tien pientareilla.

Houhajärvi järvi ja kylä Vammalassa Pirkanmaalla, aiemmin Tyrväättä. *Houha-Järvi* 1785, *Houhajärvi* 1799. – Nimen alkuosa vastaa tarkoin kantaskandinaavista **ho uha*-sanaa, joka palautuu vielä vanhempaan perusmerkitykseltään 'korkeaa' tarkoittavaan germaaniseen **hauha*-sanaan. Hugo Pippingin mukaan lähekkäin sijaitsevien järvien nimet → *Liekovesi* merkityksessä 'alajärvi' ja *Houhajärvi* merkityksessä 'yläjärvi' muodostavat sisällöltään paikkojen nimeämisessä usein suositusnimiparin. Nimeäminen on hyvin perusteltavissa: Liekoveden ja siihen aikoinaan laskeneen Houhajärven vedenpintojen korkeusero on alueen yleiset korkeussuhteet huomioon ottaen silmiinpistävä suuri, nykyisin 35 metriä. Nimenä *Houhajärvi* on nuorempi kuin *Liekovesi*. Eri aikoina lainatuiksi oletetut sanat *lieko* 'matala' ja *houha* 'korkea', jotka sellaisinaan ovat säilyneet suomen kielessä ainoastaan paikannimissä, ovat nimeämisen aikoihin kuitenkin olleet nimenantajien tuntemia ja käytössä samalla tavoin kuin lukuisat eri aikoina omaksutut lainasanat nykyisinkin. Alkuaan järven nimeksi annettu *Houhajärvi* on sitten omaksuttu myös järven rannalle syntyneen asutuksen, myöhemmän kylän nimeksi (*Houhaierui* 1546). Samaan nimiperheeseen kuuluvat vielä Houhajärven vanhaan lasku-uomana mainittu *Houhunoja* ja järven rannalla olevan talon nimi *Houhala* (aikaisemmin *Houha*, nykyisin *Ala- ja Yli-Houhala*) sekä talonniemen perustuva *Houhala(nkylä)*, jota *Houhajärvi*-nimen rinnalla on käytetty kylännimenä. – AH

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 275; Eskola, Helvi 1942: 19–20; Hakanen, Aimo 2007: KA: VA 1927: 8v; Pipping, Hugo 1918: 27–30; Strang, Jan – Harju, Erkki-Sakari 2005: 38; Warelius, Antero 1977: 37.

Houtsala kylä ja saari Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *howedesalebol* 1463, *Houtosår* 1540, *Houtsall* 1555. – Nimen alkuperäinen tarkoite lienee 5 metrin korkeuskäyrän mukaan Norrskatan pääsaaren pohjoisosasta erottuva saari, jossa Houtsalan kylä sijaitsee. Nykyinen ruotsinkielinen nimi on peräisin suomalaisesta nimestä **Hautasalo* tai **Hautasaari*. Sen lopussa on 'suurta saarta' merkitsevä sana → *salo* tai sana *saari* ja alussa sana → *hauta* merkityksessä 'kalahauta, apaja'. Suomalaisesta nimestä on päästy ruotsalaismurteen nimiasuihin *hövt-*, *höffsäl* kun ensi tavun *au* on säännönmukaisesti muuttunut *öv*:ksi ja jälkiosan *salo*-sanan a muuttunut *ä*:ksi. Lisäksi kummankin nimenosan loppuvokaalit ovat kadonneet. Alkuperäisessä *Hautasalossa* on ollut useita syväälle pistäviä lahtia. Niissä on hyvin voinut olla "kalahautoja", joihin nimessä viitataan. Houtsala on näihin aikoihin asti ollut tunnettu kalastuskylä. – RLP

Fortelius, Bertel 1999: 17–18; Huldén, Lars 2001: 100; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 89, 233–234.

Houtskari kunta Turunmaan saaristossa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Houtskär*. Vuodesta 2009 osa ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Håthskäär* 1554, *Hootskäär* 1634, *Hootskäär* (mainitaan Korppoon osana) 1688. – Houtskari on pitkään kuulunut naapuripitäjään Korppooseen, 1500-luvun puolivälistä kappeliseurakuntana. Ensimmäinen tunnettu kappeli rakennettiin Näsbyn kylään 1600-luvun alussa, kirkko vuosisataa myöhemmin. Itsenäinen kunta Houtskarista tuli 1865. – Kuntien nimet ovat yleensä alkuaan kylännimiä tai jonkin huomattavan, lähellä pitäjänkirkkoa sijaitsevan luonnonpaikan nimiä. Houtskarin tapauksessa kunnan nimi ei ole ollut kylännimi. Ilmeisesti alkuperäinen nimi on ollut saarenimi. Itse nimi on ilmeisesti alkuaan suomenkielinen: **Hautasaari* (Ritva Liisa Pitkänen) tai **Hautasalo* (Kurt Zilliacus), jonka lopussa on 'suurta saarta' merkitsevä sana → *salo*. Nimien alun *hauta*-sanan on otaksuttu olevan 'syvän-teen, kalahaudan' (Pitkänen) tai 'ruumishaudan' (Zilliacus) merkityksessä. Ruotsalaismurteisen nimiasun *huutsjär* ensi

tavun pitkä vokaali on tulkittu lukuääntämykseksi ruotsin **hout*-muodosta (< suomen **haut*-). Alkuperäisen nimen loppu on myöhemmin virheellisesti yhdistetty ruotsin *skär*-sanaan. Saarta, joka sopisi alkuperäisen nimen tarkoitteeksi, on etsittävä kunnan keskusalueen saarikeskittymästä. Zilliacus esittää kaksi vaihtoehtoa: Nimen tarkoite on voinut olla eteläinen pääsaari (Hönsnäsin, Medelbyn ja Kittuisten kylien alue). Näin saisivat selityksen myös useat saaren tienoon arvoitukselliset *Höns*-alkuiset nimet, esim. kylännimi *Hönsnäs* ja salmennimi *Hönsundet*. Zilliacus arvelee näidenkin olleen alkuaan **Hauta*-nimiä. Vaihtoehtoinen nimen tarkoite on voinut olla pohjoinen pääsaari (Järviksen, Roslaxin, Träskin ja Näsbyn kylät). Tällöin nimi olisi tarkoittanut aluetta, josta tuli myöhemmin seudun keskus. Siellä on myös kaksi linnavuorta (Borgberg), jotka ovat todisteita rautakauden asutuksesta. Alkuperäinen suomenkielinen saaren nimi kuuluu epäilemättä alueen vanhimpaan, ehkä jo esihistoriallisena aikana syntyneeseen paikannimistöön. – RLP

Huldén, Lars 2001: 94; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 233; Zilliacus, Kurt 1997: 37; Zilliacus, Kurt 2002: 112–114.

Houtskär → *Houtskari*

Hovinsaari kaupunginosa Kotkassa Kymenlaaksossa. *Hovinsaari* 1844 (saari) – Kymijoen Langinkosken ja Korkeakosken haarojen väliin jäävä saari. – Kymenkartano ja siihen kuuluva lohenkalastuspaikka mainitaan, kun Bo Joninpoika Grip lahjoitti sen Vadstenan luostarille 1380. Kymen kuninkaan-kartano oli syntynyt jo 1300-luvulla, ja viljelyskartano siitä luotiin Kustaa Vaasan käskyllä 1500-luvulla. Nimi *Hovinsaari* perustuu siihen, että kartano sijaitisi saarella ja saaren maat kuuluivat kartanolle eli "hoville". Sana *hovi* 'herraskartano, suuri maatila, suuri talo' on ollut käytössä laajalti itämurteissa ja kaakkoishämäläisissä murteissa; Vanhan Suomen alueella nimillä on yhteys venäläisen lahjoitusmaajärjestelmän "hoveihin". *Hovin*-alkuisia paikannimiä on Itä-Suomessa kymmenittäin, yleensä ne viittaavat suuriin maataloihin ja kartanoihin. → *Hovinsalo*. – PM

Rosén, Ragnar 1953: 13, 16, 17, 20, 29, 30; SMS s. v. hovi.

Hovinsalo saari Kyyvedessä Mikkelissä Etelä-Savossa, aiemmin Haukivuorta. Hovinsalon saaren maat ovat kuuluneet vanhalle *Hovilan* talolle, joka on ollut Ruotsin vallan aikana 1700-luvulla upseeriston virkatalona, sotilaspuustellina, kansan puheessa "sotaherrojen hovi" (maakirjassa *Mariehof*). *Hovinsalo*-nimiä on Itä-Suomessa muutamia muitakin, ja *Hovin*-alkuisia paikannimiä kaikkiaan kymmenittäin. Ne sisältävät yleensä tiedon, että paikan omistaa jokin "hovi" eli suuri maatila tai kartano. Itämurteissa on käytetty sanaa *hovi* juuri tuossa merkityksessä. Sanalla *salo* on murteissa merkitys 'suuri saari'. → *Hovinsaari*. – PM

Lappalainen, Pekka 1961: 163; NA: paikannimikoelma; SMS s. v. hovi.

Huhdasjärvi kylä ja järvi Jaalassa Kymenlaaksossa. *Hwdhasierffui* 1543, *Hugtaierffwij* 1544, *Huhastierff* 1551, *Huchdasierui* 1557 (kylä); *Hudas Jervi* 1749, *Huchtasjärwi Sjön* 1766 (järvi). – Kylä on myöhäisrautakautinen, ja se on saanut nimensä järvestä, jonka rannalla se sijaitsee. Järvennimen alkua on yhdistettävissä viljelystermiin *huhta*, jonka merkitys on 'kaski'. Osa kylän ja järven nimen vanhoja merkintöjä voidaankin lukea *Huhtajärvi*, ja Saulo Kepsu mukaan tämä on nimen alkuperäinen asu. Lähitienoilla on järviä, joiden nimen alkua loppuu *s*:ään, esim. *Ruugasjärvi*, *Ruhmasjärvi*, *Johdasjärvi*, ja mahdollisesti näiden nimien vaikutuksesta syntyi nimen *Huhtajärvi* rinnalle nimi *Huhdasjärvi*, jota nykyisin käytetään. – LL

Saulo Kepsu 1981: 32–34.

Huhti kylä Urjalassa Pirkanmaalla. *oleff nilisson huctis* 1506. – Perustuu sanaan *huhta* ’kasvussa, viljelyksessä oleva kaskimaa; kaskettavana oleva alue ennen viljelykseen ottoa’. (Vrt. *huhtikuu* ’kuu, jolloin kaski keväällä kaadetaan’.) Asiakirjamerkintöjen mukaan kylä näyttää syntyneen naapurikylänsä Salmen uudisviljelyksestä. – MV

BFH I: 148–149; Koskela, Hilikka 1976: 20–21.

Huhtiniemi kaupunginosa ja urheilualue Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa Saimaaseen pistävässä niemessä. – Nimi on vanha viljelysnimi. Alue on liitetty Lappeenrantaan Lappeen Mustolan kylästä 1932; vuonna 1832 Mustolan kylän Puhakan talon maissa mainitaan kaski *Huhtiniemenmaa* ja vuonna 1837 Lappeen kylien rajaluettelossa Ihalaisen ja Mustolan kylien rajapaikkojen joukossa mm. *Huhtiniemensaarenraja* ja *Huhtiniemenrannanraja*. Sanan *huhta* merkitys on seudun murteessa ’kaski’, ja niemi on saanut nimensä ilmeisesti siellä olleista kaskimaista. Asua *huhti* käytetään *huhta*-sanasta, kun se on yhdyssanan alkuosana kuten myös sanassa *huhtikuu*. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 80; SMS s.v. huhta

Huitaperi vaara Ylitorniolla Lapissa, Kainuunkylän takana. *Huitaperi* 1749. – Nimen lähtökohtana on ruotsalainen **Hvita berget* ’Valkeavaara’. Nimi esiintyy kauttaaltaan suomalaisessa nimiympäristössä yhdessä muutamien muiden ruotsalaisperäisten nimien kanssa kuten *Riisperi*, *Uksperi*, *Paaksperi*, *Pukulmi*. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 394.

Huittinen kaupunki Satakunnassa, ruotsiksi *Vittis*. *Hwittis* (pitäjä) 1366, *Hwittis by j Hwittis sokn* 1419. – Huittinen on jokin halkomaa aluetta, jonne kiinteä rautakautinen asutus levittäytyi ensimmäisinä ajanlaskun taitteen jälkeisinä vuosisatoina etupäässä Kokemäen suunnasta. Kirkkopitäjänä Huittinen mainitaan vuonna 1414. Vanhasta emäpitäjästä ovat myöhemmin eronneet Punkalaidun, Kauvatsa, Vampula ja Keikyä. Vanhimmissa historiallisissa asiakirjoissa Huitisten pitäjän nimi esiintyy jokseenkin säännöllisesti ruotsinkielisessä *-is*-loppuisessa asussa; *-is*-loppuinen on myös kaupungin nykyinen ruotsinkielinen nimi *Vittis*. Yleensä *Huittinen* on yhdistetty skandinaaviseen ’valkoista’ merkitsevään sanaan *hwit* tai eri-ikäisiin germaanisiin henkilönnimiin, esim. *Hvide*, *Huide*, *Hvite*, *Witte*. Kielellisesti sopiva henkilönnimi olisi luonnollinen tausta asutusnimelle, mutta *Huittinen*-nimen asiataustaksi sopiva henkilö tai hänen perustamansa talo jää arvailujen varaan. Toinen mahdollisuus on lähteä luontonimestä ja yhdistää *Huittinen* skandinaaviisiin *hwit*-sanaan pohjautuviin koskennimiin, esim. Norjan *Hvittingen* (< **Hvitingr*), joiden on selitetty johtuvan kosken kuohuvasta valkoisesta vaahdosta. Tätä taustaa vasten nimi olisi alkuaan voinut olla skandinaaveilta ajanlaskun taitteen jälkeen omaksuttuun lainasanaan *hwit*, *huit*, *huitti* perustuva koskennimi **Huitti(koski)*, joka olisi saanut *-nen*-johtimen vasta siirryttyään ja vakiinnuttuaan asutusnimeksi. Mahdollista on sekin, että nimi on alun alkaen ollut tyyppiä **Huittisenkoski* (vrt. *Kinkosenkoski*, *Valkeisenjärvi*) tai **Huittistenkoski* (vrt. *Ylistenjärvi*). Nimeämisen mahdollinen kohde on ollut Loimijoen alajuoksun vanhan uoman koski tai koskijakso, jonka nimenä nykyisin on *Vanhakoski*. Aiheena nimeämiseen ovat olleet koskessa ryöpyävän veden kuohut, jotka ovat antaneet koskitaipaleelle valkean värisävyn (vrt. → *Valkeakoski*). Myöhemmin *Huitti(nen)* on monien muiden koskennimien tavoin siirtynyt ensin kosken rannalle syntyneen asutuksen eli *Huittistenkylän* ja sitten koko pitäjän ja edelleen kaupungin nimeksi. – AH

FMU 2: 217; Hakanen, Aimo 2007; Hovda, Per 1945: 106; Lähteenoja, Aina 1949: 85–86; Nissilä, Viljo 1956a: 20; Norsk stadnamnleksikon 1997 s.v. Hvittingfloss, Kviting; Vahtola, Jouko 1983: 274; Viikuna, Kustaa 1965: 108.

Huittula kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla. Aiemmin kuulunut Sääksmäkeen, joka on liitetty Valkeakoskeen 1973. *Hijttula by 1437*, *bertil bertil[son] huittula* 1506. – Sääksmäki edustaa vanhinta, 400-luvulta periytyvää kiinteää asutusta, ja sen nykyiset kylät ovat syntyneet viimeistään keskiajalla. Nimi *Huittu* on suomalainen muakelma skandinaavisesta sanasta ja lisänimestä *Hwit*, *Hwite* (ruotsin *vit*) ’valkoinen’, joka on usein annettu lisänimeksi, ilmeisesti hiusten tai ihon valkoisuuden tai vaaleuden perusteella. Isännän lisänimeä on alettu käyttää talonnimenä, ja kylän huomattavan talon nimeä myös kylännimenä. Sääksmäellä tunnetaan muresana *huittu*, jonka merkitys on ’kärki, latva, huippu’, mutta se tuskin sopii varsin laajalle vakiintuneiden vanhimpien asutusnimien lähtökohdaksi. – PM

Alanen, Timo 2003: 23; Alanen, Timo 2004b: 264; Kepsu, Saulo 1981: 291; Suvanto, Seppo 1995: 442, 459; Vahtola, Jouko 1980: 298.

Hujakkala kylä Ylämaalla Etelä-Karjalassa. *Hwijanckaby* 1544, *Hvijackala* 1556. Hujakkalan kylän eteläosassa on *Hujakka*-niminen kulmakunta ja siellä samanniminen talo. – Sekä kylä, kulmakunta että talo ovat saaneet nimensä asukkaiden lisä- tai sukunimestä *Huja*, *Hujakka*, *Hujanen*, esim. *huia nils olss* 1554, *huijan Jons larss* 1555, *Lasse Huiainen* 1571, *Erik Jonasson Hujakka* 1867. Sukunimi on nähtävästi kehittynyt pitkälle ihmiselle annetusta liikanimestä, sillä sanalla *huja* on murteissa mm. merkitykset ’vitse, piiska, luuta’. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hujanen; SHL 7; SMS s.v. huja; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hujansalo kyläkunta Heinolassa Päijät-Hämeessä. *Hwiansalo* 1566. – Nimen alkuosaan sisältynee Saimaan rannoilta Itä-Hämeeseen tulleiden Hujasten sukunimi. Tosin nimellä saataisi olla yhteys myös Kaakkois-Hämeeseen, missä Tennilän käräjillä oli 1461 *Hein Huiakainen* ja Tuuloksen käräjillä 1492 *Lars Huian* mahdollisesti juuri Hujansalosta. Jälkiosa → *salo* merkitsee tässä laajaa metsäistä erämaa-aluetta. – SP

BFH I: 29, 49; KA:VA 4021: 3, 8.

Hummikala taajama Maskussa Varsinais-Suomessa. *Mixtiter de Hunikala* 1376, *Hwmmikkala* 1427, *Hummikkala* 1466. – Kylän nimi perustuu talonnimeen ja se puolestaan isäntänsä nimeen. *Humikka* ~ *Hummikka* ~ *Hunikka* on ehkä suoma-laistunut asu jostain vierasperäisestä miehennimestä, kuten esim. vanhasta saksalaisesta nimestä *Hunmar* > *Hummo* tai skandinaavisesta nimestä *Hunvidh*. – SP

FMU 2: 382–383; Gottschald, Max 1982: 264–266; Lundgren, Magnus – Brate, Erik – Lind, E. H. 1892–1934: 114; REA: 147; DF: 3313.

Humpilla kunta Kanta-Hämeessä. *anders persson patia humpila* 1506. – Perustettiin Tammelan alaiseksi kappeliksi 1688 ja kirkkoherrakunnaksi 1893. Pitäjän nimi perustuu sen keskeisimmän kylän nimeen. Viljo Nissilä on pitänyt lähtökohtana skandinaavista miehennimeä *Humpe*. Timo Alasen mielestä kylännimeen sisältyy joko miehennimi *Humppi* (< *Humbert* ~ *Humbertus* tai < skandinaavinen *Humpe*) tai liikanimi, johon sisältyy sana *humppa* ’hupsu, höperö, hullu, heittiö’; nimen hän katsoo voineen kulkeutua Humppilaan Kylmäkoskelta. Ehkä on otettava huomioon myös sana *humppi* ’pieni pellonperä’, joka on tavattu ainakin Hämeenkyröstä; *Humppi* on esiintynyt usein pellonnimenä. – SP

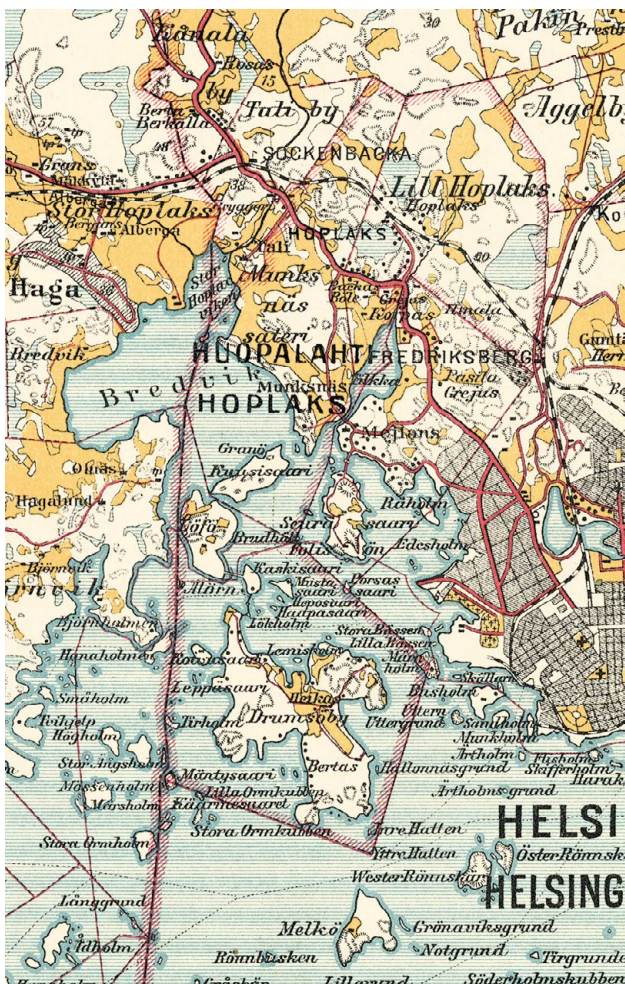
Alanen, Timo 2004b: 73–75; Nissilä, Viljo 1963c: 398; SMP s.v. Humbertus, Humpe; NA.

Huopalahti entinen kunta ja nykyinen rautatieliikennepaikka Etelä-Haagassa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Hoplax*.

Magnus i Hapalax 1417, Hopelax 1527, Hoplax 1540. – Nimen taustalla on vanha neljänneskunnan ja kylän nimi. Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen merenlahden rannalla. Lahden nimi on alkuaan suomenkielinen **Haapalaksi*, joka kertoo rannalla kasvaneesta haavikosta. On arveltu, että nimen lahdelle antoivat rannikolle sisämaasta tulleet hämäläiset. Ruotsin kielessä nimi on muuttunut muotoon *Håplax* (äännetty *hoop-*), joka suomalaisittain kirjoitettuna asussa *Hoplax* on johtanut ruotsissa ääntöasuun *huoplaks*. Siitä taas on konstruoitu suomenkielinen nimiasu *Huopalahti*. Nimi *Huopalahti* on otettu käyttöön 1900-luvun vaihteen tienoilta; kehitys näkyy mm. maininnoissa *Huoplahti* (*Huoplahden metsässä* 1874) ja *Hoplahti* (*Hoplahti* 1881). Alkuperäisen lahden nimi on välittynyt kylänimien kautta nykyisiin merenlahtien nimiin *Pikku Huopalahti* (ruotsiksi *Lillhoplaxviken* Helsingissä, jo lähes maatonut) ja *Iso Huopalahti* (ruotsiksi *Storhoplaxviken* Espoon ja Helsingin rajalla; jääne Vantaanjoen vanhan uoman suistosta, jossa vieläkin kasvaa haapaa). Ruotsinkielisessä nimessä on säilynyt suomen lahtea edeltänyt vanha muoto → *laksi* asussa *lax*. – Vuonna 1920 perustettu *Huopalahden kunta* muodosti kapean nauhamaisen alueen nykyisen Lassilan seudulta Lauttasaaren eteläkärkeen; 1923 siitä irtautui Haagan kauppal, ja 1946 molemmat liitettiin Helsinkiin. *Pikku Huopalahden rannalle* 1980-luvulta nousut uusi asuinalue on saanut nimekseen *Pikku Huopalahti* (ruotsiksi *Lillhoplax*). – SP

Granlund, Åke 1981: 21; Hausen, Greta 1920: 190; Helsinki 1930 kartta; Huldén, Lars 2001: 296; Kepsu, Saulo 2005: 114; Tapio 18.7.1874; Uusi Suometar 16.9.1881; Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 107.

Huopalahden kuntaan kuuluivat alkuaan muun muassa Lauttasaari, Munkkiniemi, Haaga ja Ilmala. Kunnan pohjoisosassa sijainnut Haaga erotettiin kuitenkin omaksi kauppalakseen vuonna 1923.

Huopana kylä Muuruejärven etelärannalla Viitasaarella Keski-Suomessa. *Huopana* 1711. – Nimi liittyy laajaan luontonimien rypäeseen: *Huopanankoski*, *-järvi*, *-lahti*, *-puro*, *-salmi* ja *-saari*. Viljo Nissilä on liittänyt *Huopanan* karjalaisen nimisikermän *Huohpoi*, *Huohvana*, *Huoponen* (< ven. *Fofan*) yhteyteen. Huoponen tavataan sukunimenä Pellosniemellä Etelä-Savossa jo 1541. Huopana on ollut 1500-luvun puoliväliin saakka Padasjoen Nyystölän kylän eräaluetta, jolle savolaisperäinen uudisasutus syntyi 1550-luvulla. Aluksi kylän nimi oli Muurue ja vuodesta 1580 alkaen Huopana, mutta *Huopana* on varmaankin uudisasutusta vanhempi nimi ja lähtöisin *Huopanankoskesta*, joka on vuolas koski Vuosjärven ja Muuruejärven välissä. Huopanankoskella on kalastellut mm. kirjailija Juhani Aho. – AR

Markkanen, Erkki 1983: 155, 189; Nissilä, Viljo 1943: 56; Pirinen, Kauko 1982: 751; Suvanto, Seppo 1999: 101–102; HisKi.

Huovinrinne varuskunta-alue Säskylässä Satakunnassa. – Porin Prikaatin varuskunta-aluea ryhdyttiin rakentamaan Säskylään 1959. Aluetta alettiin kutsua *Huovinrinneeksi*, koska sen läpi on kulkenut historiallinen *Huovintie*, joka mainitaan jo 1400-luvulla. Lounaisen Suomen moniin Huovintieihin sisältyvä sana *huovi* ~ *hofman* on keskiaikana merkinnyt 'sotamiestä, ratsumiestä'. – SP

Salminen, Tapio 1993: 11–12.

Hupisaaret saariryhmä ja saarilla sijaitseva *Hupisaarten kaupunginpuisto* Oulujoen suistossa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. *Huvisaaret* 1876. – Nimi *Hupisaaret* otettiin käyttöön 1800-luvun loppupuolella, kun saarista tuli kaupunkilaisten virkistyspaikka, jossa pidettiin myös kesäjuhlia. Ilmeisesti vanhin nimi on ruotsinkielinen *Frihetsholmarna*, josta käytettiin myös suomennosta *Vapaudensaaret*. 1800-luvulla saarista käytettiin myös nimeä *Tamppisaaret*, koska saarten välisissä salmissa käsityöläisillä oli koneiden voimanlähteenä tampeja eli vesimyllyjä. – RLP

Toropainen, Ritva 2005: 131, 270.

Hurissalo kylä ja saari Puumalassa Etelä-Savossa. Lietveden, Luonterin ja Louhiveden ympäröimästä läpimitaltaan yli kymmenkilometrisestä saaresta osa kuuluu Mikkeliin (aiemmin Anttolaan). *Hurissalo* 1561 (pitäjänosa), *Hurri saalo* 1645. – Nimen loppuosana on sana → *sal* 'suuri saari'. Nimi on voinut olla alkuaan joko **Hurrisalo* tai **Huruissalo*. Sana *hurri* on merkinnyt Itä-Suomessa mm. 'karvaista eläintä tai ihmistä' ja tullut myös henkilön lisänimeksi (merkitys 'ruotsalainen' on myöhäisempi ja lähtöisin Pohjanmaalta). Jos alkuaan on ollut **Huruiss*, se voi liittyä Varkaudessa olevan *Huruslahden* (*Hurus Lahen täijffual* 1562–1563) nimeen. J. A. Lopmeri yhdistää *Huru(i)s*-nimet sanaan *huru*, jolla on ollut ainakin Lounais-Suomessa merkitys 'uurre, notkelma'. – SBS

Alanen 2006: 132; Lopmeri, J. A. 1947: 30; KA 6331a: 1; KA paikalliskartta 51; Sanan-Lennätin 21.6.1856.

Hurtanmaa kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, vuoteen 1967 Lappeeta. *Hurttama* 1551, *Hurttamamess by* 1559, *Hwrttala by* 1571. – Nimenosaan → *maa* loppuvat nimet ovat Etelä-Karjalassa yleensä alkuaan kuuluneet varsinaisesta asutuksesta syrjässä oleville kaskimaille. Hurttanmaan kylä on voinut syntyä alueelle, jossa alkuaan on ollut vain jonkun *Hurtta*-nimisen kaskeamia peltoja. Nimi *Hurtta* esiintyy asiakirjoissa lisä- tai sukunimenä jo 1500-luvulla, ja sen rinnalla samoista henkilöistä käytetään myös lisä- tai sukunimiä *Hurttamaa* (tai *Hurtanmaa*), *Hurttamies*, *Hurttamaanmies* (tai *Hurttanmaanmies*), esim. *Hurtama Olle* 1546, *hurtoma(n) mesz Oleff* 1559, *hurtamies O* 1560, *Matz Erichsso(n) Hwrtta* 1571.

Keskiajalla syntynyt Huovintie kulki Kokemäeltä Somerolle ja edelleen Hämeeseen. Tien linjaus näkyy vuoden 1799 kartassa Säkylässä, nykyisen Huovinvrinteen kohdalla.

Aulikki Ylösen mukaan kylässä ei 1500-luvun jälkeen enää ole asunut tämännimisiä. Sukunimen *Hurtt*a on arveltu olleen alkuaan halveksuva lisänimi (esim. Nissilä), onhan sanalla *hurtt*a viitattu paitsi isoon, vihaiseen koiraan, myös julmaan ihmiseen tai viholliseen. Sukunimi onkin varmasti kehittynyt lisänimestä, mutta halveksuva tämä ei välttämättä ole ollut, sillä sanaa *hurtt*a on murteissa käytetty myös isokokoisesta tai rivakasta ja rohkeasta ihmisestä. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hurtt; Nissilä, Viljo 1975: 146; SHL 7; SMS s.v. hurtt; Ylönen, Aulikki 1976: 78; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hurttala kylä Miehikkälässä Kymenlaaksossa. *Hurttala* 1551 – Kylän nimi pohjautuu talonnimeseen, joka perustuu lisänimeen tai lisänimestä vakiintuneeseen sukunimeen *Hurtt*a. Sukunimen aluetta on erityisesti Kaakkois-Suomi. *Hurttala* mainitaan kylänä maakirjassa alkaen 1551, mutta kylä on saanut alkunsa ilmeisesti ainakin noin sata vuotta aiemmin. Nimi on voinut syntyä paikallisesti, eikä sen kulkeutumista asukkaiden mukana ole pakko olettaa. Tosin asutusvirtoja Jääskestä ja Lappeelta on todistettu (Kaukiainen), ja nimeä esiintyy eri suunnilla: Jääskessä 1551 *Lauri Hurtt*a, Lappeella *Hurttama* (→ *Hurtanmaa*) 1551, Hämeessä *Hattulassa* 1482 *Grells Hurttahala*. Sanalla *hurtt*a ~ *hurtti* on merkitykset 'ajokoira', 'susi' ja 'pitkä miehen roikale', joka on luontevasti sopinut lisänimeksi isolle miehelle. Lisäksi hyvin kielteinen merkitys 'raakalainen, vainolainen' muistetaan monella seudulla. – PM

Kaukiainen, Yrjö 1970: 51, 56, 83, 86, 88, 96, 102, 207; NA: A.V. Koskimiehen kokoelma, Viipurin Karjalan poimintakokoelma; Nissilä, Viljo 1975: 146; SMS s.v. hurtt; SKES s.v. hurtt.

Huruksela kylä Kotkan kaupungin alueella Kymenlaaksossa, aiemmin Kymin kuntaa. Kansanomaisessa käytössä nimen asu voi olla myös *Huruksula*. Hurukselan asutus on vanhaa; se palautuu mahdollisesti jo esihistorialliseen aikaan, ja 1500-luvulla kylässä oli 14 taloa. *Hvuruxby* 1544, *Hurux* 1556, *Huruxela* 1584, *Huruxula* 1697. – Saulo Kepsu arvelee, että nimi voi olla lähtöisin Varsinais-Suomesta, jossa on sellaisia *Huru*-alkuisia nimiä kuin *Hurula* (Mynämäki ja Huittinen) ja *Huruinen* (Vehmaa). Vehmaan tilan nimen *Huruinen* selittää J. A. Lopmeri johtuvan vanhasta lounaissaomalaisesta maastosanasta *huru*. Tämän merkityksiä ovat esim. 'kapea lahti', 'uurre, notkelma, uoma, niityn kaista' ja 'niemi'. Sanaa ei tunneta Kymenlaaksosta, joten ei ole varmaa, onko se Huruk-

selän kylän nimen pohjana. Vanhin kylän paikka on saarella joenhaaran varrella. – LL

Hausen, Greta 1920–1924: 299; Kepsu, Saulo 1990: 103; Lopmeri, J. A. 1947: 30; Mattila, Veikko 1960: 340; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Huru; Rosén, Ragnar 1960: 128; SMS s.v. huru; HisKi.

Husula

1. kylä Kymenlaaksossa Haminassa, aiemmin Vehkalahtea. *Husula* 1557, *Hussula*, *Husula* 1737. Kylä mainitaan jo ilmeisesti vuodelta 1458 peräisin olevassa kylien rajoja määrittävässä asiakirjassa.

2. kylä Luumäellä Etelä-Karjalassa. *Hwszwlaby* 1544, *Husula* 1766.

Molempien kylien nimen pohjana on henkilönnimi *Husu* tai siitä kehittynyt talonnimi. *Husu*-nimisiä on näillä seuduilla asunut runsaasti ainakin jo 1500-luvulta alkaen. Vehkalahdella on asiakirjoihin 1500-luvulla merkitty esim. seuraavat isäntien nimet: *husu Lasse* 1549, *Hussu A* 1559 ja Luumäellä taas esim. *husu Olli* 1543, *hussu Lau* 1544 ja *hussus bength* 1555. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 283; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Husu; Rosén, R. 1936: 127–128; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Huttukylä kylä Kiimingissä Pohjois-Pohjanmaalla. – Kylännimi perustuu kylän kantatalon nimeen *Huttu*. Maarekisterissä kylännimenä on *Huttula*. Lisä- tai sukunimi *Huttu* tavataan Ala-Kiimingin kylässä viimeistään 1688. Oletettavasti se on talon nimen kautta syntynyt lyhentymä savolaisperäisestä sukunimestä *Huttunen*. – SP

Paikkala, Jarmo 1988a: 186.

Huttula

1. kylä Lemillä Etelä-Karjalassa. *Huttula* 1602. – Mainitaan jo 1543.

2. kylä Ristiinassa Etelä-Savossa. *Huttulaby* 1666. – Huttusia asunut jo 1500-luvulla.

3. kylä Tervossa Pohjois-Savossa. *Huttula* 1785. – Huttusia asunut 1700-luvulta alkaen.

4. kylä Kiuruvedellä Pohjois-Savossa. *Karl Huttunen* 1865.

5. kylä Keuruulla Keski-Suomessa. Talon nimi: *Huttula* 1696–1701. Kaikissa näissä paikoissa nimen aiheena on Huttusten asuminen niissä. Anttolassa (nykyistä Mikkeliä) on Huttulan maarekisterikylä (*Huttula* 1871), missä Huttusia asui viimeistään 1562. Iin Kuivaniemen Huttulan kylään (talonnimi *Huttu* 1792) liittyy lisänimi *Huttu*, jonka yhteyttä savokarjalaiseen Huttusten sukuun ei tunneta. – SP

Kankaanpää, Matti J. 1988: 30; Paikkala, Jarmo 1988a: 12, 16, 17, 54 ja 186; HisKi (Keuruu, Kiuruvesi, Kuivaniemi, Kuopio, Mikkeli); KA:VA 5813: 24, 8652: 958.

Huuhilokylä kyläkuunta Kuhmossa Kainuussa. Sen kantatalon nimi *Huuhilo* liittyy luontonimiin *Huuhilovaara* ja *Huuhilonjärvi*, *-joki* ja *-saari* (Kellojärvässä). *Huhila Järf* 1650. – *Huuhilo*-nimiä on Savitaipaleen ja Mäntyharjun seudulla Savon ja Karjalan rajalla ja toisaalta Kainuussa. *-lo* on johdin ja sitä edeltävä *huuhi-* monikkovartalo itäsuomalaisesta sanasta *huuha* 'ikimetsään tehty kaski'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 211–212; KA: FR 312.

Huutijärvi kylä Kangasalla Pirkanmaalla. – Vesijärvestä Längelmäveteen virtaavan joen varrella sijaitseva kylä on saanut nimensä jo kadonneen järven mukaan. Huutijärven kautta kulkevat tiet ovat olleet merkittäviä kauppateitä, ja siellä oli myös kestiekivari. Ikivanhat kauppatiet kulkevat pitkin harjujen lakia, mutta kansanselitysten mukaan Huutijärvellä, joka oli muinaisen Sarsanvirran laajentuma, kulkijat joutuivat huutelemaan lautturia päästäkseen virran yli. Huutijärven kyläkeskus raitteineen oli vielä 1960-luvulla merkittävä maantieristeyks. Maamme muutkin Huutijärvet (Hämeenky-

rö, Juupajoki, Kaustinen, Oriveden Längelmäki, Vammalan Suodenniemi) sijaitsevat lähinnä satakuntalais-hämäläisellä alueella. Ne ovat pieniä järviä, usein suolla tai jokivarressa, joten kaikkien niiden nimi ei voi liittyä huutamiseen. Mahdollista on, että niiden ja myös Kangasalan Huutijärven nimi viittaa kohteiden pieneen kokoon, mitättömyyteen ja vähärvoisuuteen. Murteissa on tavattu sana *huuti* mm. merkityksessä 'häveliäisyys, häpy' ja *tietää huutia* 'hävetä'. Luviolla on *Huutjärviksi* sanottu "keväällä kuoppia, joihin kasaantuu vettä". Nimi näkyy myös häpeämiseen kehottavassa sanonnassa: "etkö ole käynyt huutijärvellä". Varsinais-Suomessa *huutinpuolella* merkitsee 'olla (häveliästä) syrjässä, sivumalla'. – SP

Ojansuu, Heikki 1920: 84–85; Pulkki, Päivi 1981: 64; SMS s.v. huuti, huutijärvi; www.kangasala.fi/hallinto/matka5.html, 20.5.2005; www.kangasala.fi/matkailu/sarsa.htm, 20.5.2005.

Huutokoski

1. kylä Joroisissa Etelä-Savossa. *Huutokoski fors* 1857, *Huutokoski* (tehdas) 1876. – Paikkakunnalla on ollut rautatehdas ja rautatieasema. Koski on ollut aika pieni ja helppo ylittää.

2. kylä Polvijärvellä Pohjois-Savossa. – Kylä sijaitsee samanimisen Kiskonjoen alimman kosken luona.

Molemmilla paikkakunnilla kylän nimi perustuu kosken nimeen. *Huuto*-alkuisia nimiä on selitetty sillä, että paikoilla on huudettu vastarannalta lauttaa tai venettä, jotta olisi päästy veden yli. Koskien nimissä *huuto* voi viitata myös koskien epätavallisen kovaan pauhinaan – erityisesti kevättulvien aikaan. Näin nimeä on ainakin Polvijärvellä selitetty. – SP

Helsingfors Tidningar 31.1.1857; Morgonbladet 15.7.1876; Nissilä, Viljo 1939: 242; Nuotio, Helvi 1949: 50; NA.

Huutoniemi kaupunginosa Vaasassa Pohjanmaalla, vuoteen 1935 Mustasaaren kuntaa, ruotsiksi *Roparnäs*. Alue kuului aiemmin Mustasaaren Sepänkylään. Vaasan palon jälkeen 1852 kaupunki siirrettiin Mustasaaren → *Klemettilä*-nimiselle niemelle, joka 1780-luvulla oli yhdistetty Sepänkylään tiepenkkeen avulla. Sitä ennen soudettiin Blåbärsfjärdenin yli ja huudettiin Sepänkylän puolelta eräältä mäeltä tarvittaessa soutajaa, ja siitä mäki sai nimen *Roparnäsbacken*. Tämä nimi oli alueen virallinen ruotsinkielinen nimi vuoteen 1938, jolloin otettiin käyttöön laajempaa aluetta tarkoittava *Roparnäs*. Pilkanimenä käytettiin nimeä *Galabackan* (*gala* 'kiekua, kiljua'). – Ensimmäisen maailmansodan jälkeen eneni suomenkielisten muutto kaupunkiin, ja nimi suomennettiin virallisesti muotoon *Huutavanmäki*, mutta 1926 sen rinnalle nousi lyhyempi *Huutomäki*. Koska Äänekoskella oli jo *Huutomäki*-niminen postitoimipaikka, muutettiin sekaannusten välttämiseksi Vaasan kaupunginosan nimi vuonna 1935 ja otettiin käyttöön *Roparnäs*-nimen käänkö *Huutoniemi*. Rautatieasema sai vielä 1949 nimekseen *Huutomäki* ja 1953 *Huutoniemi*. – MB

Kangas, Jussi 1999: 9–13; Karsten, T. E. 1921: 411, 475; Åkerblom, K. V. 1941: 665–670; SLS 1098; Runar Nieminen (suullisesti).

Hykönsalo kylä ja saari Kangasalan Roineella Pirkanmaalla. *Hyckensalo* 1540. – Nykyisin kylän nimenä *Hykkölä*. Tyrväällä oli keskiajalla käytössä kylän nimi *Hykkäilä* (*hykeyla* 1524) ja siihen liittyvä lisänimi *Hykäinen* ~ *Hykäisenpoika* (*h hykeynen* 1478, *henric hykessenpoyka* 1480). Kangasalan *Hykönsalo* saattaisi olla samaa pohjaa. Alkuaan taustalla saattaisi olla henkilökohtainen lisänimi; lounaismurteista on tavattu sanat *hyk(kä)hääkkä* 'hoppu, hötäkkä, hössäkkä' ja *hyk(kä)hääkkäinen* 'äkkinäinen'. Saulo Kepsu on tuonut esiin mahdollisuuden, että nimeen sisältyisi muinaissuomalainen miehennimi *Hyvikkä*. → salo. – SP

Ojansuu, Heikki 1928: 26; SMS s.v. hykkähäkkä, hykkähäkkäinen; Suvanto, Seppo 1987: 70–71, 149; KA: Suvanto/ Kangasala s. 846–847; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007.

Hyökkälä kylä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. *Hyökkähälä* 1551, *Hyökkälä* 1701. – Kylä on saanut nimensä asukkaiden sukunimestä *Hyrkäs*, *Hyökkänen*, *Hyökkäinen*, jonka nimisiä on asunut kylässä ainakin 1500-luvulta lähtien, esim. *Hyrkas Poual* 1546, *hyrkähäin p* 1551, *hyrckainen Nils* 1559. Hyökkäsen sukua asuu kylässä edelleen niin paljon, että on sanottu melkein kaikkien kyläläisten olevan Hyökkäsiä. Sukunimien *Hyrkäs*, *Hyökkänen*, *Hyökkäinen* alkuperää ei ole osattu varmast selittää. – LL

HK 1701; Jurvanen, Pertti – Tani, Markku 1994: henkilöhakemisto; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hyrsylä kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, aiemmin Nummea. *Hyrsilä* 1539, *Hyrsylä* 1677. – Timo Alanen on katsonut, että nimeen sisältyisi miehennimi **Hyrsy*, joka olisi kansanmuunnos jostain vierasperäisestä henkilönnimestä. Maamme muut *Hyrsy*-alkuiset nimet painottuvat Lounais-Hämeeseen ja sen lähiseudulle. Yksittäisiä nimiä on myös Perämeren rannikolla, Tornionjokilaaksossa, Etelä-Savossa ja Karjalassa, mutta niiden asiatausta voi olla toisenlainen. Murteissa on sana *hyrsy* tavattu vain Pohjois-Pohjanmaalta Muhokselta merkityksessä 'kirnu'. Kun suuri osa *Hyrsy*-nimistä on soiden, peltojen ja niittyjen nimiä, on mahdollista, että niihin sisältyvällä sanalla *hyrsy* olisi kuvattu maastoa. Hyrsylän vanha kyläntontti sijaitisi mäellä Musterpyynjärven luoteisrannalla nykyisten Longan ja Lonkilan talojen tienoilla. Myös Jokioisten entisen Hyrsylän kylän tontti oli mäellä. Muutkin lähipitäjien *Hyrsy*-nimet näyttävät liittyvän pikemminkin kuivan kuin kostean maan paikkoihin. Nimeen sisältyvän sanan merkitys jää tuntemattomaksi. Sitä voisi kuitenkin ajatella sanan *härsy* 'härnäys, kiusanteke; touhu, peli, into' rinnakkaisasuksi, vrt. olla *härsyllään*, *härskylään* 'lemmenkiikhossa' ja *härsyttää* 'härnätä, kiihottaa, yllyttää'. Vastaavaa äänteellistä variointia on sanoissa *hyrskyä* ~ *härskyä*. Tällöin kylän nimi voisi pohjautua kadonneeseen luontonimeen, joka olisi kertonut eläinten kiimasta. – SP

Alanen, Timo 1978: VII–XI; Alanen, Timo 2004b: 88; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 111; Hausén, Greta 1922: 471; SMS s.v. hyrsy, härsy, härsyillä; härsyttää; Hiski.

Hyry kyläkunta Kuivajoen varressa Iissä Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Kuivaniemeä. – Kylän valtasuku on kauan ollut *Hyry*. Hyryn sukua on jo 1500-luvulla Pohjois-Pohjanmaalla mm. Temmeksellä (nykyistä Tyrnävää), mutta ei vielä Kuivaniemellä. Vuonna 1664 Kuivaniemen isäntien joukossa on jo *Bertill Hyry*. – AR

Luukko, Armas 1854: 341, 353; KA: VA 9146.

Hyrylä keskustaajama ja kylä Tuusulassa Uudellamaalla, ruotsiksi → *Skavaböle*. Asiakirjatietojen mukaan nurmijärveläiset käyttivät kylästä 1579 nimeä *Yrylä* (*Yrlä*); 1647 nimi esiintyy muodossa *Yrilä*. – On arveltu, että nimen takana on talonnimi *Yrjälä* tai *Yrjölä*, joka puolestaan palautuu miehennimeen *Yrjö*. *H*-alkuinen *Hyrylä* on myöhemmin muodostunut eri puolilla maata tavattavien *Hyry*-nimien mallin mukaan. Kylän ruotsinkielinen nimi *Skavaböle* esiintyy asiakirjoissa jo 1540, joten se näyttäisi olevan vanhempi kuin suomenkielinen *Yrylä*. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 819; Sarkamo, Jaakko 1983: 60–71.

Hyrynsalmi kunta ja kylä Kainuussa. *Hyrj Salmj* 1635, *Hyrjnsalmi bj* 1641. – Nimi on tarkoittanut Hyrynjärven ja Salmijärven välissä olevaa salmea, nykyistä Tiikkajansalmea, jonka nimenä vuoden 1650 kartassa on *Luasalm*. *Hyrynjärvi* mainitaan Paltamon kylänä ensi kerran 1577 (*Hyrijerffui*), mutta 1630-luvulta alkaen kylän nimeksi vakiintui *Hyrynsalmi*. Järven nimi on ilmeisesti pohjalaisten eränkävijöiden antama. Hyryn sukua on 1500-luvulla ollut mm. Limingassa ja

Temmeksellä (nykyisin osa Tyrnävää). – AR

Luukko, Armas 1954: 339, 341; KA:VA 4750, 4870, 4949, 9098, 9110.

Hytermä museosaari ja luonnonsuojelualue Kerimäen kirkonkylän läheisyydessä Puruvedellä Etelä-Savossa. *hijterman sarij* 1562. – Hytermä muodostuu kahdesta lähes toisiinsa kuroutuneesta harjusaaresta, nimiltään *Suuri-Hytermä* ja *Pieni-Hytermä*. Molemmissa saarissa on pienet lammet. Saarten välissä on kapea salmi, joka on korkeankin veden aikana vain noin metrin leveä. Pitkä kapea niemi Pienen-Hytermän pohjoispäässä on *Hytermänhaikka*. Saarten nimellä olisi voitu kuvata esim. maastoa tai sen muotoa: Maaningalla on sanottu *hytelmäksi* pehmeää, hyytelöistä pintakerrosta, Savossa *hötelöksiksi* pehmeää, kuohkeaa ja huteraa, *hutjaksi* tai *hutjakkeeksi* pitkää ja kapeaa. – Saari julistettiin luonnonsuojelualueeksi 1931. Sen säilyminen lähes luonnontilaisena on yhden avioparin, nimismies ja sotakamreeri Heikki Häyrysen ja hänen vaimonsa, luontoharrastuksen ansiota; he hankkivat luonnonkauniin saaren omistukseensa 1920-luvulla. Romu-Heikiksi kutsuttu Heikki Häyrynen toimi Kerimäen nimismiehenä vuosina 1916–1940 ja siirrettiä pitäjältä ostamiaan aittoja Hytermään, säilytystilaksi museoesineilleen ja lahjoitti alueen rakennuksineen valtion metsätutkimuslaitokselle 1942. – SP

Alanen, Timo 2006: 30; SMS s.v. hydelmä, hötelö; NA: www.kerimäki.fi/, 26.5.2005.

Hyttilä kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta. *Hyttolanby* 1544, *Hytile* 1552, *Hyttile* 1558. Noin kymmenen kilometriä Hyttilän kylästä pohjoiseen on *Hytin*-niminen rautatieasema. – Sekä kylä että rautatieaseman seutu ovat saaneet nimensä *Hytin*-, *Hyttinen*-sukunimisistä asukkaistaan; 1500-luvulla nämä sukunimet ovat olleet Lappeen pitäjän alueella hyvin tavallisia, esim. *hyttin nico*, *hytte p* 1546, *Hyttyn M* 1557, *hytty Lau larson* 1559, *Lasze Hyttinen* 1571. Sukunimien *Hytin* ja *Hyttinen* on arveltu syntyneen liäsimestä. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hyttinen; SHL 7; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hyvinge → *Hyvinkää*

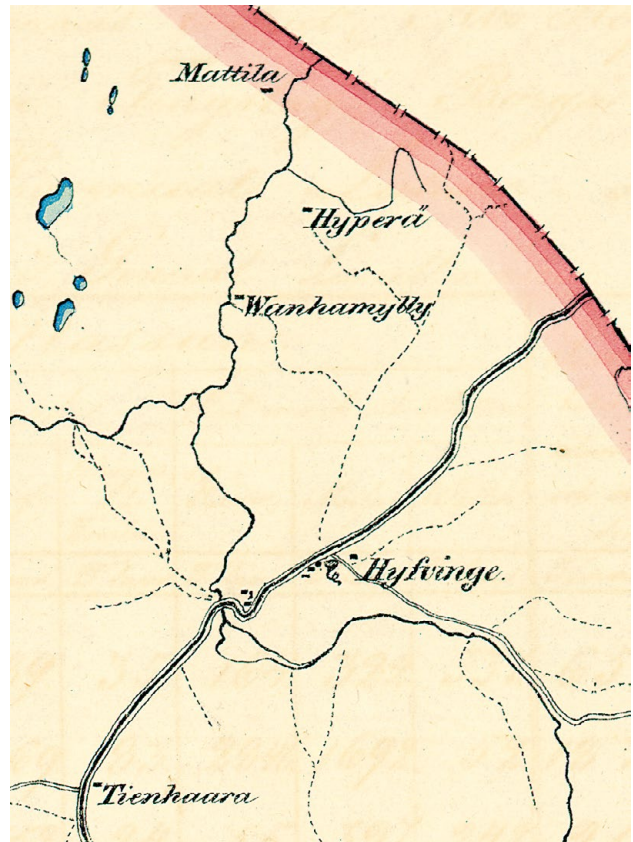
Hyvinge lk. → *Hyvinkään mlk.*

Hyvinkää kaupunki Uudellamaalla, ruotsiksi *Hyvinge*; muodostettu 1917, jolloin osia Hausjärven ja Nurmijärven kunnista liitettiin uudeksi kunnaksi; asemanseudusta muodostettiin Hyvinkään kauppa 1926, kaupungiksi 1960. *Höffinga* 1495, *Hyffuinga* 1539, *Hyvinkä* 1545. Nimi on alkuaan kuulunut laajalle *Hyvinkäänkylälle*, jota on sekä Nurmijärven että Hyvinkään alueella. – Vanhojen hyvinkääläisten käyttämä partiivimuoto (*liki*) *Hyvinkäst* edellyttää joko perusmuotoa **Hyvinkä* tai **Hyvingäs*. Vanhoista asiakirjamuodoista päätellen nimi on alkuaan ollut **Hyvinkä*. *Hyvinkää*-muodon pitkä *ä* selittyy luultavasti sillä, että Uudenmaan murteissa esiintyy ulkopaikallissijoissa pitkää vokaalia sellaisissa tapauksissa kuin *pitkäält* 'pitkältä', *sisäält*, *likeel*. *Hyvinkää*-nimessä pitkä vokaali on yleistynyt paikallissijoista perusmuotoonkin. *Hyvinkää*-nimen kantana on adjektiivi *hyvä* tai mahdollisesti siihen pohjautuva henkilönnimi, vrt. että Janakkalassa on kylät *Hyvikkälä* (*Hyvaekylae* 1440) ja *Vähikkälä*. *-nkä* on nimistönjohdin. – AR

Itkonen, Terho 1989: 360–361; Räisänen, Alpo 2003: 23–24; Tommila, Päiviö 1958: 81.

Hyvinkään mlk. entinen kunta Uudellamaalla, vuodesta 1969 osa → *Hyvinkään* kaupunkia. Ruotsiksi *Hyvinge lk.* – SP

Hyvättilä kylä Joutsenossa Etelä-Karjalassa. *Höffwetteleby* 1544, *Hyffuättilä* 1553, *Hyfwättilä* 1701. – Kylä on saanut nimensä asukkaiden sukunimestä: kylässä asuu nykyisin Hyvättisen sukua, ja jo 1500-luvulta alkaen sieltä on tietoja

Nurmijärven pitäjänkartassa vuodelta 1843 Hyvinkää (*Hyfvinge*) on vielä maalaiskylä maantien varrella. Hyvinkään rautatieasema perustettiin lähelle kartassa näkyvää pitäjän rajaa, ja asemakylä ja myöhemmin kauppala levittäytyivät rajan molemmin puolin. Vanha kyläkeskus tunnetaan nykyisin *Hyvinkäänkylänä*.

Hyvätti- ja *Hyvättinen*-nimisistä, esim. *hyuettun* 1547, *hyuettu* 1548, *hyffuettin p* 1550, *Christer Hywettinen* 1623. Sukunimi on kehittynyt muinaissuomalaisesta henkilönnimestä *Hyvä*, jonka monet johdotset (*Hyvättisen* lisäksi esim. *Hyväkkä*, *Hyväri*, *Hyvärinen*, *Hyvönen*) ovat nykyisin käytössä sukuniminä, paikanniminä tai paikannimien osina. – LL

Forsman, A.V. 1849: 154–155; HK 1701; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hyvärinen, Hyvättinen; Nissilä, Viljo 1975: 124–125; Stoebeke, Detlef Eckhard 1964: 84, 122; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Hyppää kylä, alkuaan talo Kauhajoella Etelä-Pohjanmaalla, käytetty myös nimeä *Hyppänperä* (Samuli Paulaharjun tieto 1906). *Rauhahype* 1589, *Hyppäby Kauhajoki Capell*. 1809, *Hyppä by* 1837, *Hyppä* 1838 (talo) . – Hyppä on perustettu 1500-luvun lopulla. Alkuun sekä talosta että sen ympärille syntyneestä kyläkunnasta käytettiin nimeä *Rauhahyppä*. Asutuksen tiheydessä nimi muuttui *Hyppäksi*. *Hyppä*-nimiä on Länsi-Suomessa useita kymmeniä, useimmat pienten tilojen tai peltojen nimiä ja eniten pohjalaismurteiden alueella. Tällä alueella käytetään maastosanaa *hyppä* '(kivinen) kumpare, törmä, maaston kohouma', joka asutusnimissä kuvaa talon paikkaa. – PM

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Hyppä; SMS s.v. hyppä; Ruismäki, Liisa 1987: 109; Ranta-Knuutila, Antti 1987: 72, 73; HisKi (Kauhajoki).

Hyppäänvuori mäki, näköalapaikka Laukaassa Keski-Suomessa. *Hijppa Mäki* 1751, *Hyppän Nämi* 1776–1805. – Nimen alkua edellyttää muotoa *hyppäjä*, joka ilmeisesti on huuhkajan ja muidenkin pöllölintujen vanhan länsimurteisen *hyppä* ja itämurteisen *huuhkaja*-nimityksen risteymä. Kumeäänisen, reviirollaan pysyvästi asustavan linnun nimi on sopinut paikan yksilöintiin. Paikallisen nimitiedon mukaan vuori on tunnettu huuhkajan asuinpaikkana. Hyppäänvuori

resta noin 25 km pohjoiseen olevan mäen nimi *Hyppään- ~ Hyppäänmäki* lienee myös yhdistettävä huuhkajaan. Toisaalta ei ole mahdotonta olettaa, että tämä huuhkajan nimi olisi ollut muinaisen eränkävijän liikanimi ja sitä tietä tullut paikannimen alkuosaksi. *Lars Hypänen*, maakuntakatselmusmies, on mainittu 1500 Hauholta. *Hyppä* on myöhemmin tullut nimeksi työtöhyppälle ja muille Vanellus-suvun linnuille, mutta niillä ei ole mitään tekemistä vuoren nimen kanssa, kuten ei pohjalaismurteiden *hyppä* 'mäki, töyräs' -sanallakaan. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 307; SKES; SSA; Suomen luonto. Linnut 2 (1996) 188–191; Suvanto, Seppo 1995: 227; KA: MH 31/2D 4/1; SMSA.

Hyppänmäki Hailuodon korkein kohta, yli 30 metriä korkea mäki Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeämisessä on käytetty deskriptiivistä, maankohoumaa kuvaavaa sanaa *hyppä* 'kumpu, kumpare, mäki, töyräs', joka tunnetaan Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla. Samalla alueella esiintyvät *Hyppä-*, *Hyppän-*alkuiset paikannimet ovat poikkeuksetta mäkien ja maankohoumien nimiä. – JV

Vahtola, Jouko 1988a: 102–104.

Hyytiälä metsäsema ja kulmakunta Juupajoella Pirkanmaalla. Helsingin yliopiston metsäharjoitteluasema perustettiin Korkeakosken hoitoalueelle 1910. Hyytiälän kulmakunta on syntynyt kahdesta talosta, joita nykyään kutsutaan *Ala- ja Ylä-Hyytiäläksi*, jotka on kirkon- ja henkikirjoihin merkitty 1830 alkaen kahtena torppana Pylkinaution kylässä muodossa *Hyytiälä Alanen* ja *Hyytiälä Ylinen*. Itse nimi *Hyytiä* on vanha ja laajalle levinnyt. Sitä esiintyy asutusnimistössä Karjalassa, Savossa, Keski-Suomessa sekä Satakunnassa (1400-luvulla useita tietoja). Murteittain sanalla *hyytiä* eli *hyytiä* on eri merkityksiä, jotka kaikki sopivat henkilön lisänimeksikin, mm. 'huuhkaja' ja 'pajulintu eli uunilintu'. Nimitystä on käytetty ihmisestä, joka on harmaapäinen tai hintelä ja raihmainen tai hidas ja saamaton, myös arasta ja ujosta ihmisestä. – PM

Nissilä, Viljo 1963: 310, 311; Oriveden historia 2: 174; SMS s. v. hyypiä; Hiski (Orives).

Hyömäki kylä Hauholla Kanta-Hämeessä. *Höfwaemaeki* 1427, *Hömäki* 1433, *Hywemeki* 1462, *Hyemäki* 1484. – Murteessa *hyämmäki*, vanhastaan myös *hyvämmäki*. Vanhojen asiakirjamerkintöjen ja paikallisen ääntämyksen perusteella Viljo Nissilä on päätellyt kylän alkuperäisen nimen olleen **Hyvämäki* ja katsonut sen saaneen nimensä siitä, että se on ollut hyvä asuinpaikka. Viljavat Liinavuorelta etelälounaaseen kohti Hauhonselkää viettävät mäenrinteet ovat olleet hallalta suojassa ja Liinavuori, muinaisten hämäläisten viestitysvuori, on suojannut mäelle tiiviisti ryhmittyneitä taloja. Suomessa on runsaasti muitakin *Hyvä-*alkuisia paikannimiä, ja niitä on annettu etenkin hyville kaskimaille. – SP

BFH 1: 89; FMU 2: 381; FMU 3: 40; Nissilä, Viljo 1971: 14–17; Säilä, Uuno 1930: 24–25.

Hyönölä kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, entistä Pusulaa. *Hönela* 1540, *Hönälä* 1549, *Hönöla* 1559. Hyönölä on luultavasti vanhin Pusulanjärven eli Jäämäjärven ympärille syntyneistä kylistä. Ensimmäiset asukkaat ovat saattaneet tulla Hämeestä. Kylän nimi on 1800- ja 1900-luvuilla esiintynyt myös muodossa *Hyönälä*. Nimi on voinut syntyä esim. muinaissuomalaisesta miehennimestä *Hyväneuvo* ja lä-johtimesta. Kylän nimi **Hyväneuvola* olisi lyhentynyt lopulta muotoon *Hyönölä*. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 576–577; Jussila, Osmo 1977: 6, 12, 18; Nissilä, Viljo 1962a: 45.

Hyötiönsaari Saimaan saari Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lauritsalaa, myös *Hyötiö*. Saareissa on kivikautinen asuinpaikka. – Nimen alkuosa on ilmeisesti sukua sanalle *hyötyä*. Sana *hyötiö* tavataan suomen murteissa ainoastaan

nimenä tai nimen osana, mutta lähiasuisia sanoja on myös muussa sanastossa. Lähinnä Savosta, Pohjois-Karjalasta ja Kainuusta tunnetaan adjektiivit *hyöteliäs*, *hyötevä*, *hyöteä*, joiden merkitys on 'nopea-, reheväkasvuinen', ja samoilla alueille nimitetään nuorta, reheväkasvuista mäntymetsää hyöteiköksi. – LL

SMS s.v. hyöteikkö, hyöteä, hyötevä, hyöteliäs.

Hyövinkylä kylä Myrskylässä Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Övitsböle*. *Öuetzbölle* 1540, *Öuetzbölleby* 1543, *Övetzbölle* 1544. – Nimi sisältää muinaisruotsin miehennimen *Övedh(er)*, *Övidh(er)*, jälkiosa → *böle* 'uudistila'. Suomenkielinen nimi *Hyövinkylä* on lainamukaelma, jonka alku-*h*:ta on vaikea selittää. Nimi *Hyövinkylä* tavataan lehdistössä ensimmäisen kerran vuonna 1880. – Myös Vantaalla on *Övitsböle* niminen kaupunginosa → *Ylästö*; vrt. myös → *Yövilä*. – KS

Huldén, Lars 2001: 342; Kepsu, Saulo 2005: 192; Uusi Suometar 27.4.1880.

Häkansböle → *Hakunila*

Hälvä saari ja kylä Kerimäellä Puruveden keskellä Etelä-Savossa. *helluän Salä* 1620-luvulla, *Hälvensalo* 1799. – Saaren nimeen on otaksuttu sisältyvän karjalaislähtöisen sukunimen *Hälvä*, jota on esiintynyt myös Kerimäellä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 215; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Hälvä; Suomen karttakirja 1799: 98.

Häme maakunta Etelä-Suomessa, ruotsiksi → *Tavastland*. *Tavestehus heter Hemelinda* 1413, *Hemen maa* 1548, *hämenmaa* 1638. – Aiemmin alueeltaan laajempi historiallinen Hämeen maakunta käsitti nykyisistä maakunnista Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen sekä Pirkanmaan itäosan. *Häme*-nimen alkuperää koskevista lukuisista selityksistä tunnetuin on alkuaan E. A. Tunkelon vuonna 1899 esittämä kielihistoriallisesti hyvin perusteltu etymologia, jonka mukaan aluenimi *Häme* ja saamelaiden itsestään käyttämä kansallisuudennimi *sápmi* palautuvat molemmat varhaiskantasuomen muotoon **šämä* ja se taas on omaksuttu lainana kantabaltin 'maata' merkitsevästä sanasta **žemē*. Tämä pitkään yleisesti hyväksytty selitys perustui siihen ajatukseen, että nimen tarkoituksena olisi ollut rannikkoseudun takana (sisä)maassa asuvan väestön elinalue. Kaikki tutkijat eivät kuitenkaan ole olleet vakuuttuneita *Häme*-nimen esitetystä balttilaisperäisyydestä, ja vaihtoehtoisesti nimi onkin yhdistetty *hämä*-sanueeseen (*hämärä*, *hämä*). Tähän taustaan perustuu myös uusin, Jorma Koivulehdon äskettäin esittämä *Häme*-nimen etymologia. Hänen mukaansa lähtökohtana on kantagermaanin 'tummaa' merkinnyt sana, joka varhaiskantasuomessa muotoutui asuun **šämä*. Sanan lainasivat ilmeisesti → *Suomessa* (= Lounais-Suomen rannikkoseuduilla) asuneet kantasuomalaiset keskuuteensa runsaat tuhat vuotta ennen ajanlaskun taitetta muuttaneilta germaaneilta. Sanan lainautumisen jälkeisen käytön ja merkityksenkehityksen osalta Koivulehto nojautuu Unto Salon arkeologiaan sekä asutus- ja kulttuurihistoriaan keskittyvissä tutkimuksissaan esittämiin näkemys: Rannikon asukkaat ryhtyivät käyttämään **šämä/hämä*-nimitystä sisämaassa asuvista heitä itseään huomattavasti tummemmista naapureistaan saamelaisista, ja myös nämä omaksuivat alkuperäiseltä merkitykseltään ehkä jo hämärtyneen sanan **šämä/sápmi* nimitykseen. Kun rannikon suunnasta myöhemmin ajanlaskun alun jälkeisellä rautakaudella alkoi siirtyä asukkaita sisämaahan vanhalle saamelaisalueelle, joka siirtyä asiaken kielellä oli **Hämä*, heistä tuli nyt *hämäläisiä*. Heidän tieltään syrjäisemmille seuduille vetäytyviä alkuperäisiä hämäläisiä eli saamelaisia taas alettiin nimittää *lappalaisiksi* ja heidän asuinalueitaan *Lapiksi*. Mahdollista on, että jo varhaisella rautakaudella ja joka tapauksessa myöhemmin hämä-

läisten asumasta alueesta käytettiin *hämä*-sanasta johdettua nimeä *Häme*, josta sitten loppu-*h*:n kadon jälkeen on päädytty nykyiseen maakunnannimeen *Häme*. – AH

BFH I: 312; Häkkinen, Kaisa 1996: 44; Itkonen, Erkki 1941: 76–93; Koivulehto, Jorma 1997:

161–162; Ojansuu, Heikki 1920: 88–89; Salo, Unto 2000: 24–25, 82–84, 178–185; Salo, Unto 2003: 29–45; SSA s.v. Häme; Tunkelo, E.A. 1899: 97–107.

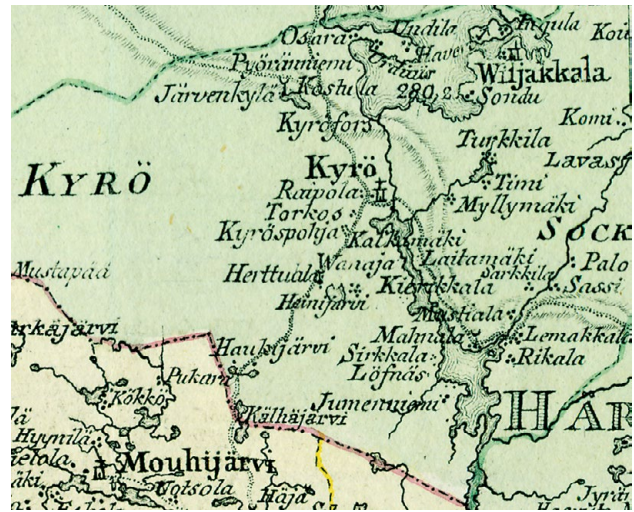
Hämeenkan gas pitkittäisharju Pirkanmaalla ja Satakunnassa, kulkee Ylöjärveltä Viljakkalan, Ikaalisten ja Jämijärven kautta Kankaanpäähän. Ruotsiksi *Tavastmon*. – Harju on osa Suomen pisintä harjujonoa, joka alkaa → *Salpausselältä* ja kulkee Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan kautta Tampereelle ja edelleen Ylöjärvelle, Hämeenkyröön ja sieltä *Hämeenkan gas*- ja → *Pohjankangas*-nimisenä Etelä-Pohjanmaalle. Nimi mainitaan jo 1787 Gananderin sanakirjassa: *Hämeenkan gas* 'stor-kyroskogen', mutta yleiseen käyttöön sen lienevät vakiinnuttaneet maantieteilijät: esim. *Hämeen kangas* 1859 Hallsténin kansakoulun maantiedon oppikirjassa. Yrjö Koskinen kirjoitti vielä 1852 Hämeenkyrön seudun harjujonoja kuvaillessaan "Maanselän haarasta" (→ *Maanselkä*). *Maanselästä* (*Maanseljälle*) hän kirjoitti vielä 1856 Suomettaressakin, mutta alaviitteessä mainittiin ruotsalaisen Palmsköldin kirjoitus *Hämeenkan gas* (*Tafwasteskogen*) Karvian → *Kantin* (*Skantsi*) sijaintipaikkana. Palmsköld sisällytti Hämeenkan gaaseen myös Pohjankankaan. Samassa kirjoituksessa Koskinen mainitsee Ikaalisten ja Kankaanpään osuutta kangasalueesta nimitetyn *Kyrön metsäksi*. Hämeenkan gasin nimi esiintyi myös 1870- ja 1880-luvulla lehdistössä hahmoteltaessa maan rautatieverkkoa. Nimi perustuu siihen, että kangas on Tampereen pohjoispuoleisen leveähkön harjualueen Hämeen puoleinen osa. Kankaanpäässä harjujakso kääntyy kohti pohjoista ja Pohjanmaata, joten siellä sitä alettiin kutsua *Pohjankankaaksi*. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Hämeenkan gas; Koskinen, Yrjö 1852: I; Suometar 5.9.1856; Suometar 17.5.1882; Tapana, Pentti 2003: 45; Åbo Underrättelser 16.5.1877.

Hämeenkoski kunta Päijät-Hämeessä. *Hannus koskis* (= *Hannus*-niminen mies *Koski*-nimiseltä paikkakunnalta) 1488, *Käskis* (kylä) 1566. – Hämeen läänin *Koski*, *Koski Hl*, muutui *Hämeenkoskeksi* vuoden 1995 alussa. Kunnanvaltuusto oli päättänyt nimenmuutoksesta vuonna 1994, kun Hämeen läänin kuuluvat Päijät-Hämeen kunnat olivat ryhtyneet ajamaan niiden siirtoa Uudenmaan läänin. *Hämeenkoski*-nimellä haluttiin korostaa hämäläisyyttä. Toisaalta haluttiin selvemmin erottaa Turun läänin *Koski Tl*:stä. – Se, että *Hämeenkoski*-nimi oli ollut esillä jo paljon varhemmin, näkyy Väinö Wallinin 1897 toimittamasta julkaisusta "Suomalaiset kuntainimet". Siinä todetaan, että *Koski, H*. on ennen tunnettu nimellä *Lamminkoski*. Sen jälkeen kun *Koski* lakkasi olemasta Lamminkosken kappeli, sille oli ehdotettu nimeä *Koski p.* (= *Koski* pitäjän) ja vastaavasti Turun läänin *Koskelle*, joka – siis vielä 1897 – oli Marttilan kappeli, nimeä *Koski k.* (= *Koski* kappeli). Ehdotuksen heikkoutena on Wallinin mukaan se, että myös jälkimmäisestä jo milloin tahansa tulla *p.* Wallin kirjoittaa: "Pahasta pääsemiseksi on ehdotettu, että *Koski p.* merkittäisiin *Hämeen-Koski*, joka muoto jo näkyy voittaneen sanomalehdissäkin alaa. Koska kuitenkin läänin merkki tällaisissa tapauksissa eräissä muissa nimissä on otettu käytäntöön, lienee ehkä syytä noudattaa tässäkin samaa tapaa ja kirjoittaa *Koski, Häm.* tai *Koski, H.*" – MV

BFH I: 37; Helsingin Sanomat 10.6.1994; Wallin, Väinö 1897: 27; KA:VA 4021: 19.

Hämeenkylä kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Tavastby*. *Tauesteby* 1533, *Tawestby* 1540; *Hämeenkylästä* 1871. – Saulo Kepsu on otaksunut Hämeenkylään kuuluneen aiemmin Espoon Vanhan-

■ Vuoden 1799 kartassa Hämeenkyrön pitäjän nimenä on Kyrö.

kartanon (ruots. Gammalgård) kanssa samaan kylään, jonka aiempi suomenkielinen nimi olisi ollut **Kaukajärvi* < *kauka* 'pitkä'; sekä Hämeenkylä että Vanhakartano sijaitsevat Pitkäjärven rannalla. *Tavastby*-nimen ovat kylälle antaneet ruotsalaiset tulokkaat, jotka ovat pitäneet sen asukkaista tavasteina (muinaisruotsin *tavaste, tavaster*) eli hämäläisinä. – SP

Granlund, Åke 1956: 260; Hausen, Greta 1920: 204; Huldén, Lars 2001: 299; Kepsu, Saulo 2005: 165; Suomalainen Wirallinen Lehti 5.8.1871.

Hämeenkyrö kunta Pirkanmaalla, ruotsiksi *Tavastkyro*. *Kyro* 1415, *Kyry*, *Kyra* 1439, *Tavastkyro* 1775; *Hämeen-kyro* 1787. – Erotettiin nähtävästi jo 1300-luvulla Sastamalasta eli Karakusta eri pitäjäksi. Aiemmin sitä kutsuttiin pelkästään *Kyröksi*, mutta erotukseksi Pohjanmaan Kyröstä (→ *Isokyrö*) sitä alettiin kutsua *Hämeenkyröksi* ja pohjanmaalaista rajanaapurina *Pohjankyröksi*. Hämeen Kyröä on pidetty vanhempana kuin Pohjanmaan Kyröä. *Kyrö*-nimitys esiintyi ainakin vielä 1830-luvulla pitäjän nimenä, ruotsinkielinen nimiasu *Tavastkyro* ainakin jo 1775. Hämeenkyrö kuului historialliseen Satakunnan maakuntaan mutta on katsottu hämäläisten asuttamaksi. Hämäläis-satakuntalainen alue on muutenkin ollut yhtenäinen eikä maakuntien raja ole ollut jyrkkä. Hämeenkyrön nimi pohjautuu joko → *Kyröskosken* tai → *Kyrösjärven* nimeen. – *Kyrö*-alkuisia nimiä on runsaimmin hämäläis-satakuntalaisella alueella ja Etelä-Pohjanmaalla, ja jonkin verran myös Savossa ja Laatokan Karjalassa, jokunen Pohjois-Suomessakin. Kielen- ja historiantutkijat ovat käsitelleet nimeä *Kyrö* useaan otteeseen. Väinö Voionmaa yhdisti *kyrön* sanaan *kytö* 'korpi, korpiviljelys, uudismaa'. Ajatusta on kritisoitu äännehistoriallisiin perusteisiin (Lopmeri 1947). Ville Luho (1954) mukaan *kyrö* merkitsee 'korkeaa, jyrkkärinteistä kalliota, kivikkoista mäkeä tai someroista, kivistä harjuja' ja eräelämässä 'laajaa takamaata, jolle on ominaista kankaat, harjut, vuoret, järvet ja joet'. Kustaa Vilkkunen (1965) on puolestaan pitänyt *Kyröä* alkuaan henkilönnimenä. Jouko Vahtola (1980) on katsonut *kyrön* alkuaan hämäläisellä taholla käytettyksi maastosanaksi merkityksessä 'louhikkoineen, kallioineen, rotkoinen, ryteikköinen, vaikeakulkuinen maastonkohta, johon oli helppo esim. piiloutua'. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Hämeen-kyro; Grotenfelt, Kustavi 1912: 369; Huldén, Lars 2001: 418; Lahti-Mononen, Ritva 1968a: 197–198; Lopmeri, Arvo 1947: 36; Luho, Ville 1954: 114–128, 139; Vahtola, Jouko 1980: 309–313; Vilkkunen, Kustaa 1965: 1115.

Hämeen linna linna Hämeenlinnan kaupungissa, ruotsiksi ensin *Tavasteborg* ja sitten → *Tavastehus*. Esiintyy asiakirjoissa myös nimellä *Kronoborg* (1463; *Tavastehus olim* [aiemmin] *Croneburg* 1662). Ensimmäisenä Hämeen linnana eli ns. Va-

Hämeenlinnan kaupunki on saanut nimensä Hämeen linnasta.

H

nainlinnana pidetään → *Hakoisten* linnavuorta, joka oli novgorodilaisten hyökkäysten kohteena vuonna 1311, jolloin linnasta tuhoutui. Uuden Hämeen linnan rakennustyöt aloitettiin 1260-luvulla, ja vuosisatojen kuluessa linnaa laajennettiin edelleen. Suomenkielinen nimi on mainittu ensimmäisen kerran 1413 ”Tavastehus heter Hemelinda = bredeslott”. → *Hämeenlinna*. – SP

BFH 1: 312; Blaauw, Joan 1662; FMU 1: 41; Suvanto, Seppo 1995: 34; www.hameenlinna.fi, 13.6.2005.

Hämeenlinna kaupunki Kanta-Hämeessä, ruotsiksi → *Tavastehus. Hämen-Linnas 1750, Hämeenlinna 1787*. Lönnrotin sanakirjassa Hämeenlinnan rinnakkaisasuna *Hämeenkaupunki*. → *Hämeen linnan* muurien suojassa muodostunut kauppala sai kaupunkioikeudet 1639; Hämeenlinna oli ensimmäinen sisämaan kaupunki Suomessa. Nimi perustuu linnan nimeen. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Hämeenlinna; Grotenfelt, Kustavi 1912: 216; Lönnrot, Elias 1874; www.hameenlinna.fi, 13.6.2005.

Hämeenlinnan mlk. entinen kunta Kanta-Hämeessä, vuodesta 1948 osa → *Hämeenlinnan* kaupunkia. Maalaiskunta syntyi 1904 niistä osista Hämeenlinnan seurakuntaa, jotka Hämeenlinnan ja → *Vanajan* seurakuntien erotessa toisistaan jäivät kaupunkikunnan ulkopuolelle. Ruotsiksi *Tavastehus lk.* – SP

Hämeenmäki kylä Hirvensalmella Etelä-Savossa. *Hämenmäki-by 1664*. – Kylä sijaitsee mäkialueella Suonteen itäpuolella. Nimen on arveltu toisaalta kertovan asutuksen tulleen Hämeestä, toisaalta siitä, että Savon ja Hämeen maakuntaraja kulki Suonteen järven itäpuolitse juuri Hämeenmäen selänteen tienoilla. Rajapaikaksi määrättiin vuonna 1415 Vahvaselkä Suonteen ja Vahvajärven välillä. – SP

Mönkkönen, Toivo 1968: 42; Pirinen, Kauko 1988: 317; Suomen karttakirja 1799: 56; KA-VA 8644: 22v.

Hämes-Havunen talomuseo, entinen talonpoikaistalo Kauhajoella Etelä-Pohjanmaalla. *Hawuinen 1691*. – Sukutarinan mukaan Tyni Hannunpoika tuli Kauhajoelle Hauholta 1627 pitkin Hämeen- ja Pohjankangasta kulkenutta Kyrönkankaan kesätietä, joka oli ensimmäinen Hämeestä ja Satakunnasta suomenkieliselle Etelä-Pohjanmaalle johtanut tieyhteys. Kertoman mukaan Tyni rakensi kalamajan Kauhajoen rannalle noin 5 km nykyisestä kirkonkylästä etelään. Sittemmin Hämes-Havusen talossa pidettiin myös kestkikievaria, minä vuoksi siitä on käytetty nimitystä ”Pohjanmaan portti”. Tila autoitui 1960-luvulla ja 1974 kunta osti tontin ja sillä olevat rakennukset Havusen sukuun kuulavalta Havuselan perikunnalta. – Talon nimeen on ilmeisesti edellä kerrotun

sukutarinan perusteella lisätty määräite *Hämes* kertomaan suvun lähtömaakunta. Toinen tarina kertoo talon olevan Kauhajoen vanhin ja asukkaiden tulleen Hämeenkyröstä. Jos talon nimen jälkiosaan sisältyy sana *havu* ’(etenkin katkaistu) havupuun oksa’, se kielii nimenantajien tulleen Etelä-Pohjanmaalle mahdollisesti Hämeestä, sillä Etelä-Pohjanmaalla käytetään sanaa *hako* merkitsemässä havupuun oksaa. Nimi voisi kertoa havujen käytöstä esim. jokikalastuksen apuna. – SP

HisKi; www.kauhajoki.fi/hames-havunen/historia.htm, 22.1.2005.

Hännilänsalmi salmi Keiteleen Suovanselän ja Ylä-Keiteleen välillä Viitasaaren kirkonkylän eteläpuolella Keski-Suomessa. Salmen etelärannalla on samanniminen campingalue. Salmen ylittää nelostien pitkä *Hännilänsalmen silta*; vuoteen 1961 salmi ylitetiin lossilla, mistä on yhä muistona sillan pohjoispuolella *Lossinsaari*. – Salmi on nimetty sen pohjoispäässä olevan *Hännilä*-nimisen talon (*Hännilä 1799*) mukaan. Talon nimi perustuu sen asukkaiden sukunimeen *Hänninen*. – SP

HisKi.

Hänninhauta urheilukenttä ja -puisto Mikkelin keskustassa Etelä-Savossa. – Urheilupuiston paikalla on ollut aiemmin tämänniminen suolampi, jonka nimi on siirtynyt urheilupuistosta noin sata metriä etelään olevalle pelikentälle, joka on ollut suolampea sekin. Kenttä valmistui 1917. Kenttäalue on nykyisinkin ympäristöään alempana. Nimen jälkiosa selittyisi luontevasti sanasta *hauta* ’kuoppa, monttu, syväne’. Kertoman mukaan sudet tappoivat ja söivät *Hänninen*-nimisen miehen 1800-luvulla juuri Hänninhaudassa. Toisen tarinan mukaan Hänninhautaan on upotettu kirkonkello. Virallisemmin nykyisin puhutaan *Urheilupuistosta*. – SP

Kuujo, Erkki 1971: 424; SMS s.v. hauta; NA (Mikkeli).

Härkmeri kylä ja taajama Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla, aiemmin Lapväärttiä. *Hercmår 1546, Hercmer 1552, Härchemerij 1555, Härkämeri 1620*. – Kylä on pyöreäköön järven, *Härkmerifjärdenin* (*fjärd* ’ulappa, selkä; merenlahti’) rannalla. Aiemmin järvi on ollut osa pidempää merenlahtea, mihin myös nimen jälkiosa, suomenkielinen sana *meri*, viittaa. Alkuosaan sisältynee eläimennimitys *härkä*. Härkiä käytettiin keskiajalla vetojuhtina lähinnä lounaisessa Suomessa. Ehkä nimeämisen syynä on ollut Pohjanmaalla vielä harvinaisen eläimen esiintyminen alueella. Tosin T. E. Karsten on katsonut, että nimen alkuperäiseen asuun on sisällynyt muinaisruotsin sana *hærgh(er)* ’kivikasa’ ja *mar* ’matala, maatuva merenlahti’; selitys on äänteellisesti epävarma. – SP

Huldén, Lars 2001: 362; Karsten, T. E. 1921: 228.

Härkäpää kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Härpe. Härkepäby 1540, Herkipäby 1541*. – Nimi on ilmeisesti peräisin suomalaisesta niemennimestä **Härkäpää*. Sen alussa lienee eläimennimitys *härkä*; tosin henkilön lisänimestä *Härkä* on 1500-luvulta tietoja Varsinais-Suomesta, esim. *Henrik Härke*, isäntä Maarian Hirvensalossa 1545. Nimen lopussa on niemennimitys *pää*. Rannikon varhaiset suomalaiset ovat ilmeisesti antaneet nimen tuolloin kylänlahden suulle pistäneelle isolle niemelle. Koska niemennimelle on osoitettavissa selvä tarkoite, epätodennäköiseltä tuntuu, että nimeen sisältyisi henkilön lisänimi *Härkäpää*. Ruotsalaismurteiseen nimimuotoon *Härpe* on päästy, kun suomalaisen alkuelementin loppuvokaali ja sitä edeltänyt *k* ovat kadonneet ja nimen loppuvokaali lyhentynyt. – RLP

Huldén, Lars 2001: 324; Kepsu, Saulo 1972: 118; Kepsu, Saulo 2005: 47; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 113.

Härmä kylä ja rautatieliikennepaikka Alahärmässä Etelä-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 Kauhavan kaupunkia. – Myös Ylihärmän kunnassa on virallinen kylän nimi *Härmä*. Nämä

molemmat Härmät kuuluivat siihen seurakuntaan, joka sai nimen *Härmä* vuonna 1690; sitä ennen alueesta oli käytetty nimeä *Naarasluoma*. Pitäjänjaon yhteydessä vuonna 1786 otettiin käyttöön nimitykset *Ala-* ja *Ylihärmä*. Edelleen voidaan käyttää nimeä *Härmä* tarkoittamassa sekä *Ala-* että *Ylihärmää*. – Härmän vakituinen asutus alkoi 1530-luvulla. Siihen asti se oli ollut Satakunnan eräaluetta. Ensimmäisen tilan raivauksen pani alkuun 1537 Heikki Maunonpoika Härmä, joka oli muuttanut Lapualta. Ero Kojosen mukaan tämä Heikki Maunonpoika oli lähtenyt Maskusta, mistä säilynyt tietoja *Härmälä*-nimisestä rälssitilasta 1500-luvulta, mm. *Härmelä* 1584. *Härmä* tai *Härmälä* -nimisiä taloja tai kyliä on myös Pirkkalassa, Karkussa (Tyrväätä), Luviolla (Eurajokea) ja Sauvossa. – Nimi *Härmä* on suomalaistunut muoto yleisesti alaksalalaisnimestä *Herman*. Arkkiveisujen kuuluisaksi tekemät ”Härmän häjyt” pitivät pitkään Härmän pitäjän asukaita pelossa 1800-luvulla. – PM

Huldén, Lars 2001: 420; Kojonen, Eero 1993: 43, 45, 52–55; Luukko, Armas 1950: 19, 25; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 282.

Härmälä kaupunginosa ja leirintäalue Tampereella Pirkanmaalla, Pyhäjärven etelärannalla, vuoteen 1920 Messukylän kuntaa. – Kylä: *Hermele* 1540; *Härmälä* 1558. Kylännimi perustuu talonnimeen, johon puolestaan sisältynee alaksalaisen miehennimen *Herman* kansanmuunnos *Härmä*. Kun Tampereen kaupunki osti vuonna 1913 Hatanpään kartanon alueen, tuli samassa kaupassa kaupungille myös Härmälän perintötila, jonka alueelle leitetiin rakentaa kaupunginosaa 1925. Härmälään perustettiin lentokonetehdas 1930-luvun alkupuolella ja lentokenttä 1937. – SP

Nissilä, Viljo 1959b: 204; Nissilä, Viljo 1980: 163; Vahtikari, Tanja; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 580.

Härpe → *Härkäpää*

Hättilä kaupunginosa ja kylä (aiemmin kruunun virkatalo) Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. Hättilän kylän takamaalla ja osaksi Idänpään kylän puolella oleva mäki ja puolustusvoimien harjoitusalue: *Hättilänvuori*. *Niclis af Haetulum* 1374, *Hättilla boar* 1381, *Hättilä* 1381. – Myös Tyrväässä on *Hättilä*-niminen kylä (*marta haetilæ* 1481), ja on mahdollista, että Tyrvään Hättilällä ja Hämeenlinnan Hättilällä on asutushistoriallinen yhteys. Viljo Nissilä on pitänyt nimeä *Häti* (esim. *henric haeti* 1482 Sastamalassa) henkilön lisänimenä, joka on yhdistettävissä sellaisiin murteissa hätäilijää tarkoittaviin sanoihin kuin *häti*, *hätijä*, *hätike*, *hätikkö*, *hätikkä*. – MV

BFH 1: 377; FMU 1: 353, 494; Nissilä, Viljo 1976c: 15.

Häädetkeidas suo Parkanon ja Karvian alueella Pirkanmaan ja Satakunnan rajalla, rinnakkaisnimi on *Häädetmaa*. Vuonna 1956 alueelle perustettiin *Häädetkeitaan luonnonpuisto*. – Nimi lienee syntynyt läheisen *Häädetjärven* nimen pohjalta. Isonjaon kartassa 1838 järven nimi esiintyy asussa *Härä Tervi* ja Parkanon pitäjänkartassa 1936 *Hääräjärvi*. Sanan *häädet* merkitys on tuntematon, mahdollisesti sen pohjana on *häätää*-verbi. Nimen taustalla saattaa olla eräaikainen metsästys, esim. Suomenselän laajoissa erämaissa laumoina eläneiden peurojen ajaminen. Todisteena peurojen esiintymisestä on Häädetjärven sijaitseva *Peurakari*-niminen niemi. Nimen jälkiosana oleva sana → *keidas* 'suo' esiintyy lähinnä Länsi- ja Pohjois-Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla. – HU

SMS s.v. keidas; NA: Sat MHA.

Högfors entinen rautaruukki ja teollisuuskaupunki Uudella- maalla, kaupungin ruotsinkielinen nimi viralliseksi 1982, suomeksi → *Karkkila*. Karkkilaan perustettiin Högforsin rautaruukki (Högforsbruk) 1820 Karjaanjoen rantaan Karkinkosken eli Karkkilankosken partaalle. Teollisuutta oli harjoitettu paikalla jo 1700-luvun lopulta alkaen. Kosken harvinais-

senä rinnakkaisnimenä on mainittu *Korkeakoski*, joten *Högfors* saattaa olla käännös siitä tai päinvastoin. Kirkonkirjassa *Högfors* kylännimenä alkaen 1821. – PM

Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: 126, 327; Hiisk (Karkkila); Suomenmaa I (1919): 67, 69; Suomenmaa 3 (1970): 124.

Högfors → *Korkeakoski*

Högholmen → *Korkeasaari*

Högsåra kylä Dragsfjärdissä Varsinais-Suomessa, aiemmin Hiittistä, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Houttsoor*, *Höuttsoor* 1540, *Houckzäär* 1555, *Höckesar* 1556, *Högssor* 1554. – Nykyinen ruotsinkielinen nimi on palautettavissa alkuperäiseen suomalaisen saarennimeen **Hautasaari* tai **Haukkaasaari*, joista ensin mainittu vaikuttaa todennäköisemmältä. Nimen lopussa on sana *saari* ja alussa sana *hauta* merkityksessä 'kalahauta, apaja'. Ruotsalaismurteeseen nimesuun *Hykksor* on päästy *au > ou > öu > y* -äännekehityksen kautta. – RLP

Huldén, Lars 2001: 148; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 233–234.

Höljäkkä kylä ja pitkä Pielisen salmi Nurmeksessa Pohjois-Karjalassa. *Hölljäckä* 1691. – Nimi on selvästi deskriptiivinen, jotakin kuvaileva. Murteissa sanoja *höljä* ja *höljäkkä* voidaan käyttää mm. väljästä näköalasta tai ilmavirrasta. Nimi on ilmeisesti tarkoittanut alkuaan salmea, johon Pielisen myrskyt tuovat sekä tuulta että vettä. – AR

SMS s.v. höljä; KA: TUOKKO.

Hönsnäs kylä Houtskarissa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Hönsenäs*, *Honssenäs* 1540, *Hönsnäs* 1545. – Hönsnäsin kylä sijaitsee Houtskarin eteläisen pääsaaren länsiniemessä. Nimen jälkiosa on *näs* 'niemi'. Se on topografisesti motivoitu nykyisin samoin kuin kartan 5 metrin korkeuskäyrän mukaan, joka kuvastaa paikan muotoa noin 1000 vuotta sitten. Houtskarin kahden pääsaaren välissä on tärkeä väyläsalmi nimeltään *Hönsundet*. Idässä salmi alkaa Hönsnäsetistä (ja Hönsuddenista) ja on aiemmin ulottunut lännessä Hönsnäsiin. Maankohoaminen on sittemmin katkaissut salmen. Näyttää ilmeiseltä, että *Höns*-nimet kuuluvat samaan nimiryppäeseen. Niiden alkuosaa on selvitetty Kurt Zilliacus. – Ensimmäiseksi tarjoutuu tulkinta, että nimien alussa olisi tavallinen ruotsin substantiivi *höns* merkityksessä 'kanat, kanalinnut', mutta Zilliacus epäilee, olisiko kanalintuja ollut juuri eteläisessä Houtskarissa niin runsaasti, että siitä olisi saatu asiaperuste koko alueen nimelle. Hän hylkää myös harrastelijatutkijoiden ajatuksen, että *Höns*-elementti viittaisi keskiajan saksalaisiin hansakauppiaisiin, jotka ovat liikkuneet näillä vesillä. Sen sijaan Zilliacus esittää *Höns*-elementin olevan peräisin suomenkielisestä saarennimestä **Hautasalo*, joka on ollut pääsaaren vanha nimi. Ruotsinkielisten lainattua nimen sen alkuosa on heidän käytössään, sekaannuttuaan virheellisesti tavalliseen kanalintuja merkitsevään *höns*-sanaan, muuttunut muotoon *höns*. Tämän selityksen mukaan koko pitäjän nimeksi päätyntä nimi on alkuaan tarkoittanut Hönsundetin eteläpuolista suurtä saarta; → *Houtskari*. – Zilliacus on esittänyt toisenkin selityksen, jonka mukaan *Höns*-perustuisi suomenkieliseen **Haunisten*-alkuiseen saarennimeen. Sen taustalla voisi olla Raision kylännimi *Hauninen*, joka luultavasti sisältää henkilönnimen. – PS

Huldén, Lars 2001: 96; Zilliacus, Kurt 1994: 28–31; Zilliacus, Kurt 1997: 38–39; Zilliacus, Kurt 2002: 113–114.

Hövelö Kasimir ja Eino Leinon lapsuudenkoti, alkuaan ilmeisesti 1700-luvulla rakennettu torppa, Kajaanissa Kainuussa. – Kainuussa on viitisentoista *Hövelö*-nimeä, ja ne tarkoittavat yleensä pitkiä matalia lahtia, puronuomia ja hetteikköjä.

Paltaniemen Hövelö on saanut nimensä talon lähellä olevasta *Hövelönlahdesta*. Lahteen laskee pieni *Hövelönjoki*. Jo harvinaiseksi käynyt sana *hövelö* merkitsee Kainuussa 'vetistä, märkää paikkaa'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 279–280.

Höytiäinen järvi Kontiolahden, Juuan ja Polvijärven alueella Pohjois-Karjalassa. Mainittu kylän nimenä 1500-luvun lopulla: *Höydies by* 1589, *Höydiess by* 1590, tarkoittanut ilmeisesti nykyistä Kontiolahtea tai osaa siitä. – *Höytiä*-, *Höytiö*-nimet

ovat vesistönimiä, esim. *Höytiä* eli *Höytiönlampi* Joutsenossa, *Höytiöjärvi* Ylämaalla, *Höytiä* (murteessa *Höytie*) koski Vienan Jyskyjärvellä. Nimet pohjautuvat ilmeisesti sanapeyeseen *höytiäinen*, *höyty*, *höytyvä*, jotka merkitsevät mm. 'kukkivien kasvien haituvia'. Niitä näkyy kesällä rantavesissä ja koskien alla. Mikkelin Vehmaskylässä on *Höytyvä*-niminen talo, jonka läheltä on merkitty 1664 paikannimi *Höytiöjoensifw*. – AR

AKH I: 274; SMS; Westerholm, Martti 1926: 18; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Iidensalmi → *Iisalmi*

Idjajärvi → *Iijärvi*

Ihaksela kylä Ylämaalla Etelä-Karjalassa. *Ihaxela* 1554, *Ihaxi* 1558, *Ihalax* 1560. Kylässä on *Ihaksen-* eli *Ihaksinjärvi*, ja kylän läpi virtaa Luumäen Hirvasjärvestä tuleva joki, *Ihaselanjoki* eli *Ihaksinjoki*. – Kylän nimi johtuu asukkaiden sukunimestä. Ainakin 1500-luvulta lähtien kylässä on asunut *Ihaksinen-* tai *Ihaksi-*nimisiä, esim. *ihaxin Hans* 1543, *ihax Oloff hanss* 1548, *ihaksi P Henss* 1558. Nimen alku *iha* on ikivanha sana, jolla on murteissa ollut merkitykset 'halu, toive' ja 'iloinen, hyvä mieli'. Siitä on johdettu henkilönnimiä, joihin kuuluvat myös *Ihaksi* ja *Ihaksinen*. Ylämaan Ihakselan kylässä asuu edelleen *Ihaksi-*sukunimisiä. – LL

Forsman, A.V. 1894: 155; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ihalainen, Ihonen; Nissilä, Viljo 1975: 124–125; Rintala, Päivi 2003; SKES s.v. iha; SMS s.v. iha; Stoebe, Detlef Eckhard 1964: 84–85; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ihalainen kaivos ja kaupunginosa Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeen pitäjän kylä. Kylä mainitaan Lappeen kylien joukossa jo 1500-luvun puolivälissä, esim. *Ihala* 1551, *Ihalan* 1559, *Ihalais* 1701. – Nimensä kylä on luultavasti saanut *Ihala-*nimisestä talosta, jonka asukkaista on käytetty nimitystä *ihalainen*. Sekä talonnimi *Ihala* että henkilönnimitys *ihalainen* ovat saaneet sukunimen tehtävän. *Ihala-* ja *Ihalainen-*sukunimisiä asui kylässä 1700-luvun puoliväliin asti, esim. *ihala hin* 1544, *ihalain Jöns* 1554. Nimien alku *iha* on ikivanha sana, jolla on murteissa ollut merkitykset 'halu, toive' ja 'iloinen, hyvä mieli'; siitä on johdettu henkilönnimiä, joihin myös *Ihalainen* kuuluu. – LL

Castrén, Liisa 1957: 20; HK 1701; Lehikoinen, Laila 1982: 77; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Ihalainen; Nissilä, Viljo 1975: 124–125; Rintala, Päivi 2003; SKES s.v. iha; SMS s.v. iha; Ylönen, Aulikki 1976: 78; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ihamaa kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahte. *Ihama* 1557, *Ihama by* 1558. – Hämäläisten vanhoilla eräalueilla Kaakkois-Suomessa on syntynyt 1500-luvulla muitakin *maa-*loppuisia kylännimiä (→ *Onkamaa*, *Saaramaa*), jotka kertovat kylien maiden olleen eräalueina ennen kiinteää asutusta, ja kylät ovat eränautinta-alueille perustettuja uudiskylä. Myös alkuosa *Iha-* on muisto eräkaudesta, sillä sen merkitys on 'halu, kiima, soidin', ja *Iha-*nimiä on annettu tärkeiden riistaeläinten esiintymäpaikoille, varsinkin riistalintujen soidinpaikoille. – PM

Rintala, Päivi 2003: 283, 285; Rosén, R. 1936: 103, 129.

Ihamaniemi niemi ja kyläkuunta Enonkoskella Etelä-Savossa.

Ihaman Niemij 1561, **Ihaman Nieemi** 1620-luvulla. – *Iha-*aines on tavallinen esikristillisissä itämerensuomalaisissa henkilö- ja paikannimissä. Niihin kuuluu myös miehennimi *Ihama*, esim. *Hyvätty Ihamanpoika* 1500 Käkisalmen Karjalassa. Sisällöltään *iha-*aineksen on katsottu tarkoittaneen kaunista, virkeää, haluttua ja elinvoimaista. Niemi olisi voinut kuulua *Ihama-*nimisen miehen nautintaan tai olla hänen varhainen asuinpaikkansa. Jos lähtökohtana onkin **Thamaanniemi*, nimellä olisi voitu viitata esim. niemen kauneuteen ja vehmauteen. – SP

Alanen, Timo 2004a: 99; Forsman, A.V. 1894: 201; Nissilä, Viljo 1939: 334–335; Rintala, Päivi 2004: 15–16; KA-VA 6331a–b: 237.

Iharinkoski kuiva muinaiskoski Kangasalla *Iharin* kylässä Pälkäneen rajalla Pirkanmaalla. Alkuaan se on ollut kapea salmi, joka yhdisti Pälkäneveden Längelmäveeseen. 1604 tapahtuneessa luonnonmullistuksessa Pälkäneveden vesi purkautui Mallasveeseen, jolloin järven vedenpintojen korkeuserojen takia *Iharin* kohdalla salmeen syntyi koski, *Iharinkoski*, josta Längelmävesi alkoi purkaa vesiään Pälkäneveeseen. 1830 vesimassat purkautuivat kannaksen yli Längelmävedestä Roineeseen, jolloin *Iharinkoski* jäi kuiville. – Yksimielisesti tutkijat ovat pitäneet nimeä *Ihari* muinaissuomalaisena miehennimenä. Sana *iha* esiintyy monissa henkilönnimijohdoksissa, kuten *Ihakka*, *Ihala*, *Ihama*, *Ihas*, *Ihattu*. Sen merkitys on 'halu, mieliteko', 'sulous, iloinen', paikannimissä usein 'soidin, kiima'. Toisaalta on muutamia järvennimiä, joissa vanha loppuosa *järvi* on kehittynyt johtimeksi *-ri*. Näin on voinut käydä myös nimessä *Ihari*. Pälkäneveden luoteisosasta on säilynyt vuodelta 1635 nimitieto *Jharij Siö*. Jos *Ihari* olisi ollut ensin järven nimi ja siitä siirtynyt kylännimeksi, olisi oletettava lähtökohdaksi nimeä **Ihajärvi* (Saulo Kepsun kommentti 2007). – PM

Forsman, A.V. 1891: 155; Kiviniemi, Eero 1982: 41; Nissilä, Viljo 1965: 224; OIT 3: 1081; Suomenmaa 4 (1922): 150, 151; Suomenmaa 3 (1970): 43.

Ihode kylä, taajama Pyhärannassa Varsinais-Suomessa. *Ihode* 1454, *Ihode* 1540, *Ihodeby* 1542. – Viljo Nissilä on katsonut nimen voineen lyhentyä ilmauksesta *Ihoden kylä*, jossa *Ihoden* (ääntöasu *ihoden*) on vanha monikon genetiivimuoto muinaissuomalaisesta henkilönnimestä *Iha*, *Iho(i)*. – SP

Meri, Arvo 1943: 41–42; Nissilä, Viljo 1939: 27, 335; Ojansuu, Heikki 1901: 45–46.

Ii kunta Iijoen suussa Pohjois-Pohjanmaalla. Mainitaan Pietarsaaren kappelina Turun tuomiokirkon Mustassakirjassa 1374 (*Yioki*), itsenäistyi viimeistään 1445. *Jio* 1479, *Iijo by*

1549. – Asiakirjamerkinnot viittaavat siihen, että kylän nimenä on alkuun ollut **Iijoen kylä*. Jo 1300-luvulta saakka Iijoen suulla on ollut tunnettu satama ja markkinapaikka *Iin Hamina*, *Iio hamprn* 1542, *Iijo hamprn* 1548. *Iin Hamina* eli *Nät-tepori* (< ruotsin *nätt* 'sievä' + *borg* 'linna') on historiallinen kauppapaikka, jossa on säilynyt vanhan puukaupungin ilme: kapeita kujia reunustavat lähes toisiinsa kiinni rakennetut matalat puutalot. *Hamina* tulee ruotsin sanasta *hamn* 'satama'. → *Iijoki*. → *Yli-Ii*. – AR

Finlandia 8: 47–49; FMU 1: 352; FMU 4: 502; Luukko, Armas 1954: 196; SSA s.v. hamina; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Iijoki joki Pohjois-Pohjanmaalla, laskee Pohjanlahteen Iissä. *Yioki* 1374, *Iioki* 1445, *Ioää* 1544, *Iio Elff* 1560. Joki saa alkunsa Kuusamon *Iijärvestä* (*Iijo tresk* 1554, *JiJerfui* 1650), jonka itäpuolella on 470 metriä korkea *Iivaara* (*Jiäwaara* 1650). – *Ii-nimiä* on verraten paljon ja useimmat niistä ovat ilmeisen vanhoja vesistöjä. *Ii-ainesta* on verrattu saamen 'yötä' merkitsevään sanaan (pohjoissaamen *idja*, inarinsaamen *ijjā*). – AR
FMU 1: 350; FMU 3: 364–365; Itkonen, T. I. 1920: 3; KA: MH 107 /2D 3/1; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Iijärvi sal *Ijjävri*, saP *Idjävri*, suuri järvi Näättämojoen latvoilla Pohjois-Inarissa, Lapissa. *Yjärffwi* 1671, *Iajaur*, *Iiajaur* 1695, *Jie jaure* 1714, *Ji-jaure*, *Ijejaure* 1742. Järven koillispuolella tai luusuan tienoilla on ollut 1600–1700-luvuilla Inarin ja Näättämön lapinkylien välinen rajapiste. – Suomalainen nimi-muoto on mukaelma inarinsaamenkielisestä nimestä. Siinä *jävri* vastaa suomen *järvi*-sanaa ja alkuosa *Ij-* on lyhentymä *ijjā*-sanasta, joka tarkoittaa 'yötä'. Pohjoissaamelaisella alueella Norjan puolella on toinen *Idjävri*-niminen suurehko tunturijärvi Kaarasjoen kunnassa, ja Lebesbyn kunnassa taas vuononhaara nimeltään *Idjavuotna* 'yövuono'. Nimenannon motiivia ei tunneta. Suomen *Ii*-alkuisista paikannimistä osa on samaa lähtöä. – SA

Olsen, Isaac 1994: karttaliite; NA:T. I. Itkosen poiminnot.

Iinatti kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin kyläkunta Oulujoen kunnassa. – Kyseessä on karjalais-ortodoksinen nimi: *Iinatti* on karjalainen kansanomaisen muodoste venäläisen *Ignatij*-muodon kautta kreikkalaisesta ristimänimestä *Ignatios*. Mm. niissä karjalaisissa kauppiassa, joita 1500-luvulla kirjattiin aittaveroluetteloihin Oulun satamasta, oli usein *Ignatta*-nimisiä, esim. *Ignatta Sixtukseenpika* 1553. Joku heistä saattoi jäädä seudulle asumaan. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 358; Vahtola, Jouko 1991a: 101, 146.

Iisalmen mlk. entinen kunta Pohjois-Savossa, vuoden 1970 alusta osa → *Iisalmen* kaupunkia. – Syntyi 1891, kun Iisalmen emäpitäjästä erotettiin Iisalmen kaupunki. – SP

Iisalmi kaupunki Pohjois-Savossa, ruotsiksi *Idensalmi*. *Yin Sallmij* Byij ja *Ijn Sallmij* 1620-luvulla, *Idesalmi* 1635, *Idensalmi* 1726; *Iinsalmen kihlakunnassa*, *Iinsalmen pitäjän* 1837. – Kylännimi mainitaan jo Tavinsalmen pitäjän Savilahden neljänneksen vuoden 1557 paperiveroluettelossa. Nimi on alkuun ollut vesistö nimi ja siirtynyt siitä osoittamaan myös kylää, pitäjää ja lopulta kauppala (1860) ja kaupunkia (1891). – *Iin-salmella* eli *Iidensalmella* on voitu tarkoittaa Poroveden kapeaa lahtea, nykyistä *Kirkkosalmea*, ja sen jatkeena olevaa → *Koljon-virtaa*, jotka yhdistävät Poroveden kahteen *Iijärveen* (*Pikku-Ii* ja *Iso-Ii*; *Iin siivu* 1561), tai näiden kahden Iijärven välistä salmea Lapinniemen kohdalla, nykyistä *Käärmesalmea*. Isossa-Iissä on *Iisaari* ja järven länsipuolella huomattavan korkean *Iimäki*. *Kirkkosalmi*-nimi on syntynyt vasta kirkon rakentamisen jälkeen: *Ii-* eli *Iinsalmi* erotettiin Kuopion seurakunnasta 1627, jolloin *Kirkkosalmen* itärannalle rakennettiin Ylä-Savon ensimmäinen kirkko. – T. I. Itkonen (1920) on mainin-

nut nimen saamelaisperäisinä pitämiensä *Ii*-alkuisten nimien (< saP *idja*, sal *ijjā* 'yö') yhteydessä ja arvellut *Iisalmi*-nimen palautuvan **Iti- ~ Iði*-vartaloon selittämättä kuitenkin sen sisältöä. Tauno Räisänen (1981) on puolestaan olettanut nimen selittyvän saamen 'yötä' merkitsevistä sanasta, jolloin *Iisalmi* olisi alkuun tarkoittanut yöpymispaikkaa, keskeistä leiriytymisaluetta. *Idensalmi*-nimen *d* lieneekin tavarajalle myöhemmin kirjattu lisä, sillä savolaismurteissa nimen kehitys olisi seuraava: *Iijensalmi ~ Iinsalmi > Iisalmi*; itämurteissa vastaavatyypisissä asemassa aiemmin esiintyneen *d:n* kato on vanha karjalaisuus, jonka katsottu alkaneen kehittyä 1000-luvulla. Tällöin *Iijensalmi* voisi olla 'salmi, joka johtaa Iijärvelle tai -järville tai on kahden Iijärven välissä'. Nimen alkuperä on hämärä, mutta saamelaislähtöisyyttä voivat tukea muut lähipaikannimet. Ks. myös → *Iijärvi*, *Iitti*. – SP
Alanen, Timo 2004a: 77, 79; Itkonen, T. I. 1920: 3; Juvela, Ossi 1992: 31–32; Kortelainen, Tuomas 1977: 15; Ojansuu, Heikki 1902: 10; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Räisänen, Tauno 1981: 3; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 330; Virtaranta, Pertti 1958: 217–225; cc.oulu.fi/~anaiki/ saamnim.html, 28.2.2006.

Iisvesi järvi ja teollisuusyhdyksunta Suomenjoella Pohjois-Savossa. Järvi on osin Rautalammin ja Tervon alueella. *Isij vesi* 1552, *Ijsuiden pä* 1561, *Isuidenpää* 1620-luku. – Järvi on mahdollisesti ollut vuoden 1323 Pähkinäsaaren rauhan rajalinjalla. Alpo Räisänen on katsonut *Iis*-alkuisiin nimiin sisältyvän 'itseä' merkitsevän sanan (vrt. pohjoissaamen *ieš ~ jieš*, inarinsaamen *jieč*) ja empien yhdistänyt *Iisveden* tähän ryhmään. Tällaiset "Itsejärvet" ja "Itsejoet" ovat hänen mukaansa vesiä, jotka ovat sillä tavoin itsenäisiä, etteivät ne saa yläpuoleltaan merkittävästi lisävesiä. Iisvesi ei kuitenkaan ole "itsenäinen" vaan avoin monille muille järville. Räisänen pohtii myös, olisiko "itse" koskenut isoja, yksinäisiä saaria. Iisveden tapauksessa sellainen saari olisi voinut olla nykyinen Kuninkaansaari, mahdollisesti aiemmin **Iissaari* tai **Iissalo*, lähellä on myös *Iisluoto*. Tällöin järvi olisi nimetty sen suurimman saaren mukaan. – SP

Alanen, Timo 2004a: 32; Räisänen, Alpo 2003: 27, 30–31; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]; NA: 1500-luvun paikannimikokoelmat.

Iitiä kylä Lappeenrannan kaupungin (aiemmin Lappeen kunnan) ja Lemminkänselän rajalla Etelä-Karjalassa. *ijtiainby*, *Itiäby* 1546, *Iitia* 1547, *Itiälä* 1552. – Kylä on saanut nimensä asukkaiden sukunimestä *Iitiä*, esim. *itie nico* 1546, *itiä Hen* 1553. Iitiän sukua asuu kylässä edelleen. On oletettu, että nimen alkuperä on sama kuin esim. nimien → *Iittala* ja → *Iitti*: kaikkia niitä on verrattu sellaisiin muinaissaksalaisiin henkilönnimiin kuin esim. *Id*, *Ida*, *Idi*, *Ido*, *Itha*, *Ita*, *Itta* (Nissilä 1980). – LL
Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Iitti; Nissilä, Viljo 1980: 165; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Iittala taajama ja rautatieliikennepaikka Kalvolassa Kanta-Hämeessä. *Ittala* 1506, *Itala* 1544, *ijttala* 1565. – Iittalan kylä on ollut asuttu ainakin jo 1500-luvun alkupuolella. Kalvolan kunnan keskustaajamaksi ja laajalti tunnetuksi Iittala ja sen ympäristöt ovat tulleet sen jälkeen, kun ruotsalainen Petrus Magnus Abrahamson perusti sinne 1881 lasipruukin. Nykyisin Iittalan lasitehdas on Kalvolan kunnan tärkein teollisuuslaitos. – On arveltu, että nimen pohjana on muinaissaksalainen henkilönnimi *Id*, *Ita* jne. Siitä on voinut tulla ensin talon nimi, joka sitten on asutuksen lisääntyessä laajentunut tarkoittamaan koko kylää. Sama henkilönnimi on nähtävästi pohjana kymenlaaksolaisessa pitäjännimessä → *Iitti*. – LL
BFH 1: 144; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Iitti; Saxén, Ralf 1900: 104; Suvanto, Seppo 1992: 100; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Iitti kunta Kymenlaaksossa. Iitti itsenäistyi Hollolasta vuonna 1539. Pitäjän ruotsinkielinen nimi on *Itis* (esim. *Ithis sn*

1714). – Pitäjän nimeksi vakiintui aluksi *ma-* tai joskus *maa-* loppuinen asu, esim. *ijtema*, *Itimaa* 1564, *Itima* 1567. 1700-luvulla alettiin asiakirjoissa käyttää jokseenkin yksinomaisesti nimeä *Iitti*, mutta vielä vuonna 1919 ilmestynyt Suomenmaa-teoksen ensimmäinen osa mainitsee pitäjän nimen seuraavasti: ”*Iitti* (ennenvanhaan *Iittimaa*).” On arveltu, että nimi pohjautuu muinaissaksalaiseen henkilönimeen *Id*, *Ita* jne. Samaa lähtöä on taajaman nimi → *Iittala*, ja Saulo Kepsu onkin arvellut (suullinen tieto 2006), että Iitin kirkon lähellä on voinut olla Kalvolan Iittalan eräomistus. – LL

Halila, Aimo 1988: 83; Huldén, Lars 2001: 449; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Iitti; Saxén, Ralf 1900: 104; Suomenmaa 1 (1919): 165; Suomenmaa 2 (1968): 186–192; Hiski; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Iivantiira murteessa joskus myös *Iivantiira*, suurehko järvi ja kylä Kuhmossa Kainuussa. *Ifandira* 1650, *Juandiranniemi* (uudistila) 1682. – Nimen alkuosaan sisältyy karjalainen miehennimi *Iiva*, *Iivana* (< ven. *Ivan*). Nimi on todennäköisesti peräisin jo keskiajalta tai 1500-luvulta, eli Kuhmon nyky-asutusta vanhempi, muistona karjalaisten eränkävynnistä. → *Lentiira*. – AR

Räisänen, Alpo 2002: 35.

Ijo Iin kunnan nimi ruotsiksi. *Iio* 1479, *Iijo by* 1549, *Ioää* ”Iijoki” 1544, *Iä älf* 1557. – Nimen alkuosa on sama kuin suomenkielisessä nimessä → *Ii*. Loppuosa *-o* tulee ruotsin ’jokea’ merkitsevistä sanasta *å*, joka on kehittynyt aiemmasta pitkästä *a*:sta [ā]. Tähän viittaa vuodelta 1490 oleva asiakirja, johon on merkitty – ilmeisesti vanhan perinteen vuoksi *-a*: *som bygga och bo i Kim, Ia och Lyminghe* ’jotka elelevät Kemissä, Iissä ja Limingassa’, *til Kim ok Iaa* ’Kemiin ja Iihin’. Muutos *ā > å* on tapahtunut Ruotsin keskiosissa 1300-luvun jälkipuoliskolla ja ruotsin kielen reuna-alueilla viimeistään 1400-luvun alussa, ts. jo aikaisemmin kuin *Ijo* ilmestyy asiakirjoihin. Nimessä oleva *j* on *i*:n vaikutuksesta syntynyt siirtymä-äänne. – AR

FMU 1: 352; FMU 4: 502; FMU 5: 256, 257; Streng, H. J. 1915: 273; Wessén, Elias 1969: 71; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ikaalinen kaupunki Pirkanmaalla, ruotsiksi *Ikalis*. – Ikaalisten alueen vanhin asutus on peräisin kivikaudelta, ja yhtenäisenä asutus on jatkunut viimeistään rautakaudelta lähtien. *Ikaalinen* mainitaan kylännimenä ensimmäisen kerran 1540-luvun asiakirjoissa (*Ikalois* 1540). Tuohon aikaan Kyrön muinaiseen suurpitäjään kuuluneesta Ikaalisten kappeliseurakunnasta käytettiin vielä nimeä *Lahtinen* tai *Lahti*. Tämä johtui siitä, että seurakunta sijaitsi Lahdenpohjan neljänneksessä, johon Ikaalisten kylä ja siitä länteen oleva asutus luettiin. Ikaalisten kirkkopitäjä itsenäistyi vuonna 1641. Vuonna 1859 perustettu Ikaalisten kauppala liitettiin takaisin Ikaalisten kuntaan 1972 ja muutettiin kaupungiksi 1977. – Ikaalisista tavattavia muita *Ika*-nimiä ovat mm. lahdennimi *Ikaja*, suonnimi *Ikari* ja talonnimi *Ikonen*. *Ika*-alkuisia nimiä esiintyy erityisesti Länsi-Suomessa. Asutushistoriallinen yhteys Vanajan (nykyisen Janakkalan) *Ikaaloinen*-nimeen (*Johannes Icalosta* 1384) on mahdollinen. Nimen *Ikaa*-alku selittyisi esimerkiksi aikaisemman **Ikaja*-muodon lyhentymisestä. Johtimen avulla on muodostettu paikannimi **Ikajala*, joka olisi lyhentynyt muotoon **Ikaala* (vrt. Urjalan *Ikaala*; *ikaiala* 1508). Sen asukkaita puolestaan olisi kutsuttu nimityksellä **ikaaloinen*. *Ika*-nimien alkuperästä on eri käsityksiä. Nimi on toisaalta yhdistetty muinaissaksalaiseen henkilönimeen *Ico*, *Iko*, *Icha*, mutta nimi saattaa liittyä myös yleisiin itämerensuomalaisiin *Ika*, *Iko*, *Ikä*-nimiin ja pohjautua muinaissuomalaiseen *Ikä*- (*Ika*-) kantanimeen. – PSJ

BFH 1: 273; FMU 1: 391; Forsman, A.V. 1891: 155; Ikola, Niilo 1953: 123; Klemetti, Heikki 1950: 163; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Ikkala; Nissilä, Viljo 1955: 19; Oja, Aulis 1962: 384;

Papunen, Pentti 1996: 368; Sarkki-Isomaa, Seija 1996: 113–114; Saxén, Ralf 1900: 104; Vappula, Jorma 1999: 9; KA:VA 1920: 63; fi.wikipedia.org/, 24.10.2006.

Ikaalisten mlk. entinen kunta Pirkanmaalla, vuodesta 1972 osa → *Ikaalisten* kaupunkia. – Ikaalisten emäpitäjän keskustasta muodostettiin 1858 erillinen Ikaalisten kauppala. Kunnallisen itsehallinnon myötä muusta osasta emäpitäjää muodostui 1860-luvulla Ikaalisten maalaiskunta. – SP

Ikalis → *Ikaalinen*

Ikkala kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, alkuaan Pusulan kylä. *Ikkala* 1539, *Ikkala bij* 1543. – Ensimmäisestä maakirjasta lähtien *Ikkala* esiintyy kylännimenä ja neljänneskunnan nimenä. Ensimmäisistä Ikkalan asuttajista ei ole täsmällistä tietoa, oletettavasti he ovat tulleet Sääksmäeltä. – Nimestä *Ikkala* esiintyy ainakin kahdenlaista selitystä. Sitä on pidetty melko varmana osoituksena vanhasta germaanisesta vaikutuksesta. On esitetty vertailukohdaksi vanhoista saksalaislähteistä poimitut muunnokset *Icke*, *Icco*, *Icko*, *Ikca*, *Icha*. Toisen selityksen mukaan nimi sisältää omaperäisen muinaissuomalaisen miehennimen *Ihakka*. Timo Alanen katsoo Sääksmäellä jo 1340 asutusnimenä mainitun nimen *Ikkala* lyhentyneen muodosta **Ihakkala*. *Iha*-vartaloisten omaperäisten nimien ryhmä on laaja. → *Iharinkoski*. – PM

Alanen, Timo 2003: 20; Alanen, Timo 2004: 197; Forsman, A.V. 1891: 155; Jussila, Osmo 1977: 11, 19, 364–366; Nissilä, Viljo 1980: 165; Vahtola, Jouko 1981: 426.

Ilajanjärvi järvi Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa. Järveen laskee *Ilajanjoki*, joka saa alkunsa *Ilajansuosta*. – Nimi pohjautuu saamen kieleen: sen taustalla on sama saamelainen sanavartalo *alli*- ’ylä-’ kuin → *Elijärven* nimessä. Ilajanjärvi sopiikin ’Yläjärveksi’, koska se on vesistönsä ylimmäinen. Johdinainekseen *-ja* tausta on epäselvä. → *Elimyssalo*, → *Elimäki* ja → *Ilomantsi*. – AA

Aikio, Ante 2003: 102.

Ilkonselkä Suur-Saimaan selkä Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. Selän eteläosassa on kaksi saarta: *Ilkonsaaret* eli *Ilkot*. – Nimen alkuosa on sukunimi, josta Taipalsaaren asiakirjoissa ovat käytössä mm. asut *Ilkko*, *Ilkka*, *Ilkkonen*, *Ilkkoinen*. Tämän sukuisia on asunut Taipalsaarella ja Savitaipaleella 1500- ja 1600-luvulla, esim. *ilkon Anders* 1543, *ilken hans, ilka p* 1546, *ilckoin And* 1554, *Ilcko p* 1564, *Anders Ilcko* 1669. Mahdollisesti Ilkonselkä ja Ilkonsaaret ovat kuuluneet *Ilkko*-, *Ilkkoinen*-, *Ilkkonen*-suvun hallintaan. Viljo Nissilä on pitänyt karjalaisia *Ilkka*-, *Ilkko*-, *Ilkoila*- jne. nimiä kansanomaisina muodosteina nimestä *Ilja*, joka puolestaan on venäläinen asu *Elias*-nimestä. Nimet *Ilkka*, *Ilkko* jne. tunnetaan myös Länsi-Suomessa, mutta siellä niiden lähtökohta on toinen. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ilkka; Nissilä, Viljo 1948: 226; Nissilä, Viljo: 1976:

69–70; SHL 7; Tiainen, Marja 1965: 180–181; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Illy → *Ilola*

Illinsaari saari Iijokisuulla Pohjois-Pohjanmaalla. *Illinsaari* 1648. – Nimeen sisältyy henkilönimi *Ill*, jolle on runsaasti vastineita Karjalassa; nimi on siellä syntynyt *Ilja*-nimen kansanomaisen muunnos. *Ill*-nimiä on runsaasti myös Kemijokilaaksossa. Nimet lienevät pohjoisessa karjalaisperäisiä, joskin myös alasaksalainen *Ille*-nimi on huomioon otettava vaihtoehto lähtökohtana. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 360–361, 390.

Illo kyläkunta Vammalassa Pirkanmaalla. *Vthmarck Ilonmaa* 1681. – Alueesta käytetään myös nimeä *Ilonmaa*, joka käsittelee Kiikan ja Tyrvään talojen entisiä takamaita. *Illo* on viimeistään varhaiskeskiajalla Suomeen kotiutunut skandinaavin henkilönimi, josta ovat muistona myös Västanfjärdin kylännimi *Illo* (*Jlle bol* 1540) sekä → *Illoinen*-nimet. Ala-Sa-

takunnassa on Yläneeltä mainittu maanomistaja *Olaff Illom-poyca* 1421. Tyrväälle, nykyisen Vammalan alueelle, nimi on kulkeutunut uudisasukkaan mukana, jonka talo on merkitty kirkonkirjaan 1767 *Illo Nybyg:e*. Tämän talon mukaan on alettu nimittää koko kulmakuntaa jo 1770-luvulla. – PM

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 283; Savanto, Seppo 1987: 69; Zilliacus, Kurt 1994: 22; Hisik (Tyrvää).

Illoinen kylä Turussa, Hirvensalossa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1944 Maarian kuntaa. Yksinäistalo *Illoinen* on perustettu ennen 1200-luvun loppua. [L]autamies *Olaff lolloste* 1414, *Ilois* 1558, *Ilois* 1787. – Aulis Ojan mukaan Maarian Illoinen on asutettu Ruskon Illoisista käsin (*Mattz illoistis* 1556 ~ *Illoiste* 1557). Askaisissakin on ollut yksinäistalo *Iloinen* (*Ilois* 1557–70, *Illois* 1562). Ritva Liisa Pitkänen on esittänyt epäroiden, että kaikki kolme Lounais-Suomen *Illoinen* ~ *Iloinen* nimeä saattavat olla kukin erikseen lähtöisin skandinaavisesta henkilönnimestä *Illo*, *Ille*, joka on Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa vakiintunut muotoon *Illo* ~ *Illo*. → *Illo*. – PM

Oja, Aulis 1944: 42, 43, 52; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 283; REA: 256.

Ilmajoki kunta Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Ilmola*. *Ilmola* 1546, *Ilmajoki Sochn* 1650; *Ilmajoen Pitäjäs* 1777, *Ilmajokia* 1828. 1500-luvulla myös *Ilmola pohia*. – Erotettiin Isostakyröstä omaksi kirkkoherrakunnakseen 1532, oma pappi Ilmajoella oli ollut jo aiemmin. Pitäjän vanhan nimen ja nykyisen ruotsinkielisen *Ilmola*-nimen perusteella on arveltu, että alkuperäinen nimi on siirrynnäinen Hauholta, jossa on Ilmoilan kylä (→ *Ilmoilanselkä*). Sitä Kyrönjoen jaksoa, joka kulkee Ilmajoen kirkonkylän ohi, on kutsuttu nimellä *Ilmajoki*. Joen nimen voisi arvella perustuvan myös joen rannalla keskiajalla olleen talon nimeen **Ilmola*. Talo olisi nimetty isäntänsä muinaissuomalaisen *Ilma*-kantaisen nimen mukaan. Ilmeisesti *Ilmajoki*-nimi syrjäytti *Ilmolan* seurakunnan nimenä vasta 1800-luvulla. – SP

Forsman, A.V. 1902: 157; Grotenfelt, Kustavi 1912: 215; Huldén, Lars 2001: 417; Vahtola, Jouko 1980: 270; KA: MHA 13; NA.

Ilmala rautatieasema sekä ratapiha- ja toimistoalue Helsingin Pasilassa Uudellamaalla, vuoteen 1946 Huopalahden kuntaa. – Ilmatieteen laitos perusti sinne säähavaintoaseman ja observatorion 1910. Alue oli silloin vielä muuten rakentamattomana. Havaintoasemaa alettiin sen tehtävän ja perustajan mukaan kutsua *Ilmalaksi*, josta nimi laajeni koskemaan koko aluetta. – SP

Helsingin kadunnimet 2: 35; www.fmi.fi/organisaatio/historia_1.html, 22.12.2005.

Ilmoilanselkä järvi Hauholla Kanta-Hämeessä. *Ilmolan Selkä* 1799. – Järvi on saanut nimen rannalla olevan *Ilmoilan* kylän (*Ilmola* 1427, *Ilmoila* by 1458) mukaan. Kylä mainitaan vuonna 1412 annetussa rajanvahvistustuomiossa, joka on kadonnut, mutta johon viitataan vuonna 1501. Nimeen saattaisi sisältyä muinaissuomalainen miehennimi *Ilmo(i)*. Toinen vaihtoehto on, että nimi viittaisi rannan tuulisuuteen, tuuliseen ilmaan. – SP

BFH 1: 89; Koskimies, Y.S. 1985: 422; Suomen karttakirja 1799: 59; Säiliä, Uuno 1930: 27.

Ilmola → *Ilmajoki*

Ilmola kylä Kemijokivarressa Keminmaassa Lapissa. *Ilmola* 1546, *Ilmoijla* 1556. – Nimen kantana on vanha suomalainen henkilönnimi *Ilmo*, joka lienee omaperäistä *Ilma-*, *Ilmari*-nimien kantaa. Vanhimpien *Ilmo*-nimien esiintymisen perusteella nimi lienee pohjoisessa hämäläisperäinen. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 270.

Ilola kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Illby*. *Ylebym* 1480?, *Yliby* 1530, *Jleby* 1540. – Suomenkielinen nimi on maa- ja metsätalouden alueen nimenä. Ruotsin *-by* 'kylä' on korvattu suomalaisella asutusnimityksellä *-la*. *Illby* sisältää henkilönnimen *Ille*, joka on nimen *Illughi* 'ilkeämielinen'

(muinaisruotsin *ilder* 'paha, ilkeä') rinnakkaismuoto, tai liikanimen, joka pohjautuu Suomen ruotsalaismurteiden 'ilkeää, vaikeaa' merkitsevään sanaan *ill*. *Ilola* hyväksyttiin viralliseksi kylännimeksi *Illbyn* rinnalle 1970-luvun lopussa. – TS

FO s.v. ill; Granlund, Åke 1956: 224–225; Hausen, Greta 1920: 43.

Ilomantsi → *Ilomantsi*

Ilomantsi vanh. myös *Ilamantsi*, kaupunki ja kunta Pohjois-Karjalassa, *Ilomantsinjärven* rannalla. Ruotsiksi *Ilomants*. *na Ilomantše* 1500, *Ilmanssi by*, *Jlimans Sochn* 1590, *Ilomantsi Pogost* 1631. – Ilomantsin kaupungin nimi on johdettu järven nimestä, joka puolestaan palautuu saamen kieleen. Sen pohjana on kantasaamelainen sana **ëlēmānčë* 'ylimmäinen', jonka nykypohjoissaamelainen vastine on *alimuš*. Nimeämisperusteena on Ilomantsinjärven sijainti vesistönsä ylimmäisenä; siihen laskevat joet saavat kaikki alkunsa soista, eikä niiden varrella ole järviä. – Nimeä on selitetty kansanomaisella tarinalla *Ilja Mantsinen* -nimisestä munkista, joka olisi perustanut Ilomantsin kirkon. Tätä selitystä on epäroiden kannattanut myös Viljo Nissilä, joka ajatteli nimen palautuvan varhaisempaan asuun **Iljanmantsi*. Tämän nimisestä henkilöstä ei kuitenkaan ole tietoja, joten selitys on epäilemättä jälkikäteen keksitty; tarinaan lienee vaikuttanut se, että Ilomantsissa todella sijaitsee profeetta Eliaalle eli Iljalle pyhitetty kirkko. Selitys ei ole äänteellisestiäkään vakuuttava, sillä muodon *Ilamantsi* ~ *Ilomantsi* kehitys oletettava aiemmasta **Iljanmantsi*-asusta ei olisi säännönmukainen. – AA

Aikio, Ante 2003: 101–102; Nissilä, Viljo 1943: 57; Räisänen, Alpo 2004a.

Ilosjoki lyhyt joki Pihtiputaalla Keski-Suomessa, lähtee *Ilosjärvestä* ja laskee Kolimaan. *Ilosjoki* on myös paikalla olevan kylän nimi. Kylän eteläpuolella on *Ilosvuori*. – Nimet voivat olla saamelaisperäisiä: niihin sisältyisi 'korkea' merkitsevä saamen sana, saP *alla*, saI *ollä*, saKo *öll*. Tässä tapauksessa ensisijainen nimi kuuluisi Ilosvuorelle, joka seudun korkeimpana mäkenä on saamessa nimetty "Korkeavuoreksi". → *Ellivuori* ja → *Elämänmäki* ovat samaa saamelaista alkuperää; vrt. myös → *Elijärvi*, → *Elimyssalo*, → *Elimäki*, → *Ilanjanjärvi*, → *Ilomantsi*. Toisena selitysvaihtoehtona tulee silti kyseeseen henkilönnimilähtöisyys: Kangasalan Sahalahdella on *Ilolan* kylä, jolla on ollut erämaita Pihtiputaalla. Ilosjoen seutu voisi olisi voinut olla Sahalahden Ilostien omistus. – AA

Markkanen, Erkki 1983: 103.

Ilpoinen kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin kylä Kaarinassa, ruotsiksi *Ilpois*. *Ilposten* 1416, *Ylponen* 1451, *Ylpos* 1467. – Kylä oli olemassa jo 1200-luvulla. Sen nimi perustuu talonnimeen, joka pohjautuu vanhaan isännän yksilönimeen. Ralf Saxén yhdisti nimen muinaisruotsalaiseen nimeen *Ilve*, muinaisyläsaksassa *Ilbo*, mutta piti itsekin rinnastusta epävarmana. Myös Jouko Vahtola (1983) on arvellut nimen voivan perustua germaaniseen miehennimeen *Ilpune*, *Ilbo*, *Ilbogo*. Koska *Ilpotar* mainitaan kansanrunoissa Pohjolan emännän kertonimenä, on Heikki Ojansuu (1920) katsonut, että tämä nimi edellyttää miehennimeä *Ilppo(i)* ~ *Ilppo(i)nen*, joka voisi liittyä eläimennimityksen *ilves* varhempaan muotoon. A. V. Forsman piti nimeä *Ilponen* muinaissuomalaisena sukunimenä. Ilmeisesti nimi perustuu suomalaiseen miehennimeen – ei sukunimeen. – SP

Forsman, A.V. 1894: 127; Oja, Aulis 1946: 41; Ojansuu, Heikki 1920: 92; Saxén, Ralf 1905: 53; Vahtola, Jouko 1983: 269.

Ilpois → *Ilpoinen*

Imatra kaupunki Etelä-Karjalassa Vuoksen varrella. Perustettiin kauppalaksi vuonna 1948 Ruokolahdesta, Joutsenosta ja Jääskestä erotetuista kylistä ja sai kaupungin aseman vuo-

den 1970 alussa. – Nimi on alkuaan kuulunut koskelle, jonka rannoille kaupunki on sittemmin syntynyt. Kosken nimi mainitaan asiakirjoissa jo 1500-luvulla: *Immatra fors*, *Imatrafors*, *Immatra* 1557. Imatran kaupungin nykyinen keskusta on aivan kosken partaalla, ja tämän kaupunginosan nimi on *Imatrankoski*. – Nimi *Imatra* on ilmeisesti hyvin vanha, mitä osoittaa mm. se, että se mainitaan Suomen vanhassa kansanrunoudessa. Kalevalan kolmannessa runossa Joukahainen luettelee Suomen kolme suurta koskea: ”Hämeheß’ on Hälläpyörä, Kaatrankoski Karjalassa; ei ole Vuoksen voittanutta, yli käynyttä Imatran.” Ilmeisesti juuri vanhuutensa vuoksi nimi *Imatra* kuuluu niihin nimiin, joita ei ole osattu tyydyttävästi selittää, vaikka arvoitusta on yritetty ratkaista 1800-luvulta lähtien (D. E. D. Europaeus 1868). Toistaiseksi viimeiset selitysyrietykset on tehnyt Viljo Nissilä. Vuonna 1939 Nissilä yhdistää nimen *Imatra* Kuolan Lapissa tunnettuun järvennimeen *Imandra* ja samanasuiseen joennimeen. Nimi *Imatra* voisi olla kehittynyt asusta *Imantra* ja se puolestaan ehkä asusta **Imantero*. Sanan kanta **Imanti* on yhdistettävissä sanapesueeseen, johon kuuluu esim. verbi *imeä*. Myöhemmin (1975) Nissilä esittelee paikannimiä, jotka juontuvat muinaissuomalaisista henkilönnimistä. Osalla näistä on ollut mytologinen sävy. Tällainen voi hänen mielestään olla myös nimi *Imatra*; tässä yhteydessä Nissilä esittää nimen lähtömuodon asussa **Imanteri*. – LL

Europaeus, D. E. D. 1868: 43; Kalevala: 3: 179–182; Nissilä, Viljo 1939: 444–446; Nissilä, Viljo 1975: 128; Suomenmaa 2: 232–233; Talka, Anu 1997; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Immeljärvi myös *Immelänjärvi*, järvi Kittilän Sirkassa, Lapissa. *Immeljaure* 1600-l. (kadonneeseen kittilänsaameen kuuluva nimiasu). Sen eteläpuolella on pienempi järvi *Immelänlommel* (suomen pohjoisimpien murteiden *lommel* ~ → *lompolo* (suomen saamelaisperäinen sana, joka merkitsee ’pientä joen varrella olevaa järveä’). Kittilän → *Sirkan* kylästä on toisinaan käytetty järven nimeen pohjautuvaa rinnakkaisnimeä *Immelä*. 1730-luvulla on Kittilästä mainittu myös nimi *Immelvara* (= *-vaara*), joka on ilmeisesti nykyisen Levin *Himmeriikin* aiempi nimi. – Nimi on lainattu saamesta ja sisältää ’jumalaa’ merkitsevän sanan (pohjoissaamen *ipmil*, inarinsaamen *immeel* ’jumala’). Tieto nimen saamelaisesta taustasta on säilynyt myös paikkakunnan asukkaiden keskuudessa, mutta nimen-antoperusteesta ei enää voida sanoa mitään varmaa. – AA ja SA

Fellman, Isak I (1912): 82.

Immersby kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Jmbersby* 1540, *Jngbiörsby* 1556. – Kylälle nimen antaneen talon nimeen sisältyy ruotsalainen miehennimi *Ingebiorn*, *Ingebiörn*. Jälkiosa *by* ’kylä’. – SP

Granlund, Åke 1956: 225; Huldén, Lars 2001: 306.

Immola kylä ja entinen rautatieliikennepaikka Imatralla Etelä-Karjalassa. Kylän alueella on lentokenttä ja rajavartioasema. Kylä rajoittuu etelässä *Immolanjärvi*-nimiseen järveen, ja nimi *Immolanjärvi* voi tarkoittaa myös kylää. Molemmista nimistä on käytössä myös aillinen variantti: *Immala*, *Immalanjärvi*. a:lliset asut ovat o:llisia vanhempia; paikkakuntalaiset saattavat käyttää niitä puheessa edelleen, ja virallisessakin käytössä ne ovat olleet ainakin vielä 1900-luvun alkupuolella. *Immala* 1554, *Immala Ierff* 1562, *Immala* 1906. – Nimen pohjana on vanha miehennimi *Imma*, jonka johdos on myös sukunimi *Immanen*, *Immainen*. Näiden seutujen asiakirjoissa mainitaan *Immanen-* ja *Immainen-*nimisiä jo 1500-luvulta, vaikkakaan ei juuri Immolan kylästä, esim. *immaj(n) pffl hens* 1546, *imain Märthen* 1551. Henkilönnimi on yhdistetty roomalaiskatolisen kirkon Suomeen tuomaan nimeen *Immanuel* tai saksalaiseen

nimeen, jonka muunnoksia ovat mm. *Imma* ja *Immo*. – LL

Nissilä, Viljo 1939: 309; Nissilä, Viljo 1975: 172; Nissilä, Viljo 1980: 151; Suomenmaa 5 (1923):

147; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ina kylä Evijärvellä Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Ena*. *Enaperä* 1557, *Enaby* 1760. – Kylä sijaitsee *Evijärvi*-nimisen järven pohjoispäässä. Keskellä järveä on suuri asuttu saari, *Inanssaari*. Nimeen sisältyy sana *ina* ’pieni poveton tai pienipovellinen nuotta; matalissa rantavesissä tai joessa käytetty kierrenuotta’. Sana *ina* on lainautunut Pohjanmaan ruotsalaismurteisiin muodossa *ena*. Järvellä harrastettu inakalastus on antanut aiheen luontopaikan nimelle, josta nimelementti *ina* on sitten siirtynyt – ehkä lahden pohjoispään nimen **Inaperän* kautta – asutusnimeenkin. – SP

Huldén, Lars 2001: 420; Karsten, T. E. 1923: 205; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.

Norrena; Hiski.

Inari sal *Aanaar*, saP *Anár*, saKo *Aanar*, ruotsiksi *Enare*, kunta ja seurakunta Pohjois-Lapissa. Inarin lapinkylän nimenä *Inareby* 1556–57, *Enarby* 1567, 1584, *Inarin kyllä* 1574 (*Inari* myös suomalaisissa muinaisrunoissa), *Einari* 1639; (norj. lähteissä:) *Inderiaur* 1593, *JndJager(s) bye*, *JndJagers vand* 1714, *Indiager* 1729. Käytetty myös *Inarijärven* nimenä, vars. muodossa *Iso Inari*, sal *Stuorrá Aanaar*, saP *Stuorra Anár*. – Nimen alkuperä jää useista selitysyrietyksistä huolimatta tuntemattomaksi. Ison Inarin nimenä se on voinut periytyä seudulla aiemmin puhutusta, kadonneesta muinaiskielestä samoin kuin monet muut suurten vesistöjen nimet. Veroluettelossa ja joissakin muissa lähteissä esiintyy samantapainen miehennimi, joka kirjoitetaan useimmiten asuun *Enar* tai *Ennar*. Se on sittemmin korvattu tavallisesti *Einarilla*, mistä johtunee paikannimenkin samaan asuun vääntyminen. Mikään ei silti viittaa siihen, että paikannimi ja henkilönnimi kuuluisivat yhteen. Lapinkylän nimestä on syntynyt myös → *Inarijoen* nimi, se kun oli kylän länsirajana. – SA

Olsen, Isaac 1994: 37 ja karttaliite; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Inarijoki saP *Anárjohka*, saI *Aanaarjuuhá*, Tenon oikeapuoleinen latvaahaara, Suomen ja Norjan rajajoki Inarin ja Utsjoen länsiosissa Lapissa (toinen pääahaara Kaarasjoki on kokonaan Norjan puolella). *Enare Elf* 1751, *Enarejoki* 1804. Vanhemmissa lähteissä Inarijokea kutsutaan → *Tenoksi*: *Thanen* 1714, *Teno* (Elfwen) 1728, 1736. Schnitlerin mukaan 1744 se oli *Øvre-Tana* eli ”Ylä-Teno”, toiselta nimeltään *Indiager-* eli *Anar-Elv*. – Suomenkielinen nimi on käännetty saamesta, ja saamenkielinen nimi on tullut siitä, että joki on ollut Inarin lapinkylän eli siidan länsirajana Ávjovárrin siitaa ja samalla Tornion Lappia vasten. Myös joenvarren vanhin tiedossa oleva asutus on ollut inarilaista. Nimen alkuosasta → *Inari*. – SA

ESF I:2: 81; ESF 2:2: 13, 45; Olsen, Isaac 1994: karttaliite; Schnitler; Peter 1962, I: 304;

Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 36 (karttake).

Ingarskila kylä Inkoossa Uudellamaalla. *Ingwarskila* 1450(?), *Ingwardskylæ bol* 1541, *Jngewaldzkijhla* 1527. – Nimi pohjautuu muinaispohjoismaiseen miehennimeen *Ingevalder*, joka esiintyy sellaisenaan tai patronyymeissa keskiajan Suomessa, esim. *Wlffwer Ingeualdzson* Karjaalla 1405, ja sen lisäksi monessa asutusnimeessä. Jälkiosa *-kila* on vanha monikkomuoto ruotsin sanasta *kil* ’kiila’, joka esiintyy yleisesti kiilanmuotoisten peltojen nimissä. Jopa samasta kunnasta tavataan niin ikään kylännimiksi siirtyneet *Rankila*, *Rådkila* ja *Åkila*. – MB

Huldén, Lars 2001: 32–33, 238–247; Thors, Carl-Eric 1959: 62.

Ingeris → *Inkere*

Ingerois → *Inkeroinen*

Ingå → *Inkoo*

Inha asuinalue ja rautatieliikennepaikka Ähtärissä Etelä-Pohjanmaalla. *Inha Eng* 1682 (niitty), *JnhaKäski Ström* 1753,

Inha å 1814, *Inha* såg 1833. – Inhan asutus Hankaveden kylään alkoi, kun 1830-luvun alussa *Inhanjoen* varteen perustettiin saha ja vuonna 1841 rautatehdas. Tehtaan tarpeita varten rakennettiin 4–5 kilometriä pohjoisemmaksi rautatien varteen Inhan asema, jonka nimenä oli aluksi *Ähtäri*. Tätä asemakylää kutsutaan nykyisin *Inhaksi*. – Kantanimi on todennäköisesti *Inhankoski* (< **Inhakoski*), jonka nimen alkuosa *inha* kuvaa kosken häijyyttä, ilkeyttä eli vaarallisuutta vesillä kulkijalle. Joenkin nimi voisi olla ensisijainen, sillä siinä on ollut parikin koskipaikkaa ja hieman yli kolmen kilometrin matkalla Hankavedestä Ouluveteen on pudotusta lähes 14 metriä. – SP

Hämäläinen, Heikki 1996: 49–50; Valanto, Sirkka 1982: 46; HisKi.

Iniö kunta Turunmaan saaristossa Varsinais-Suomessa. Myös ruotsiksi *Iniö*. Vuoden 2009 alusta osa ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *jnnieboll* 1463, *Jniä* 1539, *Jniö* 1542. – *Iniö* on jo varhain ollut keskeinen asutusnimi, mutta alkuaan se on ilmeisesti kuitenkin ollut Iniön pääsaaren nimi. Nimelle on esitetty erilaisia selityksiä: se on esimerkiksi yhdistetty ’nuottaa’ merkitsevään sanaan *ina*, henkilönnimeen *Innocentius* ja Koillis-Viron kylännimeen *Injo*, *Inie* 1460. Mikään selityksistä ei ole aivan vakuuttava. On myös mahdollista, että kyseessä olisi **Inha*-alkuinen nimi; ks. → *Innamaa*. Tuolloin nimen *iö*-loppu voisi olla naapurisaaren nimen → *Keistiö* mallin mukainen. Samaan nimiryhmään saattaa kuulua myös Korppoon kylännimi *Inikorp*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 92; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 284.

Inkarila kylä Ristiinassa Etelä-Savossa. *Ingarela* 1645. Inkarilassa on mineraalipitoisesta vedestään vuosisatoja tunnettu Elämänlähde ja matkailunähtävyys Nimikallio. – Inkarilaa on kutsuttu paikallisesti joskus myös *Pikku-Venäjäksi*. Perimätiedon mukaan kylän ensimmäinen asukas oli Jaakko Inkarinen, joka olisi tullut 1600-luvulla Muolaasta, Karjalankannakselta. Inkarisen sukua asui seudulla kuitenkin jo ensimmäisen maakirjan aikana 1541. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 113, 752; NA.

Inkere taajama Perttelissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, ruotsiksi *Ingeris*. *Ingeris* 1478, *Ingerööby* 1540. – Kylännimi perustuu vastaavaan talonnimeen. Talon nimeen sisältynee varhaisen asukkaana nimi, skandinaavista lainaa oleva miehennimi, esim. jokin nimistä *Inger*, *Ingevalder*, *Ingjälder* tai *Ingvar*. – SP

Kepsu, Saulo 1970: 50, 52; Lundgren, Magnus – Brate, Erik – Lind, E. H. 1892–1934: 129–132; Thors, Carl-Eric 1959: 62.

Inkeroinen taajama ja rautatieasema Anjalankoskella Kymenlaaksossa. Ruotsiksi *Ingerois*. Ennen Anjalankosken kaupalan perustamista (1975) Inkeroinen oli Sippolan pitäjän Mämmälän kylän kulmakunta. – Kulmakunta sai nimensä *Inkeroinen*-nimisestä talosta (*Ingerois* 1670), jonka isännäksi on 1643 merkitty Sigfrid Ingeroinen. Saulo Kepsu arvelee (suullisesti 2006), että talon asukkaat ovat ehkä tulleet Valkealan pitäjän Inkerilän kylästä ja nimi johtuu siitä. Valkealan *Inkerilä* puolestaan on saanut nimensä *Inkeroinen*-nimisistä asukkaista, jotka todennäköisesti ovat olleet lähtöisin Inkerinmaalta. – LL

Hellgren, Kirsti 1957: 401; Kepsu, Saulo 1981: 38–39; Kepsu, Saulo 1990: 256–257; Mikkola, J. J. 1932: 224; Nissilä, Viljo 1954: 264.

Inkoo kunta Uudellamaalla *Inkoonjoen* suulla, ruotsiksi *Ingå*. *Jnga* 1335, *Jngaa* 1369, *Ingo* 1441. – Suomenkielinen nimi on äänteellinen mukaelma alkuperäisestä ruotsinkielisestä nimestä. Yhdysnimi *Ingå* on muodostettu keskiajalla tavallisesta muinaisruotsalaisesta miehennimestä *Inge* ja ruotsin sanasta *å* ’joki’. Nimi tarkoitti ehkä ensin jokea, sitten sen

varrelle syntyneitä asutusta. Inge oli kenties keskeinen henkilö ruotsalaisten asuttaessa kyseisen joen suistoa. Jotta joen nimi erottuisi asutuksen nimestä, ensin mainittuun lisättiin uudestaan lajia ilmaiseva sana *å*: *Ingå å*. Saulo Kepsu (2006) on puolestaan pitänyt asutusnimeä ensisijaisena: Inkoon kirkonseudulla sijainnut vanha ruotsalaiskylä **Ingeby* olisi antanut aiheen joennimeen ja sittemmin pitäjännimeen *Ingå*. Suomalainen muoto *Inkoo* on puhkielessä vanhaa perua. Kirjallisiakin esiintymiä löytyy jo 1800-luvun jälkipuoliskolta, esim. Suomalaisessa Wirallisessa Lehdessä on kirjelmä, joka on päivätty *Inkoossa* 3. 4. 1886. – MB

Granlund, Åke 1972: 313–321; Huldén, Lars 2001: 233; Kepsu, Saulo 2006: 38.

Innamaa kylä ja saari Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. Ruotsalainen nimi on *Innamo*. *Jnnimo* 1540, *Innama* 1555, *Innamo* 1556. – Nimi kirjoitetaan asiakirjoissa tavallisimmin *Inna*-asuiseena, kuten nykyäänkin. Alkuperäiseksi suomalaismuodoksi on esitetty muotoa **Innammaa*, jonka lopussa olisi ’suurta saarta’ merkinnyt sana → *maa*. Alkuelementti on liitettävissä satakuntalais-hämäläiseen *Inna*-henkilönnimistöön tai elementtiin *inta*, esimerkiksi Maskun kylännimessä *Intola*, *Intala* 1444; tämänkin taustalla on saattanut olla henkilönnimi. Ruotsalaismurteiseen nimiasuun *immo* on päästy, kun *maa*-loppuosassa *aa* > *oo* > *o* ja alkuosan loppuvokaalin kadottua sanan loppuun jäänyt *n* on assimiloitunut *nm* > *mm*. On myös mahdollista, että nimeen sisältyisi Kalannin kylännimi *Inhamo*, joka on merkitty asiakirjoihin vuodesta 1411, tai että nimien alku olisi samaa perua. Se on yhdistetty Lönnrotin sanakirjassa mainittuun, mm. ’pahaa, vaikeata’ merkitsevään sanaan *inha*, joka on kirjattu myös joistakin murteista merkityksessä ’inhottava’. – RLP

Huldén, Lars 2001: 110; Meri, Arvo 1943: 42–43; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 284–285; SMS s.v. inha.

Innamaa → *Innamaa*

Irjala

1. kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Alkuaan talo ja rustholli Takahuhdin kylässä Messukylän pitäjässä. Sen asukkaana oli 1546 *Lasse Yrianen*, 1557 *Lasse Irianen*; mahdollisesti myös *Jossa Yriän* n. 1450, *Jonis Oyriaijnen* 1460; *nen*-loppuinen asukkaannimitys on johdettu talonnimestä.

2. kylä ja kartano Janakkalassa Kanta-Hämeessä, Rehakan ja Haapajärven välisellä kannaksella. *Irjala* 1728. – Kartano syntyi 1590-luvulla *Bryggari*-nimisestä talosta. Kylä oli olemassa jo aiemmin (*Jngoynen j Jriala* 1470).

3. kylä ja kartano Vihdissä Uudellamaalla. *Jriala* 1539, *Ijriala* 1546, *Ijriola* 1547, *Irjala by* 1555.

Nimiin sisältyy varhaisen isännän nimi *Irja* ~ *Yrjä*, joka on *Georgius*-nimen kansanmuunnos. – SP

Hausen, Greta 1924: 849–850; Kerkkonen, Veikko 1976: 65; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Irjala; Suvanto, Seppo 1987: 60, 89, 320–321; DF: 3437; HisKi; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 536.

Irjanne kylä Eurajoella Satakunnassa. *Iriantte by* 1540, *Iriantte* 1555. – Kylännimi perustuneen kylän luoteispuolella olleen järven nimeen. Sen nimenä on myöhemmin ollut *Kyläjärvi*. Ehkä nimi on aiemmin ollut **Irjajärvi* ~ **Irjanne*. Nimeä voisi verrata satakuntalais-hämäläisellä alueella tunnettuun sanaan *irjetä* ’irrotta’, joka voisi liittyä aivinoiden irrottamiseen pellavista vedessä liottamalla tai kuoren irrottamiseen rannasta. – SP

Kepsu, Saulo 1995: 96; SMS s.v. irjetä; KA: Suvanto/ Eurajoki s. 1834.

Irni järvi (myös *Irnijärvi*) ja kylä Kuusamon eteläräjällä Pohjois-Pohjanmaalla. *Irni ierfui* 1554. – Myös Posion Hämeenien kylässä on *Irnijärvi* ja kaukana tästä Posion ja Kemijärven ra-

jalla edellistä suurempi *Irnijärvi*. Nimiin sisältyy 'järvenselkää, vedenselkää' merkitsevä saamen sana, inarinsaamessa nykyisin *jornä*. Etelä-Kuusamon Irni on leveä ja lähes saareton järvi. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 338; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Isnäs kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Issnäs* 1532. – Kylännimi perustuu niemen nimeen. Niemen nimi on katsottu viittaavan siihen, että jäät viipyvät Isnäsvikenin lahdessa muuta rannikkoa kauemmin korkeiden rantojen vuoksi; *is* 'jää' ja *näs* 'niemi'. – SP

Huldén, Lars 2001: 328.

Isojoki kunta ja joki Etelä-Pohjanmaalla, kunnannimi ruotsiksi *Storå*. *Stoorääby* 1620 (kylä). – Nykyisen Isojoen alueelle jokivarteen 1500-luvun loppupuolella syntynyt uudisasutusta sanottiin ensin nimellä *Södermark*. Joennimeen *Storå(n)* perustuva kylännimi *Storå* tuli käyttöön vuoden 1600 aikoihin. Suurin osa uudisasukkaista lienee tullut suomenkieliseltä Pohjanmaalta, ja joen- ja kylännimelle syntyi suomenkielinen käännösvastine *Isojoki*. Alue kuului alkujaan laajaan Närpiön seurakuntaan ja oli sitten osa siitä erotettua Lapväärttiä. Isojoen kylään rakennettiin 1710 saarnahuone, ja 1733 muodostettiin Isojoen kappeliseurakunta, josta 1855 tuli itsenäinen. – Suomenkielistä kunnannimeä on vanhastaan taivutettu *Isojoki* : *Isollajoella*, mutta nykyisin *Isojoella* on vallitseva taivutustapa. – Joella on alajuoksulla nimi *Lappfjärds å*, ja latvaosuutta sanotaan myös *Koivuluomaksi*. Nimen *Storå(n)* perusteena lienee kai aikoinaan ollut, että joen tämä haara on leveämpi ja runsasvetisempi kuin vertailukohtana ollut alajuoksun sivujoki, joka sai nimen *Lillån*. – SBS

Huldén, Lars 2001: 416; Pihlaja, Mirjam 1984: 447–448.

Iso-Kukkanen järvi Nastolassa Päijät-Hämeessä. Sen lähellä on kaksi pienempää järveä, *Pieni-Kukkanen* ja *Villähteen Kukkanen* (*Villähde* on läheisen kylän nimi). *Cuckain* 1778, *Kukkainen* 1799. – *Kukkanen* on saamelaista alkuperää; se heijastaa adjektiivia *guhkki* (saP), *kukke* (saI) 'pitkä'. Iso-Kukkanen onkin muodoltaan pitkänomainen järvi. Luultavasti ainoastaan tätä järveä on alun perin kutsuttu *Kukkaseksi*, mutta myöhemmin nimi on tästä omaksuttu myös viereisille, toisenmuotoisille järville. Yhtäläisyys suomen sanan *kukka*, *kukkanen* kanssa on joko satunnainen tai johtuu kansanetymologisesta tulkinnasta. – AA

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 206; Suomen karttakirja 1799: 67.

Isokyrö kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Storkyro*. *Kyro* 1477, *Kyrw* 1489, *Kørw* 1492; *Kyrwbominne sokn* 1443; *Stoorkyrå sockn* 1699; *Isoiskyröis[sä]* 1668, *Isonkyrön Pitäjän* 1830. – Aiemmin seutua kutsuttiin vain *Kyröksi* ja ainakin epävirallisesti *Pohjankyröksi* – erotukseksi → *Hämeenkyröstä*. On tosin arveltu, että G. Z. Forsman olisi luonut *Pohjankyrö*-nimityksen (muodossa *Pohjan-Kyrö*) vasta 1800-luvun puolimaissa *Hämeenkyrön* vastapariksi. Ruotsinkielisen nimen *Kyrobominne* (*Kyröboers äminne eller ämyning där de äga sitt fiskevatten* 1568) perusteella ovat historioitsijat uumoilleet suurpitäjän vanhaksi nimeksi myös **Kyröjoensuuta* ja tämän ”kyröläisten joensuun” saaneen nimensä Hämeenkyrön Kyröstä siirtyneen asutuksen mukaan. Isokyrö on yksi Pohjanmaan vanhimpia seurakuntia ja ilmeisesti erotettu Mustasaaresta 1300-luvun alussa. Historiallisena aikana sen nimenä oli *Ylistaro*, joka muutettiin *Isokyröksi* 1658, kun osa alueesta erotettiin → *Ylistaro*-nimiseksi kappeliksi. Suurpitäjän historiallisena muistomerkinä kohoaa Kyrönjoen rannalla jyrkevä harmaakivikirkko vuodelta 1304. Sanalla *iso* on haluttu korostaa emäpitäjäläunonnetta suhteessa → *Vähäänkyröön*. Nimen jälki-osasta → *Kyrönmaa*. – SP

DF: 4272; FMU 3: 310, 4: 482 ja 5: 342; Grotenfelt, Kustavi 1912: 364; Huldén, Lars 2001: 418;

Luukko, Armas 1950: 9–11, 21; Turun Viikko-Sanomatt 14.8.1830.

Iso-Lauas järvi Karttullassa Pohjois-Savossa, murteessa *Iso Laovas*, *Isolla Laokaalla*. *Lawkun taus randa*, *lawkaisen Saarta*, *Lawka Joen heinä* [--], *Laukan Joen taus randa* 1620-luvulla, *Iso Laukanjärvi* *Insjö*, *Iso Laukaesjärvi* 1789. – Järven itäpuolella on *Viita-Lauas*-niminen järvi (*Wita-Laukan Järvi* *Insjö* 1789), siitä itään *Laukaanjärvi* eli *Kumpu-Lauas*, ja Ison-Laukaan länsirannalla puolestaan korkea mäki, *Laukaanvuori*. Otaksuttavasti suurimman järven nimi on primaari, ja kun Viita-Lauas ja Kumpu-Lauas ovat saaneet nimensä sijainnistaan sen lähellä, suurimman järven nimeksi on täsmennetty *Iso-Lauas*. Siihen näyttäisi sisältyvän sana *lau(v)as* : *laukaan*. Suomen murteista on tavattu *lauas* epävarmasti kuitenkin vain Kuolemajärveltä, merkityksessä 'syvästä penkereestä rantaan madaltuva vesi' ("Käin lauvalt [madaltuvasta rantavedestä] lahnoi ottamas"), Velkualta *laua* merkityksessä 'matala, maaton alue, vesijättö', Rymättylästä 'matala merenlahti'. Paikoin savolaismurteissa tunnetaan *laukea* 'laakea, loiva, matala', jota Hämeessä vastaa *lauku*, virossa *lauge* 'kalteva, loiva, tasainen'. Hämäläismurteiden *lauku* 'aukko, reikä; notkelma' on samaa perua kuin viron *laugas*, gen. *lauka* 'aukko, syvennys, lammikko; suonsilmä, hete, rimpä', jonka on ajateltu (Nissilä 1952) olevan yhdistettävissä Kymiäjoen suussa tavattuun vesistöterminiin *lauva* 'suvanto'. Balttilaisissa kielissä on puolestaan äänteellisesti likeinen avointa paikkaa, niittyä tai peltoa tarkoittava sana (liettuan *laukas*, latvian *lauks*, mon. *laukas* 'ulkoniihty'). – Myös vertailunimistön hajanaisuus viittaa vanhaan, lähes tyystin kadonneeseen sanaan: Savitaipaleen *Lauvassuo* (nykykartassa *Laudassuo*) on laaja suoalue, josta on pieni osa viljelyksessä, ja Savitaipaleella on myös laaja niityalue *Lauasniitty*. Perhon *Lauasneva* on heinäsuu, Kymin *Lauassalmi* matala salmi Linjaniemen ja Kuutsalon Kivikarin välissä, Multialla on *Lauaspuro* (*Lauves puro* *Nity* 1787). Eurajoen *Laua*-niminen pelto on aivan Lammisuon reunassa. Edellisen perusteella nimeen *Iso-Lauas* voi otaksua sisältyvän hetteistä tai matalaa maastoa, ehkä suo- tai rantaniittyäkin merkinneen sanan *lauas*, jolla on viitattu joko järven rantaan tai muuhun ympäristöön. Vrt. → *Laukaa*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 43–44; Kellaranta, Päivi 1988: 18, 34, 83; Nissilä, Viljo 1952: 62; Nirvi, Ruben E. 1971 s.v. Lauas; Nissilä, Viljo 1956b: 245; Oksala, Päivö 1951: 110; SSA s.v. laukea, laukku; Vasmer, Max 1934: 31.

Iso-Pento Kuhmalahden kirkonkylä Pirkanmaalla, taivutus: *Isossa-Pennossa*. Naapurikylänä on *Vähä-Pento*. Kuhmalahden kuntakeskus on kuitenkin Pohjan kylässä. *Penno* 1540, 1553 *Pendo*, *Isoipendo* 1557, *Vähäpändö* 1553. – Kangasalan laamanninkäräjien lautamiehenä oli 1486 *Clemett Pennoi*. Pennon talo lienee saanut nimensä varhaisesta isännästä, jonka nimenä oli *Penno* ~ *Pento* (< *Bengt*, *Benedictus*). – SP

KA: Suvanto/ Kangasala s. 835–837, 875.

Iso Pirkholma kylä ja saari Uudenkaupungin edustalla Varsinais-Suomessa. Vieressä on *Vähä Pirkholma*. *Stoora Björckholmen*, *Lilla Björckholmen* 1698. – Iso Pirkholma on suurempi kuin Vähä Pirkholma, joka on ollut aiemmin saarena sekkin. *Pirkholma* on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä nimestä, johon sisältyvä *björk* 'koivu' on tavattu suomenruotsalaisissa murteissa muodossa *bjirk*, jälkiosana *holme* 'saari'. → *Björkö*. – SP

BFH 2: 140; Meri, Arvo 1943: 22; SAOB s.v. björk.

Iso-Röyhiö kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Ijsoijröyhiö* 1571. – Iso-Röyhiö kuuluu Ikaalisten vanhimpiin kyliin, jonka asutus on peräisin myöhäisrautakaudelta (n. 800 jKr.). Nykyinen Iso-Röyhiö käsittää kaksi vanhaa kylää: Kyrösjärven ran-

nassa olevaa kylää kutsuttiin *Röyhiöksi* (*Röyhiö* 1540) ja sen takana ylempänä sijaitsevaa kylää *Rautamäki*-nimellä (1558). Iso-Röyhiö oli 1500-luvulla taloluvultaan Ikaalisten suurin. Sen naapurina on pienempi kylä nimeltä *Vähä-Röyhiö*, joka on erkaantunut naapuristaan jo ennen 1540-lukua. Vähä-Röyhiöstä käytettiin ennen myös nimitystä *Röyhiönniemi* (*Röyhiänniemi* 1540, *Röyhiänniemi* 1542, *Röyhiönniemi* by 1544). Vähän-Röyhiön pohjoispuolella sijaitsee *Röyhiönjärvi*. Nimellä on mahdollisesti jokin yhteys Karkussa keskiajalla tunnettuun Röyhän sukuun, *Oloff Rāwhä* 1439, *Jons Röyhä* 1546. Myös Virroilta tavattava talonnimi *Röyhkiö* saattaa olla yhteydessä kylännimeen. – Nimen alkuperä on tuntematon, mutta se voi liittyä alueella esiintyvään murreseanaan *röyhy* 'lätä, kasa' tai *röyhkiö* 'kasa, keko', jolloin nimen syynä voisi olla esimerkiksi vesireitin varrelle rakennettu maamerkki. Tällainen voisi olla Ison-Röyhiön edustalla Arasalon saarella sijaitseva muinaislinna, joka on toiminut rautakaudella Kyrösjärven reitin väestön turvapaikkana ja puolustuslinnana. – PSJ

Papunen, Pentti 1996: 234–235; Sarkki-Isomaa, Seija 1996: 71, 111–112; SHL 4: 143; SSA s.v. *röyhy*; Suvanto, Seppo 1973: 210; Suvanto, Seppo 1987: 126, 262; Suvanto, Seppo 2001: 425–429; KA:VA 1920: 52; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Isosaari saari Helsingin edustalla Uudellamaalla, Santahaminasta etelään, vuoteen 1946 Helsingin maalaiskuntaa; ruotsiksi → *Mjölö* "Isosaari". – Saari on puolustusvoimain käytössä, siellä on rannikkotykistö patteri sekä merivalvonta- ja säähavaintoasema. Saari on suurin Helsingin edustan ulko-saarista. Suomalainen nimiasu on virallistettu 1929. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 232; Westman, Ivar 1935: 253; fi.wikipedia.org, 3.1.2006.

Iso-Äiniö kylä Asikkalassa Päijät-Hämeessä. Kylä on kansanomaisesti tunnettu nimellä *Äinää*, kun taas naapurikylä *Vähä-Äiniö* on tunnettu nimellä *Äinönen*. Nämä ovat aiemmin muodostaneet yhden kylän, joka keskiajan lopulla on jakaantunut kahtia. *Æynis* 1455, *Äijnäs* 1462. – Ison-Äiniön ja Padasjoen rajalla on *Äinäjärvi* (*äinejärwi* 1749, *Äinän Järwi* 1778) ja lähellä on myös *Äinäjoki* (*Einis å* 1488), josta käytetään myös nimeä *Äinäanjoki*. Joki ja järvi lienee nimetty kylän mukaan. Nimen alkuperä jää hämäräksi. Muita samannimisiä paikkoja ei maassamme ole. – TA

BFH I: 16; Blomstedt, Yrjö 1981: 66; FMU 4: 93, 201; Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: 168–169.

Istumäki mäki ja kylä Konnevedellä Keski-Suomessa. *istumäki* bij 1562, 1586, *Istumäki* 1763, *Istumäki*, *Istumäki* 1778, *Istumäki* 1786, *Istumäki* 1864. – Kansanomaisia rinnakkaisnimiä *Varismäki* ja *Variskylä* pidetään seudulla vanhempina kuin *Istumäkeä*, johon liittyvät myös nimet *Istumlampi* ja mäellä vanhojen teiden risteyksessä oleva *Istumkivi*. Kivi on tunnettu matkamiesten evästely- ja levähdyspaikkana, "istuinkivenä", mistä kansanselityksen mukaan mäkiäkin on saanut nimensä. Nimen alkuosa on todennäköisemmin kuitenkin kansanomaisen henkilönnimi *Istu*, joka perustuu, kuten rinnakkaismuoto *Istokin*, aiemmin käytettyyn raamatulliseen etunimeen *Is(t)rael* tai Suomessakin tunnettuun varjaisankarin nimeen *Istrur* ~ *Istara*. *Istu* esiintyy asutusnimien ainekseksi muuallakin Keski-Suomessa ja Pohjanmaalla. Oletettu muinaiseränkävijä *Istu* on kadonnut jäljettömiin historian hämärään, mutta mäellä näyttää joka tapauksessa olleen valmis nimi jo ennen kuin *Oleff Varexenpoika* Saarioisista vuoteen 1552 mennessä oli asettunut ensimmäiseksi uudisasukkaaksi Istumäen Kuhjoon. – EMN

Nissilä, Viljo 1976a: 103; Oja, Aulis 1972: 155; Vilkkuna, Kustaa 1976: 129; KA:VA 4250:3, VA D7, D8; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Itis → *Iitti*

Itkonniemi kaupunginosa Kuopiossa Pohjois-Savossa Kallaveden rannalla. *Itkonemi* 1764, *Itkonniemi* 1774. – Nimeen

sisältyy sukunimi *Itkonen*. Paavo Itkonen mainitaan 1637 Kuopion kymmeneksen autioluettelossa, sittemmin kotiseudullaan Leppävirran Kotalahdessa. Ilmeisesti hän oli ollut sotilas ja asunut jo ennen vuotta 1638 Itkonniemessä, minkä perusteella paikka on nimetty. Tosin Juho Vilho Itkonen on arvellut Itkonniemen olleen jo keskiajalla Itkosen suvun erä- ja kalastuspaikka. – SP

Itkonen, Juho Vilho 1987: 17–18, 51; Hiskä.

Itäkeskus aluekeskus, kauppakeskus ja metroasema Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Östra centrum* (aluksi opaskartoissa *Östercentrum*). – Aluekeskus on saanut nimen 1972 sijainnistaan Helsingin itäosassa. Rakentaminen Itäväylän (ruotsiksi *Österleden*) varrelle alkoi 1970-luvun alussa. Helsingin ensimmäisen metro-osuuden päätepaikka Itäkeskuksesta tuli 1982; vielä metron rakennusvaiheessa oli metroaseman nimenä *Puotinharju* – *Botbyhöjden* ja vuoden 1979 opaskartassa *Puotinharju* – *Botby*; nimenmuutos *Itäkeskukseksi* lienee tapahtunut talvella 1979–1980. Kauppakeskuksen ensimmäinen osa valmistui 1984 ja toinen 1992, minkä jälkeen se on yhä laajentunut. Vrt. myös → *Koskikeskus*. – SP

Pesonen, Leo A. 1979: 64; Iltanen, Jussi kirjallisesti 18.1.2007.

Itämeri sisämeri Pohjois- ja Keski-Euroopan välissä. Mainittu ensimmäisen kerran 1649 ruotsinkielisen asetustekstin suomennoksessa (*Itämerest*). *Itä- eli Saksan-mereen* 1845. – Nimellä tarkoitetaan joko koko merta lahtineen tai vain ns. varsinaista Itämerta, jolloin ulkopuolelle jäävät Kattegat, Tanskan salmet, Riianlahti, Ahvenanmeri, Saaristomeri, Suomenlahti ja Pohjanlahti. Nimi on käänös ruotsinkielisestä nimestä *Östersjön* (*Østersjön* 1499), jonka mahdollisesti varhaisempaan ikään vihjaa maininta *ad mare orientale* 'itäiselle merelle' 1158. Kaarle Suuren kronikoitsija Einhard mainitsee jo 808 nimen *Ostarsalt*, muinaisislannissa *Eystrasalt*, joka sisältää *salt*-sanon vanhan merkityksen 'meri'. Meri on sijainnut hollantilais-tanskalaisten merenkulkijoiden näkökulmasta idässä, ja siltä pohjalta nimi on aikanaan omaksuttu niin saksaan kuin pohjoismaisiinkin kieliin. Virossa nimenä on *Läänemeri* eli "Länsimeri"; kirjallisia tietoja siitä on ainakin 1800-luvun puolimaista alkaen. – SP

Ehrensvärd, Ulla – Kokkonen, Pellervo – Nurminen, Juha 1995: 20–21, 24; Svenskt ortnamnslexikon; Tikkanen, Paavo 1845: 94; KKTK: Vanhan kirjasuomen korpus.

Itäsalmi kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. Suomalainen nimi on nuori käänös vanhemmasta ruotsinkielisestä nimestä *Östersundom* (*Swndom* 1501, *Östersundom* 1730). Kylässä on myös *Östersundom*-niminen kartano. – Ruotsinkieliseen nimeen sisältyvät sanat *öster* 'itä' ja → *sund* 'salmi' (datiivimuodossa), ks. → *Sundom*. Kylä on sijainnut merensalmen rannalla. Nykyisin entisen salmen kohdalla on peltoa ja sen keskellä virtaa oja. Salmen toisella rannalla osin Vantaan puolella on *Västersundom* (*Wester Sundom* 1347; ruots. *väster* 'länsi'; suomenkielisenä nimenä nykyisin *Länsisalmi*). – SP

Hausen, Greta 1922: 636–637; Huldén, Lars 2001: 308; Kepsu, Saulo 2005: 185; Hiskä.

Itä-Uusimaa maakunta, historiallisen → *Uudenmaan* maakunnan itäosaa, ruotsiksi *Östra Nyland*. *Itä-Uusimaa* 1968. – Yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksen mukaisista maakunnista. Siihen kuuluvat Askola, Lapinjärvi, Liljendal, Loviisa, Myrskylä, Pernaja, Porvoo, Pukkila, Ruotsinpyhtää ja Sipoo. *Itä-Uudenmaan* käsite – tosin rajoiltaan laajempaa kuin nykyinen hallintoalue – oli elänyt jo kymmeniä vuosia aiemmin Itä-Uudenmaan kuntien yhteisnimityksenä ja mm. nimissä *Itä-Uudenmaan Seutukaavaliitto* *Östra Nylands Regionsplansförbund* (per. 1963) ja *Itä-Uudenmaan sotilaspiiri*. – SP

Suomi-käsikirja 1968: 662; www.finlex.fi.

Vuoden 1932 tiekartassa Jäämerentie kulkee jo Ivalon kautta kohti Liinahamaria; tienristeys on nimetty Ivaloksi, mutta kylänimenä on Kyrö.

Ivalo (vanhempi kansanomaisempi muoto Inarissa myös *livalo*), saP *Avvil*, saI *Avveel*, saKo *Ávvel*, Inarin kunnan keskustaajama Ivalojoen varrella Lapissa, entinen Kyrön asutus. – Nimi on lohjennut Ivalojoen nimestä, jota myös yksiosaiset nimet ovat aiemmin tarkoittaneet ainakin inarin- ja pohjoissaames-

sa ja suomessa. Nimen taustalla olevasta lähtösanueesta ks. → *Ivalojoeki*. Ivalo tunnettiin Kyröstä erillisenä maanjakokylänä jo 1800-luvun puolivälistä lähtien, mutta kyläpaikan nimeksi se tuli vasta 1900-luvun alkupuolella. Ivalon kylästä alettiin puhua taajemmin Petsamon maantien eri rakennusvaiheissa 1910- ja 1920-luvuilla, mutta varsinaisesti Kyröstä tuli Ivalo vasta isonjaon myötä vuosina 1929–1940, jolloin Ivalon ja Kyrön vanhojen maanjakokyläosien osista muodostettiin Ivalon maakirjakylä. – SA

Nahkiainoja, Tarja 2003: 254, 291, 305–307, 508–509.

Ivalojoeki saI *Avveeljuuhâ*, saP *Avviljohka*, joki Inarissa Lapissa, laskee Inarijärveen. *Avila Fluvius* 1642, *Auilajocki* 1673, *Afwelioc* 1695, *Avila elf* 1758, *Afwilajocki* 1776, *Auveljok* 1804. – Suomenkielinen nimi on omaksuttu inarinsaamesta. Nimen jälkiosa *juuhâ*, *johka* merkitsee 'jokea', mutta alkuosa ei ole nykykielessä ymmärrettävä. Inarinsaamen *avveel* kuitenkin voidaan selittää johdokseksi saamelaisesta 'virtaa' ja 'vuotamista' merkitsevistä sanavartalosta, jota edustavat mm. pohjoissaamen *avvit* 'vuotaa (veneestä)' ja vanhan eteläsaamen (1700-l.) *uwe* 'virta'. Loppu *-l* on adjektiivijohdin, ja näin ollen sana *avveel* on todennäköisesti merkinnyt 'virtaisaa, vuolasta'. Tämä sopiikin hyvin yläosaltaan koskisen Ivalojoen nimeämisperusteeksi. Joen mukaan nimensä on saanut sen varrella oleva → *Ivalon* kylä, jota aiemmin kutsuttiin talon nimen mukaan → *Kyröksi*. Ks. myös → *Avisuora*. – AA ja SA.

Tresk, Olof 1928; Wahlenberg, Göran 1973 [1804]: 57; NA:TI. Itkosen poiminnot.

Jaakkola → Labbom

Jaala kunta Kymenlaaksossa. *Jaalast* (elatiivi) 1478, *Jala* 1539, *Jaala* 1550. – Jaala kuului Iitin osana Hollolan suurpitäjään ja Iitin perustamisen jälkeen vuodesta 1539 Iittiin. Se sai kappeliseurakunnan oikeudet 1810 ja itsenäistyi Iitistä 1873. *Jaala* on myös pitäjän kirkonkylän nimi, jonka rinnalla käytetään nimeä *Jaalankylä*. Pitempää nimeä on alettu todennäköisesti käyttää pitäjän itsenäistymisen jälkeen, jotta voitaisiin erottaa toisistaan pitäjä ja kylä. Jaalankylä on pitäjän vanhin kylä, johon on syntynyt asutusta ehkä jo 1300-luvulla. – Nimi *Jaala* lienee kehittynyt talonnimestä. Loppu *-la* on tyypillinen talonnimijohdin, joka liittyy varsinkin miehennimiin. Saulo Kepsu arvelee, että tässä nimessä *la*-johdin on liittynyt *Jaal*-alkuiseen henkilönnimeen, mahdollisesti nimeen *Jaanu* tai *Jaani*. Talonimi **Jaunula*, **Jaunila* olisi sisäheiton kautta lyhentynyt asuun *Jaala*: **Jaunula*, *Jaunila* > *Jaala*. Kun Jaalan talon ympärille syntyi lisää asutusta, nimi siirtyi ensin koko kylän ja ilmeisesti jo 1500-luvulla kylää laajemman alueen nimeksi. Jos nimi *Jaala* ei kuitenkaan pohjautu talonnimeen, taustalla voi Kepsun mukaan olla saamelaisperäinen luontonimi. – LL

Hailä, Aimo 1988: 59; Kepsu, Saulo 1981: 40–42; Räisänen, Alpo 2003: 33; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Jaalanka kylä Vaalassa Kainuussa, Oulujärven *Jaalanganlahden* rannalla. *Jalanga* 1555, *Jalanga by* 1569, *Jalangelax by* 1642. – Kainuun vanhimmassa maakirjassa vuodelta 1555 Oulujärven seudun asutus on jaettu Jaalangan ja Melalahden neljänneskuntiin. *Jaalanka* on saamelaisperäinen nimi (vrt. pohjoissaamen *čállit* 'viiltää, avata'; sana on lainattu karjalan kieleen muodossa *joala* 'sula kohta jäässä'). Jaalanganlahden perään laskevan Leinolanjoen suuhun syntyy keväällä aikaisin sula, joka on mainio kalapaikka. Jaalanganlahdessa on myös ns. lapinpato, kivipato ja siinä pyyntiaukko. Nimen lopussa oleva *-nka* on vanha nimistöjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 32–35.

Jaamankangas laaja kangasalue – kielenkäytössä usein *Jaamankankaat* – Joensuun, Kontiolahden ja Liperin alueella Pohjois-Karjalassa. – Nimi on todennäköisesti syntynyt ennen Stolbovan rauhaa 1617, jolloin karjalaisia ortodokseja vielä asui alueella. Venäjän kielen sanasta *jam* 'postiasema, kyyti-asema' on saatu karjalan kieleen sana *joama* 'tie, maantie'. Jaamankangas on ollut oivallista maastoa kulkea sekä jalan että hevosella. Sana *jaama* on merkitty kyydityselvöl-

lisuutta tarkoittavana terminä sakkoluetteloon Vesulahdelta nykyisen Mikkelin tienoilta 1581. – AR

KKS s.v. joama; Pirinen, Kauko 1988: 291; SSA s.v. jaama.

Jakkukylä kylä Yli-Iissä Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän vanha nimi 1500- ja 1600-luvulla oli *Pirttitormä*. – Nimi johtuu talonnimestä *Jakku*. Siihen sisältyy varhaisen isännän etunimi, paikallinen *Jaakob-*, *Jaakko*-nimen kansanomaisen muunnos. Muoto on melko harvinainen mutta lähinnä länsisuomalainen. – JV

Jakobacka → *Jakomäki*

Jakobstad kaupunki Pohjanmaalla, suomeksi → *Pietarsaari*. *Jacobs stadh* 1652, *Jacobstadis[sa]* 1750. – Kaupungin perusti sotamarsalkka Jakob de la Gardien ("Laiska-Jaakko") leski kreivitär Ebba Brahe 1652 Pietarsaaren pitäjän vanhaan satamaan, joka oli tärkeä mm. tervakaupalle; Pietarsaaren suurpitäjä oli läänityksenä sotamarsalkalla. Kreivitär Brahe

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Kreivi, sotamarsalkka Jakob De la Gardien (1583–1652) leski Ebba Brahe antoi perustamalleen kaupungille nimen menehtyneen miehensä mukaan.

halusi kunnioittaa vain pari kuukautta aikaisemmin kuolleen puolisonsa muistoa ja antoi nimittää kaupungin hänen mukaansa. Nimen jälkiosana on → *stad* 'kaupunki'. Kaupunginnimi ei saanut mitään suomenkielistä vastinetta, vaan takamaan suomalaisen väestö käytti emäpitäjän nimeä *Pietarsaari* myös kaupungista. – PS

Grotenfelt, Kustavi 1912: 384; Huldén, Lars 2001: 404.

Jakokoski koski Pielisjoessa ja sen lähellä oleva kylä Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Jacokäskj* (koski) 1683. – Ei ole tiedossa, mikä jako on nimen synnyn aiheena. Ehkä koski on ollut jokin rajapaikka, sillä esim. Pielisessä olevan Paalasmaan *Jakohiekan* nimen sanotaan johtuvan siitä, että paikka on ollut Paalasmaan ja Kylänlahden kalastusalueiden rajana. – AR

KA:TUOKKO.

Jakomäki osa-alue Helsingin koilliskulmassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Jakobacka*. *Jakobacka* 1740, *Jacobacka Måsan* 1775. – Jakomäki kuului alueeseen, joka vuoden 1946 alussa liitettiin Helsingin maalaiskunnasta Helsingin kaupunkiin. Lähiö rakennettiin korkealle kallioiselle mäelle 1967–1969. Nimi on alkuaan suomalainen ja lainautunut ruotsin kieleen muodossa *Jaakkäbacka*, jälkiosana *backe* 'mäki'. Alkuosaan voi sisältyä ristimänimi *Jaakko* (< *Jakob*) tai suomen sana *jako*. Jälkimmäisessä tapauksessa nimi **Jakomäki* olisi voinut tarkoittaa Tapaninkylän (Staffansby) ja Sotungin (Sottungsby) rajalla olevaa mäkeä. Jos nimen sisältönä on etunimi, nimeä voisi verrata Sotungin kylässä olleeseen talonnimeseen *Heikbacka*. Heikbackalla oli Tapaninkylän puolella nykyisen Heikinlaakson kohdalla *Heikbacka Måsan* -niminen suo. Kylässä on voinut olla myös *Jakobacka*-niminen asumus, jolla olisi ollut maita nykyisen Jakomäen tienoilla. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 161; Pesonen, Leo A. 1981: 192–193.

Jalasjoki kylä ja joki Punkalaitumella Satakunnassa. *Jalasjoki* by 1541, *Jalas Joki* 1786 (joki). – Nimeen sisältynee sana *jalas*, jolla on mm. merkitykset 'reen tai kelkan liu'uin; jokin muu puusta tehty reen jalasta muistuttava kappale, esim. veneen pohjan pitkittäispuu'. Ehkä joen rannalla on ollut paikka, jossa on kasvanut sopivia puita jalasten tekoon. Joen nimi on sittemmin siirtynyt myös kylälle. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 244; SMS s.v. jalas; KA: Suvanto/ Huittinen s.1269.

Jalasjärvi kunta Etelä-Pohjanmaalla. *Jalasierrfvi* 1571, *Jalaxjärfvi* 1675. – Muodostettiin 1689 Ilmajoen alaiseksi ruko-ushuonekunnaksi ja 1730 kappeliksi. Itsenäisen seurakunta siitä päätettiin tehdä 1858. Pitäjälle nimensä antanut Jalasjärven kylä on noussut samannimisen järven pohjoisrannalle. Järvestä virtaa Kurikan puolella Kyrönjokeen liittyvä Jalasjoki. Joko joen tai järven rannalla on ilmeisesti ollut paikka, jossa on kasvanut sopivia puita jalasten (→ *Jalasjoki*) tekoon. – SP

Walta, Matti 1985: 81; HisKi (Ilmajoki).

Jalkaranta kaupunginosana, kylä ja taajama Lahdessa Päijät-Hämeessä. *Anders Jalkaranda* 1460. – Vesijärven rannassa olevan entisen Hollolan pitäjän kylän nimestä on esitetty useita tarinanomaisia selityksiä. On arveltu, että Hollolan kirkkoon menijät lepuuttivat rannassa jalkojaan tai vaihtoivat rannassa kengät jalkaansa tai että rantaan johti vain jalan kuljettava tie. Koska nimi on vanha, ainakin keskiaikainen, sen alkuperää on etsittävä kauempaa menneisyydestä kuin mihin nykyihmisten muisti yltää. Jalkarannan voi ajatella olleen muinaisen eräreitien tärkeä etappi, kohta, josta Salpausselkä on ollut helpoin ylittää, kun pohjoisesta Päijänteeltä saapuvat matkamiehet ovat jalkautuneet ja siirtyneet harjun eteläpuolella kulkevalle Porvoonjoelle ja sitä pitkin edelleen Suomenlahdelle. Samantapainen ylimenopaikka – tosin pienempi ja

merkitykseltään vähäisempi – on Hollolan naapuripitäjässä Hämeenkoskella oleva *Jalkaranta*. Se on saanut nimensä siitä, että paikalla on ollut pitkospuut, joita pitkin jalkamies on pystynyt ylittämään joen. – MV

BFH I: 67; Kuusi, Sakari 1980, I: 55, 189; Laapotti, Marjukka 1994: 74.

Janakkala kunta Kanta-Hämeessä. *Janacala sochn* 1381(?), *Janackala sochen* 1435. – Janakkalan kirkkopitäjän on arveltu syntyneen vuoden 1300 tienoilla, kirkon vanhin pyhimysveistos on ajoitettu 1200-luvulle. Ensimmäinen selitys seurakunnan nimestä on vuodelta 1753, jolloin sen kirkkoherra Emanuel Foenander selitti sitä havupuun pihkaa eli tervaa tai puun tervaisinta paikkaa tarkoittavasta suomen *janhus*-sanasta: seurakunnan nimi **Janhackala* olisi tarkoittanut tervapuun hakkuupaikkaa tai paikkaa, jossa tervaksia hakataan. Selitykseen tyytyi myös pitäjän historian kirjoittaja 1976. Kuitenkin jo 1951 Viljo Nissilä piti mahdollisena, että nimi perustuu varhaiseen miehennimeen *Janakka*, joka olisi laina alasaksalaisesta nimestä *Janecke* ~ *Janeck* ~ *Jancke* (< *Johannes*). Tähän ovat sittemmin yhtyneet muutkin tutkijat. – SP

FMU I: 494 ja 3: 93; Kerkkonen, Veikko 1976: 22–24; Neovius: Akter, s. 212; Nissilä, Viljo 1951: 356–357; Nissilä, Viljo 1980: 152–153.

Jantoniemi kylä Lohjalla Uudellamaalla, paikallisesti myös *Jantuniemi*. *Jenthela* 1540, *Jänttälä* 1549, *Jandonemi* 1550, *Jandunemi* 1589. – Asutus sijaitsee samannimisellä Hormajärven niemellä. Nimeen sisältynee varhaisen isännän nimi *Janttu* ~ *Jäntti*, jotka kuuluvat *Johanneksen* moninaiisiin kansanomaisiin muunnoksiin. Kun alkuperäiseen kylännimeen **Janttula* ~ **Jänttelä* on lisätty sijaintia ilmaiseva nimi, nimestä on tullut ensin genetiivialkuinen *Jantun-* tai *Janttonie-*mi ja sitten *Jantu-* ~ *Jantoniemi*. – SP

Hausen, Greta 1922: 418; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Jantunen, Jäntti.

Jarin → *Järämä*

Jauratustunturi tunturi Sallassa Lapissa. – Nimi on saamelaisperäinen, mutta sen saamenkielistä alkumuotoa ei ole todettu. Nimellä ei ole yhteyttä Sodankylästä tunnettuun paikannimeen *Jaurutus*, jolla tarkoitetaan erästä Luirojärven järvimäistä lahtea; sellaista kutsutaan suomen pohjoismurteissa yleensä *järvikäiseksi* ja inarinsaameksi nimityksellä *jävrádáh*. Pikemmin voisi ajatella nimen palautuvan 'järveltöntä' tarkoittavan saamelaisen adjektiivin attribuuttimuotoon, jota edustaa mm. pohjoissaamen muoto *jávrrhis*, sillä Jauratustunturin alueella ei ole melkein lainkaan järviä. Järveltömyys olisi silti nimenannon perusteena epätavallinen, ja nimi saattaakin kuulua samaan ryhmään kuin Enontekiön *Jauristunturit* (saam. *Jávrrēđuottar*), jonka yhteys saamen 'järveä' tarkoittavaan sanaan, saP *jávri*, sal *jávri*, saKo *jäu* 'rr, on suorastaan epätodennäköinen. – SA

Jaurujoki myös *Jauru*, saKo *Jäu* 'rrjokk, venäjäksi *Javra*, Saariselän eteläosasta lähtevä joki Sodankylässä ja Savukoskella Lapissa, virtaa Venäjän puolelle ja laskee siellä Nuortijokeen. *Jaurijok* n. 1850. – Suomen ja venäjän nimimuodot on mukailtu koltansaamesta, jossa nimi merkitsee sananmukaisesti "Järvijokea". Nimen motiivi ei ole silti selvä. Joen alajuoksulla on kylläkin järvi, jota kutsutaan ilmeisesti joen mukaan nimellä *Jaurujärvi*, saKo *Jä(ä)u* 'rjäu 'rr "Järven tai Jaurun järvi", venäjäksi *Javrozero*. – SA

Fellman, Jacob 3 (1906): 329.

Javarus kylä Kemijärvellä Lapissa. Se on *Javarusjärven* rannalla, josta laskee *Javarusjoki* Kemijokeen. – Nimi on jo paikan sijainninkin takia varmasti saamelaislähtöinen, mutta sen saamenkielistä alkumuotoa ei enää tunneta. Seudulla aikanaan puhuttu saamen kieli on jäänyt lähes tuntemattomaksi.

Lähimmän vertauskohdan tarjoaa ehkä Koutokeinojen huomattava lisäjoki *Čábardusjohka* eli *Čábardasjohka* Norjan Koutokeinossa. Tämänkään nimen alkuosa ei ole tunnettu sana, mutta sen pohjaksi saattaisi olettaa kadonneen verbin *čábardit*, jota ei ole tavattu ja jonka merkitystä ei tunneta. – SA

jávri pohjoissaamen kielen 'järveä' tarkoittava sana; sen vastineita tunnetaan kaikista saamen kielistä, esimerkiksi inarinsaamen *jávri*, koltansaamen *jäu* 'rr. Sana esiintyy yleisenä jälkiosana kaikenkokoisten järvien nimissä. – AA

Jeageloavi → *Jäkäläpää*

Jeagelveadji myös *Jeagelveaijohka* (saP), Tenoon laskeva joki Utsjoen pohjoisosassa Lapissa, *Jeagelveadji* myös → *Välimaan* talon saamenkielinen nimi. *Jegelveg*, *Jägelveg* 1820-luvulla. Joki saa alkunsa *Jeagelveaijávri*-järvestä ja sen itäpuolelle jää vaara *Jeagelveaivárri*. Hieman alempana Tenoon laskee toinenkin *Jeagelveaijohka*, jota kuitenkin kutsutaan myös nimellä *Olenjohka* "Oleninjoki" (*Olen* on miehennimi) tai erotukseksi ylemmästä *Vuolit Jeagelveaijohka* "Alempi J.". – Nimen alkuosana on yhdyssanamuoto sanasta *jeagil* 'jäkäle' ja loppuosa → *veadji* on vanha 'jokea' tarkoittanut sana. Joen nimessä se on saanut selvennykseksi toisen jokea tarkoittavan sanan *johka*, ja *veadji*-sanan genetiivi *veaji* on lyhentynyt yhdyssanassa asuun *-veai*-. Utsjoen länsiosassa on niin ikään Tenoon laskeva joki *Jeagelveaijohka*. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

jeggi 'suo, jänkä', pohjoissaamenkielinen sana. Sen vastineita tunnetaan lähes kaikista saamen kielistä, esim. inarinsaamen *jeggi*. Se on tavallisin suonnimien jälkiosana käytetyistä saamen sanoista. Tunturissa sijaitsevista soista käytetään kuitenkin osassa pohjoissaamelaisista aluetta usein nimitystä *leakšá*. Suomen peräpohjalaismurteiden → *jänkä* ~ *jänkkä* on saamelainen lainasana. – AA

Jeahkkás harvoin myös *Jiehkás* (saP), tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. *Jackwara*, *Jäckwara* (?) 1642–1643, *Jekkas* 1742–1745. – Harvinaisemman *Jiehkás*-asun taustalla on kansanetymologinen sekaannus saamen sanaan *jiehkki* 'jäätikkö', mutta alkuperäisempää *Jeahkkás*-asua vastaavaa sanaa ei saamesta tunneta. Vertauskohdan tarjoaa kuitenkin *Jeahkir*, joka tavataan tunturin niminä kahdessa paikassa Norjan saamelaisalueella, Lakselvissa ja Kvalsundissa. Nimen lisäksi *Jeahkir*- ja *Jeahkkás*-tuntureita yhdistää se, että ne ovat syvien jokilaaksojen ympäröimiä ja näin irrallaan muusta tunturialueesta. Niinpä alkuosan *Jeahk(k)*- voi päätellä viitanneen tällaiseen maastonmuotoon. Kyseessä tuskin kuitenkaan on alun perin saamelainen sana, vaan todennäköisemmin nämä nimet on lainattu toisesta, saamea edeltäneestä ja sittemmin kadonneesta muinaiskielestä, jossa nimelementillä on ollut oletettu 'erillisen, yksinäisen vuoren' merkitys. *Jeahkir*-nimen lisäksi useissa muissakin alkuperältään hämärissä tunturinnimissä tavataan loppuosa *-ir*, ks. → *Nuhppir*, → *Ruohtir*, → *Vätsäri*. – AA ja SA

Aikio, Ante 2004: 23; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Jeansborg osa Uttakaarlepyytä Pohjanmaalla. Alkuaan Uudenkaarlepyyn kirkkoherran virkatalo. Ensimmäisenä talossa asui kirkkoherra Johannes Grandelius 1681–1692. Seuraava asukas oli Johannes Johansson Forsman 1694–1707. *Jeansborg* 1810. – Nimen syntyhistoriaa ei ole selvitetty, mutta näyttää selvältä, että alkuosa on yhteydessä jommankumman varhaisen *Johannes*-nimisen kirkkoherran etunimeen, joka on jostain syystä ranskalaisessa muodossa *Jean*. Jälkiosa *-borg* 'linna' on tavallinen linnojen ja kartanoiden ja myöhemmin myös vaatimattomampien asumusten nimissä. – PS

Karsten, T. E. 1923: 177; www.nykarlebyyernu.

Jeesiö kyläkunta Jeesiöjen varressa Sodankylän länsiosassa Lapissa. *Jeesiöjoki* saa alkunsa *Jeesiöjärvestä* Kittilän puolelta ja laskee Sodankylän kirkolla Kitiseen. *Jesio* 1758. – Nimen lopussa oleva *-(i)ö* on mahdollisesti suomen *joki*-sanasta syntynyt johdin, muu on peräisin saamen 'itseä' merkitsevästä sanasta, pohjoissaamassa *ies* ~ *jies*. Saamelaiset ovat nimittäneet "Itsejärviksi" järviä, joihin ei tule laskujokea. Vedenjakajan lähellä oleva Jeesiöjärvi on tällainen. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 26–31.

Jeppo → *Jepua*

Jepua entinen kunta, vuodesta 1975 osa Uudenkaarlepyyn kaupunkia Lapuanjoen varrella Pohjanmaalla, ruotsiksi *Jep-po*. Uudenkaarlepyyn kappeliksi 1867, itsenäiseksi seurakunnaksi 1906. *Epu* 1543, *Epu by* 1548, *Jepu* 1553, *Eppää* 1556, *Jepu* 1553, *I iepo* 1556. – Ruotsinkielinen *j*:llä alkava nimi-muoto näyttää syntyneen ruotsin preposition *i:n* sulautuessa alkuperäiseen *e*:llä alkavaan nimeen *Epu*, jolloin *ie*:stä on kehittynyt *je*-. Kehitys ei ole ainutkertainen. Samalla tavalla selitetään porvoolaisen kylänimen *Jackarby* (suomeksi *Ja-kari*) muodostuneen yhdistelmästä "i *Ackerby*". Nimenosa *Epu* on vuorostaan ymmärretty suomen kieleen lainatuksi henkilönnimeksi, ehkä muinaisruotsalaisesta nimestä *Ebbe* tai *Erik* tai muinaissaksalaisesta nimestä *Enewald*. Uusi, ruotsinkielisen nimen pohjalta muodostettu suomenkielinen nimi *Jepua* esiintyy kirjallisissa lähteissä ainakin vuodesta 1872. – MB

Huldén, Lars 2001: 398; Modéer, Ivar 1964: 45, 34; Suomalainen Wirallinen lehti 20.02.1872;

Thors, Carl-Eric 1959: 26–27.

Jepuan kunta liitettiin vuonna 1975 Uuteenkaarlepyyhyyn; tiekarttaote on vuodelta 1966.

Jerisjärvi järvi Muonion ja Kittilän rajalla Lapissa; siitä laskee *Jerisjoki* Muonionjärveen. *Iris* [T[räsk] 1611, *Karis* [T[räsk] 1642, *Irisjerfvi* 1796, *Jierisjärvi* 1932. – Nimi on saamelaisperäinen; alkuosa *Jeris*- heijastaa 'metsätöntä, paljasta' tarkoittavaa adjektiivia, joka tunnetaan luulajansaamesta asussa *järrat*, (määritemuoto) *jierris*. Järven ympäristö ei ole paljas, mutta vanhoissa lähteissä mainitaan myös *Jeristunturi* (1802), *IrisDunderi* (1754), joka rajaselvitysten mukaan näyttää tarkoittavan nykyistä Keimiötunturia. Joka tapauksessa ensisijainen nimi on kuulunut paljaslakiselle tunturille. – AA ja SA

Julku, Kyösti 1991: 38, 41–43; Olofsson, Sven Ingemar 1965, 2: 88; Paulaharju, Samuli 1932;

Suomen Karttakirja 1799: 151; Tresk, Olof 1928.

Jiehtanasvuopmi → *Jietanasvuoma*

Jienjäsuolluuh → *Jääsaaret*

Jietanasvuoma saP *Jiehtanasvuopmi*, laaja alava suoalue Kaareneuvon tuntumassa Enontekiöllä Lapissa. Vuomassa on järvi, *Jietanasjärvi*, saP *Jiehtanasjärvi*. – Suomenkielinen nimi on mukaelma saamesta. *Vuoma* on suomen peräpohjalaismurteiden sana, joka on lainattu saamen sanasta *vuopmi* 'metsäinen, laaja laakso tai suoalue; alamaa (tunturin vastakohtana)'. Nimen alkusana on sana *jiehtanas* 'jättiläinen'. Nimeämisperustetta ei tiedetä. – AA ja SA

Jievjämvääri → *Luppovaara*

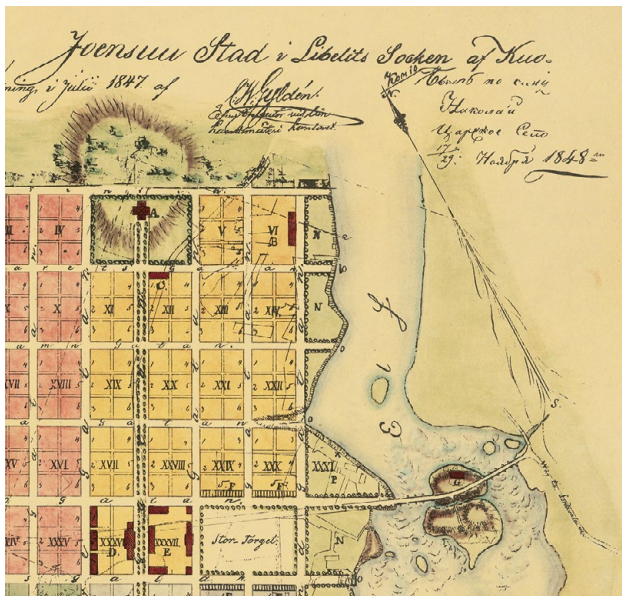
Jockas → *Juva*

Jockis → *Jokioinen*

Joensuu kaupunki Pohjois-Karjalassa. – Perustettiin 1848 Pielisjoen suuhun. Perustamisasiakirjassa kaupungin nimeksi mainitaan *Joensuu*. Saman vuoden suomenkielisessä kartassa kaupungin sijaintipaikan nimenä on vielä *Pielisensuun kylä* ja ruotsinkielisessä asemakaavakartan otsikossa *Staden Joensuu*, mutta itse kartalla *Pielissuu by*. Nimi perustuu sijainnin lisäksi siihen, että kaupunki perustettiin Liperin seurakunnan Kontiolahden kappelin Joensuun eli *Pielisjoensuun* (→ *Pielisensuu*) kylään. *Joensuu*-nimi ei vakiintunut heti yksiselitteiseen käyttöön, koska samoihin aikoihin oli Nykarlebyn kaupungista (→ *Uusikaarlepyy*) alettu käyttää samaa nimeä. Sekaannusten välttämiseksi käytti Suometar-lehti 1850- ja 1860-luvulla kaupungista nimiä *Karjalan Joensuu*, *Joensuun kaupunki Karjalassa*, *Pielisjoen kaupunki*, *Pielisjoensuun kaupunki* ja *Joen kaupunki*. Lönnrotin sanakirjassa nimelle *Joensuu* annetaan vielä kaksi merkitystä: "stad i Karelen" ja "Nykarleby stad". Kaupungin asemakaavan laatija C. W. Gyldeén oli ehdottanut kaupungille nimiä *Karelia*, *Liperi* ja *Pielissuu*. Kuopion läänin kuvernööri kuitenkin arveli, että kylännimi *Joensuu* oli kansan keskuudessa täysin vakiintunut ja ettei toisella puolella maata olevan kaupungin samannimisyydestä ole haittaa. – SP

Ahonen, Kalevi 1985: 69, 76, 88, 90; Juvela, Ossi 1992: 34–35; Lönnrot, Elias 1880.

Joensuu kartano Halikossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, ruotsiksi *Åminne*. *Petrus de Aminne* 1352. Runsaan kuudensadan vuoden ajan kartanon omistajia olivat Hornit ja Armfeltit vuoteen 2001. Alkuperäisestä kartanosta ei ole jäljellä muuta kuin ehkä joitakin keskiaikaisia

C. W. Gyldeénin laatiman asemakaavakartan otsikossa vuodelta 1848 on jo käytetty nykyistä nimeä Joensuu.

kellarimuureja nykyisessä päärakennuksessa, joka pystytettiin 1786. – Suomen- ja ruotsinkielinen nimi ovat samansäiltöiset ja viittaavat kartanon keskiaikaiseen sijaintiin Hali-kojoen suulla. – PS

Gardberg, Carl Jacob 1989b: 102–105; Lavonen, Petri: 2006; REA: 97.

Joensuukyllä eli *Joensuu* kylä Juuassa Pohjois-Karjalassa. *Joensuu* 1845. – Kylä sijaitsee Vepsänjoen suussa. Tätä kylää, eikä Joensuun kaupunkia, tarkoitetaan Eino Kettusen laulussa Joensuun Ellistä, joka seilasi *Koli*-laivalla Lieksasta Joensuuhun päin. Tunnetun laulun takana on tositapahtuma eli sanoittajan rakkaus juukalaiseen naiseen. Elli-perinnettä vaalitaan vuosittain Juuassa; heinäkuun alussa vietetään Juuka-Seuran, paikallisen kotiseutuyhdistyksen johdolla *Ellin päiviä*. – SP

KA: MHA-12, kt: www.juuka.fi, 27.4.2005.

Jogašjärvi (saP), järvi Enontekiön Poroenon varrella Lapissa. *Jogasjauri* 1803. – Nimen alkusana on *jogaš* 'puro, pikku joki' ja jälkiosana → *järvi* 'järvi'. Järveen laskee ainakin yksi pikujoki, ja tämä on luultavasti ollut nimenannon perusteena. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Johannislund hävinnyt lasitehdas Kiikalassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. – Lasitehdas perustettiin 1813 Hidoisenpyölin rälssitilan ulkopalstalle, jossa nummen hiekka oli kelvollista lasinvalmistukseen ja poltto-putta oli riittävästi. Perustaja oli palveluksesta eronnut väri-rikki Johan Berndt von Torcken, joka antoi lasitehtaan nimeksi *Johannilund*, ilmeisesti oman ristimänimensä mukaan. Nimen jälkiosa on ruotsin 'lehtoa' merkitsevä sana → *lund*, joka on tavallinen ruotsinkielisissä talonnimissä. Tehtaan toiminnan käynnistyttyä alettiin kuitenkin käyttää alkuperäisestä poikkeavaa nimimuotoa *Johannislund*. Pienestä tehdasyhdyskunnasta on käytetty nimeä *Lasikylä* ja myöhemmin nimeä *Pruukki*. – PS

Annala, Vilho 1950; Herten, Erik von 1987: 176–177, 293–294, 516; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 276–277; NA: Paikannimikokoelmat.

johka 'joki', pohjoissaamenkielinen sana, jonka vastineita tunnetaan kaikista saamen kielistä, esim. inarinsaamen *juuhâ*, koltansaamen *jokk*, eteläsaamen *johke*. Sana esiintyy tavallisena jälkiosana sekä pienten että suurten jokien nimissä. Tiettyistä pääjoista kuten → *Tenosta* puhuttaessa ei kuitenkaan perinteisesti käytetä sanaa *johka*. – AA

Jokihauta kyläkunta Purmossa Pedersören kunnassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Åvist*. *Åvist* 1884. – Paikallinen ruotsinkielinen nimi on *Ådalen*, joka koostuu sanoista *å* 'joki' (*Åvist* å) ja *dal* '(terva)hauta'. Tervanpoltto oli pitkään tärkeä elinkeino Pohjanmaan ruotsalaisalueen sisämaapitäjien syrjäseuduilla. *Jokihauta-Åvist*-nimiparissa toinen nimistä on käännetty, mutta on mahdotonta päätellä, kummankielinen nimi on alkuperäinen. Kylän virallisen ruotsinkielisen nimen *Åvist* jälkiosa on *vist* 'paikka jossa oleskellaan tervaa poltettaessa tai muita metsätöitä tehtäessä'. – PS

Åbo Tidningar 9.5.1884.

Jokijärvi järvi ja sen rannoilla oleva kylä Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi johtuu siitä, että Iijoki virtaa järven läpi. Nimi mainitaan lähteissä jo 1500-luvulla. Savolaisia asettui uudisasukkaina Jokijärven rannoille asumaan 1500-luvun lopulla. Taivalkosken ensimmäinen kirkko rakennettiin Jokijärvelle, ja Jokijärvestä tuli rukoushuonekunta 1843, kappeliseurakunta 1858, ja myös kunta oli ensin nimeltään *Jokijärvi*. Kirkko siirrettiin 1877–78 Taivalkoskelle, ja 1878 perustetusta seurakunnasta ja myös kunnasta tuli Taivalkosken seurakunta ja kunta. Jokijärven on Kalle Päätalo tehnyt

tunnetuksi Iijoki-romaaneissaan. → *Taivalkoski*. – JV

Vahtola, Jouko 1988b: 8–13.

Jokikunta kyläkunta Vihdissä Uudellamaalla. – Käsittää Vanjoen varrella olevat Vanjoen, Pakaselan, Merramäen ja Kaharlan kylät. On nimityksenä osittain syrjäyttäneet mainitut kylännimet ja rajannut niiden käytön lähinnä virallisiin yhteyksiin. Ensimmäinen kirjallinen tieto *Jokikunta*-nimestä lienee 1845 A. J. Hippingillä, joka kirjoittaa: ”Entisaikoina oli pitävä jaettu tiettyihin niin sanottuihin kuntiin. Nämä saivat nimensä niiden järvien ja jokien mukaan, joiden ympärillä ne sijaitsivat.” Vihdin ”kunnat” ovat Hippingin mukaan *Jokikunta*, → *Vesikansa* [!], *Enäjärven kunta*, *Palajärven kunta*, *Kortjärven kunta*, *Vihtijärven kunta*, *Kirkkokunta*, *Herrakunta* tai *Arrakunta* ja *Pahajärven kunta*. Hippingillä on myös tieto *Jokikunta*-nimen edeltäjästä. Hän mainitsee, että ”vanhoissa maakirjoissa 1600-luvulla kutsutaan koko tätä seutua Vanjärven kulumakunnaksi”. – MV

Hipping, A. J. 1965: 18–19.

Jokimaa kaupunginosa ja ravirata Lahdessa Päijät-Hämeessä. – Kaavanimi, joka on tullut käyttöön 1950-luvun lopulla. Nimenantoperusteena on ollut se, että alueen laidalla virtaavat Luhdanjoki ja Porvoonjoki. – MV

Laapotti, Marjukka 1994: 89.

Jokioinen kunta, kylä ja kartano Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Jockis*. – Vuonna 1631 Jokioisista tuli Tammelan kappeli (*Jockis* 1711) ja 1892 itsenäinen seurakunta. Alkuaan Tammelan suurpitäjän läntinen osa, Jokioisten neljänneskunta (*Jokiss Fierdungh* 1539). Sen ytimenä lienee samanniminen kylä, joka on mahdollisesti sijainnut Jokioisten kartanon kohdalla Loimijoen rannassa. Nimi perustuu tähän sijaintiin. Jokioisten kartano (*Jockisgård* 1698) muodostettiin, kun Eerik XIV lahjoitti 1562 Jokioisten neljänneskunnan Klaus Kristerinpoika Hornille kymmenen ratsumiehen ylläpitoa vastaan. Laajimmillaan ollessaan kartanon maita kutsuttiin *Jokilääniksi*, johon kuului suurin osa Jokioista sekä osia nykyisestä Forssasta, Humppilasta ja Ypäjästä. – SP

Alanen, Timo 2004b: 85; Anttila, Olavi 1991: 11–21; Suomenmaa 4 (1922): 53; HisKi (Jokioinen, Tammela); KA:VA 3668: 86.

Jollanoaivi (saP), tunturi Termisjärven pohjoispuolella Enontekiöllä Lapissa. Sen kaakkoisrinteellä on pystykallio *Jollanbåkti* ja eteläpäässä Termisjärven tuntumassa erillinen kukkula *Jollan-Malla*. *Jjoollam-oive* 1742–45, *Jollamoaivi* 1820-luvulla. – Nimien jälkiosat ovat → *oaivi* ’pää; pyöreähkö tunturi’, *båkti* ’(pysty)kallio’ ja *Malla*, ainoastaan erisnimenä tavattu nimenosa (→ *Malla*). Alkuosa *Jollan-* voisi olla teonnimimuoto verbistä *jollat* ’pyöröittää, kuluttaa tai työstää pyöreäksi’. *Jollan*-alkuinen nimiryvä on myös inarilaisella alueella: *Jollanjávri*, saI *Juullámjávri*, suomeksi *Jullamojärvi* (saP *jávri* on saI *jávri* ’järvi’). Nimet eivät silti välttämättä kuulu yhteen, eikä myöskään yhteys *jollat*-verbiin ole selvä, koska nimeämisperustetta ei tunneta kummassakaan tapauksessa. – AA ja SA

NA:T.I. Itkonen poiminnot.

Jollas osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1946 Helsingin maalaiskunnassa, myös ruotsiksi *Jollas*. – Nimi on vahvistettu 1959 ja se pohjautuu vanhaan jo 1700-luvulla tunnettuun Degerön kartanon torpan nimeen *Jällans* 1712, *Jollens*, *Jollas Tärp* 1745. Nimen alkuperä on hämärä, mutta ruotsinkielisissä asutusnimissä tavallinen *-a(n)s*-loppu osoittaa sen olevan alkuaan ruotsia. Eteläpuolella oleva lahti on *Jollaksenlahti*, ruotsiksi *Jollasviken*. Sen nimenä on kartoissa *Jollasviken* 1777 ja *Stora Viken* 1808 ja 1849; 1930 lahden pohjukan nimenä on *Jollasviken* ja suupuolen nimenä *Stor-*

viken. Vuodesta 1943 lähtien *Jollasviken* on koko lahden nimenä. *Jollaksenlahti* on myöhäinen käänös ruotsinkielisestä nimestä. – KS

Helsingin kadunnimet 1981: 222.

Jomala kunta Ahvenanmaalla. *Jumala* 1351, *Jwmala* 1356, *Jomala* 1486. Lönnrot on sanakirjassaan (1874) esittänyt nimelle suomenkielisen vastineen *Juomala*. – Olav Ahlbäck on (ilmeisesti) O. F. Hultmanin vuonna 1891 tekemään ehdotukseen yhteyden tulkinnut nimen koostuvan muinaisislannin sanan *jór* ’hevonen’ ruotsalaisesta vastineesta ja murreosanasta *mal* ’kivikkoinen soramaa’. Alkuperäinen Jomala olisi tämän selityksen mukaan ollut vuorenselänne nykyisen Jomalän kirkon pohjoispuolella. Ahlbäckin tulkintaa ei ole kuitenkaan hyväksytty. Sen sijaan uudemmassa nimistöntutkimuksessa on viitattu suomen sanaan *jumala*; tämä selitys esitettiin ensi kerran jo 1795 (F. W. Radloff). Åke Granlund ja Lars Huldén ovat koettaneet täsmentää sanan merkitystä. Sana *jumala* on voinut tarkoittaa jonkinlaista (jumalan)kuvaa, jolla on merkitty suojaisaa satamapaikkaa, esim. nykyisen *Jomalvikenin* luona. Nykyinen pitäjännimi voi siis perimmiltään juontua suomenkielisestä lahdennimestä **Jumalanlaksi*. Huldén on esittänyt myös uuden mielenkiintoisen otaksuman, että *Jomala* olisi tietoisesti luotu nimi, joka otettiin käyttöön pitäjän perustamisen yhteydessä, ehkä 1200-luvulla. Alueen vanha nimi on voinut olla → *Åland*, jonka tarkoite olisi noihin aikoihin laajentunut käsittämään koko maakunnan, minkä vuoksi se ei sopinut pitäjännimeksi. *Jomala*-nimestä käytyä laajaa keskustelua on referoinut Åke Granlund. – PS

Ahlbäck, Olav 1986: 66–80; Freudenthal, Axel Olof 1868: 25; Granlund, Åke 1982: 78–92;

Hellberg, Lars 1987: 40–4; Huldén, Lars 2001: 50–53; Lönnrot, Elias 1874 s.v. *Juomala*; Radloff,

FW 1795: 107.

Jonkeri järvi ja kylä Kuhmon kaakkoiskolkassa Kainuussa, vanhastaan murteessa myös *Jonger* ~ *Jonkere* (: *Jonkeren*). Kylä on kuulunut Nurmeksen seurakuntaan vuoteen 1865. Järven nimeen liittyvät luontonimet *Jongunvaara*, *-suo*, *-lampi* ja Lieksan puolelle laskeva *Jongunjoki*. *Wongerö Jerfui* (virheellisesti *W-*) 1650, *Jongeroby* 1691, *Jongeri* 1777. – Koska *r(e)-ri*-loppu on alkuaan vain järven nimessä mutta ei muissa samaan rypään luontonimissä, loppu palautuu todennäköisesti *järvi*-sanaan kuten karjalaisalueilla on tavallista. Aluehan on ollut karjalaista Käkisalmen lääniä vuoteen 1617. T. I. Itkonen mukaan *Jonku*-nimiin sisältyy saamelainen miehennimi *Jonko*. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 4; Nissilä, Viljo 1962: 74; Räisänen, Alpo 1972: 18; HisKi (Pielisjärvi); KA:

TUOKKO (Käkisalmen lääni), MH 107/2D 3/1.

Jonku kylä *Jongunjärven* rannalla Pudasjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Junga träsk* 1562, *Jongujerfwi* 1671. – Nimeen sisältyy saamelainen miehennimi *Jonko*. → *Jonkeri*. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 4; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Jordansböle → *Juornaankylä*

Jormaskylä kylä *Jormasjärven* eli *Jormasen* ympärillä Sotkamossa Kainuussa. *Jormoiarffwj* n.1526, *Jormas iärffui* 1555, *Jormas Järff* 1610. Vuoden 1577 kymmenysluettelossa *Jormasjärvi* on mainittu asussa *Iormuaierffwi* ja Kajaanin Jormuanlahti asussa *Jormaslax*, nimimuodot siis päinvastoin kuin nykyisin. – Nimeen sisältyy karjalainen miehennimi *Jorma* tai siitä kehittyneet sukunimi *Jormanen*. → *Jormua*. – AR

Julku, Kyösti 1987: 256; KA:VA 4972: 10, VA 4750, VA 4870.

Jormua kylä Kajaanissa Kainuussa, Oulujärven *Jormuanlahden* ympärillä. – Nimi on peräisin lahden nimestä, asiakirjoissa esim. *Jormaslax* 1577, *Jormålahti* 1648, *Jormalax* 1654, *Jormuaby* 1673, *Jormua* 1683. – Karjalaisten keskiaikainen kulkureitti Laatokalta Pielisen ja Sotkamon vesien kautta Ou-

lujärvelle ja edelleen Pohjanlahdelle on ilmeisesti kulkenut Rehjänselän Kuluntalahdesta kannaksen poikki Jormuanlahteen. Nimeen sisältyy vanha karjalainen miehennimi *Jorma*. Vrt. → *Jormaskylä*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 172.

Joroinen kunta Etelä-Savossa, ruotsiksi *Jorois*. *Ioros* 1552, *Joros* 1555, *Joros* 1561, *Jårås Fierdungh* (neljänneskunta) 1562, *Jorois Sochn* 1666. – Joroisten seurakunnan perustamisajan kohtana pidetään vuotta 1631. Sitä ennen se esiintyy Juvan pitäjän yhtenä neljänneskuntana ja kymmenkuntana. Nimi *Joroinen* sisältää ortodoksisen ristimänimen suomalais-karjalaisessa muodossa *Joro* tai *Joroi* (< venäjän *Jerofei* < kreikan *Hierotheos*). Etelä-Savoon kristinusko omaksuttiin ensin kreikkalaiskatolisen kirkon levittämänä, ja lisäksi ortodoksisen karjalaisten vaikutus näkyy Savon asutus- ja sukunimissä. Nimen *Joroinen* on täytynyt syntyä jo varhaiskeskiajalla. – PM

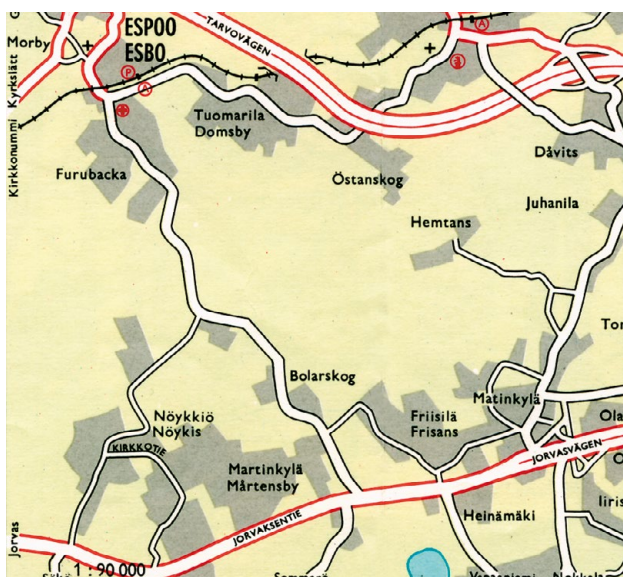
Lappalainen, Pekka 1961: 163; Nissilä, Viljo 1976b: 76; Pirinen, Kauko 1954: 30; NA: Savon asiakirjapöytäkirjat; www.genealogia.fi: seurakunnat.

Jorois → *Joroinen*

Jorv → *Jorvi*

Jorvas asuin- ja tehdasalue Kirkkonummella Uudellamaalla, myös ruotsiksi *Jorvas*. *Joruebacka* 1540, *Jorvebacka* 1541, *Jorfuebacka*, *Jerfwiebacka* 1651, *Jårfbacka* 1805. – Lars Huldén otaksuu nimen sisältävän *Georgios*-nimen kansanomaisen asun **Jorve*. Samaa kehitystä Huldén näkee suomalaisessa → *Jurva*-nimessä. Alkuperäisen yhdysnimen jälkiosa *-backa* on hävinnyt ja nimi on muokattu *-ans* ja *-as*-loppuisen nimitys-pin mukaiseksi. Vrt. myös → *Jorvi*. Saulo Kepsu on tulkinut nimen toisin. Hän pitää nimeä suomalaisperäisenä ja kehitystä **Jurva* > *Jorv* todennäköisempänä. – *Jorvaksentie* on kantatien 51:n nimenä Espoonlahdelta länteen ohi Kirkkonummen keskustan, ja *Vanha Jorvaksentie* Espoonlahden vanhalta sillalta (aik. *Bastvik bro*) Kirkkonummelta Kauklahdenväylälle Espooseen johtavan tien nimenä. Vanhan sillan katkaisi keskeltä aikoinaan Neuvostoliitolle vuokratun (1944–1956) Porkkalan alueen raja. Alkujaan *Jorvaksentie* on ollut vuonna 1935 rakennetun Helsingistä Lauttasaaren, Koivusaaren, Hanasaaren, Karhusaaren, Etelä-Espoon ja Jorvaksen kautta Kirkkonummelle johtavan tien nimenä. – KS

Huldén, Lars 2001: 267; Kepsu, Saulo 2005: 39.

Vuoden 1965 tiekartassa nykyisen Länsiväylän nimi on *Jorvaksentie*, ja tien läntiseksi määränpääksi on ilmoitettu *Jorvas*, jossa tie yhtyi vanhaan Espoon kirkolta tulevaan maantiehen.

Jorvi osa-alue ja sairaala Esossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Jorv*. *Erich Jårf* 1625, *Jorf* 1687 (talo). – Suomenkielinen nimi on 1974 muodostettu mukaelma *Jorv*-nimestä. *Jorv* oli kantatalon nimenä Karvasbackan kylässä jo ainakin 1600-luvun alussa. Sairaala (vir. *Jorvin sairaala* – *Jorvs sjukhus*) on rakennettu tilan paikalle. Nimi *Jorv* on voinut tulla keskiajalla asukkaiden mukana Kirkkonummelta, jossa on → *Jorvas*-niminen kylä, tai se on voinut tulla henkilönnimestä asutusnimeksi vasta Esossa. Saulo Kepsu mukaan ruotsalaisalueen harvinaiset *Jorv*-paikat ovat mahdollisesti olleet alun perin **Jurva*-nimisiä. Siinä tapauksessa ne liittyisivät Länsi-Suomen vanhoihin suomenkielisiin *Jurva*-nimiin, jotka pohjautunevat *Georgios*-nimen kansanomaiseen asuun. – SBS

Huldén, Lars 2001: 267; Kepsu, Saulo 1999.

Joukio kylä Parikkalassa Etelä-Karjalassa. 1700-luvun loppupuolelle asti nimeä käytettiin koko Parikkalan pitäjistä. *Joucki Joki* (kylä) 1614, *Jouckio by* (kylä) 1616, *Jougis Pogost* (pitäjä) 1618, *Jouki* (kylä) 1618, *Jåugio* (pitäjä) 1651. – Monista muista *-io*-loppuisista nimistä on esitetty (esim. Viljo Nissilä 1962), että niiden *-io*-loppu olisi tullut sanasta *joki*. Näin voi olla myös *Joukio*-nimen laita. Nimen alkuosan *Jouki* tausta on hämärä. → *Parikkala*. – LL

Juvonen, Jaana 1996: 37; Nissilä, Viljo 1962: 94–95; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Jouppila

1. kylä ja talo Ilmajoella Etelä-Pohjanmaalla. Rinnakkaisnimi *Jouppilankylä*. Kylän vanhin talo on *Jouppila*. *Ioppila* 1570, *Nils Jopsonn* 1571. – Talo periytyy 1500-luvulta, ja kun se jakautui 1700-luvulla, syntyivät *Vähä-* ja *Yli-* eli *Iso-Jouppila*. Ilmajoen Jouppilan asukkaiden katsotaan tulleen Vöyriltä, missä on vastaava ruotsinkielinen talonnimi *Jåpers*.

2. kaupunginosa Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla, alkuaan kylä, jonka ensimmäinen talo oli *Jouppila*. – Talo jakautui ajan myötä niin, että kylässä oli *Herra-*, *Ala-*, *Keski-* ja *Yli-Jouppila*. Historian tutkijat ovat pitäneet Seinäjoen *Joupin* taloa seudun vanhimpiin kuuluvana ja sen perustajaa Ilmajoelta tulleena. Se jaettiin Erkki ja Jaakko Klemetinpoikien kesken 1570, jolloin Erkin puolikkaan nimeksi jäi *Jouppi* ja Jaakon puolikkaan nimeksi tuli *Jouppila*. Jouppilan alueella on laskettelukeskus *Jouppilanvuori*, joka on Seinäjoen korkein kohta.

Jouppi ja *Jouppila* ovat tyyppillisesti eteläpohjalaisia talonnimiä, niitä esiintyy ainakin kymmenessä pitäjässä. Niihin sisältyy keskiaikaisen tai 1500-luvun isännän nimi *Jaakob*, joka oli noihin aikoihin suosituimpia ristimänimiämme. Sen vanha pohjoismainen muunnos on ruotsalaisuodilla ollut *Jåp*, josta suomenkieliset ovat mukauttaneet muodon *Jouppi*. – PM

Alanen, Aulis J. 1970: 19, 21; Liakka, Niilo 1934: 49, 198–200, 397; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Jouppila.

Joutjärvi järvi ja kulmakunta Möysän kaupunginosassa Lahdessa Päijät-Hämeessä. *Jouhtjårfwi* 1750 ja 1752. – Alkuaan Lahdenkylän kulmakunnan nimitys. Useimmat *Jout*-alkuiset nimet ovat järvien tai lampien nimiä, jotka perustuvat paikan muotoon, kaarevuuteen ja sisältävät sanan *jouts*i, murteissa *jouhti*, *joutti*, yleiskielen *jousi*. Nämä nimet ovat syntyneet varhaisella eränkäyntikaudella. Järven nimi on sitten myöhemmin siirtynyt ympäröivän asutuksen nimeksi. Jouko Vahtolan mukaan nimimalli on erityisesti hämäläinen. Joidenkin järvien *Jout*-alkuinen nimi voi perustua joutsenten esiintymiseen, ja niihin voi sisältyä sanan murremuoto kuten *jouhten* tai *joutten*. – PM

Kepsu, Saulo 1981: 225; Laapotti, Marjukka 1994: 216, 222; Vahtola, Jouko 1980: 243, 245.

Joutsa kunta ja kylä Keski-Suomessa, murteessa vanhastaan *Jousa*. Kylän nimi myös virallisesti *Jousa*. *Joussa* 1539, *Jousza* 1543, *Jousa* 1551. – Joutsan seurakunta itsenäistyi 1860

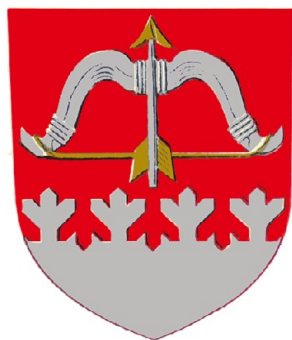
Hartolan kappelista. Aiemmin kunta kuului Sysmän suurpitäjään. Vuoden 2008 alusta Joutsaan liitetään Leivonmäki. – Kunnan nimi on usein liitetty *jousi*-sanaan, mikä näkyy kunnan vaakunassa. Sana *jousa* merkityksessä 'jousi' on vanhastaan tunnettu lähiseudulla (Kangasniemi, Pertunmaa, Jyväskylä). Nimi voikin liittyä vanhaan jousipyyntiin esimerkiksi siten, että seudulta on saatu hyvää puuainesta jousiin. Myös maaston tai vesistön jousa muistuttava muoto on saattanut antaa aiheen nimeen: Joutsen kirkonkylä sijaitsee kapean, hieman kaartuvan *Joutsensalmen* rannalla. On mahdollista, että kylän nimi on irronnut vanhasta salmennimestä **Joussalmi*. – Sanan *jousi* sijasta myös linnunnimitys *joutsen* voi olla nimen taustalla. Esimerkiksi Joutsensalmeen yhteydessä olevan Laiskaselän nimenä on vielä 1700-luvun kartassa *Iouhtenen järvi*. – TML

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 278; SMS s.v. *jousa*; Suomenmaa 2 (1968): 339–340; Vahtola, Jouko 1980: 245; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Joutseno kaupunki

Etelä-Karjalassa. Alkuaan kylä Jääskessä, itsenäinen pitäjä vuodesta 1639 ja vuoden 2005 alusta kaupunki. *Jouswnby*, *Jousuanby*, *Jousenby* 1544, *Jouzenusby* 1546, *Jouzenmisby* 1548, *Joutzenos* (kylä) 1555, *Joutzeno*, *Joutzenä* (kylä) 1551. Pitäjän nimestä käytettiin aluksi asua *Joutsenus* (esim. *Joutzenus*

Sochn 1701, *Joutsenus* 1750). Myös asu *Joutseno* oli käytössä pitäjännimenä ainakin jo 1700-luvulla (esim. *Joutseno* 1739), mutta se vakiintui vasta 1800-luvulla. – Nimen *Joutseno* selitystä on lähdetty etsimään kahdelta taholta. Ensinnäkin nimen on katsottu johtuvan linnunnimityksestä *joutsen*. Paikkannimet, joiden alkuna on sana *joutsen*, ovatkin Suomessa hyvin yleisiä: linnunnimityksellä alkavista paikkannimistä *Joutsen*-alkuiset ovat kuudenneksi yleisimpiä (Kiviniemi 1990). Yleensä ne ovat järvien, lahtien, niemiä ym. vesistöön liittyvien paikkojen nimiä. *Joutsenossa* ei nykyisin ole vesistöä, jonka nimeen sisältyisi sana *joutsen*, mutta alkupe räimen Joutsenon kylä oli Saimaan rannalla, ja mahdollisesti jossain lähistöllä on ollut paikka, jolla on ollut lähtökohdaksi sopiva nimi. – Toisaalta nimi *Joutseno* on yhdistetty sanaan *jousi*: *jousen*, josta aiemmin on mm. Etelä-Karjalassa tunnettu asu *jousi*: *joutsen*. Päitsi asetta se on varhemmin merkinnyt myös metsästyskykyistä miestä, ja siitä on keski- ja uuden ajan taitteessa kehittynyt kirkollisen verotusyksikön nimitys. Mikäli Joutsenon nimi on yhdistettävässä *jousi*-sanaan, sen kehitys olisi voinut kulkea henkilönimen tai -nimityksen kautta talonnimeksi ja siitä kylän ja pitäjän nimeksi; *Joutsenosta* ei kuitenkaan ole tietoja esim. *Joutsii-* tai *Joutsimies-* nimistä henkilöistä tai taloista. – LL

Joutsen kunnan vaakunassa on jousi.

Joutsenon kaupungin vaakunassa on kuvattu joutsen.

HK 1701; Kiviniemi, Eero 1990: 137; Ropponen, Jari 1997: 17–20; Suomenmaa 2 (1968): 341–346; Ylönen, Aulikki 1957: 902–903; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Juankoski kaupunki Pohjois-Savossa. *Juccas* 1751, *Juckas* ja *Juckasbruk* 1752; *Juvankoski* 1825, *Juankoski* 1841. – Nilsiäin alainen tehdasseurakunta (ruotsiksi → *Strömsdal*) aloitti toimintansa 1746, kun Juankosken partaalle oli perustettu tuominen ensimmäinen järvimalmimasuuni. Itsenäiseksi seurakunnaksi Juankoski erottautui Muuruvedestä 1923. Vuonna 1971 Juankoski, Muuruvesi ja Säyneinen yhdistettiin Juankosken kunnaksi. Kaupunki siitä tuli 1998. – Suomalaisena nimenä on aiemmin esiintynyt myös *Juvankoski*, *Juvantehdas* ja **Juka* ~ **Jukainen* (ruotsinkielisissä asiakirjoissa genetiivissä *Juccas* ~ *Juckas*). Ilmeisesti Juankosken keskustaa jamaan läpi virtaavaa koskijonoa Vuotjärven ja Akonveden välillä tai sen pohjoisinta osaa on kutsuttu aiemmin nimellä *Juka* > *Juankoski* ~ *Juvankoski*, *Jukakoski*, mistä on muodostettu tehdasseurakunnan nimi. Nimeen sisältyy sana *juka* 'koski, virta, putous'. – SP

Helsingfors Tidningar 31.7.1841; Åbo Underrättelser 19.10.1825; HisKi (Kuopion mlk).

Judinsalo suuri saari ja kylä Päijänteessä Luhangalla Keski-Suomessa, paikallisessa murteessa *Juisalo*, *Juinsalo* ja *Jutinsalo*. *Judinsalo* 1566. – Kylän saarella oleva kantatalo on nimeltään *Vanha-Juttila*. Saaren eteläpuolella on laaja *Judinsalonselkä*, joka ulottuu Kuhmoisten ja Sysmän puolelle. Saaren nimen on katsottu kertovan sääksmäkeläisten muinaisista eräomistuksista ja heidän aloittamastaan uudisasutuksesta Päijänteen takana, Suur-Sysmässä; *Judinsalo* olisi kuulunut eräkautena Sääksmäen → *Jutikkalan* kylän omistukseen. Nimen taustalla on miehennimi *Juti* ~ *Jutikka*, yksi *Johanneksen* kansanomaisista muodoista. Jälkiosa → *salo* on tarkoittanut suurta metsäistä saarta. – SP

Jutikkala, Eino 1934: 70; Kulha, Keijo K. 1982: 12; Nissilä, Viljo 1965c: 68; KA:VA 4024: 39.

Juga → Juuka

Juhtimäki kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Juchtimäki* 1603. – Juhtimäki on verotettavana kylänä peräisin 1580-luvulta, jolloin se siirrettiin silloisesta Ruoveden pitäjästä (Kurusta) silloiseen Kyrön pitäjään (Ikaalisiin). Kylä on vanhaa viljakkalalaisten eräaluetta, mutta sen ensimmäiset asukkaat olivat nimistään päätellen ilmeisesti savolaisia. Kylän alueella olevan suon, *Juhtisuon*, läpi on kulkenut vanha talvitie, joka on toiminut myös hevosten lepopaikkana. Nimen alkuosa sisältää 'veto- ja kuormaeläintä' tarkoittavan sanan *juhta*, josta on muodostettu *i-johdos*. Tällaisia johdoksia käytetään murteissa usein yhdyssanan alkuosana. – PSj

Hakulinen, Lauri 1979: 122; Häkkinen, Kaisa 2004 s.v. *juhta*; Papunen, Pentti 1996: 239; KA:VA 2452: 46.

Jukojärvi järvi ja kylä Keuruulla Keski-Suomessa. *Juckoerjfvj* 1650-luvulla. – Järven rannalla on ollut Jukolan talo (*Jucola* 1696), jonka isäntänä oli 1602–1604 Juho Utriainen. Talo on voinut saada nimensä isäntänsä etunimestä *Juho* ~ *Juko*, jolloin järven nimi perustuisi talonnimeen. Jos järven nimi on kuitenkin vanhempi, siihen voi sisältyä pientä koskea, virtaa tarkoittava sana *juka* → *Jukajärvi*; nimen alkuosan *o*-loppuisuudella on vastineensa yhdyssanoissa (*aitavieri* ~ *aitovieri*). – SP

Kankaanpää, Matti J. 1988: 41; Rainio, Jussi 1957: 45, 104; SKES s.v. *juka*; KA: Suvanto/ Kangasala s. 819; KA: MIHA 14.

Jukola

1. kaupunginosa Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä.
2. asuma-alue Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymin kuntaa.
Nuori kaavanimi. Mallina on ollut Seitsemän veljeksen *Jukola*. – MV

Julkula kaupunginosa Kuopiossa Pohjois-Savossa. – Nimi on tarkoittanut alkuaan vain yhtä taloa, josta muodostettiin sittemmin sotilasvirkatalo ja joka on toiminut myös pappilana. Tässä kantatalossa asui ensin Karvosia, minkä vuoksi nimenä oli alkuun *Karvolanniemi* (*Karfwolan Niemi* 1561). Rantasalmelta tulleen Salomo Pöyhkösen jälkeen taloon asettui 1546 Pekka Julkunen, jonka suvun mukaan paikka sai ajan mittaan uuden nimen. Sittemmin *Julkulaksi* sanottiin myös kylää (*Julkulaby* 1666). Siitä on käytetty myös nimeä *Julkulanniemi* (*Julkolanniemi* 1722). – SP

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 85, 86, 362; HisKi; KA:VA 8652: 396.

Julma-Ölkky kanjonijärvi Kuusamon etelärajalla Pohjois-Pohjanmaalla. – *Ölkky*-nimisiä karuja järviä ja lampia on kymmeniä Kuusamon, Suomussalmen ja Taivalkosken alueella ja näiden ulkopuolella vain muutama. Näistä *Julma-Ölkky* on kaikkein jylhin. Samalla seudulla on myös *Öllöri*-, *Ölleri*-nimisiä korkeiden rantojen välissä olevia järviä. Nimet ovat deskriptiivisiä, tummaa vettä kuvaavia: vesi mustana öllötää, kun korkeat rannat kuvastuvat veteen ja estävät usein tuulenkin, niin että veden pinta ei liiku. – AR

Paasovaara, Kaisa 1988: kartta 36.

Jumaliskylä kylä *Jumalisjärven* ympärillä Suomussalmella Kainuussa; lähellä myös *Jumalissärkät* ja Vuokkijärven etelärannalla *Jumalislampi*. *Jumalis Jerfwi* 1687, *Jumaliss Jäki* 1688, *Jumalisjärvi* 1798. *Jumalisjärven* pohjoisrannalla on talo nimeltä *Jumalinen*, joka on *Heikkilä*-nimisenä ollut olemassa jo 1723. Järven nimi on todennäköisesti talon nimeä vanhempi. – Nimen syntytausta on hämärä. Koska Suomussalmen *Pesillä* on *Jumalisenpuro* ja Kuhmon Saunajärvellä *Jumalisenkangas*, kyseessä voisi olla henkilön nimi. Sellaista ei kuitenkaan Kainuusta ole 1600-luvulta tiedossa. – AR

Turpeinen, Oiva 1992: 94, 413; Suomen karttakirja 1799: 136; KA:TUOKKO.

Juminen kylä Varpaisjärvellä Pohjois-Savossa. *Juemis Byij* 1620-luvulla, *Jummis* 1788. – Kylän kantatalon nimi on ollut *Jumisko*. Kylän nimi perustuu järven nimeen, nykyiseltä nimeltään *Suuri-Juminen*; sen itäpuolinen järvi on *Pieni-Juminen*. *Jumi*-aineksen sisältäviä paikannimiä on muutamia eri puolilla maata: esim. Jämsässä on *Jumijärvi* ja *-vuori*; Merijärvellä *Jumikorpi* on louhikkoista ja onkaloista, siellä *jumi* voisi viitata vaikeakulkuisuuteen, hitaaseen etenemiseen, vrt. jääää jumiin; Korpiselän *Jumisienmäen* sanotaan ”kummittelevan” ja kumisevan, jos siellä kuljetaan. Nimeä voisi tulkita myös verbistä *jumista* ~ *jumata* ’kumista, jymistä’ tai siitä johdetusta jyminä ja huminaa tarkoittavasta sanasta *jumina*. Nimen jälkiosan korvautuminen lyhyemmällä *-nen*-johtimella (**Jumijärvi* > *Juminen*) on tavallista Suomen paikannimissä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 85; Charta 1788; SKES s.v. jumi, jymistä; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]:

335; Vahtola, Jouko 1980: 250–251; fi.wikipedia.org 1.3.2006.

Jumisko kylä ja voimalaitos Posiolla Lapissa. – Kylä on saanut nimen samannimisestä talosta: Kuusamon Posion kylästä mainitaan kastettujen luettelossa isänä 1776 *Sigf: Jumisko*. Talo on sijainnut Posion Ala-Suolijärven Murtoselän rannalla. Hieman siitä pohjoiseen alkaa talon nimen aiheena ollut *Jumiskonjoki*, joka virtaa Niskaselältä Kemijärven *Jumiskonselälle*. Joen nimi viittaa veden kumisevaan ääneen, *juminaan* eli *jyminään*: joen suupuolella on putous, Suuköngäs, jonka vesien jyminä on kerrottu kuuluneen kauas ennen kuin vedet käännettiin voimalaitoksen rakentamisen yhteydessä Askan vesistöön. – SP

HisKi (Kuusamo).

Jumo kylä ja saari Iniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Jwymo* 1540, *Juimo* 1542, *Joemabij* 1555. – Nimi kuulune lounaissaaris-

ton vanhoihin suomalaisperäisiin paikannimiin. Sen lopussa on ’suurta saarta’ merkitsevä sana *maa*, kuten monissa muissakin lähiseutujen saarenimissä. Nimen alku sitä vastoin on vaikeatulkintainen. Joihinkin vanhoihin kirjoitusmuotoihin tukeutuen tutkijat ovat esittäneet nimelle alkuperäisäsan **Joemmaa*. Tulkintaa vastaan puhuu kuitenkin se, ettei saarella ole ollut ”jokea” eikä tulkinnan edellyttämä kehitys alkuperäisnimestä nykyiseen ole kielen normaalin äännekehityksen mukainen. Lars Huldén pitää mahdollisena, että nimen alkuun sisältyisi henkilönnimi, mahdollisesti jokin *Johannes*-nimen puhuttelumuoto. – RLP

Huldén, Lars 2001: 92; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 161.

Jungfruskär kylä ja saariryhmä Houtskarissa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Jungfruskär* 1652. – Nimen alussa on ruotsin sana *jungfru* ’neito; impi’ ja lopussa *skär* ’kari’, mutta nimenanto-peruste samoin kuin nimen ikä ovat epäselviä. Suomen ruotsalaisalueilla on satakunta *Jungfru*-nimeä, useimmat niistä Turunmaan ja Uudenmaan saaristoissa: *Jungfruberget*, *Jungfrugrundet*, *Jungfruhammen* ja *Jungfrusund*. Samanlaisia nimiä on runsaasti myös Ruotsissa. Monia *Jungfru*-nimiä selitetään tarinoilla, joiden mukaan paikalla olisi nähty jonkinlaisia ”neitoja”. Houtskarin *Jungfruskär*-nimen kerrotaan johtuvan siitä, että joku kylän talojen tyttäristä (”jungfru”) olisi lahjoittanut saaret Hyppeisten kyläläisten yhteismaaksi. Lisäksi saarilla on ollut kaksi kivilatomusta, ns. jatulintarhaa, ruotsiksi *jungfrudans*. – Monet tutkijat ovat selvittäneet *Jungfru*-nimiä ja esittäneet erilaisia tulkintoja. Myöhemmät tutkijat ovat ottaneet uudelleen esille Ivar Westmanin 1935 esittämän tulkinnan: ”Silmäänpistävä on, että monien ahtaiden väylien nimeen sisältyy sana *jungfru*. Nimeäminen paljastuu näin muodoin hävyttömäksi”. Westmanin tulkinta vaikuttaa Hyppeisten tapauksessa huomionarvoiselta, erityisesti koska *Jungfruskärin* vanha (ehkä alkuperäinenkin) nimi on ollut *Hyndskär* (*Hynd skeer* 1539, *Hund Skär* 1542); nimen alussa on ruotsin sana *hynda* ’naaras; narttu’. Osassa muita *Hynd*-nimiä saattaa olla merkitykseltään hämärä elementti, esim. *Hyndhälet* (suomeksi *Koiranreikä*), kapeikko Ähtävänjoessa Ähtävällä. Houtskarin *Jungfruskär* sijaitsee aavan Kihdin merialueen laidassa, ja vanha väylä Ahvenanmaalta Turkuun kulkee saariryhmän kautta. Nimi on voinut tarkoittaa ahdasta ja vaikeasti löytyvää väylää ja satamaa nykyisen Hamnön ja Storlandetin välissä. – PS

Diarium Gyllenianum: 138; Ehrensavärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 25; Huldén, Lars 2001: 97;

Stahre, Nils Gustaf 1986: 293; Westman, Ivar 1935: 178–179; Zilliacus, Kurt 1966: 261–262;

Zilliacus, Kurt 1990: 108–109.

Juntinsalo metsä- ja suoalue Kuhmossa Kainuussa. Alueen reunalla *Juntinvaara*, korkea vaara ja talo. – Nimeen sisältyy *Johannes*-nimen vanha kansanomaisinen muoto *Juntti*. Luultavasti vaaran nimi on taloa vanhempi, jonkun tuntemattoman kaskenpolttaajan jäljiltä. Sana → *salo* merkitsee Kuhmossa ’asumatonta seutua’. – AR

Juntusranta kyläkunta Suomussalmella Kainuussa, laajan Ruhinansalmen kylän keskus Kylmäjärven (*Kylme Jerfui* 1650) eli *Juntusjärven* rannalla. Juntusrannan vanha nimi on *Kylmäsalmi* mm. vuodelta 1798 olevassa kartassa ja 1830-luvulta olevissa Elias Lönnrotin muistiinpanoissa. Nimi *Juntusranta* ja sen rinnalla yhäkin esiintyvä *Juntunen* ovat syntyneet kansanomaisina todennäköisesti 1800-luvun jälkipuoliskolla. – Nimeen sisältyy sukunimi *Juntunen*. Suku ilmestyy Juntusrannan Kemilään vuoden 1710 tienoilla. Syksyllä 1939 Juntusrannassa oli toistakymmentä taloa ja joka talossa Juntusia. – AR

Kankaanpää, Matti J. 1998: 89, 99; Suomen karttakirja 1799: 136; KA:MH 107/2D 3/1.

Juojärvi järvi Etelä- ja Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien rajalla. Kansanomaisesti myös *Jukovesi* tai *Jukonen*. *Joierui* n. 1540, *Jå Järfuen murdå* 1620-luvulla. – Nimen alkuosana on todennäköisesti suomesta jo hävinnyt mutta karjalassa säilynyt sana *juka* 'hauta, syväntee; uoma joessa tai järvässä; putous'. Juojärvässä on lähes 50 metrin syvänteitä. Muoto *juo-* on sanan *juko* ~ *juka* heikkovartaloineen muoto. → *Juankoski, Juva*. – AR

Alanen, Timo 2004: 76; Julku, Kyösti 1987: 264.

Juoksenki kylä Tornionjoen varressa Pellossa Lapissa. – Nimeen sisältyy saamen sana *juoksa* 'jousi (ase)'. – *nki* on nimistöjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 36; Vahtola, Jouko 1980: 25.

Juokslahti kylä Jämsässä Keski-Suomessa. *Iouxulax* 1539, *Joxulax* 1543, *Joxilax* 1546, *Joxlax* 1570. – Kylä sijaitsee samanimisen Päijänteen lahden pohjukassa, johon virtaa lyhyt joki *Juoksjärvestä*. Järvi on ennen Päijänteen laskua ollut lahden perimmäinen pohjukka. *Juoksu*-alkuiset paikannimet ovat levikiltään lähinnä itäisiä. Jämsän *Juokslahti* on levikkialueen länsirajalla. *juoksu*-loppuisia nimiä (mm. *Vedenjuoksu*, *Vesijuoksu*) on muuallakin, varsinkin Pohjanmaalla, jossa *juoksu* tarkoittaa luonnonojaa ja notkelmaa. Joissakin tapauksissa *Juoksu*-nimien aiheena voi olla *tuohen juoksu* eli tuohen salolla-, löyhässäolo; paikalla on kasvanut tärkeitä tuohipuita. Jämsän *Juokslahden* nimeen sisältynee *juoksu* merkityksessä 'veden uoma, puro', jolla on viitattu Juoksjärveen laskevan Myllyojan juoksuun. Putousta joessa on parin kolmen kilometrin matkalla 30 metriä. – SP

Hanhisalo, Ritva 1966: 20; Hopsu-Lammimäki 1987: 34–35; Kiviniemi, Eero 1971: 168; Sinisalo, Aino 1965: 122; Sivula, Jaakko 1989: 210–212; SMS s.v. juoksu.

Juolasvesi järvi Mäntyharjulla Etelä-Savossa. *Juola*=*Väsi* 1778. – Nimi on luultavasti saamelaisperäinen, vaikka aivan selvää vertauskohtaa sille ei saamen sanastosta tunneta. Mahdollisesti nimen taustalla on pohjoissaamen *čuollut* 'syrjittäin', *čuolo*-syrjittäinen, syrjittäin oleva'; nimeämisperusteena voisi olla se, että pitkänomainen Juolasvesi sijaitsee syrjittäin suhteessa Rievelin, Tarhaveden ja Pyhäveden muodostamaan vesistöreittiin. Suomen *j-* on saamen *č*-äänteen tavallinen korvaus lainoissa: vrt. esim. peräpohjalaismurteiden *juovoa* 'seurata' < saP *čuovvut* 'seurata'. – AA

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 273.

Juonionlahti kyläkunta Kuopiossa Pohjois-Savossa, Soisalon saaren luoteisrannalla, aiemmin Vehmersalmea. *Jonionlaxi* 1561, *Jonian lahen tausranda* 1620-luvulla; kylä: *Jonialax by* 1666. – Kylän nimi perustuu samanasuiseen lahden nimeen. Lahti on pitkä ja kapea ja työntyy luoteeseen Kallaveden Sotkanselkään; kaakosta siihen laskee pieni joki, *Juonionjoki* eli *Juonianjoki*, jonka alkujuuret ovat Leppävirran puolella *Juonio*-nimisessä lammessa; kapeavetisen reitin varrella on myös *Juonionjärvi*. Leppävirran eteläosissa on toinen vastaavanlainen kapea vesinauha: Juonionjärvi ja siitä Juonionlahteen laskeva Juonionjoki. Muihinkin *Juonio*-nimisiin paikkoihin, jotka kaikki ovat Savossa, näyttäisi liittyvän samanlaista vesistön ketjuuntumista. Nimen alkuosaan sisältyneekin sana *juoni* 'jono, rivi, ura, syvennys', jolla on kuvailtu nauhamaista vesireittiä. *Juonio*-muotoinen on voitu päästä joen nimen kautta: *Juonijoen* > *Juonjoen* > *Juonion*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 53; SKES s.v. juonio; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 343; KA-Va 8652: 486.

Juornaankylä eli *Juornaa*, kylä Askolassa Itä-Uudenmaalla, ruotsiksi *Jordansböle*. *Jordansböle*, *Jordansböle* 1531. – Ruotsinkielisen nimen alkuosaan sisältyy miehennimi *Jordan*, jälkiosa → *böle* 'uudistalo'. Suomenkielinen nimi on alkuosaltaan äänteellinen mukaelma, johon on liitetty paikanlajia

ilmaiseva sana *kylä*. Suomenkielinen nimi alkaa esiintyä kirjokirjoissa vasta 1800-luvun lopussa. – SP

Hausen, Greta 1920: 12; Huldén, Lars 2001: 359; Laurinmäki, Heikki 1957: 491.

Juortananjärvi järvi Sotkamon reitin latvalla Kuhmon Vartiuksessa Kainuussa, rinnakkaisnimi *Iso-Juortana*. *Jordan Jerfui* 1650, *Jordana* 1798, *Juortananjärvi* 1872. Kapea salmi yhdistää sen *Pieneen Juortananjärveen* eli *Pieneen-Juortanaan*. Järven laskujoki on *Juortananjoki* (*Jårdani Jäcki* 1674). – Nimi viittaa Raamatun *Jordaniin*. Nimi on karjalaisperua, ja asiallisena taustana voi olla ortodoksien pyhä toimitus, veden vihkiminen, sillä Vienan murteissa *jortana* on järvellä tai joella oleva paikka, jossa vesi vihittäin. – AR

Räisänen, Alpo 1982: 114; KA: MH 107/2D 3/1.

Juotasjoki Kemijokeen etelästä laskeva joki Rovaniemen itäosassa, osittain Ranuan rajalla, Lapissa. Joen suulla olevan *Juotaskosken* eli *Juottaa* voimalapato on synnyttänyt *Juotaskosken* jatkeeksi *Juottaa tekojärven*. *Juotasniemi* on sen itäpuolella. *Juotas*, *Juutas* (koski) 1820–40. – Nimi on luultavasti saamelaislähtöinen, vaikka paikallinen perimätieto halusi liittää sen 1800-luvun alkupuolella tarunomaiseen "Jatulin kansaan", jotka olivat muka "gööttejä". Samaan aikaan kirjattu muoto *Juutas* heijastanee näitä kuvitelmiä, vrt. *juutti* 'tanskalainen'. On kuitenkin vaikeaa päätellä, mistä saamen sanasta nimi on saanut alkunsa, kun saamenkielisestä nimestä ei ole merkintöjä vanhemmalta ajalta. Mahdollisia sanavartaloita olisivat mm. saP *čuovvut*, saI *čuávvuđ*, saKo *čuávvad* 'seurata', josta saI *čuávvättäs* ~ *čuovttäs*, saKo *čuávtös* 'kuormaahkio', tai saI *čuocčáđ* 'olla sulkasadossa', saKo *čuocčad* 'tulla sulkasatoiseksi; kivistä, pakottaa, loukkautua'. Näiden sanojen johdoksilla alkavia paikannimiä tunnetaan saamenkielisestä nimestöstä kuitenkin vain muutama, kuten Inarista *Čuosáčuánjájáávrás* eli "Satainhanhenlampi". – SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 107; Fellman, Jacob 4 (1906): 294.

Jurmo saari Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Jurima* n. 1250, *Jörma* 1511, *Jorma* 1524, *Jurmo* 1556, *Juremo* 1558. – Jurmo on Turunmaan saariston uloimpia saaria. Siitä etelään aukeaa avoin Itämeri. Nimi on vaikeaselkoinen. Ritva Liisa Pitkänen yhdistää nimen saariston muihin *maa*-loppuisiin saarennimiin ottamatta kantaa nimen alkuosaan. Bertel Fortelius palauttaa vanhoihin kolmitavuisiin kirjoitusmuotoihin tukeutuen nimen asuun **Juurenmaa*. Sen hän arvelee sisältävän latvian kielen 'merta' merkitsevän sanan *jūr* ja 'rantaa' merkitsevän sanan *mala*. Tämä "Merimaa"-nimi olisi virolaisten tai liiviläisten antama. Lars Huldén puolestaan arvelee nimen voivan sisältää pelkän henkilönimen, lähinnä nimen *Jeremias* tai *Hieronymus*. Esitetyt tulkinnat eivät vakuuta, vaan nimen on katsottava edelleen olevan vailla varmaa selitystä. – RLP

Fortelius, Bertel 1999: 56–57; Huldén, Lars 2001: 100; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 81.

Jurmu kylä Iijokivarressa Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla, kylän kohdalla Iijossa *Jurmunkoski*. – Koski mainitaan asiakirjoissa jo 1500-luvulla ennen kylän syntyä. Kosken nimeen sisältyy saamenkielen sana (vrt. saP *jorbmi*, saI *jormo* 'syväntee tai suvanto kosken alapuolella'). Sana on lainautunut myös peräpohjalaismurteisiin muodossa *jurmu*. *Jurmunkosken* alapuolella on Iijossa runsassaarinen suvanto, *Jurmunlampi*. *Jurmun* asutuksen aloittivat Hyttisen ja Väättäjän savolaissuvut juuri kosken alapuolella olevan suvannon rannalla. Nimi *Jurmu* mainitaan kylännimenä ensi kerran vuonna 1648 (*Jurmus byy*). – JV

Vahtola, Jouko 1988: 7.

Jurttivaara vaara ja retkeilykeskus Nurmeksessa Pohjois-Karjalassa. – Nimen alkuosa on lähtöisin saamesta, vrt. pohjois-

saamen *čurti* 'takamus, takapuoli'. Nimeämisperusteena lie-nee vaaran muoto. – AR

Itkonen, T.I. 1920: 4.

Jurva kunta Etelä-Pohjanmaalla, eronnut Laihian seurakunnasta rukoushuonekunnaksi 1734, itsenäinen seurakunta 1859. *Jurffuo* 1549, *Juruaträsk* 1620 (kylä). – Varhaisen isännän nimi *Jurva* on ensin siirtynyt talonnimeksi, siitä kylän- ja lopulta pitäjän nimeksi. Nimi *Jurva* oli jo varhaiskeskiaikana Suomessa laajalti käytetty, ja se perustuu alaksalaisilta lainattuun muotoon *Jurgen*, joka on muunnos kristillisestä nimestä *Georgius*. Suomessa on tapahtunut nimen keskellä muutos *g > v*. – PM

Huldén, Lars 2001: 417; Nissilä, Viljo 1980: 151.

Jussaari saariryhmä Tammisaaren ulkosaaristossa Uudella- maalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Jussarö*. *Juxaræ* noin 1250; *Jussarö* eller *Jussaari* 1835, *Jussaari* 1888. – Saarilla on miehittämätön majakka ja merivartioasema. Läntinen osa kuuluu nykyään Tammisaaren saariston luonnonpuistoon. Jussaari sijaitsee Suomenlahden vanhan pohjoisen meriväylän varrella. Siksi saaren nimi mainitaankin tanskalaisessa noin vuonna 1250 tehdyssä reittikuvauksessa *Navigatio ex Dania per Mare Balticum ad Estoniam*. Tanskalaisen matka alusmaahansa Pohjois-Viroon kulki Ruotsin rannikkoa pitkin, Ahvenanmaan ja Hangon kautta. Sen jälkeen matka jatkui joko Jussaaren, Porkkalan ja Naissaaren kautta tai Suomenlahden yli Osmussaaren kautta Tallinnaan. – Alkuperäinen suomenkielinen nimi lieene ollut **Juutinsaari* 'juutien eli tanskalaisten saari', josta ruotsinkielinen nimi *Jussarö* on lainattu: **Juutinsaari* lyhentyi muotoon **Jussar*, ja siihen liitettiin ymmärtämisen helpottamiseksi uusi ruotsinkielinen perusosa -*ö* 'saari'. Huomattakoon, että saaristolaisten murteessa nimi *Jussarö* edelleen lausutaan pitkällä ruotsalaisella *u*:lla, kirjakielessä vokaali on sitä vastoin lyhyt. – MB

Granlund, Åke 1963; Granlund, Åke 1975: 8-16; Sanomia Turusta 16.11.1888; Uppslagsverket Finland 2 (2004) s.v. *Jussarö*; Zilliacus, Kurt 1989: 21-29; Åbo Tidningar 30.12.1835.

Jussarö → **Jussaari**

Jutas → **Juutas**

Jutikkala kylä ja kartano Valkeakoskella Pirkanmaalla; entistä Sääksmäkeä. *Melico de iudickala* 1340, *Judickala* 1447, *Oleff Jönsson aff Judiciala* 1482. – Jouko Vahtola on arvellut, että alkuperäisen asutusnimen takana voisi olla saksalaisperäinen miehennimi *Jutteke* ~ *Jüt(t)eke*. Timo Alanen on pitänyt todennäköisempänä, että nimeen sisältyy *Johanneksen* vanha suomalainen kansanomai- nen muoto *Juti*, johon on liitetty -*kka*-johdin. Se on tunnettu Sääksmäellä tai Pälkäneellä jo keskiajalla, mikä näkyy vuoden 1340 pannakirjeeseen merkityssä nimessä *Juddi de Hactissenpoyca*. Kartanoa olisi edeltänyt kylä, joka on saanut nimensä talolta. Tätä varhaista Jutikan tai Jutikkalan taloa olisi hallinnut *Jutikka*-niminen mies. – SP

Alanen, Timo 2003: 36; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Jutika*; Nissilä, Viljo 1980: 152; REA: 61; Suvanto, Seppo 1995: 47; Vahtola, Jouko 1980: 426-427.

Juttila kylä Tuuloksessa Kanta-Hämeessä. *Juttilla* 1450. – Tuuloksen vanhimpia ja keskeisimpiä kyliä. Erään 1500-luvun lopulla tehdyn selvityksen mukaan muuan Jöns Gregersson sai vuonna 1401 rälssivapauden Juttilan tilaan Tuuloksessa (*Juttilla gods i Tuulois*). Kylälle nimensä antanut talonnimi sisältää ilmeisesti varhaisen isäntänsä nimen *Jutti*, joka on yksi *Johannes*-nimen kansanomaisista muunnoksista. Sellainen on myös ruotsin kielessä käytetty *Jöns*. – SP

FMU 2: 9 ja 90; Koskimies, Y.S. 1985: 466 – 467; Säiliä, Uuno 1930: 59; Viikuna, Kustaa 2005 (1976): 97.

Juujärvi järvi ja kylä Kemijärvellä Lapissa. *JoTräsk* 1642, *Juujärfwi* 1700. – Juujärvi on Kemijoen laajentuma Kemijärvestä

etelään, ja sen länsirannalla on Juujärven kylä. Juujärven itä- rannalla on *Juuvaara* ja järven eteläpäässä lahti *Juuperä*, johon laskee *Juujoki*. Juujärven yläpuolella Kemijoessa on *Juukoski* (*Jou koskj* 1598), joka on ollut kuivana 1960-luvun alusta asti Seitakorvan voimalaitoksen valmistuttua. Järvi lieene saanut nimensä sijaintinsa perusteella: nimen alkuosa on todennäköisesti palautettavissa saamelaiskielten jokea tarkoittavaan sanaan (vrt. inarinsaamen *juuhä* 'joki'), ja *Juujärvi* tarkoittaisi siten alkuaan "Joenjärveä". – KA

Fellman, Isak 1910: 306; Tresk, Olof 1928; Hiiski.

Juuka kunta Pohjois-Karjalassa; muodostettu rukoushuone- kunnaksi 1741, erotettu Pielisjärvestä omaksi seurakunnak- seen 1873. Ruotsiksi *Juga*. *Juga* 1590, 1618, *Juga By* 1631. Nimi liittyy luontonimiin *Juukaharjut*, *Juuanjärvi*, -*joki* ja -*vaara*. – Nimi on todennäköisesti lähtöisin saamen 'jokea' merkitsevästä sanasta, lähinnä sen inarinsaamelaisesta muo- dosta *juuhä* (pohjoissaamen *johka*). Vertailukohdan tarjoaa Laatokan pohjoisrannalla olevan Harlun kylän nimi *Joensuu*, joka on *Joen sw* 1590 ja *Juga By* 1631 ja 1637 samoissa läh- teissä kuin yllä mainitut Pohjois-Karjalan *Juga*-muodot. Kylä on Laatokkaan laskevan Jänisjoen suussa. Samaan saamen pohjautuvat luultavasti *Juuanjoet*, joita on Soanlah- della, Sotkamossa, Ylikiimingissä ja Posiolla, ja *Juuanalmi* Kuusamossa. Kaikki mainitut nimet kuuluvat laajoihin nimi- rypäisiin, mikä viittaa nimien vanhaan ikään. – AR

AKH 1: 279, 281, 353, 504, 550; AKH 2: 231; Lehtiranta, Juhani 1989: 274; OIT s.v. *Juuka*.

Juuma kylä Ala-Juumajärven pohjoispuolella Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Yli-* ja *Ala-Juumajärvi* ovat Kitkajoen leventymää, joiden välissä on *Juumansalmi*. – Sana *juuma* tun- netaan Etelä-Savossa, Pohjois-Karjalassa, Kainuun itäosassa ja karjalan kielessä merkityksissä 'syväne järvenvässä tai joessa; syvänteeseen äkkijyrkkä reuna; väylä'. – AR

KKS s.v. *juuma*; SMS s.v. *juuma*.

Juupajoki kunta ja joki Pirkanmaalla. *Jupa wthmark* 1513, *Juupa* 1626, *Jupajoki* 1672. – Eräistä Oriveden pitäjän pohjoisista kylistä käytettiin ainakin jo 1760-luvulla yhteisnimeä *Juupa*, joka taipuu *Juupa* : *Juuvan*. Alueesta muodostettiin saarna- huonekunta 1767. 1904 senaatti päätti, että Juuvan saarna- huonekunta itsenäistyy ja saa nimen *Juupajoen* seurakunta. Nimeksi otettiin alueella olevan joen mukaan *Juupajoki*, kos- ka nimi *Juupa* olisi sekoittunut helposti *Juuan* ja myös *Juvan* kuntien nimiin. Juupajoen kunta aloitti toimintansa 1913 ja seurakunta 1914. Ennen on ollut käytössä myös järvennimi *Juupajärvi* (*joopaierffwi Siön* 1634), joka on tarkoittanut kun- nan eteläosassa olevia Kokkilanselkää ja Mellinselkää haaroineen. Yhteen haaroista laskee Juupajoki. Ei ole tiedossa, kumpi vesistönimi on kantanimi, ja mistä niiden alkuosa *Juupa* on saatu. Myös Harjavallassa ja Peräseinäjoella (nykyisin osa Seinäjoen kaupunkia) on *Juupa*-alkuisten nimien ryväs, kummassakin mm. *Juupajärvi*. – SBS

Lehtonen, Antti 2004: 229-230, 305-306; Lehtonen, Antti 2006: 95; www.juupajoki.fi/kotiseutu [23.6.2007]; www.evl.fi/srk/juupajoki [23.6.2007].

Juurikkalahti Kiantajärven lahti ja kylä Sotkamossa Kainuusa- samaa nimiryvästä myös *Juurikkaniemi*, -*puro*, -*suo* ja -*vaara*. *Jurika Jäkj* 1689. – Nimeen sisältyy sana *juurikka* 'kanto juurineen'. Tuulen kaatamien puiden sijat ovat kangasmail- la olleet paljon käytettyjä ansan paikkoja, koska kanalinnot suosivat mulloksia. – AR

KA: TUOKKO.

Juurikorpi asuma-alue ja rautatieliikennepaikka Kotkassa Ky- menlaaksossa, aiemmin Ylänummen kylän osa Kymissä. *Juri- korpi Kärrdäld*, *Juriskorpi* 1837. – Nimi saattaa selittyä siitä, että paikalta on haettu juurakoita tarpeiksi, esim. veneen kaari-

en ja kokkapuiden, reen jalaksien, kangaspuiden reisipuiden, pellavaloukkujen runkojen jne. valmistukseen. Ajatusta tukee se, että Juurikorven pohjoispuolella on *Tuohikorpi*. – MV

MHA G 9/9–10 (Kymi, Ylänummi).

Juurusvesi eli *Juurus*, järvi Siilinjärvellä Pohjois-Savossa, osin Nilsian ja Kuopion alueella. *Jurosvesi* 1777, *Juroiswäsi* 1794, *Jurusvesi* 1799. – Nimi viittaa kaskeamiseen ja metsän raivaamiseen. Sanalla *juurus* on merkitys 'kaskiruis; syysruis', mutta lähinnä lounaisessa Suomessa. Samoille seuduille asettuvat yleensä *Juurus*-alkuiset paikannimet, jotka ovat tarkoitaneet useimmiten viljelyksiä. Siilinjärven nimi on ilmeisesti yhdistettävissä sanaan *juurakko*, jolla on kuvattu kannokkoista ja juurakkoista maata, ellei sitten savolaisten käyttämästä kaskieli *juureisrukiista* ole ammoin käytetty nimitystä *juurus*. Myös Oulun seudulta tunnetaan muutama *Juurus*-paikannimi. – SP
Linkola, Riitta 1954: 58; SMS s.v. juurus; Suomen karttakirja 1799: 105.

Juutas talo Uudessakaarlepyyssä Pohjanmaalla, ruotsiksi *Jutas*. *Juuth* 1699, *Juuth* 1710. Nimi tuli yleisesti tunnetuksi 13.9.1808 käydystä taistelusta, jota J. L. Runeberg kuvaa runossa Döbeln Juuttaalla – Nimi on genetiivimuoto lisänimestä *Jut(e)*, joka on peräisin 'tanskalaista' merkitsevstä sanasta. Talon isännäksi on 1551 merkitty *Erich Jute*. – PS
Karsten, T. E. 1923: 176.

Juutua Inarissa Lapissa, myös *Juutuanjoki*, *Joenjoki*, saI *Juvduujuuhâ* ~ *Juvduu*, saP *Juvdujohka*, Inarijärven *Juutuanvuonoon* (saI *Juvduuvuonâ*) Inarin kirkonkylän kohdalla Solojärvestä laskeva joki, *Juutua*, *Juvduu* myös joen vaiheilla olevan alueen nimi. *Juodach* 1689, *Joadach* 1695, *Jonjjo*, *Jondo Jocka* 1714, *Jäinjocki* 1732, *Juda Vuonne* 1742, *Juvvdâh* (kirkonkylän seutu) 1910. – Suomen *Juutua* ja pohjoissaamen *Juvdu* ovat mukaelmia inarinsaamen muodosta *Juvduu*. Tämä on abstrahoituma joko joennimestä *Juvduujuuhâ* tai aluenimenä aiemmin käytetyn nimen *Juvvdâh* taivutusvartalosta. Lyhentyvät muodot ovat *juvdâh*, saP *jogadat*, "joenne" ja sen genetiivimuoto *juvdâduu*, joten joennimi olisi suomennettavissa "Joenteenjoeksi"; tätä tavoitteleva käännösyritys on suomen *Joenjoki*. Lyhentyvän merkitys on kuitenkin osittain hämärtyneet myös inarinsaamen puhujien keskuudessa. Koska aluenimi näyttää olleen käytössä 1600-luvulta lähtien, se lienee ensisijainen samaan tapaan kuin saP *Eanodat*, ks. → *Enontekiö*. Nimen aiheena on nähtävästi vesistön rakenne: *Juutuanjoki* kerää Menes-, Lemmen-, Vasko- ja Kaamasjoen vedet Inarijärveen. – SA

Korpiaakko, Kaisa 1989: 359; Olsen, Isaac 1994: 37, karttaliite; Original-Jorde-Bok 1695; NA: TI. Itkosen poiminnot.

Juva kunta Etelä-Savossa. Ruotsiksi *Jockas*. *Jokas Capell* ja *Jokais* 1442, *Jokas soken* 1559; *Jukaisen Pithäian* 1597; *Juwan pitäjän* 1837, *Jockas (Juka l. Ju'anjärvi) socken* 1854, *Juvalta* 1855, *Jockas (Juka, Juva)* 1856. – Juva on Savon pitäjistä toiseksi vanhin, se perustettiin vuonna 1442. Kirkonkylä sijaitsee *Jukajärven* (*Jukajarvi* 1799) pohjoisrannalla. Järvenimestä ja pitäjännimen vanhimmista kirjoitusasuista voi nähdä nimeen sisältyvän putousta, koskipaikkaa ja pientä jokea tarkoittavan sanan *juka*. Tämä koski **Jukakoski* ~ **Juka* on voinut olla ainoastaan järvestä kaakkoon laskevan Polvijoen luusuassa. Kosken mukaan järvi on saanut nimen *Jukajärvi* tai **Juanjärvi* ~ *Juvanjärvi*, josta *Juva* on voinut irrota asutusnimeksi suoraan. Samaan olisi voitu päätyä myös lyhyen *Juka*-nimen taivutusmuodosta (*Juvan*, *Juvalla*). – SP

Borgå Tidning 7.10.1854; Grotenfelt, Kustavi 1912: 34; Kuopio Tidning 22.3.1856; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Pirinen, Kauko 1954: 3; Pirinen, Kauko 1988: 325–326; SKES s.v. juka; Suomen karttakirja 1799: 57; Suometar 9.3.1855.

Juvdujohka → *Juutua*

Jylhä kylä Kaustisella Keski-Pohjanmaalla. Kylä on saanut nimensä Köyhänjoen varrella olevan talon mukaan. Kylässä on ollut asutusta vuodesta 1671 alkaen, jolloin Jylhän talo on perustettu. Kirkonkirjoissa *Jylhä*-niminen talo esiintyy vuodesta 1771 lähtien. Pohjanmaalla on nähtävästi 1700-luvulla alkanut vaikuttaa tiloja perustettaessa ja nimettäessä malli käyttää nimeä *Jylhä*. Laajemminkin sennimisiä taloja tai kyliä on noin puolessasadassa länsisuomalaisessa kunnassa, ja luontopaikkojakin on kymmenittäin. *Jylhä*-nimen ovat yleensä saaneet huomiota herättävän karut, kallioiset, louhikkoiset ja komeat, mahtavat vesistö- ja maastokohteet. Kuitenkin Kaustisen Jylhän kylän maaston sanotaan olevan tasaista. Kaustisen Jylhä on tullut tunnetuksi pelimanni Konsta Jylhän ansiosta. – PM

Virrankoski, Pentti 1961: 69, 71; HisKi (Kaustinen, Veteli); www.kpkylat.fi/kylasivut/kaustinen/jylha

Jylhämä voimalaitos Oulujoen Niskakoskessa ja kyläkunta sen ympärillä Vaalassa Kainuussa. – Nimi tulee sanasta *jylhä* 'mahtava, pelottava', jolla on ilmeisesti kuvattu pitkän Niskakosken kyseistä kohtaa. – AR

Jylhäkoski koski Kauhavanjoessa Pelkolan kylässä Kauhavalan Etelä-Pohjanmaalla. Nimensä mukaan koski on jylhä matkailunähtävyys. Samannimisiä koskia on lähes kymmenen nimenomaan Pohjanmaan eri osissa. Kaikkiaan *Jylhä*-nimisiä paikkoja on puolensataa, enimmäkseen Länsi-Suomessa. Alun perin nimeämismalli on ollut suosituin Hämeessä ja Satakunnassa, mistä nimityyppi on levinnyt asutuksen mukana pohjoiseen ja itään. *Jylhä*-nimen ovat saaneet huomiota herättävän karut, kallioiset, louhikkoiset ja komeat, mahtavat vesistö- ja maastokohteet. – PM

Vahtola, Jouko 1981: 125–127.

Jynkkä kaupunginosa, entinen kylä Kuopion eteläosassa Pohjois-Savossa. Kylä: *Jynkänlax* 1723, *Jynkkä* 1730. – Kaupunginosa alettiin rakentaa 1970-luvulla Kallaveden Jynkänlahden pohjoisrannalle. Lahden eteläpuolella kohoaa jyhkeä *Jynkänvuori*, itäpuolella on laaja niemi *Jynkänniemi*. Vanha Jynkän kylä oli lahden eteläpuolella. Kantanimeen *Jynkänvuori* sisältyy sana *jynkkä* 'jyrkkä, jylhä', joka kuvaa jyrkkää rinnettä. Sannalla on myös merkitys 'sankka, synkkä': jyrkkärinteiset paikat ovat usein synkkiä, varjoisia ja tiheäpuustoisia. Muutkin *Jynkkä*- ja *Jynkän*-alkuiset lukuisat paikannimet sijaitsevat lähinnä Pohjois-Savossa: 1620-luvulla laaditussa ns. Habermanin maakirjassa sieltä mainitaan mm. *Jyngänniemi* (*Jängän Neemij*) Iisalmen Lampaanjärveltä, *Jynkänniemi* (*Jyngän Neemij*) Iisalmen Rautapartalasta, *Jynkäsaari* (*Jyngä Saarij*) Iisalmen Lapvetelästä ja *Jyngäsaari* (*Jyngä Saarij*) Riistavedeltä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 21, 75, 76 ja 89; Kajanne, Raimo 1968: 58; SMS s.v. jynkkä; Suomen karttakirja 1799: 111; HisKi.

Jyppyrä jyrkkä vaarannokka Enontekiön kirkonkylän Hetan pohjoispuolella, ainakin 1916 katsottu Sissanginselän osaksi. – Nimi on oikeastaan pohjoismurteiden yleisana *jyppyrä* (Itä-Lapissa tav. *juppura*, josta saP *juhppir*) 'jyrkkärinteinen kukkula, mäennyppylä'. Saamelaisista nimimuotoa ei tunnetta eikä sellaista välttämättä ole ollutkaan; vrt. kuitenkin saI *Čoppârâs*-alkuisiin nimiin. – SA

Rantala, Leif 1973.

Jyränkö kaupunginosa ja Kymijoen koski Heinolassa Päijät-Hämeessä, vuoteen 1951 Heinolan maalaiskuntaa. *Jyringi* 1494 (kylä), *Jirenge by* 1571, *Jyrängä* 1798. – Nimi on siirtynyt koskenimestä myös kylän- ja myöhemmin kaupunginosan nimeksi. *-nkö* on nimistönjohdin, ja sitä edeltävä vartalo kuvaa kosken voimakasta ääntä, vrt. *jyräjää* 'jyrisee', *jyräkkä* 'jyrinä'. – AR

BFH 1: 16; Räisänen, Alpo 2003: 39; SHL 3: 132; Suomen karttakirja 1799: 61.

Jyrävä putous Kitkajoessa Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi perustuu epäilemättä verbiin *jyräjä* 'jyriisee' ja on lyhentymä muodosta **Jyräjävä*. Putouksen korkeus on yhdeksän metriä, joten jyrinä kuuluu kauas. Putous lienee Vienan karjalaisten nimeämä, sillä verbityyppi *jyräjä*, *kitajaa* on Vienan karjalaismurteissa paljon tavallisempi kuin suomessa, jossa vastaavasti *jyriisee*, *kitisee*. Kitkajoki laskee Oulankajoen kautta Vienan Pääjärveen. – AR

Finlandia 8 (1986): 83; Kiviniemi, Eero 1971: 170.

Jyskä asuinalue Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa. – Syntynyt Valmetin Jyskän tehtaiden ympärille Jyväskylän kaupungin itäpuolelle. Postitoimipaikan nimenä *Jyskä* tuli käyttöön 1941 entisen *Äijälänsalmen* tilalle. Nimi perustuu sijaintiin: alueen eteläreunalla on korkea, kalliainen, jyrkkärinteinen *Jyskänvuori*, vrt. Kokemäellä on *Jyskäskallio*. Vuoren nimi voi selittyä sanasta *jyskää* 'jytistä, paukkua, jymistä', jolla on kuvailtu vuorelta kuuluvaa jyminää. Nimi on voinut liittyä alkuaan koskenkin nimeen: jos Jyväsjärven ja Päijänteen pohjoispään välinen joki Jyskänvuoren juurella on ollut aikoinaan koskinen, kosken nimenä on voinut olla **Jyskäkoski*. Jyväskylän pitäjän länsiosissa on tunnettu *Jyskä* lohkotilan nimenä (nyk. Heikkilä Kuohun kylässä). Sen eteläpuolista Neulalampea on kutsuttu myös *Jyskänlammeksi* ja läheistä kumpareta *Jyskänmöykyksi*; näitä nimiä on selitetty kummitustarinoilla. – SP

SMS s.v. *jyske*, *jyskä*; SSA s.v. *jyskää*; HisKi.

Jyväskylä kaupunki Keski-Suomessa. *Jyueskylä* 1575. – Kylän ja sittemmin kaupungin nimi liittyy läheisiin luontopaikannimiin *Jyväsjärvi* (*Jyväsjärvi* *Sjö* 1775) ja *Jyväsjoki* (*tywesioki* 1506). Viljo Nissilä on arvellut, että aluetta on kutsuttu alkuun sijaintinsa mukaan *Jyväsjoeksi*. 1570-luvulta lähtien kylän nimenä on asiakirjoissa *Jyväskylä* ja lyhyemmin vain *Jyvä* (*Jyuexe* 1565, *Jyues* 1570). Nissilä on tulkinnut nimen sanasta *jyvä(nen)*, joka viittaisi järven rantojen eräikaisten kaskimaiden viljavuuteen. *Jyvä*-nimien alkuosan *s*-loppuisuus voi olla mallinmukaista tai kehittyneet esim. seuraavasti: **Jyväjoki* > **Jyvänen* > *Jyväsjoki*. – Kaupunki on perustettu 1837 osista Jyväskylän kappeliseurakuntaa. Jyväskylästä tuli Laukaan rukoushuonekunta 1676 ja kappeli vuoteen 1693 mennessä. – SP

Juvela, Ossi 1992: 35–38; Nissilä, Viljo 1965a: 225–228 ja 1977: 538.

Jyväskylä lk. → *Jyväskylän mlk.*

Jyväskylän mlk. kunta Keski-Suomessa, ruotsiksi Jyväskylä lk. – Jyväskylän maaseurakunta syntyi 1868, kun emäpitäjäästä erotettiin → *Jyväskylän* kaupunkiseurakunta. Kaupunki- ja maaseurakunta erotettiin toisistaan 1880. – SP

Jähdspohja kylä Virroilla Pirkanmaalla, myös *Jäähdyshoja*. *Jedyspähia* 1589. Kylästä ovat olleet käytössä myös nimet *Jä(ä)hdys* ja *Jä(ä)hdyskylä*. – Jähdspohja sijaitsee *Jähdyslahden* pohjukassa. Alkuaan Jähdspohja on tarkoittanut juuri itse lahtea (*Jädyspohia* 1565), mihin myös nimen jälkiosa *pohja* viittaa. Lahdesta on kuljettu eräkaudella kolmen järven kautta Siekkisjärven, joka vuoden 1766 kartassa esiintyy asussa *Jädys Järwi*. Siekkisjärven edelleen *Jä(ä)hdysniemi*-niminen niemi. Nimeen sisältyvä verbi *jä(ä)htyä* 'kylmetä, viiletä' viittaa nimen syntytajankohtana Jähdspohjan veden poikkeukselliseen viileytyen ja hallanarkaan seutuun. – HU

SMS s.v. *jäähtyä*; KA-VA 2400:50; NA: Paikannimikoelmat.

Jäkäläpää saP *Jeageloaiivi*, saI *Jäviluäivi*, tunturi Lemmenjoen länsipuolella Inarissa Lapissa. Idempänä on kullankaivajien suosima *Jäkälä-äytsi*. *Jegeloivek* 1820-luvulla. – Suomenkielinen nimi on käännös saamenkielisistä nimistä. *Jeagel* on yhdysnimitys pohjoissaamen sanasta *jeagil* ~ saI *jävil* 'jäkäle'.

Jälkiosa saP *oaiivi* ~ saI *uäivi* 'pyöreälakinen tunturinhuippu'; vanhassa nimimuodossa tämä on monikkomuodossa, saP *oaiivvit*. *Äytsi* on omaksuttu suomen pohjoisimpiin murteisiin saamen sanasta *ävi* (saP) ~ saI *ävi* 'kuru, jyrkännelaakso'. Nimi *Jeageloaiivi* ~ *Jäviluäivi* on yleinen: Inarissakin tämännimisiä tuntureita on lisäksi ainakin Hammastunturin alueella ja Muotkatuntureilla. Nimi viittaa hyvään porolaitumeen. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Jäkärä taajama Turussa, Varsinais-Suomessa, aiemmin Maariaa. Jäkärästä tuli Maarian kunnan keskus vanhan kunkakeskuksen Rantämäen jäätyä alueliitoksessa Turun puolelle 1944. Koko Maarian kunta liitettiin Turkuun 1967. *Jäkärä* 1540, *Jaekerlen* 1559, *Jäkärä* 1736. – Nimi pohjautuu Jäkärän yksinäistalon nimeen. Sen nimi palautuu mahdollisesti sanan *jäkälä* murremuotoon *jäkärä* tai lisänimeen **Jäkärä*, jolla on kuvattu jäärapäistä tai kiharatukkaista. Kylä on muodostunut viimeistään 1200-luvulla. – SP

Alitalo, Raija 1996: 67–68; Montin-Tallgren, Jenny Maria – Tallgren, A. M. 1918: 18; SMS s.v. *jäkärä*, *jäkäräpää*.

Jälä kylä Siilinjärvellä Pohjois-Savossa. *Jälä* 1692. – Kylän eteläpuolella on *Iso-Jälä*-niminen järvi (*Jälä Järvi Träsk* 1777; aiemmin myös *Suuri-Jälä*) ja lähistöllä on myös *Honka-Jälä* (järvi); sen sijaan *Kumpu-Jälä* (*Kumpujala* ja *Kumbujalan Taiffwal maa* 1561, *Kumbujälänjärvi* 1782–1783) on kuivattu pelloksi. Järven välimaastoon jäävä korkea mäki on *Jälänmäki*. Mm. Pohjanmaalta ja Kainuusta on tavattu sana *jälä* merkityksessä 'lima, nilja; sohjo'. Riitta Linkola on arvellut järven nimessä *jälän* tarkoittavan rantavesissä kelluvaa, limaista massaa; Kumpu-Jälän rannalla on ollut *Limalahti* ja Ison-Jälän rannalla *Levälahti*. – SP

Linkola, Riitta 1954: 61–62; HisKi (Kuopion maaseurakunta).

Jämijärvi kunta ja järvi Satakunnassa. *Jemijerffuj* 1540 (kylä). – *Jämijärven* rannalle syntynyt kylä sai nimen järven mukaan. Tienoo kuului ensin Ikaalisiin. Kun järven lähiseudun kylistä tehtiin oma kirkollinen alueensa (rukoushuonekunta 1852, kappeliseurakunta 1863, itsenäinen seurakunta 1908), sen nimeksi tuli *Jämijärvi*. Kunnan eteläosassa sijaitsevan matkailukeskuksen nimi *Jämi* on muodostettu kunnannimestä. – Nimenosa *Jämi* sisältyy Tampereen pohjoispuolella myös vanhoihin *Jäminki*-nimiin, joita on Ruovedellä Näsijärvellä ja sen rantamalla: mm. *Jäminki* eli → *Jäminkipohja* (kylä), *Jäminkiselkä* eli *Jämingselkä* (järvenselkä), *Jäminginvuolle* (salmi). Alpo Räisänen esittää kolme mahdollista selitystä: kadonnut henkilönnimi **Jämi*, sana *jämeä* 'vahva, jäykkä' ja saamen sana *jämeš* 'vainaja'. Näistä hän pitää parhaiten sopivana adjektiivia *jämeä*, *jämiä*, jonka avulla olisi ehkä ensin nimetty voimakasvirtainen salmi. Jos sana *jämiä* sisältyy Jämijärven nimeen, järvi on voinut saada nimen **Jämiäjärvi* virtaisien salmiensa tai jonkin yksittäisen salmen mukaan. Kysymykseen tulevia virtaisia kapeikkoja ovat lähellä laskujoen niskaa oleva Teevalansalmi, jonka rannalla on *Jämiä*-niminen talo, ja Kauppilanjoki, joka yhdistää järven kaksi puoliskoa kirkonkylän luona. – SBS

Kiviniemi, Eero 1984: 344; Ojansuu, Heikki 1920: 97; Räisänen, Alpo 2003: 40–41; KA 1920: 62.

Jäminkipohja taajama Ruovedellä Pirkanmaalla, Näsijärven *Jäminkiselästä* eli *Jämingselästä* kaakkoon pistävän lahden, *Jäminkipohjan*, pohjukassa. Jäminkiselän vedet purkautuvat lounaaseen virtavan *Jäminginvuolteen* kautta. *Jämning siö* 1552, *Jämning* 1560, *Jämningipochia* 1571, *Jäminge* 1573. – Ruoveden läntisessä naapuristossa on puolenkymmentä *Jämi*-alkuista paikannimeä, tärkein niistä järven ja kunnan nimi → *Jämijärvi*. *Jämi*-nimien kannaksi sopii niiden seutujen mur-

teessa yhäkin tuttu adjektiivi *jämeä* ~ *jämiä* 'vahva, jäykkä, jä-mäkkä'. Seutuun liittyvänä erämaana on mainittu *Jämiänmaa* 1552. *Jäminki*-ryppään syntymotiivina lienee *Jäminginvuolle*, voimakasvirtainen salmi. -*nki* on nimistöjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 39–40; SHL 4: 137, 205; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Jämsä kaupunki Keski-Suomessa, murteessa myös *Jämpsä*. *Jemse bornes wttmarker* 1530, *Per Jempsälän* 1552, *Lasse Lempsäläijn* 1553–1555, *Lasse Lempse* 1558. – Itsenäisenä seurakuntana Jämsä mainitaan 1442 (*Jämsä*). Kauppala siitä tuli 1969 ja kaupunki 1977. 1800-luvulla pitäjän nimeksi suositeltiin jopa muotoa *Jämssä*. – Nimelle ei ole annettu vielä tyydyttävää selitystä. Max Vasmer (1934) on esittänyt, että eräät itäeurooppalaiset joet ovat saaneet nimensä sellaisen työkalun mukaan, joka kuvaa joen rantojaan kuluttavaa muotoa ja virtaustapaa. Suomesta hän on yhdistänyt ryhmään *Jämsänjoki*-nimen ja sen muresanaan *jämsä*, *jämpsä*, *jämssä* 'puuastioiden sisäpinnan sileäksi tasoittamiseen käytetty kouruteräinen, haaravartinen vuolin'. Vasmerin mukaan aikoinaan hyvin mutkainen ja rannoiltaan kovertunut Jämsänjoki, joka virtaa Kankarisvedestä Jämsän läpi Päijänteeseen, olisi saanut nimensä ennen vakinaisia asukkaitaan ja nimenomaan joen rantoja kuluttavan virtaustavan vuoksi. Nimen taustalla voisi olla jokin vanhempi, syömistä, puremista tai kovertamista ilmaiseva verbi, josta vuolinta tarkoittava sana on johdettu. Nyt siitä on jäänyt kertomaan vain *jämsä* eri muunnoksineen, sillä Nurmosta tavattu *jämpsätä* 'puhdistaa kimpiastioita sisältä jämpsällä' on ilmeinen edelleenjohdos. Ehkä Vasmerin tulkintaa uskottavampi on Janne Saarikiven oletamus, että nimi liittyy pohjoissaamen verbin *jápmiit* 'kuolla' ympärille muodostuneeseen sanueeseen. Nykyisissä saamelaiskielissä ovat sanasta *jámeš* 'vainaja' muodostetut paikannimet yleisiä. Niitä on annettu paikoille, joissa on sattunut kuolemantapaus. – Pitäjän nimi perustuu joka tapauksessa joen nimeen. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Jämsä; Saarikivi, Janne 2003c: 76; SKES s.v. jämsi; SMS s.v. jämsä; Suvanto, Seppo 1995: 469; Wallin, V. 1897: 22; Vasmer, Max 1934: 376, 417; DF: 2434; kirjasto.jamsa.fi/kotiseutu/paikannimet/, 2.11.2006; KA: Suvanto (Kangasala): 912; Saarikivi, Janne: kirjallisesti 2007.

Jämsänkoski kaupunki Keski-Suomessa, paikallisesti usein vain *Koski*. *Jämsänkoski Säg* 1811. – Kunnan ja seurakunnan nimi perustuu vastaavaan *Jämsänjoen* kosken nimeen. Ennen valjastamista koski laski Koskikeskisen lammesta Jämsänjokeen. Kosken itäisen haaran nimi on *Patalankoski* ja läntisen haaran *Länsihaara*. Laajemmin Jämsänkoskiin lasketaan myös Koskikeskisen yläpuoliset kosket Naiskoski ja Yläkoski eli Rekolankoski. Kosken rannalle syntyi ensin saha, sittemmin suurempaa teollisuutta. Paperiteollisuuden pitkä historia paikkakunnalla alkoi, kun Elieser Johansson ja Per Benjamin Köhlin perustivat paikkakunnalle selluloosatehtaan vuonna 1888. Jämsänkosken kunta syntyi kosken varrelle teollistumisen myötä. Tehdasseurakunta itsenäistyi 1925 ja seuraavana vuonna Jämsänkoskesta tuli kunta. Kaupungiksi Jämsänkoski muuttui 1986. – SP

HisKi; www.jamsankoski.fi/yleistietoja/historia.html, 2.11.2006.

Jämäs kylä Kuhmossa Kainuussa. – Nimi on lähtöisin laajasta ja ilmeisen vanhasta luontonomien rypästä: *Jämäsjärvi*, *-joki*, *-lahti* (Ontosessa), *-vaara*, *-niemi* ja *-saari*. Nimeen sisältynee saamen kielen 'vainajaa, kuollutta' merkitsevä sana *jámeš*. – AR

Räisänen, Alpo 1995: 535–536.

Jänhijoki kylä Jokioisissa Kanta-Hämeessä. *erich ionsson i iän-ioki* 1500-luvun alussa, *eric ionson jäniöki* 1510, *Jänsioki* 1539. – Kylä on nimetty sen eteläpuolella virtaavan samannimisen

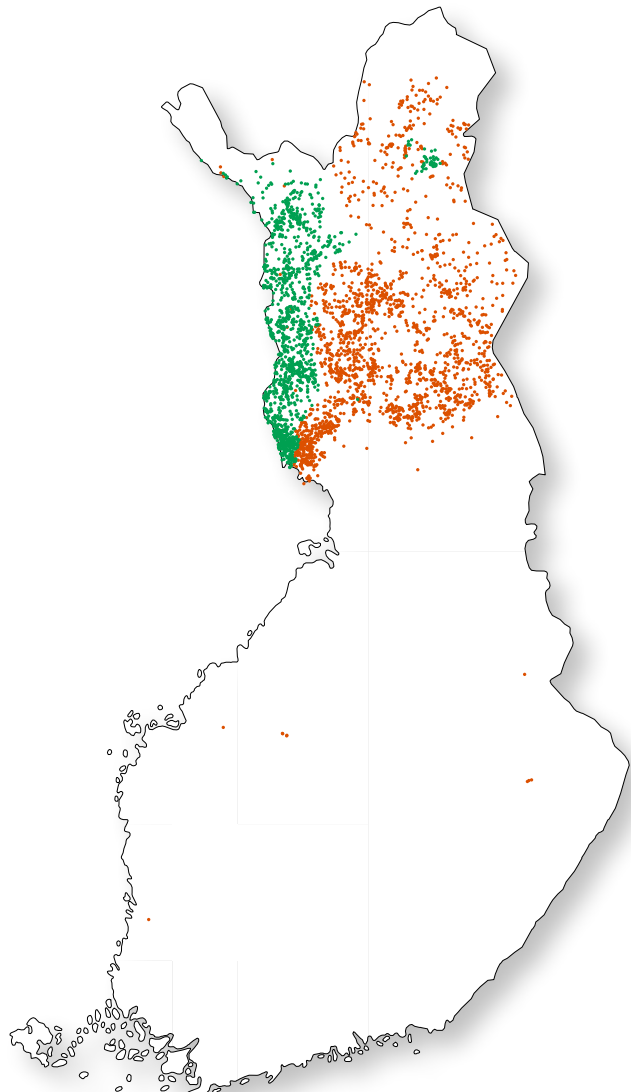
joen mukaan. Joki alkaa Tammelan Jänijärvestä (*Jänjerfvi* 1764), lähellä ollut suvantojärvi on ollut *Jänhilammi* (*Jenhi Lammi* 1710). Timo Alanen on pitänyt nimessä mahdollisena äänteellistä muutosta *Jänih-* > *Jänhi-* kuten *veneh* > *venhe*. Nimeen sisältynee eläimennimitys *jänis*, esim. Ylä-Satakunnan murteissa *jänis* on ollut *jänih*, vrt. Parkanossa on *Jänihjärvi*. Eränkävijät ovat voineet antaa *Jänis*-alkuisia nimiä paikoille, joiden seutuville on kannattanut viritellä jäniksille ansalankoja. – SP

Alanen, Timo 2004b: 59–60.

Jänhiälä kylä Joutsenossa Etelä-Karjalassa, myös *Jänhiä* tai *Jänhiänkylä*. *Jenhiie by* 1544, *Jänhiälä* 1552, *Jenhiie* 1558, *Jenhile* 1559, *Jänhiä* 1701. – Useat Etelä-Karjalan kylännimet perustuvat asukkaiden sukunimeen, ja myös nimi *Jänhiä* saattaisi olla alkuperältään sukunimi. Asiakirjatietojen perusteella kylässä tai sen seuduilla ei kuitenkaan ole koskaan asunut tämännimisiä, ja kaikkiaan *Jänhiä* on sukunimenä hyvin harvinainen. Aulikki Ylönen on arvellut, että kyseessä voisi olla pakanuudenaikainen henkilönnimi, josta ei ole jäänyt tietoja asiakirjoihin. Oletus on erittäin epävarma, ja nimeä on toistaiseksi pidettävä selvittämättömänä. – LL

HK 1701; Ylönen, Aulikki 1976: 87–99; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat;

Väestörekisterikeskuksen Internet-sivusto, nimipalvelu.

Paikannimet, joiden loppuosa on *jänkä* tai *jänkkä*. Punaisella on kuvattu *jänkä*-, vihreällä *jänkkä*-loppuiset.

Jäniksenlinna asuinalue Tuusulassa Uudellamaalla. *Jänixenlinna* 1733. – Nimen taustalla on Vanhankylän kartanon vanha sivutila, josta isonjaon asiakirjoissa (1781–1782) on käytetty asuja *Jänixenlinna* ja *Margretedahl*. Nimi *Jäniksenlinna* lienee alun perin tarkoittanut jotakin luonnonpaikkaa, esimerkiksi kalliota tai pientä mäkeä, jonka nimi on sittemmin otettu myös asumuksen nimeksi. Suomessa on muitakin samantyyppisiä, pientä kohoumaa tarkoittavia nimiä, joiden jälkiosana on sana *linna*, esim. *Ketunlinna*, *Kissanlinna*, *Varpusenlinna*. Rälssitilan nuorempi nimi *Margretedahl* taas perustuu kartanon isännän, Nils Stålhanen, tyttären nimeen: Margareta-tytär sai tilasta 2/3 vuonna 1787. – KM

Mallat, Kaija 1984: 26–30; Mallat, Kaija 2001: 119–120; Peltovuori, Risto O. 1975: 65; HisKi.

jänkä ~ jänkkä suurimmassa osassa Lappia yleinen suunninimen jälkiosa, esiintyy nimissä yli 3000 kertaa. Asua *jänkkä* käytetään Länsi-Lapissa Tornionjokilaakson alueella, idempänä sana on muodossa *jänkä*. Sana on lainattu saamen kielten 'suota' merkitsevistä sanasta, jota edustavat mm. pohjoissaamen → *jeaggi* ja inarinsaamen *jeggi*. Suurimmassa osassa esiintymisaluettaan *jänk(k)ä* on nimistössä korvannut sanan *suo* lähes kokonaan; Länsi- ja Pohjois-Lapissa *suo*-loppuisia paikannimiä on vain muutamia. Sen sijaan Lapin läänin eteläisimmissä osissa (Simo, Ranua, Posio, Taivalkoski) *suo*-nimiä on runsaammin, ja *jänkä* on nimistössä harvinainen. Myös Keski- ja Etelä-Suomessa esiintyy paikoin *Jänk-* ja *Jäng-*alkuisia paikannimiä; nämä ovat kuitenkin suoria lainoja saamesta, eivätkä myöhemmin peräpohjalaismurteisiin lainatusta *jänk(k)ä*-sanasta muodostettuja. – AA ja SA

Jännevirta salmi ja kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Jennewirtais tjendh* 1574, *Jänneh wirda* Byij 1620-luvulla. – Salmi yhdistää Juurusveden Kallaveteen. Salmen itäpuolella on laaja niemi, *Jänneniemi*, ja siitä itään järvi, *Jännevesi*. Jos nimiryppään kantanimenä on *Jänneniemi*, se olisi voinut saada nimensä muodon perusteella: pitkä niemi liittyy mantereeseen kuin jänteenä tai hieman kapeamman kannaksen kautta kuin jänteen varassa. Sen läheiset paikat olisivat sitten saaneet nimet *Jännevesi* ja *Jännevirta*, jonka mukaisesti on kyläkin nimetty. Vehmersalmen *Jänneniemi*-nimeä on selitetty sillä, että se on "hyvin pienessä jänteessä", Mikkelin *Jännepeltoa* puolestaan sillä, että se on kapea ja loivasti kaareva, jolloin se on rinnastettu jousen jänteeseen. – SP

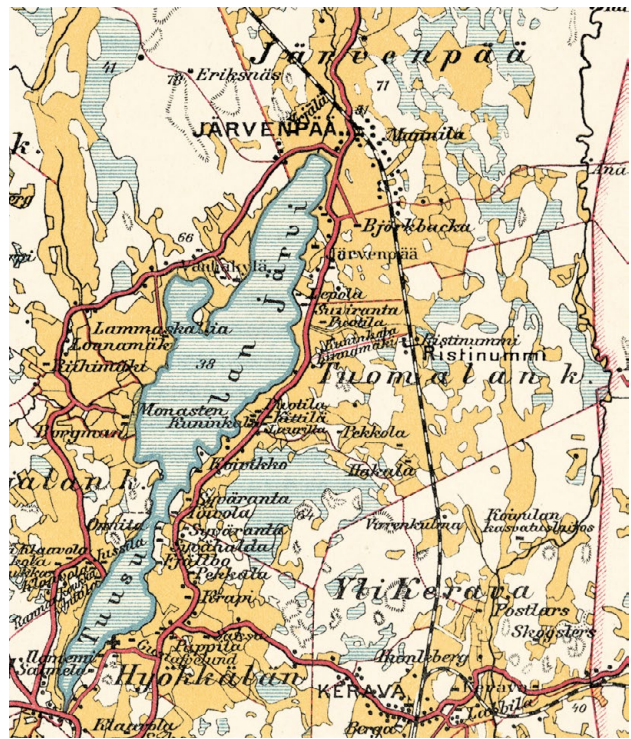
Alanen, Timo 2004a: 24; KA:VA 6478: 77v.

Jäppilä entinen kunta Etelä-Savossa, liitetty 2004 Pieksänmaahan ja 2007 Pieksämäkeen, josta erotettu 1860 omaksi seurakunnakseen. *Jäppiläby* 1666. – Vuonna 1561 maakirjassa Jäppilän kylän kuudesta talosta yksi oli nimeltään *Jäppilä*. Kylässä asui Jäppisen sukua, esim. *Nic[li]s Jepp[us], Ihann[us] Jeppin* 1563. – Nimi sisältää suomalaistuneen asun keskiaikana laajalti maassamme käytetystä ruotsalaisesta nimimuodosta *Jepp*, joka on ristimänimen *Jacob* muunnos. Nimen kehitys on ollut tavanomainen: sukunimen mukaan talon nimi, siitä kylännimi ja pitäjännimeksi sen kylän nimi, johon kirkko rakennettiin. – PM

Lappalainen, Pekka 1961: 168, 169, 849; Nissilä, Viljo 1980: 152; Pirinen, Kauko 1954: 56.

Järppilä kylä Taivassalossa Varsinais-Suomessa. *Järpelä* 1480, *Jerpiläby* 1555. – Kylä on kehittynyt samannimisen kartanon ympärille, jonka ovat omistaneet mm. Horn- ja Fleming-suvut. On arveltu, että Järppilä olisi Välskärin kertomusten Mainien linnan esikuva. Nimi on yhdistetty muinaisruotsalaiseen miehennimeen *Iaerpe* (Saxén, Lopmeri), joka olisi kiinnittynyt isännän nimestä talonnimeen ja siitä kylän nimeen. – SP

Havia, Timo – Luoto, Jukka 1989: 86; Lopmeri, Arvo 1947: 43; Saxén, Ralf 1905: 106; Vähäkangas, Tapio 1997; www.jarppila.com/historia.htm, 17.4.2006.

Järvenpää sijaitsee Tuusulanjärven pohjoispäässä; vuoden 1919 taloudellisessa kartassa Tuusulan kunnan Järvenpään kylässä sijaitsevat samanniminen kartano järven itärannalla ja rautatieasema pohjoisempänä.

Järvelä keskustaajama ja rautatieasema Kärkölässä Päijät-Hämeessä. *Järwilä* 1870, *Järwelä* 1871. – Alkuaan Hähkäniemen kylän kantataloja (jo 1700-luvulla). Jaettiin kahdeksi *Järvelä*-nimiseksi taloksi. Toinen taloista myytiin 1931 Kärkölän kunnalle, ja siitä tuli kunnantalo. Järvelän kantatalo oli saanut nimensä sijaintinsa perusteella: se oli lähellä Hähkäjärveä. – MV

HisKi

Järvenpää kaupunki Uudellamaalla, ruotsiksi *Träskända*. *Treskendaby* (kylä) 1540, *Järffuepä* 1553. Kirkonkirjoissa *Träskända* 1722–1891, *Järvenpää Träskända* 1830, vuodesta 1891 vain *Järvenpää*. – Erotettu Tuusulasta kauppalaksi 1952, muuttui 1967 kaupungiksi. Nimi on alkuaan tarkoittanut Tuusulanjärven pohjoispäässä olevaa kylää. Suomenkielinen nimi lienee ruotsinkielistä vanhempi. – SP

Huldén, Lars 2001: 357; Suutari, Toni 2001: 167; HisKi.

Järvi Taipale kannas Savitaipaleella *Matalalampi-* ja *Pyöriä*-nimisten pikkujärvien välissä Etelä-Karjalassa. *Jerfwentaipalamaa* 1697. – Alueella on ollut maalinnoitus *Järvi Taipaleen linnoitus*. Se kuuluu osana linnoitusketjuun, jonka venäläiset rakensivat silloisen rajan tuntumaan Ruotsin ja Venäjän sodan jälkeen vuosina 1791–1795. Nimen jälkiosana olevalla maastosanalla → *taipale*, *taival* on näiden seutujen murteessa merkitys 'kannas'. – LL

Tiainen, Martti – Käyhty, Veikko 1994: 50–51; KA:TUOKKO.

Järämä saP *Jarin*

1. kaksi peräkkäistä joenlaajentumaa, *Ylinenjärämä* ja *Alainenjärämä*, Könkämäenossa ja niiden kohdalla oleva Lapin sodan aikainen linnoitusalue Enontekiön Lapissa. Alemmasta työntyy Suomen puolelle pitkulainen lahdeke, *Järämävuopio*.

2. joenlaajentuma Muonionjoessa Palojoensuun alapuolella Enontekiöllä. Sen kohdalla oleva joenmutka on *Järämänmukka* ja itse Järämässä on saari *Järämänsaari*, sekä itäpuolella vanha paloalue *Järämänröva*.

Suomenkieliset nimet on luultavasti mukautettu saamesta,

vaikka Tornionlaakson murteisiin on omaksuttu myös yleisana *järämä, järäme*, saP *jarin* 'virran syömä joenlaajentuma; pikku suvanto tai pyörre koskessa'. Yhdysnimet eivät ole säilyneet saamenkielisinä, mutta jälkiosat *mukka, rova* ja *vuopio* ovat saamelaislähtöisiä: saP *mohkki* 'mutka', *roavvi* 'vanha, umpeen kasvanut palomaa' ja *vuohppi* 'pitkulainen umpilahti joessa tai järvässä'. – SA

Jätkäsaari osa-alue Helsingissä Uudellamaalla. – Nimi on virheellinen käännös saaren ruotsinkielisestä nimestä → *Busholmen*, johon on tulkittu sisältyvän ruotsin sanan *hamnbuse* 'satamajätkä, hampuuksi'. *Jätkäsaari* oli ehdolla alueen nimeksi jo 1909, mutta suomalaisiksi nimeksi valittiin silloin *Busholma*. Vuonna 1910 kartassa oli nimenä *Mörkösaari* (ruotsin sanasta *buse* 'mörkö'). Nimi *Jätkäsaari* virallistettiin vasta 1928. – SP

Granlund, Åke 1963: 140; Granlund, Åke 1981: 17–18; Pesonen, Leo A. 1981: 104; Urbes Finlandiae 2004: 29.

Jättböle kylä Jomalassa Ahvenanmaalla; kylässä on Ahvenanmaan suurin kivikautinen, skandinaavista kuoppakeramiikkaa edustava asuinpaikka. Paikka sijaitsee hiekkamaalla korkean Kasbergin suojassa. *Jeckaböle* 1537, *Jeckebole* 1544. – Kylän nimi on syntynyt keskiajalla. Sen alussa on genetiivinen puhuttelumuoto miehennimestä **Jecke*, joka on peräisin *Jærker*-nimestä ja se puolestaan *Erik*-nimestä. Toinen mahdollinen alkuperäisnimi on *Jakob*. Jälkiosa on → *böle*. – PS

Huldén, Lars 2001: 54; Thors, Carl-Eric 1953b: 23; Uppslagsverket Finland 2 (2004) s.v. Jettböle; www.lsaland.fi/museum/arkeologi_jettbole.pbs

Jäu'rrjokk → *Jaurujoki*

Jääsaaret saI *Jienäsuolluuh*, kaksi Inarijärven saarta Kasari-

selän eteläpäässä Inarissa Lapissa. Ne erotetaan toisistaan koon mukaan: *Iso Jääsaari*, saI *Jienäsuálui* ja *Pieni Jääsaari*, saI *Ucceb Jienäsuálui* tai *Uccjienäsuálui*. Saarten välissä on *Jääsaartensalmi*. *jeno* (!) 1744–45. – Suomenkieliset nimet on käännetty inarinsaamesta. Alkuosassa saI *Ucc-* on lyhentymä sanan *ucce* 'pieni' attribuuttimuodosta *uccä*, ja *ucceb* 'pienempi' on sen komparatiivi. Nimen sanotaan johtuvan ikijäästä, jota on tavattu Isossa Jääsaareissa sijaitsevasta luolasta. – SA

Johnsen, O.A. 1923: liitekartta 4.

Jääsjärvi järvi Hartolassa Päijät-Hämeessä, pohjoisosa Joutsan pitäjän puolella. *Iäs Iärvi* 1776–1805. – Pirkanmaalla Virroilla on kylä nimeltä → *Jähdyspohja* (alkuaan nimellä on tarkoitettu lahtea) ja sen pohjoispuolella Siekkisjärvi, jonka vanha nimi on ollut **Jä(ä)hdysjärvi*. Nimien pohjana on ilmeisesti verbi *jäähtyä*, jolla on viitattu lahden ja järven veden poikkeukselliseen viileyteen. Mahdollisesti sama selitys sopii myös Hartolan Jääsjärven nimeen. Toinen mahdollisuus on, että järven nimi pohjautuu paikannimenä ja henkilönnimenä tunnettuun nimeen *Jääski*, josta kaakkoisissa murteissa tunnetaan taivutusmuoto *Jääsen*. – LL

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: kartta 272; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007.

Jäätiönkylä kyläkunta Sotkamossa Kainuussa, Nuasjärven *Jäätiönlahden* ympärillä. Kylässä on vanha kantatalo *Jäätiö*. – Jäätiönlahden kautta on ennen kulkenut talvitie Kajaaniin. Nimen pohjana onkin yhdyssana *jäätie*, kuten vuodelta 1644 oleva kirjoitusmuoto *Jäätien lax* osoittaa. Samalla tavoin yhdyssanasta *puutie* on syntynyt *Puutio*-nimiä Savossa, Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla. – AR

KA:TUOKKO.

Kaakamajoki pitkähäkö joki Lapissa, saa alkunsa *Kaakamavaaran* läheltä Tornion kunnasta Lapissa ja laskee Kemian kautta Kemijokeen lähellä sen suuta. Joen suulla on kylä nimeltä → *Kaakamo*. Joen latvoilla on *Kaakamajärvi*. *Kakama Montagne* 1744. – Nimi on epäilemättä saamelaisperäinen kuten monet muutkin alueella olevat, suomen kielen kannalta hämähäkö luontoinimet. Sen tarkempi tausta jää kuitenkin epäselväksi, sillä nykyisistä saamen kielistä ei näytä löytyvän alkuosalle *Kaakama-* vertauskohdaksi sopivaa sanaa. Epäselväksi jää myös, kuuluuko ensisijainen nimi joelle, järvelle vai varalle. – AA

Outhier, Réginald 1975: 93.

Kaakamo kylä → *Kaakamajoen* suulla Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. *Kakama* 1374. – Nimi on lohjennut Kaakamajoen nimestä, jota voi puolestaan pitää saamelaisperäisenä, vaikkei sen taustalla oleva sanue ole tunnistettavissa. Loppu-*a:n* muuttuminen *o:ksi* johtuu todennäköisesti paikannimisissä muuten yleisen *-mo-*johtimen vaikutuksesta. Vastaavaa sananloppuista vokaalinvaihtelua tosin esiintyy myös eräissä peräpohjalaismurteiden saamelaisissa lainasanoissa, kuten → *lompola* ~ *lompola*. – AA ja SA

Julku, Kyösti 1991: 14.

Kaakkola kaupunginosa Järvenpäässä Uudellamaalla. *Kackola, Kakola Ängen* 1781–1782. – Nimen taustalla on varhemmin Vanhankylän kartanoon kuuluneen metsäalueen nimi *Kaakkola* ~ *Kaakkolanmetsä*. Tässä koivumetsässä arvellaan sijainneen yhden niistä seitsemästä Vanhankylän kantatalosta, joista kartano 1600-luvulla muodostettiin. *Kaakkola* lienee alun perin mainittu kantatalon nimi. Tämä tuntuu luotettavalta selitykseltä, sillä kaikki Suomen *Kaakkola*-nimet tarkoittavat asumuksia. Sana *kaakko* merkitsee sekä idän ja etelän välistä ilmansuuntaa että kuikkaa ja kaakkuria; lisäksi sillä on osassa lounaisia murteita merkitys 'höperö, hupakko'. Talonnimeksi *Kaakkola* olisi saattanut tulla esimerkiksi isännän lisänimestä. Lisänimen sisällöksi sopisi esimerkiksi vesilinnun nimitys *kaakko*. – KM

Mallat, Kaija 1984: 96–98; Mallat, Kaija 2001: 118; KA: MHA B 49 2/3; SMSA.

Kaakkurinneva suo Kalajoen pohjoispuolella Kalajoen kaupungissa Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeen sisältyy vesilinnun nimi *kaakkuri* 'kuikka'. Sanalla on niin kansankielessä kuin paikannimisissäkin pohjoinen levintä. – JV

Kaamanen sal *Kaamäs*, saP *Gámas*, kylä Kaamasjoen varrella Inarin pohjoisosassa Lapissa. Nimipätyyeseen kuuluu edel-

leen *Kaamasmukka*, saP *Gámasmohkki*, kylä joen yläjuoksulla, Utsjoen puolella sijaitsevan joenmutkan vaiheilla (*mohkki* = peräpohjalaismurteiden *mukka* 'mutka'). Joennimi *Gamas, Gamasjok* 1742–45, *Kamasjoki* 1804. – Kylä on saanut nimensä Kaamasjoesta, sal *Kaamäsjuuhä*, saP *Gámas-* tai *Gápmasjohka*. Suomenkieliset nimet on mukailtu saamesta. Sal *kaamäs* ~ saP *gámas* (genetiivi *gápmas(a)*) tarkoittaa koipinahkaa, jota käytetään nutukkaiden aineksena (vrt. saP *gáma* 'kenkä'), jälkiosana *juuhä* ~ *johka* 'joki'. Nimenannon perusteista ei ole perimätietoa. Itse asiassa nimen alkuosa voi olla lähtöisin jostain tuntemattomaksi jääneestä sanasta, joka on sittemmin tullut nykyiseen muotoonsa, sillä *kaamäs* ~ *gámas* on epäodotuksenmukainen lähtökohta suuren joen nimelle. Nimipätyyeseen genetiivialkuisuus (*Gápmas-*) on jäänyt 1900-luvun loppupuolella vähäiseksi. Nimimuoto *Gámasmohkki* ja varhaisimmat merkinnät viittaavat siihen, että joennimi on voinut olla myös yksiosainen, kuten monet muutkin alueen joennimet. – Inarijärven *Kaamassaaren* nimi on eri lähtöä. Sen alkuperäisen inarinsaamenkielisen nimen *Kamessuálui* alkuosa on tuntematon sekä alkuperältään että merkitykseltään. – SA

Wahlenberg, Göran 1773 (1804): 53; NA: T.I. Itkosen poiminnot.

Kaanaa

1. osa-alue Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Teiskoa. Kaanaaseen kuuluu osia kahdeksasta Teiskon kylästä, niin että koko Koillis-Teisko lasketaan usein Kaanaaksi. Suppeammin käsitettynä siihen kuuluu vain Mäki-Hiedan ja Kiviojan välinen alue.

2. kyläkunta (Sälinkään kylän länsiosa) ja kartano Mäntsälässä Uudellamaalla. Sekä Kaanaan että Sälinkään kartanoilla on ollut kymmenittäin torppia, joilla on ollut samanlaisia eksoottisia nimiä kuin Kaanaakin, esim. *Betlehem, Brasilia, Egypti, Frankrike, London, Marokko, Upsala*.

Kaanaa-nimien mallina on ollut Galilean Kaanaa, jossa Jeesus muutti veden viiniksi. – MV

Kaaranekoski koski ja siinä oleva voimala sekä kyläkunta Ison-Vietosen ja Miekkojärven välissä Pellossa Lapissa. *Kaarannes* 1845, mylly. – Nimi on nähtävästi saamelaisperäinen, ja sen lähtökohdaksi sopii linnun nimi saP *gáranas*, sal *káranäs* 'korppi', joka on yleinen saamelaisissa paikannimisissä. Nimen perustetta ei tunneta, kuten ei yleensääkään tämännäpöissä nimissä; vrt. → *Kaarnepää*. – SA

Kaaranjärvi järvi Kuortaneella Etelä-Pohjanmaalla. *Karanga, Isokaranga* (järvi) 1798. – Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan

murteissa tunnetaan maastotermi *kaara* 'hiekkaharju, kapea suon keskellä oleva kannas, kaarto', ja sana esiintyy siellä monissa paikannimissä. Tämä lienee myös Kuortaneen *Kaaran-kajärven* nimessä, vaikka asian varmentaminen vaatisi kyllä järven ympäristön tuntemista. -nka on nimistöjohdin. – AR Räsänen, Alpo 2003: 42–43; Suomen karttakirja 1799: 89.

Kaarela kaupunginosana Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Kärböle*. Nimi *Kaarela* valittiin viralliseksi nimeksi jo 1928, kuitenkin 1959 kaupunginosan nimeksi tuli *Etelä-Kaarela* – *Södra Kärböle*. 1992 kaupunginosan nimiksi vahvistettiin taas *Kaarela* ja *Kärböle*. – Alue kuului vuoden 1945 loppuun asti Helsingin pitäjän Kaarelan kylään (ruotsiksi *Kärby*), pohjoisosa kylästä jäi suuressa alueliitoksessa edelleen Helsingin mlk:n puolelle. Vantaan puolella on samasta Kaarelan nimestä johdettu asuinalueen nimi *Kaarenmäki* (ruotsiksi *Kärbacka*). Kylän nimi mainitaan ensi kerran 1417 (*Karisbola*), sittemmin mm. *Korböleby* 1543, *Kärbölle* 1544. Åke Granlund on katsonut nimen perustuvan *Kare* ~ *Käre* -nimisen miehen uudistilan nimeen. → *böle*. – SP

Granlund, Åke 1956: 323; Granlund, Åke 1982: 21; Kepsu, Saulo 2005: 105; Pesonen, Leo A. 1981: 168; www.eepinen.fi [18.7.2007].

Kaarestunturi laaja tunturi Jeesiöjoen ja Sattas(jo)en välissä Sodankylässä Lapissa. Sen eteläpuolella on alava *Kaarevuoma* ~ *Kaarevuoma*, jonka läpi laskee *Kaare(s)oja* Jeesiöjoen *Kaaressuvantoon*. Etelämpänä on vaaramaa *Kaaresselkä*. Nimestä on myös *Kaarre*-alkuisia muotoja. *Kaarestunturi* 1804. – Nimi on luultavasti mukailtu saamenkielisestä nimestä, joka ei ole säilynyt. *Kaarre*-alkuiset nimet perustunevat myöhempään tulkintaan, jonka mukaan taustalla olisi pohjoismurteiden sana *kaarre* ~ *kaarret* 'poroerotusaita'. Sen sijaan *Kaare*-saattaa edustaa vanhempaa kantaa, sillä siitä olisi kehittynyt helposti muoto *Kaare*-s-alkuisten jälkiosien edelle (*Kaaresselkä* ja *-suvanto*) ja tämä olisi voinut levitä myöhemmin muihinkin nimiin. Näin nimen lähtökohtana voitaisiin pitää samaa, alkuperältään sinänsä epäselvää, sanuetta, joka esiintyy Enontekiön → *Kaaresvannon* nimessä. – SA

Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 37 (kartta).

Kaaresvanto saP *Gárasavvon*, ruotsiksi *Karesuando*, kaksoiskylä molemmin puolin Muonionjokea Enontekiön Lapissa ja Ruotsin puolella, vuodesta 1906 myös Ruotsin puolen pitäjä, joka oli ennen Haminan rauhnan rajanvetoa osa Enontekiön kirkkopitäjää. *Karissuån* 1683, *Karissuando* 1695, *Caresuando* 1783, *Karet Suvando* 1810. Nimiryppään muut jäsenet *Gáravuohppi* (= -vuopaja), *Gárajohka* (= -joki) ja *Gáravári* (= -vaara) sijaitsevat Ruotsin puolella; vaarasta käytetään myös suomenkielistä nimeä *Kaarrevaara*. – Suomen- ja ruotsinkieliset nimimuodot ovat muakelma saamenkielisestä nimestä. Nimen jälkiosa *savvon* on 'suvanto', ja tätä kylien väliin jäävää suvantoa nimellä on alun perin tarkoitettu. Suvanto on ehkä nimetty siihen laskevan joen mukaan. Alkuosa *gára* voi olla hämärtynyt nominijohdos verbistä *gárrat* 'kaaristaa l. sitoa, köyttää (tavaroita ahkioon, rekeen tms.)'; rakenteeltaan samanlainen johdos on yhdyssana esiintyvä *bora*-mm. nimessä → *Boratbokcá*. Nimen alkuosan taustalla voi kuitenkin olla jokin muu, kielestä sittemmin kadonnut sana, sillä nimen ei tiedetä kytkeytyvän 'kaaristamiseen'. Myös *Kaarrevaara* lienee toissijainen muakelma, mutta sitä voidaan pitää myös uutena nimenä, joka perustuu siihen että vaaralla on pidetty poroerotusaitaa (*kaarre* merkitsee 'erotusaitaa'). – Viime aikoina yleistynyt suom. nimiasu *Kaaresvanto* on nähtävästi jo varhain yhdistetty suomen *kare*-sanaan (*vedenkare* yms.), vaikka yhdistys on mielivaltaisen. Sen yleistymiseen lienee vaikuttanut karttanimen ruotsinkielisestä kirjoitusasus-

ta suomeen otettu malli. Vaikutus on sittemmin ulottunut jopa paikalliseen saamen kieleen, niin että siinä on ruvettu käyttämään muotoa *Gáre-* tai jopa *Garesavvon*, välimuotona muutaman kerran todettu lyhentymäasu *Gársavvon*. Tämä on käynyt mahdolliseksi ilmeisesti sen takia, että nimipesyeen muut, Ruotsin puoleisten kohteiden nimet, ovat menettäneet merkitystään ja jääneet käytöstä Suomen puolella. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Kaarina kaupunki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *S:t Karins*. *Sancta Katerinae sokn* 1352, *Sancte Kadrin Socken* 1540 (pitäjännimi), *Jacobus, curatus ecclesie sancte Katerine in Nummis* 1309, *Nummis kyrckia, vidh namn S:tæ Karin* 1653 (kirkon nimi). – Muutamat muutkin Lounais-Suomen pitäjät (→ *Maaria*, → *Marttila*, → *Pertteli*) ovat saaneet

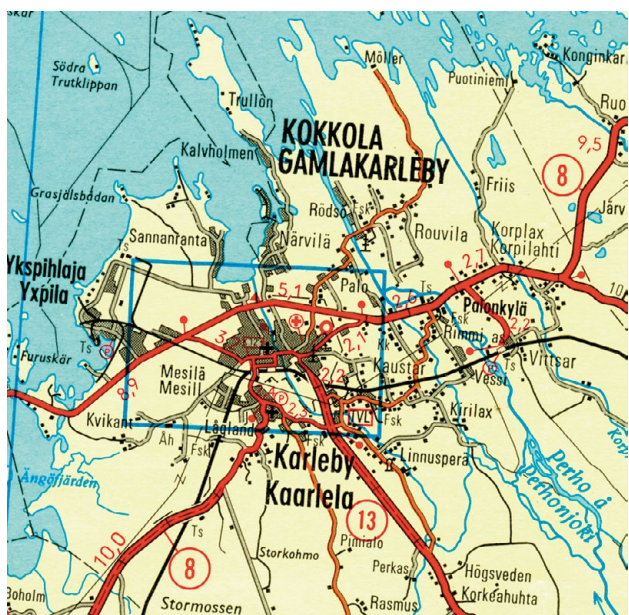

Kaarinan kaupungin vaakunassa on kuvattu Aleksandrian pyhä Katariina.

nimensä kirkon suojelepsyhimyksen mukaan. Kirkko on nimetty Aleksandrian pyhän Katariinan mukaan, joka kärsi marttyyrikuoleman 300-luvun alussa. Hänet on kuvattu pitäjän vaakunassa kidutusvälineitten kanssa. Merkittävä osa Kaarinan pitäjän alueesta liitettiin 1939 Turkuun, ja pitäjän keskiaikainen kirkko on nykyään Turun kaupungin alueella. Erotukseksi kaupungin uuteen keskusta Hovirintaan rakennetusta *Kaarinan kirkosta* on keskiaikaista kirkkoa alettua kutsua *Pyhän Katariinan kirkoksi*; nimi vastaa vuoden 1309 asiakirjamerkintää. Asiakirjat osoittavat, että kirkko sijaitsi Nummen kylässä, minkä vuoksi pitäjästään on käytetty myös nimeä → *Nummi*. Nykyään *Nummi* on Turun kaupunginosa. – PS ja RLP

Diarium Gyllenianum: 160; FMU 1: 102; Huldén, Lars 2001: 159.

Kaarlela entinen kunta Keski-Pohjanmaalla, vuodesta 1977 osa Kokkolan kaupunkia. Ruotsiksi → *Karleby*. Nimenä oli vuoteen 1927 asti → *Kokkolan mlk*. – SP

Ennen Kaarelan kunnan liittämistä Kokkolaan vuonna 1977 Kaarelan kunnan ruotsinkielinen nimi oli *Karleby*, Kokkolan kaupungin *Gamlakarleby*.

Kaarnepää Saariselän tuntureita Suomujoen eteläpuolella Sodankylässä Lapissa. – Nimen pohjana on korpin kansanomaisen nimitys *kaarne*. Vastaavat alkuosat, pohjoissaamen *gáranas* ja inarinsaamen *káránás* 'korppi', ovat saamenkielissä paikannimissä yleisiä, mutta nimeämisperustetta ei tunneta. → *Kaaraneskoski*. – SA

Kaartjärvi järvi Lopella Kanta-Hämeessä. Myös *Kartjärvi*, *Isojärvi*, *Salojärvi*, *Salonjärvi*, *Vojakkalanjärvi*. Järvestä lähtee *Kaartjoki*, joka laskee *Kaartlampeen*. *Kard Järfwi* 1741. – Rauman ja Uudenkaupungin ympäristössä sanalla *karta* (tai *karra*) on merkitys 'kari, luoto, matalikko'. *Karta* on yleinen alueen saarien, karien ja luotojen nimissä. Vrt. ruotsin murteiden *kart* 'pienehkö kivi; pellolle merkiksi koottu kivikasa'; paikannimissä esim. *Kartskär* saari Köökarissa. *Karta* esiintyy myös Agricolalla (1548) ja Lönnrotilla (1874). Samaa alkuperää lienevät Kymenlaakson rannikon *kartti* 'matalikko, kari' ja Hollolan *kaartti* 'kari'. Vrt. myös *Kivikartti* ja *Hallikartti* (luotoja Virolahdella), *Kaartinkärki* (niemi Hollolassa ja Asikkalassa), *Kaartinsalmi* (salmi Jaalassa), *Kaartinkeidas* (kahta saarta yhdistävä kannas Luhangassa) jne. Lopen *Kaartjärven* eli *Kartjärven* liittämistä tähän yhteyteen puolustaa se, että järven eteläpäässä on joukko pitkänomaisia, luotomaisia saaria ja se, että alueella on ollut varhaisrautakautista asutusta, jonka katsottu kuuluvan lounaasta Karjaan suunnasta työntyneeseen asutuskiilaan. Toinen mahdollisuus on yhdistää *Kaartjärvi* Keski- ja Länsi-Lapissa tunnettuun sanaan *kaarko* (*kaarkko*, *karkko*) 'suon keskellä oleva kannas, matala hiekkaharjanne, särkkä'. Samassa merkityksessä mutta lähinnä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla tunnetaan sana *kaarto* (*kaarta*, *kaara*). *Kaarko* perustuu pohjoissaamen sanaan *gárggu*, *gárgu* 'kivikkoranta; vedenalainen kari; suosaari, kahden suon välinen harjanne'. Sanaan *kaarto* on ilmeisesti tultu *kaarko*-sanan pohjalta siten, että jälkimmäinen on kielitajussa yhdistynyt *kaartaa*-sanaan. Voisi ajatella, että nimi *Kaartjärvi* on syntynyt samalla tavalla: vanhan saamelaisperäisen *Kaarko*-nimen jälkimmäinen *k* on korvautunut *t*:llä. Tässäkin selitysvaihtoehdossa järven eteläpään pikku saaret ovat avainasemassa. – MV

Huldén, Lars 1952: 10; Kallenautio, Jorma 1976: 36–37; Leino, Esko 1971: 44; Namndelslexikon s.v. Kart-; Niitemaa, Vilho 1955: 294; Rietz, Johan Ernst 1867 s.v. kart; SSA s.v. kaarko; VKS s.v. karta; Lönnbohm s.v. Kartti.

Kaasmarkku kylä ja taajama Ulvilassa Satakunnassa, ruotsiksi *Karlsmark*. *Karsmarck* 1540. – Suomenkielinen nimi on äännteellinen mukaelma vanhemmasta ruotsinkielisestä nimestä, jonka alkuosaan on katsottu sisältyvän miehennimen *Karl* ja jälkiosaan ruotsin sanan *mark* 'maa, maa-alue, tilukset'. Alkuaan *mark*-lopun sisältävät nimet ovat olleet jonkinlaisia eränautinta-alueita (→ *mark*). Sanan taustalla on suomen *erämaa* 'erillään oleva maa; kaukainen, metsäinen seutu', joka on lainattu ruotsiin muodossa *erämarck*. – SP

Huldén, Lars 2001: 434; Kari, Elina 2003: 68; SKES s.v. erä.

Kaatamo kylä Liperissä Pohjois-Karjalassa. *Kadimo* 1681, *Kaatamo* 1683. – Nimi liittyy joen nimeen *Kaatamonjoki*; joki (tunnetaan myös nimillä *Heinoniemenjoki* ja *Särkänjoki*) virtaa Ristinlammesta Rikinlampeen. Nimi on lähes ainoa laatuaan. Vain Posiolla Lapin etelärajalla on *Kaatamilampi* ja *-salmi*. Nimen lopussa oleva *-mo*, *-mi* on johdin, ja *kaata*- on kantaosa verbistä *kaataa*. Nimeämisperuste ei selviä arkistotiedosta, mutta ilmeisesti se on jokin viettävä rinne. – AR

Kiviniemi, Eero 1971: 171–172; KA: TUOKKO, VA 9739: 599v.

Kaavi kunta ja kylä Pohjois-Savossa, *Kaavinjärven* pohjoispäässä. *Kaavinniemi* on suuri niemi kylän kaakkoispuolella. *Kafvinkylä* 1862, *Kawi Socken* 1778, *Cafvi kapell* 1778–1785.

– Nimeä on jo pitkään pidetty saamelaisperäisenä, vrt. saP *gávva*, sal *kaavä*, saKo *kaavv* 'poukama, pieni lahdeke'; aivan pohjoisimmissa suomen murteissa, mm. Sodankylässä, tunnetaan tästä omaksuttu lainasana *kaavi* 'poukama, pieni lahti'. Jos Kaavin nimi on samaa alkuperää, sen täytyy alun perin olla viitannut johonkin kylän lähellä olevaan lahteen Kaavinjärven pohjoispäässä. Mikäli selitys on oikea, on itse *Kaavinjärven* nimi myöhemmin syntynyt kylän ja pitäjän nimen pohjalta. – AA

Itkonen, T.I. 1920: 4.

Kahperusvaarat saP *Gahperusat*, tunturiryhmä Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. *Kapperusvaggi* 1803 (*vaggi* = saP *vággi* 'laakso tunturissa'). – Suomeen nimi on lainattu saamesta. Saamenkielinen nimi *Gahperusat* on monikko muuten tuntemattomasta sanasta *gahperus*, joka on johdos sanasta *gahpir* 'lakki'. Tunturit ovat ilmeisesti saaneet nimensä jossain määrin lakkia muistuttavan muotonsa vuoksi. Sanasta *gahpir* johdettu vaaranimiä on muuallakin saamelaisalueella. – AA ja SA

Kaidonselkä selkä Suur-Saimaalla Joutsenossa Etelä-Karjalassa. – Nimen lähtökohtana on selällä oleva saari *Kaito* eli *Kaitosaari*, joka on saanut nimensä muotonsa perusteella. Nykyisin saari on pyöreähkö mutta sen jatkeena kaakossa on toinen saari, pitkä ja kapea *Pitkä-Kaito*, jonka kapea salmi erottaa Kaitosaaresta. Aiemmin saaret ovat olleet kivikkokannaksen yhdistämät ja nimi *Kaito* on hyvin kuvastanut saaren kaitaa muotoa. Saarten yhteinen nimi 1834 *Kaitanen*. – LL

Tiainen, Marja 1965: 67–68.

Kaito ja Pitkä-Kaito muodostavat yhdessä pitkän ja kapean saaren, joka on antanut nimensä myös selälle.

Kaiharinlahti lahti Näsijärven länsirannalla Ylöjärvellä Pirkanmaalla. – Lahden nimi perustuu läheisen Kaiharin kylän tai talon nimeen (*Kaihariala* 1540, *Kaihari* 1559). Nimen sisältö on epäselvä. Nimeä voi verrata sanaan *kaihi*, jolla on mm. hämäläismurteissa merkitys 'siimes, katve, syrjäinen, varjoinen', Jääskestä ja Vihannista on tavattu *kaiha* 'piiloisa, ahdas'. Jos lahden nimi olisi ensisijainen, sitä voisi verrata hämäläismurteissa tunnettuun sanaan *kaihari* 'suurikokoinen puukko tai muu sitä muistuttava'; leveäsarvinen lehmä on ollut *kaiharisarvi*. – SP

Nirvi, R.E. 1955: 72; SMS s.v. kaihari; KA: Savanto/ Pirkkala s. 702; SAY.

Kaihtimapää myös *Kaihtimpää*, tunturi Luironlatvan itäpuolella Sodankylässä Lapissa. Sen eteläpuolitse laskee Luiron *Kaihtimioja* eli *Kaihmitoja*. – Nimen alkuosa on yhdistetty paikallisesti suomen sanaan *kaihdin*, jolla tarkoitetaan murrealueella poron etusarvea, mutta nimessä esiintyvät muodot eivät vastaa tämän sanan perus- tai taivutusmuotoja, eikä nimen perustetta tunneta. Nimi onkin voinut lainautua sellaisesta saamelaisesta sanamuodosta, joka muistuttaa inarinsaamen verbin *käittid* 'häikäistä, sokaista' aktiivimuotoa *käittim*; tällaiset muodot ovat saamelaisissa paikannimissä luonteellomaisia. Kaihdin-selitys olisi sen mukaan kansanetymologinen. – SA

Kaihtula kylä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. *Kaichtula* 1554. – Kylä on saanut nimen asukkaidensa lisä- tai sukunimestä: kylässä on asunut *Kaihtu-*, *Kaihtunen-*, *Kaihtuinen-*, *Kaihtulainen-*sukuja ainakin 1500-luvulta lähtien 1700-luvun alkuun asti, esim. *kaichtu mattz henss* 1546, *kaichtulain nils ionss* 1555, *Christer Kaichtuin* 1663. – LL

Ylönen, Aulikki 1976: 83; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kaihua kyläkunta Kemijoen varrella Rovaniemellä Lapissa; kylässä on vuonna 1805 perustettu samanniminen uudistila. Kemijoessa kylän kohdalla on *Kaihuansuvanto*, johon laskee *Isosta-Kaihuasta* (järvi) *Kaihuanjoki*; Ison-Kaihuan itäpuolella on korkea *Kaihuuvaara*. – *Kaihua*-nimiä on Rovaniemen ja Iin seudulla, ja Itä-Suomessa on joitakin *Kaiho-*, *Kaihu*-nimiä. Nimet pohjautuvat sanaan *kaiho*, *kaihu* 'siimes, piilo, syrjäinen (paikka)'. – AR

Ahvenainen, Jorma 1970: 245; Räisänen, Alpo 2003: 175; SMS s.v. kaiho, kaihu.

Kaikunuora sal *Kiäigunyeri*, Inarijärven salmi Kaamassaaren ja mantereen välissä Lapissa. Suomeksi salmea on kutsuttu aiemmin myös *Keikunuoraksi*, mutta tämä muoto näyttää jääneen pois käytöstä. – Alkuperäinen nimi on inarinsaamelainen ja sen käännös olisi "Oikonuora" (*nuora* on pohjoismurteiden sana, joka merkitsee kapeaa salmea). Nimen perustana on salmen suoruus ja mittavuus, jota lisää vielä vesireitin suora jatko itään Lusmanuorana. Suomenkielisen nimen alkuosan muutoksen syynä on luultavasti kansanetymologinen yhdistyminen *kaiku*-sanaan. – SA

Kaikunuora on suora ja pitkä vesiväylä Inarijärvenssä.

Kainu kylänosa, Vetelinjoen itäpuolella oleva osa Vetelin kylää Vetelissä Keski-Pohjanmaalla, esiintyy ensi kerran lähteissä talonnimenä asussa *Kaijnä* 1648; myös sukunimi. – Nimi on Vetelissä ilmeisesti asukkaiden mukana rannikon suunnasta tullut siirrynnäinen. Nimen selityksestä → *Kainuu*. – AR

Virrankoski, Pentti 1961: 712.

Kainuu maakunta Oulujärven vesistöalueella. – Kainuussa on seitsemän vanhaa *Kainua*-nimeä: *Kainuansalmi* Ristijärven

Kainua-alkuisia nimiä on Oulujärven rantamalla Paltamossa ja Kajaanissa.

Pyhännällä, *Kainuanniemi* eli *Kainuunniemi* Jormuanlahden pohjoisrannalla, *Kainuansaari* Kajaanin Sokajärven, Oulujärven Varislahdessa ja Kivesjärven, *Kainuannurmi* Oulujärven Kiveslahden pohjoisrannalla sekä *Kainuanmäki* Kivesjärven ja Oulujärven välissä. Nimestä on olemassa useita eriaikaisia selityksiä (SSA). Uusimman selityksen (Koivulehto 1995) mukaan *Kainu*-nimet perustuvat kantaskandinaaviseen sanaan **gainu*-z 'aukko, kita', jonka pohjalta on syntynyt myös nuotta- ja rekitermi *kainu(s)*. Sana on omaksuttu Lounais-Suomen murteisiin vuoteen 200 tultaessa ja se on levinnyt sieltä eränkävynnin ja asutuksen mukana Pohjanlahden perukoille ennen 800-luvun loppua. Paikannimiin sana on tullut siten, että nuotan aukkoa kuvaavaa sanaa ruvettiin käyttämään kielikuvana myös niistä aukoista, joita myöten kalastajat pääsivät saaristoiselle merelle ja sieltä takaisin kotisatamaan. Tämän selityksen valossa Oulujärven pohjoispuolella olevaan Kivesjärven liittyvät *Kainua*-nimet ovat kiintoisia. Kivesjärvenellä on nimittäin kaksi laskujoeta: toinen, Alanteenjoki (ent. *Kivesjoki*), länteen Oulujärven Kiveslahteen ja toinen, Varisjoki, itään Oulujärven Varislahteen. Kummankin laskujoen suulla on *Kainua*-nimi (*Kainuannurmi* ja *Kainuansaari*) ja vielä välillä Kiveslahdessa kolmas. Kun käyttää Kivesjärven laskujokia, matka Oulujoen niskasta Kajaanin seudulle on pari peninkulmaa lyhyempi kuin Oulujärven kautta ja samalla tulee vältetyksi vaarallinen Ärjänselkä. Kivesjärvi laskujokineen on siis "aukko", jota muinainen kulkija on voinut käyttää. – *Kainuun Kainua*-nimet voivat olla jo ajalta ennen vuotta 1000, ja nimissä näkyy sama nimeämisperuste kuin Lounais-Suomen monissa *Kainu*-nimissä. Vanhin asiakirjatiieto *Kainuun Kainu*-nimistä on vuoden 1570 kymmenluettelossa kylänä mainittu *Kainoniemen suu*, jolla on tarkoitettu Paltamon Kiehimänsuuta. Karjalaiset ja venäläiset ovat kutsuneet keskiajalla ja 1500-luvulla → Pohjanmaata *Kainuiksi* (venäjän *Kajanskaja Zemlja*) ja → Perämerta *Kainuunmereksi* (venäjän *Kaino more* 1323, *Kajano more*). Samaa *Kainuu*-nimitystä on käytetty venäläisissä lähteissä nykyisestäkin *Kainuusta* ainakin 1500-luvulla. Maakunnan ruotsinkielisen nimen *Kajana-land* pohjana on *Kainuu*-nimen venäjänkielinen muoto. → *Kajaani*. – AR

Koivulehto, Jorma 1995: 71–104; Mikkola, J.J. 1932: 109–110; Räisänen, Alpo 2003: 175–180; SSA s.v. Kainuu; Vilkkuna, Kustaa 1957: 18–22, 37.

Kainuunkylä vanha, suuri kylä Tornionjoen itärannalla Ylitorniolla Lapissa. *Kainuu kylä* 1561, *Kainuun kylä* 1563, *Kainuunkylä* 1564, *Kaijnokyle* 1596. – Kylän nimenä esiintyy useimmin vanhoissa asiakirjoissa ruotsalaisperäinen *Helsingeby*. Se viittaa helsinkien ruotsalaisheimon vaikutukseen ja ehkä myös asumiseen seudulla. Alueella olivat pohjoisen runsaimmat luonnonniityt ja tuottoisat lohenkalastamot. Tornionjoki laajenee Kainuunkylän kohdalla harvinaisen laajaksi runsaasariseksi alavaksi laakioksi (entinen suisto) luke mattomine saarineen ja putaineen. Tämä harvinainen luonnonmuodostuma antaa perustellun aiheen johtopäätökseen, että kylännimeen sisältyy alasatakuntalainen maastotermi *kainu* 'alava maa, yleensä niitty veden äärellä'. Kainulaisten "muinaisheimoon" nimi tuskin viittaa, sillä sitä ei ole tavattu Tornionlaaksossa; *kainulaiseksi* ovat karjalaiset ja savolaiset kutsuneet Perämeren rannikon länsisuomalaisia. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 459–488.

Kaipainen taajama ja rautatieliikennepaikka Anjalankoskella Kymenlaaksossa, aiemmin kylä Sippolassa, ruotsiksi *Kaipiais*. *Kaijpiainen* 1584, *Kaipianen* 1585, *Kaipia* 1582. – Kylännimen takana lienee talonnimi ja sen pohjana taas omistajan nimi. Saulo Kepsun mukaan (2006) nimi ja sen kantaja ovat saataneet tulla Sippolaan Lappeen pitäjän Taalikkalasta, jossa esim. vuonna 1553 asui *per kaipia*. Vuonna 1625 kylännimi on merkitty *Kaipias* ja yksi sen neljästä isännästä oli *Lars Matsson Kaipia*n. Nimi *Kaipainen* kuuluu laajaan nimiryhmään, jonka lähtökohdalla on sana *kaivata*. Toivottu lapsi saattoi muinaissuomalaisena aikana saada esim. sellaisen nimen kuin *Kaipia*, *Kaipio*, *Kaivattu*. Näistä vanhoista nimistä on kehittynyt useita sukunimiä, *Kaipia*nimen lisäksi esim. *Kaipainen*, *Kaipanen* ja *Kaiponen*. Nimet ovat levinneet laajalti vanhoihin asutuskeskuksiin. – LL

Hausen, Greta 1924: 642; Kepsu, Saulo 2006 (suull.); Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kaipainen, Kaipainen; KA 5066: 80; KA 3634a: 22.

Kaipiais → *Kaipia*n

Kaipola teollisuustaajama Jämsässä Keski-Suomessa. *Kaipola by* 1543. – Nimen taustalla on kylännimi ja talonnimi. Se perustuu joko muinaissuomalaiseen miehennimeen *Kaipia* ~ *Kaipio* ~ *Kaipia* (< verbistä *kaivata*) tai vastaavan miehennimen sisältävään savolaisperäiseen sukunimeen *Kaiponen* ~ *Kaipainen*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2006 s.v. Kaipainen, Kaiponen; KA:VA 3679: 30.

kaira Lapin murteissa käytetty sana, joka tarkoittaa 'erämaata, laajaa asumatonuutta seutua', toisinaan täsmällisemmin myös kahden joen välistä maa-alueetta. Sana on lainaa saamesta, vrt. saP → *skäidi*, saI *skäidi* 'kahden joen välinen maa-alue'. Lähtökielessä sana on ilmeisesti ollut ääntöasultaan suunnilleen samanlainen kuin inarinsaamassa, ja suomelle outo *d*-konsonantti on korvattu *r*-äänteellä. – AA

Kairahta kulmakunta Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa. *Henrik Kairahta* 1828; *Kairahta* 1841. – Sijaitsee *Iso-Kairahta*- eli *Tuomaanlampi*-nimisen lammen rannalla. Alueella on ollut *Kairahta*-niminen torppa, josta mainitaan 1841 torppari *Michel Thomasson* eli Mikko Tuomaanpoika, jonka isän nimen mukaan lienee *Tuomaanlampi* saanut nimensä. Lampi on pitkä ja *kaita* 'kapea' ja ollut aiemmin Leppäveden lahti, mahdollisesti **Kaitalahti* ~ **Kaita* > **Kaidanlahti*, länsimurteissa **Kairanlahti*. Taivutusmuodosta *Kairanlahrella* on voitu päästä perusmuotoon *Kairahta*. Lahden nimeäjän on täytynyt kuulua seudun läntisiin tulokkaisiin. – SP

HisKi.

Kairala kylä Pelkosenniemellä Lapissa, Kitisen alajuoksulla. Kylän itäpuolella Kitisen ja Luiron välissä on laaja suo, *Kaira-*

naapa. – Kylän nimi johtuu suon nimestä, sillä *kaira* merkitsee tässä 'jokien välistä maa-alaa', jollainen Kairanaapa juuri on. – AR

Kairijoki joki Savukoskella Lapissa. *KaireJock* 1640. – Kairijoki laskee luoteesta Kemijokeen. Laskukohdasta länteen on korkeahko metsäalue *Kairijoensuurova* ja suo *Kairijoensuuvuoto*. Kairijoen latvat ovat Sodankylän puolella Lokan tekoaltaasta itään. Nimen alkuperästä ei ole varmaa tietoa, mutta siihen on voinut vaikuttaa kaksikin lappilaista maastosanaa. Äänteellisesti nimen alkuosaa on lähellä *kaira*, joka tarkoittaa 'jokien tai jokiharojen välistä maa-alaa, metsäseutua' tai 'selkosta'. Toinen samamerkityksen maastosana on saamelaisperäinen *kaita* (vrt. pohjoissaamen *skäidi* 'kaira, jokiharojen välinen maa'). Kairijoki virtaakin asumattomien seutujen halki. – KA

Itkonen, Terho 1962: 49-54; SMS s.v. kaira², s.v. kaita²; SSA s.v. kaira³, s.v. kaita²; Tresk, Olof 1928: 26.

Kaisajoki joki ja kylä Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. Joki laskee Kemijokeen Tervolassa. – Kaisajoki saa alkunsa *Kaisajärvestä*, joka sijaitsee korkean *Kaisavaaran* juurella. Primaari nimi on *Kaisavaara* (*Kaisavaara* 1798), jonka lähtökohdalla on pohjoissaamen sana *gáisá*, *gáisi* 'korkeahuippuinen tunturi'. – JV

Suomen karttakirja 1799: 129; Vahtola, Jouko 1980: 66, 84.

Kaisaniemi osa-alue ja puisto Helsingin keskustassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Kajsaniemi*. *Kajsaniemi* 1842 (puisto), *Kaisaniemen puiston* 1872. – Nimi syntyi, kun ravintoloitsija Catharina Wahllund (1772–1843) eli *Kaisa* perusti 1836 *Sjö-paviljongen*-nimisen ulkoilmaravintolan, josta tuli pian helsinkiläisten ja etenkin suomenkielisten ylioppilaiden suosima kokoontumispaikka. Pian koko ravintolaa ja sen ympäristöä alettiin kutsua suosittuun ravintolanpitäjän lempinimen mukaan. Puisto sijaitsi alkuaan niemessä: Kluuvinlahti ulottui tuolloin vielä nykyisen ratapiha-alueen kohdalle ja ravintola sijaitsi niemen kärjessä sen ja nykyisen *Kaisaniemenlahden* (ruotsiksi *Kajsaniemiviken*) välissä. Puiston nimihistoria on monivaiheinen: 1700-luvulla paikkaa kutsuttiin nimillä *Stads-hagen* "Kaupunginhaka", *Borgarhagen* "Porvarienhaka" ja *Borgar Hästhagen* "Porvarien hevoshaka". Vuonna 1763 alueen vuokrannut maaherra Hans Henrik Boije perusti sinne puutarhan. 1773 puutarha siirtyi vapaamuurarijärjestölle, mutta puutarhurina jatkoi Eric Edbom. Edbomien aikana puutarhasta käytettiin nimeä *Edbomska trädgården*. Asemakaavassa 1812 alue sai nimen *Publik Trädgård* ja *Allmän Promenad* "Yleinen kävelypuisto", rinnalla käytettiin nimeä *Stadens trädgård* "Kaupungin puutarha". Ajan sanomalehdissä puisto oli *Promenadsträdgården* (*Promenadsträdgården* 1839, *stadens allmänna promenadsträdgård* 1842). Kun alueen itäosaan päätettiin 1828 perustaa yliopiston kasvitieteellinen puutarha, sen nimeksi tuli *Botanisk trädgård* (*Botaninen puutarha* 1881) ja muun osan nimiksi jäivät *Allmänna Trädgården* tai *Sällskaps-trädgården* "Seurapuisto" tai "Seurustelupuisto", kunnes nimi *Kaisaniemi* vakiintui. Myös nimeä *Kävelypuisto* on käytetty (*Kävelypuistossa* 1857). Nimi *Kaisaniemi* – *Kajsaniemi* virallistettiin 1909. – SP

Helsingfors Tidningar 24.7.1839, 25.5.1842 ja 4.4.1857; Hufvudstadsbladet 4.4.1869; Manninen, Antti 2006; Pesonen, Leo A. 1981: 105; Saarikivi, Janne 2005; Suomalainen Virallinen lehti 11.5.1872; Suomen Julkisia Sanomia 10.9.1857; Urbes Finlandiae 2004: 28; Uusi Suometar 27.1.1881.

Kaita järvi Savonrannalla Etelä-Savossa. Tämä yli kahdeksan kilometriä pitkä, hyvin kapea järvi myötäilee Savonrannan kirkolta luoteeseen lähtevää tietä. Kaidan ja sen pohjoispuolella olevan samansuuntaisen Jouhenjärven väliin jää *Kaidan-salon* metsäalue. Nimi kuvaa järven muotoa, sillä sana *kaita*

merkitsee kapeata. Suomessa on joukko muitakin *Kaita*-nimisiä järviä ja saaria. – SP

Kaitainsalmi salmi ja sen lähellä oleva kyläkunta Sotkamosa Kainuussa. *Kiemaskaia* 1650. – Tämä Pienen-Kiimasan ja Ärväänlahden välissä oleva salmi on kapea ja pitkä. Nimen alkuosa on monikon genetiivimuoto sanasta *kaita* 'kapea'. Vuoden 1650 kartassa nimen jälkiosana on saman sanan yksikön genetiivimuoto. – AR

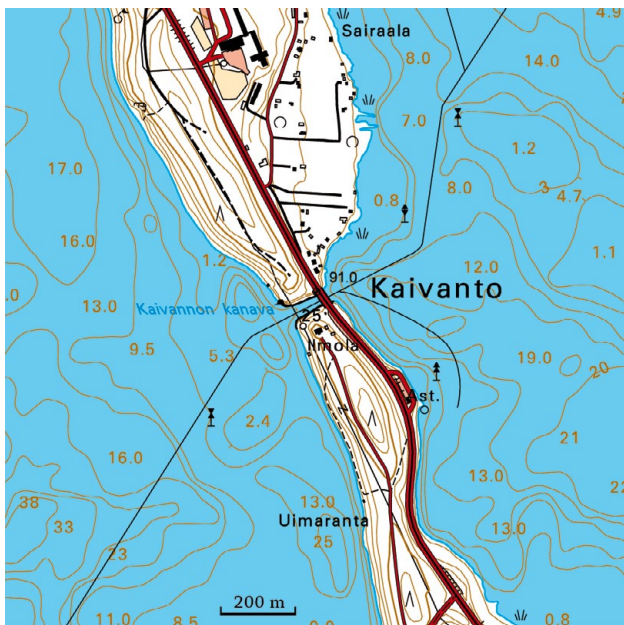
KA: MH 107/2D 3/1.

Kaitfors talo ja koski, jossa voimalaitos Alavetelissä Kruunupyyn kunnassa Pohjanmaalla. *Kajtfors* 1810. – Alkuaan nimi on ollut Perhonojoessa, lähellä taloa sijaitsevan kosken nimi. Nimen alussa on suomen sana *kaita* 'kapea' ja lopussa ruotsin *fors* 'koski'. Nimi näyttää kahden kielen sanoista kokoon pannulta, kuten monet muutkin lähialueen paikannimet: *Kaitbacka*, *-bäcken*, *-mossen*, *-sjön*, *-skogen*, *-åkern*, *-åsen* jne. Tämänrakenteiset nimet ovat voineet syntyä kahdella tavalla: joko niin, että suomalaislähtöinen *kait* on lainattu ruotsalaismurteeseen 'kapeaa' merkitsevänä nimelementtinä, tai niin, että nimet ovat peräisin suomen **Kaita*-alkuisesta nimestä, joka on ollut jonkin kapean ja pitkän kohteen, tässä tapauksessa kosken nimi. – Kaitforsin talon paikallinen nimi on *Buldans*, joka on peräisin sotilasnimestä *Buldan*. Kosken nimenä on vastaavasti *Buldans forsen*. – PS

Karsten, T. E. 1923: 230.

Kaivanto kanava ja kyläkunta Kangasalla Pirkanmaalla, Roinen ja Längelmäveden välillä. Käytetään myös nimeä *Kaivannonkanava*. Paikkakuntalaisten käytössä on ollut myös asu *Kaivanta*. – Ihmiskäsin suoritettuun työhön viittaava nimi *Kaivanto* (*kaivanto* 'pitkänomainen, kaivettu kuoppa, vesiuoma') on voinut tulla käyttöön kanavaa rakennettaessa 1820-luvulla mutta se voi olla vanhempikin. – TA

Suomenmaa 3 (1970): 48–49.

Kaivannon kanava on puhkaistu Längelmävetä ja Roinetta erottavan harjun läpi.

Kaivoksela kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Gruvsta*. – Nimi *Gruvsta* on annettu jo 1750-luvulla toiminnassa olleen *Sillbölen* rautakaivoksen paikan (ruots. *gruva* 'kaivos') sekä *Gruvans*-nimisen tilan mukaan. Kaivostoiminta päättyi 1920-luvulla. Vielä 1950-luvulla alueesta on käytetty suomenkielistä nimitystä *Kaivokset*. Asuinalueen rakentami-

nen alkoi 1960-luvulla ja sen nimeksi vahvistettiin *Kaivoksela* 1968. – KS

Kaivola

1. taajama ja kirkonkylä Perttelissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Nichils Kaywolasta* 1407, *Kaijuolaby* 1642. – Kylä on arveltu asutetun 1200-luvulla.

2. kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa. *Kaijuala* 1540. – Kaivola on ulkomuseoalue.

3. kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kalantia. *Kaiwåila* 1411, *Kaiyuola* 1413.

Ilmeisesti kylissä on ollut keskiajalla kyläkunnan yhteinen kaivo, jonka mukaan ensin samanniminen talo on nimetty. – SP

Meri, Arvo 1943: 49–50; NA.

Kaivopuisto huvilakaupunginosa ja puisto Helsingin eteläkärjessä Uudellamaalla, ruotsiksi *Brunnsparken*. – Suomenkielinen käännösnimi vahvistettiin virallisesti 1909. Kaupunginosan nimi siitä tuli 1959. Nimi *Brunnsparken* tuli käyttöön viimeistään 1840-luvulla, kun 1834 perustettu yhtiö Ulrikaborgs bad- och brunnsinrättning ”Ulriikaporin kylpylä- ja kaivoyhtiö” rakennutti sinne kylpyläpuiston. Suomenkielisissä lehdissä *kaivopuisto* esiintyi 1860-luvulla vielä yleisnimityksenä (”kaivopuisto on yhä tawallinen kokouspaikka” 1864, *Ulriikaporin kaivopuisto* 1864), mutta seuraavalla vuosikymmenellä selvästi nimenä (*Kaivopuistoa* 1870). Aiemmin käytössä oli myös nimi *Runnipuisto* (*Runnipuistossa* 1863; ruots. *brunn* 'kaivo'). Kylpylän ravintolarakennus *Brunnshuset* sai vuoden 1866 karttaliitteeseen suomenkielisen nimen *Wesilä*, koska siellä tarjottiin vieraille kivennäisvettä; ravintolan nykyinen nimi *Kaivohuone* tuli käyttöön 1800-luvun lopulla (kadunnimessä *Kaivohuone-tiellä* 1878, *Kaivohuoneessa* 1880, *Kaivohuoneella* 1881), aiemmin puhuttiin *Runnihuoneesta* (*Runnihuoneen puistoon* 1858, *Runnihuoneessa* 1872). – 1600-luvulla alue oli osa seutua, jota kutsuttiin nimellä *Helsingens* ”Helsinginniemi”. Koko alueen nimenä oli 1840-luvulta alkaen *Ulricaborgs* eli *Ulricaborgstrakten* ”Ulriikapori” eli ”Ulriikaporin seutu”. → *Ullanlinna*. – SP

Helsingin Uutiset 14.12.1863; Pesonen, Leo A. 1981: 106, 114; Päivätär 18.6.1864 ja 16.7.1864;

Suometar 9.7.1858; Uusi Suometar 19.12.1870, 21.6.1872, 17.6.1878, 3.4.1880 ja 7.6.1881.

Kajaani kaupunki Kainuussa. *Cajjane Socken* 1650. – Vuonna 1604 alettiin rakentaa Vuohenginjoen Ämmäkosken niskan linnoitusta, joka sai nimen *Kajaanin linna*, ruotsiksi *Kajaneborg*. Nimen taustalla on → *Kainuu*-nimen venäjänkielinen muoto *Kajánij*. Ruotsin viranomaiset eivät tienneet Kajaanin seudulle muuta nimeä kuin venäläisistä lähteistä löytämänsä. Sama *Kajana* tuli linnan yhteyteen 1651 perustetun kaupungin ruotsinkieliseksi nimeksi. – AR

Mikkola, J. J. 1932: 109–110; Räisänen, Alpo 1982: 76–77; Vilkkuna, Kustaa 1957: 37.

Kajaanin mlk. entinen kunta Kainuussa, vuoden 1977 alusta osa → *Kajaanin* kaupunkia. Kajaanin emäseurakunta perustettiin 1786. Kajaanin kaupunki oli perustettu jo 1651. – SP

Kajana → *Kajaani*

Kajaland → *Kainuu*

Kajsaniemi → *Kaisaniemi*

Kakolabacken → *Kakolanmäki*

Kakolanmäki entinen vankila-alue ja mäki Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kakolabacken*. Nimiarkiston kokoelmätiedossa vuodelta 1918 *Kakola* on Iso-Heikkilän taloon kuuluva asumus, ehkä torppa; siinä mainitaan myös mäennimi *Kakolanmäki* ja sille rinnakkaisnimi *Tallimäki*. Vuodelta 1553 peräisin olevassa asiakirjassa mainitaan *Kakolan metsä*, jonka puut talonpojat kaatoivat rakennustarpeiksi (Raimo Ranta). Hilikka Junnilan kokoaman tiedon mukaan *Kakola* esiintyy kartoissa mäennimen alkuosana vasta 1800-luvulla.

Kajaanin linnan rauniot sijaitsevat Kajaaninjoen saarella, kaupungin kupeessa.

Aikaisemmin mäen nimenä oli *Korkeavuori – Högberget*. Junnila otaksuu kuitenkin *Kakola*-nimen olevan tätä vanhempi. Maistraatin kuulutuksessa 1829 nimi on muodossa *Kakola*: ”stadens betesmark i Slottsfältet och *Kakola hagen*”. 1800-luvun puolivälissä mäelle rakennettiin keskusvankila, joka tunnetaan nimellä *Kakola*. – Aurajoen pohjoisrannalla sijaitseva mäki on Turun korkeimpia. Nimi ei ehkä kuitenkaan ole alkuaan mäennimi vaan pikemminkin talonnimi, mihin viittaa jo nimen *la*-loppu; edellä on mainittu Iso-Heikkilään kuulunut *Kakola*-niminen asutus. Valtaosa Suomen *Kakola*-nimistä sijaitsee Varsinais-Suomessa, Ala-Satakunnassa ja Hämeessä. Niistä monet ovat Turun *Kakolan* mukaan annettuja asumuksennimiä. Muut nimet ovat Perniön Ylikulman kylännimeä lukuun ottamatta useimmin peltojen ja kumpareiden nimiä. Samalla alueella sanaa *kako* on käytetty idän ja etelän välisen ilmansuunnan nimityksenä. Tällainen paikan sijaintia ilmaiseva alkulementti sopii Turun *Kakola*-talonniemeen, koska *Kakola* sijaitsee omistajatalosta Iso-Heikkilästä kaakkoon. Toinen *Kako*-nimeen sopiva lounaismurteinen sana on ’pöllöä’ merkitsevä *kako*, mutta silloin *Kakola*-nimen alkuperäiseksi tarkoitteeksi olisi ajateltava jylhää ja kallioista *Kakolanmäki*. Kertoman mukaan *Kakola*-nimi juontuisi mäen juurella 1600–1700-luvulla sijainneesta köyhäntalosta, jossa hoidettiin myös mielisairaita, turkulaisittain *kakaja* (Pirjo Vismanen). Jonnekin joen länsirannalle pystytettiin köyhäntalo 1670-luvun alkupuolella, mutta sen nimestä ei ole tietoa. Esitettyistä selityksistä todennäköisin on, että nimi *Kakolanmäki* perustuu talonniemeen *Kakola*, jonka taustalla on ilmansuunnan nimitys *kako* ’kaakko’. – RLP

Junnila, Hilikka 2001: 90, 100; Ranta, Raimo 1975: 95, 621; SMS 5; Vismanen, Pirjo 2007.

Kakkerran kuntaan kuuluivat mm. Kakkerran, Satavan ja Kulhon saaret. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

Kakkerta entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 1968 osa Turun kaupunkia. *Kaxikertha* 1430. – Muodostettiin Kaarinan alaiseksi rukoushuonekunnaksi 1764, kappeliksi 1858 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1904. Pitäjä muodostui kaksoisaaresta Satavasta ja Kakkerrasta. *Kakkerta*-nimistä kylää ei ole. Saari on tavallaan kaksinkertainen, se ”kiertää” keskelle jäävän Kakkerranjärven molemmilta puolin. Vastaavannäköisiä ovat Puumalan *Kaksinkertainen* (*Kahen kertajainen sarj* 1561), jossa saaren sisään ulottuva lahti tekee saaresta ”kaksinkertaisen”, ja Pertunmaan *Kaksinkertaisen* järvi, jossa järveen työntyy niemi niin, että järvi ympäröi sitä molemmin puolin kahtena samansuuntaisena lahtena kuin haarukan piikit. – SP

Ojansuu, Heikki 1920: 101; Solstrand,Väinö 1915: 45–50.

Kakslauttanen Ivalojoen sivujokeen Tolosjokeen laskeva joki Sodankylän pohjoisosassa Lapissa ja sen varrella oleva matkailukeskus maantien varrella. – Nimi on epäilyksettä saamelaislähtöinen, sillä *lauttanen* on suomen pohjoismurteissa harvinainen laina inarinsaamen sanasta *láávtás* ’yksijalkainen katettu saalislava (metsässä)’, jonka genetiivimuoto *lávtáá* esiintyy useissa paikannimissä, vrt. → *Akalauttapää*. Alun perin Sompion kadonnutta saamea edustava nimi ei ole säilynyt, mutta sen loppuosa on vastannut inarinsaamen tyyppiä *-lávtáájuuvás* ’-lauttas(en)joki’, josta nykyinen muoto on abstrahoitunut aikaisintaan käännösvaiheessa. Myös Saarelän itäosassa, Repojoen länsipuolella, on *Kakslauttasvaara* ja saman joen itäpuolella *Kuokslauttavaara*. Nimien keskinäinen yhteys jää epäselväksi. – SA

Kalajoen latvalla, Reijjärven ja Haapajärven kappeleiden välimaastossa sijaitsi vielä vuoden 1799 kartassa Kalajanjärvi.

Kalajoki joki, vanha emäpitäjä (erotettu Salosta 1540) ja nykyinen kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla. *Kallaiäkij* 1531, *Kalaiäkij* 1533, *Kalaioki* 1545. – Kalajoen latvalla Reijjärven alueella on ollut 9 km pitkä ja paikoin 4,5 km leveä mutta matala järvi *Kalajärvi* eli *Kalajanjärvi*, joka 1700-luvulta olevan tiedon mukaan on ollut hyvin kalaisa. Nykyisin Kalaja on järvikuvio ja yksi Reijjärven kylistä. Reijjärvenkin on entistä Kalajoen emäpitäjää. Kalajalla on *Kalajankivi*, 7–8 metriä korkea siirtolohkare, joka aikoinaan on ollut Kalajanjärven rantavedessä. – AR

Virrankoski, Pentti 1988: 36–37, 57; NA: 1500-luvun pöimintakokoelmat.

Kalajärvi kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla. *Kalliafi* 1700, *Kalajärfwi Träsk* 1960, *Kalajerfvi Äng* 1773–1774. – Alueennimi perustuu järvennimeen *Kalajärvi*, alueen ruot-

sinkielisille *Kalajärv*; järven nimeen liittyviä lähitienoon nimiä ovat tällä kaksikielisellä alueella *Kalajärvibergen* eli *Kalajärvsbergen* ja *Kalajärvsbäcken*. *Kalajärviä* ja *Kalalampia* on maassamme nelisenkymmentä kumpiakkin. Edelliset ovat tavallisempia Länsi-Suomessa, jälkimmäiset Itä-Suomessa, mutta varsinaisia levikin keskittymiä ei ole. Nimi viittaa lammen kalaisuuteen. Kaupunginosan nimeksi *Kalajärvi* on hyväksytty 1982. – SP

Laitinen, Sirkka 1982: 15; Paikkala, Sirkka 1992: 69.

Kaland → Kalanti

Kalanti entinen kunta Varsinais-Suomessa (Vakka-Suomessa), vuodesta 1992 osa Uuttakaupunkia, ruotsiksi *Kaland*. *Kaleningiatekt* 1316, *Kalandia* 1332, *Kaland* 1347. Aiempana nimenä oli → *Uusikirkko*, ruotsiksi *Nykyrko* (*Nijekirkie* 1417; *Udeskircos*[sa] 1668, *Uudes-Kircos*[sa] 1750) vuoteen 1936, jolloin palattiin käyttämään pitäjän keskiaikaista nimeä **Kalanti*, joka oli säilynyt vain asiakirjoissa. Mainitaan ensi kerran eri pitäjänä 1411, mutta kirkko on rakennettu jo 1300-luvun lopulla. Seutu oli silloin erillistä hallintoaluetta; 1347 mainitaan Kalannin voutikunta. – Jotkut tutkijat ovat katsoeet nimen tarkoittaneen alkuaan laajaa hallinnollista aluetta, kihlakuntaa, toiset rajattua aluetta, kylää tms., josta on tullut ajan mittaan suuremman alueen keskus. Arvo Meri (1936) on tulkinut nimen olleen alkuaan **Kalainen* tai **Kalajas* (*Kalas Sockn* 1561, myöh. *Kalais*) ja tarkoittaneen kalaisaa järveä. Kyseinen järvi olisi voinut olla esim. Hallun kylän luona. *Kaland* ja *Kalandia* olisivat ruotsin ja latinan mukaisia muunnelmia. – Lars Huldén (1984, 2001) on esittänyt, että kyseessä voisi olla myös lainanimi: esim. Mecklenburgissa mainitaan paikka nimeltä *Alt Kalen* 1174, *castrum Kalant* 1244. Tällöin nimi kertoisi saksalaisvaikutuksista Suomeen hansa-aikana tai myöhemmin. Huldén on referoinut nimestä käytyä laajaa keskustelua 1984 ja Kari Alafrosti 1999. – SP

Alifrosti, Kari 1999: 149–155; Grotenfelt, Kustavi 1912: 4, 5, 364, 383; Huldén, Lars 1984: 123–129; Huldén, Lars 2001: 179; Meri, Arvo 1934: 38–46; Meri, Arvo 1943: 51–53; www.agricola.utu.fi

Vuonna 1920 Kalannin kunta näkyi kartassa vielä **Uudenkirkon** nimellä, sen sijaan rautatieaseman nimi oli **Kalanti**.

Kaldoaivi saP *Gálddoaivi*, saI *Kaaldduáivi*, tunturialue ja sen korkein vaara, rinnakkaisnimeltään *Alla Gálddoaivi* ”Korkea Kaldoaivi”, sekä tunturiston mukaan nimetty paliskunta Utsjoen itäosassa Lapissa. *Gald-oive* 1744. – Nimi on mukailtu suomeen saamelaisesta nimestä, jossa jälkiosa → *oavi* tarkoittaa ’pyöreähköä tunturinhuippua tai vaaraa’, mutta alkuosa on merkitykseltään hämärä. Nimiryppäeseen kuuluvat lisäksi vaarojen nimet *Urro-Gálddoaivi* eli *Urroaivi* ”Kivipyykki-Kal-

doaivi, Kivipyykkipää” (tämä on vanhemmissa kartoissa vaihtanut paikkaa *Alla Gálddoaivin* kanssa) ja *Gálddoainurki* ”Kaldoaivinnurkka”, järvennimet *Duottar-Gálddojavri* ”Tunturi-Gálddojärvi” ja *Vuopme-Gálddojavri* ”Alamaan Gálddojärvi” sekä joennimi *Gálddašjohka* ”Gáldd-kurun joki”. – Järvennimissä on havaittavissa tulkintaa lähdeettä tarkoittavan *gáldu*-sanana suuntaan, jolla ei kuitenkaan ole *Gálddo*-tyyppistä taivutusmuotoa. Länsi-Utsjoella eli Paistunturin puolella on *Gálddagáldu*-niminen lähdepuro, joka laskee Jeagelveaijohka-jokeen, mutta myös tämän nimen *a*-loppuinen alkuosa jää hämäräksi sekä merkitykseltään että alkuperältään. Sana on yhdistetty myös skandinaavisperäiseen verbiin *gáldet* ’kuohita (puukolla)’ ja sen johdokseen *gálddat* ’kuohilas’, ilmeisesti aiheetta. – SA

Mattus, Ilmari 2004: 201; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Kalela

1. taiteilijakoti ja kotimuseo Ruoveden Ruhalassa Pirkanmaalla. – Jo opiskeluvuosinaan Pariisissa (1884–1889) Axel Gallén unelmoi asettuvansa asumaan Suomen maseudulle. Gallén suunnitteli Kalelan keskelle erämaata studioksi ja kodiksi perheelleen; se valmistui 1895. Kalela edustaa hänen nuoruutensa arkkitehtonisten unelmien täyttymystä, mentyhirsistä rakennettua tupaa. Nimi viittaa taiteilijan suvun (Gallén) vanhaan lähtösijaan Maskun Kalelaan, mutta muistuttaa samalla nimeä *Kalevala*. Kalelan kotia on sanottu ensimmäiseksi kansallisromanttiseksi rakennukseksi Suomessa, vaikka siinä on muitakin vaikutteita.

2. kylä, entinen sotilasvirkatalo Maskussa Varsinais-Suomessa. *Andris Kalaleyna* 1376, *Kalela* n. 1450. Virallisesti *Kallela*. 3. kylä Mynämäessä Varsinais-Suomessa, aiempaa Karjalan kuntaa. *Kalela* 1540.

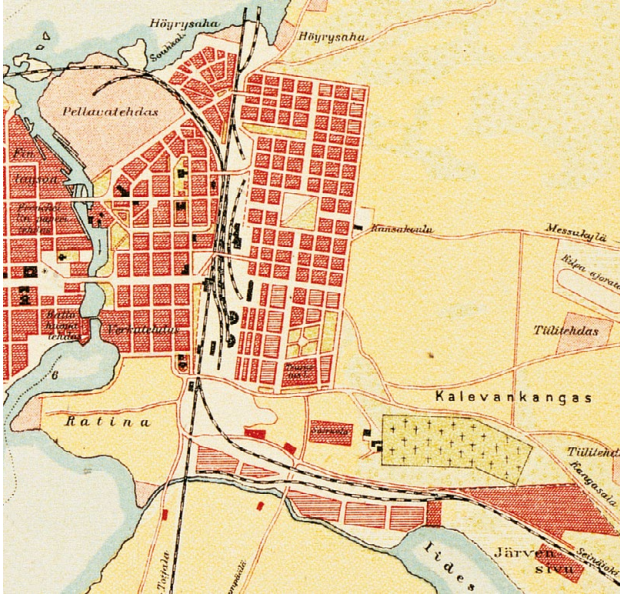
Kylien nimet ovat kehittyneet talojen nimistä. Niihin sisältynee varhaisen isännän nimi *Karl*, joka on jo keskiajalla levinnyt Suomeen muodoissa *Kalle*, *Kalli*, *Kallo*. – SP

Gallen-Kallela-Sirén, Janne 2003; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kallela, Kalliala; Skinnarila, Niina 1994: 45–46; KA:VA 4859: 25v.

Kaleton kyläkunta Keuruulla Keski-Suomessa. – Varsinkin *Kalaton*-nimiset pikkujärvet ovat tavallisia koko maassa Pohjanmaata lukuun ottamatta. *Kaleton* ~ *Kaletonlampi*-nimisiä lampia on Suomessa puolensataa. Niitä on erityisesti Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa ja Kainuussa, ja niitä on selitetty kalattomuudella tai vähäkalaisuudella. Keuruulla ei *Kaleton*-nimistä järveä tunneta; ehkä nykyinen Ivesjärven vanha nimi on ollut *Kaleton*. Kylän nimi perustuu talon nimeen, talo sijaitsee Ivesjärven eteläpäässä. – SP

Paikkala, Sirkka 1992: 62.

Kaleva kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Alue kuului vuoteen 1877 saakka Messukylän pitäjään. Kaupunginosaa alettiin rakentaa 1950-luvulla. Tammelan itäpuolista aluetta kutsuttiin vielä 1940-luvulla yleisesti *Tammelan vainioiksi*, viralliset nimet *XX ja XIX kaupunginosa* koettiin vieraiksi. Kun Tammerkoski-lehti järjesti 1948 kilpailun nimen keksimiseksi *XX kaupunginosalle*, jossa rakentaminen oli juuri aloitettu, kilvan voitti *Kaleva*, toiseksi tuli *Vainio*. Muita nimiehdotuksia olivat *Puolimatka*, *Hippola*, *Liisala*, *Liisukka*, *Litukkala* ja *Inari*. *Kaleva*-nimen suosioon vaikutti sen historiallinen tausta Kalevankankaineen (*Kalawan kangas Malm* 1826) ja Kalevankivineen (*Kalewankiwi* 1758) sekä paikallinen Kalevala-aiheinen nimistö kuten *Kalevantie*, *Kalevan puistotie* ja Tammelan Kalevala-aiheiset katujen nimet. *Kalevalla* alettiin heti alusta ymmärtää koko laajaa Kalevan puistotien, Kalevantien, Hippoksen raviradan ja Petsamon etelärajan välistä maa-aluetta. – *Kalevankankaan* harjulla sijaitsee Tampereen

Tampereen kartassa vuodelta 1910 näkyy, kuinka Tammelan ruutu-kaava-alueen itäpuoli on enimmäkseen rakentamatonta peltoaluetta. Myöhemmin Kalevaksi nimettyä aluetta rajaa etelässä Kalevankangas hautausmaineen.

suurin hautausmaa. Vuoden 1539 käräjillä vahvistettiin Messukylän ja Tammerkoskien jakokuntien raja ja yhdeksi raja-paikaksi määrättiin Kalevankivi, joka ilmeisesti on sijainnut Kalevankankaalla. Maija Louhivaaran mukaan Kalevankivi on mahdollisesti esihistoriallinen nimi, joka viittaa taruston jättiläisiin. Suomen murteissa *kaleva* on tavattu merkityksessä 'itsepäinen, pahantapainen, kuriton, kelvoton; suurikokoinen, vahva'. – SP

Aaltonen, Salla; Louhivaara, Maija 1999: 92; Nirvi, R. E. 1982: 68, 74–78; SMS s.v. kaleva; fi.wikipedia.org [23.5.2005]; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 552.

Kalho kylä ja kartano Hartolassa Päijät-Hämeessä. *Pär Kalhä* 1405, *Kalho* 1430. – Kartanosta on käytetty myös nimiä *Taurala* ja *Joackimsberg* (kartanoa 1700-luvun puolivälissä isännöineen Sigfrid Joakim Collianderin mukaan). Suomen *Kalho*- ja *Kalhu*-alkuiset paikannimet liittyvät useimmiten vesistöihin. *Kalho*-nimet ovat valtaosaltaan eteläsavolaisia. Nimiin sisältynee sana *kalhu* ~ *kalho* 'lyhyt oikean jalan potkusuksi; suo- ja nevasuksi'. Hartolan asumuksennimi *Kalho* on voinut lyhentyä jostain luonnonpaikan nimestä. Kalhon kylän läpi virtaa *Kalhonlammesta Kalhonjoki* Enojärveen. – SP

Nissilä, Viljo 1968b: 34; SKES s.v. kalhu; SMS s.v. kalho, kalhu.

Kaljunen kylä Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. *Kaliula* 1557. – Kylän nimi johtuu sen asukkaiden lisä- tai sukunimestä *Kalju*, *Kaljunen*, *Kaljuinen*; sukunimestä on jo 1500-luvulta tietoja Jääsken alueelta, johon Rautjärvikin tuolloin kuului, esim. *Kalion Antti* 1549, *kalionen lauri* 1554, *kaliu Simo* 1558. Sukunimi on syntynyt lisänimestä, joka on kertonut kantajansa kaljupäisyydestä. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kaljunen; Nissilä, Viljo 1975: 143–144; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kalkis → **Kalkkinen**

Kalkkinen kylä Asikkalassa Päijät-Hämeessä, ruotsiksi *Kalkis*. *Kalcis* 1467. – *Kalkkistenkoski* yhdistää Kymijoen Päijänteseen; koski on kanavoitu ja *Kalkkisten kanava* valmistui vuonna 1878. Kylännimeen sisältynee henkilönnimi *Kalkki*, joka on mm. *Kalkko*- ja *Kalkku*-nimien lailla germaanisen henkilönnimen *Gottschalk* jälkiosasta *schalk* suomen kieleen lainautunut nimimuoto. – TA

BFH 1: 4; Blomstedt, Yrjö 1981: 405–407; Nissilä, Viljo 1960: 233.

Kalkkiranta asuin- ja teollisuusalue Sipoon Träskbyssä Itä-Uudellamaalla sekä Sipoon saaristossa asuvien rantautumispaikka, ruotsiksi *Kalkstrand*. *Kokarstranden*, *Kalkbruket* 1745. – Alkujaan *Kokarstrand* edustalla olevan *Kokarfjärden*-nimisen merenselän mukaan. Nimi liittyy paikalla sijaitsevaan kalkkilouhokseen ja -tehtaaseen. Kalkkia on alueella louhittu jo 1500-luvulla. Louhinta oli vilkkainta 1700-luvun puolivälissä → *Viaporin* ja → *Svartholman* linnoitustöiden aikoihin. Linnoittamista johti Sipoossa sijaitsevan Eriksnäsin kartanonherra, eversti C. F. Nordenskiöld. Suomenkielinen nimi on suora käännös ruotsinkielisestä nimestä. – KS

Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994, 2: 44–47.

Kalkstrand → **Kalkkiranta**

Kalkujärvi saP *Gälgojävri*, pieni järvi ja poromiesten kesäyhtiö sen rannalla Itä-Enontekiöllä Lapissa. Sen pohjoispuolella Norjan rajalla on *Kalkuvaara*, saP *Gälggovadda*. *Kalkovadda* 1742–45. – Suomenkieliset nimet ovat mukaelmia saamesta. Nimen alkuosa on genetiivin yhdyssanamuoto sanasta *gälgu* 'vaimo, eukko', jälkiosissa → *jävri* 'järvi' ja *vadda* 'puuton tunturiylänpöytä'. Nimenannon perusteita ei tunneta, mutta taustalla voi olla myös *gälgu*-sanan tulkitseminen myyttiseksi esiäidiksi; vrt. → *Gälgoaivi*. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Kalla ulkosaari ja kalastajakylä Kalajoen edustalla Pohjois-Pohjanmaalla, käytetään myös nimeä → *Maakalla*, koska ulompana merellä on → *Ulkokalla*, säätiedotuksista tuttu majakkasaari. – Vanhin tieto Kallasta on Kokkolan kaupungin perustamiskirjassa vuodelta 1620. *Kalla*- ja *Kallo*-nimiä on paljon, eivätkä ne kaikki ole samaa alkuperää, mutta ainakin Perämeren rannikolla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa nimiin sisältyy ruotsalaisperäinen sana *kalla* 'jääröykkiö, jäätikkö, talvitien sulamaton pohja', ruotsin *kalla*, *kalle* 'rannalle kasautunut lumi ja jää; kari'. – AR

SSA s.v. kalla; Viikuna, Kustaa 1956: 483–486.

Kallaanvaara kaupunginosa Kemijärvellä Lapissa. – Kallaanvaaran kaupunginosa sijaitsee Kemijoen itärannalla kaupungin keskustan tuntumassa ja samannimisen vaaran kupeessa. *Kallaanvaara* on seudulla myös talon nimenä (*Kallanvara* 1753) ja sukunimenä (*Kallanwaara* 1735, *Kallahanvara* 1776). Kallaanvaaran alueesta on vanhastaan käytetty myös nimeä *Kallas*. Kemijoessa Kallaanvaaran eteläpuolella on kapea ja pitkä lahde *Kallaanuopaja*. – Nimien alkuosan alkupeirästä ei ole varmaa tietoa, mutta sille voisi esittää kaksikin vaihtoehtoista lähtökohtaa. Se saattaisi liittyä sanaan *kallas*, joka paikkakunnan murteessa tarkoittaa vainajaa, varsinkin muuta kuin sukulaista. Myös itsemurhan tehnyttä tai hyvin vanhaa ihmistä tai kuollutta eläintä voitiin nimittää *kallaaksi*. Sana *kallas* lienee saamelaiskielten (vrt. pohjoissaamen *gällis* 'ukko, äijä; aviomies') kautta tullut laina skandinaavisista kielistä (vrt. ruotsin *karl* '(avio)mies'). Toisaalta Pohjois-Suomessa tunnetaan myös 'rannalle keväisin kerääntyvää jäärykkyötä, jääkuorta' tai 'talvitien (vielä sulamatonta) jäistä pohjaa' tarkoittava sana *kalla*, josta muutamain paikoin käytetään muotoa *kallas*. Samanalkuisia nimiä on myös ainakin Kittilässä (vaara *Kallaanselkä*), Sodankylässä (*Kallaanoja*, *Kallaansuvanto*) ja Ylitorniolla (kangas *Kallaanrova*, suo *Kallaanvuoma*). – KA

LexGermLw 2 (1996): 21; SMS s.v. kalla', kallas'; SSA s.v. kalla, 'kallas'; HisKi.

Kallavesi

1. järvi Kuopiossa Pohjois-Savossa, ulottuu Siilinjärven ja entisen Vehmersalmen puolelle. *Kalawesi* 1461, *Kallawesi Lacus* 1653.
2. järvi Mäntyharjulla Etelä-Savossa.

Nimien alkuperä on hämälä; jos ne ovat saamelaisperäisiä, niitä voisi verrata pohjoissaamen sanaan *gállis* 'ukko, äijä' (genetiivimuoto *gállá*). Yhdistys edellyttäisi, että tämä sana olisi nimeä annettaessa viitannut johonkin mytologiseen jumalhahmoon, samaan tapaan kuin suomen → *Ukko* ja sen inarinsaamelainen vastine → *Äijih* "Ukko". Muutoin sanan esiintymistä suurten vesistöjen nimissä olisi vaikea selittää. Samanlaisista mytologista käyttöä joudutaan olettamaan myös saamelaisissa *Gálgo*-nimissä (→ *Gálgoaivi*, → *Kalkujoki*); sana *gálgo*- tarkoittaa nykysaamessa vain 'vaimoa' tai 'eukkoa', mutta lienee nimissä alun perin viitannut mytologiseen esiäitiin (→ *Akku*). Koska sanan *gállis* mahdollisista mytologisista merkityksistä ei kuitenkaan ole tietoja, jää sen yhdistäminen *Kallavesi*-nimiin hypoteettiseksi. – AA

Kajanne, Raimo 1975: 145.

Kallbåda grund Suomenlahden matalikko Porvoon edustan avomerialueella. *Kalbådan* 1748. – Matalikolle rakennettiin Suomen ensimmäinen avomeren pohjamajakka vuonna 1952. Se korvasi majakka-alus *Kalbådagrundin*. Ruotsinkielisen nimen alkuosa *kal* tarkoittaa 'paljasta, puutonta', mutta se saattaa palautua 'jääröykkiötä' merkitsevään ruotsin sanaan *kalle* (vrt. suomen *kalla*). Seuraava nimenosa *båda* (myös *både*) merkitsee 'karia, luotoa'. Nimen lopussa oleva *grund* 'matalikko', joka tarkoittaa tässä nimessä samaa kuin *båda*, saattaa olla vanha merikartan tekijän lisäys, joka on vakiintunut nimen osaksi. – TS

FO s.v. både, kal, kalle; SSA s.v. kalla; Westman, Ivar 1935: 183–184.

Kallenaudio museo Juupajoella Pirkanmaalla. *Callanaudio* 1756, *Kallinaudio*, *Kallenaudio* 1772. – Kallenaudiosta tuli kievari- ja kotiseutumuseo 1956. Kallenaudiossa oli jo 1600-luvun lopulla uudistalo, joka sittemmin autioitui. Sen nimi on tiettävästi ollut *Kallio*, joten aiempi nimi **Kallionaudio* on muuttunut *Kallenaudioksi*. Se asutettiin uudelleen 1757 ja

kievarin pito aloitettiin 1778, jolloin Ylä-Satakunnassa matkustusolosuhteita parannettiin. Kallenaudio oli kyyditysvetäjävelvollisuus Tapion kievariin Ruovedelle ja Oriveden kievariin. 1881 kievari siirtyi pois Kallenaudiosta läheiseen Aituan taloon. Kallenaudio toimi uudestaan kievarina vielä vuodet 1920–1928. – SP

HisKi (Orivesi); www.juupajoki.fi/kotiseutu/museot.htm [14.11.2006].

Kallinen kylä Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarlelaa, ruotsiksi *Kallis*. *Kaldenäs* 1573 ja 1608, *Kallisnäs* 1584, *Kallisnäs* 1650. – Ruotsinkielisen nimen vanhat kirjoitusasut viittaavat siihen, että kylä on nimeämisen aikaan ollut niemessä (ruotsin *näs* 'niemi'). Lars Huldén on yhdistänyt nimen suomenkieliseen sukunimeen *Kallinen*. Kaarlelaissa mainitaan 1571 *Lass Kallin*. Oletettavasti Kalliset ovat tulleet Keski-Pohjanmaalle Savosta, kuten Hassisetkin, ks. → *Hassinen*. Sittemmin talo on siirtynyt ruotsinkielisille, jotka ovat korvanneet *nen*-lopun ruotsinkielisten talonnimien mallin mukaan *s*-lopulla. Nykyinen suomenkielinen nimi on mukailtu ruotsinkielisestä nimestä *Kallis* 1900-luvulla. – SP

Huldén, Lars 2001: 411; Walta, Matti 1985: 109.

kallio on yleinen paikannimien jälkiosa varsinkin maan etelä- ja keskiosissa. Peruskartoissa *kallio*-loppuisia nimiä on lähes 12 000. Niistä on noin 9 400 on kohoumannimiä ja 1 340 talonnimiä. Mukana määrässä on noin 550 *Kallio*-nimeä, joista lähes kaikki ovat asutusnimiä. Seuraavaksi yleisimmät ovat etupäässä kohoumanniminä käytetyt *Rajakallio* (148), *Palo-kallio* (121), *Kokkokallio* (112) ja *Kettukallio* (112). *Kallio* on germaaninen laina, joka esiintyy myös lähisukukielissä. Lainanantajakielten taholla sanaa edustaa nykyruotsin *häll* 'kallio, paasi'. – TS

SSA s.v. kallio; Paikannimirekisteri 2005.

Kallio kaupunginosana Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Berghäll*. – Tunnettu aiemmin työläiskaupunginosana. 1800-luvun puoliväliin saakka aluetta käytettiin lähinnä viljelyyn ja laiduntamiseen. 1800-luvun jälkipuoliskolla asutus kiinteytyi, alue palstoitettiin ja rannoille syntyi teollisuutta. Väestö koostui porvareista, tehtaiden omistajista huviloissaan ja alueen tehtaiden työntekijöistä vuokralaisina. *Berghäll* oli aluksi vain vuokramaa-alueen ja yhden huvilan nimi ("utanför Långabron belägna villa, Berghäll" 1852, "villa n:o 37 Berghälls område" 1864), jota alettiin käyttää myös ympäristöstä. 1900-luvun vaihteessa Helsingistä muodostui talouselämän keskus ja Kalliosta tuli merkittävä työväen asuinalue. Linjojen ja Siltasaaren asemakaavat valmistuivat 1890-luvulla, muun Kallion 1901. Marraskuusta 1899 sai Kotikielen Seura tehtäväkseen laatia suomenkielisiä vastineita Helsingin ruotsinkielisille paikannimille. Seuraavana vuonna se esitti *Berghällin* vastineeksi *Kalliota*; ehdolla oli myös *Vuorela*. Kaupunginosan nimeksi *Kallio – Berghäll* vahvistettiin 1959. – SP

Finlands Allmänna Tidning 10.11.1852 ja 24.4.1864; Koskinen, Juha 1990: 15, 23, 437;

Lappalainen, Hanna – Siirainen, Mari 1999: 568; Kotikielen Seuran pöytäkirjat 25.11.1899 ja 29.9.1900; Pesonen, Leo A 1981: 106; www.kaupunginosat.net/kallio/sivut/kalliokehys.htm [28.12.2005].

Kallis → *Kallinen*

Kallislahti kylä ja rautatieliikennepaikka Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkä. *kallios lahen pohia*, *Kallislahenn pohian luhta*, *kallislahen ma* 1563; *Kalliixlaxi* (luontonimiä) 1564; *Kallislaxby* 1664 (kylä). – Tähän Savonlinnan keskustan länsipuolella sijaitsevaan kylään työntyy idästä Haapaveden samanniminen pitkä lahti. Kylän nimi perustuu sukunimeen *Kallinen*. Kallisia asui kylän alueella ennen 1500-luvun puoliväliä, mutta he muuttivat sieltä ilmeisesti jo ennen vuotta 1541 Pohjois-Savoon. Maastollisesti olisi mahdollista

Vuoden 1799 kartassa kestikievari on kuvattu symbolilla, jossa pisteestä lähtee viiva ylöspäin kaarevalle poikkiviivalle. Kangasalta Pohjanmaalle johtaneen maantien varrella näkyvät Oriveden ja Kallenaution kestikievarit.

tulkita nimi myös **Kallioisenlahdeksi*, jota tukisi vuoden 1563 maakirjan merkintä. – SP

Alanen, Timo 2006: 54, 96; Lappalainen, Pekka 1970: 425; Pirinen, Kauko 1954: 171; KA:VA 8644: 188v.

Kallo kylä *Kallojärven* (*Kallojärvi* 1802) ympärillä Kittilässä Lapissa, järven länsipuolella vaara nimeltä *Kallosaara*. *Kallo* on sukunimenä Kittilässä jo 1731. – T. I. Itkonen on liittänyt sukunimen *Kallo* saamen sanaan *gällu* 'otsa; (poron) päänahka' (< skand., vrt. muinaisruot. *skalle* 'pääkallo'). Itkosen selitys on luonteva siinä tapauksessa, jos kantanimi on saamenkielinen **Gállovárri* (vrt. suomen *Otsavaarat*). Toinen mahdollisuus on, että nimi on alkuaan suomenkielinen ja kantanimenä *Kallojärvi*. Tällöin nimeen sisältyisi ruotsista Pohjois-Suomen murteisiin lainautunut sana *kalla*, *kallo* 'jääröykkiö (karien rannassa), jäättikkö, talvitien sulamaton pohja; luoto, kari' (< ruots. murt. *kalla*, *kalle* 'rannoille kasautunut jää; luoto'). Tämä sana sisältyy esimerkiksi nimiin → *Kalla* Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla ja *Kallovuopaja* Kittilän Tepsassa. Kylän ja sen asukkaiden sukunimi *Kallo* on joka tapauksessa lähtöisin luontoinimestä. – AR

Itkonen, T. I. 1948, 2: 510; Onnela, Samuli 1995: 104; SSA s.v. *kalla*, *kallo*.

Kallunki kylä Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla, sijaitsee *Kallunkijärven* eli *Kallunginjärven* *Kallunginniemiessä*. Myös Sallassa Lapissa on *Kallunkijärvi* ja sen niemessä *Kallunki*-niminen kylä. – Nimen lopussa oleva *-nki* on nimistöjohdin. Sitä edeltävä kanta on saamea, joko inarinsaamen sanasta *kállu* 'otsa, (poron) otsanahka' tai sen johdoksista *káálluh* 'kallokas, poron päänahasta tehty kenkä'. Kuusamon ja Sallan *Kallunkijärvet*, joissa kummassakin on iso niemi, houkuttelevat ajattelemaan, että nimien syntymotiivina on ollut kalloikkaan muoto. – AR

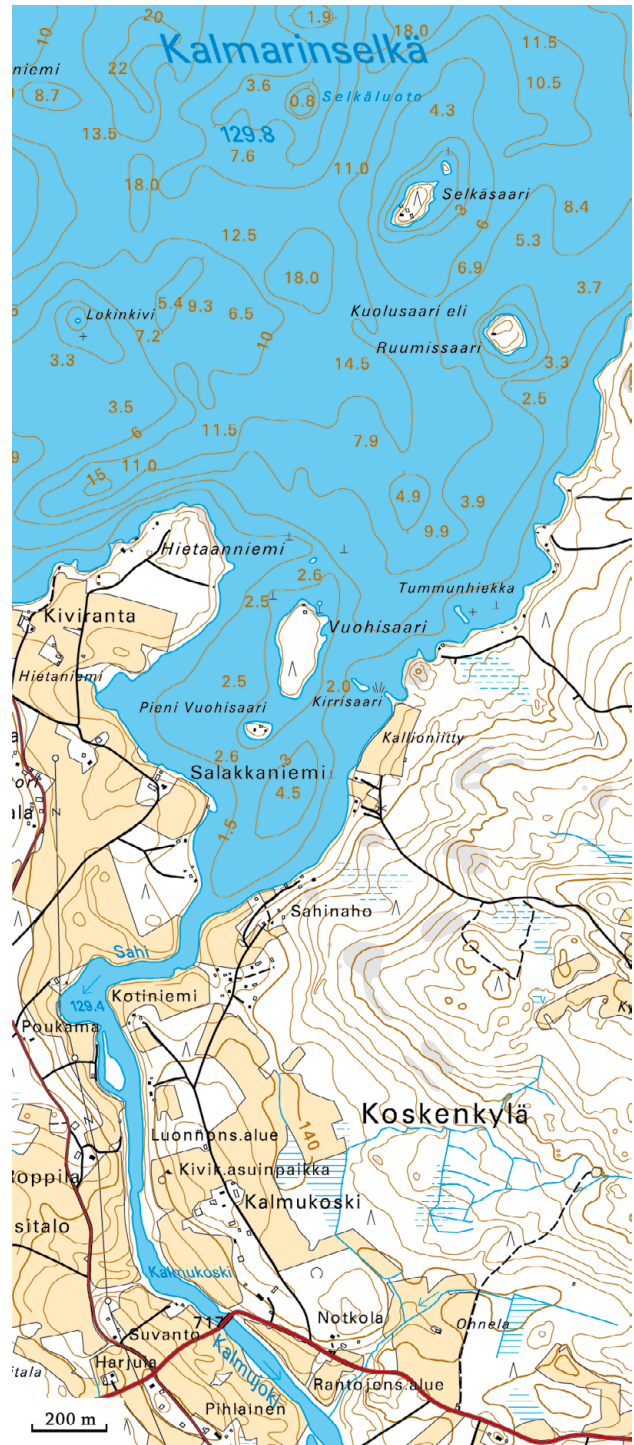
Itkonen, T. I. 1920: 5; Räisänen, Alpo 2003: 43–44.

Kalmakaltio saP *Galbmagáldostohpu*, rajavartiokämpä *Kalmakaltiojan*, saP *Galbmagáldojohka*, varrella Enontekiön itäosassa Lapissa. – Suomenkielinen nimi on mukaelma saamesta, jossa nimen alkuosa *galbmagáldu*, sananmukaisesti 'kylmälähde', tarkoittaa 'lähdetta'. Myös suomen peräpohjalaismurteisiin omaksuttu *kaltio*, saP *gáldu*, tarkoittaa lähdetta. Myöhemmin suomalaiset ovat tulkinneet alkuosan tarkoittavan suomen *kalmaa*, ja tästä syystä nimen suomenkielinen asu on vääntynyt toisinaan muotoon "Kalmankaltio". – AA ja SA

Kalmari kylä Saarijärvellä Keski-Suomessa. *Kalmari* 1552. – Alkuaan nimi on tarkoittanut kylän kantataloa. Talo on puolestaan nimetty järven mukaan, jonka nimeen (*Callmare Siö* 1738) on katsottu sisältyvän sanan *kalma* 'hautausmaa, kalmisto'. Järven nykyisen nimen *Kalmarinjärvi* ~ *Kalmarinselkä* kehitys olisi seuraava: **Kalmajärvi* > *Kalmari* > *Kalmarinjärvi*. Nimen "kulumiseen" viittaavat sen laskujen nimi *Kalmujoki*, jossa on *Kalmukoski* (*Callma-forss* 1738) sekä kosken lähistöllä oleva *Kalmulehto*. Järvessä on myös *Kuolusaari* eli *Ruumissaari* sekä naapurikylässä Mahlujärven itäranalla selänteen nimenä *Kalmukangas*, joka on perimätiedon mukaan ollut hautapaikka. Vainajia on muinoin haudattu järvien saariin ja korkeille hiekkaharjuille, etteivät nämä palaisi asuinpaikoilleen kummittelemaan ja etteivät pedot raatelisi ruumiita. – SP

Nissilä, Viljo 1963c: 300–301; Ojansuu, Heikki 1920: 105.

Kalmusnäs kylä Angeliemellä Halikon kunnassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, suomeksi → *Sapalahti*. *Kolamesanäs* (*Kalamesanäs*?) 1379, *kaluencæs* 1463, *Kalmusnes* 1540, *Kalmnäs* 1743. *Kalmusnäs*in verokunta on historiallisena aikana kuulunut Kemiön hallintopitäjään ja

Maastokartassa näkyy pienellä alueella samaan aihepiiriin viittaavaa nimistöä: *Kalmarinselkä*, *Kuolusaari* eli *Ruumissaari*, *Kalmukoski* ja *Kalmujoki*.

alue on todennäköisesti ollut kaksikielinen. – Nimen vanhat asiakirjamuodot ovat ristiriitaisia ja kummallisia. Varmaa on vain, että nimen lopussa on ruotsin *näs* 'niemi', joka on varmaankin tarkoittanut keskiaikaisen Sapalahden pohjukassa ollutta niemeä. Lahden mukaan kylä on saanut suomenkielisen nimensä (*Sapalax* 1714). Eric Anthonin mielestä *Kalmus*-on ruotsinkielisten "väännös" suomenkielisestä nimestä *Kalamies*-. Etymologioivaa nimiasua *Kalvsnäs* (vrt. vuoden 1463 kirjoitusmuotoon) on aiemmin käytetty yleisesti. Nimen alun on katsottu palautuvan sanaan *kalv* 'vasikka'. Jotta tulkinta olisi jotenkin perusteltu, genetiivimuotoisen alkuosan pitäisi olla henkilön lisänimi. Saulo Kepsu on esittänyt uuden ja uskottavan selityksen. Sen mukaan *Kalmusnäs*-nimi voi

olla peräisin suomenkielisestä *Kalma-*, *Kalmu-*nimestä, johon sisältyy hautauspaikkaa merkitsevä sana. Muodoltaan mahdollista alkuperäisnimeä lähinnä on Piikkiön Moision kylän mäennimen *Kalmuskankare* alkuosa sekä mahdollisesti Nauvon niemennimi *Kamskall*, jonka Ritva Liisa Pitkänen on palauttanut muotoon **Kalmaskallio*. *Kalmu-*nimet näyttävät liittyvän vanhoihin kalmistoihin. Varmoja rautakauden kalmistojen nimiä ovat Maskun *Kalmuhaka* sekä Kalannin ja Laitilan *Kalmumäki*. Mauno Koski on maininnut Viron Jär-vamaalta *Kalmu-*nimen, jonka hän katsoo vanhimpien *Hiisi-*nimien tapaan viittaavan pakanuudenaikaiseen kalmistoon. Kalmusnäsin kylän rannan isolla, korkeakallioisella niemellä on peruskartassa nimi *Trollunge*, jolla saattaa olla uskomus-tausta: ruotsissa nimittäin *troll-*sanaa on käytetty erilaisista yliluonnollisista olennoista, kuten kummituksista, hirviöistä, jättiläisistä ja piruista. Niemennimen voikin katsoa tukevan ajatusta kylännimen *Kalmus-*alun pohjautumisesta *Kalma-*, *Kalmu-*elementtiin. – PS ja RLP

Anthoni, Eric 1970: 221; Airas 1960: 19; Gardberg, John 1944: 19; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Koski, Mauno 1990: 410; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 274; Suistoranta, Kari – Asplund, Henrik 1997: 34; Vanhojen karttojen Suomi: 69.

Kalpalinna hiihtokeskus Janakkalassa Kanta-Hämeessä. – Hiihtokeskus on rakennettu pitkittäisharjuron rinteille, jonka huiput ovat nimeltään *Inkolinna*, *Kiianlinna* ja *Kilpivuori*. Alppiihito näillä rinteillä alkoi vuonna 1939, kun monipuolinen urheilumies Karl A. Ebb avasi Kiianlinnaan ensimmäisen rinteensä. Toiseen, Kilpivuorta pitkin laskevaan rinteeseen tuli 1950 Suomen ensimmäinen hiihtohissi. Näitä laskettelurinteitä kutsuttiin myös nimellä *Ebbinmäet*. Kun rinteet olivat yksityisiä, rakensi alppiihitoa harrastanut Janakkalan kunnanlääkäri Jaakko Hiidenkari Inkolinnan rinteelle 1960-luvun alussa avoimen laskettelupaikan. Vuonna 1963 alpinistiveljekset Eino ja Osmo Kalpala ostivat saman mäen toiselta puolelta rinteeseen, jossa seuraavana vuonna aloitti toimintansa kaupallinen hiihtokeskus. Sitä kutsuttiin alusta alkaen *Kalpalinnaksi*. Nimessä yhdistyy perustajien sukunimi, joka sopii sisällöltään yhteen *Kilpivuoren* kanssa, ja harjun lakien nimien jälkiosa *linna*. Sana *linna* tarkoittaa linnoituksen lisäksi paikannimissä myös maankohoumaa. Lauri Hakulinen on päätellyt, että *linna* on omaperäinen itämerensuomalainen sana, jonka vanhin todettu merkitys ’linnoitus’ palautuu ehkä vielä aikaisempaan merkitykseen ’vuori; kukkula, mäki’. Kiianlinna on myös vanha linnavuori. Nykyään nämä kaikki rinteet kuuluvat Kalpalinnan hiihtokeskukseen. – SP

Hakulinen, Lauri 1949: 40; Paikkala, Sirkka 1996a: 10; <http://koti.welho.com/lmerilah/calpishistoria.htm> [8.5.2006].

Kaltimo Enon kunnan nykyinen keskus Pohjois-Karjalassa. *Dr. Kildima*, *Dr. Kaldoma* 1500 (Vatjan viidenneksen verokirja), *Kaldamoby* 1686, *Kaldamo* 1690 (tuomiokirjat); *Kaldimo* 1764, *Caldimo* 1775 (maakirjat). – Alkuaan Kaltimon kylä on ollut viisi kilometriä pohjoisempaan Kaltimonjärven itäran-nalla, mutta kun Pielisjoen Kaltimonkoskien äärellä oleva asutus elinkeinoelämän myötä (kartonkitehdas, kanava, rautatie, voimalaitos) tiheni, asutusta tarkoitettava *Kaltimo* siirtyi sinne ja entistä Kaltimoa alettiin kutsua nimellä *Vanha-Kaltimo*. Jo vuodelta 1799 olevassa kartassa on nimet *Wanha Kaltimo* ja *Uusikaltimo*. – *Kaltimo*-nimen *-mo* on nimistöjohdin, ja nimen kantana on kielestä jo lähes kadonnut sana *kalta*, jonka johdoksia ovat *kalteva*, *kalto* ja *kaltto*. Asiakirjamerkin-töjen mukaan nimen alkuperäinen muoto on *Kaltamo*, josta myöhemmin on tullut *Kaltimo* (samoin *Valtamo* → *Valtimo*). *Kaltimonkosket* lienee nimetty ensimmäisenä, ja koskeen las-

keva *Kaltimonjärvi* on nimetty sijainnin perusteella, samoin kuin järvenrannan asutus. *Kaltimon* asiallisena nimeämispe-rusteena lienevät Pielisjoen viettävät törmät Niskavedeltä Alusvedelle saakka. – AR

Airaksinen, Irja 1975: 44–46; Ronimus, J.V. 1906: 53; SMS s.v. kalteva, kaltto; Suomen karttakirja 1799: 114; KA-TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Kalvitsa kulmakunta ja rautatieliikennepaikka Mikkelissä Ete-lä-Savossa, lähellä entistä Haukivuoren rajaa. *Kalvitsa* 1865, rautatien varren ”*Hirola och Kalvitsa haltpunkter*” 1887. – Suomen muut *Kalvitsa*-nimet ovat nekin Etelä-Savossa, Juvalla ja Sulkavalla. Mikkelin nimi on siirrynnäinen: vuonna 1833 Juvalta muutti silloiseen Purholan taloon Purhosille kotiva-vyksi Johan Schadewitz, jonka aikana taloa alettiin kutsua nimellä *Kalvitsa*. Juvalla ja Mikkelissä Kalvitsan on kerrottu saaneen nimensä tilan ensimmäisen omistajan ”Kalle Satevit-

— *Med Savolaksbanans*
införlifvande utvidgas det finska jernvägsnä-tet med en betydlig ny länk om 280 kilo-meters längd (hvaraf 273 km. på hufvudba-nan emellan Kouvola och Kuopio och 7 km. på bibanan Suonenjoki—Iisvesi), så att nä-tets hela längd utom Borgåbanan blir 1,818 kilometer. Vi meddela här efter Jbl. en förteckning öfver stationer och haltpunkter å banan och deras afstånd från hvarandra och från Kouvola:

	Afstånd i kilom.	
	från föreg. station.	från Kouvola.
Kouvola	—	—
Harju haltpunkt	9	9
Selänpää ”	14	23
Woikoski ”	27	50
Mäntyharju station	21	71
Hietanen haltpunkt	20	91
Otava ”	8	99
S:t Michels station	15	114
Hirola haltpunkt	13	127
Kalvitsa ”	12	139
Haukivuori station	14	153
Puikkola haltpunkt	10	163
Pieksämäki station	21	184
Haapakoski haltpunkt	17	201
Suonenjoki station	20	221
(Iisvesi haltpunkt 7 km.)		
Salmi haltpunkt	13	234
Karttula ”	10	244
Tiihola afstigningsplattform	5	249
Pitkälahti d:o d:o	12	261
Kuopio station	12	273
Summa	273	—

Afståndet från Kuopio till Helsingfors blir 264 km och till S:t Petersburg 523, samt från S:t Michel till H:fors 305 och till Pe-tersburg 364 km.

Kalvitsan pysäkin nimi esiintyy Savon radan avaamisesta kertovassa uutisessa *Finland-lehdessä* 18.6.1889.

sin” mukaan (*Carl Schadewitz* 1718 Juvan Kilpolassa), ja O. A. Kalliokin (1911) mainitsee *Kalvitsan* tunnetun Juvalla tämän sukunimen muunnoksena. – SP

Helsingfors Tidningar 9.3.1865; Kallio, O. A. 1911: 7; Valanto, Sirkka 1982: 62; Östra Finland 15.10.1887; HisKi (Juva, Mikkelä); NA.

Kalvola kunta Kanta-Hämeessä. *Kalfwola* 1405, *Kaluola* 1501, *Caluola* 1567. – Nimi kuuluu Suomen nimistön hämärimpään ainekseen. Viljo Nissilä on epävarmasti arvellut, että sen lähökohtana voisi olla henkilönnimi *Kalpa* (: *Kalvan*). Toinen yhtä epävarma selitys on, että nimen pohjana olisi muinais-suomalainen henkilönnimi, joka olisi samaa pesyettä kuin adjektiivit *kalpea* ja *kalvaka* (Saulo Kepsu suullisesti 2007). – LL

Nissilä, Viljo 1962: 91; REA 227, 554; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kammela kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Pyhämaata. *Cammelia* 1411, *Kammela* 1465. – Kylässä on *Kamminkari*-niminen niemeke (*Kammenkari* 1798). Kammela oli 1600-luvulla vielä saarena. Nimi lienee yhdistettävissä saanaan *kammi* ~ *kammio*, joka on tavattu Varsinais-Suomen pohjoisosista merkityksessä ’luhdin alakerran (varasto)huone’, *kammio* myös merkityksissä ’aitta’ ja ’varastona käytetty pieni ja pimeä huone’. Sanan sisältävä nimi on voitu alkuaan antaa saarelle tai karille, jossa on ollut aitta tai muu varasto. Saaren tultua asutuksi on sen nimestä muodostettu *la*-loppuinen asumuksen nimi. – SP

Hormia, Yrjö 1939; Meri, Arvo 1943: 56; Rapola, Martti 1943: 344; SKES s.v. kammi, kammio.

Kampen → **Kamppi**

Kamppi kaupunginosa Helsingin keskustassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Kampen*. ”huutokauppa *kamppi*-kasernissa” 1863, *Kampinmalmi* 1870, *Kamppi* 1873. – Nykyisten Bulevardin, Mannerheimintien ja Rautatiekatujen välimaastossa oli ennen rakentamista hiekkanutmea, josta jo 1600-luvulla

käytettiin nimeä *Kampen*. 1720-luvulta 1800-luvun alkuun sen nimeksi on kirjattu *Kampen*, *Campen*, *Campementsplats*, *Exercitie Plats för K. artilleriet* ”Kuninkaallisen tykistön harjoituspaikka”, *Exercisplats* ja *Helsingfors Campen*. Vuonna 1866 nimi on myös suomeksi: *Exercisplan* – *Äkseerikenttä*. Samana vuonna esiintyvät myös nimiparit: *Kamppi* – *Kampen*, *Kamp-pikangas* – *Kampmalmen*. Alkuperäiseen ruotsinkieliseen nimeen sisältyy sana *kamp* ’taistelu, ottelu, kamppailu; kenttä, harjoituskenttä, taistelukenttä; leiri’. Nimi on annettu paikalle, jossa järjestettiin sotaväen harjoituksia. – SP

Helsingin Uutiset 9.7.1863; Pesonen, Leo A. 1981: 107; SAOB s.v. kamp; SKES s.v. kamppi; Uusi Suometar 19.12.1870 ja 20.1.1873.

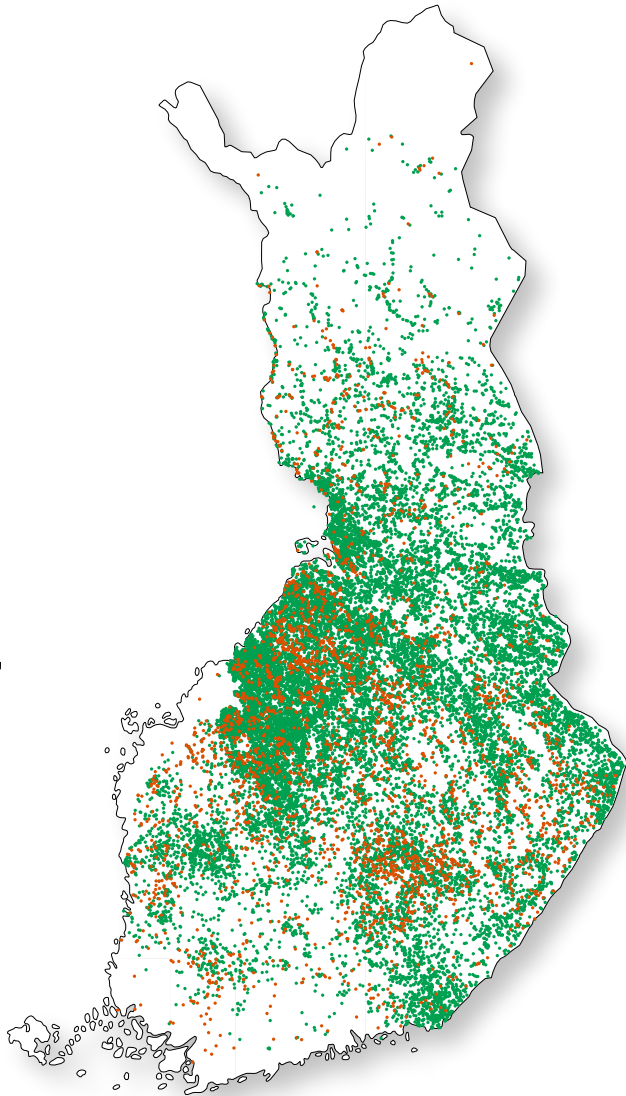
kangas on yleinen paikannimien jälkiosa lukuun ottamatta Suomen lounaisia ja pohjoisimpia osia. *Kangas* tarkoittaa hiekkaperäistä metsämaata, usein kuivaa mäntymetsää (vrt. → *nummi*). Peruskartoissa *kangas*-loppuisia nimiä on lähes 27 000, joista metsäalueen nimiä on yli 17 000, kohoumanimiä lähes 6 000 ja talonnimiä lähes 3 000. Yleisimmät ovat *Palokangas* (614), *Hautakangas* (427), *Kangas* (362), *Välikangas* (315), *Hirsikangas* (313), *Myllykangas* (302), *Pitkäkangas* (262) ja *Isokangas* (213). Yleisin metsäalueen nimi on *Palokangas* (392), yleisin kohoumannimi *Hautakangas* (149) ja yleisin talonnimi *Kangas* (340). Karttaluokituksessa kohoumiksi on laskettu usein esimerkiksi suomaastosta kohoavia hiekkakankaita. Varsinais-Suomessa *kangas*-sanana sijaan paikannimissä esiintyy usein *kankare*. Suomen lounaismurteissa *kankare*-sanalla on hiekkatöyryn, pellolla olevan kivikkokumpareen tms. merkitys. Sana on aikoinaan ollut käytössä myös hämäläismurteissa, mistä todisteena Hämeessä on *kankare*-

Vuoden 1838 Helsingin kartassa näkyvät Espoon tulli ja Turun kasarmi (karttaoiteen oikeassa ylänurkassa), niiden takana harjoituskenttä (*Exercice plan*) ja *Kampmalmenin* metsäalue.

sanan sisältäviä vanhoja paikannimiä. *Kankare* on peruskartassa noin 130 nimen loppuosana, ja lisäksi yksiosaisia *Kankare*-nimiä on reilut 140. – TS ja RLP

SMS s.v. kangas; Vilppula, Matti 1983: 60–65; Paikannimirekisteri 2005.

Paikannimet, joiden loppuosa on *kangas*. Punaisella on kuvattu kulttuur-, vihreällä luontonimet.

Kangasala kunta Pirkanmaalla. *Kangasalo* 1403, *Kangasale* 1405, *Kangasala* 1427, *Kangesala* 1439, *Kangasal* 1476. – Arvoitukselliselta tuntuvalle nimelle on esitetty selityksiä vuodesta 1753. Tuolloin alkuperäiseksi ajateltiin nimeä **Kangassalo*, jossa *salolla* olisi suuren saaren merkitys. Nimen alkuperää viimeksi selvittänyt Eero Kiviniemi on havainnut, että kaikkien, näennäisesti monenlaisten vanhojen kirjoitusasujen takaa kuultaa nimi *Kangasala*. Se koostuu maastosanasta *kangas* ja sanasta *ala* jonkin alapuolella sijaitsevan paikan merkityksessä. Nimi vastaa hyvin kirkonkylän sijaintia: kylää ympäröivät joka puolelta hiekkakankaat; kangasmaita kirkonkylästä Tampereelle päin on sanottu kansan keskuudessa *Kankaiksi*. Aikoinaan kansanomaisena nimenä on käytetty myös nimeä *Kangasalusta*. Muodoltaan harvinaisen nimen taivuttaminen on tuottanut ongelmia; oikein on sanoa (asua) *Kangasalla*, (mennä) *Kangasalle*, (lähteä) *Kangasalta*. – RLP

Kiviniemi, Eero 1961: 341–347.

Kangashäkki kylä Uuraisissa Keski-Suomessa, ulottuu Äänekosken puolelle. Asukkaat: *häkkiset*, harvoin *kangashäkkiset*. Kylän pohjoispuolella oleva laaja kangas: *Häkinkangas*. *Kangashäkki* 1788. – Pyhännällä Pohjois-Pohjanmaalla on ollut *Kangashäkki*-niminen portti, josta karja on laskettu kankaalle metsälaitumelle. Tuon seudun murteessa *häkki* merkitsee 'porttia, veräjää'. Keski-Suomessa *häkillä* ei tätä merkitystä ole. Uuraisten *Kangashäkki* selittyykin toisin: Kylä on alkuaan kuulunut Rautalammin ja sen jälkeen Saarijärven pitäjään. Vasta perustettuun Uuraisten pitäjään se liitettiin 1868. Saarijärven Pyhäjärven kylän vanhin talo on ollut *Häkkilä*, joka on antanut nimen myös kylälle (*Häkkilä By* 1785). Talon perusti *Mauno Häkkinen* 1554. Samoja Häkkisiä saattoi myös olla Niiniveden erämaahan asettunut Niilo Häkkinen, joka pani alulle *Kangashäkin* talon ja myöhemmän kylän. Erotukseksi *Kangashäkistä*, 'kangasmaastossa olevasta Häkin talosta', Mauno Häkkisen taloa, joka sijaitsi Pyhäjärven rannalla, alettiin sanoa *Pyhä-Häkiksi*. Alkuperältään Häkkiset olivat todennäköisesti savolaisia (Reino Kallio). Vrt. kuitenkin *Oluff Häcki* 1437 Sääksmäellä. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 328; Kallio, Reino 1972: 791; Nissilä, Viljo 1963: 311; HisKi; NA: Paikannimikokoelmat.

Kangaslampi entinen kunta Pohjois-Savossa. Liitetty 1.1.2005 Varkauteen, kuului sitä ennen Etelä-Savon maakuntaan. – Kangaslampi perustettiin 1862 rukoushuonekunnaksi, ja vuonna 1869 osista Joroista, Heinävetä ja Rantasalmea eli ns. *Vesikansan* kulmasta (*Wesikansan trakten* 1862) muodostettiin kappeliseurakunta. Vielä rukoushuonekunta kulki nimellä *Vesikansa*, mutta sen käytöstä oli ilmeisesti luovuttava siksikin, että myös → *Tottijärven* kappeliseurakunta käytti 1860-luvulla samaa nimeä. *Vesikansa*-nimitystä käytettiin alkuaan Rantasalmen pitäjän Haukiveden pohjoispuoleisista osista, joista täytyi kirkolle tulla vesitse, eli siis sekä Kangaslammista että Heinäveden alueesta, myöhemmin vain Kangaslammista tuli 1894. Kunta ja seurakunta on nimetty kirkonkylän itäpuoleisen, pienen Kangaslammien mukaan. Sana → *kangas* tunnetaan laajalti tarkoittamassa hiekkaperäistä, metsää kasvavaa harjannetta. – SP

Helsingfors Dagblad 1.12.1862; Soininen, Arvo M. 1954: 15; Suomalainen Wirallinen Lehti 3.4.1869; Suomenmaa 6 (1924): 208.

Vuoden 1799 kartassa Kangaslammien nimeä ei vielä esiinny, vaan kirkonkylän paikkeilla on Pisamalahden (*Pisamalax*) kylä.

Kangasniemi kunta ja sen kirkonkylä Etelä-Savossa. *Kangas Niemj* 1561, *Cappellet i Kangas Nemj* 1649, *Kangas Nemj* 1664. – Alkuaan Pieksämäen kylä. Ennen 1600-luvun puoltaväliä Kangasniemi sai oman kappelikirkon. Se rakennettiin tuolloiseen Salmenkylään (nykyistä kirkonkylää) Puulaveden Kangasniemeen ja sai nimensä sijaintipaikkansa mukaan. Itsenäinen kunta Kangasniemestä tuli 1800-luvun loppupuoliskolla, ja kappeliseurakunnan nimi siirtyi pitäjän nimeksi. Pitäjän luontoa on kuvattu Suomenmaa-teoksessa seuraavasti: ”Tuoreita mustikkatyypin kangasmetsiä on kasvullisen metsämaan alasta noin puolet, suhteellisesti runsaimmin pitäjän eteläosassa. Metsien valtapuuna on mänty.” Sanalla *kangas* on suomen murteissa ja kirjakielessä mm. merkitys ’kuivapohjainen, tavallisesti mäntyä kasvava metsä’. – LL

Manninen, Antero 1953: 106; PS s. v. kangas2; SMS s.v. kangas2; Suomenmaa 3 (1970): 58; NA: 1500- ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Kankaanpää kaupunki Satakunnan pohjoisosissa. *Canganpää* 1603. – Perustettiin Ikaalisten saarnahuonekunnaksi 1756 ja kappeliseurakunnaksi 1759; tuli itsenäiseksi seurakunnaksi 1841, kauppalaksi 1967 ja kaupungiksi 1972. Nimi perustuu kirkonkylän nimeen. Kirkonkylä sijaitsee sekä → *Hämeen-kankaan* että → *Pohjankankaan* päässä. – SP

SAY.

Kankainen kylä ja kartano Maskussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kankas*. *Kangas* 1346, *Kanckas* 1452, *Kankas gord* 1488. Kankainen on ollut keskiajalla asuinkartano; sen omistajat tunnetaan nimeltä 1300-luvulta lähtien. Tunnetuimmat omistajasuvut ovat olleet Horn af Kankas ja Aminoff. Kiviliina on peräisin 1500-luvulta. – Nimen vanhimmissa kirjoitusmuodoissa kuvastuu ruotsinkielinen nimimuoto *Kankas*. Alkuperäiseen suomenkieliseen nimeen sisältyy kuivan, hiekkaperäisen maaston nimitys *kangas*. Sana ei enää ole käytössä lounaismurteissa, mutta se tavataan joissakin Varsinais-Suomen paikannimissä, esim. Rymättylästä on 1567 tieto paikannimestä *Kankanpä*. Nimen lopussa on sama *-inen*-pääte kuin esimerkiksi nimissä → *Askainen* ja → *Nousiainen*. – RLP

Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 478–484; Vilppula, Matti 1983: 60–65; NA: Varsinais-Suomen asiakirjanimikokoelma.

Kankari kyläkunta Oulujärven *Kankarinlahden* rannalla Vaalassa Kainuussa. *Kangar lahden pohia* 1555, *Kangarela* 1650, *Cangarin Lahti* 1746. – Nimeen sisältyy nykyevikiltään lähinnä varsinaissuomalainen sana *kangar*, *kankare* ’hiekkaperäinen kangas’, joka on Kainuun murteissa täysin outo. Kankarinlahden hiekka on silmään pistävän hienorakeista. – AR

SMS s.v. kankare; KA: MH 107/2D 3/1, MH 123/2D 1/2, VA 4972: 10.

Kankarinjärvi järvi Kihniössä Pirkanmaalla. *Kangari träsk* 1552. – Järven nimi on alkuaan ollut muodossa *Kankarijärvi* ja kun sen rannalle paljon myöhemmin syntyi *Kankari*-niminen kylä, on järveä alettu kutsua myös *Kankarinjärveksi*. 1500-luvulla Kankarinjärvellä oli hämeenkyröläisten eräsijojaja ja näiden etelästä päin tulleiden erämiesten mukana *kankari*-sanakin on kulkeutunut seudulle. Sana *kankari*, *kankare* ’kuivapohjainen, ylävä metsä, kangas’ esiintyy nykyään lähinnä Varsinais-Suomessa. Kankarinjärvi sijaitsee vedenjakaja-alueella, joka on maastoltaan kankaremaata. – HU

Alanen, Timo 2003: 44; Nissilä, Viljo 1971: 422; KA: Suvanto/Kyrö.

Kankarisvesi järvi Jämsänkoskella Keski-Suomessa. *Kangarisjerfui* 1653, *Kankari vesi* 1896. – Sanalla *kankare*, *kangar*, *kankari*, *kankaro* on lounaismurteissa mm. merkitykset ’hiekkatöyry’ ja ’pellon keskellä olevaa kivikkokumpare’. Sana lie nee aiemmin ollut käytössä lounaismurteiden naapuristossakin siitä päätellen, että sitä esiintyy runsaasti Etelä-Hämeen

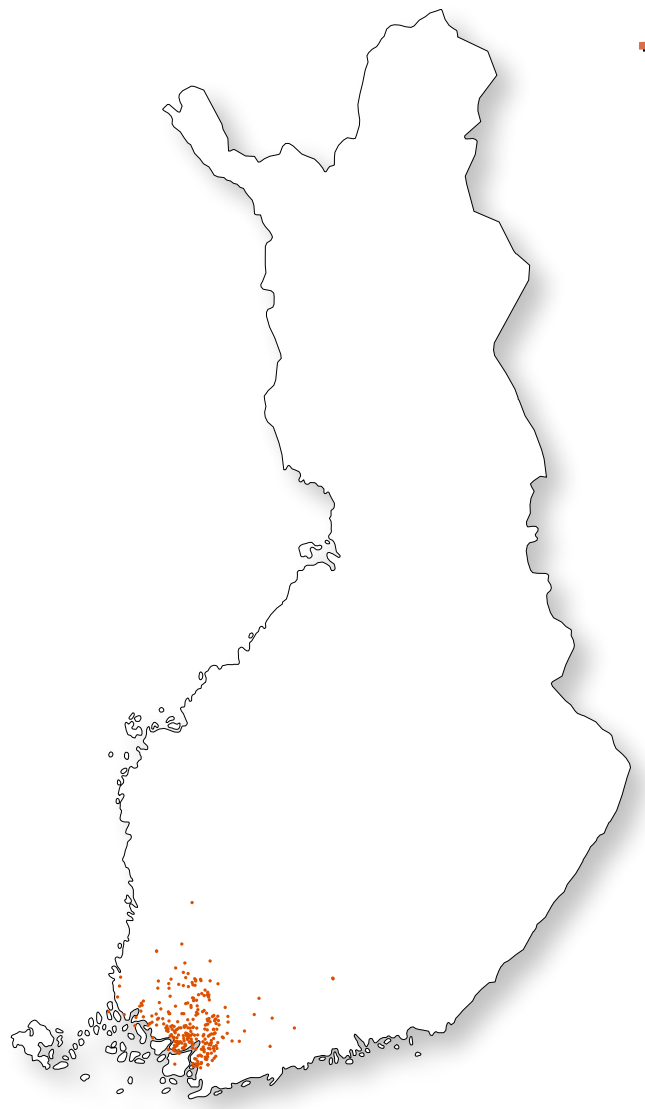
ja Satakunnan paikannimissä. Näitä alueita pohjoisempana ja idempänä ovat yksittäiset *Kankare*-, *Kankari*-, *Kankaro*-nimet sen sijaan ovat siirrynnäisiä, jotka ovat kulkeutuneet satakuntalaisten ja hämäläisten eränkävijöiden mukana. Tällainen eränkävijöiden antama nimi on myös Jämsän *Kankarisvesi*. Järven hiekkaperäiset saaret, jotka halkovat sitä kangasharjanteiden tavoin, ovat tuoneet heidän mieleensä kotiseudun *kankareet* ja *kankarit*. – MV

Hopsu-Lamminmäki, Tytti 1987: 43; Vilppula, Matti 1983: 63.

Kankas → *Kankainen*

Kannelmäki osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Gamlas*. *Gambelby* 1695 (kylä); *Kärböhle Gambelby* 1699, *Gamlas* 1745 (talo). – Nimi perustuu Kaarelan (*Kärböle*) kylään kuuluneen talon nimeen *Gamlas*. Kylän toista osatiloa alettiin kutsua nimellä *Gammelby*, josta tuli ajan oloon *Gamlas*. Vanhaa kylänosaa alettiin kutsua nimellä *Gammelby* ’Vanhakylä’, kun sieltä oli muuttanut asukkaita uuteen paikkaan, joka sai nimen *Nyby* ’Uusikylä’. Suomenkielinen nimi *Kannelmäki* on annettu 1959: siinä yhdistyvät äänteellinen läheisyys ruotsinkieliseen nimeen ja alueen kadunnimiaihe kansansoittimet. Alkuaan suomenkielisenä nimenä oli *Vanhainen*, jonka kaupunginhallitus asukkaiden toivomuksesta muutti *Kannelmäeksi*. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 105–107; Leskinen, Teresa – Lillbroända, Pia 2001: 32–33; Maaperäkartta 1950; Pesonen, Leo A. 1981: 168.

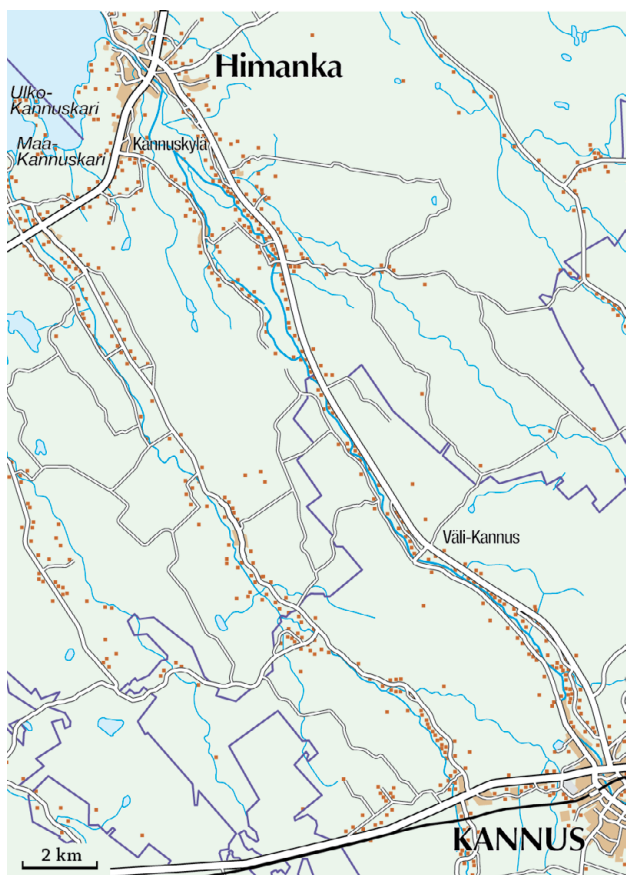

Paikannimet, joiden loppuosa on *kankare*.

Kannonkoski kunta Keski-Suomessa. Muodostettu Kivijärveen ja Viitasaaren aiemmin kuuluneista kylistä. Seurakunnan perustamisesta päätettiin 1919, ja se aloitti toimintansa 1931. Kunta itsenäistyi 1934. Kirkko valmistui 1938. *kannonn Maa* 1552 (eräomistus), *Kandoijerffuij* 1558 (kylä), *Kannonkoski* 1808 (mylly). – Kunnanhallinnon keskuksiksi ja kirkonkyläksi tuli *Pudasjärven* kylä, mutta senniminen kunta oli jo toisaalla. Uuden kunnan ja seurakunnan nimeksi otettiin muutaman kilometrin päässä kylästä sijaitsevan kosken nimi *Kannonkoski*, joka oli tullut tunnetuksi mm. 1836 perustetun Kannonkosken sahan ansiosta. Kosken kautta virtaavat *Kannonjärven* eli *Kannonsejän* (*Kandosselkä* 1798) vedet Kivijärveen. Järveä kutsutaan myös lyhyesti nimellä *Kanto*. Nimi *Kanto* esiintyy 1500-luvulla laaditussa Hämeen erämaiden erämaaluettelossa. Senniminen Pälkäneen pitäjän eräomistus sijaitsi Kivijärven eteläpäässä, ilmeisesti Kannonkoskella tai kosken lähellä. *Kanto*-nimet voivat tulla Pälkäneen kylänimestä *Kantokylä* (*Kantakyla* 1405), vaikka kylän isäntien tunnetut erämaat olivat idempänä, Pielavedellä. – SBS

FMU 2: 204; Jalkanen, K. J. 1892: 17; Lampinen, Olli 1986: 279; Markkanen, Erkki 1986: 40; Suvanto, Seppo 1972b: 214; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kannus kunta Keski-Pohjanmaalla, vuoteen 1893 *Yli-Kannus*; Lohtajan kappeliksi 1692, itsenäistyi 1859. *Kannus*, *öffuer kannus* 1566. – *Kannus*-nimiä on paljon, ja nimeämisperusteena on ollut useimmiten tietynlainen maisemakuvi: niemi tai saari, jonka lähellä on pienempi saari, ”kannus” (vrt. kukon, ratsumiehen *kannus*). Kannuksen kunnan nimen juuri on ilmeisesti Lohtajan kunnan alueella, jossa on meren niemi *Maa-Kannuskari* ja siihen kiinni kasvanut *Ulko-Kannuskari*. Näiden välissä on vielä 1930-luvulla ollut Kirkkosalmi. Kannuskarista johtaa vieläkin asutusnimien ketju Kannuksen kunnan keskustaajamaan: Kannuskarin lähellä Himangan (sekä entistä Lohtajaa) puolella on *Kannus*(kylä), ylempänä

Lohtajalla sijaitsevat Ulko- ja Maa-Kannuskari, joista johtaa Kannusnimien nauha nykyiseen Kannuksen kaupunkiin.

Lestijokilaaksossa Kannuksen kunnan alueella *Väli-Kannus* ja vielä ylempänä *Kannus* eli entinen *Yli-Kannus*. Lestijoen vanha nimi on ollutkin *Kannusjoki* (*Kannus åå* 1559). – AR

Luulko, Armas 1957: 30, 44–46; OIT 1962 s.v. Kannus; Räsänen, Alpo 2003: 221–223; KA:VA 4606: 16; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kannuskoski koski Valkealan ja Luumäen rajalla Etelä-Karjalassa, Kivijärvestä lähtevässä *Virta*-nimisessä joessa. *Kannus Koski fiskierij* 1620 (kruunun ankeriaankalastamo). Kosken eteläpuolella Luumäen Lakkalan kylässä on samanniminen kyläkunta, jonka rinnakkaisnimenä käytetään myös nimeä *Kannuskoskenkylä*. – Kosken nimestä kerrotaan selitystarinaa, jonka mukaan koskeen olisi joskus suistunut ja hukunut sotamies, josta olisi löytynyt ainoastaan yksi kannus. Nimistöntutkijat katsovat yleensä, että *Kannus*-nimet viittaavat paikan käyrään muotoon (esim. Nissilä 1975; Kiviniemi 1977). Selitys sopii hyvin myös Luumäen Kannuskosken nimeen, sillä *Virta* tekee tällä kohden jyrkän mutkan ja siihen työntyy pohjoisesta niemi, jonka muoto tuo mieleen kannuksen. – LL

Kiviniemi, Eero 1977: 187–188; Nissilä, Viljo 1975: 48; KA:VA 6059: 4v.

Kansola kylä ja sen mukaan nimensä saanut Saimaan kanavan sulku Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Nuijamaata. *kansolaby* 1544, *Kansoila* 1551. – Kylän nimi johtuu *Kansoinen*- tai *Kansonen*-lisä- tai sukunimisistä asukkaista, joita Kansolassa on ollut ainakin 1500-luvulta nykypäiviin asti, esim. *Kanson Hindrich* 1543, *kanson lauri* 1554, *Matz Kansoinen* 1653. Sukunimen pohjana on sana *kansa*, jolla on tässä nimessä varsinkin itämurteisissa tunnettu merkitys ’joukko, perhe, suku’. – LL

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kansanen; Nikku-Väisänen, Kirsti 1975: 17–19; SMS s. v. kansa; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kanta-Häme maakunta eteläisessä → *Hämeessä*, ruotsiksi *Egentliga Tavastland* eli ”Varsinainen Häme”. *Kanta-Häme* 1968. – Yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallintolain uudistuksen mukaisesta maakunnasta. Sen muodostavat seuraavat kunnat: Forssa, Hattula, Hauho, Hausjärvi, Humppila, Hämeenlinna, Janakkala, Jokioinen, Kalvola, Lammi, Loppi, Renko, Riihimäki, Tammela, Tuulos ja Ypäjä. – Nimi on nuori ja oppitekoinen ja ollut käytössä 1950-luvulta, esim. *Kanta-Hämeen Seutukaavaliitto* (per. 1953). Sen on kritisoitu (mm. Itkonen 1987) johtavan ajatukset siihen, että Hämeen ”kanta” olisi jossakin Hämeenlinnan ja Riihimäen välisellä vedenjakajalla. – SP

Aamulehti 13.1.1998; Itkonen, Terho 1987; Maat ja paikat s.v. Kanta-Häme; Suomi-käsikirja 1968: 43, 720; www.finlex.fi.

Kantele kylä Pukkilassa Itä-Uudellamaalla. Kylä on *Kanteleenjärven* rannalla. Järvi on nykyisin tunnettu lintuvesi. *Kandele* 1539 (kylä), *Candela järvi* 1779 (järvi). – Kylän nimi sisältyy ehkä asiakirjanimiin *Madz Kantele* 1478 ja *Madz Kandela* 1486, jotka tarkoittanevat samaa henkilöä. Nimi on kirjoitettu *a*-loppuisena (*Kandela* 1546) useissa vanhoissa asiakirjoissa, mutta muotoa **Kantela* ei tunneta kansan käytöstä. Loppu-*a* voikin olla peräisin siitä, että kirjuri on yhdistänyt nimen tavallisiin *la*-johtimisiin kylännimiin. Kantanimi on ehkä ollut järven nimi muodossa **Kantele*. Paikkakunnalla on selitetty järven nimen ja kylännimen liittyvän soittimennimitykseen *kantele*. Järvi on jossain määrin kanteleen muotoinen, mutta selitys on voitu keksiä vasta sen jälkeen, kun oikea nimeämisperuste on unohtunut ja nimen sisältö hämärtynyt. Nimi on voinut syntyä myös sanasta *kansi*, *kanta* tms. ja lejohtimesta, jota esiintyy järvennimissä. Ehkä kasvillisuus on ollut kuin kantena järven pinnassa rannoilla. – SBS

Huldén, Lars 2001: 359; Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Kantelinen.

Kantti kylä Karvialla Satakunnassa. *Kyrö skansen* 1630-luvulla, *Skantz* 1705, *Skantsi* 1799, *Kantti hemman* 1878. – Kylän nimi palautuu talonnimeen ja se paikalla olleen kenttäläinnoituksen nimitykseen *skantsi* eli *skanssi*, murteessa *kantti*. Kyrön Skanssi perustettiin nuijasodan (1596–1597) aikana kankaalla kulkevan tien ja Karvianjoen varrelle. Se valmistui vasta 1635 ja oli käytössä vain muutamia vuosia. 1660-luvulla se jo hylättiin. Sen rakenteita on vielä nähtävissä ja sen lähellä sijaitsee kaksi 1700-luvun aittaa, joihin liittyy perimätietoa Suomen sodan ajoilta. Sitä kutsuttiin *Kyrön Skanssiksi*, koska se sijaitsi silloin Hämeenkyrön suurpitäjän alueella. – SP

Morgonbladet 23.12.1878; Suomen karttakirja 1799: 33; Virtanen, Rauni; HisKi (Ikaalinen).

Kantvik kylä ja asuinalue Kirkkonummella Uudellamaalla. *Kanttheuik* 1540, *Kantewijck* 1541. – Lars Huldénin mukaan alkuosassa on henkilönimi *Kante*. Talvikäräjillä vuonna 1476 erään Kirkkonummen Kantvikista kotoisin olevan Björn Kanten pojat saivat haltuunsa maata isältään. Lisänimi *Kante* tavataan myös Ruotsin puolelta. Saulo Kepsu kuitenkin pitää mahdollisena lähtökohtana suomenkielistä nimeä **Kantalaksi*. – KS

Huldén, Lars 2001: 267; Kepsu, Saulo 2005: 39.

Kanunki kylä Kuusjoella Varsinais-Suomessa. *Kanungi* 1799. – *Kanunki*-nimiä on lähinnä Varsinais-Suomessa ja Hämeessä. Nimiin sisältyy sana *kanunki* 'kaniikki, tuomiokapitulin jäsen' (muinaisruotsin *kanunk*, *kanunker* < latinan *canonicus*). Ainaakin useimmat *Kanunki*-nimet lienevät syntyneet jo katolisena keskiaikana. Kuusjoen *Kanunki* lienee 1400-luvulta periytyvä nimi. – AR

Alanen, Timo 2004a: 61; Räisänen, Alpo 2003: 44; SKES s.v. kanunki; Suomen karttakirja 1799: 43.

Kapatoosia linnavuori Hollolan kirkon vieressä Päijät-Hämeessä. Myös *Kappadoosia*. – Jyrkkärinteinen mäki nousee 56 metriä Vesijärveä korkeammalle. Hirsivarusteinen suojalinna lienee ollut käytössä vuosina 1000–1200. Nimen ikä ei ole tiedossa, mutta se viitanee Kappadokiaan, joka oli alkukirkon kaukaisin seurakunta nykyisen Turkin alueella. Kappadokian luostariyhteisöllä on ollut suuri merkitys erityisesti ortodoksisen kirkon parissa, jonka vuoksi Hollolan Kapatuosian nimen on arveltu kertovan itäisen kirkon vaikutuksesta Hämeessä (mm. Seppo Suvanto 1986). Arkeologiset löydöt viittaavat kuitenkin enemmän Saksaan ja Friisinmaalle. *Kappadokia* on tunnettu myös antiikin historiasta, mm. orjakaupasta ja hevosten kasvatuksesta. Hollolassa nimen voi arvella syntyneen 1800-luvulla, kun antiikin harrastus oli suosiossa, tai Raamatun ansiosta. Samanikäisiä ovat ilmeisesti hämäläisalueen nimet *Kapatoosia* (metsäalue Toivakassa), *Kapatoosio* (kaksi peltoa Vanajan, nykyisen Hämeenlinnan Luolajassa), *Kapatuosa* (mäki Lammin Taka-Evolla) ja *Kapatoosi* (pelto Tuuloksessa). Rafael Saartio on otaksunut nimeä jo keskiaikaiseksi, koska Hollolan kirkon pääsisäänkäynnin äärellä on keskiajan tunnetuimpiin pyhimyksiin kuuluneen Pyhän Yrjänän alttari. Kapatuosiaan liittyy kansantarina, jonka mukaan Kappadokian prinssi Pyhä Yrjänä kukisti Hollolaa piirittäneet jättiläiset, minkä vuoksi linnoitus nimettiin hänen kotipaikkansa mukaan ja Pyhä Yrjänä sai kirkkoon alttarin. – SP

Castrén, Paavo – Pietilä-Castrén, Leena 2000 s.v. Kappadokia; Saarisalo, Aapeli 165 s.v.

Kappadokia; Saartio, Rafael 1962; Suvanto, Seppo 1986: 56–57; Taavitsainen, J.-P. 1991: 233–234; NA; www.scifi/~evil0/biglakes/hollola3/fhollola.html [14.11.2006].

Kapernaumi kaupunginosa Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla. – Suomessa on nimetty parikymmentä paikkaa Raamatusta opitun Kapernaumin kaupungin mukaan. Se oli Jeesuksen kotikaupunki ja toiminnan keskus Galilean järven rannalla, joten se on mainittu Uudessa testamentissa monesti. Nimi

on usein annettu leikkilisesti, mutta sen on käsitetty myös tarkoitettavan ”murheen laaksoa”. Monia muitakin Raamatun paikkoja on käytetty nimeämiseen, mm. *Jordan, Egypti*, → *Kaanaa, Betlehem* ja *Öljymäki*. Mäntsälässä *Kapernaumi*-nimisen asumuksen lähellä on ollut myös *Jerikko*. Riihimäellä kahta työväestön asumusta on kutsuttu *Kapernaumiksi* ja *Peetlehemiksi*. *Kapernaumi*-nimiset paikat ovat yleensä vähäväkisten asumuksia tai kulmakuntia. Rautateiden rakennusaikoihin Seinäjoen ja Riihimäen rautatieläiset olivat vilkkaassa vuorovaikutuksessa. Molemmille paikkakunnille syntyi *Kapernaumi*-niminen asutus. Arkistoidun muistitiedon mukaan Seinäjoen rovasti K. R. Forsman oli vuonna 1863 tulossa hartaustilaisuudesta Kaanaanmaalta ja hän pysähtyi Larvalassa katsomaan laajaa näköalaa ja silloin lausahi: ”Olkoon kulmakunta Kapernaumi.” Rovasti viittasi Pajuluoman takana metsän reunassa näkyvää kulmakuntaa. Nimi jäi käyttöön. – PM

Alanen, Aulis J. 1970: 616; Palva, Heikki 1995: 496.

Kara kylä ja kartano Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. Kun Riihimäki 1922 erosi Hausjärvestä itsenäiseksi kauppalaksi, koko Karan kylä tuli samalla kuulumaan Riihimäkeen. Vuonna 1946 Karan kylän pohjoisosa, mm. Karan kartano ympäristöineen liitettiin uudelleen Hausjärveen. *Kara* 1539 (kylä). – Eri puolilla maata esiintyvät *Karanka*-, *Karanko*-, *Karanki*- ja *Kara*-alkuiset nimet pohjautuvat Alpo Räisäsen mukaan samaan *kara*, jolla yleiskielessä ja murteissa on mm. merkitys ’kuiva oksa, karahka, risu, ranka, (männy) pääjuuri’. Suhteellisen lähellä Hausjärven *Karaa* ovat Janakkalan *Karanoja* (luonnonoja) ja *Karamäki* (lohkotila). On mahdollista, että Hausjärven *Kara* on irronnut *Kara*-alkuisesta yhdysnimestä (*Karamäki*, *Karakorpi* tms.). – MV

Hoffrén, Jouko – Penttilä, Kalevi 1979: 46; Keskitalo, Oiva 1964: 609–615; Räisänen, Alpo 2003: 45; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Karabacka → *Karakallio*

Karakallio kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Karabacka*. *Karabacka äng* 1762 (niitty). – Nimi perustuu *Karabackan*, Turuntien ja Kuninkaistentien nykyisen risteyskohdan itäpuolen niityllä olleen vanhan asumuksen, mahdollisesti torpan, nimeen. Se on säilynyt myös luontoniimissä *Karabacka bergen*, *Karabackkärret*, *Karakärr* ym. Alkuperäinen mäännimi voi olla alkuaan suomea. Siihen saattaa sisältyä sana *kara* merkityksessä ’ranka, pystyyn kuivunut, mahdollisesti tervaksinen puuaines’. Asutuksen suomenkielinen vastine *Karakallio* on muodostettu 1950-luvun lopussa kaavoituksen käynnistyttyä alueella. – SP

Laitinen, Sirkka 1982: 15; SMS s.v. kara.

Karelen → *Karjala*

Karesuando → Kaaresuvalo

Karhujupukka noin 200 metriä korkea vaara Ylitorniolla Lapissa. – Nimen jälkiosa *jupukka* on vaaran korkea lakea kuvaileva ilmaus, alkuosa viitanee karhujen pesimiseen tai muotoon. – JV

Karhula entinen kauppa, nykyinen kaupunginosa Kotkassa Kymenlaaksossa. – Alkuaan Karhula oli Kymin Helilän kylässä oleva ratsumiestila, joka syntyi 1500-luvulla. Tilan nimi *Karhula* esiintyy asiakirjoissa 1620-luvulta lähtien, ja se lienee periytynyt joltakin niistä kolmesta talosta, josta kyseinen ratsumiestila muodostettiin. Talonnimien pohjana on ilmeisesti henkilönnimi *Karhu*. Asutuksen lisääntyessä nimeä alettiin käyttää tilan ympärille kehittyneestä kylästä (*Karhula* 1624). Alueelle alkoi kehittyä teollisuutta, ja asutus lisääntyi sen jälkeen kun sinne 1870-luvulla oli perustettu höyrysaha. Niemestä, jolla saha oli, käytettiin nimeä *Karhulanniemi*. Vuonna

1951 Kymin kunnan keskeisistä alueista muodostettiin Karhulan kauppala, johon liitettiin kirkonkylä, → *Helilä* ja Karhulanniemen, → *Sunilan* ja → *Korkeakosken* teollisuusalueet. Karhulan kauppala liitettiin Kotkaan vuonna 1977 yhdessä Kymin kunnan kanssa. Karhulan kaupunginosa Kotkassa ei käsitä koko entistä kauppalaan vaan vain Karhulanniemen ja Helilän. – LL

Kepsu, Saulo 2006 (suull.); Mattila, Veikko 1960: 339; HisKi; KA:VA 3628a:30.

Karhunahdas aarnimetsäalue ja kalliorotko Petäjaveden ja Multian rajalla Keski-Suomessa. Paikallisessa puheessa *Karhunahdas*. Rotkon pohjalla virtaa *Sahinpuro* eli *Ahtaanpuro* eli *Lihapuro*. Purossa rotkon yläpuolella on koski, jossa on ollut mylly. Sanalla *ahdas* on murteisissa merkitys 'vesistökaapeikko, salmi'. Nimen *Karhunahdas* kerrotaan johtuvan siitä, että metsästäjät ovat ahdistaneet karhun rotkoon ja surmanneet sen siellä. – MV

Kiviniemi, Eero 1990: 78; www.finnica.fi/keski-suomi/metsa/kohteet.htm [5.9.2007].

kari on jälkiosana pienten saarten sekä vedessä olevien kallioiden ja kivikoiden nimissä. *Kari* esiintyy peruskartoissa noin 3 700 mainitun tyyppisen paikan nimen jälkiosana. Tiheimmin se on käytössä rannikolla ja Pirkanmaalla. Yleisimmät ovat *Leppäkari* (82), *Pitkäkari* (69) ja *Selkäkari* (65). Sisämaan järviseduilla *kari*-sana merkitsee vedenalaista tai hiukan pinnan yläpuolelle pistävää kiveä, kalliota ja kivikkoja sekä sora- tai hiekkamatalikkoja. Meren rannikoilta sanalle on yleensä kirjattu pienehkön saaren merkitys. Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan murteisissa *kari* tarkoittaa myös 'virtapaikkaa, koskea'. Luontonimien lisäksi *kari*-jälkiosa esiintyy sadoissa asutusnimissä. *Kari* on skandinaavinen lainasana, jota lainantajakielten taholla edustaa nykyruotsin *skär* 'luoto, kari'. – TS ja RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 90–93; SKES s.v. kari; Paikannimirekisteri 2005.

Karigasniemi saP *Gåregasnjärğa*, varhemmin *Gåregasnjärğa*, kylä Inarijoen varrella Utsjoen länsiosassa Lapissa. Joennimi *Garegass* 1742. – Aiemmin nimi on tarkoittanut Karigasjoen, saP *Gåregasjohka* (joskus *Gåregas*), suussa Inarijoella olevaa nientä ja sillä olevaa asutusta, mutta nyt nimeä käytetään pohjoisemmasta maantiekylästä, joka on Inarijoen ylittävän sillan tuntumassa, kun taas Karigasjoensuun asutusta kutsutaan *Vanhaksi Karigasniemeksi*, saP *Boares Gåregasnjärğa*. Alkuosa *Gåregas*- on nykypohjoisaamassa merkitykseltään hämärä, mutta se voidaan selittää lainaksi inarinsaamesta, jossa *kärigäs* on merkinnyt 'koskikaraa'. Nykyisin tämä linnun nimi tosin tavataan vain yhdysanana *kuoškärigäs*, jonka alkuosa *kuošk(ä)* merkitsee 'koskea'. Saman linnun nimi pohjoisaamassa on hieman eriasuinen *guoigkährit*. Nimien jälkiosista ks. → *njärğa* ja → *johka*. – AA ja SA

NA: T. I. Itkosen poiminnat.

Karihaara kaupunginosa, saari ja teollisuusalue Kemissä Lapsissa. *Karihaara ångsågs* ('höyrysahan') 1876. – Kaupunginosan nimitys perustuu Kemijoen itäisimmän suuhaaran nimeen *Karihaara*, joka viittaa jokiuoman kareihin. Toisaalta nimen on selitetty syntyneen siitä, että Vähähaaran suun kohdalla ollut kari jakoi uoman kahtia ja karista kasvoi saari. Uoman nimi siirtyi ensin tarkoittamaan saarta eli *Karihaaransaarta*, jota on kutsuttu myös *Sahansaareksi*, sitten sinne nousutta kaupunginosaa. – SP

Morgonbladet 20.9.1876.

Karijoki kunta ja joki Etelä-Pohjanmaalla, kunta ruotsiksi *Bötom*. Saarnahuonekunta 1811, kappeli 1835, itsenäinen seurakunta 1862. *Kackarijockij* 1558 (uudisasutus), *Karijoelle* 1825 (pitäjä). – Karijoki asutettiin 1500-luvun lopussa. Asiakirjoissa esiintyy pitkään 1800-luvulle vain kylän ja pitäjän

ruotsinkielinen nimi *Bötom*. Alkuaikoina kylästä käytettiin myös nimeä *Norrmark*. Asukkaat olivat alun perin suurelta osalta suomenkielisiä, ja he käyttivät alueesta myös suomenkielistä nimeä. Joella oli liikuttu ja sillä oli ollut nimi jo ennen asuttamista, ja jokivarren asutusta alettiin kutsua joennimen mukaan. Karijoje korkein vuori on Ylikylässä joen lähellä sijaitseva *Kakkori* (myös *Kakkuri*, *Kakkorivuori*). 1500-luvun esiintymä viittaa siihen, että jokea sanottiin tuolloin vuorennimestä saadulla nimellä **Kakkarijoki* tai **Kakkori(n)joki*. Vastaavasti Karijojeella on käytetty nimeä *Lauhajoki* saman jokivesistön haarasta *Isostajoesta*, jonka latvoilla on *Lauhanvuori*. Myöhempiä tietoja nimestä **Kakkarijoki* ei ole, vaan joen ja kylän nimeksi tuli *Karijoki*. Äänteellisestä samankaltaisuudesta huolimatta se on luultavasti erillään. Nimen alkuaosana on sana *kari* merkityksessä 'sora' tai 'kivikkoinen koski', sillä joki on hiekkapohjainen ja koskinen. – SBS

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Kari; Ranta, Raimo 1994: 70–72; Suomenmaa 3

(1970): 94; Turun Wiikko-Sanomien 23.7.1825; http://myrkykysuopohja.fi/kulttuuri/

myrkykyn%20asutushistoria.htm [26.6.2007].

Karinainen entinen kunta Varsinais-Suomessa; vuoden 2005 alusta osa Pöytyää; ruotsiksi *Karinais*. *Karines* 1540, *Karinais* 1557. – Perustettiin Marttilan saarnahuonekunnaksi 1657. Kappeli rakennettiin Karinaisten kylään. Tuolloin sitä kutsuttiin epävirallisesti *Hakokappeliksi*, mistä on saatu aihe myös kunnan vaakunaan. Erotettiin kappeliksi vasta 1901 ja seurakunnaksi 1908. Itsenäisenä kuntana Karinainen toimi vuodesta 1872. Vanhana nimenä → *Kyrö*, joka tunnetaan edelleen keskustaaajaman nimenä. – Kylän nimen sisältö on epäselvä. Siihen on arveltu sisältyvän muinaissaksalaisen miehennimen (Saxén, Vahtola, Huldén). Nimen aiheena on voinut olla myös kirkonkylän itäpuoleinen laaja mäkialue,

Karigasniemen nimen lähtökohtana on Inarijoen ja siitä irtaantuneen Vuohpejävrin väliin työntynyt niemi, jossa sijaitsee vanha kyläkeskus. Maantien varteen syntynyt yhdyskunta sijaitsee pari kilometriä pohjoisempänä.

virt. varsinaissuomalaista murreksanaa *karinen* 'sorainen, kivinen' ja Virolahdelta tavattua sanaa *karinainen* 'alaston, kolkko'. Selvittämättä on, liittyisikö nimi jotenkin Kaarinan pitäjän nimeen. – SP

Huldén, Lars 2001: 173; Neovius, Ad. 1898: 28; Saxén, Ralf 1905: 72; SMS s.v. karinainen, karinen; Suomenmaa 3 (1921): 100; Vahtola, Jouko 1983: 269; HisKi (Marttila).

Karinais → *Karinainen*

Karis → *Karjaa*

Karis lk. → *Karjaan mlk.*

Karislojo → *Karjalohja*

Karisto kaupunginosa Lahdessa Päijät-Hämeessä, vuoteen 1956 Nastolaa. – Nimi tulee Nastolan Koiskalan kartanon *Karisto*-nimisestä torpasta (jo 1712). Torpan nimi puolestaan on saattanut viitata maaston kivikkoisuuteen. Vrt. murteiden *kari* 'kova, tiivis maa; kivinen, somerikkoinen maa; pellosa oleva (viljelemättä jätetty) kivikkoinen kohta'. – MV

Laapotti, Marjukka 1993: 157; Mäkelä, Anneli 1979: 58; SMS s.v. kari.

Karjaa kaupunki Uudellamaalla, ruotsiksi *Karis*, vuoden 2009 alusta osa uutta Raaseporin kaupunkia. *Kariis* 1326, *Karis* 1327. – Nimelle on useita selitysvaihtoehtoja: Ensiksikin nimi on yhdistetty (Raun, Nissilä) Viron Saarenmaan kylän nimeen *Karja*. Kyseessä olisi todiste siitä, että Karjaan seudut ovat saaneen asutuksensa Suomenlahden eteläpuolelta. Nimen pohjana olisi ollut nykyään kotieläimiä, lähinnä nautoja, tarkoittava *karja*. Sanan *karja* oletetaan olevan germaaninen laina, jonka alkuperäinen merkitys on ollut '(sota)joukko' (josta sitten olisi kehittynyt merkitys 'koti-eläinjoukko, karja'). Merkitykseen 'joukko' perustuisivat niin Viron *Karja*- ja Suomen *Karjaa*- samoin kuin → *Karjala*-nimetkin. – Toisen selityksen mukaan *Karjaa*-nimen lähtökohtana on (vain murteissa esiintyvä) sana *karjas* 'kiimainen; raju, korskuva' (Ojansuu). Karjaan kaupungin pohjoislaidalla olevan järven, oikeastaan Mustionjoen laajentuman, arvellaan olleen nimeltään **Karjasjärvi* (Solstrand). Nykyinen nimi *Kyrksjö* (*Kirkkojärvi*) tuli käyttöön, kun alue sai ruotsalaisasutuksensa 1200-luvulla ja kun järven rannalle rakennettiin kirkko. Nimen *Karjasjärvi* mukaan järveen laskeva ja siitä lähtevä joki olisi saanut nimen *Karjaanjoki*. Joen nimen pohjalta puolestaan olisi tullu pitäjännimeen *Karjaa*. Pitäjän ruotsinkielinen nimi *Karis* perustuisi suomenkieliseen *Karjas*-nimeen. – Kolmas selitysvaihtoehto on, että nimi perustuu sanaan *karea*, joka paikallisessa murteessa edustuu muodossa *karjaa*; samalla tavalla käyttäytyvät Länsi-Uudenmaan läntisten pitäjien murteessa muutkin *ea-*, *ea-*loppuiset sanat, esim. *korjaa* 'korkea', *pimjää* 'pimeä'. Lönnrotin sanakirjan (1874) mukaan sanalla *karea*, *karia* on mm. merkitykset 'kova, kuiva, karkea; työkeä, tily'. Samaa alkuperää ovat todennäköisesti *karje*, *karkea* 'kuiva, luonnonheinää kasvava alue, keto, kenttä, piennar' ja viron *kare* 'nurmettunut, kyntämätön maa, kesanto'. – Vrt., että Länsi-Uudellamaalla on myös → *Karjalohja*-niminen pitäjä, Pusulassa *Karisjärvi*-niminen kylä (*Karisierffui* 1539, *Karisierui* 1543) sekä Vihdissä (toinen) *Karjaanjoki*-niminen joki. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 246, 577; Huldén, Lars 2001: 220; Nissilä, Viljo 1954: 254; Nissilä, Viljo 1962b: 358; Nissilä, Viljo 1967: 284–285; Ojansuu, Heikki 1920: 267; Raun, Alo 1939: 150; SMS s.v. karje, karkea; Solstrand, Väinö 1940: 7; SSA s.v. karje; Vahtola, Jouko 2005: 483.

Karjaan mlk. entinen kunta Uudellamaalla, vuodesta 1969 osa → *Karjaan* kaupunkia. Ruotsiksi *Karis lk.* Karjaa mainitaan emäseurakuntana 1326. – Kun kunnan keskus erotettiin 1930 kauppalaksi, syntyi myös erillinen maalaiskunta. – SP

Karjala Suomen itäisin historiallinen maakunta, ruotsinkielinen nimi *Karelen*. Nykyään Karjala kuuluu osittain Suomelle, osittain Venäjälle. Suomessa ovat → *Etelä-Karjala* ja → *Poh-*

jois-Karjala. Suomen itärajan takana on Venäjään kuuluva Karjalan tasavalta. Tästä alueesta käytetään myös nimiä *Venäjän Karjala* ja *Itä-Karjala* ja joskus myös *Kauko-Karjala*. Venäjän Karjalan vastakohtaksi Suomen puoleisesta Karjalasta käytetään tarpeen vaatiessa pitempää nimeä *Suomen Karjala*. Suomen Karjalaan kuuluivat ennen sotia 1939–1944 myös Suomenlahden ja Laatokan välinen kannas eli *Karjalankannas* tai lyhyemmin vain *Kannas* ja samoin Laatokan luoteis-, pohjois- ja koillispuolella oleva Karjalan osa eli *Laatokan Karjala*. Laatokan Karjalan itäisin osa on nimeltään *Raja-Karjala*. Niistä alueista, jotka Suomi rauhanteossa 1944 luovutti Neuvostoliitolle, käytetään nimitystä *luovutettu Karjala*. – Karjala ja karjalaiset mainitaan usein skandinaavisissa saagoissa. Niissä kerrotaan mm., että viikingit jo 600-luvun lopulla kävivät idässä "Karjalanpohjassa" (*Karialabotn, Kyrialabotn*) tai "Karjalanmaassa" (*Kirialand*). Vaikka saagat ovat historiallisina lähteinä epäluotettavia, pidetään ilmeisenä, että ainakin jo 1100-luvulle tultaessa Karjala oli Skandinaviassa tuttu maantieteellinen käsite ja karjalaiset nimeltä tunnettu väestö. Vanhimmat venäläiset merkinnät Karjalasta ja karjalaisista ovat Novgorodin kronikoissa 1100- ja 1200-luvuilla; jo ensimmäisessä kronikassa vuodelta 1143 on merkintä *Korela*. Ensimmäinen latinankielinen maininta on paavi Aleksanteri IV:n kirjeessä vuodelta 1256–1257. Nimen kirjoitusasu vaihtelevat näissä vanhimmissa lähteissä suuresti. Ensimmäinen suomenkielinen teksti, jossa Karjala ja karjalaiset mainitaan, on Mikael Agricolan Uuden testamentin esipuhe vuodelta 1548: *Carialaiset, Carelia, Carialan mahä* (luetaan: karjalaiset, Karelia, Karjalan maahan). – Nimeä *Karjala* on yritetty selittää monin eri tavoin. Vanhin ja laajimman hyväksynnän saanut selitys yhdistää nimen *Karjala* sanaan *karja*. Vuonna 1626 julkaisi Anders Bure Wittenbergissä kartan, jonka reunakommentissa hän ensimmäisenä esitti tämän oletuksen, ja yhä nykyään pitävät useimmat tutkijat tätä teoriaa oikeana. On katsottu, että *Karjala* on alun perin tarkoittanut karjamaata, siis seutua, missä on voitu pitää runsaasti karjaa, ja *karjalainen* karjan hoitoa ja paimennusta harjoittavaa tämän seudun asukasta ja lopulta heimoa. Alun perin tämän alueen keskuksen oletetaan olleen Laatokan rannalla Vuoksen suupuolella. Ongelmana on kuitenkin pidetty sitä, että karjalaisia ei historiallisesti ole tunnettu karjanhoitajina vaan metsästäjinä, kaustajina ja turkiskauppiaina. – Sana *karja* on suomen kielessä jostain germaanisesta tai balttilaisesta kielimuodosta lainattu sana, ja sen kantamuoto ei ole tarkoittanut yksinomaan kotieläinlaumaa vaan mitä tahansa joukkoa, erityisesti sota-joukkoa. Toinen sanasta *karja* lähtevä teoria katsookin, että nimessä *Karjala* kuvastuisi juuri tämä *karja*-sanan merkitys. Lopullista selitystä nimi *Karjala* ei toistaiseksi ole saanut, mikä ei ihmetytä, onhan nimi varsin vanha. – LL

Agricola, Mikael 1548; Grünthal, Riho 1997: 73–96; Kirkinen, Heikki 1984: 272–278; Koivulehto, Jorma 1997: 163; Nissilä, Viljo 1962: 345–367; Saarikivi, Janne 2003: 491; Sihvo, Hannes 2003: 11–14; Torikka, Marja 2003: 19–20; Uino, Pirjo 2003: 360–362.

Karjala entinen kunta ja kylä Mynämäessä Varsinais-Suomessa. *Kariala* 1402 (kylä). Karjala kuului Mynämäkeen myös ennen itsenäistymistään. Karjalan saarnahuonekunta perustettiin 1600-luvulla. Siitä tuli kappeliseurakunta 1797, ja sen aluetta laajennettiin 1860, kun Vehmalaisten kappeli yhdistettiin siihen. Karjalan kunta toimi itsenäisenä 1860-luvulta alkaen ja seurakunta itsenäistyi 1920, kunnes molemmat liitettiin Mynämäkeen 1977. – Pitäjännimi tulee kylännimestä *Karjala*. Kylää sanotaan puheessa tavallisesti nimellä *Karjalankylä*. Se oli kirkollinen keskus 1860-luvulle asti. Kylännimi ei liity *Karjalan* maakuntaan eikä luultavasti ainakaan suo-

raan sanaan *karja* 'nautalauma' ym. Ehkä nimi johtuu siitä, että asukkaita on tullut Mynämäen *Karjakosken* kylästä. Se sijaitsee Karjalankylänkin kautta virtaavan Laajoen alajuoksulla, ja sillä on ollut ulkopulsta Karjalassa. – SBS

REA: 221; www.genealogia.fi/sukus/grundsten [23.6.2007].

Karjalankylä kylä Yli-Iissä Pohjois-Pohjanmaalla, nykyinen Yli-Iin kirkonkylä. – Kylän nimi johtuu siitä, että sen asutuksen aloittivat karjalaiset keskiajalla. 1500-luvulla kylässä oli 5–10 verotaloa. Seudun vanhimmista taloista on monilla karjalaisperäinen nimi: *Kakko*, *Kuopio*, *Maksa*, *Porkka* ja *Hökä*. – JV

Vahtola, Jouko 1988c: 49, 59.

Karjalohja kunta Uudellamaalla, ruotsiksi *Karislojo*. *Karisloje* 1447, *Karislojo* 1457. – Nimi selittyy siitä, että Karjalohjan seurakunta on kuulunut kappelina sekä → *Lohjan* että → *Karjaan* seurakuntiin, luultavasti jo ennen vuotta 1447. Omaksi kirkkoherrakunnakseen Karjalohja tuli 1614. Nimen oletetaan palautuvan muotoon **Karjaanlohja*. Pitäjän ruotsinkielinen nimi *Karislojo* on muodostettu suomenkielisen nimen pohjalta. – MV

Enbuske, Matti 2005: 19; Hausen, Greta 1920–1924: 268; Huldén, Lars 2001: 228; Ojansuu, Heikki 1920: 145 (alaviite); Vahtola, Jouko 2005: 483.

Karjasilta kaupunginosa Kaupunginojan eteläpuolella Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi voi olla jo ajalta ennen Oulun kaupungin perustamista (1605), sillä vuodelta 1649 olevan tiedon mukaan kaupunkilaisten peltoja on ollut mm. "Karjaojan partaalla" (*wedh Karia Ojan parras*) ja *Karjasilta* mainitaan 1700-luvun puolivälissä Oulun siltojen joukossa. *Karjaoja* on sama kuin nykyinen *Kaupunginoja*. Oulujoen suussa on ollut ennen kaupungin perustamista joitakin maa-alaistaloja. – AR

Toropainen, Ritva 1992: 173; Virkkunen, A. H. 1953: 109–110; KA:TUOKKO.

Karkali kyläkunta (*Karckalniemi* 1587), luonnonpuisto ja niemi (*Carcala*, *Carckalaudd* 1776–1805) Lohjan ja Karjalohjan rajalla Uudellamaalla. Niemi myös: *Karkalinniemi*, ruotsiksi *Karkali udde*. Jouko Vahtolan mukaan nimen takana saattaa olla vanha, nähtävästi vierasperäinen henkilönnimi. Vahtola on ehkä ajatellut sellaisia germaanisperäisiä nimiä kuin *Garcke*, *Garcke* jne., jotka Viljo Nissillä on yhdistänyt mm. nimiin → *Karkku* ja → *Karkkila* (< *Karkki* + *-la*). *Karkalniemen* voisi johtaa jälkimmäisestä. Kehitys olisi ollut tämä: **Karkkilanniemi* > **Karklanniemi* > **Karkalanniemi* > **Karkalaniemi* > *Karkalniemi*. – MV

Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: 85, 303; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 46; Hausen, Greta 1920–1924: 271; Nissillä, Viljo 1980: 167; Ojansuu, Heikki 1920: 109; Vahtola, Jouko 2005: 484.

Karkialampi entinen varuskunta-alue Mikkelissä Etelä-Savossa. Varuskunta perustettiin 1956 samannimisen pienen lammen itärannalle ja nimettiin sen mukaan. Lammen nimeen sisältyy sana *karkea* ~ *karkia*, joka tunnetaan murteissa mm. merkityksissä 'luonnonheinää kasvava kuivahko maa-alue; metsään hakattu aukio, aho, raiskio; palamatta jäänyt kohta kaskesta'. Sanalla on tässä tapauksessa kuvattu maastoa järven lähellä – ilmeisesti juuri sen itäpuolella. – SP

SMS s.v. *karkea*.

Karkkila kaupunki Uudellamaalla, ruotsiksi *Högfors*. *Karkkila* 1539 (kylä). – Karkkilan keskusta on entisen Pyhäjärven kunnan *Karkkilan* kylässä. Kylä antoi nimen teollisuusyhdyskunnalle, jonka aika alkoi Högforsin masuunin ja sahan valmistamisesta 1820-luvulla. Karkkilasta tuli kauppala 1932 ja 1969 siihen liitettiin Pyhäjärven kunta. Kauppala muuttui kaupungiksi 1977. – Kylännimi sisältää kantatalon nimen *Karkki* ja *la*-johtimen. Talon nimi perustuu isännännimeen

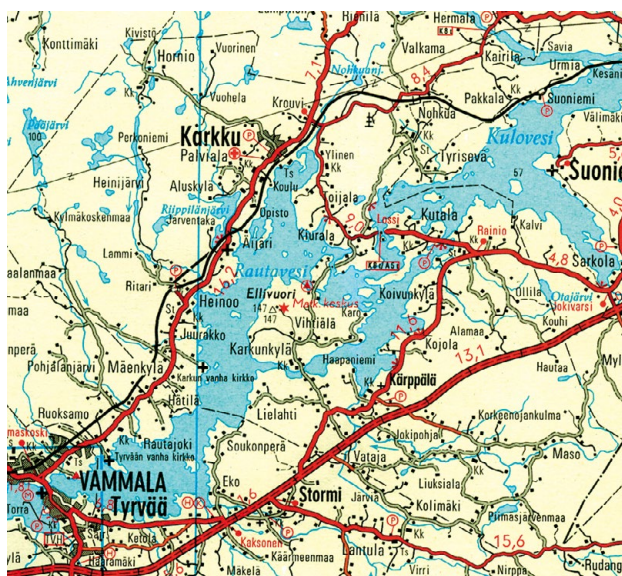
**Karkki*, jonka taustalla saattaa olla germaanisperäinen *Gerricke*, *Kercko*, *Garcke* -henkilönnimityyppi. – SBS

Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: 36; Suutari, Toni 2001: 159.

Karkkimala kylä Mustasaarella Pohjanmaalla, ruotsiksi *Karkmo*. *Karkimo* 1543, *Karkimo by* 1548, *Karckmä* 1571. – Suomenkielinen muoto *Karkkimala* on paljon nuorempi kuin ruotsinkielisten uudisasukkaiden keskiajalla suomalaisilta lainaama saarenimi *Karkmo*, jossa lopputavu *-mo* on säännönmukaisesti kehittynyt suomen sanasta *-maa*. Suomalaiset ovat myöhemmin lainanneet nimen takaisin ja lisänneet paikannimijohtimen *-la*. Alkuosa *Kark(ki)-* on askarruttanut tutkijoita. Nimen aiheeksi on ehdotettu maaperän laatua; nimen alkumuoto olisi ollut **Karkiamaa*, jossa *karkia* on 'kuiva, kova'. Paljon epätodennäköisemmin nimeen sisältyy henkilönnimi, joskin samaan ominaisuuteen *karkea*, *karkia* perustuva lisänimi on mahdollinen. Pohjanmaalta ei tästä ole kuitenkaan vanhoja asiakirjatietoja. – MB

Beijar, P-E 1963: 48, 56–57; Huldén, Lars 2001: 379–381; Karsten, T. E. 1921: 100, 109–111, 493, 563; Mikkonen–Paikkala 2000 s. v. Karkkiainen; Suomenmaa 5 (1973).

Karkku entinen kunta, vuodesta 1973 osa Vammalan kaupunkia Pirkanmaalla. *Karko* 1450, *Karcko Sochn* 1540, *Karkku by* 1540, *Karko wessi* 1644. – Karkku, josta varhemmin on käytetty nimeä → *Sastamala*, oli vanhan Suur-Sastamalan pitäjän keskus. Asutusta Karkun vesistöjen rannoilla on ollut jo kivi-kaudella, mutta nykyisen kiinteän asutuksen juuret ulottuvat rautakauteen, suunnilleen vuoden 500 tienoille. *Karkku*-nimen alkuperästä ei toistaiseksi ole täyttä yksimielisyyttä. Useimmiten nimi on yhdistetty 'puista ladottua' kehikkoa, ristikkoä tarkoittavaan alkuperältään germaaniseksi oletettuun *karkko/ karkku*-sanaan. Kielellisen rakenteen kannalta yhdistelmä on mutkaton, mutta vaikeampaa on osoittaa asiaperusteita, jotka selittäisivät, miten 'ristikkoä' merkitsevä sana olisi omaksuttu paikannimeksi. Sama koskee yrityksiä yhdistää *Karkku* vierasperäisiin henkilönnimiin. Toisenlaisen näkemyksen esitti aikoinaan Hugo Pipping. Hän yhdisti *Karkku*-nimen indoeurooppalaiseen 'kurkkua' merkinneeseen sanaan, josta juontuu myös Merenkurkun ruotsinkielinen nimi → *Kvarken*. *Karkku*-nimen mahdolliseksi kantaskandinaaviseksi lähtömuodoksi hän esitti olettamansa 'kaulaa, kavenusta, kurkkua' merkinneen sanan **karku*. Tulkinta on epävarma, koska sanasta ei ole tosiasiallista tietoa, mutta asiassällön ja nimeämisen näkökulmasta Pippingin yhdistelmä

Karkku oli itsenäinen kunta vuoteen 1973 saakka; karttaote on tiekartasta vuodelta 1965.

on perusteltavissa. Karkunkylä sijaitsee Rautavedessä olevan suuren Salonsaaren eteläosassa Kulovettä ja Rautavettä yhdistävän kapean salmen rannalla. Salmen nimeksi olisi hyvin perusteiden voitu antaa ruuansulatuskanavan osaa tarkoittava sana, kuten on tehty saman vesistön eräitä muitakin osia ja myös yleisemmin vesistöjä nimettäessä (muutamassa 1700-luvun kartassa nimenä esiintyykin *Kurku*). Skandinaaveilta mahdollisesti rautakauden puolivälissä omaksuttu *Karkku* näyttäisi alun alkaen olleen salmea tarkoittanut nimi, joka sitten asutuksen vakiintuessa on omaksuttu salmen rannalle syntyneen kylän nimeksi. Myöhemmin kylännimi vakiintui pitäjännimeksi, ja uudeksi kylännimeksi täsmentyi *Karkunkylä*. – AH

Hakanen, Aimo 1980: 93–94; Hellqvist, Elof 1957: s.v. Kvarken; Huldén, Lars 1990: 44–45;

Ojansuu, Heikki 1920: 109; Pipping, Hugo 1918: 51–58; Pokorny, Julius 1959: 531–532; SKES s.v. karkku; KA: MIHA A1: 12, VA 1920: 22, 45.

Karkmo → Karkkimala

Karlberg luonnonsuojelualue ja puistometsä Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä, liitetty Hämeenlinnan mlk:sta kaupunkiin 1930, suomeksi → *Aulanko. Karlberg* 1855. – Nimi esiintyy ensi kerran Mäkelän eli Mäkilän talon rinnakkaisnimenä Hämeenlinnan maaseurakunnan rippikirjassa 1855–1861. Nimi oli uusi ja perustui kartanon silloisen omistajan, kollegiografistaattori Karl Rennerfeltin etunimeen. Nimen loppuosa *berg* 'vuori' on voitu muodostaa tilan vanhan *Mäkelä*-nimen tai tilaan kuuluneen *Aulangonvuoren* nimen perusteella. Suomenkieliset käyttivät tilasta nimeä *Kaalperi*. – SP

Karleby kaupunki Keski-Pohjanmaalla, suomeksi → *Kokkola. de opido Karlaby* n. 1375, *Karllaby* 1486, *Karlebuu* 1489, *Karleby sopen* 1511, *Karlaby souckn* 1539, *Karlleby Sokn* 1548. – Nimi lienee alun perin tarkoittanut jotain nykyisen Kaarlelan kirkon lähellä olevaa asumusta, ehkä Kirkonmäellä, Isosakylässä tai Kallisessa. Kokkola erotettiin keskiajan lopulla Pietarsaaren suurpitäjästä, ensin kappeliksi ja sitten itsenäiseksi pitäjäksi. Kokkolan pitäjä käsitti valtavan alueen; pitäjälle ulottui itään Saarijärvelle ja Viitasaarelle saakka. Rannikolle perustettiin 1620 kaupunki, joka sai nimekseen → *Gamla-karleby*. Nimi oli jo aiemmin tullut käyttöön pitäjännimenä (*Gamble Karleby* vuodesta 1614 lähtien). Vuonna 1927 otettiin maalaiskunnan nimeksi uudelleen vanha nimi *Karleby* ja sen suomalaisiksi vastineeksi uudisnimi → *Kaarlela*. Kuntaliitoksessa 1977 kaupunki ja maalaiskunta yhdistettiin kaupungiksi, jonka ruotsinkieliseksi nimeksi tuli pitkän kiistelyn jälkeen *Karleby* ja suomenkieliseksi nimeksi *Kokkola*. Tällä tavalla siis elvytettiin uudelleen vanha nimipari. *Kaarlelasta* tuli samalla historiallinen nimi, joka on käytössä enää emäseurakunnan keskiaikaisen kirkon nimessä Kaarlelan kirkko. – Tutkijat ja maallikot ovat kauan esittäneet erilaisia teorioita nimen *Karleby* taustasta. Nykyisin vallitsee yksimielisyys siitä, että nimi kuuluu tärkeään ruotsinkielisten nimien ryhmään, joka liittyy esivallan keskiaikaiseen valvontajärjestelmään, joka liittyy esivallan keskiaikaiseen valvontajärjestelmään. Nimen alkuosa on monikon genetiivi substantiivista *karl* 'mies'; 'miehet' ovat voineet tarkoittaa jonkinlaisen varuskuntaan kuuluneita vartiomiehiä. Vastaava selitys liittyy myös Porvoon *Karlebyhyyn* (*Karlleby* 1536) ja Kymistä merkittyyntä tarkemmin paikantamattomaan nimeen *Karleby* (*Karleby* 1554, *Karlaby* 1556). Ruotsissa nimellä on yli 30 vastinetta, ja niiden taustalla oletetaan olevan muinaisruotsin sana **karlaby*. Sana on voinut merkitä 'talonpoikaissotureista koostuvaa varuskuntaa', joka on ollut valtion, kuninkaan tai jonkun suurmiehen palveluksessa. Nimitys tavataan myös Norjassa ja Tanskassa. – PS

Back, Lars 1969: 325–330, 354–359; Granlund, Åke 1956: 229–231.; Hellberg, Lars 1975: 103,

105; Hellberg, Lars 1984: 85–106; Huldén, Lars 2001: 316, 411; Slotte, Peter 1978: 12–14;

Svenskt ortnamnslexikon s.v. Karlaby; Viirrankoski, Pentti 1961: 723.

Karlsmark → Kaasmarkku

Karlö Hailuodon ruotsinkielinen nimi. *Karlöön* 1544, *Karlöö* 1548, *Karllöön* 1551, *Karlööby* 1558. – Useimmat tutkijat ovat tulkinneet nimen olleen **Karelaö*, "Karjalansaari", mikä on sopusoinnussa sen kanssa, että kunnan suomenkielinen nimi → *Hailuoto* on karjalaisperäinen nimi. – AR

Nissilä, Viljo 1948: 237; Vahtola, Jouko 1988: 118–119.

Karlö → Miessaari

Karnjarga saP *Gárnjarga*, asutus ja niemi Tenon varressa lähellä Utsjoen kirkonkylää Lapissa, Laitin suvun kantapaikka ainakin vuodesta 1729. *Ka(r)rini(f)wa* 1729, *Karinifwa Tenos* 1741, *Karinjarri* 1820-luku. – Suomeksi on totuttu käyttämään mukaelmaa saamenkielisestä nimestä. Siinä jälkiosa *njarga* tarkoittaa 'nientä', mutta alkuosa on lyhentymänä epäselvä. Vanhimmat nimimuodot antavat olettaa, että alkuosa olisi lyhentynyt sanasta *gárggu* 'kari', joka olisi käännetty suomeksi, mutta suomen *kari* on voitu saada myös mukaillemalla se jostakin saamen sanasta. Vanhojen nimimuotojen jälkiosa viittaa siihen, että perusosana on voinut olla aiemmin *njearri*, joka tarkoittaa pientä, matalaa koskea. Nimipesyeen muissa nimissä, joissa loppuosa on lyhentynyt asuun *-njar-* (esim. *Gárnjarnuorri* '-nuora' ja *Gárnjarsuolu* '-saari'), tämän lyhentyvän voidaan tulkita olevan lähtöisin yhtä hyvin sanojen *njearri* kuin *njarga* genetiivistä. Loppuosa *njarga* on siis voinut syntyä myös myöhemmän tulkinnan tuloksena. Ajatusta tukee se, että Karnjargan kohdalla ei ole mitään huomattavaa nientä. – SA

ESF 2:2: 18; Joona, Juha 2006: 409; NA:T. I Itkosen poiminnot.

Karoliinanportaat jyrkänneportaat Viitasaaren Kymönkoskella Keski-Suomessa. – Paikka, joka on Itävuoren länsijyrkänteellä Kymöjärven Etelälahden eteläpäässä, on erikoisuutensa vuoksi suosittu retkikohde. Kerrotaan, että jyrkänteen portaat ovat luonnon muovaamia ja että ne ovat saaneet nimensä siitä, että muuan Karoliina Raatikainen on kulkenut näitä vaikeakulkuisia portaita mökkiinsä Itävuoren laelle. – SP

NA.

Karperö kylä Mustasaarella lähellä Vaasaa Pohjanmaalla. *Karperö* 1440 (kop.), *Karperöön* 1543. – Asutusnimen alkuosa on yhdistetty Pohjoismaissa keskiajalla esiintyvään sanaan *garp(er)*, joka tarkoitti saksalaista kauppiasta, *karppia*, ja jota käytettiin usein pilkkanimenä. *Garp* on tunnettu maassamme lisänimenäkin, esim. *Andris Garper* Vehmaalla 1387. Suomen kielessä muoto on *Karppi*, ja se esiintyy mm. Vähässäkyrössä talonnimenä ja lisänimenä: *Oluff Karpe* 1543. On ilmeistä, että Vähänkyrön Karpit ja kylännimi *Karperö* sekä *Karperössä* esiintyvä kantatalonnimi *Karp* (*Karpp* 1710) kuuluvat yhteen ja ovat lähtöisin kielirajan suomenkieliseltä puolelta. *Karperön* alkuperä viitannee kuitenkin Saksaan, mitä tukee se, että kylässä on myös *Beijar*-niminen kantatalo 1710 ja sen isäntänä 1606 *Matz Beijar* (bajjerilainen). – MB

FMU 3: 209; Huldén, Lars 2001: 381; Karsten, T. E. 1921: 303; Karsten, T. E. 1923: 91–92;

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Karppanen, Karppinen.

Karpinvaara laaja korkeahko vaara ja sillä oleva asutus Hyrynsalmella Kainuussa. *Karpiaisenwara* 1697, *Karpinvaara* (talo) 1860. – Nimen alkuosa tulee sukunimestä *Karppinen*. Karppinen on Kainuun yleisimpiä sukuja 1500-luvun lopulta alkaen. 1570-luvulla yksi Karppisen perhe asui Ristijärven Iijärven tienoilla. Karpinvaara on voinut olla tuon perheen kaskimaita. – AR

Keränen, Jorma 1986: 599; HisKi; KA: TUOKKO.

Karsikko entinen kalastajakylä ja niemi merenrannikolla Simon Maksniemessä, Lapissa. – Nimi johtuu sanasta *karsikko* 'kuusi, joka on karsittu pystyyn latvaa lukuun ottamatta'. Tällaisia karsikkoja tehtiin tärkeille apajapaikoille hyvien saaliiden kunniaksi, kalastusleiriin tulleen vieraan kunniaksi tai hautapaikan muistomerkiksi. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 333–337.

Karstu kylä Lohjalla Uudellamaalla, Lohjanjärven pohjoispuolella *Karstunlahden* rannalla. *Karstuby* 1447, *Karstho* 1463. – *Karstu* on voinut tulla asutusnimeksi henkilönnimestä, joka on Viljo Nissilän mukaan ollut suomalaistunut muoto miehennimestä *Karsten*, *Karst* tai jostakin muusta samaan nimipesyeeseen kuuluvasta nimestä. Ne puolestaan ovat *Christianus*-nimen alaksalaisia muunnoksia, joita on voinut levitä Suomeenkin hansakaupan ajalla. Koska Suomessa asuneista *Karsten*-nimisistä miehistä ei kuitenkaan ole vanhoja asiakirjatietoja, kylännimen taustalla saattaa olla myös esim. **Karsittu*-alkuinen luontonimi. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 420; Kepsu, Saulo 1990: 422; Nissilä, Viljo 1962a: 153.

Karstula kunta Keski-Suomessa. *Karstula* 1788 (kylä). – Perustettiin Saarijärven alaiseksi kappeliksi 1775, sai 1858 luvan itsenäistyä eri seurakunnaksi, mikä toteutui 1887. Pitäjän nimi perustuu kylän nimeen ja se ehkä savolaislähtöiseen sukunimeen *Karstunen*, jota on tavattu vähäisessä määrin ainakin vuodesta 1541 nykyisen Ristiinan tienoilta ja ainakin 1700-luvulla myös Keski-Suomessa. Jos kuitenkin keski-suomalainen lisä- tai sukunimi *Karstunen* on muodostettu talonimestä, voi kylän nimen taustalla olla talonnimi *Karstula*, johon sisältyy sen isännän nimi *Karstu*, kansanmuunnos alaksalaisesta miehennimestä *Karst* ~ *Karsten* < *Christianus*. – SP

Kallio, Reino 1972: 516; Nissilä, Viljo 1962: 153; Nissilä, Viljo 1980: 149–150; Pirinen, Kauko 1982: 753, 768, 783; Hisi.

Kartanonkoski asuinalue Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Herrgårdsforsen*. – *Backaksen* kartanon maille rakennetun alueen suunnittelu alkoi 1991 ja ensimmäiset asukkaat muuttivat sinne 2001. Alue on tullut tunnetuksi uusklassista arkkitehtuuria henkivästä tyylistään. Asuinalueen nimi juontuu *Backaksen* kartanosta sekä alueen eteläreunassa sijaitsevasta *Ruutinkoskesta*. Vielä asemakaavassa vuonna 1999 alue on nimetty *Pakkalan puutarhakaupungiksi*, mutta seuraavana vuonna alueen markkinoinnissa käytettiin nimeä *Kartanonkoski*. Vanhastaan alueen nimenä on ollut *Tilkunpelto* (*Tilck äkeren* 1699), mutta se on otettu käyttöön vain alueella sijaitsevan puiston nimenä. – JI

Hirvonen, Sari 2005: 184–185; Kepsu, Saulo 2005: 150.

Karttu kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Karttu* 1540, *Carttuby* 1571. – Karttu on Ikaalisten vanhimpia kyliä. Kylästä on löytynyt jälkiä yhtenäisenä jatkuneesta kivikautisesta asutuksesta noin 5000 vuoden takaa sekä pronssi- ja rautakautisia jäännöksiä. Nimen alkuperä on tuntematon. Rautamalla on talonnimi *Karttu* ja Pirkkalassa talonnimi *Karttula*. Muuten *Karttu*-nimien levikki on lähinnä itäsuomalainen muutamaa pohjoista nimeä lukuun ottamatta. Savolaisessa sukunimistöässä esiintyvä nimi *Karttunen* on yhdistetty muinaissaksan *Gard*-nimistöön. Lännessä esiintyvät *Karttu*-, *Kartti*-nimet (Parkanossa suo *Karttineva* ja kaupunginosa *Karttipereä*) eivät välttämättä ole samaa perua, joskin vanhaa saksalaisperäistä henkilönnimistöä esiintyy alueella runsaasti. – PSj

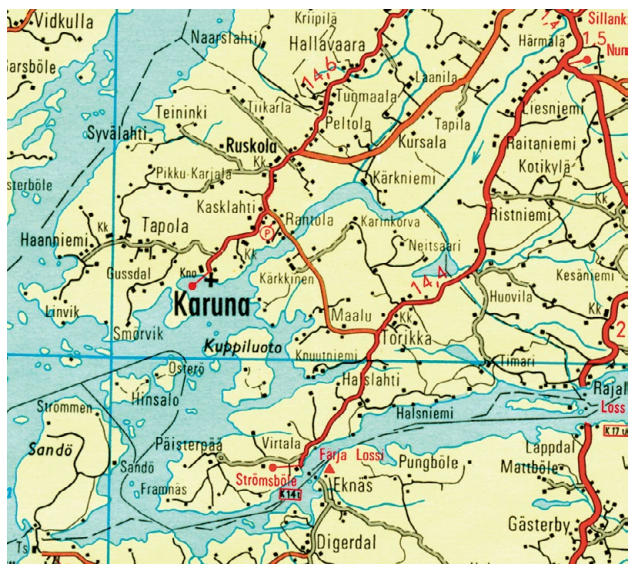
Forsman, A.V. 1891: 223; Hakulinen, Lauri 1979: 220; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Karttunen; Sarkki-Isomaa, Seija 1996: 91, 98, 106; SHL 4: 141; Suvanto, Seppo 1987: 145–146, 148; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Karttula kunta Pohjois-Savossa, aiemmin kylä Tavinsalmen, sittemmän Kuopion pitäjässä. *Karttula Byij* 1620-luvulla. – Tuolloin ja jo aiemminkin kylässä asui Karttusia. Kylä on saanut nimensä suvun nimestä ja pitäjä kylännimestä. Karttula erotettiin Kuopion emäseurakunnasta rukoushuonekunnaksi 1765, kappeliseurakunnaksi 1769 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1862. – SP

Alanen, Timo 2004a: 43; Mertanen, Tiina 1987: 297, 299.

Karuna entinen kunta Savossa Varsinais-Suomessa. Liitettiin 1969 Sauvoon, johon kuului alkuaankin. Kappeliseurakunnaksi 1681, itsenäiseksi seurakunnaksi 1930. *Karun* 1540 (kylä). – Kappeliseurakunnalle tuli nimi *Karuna* sen kylän mukaan, johon kirkko rakennettiin. *Karuna* on myös kartanon nimenä, ja kartano ja kirkko ovat *Karunanlahden* rannalla. Vähän etelämpänä on niemi nimeltä *Karunanluoto* ja merenselkä nimeltä *Karunanselkä*. Alue on kielirajalla, ja monet Karunan paikannimet ovat ruotsinkielistä perua. *Karunan* nimi lienee alkuperältään suomalainen, mutta sen taustaa ei tiedetä. Heikki Ojansuu on yhdistänyt sen sanaan *karva* (**Karvu* + *-na*). Nimi saattaa sisältää myös sanan *karhu*. Vuodelta 1347 olevassa asiakirjassa esiintyy henkilönnimi *Michael Karwna*, mutta ei ole tiedossa, liittyykö se Karunan kylään. – SBS

FMU 1: 203; Ojansuu, Heikki 1920: 112; KA 485a: 242.

Pieni Karunan kunta käsitti kirkon ja kartanon lähiympäristöineen. Kunta liitettiin Sauvoon vuonna 1969; karttaote on vuodelta 1965.

Karunki taajama ja entinen kunta Torniossa Lapissa ja kylä Tornionjoen länsirannalla Ruotsin puolella, näiden välissä Tornionjoen järvimäinen suvanto *Karunkijärvi*. Suomen puolelle jääneestä osasta Karunkia muodostettiin 1812 Alatornion pitäjän kappeliseurakunta, josta tuli oma seurakuntansa 1859. Karungin kunta liitettiin Tornion kaupunkiin 1973. *Karunghe* 1539, *Karunge* 1546, *Karungi*, *Karffunge* 1570. – Nimi lienee saamelaisperäinen, vrt. SaP *gárggu* 'särkkä, kari; somerikko, sorapohja'. -*nki* on nimistöjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 47; Vahtola, Jouko 1980: 74.

Karvala kyläkunta Savonkylässä Lappajärvellä Etelä-Pohjanmaalla. *Karwala* 1682, *Karvala* 1751. – Asukkaat ovat tulleet Savosta 1500-luvulla. Muistitiedon mukaan Karvalan kyläkunta on saanut alkunsa talosta, jossa asui Savosta muuttanut karvaköyden tekijä. Ilmeisesti kansanmuistitieto pitää paikkansa, sillä Lappajärven asiakirjoissa ei näy savolaistyypistä sukunimeä *Karvainen* tai *Karvoinen*. (Sen sijaan Armas

Luukon mukaan muutti naapuripitäjään Evijärvelle Savosta yksi Karvoinen, esim. *mårte Karuan*[en] 1558.) 1600-luvulla Savonkylän asukkaiden lisänimillä esiintyvät sekä *Karwala* että *Karwalain*[en]. – PM

Lampola, Viljo 1937: 20; Luukko, Armas 1950: 245; Hiski, Lappajärvi, Pietarsaari; NA: Pohjanmaan asiakirjapöytäkirjat.

Karvia kunta Satakunnan pohjoisosissa *Karvianjoen* varrella. *Karffuia* 1641. – Pitäjän nimi ei perustu kirkonkylän nimeen vaan pohjoisempana Karvianjärven rannalla olevan *Karviankylän* nimeen. Nimirypään kantanimenä voisi olla se *Karvianjärvi* (vid *Karffuia träsk* 1551, *Karfwiajärwi som kallas Åtämä* 1675) eli nykyinen *Isojärvi* Pomarkun ja Siikaisten rajalla, joka sijaitsee Karvianjoen (*Karueiok* 1463–1474) vesireitin alajuoksulla, jo lähempänä *Merikarviaa*. Tällöin joki olisi saanut nimensä järvestä ja välittänyt nimen joen yläjuoksulla olevalle toiselle järvelle ja asumukselle. Karvianjärven nimi perustunee eränkävijän tai uudisasukkaan lisänimeen tai hänen kotitalonsa nimeen *Karva* ~ *Karvia*. Ilmeisesti uudisasukas on tullut Karkun eli entisen Sastamalan seudulta, jonka eräsijoja oli juuri Karvianjärven rannoilla; huom. myös, että Merikarvian ruotsinkielinen nimi on *Sastmola*. Karkusta on tavattu myös lisä- tai liikanimeä *Karva* (*Hen Karua* 1546, *Hen Karffua* 1564) ja *Karvanmuuttaja* (*karuan muttaji* 1546). – Erotukseksi Merikarviasta kuntaa kutsuttiin 1800-luvun lopulla myös *Kyläkarviaksi*. Itsenäinen seurakunta Karviasta tuli 1891. Kappeliseurakunnaksi se oli eronnut Ikaalisista 1796. – SP

Jaakkola, Jalmar 1925a: 16–17; Ojansuu, Heikki 1920: 111–113; Suvanto, Seppo 1987: 125;

Wallin, Väinö 1897: 23; KA: Suvanto/ Karkku s. 201, 294; KA:VA 7209: 48v.

Karvio kylä Heinävedellä Etelä-Savossa. Karviossa on Saimaan vesistöön kuuluvien Varisveden ja Kerman välinen koski, *Karvionkoski*, ja sen alla virtaava salmi, *Karvionvirta*. Kylän keskus on niiden rannalla. Kosken vieressä on 1896 rakennettu *Karvion kanava*. – Karvio on ollut ennen Rantasalmen omistus, ja Rantasalmella on ollut mm. *Karvianniemi* (*Karffuian Niemi* 1562–1563). Rantasalmelaisnimien mallin mukaan on Heinävedelläkin annettu **Karvian*-alkuisia nimiä, jotka ovat sittemmin muuttuneet *Karvion*-alkuisiksi. Tärkeällä koskella on ollut vanhempikin nimi, joka on kadonnut. – SBS

Alanen, Timo 2006: 92, 149.

Karvoskylä kylä, entinen rautatieasema Nivalassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Karvoskylä* 1889. – Kylän läpi virtaa jo kuivuneelta Karvosjärveltä Karvosenoja (*Johan Olofss. Karväsenoja* 1784). Kyläkunta on rakentunut Karvolan eli Karvosen talon (*Anders Josephss: Karvola* 1785 eli *Karvonen* 1797) ympärille. Vuonna 1663 perustetun talon nimeen sisältyy savolaislähetöinen sukunimi *Karvonen*. Jo 1587 mainitaan naapurijokilaaksossa, Pyhäjoen Kärsämäellä, Pekka Karvonen (*Peer Karffuoinen*). Kylä on laaja; siihen kuuluvat Nivalan kaakkoisosissa Haapaperä, Veelanninpuhto, Ojakylä, Karvosperä, Jokikylä, Hautaperä, Koskenperä ja Hosionperä. – PS

Finland 31.12.1889; Vahtola 1980: 443; Hiski.

Kasaböle → *Kasala*

Kasala kylä Merikarvialla Satakunnassa Kristiinankaupungin rajalla, ruotsiksi *Kasaböle*. Kasböle 1540–1552, *Kasaböll* 1552–1568, *Kasabööl* 1548, *Kasabööll* 1557, *Kassabööll* 1571, *Kassaböle* 1684. Kylän asutus on alkuaan ruotsinkielistä; osa sen asukkaista oli vielä 1900-luvun lopussa kaksikielisiä; Kasalan ruotsin murteesta on Merikarvialla käytetty nimitystä *kasalarruatti*. Kasalan Syndeskerissä on *Kasalan kalasatama*, joka on myös käynti-, palvelu- ja vierassatama. Kylän itäosassa laskee Riispyynlahteen Siipyyn rajalta Heikinjärvestä alkunsa saava *Kasalanjoki*, ruots. *Kasaböle ä*. – Nimi *Kasala*

selittyy ruotsinkielisen nimen *Kasaböle* pohjalta. Nimen alkuosana on mitä todennäköisimmin henkilön nimi *Kasi* (genetiivi *Kasa*), josta on asiakirjamerkitöjä Ruotsista 1300-luvulta sekä myöhemmin Merikarvialta, ja muuallakin Suomesta. Nimen loppuosana on asumusnimiä muodostava johdin *-la*, *-lä*. Suomen kieleen lainautuneissa kylännimissä *-la* usein korvaa ruotsinkielisen kylännimen loppuosan *-böle*, kuten Porin seudulla kylännimissä → *Köörtilä*, ruots. *Gördböle* ja *Hyvelä*, ruots. *Hjulböle* → *böle*. – RM

Huldén 2001: 433; Kepsu, Saulo 2005: 27–29; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 95–96.

Kasariselkä sa *Skällujornå*, Inarijärven suurin selkä. *Kattilan selkä* 1852. – Suomalaisnimi on käännös inarilaisesta; *skällu* 'kasari, kuparipannu', *jornå* 'järvenselkä'. Suositun tarinan mukaan muuan muinaiseläjä yritti mitata järven syvyyden köyteen sidotulla kasarilla, mutta vesihiisi katkaisi köyden ennen kuin kasari ylsi pohjaan, ja tämä tapaus olisi aiheena nimelle. Tämä kansanomaisen selitys päättyi M. A. Castrénin ja muiden matkakuvausten pohjalta myös Topeliuksen Inarijärvi-runoon. Nimeä voi verrata myös pohjoissaamelaisiin *Skällo-* ja *Skálo-*alkuisiin nimiin, joiden taustalla ei näytä olevan kasaria tarkoittavaa sanaa. – SA

Castrén, M.A. 1870: 112.

Kasberget → *Roihuvuori*

Kaskinen kaupunki Pohjanmaalla, ruotsiksi *Kaskö*. Kaupunki on perustettu 1785 ilmeisesti alun perin **Kaskinen*-nimiseen saareen. *Kaskisöyen* 1546, *Caskö* 1553, *Kaskisö* 1571; *Kaskin eli Kyperäsaaren kaupunki* 1844. – Vaikka vanhin tiedossa oleva kirjallinen maininta kaupunkia tarkoittavasta nimestä *Kaskinen* on vasta vuodelta 1863, suomenkielinen nimi on alkuperäinen, mihin viittaa sekin, että ruotsinkielisessä saaren nimessä on nimen vartalo *Kaskis-*, johon on lisätty selittävä loppuosaa *ö* 'saari'. Todennäköisin tulkinta saaren nimestä on **Kaskisaari*, saaressa on siis kasketti. – MB

Ahlman, Frans Ferdinand 1865; Helsingin Uutiset 14.9.1863; Huldén, Lars 2001: 365; Kaskisten

kaupungin historia 1984; Maamiehen Ystävä 24.8.1844; Milkonen–Paikkala 2000 s.v. Kaski,

Kaskinen.

Kaskö → *Kaskinen*

Kasnäs kylä, lauttasatama ja niemi Kemiönsaaren eteläpuolella Hiittisissä Dragsfjärdin kunnassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Kasnes* 1540. – Nimi on alkuaan luontonimi, jonka lopussa on ruotsin *näs* 'niemi'. Nimen alussa on luultavasti ruotsin sana *kas*, joka on ehkä tarkoittanut jonkinlaista väylämerkkiä, esim. kivikummiä. – PS

FO s.v. kas.

Kastelholm → *Kastelholma*

Kastelholma linnanrauniot Sundissa Ahvenanmaalla, ruotsiksi *Kastelholm*. *Castelleholms hws* 1388, *Kastelholme* 1388, *Castelholm* 1395; *Kastelholma* 1849. Linnaa rakennettiin vähintään 1300-luvulta 1600-luvulle. Sittemmin linna menetti puolustuksellisen merkityksensä ja raunioitui vähitellen. 1800-luvun lopulta lähtien sitä on restauroitu moneen otteeseen. – Alkuperäinen on ruotsinkielinen nimi *Kastelholm*. Kastelholman linna oli alkuaan veden ympäröimä; se rakennettiin Lumparenin ja Vargatafjärdenin merenselät yhdistäneessä salmassa (→ *Sund*) sijainneelle pienelle saarelle (ruotsin *holm*, *holme* 'saari'). Nykyisen linnan paikalla on luultavasti ensin ollut yksinkertainen puukastelli eli pieni linnoitus, ja siksi saari on saanut nimen **Kastelholmen* jo ennen kuin linnaa alettiin rakentaa 1300-luvulla. Asiakirjaan on vuonna 1388 merkitty nimi *Castelleholms hws*; siinä *hws* tarkoittaa sanaa *hus*, jolla on tässä merkitys 'linna'. Toisin sanoen vanha saaren nimi otettiin uuden linnan nimeksi. Nimen alus-

sa on saksasta ruotsiin lainattu sana *kastell* 'pieni linnoitus, linna'; se puolestaan juontuu latinan sanasta *castellum*, joka on johdos sanasta *castrum* 'leiri, linnoitettu paikka'. Ruotsin kielessä nimen ääntämyksessä on ns. "kartanoaksentti", ks. → *Eriksberg*. – PS

Huldén, Lars 2001: 71; Suomi 11.8.1849.

Kastelli osa-alue Oulunsuun kaupunginosassa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. Alkuaan *Kastelli* on Oulunsuussa sijainneen kantatalon nimi, joka on merkitty lisänimeksi jo 1500-luvulla: *Lasse Castell 1570*. – Nimi sisältää sanan, jonka merkitys on 'linna, linnake' (latinan *castellum*, ruotsin *kastell*). Vuodelta 1377 on tietoja linnakkeesta, joka todennäköisesti on sijainnut juuri nykyisen Kastellin alueella. – PM

Toropainen, Ritva 2005: 69, 206.

Kastellinperä kaupunginosa Raahessa Pohjois-Pohjanmaalla, vuoteen 2003 kulmakunta Pattijoella Ylipään kylässä. Kastellinperällä on *Linnakangas*-nimisen kankaan laidassa *Kastellin* kantatalon lähistöllä *Kastellinlinna*-niminen muinaislinnaksi käsitetty rakennelma (*kastelli* 'pienellä historiallinen linnoitus'). Pohjanmaalle tyypillisiä muinaismuistoja ovat ns. jättiläisten linnat ja kirkot, jotka sijaitsevat soiden saartamalla kivikkokankailla. Pattijoen Kastellinlinna on näistä suurin ja parhaiten säilynyt. Sen kivivallit muodostavat noin 33 x 55 metrin suorakaiteen, sen vallit ovat 4 metrin vahvuiset ja lähes 2 metriä korkeat. Se on Raahan seudun vanhastaan tunnettu nähtävyys. Arkeologien mukaan Pattijoen Kastelli ei ole ollut linnake vaan se on ollut kivikaudella meren luoto ja mahdollisesti hylkeenpyytäjien tukikohta, markkinapaikka, varasto tai tyrskyiltä suojattu kotakenttä. – PM

Suomenmaa 6 (1976): 100; Suomenmaa 9.1 (1929): 103; NA: Pattijoen kokoelma.

Kasukkala kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Nuijamaata. *kaswckaby 1544*, *Kasuckalaby 1571*. – Kylä on saanut nimensä Kasukan suvusta, jota on siellä asunut ainakin 1500-luvun puolivälistä 1600-luvun loppuun asti, esim. *kasucka Per 1543*, *Kasuck Anders 1546*. Sukunimen alkuperä ei ole varma, mutta se on voinut olla alkuaan liikanimi. – LL

SHL 7; Ylönen, Aulikki 1976: 75; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kasurila kylä ja laskettelukeskus Siilinjärvellä Pohjois-Savossa. *Casurila Byij 1620-luvulla*. – Kylä on saanut nimensä Kasuristen mukaan, joita siellä on asunut ainakin jo 1546. *Kasurila* oli myös Siilinjärven vuonna 1910 perustetun seurakunnan nimi ensimmäiset kaksi vuotta. – SP

Alanen, Timo 2004a: 27; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 371.

Katajanokka kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Skatudden*. *Skatudden 1793*. – Katajanokka sijaitsee samannimisellä niemellä. Niemen nimenä oli 1600-luvun lopulla *Estnäs Skatan* "Vironniemen kärki", ruotsin *skata* 'niemi, niemenkärki'. 1700-luvulla nimeksi on kirjattu *Tullskata Udden*, *Tullskatan* ja *Tull Skat Udden* "Tulliniemen kärki". Niemen pohjoisrannalla oli 1600-luvulla tullitupa; paikkaa kutsuttiin nimellä *Tullhälle* "Tullipaasi" tai "Tulliluoto". Niemestä on käytetty myös nimeä *Fiskarnäset* "Kalastajaniemi" paikallisen kalastaja-asutuksen mukaan. Suomenkielinen nimi on osaksi äänteellinen mukaelma nimestä *Skatudden*, jälkiosa *-udde* on korvattu niemeä merkitsevällä *nokka*-sanalla. Nimi esiintyy ainakin jo 1863: "Kuudetta kaupunginosaa Katajanokkaa". – SP

Helsingin Uutiset 14.12.1863; Pesonen, Leo A. 1981: 108–109; HisKi.

Katariinanlaakso luonnonsuojelualue Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Katrineadal*. *Catharinæ dal 1741*, *Katariinan laakso 1863*. – Kertoman mukaan nimi liittyy johonkin "Turun linnan kolmesta Katariinasta", jotka ovat Kaarina Hannuntytär (Juhana-herttuan jalkavaimo), Kaarina Mau-

nuntytär ja Katarina Jagellonica. Enemmän tai vähemmän romantisoitua tarinat ovat kertoneet nimenantajan retkistä Pitkäsalmen kauniisiin maisemiin. Nimi kuitenkin liittyy aivan muuhun Katariinaan, nimittäin laamanni Simon Lillengrenin (1666–1736) vaimoon Katarina Bergiin; hän omisti Ispoisten rälssitilan, jolle alue kuului. Nimeä *Katrineadal* alettiin käyttää 1700-luvun alussa, aluksi Ispoisten tilan muodikkaana nimenä. Se ei kuitenkaan vakiintunut tilan vaan nykyisen luonnonpuiston nimeksi. *Katrineadal* on tyyppilinen kartanonnimi; sen alussa on latinan genetiivimuodossa oleva naisennimi ja lopussa maastosana, joka ei erityisemmin kuvaa paikkaa. Vuonna 1988 järjestettyjen asuntomessujen yhteydessä Turku sai suojelualueen pohjoispuolelle uuden kaupunginosan, jolle annettiin nimi *Katariina*, ruotsiksi *Katarina*. – PS

Björck, A. 1887: 9–11; Dahlström, Svante 1960: 63–73; Sanomia Turusta 20.2.1863.

Katerma kylä Kuhmon länsilaidalla Kainuussa. Kylän läpi virtaavassa Ontojoessa on *Katermankoski* ja siinä voimalaitos. *Katerma* (kylä) 1605, 1624, *Katterma by* 1641, 1650. – Nimi on ilmeisesti tarkoittanut alkuaan koskea ja tullut sitten myös kylän nimeksi. Nimen alkuperästä ei ole tietoa. Kuhmossa kerrotaan kyllä tarinaa, että karjalainen olisi koskella maihin törmätessään virkkanut: "Ka termäh tultih." Tämä on tyyppillistä kansanselitystä, vaikka *termä* on kyllä vienalaismurteissa 'törmä'. → *Oterma*. – AR

KA: FR 312, VA 4844: 66, VA 4947.

Katinala kylä Hattulassa ja osa-alue Hämeenlinnassa (aiemmin Hattulaa) Kanta-Hämeessä. *Katenala 1444*, *Katinalaby 1448*, *Katinala 1500*, *Kattinala 1544*. – Nimen voi hahmottaa kahdella tavalla: yhdysnimeksi *Katin* + *ala* tai johtimella *-la* kannasta *Katina* muodostetuksi nimeksi *Katina* + *la*. (*Katina*-niminen kylä on Kalannissa.) *Katin* + *ala* -tapauksessa alkuosan perusmuodoksi on ajateltavissa henkilönnimen sisältävää talonnimeä *Kati* (vrt. *Sigre Kathi Köyliö 1422*, *Laurens Kadinpoica* Kalvola 1447) tai – hyvin epätodennäköisesti – sanaa *katti* (vrt. *Katinhätä*-nimet). Nimeä *Kati* on pidetty nimen *Catillus* (Suomessa esim. *Katillo in Goto 1328*) hellittelymuotona. – Samaa juurta kuin *Katinala* lienevät → *Katinen*, *Kati* (torppa Hauholla), *Katiala* (talo Hankasalmella), *Katijoki* (talo Janakkalassa) jne. Vrt. myös Viron *Kadiküla* (*Katinkylä 1200-luvulla*). – MV

BFH 1: 55; BFH 3: 294; FMU 3: 425, 449; Kallio, Toivo 2005: 40; Kepsu, Saulo 1987: 23–26; Meri, Arvo 1943: 58–59; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kattelus; Nissilä, Viljo 1976c: 19; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Katinen kaupunginosa ja kartano Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. *Katis 1555*, *Cattis 1767*, *Katinen 1883*. – Nimellä lieinee asutushistoriallinen yhteys lähistöllä olevaan nimeen → *Katinala*: Katinen on saanut ensimmäiset asukkaansa Katinalasta. Kartanon ruotsinkielinen nimi on *Kattis*. – MV

Meri, Arvo 1943: 1: 58–59; Nissilä, Viljo 1976c: 19.

Katrineberg → *Inkereen* kartanon ruotsinkielinen ja virallinen nimi; kartano sijaitsee Perttelissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. Talo on alkuaan keskiaikainen kruununkartano. Siitä tuli ratsutila 1683 ja se ostettiin perintötilaksi 1759. – Nimi *Katrineberg* on syntynyt 1700-luvulla. Sen antoi tilan 1751–57 omistanut luutnantti Henrik Vilhelm Hufvudsköld vaimonsa Katarina Elisbet Paulinin mukaan. Nimen *Katrine*-alku on paikannimisissä tavallinen latinalaistettu genetiivimuoto naisennimestä *Katarina*. Nimi on tyyppilinen kartanon nimi, jollaisia on myöhemmin annettu myös vaatimattomammille taloille. Ruotsissa on muutamia kymmeniä *Katrineberg*-nimiä. Suomessa tällainen nimi on ainakin Vantaalla, Tammisaarella ja Ahvenanmaalla. Ruotsin

kielessä tämäntyyppiset nimet äännetään kartanoaksentilla, ts. pääpaino on nimen jälkiosalla. – PS

Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941; Oja, Aulis 1958: 244.

Katrinedal → *Katariinanlaakso*

Kattelus kulmakunta Alavuden kirkonkylässä Etelä-Pohjanmaalla. Myös *Katteluserä*; *Kattelus*-nimisen talon (alkuaan torpan) lähialue *Kattelusjärven* rannalla. – Järven aiempi nimi on ollut *Alainen Tervajärvi*, mutta Katteluksen talon mukaan annettu nimi on syrjäyttänyt sen. Varsinaisesti torpparilaitos luotiin vasta 1700-luvun lopulla, joten nimi *Kattelus* Alavudella voi olla peräisin vasta siltä ajalta. Alavudelle nimi on saattanut siirtyä uudisasukkaan mukana Lapualta, missä sennimistä taloa verotettiin jo 1500-luvulla. Asutusnimenä *Kattelus* esiintyy yli sadassa paikassa eri puolilla maata, vanhimpiin kuuluvat talot Lapualla ja Tl. Koskella (yksinäistalo 1540 *Kattelusböle*). Nimi kertoo ensimmäisen tai muun varhaisen isännän etunimen olleen *Kattilus*, *Katillus*, latinan *Ca-tillus*. – PM

Lehtinen, Erkki – Luho, Ville 1963: 18, 32; Suomenmaa I (1967): 36, HisKi (Alavus).

Kattelussaari Saimaan saari ja saarella oleva kylä Taipalsaaressa Etelä-Karjalassa. *Kattilus sari* 1546, *Kattelus sari* 1558. – Saari ja kylä ovat saaneet nimensä asukkaistaan, joiden sukunimi *Kattelus* tai *Kattilus* esiintyy asiakirjoissa 1500-luvulta lähtien, esim. *kattilus Lau* 1544, *Knutt Kattelus* 1571. 1700-luvun puolivälistä alkaen nimeä ei kuitenkaan enää tavata tämän seudun kirkonkirjoissa. Sukunimi on kansanomaisen muunnos latinankielisestä nimestä *Catillus*, joka levisi Suomen roomalaiskatolisen kirkon mukana. – LL

Kepsu, Saulo 1990: 105, 266; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kattelus; Nissilä, Viljo 1975: 167, 176; SHL 7; Tiainen, Marja 1965: 186–187; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Katternö kylä Pedersöressä Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Katerni* 1544, *Katterni* 1548, *Katternö* 1550. – Nimi on alkuaan ö ‘saari’ -loppuinen saarenimi tai asutusnimi, jonka vanha ääntämys *öije* osoittaa, että jälkiosa on alkuaan ollut määräisessä muodossa *ön*. Vielä 1400-luvulla alue oli saari. Nimen alkuaan on ajateltu sisältävän naisennimen *Katari-na*, mutta on huomattava, että kylässä on myös *Katt*-niminen talo. Jos kylännimen taustalla olisi asukkaannimitys **kattare* ‘Kattin talossa asuva’, alkuperäinen nimi saattaisi olla **Kattarön*. Tulkinta ei kylläkään selitä alkuosan lopussa olevaa *n*-äännettä. Kylällä ei varsinaisesti ole suomenkielistä nimeä, mutta rautatiehallitus käytti 1932–1947 nimeä *Katteri* – *Katt* kylässä tuolloin olleen seisakkeen nimenä. – PS

Huldén, Lars 2001: 403; Karsten, T.E. 1921: 308; Katternö Hävder Nr. 5.1985.

Kattilainen kylä Virolahdella, ruotsiksi *Kattilais*. *Kattila* by 1556, *Kattilus* 1639, *Kattilais* 1651, *Kattelus* 1670; nämä nimiasut vaihtelevat 1600-luvun henkikirjoissa. – Kylännimeen sisältyy kantatalon nimi ja siihen miehennimi *Kattilus* (< lat. *Catillus*). Joko talonnimeen tai vasta kylännimeen on lisätty asutusnimijohdin *-nen*. Suomenkieliset *nen*-loppuiset nimet on lainattu ruotsiin tavallisesti *s*-loppuisina. Siihen on voinut johtaa paitsi ruotsinkielisten *-as* ja *-ans*-loppuisten talonnimien malli myös taivutusmuodon (*Kattilaisissa*, *Kattilaisten*) pohjalta tehty virheellinen tulkinta nimen perusmuodosta (tässä: **Kattilais*). – SP

Huldén, Lars 2001: 443; KA:VA 5121:13, 13v ja Virolahden henkikirjat 1638–1699.

Kattilais → *Kattilainen*

Kattilakoski

1. kylä Kannuksessa Keski-Pohjanmaalla. – Kylännimi perustuu Lestijoessa olevan kosken nimeen. *Kattilakoski* 1705.
2. kylä Evijärvellä Etelä-Pohjanmaalla. *Kattila Koski* 1775. – Kylännimi perustuu talon tai suoraan Ähtäväjoen kosken nimeen. Siellä oleva Kattilakosken talo on perustettu 1760.

Koski on nykyisin padottu.

3. koski ja leirintäalue Ylitorniolla Lapissa. – Koski sijaitsee Tornionjoessa.

Suomessa on kymmeniä *Kattilakoski*-nimisiä koskia. Ne ovat yleensä pieniä, ja usein niissä on tai on ollut kattilanmuotoinen kivi (esim. Kannuksessa koskessa on *Kattilakivi*). Joitakin nimiä on selitetty pyörteiden tai kosken alla olevan pyöreän suvannon mukaan tai siitä, että vesi on muovannut kattilanmuotoisen syvennyksen (mm. Evijärvellä). Joitakin nimiä on selitetty siitä, että vesi pyörii koskessa kuin kiehuva kattilassa (esim. Ylitorniolla). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kattilakoski; SMS s.v. kattila; HisKi (Evijärvi, Kannus).

Kattis → *Katinen*

Katumajärvi järvi Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä, aiemmin Vanajaa. *Catuma Jerffwi* 1600-luvulla, *Katuma Iärvi* 1768, *Katomajerfvi* 1700-luvulla. – Kansantarinan mukaan järvi sai nimensä siitä, kun hämäläiset ns. toisen ristiretken aikana olivat saaneet kristillisen kasteen Pyhän Laurin lähteellä (→ *Laurinlähde*), mutta tulivat kotimatalla katumapäälle ja pesivät järven rannalla kasteensa pois. Toisen kertomuksen mukaan kauan sitten seudulla asui puolijumala Kaapo. Hänellä oli tytär, joka ei huolinut ketään kosijoistaan. Tästä Kaapo suuttui ja muutti tyttären Ilmattareksi, ikuisiksi immeksi. Toinen tytär sen sijaan meni naimisiin ja asettui asumaan Kaapon linnaan Kappolaan; Katumajärven itärannalla on Kappolanvuori. Nähdessään sisarensa tuudittavan onnellisena pienokaistaan Ilmatar itki niin, että kyynelistä syntyi Katumajärvi. – Nimi lienee pakanuudenaikainen; järven rannalta on löydetty ainakin ns. Aunelan uhrikivi ja länsirannalla, vastapäätä Kappolanvuorta kohoavalla Mantereenvuorella on ollut muinaislinna, ns. Montteenlinna. – SP

Nissilä, Viljo 1976c: 24, 54; Salokannel, Akseli 1956: 144; KA: Krigsarkivet, Finska handritade kartor; Generalkartor (Kopio).

Kauhajoki kaupunki ja joki Etelä-Pohjanmaalla. *Kauhajokij* 1571 (kylä). – *Kauhajoen* kylä merkittiin asiakirjoihin ensimmäisen kerran 1571. Ilmajokeen kuulunut Kauhajoki tuli kappeliseurakunnaksi 1627 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1892. – Kylä sai nimensä joen mukaan. Kyrönjoen yläjuoksua tarkoittava joennimi *Kauhajoki* perustuu joen latvoilla olevan pitkänomaisen järven nimeen *Kauhajärvi* (*Kauha träsk* 1552). Nimi tulee järven muodosta. – SBS

Kiviniemi, Eero 1977: 187–188; Ojansuu, Heikki 1920: 114; Ranta-Knuutila, Antti 1987: 39, 49; SHL 6: 81.

Kauhajärvi kylä Lapualla Etelä-Pohjanmaalla. *Kauhajerffw* 1665 Lappajärvellä, johon Kauhajärvi aiemmin kuului. – Mainitaan kylänä ensi kerran 1565. Saanut nimen sijainnistaan Kauhajärven rannalla. Järvestä alkaa Kauhavanjoki, jonka nimeen liittyy → *Kauhavan* pitäjän nimi. Joen vanha nimi on ollut *Kauhajoki*. Järvi ei ole kauhan muotoinen. Sen nimi viitanee *kauhaamiseen*, teerien soidinääntelyyn, mistä merkityksestä on murteissamme tietoja lähinnä Keski-Pohjanmaalta. Alkuperäinen nimi on siis annettu soidinpaikalle. – SP

HisKi (Lappajärvi), SMSA s.v. kauhata; NA.

Kauhaneva suoalue Kauhajoella, Etelä-Pohjanmaan laajin kermikeidas (suotyyppi); rinnakkaisnimenä *Kauhakeidas*. Kauhanevalle ovat ominaisia väänkyräiset suomännyt ja sadat allikot, joista suurin on Kauhalammi. Nevalla on myös laaja aapamainen osa. Alue on osa → *Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuistoa*. Suon nimi kuuluu samaan nimiryppäeseen kuin → *Kauhajoki* ja on ilmeisesti saanut nimensä *Kauhajärven* mukaan. – Myös Kalajoella, Kestilässä, Ylivieskassa ja Äänekoskella on *Kauhaneva*-nimiset suot. Kansanselityksen

mukaan Kestilässä nimen on arveltu syntyneen siitä, kun venäniityllä ollessa on syöty kauhalla. – SP

www.saunalahti.fi/retki/linnut/kauha.htm#kau [1.12.2005].

Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuisto kansallispuisto Kauhajoen (Etelä-Pohjanmaa) ja Karvian (Satakunta) alueella, laajuudeltaan 57 km². Perustettu vuonna 1982, nimetty kahden huomattavimman luonnonkohteensa → *Kauhanevan* ja → *Pohjankankaan* mukaan. Kansallispuisto on maisemaltaan kaksijakoinen: osaa hallitsevat kuivan karut mäntyvaltaiset kankaat, toista osaa lukuisat laajat ja avoimet nevat, joista merkittävin on Kauhaneva. – SP

www.luontoon.fi [1.12.2005].

Kauhava kaupunki ja kylä Etelä-Pohjanmaalla. *Kauhaioki* 1571 (kylä), *Kauhava* 1799. – Kauhavan kylä lähikylineen muodostettiin kappeliseurakunnaksi viimeistään 1643. Seurakunta itsenäistyi 1870. Kauhavan kunta tuli kaupungiksi 1986. – Kauhavan keskustan halki virtaavan joen nykyinen nimi on *Kauhavanjoki*. Kylällä ja sen halki virtaavalla joella on ollut ensin nimenä *Kauhajoki*. Joki sai nimen lähtöjärvensä, Lapuan *Kauhajärven* mukaan. Järven nimi voi viitata sen soikeaan, kauhamaiseen muotoon. – Joki sai rinnakkaisnimen *Kauha-va*, joka syrjäytti vanhemman nimen, ja kylännimi muuttui vastaavasti. Nimen *Kauhajoki* syrjäytymiseen on voinut vaikuttaa toisaalla Etelä-Pohjanmaalla oleva tunnettu toinen *Kauhajoki*. Myöhemmin jokea on alettu sanoa pidemmällä nimellä *Kauhavanjoki*. Epätodennäköisempi vaihtoehto on, että järvi sai rinnakkaisnimen **Kauhava*, joki sen mukaan nimen *Kauhavanjoki* ja kylä puolestaan siitä nimen *Kauhava*. – SBS

Ojansuu, Heikki 1920: 114; Suomen karttakirja 1799; SHL 6: 61.

Kauhianpää kylä Pyhärannassa Varsinais-Suomessa. *Cauiompe* 1465, *Kauhempä* 1515, *Kauhianpä* 1540, *Kauhianpä* 1556. – Kylä sijaitsee pienellä niemikkeellä merestä työntyvän pitkän Mannerveden rannalla. Arvo Meri on verrannut nimeä Länsi-Suomen *Kauha*-alkuisiin henkilö- ja paikannimiin, ja arvellut niihin sisältyvän suomen sanan *kauha* 'kuppi, vedenammennusastia'. Jälkiosan → *pää* hän katsonut tarkoittavan niemeä. Nimen alkuperäinen tarkoite ja sisältö ovat kuitenkin tuntemattomia. – SP

Meri, Arvo 1943: 60–61.

Kaukajärvi kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Messukylän kuntaa. *Kaukajärfwen* 1427. – Sijaitsee samannimisen, pitkänomaisen järven rannalla kaupungin itäosissa. Suomen kielessä *kauka* on aiemmin merkinnyt 'pitkää'. – SP

FMU 8: 382.

Kaukalampi kylä Mäntsälän pohjoisosissa Uudellamaalla. *Kaukalampiby* 1458, *Kaukalammiby* 1555, *Kaucalam* 1672. – Kylä on saanut nimensä sijainnistaan samannimisen lammen rannalla, joka on ennen soistumistaan ollut pitkänomainen. Suomen kielessä *kauka* on aiemmin merkinnyt pitkää. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1894: 199; Hausen, Greta 1922: 456; Meri, Arvo 1943: 62; HisKi.

Kaukaluoto saari Mustasaareissa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Köklot*, aiemmin Koivulahtea. *Kocklot*, *Köcklot* 1558, *Käukloth* 1646. – Saareissa olevan kylän nimenä sen sijaan on käytössä vain ruotsinkielinen *Köklot*. Saareksi kasvaneen luodon nimi on suomalainen, alkuaan **Kaukaluoto*. Saari on pitkänomainen, ja se koostuu monesta yhteen kasvaneesta saaresta ja luodosta. Sanan *Kauka*- merkitys on muinoin ollut 'pitkä'. Ruotsinkieliset rannikon uudisasukkaat lainasivat nimen keskiajalla, ja aikaa myöten se on kehittynyt muotoon *Köklot*. Nimen ensitavussa näkyy säännönmukainen kehitys: muinaisruotsin diftongi *au* > *öu* > *öö* > *ö*. Näin on käynyt myös lainasanoissa. Sama näkyy Espoossa nimessä → *Kauklahti* – *Köklax*. Ruotsinkielistä nimimuotoa *Köklot* käyttävät myös lä-

hialueen suomenkieliset jossain määrin edelleen. Peruskarttaan suomenkielinen nimi *Kaukaluoto* tuli 1970. – MB

Karsten, T.E. 1921: 562; Svenska ortnamn i Finland 1984: 47, 97; Vaasan saaristo 1988: 27, 50–65, 82, 215; Maastokartta lehti 1332 (1999); haastatteluja.

Kaukas taajama Hyvinkäällä Uudellamaalla, 1950-luvun alkupuolelle asti Mäntsälän Ohkolan kylää. Syntynyt Ridasjärvestä lähtevässä joessa olevan kosken ympärille. Vuonna 1788 koskeen rakennettiin mylly, ja 1873 paikalle perustettiin lankarullatehdas. Rullien valmistus Kaukasissa päättyi 1898, ja yhtiö siirsi tuotantonsa Lappeenrantaan. – Käytössä oleva taivutustapa *Kaukas* : *Kaukasten* (tai *Kaukaskasten*) : *Kaukasissa* paljastaa, että perusmuoto *Kaukas* ei voi olla alkuperäinen. Jos olisi, nimen pitäisi taipua *Kaukas* : **Kaukaan* : **Kaukaassa*. Taivutus *Kaukasten* : *Kaukasissa* sen sijaan viittaa perusmuotoon **Kauka(i)nen* (vrt. *Pornaainen* : *Pornaisten* : *Pornaisissa*). Mäntsälän Ohkolassa, johon Kaukas ennen kuului, onkin näihin päiviin asti puhuttu *Kaukastenkulmasta*. Olihan kulkun Ohkolan takamaata, 'kaukana oleva paikka' jossakin pitäjänrajalla. Nimi *Kaukas* esiintyy asiakirjoissa ensimmäisen kerran 1700- ja 1800-lukujen taitteessa. Se mainitaan tuolloin yhtenä Ohkolan kylän uudistiloista. Tilaa viljeli Erik-niminen lampuuti, mikä viittaa siihen, että omistaja (ja ehkä *Kaukas*-nimen antaja) asui jossakin muualla. – MV

Junnila, Olavi 1988: 30–32, 404; Lomu, Juhani 1993: 222, 225; Oksanen, Eeva-Liisa 1991: 433.

Kaukas kaupunginosa ja tehdasalue Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa. Vuosina 1932–1966 Lauritsalan kauppala ja sitä ennen Lappeen kuntaa. – 1800-luvun lopulla ruukinpatruuna Robert Björkenheim osti osan Lappeen Parkkarilan tilasta, ja 1892 Parkkarilassa aloitti toimintansa Björkenheimin yhtiön lankarullatehdas. Se oli syntynyt Uudellemaalle Mäntsälän Ohkolan kylän Kaukastenkulmalle (nykyisin Hyvinkään kaupunkia) ja oli ottanut nimekseen *Aktiebolaget Kaukas Fabrik*; tehtaan mukana siirtyi *Kaukas*-nimi Lappeelle. Lappeenrannassa nimi taipuu *Kaukas* : *Kaukaalla*. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 82–83; Standertskjöld, Johan 1973: 17–43.

Kaukajärvi kylä, taajama ja järvi Tammelassa Kanta-Hämeessä. *kaukaierffui* 1506 (kylä). – Järvi on kapea ja noin 6 km pitkä. *Kauka*-määritteellä on luonnehdittu järven erityispiirrettä eli huomattavaa pituutta (Alanen). Muodoltaan samanlaisia – pitkiä ja kapeita – ovat esimerkiksi Uudenkaupungin *Kaukajärvi* ja Ikaalisten *Kaukajärvi*. – MV

Alanen, Timo 2004b: 135; BFH 1: 130; Kepsu, Saulo 1995: 111–112; Meri, Arvo 1943: 62.

Kauklahti kaupunginosa, kylä ja rautatieasema Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Köklax*. *Kökelax bol* 1451, *Köklax bol* 1595. – Nimi on alkuaan suomalaista lähtöä ja viitannut Espoonlahdesta lähteneeseen pitkään, kapeaan merenlahteen, joka on maankohoamisen myötä pienentynyt nykyiseksi Espoonjoeksi. Todennäköinen alkuperäisnimi on **Kaukalaksi*, johon sisältyvällä *kauka*-sanalla on suomessa ollut alkuaan merkitys 'pitkä' kuten viron *kauge*-sanalla nykyäänkin. On arvioitu, että nimellä on ikää ainakin tuhat vuotta ja että se on etelärannikon vanhimpia suomalaisnimiä. *Köklax*-muotoon on päästy, kun nimen alussa oleva *au* on korvautunut ruotsissa *öu*:lla ja myöhemmin pitkällä *ö*:llä. Nimen jälkiosana on suomen *lahti*-sanana vanhempi muoto *laksi*. Kylännimeksi vahvistettiin virallisesti *Kauklahti* – *Köklax* silloisen *Köklax*-muodon tilalle 1965. – SP

Ramsay, August 1984 [1924]: 63; Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 37.

Kauklainen kylä (myös *Kaukla*) ja järvi (myös *Kauklaistenjärvi*) Lapin kunnassa Satakunnassa. *Kaukala* 1514, *Kaukala* 1540, *Kaukalais* 1600, *Kauklais* 1818–1824. – Asiakirja-asuista päätellen kylän nimi on ollut alkuaan *la*-loppuinen ja muuttunut 1500-luvun lopulla *inen*-loppuiseksi, ehkä kyläläisiä tarkoitta-

tavan asukkaannimityksen *kaukalainen* ~ *kauklainen* (*Kauklaisissa*) ansiosta. Järven nimi on voinut olla alkuaan **Kaukajärvi*, jonka mukaan asutus on voinut saada nimen *Kaukala* ~ *Kaukla*. Seuraavassa vaiheessa järveä on alettukin kutsua kylän mukaan **Kauk(a)lanjärveksi* ja *Kauk(a)laistenjärveksi*. Muotoon *Kauklainen* olisi voitu päästä järvennimestä myös seuraavasti: **Kaukajärvi* > *Kauk(a)lanjärvi* > *Kauk(a)lainen*, jota olisi sitten alettu käyttää myös kylästä. Alkuperäiseen järvennimeen sisältyy sana *kauka* 'pitkä'. Kauklaistenjärvi on ollut aikanaan nykyistä pidempi, ja vaikka sen pohjoispää on oistunut, se on vieläkin pitkänomainen. – SP

Meri, Arvo 1943: 61–63.

Kaukola kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. Kylässä on *Kaukolanharju*-niminen harju ja näkötorni. *kaukoyla*, *kavkoyla* 1506. – Kylä lienee saanut nimensä samannimisestä talosta, jonka nimi puolestaan perustuu henkilönimeen *Kauko* tai *Kaukoi*. Henkilönnimi taas voi olla johdos sanasta *kauka* 'pitkä'. – MV

Alanen, Timo 2004b: 157–158; Vahtola, Jouko 1996: 38–39; Vahtola, Jouko 2002: 93–94.

Kaukonen alun perin vanha talo, sittemmin kylä Ounasjokivarressa Kittilässä, Lapissa. – Nimi johtuu nähtävästi savolaisen uudisasukkaan *Matti Matinpoika Kaukosen* sukunimestä. Hän perusti uudistalonsa seudulle vuoden 1670 tienoilla. Nimeä esiintyy myös Pohjois-Pohjanmaalla 1600-luvun alkupuolella. Sukunimen kantana oleva henkilönnimi *Kauko* on vanha muinaissuomalainen nimi, joka saattaa kyllä olla alun perin germaanislähtöinen, vrt. *Kaukova* < *Gaugewald*. – JV

Virrankoski, Pentti 1973: 81.

Kaukopää teollisuusalue Imatran Vuoksenniskalla Etelä-Karjalassa. – Kaukopään sulfaattiseluloosatehdas ja siihen liittyvä asuinalue rakennettiin 1934–1936 Salpausselän ja Saimaan rannan maisemiin. Kaukopää oli tuolloin Euroopan suurin selluloosatehdas. Tehdasalueen itäpuolella on Salpausselällä jyrkkärinteinen kohouma *Kurkivuori*, josta on käytetty myös nimeä *Kaukopää*. Mäennimen *Kaukopää* on selitetty perustuvan tehtaan nimeen, mutta asia voi olla päinvastoin. Tehtaan on sanottu saaneen nimensä siitä, että se rakennettiin kauaksi asutuksesta. – SP

Kaulinranta taajama, kylä ja rautatieliikennepaikka Ylitorniossa Lapissa. Kylänä mainittu jo 1604. Rinnakkaisnimi *Kaulinpää*. Kylän taustalla on laaja vaara-alue *Kaulinpäänkiveliö* (*kiveliö* 'suuri asuuton erämaa, selkonen'). – Nimen sisällöstä ja muodosta ei ole päästy yksimielisyyteen. Jotkut seudun asukkaat ovat sitä mieltä, että nimen oikea muoto on *Kauliranta* ilman genetiivin *n:*ää, koska perimätiedon mukaan nimeen sisältyy Kaulinrannalla käytetty, saamelaisilta opittu sana *kaulihauta* 'syväne, alaspäin imaiseva pyörre joessa', joten kaulihautaa oli varottava. Muoto *Kauliranta* selittyi siten, että puhekielessä genetiivin *-n* on kadonnut, kuten usein käy. Nimen alkuosan muoto on sikäli ratkaiseva, että jos katsotaan nimeen sisältyvän vanhan henkilönnimen *Kauli* (asiakirjoissa esiintynyt myös **Kauri-*), se olisi varmasti genetiivimuodossa. Muualla maassa esiintyvät nimimuodot *Kauliala*, *Kaulee* ja *Kaulio* (Valkjärvellä, Savitaipaleella, Eräjärvellä ja Luumäellä) vahvistavat henkilönnimiselystä. Lapin tuntija T. I. Itkonen on pitänyt nimeä *Kauli* ~ *Kauri* saamelaisten käyttämänä muotona karjalaisilta opitusta kristillisestä nimestä *Kaurila*, *Gabriel*. Jouko Vahtolakin on pitänyt luontevimpana selityksenä vanhaa saamelaista henkilönnimeä. – PM

Itkonen, T. I. 1942: 65; Vahtola, Jouko 1980: 75.

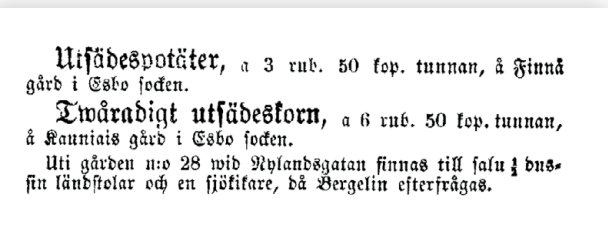
Kaulio kylä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. Virallinen nimi *Kauliala* ei ole kansanomaisessa käytössä. *Kaulialaby* 1602, *Kauliaby* 1690, *Kauliala* 1701. – Nimen taustana voi olla se,

että kylä rajoittuu Lennusjärveen, jossa on kylän kohdalla kaulamainen salmi. Kylässä asuneiden suku- tai liikanimenä on asiakirjoissa jo 1500-luvulla *Kaulia* tai *Kauliainen*, esim. *kaulin p* 1549, *Kavlia p hanss* 1567, *Kaulia Anders* 1674. – LL

HK 1701; KA: 5813: 16v, TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kauniainen kaupunki Uudellamaalla, ruotsiksi → *Grankulla*. *Kauniais* 1863 (talo). – Espoon keskiosaan perustettiin 1900-luvun alussa rautatien valmistuttua *Grankullan* huvilayhdyskunta. Se kasvoi taajamaksi, josta tuli kauppa 1918. 1920-luvun lopulla osa suomenkielisistä asukkaista halusi ottaa *Grankullan* rinnalle käyttöön suomenkielisen nimen. Suomentamalla muodostettiin nimiehdotus *Kuusisto*, jota käytettiin jonkin verran. Paikallinen työväenyhdistys otti 1927 nimen *Kuusiston* sosialidemokraattinen työväenyhdistys. Nyland-lehdessä kerrottiin 1928, että joukko henkilöitä oli ehdottanut nimeä *Kauniais*, ja samana vuonna Grankullan rautatieaseman suomenkieliseksi nimeksi vahvistettiin *Kauniainen*. Monet nimenkäyttäjät yhdistivät sen sanaan *kaunis*, ja myönteisiä mielikuvia herättävä ja tuttua asutusnimityyppiä edustava nimi omaksuttiin melko nopeasti laajaan käyttöön. Se vakiintui 1930-luvulla postin, yritysten ja yhteisöjen käyttöön, ja kilpaileva nimi *Kuusisto* jäi pois käytöstä. Kauppalan viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi *Kauniainen* vahvistettiin kuitenkin vasta 1949. – 1920-luvun nimiehdotus *Kauniais* oli ilmeisesti poimittu jostakin 1800-luvun lopun kartasta, jossa se esiintyi talonnimenä Espoon Kvarnbyssä nykyisen Kauniainen pohjoisrajalla. Nimestä *Kauniais* on säilynyt vain niukasti tietoa. Maanmittaushallituksen yleiskartassa, joka on painettu 1864, on Kvarnbyssä *Petaksen* talon kohdilla nimi *Kauniais*. Se mainitaan myös Helsingfors Tidningarissa julkaistussa ilmoituksessa 1863 Espoossa sijaitsevan maatilän nimenä. Petaksesta tai jostakin muusta Kvarnbyn tilasta on ilmeisesti ollut käytössä vain lyhyen aikaa 1860-luvun alun tienoilla nimi *Kauniais*. Nimi on ehkä annettu espoolaiselle tilalle nykyisin Nokiaan kuuluvan *Kauniaisten* kartanon mukaan. Kartano oli tunnettu paikka 1800-luvulla. – SBS

Erävuori, Jukka 1993: 7, 19, 33; Hällström, Jaana af 2006: 8, 40; Helsingfors Tidningar 7.5.1863.

Helsingfors Tidningar -lehden ilmoituksessa 7.5.1863 on mainittu *Kauniais gård*.

Kauniainen kylä ja kartano Nokiällä, aiemmin Suoniemellä. Kartanosta on käytetty ruotsinkielistä nimeä *Kauniais*. *Kauniais* 1540 (kylä). – Kartano on perustettu 1600-luvulla ja saanut nimensä kylän mukaan. Kylännimi *Kauniainen* on peräisin keskiajalta. Nimeen saattaa sisältyä henkilönnimi *Kaunia* tms. – SBS

KA:VA 1920: 32; www.nokiankylat.net/kulovesi/historia [23.6.2007].

Kaunispää sal *Čaabâuäivi*, tunturi maantien varressa Saarisellä Inarissa Lapissa. *Kaunispää* jo n. 1850, ”*Kaunispää*” (”eräs Raututunturin selänteen huippu”) 1894. – Inarinsaamenkielinen nimi on todettu vain muutaman kerran, ja se voikin olla käänös suomenkielisestä nimestä, jonka syntyhistoriaa ei tunneta. Se tuli enemmälti käyttöön sen jälkeen, kun maantie Ivaloon vedettiin tunturin yli. Tunturin rosoton ja kallioton nummimaisema vastaa perinteisiä käsityksiä

maaston kauneudesta, mutta inarinsaamen *Čaabá-* 'kaunis' on nimenalkuna silti harvinaista tyyppiä. "Kauneuteen" viitataan inarinsaamelaisissa nimissä myös alkuosalla *mučis-*, joka on attribuuttimuoto sanasta *muččád* 'kaunis'. – SA

Aurén, P.W. 1894: 148; Fellman, Jacob 3 (1906): 328.

Kaunissaari saari ja kylä Pyhtäällä Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Fagerö*. *Fagerö* 1551, *Pyttis Fager ö* 1576. – Suomenkielinen nimi on käännös ruotsinkielisestä. Erotukseksi muista samannimisistä saarista on käytetty myös nimeä *Pyhtään Kaunissaari*, ruotsiksi *Pyttis Fagerö*. Kylä on asutettu jo 1400-luvulla. Saarella on itäsuomalaisessa saaristossa ainutlaatuinen kasvisto ja maasto, eteläpäässä kaksi suojaisaa lahtea ja hienot hiekkarannat. Maalauksellinen kalastajakylä on suosittu retkeilykohde ja lomanviettopaikka. – Nimen alkuosalla *fager* 'kaunis' on vastaavuus Ruotsissa esimerkiksi nimessä *Fagerhult*, jossa sana on aiemmin tarkoittanut 'sopivaa, hyödyllistä' (sellaista mikä on tuottanut esimerkiksi lehdeksiä ja vitsoja). Sanaa voi verrata lounaissaariston murteiden sanaan *fagerlöv* 'pihlajan, saarnin ja pajun lehdekset, joita koottiin karjan ruuaksi'. Saaret, joilla on *Fager*-alkuinen nimi, ovat kuuluneet kunkin saariston suurimpiin, niissä on esiintynyt hyödyllistä lehtimetsäkasvillisuutta tai ne ovat tuottaneet jotain muuta hyödykettä. Sen sijaan asutusnimissä *Fager*-sanalla on yleensä estetisoiva, kauneuteen viittaava sisältö. – On olemassa myös kaksi muuta *Fagerö*-nimistä saarta Suomenlahden vesiyhdöllä Uudenmaan rannikolla: *Sipoon Kaunissaari*, ruotsiksi *Sibbo Fagerö*, Helsingin kaupungin vuodesta 1959 omistama ulkoilu- ja retkeilysaari sekä *Fagerö* eli *Stora Fagerö* Inkoossa. – GHK

FO; FSO; Granlund, Åke 1956: 154; Hausen, Greta 1922: 593–594; Huldén, Lars 2001: 30, 350; Svenskt ortnamnslexikon 2003: 70–71; Uppslagsverket Finland 1 (2003): 378; Zilliacus, Kurt 1989: 35, 171.

Kauppi ulkoilualue Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Messukylän kuntaa. Alueen läpi virtaa Näsijärveen laskeva *Kaupin-oja*-niminen luonnonoja (*Kaupinaja* 1826), ja aluetakin on nimetty sen mukaan, mutta käyttöön on vakiintunut siitä lyhentyneet nimi *Kauppi* tarkoittamaan samaa aluetta. Nimi saattaa juontua 1500-luvulla maakirjaan merkitystä Kauppilan talosta (*Peder Cauppilan* 1557). Yleisesti on hyväksytty selitys, että Suomen lukuisat *Kauppi*-nimet perustuvat varhaisen isännän ristimänimeen *Jakob*, josta kansa on käyttänyt muotoa *Kauppi*. Toinenkin selitys on mahdollinen, sillä keskiaikaisissa lähteissä on todisteita sanan *kauppi* merkityksestä 'kesti' eli keskiaikainen vierasmaalainen kauppias. – PM

Louhivaara, Maija 1999: 96, 103; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Kauppi.

Kaupilanmäki

1. kylä Vieremällä Pohjois-Savossa. *Kaupilaby* 1666, *Kaupilanmäki* 1748. – Kauppisia on asunut paikalla vuodesta 1599.
2. Leppävirran kirkonkylän osa Pohjois-Savossa. *Mäki Caupin* 1561, *Kaupilamäki* 1765. – Savon ensimmäisen maakirjan 1541 mukaan paikalla asui Pekka Kauppinen. Molemmat kylät on nimetty siellä asuneiden Kauppisten sukunimen mukaan. – SP

Ahlstrand, Jarmo 1988: 21, 30; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 284; HisKi (Iisalmi, Leppävirta); KA:VA 8652: 506.

Kauriala kaupunginosa (aiemmin kylä) Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. *Henric Kauriala* 1440. – *Kauria*-nimiä esiintyy Hämeenlinnan lisäksi Varsinais-Suomessa ja Länsi-Uudellamaalla sekä Kouvolan, Lappeenrannan ja Viipurin ympäristössä. Itäsuomalaiset nimet on yhdistettävissä ortodoksiseen ristimänimeen *Gabriel*. Länsisuomalaisiin nimiin yhdistäminen sopii huonommin. Huomiota kiinnittää, että paljolti samalla alueella kuin *Kauria*-nimiä esiintyy myös *Kaulia-*,

Kaulio-, *Kautia-*, *Kautio*-nimiä. Joukossa on sekä *-la*-päätteisiä kylien ja talojen nimiä että sellaisia luontonimiä kuin *Kautianniemi* (Viitasaari), *Kautiolampi* (Hattula), *Kaulionkorpi* (Luumäki). Jos *Kauri-*, *Kauti-*, *Kauli*-nimet kuuluvat yhteen, ne saattaisivat liittyä Lönnrotin sanakirjan (1874) tuntemaan sanaan *kaude*, *kaute* 'vaajan tai kiilan tapainen esine, jolla seinärakoja tilkitään; kiila, kaista'. Samaa alkuperää kuin se ovat myös *kauta* ja *kauto* 'sukan teräosa, jalkineen terän rintakappale; kirveellä kaadetun puun tyveen jäänyt kiilamainen kärki'. Paikannimiin sovellettuna olisi kyse kiilamaisesta maastonmuodostumasta: kielekkeestä tai lahdekkeestä. – MV

Alitalo, Raija 1990: 97–98; FMU 3: 207; Kepsu, Saulo 1968: 240, 382; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kauria; Nissilä, Viljo 1976c: 16; SSA s.v. kauta.

Kaurojärvi ja *Pieni-Kauro*, kaksi järveä Kalliojoen vesistöissä Kuhmossa Kainuussa. Järvien ympärillä olevaa asutusta on viime aikoina alettu kutsua *Kauronkyläksi* (virallisesti Lentuan kylää). *Kaura Jerfui* 1650, *Kaurojärvi* 1676. – Nimeen sisältyy karjalainen miehennimi *Kaura*, *Kauro* (< ven. *Gavrja*, *Gavril*). – AR

Nissilä, Viljo 1976: 80; KA: MH 107/2D 3/1, TUOKKO.

Kausala Iitin kunnan keskustaajama ja rautatieasema Kymenlaaksossa. *Kausala* 1559, *Kausa* 1661. – Alueesta käytetään myös nimeä *Kausalankylä*. Asutus on peräisin mahdollisesti vuodelta 1500, ja ainakin jo 1539 Kausalassa on ollut yksi talo. 1860-luvulta lähtien Kausala muuttui rautatien takia suhteellisen vähäpätöisestä kylästä Iitin seudun taloudelliseksi ja lopulta hallinnolliseksi keskuksiksi. – Kylän vanhempi nimi ja vanha rinnakkaisnimi on ollut *Kausansaari* (*Kausansarij* 1550, *Kausansaari* 1571). Tämä nimi viittaa siihen, että Kausala olisi ollut saari. Saulo Kepsun mukaan kysymys ei kuitenkaan ole ollut minkään vesistön saaresta vaan kylä on sijainnut *Kausansaari*-nimessä suosaareissa. Nimi *Kausala* on saatu *Kausansaari*-nimestä liittämällä *la*-johdin suosaaren nimen alkuosaan. – LL

Halila, Aimo 1966: 81–82; Halila, Aimo 1988: 112–113, 341; Kepsu, Saulo 1981: 47–50; Saxén, Raif 1900: 105; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kaustajärvi järvi ja kylä Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa, aiemmin Värtsilää. *Kausta Järffui* 1631–38, *Kausta Iärfwibij* 1643. – Kylä on nimetty järven mukaan, sillä talot sijaitsivat alkuaan Kaustajärven niemessä. Se on perustettu Stolbovan rauhan (1617) jälkeen ja mainitaan maakirjassa alkaen 1631. Sana *kausta* on harvinainen paikannimissä. Kansan muistitiedossa *Kausta*-alkuiset paikannimet liittyvät *kaustapuihin* eli reessä tai kelkassa oleviin jalaksen suuntaisiin sivupuihin, jotka on kiinnitetty kaplasiin. Nimetystä paikasta on esim. haettu sopivaa kaustapuuta. – PM

Saloheimo, Veijo 1976: 37; SMS s.v. kausta; NA: Käiksälmen pohjoisen läänin asiakirjapöytäkirjat.

Kaustar → Kaustari

Kaustari kylä Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarelalaa, ruotsiksi *Kaustar*. *Koustar*, *Kaustar* 1543. – Pentti Virrankosken mukaan se on seudun vanhin kylä. Lounaissuomalaiset uudisasukkaat ovat ehkä perustaneet sen jo 1200-luvulla, ja heidän mukanaan nimi on voinut siirtyä Pohjanmaalle. Useat tutkijat ovat pitäneet nimeä suomalaisena muunnoksena jostakin alkuaan germaanisesta *Gaust*-alkuisesta henkilönnimestä. – PM

Huldén, Lars 2001: 411; Virrankoski, Pentti 1997: 21.

Kaustby → Kaustinen

Kaustinen kunta Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Kaustby*. *Kaustin* 1544, *Kaustar* 1548, *Kousten* 1552, *Kowtesby* 1590, *Koustby* 1591. – Nimi on alkuaan suomenkielinen talon- ja lisänimi, jonka taustalla on useiden tutkijoiden mukaan jokin *Gaust*-alkuinen germaaninen henkilönnimi, kuten *Gaustbert*,

Gaustrich, Gausthelm. Todennäköisesti Pohjanmaan *Kausta*-ja *Kausti*-nimet ovat siirrynnäisiä Varsinais-Suomesta, missä esim. Taivassalossa oli *Kaustio*-niminen kylä. Kaustisen pitäjän alueella on ollut 1540 neljä taloa, joista yksi oli *Kaustinen*, ja *Luomala*-nimisen talon asukkaat käyttivät lisänimeä *Kaustinen*, koska talo oli erotettu Kaustisesta. Näiden talojen kantatalo *Kausta* oli ensimmäinen Kaustisen vakinaisesti asuttu talo. Se on Kustaa Viikunan päättelyn mukaan perustettu jo varhain 1400-luvulla, ja hän pitää nimen lähtökohtana muinaisskandinaavista henkilönnimeä *GautstafR* (ruotsin *Gösta*). – PM

Lopmeri, J.A. 1947: 57; Luukko, Armas 1950: 43; Saxén, Ralf 1905; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s. v. Kaustinen; Viikuna, Kustaa 1965: 108; Virrankoski, Pentti 1997: 21.

Kautiala

1. kylä Kangasalla Pirkanmaalla. Kylän vanha nimi oli *Härtsiä* (*Herdzsiä* 1540). – Kylän toisen talon isäntänä mainitaan 1553 *Hen*. [Andersson] *Kautia*, jolle on merkitty lisänimeksi usein myös *Härtsiä* (*Hend. Härtsiä* 1557). Ilmeisesti *Kautia*-lisänimen pohjalta talosta tuli *Kautia* ja kylästä myöhemmin, ilmeisesti jo 1600-luvulla, *Kautiala* (*Gaudiala* 1722); G:llinen kirjoitusasu säilyi kirkonkirjoissa 1880-luvulle asti. Nimeen sisältynee muinaisskandinaavisesta *Gaut*-alkuisesta tai -loppuisesta miehennimestä suomalaistunut, kansanomaisen muoto, vrt. → *Kauttu*.

2. kylä Ristiinassa Etelä-Savossa. *Kautiala* 1727. – Kylä on saanut nimensä talonnimestä, joka sisältää sukunimen *Kautiainen*. Sukunimeen sisältynee sama miehennimi kuin Kangasalan *Kautialan* nimeen. – SP

Nissilä, Viljo 1973: 34–35; Oja, Aulis 1971: 40; HisKi; KA: Suvanto/ Kangasala s. 831.

Kauttu kylä Ruovedellä Pirkanmaalla. *Kauchtuu* 1565, *Cauttu* 1566. – Kylälle nimensä antanut Kautun talo oli jo 1680 jakautunut *Ala*- ja *Ylä-Kautuksi*. Asutus on keskittynyt Ruoveden Pöytäselän ja Paloveden Ruhälanselän välisen Kautunvuolteen rannalle. Vuolteen ohittamiseksi on laivoja varten rakennettu Kautun kanava. – Jos kylän nimi on ensisijainen, sen taustalla voisi olla talonnimi, joka sisältäisi jonkin muinaisskandinaavisen *Gaut*-alkuisen miehennimen kansanomaistuneen muodon. Todennäköisemmin nimi liittyy suomen ’paikkaa, kulkuväylää, -aukkoa’ ilmaisevaan sanaan *kautta*, jota vastaava sana *läpi* esiintyy yleisesti Suomen paikkanimissä. Kylän kohdalla oleva *Kautunvuolle* on kapeikko, jonka *kautta* vesillä liikkujan on Näsjärveltä Ruovedelle edetessä ollut pakko kulkea. Vrt. → *Kautiala* ja → *Kauttua*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kauttu, Kauttu; KA: Suvanto/ Ruovesi s. 2347.

Kauttua kylä Eurassa Satakunnassa. *Kawtis* 1466, *Kauffthua* 1571, *Ffilpus Kautuan* (gen.) eli ”Kauttuan Filpus” 1571. – Nimeä on yhdistetty *Gaut*-alkuisiin henkilönnimiin, joiden tulkitseminen goottia tarkoittavaksi on osoitettu perusteellomaksi (Koivulehto 1987, 2007). Sen sijaan kyseeseen voisi tulla skandinaavisesta *Gaut*-alkuisesta tai -*gaut*-loppuisesta miehennimestä omaksuttu kansanomaisen muunnos. Tällöin nimen olisi perustuttava talon nimeen, johon sisältyisi sen varhaisen haltijan nimi. Unto Salo on kuitenkin pitänyt *Kauttua* alkuaan kosken nimenä ja rinnastanut sen ruotsalaiseen joennimeen **Göta*, jonka ensi tavun vokaalin *ö* palautuu diftongiin *-au-*, ja ruotsin verbiin *guta* ’valaa, vuodattaa’; kylä olisi siis saanut nimen sijainnin mukaan. *Kauttuankoski* on muodostunut pian sen jälkeen kun Pyhäjärvi neljännen vuosituhannen puolivälissä kuroutui merestä. Myös Jorma Koivulehto on yhdistänyt *Kauttu*an Eurajoen kosken nimeen: suomen ruotsalaismurteiden sana *göta* (äänn. *göuto*) ’notko, jonka läpi virtaa vesi-uoma’ vastaa kantaskandinaavin asia **gautō[n]*-. Nimeä voisi verrata myös suomen paikkaa, kul-

kuväylää, -aukkoa ilmaisevaan sanaan *kautta*, jota vastaava sana *läpi* esiintyy yleisesti Suomen paikkanimissä. Tällöin nimi pohjautuisi Kauttuan sijaintiin Pyhäjärven laskujoen alkukohdassa, jonka *kautta* on kuljettu järveltä jokea merelle päin. Ks. myös → *Kauttu*. – SP

FMU 4: 261; Huldén, Lars 2001: 429; Klemetti, Heikki 1950: 218–219; Koivulehto, Jorma 1987: 39; Koivulehto, Jorma 2007; Lundgren, Magnus – Brate, Erik – Lind, E. H. 1892–1934: 86–88; Nissilä, Viljo 1980: 136; Salo, Unto 1995: 39–40; Saxén, Ralf 1905: 133; Vahtola 1983: 260.

Kauvatsa entinen kunta, nykyisin osa Kokemäen kaupunkia Satakunnassa, *Kauvatsanjoen* varrella. *Kauaisbý* 1551, *Kauvaisz* 1551, *Kauuatzsen* 1551, *Cauuatzsa* 1565. – Suur-Huittisten pitäjään kuulunut Kauvatsa on huittislaisten vanhaa eräaluetta, joka pääosiltaan lienee asutettukin Huittisista käsin. Kauvatsasta tuli saarnahuonekunta vuonna 1646, kappeli vuonna 1812 ja itsenäinen seurakunta vuonna 1918. Kokemäen kuntaan, nykyiseen kaupunkiin, Kauvatsa liitettiin vuonna 1969. – Pertti Virtarannan mukaan *Kauvatsa*-nimen lähtökohtana on sanan *kaukainen* (murteessa *kauvainen* > *kauvanen*) genetiivimuoto, joka yhdysnimessä Satakunnan murteille ominaiseen tapaan on määrittänyt luonnonpaikkaa, tässä tapauksessa jokea: *Kauvaisenjoki* ’kaukainen, kaukana sijaitseva joki’. Nimen ovat antaneet huittislaiset tätä *kautta* merelle suunnistaneet eränkävijät. Nimeämisen kohteena lienee ollut Sääksjärvestä Puurijärveen ja sen kautta Kokemäenjokeen laskeva joki. Yhdyspaikkanimissä usein tapahtuvan lyhenemisen (ellipsin) mukaisesti *Kauvaisenjoki*-nimen alkuosa on lohjennut erilleen ja kehittynyt joen seutua tarkoittavaksi aluenimeksi: *Kauvaitse* > *Kauvatse* > *Kauvatsa* (murteessa *Kauvahta*, *Kavahta*). – AH

Hakulinen, Lauri 1979: 124 - 125; SVT 2: 76; Virtaranta, Pertti 1946: 191–199.

Kehvo kylä Siilinjärvellä Kallaveden pohjoisrannalla Pohjois-Savossa. *Kehvon randa*, *Kehosalu* 1561. – Kylän edustalla on *Kehvonlahti* ja *Kehvonsalo*-niminen korkea saari, kylän pohjoispuolella korkea *Kehvonmäki*. Näyttää siltä, että Kehvon nimi on uudisasutuskautta vanhempi eli siis syntynyt keskiajalla eräimenä. Se saattaisi olla saamelaista perua. → *salu* – SP

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 360, 369.

keidas noin 500 paikkannimen jälkiosana Satakunnassa ja sen liepeillä sekä Päijät-Hämeessä. Satakunnan murteissa sanan *keidas* merkitys on ’suo’, Satakunnan ympäristössä taas ’suosa oleva mätäs, suosaareke tai mättäiden muodostama jono’. Päijät-Hämeen tienoilla *keitaaksi* on kutsuttu ’vesien välistä kannasta’. *Keidas* on vanha germaaninen laina; lainalähdeä edustaa nykykielissä esimerkiksi ruotsin *skede* ’kausi, ajanjakso; (murteissa) tieosuus, matka, taival’. – KA

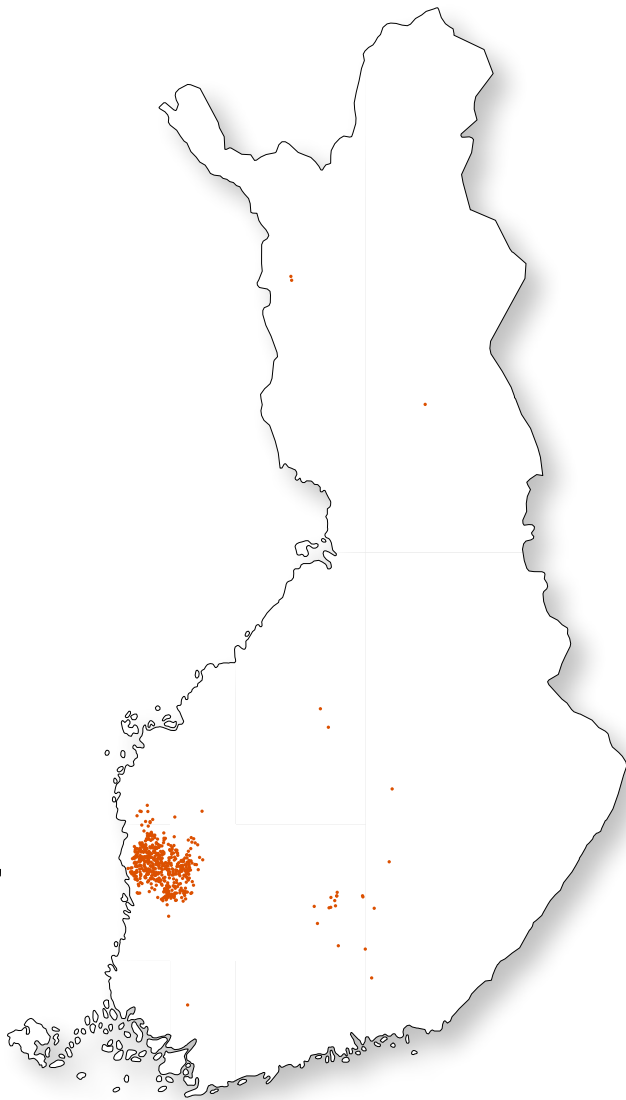
Itkonen, Terho 1962: 5–6; SMS s.v. keidas; SSA s.v. keidas; Paikkanimirekisteri 2005.

Keihärinkoski koski ja kyläkunta Viitasaarella Keski-Suomessa. *Käyhärijrima* 1553 (padasjokelaisten erämaa); kylä: *Kejähari* 1566, *Keihäri* 1712, *Keihärinkoski* 1713. – Mikkelissä on lehmän terävistä sarvista käytetty nimitystä *keihäri*, ja Pielavedellä pitkä- ja suorasarvinen lehmä on ollut *keihäri*. Puolangalla sana *keihevä* on merkinnyt kaarevakärkistä; nämä sanat ovat samaa sanaperhettä kuin *keihäs* ja *keihästää*. Ehkä kosken nimi kertoo kuitenkin keihäällä eli atraimella kalastamisesta. – SP

Nyman, Adolf Leonhard 1882: 216; SMS s.v. keihäri, keihäri, keihevä, keihkeä, keihäs; HisKi; KA: VA 4017: 18v.

Keihäsjärvi järvi Kurussa Pirkanmaalla, vuodesta 2009 Ylöjärven. *Kehäs träsk* 1552. – Keihäsjärvestä laskee vedet Vankoveden *Keihäslahteen*. 1500-luvulla Keihäsjärvellä ja Keihäslahdessa (*Keiheslaxi* 1562) oli etelän suunnalta tulleiden erämiesten eräsijoja. Mahdollisesti juuri Keihäslahdessa on ollut jonkinlaisia keihäsansoja, vaarallisia, kulkijoiden kartettavia

Paikannimet, joiden loppuosa on *keidas*.

itselaukeavia virityskeihäitä, jollaisia käytettiin metsästyksessä. – HU

Jokipii, Mauno 1959: 147; KA: Suvanto/Ruovesi;Voionmaa 1947:264.

Keijärvi järvi ja kylä Ylöjärvellä Pirkanmaalla. *Keijerffuj* 1540, *Beng Käha Järff* 1439, *Mekell Kähiirfue* 1510. – Järven muoto sekä vuosien 1439 ja 1510 asiakirjanimet viittaavat siihen, että *Keijärven* alkuperäinen nimi on voinut olla **Keihojärvi* tai **Keihä(s)järvi*. Useimmille Keihäsjärville on tyypillistä pitkänomaisuus ja toisen pään kapeneminen keihään kärjen tavoin. Tosin Ante Aikio on yhdistänyt järven nimen inarinsaamen sanaan *kiejä* 'jälki (esim. lumessa)'. – SP

Aikio, Ante 2003b: 104; Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. keiho; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 688–689; NA.

Keikvesi kulkakunta, merenlahti ja merialue Porissa Satakunnassa Pohjajoen suulla, aiemmin Ahlaista. *Keikvässi* 1803 vesialueena, joka nykyään tunnetaan tavallisimmin nimellä *Keikvedenlahti*. Nimeä *Keikvesi* käytetään vesialueen lounais- ja länsipuolisen kulkakunnan nimenä. – Alueella on oletettu olleen huittistaisten kaukoeränkäyntiä, josta on jälkiä vain kahdessa paikannimessä: yhtenä osoituksena on pidetty Ahlaisten ruotsinkielistä nimeä → *Vittisbofjärd* ja toisena nimeä *Keikvesi*. Keikvesi lienee ollut Huittisten Keikyän talojen kalastusalue. Sisämaan nimityksessä sana → *vesi* esiintyy järvien nimissä, mm. Keikyältä Kokemäenjokea Karkkuun päin noustaessa tullaan Liekovedelle, Rautave-

delle ja Kulovedelle. Sana *vesi* on Porin seudun rantanimistöissä harvinainen: toinen *vesi*-loppuinen nimi on → *Viasvesi* (Viasvässi 1803), joka on Porin ja Luvian rajalla sijaitsevan kylän nimi. Luvialta etelään *vesi*-loppuisia nimiä on merialueiden niminä. – RM

Frederiksen, Ilse 2006: 33; Heino, Ulla 2000: 17–24; Salo, Unto 1997: 197; NA: Ahlaisten pitäjänkokoelma.

Keikyä entinen kunta, nykyisin osa Äetsää Pirkanmaalla. *Keyko by* 1487, *Keijkiö* 1552. – Vanhastaan Keikyä, joka sijaitsee Vammalan ja Huittisten välissä kahden puolen Kokemäenjokea, oli Huittisten emäpitäjän neljänneskunta (*Keikio fierdingh* 1540) ja sitten itsenäinen kunta, kunnes siitä ja naapuripitäjä Kiikasta vuonna 1981 muodostettiin → *Äetsän* kunta. *Keikyä*-nimen pohjaksi on esitetty sekä kielen omaperäisiä sanoja että skandinaavisia lainasanoja ja henkilönnimiä. Yksi mahdollinen selitys on se, että *Keikyä*-nimen taustalla olisi kantajaansa luonnehtinut henkilön liikanimi **Keikka*, **Keikko* (< *keikkanokka*, *keikkapää*), joka sitten olisi omaksuttu asutunnimeksi (talonnimeksi). Ongelmaksi kuitenkin jää aluenimen synnyn edellyttämä asiatausta: ainakaan toistaiseksi ei ole pystytty osoittamaan henkilöä tai taloa, jonka nimi olisi voinut siirtyä kylän- ja edelleen pitäjännimeksi. Todennäköisempää onkin, että *Keikyä*-nimi kuuluu syntytaustaltaan Kokemäenjoen vesistöalueen lukuisiin skandinaavisperäisiin luontonimiin. Parhaiten nimen lähtökohdaksi tuntuisi sopivan skandinaavinen sana *geiga* 'kiemurrella, mutkitella', joka on liittynyt jokea merkitsevään sanaan *å*. Näin saatu nimi **Keikå* 'Kiemurajoki, Mutkajoki', joka vastaa nimen vanhoja kirjoitusasuja, olisi alkuaan tarkoittanut Keikyän kohdalla jyrkän *u:n* muotoisen kaarron tekevää Kokemäenjokea, jota paikkakuntalaiset ovat nimittäneetkin *Keikyänjoeksi* (*Keickio Elf* 1680). Aikaa myöten alkuperäinen joennimi siirtyi joen rajaamalle niemelle syntyneen asutuksen nimeksi. Nimi on voitu omaksua ajanlaskun taitteen jälkeisellä vuosituhannella alueella liikkuneilta skandinaaveilta, ehkä turkiskauppiailta, tai sen ovat voineet antaa rannikolta sisämaahan siirtyneet uudisasukkaat, joiden kieleen nimen osina olevat skandinaaviset lainasanat kuuluivat. – AH

Bergsland, Knut 1967: 246; FMU 5: 157; Hakanen, Aimo 2007; Itkonen, Terho 1969: 144; Koskipää, Ritva 1971: 64–65; KA:VA 1920:118.

Keilaniemi osa-alue Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Kägeludden*. *Kjäckar Udd* 1810, *Käckarudden* 1922 (niemi), vanhasa murteessa *Kekel- tai Tsekeluddn*, vuoden 1915 kokoelmassa ääntämykseltään *tsekkar*-alkuisena. – Nimi perustuu Otanien eteläpuolella olevan niemen nimeen. Uuden kaupunkinimistön suunnittelun yhteydessä 1971 nimi muutettiin muotoon *Kägelviken*, joka käännettiin siitä suomeksi muotoon *Keilaniemi*. Viereisestä lahdesta tuli *Keilalahti* – *Kägelviken* (*Kjäckar Wik* 1810). Alkuperäisen nimen sisältö on epäselvä. – SP

Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 104.

Keimiöniemi Jerisjärven niemi ja kyläkunta (alkuna *Keimiöniemi*-niminen tila 1840-luvulta) Muoniossa Lapissa; niemen itäpuolella *Keimiölahti*, *Keimiötunturi* (*Kämiätunturi* 1804) ja aiemmin Kittilään kuulunut *Keimiöjärvi*. – Nimille on esitetty kaksi eri selitysmahdollisuutta, toinen suomalais-karjalaiselta ja toinen saamelaiselta pohjalta. Alpo Räisäsen mukaan *Keimiö* liittyy deskriptiiviseen sanapesyeseen *keima* 'taipuisa' (Luhanka), *keimistää* 'taivuttaa', *keimailla*, vrt. myös karjalan *keimistyö* 'taipua', *keimerä* 'väärä, kippura'. Nimeämisperusteena on ollut muoto, ja kantanimi voi olla niemennimi *Keimiöniemi*. Niemi on tyveltänsä kapea mutta levenee sitten ja kaartuu itään. Kantanimi voisi olla myös

Keimiötunturi; Sotkamossa yksi Vuokatin vaarajonon vaaroista on nimeltään *Keima*. Tällöin nimeämisperusteena olisi maankohouman jostakin kohtaa notkolla oleva muoto. – Samuli Aikion mukaan rypään kantanimi on *Keimiötunturi*, joka on saamelaisperäinen nimi, vrt. pohjoissaamen *gieibmat* 'kiimoa, olla kiimassa (petoeläimistä)' ja *gieibmi* 'kiima' tai tekijännimenä 'kiimainen, kiimova'. Suomalaietuissa nimissä (myös sukunimissä) *-io-* ja *-iö-*lopuput ovat tavallisia (esim. → *Muonio*). – AR

KKS; SMS; Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 88.

Keimola kaupunginosana Vantaalla Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Käinby*. *Keijmeby* 1527, *Keijmyby* 1533, *Kemby* 1556, *Keijm* 1576; *Keimolan kylässä* 1876. – Nimi on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä kylänimestä, johon on otaksuttu sisältyvän alkutalon suomenkielinen nimi **Keimo*. Siihen puolestaan sisältyy mahdollisesti varhaisen asukkaana lisänimi *Keimo*. Sen taustalla olisi sana *keimeä* 'ylvästelevä, itserakas jne', joka on samaa kantaa kuin verbi *keimailla* (Granlund 1956, Kepsu 2005). Keimolan keskiajan asukkaista muistuttavat asiakirjamaininnat *Magnus Keme ja Laurens Keme* 1440-luvulta. Kylän nimi **Keimby* on ruotsinkielinen muodoste, jossa on talonnimeen lisätty jälkiosa *by* 'kylä'. Myös Lohjalla ja Tuusulassa on *Keimo*-nimiset talot. Keimolassa toimi vuosina 1966–1978 Suomen ensimmäinen moottoristadion, jonka rata-alueet ovat sittemmin lähes metsittyneet. – SP

Granlund, Åke 1956: 237–238; Hausen, Greta 1920: 195; Kepsu, Saulo 2005: 95; Suomalainen Wirallinen Lehti 24.2.1876.

Keinukallio ulkoilualaue ja laskettelukeskus mäkimaa-astossa Keravalla Uudellamaalla. Nimi lienee nuori ja ehkä vasta laskettelukeskusta varten luotu. Sikäli todellisuuspohjaa nimellä on, että n. 400–500 metriä laskettelukeskuksesta etelään tiedetään olleen Ali-Keravan nuorten kyläkeinu. *Keinukallio*-nimeä on edeltänyt *Kokkokallio*, joka kuitenkin oli käytössä vain lyhyen aikaa 1930-luvulla. Savion VPK yritti tuolloin järjestää mäellä kokkotapahtumaa, josta kuitenkin jo parin kolmen vuoden kuluttua luovuttiin (Ulpu Lehdeltä 12.9.2006 saatu tieto). – MV

Vuoden 1796 kartassa *Keimiötunturi* on esitetty vanhalla nimellään *Jeristunturi*.

Keisarinharju eli *Syrjänkorkee* (*Syriän Corkien ja Syrjänkorke* 1510; vrt. → *Syrjäntaka*), Kangasalan huomattavin harju, kirkonkylän eteläpuolella Roineen ja Längelmäveden välissä Pirkanmaalla. Ruotsiksi *Kejsaråsen*. *Keisarin-harju* 1878, *Kejsaråsen* 1878. – Harjulta ovat maisemia ihailleet niin kuninkaat (ainakin Kustaa III vuonna 1775) kuin keisaritkin. Harju sai nykyisen nimensä keisari Aleksanteri I:n vierailusta vuonna 1819. Ensimmäinen näkötorni sinne valmistui 1881. – SP

Hämäläinen 12.12.1878; Åbo Underrättelser 1.9.1878; KA: Suvanto/ Kangasala s. 796; www.kangasala.fi/matkaillu/keisarinharju.htm, 20.5.2005.

Keistiö kylä Iniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Kestöö* 1484, *Kestiobij* 1565, *Kejste* 1540. – Nimi on todennäköisesti alkuaan suomenkielinen. Alkuperäisnimiksi on ehdotettu nimiä **Kivistö* ja **Koivisto*, jotka Lars Huldénin mukaan eivät ole äänteellisesti uskottavia. Hänen mukaansa kyseessä on suomalainen *io*-johtiminen nimi, samanlainen kuin esimerkiksi *Paimio*. Se saattaisi olla peräisin jostain mantereen asutusnimestä, esimerkiksi Kaarinan kylänimestä *Kaisti*, joka puolestaan voi sisältää vanhan henkilönimen. – RLP

Huldén, Lars 2001: 92; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 196.

Keitele kunta Pohjois-Savon länsiosissa. – Nimellä ei ole suoraa yhteyttä järvennimeen → *Keitele*. Nyt kuntaa tarkoittavan nimen merkitys karttaan ensi kerran maanmittari Thomas Vibreen isonjaon yhteydessä 1787; silloin siitä tuli Pielaveden Äyräpään kylän talon nro 4, sittemmin pappilan nimi. Vuonna 1871 nimi siirtyi seurakunnan nimeksi, ja sen jälkeen siitä tuli kunnan nimi. Talon sijainti ei ole sellainen, että käytöstä kadonnut maastosana *keitele* olisi voinut kuvata sitä. Terho Itkonen onkin pitänyt mahdollisena, että talon nimi olisi järvennimeen *Keitele* perustuva siirrynnäisnimi. Keiteleen järvelle on Keiteleen kirkolta linnuntietä matkaa noin 20 kilometriä. – SP

Itkonen, Terho 1962: 30; Räisänen, Tauno 1981: 33; Suomenmaa 8 (1927): 137.

Keitele järvi Keski-Suomessa Viitasaaren, Konginkankaan ja Äänekosken kuntien sekä Pohjois-Savossa Vesannon alueella. *Keijttel ja fflamingij taijpale i Kiettele* 1552, *Keijtele* 1553 ja 1554, *keijteleuerffuij* 1554. – Nimessä ovat sulautuneet yhteen murren *keidas* 'kannas, vesien välinen kapea maataival' (mm. Keski-Suomi) ja samasisältöinen itämurteiden *ketvele*, ks. → *Kuivaketvele*. Joutsasta tunnetaan paikannimi *Vetokeidas* ja lähistöltä Hartolan puolelta *Vetokeitele* eli *Vetokeita*. Molemmat tarkoittavat kapeita maakannaksia, joiden kohdalla veneen vetäminen kannaksen yli on lyhentänyt huomattavasti soutuamatkaa. Keiteleelläkin lienee ollut jokin kannas – ehkä se oli järven keskelle Haringanselälle työntynyt nykyisen Niininiemen tyvi –, jonka ylittäminen oli niin tärkeää ja tavallista, että se johti nimenantoon. Niininiemestä länteen on lahti nimeltä *Keitaankaarre* paikassa, jossa kapea maakannas yhdistää Emosniemen mantereeseen. Toinen mahdollisuus on, että nimen osoittama *keitele* oli Pohjois-Konneveden ja Keiteleen kaakkoiskolkan välinen kannas, johon asiakirjamaininta Flemingintaipaleesta eli Läämingintaipaleesta viittaa. Paikkaa on kutsuttu sittemmin Temintai-paleeksi, ja nykyisin sen eteläpuolella on Neiturin kanava (→ *Neiturintaipale*). – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 163; Itkonen, Terho 1962: 28–30; Nissilä, Viljo 1968b: 36; Nissilä, Viljo 1976a: 92; Nyman, Adolf Leonhard 1882: 215, 216, 251; Räisänen, Tauno 1981: 33; SMS s.v. keidas.

Keiteleen kanava kanava Keski-Suomessa. Kanava on oikeastaan → *Keiteleestä* Päijänteelle vievä vesireitti, jonka varteen on rakennettu vuosina 1990–1994 viisi erillistä kanavaa: *Paatela* Äänekosken Suolahdelle, *Kapeenkoski*, *Kuusaa* ja *Ku-*

Keiteleen kanava yhdistää Keiteleen Äänekoskelta Päijänteeseen Vaajakoskelle. Vesireitin varrella on viisi sulkuja.

hankoski Laukaaseen ja → **Vaajakoski** Jyväskylän mlk:aan. Vesireitti on nimetty lähtöjärven mukaan jo kanavan rakentamista suunniteltaessa. – SP

Keitelepohja kylä ja rautatieliikennepaikka Viitasaarella Keski-Suomessa. *Keijtelenpochia* 1554, *Keitelepohja* 1792 (kylä). – Kylä sijaitsee → *Keiteleen* pohjoisimman osan, *Ylä-Keiteleen*, pohjoispäässä samannimisen lahden rannalla. Kylä on saanut nimen lahden mukaan, jonka nimessä *pohja* tarkoittaa ensisijaisesti sijaintia Ylä-Keiteleen perillä eli pohjukassa. – SP

Nyman, Adolf Leonhard 1882:215.

Keiturinvirta virta Virroilla Pirkanmaalla. *Kejteri strömdraget* 1828. – Noin kilometrin pituinen Keiturinvirta kuljettaa vedet Toisvedestä Vaskiveteen. Voidaan puhua myös *Keiturinsalmesta*. Virrassa ollut *Keiturinkoski* on hävinnyt kanavan teon yhteydessä 1900-luvun alussa. Virran itäpuolella on *Keiturinvuori* sekä iso metsäalue *Keiturinmaa*. Sekä virtaa että metsää kutsutaan myös *Keituriksi*. Hahuunkylässä on toinen *Keituri*-ryvä: Tarjanteessa on niemi *Keituri* ja lahti *Keiturinlahti*, joiden lähellä on *Keiturinvuori*. Sana *keituri* 'vuohi' on skandinaavinen laina ja levikiltään lähinnä peräpohjalainen, mutta *Keituri*-nimiä esiintyy muuallakin Suomessa. Virroilla pidettiin satakuntalaiseen tapaan vuohia paikoin runsaastikin vielä 1800-luvulla, joten niiden paimennus on saattanut antaa aiheen nimeen. Mahdollista myös on, että nimeen sisältyy henkilön lisänimi. – HU

Jussila, Kirsti 1967: 123; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Keituri; Ruoppila, Veikko 1943: 213–21.

Kejsaråsen → *Keisarinharju*

Kela kylä ja kartano Siuntiossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Käla*. *Kela* 1472, *Keela* 1540, *Kijla* 1544. – Kylän ja kartanon nimet lausutaan eri tavoin. Kartanon nimi on perinteisesti kirjoitettu *Kehla*, jossa *h* osoittaa edeltävää pitkää vokaalia; kylän nimi sanotaan lyhytvokalisena. – Nimeä pidetään suomalais-taustaisena, mutta se voisi Lars Huldénin mukaan pohjautua

johonkin pitempään henkilönnimeen, mahdollisesti pohjoismaiseen nimeen (*Kettil?*). – KS

Huldén, Lars 2001: 255.

Kelankylä kyläkunta Ranualla Lapissa, osa Ranuankylää. Lyhyt muoto *Kela* on sekä kyläkunnan että Ranuankylän *Kelahaaran* kantatalon rinnakkaisnimi. Kelajoen ja Siuruanjoen yhtymäkohtaa on nimetty *Kelahaaraksi*. Pudasjärven kirkonkirjoissa on jo 1708 mainittu talonnimi *Kelaharagård*, 1767 kylänimenä *Kelahaara* ja 1844 *Kela*. (Osa vanhaa Pudasjärveä on nykyistä Ranuaa.) Nykyisen kartoissa näkyvän nimiasun *Kelankylä* jälkiosa *-kylä* on myöhäinen selvästä lisä. – Kelajoki on kapea joki, joka laskee Kelajoenlatvasuolta Kelajärven ja Kelalammen kautta Siuruanjokeen. *Kela*-nimiä on kaikkiaan vain muutama. Asutusnimet ja sukunimet keskittyvät paitsi Ranualla myös Oulunsaloon, Pudasjärvelle ja Kuusamoon, jossa on *Kela*-niminen kantatalo. T. I. Itkosen mukaan saamelaiset käyttivät 1749–1849 Kuusamossa suomalaista sukunimeä *Kela*, joka muistitiedon mukaan perustui talonnimeen. Ainoa poikkeama tästä nimilevikistä ovat Petäjäveden *Kelanimet*. Nimelle voi etsiä useitakin selityksiä, mutta mikään niistä ei ole varma. Koska Ranualla on laaja luontopaikkoihin viittaava *Kela*-alkuisten nimien ryvä, voi olettaa, että luontonimet ovat vanhempia kuin henkilönnimet. Murteissa *kelakontti* ja *kelajalka* tarkoittavat 'väärsääristä, länkisäärtä'. Jos *Kelajoki* tai *Kelajärvi* on kantanimi, odottaisi niiden olevan jotenkin länkimäisiä. Joki on pitkä ja kiemurainen mutta ei länkimäinen. Myös murrenana *kelapaju* saattaa sisältyä joen tai järven nimeen, jos niiden rannoilta on kuorittu pajuja parkin valmistamista varten. Tästä ei kuitenkaan ole mitään muistitietoa. – PM

Itkonen, T. I. 1948, 2:512; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s. v. Kela ja Kelahaara; SMS s. v. Kela; HiKi (Pudasjärvi).

Keljo kylä Kangasalla Pirkanmaalla, aiemmin Sahalahtea. *Keljo* 1540. – Nimi olisi saattanut siirtyä Sahalahdelle samannimisestä Kangasalan kylästä. Ilmeisesti Keljon kylän tai talon asukkaisiin kuului se mies, jonka nimeksi kirjattiin Kangasalan käräjillä 1486 *Nicki Koljola* ja 1499 Padasjoen käräjillä *Niels Keriola*. – Ikaalisissa on sanaa *keljo* käytetty kookkaasta miehestä; sanalla *kolja*, *koljo* on tarkoitettu jättiläistä ja jättiläiskokoista. Ehkä Keljon talon varhainen isäntä oli saanut *Keljon* liikanimekseen huomattavan kokonsa vuoksi. Hämäläisalueen *Keljo*-nimien sisältönä saattaisi tulla kyseeseen myös *ketja*-sanan paikallinen murremuoto *kelja* 'joukko, ryhmä, parvi, jono, porukka'. Tällöin nimi viittaisi ehkä eränkäväntiin. – SP

SMS s.v. kelja, ketja, kolja; KA: Suvanto/ Kangasala s. 865–866.

Keljonkangas kaupunginosa Jyväskylässä Keski-Suomessa. *Kehdio* 1545, *Keliä* 1560 (kylä). – Keljonkankaan pohjoispuolella Keljonlahden rannalla ovat *Keljonlahden* ja *Keljon* asuinalueet. Tienoo on ollut sääksmäkeläisten erämaita. Alkuperäinen nimi voi kertoa nimetyn eräpaikan kuuluneen esim. Kangasalan Keljolle tai sisältää *ketja*-sanan hämäläismurteisen muodon *kelja*, ks. → *Keljo*. Kaupunginosa nimi perustuu luontonimeen tai Keljon kylän nimeen. – SP

Suvanto, Seppo 1995: 11; NA.

Keljärvi järvi Luumäellä Etelä-Karjalassa. – Nimi on saamelaisperäinen, ja alkuosa *Kel-* heijastaa saamen 'kiveä' merkitsevää sanaa: saI *keđgi*, saP *geađgi*. Suomen kielelle outo *đ*-äänne on lainattaessa korvattu *l*-konsonantilla. Järven ranta on kivinen, mikä sopii hyvin lainaselitykseen. – AA

Kellahti kylä, säteri ja ratsutilla Porin Ahlaisissa Satakunnassa, ruotsiksi *Källfjärd*. *Kelefiärd* 1540, *Kelefiärdt* 1541, *Kelfiärd* 1551, *Kellfiärdh* 1557, *Kellahti* 1898. – Kylän läpi virtaa *Kel-*

lahdenjoki. Kellahti on Ahlaisten ensimmäisiä asuttuja kyliä. Satakunnan rannikolle on 1300-luvulla tullut uudisasukkaita Ruotsista. Kellahden alkuväestö on ollut ruotsinkielistä, mistä osoituksena pidetään nimistön lisäksi mm. sitä, että 1500-luvulla Kellahdella asui Mikko, josta käytettiin nimeä *Finne*. Vuonna 1614 Otto von Grothusen sai läänitykseen koko Kellahden; 1700-luvulta Kellahden säteri on kuulunut Avellanin suvulle. – Nimi *Kellahti* on muutettu suomenkieliseksi 1869. Nimen alkuaosan taustalla on todennäköisesti henkilönnimi *Käll*, nyk. *Kjell*. Nimestä on tietoja 1500-luvulta sekä Pohjanmaalta että Ruotsista (*Kel*, *Kiel*, *Kiäll*). Suomenkielisen nimen loppuosa *lahti* on käännös ruotsinkielisestä vesistösanasta *fjärd*, jota seudun suomenkielisessä nimistössä usein vastaa sana *lahti*. 1300-luvun alussa Kellahden keskustan peltoaukeilla lainehti meri. – RM

Heino, Ulla 1979: 19–30, 42; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 190; NA: Ahlaisten paikannimikokoelma; www.nba.fi/rky/1993/kohde/1311.htm [27.6.2007]; www.histdoc.net/uscha/index.html [27.6.2007].

Kellarpelto osa-alue Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. Asutus on noussut alueelle vasta 1920-luvun jälkeen entisen *Kellarpellon* rälsstitilan eli *Hovin* maille. Kellarpellon rautatieasema perustettiin 1942. Kun Kellarpellon tila sai nimensä, paikalla on ollut jo peltoa, ei vain kaskiviljelystä, ja pellolla maakellari tai useampi. – SP

Kello kylä Haukiputaalla Pohjois-Pohjanmaalla. *Kello* 1488, *kello* 1543, *Kello* 1547, *Kello by* 1548. – *Kello*-nimiä on paljon. Lukemattomat kirkonkellotarinat ovat luultavasti kauttaaltaan mielikuvituksen tuotetta. – AR

FMU 5: 201; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kellojärvi järvi Kuhmon Vieksillä Kainuussa, samaa ryvästä nimet *Kelloniemi* (niemi ja talo), *Kellojoki* ja *Kellovaara* (vaara ja talo). *Kiello Jerfui* 1650, *Kellojärvi* 1798. – Limingan kalaveroluettelossa 1562 ja 1565 mainittu *Kalla Järffui tråsk* tarkoittaa todennäköisesti tätä Kuhmon suurta Kellojärveä, sillä Kainuusta ei tunneta ”Kallajärveä”. *Kellojärviä* on Kainuussa muitakin, mutta Kuhmon Kellojärvi on niistä suurin. *Kellonimien* alkuperä on hämärä. – AR

Keränen, Jorma 1984: 65 alaviite; Suomen karttakirja 1799: 141; KA: MH 107/2D 3/1; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kellokoski koski ja taajama Tuusulassa Uudellamaalla. – Nimi esiintyy jo isonjaon asiakirjoissa 1697. Nimeen liittyy tarina kirkonkellojen putoamisesta tai kätkemisestä koskeen. Onkin osoitettu, että kansainvälinen, Suomessakin laajalle levinnyt uskomustarina kirkonkellojen piilottamisesta upottamalla ne veteen, on synnyttänyt suuren osan *Kello*-nimistä. Vuonna 1767 kaksi rälsstitilaa yhdistettiin Kellokosken kartanoksi, jonka ruotsinkielinen nimi oli tuolloin *Klockfors*; kartanon ensimmäinen omistaja oli Viaporin rakennuttaja Augustin Ehrensvärd. Vuonna 1795 paikalle perustettiin ruukki, jonka omistajan Maria-vaimon mukaan kartano ja ruukki saivat ruotsinkielisen nimen *Mariefors*. – KM

Peltovuori, Risto O. 1975: 45–46; Suometar 1.8.1856; Söderholm, Eira 1979; KA: MIHA B 49 3/3.

Kelloselkä kylä ja rautatieliikennepaikka Sallassa Lapissa. – Kylän ensimmäinen uudistilallinen oli naapurikylästä Aatsingista tullut Hannu Matinpoika Aatsinki, joka rakensi talonsa 1770-luvulla *Kellokumpuun* Aatsinginjoen varteen. Paikan läheltä laskee *Kello-oja* Aatsinginjokeen, ja Kello-ojan itäpuolella on *Kelloaapa*. Vanhasta asuinpaikasta jäi kylän nykyiseen keskustaani siirryttäessä muistuttamaan sukunimi *Kellokumpu*, joka on edelleen kylässä tavallinen. Kylästä käytettiin pitkään nimeä *Kello* (*Kello* 1780), mutta vähitellen nimeksi vakiintui *Kelloselkä* kylän alueella olevan samannimisen har-

junselän mukaan. Syksyllä 2002 avattiin Kelloselässä Suomen ja Venäjän välinen kansainvälinen raja-asema. – Nimen alkuperästä ei ole mitään varmaa tietoa. Sen alkuaosa saattaisi palautua johonkin saamelaiskielten sanaan, joka olisi myöhemmin vain muuttunut tutummaksi *Kello*-sanaksi. Toisaalta Haukiputaalla Pohjois-Pohjanmaalla on myös *Kellon* kylä, ja tiedetään pohjoispohjalaisten harjoittaneen eränkävintä Itä-Lapissa asti ainakin 1500- ja 1600-luvuilla. Mahdollista on, että kellolaisten kulusta olisi jäänyt jälkiä myös nimistöön. Jälkiosaa on → *selkä* 'harju'. – KA

Kellokumpu, Kauko 1999: 16–18, 28; Luukko, Armas 1954: 131–144; Peräniitty, Anneli 1985: 40; HisKi

Kelontekemä kylä *Kelontekemäjärven* ympärillä Kittilässä Lapissa, lähellä *Kelontekemävaara*. *Kelådokie Tråsk* 1642, *Kehlontäkämä järffi* 1672, *Kellontekemä* (kylä) 1771, 1828–1846. – Verbikantaisia *ma-*, *mä-*loppuisia paikannimiä on erityisesti Pohjois-Suomessa ja ainakin osa niistä saamesta suomeksi käännettyjä. Nykymuodossaan *Kelontekemä* ei ole kielellisesti luonteva, koska tämällytyypisissä nimissä alkuosa on yleensä jälkiosan subjekti tai objekti eikä *kelo* 'pystyyyn kuivunut puu' sovi merkityksensä vuoksi kummaksikaan. Kansanperinne ja vanhat kirkonkirjat liittävät nimen (kirkon)kelloon: *Kelontekemä*. Nimi on kuitenkin ilmeinen muakelma jostakin saamenkielisestä nimestä, jonka loppuosana on sama johdin kuin → *Enontekiön* saamelaisessa vastineessa *Eanodat* (< *-dat* < *-ntek*, historiallisesti sama kuin suomen johdin *-nne* esimerkiksi sanassa *alanne*). Nimen alkuaosa on tuntematon. – AR

Niemelä, Yrjö L. U. 1989; Räisänen, Alpo 2005: 352–353; HisKi (Sodankylä, Kittilä); KA: TUOKKO.

Kelottijärvi saP *Gelotjävr*i, järvi Kōnkämäen varrella Enontekiöllä Lapissa. *Kielutthe Tresk* 1559–94, *Kiälota Järffi* 1671. – Suomalainen nimi on muakelma saamesta, mutta saamen nykyinen nimimuoto voi olla osittain takaisin lainattu. Vanhat nimimuodot viittaavat sananalkuiseen *č*:hen, joka on merkitty vanhoissa ruotsalaisissa asiakirjoissa usein *ki*:llä tai *kj*:llä. Suomessa *č* on voitu korvata *k*:lla samalla tavoin kuin lainasanassa *ker* 'laaja karu vaara tai vaaranlaki' (< saamen *čearru*). Joka tapauksessa nykyisen nimen alkuaosa *Gelot-* on sanana tuntematon, eikä myöskään sanaa **čaalot* tms., jommoiseen vanhat asiakirjat viittaavat, tunneta saamesta. Siten nimen alkuperä jää selittämättä. – AA ja SA

ESF 2:1: 4; Hyvärinen, Heikki J. 1979, liites. 4.

Keltti kaupunginosa Kuusankoskella Kymenlaaksossa. *Keltis* 1539, *Kelttis* 1543. Ennen Kuusankosken kaupungin syntyä Keltti oli Valkealan ja Iitin kylä, ja asutusta siellä lienee ollut jo 1300-luvulla. – Nimeä on selitetty kahdella tavalla. Ensimmäinen suomen murteissa tunnetaan laajalti sana *kelttu*, *keltto*, *keltti*, *keltty*, joka merkitsee toisaalta pintakerrosta, kuorta ja toisaalta kuivaa, huonokasvuista maata. On mahdollista, että kylän nimi on syntynyt tästä maastosanasta. Saulo Kepsu esittää todennäköisempänä vaihtoehtona kuitenkin toisen selityksen: Kylän nimi on ehkä irronnut luontonimestä **Keltajoki*, jossa *kelta* olisi kuvannut joko joen hiekan tai veden väriä. Nimestä olisi tapahtunut seuraavanlainen kehitys **Keltajoki* > **Keltjoki* > **Keltijoki* > **Keltinjoki*. Nimellä olisi tarkoitettu ojaa, joka on virrannut Valkealan Ruotsulassa olevalta Keltakankaalta Kuusaanlampeen. Jo vuonna 1458 on ojan suulle merkitty karttaan nimi *Kältis å minnen*. – LL

Hallila, Aimo 1988: 113, 341–343; Kepsu, Saulo 1981: 50–53; Kepsu, Saulo 1990: 343; Räisänen 2003: 48.

Kelvenne harjusaari Päijänteen kansallispuistossa Päijät-Hämeessä. *Kälwände* 1749–51, *Kellvenensari* 1788, *Kälväni* 1798. – Nimeen sisältyy nykyään lähinnä Savossa tunnettu

'kannasta' merkitsevä maastosana *ketvel(e)*, *ketven(ne)*, joka hämäläismurteiden alueella ja niiden tuntumassa esiintyy paikannimissä *lv*:llisenä: *Kelven(n)e*, *Kelventä*. Saari on useita kilometrejä pitkä ja erottaa Padasjoenselän muusta Päijänteestä. Nimiarkiston kokoelmätietojen mukaan saarella on kaksikin *Kelvennehoikaksi* kutsuttua matalaa kapeikkoja, joiden yli on vedetty veneitä Päijänteen poikki kuljettaessa. – ELS

Itkonen, Terho 1993: 165; Kepsu, Saulo 1990: 185; Seppänen, Kimmo 1997: 47–48; Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: 56; Suomen karttakirja 1799; Virtaranta, Pertti 1958: 189.

Kelviä → Kälviä

Kemi kaupunki *Kemijoen* suussa Lapissa. Vanha kauppapaikka, johon alettiin 1873 rakentaa kaupunkia. Nimestä on tietoja vuodesta 1329 alkaen, vanhimmissa lähteissä nimen vokaali vaihtelee: *Kijm* 1386, *Kym* 1443, *Kemio socken j Norbotn* 1445, *Kem sokn* 1445, *Kimi sokn* 1490, *til Kim ok Iaa* 'Kemiin ja Iihin' 1490. Vanhoissa kartoissa nimen ensi tavuun on liikkitty yleensä *i*: *Chim* 1579, 1595, *Kimi*, *Kimi flodt* n. 1662, *Kimi Lappmark* n. 1690, *Kimi*, *Kimi flod* 1772. Vasta Samuel G. Hermelinin kartassa vuodelta 1799 on nimet *Kemi* ja *Kemi Elf*. – Pääasiassa Hämeen ja Satakunnan murteista tunnetaan sana *kemi* (joskus myös *kemä*) merkityksessä 'kovapohjainen kenttä, keto, huonosti kasvava niitty'. On hyvin perustein esitetty, että tämä sana sisältyy myös Peräpohjan *Kemi*-nimiin, sillä hämäläisten retket Tornionjoki- ja Kemijokilaaksoon ovat alkaneet todennäköisesti jo vuosina 600–800. → *Kemijoki*, → *Kemijärvi*, → *Kiminki*. – AR

FMU 1: 33, 404; FMU 3: 310, 363, 365; FMU 4: 257, 258; Nirvi, R. E. 1948: 243–250; Vanhoja Suomen karttoja; Vahtola, Jouko 1980: 227–230, 514.

Kemie Tohmajärven kunnan keskuskylä Kemienmäellä Pohjois-Karjalassa. *Kemie* 1618, *Kemiä By* 1631. – Kylännimi *Kemie*, murteessa *Kemmi*, on lyhentymä monikon genetiivimuodosta samaan tapaan kuin Kontiolahden → *Selkie*; se on lohjennut mäennimestä *Kemienmäki* (murteessa *Kemmiimäki*). Sanalla *kemi* on merkitys 'kovapohjainen kenttä, keto'. Pohjois-Karjalan Juuassa on vaara ja kulmakunta nimeltä *Kemienvaara*. – AR

AKH 1: 365, 498; SSA.

Kemihaara erämaa-alue ja kyläkunta Savukoskella Lapissa. – Kylä sijaitsee Kemijoen latvuksilla, jossa joki haarautuu kolmia, *Kemihaaraksi*, *Keskihaaraksi* ja *Naltiohaaraksi*. Kemihaaran länsipuolella on 1991 perustettu suojeltu *Kemihaaran erämaa-alue*, joka rajoittuu pohjoisessa Urho Kekkosen kansallispuistoon. – SP

Kemijoki joki Lapissa, virtaa Savukoskelta Korvatunturin eteläpuolelta Kemijärven ja Rovaniemen kautta Perämereen. Suomen pisin joki, yli 500 km pitkä. *Kimi flodt* n. 1662. → *Kemi*. – AR

Kemijärven mlk. entinen kunta Lapissa, vuoden 1973 alusta osa → *Kemijärven* kaupunkia. – Syntyi, kun Kemijärven kunnan keskustaajamasta erotettiin 1957 Kemijärven kauppala. Kauppala tuli kaupunki 1973. – SP

Kemijärvi kaupunki ja järvi Lapissa. *Kemi ierui* 1554; *Kemiträsk* 1739 (kappeli). Suomen pohjoisin kaupunki, sijaitsee napapiirillä. Alkuaan Kemiin kuulunut kappeli sai oman kirkon 1639 ja kappalaisen 1648. Itsenäistyi omaksi seurakunnakseen 1776. Kirkonkylä lähialueineen erotettiin 1957 Kemijärven kauppalaksi. Kaupunki Kemijärvestä tuli 1973. – Asutus on saanut nimen sijainnistaan Kemijoen laajentuman Kemijärven rantamilla. Järvi on puolestaan saanut nimen Suomen pisimmän joen, → *Kemijoen*, mukaan. *Kemi*-nimiin on katsottu sisältyvän hämäläismurteiden sanan *kemi* 'kovapohjainen, huonokasvuinen kenttä' (→ *Kemi*). Kemijokea ja

Kemin pitäjää koskevat vanhat *Kim*- ja *Kym*-alkuiset asiakirja-asut herättävät kuitenkin ajatuksen, olisiko nimi sittenkin sisältöltään samaa perua kuin → *Kymi* ja → *Kymönkoski* ja merkinnyt 'isoa, runsasvetistä jokea tai virtaa'. – SP

SSA s.v. kemi, kymi; www.genealogia.fi.

Kemin Lappi

1. entinen seurakunta ja suuralue Lapissa. Seurakunta perustettiin 1673, mutta oli käsitteenä käytössä jo aiemmin (*Kimi doi se Lappmark* 1666). Aiemmin lähes koko nykyinen Suomen Lappi kuului Kemin seurakuntaan. Lapinmaan Suomen puoleinen osa jakautui *Tornion* ja *Kemin Lappiin* (voutikuntiin). Rovasti Johan Tuderuksen kuoltua 1699 seurakunta jaettiin siten, että länsipuoli Lapista jäi Kemin seurakuntaan ja itäosa Inarista Kuusamoon kuului Kemin Lapin seurakuntaan. Hallinnollisesti Kemin Lappi kuului Ruotsin Norrlantiin vuoteen 1809, ja molemmat Lapit Ruotsin Norrbottenin lääniin. Kirkollisesti Tornion Lappi kuului Härnösandin hiippakuntaan, Kemin Lappi Turun hiippakuntaan.

2. luonnontieteellinen maakunta, joka käsittää Lapista muut osat kuin Enontekiön ja Inarin Lapin. Jaetaan usein vielä *Läntiseen* ja *Itäiseen Kemin Lappiin*. – SP

<http://edu.kuusamo.fi/kuusamo/historia/seuper.html>, 5.6.2005; [www4.rovaniemi.fi/lapinkavijat/vanhatkartat/index.htm](http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1994/5.6.2005;Partiae_orientale_de_la_Laponie_Suedoise_1666;www4.rovaniemi.fi/lapinkavijat/vanhatkartat/index.htm), 16.1.2006.

Kemin Lappi ulottui Kittilästä ja Sodankylästä Inariin; karttaote on S.G. Hermelinin Ruotsin valtakunnan kartasta vuodelta 1797.

Keminmaa kunta Lapissa Kemijoen suussa. Kemin pitäjä perustettiin n. 1250. Kun → *Kemin* kaupunki perustettiin 1869, syntyi jäljelle jääneestä Kemin pitäjästä *Kemin maaseurakunta* (ruotsiksi *Kemi landsförsamling*) ja *Kemin maalaiskunta* (ruotsiksi *Kemi landskommun*), joka on vuodesta 1979 käyttänyt nimeä *Keminmaa*. – SP

Kemin mlk. → *Keminmaa*

Kemiö kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kimito*. Vuoden 2009 alusta osa → *Kemiönsaaren* uutta kuntaa. in *Kymmittä*, *Nicolai de Kimithum* 1325, *Kimittu* 1329, *Kymitto* 1344, *Kimitto sochn* 1484, *Kymmete* 1430, *Kijmittöö* 1482. – Nimelle on 1910-luvulta lähtien esitetty monenlaisia selityksiä. Yksimielisiä tutkijat ovat olleet siitä, että nimi on ollut alkuaan suomenkielinen. R. E. Nirvi on yhdistänyt nimen satakuntalais-hämäläiseen ketoa, kenttää ja tannerta merkitsevään sanaan *kemi*, *kemä*. Hän olettaa *kemin* olleen eräkuultuuritermin, jolla on tarkoitettu sesonkikalastuksen aikaisia asuin- ja oleskelupaikkoja kaukaisilla pyyntiseuduilla. Jouko Vahtola lähtee samasta sanasta, mutta merkityksessä 'kovapohjainen kenttä, huono niitty'. Tuntuu selvältä, että alkuperäinen suomalainen nimi on ollut luonnonpaikan nimi. Kaikki nimen vanhimmat kirjoitusmuodot viittaavat **Kymitty*-tyyppiseen alkuperäisnimeen, joka muistuttaa muodoltaan nimeä → *Rymätty(lä)*. Näyttää siltä, että ruotsinkielinen nimi on suoraa perua alkuperäisestä nimestä, kun taas suomenkielinen nimi on muotoutunut *-io*-nimien mukaiseksi; mallina ovat voineet olla lähipi-täjien nimet → *Perniö* ja → *Paimio*. Monista selitysyrittäjästä huolimatta nimi on edelleen vailla varmaa selitystä. – RLP

Huldén, Lars 2001: 131–132; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 335–336.

Kemiönsaari

1. saari Halikonlahdella itäisessä Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kimitöön*. – Nimi perustuu → *Kemiön* pitäjän nimeen. Saarella sijaitsee Kemiön lisäksi *Västanfjärdin* ja *Dragsdfjärdin* kunnat sekä osa entistä *Angelniemen* kuntaa.

2. vuoden 2009 alussa aloitettava uusi kunta, johon tulevat kuulumaan pääosin Kemiönsaarella sijaitsevat nykyiset kunnat → *Dragsfjärd*, → *Kemiö* ja → *Västanfjärd*. Ruotsiksi *Kimitöön*. – SP

Kempele kunta Pohjois-Pohjanmaalla Oulun eteläpuolella. *Kembele* 1567, *Kembelä* 1569. – 1560-luvun lopulla Kempeleen kylässä oli vain kolme taloa. Kempeleestä tuli kappeliseurakunta 1774, sitä ennen se oli osa Liminkaa. Kempeleen kylä, mistä pitäjä on saanut nimensä, on syntynyt ilmeisesti sen salmen rannalle, joka erotti aiemmin Oulunsalon saaren mantereesta; nykyisinhän Oulunsalo on niemeä. Kempeleen nimi liittyyneen tähän maantieteelliseen sijaintiin. Oulunsalon ja Oulun välillä on *Kempeleenlahti*. Sanalla *kempele* ~ *kempelo* ~ *kempelä* on tarkoitettu kieroja ja mutkaista. Sanalla on voitu kuvailla nimeämissäikäisen rantaviivan muotoa. Oulun seudulla sanan käyttö kielinee karjalaisesta vaikutuksesta. – SP

SMS s.v. kempele, kempelo, kempelä; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; www.kempele.fi/

Yleista/Historia/, 5.6.2005.

Kenkäveronniemi matkailukohde, käsi- ja taideteollisuuskeskus, entinen pappila Etelä-Savossa Mikkelissä, Saimaaseen pistävällä niemellä, jonka nimenä myös *Pappilanniemi*. *Kengi wero* 1664. – Savilahden pappilan tiedetään olleen jo 1400-luvulla kyseessä olevalla paikalla, mutta silloinen nimi ei ole tiedossa. Nimi *Kenkävero* ei liity mitenkään jalkinetta tarkoittavaan *kenkä*-sanaan, vaan kyseessä on samanasuinen, suomen kieleen mukautunut laina muinaisruotsin *gengärþ*, *gengärdh*, *gingerdh*-sanasta, josta on peräisin myös *kinkeri*-sana. Lainasana tarkoitti kuninkaan, piispan tai muunkin korkean virkamiehen matkakestitystä varten kerättyjä ruokavaroja. Kenkä- eli kinkerivero määrättiin Ruotsi-Suomessa keskiajalla talonpojilta koottavaksi piispan kirkonvihkimismatkojen, myöhemmin muidenkin matkojen kuluja varten. 1500-luvulla vero muuttui vuosittaiseksi rasitukseksi ja se jaettiin kirkon ja kruunun kesken. Kenkä- eli kinkeriveron kanto kuului kirkkoherralle, ja niemi ja pappila sai veronkannosta

nimensä. Nimen myöhäinen esiintyminen asiakirjoissa antaa perusteen olettaa, että nimi tuli käyttöön vasta nuijasodan lopputragedian muistona. Ainakin nimi on säilyttänyt kansan muistissa tiedon siitä, että raskasta verotusta ja kruunun linnaleirien ylläpitämistä vastaan nousseet Savon nuijamiehet petettiin valheellisilla lupauksilla ja kukistettiin verisesti 23. tammikuuta 1597 Kenkäveronniemessä. – EMN

Närhi, Eeva Maria 1998: 38, 39; Ruuth, Martti 1947: 213–216; SKES s.v. kinkeri; Westerholm,

Martti 1926: 28, 124; Wirilander, Hannele 1982: 114.

Kerava kaupunki Uudellamaalla, aiemmin Tuusulan kylä, ruotsiksi *Kervo*. *Kervo* 1443, *Kerffwo* 1539, *Kerffuo* 1553. – Kylä jakautui 1400-luvulla kahdeksi eri kyläksi, *Yli-Keravaksi* ja *Ali-Keravaksi*. Senkin jälkeen pelkkä *Kerava* näyttää olleen käytössä. Se saattoi tarkoittaa kumpaa kylää tahansa, useimmiten kuitenkin *Yli-Keravaa*. Keravan kaupungin läpi virtaa *Keravanjoki* (ruotsiksi *Kervo å*), joka saa alkunsa Hyvinkään Ridasjärvestä. Koska joen alkupäästä on puheessa käytössä muita nimityksiä (*Latostenjoki*, *Latostenmaanjoki*, *Kellokoskenjoki*), on luultavaa, että nimi *Keravanjoki* on vanhastaan tarkoittanut vain Keravan kylän (kaupungin) kohdalla olevaa osaa joesta. Joen nimi perustuisi siis kylän nimeen ja olisi tätä nuorempi. Kaupungin nimi liittyy hämäläis-usmaalaisiin *Kerava*-nimiin, joista enemmän artikkelissa → *Keravanjärvi*. Ruotsinkielinen nimi *Kervo* perustuu suomenkieliseen nimeen. Samoin suomenkieliset *Yli-Kerava* ja *Ali-Kerava* ovat olleet mallina ruotsinkielisille nimille *Överkervo* ja *Ytterkervo*. – Keravan rautatieasema avattiin 1863. Vuonna 1924 taajamaksi kehittynyt asemanseutu erotettiin Tuusulasta omaksi kauppalakseen, ja kaupunki Keravasta tuli 1970. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 813–814; Lehti, Ulpu 1980: 19–21; Sarkamo, Jaakko 1983: 54–56.

Keravanjärvi järvi (myös *Kärävänjärvi*) Mäntsälän ja Hyvinkään rajalla Uudellamaalla. *Kärfwan Järfj* 1693, *Keräjärfj Träsket* 1693, *Kärava järvi* 1779–1805. – Järvi on latvajärvi, ja siitä lähtevä vähäinen joki laskee Ohkolanjokeen. Mäntsälän ja Tuusulan (→ *Kerava*) lisäksi *Kerava*-nimiä tunnetaan myös Hämeestä ja Etelä-Savosta: *Lopen* ja *Rengon* rajalla on *Kerava* (kantatalo), *Keravalammit* (*Kärävä Lambi* 1776–1805), *Keravanoja* (*Kärawan ojan suu* 1691) ja *Keravannokka* (niemi), *Kylmäkoskella Kärävä* (kantatalo, jo 1500-luvulla), *Mäntyharjulla* lähekkäin *Keravansuo*, *-oja*, *-mäki* ja *-kangas*. – *Kerava*-nimi on yhdistetty (Ojansuu, Walldén) sanaan *kero* 'kita, nielu, kurkku'. Paikannimissä sana viittaisi vedessä olevaan pyörteeseen tai vesistöissä olevaan kapeikkoon. Teorian heikkoutena on, että *kero* mainituissa merkityksessä tunnetaan vain Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa, kaukana *Kerava*-nimien esiintymisalueesta. – Toisen selityksen mukaan (Collinder) nimi olisi yhteydessä sanaan *keräjä*, *käräjä* 'kansankokous, neuvonpito' (vrt. *kataja* ~ *katava*, *pihlaja* ~ *pihlava*). Selitys on perusteltavissa. *Kerava*-, *Kärävä*-nimien kohteet ovat nimittäin nykyään rajapaikkoja. Sellaisia ne ovat todennäköisesti olleet jo nimenantohetkelläkin. Pitäjänraja, joka (ennen Hyvinkään itsenäistymistä) on ollut myös Hämeen ja Uudenmaan välinen raja, kulkee Keravanjärven poikki ja puolittaa järven pohjoisrannalla olevan niemen (*Kärawan maijanniemi* 1555–1556). Nykyisen *Keravan* kaupungin alue Tuusulan ja Sipoon rajalla taas on seutua, jossa etelästä levinnyt ruotsalaisasutus 1200- ja 1300-luvulla törmäsi harvaan hämäläis-asutukseen. Keravanjoesta näyttää tulleen kieliryhmien välinen raja, mutta tuo raja rikkoutui, kun keravalaiset myöhemmin levittäytyivät joen länsirannalta myös itäiselle. *Kerava*-nimisissä paikoissa on siis ehkä kyse riitamaista. Samaan sanaperheeseen kuin *keräjä*, *käräjä* kuulunevat myös karjalan kielen *kerähmä*, *kerävö* '(kylän) kokous' ja viron 1600-luvun

kielen *kära*, *kerä* 'neuvottelu'. Nimellä *Kerava* olisi siten alkuun viitattu paikkaan, jonka omistuksesta on ollut neuvoteltava, sovittava. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 123, 155; Collinder, Björn 1932: 186; Jaakko Teitin valitusluettelo: 246; Kuusi, Sakari 1980: 60; Lehti, Ulpu 1980: 19–21; Ojansuu, Heikki 1920: 118; Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994: 85; Sarkamo, Jaakko 1983: 54–56; Suvanto, Seppo 1954: 462; Walldén, Ulla 1972: 90–92; SSA s.v. käräjä: MHA B30b 5/I Mäntsälä Ohkola.

Keretti kaivoskuilu Jyrynlammin Keretinniemessä Outokummussa Pohjois-Karjalassa. Keretti on yksi Outokummun neljästä kaivoskuilusta, avattiin 1954 ja suljettiin niistä viimeisenä 1989. – Nimi tulee *Keretinniemen* nimestä. Sana *keretti* 'lahkolainen, väärauskoinen' (< venäjän *jeretik* 'harhaoppinen, kerettiläinen') esiintyy monissa paikannimissä entisen Käikisalmen läänin alueella Pohjois-Karjalassa ja Laatokan Karjalassa. Useimmissa tapauksissa nimet ovat muistoina 1600-luvulla tai sitä ennen eläneiden, harhaoppisina pidettyjen ihmisten asuinpaikoista. – AR

Posti, Lauri 1877: 131–142; SSA s.v. kerettiläinen; Suomen matkailuopas 2001: 317.

Kerimäki kunta Etelä-Savossa Savonlinnan itäpuolella, suurlta osin Puruveden rannalla. *Kärimäki* 1556 (kylä Haapalan neljänneksessä), *Kerijmäkj* 1561 (maakappale Kerimäen kylässä). – Kuului ensin Sääminkiin *Haapala*-nimisenä neljänneskuntana (*Hapala fierdungh* 1565, *Hapala Nälieskundast* 1597), josta itsenäistyi 1632, mutta vielä *Haapala*-nimellä. Maakirjassa se mainitaan eri seurakuntana vasta 1642. Vanha kirkko oli nykyisessä Kerimäen kylässä Kirkkomäellä eli Kallunmäellä. Uusi, maailman suurimmaksi mainittu puukirkko valmistui Jouhenniemeen 1847. Vuoden 1561 maakirjassa mainittu *Kerimäki*-niminen kaskimetsä on sijainnut Katajamäen kupeessa, ja ilmeisesti Katajamäen vanhempi nimi on ollut *Kerimäki*. Tälle mäelle kirkkoa ei koskaan rakennettu. – Nimeä on yhdistetty sukunimeen *Keränen* (Hannes Gebhard 1889), mutta tätä nimeä ei ole alueella esiintynyt, joskin 1640-luvulla siellä asui *Kerosia*. Kuten historiantutkijatkin arvelevat, nimi lienee tullut asuttajien mukana Laatokan Karjalasta, sillä Impilahdelta tunnetaan *Kerisyryjä* ja Raudusta kylännimi *Keripata*. Sana *keri* on luultavasti tarkoittanut kehää. Monet *Keri(n)*-alkuiset nimet liittyvät vesistöön ja voivat olla kalastusnimiä. Päreistä tai pajuista punottua pohjatonta kehikkoa on Toivo Vuorelan mukaan nimitetty *keriksi* (vrt. myös → *Keritty*); murteista sana on kadonnut. *Kerimäet* voi-

vat liittyä vesistönimisiin tai nimet ovat voineet syntyä esimerkiksi mäellä mahdollisesti sijainneiden kehään asetettujen käräjäkiviin mukaan (Pekka Lappalainen). – MP

Alanen, Timo 2004a: 203; Grotenfelt, Kustavi 1912: 34; Lappalainen, Pekka 1970: 189–190; Mielonen, Asko 1993: 125; Palander, Marjatta 1992: 352–355; Palander, Marjatta 1993: 234, 237–240; Pirinen, Kauko 1954: 218; Suomenmaa 3 (1970): 260; Vuorela, Toivo 1979 s.v. kerä; INA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kerisalo kylä ja saari Joroisissa Etelä-Savossa. *Kerisälä* 1562. – Kylä on saanut nimensä saaren mukaan, joka tunnetaan nykyisin nimellä *Kerisalonsaari*. Sana *saari* on lisätty myöhemmin, sillä → *salo* on tarkoittanut alkuaan suurta, metsäistä saarta. Uuden ajan alussa seutu kuului *Keriharjun* neljänneskuntaan (*kerihia frd* 1541, *keriharia fierdungh* 1546, *kerihariu fierdungh* 1571); siis koko laaja veronkantoalue oli nimetty saarella olleen harjun ja ilmeisesti samannimisen talon mukaan, mikä kertoo Kerisalon keskeisestä asutuksellisesta merkityksestä. Nimen alkuosasta ks. → *Kerimäki*. – SP

Pirinen, Kauko 1954: 41; Walta, Matti 1996: 162; KA:VA 6133: 100 ja VA 6141: 75.

Keritty järvi Lopella Kanta-Hämeessä. *Keritusjärvi* 1776–1805, *Keritu* 1805. – Nimen syntyä koskevan tarinan mukaan kala-äijä oli järvellä verkkoineen. Piru tuli hänen luokseen ja hoki: ”Kerinko ma, kerinko ma?” Äijä tiuskaisi: ”Kerin nyp perkele!” Aamulla verkko oli kerässä. – Tarinaan sisältyy totuuden siemen. Murteissa sanalla *keriä* on merkitys 'pyydystä kaloja saartamalla ne verkkojen avulla ja pelottelemalla ne verkkoihin'. Sana *keriä* tässä merkityksessä tunnetaan eräissä Päijänteen ympäristöpäijäissä, mutta on mahdollista, että se on aikaisemmin tunnettu laajemmaltikin. Kun tapa kalastaa *kerimällä* on jäänyt pois, itse sanakin on uutonut. Samantapaisia nimiä on muutamia muitakin: *Kerittävä* nuotanvetopaikka Asikkalassa, *Keritynnenä* niemi Laviassa, *Kerittä-männiemi* niemi Kajaanissa. Se, että nimet liittyvät vesistöön, tukee käsitystä, että ne selittyvät *keriä*-sanan kalastukseen liittyvän merkityksen pohjalta. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 137; Leino, Esko 1971: 52–53; SMS s.v. kerä.

Kerkkoo kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Kerko*. *Kerkkoby* 1542, *Kerkoby*, *Kärcko*, *Kärko* 1544, *Kercko* 1547. – Nimi on suomalaista alkuperää, mutta se sisältänee saksalaisperäisen miehennimen *Gerko*. Saksalaiset ovat käyneet kauppaa Porvoonjoen suulla suomalaisten (hämäläisten) kanssa jo ennen 1200-luvulla alkanutta ruotsalaisasutuksen vakiintumista. Seudun vanhimmassa suomalaisnimistössä on muutamakin vanhaa saksalaisvaikutusta (esim. → *Saksala*), joten yhteydenpito vaikuttaisi olleen pitkäaikaista ja tiivistä. Mahdollista on myös se, että *Kerkkoo* on hämäläisten uudisasukkaiden mukana tullut siirynnäisnimi (Janakkalassa *Kerkkolan* kylä). *Kerkkoo* ja muutamat muut Porvoonjoen varren kylät ovat olleet aina suomalaisenemmistöisiä. – TS

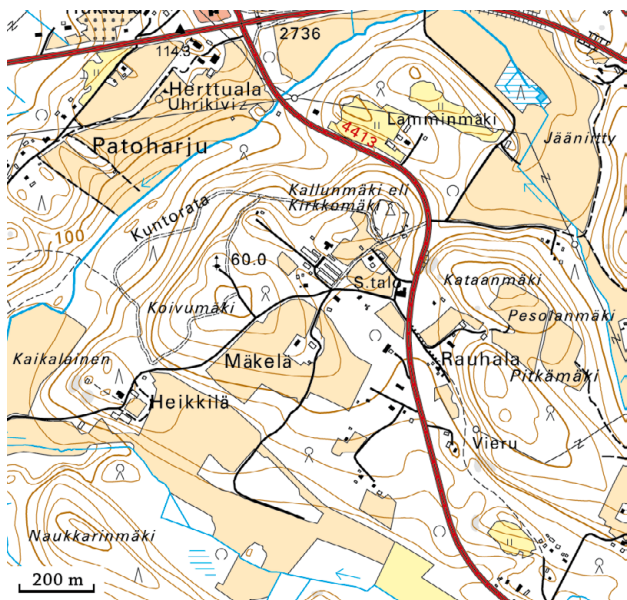
Hausen, Greta 1920: 46; Hiltunen, Petri 2001: 125; Kepsu, Saulo 2005: 47.

Kerko → *Kerkkoo*

Kerkonkoski koski ja entinen kylä Rautalammilla Pohjois-Savossa. Koski on Kiesimän ja Niiniveden välisessä Kerkonjoessa. Joen suussa oleva kylä oli aiemmin nimeltään *Kerkonjoensuu* (*Kärkän Joensw* 1561, *Kerkonjoensu* 1702), sittemmin *Vesterilä* (sukunimestä *Vesterinen*; *Kärkonjoensu* eller *Wästerillä* 1750). Seppo Suvannon mukaan Kerkonkosken pohjoispuolella on ollut kangasalalaisten vanha eräsija *Kärkän eräsyä* 1553. Toisaalta nimen on oletettu viittaavan Jämsän Kerkkolan kylän vaikutukseen (Hyttinen 1967). Kummassakin tapauksessa lähtönimien sisältänee alaksalaisen miehennimen *Gericke*, *Gerke*, *Gerko*, *Kercko* suomalaistunut asu *Kerkko*. – SP

Hyttinen, Liisa 1967: 140; Kiviniemi, Eero 1985: 125; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.

Kerkellä; Saloheimo, Veijo 1985: 158; Hiiski, KA: Suvanto/ Kangasala s. 852.

Kerimäen vanha kirkonpaikka Anttolan kylässä sijaitsee Kallunmäellä eli Kirkkomäellä.

Kerma kylä Etelä-Savossa Heinävedellä, pitäjän itäosassa Heinäveden reitin kapeikoissa. *kermald, kerman ma, Kerman selke Randa* ja *Kerman taijffual* 1563. – Asuinpaikkaa on aiemmin kutsuttu myös *Kermanniemeksi*. Kylässä on myös *Kerman kanava* ja *Kermankoski*. Kylän voisi arvella saaneen nimensä sijainnistaan laajan Kermajärven rannalla. Jos järven nimi *Kermajärvi* on ensisijainen, sen alkuosaa voisi ehkä verrata sanaan *kerma* ~ *kermi* 'ohut kerros; riite', jolla olisi voitu kuvata järven pintaa. Nimi *Kermanmaa* näyttäisi kuitenkin viittaavan varhaisiin eräomistuksiin. Siihen voisi ajatella sisältyvän sukunimen **Kermanen* tai **Kermoinen*: Vesulahden Paukkulan ja Mälkölän neljänneksessä eli nykyisen Mikkelin seutuvilla on asunut 1500-luvun puolimaissa Kirmosia, Karjalassa Hiitolassa ja Raudussa Kermisiä, joiden sukunimen on Pirjo Mikkonen katsonut perustuvan karjalaiseen miehennimeen *Germa, Herma*. – SP

Alanen, Timo 2006: 97, 149; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kerminen; Mäkeläinen, Osmo 1978: 371; Pirinen, Kauko 1982: 754–768; SKES s.v. kerma; SMS s.v. kerma, kermi.

Kernaala kylä ja kartano Janakkalassa Kanta-Hämeessä. *Kernala* 1539. – Kylän lähellä on Vanajaveden reitin eteläosan keskusjärvi, matala *Kernaalanjärvi* (*Kärnalanjärvi* 1803) aiemmin: *Pentinjärvi* (*Bengt iervi* 1708). Kernaalan kylä käsitti 1539 yhdeksän taloa. Kernaalan säteri ja läänitys ovat jo 1500-luvulta. Kun kylä sijaitsee lähellä ikiaikaisia muinaismuistoja, on oletettavaa, että sen nimi on syntynyt paljon ennen 1500-lukua. Nimen sisältö on epäselvä. Sitä voisi verrata sanaan *kernelas* 'mieluisen, altis, halukas, karkäs', jota olisi voitu käyttää henkilön liikanimenä. – SP

Kerkkonen, Veikko 1976: 69–70, 175; Waldén, Ulla 1972: 262; NA; SAY.

kero on melko harvinainen paikannimien jälkiosa. Pohjois-Suomen tuntureiden nimissä esiintyvä *kero* '(pyöreä) paljaslakinen tunturi tai vaara' on lainattu saamesta (esim. pohjoissaamassa *čearru*). Peruskartoissa *kero*-loppuisia kohoumiamia on reilut 80, esim. Rovaniemellä *Rytikero* ja Enontekiöllä *Vuontiskero* (< pohjoissaamen *Vudnesčearru*). Muuten paikannimissä esiintyvä *kero* palautuu usein toiseen samanasuiseen sanaan, joka on merkinnyt suomen murteissa 'kitaa, kurkua, nielua'. – TS

SSA s.v. kero; Paikannimirekisteri 2005.

Kerttula kaupunginosa ja kylä Raisiossa Varsinais-Suomessa. *Kertula* 1415, *Anders Kertulan* 1449, *Gertula* 1540, *Kertula* 1556, *Kerttula godz* 1563. Kerttula kuuluu Raision keskustaajaman vanhoihin kyliin. – Saulo Kepsu on havainnut, että kylännimet eivät perustu naisennimiin, vaikka siltä näyttäisi. *Kerttula*-nimen hän otaksuu pohjautuvan germaaniseen miehennimeen *Gert* tai *Gerhard* (lat. *Gerardus*-nimestä), joka esiintyy asiakirjoissa erilaisissa asuissa, esim. *dieta Gerardo* Turussa 1336. – RLP

Kepsu, Saulo 1991: 50; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; REA: 53, 265, 433; KA: 485a:48v.

Kervo → *Kerava*

Keräkankare mäki ja hiihtokeskus Hauhulannummella Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, aiemmin Pusulaa. – Lounaismurteiden *kankare* on 'kuiva, hiekkainen tai kivinen mäennyppylä, kumpare'. Saattaa olla, että *Keräkankare*-nimen alkuosa viittaa jonkin Hauhulannummella olevan mäennyppylän pyöreään muotoon. On myös mahdollista, että alkuosaan kätkeytyy *käräjä*-sanan lounaismurteinen vastine *keräjä*. Vrt. mm. Taivassalon *Keräsaari*, jonka vanhojen asiakirjamerkitöjen perusteella on osoitettu palautuvan asuun **Kerejäsaari*. – MV

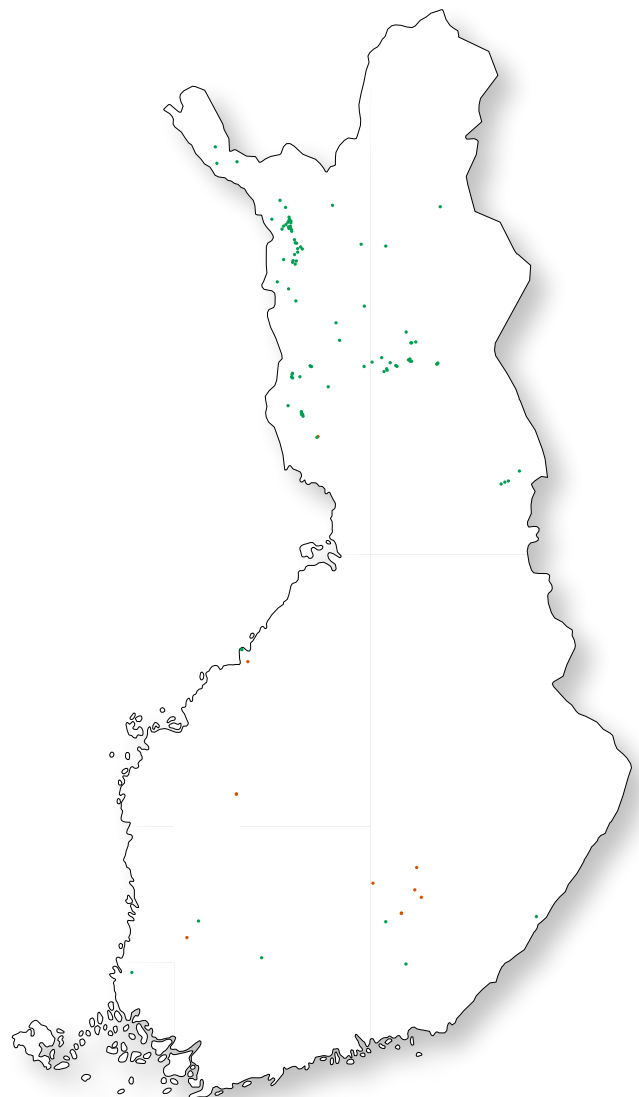
Meri, Arvo 1943: 59; Nissilä, Viljo 1962: 104; Ojansuu, Heikki 1902: 92.

Kesamonsaari saari ja kylä Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä, paikallisesti usein vain *Kesamo*. *Kesemesari*,

kesämä sari ja *kesemä sari* 1562, *Käsamonsare* ja *Käsämänsari* 1708, *Kesamosaari* 1799. – Suuri saari on Pihlajavedessä Savonlinnan kaupungin eteläpuolella. Saarella on *Kesamonvuori*. Vanhat asiakirja-asut antavat aiheen olettaa alkuperäisen nimen olleen *Kesämä-* tai *Käsämä-*alkuinen. Nimen muuttuminen *Kesa-*alkuiseksi on savolaisuus, joka näkyy esim. sanoissa *emäntä* > *emanta*, *eläke* > *elake*, *hiihtää* > *hihtaa*; tämä piirre on sitten auttanut nimen muuttumista *mä-*loppuisesta *ma-* ~ *mo-*loppuiseksi. Nimen sisältö on epäselvä: se voisi viitata talvinuotan vetoon (→ *Käsämä*). – SP

Alanen, Timo 2006: 41, 44, 45; Suomen karttakirja 1799: 165.

Keski-Pohjanmaa maakunta Pohjanlahden rannalla historiallisen → *Pohjanmaan* keskiosissa, → *Pohjois-Pohjanmaan* ja → *Etelä-Pohjanmaan* välissä, ruotsiksi *Mellersta Österbotten*. *Keski-Pohjanmaa* 1837. – Aiemmin Keski-Pohjanmaahan laskettiin Pohjois-Pohjanmaan lounaiset osat Kalajokilaaksoon asti. Niissä jaotuksissa, joissa Pohjanmaa on jaettu vain *Etelä-* ja *Pohjois-Pohjanmaaksi*, nykyisen virallisen maakunnan alue on luettu osaksi Etelä-Pohjanmaata. Vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksessa vanhan Keski-Pohjanmaan pohjoisosan kunnat liitettiin Pohjois-Pohjanmaahan ja eteläiset ruotsinkieliset kunnat Pohjanmaan maakuntaan, joka aiemmin tunnettiin nimellä *Vaasan rannikkoseutu*. Maakuntaan tulivat kuulumaan seuraavat kunnat: Halsua, Himanka, Kannus,

Paikannimet, joiden loppuosa on *kero*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Kaustinen, Kokkola, Kälviä, Lestijärvi, Lohtaja, Perho, Toholampi, Ullava ja Veteli. – SP

Nykysuomen tietosanakirja 2, 1992 s.v. Keski-Pohjanmaa; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837;

www.finlex.fi.

Keski-Suomi maakunta eteläisen Suomen keskellä, historiallinen Pohjois-Häme, ruotsiksi *Mellersta Finland*. – *Keski-Suomi* nimen ensi esiintymä julkikäytössä on tietyvästi 18.4.1856 Suometar-lehden uutisessa, jonka oli kirjoittanut Jyväskylän piirilääkäri, suomen kielen kehittäjä Wolmar Styrbjörn Schildt. Uutisessa Schildt esitti myös toivomuksen ”maakunnan oikeuden” eli läänin hallituksen perustamisesta Jyväskylään. Virallinen Keski-Suomen läänin perustamisesitys tehtiin samana vuonna ja uusittiin monet kerrat seuraavina vuosina ja vuosikymmeninä. Läänin koko vaihteli suunnitelmassa, samoin nimen kirjoitusasu suomen kielen oikeinkirjoituksen vakiintumattomuutta kuvastaen: *Keski-Suomi*, *Keskisuomi*, *keski-Suomi*, *Keski-suomi*. Rinnan *Keski-Suomi*-nimen kanssa käytettiin samasta tai suuremmastakin alueesta myös nimeä *Sisä-Suomi*. *Keski-Suomen lääni*, ruotsiksi *Mellersta Finlands län*, perustettiin vasta 1960 eli runsaan sadan vuoden kuluttua perustamisajatuksen ensimmäisestä julkilausumisesta, mutta sitkeästi ajettu hanke kehitti vahvan maakuntahengen hallinnollisin, taloudellisin ja kulttuurisin perustein. Maakunnan ruotsinkielinen nimi *Mellersta Finland* esiintyy jo 1852 Carl Lundahlin tekstissä mutta tarkoittaa siinä laajasti ”Sisä-Suomea”. Morgonbladet-lehdessä käytetään vielä 1884 suomenkielistä nimeä *Keski-Suomis* (hufvudstad). Kes-

ki-Suomen lääni lakkautettiin vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksessa, jolloin Keski-Suomesta tuli yksi 20 uudesta maakunnasta. – EMN

Jokipii, Mauno 1988: 13–60; Valtioneuvoston päätös maakunnista 1998.

Kesonsuo rauhoitettu suo Iloantsissa Pohjois-Karjalassa. Lintujen suosima pesimäpaikka. Iloantsissa on myös *Kesonlampi*, ja nimi *Kesonmäki* on Pohjois-Karjalassa tyyppillinen Kesosen asuman talon nimi. Iloantsista ei kuitenkaan ole vanhoja tietoja sukunimestä *Kesonen*, mutta muualla Pohjois-Karjalassa, mm. Liperissä ja Pielisjärvellä on asunut Kesoisia 1600-luvun alkupuoliskolta lähtien. Talon- ja kylänniminä esiintyvät *Keso*, *Kesola* ja *Kesoinen* 1400- ja 1500-luvulta lähtien laajalti eri puolilla Suomea. Vanhimpaan levikkiin kuuluvat Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Karjalankannas sekä Savo. Osa lukuisista *Keso*- ja *Kesoo*-alkuisista paikannimistä ja niihin perustuvista sukunimistä selittyy sanasta *keso* ~ *kesoo*, jolla on monia merkityksiä eri murteissa. Se voi olla mm. kaskitermi ’kesannoksi jätetty kaskimaa’. Yksi mahdollisuus on liittää ainakin osa *Keso*-nimistä keskiaikaiseen alaksalaiseen lainanimeen, josta on kirjattu muunnoksia *Gezo*, *Gezzo*, *Kezo*, *Kezzo*. – PM

Huurre, Matti & al. 1956: 445; Lopmeri, J.A. 1947: 60; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.

v. Kesonen; Nissilä, Viljo 1948b: 297; Suvanto, Seppo 1987: 122, 299; Hiski (Iloantsi, Liperi,

Pielisjärvi).

Kessivuono saI *Kessivuonä*, iso lahti eli vuono Inarjärven itäosassa Inarissa Lapissa. Siihen laskee *Kessijoki*, saI *Kessijuuhä*, *Kessijärvestä*, saI *Kessjävri*, ja sen sekä siihen laskevan Pitkäjärven ja toisaalta vuonon väliin jää laaja maa-alue, *Kessivuononkaira*, saI *Kessvuonskäidi*. Kessijoen ja -vuonon vesistöaluetta kutsutaan suomeksi myös nimellä *Kessi*. – Suomalainen nimi on omaksuttu inarinsaamesta. Nimen alkuosan *Kess*-tulkitaan tulevan inarinsaamen sanasta *keesi* ’kesä’, ja nimen perusteena olisi tämän mukaisesti vuonon perukassa sijainnut saamelaiden kesäpaikka. *Vuono*, inarinsaamen sanasta *vuonä*, tarkoittaa ’suurta pitkänomaista lahtea’ ja *kaira*, saI *skäidi*, puolestaan ’yhtyvien vesistöjen välistä laajaa maastoa’. Muut jälkiosat: *jävri* ’järvi’, *juuhä* ’joki’. – SA

Kessivuonä → *Kessivuono*

Kestilä kunta Siikajoen varressa Pohjois-Pohjanmaalla; Piipolan kappeliksi 1845, itsenäistyi 1871. Asutuksen alkuna 1560–1570-luvulta on kantatalo *Kesti*, joka jo 1800-luvulla jakautunut useiksi taloiksi. – Talonnimi perustuu todennäköisesti lisänimeen *Kesti* (esim. Saloisten Yppärissä *Matz giesth* 1566), joka puolestaan pohjautuu germaanisperäiseen lainasanaan *kesti* ’vieras; seudulla oleskeleva ulkomaalainen kauppias’, nykyruotsin *gäst*. – AR

Luukko, Armas 1954: 336; SSA s.v. *kesti*; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. *Kesti*; NA:

1500-luvun poimintakokoelmat.

Kesälahti kunta Pohjois-Karjalassa. *Keselax* 1589 (kylä). Ruotsiksi *Kesälax*. – Kesälahden kylän (*Kesälax By* 1615) nimeä käytettiin jo 1600-luvulla ajoittain myös seurakunnannimienä, koska kirkon sijaintipaikka oli ilmeisesti välillä Kesälahdella. Luterilaisesta seurakunnasta, joka perustettiin viimeistään 1630-luvulla, käytettiin kuitenkin enimmäkseen nimeä → *Uukuniemi*, joka oli ollut ortodoksisen kappeliseurakunnan nimenä jo ennen alueen joutumista Ruotsille 1617. Kesälahden kappeliseurakunta muodostettiin 1700, ja seurakunta itsenäistyi 1728, kun uusi valtakunnanraja oli vedetty Kesälahden ja Uukuniemen välistä. – Kylännimen taustalla lienee luontonimi, vaikka nimeä ei tunnetakaan lahdennimenä, vaan kirkonkylän kohdalla oleva lahti on *Savilahti*. Kunnan nimeä käytetään myös muodossa *Kesälahti*, mutta ä lienee muuttunut a:ksi nimen loppuosassa olevan a:n vaikutukses-

— **Jyväskylässä**. Vime mäliskün 11 päivänä päätti kitettävästi Jyväskylän porvaristo asetta tänne sekä kaupunnin tohtorin viran, että lasten ämmän eli kättilöimen ammatin. Edelliselle maksavat, päitse müta palkkä yksityisiltä vakinaiseksi vuosi-palkaksi sata hopé-ruplä, jälkimäiselle kolmekymmentä kolikkata. Molemmat nyt haettavat virat ovatkin sangen tarpelliset kaupunnissamme, jossa like aina nousé nousemistansa. Nämä virat täs puolestansa likettä lisäälevät. Näyttekse muka että väestö täällä vuosittain lisääntyy, jos-kolhta vähitellen, panemme tähän väkiluvun vuosilla 1850—1855, littäin rinnalle Mikkelin kaupunnin väestön.

Herrat varakamreri D. v. Essen Mikkelissä ja henkiherra G. A. Rönneberg täällä ovat hyväntahtoisesti ilmoittanët seuravat väki-määrät henkipa-
nojen mukaan:

	Mikkelissä.	Jyväskylässä.
Vuodelta 1850	574 henkeä	542 henkeä.
” 1851	612 ”	615 ”
” 1852	630 ”	626 ”
” 1853	638 ”	671 ”
” 1854	672 ”	709 ”
” 1855	677 ”	722 ”

Mikkeli on sls väki-luvussa ruvennut vähän jäämään jällelle, ja kuitenkin on Mikkelin kaupunnissa mäherran oikeus virkamiehinessä, perheinessä. Jospa mäherran oikeutta sätaistin Jyväskylään, joka asia olisikin sangen suotava ja toivottava täällä kaukana män sydämessä, totta se varallisesti ja hengellisesti ylentäisi näitä seutuja, joka olisikin voimallinen kohoke koko Keski-Suomelle sekä tälle nuorelle kaupunnille. Ja varmän Suomen armollinen Esivalta, joka valvö joka mäkunnan etua, myös toimittä ajan kuluessa ütta mäherran lääninä Keski-Suomen. W. Kilpinen.

Keski-Suomi-nimeä lienee käytetty julkisesti ensimmäisen kerran Suomettaressa 18.4.1856.

ta, joten nimen alkuosa on sana *kesä*. Lahdennimi on alkujaan ollut kai **Kesälaksi*, sillä sana *lahti* on ollut murteessa muodossa *laksi*, tästä myös ruotsinkielisen nimen *lax*. Nimi voi perustua eräkaudella lahdelle tai lahden kautta tehtyihin kesäajan kalastusmatkoihin tai siihen, että kesä tulee lahden etelään laskeville rannoille aikaisin. – SBS

Nissilä, Viljo 1975: 67; www.evl.fi/srk/kesalahti/historia.html [23.6.2007].

Kesälax → *Kesälahti*

Kesäranta pääministerin virka-asunto Helsingissä Uudella maalla. – Rakennus valmistui Meilahteen Humallahden rannalle 1873 arkkitehti Frans Ludvig Caloniuksen kesähuvilaksi ja sai nimekseen → *Bjällbo*. Valtio hankki huvilan venäläisen kenraalikuvernöörin kesäasunnoksi vuonna 1904. Siitä ryhdyttiin käyttämään nimeä *Kesäranta* vasta kun sitä oli alettu käyttää valtiollisena *kesäasuntona*. Itsenäisyyden aikana Kesäranta on toiminut Suomen pääministereiden virka-asuntona. – SP

www.valtioneuvosto.fi/, 22.12.2005.

Ketteli kylä Uudessa kaupungissa Varsinais-Suomessa, aiempaa Pyhämaata ja sen keskeisin kylä. *Kettelis* 1540, *Ketteliby* 1542. – Nimi on ilmeisesti peräisin talonnimistä, josta on tullut kylän nimi. Nimeen sisältyy samanasuinen miehen nimi, joka on lainaa muinaisruotsin nimestä *Kättil*, *Kettel* ja johon perustuvat myös Suomen *Kattelus*-nimet; nimestä on tietoja Etelä-Suomesta 1200-luvun lopulta lähtien. – SP

Meri, Arvo 1943: 68; Thors, Carl-Eric 1959: 67.

Kettujoki varhemmin *Keptujoki*, saI *Kiäptuvei*, joskus *Kiäptujuuhä*, Kaamasjoen vesistön laskujoki Muddusjärvestä Juutuan vesistön Matkatjokeen Inarissa Lapissa. *Kettowei* 1758, *Käptväi-jok* 1804. – Suomenkielinen nimi on mukaelma inarinsaamesta, jossa *vei* ja *juuhä* molemmat tarkoittavat 'jokea'. Alkuosa *kiäptu* jää selittämättömäksi, ja siten joen nimeämisperuste tuntemattomaksi. Suomessa nimi on kansanetymologisesti yhdistynyt *kettu*-sanaan. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Keuru → *Keuruu*

Keuruu kunta Keski-Suomessa, paikallisesti *Keuru* : *Keuruun*

Uudenkaupungin rauhansopimuksessa vuonna 1721 vedetty valtakunnanraja erotti Venäjään liitetyn Uukuniemen ja Ruotsiin jääneen Kesälahden toisistaan. Sama raja on edelleen Etelä- ja Pohjois-Karjalan rajana.

: *Keurutta* ~ *Keuruuta*. Ruotsiksi *Keuru*. – Nimi on tunnettu aluksi Sääksmäen pitäjään kuuluneen erämaan (*keuru* 1552) ja suurkylän (*Köyris* 1567, *Keurus* 1584, *Keuru* 1850–), sitten kappelin (*Keuru Cappelgeld* 1630), seurakunnan ja pitäjän nimenä (*Keuru Sochn* 1719). Asutus on saanut nimen sijainnistaan Keuruselän rantueilla. Järven aiempia nimiä on *Väärinkeuru* tai *Vääräkeuru* (*Värikäuru siöö*, *Veräkäyrä siöö* ja *Käuru siöö* 1551), jolla lienee tarkoitettu koko vesistöä Keuruun Lapinsalmesta Vääriskosken suuhun asti. Vielä n. vuoden 1840 kartassa on *Wärin Keurun Selkä*, n. 1650 *Keuruwessi Lacus*, 1689 *Kieuru Wässj*, 1751 *Keuruwesi*, jonka sen suurimman selän nimitys *Keuruselkä* on syrjäyttänyt (1800-luvun nimiäsuja ovat *Keurun Selkä*, *Keuru'-selän* ja *Keuruuselkä*). Nimeen *Keuruvesi* on katsottu sisältyvän sanan *keuru* 'väärä, käyrä, mutkainen, kiero'. Sillä on kuvattu osuvasti järveä, joka alkaa Lapinsalmesta, kääntyy Lietunniemen kautta Kolhoon ja kohti Vääriskoskea. *Keurus*-muoto selittyyneen alkuperäisestä ääntämyksestä *Keuruh*, josta on voinut tulla *Keurus* muiden s-loppuisten sanojen mallin mukaan. Suomen Akatemian kieli-lautakunta suositti kunnan viralliseksi nimeksi 1950 muotoa *Keuruu*, "johon kehitys epäilemättä vie, vaikka *Keuru*-asuakin vielä käytetään". – SP

Nissilä, Viljo 1960b: 11–18; Rainio, Jussi 1951: 129–137; SSA s.v. keuru; SMSA s.v. keuru.

Keivitsa myös *Keevitsa*, *Keivitsa*, vaara Sodankylän pohjoisosassa Lapissa. – Nimi on epäilemättä lainaa alueella aiemmin puhutusta ja 1800-luvulla sammuneesta keminsaamen kielestä, mutta sen tarkempi tausta jää epävarmaksi. Mikäli nimen asu *Keivitsa* tai *Keevitsa* on alkuperäinen, sen taustalla saattaisi olla 'peuravaadinta' tarkoittava sana, inarinsaamen *kiäväs* 'peuravaadin'. → *Keväjärvi*. – AA

Aikio, Samuli 1999: 118.

Kevo kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Stansholm*. *Standsholm elr Kepo* ja *Stansholm el. Keo* 1727–1735. – Aiemmin rekisterikylän nimenä oli vain *Stansholm* ja Kevo oli sen talo nro 1. Talonnimi *Kevo(i)* on voinut lyhentyä nimen *Kepo(i)* taivutusmuodosta **Kevoissa*. Arvo Lopmeri on verrannut nimeä *Kepo*-alkuisiin paikan- ja henkilönnimiin ja sanaan *kepo*: *kevon*, jolle Ganander ja Lönnrot tuntevat merkitykset 'kätevä; näppärä, pieni ja nopea; viekas, kiero, ovela; nokkela'. Tällöin varhainen talo olisi saanut nimen isäntänsä liikanimestä. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. kepo; Lopmeri, Arvo 1947: 62–63; Lönnrot, Elias 1874.

Kevo saP *Geavvu*, Utsjoen suurin sivujoki (nyttämmin myös *Kevojoki*) ja sen mukaan nimetty Turun yliopiston tutkimus-asema lähellä joen suuta, Utsjoen *Kevojärven* (*Geavojävi*) rannalla Lapissa. *Kiävajok* 1742. – Joen alajuoksulla on pienempi järvi nimeltään *Uha Keavojävi* ja latvoilla puolestaan pari lampea nimeltä *Geavvoeasläddot* "Kevonpäänlammet", mutta muutoin nimipese on suppea ja ainutkertainen. Nimeä vastaavaa sanaa ei tunneta, eikä samanlaisia nimiäkään esiinny muualla Lapissa. Nimen alkuperä on siis tuntematon; todennäköisimmin se juontuu jostain alueen varhaisemmasta ei-saamelaisesta kielestä. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Keväjärvi saI *Kiäväjävi*, pieni järvi ja kolttasutuspaikka Ivalon itäpuolella Inarissa Lapissa. – Suomenkielinen nimi on mukaelma saamesta. Inarinsaamen *kiävää* on genetiivi sanasta *kiäväs* 'peuravaami eli naaraspeura', jälkiosa *jävi* 'järvi'. Nimi on siis peräisin peuranpyyntikaudelta, mutta sen perusteesta ei ole tarkempaa tietoa. Vrt. → *Keivitsa*. – SA

Kevätön järvi Siilinjärven keskustan luoteispuolella Pohjois-Savossa. Paikallisesti myös *Kevättömänjärvi*. Myös entinen sairaala, nykyisin osa Harjamäen sairaalaa. *Kewättömen*

Murdo Niemi, *Keuettemen Kangas* 1561; *Kewuottuman kangas* 1620-luvulla, *Kewetoin Jerfvi* 1777. – Nimi kuuluu samaan nimipesyeseen kuin Kainuun ja Karjalan *Kevätin-*, *Kevätti-*, *Kevätys-* ja *Kevätös-*nimet ja savolaiset *Kevatos-* ja *Kevatus-*nimet. Nimet liittyvät kevätkalastukseen; Hyrynsalmella on tavattu sanat *kevätti* 'paikka, jossa keväisin kalastetaan' ja *kevättää* 'kalastaa keväällä'. – SP

Alanen, Timo 2004a: 29; Linkola, Riitta 1954: 70; SMS s.v. kevätti, kevättää; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 369, 371.

Kiala → Kiiala

Kiantajärvi

1. järvi Sotkamossa Kainuussa.
 2. järvi Suomussalmella Kainuussa. *Kindeierui* 1554, *Kiando Jerfui* 1624, *Kianda Järffwi* 1641.
- Nimen alkuperä tuntematon. Vienanmeren itärannalla Tšesmenskoin niemellä on liikennepaikka nimeltä *Kjanda*. – AR

Kalima, J. 1941: 329; KA:VA 4947; NA: 1500-luvun asiakirjapöytäkirjat

Kides → Kitee

Kiehimä vanha kylä ja vuodesta 1954 Paltamon kirkonkylä alajuoksultaan *Kiehimänjoeksi* kutsutun Emäjoen suussa Kainuussa, vanhastaan usein *Kiehimänsuu*; joen länsipuolella *Kiehimänvaara*, laaja asuttu vaara. *Kiehimä kosken niska*, *Kehima joen kangas* 1555, *Kiehimäioki* 1569, *Kiehimänsu* 1605, *Kiehimänsuu* 1683. – Nimi pohjautuu verbiin *kiehiä* 'kiertää, kierii'. Emäjoen alajuoksulla on voimakas virta, niin että vesi pyörii häränsilmänä. – AR

KA:VA 4972, 4844, 9186.

Vuoden 1927 Autoilijan tiekartassa Paltamon kirkonkylä sijaitsee vielä *Paltaniemessä* ja nykyisen kirkonkylän paikalla lukee *Kiehimänsuu*.

Kiehtäjä kyläkunta Puolangalla Kainuussa, sijaitsee Näljänkajoen *Kiehtäjän* eli *Kiehtäjänkosken* lähellä, kosken itäpuolella on *Kiehtäjänvaara*. – Pesyeen kantanimi on koskea tarkoittava *Kiehtäjä*. Nimi on johdos verbistä *kiehtää* 'käydä ympäri, kiertää, pyörittää', joka kuvaa tässä veden liikettä. – AR

SKES s.v. kiehtoa.

Kiekinkoski kantatila ja kyläkunta Kuhmon itäosassa Kainuussa. Nimi on tarkoittanut alkuaan Pirttijärven ja Mäntyjärven välissä olevaa koskea. Pirttijärven suussa on *Kiekinniemi*, niemi ja niemellä oleva talo, ja kahden peninkulman päässä pohjoisempaan kolme järveä, *Kivi-Kieikki*, *Kaita-Kieikki* ja *Saari-Kieikki*, kaikki samaa vanhaa nimiryväästä. *Keki Jerfui* 1650 (tarkoittanut luultavasti nykyistä Pirttijärveä), *Kieken Jäen Hara Ängh* 1681. – *Kieikki*-nimiä on erityisesti Kainuun itä-laidalla ja Kuusamossa, ja Vienan karjalaismurteissa tavataan

sana *kiekki* 'kalasääski', joka on laina saamen kielestä, vrt. pohjoissaamen *čiekčá* 'kalasääski'. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 340; KA:MH 107/2D 3/1, TUOKKO.

Kiellajoki myös *Kielajoki*, saI *Kiäläjjuuhä*, *Kiällää*, saP *Giellä*, *Gielläjohka*, Kaamasjoen lisäjoki Muotkatuntureilla Inarissa Lapissa. *Kiella* eli *Fjella* (!) 1820-luvulla. – Suomenkieliset nimimuodot ovat mukaelmia saamesta, *Kielajoki* ehkä siinä luulossa, että pohjana olisi saP *giella*, saI *kielä* '(puhuttu) kieli' tai 'ansa(lanka)', joka on lainattu suomen peräpohjalaismurteisiin poroterminä muodossa *kiela* tai *sarvikiela* 'suopungin sarvinen juoksusilmukka'. Näin ei kuitenkaan ole, vaan saamelaisen nimen alkuosa, joka vaikuttaa jonkin johdetun sanan taivutusmuodolta, jää selittämättömäksi. Jälkiosat saP *johka* ~ saI *juuhä* 'joki'. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Kihlanki vanha tila ja kyläkunta Muonioissa Lapissa. Muonionjoessa on kylän lähellä *Kihlanginkoski*, *-saari* ja *-niemi*, jossa on taloryhmä nimeltä *Vanha-Kihlanki*. *Kihlanki* on myös lappilainen sukunimi, joka ilmeisesti on lähtöisin juuri Muonion *Kihlangista*. *Kilangi* 1796. – Nimen lopussa oleva *-nki* on nimistönjohdin ja kantana on suomen kielen sana *kihla*. Maassamme on useita *Kihla-ahoja*, *-kallioita* ja *-kiviä*. Monista paikoista on perimätietoja, että paikalla ovat nuoret parit kihlautuneet. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 53; Suomen karttakirja 1799: 151.

Kihlovirta salmi ja kanava Iisalmessa Pohjois-Savossa. *Kihlosalmen Korffwa* 1561. – Paikalla on ollut kruunun kalastamo: *Cronones Fiskerij Wthi Kihla Sallmij* 1620-luvulla. Salmi yhdistää Haapajärven Poroveteen: ehkä salmen on katsottu kihlavan eli kihlovan järvet toisiinsa. – SP

Alanen, Timo 2004a: 78; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 329.

Kihniö kunta Pirkanmaan pohjoisosissa. *Kichniä* 1610, *Kihniö* 1630. – Erotettiin Parkanon seurakunnasta 1918 ja kunnasta 1920. Pitäjän nimi perustuu samannimiseen kylään *Kihniön-* eli *Korhosjärven* (sukunimestä *Korhonen*) eteläpuolella. Kirkonkylä on Sulkuejärven rannalla. Perimätiedon mukaan Peräseinäjoen Kihniät ovat kotoisin Lempäälästä ja heitä siirtyi myöhemmin Kihniönperän alueelle. Asutusnimi perustui siis henkilönimeen, jonka Viljo Nissilä on yhdistänyt tekijännimitykseen *kihniä* ~ *kihniä* (verbistä *kihnata* 'hangata; kulkea tai tehdä jotain vaivalloisesti') ja sanaan *kihnu* 'hidas, saamaton ihminen'. – SP

Nissilä, Viljo 1971 c: 422; SMS s.v. kihnata, kihniä; SAY.

Kihti laaja merenselkä Varsinais-Suomen ja Ahvenanmaan välissä, ruotsiksi *Skiftet*. – Ruotsinkielisestä nimestä on asiakirjamerkitöjä 1400-luvulta lähtien (*Vatna skiphtet*, *Vattuskiftet* jne.), mutta ei ole aivan selvä, mikä nimen alkuperäinen tarkoite on ollut. Nimi on voinut tarkoittaa joko nykyisen Kihdin kapeaa pohjoisosaa Brändön ja Vartsalan välissä (Lönnrot) tai siitä etelään Houtskarin ja Korppoon länsipuolella aukeavaa leveää merenselkää. F. W. Radloff sanoo Kihdin ulottuvan Gustavin Lyyptistä Korppoon Utöhön. Vanhojen kaksiosaisen asiakirjanimien alkuosana on nykyruotsin vetä merkittävän *vatten*-sanat taivutusmuotoja. Jälkiosa on muodostettu sanasta *skifta* 'jakaa, halkaista'. On vaikea sanoa, millaisesta "jakamisesta" on kyse, mutta mahdollisesti nimi viittaa siihen, että väylä on erottanut toisistaan kaksi lounaisinta maakuntaa, ehkä alun perin Ahvenanmaan saariston ruotsalaisten ja Turun saariston suomalaisten vesialueet. Suomen *Kihti* on mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Skiftet*. → *Teili*. – PS

Lönnrot, Elias 1874 s.v. Kihti; Radloff, Fredric Wilhelm 1795: 145; Zilliacus, Kurt 1989: 163–165.

Kiiala kylä ja kartano Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Kiala*. *Kijalla* 1516, *Kiala* 1527, *Kijala* 1545. – Nimi voi olla

uudisasukkaiden mukana tullut siirrynnäinen Askaisista, missä on kylännimi *Kiäinen*. Saulo Kepsu antamien tietojen mukaan vanhoja *Kiäla*-nimiä on myös Ikaalisissa ja Hämeenlinnan seudulla Vanajassa, mikä tukee oletusta Porvoon *Kiäla*-nimen suomalaisesta alkuperästä. Vaihtoehtoisen selityksen mukaan nimen alkuosa *Kiä* on lyhentynyt henkilönnimestä *Malakias*. Loppuosan *-la* on asutusnimissä tyyppillinen johdin. – TS

Halonen, Johanna 2000: 418; Hausen, Greta 1920: 47; Hiltunen, Petri 2001: 127; Huldén, Lars 2001: 317; Kepsu, Saulo 2005: 47.

Kiessalo kylä Liperissä Pohjois-Karjalassa. *Kiessalo* 1799, *Kiessalo* 1834. – Nimi on tullut viralliseen käyttöön murteellisessa asussa: *kiijes* 'ketun pesä, käytävä', yleiskielellä *kiides*. Sana → *salo* merkitsee tässä 'asumatonta seutua'. – AR

Suomen karttakirja 1799: I 13; HisKi.

Kiihtelysvaara entinen kunta Pohjois-Karjalassa; perustettu Tohmajärven kappeliksi ennen vuotta 1693, itsenäistyi 1857, liitetty Joensuuhun 2005. *Kijchteles waara* 1631, *Kichtelis wara* 1638. – Lähiseudulla nimen tavallisempi muoto on *Kiihtelys*: *Kiihtelyksessä*. Kuntakeskus on korkealla vaaralla, jota nimi *Kiihtelysvaara* on varmaan alkuaan tarkoittanut. Sana *kiihtelys* on mittayksikön nimitys: 20, 25 tai 40 oravanahkaa. Paikannimi on voinut syntyä hyvästä oravasaaliista. *Kiihtelys*-paikannimiä on esim. Saarijärvellä, Simossa, Ylikiimingissä ja Kemijärvellä. – AR

Entisen Kiihtelysvaaran kunnan vaakuna viittaa sanaan *kiihtelys*, joka tarkoittaa 40 oravannahan nippua.

OIT s.v. Kiihtelysvaara; SMS s.v. kiihtelys; NA: I 600-luvun poimintakokoelmat.

Kiikala kunta Varsinais-Suomessa. Kuuluu vuoden 2009 alusta Salon kaupunkiin. *Kijkala* 1540. – Uskelasta erotettu pitäjän mainitaan ainakin jo 1540–1560 Uskelan kappelina. Erotettiin 1648 eri kirkkoherrakunnaksi. – Kiikalan pitäjä on saanut nimensä kylännimestä ja se talonnimestä, johon on voinut sisältyä jokin miehennimi tai lisänimi, kuten *Kiikkapää*. Todennäköisempää kuitenkin on, että nimi pohjautuu johonkin luonnonpaikan nimeen tai siitä johdettuun *la*-loppuiseen talonnimeen. Nimeämisperustetta on enää vaikea arvioida. Nimenanto voisi jotenkin yhdistyä kirkonkylän eteläpuolella olleeseen suurehkoon järveen, *Kiikalanjärveen* (*Kikala Träsk* 1784) eli *Kurajärveen*. Saulo Kepsu on arvellut järven nimen aiemmin mahdollisesti olleen **Kiikkajärvi*. Vrt. myös → *Kiikka*. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 128; Koskipää, Ritva 1971: 70–72; REA: 44; SMS s.v. kiikka; Suomenmaa 3 (1921): 300; KA:VA 485a: 196v; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007.

Kiikka entinen kunta, nykyisin osa Äetsää Pirkanmaalla. *Olaaff m-sson kykast* 1480, *Kicka* (kylä) 1524, *Kijcka* 1544. – Kiikka sijaitsee Kokemäenjoen keskijuoksun alussa, joka aikoinaan oli tunnettu lukuisista koskistaan. Alueen rautakautiset löydöt liittyvät samaan asutukseen kuin Liekoveden etelärannalla sijaitsevat Kaukolan ja Tyrväänkylän suurkalmistot. Kiikka oli jo 1400-luvulla osa Kallialan eli Ala-Sastamalan pitäjää, jonka nimi 1500-luvun puolivälissä muuttui → *Tyrvääksi*. Tyrvään kappeli Kiikasta tuli vuonna 1662 ja itsenäinen seurakunta vuonna 1906. Vuonna 1981 Kiikka ja sen naapuripitäjä Keikyä yhdistettiin → *Äetsän* kunnaksi. – Vakiintuneena aluenimenä *Kiikka* tunnetaan jo 1400-luvun ja 1500-luvun asiakirjoissa. Nimen alkuperäinen kohde on kuitenkin mitä ilmeisimmin ollut se Kokemäenjoen koski, josta nykyisin käytetään nimeä

Kiikkapää, aikaisemmin myös *Kiikkakoski*. *Kiikka*-nimi on yhdistetty kielen omaperäisiin sanoihin *kiikka* 'keinu', *kiikkerä* 'epävakaa', *kiikata* 'huojua, keinoa', ja näin kosken luonteen perusteella annetun nimen merkityssisällöksi saadaan 'keinukoski, keinuttajakoski', mihin viittaa myös koskesta käytetty rinnakkaisnimitys *Viinakoski*. Seudun monien muiden koskenimien tavoin *Kiikka* siirtyi ensin kosken ympäristöä tarkoittavaksi kylännimeksi ja edelleen pitäjännimeksi. Samaa nimiryhmään kuuluu vielä *Kiikanoja* (*kikanoija* 1478) ja alueen muutkin *Kiikka*-nimet sekä *Kiikka*-nimestä johdettu pitäjännimi → *Kiikoinen* ja myös *Kiikoisjärvi*, jotka viittaavat kiikkalaisten vanhoihin eräomistuksiin – AH

BFH I: 369, 373, 417; Hakanen, Aimo 2007.

Kiikoinen kunta Satakunnassa, ruotsiksi *Kikois*. Perustettiin Tyrvään kappeliksi 1847, oli sitä ennen yksi Tyrvään kylistä (*Kijkois* 1665, mahdollisesti *March*. *Kikois* 1569), vanhemmalta nimeltään *Kiikoisjärvi* (*Kikoiserffui* 1558). Kylän arvelaan saaneen ensimmäiset asukkaansa 1400-luvun lopulla. Määrittiin erotettavaksi itsenäiseksi seurakunnaksi 1904. – Suurin osa pitäjää lienee asutettu → *Kiikasta* päin, ja nimi *Kiikoinen* voikin perustua *Kiikka*-nimeen. Toisaalta asutusnimen takana saattaisi olla järvennimi *Kiikoisjärvi*. Järveen laskee Vammalan Suodenniemen puolelta Kiikois- eli Mouhijoki, jossa on Suodenniemen puolella Kiikoiskoski. Koko nimirypään kantanimeksi sopisi *Kiikoiskoski*. Kosken nimellä on voitu kuvata veden liikettä ja sen vaikutusta veneen kulkuun (vrt. sanaa *kiikuttaa*) tai äänekkyttä, vrt. sanoja *kiikottaa* 'puhua äännekkäästi, meluten'. – SP

Koskipää, Ritva 1971: 71–72; SMS s.v. kiikuttaa; Suomenmaa 3 (1921): 310; HisKi (Tyrvää); KA: Suvanto/Tyrvää s. 140.

Kiikunlähde lähde Hollolan Uskilassa Päijät-Hämeessä. Suomen suurin (n. 1,5 ha) lähdeallas. Purkautuu kolmeen suuntaan: Kymijoen vesistöön, Kokemäenjoen vesistöön ja Suomenlahteen laskeviin pikkujokiin. Lähteestä alkaa *Kiikunoja*, jossa on ollut *Kiikunmylly*. Lähteen pohjoispuolella oleva Uskilan kylän osa: *Kiikku*, *Kiikunkulma*. Lähteestä noin 5 km lounaaseen Hatsinan ja Sairakkalan kylien rajalla on *Kiikunmäki*, jonka juurella ovat *Kiikunlähteet* ja *Kiikunoja*. Samannimiset lähteet myös Orimattilan Heinämaalla, noin 30 kilometriä Hollolan Kiikunlähteistä kaakkoon. Vrt. myös *Kiikanlähde* Längelmäellä. – Uskilan Kiikunlähteen on selitetty saaneen nimensä siitä, että lähteen lähellä on ollut keinu, jossa nuoriso kävi keinumassa. Selityksen tekee ongelmalliseksi se, että keinu Hollolassa samoin kuin muualla Kaakkois- ja Päijät-Hämeessä on *keiju*. Silti *Kiikun*-alkuiset nimet saattavat olla samaa alkuperää kuin 'vaappumista, heilumista, huojumista, ontumista' merkitsevä sana *kiikata*. Esim. satakuntalaisen pitäjän nimen → *Kiikka* on katsottu irronneen kosken nimestä *Kiikkapää*, *Kiikkakoski*, jonka *kiikka* puolestaan viittaisi veden liikkkeeseen, kiikkaamiseen. Jos selitystä sovelletaan *Kiikunlähteisiin*, kyseessä voisi olla pohjaveden pulppuamisen aiheuttama liike lähteen pinnalla. Lahden Jalkarannassa olevaan niemen nimeen *Kiikonkärki* eli *Kiikunkärki* ja Hollolan naapuripitäjässä Kärkölässä olevaan pellon nimeen *Kiikka* tämä selitys ei kuitenkaan sovi. Silti nekin voivat epäsuorasti liittyä vaappumista merkitsevään sanaan. Ne ovat voineet saada nimensä henkilöstä, jota huojuvan liikkumistapansa vuoksi on sanottu *Kiikoksi*, *Kiikuksi*, *Kiikkapääksi*. Samalla tavalla henkilön liikanimestä voi selittyä myös *Kiikunlähde*. → *Kiikala*. – MV

Itkonen, Terho 1993: 108–109; Kepsu, Saulo 1972: 133; Lönnbohm, O.A.F. 1883–1905 s.v. Kiikanlähde.

Kiila kylä ja kaupunginosa Karjaalla Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Kila*. *Kylom* 1392, *Ki-*

lom 1405, *Kijle* 1455, *Kila* 1515. – Sanalla *kil* 'kiila' on merkitys, joka sopii erilaisiin yhteyksiin, myös paikannimissä *Kil* tai *Kila* esiintyy sekä alku- että loppuosana ja asutusnimissä yksinkin. Ruotsinkielinen *Kila*, suomeksi *Kiila* on myös kaupunginosa Vantaalla, kylä Pohjassa ja Kemiössä (Kemiönsaarella). – Alkuaan loppu-*a* oli näissä nimissä monikkumuodon tunnus, mutta se on alettu käsittää asutusnimen päätteeksi. Sanan *Kil* sisältävät nimet tarkoittavat kiilan muotoisia paikkoja, lahtia, salmia, peltoja ja palstoja. Sama aines tavataan nimissä muuallakin Pohjoismaissa ja laajemmalla. – Nimi *Kiila*–*Kila* Karjaalla viittaa oletettavasti pitkään kapeaan meren lahteen, joka on muinaisina aikoina ulottunut Kiilan kylään asti. Suomenkielinen nimimuoto on tullut käyttöön ehkä vuoden 1930 jälkeen, kun Karjaasta tuli kaksikielinen asemapaikkakunta. – GHK

Hausen, Greta 1920: 256; Harling-Kranck, Gunilla 1990: 276–278; Huldén, Lars 2001: 25, 32–33, 224; Solstrand, Väinö 1940: 25.

Kiili kyläkunta, ulkomuseo ja leirikeskus Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla, aiemmin Siipyytä, ruotsiksi *Kilen*. Entinen laivanrakennus- ja satamapaikka ja kalastusyhdykskunta. – Suomenkielinen nimi tuli suulliseen käyttöön 1940-luvulla, viralliseen käyttöön vasta Harald Teirin aloitteesta luodon museon avaamisen jälkeen 1969. *Kiili* on mukaelma alkupe- räisestä ruotsinkielisestä nimestä *Kilen*, joka annettiin laivanrakentajille osoitetun yhteismaan nimeksi isonjaon yhteydessä 1780-luvulla. *Kilen* johdettiin läheisyydessä olevan suurehkon kiilanmuotoisen lahden nimestä *Kilviken*. – MB

Staffan Teir suullisesti; www.kiili.fi [10.8.2007]

Kiilopää joskus myös *Kiila*- tai *Kiilaspää*, Saariselän tunturi Sodankylän ja Inarin rajalla Lapissa, myös hiihtokeskus. *Kylawara* 1642. – Nimi on luultavasti peräisin saamesta, mutta sen alkumuotoa ei tunneta. Yhteys suomen verbiin *kiilua* on satunnainen. – SA

Tresk, Olof 1928 (1642): 25.

Kiimajärvi kylä Äetsässä Pirkanmaalla, aiemmin Kiikkaa. *ki-majærwj* 1469, *kimæierwest* (= Kiimajärvestä, kylä) 1480, *Kij-maierui* 1544, *Kijmajärfwi* 1679. – Ensimmäinen on ollut järven nimi, ja sen mukaan on alettu nimittää järven rannalle kehittyneitä kylä. Järvestä lähtevä laskujoki on *Kiimajoki*. Nimeämisperusteena ovat lintujen kiimamenot. Lintujen soitimesta on sana *kiima* paikannimissä säilynyt parhaiten Satakunnassa, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa sekä Peräpohjolas- sa. Muualla sen on syrjäyttänyt sana *soidin*. – PM

BFH I: 365, 374; Räisänen, Alpo 2003: 54; HisKi (Tyrväää); NA: Satakunnan asiakirjapöytäkirjat.

Kiimanen kaksi järveä Sotkamossa Kainuussa: *Kiimanen* eli *Iso-Kiimanen* ja *Pieni-Kiimanen*. *Kimäs träsk* 1563, *Kimas Jerfui* 1650. – Nimi on todennäköisesti karjalaisten antama. Se pohjautuu joko karjalaiseen miehennimeen *Kiima* (< ven. *Kim*, *Jevdokim*) tai sanaan *kiima*, jolla tarkoitetaan karjalan kielessä ja suomen länsimurteissa kanalintujen, erityisesti teeren ja metson, *soidinta*. Savolaismurteissa vastaava sana on *soidin*. – AR

Nissilä, Viljo 1976: 81; Räisänen, Alpo 1982: 84–85; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kiiminki kunta, ruotsiksi *Kiminge*, alkuaan Iin kylä *Kiiminginjoen* eli *Kiiminkijoen* (ruotsiksi *Kiminge älv*) varressa Pohjois-Pohjanmaalla; Iin kappeliksi 1781, itsenäistyi 1858. Vanhoissa lähteissä usein *Alakiiminki*, koska ylempänä on → *Ylkiiminki*. 1500-luvun lähteissä nimi on myös asussa *Kiimikki*: *Kimickij* 1558, *Kimicki by* 1560, *Neder Kimickby* 1570. Muoto *Kiiminki* on kuitenkin jo 1500-luvulla käytössä: *Kiminghe* 1534, *Kimingin Joki* 1555, *Neder Kimingi* ja *Öffwer Kimingi* 1635. – *Kiiminki* pohjautuu luultavimmin sanaan *kiima* 'teeren tai metson

soidin'. Teeret soivat usein soilla, ja niitä Kiimingissä riittää. Nimi voi olla keskiajalla Pohjois-Pohjanmaalla liikkuneiden karjalaisten jälkiä, sillä 'soidinta' merkitsevä *kiima* on karjalaisten ja toisaalta länsisuomalaisen sana (savolaisilla *soidin*). Nimen lopussa oleva *-nki* on nimistönjohdin. – AR.

Räisänen, Alpo 2003: 53–55; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kiipula kylä Janakkalassa Kanta-Hämeessä Turengin ja Lepäkosken välillä. *Kijpula* 1539, *Kiipula* 1750. – Kiipulassa on toiminut vuodesta 1945 koulutus- ja kuntoutuskeskus. Jokioisissa on *Kiipun* kylä (*powal laurisson kipu* 1506). Timo Alanen on otaksunut, että Janakkalan ja Jokioisten kylien nimet liittyvät yhteen, mutta pitänyt niiden syntytaustoja epäselvinä. Äänneellisesti nimeä voisi verrata murrensanoihin *kiipustaa* 'kiivetä, kivuta, kavuta' (Varsinais-Suomi) ja *kiipoilla* 'kiipeillä' (Ruovesi). Janakkalan nimessä se voisi kertoa siitä vaivasta, mikä läheiselle Matinvuorelle tai muille harjuille kiipeämässä on ollut, tai ehkä jonkin läheisen mäen nimi on aiemmin ollut **Kiipumäki*. – SP

Alanen, Timo 2004b: 52; BFH I: 133; Kerkkonen, Veikko 1976: 180–182; SMS s.v. kiipustaa; Säiliä, Unto 1930: 175; miina.kiipula.fi/aliasivu.phtml?id=118, 22.5.2005.

Kiislee maatonut saari Porin Ahlaisissa Satakunnassa Fiskeen eteläpuolella, ruotsiksi *Gisselö*. *Gisselö* 1752, *Gislö* 1774, *Giselön* 1784, *Geselö* 1794, *Giislön luoto* 1897, *Kiislee* 1879. Saarella on tila *Giselö*. – Nimi *Kiislee* on suomen kieleen vakiintunut äännemukaelmana ruotsinkielisestä nimestä. Nimeen sisältynee henkilönnimi *Gisle*, jota on tavattu mm. Satakunnasta Noormarkusta. Nimen *Kiislee* jälkiosa *ee* on 'saarta' tarkoittava sana *ö*, joka paikallisessa ruotsalaismurteessa ääntyy paikannimen lopussa pitkänä *e:nä*. Ahlaisten ja Porin saaristossa ovat mm. saaret *Halsee* (*Halsö*) (maatunut saari), *Oodee* (*Ädö*), *Saantee* (*Sandö*), *Soodee* (*Sädö*). – RM

Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 185–186; RKT:FO reg.

Kikois → *Kiikoinen*

Kila → *Kiila*

Kilen → *Kiili*

Kiljava opisto, sairaala ja entinen rautatieliikennepaikka Nurmijärvellä Uudellamaalla. *Kiljavamaa* 1861. – Laitokset ovat saaneet nimensä 1931 avatulta rautatien laiturivaihteelta ja se Hyvinkäältä Nurmijärven puolelle ulottuvasta kangasalueesta, *Kiljavannummesta*, joka on tullut yleisesti tunnetuksi Aleksis Kiven Seitsemästä veljeksestä. Kankaalla on *Kiljavahaniminen* (*Killia Waha* 1692) siirtolohkare ja kylien rajapyykki; mahdollisesti aiemmin **Kiljavaha* (Hakulinen 1956), josta kangasalueen nimi olisi muodotunut. Kiven nimen loppuosaa *vaha* merkitsee 'suurta kiveä, siirtolohkareta'. Alkuosaan on Lauri Hakulinen otaksunut sisältyvän mytologista olentoa tarkoittavan sanan *kilja*; kiveä olisi pidetty kiljan heittämänä. Jättiläisen nimitys *kilja* vastannee kansantarinoina yleisemmin tunnettua nimitystä *killi*. Tammelassa Torronsuon keskellä on korkeahko metsäinen mäki *Kiljamo*. – SP

Hakulinen, Lauri 1956: 402; Helsingfors Tidningar 12.10.1861; Nissilä, Viljo 1962: 95; Sivula, Jaakko 1989: 85–112; SMS s.v. killi; KA: MHA B 331 5:1–2.

Killainen kylä Nousiaisissa Varsinais-Suomessa. *Killais by* 1462. – Jouko Vahtola on yhdistänyt nimen epävarmasti germaaniseen henkilönnimeen *Gilia* ~ *Gillin* ~ *Gille*. Niina Skin- narlan mukaan nimeen sisältyisi *kilta* 'yhteys, veljeskunta, seura'. Hänen mukaansa nimi viittaa krouviin, joka sijaitsi Killaisia lähellä olevalla markkinapaikalla. Suomen harvat *Killa*-alkuiset paikannimet keskittyvät Varsinais-Suomeen ja Ala-Satakuntaan, esim. Merimaskussa on *Killainen*-niminen talo (*Killais* 1540), Marttilasta on mainittu *Killala* 1467. Ehkä *Killa*-paikannimien taustalla on ns. *killanketo*, joksi on nimitetty muinaisia kokoontumispaikkoja. Niiden on katsot-

tu olleen alkuaan uhri- ja palvontapaikkoja, joilla on järjestetty juhlia ja leikittyä ja jotka ovat ajan myötä maallistuneet tavallisiksi kokoontumispaikoiksi ja kisakentiksi. Mynämäen rovasti Antti Litzelius tiesi 1700-luvulla yhden killankedon sijainneen Nousiaisten ja Mynämäen välillä. – SP

Laukkanen, Esa 2003: 259–264; Skinnarla, Niina 1994: 52–53; Vahtola, Jouko 1983: 270; DF: 4316.

Killerjärvi eli *Killeri*, ravirata Jyväskylässä. – Saanut nimen järven mukaan: raviradan keskellä on *Killerjärvi*- eli *Killervä*-niminen lampi (*Killervän Sillan Korva* 1820). Lammen nimi on ilmeisesti alkuaan *Killerjärvi*, jonka taivutusmuodosta *Killerjärvellä* > *Killervällä* on saatu rinnakkaisnimeksi *Killervä*. Seudulta on tavattu sana *killeri* merkityksessä 'suden, kärpän, hiiren tai rotan loukkupyödyys'. Ilmeisesti nimi palautuu keskiaikaiseen eränkäyntiin ja kärpänmetsästyksen. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 230; SMS s.v. killeri.

Killinkoski koski ja kylä Virroilla Pirkanmaalla. *Killinkoski Fors* 1835. Virtain isonjaon kartoissa esiintyy myös nimet *Killinkorpi* (1837), *Killinojanvarsi* ja *Killinperänvainio* (1840) sekä *Killinperänkangas* (1849) – Soininjoessa oleva Killinkoski oli aikoinaan pitäjän huomattavin koski ja se kuuluu Ähtärin reitin vesistöön. Vuonna 1886 paikalle perustettiin villankehrutehdas, ja vähitellen alueelle alkoi kasvaa kirkonkylän veroinen asutustaajama. Kylä nimettiin kosken mukaan *Killinkoskeksi*, jonka rinnalla on käytössä myös nimi *Killi*. Lähellä ovat *Killinmäki*- ja *Killinneva*-nimiset paikat. Liedenpohjan kylässä on toinen *Killinkoski*, joka kuuluu Kituskoskiin, ja Ähtärin puolella Peränteen kylässä on *Killinkangas*-niminen metsäalue. Nimeen sisältyy todennäköisesti henkilönnimi. Killinkosken seutu kuului lempäläisten eräsijoihin 1500-luvulla, jolloin Lempälässä asui mm. *Nils* ja *Siffred Killi*. – HU

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Killinen; Suvanto, Seppo 2001: 1005–1006; NA: Sat MHA.

Kilo kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla. *Kijlaby* 1543, *Kiloby* 1544, *Kilo* 1547. – Kylän nimeä on verrattu Etelä-Suomen ruotsinkielisiin *-kila*-loppuisiin nimiin, joita on annettu kiilanmuotoisille lahdille. Kylän lähellä ollut lahti on ollut aiemmin osa Huopalahtea, sen kiilamainen jatke sisämaahan päin, ja maatonut sittemmin purolaaksoksi. Saulo Kepsu (1999) on katsonut nimen palautuvan joko suoraan tai talonniksen välittämänä tässä laaksossa olleen kiilamaisen niityn nimeen **Kila äng ~ Kilo äng*. Nimi ääntyy suomessa *kilo*, ruotsissa *kiilo* ja *tšiilo*. *Kilo* on vahvistettu kaupunginosan nimeksi 1976. – SP

Hausen, Greta 1920: 156; Huldén, Lars 2001: 284; Kepsu, Saulo 1999: 21–22; Laitinen, Sirkka 1982: 16; Ramsay, August 1984 [1924]: 61.

Kilpiaapa kulkukelvoton aapasuo Kemijoen länsipuolella Pelkosenniemenellä Lapissa. – Sana *kilpi* merkitsee laajalti länsi-

Kiljavahan siirtolohkare on vanha kylien rajapyykki maantien varressa.

murteissa ja paikoin itämurteissakin 'lumpeen ja ulpuken lehteä', joka on kilven muotoinen. Sana sisältyy moniin vesistönimiin. – AR

Kilpijoki kylä Äetsässä Pirkanmaalla, aiemmin Kiikkaa. *kilpijokj* 1469. – Kylä sijaitsee *Kilpioja*-nimisen joen varrella, josta on ilmeisesti käytetty aiemmin nimeä **Kilpijoki*. Joen nimeen sisältyy sana *kilpi* merkityksessä 'lumpeen tai ulpuken lehti'. Jouko Vahtola on havainnut *Kilpi*-alkuisten vesistönimien keskittyvän hämäläis-satakuntalaiselle alueella ja katsonut muualta tavattavien vastaavien *Kilpi*-nimien edellyttävän varhaista hämäläisvaikutusta. – SP

SMS s.v. kilpi; Vahtola, Jouko 1980: 126; KA: Suvanto/ Tyrvä s. 94.

Kilpijärvi järvi Iisalmessa Pohjois-Savossa. *Kilpi Järfwi* 1620-luvulla. Osin viitostien alle on jäänyt järven entinen saari, *Kilpisaari* (*Kilpizariby* 1666). Se on myös maarekisterikylän nimi, jollaisena se mainitaan viimeistään 1625. – Järvi on saanut nimensä kasvillisuuden mukaan: *kilpi* tarkoittaa laajalti länsimurteissa ja paikoin savolaismurteissakin lumpeen tai ulpuken lehteä. Sanan päälevikkialue on satakuntalais- ja hämäläismurteissa. *Kilpi*-nimiä on runsaimmin Sisä-Suomessa Päijänteen ympäristössä, jossa valtaosa niistä on järvien ja lampien nimiä. Jouko Vahtola onkin katsonut Savon *Kilpi*-nimien viittaavan varhaiseen hämäläisvaikutukseen. – SP

Alanen, Timo 2004a: 95; Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. kilpi; Vahtola, Jouko 1980: 126, 128; KA:VA 8652: 513.

Kilpilahti kylä (yksinäistalo) ja merenlahti Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Sköldvik*. *Sköldwick*, *Sköldwik* 1436?, *Skiodwik* 1540, *Skioduick* 1541. – Paikka on tunnettu öljynjalostamosta ja sen satamasta. *Kilpilahti* on 1970-luvulla käyttöön otettu suora suomennos ruotsinkielisestä *Sköldvik*-nimestä (*sköld* 'kilpi' ja *vik* 'lahti'). Käännösnimen rinnalla suomen kielessä käytetään edelleen yleisesti *Sköldvik*-nimeä. Suomessa on muutama muukin *Kilpilahti*, mutta ne ovat sisävesien lahtia, jotka ovat saaneet nimensä kilven muotoisten vesikasvien mukaan. Ruotsin *sköld* sen sijaan kuvaa paikannimissä yleensä maaston muotoja, näin myös Porvoon Kilpilahdessa, missä rantakallio on kilven muotoinen. – TS

Granlund, Åke 1956: 117; Hausen, Greta 1920: 63; Huldén, Lars 2001: 321; Paikannimirekisteri 2005.

Kilpisjärvi saP *Gilbesjävrí*, Könkämäenon latvajärvi ja sen Suomen puoleiselle rannalle muodostunut kylämäinen yhteisö Enontekiön Käsivarren Lapissa. *Kilbis tresk* 1642, *Kilpisjaure* 1742–45. – Nimen alkuperä on tuntematon, mutta suomeen se on lainautunut saamesta. Loppuosa → *jävrí* 'järvi'. – SA

Tresk 1928 (1642): 25; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Kilpua kyläkunta ja rautatieliikennepaikka Oulaisissa Pohjois-Pohjanmaalla, sen läpi virtaa *Kilpuanoja* Piippsjärveen. *Kilpoa Jerfui*, *Kilpoa oija* 1653, *Kilpua* (talo) 1679, *Kilpāja* 1684. – Kantanimi on ilmeisesti **Kilpioja*, josta alkuosan loppuheiton takia on tullut **Kilpoja*, ja viimein nimen jälkiosa *-oja* on korvattu johtimella *-ua* ja saatu *Kilpua*. Nimi pohjautuu sanaan *kilpi*, joka laajalti länsimurteissa ja paikoin savolaismurteissakin merkitsee 'lumpeen ja ulpuken lehteä'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 182; KA: MH 121/2D 4/3, TUOKKO.

Kiltua järvi Sonkajärvellä Pohjois-Savossa, murteessa vanhaan *Kiltuos ~ Kiltuos*: *Kiltouvesta*. *Killdaan Nieemi*, *Killduen päifuä randa*, *Killdwen mäki* 1620-luvulla, *Kildoajärvi* 1799, *Kildoanmäki* (talo) 1805. – 1620-luvun asiakirjamuodoista *Killduen* ja *Killdwen* on luettava *Kiltuen* tai mahdollisesti *Kiltueen*. Nimen kantana on ilmeisesti skandinaavisperäinen sana *kilta* 'veljeskunta, seura'. Kaakkois-Suomessa on *kilta*-sanaan pohjautuvia *Kiltio*-, *Kiltee*-, *Killan*-nimiä ennen isoajakoa ol-

leiden yhteismaiden muistoina. Ehkäpä Sonkajärven *Kiltua* on ollut jonkin eränkävijäjoukon yhteisnautinnassa. Nimen lopussa oleva johdin *-ua* ilmestyy asiakirjoihin vasta vuoden 1800 tienoilla. – AR

Alanen, Timo 2004a: 327; Nissilä, Viljo 1975: 71–72; Räisänen, Alpo 2003: 192; Suomen karttakirja 1799: 101.

Kilvakkala kylä Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Kilvakkala* 1512, *Kiluackala* 1543. – Kilvakkalan alueella Kyrösjärven rannalla asutusta on ollut jo kivikaudelta alkaen. Nimiarkiston tietojen mukaan *Kilvakkalalla* olisi epävirallinen rinnakkaisnimi *Kilpoi*. Vammalassa on *Kilvakkalanvuori*-niminen mäki, ja muutama muu *Kilva*-, *Kilvo*-nimi esiintyy Varsinais-Suomessa ja Ala-Satakunnassa. Lisäksi Virroilla tavataan lammen nimi *Kilposjärvi* ja talonnimi *Kilponen*. Nimen alkuperä on tuntematon. On mahdollista, että nimeen sisältyvä *-kka* olisi ikivanha johdin, joka esiintyy monissa sanoissa (esim. *vattu* vrt. *vatukka*; *riehua* vrt. *riehakka*, *toivoa* vrt. henkilönnimi *Toivakka*). Tällöin nimen alku voisi ehkä olla yhteydessä sanaan *kilpi*, joka tunnetaan merkityksessä 'lumme' erityisesti yläsatakuntalais- ja hämäläismurteissa, tai paremminkin *kilpa*-sanaan, joka johdoksineen esiintyy jo vanhassa kirjakielessä. Historiallinen yhteys Vesilahden *Kilpa*-lisänimeen (*Oleff Kilpa* 1571) on mahdollinen. Vammalan, Huittisten, Mouhijärven ja Hämeenkyrön seudulla tunnetaan tähän yhteyteen äänneellisesti sopivat murre sanat *kilvaista* 'vihlaista', *kilvaus* 'isku, lyönti', *kilvautella* 'lyödä'. Rakenteeltaan *Kilvakkala* muistuttaa alaksalaista *kka*-loppuista henkilönnimistöä, joten se voisi olla myös kokonaan lainaa, vaikka lainaetymologiaa sille ei ole esitetty. Nimen lopussa on talonnimijohdin *-la*. – PSJ

FMU 7: 216; Hakulinen, Lauri 1979: 128–129, 196–197; Nissilä, Viljo 1951: 352–363; Sarkki-Isomaa, Seija 1996: 115–116; SHL 4: 197; SMS s.v. *kilpi*, *kilvaista*, *kilvaus*, *kilvautella*; KA:VA 1924: 36.

Kiminge → Kiiminki

Kiminki

1. kylä Karstulassa Keski-Suomessa. *Kimingi* 1795, *Kiimingi* 1798. Kylässä on samanniminen järvi *Kiminki* eli *Kiminginjärvi* (*Kiimingijärvi* 1798).

2. kyläkunta ja talo Viitasaarella Keski-Suomessa. *Kimingi* 1713, *Kiimingi* 1798, *Kimingi* 1822 (talo). Kylän itäpuolella on *Kiminkijärvi*.

Pyllkönmäen Kukon kylässä on lisäksi *Kiminginjärvi* (*Kiimingijärvi* 1798) ja sen rannalla *Kiminki*-niminen talo (virallisesti *Kukko*). – Asutusnimien taustalla olevat järvien nimet ovat alkuaan ilmeisesti hämäläisiä eränimiä, sillä Keski-Suomi on vanhaa hämäläisten eräaluetta. Maakirjoissa on mainittu kylinä Saraveden (Laukaata) neljänneskunnasta *Kemingeierffuj* 1561 ja *Kemingi ierffuj* 1562, Pernasalon (Laukaata) neljänneskunnasta *Gimingi* 1564 ja 1565 sekä Kimin neljänneskunnasta *Kimingi* 1565 ja *Kiminghi* 1566. Kimin neljänneksen *Kiminki* tarkoittaa tässä ilmeisesti Karstulan Kiminkiä, Saraveden ja Pernasalon neljänneskuntien nimet Viitasaaren Kiminkijärveä ja ehkä myös Pyllkönmäen Kiminkiä. – *Kiminki*-nimet näyttävät pohjautuvan sanaan *kemi* 'keto, kenttä, huonosti kasvava niitty', joka tunnetaan maastoterminä Hämeestä, Satakunnasta ja Etelä-Pohjanmaalta. Tähän viittaavat muuttamat vanhat kirjoitusasut ja se, että *keminki* 'kuiva nurmikko' on tavoitettu sananakin Jalasjärveltä. Myös Lapin nimiin → *Kemi* ja → *Kemijoki* on vanhoissa lähteissä merkitty ensi tavuun usein *i*. Nimiin sisältyvä *-nki* on paikannimijohdin, joka sopii luontevasti myös muinaisten eränkävijöiden kalakenttien nimiin. Vuodelta 1798 olevat karttanimet ovat virheellisesti muodossa, sillä → *Kiiminki* on eri alkuperää. – AR

Kallio, Reino 1987: 87, 98; Nirvi, R. E. 1948: 243–259; Räisänen, Alpo 2003: 55–56; Suomen karttakirja 1799: 85, 90; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kimito → Kemiö

Kimitoön → Kemiönsaari

Kimio kylä ja entinen rautaruukki Oravaisissa Pohjanmaalla. *Kimää* 1557, *Kimä*, *Kimo* 1571. Ääntömuoto on *tšimu*. Kylä sijaitsee joen rannalla. Ruukin ensimmäinen kankivasara eli raudan valmistuksessa käytetty konevasara rakennettiin kosken partaalle 1703. Huolimatta siitä, että kylä sijaitsee joen rannalla ja että nimestä on vanha kirjoitusmuoto *Kimä(ä)* (*ä* 'joki'), nimi ei ole alkuaan joennimi. Lars Huldén otaksuu nimen olevan henkilönnimilähtöinen; se voisi olla puhuttelumuoto nimestä *Joakim* tai jostakin muusta, todennäköisesti ortodoksisesta henkilönnimestä. Saulo Kepsu on selvittänyt tarkemmin erilaisia *Kimo*-nimiä. Oravaisten nimeen saattaa sisältyä paikan varhaisen asuttajan tai käyttäjän nimi. – PS

Huldén, Lars 2001: 395; Kepsu, Sulo 1981: 53–55.

Kimola kyläkunta ja kanava Jaalassa Kymenlaaksossa. *Kimola* 1460, *Kimola* 1539, *Kimala* 1543, *Kimoila* 1557. – Koska oli myös liitin *Kimola* (→ *Haapa-Kimola*), käytettiin erottavia rinnakkaisnimiä *Jaalan Kimola*, *Vesi-Kimola* ja *Pyhäläksi*, jotka kaikki ovat jääneet pois käytöstä. Kylän alku oli *Kimola*- tai *Kimonen*-niminen talo, jonka isäntä oli tullut Jaalaan litin *Kimoinen*-nimisiä isäntiä. Molemmat *Kimolat* on perustettu viimeistään 1400-luvulla. *Kimo*-nimiä on alkuaan esiintynyt vain Hämeessä. Nimen *Kimola* selitystä ei voi pitää loppuun ratkaistuna, mutta kaikki esitetyt vaihtoehdot ovat henkilönnimilähtöisiä. Alanen ja Kepsu ovat pitäneet mahdollisena, että *Kima*-, *Kimo*-muodot ovat lyhentyneitä ristimänimestä *Joakim*. Kepsu on esittänyt mahdollisiksi lähtönimiksi myös karjalaiset ristimänimet *Oudokim* ja *Trohkim*, jotka eivät olisikaan täysin mahdollisia, sillä kaakkoishämäläisissä murteissakin on vaikutteita karjalasta. Mahdollista on sekin, että saksalaisella kielialueella 1100- ja 1200-luvuilla kirjoihin merkitty henkilönnimi *Kimo* on kulkeutunut Hämeeseen. – PM

FMU 4: 168; Alanen, Timo 2004b: 257; Hallila, Aimo 1939: 67; Kepsu, Saulo 1981: 53–55.

Kimipinen kaupunginosa ja urheilupuisto Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa. – Alue liittyi Lappeenrantaan Lappeen kirkkoherran virkatalon maista vuoden 1910 alussa. Nimi vahvistettiin kaupunginosan nimeksi 1967, mutta siitä on tietoja jo 1800-luvulta; esim. Lappeen kirkkoherran virkatalon tiluskartassa vuodelta 1832 mainitaan nimet *Kimbisenmaampeldo* ja *Kimpisenniemenmaa*. Nimi *Kimipinen* on mahdollisesti ollut paikan omistaneiden tai paikalla asuneiden sukunimi. Lappeen pitäjän asiakirjoissa mainitaan 1500- ja 1600-luvulla useita henkilöitä, joiden lisä- tai sukunimi on *Kimpi* tai *Kimipinen*, esim. *Kimbien Jöns* 1543, *kimbinen An* 1547, *kimpi And* 1552, *Petter Kimbinen* 1674. Sukua ei ole ollut alueella enää aikoihin, eikä sukunimen tausta ole selvillä. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 61; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kinahmi mäkieläanne Nilsissä Pohjois-Savossa. *Kinon manmäkj* 1562, *Kinanmaan mäki* 1664, *Kinaenmäki* 1753, *Kinaminmäki* 1773, *Kinami* 1781, *Kinanmäki* 1783, sittemmin yleensä *Kinami*. – Selänteeltä avautuvat laajat näkyvät koko Syvärin järvelle ja etelässä Kallavedelle ja Kuopion kirkkoon asti. Mäen juurella on samanniminen kylä, alkuaan talo. Selänteeltä eteläpäässä ovat *Kinahminlahti* ja *Kinahminniemi*. Sanana *kinahmi* on tavattu vain Kalevalassa, jossa sen on tulkittu merkitsevän kosken kurimusta: "tuonen koskehen kovahan, kinahmehen kauheahan". Näin laajan mäen nimen selitykseksi sana ei tunnu sopivan, eikä mainittavaa koskeakaan lähitienoilla ole. Muoto *Kinanmaa* antaisi mahdollisuuden otaksua sitä eräaikaiseksi nimeksi, johon sisältyisi varhaisten eränkävijäin sukunimi. Esim. Säämingin Itäläh-

den neljänneksestä mainitaan 1562 Lauri ja Pentti Kinainen (*kinainen*). Kinaisen tai Kinaisten maata ja mäkiäluetta olisi voitu nimittää *Kina(i)nmaaksi* ja *Kina(i)nmäeksi*, jonka taivutusmuodosta *Kina(i)nmäen*, *Kina(i)nmäellä* olisi ehkä voinut lyhentyä perusmuodoksi *Kinami* ~ *Kinahmi*. → *Kinahmo*. – SP Kepsu, Saulo 1981: 58; Nissilä, Viljo 1975a: 34; Pirinen, Kauko 1954: 43; Turunen, Aimo 1979 s. v. kinahmi, HisKi (Kuopio, Nilsilä).

Kinahmo kylä Polvijärvellä Pohjois-Karjalassa. Sijaitsi alkuaan Höytiäisen saarella (*Kinahmosaari* 1799), kunnes kasvoi Höytiäisen laskun yhteydessä 1859 kiinni järven länsirantaan. *Kinama* By 1645, *Kinamo* by 1646, *Kinnamo* By 1647, *Kijnama* 1651. – Suomen toinen *Kinahmo* on sekini Pohjois-Karjalassa: suurehko *Kinahmonsaari* (*Kinamonsaari* 1688) Pielisessä Lieksan edustalla. Lisäksi on Nilsissä Savon puolella korkea harju → *Kinahmi* ja siihen liittyen Muuruvedellä Ala-Pieksässä *Kinahminlahti*. Lönnrothin sanakirjassa on kansanrunoudesta saatu sana *kinahmi* 'vahto; pyörre, kuohuva koski', mutta sanasta ei ole murretietoja. *Kinahmo*-nimet ovat karjalaista johdostyyppiä (vrt. karjalan *jälehmö* 'seuraukset', *kerähmö* 'kokous', *tulehmo* 'tulisiija, liesi'), mutta kantasanaksi ei sovi *kina* 'kiista, riita', koska tällaista merkitystä sanalla ei karjalassa eikä suomen itämurteissa vanhastaan ole. Paremmiin kantasnanaksi luontuu suomen itämurteiden *kina* ~ *kino* ja karjalan *kino* 'kuola, kina, limainen erite', vaikka sekini on 'vaahdon, kuohun' merkityksestä melko kaukana. – AR

KKS; Lönnrot, Elias 1880; SSA s.v. kina; Suomen karttakirja 1799: I 13; Tanskanen, Sinikka 1991: 66–69; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Kinkomaa kylä ja sairaala Muuramessa Keski-Suomessa. *Kingoma* 1791. – Eniten *Kinko*- ~ *Kingon*- alkuisia paikannimiä on Etelä-Savossa, mutta muutamia tavataan lännempääkin. Kinkomaaan kylän maisemaa hallitsee suuri mäki, jonka nykyisenä nimenä on *Kinkoriutta* eli *Kinkovuori*. Varsinkin mäen itärinteet ovat hyvin kiviset, ja monet kivet ovat huomattavan suuria. Mm. noilla seuduilla tunnetaan sana *kinko* merkityksessä 'kimpale, lohkare, möhkäle'. Tässä nimessä sana tarkoittaa ilmeisesti kivenlohkareta. *Kinkomaa* on tarkoittanut aluksi mäkeä, sitten vuonna 1762 perustettua torppaa ja myöhemmin sitä ympäröivää asutusta. – SP

SMS s.v. kinko; HisKi (Korpilahti).

Kinnula kunta Keski-Suomessa. *Kinnula* 1830. – Perustettu Kivijärven seurakunnan rukoushuonekunnaksi 1866, itsenäistyi 1904. Kivijärvi oli aiemmin eronnut Viitasaaresta, joka oli erotettu 1628 Rautalammin suurpitäjästä. Kauko Pirisen esittämä Rautalammin pitäjän sukunimien lista, joka koskee vuosia 1560–1606, osoittaa Kinnuisia asuneen Rautalammillla vuodesta 1564 alkaen; *Oloff Kinnuinen* ja *Hendrich Kinunen* 1571. Viitasaaren kirkonkirjoissa 1711 *Kinnula bost.*, jonka isäntä *Oloff Kinnuinen*. *Kinnulaby* 1722. Kylännimenä *Kinnula* esiintyy vasta 1700-luvulla. – Viljo Nissilä on yhdistänyt nimen *Kinnunen* epäillen vanhaan ruotsinkieliseen ammattinimitykseen *skinnare* 'karvari, nahkuri', myös 'turkisten myyjä', joka on ollut tavallinen lisänimenä ja talonnikinä jo keskiajalta alkaen. Siitä ovat mukautuneet suomeen sukunimi *Kinnari* ja ilmeisesti myös muodot *Kinni* ja *Kinnu*. Vielä 1646 ja 1647 Pälkjärvellä merkinnät *Kinnanen* ja *Skinnere* tarkoittavat samaa miestä. Arvoituksen "Kinni puussa, jänni maassa, karvaksi kuusen alla" ratkaisussa 'orava, jousi ja koira' *kinni* (ruotsin *skinn*) ja *orava* tarkoittavat 'turkista, nahkaa'. Oulussa 1654 asiakirjamerkintä *Madz Kinni eli Kinnu* osoittaa, että *Kinni* ja *Kinnu* ovat alkuaan saman lisänimen eri muotoja ja että myös *Kinnu* viittaa nahan käsittelijän ammattiin. – PM

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Kinnari, Kinni, Kinnunen; Nissilä, Viljo 1975b: 220, 221; Pirinen, Kauko 1982: 797; HisKi (Viitasaari).

Kintaus kylä ja järvi Petäjavedellä Keski-Suomessa; paikallinen taivutus *Kintauvella* ~ *Kintavuella*, partit. *Kintautta*. *Kindaus* 1530, *Kindahuierffuij* ja *Kindahu* 1554, *Kindaus* 1802. – Mainitaan asuttuna erämaapaikkana jo 1564. Kylä on saanut nimensä järven mukaan, jonka muodostavat *Ala-* ja *Ylä-Kintaus*-nimiset selät, jotka voi katsoa nykyään jo eri järviksi. Järvien välistä kannasta puhkoo noin kilometrin pituinen matala Välijoki. Se on kesäisin matalan veden aikaan vaikeakulkuinen mutta on ollut aikoinaan tärkeä kulkuväylä, jota kerrotaan kuljetun kuusihankaisilla kirkkoveneilläkin. Järven nimeä voisi verrata murteissa laajalti tunnettuun verbiin *kinnata* 'vetää, perässään (t. kantaa) vaivalloisesti, kiskoaa, raahata'. Tällöin nimi voisi kertoa järvien välisen kannaksen ylittämisestä venettä tai vetokuorma kiskomalla. Kannaksella on myös matkantekoon viittaava nimi *Taipaleensuo*. Alkuperäinen "kintaamispaikka" eli **kinta* < **kindahus* on voinut olla kannaksen kapein kohta, nykyinen Välijoki ja **Kindahunjärvi* 'järvi, jossa on vetokannas'. Toinen mahdollisuus olisi tulkiten nimen liittyvän kalastukseen, nuotanvetoon; Konginkankaalla on sanotto: "kyllä stä (raskasta nuottaa) säe vetteäk kinnata (järvestä)." – SP

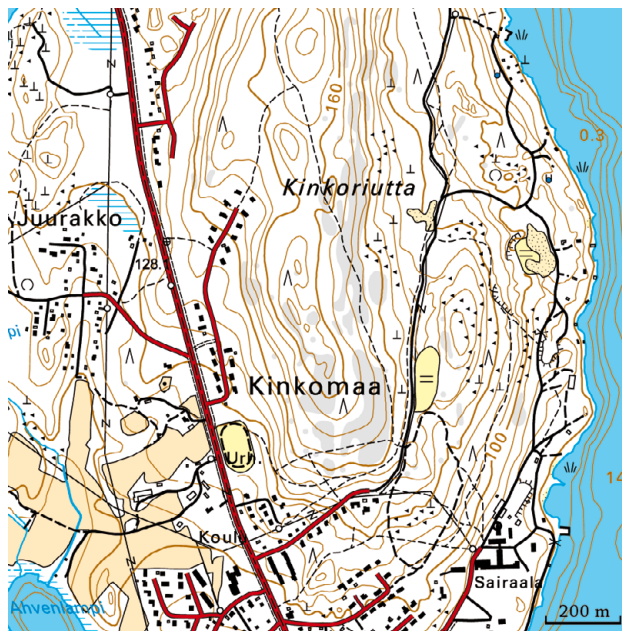
Nyman, Adolf Leonhard 1882: 214, 215; SMS s.v. kinnata; Suvanto, Seppo 1995: 334, Tunkelo, E. A. 1918: 121.

Kirjala kyläkunta Hirvensalmella Etelä-Savossa. *Kyriolan maa* 1561. – Kyläkunnalle nimen antaneeseen talonnimeen (Hirvensalmen kylä nro 1) voisi sisältyä muinaissuomalainen miehennimi *Mielikirja* tai *Kirjoparta*. Asiakirjanimen *maa*-loppuus vihjaa paikan kuuluneen varhaisiin eränautintoihin. Sen sijaan Kangasniemeltä ja Mikkelistä tavattu sukunimi *Kirjalainen* pikemminkin kertoo suvun juurista tässä kylässä kuin että kylännimi *Kirjala* perustuisi tähän sukunimeen. Kirjala oli vuodesta 1593 läänitettyä Arvid Stålarinille. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kirjavainen, Kirjonen; Westerholm, Martti 1926: 29.

Kirjalansalmi → *Rävsundet*

Kirjamoinsalmi salmi Saimaassa Kuivaketveleen saaren ja Saimaanharjun välissä Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. Salmessa on pieni *Kirjamoinsaari* ja salmen pohjoisrannalla *Kirjamoinniemi*, jossa on muinaishauta. – Nimen alkuosa voisi olla lisätai sukunimi; nyky-Suomessa ei tosin ole *Kirjamo*- tai *Kirjamoinen*-sukunimisiä. Toinen mahdollisuus on, että nimeen

Kinkoriutan itärinteen kivikkoisuus näkyy maastokartassa pieninä kolmionmuotoisina kuvioina.

sisältyy sana *kirja* alkuperäisessä merkityksessään 'piirto, merkki, kuvio, koriste'. Tällöin nimen lähtökohtana olisivat voineet olla salmen rantakallioissa joskus olleet piirrookset tai maalaukset. Tällaisista ei kuitenkaan ole tietoja. – LL

SKES s.v. kirja; VRK: Nimipalvelu (2006).

Kirjavalala kylä Parikkalassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Saaren kuntaa. *Kiriawala* 1699. – Viljo Nissilä katsoo (1975), että Parikkalan kylännimen *Kirjavalala* pohjana on muinaissuomalainen henkilönnimi *Kirja*. Tämä on voinut merkityksessä 'kirjava' olla sellaisenaan ihmisen ulkomuotoon viittaava nimi, mutta toisaalta tyypillisiä muinaissuomalaisia henkilönnimiä olivat *Mielikirja*-tyyppiset kaksiosaiset nimet ja sellaisestakin henkilönnimi *Kirja* on voinut lohjeta. Osa Etelä-Karjalan *Kirja*-nimistä on kuitenkin alkuperältään vierasperäisiä; näiden lähtökohtana on ortodoksis-karjalainen ristimänimi *Kirja*, joka on venäjän kielen välityksellä suomeen tullut muunnos kreikkalaisesta nimestä *Kyrios* tai *Kyriakos* (Nissilä 1976). – Vanhoissa asiakirjoissa nykyisestä Kirjavalan kylästä käytetään kolmea muuta nimeä: vuoden 1631 maakirjassa nimenä on *Joensuu eller Moise By* ja vuoden 1637 maakirjassa *Mällnitsa*. Nimi *Moise By* johtuu siitä, että asutus oli tuolloin keskittynyt *Moiseenmäki*-nimiselle mäelle, ja *Joensuu*-nimen aiheena on se, että kylän läpi virtaa joki Suuresta Rautjärvestä Simpeleenjärveen. Joen nimi on nykyisin *Kirjavalan kanava*, sillä jokea kaivettiin ja laajennettiin 1930-luvulla Rautjärven

laskua varten. Joen aiempia nimiä ovat olleet *Myllyjoki* ja *Suomalaisenjoki*, sillä joessa on ollut 1600-luvulta lähtien mylly. 1800-luvulla Suomalaisen suku omisti joessa kolme myllyä. (Juvonen 1996.) Myllyistä johtuu myös asiakirjoihin merkitty venäläisperäinen kylännimi *Mällnitsa*: venäjän kielen sana *melnitsa* merkitsee myllyä. – LL

AKH 2: 61, 273; Juvonen, Jaana 1996: 76–77, 193, 303–304; Nissilä, Viljo 1975: 142; Nissilä, Viljo 1976: 82; KA: 9795: 271.

Kirjurinluoto saari, luonnonpuisto ja konserttipaikka Porissa Kokemäenjoen suualueella Satakunnassa, ruotsiksi *Skrivarholmen*. *Skrifvarholme* 1663, *Skrifvare Holmen* 1801; *Kirjurin luoto* 1910. – Vuonna 1573 saari kuului kaupunginnotaarille palkkaetuna ja ajan mittaan sitä alettiin kutsua *Kylän kriivarinluodoksi* eli *Kriivarinluodoksi*. Myöhemmin nimitys on muuttunut *Kirjurinluodoksi*, porilaisittain *Kirjuriksi*. – SP

Ruuth, J.W. 1958: 671; Urbes Finlandiae 2004: 36; www.pori.fi/matkaillu/ 5.6.2005.

kirikko on joskus jälkiosana yleensä suurten lohkareiden muodostamien kivikasamien tai luolien nimissä. Peruskartoissa *kirikko*-loppuisia luontonimiä on vajaat 80. Selvästi yleisin reilut parikymmentä kertaa esiintyvä → *Pirunkirkko*. -*kirikko*-nimiä on annettu ympäristöstään selvästi erottuville paikoille, joiden hahmossa nimenantajat ovat nähneet jotain kirkko- maista (myös → *linna* ja → *portti*). – TS

Paikannimirekisteri 2005.

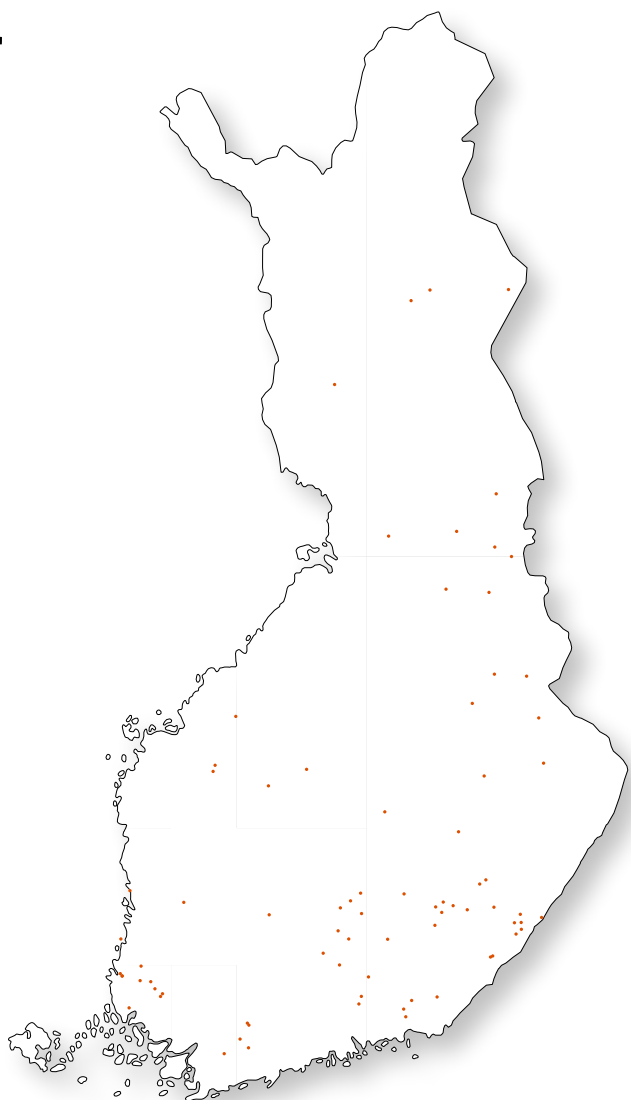
Kirkkokari saari Köyliössä Satakunnassa. – Saari sijaitsee Köyliönjärven pohjoispäässä lähellä itärantaa Lähteenkylän kohdalla. Vanhoissa kartoissa sen nimenä on myös *Pyhän Henrikin saari*. Perimätiedon mukaan piispa Henrik surmattiin Köyliönjärven jäällä saaren lähellä. Kirkkokarilla on ollut jo 1300-luvulla rakennettu Pyhän Henrikin muistokappeli; kaivauksissa löydetty vanhimmat rahat ovat kuningas Albrekt Mecklenburgilaisen ajalta eli vuosilta 1364–1389. Nykyään saarella on kappelin perustuksen lisäksi 1955 pystytetty kristinuskon Suomeen tulon muistomerkki sekä 1999 pystytetty Pyhän Henrikin alttari. – SP

www.nba.fi/fi/mjhkohteetsatakunta, 24.4.2005.

Kirkkonummi kunta Uudellamaalla, ruotsiksi *Kyrkslätt*. *Kirkesläeth*, *Kyrkiosläeth* 1330, *Kirkensleth*, *Kyrkeslete* 1335; *Kyrkslätin pitäjän* 1830, *Kyrkslätti* 1864, *Kirkkonummelta* 1864, *Kirkkonummen pitäjään* 1865 – Kirkko sijaitsee matalalla töyryllä, jota ympäröivä maasto on muutoin laakeaa. Alkuperäinen ruotsinkielinen nimi kuvaa siis kirkon sijaintia suhteessa maastoon (ruots. *slätt* 'tasanko, lakeus'). Nimestä on ajan myötä tullut sekä seudun että pitäjän nimi. Suomenkielinen nimi *Kirkkonummi* on käännös, ja se on aikoinaan ollut kirkonkylästä käytetty kansanomainen nimi. Pitäjännimeksi se alkaa vakiintua 1860-luvulta lähtien. – KS

Huldén, Lars 2001: 261; Päivätär 2.12.1865; Sanomia Turusta 24.03.1864; Sanomia Turusta 30.12.1864; Turun Wiikko-Sanomien 9.1.1830.

Kirkniemi taajama, kylä ja kartano Lohjalla Lohjanjärven etelärannalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Gerknäs*. *Gerekanes* 1455, *Gerckeness* 1466, *Gerknäs* 1501, *Kijrckenäss* 1526; *Kirkniemen* 1877, *Kirkniemellä* 1881, *Kirkniemen kartanossa* 1883. – Kartanolla on ylhäinen menneisyys säterinä ja rälsratsutilana, jonka on omistanut moni kuuluisa suku. Alkuaan Kirkniemi muodostettiin Gercke Skytten, 1300-luvulla toimineen Uudenmaan voudin, suurista maomistuksista. Hänen etunimensä on alkuaan saksalainen miehennimi *Gericke*, joka esiintyy muuallakin Suomessa keskiajalla. Jälkiosa *-näs* 'niemi' sisältyy yleisesti sekä luonto- että asutusnimiin. Erityisesti *näs*-loppuisissa kylien ja kartanoiden nimissä sen edessä oleva miehennimi ilmaisee omistajan tai haltijan. Näissä tapauksissa *näs*-loppua voi pitää lähinnä asutusnimeä muo-

Luontonimet, joiden loppuosa on *kirikko*.

dostavana suffiksina. – Vanhoista kirjoitusasuista päätellen nimessä *Gerknäs* on vaihdellut *G-* ja *K-*alkuisuus. Nykyinen suomenkielinen *Kirkniemi* on alkuosaltaan mukaelma ja loppuosaltaan käännös. Suomenkielistä nimeä alkoi näkyä lehdistössä 1870-luvulla. – GHK

Granlund, Åke 1956: 132–133; Hausen, Greta 1922: 413; Hellberg; Lars 1987: 201; Huldén, Lars 2001: 230; Kerkkonen, Gunvor 1952: 122; Uppslagsverket Finland 2 s.v. Gerknäs; Zilliacus, Kurt 1989: 110, Örmarm, Michaela 2003: 217; Hämäläinen 18.1.1877; Turun Lehti 2.6.1883; Uusi Suometaar 11.11.1881.

Kirkonmaa saari, linnake ja varuskuntapaikka Kymenlaaksoissa Kotkan edustalla Suomenlahdella, aiemmin Kymin kuntaa, ruotsiksi *Kyrkogårdsö*. *Kirck öö* 1558, *Kiörckiö öö* 1559; *Kirkonmaa* 1710. – Nimen loppu *maa* tarkoittaa monissa, varsinkin Suomenlahden ja Saaristomerän saarennimissä, suurta tai suurehkoa saarta. Nimen alkuosa viitanee siihen, että saari on ollut seurakunnan omaisuutta. 1550-luvun kalaveroluettelon mukaan saarta ympäröivät kruunun kalavedet. On myös arveltu, että saarella olisi keskiajalla ollut lähellä koillisosan Kappellahtea ja Kirkkolähdettä muinaista satamaa palvellut pieni kirkko. – SP

Hausen, Greta 1922: 314; Rosén, Ragnar 1936: 168; Rosén, Ragnar 1953: 6; HisKi (Kyri).

Kirkonvarkaus kalliainen niemi Mikkelissä Etelä-Savossa, lähellä Varsavuorta. – Kansanomaisesti nimeä on selitetty sillä, että autiolle, kasketulle Maunukselan kankaalle rakennettu Mikkelin kirkko (käytössä 1754–1806) hävisi sillä kohtaa etelään päin vesillä liikkuneen silmistä, niemi ikään kuin ”varasti” kirkon näkyvistä. Korkea, kapea silta salmen yli Mikkelin keskustan eteläpuolelta Anttolan päin vievällä tiellä on nimeltään *Kirkonvarkauden silta*. – SP

www.mikkeli.fi/portal/03_mikkeli_tieto/02_historia/, 24.6.2005.

Kirrisanta kaupunginosa, joka on enimmäkseen tuoreehkoa maannousualuetta Satakunnassa Porissa Mäntyluodon itäpuolella Pihlavanlahden eli Porinlahden suulla. Kaupunginosan nimiasuksi on otettu *Kirrisanta*, mutta kansanomaisesti nimeä käytetään asussa *Kirrisanta*. Alue on osin Mänty-

luodon satama-alueen jatketta, osin teollisuusaluetta. Laajat vesijättömaat ovat lintujen havainnointipaikka. Aluetta halkoo Reposaaren pengertie ja Tahkoluodon satamaan vievä rautatie. – Nimessä on kaksi tyypillistä Porin seudun murteiden sanaa: *kirri* ’tiira, lokkilintu’ ja *santa* ’hiekkaa, (vedestä kohonnut) hiekkamaa, hiekkaranta’. Toisaalta nimen taustalla saattaisi olla henkilönimi *Kirri*, josta nimiasu *Kirrisanta* tulisi. Puheessa olisi paikkakunnan murteesta joka tapauksessa *Kirrisanta*, koska genetiivin *n* jää usein ääntymättä. *Kirri-*nimestä on tietoa Ulvilan Lammaisista jo vuosilta 1546, 1552 ja 1554, ajalta jolloin seutu on kuulunut Ulvilaan mutta ollut kokonaan veden vallassa. *Kirri-*nimiä on Porin seudulla seuraavasti: *Kirrisanta* vastapäätä kolmisen kilometriä pohjoiseen on Kolpanlahden rannalla Lampaludossa maatonut kari *Kirri* (*Kirren* 1638, *Kirri* 1651, *Kirriholm* 1797, *Kirrisholm* 1835), mm. Anttooran koillispuolella on *Kirrikari* sekä Keikvedenlahdessa ja Merikarvialla Ourassa *Kirrikari*. – RM

SMS s.v. kirri; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 77–78; www.pori.fi/kartat/orto/; NA: Porin pitäjänkokoelma ja kartta-arkisto, Satakunnan asiakeränimikokoelma.

Kisko kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 osa Salon kaupunkia. *Kisku* 1347, *Kijsko bol* 1451. Vuoden 1347 nimi tarkoittanee kylää. *Kisko bol* oli 1450-luvulla yksi Pohjan pitäjän 15 verokunnasta. Kiskosta tuli seurakunta viimeistään 1500-luvulla, jolloin sen alue vastasi nykyisiä Kiskon ja Suomusjärven kuntia. – *Kisko* on tullut asutunimiksi todennäköisesti vesistönimistä. Kantanimi on ehkä järvennimi *Kiskonjärvi*, joka on tarkoittanut nykyistä *Kirkkojärveä* (*Kisko Siö* 1783–1786). Nimi on voinut olla alkujaan myös **Kiskojärvi* tai **Kisko*. Järven mukaan ovat saaneet nimensä laskujoki *Kiskonjoki* (*Kijskon Joensu* 1549, kylä) ja läheinen toinen järvi *Iso-Kisko* (*Stor Kisko Siö* 1783–1786, *Iso Kiskonjärvi* 1927). Nimen tai nimenosan *Kisko* taustaa ei tiedetä. Kyseessä voi olla sana *kisko*, jolla on vanhastaan myös merkitys ’tuohilevy’, tai verbi *kiskoa*. – SBS

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 73, 91; Hausen, Greta 1920–1924: 286; Sarvas, Anja – Väärä, Seija 1998: 107–111, 118, 120.

Kissakoski kanava ja entinen paperitehdasmiljö Hirvensalmella Etelä-Savossa Vahvajarven ja Liekuneen välissä. – Paikalla sijainnut koski (putouskorkeutta yli 4 metriä) rakennettiin vuosina 1831–1854 avokanavaksi, tehdas rakennettiin 1900-luvun alussa. Vuodesta 1997 siellä on toiminut saman niminen matkailu-, ravintola- ja elintarvikejalostuskeskus. Suomessa on kymmenkunta muutakin *Kissakoskea*. Ne ovat yleensä pieniä ja vähäpätöisiä, ja runsaammin niissä on vettä vain kevätulvien aikaan. Koski voi olla niin pieni, ettei se kohise vaan sihisee kuin kissa (Pirkkala); pieni, mutta sitkeähenkinen, niin että siinä riittää vettä aina (Sulkava) tai tulvan aikaan sähisee kuin kiukkuinen kissa (Utajärvi). – SP

Suomi kartasto 1897/1915: 68.

Kissanmaa kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. Kissanmaa liitettiin Tampereeseen Hatanpään alueen kaupan yhteydessä vuonna 1913. Nimi tulee esiin vuosien 1916–1917 osoitekartassa. *Kissanmaalla* tarkoitettiin tällöin kapeata liidesjärveltä Näsijärveen ulottuvaa maa-aluetta, joka oli pääasiassa metsää. Nykyään se on Kaupin, Kalevan ja Uudenkyllän välistä asuinalueita. Peltoa oli vain muutama tilkku, mm. *Kissanmäntty* ja *Kissankorpi* (nimi esiintyy Hatanpään kartanon tiluskartassa 1869 ja niityn nimi jo 1759), joista *Kissanmaa*-nimikin johtuu. Pienille ja mitättömille ulkopaloille on annettu tavallisesti pienten eläinten nimiä. Toisaalta *Kissanmaa*-nimen on arveltu johtuvan ilveksistä, joita on tavattu alueelta vielä 1800-luvun lopulla. – SP

Alasentie, Jukka 1983; Louhivaara, Maija 1999: 107; NA.

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Englantilaissyntyinen piispa Henrik tuli 1150-luvulla vakiinnuttamaan Suomen kirkollisia oloja, mutta surmavirren mukaan talonpoika Lalli murhasi hänet.

Kitee kaupunki Pohjois-Karjalassa, seurakunnaksi 1621. Ruotsiksi *Kides*. *Dr. Kitjaga Podorje, Dr. Petkovo nad Kitjažskim ozerom* 1500, *Kitehe by* 1582, *Kitehes by* 1589, *Kidenselgä* 1618, *Kiteis Pogost, Kideen selka* 1631. – Asutusnimi liittyy luontonimiin *Kiteenjärvi, -lahti ja -joki*; joki laskee Sortavallassa Laatokkaan. *Kiteen* nimi on liitetty 'ketun pesää, luola' merkitsevään sanaan *kides, kiides*. Lyhyt-i:llistä *kides*-sanaa ei ole olemassa muualla kuin Lönnotin sanakirjassa, jonne se lienee päätyntä virheellisesti tulkittuna sellaisista ruotsinkielisistä merkinnöistä kuin *Kides lax, Kides socken*, joissa -s on ruotsin genetiivin pääte. *Kitee* pohjautuu adjektiiviin *kiteä* (esim. *kiteä keli* 'nihkeä keli', *kiteä pakkanen* 'kireä pakkane', *kiteästi* 'hitaasti'), joka on karjalan kielen ja suomen itämurteiden sana. *Kitee* äännetään Kiteen murteessa *Kittee*, vanhastaan myös *Kittii* kuten esimerkiksi *pimnee, pimmi*. Nimeämisen asiallisena perusteena voi olla Kiteenjoen verkkaian juoksu. – AR

AKH I: 343, 469, 475; Nissilä, Viljo 1975: 268; Ronimus, J.V. 1906: 44; Räisänen, Alpo 2004b: 585–586; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kitinen saP *Gittesjohka*, joki Lapissa; saa alkunsa Kittilän pohjoisosasta ja laskee Sodankylän ja Pelkosenniemen kautta Kemijokeen. *Kittina iockj* 1598, *Kitena fluvius* 1642, *Kittes-jok* 1742–1743. – Suomeen nimi on lainattu saamesta, mutta alkuperäinen saamelainen nimimuoto ei ole säilynyt; pohjoissaamelainen asu *Gittesjohka* on suomesta takaisin lainautunut. Nimen tarkempi tausta jää hämäräksi. – AA ja SA

Tresk, Olof 1928; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Kitkajärvi järvi Lapin läänin Posion ja Oulun läänin Kuusamon rajalla, myös entinen lapinkylä. Järvessä on kaksi osaa, *Yli-* ja *Ala-Kitka*, ja jälkimmäisestä laskee *Kitkajoki* Oulankajokeen. *Kittke ierff trask* 1558, *Kiggajärfvi* 1565, *Kijgga* (tai: *Kjgga*) *Järfvi* 1568, *Kijgga-* 1570, *Kijetkajerff* 1593, *Kierker* 1595, *Kijttkäjärfwi* 1597, *Kittker* 1599, *Kijkijerfwij* 1614, *Kikini* (!) 1738. – Nimi on lähtöisin saamesta, sillä kyseessä on vanha Kemin Lapin siita eli lapinkylä, joka on nimetty järven mukaan. Nimen vanhoissa kirjauksissa esiintyy konsonanttiyhdytymä -jg- tai pikemminkin -jk-, jossa on kaikei kuulunut suomessa t:ksi tulkittu siirtymä-äänne: *Kijetka-*, *Kijttkä-*. Silti j:llinenkin sanavartalo on (nyky)saamessa tuntematon, ja suuren järven nimessä tällainen outo elementti on voinut periäyttyä seudun kadonneesta muinaiskielestä. Siitä saattaa olla merkinä saamelais-suomalaisten nimimuotojen kirjajavuu vanhoissa merkinnöissä. *Kitka* tunnetaan Kemin Lapissa myös sukunimenä, luultavasti paikannimilähtöisenä. – SA

Aikio, Aslak 1998; Fellman, Isak 4 (1915): 48, 163, 367; Fellman, Jacob 3 (1906): 610; Itkonen, T.I. 2 (1948): 510; Qvigstad, J.K. – Wiklund, K.B. 2 (1909): 283; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kittilä kunta Lapissa. Eronnut Sodankylästä 1778, itsenäiseksi pitäjäksi 1854. Kunnan nimeksi otettu kirkonkylän, *Kittilän*, nimi. *Kijttilenkylä* 1573. – Kittilä on muinainen lapinkylä, joka perimätiedon mukaan on saanut nimensä saamelaisen Päiviäisen kristinuskoon kastetusta *Christina* eli *Kitti* -nimisestä tyttärestä, joka avioitui suomalaisen kanssa. Hänestä tuli kittiläläisten kantaäiti. Kuitenkin Peräpohjolassa kansa yhdistää nimen *Kitti* tavallisesti Vanhan testamentin nimeen *Gideon*. Muualta Suomesta on keskiajasta lähtien tietoja miehennimestä *Kitti*, ja tavallisempaa onkin, että talojen ja kylien nimet perustuvat miehennimeen, hyvin harvoin naisnimeen. Kun Lapissa liikkui muinoin satakuntalaisia ja hämäläisiä verottajia, nimiäkin kulkeutui etelästä sinne. Joka tapauksessa *Kitti* on ollut Lapissa, Utsjoella, Enontekiöllä ja Muoniossa, sukunimenä 1700-luvusta alkaen. Henkilönnimestä lähtevää selitystä heikentää jonkin verran se, että Sodankylästä ei ole 1700- ja 1800-luvuilta tietoja *Kitti*-nimises-

tä suvusta. Uusimman selityksen on esittänyt Samuli Aikio, joka ensin toteaa, että voi olla useita eri Kitin sukuja ja että nimi perustuu naisennimeen. Lapinkylän nimeen Aikio tarjoaa muuta selitystä: Pohjoissaameksi nimi on *Gihttel* ja inarinsaameksi *Kittäl*, joka eroaa vain johtimen verran vanhasta kaupatermistä *kittäläs* 'kiihtelys eli 40 oravannahan nippu'. Kittilän nimi sisältäisi tämän kaupankäyntitermin. – PM

Aikio, Samuli 2001: 32; Itkonen, T.I. 1948, 2: 515; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v.

Kittilä: HisKi (Enontekiö, Inari, Muonio, Sodankylä, Utsjoki).

Kittisvaara korkea jyrkkä vaara Pellossa Lapissa, lähellä Tornionjokea. *Kittis* 1796. – Vaara tuli kuuluisaksi siitä, että akateemikko Maupertuis'n johtama ranskalainen astemittausretkikunta pystytti 1736 pohjoisimman mittastorninsa Kittisvaaralle. Vaaralla on astemittauksen muistomerkki. Nimi on saamelainen alkuperää; siihen saattaa sisältyä pohjoissaamen sana *kiäda* 'kevät', joskin on muitakin etymologiamahdollisuksia. Vrt. Kemijoen latvahaaran nimi → *Kitinen*. – JV

Collinder, Björn 1964: 90; Suomen karttakirja 1799: 156; Vahtola, Jouko 1980: 77.

Kitula Suomenselän keskustaajama Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Kitula* 1447, *Kittula* 1552. – Kylän nimi perustuu vastaavaan talonnimeen, johon voi sisältyä miehennimi *Kitu* ~ **Kittu*, kansanmuunnon esim. nimestä *Egidius* tai *Kristianus*, tai liikanimeen sanasta *kitu* 'kituen elävä, kitukasvuinen, heikko'. Aiemmin rinnakkaisnimenä on ollut *Hintsala* (*Kittula* eller *Hintala* 1777–1798). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kittilä; Virtaranta, Pertti 1958: 91; DF: 2728; NA.

Kitulanniemi niemi Puumalassa Etelä-Savossa. *Kitula* 1664. – Ollut aiemmin saari (*Kitulan salo* 1563; sana *salu* 'suuri, metsäinen saari') ja on nytkin vain kapealla kannaksella itäpäästään kiinni mantereessa. Luoteispään yhdistää Puumalan kirkonkylään Puumalansalmen silta. Savon ensimmäisen maakirjan 1541 mukaan Puumalan neljänneksen alueella asui viisi perhekuntaa Kitusia, ja esimerkiksi 1563 Kitulansalon yhtenä omistajana mainitaan *antti kituinen*. Nimi perustuu siis asukkaiden sukunimeen. – SP

Alanen, Timo 2006: 87; Pirinen, Kauko 1982: 754; KA:VA 8644: 222v.

Kiukaanen kunta Satakunnassa, murteessa *Kiukkainen*, ruotsiksi *Kiukais*. Vuodesta 2009 Euran kuntaa. *Kiuckais* 1540, *Kiukas by* 1548; *Kiuckasth* 1550, *Kiuckaijsten* 1551. – Euran Panelian kylään perustettiin saarnahuone 1690-luvun alussa ja 1684 Euran tuleva kirkkoherra Matthias Langius pakotettiin pitämään saarna Rantuan neljänneksen asukkaille. Näiden tapahtumien perusteella Kiukaisten alueen vanhempina niminä on pidetty *Rantuaa* ja → *Paneliaa*. Saarnahuoneen palon 1714 jälkeen uusi kirkko rakennettiin Kiukaisten kylään, jonka mukaan saarnahuonekunta sai uuden nimen. Erotettiin itsenäiseksi seurakunnaksi 1897. – Kunnan nimi perustuu siis kylännimeen **Kiukkaisten kylä* (nykyisin *Kiukkaistenkylä*) ja se mahdollisesti talonnimeen; 1540 kylässä oli kolme taloa. Nimeä on tulkittu tavallisesti sanasta *kiuas*: *Kiuas-*, *Kiukaan-*alkuisia paikannimiä on yhdistetty hiidenkiukaisiin, hävinneiden asuinpaikkojen kiukaiden tai uunien jäännöksiin ja *nen*-loppuisiin henkilönnimiin. Kun Euran käräjällä mainitaan Kiukaisista 1551 *Bentt Kiulukosken*, (**Kiukukoski?* 'kiukkaunen koski'), nimen lähtökohta saattaisi piillä koskenkin nimessä. Kiukaisten kylän ja kirkon ohi virtaa Eurajoki, jossa on ollut *Eurakoski*-niminen koski. Jos nimi on paikallista perua, sen aiempi nimi on voinut olla **Kiukkukoski* > **Kiukkainen* tms., jonka mukaan on alettu kutsua varhaista taloa ja lopulta koko kyläryhmää ja sen asukkaita. Ehkä on otettava huomioon myös nimen kulkeutuminen muualta: Paimiosta mainitaan 1530 kylännimi *Kiucka*, Hinnerjoella (*Erich Kiucka* 1568) ja Marttilassa (*Jons Kiuckas* 1554) on ol-

lut *Kiukka*-niminen talo, Pöytyän Karinaisissa on *Kiukainen*-niminen kylä (*Kiuckais* 1510). – SP

Koivisto, Olavi 1966: 276–279, 294; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kiukas; Neovius, Ad. 1898: 17; Nissilä, Viljo 1962: 54; Nuutinen, Liisa 1988: 76, 81–82; Roos, John E. 1964: 123; Valonen, Niilo 1963: 454, 456; KA: Savanto/ Eura s.1803; NA 1500-luvun poimintakokoelmat

Kiuckais → *Kiukainen*

Kiuruvesi kaupunki Pohjois-Savossa. *Kiurujerfwi* (kylä) 1625, *Kiuruwesiby* (kylä) 1664; *Kiuruvesi kapells kyrkoby* 1852, *Kiuruweden pit*. *Kiurujärwen rannalla* 1890. – Vuodesta 1763 Iisalmen alainen kappeli, erotettu kirkkoherrakunnaksi 1862, kaupunki vuodesta 1993. Nimi perustuu kylänimeen *Kiuruvesi* ja se sijaintiin Kiurujärven (*Kiuru Jerffwi* 1546–1562; *Kiuru Järfui* 1620-luvulla), peruskartassa *Kiuruveden*, ympärillä. Näyttää siltä, että kylästä on alettu käyttää *vesi*-loppuista nimeä sen erottamiseksi järven nimestä, josta on ajan mittaan tullut *vesi*-nimi siitäkin; myös *Kiurujärvi* on edelleen käytössä. Järvi laskee Kiurujokea pitkin Haapajärven kautta Poroveteen ja Iisalmen reittiin. Sen nimi mainitaan jo 1446 hämäläisten ja savolaisten rajakatselmusasiakirjassa (luettu ”Kyröjärvi”). Paikkakunnalla on nimen selitetty viittaavan kiurun lauluun, jonka paikalle tulleet uudisasukkaat ensiksi kuulivat, tai *Kiuru*-nimiseen asukkaaseen, jonka nimisiä ei seudulla tiedetä varhain olleen. Suomen peruskartoissa on 129 *Kiuru*-alkuista nimeä. Niistä *Kiurulampia*, *-järviä* tai *-lahtia* on parikymmentä, lähes kaikki Keski-Suomessa. Etupäässä itämurteisen linnunimityksen *kiuru* ’leivonen’ lisäksi monien *Kiurulampien* nimeä on selitetty sanasta *kiuru* (myös *kiuri* ~ *kiuruainen*, *kipru*) ’sääsken toukka, sammakonpoikanen’, joka on samaa alkuperää kuin *kiura*, *kiverä* ’kippurainen, koukkumainen’. Kiuruveden Kiurujärven nimen voi ehkä yhdistää alkuperäiseen kuvailevaan merkitykseen, sillä järvi on voitu mieltää mutkittelevaksi ja koukkumaiseksi etelästä päin matkatessa, kun reitti kaartaa mm. Karsikkoniemen ohi. Ks. → *Keuruu*. – SP

Alanen, Timo 2004: 91; Kuopio Tidning 27.11.1852; Pietikäinen, Toivo 1978: 95; Pirinen, Kauko 1988: 318; Sawo 2.12.1890; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 344; SSA s.v. kiuru; HiSK; KA:VA 8644: 105v.

Kiutaköngäs kolmiportainen putous Oulankajoessa Kuusamon pohjoisosassa Pohjois-Pohjanmaalla. Putousta on runsaan puolen kilometrin matkalla 13,7 metriä. – Nimen jälkiosana on Pohjois-Suomen suomalaismurteisiin saamesta lainautunut sana → *köngäs* ’putous’. Myös nimen alkuosa lienee saamea, vrt. inarinsaamen *kievđä* ’köysi’. Nimen asiaustana on ehkä veneen vetäminen köyden ja rompsin eli ohjausrüun avulla vastavirtaan. Tosin jyrkässä Kiutaköngäessä se on vaikeata ellei täysin mahdotonta. *Kiutaköngäs* on joka tapauksessa vanha nimi, sillä samaan rypäeseen kuuluvat nimet *Kiutakangas*, *-vaara*, *-järvi*, *-lampi* ja *-puro*, eikä muualla Suomessa näytä *Kiuta*-nimiä olevan. – AR

Finlandia 8: 86; ILWb: 1457; Räisänen, Alpo 2005: 350.

kivalo on Lapissa Rovaniemen, Simon ja Tervolan seudulla vähän ympäristöään ylempänä olevaa maastoa sekä asumatonta erä- tai metsämaa-aluetta tarkoittava paikannimien jälkiosa. Peruskartoissa *kivalo*-loppuisia nimiä on viitisenkymmentä, esim. Tervolan *Kuusikkokivalo* ja Rovaniemen *Selkäränkakivalo*. Niistä valtaosa on luokiteltu maanmittaustöiden ohessa kohoumien nimiksi ja vain muutamat metsäalueiden nimiksi. Maaston muodot rajaavat nimettäviä paikkoja, ja muusta maastosta kohoava ja erottuva metsäalue tarjoaa luonnollisen nimeämiskohteen. Myös muutamia *kivalo*-loppuisia talonnimiä on. *Kivalo*-sanan murteellisista rinnakkaismuodoista *kiveliä* ja *kiveliö* jälkimmäinen esiintyy Rovaniemen *Riivenkiveliö*-nimessä. – TS

SMS s.v. kivalo; SSA s.v. kivalo; Paikannimirekisteri 2005.

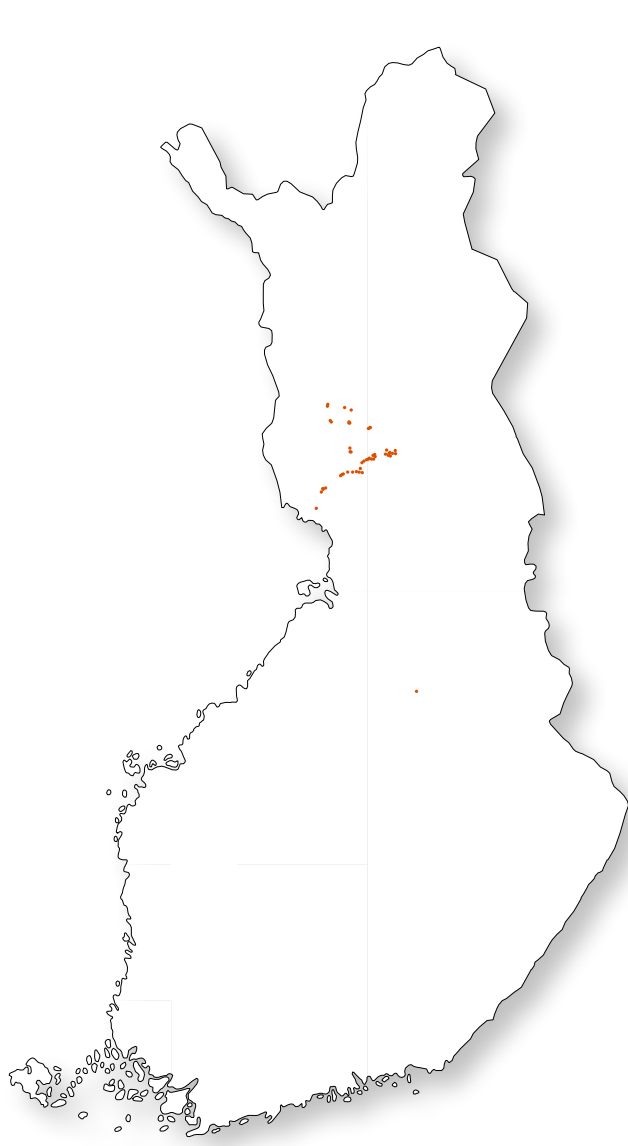
Kivalo vaarajono Lapissa Keminmaan, Simon, Tervolan ja Rovaniemen alueella. *Kivalo* 1799. – Muodostaa lähes yhtenäisen selänteen Simon kirkonkylän luoteispuolelta Rovaniemen Pekkalan eteläpuolelle. Vaarajonosta käytetään myös monikollista nimeä *Kivalot*: silloin selänne jaksotetaan kolmia: eteläisin on Keminmaan, Simon ja Tervolan alueella, toinen Tervolan itäkärjessä ja kolmas Rovaniemellä Kemijoen sekä Tennilän ja Viirinkylän eteläpuolella (itäpään nimenä *Kivalonotta* 1799) oleva *Kivalo*. Sana → *kivalo* on tavattu lähinnä Peräpohjolassa merkityksessä ’suurehko ympäristöään ylempänä oleva maasto; suuri, asumaton erämaa, selkonen’. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 381; SMS s.v. kivalo; Suomen karttakirja 1799: 122, 126; Vahtola, Jouko 1980: 84.

Kivarinjärvi murteessa myös *Kivarijärvi*, järvi Puolangalla Kainuussa, Kiiminkijoen latvalla. *Kiwarjärv* 1610, *Kiwarj* 1650; nimi kymmenensluettelossa jo 1574–75. – Nimen alkuosa ei voi tulla ’kievaria’ merkitsevistä sanasta *kivari*, koska Kainuun vanhimmat kievarit on perustettu vasta 1634, eikä *Kivaria* ole lähitienoilla sukunimenäkään. Luultavasti nimi koostuu sanasta *kiva* ’kova, luja’ ja johtimesta *-ri*. Keski-Suomessa Leivonmäellä on *Kivaristonkallio*, kallioinen mäki. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 266–269.

Kivenlahti osa-alue ja kylä Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Stensvik*. *Steinsuyck* 1540, *Stenswik* 1547. – Kylänimen

Paikannimet, joiden loppuosa on *kivalo*.

suomenkielinen vastine on vahvistettu 1965. *Kivenlahti* – *Stensvik* tuli myös 1970-luvun alusta lähtien kylän keskuksen ympärille rakennetun kaupunkimaisen asuinalueen nimeksi. Kivenlahti on hallinnollisessa aluejaossa osa Espoonlahden kaupunginosaa. Kivenlahden keskuksessa olevalla lahdella on nykyisin nimi *Kivenlahti* – *Stensviken*. Kylä on syntynyt vuoden 1400 aikoihin, mutta ei ole tiedossa, onko lahdella ollut nimi *Stensvik(en)* ennen kuin kylä sai nimensä. Nimi on voitu muodostaa myös suoraan asutusnimeksi. Espoon *Smedsbyssä* on ollut talo nimeltä *Stens*, mutta *Stensvikin* nimi ei liity siihen, vaan nimen alkuosa *Stens-* sisältää joko miehennimen *Sten* tai sanan *sten* 'kivi'. Genetiivin *s* näyttää viittaavan henkilönnimilähtöisyyteen, ja miehennimeä *Sten* on esiintynyt keskiajalla Uudellamaalla. Kylä tai lahti lienee saanut nimensä *Sten*-nimisen asukkaan mukaan. Joihinkin *Stens*-alkuisiin paikannimiin voi kuitenkin sisältyä sana *sten*. Siinä tapauksessa *Stensvikin* nimi perustuisi lahden tai sen rantojen kivisyyteen tai johonkin huomattavaan yksittäiseen kiveen. – SBS

Granlund, Åke 1956: 119–120, 293–295; Hausen, Greta 1920–1924: 172–173; Huldén, Lars 2001: 289, 299, 322; Kepsu, Saulo 1999; Pitkänen, Ritva Liisa – Zilliacus, Kurt 1996: 39.

Kivesjärvi järvi ja sen ympärillä oleva kylä Paltamossa Kainuussa. *Kiiffues ioen niemi* 1555, *Kifwes ierff* 1577, *Kiwes Järfwj by* 1650. – Järven itäpuolella on korkea *Kivesvaara* ja Oulujärvestä *Kiveslahti*, johon laskee Kivesjärvestä Alanteen-joki. Alanteenjoen nimenä kartassa 1764–65 *Kivesoja*. Kiveslahti on kivikkoinen. – AR

KA: FR 312, VA 4972, 4747.

Kivijärvi kunta ja järvi Keski-Suomessa. *Kijuijerffuij ärmarch* 1554 (eräomistus), *Kiuijärffui* 1571 (kylä). – *Kivijärven* kylä oli alkujaan 1500-luvulla laajempi kuin nykyinen pitäjä. Kylännimi tuli 1600-luvun alussa rukoushuonekunnan nimeksi. Kivijärvestä tuli kappeliseurakunta 1750 ja itsenäinen seurakunta 1864. – Nimi *Kivijärvi* on Suomen tavallisimpia järvenimiä, ja *kivi* on yleisin substantiivi Suomen luontomien alkuosissa. *Kivi*-alkuiset paikannimet viittaavat useimmiten paikan kivisyyteen tai kivikkaisuuteen, harvemmin yksittäiseen suureen kiveen. Myös Kivijärven kunnan ja kylän nimen taustalla on järvennimi *Kivijärvi*. Järvi on suuri, yli 50 km pitkä. Sen nimen perusteeksi on mainittu sekä yleinen ominaisuus – rannat ovat kivisiä – että yksittäinen paikka, itärannalla oleva huomattava suuri vyörykivikko. – SBS

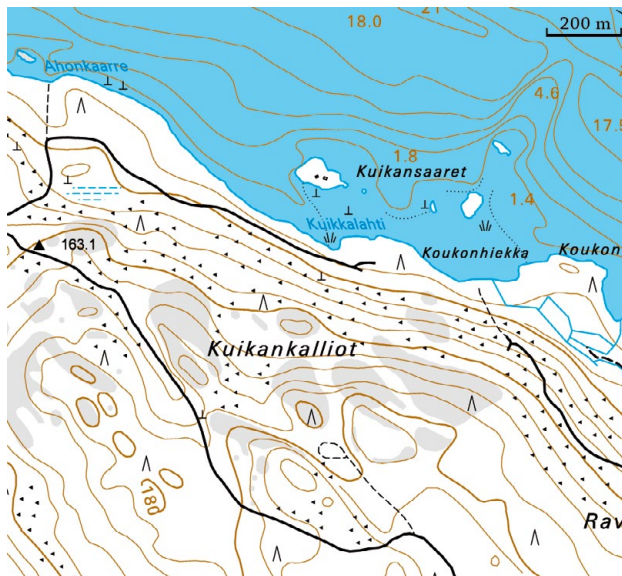
Kauppinen, Merja 1993: 56; Kiviniemi, Eero 1990: 95–96; Nyman, A. L. 1882: 249; Puttonen, Vilho 1946: 117; SHL 3: 94.

Kivijärvi järvi Lemminkäisen ja Luumäen pitäjien alueella Etelä-Karjalassa. Järvi jakautuu kahtia, mutta molemmista osista on tavallisesti käytössä nimi *Kivijärvi*. Jos järvet halutaan erottaa toisistaan, pohjoisosasta käytetään nimeä *Ylä-Kivijärvi*. – Sana *kivi* on yleisin luontoon viittaava sana suomalaisten paikannimien alkuosana. Tämä johtuu siitä, että kivisyys leimaa hyvin monenlaisia paikkoja ja on otettava huomioon niin viljelyssä kuin kulkemisessakin. *Kivijärvi* on kuudenneksi yleisin järvennimi Suomessa. Myös Lemminkäisen ja Luumäen Kivijärvi on kivinen. – LL

Kiviniemi, Eero 1990: 128, 184.

Kivilompola saP *Geadgeluoppal*, tulliasema Suomen ja Norjan rajalla Itä-Enontekiöllä Lapissa. – Suomenkielinen nimi on käännös saamenkielisestä, ja siinä peräpohjalaismurteiden sana *lompola*, saP *luoppal*, tarkoittaa 'pientä jokijärveä'. Saamenkielinen nimi kuuluu alun pitäen tällaiselle pienelle järvelle, joka sijaitsee aseman lähellä ja laskee Norjan puolelle. – AA ja SA

Kivitok kylä Tammisaaren Bromarvissa Uudellamaalla, vuo-

Kivijärven rantojen kivikkaisuus ja kalliisuus näkyy maastokartassa; kivikko on kuvattu pieninä mustina kolmioina, avokallioiden alueina.

desta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Kyvitokabol* 1451, *Kiuitoke bol* 1556. – Nimi kuuluu rannikon vanhimpaan, suomenkielisten ennen ruotsalaisasutuksen tuloa antamaan paikannimistöön. Nimi ilmaantuu asiakirjoihin verokunnan nimenä. Nimeen sisältyy sana *kivitoe* (taivutusmuodoissa *kivitoke*) 'kivistä rakennettu kala-aita tai kalapato, joka ohjaa kalat pyydykseen (mertaan tai rysään)'. Samanlaista kalastusta ovat harjoittaneet myös myöhemmin paikalle asettuneet ruotsalaiset. He nimittivät antaneet kyläasutuksen eteläpuolisen peltoalueen nimeksi *Verkängen* (*verke* 'kala-aita; mertakalastuspaikka'). Peltojen paikalla on keskiajalla ollut pitkä ja kapea merenlahti, joka on soveltunut hyvin kivitoekalastukseen. Samanlaisen kalastukseen viittaavat myös *Ruona*-nimet. – RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 225–228; Zilliacus, Kurt 1989: 174–176.

Kiägunyeri → *Kaikunuora*

Kiäptuvei → *Kettujoki*

Kiävääjärvi → *Keväjärvi*

Kjulo → *Köyliö*

Klamila kyläkunta Virolahdella Kymenlaakson Kallfjärdin kylässä. *glamila* 1556, *Glamula* 1557, *Clamila* 1656, *Klamila* 1680. Suomenlahdessa on kylän kohdalla *Klamilanlahti*. – Kylännimen pohjana on sukunimi tai lisänimi *Glam*, sittemmin *Klami*; kylästä on merkitty asiakirjoihin esim. p *Glam* 1551, *Markus Clami* 1659, *Jören Klami* 1677. Kylän vanha ruotsinkielinen nimi on *Rikulla* (*Rijdhkulla* 1544, *Rijdkulla* 1555). – LL

Huldén, Lars 2001: 444; Kaukiainen, Yrjö 1970: 87, 101; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Klamii; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Klaukkala kylä Nurmijärvellä Uudellamaalla, ruotsiksi *Klövskog*. *Klöckeskoogh* 1527, *Klocksokoby* 1540, *Klöckesokoby* 1544; *Klaukala hemmi* 1835, *Klaukkala by* 1866. – Nimi on peräisin talonnimestä, johon sisältyy varhaisen isännän nimi, kansanomaisen muunnos pyhimyksennimestä *Nikolaus*. Ilmeisesti talon nimi on alkuun suomea ja sen isäntää on kutsuttu *Klaukaksi*; jo 1540 kylästä mainitaan *Klaukka*-niminen talo (*Klauko* 1710). Ruotsinkielisessä nimessä jälkiosalla *skog* 'metsä' (vrt. → *Antskog*) on korvattu suomen kielen *-la*-johdin; *Klöckeskog* 'Klaukan metsätalo'. – SP

Helsingfors Tidningar 11.2.1835 ja 27.1.1866; Huldén, Lars 2001: 354; Nissilä, Viljo 1956b: 244–245; KA:VA 8121: 19; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007.

Klemetskog kylä Tuusulassa Uudellamaalla, suomeksi → *Ruot-sinkylä*. *Clemetzskoga*, *Clemetzskogh* 1527. – Nimen jälkiosana on syrjäkylien asumuksiin viitannut sana *skog* 'metsäkylä, metsätalo'. Alkuosa on latinasta lainattu pyhimyksen nimi *Clemens*, joka ruotsin kansankielessä esiintyy muodossa *Cle-met*, *Klemet*. Nimen vanhoissa esiintymissä henkilönnimen genetiivi -s (usein kirjoitettuna z) vielä näkyy. Nykyaajan virallisessa kirjoitusasussa s-äänteet ovat sulautuneet yhteen. Henkilönnimi *Clemet*, suomeksi *Klemetti*, oli yleinen keskiajan Suomessa. Myös Tuusulan naapurista Helsingin pitäjstä mainitaan esim. 1488 eräs *Jöns Klemetsson*. – MB

Huldén, Lars 2001: 356; Modéer, Ivar 1964: 48; Viikuna, Kustaa 1988: 98–99.

Klemetsö → *Klemettilä*

Klemettilä kaupunginosa Vaasassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Klemetsö*. – Nimi pohjautuu ruotsinkieliseen saarennimeen *Klemetsö*, jonka jälkiosaan sisältyy ruotsin sana *ö* 'iso saari'. Nimi on luultavasti kuitenkin alun perin asutusnimi, josta myöhemmin tuli Mustasaaren pitäjän kylännimi (*Clemetzöön* 1544, *Clemetzöo* 1546). Suuri tulipalo tuhosi Vaasan (nykyinen Vanha-Vaasa), ja sen jälkeen kaupunki siirrettiin Klemets-ön niemelle, kaupungin silloisen ulkosataman tuntumaan. *Klemetsö*-nimen alussa on muinaisruotsalainen miehennimi *Klämit(er)*, jonka vastine on latinan *Clemens*. Suomenkielinen nimi *Klemettilä* on myöhempi muunnos alkuperäisestä ruotsalaisnimestä. – PS

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 103; Huldén, Lars 2001: 381; Karsten, T.E. 1921: 305; Karsten, T.E. 1923: 92–93.

Klobbskärs fjärden avoin merenselkä, joka on Saaristomeren kansallispuiston raja, Pikku-Nauvon eteläpuolella Pensarin ja Gullkronan saarten välissä Nauvossa Varsinais-Suomessa. – Merialue on nimetty Klobbskärin saaren mukaan. Sen nimen alussa on ruotsin *klobb* 'korkea, pyöreä kallio'. *Stora Klobbskä-rin* saari on muodoltaan juuri tällainen. – PS

Klubbisviken → *Lupinlahti*

Kluuvi kaupunginosa Helsingin ydinkeskustassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Gloet*. Lahden nimenä *Glon* 1640, *Gloo* 1696, *Gloet* 1763, *Glowiken* 1837. – Nimi pohjautuu nykyisen Töölönlahden eteläpuolella olleen merenlahden nimeen *Gloviken* eli *Gloet*, josta myöhemmin, kun lahti oli jo umpeutunut, on käytetty suomeksi nimeä *Kluuvinlahti* (*Kluuvi* 1879). *Gloviken*in erotti Töölönlahdesta kapea salmi *Hagasund* (ks. → *Hakasalmi*). Lah-ti ulottui vielä 1800-luvun alussa Kappeli-Esplanadille saak-ka, missä kapea *Halsen*-niminen kannas erotti sen nykyisestä Eteläsatamasta, silloisesta *Stadsvikenistä* ("Kaupunginlahti"). Maamme ruotsinkielisellä rannikolla on paljon suuaukoiltaan kapeita, usein pyöreähköjä lahtia (ruots. *glo*). Monet niistä ovat umpeutuneet lammiksi tai maatuneet kokonaan maanko-hoamisen myötä. Helsingissä Kluuvinlahti pieneni maan kohot-tessa ja täytettiin 1800-luvun alkupuoliskolla rakennusmaaksi. Vielä C. Reuterin kartassa 1869 mainitaan *Gloviken* pienen lah-dekkeen nimenä. Kaupunginosa nimeksi *Kluuvi* – *Gloet* vah-vistettiin vasta 1959, mutta kadunnimenä on ollut vuodesta 1836 *Glogatan*, vuodesta 1866 myös *Kluuvikatu*. – SP

Pehkonen, Marja – Tuomi, Marja-Liisa – Pakarinen, Riitta 1987: 17; Pesonen, Leo A. 1981: 110–111; Tuomi, Marja-Liisa 1987b: 49; Uusi Suometar 17.3.1879.

Klåsarö → *Loosari*

Klåsmark → *Lassila*

Klövskog → *Klaukkala*

Kniv Sund kylä Öjassa Kokkolan kaupungissa Keski-Pohjan-maalla. *Kniffs fjerding* 1531, *Knivsund* 1543. Paikallisessa käytössä on myös nimi *Knivsön*. – Kylännimi liittyy talonnimeen *Kniv*. Se on ilmeisesti ollut alkuaan lisänimi. Suomen ruotsalaisalueilla on monta *Kniv*-alkuista paikannimeä: *Knivgrundet*,

Knivmossen, *Knivskär*, joiden perusmuotoinen alkuosa sisältää sanan *kniv* tavallisessa 'veitsen, puukon' merkityksessä. Öjan talonnimellä *Kniv* on vastineita lähistön suomenkielisillä seu-duilla, esim. kylännimi *Kniiivilä* Evijärvellä ja vastaava pohja-lainen sukunimi. 1600-luvun asiakirjoissa mainitaan Kemis-tä lautamies *Hans Knijff*. Lars Huldén arvelee, että nimeä *Kniv* on saatettu käyttää puukkosepän lisänimenä. – PS

Huldén, Lars 2001: 415; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1992 s.v. Kniiivilä.

Koddepää → *Peuranampumapää*

Kodesjärvi järvi ja kylä Isojoella Etelä-Pohjanmaalla. *Kodistresk* 1552, *Käddis Jerfwi* 1693, *Kodesjärvi* 1766 (kylä). – Järvestä alkaa Honkajoen suuntaan virtaava *Kodesjoki* (*Kodisjoen suu* 1751, *Kodenjoensuu* 1792). Järvi oli vielä 1500-luvulla asu-maton Ikaalisten kylän eräsija. Ensimmäiset uudistilat sen rannalle perustettiin 1690. Nimen alkuosaan sisältynee sana *kota*. Kotia pystytettiin mm. sateen- ja tuulensuojaksi ja tila-päiseen oleskeluun kalaisten korpilampien rannalle. Tulkin-taa tukee se, että asutuksen itäpuolella olevan suon nimi on *Kotokeidas*. – SP

Itkonen, Terho 1960: 336–341; Kepsu, Saulo 1981: 183–184; HisKi; KA: MHA EI: 57; KA:

Suvantof Kyrö s. 462, 474; KA:VA 130a: 6v.

Kodiksam kylä Lapin kunnassa Satakunnassa, myös *Kodiksam*. *Kodwxeme Antte* 1480, *oloff kodixomist* 1540, *Kodixsa* 1540, *anders kodixema* 1556, *Kodixma* 1817. – Nimi on ilmeisesti ollut alkuaan **Kodiksenmaa* tai **Kodiksinmaa*, johon sisältyvä *kodis* ~ *kodixsin* on tavattu lounaismurteista tarkoittamassa yleensä talon lähellä olevaa pientä aidattua peltotilkkaa tai laidunmaata. Itse sana *kodismaa* 'talon tontilla oleva pieni pelto' oli jo 1950-luvulla häviämässä, mutta on säilynyt eris-nimenä paljon laajemmalti Lounais-Suomessa, Satakunnassa ja Lounais-Hämeessä. Ks. → *Kodisjoki*. – SP

FMU 4: 523; Kokkonen, Lyyli 1932: 385–388; Meri, Arvo 1943: 70–71; SKES s.v. kota; Virtaranta, Pertti 1958: 35–37; HisKi.

Kluuvin kaupunginosa on saanut nimensä *Gloet*-nimisestä merenlahdesta joka ulottui Töölönlahdelta nykyisen Esplanadin paikoille. Vuoden 1787 kartassa pohjoinen sijaitsee oikeassa ylänurkassa.

Kodisjoki entinen kunta Satakunnassa, vuoden 2007 alusta osa Raumaa. *Anders Kodixoen* 1504, *Kodisiokij* 1540. – Kun Kodisjoki erosi vuonna 1896 Varsinais-Suomen Laitilasta omaksi pitäjäkseen, se nimettiin pitäjän ainoan kylän *Kodisjoen* mukaan. Kylä on saanut nimensä joesta, jonka nimeen sisältyy lähinnä Varsinais-Suomesta ja Satakunnasta tavattu sana *kodis* ~ *kodiksin* ~ *kodiksan* 'kotitalo, aidattu talon piha, tonttima; tonttimaalla tai talon läheisyydessä oleva aitaus tai peltotilkku'. Liisa Nuutinen on katsonut joen nimen selittyvän siitä, että joki on virrannut lukuisten *Kodis-* tai *Kodiksin-*nimisten peltojen poikki. Vanhimman asiakirja-asun perusteella hän on katsonut nimen voineen kehittyä seuraavasti: **Kodiksen-* ~ **Kodiksinjoki* > *Kodiksjoki* > *Kodisjoki*. Kirkonkylän liepeillä on ollut myös *Kodisjärvi-* eli *Kodiksamenjärvi-*niminen järvi, joka on soistunut. – SP

Lönnrot, Elias 1874 s.v. *kodis*; Meri, Arvo 1943: 71–72; Nuutinen, Liisa 1988: 84–104; SKES s.v. *kota*.

Kodjala kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa, murteessa *Korila*, *Korjala*. *Kādhiala* 1411, *Kodialabo* 1512. – Heikki Ojansuu (1920) on yhdistänyt nimen sanaan *kojjo* ~ *kojju* 'kylmä, kolkko' ja Lönnrotin sanakirjan sanaan *kojtu* 'outo'. Ritva Liisa Pitkänen on liittänyt nimen *Kodis-*nimiin, joihin sisältyy sana *kodismaa* 'talon läheisyydessä oleva aidattu pelto, kasvimaatms. alue', ks. → *Kodisjoki*. Sana esiintyy murteissa *Kolis-*, tai *Koris-*alkuisena. Esim. Janakkalan, entisen Vanajan kunnan alueella on vastaava kylännimi *Koljala* (*Chodialum* 1374, *Laurens Kodialasta* 1383), jossa alkuperäinen *d:tä* vastaava äänne on hämäläismurteessa korvautunut *l:l*llä. – SP

Meri, Arvo 1943: 72–73; Ojansuu, Heikki 1920: 120; Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 26; SMS s.v. *kodiksin*, *kodismaa*.

Koijärvi entinen kunta ja järvi Forssassa Kanta-Hämeessä. *Koijärvi* 1920. – Vuonna 1923 perustettu kunta jaettiin 1969 Forssan ja Urjalan kesken. Järvi (*Koi-järvi* 1784) tuli 1980-luvun vaihteessa tunnetuksi lintujärvenä ja sen säilyttämistä puolustaneesta ns. Koijärvi-liikkeestä. Timo Alanen on katsonut järven nimen olleen alkuaan **Koivujärvi*. Järvestä alkaa *Koijoki*, joka liittyy Alastarolla Loimijokeen. Alajuoksulla sen nimenä on myös *Koenjoki* ja *Kojonjoki* (< **Koijoenjoki*). Niistä on saatu kyläkuntien nimet *Kojo* (Koijärven kirkonkylä; *Quoiuull* "Kojolla" tai "Koijolla" 1600, *Koij* 1614, *Koijo* 1686), *Koenkulma* Humppilassa ja → *Kojonkulma* Loimaalla. – SP

Alanen, Timo 2004b: 145; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 214; Suomen karttakirja 1920: 10A; Hiiski (Tammela).

Koilliskaira erämaa-alue Lapissa Inarin, Sodankylän ja Savukosken kuntien alueella. – Alueeseen kuuluu tunturi-, metsä- ja suoluontoa. Suuri osa alueesta on suojeltu → *Urho Kekkonen kansallispuistoksi*. Sodankylässä toimii myös *Koilliskairan luontokeskus*. Nuoren nimen alkuosa kertoo erämaa-alueen sijainnista Metsä-Lapin koillisosissa, → *kaira* tarkoittaa Pohjois-Suomessa jokivarsien välistä, laajaa, asumatonta metsäseutua sekä salaamaa, selkosta. – SP

Mäkinen, Vesa 1980: 56; SMS s.v. *kaira2*.

Koillismaa yhteisnimi Kuusamon, Posion, Taivalkosken ja Pudasjärven muodostamalle alueelle Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin rajalla. – Nimi on lyhentynyt aiemmasta nimestä *Koillis-Pohjanmaa*. Se alkoi nopeasti vakiintua 1960-luvulla, kun Kalle Päätalo oli julkaissut *Koillismaa*-nimisen romaaninsa 1960 ja yhdessä Reino Rinteen kanssa teoksen *Koillismaa kuvina* 1964. Jo sitä ennen alue oli ollut Kuusamossa ilmestyvien *Koillissanomien* levikkialuetta. Uudelle nimelle oli muitakin syitä kuin lyhyys: Koillismaa eroaa luonmoltaan, kansankulttuuriltaan ja murteeltaan selvästi varsinaisesta Pohjois-Pohjanmaasta. – AR

Koirus selkä Kallavedessä Pohjois-Savossa Leppävirran pohjoisosassa, osin Kuopion puolella. *Koijros jerffuen randa* 1561, *Koiruwes* 1620-luvulla, *Koirusvesi* 1655, *Koirusvesi* 1799. – Koiruksesta länteen on erillinen *Koirusjärvi* eli *Ylä-Koirus* (*Ylimeinen Koiras Jerffwn Niemi* 1561; *Käirus Järfuen Sifw* 1620-luvulla). – Järven nimeen sisältyy ehkä kalastustermi: murteissa on Säamingistä tavattu *koirusin*, Vesannolta *koirusin*, jolla on tarkoitettu koukullista puu- tai luuesinettä, joka ripustetaan kudottaessa verkon alareunaan pitämään sitä paikallaan. Kohde, jonka nimen mukaisesti vesialue olisi nimetty, voisi olla nykyinen *Ylä-Koirus*, sillä sen pohjoispää on terävän koukun muotoinen. – SP

Alanen, Timo 2004a: 68, 69; SKES s.v. *koira*; Lappalainen, Pekka 1970: 294; Pirinen, Kauko 1954: 34; Soinen, Arvo M. 1981 [1961]: 440; Suomen karttakirja 1799: 111.

Koitelainen tunturi Sodankylän pohjoisosassa Lapissa. Sitä ympäröivää erämaata kutsutaan nimellä *Koitelaisenkaira* ~ *Koitelaiskaira*. – Nimi on varmasti saamelaisperäinen, mutta sen tarkempi tausta jää tuntemattomaksi; saamen kielten sanastosta ei tunneta nimelle sopivaa lähtökohtaa. – AA

Koitelinkoski koski Kiiminkijoessa Kiimingissä Pohjois-Pohjanmaalla. Joki virtaa Koitelin lähes luonnontilaisella koski-alueella kolmessa koskiväylässä kallioisten saarten lomassa. – Nimen alkuperä on hämärä; se voi hyvin olla saamelaisperäinen, vaikkei sopivaa vertauskohtaa saamen sanastosta tunnetakaan. Sodankylässä on tätä muistuttava tunturinimi → *Koitelainen*, joka on lainaa keminsaamesta. Tämänkään nimen alkuperäistä merkitystä ei tunneta. Vrt. myös → *Koitere*, → *Koittijärvi*. – AA

Koitere suuri järvi Iloantsissa Pohjois-Karjalassa, murteessa nykyisin *Koitere* (: *Koiterreessa*), järvestä laskee *Koitajoki* Pielisjokeen. *Dr. Koidera* (= nykyinen Kivilahti) 1500, *Coideren by*, *Koideren* 1590, *Koideres kylä* 1618, *Koiterenjäkj* 1683, *Koider*, *Koitajoki* 1799, *Koier* 1885. – *Koitere* on nimenä ainutlaatuisen, mutta *Koita-*nimiä on muuallakin: *Koittajärvi* Suojärvellä Laatokan Karjalassa, *Koitaasari* Kyyjärvestä Keski-Suomessa ja *Koitamanniemi* eli *Koitamanniemi* Orivedessä Kiteellä Pohjois-Karjalassa. *Koitere*-nimen loppuosa *-re* on nyky muodossaan johdin, mutta se lienee syntynyt *järvi*-sanasta kuten monet karjalaisalueen *ri*-loppuiset nimet. Hyvän vertauskohdan tarjoaa Kuhmon → *Jonkeri*, josta murteessa on *Jonkeri*, *Jonkere*-muotojen rinnalla myös *Jonger* kuten *Koitere*-muodon rinnalla on ollut *Koijer* (SMSA 1927). *Koita*-kannan alkuperä ei ole varma. Kaikki *Koita*-nimet ovat kuitenkin vesistönimiä. Ehkä kantana on vartalo harvinaiseksi käyneestä verbistä *koittaa* 'häämöttää, näkyä heikosti (esim. suksen jälki lumisateen jälkeen)'. *Koitaako* vastaranta vai järven pohja veden läpi? – AR

AKH I: 271, 280, 357; Nissilä, Viljo 1962: 74; Ronimus, J.V. 1906: 52; SKES s.v. *koir*; Suomen karttakirja 1799: 114; Iloantsin kihlakunnan kartta 1885; KA: TUOKKO.

Koittijärvi järvi Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla, järven rannalla *Koittila*-niminen kylä. – Nimi on mitä ilmeisimmin saamelaisperäinen, mutta varman lähtökohdan osoittaminen on kovin vaikeaa. – JV

Koitsanlahti kylä ja kartanomuseo (ent. hovi) Parikkalassa Etelä-Karjalassa. *Dr. Kotšelakštša* (Кочелакшца) 1500, *Koitzalax by* 1590, *Koitzalax hof* 1683. – Kartanomuseo avattu 1966, ollut vuodesta 1991 toistaiseksi suljettuna. Hovin rakennukset ja alueet ovat museoviraston hallinnassa. Hovin perusti kuningas Kustaa II Adolf 1618 valtion latokartanoksi. Vuonna 1652 Koitsanlahti lahjoitettiin sotamarsalkka ja kreivi Arvid Wittenbergille; se on ainoa nyky-Suomen alueella sijainnut lahjoitusmaakartano. Myös vuonna 1617 perustettua Parikkalan pitäjää kutsuttiin aluksi *Koitsanlahdeksi* (jo 1612

Koitsanlaks sochn). – Kylän ja kartanon nimet perustuvat sijaintiin Simpelejärven *Koitsanlahti*-nimisen lahden rannalla. Suomessa on kaksi *Koitsa*-alkuista nimiryvistä; toinen on Tohmajärvellä, jossa on *Koitsankallio*-niminen mäki ja sen itäpuolella pieni lahti, *Koitsanlahti*. Molemmat paikat muistuttavat toisiaan maantieteellisesti: hovi sijaitsee samankaltaisella, järvestä huomattavasti kohoavalla mäellä, joka muodostaa pyöreän niemekkeen. Parikkalassa ranta-alue mäen kohdalla ja siitä pohjoiseen on hyvin kivikkoinen. Nimen sisältö on epäselvä, samoin se, kumpi on primaari, lahden vai mäen nimi. Nimien alkuosaan verrattavia äänteellisesti likeisiä sanoja ovat karjalan kielen *kotsakka* 'epätasainen, kovapintainen maa; nuottapyyntissä käytettävä puuhanka' sekä muutamista Kannaksen pitäjistä tavattu sana *koitsakka* 'korea'. – SP

AKH I: 266; Karjalan kielen sanakirja 1974 s.v. kotšakka; Neovius, Ad. 1898: 129; SMS s.v.

koitsakka; Tuokko/Käksälmi; www.ekarjala.fi/museot/parikkala/koitsanlahden_hovi.html, 24.4.2005.

Koivakero tunturi Jerisjärven koillispuolella Kittilässä Lapisassa. Sen ja järven välissä on matalampi kangasmaa, *Koivarova*, jonka mukaan on nimetty myös järvenrannan asutus. – Nimi on omaksuttu saamesta, jossa se ei kuitenkaan ole säilynyt. Jälkiosat → *kero* ja → *rova* ovat molemmat peräpohjalaismurteiden saamelaisperäisiä maastotermejä. Alkuosan taustalla on johdos yleissaamelaisesta verbistä, saP *goaivut* 'kaivaa', vrt. saP *goaivvis* (gen. *goaivás*) '(poron) kaivospaikka eli paikka jossa poro voi kaivaa syötävää lumen alta'. Kaivospaikkojen tuntemus oli tärkeää ajoporojen *ventämisessä* eli hihnassa pitämisessä. Asutuksen tuntumassa olevan rovan nimi saattaa olla ensisijainen, sillä se oli epäilemättä hyvä ventämispaikka. – SA

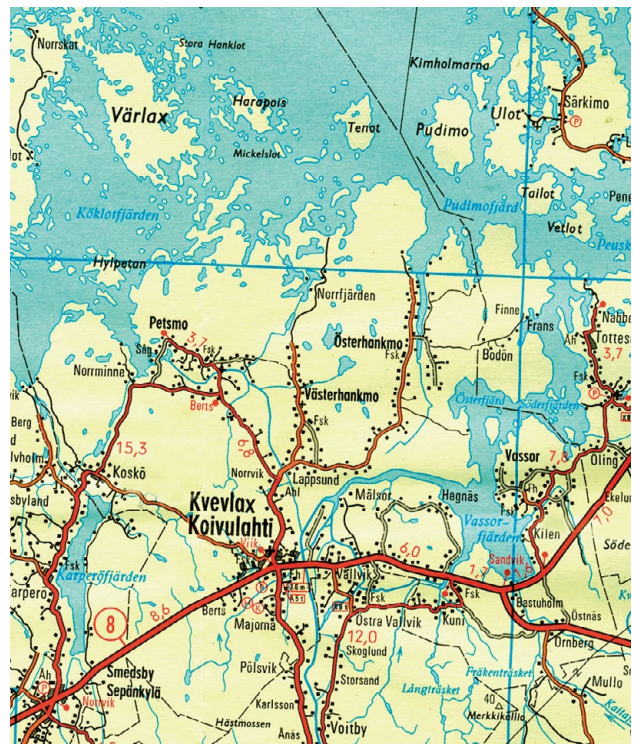
Koivulahti entinen kunta Pohjanmaalla, vuodesta 1973 Mustasaarta, ruotsiksi *Kvevfax*. *Quiflax*, *Koiffuolax* 1440, *Käiwälax* 1443, *Quiffuelax* 1543, *Queflax* 1554. – Nimi on seudun varhaisten suomenkielisten antama lahden nimi. Vanhojen kirjoitusmuotojen perusteella alkuperäinen nimi on voinut olla joko **Kuivalaksi* (T. E. Karsten, Lars Huldén) tai **Koivulaksi* (Lars Huldén). Nimen tarkoite on ollut Kyrönjokisuulla olleen ison lahden läntinen haarake. Tarkoitteen perusteella vaihtoehtoisia tulkintoja on vaikea asettaa todennäköisyysjärjestykseen. Joka tapauksessa ruotsinkieliset uudisasukkaat ovat lainanneet nimen, joka on vuosisatoja säilynyt ruotsinkielisten käytössä. Nyt käytössä oleva suomenkielinen nimivastine *Koivulahti*, joka mainitaan Suomalaisessa Wirallisessa lehdessä 1867, perustunee nimen vanhoihin kirjoitusmuotoihin. – RLP

Huldén, Lars 2001: 384; Karsten, T. E. 1921: 564; Suomalainen Wirallinen Lehti 12.7.1867.

Kojola kyläkunta Lapualla Etelä-Pohjanmaalla, Haapakosken kylässä Kojolan talon ympärillä. 1500-luvun puolivälissä talonnimenä *Kojonen*. – *Kojola*-nimisiä taloja ja kyliä on useita vanhoilla asutusalueilla sekä pitäjissä, joihin asutus on levinnyt näiltä alueilta: esim. Loimaalla, Alastarolla, Tammelassa, Karkussa, Alahärmässä, Lapualla ja Pihtiputaalla. Näillä paikoilla ja nimillä on asutuksen leviämiseen perustuva yhteys. Esimerkiksi Haapakosken Kojola on saanut historiantutkijoiden mukaan asukkaansa Karkun Kojolankylästä ja Alahärmän Kojola Lapuan Haapakosken kylän Kojolan talosta. → *Kojonperä*. – PM

Lehtinen, Erkki – Luho, Ville 1963: 161, 655.

Kojonperä kylä Loimaalla Varsinais-Suomessa, aiemmin Metsämaata. Vanhojen ihmisten puheessa nimi on muodossa *Koenperä*. *Koijonpe[rä]* 1540, *Koijonpera* 1543, *Koenperä* 1559–69, *Koijonperäbij* 1573, *Thomas Kojonperä* 1511, *Koijonperän Michell* 1552. – Kylä kuuluu laajaan *Kojonkulma-*

Koivulahden kunta liitettiin vuonna 1973 Mustasaareen; tiekarttaote on vuodelta 1966.

nimiseen alueeseen, johon lasketaan Loimaan pohjoisosa lähes kokonaan: Kojonperän lisäksi Köyliönkylä sekä Euran, Kuninkaisten ja Inkilän kylät, joidenkin käsityksen mukaan myös Lähteen kylä. Aluetta halkoo *Kojojoki* ~ *Koijonjoki* ~ *Koenjoki* ~ *Koijoki*, joka lähtee → *Koijjärvestä*. Samaan nimiryhmään kuuluu Forssan kylännimi → *Kojo*, jota Timo Alanen on pitänyt lyhentymänä nimestä *Koijoki* ~ *Koenjoki*. Joen varteen on merkitty karttaan 1700-luvun lopulla lähelle Loimaanjoen haaraa *Kojo-By* ja Köyliönkylän, Euran, Kuninkaisten ja Inkilän taakse joen varteen *Kojonpärä by*. *Kojonmaa* on kulmakunta, johon kuuluu Kuninkaisten ja Inkilän taloja, eräiden tietojen mukaan myös taloja Alastaron puolelta. – PM

Alanen, Timo 2004b: 145; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 199; FMU 7: 121; NA: Satakunnan asiakirjapöytäkirjat.

Kojonselkä järvenselkä Pielisessä Juuassa Pohjois-Karjalassa. Selkävesi ulottuu entisen Pielisjärven kunnan puolelle (nykyisin Lieksan kaupunkia). Juuan Vuokon kylässä Pielisen länsirannalla on laaja niemi *Kojonniemi* sekä *Kojonlahti*. Vaikka näiden nimien alkuosa on omistumuodossa, nimi tuskin selittyy henkilönnimestä, sillä *Kojo-* tai *Kojonen-*nimisestä asukkaasta ei ole mitään tietoja. Selitystä pitänee etsiä sanasta *kojo*. Pohjois-Karjalassa ja laajalti muuallakin Itä-Suomessa *kojo* on 'kylmä tuuli, viima, veto' tai 'suurikokoinen'. Näillä sanoilla voitaisiin kuvata laajaa ja tuulista järvenselkää. – PM

Saloheimo, Veijo 1976: 416; Kilpeläinen, A. S. – Hintikka, A. L. – Saloheimo, A. A. 1954: liitteet 1–3.

Kokemäki kaupunki Satakunnassa, ruotsiksi *Kumo*. *Kumo* 1322, *Kumo* 1344, *Cwmå sockenn* 1571; *Kokemäki* 1845. – Ala-Satakunnan vanhin asutuskeskus; mainitaan 1352 yhtenä Suomen kymmenestä kuninkaan pitäjistä. Paikalla, Kokemäen Ylistaron kylässä, oli ollut jo sitä ennen vanha kauppapaikka → *Teljä* ennen kuin kauppa siirtyi jokea alas → *Ulvilaan*. Alue on käsittänyt Kokemäenjoen alajuoksun ja sen laskuhaaroja ympäröivän seudun ja ylettynyt Eurajoelle saakka. Kokemäestä tuli kauppa 1972 ja kaupunki 1977. – Suomenkielinen muoto *Kokemäki* on myöhäsyntyinen. Sen on katsot-

tu kehittyneen aiemmasta **Kokema*-muodosta (vrt. → *Piek-sämäki*, → *Längelmäki*). Sillä olisi määritetty paikkaa, jossa on jotain koettu eli pyydystetty. Sellaiseksi sopisi Kokemäenjoki (Kokemäenjoen tykönä 1827; alkuaan siis **Kokemajoki*), jonka mukaan sen Porin seudulla ollut saarikin *Kokemäensaari* (< *Kokemsaari* < **Kokemasaari*) olisi saanut nimensä (Nuutinen 1988). Joen mukaan rannan asutusta on alettu kutsua *Kokemaksi*, asukkaita *kokemalaisiksi* (vrt. *Oleff Kokemalaynen* 1494), ja viimeistään 1800-luvun alussa nimi on muotoutunut *Kokemäeksi*. – Suomenkielisen nimen suhde ruotsinkieliseen nimeen → *Kumo* on kuitenkin ongelmallinen. – Ruotsinkielistä nimeä on tulkittu sanasta *kuhmo* 'kuhmu, kohouma, mäki' (Karsten 1935, Huldén 2001), ja sitä on verrattu Kokemäeltä tavattuihin *Kooma* (< *Kouma*) -nimiin; ruotsin *Kumo* olisi *Kouma*-nimen vastine. Esim. Kokemäen kartanon pellon nimi *Kogma eng* 1547, *Koghma* 1566 liittyy nykyisiin *Kooma*-nimiin, jolloin kehitys *Kooma* < *Kouma* < *Kogma* antaa mahdollisuuden yhdistää sen *Kokema*-alkuisiin nimiin (Nuutinen 1988). Jos nimet ovat samalähtöisiä, jää avoimeksi, onko pyytämistä vai maankohoumaa ilmaissut merkitys luonnehtinut pitäjälle nimen antanutta paikkaa. Toinen mahdollisuus on, että pitäjän suomenkielinen ja ruotsinkielinen nimi ovat eri lähtöä. Suomalaisen käyttämät *Kuumo*-nimet voivat olla takaisinlainaa ruotsinkielisistä muodoista, esim. "Kumolan kedolla" 1736 (runokatkelma), "Kuumon kautta" ja "Kuumon perkaus" 1820. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 379; Jaakkola, Jalmar 1926: 64; Karsten, T. E. 1935: 23; Lindström, J. A. 1860: 174–175; Mikkola, Joos. J. 1907: 129–132; Morgonbladet 17.4.1845; Nuutinen, Liisa 1988: 104–113; Ojansuu, Heikki 1920: 121–123; Suomenmaa 3 (1921): 411–412; Turun Wiikko-Sanomat 23.9.1820 ja 25.2.1827; www.kokemaki.fi/teija/ [17.6.2005].

Kokkila kylä Hauholla Kanta-Hämeessä. *Kockila* 1539, *Cockalan* 1597. – Kylän nimi perustuu talonnimeen *Kokki* tai *Kokkila*. Talonnimet sisältävät puolestaan tavallisesti isäntänsä nimen. Hauhon ja Tuuloksen käräjillä mainitaan 1431 maanluovutuksen vahvistajan nimenä *Mattis Kok* 1431. Viljo Nissilä on yhdistänyt *Kokki*-nimet ruotsin kielen 'keittäjä, kokkia' tarkoittavaan sanaan *kock*; tällöin talonnimien taustalla olisi asukkaan liikanimi. – SP

BFH I: 43, 52, 57, 63–65; Grotenfelt, Kustavi 1912: 34; Koskimies, Y. S. 1985: 423, 435; Nissilä 1962: 129; Säilä, Uuno 1930: 34.

Kokkola kaupunki Keski-Pohjanmaan rannikolla, ruotsiksi → *Karleby*. *Kächolaby Utij Gambla Karleby sochen* 1619, *Käckola by* 1620; *Kokkolassa* 1830, "Gamla Carleby. - - gamla Kokkola" 1854, *Gamlakarleby eller Kokkola socken* 1855, "skolan i Kokkola" 1861. – Kaupungin suomenkielinen nimi perustuu sijaintiin: kaupunki perustettiin 1620 Kokkolahden länsirannalle. Vielä vuoden 1763 kartassa on kapea lahti ja sen nimi *Kockon Lachti*, ja sen osana rannempänä *Stadsens Sund* "Kaupungin salmi". Maankohoamisen myötä lahti madaltui vähitellen pieneksi joeksi, josta käytetään nimiä → *Sunti* ja *Kaupunginsalmi*. Kansanselityksissä nimi on liitetty *koko*-sanan merkityksiin 'kotka' ja 'rovio, vartiotuli'. Nimen suomalaislähtöisyyteen viittaa sekin, että lähikylienkin nimet ovat alkuaan suomenkielisiä. Kaupungin suomenkielisen nimen käyttöön otosta ja vakiintumisesta ei ole tarkkaa tietoa. Gananderin sanakirja (1787) tuntee nimen *Kokkolan kaupunki l. Kokkolan kylä*, ja ennen vuotta 1750 kirjoitetussa runossa mainitaan "Cockolan kylässä". Harvoissa suomeksi kirjoitetuissa lähteissä nimenä on silti yleensä *Vanha Kaarleppey* (*Wanhas Carlebyysä* 1668, *Wanhas Carlebys[sä]* 1705), mutta 1800-luvulla jo *Kokkola*. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. Kokkola; Grotenfelt, Kustavi 1912: 365, 366, 380; Huldén, Lars 2001: 312; Ilmarinen I 1.3.1854; Juvela, Ossi 1992: 51–52; Mickwitz, Axel – Möller, Sylvi

1951: 1–2; Turun Wiikko-Sanomia 14.8.1830; Wasabladet 28.12.1861; Virrankoski, Pentti 1961: 723–724; Åbo Underrättelser 2.3.1855; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890.

Kokkolanjoki eli *Hiitolanjoki*, joki Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. *fl. Kukkolia* n. 1735; kylä: *Dr. Kokola* 1500, *Kockoila Joki by* 1590. – Joki lähtee Rautjärven Simpeleenjärvestä ja laskee Laatokkaan Hiitolan Kokkolan kylässä. Kylän nimi perustuu vanhaan karjalaiseen sukunimeen *Kokkonen*. Joen on arveltu olleen merkittävä muuttoreitti Saimaan eteläisten seutujen ja Laatokan rantamien välillä. Joen molemmat nimet perustuvat asutusnimiin joen alajuoksulla nykyisen Venäjän alueella. – SP

AKH I: 265; Lappalainen, Pekka 1970: 146, 153, 155; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: 119; Ronimus, J. V. 1906: 37.

Kokkolan mlk. entinen kunta Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi → *Karleby*, vuoteen 1927 Gamlakarleby lk. Suomeksi myöhemmin → *Kaarlela*. – SP

Kokoin → *Kokonniemi*

Kokonniemi ulkoilualue Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Kokon(udden)*. *Kouks uddan*, *Kouksberg* 1631, *Kuckoberg*, *Kokberg*, *Kok Torp* 1745, *Kokom torp*, *Kokom udde* 1780. – Niemi sijaitsee Porvoonjoen suiston länsirannalla ja on saanut nimensä Näsin kartanon (→ *Näsi*) torpan mukaan. Torpan nimen alkuperästä on esitetty erilaisia arveluita, eikä ole edes varmaa, onko nimi alkuaan suomen- vai ruotsinkielinen. Suomenkielistä alkuperää tukee se, että lähistöllä on muitakin vanhoja suomalaisnimiä (→ *Ruskis*). *Kokonniemi* tarkoittaa nykyään varsinaisen niemen lisäksi lähialuetta, missä on ulkoilureittejä ja laskettelurinne. Vanhastaan sekä ruotsin- että suomenkielisessä käytössä on ollut muoto *Kokon*, joka ääntyy ruotsiksi likipitään *kuukon* ja suomeksi *kuuskos*. *Kokonniemi*-nimi on kuitenkin alettu lausua kirjoituksien mukaan. – TS

Granlund, Åke 1956: 397–400.

Kolari kunta läntisessä Lapissa. *Kolare* 1791. – Kolari kuului vuoteen 1809 eli ennen Suomeen liittämistään Pajalan kappeliin. Vuonna 1812 siitä tuli Turtolan kappelin saarnahuonekunta, oma kappeliseurakunta 1856 ja seurakunta 1894. Kunnan nimi perustuu 1580-luvun alussa perustettuun uudistaloon, joka mainitaan ensi kerran Pellon kylän yhteydessä 1586. Uudisasukas Pekka Kolari (*Per Kolar* 1586) oli ilmeisesti tullut pohjoiseen Keski-Suomesta Konneveden (silloisen Rautalammin) *Kolarinsaaresta*, josta on lähtöisin myös Saavon siirtynyt Kolarin suku. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kolari; Vahtola, Jouko 1991b: 227–228; HisKi (Enontekiö).

Kolho radanvarsi- ja teollisuustaaajama Vilppulassa Pirkanmaalla. – Nimi perustuu samannimisen talon nimeen (*Kolho* 1742). Talo on vuosisatoja sitten ollut saarella, joten nimi on alkuaan voinut tarkoittaa saarta ja kuvata sen kookoa (*kolho* 'iso, kömpelö'): saari on ollut suhteellisen suuri Ukonelän ja Kaijanselän väliseen pieneen salmeen, joka on kapeimmalta kohdaltaan nykyisin nimeltään *Kolhonsalmi*. – SP

SMS s.v. kolho; HisKi; MHA uudistusluettelo.

Koli paljaslakinen kalliovaara, kylä ja kansallispuisto Pielisen länsirannalla Lieksassa Pohjois-Karjalassa. – Kolin huippuja ovat *Ukko-Koli*, joka on korkein, *Akka-Koli* ja jyrkkärinteinen *Paha-Koli*. Vaaran nimi pohjautuu sanaan *koli* 'kalju, paljas' (< venäjän *goljy* 'paljas, alaston'). Kolin nimenä on vuodelta 1650 olevassa kartassa *Mustarinta* (kuvastuu tummana Pieliseen). Kylännimenä *Koli* ja *Coli* alkavat esiintyä Pielisjärven kirkonkirjoissa vuodesta 1763 alkaen. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 224; Saloheimo, Veijo 1976: 111; HisKi.

Kolikkoimäki

1. työläisten asuinalue Iisveden teollisuusyhdyksunnassa Suonenjoella Pohjois-Savossa. Iisveden teollisuusalueen sata-ma oli aikanaan yksi Suomen suurimmista sisävesisatamista. Kun sahojen asukkailla tarvittiin asuntoja, paalutti metsänhoitaja Evert Kukkonen kivikkoisen kalliokukkulan, *Kolikkoimäen*, tonteiksi ja myi sen sahatyöläisille. Rakentaminen alkoi vuoden 1924 tienoilla ja päättyi 1927. Sahatoiminnan vähettyä Kolikkoimäkikin hiljentyi. Aluetta on kutsuttu myös ”Savon Pispalaksi” ja siellä toimii työläiskotimuseo.

2. kylänosa Mikkelissä Etelä-Savossa, Anttolan kirkonkylän eteläreunalla.

3. kulmakunta Pieksämäellä Etelä-Savossa, aiemmin Virtasalmea, ”samalla tavalla Montolan sivukylä kuin Kolikkoimäki Viipurissa”. Nimeä on selitetty mäen kivikkoisuudella; sen on tulkittu liittyvän aikaan, jolloin kirkonkylän epäsosiaalinen aines asui mäellä (rinnakkaisnimi *Humumäki*) ja sen on selitetty tulleen laivamiesten mukana Viipurista. Viereiset kulmakunnat ovat saaneet usein muuallakin pienten asutusryhmien niminä käytetyt nimet *Petsamo* ja *Retuperä*.

4. entinen työläisasuinalue Äänekoskella Keski-Suomessa, aiemmin Suolahtea. Ensimmäiset työläisasunnot rakennettiin Elieser Johanssonin sahan läheisyyteen Likolahteen johtavan polun varteen ja rakentaminen jatkui Suolahden Tehtaiden (vaneritehdas) aloitettua toimintansa 1920. Jokaisella työläisasunnolla oli oma nimensä. Kuuluisin niistä oli monen perheen asuma *Rintteelä*. Vanha rakennuskanta on jo hävinnyt. *Sergejeff*-nimisen kauppiaan on katsottu tuoneen nimen Viipurista Suolahteen.

Edellä mainituissa paikoissa nimeämismallin on voinut tarjota Viipurin kuului työläisasuinalueen nimi *Kolikkoimäki*, vaikka *Kolikko*-nimiä selitetäänkin usein paikan kivikkoisuudella. Viipurissa Kolikkoimäki oli itäisiä kaupunginosia, joiden rakentaminen alkoi 1800-luvun jälkipuoliskolla, mutta se tunnettiin jo aiemmin luontoinimenä: *Kolikkomäki* ja *-kangas* (1845), joihin sisältyy *kolikko* merkityksessä ’kivikko’ – SP

Nissilä, Viljo 1978: 98–99; Ropponen, Jari 1993: 270–272, 304; www.edu.suolahti.fi/vaksy/kolikko.htm, 25.6.2005; www.pohjois-savonmuisti.fi/ymparisto/, 25.6.2005.

Kolima järvi Pihtiputaan ja Viitasaaren alueella Keski-Suomessa; siitä lähtee *Kolimajoki*. *Kolomakoski* 1323, *Kolomakuski* 1323 (koski Koliman ja Keiteleen välissä), *Koliomaierrfui*, *Kolumas*, *Kolin* 1552, *Kälima* 1561, *Colima* 1570. – Nimeä on verrattu muihin *Koli*-alkuisiin nimiin, joita on Suomessa lukuisia. Nämä liittyvät yleensä kivikkoisiin paikkoihin, ja nimelementti onkin yhteydessä murre-sanoihin *kole*, *kolu*, *kolleikko*, jotka merkitsevät kivikkoista, epätasaista maata. Tämän selityksen mukaan järvi ja joki olisi nimetty etenkin jälkimmäiselle tyypillisten kivikkorantojen mukaan. Kyseinen sana ei kuitenkaan näytä muuten esiintyvän suurten järvien nimissä, joten vaihtoehtona tulee kyseeseen saamelainen alkuperä. Tällöin taustalla voisi olla sama saamelainen ’kalaa’ ja ’kalastamista’ merkitsevä sanue kuin → *Kuolimon* nimessä. Jos nimi on saamelaista lähtöä, se on saattanut suomessa sekoittua ’kivikkoista maata’ merkitsevään sanueeseen. – AA

Nissilä, Viljo 1964: 79–82.

Koliseva kylä Iitissä Kymenlaaksossa. *Koliseva* 1480, *Koliseva* 1539, *Kolisseeva* 1545, *Kollisäva By* ja *Kolisäva koski* kartassa 1776–1805. – Kolisevan kylän läpi virtaa oja *Kolisevanoja*. Siihen laskevassa Myllyojassa on ollut jyrkkä kallioputous, jonka kahta puolta vanhakylä on sijainnut. Kylä on asutettu 1400-luvulla ilmeisesti Asikkalasta käsin. *Koliseva*-nimiä on kymmenittäin muitakin, ja yleensä niiden aiheena on ollut veden ”kolina”, kuten putouksen ääni. Alkuaan siis *Koliseva*

Viipurin maalaiskuntaan, Havin tehtaiden tuntumaan syntyi 1800-luvun lopussa Kolikkoimäen esikaupunki. Työläisten asuinalueen oloja pyrittiin parantamaan liittämällä alue kaupunkiin 1924; karttaote on vuodelta 1910.

on ollut putouksen nimi. Nimityypin, ns. partisiippinimien, lähtöaluetta on ollut Häme, mistä asikkalalaiset erämiehet ovat kulkeneet Iitissä ja antaneet ”kolisevalle” koskelle nimen kotiseutunsa nimeämismallin mukaan. – PM

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 145; FMU 4: 518; Kepsu, Saulo 1981: 60, 61; Kiviniemi, Eero 1971a: 78, 85–89, 187–193.

Koljola kylä Nousiaisissa Varsinais-Suomessa. Koljola on toinen Nousiaisten kahdesta keskuskylästä, toinen on Nummi. *Kodiala* n. 1470, *Koliola* 1540. – Vanhimmat kirjoitusasut, joissa kirjain -d- kuvaa kielestämme hävinnyttä spiranttiäännettä, tekevät nimen selittämisestä ongelmallisen. On mahdollista, että se on kehittynyt l-äänteeksi. Nissilän mukaan länsisuomalaiset *Koljola*-asutusnimet liittyvät uskonnolliseen ’jättiläistä’ tarkoittavaan *Koljoon*, jota on voitu käyttää myös henkilönnimenä. Mytologisiin olentoihin viittaavia ikivanhoja henkilönnimiä on säilynyt muitakin (mm. *Kouvo* ja *Kurko*). Myös Timo Alanen pitää mahdollisena, että Nousiaisten *Koljola* ja Vanajan *Koljala* sisältäisivät henkilönnimen. Joka tapauksessa *Kolja-* ja *Koljo*-nimet ovat hyvin vanhoja. Sana *kolja-*, *koljo* merkitsee ’suurta, tavattoman suurta, jättiläiskokoista’ tai ’kolkkoa, koleaa’. – PM

Alanen, Timo 2004b: 269; FMU 4: 343; Meri, Arvo 1943: 73; SKES s.v. kolja 2; SMS s.v. koljo ja kolja.

Koljola kylä Ristiinassa Etelä-Savossa. Ensimmäisten asukkaiden sukunimi oli *Koljonen*. *Matt[s] Koliön*, *Matt[s] Koliön* 1563, *Källiola* 1666 (kylä). – Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa on muutama kymmen *Koljola*-talonnimeä. Ne ovat eri-ikäisiä ja useimmiten talon perustajan sukunimi on ollut *Koljonen*. Sen taustalla on katsottu olleen ortodoksisen ristimänimen *Nikolaos* venäläinen hellittelymuoto *Kolja*. Karjalasta nimi on levinnyt laajalle Savoan. – PM

Nissilä, Viljo 1976b: 82; Savon tuomiokirjat 1559 ja 1561–1565: 53, 54.

Koljonselkä suuri selkä Näsijärven Pirkkanmaalla Tampereelta pohjoiseen entisen Teiskon alueella, ulottuu Ylöjärven ja Kurun alueille. *Koljo*-nimiä esiintyy ennen muuta muinaisessa Hämeessä varsin suppealla alueella, ja Savon *Koljo*-nimet ovat hämäläisten eräkalastajien perua. Hämeessä sanalla *koljo* on merkitys ’tavattoman suuri, jättiläiskokoinen’ ja mytologisena olentona ’jättiläinen’. Järvenselän laajuutta on voitu kuvata sanalla *koljo*. – PM

Vahtola, Jouko 1980: 147–150.

Koljonvirta lyhyt, voimakasvirtainen joki Iisalmissa Pohjois-Savossa, Ison-Iin ja Poroveden välissä Iisalmen kaupunkikeskustan pohjoispuolella. *Koljonvirta* 1842. – Tullut tunnetuksi Suomen sodan aikaisesta taistelusta. 1890-luvulla rakennettu Koljonvirran tilan päärakennus toimii matkailukeskuksena. Rannalla on myös samanniminen leirintäalue. Virran nimeen sisältyy varhaisten uudisasukkaiden sukunimi: Koljonvirran rannat kuuluivat 1552 Kuopion Koljonniemestä (nykyisen kaupungin keskustaa; ks. → *Väinölänniemi*) Iisalmeen muutaneen Lauri Koljosen maihin. – SP

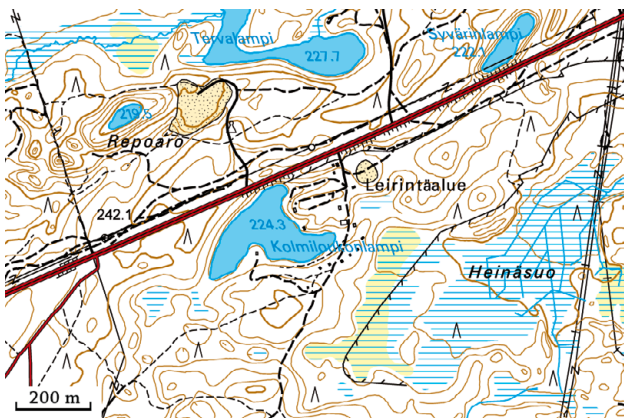
Helsingfors Morgonblad 11.4.1842; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 85, 98, 329–330; www.ymparisto.fi, 30.5.2005.

Kolkontaipale kylä Rantasalmella Kolkonjärven itäpuolella Etelä-Savossa. *Kolkontaippall* 1559, *kolkon taijffual bij* 1563, *Kollkontaipallbij* ja *Kollkon taifuall* 1620-luvulla. – Järven länsirannalla on *Kolkonrannan* kyläkunta, eteläpäässä *Kolkonpää*. Järvestä laskee pohjoiseen *Kolkonjoki*; jokivarressa on samanniminen kulmakunta. *Kolkontaipaleella* lienee tarkoitettu Kolkonjärven ja *Alanen*-nimisen järven välistä kannasta. Nimi saattaisi viitata kalastukseen: kolkalla kävijät pyytivät kaloja iskemällä ne *kolkalla* eli puunuijalla tai kirvespohjalla eli kirveen hamarapuoletta tainnoksiin. **Kolkajärvi* ~ **Kolkajärvi* (*kolko Jerffui* 1563) olisi antanut aiheen *Kolkontaival*-nimelle, jonka vaikutuksesta järvenkin nimi olisi muuttunut ajan oloon genetiivialkuiseksi. – SP

Alanen, Timo 2004a: 138, 147; Alanen, Timo 2006: 109, 110; Pelkonen, Antero 1902: 307; Pirinen, Kauko 1954: 12.

Kolmiköytisienvuori kallio Saimaan Äitsaareissa Ruokolahdella Etelä-Karjalassa. Vuoren seinämästä on vuonna 1977 löydetty kalliomaalaus. Saimaassa on tällä kohden lahti ja niemi, joiden nimet ovat *Kolmiköytisienlahti* ja *Kolmiköytisienniemi*. Nimen alkuosan *Kolmiköytisien* oletetaan alkuaan kuuluneen lahden nimeen ja viittaavan lahdessa vedettyihin nuottiin. Niemi ja vuori ovat saaneet samoin alkavan nimen, koska ne sijaitsevat lahden luona. – LL

Kolmiloukko lampi ja leirintäalue Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla, Oulu – Kuusamo -valtatien varressa. – Nimi on annettu sillä perusteella, että tässä kirkasvetisessä lammessa on kolme lahtea eli "loukkoa". Nimityyppi *Kolmiloukko* sijoittuu levinnältään Kainuuseen ja Pohjois-Suomeen. – JV

Kolmiloukon leirintäalue Taivalkoskella sijaitsee kolmionmuotoisen Kolmiloukonlammien rannalla.

Kolmisoppi kulmakunta ja järvi Siilinjärvellä Pohjois-Savossa. *Kolmisopen Jerfwn mäki* 1561, *Collmi Sopen* [...] *pooli* 1620-luvulla. – Kylän nimi perustuu sijaintiin samannimisen järven rannalla. Järvi on selvästi kolmihaarainen. Tämän nimisiä järviä ja lampia on Suomessa noin 150, ja ne sijaitsevat lähinnä Savossa (Ristiinassa jo 1563 *Kolme soppe*), Pielisen Karjalassa

ja Kainuussa. Oinaista niille on, että ne ovat kolmesoppisia eli niissä on kolme lahtea tai perukkaa. Ero Kiviniemi on arvellut nimityyppin syntyneen Suur-Savossa viimeistään keskiajalla ja levinneen savolaisten mukana pohjoisemmaksi. – SP
Alanen, Timo 2004a: 18, 41; Kiviniemi, Eero 1977: 61–69; Pirinen, Kauko 1954: 54; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 361.

Kolovesi järvi ja kansallispuisto Etelä-Savossa Enonkosken, Heinäveden ja Savonrannan alueella. *Kolovesi* 1915. – Koloveden kansallispuisto (perustettu 1990) suojelee Saimaan luonnontilaista saaristoluontoa, saimaannorpan elinympäristöä ja eteläsuomalaista metsäluontoa. Koloveden maisemaa hallitsevat vedestä pystysuoraan kohoavat kalliojyrkänteet, jotka voivat kohota jopa 40 metriä vedenpinnan yläpuolelle. Nimen perusteena voisi olla järven "koloisuus", sillä siinä on lukuisia kalliorantaisia, usein jyrkkäreunaisia lahtia. Nimi voisi viitata myös järven rantojen louhikkoisuuteen, kivikoluihin. – SP

Suomi kartasto 1897/1915: 75; www.luontoon.fi, 25.6.2005.

Kolppi kylä ja rautatieliikennepaikka Pedersören kunnassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Källby*. *Källby* 1838; *Kolpyy* 1912, *Kolppi* 1934 – Kylän nimi ilmaantuu asiakirjoihin varsin myöhään ilmeisesti siksi, että Kolppi erotettiin omaksi kyläkseen Katternöstä vasta 1830. Nimi on samaa perua kuin jälkiosa kylän talonnimissä *Lillkäll* ja *Storkäll*. *Käll* puolestaan sisältää henkilönimen, joka ehkä on puhuttelumuoto miehennimestä *Karl*. Rautatiehallitus on 1900-luvun alussa antanut aseman suomenkieliseksi nimeksi nimen *Kolppi*. Asemannimeä on sittemmin alettu käyttää myös kylän suomenkielisenä nimenä. – PS

Huldén, Lars 2001: 403; Iso Tietosanakirja (1934) s.v. Pietarsaari; Tietosanakirja (1912) s.v. Kolpyy.

Kolu kylä Soinissa Etelä-Pohjanmaalla, virallisesti *Lippo* (*Lippo* 1771). *Kolu* 1775, *Kolusarka* (talo)1805, *Kolunsarka* 1841. – Kylän nimi perustuu talonnimeen ja se mäen nimeen. Monilakisen mäen suurimman laen nykyinen nimi on *Kanunkmäki*, mutta ehkä koko mäkiäluetta on aiemmin sanottu **Kolumäeksi*, sillä nykyistä Kolan kylän keskellä olevan lakea kutsutaan nimellä *Kolunmäki*. Lähellä on myös *Kolunjärvi* ja sen laskujoessa *Kolunkoski*. Kerrotaan, että kun ensimmäiset asukkaat muinoin nousivat kylälle Kolunjärveltä, he päivitelivät kivistä ja kallioista maastoa: "aika kolluu". Sana *kolu* tunnetaan merkityksessä 'kivikko, louhikko'; alkuperäinen *Kolu*-nimi on voinut tarkoittaa mäkeä tai koskea. Jouko Vahtola on katsonut nimen kertovan hämäläis-satakuntalaisesta vaikutuksesta alueella. – SP

Vahtola, Jouko 1980: 257, 259, 260; HisKi (Soini, Ähtäri): NA.

Kolan kanava kanava Tervossa Pohjois-Savossa. – Kanava alkaa Nilakan Kolulahdesta ja päättyy Rasvangan Koskiselkään. Nimi perustuu vanhempaan paikannimistöön: kanavan pohjoispuolella on Kolan kantatalo, jonka maihin on kuulunut Koskiselkään pistävä Kolunniemi, ja kanavan suun lähellä Koskiselällä on pieni Kolunsaari (asuinpaikkana *Kolunsari* 1828). Ensimmäisenä *Kolu*-nimen – *kolu* 'kivikko, louhikko, kivikkoinen maa' – on ilmeisesti saanut Kolulahden ja Pienen-Nilakan välinen kivikkoinen ja kapea salmi, *Kolusalmi*. Jouko Vahtola on osoittanut *Kolu*-nimien ydinalueen olevan Hämeessä ja Satakunnassa. Tervon *Kolu*-nimet kertonevat hämäläisvaikutuksesta. – SP

SMS s.v. kolu; Vahtola, Jouko 1980: 257, 259, 260; HisKi (Rautalampi).

Kolvakero tunturi Kittilässä Lapissa. Siihen liittyvät Muonion puolelta *Kolvajänkkä* ja Äkäsjärven *Kolvalahti*. – Pohjois-Suomessa on Kuusamosta alkaen useita *Kolva*-, *Kolvi*-, *Kolvikko*-nimiä. Niihin sisältyy paikoin Peräpohjolan, Kainuun ja Vienan murteissa esiintyvä sana *kolva*-, *kolvipetäjä* 'vanha hidaskasvuinen petäjä, jossa on vain latvassa oksia'. Sana *kol*

va, kolvi on saatu suomeen ja karjalaan saamesta, vrt. pohjoissaamen *goalvi* 'hujoppi, roikale; susi'. Myös saamen *goalva* '(kumollaan olevan veneen) pohja' voisi olla tunturin muotoa kuvaavana nimenannon perusteena. → *kero*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 56–57.

Kolvananuuro 12 km pitkä ja paikoin 80–100 m syvä halkeamarotko Enossa Kontiolahden rajalla Pohjois-Karjalassa; sen pohjoispuolella *Kolvananvaara*. – Nimen loppuosana oleva sana *uura*, *uuro* 'rotko, vaarojen välinen kapea laakso' esiintyy Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa monissa paikannimissä. *Kolvana*-muodon lopussa oleva *-na* on todennäköisimmin suomen kielestä peräisin oleva johdin ja *kolva* ~ *kolvi* sama saamelaisperäinen sana kuin Lapin nimessä → *Kolvakero*. Enostakin on vielä 1990-luvulla tavattu sana *kolvipetäjä* 'vanha petäjä, jossa on vain latvassa oksia'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 56–57.

Kometto vaara Puolangan Suolijärvellä Kainuussa; sen pohjoispuolella *Komettojärvi*, josta *Kometto-oja* Siikaojaan. – Myös entisellä Kuusamon alueella Paanajärvellä on korkea *Komettovaara*. Keski-Suomen sekä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan murteissa tavataan deskriptiivisana *kometto* 'iso puinen laatikko, ontelo, ontto'. Sana on samaa kantaa kuin Kainuun murteissaakin tutut *komero*, *komu* 'ontelo puun juuren alla' ja *komista* 'kumajaa'. *Komettovaarojen* nimeämisperusteena voi olla vaarojen jylhyys tai maastossa olevat ontelot ja rotkot. – AR

SMS s.v. kometto; SSA s.v. komi.

Kommelinluolat luolia Mikkeliissä Etelä-Savossa. – Luolat sijaitsevat Mikkelin kaupungista lounaaseen Kallajärven itärannalla, jossa ne ovat suosittu retkeilykohde. Maan muut *Kommeli*-nimet ovat Lohtajalla (*Kommelinpakat* ja *Kommelinperä*) ja Hailuodossa (*Kommelinkaasa*) meren rannikolla ja juontunevat merimerkeistä, kummeleista. Kallajärvi on niin pieni järvi, ettei siellä ole sellaisia käytetty. Nimeen sisältyy murrasana *kommeli* 'koppi; onkalo, pesäpaikka', joka on tavattu ainakin Juvalta. – SP

SMS s.v. kommeli.

Kommerniemi laaja niemimaa ja kylä Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. *Kommerniemi* 1664. – Samaan nimiryppäeseen kuuluvat luonnonpaikkojen nimet *Kommerlahti*, *-luoto* ja *-salmi*. Niemen tyven tienoilla on Sulkavan puolella *Kommerkylä*-niminen kylä. Nimiryppään kantanimi lienee juuri *Kommerniemi*. Kauko Pirinen on pitänyt nimeä saamelaisperäisenä. Vanhat asiakirja-asut (*komero lahen Randa* ja *komero taijffua* 1562) antavat kuitenkin viitteen siitä, että niemen nimi sisältää sanan *komero* 'soppi, kolo, kuoppa, onkalo' ja voi kertoa esim. niemessä olevasta luolamaisesta paikasta. – SP

Alanen, Timo 2006: 58, 59; Pirinen, Kauko 1988: 278; SMS s.v. komero; Suomen karttakirja 1799: 165; KA:VA 8644: 1042.

Komossa kylä Oravaisissa Pohjanmaalla. *Koomäsa* 1710. – Nimi koostuu ruotsin sanoista *ko* 'lehmä' ja *mosse* 'suo'. Nimi näyttäisi olevan suunnimi. Se on voinut tarkoittaa suota, johon lehmä on uponnut, mutta se on alkuaankin voinut tarkoittaa myös laidunmaata tai karjamajaa. Sittemmin alueelle on muuttanut pysyvää asutusta ehkä emäkylästä Kimosta. – PS

Huldén, Lars 2001: 395–396; Karsten, T.E. 1923: 173–174.

Kompero kylä Heposelän luoteispuolella Liperissä Pohjois-Karjalassa; kylän läpi virtaa *Komperonjoki* (yläjuoksulla nimenä *Taipaleenjoki*). *Kombere by*, *Kombere Jokj* 1589; *Kämberen niemi* 1632, *Komberen suu* 1631. – Sana *komperlo* merkitsee länsimurteissa tavallisesti 'kömpelöä, kankeaa' mutta myös 'mutkaista puuta, onkaloa ym.'. Sen rinnakkaisuudolla *kompero* on itämurteissa samanlaisia merkityksiä. – AR

SMS s.v. komperlo, kompero; SSA s.v. kompastua; NA: 1500- ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Komu kyläkunta sekä entinen kaivos (myös nimellä *Vähä Komujärvi*) ja rautatieliikennepaikka Pyhäjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Niels Komu* 1672. – Kaivos oli toiminnassa 1800-luvun alkupuoliskolta vuoteen 1925. Kylä ja kaivos ovat Komujärven luona. Kylä on saanut nimen Komujärven rannalla olevan *Komu*-nimisen talon (perustettu 1661) mukaan, jonka nimi on laajentunut tarkoittamaan koko kulmakuntaa. Komujärvi on matala, mutta kovapohjainen. Sana *komu* tunnetaan paikoin Pohjois-Savossa merkitsemässä epätasaista, kivikkoista maastoa ja louhikkoa; merkitys ei kuitenkaan sovi kuvaamaan koko järven ympäristöä, eivät myöskään *komun* merkitykset 'onkalo, ontto kohta' tai 'kumina' töminä, ryske'. Kun järvi on matala, sen nimi voisi sisältää *komu*-sanan merkityksessä 'jää jonka alle vedenpinnan laskettua on syntynyt tyhjä tila', josta on eniten tietoa Keski-Pohjanmaalta. Sellaisesta petollisesta jäästä käytetään myös nimitystä *komojää* ja paikoin Pohjanmaalla *komujää*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Komulainen; SMS s.v. komojää, komu, komujää.

Komulanköngäs putous Syvässäjoessa Hyrynsalmen Paljakassa Kainuussa. – Syväjoki alkaa Lauttajärvestä, ja könkään nimi onkin alkuaan *Lauttaköngäs*. Könkään kupeelle louhittussa väylässä on lähellä olevan Komulan talon mylly, ja sen myötä putouksenkin nimeksi on tullut *Komulanköngäs*. Jälkiosa → *köngäs* 'putous'. – AR

Kongasmäki mäkieläne ja kyläkunta *Kongasjärven* länsipuolella Puolangalla Kainuussa. *Kongasjärvestä* laskee *Kongasjoki* Osmangan kautta Paltamon Kivesjärveen. *Kongasmäki*, *Kongas Kumpu* 1555, *Kongasierff* 1569, *Kongas Jerfui* 1650. – Rypään kantanimi on ilmeisesti soiden välistä selännettä tarkoittava *Kongasmäki*. Naapurikunnassa Pudasjärvellä on *Kongasselkä*, pitkä ja kapea mutta paikoin korkea harju. Niemien alkuosana on todennäköisesti *konka*-sanan johdos *konkainen*. Sanan *konka*, *konkka* merkitys on 'jokin esiin työntyvä; lonkka', vrt. *konka-*, *konkkanenä* 'kyömyenä'. – AR

SKES s.v. konka; KA: MH 107/2D 3/1, VA 4972: 12; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Konginkangas entinen kunta Keski-Suomessa, vuodesta 1993 osa Äänekosken kaupunkia. *Känckinkas* 1561, *Känginkangas* 1601, *Konginkangas* 1712. – Muodostettiin osista Viitasaaren ja Saarijärven seurakuntia rukoushuonekunnaksi 1865, kappeliksi 1867, itsenäistyi seurakunnaksi 1895. Ennen seurakunnallista eriytymistä *Konginkangas* tarkoitti vain Viitasaaren kuuluvaa kylää. Rukoushuonekuntaa kutsuttiin myös nimellä *Kömi* sen kantatalon (*Kömi* 1744) mukaan, jonka maille kirkko aikanaan rakennettiin. Nykyisen kirkonkylän koillispuolella olevan Keiteleen Räihänselän nimi oli vielä vuoden 1799 kartassa *Kömiselkä*. Konginkangas oli ilmeisesti alkuaan pitäjän ensimmäinen, 1561 mainittu uudistila ja sai nimensä kirkonkylän kohdalla olevan kangasmaaston mukaan. Tilan isäntä oli Lauri Leinonen, jonka suku- tai lisänimi viittaa joko savolaislähtöisyyteen tai Messukylään. *Kongin*-alkuisia paikannimiä on Suomessa vähän, ja ne liittyvät aina metsäisiin paikkoihin: *Konginharju* (Kylmäkoski), *Konginlehto* ja *-suo* (Pielavesi), *Konginniemi* (Kiuruvesi) ja *Konginniitty* (Lemi). Niemien alkuosaa voi verrata sanoihin *konkia* ~ *konkkia* 'kulkea horjuen, ryömien hitaasti' – tällöin nimen perusteeksi voisi ajatella maaston vaikeakulkuisuutta – ja *konkale* 'suuri puu' tai *konkeli* eli *konkelo* eli *konkelopuu* 'toisen puun varaan kaatunut puu; pystyyn kuivunut puu, kelo; vääräksi kasvanut puu', joilla on voitu kuvata paikalla ollutta suurta puuta. 1500-luvun alussa seudulla asui Pietari Heikinpoika Konkki, jonka lisänimi on voinut olla vanha asumuksenkin nimi. *Konkki* saattaisi viitata myös Pälkäneen Taurialassa olleeseen

Konkkila-nimiseen taloon (*Thomas Konck* ja *Thomas Konckila* 1548). – SP

Hufvudstadsbladet 14.6.1867; Kallio, Reino 1972: 520–523; Keränen, Jorma 1978: 37; SMS s.v. konkale, konkeli, konkelo, konkata; Suojanen, Päivikki 1978: 498; Suomen karttakirja 1799: 91; Suvanto, Seppo 1995: 224, 259, 451; Wallin, Väinö 1897: 26; HisKi (Viitasaari); KA:VA 4354: 5; MHA, Uudistusluettelo; SMSA.

Kongonsaari eli *Kongo*, saari Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. *Konkon pä* (= nykyinen *Konginpää* eli saaren eteläpää), *Kongon salmen luchta*, *kongoij nemi*, *Kongon laxi*, *Kongoijnn salonn ma* 1562. – Saari sijaitsee Pihlajaveden eteläosissa. Sen rinnakkais- tai entisenä nimenä on esiintynyt *Vehkasaari* (*Vähasari* 1565). Saaren länsipuolella on *Kongonselkä*. Saaren länsirannalla Pääskyniemen tyvässä on *Kongontaipale*-niminen kannas, jonka yli on ilmeisesti vedetty veneitä silloin, kun veden pinta oli nykyistä tasoa korkeammalla. Paikka muistuttaa maastollisesti → *Konginkankaan* keskustaa. Nimen sisältö on epäselvä. Nimen alkuosaa voi verrata sanoihin *konka*, *konko* 'koukku' ja *konkelo* 'mutkainen, kaatuva tai kaatunut puu'. – SP

Alanen, Timo 2006: 31, 43, 46, 71, 72, 73; Lappalainen, Pekka 1961a: 364, 432; SSA konkelo, konki, konkka.

Konia kalliokohoama Vihdin pohjoisosassa Uudellamaalla. Myös *Konianvuori*. On Vihdin korkeimpia paikkoja. Kuuluu osana Konianvuoren luonnonsuojelualueeseen. – Pohjois- ja Kaakkois-Hämeessä tunnetaan sanat *konakko* ja *konakisto* vaikeakulkuisen, kivikkoisen, luhikkoisen maan nimityksenä. Suunnilleen samaa tarkoittaa *koneikko*, joka esiintyy ainakin Ilimantsissa ja Maaningalla. *Konia* on kenties yhdistettävissä näihin sanoihin. – MV

SMS s.v. konakko, konakisto, koneikko; Soikkeli, Kaarle 1929: 59.

Konnevesi kunta, kylä ja järvi Keski-Suomessa. Konneveden kunta ja seurakunta perustettiin vuonna 1922, jolloin kunta irtautui Rautalammin. Järvessä on kaksi osaa, joita kutsutaan *Pohjois-* ja *Etelä-Konnevedeksi*. Osa järvestä on Rautalammin ja Vesannon alueella. *Konnevessij äremarch* 1554. – *Konne-* todennäköisesti heijastaa 'peuraa' merkitsevää saamelaisista sanaa, saP *godd*, saI *kodde*, saKo *kä`dd*; sanan kanta-saamelainen muoto on ollut **kontē*. Sana on hyvin tavallinen saamelaisessa nimistössä, ja tällaiset paikannimet liittyvät muinaiseen peuranpyyntiin. Ks. myös → *Konnivesi* ja → *Konttajärvi*. – AA

Konnivesi järvi Heinolassa Päijät-Hämeessä, ulottuu litin puolelle Kymenlaaksoon. *Conni Wäsi* 1778. – Luultavasti nimi palautuu johonkin vanhempaan asuun kuten **Konninvesi*, ja sen taustalla on saamen sana *godd* (saP), *kodde* (saI) 'peura'; ks. → *Konnevesi* ja → *Konttajärvi*, jotka ovat samaa alkuperää. – AA

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 239.

Konnunsuo suo ja vankila Joutsenossa Etelä-Karjalassa. *Konnunsuo* 1893. – Nimen alku viitanee Lappeenrannan Nuijamaan puolella olevaan kylään, jonka nimi on *Kontu* (*Condula* 1602). Osa Konnun kylää jäi Moskovan rauhassa 1944 rajan itäpuolelle; vanhastaan se oli Jääsken pitäjän kylä (*Kondus* 1683). Kylän nimeen sisältyy sana *kontu* 'talo, tila, asumus'. Suomessa on kymmeniä muitakin *Konnunsoita*, mutta niiden nimi ei liity yleensä *Kontu*-nimisiin paikkoihin, vaan ne kuvaavat suon sijaintia kotipaikan vieressä. Suo on nykyään turvetuotannossa. Vankila on perustettu suon reunaan 1918. – SP

Hämäläinen-Forslund, Pirjo 1997: 11; HisKi (Jääski); KA:VA 5813:15v.

Konnusvesi Kallaveden selkää Leppävirralla Pohjois-Savossa, Koiruksen ja Saviveden Viiksinelän välillä. – Viiksinelältä työntyy itään Soisalon saaren laaja lahti, *Konnuslahti* (*Kon-*

nuslahden Taifwal 1561, *konnus laxi tijend* 1571, *Konnus lahen taifuall* 1620-luvulla), jonka nimi on kiteytynyt kylännimeksi-kin (*Kännuslaxi Byij* 1620-luvulla; *Connus lahden peldo* 1561). Lahdesta Viiksinelälle virtaava salmi Soisalossa on *Konnus-salmi*. Konnusveden ja Viiksinelän välillä on sulkukanava, *Konnuksenkanava*, jonka rakentaminen alkoi 1836; sen avulla ohitettiin salmessa olleet Konnuksenkosket. – Kantanimi voi olla joko *Konnusvesi* tai *Konnuslahti*, jolloin Konnusvesi olisi voitu nimetä *Konnuslahdentaipaleen* mukaan, → *taival*, *taipale*. Konnuslahdentaival on ollut se oikoreitti, joka on kulkenut Savivedeltä Matkuslammen kautta ohi nykyisen *Taival*-nimisen talon Konnuslahdelle. Nimen alkuosan *Konnus-* sisältö on hämärä, vrt. → *Konnevesi*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 58; Hovi, Olavi 1988: 573; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 289, 291, 297; Walta, Matti 1996: 167.

Kontiolahti kunta Pohjois-Karjalassa, ruotsiksi *Kontiolax*. *Kondia lax* 1618. – Perustettu rukoushuonekunnaksi 1737, kappeliksi 1783 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1857. Saanut nimensä kirkonkylästään, joka on Höytiäisen *Kontiolahti*-nimisen lahden rannalla. Lahden toisella rannalla on laaja *Kontioniemi* (*Condien niemi by* 1590). Nimirypääseen kuuluvat vielä *Kontiolampi*, *Kontiomäki* ja myöhäisempi asuin- ja varuskunta-alueen nimi *Kontioranta* sekä mahdollisesti kauempana olevat *Kontiovaara* ja *Kontiosuo*. Nimiin sisältyy karhua merkitsevää sana *kontio*. Nimirypään kantanimi on ilmeisesti *Kontioniemi*. Ruotsinkielisessä nimessä näkyy suomen *lahti*-sanaa edeltänyt vanhempi muoto *laksi*. – SP

AKH I: 274, 351.

Kontiolax → *Kontiolahti*

Kontiomäki kylä ja rautatieasema Paltamossa Kainuussa. *Kontiomäki* 1920. – Nimi ilmestyi vuoden 1920 Suomen karttaan, vuoden 1915 kartassa sitä ei vielä ole. Nimi merkittiin karttaan suunnitellun rautatieaseman kohdalle; rautatie Kontiomäkeen valmistui 1923. Paikalla ei ollut *Kontiomäki*-nimistä märkeä, mutta lähistöllä oli *Kontiolampi* (*kontio* 'karhu'). Viereisen mäen nimi oli *Taanuvaara*. Kontiomäki rakentui alkuaan rautatieläiskyläksi, mutta on nyt Paltamon toinen päätaajama. – SP

Konttajärvi järvi Pellossa Lapissa; myös järven ympärillä olevan kylän nimi. Järvestä lähtee *Konttajoki*, jonka varrella on *Konttakoski*, ja järven eteläpuolella on *Konttavaara*. *Konta Jerfue* 1554, *Contajerf* 1728, *Kontajerf* 1796, *Kontajärvi* 1845. – Nimet ovat lainaa saamesta: *Kontta-* heijastaa saamen sanaa *godd* (saP), *kodde* (saI), *kä`dd* (saKo) 'peura'. *Kontta*-alkuisia paikannimiä tavataan muuallakin Suomessa, ja peuraa merkitsevillä sanoilla alkavat saamenkieliset paikannimet ovat Lapissa yleisiä. Ks. → *Konnevesi* ja → *Konnivesi*, jotka ovat samaa alkuperää. – AA ja SA

Suomen karttakirja 1799.

Kontula osa-alue Helsingin itäosissa Uudellamaalla, ruotsiksi *Gårdsbacka*. Alue kuului Mellunkylän takamailhin ja Helsingin pitäjään, kunnes siitä 1946 suuressa alueliitoksessa tuli osa Helsingin kaupunkia. – Nimi on alkuaan suomenkielinen: Kontula oli 1800-luvulle saakka asumatonta, karua ja osittain soista aluetta. Porvoon uuden maantien valmistuttua vuonna

Kontiolahden kunnanvaakunassa on karhu.

1933 muutti Kontulaan ja Vesalaan ympärivuotisia asukkaita ja kesänviettäjiä. Puutarhuri Kosti Kajanto osti vuonna 1932 vanhan kantatilan *Borgsin* maista vajaan kahden hehtaarin tilan ja nimesi sen *Kontulaksi*. Talon portinpieleen hakattu nimi vakiintui tarkoittamaan koko aluetta. Nimen vakiintumista vahvistivat tilat *Kotikontu* ja *Kontupohja*, jotka syntyivät Kajannon 1930-luvulla myymistä maista. Asutus laajeni nopeasti 1940-luvulla, Kontulasta saivat tontin lukuisat rintamamiehet ja sinne muutti myös muita omakotirakentajia. Tulevan lähiön nimenä esiintyi lehdissä alkuvaiheessa *Vesala-Kontula*, joka lyheni talojen valmistuttua *Kontulaksi*. Nimestä *Kontula* tuli alueen virallinen nimi 1959. Samalla vahvistettiin ruotsinkieliseksi nimeksi *Gårdsbacka*, jonka motiivina oli Kontulan nimeen sisältyvä sana *kontu* 'tila, talo' ja sijainti mäkelänteellä. Kontulan kaavoittaminen alkoi vuonna 1961 ja Suomen siihen asti suurimman kerrostalolähiön rakentaminen 1964. – SP

Kokkonen, Jouko 2004; Pesonen, Leo A. 1981: 217; SKES s.v. kontu.

Koonjälvuonâ → Kynelvuono

Kopolanniemi kylä Varkaudessa Pohjois-Savossa. *Kopoila* 1666. – Kopolanniemi oli yksi tiloista, joista vuonna 1526 muodostettiin Varkauden rälssitila. Nimi perustuu sukunimeen *Koponen*. Koposia oli siis asunut paikalla jo sitä ennen ja asui senkin jälkeen siinä osassa Kopolan kylää, joka ei joutunut läänitettyksi. – SP

Paikkala, Jarmo 1994: 134–137; KA:VA 8652: 660.

Kopparberget → Kuparivuori

Koppholm → Kupiluoto

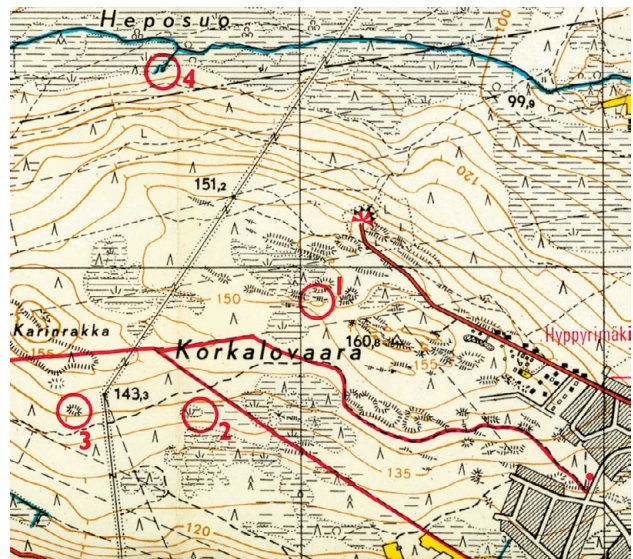
Korhoskylä kyläkunta Sievissä Pohjois-Pohjanmaalla, osa Kunkylää. Käytössä myös muodot *Korhosenkylä* ja *Korhonen*. Nuori rinnakkaisnimi *Asemakylä* perustuu siihen, että kylässä on rautatieasema. – Kulmakunta on saanut nimensä siellä sijainneen *Korhonen*-nimisen kantatalon mukaan. Talon perustanut 1668 Sipi Simonpoika Korhonen. Armas Luukon mukaan savolainen asutusvirta saavutti Pohjois-Pohjanmaan 1500-luvun jälkipuoliskolla. *Korhonen* kuuluu yleisimpiin savolaisiin sukunimiin. Alkuaan se on ollut liikanimi, joka on voitu antaa eri tahoilla, sillä sanalla *korho* on monia samasta perusmerkityksestä selittyviä merkityksiä: 'huonokuuloinen, kuuro', 'vanhus', 'iso mies', 'ylpeä, rikas, leuhka', 'vähän tyhmä, kömpelö'; lisäksi *korhopää* 'pörröpäinen'. – PM

Luukko, Armas 1954: 315; Vahtola, Jouko 1993: 81.

Koria taajama ja rautatieliikennepaikka Elimäellä Kymenlaaksossa. – Korian asemaseutu kuului Elimäen Vilppulan kylän Korjan eli Korian kantatalolle (*Korja* 1738, *Koria* 1750), kunnes valtio 1860-luvulla osti sen Kouvolan–Lahden radan rakentamista varten. Rataa rakennettaessa asemasta käytettiin nimeä *Korja*, mutta radan valmistuttua aseman nimeksi vakiintui joksikin aikaa *Kymi* (ruotsiksi *Kymmene*) sen pohjoispuolella olevan Kymijoen mukaan. Kun Kouvolan asema valmistui 1875, Korian merkitys liikennepaikkana väheni ja nimi *Kymi* annettiin Kotkan radan varteen perustetulle Karhulan asemalle 1897. Tällöin Korian asema sai uudelleen alkuperäisen nimensä mutta nyt asussa *Koria*. – Talonnimen *Korja* taustalla on ilmeisesti isännän nimi tai siitä kehittynyt suku- tai lisänimi. Muunnelmia *Korja*, *Korjo*, *Korjus* jne. on käytetty Suomessa nimestä *Gregorius*, joka levisi Suomeen keskiajalla. – LL

Kepsu, Saulo 1990: 257; Oksanen, Eeva-Liisa 1985: 392–393; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Korja, Korjus; HisKi.

Korkalovaara myös *Korkalonvaara*, vaara Rovaniemen keskustan luoteispuolella Lapissa. Siitä on lohjennut kylännimi *Korkalo*, joka on kehittynyt jo 1400-luvulla, ilmeisesti ta-

Vuonna 1966 julkaistussa ulkoilukartassa Korkalovaaran alue on vielä lähes rakentamaton vaara kaupungin rajan tuntumassa.

lonnimestä. *Korkkala* 1613, *Kärkalo by* 1759, *Korkala* 1798. Toisaalta kylän nimestä on tullut genetiivialkuisen yhdyssananimen alkuosa, kuten mainitussa *Korkalonvaarassa* ja *Korkalonnimessä*, joka on Ounasjoensuun alapuolinen niemi. – Nimeä on pidetty vanhastaan suomalaisperäisenä ja myöhemmin myös saamesta mukailtuna, mutta perustelut ovat jääneet vähäisiksi tai heikoiksi. Vanhan maatalouskylän nimi on kaiketi mukautunut suomenkieliseen asuunsa jo varhain vaaran tai niemen nimestä, joka puolestaan periytyy saamesta. Tähän oletukseen sopiva sanavartalo olisi lähinnä saamen 'karia' merkitsevä sana, saP *guorrgu*, saKo *kuärgg*, mutta nimeen sisältyvä *l*-aines jää sen osalta selittämättömäksi. Ellei se ole kuulunut alkuperäiseen nimeen, se on voinut syntyä siten, että talonnimeen on lisätty tyypillinen suomalainen *l*-johdin. – SA

Fellman, Isak 3 (1912): 169; Fellman, Isak 4 (1915): 158; Suomen karttakirja 1799: 125; Vahtola, Jouko 1996: 134.

Korkeakoski koski ja kylä Kotkassa Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Högfors*, aiemmin Kymiä. *Höghafors* 1443, *Höghffors* 1543. – Ruotsinkielinen nimi on suomenkielisen nimen suora käännös, mutta päinvastainenkin kehitys on mahdollinen, joskaan ei todennäköinen. – KS

Huldén, Lars 2001: 438.

Korkeasaari saari ja eläintarha Helsingissä, ruotsiksi *Högholmen*. *Högeholmen* 1569, *Höije hollmen* 1639, *Korkeasaari* (*Högholmen*) 1866. – Suomenkielinen käännös nimi tuli käyttöön 1800-luvun jälkipuoliskolla. Molemmat nimet ilmaisevat saaren kallioiden kohoavan huomattavasti merenpinnan yläpuolelle. Ravintolatoiminta saaresta alkoi viimeistään 1864 ja eläintarha avattiin 1889. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 111; Suomalainen Wirallinen Lehti 28.4.1866.

Kormu kylä ja kartano Lopella Kanta-Hämeessä. *kormu* 1571, *Kormv* 1576 (kylä). – Sana *kormu* merkitsee murteissa mm. 'rohmuajaa, ahmattia, pahansuopaa, äreää tai huonokuuloista'; erityisesti Hämeessä, Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa myös 'suurikokoista, karkearakenteista miestä: kolhoa, korstoa, körilästä'. Mahdollisesti *Kormu* on alkuaan ollut isännän lisänimi, joka sitten on siirtynyt talon ja myöhemmin kylän nimeksi. – MV

BFH 5: 3; SMSA; 1500-luvun poimintakokoelmat.

Koroinen keskiaikainen piispanistuin Turussa Varsinais-Suomessa, kuului valtion virkatalona vuoteen 1932 arkkipiis-

panistuille, entisen Maarian kylä, vuodesta 1944 Turun kaupunkia. Ruotsiksi *Korois*. in *Kurusum* 1303, *Korosum* 1338, *Koross* 1486, *Corois* 1558. – Koroisten nimi ilmestyy asiakirjoihin 1303. Ensimmäisen ristiretken jälkeen 1150-luvulla piispanistuin oli perustettu Nousiaisiiin, mutta vuonna 1229 tai hieman myöhemmin se siirrettiin Aurajoen varteen Rantämäen pitäjän Koroisten niemelle. Arkeologisten kaivausten perusteella kylän syntyajankohtana voi pitää viimeistään viikinki- ja ristiretkiajan taitetta, noin 1050 jKr. Niemellä oli muinainen kauppapaikka, joka lienee ollut ns. Vanha-Turku. Uusi-Turku syrjäytti Koroisen vähitellen 1200-luvulla, ja Koroisten ainoaksi asutuksi paikaksi jäi piispankartano. – Koroalkuisia paikannimiä on Suomessa runsaasti melko tasaisesti kautta maan. Vahtolan mukaan useimmat nimet selittyvät sanan *koro* 'lovi, uurros, kolo, halkeama (usein puussa)' pohjalta. Nimeämisperusteena ovat olleet maastokohteen uomat ja raot. Useimmiten *koro*-sanalla on kuvattu vesistöpaikkoja, ja se on tarkoittanut jonkinlaista silmin havaittavaa eri tavoin maastoa tai vesistöä halkovaa, usein pitkänomaista muodostumaa. Kuivan maan korot ovat luonteeltaan samantyyppisiä; maastoa on voinut halkoa myös ympäristöään korkeampi muodostuma. Raija Alitalon mukaan Turun *Koroinen* on tyyppillinen *koro*-paikka: sijaitsehan se Aurajoen ja Vähäjoen yhtymäkohdan muodostamalla teräväkärkisellä niemellä. Niemi on aiemmin halkonut vesistöä nykyistä selvemmin. Maankohoamisen ansiosta niemen uloin kärki on yhä tiiviimmin kiinnittynyt mantereeseen. Vahtola on tulkinnut nimen saman maastosanan pohjalta, mutta selitys on hieman erilainen: se syvä kapea merenlahti, joka vielä rautakauden lopulla ulottui Koroisiin asti, oli se *koro*, jonka perusteella nimi annettiin. Suojaisen koron pohjaan syntynyt asutus ja varhainen kauppa- ja muu keskuspaikka sai luonnollisesti nimen *Koroinen*. – PM

Alitalo, Raija 1996: 93–96; Oja, Aulis 1944: 370, 374; REA: 13, 57, 550; Saloranta, Elina 1994: 27; SSA s. v. koro; Vahtola, Jouko 1980: 304–308.

Korois → *Koroinen*

Koroiskylä kylä Kemijoen alajuoksulla Keminmaassa Lapissa. – Vanhin nimimuoto on Kemijoen niemen nimi *Koroisniemi* (*Korosniemi* 1546, *Koroisniemi* 1585), josta irtautui 1600-luvulla myös nimimuoto *Koroinen*. Nimi on yhdistetty usein Turun nimeen → *Koroinen*, mutta sille ei ole kovin vahvoja perusteita. Nimi lienee alkuaan luontonimi, johon sisältyy maastosana *koro* 'halkeama, rotko, laakso'. Keski-Suomessa hämäläisten vanhalla eräalueella on useita *Koros*-alkuisia luontonimiä, *Korosjärvi*, *Korosniemi*, *Koros pohja* jne., joissa nimenannon perusteena ovat selvästi rotkomaiset lahdet. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 304–308.

Korouoma jyrkkärinteinen rotkolaakso Posiolla Lapissa. Laakson pohjalla virtaa joki, *Korojoki*, jota on käytetty Kemijoen ja Iijoen latvojen välisessä vesiliikenteessä. – Nimeen sisältyy sana *koro* 'halkeama, rako, rotko'; sanalla on ilmaistu maassa olevaa valtavaa halkeamaa. Sana on levikiltään hämäläis-satakuntalais-pohjalainen, joten nimen lienevät antaneet jo muinaiset eränkävijät. Eräkauden jälkeen Posion seudun vanhin pysyvä suomalaisasutus oli läpeensä savolaista, tosin toisen polven savolaista, peräisin Iijokilaaksosta. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 306.

korpi melko yleinen paikannimien jälkiosana koko maassa Pohjois-Suomea lukuun ottamatta. Se esiintyy noin 8 000 nimen jälkiosana. *Korpi* tarkoittaa yleensä 'tiheää, synkkää metsää' tai 'erämaata', mutta osassa Hämettä ja paikoin muuallakin myös 'metsästä tai suosta raivattua peltoa, suoviljelystä'. Nimestä tavallisin merkitys on 'kosteaa kuusimetsä'. Sanalla

on samaa alkuperää olevia vastineita lähisukukielissä, esim. karjalan *korpi* 'synkkä metsä' ja viron *kõrb* 'suuri metsä, erämaa'. – KA

SSA s.v. korpi; Paikannimirekisteri 2005; SMSA.

Korpilahti kunta Keski-Suomessa, ruotsiksi *Korpilax*. *Kärpila-xiby* 1596. Korpilahti liittyy vuoden 2009 alussa Jyväskylän kaupunkiin. – Korpilahden kappeliseurakunta perustettiin Jämsän alaisuuteen 1691. Siitä tuli 1861 itsenäinen seurakunta. Pitäjän nimi perustuu kylännimeen ja se luontopaikan nimeen. Kirkko sijaitsee pienen lahden rannalla. Sen nykyinen nimi on *Kirkkolahti*, mutta aiempi nimi on voinut olla **Korpilahti*, koska siihen virtaa pieni joki, *Korpijoki*. Lähistöllä on muitakin *Korpi*-alkuisia paikannimiä. Sana *korpi* merkitsee 'synkkää kuusimetsää' ja 'kuusta ja koivua kasvavaa suota'. Ilmeisesti nykyisen Kirkkoselän rantamalla on nimeämis- aikoihin kasvanut vanhaa kuusimetsää. Ruotsinkielisessä nimessä kuultaa suomen *lahti*-sanana vanhempi muoto *laksi*. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. korpi; Leinberg, K. G. 1886: 75; SKP s.v. korpi.

Korpilampi hotelli, tekolampi ja kulmakunta Espoossa Uudellamaalla. *Korpinitu* 1766 (niitty). – Hotelli sai nimen 1975 nimikilpailun kautta, jossa etsittiin nimeä "kirkasvetisen lammen rannalla kallioisten mäkien keskellä" sijaitsevalle loma- ja kongressihotellille. Mainittu lampi oli 1960-luvulla rakennettu tekoallas. Siitä käytettiin nimeä *Tornilampi* läheisen *Tornimäen* (*Tronberget*) mukaan, jonka nimi perustui venäläisten 1914–1915 rakennuttamaan kolmiomittaustorniin. *Torni*-nimiä pidettiin tavallisina ja turhan urbaaneina korpimaahan. Voittaja *Hotelli Korpilampi* kuvasi ehdottajansa mukaan alueen rauhallisuutta ja maisemaa ja oli hiukan eksoottinenkin. Pian myös lampea alettiin kutsua hotellin mukaan *Korpilammeksi*. – Paikka on jäänyt historiaan ns. *Korpilammen hengestä*: Kalevi Sorsan toisen hallituksen kaudella 1977 pidettiin Korpilammella konferenssi, jossa etujärjestöjen ja valtiovallan edustajat puhalsivat politiikkaan konsensusken henkeä. – SP

Paikkala, Sirkka 1992: 68.

Korpilax → *Korpilahti*

Korpo → *Korppoo*

Korpolaishacken → *Korppolaismäki*

Korpoström satama ja asutusalue Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Korpoström* 1466, *Korpoströmmen* 1650, *Kärpo ström* 1650-luvulla. – Kyseessä on alkuperäinen luontonimi, joka on tarkoittanut Kaitin ja Björkholmin saarten välistä salmea, nykyistä *Norrsundia*. Salmi on suojainen ja on aikojen kuluessa tarjonnut suojaisen sataman tärkeän väylän varrella. Korpoströmin talossa oli matkemiehiä varten jopa kapakka. Salmi oli myös strategisesti merkittävä. Toukokuussa 1743 käytiin ruotsalaisen kaleerilaivaston ja venäläisen eskaaderin välillä "Korpoströmin taistelu" Ryssvikenin lahdessa Hjortön saaren ulkopuolella. Nykyisin Korpoström on tunnettu huvivenesatama ja Korppoon halki kulkevan Saaristotien pääte-piste. Alueen keskuksena ovat Saaristokeskus Korpoströmin suuret rakennukset, jotka valmistuivat 2004. – Nimen alussa on ruotsinkielinen pitäjännimi *Korpo* (→ *Korppoo*), jälkiosa on ruotsin *ström* 'virta'. – PS

Diarium Gyllenianum: 118; Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 36, 42–43; Ericsson, Christoffer H. 2003: 43; FMU 4: 264; Fortelius, Bertel 1999: 166–167.

Korppolaismäki kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Korpolaishacken*. C. L. Engelin asemakaavassa vuodelta 1828 on nimi *Korpolaish Udd*. Kun mäen pohjoisosa liitettiin kaupunkiin 1897, sille vahvistettiin nimet *Korpolaisten*

vuori – *Korpolaiberget*. – Mäen tienoilla Aurajoen suulla on sijainnut Kaarinan keskiaikainen kylä, *Korppolainen*, mistä mäen nimi juontune. Kylännimi puolestaan on peräisin suomenkielisestä lahdennimestä, ehkä nimestä **Korpi* (Korpelax by 1471, *Korpelax*, *Korpolax*, *Henrich Korpolaijn* 1513, *Korpolax* 1540). – RLP

Alitalo, Raija 1996: 9698; Junnila, Hilikka 2001: 127.

Korppoo kunta Turunmaan saaristossa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Korpo*. Vuoden 2009 alusta osa ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Corpo* 1434, *Korppe* 1469, *Korpe* 1511, *Korppå* sn. 1540. – Lönnrotin sanakirjassa 1874–80 suomalaisena nimenä on *Korppo*, genetiivissä *Korpon*. On arveltu, että nimi olisi ollut alkuaan suomenkielinen luonnonpaikan, ehkä pääsaaren Kyrklandetin, nimi. Nimen alkuperästä on esitetty monenlaisia selityksiä. Sen on arveltu juontuvan sanasta *korpi* (Ritva Liisa Pitkänen), sen johdoksista **Korppo* (Bertel Fortelius) tai jostakin henkilön- tai paikannimestä (Lars Huldén). Jos nimi on ollut alkuaan saaren nimi, se on voinut olla esimerkiksi **Korpiisaari*. Monista selitysyhteyksistä huolimatta nimeä on pidettävä edelleen selvittämättömänä. – RLP

Huldén, Lars 2001: 99; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 148–149.

Korppoon vaakunan korppi oli pitäjän tunnus jo isonvihan aikaisessa nostoväen lipussa. Rajakyltit Korppoosta katoavat kuntaliitoksen myötä 2009.

Korri kulmakunta Itäkylässä Lappajärvellä Etelä-Pohjanmaalla. Kylän asutus muodostui vasta isonvihan jälkeen, ja Lappajärvelle *Korri* ilmestyi uutena talona 1728. Kirkonkirjoissa se näkyy Savonkylässä 1754. – Paikkakunnan muistitiedon mukaan Itäkylän Korrin talon asuttajat ovat lähteneet Kirkonkylän Korrista, jonka perustaja on tullut 1500-luvun puolessavälissä Evijärveltä, mihin Korrien tiedetään tulleen Orivedeltä. Siellä onkin vanha kantatalo *Korri* Neulaniemen kylässä, sanottu Oriveden vanhimmaksi asutuksi paikaksi. Tietoja siitä on säilynyt vuodesta 1540 alkaen. – Nimi *Korri* on säilynyt myös mm. Kylmäkoskella (Akaa), Huittisissa, Ol. Pyhäjärvellä ja lisäksi Somerolla, missä Timo Alanen on osoittanut nimen lähtökohdaksi 1500-luvulla eläneen talon omistajan etunimen *Gregorius*. Sama selitys sopii muihinkin *Korri*-nimiin. – PM

Alanen, Timo 1997: 262, 263; Lampola, Viljo 1987 (1937): 22; Lehtonen, Antti 2006: 190;

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Korri.

Korsatunturi saP *Gorsaduottar*, tunturi Enontekiön, Inarin ja Kittilän rajalla Lapissa. Sen luoteispuolella on kapea *Korsajärvi*, saP *Gorsajävi*, ja siitä laskee Ivalojokeen vähäinen puro, saP *Gorsajogaš*. – Suomenkieliset nimet on lainattu saamesta

mukailamalla alkuosa ja kääntämällä loppuosa. Lähtökohtana on saP maastotermi *gorsa* 'kursu eli kapea syvä rotko, pieni kuru'. Nimen aiheena on siis järven ja siitä lähtevän puron muodostama kuru. – SA

Korsholm kunta Pohjanmaalla. Kunnan nimi perustuu vanhan linnan ja kartanon nimeen (→ *Korsholma*) ja otettiin käyttöön 1927 siihenastisen → *Mustasaari*-nimen ruotsinkieliseksi rinnakkaisnimeksi. – SP

Korsholma linna ja kuninkaankartano Pohjanmaalla Mustasaaressa lähellä Vaasaa, ruotsiksi *Korsholm*. *Korsholm* 1393, *Korsholms län* 1441. – Linna on rakennettu 1360-luvulla tai seuraavan vuosikymmenen alussa. Niihin aikoihin siitä käytettiin ajan tavan mukaan saksalaismallista nimeä *Cryseborg* (*Cryseborg* 1384, *Krytzeborgh* 1388), joka pian ruotsalaistettiin. *Korsholm* olisi suoraan käännettynä "Ristisaari" ja *Cryseborg* "Ristilinna". 1500-luvulle tultaessa linna rappeutui ja *Korsholm* tarkoitti enää kartanoa. Kartano toimi kruunun eli Korsholman läänin hallintokeskuksena vuoteen 1647, sitten Korsholman ja Vaasan kreivikunnan hallintokeskuksena vuoteen 1680. Nimen jälkiosa ilmaisee paikan sijainneen alkuaan saarella (*holm* 'saari'). Maan nousemisen myötä se kiinnittyi mantereeseen. Linnasta on jäljellä vain kumpu, jolla se sijaitsi. Suomenkielinen nimi on mukaelma ruotsinkielisestä, ja esiintyy silloin tällöin myös vanhoissa ruotsinkielisissä asiakirjoissa. – SP

Huldén, Lars 2001: 378; Slotte, Peter 1999: 18; www.vaasa.fi/vaasa400/, 15.6.2005.

Korsnäs kunta ja rekisterikylä Pohjanmaalla. *Kärsnäss* 1442, *Korsnäs* 1546. Korsnäsistä tuli Närpiön kappeliseurakunta 1861 ja itsenäinen kunta 1887. – Nimi on alkuperäinen luontonimi, joka on tarkoittanut jonkinlaista niemeä (ruotsin *kors* 'risti', *näs* 'niemi'). Sittemmin luontonimi on otettu alueen suurimman kylän ja pitäjän ja Manner-Suomen läntisimmän kunnan nimeksi. – Tutkijat eivät ole päässeet yksimielisyyteen nimen asiataustasta. Olav Ahlbäck arvelee nimen viittaavan "johonkin ristinmuotoiseen maastokohteeseen". Lars Huldén pitää mahdollisena nimeämisaiheena satamaan opastanutta ristinmuotoista merimerkkiä tai kristillistä ristiä, joka on pystytetty vaikkapa jonkun menehtyneen muistomeriksi. – Mahdollisesti pitäjännimen pohjalta on nimetty 1784 perustettu uudisasutus, nykyinen kylä *Korsbäck*. – PS

Ahlbäck, Olav 1981: 63; Huldén, Lars 2001: 371; Karsten, T.E. 1921: 315.

Korsnäs kylä Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Kursnesby* 1540, *Kursnes* 1551. – Vanha paikallinen ääntämys *Kurs-*, osoittaa, että nimen alkuosa ei voi olla ruotsin sana *kors* 'risti' vaan todennäköisesti saksasta lainattu miehennimi *Kurt* (< *Konrad*) genetiivimuotoisena. Jälkiosa on ruotsin *näs* 'niemi'. – PS

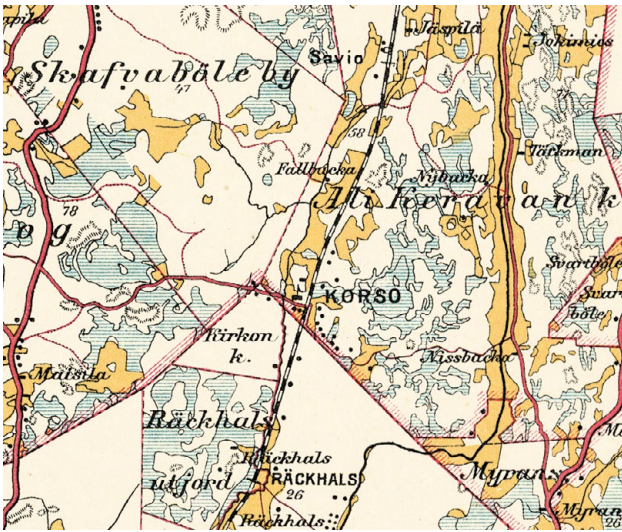
Fortelius, Bertel 1980: 89–90; Huldén, Lars 2001: 111.

Korso kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, aiemmin Helsingin maalaiskunnan, Tuusulan ja Keravan alueilla. Puheessa myös *Korssoo*. – Nimi perustuu ruotsinkieliseen nimeen *Korsrå* (*kors* 'risti', *rå* 'raja'; *Kärs Råå* 1662, *Ristiraija* 1739). Nimenantoperusteena on ollut Korson nykyisen Kansantalon kohdalla sijainnut rajakivi, jossa on ollut ristin merkki. – MV

Kepsu, Saulo 2005: 86; Lehti, Ulpu 2003; Sarkamo, Jaakko 1983: 101–102.

Korsumäki kyläkunta ja mäki Kuopion keskustasta etelään viitostien varrella Pohjois-Savossa. *Korsumäki* 1692; myös kaskikappaleen nimenä 1620-luvulla *Korsumäki*. – Mäen länsipuolella on pieni *Korsujärvi*. Sana *korsu* tunnetaan murteisissa merkityksessä 'maja, koppi, talli; tallin ja navetan väliin tai ladon viereen aidaksista tai pyöreistä riu'usta tehty rehu- tai kerppusuoja', paikoin sellaiseksi on sanottu kauas metsään karjan laidunmaille tehtyä tilapäistä majaa, joskus verkko-kotaakin. Ehkä Korsumäellä tai Korsujärven rannalla on vii-

Korso on saanut nimensä rajapyykistä, joka oli Helsingin pitäjän Kirkonkylän sekä Tuusulan pitäjän Hyrylän ja Ali-Keravan rajalla. Paikalla oli kolmen kunnan raja Keravan kauppalan perustamisesta 1924 vuoteen 1954, jolloin koko Korson alue liitettiin Helsingin maalaiskuntaan. Karttaote on vuodelta 1919.

meistään uuden ajan alussa ollut jonkinlainen eränkävijän tai kaukokasken haltijan varasto tai asumus. – SP

Alanen, Timo 2004a: 39; Hakulinen, Lauri 1979: 332; SKES s.v. korsu; HisKi.

Kortepohja kaupunginosa Jyväskylässä Keski-Suomessa. – Nimi syntyi 1964, kun Jyväskylän nimitoimikunta järjesti kilpailun uuden asuinalueen nimestä. Sopivimmilta ehdotuksilta tuntuivat *Rautpohja* ja *Kortesuo*, jotka olivat tulevan asuinalueen lähellä jo olevia nimiä. *Kortesuo* kartanon rakennutti Wolmar Schildtin pojanpoika 1930-luvun lopulla. Kartano sai nimensä ympäristössä kasvavien kortteiden ja suoperäisen maaston mukaan. Kummallakin ehdotetuista nimistä oli omat rasiitteensa: *Rautpohja*-nimen katsottiin yhdistyvän liiaksi silloisen Valmet Oy:n Rautpohjan tehtaaseen, *Kortesuo* taas oli jo käytössä kartanon nimenä. Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun suomen kielen professori Ahti Rytönen teki kompromissiehdotuksen. Hän esitti, että uusi nimi muodostettaisiin risteyttämällä nimet keskenään. Syntyi *Kortepohja*. – MV

NA: paikannimikokoelmat; www.kortepohja.info/nimi.php.

Kortesjärvi kunta ja järvi Etelä-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 osa Kauhavan kaupunkia. *Kortjerffi* 1669 (kylä). – Kunnassa on kaksi vanhaa, merkittävää kylää, Kortesjärvi ja Purmojärvi. Kortesjärvi kuului pitkään Pietarsaaren emäseurakuntaan, ja Purmojärvi oli Lappajärven kappeliseurakuntaa. Vasta oman kappeliseurakunnan perustaminen 1789 yhdisti ne toisiinsa. Seurakunta itsenäistyi 1877. Kappelikirkon paikka valittiin pääkylien väliltä, mutta koska Kortesjärvi oli siihen aikaan runsasväkisempi, sen nimi tuli käyttöön pitäjännimenä. Kylännimi tulee järvennimestä. – Kylä on laaja ja järvi pienehkö, mutta kylän vanhin asutus on ollut järven rannalla. Järvi on saanut nimensä kasvillisuudestaan. Vesikasvinnimitys on ollut murteessa muodossa *korteh*, ja järvennimenäkin on ollut *Kortehjärvi*, mutta *s*-loppuisten sanojen malli on vaikuttanut niin, että *h* on vaihtunut *s*:ksi. – SBS

Junnila, Heikki 1983: 241; Laukkonen, Ilmari 1966: 22–24. Nissilä, Viljo 1962a: 89; HisKi.

Kortis → **Korttia**

Kortteinen tekojärvi Piippolassa Pohjois-Pohjanmaalla. Järvi muodostettiin 1960-luvulla patoamalla Lamujoki. Tekoallas on linturekily- ja kalastuskohde, ja sen pohjoisrannalla on *Kortteisenkankaan* ravirata. – Aiemmin paikalla oli *Kortteisenjärvi*-niminen järvi, joka kuivattiin niityksi. Järven nimi

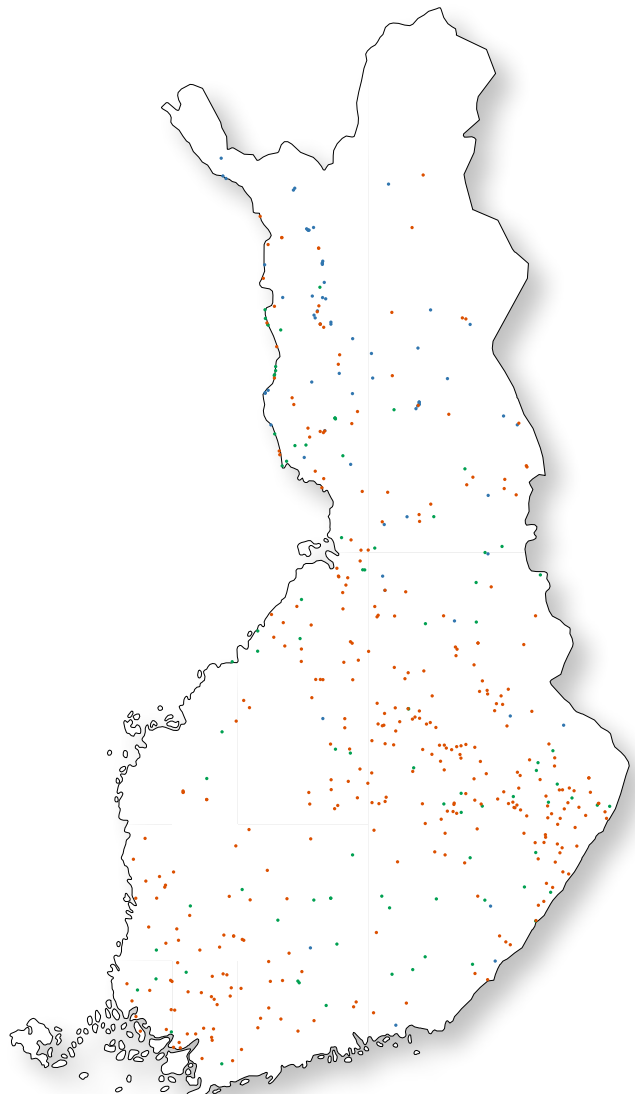
lienee kehittynyt seuraavasti: *Kortejärvi > *Kortteinen > Kortteisenjärvi. Järven rannalla on ollut Kortteinen-niminen kylä (Korteis 1566). Jonkin verran järvestä etelään on Korteneva-niminen suo, mistä on Lamujokeen virrannut Korteoja. Nimiryppään lähtönimi on järvennimi. Järvessä on kasvanut kortetta. – SP

VA: KA 4687: 29.

Korttia kylä Askolassa Itä-Uudellamaalla. Ruotsiksi *Kortis*. *Kortisby* 1542, *Kortis* 1544, *Kurtia* 1593. – Lars Huldén on arvellut nimeä alkuun ruotsinkieliseksi ja että siihen sisältyisi miehennimi *Kort*, *Konrad*. Nimi on tarkoittanut ensin taloa, sitten kylää. Heikki Laurinmäki on yhdistänyt nimen kasvinnimitykseen *korte*, koska jokivarressa on aiemmin ollut *Korttianjärvi* (*Cortia järvi* 1776–1805). Myös Saulo Kepsu on pitänyt järven nimeä **Korttia* ensisijaisena. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 135; Hausen, Greta 1920: 13; Huldén, Lars 2001: 359; Kepsu, Saulo 1995: 96; Laurinmäki, Heikki 1957: 494.

korva on melko yleinen paikannimien jälkiosa koko Suomessa. Useimmiten *korvalla* ei ole paikannimen lajia ilmaisevaa merkitystä, vaan se ilmaisee läheisyyttä nimen alkuosan tarkoittamaan paikkaan. Esimerkiksi *Koskenkorva*-niminen talo sijaitsee kosken lähellä, kosken korvassa. Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla *korva*-sanalla on kuitenkin saamelaiskielten vaikutuksesta myös paikan lajia ilmaiseva 'pienen kosken' merkitys, esim. Kittilässä *Ali-* ja *Välikorva*. Peruskartoissa *korva*-loppuisia ni-

Paikannimet, joiden loppuosa on *korva*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä maasto- ja sinisellä vesistönimet.

miä on lähes 500. Talonnimien osuus on kaksi kolmannesta. Yleisimmät ovat *Sillankorva* (155, joista talonnimiä 145), *Koskenkorva* (56, joista talonnimiä 52), *Lähteenkorva* (54, joista talonnimiä 40), *Salmenkorva* (21, joista talonnimiä 11) ja *Portinkorva* (11, joista talonnimiä 9). Luontonimistä yleisin on nimennimi *Salmenkorva*. – TS

SSA s.v. korva; Paikannimirekisteri 2005.

Korvatunturi saKo *Pellja, Pelljaivuei'vv*, tunturi Savukosken itäosassa Lapissa, Venäjän rajalla. *Pelja, Korfw* 1740. – Nimi on lähtöisin saamesta ja tunnetaan koltansaamesta monikollisena merkityksessä ”Korvaset, Korvastenpää”. Nimen aiheena on tunturin muoto: tietystä suunnasta kaksi sen huipuista muistuttaa petoeläimen korvia, kun kolmas huippu peittyy niiden taakse. Samaa nimitystyyppiä on myös pohjoissaamelaisella alueella. Muodoltaan samanlaiset pohjoissaamelaiset nimet *Bealljät* ”Pikkukorvat” tunnetaan sekä Båtsfordin kunnasta Varanginniemieltä että Altan itäosasta Norjasta, ja myös nimeämisperuste on kummassakin samanlainen. – SA

Itkonen, T. I 1958: 1004.

Korvua kylä Suomussalmella Kainuussa, *Korvuanjärven* rannalla. *Korffwa Järff tresk* 1559, *Kärffua jerff träs* 1563, *Kärfua Jerfui* 1650. – Nimi pohjautuu todennäköisesti saamesta Pohjois-Suomen murteisiin saatuun sanaan (*kosken*)*korva* ’kosken vuolas kohta’ (vrt. inarinsaamen *kuaškakoarvi* ’vesiputouksen kieleke’) tai jo suoraan saamen sanaan. Heti *Korvuanjoen* niskan alapuolella on kynnäsmäinen koski, nyky nimeltään *Purkaja*, joka ilmeisesti on ollut nimenannon asiallisena perusteena. *Korvua*-nimen lopussa on nimistöjohdin *-ua*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 184.

Koskeby → *Koskenkylä*

Koskela kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, lähellä Vantaanjoen suuta. Ruotsiksi *Forsby*, joka oli alkuaan Helsingin pitäjään kuuluneen kylän nimi. *forzaby* 1417, *Fforsby* n. 1480, *Forsby* 1543. – Kylä (*Forsby* ”Koskikylä”) on saanut nimensä Vantaanjoen suussa olevasta koskesta, joka tunnettiin Helsingin kaupungin perustamisen aikoihin nimellä *Helsingefors* ”Helsinginkoski”; kylän maille perustettiin 1550 → *Helsingin* kaupunki. Nykyään kosken nimenä on *Vanhankaupunginkoski* (ruotsiksi *Gammelstadforsen*). Suomenkielinen nimi *Koskela* on käännös ruotsinkielisestä nimestä *Forsby*, jonka by ’kylä’ on korvattu tavallisella asutusnimityksellä *-la*. Nimi *Koskela* tuli käyttöön vasta 1910-luvulla ja vahvistettiin 1928. – SP

Granlund, Åke 1981: 13; Kepsu, Saulo 2005: 84–85; Pesonen, Leo A. 1981: 111–112.

Koskenkorva asuinalue ja viinatehdaspaikkakunta Ilmajoella Etelä-Pohjanmaalla. *Coskencorwa* 1677. – Kylälle nimen antanut talo on kohonnut Kyrönjoen Pukarankosken → *korvan* eli putouksen tai virran rantamille. – SP

Hiski.

Koskenkylä kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Forsby*. *Forsby* 1448, *Fforsby* 1550; *Pernajan Forbystä* (*Koskenkylästä*) 1888. – Kylä sijaitsee kosken partaalla *Koskenkylänjoen* (ruotsiksi *Forsby å*) suussa; joella on ennen ollut toinen nimi. Nimi on suora käännös ruotsinkielisestä nimestä. – SP

Huldén, Lars 2001: 326; Turun Lehti 208.1888.

Koskenkylä kylä Vöyrillä Vöyri-Maksamaan kunnassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Koskeby*; paikallinen ääntämys *kossbyyin*. *Käskby* 1443, *Koskeby* 1553, *Koskby* 1546. – Ruotsinkielisen nimen alussa on suomen sana *koski*. Nimi saattaa olla peräisin kylänimestä **Koski*, johon on liitetty paikan lajia ilmaiseva jälkiosa *-by*, tai nimestä **Koskenkylä*, jonka jälkiosan ruotsinkieliset nimenkäyttäjät ovat kääntäneet. Lars Huldén ehdottaa alkuperäisnimeksi *-koski*-loppuista koskennimeä, esim. **Vieru(s)koski*, joka olisi tarkoittanut Vöyrinjoen koskea, jonka rannalla kylä sijaitsee. Nykyinen suomenkielinen nimi

on myöhäinen uudismuodoste. Ruotsinkielisten käytössä on myös nimimuoto *Korsby* ”Ristikylä”, joka perustuu nimen murteelliseen asuun. – PS

Huldén, Lars 2001: 390.

Koskenpää entinen kunta, nykyään kylä ja taajama Jämsänkoskella Keski-Suomessa. *Koskenpään seuduille* 1880. – Nimi on alkuaan suhteellista sijaintia osoittava seutunimi. Vuonna 1901 perustettiin Jämsään *Koskenpään* rukoushuonekunta, joka itsenäistyi vuonna 1912. Rukoushuone rakennettiin Kavattilan kylään. Mitään koskea kirkonkylän lähistöllä ei ole, ja lähimpään koskeen eli Survosenkoskeen on linnunteitse matkaa lähes neljä kilometriä. Nimi muodostettiin siksi, että rukoushuonekunta oli Jämsästä katoosien → *Jämsänkosken* takana, ”kosken päällä”. Eräessä lehti-ilmoituksessa 1873 *Koskenpään* sijaintia määritelläänkin seuraavasti: ”*Koskenpää*llystän metsäpalstoilla - - Jämsä koskesta 2 penikulmaa Keuruun pitäjän rajaan.” Vuonna 1889 perustettiin ”Jämsän *Koskenpää*llystän meijeri osake yhtiö” ja 1909 ”*Koskenpään* Tervatehdas Osakeyhtiö”. F. O. Rapola 1908 on tallentanut tiedon: ”Jämsän pohjoisessa osassa on ’*Koskenpää*llystän’ varakas kulmakunta”, ja vanhempi väki käytti siitä vielä viime sotien jälkeenkin nimeä *Koskenpää*llystä. *Koskenpää*llystänmaa oli Jämsän Kähön ja Alhojärven kylien ulkopalstoja. Itsenäinen kunta *Koskenpää*stä tuli 1926, samaan aikaan Jämsänkosken kanssa. *Koskenpää* liitettiin Jämsänkoskeen vuonna 1969. – SP

Hämäläinen 13.10.1880; Rapola, Frans Oskar 1908: 398; Suvanto, Seppo 1954: 139; Uusi Suometar 12.2.1873; NA; www.porssitieto.fi/yhtiot 2.11.2006.

Kirjeitä maaseuduilta.

— Jämsän Koskenpäältä, Tammi-kuulla 1887.

Olen uteliaisuudella katsellut aina tuon tuosfatia tänne saapuneita *Uamulehden* palstoja, waan en ole vielä nähnyt piirrettyä maaseutu-uutisten osakirjoituksia „*Koskenpäältä* 1887.“ Wiime wuodesta en tahdokaan mitään wirttaa, sillä se on ollut ja mennyt. Enkä ole ollut wuodskään wiime wuotena tilaisuudessa katselumaankaan „*Uamulehden* palstoja“ ja siispä tämä on ensimmäinen kerta, kun minä wuodskään piirustan „*Koskenpää*llöstän“ luttjain filmiin esitinty wätsi. Tämä *Koskenpää*llys on etäämmälle eroitettu itse *Kirkonkylän* kuulusta osasta, waikka tosin vielä kuuluu taan yhteen *Kirkonkylän* nhtetisissä asioissa. Olemme aiuostaan filsi erillämme elämiä, että täällä *Koskenpää*llä on erityinen lausajoulu, joka on kolmas olemassa pitäjäsämme. Nyt on taas

*Koskenpää*llisillä oli halu irtautua Jämsästä jo 1800-luvulla; nimimerkki Aaku kirjoittaa *Uamulehdessä* 3.2.1887, kuinka irrallaan alue on emäpitäjästään, ja kaipaa lehteen lisää uutisia *Koskenpää*ltä. Nimitä *Koskenpää* ja *Koskenpää*llys on käytetty rinnakkain.

Koski → Eriksberg

Koski Hl. kunnan entinen nimi Päijät-Hämeessä, ruotsiksi *Koskis*, vuodesta 1995 nimenä → *Hämeenkoski*. *Hannus koskis* 1488, *Kåskis* (kylä) 1566. – Pitäjänä *Koski* mainitaan nimeltä jo 1410, ja kirkko sinne rakennettiin 1470. Koski liitettiin kuitenkin 1540 Lammin seurakuntaan, jonka kappelina se pysyi vuoteen 1870, jolloin siitä tuli itsenäinen seurakunta. Yksi pitäjän vanhimmista kylistä on Koski, jonne kirkko rakennettiin ja josta siten tuli kirkonkylä. Pitäjän suurimmasta järvestä, Pääjärvestä, lähtee laskujoki Puu- eli Teuronjoki. Kirkonkylän kohdalla siinä on *Myllykoski*, joka on peruste kylännimelle, myöhemmin pitäjän ja kunnan nimelle *Koski*. Tarkennus Hl. = ”Hämeen läänin” tarvittiin, sillä myös Turun läänissä on *Koski*-niminen kunta. → *Koski Tl.* – PM

BFH I: 37; Jurva, Aura 1942: 10; Suomenmaa 4 (1922): 326–328.

Koski Tl. kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Koskis*. Kunnassa on myös *Koski*-niminen kylä. *Koskis* 1540. – 1500-luvun nimimerkinnöissä *Koski* mainitaan Marttilan kylänä. 1647 perustettiin *Ylistaron* eli *Kosken* kappeliseurakunta, jonka nimeksi vakiintui 1650-luvulla *Koski*. Kirkko rakennettiin Tuimalan kylään. Keskuskylät *Koski* ja *Tuimala* sijaitsevat Paimionjoen kahden puolen. Tuimalan *Patakoski* on varhain ollut merkittävä paikka: koskessa on jo 1500-luvun alussa ollut vesimylly. Ilmeisesti juuri tämä koski on antanut aiheen *Koski*-nimelle. – RLP

Nallinmaa-Luoto, Terhi 1994: 31, 49; Oja, Aulis 1949: 32, 39.

Koskikeskus

1. kaupunginosa Pohjois-Pohjanmaalla Oulussa Oulujoen suussa Merikosken alapuolella. Sen alueella ovat mm. Hupisaaret, Raatinsaari ja Linnansaari. Aluenimi tuli käyttöön Merikosken voimalaitoksen rakentamisen jälkeen 1950-luvulla, ja padotun Merikosken muistoksi annettu *Koskikeskus* hyväksyttiin kaavanimeksi 1949. Se oli ensimmäinen *keskus*-loppuinen aluenimi Suomessa, seuraava lienee ollut vasta Helsingin → *Itäkeskus*.

2. liikekeskus Pirkanmaalla Tampereen keskustassa → *Tammerkosken* partaalla. Nimi on nuori ja annettu vuonna 1988 valmistuneelle rakennuskompleksille.

keskus-loppuiset nimet ovat nuoria, enimmäkseen 1900-luvun parin viimeisen vuosikymmenen aikana syntyneitä kaupallisten keskittymien nimiä, joiden mallina ovat olleet muun maailman *center* ja *centrum*-loppuiset nimet. – SP

Toropainen, Ritva 2005: 179.

Koskis → *Koski Hl.*, *Koski Tl.*

Koskue kylä ja taajama Jalasjärvellä Etelä-Pohjanmaalla. *Coskujärfwi* 1675, *Coscu* 1676. – Ritva Korhosen mukaan nimi-muoto edellyttää vanhempaa nimiasua **Koskut*. Kylässä onkin *Koskutjärvi*, josta alkaa *Koskutjoki*. Järven itäpuoleisesta Isostatalosta eli Vanhastatalosta on varhemmin käytetty myös nimiä *Koskutjärvi* ja *Kaistijärvi*. Kylän nimi on muodostunut joko talonnimestä tai järvennimestä. Paikkakunnalla on selitetty järven saaneen nimensä rannalla kasvaneiden komaiden kuusien mukaan, joista on saatu hyviä koskutipuita. Sanan *koskut* ~ *koskus* päämerkitys on ’kuusen kuori tai kuorilevy’. Tällaisia levyjä on käytetty katoissa ja tervahaudan pohjassa eristeenä. Korhosen mukaan toinen *Koskue*-nimen selitys perustuu siihen, että nimeen sisältyisi *koski*-sanasta johdettu *koskut* ’pieni koski’; tästä sanasta on tosin tietoja vain rajantakaisesta Karjalasta ja Joensuun Kiihtelysvaaralta Pohjois-Karjalasta. Korhosen mielestä järven nimi pohjautuisi tällöin joen nimeen, ja se joessa oleviin koskiin. Järven vanha nimi on ilmeisesti ollut **Kaistijärvi*. – SP

Korhonen, Ritva 1996: 229–239; Vuorela, Toivo 1979 s.v. *koskut*; HisKi (Ilmajoki).

Kostamo kylä Kemijärvellä Lapissa. *Kostamo*, *Kostamonvaara* (taloja) 1820. – Kylä on *Kostamojärven* itärannalla kaupungin keskustasta pohjoiseen. Kylän pohjoispuolella on *Kostamovaara*. *Kostamo*-aineksen sisältämiä paikannimiä on lisäksi Etelä- ja Pohjois-Karjalassa sekä Keski-Suomessa. Monet niistä ovat vesistönimiä. *Kostamo* saattaisi ehkä olla johdettu verbistä *kostaa*, jolla on Karjalassa merkitys ’suojata tuulelta, olla tuulensuojana’. *Kostamo*-nimiset järvet eivät ole kovin suuria, ja niiden lähistöllä näyttäisi usein olevan jokin laajempi vesi. Kemijärven Kostamojärven länsipuolella virtaa Kemijoki. *Kostamo* olisi siten alkuaan voinut merkitä ’tuulensuojassa olevaa paikkaa’. *Kostamo* on myös sukunimi, ja Mikko Kostamo mainitaan Kemijärveltä uudistilallisena 1720-luvulla. – KA

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 251; Rytönen, Raii 1989: 64; KA: MMA Special jordebok (Kemiträsk Socken); SMSA.

Kostamo kyläkunta ja järvi Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa. Kyläkunta on syntynyt Onkamon kylään *Kostamo*-nimisen järven ympärille, kun *Kostamo*-nimisestä talosta on erotettu uusia tiloja 1900-luvun alussa. Järven nimi on vanhempi kuin talon nimi. *Kostamo*-nimisiä järviä on myös Leivonmäellä, Rautjärvellä ja Lumivaarassa; Kurkijoella on ollut *Kostamojärvi*-niminen kylä. Muutkin *Kostamo*-alkuiset paikannimet sijoittuvat enimmäkseen Itä- ja Pohjois-Suomeen, missä on vallinnut joskus nimeämismalli, joka suosi paikkaa ilmaisevaa johdinta *-mo*, *-mö*. Nimensä *Kostamo* johdin on liittynyt verbiin *kostaa*, jonka alkuperäinen merkitys on ’käännättää, palauttaa’. Saman verbin johdos on verbi *kostua* ’kääntyä, palata (pois kuivuudesta)’. Kiinnostavaa on, että kartan mukaan Särkijärven ja Kostamon järven välissä on soinen kannas, jonka itäpäässä *Kostamo*-niminen talo on, ja sen pohjoispuolella on talo *Kuivalainen*. Se vahvistaa käsitystä, että nimeen *Kostamo* liittyy maaperän, järven rantojen kosteus, onhan myös adjektiivi *kostea* verbin *kostaa* johdos. – PM

Santamaa, Marja 1984: 49; Hakulinen, Lauri 1961: 256; SKES s.v. *kostaa*.

Kostianvirta virta ja historiallinen taistelupaikka Pälkäneellä Pirkanmaalla. *Kostia Silda* 1756, *Kostio Elf* 1763, *Kostio å* 1837, *Kostion joki* 1881, *Kostia* 1915. – Pälkäneveden ja Mallasveden yhdistävä virta, jonka rannoilla sijaitsevaa Onkkaalan kylän osaa on aiemmin kutsuttu nimellä *Kostia*. Virta on syntynyt harvinaisessa luonnonmullistuksessa, kun tulvasi murtautui vuonna 1604 Pälkänevedestä Mallasveteen ja muodosti uuden lasku-uoman Hikiän- eli Hykiänkosken kohdalle. Vesi vyöryi näin syntyneessä uudessa virrassa, kunnes Mallasveden ja Pälkäneveden pinta olivat samalla korkeudella. – Suureen Pohjan sotaan kuuluvassa Kostianvirran taistelussa 1713 Venäjän armeija löi perusteellisesti Ruotsin joukot, ja isoviha eli Venäjän miehitys Suomessa alkoi. – Nimmelle *Kostia* on esitetty useita selityksiä. Paikalliset asukkaat ovat kertoneet, että kyläosan nimi oli jo ennen joen syntymä ja että nimi johtuu paikan kosteudesta, soisesta alavasta maastosta. Siihenhän liittyivät laajat tulvat ennen uuden uoman syntymä. Huomattava on, että nimen vanhempi muoto on *io*-loppuinen ja ilmaisee siis paikkaa, joka on *kostea*. Kirsti Uotila-Falck on huomauttanut, että useat Länsi-Suomen *Kostia*-alkuiset nimet ovat vesistönimiä. Gananderin ja Lönnrotin sanakirjoissa *kostea* eli *kostia* on mm. ’kosteä, märkä, syntynyt’, ja Lönnrotin esimerkkinä on mm. juuri paikannimi *Kostionvirta*. Lauri Hakulinen on kuitenkin osoittanut, että sanan *kostea* merkitys ’lievästi märkä’ on sekundaarinen. Se on johdos verbistä *kostaa*, jonka alkumerkitys on ollut ’kääntää takaisin, palauttaa’. Uotila-Falck on korostanut tätä merkitystä ja sitä, että luonnonmullistuksessa Längelmäve-

den laskusuunta muuttui eli ”kääntyi takaisin”. Juuri tuon tapahtuman yhteydessä 1604 vanha *Hykiänkoski*-nimi muutui *Kostianvirraksi*. Niin kiintoisa kuin Uotila-Falckin teoria onkin, täytynee uskoa, että asutuksen ja kosken nimi on ollut *Kostio* ~ *Kostia* jo ennen vuotta 1604, kuten Eino Jutikkala on osoittanut. – PM

Ganander, Christfrid 1977 (alkuper. 1787) s.v. Kostia; Hakulinen, Lauri 1961: 256; Jutikkala, Eino 1939: 23; Lönnrot, Elias 1874, 1880 s. v. kosta eli kostia; Uotila-Falck, Kirsti 1971: 5, 99–105.

Kosulanniemi osa-alue Varkauden keskustassa Pohjois-Savossa. *Käsoin* 1664. – Kosulanniemen seudulla asui viimeistään 1700-luvun ensipuoliskolla Kosusia. Niemen ja sittemmän kaupungin osa-alueen nimen taustalla on heidän asumansa talon nimi *Kosula*. Kosulanniemellä sijaitsevaa tehtaan johtajien huvila-alueita pidetään rakennuskulttuurisesti merkittävänä. – SP

KA:VA 8644: 113v.

Kotakennänsalmi salmi, silta Nelostiellä Äänekoskella Keski-Suomessa. – Salmi Kuhnamon kapean luoteisosan ja leveän kaakkoisosan välissä on nimetty salmen pohjoisrannalla olevan kumpareen *Kotakennä*-nimen mukaan. Nimen jälkiosa *kennä* on lohjennut keskiuomalaismurteille tyypillisen *kennäs* ’töyry, kumpare’ -sanan taivutusmuodoista ja vakiintunut kumpareen nimeen. *Kota* ’vene-, verkko- tai nuottakatos’ -sana on yleinen paikannimistössä ja voisi siten olla salmen vanhan ylikulupaikan nimen osa. Paikallisen perimätiedon mukaan Kotakennää on kuitenkin saanut nimensä siitä, että aikoinaan saamelaiskalastajien asuma kota-alue on ollut kennäällä. Selitys pitää paikkansa, sillä seudulla on monia muitakin saamelaisasukkaisiin viittaavia nimiä. – EMN

Suomenmaa 7 (1978): 501; Vilmi, Jorma 1991: 20, 21; NA: Paikannimikokoelmat; SMSA.

Kotalahti kylä Leppävirralla Pohjois-Savossa, Sorsaveden pohjoisrannalla. *Kätalax* 1666. – Kylässä on myös *Kotajärvi* (*Kota Jerffwi* 1561) ja sen etelärannalla nousee *Kotamäki* (*Kotamäen Nenä* 1561). Kylännimi perustuu lahdennimeen, joka ei ole enää käytössä; se lienee tarkoittanut nykyistä Sorsaveden pohjoisrannan Lahdenpohjaa tai Kotajärven Etelälahtea. Nimenosa *kota* viittaa joko saamelaisten asumuksiin tai varhaisten eränkävijöiden nuotta- tai verkkokotiin. Oravikosken taajaman tuntumaan perustettiin 1957 Kotalahden nikkeli-kaivos, jonka toiminta on jo loppunut; sen kuilut on täytetty vedellä ja siellä harrastetaan sukellusta. – SP

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 272, 285; KA:VA 8652: 605.

Kotka kaupunki Kymenlaakson rannikolla. Saari: *Kotkatzarj* 1557, *Kotkasarii* 1561, *Kätka* 1762 *Kotkasaari* 1859; linnoituskaupunki: *Kotka Stad* 1800-luvun vaihe. – Perustettu 1878 entisen Ruotsinsalmen linnoituksen alueelle *Kotkansaarelle*.

Kotkan kaupungin vaakunassa on nimeen viittaavan kotkan lisäksi merenkulkuun viittaava ankkuri ja kaupankäyntiin viittaava Merikruuksen sauva.

Venäläinen Ruotsinsalmen merilinnoituskaupunki syntyi 1790-luvulla, mutta Englannin laivasto hävitti sen lähes tyystin vuonna 1855. Kotkan kaupunki ei saanutkaan alkuaan tästä varuskuntakaupungista vaan se syntyi 1870-luvulla saarelle paikalle perustettujen sahojen ympärille. – Saaren nimi kertonee merikotkan pesimisestä saarella. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 104; Hausen, Greta 1920: 317; Huldén, Lars 2001: 438; Juvela, Ossi 1992: 53–54; Rein 1859: liitekartta; Rosen, Ragnar 1953: 21.

Kotkaniemi kotimuseo Luumäellä Etelä-Karjalassa. – Kotkaniemen päärakennuksen rakennutti Lappeen tuomiokunnan tuomari Alfred Thomén vuonna 1898. Kotkaniemi oli presidentti Pehr Evind Svinhufvudin kotina vuodesta 1908, jolloin Svinhufvud valittiin Lappeen kihlakunnantuomariksi, ja sieltä hän hoiti valtiollisia tehtäviään. Talon edustalla olevan Kivijärven niemen, *Koppolniemen*, vanha nimi on ollut *Kotkaniemi* (*Kotkanjemi* 1733). On mahdollista, että nimi on annettu tämän niemen mukaan. Niemen nimi perustuu sen kotkannokkaa muistuttavaan terävään muotoon. – SP

MHA 6 25:6–7; www.nba.fi/fi/kotkaniemi, 27.6.2005.

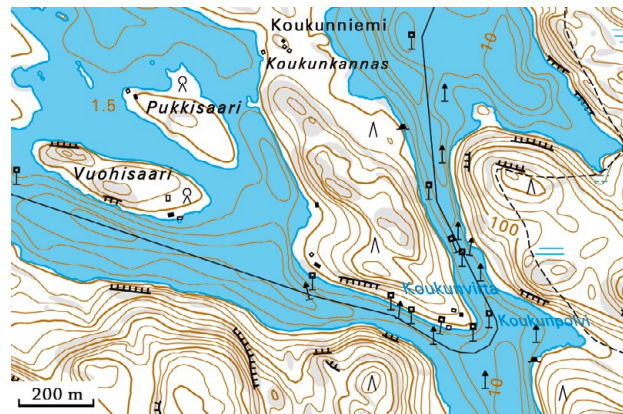
Kotby Helsingin → *Käpylän* kaupunginosan ruotsinkielinen nimi, alkuaan Helsingin pitäjään kuuluneen kylän nimi. *Katby* 1556, *Kätte böl* 1556, *Kättby* 1563. – Kylän on katsottu saaneen nimensä uudistalolta. Åke Granlundin mukaan talon nimeen sisältyisi liikanimi *Kotte*, jota on tavattu mm. Inkoossa. Lisänimi sisältää ruotsin sanan *kotte*, jolla on ollut merkitys ’lyhyt, paksu, kömpelö (henkilö tms.)’. Saulo Kepsu (2005) on tuonut esiin mahdollisuuden, että nimi on muodostettu niityn nimestä **Kottängen* (*Kätt ängen*, *Kotto äng*, *Kott ängen* 1699), joka voisi olla alkuaan hämäläisnimi **Kotoniittu*. Niitty oli Oulunkylän talojen yhteinen ja se, samoin kuin Käpylän kylän vanha tontti, sijaitsi nykyisen Oulunkylän keskustan tuntumassa. – SP

Granlund, Åke 1956: 234; Granlund, Åke 1981: 21; Hausen, Greta 1920: 192; Kepsu, Saulo 2005: 190; Pesonen, Leo A. 1981: 114.

Koukkela kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa. *Koukelaby* 1413, *Kowkela* 1540, *Kouckiala* 1555. – Kylässä on ollut *Koukkelanjärvi* (*Koukela träsk* 1413), joka on kuivattu pelloksi ennen toista maailmansotaa. Nimeen sisältynee sana *koukku*: kuivattu järvi on ollut mutkainen eli *koukkumainen*. Järven nimi on voinut olla alkuaan **Kouk(ku)järvi*. Sen rannalle noussut asutus olisi saanut nimen **Koukuila* ~ *Koukela* ~ *Koukkela*. – SP

FMU 2: 136; Kiviniemi, Eero 1977: 51–60; DF: 1395; SMSA s.v. koukku.

Koukunpolvi vesistönmutka Heinäveden reitillä Etelä-Savossa. Pohjoisesta päin tultaessa reitti kääntyy Koukunvirran jälkeen jyrkästi, noin 135 astetta, Koukunniemen eteläkärjestä kohti Loikansalmea. – Nimi kuvaa vesireitin mutkaista muotoa, jota näyttäisi kuvatun kahteen kertaan, sanoilla *koukku* ja *polvi*. Ilmeisesti koko niemi on saanut nimensä tästä mutkasta ja sanalla *polvi* on täsmennetty juuri vesistön mutkaa. – Paikka on kuulu luonnonkaudesta: kerrotaankin, että vastapäiseltä Pirunkalliolta on kiusaaja näyttänyt Jeesukselle maailman ihanuutta. – SP

Koukunpolven kohdalla laivareitissä on jyrkkä mutka.

Koulumaioiva tunturi Sallassa Lapissa. – Nimi on lainaa Sallassa aiemmin puhutusta ja 1800-luvulla sammuneesta keminosaamesta. Nimenloppu *-oiva* on alueen lainanimistössä

tyypillinen jälkiosa, jonka taustalla on saamelainen 'päättä' ja myös 'pyöreähköä vaaraa' merkitsevä sana (vrt. saP *oaivi*, saI *uáivi*). Alkuosa *Kouluma-* on *ma-*lopun vuoksi selvästi verbistä muodostettu teonnimi, ja äänteellisesti se voisi palautua kahteenkin saamelaiseen verbiin: saI *kuovlám-* 'kurkkima-, kurkistama-' tai *kovlom-* 'yökkimä-, kakoma-'. Mahdotonta on ratkaista kumpi rinnastus on oikea, jos kumpikaan. Nimen taustalla on ilmeisesti jokin paikalla sattunut tapahtuma, josta ei ole säilynyt tietoja. – AA

Koura kylä Nurmossa Etelä-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 Seinäjoen kaupunkia. – Kylän läpi virtaa Kuorasluoma, joka laskee Nurmonjoen laajentumaan Kuoraslammiin. Kylässä on myös *Kuoras-*niminen talo (*Kuora* 1828, *Kuoras* 1878). Kuorasluoma saa alkunsa Alavuden *Kuorasjärvestä*. Kouran nimi onkin väärinkäsitys nimestä **Kuora(s)*. Jo nimimerkki Pio valitti *Virittäjä-lehdessä* 1940, että Valtion rautatiet antanut ilmeisesti jo 1880-luvulla seisakkeelle nimen *Koura*, vaikka seudun nimenä oli *Kuoras*, ja ”vaikka erehdyksestä ja mielivaltaisuudesta on puhuttu lukuisia kertoja, ei korjausta ole tullut”. Ilmeisesti seisakkeen nimi sittemmin vakiinnutti kyläkunnalle uuden nimen. Nimiryppään kantanimi on *Kuorasjärvi*, johon sisältynee kalannimityksen *kuore* muunnos. Tosin T. I. Itkonen on katsonut, että nimeen sisältyy saamen sana *guorra* 'reuna, vieri, ääri' tai *guorrat* 'seurata (otuksen jälkiä)'. – SP

Itkonen, T. I. 1920: 7; Ojansuu, Heikki 1920: 126; Pio 1940: 264.

Kourla kylä ja kartano Vihdissä Länsi-Uudellamaalla. Puheessa myös *Kourlaa*. *Kourala* 1539, *Kourola* 1549, *Kourela* 1551, *Kourila* 1552, *Käurula* 1555 (kylä). – Nimi on alkuaan ollut **Kourala*, josta r:n ja l:n välisen a:n heittymisen takia on tultu muotoon *Kourla*. **Kourala* puolestaan perustunee henkilönimeen **Koura* ja talonnimijohtimeen *-la*. Timo Alasen mukaan kyseessä on mahdollisesti ollut henkilön lisänimi, esim. **Tulikoura*, joka sitten on lyhentynyt. *Kourla*-niminen talo on myös *Lopella* ja *Somerolla*. – MV

Alanen, Timo 1997: 210–211; Hausen, Greta 1920–1924: 857.

Koutaniemi Oulujärven niemi ja kylä Kajaanissa Kainuussa. *Kouta niemi* 1555, *Koutaniemi* 1570. – Nimen alkuosa selittyy saamesta, vrt. pohjoissaamen *guovda-* 'keski-, keskellä oleva'. Nimenanto on voinut perustua siihen, että Koutaniemi on Paltaselän ja Ärjäselän välissä. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 184.

Koutoiva vaara Sallassa Lapissa. – Vaaran pohjoispuolella virtaa *Koutoja*-niminen puro Aatsinginhaudassa kulkevaan Aatsinginjokeen. Vaaran länsipuolella on *Koutalampi* eli *Koutovanlampi*. Nimi on saamelaisperäinen: sen alkuosa tarkoittaa 'keskellä olevaa' (vrt. pohjoissaamen *guovdu* 'keskellä, keskeltä, keskelle', yhdyssanoissa *guovda-* 'keski-, keskellä oleva') ja jälkiosa → *oiva* 'huippua, päätä'. Koutoiva sijaitsee keskellä Aatsingin vaaraseutua, ja siitä etelään on Välivaara. Muodoltaan nimi vastaa Utsjoen tunturinnimeä → *Guovdoaivi* "Keskikipää". Samuli Aikio (kommentti 2007) on esittänyt paitsi tämän selityksen, myös vaihtoehdon: lähtökohtana voisi olla myös 'käärmettä' tarkoittava saamen sana, saP *guovdi*, saI *kyevdi*, saKo *ku vdd*. – KA

Itkonen, T. I. 1920: 6; Räisänen, Alpo 2003: 184–185.

Kouvola kaupunki Kymenlaaksossa. *kouolaby* 1544, *Kowla* 1550, *Kouwoila by*, *Kovla* 1551. – Nimi mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1458 Erik Akselinpoika Tottin antaman tuomiokirjan jäljennöksessä, mutta seutu joka kuuluu alkuaan Suur-Hollolaan, oli ilmeisesti asutettu jo 1300-luvulla. 1539 Kouvola tuli Hollolasta eronneen Iitin osa, ja 1600-luvulta lähtien Kouvola kuului Valkealan pitäjään. Kouvola oli

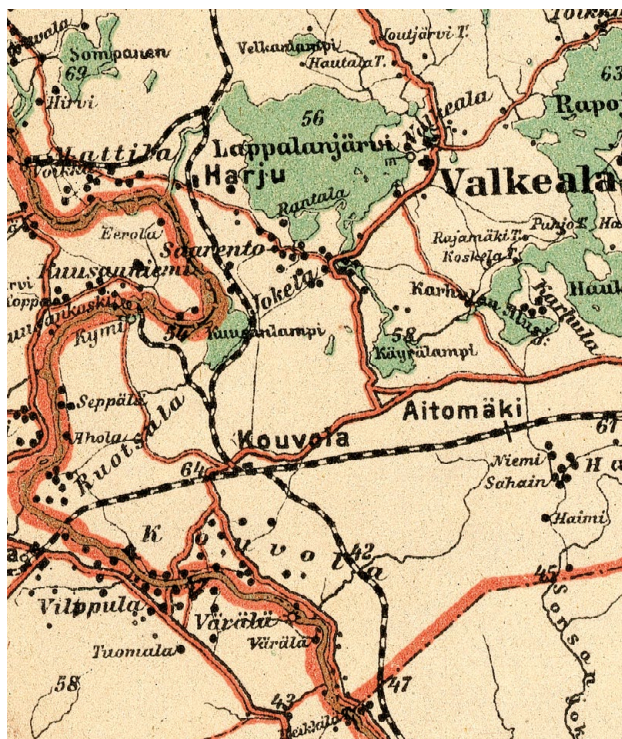
Valkealan pitäjän suurimpia kyliä, jonka talot 1700-luvulla sijaitsivat lähellä Kymijokea kolmena ryhmänä: *Ala-Kouvola*, *Saari-Kouvola* ja *Mäki-Kouvola* (*Alakoufwola*, *SariKoufwola*, *Mäkikoufwola* 1754–1761). Kylän takamaille perustettiin rautatieasema 1875. Asemaseudusta tuli itsenäinen Kouvolan kauppa vuonna 1923 ja kaupunki vuonna 1960. Kouvolan kauppalaan muodostumisen jälkeen Valkealaan jäänyttä maalaiskylää kutsuttiin nimellä *Kouvolankylä*. – Kylän nimi *Kouvola* pohjautuu todennäköisesti alkutalon nimeen *Kouvo* tai *Kouvola*. Talo taas on ilmeisesti saanut nimensä ensimmäisestä isännästään, jonka nimi on ollut *Kouvo* tai *Kouvonen*. Ei ole selvillä, mistä hän on seudulle saapunut, sillä *Kouvo*-henkilönnimiä ja paikannimiä on ollut sekä lännessä että idässä, erityisesti Varsinais-Suomessa ja Etelä-Karjalassa. Henkilön nimi *Kouvo* tai *Kouvonen* johtuu sanasta *kouko*, *koukoi*, *kouvo*. Sanalla on useita merkityksiä: 'aave, kummitus; karhu, susi, peto'. – LL

Kepsu 1981: 69; Kepsu 1990: 287; Suomenmaa 4 (1971): 86–94; Talvi, Veikko 1953: 29–31; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kovalanmäki kylä ja mäki Hankasalmella Keski-Suomessa. Asuttamattoman mäen nimeksi on oletettu Hämeen ja Savon raja-asiakirjassa 1446 mainittu merkintä *Kwwasmæki* (*Kuvasmäki*). – Nykynimensä mäki on saanut sinne Vesulahdelta, nykyiseltä Mikkelin Vuolingolta 1500-luvulla muuttaneiden Kovasten talon mukaan (*Peer Koffwainen* 1561). Kangasniemen kuullessaan kylä oli nimeltään *Hankamäki*. Nimi muutettiin 1870-luvulla kylän siirtyessä Hankasalmen kuntaan *Kovalanmäeksi*, koska Hankasalmella oli ennestään *Hankamäki*-niminen kylä. – EMN

FMU 3: 389; Häkkinen, Veli-Matti 1996 ja 2006: 18, 19; Laitinen, Erkki 2004: 53, 535; Manninen, Antero 1953: 24, 147, 148.

Kovelahdi Kyrösjärven lahti ja sen perukassa oleva kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Kouelax* 1571 (kylä). – Kovelahden kylä on Kyrösjärven rantojen kantakylistä nuorin. Ensimmäinen uudisasukas Mikko Pukki Haapimaan kylästä määrättiin näille erämalle v. 1552. Kyrösjärven Kovelahden länsirannalla olevaa kyläkuntaa kutsutaan *Koverannaksi* ja lahden perään

Vuoden 1920 kartassa Kouvolan kylän asutus sijoittuu Kymijoen rannalle, aseman seutu on vielä lähes asumaton metsää.

laskee *Kovesjoki* Parkanon *Kovesjärvestä*. Tätä vesireittiä pitkin on kuljettu etelästä pohjoisen erämailla. Nimipesye onkin yhdistetty eteläisiin *Koke*-nimiin (→ *Kokemäki*). – PSj

Nissilä, Viljo 1971: 422; Papunen, Pentti 1996: 239; SHL 4: 144.

Koverhar kylä ja rautatehdas Hankoniemellä Hangossa Uudellamaalla, aiemmin Tammisaaren mlk:aa. Suomeksi joskus myös *Koverhaara*. Karffuesarhe, *Karffusarhe* 1410 (?), *Kouerhar* 1549, *Koffuerhar* 1552. – Vaihtelevat vanhat muodot eivät anna selkeää pohjaa tulkinntalle, mutta lienee selvää, että aluksi on ollut suomenkielinen nimi, josta *Koverhar* on äänneumukaelma, ja siitä taas suomen *Koverhaara* myöhempi mukaelma. Alkuperäisen nimen loppuosa *alho* > *arho* tavaataan eräissä lounaismaalaisissa paikannimissä tarkoittaen 'notkelmaa, syvännettä'. Vanhimmissa merkinnöissä mahdollisesti esiintyvä alkuosa *karva* sisältyy eräisiin muihin-kin kylännimiin. Toisaalta alkuosaan saattaisi sisältyä sana *kovero* 'sisäänpäin kaarevaa', esim. kovera rantaviiva. Erään tulkinnan mukaan nimi olisi ollut alkuaan merenpoukaman nimi. – KS

Huldén, Lars 2001: 186; Svenska ortnamn i Finland 1984: 42.

Kovero jo keskiajalla syntynyt kylä Koverojärven rannalla Joensuussa Pohjois-Karjalassa, aiemmin Tuupovaaraa. *Dr. Kovera* 1500, *Kofuerala by* 1590, *Kowera* 1618, *Kofwero* 1682. – *Koverojärvi* eli *Koveronjärvi* on pieni mutkikas järvi. Nimi rinnastuu muihin melko tavallisiin *Kovera*-, *Kovero*-nimiin, jotka ovat syntyneet yleensä järvien koverasta muodosta. Kylä on saanut nimen järven mukaan sijaintinsa perusteella. – AR

AKH I: 271, 355; Björn, Ismo 1991: 129; Kiviniemi, Eero 1977: 117–121; Ronimus, J.V. 1906: 53; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Kovjoki kylä Uudessakaarlepyyssä Pohjanmaalla. *Mattz Kouick* 1548, *Kåfjoki och Strömmen* 1699. – Kylä sijaitsee *Kovjoki å* -nimisen joen alajuoksulla. Joki saa alkunsa Pedersörestä, entisen Purmon kunnan alueelta, *Kauhajärvsjön*-nimisestä järvestä, alkuaan **Kauhajärvi*. Ilmeisesti joen nimi on ollut ainakin yläjuoksulla **Kauhajoki*, josta on tullut ruotsin kielessä *Kovjoki* (> *Kovjoki å*). Suomenkielisten nimien sisällöstä, ks. → *Kauhajärvi*. – SP

Huldén, Lars 2001: 400.

Kozzkuobbâruuiväs → *Kurupää*

Kraaseli saari Perämeressä Haukiputaalla, Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeämissä on käytetty sanaa *kraaseli* 'harmaahylje'. Sana on lainautunut Perämeren hylkeenpyynnissä kosketuksissa ruotsalaisten helsinkien kanssa: ruotsin *gräsäl* (muinaisruotsin **grasiel*) 'harmaahylje'. *Kraaseli*-niminen saari on myös Kemin edustalla. Vrt. *Sellei*-niminen saari Tornionjokisuulla; alkuperäinen nimi on ruotsinkielinen *Sällön "Hyljesaari"*. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 402.

Krampen → *Kramppi*

Kramppi saari Rymättylässä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalien kaupunkia, ruotsiksi *Krampen* tai *Hanga Krampen*. Rijnmetta *Krampen* 1644, Rimitö *Cramp* 1650-luvulla, *Krampholmen* 1710. – Korkeakallioisen Krampin takana olevaa väyläsalmea kutsutaan *Krampinraumaksi*. Ulompana Turkuun johtava meriväylän varrella on samanlainen paikka, jolla on sama nimi; korkea saari Nauvon Snäckössä on nimeltään *Krampen*. Myös väylän salmesta voidaan käyttää nimeä *Krampen* (tai *Krampe sund*; *Nagukrampen* 1650, *Nagu Cramp* 1650-luvulla). Kumpikin paikka on merkitty saariston vanhimpiin merikarttoihin ankkuripaikkoina. – Luultavasti *Krampen*-nimi on alkuaan annettu merenkulun kannalta tärkeille salmille; tähän viittaa purjehdusohje "gönom Rijnmitta krampa" ('Rymättylän Krampin läpi') vuoden 1640 tienoilta.

Koveron kylä sijaitsee muodoltaan koveran Koverojärven itärannalla.

"Krampit" ovat kapeita salmia, joissa vanha väylä tekee jyrkän mutkan. Nimi perustuu ruotsin adjektiiviin *kramp* 'käyrä, mutkainen'. Samasta sanasta peräisin on myös substantiivi *kramp(a)* ja siitä suomeen otettu lainasana *kramppi* 'oven säppi, haka, sinkilä'. – PS

Diarium Gyllenianum: 118; Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 41, 43, 46, 48; SAOB s.v. *kramp* (adj.), *krampa* (subst.², v.³); SSA s.v. *kramppi*; Zilliacus, Kurt 1989: 223.

Kristiinankaupungin mlk. entinen kunta Pohjanmaalla. Ruotsiksi *Kristinestads lk.* Vuoden 1921 alusta nimenä → *Tiukka*, ruotsiksi *Tjock*. Muodostettiin 1649 Lapväärtin alaiseksi kappeliseurakunnaksi. – SP

Kristiinankaupunki kaupunki Pohjanmaalla, ruotsiksi *Kristinestad*. *Christinæ Stadh* 1652; *Christinan kaupungissa* 1830, *Ristiinassa* 1849, *Ristinän kaupunkin* 1844, *Kristiinassa* 1852, *Kristiinän kaupuntiin* 1859, *Kristiinankaupunki* 1866, *Ristiinankaupunki* 1898. – Pietari Brahe perusti kaupungin 1649 Lapväärtin pitäjän Koppön kylän alueelle (perustamiskirjassa kaupungin nimi on *Kåpöön*). Kaupungin uudessa nimessä *Kristinestad* on naisennimi *Kristina* taivutettuna latinan genetiivimuodossa. *Kristina* viittaa joko kaupungin perustajan vaimoon Kristina Stenbockiin, joka kuoli 6. joulukuuta 1650,

Vielä vuoden 1927 Autoilijan tiekartassa Kristiinankaupungista on käytetty suomenkielistä nimimuotoa *Kristiina*.

tai mahdollisesti kuningatar Kristinaan, joka kruunattiin 20. lokakuuta samana vuonna. Ruotsinkielisen nimen jälkiosa on → *stad* 'kaupunki'. *Kristiinankaupunki* on nuorempi käännös-nimi ruotsinkielisestä alkuperäsnimestä. Kun suomenkielisen käännös-nimen kirjoitusasu ei ollut vielä 1800-luvun lopussa-kaan vakiintunut, Väinö Wallin suositteli sekä suomen- että ruotsinkieliseksi nimeksi muotoa *Kristina*, joka on yhä ruot-sinkielisten käytössä enimmäkseen kaupungissa ja sen ympä-ristössä. Puhemielessä suomessa käytetäänkin usein lyhyttä asua *Kristiina*, joka esiintyi kartassa vielä 1927. – SP ja PS

Huldén, Lars 2001: 362, 364; Juvela, Ossi 1992: 56–57; Kristinestads historia s. 14, 18–19;

Maamiehen Ystävä 24.8.1844; Neovius, Ad. 1898: 35; Suomalainen Wirallinen Lehti 15.9.1866;

Suomen Julkisia Sanomia 14.11.1859; Suometar 28.12.1849 ja 14.9.1852; Suomi kartasto

1897/1915: 58; Turun Viikko-Sanomast 14.8.1830; Wallin, Väinö 1897: 27.

Kristina → *Ristiina*

Kristinestad → *Kristiinankaupunki*

Kristinestads lk. → *Kristiinankaupungin mlk.*

Kronbergssfjärden → *Kruunuvuorenselkä*

Kronoby → *Kruunupyyp*

Kronohagen → *Kruununhaka*

Krookila kaupunginosaa, kylä ja kartano Raisiossa Varsinais-Suomessa. Kartano toimii kotiseutumuseona. *Peder Kruke-la* 1457, *Krookylä* 1490. – Nimeen sisältynee tilan varhaisen isännän lisänimi *Krook* ~ *Krok* (< ruotsin *krok* 'koukku; kulma, nurkka'), joka on keskiajalla ollut yleinen niin Suomessa kuin Ruotsissakin. Tila kuului alkuun Naantalun luostarille, mutta joutui 1400-luvun lopulla Turun tuomiorovastin haltuun. 1500-luvun puolimaissa se oli jälleen Naantalun luostarin hallussa ja mainitaan omana kyläänään 1556. – SP

Lopmeri, J. A. 1947: 75–76.

Krookka kyläkunta, satama Merikarvian Ylikylässä Satakun-nassa. Nykyään *Krookan satama* (*Brändöhamn* 1877, *Krookan satama* 1931) on kalasatama, kotisatama ja palvelusatama. Koko kyläkunnasta käytetään myös nimeä *Satama*. Krookan ja sen edustalla olevan Brändön saaren välinen merialue tun-netaan nimellä *Krookanlahti*. – Nimeä *Krookka* ei paikkakun-nalla olisi haluttu käytettävän, mutta "se om menny kansan suuhuun". Nimeen sisältyy sana *krookka* 'varis': *Krookka* oli "varespaikka", "se paikka misä oli kamalasti krookkia". Paik-kakunnalla kerrotaan nimen alkuperästä, että keväisin ra-vintoa etsivät varikset seurasivat suurina parvina satamaan kuormia kuljettaneita hevosia, joilta pudonneita kauroja ne nokkivat maasta. Nimenantajastakin on tietoa: "Siäl [sata-massa] oli sammone ollu vanha ajaan naine joka oli kovi suu-las ja anto kaikkia nimiä. Hän asu juuri siinä Krookas, nimitti sitä Krookaks." – RM

Santavuori, Martti 1981 (1961): 465–466; SMS s.v. krookka; NA: Merikarvian pitäjänkokoelma;

www.merikarvianmatkailu.fi/matkailu/kerttu_pollari_krani.htm [3.7.2007].

Krunni saari Kälviällä Keski-Pohjanmaalla. – Saari on ollut varsinkin kesäisin kalastajien tukikohta. Nimi on lyhentynyt vanhemmasta ruotsinkielisestä nimestä *Renögrundet*; lähis-töllä on suurempi saari nimeltä *Renö* (suom. → *Poroluoto*). Nimi on annettu siinä vaiheessa, kun saaresta oli vain pieni osa noussut merestä, sillä ruots. *grund* merkitsee 'karia, ma-talikkaa'. Ruotsinkielisestä nimestä on käännetty saaren rin-nakkaisnimi *Poroluodonkari*; itse Poroluoto sijaitsee lähempä-nä mannerta. – SP

SSA s.v. krunni.

Kruununhaka kaupunginosaa Helsingin keskustassa Uudella-maalla, ruotsiksi *Kronohagen*. *Gamla Stads Kronohagen* 'vanha kaupungin kruununhaka' 1770-luvulla, *Kronbergshagen* 'Kruu-nuvuorenhaka' 1805. – Alue on entistä laidunmaata: Suomen-linnan rakennustöiden alettua 1748 kruunun haltuun otettiin

silloisen Vironniemen koillisosa *Brobergshagen* "Siltavuorenhaka". Kruunulle otettua maata käytettiin armeijan tykistön hevoshakana, ja viimeistään 1750-luvulta siitä käytettiin jo nimeä *Kronohagen* "Kruununhaka". Vähitellen koko nykyisen Aleksanterinkadun pohjoispuolista ja Snellmaninkadun itä-puolista kaupunginosaa alettiin kutsua samalla nimellä. Sen suomenkielinen käännös *Kruununhaka* esiintyy ensi kerran sanomalehdissä 1858 kerrottaessa Suometar-lehden perustajiin kuuluneen maisteri Paavo Tikkasen talon palosta. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 112; Sanomia Turusta 4.5.1858.

Kruunupyyp kunta Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Kronoby*, kä-sittää vuodesta 1969 alkaen myös entiset Alavetelin ja Teeri-järven pitäjät. *Croneby Sochn* 1607. – Pärasin kappeli Pietar-saaren pitäjässä tuli itsenäiseksi seurakunnaksi heti Kaarle IX:n kruunajaisten jälkeen 1607. Vastaperustettu pitäjä sai nimen *Kronoby* muistona tapahtumasta. Suomenkielinen vastine *Kruunupyyp* on spontaanisti syntynyt mukaelma ruot-sinkielisestä nimestä. Valtionrautatiet käytti pitkään omaa käännöstään *Kruununkylä* Kruunupyypin rautatieaseman ni-menä. Myös Ilmailulaitos käytti samaa nimeä, kun Kruunu-pyyhyn perustettiin lentoasema 1959. Nykyisin suomenkie-listen käytössä on pelkästään nimi *Kruunupyyp*. – PS

Huldén, Lars 2001: 407; Slotte, Peter 1978: 12–14; Tegengren, Helmer 1943: 24–29.

Kruunuvuorenselkä merenselkä Helsingin keskustan itäpuo-lella Uudellamaalla, ruotsiksi *Kronbergssfjärden*. *Kronobergs fjärden* 1746, *Kronbergs Fjärden* 1842. – 1900-luvun alussa suomalaisena nimenä esiintyi ruotsinkielisestä mukailtu *Kruunperinselkä*. Nimi *Kruunuvuorenselkä* oli ehdolla 1908, ja se vahvistettiin 1928. Ruotsinkielisen nimen on katsottu (Pesonen) perustuvan Laajasalon länsirannan mäen nimeen *Kronoberget* (*Cronoberget* 1750-luvulla; nykyisin suomeksi *Kruunuvuori*). Kalliomäki kuului Ehrensävärin linnoitus-suun-nitelmiin (→ *Suomenlinna*), minkä vuoksi se sai kruunun eli valtakuunnan hallintoon viittaavan nimensä. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 223.

Kräkkärret → *Varissuo*

Kräklund aiemmin kylä Mustasaaressa, nyt kaupunginosa Vaa-sassa Pohjanmaalla. *Kräkelund* 1543, *Kräckelund* 1546. – Nimi vaikuttaa epäkansanomaiselta: elementtiä *-lund* ('lehto') ei esiinny Suomen kansanomaisessa ruotsinkielisessä paikanni-mistössä, mutta se on sitä vastoin tavallinen nuorehkoissa talonnimissä ja kartanoiden nimissä. Kylästä mainitaan 1543 *Marcus Kräke*; lisänimi *Kräke* perustuu todennäköisesti lin-nunnimitykseen *kräka* 'varis'. – PS

Huldén, Lars 2001: 381.

Kräkö kylä ja saari Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Krookö* 1404, *Krakö* 1421, *Krookö*, *Krookö* 1501. – Nimen alkuosa näyt-täisi sisältävän ruotsin 'varista' merkitsevän sanan *kräka*. Nimen loppuosana on 'saarta' merkitsevä *ö*. Ei ole tiedossa, miksi saari olisi nimetty linnun mukaan. Ehkä *Kräkö* liittyy-kin lähellä sijaitsevan kylän nimeen *Kroksnäs* (*Kräxnäs* 1472), jossa alkuosa palautuu miehen liikanimen *Krok(er)* genetiivi-muotoon ja jossa loppuosa *näs* tarkoittaa 'niemeä'. – TS

Granlund, Åke 1956: 138; Hausen, Greta 1920: 50; Huldén, Lars 2001: 317; Selén, Göran 1996:

261.

Kräkkiö kylä Vesilahdessa Pirkanmaalla. *Kräkiö* 1837, *Krääk-kiö* 1743. – Ollut aikoinaan Vesilahden kirkonkylän perämet-siä, tietöntä hallaista korpimaata, joka on koostunut useiden kylien ulkopuolelta. Nimi on yhdistetty työkalun nimityk-seen *krääkki* 'kuokka, jota on käytetty pellon muokkaamiseen ja ojankaivuun'. *Kräkkiö* on siis 'krääkillä raivattu alue', sillä sieltä on useita soita ojitettu ja kuivattu kuokkimalla. – SP

HisKi; NA.

Kuárvikozzá (sal), saP *Goarvegazza*, Muotkatunturien korkein tunturi Länsi-Inarissa Lapissa. *Korvekats* 1820-luvulla. – Nimi on alun perin inarinsaamenkielinen ja käännetty siitä pohjoissaameksi. Alkuosassa sal *kuárvi* ~ saP *goarvi* (yhdyssanamuotona *goarve-*) 'kieleke, ulkonema (jyrkänteessä, kinnoksessa yms)', jälkiosassa sal *kozzâ* ~ saP *gazza* 'kynsi'. Ai-nutkertaisen nimen voisi kääntää "Käyräkynneksi"; se kuvaa tunturinhuipun jyrkkää kallionpyppylää. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnat.

Kuddnäs Zacharias Topeliuksen lapsuudenkoti Uudessakaar-lepyyssä Pohjanmaalla. *Kuddnissas* 1684, *Kuddnis* 1845. – Asiakirjoissa esiintyvien nimimuotojen loppuosassa näkyy 1600-luvun alussa talon omistaneen isännän *Nils Olofsonin* etunimi. Alkuosa on muodostettu paikallisessa ruotsin murteessa esiintyvistä sanasta *kudda* 'lehmä'. Nils Olofsson on ilmeisesti käynyt karjakauppaa tai toiminut jonkinlaisena eläinten parantajana. Zacharias Topelius käytti nimestä muotoa *Kudnis* vuoteen 1840 asti, jolloin hänen muistiinpanoihinsa ilmestyi muoto *Kudnäs*, ja nykyinen kirjoitusasu on vakiintunut vuodesta 1842 alkaen (Kasper Kepsu suullisesti 2007). – LM

Schalín, Zachris 1935: 6; KA: MMA, jordebok: 192 v (Kyrkoby n:o 10).

Kuerlinkat putouksia *Kuerjoen* suupuolella Kolarissa Lapissa. Joki laskee Äkäsjokeen *Kuervaaran* ja *Kuertunturin* välistä. – Suomalaisen korvaan oudonkaikuinen nimi on lähtöisin saamen 'taimenta' tarkoittavasta sanasta, jota edustaa inarinsaamen muoto *kuávžur*. Tällä sanalla alkavia paikannimiä on Inarissa runsaasti, ja ne on käännetty suomeksi *Taimen-* tai *Tammukka-*alkuisiksi, mutta varhemmin ne on yleensä mukailtu *Koijeri-*asuun. Länsi-Lapissa, kuten Enontekiöllä ja Kittilässä, mukaelmat ovat asussa *Kuer-* tai *Kujer(i)-*. Muresana *linkka* 'pystykallio putouksessa' on verrattavissa pohjoissaamen saanaan *linjka* ~ *linjki* 'kalliohyllä, jota pitkin voi päästä ylös'. – SA

Kuggom kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Kuggeby* 1541, *Kuggom* 1547. – Nimeen sisältyy henkilön lisänimi *Kugge*, joka näkyy esimerkiksi 1594 merkinnässä *Mattz kugge* Sarvisalossa Pernajassa ja joka esiintyy myös talonnimissä *Kuggas* ja *Kuggis* usealla taholla Itä-Uudellamaalla, kuten Pyhtäällä. Kylännimi on vanhassa sijamuodossa, jonka päätteen *-om* oletetaan alkuaan osoittaneen taloa ja myöhemmin koko kylää. – GHK

Granlund, Åke 1956: 400–402; Hausen, Greta 1922: 517–518; Huldén, Lars 2001: 330.

Kuhala kaupunginosa Forssassa Kanta-Hämeessä, entinen Tammelan pitäjän kylä. *michel matson kuhala* 1506. – Loimijoessa olevan kylän mukaan nimetyn *Kuhalankosken* rannalle perustettiin Forssan tehdas, josta sai alkunsa → *Forssan* kaupunki. Timo Alanen on arvellut, että kylän nimi pohjautuisi luonnonpaikan nimeen, joka olisi voinut kuulua nykyiselle *Kuhalanojalle* tai siinä olleelle pienelle lammelle: **Kuhaoja* tai **Kuhalampi*. Mahdollista on myös, että *Kuhalankosken* aiempi nimi oli **Kuhakoski*. – SP

Alanen, Timo 2004b: 103–104.

Kuhankuono kahdeksan pitäjän rajakivi Varsinais-Suomessa. *Cuuacoono* 1410, *Kuhan kuono* 1511, *Kauhan kuonâ* 1578. – Paikka on valittu useiden pitäjien raja-alueeksi viimeistään 1300-luvulla, ja siellä on yhä Yläneen, Pöytyän, Auran, Turun (vanhastaan Paattisten), Vahdon, Maskun, Nousiaisten ja Mynämäen rajakivi. Varhaisin tieto *Kuhankuonosta* on vuodelta 1404, jolloin Maskun ja Nousiaisten pitäjien rajapaikkojen luettelo päättyi sinne. Rajasta käytiin katkeria riitoja, kunnes vihdoin "Jumalaa pelkääväiset ikämiehet olivat niistä päässeet yksimielisyyteen ja kristillisesti sopineet" Mikael Agricolan johtamissa neuvotteluissa 1578. Nimen on arveltu

tarkoittaneen myös erärajoja ja eräteitä viitoittanutta merkkipaikkaa. – Maamme *kuono*-loppuiset paikannimet kuvaavat paikan muotoa (Elg 1990). Kalanpäästä merkitsevä *kuhankuono* on annettu vertailunimenä sitä muistuttavalle rajakivelle. – SP

Elg, Aija 1990: 18; FMU 2: 35; Jaakkola, Jalmar 1946: 43, 51, 53; DF: 1183; www.luuntoon.fi/9.3.2006.

Kuhmalahti kunta Pirkanmaan itäosissa, ruotsiksi *Kuhmalax*. *Kumalax* 1540. – Nimi on tarkoittanut alkuaan *Kuhmajärven* eteläistä pohjukkaa, sitten kylää, josta kuitenkin alettiin käyttää nimeä → *Pohja* ~ *Pohjankylä* 1500-luvulla. *Kuhmalahden* itäpuolinen naapuri on → *Kuhmoinen*, ja etelänaapurissa Luopioisissa (nykyistä Pälkäntettä) oli 1500-luvulla *Kuhmalan* eli *Kuhmolan* kylä, joka saman vuosisadan lopulla sulautui Kajantilaan. *Kuhmalahti* on annettu kappeliseurakunnan nimeksi vuonna 1640, ja itsenäinen seurakunta siitä tuli 1901; kunta jo 1869. – *Kuhma-* ~ *Kuhmo-* nimiä on Itä- ja Pohjois-Suomen lisäksi myös Hämeessä, *Kuhmu-* nimet ovat lähes yksinomaan itäsuomalaisia. Nimet liittyvät yleensä korkeisiin, tavallisesti kulkureittien varrella oleviin paikkoihin. Saulo Kepsu (1990) on liittänyt Valkealan *Kuhmu-* nimet maastosanaan *kuhmu* 'mäki, kumpare'. Seppo Suvanto (1965) on puolestaan yhdistänyt *Kuhma-*, *Kuhmo-* nimet *kumottaa* ~ *kuumottaa* -verbistä johdettuun merkkitulpa tarkoittavaan sanaan; on huomattava, että vanhoissa asiakirjoissa tavunloppuinen h on helposti jäänyt kirjurilta merkittämättä. Ruotsinkielisessä nimessä näkyy suomen *lahti*-sanan vanhempi muoto *laksi*. – SP

Koskimies, Y.S. 1985: 498; Suvanto, Seppo 1965: 46; KA: Suvanto/ Kangasala s. 841.

Kuhmalax → *Kuhmalahti*

Kuhmalax vuoden 1936 loppuun saakka virallisesti *Kuhmoniemi*, kunta ja vuodesta 1986 kaupunki Kainuussa. *Kuhmaniemi* 1650, *Kuhmoniemi* 1700. – Nimi on tarkoittanut alkuaan nientä, jossa on ollut *Kuhmon* vanhin, vuonna 1754 vihitty kirkko ja joka on kansanomaisesti *Kuhmonniemi*. Vuosien 1605 ja 1610 veroluetteloidessa mainitaan Lammajärven kylästä nimi *Kaup Kuhmalainen*. Kaupin talo on ollut todennäköisesti juuri *Kuhmonniemessä*. Vaikka veroluetteloidessa Kaupin sukunimeksi on merkitty *Kuhmalainen*, kansanomainen sukunimi lienee ollut *Kuhmo(i)nen*, koska se on jäänyt paikannimeen. Vrt. että *Kuhmoisista* kotoisin olevia henkilöitä on murteissa kutsuttu sekä *kuhmalaisiksi* että *kuhmo(i)siksi*. – AR

Räisänen, Alpo 1993: 217–218; Wilmi, Jorma 2003: 55, 431.

Kuhmoinen kunta Keski-Suomessa. Ruotsinkielinen nimi *Kuhmois*. Nimi on merkitty asiakirjoihin jo keskiajalla Padasjoen hallintopitäjän neljänneskunnan nimenä. Neljänneskunnan nimi pohjautuu kylännimeen. *Kuchmois* 1483, *Kumos* 1501, *kukmosist* ('*Kuhmoisista*') 1507, *kwmos* 1509. – Paikkakunnalla pitäjän nimi yhdistetään sanoihin *kuhmu* ja *kuhmura* 'kohoama, pullistuma, muhkura; mäki, kumpare' ja katsotaan, että se johtuu pitäjän mäkisestä maastosta. Selityksen tekee epävarmaksi se, että merkityksessä 'mäki, kumpare' sana *kuhmu* on tavattu ainoastaan Valkealassa ja Luumäellä ja *Kuhmu*-paikannimet ovat melkein yksinomaan itäsuomalaisia (Kepsu 1990). *Kuhmoisten* historian kirjoittaja Seppo Suvanto pitääkin uskottavampana Väinö Voionmaan esittämää selitystä, jonka mukaan nimi on sukua sanoille *kuuma* ja *kuumottaa*. Suomen itämurteista ja karjalan kielestä on sanasta *kuuma* tallennettu myös *h:*llisiä asuja: *kuhma*, *kuuhma*. Tällaiset asut olisivat voineet muinoin olla käytössä myös suomen hämäläismurteissa, ja sellaiset paikannimet kuin *Kuhmoinen* voisivat olla jäänteitä vanhasta ääntämyksestä. Sanan *kuuma* ikivanha merkitys taas on ollut 'hehkuva, himmeästi loistava', mikä näkyy edelleen verbistä *kuumottaa*, merkitsehän se

'näkyä himmeästi, hämmöttää'. *Kuhmo-*, *Kuhma-* ja *Kuuma-*, *Kuumo*-alkuiset luontonimet ovat yleensä korkeiden mäkin ja harjujen nimiä, jotka usein ovat tärkeiden kulkureittien varrella. Myös Kuhmoisten kautta on muoinoin kulkenut tärkeä kulkutie. Suvannon mukaan voi pitää mahdollisena, että sen varrella on poltettu vartiojärjestelmään kuuluneita merkkitulua, jotka olisivat "kuumottaneet" mäeltä toiselle. – LL

Hakulinen, Lauri 1941: 356–357; Kepsu, Saulo 1990: 186; Suvanto, Seppo: 1965: 44–49.

Kuhmois → Kuhmoinen

Kuhnamo järvi Äänekoskella Keski-Suomessa. *Kuchna wesij* 1552, *Kuhnama Iärvi* 1751, *Kuhnama Siö* 1772, *Kuhnama Sjö* 1787–1797, 1833. – Pitkä, kapea järvi, jonka luoteispäähän Viitasaaren reitti laskee Äänekosken ja Mämmenkosken kautta ja Saarijärven reitti Naarakosken kautta. Luian- ja Kapeenkosken kautta järvi laskee Vatiajärveen. Murteissa sanalla *kuhna*, *kuhno*, *kuhnu* on merkitys 'hidas, saamaton'. *Kuhna* esiintyy talon nimenä Etelä-Pohjanmaalla ja *Kuhno* Keski-Suomessa. Saattaa olla, että talon nimet perustuvat lisänimeen, jonka joku omistajista on saanut hitaudestaan, saamattomuudestaan. Myös nimi *Kuhnamo* on kansanomaisen selityksen mukaan yhteydessä hitauteen, kuhnimiseen, nimittäin veden hidastelevaan virtaukseen. Jos nimen takana on *kuhna-*, *kuhnia-*sanue ('hidas, hidastella'), nimi voisi selittyä myös toisin. Kun nimi todennäköisesti on hyvin vanha, eräkautinen, siihen voi jollakin tavoin liittyä eränkävijöiden näkökulma, ehkäpä se, että matkanteko toistakymmentä kilometriä pitkässä järvioltaassa on tuntunut toivotoman hitaalta etenkin, kun kummassakin päässä järveä ovat vielä kosket hankaluutena. Muodosteena *Kuhnamo* olisi *mo*-johdos sanasta *kuhnata* (esiintyy mm. Elias Lönnrotin sanakirjassa 1874) aivan kuten *Kaalamo* (talo Enontekiöllä Vuontisjoen rannalla) on johdos sanasta *kaalata* 'kahlata'. *Kuhnamo* viittaisi 'paikkaan, jossa kuhnitaan' ja *Kaalamo* 'paikkaan, jossa kahlataan'. – MV

Hakulinen, Lauri 1979: 211; KA: MH 30, E48, E47 b 3/4; SMSA; NA: 1500-luvun poimintakoelmat.

Kuikkapää tunturi Sodankylän koillisosassa Lapissa. – Sanaa *pää* käytetään Pohjois-Lapin nimistössä pyöreäköjen tunturien ja vaarojen nimien jälkiosana; tämä on käännöslainaa vastaavan saamen kielen sanan → *oaivi* käytöstä. *Kuikkapään* nimi on todennäköisesti kokonaan käännös saamesta, kuten useimmat muutkin alueen paikannimet. Saamelaisen taustaan viittaa se, että kuikan ja eräiden muidenkin vesilintujen nimet esiintyvät saamelaisessa paikannimistössä usein korkeiden tunturien nimissä, vaikka tällaisissa paikoissa näitä lintuja ei luonnossa juuri tavata. Syy tähän on epäselvä, mutta taustalla saattavat olla jotkin vesilintuihin liittyvät mytologiset käsitykset. – AA

Kuitia kylä ja kartano Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. Ruotsalainen nimi on *Qvidja*. aff *Qwidiae* 1439, *Qwidhia* 1467, *Quidie* 1477. – Ensimmäinen nimeltä tunnettu asukas muutti kylään 1300-luvulla. Joakim Flemingin aikana 1400-luvun lopulla alettiin kartanon päärakennukseksi rakentaa yhä olemassa olevaa harmaakivilinnaa. Myös nimi on vanha ja vaikeatulkintainen. Ruotsalaismurteisen nimiasun *Kviddjo-*, *Kviddja*-alku palautuu äänteellisesti **kui*-muotoon. Lars Huldén esittää sen lähtökohdaksi ruotsin 'valkoista' merkitsevää sanaa *vit*, muinaisruotsissa *hviter*, johon pohjautuu valkotukkaisille ja -partaisille miehille annettu lisänimi *Hvite*, *Hviter*. Siitä on mahdollisesti peräisin myös suomalainen nimimuoto *Kuitia*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 125–126.

Kuittila kylä Rengossa Kanta-Hämeessä. Samassa kylässä oleva kahden järven välinen harju: *Kuittilanharju*. *Michel Quittila* 1440, *Qwittilla* 1470. – Sana *kuitti* esiintyy murteissa mm. sellaisissa ilmauksissa kuin "olla kuitti (= vapaa) jstak" ja "olla kuitit (= sujut, tasoissa)". Nämä käyttötavat ovat tuttuja myös sanan ruotsalaiselle esikuvulle *kvitt*. Sen sijaan merkitykset 'lopen uupunut, väsynyt, heikko(kuntoinen)', 'mitätön, arvo-ton, kelvoton' ja 'tyhjä, köyhä' tunnetaan vain suomen murteissa. Henkilönnimissä esiintyvä *kuitti* (esim. *Morthen Quitti* 1550 Huittisissa, *thomas kuittij* 1524 Tyrvällä) saattaa liittyä juuri näihin merkityksiin: *Kuitti* on lisänimi, nimenkantajaa luonnehtiva ilmaus. Lisänimestä on sitten *la*-johtimen avulla muodostettu talon nimi, jota on alettu käyttää myös kylän nimenä. – MV

FMU 3: 207, FMU 4: 347; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kuittinen; SAOB s.v. kvitt; SMSA

Kuiva-Hevonen saari Suomenlahdessa Sipoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Torra Hästen*. *Torrhästen* 1750. – Saaren suomenkielinen nimi *Kuiva-Hevonen* on sanatarkka käännös ruotsinkielisestä. Saaren koillispuolella on toinen, suurempi saari: → *Musta-Hevonen*, ruotsiksi *Svarta Hästen*. Saarenimet, joiden osana on *häst* 'hevonen', liittyvät yleensä saariin, joihin nuoria hevosia on ollut tapana viedä kesäksi laitumelle. *Torra Hästen* ja *Svarta Hästen* ovat kuitenkin niin etäällä mantereesta, että näiden saarien nimet selittynevät muulla tavoin. Kyse on ehkä jonkinlaisesta vertailusta. Sana *torr* 'kuiva' viitanee saaren kallioisuuteen, *svart* 'musta' taas tummuuteen ja havumetsäisyyteen. – MV

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 179, 183–184; Westman, Ivar 1935: 170.

Kuivaketvele Saimaan saari ja saarella oleva asuinalue Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. *Kuifwa Kettvil Sari* 1743. – Saaren maasto on kuivaa kangasmetsää. Sen pohjoispäässä on matala Ajohiekankannas, joka aiemmin yhdisti saaren sen pohjoispuolella olevaan Kuivisaareen; nykyisin saarten välissä on maantiesilta. Nimi *Kuivaketvele* johtuu ilmeisesti tästä kannaksesta, sillä Taipalsaarella tavallisella maastosanalla *ketvel*, *ketvele* on merkitys 'vesien välinen kapea maakaista, kannas'. – LL

Kepsu, Saulo 1990: 185; Nissilä, Viljo 1975: 32; SHL 7; Tiainen, Marja 1965: 52–53.

Kuivaketveleen saaren pohjoispäästä johtaa maakanas Kuivisaareen; kannaksen poikki ja Kuivisaaren läpi on puhkaistu venereitit, ja uusi maantie on rakennettu penkereelle kannaksen itäpuolelle.

Kuivaniemi entinen kunta Pohjois-Pohjanmaalla Kuivajoen suussa; llin kappeliksi 1600-luvulla, itsenäistyi 1919. Liitettiin vuoden 2007 alussa llin kuntaan. *quiuanam* 1544, *Qwiffuane-*

mi 1556. – Oijärvestä alkava *Kuivajoki* on tulvan aikana hyvin runsasvetinen, mutta kuivina kesinä vesi menee vähiin. – AR

Nissilä, Viljo 1948: 219; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kuivanto kylä Orimattilassa Päijät-Hämeessä; paikallisesti myös *Kuivanne*. *Kwiuanne* 1543, *Kuifwando* 1698. – Kylän läpi virtaa *Kuivannonjoki*. Se on ilmeisesti saanut nimensä kylän mukaan ja ollut ennen kylän nimeämistä muunniminen. Joessa on voinut olla kylän kohdalla kuivempi paikka, josta se on ollut helppo ylittää; paikkaa ja sittemmin sen ympärille kehittyntä asutusta on alettu kutsua *Kuivannoksi*. Aarne Rahunen on esittänyt, että nimi johtuisi joen varrella olleen järven kuivumisesta. – SP

Rahunen, Aarne 1950; HisKi; KA:VA 3679: 73.

Kuivarauma eli *Kuiviraumo*, kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Pyhämaata. *Kuijffuarauma* 1540. – Kylä sijaitsee korkealla kallioisella mäellä Kuljun eli Kuivaraumankuljun rannalla. Nimi on alkuaan tarkoittanut Pyhämaata halkovaa maatuvaava salmea eli raumaa (*rauma* 'virtaava meren salmi'), jonka osina ovat aiemmin olleet nykyiset Kankronlahti, Kulju, Lounatkarinpuhti ja Kataraurauma. Väylän kuivuessa maannousun takia 1000-luvun alkuvuosisadoilla on sitä tai osaa siitä alettu kutsua Kuivaksiraumaksi, josta kyläkin on saanut nimensä. – SP

Meri, Arvo 1943: 83–84.

Kuivasaari linnakesaari Helsingin edustalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Torra Mjölö*. *Skarp Miölön* 1644, *Torr eller Skarp Miölön* 1750, *Tärr Miölön* 1752. – Saari on puolustusvoimien omistuksessa ja siellä toimii rannikkotykimuseo ja rannikkotykimö-patteri. Ruotsinkielisen nimen jälkiosa kertoo saaren sijainnista → *Mjölön* (suomeksi *Isosaari*) läheisyydessä. Vanhempana nimiasuun sisältyvä muinaisruotsin sana *skarp* merkitsee 'kuivunutta, kuivaa' eli samaa kuin nykyruotsin *torr*; sillä on ilmeisesti haluttu kuvata maaperän kuivuutta ja karuutta. Suomenkielinen osittainen käännösnimi on virallistettu 1929. – SP

Granolund 1981: 27; Pesonen, Leo A. 1981: 233; fi.wikipedia.org. 3.1.2006.

Kuivajärvi järvi ja kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla; alue kuului vuoteen 1961 asti Haukiputaan kuntaan. – Järvestä laskee *Kuivasoja*-niminen oja Perämereen. Ojan varressa on ollut *Kuivas*-niminen talo. Pohjoisessa ovat myös Simossa *Kuivasjärvi* ja *-oja*. Nimeämisen perusteena lienee se, että keväisen tulvaveden jälkeen vesi laskee ja varsinkin ojissa vesi kuivaa vähiin. Nimityyppi *Kuivas*- on länsisuomalainen, vanhimmalta osaltaan hämäläinen. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 263–265.

Kuivi saP *Guivi*, tunturi Lapissa Utsjoen kunnassa, yksi Paistunturien huipuista. – Suomeen nimi on lainattu saamesta, mutta saamelaisen nimiasun merkitys on tuntematon. *Guiv(v)*-alkuisia vaaran- ja tunturinnimiä on silti muitakin, esimerkiksi Norjassa Kautokeinosissa on *Guivvevárri* ja Tanassa *Guivverássá*. Myös Suomen puolella Karigasniemen Ailikkaan rinteessä on nimellä *Ivvárguivi* tunnettu vaarannokka; alkuosa *Ivvár* on miehennimi. Asua *Guivi* äänneellisesti vastaavia paikannimiä tunnetaan myös muista saamelaiskielistä, ainakin *Gujvie* eteläsaamelaisalueella Lyckseessä, Ruotsissa, ja *Ku 'jvpa' htt* ja *Ku 'jvčorr* Luujärvellä, Kuolan niemimaalla. On perusteltu, että useimmat näistä nimistä liittyvät entisiin palvontapaikoihin. Lyckselen *Gujvie* on muinaisen seidan nimi, ja Luujärven *Ku 'jv*-nimiin liittyy tarina miehestä, joka kivityttyään muuttui seidaksi. Utsjoen Kuivilta on löydetty uhripaikkoja ja -jäänteitä, Ivvárguivilta jopa runsaasti. Toisaalta *Guivi* on ollut myös vanha saamelainen miehennimi, ja jotkut *Guiv*-alkuisista paikannimistä saattavat perustua tähänkin. – AA ja SA

Itkonen, T.I. 1962.

Kukainen kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Pyhämaata. *Kukkaistenmaa* (saaren nimenä) 1799. – Nimi on saamelaisperäinen: sen taustalla on adjektiivinen *guhkki*, *guhkes* (saP), *kukke*, *kuhes* (saI) 'pitkä'. Nimen aiheena on ollut pitkänomainen saari, jolla kylä sijaitsee. Kyseessä on siis alunperin luontonimi, joka on myöhemmin siirtynyt asutusnimeksi. Sama saamelainen sana heijastuu useissa muissakin Suomen paikannimissä; ks. → *Iso-Kukkanen*. – AA

Kukkarkoski kylä ja Aurajoen koski Liedossa Varsinais-Suomessa, aiemmin myös *Koski*, nykyään *Nautelankoski* Nautelan kylän mukaan. *Kuckarokoski* 1540, *Kuckarkoski* 1542, *Karin Kosken* 1557. – Koskessa tiedetään olleen mylly jo 1585. Vanhimman kirjoitusmuodon perusteella alkuperäinen nimi on ollut *Kuckarokoski*. Tällaiset nimet voivat perustua isoa siirtolohkareta merkitsevään sanaan *kuckarokivi*. Vaikka kukkarokivestä Kukkarkoskessa ei ole tietoa, nimi kertoo kiven olleen olemassa nimenannon aikaan. – RLP

Alatalo, Raija 1996: 99–100.

Kukkia järvi Pälkäneellä Pirkanmaalla, aiemmin Luopioista; pieni osa järvestä on Hauhon kunnan puolella. *Kockio Sälke* 1750–1751. – Nimen alkuperä on tuntematon. Toisin kuin monien muiden suomen *Kuk(k)*-alkuisten nimien, sen taustalla ei näytä oleva saamen (saP) sana *guhkki* 'pitkä' (vrt. → *Kukainen*, → *Iso-Kukkanen*). Järvi ei nimittäin ole muodoltaan pitkä, vaan pikemminkin monihaarainen ja saarien rikkoma. Järven suurin saari on nimeltään *Evinsalo* (1799 *Ävinsalo*), ja vanhoissa kartoissa myös itse järven nimeksi on merkitty "Ävijärvi" (1799). Tämä voi viitata siihen, että Kukkiolla olisi aiemmin ollut rinnakkainen nimi **Evijärvi*. Oletetun rinnakkaisnimen alkuperä ei ole sen paremmin tiedossa kuin itse *Kukkiankaan*, mutta sitä voi verrata muihin → *Evijärvi*-nimiin järviin Evijärven ja Sievin kunnissa. – AA

Rantatupa, Heikki 2003: 42.

Kukkola kylä Tornionjoen alajuoksulla Torniossa Lapin läänissä, aiemmin Karunkia. Kylän kohdalla oleva koski on *Kukkolankoski*. *Kuckoijla* 1557, *Kuckola* 1565. – Nimi on syntynyt siten, että *Kukko*-niminen talonpoika on perustanut kosken rannalle talon varhain keskiajalla. Nimi *Kukko* on vertailuaineiston valossa todennäköisesti vanhaa hämäläistä lähtöä oleva henkilönnimi. Hämeeseen viittaa myös kylässä olevan suuren saaren, *Toivolansaaren* (< hn. *Toivo*) nimi. Kukkolan koski Tornionjoen alimpana koskena oli kautta aikain merkittävä lohen ja siian pyyntipaikka. Kosken vanhin nimi on *Jylhäkoski*, mikä viittaa kosken väkevyyteen, jylhyyteen. Nimi on länsisuomalaisista alkuperää. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 125, 127, 213.

Kukkumäki kaupunginosa ja mäki Jyväskylässä Keski-Suomessa. – Samannimisiä mäkiä on mm. Uudellamaalla, Hämeessä ja Päijänteen rantapitäjissä Keski-Suomessa. Nimen taustalla lienee näiden alueiden murteissa esiintyvä sana *kukku* '(pyöreä)lakinen) mäennyppylä'. *Kukku*-sanan johdoksia ovat yleiskielessäkin tutut *kukkura* ja *kukkula*. – MV

Serho, Marja 1965: 37–38; SSA s.v. kukku.

Kukola kylä Pyhärannassa Varsinais-Suomessa. *Kukola* 1540. – Kylännimi on kehittynyt talonimestä, jonka taustalla on yleiskielen sanan *kukko* lounaisuomalainen murremuoto *kukd*. Talonnimeen se on voinut päästä henkilön lisänimestä tai sanan sisältäneestä luonnonpaikan nimestä, jonka jälkiosa on asutusnimestä korvautunut *-la*-johtimella. Myös Mynämäessä on *Kukola*-niminen kylä (*Kukola* 1512). → *Kukonkylä*. – SP

FMU 7: 211, 396; Meri, Arvo 1943: 84–85; Ojansuu, Heikki 1920: 126–127.

Kukonharja

1. kylä Nakkilassa Satakunnassa. *Kukoinharia* 1412. – Kylännimi lienee annettu Kokemäenjoen mutkassa Viikarin talon kohdalla olevan jyrkkärinteisen mäen nimen mukaan.

2. kylä Vampulassa Satakunnassa. *Kuckoinharia* 1571. – Kylä on muodostettu 1560-luvulla Korkiakosken ja Tammiaisten ulkopaloista. Kylännimi perustuu luonnonpaikan nimeen. Tämä kohde lienee ollut Kourajoen ja Juurikkaojan haaran pieni kohouma.

Maassamme on muutama kymmenen *Kukonharja*-nimistä pientä mäkeä, niemeä ja peltoa, jotka ovat kapeita tai töröttäviä harjanteita tai kumpuilevat kuin kukonhelmtä. Nimiä on eniten Varsinais-Suomessa, mutta jonkin verran myös Pohjois-Savossa. – SP

Blom, Kaisu 1929: 107; Jokipii, Mauno 1953: 26.

Kukonkylä

1. kylä Sievissä Pohjois-Pohjanmaalla. *Kucko* 1799 (kylä). – Kun läheinen Sievilän talo jaettiin 1599, Olli Sievin lapsista neljäs poika Jaakko perusti kotitalonsa niittymaille uudistalon, jonka nimeksi tuli *Kukko*. Tämä talo esiintyy veroluettelossa ensi kerran 1602, *Jacob Kuckoj* 1636. Sievin lähellä Kalajoen Tyngänkylässä tämä lisänimi *Kukko* oli käytössä jo 1549.

2. kylä Soinissa Etelä-Pohjanmaalla. *Kuko* 1820, *Kukkoby* 1857. – Kukonkylä sijaitsee Soinin kunnan lounaiskolkassa. Ensimmäinen vakituinen asukas Kukonkylässä oli Juho *Kukko* (*Jons Kukoinen* 1567) vuosina 1567–1592.

Kylännimet ovat peräisin talonnimistä. Niihin voi sisältyä isännän lisänimi *Kukko* tai ne viittaavat taloihin, joissa oli kotieläimenä kukko. – SP

Mikkonen – Paikkala 2000 s.v. Kukkonen; Suomen karttakirja 1799; Virrankoski, Pertti 1956: 100; HisKi (Sievi, Soini); KA:VA 2202: 7v; www.kuusiokunnat.fi/soini/257848.shtml, 21.3.2006.

Kulamaa kylä Raumalla Satakunnassa. *Kolamaa* 1521, *Kulamaa* 1540. – Kylä sijaitsee rannikolla alavien maiden ympäröimänä. Nimen jälkiosa *-maa* kertoo paikan olleen aiemmin saari, sillä rannikolla *maa* on tavallinen saarten nimissä ja merkitsee 'isoa saarta'. Nimi on siis peräisin ajalta, jolloin saari ei ollut vielä muuttunut osaksi muuta mannerta. Kylä sijoittuu Kaljasjoen rantamille, jonka leventymänä on aiemmin ollut nyt jo soistunut Kulamaanjärvi. Nimi *Kulamaa* voisi viitata rantojen tulvanalaisuuteen: Elias Lönnrot (1874) on tuntenut tulvavettä merkitsemässä sanat *kulasvesi* ja *kulaisvesi*. Kalevalassa Lemminkäisen äiti sanoi itkevänsä "yliset kulasvesille, saunan lauat lainehille", kun kuuli poikansa kuolleen. Arvo Meri (1943) on verrannut nimeä sanaan *kulo* 'kuiva edellisvuotinen heinä; kuloheinä, heinämaa'. – SP

Lönnrot, Elias 1874; Meri, Arvo 1943: 85–86; Toivonen, Y.H. 1944: 349.

Kulnoinen kylä Punkaharjulla Etelä-Savossa, Punkaharjun harjujonon luoteispäässä. *Siette tijendt som är aff kulenoijsen bij* 1562, *Kolenos tijendhe* 1571, *Kulnois Byij* 1620-luvulla. – Viereisen *Kulnoisjärven* (*kolenosierffui* 1562, *kulenos Järf* 1620-luvulla) itä- ja pohjoispuolella on *Kulnoissharju*, joka mutkittelee pitkänä ja kapeana soiden ja järvien välissä. Kylän eteläpuolella, kannaksen takana Kulnoisjärvestä lounaaseen on Kulnoislahti (*Kulenos lahen peldo* 1562, *Kulenois laxi* 1620-luvulla). Nimeä on yhdistetty kulkemiseen, *kulkea*: *kuljen* taipuu itämurteissa *kulen*. Epävarmaa on, mikä olisi ollut ensisijainen kulkupaikka eli **Kuljento* > *Kuljennoinen* (vrt. *Kulnoisen tajiपालेदा* 1562). – SP

Alanen, Timo 2004a: 208, 209, 218; Alanen, Timo 2006: 32, 35, 37; Pirinen, Kauko 1988: 273;

Walta, Matti 1996: 38.

Kulhanvuori jyllä näköalamäki Saarijärven lounaiskolkassa Keski-Suomessa. *Kulhavuorij* 1562. – Mäkeä on kutsuttu

myös nimillä *Kulhanlinna* ja *Kulhapää* (eräsijana *Kulhapää* 1552; *Ingeborg Kwlhapää* 1461, tämä nimi saattaa liittyä Kalvolan *Kullanmaan* nimeen). *Kulhanvuoria* on myös Karstulassa, Kiteellä, Kurussa, Sysmässä ja Tampereella. Karstulan ja Kiteen Kulhanvuorien vieressä on *Kulhanlampi*. Jouko Vahntola on katsonut laajalti länsisuomalaisella alueella esiintyvien *Kul(())as-*, *Kulha-*nimiin sisältyvän hämäläismurteisen, mm. töyrästä, kumpua, kivikkoa ja vuoren tai kukkulan lakea tarkoittavan sanan *kullas*, joka on eränkäynnin ja asutuksen mukaan kulkeutunut ydinalueensa ulkopuolelle. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 174; Nissilä, Viljo 1963c: 298; Savanto, Seppo 1995: 399–401; Vahntola, Jouko 1980: 119–121; KA: Savanto/ Kangasala s. 788.

Kulju

1. taajama Lempäälässä Pirkanmaalla. *Ander Kuckoi Kuliun* 1551 eli *Anders Kuljuby* 1564.

2. taajama ja kartano, entinen kylä Nokialla Pirkanmaalla, entistä Suoniemen kuntaa. *Koliaby* 1478.

3. kylä Ylöjärven pohjoisosissa Pirkanmaalla. *Kuliu* 1557, *Erich Kuliu* 1553.

4. kylä Lapin pitäjässä alavien viljelysmaiden reunassa Satakunnassa. *Anders Kuliro* 1504, *Anders Oloff Kwliw*, *Kuliu* 1540.

Etenkin Länsi-Suomessa on runsaasti paikannimiä, joihin sisältyy maastosana *kulju* 'lätäkkö, syväne, märkä maastonkohta'. Lempäälässä nimen aihe lienee Moisionjoen vesiperäisissä rantamaissa. Nokian Kuljulle nimen antanut Kuljun talo, nykyinen kartano, on taajaman länsipuolella Kuloveden matalan, ehkä vesiperäisen rannan lähellä. Ylöjärvellä nimen aihe lienee Kuljunlahden ja Anttilanlahden matalan kannaksen luonnonpiirteisä. Kuivan maan nimissä esiintyessään *kulju* viittaa paikan aiempiin maasto-oloihin. – *Kulju* tunnetaan taloa laajemmin asutuksen nimenä lisäksi Oulaisissa ja Perniossa. – P

FMU 4: 490 ja 6: 354; Meri, Arvo 1943: 86; SKES s.v. kulju; Vahntola, Jouko 1980: 219; KA: Savanto/ Lempäälä s. 986; KA: Savanto/ Pirkkala s. 705.

kulla maastosanan *kulle* merkitys on Suomen ruotsalaismurteissa 'pyöreä kukkula'. Myös lukuisten luontonimien jälkiosalla on tämä merkitys; näitä nimiä on noin 1 000. Nimien jakauma on kuitenkin epätasainen: Länsi-Uudellamaalla on noin 600 nimeä ja siihen rajoittuvissa osissa Turunmaata 150 nimeä. Loput ovat sitten melko tasaisesti levittäytyneet kautta ruotsinkielisen kielialueen. Tyypillisiä tämän ryhmän nimiä ovat *Björkkullen* (koivumetsää), *Kvarnkullen* (jossa on ollut tuulimylly) ja *Rikullen* (jossa on sijainnut riihi hieman kylän keskustan ulkopuolella). Kukkulat ovat myös olleet tyypillisiä varhaisimman asutuksen paikkoja, mistä syystä monet tilat ovat saaneet nimensä niiden mukaan. Sittemmin monista tilannimistä on tullut kylännimiä. Yksiosainen *Kulla* esiintyy kylännimenä erityisesti Ahvenanmaalla ja Länsi-Uudellamaalla. Kaksiosaisia *kulla*-loppuisia kylännimiä on itäisellä Turunmaalla ja sen naapurialueilla Uudellamaalla; eniten alueella Tenhola – Kirkkonummi. Myös Savossa on lähteiden mukaan ollut 1500-luvulta lähtien lukuisia *-kulla*-nimiä. Ne vaihdettiin 1964 suomenkielisiin uudisnimiin. – Tilannimi *-kulla* esiintyy kaikkialla Suomen ruotsinkielisellä alueella. Alkuosa viittaa usein puustoon tai muuhun kasvillisuuteen: *Björk-*, *Gran-*, *Grön-* ja *Lövkulla*. Nimet vaikuttavat usein muotoinimiltä. Ilmeinen muotoinimi on *Lustigkulla*, jota esiintyy, eniten torppien ja pienempien tilojen nimenä, kaikkialla Suomen ruotsinkielisellä alueella, erityisen paljon Uudellamaalla, jossa on noin 50 esiintymää, noin 15 niistä Espoossa ja Vantaalla. – Maastotermi *kulle* on Suomen ruotsalaismurteissa tavallisesti *a*-loppuinen, mikä näkyy asu-

tusnimissä ja liittää siten muodon moniin muihin *-a*:llisiin asutusnimityypppeihin, joissa taas on ollut vanha monikko-muoto: *-boda*, *-berga*, *-strömma* ym. Asutusnimien jälkiosan kirjoitusasu on siis *-kulla*, kun taas kartan luontonimissä on muoto *-kullen*. Pohjanmaalla on paljon nimiä, joiden jälkiosa on loppuheittonen *-kull*, esim. luontonimiä kuten *Timmerkull* ja tilannimiä kuten *Stenkull*. Yksiosaista talonnimeä *Kull* on useissa pohjalaispitäjissä. – PS

FSO-lex s.v. KULLE; RKO: FSO.

Kulla → *Kullaa*

Kullaa entinen kunta, kaupunginosa Satakunnassa, liitetty 2005 Ulvilaan, kuulunut vanhastaan Ulvilan emäseurakuntaan, ruotsiksi *Kulla*. Kullaan läpi virtaa runsaskoskinen *Kullaanjoki*, jonka varrelle perustettiin 1771 Leineperin rautaruukki. Kullaan kunnan kylät olivat Ahmauksenkylä, Järventausta, Koski, Levanpelto (Kirkonkylä), → *Palus* ja Saarijärvi. Nimi *Kullaa* ilmaantui käyttöön vasta, kun Kosken, Levanpellon ja Paluksen kyläläiset saivat oman kappelinsa 1766. Papis- ton kerrotaan alkaneen kutsua mäennyppylälle rakennettua pappilaa *Kullaan pappilaksi*. Vuoden 1784 piispantarkastuk- sessa esiintyy nimitys *Kulla* mutta myös → *Levanpelto*, *Koski* (Kåskis) ja *Jumalan armon kappeli*. Näistä kehoitettiin käyttä- mään nimitystä *Levanpellon kappeli*. Vuonna 1802 se onkin käytössä mutta rinnalla käytetään myös nimitystä *Kullaan kappelikirkko*, joka on vakiintunut vuodesta 1830 alkaen. –

Kullaa-nimessä on kukkulaa merkitsevä sana *kulla*, *kullas* → *kulla*. *Kullaa*-asuisia nimiä tunnetaan asumus- ja pellonnimi- nä Satakunnasta ja Varsinais-Suomesta. – RM

Lehtinen, Erkki 1967: 625–629; SSA 1992, s.v. kulla; Vahtola, Jouko 1980: 120.

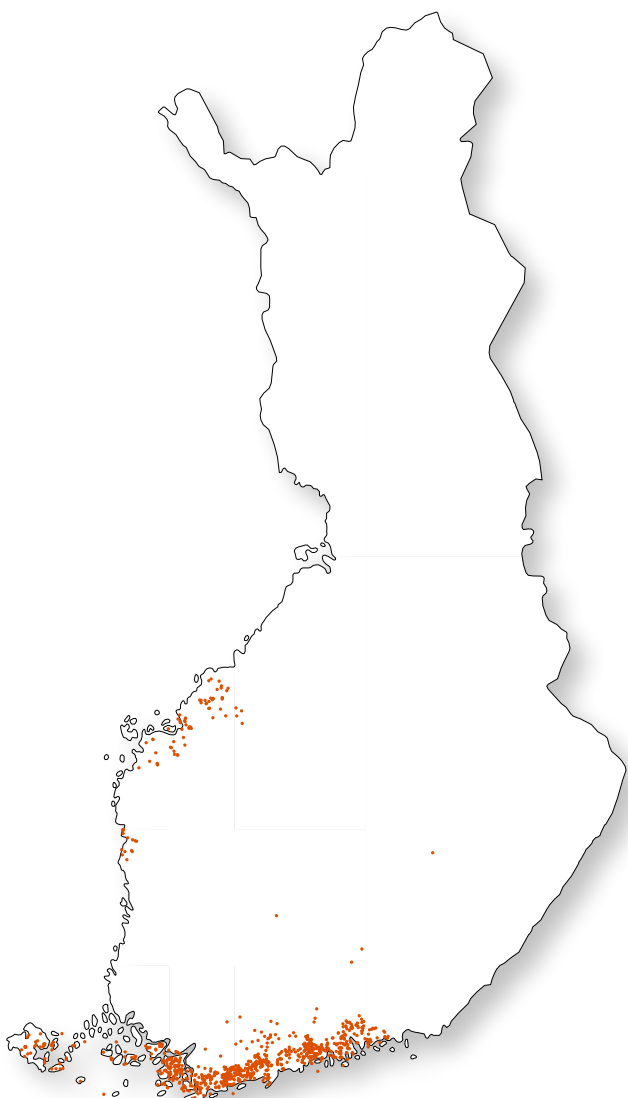
Kullo → *Kulloo*

Kulloo kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Kullo*. *Kul- la* 1332, *Kwllē* 1480?, *Kvllä* 1516, *Kullo* 1536. – Nimi sisältää todennäköisesti Suomen ruotsalaismurteiden sanan *kulla* 'kukkula'. Nimen ruotsinkielinen virallinen kirjoitusasu oli *Kullä* 1970-lopulle saakka, jolloin ruotsinkieliseksi nimeksi vaihdettiin *Kullo* ja viralliseksi suomenkieliseksi rinnakkais- nimeksi hyväksyttiin *Kulloo*. Ruotsinkielisen nimen loppu ei palaudu 'jokea' merkitsevää sanaan *å*, vaan selittyy äänteelli- sellä mukautumisella. – TS

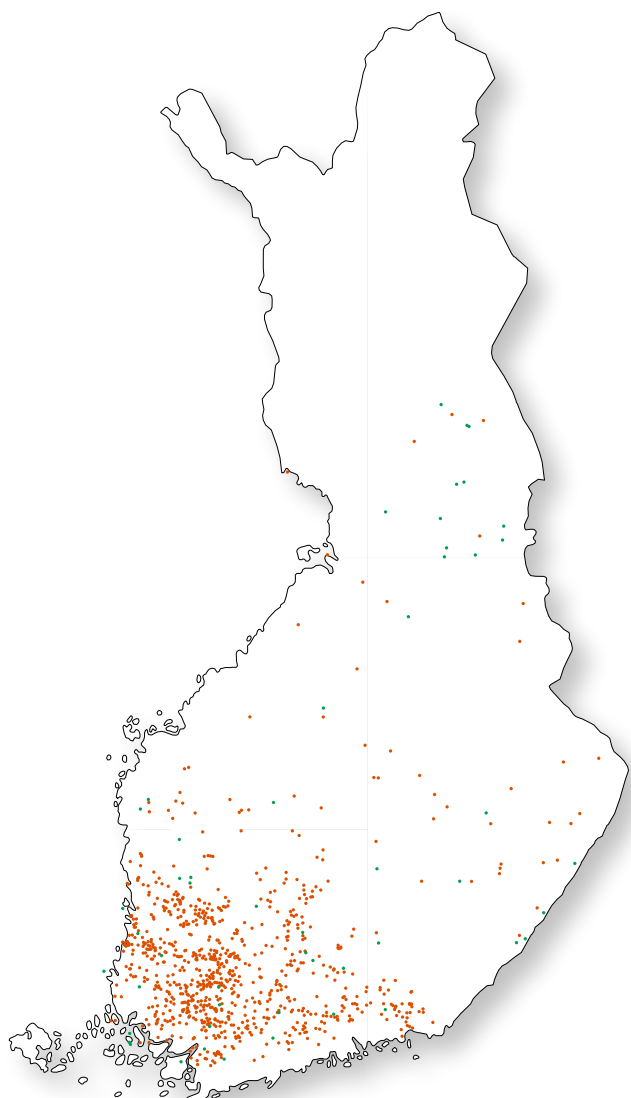
Granlund, Åke 1956: 89–91; Hausen, Greta 1920: 50; Huldén, Lars 2001: 318.

kulma on laajalti maan lounais- ja eteläosissa yleinen asutusni- mien jälkiosana. Peruskartoissa *kulma*-loppuisia nimiä on yh- teensä noin 900. Suurin osa niistä on kylien tai kulmakuntien nimiä (740) sekä talonnimiä (105). Loput ovat mm. peltojen, niittyjen ja metsäalueiden nimiä. Yleisimmät ovat *Metsäkul- ma* (56), *Kulma* (33), *Rantakulma* (12), *Kolmikulma* (11) ja *Myllykulma* (10). Kylien ja kulmakuntien nimissä yleisin on *Metsäkulma* (45) ja talonnimissä *Kulma* (32). – TS

NA paikannimien levikkikartat no 2006; Paikannimirekisteri 2005.

Paikannimet, joiden loppuosa on *kulla*.

Paikannimet, joiden loppuosa on *kulma*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Kulmuntila kylä Äetsässä Pirkanmaalla, aiemmin Kiikkaa. *laurens de gudmundila* 1478, *Kulmuntilaby* 1580, *Kulmuntila eli Gudmundila* 1853. – Kylän on arveltu syntyneen jo 1200-luvulla. Kylän nimi perustuu ilmeisesti talonnimeen, johon sisältyy varhaisen isännän (etu)nimi *Gudmund*, hämäläismurteessa *Kulmunti*. Skandinaavinen *Gudhmunder* oli Suomessa melko tavallinen keskiajalla. – SP

BFH I: 369; Nissilä, Viljo 1962: 123; Siukonen, Liisa 1992: 21–25; Thors, Carl-Eric 1959: 39; Virtaranta, Pertti 1946: 202; HisKi.

Kulosaari kaupunginosa, kylä ja saari Helsingissä Uudella- maalla, ruotsiksi *Brändö*. – Vielä 1700-luvulla saaren nimenä oli *Stuguön* tai *Stugulandet* siellä sijainneen kalastajatorpan (ruotsin *stuga* 'tupa') mukaan. *Brändö* (*Brendö* 1543) tarkoitti alkuaan saarta, joka nyt on niemenä ja jossa sijaitsee Kulosaaren kartano. Nimen alku *bränd* merkitsee 'palanut, poltettu' (< ruotsin *bränna* 'polttaa'), jälkiosa *ö* 'saari'. – Vielä huvilakaupungin mainosesitteen (1907) suomenkielisessä tekstissä on nimenä *Brändön huvilakaupunki*, asemakaavassa 1912 *Brändön Huvilakaupunki*. Nimi *Kulosaari* vakiintui yleiseen käyttöön ruotsinkielisen *Brändön* käännösvastineena 1910-luvulla: se esiintyy ensimmäisiä kertoja kirjallisesti rakennuspiirustuksissa 1911 ja 1913. Nimi vahvistettiin virallisesti 1925. Ennen 1910-lukua saaresta käytettiin suomeksi nimeä *Palosaari*, ja se oli vielä 1919 painetussa Suomenmaa- kirjassa taajaväkisen yhdyskunnan (perustettu 1916) nimenä. Toimi itsenäisenä kuntana, nimellä *Kulosaaren huvilakaupunki* – *Brändö villastad*, vuosina 1922–1945, jonka jälkeen se liitettiin Helsinkiin. Kulosaaren kartanon (ruots. *Brändö gård*) suomenkielisenä nimenä oli 1900-luvun alussa 1920-luvulle asti *Kulomaa*, vasta sen jälkeen *Kulosaari*. – SP

Granlund, Åke 1981: 17; Kolbe, Laura 1988: 42, 79, 144; Pesonen, Leo A. 1981: 197; Suomenmaa I (1916): 103.

Kulovesi Kokemäenjoen reittiin kuuluva järvi Vammalan (aiemmin Karkun) ja Nokian (aiemmin pääosin Suoniemen) alueella Pirkanmaalla, Suomen sadanneksi suurin järvi. *Kulovesi* 1662, *Kulliuwashi* 1686. – Vaikka *Kulo*-alkuisia maastonimiä onkin runsaasti, niitä ei juuri ole järvien ja lampien niminä. Niinpä onkin mahdollista, että järvi olisi saanut nimensä *Kuloveden* eteläpuolella Nokian Kärjenniemessä olevasta mäen nimestä *Kulovuori*; *kulo* 'kuiva, edellisuotinen heinä; kulo-tettua tai muuten palanut maa'. Jotkut asiakirjamerkinnot viittaavat siihen, että nimen alkuperäinen asu olisi ollut **Kuljuvesi*, jota olisi jossain määrin vielä 1900-luvulla käytetty järven rinnakkaisnimenä. Tällöin nimen taustalla olisi → *Kuljun* kylän nimi Nokialla. – SP

Blaeu, Joan 1662; Eskelinen, Jari 1995: 40; NA.

Kultalähde luonnonsuojelualue ja lähde Kiikalassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, myös *Kultalammi*. *Kuldalähdä* 1782. – Iso, jyrkkärantainen lähde sijaitsee korkean Hyppärän vuoren syrjässä. Lähde on ollut vanha rajapaikka. Anja Sarvaksen mukaan Kultalähde on ollut uhrilähde, joka saattaisi olla jopa rautakautinen. Kertoman mukaan lähteessä on aarre ja sen luona on nähty aarretulien palavan. Suomesta on tietoja kymmenkunnasta *Kultalähde*-nimistä. Lähes kaikki sijaitsevat Varsinais-Suomessa tai sen ympäristössä. Joissakin nimitiedoissa viitataan lähteen kirkasvetisyyteen, mikä saattaa olla myös Kiikalan Kultalähteen nimen taustalla. – RLP

Sarvas, Anja – Hertenzen, Erik von 1987: 28, 51–52, 86, 717.

Kultaranta tasavallan presidentin kesäasunto, kylä Naantalissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Gullranda*. *Kultaranta* 1446, *Kultaranta by* 1457, *Cultaranta* 1489, *Kultaranda* 1540, *Kuldrand* 1557, *Guldaranda* 1571, *Gullranda by* 1780. Luon-

Kulosaaren huvilakaupunki – Brändö villastad oli vuosina 1922–45 oma kuntansa, jonne kulki myös raitiovaunu Helsingistä. Alun perin Brändön saari on ollut nykyisen Kulosaaren pohjoispuolella, jossa sijaitsee Kulosaaren kartano. Karttaote on vuoden 1930 tienoilta.

nonmaan saaren itärannalla sijaitseva kylä oli 1400-luvulta osittain Naantalien luostarin omistuksessa. 1570-luvulla koko Kultaranta joutui Louhisaaren kartanon haltuun. 1900-luvun alussa kylän maat jaettiin tonteiksi. Yhdelle tonteista rakennettiin graniittilinna, jonka ansiosta kylä on tullut tunnetuksi. – Nimen alkuperää ei ole varsinaisesti selvitetty, mutta siitä on esitetty erilaisia otaksunia. Heikki Ojansuun mukaan nimi viittaa (rannan?) väriin. Kustaa Vilkuna yhdistää nimen kalastukseen, koska Kultaranta ”sijaitsi aikoinaan parhaiden kala-apajien vieressä”. Mauno Koski liittää nimen muihin Varsinais-Suomen *Kulta*-, *Kulla(n)*-nimiin ja otaksuu ainakin osan niistä pohjautuvan mäennimitykseen, joka on lainattu ruotsin märkeä merkitsevistä *kulle*-sanasta. Timo Alanen mainitsee henkilön lisänimen *Kulta(tasku)*. Suomessa on paljon *Kulta*-, *Kullan*-paikannimiä, niistä maan lounaisosissa joitakin kymmeniä. Valtaosa niistä on mäkien nimiä, joihin Kosken selitys sopii. Lisäksi joissakin nimitiedoissa on viitattu kallioissa näkyvään kiilteeseen, katinkultaan, siis kallion väriin. Luonnonpaikkojen ja viljelysten *Kultaranta*-nimet ovat hienohiekkaisen paikkojen nimiä. Naantalien Kultarannan vanhan kylän paikasta ei ole tietoa. Jos nimen olettaa sisältävän mäennimityksen ja viittaavan rantakallioihin, sopivia kallioita on kylän kaakkois- ja pohjoisrannalla. Jos taas nimi viittaisi ”kultahiekkaiseen” rantaan, se on ollut linnan puiston kohdalla. Näiden lisäksi nimen liittyminen tuottoisiin kala-apajiin on varteenotettava tulokinta. Nimi jää kuitenkin vaille varmaa selitystä. – RLP ja PS

Alanen, Timo 2004: 216–217; FMU 3: 380, FMU 4: 110; Koski, Mauno 1957: 66–67; Ojansuu, Heikki 1920: 127; Suvanto, Seppo 1976: 235; Varsinais-Suomen maakirja 1540.

Kultima saP *Gulddán*, kyläkunta Tarvantojen varrella Enontekiöllä Lapissa, alun perin talo. Sen kohdalla on joen länsipuolella *Kultimajärvi*, saP *Gulddájávri*, ja siitä luoteeseen *Kultimavaara*, saP *Gulddávárri*. Joen itäpuolella, kylästä etelään, on puolestaan matalampi kangasmaa *Kultimarova*, saP *Gulddároavvi*. – Nimen tausta on hieman hämärä, mutta kylännimi on lohjennut järvennimestä. Sen perustana saattaa olla pohjoissaamen verbi *goldit*, jonka vastine on suomen *kultaa* 'haroa vedessä olevia esineitä, kalastaa kullenuotalla'. Järven nimi edustaa tyypillistä saamelaista nimimallia *Goldinjávri* "Kultamisjärvi", josta suomenkielinen nimi on mukailtu. Nykyisissä saamenkielisissä yhdysnimissä on kuitenkin alkuosana pelkkä *Gulddá*- ilman *-n- ~ -m-*ainesta. – SA

Kuluntalahti lahti ja kylä Kajaaniissa Kainuussa. Kainuun ensimmäisessä verollepanomaakirjassa vuodelta 1555 on nimet *Kulunda laxi* ja *Kulunda iärrffuen taiffuall* (= *Kuluntajärven-taival*). – Sana → *taival* merkitsee vanhastaan 'maatkaa' muuten vesitse kulkevalla matkareitillä. Nimistö osoittaa, että Kuluntalahdesta on kuljettu maitse Oulujärven Jormuanlahteen. Näin on tehty siksi, että Kajaaninjoen isot kosket on voitu kiertää. Nimen alkuosa *Kulunta-* tulee sanoista *kulku*, *kulenta*. → *Jormua*. – AR

Räisänen, Alpo 2002: 37.

Kumlinge kunta Ahvenanmaalla. *Cumblinge* 1478, *Kumlinge* 1484, *Kumblinga* 1543. – Nimi näyttää muodostuvan sanasta *kummel* 'kivistä tehty merimerkki; hiidenkiuas' ja johtimesta *-inge*, jota on käytetty muodostamaan asukkaanimityksiä, tässä ilmeisesti alkuaan merkityksessä "kummelilaiset". Asukkaanimitys on sitten siirtynyt asuinpaikan (uudeksi) nimeksi. Samantyyppisiä nimiä esiintyy etenkin Ahvenanmaan itäisessä saaristossa: *Enklinge*, → *Seglinge*, → *Sottunga*. – PS

Huldén, Lars 2001: 86–87.

Kumnäs → *Kuuminainen*

Kumo satakuntalaisen → Kokemäen kaupungin ruotsinkielinen nimi. *Kumu* 1324, *Kumo* 1344, *Kwmo* 1415. 1800-luvulla ruotsinkielinen nimi on usein kirjoitettu myös *Kuumo*. – Kokemäen pitäjän on oletettu vanhastaan ulottuneen aina Eurajoelle saakka, joka oli vielä vanhan muistiinpannun runokatkelman mukaan "Kuumolan ketoa". Tämän seikan pohjalta on arveltu, että pitäjän ruotsinkielinen nimi pohjautuisi vanhaan suomalaiseen nimeen **Kuumo*. Kokemäenjoen ruotsinkielinen nimi on vastaavasti *Kumo älv*, vrt. *Kuumonjoen varrella* 1844 Nimi on yhdistetty myös samaan ryhmään nimien → *Kuhmo*, *Kuhmoinen*, → *Kuhmalahti* jne. kanssa ja arveltu kaikkiin niihin sisältyvän suomen sanan *kuhmo ~ kuhma* 'kuhmu, kyhmy, pahka, kyttyrä', josta ei kuitenkaan ole maastoterminä tietoa. → *Kuhmoinen*. – SP

Huldén, Lars 2001: 430; Maamiehen Ystävä 24.8.1844; REA: 22; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890; www.kokemaki.fi/telja/, 17.6.2005.

kumpu on yleinen kohoumannimien jälkiosana erityisesti Etelä- ja Keski-Lapissa sekä Joensuun ympäristössä. Pientä kukkulaa ja mäkeä merkitsevä *kumpu*-sana on käytössä lähes koko Suomessa. Peruskartoissa *kumpu*-loppuisia nimiä on yhteensä noin 2 600. Kohoumannimiä on reilut 1 400 ja talonimiä vajaa 1 000. Loput ovat mm. metsäalueiden ja kylien

Kuluntalahden ja Jormuanlahden väliin jää kapea maakannas, joka on ylitetty vesiteitse kuljettaessa.

nimiä. Kohoumannimistä yleisimmät ovat *Mustakumpu* (39), *Isokumpu* (30), *Palokumpu* (28) ja *Karhukumpu* (28), talonnimistä puolestaan *Koivukumpu* (133), *Kumpu* (121), *Kotikumpu* (83) ja *Päiväkumpu* (45). – TS

Aapala, Kirsti 1992: kartta 14; Paikannimirekisteri 2005.

Kumpula kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Gumtäkt*. *Gumtecht* 1460, *Gumtächt* 1481 (kylä). – Saulo Kepsu on pitänyt Kumpulan emäkylänä Koskelaa, josta tulleen *Gumme*-nimisen miehen uudisviljelys ja alkutalo olisi saanut nimekseen *Gumtäkt*. Sen alkuosaan sisältyy *Gudmund*-nimen kansanomaisen muoto *Gumme*, jälkiosana on ruotsin murteissa säilynyt sana *täkt* 'uudisviljelmä, raivio, viljelykseen otettu tilus'. Vuodesta 1909 alueesta käytettiin suomen kielessä nimeä *Gumtähti*; 1928 suomenkieliseksi nimeksi vahvistettiin suomalaista paikannimeä paremmin muistuttava *Kumpula*. – Kaupunginosan liepeillä oleva puisto *Kumtähdenkettä* (ruotsiksi *Gumtäktsängen*; *äng* 'niitty') tunnetaan paikkana, jossa Maamme-laulu esitettiin ensimmäisen kerran, ylioppilaiden kevätkuuhlassa 13. toukokuuta 1848. Tuon ajankohdan takia puistoa kutsuttiin vuosina 1956–1990 virallisesti nimellä *Toukoniitty* (ruotsiksi *Majängen*), kunnes Helsingin yliopiston esityksestä sen nimeksi tuli uudestaan *Kumtähdenkettä*. – SP

Granlund, Åke 1956: 300; Granlund, Åke 1981: 20; Harling-Kranck, Gunilla 1990: 151–154;

Hausen, Greta 1920: 188; Kepsu, Saulo 2005: 86; Pesonen, Leo A. 1981: 142; Kumpula-Forum: www.kaupunginosat.net/kumpula/, 27.12.2005.

Kungshamn alue ja luonnonsatama Söderbyssä Ruotsinpyhtäällä Itä-Uudellamaalla. *Kongshamn* 1744–1746. – Nimiä, jotka loppuvat sanaan *hamn* 'satama' esiintyy pitkin koko etelärannikkoa Ahvenanmaalta Itä-Uudellemaalle, ja ne tarkoittavat tavallisesti hyviä luonnonsatamia ja -lahtia. Useimmat nimet, joissa on alkuosa *Kungs-* (vanhassa kielessä joskus *Kongs-*) tai *Konungens-* 'kuninkaan', sijoittuvat etelärannikolle, ehkä useimmat Uudellemaalle. Vaihtelua *Kungs-* tai *Kungshamn(en)* tavataan paitsi Ruotsinpyhtäällä myös Ahvenanmaalla Eckerössä, Kumlingessa ja Brändössä sekä Porvoon Pellingissä. Nimi on voinut ilmaista, että satamia on käyttänyt kuninkaallinen laivasto. Paikallinen

perinne haluaa kuitenkin usein yhdistää nimen tiettyyn kuninkaan vierailuun. Nimen *Kungshamn* vanha kirjoitustapa 1744–1746 osoittaa, että nimi on vanhempi kuin kuuluisat Aadolf Fredrikin ja Kustaa III:n vierailut tässä satamassa. Siksi alkuosa *Kungs-* voi myös perustua henkilön lisänimeen, jota on kantanut joku seudun suuromistaja tai ”kuningas”. – GHK

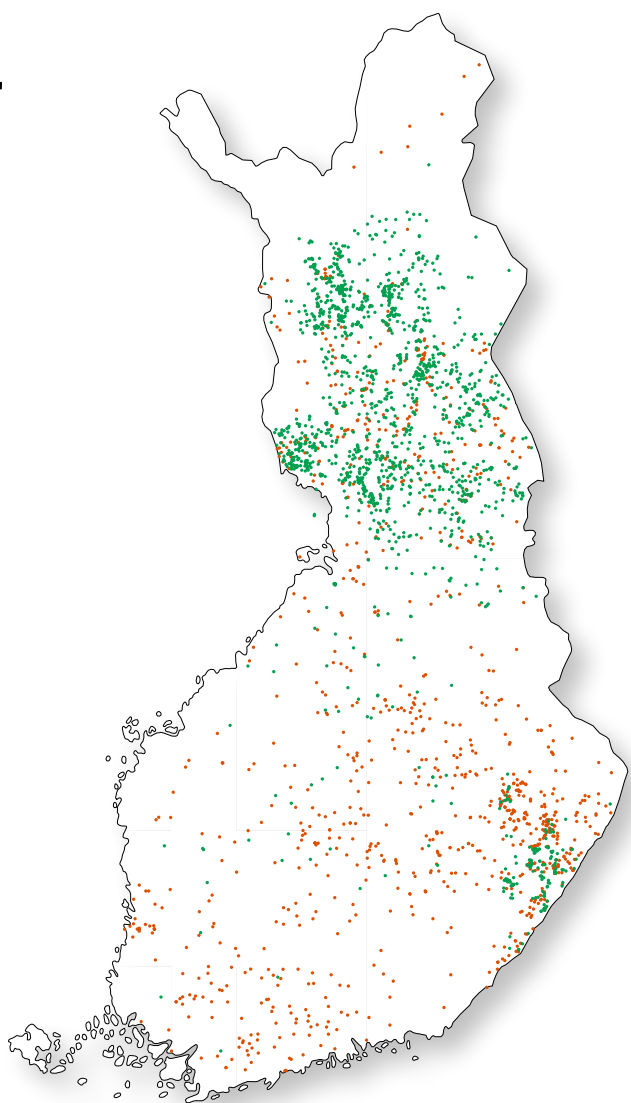
Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 83; FSO-lex; SAOB; Westman, Ivar 1935: 211; Zilliacus, Kurt 1989: 216.

Kungskällan → *Kuninkaanlähde*

Kungsvägen → *Kuninkaantie*

Kuninkaala kaupunginosa ja kylä Vantaalla, entisessä Helsingin maalaiskunnassa Uudellamaalla, ruotsiksi → *Fastböle. Konung 1702, Kunings 1745* (talo). – Suomalaisena kansanomaisena nimenä oli aikaisemmin *Faspöoli* tai *Fastpöoli*, joka perustui kylän ruotsinkieliseen nimeen. *Kuninkaala* vahvistettiin suomenkieliseksi nimeksi 1957. Se on uusi harkintalon nimi, joka on muodostettu kylän *Konungs-* nimisen kantalonnimestä. Talon nimi pohjautuu Saulo Kepsun mukaan liikanimen *Konung* (’Kuningas’). – KS

Kepsu, Saulo 2005: 84.

Paikannimet, joiden loppuosa on **kumpu**. Punaisella on kuvattu kulttuurin-, vihreällä luontonimet.

Kuninkaanlähde

1. lähde, kyläkunta Kankaanpäässä Satakunnassa, Hämeen kankaan ja Pohjankankaan yhtymäkohdassa. Ruotsiksi *Kungskällan*. – Runsasvetinen iso lähde lienee ollut merkittävä pysähdyspaikka jo muinaisille eränkävijöille, sillä se on ollut Hämeenkyrön suunnasta Kyrönkankaantietä tultaessa ensimmäinen hyvä vesipaikka matkalaisten juoda ja juottaa hevosensa. Vuoden 1650 karttaan on merkitty ”vahva” suihkulähde (*springkiälä*); nimi *Kuninkaanlähde* juontuu Ruotsin kuninkaan Adolf Fredrikin vierailusta 1752. Nimi on laajentunut tarkoittamaan koko kulmakuntaa.

2. lähde Köyliön Kankaanpään kylässä Satakunnassa. – Puolentoista hehtaarin suuruinen Kuninkaanlähde on aikanaan kilpaillut Oripään Myllylähteen kanssa Suomen suurimman lähteen arvosta. Lähde on ollut parhaimmillaan virtaamaltaan jopa Kankaanpään Kuninkaanlähdetä suurempi. Nimi liittyy Ruotsin kuninkaan Kustaa III:n vierailuun kylässä juhannuksena 1775. Kankaanpäässä oli tuolloin armeijan leiripaikka, ja kuningas oli Köyliössä tarkastamassa kuninkaallisen henkirakuunarykmentin harjoituksia.

Kuninkaanlähde on myös Elimäen Värälässä, Hämeenlinnan Vuorenharjun lukossa eli harjukuopassa, Jurvan Perälässä, Liedon Vanhanlinnan länsipuolella, Mynämäen Huolissa, Paimion Husossa, Porvoon Treskelässä, Pöytyän Mäkiäisissä, Soinissa, Somerolla (rinnakkaisnimenä *Syrjälähde*), Nokian Suoniemen Kauniaisissa, Tuuloksen Syrjäntakana, Tuusulan Klemetskogissa (rinnakkaisnimenä *Huhtarikällan*) ja Äetsän Kiikassa. Useimpien nimeä selitetään kuninkaan, yleensä Kustaa III:n vierailulla. – SP

Jokipii, Mauno 1996; NA; www.koylio.fi/nahtavyyksia.htm, 28.6.2005.

Kuninkaantie matkailutie ja vanha valtatie Turun ja Viipurin välillä, ruotsiksi *Kungsvägen*. – Tien varren majapaikat luettelaa ensimmäisen kerran Jaakko Teitin 1555–1556 laatimassa talonpoikien valitusluettelossa. Tietä on kutsuttu vanhaan mm. nimillä *Nedre Viborgsvägen* (*Alinen Viipurintie*), *Södra Strandvägen* (*Eteläinen Rantatie*), *Stora Strandvägen* (*Suuri Rantatie*), *Gamla Rysslandsvägen* (*Vanha Venäjätie*), *Riksvägen* (*Valtakunnantie*), *Landsvägen ifrån Åbo till Wijborg 1709* (*Maantie Turusta Viipuriin*), *Stora Landsvägen* (*Suuri Maantie*), *Allmänna Landsvägen* (*Yleinen Maantie*), *Postvägen* (*Postitie*) ja *Postvägen mellan Åbo och Viborg* (*Turun – Viipurin postitie*). – Nimi *Kuninkaantie* – *Kungsvägen* on saatu vastaavasta yleissanasta. Suurimmista eli *valtamaanteista* alettiin käyttää yleisnimitystä *kungsväg*, koska niiden kunnosta huolehtiminen kuului kruunulle eli kuninkaalle. Vuonna 1735 säädettiin, että ”kuninkaan- ja yleisinä maanteinä ei ole pidettävä muita kuin joko niitä teitä, jotka kulkevat maan kautta tapuli- ja ylämaan kaupunkien välillä ja ovat kestikievaritaloilla varustetut ja joiden tulee olla vähintään 10 kynn. leveitä, tai niitä teitä, joita maassa, missä tarve vaatii, asianomaisen kihlakunnanoikeuden harkinnan mukaan Kunink. Majesteetin käskynhaltijan suostumuksella lain mukaan vatedes perustetaan ja kestikievaritaloilla varustetaan”. Yleiseen käyttöön nimi on tullut vasta 1900-luvulla; esim. Espoon *Kuninkaantie* nimi annettiin vanhan postitien osuudelle 1968. – SP

Paikkala, Sirkka 1986: 21–22, 29; Suominen, Tapio 1993: 19–31.

Kunnasniemi kylä Höytiäisen länsirannalla Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. Kylän pääosa on Höytiäisen niemessä, jonka kupeella on *Kunnaslahti*. *Kunnasniemi* 1799. – Seudun maasto on kumpuileva. – AR

Suomen karttakirja 1799: 113.

Kuntivaara vaara Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla, *Kuntijärven* koillispuolella. – Nimeen sisältyy sama ’peuraa’ mer-

kitsevä saamen sana *godd* kuin *Konta*-nimiinkin, joita ovat esimerkiksi *Kontainen* (järvi) Suomussalmella, *Konttaneva* Ylivieskassa ja *Konttainen* (vaara) Kuusamossa. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 340–341.

Kuohijoki joki ja kylä sen varrella Pälkäneellä Pirkanmaalla, aiemmin Luopioista. *Kuähiäki* 1433, *Kohioki* by 1539. – Nimi on yhdistetty sanaan *kuoha*, *kuohu* 'kuohu, vaahto, kohina'. Joessa onkin voimakas virta, joka synnyttää pinnalle pyörteitä ja kuohua. Joki on ollut keskeinen, sillä se yhdistää kaksi suurta järveä, Kukkian ja *Kuohijärven*, joka on suurimmaksi osaksi Lammin puolella. Järven rannalla Lammilla on *Kuohijärven* kylä. – SP

Koskimies, Y. S. 1985: 498; Säynäjärvi, Leila 1937: 48.

Kuohunkijoki joki Rovaniemellä Lapissa, laskee *Yli-Kuohungista* (järvi) *Ala-Kuohungin* kautta Kemijokeen. Kuohunkijoen suussa Kemijoessa on *Kuohunkisaari* ja joen latvoilla *Kuohunkisuo* ja *-vaara*. – *Kuohu*-nimiä on verraten paljon. Osaksi kyse on kosken *kuohuista*, mutta useimmiten *kuohu* merkitsee 'upottavaa kosteikkoa, hyllyvää savikkoa tai sammalikkoo'. Kuohunkijoen varressa on "saviperäiset maat että kevhälä aivan kuohuu". *-nki* on nimistönjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 59.

Kuokkala

1. kylä Lempäälässä Pirkanmaalla. *Kuokkala* by 1540–43, *Kuokkala* 1546, *per olss Kuokkalan* 1566. – Kylä on Lempäälän pitäjän vanhinta asutusta.

2. asutusalue ja kartano Jyväskylässä Keski-Suomessa. Asutusalue on rakennettu *Kuokkala*-nimisen kantatalon maille. Kuninkaan kartastossa 1700-luvun lopulla *Kuokkala* By. – Päijänteen rannalla on ollut jo 1539 Kuokkalan talo. 1500-luvulla perustettujen talojen nimistä Viljo Nissilä pitää *Kuokkalaa* vanhimpana, sillä silloin erään isännän lisänimi oli *Kuokka*. Hän pitää mahdollisena, että Päijänteen pohjoispään Kuokkalan juuret ovat hämäläiset ja vertaa sitä Sääksmäen Kuokkalaan. – Nykyisessä, vuonna 1904 Wivi Lönnin suunnittelemassa Kuokkalan kartanossa toimii mm. muinaistaidokeskus. Kartano sijaitsee vanhan Kuokkalan talon päärakennuksen paikalla.

3. kulmakunta Joroisissa Etelä-Savossa, vuoteen 1953 osa Leppävirtaa. Joroisissa on esiintynyt Pirisen mukaan jo 1541 sukunimi *Kuokkainen*. Joroisten käräjillä on tuomittu *hen[rik] Kockan* 1563, Juvalla *Lau[rens] Kockan* 1563. – Kuokkasia on asunut samoihin aikoihin myös Säämingissä ja Tavinsalmella. Nimi on sittemmin hävinnyt Savosta. On voinut käydä, kuten Säämingissä, missä 1589 sota hävitti kokonaan Kuokkasten arviokunnan.

Kuokkala-nimisiä taloja ja kyläkuntia on kymmenittäin eri puolilla Suomea. Usein varsinkin Itä-Suomessa asutusnimellä on yhteys sukunimeen *Kuokka* tai *Kuokkanen*. *Kuokka* ja *Kuokkanen* ovat henkilön lisä- ja sukuniminä olleet ammatinimityksen luontoisia ja ne on annettu työväliseen käyttäjälle tai valmistajalle. Vanhimpien nimien taustaa ei voi varmasti sanoa, mutta ainakin nuoremmissa *Kuokkala*-nimissä on usein aiheena kuokkimalla tehty pelto, joka on ollut asutuksen alkuvaihe. Viljelys nimissä onkin paljon *Kuokka*-alkuisia nimistöä. Joka tapauksessa vanhimpiinkin *Kuokka*-lisänimiin sisältyy sana *kuokka*. – PM

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo (toim.) 1989: 306; Arajärvi, Kirsti 1959: 39; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Kuokkanen; Nissilä, Viljo 1965a: 225, 226, 229; Nissilä, Viljo 1975b: 46, 153; Pirinen, Kauko 1982: 228, 754; Savon tuomiokirjat 1559 ja 1561–1565: 63, 111; NA: Satakunnan asiakirjapöytäkirjat.

Kuolajoki joki Sallassa Lapissa. *KolaJock* 1642. – Kuolajoki saa alkunsa Venäjän puolelta, toiseen maailmansotaan asti

Sallaan kuuluneista Aapa- ja Kuolajärvistä. Kuolajoki laskee Suomen puolella Saijan kylän kohdalla Tenniöjokeen. Nimen alkua on palautettavissa saamen kielen kalaa tarkoittavaan sanaan (vrt. pohjoissaamen *guolli* 'kala'), eikä sillä ole mitään tekemistä suomen kielen *kuola*-sanan kanssa. Samaa saame-laista alkuperää on myös → *Sallan* kunnan vanha nimi *Kuolajärvi*. → *Kuolimo*, → *Kolima*. – KA

Itkonen, T. I. 1961: 5; Tresk, Olof 1928: 26.

Kuolajärvi → *Salla*, *Kuolajoki*

Kuolimo järvi Savitaipaleella ja Suomenniemellä Etelä-Karjalassa. – Nimi on lainattu saamesta. Siihen sisältyy sana *guolli* (saP), *kyeli* (sal) 'kala', tai todennäköisemmin tämän sanan johdos, joka kantasaamessa olisi kuulunut **kuoljēmē* 'kalastaminen, kalastama-': vrt. saP *gullet* 'kalastaa', *gullen-* 'kalastama-'. Järvi on tunnettu rikkaasta kalakannastaan. Kansanomaisesti nimeä on selitetty myös *kuolla*-verbin johdokseksi, mutta yhtäläisyys tähän sanaan on satunnainen. Vrt. → *Kolima*, → *Kuolajärvi*, → *Kuolajoki*. – AA

Aikio, Ante 2003: 100–101.

Kuolio kylä Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Kuolio* n. 1770. Kylän talot ovat *Kuoliovaaralla* ja Kuoliojärven (*Kuolio* 1798) ympärillä. – Voisi ajatella, että *Kuoliojärvi*-nimeen sisältyisi saamen 'kalaa' merkitsevä *guolli* (vrt. esim. Sotkamon *Kuolasalmi* ja Sallan *Kuolajärvi*). Suomessa on kuitenkin kymmenittäin *Kuolio*-nimiä, ja ainakin valtaosa niistä johtuu *kuolla*-verbistä johdetusta sanasta *kuolija*. Useimmiten nimen synnyn aiheena näyttää olleen kuolemantapaus. – AR

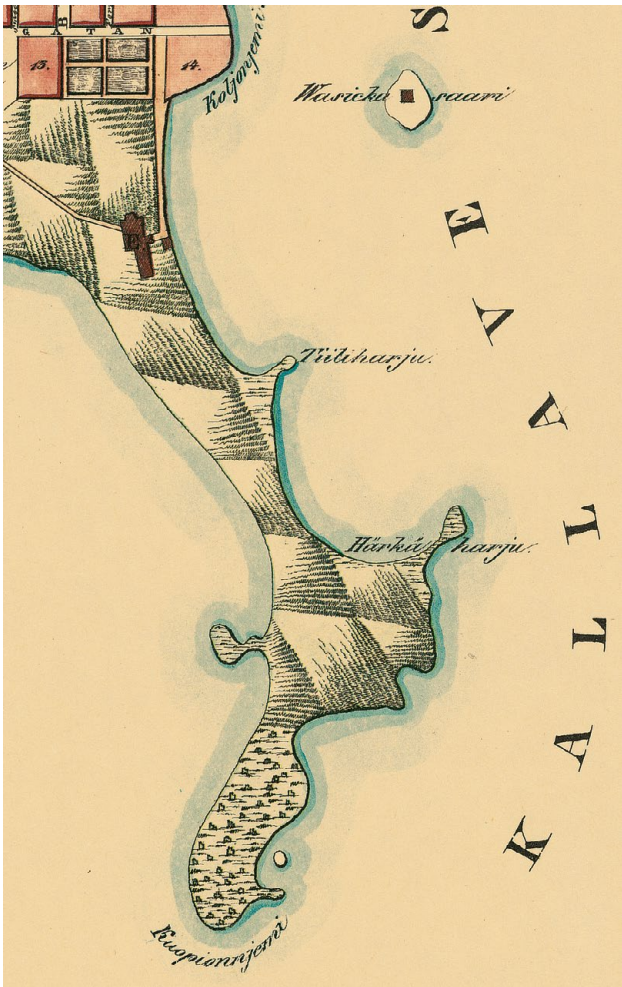
Kortesalmi, J. Juhani 1975: 27; Räisänen, Alpo 2005: 352; Suomen karttakirja 1799: 131.

Kuona kylä Haapajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Kuona* 1778. – Nimiryypään kantanimi on Kuonanjärvi, jonka länsirannalla on *Kuonanniemi* lähellä Kuonan taloa. Useimmat maamme *Kuona*-alkuiset paikannimet ovat vesistönimiä: niemien, lahtien, järvien ja ojien nimiä, joskus myös soiden nimiä. Niitä on yhtenäisellä alueella Lapin ja Oulun läänien itäosista Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan pohjoisosiin. Nimiä on selitetty sanasta *kuono* 'turpa', mutta myös 'järvikuona' eli 'järvimalmi'. Tietävästi Haapajärven Kuonanjärvestäkin on nostettu rautamalmia. – SP

Jokelainen, Irma 1988: 125, 170–171; Paikkala, Sirkka ja Jarmo 1986; Hiski.

Kuopio kaupunki Pohjois-Savossa. *Coopianiemi* 1549, *Koopia* 1564, *Cääpia* 1564, *Copia kyrka och kyrksocken* 1572, *Copianemen kylä* 1570, *Copia eller Tavisalmi kyrka* 1589. – Nimi on lyhentymä pidemmästä nimestä *Kuopionniemi*. Kuopion pitäjä ja seurakunta perustettiin 1548 nimellä → *Tavinsalmi*. Kirkko rakennettiin Kuopionniemelle (nykyistä → *Väinölänniemeä*), ja *Kuopionniemi* oli myös Tavisalmen pitäjän yhden kymmenyskunnan nimi (*Copianiemis Tyendtt* 1589). Iisalmen itsenäistymisen (1627) jälkeen alkoi *Kuopio* vakiintua myös hallintopitäjän nimeksi: ensimmäiseen myllytulliluetteloon 1625 on merkitty vielä Tavisalmen pitäjä (*Taffwisalmi sochn*), mutta jo saman vuoden autio- ja kymmenysluettelossa Kuopion pitäjä (*Copio sochn*). Pietari Brahe perusti kaupungin ensimmäisen kerran Kuopion kirkonkylään 1652, mutta se kiuhtui. Toisen kerran kaupunki perustettiin 1775 Savo-Karjalan läänin pääkaupungiksi Kuopion pitäjän keskusta. *Kuopio*-nimeä käytettiin jo ennen maaherran residenssin ja kaupungin perustamista myös kylännimen tapaan *Kuopionniemen* rinnakkaisasuna, vaikka se ei ollut virallinen kylä. – Arvi Ilmoniemi (1936) on liittänyt nimen karjalais-ortodoksiin miehennimeen *Prokopij* (kreikan *Prokopios*); käsitykseen ovat yhtyneet Kustaa Viljuna (1965) ja Viljo Nissilä (1975). Viljuna on katsonut henkilönnimen *Kuopio* sisältyvän ruokolahtelaiseen kylännimeen *Kuopiola* ja sukunimiin *Kuopio*, *Kuo-*

Vuoden 1838 kartassa Väinölänniemen kärjessä esiintyy vielä nimi *Kuopionnemi* ja niemen tyvessä sijaitsee *pappila*.

piainen ja pitänyt Kuopion kaupungin nimeä alkuaan Ruokolahden kylän siirrynnäisnimenä. Pekka Lappalainen (1982) on kiinnittänyt huomiota jääskeläisten nuottakuntien liikkeisiin Savon kalavesillä ja katsonut, että Kuopionniemi on ollut vanhan Jääsken (sittenmän Ruokolahden) Kuopiolan kylän Kuopioisten muinaisen eräsija. Savon vanhimmat paikannimet eivät yleensä sisälläkään etunimiä, vaan henkilönnimistä niissä esiintyy lähinnä asuttajasukujen ja erämaiden haltijoiden nimiä – SP

Ilmoniemmi, Arvi 1936; Juvela, Ossi 1992: 58–61; Kajanne, Raimo 1975: 137–138; Lappalainen, Pekka 1982: 34, 36; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kuopio; Nissilä, Viljo 1975a: 127–129; Paikkala, Jarmo 1994: 243; Paikkala, Jarmo 2001: 17, 670; Pirinen, Kauko 1548: 81; Vilkkuna, Kustaa 1965: 110–111; KA:VA: 6478: 10v; www.kuopio.fi/net, 19.1.2006.

Kuopion mlk. entinen kunta Pohjois-Savossa, nykyisin osa Kuopion kaupunkia. – Kun Kuopion kaupunki perustettiin 1775, syntyi myös erillinen Kuopion maaseurakunta ja kunnallisen itsehallinnon myötä myös Kuopion maalaiskunta. Pääosa maalaiskunnasta liitettiin 1969 Kuopion kaupunkiin. – SP

www.kuopio.fi, 19.1.2006.

Kuoppilasjärvi saP *Goahppeläsävri*, tunturijärvi Utsjoen kirkonkylän länsipuolella; siitä saa alkunsa *Kuoppilasjoki* (saP *Goahppeläsiohka*), joka laskee jyrkän kurulaakson kautta Tenoon. – *Kuoppilas-* on lainaa saamesta, jossa nimien alkuosa *Goahppelas-* on syntynyt lyhentymällä muodosta *Goahppelävžži-* 'koppelokurun-'; nimellä *Goahppelävži* kutsutaan sitä kurua, jonka läpi Kuoppilasjoki virtaa. Joen suupuolen itäpuolella on myös suurehko vaara *Goahppeloarvi* 'koppelopää'. – AA ja SA

Kuorasjärvi järvi Alavudella Etelä-Pohjanmaalla. *Kuores Järvi* 1783, *Kuoresjärvi* 1799, toisaalta jo 1758 kartassa *Cuoras Iierwi*. – Nimeen sisältyy alkuaan kalan nimitys (*kuoreh* >) *kuores* 'kuore', mutta nimi on ajan oloon hämärtynyt. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 60; Suomen karttakirja 1799: 88; NA: Alavuden paikannimikokoelma.

Kuorevesi entinen kunta Pirkanmaalla, liitettiin vuoden 2001 alussa Jämsään ja Keski-Suomen maakuntaan. *Kohrevesi* 1449, *Koreuesi* 1544. – Perustettiin Längelmäen kappeliksi 1683, aloitti itsenäisenä seurakuntana 1881 ja kuntana 1873. Kuntaliitoksen jälkeen *Kuorevesi* jäi tarkoittamaan vain keskeistä järveä, jonka mukaan pitäjä oli nimetty. Peruskartassa nimi näkyy edelleen kirkon nimessä *Kuoreveden kirkko*. Järven nimeen sisältyy kalannimitys *kuore* 'norssi'. – SP

Leinberg, K. G. 1886: 38; KA: Suvanto/ Kangasala s. 932, 935.

Kuorinka järvi ja kyläkunta Liperissä Pohjois-Karjalassa *Koringe Jerffui* 1589, *Koringa Jerffui* 1590, 1593, *Coringa by* 1590. – Nimen lopussa oleva *-nka* on nimistönjohdin, ja kannaksi sopii yhtä hyvin karjalan *kuoreh* 'norssi' kuin samaa merkitsevää saamen *guora*. – AR

AKH I: 274; Räisänen, Alpo 2003: 59–61; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kuorinki järvi Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. Samaan rypäaseen kuuluvat luonnonpaikkojen nimet *Kuoringinvaara*, *-mäki*, *-suo*, *-puro*. Myös muualla Pohjois-Suomessa on *Kuorinki*-nimiä mm. *Kuorinkikivalo* Tervolassa, *Kuorinkilaki* Rovaniemellä, *Kuorinkikuru* Pelkosenniellä ja *Kuorinkivaara* Sodankylässä. – Saamen *guorrat*-verbistä on lainautunut Peräpohjolan murteisiin *kuorata* 'noudattaa, seurata (tietä, jälkiä)', ja tästä on johdettu sana *kuorinki* 'luola, louhikko', joka puolestaan on monissa paikannimissä siksi, että kuoringit ovat esimerkiksi ahman piilopaikkoja. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 7; Räisänen, Alpo 2003: 59–61.

Kuorsalo kylä ja saari Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahtea; ruotsiksi *Kuorsalö*. *Korusala* 1387, *Korsall* 1547, *Kuursaar* 1553, *Korsaloby* 1556, *Kuorsalö* 1737. – Nimen alkuaan sisältynee kalan nimitys *kuore*. Jälkiosa → *salö* tarkoittaa suurta, metsäistä saarta. Nimi on lainattu ruotsin kieleen lisäämällä sen loppuun paikkaa selittävä sana *ö* 'saari'. – SP

Hausen, Greta 1924: 829, 840; Rosén, Ragnar 1936: 49–50, 127; Westman, Ivar 1940: 67; HisKi; RKT s.v. Kuorsalö.

Kuorsalö → *Kuorsalo*

Kuortane kunta Etelä-Pohjanmaalla. *Kurtana by* 1557 (kylä), *Kurthane* 1561 (kylä). 1645 perustettu Kuortaneen kappeliseurakunta koostui *Kuortaneen*, Yljoen ja Töysäjärven kylistä silloisen Lapuan seurakunnan kaakkoisosassa. Kuortaneen seurakunta itsenäistyi 1798. – Kunnan suurin järvi on *Kuortaneenjärvi*. Pitäjännimestä on käytetty muotoa *Kuortanes* varsinkin Kuortaneen länsipuolella, kuten Nurmossa ja Lappualla, mutta *Kuortane*-muoto lienee vanhempi. Kylä lienee saanut nimensä järven mukaan. Järvennimikin on voinut olla varhemmin lyhyesti *Kuortane*. Nimi on voinut alkujaan sisältää kalannimityksen *kuore* (murteessa myös *kuores*, *kuoret*) ja järvennimissä tavallisen johtimen *-(n)ne*. Esim. taivutusmuoto **Kuoranteella* on saattanut muuttua muotoon *Kuortaneella*. – SBS

Klemetti, Heikki 1932: 22; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Kuortti.

Kuortti kylä ja kartano Pertunmaalla Etelä-Savossa. *Korttila* 1579. – Kylännimi perustuu talonnimeen, talonnimi varhaisen isännän nimeen. Henkilönnimi *Kuortti* on yksi kymmenistä muunnoksista, joita on suomen kieleen vakiintunut germaanisesta miehennimestä *Konrad*. Tässä lähtökohtana on jo lainantajakielessä käytetty muoto, kuten *Cort*, *Coord*, *Korth*. – PM

Kuusi, Sakari 1935: 61; Nissilä, Viljo 1962a: 152, 178; Nissilä, Viljo 1980: 168, 169.

Kuosku kylä Savukoskella Lapissa. *Kuosku* 1875. – Kuoskun kylä on Tenniöjoen ja Sallaan menevän tien varressa kunnan eteläosassa. Kylästä länteen on *Kuoskunjärvi* ja etelään laaja *Kuoskunaapa* sekä *Kuoskunvaara*. *Kuoskunoja* laskee kylän kohdalla Tenniöjokeen. Nimi on saamelaisperäinen, ja se voisi pohjautua ’koskea’ merkitsevään sanaan (vrt. inarinsaamen *kuoská*). *Kuosku* on seudulla myös sukunimenä, ja ensimmäisiä mainintoja siitä on vuosilta 1831–1835. Kuoskun suvun esi-isiä oli entisen Suur-Sodankylän ensimmäinen uudisasukas Paavali Pelkonen (k. 1715). – KA

Itkonen, T. I. 1948, 2: 510; Kehusmaa, Aimo 1995: 58, 61; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 265; Onnela, Samuli 1995: 168–169.

Kuostonsaari saari Vaalan alueella Oulujärvessä Kainuussa. *Kostasari* 1650, *Cuosto Sari* 1746. – Nimen alkuosa *kuosto* tavataan Peräpohjolan suomalaismurteissa vieläkin saamesta saatuna lainana merkityksessä ’nivoutunut honka, pystyyn kuivunut honka, josta parkki ei ole vielä lähtenyt’. vrt. pohjoissaam. *goasti* ’härski, hapan, vanhalta maistuva’. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 7–8; SKES s.v. kuosto; KA: MH 107/2D 3/1, MH 123/2D 1/2.

Kuovila kylä Pohjan kunnassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Skogböle*. *Skooböle* 1549, *Skogböle* 1552. – Nimi on äänteellinen mukaelma ruotsin nimestä *Skogböle* ja virallisessa käytössä nuori. Esim. Suomenmaa-teoksessa vuodelta 1976 se mainitaan Pohjan henkikirjakyliä lueltaessa sulkeissa: *Skogböle* (*Kuovila*). Nimi *Skogböle* kuuluu rannikkoalueilla tuttuihin ruotsalaisiin *böle*-loppuisiin asutusnimiin. Keskiaikainen → *böle* ’uudismaalle syntynyt asutus’. Nimen alkuosa sisältää sanan *skog* ’metsä’. – Myös Paraisilla Varsinais-Suomessa on *Skogböle*-niminen kylä, samoin sekä Tammisaaren Tenholassa Uudellamaalla että Kemiössä Varsinais-Suomessa. – MB

Huldén, Lars 2001: 29, 127, 218, 138, 191; Pamp, Bengt 1988: 53–54; Thors, Carl-Eric 1952: 11–28.

Kuparivuori kaupunginosa ja korkeakalliainen mäki Naantalissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kopparberget*. *Rauma Bärgek* 1649, *Rauma Wuori* 1798–1802, *Kupari mäki* 1893. – Vanhojen lähteiden perusteella näyttää siltä, että mäki olisi saanut *Kupari*-alkuisen nimen vasta 1800-luvulla. Sitä ennen kartoissa on nimi *Raumavuori*; vuori sijaitsee Naantalinsalmen rannalla (lounaismurteissa vanha salmen nimitys on *rauma*). Suomessa on kymmenkunta *Kuparivuori*-nimeä, niistä suurin osa Varsinais-Suomessa. Nimissä on viitattu kallioiden metallinhoitoiseen kiveen. – RLP

Jäntere, Kaarlo 1959: 49, 189.

Kupiluoto kylä ja saari Sauvossa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Koppholm*. *Koppaholm* 1405, *Kuppeholm* 1540. – Nimi otettiin 1937 suomenkieliseksi vastineeksi ruotsinkieliselle nimelle *Koppholm*. Se on ollut alkuaan saarenimi, jossa jälkiosana on ruotsin *holm* ’saari’. Lars Huldén pitää alkuosaa ”epäselvänä”; hänen mukaansa se saattaa olla peräisin miehennimestä *Jakob*. Ritva Liisa Pitkänen tulkitsee nimen suomalaislähtöiseksi ja liittää sen lounaisen Suomen *Kupitta*-nimiin (→ *Kupittaa*), joihin sisältynee rajapatsasta merkitsevä sana *kupitta*. Hän otaksuu, että sana viittaisi nimissä esimerkiksi joihinkin vanhoihin kalastusalueiden rajoihin. – PS ja RLP

Huldén, Lars 2001: 168; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 260.

Kupittaa kaupunginosa ja rautatieasema Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kuppis*. *Kupiza* 1423, *Kupitza* 1515, *Cupis eller Cupidinis kiällä* 1649, *Kuppis Hälso Brunn* 1828. – Kupittaaalla on kaupunkipuisto *Kupittaaanpuisto*. Kupittaa on jo varhain tullut tunnetuksi lähteestään. Useimmat suomalaiset ovat oppineet koulussa nimen *Kupittaa* siitä, että perimätiedon mukaan piispa Henrik kastoi kansaa kristinuskoon Kupittaaan lähteellä 1100-luvun puolivälissä. Kupittaaan vetiset maat olivat 1600-luvulta lähtien kaupungin vedenhankinta- ja virkistysalueita. Petrus Magni Gyllenius kertoo 1649 päiväkirjassaan, kuinka hän meni juhannusaattona muiden opiskelijoiden kanssa Kupittaaan lähteelle (*Cupis eller Cupidinis kiällä*; viimeksi mainittu on oppitekoisen kansanselitys; myös *S. Johans källa*), johon kaupunkilaiset kokoontuvat uhraamaan lähteeseen, polttamaan tulia, leikkimään ja soittamaan. Terveyslähteestä sai alkunsa myös kylpylä, joka oli toiminnassa 1700–1800-luvulla. – E. A. Tunkelo on esittänyt nimen kannaksi venäläisen lainasanan *kupitsa*, jolle hän on löytänyt Lönnrothin sanakirjasta merkityksen ’kauppias’. Heikki Ojansuu hyväksyy sanan *kupitsa*, mutta viron kielen merkityksessä ’maakukkula; kivistä rakennettu rajamerkki’. 1400- ja 1500-luvun merkinnät paljastavat, mistä rajasta on kyse: asiakirjat on laadittu Turun kaupungin ja ns. tuomiokirkon savihautojen (*domkirkionne lergraffuar* 1423) välisten rajariitojen selvittämisen yhteydessä. Rajapaikkana mainitaan *Kupitsa*. – RLP

Diarium Gyllenianum: 108; Oja, Aulis 1946: 71; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 260; Ranta, Raimo 1975: 107; REA: 309, 563; SKES, SSA s.v. kupitsa, Kupittaa; Vanhojen karttojen Suomi, kartta 83.

Kuppis → Kupittaa

Kurala kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, ennen Kaarinan kylä. *Botolphus aff Kwrala* 1378, *Kurala* 1416, 1540. – Kuralasta tunnetaan Turun seudun rikkain rautakauden kalmisto. Asutuksensa Kurala on saanut viimeistään 1200-luvulla. Raija Alitalo liittää *Kurala*-nimen *Kuri*-, *Kure*-, *Kuru*-nimiin, joihin sisältyy notkoa, rotkoa, pitkänomaista laaksoa tms. tarkoittava maastosana. Kuralan kylä sijaitsee Jaani-nojan ja Aurajoen yhtymäkohdassa, johon muodostuu pitkänomainen syväne. Saulo Kepsu ehdottaa lähtökohdaksi jotain rapaa merkitsevän *kura*-sanan sisältävää paikannimeä tai vasenta merkitsevää *kura*-sanasta muodostettua henkilönnimeä. Ehdotuksista henkilönnimilähtöisyys vaikuttaa uskottavalta. Se sopii selitykseksi myös Rymättylän ja Yläneen *Kurala*-kylännimille. – Nykyään Kuralan Kylämäki on Turun maakuntamuseon ylläpitämä Elävän historian kylä. – RLP

Alitalo, Raija 1996: 103–105; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; www.turku.fi/maakuntamuseo [25.2007].

Kurejoki kylä ja joki Alajärvellä Pohjanmaalla. *Curjenjoki* 1689, *Curenjoki* 1737, *Kurenj.* 1805, *Kurenjoki* 1829. – Kylä sijaitsee samannimisen joen varrella ja on saanut nimensä joelta. Joen nimeen sisältyy linnunnimityksen *kurki* murteinen taivutusmuoto *kuren*, josta genetiivin *n* on ajan mittaan kulunut sulauduttuaan *joki*-jälkiosan *j*:hin. Alajärvellä on arveltu nimen liittyvän Kurki-sukuun, mutta todisteita siitä ei ole. Alkuaan kylän nimi on ollut *Alajärven jokikylä* (*Alajärfwiäby* 1681). – SP

Hanhisalo, Ritva 1966: 128–129; HisKi.

Kurenalus Pudasjärven kunnan keskustaajama Pohjois-Pohjanmaalla, paikallissijat *Kurenalla*, *-alta*, *-alle*. Nimi on ilmeisen vanha, vaikka paikkaa asiakirjoissa nimitetäänkin → *Pudasjärveksi*. – Nimi johtuu sijainnista: taajama on Ijojen *Kurenkoskien* alapuolella. Viimeistään vuodesta 1608 veroluettelossa esiintyvä *Kuren* kylä tarkoittaa Pudasjärven itälaitaa ja toisinaan myös osia nykyisestä Taivalkoskesta. Mainittujen nimien taustalla on ilmeisesti sukunimi *Kurki*, jota esiintyy esim. Kiimingissä 1543 ja Iissä 1567. Pudasjärven Kurenkylässä (vir. *Kurki*) eli 1610 *Simon Kurki* ja Sotkajärven kylässä 1612 *Morthen Kurki*. – AR

Virrankoski, Pentti 1973: 25; KA:VA 4870,VA 4883; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kurhila kylä Asikkalassa Päijät-Hämeessä. *kurhila* 1539. – Kurhila on Asikkalan vanhimpia ja suurimpia kyliä. Kurhilan ja

naapurikylä Hillilän kulttuurimaisema on yksi maakunnallisista maisema-alueista. *Kurhila*-nimen alkuperä on selvittämätön. Nimeen sisältyvä *kurhi*-elementti on tosin yhdistetty 'syvää laaksoa, rotkoa' merkitsevään *kuru*-sanaan. *Kurhila* tunnetaan lisäksi kylännimenä Taipalsaarella, talonnimenä Hololassa ja Joutsenossa sekä lohkokilan nimenä Jämsässä. – TA Blomstedt, Yrjö 1982: 63, 69–78; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kurhela; Nissilä, Viljo 1954: 285; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kurikka kaupunki Etelä-Pohjanmaalla. *Kuricka* 1573 (kylä). – Alue kuului ennen Ilmajokeen. Kurikan kappeliseurakunta perustettiin 1701, mutta Kurikassa oli oma kirkko jo sitä ennenkin, ainakin 1672. Seurakunta itsenäistyi 1886. Pitäjännimen taustalla on kylänimi, joka tulee kantatalon nimestä. Talo

Kurikan vaakunan alakentässä on kaksi nuijaa eli kurikkaa.

perustettiin 1400-luvulla, ja se sai todennäköisesti jo silloin nimen *Kurikka*. Kantatalosta ovat syntyneet nykyiset *Ison-Kurikan* ja *Vähän-Kurikan* talot Kurikan kirkon lähellä. Kansa selittää *Kurikan* nimen tulevan siitä, että kirkon kohdalla Kyrönjoessa olevaa lahtea, *Kurikkalahtea* tai *Kurikanlahtea*, on käytetty pyykkirantana (*kurikka* 'puunuija, pyykkikarttu ym.'). Tästä selityksestä *Kurikka* on saanut leikkilisen nimen *Paitapiiska*. On mahdollista, että talonnimi tulee lahdennimestä ja lahdennimi lyömävälineen nimityksestä, mutta jos lahdennimi on kantanimi eli talonnimeä vanhempi, se liittyy luultavammin lahden muotoon eikä pyykinpesuun. Enimmät *Kurikka*-alkuiset järven-, lammen-, lahden-, niemen- ja saarenimet ovat itämurteiden alueella. Ainakin joissakin niistä alkuosa ilmaisee kurikkamaista, nuijaa tai kapulaa muistuttavaa muotoa, mutta monella on jokin muu selitys. – SBS

Kiviniemi, Eero 1977: 187–188; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Kurikka; Nissilä, Viljo 1939: 118, 356; Rintala, Terhi 1993: 83; KA 4736: 119.

Kurimo

1. kyläkunta Utajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. – 1854 saivat oululaiset ruukinjohtaja Axel Backman, kauppias Adolf Laurell, rakennusmestari Johan Edward Strömberg sekä uusikaarlepyyläinen raatimies Matts Sandström luvan perustaa Utajärven Särkijärven kylään *Kurimus*-kosken (nykyinen Kiiminkijoen *Kurimonkoski*) pohjoisrannalle kolmipiippuisen harkkohytin. Siitä syntyi Kurimon ruukki, joka toimi vuoteen 1869.

2. asuinalue Suomussalmen Ämmänsaaren länsiosissa Kainuussa. *Kurimo Nyb*: 1788. Asuinalue on Kurimonlahden rannalla, lahden suulla on *Kurimonsaari*. Alueella on myös 1800-luvulla perustettu *Kurimo*-niminen talo, joka toimii pitoravintolana.

Nimiin sisältyy *kurimo* ~ *kurimus* 'vesipyörre, virranpyörre', jolla on kuvattu Utajärvellä Kurimuskoskea, Suomussalmella Kurimonsaaren pohjoispuolen vesistön luonnetta. – SP

Nissilä, Viljo 1975b: 34; Sipola (Enkenberg), Tuulikki 1965; SKES s.v. kurimus; HisKi (Suomussalmi).

Kurittukoski Kitisen koski Sodankylässä Lapissa. – Nimeen sisältynee länsimurteenen (Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme) sana *kurittu* 'vasenkätinen'. Nimeämisen peruste on jätettävä avoimeksi. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 219.

Kurittula

1. kylä Maskussa Varsinais-Suomessa. *Eriker af Kuritulum* 1353, *Heyki Heykiläesta Kurittulan kyläestæ* 1427, *Kuritela ~ Kuritula* 1443. – Kylä on Maskun vanhimpia.
2. kylä Loimaalla Varsinais-Suomessa. *Kurittula* 1540 (kylä), *Sigffred Kurittu* 1551, *Sigffred Oloffson Kurittulan* 1552.
3. kylä Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymiä. Kymiössä olevan kosken mukaan kylän nimi oli ensin *Koivukoski*, mutta sen rinnalle ilmestyi 1500-luvulla talonnimeen perustuva nimi *Kurittula*. *Koijffuokoski* 1551, *Koijuokoskiby* 1554, *Kuritula* 1561, 1589, *Koijffuokoske* 1564, *Kurittula* 1570–99, *Kwrittulaby* 1570, *Kurittulaby* 1583–99, *Koiwkoskj* 1591. Keskiajan lopulla ja uuden ajan alussa *Kurittu* esiintyi usein lisänimenä Hämeessä ja Satakunnassa, jonkin verran myös Varsinais-Suomessa. Alkuaan se on ollut henkilökohtainen liikanimi, jonka merkitys on 'vasenkätinen'. Ensin talo on nimetty isännän mukaan, sitten kylä vanhimman kantatalon mukaan. – PM

Alanen, Timo 2004b: 194; Hausen, Greta 1920–24: 302; Oja, Aulis 1966: 76; Vahtola, Jouko 1980: 219; FMU 2: 383.

Kurjala

1. kylä Leppävirralla Pohjois-Savossa, Soisalon saaren itäosissa. Virallisena kylännimenä on *Kurjalanranta* (*Kurialanrandaby* 1666), varhaisemmin *Kurjalanmäki* (*Kurialan Mäki Byj* 1620-luvulla; mäen nimenä *Kurialanmäki* 1561, *Kuriaala meki* 1563). – Nimen *-la*-loppuisuus paljastaa, että luonnonpaikankin nimeen liittyy asuinpaikan nimi. Paikkakunnalla elää käsitys, että nimi olisi ollut alkuaan *Karjalanranta*, jonka kirjurit olisivat vääristäneet *Kurjalanrannaksi*; nimi esiintyy kuitenkin toistuvasti vain *u*:llisena. 1800-luvun lehdissä se on kirjoitettu pari kertaa *a*:llisena (*Karjalanranta by* 1872, *Karjalanranta skola i Läppävirta* 1887), mutta kyse voi olla painovirheistä.

2. kylä Etelä-Karjalan Ruokolahden Äitsaarella. *Terävälä och Kurian Kekälänma* 1602; *Kurjala* 1732. – Nimi on myös maarekisterikylän nimi, mutta se ei ole pitäjän vanhimpia eli sitä ei mainita vielä 1500-luvun puolimaissa. Viljo Nissilä (1975) on tiennyt mainita 1700-luvulta suku- ja talonnimien *Kurjanen* Valkjärveltä. – Yleensä *Kurjala*-nimisiä asuinpaikkoja kuvataan kehoiksi ja viheliäisiksi, karuiksi tai vaikeapääsyisiksi. Joskun nimien on arveltu syntyneen leikkipuheesta. – SP

Alanen, Timo 2004a: 71; Finland 23.6.1887; Nissilä 1975a: 147; Pirinen, Kauko 1954: 108;

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 302; Vikingen 25.9.1872; HisKi (Ruokolahti); KA:VA 5815: 54v ja 8652: 629.

Kurjenrahka suoalue ja kansallispuisto usean kunnan, mm. Auran, Maskun ja Vahdon, takamailla Varsinais-Suomessa. *Kurnama rachka* 1695. – Suon pohjoisreunassa kuntien rajat yhdistyvät vanhalla Kuhankuonon rajamerkillä. Nimen loppu on suonnimitys → *rahka*. Alussa lienee linnunnimitys *kurki*. Sen genetiivimuotoisuus on odotuksenvastainen, tosin Lounais-Suomessa on samanlaisia nimiä, esim. Rymättylän kylännimi *Kurjenrauma* ja Turun saarennimi → *Hirvensalo*. Vuoden 1695 kirjoitusmuoto on tulkittavissa nimeksi **Kurjenmaanrahka*, jonka lyhentymä nykyinen olisi. Sen alkulementti puolestaan voisi viitata Liedon, myöhemmin Auran, *Kurkelan* kylään ja sen takamaaoimistukseen. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; KA: MMA A 2, 47.

Kurolanlahti kylä ja lahti Maaningalla Pohjois-Savossa, Kallaveden luoteispäässä. *Curälalax Byij* 1620-luvulla. – Kylässä asui tuolloin ja jo vuonna 1561 pelkästään Kurosia, joiden sukunimen mukaan kylä on saanut nimensä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 31; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 364.

Kursu kylä Sallassa Lapissa. *Cursu* 1711. – Kursun kylä sijait-

see pitäjän länsiosassa Kursunjärven rannalla. Järveen laskee etelästä *Kursunjoki*. Kursun seudulla on asuttu jo pitkään, mistä kertovat sieltä löydetty esihistorialliset asuinpaikat. Kuolajärven saamelaiset näyttävät joskus olleen jakautuneina kahteen ryhmään, Kursun saamelaisiin ja Kuolajärven saamelaisiin. *Kursu* onkin saamelaisperäinen nimi (vrt. pohjoissaamen *skurču* 'kapea laakso, kuru', koltansaamen *ku* 'rčč' 'rotko'). Pohjois-Suomen murteissa *kursu* tarkoittaa 'laaksoa, kuru' ja 'puron tai joen uomaa'. Suomalainen uudisasutus alkoi Kursussa vuonna 1705, kun Muhokselta lähtöisin ollut Tuomas Ollinpoika Halonen muutti perheineen seudulle Kemijärveltä. – KA

Fellman, Jacob 1906: 479; Heinänen, Hannu 1993: 46; Huurre, Matti 1993: 16, 34; Itkonen, T.I. 1920: 8; SSA s.v. kurso; HisKi; SMSA.

Kurtakko kylä Kolarissa Lapissa, kylän laidalla *Kurtakkojärvi*. – Nimi on saamelaista alkuperää. Vrt. Lapin *Kurttio*-nimet, joihin sisältyy eteläsaamen sana *gurhtie* 'kuikka'. – JV

Kurtti kylä Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla, *Kurtinjärven* rannalla. Järven nimenä esiintyy vielä Klaus Klauunpojan kartassa vuodelta 1648 *Syväjärvi*. – *Simo Kurtti* -niminen talonpoika, joka oli lähtöisin rannikolta Iin tai Haukiputaan Kurtin talosta, perusti jo 1590-luvulla uudistalon Syväjärvelle. Kurtin talon mukaan järvi sai nimen *Kurtinjärvi* ja järven rannoille syntyneet kylä nimen *Kurtti*. Rannikon vanha henkilönimi *Kurtti* on alasaksalaista perua lähtökohtanaan nimi *Kurt*. – JV

Vahtola, Jouko 1988b: 13.

kuru on yleinen paikannimien jälkiosa Lapissa ja Pohjanmaalla Ylivieskan ympäristössä. Sana merkitsee 'veden uurtamaa laaksoa', 'kaitaa rotkoa' ja 'solaa'. Peruskartoissa *kuru*-loppuisia nimiä on noin 740. Yleisimmät ovat *Kuru* (69), *Syväkuru* (16), *Kivikuru* (11), *Rautakuru* (10) ja *Pitkäkuru* (10). Eräät *kuru*-loppuiset nimet ovat huomiota herättäviä, kuten Rovaniemen *Köyryseljän Juntinkuru* ja Inarin *Pietinjussin Housukuru*. Valtaosa on painanteiden nimiä. Myös soiden sekä peltojen ja niittyjen nimiä on jonkin verran. Talonnimiä ja muita asutusnimiä on puolensataa. *Kuru* esiintyy myös ruotsinkielistyneiden alueiden vanhassa suomalaisperäisessä nimityksessä, esim. Turunmaalla Houtskarissa on *Surkuru* (mahdollisesti < **Suurikuru*). – TS

Zilliacus, Kurt 1966: 214; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 144–146; Paikannimirekisteri 2005.

Kuru kunta Pirkanmaalla, vuodesta 2009 Ylöjärven kaupungin kirkko Vankaveden Kurunlahdessa, jonka kapeaan pohjukkaan kirkko aikoinaan rakennettiin. 1500-luvulla paikalle perustettu talo ja myöhemmin koko kunta on Viljo Nissilän mukaan saanut nimensä mahdollisesti juuri lahdenimestä *Kurunlahti*. Sana *kuru* merkitsee pitkää, kapeaa lahtea. Kuru kuului Pirkkalasta 1500-luvun puolivälissä erotettuun Ruoveden pitäjään, 1666 siitä tuli Ruoveden kappeli ja 1872 itsenäinen kunta. – HU

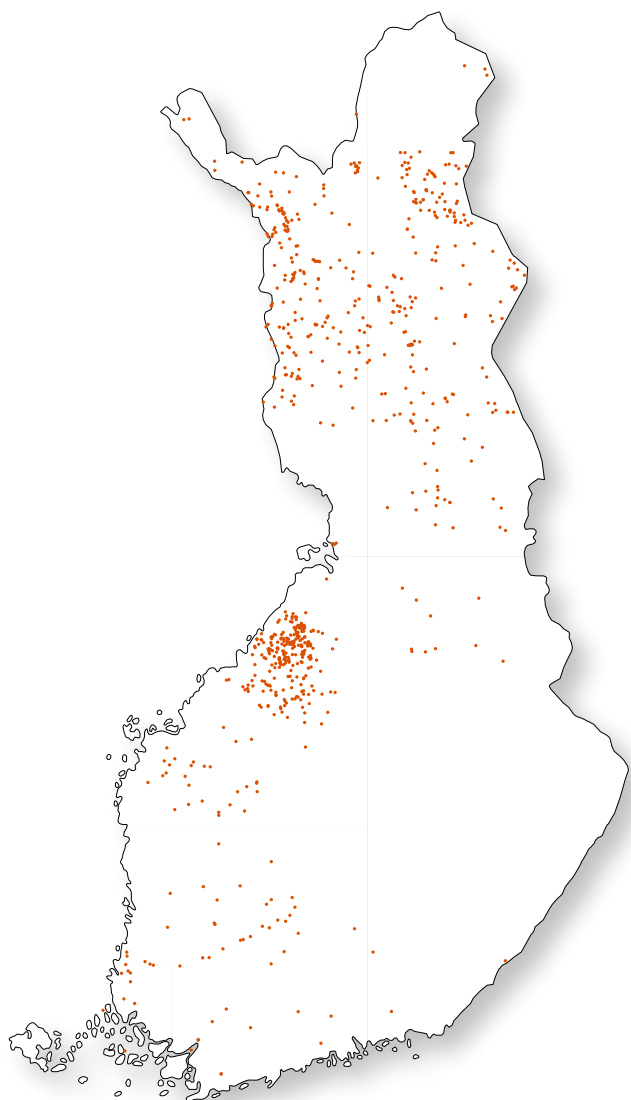
Nissilä, Viljo 1990: 298–299.

Kurupää saP *Kozzkuobbärüäiväs* tai *Kurruäivi*, tunturi Inarin eteläosassa Lapissa. Sen länsipuolella on *Kurujärvi*, saP *Kozzkuobbärjävri* tai *Kurräjävri*. – Suomenkieliset nimet saattavat olla uudismuodosteita, joista on saatu kääntämällä inarinsaamelaiset rinnakkaisnimet *Kurruäivi* ja *Kurräjävri*. Lähtökohtana voi pitää järven sijaintia kurussa; suomen *kuru*, saP *kurrä*, tarkoittaa 'rotkoa'. Inarinsaamelaisista nimityksistä pitemmät ovat käytössä yleisemmin ja niiden merkitys on sananmukaisesti "Sorkkasienennpää ja -järvi". Outoa merkitystä selitetään sillä, että nimet olisivat peräisin vanhemmista muodoista, joiden alkuosassa olisi *kozzkuorräm* 'koparan eli sorkan jäljitys' tai jopa *kodekuorräm* 'peuranjäljitys'. Selitys

on epäuskottava, koska se edellyttää selkeämmän merkityssisällön muuttumista hämäämmäksi. Sen sijaan inarinsaamen yhdyssana *kozzkyeppir* 'kopara eli (poron) sorkka' sopii lähtökohdaksi, sillä tämä sana tarkoittaa samaa kuin *kozzä* ja on voinut jäädä sen vuoksi paikoin käytöstä. Jälkiosissa *pää*, saP *uäivi*, diminutiivimuoto *uäiväs*, kuvaa tunturin pyöreätä muotoa, ja saP *jävri* 'järvi'. – SA

Kurupää saP *Ävzegasoäivi*, tunturi Kynsileikkaamakurun luona Inarin länsiosassa Lapissa. – Suomenkielinen nimi on käännetty vapaasti saamenkielisestä nimestä, joka merkitsee "Kurunpään päätä". Saamenkieliset nimenosat ovat *ävze*-, yhdysanamuoto sanasta *ävzi* 'rotkolaakso', *-gas-*, lyhentymä sanan *geahči* '(jompikumpi) pää' genetiivimuodosta, sekä → *oäivi* 'pää; pyöreämuotoinen vaaran- tai tunturinhuippu'. – SA

Kustaanmieikka Suomenlinnan linnoitussuuren eteläisin osa Helsingin edustalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Gustavssvärd*. – Aiemmalta nimeltään *Vargskär* "Susiluoto" (*Wargskiär* 1556), jolloin se oli vielä erillinen saari; nykyään se on yhdistetty leveällä maapenkereellä Susisaareen (*Wargön* 1845). 1750-luvulla saareen valmistui linnake, joka sai nimen *Gustaf Svärd* nuoren kruununprinssin Gustafin (s. 1746; tuleva kuningas Kustaa III) kunniaksi. Suomenkielinen käännösnimi *Kustaanmieikka* otettiin käyttöön 1900-luvun alkupuolella. Kustaanmieikan itäpuolella kapeana laivaväylänä tunnettu *Kustaanmiekansalmi*, ruotsiksi *Gustavssvärdssundet* (*Gustavs*

Paikannimet, joiden loppuosa on *kuru*.

Svärds Sund 1781) oli aiemmin nimeltään *Vargskärssundet* (*Wargskärssundet* 1747). Usein salmeakin kutsutaan lyhyemmällä nimellä *Kustaanmiekka*. – SP

Hausen, Greta 1920: 210; Pesonen, Leo A. 1981: 230, 231; www.edu.fi/oppimateriaalit/suomenlinna/Finnish/Rasti2/taustaa.htm, 29.12.2005.

Kustavi kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Gustavs*. *Gustaf* 1799. – Nimi *Gustavs* on annettu kunnianosoitukseksi 1792 murhatulle kuninkaalle Kustaa III:lle (ruotsiksi *Gustav III*). Nimi on genetiivimuoto kuninkaan nimestä; *Gustavs* on samanlainen pelkän henkilönimen sisältämä nimi kuin mm. *S:t Karins* (→ *Kaarina*). Se otettiin käyttöön, kun Pyhän Johanneksen ja Pyhän Jaakobin kappelit yhdistettiin yhdeksi kappeliseurakunnaksi ja Kustaa III antoi 1782 luvan uuden kirkon rakentamiseen Kivimaan kylään. Virallisesti paikan nimi oli edelleen *Kivimaa*, sen saaren mukaan, johon kirkko oli rakennettu, mutta paikallinen suomenkielinen väki käytti erilaisia mukaemia ruotsinkielisestä *Gustavs*-nimestä. Kuntakokouksessa 1895 keskusteltiin nimikysymyksestä; vaihtoehtoina olivat *Kustaavi* ja *Kustavi*, joista edellinen sai suuremman kannatuksen. Senaatin päätöksellä 1897 kunnan viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi vahvistettiin kuitenkin *Kustavi*. – PS

Heervä, Ismo – Joutsamo, Timo 1983: 259–260, 343; Suomen karttakirja 1799: 40; Suomenmaa 4 (1971): 188.

Kustö → *Kuusisto*

Kutemajärvi järvi ja kylä Kangasniemessä Etelä-Savossa. *Kutemajerfwijby* 1666. – Kylän keskus on Korholassa runsas neljä kilometriä järven eteläpäästä etelään. Järven nimi on ensisijainen ja viittaa kalojen kutemiseen, kutupaikkoihin. *Kutema*-nimet keskittyvät Keski-Suomeen ja saattavat kertoa varhaisesta hämäläisvaikutuksesta. – SP

KA:VA 8652; 192.

Kutsalö → *Kuutsalo*

Kuttakoski kanava Karttulassa Pohjois-Savossa. *Kuttakoski* 1847. – Virmasveden ja Kuttajärven välissä on ollut Kuttapuro ja siinä koski, jotka on kaivettu kanavaksi. Yli kilometrin pituinen, suluton kanava rakennettiin 1894–1895. Kuttajärvessä (*Kuttajerfvi* 1747, *Kuttanen* 1852) on lisäksi *Kuttasalo*-niminen (*Kuttasalo* 1787) saari, ja Virmasveteen työntyy laaja niemimaa, *Kuttaniemi* (*Kuttaniemi* 1790). Ks. → *Kuttanen*. – SP

Kelaranta, Päivi 1988: 35–36; HisKi.

Kuttanen saP *Guhttäs*, kyläkunta Muonionjoen varrella Enontekiön keskiosassa Lapissa. Sen alapuolella on Muonionjoessa koski *Kuttasenkurkkio* ja kylän pohjoispuolella Tarvantojen itärannassa kangasmaa *Kuttasenrova*, saP *Guhttäsroavvi*. Kylää vastapäätä on Ruotsin puolellakin samanniminen kylä, mutta sen suomalainen nimi kirjoitetaan yleensä asuun *Kuttainen*. Sukunimi *Kuttain*, *Cuttain* 1730, 1735. – Nimi näyttää olevan lähtöisin suomalaisesta uudisasukkaasta Per Erson Kuttain(en), joka asettui paikalle 1600-luvulla. On kuitenkin mahdollista, että hän omaksui sukunimensä tuntematonta juurta olevasta paikannimestä, sillä myös hänen kaksi naapurivävyään käyttivät samaa sukunimeä. – SA

ESF 1:1; 15; ESF 1:2: 26–29, ESF 2:2: 30–32.

Kuttura saP *Guhtur*, pieni kylä Ivalojoen varrella Inarin länsiosassa Lapissa. – Nimimuodot ovat peräpohjalaismurteiden ja pohjoissaamen mukaemia saamelaisesta etunimestä *Guttorm*. Paikka on saanut nimensä *Guttorm Maggan* mukaan, joka asettui siihen asumaan poikansa Nilsin kanssa v. 1898–99; asukkaat ovat edelleen samaa Enontekiöltä saapunutta sukua. – SA

Magga-Miettunen, Siiri 2003: 10.

Kutveleen kanava kanava Etelä-Karjalassa Taipalsaaren ja Ruokolahden rajalla. *Kutvelentaipale* 1837. – Kanava sijaitsee Toiseen Salpausselkään kuuluvalla geologisesti ja maisemallisesti merkittävällä Kyläniemen harjualueella. Venäläiset rakensivat kanavan 1790-luvulla kannaksen yli turvaamaan kulkunsa hallussaan olleesta Olavinlinnasta Pietariin. Kutveleen kanava käytetään edelleen ahkerasti liikenneväylänä. Sanan *kutvele* sisältö lienee sama kuin *ketveleen*, ks. → *Kuivaketvele*; Ruokolahdelta se on tavattu merkityksessä 'hiekkakannas'. Itämurteissa sanalla *kutvelo* tarkoitetaan mm. laihaa ihmistä ja eläintä; tämäkin sopisi kuvaamaan Kyläniemen kanavaa kohden kapenevaa harjualueutta. – SP

KA: MHA G 53 I3:1.

Kuuhankavesi järvi ja kylä Hankasalmella Keski-Suomessa. *Kwhangeh* 1561, *Kuhange* 562, *Kuhangan randa* 1561, *Kuhangauesi* 1564, *Kuhangi* 1567. – Nimen alkuosa *kuuhanka* on harvinaisena Keski-Suomessa tavattu kuukkelin (*Perisoreus infaustus*) nimitys, Hankasalmella jo vuosikymmeniä sitten tuntemattomaksi käynyt. Järven nimi on saanut lukuisia kansanetymologisia selityksiä; niissä *kuuhanka* on ymmärretty yhdyssanaksi, jonka alkuosana on milloin *kuu* 'rasva', milloin *kuu* 'taivaankappale' ja loppuna *hanka* 'veneene reunaan kiinnitetty airon tukitappi'. Frans Äimä esitti jo 1918 *kuuhanka*-sanana ja sen lukuisten muunnosten, *kuuhanko(nen)*, *kuuhinka(inen)*, *kuuhingainen*, *kuuhinko*, *kuus(s)anka* ym., olevan varhaista saamelaista lainaa, jota vastaa pohjoissaamen nykymuoto *guovssat*. Äimän kantaa tukevat nuorempienkin kielentutkijoiden käsitykset. Kuukkeleita tavattiin Hankasalmen havumetsissä vielä 1900-luvun puolivälissä. On mahdollista, että eränkävijät ovat lainanneet saamelaisilta valmiin nimen. Varma nimeämisperuste ei ole selvitetävissä. Voidaan pohtia eri vaihtoehtoja: onko *Kuuhankavesi*-nimi syntynyt pelkän kuuhankojen esiintymisen perusteella vai onko järven kaksoispuolikas → *Hankavesi* vaikuttanut nimellään nimiparin syntyyn vai onko nimen synty yhdistettävä uskomuksiin kuuhangasta, kuukkelista? Saamelaisten uskomusten mukaan kuukkelin on vahva onnen enne. Uskottiin myös, että kuukkelin on sielulintu, johon kuolleen metsästäjän sielu siirtyy. Kysymykseen, onko Kuuhankaveden kahdella *Ruumissaarella*, joiden käyttö hautasaarina on ylimuistoista, yhteyttä järven nimen syntyyn, ei ole vastausta. – EMN

Itkonen, Terho 1983: 356; Jokipii, Mauno 2001: 41, 43; Laitinen, Erkki 2004: 76–80; Nissilä, Viljo 1966: 68, 69; Pynnönen, Alpi 1965: 44; Räisänen, Alpo 2003: 63, 64; Äimä, Frans 1918: 73, 74; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kuukasjärvi järvi ja kyläkunta Ranuan eteläosassa Lapissa. – Nimen alkuosa on lähtöisin saamen adjektiivin, saP *guhki* 'pitkä', attribuuttimuodosta *guhkes*, joka on saamessakin yleinen alkuosa pitkulaisten järvien nimissä. Ranualla järviä on kaksi peräkkäin, *Iso* ja *Pikku Kuukasjärvi*, ja niitä yhdistää salmi. *Kuukas*- ja sen rinnakkaismuoto *Kukas*- ovat suomalaisissa nimissä yleisiä saamelaisperäisiä elementtejä; koko maassa niitä on toistakymmentä. Lapin alueelta voidaan mainita mm. *Kukasjärvi*, järvi ja kyläkunta, Unarin länsipuolelta Sodankylästä, lukuisia *Kukas*-alkuisia nimiä Muoniosta, Kittilästä ja Pellosta sekä Etelä-Inarin *Kuukasvuopaja*, josta siitäkään ei ole todettu oletettavaa inarinsaamelasta muotoa **Kuhevvyeppee* 'pitkävuopaja'. Muualta Inarista tavut *Kuhevvyeppee*-nimet on käännetty suomeksi juuri muotoon *Pitkävuopaja* (*vuopaja*, saI *vyyeppee*, on jo itsessäänkin 'pitkänomainen lahdeke'). – SA

Kuumainen kylä, kartano Porissa Satakunnassa Pohjanlahden rannalla, ruotsiksi *Kumnäs*. *Kumnäs* 1542. – Kuuminainen kylä sijaitsee Preiviikinlahden ja Viasvedenlahden

välissä laajahkolla niemellä, josta käytetään nimeä *Kuuminaistenniemi*. Vielä 1400-luvulla kokemäkeläiset saattoivat matkata merelle Preiviikinlahteen pitkin väylää, joka kulki pitkin Kokemäensaaren (*Kumboö* 1419, *Kokemsaari* 1542) ja Kuuminaiisten välistä salmea. Kuuminainen oli tuolloin jo mannerta, mutta Kokemäensaari, nykyinen *Kyläsaari*, oli vielä 1600-luvulla saarena. – Nimiin *Kuuminainen* ja *Kumnäs* sisältyy sama nimiaines kuin Kokemäen ruotsinkieliseen nimeen → *Kumo*. Paikannimiä muodostava johdin *-nainen*, *-näinen* saattaa korvata nimen lopussa olevan ruotsin sanan *näs* 'niemi' paikannimissä, jotka lainautuvat kielestä toiseen, kuten nimessä *Kuuminainen*. Porista on esimerkinä mm. kaupunginosan nimi *Päärnäinen*, ruots. *Pärnäs* ja pellonnimi *Pörkkinäinen*, ruots. *Björknäs* (< **Börknäs*). – RM

Huldén, Lars 2001: 430; Lehtinen, Erkki 1967: 12; Ojansuu, Heikki 1920: 121–125; Suvanto, Seppo 1973: 187; KA:VA 1922: 158v.

Kuumola asuinalue Turengissa Janakkalassa Kanta-Hämeessä. *Cumola åker* 1435, *Kumola* 1440, *Kogmola* 1544, *Kuhmola* 1547, *Koumala* 1550, *Kumolanharju* 1590. – Kylä on Janakkalan vanhimpia. Kylän maat liitettiin 1800-luvulla Konttilan kartanoon. Konttilanpellolle 1980-luvulla nousutta asuin- aluetta kutsutaan myös *Kuumolanpelloksi*; se on syrjässä vanhasta kylästä, jonka nimi säilyi pitkään vain maarekisterikylän ja yhden talon nimenä. Nimi liittyyne Turengin keskustan eteläpuoleiseen harjuun ja hämäläisiin *kuhma-* ~ *kuhmo-* nimiin, jotka viittaavat usein ympäristöään korkeampiin paikkoihin tai mahdollisesti niiltä kuumottaviin merkkituliiin. Ks. myös → *Kuhmoinen*. – SP

FMU 3: 93, 206; Kerkkonen, Veikko 1976: 75–76; Voionmaa, Väinö 1933: 2; fi.wikipedia.org/wiki/Kuumola, 22.5.2005.

Kuurila kylä Kalvolassa Kanta-Hämeessä. Kuurilan kartano muodostettiin 1500-luvun keskivaiheilla Kuurilan kylään. *henric michelson kurila* 1506, *Kurila* 1547–52. – Kuurila on talonnimenä hämäläis-satakuntalais-eteläpohjalainen. Lisänimi *Kuuri* tai *Kurländer* on annettu kuurinmaalaiselle tulokkaalle, esim. Viipurissa *Morthen Kure* 1541, Käkisalmissa *Hendrich Kurländer* 1581. Nämä lisänimet palautuvat Suomessa keskiakaan. – PM

BFH 1: 145; Nissilä, Viljo 1980: 136; NA: Hämeen asiakirjapöytäkirjat.

Kuurna koski ja kanava Pielisjoessa Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Kurna i Pelis nedre Äminnedt* 1618, *Kurna Käskej Stömmen* 1689, *Kurnankorfwa* 1800. – Nimi perustuu sanaan *kuurna* 'ura, kouru, notko'. Kosken kummallakin puolella on vaaramainen törmä. *Kuurna* on verraten tavallinen rännimäisen kosken nimi Itä-Suomessa, esim. Piispanjoessa Suomusalmella ja Pielisjoessa Kontiolahdella on sen niminen koski, samoin Kajaaninjoessa Kajaanissa, missä on myös samanniminen kaupungiosa. – AR

Airaksinen, Irja 1975: 64; AKH 1: 352; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Kuusaa kylä *Kuusaanjärven* ympärillä Haapajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Haapaveden puolella etenkin vanha väki käyttää nimestä myös muotoa *Kuusaa*. Nimi mainitaan 1500-luvulla muodossa *Kuusisto* (maakirjoissa *Kusisto* 1567–70, kymmenysluettelossa *Qusisto* 1567, 1569), mutta 1600-luvulla *Kuusaa* syrjäyttää *Kuusisto*-muodon. – *Kuusaa-*, *Kuusa-* nimet tulevat 'kuusta' merkitsevästä sanasta *kuusas*, *kuusa*, jotka muodot tunnetaan Kaakkois-Suomen ja Etelä-Savon murteista. – AR

Kepsu, Saulo 1981: 77–81; Virrankoski, Pentti 1988: 86; NA: 1500-luvun pöytäkirjakoelmat.

Kuusamo kaupunki Koillisella Pohjois-Pohjanmaalla; itsestäytyi Kemin Lapista 1675. Keskus on suuren *Kuusamojärven* länsipäässä; *Kusama by* 1685, *Cusama och Kitka Byar* 1738, *Cusamo* 1754. – Kuhmossa Kainuussa on *Kuusamonkylä* Kuu-

samonjärven ympärillä, ja *Kuusaa-*, *Kuusa-* nimiä on etenkin Kaakkois-Suomessa ja Päijänteen tienoilla. Ainakin suurin osa nimestä perustuu 'kuusta' merkitsevään sanaan *kuusa(s)*, joka tunnetaan Kaakkois-Suomen ja Etelä-Savon murteista, vrt. myös karjalan kielen *kuusahaine* 'pieni kuusi, näre'. Kuhmon ja Kuusamon *Kuusamojärvet* voivat olla alkuaan Vienen karjalaisten nimeämiä. *Kuusamo*-nimen *-mo*-johdin on sama kuin nimissä → *Paltamo* ja → *Sotkamo*. – AR

Fellman, Isak 1910: 142, 248, 354; Kepsu, Saulo 1981: 77–81.

Kuusankoski kaupunki Kymenlaaksossa. Kuusankosken alue kuului 1920-luvulle asti osaksi Iitin, osaksi Valkealan kuntaan. Alueista muodostettiin vuonna 1921 itsenäinen kunta, joka sai kauppalaoikeudet vuonna 1957 ja kaupunkioikeudet vuonna 1973. – Kaupunki on saanut nimensä siitä, että se sijaitsee Kymi-joessa olevan suuren Kuusankosken (*Ku-*

Kuusankosken kaupungin vaakunassa on kuusi.

san Käskej 1733, *Kusaniemi koski* 1749) ympäristössä. Koski mainitaan ensimmäisen kerran jo vuonna 1458 Valkealan Ruotsulan kylän rajatuomiota käsittelevässä asiakirjassa. Ennen Kuusankosken kunnan syntyä oli näillä seuduilla Kymi-joen mutkassa suuressa Kuusanniemessä Iitin *Kuusanniemen* kylä. Niemestä on asiakirjoissa tietoja 1600-luvulta ja kylästä 1500-luvulta lähtien, esim. *Kusaniemi* 1641 (niemi); *Kusanemi* 1550, *Kvsanemj* 1551, *Kwsannemi* 1560 (kylä). Sekä kosken, niemen että kylän nimen alkuosa on viime aikoihin asti ollut paikkakuntalaisten käytössä pitkä-*a*-linen: *Kuusaankoski*, *Kuusaanniemi*. Tämä onkin nimen alkuosan alkuperäinen asu. Nykyisin käytössä ovat lyhyt-*a*-lliset nimet ovat syntyneet vanhojen kirjoitusasujen vaikutuksesta: niissä oli vain yksi *a*-kirjain, sillä ensimmäistä tavua kaempäna sanassa olevia pitkiä vokaaleita kirjoitettiin suomena yhdellä kirjaimella jokseenkin systemaattisesti aina 1800-luvulle asti. Tällainen kirjoitusasu kuitenkin ohjasi lukemaan nimet lyhyt-*a*-llisina. – Nimien alkuperäinen alkuosa *Kuusaan* on genetiivimuoto sanasta *kuusas*, jonka merkitys on 'kuusi'. Nimenannon perusteena on voinut olla Kuusankosken partaalla ollut kuusikko tai yksinäinen huomiota herättävä kuusi. Kuusanniemessä on ainakin vielä 1980-luvulla kasvanut synkkä kuusimetsä. – Kuusanniemen kylän ja Kuusankosken kaupungin rinnakkaisnimenä käytetään myös nimiä *Kuusaa* tai *Kuusaa*. *Kuusaa* on nimestä *Kuusaankoski* tai *Kuusaanniemi* viimeistään 1500-luvun puolivälissä irronnut alkuosa, jota käytetään pääasiassa paikallissijoissa: *Kuusaalla*, *Kuusaalle* jne. Näiden pohjalta syntyi viimeistään 1600-luvulla uusi perusmuoto *Kuusaa*. – LL

Hallila, Aimo: 1988: 114–116, 346–347; Kepsu, Saulo 1981: 77–81; Nissilä, Viljo 1965: 39–40; Suomenmaa 4: 202–211; NA: 1500-luvun pöytäkirjakoelmat.

Kuusinkijoki joki Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla, laskee Ala-Vuontungista Oulankajokeen Venäjän puolella. *Kusen-gijocki* 1738. – Nimeen sisältyy puun nimitys *kuusi*. *-nki* on nimitysjohdin. Nimenannon synnä voi olla se, että Kuusinkijokivarsi on verraten kuusivaltaista, vaikka kuusi käy pohjoisilla alueilla yleensä yhä harvinaisemmaksi. – AR

Fellman, Isak 1910: 143.

Kuusisto kaupunginosana ja saari Kaarinassa Varsinais-Suomessa, itsenäinen kunta vuoteen 1946, ruotsiksi *Kustö*. *Custu*

1295, *Kwsto* 1325, *Kuusto* 1338, *ex castro nostro Kustha* 1496, *Kustöö* 1540, *Kustössä* 1849. – Kuusistoon rakennettu piispanlinna on ollut tärkeä paikka jo varhaiskeskiajalla, joten saaren nimikin on tullut merkityksi asiakirjoihin varhain. Nimen alkuperästä ja aluksi myös alkuperäiskielestä on käyty keskustelua sadan vuoden ajan. Nimi on epäilemättä suomenkielinen. Asiakirjamerkintöjen *Kuusto*-nimiasun on katsottu kuvastavan suomalaismurteen vanhaa sisäheittoista nimiasua *Kuusto* alkuperäisestä nimestä *Kuusisto*, johon sisältyy kuusikkoa merkitsevästä sana. Nimi on aikoinaan annettu kuusikkoiselle saarelle. – RLP

Huldén, Lars 2001: 159–160; Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 20; Thors, Carl-Eric 1957: 14–15.

Kuusiston saari muodosti oman kuntansa vuosina 1885–1945; tiekarttaote on vuodelta 1932.

Kuusjoki kunta Varsinais-Suomessa. *Kusiio*ki Bool 1540, *Kusijoki bol* 1541. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. – *Kuusjoki* ei ole sellaisenaan ollut kylännimi, mutta 1540 Kuusjoen verokunnassa oli *Kusjoenpä* ja *Lillekusioenpä* -nimiset kylät. Nimi tulee asiakirjoihin verokunnan (bol) nimenä. 1550-luvulla Kuusjoki oli Uskelan kirkkopitäjän kinkerikunta. Tämän ajan asiakirjamerkinnöissä yhdistetään kinkerikunnan ja Pappilan kylän nimet ikään kuin toistensa rinnakkaisnimiksi: *Kusiiocki eller Pappila* 1557. Kuusjoesta tuli saarnahuonekunta 1822, ja tuolloin *Kuusjoki*-nimi tuli tarkoittamaan vain varsinaisen Kuusjoen aluetta. Itsenäinen kunta Kuusjoesta tuli 1886. Alkuperäinen nimi on pitäjän halki virtaavan joen nimi, alkuaan *Kuusijoki*. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Oja, Aulis 1961: 137, 231, 259; KA 485a:194.

Kuusjärvi entinen kunta Pohjois-Karjalassa. *Kuusjärvi* 1837 (kylä). – Liperistä erotettu Kuusjärvi aloitti toimintansa kappeliseurakuntana 1878 ja itsenäisenä seurakuntana 1901. Kirkko rakennettiin Maljasalmen kylän Kuusjärven talon maalle. Kun Kuusjärven kunnasta tuli 1.1.1968 kauppalaksi, sen nimi muutettiin suurimman taajaman mukaan → *Outokummukseksi*. Kuusjärvi on edelleen kylä – entinen kirkonkylä samannimisen, pienehkön järven pohjoispuolella. Nimen vanha muoto lienee ollut **Kuusijärvi* eli nimeen sisältyy puunnimitys. – SP

Leinberg, K. G. 1886: 105; HisKi (Liperi).

Nykyinen *Outokummun* vaakuna vahvistettiin alkuaan vuonna 1953 Kuusjärven kunnan vaakunaksi. Muistona Kuusjärvestä vaakunassa on havukuvio; kuparin merkki viittaa kaivoksiin.

Kuusajaskari matkailusaari, entinen linnakesaari Rauman edustalla Satakunnassa. *Caia*scarj 1650-luku. – Nimi on tullut tunnetuksi merisäätiedotuksista. Saarta ryhdyttiin linnoittamaan rannikkotyöstä varten talvisadan alettua 1939. Varuskuntana saari oli vuoteen 1998. Pääosa saarta on kuusivaltaista sekametsää. Siksi on selitettykin, että saari on saanut nimensä kuusia kajastavana karina, joka etelästä rannikkoa seilattaessa erottuu läheisestä kallioita kajastavasta saaresta *Kallikajaskarista* (mm. Sundelin 2005). Toisen, luontevamman selityksen mukaan nimi vastaa asua **Kuusi-Kajaskari*, jossa *kajas* on samaa kuin *kajava* 'lokki', ja nimen merkitys siis 'kuusta kasvava lokkiluoto' (Ajo 1968). Vastaavasti *Kallikajaskari* on 'kallioinen lokkiluoto'. – SP

Ajo, Reino 1968: 40; Sundelin, Raimo 2005; KA: MIHA 7.

Kuutsalo saari ja kylä Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymiä. *Kvsalby* 1544, *Kwsall* 1547, *Kunczalä by* 1551, *Kusalö* 1556, *Kwtzal by* 1556, *Kutsalö* 1859. Saari on merellä Kotkan keskustasta kaakkoon. – Nimen nykyasu antaisi aiheen epäillä, että nimeen sisältyisi sana *kuutti* joko merkityksessä 'ruuhi, pieni purjealus; kaukalo' (< ruots. sana *skuta*) tai 'hylkeenpoikanen'. Varhaisimmat kirjoitusasut viittaavat nimiasuun **Kuusalö* tai **Kuussalö*, joka voisi olla lyhentymä nimestä **Kuusalö*; tällöin nimeen sisältyisi puunnimitys. Ruotsinkielinen nimiasu *Kutsalö* on mukaelma suomalaisesta nimestä. Nimen jälkiosa → *salo* on merkinnyt suurta, metsäistä saarta. – SP

Hausen, Greta 1920: 302; Huldén, Lars 2001: 438; Rein, Gabriel 1859: karttaliite.

Kuvansi

1. järvi ja kylä Suonenjoella Pohjois-Savossa; järvi ulottuu myös Leppävirran puolelle. *Kufwas Niemj* ja *Kuaisen randa* 1561, *Kuwajerfuen randa* 1664, *Kuwan wesi* 1740, *Kuvansi Sjö* 1779, *Kuwaisen Wesi* 1780; kylä: *Kuifwaisenniemi*bý 1666, *Kuivasniemi* 1735, *Kuivas* 1759, *Kuvansi* 1762 ja *Kuivasen by* 1784.

2. kyläkunta Joroisissa Etelä-Savossa. *Kuvansi* 1771, *Kuwansi jordstykke* 1851; *kuvaxenn mäki*, *Kuffwas Nemi* 1563. *Kuvansinjoessa* on ollut *Kuvansinkoski* (*kuaijsen kosken siffw* 1563).

Kustaa Vilkuna (1963) yhdistänyt nimet toisiinsa ja katsonut niiden ryhmittyvän saman vanhan Laatokalta Pohjanlahdelle johtaneen vesireitin varrelle. Tällä reitillä Varkauden eteläpuolella Siitinselällä oli lähdeittä pois järviltä kapeammalle jokireitille ja tehtävä Kirvesniemen jälkeen käännös Kuvansinjoelle, jota myöten matka jatkui kolmisen kilometriä Mula-järvelle ja siitä edelleen luoteeseen kohti Kuvansin järveä. Siellä oli tehtävä jyrkkä käännös lounaaseen, jos aiottiin Keski-Suomeen ja Pohjanmaalle, ja ylitettävä kapea Kuivataipale, jotta päästiin Kymiin vesistöön kuuluvaan Paasveteen. Vilkuna on tulkinut *Kuvas-* ja *Kuvansi-*nimien tarkoittaneen paikkoja, joissa on tarvittu jonkinlainen merkki, kivikummeli tms. osoittamaan nautintamaan rajaa tai matkareitin käännökohdista. Ehkä tällaiset merkit on tarvittu Kuvansinjoen suussa ja Kuvansin järven lounaisrannalla Kuivataipaleen ylityskohdissa. Nimiin sisältyy merkkiä tarkoittava sana *kuvas* (gen. *kupa*an). Jos lähtönimi on *Kuvas*-alkuinen, järven nimi olisi voinut kehittyä seuraavasti: **Kuvasvesi* ~ **Kuvainen* ~ *Kuvanvesi* > **Kuvansi*. Nimen kehitys on samankaltainen kuin maantieteellisesti läheisessä nimessä → *Syvänsi*. Avoimeksi jää edelleen, miten Joroisten *Kuvansi*-nimi on muodostunut. – SP

Alanen, Timo 2006: 114, 132; Hovi, Olavi 1988: 228; Meriluoto-Kovanen, Tuula 1974: 96–99;

Vilkuna, Kustaa 1963: 313–315; HisKi (Joroinen, Pieksämäki); KA:VA 8652: 283.

Kuvavuori mäki Mikkelissä Etelä-Savossa, entisen Anttolan kunnan alueella. – Näköalapaikkana tunnettu mäki sijaitsee

aivan Luonterin Hietaveden rannalla Saukonsalon eteläpäässä. Myös kiipeilyharrastajat ovat löytäneet paikan. Toinen samanniminen korkea vuori sijaitsee lähistöllä Vääräjärven pohjoisrannalla. Molemmat paikat ovat jyrkkäseinäisiä ja lähellä veden rajaa. Ne ovat voineet saada nimensä veteen kivistä: vesillä liikkuvalla näkyvästä, veden kalvon heijastamasta ”pinnanalaisesta”, ehkä kunnioitustakin herättävästä peilikuvasta, vuoren kuvajaisesta. – Kun muinaisia kalliomaalauksia on tehty veteen rajautuville, lähes pystysuorille kallioseinämille, herää ajatus, voisivatko myös tällaiset kuvat olla joissain paikoin *Kuva*-alkuisen nimen aiheena. – SP

SSA s.v. kuva

Kvarken → *Merenkurkku*

Kvarnbäcken → *Myllypuro*

Kvevlax → *Koivuluhti*

Kvimo kylä Maksamaalla Vöyri-Maksamaan kunnassa Pohjanmaalla. *Quima* 1478, *Quiffuimo* 1540, *Quimåby* 1547. – Nimi perustuu suomenkieliseen *maa*-loppuiseen saarennimeen, jonka ruotsalaiset uudisasukkaat ovat lainanneet käyttöönsä. Nimen alussa on ilmeisesti ollut sana *kuiva* (T. E. Karsten). Saarennimissä *kuiva*-elementti näyttää viittaavan paikan maaperään ja käyttöön: saaret ovat kovapohjaisia eikä niissä ole niittyä. Ruotsalaismurteisessa nimiasussa *Kviimu* alkuperäisen suomalaisnimen *Kui*- on korvattu *Kvii*-äänneyhtymällä. Lars Huldén esittää vaihtoehtoiseksi tulkinnaksi nimeä **Kuivinmaa*, jonka alussa olisi lisänimi *Kuivi(nen)*, *Kuiva*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 388; Karsten, T. E. 1921: 496; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 182–184.

Kycklings kotiseututalo, alkuaan maatila Lapinjärven Kirkonkylässä Itä-Uudellamaalla. Talon sanotaan saaneen asukkaat jo 1500-luvulla mutta nimensä vasta 1660-luvulla, kun rakkuuna *Erik Bertelsson Kyckling* (’Kananpoika’), otti tilan haltuunsa. Talon omistajan lisänimeen on lisätty talonnimille tyypillinen genetiivimuodon -s. – GHK

Harling-Kranck, Gunilla 1995: 75.

Kylmäkoski kunta Pirkanmaalla. *Heyki aff Kylmakoski* 1390, *Kylmekoski* 1508. – Oli jo 1600-luvulla Akaan rukoushuonekunta ja sai ensimmäisen kirkon 1666. Muodostettiin kapeliseurakunnaksi 1892 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1897. Kunta perustettiin 1895. Osa kunnasta liitettiin 1946 perustettuun Toijalan kaupunkiin. Tarpianjoessa on ollut lähellä kirkkoa *Kylmäkoski*-niminen koski, jonka mukaan pitäjälle nimen antanut kylä on nimetty. Nimen alkuosa viittaa siihen, että kosken vesi on koettu epätavallisen kylmäksi. – SP

BFH 1: 191; REA: 197.

Kylmäluoma lähes peninkulman pituinen kapea järvi Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla *Kyllmäluoma* 1690. – Sana → *luoma* tunnetaan pohjalaismurteissa lähinnä merkityksessä ’(jyrkkäreunainen) puroluoma’, mutta Kuusamossa ja Taivalkoskella sana esiintyy melko monen kapean järven nimessä. Nimet ovatkin ilmeisesti pohjalaisten eränkävyn jälkeä. Vesistönimien alkuosana oleva *kylmä* liittyy usein siihen, että järveen tai lahteen ei tule keväällä laskuvesiä, joten jäät lähtevät siitä myöhemmin kuin lähitiensiltä. Kuivien kankaiden välissä sijaitseva Taivalkosken Kylmäluoma on juuri tällainen järvi. – AR

KA:TUOKKO.

Kylmä kylä Muhoksella Pohjois-Pohjanmaalla. – Kylä on saanut nimensä *Kylmä*-nimisen kantatalon mukaan. Sen perusti *Niilo Kylmänen* -niminen uudisasukas 1500- ja 1600-luvun taitteessa. Hän saattoi olla Temmeksellä jo 1570-luvulla asuneita Kylmäsiä, alun perin ehkä Karjalasta tulleita. – JV

Vahtola, Jouko 1991a: 198.

Kylmäpihlaja majakka ja luotsiasema Rauman edustalla Satakunnassa saarella, jonka nimi on peruskartassa paikallista murretta noudattaen *Kylmä-Pihlava*. ”Kylmä Pihlaja Wadde mot Walkiakari 48 fot gas ole fyr” (Erik Lindelöfin, 1887–1941, muistiinpanot). – *Kylmä-Pihlava* on Rauman saariston uloin luoto Raumanmeren reunalla, lähempänä rannikkoa ovat *Iso* ja *Vähä Pihlavakari*. Karttaan saari on saanut nimensä tietyvästi 1700-luvun aikana. Silloin nimeksi merkittiin *Kylmä*, myöhemmin *Kylmä-Pihlava* ja *Kylmä-Pihlaja* (Sundelin 2005). *Kylmä-Pihlavan* itäpuolella *Kylmä-Santakari*, jonne oli rakennettu luotsiasema jo Krimin sodan jälkeen 1857. – Nimi on voinut lyhentyä muodosta *Kylmä-Pihlavakari*. Sanalla *kylmä* on nimessä ilmaistu paikan luonnetta, luoto on Selkämerellä 10 km rannikosta kylmemmillä vesillä ja tuulille alttiina. – SP

Sundelin, Raimo 2005; Veikkola, Vesa 2004.

Kylähiisi kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kalantia; Mauno Koski mainitsee myös rinnakkaisnimen *Hiirenkylä*. *Kijlenhidis* 1540, *Kylenhisi* 1555, *Kijlenhiden* 1558. – Alkuperäinen nimi on ollut *Kylänhiisi*. Mauno Kosken mukaan siinä sana *hiisi* viittaa rautakaudella käyttöön otettuun palvontapaikkaan, joten *Kylähiisi* kuuluu maamme lukuisten *hiisi*-nimien vanhimpaan kerrostumaan. Koski on tulkinut *Kylähiiden* ”hiiteen” kuuluviksi kylänmäen kumparemaisena kiviröykkiön, jolla on kasvanut uhrimpihlaja ja jonka kahdesta kalmistosta on löytynyt uhrikivet. *Kylähiisi* on sijainnut ensimmäisen vuosituhannen alkupuolella suotuisalla paikalla, merenrannalla. Sen rautakautisesta asutuksesta ovat todisteina lukuisat arkeologiset löydöt. – RLP

Koski, Mauno 1967: 121, 169, 179; Nallinmaa-Luoto, Terhi 1999: 58–59, 62, 64, 77, 79–80, 84–87.

Kyläniemi Saimaan niemi ja niemessä oleva kylä Taipalsaarissa. *Kylenniemi* 1546, *Kylenemi* 1559. – Varmaa tietoa nimen aiheesta ei ole, mutta todennäköisesti nimi on syntynyt tähdentämään, että tämä kaus Saimaaseen työntyvä niemi on asuttu, että siinä on kylä. – LL

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kymenlaakso maakunta kaakkoisessa Suomessa, ruotsiksi *Kymmenedalen*. *Kymmenedalen* 1857, *Kymmeneåldalen* ”Kymijoenlaakso” 1887. – Maakunta on saanut nimensä siitä, että sen läntiset, taloudellisesti merkittävimmät ja asutuimmat osat ovat → *Kymijoen* alajuoksun laaksossa. *Kymenlaakso* on syntynyt kulttuurisen ja talous-maantieteellisen kehityksen tuloksena historiallisten Karjalan, Uudenmaan ja Hämeen osista. Paikallishallinnon keskuksiksi perustettiin 1300-luvulla Hovinsaarelle → *Kyminkartano*. Hallinto tehostui, kun Kustaa Vaasa perusti 1556 *Kyminkartanon* läänin. Alueen voimakkaan teollistumisen, taloudellisen vaurastumisen ja kansansivistysaateen heräämisen myötä syntyi 1800-luvulla vähitellen käsitys *Kymenlaaksosta* yhtenäisen alueena, maakuntana. *Kymenlaakso*-aatetta veivät merkittävästi eteenpäin alueelle perustettu kansanopisto ja *Kymenlaakson* toimintapiirikseen omaksuneet järjestöt. Ensimmäinen maakunnallinen juhla pidettiin vuonna 1898 → *Kyminlinnassa*, jossa *Kymenlaakson laulu* sai ensiesityksensä. Maakunnan itsenäistymisjulistuksena pidetään vuotta 1933, jolloin Helsingin yliopistoon perustettiin *Kymenlaakson osakunta*. Sen toimesta syntyi vuonna 1937 *Kymenlaakson maakuntaliitto*. Ruotsinkielinen nimi esiintyi lehdistössä jo aiemmin. – SP

Helsingfors Tidningar 24.1.1857; Kymenlaakson ohjelma 1999; Nykysuomen tietosanakirja 2, 1992 s.v. Kymenlaakso; Wiborgsbladet 23.1.1887; www.finlex.fi; www.kymenlaakso.fi/internet.htm?historia, 30.6.2005.

Kymi entinen kunta Kymijoen suulla Kymenlaaksossa, vuodesta 1977 osa Kotkan kaupunkia, ruotsiksi *Kymmene*. *Kymmene* 1443, *Kymmenne* 1544; *Kymi* 1846. – Kyminkartanon kirkkopitäjä (*Kymmenegårds socken*) perustettiin 1642, mutta sitä edelsi jo noin vuodesta 1440 Kyminkartanon kappeliseurakunta. Pitäjän nimi perustuu hallintokartanon nimeen → *Kyminkartano*. – SP

Hausen, Greta 1920: 296; Kanawa 25.11.1846.

Kymijoki joki Kymenlaaksossa, Kymijoen vesistöalueen laskujoki Päijänteestä Suomenlahteen. Kansanomaisesti *Kymi*: *Ky-men*. Päijänteestä lähtevän osuuden nimenä Päijät-Hämeessä on *Kymenvirta*, vasta Heinolan Ruotsalaisen järvestä lähtiessä *Kymijoki*; ruotsiksi *Kymmene älv*. *vtt med Kymin* 1458, *Kymmene elff* 1557, *Kymi-elfwens* 1866; *Kymi-wirran* kautta 1820, *Kymi-joella* 1854. – Nimi on yhdistetty sanaan *kymi* 'leveä, syvä joki ja vuolas virta', jollainen Kymijoki varsinkin keski- ja alajuoksulla on. On kuitenkin huomautettu, että murrekeruissa sanaa on tavattu vain Kymijoen ympäristössä ja että sillä ei ole vastineita muissa suomalais-ugrilaisissa kielissä. Siksi on arveltu, että sanan merkitys on päätelty itse

joen nimestä. Jorma Koivulehto on esittänyt, että *Kymi* saattaisi olla peräisin samoista germaanisista sanoista, joista Elof Hellqvist on aiemmin johtanut Ruotsin järvennimet *Kymmen* ja *Köm*, ja jotka merkitsivät 'sopivaa, mukavaa, vapaata pääsyä'. Koivulehdon mukaan vierasperäisellä nimellä *Kymi* olisi voitu tarkoittaa jokisuuta maitinnousupaikkana ja jokea keskeisenä kulkuväylänä, jonka kautta päästiin sisämaahan. Vrt. kuitenkin → *Kymönkoski*. Ruotsinkielinen muoto *Kymmene* on ilmeisesti syntynyt suomenkielisen nimen genetiivimuodosta *Kymin*. – SP

BFH 1: 69; Folkwännen 15.9.1866; Hausen, Greta 1920: 35; Huldén, Lars 2001: 436; Kepsu, Saulo 1990: 113; Koivulehto, Jorma 1987: 36–37; SSA s.v. kymi; Suometar 30.6.1854; Turun Wiikko-Sanomien 23.9.1820.

Kyminkartano eli *Kymenkartano* kartano Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymin kuntaa. *Kymmenæ* 1380; *Kymena*, *Kymmena* 1388; *Kymmene cronegodz* 1541. – Kartano perustettiin nykyisen Kotkan keskustan pohjoispuolelle Hovinsaarelle 1300-luvun alussa ruotsalaisten paikallishallinnon keskuksiksi, ja se kasvoi pian merkittäväksi lohienkalastamoksi. Ensimmäinen kirjallinen maininta Kotkan sedusta onkin vuodelta 1380, jolloin Ruotsin valtakunnan drosti Bo Joninpoika Grip lahjoitti lahjakirjeellä tämän omistuksessaan olleen tilan Vadstenan luostarille. 1500-luvulla tilasta tehtiin kuninkaan kartano, ja Kustaa Vaasa antoi sen mukaisesti vuonna 1556 perustamalleen voutikunnalle nimeksi *Kyminkartanon lääni* (ruotsiksi *Kymmenegårds län*; *Kymin grds län* 1598; *Kymmenegårdin Provinzian* 1771, *Kymmenegårdin Läänissä* 1789). Alue vastasi lähestulkoon nykyistä Kymenlaaksoa: siihen kuuluivat Pyhtää, Ruotsinpyhtää, Elimäki, Anjala, Vehkalahti ja Sippola, Virolahti, Miehikkälä sekä osa Valkealaa. Nykyinen pääarakennus on rakennettu 1790-luvulla. Nimi on annettu → *Kymijoen* (ruotsiksi *Kymmene*) mukaan. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 210, 256; Huldén, Lars 2001: 438; Koivulehto 1987b: 36.

Kyminlinna linnoitus Kotkassa Kymenlaaksossa, vuoteen 1948 Kymin kuntaa. – Venäläiset rakensivat 1700-luvun lopulla tälle sotilaallisesti tärkeälle joenylityspaikalle – Kyminlinna sijaitsee Kymijoen itäisen ja läntisen haaran liittymäkohdassa – pienen tähdenmuotoisen kenttälinnakkeen. Se perustettiin suojaamaan Ruotsinsalmen linnoituskaupunkia ja sotasatamaa, joiden kanssa se muodosti Ruotsinsalmen-Kyminlinnan kaksoislinnoituksen. 1790-luvulla se rakennettiin uudelleen täydentämään Ruotsinsalmen, Liikkalan, Utin, Järventaipaleen, Kärnäkosken ja Savonlinnan puolustuslinjaa. Uusi linnoitus hallitsi koko Hovinsaarta. Vuodesta 1939 lähtien Kyminlinna on ollut suomalaisen sotaväen käytössä. – Nimensä linnoitus on saanut sijainnistaan silloisessa → Kymin pitäjässä → Kymijoen varrella lähellä Kyminkartanon vanhaa hallintokeskusta. – SP

www.metsa.fi/kulttuuriperinto/sodat/kyminlinna.htm, 1.7.2005.

Kymmene → *Kymi*

Kymmedalen → *Kymenlaakso*

Kymmenegård → *Kyminkartano*

Kymmene älv → *Kymijoki*

Kymönkoski koski ja kylä Viitasaarella Keski-Suomessa, *Kymönjärvestä* Keiteleen *Kymönselälle* laskevan *Kymönsalmen* eli *Kymönvirran* suussa. Kosken lähelle on muodostunut samanniminen kylä (*Kimikoskij* 1566, *Kymincoski* 1719). Keiteleessä *Kymönsalmen* edustalla on myös *Kymönsaari*, murteessa *Kymsoar* (1832 *Kymin saari*, 1899–1902 *Kymönsaari*). Nimien alkuosan voi yhdistää kaakkoishämäläiseen murreunaan *kymi*, jota on tavattu Kuhmoisissa ja Kymissä merkityksessä 'vuolas virta tai vuolaasti virtaava kohta', Iitisessä, Jaalassa ja Mäntyharjussa merkityksessä 'suuri joki'. Alku-

Kymin kunnan keskeisille alueille muodostuneet Kotkan kaupunki ja Karhulan kauppala olivat jakaneet kunnan kahteen osaan: harvaan-asuttuun Kymijoen varteen pohjoisessa, sekä Kuutsalon ja Kirkonmaan saariin etelässä. Vuonna 1977 Kymi ja Karhula liitettiin Kotkaan.

peräinen *Kymi* on ilmeisesti juuri Kymenkoski, jonka nimeen on lisätty selittävä sana *koski* sen jälkeen, kun *kymän* merkitys on seudulla hämärtynyt. Sanan vanha taivutus *kymi* : *kymen* on auttanut nimien muuttumista *Kymön*-alkuisiksi. – SP

Kepsu, Saulo 1990: 113; HisKi; NA (Viitasaari); KA:VA 4071: 19v.

Kynsivesi järvi Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan rajalla ja kylä Hankasalmen Laukaan rajalla Keski-Suomessa. *Kijnsiuesi* 1558 (erämaa), *kijnsiuesi* 1560, *Kynsuesi* 1561 kylä, aikoinaan Tuuloksen ja Pälkäneen erämaita. – Viljo Nissilän oletuksen mukaan 25-kilometriä pitkä järvi on saanut nimensä järven eteläpäähän pistävän, kynttä muistuttavan niemen jo hävinneen nimen mukaan. Kynnen muotoiseksi voidaan hahmottaa myös järven pohjoispään viisikilometrinen kaita saari, 1559 mainittu *kijnsisalo*. Toisaalta nimi voitaneen selittää eräkaudella syntyneeksi, antoisasta riista-alueesta käytetyksi peitenimeksi: *kynsi* 'riista, riistaeläin' esiintyy yleisesti miestenloitsuissa ja muissa vastaavissa yhteyksissä, esim. ”Puhalla punanen lanka - - Tulla suurta, tulla pientä, Wiljaa monen muosta, Kynttä kaiken karwallista” = ’Bläs ut rakt dit röda garn - - At både stora och små djur må komma, Villebråd af många flag, Klodjur af alla färgor’ (Ganander 1789). Erälle, riistan pyyntiin kykenemisestä on ilmeisesti alkujaan ollut kyse myös sanonnassa ”joka kynnelle kykenee”. – EMN

Ganander, Christfrid 1789a: 15–16; SKVR 6,2: 4818, 4819, 4854; Nissilä, Viljo 1966: 69; NA:

1500-luvun poimintakokoelmat.

Kynäsjärvi järvi Kankaanpäässä ja Pomarkussa Satakunnassa. *Kynäiarffwe* 1551, *Kynes träsk* 1552. Kynäsjärvestä laskee Kynäsjoki Kynäniemen sivuutse Pomarkun Inhotunjärveen. – Eero Kiviniemi on arvellut nimen olevan yhdistettävissä vääriä muotoa ilmaiseviin *Kynnär-* ~ *Kynnäs*-alkuisiin nimiin, joissa paikkaa verrataan mutkaisuutensa vuoksi *kynnär-*, *kynnäs-* eli *kynäspäähän*: Kynäsjärvi on aikoinaan ollut lähes samaa järveä sittemmin kuivatun Tuunajärven kanssa, jolloin tämä kokonaisuus olisi muistuttanut muodoltaan monia *Kynnär(ä)järviä*. – SP

Kiviniemi, Eero 1977: 166–171.

Kypäräinen vuori Juankoskella Pohjois-Savossa, aiemmin Säyneistä. – Mäki on lähes 200 metriä korkea ja kohoaa Ala-Siikajärven niemessä joka reunaltaan hyvin jyrkkänä noin sata metriä veden pinnan yläpuolelle. Suurin osa mäkialueesta on luonnonsuojelualuetta. Nimi perustuu vuoren kypärää muistuttavaan muotoon ja melkein puuttomaan lakeen. Nimessä *nen*-loppulla on ilmeisesti korvattu vanha perusosa *-vuori* tai *-mäki*. – SP

Kypäräjärvi kyläkuunta Heinäveden länsiosissa Etelä-Savossa. *Kypärä Järfuen mäki* 1620-luvulla. – Kylän nimi perustuu samanarvoiseen järvennimeen, joka tunnetaan myös nimellä *Kypärä*. Jouko Vahtola on pitänyt *Kypärä*-alkuisia nimiä karjalaisvaikutuksena. Niihin on tavallisesti selitetty sisältyvän itämurteissa tunnetun sanan *kypärä* 'lakki, hattu', jolla olisi kuvattu esim. mäkiä kypärämäistä muotoa. Kypäräjärvestä koilliseen onkin Kermajärven luoteisen kolkkan, Kypärälahden, lähellä Iso ja Pieni Kypärämäki, jotka muodostava saman mäen kaksi eri lakea. Ilmeisesti tämä *Kypärämäki* on nimiryppään kantanimi. – SP

Alanen, Timo 2004a: 192; Vahtola, Jouko 1980: 376–378.

Kyrkogårdsö → *Kirkonmaa*

Kyrkslätt → *Kirkkonummi*

Kyrkösjärvi tekojärvi Seinäjoen kaupungin ja Ilmajoen kunnan alueella Etelä-Pohjanmaalla; kartoissa *Kyrkösjärven tekojärvi*. Järven länsirannalla niemessä *Kyrkösvuori*, jolla näkötorni. – Järvi oli vielä 1960-luvulla soinen lampi, mutta vuoteen 1980 mennessä siitä tehtiin Kyrönjoen tulvavesien säännöstelyal-

las. Nimiaines *Kyrkö*s on lähes ainutkertainen, vain Tyrväässä (Vammalaa) on samantapaisia paikannimiä, siellä on entinen torppa *Kyrkkö* ja *Kyrkönkallio* sekä kulmakunta *Kyrkönmaa*. Siikaisista on muistettu *Kyrkönoja* ja Kurkijoelta mäen nimi *Kyrkömäki*. Kärkölässä on palstatila *Kyrkälä*. Alkuosa *Kyrkö*s edellyttää lähtömuotoa **Kyrkönen* tai **Kyrkkönen*, joista ei ole mitään tietoa. Ilmajoen murteessa on sanonta ”ei pennin kyrkkää” eli ’ei yhtään penniä’ sekä verbi *kyrjötellä* ’värjötellä’. Nämä sanat kuvaavat vähäisyyttä, pieneksi vetäytymistä, kuten kylmässä värjöttelyä, joten nimenosa *Kyrkö*s saattaa olla paikan mitättömyyttä kuvaileva. Ensin on ollut lammen nimi ja vuori on nimetty sen mukaan. Kuitenkin nimen selitys jää avoimeksi. – PM

fi.wikipedia.org [24.7.2007]; SMSA.

Kyrofors → *Kyröskoski*

Kyro älv → *Kyrönjoki*

Kyrö talo ja taloryhmä Inarissa Lapissa, nykyisin kylänä → *Ivalo*. – Nimi pohjautuu Inarissa henkilönnimeen, jonka mukaan on nimetty ensin maatila ja sittemmin kylä. Ensimmäinen tila perustettiin Kittilästä käsin 1760-luvulla ja uudestaan 1800-luvun alussa. Kittilästä tulleet asukkaat olivat kotoisin Ounasjoen varren Kyrön kylästä (alkuaan *Alakyrön* talo), jota kutsutaan nykyisin → *Raattamaksi*; ylempänä Enontekiön alueella on *Ylikyrön* kylä. Näiden sanotaan saaneen nimensä Vähästäkyröstä 1714 saapuneista uudisasukkaista. Inarissa kylän nimeksi vakiintui joen mukaan Ivalo 1900-luvun alussa, kun uudisasutus ei enää ollut leimallisesti Kyrön suvun varassa. – SA

Fellman, Jacob I (1906): 98, 404–405, 647–648.

Kyrö kylä ja rautatieliikennepaikka Pöytyällä Varsinais-Suomessa. Kyrö on ollut vuonna 2005 Pöytyään liitetyn Karinaisten kunnan kylä ja keskustaajama; myös Karinaisten pitäjältä alkuaan käytetty nimi. *Kjyrö* 1540, *Kyrö (by)* 1556. – Kyrö on seudun vanhin kylä, se edustaa 1300-luvulla syntyneitä asutuskertostumaa. Historiankirjoittajien mukaan asukkaat ovat tulleet sinne muista Varsinais-Suomen asutuskeskustoista, ilmeisesti Salon seudulta, mistä erämiehiä liiukskeli Kyrön seuduilla jo ennen uudisasutusta. Asiakirjainninnat alkavat kuitenkin vasta 1500-luvulta. – *Kyrö*-alkuisia paikannimiä on runsaasti Etelä-Suomessa; Lounais-Suomesta tunnetaan useita *Kyrö(i)-* ja *Kyröläinen*-nimisiä henkilöitä 1500-luvulta, Hämeestä ja Satakunnasta jo 1400-luvulta. Etelä-Pohjanmaan tärkein asutuskeskus keskiajalla oli *Kyrön* pitäjä. – Jouko Vahtola on selvittänyt *Kyrö*-nimien leviämistä uudisasutuksen ja eränkänynnin mukana laajalle sekä pohjoiseen että itään. Varsinais-Suomen *Kyrö*-nimet Vahtola on ohittanut. Hänen mukaansa *Kyröt* ovat alkuaan syntyneet Hämeessä ja Satakunnassa, missä sanalla *kyrö* on ollut merkitys ’louhikkoineen, kallioineen, rotkoinen, ryteikköinen maastonkohta, johon on helppo piiloutua.’ Monet *Kyrö*-nimet viittaavat juuri tuollaisiin paikkoihin. Nimeä on selitetty myös ’suosta polttamalla raivattua viljelystä, kytömaata’ merkitsevän sanan *kytö* pohjalta. Länsimurteissa sen genetiivimuoto on meidän päivinämmä *kyrön*. Monesti selitys osuikin oikeaan, mutta vanhimmissa nimissä ei, sillä tuo *-r*-äänne on kehittynyt nykyään lähes täysin kadonneesta dentalispirantista joissakin murteissa jopa vasta 1600-luvulla. – PM

Lopmeri, J. A. 1947: 82–85; Luho, Ville 1954: 113–140; Nissilä, Viljo 1948b: 297, 298; Nissilä, Viljo

1968: 59, 61; Oja, Aulis 1957: 23–34; Vahtola, Jouko 1980: 309–313; NA: asiakirjapöytäkirjat,

Varsinais-Suomi.

Kyrölä kaupunginosa ja rautatieseisake Järvenpäässä Uudellamaalla. *Sigfrid Körre* 1569, 1570, *Körle* 1710, *Körilä* 1860. – Nimi perustuu vanhaan tilannimeen; tilan isännillä oli jo

1500- ja 1600-luvun asiakirjoissa lisänimenä *Kyrre*, *Körri* tai *Körre*. Tämä viittaa siihen, että tilannimi on saattanut alun perin olla *Kyrö*, ja *-lä* liitetty nimeen vasta myöhemmin. Tilannimen taustalla lienee joko jonkin henkilönimen (esim. *Gregorius*) kansanomaisen muunnos tai sitten sana *kytö* 'suosta polttamalla tehty viljelysmaa', joka paikallisessa murteessa taipuu *kytö*: *kyrön*. On esitetty myös arvelu, että nimi saattaisi olla kytköksissä Nurmijärven (entisen Lopen ja vielä varhemmin Janakkalan) nimeen *Kytäjärvi* ja kertoisi Tuusulan ja Janakkalan vanhoista asutusyhteyksistä. – KM

KA: SAY; Sarkamo, Jaakko 1983: 57, 59.

Kyrönjoki joki Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla, ruotsiksi *Kyro älv*. *Kyro ä:n* 1477. – Joen latvahaarat ovat Kauhajoen pitäjän alueella, mistä joki laskee kohti Pohjanlahtea Kurikan, Ilmajoen, Seinäjoen, Nurmon, Ylistaron, Isonkyrön, Vähäkyrön ja Mustasaaren kautta. Nimensä joki on saanut Kyrön (→ *Isokyrö*) pitäjän mukaan, johon varhemmin kuului koko jokivarsi Mustasaarta lukuun ottamatta. Jos Kyrönjoen nimi on pitäjän nimeä vanhempi, nimen taustalla on Satakunnan *Kyrö* ja sen asukkaiden kulkeminen joella. – *Kyrö*-alkuisia nimiä on runsaimmin hämäläis-satakuntalaisella alueella ja Etelä-Pohjanmaalla, ja jonkin verran myös Savossa ja Laatokan Karjalassa, jokunen Pohjois-Suomessakin. Kielen- ja historiantutkijat ovat käsitelleet nimeä *Kyrö* useaan otteeseen. Väinö Voionmaa yhdisti kyrön sanaan *kytö* 'korpi, korpiviljelys, uudismaa'. Ajatusta on kritisoitu äännehistoriallisin perustein (Lopmeri 1947). Ville Luho (1954) mukaan *kyrö* merkitsee 'korkeaa, jyrkkärinteistä kalliota, kivikkoista mäkeä tai someroista, kivistä harjua' ja eräelämässä 'laajaa takamaata, jolle on ominaista kankaat, harjut, vuoret, järvet ja joet'. Kustaa Vilkkuna (1965) on puolestaan pitänyt *Kyröä* alkuaan henkilönnimenä. Jouko Vahtola (1980) on katsonut *kyrön* alkuaan hämäläisellä taholla käytettyksi maastosanaksi merkityksessä 'louhikkoinen, kalliainen, rotkoinen, ryteikköinen, vaikeakulkuinen maastonkohta, johon oli helppo esim. piiloutua'. – SP

FMU 4: 482; Grotenfelt, Kustavi 1912: 369; Lahti-Mononen, Ritva 1968a: 197–198; Lopmeri, Arvo 1947: 36; Luho, Ville 1954: 114–128, 139; Vahtola, Jouko 1980: 309–313; Vilkkuna, Kustaa 1965: 115.

Kyrönlahti lahti Näsijärvessä Ylöjärvellä Pirkanmaalla ja kulmakunta lahden rannoilla. – Paikkakunnan asukkaat selittävät nimen johtuvan siitä, että hämeenkyröläiset ovat käyneet aikoinaan kalastamassa lahdella tai siitä, että *Kyrösjärvi* on joskus laskenut Näsijärven Kyrönlahteen. Kulmakunnan nimenä nimi on tullut käyttöön vasta 1900-luvun alkupuolella. *Kyrönlahti*-nimiä on parikymmentä, enimmäkseen Länsi-Suomessa, mutta nimiä esiintyy idempänäkin Kiteellä myöten. Jo keskiaikaisessa Pirkkalan hallintopitäjässä (johon Ylöjärviskin kuului) esiintyi *Kyrö*-nimiä kuten Kyrölän talosta isäntä *Olaff Kyrölaynyn* 1442. – Sanasta *kyrö* → *Kyrö*. – PM

Suvanto, Seppo 1987: 309.

Kyrönmaa seutukunta Pohjanmaalla. Siihen kuuluvat → *Isokyrö*, → *Vähäkyrö* ja *Laihia*. Varhemmin tunnettu suomenkielisen *Etelä-Pohjanmaan* nimityksenä. – Saanut nimensä → *Kyrönjoesta*, jonka varrella on ollut vanhaa asutusta 800-luvulta lähtien ja jossa on sijainnut vanhan Kyrön keskiaikaisen mui-naispitäjän keskus. *Kyrö*-kantaisia nimiä on Suomessa laajalla alueella sekä lännessä että idässä. Lännessä suuri osa niistä sisältää *kytö*-sanan heikkoasteisen muodon *kyrön*, eivätkä nämä nimet liity muihin *kyrö*-nimiin. Suuri osa muista *kyrö*-nimistä taas sisältää henkilönnimen, joista suurin osa lienee tarkoittanut Kyrönjoen seudulta tullutta ihmistä. Toisiin samakantaisiin itäisiin henkilönnimiin saattaa sisältyä jokin *Kyrillos*-nimen kansanomaisen muoto. – Suuren Kyrönjoen

ja Kyrönmaan nimi on melko varmasti muuta alkuperää, samoin kuin mm. → *Hämeenkyrön* nimi. Vastaavia *kyrö(s)*-kantaisia luontonimiä on laajalti sekä Länsi- että Itä-Suomessa ja niitä on myös Suomen rajojen ulkopuolella venäläistyneillä alueilla. Voi arvela, että *kyrö* on alkuaan ollut maastotermi. Mm. Ville Luho ja Jouko Vahtola ovat arvelleet termin merkinneen louhikkoista ja kallioista maastonkohtaa, josta jään-teenä olisi Ylitorniolta tunnettu murrenana *kyrö* 'piilo, kätkö'. Kun *kyrö*-sana näyttää esiintyvän lukuisten virtapaikkojen nimissä, näyttää mahdolliselta sekin, että muista *kyrö*-nimistä olisi erotettava jokin aikoinaan virtapaikkojen nimissä esiintynyt sana. – JS

Luho, Ville 1954: 113–140; Mikkonen, Pirjo & Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Kyrö*; Pöyhönen, Juhani 1998; Vahtola, Jouko 1980: 309–313.

Kyrönsalmi voimakasvirtainen salmi Pihlajavedessä Savonlinnassa Etelä-Savossa. *Kyrön Sallmi Ström* 1783. Salmi erottaa Savonlinnan keskustan ja *Kyrönniemi*-nimisen Pihlajaveden niemen (*Kyreniemj* 1644) toisistaan. Kyrönniemessä on samanniminen Savonlinnan kaupunginosa. Kyrönsalmen keskellä on pieni kalliosaari *Kyrönsaari*. – Savonlinnan kaupungin historian kirjoittaja Mikko Saarenheimo arvelee näiden *Kyrö*-alkuisten nimien voivan viitata siihen, että seudulla on joskus ollut *Kyrö*- tai *Kyröinen*-sukuaisia asukkaita. Ei kuitenkaan ole todisteita siitä, että tämäsukuisia olisi Savonlinnan tienoilla joskus asunut. Toisaalta *Kyrö* voi olla alkuaan ortodoksinen etunimi, jonka taustalla on kreikan nimi *Kyros*, *Kyrillos*. Ville Luho taas on selittänyt, että *Kyrö*-nimiin sisältyisi vanha, nyt jo hävinnyt mutta alkuaan ilmeisesti hämäläinen maastosana *kyrö*, jonka merkitys olisi ollut 'louhikkoinen, kalliainen maastonkohta, rotko'. Usein tämän sanan sisältävän nimen ovat saaneet kalliiset virtapaikat, jollainen Savonlinnan Kyrönsalmikin on. – LL

Lahti-Mononen, Ritva 1968: 197–198; Luho, Ville 1954: 113–140; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Kyröläinen*; Saarenheimo, Mikko 1939: 33; Suomenmaa 7 (1978): 67–76; Vahtola, Jouko 1980: 309–313; Vilkkuna, Kustaa 1965: 115.

Kyrösjärvi järvi Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Kyro Jerfui* 1650. – Noin 40 km pitkä Kyrösjärvi halkaisee Ikaalisten kunnan ja ulottuu osittain myös → *Hämeenkyrön* ja Viljakkalan (nykyisin Ylöjärveä) puolelle. Järven suurin selkä on nimeltään *Kyrösselkä*. Järven eteläpäässä sijaitsee koski ja Hämeenkyrön taajama → *Kyröskoski*. Varhaiskeskiaikainen Kyrön muinais-pitäjä ulottui nykyisestä Hämeenkyröstä laajimmillaan aina Etelä-Pohjanmaalle Vöyrin ja Lappajärven korkeudelle asti, ja keskiajallakin Kihniön pohjoisrajalle saakka. *Kyrö*-, *Kyrön*- ja *Kyrös*-nimiä onkin eniten Hämeessä, Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla. Nimien taustalla on Jouko Vahtolan mukaan aikoinaan tunnettu sana *kyrö*, joka nimettyjen kohteiden luonteesta päätellen on tarkoittanut 'louhikkoista, kallioista maastonkohtaa'. Monet näistä vanhoista *Kyrö*-nimistä viittaavat vesistöön, joten nimet saattaisivat liittyä myös esimerkiksi louhikkoihin veden virtapaikkoihin. – PSj

Alhonen, Pentti & al. 1983: sisäkansi; Jokipii, Mauno 1971: 37; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Kyrö*, *Kyröläinen*; Papunen, Pentti 1983: 128–130; Suvanto, Seppo 1973: 68; Vahtola, Jouko 1980: 309–313.

Kyröskoski taajama ja koski Hämeenkyrössä Pirkanmaalla, ruotsiksi *Kyrofors*. – Kyröskoski sijaitsee aivan → *Kyrösjärven* eteläpäässä. Kyrösjärvestä Kirkkojärveen laskeva Pappilan-joki muodostaa tällä kohdalla putouskorkeudeltaan noin 20-metrinen kosken. Tätä koskea pidetään Kalevalassa mainittuna Hämeen Hälläpyöränä. Koskessa oli myllyjä jo keskiajalla, ja 1800-luvulta lähtien Kyröskoskella on toiminut puuhiomo- ja paperitehdas. – PSj

www.kyroskoski.net [6.7.2007].

Kyttälä

1. kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1877 Messukylää. Mainitaan Messukylän pitäjän Tammerkosken jakokunnan kylänä tai yksinäistalona 1557 (*Kyttälä*). Sen ensimmäinen talo kuului aiemmin Tammerkosken kylään ja sen asukkaana mainitaan 1540 *Hen. Skyttä*. Kylän ja talon nimi perustuu liikanimeen *Skyttä*, muinaisruotsin *skytte* 'ampuja, metsämies'. Keskiajalla jousimiehet eli skytät sijoittuivat arvoltaan rälssimiesten ja talonpoikien välille.

2. kartano ja oman kylän muodostama yksinäistalo Hauholla Kanta-Hämeessä. *Skyttälä* 1445. – Kartano on piispa Martti Skytten (s. n. 1480) syntymäkotona. Rälssimies *Olof Brodersson Skytte* oli 1435–1463 Sääksmäen kihlakunnan tuomari ja perusti Lounaan kylään asuinkartanon, jonka nimeksi tuli aluksi *Broddenäs* (*Bruddenäs*, *Brodnäs*, *Brunnanäs*) hänen isänsä nimen mukaan. Kansan suussa paikasta tuli pian *Skyttälä*. Kartanon alkuperäinen nimi hävisi 1600-luvulla.

3. kylä ja entinen rautatieasema Kokemäellä Satakunnassa. *Karl Skytta* 1407; *Skytteläby* 1540. → Kylän neljästä talossa kahdessa esiintyy 1545–1552 liikanimi *Skytte* tai *Skyttä*. – SP

Alitalo, Rajja 1990: 46; Anthoni, Eric 1970: 123; FMU 4: 92, 6: 228, 8: 379; Koskimies, Y.S. 1985:

455; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kyttälä, Skyttä; Ramsay, Jilly 1909: 406; Suvanto,

Seppo 1987: 217; KA: Suvanto/ Kokemäki s. 1314; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 569.

Kytäjä kylä ja kartano Hyvinkäällä Uudellamaalla. Kylä ja kylässä oleva järvi myös *Kytäjärvi* (*Kyttäjäruvi* 1569). *Kyttes* 1539, *Kytäjä* 1543, *Kytee* 1546 (kylä). Ruotsiksi → *Näs*. – *Kytäjä*-nimen on katsottu perustuvan joko henkilönnimeen *Skytte*, metsästäjää tarkoittavaan sanaan *kyttä* tai maan pintakerroksen polttamiseen tai kytevään tuleen liittyvään sanaan *kytö*. Viimeksi mainitun vaihtoehdon puolesta puhuu se, että 1500- ja 1600-luvun asiakirjoissa esiintyy kirjoitusasu *Kytö* (1564) ja *Kytöjärvi* (1690), että järvestä ja siitä lähtevästä joesta on vielä nykyäänkin käytetty nimiä *Kytöjärvi* ja *Kytöjoki* ja että eräissä murteissa sanoilla *kytätä* ja *kyttää* on mm. merkitys 'kydöttää'. Nimi *Kytäjä* (ja siitä 1500-luvun asiakirjoissa esiintyvä muoto *Kytä*, jonka ä lienee luetava pitkäksi ä:ksi) olisi mahdollista tulkita paitsi johtimella -jä muodostetuksi (**Kytö* + -jä) myös nimen **Kytäoja* pohjalta syntyneeksi (vrt. *Kurttaa* ~ *Kurtoja* Nurmijärvi, *Pahlaja* ~ *Pahloja* Suoniemi). Edellisessä tapauksessa **Kytöjä*:stä olisi tullut *Kytäjä* viimeisen tavun ä:n vaikutuksesta. *Kytäjä* voisi myös olla lyhentymä nimestä *Kytäjärvi*; tosin asiakirjatiedot

Karttaote rekognosointikartasta vuoden 1800 paikkeilta; *Kytäjärvi*-nimen järven eteläpuolella sijaitsee samanniminen kylä. Järven pohjoisrannalla sijaitseva *Kytäjän* kartano esiintyy *Näs*-nimisenä.

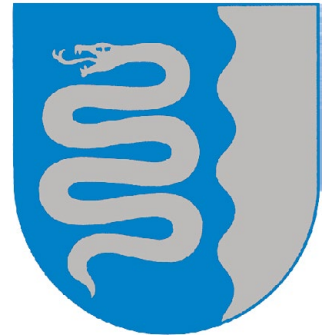
viittaavat siihen, että *Kytäjärvi* on *Kytäjä* nuorempi, jolloin kehitys olisi ollut päinvastainen: *Kytäjä* > *Kytäjärvi*. Vrt. → *Elimäki*, → *Längelmäki*, jotka todistettavasti ovat syntyneet nimien *Elimä*, *Längelmä* pohjalta. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 493–494; Nissilä, Viljo 1962a: 90, 95; SSA s.v. kyteä; Tommila, Päiviö 1958: 67; SMSA.

Kyyhkylä kylä ja sotainvalidien kuntoutussairaala Mikkelissä Etelä-Savossa. *Kyyhkyläby* ja *Kyçhkelenmaa* 1561, *Kyyhkylänniemi* 1670. – Laaja niemi on vanha asuinpaikka. Kyyhkylän ratsutila oli paikalla jo 1500-luvulla. Kylän itäpuolella oleva osa Saimaan selkää on *Kyyhkylänselkä*. On mahdollista, että kylän nimen taustalla on linnunnimityksen *kyyhky* sisältävä luonto-aikein nimi, joka voisi viitata kyyhkynmetsästykseen. – SP

Pinomaa, Lennart 1953: 95; Westerholm, Martti 1926: 37–38; KA: VA 6331a: 23.

Kyyjärvi kunta ja järvi Keski-Suomessa. *Kyjierfuj* 1565 (asutus). – Nimi esiintyy erämaiden jakoa koskevissa asiakirjoissa 1500-luvun puolessavälissä. Eräillä Sydän-Hämeen tiloilla oli tuolloin eräomistuksia 200 km pohjoisempana Kyyjärvellä. Noihin aikoihin eräsijoille syntyi myös kiinteää asutusta. Kyyjärven itäran-

Kyyjärven vaakunassa on kuvattu käärme ja järveen viittaava aaltokuvio.

nalle 1559 perustetusta uudistalosta alkanut Kyyjärven kylä kuului Rautalammin seurakuntaan ja sitten siitä erotettuun Saarijärveen. Vuodesta 1775 Kyyjärvi oli osa Karstulan kappelia, joka itsenäistyi 1858. Kyyjärven kansakoulupiirin eroamisesta Karstulasta omaksi seurakunnaksi tehtiin päätös 1913, mutta ero ei toteutunut heti. Kyyjärven kunta perustettiin 1929 ja seurakunta 1944. Kuntaa sanotaan epävirallisesti myös nimellä → *Nopola* keskuskylän mukaan. – Asutusnimi on saatu järven nimestä. Sen alkua Kyy- voi tulla kyykäärmeen runsaasta esiintymisestä rantamaastossa, mutta se voi olla peräisin myös jostain muusta sanasta, joka on lyhentynyt ja ehkä muuttunut muutenkin nimenosana. – SBS

Kallio, Reino 1972: 103, 112; Suvanto, Seppo 1995: 81–82, 137, 474; HisKi; KA 3936: 23.

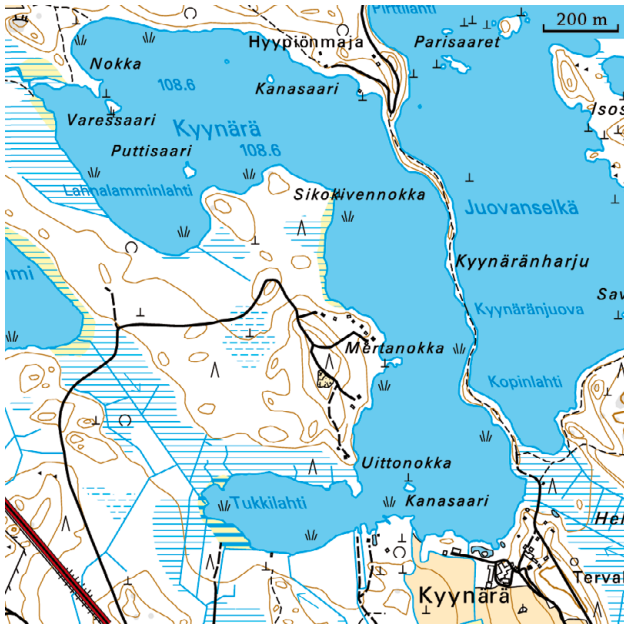
Kyynelvuono sal *Koonjälvuonä*, Inarijärven vuono eli lahti Inarin itäosassa Lapissa. Vuonon jatkeena on pitkä ja kapea *Kyyneljärvi*, sal *Koonjäljärvi*, ja Kyynelvuonon ja Suolisvuonon välissä olevaa nientä kutsutaan nimellä *Kyynelniemi*, sal *Koonjäljargä*. *Gannal Vuonne* 1744–45. – Suomenkieliset nimet on käännetty saamesta, mutta saamelaisien nimien syntymotiivia ei tunneta. – AA ja SA

Johnsen, O.A. 1923: liitekartta 4.

Kyynärä

1. kyläkunta ja järvi (*Kynärä Jerfvi* 1795–1798) Tammelasella Kanta-Hämeessä. Kylä on järven etelärannalla. Järven ja Liesjärven välissä oleva toista kilometriä pitkä kapea kannas: *Kyynäränharju*. Harjun keskivaiheilla oleva matala kohta, josta vesi pääsee virtaamaan Kyynärästä Liesjärveen: *Kyynäränjuova*. – Järven pohjoispuolella on toinen *Kyynärä*-niminen järvi. Siinä on kaksi osaa: *Letkun Kyynärä* ja *Tapolan Kyynärä* (Letkun ja Tapolan kylien mukaan). Vrt., että Tammelan pohjoisosassa Kojjärven rajalla on lisäksi *Kyynäräjärvi*.

2. kylä Perniössä Varsinais-Suomessa. Kylässä oleva (1900-luvulla kuivattu) järvi: *Kyynäräjärvi* (*Kynari Iärvi* 1776–1805). Ero Kiviniemen mukaan *Kyynärä*-nimet ovat iältään hyvin vanhoja. Niitä esiintyy etenkin Hämeessä. Usein ne liittyvät

Kyyjärven järven koukkumainen muoto näkyy selkeästi kartassa. Kapea Kyyjäränharju erottaa Kyyjärven Liesjärvestä.

Kyyjärviin, jotka kyyjärpään tai kyyjärkourun tavoin ovat yhteydessä isompaan järveen tai jokeen tai ovat muuten muodoltaan vääriä, koukkumaisia. Monesti kyseessä on suuremmalta järveltä katsottuna kapean kannaksen takana oleva järvi. Tammelan Liesjärven kylän Kyyjärä täyttää näistä ehdoista ensimmäisen ja viimeisen: se on muodoltaan koukkumainen ja sen erottaa suuremmasta järvestä, Liesjärvestä, kapea Kyyjäränharju. Perniön Kyyjärä-nimiseen järveen ehdot sopivat huonosti. Järvi ei (silloin kun se vielä oli järvenä 1800-luvulla) ole ollut kyyjärkourun muotoinen. On kuitenkin mahdollista, että Kyyjäräjärven laskujoen ympärillä olevassa laaksossa muinoin, kun vedenpinta on ollut korkeammalla, on ollut sisäjärväi tai järviketju, johon Kyyjäräjärvi on liittynyt koukkumaisena perukkana. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 44; Kiviniemi, Eero 1977: 131–183.

Kyyjärö kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla, aiemmin Luopioista. Kyyjärä 1601, Kyyjärö 1696. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan Kyyjäröjärven (Kyyjärön Järfvi 1784) rannalla. Kylän juurella oleva Kyyjärälahti eli Pyyntölahti on koukkumainen, minkä perusteella Eero Kiviniemi (1977) on katsonut sen sopivan kannaksi järven ja kylän nimelle. Kiviniemi on pitänyt Kyyjär(ä)-nimiä vanhana hämäläisyytenä ja eteläisimpiä nimiä muistoina sisämaan asukkaiden vanhoista yhteyksistä rannikolle. Näitä nimiä on annettu alkuaan taville, jotka ovat liittyneet kyyjärpään tai kyyjärkourun tavoin suurempaan järveen tai jokeen. Nämä järvet ovat usein myös umpiperiä: niistä ei pääse vesitse eteenpäin, mikä tieto on ollut tärkeää muinaisille vesilläliikkujille. Myöhemmin tämä peruste on menettänyt merkitystään ja tällaisia nimiä on annettu mm. muodoltaan koukkumaisille järville. – SP

Kiviniemi, Eero 1977: 146, 180, 182; Koskimies, Y.S. 1985: 500–501; Säynäjärvi, Leila 1937: 510, 513.

Kyyjärpäänniemi kalliiniemi Kajaaninjoen pohjoisrannalla Kajaanissa Kainuussa. Kallion ansiosta niemi on säilynyt vuolaasta virrasta huolimatta. – Nimi tulee niemen muodosta. Kyyjärpää on Kainuun murteissa *kyyjärpää*. – AR

Kyyvesi suuri järvi Etelä-Savossa, pääosin Kangasniemen, Mikkelin ja entisen Haukivuoren alueella. Rinnakkaisnimenä on ainakin Haukivuorella käytetty myös nimeä *Kyyjärvi*. – Nimen alkuosaksi hahmottuu helposti matelijan nimitys

kyy, mutta ei ole kovin luontevaa ajatella, että järven nimeen sisältyisi tämä sana. Kaikkiaan Suomen nimistössä on hyvin vähän *Kyy*- tai *Käärme*-alkuisia vedenkokoumien nimiä, ja ne, joita on, tarkoittavat kaikki pieniä lampia, kun taas *Kyyvesi* on suuri. Epävarma mahdollisuus on, että *Kyyveden* nimen alkuosa olisi lyhentynyt sanasta *kyyjärä*. Vertailukohtaksi sopii esim. Kankaanpään *Kyyjärjärven* nimi, josta on merkitetty mm. murreasu *Kyyjärvi* (Nissilä 1962; Kiviniemi 1977). *Kyyjärä*-alkuisia järvennimiä on Suomessa useita, ja tavallisimmin ne ovat syntyneet ilmaisemaan järven vääriä muotoja. Sana *kyyjärä* tarkoittaa näissä nimissä siis kyyjärpää, kyyjärkourua (Kiviniemi 1977). Etelä-Savon *Kyyvetä* on luonnehdittu paitsi suureksi myös mutkikkaaksi ja sokkeloiseksi, lahtien ja niemiä liuskomaksi. Toisaalta järvestä ei ole mitään selvää kyyjärkourun muotoista mutkaa ja järvi on niin suuri, että sen muoto ei vaikea hahmotettavuutensa takia helposti tarjoutu nimeämisperusteeksi. – LL

Kiviniemi, Eero 1977: 131–183; Nissilä, Viljo 1962: 94; Suomenmaa I (1967): 293.

Kyöpelä jyrkkä kalliomäki ja hiihtokeskus Suomenjoella Pohjois-Savossa. – Sanalla *kyöpelä* on merkitykset 'kummitus, paholainen, tonttu, haltia, velho, noita' ja 'vanhojenpiikojen (tai -poikien olopaikka)'. Nimet tarkoittavat useimmiten juuri kallioiden, jyrkkien ja louhikkosien mäkiä, jotka usein sijaitsevat rannassa – myös Suomenjoen *Kyöpelin* vieressä ovat *Kaatro*- ja *Pikku-Kaatro* -nimiset lammet. Kertoman mukaan Suomenjoen vuorella on asunut kyöpeleitä eli piruja. – KM

Mallat, Kaija 2007: 44–46; SMSA.

Källby → *Kolppi*

Kärböle → *Kaarela*

Kärkulla kylä Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiön saaren kuntaa. Vanhoista kirjoitusmuodoista (*Korffkulla* 1540) päätellen sen nimi on ollut alkuaan *Korvkulla*; sen alussa on henkilönnimi, luultavasti muinaisruotsin *Korve*. – PS

Huldén, Lars 2001: 135.

Kärkulla hoitokoti Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. Hoitokoti on Kärkullan kuntayhtymän keskeinen hoivayksikkö Suomen ruotsalaisalueilla. Laitos perustettiin Paraisille 1960 suomenruotsalaiseksi vajaamielisten hoitolaitokseksi (*Finlands svenska vårdanstalt för sinnesslöa*). Sittemmin sen nimi on vaihtunut, ensin 1962 Kärkullan keskuslaitokseksi (*Kärkulla Centralanstalt*) ja 1981 Kärkullan hoitokodiksi (*Kärkulla vårdhem*). – Nimi *Kärkulla* on uudismuodoste, joka vahvistettiin käyttöön otettavaksi kuntayhtymän valtuuston kokouksessa 31.10.1957. Alkuosa on peräisin kylän nimestä *Kärlax*; laitos sijaitsee kylässä. Jälkiosa *-kulla* (vrt. ruotsin *kulle* 'kumpu, mäki') on tavallinen Suomen ruotsalaisalueiden asutusnimitys (mm. naapurikylien nimissä *Fagerkulla* ja *Vidkulla*); *Kärkullan* tapauksessa se myös vastaa maastoa. Kylän nimi *Kärlax* on alkuaan suomenkielinen, ehkä **Kurulaksi*, jonka alussa on substantiivi → *kuru* 'kapea painanne, notko'. – PS

Björkqvist, Stig-Eyrik 25.2.2007 (suullinen tieto); Huldén, Lars 2001: 122, 135; www.karkulla.fi/historik.html [23.1.2007].

Kätölandet niemi ja luonnonsuojelualue Öjassa Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla. *Kätöen* 1812. – Öjassa joillakin suurimilla niemillä on sanaan *landet* 'maa' loppuva nimi. Tällainen nimi on voitu antaa maankohoamisen yhteen liittämien saarten muodostamille isoille "maille". Tässä tapauksessa *-land*-nimen taustalla on saarenimi *Kätön*, jonka alussa on ruotsin sana *käta* 'koju, vaatimaton tilapäisasumus'. *Kätön* on ollut laidunmaata. Nimen jälkiosa on *ö* 'saari'. – PS

MML E13 5/6 (1812).

Kägeludden → *Keilaniemi*

Käikälä

1. kaupunginosa ja taajama Hämeenlinnassa (aiemmin kylä Vanajassa) Kanta-Hämeessä. Puheessa myös: *Käikäälä*. *Ækela ok Kækelæ* 1440, *Keickalaby* 1447, *Käijkäle* 1561.

2. kylä ja kartano Hämeenkoskella Päijät-Hämeessä. *Käikälä* 1472, *Käckälä* 1472 (kylä).

Viljo Nissilä katsoo nimen pohjautuvan joko alkuperältään epäselvään henkilönnimeen *Käikä*, *Käikää*, *Käikkä* tai länsimurteissa tunnettuun sanaan *käikäle*, *käikälä* '(pitkänomaisen) pala, kappale, osa'. – MV

FMU 3: 207, 425; FMU 4: 383; Nissilä, Viljo 1976: 16; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Käinby → *Keimola*

Käkilähti kylä Oulujärven *Käkilahden* rannalla Kajaanissa Kainuussa, aiemmin Vuolijokea. *Käki niemi* 1555, *Keckiniemi* 1650, *kekelax* 1684, *Käkilähti* 1764. – Käkilahden pohjoispuolella on *Käkisaari*, vanhalta nimeltään *Käkinielemi*, oikeastaan niemi, jonka matalan tyven poikki on tehty veneväyläksi *Käivanto*-niminen väylä. Nimiryppään kantanimi lienee juuri *Käkinielemi*. Nimen alkusana on linnunnimitys *käki*. – AR

KA: MH 107/2D 3/1, MH 124/ 2D 6/1, TUOKKO,VA 4872: 11.

Kälä → *Kela*

Källfjärd → *Kellahti*

Kälviä kunta Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Kelviä*. Kuulunut alkuun Kokkolan emäseurakuntaan, erotettu omaksi pitäjäkseen 1639. *Kalfföö*, *Kelföö* 1543, *Kelffuöö* 1544, *Kelffuö* 1546, *Kelfföö* 1550, *Keluiiock by* 1548, *Kelffwe wick* 1549, *Kiälfwiä sockn* ja *Kiälfwiä by* 1655. – T. E. Karsten on pitänyt mahdollisena, että kylän, sittemmin pitäjän nimi pohjautuu varhaisen asukkaan nimeen, muinaisruotsalaiseen henkilönnimeen *Kelvé*, joka esiintyy usein etunimenä 1500-luvulla Pohjanmaan maakirjoissa. Ruotsinkielisen nimen kirjoitusasuun loppuosa *ä* 'joki' ja vanha kirjallinen muoto *Keluiiock* 'Kelvijoki' viittaavat paikkakunnan läpi virtaavaan *Kälviänjokeen*. Mahdollisesti myös muut *ä*-loppuiset nimet ovat toimineet mallina, kun nimi on saanut loppuosan *ä*: *Lochteä*, *Torneä*, *Uleä* (Peter Sloten kommentti 2007). Epätodennäköisempi selitys perustuu Pohjanmaalla suomen murteissa käytettyyn adjektiivisiin *kälviä*, *kälveä* 'näivettynyt, kuiva, laiha', joka tosin sopii henkilön lisänimeksi. Nimeä *Kälviä* ei voi pitää täysin ratkaistuna. – PM

Huldén, Lars 2001: 422; Karsten, T. E. 1921: 308, 309; www.genealogia.fi → Suomen seurakunnat.

Kälä Joutsan kunnan Mieskonmäen kylän keskuspaikka Keski-Suomessa. *Kulä skogh och wattnn* 1443, *Kælä skogha ok wathen* 1455. – 1400-luvun asiakirjoissa mainittu nykyistä Kälän aluetta laajempi "Kälän metsä ja vesi" on ollut hämäläisten ulointa eräomistusta Savon rajalla. Kälän alueen poikki kulki ennen Puulan laskua vanha vesitie Päijänteeltä lähelle Saimaan vesistöä. Vesitien varrella olleessa Kälänkoskessa (*Kiela forss* 1556) on vielä ainakin 1500-luvulla ollut lohen eli taimeen kalastuspaikka. Koskenimestä *Kälänkoski* on lohjennut nimiasu *Kälä*. *Kälän*-alku taas palautuu perusmuotoon *Kälkä-*, joka myös näkyy seudun nimistössä: Joutsan puolelle laskee Leivonmäen Kälkäjärvistä Kälkäjoki. Suomen *Kälkä*-nimien on otaksuttu perustuvan mm. saamen kiveä merkitsevään sanaan (vrt. pohjoissaamen *geadgi*). Paikan kivikkoisuuteen liittyvä selitys sopsi ainakin Joutsan *Kälänkoskeen*. Toisaalta, koska Kälän alue on vanhaa hämäläisten eräseutua, nimi on yhdistetty myös Sääksmäen Huittulan kylän *Kälkä*-nimiseen kantataloon. – TML

Aikio, Ante 2003: 102; Alanen, Timo 2003: 54; BFH 1: 94; FMU 4: 86; Jaako Teitin valitusluettelo: 15; Pärnänen, J. A. 1947: 47; Suuronen, Väinö 1937: 94.

Kälö kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Kedelöö* 1540, *Kedi-*

löö 1556, *Kädlöö* 1581, *Kielöö* 1650. – Kyseessä on alkuperäinen luontoniemi; sen alussa on luultavasti vanha muoto *kättil* tms. nykyruotsin substantiivista *kittel* 'kattila', joka on viitannut johonkin maastokohteeseen. Bertel Fortelius esittää, että tässä "kattila" tarkoittaisi vanhaa suojaista kyläsatamaa Mälön, Brändholmin och Korsholmin saarten sisäpuolella. Jälkiosa on *ö* 'isohko saari'. – PS

Diarium Gyllenianum: 115; Fortelius, Bertel 1999: 53; Huldén, Lars 2001: 102; Söderwall, K.F. 1884–1973 s.v. kättil.

Kämäri urheilupuisto ja viheralueena säilynyt kaupunginosa Kanavaasaressa Varkaudessa Pohjois-Savossa. – Nimi sai alkunsa, kun Paavo Kämäräinen perusti nykyisen Ämmäkosken paikalle Leppävuiran ensimmäisen veroa maksavan vesimyllyn ilmeisesti jo ennen 1750-luvun puoltaväliä. Hänen mukaansa myllyn paikkaa alettiin kutsua *Kämärinkoskeksi*. – SP

Paikkala, Jarmo 1990a: 26.

Käpylä kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, alkuun kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi → *Kottby*. – Kun 1920-luvun alussa Väliäival-nimiselle seudulle alkoi nousta uusi esikauptunki- ja omakotialue, se sai nimen *Kottby villastad* – *Käpylän huvilakaupunki*, vaikka se sijaitsikin Kumpulun kylän alueella eikä lainkaan vanhojen Kottbyn tilojen kohdalla; myöhemmin omakotialue tosin laajeni Kottbyn alueelle. Suomenkielinen nimi *Käpylä* vahvistettiin 1929. Nimen käännös perustuu nimen tulkintaan ruotsin sanasta *lotte* 'käpy'. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 190; Pesonen, Leo A. 1981: 114.

Käringmossen → *Ämmässuo*

Käringsund salmi, vanha kalasatama ja matkailukeskus Eckerössä Ahvenanmaalla. *Kiäringsund* 1727–28. – Nimen alussa on ruotsin substantiivi *käring* 'nainen, vanha nainen, akka'; se sisältyy moniin saaristonimiin, jotka viittaavat muodoltaan naista muistuttavaan merimerkkiin. Nils Strömcranon 1727–28 laatimassa Ahvenanmaan länsisaariston kartassa näkyy Käringsundin sisäänmenoväylän suulla pieni saari, jolla on nimenä *Kiäringsfoten*; väylämerkki on tässä saareissa. Hiukan vanhemmassa kartassa saaren nimenä on *Käringskiär*. – PS

Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 18–19; Zilliacus, Kurt 1989: 224.

Kärinki järvi Ruokolahdella Etelä-Karjalassa; järvessä pitkä *Kärinkiniemi*, joka on myös virallinen kylän nimi (*Keringiniemi* 1602). *Kering* 1557, *Keringi* 1560. – Nimi kuuluu luultavasti *Karanka*, *Käränkä* -nimien yhteyteen. Nämä pohjautuvat sanaan *karanka*, *käränkä* 'veteen kaatunut puu, männynkakkärrä, karahka'. Perimmäinen kantasana on *kara*, ja *-nka*, *-nkä*, *-nki* ovat johtimia. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 64–65; KA:VA 5813: 49v; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kärjenniemi kylä ja taajama samannimisessä niemessä Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä. *Nils Olssän Kärjäniämi* 1502. – Niemi on Vuohiniemenselän pohjoisosan länsirannalla. Joko niemeä on aluksi kutsuttu vain **Kärjeksi* (< *kärki* 'niemi, terävä niemi'), johon on myöhemmin lisätty selvä jalkiosa *niemi*, tai **Kärki* on tarkoittanut niemen uloimmassa kohdassa olevaa pienempää niemekettä. Kylä on syntynyt niemeen viimeistään 1400-luvulla, ja se on nimetty sijaintinsa mukaan. – SP

Alanen, Timo 2003: 29–30.

Kärkinen eli *Kärkiskylä* kylä Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Rautiota. – Nimi johtuu todennäköisesti seudun ensimmäisestä asukkaasta Matti Antinpoika Kärkisestä (*Kärckäijne* 1563, *Kierki* 1566), joka perusti uudistilan Siiponjoen varteen 1563. Kanta-asukkaan sukunimen muoto vaihtelee asiakirjoissa. – AR

Virrankoski, Pentti 1988: 93, 423.

Kärkistensalmi salmi Päijänteessä Korpilahdella Keski-Suomessa, vuodesta 2009 Jyväskylän kaupunkia, paikkakuntaisten puheesta vanhastaan *Kärkissalmi*. – Peruskartassa Kärkistensalmi on merkitty paikkaan, jossa Korpilahdella Luhankaan menevä tie ylittää Päijänteen. Alkuaan se on ollut puolisen kilometriä lännempänä, *Sutosenniemen* ja *Muuttoniemen* kohdalla. Nämä kaksi samasta tyvestä haarautuvaa niemen kärkeä ovat todennäköisesti olleet ne ”kärkiset”, joista alkuperäinen salmi on saanut nimensä. – MV

NA: Paikannimikokoelmat.

Kärkkäälä kylä Hankasalmella ja Konnevedellä Keski-Suomessa, 1870-luvulle asti samaa Rautalammin kylää, jonka nimenä myös *Kärkkäiskylä* ja *Kärkkäiskylän Kärkkäälä*. Kärkesbij 1553, kärkäs bij 1554, *Kärkkälä by* 1752. – Nimi on tullut Pälkäneen Kärkkäistä, jotka asettuivat pysyvästi asumaan Kynsiveden eräsijoilleen. Kärkkäälän rajatuomioon vuodelta 1541 liitetään paljolti todenperäiseltä vaikuttava asutustarina, jonka mukaan ”ukko-Kärkäs” oli hakenut Tukholmasta kuninkaalta kiinnekirjan Pälkäneen ja Tuuloksen erämailta alueeseen, jonka rajat hän pystyi viikossa kiertämään ja puihin pykälillä merkitsemään. Suuren alueen ukko tarvitsi seitsemälle pojalleen. Vuonna 1543 asiakirjoissa mainitaan alueelle asettunut Pietari Laurinpoika Kärkäs; 1560-luvulla siellä mainitaan kahdessa talossa olevan isäntänä Laurinpoika Kärkäs ja viidessä Pekanpoika Kärkäs. *Kärkäs*, alkujaan liikanimi, on tarikoittanut halukasta, hanakkaa, innokasta. – EMN.

Korhonen, Ilkka 1979: 43–48; Laitinen, Erkki 2004: 65; Nissilä, Viljo 1966: 60, 89; Närhi, Pentti 2000: 34, 35; Saloheimo, Veijo 1959: 31; Savanto, Seppo 1999: 92, 93; KA: MH 32; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Kärklax kylä Vöyri-Maksamaalla Pohjanmaalla, aiemmin Maksamaata. *Kärklaks* 1443, *Kerkelax* 1545, *Kerkelax by* 1548, *Kärkilax* 1571. – *Kärklax* on alkuperältään suomalainen lahden nimi, jonka ruotsalaiset uudisasukkaat keskiajalla lainasivat ja joka viimeistään 1400-luvulla vakiintui kylänimeksi. Nimen jälkiosana on suomen kielestä hävinnyt muoto *laksi* ’lahti’, alkuosa on sana *kärki*, joka tässä nimessä voi kuvata asutuksen syntyneen syvälle rantaviivaan tunkeutuvan, suojaisen lahden varrelle. – MB

Huldén, Lars 2001: 388; Karsten, T.E. 1923: 169–170; B. Åkerblom 1968: 8.

Kärkölä kunta ja kylä Päijät-Hämeessä. *Kerkylä* 1484 (kylä). – Kunnannimi perustuu kylänimeen. *Kärkölän* kylä sijaitsee nykyisen Kärkölän kirkonkylän etelälaidalla. Hollolan lounaisosan kylistä muodostettiin viimeistään 1711 Kärkölän kappeliseurakunta, joka itsenäistyi 1867. – Kylännimi *Kärkölä* lienee tullut alkutalon nimestä **Kärköi(lä)*, joka sisälsi sanan *kärki*. Talo sijaitsi ehkä harjun kärjessä emäkylästä Sattialasta katsoen. Asiakirjaesiintymien mukaan (mm. *Laurens Kerkela* 1390) kylän- tai talonnimeä on voitu käyttää myös muodossa **Kärkelä*. – SBS

BFH 1: 36; FMU 1: 429; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Kärki; Suomenmaa 4 (1971): 240; HisKi; www.paijat-hame.fi/maka/selvitykset/MARY/ [23.6.2007].

Kärkölä kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, aiemmin Pusulaa. *Kärkälä* 1787. – Sai asutuksensa n. 1770. Se ja eräät muut Pusulan pohjoiset kulmakunnat muodostivat *Kärkölän* rukoushuonekunnan, joka perustettiin 1842. Nimi on esiintynyt myös muodoissa *Kärkälä*, *Kärkelä* ja *Kärkilä*. Nimen on selitetty johtuvan sijainnista kylien maiden kärjessä. – SBS

Malmivuo, Kari 2004: 81, 87, 89; www.genealogia.fi.

Kärnänkoski

1. koski, kyläkunta ja linnoituksen rauniot Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. *Jogan Joganesson Kjarinja* (ven.) 1796, *Kjarinyij* (ven.) 1796; *Kärnä koski gamla fästningsverk* 1836. Kosken nimi on esiintynyt myös muodossa *Kärnäkoski*. Venäläi-

set olivat rakennuttaneet linnoituksen varustukset maastoa myötäillen Kuolimojärven ja Saimaan väliselle kannakselle. Linnoitus toimi läheisen → *Partakosken* linnoituksen tapaan vain vuosina 1791–1809.

2. koski Siikajoessa Siikajoen kunnan alueella Pohjois-Pohjanmaalla.

3. koski ja kylä Viitasaarella Keski-Suomessa Koliman ja Keitelelen välillä. Kylästä käytetään nykyään vain nimeä *Kärnä*. Kärnänkoski laskee Kärnänjärveen. Kosken partaalla toimii sähkölaitosmuseo.

Suomessa on paljon muitakin *Kärnä*-alkuisia paikannimiä lähinnä Lappeenranta–Jyväskylä–Raahe-linjan itäpuolella, mutta myös Artjärven Villikkalassa on Litinjoessa *Kärnäkoski*. Osa niistä perustuu pohjoiskarjalaiseen sukunimeen *Kärnä*. Osaan sisältynee sana *kärnä* ’kaarna; ohut jääkuori maassa, jäätynyt maa’; tällaisilla nimillä olisi voitu kuvata paikkaa, jossa maa oli jäätynyt tai kuivunut karheaksi ja rosoiseksi. Koskien nimissä *kärnä* on voinut tarkoittaa kivien päälle kertynyttä jääkerrosta. Sanalla on myös merkitys ’areä’ ja ’kiero’, jolla olisi voitu kuvata kosken luonnetta. Valkealassa sanalla *kärnä* on myös merkitys ’lika’. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Kärnä; Mäkeläinen, Osmo 1978: 372–373; Sivula, Jaakko 1989: 139; SKES s.v. kärnä; Särkkä, Heikki 1996: 68; MIHA G 57 4:2–3; www.minedu.fi/opm/tapahtumat/kulttuurifoorumi/lappeenranta2002/, 4.6.2005.

Kärnäsaari saari ja kylä Lappajärven Lappajärvessä Etelä-Pohjanmaalla. *Kärnä* 1668 (talo). – *Saaren kiviaines* on 73 miljoonaa vuotta sitten Lappajärveen iskeytyneen meteoritiin kraaterin laavakiveä. Saaren luja kiviaines on saanut paikannimen mukaan nimen *kärnäüitti*. Saaren nimi perustuu asumuksen nimeen *Kärnä*, joka lienee lyhentymä *Kärnä*-alkuisesta luontopaikan nimestä. Nimen sisällöstä → *Kärnäkoski*. – SP

Kärpänen kaupunginosa Lahdessa Päijät-Hämeessä. Nimi lienee tullut käyttöön vasta 1900-luvulla. Sitä ennen alue tunnettiin *Harjunalustana*. Nimen synnystä on useita tarinoita. Yhden mukaan nimeä *Kärpästenmäki* ~ *Kärpäsmäki* ~ *Kärpäskylä* ~ *Kärpäsenkylä* ~ *Kärpänen* alettiin käyttää, kun alueelle kansalaissodan jälkeen alkoi muodostua tiheää mökkiasutusta. Toisen mukaan nimi johtuu kärpästä, joita läheisillä pelloilla olleet lantapatterit ja teurastuspaikka houkuttelivat. Kokonaan huomiotta ei voi jättää mahdollisuutta, että nimi olisi oletettua vanhempi ja perustuisi henkilönimeen. Esim. Lammilta tunnetaan *Reko Karpain* 1455, *Systemästä Peeter Kärpin* 1465, *Olle Kärpinen* 1467, *Kärpäin* 1477. – *Kärpänen*-paikannimiä on muuallakin, esim. Savitaipaleella (kylä ja talo), Askolassa, Kuhmoisissa, Pertunmaalla (taloja), Hausjärvellä, Oromattilassa ja Pälkäneellä (peltoja). – MV

BFH 1: 86; FMU 4: 78, 483; Laapotti, Marjukka 1993: 55–56; Laapotti, Marjukka 1994: 185.

Kärsämäki kunta ja kylä Pohjois-Pohjanmaalla. Pyhännän puolelta *Kärsämäenjärvestä* alkava *Kärsämäenjoki* laskee Pyhäjokeen keskustan eteläpuolella. Pyhäjoen kappeliksi 1764, itsenäistyi 1856. *Kärsemby* 1556, *Kärsämä* 1562, *Kersemäki* 1565, *Kärsämäki* 1568. – Kylännimestä on 1500-luvun lähteissä sekä muoto *Kärsämä* että *Kärsämäki*. Näistä *Kärsämä* on alkuperäisempi muoto, ja *-mäki* on liittynyt nimeen taivutuksen myötä kuten esimerkiksi nimissä → *Längelmäki* ja → *Pieksämäki*. Nimen kantana on siis sana *kärsä*, johon on liittynyt johdin *-mä*. Paikannimissä *kärsä* tarkoittaa tavallisesti nientä tai niemenkärkeä. – AR

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

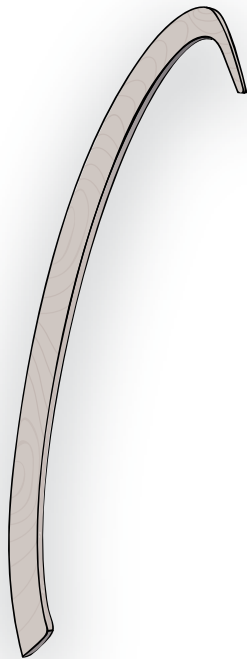
Kärsämäki kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, ennen Marian kylä. *Kærsemækj* 1363, *Kærsämäki* 1442, *Kärsämäki* 1540. – Kärsämäen rautakautisen polttokalmiston hautatyyppi-

pi on arkeologiassa nimetty Kärsämäen tyyppiä. Kärsämäen asutus lienee kalmistoa vanhempaa. *Kärsämäki*-nimeä on pidetty muotoassosiatiivisena: kylä on rakennettu niemelle, joka pistää ”kärsänä” Vähäjokeen. Saulo Kepsun mukaan kyseessä on ”mäen kärsällä sijaitseva kylä”, ajatus perustuu 1776–1805 laaditun kartaston maisemakuvaukseen. Raija Alitalo huomauttaa, että *mäki*-loppuisten kylännimien alkuperäinen tarkoite on saattanut olla asumus eikä mäki; hänen mukaansa paikkoihin syntyy mäkimmäisyys siitä, että asumukset on rakennettu korkeammille ja kuivemmille paikoille. – RLP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 141; Alitalo, Raija 1995: 107–113; Alitalo, Raija 1996: 109–115; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007.

Käsivarsi saP *Giehtaruohtas*, myös *Suomanjarga* eli ”Suomeniemi”, Enontekiön kunnan muodostama Suomen ”Käsivarsi”, käytetään kuitenkin varsinaisesti vain sen länsiosan tuntureiden leimaamasta alueesta. Toisaalta puhutaan myös *Käsivarren Lapista*, joka on Suomen korkeinta seutua; sen luoteisin kolikko on Suomen ainoa alue joka kuuluu Skandinavian (*Kölivuoriston*) tunturijaksoon. – Nimi on syntynyt uudis- muodosteena karttakuvion mukaan 1900-luvulla ja lainautunut myöhemmin käännösmuokelmana suomesta saameen (*giehtaruohtas* merkitsee ’rannetta’). Varhemmin aluetta kutsuttiin suomeksi myös *Yliperäksi*, mutta tämäkin nimi on syntynyt vasta 1900-luvulla. – SA ja SP

Käsämä kylä Liperissä Pohjois-Karjalassa. *Käsämi* 1618, *Käsämä By* 1631. Kylä on suuren Viinijärven *Käsämänsalmen* etelärannalla. – Suomessa on Liperin *Käsämän* lisäksi ainakin yksi *Käsämä*-nimi: *Käsämäkoski Käsmänjoessa* Sallassa Lapis- sa. Samaa alkuperää lienevät kuusamolaiset nimet *Käsmäjärvi* ja *-joki* (*Käsmäräierffuj* 1526, *Kasmeiäkisuu* n.1540, *Käsmmä hara* 1678). Koska *Käs(ä)mä*-nimet ovat vesistönimiä, ne voivat hyvin sisältää sanan *käsämä* ’koukkupäinen puu, jolla talvinuottaa vedettäessä harataan nuottasalkoa avannosta’. Tämän karjalan kielessä, savolaismurteissa ja Pohjanmaalla tavattavan sanan tavallisin muoto on *käsälä*, mutta rinnakkaismuotoina esiintyvät myös *käsä*, *käsämä*, *käsänä* ja *käsärä*.

Käsälä eli **käsämä** on koukkupäinen puu, jolla harataan nuottasalkoa avannosta talvinuottaa vedettäessä.

Esimerkiksi Ilomantsista ja Joensuun Kiihtelysvaarasta on tallennettu sekä *käsämä* että *käsälä*. – AR

AKH I: 351, 487; Julku, Kyösti 1987: 251, 264; SSA s.v. käsälä; KA:TUOKKO; SMSA.

Kätkäsuvanto saP *Geatkesavvon*, Muonionjoen suvanto Muoniossa Lapissa ja sen rantamien kyläkunnat Suomen ja Ruotsin puolella. *Ketkes suvando* 1796. – Suomenkielinen nimi on mukaelma saamenkielisestä, jossa *Geatke-* on yhdysosamuoto saP sanasta *geatki* ’ahma’. Jälkiosa *savvon* ’suvanto’. – SA

Suomen karttakirja 1799: 151.

Kätkätunturi

1. tunturi Kittilässä Lapissa, Sirkan kylän lähellä. Sen eteläpuolella on *Kätkäjärvi*, josta laskee *Kätkäjoki* Immelänlompoloon.
2. saP *Geatkeduottar*, tunturi Kittilän ja Inarin rajalla Lapissa. Nimet ovat saamelaista lainaa, ja jälkimmäisen nimen saamelainen asu *Geatkeduottar* merkitsee ”Ahmatunturia”; vrt. pohjoissaamen *geatki* ’ahma’. Myös Kittilän Sirkan *Kätkätunturin* nimi voi palautua samanlaiseen saamelaiseen nimeen, mutta mahdollista on sekin, että nimen taustalla on saamen sana *geadgi* ’kivi’. – AA ja SA

Käylä kylä Kitkajoessa olevan *Käylänkosken* rannalla Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän nimi johtuu mainitun kosken nähtävästi saamelaisperäisestä nimestä. – JV

Käyrälampi järvi ja leirintäalue Kouvolan ja Valkealan rajalla Kymenlaaksossa, myös murteen mukaisesti *Käyrälampi*. *Käyrälampi* 1749. – Nimen lopussa on sana *lampi*, vaikka paikka ei ole lampimainen vaan kuuluu osana Valkealan reittiin eli Väiliväylään; lampeen laskee idästä *Käyräjoki* ja siitä lähtee Lapalanjärven laskeva Jokelanjoki. Nimen alku viittaa lammen muotoon. *Käyrälampi* kuuluu erityisesti Kaakkois-Hämeessä esiintyviin *Käyrä*-alkuisiin vedenkokoumännimiin. – RLP

Kepsu, Saulo 1990: 266; Kiviniemi, Eero 1977: 128–130.

Käyrämö kylä Rovaniemellä Lapissa Käyrämöjärven rannalla. Talonnimi *Lehtoniemi* eller *Käyrämä* 1870; järvennimi *Käyrämäjärvi* 1799. – Järvestä laskee Käyrämöjoki Raudanjokeen. Järven länsipuolella on ympäristöään selvästi korkeammalle nouseva *Käyrästunturi*. Kantanimi lienee silti järven nimi, sillä tunturin muoto ei viittaa käyryteen, ja monet *Käyrä*-nimet seudulla liittyvät vedenkokoumiin. Nimellä on kuvattu järven vääriä muotoa. Nimeen sisältyvä loppu *-mö* (ja *-mä*) on alueella tyyppillinen paikannimijohdin. Tunturin nimi viittaa siihen, että järveä tai tunturia on voitu aiemmin kutsuttu nimellä **Käyränen*. – SP

Kiviniemi, Eero 1977: 128–130; Suomen karttakirja 1799: 126.

Käärmealahti kylä ja lahti Maaningalla Pohjois-Savossa. *Kermeh laxi* Byij 1620-luvulla; lahti *Kermeh lax* 1561. – Kylä on saanut nimensä sijainnin perusteella, läheisen Pienen Ruokoveden eli Ylä-Ruokoveden samannimisen lahden mukaan. Lahden suussa on saari, *Varpasaari* eli *Käärmeasaari*, jonka nimi on vanha (*Kärme salo* 1559, *Kermeh saari* 1561); se on ilmeisesti saanut nimensä käärmeistään. Paikallistarinan mukaan saarella olisi asunut tietäjä, joka olisi karkottanut käärmeet saaresta lahteen. – SP

Alanen, Timo 2004a: 30; Packalén, Ulla 1979: 105.

Kökar kunta Ahvenanmaalla. *Thiycckækerl* n. 1250, *Tiokkakar-lensis* (latinalaisella päätteellä muodostettu paikannimijohdos) 1472, *Tykkekar* 1496, *Tijöckar* 1537. – Nimi on voitu muodostaa paksua merkitsevän adjektiivin *tjock* muinaisruotsalaisesta muodosta *piokk(er)* ja sanasta *karl* ’mies’. On esitetty, että alkuperäinen ”paksu mies” olisi ollut kauas näkyvä pyöreä kalliionpypylä. – PS

Hellberg, Lars 1987: 238–239; Huldén, Lars 2001: 83.

Köklax → *Kauklahti*

Köklot → *Kaukaluoto*

Kölingby kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Kölingh* 1540, *Köling(e)by* 1556. – Nimen alussa on ruotsalaismurteiden sana *köling* 'keskenkasvuinen poika'. Lars Huldén yhdistää nimen toisenlaiseen henkilönnimitykseen: asukkaannimitykseen **kylingar* tai **kölingar* (monikkomuoto) 'Kölingestä tullut väki'. Kölinge on kylä Ruotsissa, Rasbokilin pitäjässä Uplannissa; tämän mukaan Kölingby olisi saanut asukkaansa Kölingestä. Nimen jälkiosa on → *by* 'kylä'. – PS

Fortelius, Bertel 1999: 40–41; Huldén, Lars 2001: 102; Thors, Carl-Eric 1972: 13.

köngäs suomen Lapin murteissa käytetty sana, joka tarkoittaa 'suurta koskea'; se esiintyy jälkiosana yli sadassa nimessä tällä alueella. Sana on lainattu saamesta, jossa sitä vastaavat mm. pohjoissaamen *geavnyis* ja inarinasaamen *kievnyis*. Saamen sanat tarkoittavat 'suuren kosken' lisäksi murteittain myös 'vesiputousta', ja ne esiintyvät sekä alku- että jälkiosina saamenkielisissä paikannimissä. – AA ja SA

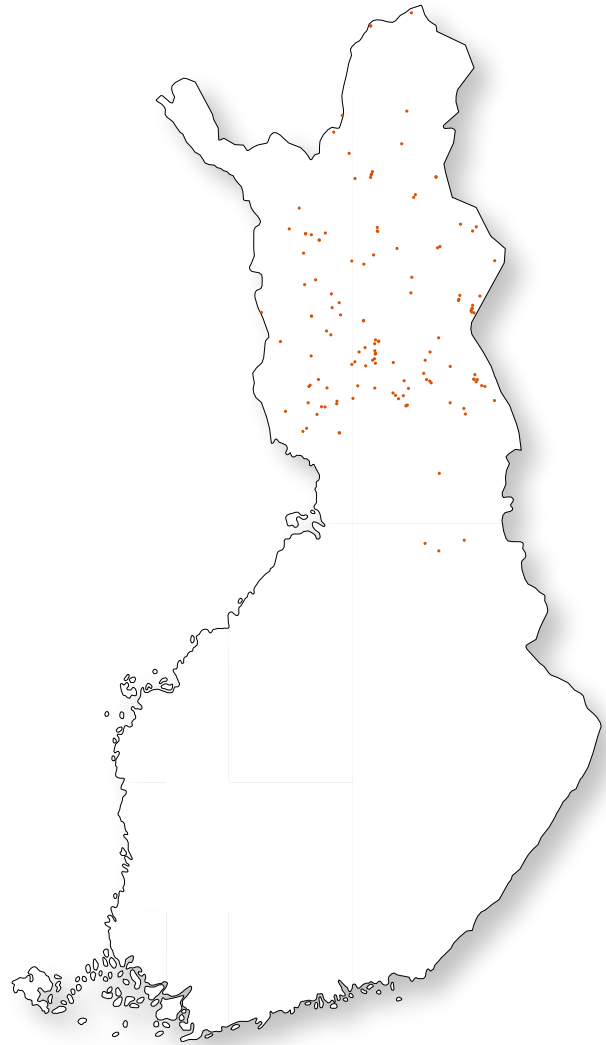
Königstedt valtioneuvoston edustuskartano Vantaan Riipilässä Uudellamaalla. *Konungstedt* 1702, *Capit. Köningstedts hemman* 1703, *Konungs* 1776, *Königstedt* 1823. – Kartanon ensimmäiseksi omistajaksi mainitaan vuonna 1511 silloisen Helsingin pitäjän nimismies Olavi Niilonpoika. Nykyisen nimensä kartano sai ratsumestari Johan Köhnnin mukaan, joka aateloitiin 1693 nimellä *Köhningstedt*. Valtio osti Köningstedtin vuonna 1961 vapaaherratar Asta Wredeltä. Nykyisen kartanorakennuksen rakennutti 1816 todellinen valtioneuvos Jacob Wilhelm Hisinger, arkkitehtina oli perimätiedon mukaan Carl Ludwig Engel. Saulo Kepsu on otaksunut kartanosta käytetyn suomeksi nimeä **Kuningas*, sillä kylän mailta mainitaan 1823 maakappale nimeltä *Kuningan Mässa* "Kuninkaan suo" ja *Kuningan nummi Mässa*. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 137, 140; www.valtioneuvosto.fi [1.7.2005].

Könkämäeno harvemmin *Könkämä*, saP *Geagganeatnu*, Muonionjoen oikeanpuoleinen latvaahaara, Suomen ja Ruotsin rajajoki Enontekiön Lapissa. 1600-luvulla koko Muonionjoen nimenä oli *Könkämä*. *Kyngioma älf* 1598, *Kingema fl* (= *fluvius* 'joki') 1611, *Kingema*, *Kängema* 1642–43, *Köngemä Elf* 1738. – Suomalainen nimimuoto on mukailtu saamelaisesta ja kehittynyt nykyaasuunsa *Könkämä* osin → *köngäs*-sanan vaikutuksesta. Saamen sana *geaggan* ~ *geaggán* on tuntematon sekä merkitykseltään että alkuperältään; → *eatnu* on → *eno* eli suuri joki. – SA Olofsson, Sven Ingemar 2 (1965): 88; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Könni kyläkunta Peltoniemen kylässä Ilmajoella Etelä-Pohjanmaalla. – Aluetta sanotaan *Könninmäeksi*, ja siihen kuuluvat *Ala-Könni* (muuta alempana), *Rinta-Könni* Könninmäellä, ensimmäinen talo Kirkonkylästä tultaessa, erotettu *Yli-Könnistä*, joka on Könnin taloista vanhin ja ylimpänä mäellä. Talojen omistajat ovat olleet ns. könninkellojen rakentajia, Könnin mestareita 1700- ja 1800-luvulla. Alkuaan Könnin talot ovat olleet yksi kruunun uudistila, joka perustettiin Könninluoman tuntumaan 1710-luvulla. Tilan nimi esiintyy vaihdellen muodoissa *Köningsbäck* ~ *Könningsbäck* ~ *Köningsbäck* ~ *Königsbäck*, kirkonkirjassa 1778–1802 *Könnisbäck*. Se on ruotsinkielinen mukaelma ja osakäännös nimestä *Könninluoma* (sekä *luoma* että *bäck* merkitsevät 'joki, oja, puro'). Samaan aikaan kirkonkirjassa esiintyy myös nimi *Könni*. Könnin suvun kantaisä Jaakko Ranto osti tilan 1757. Nimi *Könni* on siis ollut paikalla jo ennen kuuluisan mestarisuvun aikaa. Sittemmin kruununutilasta ovat jaoissa syntyneet Könninmäen talot. – *Könni* ja *Könni* ovat kansanomaisia muunnoksia ristimänimestä *Konrad*. Niitä on käytetty laajalti eri puolilla maata, mutta erityisesti Pohjanmaalla. – PM

fi.wikipedia.org [27.7.2007]; HisKi (Ilmajoki); NA: Ilmajoen paikannimikokoelma.

Paikannimet, joiden loppuosa on *köngäs*.

Könönpelto asuinalue Pohjois-Savossa Varkauden keskustan itäpuolella. – Entistä Pitkälänniemen hovin peltomaata. Seudulla on asunut Könösiä ainakin vuoden 1650 tienoilla. Asuinalueen nimi perustuu pellon nimeen, johon sisältyy mainittu suvun nimi. – SP

Hovi, Olavi 1988: 311.

Köyliö ruotsiksi *Kjulo*, kylä ja kunta Satakunnassa. *Kiulo*, *Kiulæ* 1392, *Kiwlä* 1420, *Kyula* 1458, *Kijula* 1540, *Keule* 1556, *Kiwlä fierdung* 1571. – Kylä on saanut nimensä *Köyliönjärvestä*, jonka rannalla se sijaitsee. Järvestä lähtee *Köyliönjoki*, joka laskee Kiukaisten kunnan puolella Eurajokeen. Joen varrella on kylä nimeltä *Köylypolvi*; jälkiosa *-polvi* viittaa tässä joen mutkaan. *Köyliön* ruotsinkielinen nimimuoto on lainattu suomesta. Nimen alkuperä on epäselvä. Jalmari Jaakkola on olettanut, että alkuaan *Köyli-* olisi pohjoissaamen sanan *geavli* 'kaari, sanko' vastine, joka olisi itsenäisenä sanana kadonnut suomesta mutta säilynyt tässä paikannimessä. Hänen mukaansa nimeämisperusteena olisi Köyliöjoen mutkaisuus. Selitys on epäuskottava, sillä tällaisen sanan olemassaolosta suomen kielessä ei ole todisteita. Unto Salo taas on olettanut, Jaakkolan ajatuksen nojautuen, että nimi olisi suoraa lainaa saamesta ja perustuisi mainittuun *geavli*-sanaan. Tätä ajatusta voidaan tukea rinnakkaistapauksin: Nastolan, Orimattilan ja Artjärven alueella on kaksi *Köylinjoki*-nimistä jokea, jotka ovat myös hyvin mutkaisia. Kaikkien kolmen taustalla voisi siis olla saamelainen 'kaarta' merkitsevä sana. Selitys on kuitenkin spekulatiivinen, sillä nykysaamessa sanalla *geavli* ei

viitata joenmutkiin eikä myöskään *Geavli*-alkuisia joennimiä saamesta tunneta. *Köyliön* taustalle on myös ajateltu skandinaavista henkilönnimeä *Kjule* (< **Keuli*), joka tunnetaan vain harvinaisena riimukirjoituksista. Tulkinnalle ei ole perusteita. – AA

Aikio, Ante 2003: 102; Huldén, Lars 2001: 430; Jaakkola, Jalmari 1911; REA: 205, 292; Salo, Unto 2000: 38.

Köörtilä kylä Merikarvialla Satakunnassa Pohjanlahden rannalla, ruotsiksi *Gördböle*. *Gölby* 1546, *Giördeböle* 1571, *Gördeböle* 1650, *Gördböle By* 1775. Köörtilän lounaisrannan tuntumassa on tiheään rakennettu *Katavakaupunki* (*katava* 'kata-

ja'). Satamaranta tunnetaan nimellä *Kiffeli* (*kiffeli* 'luonti- tai rikkalapio'). Köörtilä on Merikarvian vanhimpia kyliä, kuten → *Kasala*, → *Riispyy* ja entinen *Sastmolafjärd* → *Sastmola*. – Nimi *Köörtilä* on äännekuvaus ruotsinkielisestä nimestä *Gördböle*. Ruotsinkieliseen nimeen sisältyy henkilönnimi *Giurdher* eli *Giordh*. Nimen loppuosana on asutusnimeä muodostava johdin *-la*. Suomen kieleen lainautuneissa kylännimissä *-la* voi korvata ruotsinkielisen kylännimen loppuosan *böle*, kuten Porin seudulla kylännimissä → *Kasala*, ruots. *Kasaböle* ja *Hyvelä*, ruots. *Hjulböle* → *böle*. – RM

Huldén, Lars 2001: 434; Santavuori, Martti 1961 (1981): 145; SSA s.v. kihveli.

Laajakoski kylä (*Bredhfors by* 1551, *Laijakoskijby* 1583) ja koski (*Laijakoski* 1584) Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymiä. Kosken kohdalla joen uoma levenee huomattavasti. Joessa tehdyn ruoppauksen jälkeen koskesta on tullut vain vuolas virta. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 305–306.

Laajasalo kaupunginosa ja saari Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Degerö*. *Degerööby* 1543, *Deger öö* 1545. – Saari on saanut nimen kokonsa mukaan: ruotsinkieliseen nimeen sisältyy uusmaalaisissa paikannimissä tavallinen *diger* 'suuri (laajuudeltaan); täyteläinen, paksu', jälkiosana on *ö* 'saari'; saari on lähiympäristön saariin verrattuna suuri. Eräässä kartassa vuodelta 1909 suomalaisena nimenä on *Laajasaari*. *Laajasalo* vahvistettiin kylän suomenkieliseksi nimeksi 1946, kun saari liitettiin Helsingin maalaiskunnasta Helsingin kaupunkiin. Kaupunginosa nimi siitä tuli 1959. → *salö*. – SP

Granlund, Åke 1981: 18; Hausen, Greta 1920: 186; Kolbe, Laura 1988: 118.

Laajavuori osa-alue, mäki ja hiihtokeskus Jyväskylässä. – Nimi kuvaa mäen alueellista laajuutta ja maisemallista hallitsemuutta kaupungista tai Tuomiojärveltä katsottuna. Nimeen sisältyy sana *laaja* 'avara, leveä, iso'. Laajavuoren hiihtokeskuksen toiminta alkoi tammikuussa 1963 laskettelurinteen avaamisella. – SP

Laakajärvi järvi Sotkamossa ja Sonkajärvellä Kainuun ja Pohjois-Savon rajalla, kylä Sotkamossa, usein pelkkä *Laaka* (murteellinen taiputus *Luaka* : *Lualla*). *Laa Jerffwi* 1559, *Laakan Wesij* 1650, *Laan by* (talo) 1682. – Itä-Suomessa on melko paljon *Laaka*-nimiä. Ne ovat yleensä vesistöjä ja kuvaavat pitkälle matalaa, tasaista ja kovapohjaista rantaa. – AR

Soininen, Arvo M. 1961: 328; KA: MH 107/2D 3/I, TUOKKO.

Laanila tunturi- ja metsäalue Inarin eteläosassa Lapissa, ollut 1800–1900-lukujen vaihteessa myös kullanhuhdonta- ja kaivospaikkana; alun perin kaivosyhtymän ja sen myötä syntyneen asutuksen nimi. Paikalla on Tolosjokeen laskeva *Laanijoki*, sa *Laanajuväs*, sen pohjoispuolella on *Laanirova* ja eteläpuolella *Laaniselkä*. – Suomalaiset nimet ovat mukaellisia inarinsaamesta, mutta osa inarinsaamenkielisistä nimistä ei ole enää käytössä. Nimiin sisältyy inarinsaamen sana *laanä* 'lihan säilytyspaikka lähteessä'; tällaista lihansäilytystä on harrastettu varsinkin peuranpyyntiaikana. – SA

Nahkiainoja, Tarja 2003: 247–248.

Laanila kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Oulujoen kuntaa. – Nimi on tarkoittanut alun perin talonpo-

kaistilaa ja sittemmin tuomarin virkataloa. Nimi johtuu talon 1540-luvulla perustaneiden savolaisten veljesten Lauri ja Pekka Laanisen sukunimestä. – JV

Vahtola, Jouko 1991a: 117.

Labdom kylä Myrskylässä Itä-Uudellamaalla, suomeksi *Jaakkola*. *Balsböle* 1540, *Labdomby* 1554, *Jopzlabdom* 1555, *Labdom* 1556. – 1500-luvun jälkipuoliskolla esiintyvät *Labdom* ja *Balsböle* rinnan saman kylän nimenä, mutta vuosisadan loppua kohti *Balsböle* katoaa (ilmeisesti viimeinen maininta *Baltzarsböle* 1575) ja *Labdom* syrjäyttää sen (*Labdom* 1599). Ruotsin vanha *-om*-päätteinen sijamuoto, joka viittaa asutukseen, taloon tai kylään, on tavallinen erityisesti Itä-Uudellamaalla. Kylännimeen sisältyy henkilönnimi *Labbe*, josta on runsaasti esiintymiä Myrskylän *Labdom*-nimen lisäksi: kylännimi *Labby* sekä Pernajassa että Lapinjärvellä, talonnimet *Labbas*, *Labba* tai *Labbis* Itä-Uudellamaalla, Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Ahvenanmaalla. – Vanhassa asiakirjamerkinnässä *Jopzlabdom* 1555 näkyy miehennimi *Jäp*, joka sisältyy talonnimeen *Jäpas* Labdomin kylässä. Se on kylän suomenkielisen nimen *Jaakkola* lähtökohta. Suomen *Jaakko* ja ruotsin *Jäp* ovat molemmat nimen *Jakob* muunnoksia. – GHK

Granlund Åke 1956: 238–240, 402–403; Huldén Lars 2001: 341; Högnäs-Mellner, Viveka 1986: 73, 88; Thors, Carl-Eric 1959: 70, 134.

Läddi → *Lanta*

Ladugården → *Latokartano*

Lahela kylä ja taajama Tuusulassa Uudellamaalla. Puheessa myös: *Lahila*. *Lahila* 1558. – Nimi on yhdistetty Sääksmäellä olevaan → *Lahinen*-nimiseen kylään. Ensimmäisten asukkaiden kerrotaan olleen kotoisin. Uusmaalais-hämäläisiin *Lahi*-nimien kohteisiin liittyy usein lahti, esim. *Lahiniitunlahi* Salmijärvessä Vihdissä, kaksilahtinen *Lahijärvi* Lammilla ja *Lahittu*-niminen pelto Vesilahdella lähellä erästä Laukonsejän lahtea. Tuusulan Lahelassa ei järveä eikä lahtea kuitenkaan ole. – Kylän ruotsinkielinen nimi on → *Finby*. – MV

Alanen, Timo 2003: 35–36; Hausen, Greta 1920–1924: 810; Keski-Uusimaa 19.1.2003.

Lahinen kylä ja kartano Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä. Kartanon ruotsinkielinen nimi *Lahis* on ilmeisesti irronnut taiputusmuodosta *Lahisissa*. *Oloff Jönssän i Lahis* 1420, *Lais* 1695. – 1460-luvulta alkaen kartano kuului Tavast-suvulle. Ilmeisesti kylän tontinpaikka oli Vanajanselän pienen lahden tuntumassa. Timo Alasen mukaan kylä on nimetty sijainnin perusteella sanasta *lahi* liittämällä siihen johdin *-(i)nen*. Se, että vuoden 1695 kartassa kylän nimenä

on *Lais*, kertoo ilmeisesti kirjurista ja ruotsin kielen ääntöasusta, jossa ruotsin kielelle outo vokaalien välinen *h* on heikkohälyisenä jäänyt kirjaamatta. – SP

Alanen, Timo 2003: 35–36; FMU 2: 270; Niittymäki, Liisa 1995: 37.

Lahis → **Lahinen**

Lahnajärvi kylä ja järvi Suomusjärvellä Varsinais-Suomessa. *Lahnajerffui* (kylä) 1540, *Lahna Jerfvi Träsk* 1764. – Nimiariston paikannimikokoelmien mukaan järvi ”on ollut hyvin kalainen, eritoten lahnoja on ollut runsaasti”. – MV

KA: 485a: 191; MHA A 99 17/2 v. 1764.

Lahti kaupunki Päijät-Hämeessä, ruotsiksi → *Lahtis*. Lautamies *Kalku Lactis* 1445, *Abram Lachtis* 1460 Hollola, *Laatis bij* 1571. – Perustettu 1878 kauppalaksi ja 1905 kaupungiksi, viimeisenä ns. vanhana kaupunkina. Oli pitkään sitä ennen merkittävä kauppapaikka, *Hollolan Lahti*. Lahti mainitaan Okeroisten neljänneskunnan kylänä jo 1539. Nimi perustuu sijaintiin: jo niihin aikoihin kylän keskus oli Vesijärven kaakoispuolelta muodostaman lahden rannalla. Ruotsinkielisen nimen loppu-*s* on joko genetiivin tunnus pidemmästä ilmauksesta *Lahtis by* ’Lahden kylä’ tai annettu mallinmukaisesti ruotsinkielisten *s*-loppuisten talonnimien mukaan. – SP

FMU 3: 363; Kuusi, Sakari 1935: 159, 168, 200–201; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.

Lahti; Turpeinen, Oiva 1980: 13.

Vuoden 1910 kartasta näkyy, kuinka Lahden kartano sijaitsee Vesijärvestä työntyvän lahden, nykyisen Pikku-Vesijärven pohjukassa. Lahden kauppala, nykyinen kaupungin keskusta, muodostui kartanon ja rautatieaseman välimaastoon.

Lahtis → **Lahti**

Laihela → **Laihia**

Laihia kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Laihela*. *Grels i Laijhala* 1440, *Laihela* by 1508, *Layall* 1543. – Laihia on kuulunut keskiaikana Mustasaareen ja Ylistaroon (myöhemmin Isoonkyröön). Se sai oman kirkon 1508 ja omaksi seurakunnakseen se tuli 1576. Nimestä on säilynyt aikojen kuluessa kymmeniä erilaisia kirjoitusmuotoja. Varsinkin 1550-luvulta lähtien niihin sisältyy lähes säännöllisesti *-h-*, esim. 1550 *Lajhila by*, 1553 *öffr Layhall*, 1572 *Laihilaby*, 1580 *Laihiala sokn*, *Laihala Capp*. 1600-luvulla yleisimmät muodot ovat *Laihela*, *Laihiala* ja *Laihala*. 1700-luvulla vakiintuvat muodot *Laihala* ja *Laihela*. Tällä perusteella monet tutkijat (viimeksi Huldén, Sydänoja ja Luukko) ovat pitäneet luontevana lähtökohtana suomalais-

ta henkilön lisänimeä, joka sisältää sanan *laiha*, mikä onkin uskottavin useiden selitysyrittysten joukossa. Äänteellinen vaihtelu *Laiha* ~ *Laihia* ~ *Laihe(la)* ei ole mitenkään epätavallinen henkilönnimissä. Armas Luukko on esittänyt, että nimi *Laihiala* on siirtynyt Etelä-Pohjanmaalle sen asutusvaiheessa Eurasta, missä 1540 on merkitty asiakirjoihin Niilo Laihia. Lisänimeen liittynyt talonnimeä muodostava *-la* on säilynyt ruotsinkielisten omaksumassa nimessä, suomenkielisestä se on kadonnut 1800-luvulla. – PM

FMU 3: 196; Huldén, Lars 2001: 417; Luukko, Armas 1950: 31, 312, 322; Luukko, Armas 1975: 15; Sydänoja, Eino 1973: 68–71; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890.

Laiikko kylä ja entinen rautatieasema Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. Kylässä on laajahko kangasmaa *Laikonkangas* ja kangkaalla kaksi lampea, joista käytetään nimeä *Laikonlammet* tai *Laikkolammet*. Vuoteen 1974 kylän alueella oli Suomen ja Neuvostoliiton rajavartioasema, ja lähellä rautatietä on 1930-luvulla rakennettu sotilaslentokenttä. – Nimen taustasta ei ole täyttä selvyyttä, mutta mahdollista on, että sen aiheena on näillä seuduin asuneiden sukunimi *Laikko* tai *Laikkonen*, esim. *Laickon M* 1557, *laikon petar* 1559. – LL

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Lainiotunturi tunturi Ylläksen tunturiryhmässä Äkäslompolon itäpuolella Kittilässä Lapissa. *LainioDunderi*, *Lainio Dunderi* 1754, *Lautiotunturi* (!) 1804. Tunturin pohjoispuolelta alkava ja sen itäpuolitse virtaava *Lainiojoki* laskee Ounasjoen *Lainio(n)suvantoon* Kittilän Kaukosen alapuolella. Sekä tunturista että varsinkin joesta käytetään myös yksiosaista nimeä *Lainio*. – Nimi on nähtävästi mukaelma saamesta, vrt. Ruotsin puolella Tornionjokeen laskeva pohjoinen latvahaara *Lainioeno*, saP *Lávnjniteatnu(o)*, jonka varrella on *Lainion* kylä. *Lávnjnjit* on muodoltaan saamelainen johdos, mutta sitä tai sen kantasanaa ei tunneta itsenäisenä sanana. – SA

Julku, Kyösti 1991: 38–39, 41, 43–44; Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 37 (kartta).

Laitaatsilta Haapaveden ja Pihlajaveden välisen salmen yli vievä silta Savonlinnassa Etelä-Savossa. Sillan mukaan on saanut nimensä salmen länsipuolella oleva Savonlinnan *Laitaatsilta*-niminen kaupunginosa, jonka alue liitettiin kaupunkiin vuonna 1932 sen oltua sitä ennen Säämingin pitäjää. Salmen nimi on *Laitaatsalmi*. *laita broo* 1555, *Laita Silda* 1790, *Laitat Silda Ström*, *Laitat Silda Niemi* 1783. – Nimi on Saulo Kepsun arvelun (suullisesti 2007) mukaan alkuaan ilmeisesti tarkoittanut Olavinlinnaa tulevan tien länsilaidalla olevaa siltaa. Nimen alkuperäinen asu on oletettavasti ollut **Laitasilta*. Marjatta Palanderin mukaan nimen alkuosan *t*-loppuinen nimien muoto on syntynyt karjalaislähtöisten *t*-loppuisten nimien (esim. *Kuoliitsaari*, *Rautiitaho*) mallin mukaan. – LL

Ahtiainen, Pekka ja Tervonen, Jukka 1998; Lappalainen, Pekka 1971: 145, 149; Palander, Marjatta 1999: 335; Saarenheimo, Mikko 1939: 108, 415.

Laitiala kylä ja kartano Hollolassa Vesijärven länsirannalla Päijät-Hämeessä. *Laitiala* 1460. – Nimeen saattaisi sisältyä sama miehennimi kuin sukunimeen *Laitinen* ~ *Laitiainen* ja pitäjännimeen → *Laitila*. Toinen mahdollisuus on, että se viittaisi asutuksen syrjäiseen sijaintiin Hollolan ja Asikkalan rajamailla tai sijaintiin Vesijärven rannalla, sillä sanalla *laitia* ~ *laitio* ~ *laito* on voitu tarkoittaa kulkureittiä tai matalaa rantaa. – SP

BFH 1: 66; Kiviniemi, Eero 1972: 10; SKES s.v. laito.

Laitiala

1. kylä Kangasniemellä Etelä-Savossa. *Laitialaby* 1666. – Ainakin jo 1664 siellä asui Laitiaisia.
2. kylä Ristiinassa Etelä-Savossa. *Laijtialapeldä* 1561; *Laitiala* 1645. Molempiin nimiin sisältyy sukunimi *Laitinen* ~ *Laitiainen*.

Etelä-Savossa, lähinnä juuri nykyisten Ristiinan ja Kangasniemen kuntien alueella sukunimi esiintyi vanhastaan (1500- ja 1600-luvulla) usein muodossa *Laitiainen*. Kangasniemellä se kului muotoon *Laitinen*, mutta Ristiinassa pidempi asu säilyi. Kylännimissä näkyvä sukunimen vanha asu. – SP

Manninen, Antero 1953:450; Paikkala, Jarmo 1988b: 8–10; Pirinen, Kauko 1982: 113; Wirilander, Hannele 1989: 57; KA:VA 6331a: 88 ja 8652: 232.

Laitikkala kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla. *Laidikala* 1458, *Laiticalast* 1502, *Laijdicala* 1539. – Paikkakuntalaisten puheessa vanhastaan ollut myös *Lairikkala*. Nimi sisältänee saksalaisesta alkuperää olevan henkilönnimen (esim. *Laidich*). Tällaista nimeä kantavan miehen mukaan olisi ensin nimetty talo. Myöhemmin koko kylä olisi saanut nimensä tämän talon perusteella. – TA

BFH I: 49; FMU 4: 141; Nissilä, Viljo 1980: 170; Uotila-Falck, Kirsti 1971: 125; Vahtola, Jouko 1980: 427.

Laitila kaupunki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Letala*. *Arno Laytulasta*, *Aruo Laytela* 1413, *Letala sokn* 1420, *Laytala soken* 1487, *Laijtula* 1540. – Laitilaa on kutsuttu myös → *Untamalaksi* (*Vndamala sochen* 1413). Kirkko valmistui 1483. Kaupunki vuodesta 1986. Pitäjännimi perustuu kylännimeen ja se talonniemen, johon on katsottu sisältyvän kansanomaisen muunnoksen lainatusta muinaissaksalaisesta miehennimestä *Laiti* < *Laidicke*, *Laitha*, *Laithe*, *Laitu*, *Lethu*, *Ledi*. – SP

BFH I: 335; Meri, Arvo 1943: 96; Neovius, Ad. 1898: 11; Nissilä, Viljo 1980: 170; DF: 1395; KA:VA 485a: 118.

Laivakangas ravirata ja metsäalue Torniossa Lapissa. – Nimi liittyy vanhaan nimiryppäeseen *Laivakangas*, *Laivajärvi* (järvikuivio ja kylä) ja *Laivaniemi*. Rypään kantanimi on rannikon läheisen Laivajärven nimi. Vielä 800–1000 vuotta sitten Laivajärvi oli merenlahti, joka tarjosi suojaisten satamapaikan purjehtijoille. Laivaniemessä oli jo 1500-luvulla sievoinen kylä. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 208; Viikuna, Kustaa 1969a: 79–80.

Lakalaiva kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1920 saakka Messukylän kuntaa. Nimi esiintyy usean talon niittypalstojen nimenä 1780–1790 muodoissa *Lakalaiva* ja *Lacka Laifva*. Jo tuolloin niityt olivat ilmeisesti olleet käytössä vuosisatoja. Nimen pohjana on todennäköisesti vanha niityn nimitys *lauka*, *lauva*, joka tunnetaan Tampereen alueelta enää vain vanhimmista asiakirjoissa erisnimenä. Edelleen tunnetaan Satakunnassa sana *laukama* 'niitty metsän keskellä'. Lakalaivan niitytkin sijaitsivat metsän keskellä. Satoja vuosia sitten todennäköisesti on käytetty muotoa **Lakalauva*. Koska kirjurit eivät tunteneet sanaa *lauva*, muuttui se virheellisesti muotoon *laiva*, jonka kansakin omaksui, kun uohti sanan harvinaiseksi käyneen oikean muodon. Nimen alkuosalla *lakka*, *laka* on länsimurteissa merkitys 'ulkorakennuksen leveä räystäs' mutta myös 'suoja, katos, väliaikainen asumus'. Koska Lakalaivan niityt olivat ulkoniittyjä kaukana asutuksesta, siellä on pitänyt olla heinänsäilytystä varten lato, ja ladon kyljessä katos eli lakka työkaluja varten. Ehkä siellä pitänyt joskus myös yöpyä. – PM

Louhivaara, Maija 1999: 129, 130.

Lakaluoma kyläkunta Lapualla Etelä-Pohjanmaalla. Kuortaneen puolelta Porraslammista Lapuanjokeen laskeva luoma eli joki on *Lakaluoma*. Joen mukaan nimitystä kyläkunnasta on tietoja vasta 1800-luvun alkupuolelta, mm. kirkonkirjassa *Lakaluoma* 1816. – Nimen alkuosa *laka* on lainasana, alkuaan ruotsin murteiden *flaka* 'sadin, loukku tai muu ansa'. – PM

Lehtinen, Erkki – Luho, Ville 1963: 586; HisKi (Lapua).

Lakaniemi kyläkunta Vimpelissa Etelä-Pohjanmaalla. Aiemmin käytetty nimeä *Lakanappa*. Lakaniemi on niemi Lappa-

järvässä, ja Lakaniemen talo sijaitsi niemen nenässä vuoteen 1850, jolloin se siirrettiin sisämaahan. Vimpeli kuului vuoteen 1866 asti Lappajärveen, jonka rippikirjassa talo on mainittu 1694 *Flakanabb*-nimisenä (*nabba* 'niemi'). Lakaniemen kyläkunnassa kerrotaan asuneen *Lakanen*-nimisiä kolmessa talossa. Pitkin rannikkoa Pyhtäältä ja Elimäeltä alkaen länteen ja Pohjanmaalle ja Peräpohjolaan saakka esiintyy *Laka* ~ *Flaka*-alkuisia paikannimiä. Näihin nimiin sisältyy ruotsin murteista lainattu sana *flaka* ~ *laka* 'sadin, loukku ym. ansa'. – PM

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Lakaniemi.

Lakarinharju harju Virroilla Pirkanmaalla. *Lakarin harju* 1766. – Lakarinharju sijaitsee Kangasjärven ja Siekkisjärven välisellä kannaksella. Siekkisjärvässä on *Lakarinlahti* sekä Kangasjärven rannalla *Lakarin* leirintäalue. *Lakari*-nimien asiatausta on epäselvä. Nimien alkuosan genetiivisyys kuitenkin viittaa nimeen sisältyvän henkilönnimen. Esimerkiksi Isossakyrössä on ollut *Lakari*-niminen talo (*Laggare* 1810), jonka asukkaana 1500-luvun maakirjassa mainitaan *Jonss Laggare* (1558); lisäksi viittaa ammattia ilmaisevaan ruotsin sanaan *laggare* 'nelikkojen ja tynnyrien tekijä'. – HU

Karsten, T. E. 1923: 137, 186; Nissilä, Viljo 1962: 127; NA: Sat MHA; NA: asiakirjanimikokoelmat.

Laksi myös *laks*, harvinainen 'lahtea' merkitsevä jälkiosa, *lahti*-sanana vanha muoto. Esiintyy peruskartoissa 35 nimen jälkiosana lähinnä Outokummussa (5, esim. *Pieni Rasvalaksi* ja *Suuri Rasvalaksi*), Suomussalmella (15, esim. *Likolaksi* ja *Niskanlaksi*) ja Tuusniemellä (10, esim. *Pienenlevänlaksi* ja *Suurenlevänlaksi*). Suurin osa esiintymistä on lahtien nimiä, mutta muita luontonimiä ja talonnimiä on muutama. Lisäksi pelkkä *Laksi* esiintyy viidesti, esimerkiksi Ikaalisissa ja Juankoskella talonnimenä. Lyhyempi *laks* on peruskartoissa viiden nimen jälkiosana. Joensuussa ovat käytössä talonnimenä *Pitkälaks* ja *Säynelaks*. Muut *laks*-loppuiset nimet ovat ruotsinkielisten alueiden vanhoja suomalaisperäisiä nimiä (→ *lax*). – TS

Paikannimirekisteri 2005.

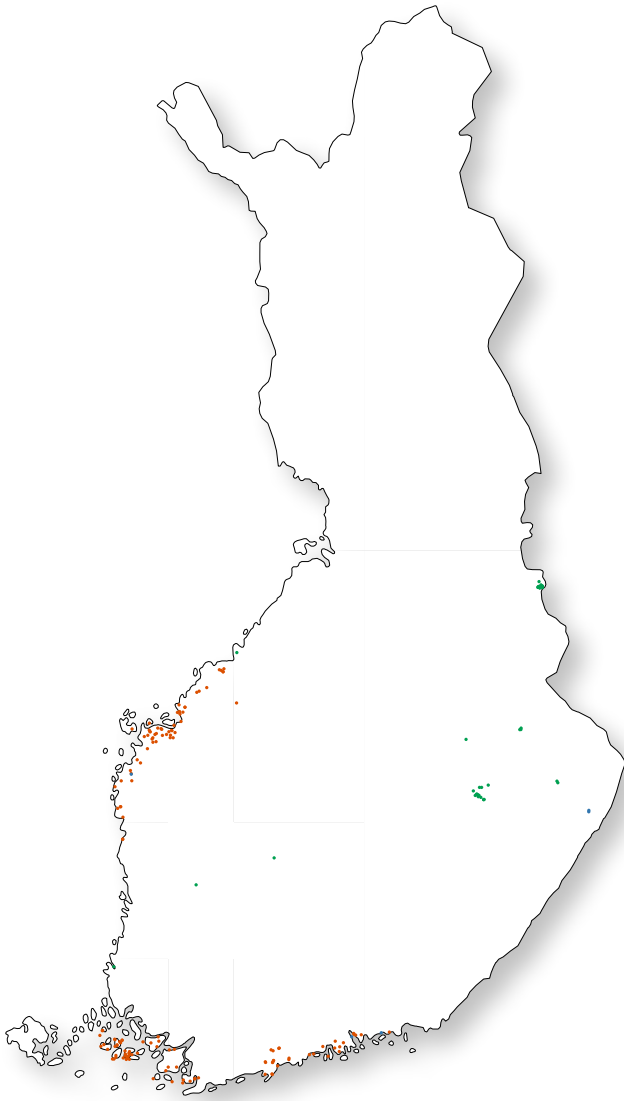
Lammainen kylä Nakkilassa Satakunnassa. *Janmas* 1347, *Lammasby* 1412, *Lamandzwich* (tarkoittaa Lammaistenlahtea) 1453, *lagmanswijk* 1463, *Lammais* 1571. – Nimen aiempia tulkintoja käsitellyt Ritva Koskipää on katsonut nimen kehittyneen seuraavasti: **Laghmansby* > **Lammasby* > **Lamas*, joka olisi myöhemmin mukautunut i:lliseksi *Huittinen*: *Huittisten* -tyyppisten nimien vaikutuksesta. Nimeen voisi sisältyä ruotsin sana *lagman* 'laamanni' ja se olisi voinut muovautua lähelle nykyasuaan jo ruotsinkielisen väen keskuudessa. – SP

Koskipää, Ritva 1971: 92–95; Ojansuu, Heikki 1920: 135–136; REA: 81; Saxén, Ralf 1905: 187–188.

Lammasguoika → *Lammaskoski*

Lammaskoski saP *Lammasguoika*, koski Könkämäenossa Enontekiöllä Lapissa. Sen pohjoispuolella on tunturi *Lammaspää*, saP *Lammasoivi*, harvemmin *Läppesoivi*, ja sitä vastapäätä Ruotsin puolella *Lammasvaara*. – Nimi on mukautettu suomesta saameen osin kolmikielisessä ympäristössä, jossa suomen *lamm* on ilmeisesti yhdistetty ruotsin sanaan *lamm* 'karitsa'; vrt. saamen *lappis* 'karitsa', josta yhdysosamuoto *läppes*-tunturinnimessä *Läppesoivi*. Jos tämä edustaa alkuperäistä nimimuotoa, suomalaisnimet ovat saattaneet syntyä likimääräisesti kääntämällä ja kehittyä sittemmin vallitseviksi mukautusmalleiksi. Jälkiosassa saP *guoika* 'koski'. – SA

Lammi kunta Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Lampis*. *Lampis sokn* 1410. – Lammin hallintopitäjä lienee perustettu 1300-luvulla. Viimeistään 1400-luvun alussa Lammista tuli myös oma seurakuntansa eli kirkkopitäjä. Sitä ennen se on voinut olla

Paikannimet, joiden loppuosaa on *lax*, *laks* tai *laksi*. Punaisella on kuvattu *lax*-, vihreällä *laksi*- ja sinisellä *laks*-loppuiset.

Hauhoon kuuluva kappeliseurakunta. – Vuoden 1500 aikoihin rakennettu kirkko sijaitsee Ormajärven kaakkoskulmasta lähtevän Untulanharjun kupeessa, ja perimätiedon mukaan ensimmäinenkin kirkko on ollut sillä paikalla. Pääjärven suuntaan jatkuvan harjun juurella on lampia. Nimi *Lammi* on voitu antaa seudun vanhimman rautakautisen asutuksen, Ormajärven itärannalla olevan Vanhankartanon, näkökulmasta jonkin lammen luona olevalle lähiasutukselle. Myös jokin *lammi*-loppuinen lammennimi on voinut tulla asutusnimeksi ja lyhettä siinä käytössä muotoon *Lammi*. Sen ei tiedetä olleen talonnimi eikä kylännimi, mutta se on saattanut alkujaankin tarkoittaa usean kylän ryhmää. Asutusnimen mukaan on kirkonkylän länsipuolella oleva nykyisin soistunut järvi saanut nimen *Lamminjärvi*. – SBS

FMU 2: 102; Kepsu, Saulo 1981: 223; Putkonen, Lauri & al. 2003; Ruotsalainen, P. – Virmala, A. 1972: 99, 104, 118, 164; www.ymparisto.fi [23.6.2007].

Lampaanjärvi järvi ja kylä Pielavedellä Pohjois-Savossa, osaksi Iisalmen puolella. *Lamban Jerfwij Byij* 1620-luvulla, *Lambajerfwij* by 1734, järvi *Lammasjärvi* 1788. – Mainitaan vuoden 1557 papinveroluettelossa Savilahden neljänneksessä *Lammasvesi*-nimisenä kylänä. Samaan nimiryppäeseen kuuluva *Lammasjoki* mainitaan jo 1564 (*Lammas jokij*). Järven nimi on voinut kehittyä seuraavasti: **Lammasvesi* > **Lammas*, josta on selittävä jälkiosa lisäämällä saatu *Lampaanjärvi*. Nimi voisi viitata lampaiden laiduntamiseen järven rantamilla tai saa-

rissa. *Lampaanjärven* laskevasta *Lampaanoesta* on tullut merkittävä virkistyskalastuspaikka. – SP

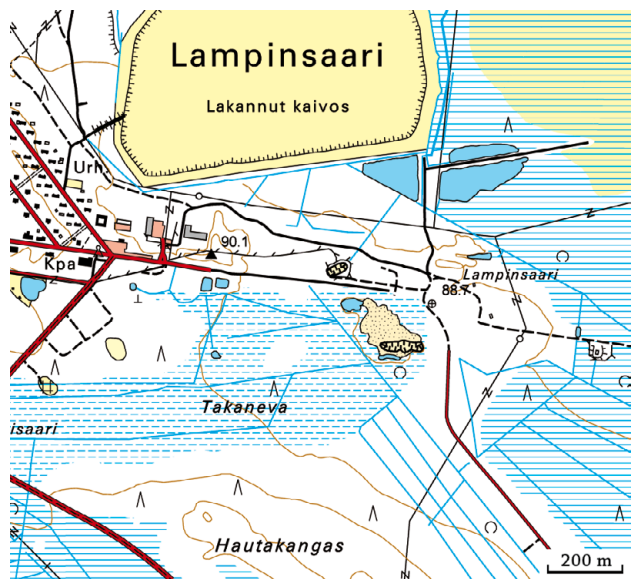
Alanen, Timo 2004a: 89; Charta 1788; Pirinen, Kauko 1954: 176; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 342, 345, 352; HisKi (Iisalmi).

Lampaluoto kylä, saari Porissa Satakunnassa Porinlahden eli Pihlavanlahden pohjoispuolella, vuoteen 1972 Ahlaista. *Lampaluoto* 1700-luvulla, 1803. – *Lampaluoto* on Kokemäenjoen suussa olevista saarista suurin. Se on maastoltaan matalaa ja matalien vesien ympäröimä. 1300-luvulle tultaessa *Lampaluodosta* kohosivat merenpinnan yläpuolella vain korkeimmat kohdat. Ulkosaaret Anttoora ja *Lampaluoto* sekä *Pastuskeri* ja *Tyltty* vakiintuivat varhain 1500-luvulla kesälaitumiksi ja vuoden 1597 tileissä mm. *Lampaluoto* mainitaan kruunun tammojen ja varsojen laitumena. *Lampaluodossa* on ollut *Ulvilan* talonpoikien silakka-apajia, joista 1553–1556 on kannettu osakalaa eli tullia, mutta saaren jakamattomille vesialueille tuli kesäisin vielä 1700-luvulla vanhoihin oikeuksiinsa vedoten kalastajia aina Kokemäeltä asti; mm. *Masian* ja *Ruskilan* talonpojat haastoivat 1741 käräjille heidän pyydyksiään rikkoneen saaren torpparin *Antti Lampaluodon*. Vuodesta 1756 kruununsaaret ja niihin rajoittuvat kalavedet olivat Porin lammaskartanon hallussa. – Saaren nimen *Lampaluoto* on selitetty johtuvan siitä, että saarta on käytetty laitumena. Nimen alkuosan *lampa* voidaan tulkita johtuvan henkilönnimestä *Lammas*, jolloin saari olisi ollut nimeltään **Lampaanluoto*, ja seudun murteen mukaisesti tästä saadaan asu *Lampaluoto*. Suur-Ulvilasta, jonka rajoittaan saari on kuulunut, on vuodelta 1551 maininta nimestä *Lammas (eric i lammas)*, samoin Kokemäeltä 1568. – RM

Frederiksen, Ilse 2006: 33; Jokipii, Mauno 1974: 216, 237–238; Heino, Ulla 1979: 233, 261; Lehtinen, Erkki 1967: 178; Ojansuu, Heikki 1920: 135–136.

Lampinsaari kangassaareke, asualue ja entinen kaivos Vihannissa Pohjois-Pohjanmaalla; *Lampinkangas* 1849. Kangassaarekkeen keskellä on maaton lampi. – Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla sana *lampi* äännetään laajalti asussa *lamppi*. – AR

Suihkonen, Paavo 1992: 292–293.

Lampinsaaren kaivosyhdyskunta on saanut nimensä alueen itäpuolella suossa sijaitsevan saarekkeen mukaan.

Lampinsuu kyläkunta Pyhäjoella Pohjois-Pohjanmaalla. *Lampinsuby* 1605, *Lampinsuu* 1692. – Kylä on Pyhäjoen varrella paikassa, johon on aiemmin virrannut puro jo kadonneesta lammesta. Lammen ja joen väliä lienee ollut vain alle puoli

kilometriä. Nimessä näkyy *lampi*-sanon paikallismurteinen muoto *lamppi* taiputusmuodossaan *lampin*. – SP

HisKi; KA:VA 4844: 23v.

Lampis → *Lampis*

Lamujoki joki Pohjois-Pohjanmaalla, virtaa Pyhännältä Piippolan ja Pulkkilan kautta Rantsilaan, jossa se laskee Siikajokeen. Joen varrella Pyhännällä on samanniminen kylä (*Lamu* 1566, kylät: *Isoi Lamu* ja *Wähä Lamu* 1605, *Lamu by* 1740). Nimityspään kantanimi lienee **Lamujärvi*, nykyinen *Iso Lamujärvi*. Joki alkaa tästä, osin hiekkarantaisesta järvestä. Lähellä on *Vähä Lamujärvi*, jota on kutsuttu myös nimellä *Lamu*. Nimeen sisältynee muresana *lamu* merkityksessä 'loiva, laaja; tasainen maasto; alava, lakea maankohta; tasamaa'. Sana *lamu* esiintyy alku- ja jälkiosana monissa Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin luontanimissä. Kittilässä on *Lamujärvi* ja Toholammilla *Lamunjärvi*. – SP

HisKi (Pulkkila); KA:VA 4686: 66v ja 4844: 22.

land jälkiosaa *land* esiintyy monenlaisten paikkojen ruotsinkielisissä nimissä, itse Suomen nimestä → *Finland* pienen pellon nimeen *Kryddlandet*. *Land* on jälkiosana maakunnanimissä → *Lappland*, → *Nyland*, → *Tavastland*, → *Åboland* ja paikallisesti käytetyssä nimessä *Savoland* (→ *Savo*). Maakunnanimi → *Åland* on alkuperäinen saarenimi samoin kuin esim. *Gotland* ja *Hogland* (suom. *Suursaari*). Samaan ryhmään kuuluvat Ahvenanmaan pitäjännimet → *Hammarland*, → *Lemland*

ja → *Lumparland*. Saaristopitäjien ja -kylien pääsaarella on usein *-landet*-nimi liitettynä asutusnimeen: *Pellingelandet*, *Replotlandet*. Enimmät saariston *-land*-nimet ovat kuitenkin yksittäisiä pienempien luotojen tai luotoryhmien nimiä, kuten *Huslandet* Hiittisissä ja *Högland* Korppoossa, yhteensä noin 300 nimeä. Suurin *land*-nimien ryhmä on tilusten nimiä, yhteensä noin 2 000. Näistä noin 600 perustuu substantiiviin *land*, jonka merkitys on 'viljelty maa-alue, pelto, sarka' tai 'puutarhamaa': *Fattiglandet*, *Nylandet*, *Vätlandet*, *Mattaslandet*. Erityinen viljelysnimien ryhmä on yhdyssanoja, jotka tarkoittavat erilaisia uudisviljelmiä (*gräftland*, *kyttland*, *kåkland*, *svedland*) tai tiettyjen hyötykasvien viljelmiä (*hampland*, *haverland*, *päronland*). Näitä nimiä on paljon, yhteensä noin 1 600. Lisäksi pienestä määrästä viljelysnimiä on muodostettu yhdyssanoja, jotka kuvaavat maaston lajia, esim. *backland*, *mossaland*, *sandland*. Pohjanmaan maakunnan pohjoisosassa ja sen viereisissä Keski-Pohjanmaan osissa *land* on yleinen järkiosa takametsien nimissä: *Brunnilandet*, *Lostenslandet*, *Skrammelandet*. – PS

FO s.v. land; FSO-lex s.v. LAND 1, 2, -land; Harling-Kranck, Gunilla 1990: 79–83;

Paikannimirekisteri 2005; RKO: FSO saml.

Landsvägsbyn → *Maantiekylä*

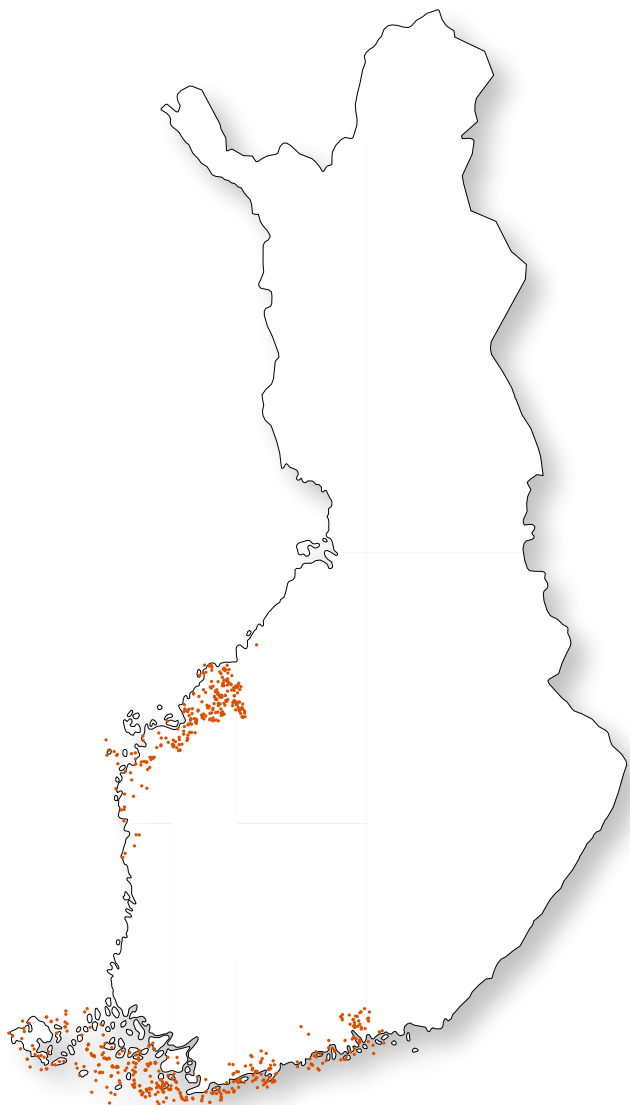
Långsböle kylä ja asuinalue Tammisaarella Uudellamaalla, aiemmin Snappertunaa, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Böle* 1540, *Bölett* 1547. – Nimen loppuosa → *böle* 'uudisviljelys'. Nimen alkuosaa ei tavata vielä 1500-luvulla. Nimenmuodostusaines *-ans* on tyypillinen talojen nimissä Länsi-Uudellamaalla. Alkuosa sisältää talon alkuperäisen omistajan lisänimen; *Lang-* on vanha muoto sanasta *lång* 'pitkä', joten nimi kertoo nimenkantajan pituudesta. – KS

Huldén, Lars 2001: 208.

Langinkoski koski Kymijoen suistoalueella Kotkassa Kymenlaaksossa. Myös luonnonsuojelualue vuodesta 1960. *Myllykylä eli Langinkoski* 1880. – Koski on saanut nimen sijainnistaan: sen länsirannalla on *Lankilan* kaupunginosa, entinen Kymin pitäjän kylä (*Langila* 1592, *Langis* 1716, *Langi* 1793). Kylää on kutsuttu myös nimellä *Langi* ~ *Lanki*. 1500-luvun puolimaissa kylässä asui Kymenkartanosta muuttanut Martti Eerikinpoika *Lång* eli *Lang* (< ruotsin *lång*, vanhastaan *lang* 'pitkä'), jonka lisänimen mukaan hänen taloankin on kutsuttu. Siihen aikaan kylän nimenä oli vielä *Karlby* – *Karriala*, jonka tilalle tulivat 1620-luvulla *Lankila* ja → *Ruonala*. – Paikan vetonaula on *Langinkosken keisarillinen kalastusmaja*: Venäjän keisari ja Suomen suuriruhtinas Aleksanteri III ja hänen puolisonsa Maria Feodorovna vierailivat kesällä 1880 Langinkoskella seuraamassa lohenvävyä. Kun keisaripari ilmoitti haluavansa sieltä pienen kalamajan, senaatti rakensutti heille kaksikerroksisen huvilan Langinkosken partaalle. Suomen itsenäistyessä vuonna 1917 keisarillinen kalastusmaja siirtyi Suomen valtiolle, ja vuonna 1933 siitä tuli yksityinen museo. – SP

Kepsu, Saulo 1968: 75; Mattila, Veikko 1960: 311–312; Suomalainen Wirallinen Lehti 15.6.1880; www.langinkoskimuseo.com, 1.7.2005.

Lankojärvi Miekjärveen laskeva järvi Tengeliöjoen vesistöissä Pellossa Lapissa sekä kylä sen rannalla. *Langojerf* 1796. – Nimen alkuosa on ilmeisesti mukaelma saamen paikannimissä esiintyvistä alkuosasta saP *lákko-*, saP *lággu-*, joka esiintyy yhdysosana pitkänomaisten järvien ja merenvuonojen nimissä; tämä taas on skandinaavista lainaa, vrt. norjan *lang*, ruotsin *lång* 'pitkä'. Inarissa on Lemmenjoen sivujoki *Lankojoki*, saP *Lággu*, ja sen varrella *Lankojärvet*, saP *Laggujäävrüh*, ja Norjan Ruijassa Alattio- ja Tenovuono pitkät poikkittaiset vuonohaarat ovat saaneet nimen *Lankovuono*, saP *Lákkovuotna*,

Paikannimet, joiden loppuosa on *land* tai *landet*.

Lankojärvi on muodoltaan pitkänomainen.

norjaksi *Langfjord*. Myös Pellon Lankojärvi on pitkä ja kapea. Saariselän *Lankopää* Sodankylän pohjoisosassa on nähtävästi lähtöisin samasta sanasta, ja nimi kuvaa siinä itse tunturin pitkänomaista muotoa. Hieman epävarmoiksi nämä selitykset tosin tekee se, että asut *lákko-*, *lággu-* tunnetaan saamesta ainoastaan paikannimien osina. Ainakin Norjan *Lákkovuotna*-nimet voi selittää suoriksi lainoiksi skandinaavisista nimistä. – AA ja SA

Suomen karttakirja 1799: 155.

Lankoski kylä, tila, koski, entinen teollisuusalue, virkistys- ja palvelualue Merikarvialla Satakunnassa Merikarvianjoen varrella. Ruotsiksi *Långfors*. *Longfors* 1830, *Långfors* 1853. – Lankoskelle tiedetään raivatun taloa erämaahan 1600-luvun lopulla. 1700-luvun lopussa tilan asukas Johan Johansson muutti nimensä *Långfors*iksi pitkän kosken mukaan, jolloin myös kosken voidaan olettaa saaneen nimensä. 1800-luvun alussa kosken partaalle syntyi teollisuutta, mm. mylly, saha ja paperitehdas. Näistä viimeisenä toimintansa lopetti mylly, jonka ympäristö valmistui virkistyskäyttöön 1979. – Nimi *Lankoski* on osin äännekukelma, osin käännös ruotsinkielisestä nimestä *Långfors*. Nimen alkuosa *lan* on paikallisten ruotsalaismurteiden mukainen ääntämys sanasta *lång*, joka tarkoittaa 'pitkää'. Kyseisen ääntämyksen mukaisia asuja on joissakin alueen mukaelmalainimissa, esim. *Lankrunni*, *Lanskata*. Loppuosa *koski* on käännös ruotsin kielen sanasta *fors*. – RM

Frederiksen, Ilse 2006: 41; Santavuori, Martti 1961 [1981]: 168; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 120; KA: MMA maakirja; RKT: FOreg, s.v. lång.

Lannevesi kylä, taajama Saarijärvellä Keski-Suomessa. Muinaisia pohjoissatakuntalaisten erämaita on sijainnut nykyisen Saarijärven alueella monien järvien ympärillä. Eräaluetta on nimetty järven mukaan, ja kun paikalle on syntynyt pysyvä asutusta, järven ja eräalueen nimi on siirtynyt kylännimeksi. Yksi tällainen nimi on *Lannevesi*, joka ensin oli nimeltään *Leppävesi* tai *Leppäjoensuu*. *Lannä Leppueusi*, *Lannen Leppe-*

wessi 1569, *Lannenuesij* 1580, *Lande* 1639, *Lannenwessi* 1650. – Nimen alkuosa on maastotermi *lanne* (gen. *lanteen*), *lanne-maa* 'loivasti aleneva maa, alava maa, notko'. Nimen jälkiosa *vesi* on tyypillinen järven nimissä Pohjois-Hämeen vanhoilla eräalueilla. – PM

Nissilä, Viljo 1963c: 309, 310.

Lanta saP *Láddi*, sal *Läddi*, Lapin tai saamelaisalueen eteläpuolella oleva osa Suomea. Sanalla on vastine myös koltansaamessa, *lä´dd*, mutta tätä käytetään lähinnä merkityksessä 'suomalainen (ihminen)'; samoin voidaan käyttää myös pohjoissaamen *láddi*-sanaa. Suomalaiseen ihmiseen viittaavat myös tämän sanan johdokset *lantalainen*, saP *láddelaš*, sal *láddiläs*. Sanalla on vastineita myös keskipisen Skandinavian saamen kielissä, mutta siellä sana viittaa pikemminkin norjalaisiin tai ruotsalaisiin kuin suomalaisiin. – Suomenkieliset asut *Lanta* ja *lantalainen* on lainattu saamesta. Saamen sana taas on lainattu muinaisskandinaavisesta sanasta, jota nykynorjassa ja -ruotsissa vastaa *land* 'maa'. Nimitys on siis alun perin viitanut suomalaisiin tai skandinaaveihin maata viljelevinä kansoina. Sanaan liittyy kaikissa kielissä kielteisiä miellehtymiä, mutta suomessa enemmän kuin saamessa; tähän on varmasti vaikuttanut sanan virheellinen yhdistäminen suomen yleiskielen *lanta*-sanaan, joka on eri alkuperää. – AA

Lapaluoto kaupunginosa ja Perämeren niemi Raahessa Pohjois-Pohjanmaalla. Niemen kärjessä on satama. *Lapaluoto udde* 1763. – Lapaluoto on ollut pohjoispäästään leveä, lapaluon muotoinen saari, joka on maankohoamisen myötä muuttunut niemeksi. *Lapamáki* on paikannimenä esim. Impilahdella, Jaakkimassa, Sotkamossa ja Hyrynsalmella, *Lapakivi* Kirvussa ja *Lapaniemi* Rovaniemellä. Paikkojen on useissa tapauksissa selitetty muistuttavan muodoltaan lapaluuta, Impilahden ja Sotkamon *Lapamäet* ovat kaksiosaisia. – AR

NA: Paikannimikokoelmat.

Laperla kylä Suomusjärvellä Varsinais-Suomessa. *Laperla* 1584, 1769. – *Laperla*-nimet sijaitsevat yleensä suppealla alueella läntisellä Uudellamaalla ja Varsinais-Suomen itäisissä rannikkopitäjissä, poikkeuksena vain Askaisten *Laperla*. Nimen taustalla saattaa olla muinaisruotsin sana *lapper* 'lappalainen'. Mauno Koski on tosin yhdistänyt nimen ruotsinkieliseen tekijännimitykseen *lappare* 'tunari, raukka, kömpelys', johon ilmeisesti liittyy Elias Lönnrotin sanakirjassaan mainitsema suomen *lapero* 'lörpöttelijä'. Sana *lappare* on tunnettu keskiajalla Suomen ruotsinkielisellä rannikolla merkitsemässä tietyn puhetyylin omaavaa ihmistä, ja sen toisen tavun *a* on alueen ruotsalaisissa nimissä muuttunut usein *e*:ksi. *Lapper* mainitaan henkilön lisänimenä esim. Ahvenanmaan Finströmistä 1431 (*Pædher Lapper*). – SP

Koski, Mauno 1957: 73–74; SSA s.v. Lappi; SAY.

Lapijoki kylä ja joki Eurajoella Satakunnassa. *Lappiöcki* 1482, *Lapiöki* 1540, *Lass Lappijöest* 1556. – Honkilahdelta alkavan ja Eurajoella mereen laskevan joen nimi muuttuu *Lappijöeksi* Lapin pitäjän kohdalla. Kylä sijaitsee joen rannalla. Vanhimmissa asiakirjoissa *Lappi*-alkuiset kirjoitusasut ovat tavallisia, mutta nimen nykymuodon lähtökohta on **Lapinjoki*, josta alkuosan loppu-*n* on kadonnut säännönmukaisesti. Joenniemi perustunee kylännimeen *Lappi* (*Lappoby* 1540), josta on peräisin myös pitäjännimi → *Lappi*. Nimet kuuluvat Suomen lukuisiin *Lappi*-nimiin. – RLP

FMU 5: 46; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; KA: 485a: 289.

Lapila kartano ja saari Naantalissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Ekstensholm*. *Lappilan Madz* 1549, *Lapila Madz* 1558, *Lapila holm* 1650-luku, *Ekstenholm* 1813. – Luonnonmaan ja Lapilan välissä on *Lapilansalmi*, *Lapilan Sallmi* 1797–99. *Lapi-*

la on alkuaan talonnimi, joka on otettu myös saarenimeksi. Nimi kuuluu Suomen lukuisiin *Lappi*-nimiin. – RLP

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartat 28, 33; Suvanto, Seppo 1976: 21–22.

Lapinjärvi kunta Itä-Uudellamaalla samannimisen järven rannalla; ruotsiksi *Lappträsk*. *Lappträsk* 1414, *Lappetresk* 1541; *Lapträskin pitäjässä* 1884, *Lappträskissä* 1920. – Vuonna 1414 ensi kerran mainittu Pernajan alainen Pyhän Laurin kappeli on kertoman mukaan sijainnut Ingermanninkylässä (ruotsiksi *Ingermansby*) eli entisessä Lapinjärven kylässä. Ilmeisesti 1400-luvun aikana kappeli siirrettiin kylään, jota sittemmin alettiin kutsua *Kirkonkyläksi*. Pyhän Matiaksen kappeli mainitaan Kirkonkylässä ensi kerran 1556; tuolloin se mainitaan Pernajan alaiseksi kappeliksi nimellä *Kappelby*. Vuonna 1575 Lapinjärven kappelista (*Lapptreske cappel gslg*) tuli oma seurakunta. – Kirjoitusasujen (esim. *Lapeuettresk* 1545) perusteella on arveltu, että järven ja sen rannan kylä olisi alkuaan suomenkielinen **Lapinvesi* (> **Lapvesi*), johon ruotsinkielisissä asiakirjoissa on lisätty selventävä jälkiosa *träsk* 'järvi'. Nimi kertoisi lappalaisten varhaisesta oleskelusta alueella. Vielä 1913 tietosanakirjassa kunnan suomalaisena nimenä oli *Lapträski*, mutta 1934 jo *Lapinjärvi*. Vuonna 1935 seurakunta päätettiin jakaa ruotsalaiseksi ja suomalaiseksi seurakunnaksi. – SP

Harling-Kranck, Gunilla 1995: 61–62; Hausen, Greta 1922: 397; Huldén, Lars 2001: 338;

Korhonen, Mikael 1995: 432, 592, 785; Kuvaja, Christer 1995: 99; Leinberg, K. G. 1886: 68;

Tietosanakirja 1913 s.v. Lapträski; Tietosanakirja 1934 s.v. Lapinjärvi.

Lapinlahti kunta, lahti ja rautatieasema Pohjois-Savossa. *Lapin lahen Sallmen kärfa* 1620-luvulla. – Irtautui Iisalmesta omaksi kappeliseurakunnakseen vuonna 1853; itsenäisestä seurakunnasta tehtiin päätös jo 1858, mutta se toteutui vasta 1881. *Lapinlahti* ei ole ollut koskaan kylän nimi, vaan tämä nimi on otettu käyttöön kirkon sijainnin perusteella. Kirkko rakennettiin lähelle Porovedestä itään työntyvää Lapinlahtea. Lahden nimen alkuaan kertoo lappalaisten oleskelusta. Lappalaisia tiedetään asuneen Iisalmen seudulla vielä 1600-luvulla. Lappalaisilla on tarkoitettu mm. verokirjoissa paitsi saamelaisia, myös muita samankaltaisessa erä- ja pyyntikulttuurissa eläneitä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 97; Pirinen, Kauko 1982: 329.

Lapinlahti osa-alue ja lahti Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Lappviken*. *Lappwijken* 1696; *Lapinlahti* 1881. – Suomenkielinen nimi on vahvistettu 1909. Sitä ennen 1800-luvun jälkipuoliskolla paikasta käytettiin nimeä *Lapviiki* (*huvilat Gräsviikin ja Lapviikin lähellä* 1878). Läheisen kadun suomalaisnimenä oli vielä 1866 *Lapviikinkatu*, mutta jo 1890-luvun kartassa *Lapinlahdenkatu*. Sanaa *lappi* ja *lappalainen* on käytetty saamelaisten lisäksi myös suomenkielisistä, ”lappalaisten tapaan” eläneistä henkilöistä. – SP

Granlund, Åke 1981: 19–20; Pesonen, Leo A. 1981: 116; Uusi Suomestar 28.8.1878, 16.9.1881.

Lapiosuo laaja suoalue Kivijoen itäpuolella Ranualla Lapissa; Kivijoessa *Lapiokosket*, kaksi koskea, ja idästä laskee Kivijokeen *Lapio-oja*. Kivijoen ja Lapio-ojan yhtymäpaikkaa kutsutaan *Lapiohaaraksi*. – Nimien alkuaan sana on sana *lapio*, mutta nimen syntytausta ei ole enää tiedossa. – AR

Lappajärvi kunta ja järvi Etelä-Pohjanmaalla. *Lappeierffwaby* 1530 (kylä). – Lappajärven kuntaan kuuluvat järven pohjois- ja länsipuolet, mutta kun Pietarsaaren emäseurakuntaan kuulunut kappeli perustettiin 1637, se käsitti koko järven ympäristöineen. Itsenäinen seurakunta siitä tuli 1816. – Vielä keskiajalla Etelä-Pohjanmaallakin oli lappalaisiksi sanottua, ehkä saamelaista kieltä puhunutta väestöä. Sanalla *lappi* on ollut myös yleisempi merkitys 'syryäinen seutu; sen asukas'. Lappajärven on sanottu saaneen nimensä siitä, että sen ran-

noilla asui lappalaisia, jotka harjoittivat kalastusta järvessä ja joita tarinan mukaan ”pirkat” eli etelästä tulleet eränkävijät kohtasivat. Järven nimi voi todella viitata lappalaisiin ja olla hämäläisten tai satakuntalaisten erämiesten antama. Järvi-seudulle, johon Lappajärvi kuuluu, levisi keskiajalla rannikon suunnasta ruotsinkielistäkin asutusta, mutta alue suomalais-tui 1500-luvulta lähtien. – SBS

Itkonen, T. I. 1948: 110; Junnila, Heikki 1983: 183–187, 191–192, 201, 209, 218; Mikkonen, Pirjo

– Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Lappi, Lappalainen; Sinisalo, Hannu 1990: 687.

Lappalanjärvi järvi Valkealassa Kymenlaaksossa. *lappela Jerfwi* 1659, *Lappala sjö* 1834. Järven rinnakkaisnimi on *Lappala*. – Saulo Kepsu arvelee, että järven vanha nimi on ehkä ollut **Lappajärvi*. Kun järven rantaan perustettiin talo ja sen ympärille kehittyi kylä, ne kumpikin saivat järven mukaan nimen *Lappala*, ts. järven nimen alkuaan liitettiin johdin *-la*. Myöhemmin järven nimi taas kehittyi kylän nimen pohjalta asuun *Lappalanjärvi*, joka myöhemmin lyheni asuun *Lappala*. Nimi kertoo saamelaisten oleskelleen Valkealan seudulla. – LL

Kepsu, Saulo 1990: 114, 351.

Lappee entinen kunta Etelä-Karjalassa Saimaan rannalla, liitetty Lappeenrannan kaupunkiin 1967. – Nykyinen nimiasu *Lappee* on kehittynyt nimen *Lapvesi* taivutusmuodoista, jotka seudun murteessa ovat olleet *d:ttömiä*, esim. **Lapveen* > *Lappeen*, **Lapveelle* > *Lappeelle*. Alkuaan nimi *Lapvesi* on ollut vesistö nimi: sillä on tarkoitettu Saimaan eteläistä osaa. Pitäjän ja kihlakunnan nimi esiintyy ilmeisesti ensimmäisen kerran Turun tuomiokirkon mustassakirjassa 1415 asussa *Lappawesi* ja 1420 *Lappewaesij*. Nimiasu *Lappee* on voinut esiintyä puheessa jo keskiajan lopulla; tähän viittaavat sellaiset vanhat kirjoitusasut kuin esim. *Lappevesi* (1416), *Lappewaesij* (1420), *Lappewes* (1443), jotka on mahdollista lukea ”Lappeenvesi”. Myös Lappeenrannan kaupungin nimestä on sen perustamisvuonna 1652 merkitty asun *Lapwestrandh* ”Lapvedenranta” ohella asu *Lappestrandh* ”Lappeenranta”. Kirkon historiikirjoissa nimiasu *Lappee* alkoi esiintyä nimiasujen *Lapvesi* ja *Lappvesi* rinnalla 1880-luvun lopulla, mutta toisaalta myös nimiasua *Lapvesi* tai *Lappvesi* käytettiin niissä vielä 1900-luvun puolellakin. 1800-luvun lopulta on tieto, että kihlakunnasta käytetään yleensä nimeä *Lappee* mutta pitäjistä nimeä *Lapvesi*, ja mainitaan myös, että nimiasua *Lappee* on vastustettu kielenvastaisena. Nimi *Lapvesi* elää edelleenkin: se säilyi yhdellä Lappeen pitäjän kylästä, josta Lappeen ja Lappeenrannan yhdistyessä tuli Lappeenrannan kaupunginosa. – Nimenosat *Lap* ja *Lappa* on yleensä yhdistetty sanoihin *Lappi* ja *lappalainen*, ja myös Lappeen pitäjän nimen on katsottu viittaavan seudulla muinoin olleeseen saamelaistasutukseen. – LL

FMU 2: 171; FMU 3: 293; Lehikoinen, Laila 1982: 7, 93; REA: 262, 400; Toivanen, Pekka 1979: 65;

Vahtola, Jouko 1999: 109–113; Wallin, Väinö 1897: 31; Ylönen, Aulikki 1976: 65–66; HisKi.

Lappeenranta kaupunki Etelä-Karjalassa Saimaan rannalla, perustettu 1652. *Lapwestrandh*, *Lappestrandz Stad* 1652, *Lappeenrannan* 1844. – Nimeä oli jo aiemmin käytetty Lappeen pitäjässä Saimaan rannalla olleesta markkinapaikasta, joka nyt siis sai kaupunkioikeudet. Nimi on syntynyt kaupungin emäpitäjän Lappeen nimen pohjalta → *Lappee*. Suomenkielinen nimiasu *Lappeenranta* esiintyi kaupungin asemakaavassa ensi kerran vuonna 1892; kirkon historiikirjoissa sitä alettiin käyttää 1870-luvulla. Kaupungin ruotsinkielinen nimi on → *Villmanstrand*. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 11; Maamiehen Ystävä 24.8.1884; Toivanen, Pekka 1979: 61–66; HisKi.

Lappfjärd → *Lapväärtti*

Lappfors kylä Ähtävällä Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Lappfårsby* 1608. – Nimen alussa on kansanryhmän nimitys

lapp 'saamelainen', joka sisältyy moniin muihinkin paikannimiin Ähtävänjoenlatvoilta *Lappajärveltä* rannikon *Lappfjärdeniin* ja Pedersören kunnan *Lappnäsetiin* asti. Nykyään *Överlappforsiksi* kutsutussa kylänosassa on *Lappstranden*-niminen ranta-alue, *Lappstråkan*-niminen koski ja lahti, jolla on nimen alkuperän paljastava nimi *Lappmansviken* "Lapinmiehenlahti". Kylännimen jälkiosa, ruotsin *fors* 'koski' osoittaa, että nimi on ollut alkuaan luonnonpaikan nimi, joka on myöhemmin otettu asutusnimeksi. Nimi on tarkoittanut jotain kylän alueella sijaitsevaa Ähtävänjoen koskea, luultavasti nykyistä *Hemforsenia*. → *Lappajärvi*. – PS

Huldén, Lars 2001: 406.

Lappi ruotsiksi *Lappland*, venäjäksi *Lop*, latinaksi *Lappia*, myöhemmin *Lapponia*, saamelaisten asuttaman alueen nimitys Ruotsi-Suomessa ja Venäjällä keskiajalta lähtien. Sillä tarkoitettiin myös Norjan Lappia, mutta norjalaiset itse kutsuivat omaa Lapin aluettaan nimellä *Finnmark*. Ruotsi-Suomessa Lappi oli jaettu erityisiin *Lapinmaihin* (ruotsiksi *Lappmark*), joita niin ikään kutsuttiin *Lapeiksi*. Näitä olivat Suomessa → *Kemin Lappi* (*Kemi Lappmark*) Kuusamosta Inariin ja toisaalta Enontekiölle ja Utsjoelle ulottunut *Tornion Lappi* (*Torne Lappmark*). On myös puhuttu *Oulun Lapista*, joka sijaitsi Oulujärven ja siihen laskevien vesireittien vaiheilla. Venäjällä oli alun perin kaksi suurempaa Lappia, Vatjan ja Äänisen viidennesten välistä alkava *Novgorodin Lappi*, josta tuli myöhemmin *Metsä-Lappi* ja loppujen lopuksi Vienan Karjala, sekä pohjoisempi "Villi Lappi", jota on myöhemmin nimitetty *Kuolan Lapiksi* tai yksinkertaisesti *Venäjän Lapiksi*. Viimeksi mainitun kaltaisia nimityksiä on käytetty maittain yhä enemmän sen jälkeen kun Lappi saatiin lopullisesti jaetuksi valtioiden kesken 1700- ja 1800-luvuilla, ja pitkän aikaa saamen kielelläkin on jaoteltu epäasiallisesti maittain. *Lappia* n. 1200, *Lappa* 'saamelaiset' ("kansankielellä" eli ruotsiksi ja/tai suomeksi) 1328, *Laepmark* 1340, *Lapmarcken* 1358, *Lop* ainakin jo 1200-luvulla. – Nimen alkuperästä on käyty jatkuvaa keskustelua. Selvältä näyttää, että se on lähtöisin saamelaisten naapureilta, koska sana ei ole saamen kielessä muuten kuin myöhäisenä ruotsalaisena lainana eteläsaamessa. Nimen todennäköisin lähtökohta on suomen *lappea*-sanue, jonka karjalan-, vepsän- ja vironkielisillä vastineilla ja johdoksilla on myös 'syryjäisen' merkitys. Tämä sopii siihen esihistorialliseen tilanteeseen, jossa maata viljelevät rintamaiden suomalaiset pitivät pyynnillä eläviä naapureitaan syryjäseudun asukkaina – mikä näkemys samoin kuin nimityksen halventava sivumerkitys on säilynyt läpi historiallisen ajan. Kansallisuuden nimitystä *lappielaine* (sanasta *lappae*) käytetään karjalassa myös merkityksessä 'syryjäyläläinen' tai jopa '(vienan)karjalainen', mikä sopii karjalaistuneiden saamelaistenkin luonnehdinnaksi. Sukunimi *Lappalainen* lienee syntynyt samaan tapaan suomalaistuneiden saamelaissukujen nimitykseksi. *Lappi*-nimen kytkeminen ruotsin sanaan *lapp* 'vaatetilkku, lappu' heijastaa ilmeisesti vain halventavan sivumerkityksen siirtoa kielirajan yli, mutta sanaa on väitetty myös lähtökohdaksi. – Norjalaiset ja tanskalaiset ovat käyttäneet *Lapista* nimitystä *Finnmark* (varhemmin *Finnmork*). Saamesta ei tunneta myöskään *Finn*-pohjaisia nimiä, vaan sen kaikissa kielimuodoissa alueen, kansallisuuden ja kielen nimi pohjautuu samaan kantaan kuin pohjoissaamen → *Sápmi*, inarinsaamen *Säämi* ja koltansaamen *Sää mm*. Nimitys *finn* (osin suomalaisten ja saamelaisten yhteisnimityksenä) on varmaan lähtöisin skandinaaveilta, joilla sen pohjana näyttäisi olevan indoeurooppalainen 'miestä' merkitsevä sanue. *Lappi*-nimestä ei ole tietoa ennen 1200-lukua, kun taas *Finn*-nimestä on mainintoja

yli tuhat vuotta vanhemmalta ajalta (latinan *fenni*-, kreikan *phinnoi*). – SA

Fellman, Isak 3 (1912): 336; Fellman, Isak 4 (1915): 5; Itkonen, Erkki 1941: 78, 79; Kallio, Petri 1998: 617–618; Saxo Grammaticus 1855; SKES s.v. Lappi; SSA s.v. Lappi.

Lappi kunta Satakunnassa, aiemmin virallisesti *Lappi Tl*. Mainitaan 1413 (*Lappe*) ja 1464 (*lappa*) hallintopitäjänä; *Lappi* 1817. – Oli alkuun Eurajoen kappelina, yhdistettiin 1550-luvulla Rauman pitäjään, kunnes erotettiin 1622 omaksi pitäjäksi. – Kirkonkylänä on Lappi (*Lappo by* 1521) → *Lapijoen* ~ *Lapinjoen* varrella. Joennimi lienee nimirypään vanhin ja liittyy Suomen runsaaseen *Lappi*- ~ *Lapin*-alkuiseen paikannimistöön, joka kattaa koko Suomen; eniten niitä on Kallaveden ympäristössä, Näsijärven tienoilla, Pohjanmaan rannikolla, Saimaan seuduilla ja eteläisessä Varsinais-Suomessa. Useimmiten niiden on selitetty kertovan lappalaisten oleskelusta; lappalaisilla on tarkoitettu saamelaisten lisäksi myös muita eräilytaloudessa eläneitä ja *Lapiksi* on voitu nimittää mitä tahansa syryjäseutua. Lapinjoen on arveltu olleen kauempana rannikosta eläneiden lappalaisten kukkuväylä Pohjanlahdelle. Vanhat ruotsinkieliset nimiasut *Lappo* (*Lappo sochn* 1676) ja *Lappå* (*Lappå S:n* 1684) ovat voineet kehittyä Lapinjoen nimestä. – SP

Meri, Arvo 1943: 100–103; Nuutinen, Liisa 1988: 127–140; HisKi (Eura, Eurajoki, Lappi).

Lappi kaupunginosaa Tampereella Pirkanmaalla. – Lapin esikaupunki perustettiin Tammelan pohjoispuolelle, *Lapinniemen* puuvillatehdasta ja Koukkuniemen kunnalliskotia vastapäätä olevalle kallioseudulle. Lapin asuttaminen käynnistyi vuonna 1914. Osa esikaupungin asukkaista työskenteli viereisellä Lapinniemen puuvillatehtaalla. Nimi perustuu vanhaan luontoonimeen *Lapinniemi*. Vakiintumiseen vaikutti myös läheinen alueennimi → *Petsamo*. Aluetta kutsuttiin aluksi myös *Käpyläksi*, koska omakotitalojen ensimmäinen asukas oli August Käpynen. – SP

Hyttinen, Hannu 1999: 113; Louhivaara, Maija 1999: 99.

Lappila kylä (*Lappila* 1635, *Lapila* 1776–1805), taajama ja rautatieasema Kärkölässä Päijät-Hämeessä. Nimi viittaa muinaiseen lappalaisasutukseen. Vrt., että yksi kylän kulmakunnista on *Lapinnummi*. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 158; Nissilä, Viljo 1962a: 113; KA:VA 4527: 45.

Lappland → *Lappi*

Lappo → *Lapua*

Lappohja taajama ja vanha kylä Hangossa Uudellamaalla, aiemmin Tenholaa. Ruotsiksi *Lappvik*. *Lapuik* 1549, *Lapveick* 1552, *Lapvik* 1850; *Lappohja* 1950. Paikka on tunnettu myös laivastotukikohtana. – Ruotsinkielinen kylännimi perustuu lahden nimeen. Kurt Zilliacuksen mukaan lahti ei kuitenkaan ole sijainnut Hankoniemen itäpuoleisella rannikolla kuten nykyinen Lappvikin eli Lappohjan taajama, vaan niemimaan länsi- tai luoteisrannalla lähellä Lappvik gårdia (Lappvikin kartanoa). Siellä nykyinen *Norrviken* on työntynyt niemimaan huomattavasti pidemmälle kuin nykyään – aina Lappvikin kartanon tienoille asti. Maankohoamisesta päätellen nimi on voitu antaa yli tuhat vuotta sitten, joten lahden alkuperäinen nimi ei voi olla alkuaan ruotsia. Nykyinen nimi *Lappohja* on käännös nimestä *Lappvik*; ruotsin *vik* 'lahti', *pohja* 'lahden pohjukka, perukka'. Suomalainen nimi on ollut peruskartassa ruotsinkielisen nimen rinnalla vuodesta 1952, ja se on rautatieaseman nimi vuodesta 1928. Nimen alkua *Lapp*-viittaa kosketuksiin lappalaisten kanssa. Lappalaisiksi on kutsuttu etnisesti saamelaisten lisäksi niitä, jotka elivät samanlaisia elinkeinoja ja asumismuotoja noudattaen kuin he. – SP

Hausen, Greta 1924: 783; Huldén, Lars 2001: 187; Yleiskartta 1950; Zilliacus, Kurt 1989: 120–121.

Lappträsk → Lapinjärvi

Lappvesi merialue Brändön ja Kumlingen välissä Ahvenanmaalla. Alueen itälaidalla Brändössä on *Lappo*-niminen kylä, *Lappå* 1537, *Lappo* 1538. – *Lappvesi* lienee nimistä vanhempi. Se on palautettavissa muotoon **Lapinvesi*. *Lappo* olisi tämän mukaan myöhempi, merialueen nimestä muodostettu asutuksi. Lars Huldén ehdottaa nimille päinvastaista syntysjärjestystä. Hänen mukaansa *Lappo* on ehkä nimetty jonkin mantereen paikan, esim. *Lapin* pitäjän mukaan; tulkinta on epävarma, koska Lappi sijaitsee kaukana Lappvedestä. Tulkinta edellyttää kuitenkin, että Lappveden seudulla olisi alueen nimeämisen aikaan ollut suomenkielistä asutusta, koska ruotsinkielisessä ympäristössä *Lappo*-nimestä ei olisi muodostettu *vesi*-loppuista luontonimeä. Ajatus ei ole mahdoton, sillä Lappvesi sijaitsee lähellä suomalaisten muinaisia nautintamaita, jotka ovat paikannimistä päätellen ulottuneet ainakin Lappveden itäpuoliseen Iniön saaristoon saakka. Iniö on keskiajalla kuulunut suomenkieliseen Taivassalon seurakuntaan. Olipa kumpi tahansa nimi alkuperäinen se kuuluu maamme lulluksiin *Lappi*-nimiin, joiden ajatellaan kantavan muistoa jollakin tavalla paikan kanssa tekemisissä olleista saamelaisista. – RLP

Ehrensård, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 12, 13; Hausen, Greta 1927: 7–8; Huldén, Lars 2001: 89; Suomenmaa 7 (1978): 217.

Lappvik → Lappohja

Lappviken → Lapinlahti

Lappua kaupunki *Lapuanjoen* varressa Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Lappo*. Itsenäinen seurakunta vuodesta 1581, kauppa 1964 ja kaupunki 1977. *Lapu* 1543, 1548–1551, *Lapo* 1553, 1556–1558, *Lapw* 1552–1554, *Lappo Sochnn* 1589, *Lapu Sochn* 1595. – Nimen suomenkielinen muoto *Lapua* esiintyy asiakirjoissa ensi kerran 1600. Lapuanjokea (ruotsiksi *Lappo å*) tarkoittavat asiakirjoissa mm. merkinnät *Lappeå* 1555, *Lapo å* 1556, *Lapu elff* 1558. Suomenkielinen *Lapuanjoki* ilmestyy asiakirjoihin vasta 1800-luvulla. Vanhin tieto koko nimiryppästä on *Lappabi* vuodelta 1375, ja sillä on tarkoitettu Lapuanjoen suussa sijainnutta *Leppo*-nimistä kylää Uudenkaarlepyyn nykyisen kantakaupungin paikalla. – Viljo Nissilä on liittänyt *Lapuan* saamelaisiin viittaavaan sanaan *lappa*-, *lappi*. Hänen mukaansa *Lapua* on suomalais-ruotsalainen sekamuodoste, hänen selitystään yksinkertaistaen: **Lappajoki* > *Lappa å* > *Lapu å* > *Lapua*. Olennaista Nissilän selityksessä on se, että *Lapua*-nimen lopussa oleva *a* olisi syntynyt muinaisruotsin 'jokea' merkitsevästä sanasta *ā* [aa], joka muuttui 1400-luvun alkuun mennessä asuun *ā*. – Todennäköisempi on Lars Huldénin esittämä selitys, jonka mukaan nimi on lähtöisin Lapuanjoen suussa sijainneen *Leppo*-nimisen kylän vanhasta kansanomaisesta nimiasusta *Lapu* (> *Lepu*), joka pohjautuu johonkin keskiaikaiseen henkilönnimeen (*Labbe*, *Lave* ym.). Huldénin tärkein peruste on se, että Pohjanmaan ruotsissa *p* äännetään lyhyenä, kun taas saamelaisiin viittaavana se olisi pitkä. Hänen mukaansa nimen leviämistie olisi seuraava: jokisuun asutus antoi nimensä joelle ja joki puolestaan nykyiselle Lapualle, kun suomalaisasutus syntyi sinne 1300-luvulta alkaen. Lapuan virallinen ruotsinkielinen nimi *Lappo* on kirjaruotsista peräisin eikä perustu paikalliseen murteeseen. *Lapua*-nimen lopussa oleva *-ua* on nimistönjohdin, jolla erityisesti Pohjois-Pohjanmaalla on usein korvattu yhdysnimen jälkiosa *-oja*: **Kilpioja* > *Kilpua*, **Haapaoja* > *Haapua* jne. Ehkä myös kehitys **Lapujoki* t. **Lapuoja* > *Lapua* on ollut mahdollinen. – AR

Huldén, Lars 1981: 9–12; Huldén, Lars 2001: 400, 419; Nissilä, Viljo 1964: 135–143; OIT 1963 s.v. Lapua; Räisänen, Alpo 2003: 207–209.

Lapunmäki kirkonkylän osa-alue, tila (perustettu 1780-luvulla), koulu- ja urheilukeskus Konnevedellä Keski-Suomessa. Nimi liittyy läheisten luonnonpaikkojen nimiin: *Lapunjärvi*, *-joki*, *-vuori*. *Lapun Iervi Sjö* 1778, *Lapunjoki* 1785, *Lapu Joki bäck* 1785. – Ei ole pääteltävissä, mikä on kantanimi. Viljo Nissilän oletuksen mukaan *Lapunmäki*-nimi kuuluu matka- tai rajanimiin. Tienviittaa tai rajamerkkiä tarkoittavana ei monikäyttöistä *lappu*-sanaa (mm. 'verkon tuohikoho'; 'erillinen pieni pelto') kuitenkaan ole kirjattu. Onkin mahdollista, että kyseessä on *Lauri* ~ *Lars* tai *Lambrect* etunimen kansanomaisen vanha puhuttelumuoto *Lapu* ~ *Lappu*. Nimisikermä kuvastaisi tällöin muinaista eräomistussuhdetta. Sekä *Lars* että *Lambrect* muunnoksineen esiintyvät 1400- ja 1500-luvun asiakirjoissa Pälkäneen talollisilla. Esisijaisesti nimen kantana voitaneen pitää *Lauri*-nimeä, sillä jo 1448 Pälkäneen kärkeillä oli peräti neljä pälkäneläistä *Lauria* käsittelemässä sitä Konneveden eräaluetta, johon *Lapun*-nimien tienook kuuluu. Oletus saa tukea myös seuraavanlaisista nimiyhteyksistä: Pälkäneellä *Laurens Melkahayn* 1462 ~ *Lauri Melchalainen* 1463 ja jo 1500-luvulla Mälkilä kylä ja *Laurila* talo ja Konnevedellä *Mälkilä* talo ja siitä kolmen neljän kilometrin päässä *Lapunjärvi*, *Lapunjoki*, *Lapunmäki* ja *-vuori*. – EMN

FMU 3: 443, FMU 4: 199, 218; Nissilä, Viljo 1976a: 102, 117; Saloheimo, Veijo A. 1959: 134;

Suvanto, Seppo 1999: 94; KA: D8 1/25, 1/26, 1/27, 1/30; NA: Henkilönnimikokoelma; SMSA.

Lapväärtti kylä Etelä-Pohjanmaalla, ent. kunta, vuodesta 1973 Kristiinankaupunkia, ruotsiksi *Lappfjärd*. *Lappfjärd* 1442, *Lappafjärd(h)aby* 1492–94, *Lappfiell soken* 1508, *Lappefierdin* 1514, *Lapferby* 1546, *Lappfjärd* 1552. ruots. *Lappfjärd*. Lapväärtin alueiden halki virtaa *Lapväärtinjoki* eli *Isojoki*. Lapväärtti mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran 1303, jolloin kuningas Birger Maununpojan kirjeellä annetaan talonpoika *Michael de Lappafjaerdille* lupa vapaasti hyödyntää Hämeen metsiä. Lapväärtti kuului Närpiön suurpitäjään, 1594 siitä tuli kappeliseurakunta ja 1607 itsenäinen seurakunta. – *Lapväärtti* on mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Lappfjärd*. Nimeen sisältyy sana *lapp*, jonka on oletettu tarkoittaneen 'suomen kieltä puhuvaa tai lappalaisten tavoin elävää henkilöä'. Nimen jälkiosana on ruotsinkielisessä nimityksessä yleinen *fjärd*, joka Satakunnan rannikon paikannimistössä tavallisesti korvautuu sanalla *lahti*; esimerkkinä mainittakoon Porin Ahlaisten → *Kellahti*, vuoteen 1869 *Källfjärd*. – RM

Huldén, Lars 2001: 362; Santavuori, Martti 1961 (1981): 27–29; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 96, 97, 267; Zilliacus, Kurt 1989: 165.

Larinsaari kylä Juuassa Pohjois-Karjalassa, ilmestyy maakirjoihin *Larinsaaren* nimellä 1639. Pielisessä on kylään kuuluvana suurehko saari, *Larinsaari* eli *Iso-Lari*, ja pohjoisempana Kannaksenkylässä on pienempi saari, *Pieni-Lari*. – Nimiin sisältyy ortodoksinen miehennimi *Lari* (< ven. *Larion* < kr. *Hilarios*). Seudulta mainitaan veroluetteloidissa *Kyro Larinpoika* 1618 ja *Teppana Larinen* 1623. – AR

AKH I: 353; Nissilä, Viljo 1976: 86–87; Saloheimo, Veijo 1976: 67.

Larsmo kunta Pohjanmaalla, suomeksi → *Luoto*. *Larsmo*, *Lamershamby* n. 1375, *Larsmoo*, *Larsmo* 1546, *Larismo by* 1548. – Nimi on alkuaan *maa*-loppuinen suomenkielinen saarenimi. Pitäjän kirkko sijaitsee peruskartan 5 m:n korkeuskäyrän mukaan erottuvan saaren kaakkosniemessä. Tämä Luodon pääsaaren keskiosat kattava "maa" on ilmeisesti ollut nimen alkuperäinen tarkoite. Lars Huldén on palauttanut nimen alkuperäismuotoon **Laris(en)maa*. Sen alussa olisi lisänimi *Larinen*, venäläisestä henkilönnimestä *Larion* (< kreikan *Hilarios*). Tällaisissa luontanimissä henkilönnimi on viitannut paikan varhaiseen omistajaan tai käyttäjään. Pohjois-Pohjanmaalla on ollut käytössä myös henkilönnimet *Lauru*, *Lari*,

Laria, Larikka, joiden taustalla lieenee *Laurentius*- tai mahdollisesti *Hilarius*-nimi. Saulo Kepsu otaksuu, että nimeen sisältyy jokin sisämaan asutusnimi, esimerkiksi Isonkyrön kylännimi *Laurola (Laurula 1568)*. Tässä tapauksessa Larsmo olisi kylän vanha etäomistus. – RLP

Huldén, Lars 2001: 407; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Lönnrot, Elias 1874–1880; Saxén, Ralf 1897: 33.

Lassila kylä Noormarkussa Satakunnassa, ruotsiksi *Kläsmark. Claasmarck 1540*. – Ruotsinkielisen nimen alkuosaan sisältyy miehennimi *Klas*, joka on lyhentymä nimestä *Nicolaus*. Jälkiosa → *mark* merkitsee maata. Suomalainen nimi on osittainen äänteellinen muunnos ruotsinkielisestä nimestä. – SP

Huldén, Lars 2001: 432.

Lastukoski koski ja kanava Nilsiässä Pohjois-Savossa, Syväri-järven ja Vuotjärven välissä. *Lastakoski 1415; Lastukoski 1758*. – Koski on myös tunnettu kalastuskohde. Sen länsipuolella on *Lastulahden* kyläkunta (*Lastulax 1752*). Lastukoski on ollut Hämeen ja Savon nautinta-alueiden varhainen rajapaikka. Koskesta pohjoiseen ovat *Lastuvirta* ja *Lastuniemi*, kosken länsipuolella *Lastumäki*, niemen ja mäen välissä *Lastulahti*-niminen lahti. Kantanimi saattaisi olla *Lastuniemi* tai *Lastumäki*, jonka alkuosa voisi viitata paitsi rakennuslastuihin, myös rajapaikkaa osoittavaan puuhun veistettyyn rastiin, puun pilkkaan. – Nilsiässä nimestä kerrotaan paikallista versiota suomalaisen erämaa-asutuksen syntyä koskevasta tarinasta: koskea pitkin on uiskennellut lastu jostain Syväriältä. Sen huomasivat Saunalahdessa asuneet pitäjän ensimmäiset asukkaat, ja kun he lähtivät tarkastamaan, kuka on uskaltanut heidän asuma-alueilleen, he löysivät useita asukkaita Syvärin pohjoisosasta. – SP

Kirkinen, Heikki 2004: 399–400; HisKi (Kuopion pitäjä).

Lätñoaivi (saP), korkea tunturi Maarestatunturien länsiosassa Länsi-Inarissa Lapissa. Sen etelä- ja länsipuolitse laskee pieni joki *Lätñoaivijohka* Vaskojokeen. – Nimen alkuosa on lyhentymä sanasta *lätñjä* 'nuori (suora) koivu', jonka vastine koltansaamassa tarkoittaa myös sakeata metsää. Jälkiosasta ks. → *oaivi*. Nimen aiheena on ilmeisesti ympäröivien jokilaaksojen hyväkasvuinen puusto. – SA

Latokartano osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1946 Helsingin maalaiskuntaa, ruotsiksi *Ladugården. Wiick l:grd 1556, Wiks l:grd 1558. Ladugård 1745*. – Nimi on annettu 1959 entisen Viikin latokartanon mukaan (ruotsiksi *Viks ladugård*). Viikin latokartano perustettiin n. 1555 vanhan → Viikin eli *Östervikin* kylän maille. Lato- eli karjakartanot olivat isoja, Ruotsin vallan aikaisia tiloja, jotka kruunu perusti toisaalta mallitiloiksi ja uusien maataloustapojen leviämiseksi talonpoikaiston keskuuteen, toisaalta kruunun vallankäytön keskuksiksi. Suurimpia ja tärkeimpiä niistä kutsuttiin *kuninkaankartanoiksi*. Vantaanjoen suulla sijaitsevan Kuninkaankartanonsaaren itäpuolisen lahden nimenä oli ainakin jo 1739 *Ladugårdsviken*, sitä ennen *Idviken* "Säynelahti". 1900-luvun alkupuolella sen nimeksi vakiintui *Vanhankaupunginlahti*. Nykyisin *Idviken* ~ *Säynäslahti* tarkoittaa Lammassaaren pohjoispuolella olevaa maatuvaan merenlahtea. – Latokartanon puinen, vuodelta 1832 oleva ja nykyään tilausravintolana toimiva päärakennus on aivan Viikin kirjaston eteläpuolella. Latokartanon asuinalue sijaitsee kauempana Viikin kaupunginosan itäreunalla. Nykyisen asuinalueen ytimenä on 1950–1970-luvuilla rakennettu *Latokartanon ylioppilaskylä*, joka alkuaan palveli lähinnä maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan opiskelijoita. Alue on laajentunut itään ja kaakkoon Viikin pelloille. – SP

Hausen, Greta 1920: 208; Kepsu, Saulo 2005: 179; Pesonen, Leo A. 1981: 176–177;

Viikin latokartano, Wiks Ladugård, näkyy rekognosointikartassa vuoden 1800 paikkeilta Helsingin–Porvoon maantien ja Herttoniemeen johtaneen tien risteyksessä.

fi.wikipedia.org, 3.1.2006; www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto, 3.1.2006;

www.helsinki.fi/viikintutkimustila/historia.html, 3.1.2006.

Lattomeri kaupunginosa, kylä ja peltoalue Porissa Satakunnassa Luvian rajalla, aiemmin Nakkilaa ja Ulvilaa. *Lattomeri 1639* (< 1502) (niitty)omistuksena, *Lattomari Slåtan 1663*. – Noin 1050 nykyiset kylät *Lattomeri* ja *Uvilan Suosmeri* olivat merialueita, joita yhdisti salmi. Lattomerien kautta kulki Kokemäenjoen suuhaara, joka sekini oli pääväylän tavoin kokemäkeläisten käytössä. 1400-luvulla matala merialue maatu nopeasti, ja 1500- ja 1600-luvulla se oli jo niin kuivunut, että alueelta alettiin jakaa ulkonniittyjä ulvilalaisille ja kokemäkeläisille. Vielä 1573 alueen läpi kulkevan joenuoman rämeisiä rantoja kutsuttiin suoksi. Suon kuivaus aloitettiin 1773. Kuivauksen yhteydessä kaivettiin *Lattomerenoja* eli *Suntioja*, jonka alajuoksu virtaa Tuorsniemen ja Musan välitse Kokemäenjoen Raumanjuopaan. Lattomerien laajat peltoalueet tunnetaan myös nimellä *Lattomerenaukee*. – Nimen *Lattomeri* on selitetty tarkoittavan 'matalaa merta' ja nimen alkuosan liittyvän länsimurteen sanaan *lattea* 'matala, laakea' ja sanaan *lansi-*, *lantovesi* 'seisova, peittävä vesi', jota tavataan Pohjois- ja Etelä-Satakunnasta. Kolme muuta länsirannikon kylännimeä, joiden loppuosana nyky nimissä on sana *meri*, ovat Kristiinankaupungin → *Härkmeri*, *Uvilan Suosmeri* ja Uudenkaupungin *Lopmeri*. – RM

Jaakkola, Jalmari 1958: 15; Ruuth, J.W 1958: 266; Jokipii, Mauno 1974: 198; Lehtinen, Erkki 1967: 4, 450; Ojansuu, Heikki 1920: 136–137; SSA s.v. lansi, latte; KA: mm 5:25.

Lauhanvuori mäki ja kansallispuisto Isojoen ja Kauhajoen rajalla Etelä-Pohjanmaalla. *Lauha meckj* n. 1650. Murteessa useimmiten *Lauhavuori* ja *Lauhankukkula*. – Mäki on 230 metriä korkea eli yksi Etelä-Suomen korkeimmista. Kansallispuisto on perustettu 1982. Ilmeisesti Satakunnan puolella olevan Honkajoen *Lauhalan* kylän (vanhastaan myös *Lauhamaa*) nimi liittyy samaan nimiryppäeseen. Kylän nimi perustuu joennimeen **Lauhaluoma* (talonnimi: *Lauholuoma 1820*). Joki on joko kuivunut, tai *Lauhaluomaksi* olisi kutsuttu osaa Paholuomasta. Heikki Ojansuun mukaan nimet palautuisivat henkilönimeen *Lauha*, koska alkuosa on genetiivissä. Todenäkösempää on, että nimi liittyy kasvillisuuteen: sana *lauha* tarkoittaa mm. 'villiheinää'. Sitä on voinut kasvaa runsaasti mäen rinteillä varsinkin kaskeamisen tai kulojen jälkeen. Mäellä on lisäksi useita lähdepaikkoja, jotka tekevät kasvillisuus-

desta rehevää varsinkin ylärinteillä; myös tähän piirteeseen on voitu viitata sanalla *lauha* 'lauhkea, leuto'. Genetiivinen asu *Lauhanvuori* perustuu oletukseen, että vuori on saanut nimensä *Lauhaksi* kutsutun suuren, Isojoen Kodesjärveltä Kauhajoen Hyppään ulottuneen metsäalueen mukaan. – SP

Ojansuu, Heikki 1920: 137–138; SSA s.v. lauha; KA: MHA 13, maakirja 1820.

Laukaa kunta Keski-Suomessa, ruotsiksi *Laukas*. Laukaa mainitaan Rautalammin kappeliseurakuntana 1593, ja itsenäinen seurakunta siitä tuli 1628. *Lauka koskonkiffui* 1504, *Laukaniemj* 1562, *Lauckas Cappell*, *Laukas Cappell* 1593, *Lauchas Kijrcki Gield* 1594, *Lauchas Cappell* 1605, *Lauckas cappel gield* 1612, *Laukas kijrcie gield* 1627, *Laukas Kijrkia*, *Laukas Sochn*, *Laukan Coski* 1751. – Laukaaseen kuului sen alkuvaiheessa pitkänomainen alue Saarijärveltä Jyväskylään, Korpilahdelle ja Leivonmäelle asti. Suuren alueen keskeltä valittiin *Laukaa* kappeliseurakunnan nimeksi ja se on pysynyt. Nimen alkuperäselvitykset ovat lähteneet eri suunnilta. Yhtäältä on oletettu nimen tarkoittaneen alkuaan eräaluetta ja perustuneen *Lauri* ~ *Laurentius* -nimisen omistajan kansanomaiseen puhuttelunimeen *Laukka* tai liikanimeen *Laukas*. Selitys ei ole uskottava. Toisaalta vesistönimien *Laukaa* alkuperä on liitetty etäiseen nimikaimaan Inkerin *Laukaanjokeen* (vatja *Laugaz* ~ *Lauka jötsi*, viro *Lauga*, ven. *Luga*), joka alkaa Novgorodin läheltä ja laskee lähellä Viroa *Laukaanlahteen* Suomenlahden etelärannalla. Vakuuttavia todisteita karjalais-vatjalaisesta siirtolaisasutuksesta, joka nimen olisi tuonut Keski-Suomeen, ei kuitenkaan ole. Nimet *Laukaa* ja Inkerin *Laukaanjoki* todennäköisesti kyllä ovat sikäli yhteenkuuluvia, että ne ilmeisesti ovat syntyneet samoista sana-aineksista, mutta itsenäisesti kumpikin tahollaan. Äänteellisesti *Laukaa* voidaan rinnastaa viron sanaan *laugas* ~ *laug* 'suonsilmä, suohauta, suojärvi', joka esiintyy myös virolaisissa järvennimissä. Myös suomen kielessä on sana- ja nimiaineksia, jotka ovat verrattavissa *Laukaa*-nimeen ja puoltavat käsitystä, että kyseessä on alkujaan vesistönimi. Lounais-Suomen rannikkopitäjissä tunnetaan erityisesti paikannimien jälkiosana sana *lauka* ~ *laua* ~ *lauva* 'matala lahti, maaton rant', esim. *Järvenlaua*, *Lamppekkarilaua* ~ *-lauka* Velkua. Hämäläismurteissa taas esiintyy laajalti sana-aines *lauk(k) | a, -o, -u* ~ *laukam | a, -o* 'aukko; lamikkko; tyyni kohta joessa tai heikosti virtaava kohta koskisesa vesireitissä'. Näihin *lauka*-kantaisiin sanoihin kuuluu myös nykyään lähinnä vain vesistönimissä tavattava johdos *lauas* ~ *lauvas*, vrt. viron *laugas*. Sanojen juuret johtavat balttilaisiin kieliin, ehkä kantagermaaniseen kielimuotoon asti. Johdoksen *lauas* taivutusmuodoista *laukaan*, *laukaalla* on lohkeamalla syntynyt uusi perusmuoto, paikannimi *Laukaa*. Johdos on vanhaa perua suomessakin, minkä todistaa nimiaineksen laaja, vaikkakin harva levikki: Satakunnan Eurajoelta (*Laua*, *Laufvan ojan suu* 1786, *Laukaanperä*, *Laukanpärrän sambas* 1786) Hämeeseen, Keski-Suomeen, Keski-Pohjanmaalle ja itään Kymenlaaksoon, Karjalankannakselle, Etelä-Savoon ja Pohjois-Savon Kuopioon ja Karttulaan asti (→ *Iso-Lauas*). – Muinais-Laukaassa 'suvanto, heikommin virtaava kohta koskisesa vesireitissä' voisi olla koskitaipaleiden väliin jäävä kapea vesistön keskusjärvi Saraavesi, tarkemmin sen kaakkoishaaraan yhtyvä nykyinen Koivulahti, jonka äärelle varhaisimmat *Lauka(a)*-nimet keskittyvät: *Lauka koskonkiffui* 1504, *Laukaankoski* ~ *Laukaanvirta* 1500-luvulla Kuusveden ja Saraaveden välillä sekä talonnimi *Laukaniemj* (1562) ~ *Laukas* (1575–1576). Huomattava on, että myös Laukaan ensimmäinen kirkko on ollut Laukaanvirran suvannon itärannalla. Laukaan suvanto oli tärkeä merkki paikka "Pohjan erämaihin" matkatessa: siinä piti valita suunta joko luoteeseen Keite-

leen, Saarijärven, Viitasaaren reitille tai koilliseen Kuusvedelle, Kynsivedelle ja edelleen Rautalammin reitin eräalueille. – EMN

Berndtson, Nils 1965: 69, 70, 105, 106, 481; FMU 6: 279; EKSS s.v. laugas, laugasjärvi; Grünthal, Riho 1997: 113; Kallasmaa, Marja 2000: 96; Kask, Ilmar 1964; LexGermLw s.v. laukku; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Laukas; Nissilä, Viljo 1975: 212, 213; Oksala, Päivö 1951: 107–111; Päll, Peeter 1999: 203; Päll, Peeter 2002: 293; SSA s.v. laukama, laukea, laukku; Tunkelo, E.A. 1951: 139, 140; KA:VA 3936 63v,VA 3961: 37v,VA 4314: 31,VA 4375: 116,VA 4420: 11v,VA 4488 27v; MH 30/56, MH 31/2D, MH 32, E47 d; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Laukansaari

1. saari Savonlinnassa kaupungin keskustasta muutama kilometri Etelään Etelä-Savossa. *Laukaijsen salo* 1562, *Laukansaari* 1799, *Laukansaari* 1860. Saaresta on käytetty myös nimiä *Lehtisalo* ja *Lehtisaari* (*Lethasarj* 1526).

2. saari ja kylä Punkaharjulla Etelä-Savossa. *Laukan Saarij* By 1620-luvulla.

Molemmat paikat ovat kuuluneet Säämingin emäpitäjään ja olleet Laukkasten suvun asuttamia. Savonlinnan Laukansaari saattaa olla suvun savolainen kantasija. Säämingissä Laukkaa asui jo ensimmäisten maakirjojen 1541 mukaan. Saarten nimet perustuvat siis sukunimeen *Laukkanen*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 216; Alanen, Timo 2006: 41; Lappalainen, Pekka 1970: 364, 587; Paikkala, Jarmo 1990b [1988]: 13, 15; Suomen karttakirja 1799: 165.

Laukas → Laukaa

Laukkala kylä Pielaveden pohjoisosassa Pohjois-Savossa. *Laukala* 1736. – Kylän nimi perustuu varhaisen asujansa sukunimeen *Laukkanen*. Varhaisin suvun jäsen siellä lienee ollut 1549 mainittu Heikki Laukkanen, joka asettui noihin aikoihin asumaan Rytäkynsalon erämaahan. – SP

Paikkala, Jarmo 1990b: 20; Räisänen, Tauno 1981: 90; Hiski (Rautalampi).

Laukkavirta virta ja kylä Laukaassa Keski-Suomessa. *Laukkavirta* 1627, *Lauka virda* 1751, *Laukanvirtaby* 1776, *Laucan Virda* 1776–1805, *Laukkavirta* 1851. – Jo 1600-luvun alkupuolelta alkaen *Laukkavirta* esiintyy kylänimenä hallinnollisessa käytössä, mutta paikalliskäytössä toimivat kyläkuntien nimet *Kuhanniemi*, *Ränssi*, *Tarvaala* ja *Kuusaa*. Nils Berndtsonin tutkimusten mukaan kirkonkirjoissa käytettiin kylästä vakiintuneesti 1800-luvulle asti kirjoitustapaa *Laucanvirda* ~ *Laukanvirta*, tavoitellen kansanomaista virrannimen ääntämystä *Laukaanvirta*. Valtion hallinnon virkamiesten käyttämä muoto perustui ilmeisesti sellaisiin ruotsin kielessä käytettyihin kirjoitustapoihin kuin *Lauchas Kijrcki Gield* (1594), *Lauckas cappel gield* (1612). Kansanselitys on myöhemmin irrottanut *Laukkavirran* pitäjänimestä → *Laukaa* ja tulkinut nimen liittyvän *laukka*-sanaan ja kuvaavan vakaasta Saraavedestä Kuhankoskeksi kiihtyvän vesivirran välkkymistä nelistämisenä. 1500-luvulla *Laukaanvirta*-nimeä on käytetty Kuusveden ja Saraaveden välisen *Laukaankosken* eli nykyisen *Tarvaalankosken* rinnakkaisnimenä. Nimeä on käytetty 1620-luvulta alkaen myös *Taipaleen* rällsutilasta (aiemmat nimimuodot *Laukaniemj* 1562 ja *Laukas* 1575), jota kylä tuli alueeltaankin vastaamaan. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 311; Berndtson, Nils 1965: 105; KA:VA 4314: 13,VA 4420: 5v,VA 4488: 28v; NA: Laukaan paikannimikokoelma.

Laukko kartano Vesilahdella Pirkanmaalla. *villa Lawcko* 1416. – Laukko on maamme kuuluisimpia kartanoita, johon liittyvät balladi Elinan surmasta, Kurkien mahtisuku, torpparien häädöt ja 1900-luvun lopun tunnetut ravihevokset. Sen historia ulottuu keskiajalle, jolloin tiedetään *Kurki*-nimisten eränkävijöiden ja heimopäällikköiden asuneen Vesilahden ja Nokian seutuvilla. Kartanon nykyisen, 1930-luvulla rakennetun päärakennuksen lähellä ovat vanhan puolustuslinnan kivet kellarit. Nimeen voisi sisältyä miehennimen *Klaus*

kansanmuunnos *Laukko*: on oletettu (mm. Ruuth, Blomstedt, Raevuori, Arajärvi), että varhaisin tunnettu Laukon kartanon isäntä Jakob Kurcke (Jeppe Kurki), joka oli naimisissa Djäknsukuun kuuluneen Claus Lydeksssonin tyttären kanssa, olisi saanut Laukon myötäjäislahjana; tätä seikkaa on tosin myös epäilty (Anthoni, Vähäkangas). – SP

Anthoni, Eric 1970: 167, 226; Arajärvi, Kirsti 1950: 164–165; Blomstedt, Kaarlo 1930: 274; Raevuori, Yrjö 1932: 6; REA: 270; Ruuth, J. W. 1927: 494–495; Vähäkangas, Tapio 1999: 35–36; KA: Suvanto/Vesilähti s.1068; www.yle.fi/kartanokeitoksia/laukko.html, 3.7.2005.

Laukkoski kylä Pornaisissa Itä-Uudellamaalla; ruotsiksi *Lövkoski*, murteessa *Löukossk* ja *Löukossk*. *Löffkoski* 1530, *Löfkoskeby* 1540, *Löckkoske* 1544, *Lockosky fng* 1566, *Laukoskiby* 1572. – Kotojärven koillispuolella on lisäksi Vähän Laukkosken kylä eli Vähäkylä (*Lill Löckkosk* 1581). – Nimi on mahdollisesti alkuaan **Laukk(u)koski*, jonka ruotsinkielisen vastineen *v* on aiemmin merkitty *fillä*. Nimeen on katsottu sisältyvän hämäläismurteiden sanan *laukku* 'aukko, reikä; notkelma', joka on samaa perua kuin virun *laugas*, gen. *lauka* 'aukko, syvennys, lammikko; suonsilmä, hete, rimpi'. Asukkaiden kertoman mukaan kosken yläpuolella olisi "laukku" eli jonkinlainen syvä paikka. Toinen mahdollisuus olisi hämäläismurteiden *lauku*, virossa *lauge* 'kalteva, loiva, tasainen'; Åke Granlundin mukaan kaikki Lövkosken kolme koskea ovat kuitenkin matalia, eikä paikalla ole mitään huomattavia syvänteitä. Mahdollista olisikin, että kosken nimeen sisältyy sana *laukka* (ruots. *lök*) mm. 'ruohosipuli'. – Laukkoski oli 1930-luvulla Suomi-Filmin "ulkostudiona", kun paikkakunnalla kuvattiin paljon kotimaisia elokuvia Teuvo Tulion johdolla. – SP

Granlund, Åke 1956a: 108; Hausen, Greta 1920: 22–23; Huldén, Lars 2001: 358; RKT/FSO (Ritva Liisa Pitkänen).

Laukontori tori Tampereen Pyhäjärven perukassa keskustan ja Ratinan välissä Pirkanmaalla. – Nimi pohjautuu Laukon kartanon nimeen: tamperelainen teollisuusmies, Vesilahden Laukon kartanon isäntä Adolf Törngren (1824–1895) rakennutti 1859 Laukon kartanolle *Laukko*-nimisen siipiraslaidan, ja kartanosta kuljetettiin maataloustuotteita vuonna 1866 perustetulle torille omalla laivalla aina 1920-luvulle asti. 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa torista käytettiin myös nimeä *Kalatori* – *Fisk torget* ja sittemmin myös nimeä *Alaranta*, koska se on alempana kuin keskustori ja Tammerkosken toisessa päässä oleva Näsijärven ranta. – SP

Suomi kartasto 1897/1915: 138; www.tampere.fi/tiedotus, 8.3.2006.

Höyryvene "Svea"

lähtee 15:stä p. Eppstuuta joka arfina kello 3 j. p. p. Tampereelta Laukoon sekä Laukosta Tampereen kello 7 e. p. p.

Ångbåten "Svea"

afgår från och med den 15 September hvarje söck-nedag kl. 3 e. m. från Tammerfors till Laukko samt från Laukko till Tammerfors kl. 7 f. m.

Tampereen Sanomissa 9.10.1866 julkaistussa ilmoituksessa kerrotaan höyryvene *Svean* kulkevan joka arkipäivä Tampereen ja Laukon välillä. Laivalaituri sijaitsi Laukontorilla.

Laune kaupunginosa Lahdessa Päijät-Hämeessä, vuoteen 1933 Hollolaa. – Kaupunginosan nimi perustuu lähteen nimeen *Laune* ~ *Launeenlähde*. Vuoden 1750 kartassa lähde on merkitty vain sanalla *Kiällä* (= lähde). Ensin *Laune* on kuitenkin ollut talon tai torpan nimi. Hollolasta muistetaan Launeen torppa, joka on nyt hävinnyt. Asutusta Launeelle alkoi nous-

ta 1920-luvulta lähtien Launeenlähteen ympäristöön. Jos torpan nimi olisi kantanimi, sen taustalla voisi epäillä olevan lyhentymä jostakin alasaksalaisesta *Laun*-alkuisesta henkilönnimestä kuten *Launepert*, *Launomund* tai *Launomar*. Kuitenkin nimen taivutusmuoto *Launeen* tekee rinnastuksen vaikeaksi, sillä lainanimet eivät yleensä taivu vanhojen suomalaisten sanojen tapaan. Hämäläismurteista ei ole tietoa myöskään maastosanasta **laune* : **launeen*, joten nimen sisältö jää hämäräksi. – Launeenlähteen ympäristö oli pitkään asumaton, mutta lähde oli vanhastaan suosittu retkikohde, ja läheisellä mäenrumpareella pidettiin juhlia mm. juhannuksena. Lähde peitettiin 1909 ja paikalle rakennettiin pumppulaitos, jonka pihapiiri kuuluu nykyisin Lahden kulttuurihistoriallisiin suojelukohteisiin. – PM

Laapotti, Marjukka 1994: 22, 192, 194; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s. v. Launonen.

Launonen kylä (*Launos* 1539) ja taajama Lopella Kanta-Hämeessä. – Kuuluu samaan nimipesyeseen kuin sukunimet *Launonen*, *Launiainen*, *Launia*, *Launiala* ja *Launo* sekä kaupunginosan nimi → *Laune* (Lahti) ja kylän nimi *Launiainen* (Pori). Niiden on katsottu (Mikkonen) pohjautuvan muinaisgermaaniseen nimikantaan *Launa-*, gootin *launs*, keltin *launo-* 'iloinen'. Toisaalta on esitetty (Saulo Kepsu suullisesti 2006), että *Launi-*, *Launo*-nimien takana olisi henkilönnimi *Laurentius*. – MV

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Launonen; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Laupunen kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa, kansanomaisesti myös *Laupus*, ruotsiksi *Löpö*. *Lövpö* 1374, *Löpö* 1402, *Löpe* 1765; *Laupus eller Löpöby* 1890–1899; *Laupunen* 1900–1909. – *Löpö* on ollut aikanaan erillinen saari, vaikka onkin sittemmin maannousun myötä kiinnittynyt Kustavin pääsaareen. Entistä saarta kutsutaan nykyään suomeksi nimellä *Laupuksenmaa*. Ilmeisesti nimi on alkuaan suomenkielinen, jossa ensi tavun *au* on korvautunut ruotsissa *öy*:llä ja edelleen *öö*:llä. Ruotsinkielisen nimen loppuun on lisätty paikanlajia ilmaiseva sana *ö* 'saari'. Nimen sisältö on toistaiseksi tuntematon. – SP

Huldén, Lars 2001: 155; Lopmeri, J. A. 1947: 90; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 61; Westman, Ivar 1935: 240.

Laurinkallio kalliomäki ja rautakautinen linnavuori Tuuloksen Jutillassa Kanta-Hämeessä, Pyhäjärven itäpäässä. *Laurinkallio* eli *Ristinaronkallio* 1891. – Kallio on jyrkkärinteinen lukuun ottamatta loivempaa rannan puolta, jonka suunnalla on kivistä kasattu valli. Muinaislinna on sijainnut myöhäisrautakautisen asuinalueen keskustassa, melko vilkkaasti liikennöidyn vesireitin varrella. Vuoren eteläpuolella ovat *Laurin talot*: Etuja Taka-Laurila. Niiden kantatalo, *Laurila*, on saanut nimensä ilmeisesti vuosien 1595–1626 isännästään Lauri Mikonpojasta. *Laurinkallion* nimi liittyy talonnimiin. – SP

Keskitalo, Oiva 1985: 213-215; Lönnbohm, O. A. F. 1883–1905; Poppius, Liisa 1985: 880.

Laurinlähde rauhoitettu lähde Janakkalassa Kanta-Hämeessä lähellä Hakoisten linnavuorta. – Legendan mukaan ns. toinen ristiretki suuntautui → *Hakoiisiin* ja siinä yhteydessä hämäläisiä kastettiin kristinuskoon tässä pakanuudenaikaiselle Taara-jumalalle (→ *Tarinmaa*) pyhitetyssä lähteessä. Lähteen ympäristössä on pakanuudenaikaisia uhrikiviä ja rautakautisia röykkiöitä. Alue on toiminut muinoin uhrihalehtona. Sittemmin sitä on kutsuttu *Räikälänlähdeeksi*, koska Räikälän kestiekivariin tulleet hevoset juotettiin siellä. Lähde kunnostettiin ja sen viereen pystytettiin muistokivi pitäjän 600-vuotisjuhlien yhteydessä, jolloin sitä alettiin kutsua *Laurinlähdeksi* Janakkalan Pyhälle Laurille omistetun kirkon mukaan, joka valmistui katolisena aikana 1520. Samasta syystä kirkonmäen alarinteellä olevaa mäkeä kutsutaan *Laurinmäeksi*, joka

Laurinlähde tunnetaan jo pakanuudenaikaisena kulttipaikkana.

on myös paikalla olevan torpparimuseon (perustettu 1964) nimi. Tosin jo Janakkalan kirkkoherran apulainen Christian Limmell kertoi 1748 lähteen olleen pyhitetty Laurille ja että sen ympärille oli aiemmin kokoontunut vuosittain elokuussa Laurin juhlan jälkeen laajalta alueelta kansaa viettämään pakanallista juhlaa. – SP

Urjanheimo, Timo 1963: 311–312; www.janakkala.fi, 22.5.2005.

Lauritsala kaupunginosa Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa. Vuosina 1932–1966 itsenäinen kauppala ja sitä ennen Lappeen pitäjän kylä. *Lawritzala* 1558. – Kylän nimen pohjana on siellä asuneiden sukunimi *Lauritsa*, *Lauritsainen*, esim. *magnus laurizan* 1546, *lauritza Sigd Knutzs* 1556. 1600-luvun jälkeen ei tämänimisiä ole asunutseudulla. Sukunimen pohjana on pyhimyksennimi *Laurentius*, joka roomalaiskatolisen kirkon mukana levisi Suomeen. Se tuli pian hyvin suosituksi ja sai monia kansanomaisia asuja, mm. *Lauri* ja *Lauritsa*, jotka puolestaan ovat voineet kehittyä sukunimiksi tai olla sukunimien pohjana. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 29; Nissilä, Viljo 1975: 177–178; Ylönen, Aulikki 1976: 78; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Lappeenrannan kaupungin itäpuolella sijaitsi vuoteen 1967 saakka Lauritsalan kauppala. Molempia kuntia ympäröivä maaseutu kuului Lappeen kuntaan. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

Lauste kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1939 kylä Kaarinassa, ruotsiksi *Laustis*. *Laustis* 1420. – Raija Alitalo (1996) on tulkinnut nimen tarkoittaneen alkuaan rantaniittyjä, sitten taloa ja kylää: *Lauste* on Ylistaron jakokunnan nuorin kylä, jonka kantakylä olisi ollut Kurala, koska se sijaitsi Kuralan niittyjen keskellä. Kylä lienee ollut olemassa jo 1200-luvun lopulla. Uuden ajan alussa *Lauste* oli verotalo. *Lauste* – *Lausti*-alkuisia paikannimiä on suppealla alueella maan lounaiskolkassa. Kaikki nimet sijoittuvat rautakautisen asutuksen seutuille. Niitä on annettu etenkin rajoitettujen alavien peltoalojen nimiksi. Seudun murteissa tavattu *laus*-alkuinen sanue sopii luonnehtimaan ajoittain veden valtaan joutuvia rantaniittyjä tai -peltoja, esim. *lausu* 'alava, loiva, laakea (esim. mäki, katto, ranta)', *lausuvesi* 'veden peitossa oleva' ja *lausteellaan* 'veden peitossa'. Alitalon mukaan *laus*-sanue liittyyne skandinaaviseen *-lös(a)*-sanueeseen. Kylän sijainti laajan alavan peltoaukean keskellä Jaaninon varrella vastaa täysin Ruotsin *-lös(a)*-nimisten paikkojen luonnetta. Ruotsinkielinen nimi *Laustis* on johdettu talonniemihoitimella -s suomalaisesta nimestä. – SP

Alitalo, Raija 1996: 119–122; Meri, Arvo 1943: 103–104; Nissilä, Viljo 1956b: 243, 246.

Laustee kylä Liedossa Varsinais-Suomessa. *æng vppa Estnalauste* 1419, *Laustis* 1420. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan, sen läpi virtaa *Lausteenoja*-niminen joki. Nimen sisällöstä ks. → *Lauste*. – SP

Meri, Arvo 1943: 103–104; REA: 288, 289.

Laustis → *Lauste*

Lautaporras kyläkunta Tammelassa Kanta-Hämeessä. – Saanut nimensä samannimisestä talosta (*Lautaportti* 1830, *Lautaporras* 1855), jonka nimi puolestaan johtuu *portaasta* eli Pitkäjärven ja Lautaportaanjärven välisen ojan tai kosteikon kohdalle ylimenon helpottamiseksi pannuista laudoista tai lankuista. Vrt. → *Porras*. – MV

KA: MHA maakirja (1830), KA: MHA maakirja (1855; Tam Teuro 8).

Lautiosaari kylä Keminmaassa, osittain Kemissä Lapissa. *Lauteszår* 1531–39, *Lautesår* 1536, *Lattiosaari* 1569, *Lautiosaari* 1570. – Kemin kaupunki oli määrä perustaa Sauvonsaarelle 1856, mutta se syntyiinkin Lautiosaaren kylän maalle 1869. Paikka on alkuaan ollut saari, mutta ei ole enää maan nousun ansiosta. Se on voinut saada nimensä jo varhain keskiajalla, sillä Kemin kiinteän asutuksen juuret ovat 1200-luvulla. Monet *io*-loppuiset nimet ovat selittyneet siten, että alkuperäinen nimen loppuosaa *joki* tai *oja* on aikojen kuluessa korvautunut johtimella *-io*. Sellaisesta kehityksestä on varmaa tietoa Lautiosaaren kylässä sijainneen vanhan kantatalon nimestä *Paattio* < *Paattijoki*. Kuitenkaan ei ole tietoa mahdollisesta *Laut*-alkuisesta ja *joki*- tai *oja*-loppuisesta nimestä. Johdin *-io* on melko tavallinen paikkaa ilmaiseva aines, joka on voitu liittää sanaan *lautta* 'yksijalkainen katettu saalislava (metsässä)'. *Lautio* olisi ollut paikka, jossa on ollut tällainen lautta. Kemijoen suulla on kautta aikain kalastettu ja linnustettu, pyydetty hylkeitäkin, joten on luontevaa olettaa, että on tarvitettu saaliin säilytyspaikka. – PM

Räisänen, Alpo 2003: 187; Vahtola, Jouko 1997: 56, 60, 62; NA: Pohjanmaan asiakirjapöytäkirjat.

Lautkankare kylä Sauvossa Varsinais-Suomessa; nimen vanha paikallinen asu on ollut *Laukkankare*. *Lauckagangare* 1563, *Lauckangar* 1557, *Laukangar* 1556, *Lautkangar* 1575. – Kylä on hyvin vanha, jo rautakaudella syntynyt. Tuolloin se on sijainnut mereltä syvälle sisämaahan pistäneen lahden rannalla. Kylä on syntynyt Suomen vanhimpiin kuuluvan muinaislinnan, nykyään *Linnamäki*, läheisyyteen. Linnamäen on todettu olleen asuttu pronssikaudesta tai varhaisesta rautakaudesta lähtien. Vanhoista kirjoitusmuodoista päätellen nimen

alkuperäinen asu näyttää olevan **Laukkakankare*. Sen alussa on sana *laukka*, jota lounaismurteissa käytetään luonnonvaraisen ruohosipulin, käenkaalin ja nurmilaukan nimityksenä; tässä todennäköisin on nurmilaukka, joka on jo rautakaudella ollut mauste- ja lääkeyrtti. Nimen lopussa on hiekkatöyryä ja pellon keskellä olevaa kivikkokumpareta merkitsevä lounaismurteiden sana *kankare*. – RLP

Luoto, Julka 1990: 36–42, 45, 65; Vilppula, Matti 1983: 63.

Lautsia kylä ja kurssikeskus Hauholla Kanta-Hämeessä, alkuun yksinäistalo ja ratsutila, murteessa *Lauttia*. *Lauttia*, *Lauttila* 1539, *Lautzila* 1634, *Lautsia* 1722. – Y. S. Koskimies on arvellut nimen kertovan lauttayhteydestä Ilmoilanselän kapeimman kohdan yli vastapäätä olevaan Ilmoilaan. Todennäköisempi vaihtoehto on, että nimi liittyy läheisen, Ilmoilanselän ja Vähäjärven välisen kapean kannaksen ylittämiseen. Kannaksen kautta Hauhon kirkolta Pälkäneen kirkolle vievän maantien poikki virtaa nimittäin puro, murteessa *oja*, jonka ylittämiseen on voitu käyttää laudoista tai hirrenpuolikkaista tehtyä siltaa. Nimen kehityksen voi hahmottaa seuraavasti: **Lautaoja* > **Lauttoja* > **Lauttoja* ~ *Lauttia*, jonka murteellisena pidetty *tt*-yhtymä olisi kirjoitetussa kielessä korvattu *ts*:llä (vrt. *metsä*, hämäläismurteissa *mettä*). Nimi olisi voinut lohjeta myös taivutusmuodon kautta nimestä **Lautasilta* > **Lautsilta*: *Lautsillan* > *Lautsilan* ~ *Lautsian*, jonka *ts* on hämäläismurteessa korvautunut *tt*:llä. *Lauttia* on talon ja kulmakunnan nimi myös Rengossa. – SP

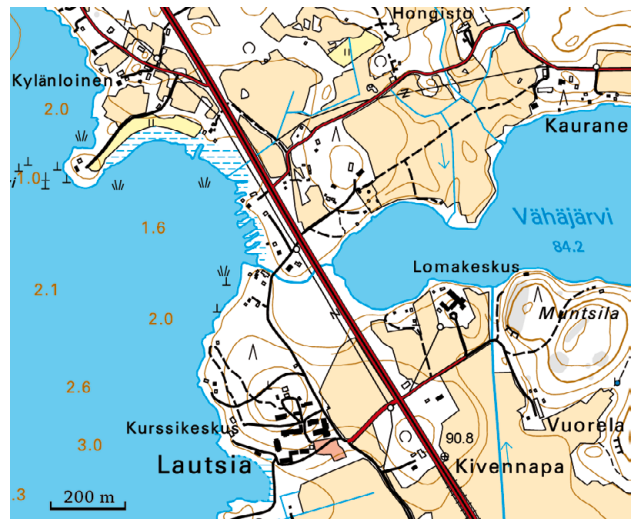
Koskimies, Y. S. 1985: 436; Säiliä, Uuno 1930: 37.

Lauttakylä keskustaajama Huittisissa Satakunnassa. *Lautakylä* 1776–1805, *Lauttakylä* 1799. – *Lauttakylä*ksi on vanhaan nimitetty Huittisten kylän Loimijoen länsipuolella olevaa osaa. Satakunnan rannikolta Vammalan seudun järviolueelle ja edelleen Tampereen ja Hämeenlinnan suuntaan johtava alkuun jo keskiaikainen maantie ylitti Loimijoen Lauttakylässä. Tämän tärkeäksi koetun liikenteen solmukohtana nimestä *Lauttakylä* sitten yleistyi Huittisten keskustaajaman nimeksi. Seppo Suvannon mukaan *Lauttakylä* sai nimensä Loimijoen ylittämiseen käytetystä lautasta. Nimi oli käytössä jo 1500-luvulla, josta lähtien paikan ja nimen tuntemus kasvavan liikenteen myötä levisi laajalti ympäristöönkin. Erityisen kuuluisaksi tuli liikkuvan lautan korvannut lauttasilta, josta on yksityiskohtaisia asiakirjatietoja 1600-luvulta lähtien. Vedessä kelluva järeistä yhteen sidotuista tukeista tehty silta nousi ja laski veden mukana, ja se voitiin jäiden lähdön ajaksi irtottaa toisen rannan kiinnityksestä, jolloin se kääntyi toisen rannan viereen ja säilyi ehjänä. Jäiden mentyä silta voitiin taas vetää ja kiinnittää entiselle paikalleen. Joella liikkuvat kölittömät veneet oli helppo vetää sillan yli. Lauttasillan haittapuoli oli tukkien melko nopea vetyminen, minkä vuoksi silta jouduttiin uusimaan 7–8 vuoden välein. – AH

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 258; Jokipii, Mauno 1974: 518–519; Lähteenoja, Aina 1949: 63, 95, 138–141; Strang, Jan – Hanju, Erkki-Sakari 2005: 38; Suvanto, Seppo 1973: 158; Viikki, Raimo 1973: 398–402.

Lauttanpää kyläkunta Mynämäellä Varsinais-Suomessa, aiemmin Mietoista. *Lauttanpää* 1752. – Kylä on Laajoen alajuoksun varrella. Lauttanpäähän rakennettiin maantiesilta vuonna 1910, sitä ennen joki ylitettiin samalla kohden lautalla. Nimen alkuosan *lauta*-sanan genetiivi *lauttan* on lounainen murrepiirre. Vastaavanlainen kohde on Kankaanpään *Lauttanpää*, jossa nimi tarkoittaa enää koskea. Sen kohdalla kerrotaan Karvianjoki ylitetyn lautalla. Muitakin *Lauttanpää*-nimiä on. Niiden nimien on kerrottu pohjautuvan ojan tai joen yli meneviin lautasiltoihin. Ks. myös → *Lauttakylä*. – SP

HisKi; NA.

■ Lautsian kartan pohjoispuolella sijaitsee vanha siltapaikka, *Lautsilta*.

Lauttasaari kaupunginosa ja saari Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi → *Drumsö*. – Suomenkielinen nimi on vahvistettu 1919. Nimen aiheena on vuonna 1914 alkanut lauttaliikenne Helsingistä saareen. Silta saareen valmistui 1935. Lauttasaaren alue kuului vanhastaan Helsingin pitäjään, vuodesta 1920 Huopalahden kuntaan. Vuoden 1946 alussa Lauttasaari muun Huopalahden mukana liitettiin Helsingin kaupunkiin. Drumsövägenin nimenä oli 1932 *Drömsövägen* – *Unisaarentie*; ilmeisesti kaupunginosa nimeksikin oli suunniteltu *Unisaarta*. – SP

Granlund, Åke 1971: 19; Kepsu, Saulo 2005: 80–82; Pesonen, Leo A. 1981: 164.

Lauvuskylä kylä Kuhmossa Kainuussa. *Laus Jerfui* 1650. – Kylä on saanut nimensä sijainnistaan *Lauvusjärven* ympärillä. Nimi on tullut viralliseen käyttöön murteellisessa asussa: sana *lauvus* 'nuotan tai verkon koho' olisi yleiskielessä *laudus*, joka on johdos sanasta *lauta*. Varsinkin nuotan kohot ovat ennen olleet puusta. – AR

KA: MH 107/2D 3/1.

Lavia kunta Satakunnassa. *Lauvia* 1540. – Erotettiin Mouhijärvestä kappeliksi 1823 ja seurakunnaksi 1830. Vuonna 1540 se mainitaan Karkkuun kuuluvana kyläkuntana. Lavian kylä on pitäjän kirkonkylä Lavijärven (*Lafuija Laucas* [= *Lacus*] 1644) pohjois- ja länsipuolella. Järven muoto ja koko eivät viittaa sen laveuteen (*lavia* 'laaja') – varsinkin jos järveä vertaa kirkonkylän länsipuolella olevaan huomattavasti suurempaan ja laveampaan Karhijärveen. Nimeä onkin tulkittu henkilönimipohjaiseksi: siihen on arveltu sisältyvän miehennimen *Lave*, joka voisi olla lyhentymä nimestä *Olafer* tai *Nikolaus*, esim. *Laue Torkilsson* 1412 Ulvilassa. Nimi on tarkoittanut ensin yhtä taloa, sitten kylää ja lopulta koko pitäjää. – SP

Huldén, Lars 2001: 431; Ojansuu, Heikki 1907: 114; Thors, Carl-Eric 1959: 71; Viikuna, Kustaa 1965: 116; KA: MHA A 1: 378; KA: Suvanto/ Karлуу s. 257.

Lavianselkä laaja selkäväsi Keiteleessä Pohjois-Savossa Vesannon ja Keski-Suomessa Konneveden alueella. Selän itärannalla Vesannon alueella on *Laviankylä* (*Lavia* 1795). – Järvenselän nimi voisi kuvata sen laveutta, avaruutta. Jos lähtökohtana kuitenkin on kylän nimi tai siihen liittyvä, jo kadonnut maastopaikan nimi, on *Lavia*-elementti voinut kuvata Keiteleen ja Pohjois-Konneveden leveää kannasta. – SP

HisKi (Rautalampi).

Lavinto kylä Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. Samanniminen torppa on ollut naapuripitäjässä Lammilla. *lauino* 1539. – *Lavi*-nimet (esim. → *Lavia*, *Lavila*) on yhdistetty muinaisruotsin henkilönnimeen *Lave*. Muina mahdollisina esikuvina

na on mainittu nimien *Klavus* (< *Nikolaus*) ja *Olavi* sellaiset muunnokset, joista alkuaan olisi heittynyt pois. *Lavinto*-nimien pitäminen henkilönimeen perustuvana on ongelmallista siitä syystä, että johtimella *-nto* muodostetut nimet useimmiten pohjautuvat yleisnimeen (*Kuivanto* < *kuiva*, *Saarento* < *saari*, *Vesanto* < *vesa*) tai teonnimeen (*Kaivanto* < *kaivaa*); vrt. → *Levanto* (Mäntsälä), → *Teväntö* (Loppi) ja → *Tyrväntö* (Hattula). Yleisnimi, johon *Lavinto*-nimen voisi yhdistää, on murteissa esiintyvä *lavi*, lainasana, jota nykyruotsissa vastaa *klave*, muinaisruotsissa *klavi*. Sanan yleisin merkitys on 'lehmän kytkyt: U:n muotoinen puukaari, joka lukitaan lehmän kaulaan kaaren sakaroita yhdistävällä puupuikolla'. Samantapainen, mutta kooltaan pienempi on ollut myös metsästäjän *lavi*, jossa hän on kuljettanut ansalankojaan. Näistä kahdesta *lavista* jälkimmäinen – jos nimi pohjautuu yleisnimeen – on *Lavinto*-nimien pohjana todennäköisempi. – MV

Kepsu, Saulo 1968: 11–12; Milkkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Lavi; Nissilä, Viljo 1956b: 243; Saxén Ralf 105: 166; SSA s.v. lavi; Thors, Lars 1959: 71–72; Villkuna, Kustaa 1965: 116; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

lax jälkiosaa *lax* esiintyy lukuisissa tunnetuissa ja keskeisissä Suomen ruotsinkielisissä paikannimissä, esim. ruotsinkielisen Pohjanmaan vanhoissa pitäjännimissä *Kvevlax* (suom. → *Koivulahti*), *Malax* (suom. → *Maalahti*) ja *Petalax* (suom. → *Petolahti*). Kylännimien jälkiosana *lax* on levinnyt pitkin koko rannikkovyöhykettä, vyöhykkeen luoteisosista Kokkolan *Korplax*-kylästä (suom. *Korpilahti*) kaakkoon Virolahden kylään *Pyterlax* (suom. *Pyterlahti*). Vain Ahvenanmaalla nimityyppiä ei esiinny. Ruotsinkielisillä alueilla on yli 50 virallista *lax*-loppuista kylännimeä. – Nimet ovat vanhoja lainanimiä suomesta ja perustuvat nimiin, joissa on ollut jälkiosana nykykielestä lähes kokonaan kadonnut muoto *laksi* (nykysuomen *lahti*; vrt. → *laksi*). Asutusnimet ovat siis alkuperäisiä lahdennimiä, joita keskiajalla aluetta asuttaneet ruotsalaiset ottivat käyttöön. Nimet ovat sitten vuosisatojen kuluessa muuttuneet niiden äänne muutosten johdosta, jotka ovat suuresti muuttaneet ruotsin äännerakennetta 1300-luvulta lähtien. Loppu-*i* on yleisesti heittynyt niin, että sanasta **laksi* on tullut *laks*, joka tavanomaisen ruotsin oikeinkirjoituksen mukaan on saanut kirjoitusasun *lax*. Loppuheitto on koskenut myös niitä alkuosia, joissa on pitkä tavu, **Särkilaksi* > *Särklax*. Pitkät *a*-vokaalit ovat usein muuttuneet *o*-äänteeksi (*Lälax* < **Laajalaksi*); *k* ennen etuvokaalia on muuttunut *tš*-äänteeksi (*Kirilax*, äännetään *tširilaks* < **Kirjalaksi*). Diftongit ovat muuttuneet yksivokaalisiksi, **Kaukalaksi* > *Köklax*. Sananalkuinen **koi-* tai **kui-* on kehittynyt äänneyhtymäksi *kvee-*, *kvii-* tms.: *Kvevlax* (< ? **Koivulaksi*), *Kvilax* (< **Kuivalaksi*). Sisä-Suomen *-lax*-nimet ovat nuorempia ja pohjautuvat siihen, että suomenkieliset nimet on ruotsinnettu mekaanisesti vaihtamalla *lahti* (tai *laksi*) ”ruotsin” sanaksi *lax*: *Arpalax*, *Ruokolax* jne. Monet nimet ovat nykyisin melko vähän käytössä ja niitä pidetään historiallisina: mm. *Kesälax*, *Kontiolax*, *Sahalax*. Suuri osa ruotsinkielisen rannikon alkuperäisistä *laksi*-nimistä on elänyt vain *-lax*-lainaniminä. Myöhemmin lainanimien pohjalta on luotu suomenkielisiä rinnakkaisnimiä, joissa alkuosa saattaa olla hieman harhaanjohtava, näin esim. nimissä → *Huopalahti* (< *Hoplax* < **Haapalalaksi*) ja → *Maalahti* (< *Malax* < **Madelaksi*). (Kuva: → *laksi*) – PS

Huldén, Lars 2001: 36, 530; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 104–108.

Leahttaseatnu → *Lätäseno*

Leammi → *Lemmenjoki*

Lehijärvi järvi Hattulassa Kanta-Hämeessä. Keskiajalla oli olemassa myös *Lehijärvi*-niminen Hattulan tytärpitäjä ja kappeli. Erotettiin vuosien 1400–1405 välillä omaksi hallin-

topitäjäkseen. Sulautui uudelleen Hattulaan 1800-luvulla. Hallintopitäjän tai kappelin nimenä: *Lehijärfwi* 1405, *Leijerffue soken* 1445, *lehierff* 1554. – Samanniminen järvi myös Tuuloksessa ja Leivonmäellä. Tuuloksen *Lehijärven* rinnakkaisnimen *Lehee* ~ *Leheejärvi* perusteella on ajateltavissa, että *lehi* voisi liittyä sanaan *leheä*, jota taas voi pitää sanan *lehtevä* 'rehevä(kasvustoinen), lehtevä' synonyymina. Sekä Hattulan että Tuuloksen Lehijärvet ovat ruohistorantaisia. Saulo Kepsu on (suullisesti 2007) kiinnittänyt huomiota siihen, että Hattulan Lehijärven rannalla on *Leiniälän* kylä. Hän pitää mahdollisena, että **Leini* on saattanut kuulua alkuiaan myös järven nimeen: **Leinijärvi* > **Leijärvi* > *Lehijärvi*. – MV

FMU 3: 373; Mäntylä, Eero 1876: 83–84; REA: 227; Santamaa, Marja 1984: 57; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Lehmo kylä Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Lechmon Aho* (aho ja kylä) 1686, *Lechmojn aho* 1690. – Nimen alkuperäinen muoto on todennäköisesti ollut **Lehmoiaho*, sillä seutukunnalla on myös *Lehmokangas* Polvijärvellä ja *Lehmoламmit* Joensuussa entisen Kiittelysvaaran alueella. Nimien alkuaosa tulee sanasta *lehmä*. – AR

KA:TUOKKO (Käkisalmen lääni).

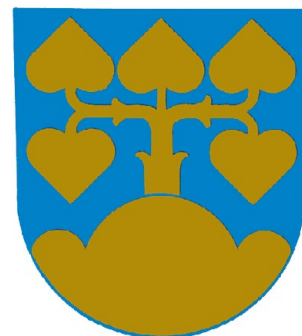
Lehtimäki kunta Etelä-Pohjanmaalla. Saarnahuonekunta 1799, kappeliseurakunta 1859. Kunta aloitti toimintansa 1866, ja seurakunta itsenäistyi 1917. *Lächtmäkj* 1620 (kylä). – Kunnannimi tulee kylänimestä. Lehtimäen kylä, johon suurin osa kuntaa kuuluu, on ollut olemassa jo 1500-luvulla. Kylännimi pohjautuu mäennimeen **Lehtimäki*, mutta varmaa tietoa sennimisestä ei ole. Kerrotaan, että Lehtimäen vanhin asuinpaikka on *Etelämäki* eli *Lundi*. Talo sijaitsee korkealla mäellä kunnan keskuksen kupeessa. Paikka on ollut ilmastollisesti suotuisa, ja on sanottu, että ”siinnä viimmeks vilija paleltu”. Voi olla, että tämän mäen vanha nimi onkin ollut **Lehtimäki*. Mäen pohjoispuolella on *Lehtilampi*-niminen lampi. Nimi *Lehtimäki* voi perustua paikalla olleeseen lehtimetsään. – SBS

Holma, Elisa 1983: 724; Junnila, Heikki 1983: 238; Sinisalo, Hannu 1990: 690; KA: 4933: 43.

Leikluoto kylä Taivassalossa Varsinais-Suomessa. *Leykiloto* 1540, *leicköö* 1549, *Lechöby* 1555. – Kylä sijaitsee samannimisessä saarella. Saari on nimetty aikana, jolloin se oli pinta-alaltaan huomattavasti nykyistä pienempi, jotta sitä voitiin kuvata sanalla *luoto*. Alkuosa on yhdistetty kalojen kutemiseen viittaavaan sanaan *leikki* (Lopmeri 1947). Kun kyseessä on meren saari, houkuttevalta tuntuisi yhdistää nimi nuotakalastukseen: *leikka* eli *leikkavene* eli *karvas* on 'kahdesta nuottaveneestä pienempi, köysien kuljettamiseen käytetty vene', *leikariksi*, *leikkariksi* ja *leikkamieheksi* on sanottu nuotanvedossa leikkaveneessä olevaa miestä, jonka tehtäviin on kuulunut hakea apajat, määrätä nuotalla tehtävät työt ja jakaa kalat. Ehkä Leikluoto rantamiseen on tarjonnut suotuisat apajapaikat. – SP

Köpsi-Sippola, Merja 1984: 32–33; Lopmeri, J.A. 1947: 91–92; Nissilä, Viljo 1948b: 297, 298; SMSA.

Leilä kylä Kiskossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Leijala* 1552, *Leinickala* 1552, *Leinby* 1560, *Leinickala eller Leijla* 1570. – Nimi perustuu talonnimeen *Leinik-*

Lehtimäen kunnan vaakunassa on kuvattu lehtipuun oksa mäellä.

kala ~ Leinilä, joka on paikallisessa murteessa sisäheiton tietä muuntunut muotoon *Leilä*. Siihen sisältyy varhaisen isännän kutsumanimi *Leini ~ Leinikka*, joka on suomalainen kansanomainen muunnos alasaksalaisesta miehennimestä *Leineke*. – SP

Hausen, Greta 1920: 290–291; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Leinikka.

Leineberg → Leineperi

Leinelä uusi, suunnitteilla oleva asuinalue Vantaalla Uudella- maalla, Koivukylän länsipuolella tulevan kehäradan varrella; ruotsiksi *Lejle*. *Löylöisbackan* 1757. – Nimi perustuu talonniemeen, johon viittaavat alueelta tavatut nimet *Lejle skog* ”Leilänmetsä” ja *Lejle berget* ”Leilänkallio”. Talo on ollut keskiajalta Tikkurilan Hertaksen talon ulkotila. Suomenkielinen nimi on nuori ja perustuu tulkintaan, että talon aiempi nimi olisi ollut **Leinelä*, johon sisältyisi germaaniselta taholta lainattu miehennimi *Leine ~ Leini* (< germ. *Leinecke*). Saulo Kepsu on verrannut nimiä *Leijlälä* ja *Löylöisbackan* Lopen kylänniemeen → *Läyliäinen*, ja arvellut niiden kertovan vanhasta hämäläisnautinnasta. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 78; www.vantaa.fi, 30.3.2006.

Leineperi kylä Ulvilassa Satakunnassa, aiemmin Kullaata, ruotsiksi *Leineberg*. *Leineberg* 1799, 1806. Leineperissä Kullaanjoen varrella on toiminut muun muassa rautaruukki, saha, meijeri ja emäntäkoulu. Kullaanjoessa eli paikkakuntalaisittain *Leineperinjoessa* olevan kosken partaalle perusti 1771 majuri Berndt Johan Hastfehr Fredriksforsin ruukin, josta suomen kielessä käytettiin nimitystä *Leineperin ruukki*. Leineperin ruukissa jalostettiin pääasiassa vuorimalmia, jota tuotiin enimmäkseen Ruotsista. Ruukin ympärille kasvoi *Leineperin ruukkikylä*, joka on parhaiten säilyneitä ja rakennuskannaltaan täydellisimpiä ruukkeja Suomessa. Ruukin johtajien asutona ja toimistona ollut rakennus tunnetaan vieläkin nimellä *Leineperin kartano*. – Ensimmäiset kirjaukset nimestä *Leineberg* ovat 1630-luvulta. Nyky-Leineperin paikalla on ollut Nakkilan Anolan vesisaha ja vesimylly 1674–1678, ”Leiniperin” saha-mylly. Paikkannimen *Leineperi* taustalla on todennäköisesti saksalaisperäinen henkilönnimi, jota on aina 1300-luvulta alkaen kirjattu eri puolilta saksan kielen vaikutusalueetta, esim. *Leinburg(er)*, *-berg(er)*, *Leinenberger* (Leinburgin asukas), myös *Leinbergen*, *Lenbergen*. Tukholmasta on kirjattu saksalainen henkilönnimi *Klenebergh*. Nimi on yhdistetty satakuntalaisiin *Leini*-nimiin. – RM

Brechenmacher, Josef Karlmann s.v. Leinbur(ger), -berger; Debrabandere, Frans 1993: s.v.

Lembergen; Huldén, Lars 2001: 430; Kiilo, Tuulikki 1994: 15–47; Lehtinen, Erkki 1967: 191; MHA 15:2 13/8; NA: Kullaan pitäjänkoelma.

Leiniälä

1. kylä Vammalassa Pirkanmaalla entisen Tyrvään pitäjän alueella. *Leyniala* 1366.
2. kylä Hattulassa Kanta-Hämeessä. *jons garp leyniälä* 1506, *Leiniälä* 1571.

Kylännimeä edeltävään samanasuiseen talonniemeen sisältyy sen varhaisen asukkaan nimi. Viljo Nissilä on yhdistänyt *Leina-*, *Leini-*, *Leino*-nimet useaan kertaan alasaksalaiseen miehennimeen *Lein*, *Leineke*. Seppo Suvanto on esittänyt, että miehennimi *Leinoi* olisi lainautunut nimestä *Leinward*. Talon nimi voisi juontua isännän liikanimestäkin, johon sisältyisi sana *leina ~ leini ~ leino* ’surullinen, onneton; heikko, voimaton’. – SP

BFH I: 144; FMU I: 312; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Leiniö, Leino; Nirvi, R. E.

1964: 160–164; Nissilä, Viljo 1980: 170, 171; Suvanto, Seppo 1987: 141.

Leinola kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. Nimen taustalla on Messukylän *Leinola*-niminen kylä, jossa 1500-luvulla

viidestä verotettavasta talosta kolmen isännällä oli lisänimi *Leinoi*, kerran *Leinoinen*. Esim. *Madz Leijnoij* 1553, *Madz Leijnoijnen* 1555. Saman kylän miehiä olivat 1439 takuumies *Anders Leoynen*, *Henrich Leinnon* 1507, *Henrik Leinolasta* 1514. – Nimi on siis ollut keskiajasta lähtien hyvin vakiintunut tässä kylässä. Seppo Suvanto on pitänyt tätä nimeä alasaksalaisen nimen *Leinward* lyhentymänä. Kuitenkin on muistettava myös suomen kielen sana *leina ~ leino*, jonka merkitys ’heikko, voimaton, surullinen’ ei ole mahdoton henkilön lisänimeksi. – PM

Louhivaara, Maija 1999: 200, 203; Räisänen, Alpo 1982: 120, 127; Suvanto, Seppo 1987: 141, 142, 144, 320.

Leipivaara korkea ja laaja vaara Puolangalla Kainuussa. Vaaran rinteillä on useita taloja. – Nimen alkuosa tulee sanasta *leipä*. Nimi lienee peräisin 1600-luvun jälkipuolelta, jolloin Leipivaaran seudun talot olivat koko Kainuun suurimpia viljan tuottajia. – AR

Keränen, Jorma 1985: 53–54.

Leistilä kylä Nakkilassa Satakunnassa. *Leistilä* 1441, *Leistil* 1544, *leistila* 1552, *Leistiläby* 1548. – Nimen vanhan levikin perusteella lähtökohtana voi pitää skandinaavista miehennimeä **Leikstein*. *Leisti*-nimiä on nimittäin muillakin vanhoilla asutusalueilla kuten Karkussa (Tyrväästä; *leisti* 1556), Padasjoella (*Madz Leistinen* 1467), Sysmässä (*Madz Lestilän* 1466) ja Karjalankannaksella 1500-luvulla. Kylän ja talon nimi *Leistilä* perustuu siis keskiaikaisen isännän nimeen *Leisti*. – PM

Blom, Kaisu 1929: 154; FMU 3: 213; NA: Satakunnan asiakirjapöytäkirjat.

Leivonmäki kunta Keski-Suomessa. Vuoden 2008 alusta osa Joutsan kuntaa. *Leijuumäki* 1564, *Leiffuomächi* 1566, *Leijfuomäki* 1570, *Leiffuomäki* 1570, *Leuonmäki* 1584. – Perustettiin Hartolan alaiseksi rukoushuonekunnaksi 1772, kappeliksi 1850 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1880. Kuntana Leivonmäki aloitti jo 1870. Kirkko on rakennettu korkean mäen rinteelle. Mäen nimenä on nykyään *Kuhasenmäki*. Sen varhempi nimi on ilmeisesti ollut *Leivomäki* tai *Leivonmäki*. Väinö Voionmaa on pitänyt mahdollisena, että nimi on siirrynnäinen Sääksmäeltä, jonka Anajalan kylästä tunnetaan kantatalo nimeltä *Leivonen* (*Lewoinen* 1728; vrt. *Nils Leiuäinen* 1570). Mäen nimi on ensisijainen ja siihen sisältyy ilmeisesti linnunnimitys *leivo* ’kiuru’. Terho Itkonen on tosin pitänyt mahdollisena, että nykyinen kansanomainen rinnakkainen ääntöasu *Leivonmäki* olisi alkuperäinen ja vanhimpien asiakirjojen i:lliset kirjoitus- asut ruotsinkielisen kirjurin virhetulkintaa. Hän on liittänyt nimen *Leivo*-nimiin, jotka on tulkittu lehmien lepopaikoiksi. Nimi esiintyy kuitenkin lähes kaikissa asiakirjoissa eri vuosisadoilla i:lisenä. Kun Leivonmäen seutu oli nimenannon aikaan vielä eräaluetta, siellä tuskin pidettiin vielä karjaa. Muoto *Leivonmäki* on voinut syntyä savolaismurteen vaikutuksesta (*leivo* > *leevo*). – SP

Alanen, Timo 2003: 57; Herlin, Hanna 1981: 261–262; Itkonen, Terho 1985: 30; Leinberg, K. G.

1896: 76; Santamaa, Marja 1984: 58–59; Wallin, V. 1897: 32; Voionmaa, Väinö 1923: 13.

Lejle → Leinelä

Lekotinmäki mäki ja laskettelukeskus Savonrannalla Etelä-Savossa. – Mäen laajalla eteläisellä rinteellä on *Reinikkala*-niminen perintötalo, josta on käytetty myös nimeä *Lekotti*; nimi

Leivonmäen kunnan vaakunassa on kuvattu leivonen ja mäkeen viittaava hopeinen kaari.

lienee saatu mäen mukaan. Mikkelin Anttolassa *Lekotinmäki* on tunnettu *Hiidenvuoren* rinnakkaisnimenä. Nimet voivat viitata päivänpaisteisiin rinteisiin: sana *lekottaa* tunnetaan yleisesti merkityksessä 'paistaa kuumasti (aurinko)', josta johdettu *lekotella* on tarkoittanut auringonpaisteesta makamista; Kesälähdeltä on kirjattu *lekotin* 'päivänpaiste'. *Lekotinmäki* olisi siis "Päivänpaistemäki". Anttolassa *Lekotinmäen* tosin kerrotaan saaneen nimensä siitä, kun Anttolan hovin herrat ajoivat hevosella, hevonen karkasi ja miehet vain istua lekotivat. Leppävիրran Saamaisten *Lekottajanmökistä* on sanottu, että siellä vain asuttiin ja lekoteltiin. Kuopiosta tiedetään *Lekotus*-niminen huvila. – SP SSA s.v. lekko; NA; SMSA.

Leksvall kylä ja entinen rautatieasema Tammisaaressa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Leijkisuald* 1549, *Lekevadzby*, *Lekisvall*, *Leksvall* 1552. – Samannimisiä paikkoja esiintyy muuallakin Pohjoismaissa. Sana *lekvall* 'leikkipaikka' tunnetaan jo muinaisista saagoista, missä "leikki-paikkojen" kerrotaan esiintyneen kärkeäpaikkojen yhteydessä. Ehkä Tammisaaren *Leksvall* on ollut merenkulkijoille tai uudisasukkaille levähdys- tai kokoontumispaikka? Joissakin nimissä osa *lek* viittaa pikemminkin lintujen tai kalojen paritteluun kuin ihmisten leikkeihin ja peleihin. Rautatieasakkeen nimi *Leksvall* oli suomennettu nimeksi *Kisa*. – MB

Huldén, Lars 2001: 201; SAOB; KHL 20 s.v. voll; Svenskt ortnamnslexikon, s. 187–188.

Lellainen kylä Eurassa Satakunnassa, aiempaa Honkilahden kuntaa. *Lellais* 1461. – Seppo Suvanto on nähnyt nimessä lisänimen *Lella* (mm. *Lasse Lella* 1461). Nimi voisi perustua luontoonimeenkin tai selittyä seudun luontoa kuvaavasta sanasta kuten länsimurteisesta verbistä *lellua* 'hyllyä, notkua (maasta), kellua' tai substantiivista *lella*, *lellu* ~ *lellukka* 'vetelä maa, suo'. Ainakin Honkilahden Lellaisten eteläpuolella on märkä Isosuo, ja Maskun Lellainen (*Lelles* 1398) on ollut keskiajalla matalaa merenranta-aluetta. Monet muutkin maamme *Lella* ~ *Lellava*-, *Lelluva*-nimet on annettu alaville, kosteille maille, mutta joukossa on myös kovan maan paikkoja. – SP

FMU 1: 473; Kiviniemi, Eero 1971: 219 ja 1990: 74; SSA s.v. lellää, lellua; Suvanto, Seppo 1987: 189; DF: 1074 ja 3147.

Lembois → *Lempäälä*

Lemböte kylä Lemlandissa Ahvenanmaalla. *Lynæbøtæ*, *Lincæbøtæ* n. 1250, *Lymböth* 1492, *Lemböte* 1537. – Nimen alkuosa näyttää kuuluvan yhteen pitäjännimen → *Lemland* kanssa, vaikka yhteyttä on myös epäilty. Jälkiosa *-böte* osoittaa, että nimi on alkuun ollut merkinantokallion nimi, vaikka nimen tarkoitetta ei enää pystytäkään osoittamaan. Lähellä kylää on kauaksi näkyviä kallioita, joista jokin on voinut olla alkuperäinen "böte", kallio jolle on syytetty varoitustulia. Korkea kallio on ylimuistoisista ajoista ollut maamerkki merenkulkijoille. Vanhin asiakirjamerkintä *Lemböte*-nimestä liittyy merenkulkuun. Merkintä löytyy 1200-luvulta peräisin olevasta tanskalaisesta väyläselostuksesta (→ *Aspö*). – PS

Aspelin, J. R. 1901: 3; Huldén, Lars 2001: 77; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1987: 179–187; Zilliacus, Kurt 1989: 21–22; Zilliacus, Kurt 1994: 55–56; www.aland-museum.aland.fi/museum/lembote.pbs; www.2ab.lst.se/valdemar/route/aland/lembote/index.html.

Lemi kunta Etelä-Karjalassa. *Clemis Socken* 1818. – Lemistä tuli 1688 Taipalsaaren alainen kappeliseurakunta ja itsenäinen seurakunta 1807. Nimen varhempi ruotsinkielinen asu *Klemis* antaa viitteen sen sisällöstä. Pitäjännimi on kehittynyt talonnimestä. Siihen sisältyy isännän ristimänimi *Klemi* ~ *Lemi*, joka on lyhentymä nimestä *Klemetti*. Lappeelta vuodelta 1645 oleva asiakirjamaininta *Clemet clemi* tarkoittanee juuri Juvolan kylän Lemin kantatalon varhaista isäntää. Kirkko on rakennettu juuri tähän Juvolan kylään. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Leminen; KA:VA:Vi 1 a:1238.

Lemlahti kylä Luvialla Satakunnassa. *Lemelax* 1420, *Lechmilax* 1540, *Lemilax* 1544, *Lemlax* 1548, *Lehmlilax*, *Lechmalax*, *Lehmälax*, *Lechmilachti* 1550. – Lemlahti mainitaan kylänä Luvian vanhimmassa asiakirjassa vuodelta 1420. Alkuperäinen lahdennimi on sitäkin vanhempi. Varhaiskeskiajalla, todennäköiseen nimenantoaikaan, lahti on ollut avarasuinen ja monisaarinen, ja kylä on syntynyt sen pohjukkaan. Asiakirjamerkintöjen perusteella nimen alkuperäismuodoksi tarjoutuu **Lehmlilaksi*. Tätä tukee myös paikannimien kerääjän tieto, jonka mukaan nimen paikallinen ääntöasu on *Lehmlah-ti*. Tulkinta edellyttää, että paikalla on ollut pysyvää, karjanhoitoa harjoittanutta asutusta jo lahdennimen syntyäikaan. Vähemmän todennäköiseltä tuntuu, että nimeen sisältyisi ikivanha suomalaisen henkilönnimi *Lempi*, *Lempo* ym., kuten esim. Taivassalon kylännimeen *Lempoinen* ja Paraisten kylännimeen *Lemlahti* – *Lemlax*. – RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 296–298; Suvanto, Seppo 1973: 168.

Lemland kunta Ahvenanmaalla. *Lymeland* 1431, *Lemmalanda* 1492, *Lemeland* 1437, *Lemland* 1544. – Nimi on alkuun saaren nimi. Alkuosa lienee monikon genetiivimuoto muinaisruotsin sanasta *lim* (nykyruotsin *lem* 'ruuminjäsen, raaja'). Sana on voinut viitata saaren pitkiin, ulkoneviin niemiin – tai mahdollisesti syvälle saareen työntyviin lahtiin. Jälkiosa on → *land* 'suuri saari'. – PS

Huldén, Lars 2001: 76.

Lemmee → *Lemmenjoki*

Lemmenjoki saP *Leammi*, saI *Lemmee*, Juutuanjoen vesistön Paatariin laskeva joki Inarin länsiosassa Lapissa. *Lemmalax* 1758, *Lemmäjok* 1820-luvulla, *Lemmetjoki* 1863. – Suomenkielinen nimi on vapaasti muotoiltu inarinsaamelaisen nimen pohjalta, välimuotona ehkä jonkin latvajärven pohjoissaamenkielinen nimi *Leammegasjávri* "Leammin latvan järvi", joka on tulkittu muotoon *Lemmekäs-* ~ *Lemmikäsjärvi* ja on sellaisenaan edelleen käytössä. Joennimi on merkitykseltään ja alkuperältään tuntematon sekä inarin- että pohjoissaamessa. Sen lähin "sukulainen" lienee Utsjoen puolella Kaamasjokeen laskeva *Leammašávži* "Leammaš-laakso". Tämän alkuosa on yhtä tuntematon mutta muistuttaa *Leammi*-sanan deminutiivia *Leammás*. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Lemo → *Lemu*

Lempersö kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Lempersöö* 1540, *Lemppars öö* 1566. – Nimen alussa on ilmeisesti lisänimi *Lemper* tai *Lempar*, josta on asiakirjatietoja 1400- ja 1500-luvulta. *Lempars* (suomeksi *Lemperi*) on myös talonnimenä Karussissa. Nimi saattaa olla muunnos henkilönnimestä *Lambert*. Jälkiosa on → *ö* 'isohko saari'. Bertel Fortelius ja Ritva Liisa Pitkänen palauttavat nimen suomalaisen alkuperäisnimeen **Lempisaari*, jonka alussa on vanha itämerensuomalainen henkilönnimi. Ruotsinkieliset nimenkäyttäjät ovat myöhemmin lisänneet nimeen selventävän → *ö* 'saari' -loppun. – PS

Fortelius, Bertel 1999: 50–51; Huldén, Lars 2001: 102; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 297.

Lempisaari kylä ja kartano Askaisissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Lemsjöholm*. *Lempis öö* 1556, *Lemppis öö* 1565, *Lempisöholm* 1645. Vuodesta 1824 kartano on kuulunut von Haartman -suvulle – Alkuun keskiaikainen piispantila. Sijaitsee aiemmalla saarella jonka nimi on ollut *Lempisaari*. Saaren nimen alku viittaa *Lempoisten* kylään (*Lemppois* 1540, *Lempisthen Errick* 1549), jonka mailhin saari on ilmeisesti kuulunut. Ruotsinkielinen nimi perustuu suomenkieliseen saarenimeen. Tilan kuvauksissa mainitaan joitakin ruotsinkielisen nimen vanhempia variantteja: *Lempisö*, *Lempersholm*

ja *Lempisholm*. Nimen alkuosa sisältää Lempisten kylän nimen; jälkiosa viittaa tilan sijaintiin saarella (ruotsin *ö, holm* 'saari'). C. J. Gardberg luonnehtii nykyistä ruotsinkielistä nimeä *Lemsjöholm* "kaunistetuksi muunnelmaksi nimestä *Lempisholm*". Nimen muotoiluun ovat varmasti vaikuttaneet monet Ruotsin *-sjöholm*-loppuiset kartanoiden ja linnojen nimet, esim. *Bergsjöholm, Ramsjöholm, Rösjöholm*. – PS ja RLP

Gardberg, C. J. 1989a: 68–69; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 151–153.

Lempiälä

1. kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, vuoteen 1967 Lappeen pitäjää; *Lembiälä* 1551, *Lembile* 1559.

2. kylä Ruokolahdella Etelä-Karjalassa; *Lembilae* 1557, *lembielae* 1558.

Molemmat kylät ovat saaneet nimensä asukkaidensa sukunimestä: ainakin 1500-luvulta asti niissä on asunut *Lempiä-*, *Lempiäinen*-nimisiä, esim. *lembi magnus pers* 1546, *lembien Ands Mi(ss)* 1558 (Lappeen Lempiälässä); *lembien Lasse* 1543, *Lembij p* 1550 (Ruokolahden Lempiälässä). Sukunimet *Lempiä* ja *Lempiäinen* ovat kehittyneet muinaissuomalaisesta miehennimestä *Lempi*, *Lempiä*. – LL

Forsman, A. V. 1894: 158; Stoebeke, Detlef Eckhard 1964: 94–97; Ylönen, Aulikki 1957: 170;

Ylönen, Aulikki 1976: 78, 89, 90; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Lempiäniemi

kylä Ylöjärvellä Pirkanmaalla. *Lembieniemi* 1558. – Kylä sijaitsee laajalla lännestä Näsijärveen työntyvällä niemimaalla Ylöjärven keskustasta pohjoiseen. Äänteellisesti nimeen voisi tulkita sisältyvän muinaissuomalaisen miehennimen *Lempi* ~ *Lempiä*. Ehkä on otettava huomioon myös *lempi*-sanana alkuperäinen palamiseen liittyvä merkitys, joka on säilynyt viron sanoissa *lembida* 'palaa, korventua' ja *lembed* 'kipinät'. Kylän vanha rinnakkaisnimi oli *Kohmala*, vrt. → *Kuhmoinen*. – SP

Hakulinen, Lauri 1943: 11–21; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Lempiäinen; SSA s.v. Lempi; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 699.

Lempäälä

kunta Pirkanmaalla, ruotsiksi *Lembois*. *Læmpæla sokn* 1439. – Lempäälän seurakunta perustettiin viimeistään 1400-luvulla. Sitä ennen alue oli kuulunut Vesilahteen. Aimalan kylässä Kirkkojärven vastarannalla on ollut kirkko ilmeisesti ennen kuin sellainen rakennettiin nykyiseen kirkonkylään *Lempoisiin* (*Læmposs* 1465). Jos Aimala on ollut aluksi koko alueen keskus, *Lempäälä* ei liene vielä ollut pitäjännimenä. – Hämeessä ja muualla Lounais-Suomessa on monessa paikassa asutusnimiä *Lempää* ja *Lempäälä*. Kunnannimi *Lempäälä* ja kirkonkylän nimi *Lempoinen* liittyvät toisiinsa. Marja Kalskeen mukaan *Lempäälä* on vanhempi nimi, kun taas Viljo Nissilä arvelee *Lempoista* vanhemmaksi. Nimien taustalla lie nee joka tapauksessa henkilönnimi, joka voi olla muinaissuomalainen miehennimi *Lempi* tai *Lempiä* tai jokin vanhoihin uskomuksiin liittyvistä taruelennimityksistä *lempo* tai *lemmas* peräisin oleva nimi. – SBS

Arajärvi, Kirsti 1959: 32; FMU 4: 230; Kalske, Marja 1999: 26–29; Mikkonen, Pirjo – Paikkala,

Sirkka 2000 s.v. Lempiäinen, Lemponen; Nissilä, Viljo 1962a: 101; REA: 369; Suvanto, Seppo 1987: 105, 279, 283.

Lemsjöholm → Lempisaari

Lemströms kanal niemen halki johtava kanava Jomalan ja Lemlandin kuntien välissä Ahvenanmaalla. *Lemströms kanal* 1864. Tämä 350 metrin pituinen kanava yhdistää Slemmerinin ja Lumparenin merenselät ja on siksi tärkeä meriväylä länteen, Maarianhaminaa kohti. Aikojen kuluessa madaltunut luonnonsalmi Lemström (*Lemeström* 1538) on vanhaan ollut tärkeä väylänkohta vanhalla Ahvenanmaan halki kulkeneella sisäväylällä. Jo 1200-luvulla tanskalaisessa väyläselostuksessa (→ *Aspö*) kuvattu väylä on varmasti kulkenut nykyisen Lemströmin kanavan paikalla olleessa salmessa.

Vuonna 1882 sotavangit levensivät ja kivesivät vanhan väylän. Kanavan yli johtavalla maantiellä on kääntösilta, joka rakennettiin samaan aikaan kuin kanavakin. – Nimen alkuosa on yhteydessä vanhaan pitäjännimeen → *Lemland*. Jälkiosa *ström* 'virta' on tarkoittanut luonnonsalmea, jonka paikalle kanava (ruotsin *kanal*) rakennettiin. – PS

Hausen, Greta 1927: 101; Zilliacus, Kurt 1994: 56.

Lemu kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Lemo* (ääntämys *leemu*). *Lemmo soken* 1380, *Olaff Pawalsson aff Lemmo* 1386, *Lemu* 1435, *Lemå sn*, *Lemå Bool* 1540. – Varsinais-Suomessa on muitakin samanlaisia nimiä: kylännimi *Lemu* Kaarinassa ja Perniössä sekä kylännimi *Lemula* Suomusjärvellä; näistä kaikista on asiakirjamerkintöjä viimeistään 1500-luvulta. Lisäksi Perttelissä on *Lemulainen*-niminen talo, Aurassa *Lemu*-niminen niitty ja Pyhäämaassa *Lemunkappeli*-niminen veräjänpaikka. Suomusjärven *Lemula* ja Perttelin *Lemulainen* ovat nähtävästi saaneet asutuksensa Perniön Lemusta. Kun lähdetään pohtimaan *Lemu*-nimen alkuperää, tarkasteltavaksi jää kolme kylännimeä. Perniön Lemussa on suoalue *Lemunsuo*; jos olettaa kylännimen pohjautuneen suunnimeen, nimeen voisi sisältyä vahvaa hajua, löyhkää merkitsevä sana *lemu*. Lemun kirkonkylä on nimen syntyänsä sijainnut nykyiseltä Halkkoaukolta pitkälle sisämaahan pistäneen lahden rannalla, jonka nimi on saattanut olla **Lemulaksi*. Sen alkuosa olisi otettu lahden rannan asutuksen nimeksi. Lars Huldén on arvellut Perniön kylännimen perustuvan kristilliseen henkilönnimeen *Clemens*. – RLP

FMU 1: 402, Huldén, Lars 2001: 171; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Litzen, Veikko 1980:

129; Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 29; REA: 174.

Lenholma saari ja luonnonsuojelualue Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Lenholmen*. *Lenholmen* 1504. – Paraisten Lenholma on Lounais-Suomen suurimpia tammialueita; siellä on useiden hehtaarien laajuinen ikivanha laidunmaa, jossa kasvaa tammien lisäksi esimerkiksi metsälehmuksia ja suuria vaahteroita. Vuodelta 1504 peräisin olevassa asiakirjassa saarta luonnehditaan sanalla "engisholm", siis 'niittysaari, heinäsaari'. Suomenkielinen nimi on uusi muodoste ruotsalaisesta nimestä *Lenholmen*, joka murteessa äännetään diftongillisessa muodossa *lein-*. Muotonsa puolesta alkuosa on lähinnä ruotsin adjektiivin *len* 'vieno, mieto, lauha, pehmeä', mutta nimen asiatausta jää epäselväksi. – PS

FMU 6: 315–316.

Lenholmen → Lenholma

Lentiira murteessa vanhastaan *Lentiera*, järvi ja kylä Kuhmossa Kainuussa. *Lendira* 1650, *Lendiraby* 1673. – Nimi liittyy asiallisesti ja äänteellisesti nimiin → *Lentua* ja → *Iivantiira*: *Lentiira*-nimeen sisältyy sama karjalainen miehennimi kuin *Lentuaan*, ja nimen loppuosassa on sama aines kuin Vienan murteiden sanoissa *vatiera* 'majapaikka, asunto' (vrt. venäjän *kvartira*) ja *karantiera* 'puutavaran tarkastus- ja lajittelupaikka'. – AR

Räisänen, Alpo 2002: 37.

Lentua järvi ja kylä Kuhmossa Kainuussa. Järven eteläpuolella on *Lentuankosket* ja *Lentuansuo*. *Lentä tresk* 1552, *Lendua* 1624, *Lenduuaby* 1641. – Nimi pohjautuu karjalaiseen miehennimeen *Lentu*, *Lenti*, jotka ovat puhuttelumuotoja ortodoksisesta ristimänimestä *Melenti* (ven. *Melentij*). Nimen loppuosa oleva *-ua* on nimistöjohdin. → *Lentiira*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 187.

Lentävänniemi kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, lännestä Näsijärveen työntyvässä niemessä, vuoteen 1950 Ylöjärveä. – Muualla maassa, Päijänteen ja Saimaan rannoilla

sekä meren rannalla Virolahdella on *Lentämä*-alkuisia nimiä. Paikkojen sijainti suurten vesien varrella voisi viitata nimen liittyvän vesilläkulkemiseen tai lintujen lentoreitteihin (Kiviniemi 1971). Niemessä on ollut samanniminen Lielahden kylään kuulunut torppa (*Lendäväniemi* 1797), josta kaupunginosan nimi juontuu. Kaupunginosan rakentaminen alkoi 1970-luvun taitteessa. – SP

Kiviniemi, Eero 1971: 220–221; HisKi.

Lepaa kylä ja kartano Hattulassa Kanta-Hämeessä, aiemmin Tyrväntöä. *Lappas* 1455, *Lepays* 1481, *karin aff leppas* 1508, *Lepas* 1556, *Läpas* 1556, *Levas* 1893–1919. – Nimen lähtömuotona voisi pitää sanaa **levas* tai paremminkin sen taivutusmuotoa **lepaan*. Nimi *Lepaa* olisi lohjennut yhdysnimestä, esim. nimestä *Lepaanvirta*. Sanaa **levas* ei nykykieli eivätkä vanhat sanakirjatkaan tunne. Sen sijaan Elias Lönnrotin sanakirjassa (1874) on kaksikin *leväs*-sanaa. Toisen (*leväs : lepään*) merkitys on 'laitumella oleva aidattu karjan lepopaikka', toisen (*leväs : levään*) 'hyllyvä suo, letto'. Jälkimmäinen merkitys on sama kuin murteiden sanalla *levä*. Periaatteessa kumpikin *leväs*-sana merkityksineen sopisi *Lepaa*-nimen yhteyteen. On kuitenkin otettava huomioon, että kyseessä on hyvin vanha nimi. Paikka on ollut liikenteen muinainen solmukohta. Vanhuudesta puhuu sekin, että alueella on rautakautinen kalmisto, muinaishautoja ja uhrikivi. Nimenanto-perusteena karjan lepopaikat voivat olla kulttuurisesti liian nuoria. Vaihtoehtoista jää siis jäljelle 'hyllyvä suo, letto'. – Kylän ruotsinkielinen nimi on → *Stjärmsund*. – MV

Alanen, Timo 1996: 8; BfH 1: 246; FMU 4: 94; Jaakko Teitin valitusluettelo: 126; REA: 544; Säiliä, Uuno: 72; www.tyrvanto.net/tyrvantoseura/vaolo/tyva8.htm; www.tyrvanto.net/nahtavvys/lepa.htm; www.tyrvanto.net/jana.htm [25.6.2007].

Lepikon torppa presidentti Urho Kekkosen (s. 1900) syntymäkoti Pielavedellä Pohjois-Savossa. Torppa muodostettiin 1800-luvun puolivälin jälkeen, jolloin se oli yksi Suomen suuriruhtinaskunnan 73 000:sta kirjoihin merkitystä torpasta. Torppa toimii kotimuseona ja on entisöity suurin piirtein vuoden 1900 asuun. Kekkosten perhe asui paikalla vuosina 1900–1906. Nimi viittaa torpan ympäristön rakennusaikaiseen kasvillisuuteen: siellä on kasvanut leppiä. – SP

www.pielavesi.fi, 28.5.2005.

Leppäluoto satama-alue ja rautatieliikennepaikka Pietarsaarella Pohjanmaalla, ruotsiksi *Alholmen*. *Aallhålm* 1556, *Alholmen* 1735; *Alholman satama* 1915; *Alholman ulkosatama*, *Leppäluodon (Alholman) satama-asema* 1936. – Alue on aiemmin ollut saari, ja ruotsinkielinen nimi on alkuun saarennimi, joka koostuu sanoista *al* 'leppä' ja *holm* 'saari'. Suomenkielinen käännös vastine on alun perin annettu satamaradan tavara-aseman nimeksi. Myöhemmin se on otettu koko alueen viralliseksi nimeksi, mutta se ei näytä juurtuneen yleiseen käyttöön. Alueen perinteinen suomenkielinen nimi on *Alholma*. Se on nykyisin myös kaupunginosan ja rautatieliikennepaikan suomenkielinen nimi; liikennepaikan nimi muutettiin vuonna 1999. Myös lyhyempi nimi *Holma* on tavallinen paikallisessa käytössä. – PS

Ehrensward, Ulla – Ziliacus, Kurt 1997: 108, 110; Iso Tietosanakirja (1936) s.v. Pietarsaari; Söderhjelm, Alma 1907: 48; Tietosanakirja (1915) s.v. Pietarsaari.

Leppävaara kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla. – Nimen taustalla on Albergan kartano, jonka maat jaettiin 1913 kahtia *Alberga-* ja *Leppävaara*-nimisiksi tiloiksi. Suomen tunnetuimpiin näyttelijöihin kuuluneen Elli Tompurin (1880–1962) kerrotaan suomentaneen nimen *Leppävaaraksi* karjalaisten vaaramaisemien muistoksi; hän oli itse syntynyt Vehkalahdella (nyk. Haminaa). *Leppävaara* tuli laajempaan käyttöön 1920–1921, kun alueelle oli muuttanut suomen-

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Elli Tompuri (1880–1962) oli 1900-luvun alun tunnetuimpia suomalaisia näyttämötaiteilijoita.

kielistä työväkeä ja uuden rautatien pysäkkien nimiä alettiin suomentaa. Espoon Rastasmäkeen, rautatien pohjoispuolelle, 1930-luvulla rakennettu päärakennus tunnetaan *Leppävaaran kartanona*. Se on siis eri paikka kuin radan eteläpuolella sijaitseva Albergan kartano. Kaupunginosan ruotsinkielinen nimi on → *Alberga*. → *vaara*. – SP

Laitinen, Sirkka 1982: 16; Espoon maarekisteri.

Leppävirta kunta Pohjois-Savossa Kuopion eteläpuolella. *Leppevirta tijend* 1571. – Uuden ajan alussa seutu tunnettiin Tavinsalmen (Kuopion) pitäjän → *Saamaisten neljänneskuntana*. 1639 Leppävirrasta muodostettiin oma pitäjä. Leppävirran kirkonkylän ja sen itäpuolella olevan *Leppäsälön* saaren erottaa toisistaan syvällä virtaava joki, *Leppävirta*. Saarella oleva korkea mäki on *Leppämä-*

Leppävirran kunnan vaakunassa on kuvattu nimeen assosioituvat leppä ja virta.

ki. *Leppävirta* ja *Leppäsalo* (*Leppäsalo* 1746) ovat esiintyneet myös kylänniminä – osin samaa asuinpaikkaa tarkoittamassa. Varhaisin nimi lienee *Leppäsalo*, jonka mukaan virta on sitten nimetty. Saari eli → *salo* on ilmeisesti saanut nimensä rinteillä kasvaneista leppistä. Tosin *Leppävirran* nimen syntyä on selitetty myös sukunimestä *Leppänen* (Olavi Hovi 1988) ja siitä, että Leppävirran vesi – ilmeisesti sopivassa valaistuksessa – punertaa kuin juuri kuorittun leppä rungon pinta. 1500-luvun jälkipuoliskolla Leppävirran kylässä kyllä asui *Leppänen*-sukunimisiä, mutta on luultavampaa, että sukunimi pikemminkin perustuu tähän asuinpaikan nimeen. – SP

Alanen, Timo 2004a: 60; Hovi, Olavi 1988: 111; Paikkala, Jarmo 2001: 676; Pirinen, Kauko 1982: 755; Walta, Matti 1996: 146, 166; HisKi.

Lepsämä kylä Nurmijärvellä Uudellamaalla. *Lepsem* 1547, *Läpsäme* 1558. – Nimeä on käytetty Nurmijärvellä myös muodossa *Lepsämäki*. Koska *mäki*-lopusta ei ole viitteitä vanhoissa asiakirja-asuissa, se lienee syntynyt myöhemmin virheellisen päättelyn kautta. Kylä on syntynyt 1400-lukuun mennessä. Päiviö Tommila arvioi, että kylän kaksi vanhaa taloryhmää, Ali-Lepsämä ja Yli-Lepsämä, olivat kumpikin olemassa jo 1400-luvun puolessavälissä. Jo 1500-luvun alkupuolella ne olivat omina kylinään. Ali-Lepsämä ja Yli-Lepsämä yhdistettiin 1905 yhdeksi rekisterikyläksi. – Tommila esittää, että nimen taustalla on puunnimitys *leppä*. *Lepsän-*, *Lepsan-*, *Lepsin-*alkuisia nimiä on monin paikoin Hämeessä ja Hämeen ympäristössä, ja *Lepsämän* nimi voi liittyä niihin. Esimerkiksi Valkeakoskella on Vanajaveden vesistössä *Lepsänlahti*. Kenties **Lepsa* tai **Lepsä* on ollut muinainen henkilönnimi, ehkä liikanimi. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 494–495; Moilanen, Eila et al. 2004: 15, 24, 25; Tommila, Päiviö 1958: 82.

Lepäinen kylä ja saari Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa. *Lepäis* 1411, *Per i Läppast* 1491, *Leppes* 1540, *Läppäis* 1556, *Leppestenn Nils* 1558. – Nimi on todennäköisesti annettu saarennimeksi. Sen kantana on puunnimitys *leppä*. Nimi kuuluu näiden seutujen (*i*)nen-johtimisiin saarennimiin, joissa johtimella on muiden nimien mallin mukaisesti korvattu tavallinen paikan lajin ilmaiseva loppuosa. Lepäisten ympäristön saaria ovat mm. *Heinänen*, *Katavainen* ja *Nisäräinen*. – RLP

Iivar Flemingin maakirja: 9; Meri, Arvo 1943: 107.

Leskelä kylä Piippolassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Leskelä* 1753. – Kylässä on Manner-Suomen keskipiste, josta muistuttaa vuonna 1958 pystytetty kivipatsas. Leskelä tunnetaan myös kirjailija Pentti Haanpään kotikylänä. Kylä on saanut nimensä 1700-luvun alussa sinne Savosta muuttaneiden Leskisten sukunimestä. – SP

Leskisten suku; HisKi (Pulkkilä).

Lesovaara usein myös *Lesosenvaara*, vaara ja pieni kylä Suomussalmen Selkoskylässä Kainuussa. – Kylän vanhin asukas oli Vienasta sotapalvelusta paennut Matvei eli Matti Lesonen (1766–1833), joka 1793 perusti torppansa läheisen Kellojärven rantaan. Talo siirrettiin myöhemmin vaaralle. Vuonna 1960 Lesosenvaaralla eli yhdeksän perhettä Lesosia. – AR

NA: paikannimikokoelmat; Suomussalmen seurakunnan kirkonkirjat.

Lehtijärvi järvi, sen rannalla sijaitseva kylä ja kunta Keski-Pohjanmaalla. Järvestä saa alkunsa *Lehtijoki*, joka virtaa Toholammin, Kannuksen ja Himangan kuntien läpi Pohjanlahteen. *Lehtipyhäierffui* 1552, *Lestin Järffui* 1552, *Lästijervi* 1688. – Nimi on todennäköisesti saamelaisperäinen. Sen taustalla voisi olla saP *lasta*, saI *lostä*, saKo *löstt* 'lehti' tai tämän sanan johdos, saKo *lästt* 'korpi, lehto, kostea havu- tai sekametsä'. Nimi olisi alkuaan viitannut alueen kasvillisuuteen, samoin kuin suomalaiset *Lehtijärvi-* ja *Lehtojärvi-*tyyppiset nimet. Yhteys suomen *lesti*-sanaan on satunnainen; tämä sana on nuorehko laina ruotsin sanasta *läst*. – Lehtijärvestä tuli kappeliseurakunta 1859, kunta 1868 ja seurakunta 1913. – AA

Letala → *Laitila*

Leteensuo kyläkunta, suo ja rautatieliikennepaikka Hattulassa Kanta-Hämeessä. *Lätä Nitü* 1759, *Lätenma* 1801. – Suo on Lehtijärven ja Vanajaveden välissä. Samanniminen pienehkö suo on myös Lehtijärven eteläpuolella Nihattulassa. Siitä kymmenkunta kilometriä etelään Hämeenlinnan Luolajassa on *Leteen*-niminen peltoalue, joka ehkä alkuaan on ollut suota. – Paikoin murteissa esiintyy sana *lete* 'upottava, hyllyvä

suo; suosilmäke'. Se on *hete-* ja *letto-*sanojen risteymä. Tämä sana tai paremminkin sen taivutusmuoto sisältynee nimeen *Leteensuo*. – MV

HILMKA: Häml. 10a, 10m; SMSA.

Letku kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. *clemet ledku* 1506, *mattis clemetzon i ledku* 1509. – Kansa on keksinyt nimelle selyksen: kun lautakuormia ajettiin kylän läpi johtavaa Härkätieta Turkuun, laudat sanoivat notkuessaan ja toisiinsa osuessaan "letkun latkun". Notkumiseen *Letku*-nimen *letku* kyllä viittaa, mutta ei autojen vaan maan notkumiseen. Sanalla on nimittäin osassa Hämettä ja Karjalaa merkitys 'hyllyvä, letku kuva maapaikka'. Sellainen on alkuaan ollut myös Tammelan *Letku*. Timo Alasen mukaan "suvimaantie on Letkun kylän kohdalla kulkenut suoperäisen pellon, niityn ja suon lävitse". – MV

Alanen, Timo 2004b: 130; BFH I: 142, 285; Kiviniemi, Eero 1971a: 221–222; Kepsu, Saulo 1990: 210; Vähöta, Jouko 1980: 236.

Letto ranta- ja huvila-alue Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla, ulottuu Kalajoen suulta *Lettonokkaan*. – Paikka on matalaa merenrantaa, niittymäistä lentohiekkadyynialuetta, ja siellä on paljon kahlaajalintuja. Sana *letto* tarkoittaa pientä, matalaa rantamaata tai saarta; sellainen Kalajoen Lettokin oli ennen maankohoamista. – SP

Ajo Reino 1968: 30; Lönnrot, Elias 1874 s.v. letto.

Levanpelto kylä Ulvilassa Satakunnassa, aiemmin Kullaata. *Läuenpelto* 1460, *Leuenpeldo* 1540. – Levanpelto on *Levajärvestä* (*Läijhijerrffui*, *Läueniärrffui* 1460) laskevan *Levajoen* (*Läueniöckij* 1460) varrella. *Levajärvi* on aiemmin ulottunut lähelle nykyisen kylän keskustaa. Järven luoteispäästä sen kuivuesa saatua peltoa on ilmeisesti kutsuttu **Leva(järve)npelloksi*, josta on sitten saatu myös asutuksen nimi. 1700-luvun alun kirkonkirjoissa *Leva-* on välistä kirjoitettu *Levo-*, mutta ei koskaan *Levä-*, johon vanhimmat asiakirjamerkinnot viittaavat. Raija Alitalo on Ralf Saxénin tukeutuen esittänyt, että järven nimeen sisältyisi skandinaavinen vesistönsana *leva*, kantaskandinaavinen **slew(a)*, johon liittyisi myös suomen sana *levä* 'kosteaa maasto, entinen järvi tai suo, hyllyvä vesiperäinen maa, letto; kostea vesikasvi'. Tällöin nimellä olisi voitu kuvata rannoiltaan soistuvaa järveä. – Koska Levanpelto on → *Kullaan* kirkonkylä, käytettiin myös pitäjästä aiemmin nimeä *Levanpelto*. – SP

Alitalo, Raija 1996: 79–80; Saxén, Ralf 1910: 85; SKES s.v. levä; SSA s.v. levä, levätä; KA: Suvanto/Kokemäki s. 1340, 1418; NA.

Levanto kylä Mäntsälässä Uudellamaalla. *Leuando* 1539, *Levande* 1544. – Nimen takana lienee murteiden *levä* 'kosteaa maasto, entinen järvi tai suo, hyllyvä vesiperäinen maa, letto'. Levannon kylä sijaitsee Hunttijärven luoteisrannalla. Kylän pohjoispuolella oleva maa on alavaa, vesiperäistä. Kartassa 1776–1805 siellä on pari pientä järveä tai lampea, jotka nykyisin ovat soistuneet. Saulo Kepsun mukaan kylän nimi perustuu aluperäiseen järvennimeen. Nimi on samalla tapaa *-nto*-johtimella muodostettu kuin *Saarento* (< *saari*) tai *Vesanto* (< *vesa*). – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 142; Alitalo, Raija 1990: 79–80; Hausen, Greta 1920–1924: 457; Kepsu, Saulo 2005: 56; SKES s.v. levä.

Levi myös *Levitunturi*, tunturi Kittilän Sirkassa Lapissa. Levin pohjoispuolella on *Levijärvi*, jonka kautta *Levijoki* laskee Ounasjokeen. *Levitundiur* 1796. – Nimi on varmasti lainattu saamesta, mutta sen tarkempi etymologia jää hämäräksi; saamesta ei lähtömuodoksi sopivaa sanaa tunneta. Tenon vesistössä Norjan puolella on kuitenkin *Leavvajohka*-niminen joki, ja Ruotsin Lapissa taas *Leavásjohka*, jossa *Leavás-* voisi olla deminutiivimuoto *Levin* taustalla olevasta kadonneesta

sanasta, jonka merkitystä on mahdoton päätellä. On kuitenkin epävarmaa, kuuluvatko nimet lainkaan yhteen. – Koska Levin päähuippua kutsutaan myös *Himmelriikiksi* ja sen alkuperäinen saamelainen nimi näyttää olleen *Immel-*alkuinen (→ *Immeljärvi*), saattaa *Levi* olla alun perin viitannut laajempaan alueeseen eikä vain nykyiseen Levitunturiin. – AA ja SA

Suomen karttakirja 1799: 152.

Levänen kaupunginosana Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Lefuä iärfwe* 1620-luvulla (paikannus epävarma); *Leväis T.* (torppa) 1816. – 1970-luvulla rakennettu alue on saanut nimen sijainnistaan keskustan eteläpuolella *Leväsenlammen* pohjoispuolella. Leväessä on ollut aiemmin sotilasvirkatelo, joka on sittemmin toiminut mm. maanviljelyskouluna, Kuopion maalaiskunnan vaivashoitolana ja kunnalliskotina. Lammen nimi on ilmeisesti kehittynyt seuraavasti: **Leväjärvi* ~ **Levälampi* > *Levänen* ~ *Leväsenlampi*. Nimi kertoo lammen tai sen rantojen kasvillisuudesta: sana *levä* tarkoittaa Itä-Suomessa vesikasvin lisäksi veden pinnalla olevaa sammalkerrosta, suon-silmäkettä ja kosteaa maastoa. – SP

Alanen, Timo 2004a: 17; HisKi; NA.

Levänen kylä Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. *Lefueis* 1602, *Läfwäis* 1701, *Leväis* 1757, *Levänen* 1777. – Kylä sijaitsee Saimaan rannalla Kirkkosaaren pohjoispuolella. Saaren ja kylän välissä on salmi nimeltä *Leväensalmi*. Nimi sisältää todennäköisesti kasvinnimityksen *levä* tai maastotermin *levä* 'suo, kostea maa', ja kylä on ilmeisesti saanut nimensä sijainnistaan. 1800-luvun puolivälissä *Leväinen* tai *Levänen* on ollut Taipalsaarella myös sukunimi, esim. *Adam Henr:ss: Levänen* 1856, *Lars Lewäin* 1869. – LL

HK 1701; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Levänen*; HisKi; KA:TUOKKO, 5813: 33.

Leväslahti kylä Orivedellä Pirkanmaalla, entisen Eräjärven kunnan alueella. *Leuaszlaxi* 1566; *Liuentaypale* 1509, *Liviäistaipale* 1539, *Liventaipale* 1559. – Asiakirjoissa mainittu *Leväntaipale* ~ *Levästaipale* lienee tarkoittanut nykyisten Vitastenlahden ja Mustansuunlahden välistä kannasta, ja on ollut ilmeisesti kylänkin aiempi nimi. Nimellä **Leväslahti* < **Leväsenlahti* < **Levänen* < **Levälahti* olisi voitu tarkoittaa alkuaan sittemmin soistunutta lahtea, josta on jäljellä kylässä Raukolan talon pohjoispuolella *Raukoselkä*-niminen pikkulampi. Lampeen laskevan ojan latvalla on *Levässuo*-niminen pelto. Myös nykyinen Vitastenlahti olisi voinut olla alkuperäinen **Levälahti*; tämän lahden eteläpuolella on *Levännenä*-niminen niemi. Sana *levä* viittaa nimissä kosteaan, soistuvaan maastoon. – SP

BFH I: 294; SSA s.v. *levä*; Suvanto, Seppo 1949: 109.

Liakanjoki Tornionjoen suurin suuhaara Torniossa Lapissa; sen varteen syntyneet kylät *Liakka* ja *Yli-Liakka*. *Liaka Elf* 1764, *Liedakala* 1796. – Joki saa alkunsa Tornionjoesta Karungin ja Kukkolan väliltä. Joki haarautuu ennen laskemistaan mereen useaksi haaraksi; jokea kutsutaan tällöin *Raumonjoeksi* (→ *Raumo*). Nimi on todennäköisesti saamelaisperäinen, mutta sen tarkempi tausta on hämärä. Alkuperäisempi nimiasu on **Liedakan-*, jota voi verrata nimeen *Liedakkakoski* Kaaresu-vannossa. *Liedakkaa* muistuttaa pohjoissaamen *lieddi* 'kukka', mutta tästä ei tunnetta *k*-aineesta johdosta, eikä merkityskään ole nimiin sopiva. Liakanjokivarteen syntyi 1500-luvun lopulta lähtien asutusta Vojakkalasta käsin ja osin savolaisten perustamana. Kylä sai nimen *Liakka* (*Leakala* 1602, *Ledakala* 1609) joen mukaan. Keminmaassa on → *Liedakkala* ~ *Lietakala*-niminen kylä, ja sen nimi voi olla samaa alkuperää; tosin tätä on arveltu myös henkilönimien pohjautuvaksi. – AA

Suomen karttakirja 1799: 156; Vahtola, Jouko 1980: 66.

Libelits → *Liperi*

Liedakkala (murteessa *Lietakkala*) suuri vanha kylä Kemijokivarressa Keminmaassa, Lapissa. *Ledekala* 1543, *Ledackala* 1557, *Liedakala* 1576. – Nimelle ei ole varmoja henkilö-nimilähtöisiä vastineita muussa Suomen nimistössä, ellei Tornionjokisuun Liakan nimeä pidetä sellaisena. Kun kylän nimestä otetaan pois suffiksi *-la*, jää jäljelle vanha henkilö-nimi *Liedakka*. Voi pitää varmana, että nimen lähtökohtana on pohjoissaksalainen henkilönnimi, jonka variantteja ovat keskiaikaisessa nimistössä mm. *Liedeck*, *Liedecke* ja *Liedeke*. Kyse on siis keskiajan saksalaiskaupan jäljistä alueella, saksalaiskauppiaan pysyvästä asumisesta seudulla. Liedakkalan vanhaa kaupallista historiaa vahvistaa se, että kylän vanhin osa on tunnettu nimellä *Sihtuuna*. Nimi on perua Ruotsin muinaiskeskuksen Sigturnan yhteyksistä alueelle. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 420–422.

Liedenpohja kylä Virroilla Pirkanmaalla. *Liedenpohia vid Toewesi siöö* 1552, *Liedhenpochia* 1571. – Nimi on alun perin ollut lahden nimi, mihin viittaa nimen jälkiosa *pohja*. Myöhemmin nimi on siirtynyt tarkoittamaan taloa ja kylää ja lahtea on puolestaan alettu nimittää *Liedenpohjanlahdeksi*. Nimeen sisältyvä sana *liesi* merkitsee tulisijaa. Vanhat *Liesi*-alkuiset nimet kertovat erämiesten tilapäisestä oleskelusta etenkin vesien partaalla. 1500-luvulla Liedenpohja kuuluikin lempääläisten eräsijoihin. – HU

Jussila, Kirsti 1967: 108; Nissilä, Viljo 1971: 424; SHL 4: 208.

Liekovesi järvi Vammalassa Pirkanmaalla, aiemmin Tyrväätä. *Liekaven* 1666, *Lieko Vesi* 1776–1805. – Liekovesi muodostaa → *Vammaskosken* ja Rautaveden kanssa aikoinaan todennäköisesti **Vammaksi* nimetyn vesistön osan, joka on Vammalan nykyisen kansallismaiseman sydän. Vammalan seudun varhaisesta kiinteästä asutuksesta kertovat Liekoveden etelärannalla sijaitsevien Kaukolan ja Tyrväänkylän satoja hautoja käsittävät rautakautiset kalmistot. Niiden pääasiallisina rakentajina pidetään rannikolta Kokemäenjokea ylöspäin muuttaneita siirtolaisia, joiden kieltä ja kulttuuria leimasivat voimakkaat skandinaavis-germaanisiet vaikutteet ja jotka saavuttivat Liekoveden rannat vuoden 300 vaiheilla. – *Liekovesi*-nimen alkuosa on useimmiten yhdistetty 'suossa tai vedessä olevaa maatunutta tai vettynyttä puuta' tarkoittavaan germaaniseen lainasanaan *lieko*. Tämän näkemyksen mukaan Liekovesi olisi saanut nimensä veteen sortuneiden puiden eli liekoisuuden perusteella, mikä alueen vesistöolosuhteet huomioon ottaen voisi olla mahdollista. Toinen, ehkä luontevampi mahdollisuus on yhdistää nimen alkuosa perusermerkitykseltään 'matalaa' tarkoittavaan kantagermaanin sanaan **lēgō*, jonka tarkka äännevastine *lieko* on. Tässä tapauksessa nimeämisperuste olisi ollut Liekoveden sijainti **Vamman* matalalla eli alapuolella olevana suvantona ja myös koko pitkän järviketjun alimpana lenkinä ennen vesistön ahtautumista varsinaiseksi Kokemäenjoeksi. Ikivanha germaaninen lainasana *lieko* 'matala', joka suomen kielestä muutoin on kadonnut, olisi näin säilynyt "Alajärveä" merkitsevässä paikannimessä *Liekovesi*, mikä sinänsä ei ole ollenkaan ainutkertaista. Liekovedessä sijaitseva suurehko saari, jonka nimi *Liekosaari* esiintyy vanhoissa asiakirjoissa lukuisia kertoja, esim. *Lekosari* 1451 (< 1390), *Lechosari* (1466), lienee nimetty järven mukaan eikä päinvastoin. Nimen jälkiosana → *vesi*. – AH

FMU 4: 16, 258; Hakanen, Aimo 1989: 53–59; Ojansuu, Heikki 1920: 79; Pipping, Hugo 1918: 30–31; Salo, Unto 1997: 14–21.

Lieksa kaupunki Pohjois-Karjalassa. Erotettu kauppalaksi Pie-lisjärven kunnasta 1936. Kunnat yhdistyivät uudelleen 1973,

jolloin syntyi laaja Lieksan kaupunki. *Leksa* 1500, *Lexa* by 1590, *Lexa* 1618, *Leexa* By 1631. – Lieksan keskus sijaitsee *Lieksanjoen* suussa. Joki tulee Venäjän puolelta Repolan *Liekjärven*stä. Nimi *Liek*sa on saamelaisista alkuperää, vrt. pohjoissaamen *leakšá* 'soinen laakso (tunturissa)'. – AR

AKH I: 281, 352, 502; Itkonen, T.I. 1920: 8; Ronimus, V.J. 1906: 52.

Lielahi kylä Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Lielax*. *Lifflox*, *Lilax* 1329, *Lijlax* 1540. – Kylä sijaitsee *Lielaxön*-nimisellä saarella. Nimi on alkuaan suomenkielinen lahden nimi, todennäköisesti **Liivalaksi*. Sen alussa on 'hienoa hiekkaa, liejua, sakkaa' merkitsevä sana *liiva*, virossa *liiv*. *Liiv(a)*-nimet näyttävät keskittyvän Viron Inkeriin. Nimen ruotsalaismurteisiin asuihin on päästy, kun alkuperäisen nimen toisen tavun vokaalin kadottua myös sen etinen *v* on kadonnut pitkän vokaalin jäljessä. Nimen alkuperäinen tarkoite on suuri lahti, joka on voinut saada suomalaisen nimensä jo kauankin ennen ruotsalaisatuksen tuloa. Nykyinen suomenkielinen nimi on uudehko muodoste ruotsinkielisestä nimestä. – RLP

Huldén, Lars 2001: 123; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 163–164.

Lielahi kaupunginosaa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1950 Ylöjärven kylä. Ruotsiksi *Lielax*. *Lelax* 1540, *lielax* 1564. *Lielahi*-niminen rustholli muodostettiin 1682 (*Lielax Rusthäll* 1767). Kylään perustettiin Enqvist-yhtiön selluloosatehdas 1914 ja alueesta kasvoi tehdasyhdyskunta. Vuonna 1928 avattu Lielahden asema sijaitsi Pohjois-Pirkkalan kunnan puolella. – Alkuaan nimi on Näsijärven etelärannan avaran lahden nimi. Pertti Virtaranta arvelee Tyrvään → *Liekovesi*-nimeen viitaten, että nimen alkuperäinen muoto olisi voinut olla **Liekolahti*; hän tosin huomauttaa, että nimen vanhat kirjoitusmuodot eivät tue tulkintaa. Sanalla *lieko* on mm. hämäläismurteissa merkitys 'järven pohjaan vajonnut vetynyt puu'. Äänteellisesti helpommin selittyvä tulkinta on **Liejulahti*, johon sisältyisi vetelää savea, mutaa, sakkaa ym. merkitsevä sana *lieju*. Tulkinnan tekee kuitenkin epävarmaksi se, että muita *Lieju*-nimiä ei ole Hämeessä eikä Satakunnassa. Kolmas ja ehkä todennäköisin mahdollisuus on, että nimi palautuu muotoon **Lietolahti*, jonka alussa on liejuista, vesiperäistä maata ja liejua merkitsevä sana *lieto*. *Lieto* on sekä sanana että nimielementtinä erityisesti hämäläinen. Lähiseuduilla *Lielahi*-nimi on mm. Urjalassa, Vammalassa ja Ikaalisissa. – RLP

Honka-Hallila, Helena 1996: 19, 155; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Louhivaara, Maija 1999: 241; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 163–165; Virtaranta, Pertti 1946: 57–58; KA: 1920: 71.

Lielax → *Lielahi*

Liesjärvi

1. järvi ja sen mukaan nimetty kylä Keuruulla Keski-Suomessa.
2. järvi Tervossa Pohjois-Savossa.
3. järvi ja sen mukaan nimetty kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä.

Lisäksi Etelä- ja Keski-Suomessa on toistakymmentä samanimistä pienempää järveä. Nimien taustalla ei ole 'uunia' tarkoittava *liesi*-sana, vaan toinen samanasuinen sana, joka on ilmeisesti merkinnyt 'mutaa, liejua'. Vaikka sanaa ei selaisenaan ole todettu suomesta eikä sen sukukielistä, siitä muodostettujen johdosten perusteella sen voidaan päätellä aiemmin olleen olemassa. Tästä kadonneesta *liesi*-sanasta on johdettu *liete* 'lieju, veden kuljettama hiekkä' sekä murteelliset *liettää* 'kuljettaa hiekkaa (vedestä)' ja *lieto* 'liejuinen, vesiperäinen maa'. Viimeksi mainitusta tulee kunnan nimi → *Lieto*. Nimet viittaavat siis vesistön mutaisuuteen. Ks. myös → *Liesvesi*. – AA

Lieso kylä Lammilla Kanta-Hämeessä. *Lieso* 1465, *leeso* 1539, *Leszo* 1443, *Lesso* 1551, *Liesää* 1567. – Nimi lienee samaa juurta kuin eri puolilla esiintyvät *Liesjärvet*, *-ojat*, *-purot* ja *-nevat*. Niitä on pidetty muistumina erämiesten tilapäisestä oleskelusta ja siitä, että paikalla on joskus ollut alkeellinen tulisija, liesi. Nimi *Lieso* saattaa palautua muotoon **Liesioja*. Vanhat kirjoitusasut *Lesso* 1551, *Liesää* 1567 viittaavat nimittäin siihen, että *Lieso* olisi lyhentymä nimestä **Liesoo*. Joidenkin *oo*-loppuisten nimien – kuten esim. *Lehmoo* ja *Murtoo* Satakunnassa – on arveltu (Virtaranta 1946) olleen alkuaan *-oja*-loppuisia. Liesion kylä on Lammijärven tuntumassa. Järveen laskee ja siitä lähtee pieni oja. – MV

BFH I: 42; Nissilä, Viljo 1963: 315; Nissilä, Viljo 1971: 424; Virtaranta, Pertti 1946: 333; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Liesvesi järvi Konnevedellä Keski-Suomessa. – Nimen pohjana on 'mutaa, liejua' tarkoittava käytöstä kadonnut sana. → *Liesjärvi*. – AA

Lietekylä kylä Hyrynsalmella Kainuussa. Kylän länsipuolella on *Lietejärvi*, josta laskee *Lietejoki* Emäjokeen. *Lette Jerfui* 1650, *Lietojärvi*, *Lietäiss Jerfwi* 1681. – Kylä on saanut nimensä sijainnistaan Lietejärven rannalla. Järvennimeen sisältyy sana *liete* 'lieju, muta'. – AR

KA: MH 107/2D 3/1, TUOKKO.

Lieto kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Lundo*. *Liedon Pitäjään* 1776. – Liedon pitäjä kirkkoherroineen mainitaan ensi kerran 1331. Samannimistä maarekisterikylää ei kunnassa ole. Kirkonkirjoissa mainitaan asuinpaikkana 1739 *Lietoniemi* ja 1740 *Lietniemi*, joka näyttää tarkoittavan kirkonkylän seutua, ehkä Aurajoen ja Savijoen (*Savijoki* 1662) vanhan uoman välimaastoa. Joen latvoilla on Tarvasjoen puolella *Liedonperän* kylä (*Lettonper* 1513, *Lietonperä* 1686). Alkuperäiseen *Lieto*-nimeen sisältyy ilmeisesti sana *lieto* 'laiha (hiekkamaa, lieju; liejuma', jota ei kuitenkaan ole murrekeruiden aikaan lounaismurteissa tavattu. Gananderin sanakirjassa sanalla on merkitykset 'liejuinen, irtopohjainen; pohjaton; santamaa, nummi'. Jos taustalla on tämä sana, on oletettavaa, että ensin on nimetty viljelysmaa, sen pohjalta joki ja viimeksi asutus. Tätä tukisi se, että *Lieto* on tunnettu pellonimenä ainakin Akaassa, Hartolassa, Kojjärvellä, Kylmäkoskella ja Längelmäellä. Pyhärannassa on ollut *Kirsiieto*-niminen talo. Samoilta tienoilta tunnetaan murrenana *liete* merkityksessä 'vetinen, pehmeä (maa); vesiperäinen maa; savensekainen hiekkamaa'. Saulo Kepsu on varovasti arvellut, että *Lieto* olisi saanut nimensä järvennimestä. Savijoen eli *Liedonjoen* (*Lottojokij* 1413) latvalla oleva *Lietsuo* olisi ehkä aiemmin ollut **Lietojärvi*. – SP

FMU 7: 223; Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Ijeto; Hiltunen, Esa 1988: 215; Kepsu 2005:

102; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: 74; Nissilä, Viljo 1970: 51; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 164–166, 365; Suomenkieliset Tieto-Sanomatt I.1.1776; DF: 1417; HisKi (Aura).

Lietvesi Saimaan selkää Puumalassa Etelä-Savossa. *Leteueden Lammen kangas sari* ja *Leteuettäustan* 1562, *Ledwes* 1646, *Liet Wesi* 1799, *Lietselkä af Saimen* 1866. – Järven itäpuolella on hiekkainen niemi, *Lietniemi*, ja *Lietsalmi*, pohjoisempaan Puuterselästä itään *Lietelahti*. Järven pohjoisrannat (mm. → *Pistohiekkä*) tunnetaan hienosta hiekastaan. Nimeen sisältyvä sana *liete* tunnetaan itämurteissa mm. merkityksessä 'hiekkä, hiekkaranta'. – SP

Alanen, Timo 2006: 77; Suomen karttakirja 1799: 63; Sorvali, Ritva 1980: 65–66.

Lievestuore kylä, taajama ja rautatieasema Laukaassa *Lievestuoreenjärven* eteläpäässä Keski-Suomessa; laukallinen paikallissikäytäntö: *Liepeellä*, *Liepeelle*, *Liepeeltä*. *Leffuitorij* 1552, *Leuistooreh* 1561, *Leuistoras* 1562, *Liuestores* ~ *Leuistor* 1564, *Leuistoregh* ~ *Lieuestoreh* 1565, *Leuistoreht* 1568, *Leuisto-*

re 1571; *Sjön Lewesture* 1751, *Liewestore-Wäsi* 1776–805. – 1500-luvun nimimerkinnät tarkoittavat Tuuloksen miesten omistamia eräalueita, myöhemmin kylää. Todennäköisesti *Lievestuore* on alkuaan ollut järvennimi tai nimen alkuosa tai jokin järveen liittyvä maastokohde. Nimen varhaisin selitys esitti sen olevan peräisin jostain kivikautisen pyyntiväestön käyttämästä suomalais-ugrilaisesta kielestä (Europæus 1862); selitystä ei ole pidetty vakuuttavana. Jokseenkin vakiintuneesti nimeä on sanottu saamelaisperäiseksi, satunnaishemmin suomalaisperäiseksi selvitettämättä tarkemmin sen sana-aineksia, saati nimeämisperusteita. Nimen suomenkielisiksi aineksiksi voitaisiin olettaa joko sanaa *lieve(s)* : *liepeen* paikannimissä merkityksenä '(alueen, vuoren, kosken tms.) reunama' tai sanaa *lieve(s)* : *lieveen* (< murt. < *liedes* < *liete*) paikannimissä merkityksenä 'savinen vesijättö, tulvaniitty; matala hiekkaranta'. Sana *tuore* nimen jälkiosana kuuluu lähinnä pohjoissuomalaiseen nimistöön; nimet tarkoittavat kosteikkaa tai palamatonta paikkaa kulopaloalueella. Todennäköisenä ei *Lievestuoreen* suomalaisperäisyyttä voi pitää, pikemminkin kyseessä lienee nimen monivaiheisessa kehityskulussa syntynyt kansantulkinnan "suomenkieliseksi selventämä" nimimuoto. – Jos nimi olisi saamelaisperintöä, se edellyttäisi jotain varhaista eteläistä kielimuotoa. Jälkiosa *tuore* saattaisi liittyä saamen 'poikittain(en), syrjittäin(en)' -merkityksiseen sanaan, jonka nykymuotoja ovat saP *doaris*, saI *tuáris* (T. I. Itkonen 1918). *Lievestuoreen* järven voi sanoa olevan poikittain kulkureittiin, jonka on oletettu muinaislöydöistä päätellen kulkeneen Laukaan läpi kaakosta luoteeseen. Toisaalta järvi on syrjittäinen seudun pääväylään Laukkavirtaan nähden ja virtaussuunnaltaan päinvastainen. Järvi sopii niin ikään verrattavaksi saamelaisperäisiin *Toras*-alkuisiin järvenimiin, jotka Janne Saarikiven mukaan kuuluvat järville, joiden poikki kuljetaan toisille, merkittävimille järville. Tämä tulkinta *Lievestuore*-nimen *tuore*-aineksesta edellyttää, että nimeen on alkuaan kuulunut jokin 'järvi'-merkityksinen loppuosa. Alkuosa *lieves* saattaisi olla suomen *levä*(llään)-, *leveä*-sanueita vastaavia saamelaisaineksia; järveä voi luonnehtia leveäksi. Toisaalta äänteellisesti alkuosa on verrattavissa myös sanaan *lieve(s)* 'korppi', joka nykyään tunnettaneen saamassa lähinnä vain yhdyssanassa *leavve-dolgi* 'korpin sulka, onnea tuottava, jopa perintönä kulkeva arvoesine', mutta sana kuuluu myös karjalan kieleen ja esiintyy suomalaisissa loitsuissa ja kertomaruonoissa. *Lievestuoreen* linnustoon on vanhastaan kuulunut korppi, joka on kansan keskuudessa ollut merkittävä uskomuslintu, tunnettu tietäjän maagisena apueläimenä. – Mitään selitysvaihtoehtoa ei voi sanoa varmasti oikeaksi. *Lievestuore*-nimen alkuperä pysyy arvoituksena. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 307, 311; Berndtson, Nils 1965: 51–55, 61, 103, 104; Europæus, D. E. D. 1862: 126; Itkonen, T. I. 1918: 81; Itkonen, T. I. 1948, 2: 371; Kejonen, Aimo 1991: 44, 45; Kiviniemi, Eero 1990: 64, 76, 80; KKS s.v. *lieveh*; Saarikivi, Janne 2006: article 2: 35; SKES s.v. *liete* 2. *lieve*; Toivonen, Y. H. 1931: 429–433; Turunen, Aimo 1949: 149–151; KA: MH 31/2D; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Lahasula kylä Kangasalla Pirkanmaalla Vesijärven pohjoisrannalla. – Kylälle nimen antaneen talon tai kartanon nimi pohjautuneen liikanimen *Lahasuu*. Talon mainitaan ensimmäisessä maakirjassa 1540 ja sen asukkaana 1546 *Hen. Lhasu*. – SP
Nissilä, Viljo 1969a: 6; Suvanto, Seppo 1987: 131, 139 ja 294; KA: Suvanto/ Kangasala s. 792–793.

Lihtomuoroaivi myös *Litmuoroaivi* (saP), tunturi Ivalojoen pohjoispuolella Länsi-Inarissa Lapissa. – Nimi koostuu sanoista *lihtto* ~ *lit*-, yhdyssanamuoto ja lyhentymä sanasta *lihttu* 'tapaaminen, tapaamissopimus, liitto', *muor*, lyhentymä sanan *muorra* 'puu' genetiivistä *muora*, ja → *oaivi* 'pää; pyöreä-

lakinen tunturi'. Nimi tulee siitä, että paikka on poromiesten "liittopaikka" eli tapaamispaikka syyspuolen "ettoaikana" eli porojen kokoamisen aikana. Tunturilla oli sitä varten erityinen pykäläpuu, *lihttomuorra* eli "lihttopuu", johon tapaamisia merkittiin. Suomenkieliseksi nimeksi on (ollut) vakiintumassa "Litmurivaara", mutta sen rinnalla käytetään myös muotoa "Litmuorvaara". Pohjoisempaan, Inarin Muotkatuntureilla, on tunturi, jolla on melkein samanlainen nimi, saI *Littmuoruáivi*, mutta se on tulkittu pohjoissaameksi (myös) muotoon *Lihttemuoroaivi*, jossa alkuosa *lihtte* on yhdyssanamuoto sanasta *lihtti* 'astia'. – SA

Liiansaari saari ja kylä Ristiinan itäosassa Etelä-Savossa, kuului vielä 1600-luvulla Savitaipaleeseen. *Liiansariby* 1666. – Saari voi olla eteläsavolaisen Liikasen suvun kantasija: se on lähellä Liikasten myöhempiä asuinpaikkoja ja kuuluu Savon asutuksen vanhaan ydinalueeseen. Savolaiset *nen*-loppuiset sukunimet on usein otettu lyhemmissä muodossa paikannimen alkuosaksi, joten Liikasten asumaa saarta on voitu saman mallin mukaan kutsua *Liiansaareksi* (*Liika* : *Liian*). – SP
Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Liikanen; Paikkala, Jarmo 2003; Suomen karttakirja 1799: 63; KA:VA 8652: 996; Ristiinan Liikasten esi-isät, www.liikastensukuseura.fi/rist.htm, 24.3.2006.

Liikanen kylä Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. – Kylässä on korkea *Liikasenvaara*. Nimi perustuu suku- tai lisänimeen *Liikanen* (*Sigf. Likanen* 1806). Kuusamossa nimi voi olla joko suoraan savolaislähtöinen tai välittynyt Savosta Iijokivarren kautta. Toinen mahdollisuus on se, että lisänimi perustuu johonkin Pohjois-Suomen *Liika*-alkuisen asutusnimeen, esim. Kuusamon Pousussa on ollut talo nimeltä *Liikaluoma*. – SP
HisKi; Liikasten sukuseuran sukututkimusaineisto.

Liikistö keskiaikainen kirkonpaikka, muinaismuistopaikka Ulvilassa Satakunnassa. *Lijkis* 1311, *Ligholmen* 1453, *Lijhholm* 1463, *Likistön Umbiaita* (pelto) 1765. – Lähellä on sijainnut 1750-luvulla perustettu Nikin talon *Liikistö*-niminen torppa, joka on hävinnyt. Varhaisella keskiajalla vesiuomat ovat ympäröineet paikkaa, joka on ollut saarena. Sen on arveltu olleen Gotlannista tulleiden, mahdollisesti saksalaissukuisien kauppiaiden tukikohta ja markkinapaikka. Paikalta on löydetty myös 1400-luvulle ajoitettuja tanskalaisia rahoja. Saarella on ollut kirkko tai kappeli ja laaja 1200-luvun alkupuolelle ajoitettu hautausmaa. Pappilanjärveen lasvea joki on nimeltään *Liikjoki*. Saaren nimen alkuosa voidaan yhdistää 'ruumista' merkitsevään norjan ja ruotsin sanaan *lik*; nimi olisi siis alkuaan "Ruumissaari" ja kuuluisi sisällöltään ruotsinkielisten *Lik*-nimien yhteyteen. Muoto *Liikistö* on voitu muodostaa äänteellisesti ruotsinkielisen nimen pohjalta vaihtamalla jälkiosaan suomalainen johdin. *Liikistö* on voitu antaa myös vasta torpan nimeksi. – SP
FMU I: 104; FMU 4: 44; Jäkärä, Tiina 2005: 14–17; Oksanen, Ritva 1975: 118.

Liimattala

1. kyläkunta Äänekoskella Keski-Suomessa, aiemmin Konginkangasta. *Limattala* 1788.
 2. kylä Rautalammilla Pohjois-Savossa. *Limatala* 1664.
 3. kylä Puumalassa Etelä-Savossa. *Limattala* 1711.
- Kylien nimet perustuvat savolaiseen sukunimeen *Liimatainen*. Liimataisia on asunut Puumalan seudulla viimeistään 1562 ja Rautalammilla, johon Äänekoskikin aiemmin kuului, vuonna 1571. – SP

Alanen, Timo 2006: 76; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Liimatainen; HisKi (Puumala, Rautalampi, Saarijärvi); KA:VA 8644: 223v.

Liinankivaara korkea vaara Ison-Vietosen (järvi) kaakkoispuolella Ylitornion Lapissa; samaan rypäeseen kuuluvat *Liinankilahti* (Isossa-Vietosessa), *Liinankijärvi* (pieni järvi Liinan-

kilahden eteläpuolella) ja kyläkunta nimeltä *Liinanki(perä)*. – Nimen alkuosan lopussa on johdin *-nki* ja sen kantana saamen 'huuhkajaa' merkitsevä sana, vrt. ruotsinsaamen *lidna*, pohjoissaamen *lidnu*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 67–68; Vahtola, Jouko 1980: 78.

Liinmaan linna linnavuori Eurajoella Satakunnassa. – Keskiaikainen linnanpaikka sijaitsee *Linnamaan* kylässä Vätkäränperän pohjukassa Eura- ja Lapinjokien lasku-uomien välissä. Nykyisin linnamaeltä on matkaa merenrantaan noin 300 metriä, mutta käyttöaikanaan linna ilmeisesti sijaitsi pienellä saarella aivan mantereen tuntumassa. Keskiaikaisissa lähteissä mainitaan kaksi Satakunnassa sijaitsevaa linnaa, *Vreghdenborch* "Rauhalinna" ja *Aborch*. Näistä ensimmäinen tarkoittanee juuri Liinmaan linnaa. Liinmaan linna oli suora-kaiteen muotoinen varustus, jossa oli kaksi sisäkkäistä valliä ja niiden välissä vallihauta. Se on kuulunut Museoviraston hoidettaviin kulttuuriperintökohteisiin vuodesta 1994. – *Liinmaa* on ilmeisesti lyhentymä muodosta *Liinamaa* (*Linama* 1540; *liinamaa* 'pellavapello'). Se on muuntunut kylänimesä muotoon *Linnamaa*, kun on tunnettu kylän liepeillä ollut Linnämäki ja kuviteltu nimen juontuvan siitä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Liinamaa; Ojansuu, Heikki 1902: 4; KA: Suvanto/Eurajoki s. 1902; www.nba.fi/fi/mjhkohteetsatakunta#liinmaa, 24.4.2005.

Liipantönnkä kulmakunta Topparlan kylässä Ylistarossa Etelä-Pohjanmaalla. – Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla sekä Varsinais-Suomessa sanaa *tönnkä* (joskus myös *könnkä*) käytetään merkityksessä 'kumpu, kumpare, maaston kohouma, mäki tiessä'. Toinen *Liipantönnkä* on Nurmossa mäki joen varressa. Tiessä oleva Liipantönnkä on voinut olla mäki, jossa reki on helposti luiskahtanut eli *liipannut* sivuun (verbi *liipata* 'liukua sivulle, esim. reki'). *Liipan*-alkuisia nimiä on vain muutama. Niistä pari paljastaa nimen toisenlaisen sisällön: Paltamossa *Liipanala* on latoala, Puolangalla *Liipan latoala* on niitty. Nämä viittaavat heinäniitossa käytetyn viikatteen teroittamiseen tarvittuun *liippaan* 'hioin, kovasin'. Olisiko *Liipanala* ollut se ala, jonka viikatteella on voinut niittää yhdellä hionnalla? – PM

SKES s.v. liipata, tönnkä; Vuorela, Toivo 1979 s.v. liippa.

Liistonsaari saari ja kylä Savonlinnassa Etelä-Savossa. *Lijstee sari* 1562, *Lijstensarij* 1563, *Listonsare* 1727, *Listonsari* 1729. – Saari sijaitsee Pihlajavedellä. Nimeen sisältyy itämurteissa tavallinen *liiste*, *liistake*, *liisto* 'pitkä puusäle'. Liisteistä on tehty katiskoita, reen pohjia ja mertoja, ja niistä on voitu kiskoa myös päreitä. Joko saaren puustosta on tehty liisteitä tai sen rantavesissä on käytetty liistepyydyksiä. Vrt. → *Sälinkää*. – SP

Alanen, Timo 2006: 25; Pirinen, Kauko 1954: 130; SKES s.v. liiste; SSA s.v. liiste; Vuorela, Toivo 1979 s.v. liiste, liistekatiskä; HisKi (Sääminki).

Liittokivenselkä Saimaan selkä Etelä-Karjalan Savitaipaleen ja Etelä-Savon Puumalan rajalla. Kuntien rajalla on pieni kallioluoto nimeltä *Liittokivi* (*Liittoluoto* 1835–1842). Kun luoto on maakuntarajalla, sen nimi viitanee heimojen väliseen rajankäyntiin, vaikka luotoa ei olekaan mainittu vanhoissa rajaluetteloidissa rajapaikkana. – SP

KA: MIHA G 57: 34:9–10.

Liittovaara vaara Kittilän, Sodankylän ja Rovaniemen rajojen yhtymäkohdassa Lapissa. Vaaran alla on *Liittovuoma*-niminen suo. *Lijtowara* 1687. – Nimenannon perusteena on joko vaaran sijainti vanhalla rajapaikalla tai se, että paikka on ollut metsästäjien kohtaamispaikka eli "liittopaikka". Pohjois-Suomen murteissa *liitto*-sanalla on metsästyksen ja poronhoidon alalla myös 'kohtaamisen, tapaamissopimuksen' merkitys, ja sana esiintyy myös vanhojen rajapaikkojen nimissä. Samalla

tavoin käytetään myös saamen sanaa *lihttu* 'liitto'. → *Lihttu-muorvääri*. – AA ja SA

Julku, Kyösti 1991: 32.

Liljendal kunta Itä-Uudellamaalla. *Liljendal* 1638. – *Liljendal* oli ensin säterikartanon nimi. Sen päärakennus rakennettiin 1630-luvulla Sävträskin kylään, joka tuohon aikaan kuului Pernajan suurpitäjään. Nimi *Liljendal* sai nykyisen tarkoitteensa, kun yhdeksän kylää säterikartanon ympäristöstä 1791 erotettiin Pernajan emäseurakunnasta ja muodostettiin Liljendalin kappeliseurakunta. – Nimi on voinut saada vaikutteita jostakin mannermaisesta kulku- ja muotinimestä, tässä tapauksessa saksalaisesta nimestä *Lilienthal*, joka on vanha sistersiläisluostarin nimi Ala-Saksissa. Perinnetiedon mukaan Gertrud von Ungern, Liljendalin kartanon omistaja, olisi kastanut kartanon komeiden villinä kasvaneiden keltaisten miekkaliljojen mukaan, joita kasvoi joen rannoilla kartanon alapuolella. Nimen alkua viittaa liljan kukkiin, jälkiosa *-dal* on 'laakso', mutta alkuosassa *-en* on saksan vaikutusta, kuten monissa muissakin samanrakenteisissa paikan- ja sukunimissä (mm. *Rosendal* "Ruusulaakso", *Falkenberg* "Haukkavuori"). – GHK

Allardt, Anders 1935; Granlund, Åke 1956: 74–75, Huldén, Lars 2000: 342; Slotte, Peter 1999: 23.

Lillandot → *Pikku-Nauvo*

Lillkyro → *Vähäkyrö*

Lillmälö kylä Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Lislemelo*, *Lislemälö* 1540. – Nimi tunnetaan parhaiten Paraisten ja Nauvon välisen maantien itäisenä lauttasatamana, mutta nimi on oikeastaan kylän nimi ja alkuaan saaren nimi, joka taas puolestaan perustuu saaren nimeen *Mälö* (*Melö* 1552, kylänimenä). Nimi *Mälö* on tarkoitettu nykyistä Stormälöä "Iso-Mälö". Sen eteläpuolella oleva pienempi saari on saanut vastakohtanimen *Lillmälö* "Pieni-Mälö" ja saarilla olevat kylät nimet *Stormälö* (*Stoormelan* 1557), *Lillmälö* ja *Västermälö* "Länsi-Mälö". Aiemmassa tutkimuksessa nimi *Mälö* on tulkittu *-ö* 'saari' -loppuiseksi saaren nimeksi. Alkuosan on ajateltu sisältävän ruotsin sanan *mäl* 'hiekkasärkkä', joka esiintyy Ruotsin paikannimissä (C.-E. Thors). Tulkinnan asiataustana voisivat olla Stormälön suuret hiekkakentät. Nimen alkuperäinen ääntämys *-meelo* ja vanhat kirjoitusmuodot *-melo* ja *-melan* viittaavat kuitenkin muuhun kuin alkuperäiseen *ö*-nimeen. Ritva Liisa Pitkänen pitää nimeä *Mälö* suomalaisperäisenä, mutta sisällöltään selvittämättömänä nimenä. Myös Kurt Zilliacus katsoo *Mälö*-nimen alkuaan suomenkieliseksi. – PS

Huldén, Lars 2001: 123, 124, 128, 131; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 331; Thors, Carl-Eric 1968: 43–44; Zilliacus, Kurt 1984: 34.

Keskellä Liittokivenselkää sijaitsee pieni, noin kuusi metriä järven pinnasta kohoava Liittokivi, jonka kautta kulkee Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan raja.

Limberg kylä ja kalkkilouhos Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Limberg* 1540. – Joskus nimeä näkee harhaan johtavassa muodossa *Lindberg* (esim. Elmgren 1847), mutta etymologia on selvä: nimen alussa on ruotsin 'kalkkia' merkitsevä sana *lim* ja lopussa *berg* 'vuori'. Paraisten kaksi suurta avolouhusta Limbergin ja → *Skräbbölen* kaivokset yhdistettiin 1930-luvulla; näin syntyi Suomen suurin kalkkilouhos. – PS

Elmgren, Sven Gabriel 1847: 132; Huldén, Lars 2001: 123.

Limingo → *Liminka*

Liminka kunta Pohjois-Pohjanmaalla Oulun eteläpuolella. *Lyminge* 1477, *Lyminghe* 1490; *Liminge by* 1548, *Limingo by* 1563. Kunnan ruotsinkielinen nimi *Limingo* on mukaelma alkuperäisestä suomenkielisestä nimestä. – *Liminka* on alkuaan luontonimi: soistumassa olevasta *Liminganjärvestä* laskee kunnan keskustaajaman läpi *Liminganjoki* *Liminganlahteen*. *Liminka*-nimiä on paljon, ja osa niistä on kuulujen *Limingan-
niittyjen* innoittamana syntyneitä. Monet nimet kuvaavat kuitenkin suoraan paikan laatua. *Liminka* on *lima*-sanan johdos, ja *lima* tarkoittaa murteissa paitsi 'limaa, näljää' myös monia vesikasveja kuten palpakkoa, heinä- tai ahvenvitaa ja ristimalaskaa, jotka kasvavat matalassa vedessä tai vesijätömaalla. Lieksan murteesta on vielä 1875 merkitty sana *limankosuo* 'suo, jossa vesi seisoo'. Näin selittyvät esimerkiksi Oulun seudun *Liminka* ja Pyhäjoen *Liminkajärvi*, -joki ja -neva. *Liminka*-nimen lopussa oleva -nka on nimistönjohdin. – AR

Ojansuu, Heikki 1920: 140–144; Räisänen, Alpo 2003: 68–71.

Lindkoski kyläkunta Lapinjärvellä Itä-Uudellamaalla. *Linkoskeby* 1540, *Lijnkoskeby* 1543, *Linkoski* 1547. – Nimi on alkuaan suomea, mutta muuttunut ruotsinkielisen ympäristön vaikutuksesta. 1700-luvulla nimiasuna on säännöllisesti *Lindkosk*, joka on kirjallinen muunnos paikallisesta ääntöasusta *lingkosk*. Perimätiedon mukaan nimi olisi ollut alkuaan **Lintukoski*, ja erään vanhan tarinan mukaan koskesta olisi todella käytetty ruotsiksi nimeä **Fågelforsen*. Gunilla Harling-Krank on tosin pitänyt lintu-tulkintaa yhtä epävarmana kuin yrityksiä yhdistää nimi suomen sanoihin *linko*, *linna* ja *liina* 'pellava'. – SP

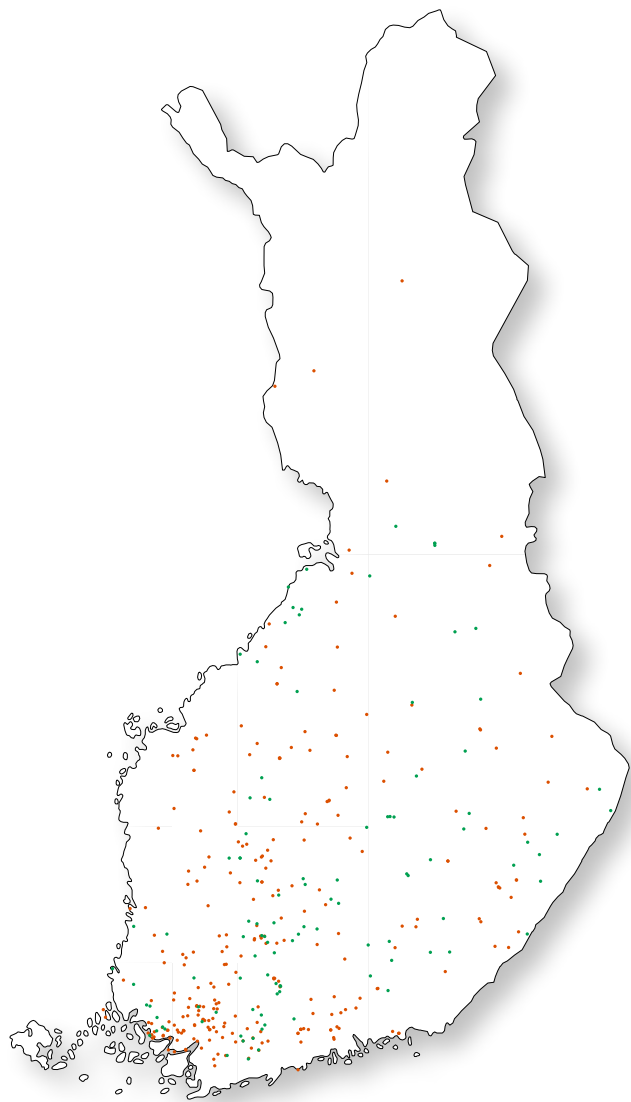
Harling-Krank, Gunilla 1995: 77–78; Huldén, Lars 2001: 340; HisKi; RKO: FSO (Ritva Liisa Pitkänen).

Lindnäs → *Linnainen*

Linikkala eli *Linnikkala* kaupunginosa Forssassa Kanta-Hämeessä. *sigfrid lindickala* 1506, *Simon iönrson lindick* 1550. – Alkuaan Tammelaan kuulunut kylä joutui 1800-luvun puo-
limaisissa Forssan tehtaiden haltuun ja siitä kehittyi osa Forssan keskustaa. Kylännimi perustuu talonnimeen ja se isännän nimeen, jonka lähtökohdaksi Timo Alanen on uumoillut joko skandinaavista miehennimeä *Lindved* ~ *Linder*- tai todennäköisempänä alasalaista *Lindecke*-nimeä. – SP

Alanen, Timo 2004b: 108–109.

linna on läntisessä Suomessa, varsinkin Lounais-Suomessa, mutta myös Hämeessä esiintyvä paikannimien jälkiosa. Merkitys on ollut alun perin 'linnoitettu mäki'. Myöhemmin *-linna*-nimiä on ruvettu antamaan myös ympäristössään näkyville, hahmoltaan linnamaisille, jyrkkärinteisille mäille. Kaikki *-linna*-nimet eivät kuitenkaan ole isojen ja huomattavien paikkojen nimiä; omaksi ryhmäkseen erottuvat eläimennimityksen sisältävät maahkohoumien ja asumusten nimet, kuten *Jäniksenlinna*, *Ketunlinna* ja *Kissanlinna*. Vanhojen muinaislinnojen nimiä ovat mm. Lempäälän → *Pirunlinna* ja Hauhon → *Teponlinna*. Peruskartoissa *linna*-loppuisia nimiä on noin 380. Valtaosa eli noin 260 on asutusnimiä, erityisesti talonnimiä, joista yleisimmät ovat *Linna* (41), *Rauhalinna* (21), *Koivulinna* (21) ja *Havulinna* (16). Kohoumannimiä on viitisenkym-

Paikannimet, joiden loppuosa on *linna*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

mentä, mm. *Kukkulinna* (4), *Pirunlinna* (3), *Varpusenlinna* (2), *Hiidenlinna* (2) ja *Jäniksenlinna* (2). Samantyyppisissä *hiisi*- ja *piru*-alkuisissa nimissä käytettyjä jälkiosia ovat myös → *kirkko* ja → *portti*. – TS ja RLP

Mallat, Kaija 1984: 26–30; Taavitsainen, J.-P. 1990: 226, 232; Paikannimirekisteri 2005.

Linnainen kartano Mäntsälän Sulkavalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Lindnäs*. – Sulkavan kylässä oli 1600-luvulla neljä tilaa, Rekola, Mikkola, Ylöstalo ja Uotila, joiden viljelijät olivat kaikki rälssilampuodin asemassa. Kylän omistajaksi tuli 1738 vänrikki Birger Lindman, joka asettui asumaan yhdelle tiloista. Hänen aikanaan Sulkavalle alkoi muotoutua kartano, josta nykyään käytetään nimeä *Linnainen*. Aluksi kartanoon ilmeisesti viitattiin sen tilan nimellä, jolla omistaja kulloinkin asui. Vuosien 1740 ja 1780 välillä kirkonkirjoissa esiintyy Linnaista tarkoittamassa "herrgård", "gård", "Lindmans gård" tai "Sulkava gård". Kartanon nykyinen ruotsinkielinen nimi *Lindnäs* "Lehmusiemi" mainitaan kirkonkirjoissa ensimmäisen kerran 1780. Se voi perustua sukunimeen *Lindman*, mutta yhtä hyvin sen esikuvana ovat voineet olla muut *Lindnäs*-nimiset herraskartanot. Suomenkielinen *Linnainen* näyttää olevan verrattain myöhäinen. Kirkonkirjoihin se ilmestyy vasta vuonna 1880. Nimi on ehkä synnytetty nimen *Lindnäs* pohjalta, mutta mallina ovat saattaneet olla myös muualla esiintyneet *Linnainen*-nimet. Niistä lähin on ollut Mäntsälän

Kotojärven eli Sälinkäänjärven eteläpäässä. Hj. Appelgren mainitsee teoksessaan Suomen muinaislinnat sieltä *Linnaistenjoen*, jonka kunnaalla on vallinjäänöksiä. Kartanon nimeen on voinut vaikuttaa myös Topeliuksen romaani ”Linnaisten kartanon viheriä kamari”, joka oli ilmestynyt ruotsiksi 1859 nimellä ”Gröna kammarn på Linnais gård”. – MV

Appelgren, Hj. 1891: 83; Oksanen, Eeva-Liisa 1991: 442–445, 470–473; Rosenberg, Antti 1993: 68; HisKi.

Linnainmaa kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Nimi on peräisin 1950-luvulta: Jussilanalueelle esiteltiin 1953 uutta asuinalueen kaavaa *Kirviälän* nimellä vaikka alue ei ylittänyt Kirviälänmäkeä, joten rakennusmestari Niilo Hannula ehdotti alueelle uutta nimeä *Linnamaa* tai *Linnainmaa*. Hannula tiesi, että alueella oli ollut ennen isoajakoa (1903–1905) neljän talon yhteismaa, joka oli merkitty maarekisteriin *Linna*-nimellä. Jo isonjaon asiakirjassa 1785 mainitaan *Linnamaa*-niminen pelto. Kaupunginhallitus hyväksyi nimen *Linnainmaa*. Tellervo Tuominen on arvellut pellon nimen olleen alkuaan **Linnamaa* ja liittyneen pellavan viljelyyn. – SP

Louhivaara, Maija 1999: 198; Tuominen, Tellervo 1994: 93; <http://mansetori.uta.fi>, 8.12.2005.

Linnanmaa yliopistoalue ja kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. – Yliopiston sijaintipaikan vanha nimi oli *Syynimaa*, mikä johtui alueen ”syynäämisestä” eli tarkastamisesta uudisviljelykäyttöön. *Syynimaa* on yhä yliopiston viereen rakennetun asuinalueen nimenä. Paikalle haluttiin antaa yliopistoa perustettaessa ”komiampi” nimi, ja niin keksittiin *Linnanmaa* Oulun linnan mukaan. – JV

Toropainen, Ritva 2005: 190–191.

Linnanmäki huvipuisto Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Borgbacken*. – Linnanmäen huvipuisto perustettiin vuonna 1950. Sen viersä ovat nykyisin huvipuiston hallussa olevat suuret vesisäiliöt. Niiden mukaan mäkeä ja niiden ympäristöä kutsuttiin nimellä *Vesilinnanmäki* (ruotsiksi *Vattenborgsbacken*; *Vesilinna* asemakaavakartassa 1898), joka lyheni aikaa myöten muotoon *Linnanmäki*. Aiemmin mäki tunnettiin myös *Kaivomäkenä*. Vanhempi vesilinna valmistui 1876 ja uudempi ja suurempi sen lounaispuolelle 1938. Suuria ve-

sisäiliöitä kutsuttiin aiemmin muuallakin – mm. Turussa ja Jyväskylän Harjulla *Vesilinnoksi* käännöksinä ruotsin sanasta *vattenborg* – vasta myöhemmin suomen kieleen vakiintui termi *vesitorni*, kun säiliöiden ulkonäkö muuttui tornimaiseksi. Zachris Topeliuksen kertomuksen Vinsentti Aallonhaltija ja Rudolf Åkerblomin (1958) muistelmien mukaan Vesilinnanmäen vanhempi nimi on ollut *Kasaberget*. Mäkeä puistoineen on kutsuttu välistä myös nimellä *Alpit* (→ *Alppila*). – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 147; Tuomi, Marja-Liisa 1987b: 52–53; www.linnanmaki.fi, 29.12.2005.

Linnanpelto kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Borgby*. *Borghaby* 1423, *Borby* 1448, *Borgeby* 1529; *Linnampeldo* 1746. – Kylässä on korkea ja jyrkänteinen mäki nimeltään *Linnan* eli *Linnanberg* ”Linnavuori”. Perimätiedon mukaan mäellä olisi ollut kivisiä valleja vielä 1700-luvulla, ja se olisi toiminut puolustuslinnana. Tosin korkeita, jyrkkärinteisiä mäkiä on voitu muutenkin kutsua ”Linna(n)vuoriksi”. Lars Huldénin mukaan kylän suomalainen nimi on ruotsalaista vanhempi. Suomalaisen nimen jälkiosa selittyy sillä, että kylä sijaitsee peltoaukeamalla. Saulo Kepsu on arvellut, että kylä on alkuun hämäläinen, mitä todistaa lähistön yli 30 suomalaisperäistä nimeä, esim. Linnanbergin lähellä on *Linnasoo* (1610), *Lisuäkern* ja *Lisumosa*. – *Borgby* ”Linnakylä” on myöhempi ruotsinkielisten antama nimi. – SP

Granlund, Åke 1956a: 183; Hausen, Greta 1920: 183; Huldén, Lars 2001: 304; Wessman, V.E.V. 1945; KA: bb 56: 1416; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007; RKO: FSO.

Linnansaari saari ja sitä ympäröivä kansallispuisto Saimaaseen kuuluvalla Haukivedellä Rantasalmella Etelä-Savossa. *Linnan salo* 1563, *Linna Saari* 1620-luvulla. – Kansallispuisto ulottuu hieman myös Savonlinnan ja Varkauden alueille. Se on perustettu 1956 ja laajennettu 1982. Linnansaarella sijaitsee luontokeskus Oskari. Saaren luoteispäässä on korkea mäki, *Linnavuori*, jonka on arveltu olleen savolaisten uudisasukkaiden pakopaikka sota-aikoina. Saari on saanut nimensä tämän mäen mukaan. – SP

Alanen, Timo 2004a: 99; Alanen, Timo 2006: 96; Pelkonen, Antero 1902: 81; www.luontoon.fi/linnansaari, 28.5.2005.

Linnanmäellä sijaitsee kaksi vesilinnaa, joista nuorempi, kuvan pyöreä linna valmistui 1938.

Lintula nunnaluostari Heinävedellä Etelä-Savossa, Palokin kylässä. – Itse luostari sai alkunsa Karjalankannaksen Kivennavan Lintulan kylässä (*Lindula* 1729) vuonna 1894, kun salaneuvos F. P. Neronov lahjoitti sen perustamiseksi maatilaa. Luostari joutui lähtemään evakkoon talvisodan sytyttyä vuonna 1939. Luostarin sisaret hankkivat 1945 omistukseensa Hackman & Co:n omistaman tilan Heinäveden Koskijärven kylästä, ja nunnat muuttivat uuteen kotiinsa Palokkiin tammiukuussa 1946. Uudelleen perustetulle luostarille annettiin vanhan kotipaikan nimi. Kivennavan Lintulan kylä on saanut nimensä siellä asuneiden Lintusten mukaan. – SP

Nissilä, Viljo 1975b: 135; Hiski (Kivennapa); fi.wikipedia.org, 26.5.2005.

Lintulan luostari toimi alkuun Karjalankannaksella, Kivennavan kirkolta etelään johtavan maantien tuntumassa. Karttaote on vuodelta 1920.

Linjinjeaggi (saP), laajahko suoalue tunturissa Utsjoen kunnan länsiosassa Lapissa. – Nimen loppuosa *jeaggi* merkitsee jänkää eli suota (→ *jeaggi*), mutta alkuosan *Linjin-* merkitys ja alkuperä on tuntematon. Norjan puolella Tanan kunnassa on tunturijärvi nimeltään *Linjonjärvi*, mutta poikkeavan toisen tavun vokaalin vuoksi on epävarmaa, onko nimillä yhteyttä. Toisinaan nimen *Linjinjeaggi* sijasta käytetään vain muotoa *Linjin*, joka on syntynyt edellisestä lyhentymällä. – AA ja SA

Liperi kunta, vanha emäpitäjä Pohjois-Karjalassa. *Libelitsa* 1544, *Libelis by* 1590, *Libelis Pogost* 1618, *Libelitz pögosth* 1637. Tällaisiin asiakirjamerkintöihin perustuu Liperin ruotsinkielinen nimi *Libelits* nykyisin. Vanhimmassa muodossa oleva johdin *-(i)tsa* on melko tavallinen karjalaisnimistö, erityisesti Karjalan kannaksen itäosassa. – Itä-Suomessa on viittensuonista *Liperi-*, *Lipero-*paikannimeä, sellaisia kuin Liperin *Liperinsalo*, saari kunnan eteläosassa. Kunnan nimi lienee siitä lähtöisin, vaikka saarella onkin rinnakkaisnimi *Niinikkosaari*. *Liperi* ja *Lipero* ovat ihmisen liikanimiä ja samaa sanapesyettä kuin *lipeä* ja *lipevä*. *Liperi* merkitsee siis 'lipevää, liukaskielistä'. Suojärveltä Pohjois-Karjalan itärajalta on 1618 mainittu mies nimeltä *Liberä Muliakof*. – AR

AKH I: 274, 348, 363; AKH 2: 126; Räisänen, Alpo 2004: 583–585.

Lisma saP *Lismá*, varhemmin *Lišmä*, kylä Ivalojokeen laskevan Lismajoen, saP *Lismájohka*, varrella. Suomenkielinen nimi on mukaelma saamesta, jossa kylännimi on abstrahoitu joenni-

mestä ja sittemmin mukautunut s:lliseksi suomen mallin mukaan. Alkuperäistä nimimuotoa muistuttava luulajansaamen sana *lissjme* tarkoittaa mm. paljaan jyrkänteen alapuolella olevaa metsäistä vaaranrinnettä. *Lišmä*-alkuinen nimipesye tunnetaan myös Alatenolta Norjan puolelta, mutta muutoin sana on tuntematon pohjoissaamelaisella alueella sekä merkitykseltään että alkuperältään. – SA

Itkonen, T. I. 2 (1948): 522.

Littoinen kaupunginosa ja entinen rautatieasema Kaarinassa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Littois*. *Litois*, *Littis* 1430, *Littosby* 1537. – Kylän tiedetään syntyneen viimeistään 1200-luvun loppuun mennessä. Rajja Alitalo yhdistää nimen muihin, melko vähälukuisiin *Litto-* tai *Lito-*alkuisiin nimiin. Useimmat näin nimetyistä paikoista ovat jotenkin vetisiä, mm. järviä, lampia ja soita. Nimiin sisältynee lounais- ja hämäläismurteiden liejua ja mutaa merkitsevä sana *lita*. Avoimeksi jää kysymys, onko nimi annettu kylälle vai kylän keskellä sijaitsevalle *Littoistenjärvelle* (*Litois=Träsk* 1787). Nimenannon aikaan, lähes tuhat vuotta sitten, kylä on sijainnut Aurajoen ja järven välissä, tuolloin ehkä hyvinkin vetisellä maalla. Toisaalta myös järvi on ollut matala ja "litapohjainen". *Littoinen* on samanlainen *inen-*johtimen avulla muodostettu asutusnimi kuin Kaarinan kylännimet *Kaistinen* ja *Pappinen*. *Littoinen* on tullut aikoinaan tunnetuksi 1820-luvulla kylään perustetusta verkatehtaasta. – RLP

Alitalo, Rajja 1996: 127–129; Laasanen, Jani 2006: 158; Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 29–30.

Littois → **Littoinen**

Liuksiala kylä ja kartano Kangasalla Pirkanmaalla. *Liwxalaby* 1508, *Lijwssalaby* 1533, *Liuxela* 1540. – Vuonna 1556 koko talonpoikauskylästä tehtiin kuninkaankartano, jonka tunnetuin haltija on ollut kuningas Eerik XIV:n puoliso Kaarina Maununtytär 1577–1612. Toistaiseksi nimelle ei ole esitetty luontevaa selitystä. Yksi mahdollisuus on, että kylän nimi perustuisi talonnimeen ja se varhaisen isännän etunimeen *Lius*, johon on voitu päästä esim. nimistä *Basilius*, *Cornelius*, *Julius* ja *Virgilius*. – SP

Erkamo, Viljo 1990: 221; FMU 6: 529; Saxén, Ralf 1910: 101; KA: Suvanto/ Kangasala s. 760.

Livojärvi järvi Posiolla Lapissa. Järvestä laskee *Livojoki* Pudasjärvellä Iijokeen. *Lifuojocki* 1653, *Livojärvi*, *Livojoki* 1798. – Nimen alkuosa on todennäköisesti saamea, vrt. saamen *livva-* 'poron makuupaikka'. Livojärven laajat rantahietikot ovat porojen mieluisia makuupaikkoja varsinkin paarmojen aikaan. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 343; Suomen karttakirja 1799: 130; KA: TUOKKO.

Livonsaari saari Askaisissa Varsinais-Suomessa, myös *Livonluoto*. *Liffuonlotho* (by) 1557, *Liffuo öö*, *Liffw öö* 1559; myös verokunnan nimessä: *Liffuä bol*, *Liffwo Bol* 1540. – Saaren pohjoisosassa on *Vanhakylä*-niminen kylä. Saulo Kepsu on todennut, että tämännimisillä kylillä on ollut jokin vanhempi nimi. Hän olettaa, että Askaisten *Vanhakylä*-nimen edeltäjä on ehkä ollut **Livo*. Se on otettu myös saaren kylien muodostaman verokunnan nimeksi. Nimi on vaikeaselkoinen. Kansantarinan mukaan nimi johtuu siitä, että piru on liottanut saarella pellaviaan. Maan muista *Livo-*, *Lipo-* nimistä ei ole paljon apua nimen selvittämiseen. Muut nimet sijaitsevat kaukana lounaisesta Suomesta: *Livo*-nimiä on ennen kaikkea Pohjanmaalla ja Peräpohjolassa, *Lipo*-nimiä Itä-Suomessa. Nimeä on pidettävä toistaiseksi selvittämättömänä. – RLP

Kepsu, Saulo 1997: 122; Koski, Mauno 1957: 79–80.

Loassonibba (saP), jyrkkä tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. Sen alla on pieni järvi nimeltä *Lossujärvi*, saP *Loassojávri*. *Läsewara* I. *Lässewara* 1642–43, *Laasijaure* 1742–1745. –

Nimen loppuosa on *nibba* 'nipukka; jyrkkä tunturinhuippu', mutta alkuosan *Loasso-* merkitys ja alkuperä on tuntematon. Järvennimi *Lossujärvi* on lainattu saamesta. – AA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Lochteä → *Lohtaja*

Lockvattnet → *Lokvesi*

Lohja kaupunki Länsi-Uudellamaalla *Lohjanjärven* rannalla, ruotsiksi *Lojo*. Alkuaan suurpitäjä, johon kuuluivat nykyisen Lohjan lisäksi Karjalohja, Karkkila (Pyhäjärvi), Nummi, Pusula, Sammatti, Siuntio ja Vihti. Kirkonkylästä muodostettiin *Lohjannummen* taajaväkinen yhdyskunta 1911, Lohjan kauppala 1926 ja kaupunki 1969. – Ruotsinkielinen nimi *Lojo* perustuu suomenkieliseen. *Lohja*-nimeä on ainakin Karjalohjalla käytetty myös Lohjanjärvestä ("Kyl Lohjas kalaa piräisis oleman"). Järven isoin selkä on Isoselkä eli *Iso-Lohja*. *Lohia* 1382, *Lohio* 1382, *Loijo* 1382?, *Lojo* 1384. – Heikki Ylikankaan mukaan seudun ensimmäiset pysyvät asukkaat olivat hämäläisiä erätalonpoikia. Jo tätä ennen alueen kautta on kulkenut hämäläisten meritie. *Lohja*-nimestä on esitetty lukuisia tulkintoja. Sen on yhdistetty mm. sanaan *lohi*; Jouko Vahtolan mukaan *Lohja* < **Lohjää* < **Lohijärvi*. Selityksen heikkoutena on, että sitä ei voi soveltaa sellaisiin *Lohja*-nimiin, jotka eivät liity vesistöön. *Lohja*-nimiä on etenkin Kaakkois-Suomessa ja varsinkin luovutetulla alueella Laatokan pohjoisrannalla (esimerkiksi *Lohja*-niminen talo Impilahdella ja kylänosa Suistamalla). – Tähänastinen tutkimus on lähes kokonaan jättänyt huomiotta murteiden sanat *lohja*, *lohjo*, samoin johdot *lohjake* ja *lohjakka*. Ne merkitsevät mm. 'hidasta, vetelää, saamatonta', 'isoa, lihavaa, kankealiikkeistä' tai 'huonosti pukeutunutta, kevytmielistä, säädyttöntä' ihmistä, etenkin naista. Sanoja (samoin kuin sanaa *loha*) on mm. Hämeessä käytetty myös suurikokoisesta tai loppuun kulu-neesta välineestä, etenkin veneestä. Talon nimi *Lohja* voisi näin ollen perustua isokokoisen tai saamattoman henkilön lisänimeen, järven nimi *Lohja* taas yhtä hyvin järven suureen kokoon kuin jossakin rantamatalikossa lojuvaan veneeseen, *vene*en *lohjaan*. – MV

Eränkö, Timo 2000: 50–51; Hausen, Greta 1920–1924: 410; Huldén, Lars 2001: 230; Kilpiö,

Jaakko 2001 s.v. *loha*, *lohjakka*; Ojansuu, Heikki 1920: 145–146, 267; Saxén, Ralf 1910: 59–62;

Suutari, Toni 2001: 160; Vahtola, Jouko 2005: 483; Ylikangas, Heikki 1973: 72, 82; SMSA.

Lohjan kunta → *Lohjan mlk.*

Lohjan mlk. entinen kunta Uudellamaalla. Ruotsiksi *Lojo lk.* Yhdistettiin 1.1.1997 → *Lohjan* kaupungin kanssa. – Lohja mainitaan seurakuntana viimeistään 1382. Kun Lohjan kunnan keskusta erotettiin 1926 kauppalaksi, syntyi samalla Lohjan maalaiskunta. Vuoden 1978 alussa sen nimeksi tuli *Lohjan kunta*, ruotsiksi *Lojo kommun*. – SP

Lohtaja ruotsiksi *Lochteä*, kylä ja kunta Keski-Pohjanmaalla. Lohtajasta muodostettiin kappeliseurakunta 1517 ja itsenäinen seurakunta 1578. Kylän kohdalla Pohjanlahteen laskee *Lohtajanjoki*, ja sen edustalla olevaa merialuetta kutsutaan *Lohtajanseläksi*. *Loctabyn* 1591, *Lochtebyn* 1592, *Lochteäbyy* 1695. – Nimi on saamelaisperäinen. Sen taustalla on 'lahtea' merkitsevä saamen sana, vrt. saP *luokta*, saI *luohtä*, saKo *luohtt*. Nimen aiheena on ollut kylän pohjoispuolella oleva suurehko merenlahti. Johdinaineksen -*ja* tausta on kuitenkin epäselvä. – AA

Lohttu → *Lutto*

Loikansaari

1. saari ja kylä saarella Haapavedessä Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. *Loijkan sari* 1562 (omistus), *Läikansari* 1664 (kylä), *m[a]g[nu]s loycka[n]* 1541, *E[ri]ck Loickaine[n]* 1551. – Säämingissä on asunut viimeistään

1500-luvulta alkaen Loikkasia, joiden mukaan saari ja kylä ovat saaneet nimensä.

2. saari Heinävedellä Etelä-Savossa. Muistitiedon mukaan saarella on asunut Loikkasia usean sukupolven ajan. Heinäveden kirkonkirjaan sukunimi *Loikkanen* ilmestyy vasta 1844. Saaresta on käytetty myös nimeä *Loikka*.

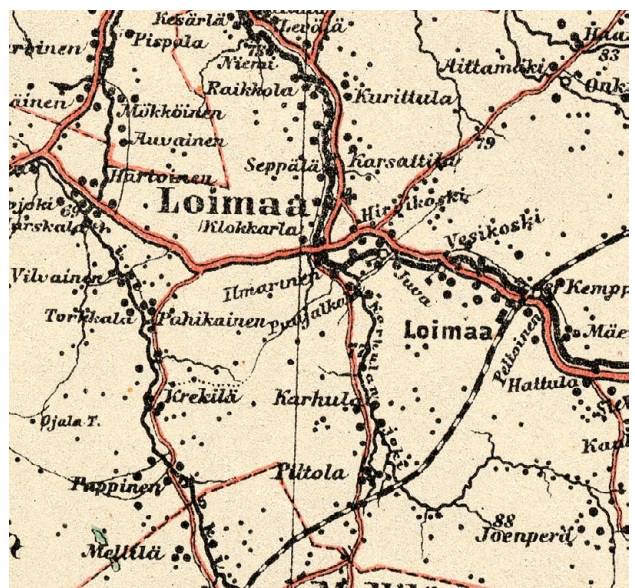
Sukunimi *Loikka* ~ *Loikkanen* ~ *Loikas* on selitetty alkuaan nimenkantajan liikkumista kuvaavaksi liikanimeksi (vrt. verbiä *loikata*, *loikkia*). Toinen mahdollinen, joskin epävarma, selitys on se, että ristimänimen *Ludvig* muunnoksista on johdettu edelleen suomessa yleinen *kka*-loppuinen muoto (vrt. että sukunimenä Kaakkois-Suomessa myös *Loisa*). Nimeä *Loikkanen* tai *Loikka* on esiintynyt vanhastaan Karjalankannaksella ja Kaakkois-Suomessa, mutta Savossa se ei ole levinnyt laajalle. – PM

Alanen, Timo 2006: 42; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Loikkanen*, *Loisa*; Nissilä, Viljo

1970b: 12; Nissilä, Viljo 1975b: 145; Pirinen, Kauko 1982: 756; Saloheimo, Veijo 1990: 274; Hisk

(Heinävesi, Juva, Sääminki); NA: Savon asiakirjapöiminnöt.

Loimaa kaupunki Loimijoen keskijuoksun varrella Varsinais-Suomessa. *Loymeiojk kirkio* 1439, *Loðmaioiki sokn* 1439, *Loijmijoki sn* 1540, *Loimi-Joki* 1776–1805. – Loimaalle rakennettiin rautatieasema 1876, ja sen ympärille alkoi muodostua taajama-asutusta. Asemanseutu erotettiin kauppalaksi vuonna 1922 ja kaupungiksi se tuli vuonna 1969. – Ala-Satakuntaan kuulunut ja pääasiassa Kokemäenjoen suunnasta asutettu nykyisen kaupungin vanha emäpitäjä Loimaa mainitaan usein 1400- ja 1500-luvun asiakirjoissa, joissa sen nimenä esiintyvät jokseenkin säännöllisesti hiukan eri tavoin kirjoitetut muodot *Loimajoki* ja *Loimijoki*. Kyseessä on selvästi alkuaan joelle annettu nimi (→ *Loimijoki*), joka jo varhain on siirtynyt myös joen varteen syntyneen asutuksen nimeksi. Samaan nimiryppäeseen kuuluvat joen alkulähteenäkin mainittu Tammelan **Loimajärvi* ja Portaan (Tammelan) pitäjästä käytetty vanha nimi *Loimo* (*Loimo* 1512, *Loymo* 1516, *Loijme* 1530) sekä joen alajuoksulla olevan Huittisten yhden kylän nimi *Loima* (*Hintza Loimast* 1450, *Jop i Loima* 1456), jonka rinnakkaismuotona vanhoissa asiakirjoissa esiintyy myös *Loimaja* (*Loijmaja* 1573). *Loima*-nimet on yhdistetty 'notkoa, alavaa, vesiperäistä maata' tarkoittavaan kielen omaperäiseen

Loimaan pitäjän kirkonkylä sijaitsi Hirvikoskella, mutta Toijalan-Turun radan Loimaan asema sijoittui noin viisi kilometriä idemmäs. Asemanseudusta muodostettiin Loimaan kauppala 1922. Vuoden 1920 kartassa kirkonkylä on kuvattu vielä asemanseutua merkittävämpänä asutuskeskuksena.

sanaan *loima*, joka palautuu varhaisempaan asuun **loðma*. Nimet luonnehtivat osuvasti ainakin Huittisten Loiman kylän ja Loimaan pitäjän, nykyisen kaupungin, alavia savitasankoja. Nimien eriyttämiseksi *Loimijokena* tunnetulle pitäjälle on myöhemmin omaksuttu uusi nimi *Loimaa*, joka on samannäköinen kuin Loiman kylän rinnakkaisnimestä *Loimaja* saatu satakuntaismurteille ominaisen tapan supistunut muoto (vrt. → *Tyrvää*). Selvärajaista aluetta tarkoitavaksi pitäjän nimeksi vakiinnutettaessa *Loimaa* lienee saanut tukea myös seudun lukuisista *-maa*-loppuisista yhdyksistä. Mahdotonta ei ole sekään, että joskus käytössä olisi ollut yhdyksinimi **Loimamaa* tai **Loimimaa*, joka sitten olisi lyhentynyt *Loimaaksi*. → *maa*. – AH

Alanen, Timo 1994: 40; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 180, 211; FMU 3: 496; FMU 4: 101; Hakanen, Aimo 2007; Hakulinen, Lauri 1979: 126–127; Ikola, Niilo 1929: 61–67; Laakso, Veikko 1986: 92–96; Laakso, Veikko 1989: 15–26; REA: 375, 376; SSA s.v. loima; Tunkelo, E.A. 1933: 20–27.

Loimaan kunta → *Loimaan mlk.*

Loimaan mlk. entinen kunta Varsinais-Suomessa. – Vuoden 1978 alussa sen nimeksi tuli *Loimaan kunta*. Yhdistettiin 1.1.2005 → *Loimaan* kaupungin kanssa. Maalaiskunta syntyi, kun emäpitäjästä erotettiin 1922 Loimaan kauppala. Loimaan seurakunta on perustettu ilmeisesti 1420-luvulla. – SP

Loimijoki joki Lounais-Suomessa. *Loijmioki* ää 1552, *Loijmaioki* 1554, *Loijmeiokij* 1555, *Loiman-ioki* 1776–1805. – Loimijoki on Kokemäenjoen suurin sivujoki. Se saa alkunsa Tammelan Pyhäjärvestä ja virtaa Forssan, Jokioisten, Ypäjän, Loimaan, Alastaron ja Vampulan kautta Huittisiin, jossa se yhtyy Kokemäenjokeen. *Loimijoki*-nimen alkua on yhdistetty 'notkoa, alavaa, vesiperäistä maata' tarkoittavaan sanaan *loima* (→ *Loimaa*). Yhdysosan alkusana *loima*-muodon rinnalle on kehittynyt *-i*-loppuinen muoto *loimi-* (*Loima(joki)* ~ *Loimijoki*; vrt. *huhta* ~ *huhtikuu*), joka on vakiintunut nimen myöhempiin esiintymiin. *Loimijoki*-nimen merkitysisältö 'alavan, vesiperäisen maan halki virtaava joki' sopii hyvin kuvaamaan vielä nykyisinkin tulvien aika ajoin vaivaamien tasankojen läpi virtaavaa jokea. Varhemmin *Loimijoki*-nimi tarkoitti myös joen varrelle syntyneitä asutusta, *Loimaan* pitäjää. – AH

Alanen, Timo 1994: 40; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 211; Hakanen, Aimo 2007; Ikola, Niilo 1929: 61–67; Laakso, Veikko 1986: 92–96; Laakso, Veikko 1989: 15–26; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Loitimo suuri järvi Joensuussa Pohjois-Karjalassa, entisten Tuupovaaran ja Kiihtelysvaaran kuntien alueilla. *Dr. Loitomskoj Navolok* 1500 (= nykyinen Konnunniemi Loitimon pohjoisrannalla), *Loitimojärvi* 1799. – Parikkalan ja Ruokolahden rajan kahta puolta Etelä-Karjalassa on *Loitumajärvi* eli *Loitimojärvi* (*Loitimajärfwi* 1683). T. I. Itkonen on liittänyt nimet saamesta Peräpohjolan suomeen lainautuneeseen sanaan *loit* 'makuusija kodassa'. Sana on kuitenkin sopimatonta vesistönimien lähtökohdaksi. Nimet pohjautuvat ilmeisesti suomen murteissa esiintyvään verbiin *loit*o, *loid*o, *loid*o 'sataa rankasti; purkaa, työntää vettä (lähde, järvi); kaataa vettä runsaasti'. Nimet ovat alkuaan *ma*-loppuisia partisiippimuotoja. – AR

Itkonen, T.I. 1920: 9; Ronimus, J.V. 1906: 53; Suomen karttakirja 1799: 114; KA:TUOKKO; SMSA.

Lojo → *Lohja*

Lojo kommun → *Lohjan mlk.*

Lojo lk. → *Lohjan mlk.*

Lokalahti entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 1981 Uuttakaupunkia; paikallisesti käytetään myös nimeä *Lokala*, ruotsiksi *Lokalax*. *Lokelax* 1469, *Lockalax* 1475, *Lokalaks* 1490, *Lokalax* 1507. – Nimen alkuperäinen tarkoite on ollut Kuutniemenaukolta Ahmasveden kautta pohjoiseen kirkon-

Lokalahden kunta liitettiin vuonna 1981 Uuteenkaupunkiin. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

kylän tienoille ulottunut pitkä ja avara lahti. Lahden nimi on ensin otettu kylännimeksi ja se edelleen pitäjännimeksi. Nimen alussa on ilmeisesti likaa ja kuraa merkitsevä sana *loka*. Monia muita *Lokalahtia* luonnehditaan nimitiedoissa liejuisiksi tai mutapohjaisiksi. – RLP

Lopmeri, J.A. 1947: 95–96.

Lokalax → *Lokalahti*

Lokka kylä Luiron varrella, nyk. *Lokan tekojärven* rannalla Sodankylässä Lapissa. *Lokka* 1766, *Neblos Lokka* 1790, *Niblaslock* 1796, *Lokka* eli *Nebloslokka* n. 1850. – Nimi on mukailtu kadonneen sompionsaamen muodosta, jonka taustalla on tuntematon sana. 1960-luvulla *lokka* tarkoitti paikallisten suomalaisten mukaan 'laajaa jokimukkaa' ja seudulla oli kymmenkunta paikannimeä, joissa tämä sana oli jälkiosana. Vanhojen nimimuotojen *Neblos-* palautuu niin ikään tuntemattomaan saamen sanaan, ellei siihen ole yhteydessä joko koltansaamen *nje 'bl* 'kosteaa, märkä; veltto' tai turjansaamen *njebb* 'kalanpoikanen'. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

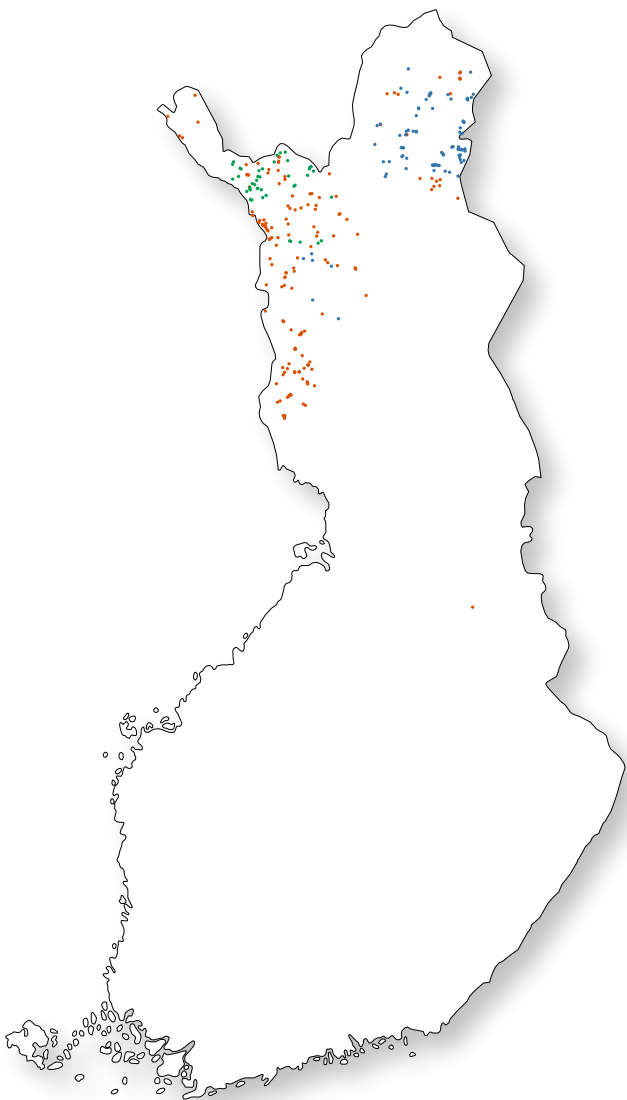
Lokvesi eli *Lopaukko* laaja merenselkä Iniön, Korppoon ja Rymättylän kunnissa, vuodesta 2009 ehdotetun Länsi-Turunmaan ja Naantalinnon kaupunkien rajalla Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Lockvattnet*. *Luckvattnet* 1855, *Saltsjö Lopp Vatnet* 1859. – Nykyiset nimimuodot ja vanhat kirjoitusmuodot ovat ristiriidassa keskenään, minkä Kurt Zilliacus selittää nimien lainautumisella ja takaisin lainautumisella kieliryhmältä toiselle. Zilliacus on kuvannut tapahtumasarjan seuraavanlaisesti: Alkuperäinen nimi on ollut ruotsinkielinen **Gloppet*. (*Glopp* on juuri Lokveden kaltaisen avoimen merivälän nimitys; Vaasan saaristossa on esim. → *Gloppet* ja *Norra gloppet*, Hiittisissä *Hammholms gloppet*.) Kun alueen itäpuolisissa saaristossa asuneet suomenkieliset ovat lainanneet oletettua alkuperäisnimen **Gloppet*, nimen alun konsonanttityhtymä on yksinkertaistunut ja nimen loppuun on lisätty paikan lajia selvittävä suomenkielinen jälkiosa, jolloin on päästy nimeen *(G)lopaukko tai *(G)lopvesi. Nimensä **Lopvesi* on *-pv*-muuttunut *-kv*-ksi, tuloksena muoto *Lokvesi*. Lännen puolen ruotsinkieliset ovat puolestaan lainanneet suomenkielisen nimimuodon, jonka jälkiosan he ovat kääntäneet: *Lokvesi* > *Lockvattnet*. Zilliacus luonnehtii keskellä merialuetta olevien

pikkusaarten nimiä, ruotsin *Loppholmarna* ja suomen *Lopholma*, ”hiukan yllättäviksi muistomerkeiksi alueen alkuperäisestä nimestä”. Suomeksi saarista voidaan käyttää myös nimeä *Kirppuluoto*, joka on syntynyt, kun *Lopp*-alku on ymmärretty väärin ruotsin sanaksi *loppa* ’kirppu’. – PS

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 128; Zilliacus, Kurt 1989: 152.

Lommoltunturi tunturi Pallasjärven lounaispuolella Kittilässä Lapissa. – Nimen aiheena on ilmeisesti *Pallaslompolo*, järviäinen lahdeke, joka työntyy Pallasjärvestä kohti tunturia ja johon pieni *Lommoloja* laskee tunturin itäpuolitse. Pohjoismurteiden *lommel* on rinnakkaismuoto sanasta → *lompolo* ’pieni jokijärvi’. Samaa merkitsee saP *luoppal*, josta se on lainautunut. – SA

lompolo harvoin myös *lommel*, on suomen peräpohjalaismurteiden sana, joka merkitsee ’joen varrella olevaa pientä järveä tai lampea’ sekä ’järvimäistä joen laajentumaa’. Sana on laina samamerkityksisestä saamen sanasta, vrt. saP → *luoppal*, saI *luobäl*. Se esiintyy paikannimissä etenkin Luoteis-Lapissa, Enontekiön, Muonion, Kittilän, Kolarin, Pellon, Sodankylän ja Ylitornion alueella myös muodoissa *lompalo*, *lompola* ja *lommel*. Peruskartoissa *lompolo*-loppuisia nimiä on noin 160, *lompola*-loppuisia vajaan 90 ja *lommel*-loppuisia reilut 40. Valtaosa on vesistönimiä, mm. *Alalompola*, *Harrilompolo*,

Paikannimet, joiden loppuosa on *lompolo*. Punaisella on kuvattu *lompolo*, vihreällä *lommel*- ja sinisellä *lompola*-loppuiset.

Salmilompolo, *Saarilompolo* ja *Sammallommel*. Asutusnimiä on muutamia, mm. Kolarin kylännimi → *Äkäslompolo*. Kartoissa jotkin *lompolo*-nimet ovat sekä suomeksi että saameksi, esim. Inarin *Rautulompolo* on pohjoissaameksi *Rávduoluoppal*, inarinsaameksi *Rávdulobäl* ja koltansaameksi *Räuddluubbäl*. – TS ja AA

SSA s.v. *lompalo*; Paikannimirekisteri 2005.

Lontta vanha kantatalo ja kyläkunta Sotkamossa Kainuussa, Rehjanselän Rimpilänniemellä. Sotkamon rippikirjoissa on 1728–36 talo nimeltä *Rimbilä* ja 1841–48 nimellä *Rimbilä* eli *Lontta*. – *Lontta* on luultavasti ihmisen (liika)nimi. Pohjois-Karjalan Rääkkylässä on elänyt *Lontta-Jussi*, Enossa *Lontta-peukalo* (1930-luvulla kuollut mies, jolla oli särkynyt peukalo) ja Lieksassa kaksikin *Lontta-Taavia*, joista ainakin toinen on ollut hupsu; näissä *Lontta* ilmeisesti tarkoittaa jotenkin rikkinäistä, epäkelpoa. Lieksasta on mainittu vuoden 1647 maakirjassa mies nimeltä *Oloff Lânta*. – AR

NA: 1600-luvun poimintakokoelmat (Pielsjärvi).

Loojärvi järvi Kirkkonummella ja Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Läjärv*. *Lohitresk* 1559, *Lohiärffvi* 1560, *Loiärvi* 1750, *Loojärvi* 1981. – Järvi on ilmeisesti aikoinaan ulottunut Espoon Järvikylään asti. Alkuperäinen nimi on *Lohijärvi*. Kun nimestä on ruotsalaisten tulokkaiden kielessä *h* kadonnut, on lyhyt *o*-pidentynyt: nimestä on tullut *Loo*-alkuinen, joka on äännetty *luu*-. Siksi seudun suomenkielisetkin alkoi kutsua järveä myös *Luujärveksi*. Jotkut ovat tulkinneet sen perusteella nimen jopa ”Ilvesjärveksi” ruotsin sanasta *lo* ’ilves’, kun nimeä on kirjoitettu ruotsiksi myös *Loträsk*. – SP

Paikkala, Sirkka 1992: 31.

Loosari kylä Pyhtäällä Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Kläsarö*. *Clasaroby* 1540, *Clasarö* 1541, *Klasar öö by* 1545, *Klosaröö* 1555, *Clasarfföö* 1561. – Nimen voi tulkita muodon **Klasarva ö* pohjalta ’Klasin perillisen tai perillisten saari’. Miehenimestä *Nikolaus* lyhentynyt muoto *Klas* on tullut käyttöön ennen kuin kielessä pitkä *a* kehittyi pitkäksi *o*:ksi (kirjoituksessa *ä*), mikä yleensä tapahtui 1300-luvulla; muoto *Kläs* on muodostunut tämän jälkeen. Epäselvää on, kuka *Klas* on kyseessä. Kylännimi *Kläsarby* on alkuperäinen, ja ilmeisesti *Kläsarö*-niminen saari on kuulunut kylän omistuksiin (Saulo Kepsun kommentti 2007). Saari on Kymijoen länsihaarassa, missä koski ja siihen kuuluvat kalastusoikeudet ovat olleet tärkeitä keskiajalta lähtien. Koskella on suomenkielinen nimi *Loosarinkoski*. – GHK

Granlund, Åke 1956: 277–278; Hausen, Greta 1922: 597–598, 609–612; Huldén, Lars 2001: 350; Oksanen, Eeva-Liisa 1991: 112.

Loppi kunta Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Loppis*. Kunnan keskeiset kylät ovat *Loppijärven* ympärillä. *Loppis Sochnn* 1539. – Loppi oli itsenäisenä seurakuntana jo 1529, mutta oli väliaikaisesti myöhemmin 1500-luvulla Vihtiin kuuluvana kapeliseurakuntana ja 1600-luvun alussa Janakkalan osana. – Sana *loppi* merkitsee murteessa ’soppea, perukkaa’ ja sisältyy mm. lammennimeen *Kolmiloppi*. Lopen kirkonkylän seudut asutettiin vakituisesti jo 1000- ja 1100-luvulla, ja asutusnimi *Loppi* voi olla syntynyt jo silloin. Viljo Nissilän mukaan nimi on ilmeisesti lyhentynyt muodosta *Lahdenloppi*, joka on ensin tarkoittanut Loppijärven pohjoisosassa, nykyisessä kirkonkylässä olevaa lahdenpohjaa. Järvennimi *Loppijärvi* (*Läpp Jarfi* 1693) olisi syntynyt pitäjännimen pohjalta, ja järven aiempi nimi olisi hävinnyt. Toisaalta *Loppijärvi* voi olla kantanimi, josta asutusnimi *Loppi* on syntynyt. Silloin järvennimi perustuisi sijaintiin Vanajavedeltä tulevan vesireitin päässä. – SBS

Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: 32; Leino, Esko 1971: 68; Nissilä, Viljo 1962a: 68; Hiski.

Loppis → *Loppi*

Lotlax kylä Vöyri-Maksamaalla Pohjanmaalla, aiemmin Vöyriä. *Lotelax* 1543, *Lotlax* 1546, *Lätelaxby* 1547, *Lootlax* 1571. – Nimi *Lotlax* kuuluu niihin moniin suomalaisperäisiin luontoniimiin, joita ruotsalaiset uudisasukkaat Etelä-Pohjanmaan rannikolla keskiajalla lainasivat ja jotka aikaa myöten siirtyivät talon-, kylän- tai pitäjännimiksi. Tämän nimen alkuosana oleva sana *lot* esiintyy tavallisemmin jälkiosana, se on laina suomen sanasta *luoto*. Jälkiosa *lax* on laina suomen *lahti*-sanan vanhasta muodosta → *laksi*. – MB

Huldén, Lars 2001: 391; Karsten, T.E. 1921: 559, 566; Åkerblom, Bror K. 1937: 48.

Loue kylä Tervolassa Lapissa. – Kylän kohdalla Kemijoen sivu-uoman *Loueputaan* ja joen pääuoman väliin jää Kurvilansaari eli *Louesaari*. Asutuksen vanha nimi onkin ollut *Louepudas* (*Louwepudas* 1698). Tässä nimessä sanalla → *pu*das on merkitys 'joen päähaaran rinnakkainen, pienempi uoma', *loue* on 'riukujen varaan asetettu, sateen ja tuulensuojana toimiva kangas tms., laavu'. Kylän kohdalla Kemijokeen yhtyy Louejoki, joka alkaa Rovaniemen puolelta Louejärvestä. Järven rannalla on samanniminen kyläkunta. Ilmeisesti joko järven tai putaan nimi on nimiryppään vanhin ja viittaa rannalla kalastajien säännöllisesti käyttämään yöpymispaikkaan. – SP

HisKi.

Louhi kyläkunta Kerimäellä Etelä-Savossa. – Nimi perustuu paikalla vuodesta 1938 harjoitettuun kalkkikiven louhintaan maan alla ja avolouhoksessa. Kaivosyrittäjänä toimi aluksi Ruskealan Marmor Oy, nykyisin Nordkalk. – SP

www.nordkalk.com, 5.12.2006.

Louhisaari kylä ja kartano Askaisissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Villnäs*. *Lounazari* 1557, *Lounessari* 1559, *Lounassari* 1561, *Lous Saari* 1741, *Louhisaari* 1849. – Kartano oli 1400-luvulta alkaen Fleming-suvun hallussa ja vuodesta 1795 Mannerheim-suvulla; kartanolinnan päärakennus valmistui 1655. Kartano on alkaen ollut saarella, jonka nimi näyttää olleen **Lounasaari* tai **Lounassaari*. Kylä on muodostunut nykyisen Louhisaarenlahden rannalle, saaren eteläiselle puolelle. Kylän nimeen sisältyy sana *louna* ~ *lounas* 'etelä'. Nimi *Louhisaari* on uudelleentulkinta 1700- ja 1800-luvulla käytetystä nimestä *Lou(s)saari*. Askaisten eli Loukinaisten kappelia kutsuttiin aikoinaan myös *Lou(hi)saareksi*. – SP

Anthoni, Eric 1970: 227; Ilmarinen 18.8.1849; Koski, Mauno 1957: 80–81; Sanomia Turusta 12.2.1869.

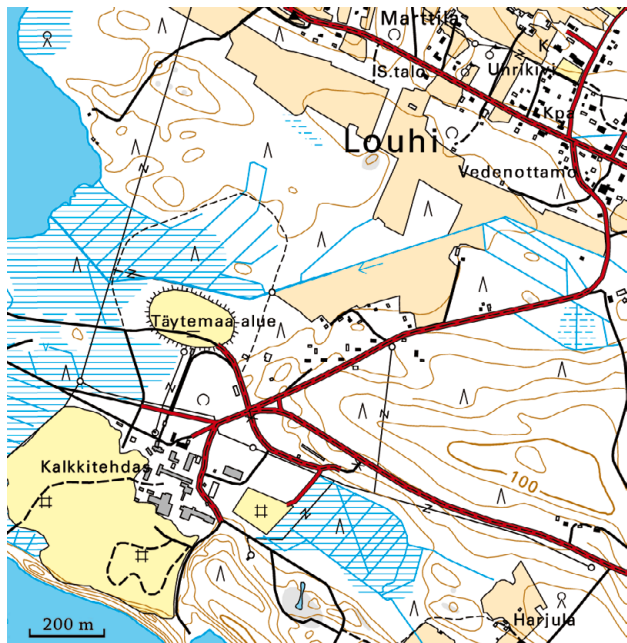
Louhivesi Saimaan selkä Ristiinan ja Mikkelin (entisen Anttolan) alueella Etelä-Savossa. *Loo wesj* 1645, *Louhu wesi*, *Louhuvesi* 1799. – Etenkin Itä-Suomessa on runsaasti *louhi*- ja *louhu*-alkuisia ja -loppuisia paikannimiä, joihin sisältyvä sana *louhi* ~ *louhu* tarkoittaa kivikkoa, kivilouhikkoa, joskus myös kivilohkareiden välissä olevaa luolaa. Ehkä vesialueen nimeäminen ovat vaikuttaneet sen paikoin louhikkoiset rannat. – SP

KA: MHA, paikalliskartta 51; NA; SMSA.

Loukinainen kylä Liedossa Varsinais-Suomessa. *Lokanes* 1325, *Lokenes* 1378, *Lokanesby* 1430, *Loukenäs* 1472, *Loukinais* 1880. – Raija Alitalo on pitänyt mahdollisena, että nimi on alkaen suomea ja sisältää pientä peltoa merkitsevän lounaissuomalaisen murrenasan *loukas* ~ *louki* ~ *loukkaa* ~ *lo(u)kke* ~ *loukko*. Kylännimi perustuisi siis viljelysnimeen. Ruotsinkielinen kirjuri on tulkinut nimen perusmuodon *näs*-loppuiseksi sen paikallisesta suomenkielisestä taivutusmuodosta *Loukinaisis*. – SP

Alitalo, Raija 1996: 130–133; FMU 1: 372; FMU 4: 368; REA: 26, 332.

Loviisa kaupunki Itä-Uudenmaan rannikolla, ruotsiksi *Lovisa*. *Lovisa stad* 1752. – Kaupungin perusti 1745 kuningas Fredrik I (kuninkaana 1720–1751) Pernajan pitäjään Deger-

Louhen kaivosyhdyskunta on syntynyt kalkkilouhoksen ja -tehtaan ansiosta.

byn ratsutilan maille. Siksi kaupungin nimenä oli aluksi → *Degerby*. Kun seuraava kuningas Adolf Fredrik (1751–1771) kävi tarkastusmatkalla kaupungissa 1752, kaupunki nimettiin uudelleen kuningatar Lovisa Ulrikan kunniaksi. Nimen suomenkielisestä asusta käytiin 1890-luvun lopussa keskustelua, jossa lopulta voitti pitkän *i:n* kanta. Suomenmaan tilastollinen vuosikirja oli käyttänyt muotoa *Lowiisa* ~ *Loviisa* ilmestymisensä alusta vuodesta 1870, Suomenmaan valtiokalenteri vuodesta 1874. – SP

Juvela, Ossi 1992: 69–70; Vasenius, Valfrid 1890: 6; HisKi.

Lovisa → Loviisa

Louhalahti Kyrösjärven lahti sekä sen ympärillä oleva kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Luhalex* 1544. – Kylä on vanha ja se on rakennettu tiiviisti silloisen, nykyistä pidempänä mutkitelleen lahden rannalle. Viljo Nissilä on pitänyt nimen alkuosaa sanan *luhta* genetiivimuotona, jolloin *t:n* katoaminen viittaisi savolaiseen alkuperään. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä nimen vanhimmatkin kirjoitusasut, jotka ovat ajalta ennen savolaisasutusta, viittaavat *Luha*-alkuisuuteen. Sen sijaan nimen alku sisältänee Satakunnassa, Hämeessä ja Keski-Suomessa tunnetun murrenasan *luha*, jolla on merkitys 'riihen yhteydessä oleva puimahuone'. Lahden nimi sisältäisi siis lahden rannalla sijainneen rakennuksen nimityksen samaan tapaan kuin vaikkapa nimi *Riihilahti*. – PSj

Nissilä, Viljo 1962: 63, 77; NS s.v. luha, luuva; Papunen, Pentti 1996: 236; SSA s.v. luuva; Virtaranta, Pentti 1951: 107; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Luhango → Luhanka

Luhanka kunta Keski-Suomessa, ruotsiksi *Luhango*; Sysmän kappeliksi 1767, itsenäistyi 1864. Mainitaan Suur-Sysmän kylänä ensi kerran 1462 ja 1500-luvun lähteissä seuraavaan tapaan: *Luhango by* 1539, *Luhanga by* 1558. – Kuntakeskuksen länsipuolella on *Luhankajärvi*, josta laskee *Luhankajoki* Päijänteen *Luhanganlahteen*. Rypään kantanimi lienee *Luhankajärvi*, jonka alkuosaan sisältyy sana *luha*, joka on *luhta*-sanan rinnakkaismuoto laajalti itämurteissa. Nimen muoto kielii itämurteiden keskiaikaisesta vaikutuksesta Päijänteen itärannalla. Nimen lopun *-nka* on nimistönjohdin. – AR

Juvelius, E.W. 1925: 67; OIT 1963 s.v. Luhanka; Räisänen, Alpo 2003: 72–73; SMSA.

Luhtikylä kylä Orimattilassa Päijät-Hämeessä. *Luchtisbij* 1571. – *Luhtijoen* takana sijaitseva kylä kuului Tennilän hallintopiitäjään keskiajalla, jolloin se oli tenniläisten takamaita. Kylä mainitaan jo ensimmäisessä maakirjassa 1539 Tennilän osana. Kiinteä asutus on voinut syntyä aikaisintaan 1300-luvun lopulla. Sanan *luhta* merkitys 'vetinen rantaniitty, tulvaniitty, saraa kasvava niitty' kertoo maaston luonteesta. Sana *luhti* on sanan *luhta* yhdyssanaa muodostava muoto (vrt. *huhta* → *huhtikuu*). Luhtaniityt ovat olleet arvokkaita karjan ruuan hankinnassa. – PM

Penttilä, Antero 1987: 26–31; SHL 3: 105.

Luikonlahti kylä, lahti ja rautatieliikennepaikka Kaavilla Pohjois-Savossa. *Luikonlax* 1686. Kylässä toimi vuosina 1958–1983 kuparikaivos. – Kylä on saanut nimensä Rikkaveden pitkän (n. 10 km) ja kapean lahden mukaan, jonka pohjukassa se on. Lahden vieressä oleva niemi on *Luikonniemi*. Lahti on voinut saada nimensä pitkulaisuudestaan: se on kapea luikka, jota pitkin on saanut pitkään "luikutella" perille päästäkseen. Kertoman mukaan olisi aikoinaan joku mies soutanut lahden päästä päähän ja todennut väsyneenä, että olipa siinä lahtea koko "luikonen". – SP

Itkonen, Terho 1983: 201; Toivonen, Y. H. 1951: 316; Tuokko/Käkisalmi.

Luiro Kemijoen vesistön latvahaara entisen Sompion lapinkylän alueella Sodankylässä, Savukoskella ja Pelkosenniemellä Lapissa. *Roiro* 1598, *Rura fluvius* 1642, *Luuro älf* 1738, *Rura Jocki* 1794, *Luurojocki* 1795; sukunimenä myös *Luuru* 1759. – Vanhimmat kirjoitukset näyttävät viittaavan siihen, että nimen alkuperäisempi muoto olisi ollut **Ruuro* tms., ja *L*-alkuiset muodot olisivat syntyneet dissimilaation kautta. Mahdotonta ei silti ole, että *Luuro* heijastaisi vanhempaa kantaa, ja vanhojen asiakirjojen *Roiro* jne. olisi assimilaaation kautta syntyneet variantti. Jos tämä kuitenkin edustaa vanhempaa

Luikonlahti on muodoltaan kapea ja pitkä.

kantaa, voisi nimeä verrata inarinsaamelaiseen saaren nimeen *Roiro* Inarijärven itäosassa. Nimet saattaisivat kuulua yhteen esimerkiksi siten, että sana on ollut kummassakin ensin vain nimen alkuosana, ja nimet olisivat vasta myöhemmin lyhentyneet yksiosaisiksi. Nimien yhdistäminen jää kuitenkin arveluksi, eikä niille myöskään voida osoittaa lähtökohtaa sen enempää saamesta kuin suomestakaan. Joka tapauksessa *Luuro* sijaitsee vanhalla keminsaamelaisella alueella, ja näin sen nimi on epäilemättä saamelaisperäinen. – AA ja SA

Tresk, Olof 1928 (1642); NA: T. I. Itkonen poiminnot.

Luk → **Luukki**

Lumijoki kunta, alkuaan Limingan kylä Pohjois-Pohjanmaalla. *Lumiocck by* 1548, *Lumiocck* 1551, *Lumi Joki by* 1556. – Muodostettiin Limingan alaiseksi kappeliksi 1640. Itsenäiseksi kunnaksi 1867. Pitäjän nimi perustuu kylännimeen ja se kylän läpi virtaavan samannimisen joen nimeen. Joki lienee saanut nimensä jo soistuneesta Lumijärvestä, josta joki on alkanut. Järven länsipuolella Siikajoen kunnan alueella on suurehko, osin suojeltu suo *Lumineva*, jonka nimi voi olla järven nimeä vanhempi. *Lumi*-alkuisia nimiä on annettu monille sellaisille soille ja viljelyksille, joissa lumi keväisin viipty kauemmin kuin ympäristössä tai joissa lunta kinostuu tavallista runsammin. – SP

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Lummene myös *Lummene*, järvi Kuhmoisissa Keski-Suomessa. *Lumenemaa* 1657, *Lumena Järfvi* 1665, *Lummene* 1749–51. – Nimien pohjalla on saamelainen vesistötermi *luoppal* (saP), *luobâl* (sal) 'järvimäinen laajentuma joessa, joen varrella oleva lampi'. Sama saamen sana myös lainautunut suomen peräpohjalaismurteisiin asussa → *lompolo* (ks. myös → *Mieraslompolo*). Lummeneen nimen aiheena on ilmeisesti se, että kyseessä on epätavallinen bifurkaatiojärvi: sen vedet laskevat sekä → *Kymijoen* että → *Kokemäenjoen* vesistöön. – AA

Itkonen, Terho 1993: 164–165.

Lumparland kunta Ahvenanmaalla. *Lwmperland* 1537, *Lomperlandz kappell* 1544. – Nimi on monien muiden *-land*-loppuisten nimien tapaan alkuaan saarennimi (→ *land* 'suuri

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Kuningatar Loviisa Ulriika (1720–1782) oli Preussin kuningas Fredrik Vilhelm I:n tytär ja Ruotsin kuningas Aadolf Fredrikin puoliso.

saari'). Alkuosa on sama kuin alueen kylännimissä *Lumpo* ja *Lumparby* ja kunnan länsireunalla sijaitsevan Ahvenanmaan "sisämeren" nimessä *Lumpar(e)n*. Nimirypäästä on keskusteltu yli sata vuotta. Kantanimi on voinut olla vuorennimi **Lumpa*, joka on muodostettu sanasta *lump* 'möykky, paakku' ja on todennäköisesti tarkoittanut nykyistä 61 metriä korkeaa ja kauas näkyvää *Lumpokasen*-nimistä vuorta. Nimen taivutusmuoto elää yhä vuoren juurella sijaitsevan kylän nimessä *Lumpo*. Vesialueen nimi *Lumpar(e)n* on vuorennimestä muodostettu johdos, johon vuorostaan pitäjännimi *Lumparland* ja kylännimi *Lumparby* perustuvat, ehkä asukkaannimityksen välityksellä. – PS

Huldén, Lars 2001: 79.

lund ruotsin kielen sana *lund* 'lehto' esiintyy jälkiosana sadoissa erilaisissa paikannimissä. Vanhin näistä nimistä on luultavasti varhaiskeskiajalta peräisin oleva → *Lundo*, Liedon ruotsinkielinen nimi. Asutusnimet *Björklund* Lemlandissa, *Kroklund* Saltvikissa ja → *Kräklund* Mustasaassa ovat myös melko vanhoja (tunnettu jo 1500-luvulta lähtien), toisin kuin *-lund*-nimien valtaosa. 1700-luvulla *lund*-aineksesta tuli ruotsinruotsin esikuvan mukaan produktiivinen osa asutusnimiä muodostettaessa, ensin kartanoiden ja kartanoisten rakennusten (esim. pappiloiden) nimissä, myöhemmin vaatimattomampien paikkojen, maatilojen ja kesäpaikkojen nimissä; vrt. → *Gustavelund*, → *Hagalund*, → *Johannislund*. Nimien alkuosana oli usein omistajan (tai hänen puolisonsa) etunimi. Tavallisia ovat myös yleiset tuotinnimet, erityisesti *Hagalund* (40 nimeä peruskartassa), *Marielund* (19) ja *Rosenlund* (17). Peruskartassa on sitä paitsi satoja *-lund*-aineksen sisältäviä talonnimiiä, joilla on hyvin proosallinen tausta: ne palautuvat yksinkertaisesti omistajan sukunimeen: *Asp*-, *Berg*-, *Björk*-, *Gran*-, *Ny*-, *Söderlund* jne. Sanaa *lund* ei tunnetta Suomen ruotsalaismurteissa, minkä vuoksi *lund*-loppuisia luontonimiä ei nimistössämme ole. – PS

Huldén, Lars 2001: 66, 76, 270, 283, 381; Paikannimirekisteri 2005.

Lundo → *Liedon* kunnan ruotsinkielinen nimi Varsinais-Suomessa. *Lundenum* 1326 (?), *Lund* 1331, *Lundhen* 1351, *Lwndhum* 1352, *Lundha* 1366, *Lundhum* 1398, *Lwndo* 1564. – Nimistöntutkijat Ralf Saxénista (1905) lähtien ovat olleet yhtä mieltä siitä, että nimi sisältää ruotsin 'lehtoa' merkitsevän sanan. Vanhat kirjoitusmuodot ovat vaihtelevia, osittain muinaisruotsin taivutusmuotojen mukaisia. Nykyinen muoto *Lundo* saattaa perustua monikon datiiivimuotoon, joka vastaa vuosien 1352 ja 1398 kirjoitusmuotoja. Sanaa *lund* näyttää käytetyn vanhojen pakanallisten ja myöhemmin kirkon haltuunsa ottamien kulttipaikkojen nimityksenä. *Lundon* tapauksessa appellatiivinen nimitys on otettu nimeksi, ensin varmaan "pyhän lehdon" tienoiden ja myöhemmin koko pitäjän nimeksi. – PS

Anthoni, Eric 1970: 51; Fortelius, Bertel 1984: 59; Hiltunen, Esa 1988: 215, 500; Huldén, Lars 2001: 159; Oja, Aulis 1966: 40; Oja, Aulis 1977: 49–52; REA: 4; Saxén, Ralf 1905: 65.

Lunkaa kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. Vanhojen puheessa myös *Lunkas*. *lungasby* 1506. – Timo Alanen on arvellut, että Tammelan, Urjalan ja Kalvolan rajamailla sijaitsevan *Lunkinjärven* nimi olisi samaa alkuperää kuin kylän nimi *Lunkaa*; järvi on ehkä kuulunut kylän ensimmäisen talon hallintaan. Eri puolilla maata tavattavat *Lunka*-, *Lunki*-, *Lunko*-nimet ovat Alasen mukaan kahta eri kerrostumaa. Nuoremmat polveutuvat sotilasnimistä *Lugn*, *Lunga* tai *Slung*, vanhemmat – kuten Tammelan *Lunkaa* – ruotsalaisesta henkilönnimestä *Ljunge*, joka on ollut käytössä Suomessakin 1300-luvulta lähtien. – MV

Alanen, Timo 2004b: 172–173; BFH I: 131.

Luolaneva suoalue Keski-Pohjanmaalla Perhossa. – Suo on suurelta osin ojitettu, mutta ojitattamaton osa on kasvistollisesti arvokasta nevaa. Suolla on *Isoluola*- eli *Luolanevanluolat*-niminen onkaloinen kivilouhikko, jonka mukaan suo on nimetty. – SP

www.ymparisto.fi, 8.12.2005.

luoma esiintyy paikannimissä ennen kaikkea Etelä-Pohjanmaalla ja sen lähialueilla sekä Kainuussa. Suomen murteissa *luoma* on vesistönsana: Etelä-Pohjanmaalla se merkitsee 'pien-tä jokea tai sen haaraa' ja Kuusamon ympäristössä 'lampea'. Lounaisrannikon murteissa sanalla on ollut apajan, nuotanvetopaikan merkitys. Peruskartoissa *luoma*-loppuisia nimiä on vajaat 1 200. Lähes 600 on vesistönimiä, joista yleisimpiä ovat *Kiviluoma* (9), *Heiniluoma* (7), *Vehkaluoma* (6), *Sarviluoma* (6), *Myllyluoma* (6) ja *Koivuluoma* (6). Toisen suuren ryhmän muodostavat talonnimet, joista yleisimpiä ovat *Luoma* (123), *Ytiluoma* (21), *Koivuluoma* (19), *Pajuluoma* (11) ja *Kiviluoma* (11). *Luoma*-loppuiset talonnimet perustuvat usein luonnonpaikan nimeen. Joella ja talolla voi olla sama nimi, tai talonniksi on tullut pelkkä *Luoma*, vaikka joennimessä olisi myös alkuosa. Esimerkiksi Alahärmän toinen peruskarttoihin merkityistä *Luoma*-nimisistä taloista sijaitsee *Hollinluoman* varrella ja toinen *Pömpelinluoman* varrella. – TS

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 237–238; Paikannimirekisteri 2005.

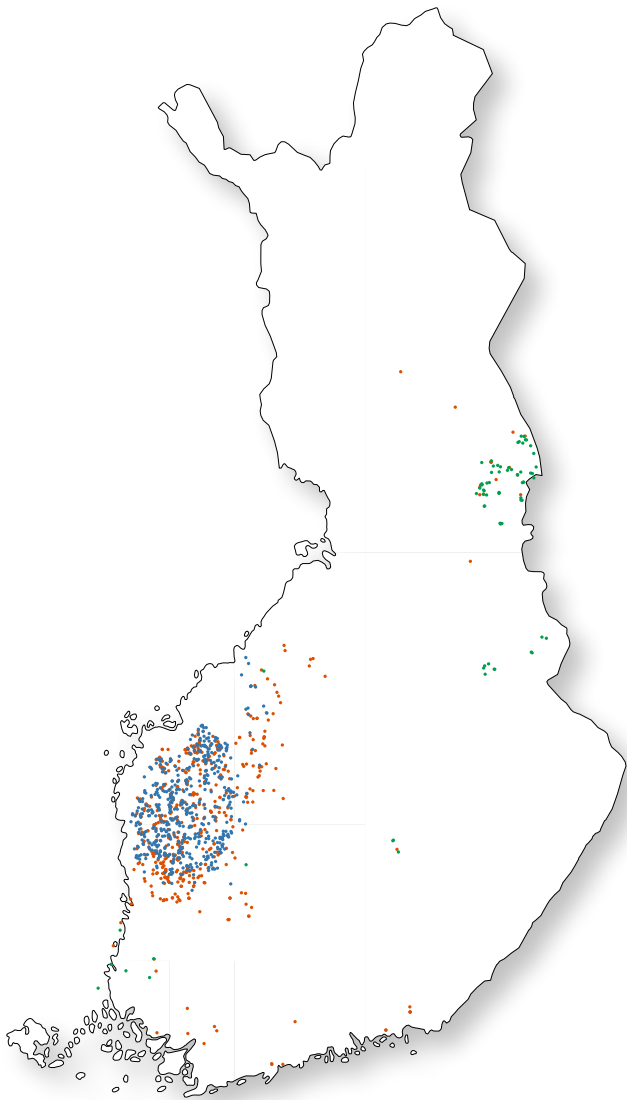
Luoma kylä Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla, aiemmin Peräseinäjokea. *Luoma by* 1838. – Aikoinaan Ilmajokeen kuuluneessa Peräseinäjoen kylässä on mainittu *Luoma*-niminen talo 1693. Sama talo maksoi "kruunulle kymmenyksiä" (Toimi Kangasniemen mukaan) vuonna 1704. Kun Etelä-Pohjanmaalla vilkastui uudisasutus 1700-luvulla, se keskittyi jokilaaksoihin, niin myös Seinäjoen laaksoon. Näin syntyi Luoman kylä, jonka alku oli Luoman talo. Seinäjoen alkujuoksua nimitetään Peräseinäjoella *Luomanjoeksi*. Sana *luoma* on satakuntalais-eteläpohjalainen, ja sen merkitys on 'puro, veden uoma, notko tai syväne, jossa on vettä; sivujoki, suuri luonnonoja'. – PM

Alanen, Aulis J. 1948: 80; Alanen, Aulis J. 1970: 21, 72; Kangasniemi, Toimi 1972: 22, 29–31; Suomenmaa 7 (1925): 98; HisKi (Ilmajoki, Peräseinäjoki, Seinäjoki).

Luoma-aho taajama Alajärvellä Etelä-Pohjanmaalla, puhekielessä usein vain *Luoma*. *Luomaaho* 1788. – Perimätiedon mukaan *Luoma-ahoksi* on ainakin 1700-luvun puolivälistä alkaen kutsuttu vanhan Norpakantien ja Kiiskisentien välistä, noin kolmen hehtaarin suuruisa kumpareta, joka oli laiduntamiseen sopivaa ahoa. Nimen alkuosa perustuu ahon sijaintiin Koiraspuron eli nykyisen Mikinpuron *luoman* eli purouoman läheisyydessä. Sittemmin paikasta on kehittynyt merkittävä asuinalue Alajärven ja Vimpelin välisen tien varteen. – SP

Luoma-aho, Timo T. 1991: I I; HisKi.

Luomosjärvet saP *Luopmošjävrrit*, kaksi järveä Utsjoen kunnan länsiosassa Lapissa. Niistä laskee *Luomosjoki* (saP *Luopmošjohka*) Karigasjokeen; joen varrella on kangasmaastoa nimeltä *Luopmošjohguolbanat*. Järviä erottaa toisistaan pitkä mutta hyvin kapea kannas nimeltä *Luopmošjarguotkku*, jota pitkin kulkee polku Kevon luonnonpuistoon. – Suomalaiset nimet tulevat saamesta, mutta saamenkielisten asujen alkuosan *Luopmoš*- tausta on epävarma. On mahdollista, että se on yhteydessä sanaan *luomus* 'avara, väljä'; samaan yhteyteen kuuluu luulajansaamen adjektiivi *luomok*, joka tarkoittaa 'tasaista' maastosta puhuttaessa. Tällöin nimenannon motiivina olisi järvaltaan muodostama tasanko. Selityksen tekee epävarmaksi se, ettei vastaavia nimiä tunneta muualta, ja myös johdinaines *-(o)š* jää epäselväksi. Nimien jälkiosat ovat *jävrrit* 'järvet' (→ *jävri*), → *johka* 'joki', *guolbanat* 'kankaat' (monikko sanasta *guolbba* 'kangas') ja *guotkku* 'kannas'. – AA ja SA

Paikannimet, joiden loppuosa on **luoma**. Punaisella on kuvattu kulttuurinimet, vihreällä vakavesien eli järvien nimet ja sinisellä virtavesien eli jokien ja purojen nimet.

Luonetjärvi taajama ja varuskunta-alue samannimisen järven rannalla Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa. – Nimirypäiseen on aiemmin kuulunut myös *Luonetkoski* (*Lonnekoskens Koskij* 1544, *Luonekäskisen Käski* 1687; mahdollisesti nykyinen → *Tikkakoski* tai koski joessa, joka on aiemmin virrannut *Keskisen* lammesta Luonetjärven Myllylahteen) ja *Luonetjoki* (*Luonejoki* 1687, *Luonejoki* 1792; nykyinen Autiojoki). Viljo Nissilä on pitänyt nimeä sen alkuosan *t*-loppuisuuden vuoksi hämäläisvaikutteisena. Nimen alkuosaan näyttää sisältyvän sana *luonet* ~ *luonne*, johdos monimerkityksisestä verbistä *luoda*, jolla on voitu tarkoittaa jäiden luomista eli sulamista, veden luomista eli tulvimista ja nuotan luomista eli veteen laskemista. Jos nimirypään kantanimi on ollut *Luon(n)etkoski*, se voisi viitata kevättulviin. Ks. myös → *Luonteri*. – SP

Kiviniemi, Eero 1971: 228; Nissilä, Viljo 1977: 536, 541; SKES s.v. luoda; SSA s.v. luoda.

Luonnonmaa saari Naantalissa Varsinais-Suomessa. *Lontöo* 1472, *Lontho öö* 1497, *Lonthoma* 1540, *Lontoma bol* 1543, *Loontoma boll* 1556, *Loonon natboll* 1567, *Luondoma* 1570, *Luondma öön* 1708, *Luonoma öö* 1764. Jotkin vanhoista nimerkinnöistä koskevat saarennimeä, useimmat Raision verokunnan nimeä. – Nimi on vaikeaselkoinen. Vanhimmat asiakirjamerkinnot viittaavat yksiosaiseen **Luonto*-nimeen,

muut **Luonto*- tai *Luonnonmaa*-nimeen. Saari on varmaankin saanut nimensä jo varhaiskeskiajalla, jolloin se on ollut kah-tia jakautunut. Kumpikin saari on ollut hyvin kalliainen, koska suuri osa nykyisistä viljelysmaista on vielä ollut veden alla. Eteläsaarella on ollut nykyisten Metsäjärven ja Viialanjärven lisäksi pari muutakin pikkujärveä. Nimiarkiston kokoelmissa on varsin vähän *Luonto*-, *Luonnon*-alkuisia nimiä, enimmäkseen niistä *Luonnonlaidun*, *Luonnon*- ~ *Luontolähde* ja *Luonnonniittu*-nimiä. Melkoinen osa nimistä on Varsinais-Suomessa ja Ala-Satakunnassa. Edellä mainittujen nimien alkua viittaa paikkojen luonnontilaisuuteen. Joidenkin muiden nimien selityksissä on viitattu paikalla oleviin luonnonlähteisiin tai paikan rehevyyteen. Nimen *Luonnon*-alku saattaa perustua verbiin *luoda* merkityksessä 'kaivaa, perata (kaivoa), ammentaa vettä'. Jos lähdetään siitä, että alkuperäinen *Luonnonmaa* on ollut eteläinen saari, nimessä olisi voitu viitata makean veden saantiin järvistä. – RLP

SSA s.v. luoda.

Luonteri järvi Mikkelin (aiemmin Anttolaa) ja Juvan rajalla Etelä-Savossa. *Luonderi Sälke* 1747 (järvi), *Luonderivesi* 1798, *Luonderi fjärd af Saimen* 1780–1829. – Nimi on seudun murteessa myös muodoissa *Luontar(i)* ja *Luontarves*, mutta varhaisista asiakirjoista päätellen *Luonteri*-muoto on *Luontari*-muotoa alkuperäisempi. Usein lähiasukkaat käyttävät myös nimeä *Saimaa*. *Luonteri* onkin osa Saimaata Louhiveden ja Lietveden pohjoispuolella. Se ulottuu Anttolan kirkonkylästä Juvan Koikkalaan, ja sen pääosan muodostaa laaja selkä. Pohjoispäässä mm. Lajuselkä luetaan *Luonteriin*, mutta esim. Savivettä ja Siikavettä ei. Nimi voi olla muodostettu *ri*-joh-timella jostain aiemmasta muodosta. Jotkin *ri*-loppuiset järvennimet selittyvät sillä, että loppuosa *-järvi* on lyhentynyt, esimerkiksi Nilsian → *Syväri* < *Syväjärvi*. *Luonterin* alkuosan tausta on hämärtynyt. Nimet *Luonteri* ja Jyväskylän → *Luonetjärvi* saattavat olla saamelaisperäisiä. Alpo Räisänen yhdistää Pohjois-Suomen *Luonua*-, *Luonunki*-nimet sanaan, joka pohjoissaamassa on muodossa *luotni* ja merkitsee 'roskaa'. Jos nimi *Luonteri* on alun perinkin suomenkielinen, se voi liittyä sanaan *luoda*; jäiden luominen merkitsee jäiden lähtöä ja veden luominen tulvimista. – SBS

Kiviniemi, Eero 1971: 228; Räisänen, Alpo 2003: 74; Charta öfwer Finland 1747; Suomen kart-takirja 1799: 63.

Luopioinen entinen kunta Pirkanmaalla, liitettiin Pälkäneeseen 2007. Ruotsiksi *Luopiois*. *Loppiois bij* 1543 (kylä). – Vanhojen asiakirjojen kirjoitusasut *Loppiois* ym. vastaavat muotoa *Luopioisten* (kylä). Kylä syntyi keskiajalla. Se ei ollut tienoon vanhimpia eikä suurimpia kyliä, mutta kun kirkko sijoitettiin sinne, sen nimi tuli ensin rukoushuonekunnan ja sitten kappeliseurakunnan (1693) nimeksi. Pitäjästään kappeliseuran käytetty myös nimeä *Vesikansa*. *Luopioinen* erosi Hauhosta itsenäiseksi seurakunnaksi 1920 (päätös tehtiin 1880). – *Luopioisten* kylä sijaitsee Kukkiän pohjoisrannalla. Nimi voi liittyä sanaan *luopa* 'kapea salmi' tai verbiin *luoda*, jolla on mm. jäiden lähtöön ja veden tulvimiseen liittyviä merkityksiä. Kylännimen taustalla voi olla järvennimi **Luopioinen* tai **Luopia*. Nimi olisi tarkoittanut kirkonkylän luoteispuolella sijaitsevaa nykyistä Haltianselkää, jonne pääsee Kukkiältä salmen läpi. – SBS

Kiviniemi, Eero 1971: 228; Koskimies, Y.S. 1985: 369–387, 503–504; KA: 3679: 6v.

Luopiois → *Luopioinen*

Luopmošjävrriit → *Luomusjärvet*

luoppal 'lompolo', pohjoissaamenkielinen sana, jonka vastineita ovat mm. inarinsaamen *luobäl* ja koltansaamen *luubbäl*. Sana on tavallinen jälkiosa saamelaisessa nimistöissä. Saames-

ta on lainautunut suomen → *lompolo*, joka on yleinen Lapin nimistössä. Käsitteellä 'lompolo' ei ole täsmällistä vastinetta suomen yleiskielessä; sanalla viitataan sekä joen varrella oleviin lampiin ja pieniin järviin että järvimäisiin joen laajentumiin, joissa silti käy heikko virta. – AA

Luosma sal *Luovtåsmå*, tunturi Inarissa Lapissa. – Saamelainen nimi on johdos sanasta *luohtå* 'lahti'. Nimenannon perusteena on tunturin sijainti Inarijärven suuren lahden, Juutuanvuonon, pohjoispuolella. Saamesta nimi on lainattu suomeen epäsäännöllisesti lyhentyneenä. – AA ja SA

Luosto tai *Luostotunturi*, tunturi ja sen luona oleva hiihtokeskus Sodankylässä Lapissa. Lyhyemmällä muodolla tarkoitetaan koko tunturia tai vain sen korkeinta osaa. Tunturin juurella on suoalue *Luostonaapa*. – Nimi on saamelaisperäinen, vrt. saP *luosti*, sal *lyesti* 'vaalea juova tai lautuma tumman poron kyljessä'. Mainittu sana esiintyy Norjan puolella Porsangin kunnassa tunturin- ja joennimissä *Luostegåiså* (*gåiså* 'korkea tunturi, jossa on kesälläkin lunta') ja *Luostejohka*. Luoston kuulumista tähän yhteyteen saattaa silti epäillä, kun nimeämisperustekin on tuntematon. – SA

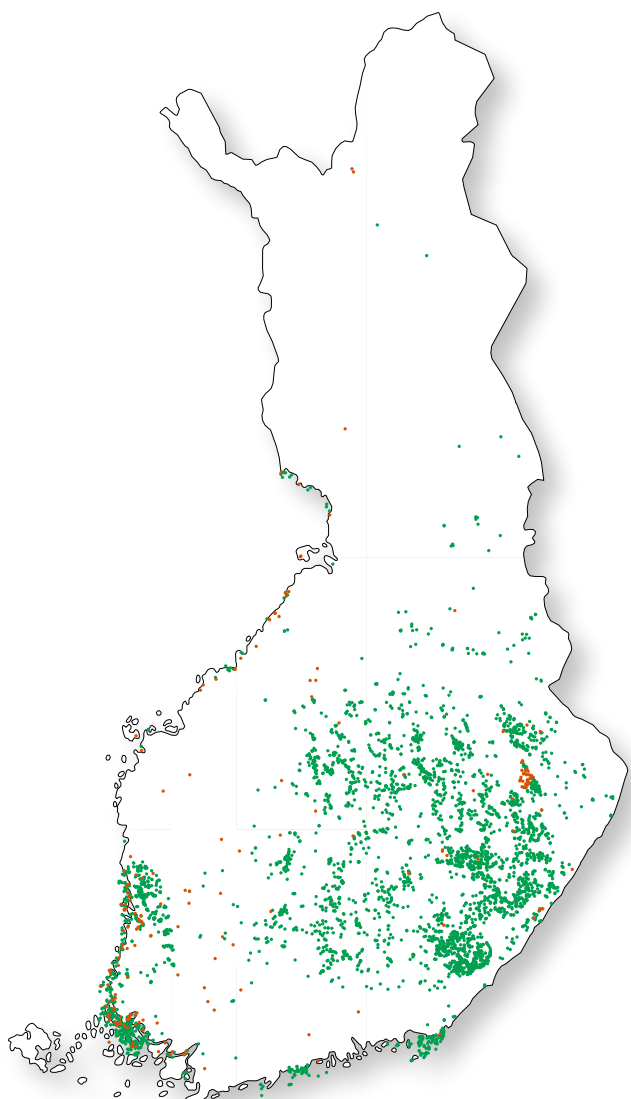
Luosujärvi pienehkö järvi Kolarissa Lapissa; siitä saa alkunsa *Luosujoki*, joka laskee Ylläsjokeen. Järven rannalla on kylä nimeltä *Luosu*. *Losajervi* 1796. – Kylä on nimetty järven mukaan. Nimi on saamelaisperäinen. Taustalla on 'lohta' tarkoita-

tava sana, vrt. saP *luossa*, sal *luoså*. Saamessa tämän sanan sisältävät nimet kuuluvat yleensä pienille latvavesille, joissa lohi on harvinainen. Nimet ovat ilmeisesti syntyneet jostain yllättävästä pyyntitapahtumasta, ja näin lienee ollut myös Luosujärven tapauksessa. – AA ja SA

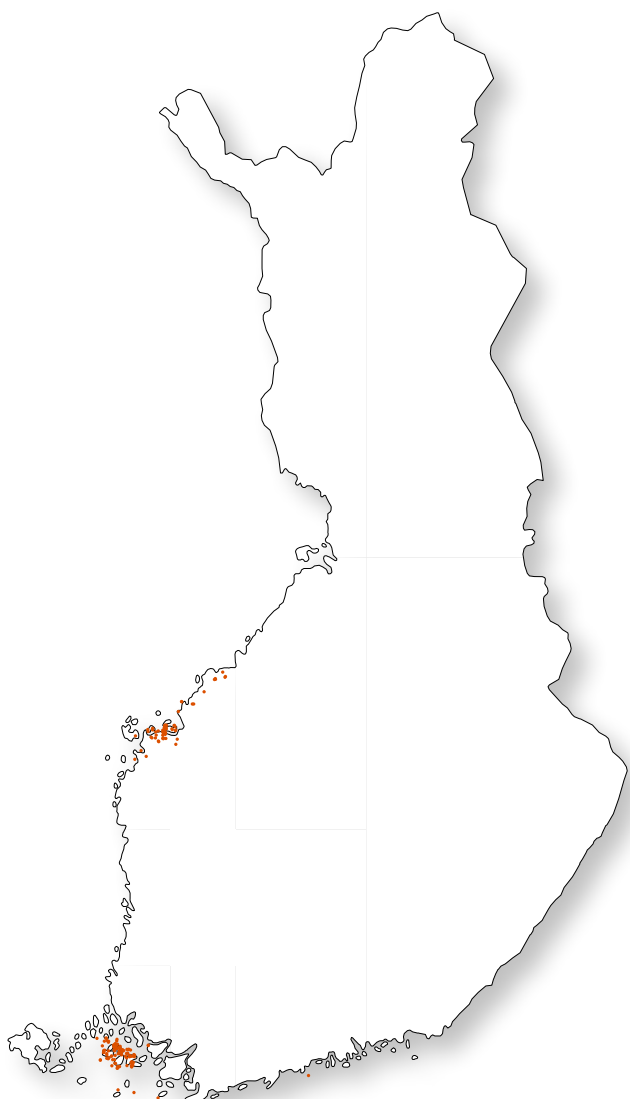
Suomen karttakirja 1799: 151–152.

luoto on yleinen paikannimien jälkiosa. Pääpiirteissään sanan *luoto* merkitys on itämurteissa 'kari', länsimurteissa 'pieni saari'. Varsinais-Suomen ja Satakunnan maankohoamisrannikolla *luoto* on saanut merkityksen '(suuri) saari'. Lounaisrannikon suuria luotoja ovat esim. Piikkiön → *Harvaluoto* ja Rymättylän → *Aaslaluoto*. Perämeren tunnetuin luoto on Oulun edustan → *Hailuoto*. *Luoto*-paikannimien levikki painottuu pääasiassa Itä-Suomen järviolueelle sekä Suomen- ja Pohjanlahden rannikoille. Peruskartoissa *luoto*-loppuisia nimiä on lähes 4 400. Yli neljä viidesosaa on saarten ja matalikkojen nimiä. Yleisimmät nimet ovat *Pajuluoto* (120), *Selkäluoto* (106), *Koivuluoto* (83), *Lokkiluoto* (65), *Heinäluoto* (59), *Kiviluoto* (53), *Isoluoto* (47) ja *Luoto* (46). Lounaisaaris- ton ruotsinkielisillä alueilla on keskiaikaisia, suomenkielisten antamia *-luoto*-nimiä, jotka ovat ruotsalaisväestölle lainautuessaan muuttuneet *-lot*-loppuisiksi, esim. lounaisaaris- ton Nauvossa *Kaiplot*, *Rilot* ja *Taslot*. – TS ja RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 84–90, 101–103; Paikannimirekisteri 2005.

Paikannimet, joiden loppuosa on *luoto*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Paikannimet, joiden loppuosa on *lot* tai *lotan*.

Luoto kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi → *Larsmo. Luoto* 1865, *Luodon (Larsmo) saaristopitäjä* 1895. – Larsmosta tuli Pietarsaaren kappeli 1787 ja itsenäinen seurakunta 1864. Otavan Tietosanakirjan (1913) mukaan Luodon seudun muinaisai-kainen nimitys oli *Öjan*, (< *öarna* 'luodot'; → *Öja*). Nimi *Luoto* mainitaan Larsmon kunnan suomenkielisenä nimenä varhaisimmassa paikannimikokoelmassa 1800-luvun lopulla. Kun Väinö Wallin julkaisi 1897 ehdotuksensa yleiseen käyttöön otettavista kuntien suomenkielisistä nimistä, hän kuitenkin mainitsi kunnan nimeksi taivutuksineen "Larsmo, -ssa". Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että samassa teoksessa *Hailuodon* nimenä on vielä *Luoto*; → *Hailuoto*. Sittemmin *Luoto* mainitaan pi-täjän ja kunnan nimenä em. Tietosanakirjassa 1913 ja varhaisimmassa Suomenmaa-teoksessa 1925. Kunnan viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi *Luoto* vahvistettiin vasta 1982. – SP
Ahlman, Ferd. 1865: 976; Ramsay, August 1895: 327; Suomenmaa 7 (1925): 265; Tietosanakirja 1913 s.v. Luoto; Wallin, Väinö 1897: 31; Valtioneuvoston päätös 23.12.1982; HisKi; NA: O. A. F. Lönnbohm in kokoelma.

Luovavaara vaara Kittilässä Lapissa. – Nimi on mukaelma saamesta, ja sen alkuosa *Luova-* palautuu saamen 'säilytyslavaa' merkitsevään sanaan (pohjoisaamen *luovvi*, inarinsaamen *lyevi*). Tämän sanan sisältävät nimet ovat saamessa melko tavallisia. – AA ja SA

Luovtäämä → *Luosma*

Lupinlahti merenlahti Kymenlaaksossa Haminan kaupungin keskustasta kaakkoon, aiemmin Vehkalahtea. Lahti on merkittävä lintujen havainnointipaikka. *Kluf-wijk* 1732, *Klubbisviken* 1859. – Nimi on mukailtu suomeen ruotsinkielisestä nimestä *Klubbisviken*. Siihen sisältyvä ruotsin sana *klobb* ~ *klubb* tarkoittaa melko korkeaa kalliokaria, jollaisia näyttää korkeuskäyristä päätellen Lupinlahden kaakkoiskolkassa olleenkin. Lahden pohjukasta nousee korkea *Suuri Lupinmäki* (*Lupinmäki* 1829). – SP

Rein, Gabriel 1859: karttaliite; Ziliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 34; KA: MHA G 17 13:1 ja G 18 4:6.

Lupovaara

1. sal *Jievjämvääri*, vaara Inarin itäosassa Lapissa. Lisäksi Inarissa on kaksi muutakin samannimistä vaaraa, toinen kunnan etelärajalla Luton tuntumassa ja toinen Kaamasen kylän ja Inarijärven puolivälissä. Niiden saamenkieliset nimet eivät ole säilyneet.

2. Vaara ja kyläkunta Tervolan pohjoisosassa Lapissa. Molemmat nimet sisältävät naavaa tarkoittavan sanan *luppo*, jonka merkitysvastine inarinsaamessa on *jievjâ* (gen. *jievjâm*, jota käytetään myös perusmuotona). Nimen aiheena on ilmeisesti se, että näillä vaaroilla esiintyy runsaasti luppoa, joka on tärkeää poron talviravintoa. – SA

Lupukkapää Saariselän tunturi Luiojärven pohjoispuolella Sodankylässä Lapissa. – Nimi on luultavasti lähtöisin saamesta, mutta alkuperäistä nimimuotoa on vaikea päätellä. Suomen *lupukka* voi tarkoittaa tässä myös samaa kuin *lupokko* eli 'luppoista, naavaista metsämaata', jollainen on porolle tärkeää talvisyönönsaluetta. – SA

Lusi

1. kyläkunta ja Viitos- ja Nelostien risteys Heinolassa Päijät-Hämeessä. *Lusi* 1470, *Lussi* 1662, *Lusi* 1728.

2. kyläkunta Hattulassa Kanta-Hämeessä, aiempaa Tyrvääntöä. *Lauris Lusi* 1507, *Lusi by* 1779. – Lähellä on Vanajaveden *Lusinselkä*. Lusin kylä kuului 1570-luvulla Lepaan Hannu Björninpojan läänityksiin. Pietilää ja Jaakkolaa alettiin 1700-luvulla nimittää *Lusin kartanoksi*.

Molemmissa paikoissa *Lusi* on alkuaan merkinnyt vain yhtä taloa, jonka isännän ristimänimen mukaan talo on nimetty.

Miehennimi *Brusi* ~ *Blusi* ~ *Lusi* on lyhentymä täysnimestä *Ambrosius*. – SP

Blaeu, Joan 1662; FMU 3: 312; Nissilä, Viljo 1961: 192; Suvanto, Seppo 1995: 408; Vaulo, Valvatti 1968; DF: 3449; HisKi (Heinola, Tyrvääntö).

Lutakko kaupunginosa Jyväskylässä Keski-Suomessa. *Lutakonniemi* 1910, *Lutakko* 1971. – Vielä 1910 Lutakonniemi oli lähes rakentamaton aluetta. Suurin osa niemestä on täyttömaata; 1800-luvun karttojen mukaan niemeä ei vielä vuosisadan alkupuoliskolla ollut olemassa. Rautatien läheisyyden vuoksi sinne alettiin sijoittaa varasto- ja teollisuustiloja, mm. Osuuskauppa Mäki-Matin leipomo ja keskusvarasto. Näihin tiloihin perustettiin 1900-luvun lopussa Tanssisali Lutakko. Hämäläismurteissa sana *lutakko* merkitsee mm. vesilammikkoa, suota, alavaa vetistä notkoa ja mutapohjaista, tiheää vesikasvillisuutta kasvavaa matalaa vesialuetta. Lutakon alue lienee kaupungin ensi vuosikymmeninä ollut matalaa, kostea rantamaata, jossa on voinut olla lampareitakin. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 233; Urbes Finlandiae 2004: 90, 91; www.nicklaskoski.fi/gradu/projektisivusto/tausta.html, 3.11.2006.

Lutto myös *Luttojoki*, saKo *Lätt*, saL *Lotto*, saP *Lohttu*, venäjäksi *Lota*, Saariselän Rautatuntureilta Venäjän puolen Nuortijärven laskeva suurehko joki Inarin eteläosassa Lapissa. *Luto Jocki* 1642, *Luttaseno älf* 1738. – Nimi on varmaan alun perin koltansaamea ja siitä muihin kieliin levinnyt, pohjoissaameen lähinnä inarinsaamesta. Nimen alkuperä ja merkitys ovat tuntemattomia, ja se voikin kuulua esisaamelaisista kielistä periytyneisiin vesistönimien. – SA NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Luukka kaupunginosa ja kylä Pohjois-Espoossa Uudellamaalla. – Nimen taustalla on vanhan *Smedsbyn* (*Smetzby* 1540), sittemmän *Sötbyn* kylän talo. Sen haltijana mainitaan 1601 *Lukas Sigfridsson*, joka otti tämän ratsutilan viljeltäväkseen naapuritalossa asuvan veljensä kanssa ja jätti nimensä talolle. Kun talot 1620-luvulla yhdistettiin yhdeksi tilaksi, merkittiin *Sötby* eli *Luuk* maakirjoihin yhtenä talona. Suomen kielessä nimestä on käytetty vanhastaan muotoa *Luukkaa*: *Luukkaalla*. *Luukki*-muodon vakiintumiseen on ilmeisesti vaikuttanut kieliraja-alueella puhuttu ruotsi. Espoon kotiseutulaudakunta totesikin 1964 kylän nimen esiintyvän usein muodossa *Luukin* ("Luukin kartano" ja "Luukin kansakoulu") ja *Luukissa* ja harvemmin muodossa *Luukkaan* ("Luukkaan kansakoulu") ja *Luukkaalla*. Kylän viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi vahvistettiin 1965 *Luukki*, ruotsinkieliseksi nimeksi *Luk*. Helsingin kaupunki perusti alueella omistamilleen maille 1950-luvulla ulkoalueen ja vahvisti sille 1960-luvun lopulla nimeksi *Luukkaan ulkoalue* – *Luk friluftsområde*. – SP

Hausen, Greta 1920: 161; Itkonen, Terho 1987: 194; Paikkala, Sirkka 1992: 67; Ramsay, August 1984 [1936]: 500–501.

Luumäki kunta ja rautatieliikennepaikka Etelä-Karjalassa. *Lumäki Sochn* 1701. Erotettiin itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi vuonna 1642 oltuaan sitä ennen jo 1500-luvun alusta lähtien Lappeen kappeliseurakunta. – Nimen taustasta ei ole varmaa tietoa. Alkuaan nimi on luultavasti kuulunut mäelle, jolla pitäjän kirkko sijaitsee. Kirkon pohjoispuolinen mäki on ehkä ollut nimeltään *Ristvuori*, sen alle on nimittäin Anjalan kylän mailhin v. 1841 merkitty niitty nimeltä *Ristvuorenniittu*. Luumäki on voinut olla Ristivuoren osa ja mahdollisesti vanha kalmisto, jonka luo ensimmäinen kirkko on rakennettu. – *Luumäki*-nimisiä mäkiä on Suomessa muuallakin, ja yleensä niistä kerrotaan, että paikalle on haudattu ihmisiä tai että sieltä on löydetty luita. – LL

HK 1701: 39; Kepsu, Saulo 2006; Kumpulainen, Kalevi 1992: 73; Suomenmaa 5 (1973): 110–117; KA: MHA G 45 27/20.

Luupuvesi järvi ja kylä Kiuruvedellä Pohjois-Savossa. *Lupinen pää* ja *Lupuen siw maa* 1561, *Lupuen sw ma* 1562, kylänä *Luupue-jerfwi* 1625. Sittenmin asiakirjoissa kylän nimenä on useimmiten *Luupue* ~ *Lupue*, joka on kirjurin tulkinta perusmuodoksi **Luupuvesi*-nimen savonmurteisista taivutusmuodoista *Luupuveen*, *Luupuveellä*. Samaa paikkaa tarkoittaneen vuoden 1446 Hämeen ja Savon välisessä rajakirjassa nimi *Lapioierffui*; sitä on tulkittu myös Kalliojärven kylän vanhaksi nimeksi, johon olisi perustunut jakokunnan nimi *Lipio-skifteslag*. – SP

Alanen, Timo 2006: 105; Jaakkola, Jalmar 1925: 75; Pietikäinen, Toivo 1978: 93; Pirinen, Kauko 1988: 318; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 335, 338.

Luusua kylä Kemijärvellä Lapissa. *Losua* 1598. – Luusuan kylä sijaitsee Kemijärven eteläpäässä järven ja Kemijoen yhtymäkohdassa. Alueella on asuttu jo esihistoriallisena aikana, ja vanhimmat esinelöydöt ovat 7000 vuoden takaa. Kylä on saanut nimen sijaintinsa mukaan: *luusua* tarkoittaa 'järvestä lähtevän joen suuta, joenniska'. Sana on lainaa saamelaiskielestä (vrt. inarinsaamen *lusme* 'joenniska'). – KA

Fellman, Isak 1910: 306; Ryttkönen, Raii 1989: 38–39; SSA s.v. Luusua.

■ Kemijoki lähtee laskemaan Kemijärvestä Luusuan kohdalla.

Luvanjärvi järvi Hyrynsalmella Kainuussa, järven ympärillä *Luvankylä*. *Lua Jerfui* 1650, *Luva Jervi* 1746. – Kylä on saanut nimensä järvestä, ja järvennimen alkuperäinen muoto on *Luvajärvi*. Toinen *Luvajärvi* (*Lua Jerfui* 1650) on Vienassa Kuhmon Lentiiran korkeudella. Nimen alkuosa jää selitystä vaille. – AR

KA: MH 107/2D 3/1, MH 123/2D 1/2.

Luvia kunta Satakunnassa. *Lwfije bo* 1420, *Lufwia* 1441. – Kuului 1540 kolmanneksena Eurajoen pitäjään (*Luffioo Tridiungh* 1571). Mainitaan kappelina 1558, ja erotettiin seurakunnaksi 1901. Pitäjän itäräjällä on *Luvijärvi*, joka on kuivattu 1800-luvun alussa. 1700-luvun lopulla sen karttanimenä on ollut *Iso Lufvijärvi*, ja sen lounaispuolella oli *Vähä Lufvi Jerfwi*. Liisa Nuutinen on pitänyt mahdollisena, että nimi on kehittynyt muodosta **Luvio* < **Luvijoki*: Luvijärven poikki kulkee oja, joka sivuaa Luvijärvensuota ja on Korven kylän kohdalla nimeltään *Korvenoja*. Kylän jälkeen oja kulkee Luvianlahdelle ja laskee Pohjanlahteen; ennen maankohoamista oja on voinut olla jokena. Nuutisen ajatusta jatkaen muuton *Luvio* olisi voitu päästä taivutusmuodosta **Luvijoella* > *Luviolla* > *Luvio*; paikannimiään käytetään puheessa tavallisimmin taivutus-

muodoissaan. Nimen sisältö on epäselvä. – SP

Huldén, Lars 2001: 431; Nuutinen, Liisa 1988: 140–149; Viikuna, Kustaa 1965: 116; KA: Suvanto/Eurajoki s. 1910.

Lyly

1. taajama ja entinen rautatieasema Juupajoella Pirkanmaalla *Lyly*-nimisen järven rannalla. Taajama on osa *Lylyjärvi*-nimistä kylää. Ensimmäinen talo, sitten kylä on saanut nimensä kahdesta *Lyly*-nimisestä järvestä, jotka erotetaan toisistaan nimillä *Ala-Lylyjärvi* ja *Ylä-Lylyjärvi*. *Lylyjärven* yksinäistalo on perustettu 1600-luvun alkupuolella Oriveteen kuuluneen Kopsamon kylän takamaille. *Lylyjerfvi* 1630, *LylyJärfui* 1634, *LylyJerfwi* 1685.

2. kyläkunta Nurmossa Etelä-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 Seinäjoen kaupunkia. Aluksi yksi talo, joka on merkitty kirkonkirjaan 1775 *Lylysalo*, 1779 *Lyly*. Nimi on siis alkuaan ollut luontopaikan nimi.

Sana *lyly* on yleinen paikannimielementti. Sen merkityksiä ovat 'käyräksi kasvaneen puun kova selkäpuoli, kovempi pohjoinen puoli; kova, sitkeä puuaines', 'pystyyn kuivanut puu', 'vasemman jalan suksi, joka on tehty lylypuusta'. Paikkoja siis nimettiin sillä perusteella, että sieltä saatiin lylyistä puuta. Mahdotonta ei ole sekään, että lylypuun käyrä ominaisuus olisi ollut joskus nimittäessä ratkaiseva. Ainakin Pohjois-Hämeessä nimittäin *lylyniska* on 'köyryniskainen', joten sanan *lyly* merkitys on laajentunut, se on myös 'köyry, käyrä'. – PM

Lehtonen, Antti 2006: 114; SKES s. v. lyly.

Lylykylä kylä *Lylyjärven* ympärillä Puolangalla Kainuussa. *Lylyjärvi* tulee asiakirjoihin kylännimenä, ja vasta 1849 *Lylykylä* ilmestyy Puolangan kirkonkirjoihin kylännimeksi. *Lyly Järff* 1605, *Lyly Järffwi* 1625, *Lyly Jerfui*, *Lylymäcki* 1650, *Lylyjärvi* (kylä) 1753. – Nimen alkuosa *lyly* merkitsee 'havupuun kova, tummaa puuainesta, jota muodostuu lenkoon puuhun'. Tällaisesta puusta on tehty myös eriparisten suksien liukumasuksi, *lyly*. *Lylyjärvi* on ilmeisesti Kainuun 1500- ja 1600-luvulla syntynyttä savolaisperäistä asutusta vanhempi pohjalainen nimi, sillä lylypuun nimitys on Kainuun murteissa muiden savolaismurteiden tapaan tavallisesti *janhus*. – AR

Itkonen, Terho 1957: 31–37; KA: MH 107/2D 3/1, VA 4844: 67, VA 4955.

Lylymäki kylä keskellä Soisalon saarta Leppävirralla Pohjois-Savossa. *Lijlij mäki* 1563. – Kylä on saanut nimensä samannimisen korkean mäen mukaan, jonka lähellä Pönkämäen sivuilla on kaksi pientä, pitkulaista järveä: *Iso Lylyjärvi* ja *Pieni Lylyjärvi*. Isosta *Lylyjärvestä* Paljakkaveden Saijanlahteen laskeva puro on *Lylyjoki*. Saaren pohjoispäässäkin on *Lylyjärvi* ja *Lylyjoki* (puro). Sana *lyly* tunnetaan merkityksessä 'käyräksi kasvaneen männyn tai kuusen kova selkäpuoli, männyn, kuusen tai koivun kovempi, pohjoinen puoli', ja sillä on tarkoitettu myös lylypuusta tehtyä epäparisten suksien vasemman jalan pitkää liukusuksea. Kulumattomuutensa ja kaarevuutensa vuoksi lylypuuta on käytetty reenjalasten, ahkioiden, veneiden ja astioiden valmistukseen. Terho Itkonen mukaan sana on ikivanha, mutta väistynyt savolaismurteissa samaa merkityksen *janhus*-sanan tieltä, joka ilmaantui Suur-Savoon keskiajalla; Vermlannin savolaisilta sitä on kuitenkin vielä tavattu. Soisalo on niin keskeinen ja vanha asuinalue, että sen *Lyly*-nimet edustavat varmaan vanhaa kantaa, samoin kuin Itä-Suomen muikin runsas *Lyly*-nimistö. Leppävirran *Lylymäki* on voinut saada nimensä siellä kasvaneen tarpeellisen puuaineksen mukaan. Tosin pakanuuden aikana *lylypaikaksi* on sanottu metsässä olevaa uhripaikkaa tai hautapaikkaa ja *lylyjoella* on tarkoitettu jokea, jolle uhrataan. – SP

Alanen, Timo 2006: 132; Hovi, Olavi 1988: 105; Itkonen, Terho 1957: 24–36; SKES s.v. lyly; Vuorela, Toivo 1979 s.v. lylyjoki.

Lypertö → *Lypyrty*

Lyppyrty kylä ja saari Kustavissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Lypertö*. *Pörte* 1540–45, *Lyttpörteby* 1555, *Lyppyrty* 1727, *Lypörte* 1806. *Lyppyrty* rinnakkaisasuja ovat *Lyperttö* ja *Lybertö*. Kaikki nimet ovat käytössä. Lyppyrtyin kulttuurimaisemassa on lukuisia saaristoelämään kuuluneita rakennuksia ja pienmaisemia. Lyppyrtyin *Alastalo* on tullut tutuksi kirjailija Volter Kilven tuotannosta. – Vanhat kirjoitusmuodot osoittavat, että alkuperäinen ruotsalainen nimi *Lypertö* ei ole -ö 'saari' -loppuinen saarennimi. J. A. Lopmeri otaksuu Ralf Saxénin tapaan, että nimeen *Lyppyrty* sisältyy muinaisruotsalainen henkilönnimi *Libært*. Lars Huldén puolestaan esittää, että nimi on alkuaan ollut kaksiosainen ja sen jälkiosana on ollut suomesta ruotsiin lainattu sana *pörte* 'pirtti' (vrt. kirjoitusmuoto *Pörte* 1540 ja → *Pörtom*). Nimen alussa olisi jostakin henkilönnimestä muodostettu puhuttelumuoto **Lytte*. Ritva Liisa Pitkäsen mukaan nimi tuskin on ruotsalaislähtöinen; nimen jälkiosa on suomen *pirtti*, jolla voi myös olla merkitys 'sauna' eli 'kalastus- ja metsäpaikoille rakennettu tilapäisasumus'. Jos näin on, nimen alkuosa on ehkä riimuverkon nimitys *lynttä* tai yksinkertaisesti adjektiiviy *lyhyt*. – PS

Huldén, Lars 2001: 155; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Kustavin paikannimiluettelo s.v.

Lyppyrty: Lopmeri, J. A. 1947: 96; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 232.

Lyttskär → *Lyttylä*

Lyttylä kaupunginosa, kylä, kartano Porissa Satakunnassa Kokemäenjoen suun pohjoispuolella, ruotsiksi *Lyttskär*. *Lyf-teböl*, *Lyttböle* 1540, *Luftböle* 1546, *Lyttskär* 1692. – Lyttylä on saari 1300-luvulla, osin vielä 1600-luvulla. Lyttylän ratsutila eli *Lyttylä* eli *Lyttylän kartano* jaettiin 22 maatilaksi vuonna 1900. – Nimen *Lyttylä* alkuosaan sisältyy alasaksalainen henkilönnimi *Lydicke*, *Lyttke*. Suomenkielistetyn nimen *Lyttylä* loppuosana on asutusnimiä muodostava johdin *-la*. Suomenkielisissä asutusnimissä se vastaa ruotsinkielisen asutusnimen → *böle*-loppuosaa, joka on Lyttylän vanhimmissa asiakirjanimissä. Porin seudulla vastaavanlaisia kylännimiä ovat → *Kasala*, ruots. *Kasaböle*, → *Köörtälä*, ruots. *Gördböle* ja *Hyvelä*, ruots. *Hjulböle* → *böle*. – RM

Huldén, Lars 2001: 428; Jokipii, Mauno 1974: 4, 14; Ojansuu, Heikki 1920: 146–147; NA: Porin pitäjänkokoelma.

Lyttikkälä

1. talomuseo Suomenniemellä Etelä-Karjalassa. *Lydikälä* 1602. – Rusthollin aputilana 1700-luvulla toiminut Lyttikkälä lunastettiin itsenäiseksi perintötilaksi 1859, ja se kasvoi nopeasti yhdeksi seutukunnan suurtiloista. Lyttikkälä on Etelä-Karjalan parhaiten säilyneitä talonpoikaisia tilakokonaisuuksia. Tilan isännöisyys siirtyi samassa suvussa sukupolvelta toiselle luovutettiin 250 vuoden ajan. Talon nimi perustuu asukkaiden sukunimeen *Lyttikäinen*.

2. kylä Orivedellä Pirkanmaalla. *Lydickele* 1540. – Kylännimi perustuu vastaavaan talonnimeen.

Niin Oriveden talonnimen kuin Suomenniemen sukunimen taustalla on miehennimi *Lyttikkä*, joka on suomalaistunut asu vanhan saksalaisen *Ludwig*-nimen muunnoksesta *Lüdeke* ~ *Lüdicke*. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Lyttikäinen; Savanto, Seppo 1987: 144; KA: Savanto/Kangasala s. 889; KA:VA: 5813: 30v; www.nba.fi/fi/lyttikkala, 22.1.2005.

Lyökki kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa Ison-Kaskisen saarella, aiemmin Pyhämäata. Ruotsiksi *Lökö*. *lök-köö* (kylä) 1650-luvulla. Rinnakkaisnimenä aiemmin *Ylötynkari* (1698 *Ylittenkari Torp* 1698, *Ylötynkari* 1791). – *Lyökki* on äänteellinen muunnos ruotsinkielisestä nimestä *Lökö* (*Lökö* 1748), jonka jälkiosa *ö* merkitsee saarta, alkuosa *lök* ruoho- tai nurmilaukkaa, jota kallioisilla saarilla on kasva-

nut luonnonvaraisesti. Vuosien 1650 ja 1799 karttoihin *Lökö* on merkitty Lyökistä länteen olevan nykyisen Tevaluodon nimeksi. Näyttää siltä, että *Lökön* nimi on siirtynyt väylän toiselle puolelle Ison-Kaskisen länsikärkeen muodossa *Lyökki* tai **Lyökinniemi* osoittamaan niemen suuntautumista kohti *Lökön* eli "Lyökin saarta". Nykyisen Lyökin aiempi nimi olisi ollut *Ylötynkari*, ehkä siksi, että se olisi ollut mantereella olevan *Ylöty* ~ *Ylötylän* kylän (mainitaan 1650-luvun kartassa) omistuksessa. Ylötylän on sijainnut nykyisen Pyhärannan kirkonkylästä hieman etelään. Nykyään Lyökillä tarkoitetaan yleensä Ylötynkarin, Ison-Kaskisen ja Kuusiston saaren muodostamaa aluetta. – SP

Ajo, Reino 1968: 47; Hormia, Yrjö 1939: 8–9; Meri, Arvo 1943: 199–200; Suomen karttakirja 1799: 40; Suomenmaa 3 (1921): 58; HisKi; KA: MHA 7.

Låjärv → *Loojärvi*

Lålxax kylä Vöyri-Maksamaalla Pohjanmaalla, aiemmin Vöyriä. *Lålxaxby* 1543, *Lålxax* 1557. – Nimi on alkuaan suomalainen lahden nimi, jonka ruotsalaiset uudisasukkaat lainasivat keskiajalla. Alkuperäinen nimi lienee ollut **Laajalaksi*, jonka alkuosan pitkä *a*-vokaali, kuten ruotsin kielen omakin pitkä *a*-äänne, muuttui myöhäiskeskiajalla pitkäksi *o*:ksi (kirjoituksessa *å*). Alkuperäiseksi nimeksi on ehdotettu myös nimeä **Lohilaksi*, jonka lyhyt *o*-äänne kuitenkin tekee sen vähemmän uskottavaksi. – MB

Huldén, Lars 2001: 36, 391; Karsten, T. E. 1923: 162.

Lålbj kylä Lapväärtissä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla. *Loleby* 1546, *Loreby* 1553. – Nimen alussa on muinaisruotsalainen miehennimi *Lale*, jossa pitkä *a*-äänne on normaalin äännekehityksen mukaisesti muuttunut pitkäksi *o*:ksi. Jälkiosa on → *by* 'kylä'. – PS

Huldén, Lars 2001: 362–363; Thors, Carl-Eric 1979: 71.

Långa bron → *Pitkäsilta*

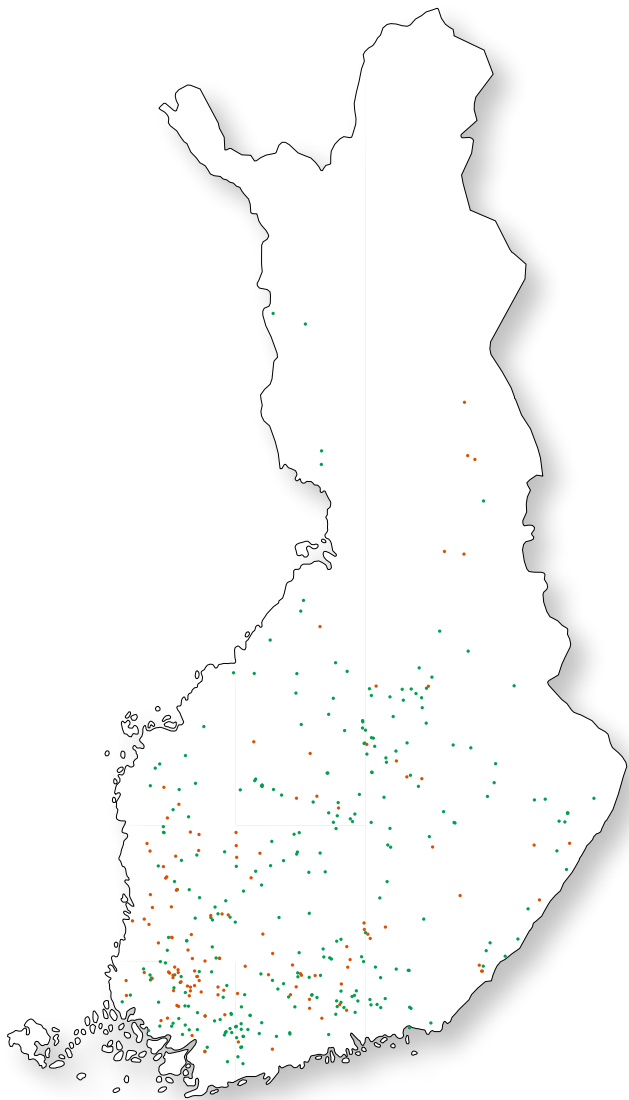
Långfors → *Lankoski*

Låddi → *Lanta*

lånde on yleinen jälkiosa Suomen etelä- ja keskiosissa. Peruskartoissa on lähes 400 *lån*de-loppuista nimeä, joista suurin osa on lähteiden nimiä. Peltojen, niittyjen, soiden ja muiden luonnonpaikkojen nimiä on muutama kymmen; niissäkin nimi on alkuaan annettu paikalla ollelle lähteelle. Talon- ja kylännimiä on noin 120. Lähteen lähellä olevia luonnonpaikkoja ja taloja on siis nimetty sijaintinsa mukaan. Yleisimmät nimet ovat *Lån*de (71), *Isolån*de (9), *Kylmälån*de (8), *Kivilån*de (8), *Kuninkaanlån*de (6), *Elämänlån*de (5), *Viinalån*de (4), *Suurilån*de (4), *Korpilån*de (4), *Karhunlån*de (4) ja *Härkälån*de (4). Pelkkä *Lån*de on käytössä erityisesti talonnimenä (69), ja myös *Kivilån*teistä suurin osa (5) on talonnimiä. Lapissa *lån*deen sijaan esiintyvät *hete* ja *kaltio*. – TS

SKEs s.v. kaltio; SSA s.v. lånde; Paikannimirekisteri 2005.

Långelmäki entinen kunta Pirkanmaalla. Långelmäen läntinen puolisko liitettiin Oriveteen ja itäpuoli Keski-Suomeen kuuluvan Jämsään 2007. *Långelmä* 1506–1510. – Långelmäen seurakunta itsenäistyi 1640 Orivedestä. Silloin rakennettiin kirkko Karvian kylään, josta tuli Långelmäen kirkonkylä. Tärkeämpänä keskuksena pysyi kuitenkin *Långkipohjan* kylä, jossa oli kirkkotupa jo ennen vuotta 1640. – Kylän nimi oli ensin *Långelmäpohja* (*Långelmäpohia* 1560) ja muuttui *Långkipohjaksi* 1700-luvulla. Kylä sijaitsee *Långelmäveden* (*Långelmä Lacus* 1634, *Långelmäärfwi* 1634, *Långelmää Wesi Lacus* 1651–1652) koillisimman lahden perällä. Järvi ulottuu Orivedelle ja Kangasalle. Järvennimen on selitetty mm. liittyvän järven muotoon ja sanaan *lån*ki : *lån*get. Järvennimi on ehkä annettu aikoinaan järven lounaispään suunnalta, sillä vanhin asutus oli siellä, mm. Kangasalla ja Pälkäneellä. Järvennimi

Paikannimet, joiden loppuosa on lähde. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

on asutusnimien kantanimi. Pitäjännimeä on käytetty 1900-luvulle asti myös muodossa *Längelmä*, joka on varhaisempi kuin *Längelmäki*. Sitä tukee mm. se, että 1500-luvun asiakirjoissa on silloisen Kulsialan hallintopitäjän neljänneskunnan nimenä *Längelmä*. Pitempi muoto on syntynyt 1600-luvulla, kun nimenkäyttäjät ovat yhdistäneet sen *mäki*-loppuisiin nimiin. Taivutusmuodoissahan ero voi olla vähäinen: *Längelmäällä*, *Längelmäellä*. Ehkä järvennimeäkin on ennen käytetty lyhyessä muodossa **Längelmä*. – SBS

Lehtonen, Antti 2004: 77; Nissilä, Viljo 1962a: 90; Suvanto, Seppo 1949: 108; Suvanto, Seppo 1995: 30, 122; Tunkelo, E. A. 1952; Vallinheimo, J. V. 1954: 57–58.

Längelmävesi järvi Pirkanmaalla. Järvi ulottuu kolmen kunnan alueelle, Kangasalan, Oriveden ja Kuhmalahden. *lengenmä* 1507, *Længelma* 1541. – Nimi johtunee sanasta *länki*. Järvi on varsinkin laajimmalta jaksoltaan, Kaivannon harjun ja Eräpyhän seudun välillä kaareva kuin *länki* (*länki* – *längelmä*, vrt. *notko* – *notkelma*). Järven mukaan on annettu nimi entiselle *Längelmäen* kunnalle. – Nimen jälkiosa → *vesi* 'isohko järvi'. – TA BFH I: 240; Nissilä, Viljo 1962: 90; KA:VA 3674: 62v.

Länsipohja etupäässä suomenkielisten asuttama alue Tornion ja Muonionjokien varrella rajan molemmin puolin – Suomen Lapissa ja Ruotsin itärajalla Norrbottenissa. *Länsipohja* 1789. – Nimen voi tulkita käännökseksi Ruotsin maakuntanimestä *Västerbotten* (j *Westrabotnen* 1491), vaikka se ei suoraan rajoitu nykyiseen Västerbottenin maakuntaan. Nimellä *Väster-*

botten ~ *Länsipohja* on historiallisesti tarkoitettu Perämeren rannikon maakuntaa, joka ulottui Uumajan seudulta Kemi-joelle. Nimeä on jälleen (2005) kritisoitu seudulla sen historiatomuuden takia, ja alueesta on haluttu käyttää nimeä → *Peräpohjola* (tai *Perä-Pohjola*). Nimeä on kuitenkin käytetty jo 1800-luvun lehdissä (*Länsipohjamaasta* 1867, *Länsi-Pohja* 1884). Ganander (1787) mainitsee sanakirjassaan erikseen käsitteet *Pohjanmaa* 'Norrbotn, Österbotn, Botnia' ja *länsipohjan maa* 'wäster botn, botnia occidentalis', mutta epäselvää on, tarkoittaako hän jälkimmäisellä Länsi-Pohjaa vai Västerbottenia. Anjalan liiton lentokirjaseen (1788) ilmaus "Länsi pohjalaiset" tarkoittanee pohjanmaalaisia. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. länsipohjan maa, Pohjanmaa; Grotenfelt, Kustavi 1912: 240, 270; Hämäläinen 21.2.1867, 9.12.2005; Sanomia Turusta 30.12.1884; Pohjolan Sanomat, verkkolehti 15.7.2005, www.pohjolansanomat.fi/teema/paakirjoitus/1818057.shtml.

Länsi-Turunmaa vuonna 2009 aloitettavan uuden kaupungin yhdistymissopimuksessa ehdotettu nimi. Kaupunkiin tulevat kuulumaan → *Houtskari*, → *Iniö*, → *Korppoo*, → *Nauvo* ja → *Parainen*. – Nimi perustuu siihen, että nykyiset kunnat sijaitsevat → *Turunmaan* saariston länsiosissa. Ruotsiksi *Väst-äboland*. – SP

Läsänkoski kanavoitu koski ja kyläkunta Kangasniemessä Etelä-Savossa. *Läsä* 1686, *Läsäkoski* 1839. Koski on Kangasniemen ja Mikkelin rajalla. – Tien varren nimitaulussa ja joskus myös puheessa *Läsäkoski*. Suomen *Läsä*-paikannimet keskittyvät pienelle alueelle läntiseen Savoan ja Keski-Suomeen. Viitasaarelta tunnetaan *Läsäkoski* ja Laukaasta *Läsänkoski*. Nimellä on ilmeisesti kuvattu kosken ääntä, putoavan veden läiskettä; itämurteiden sanasta *läsähtää* 'läjähtää, mätäkättää'. Kangasniemessä onkin *läsähtää*-verbiä selitetty sillä, miten vesi tai muu neste "läsähtää" maahan pudotessaan, päästää "läsähtävän" äänen. Rautalammilla on ainakin aiemmin käytetty nimeä *Läsänkoski*- eli *Läsäykoski* puroon keväisin muodostuneesta putouksesta. – SP

HisKi; NA.

Lätäseno saP *Leahttasatnu*, joki Enontekiöllä Käsivarren Lapissa; saa alkunsa Poroenon ja Rommaenon yhtymäkohdasta ja yhtyy Könkämäenon kanssa Muonionjoeksi. *Lättes* Jock 1642–43, *Lettaseno* 1738, *Letas-Ene*, *Letas-elv* 1742–45, *Lättas-Älf* 1751. – Suomeen nimi on lainattu saamesta. Saamelainen jälkiosa → *eatnu* on → *eno* 'suuri joki, pääjoki', mutta alkuosan *Leahttas*- merkitys ja alkuperä on tuntematon. Se voi olla lainaa alueella ennen saamea puhutusta muinaiskielestä, kuten todennäköisesti useat muutkin tärkeiden vesistöjen nimet. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Läyliäinen kylä ja taajama Lopella Kanta-Hämeessä. *Läyliäis* 1543, *Leylieine* 1545. – *Läyli*-, *Läyly*-, *Läylä*-, *Läylö*-nimiä esiintyy kahdella alueella. Toiseen kuuluu Häme lähialueineen. Toinen on Karjalankannaksella. Edellisen nimet ovat lähes kaikki *Läyli*-alkuisia. Ne näyttäivät liittyvän paikkoihin, joissa on suolampia tai soiden ympäröimiä kangasharjanteita. Esim. Lopen Läyliäisten kylässä oleva *Läyliäistennummi* rajautuu suohon, jossa on lampia, Akaan *Läyliönmäki* on soiden keskellä, Jämsän *Läyliänsuossa* on *Ala-Läyliä*- ja *Ylä-Läyliä*-nimisten lampien välissä metsäisen saareke, Alastaron *Läylönen*-niminen talo on suuren suon keskelle työntyvässä niemessä. Pälkäneen Luopioisten *Läyliä* tekee poikkeuksen: se on pienehkö, korkearantainen järvi, oikeastaan Kukkijärven osa, jonka maakannas erottaa viereisestä Rautajärvestä. Kyse on ehkä siirrynnäisnimestä. Hauholla esiintyy nimittäin isonjaon aikaisissa asiakirjoissa nimi *Läyliänsuo*; samaa paikkaa tarkoittanee *Läylen niittu* 1639. Vaikuttaa siltä, että *läyli*

paikannimissä merkitsisi 'pehmeässä, upottavassa paikassa sijaitsevaa' tai 'pehmeärantaista'. Tukea ajatukselle antaa se, että sanalla *läylä* on Eurénin (1860) ja Lönnrotin (1874) sanakirjoissa mm. merkitys 'levällään oleva, löyhä'. Sanoja *läyli*, *läylä* jne. voi myös pitää samalla lailla äänteellisesti kuvailevana kuin esim. *lällä-* ja *löllö-*sanoja tai *Hellu-*, *Hylly-* ja *Lellu-* alkuisia paikannimiä. – MV

Koskimies, YS. 1985: 434; SSA s.v. läyli; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Lökö → *Lyökki*

Löpö → *Laupunen*

Lövkoski → *Laukkoski*

Lövkulla → *Päiväkumpu*

Lövö kylä Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Löffuöö* 1543, *Löföön* 1725. – Kyseessä on alkuperäinen luontonimi, jossa jälkiosa on *ö* 'saari' ja alkuosa *löv* 'lehti'. Nimen alku viittaa siihen, että saaresta on aikoinaan kerätty lehdeksiä. Muinaisen

saaren sijainti ja koko eivät oikein selvästi hahmotu peruskartan korkeuskäyrien mukaan. – PS

Huldén, Lars 2001: 404; Karsten, T. E. 1923: 197.

Löytymäki kylä ja mäki Pielavedellä Pohjois-Savossa. *Löytymäkiby* 1666. – Lähistöllä on myös *Löytynjärvi*, järvestä laskeva joki on *Löytynjoki*. *Löytynkoskessa* on ollut mylly, jonka mukaisesti nimetyllä *Löytynmyllyllä* toimii nykyään *Löytynlohi*-niminen ongintapaikka ja kalanviljelylaitos. *Löytty*-nimiä on pidetty hämäläisyyksinä, ja ne kertovat uusien eräsijojen ja kulkureittien löytymisestä (*löytty* 'löydetty'). Vielä vuonna 1578 hämäläiset kävivät kauppaa mm. Löytynkosken (*Leut-hankoski*) eräkappaleesta. Jouko Vahtola on arvellut, että *Löytty*-nimet ovat tulleet käyttöön suhteellisen myöhään, vasta 1200-luvulta alkaen. – SP

Ojansuu, Heikki 1920: 147–148; Vahtola, Jouko 1980: 123; KA: Suvanto/ Kangasala s. 738; KA:VA 8644: 102v.

maa on yleinen paikannimien jälkiosa varsinkin länsimurteiden alueella. Nimiä on paljon siksi, että *maa*-sanalla on niissä monia merkityksiä, mm. 'maa- ja metsäalue', 'pelto' sekä merenrannikolla 'suuri saari'. Myös nimetyt paikat ovat monenlaisia, alkaen vanhoista ja yleisesti tunnetuista maakunnanimistä, esim. → *Pohjanmaa*, → *Uusimaa*, → *Ahvenanmaa*, ja päätyen *Kuokkamaan* kaltaisiin peltojen nimiin. Merenrannikon isoilla saarilla on laajalti tunnettuja *maa*-loppuisia nimiä, kuten Naantalin → *Luonnonmaa* ja Uudenkaupungin → *Pyhämaa*. Merenrannikon ruotsinkielisillä alueilla on *mo*-loppuisia nimiä, jotka ovat alun perin suomenkielisten antamia *-maa*-nimiä, esim. lounaisaarisissa Korppoon → *Jurmo* ja Nauvon → *Innamo*. Peruskartoissa on noin 10 400 *maa*-loppuisia nimiä. Metsäalueiden nimiä on noin 4 000, talonniemiä yli 3 800, kohoumannimiä lähes 1 100, peltojen ja niittyjen nimiä lähes 700 sekä kylien ja kulmakuntien nimiä yli 400. Loput vajaan 400 nimeä on luokiteltu maanmittaustöiden yhteydessä saarien, soiden, niemien sekä muiden luonto- tai kulttuurikohteiden nimiksi. Yleisimmät nimet ovat *Välimaa* (430), *Peltomaa* (217), *Salomaa* (126), *Takamaa* (121), *Rantamaa* (113), *Kuokkamaa* (93), *Vuorenmaa* (84), *Kivimaa* (84), *Perämaa* (83), *Sydänmaa* (81), *Hautamaa* (80), *Rajamaa* (79), *Uusimaa* (78), *Palomaa* (72) ja *Niemenmaa* (70). Näistä monet ovat yleisiä nimenomaan talonniminä, erityisesti *Välimaa* (305), *Peltomaa* (188), *Salomaa* (122), *Rantamaa* (103), *Rajamaa* (73), *Uusimaa* (70), *Takamaa* (68) ja *Vuorenmaa* (64). Luontonimissä yleisimpienkään määrät eivät ole kovin suuria ja ainutkertaisia nimiä on melko paljon. Kaikkiaan eri nimiasuja on yli 3 700, joista lähes neljä viidesosaa esiintyy vain kerran. – TS ja RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 80–82, 101–103; Paikannimirekisteri 2005.

Maaimmainen Sotatunturi tunturi Nuortiin laskevan *Sotajoen* eteläpuolella Savukoskella Lapiassa. ”Rannempana” eli lähempänä *Sotajoen* ja *Kemijokeen* laskevan *Vouhtusjoen* latvojen välistä *Sotataivalta* sijaitsee *Rannimmainen Sotatunturi*. Tunturit tunnetaan yhteisnimellä *Sotatunturit*. – Nimet, joilla kuvataan paikan suhdetta vesistöön, ovat yleisiä Lapiassa, ja niistä tulee helposti tyyppi- tai jopa mallinimiä. Niinpä myös samaisen *Sotajoen* suualueella on sekä *Maaimmainen* että *Rannimmainen Sotajoen* suunvaara. Kyse on kahden paikan keskinäisestä suhteuttamisesta, mutta silti käytetään superlatiivisia eikä komparatiivisia. Nimipesyeen *sota*-sanalla viitataan vainoaikoihin tai tarunomaisiin vainolaisiin, mikäli

oletetaan että *sota* on epätarkka käännös *tsuudia* eli vainolaisista tarkoittavasta saamen sanasta, kuten *Inarin* → *Sotajoen* (sa *Čudejuuhâ*) tapauksessa. – SA

Maakalla ulkosaari ja kalastajakylä Kalajoen edustalla Pohjois-Pohjanmaalla; käytetään myös nimeä → *Kalla*. Maakalla on lähempänä mannerta kuin → *Ulkokalla*. – AR

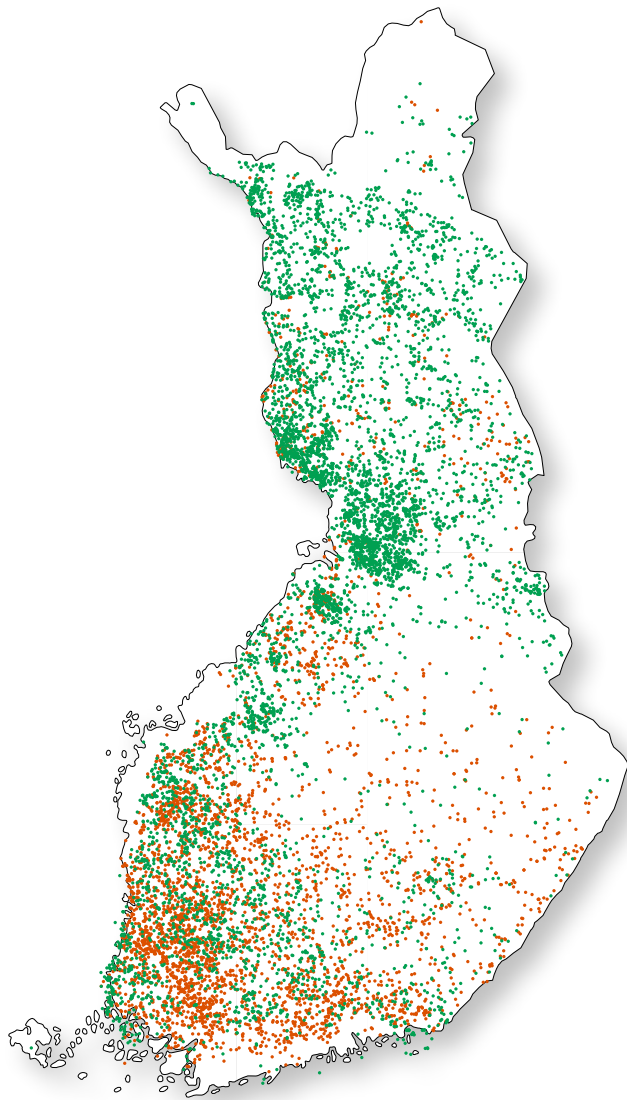
Maakeski kylä Padasjoella Päijät-Hämeessä. *Makeski* 1466, *Maakeski by*, *Maankeski by* 1484. – Nimi on rakenteeltaan erikoinen, mutta ei aivan ainutlaatuinen. Sysmässä on *Maakeski*-niminen talo, Hämeenkoskella *Maakeskenkulma*-niminen kyläkunta ja Petäjaveden ja Korpilahden rajalla *Maakeskinen*-niminen järvi. Nimi vertautuu myös sellaisiin luonto- ja viljelysnimiin kuin *Metsäkeski* Hauholla, *Kivikeski* Vammalassa, *Kuuskeski* Orivedellä ja *Koskikeskinen* Jämsänkoskella. Nimen jälkiosa *-keski* osoittaa asemaa, sijaintia. Åke Granlund (1962) on arvellut, että *Maakesken* nimi saattaisi johtua kylän sijainnista Päijänteen kahden suuren lahden väliin jäävän niemen tyvessä. Todennäköisempää on, että nimi perustuu kylän sijaintiin Suur-Padasjoen kahden eteläisimmän rautakautisen asutuskeskittymän, nykyisen Padasjoen kirkon seudun ja Asikkalan Äiniön kylän, maiden välissä. Mahdollista on sekin, että nimi liittyy vielä vanhempiin eräkautisten nautintamaiden rajoihin. – ELS

BFH 1: 25; FMU 4: 278; Granlund, Åke 1963: 141–142.

Maakrunni saari Perämerellä Iin edustalla Pohjois-Pohjanmaalla. *Maagrund* 1766, *Maagrundi* 1798. Ulompana merellä oleva saari on → *Ulkokrunni*. – Nimiä jälkiosana on murrensa *krundi* 'kari, matalikko'. Nimiä alkuosat osoittavat sijaintia rannikkoon nähden. – AR

Nissilä, Viljo 1957: 52; Suomen karttakirja 1799: 129.

Maalahti kunta Pohjanmaalla Vaasan eteläpuolella, ruotsiksi *Malax*. Maalahdesta tuli kappeli 1602 ja itsenäinen pitäjä vuonna 1607. Nykyinen Maalahden kunta perustettiin vuonna 1973 yhdistämällä Maalahden, Petolahden ja Bergön kunnat. *Malax*, *Malax by*, *Madelax by* 1491; *Maalahti* 1864. – Nimi juontaa juurensa suomenkielisestä paikannimestä **Madelaksi* (sisältää kalan nimityksen *made*). Maalahdesta Pohjanmereen laskeva joki on nimeltään *Maalahdenjoki*, ruotsiksi *Malax å*, mutta yksi sen latva-aroista Laihialla on edelleen nimeltään *Madesjoki*. Kehitys lienee ollut seuraava: Ruotsinkieliset asuttajat lainasivat vanhaiskeskiajalla nimen **Madelaksi* suomalaisilta, ennen kuin äänne *dh* muuttui *r*:ksi seudun suomalaismurteessa. Ruotsalaimurteessa taas alkuosan *dh* putosi

Paikannimet, joiden loppuosa on *maa*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

pois ja vokaali *a* piteni: *made* > *maa*. Myöhemmin suomalaiset lainasivat nimen takaisin, koska yhteys vanhaan *Made*-alkuiseen nimiryppäeseen oli katkennut. Lisäksi vanha muoto *laksi*, joka on säilynyt ruotsalaisissa lainanimissä muodossa *lax*, korvattiin myöhemmin kehittyneellä *lahti*-muodolla. Tällainen ”pallottelu” tunnetaan muiltakin kielirajoilta. – MB

Huldén, Lars 2001: 36, 375; Karsten, T. E. 1923: 68, 323–324; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 103–106; Sanomia Turusta 24.3.1864; Uppslagsverket Finland 3 (2005) s.v. Malax.

Maaninka kunta Pohjois-Savossa, ruotsiksi *Maninga*. Kuopion kappeliksi 1764, itsenäistyi 1871. Kunnan keskus on *Maaninkajärven* rannalla. *Maningasalo* 1557 (kaskimaa, ilmeisesti Maaninkajärven nykyinen Keskisaari), *Manikan weszij* 1557, *Maninga wesi* 1620-luvulla. – Nimen lopussa oleva *-nka* on nimistöjohdin. Sitä edeltävä osa on todennäköisesti saamen kieltä, vrt. koltansaamen *maanjiġ* ’iso siika’. – AR

Alanen, Timo 2004a: 348; Itkonen, T. I. 1948b: 512; OIT 1963 s.v. Maaninka; Räisänen, Alpo 2003: 76–77; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Maanselkä vedenjakaja Pohjois-Suomessa, Suomen huomattavin selkä. *Maensälkie lappar* ”Maanselän lappalaiset” 1640; ”pääselkä, *Maanselkä* nimeltä” 1844. – Erottaa Itämeren ja Jäämereen laskevat vesistöalueet. Kulkee aluksi itä-länsisuuntaisena Pohjois-Suomen vedenjakajana, kääntyy Saariselän kohdalla etelään ja jatkuu itärajan tuntumassa kaakkoon. Nykyiseksi maantieteelliseksi käsitteeksi nimi

on vakiinnutettu 1800-luvulla. Paavo Tikkanen (1845) luki Maanselkään vielä Suomenselänkin ja kutsui kokonaisuutta *Suomen selkärangaksi* ja sen kummallekin puolelle jääviä ”vuorihaaroja” sen *kylkiluiksi*. Z. Topelius piti Maanselkää pääselänteenä, josta haarautuvista tärkeimmistä selänteistä hän käytti jo nimiä → *Suomenselkä* ja → *Salpausselkä*. – *Maanselkä* tai *Maanselkä* on tunnettu vanhastaan suurimpien vedenjakajien nimenä muuallakin ja mainitaan esim. vuoden 1738 Hämeen läänin, Pohjanmaan ja Savon rajankäynnissä (*Man sälkä eller Landz Ryggen*) Viitasaarelta – nykyisellä Suomenselällä – paikkana, ”jossa luonto itse on jakautunut ja vedet lähtevät virtaamaan lähdesoista ja -lammikoista eri suuntiin näihin maaherrakuntiin”. → *selkä*. – SP

Ahlgqvist, August 1844: 38; [Tikkanen, Paavo] 1845: 105; Topelius, Zacharias 1873: 9; Tresk, Olof 1928: 26; Hämeen läänin ja Pohjanmaan rajankäyntiasiakirja 1738 (Riitta Palkin käännös 2004).

Maantietylä kyläkunta Tuusulassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Landsvägsbyn*. – Ruotsinkielinen nimi, puheessa *Landsvägabyn*, on alkuperäinen. Sitä ovat suomenkielisetkin asukkaat käyttäneet pitkään, myös mukailussa muodossa *Lansveekapyy*. Myös käännösnimi *Maantietylä*, vanhemmilla asukkailla *Maantienkylä*, on syntynyt kansanomaisesti. – 1700-luvun lopulta lähtien Ruotsinkylän reunamille alkoi syntyä torppia ja muuta asutusta, joista muodostui omia kyläkuntia (Maantietylän lisäksi myös *Metsäkylä* – *Skogby* ja *Myllykylä* – *Kvarnby*). Nimi *Landsvägabyn* tulee siitä, että kylänosista vain tämä oli sisämaasta Helsingin pitäjän kirkolle ja Helsingin kaupunkiin vieneen vanhan Hämeentien varressa. Maantietyllällä kerrotaan olleen ennen rosvokylän maine. Sen asukkaiden väitettiin ryöstävän matkamiehiä. – SBS

Lehti, Ulpu 1984: 10, 13, 14, 25.

Maarala

1. kylä Juvalla Etelä-Savossa. *Maralaby* 1664.
 2. kylä Sulkavalla Etelä-Savossa. *Maralaby* 1664.
- Kylien nimet perustuvat sukunimeen *Maaranen*. Juvalla Maarasia asui heti ensimmäisen maakirjan aikana 1541 ja Sulkavallakin viimeistään 1614. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 756, 787; KA:VA 8644: 148v, 216v.

Maarestatunturit myös *Marastotunturit*, saP *Márástat* (*duottar*), nykyisin myös *Marastatduottar* tai *-duoddarat*, sal *Määráståh-tuodår* ~ *Määráståhtuoddåreh* ~ *Määrás(t)tuodår*, tunturisto Vasko- ja Lemmenjokien välissä Inarissa Lapissa. Sen eteläisimmäksi huipuksi mainittu *Márástat-Morganoaivi* (saP) on nykyinimeltään *Morganmaras*. *Marasti fiäll* 1725, *Marasti* 1742–45, *Marastentunturi* 1820-luvulla. – Suomenkieliset nimimuodot ovat mukaelmia pohjois- ja inarinsaamesta, joista jälkimmäinen edustaa nimen vanhinta kantaa. Vanhempien nimimuotojen alkuosa, inarinsaamen *Määrás(tåh)* ~ pohjoissaamen *Márástat*-, on muodoltaan saamelainen sana mutta merkitykseltään tuntematon. Pohjoissaamessa (mutta ei inarinsaamessa) se on korvattu kansanetymologisesti osin maastotermillä *marastat* ’(pikku) *marasto* eli koivuvaara’ ja samoin Pohjois-Suomen murteiden sanalla *marasto*, joka on lainattu samasta saamen sanueesta. Jälkiosana on saP *duottar* ~ sal *tuodår* ’tunturi’, joista käytetään myös monikkomuotoja saP *duoddarat* ~ sal *tuoddåreh*. Nimenosa *Morgan-* on merkitykseltään tuntematon sana (→ *Morgam-Viipus*). – SA

NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Maaria entinen kunta, nykyään Turku, ruotsiksi *S:t Marie*. *Rentthomæki sokn* 1442, *Rendemeki Sochn* 1555; *Woreffrv socken* 1363, *Vorffrukijrche sn* 1541, *Vorffru soknn* 1556, *Wårfrukirkie sochn* 1616; *S:t Marie, Rântämäki* 1865; *Maaria* – *St. Marie* 1867–80. – Maarian pitäjä on jossain muodossa ollut olemassa jo esihistoriallisen ajan lopulla. Vanhoissa asiakir-

Maarian kunta ulottui ennen vuoden 1944 alueliitosta Turun pohjoispuolisesta Jäkärälästä eteläpuoliseen Hirvensaloon. Alueliitoksessa kunnan keskus Räntämäki jäi Turun puolelle. Ote tiekartasta on vuodelta 1932.

M joissa käytetään nimeä → Räntämäki. Se on kunnan nimenä vielä 1897 Väinö Wallinin laatimassa kunnannimien luettelossa; nimi Maaria mainitaan Räntämäki-nimen yhteydessä: ”Räntämäki on vanhempi kuin kristitty Maaria”. Asiakirjoissa käytetään myös nimeä *Vårfrukyrke socken*. Vuonna 1393 viitataan Neitsyt Marialle pyhitettyyn Räntämäen kirkkoon mainitsematta nimeä *Maria*: apud ecclesiam beate virginis in Rænthemæki ’Pyhän Neitsyen kirkon luona Räntämäessä’ (REA). *Maaria*-nimi perustuu kirkon suojeleuspyhimyksen nimeen. Varsinais-Suomessa on kolme muuta samoin perustein annettua pitäjännimeä → *Kaarina*, → *Marttila* ja → *Pertteli*. Suuri osa Maarian kunnasta liitettiin Turkuun 1944 ja jäljelle jäänyt pohjoisosa 1967. – RLP

Jaakkola, Jalmar – Roos, John E. 1936: 20; Oja, Aulis 1944: 43–44; REA 206, 118; Wallin, Väinö 1897: 43.

Maarianhamina kaupunki Ahvenanmaalla, ruotsiksi *Mariehamn*. – Kaupungin suomenkielinen nimi on luotu (ehkä epävirallisesti) samanaikaisesti ruotsinkielisen nimen kanssa, kuten Suomesta 18.2.1859 voimassa oleva: ”Uusi meri- ja kauppa-kaupunki on - - tämän helmikuun 4 p:ltä määrätty *M a a r i a n h a m i n a n* (*Mariehamn*) nimisenä perustettavaksi Ahvenanmaan mantereen keski-eteläiselle rannalle Jomalan pitäjän Överneesin kylän maille”. Perustamispäätös tehtiin siis 1859, ja kaupunginoikeudet myönnettiin 1861. Kaupunki nimettiin Aleksanteri II:n puolison Maria Alexandrovnan (1824–1880) mukaan. Nimen jälkiosa on *hamina* (< ruots. *hamn*) ’satama’. – PS

Huldén, Lars 2001: 57; Suometar 182.1859; Thors, Carl-Eric 1949: 26.

Maarianvaara kylä Kaavilla Pohjois-Savossa. *Marjonwara* 1682, *Marjanwara* 1686, *Mariawara* 1727–1743, *Mariavaara* 1801, *Marianvaara* 1821–1833, *Maarianvaara* 1867–1869. – Kylän Rauvanvaaran rinteillä on Maarianvaaran laskette-

lukeskus. Kylän vakituinen asutus alkoi muodostua 1660-luvulla. Ensimmäiset asumukset sijaitsivat Rauvanvaaran laella. Kylän nimen sanotaan syntyneen 1500- tai 1600-luvulla, jolloin alueen väestö oli enimmäkseen ortodoksisista. J. Maukonen kertoo muistiinpanoissaan 1878 kylän saaneen nimensä *Maria*- eli *Maaria*-nimisen nuoren naisen mukaan, joka on haudattu kylään, toisten kertoman mukaan jollekin läheiselle Tuppuralan rinteelle, Mäkärämäelle tai Mariansärkälle. Vaaran juurella on myös *Maarianlampi*. Toisen tarinan mukaan kylän varhaiset asuttajat olisivat olleet ortodokseja, jotka olisivat nimenneet paikan Neitsyt Marian mukaan. Varmaa selitystä nimelle ei ole. – SP

Maarianvaara 2000: 83; Saloheimo, Veijo 1971: 205, 256; HisKi; Tuokko/Käksälmi; www.pohjois-savonkylat.info/maarianvaara/fi/-Historia/index.php [7.11.2006].

Maarjärvi järvi ja kartano Vehmaalla Varsinais-Suomessa. *Mariaierue* 1380, *Mareierff* 1512, *Mariereffui* 1549, *Maria Jerffuj* 1540, *Marjärffwij* 1616. Vuodesta 1549 alkaen nimi on asiakirjoissa tavallisesti *Mar*-alkuinen. – Järvennimen pohjalta on muodostettu kylän- ja sitten kartanon nimi. Varhaisten asiakirjamuotojen perusteella on Heikki Ojansuu tulkinut nimen olleen alkuaan *Marjärvi*; tällöin nimen olisi perustuttava läheisen *Marja*-alkuisen maastokohteen nimeen. Sakari Hinneri on yhdistänyt nimen skandinaavista perua olevaan lainasanaan *maari* ’vetinen notkelma, maatuma’. Järven rannat ovat kuitenkin enimmäkseen kovarantaisia. – SP

Hinneri, Sakari 2003: 111, 121; Lopmeri, Arvo 1947: 97; Ojansuu, Heikki 1901: 190.

Maatiala kaupunginosa ja kylä Nokiällä Pirkanmaalla, aiemmin Pirkkalan kylä. *Mätiala* 1453, *Matelaby* 1544, *Matialaby* 1544. – Kylän maat olivat jo keskiajalla Viikin kartanon alaisista rälssiä. Maatiala on Pyhäjärven ja Vihnusjärven välisellä kannaksella, jonka korkeimman osan muodostaa Maatialanharju. *Maatia*-nimiä on lähinnä satakuntalais-hämäläisellä alueella (esim. *Maatiala*-niminen kylä entisen Sääksmäen alueella, *Lasse Olefsson Matiala* 1508) ja ne liittyvät usein joko

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Venäjän keisarinna Maria Alexandrovna (1824–1880) oli keisari Aleksanteri II:n puoliso ja Hessenin suurherttuan Ludvig II:n tytär.

korkeahkoihin mäkiin tai harjuihin tai pieniin lahtiin tai järviin. Timo Alanen on yhdistänyt Sääksmäen *Maatialan* nimen adjektiivisiin *maatiainen* 'maaseutuun kuuluva, maalainen, alkukantainen, pienikasvuinen' ja katsonut nimen kuvaavan kylää suhteessa läheiseen *Jutikkalan* kartanokylään. Nokian Maatialan lähellä on ollut Viikin kartanokylä. – SP

Alanen, Timo 2003: 40; Suvanto, Seppo 1995: 163; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 652–653.

Maavesi järvi Etelä-Savossa Pieksämäen ja Joroisten alueella sekä samanniminen kylä sen rannalla Joroisissa, aiemmin myös rautatieliikennepaikka. *Muaveden ranta* 1561; *Mawesiziby* 1666. – Myös Pieksämäen puolen *Maavuskylän* nimi (*Mawesiziby* 1666 ja vielä 1799 *Maavesi*) liittyy järven nimeen. *Maavesi* mainitaan Juvan pitäjän Vesikansan neljänneksen kymmenkuntana vuonna 1562 ja viimeistään 1643 Pieksämäen kylänä. Järvi, jonka mukaan kylätkin on nimetty, sijaitsee Längelmäenjärven (aiemmin *Längelmäselkä*) ja Sysmän (aiemmin *Sysmäjärvi*) välissä; sitä on kuvattu kovarantaiseksi ja tummavetiseksi. Lönnrotin (1874) sanakirjan mukaan *maavesi* tarkoittaa 'lähellä maata olevaa järveä'. Taipalsaarella *Maavesi*-niminen järvi, rinnakkaisnimeiltään *Laituusjärvi*, kiertää eli "laitaa" suurta Kirkkosaarta. Molemmat järvet ovat pitkänomaisia ja kaartuvia. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 131, 189; Lönnrot, Elias 1874; Pirinen, Kauko 1982: 727; Suomen karttakirja 1788: 117; KA:VA 8652: 337, 364.

Mádjohka (saP), Kevon lisäjoki Utsjoella Lapissa. Sen suupuolella on tämän joen ja Kevon väliin jäävä tunturiselänne *Mádjohskáidi* ja itse Kevossa on joensuun alapuolella jokijärvi *Mádjohluoppal*. – Nimen alkuosa *Mád-* palautuu epäsuorasti sanaan *mádjit* (saI *maijuu*) 'majava' tai näin ainakin yleisesti uskotaan. Myös Utsjoen alemmaan Cuokkajärvijärven laskee samanniminen pikkupuro ja sen nimeä tulkitaan samalla tavoin. Lyhennystyyppi *Mád-* on paikallinen, ja sen mallina on saattanut olla inarinsaamelainen nimi *Maijuuhá*, joka on odotuksenmukainen lyhentymä nimestä *Maijuujuuhá* (peräkkäiset *juu-*tavut ovat sulautuneet yhteen). Kumpaankin nimeä käytetään Itä-Inarissa merkityksessä 'majavajoki'. Pohjoissaamelaisella alueella Norjan Koutokeinossa on sen sijaan lyhentymätön nimi *Mádjitjohka*, jonka alkuosan merkitys on osin unohdettu. Jälkiosassa saP *johka* 'joki' (-*joh-* on yhdysosalyhentymä sen genetiivistä). – SA

Mahlad → *Mahlatti*

Mahlatti myös *Mahalatti*, saI *Mahlad*, varhemmin *Mahladiš*, Inarijärven suurin saari Inarissa Lapissa. Sen erottaa järven länsirannasta kapea salmi *Mahlatinnuora*, saI *Mahladnyeri* ja *Nyeri* (jälkimmäistä käytetään salmen eteläpäästä). *Mahaláde* 1820-luvulla. – Nimi on mukaelma inarinsaamesta. *Nuora* on lainattu inarinsaamen sanasta *nyeri* 'pitkä kapea salmi'. Vanhempi nimi *Mahladiš* on deminutiivimuoto, jollaista nimestä ei enää käytetä. Saaren nimen alkuperä ja merkitys ovat hämärän peitossa. Taustalla voi olla lyhentynyt ja merkitykseltään hämärtyneet saamelainen yhdyssana tai kyseessä on tuntemattomasta muinaiskielestä periytyneet nimi. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnat.

Mahlu kylä Saarijärvellä *Mahlunjärven* eteläpäässä Keski-Suomessa. *Mahulu* 1562, *mahlaierffuē* 1564, *Mahlumäkij* 1638. – Nimi liittyy *u-*loppuisuudestaan huolimatta Suomen runsaaseen *Mahla*-nimistöön ja viittaa koivun mahlan keruuseen järven rantakoivikoissa jo hämäläisten eränkävintäaikoina keskiajalla. Vaihtelu *Mahla-* ~ *Mahlu-* viittaa etelähämäläiseen vaikutukseen. Kylän nimi on voinut kehittyä seuraavasti: *Mahlajärvi* > *Mahlujärvi* > *Mahlu*, jonka jälkeen järveä on puolestaan alettu kutsua nimellä *Mahlunjärvi*. – SP

Nissilä, Viljo 1963c: 304–305.

Mahnala kylä Hämeenkyrössä Pirkanmaalla. *Machnala* 1540. – Kylässä on *Mahnalanharju* ja eteläpuolella *Mahnalanselkä*-niminen järvi. Kylännimi perustuu vastaavaan talonnimeen. Myös Punkalaitumella on *Mahnala*-niminen talo. Perimätieto vuodelta 1896 kertoo Mahnalan talon nimen olleen alkuun **Mahlala* ja selittyvän *koivunmahlasta*. Sana *mahna* on tavattu Hämeenkyrössä merkityksessä 'mahla; mäihä eli kalanmäti', Pelkosenniemenellä 'nila, pettu', Ylitorniolla 'pihka' ja Iisalmissa 'kalanmäti'. Ilmeisesti sanoilla *mahna* ja *mähnä* on tarkoitettu yleensä jotain tahmeaa ainetta; Mahnalan nimessä ehkä juuri mahlaa. Ehkä Mahnalan selän nimi on aiemmin ollut **Mahnajärvi*. – Sanaa *mahna* on selitetty myös uskonnolliseksi, ruotsalaiseksi lainasanaksi merkityksessä 'peikko, haltija'. – SP

Pulkki, Päivi 1981: 26; SSA s.v. mahla; KA:VA 1920: 49.

Maikkula vanha Oulunsuun kylän tila, nykyinen kartano ja kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Oulujoen kuntaa. – Tila sai nimensä 1600-luvulla sen perustajan *Maikkusen* suvun nimestä (esim. *Matz Maikuinen* 1635). Nimi on luultavasti syntynyt paikan päällä nimen *Magnus* tai *Matti* kansanomaisesta muunnoksesta. – JV

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1988: s.v. Maikola; Vahtola, Jouko 1991a: 192.

Maila kylä Karjalohjalla Uudellamaalla. *Maijala* 1546, *Maila* 1556. – Alkuperäisen nimen *Maijala* keskimäinen tavu on viimeistään 1500-luvulla heittynyt lounaismurteeseen taapaan nimestä pois. Alkuaan nimi on tarkoittanut vain yhtä taloa. Nimeen sisältynee asumusta merkitsevä sana *maja* ~ *majja* – SP

Hausen, Greta 1920: 276; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Maijala.

Mainiemi kyläkunta ja niemi Padasjoella Päijät-Hämeessä. *Mayenemi* 1511. – Nimi on lyhentynyt *Majaniemestä*, mihin varhainen asiakirja-asukin viittaa. *Majaniemi*-nimen taustalla voi yksinkertaisesti olla 'erämajaa' merkinnyt *maja*-sana. Toisaalta monet *Maja*-alkuiset nimet – myös Padasjoen seudulla – ovat lyhentyneet *Majava*-nimistä, jolloin nimi viittaisi majavien pesimiseen paikalla. – TA

FMU 7: 123; Kiviniemi, Eero 1990: 139; Nirvi R. E. 1986: 9–14.

Mainua kylä *Mainuanjärven* ympärillä Kajaanissa Kainuussa. *Mainuan niemi* 1555, *Mainua* 1624, *Mainuwabý* 1642. – Nimi perustuu todennäköisesti sanaan *mainio* 'hyvä'. *Mainuanjärven* rantamat ovat silmään pistävän vehmaita muuten karulla seudulla. Nimen lopussa oleva *-ua* on nimistöjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 188.

Maisansalo leirintäalue Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Teiskoa. – Maisansalo saattaisi olla Lempäälän Maisanrannan (*Maysiranda* 1540, *Maýsinranda* 1542, *Maijsenrannanby* 1552, *Maisenranda* 1781, *Maisenranta* 1920) erämaapalsta, jolloin nimi olisi siirtynyt Lempäälästä Teiskoon. Maisanrannan kylä sijaitsi Sarvikkaasta hieman luoteeseen; siitä 3,5 kilometriä pohjoiseen on yhä *Maise*-niminen talo. Kun *Maisa*-alkuisia nimiä on enemmänkin ja ne sijoittuvat yhtenäiselle alueelle Etelä-Suomeen, niiden taustalla voi olla sana, jota ei ole kyetty määrittämään. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 278; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Maisala;

Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: 81; Suomen karttakirja 1920: 16C; KA: Suvanto/ Lempäälä s. 989–990.

Majstad → *Toukola*

Makholma kyläkunta, maatunut niemi, alkuaan saari Porissa Satakunnassa. *Mackholmen* 1783 (niemi), *Makholm* 1835 (torppa). Alueen ensimmäinen vakinainen asukas asettui Preiviikin talonpoikien kalamajojen läheisyyteen 1804. Myöhemmin 1800-luvulla asutus keskittyi Kuuminaisten, Preiviikin ja Viasveden rajakulmioon perustetun Makholman tor-

pan ympäristöön. Kyläkunnasta on sen lähialueella käytössä myös nimi *Makholmankulma*. 1800-luvun lopulla tärkeäksi elinkeinoksi tuli kalastus, ja kylän kalasatama tunnetaan vieläkin nimellä *Makholman kalaranta*. – Nimi *Makholma* on mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Mackholmen*. Paikallisen ruotsalaismurteen mukaisesti nimen loppuosana on sana *holma* 'saari' ja alkuosana sana *mack* 'mato, toukka'. Saari on ollut muodoltaan toukkamainen. – RM

Sammallahti 1998: 20–52; FO s.v. holm, -e ja mark 5.

Makilo → *Mäkiluoto*

Maksamaa entinen kunta, nykyään osa Vöyri-Maksamaan kuntaa, Pohjanmaalla, ruotsiksi *Maxmo*. *Maxmo*, *Maxima* 1440, *Maximo* 1543, *Maxmo* 1544. – Nimi on seudulla liikkuneiden suomenkielisten erämiesten tai varhaisten suomalaisien asukkaiden antama saarennimi. Sen lopussa on 'suurta saarta' merkitsevä sana → *maa*. Nimi on alkuaan tarkoittanut saarta, jonka eteläkärjessä nykyinen kirkonkylä sijaitsee. Ruotsinkieliset asukkaat ovat paikalle asetuttuaan ottaneet nimen oman asutuksensa nimeksi. Nimen alussa lienee varsinkin karjalaisissa lähteissä esiintyvä henkilönnimi *Maksi*, *Maksi*, joka tunnetaan lähempääkin: vuonna 1548 *Håkon Maximason* ("Maksimanpoika") Ryss Pietarsaaresta maksoi satamaveroa Oulussa. *Maksa-* ja *Maksi-*alkuisia paikannimiä on myös Pohjois-Pohjanmaalla, jonka vanhassa paikannimistössä näkyy selvä itäinen vaikutus. Ruotsalaista *Maxmo*-nimeä vastaava suomalaistettu nimiasu on ennen vakiintumistaan etsinyt muotoaan: Lönnrotin sanakirjassa 1874–80 nimi on muodossa *Maksamo*, *Maksamaan kappeli* 1870, *Maksanmaa* 1873, *Saxénilla Maksanmaa* 1897 ja Suomenmaa-kirjassa 1925 *Maksamaa*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 387; Saxén; Ralf 1897: 35; Suomalainen Wirallinen Lehti 8.11.1873; Uusi Suometar 4.7.1870.

Maksniemi keskiaikainen kylä Perämeren rannalla Simossa Lapissa. *Maxenem* 1548, *Maxanemj* 1551. – Nimi johtuu rannikon niemestä, jonka hahmo on maannousun seurauksena jo kadonnut. Nimen takana voi olla karjalainen henkilönnimi *Maksa*, venäjän *Maxima*, joka esiintyy Pohjois-Suomen karjalaisperäisessä nimistössä. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 358, 375.

Malahvia kyläkunta *Malahvianvaaralla* ja sen lähitienoilla Suomussalmen Yli-Vuokissa Kainuussa. – Kyläkunnan nimi on peräisin vaaran nimestä, johon sisältyy vienalainen miehen nimi *Malahvie* (< ven. *Malafei*). Vaaran nimen iästä ei ole tietoa, mutta aivan nuori se ei voi olla. – AR

Nissilä, Viljo 1976: 91.

Malax → *Maalahti*

Maliskylä kylä ja taajama Nivalassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Malila* 1813, *Malisperä* 1821. – Lähistöllä on Malilanmäen kyläkunta. Nimet kertovat savolaisesta asutuksesta: siellä mainitaan 1633 Pekka Malinen, joka sukunimestä päätellen oli kotoisin Savosta. Talonniemenä *Malila* mainitaan 1675. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Malila, Malinen; HisKi.

Maljasalmi kansanomaisesti *Maljosalmi*, kylä Outokummussa Pohjois-Karjalassa. Juojärvessä on kylän kohdalla *Maljosalmi* mantereen ja Jäätsalon välissä. *Maljasalmi* 1747. – Nimeen liittyy hopeamaljasta kertova tarina, mutta tarina lienee nimeä nuorempi. Kansankielessä *malja* on tarkoittanut puista kulhoa, pahkakuppia. *Malja*-nimiä on muuallakin, esim. *Maljaniitty* Juuassa ja *Maljasaari* Ilimantsissa. – AR

HisKi.

Malkkila kylä Heinävedellä Etelä-Savossa. *Malckila* 1705. – Nimi perustuu 1600-luvulla kylän alueelle tulleiden Malkkien sukunimeen. Alueesta on käytetty Heinäveden kirkonkirjois-

sa 1700-luvulla ja 1800-luvun alussa myös nimiä *Hevonlahti* (oli Rantasalmen Hevonlahden kylän takamailla) ja *Viljamo* kylässä olevan Viljamonjärven mukaan. – SP

Paikkala, Jarmo 2001: 657, 661; HisKi (Rantasalmi); NA.

Malko kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa. *Mallkoby* 1454, *Malfwo godz* 1486, *Malgo* 1512. – Kylän läpi virtaa Malvonjoki. *Malko*-nimiä on Suomessa muutama, ja ne ovat *Malkosaaria*, *-lahtia* tai *-mäkiä*. Nimiin sisältynee seivästä, riukua ja tuohikaton painopuuna käytettävän paksumman ja pyöreän puun nimitys *malka* ~ *malko*. Nimeä on voitu antaa paikoille, joissa on kasvanut malkopuiksi sopivia hoikkia mäntyjä, tai ehkä talollekin, jossa on ollut tuohesta tehty malkakatto. – SP

Meri, Arvo 1943: 108–109; Vuorela, Toivo 1979: 264; www.lailanet.fi/kylahistoria/Kylat/malko.htm [14.5.2006].

Malla tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa, Kilpisjärven pohjoispuolella. Siitä erotetaan kaksi huippua, *Iso-Malla* ja *Pikku-Malla*. *Mall* 1742–1745, *Malla* 1810. – Nimet on lainattu pohjoissaamesta, jossa nimeä *Malla* kuitenkin käytetään vain Pikku-Mallasta; Ison-Mallan saamenkielinen nimi taas on *Gihccebákhti* (→ *Gihccegorži*). Sanana *Malla* on saamessa tuntematon, mutta se esiintyy useassa muussakin näiden seutujen vaarannimissä. Käsivarren *Jollanoaivi*-tunturin erästä reunahuippua kutsutaan nimellä *Jollan-Malla*, ja Norjan puolella, Isosta-Mallasta vain noin peninkulman verran länteen taas on laajan *Márkos*-tunturiston reunassa huippu nimeltä *Márkos-Malla*. Tästä pari peninkulmaa etelämpänä Norjassa tavataan vielä neljäs *Malla*, *Buoššir*-nimisen tunturin länsireunassa oleva huippu. Koska myös Kilpisjärven rannassa oleva Pikku-Malla on juuri tunturialueen reunahuippu, on nimielementti *Malla* selvästi ollut alun perin juuri tällaiseen maastonkohteeseen tai sijaintiin viittaava sana. Mahdotonta on silti ratkaista, onko kyseessä alkuaan saamelainen mutta sittemmin käytöstä kadonnut sana, vai mahdollisesti jo jostain saamea edeltäneestä, tuntemattomasta muinaiskielestä periytynyt sana. – Ainakin aiemmin Pikku-Mallasta on saamessa käytetty myös rinnakkaista nimeä *Silis-Malla*, ilmeisesti erotukseksi alueen muista Malloista. Määrite *Silis*-perustuu Pikku-Mallan itäpuolella sijaitsevan järven nimeen *Silijävi*. – AA ja SA

Qvigstad, J. K. 1935: 48; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Mallasvesi järvi Pälkäneen ja Valkeakosken alueella Pirkanmaalla. *Mallasvesi* 1462, *Mallass wesi*, *Mallaswesi* 1640. – *Mallas*-alkuisia vesistönimiä tunnetaan Suomesta ennen kaikkea historialliselta hämäläisalueelta. Yleinen nimityyppi on mm. *Mallaskivi*, jota vastaa itämurteinen *Mallatkivi*. Monet tällaisista paikoista ovat järvenselillä sijaitsevia pieniä luotoja tai vedenalaisia kiviä. Historialliselta karjalaisalueelta tunnetaan myös muita *Mallat*-alkuisia paikannimiä. Vaikka moniin *Mallas*- ja *Mallat*-nimisiin paikkoihin liittyy perimätietoja maltaiden liotuksesta, mallaslastin katoamisesta, mallasäkin muotoisuudesta tms., on ilmeistä, että suurin osa niistä on kansanselityksiä. Todennäköisempää on, että nimet liittyvät itämurteista ja karjalasta tunnettuun sanaan *malto*, joka merkitsee 'hiljalleen virtaavaa, tyyntä, aallotonta tai suojaista'. Vaikka tätä murrenana ei länsimurteista tunneta, esiintyy niidenkin alueilla vastaavia paikannimiä, jotka viittaavat siihen, että *malto*-sanaa vastaava johdos on ollut niissäkin käytössä. Sanasta on myös talletettu epäsäännöllinen monikko-muoto *mallat*. Nimen alkuosan loppu-s on yleinen elementti paikannimissä (vrt. *Lahdesjärvi*), vaikkakin funktioltaan jossain määrin epäselvä (vrt. Tunkelo 1953). – JS

KKS s.v. malto; Mamontova, N. – Mullonen, I. 1991; Nissilä, Viljo 1975: 152–153; Tunkelo, E. A. 1953; SMSA.

Mallinkainen kylä Janakkalassa Kanta-Hämeessä. *Mallingais* 1767. – Muodostunut Monikkalan, Hiidenkylän, Ikaaloisten ja Turengin kylien takamaista *Mallinkaistenjärven* (*Mallingais-jervi sari* 1435) ja sen länsipuolella olevan laajan metsäalueen, *Mallinkaistenmaan*, tuntumaan. Mallinkaistenjärvestä Puujokeen laskee *Mallasjoki* (*Mallicaisen joen hara* 1435). Suhteellisen lähellä, Hausjärven Turkhaudalla, on ollut *Mallinkainen*-niminen torppa. – Sanasta *mallinkainen* on tieto vain Loimaalta, jossa ”pienet lätäkköeläimet, kalojen alut ym.” ovat *mallinkaisia*. Samaa juurta lienee yleiskielessäkin esiintyvä *malluainen* ’eräs vedessä elävä nivelkärsäinen hyönteinen’; samoin Lönnrotin sanakirjan *mallea* ’pyöreä’ (”mallea kiwi”), *malla* ’mansikka’ ja *mallikka* ’pyöreä tai pallonmuotoinen kappale’. Johdostyypiltään *mallinkainen* kuuluu yhteen sellaisten sanojen kuin *hevonkainen* ’mesimarja’, *juominkainen* ’juolukka’, *kuorinkainen* ’kovakuoriainen’, *sonninkainen* ’sontiainen’ jne. kanssa. Kyse on siis pienistä, pallomaisista, joukkona esiintyvistä kappaleista tai olioista. Mallinkaistenmaalla on runsaasti pieniä lampia ja soita, joiden välissä on harjanteita ja mäkiä. Tyypillisiä ovat myös mäkien päällä ja rinteillä olevat kivien muodostamat ”mättäiköt”. Silti on epävarmaa, onko Mallinkainen voinut saada nimensä lammista tai kivistä, kivirypäistä. Vielä epätodennäköisempää on, että nimi viittaisi hyönteisiin tai esim. vedessä oleviin pikkueläimiin. On kuitenkin sanoja, jotka sen lisäksi, että ne tarkoittavat hyönteistä (etenkin täitä), tarkoittavat myös petoeläintä tai jotakin uskomusolentoa. Esim. *kouko* ’aave, kummitus; karhu, susi; täi; kookas henkilö’, *kurko*, *kurkonen* ’paholainen, lempo; pieni hyönteinen, täi; käärme’; *menninkäinen*, *männinkäinen*, *mönninkäinen* ’maahinen; jokin hyönteinen; karhu’ (Nirvi). Sanat ovat kiertoilmauksen luonteisia, ja niitä käytetään usein lasten pelotteluun, esim. ”Kurko tulee!”. Ehkä *mallinkainen* voisi kuulua tähän joukkoon ja *Mallinkaistenmaa* olla ’susien tai karhujen maa’ tai ’menninkäisten, maahisten, manalaisten maa’. – MV

FMU 3: 93; Hakulinen, Lauri 1979: 171–172; Nirvi, R.E. 1944: 36–58; NS s.v. malluainen; Ojansuu, Heikki 1920: 150; SSA s.v. kouko, kurki, menninkäinen; HisKi; SMSA.

Mallinkaistenjärvestä on pieniä, pyöreähköjen kivien muodostamia kivirypäitä.

Mallos järvi Kangasniemessä Etelä-Savossa, puheessa myös *Mallus*. – Järvi sijaitsee kirkonkylän koillispuolella ja laskee lyhyen ja kapean *Malloskosken* kautta Syväanjärveen. Nimi voisi olla yhdistettävissä Lönnrotin sanakirjassaan mainitsemiin sanoihin *malous*, *malavus* ’nuotannostoavanto’, jotka hän lienee tuntenut karjalasta; suomen kielialueelta niitä ei olet tavattu. Säämäjärveltä on tallennettu verbi *mal’ata* ja sen johdos *mal’avus*: *mal’atah nuotuu mal’avuksez* ’nostetaan nuotta nostamuksesta’, virossa *mala* on ’hiekkainen merenranta’. Olli

Nuutinen on katsonut sanojen *malata* ja *malous* sopivan sisältöään yhteen *malo*-sanan ’ranta’-merkityksen kanssa: nuotta ”rannataan” nostopaikkaan. – Sana *malo*, jonka ydinmerkitys on ’ranta, rannanaääri’, on kadonnut suurimmasta osasta suomen kielialuetta, mutta jäänyt elämään erilaisissa toissijaisissa merkityksissä, kuten ’rako, halkeama; lahti; matala(vesi)’ ja nuottatermeissä (*malo* ~ *maloapaja* ’lyhyt ranta-apaja’; Leppävirralla tunnetaan *Mallotkivi* apajapaikkana). – SP

KKS s.v. malata; Lönnrot, Elias 1874; Nuutinen, Olli 1987: 514–528; SKES s.v. malo, malto; SSA s.v. malo; NA.

Mallusjoki kylä ja joki Orimattilassa Päijät-Hämeessä. *Mallux* 1459, *Mallox* 1499 (kylä). Kylä on *Mallusjärven* etelärannalla. Kylästä on aiemmin käytetty nimeä ja taivutusta *Malluksuvi*: *Malluksuven*, Eeva Lindénin mukaan myös *Mallusovi*: *Malusovin*. Lindén katsoo, että jälkimmäiseen taivutusmuotoon on tultu taivutuksen **Mallusjojen* pohjalta; nimi *Mallusovi* olisi siis alkuaan ollut *-joki*-loppuinen. – Saattaa olla, että nimi *Mallus* liittyy Lönnrotin sanakirjassa (1874) mainittuun sanaan *malo*, jolla paikoin murteissa on merkitys ’halkeama, rako’ mutta myös ’lahti, ranta’; *rantamalo* ’pieni merenlahti’. *Mallusjärven* kaakkoiskulmassa on nimittäin pitkä, kiilamainen lahti, jonka pohjukasta laskujoki alkaa. Samanlainen kiilamainen lahti on Kangasniemellä Etelä-Savossa olevan → *Mallos*-nimisen järven (puheessa myös *Mallus*) kaakkoiskulmassa. Sanan *malo* yhteyteen kuulunevat myös sanat *malous*, *malavus* ’nuotannostoavanto’ sekä sellaiset saamen kielen sanat kuin *muolös*, *muolun* ’kevällä järven rantaan muodostuva sula avanto’, *muolöstit* ’vapautua jäädä (ranta kevällä)’. Mahdotonta ei ole, että nimet *Mallus*, *Mallos* olisivat saamelaisperäisiä ja ajalta, jolloin saamelaisia asui nykyistä paljon etelämpänä. – MV

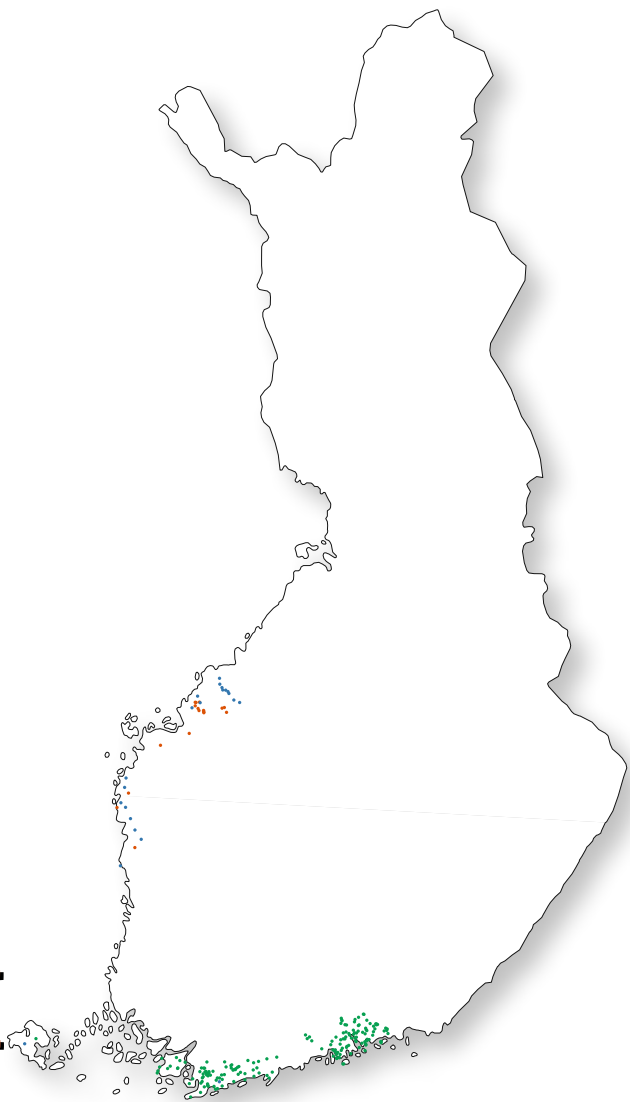
BFH 1: 29, 43; Lindén, Eeva 1942: 59–60; SKES s.v. malo; SSA s.v. malo; Valitusluettelot 1616: 118.

malm sana *malm* on tunnettu maastoterminä Uudenmaan ja Turunmaan ruotsalaismurteissa. Merkitys on ’metsää kasvava korkealla paikalla sijaitseva hiekkamaa, hiekkaperäinen metsämaa, nummi; metsää kasvava hiekkakarju’. Sana on jälkiosana yli 600 paikannimessä, jotka tarkoittavat juuri tämäntapaisia paikkoja, mm. *Brännmalmen* (Kemiö), *Degermalm* (Tenhola), *Kyrkmalmen* (Tenhola). Joistakin nimistä on aikaa myöten tullut asutusnimiä, esim. *Malm* (Helsingissä; suom. → *Malmi*), *Pävalsmalm* (Siuntiossa), *Östermalm* (Porvoossa; suom. *Tarmola*). Tunnetuimpia ovat ehkä Paraisten kaupungin keskustan nimi *Malmen* (suom. → *Malmi*) ja *Parola malm* (suom. *Parolanummi*) Hattulassa, tunnettu katselmus- ja harjoituspaikkana aina 1500-luvulta lähtien. Sanaa *malm* on käytetty myös kunnallisessa nimenannossa. Vanhojen *malm*-nimien levikki on suurelta osin rajoittunut Uuteenmaahan ja itäiseen Turunmaahan. Korkealla paikalla sijaitsevien hiekkamaiden nimissä on kielialueen muissa osissa käytetty sanaa *hed* Pohjanmaalla (aina Pietarsaareen asti) ja sanaa *äs* Kruunupyyssä ja Kokkolassa. Vrt. oheinen levikkikartta. Myös sanaa *mo* tavataan harvakseltaan koko alueella. – Ruotsissa sana *malm* on saanut myöhemmin merkityksen ’asutus kylän laidalla’ ja edelleen ’laitakaupunkiasutus, esikaupunki’. Vaikuttaa siltä, että Pietarsaaren kaupungin osien nimissä, esim. *Östermalm* (suom. *Itänummi*), *malm* voisi tarkoittaa kaupungin laidoilta syntyneitä asutusta. Kaupungin vanhimmat ”malmit” Norrmalm ja Södermalm eivät ole olleet maastoltaan nummia vaan tyypillisiä laitakaupunkiasutuksia. Nimenantoon ovat ehkä vaikuttaneet myös vastaavat, tunnetut Tukholman nimet. – PS

FO s.v. malm 1; Fries, Sigurd 1987: 93–98; FSO-lex s.v. HED, MÅLM, MO, ÅS; SOL s.v.

Normalm; Toivanen, Pekka 1980: 91–98, 103, 121; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 58, 115–117, 122–124.

M

Paikannimet, joiden loppuosa on *malmen*, *heden* tai *äsen*. Punaisella on kuvattu *heden*- ja *hedet*-loppuiset maastonimet, vihreällä *malmen*-loppuiset maastonimet sekä sinisellä *äsen*-loppuiset metsäalueiden nimet.

Malm → *Malmi*

Malmen → *Malmi*

Malmgård → *Malminkartano*

Malmi kaupunginosa ja rautatieasema Helsingissä Uudella maalla, entinen kylä ja keskustaajama Helsingin mlk:ssa, ruotsiksi *Malm*. *malleme buw* 1514, *Malm* 1543, *Malmby* 1551 (kylä); *Malmin kylässä* 1872, *Malmista* 1875 (rautatieasemasta). Malmilla on myös lentokenttä, jossa oli Helsingin pää-lentoasema 1936–1952. – Nimi perustuu kylännimeen, johon sisältyy Uudenmaan ruotsalaismurteiden sana → *malm* ’tasainen ja hiekkainen metsämaa, nummi’. Sillä on voitu tarkoittaa Viikistä alkavaa hiekkakangasta, jolla nykyään on Malmin hautausmaa, tai vanhaa kyläkeskusta nykyisen Ala-Malmin eteläpuolella. Malmi liitettiin Helsingin kaupunkiin suuressa alueliitoksessa vuoden 1946 alussa. – SP

Granlund, Åke 1956: 92; Granlund, Åke 1981: 15; Hausen, Greta 1920: 196; Kepsu, Saulo 2005: 116–120; Suomalainen Wirallinen Lehti 6.8.1872 ja 14.12.1875.

Malmi osa Paraisten kaupunkia Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Malmen*. *Pargass malm* 1553. → *malm* on yleinen elementti ruotsinkielisissä paikannimissä, niin Etelä-Suomessa kuin Ruotsissakin. Tavallisesti se tarkoittaa hiekkaisia metsämaita tai soraharjuja. Paraisilla alkuperäinen ”malmi” on 1300-lu-

vulla rakennetun kirkon tienoo, jonne nousi vähävaraisten ja käsityöläisten asumuksia. Ajan mittaan nimityksistä *Malmen* tai *Pargass malm* tuli Paraisten kirkonkylän ja Kirkkosalmen vastarannalla olevan asutuksen nimi. Nimeä käytetään edelleenkin, nyt Kirkkosalmen rantojen tiheään asutusta alueesta Paraisten keskustassa. – Nimeen lisättyjen etuliitteiden avulla on mahdollista erottaa toisistaan Paraisten monet ”malmit”. Parista *-malm*-nimestä on tullut virallinen kaupunginosan nimi: *Kyrkomalm*, suomeksi *Kirkkomalmi* ja *Prästgårdsmalm* suomeksi *Pappilanmalmi*. – PS

Diarium Gyllenianum: 157; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 115–116; Suistoranta, Kari 1985. RKO: FSO.

Malminkartano osa-alue Helsingin länsiosissa Uudella maalla, ruotsiksi *Malmgård*. *Sätherij* 1694, *Kärböhle Gärdh* 1687, *Kärböhle Boställe* 1785, *Malmgård* 1827 (kartano). Alue siirrettiin suuressa alueliitoksessa 1946 Helsingin mlk:sta Helsingin kaupunkiin. – Nimi on annettu 1959 osa-alueen nimeksi alueella sijaitsevan vanhan *Malmgård*-nimisen kartanon mukaan. Virallisesti siitä on käytetty nimeä *Kärböle-Malmgård* eli ”Kaarelan Malminkartano”, koska *Malmgård* kuului Kärbölen eli Kaarelan kylään. Kartanon ensimmäinen haltija oli amiraali Bengt Juusten 1579–1602. Vuoden 1695 kartassa kartano eli virkatalo oli vain *Gården*, mutta tiluksiin kuuluivat *Malmåkrarna* ”Malminpellot”. Suomenkielistä nimeä käytettiin jo 1910-luvulla (kartoissa myös asussa *Malmin kno* vielä 1960-luvullakin). Kartanon on arveltu saaneen nimensä sen alueella toimineiden malmikaivosten vuoksi, mutta tietoa kaivoksista ei ole. Kun tiluksiin kuuluivat 1695 *Malmåkrarna*-nimiset pellot, nimen taustalla on ilmeisesti ruotsalaismurteiden sana → *malm* merkityksessä ’tasainen hiekkakangas’. – Alueella sijaitsee Helsingin korkein paikka, *Jättemäkenäkin* tunnettu *Malminkartanonhuippu* (ruots. *Malmgårdstoppen*). – SP

Kalmbergin kartasto 1855; Kepsu, Salo 1997: 124; Leskinen – Lillbroända 2001: 32–33; Maaperäkarta 1950; Pesonen, Leo A. 1981: 169; Suomenmaa I (1916): 103, 105; fi.wikipedia.org [3.1.2006]; www.kaupunginosat.net/malminkartano [3.1.2006].

Maltio luonnonpuisto Savukosken kunnassa Lapissa. – Vuonna 1956 perustettu luonnonpuisto sijaitsee pitäjän itäosassa. Sen korkein tunturi on Savukosken ja Sallan kuntien rajalla oleva *Maltiotunturi*. Tunturista itään Sallan puolella ovat *Maltiojoen* (*Maltajoki* 1732) alkulähteet. Joki virtaa kohti etelää ja yhtyy Saijan kylän itäpuolella Tenniöjokeen. Nimi on saamelaislähtöinen, mutta sen enempää sen alkuperästä ei tiedetä. – KA

Fellman, Isak 1912: 101.

Manamansalo saari Oulujärvessä ja kylä Vaalassa Kainuussa. Lähiseudulla usein myös pelkkä *Salo* ja *Salonsaari*. *Manaman salo* 1555, *Manamasaloby* 1678. – Nimi on nykyisin Suomen ainoa *Manama*-alkuinen nimi, mutta 1541–62 on asiakirjoissa Kallavedessä Haminalahden tienoilta merkitty nimi *Manaman randa*. Sana *manama* on luultavasti johdos sanasta *mana* ja *Manamansalo* paikka, johon muinaiset eränkävijät ovat haudanneet vainajiaan, joko tilapäishautoihin tai pysyvästi. Pohjois-Suomessa on Kuusamosta alkaen useita *Manala*- ja *Manalais*-alkuisia saarten ja niemiä nimiä. Näillä paikoilla on ollut väliaikaisia, siunaamattomia hautoja, joista vainajat on viety kielirikon väistettyä siunattuihin kirkkomaihin. → *salo*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 269–270.

Maninga → *Maaninka*

Mankala kylä ja entinen rautatieasema Iitissä Kymenlaaksossa. *Mangala* 1664, *Mankala* 1727. Kymijoessa on etelämpänä Kaurakoski, johon 1930-luvulla perustettiin voimalaitos ja

joka tuolloin sai uuden nimen *Mankalankoski*. – Kylän nimi on alkuaan sen kantatalon nimi, jonka ympärille kylä on muodostunut; kirkonkirjoihin on 1707 merkitty kantatalojen nimet *Iso-Manka (Isämanga)* ja *Vähä-Mankala (Wähämangala)*. Nimenosaa *Manka* Saulo Kepsu pitää henkilönnimeen, mahdollisesti etunimeen *Magnus* pohjautuvana. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 229–230; Kepsu, Saulo 2006 (suull.); HisKi.

Mankans → *Mankkaa*

Mankkaa kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Mankans*. 1540 *Manckeby*, 1541 *Manckaby*, 1585 *Mankans*. – Vuonna 1540 Mankansin kylässä oli kaksi taloa, joista toisen omistajaksi on kirjattu Nils Manke (*Niels mancke*). Talon ja kylän nimeen on arveltu sisältyvän varhaisen isännän liikanimi (muinaisruotsin *manke* ’ratsumies’) tai etunimen *Magnus* kansanomaisen muunnos *Mank(e)*. Saulo Kepsu (1999) on arvellut tämän isännän suvun tulleen Espoon *Mankin* kylästä eli *Mankbystä (maghen buw 1519, Manckeby 1540)*. Suomenkielinen nimiasu on mukaelma ruotsinkielisestä. Virallisesti kylännimeksi nimi *Mankkaa* vahvistettiin ruotsinkielisen *Mankans*-nimen rinnalle 1965. – SP

Hausen, Greta 1920: 162; Huldén, Lars 2001: 286; Kepsu, Saulo 1999: 28–29; Laitinen, Sirkka 1982: 17; Ramsay, August 1984 [1924]: 61.

Manner-Ahvenanmaa Ahvenanmaan pääsaaren nimitys, ruotsiksi *Fasta Åland*. *Fasta Åland* 1795. – Suomenkielinen käännösnimi tarkoittaa vain pääsaarta. Ruotsinkielisen nimityksen *Fasta Åland* katsotaan nykyisin kattavan pääsaaren lisäksi tavallisesti myös sen länsipuolisen → *Eckerön* ja itäpuolisen → *Lumparlandin*, vaikka kapeat salmet erottavat ne varsinaisesta pääsaaresta. – PS

Radloff, Fredric Wilhelm 1795: 13; Uppslagsverket Finland 3 (1985) s.v. Åland.

Mannervesi merialue Uudenkaupungin Pyhämaan ja Pyhärannan rajalla Varsinais-Suomessa. – Vesialueiden nimiä ei yleensä ole merkitty vanhoihin karttoihin. Sanalle *manner* on muutamasta lounaisrannikon pitäjästä kirjattu merkitys ’mannermaa saariston vastakohtana’. Mannervesi on syvälle mantereeseen pistävä merialue. Sen suu on saariketjun sulkeuma, joten vesi vaikuttaa varsin ”mantereiselta”. Samanlaisen paikan ”mantereiseen” sijaintiin perustuu Uudenkaupungin edustalla sijaitsevan, niemeksi maatuneen saaren nimi *Manner-Haavainen*. – RLP

Vanhojen karttojen Suomi: kartta 22.

Mannisenranta kyläkunta Yli-Iin Karjalankylässä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi johtuu talonimestä *Manninen*. Talon perusti Mannisen suku 1600-luvun jälkipuolella. Suvun nimi oli alun perin savolainen mutta se oli tässä vaiheessa jo pohjalaistunut ja lienee ollut lähtöisin Kiimingistä, jossa oli *Mannila*-niminen talo. – JV

Mansikkala kaupunginosa Imatralla Etelä-Karjalassa. – Kaupunginosan rakentaminen alkoi 1960-luvulla. Uuden alueen oli tarkoitus tasapainottaa tilannetta, jossa Imatralla oli kolme tasavahvaa keskusta: *Imatrankoski*, → *Tainionkoski* ja → *Vuoksenniska*. Mansikkalasta tehtiin kaupungin hallinnollinen keskus, jossa on myös kulttuurilaitoksia ja vuodesta 1977 Imatran rautatieasema. Ensimmäinen Imatran asema (nykyinen Imatrankoski) sijaitsi Imatrankosken kaupunginosassa Kannakselle vievän radan varressa, toinen (nykyinen tavara-asema) Vuoksenniskan lähellä, ja lähellä nykyistä matkustaja-asemaa oli *Asemäen* eli sittemmin Tainionkosken asema. Kaupunginosan kohdalla on Vuoksessa *Mansikkakoski* ja joen itäpuolella vanhastaan Siitolan kylään kuulunut talo *Mansikka (Mansicka 1762)*. Kaupunginosan nimi lienee johdettu koskenimestä ja se talonimestä. Talonnimi perustuu johonkin vanhempaan *Mansikka*-alkuiseen luontopai-

kan nimeen, johon sisältyy kasvinnimitys *mansikka*. Aiemmin Mansikkalan tienoosta käytettiin nimeä *Linnala* (vielä vuoden 1971 kartassa) Vuoksen *Linnankosken* mukaan. – SP

Urbes Finlandiae 2004: 146.

Mansikkaniemi niemi ja talo Iisalmissa Pohjois-Savossa. Kirjailija Juhani Ahon (1861–1921) museo ja lapsuudenkoti 1865–1876. – Maaseurakunnan rovastit osoittivat Mansikkaniemen kappalaisensa asuinpaikaksi; niinpä siellä asui myös Juhani Ahon isä, herännäispappi Theodor Brofeldt. Pappilarakennus on 1840-luvulta. Juhani Aho on kuvannut lapsuudenmaisemaansa moniin kirjallisiin teoksiinsa kuten Papin rouva -romaniin ja Lastuihin. Niemellä on ollut mansikka-ahoja. – SP

www.ymparisto.fi/ Pohjois-Savon ympäristökeskus [30.5.2005].

Mansioniemi Kyrösjärven Kovelahteen pistävä niemi, niemessä sijaitseva leirintäalue sekä kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. Niemi rajaa toiselta puolelta *Mansolahti*-nimistä lahtea, jonka ympärillä kyläkunta sijaitsee. Kylän nähtävyys on Kovelahden ylittävä Mansioniemen silta. – Kylännimenä *Mansioniemi* on nuorehko. Vuodelta 1800 tunnetaan torppa nimeltä *Mansolahti*, joka kuului silloiseen Höytölän torppaan. *Mansolahti* alkuisia nimiä on Suomessa hyvin vähän: Ikaalisten nimien lisäksi Alahärmässä on ojannimi *Mansooluoma* ja suonimi *Mansoonneva* (viittaavat **Mansoi*-alkuisuuteen). Nimen alkiosa on vailla selitystä, mutta lienee mahdollista, että se olisi *maa*-tavoan palautuva johdos ja liittyisi alkuperältään jollakin tavoin sanoihin *mansikka*, *manner* ja *mantu*. – PS

Häkkinen, Kaisa 2004 s.v. manner, mansikka, mantu; Markkola, Pirjo 2006: 332; www.ikaalinen.net/kylat/myllykarttu/mansioniemi.htm [18.12.2006].

Manttojärvi saP *Mättajärvri*, järvi Utsjoen kunnan pohjoisosassa Lapissa. *Mad-jaure 1742, Mandujaure 1804*. – Suomeen nimi on lainattu saamesta, jossa *Mättajärvri* merkitsee sananmukaisesti ”Tyvijärveä”. Nimenannon perusteena on todennäköisesti se, että järvi sijaitsee kaikkein alimpana Utsjoen järvireitissä, eli ikään kuin joen ”tyvessä”. Järven mukaan on nimetty sen alapuolella Utsjoessa oleva *Mantokoski*, saP *Mättaguika (guoika ’koski’)*. – AA ja SA

Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 34.

Márástattuottar → *Maarestatunturit*

Marastotunturit → *Maarestatunturit*

Márfévarri (saP), tunturi Enontekiön Käsvärren Lapissa, Suomen ja Norjan rajalla. Tunturin päähuippu sijaitsee Norjan puolella. – Saamenkielinen nimi merkitsee ”Makkaravaaraa”; nimeämisperuste on tuntematon, mutta luultavasti kyseessä on jokin paikalla sattunut tapahtuma. Sana *márfi* ’makkara’ (yhdyssanamuoto *márfé-*) on harvinainen saamelaisissa nimissä, joten vertauskohtiakaan nimelle ei juuri ole. – AA ja SA

Mariehamn → *Maarianhamina*

Maringais → *Marinkainen*

Marinkainen kylä, taajama Lohtajalla Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Maringais*. *Maring 1543, Maringas 1544, Maringas by 1548; Marinkainen 1718*. – Mahdollisena on pidetty, että nimeen sisältyisi ruotsinkielinen asukkaannimitys *maring* ruotsin sanasta *mar* ’vesiperäinen maa, vesijätö’. Paikalla on keskiajalla ollut lahti, joka on melkein hävinnyt, joten siellä on jo nimenannon aikaan ollut maankohoamisen vuoksi vesijätöä. – SP

HisKi; RKO:FSO.

Marjaniemi osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, vuoden 1945 loppuun Helsingin maalaiskuntaa, ruotsiksi *Marudd*. – Nimet on hyväksytty osa-alueen nimeksi vuonna 1959, mutta olleet yleisesti käytössä ainakin vuodesta 1925. Silloin perustettiin

M

Oy Marjanien Huvilayhdyskunta – A. B. Marudds Villasamhälle, jonka tarkoituksena oli rakentaa asuntoja Botbyn eli Puodinkylän taajaväkisen yhdyskunnan alueelle. Marjanie- ni sijaitsee merenrannalla, mutta ei suoranaisesti muodosta niemeä; alueen itäosassa olevan pienen niemen nimenä on Koivuniemi (ruotsiksi Björknäset, kartassa jo 1700-luvulla). Suomenkielinen nimi on ilmeisesti syntynyt äänteellisen li- keisyyden perusteella, samalla siinä on tavoiteltu tuttua suomen sanaa. Ruotsinkielisen nimen taustalla on niitynnimi Marängen (jo 1751), jonka alkuosan *mar* merkitys on 'märkä rantaniitty, vesijättömaa'. Asuinalueen itärannan *Maren*- nimen lahti, joka toimii osin venesatamana, on saanut suoma- laisvastineekseen enemmän alkuperäistä muistuttavan nimen *Maarlahti*. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 207, 209.

mark sana *mark* (määräisessä muodossa *marken*) on jälkiosa- na useissa laajalti tunnetuissa paikannimissä, ennen kaikkea Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa, Toistakymmentä niistä on keskeisiä asutusnimiä: kylännimiä tai vanhoja pitäjänni- miä. Osa nimistä on nykyisin täysin suomenkielisillä seuduil- la, joilla jälkiosa on muodossa *-markku*. Nimien alkuosat, sa- moin kuin vanhat kirjoitusmuodot osoittavat kuitenkin, että kyse on alkuaan ruotsinkielisistä nimistä. Ruotsin *mark*-sa- nalla on monissa kielissä rajan, raja-alueen, rajametsän, met-

sän tai asumattoman seudun merkitys. Sana sisältyy myös paikannimiin. Tunnetuin lienee nimi *Danmark* ('Tanska') joka on tulkittu 'tanskalaisten rajametsäksi (Schleswigin sakseja vastaan)'. Suomenruotsalaisissa paikannimissä *mark*-elemen- tillä on erilaisia merkityksiä. Nimet ovat myös eri-ikäisiä. Vanhimmilta vaikuttavat nimet, joiden alussa on paikan suhteellista sijaintia ilmaiseva sana, esim. *Norr-* ja *Söder-* ('Poh- jois-' ja 'Etelä-'), *Ytter-* ja *Över-* ('Ala-' ja 'Ylä-'). Nämä nimet ovat ehkä alkuaan tarkoittaneet keskiaikaisten pitäjien tai vanhojen kylien välisiä asumattomia metsämaita. Alueet on myöhemmin asutettu ja asutukset ovat ajan myötä kasvaneet monitaloisiksi kyliksi, kuten → *Noormarkku*, → *Söörmarkku*, *Yttermark*, *Övermark* (→ *Ylimarkku*). Nimityypin arvellaan tulleen Itä-Ruotsista Suomeen Satakunnan kautta. Monet henkilönnimialkuiset nimet, kuten → *Dagsmark*, *Karlsmark* (Ulvilan → *Kaasmarkku*), *Kläsmark* (Noormarkun → *Lassila*), *Pämark* (→ *Pomarkku*) ja *Svartsmark* (Ulvilan *Suosmeri*), ovat nuoremmilta vaikuttavien asutusten nimiä. Alkuaan nimet ovat ehkä olleet nimissä mainittujen henkilöiden pitäjien takamaille raivaamien uudisviljelysten nimiä. Niistä alkunsa saaneet kylät ovat olleet pienehköjä, mitä on pidetty todis- teena kylien nuoruudesta edellisen ryhmän kyliin verrattuna. Myös vanhojen suurpitäjien asumattomia tai harvaan asu- tuja sisämaaseutuja on pitkään kutsuttu *markeiksi*, niin esim. Närpiössä ja Pedersöressä. Näihin kuuluvat myös sekä suomen- että ruotsinkielisessä paikannimistössä tavattavat vie- läkin nuoremmat, ehkä 1500-luvulta peräisin olevat *markit*: → *Markby* (tai *Marken*) Uudessakaarlepyyssä, Korttesjärven pitäjän halventava nimitys *Markki* sekä kylännimi *Markki* (vi- rallisesti *Övermark*) Lappajärvellä (jälkimmäiset Pedersören pitäjän vanhoja *markkeja*). Myös Toholammilla on talonnimi *Markki* (virallisesti *Östermark*). Näiden nuorien ruotsinkie- listen *mark*-nimien pohjalta ei ole syntynyt suomenkielisiä *markku*-nimivastineita. – PS

Hellquist, Elof 1948 s.v. mark; Huldén, Lars 2001: 164, 312, 365, 416, 432; Jørgensen, Bent 1994: 57;

SOL: 208; Thors, Carl-Eric 1953: 24; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 117;

NA: Paikannimikokoelmat.

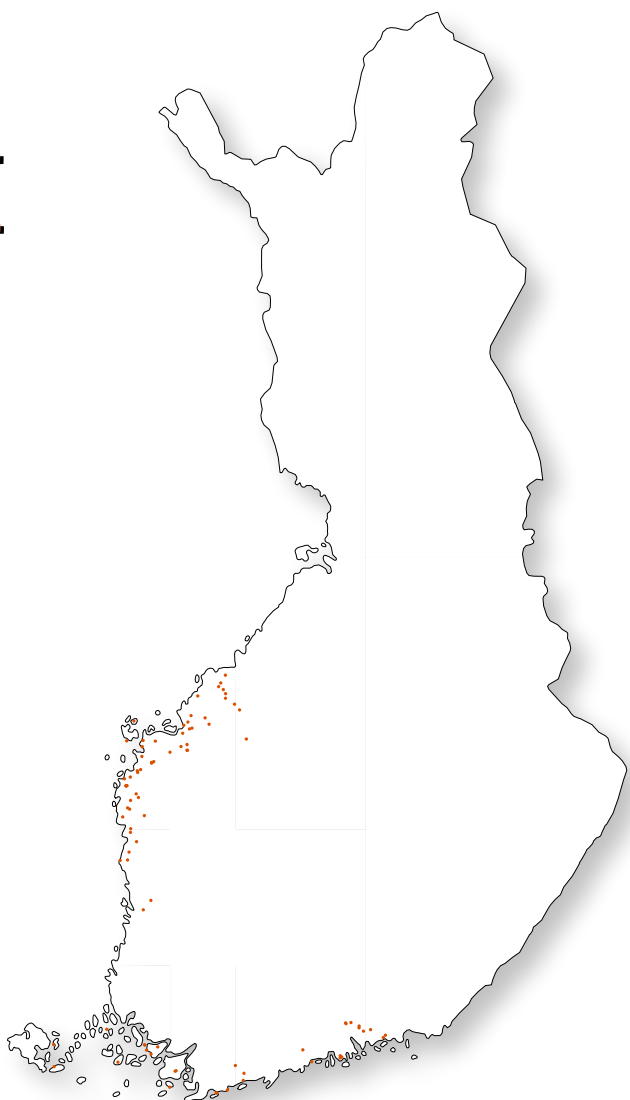
Märkan → *Markkina*

Markby kylä Uudessakaarlepyyssä Pohjanmaalla. *Marckeby* 1592, *Marcken* 1710. – Nimen alussa on ruotsin sana → *mark* 'ulkopalsta, takamaa'. Vanhimman kirjoitusmuodon voi tul- kita sanaliitoksi, jonka merkitys on "takamaan asukkaiden kylä". – PS

Huldén, Lars 2001: 400.

Markkina saP *Märkan*, Enontekiön vanhan kirkkopaikan nimi Lätäsenon suulla Lapissa. – Nimi palautuu kaupunkiporva- rien kauteen, jolloin kirkkopaikoissa pidettiin kokoontumis- aikoina myös markkinoita. Siten *markkina* ja siitä lainautu- neet saP *märkan*, saL *markkân*, alkoivat tarkoittaa kirkonky- lää, ja lopulta termi omaksuttiin myös muutamien tällaisten keskuspaikkojen nimeksi. Nimitystä *Märkan* on käytetty ennen vanhaan mm. Ruotsin puolen Jukkasjärven kirkko- paikasta (nyk. Kiirunaa) sekä Norjan Uuniemen eli Nessebyn kunnan Isovuonon markkinapaikasta ja ainakin tilapäisesti myös Utsjoen kirkkopaikasta ja kirkonkylästä. – SA

Markomby kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Marckongby* 1540, *Marckungby* 1595, *Markumby* 1650. – Asiakirjamerkin- näät osoittavat, että nimen alussa on asukkaannimitys *mark- ung*, joka pohjautuu paikannimeen *Mark* tai *Marken* tai 'met- sää' merkitsevään sanaan *mark*. *Mark(en)* on ehkä ollut sen alueen nimi, johon kylä on perustettu, tai "markungit" ovat olleet lähtöisin kauempaan sijaitsevasta paikasta, jonka nimi

Paikannimet, joiden loppuosa on *mark* tai *marken*.

Markkina sijaitsee vanhalla markkinapaikalla, Enontekiön vanhalla kirkolla. Vuoden 1796 kartassa kirkko sijaitsi vielä Markkinassa, nykyisellä kirkolla sijaitsee Hetan kylä (Hättan).

on ollut *Mark*, *Mark(a)by* tms. Tällaisia kylännimiä on mm. Ruotsin Uplannissa. Nimen jälkiosa on → *by* 'kylä'. – PS

Diarium Gyllenianum: 118; Fortelius, Bertel 1999: 39–40; Huldén, Lars 2001: 103.

Marlebäck kartano Iitin Lyöttilän kylässä Kymenlaaksossa. *Marlebäck* 1795. – Kartano on saanut alkunsa Marlebäckin kruununtilasta, joka perustettiin 1799 ja ostettiin perinnöksi 1802. Kartano on saanut kuuluisuutta mm. siitä, että se oli vuodesta 1920 kirjailija Hella Wuolijoen omistuksessa. – Nimen loppuosa *bäck* 'oja, puro'. Nimen alkuosa puolestaan saattaa olla mukaelma naisnimestä *Maria* tai *Margareta*. Kartanon varhaisia omistajia olivat mm. kappalainen Karl Fredrik Leopold Kniper, jonka puolison nimi oli *Maria*, ja lääninkamreeri Ivar Agrillander, jonka vaimo oli nimeltään *Margareta*. Kartanosta on käytetty myös suomalaista nimeä *Marranoja*, joka on mukaelma alkuperäisestä ruotsinkielisestä nimestä. Lyöttilän suomenkieliset asukkaat ovat käyttäneet kartanosta ruotsinkielisen nimen loppuosasta syntyneitä kansanomaista nimeä *Pekki*. – LL

Halila, Aimo 1988: 561–563; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel (toim.) 1939: 686–688.

Marrasjärvi järvi Ounasjoen länsipuolella Rovaniemellä Lapissa. Järvestä laskee *Marrasjoki* Ounasjokeen, jossa on *Marraskoski*. – Nimeen voi periaatteessa sisältyä suomen sana *marras* 'kuollut, kuoleva, kuolemaisillaan oleva' (kuten esim. *marraskuu*), mutta nimeämisperuste tuottaa tällöin vaikeuksia. Todennäköisempää on, että nimi on, kuten vastaavien luonnollisempien nimet alueella yleensä, saamelaisperäinen. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 89.

Marsund salmi ja sen yli johtava 1959 käyttöön otettu silta, joka yhdistää läntisen Eckerön itäisiin Hammarlandiin ja Manner-Ahvenanmaahan. Salmi oli tärkeä kulkuväylä, jota Pohjanmaalta ja Uudestakaupungista purjehtineet laivurit käyttivät 1700-luvun lopulle saakka. *Marsundett* 1547, *Marsund* 1553. – Nimen jälkiosa on ruotsin → *sund* 'salmi'. Alku-

osa liittyy kylännimeen *Marby*, joka tarkoittaa kylää Eckerön puolella salmea. Suomenruotsin murteissa sana *mar* merkitsee 'umpeen kasvavaa matalaa lahtea tai merenaukkoa, matalaa rantaa, vesijättömaata'. Maastokartassa näkyy, että Marsund on juuri Marbyn kohdalla tyyppillinen "maari". Ks. myös → *Bomarsund*. – PS

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 18; Hausen, Greta 1927: 3; Huldén, Lars 2001: 45–46;

FO s.v. mar I.

Martimoaapa suojeltu suo Simossa Lapissa. – Samaan nimiryppäeseen Jokikylässä kuuluvat *Martimojärvi* ja *-oja*. Ojan alajuoksulle on 1840-luvulla perustettu Martimon uudistalo. Jouko Vahtola on verrannut Simon *Martimo*-nimiä äänteellisesti likeiseen, norjansaamen näätä merkitsevään sanaan. → *aapa*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Martimo; Vahtola, Jouko 1980: 87.

Martinlaakso kaupunginosa ja rautatieasema Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Mårtensdal*. – Nimen taustalla on kylännimi *Mårtensby* (*mertenss buw* 1512, *Mortensby* 1540; suomenkielinen nimi *Martinkylä* vahvistettu viralliseksi 1957); Martinlaakso on ollut osa tätä maarekisterikylää. Alueelle oli jo 1600-luvulla muodostunut yhtenäinen kyläkeskus, jossa oli viisi ruotsinkielistä kantatilaa. Jossakin näistä taloista on ilmeisesti ollut keskiajalla isäntänä Märten, jonka mukaan taloa ja sittemmin kylää on alettu kutsua; enää 1540-luvulla talonnimissä ei isännän nimi näy. Kylän keskusta sijaitsi Vanhan Nurmijärventien varressa, ei siis nykyisen Martinlaakson alueella. – Kun *Martinkylä*-nimi oli jo käytössä kahdessa naapurikunnassa, Espoossa ja Sipoossa, Vantaan nimitöimikunta päätti 1960-luvulla, ettei vanhaa kylännimeä oteta sellaisenaan uuteen käyttöön. Rakennettavasta uudesta alueesta tehtiin *Martinlaakso*, koska se sijaitsi kolmen mäen, Raappavuoren, Laajavuoren ja Kivivuoren, välisessä laaksossa. Samalla kaupunginosan ruotsinkieliseksi nimeksi vahvistettiin *Mårtensdal*. Martinlaakson rakentaminen käynnistyi virallisesti 1968. – SP

Hausen, Greta 1920: 197; Iltanen, Jussi 2000; Kepsu, Salo 2005: 130–133; Lehti, Ulpu 1978: 23, 25; www.martinlaakso.info/ml-historiaa.htm [9.12.2005].

Martinniemi Perämeren niemi, sahayhdyskunta ja kyläkunta Haukiputaalla Pohjois-Pohjanmaalla. – Niemi syntyi keskiajan lopulla monilukuisten saarten maatuessa maannousun seurauksena kiinni toisiinsa ja mantereeseen. Niemi sai nimensä jonkin vanhan talon (Vahtola, Luukela, Siipola, Kurtti, Nalkki) isännän etunimen mukaan, ehkäpä Kurtin taloa 1540-luvulla hallinneen Martti Kurtin mukaan. – JV

Jussila, Osmo 1966: 7, 34.

Martinselkonen luonnonsuojelualue Suomussalmella Kainuussa, perustettu 1970-luvulla. Alueen muita *Martin*-alkuisia nimiä ovat *Martinsuo*, *Martinmutka* (valtakunnanrajan mutka), *Martinlampi* (Venäjän puolella) ja *Martinjoki*. – Luontoniimet liittyvät luultavasti Juntusrannan Kemilän isäntänä vuosien 1673–1710 veroluetteloissa mainittuun Martti Kemiläiseen. *Martinselkosta* on ruvettu käyttämään melko tarkkarajaisena alueen nimenä vasta 1970-luvulla. Sana *selkonen* merkitsee tässä 'asumatonta seutua'. – AR

KA: tilikirjasarjat.

Martoinen kylä Mustasaarella Pohjanmaalla, ruotsiksi *Martois*. *Hans Martoynen* 1544, *Mardoila* 1571, *Martois* 1661. – Nimi saattaa olla siirrynnäinen Kokemäeltä, missä oli jo keskiajalla *Martola*-niminen kylä (*Martula by* 1442, *Martola* 1540). Kylännimestä olisi henkilönnimijohtimella *-(i)nen* muodostettu asukkaannimi *Martoinen* 'Martolasta kotoisin oleva', joka sellaisenaan on uudessa paikassa kiinnittynyt asutusnimeksi, ensin talolle, sitten koko kyläkunnalle.

Tosin nimi on voinut syntyä Mustasaarella itsenäisestikin talonnimestä, johon sisältyy varhaisen isännän nimen suomalaistunut muoto *Martti* ~ *Martto* (< latinan *Martinus*). Ruotsin kielessä *nen*-loppu korvataan säännönmukaisesti s:llä. – SP

Huldén, Lars 2001: 381; KA: Savanto/ Kokemäki s. 1390; RKT s.v. Martois.

Martois → *Martoinen*

Martonvaara kyläkunta Polvijärvellä Pohjois-Karjalassa. *Martonvara* 1777, *Martenvara* 1784. – Kylämiljöön on luokiteltu kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi. Kylän ensimmäiset veroa maksaneet asukkaat olivat Sissonen ja Lappalainen, ensimmäinen luterilainen on ollut Antti Tanskanen vuonna 1640. Veijo Saloheimo on arvellut vaaran nimen palautuvan asutusta edeltävään aikaan: vaara olisi kuulunut 1618 nykyisen Liperin Taipaleen kylässä asuneelle Kuisma (Marttinan poika) Kirkiselle (*Kuisma Martinoff Kerkin* 1618) pyynti- ja kaskipaikkana. Paikan nimi juontuisi joko hänen patronyymistään tai isänsä etunimestä; *Martto* on tunnettu *Marttinan* eli *Martin* kansanomaisena muunnoksena. – SP

Nissilä, Viljo 1976b: 93; Saloheimo, Veijo 1972: 388; HisKi (Juuka, Kontiolahti); KA:VA 6045: 49.

Martti kylä Kemijoen ja Värriöjoen yhtymäkohdassa Savukoskella Lapissa. Kylästä käytetään myös nimeä *Martinkylä*. – Kylä on saanut nimensä ensimmäisten suomalaisten uudisasukkaiden mukaan. Esimerkiksi vuonna 1761 mainitaan Sodankylän Kemikylästä (nykyisin → *Savukoski*) Johan Pehrsson *Martin* ja 1876 talo nimeltä *Marttila*. Kemikylän saamelaiden talvikylä lienee ainakin 1600-luvulla sijainnut Martin kylästä noin 18 km koilliseen Kemijoen ja Värriöjoen välillä Talviskotaselässä. – KA

Arponen, Aki 1999: 83–84; Virrankoski, Pentti 1973: 75; HisKi; KA: MMA maakirja.

M

Marttila kunta ja keskiaikainen seurakunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *S:t Märten*s. *Sancte Martens sokn* 1409, *Marttilan pitäjän* 1823. – Nimi näyttää olevan peräisin 1400-luvulta ja perustuu seurakunnan suojeluspyhimykselle Pyhälle Martille eli Martinukselle pyhitetyn kirkon nimeen. Tähän nimeen perustuu myös pitäjästä käytetty nimi *Marttina*. Alkuaan pitäjän nimenä oli *Nyby* ”Uusikylä” tai *Nybygd* ”Uudisasutus” (*Nybygd* 1316, *Nyby socken* 1436; *Nyby socken* 1459, *Nybygd soken* 1477), jotka olivat pitäjän huomattavimman kylän, nykyisin Tarvasjokeen kuuluvan *Juvan*, ruotsinkielisiä nimiä. – SP

Leinberg, K. G. 1896: 13; REA: 15, 239, 526; Saxén, Ralf 1905: 60; Turun Wiikko-Sanomien 12.7.1823; DF: 2192, 3093.

Marudd → *Marjaniemi*

Masaby → *Masala*

Masala kylä Kirkkonummella Uudellamaalla, ruotsiksi *Masaby*. *Maszaby* 1540, *Masaby* 1541, *Massaby* 1543. – Alkuosa on Lars Huldénin mukaan genetiivimuoto muinaisruotsalaisesta miehennimestä *Masi*, *Mase*, kyseessä on siis ”Masin- tai Masenkylä”. Nimi voi olla nimen *Mattias* tai *Matts* lyhentymä. Suomenkielinen muoto *Masala* tavataan ensimmäisen kerran sanomalehdissä 1850-luvulla (*Masala by af Kyrkslätt* s:n). Siuntiossa sijaitsee samanniminen kylä, johon pätee sama selitys. – KS

Huldén, Lars 2001: 270, 255; Finlands Allmänna Tidning 7.2.1853.

Marttilan vaakunassa on kuvattu Pyhä Martti eli Martinus.

Masia kylä Kokemäenjoen varrella Nakkilassa Satakunnassa. *Mansiom* 1412, *Masia* 1441, *Masiö* 1453, *Masia* 1540, *Masio* 1551. – Nimeen sisältynee sana *masea* ’sävyisä, hiljainen, kesy, rauhallinen, voimaton, lievä’ tai siitä johdettu murrenana *maso* ’suvanto’. Aiheena on joessa Arantilankosken alapuolella ollut joen suvantopaikka. – SP

Blom, Kaisu 1929: 177; SKES s.v. masea.

Maskinnamo kyläkunta ja saari Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Maskoinnama* 1635, *Masko Innamo hälmén* 1691, *Mask Innamo* 1792. – Alkuperäinen suomalaisnimi on palautettavissa muotoon **Maskun Innanmaa*. Nimi kertoo, että kyseessä on ruotsalaisten uudisasukkaiden tullessa Maskun pitäjäläisten nautinnassa ollut Innanmaan saari; Maskinnamon seutu on Turunmaan saariston keskeisiä nuottakalastusalueita. Toinen *Innanmaa*-niminen saari sijaitsee lähetyvillä, Nauvossa → *Innamaa*. Ruotsalaismurteen nimiasuun *Maskimmo* on päästy, kun nimen alkuosan loppuvokaali on kadonnut. – RLP

Masko → *Masku*

Masku kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Masko*. *Masko* 1306, *Masko hæroth* 1437, *Masko, mascho, Masko* 1447, *Masku* 1477, *Masko sn* 1540. Maskun seurakunta on ollut olemassa jo 1200-luvulla. – Lars Huldén viittaa aiempiin tutkijoihin, joiden mukaan nimeen sisältyisi germaaninen henkilönnimi. Nimiarkiston kokoelmassa on kymmenkunta *Masku*-elementin sisältävää paikannimeä, mm. Paraisilla on ollut *Maskun* verokunta (*Masko Bool* 1540), Lemussa ja Rymättylässä on *Maskulainen*-niminen kylä; kylät ovat varmaankin saaneet nimensä Maskusta tulleeasta asuttajasta. Saulo Kepsu viittaa *Masku*-nimen yhteydessä pitäjän vanhaan *Maskarojan* niittyjakokuntaan; *Maskaroja* on Maskunjoen latvapuolen nimi. *Masku*-nimeä on pidettävä selvittämättömänä. – RLP

Huldén, Lars 2001: 174; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Oja, Aulis 1966: 51–52, 111; REA: 15, 357; Varsinais-Suomen maakirja wilta 1540: 530.

Massby kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Massaby* 1442, *Masseby* 1501, *Masby* 1547. – Lars Huldén on katsonut nimeen sisältyvän miehennimi *Masse*, joka voi olla joko nimen *Mattias* ~ *Matts* tai *Magnus* lyhentymä. Jälkiosana → *by* ’kylä’. – SP

Granlund, Åke 1956a: 240–; Hausén, Greta 1924: 639; Huldén, Lars 2001: 306.

Mathildedal entinen rautaruukki, kylä Halikonlahden rannalla Perniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. – Jo 1686 myönnettiin erioikeus kankirautatehtaan perustamiseen paikalle, jonka nimi oli tuolloin *Hummeldal* (suomalaistettuna *Hummeltaali*), mutta vasta 1852 rakennettiin mellottuslaitos. Ruukin perustaja Viktor Zebor Bremer antoi ruukille nimen *Mathildedal* toisen puolisonsa Mathilda Rehbinderin mukaan. Nimen jälkiosana on sama → *dal* ’laakso’ -sana kuin kylän vanhassa nimessä *Hummeldal*. Ruukin ympärille syntynyttä asutusta alettiin suomeksi kutsua *Matildaksi*. Ruukki koki monenlaisia vaiheita ennen kuin sen toiminta päättyi lopullisesti 1968. 1980- ja 1990-luvulla Mathildedalista on muodostettu loma- ja matkailukeskus. – PS

Innamaa, Kerttu 1982 s. 72; Uppslagsverket Finland 3 (2005) s.v. Mathildedal; NA: Perniön paikanimikokoelma.

Matilda → *Mathildedal*

Matinkylä kaupunginosa ja kylä Espoossa, ruotsiksi *Matthy*. *Mattheby* 1540, *Matthy*. – Kylännimi perustuu keskiaikaiseen talonnimeseen, joka on nimetty varhaisen *Matt*- tai *Matte*-nimisen (ruotsin *Matts*) asukkaansa mukaan: samassa jakokunnassa mainitaan *Mattis i Grässa* 1492, ja 1500-luvulla *Matts*-nimeä mainitaan vielä kahdessa talossa. Virallisesti

kylännimeksi *Matinkylä* nostettiin ruotsinkielisen *Matthy*-nimen rinnalle 1965. – SP

Hausen, Greta 1920: 163; Kepsu, Saulo 1999: 29; Laitinen, Sirkka 1982: 17; Ramsay, August 1984 (1936): 390.

Matkaniva kylä Pyhäjoen varressa Oulaisissa Pohjois-Pohjanmaalla. Nimi on alkuaan ollut ainakin asiakirjoissa *Matkaneva: Mattkaneffwa by 1556, Matkaneffua 1562, 1564, Matkaneva 1798*. – Pohjanmaalla on *Matkanevoja* esimerkiksi Toholammilla, Kälviällä ja Oulaisten länsirajalla. Matkanivan kylä puolestaan on Oulaisten itäosassa. *Matkaniva* voi olla asiakirjamerkinnöistä huolimatta alkuperäinen kansanomainen nimi, koska kylä on Pyhäjoen varressa. → *niva* 'pieni koski'. *Matka*-nimet liittyvät yleensä eränkävijöiden kulkureitteihin. – AR

Suomen karttakirja 1799: 139; Vahtola, Jouko 1980: 168–171; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Matku

1. kylä ja taajama Forssassa Kanta-Hämeessä, aiemmin Kojjärveä. *matkaierffui 1508, Matku 1718*. – Kylän nimi perustuu Urjalan rajalla olevan *Matkunjärven* (*Matkun Järvi 1785*) nimeen. Kylän ytimenä oli aluksi Matkun ratsutila, joka perustettiin 1690. Nykyisin se tunnetaan nimellä *Kreivilä*, ja se sijaitsee lähellä järven eteläpäättä. Matkun aseman (rakennettu 1875–1876) nimi oli alkuaan *Forssa*, koska se oli ennen Forssan yksityisrataa Forssan tehtaiden lähin rautatie-liikennepaikka.

2. asuinalue Nurmijärven Rajamäellä Uudellamaalla. *Matku* (torppa) 1776. – Matkun torppa muodostettiin 1794 isosajaossa itsenäinen tila. Alueen lävitse kulkeva puro on *Matkunoja*. Hyvinkään puolella on *Matkunsuo* ja *-lammi* (*Matkon lambi 1780*).

Nimet liittynevät kauttakulusta, kulkureiteistä kertovaan *Matka*-nimistöön. *Matka*-osaa vastaava *Matku*-alkuisuus on hämäläinen murrepiirre, joka näkyy mm. nimessä → *Mahlu*. Kartalta katsoen kumpikaan kohde ei näytä erityisen merkittävältä matkastaan kannalta. Nurmijärven Matku sijaitsee Salpausselän nummimaastossa, jossa kulkeminen on ollut helpompaa; sen lähellä jää Kiljavannummen ja Käpylännummen väliin vain kapeahko kuivan maan alue. Forssan Matkunjärveltä avautuu Ihanajoen kautta vesireitti Nuutajärvelle ja Rutajärvelle ja sitä kautta lähemmäksi Urjalan keskustaa; Matku kuului ennen Kojjärven perustamista Urjalaan. Eriytyisen hyvin nimet sopivat osoittamaan vanhojen talviteiden sijaintia. – SP

BFH 1: 196; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 132, 229; Valanto, Sirkka 1982: 43; Hiski (Nurmijärvi, Urjala).

Matkusjoki joki ja kylä Vampulassa Satakunnassa. *matkusioen 1546, Matz matkusioelth 1553, Matkusioki 1554*. – Vampulassa Loimijokeen laskeva Matkusjoki saa alkunsa Köyliönjärven itäpuolisilta laajoilta suoalueilta, joista yksi on *Matkussuo*-niminen nykyinen turvetuotantoalue. Nimenä *Matkusjoki* liittyy ikivanhaan satakuntalais-hämäläiseen *Matkus*-alkuiseen yhdysnimitykseen, joka syntyalueiltaan tapahtuneen eräretkeilyn myötä on levinnyt laajalti Savoan, Keski-Suomeen ja Pohjanmaalle, osin Tornionjokilaaksoon saakka. Nimien alkua *Matkus*-, joka sellaisenaan ei enää esiinny kielessä, kuuluu läheisesti yhteen sanojen *matka* ja *matkata* 'kulkea, vaeltaa' kanssa ja merkinnee paitsi lähtökohtaisesti 'matkaan kuuluvaa; kulkemista, kulkureittiä' myös 'matkalla mukana olevaa joukkoa, seuruetta' kuten samaan sanaperytykseen kuuluvat *matkuus* ja *matkue*. Vampulan *Matkusjoki*-nimi on muisto alkuaan jo rautakautisesta Köyliönjärveä ja Loimijokea toisiinsa yhdistävästä eräreitistä, jota oli mahdollista

kulkea matalissa vesissä liikkuvien ja tarvittaessa kannasten yli vedettävien haapio-tyyppisin kevyin venein (hiukan lännempänä kulki samoja alueita yhdistävä ikivanha harjutie). Joennimi *Matkusjoki* on myöhemmin omaksuttu myös joen alajuoksulle syntyneen asutuksen nimeksi. – AH

Ganander, Christfrid 1787/1938: s.v. Matkuus; Kiviniemi, Eero 1980: 330; Lähteenoja, Aina 1949: 81, 138; Lönnrot, Elias 1880/1958: s.v. matkata, s.v. matkue; Rapola, Martti 1954: 133–134; SSA s.v. matka; Vahtola, Jouko 1980: 168–171; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Matkuskoski Muonionjoen koski Muoniossa Lapissa. – Myös Tornionjoessa on *Matkuskoski*. Nimet ovat perua entisajan veneellä matkaamisesta, taivalluksesta. Nimi on annettu jo silloin, kun alemman jokilaakson talonpojat kävivät kalastamassa Lapin järvillä. *Matkus*-nimitys on nimenomaan hämäläisten suosima nimeämistapa. Karjalaiset käyttivät *Matka*-muotoa. Tästä on esimerkkinä Tornionjoen väkevimpiin kuuluvan kosken, *Matkakosken* nimi Karungin Korpikylässä. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 168–171.

Mättajävi → *Mantojärvi*

Matby → *Matinkylä*

Mattnäs kylä Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Mattenes 1540*. – Nimen alussa on puhuttelumuoto *Matte* miehennimestä *Mattias* ja lopussa ruotsin → *näs* 'niemi'. – PS

Huldén, Lars 2001: 112.

Maunula osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, aiemmin Oulunkylän kuntaa, ruotsiksi *Månsas*. *Månssas 1699, Månssas 1702, Månssans 1739* (talo). – Nimi perustuu Oulunkylään kuuluneen talon nimeen *Månssas*. Ruotsinkielisen nimen alkuun sisältyvä miehennimi *Måns* on korvattu vastaavalla suomenkielisellä nimellä *Maunu*. *Måns* (< *Magnus*) viitanee vuosina 1630–1639 talon isäntänä olleen Måns Sigfridinpojan (*Måns Sigfredsson*) etunimeen. Osa-alueen nimeksi *Maunula* – *Månssas* on valittu 1959. Suomenkielinen nimi on ollut käytössä jo ennen vuotta 1946. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 192; Pesonen, Leo A. 1981: 152.

Maurumaa kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kalantia. *Mauruma 1411; Lasse maurrinma 1549*. – Kylä sijaitsee laajalla viljelysmaaksojen ympäröimällä ylänkömaalla, entisellä saarella, jonka pohjoispuolinen *Maurumaansalmi* tarkoittaa enää puron halkomaa suota. Jälkiosa *maa* merkitsee eri puolilla merenrannikkoa suurta saarta. Nimen alkua on epäselvä. Jaakko Sivula on yhdistänyt nimen kissan kiimaa merkitsevään ilmaukseen *olla maurullaan*, jolle läheinen on inarinsaamen *mavred* 'möröstä (karhu, sonni)'; ehkä nimellä olisi viitattu saarella asuneiden eläinten ääntelyyn. – SP

FMU 2: 119; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 81; Sivula, Jaakko 1989: 143–146, 162; SKES s.v. mauruta.

Maxmo → *Maksamaa*

Medvastö saari Kirkkonummella Uudellamaalla. *Medwasteö 1481, Meduastheö 1540, Medwestheö 1541, Meiuastö 1567, Meiwassö 1570*. – Tutkijoiden hyväksymä tulkinta on, että nimi pohjautuu muinaisruotsin miehennimeen *Meghinfast*, joka tavataan joitakin kertoja Ruotsin Uplannista 1200- ja 1300-luvuilta. Muualta Suomesta tätä nimeä ei ole merkitty muistiin, mutta kyllä muita *fast*, *vast*-loppuisia nimiä. Nimen jälkiosa *ö* on 'saari'. Vuosina 1567 ja 1570 kirjoitetut muodot kuvastavat otaksuttavasti nimen silloista ääntämystä. Nykyään nimi äännetään *Meevast* tai *Meedvast*, joista jälkimmäinen ääntämisuoto johtuu erheellisestä kytkennästä sanaan *med*. – KS

Huldén, Lars 2001: 271.

Meekonvaara saP *Megonvärr*, tunturi Enontekiöllä Käsivaren Lapissa. Sen alla on *Meekonjärvi*, saP *Megonjärvi*. Vaaran rinteessä on kalliojyrkäne nimeltä *Meekonpahta*, saP *Me-*

gonbäkti. – Suomeen nimet on lainattu saamesta. Alkuosan *Megon-* tausta on epävarma. Muodoltaan *megon* voisi olla säännönmukainen johdos verbistä *meahkut* 'määkyä', ja johdoksen merkitys olisi suunnilleen 'määkyväinen, joku t. jokin joka määkyä jatkuvasti'. Yhtäläisyys lienee kuitenkin vain satunnaista. – AA

Megonvárri → *Meekonvaara*

Meijerhof → *Meijerhovi*

Meijerhovi kartano ja entinen rautatieasema Pieksämäellä Etelä-Savossa, ruotsiksi *Meijerhof*. *Meijerhof* 1754, *Meijerhowin talossa* 1830. – Meijerhovin omisti 1781–1910 Tigerstedt-suku, jonka aikana siitä muodostettiin kartano. 1600-luvulla siellä asui Fredlander-sukuista pappeja. Kun nimi esiintyy jo ennen Tigerstedtejä, Pyhitty nro 9:ssä sijaitsevan talon nimi palautuu Fredlanderien (*Fridlander*, *Frilander*) aikaan. Muistitiedon mukaan nimen taustalla olisi sukunimi *Meyerhof*. Kun Pieksämäeltä ei sellaista tunnetta eikä myöskään sukunimeä *Meijer*, *Meyer* tai *Mayer*, on oletettavaa, että nimi on annettu ulkomaisen mallin mukaan. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 410, 478; Turun Viikko-Sanomia 14.8.1830.

Meilahti kaupunginosa ja sairaala-alue Helsingissä Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Mejlans*. *Mäjlans* 1670, *Hindesnäs ell Mejlans* 1694. – Suomenkieliseksi nimeksi tuli 1800-luvun lopulla *Meilans* ja 1900-luvun alussa *Meilahti*. Aiemmin samalla paikalla oli *Hindersnäs*-niminen yksinäistalo eli kylä (*Hinderikesness* 1476, *Hindersnes* 1544), joka sittemmin hävisi. Talon myöhempi nimi *Mejlans* perustuu isännän lisänimeen *Meil(e)*; *Meil-Bengt* (*Mäill Bängt* 1624) eli *Bengt Jakobsson* isännöi *Mejlansia* vuodesta 1609, edellinen isäntä *Michel Jakobsson* on tullut paikalle 1577. Nimen on katsottu (Granlund 1981, Kepsu 2005) viittaavan tulokkaiden lähtösjään Helsingin pitäjän *Meilbyhyn* eli *Seutulaan*, jossa asui 1545 talonpoika *Lasse mejle*. Granlund on arvellut lisänimen olevan saksalaista perua. Ruotsinkielisen nimen *-ans*-loppu on rinnastettavissa *-ens*-muotoon, jota käytetään perheennimityksissä, esimerkiksi *vi skall gå till Bergens* 'menemme Bergeille'. – SP

Granlund, Åke 1956: 243; Granlund, Åke 1981: 21, 22; Hausen, Greta 1920: 190; Kepsu, Saulo 2005: 114, 212.

Mejlans → *Meilahti*

Mekrijärvi järvi, kylä ja Joensuun yliopiston tutkimusasema Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa. *Dr. Megrijarva Mensaja nad Megrijarskim ozerom* 1500, *Megra* 1539, *Migri Jerfui by*, *Megri Jerfui* 1590, *Megri iärfwi* 1618, *Mägrä Järfui* 1631, *Megrosero* 1637. – Nimen alkuosana on *mäyrä*-sanan karjalais-itäsuomalainen muoto *mäkrä*. Ensi tavun *e* johtuu siitä, että nimeä on ensiksi kirjoitettu venäjäksi, jossa *ä*-äänteellä ei ole täsmällistä vastinetta. – AR

AKH I: 41, 270, 280, 356, 508, AKH 2: 151; Ronimus, J.V. 1906: 52.

Melalahti Oulujärven lahti ja sen ympärillä oleva kylä Paltamossa Kainuussa. – Kainuun vanhimmassa maakirjassa vuodelta 1555 Oulujärven seudun asutus on jaettu Melalahden ja → *Jaalangan* neljänneskuntiin, joiden nimet mainitaan muodossa *Melalax* ja *Jalanga*. Myöhemmin Melalahti mainitaan kylänä, esim. *Melalax* 1577. Oulujärven Melalahteen laskee Melajoki ja kylän pohjoislaidalla on kaksi järveä, *Iso-Melanen* ja *Pieni-Melanen*. Nimeen sisältyy ilmeisesti suomen kielen sana *mela*. – AR

KA:VA 4972, 4844, 9113.

Melkkola kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta, ja entinen rautatieliikennepaikka vanhan Lappeenrannan radan varrella kylän alueella. *Melkonby* 1544, *Melckola* 1551, *Melckåla* 1554. Kansanomaisesti käytetään myös

nimeä *Melkko*, joka on samalla useiden asukkaiden sukunimi. – Kylä on saanut nimensä *Melkko-*, *Melkkonen-*, *Melkkoinen-* lisänimisistä tai sukunimisistä asukkaistaan, joita on asunut siellä ainakin 1500-luvulta alkaen, esim. *melckoin Ands* 1553, *melcko Hen* 1554, *Joan Melkoinen* 1655. Sukunimeen sisältyy todennäköisesti kansan suussa syntynyt muoto ristimänimistä *Melchior*. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Melkko; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Mellajoki joki Ylitorniolla Lapissa, laskee *Mellajärvestä* Tengeljoen Lohijärveen. Joen varrella on huomattava koski, *Mellakoski*. *Mellajervi* 1767. – Nimen lähtökohtana on saamesta lainautunut sana *mella*, saP *mielli* '(vyöryvä tai avoimeksi kulunut sorainen) joenrantatönnä'. Tätä maastotermiä käytetään useissa saamen- ja suomenkielissä Lapin paikannimissä. → *Mielmukkavaara*. – SA

Rosberg, Harri – Jäppinen, Jussi 1984: 64.

Mellersta Finland → *Keski-Suomi*

Mellersta Österbotten → *Keski-Pohjanmaa*

Mellilä kunta Varsinais-Suomessa. *Erick Mällilan* 1551 eli *Melli* 1552, *Melliläe* (kylä) 1542. – Perustettu *Peräkulma-* eli *Peränkulma-* nimisenä (*Loimaan Peränkulmalla* 1881) rukoushuonekuntana Loimaan alaisuuteen 1821. Itsenäinen seurakunta siitä tuli 1913 ja kunta 1916. Pitäjän nimi perustuu kirkonkylän nimeen. Kun Mellilän kylään tuli 1876 rautatieasema, rautatiehallitus määräsi rautatieasemalle nimen *Mellilä*. Sen kautta nimi alkoi juurtua rukoushuonekunnalle ja tulevalle kunnallekin. Kylännimi pohjautuu samanasuiseen talonnimeen, johon sisältyy miehennimi *Melli*, kansankielinen muunnos alasaksalaiselta taholta lainatuista nimistä *Melle*, *Melleko*, *Mello* tai kristinuskon välittämistä nimistä *Melchior* ja *Meletius*. – SP

Leinberg, K. G. 1896: 31; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Mellanen; Neovius, Ad. 1898: 17; Nissilä, Viljo 1980: 172; Sanomia Turusta 3.11.1881; KA:VA 1922: 124v.

Mellungsby → *Mellunkylä*

Mellunkylä kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1946 kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Mellungsby*. *Medlungsby* 1540, *Medelungsby* 1546, *Melunxby* 1556; *Mellunkylän* 1883. – Mellunkylään alkoi syntyä vähäistä esikaupunkiasutusta 1920-luvulla. Kaupunginosan nimi virallistettiin 1959. Nimi perustuu vanhaan kylännimeen, jonka alkuosaan saattaisi Åke Granlundin mukaan sisältyä henkilön liikanimi *Medhlung* merkityksessä 'keskimäinen kolmesta sisaruksesta'. Saulo Kepsu on pitänyt mahdollisena sitä, että nimellä olisi tarkoitettu kylän keskimmäistä taloa Uppbyggasta ja kirjuri olisi nimennyt kylän sen mukaan. – Mellunkylän mukaan on nimetty 1959 myös läheinen osa-alue *Mellunmäki*, ruotsiksi *Mellungsbacka*. Se rakennettiin Mellunkylän itäpuolelle kallioiden kukkulaseudulle. – SP

Granlund, Åke 1956: 244; 1981: 22; Hausen, Greta 1920: 196; Kepsu, Saulo 2005: 128; Pesonen, Leo A. 1981: 216, 217; Reinholm, H. A. 1883: 14.

Melonsyöstävä eli *Melo*, voimalaitos ja entinen koski Nokialla Pirkanmaalla Nokianvirran alajuoksulla. *Melonsystävä* 1789, *Melansyöstävä* 1769. – Voimalaitos valmistui 1971. Sitä oli suunniteltu jo vuodesta 1927 rakennettavaksi korkeiden kallioiden kuristamaan vuoteeseen, virran kapeimpaan paikkaan. Nimen on arveltu perustuvan ilmaukseen *meloin syöstävä koski tai virta*, jolla on kuvattu voimia ja melontaitoja kysyvää virtapaikan laskua. Sama *syöstää* 'syök-syä' näkyy myös länsimurteissa tavallisessa sanassa *syöstävä* 'sukkula'. – SP

Kiviniemi, Eero 1971: 260; Lempäälän–Vesilahden Sanomat, verkkoversio, www.lvs.fi/erkkivastaa/[24.5.2005].

Meltaus kylä lähellä *Meltausjoen* suuta Ounasjoen varrella Rovaniemellä Lapissa. *Meldo-Jocki* 1642, *Meldaus* 1845. – Kylän nimi on lohjennut joennimestä, jonka tausta on hämärä. Paikan perusteella nimen voi olettaa olevan saamelaisperäinen. Taustalla saattaisi olla lyhentynyt ja merkitykseltään hämartyntynyt yhdyssana tai hämartyntynyt johdos jostakin saamen miellalkuisesta sanavartalosta. On epäselvää, kuuluuko *Meltaus Meltos*-alkuisten nimien yhteyteen (→ *Meltosjärvi*). – SA

Tresk, Olof 1928.

Meltola kaupunginosa Imatralla Etelä-Karjalassa, vuoteen 1948 Joutsenon pitäjän kylä. *Meldola* 1557. Kylästä on käyty myös nimiä *Melto* ja *Mellonkylä*. – Alueen nimi johtuu lisä- tai sukunimestä *Melto*, *Meltonen*, *Meltoinen*; tämännimiä on siellä asunut ainakin 1500-luvulta alkaen, esim. *mellon olli* 1554, *melto La* 1567, *Anna Peersdotter Meldoinen* 1626. – LL

KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Meltola → *Mjölbolsta*

Meltosjärvi kyläkunta samannimisen pikkujärven rannalla Ylitorniolla Lapissa. *Maldosjerf* 1796, *Meldosjärvi* 1845. – Nimen alkuperästä ei ole tietoa, mutta sijainnin perusteella sen voi päätellä olevan lähtöisin saamesta. Koska paikalla on kaksi pientä järveä vierekkäin (kylä on niiden välissä), lähtökohdaksi sopsi inarinsaamen sana *mielä* 'myöten, pitkin, mukana, mukaan', jonka adjektiivijohdos *miäldäläs* esiintyy Inarissa eräiden peräkkäisten järvien nimissä: *Miäldäläsjävririh* ja *-jävrääh*. Nimen muoto voisi olla perua johdoksesta, jota vastaa pohjoissaamen *mielddos-* 'mukana oleva'. – SA

Suomen karttakirja 1799.

Menesjohka → *Menesjoki*

Menesjoki saP *Menesjohka*, saI *Menišjuuhä*, Juutuan vesistöön Paatariin laskeva joki Inarin länsiosassa Lapissa. Nimiperheeseen kuuluu mm. *Menesjärvi*, saP *Menešjävi*, saI *Menišjävi*, jonka rannalla on samanniminen asutus. *Mennesjoensu* 1758, *Menesjaure* 1804. – Vanhin nimimuoto on epäilemättä inarinsaamenkielinen, mutta koska sen alkuosa on tuntematon, nimi voi periytyä seudulla aiemmin puhutusta tuntemattomasta muinaiskielestä. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Menkijärvi kylä Alajärvellä Etelä-Pohjanmaalla. *MängJärfwi* 1681 (järvi), *Mengj. b.* 1755 (kylä), *Mengijärvi* 1758, *Mängijärvi* 1818. Menkijärvellä on lentokenttä. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen järven rannalla. Järven nimeen voisi sisältyä sana *mänkiä* 'kolista, meluta, metelöidä, melkata', *mänkyä* 'puhua lujaa, kovalla äänellä' tai jokin samakantainen sana, joka voisi viitata metsäneläinten kiima-aikaiseen ääntelyyn. – SP

Hanhisalo, Ritva 1966: 133–134; SKES s.v. mänkiä; Talvitie, Ulla 1987: 25, 118; HisKi; NA.

Merenkurkku merialue Selkämeren ja Perämeren välissä, Pohjanlahden kapein kohta Pohjanmaan ja Ruotsin Västerbotenin välissä, ruotsiksi *Kvarken* tai *Norra Kvarken*. *Qerke* 1593, *Qverken* 1626, *Qvarken* 1787; *Merenkurkku* 1847. – Vanhimmissa ruotsalaisissa kirjoitusmuodoissa näkyvät nimen muinaiskieliset ja murteelliset ääntöasut, kuten Pohjanmaan ruotsalaismurteiden [*kvärtsen*]. Nimi liittyy etymologisesti sanaan *kvärk* tai *qvar* 'kurkku, nielu, kaula'; nimi siis kuvaa Merenkurkkuu, kapeaa kaulaa keskellä Pohjanlahtea. Suomenkielisessä nimityksessä on vastaava suomen sana. Elias Lönnrot mainitsee sanakirjassaan sanan *merenkurkku* 'kapea kohta meressä'; nimi voi perustua tähän sanaan, jolle sitten Lönnrot ole konstruoinut sanaa ja sen merkitystä nimen ja paikan pohjalta. Ruotsinkielinen rinnakkaisnimi *Norra Kvarken* (jota käytetään varsinkin Ruotsissa) on muodostettu

vastakohtapariksi Ahvenanmeren pohjoisosan nimelle *Södra Kvarken*. – PS

Ehrensärd, Ulla 2006: kartat 32, 87; Ganander, Christfried 1997 [1787] s.v. kurkku; Lönnrot, Elias 1874 s.v. kurkku; SSA s.v. kurkku; Vanhojen karttojen Suomi: kartta 60; KKTK: 1800-luvun korpus.

Merenlahti kylä Taipalsaarella ja Lemillä Etelä-Karjalassa. Kylät ovat aiemmin olleet yhtä kylää. *Märalax* 1546, *Merelax* 1554. – Taipalsaaren kylä on Saimaaseen pistävässä niemessä pitkän ja kapean Jokilahden rannalla. Oletettavasti Saimaa on sisämaan asukkaille ollut niin suuri vesi, että sitä on nimetty mereksi. Nimitys *meri* esiintyy parissa muussakin Taipalsaaren niemessä Saimaaseen viittaavana: Saikkolan kylässä on Saimaaseen pistävä niemi, *Merenniemi*, ja Suur-Saimaalla on *Merensaari*-niminen saari. Toisaalta on arveltu (Marja Tiainen 1965), että sana *meri* olisikin kylännimessä *Merenlahti* ilmiansuunnan nimitys. Sana on nimittäin tunnettu Taipalsaaren lähialueiden murteissa myös merkityksissä 'länsi', 'etelä' ja 'lounas'. – LL

Tiainen, Marja 1965: 60–61; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Merijärvi kunta Pohjois-Pohjanmaalla. *MereJerffuij* 1619 (kylä). – Kuntaa ja seurakuntaa (1910, kappeliseurakunta 1821) edeltänyt Merijärven saarnahuonekunta perustettiin 1779. Se sai nimensä Merijärven kylästä. Kylässä on ollut kaksi parikilometristä järveä, Tähkijärvi ja *Merijärvi*, joita yhdisti Kirkkosalmi. Ne on kuivattu ensin 1800-luvulla osittain ja 1950-luvulla kokonaan. *Merijärven* nimi ei perustu niiden sijainnin keskinäiseen vertailuun, sillä Tähkijärvi oli merenpuoleinen. Voikin olla, että niitä pidettiin nimeä annettaessa yhtenä järvenä, ja sitä verrattiin toisiin, sisämaassa oleiviin järviin, kuten Piipsjärveen ja Haapajärveen. Nimi voi tulla myös järven tulvimisesta, kuten paikkakunnalla on selitetty. – SBS

Nissilä, Viljo 1965; KA: 4929.

Kuivattu Merijärvi näkyy vielä vuoden 1920 yleiskartassa Merijärven kirkkonkylän luoteispuolella.

Merikaarto kylä ja taajama Vähässäkyrössä ruotsinkielisellä Pohjanmaalla, ruotsiksi *Merikart*. *Merekartt* 1543, *Merikart* 1546, *Merikartto by* 1863, *Merikartun* (gen.) 1866, *Merikaarton kylässä* 1867, *Merikaaro* 1897. – Kylä kuului 1600-luvulla Mustasaaren niin kutsuttuun suomalaisen yökuntaan, mutta siirrettiin suomalaisuutensa vuoksi Vähäänkyröön. Suomalaisasutuksensa vuoksi kylännimi on säilynyt lähes al-

M

kuperäisessä asussaan muuten ruotsalaisessa ympäristössä; kylän väestö ruotsinkielistyi lopullisesti vasta 1800-luvulla. Nimi on syntynyt ilmeisesti 1100-luvulla, jolloin meren rantaviiva oli kylän kohdalla ja kylä Kyrönjoen suussa. Tällöin rannalla olisi voinut olla *kaartoja* eli matalia hiekkaharjanteita, särkkiä. Aluetta on alettu kutsua nimellä *Merikaarto*, joka on juurtunut asutuksenkin nimeksi. Lars Huldén on tosin arvellut, että nimen jalkiosaan sisältyisi henkilönnimi Hämeenkyröstä, missä nykyisen Ikaalisten alueella on *Karttu*-niminen kylä; Kyröstä mainitaan lisäksi *Jakob Karttu* 1560. – SP

Finlands Almännna Tidning 1.7.1863; Huldén, Lars 1981: 12; Nissilä, Viljo 1963b: 89; SMS s.v. kaarto; Tampereen Sanomat 3.7.1866 ja 11.6.1867; NA; RKO:FSO.

Merikart → *Merikaarto*

Merikarvia kunta Satakunnassa, ruotsiksi → *Sastmola*. *Merikarviassa* 1826. – Erotettiin 1639 Ulvilasta eri seurakunnaksi. Ruotsinkielinen nimi viittaa muinaiseen yhteyteen Karkun (vanhastaan *Sastamala*) ja Tyrvään kanssa. Pitäjän rannikko on ollut karkkulaisten ja tyrvääläisten lisäksi karvialaisten kalastus- ja eräaluetta; ks. → *Karvia*. Pitäjästä käytettiin aiemmin usein nimeä *Karvia*, mikä sekin viittaa siihen, että nimirypään kantanimi olisi Karvianjoen alajuoksulla. – SP

Santavuori, Martti 1961: 41–42; Turun Wiikko-Sanommat 8.7.1826.

Merimasku kunta Varsinais-Suomessa. Vuoden 2009 alusta osa Naantalin kaupunkia. *merimascho* 1485, *Merimasko* 1616. – Vuonna 1485 laaditussa kauppakirjassa *Merimasku* mainitaan alueennimenä. Varsinais-Suomen maakirjassa 1540 *Merimasku*-nimeä ei ole, vaan kaikki Merimaskun kylännimet on mainittu Maskun pitäjän kyläluettelossa. Tämä johtuu siitä, että Merimaskun vedet ja saaret ovat keskiajalla kuuluneet Maskuun, mistä juontuu myös kunnan nimi ”meren puolinen osa Maskua”. Merimaskusta on tullut kunta 1865. → *Masku*. – RLP

FMU 5: 95; Jaakkola, Jalmari – Roos, John E. 1936: 14; www.wikipedia.org/merimasku.

Merrasmäki mäki ja kylä Hirvensalmella Etelä-Savossa. *Merrasmäki* ja *Merrasarvenmaa* (luontonimiä) 1561, *Märas mäki by* 1645. – Kylä on saanut nimensä mäestä ja se puolestaan sijainnistaan viereisen Ryökäsveden *Merrasladden* rannalla. Lahden tai järven nimeen sisältynee kalanpyydyksen nimitys *merta*. Merrat ovat vitsaksista punottuja tai säleistä tai rihmasta kudottuja nielullisia kalanpyydyksiä. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 370; Pirinen, Kauko 1982: 112; Vuorela, Toivo 1979 s.v. merta.

Merstola kylä Harjavallassa Satakunnassa. *Merstoila* 1540, *Merstola* 1542, *Marcus Mertoijslan* 1551, *Marc. Mertoijla* 1551, *merttola boar* 1551, *Märstola* 1773. – Raija Alitalo on varovaisesti arvellut ainakin nimen s:ttömien asujen olevan yhdistettävissä germaanisperäisiin henkilönnimiin *Mertin*, *Merti*, *Mertz* jne. Ehkä Merstolan nimessä voisija ajatella myös äännekehitystä *Mertoisela* > *Mertoisla* > *Merstoila*. – SP

Alitalo, Raija 1990: 113–114.

Merttelä kylä Ruskolla Varsinais-Suomessa, vielä 1950-luvulla myös *Märttilä* ja *Merttilä*. *Merttiala* 1308, *Maertila* 1405, *Merttilä* 1540, *Märttilä* 1693–1745, *Merttilä* 1711, *Märtälä* 1791, *Merttilä* 1791–1830. – Vanha kylä, joka on pinta-alaltaan ja taloluvultaan ollut pitäjän suurin. Nimi on ilmeisesti lähtöisin talonnimestä, johon voisi sisältyä varhaisen isännän nimi, kansanmuunnos esim. *Marten* ~ *Märten*-nimestä. Merttelän talossa, nykyisen Yli-Keskikylän tienoilla, syntyi ensimmäinen suomalaissyntyinen piispa Maunu I (1291–1308). – SP

FMU 1: 101; REA: 228; HisKi.

Messilä kyläkunta ja kartano (perustettu 1635) Hollolassa Päijät-Hämeessä. Kylästä käytettiin jo keskiajalla myös nimeä → *Tiirismaa*. *Heyn Messisson* [?Messi(lä)n Heino] 1460, *Metzilä boar* [Messilän asukkaat] 1616, *Mässilä* 1760. – Nimi saattaa

pohjautua sanaan *metsä*. Nimenantoperusteena olisi ollut paikan metsäinen sijainti. Ongelmalliseksi *Messilän* tekee kuitenkin nimessä oleva ss. Hollolan murteessa, samoin kuin muuallakin hämäläismurteissa, sanan sisässä olevaa ts:ää vastaamassa on nykyään lähes aina tt (esim. *otta* ’otsa’, *vatta* ’vatsa’). *Messilän* asemesta odottaisi siis muotoa *Metttilä*. Vrt. kuitenkin, että hollolalaisesta kylännimestä *Hatsina*, puheessa vanhastaan *Hattina*, esiintyy 1590 kirjoitusasu *Haffina* (myös *Hatzina*) ja että orimattilalaisesta kylännimestä *Leitsamaa* (*Leitzanmaa by* 1633) on käytetty puheessa muotoa *Leissa* (Lindén). Hollolan naapuripitäjässä Kärkölässä on *Messiniminen* pelto- ja metsäalue ja Hauholla *Mässi*-niminen talo (jo 1711). Vesilahdelta tunnetaan henkilönnimi *Nils Mässa 1501* ja Maariasta, jossa on Metsämäen kartano, nimet *Heynae Maessamaeki* 1453 ja *henric Mässänen* 1464. – MV

BFH 1: 69; Koskimies, Y.S. 1985: 460, 615; Kuusi, Sakari 1980: 50, 189; Lindén, Eeva 1942: 23;

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Metsämäki; Valitusluettelot 1616: 121.

Messuby → *Messukylä*

Messukylä kaupunginosa, entinen kunta (vuoden 1946 loppuun) Tampereella Pirkanmaalla, ruotsiksi *Messuby*. *Joonss Messakyla* 1439, *Messekyle* 1465, *messukolast* 1492, *Messukyle* 1540, *Messoby* 1544. – Siitä tuli kappeliseurakunta ilmeisesti jo 1400-luvulla, itsenäinen seurakunta 1636. Alkuaan Tampereen kaupunki perustettiin Messukylästä erotetuille maille. Kirsti Arajärven mukaan kylä on saanut nimensä siitä, että siellä oli kirkkoja ja munkit ja papit pitivät siellä kotoisena aikana messuja ja muita jumalanpalvelukseen liittyviä menoja. Usein tällaiset vakituiset kokoontumispaikat olivat kaupankäyntipaikkoja. 1500-luvulla rakennetun Messukylän kivi-kirkon korjaustöissä löydettiin kuoriaidan laudasta vuosiluku 1434, jota on pidetty säilynyttä kivi-kirkkoa vanhemman kirkon rakennusvuotena. 1500-luvulla rakennettua uutta kirkkoa kutsuttiin *Kivikirkoksi* ja kappeliseurakuntaa *Kivikirkon* kappeliksi, mikä nimi esiintyi vielä 1800-luvulla pappien kirjeissä ja sanomalehdissä (*Kivikirkon Pitäjän Apulaisvaaliin* 1852). – SP

Arajärvi, Kirsti 1954: 118–120, 451; Liedgren, Jan 1966: 108; Neuvius, A. 1898: 73; Sanomia

Turusta 17.2.1852; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 552; www.tampereopas.com/nahtavydydet/messukylanvanhakkirkko/ [10.12.2005].

Metelinkirkko muinaisjäänös, ns. jätinkirkko Yli-Iissä Pohjois-Pohjanmaalla. – Sanakirjat tuntevat sanan *meteli* vain sen normaalimerkityksessä ’melu, möykkä’. Paikalla meluamisella on selitetty usein myös *Meteli-* ja *Metelin-*alkuisia paikannimiä. Monet nimet selittyvät kuitenkin myyttisen *metelinväen* pohjalta. Suomalaisissa uskomustarinoissa näet esiintyy meteliläisiä, muinaista jättiläiskansaa, jonka uskotaan asuvan *metelinmäellä*. Sanalla *metelinkirkko* taas tarkoitetaan kivirauniota ja kivivallin jäännöstä. Monet *Meteli(n)*-nimien tarkoittamat paikat sopivat hyvin mytologisten nimien tarkoitteiksi. Ne ovat nimittäin usein korkeita, kivikkoisia ja jyrkkiä ja ovat toimineet kokoontumispaikkoina; lisäksi monet niistä sijaitsevat lähellä pitäjien rajoja ja sekä esihistoriallisia että historiallisia hautoja. – KM

Jauhiainen, Marjatta 1999: 286; Mallat, Kaija 2007: 33–43; SSA s.v. meteli.

Metelinniemi Oulujärven niemi ja siinä oleva talo Paltamon Kiehimässä Kainuussa. Niemen kohdalla sijaitsi ennen rautatiesaisake nimeltä *Meteli*. Niemen nimi on rautatietä vanhempi. – *Meteli*-nimiä on paljon Pohjois-Pohjanmaalla ja Itä-Suomessa Päijännettä myöten. Nimet ovat ilmeisen vanhoja. Osa niistä on henkilönnimeen pohjautuvia, sillä *Metelinen* esiintyy sukunimenä Säamingissä jo 1500-luvulla, esim. *Ollij Metelin* 1563 Säamingin käräjillä, ja ortodoksisesta Ilo-mantsista on kirjattu 1618 autiona *Metelins hemman*. Luul-

tavasti suurin osa *Meteli*-nimistä (ilmeisesti myös sukunimi *Metelinen*) liittyy kansanperinteen kertomuksiin *metelinväestä* eli *metelinkansasta*, salaperäisestä väestä, joka on rakennellut kivisiä varustuksiaan. Tällaisia ovat esim. *Metelinlinna* Luumäellä ja → *Metelinkirkko* sekä Tyrnävällä että Yli-Iissä. Metelinkirkoissa on kivilatomuksia, ikään kuin ihmisten tekemiä. Monet *Meteli*-nimet tarkoittavat niemiä, saaria ja kallioita, esim. *Metelinsaari* Kirvussa, *Metelinniemi* Jukajärvessä Sulkavalla ja *Metelinkuukat* (Päijänteen saaria) Korpilahdella. Näihin kuuluvat myös Paltamon *Metelinniemi* ja samoin Puolangan Kongasjärven *Metelinniemi* (niemessä talo *Meteli* 1895), sillä Metelisen sukua ei Kainuusta tunneta. Kansanuskomuksiin liittyvien *Meteli*-nimien luonnollinen selitys on ilmeisesti se, että jäät ovat kasanneet saariin ja niemiin suuria kiviä. Kun otetaan huomioon jääkausi ja maankohoaminen, voivat esimerkiksi Tyrnävän ja Yli-Iin Metelinkirkot olla jään muovaamia. – *Meteli*-nimien yhteydessä kansa kertoo sodista ja ihmisten mekkaloinnista. Joissakin tapauksissa nimi on voinut syntyä näinkin, mutta useimmiten kyse on varmaankin jälkisyntyisestä nimitarinasta. – AR

AKH I: 357; Nissilä, Viljo 1962: 102, Nissilä, Viljo 1975: 89; Pirinen, Kauko 1954: 99, 219; Pirinen, Kauko 1982: 756, 771, 787; Pirinen, Kauko 1988: 279, 323, 325, 423; Snellman, A. H. 1887: 91–99, 107–108; HisKi (Paltamo).

Metsälä kylä Siipyyssä Kristiinankaupungissa, ruotsiksi → *Ömossa*. *Öiemossa* 1606. – Alkuperäinen nimi on *Ömossa*. Nimiarkistossa on vuodelta 1964 tieto, jonka mukaan ”suomenkieliset käyttävät nykyään nimeä Metsälä”. Koska kylä sijaitsee kielirajalla, nimi on voinut olla käytössä pitempäänkin. – RLP

Metsämaa entinen kunta Loimaalla Varsinais-Suomessa. Liitettiin Loimaan maalaiskuntaan 1976. *Metzänmaa* 1587 (kylä). – Kuntaan kuului neljä kylää, joista yksi oli *Metsämaa*, murteessa myös *Metsänmaa*. Alue on kuulunut vanhastaankin Loimaaseen. Metsämaalle valmistui kirkko 1777, ja kappeliseurakunta perustettiin 1799. Seurakunta itsenäistyi 1919. – Kylännimi perustuu siihen, että Loimaan keskiosien laajoilta viljelysaukeilta ja vanhoista kylistä katsoen seutu on ollut metsäistä. – SBS

Entisen Metsämaan kunnan vaakunan kuusikuvio kuvastaa metsää.

Laakso, Veikko 1986: 55, 57; Laakso, Veikko 1994: 403–407; HisKi; KA 2386.

Metsä-Muuronen kylä Miehikkälässä Kymenlaaksossa. *Metsämuroin* 1747. → *Murolan* kantakylä on viljeltyä seutua, Metsä-Muuronen puolestaan lähinnä metsää; siellä on myös *Metsäsenjärvi*. Kulmakuntaa on kutsuttu aiemmin usein nimellä *Mettäinen*. Aiemmin Muurolassa asui lähes pelkästään Muurosia, ja kun osa muutti järven taakse, heitä alettiin kutsua nimellä *Metsä-Muuronen*. Vuoden 1842 isojakokartassa Miehikkälän Muurolan talo nro 4 oli nimeltään *Metsä-Muuronen*, ja sen omistajalle merkittiin sama nimi lisä- tai sukunimeksi. – SP

HisKi (Virolahti).

Mickelskären ryhmä saaria Kirkkonummen ulkosaaristossa Porkkalanniemen itäpuolella Uudellamaalla. *Mickeskiär store o. lille* 1556, *St. Mickelskär*, *L. Mickelskär* 1723. – Nimen alkuosa muodostuu muinaisruotsin adjektiivista *mykil*, *mikill*, ’suuri’;

loppuosassa sana → *skär* tarkoittaa saarta, luotoa. Vrt. myös Vaasan saariston *Mickelsörarna*, josta suomenkielisenä muakaelmana *Mikkelinsaaret*. *Stormickelskärin* rinnakkaisnimenä on *Skrubbo*, jonka alkuosaan sisältyy ruotsin murteen sana *skrubba*, joka tarkoittaa kalliossa olevaa onkaloa, kuilua. – KS Westman, Ivar 1935: 251, 320.

Mickelspiltom kylä Liljendalissa Itä-Uudellamaalla. *Michilspiltom* 1551, *Michelsby* 1557. – 1570-luvulle asti kylästä käytettiin vaihdellen nimiä *Ingvaldsböle*, *Ingevaldsböle* tai *Ingvaldsby* (myös *Jingemarsböl* 1573, *Jngemarsby* 1577), joiden lisäksi myös nimiä *Mickelsby*, *Mickelspiltom* tai vain *Piltom* tai *Pilton*. Nimien alkuosina näkyvät miehennimet *Ingvald* och *Mickel* (< *Mikael*). Vähitellen vakiintui *Mickel*, joka ilmaisee talon rakentajan tai asuttajan. Nimi *Mickelspiltom* sisältää myös vanhan ruotsin sanan *pilt*, joka on voinut merkitä paitsi ’poikaa, oppipoikaa, palvelijaa’ myös ’miestä’. Nimi sisältää siis merkityksen ’Mickelin poikien kylä’ tai ’Mickelin miesten kylä’. Nimen lopussa on itäuusmaalaisille kylännimille tyypillinen ruotsin vanhan sijamuodon päätte *-om*. – GHK

Granlund, Åke 1956: 404–407; Hausen, Greta 1922: 408–409; Huldén, Lars 2001: 343.

Miehikkälä kunta Kymenlaaksossa. *Mehekeby* 1544, *Mehickeleby* 1571, *Miehikkälä* 1657, *Mihikkälä* 1701 (Virolahden kylä). Miehikkälä mainitaan ensi kerran 1543 Virolahden veronkantopiirinä. Erotettiin Virolahdesta itsenäiseksi kunnaksi vuonna 1887. – Nimeen sisältyy muinais-suomalainen henkilönnimi *Miehikkä*. Siitä on johtimen *-lä* avulla muodostettu ilmeisesti ensin talon nimi, joka asutuksen lisääntyessä on kehittynyt kylän ja lopuksi pitäjän nimeksi. Toinen mahdollisuus on, että yksilönnimestä *Miehikkä* olisi ensin kehittynyt sukunimi *Miehkäinen* ja siitä kylän- ja sittemmin pitäjännimi; näin olettaa esim. Viljo Nissilä (1975). Miehikkälässä onkin 1500-luvulla asunut ihmisiä, joiden suku- tai lisänimeksi on asiakirjoihin merkitty *Miehkäinen* (*Mehikein*). – LL

HK 1701; Kaukiainen, Yrjö 1970: 102; Nissilä, Viljo 1975: 126; Räsänen, Alpo 2003: 78; SHL 7:

111; 1571; Suomenmaa 5 (1973): 195–198; HisKi.

Miehoila kylä Hauholla Kanta-Hämeessä, Isoon-Roineeseen työntyvällä niemellä. Mainitaan kylänä jo 1405. *mehola* 1441. – Kylälle nimen antanut talonnimi sisältää ilmeisesti muinais-suomalaisen miehennimen *Mieho(i)*. – SP

FMU 2: 57; Koskimies, Y. S. 1985: 441–442; Nissilä, Viljo 1962: 45.

Mielakansaari asuttu saari Saimaassa Taipalsaaren kunnassa Etelä-Karjalassa. *Millaka Sari* 1743, *Mjelakansaari* 1838. – Saaren nimen alkuosana on nimi *Mielakka*, jota on pidetty muinais-suomalaisena henkilönnimenä kuten myös nimiä *Mieli*, *Mielikkä*, *Mielo* jne. Ne ovat samaa juurta kuin sanat *mieli* ja *mieluinen*, ja tällainen nimi on voitu muinaisina aikoina antaa toivotulle lapselle. Nämä muinaiset yksilönnimet ovat edelleen näkyvissä useissa paikannimissä ja sukunimissä. Myös Taipalsaarelta on 1500-luvun asiakirjoissa merkintöjä *Mielo-* ja *Mieloinen-*nimisistä, esim. *meeloin p* 1552, *meelo Hans* 1554. Mielakansaaren nimen alkuosa kertoo ilmeisesti, että saaren on joskus omistanut tai sitä on hallinnut joku *Mielakka*-niminen. – LL

Forsman, A. V. 1894: 159, 183, 246; Stoebeke, Detlef Eckhard 1964: 59–60, 97–99, 139; Tiainen,

Marja 199–200; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Mielmukkavaara vaara Muoniojoen varrella Muoniossa Lapissa. Sen itäpuolella on *Mielmukkajärvi*. – Nimi on mukaelma saamesta. *Mielmukka-* heijastaa saamelasta yhdyssanaa *miellemohkki*, jonka osat ovat *mielli* ’hiekkä- tai soratörmä (rannassa)’ ja *mohkki* ’mutka’. Vaarannimen alkuperäinen merkitys on siis ’törmämutkanvaara’, ja se on nimetty jonkin Muoniojoen mutkassa sijaitsevan törmän mukaan. – AA ja SA

Mieluskylä kylä Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin *Mieluskoski* Siikajoessa olevan kosken mukaan. Kylän asutus on syntynyt noin vuodesta 1570 alkaen. – *Mieluskoski*-nimen alkuosaan sisältyy ilmeisesti itäsuomalainen henkilönnimi, sama kuin sukunimessä *Mielonen*. Ristiinassa on *Mielunmäki* (murteessa *Mielummäk* ~ *Mielommäk*) ja Savonlinnan luoteisrajalla (ent. Säamingissä) järvet nimeltä *Suuri-Mieloo* ja *Pieni-Mieloo*, jotka on Niemiarkiston kokoelmiin saatu myös muodossa *Iso- ja Pien-Mieluu*. – AR

Ojanperä, Martti (toim.) 1973: 33; Luukko, Armas 1954: 325.

Mieraslompola (varhemmin *-lompola*), saP *Mierasluoppal*, saI *Mierasluobäl*, asutus samannimisen Utsjoen jokijärven tuntumassa Utsjoen kunnassa Lapissa. *Mierasjärvi* (saP *Mierasjävri*, saI *Mierasjävri*), järvi Utsjoen latvoilla. *Merisjaure* 1742, *Merisjerfwi* 1789, *Mieraslompel*, *Mierasjaure* 1804. – Suomeen nimet on omaksuttu saamesta, mutta saamessa alkuosaa *Mieras-* ei tunneta sanana, eikä aivan samanasuisia paikannimiä tavata muualta Lapista. Sen alkuperä jää siksi hämäräksi. Loppuosa → *luoppal* ~ *luobäl* ja → *jävri* ~ *jävi*. – AA ja SA

Hülphers, Abraham Abrahamsson 1922: liitekartta 1789: NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Mierasluoppal → *Mieraslompola*

Mieskonmäki kylä Joutsassa Keski-Suomessa. *Meskamäki* 1567, *Meskonmäki* 1571. – Mieskonmäki mainitaan rajapaikkana Hämeen ja Savon välillä (*Meeskomäki* 1446, *Meskamäk* 1452). Mäen nimenä *Mieskonmäki* ei enää ole käytössä. Nimi on ehkä alkuaan tarkoittanut *Tilsalanmäkenä* nykyisin tunnettua korkeaa mäkeä. *Mieskonmäki*-nimen asiasisältö on hämärä. Nimi on yhdistetty keskiaikaiseen hämäläiseen Mäskälän veropitäjään, jolla on ollut omistuksia Mieskonmäen alueella. Äänteellisesti nimien yhteyttä on kuitenkin vaikea perustella. Nimeen voisikin sisältyä ortodoksinen ristimänimi *Meska* (< venäjän *Demeška*). – TML

FMU 3: 389; FMU 4: 29; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Meskanen; SHL 3: 189;

Suuronen, Väinö 1937: 99, 103; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Mieslahti Oulujärven lahti ja kylä Paltamossa Kainuussa. *Meslahden randa* 1555, *Meslaxby* 1650. – Mieslahteen laskeva *Miesjoki* saa alkunsa Härmänmäen eteläpuolelta *Miesjärvis-tä* (*miesierffui* 1555). Vuoden 1650 maakirjassa on nykyisen Härmänmäen nimenä *Miesmäckj*. Nimeen sisältyy suomen kielen sana *mies*, mutta nimen synty ei ole tarkemmin tiedossa. – AR

KA: FR 312, VA 4972, 4720.

Miessaari saari Espoon edustalla Suomenlahdella Uudella- maalla, puolustusvoimien hallussa, ruotsiksi *Karlö*. *Carllön* 1600-luvun lopulla, *Karlöö Landet* 1695. – Saarella on asuttu pysyvästi jo noin vuoden 1800 tienoilla. Ensimmäisen maailmansodan puhjettua 1914 saari liitettiin Helsinkiä ympäröivään linnoitusketjuun. *Karl*-alkuisten nimien on arveltu viittaneen Ruotsin kruununsoililaisiin (ruots. ”karlar”) tai Ruotsin laivaston vierailuihin (vrt. Kirkkonummen *Karlhamn*). Espoon saaren sijainnin on katsottu tukevan laivastoeselitystä. Suomenkielinen käännösnimi *Miessaari* on ollut käytössä ainakin 1930-luvun alusta. – SP

Zilliacus, Kurt 1989: 216; Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 95.

Mietaankylä eli *Mietaa*, kylä Kurikassa Etelä-Pohjanmaalla, virallisesti *Mieto*. *Miedhoijby* 1571, *Mieta* 1732. – Kylännimi perustuu kantatalon nimeen *Mieto* ~ *Mieta*. Talonnimeen sisältyy talon vanhaisten isännän nimi *Mieto*, lyhentymä joko nimestä *Klemetti* > *Mietti* tai muinaissuomalaisesta nimestä *Mielitty* ~ *Mielittu* > *Miettu*. Nimi on saanut muodon *Mietoo* ~ *Mietaa* samaan tapaan kun Etelä-Pohjanmaalla *Jaakosta* on tullut *Jaakkoo* ja *Aaposta* *Aappoo*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Miettinen; Walta, Matti 1985: 80; HisKi.

Mietinsaari saari Saimaassa Joutsenon alueella Etelä-Karjalassa. *Miettinsari* 1602. – Saarella on *Mietinkylä*, ja kylän kantatalo on *Miettinen* (*Mietinen* 1743). Saari ja kylä ovat saaneet nimensä varhaisista asukkaistaan: 1553 sieltä mainitaan *Martti miettin* ja 1562 peräti 15 *Miettinen*-nimistä isäntää. Savossa *nen*-loppuinen sukunimi on paikannimen alkuosana tavallisesti lyhentynyt (**Miettinsensaari* > *Mietinsaari*). Jos saaren nimeen sisältyisi jo suvun kantaisän yksilönnimi *Mietti*, saari voisi olla koko Miettisten suvun lähtöpaikka; saaren sijainti antaisi siihen tukea. – SP

Kepsu, Saulo 1981: 98; KA:VA 5815: 50.

Mietoinen entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuoden 2007 alusta osa Mynämäkeä, ruotsiksi *Mietois*. *Methos* 1373, *Metosby* 1431, *Mietois* 1501, *Mietoisten Cappelicunda* 1765. – Erotettu Mynämäestä kappeliksi 1643 ja kirkkoherrakunnaksi 1865. Pitäjä on saanut nimensä samannimisestä kylästä ja se talonnimestä. Talonnimeen voi sisältyä muinaissuomalainen miehennimi, esim. *Miel(i)ttu* ~ *Miel(i)tty*. Vanhoja tietoja nimestä on sekä Itä- että Länsi-Suomesta, esim. *Melita de Hyrfala* 1340 Sääksmäellä ja *Meeltu Molre* 1427 Turussa, ja esim. Paimion *Miettula* on aiemmin ollut *Mieltula* ~ *Mielttula* (Saulo Kepsu 1981). *Mietti* ~ *Miettu*-nimiä on tulkittu myös *Klemetin* lyhentymäksi ja yhdistetty muinaissaksalaiseen miehennimeen *Mede*, *Medo*, *Mety* (Stoebke, Nissilä, Vilkuha). *Nen*-loppuinen asutusnimityyppi on varhainen; Saulo Kepsu on katsonut etunimen + *la*-lopun sisältävän kylännimityyppin syntyneen vasta 1100-luvun jälkeen kristillisperäisten etunimien tultua käyttöön ristiretkijällä. – SP

Kepsu, Saulo 1981: 100 ja 1987: 68; Nissilä, Viljo 1980: 173; REA: 148, 334; Stoebke, Detlef-Eckhard 1964: 155; Vilkuha, Kustaa 1969: 305; KKTK:n vanhan kirjastoimen korpus (Lizelius).

Mietois → *Mietoinen*

Miettilä kylä Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. *Meetilä* 1561; *Pouall Olofson miettin* 1562. – Kylä on saanut nimen asukkaistaan: 1562 siellä asui 14 Miettisten ruokakuntaa. – SP

Kepsu, Saulo 1981: 98.

Mikitänjärvi järvi Hyrynsalmen itäpäässä Kainuussa, kansanomaisesti yleensä *Mikitanjärvi*. *Mikito Jerfui* 1650, *Mickitän Träsk* 1746. – Nimen alkuosa on karjalainen miehennimi *Mikittä*, *Mikitta* (< ven. *Nikita*, pohjoisvenäläisissä murteissa myös *Mikita*). Nimi liittyy ilmeisesti karjalaisten eränkänntiin ja aikaan ennen Hyrynsalmen nykyasutuksen syntyä 1600-luvun alussa. – AR

Nissilä, Viljo 1976: 98; KA: MH 107/2D 3/I, MH 123/2D 1/2, TUOKKO.

Mikkeli kaupunki Etelä-Savossa, ruotsiksi *S:t Michel*. *Mikkelis-sä* 1822, *Mikkelin pitäjän* 1837, *Mikkelin kihlakunnan*, *Mikkelin läänin*, *Mikkelin kaupungissa* 1840. – Mikkelin seutua pidetään Savon kanta-alueena, jonka Novgorod luovutti Ruotsille Pähkinäsaaren rauhassa 1323 Savilahden eli Savolahden pogostana. Kirkkopitäjän nimenä oli aluksi *Savilahti*. Kirkko oli pyhitetty arkkiengeliksi Mikaelille (kansanomaisesti *Mikkeli*). – Vasta 1600-luvun alun asiakirjoissa alkaa esiintyä Mikkelin kirkko ja seurakunta – siis ruotsinkielisissä asuissa. Mikkelin nimi mainitaan ensimmäisen kerran aiemmin → *Suur-Savon* sijaan Ruotsin kuninkaallisessa registratuurassa 1604: ”vthi Store Saulax i S: Michills Kyrck Sochn”. Myös Andreas Bureuksen Pohjoismaiden kartassa 1622 mainitaan S. *Michaelis*. – Kun Savilahden pitäjä 1500-luvun alussa jaettiin kahdeksi hallintopitäjäksi, syntyivät → *Pellosniemi* ja *Vesulahti* (ks. → *Visulahti*), joka säilyi hallintopitäjän nimenä pitkään ja vaihtui *Mikkeli*ksi vasta 1664. Satunnaisesti *Mikkeli*-nimeä oli käytetty hallintopitäjästä aiemminkin (*St Michells* 1649), ja vasta 1680-luvulla siitä tuli yksinomainen nimi. Sen jälkeen kirkko- ja hallintopitäjällä oli sama nimi. – Mikkelin kehitty-

mistä uudestaan maakunnalliseksi keskuksiksi edesauttoivat Turun rauhan (1743) rajamuutokset. Jo seuraavana vuonna se sai aiemmin Lappeenrannalle kuuluneet markkinaoikeudet. 1838 Mikkelin pitäjän kirkonkylästä tuli *St. Michel* -niminen kaupunki, jota suomalaisittain kutsuttiin *Mikkeliiksi*. 1843 Mikkelistä tuli läänin pääkaupunki Heinolan sijaan, nykyisin se on Itä-Suomen läänin pääkaupunki. – SP

Myyryläinen, Heikki; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Pirinen, Kauko 1982: 113, 535; Pirinen, Kauko 1988: 269, 289, 292, 294; Sanan Saattaja Wiipurista 25.1.1840; Turun Wiikko-Sanomat 9.3.1822; Westerholm, Martti 1926: III; Viikki, Raimo 1987: 9–11; Wirinlander, Hannele 1982: 76; Wirinlander, Hannele 1989: 82, 83.

Mikkelin mlk. entinen kunta Etelä-Savossa, vuoden 2001 alusta osa → *Mikkelin* kaupunkia. Ruotsiksi *S:t Michels lk.* – Mikkelin kaupunki erotettiin Mikkelin emäseurakunnasta 1838. Kunnallisen itsehallinnon myötä kaupunki ja maalaiskunta saivat oman hallinnon 1860-luvulla. – SP

Minkiö kylä ja taajama Jokioisissa Kanta-Hämeessä. *Olli Mingiö* 1457. – Kylän vanha tonttimaa on 1800-luvulla suoksi kuivatun *Minkionjärven* (*Mingiö Jerfvi* 1709) rannalla. Timo Alanen on olettanut järven nimen **Minkijärvi* tai **Minkiö* olevan vanhempi kuin kylän nimi, mutta ei ole selittänyt sen sisältöä. – Amerikasta Eurooppaan kotiutettua minkkiä eli Amerikan vesikkoä tarkoittava germaanisperäinen lainasana on tullut käyttöön suomen kielessä vasta 1930-luvulla. Nykyruotsin ’vesikkoä’ merkitsevä sana *mänk* on etymologisesti samaa juurta kuin *mink*. Kun voudintileissä 1500-luvulla verona maksettavista turkiksista on käytetty sanaa *mink*, on oletettavaa, että sillä olisi voitu tarkoittaa keskiajalla ja uuden ajan alussa vesikkoä. *Minkionjärvi* voisi näin olla ’Vesikkojärvi’. – SP

Alanen, Timo 2004b: 81; Häkkinen, Kaisa 2004b s.v. minkki; SAOB s.v. mink, mänk; SSA s.v. minkki.

Misi rautatieasema Rovaniemellä, lähellä Kemijärven rajaa, Lapissa. – Misi tuli tunnetuksi jatkosodan aikana saksalaisten käyttämänä asemana ja suurena varuskuntana. Nimi johtuu suuren *Misijärven* nimestä. Järven nimi on ehkä saamelaisperäinen, vrt. pohjoissaamen (saP) *miessi* ’vasa’. – JV

Mjölbolsta kylä Karjaalla Uudellamaalla. *Myklebolstad* 1427, *Mögelbolstad* 1540, *Miölbolstad* 1541, *Mölbolsta* 1547, *Mölnebolsta* 1557. – Nimen jälkiosa on Etelä-Suomessa keskiajalla käytetty ’asuinpaikkaa, taloa, tilusta’ tarkoittava sana *bolstad* (vrt. → *stad*). Varhaisin säilynyt kirjoitusmuoto paljastaa, että nimen alkuosa sisältää muinaisruotsin adjektiivin *mykil* ’suuri’ (nykyruots. *mycket*). *Mjölbolsta* oli siis ’Isotalo’. Nimen äänneasu muuttui kuitenkin säännönmukaisesti aikaa myöten: -k- pehmentyi g:ksi ja hävisi tyystin vokaalien välissä, vokaali i kehittyi y:ksi ja edelleen ö:ksi. Sen jälkeen käyttäjät ilmeisesti unohtivat nimen alkuperäisen sisällön ja muodon ja tulkitsivat sen joko nimeksi *Mölnebolsta* ’Myllykylä’ (muinaisruots. *mylna*, *mölna* ’mylly’), tai nimeksi *Miölbolstad* > *Mjölbolsta* ’Jauhokylä’. Näitä tulkintoja lienee tukenut se, että pitäjässä oli toinen kylä nimeltään *Mölnareby* (1540), nykyään *Mjölnarby* ’Myllärinkylä’. Suomenkielinen mukaelmanimi Meltola otettiin käyttöön rautatielaiturin ruotsinkielisen nimen rinnalle 1928. – MB

Huldén, Lars 2001: 226; Solstrand, Wäinö 1940: 27; Thors, Carl-Eric 1950: 15–17.

Mjölö Helsingin edustalla olevan → *Isonsaaren* ruotsinkielinen nimi. *MiöLöö* 1530, *MöLöö* 1578, *Mjölö* 1581. – Nimeä on selitetty mm. muinaisruotsin sanasta *mykil* ’iso’, joka sisältyy nimiin → *Mjölbolsta* (suom. *Meltola*), → *Mickelskären* ja → *Möckelö*. Saari on isoin Helsingin edustan ulkoluodoista. – SP

Granlund, Åke 1981: 22–23; Hausen, Greta 1920: 210; Westman, Ivar 1935: 253.

Mjösund kylä ja tehdasalue Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiön saaren kuntaa. *Myösunda* 1373, *Miösundh* 1550. – Hiekan ja saven saanti sekä hyvä satamapaikka ovat

luoneet edellytykset tiilenvalmistukselle ja keraamiselle teollisuudelle, joka on tehnyt *Mjösund*-nimen tunnetuksi. Nimi on alkuaan luontonimi, jonka alussa on ruotsin adjektiivi *mjö* ’kapea’ (vastine muinaisruotsin adjektiiville *mior*). Jälkiosa on alkuaan ollut ruotsin sana → *sund* ’salmi’ monikkomuodossa. Samanlainen nimi on myös Ahvenanmaan Föglössä ja Koivulahdella Mustasaaren kunnassa. Ojassa Kokkolan kaupungissa olevan entisen salmen nimi *Mjosund* on muotoutunut erilaisen äännekehityksen kautta muinaisruotsin *mior*-sanasta. Itä-Uudenmaan paikannimissä sana on muodossa *Mjä-*, esim. nimessä *MjäsunDET* Pernajassa. – PS

Huldén, Lars 2001: 136; Suistoranta, Kari – Asplund, Henrik 1997: 116–117; RKO: FOreg.

Mogenpört → *Munapirtti*

Moikipää kylä Korsnäsissa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Molpe. Moikepä* 1491, *Moickopä* 1546, *Moijckijpä* 1553, *Moickepä* 1571. – Kylän nimi perustuu niemennimeen. Nimen jälkiosa *pää* on merkityksessä ’kärki, niemi’, alkuosan alkuperä on epäselvä. Ahlbäck on johtanut sen suomen verbistä *moikua* ’pitää ääntä’, (varsinkin suuren kellon) kumeasta äänestä, *moike* ’moikuva ääni’. – LM

Ahlbäck, Olav 1965: 202; Huldén, Lars 2001: 372.

Moikoinen kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, vuodesta 1944 Maarian kuntaa, Hirvensalon suurimpia asutuskeskittyymiä, ruotsiksi *Moikois. Moijkoij* 1542. – Nimi perustuu vastaavaan kylännimeen. Kylän asutus on saanut alkunsa Hirvensalon Taipaleesta, ja se on asutettu ennen 1200-luvun loppua. Nimi voitaneen yhdistää *moitta-*, *moitti-*, *mojo-*alkuiseen sanaryhmään, johon kuuluvat myös verbit *moikata*, *moikia*, *moikoa* ja *moikottaa* ’moittia; meluta, pitää kovaa ääntä; kolottaa kivistä’. Lauri Hakulinen on rinnastanut sanaryhmän alkumerkitykseltään sääsanoihin *mojottaa*, *mojakka*, *mojo* ja *mojoo*, joilla on ilmaistu kylmän pohjoistuulen tai viiman puhaltamista, koleaa tuulta ja ilmaa. Saaren koillislirannalle rakentunut kylä olisi voinut saada nimensä sinne osuvien tuulten mukaan. – SP

Hakulinen, Lauri 1941: 160, 180; Oja, Aulis 1944: 42, 51; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 301.

Moikois → *Moikoinen*

Moinsalmi myös *Moijinsalmi*, salmi joka yhdistää Pihlajaveden *Moi(ji)mselän* Jänneveteen Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. Salmen pohjoispuolella *Moi(ji)nniemi*. *Moi(ji)nniemi* ja *Moi(ji)nsalmi* ovat myös salmen lähellä sijaitsevien kylien nimiä; kylistä käytetään kansanomaisesti myös nimitystä *Moiji*. *Moija nemi* 1562–63, *Moinemiby* 1666. – Nimen alkuosan alkuperäinen muoto on kaksitavuinen *Moijin-*, josta muoto *Moin-* on syntynyt lyhentymällä. Nimi vastaisi itse asiassa kirjakielen asua **Moidin-*, ja äänneasussa on itämurteille tyypillinen t:n heikon asteen kato. Nimet ovat saamelaisperäisiä, vrt. sal *myejdi* ’peuranpyynti talvella’. Sama saamen sana on myös myöhemmin lainautunut suomen pohjoisimpiin murteisiin asussa *moita*, ja tätä sanaa tavataan myös Lapin suomalaisessa paikannimistössä (ks. → *Moitakuru*). – AA

Moisio kylä Elimäellä Kymenlaaksossa. *Moijisjo* 1552. – Hämmäläismurteissa on *moisioksi* kutsuttu pienehköä, muista viljelyksistä erillistä, takamaille raivattua ja usein aidattua viljelystä. Etelä-Suomessa *moisioiksi* on nimitetty myös heraskartanoita. Elimäellekin syntyi Moision kartano, mutta vasta 1600-luvun alussa, joten kylän nimeä ei voi siitä selittää. Moisio sijaitsee vanhojen keskuskylien Rahikkalan ja Peippolan välissä; ehkä se oli ennen kartanokautta vanhan päällikön tai suurtalonpojan tila. Ks. → *Moitakuru*. – SP

Hausen, Greta 1920: 130; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Moisio.

Moisiovaara murteessa *Moisseenvaara*, vaara ja kylä Hyrynsalmella Kainuussa. *Mäisenwara* 1682. – Nimen todellisena

alkuosana on karjalainen *Mooses*-nimen muoto *Moissee*. *Moisiovaara*-muodon ovat ottaneet käyttöön Paltamon papit, sillä kasteluetteloissa on esim. *Moisionwara* 1727, *Moisiowara* 1735. He ovat erehtyneet liittäessään nimen länsisuomalaiseen sanaan *moisio* 'pieni aidattu viljelys, takamaille raivattu pelto'. – AR

Räisänen, Alpo 1982: 87; Räisänen, Alpo 2002: 38.

Moitakuru sal *Myeidi*kurrä, rotkolaakso Luton latvan pohjoispuolella Inarin eteläosassa Lapissa. Sen itäpuolella on *Moitakurunvaara*, sal *Myeidi*kuurävääráás. – Suomenkieliset nimet ovat mukaelmia inarinsaamesta. Jälkiosissa suomen *kuru*, sal *kurrä*, tarkoittaa 'pienehköä rotkolaaksoa' ja sal *vääráás* on diminutiivi sanasta *vääri* 'vaara'. Alkuosa *Moita*- tulee inarinsaamen sanasta *myeidi*, joka tarkoittaa 'metsän' ohella 'talvista peuranpyyntiä'; tässä merkityksessä se on myös sanana lainattu suomen pohjoisimpiin murteisiin. Samaa perua ovat mm. saP *Muoidunalás* (*alás* 'vaaranlaki') Inarin Muotkatuntureilla ja *Moitavaara* Kemijärvellä. – SA

Moksi

1. kylä (rinnakkaisnimi *Riihijärvi*) ja talo (jo 1582) Korpilahdella Keski-Suomessa lähellä *Moksinjärveä* eli *Moksinkaa*, vuodesta 2009 Jyväskylän kaupunkia. *Moxi* 1773.

2. kyläkunta Vihdissä Länsi-Uudellamaalla *Moksijärven* (*Moxierffensari* 1567) tuntumassa. Jakaantuu *Etu-Moksiin* ja *Taka-Moksiin*. *Moxkäski* Nybygge 1776–1805.

Nimi on saamelaisperäinen. Se on samaa kantaa kuin inarinsaamen *mokseö* 'kuljettaa veden yli' (T.I. Itkonen 1920). – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 85; Itkonen, T.I. 1920: 9; Leskinen, Heikki I 999: 73; Soikkeli, Kaarle 1929: 428; Suomen karttakirja 1799: 55.

Mokulla → Mukkula

M

Molkjärvi järvi ja kyläkunta Kittilässä Lapissa. Järvestä laskee *Molkjoki* Rovaniemen alueella olevan *Molkoköngkään* yläpuolella Ounasjokeen. – Nimen alkuosa tulee luultavasti saamen 'mutkaa, polveketta, puun käkkyrää' merkitsevistä sanasta, pohjoissaamen *moalki*, inarinsaamen *moalkki*. Kuumassa on *Molkkanieni* ja Sodankylässä *Molkkaniva*. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 343.

Molpe → Moikipää

Mommila kylä ja kartano Lammilla sekä kyläkunta ja rautatieasema Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. Kylä myös *Hietoinen* (*Hetois* 1544) tai – 1700-luvulta alkaen – *Mommila*–

Mommilan kartano ja kylä Lammilla ovat antaneet nimensä myös kymmenen kilometriä etelämpänä, Hausjärvellä sijaitsevalle rautatieasemalle. Ote tietkartasta on vuodelta 1938.

Hietoinen (*Mämmila Hietois* 1739). Jälkimmäiseen nimeen lienee tultu, kun on haluttu välttää sekaannusta samassa pitäjässä olevaan *Hietonen*-nimiseen kylään. – Perustuu esikristilliseen henkilönnimeen *Mommi*, *Momme*, *Mommo*. On oletettu, että 1374 lautamiehenä Lammilta mainittu *Monne af Henos* olisi ollut juuri Mommila-Hietoisista. Riihimäen-Lahden rataosuudella Hausjärven puolella oleva Mommilan asema syntyi 1900-luvun alussa Mommilan kartanon silloisen omistajan Alfred Kordelinin aloitteesta. Asemaa tarvittiin mm. siksi, että kartanosta kuljetettiin rautateitse maitoa aluksi Pietariin ja myöhemmin Helsinkiin. – MV

Alanen, Timo 1993: 95; OIT 5 s.v. Mommila; Vahtola, Jouko 1980: 274; Virmala, A. – Ruotsalainen, P. 1972: 389–392; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Monby → Monninkylä

Monni taajama (Erkylän kylän osa), entinen rautatieliikennepaikka ja talo, alkuaan torppa, Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. – Perustunee henkilönnimeen *Monni* (< *Måns*; lähellä olevassa Hyvinkäänkylässä *Mons Joanipoijka* 1556). Eräitä kalalajeja tarkoittava *monni* sen sijaan tuskin tulee nimessä kyseeseen siitäkään huolimatta, että Erkylässä on *Monninlähde*-niminen lähde. – *Monni*-alkuisten paikannimien alue ulottuu Uudelta maalta Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen kautta Savoan. Asutunimissä – kylien ja talojen nimissä – *Monni* esiintyy lähinnä Kanta-Hämeessä ja Uudellamaalla; muualla se taas liittyy luonnonpaikkojen nimiin. Tämän on katsottu viittaavan siihen, että nimen syntyseudut ovat Hämeessä ja että suuri osa muualla tavattavista *Monni*-nimistä olisi hämäläisten eränkävijöiden mukana kulkeutuneita. – MV

Granlund, Åke 1956a: 245; Hiltunen, Petri 1986: 33–35; Huldén, Lars 2001: 360; Jaakko Teitin valitusluettelo: 232–233.

Monninkylä kylä Askolassa Itä-Uudellamaalla. *Mondby*, *Månby* 1382, *Monneby* 1540, *Monby* 1547. – Kylännimi perustuu talonnimeen, joka sisältää varhaisen isännän nimen **Monni* ~ **Monne*. Johanna Halonen on esittänyt, että nimi olisi kansanmuunnon ristimänimestä *Måns* (< *Magnus*); kylän kanta-talo nro 1:n nimi on *Monsala* (*Månsas* 1710, *Monsala* 1739) ja myös kylän nimi on kirjoitettu joskus samoin. – SP

Halonen, Johanna 2000: 421; Hausen, Greta 1920: 13; Granlund, Åke 1956a: 245; Huldén, Lars 2001: 360; HisKi; KA:VA 8121: 65.

Monola

1. kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta; *Monoila* 1551.

2. kylä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa; *Monoila* 1553.

Nimen pohjana on sukunimi; molemmissa kylissä on ainakin 1500-luvulta lähtien asunut Monosen sukua, esim. *monoin Ands* 1553, *Mono(n) Thomes* 1558 (Lappeen Monolassa); *monoine(n)* hin 1547, *Jacob Larsson Mononen* 1696 (Savitaipaleen Monolassa). Viljo Nissilän arvelun mukaan (1959) sukunimen *Mononen* pohjana on skandinaavisen *Magnus*-, *Måns*-nimen kansanomainen muoto *Mono*. – LL

Nissilä, Viljo 1959: 431; KA: TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Monäs kylä Uudenkaarlepyyn Munsalassa Pohjanmaalla. *Mones* 1543, *Monesby* 1547. – Nimen on vanhastaan katsottu koostuvan ruotsin sanoista *mo* 'kangas' ja *näs* 'niemi'. Lars Huldénin tulkinnan mukaan nimi saattaa olla kielellisesti yhteydessä toiseen Munsalan kylännimeen, nimeen *Monå* (*Mone*, *Mona* 1543; ääntöasu *moun*); tämä nimi puolestaan on yhdistetty henkilönnimen *Filemon* tai *Salomon* suomenkieliseen puhuttelumuotoon. – PS

Huldén, Lars 2001: 397; Karsten, T.E. 1921: 467.

Morby → Muurala

Morgam-Viipus saP *Morgan-Viibos*, aiemmin *Viibos-Morgan-oaivi*, sal *Morgâmjävruäivi* tai *Muorgâmjävruäivi*, korkea tun-

turi Lemmenjoen itäpuolella Länsi-Inarissa Lapissa. Lemmenjoessa on sen kohdalla järvi, sal *Morgâmjävri* ~ *Muorgâmjävri*, saP *Morganjävri*, ja siitä luoteeseen Maarestatuntureilla tunturi saP *Morgâmuäivi* ~ *Muorgâmuäivi*, saP *Morganmaras*, aiemmin *Márâstat-Morganoaivi*. *Morgenjaur* eli *Morskenjaur* (!) n. 1850, *Morgamoäivi* 1912. – Nimiryväs on alun perin inarinsaamelainen, mutta tunnetaan nykyisin paremmin pohjoissaamen asussa. Se näyttää olevan lähtöisin järvennimestä ja levinneen siitä ympäröivään maastoon, toisaalta Viipustuntureille, toisaalta Maarestatuntureille. Alkuosa *Morgâm-* ~ *Muorgâm-*, josta on lainautunut pohjoissaamen *Morgan-*, on tuntematon sana ja voi palautua esisaamelaiseen aikaan. Pohjoissaamen *Viibos*, varhemmin joskus *Viibbus*, inarinsaamen *Viibuš-*, on niin ikään tuntematonta alkuperää oleva erisnimi, → *Viipustunturit*. Suomenkielinen nimimuoto *Morgam-Viipus* on mukaelma pohjoissaamesta, mutta sen alkuosan *m-*lopaisuus perustuu joko vanhempaan oikeinkirjoitukseen tai inarinsaamen muotoihin. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Morgan-Viibos → *Morgam-Viipus*

Mosabacka Helsingin, vuoteen 1946 Helsingin mlk:aan kuuluneen → *Tapanilan* osa-alueen ja aseman ruotsinkielinen nimi. – Kun Tapaninkylään alkoi 1880-luvulla tulla esikaupunki-asutusta, alettiin radan lähellä olevia alueita kutsua nimellä *Mosabacka*. Ensimmäisenä rautatieliikennepaikkana siellä toimi 1907 avattu *Wanda*-niminen seisake. Vuonna 1908 rakennettiin asema, joka sai nimen *Mosabacka*. Nimi on ollut myös suomenkielisten käytössä ja tullut valtakunnallisesti tutuksi Lasse Kuuselan vuonna 1971 äänittämältä levyltä *Mosabackan lavalla*. *Mosabacka* tarkoitti alkuaan paikalla olutta torppaa, josta tuli ratavartijan asunto ja sitä kautta aseman nimi. Torppa on saanut nimen sijainnistaan; *mosa* on murremuoto ruotsin kielen sanasta *mosse* 'suo', jälkiosa on peräisin sanasta *backe* 'mäki'. Ilmeisesti suo oli sillä paikalla, mihin 1900-luvun alussa syntyi ensin VR:n kaatopaikka ja sitten vihannesviljelijöiden keskus. – SP

Huldén, Lars 2001: 136; Pesonen, Leo A. 1981: 188; Leino, Eino 2005; Visanti, Matti 1998; www.tapanila.fi/historia/hist2.html [21.12.2005].

Mossala kylä ja saari Houtskarissa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Mwstasare by* 1511, *Mustsal* 1540. – Kyseessä on alun perin suomenkielinen saarenimi **Mustasalo*, jonka lopussa on 'suurta saarta' merkitsevä sana → *salu*. Nimen ruotsalaismurteiseen asuun *Mossäl* on päästy, kun ensi tavun *u* on avartunut *o*:ksi ja jälkiosan *salu*-sanan *a* muuttunut *ä*:ksi. Lisäksi kummankin nimenosan loppuvokaali on kadonnut. Nimen alun sana *musta* kertoo saaren näyttävän kauempaa katsottuna tummalta, mikä vaikutelma syntyy havumetsästä. – RLP

Huldén, Lars 2001: 97; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 179–180.

Mouhijärvi kunta ja järvi Pirkanmaalla. Järvi sijaitsee osin Vammalassa (aiemmin Suodenniemeä). *Mouhijerffui cap-pelgeld* 1598. – Karkun seurakunnan pohjoisosasta muodostettiin kappeliseurakunta 1592. Kappeliseurakunnasta käytettiin nimen *Mouhijärvi* lisäksi virallista nimeä *Michels kapell* Pyhän Mikaelin mukaan. Seurakunta itsenäistyi 1639. Koska 1642 rakennettu toinen kirkko sijaitsi *Selkeen* kartanon lähellä, seurakuntaa kutsuttiin 1600-luvun puolessavälissä myös nimellä *Selkee*. – Pitäjännimi *Mouhijärvi* tulee järvennimestä. Järvi sijaitsee kunnan nykyisellä länsirajalla, mutta ennen kuin Mouhijärvestä erosivat Lavia 1870 ja Suodenniemi 1908, järvi oli pitäjän keskivaiheilla. Mouhijärven ensimmäisen kirkon sijaintia ei tiedetä varmasti. Kappeliseurakunnan nimen perusteella voisi olettaa kirkonpaikan olleen

Mouhijärven rannalla, mutta muita siihen viittaavia tietoja ei ole. – Kalannimitykset ovat tavallisia järvennimien alkuosina, ja Heikki Ojansuu esittää, että järvennimeen sisältyy sana *mouhi* 'maiva, kalanpoikanen'. Sanaa ei kuitenkaan tunneta seudun murteessa, ja myös sanasta *mouhu* 'pikkukala ym.' on tietoja lähinnä itämurteista. – SBS

Ojansuu, Heikki 1920: 20; Piilonen, Juhani 1989: 4–13; HisKi.

Mourujärvi kylä ja järvi Posiolla Lapissa. Lähellä myös *Mourujoki*, *Mouruvaarat* ja *Mourunniemi*. *Mourujärvi* 1798. – Posiolla on myös *Mourusalmi*, Yli-Kitkan Vasikkaselän ja Luonselän välinen salmi. Kuusamon Kiitämäjärvestä Lapissa on *Mourunniemi*, *-lahti* ja *-salmi* sekä järven pohjoispuolella *Mouruvaara*. *Mouru*-nimiä on jonkin verran muuallakin, esim. *Mourunki* Tyrnävällä, *Mourulampi* Kajaanissa ja *Mouruoja* Uudessakaupungissa. – *Mouru*-nimet ovat vesistönimiä, ja kun mukana on mm. kaksi tuulelle altista salmea (Yli-Kitkassa ja Kiitämässä), nimien lähtökohdaksi voisi ajatella deskriptiiviverbiä *mouruta*: myrsky *mouruaa* 'meuruaa, raivoaa'. Kuusamossa ja Posiolla on runsaasti saamelaisperäisiä paikannimiä. Siksi on syytä etsiä myös saamelaista etymologiaa. Nimien kannaksi sopisi ehkä inarinsaamen verbi *moorrað* 'murtaa, särkeä jäätä'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 79–80; Suomen karttakirja 1799: 127.

Movshäs → *Tirro*

Muddusjärvi *Mutusjärvi*, *Muttusjärvi*, saP *Muddusjävri* ~ *Mudusjävri*, saP *Muttosjävri* ~ *Muddosjävri*, lähes rengasmaisen järvi Juutuan vesistön pohjoishaaran varrella Inarissa Lapissa. Järveä kutsutaan yleensä sen eri osien mukaan: läntistä selkäosaa *Isojärveksi*, saP *Stuorräjävri*, eteläistä *Leutolahdeksi*, saP *Liävdooluohä*, ja pohjoispäätä eri lahtien mukaan, joista pisin on *Pitkävuono*, saP *Kuhevuo*. Järven mukaan on nimetty Inarin alueen pohjoinen *Muddusjärven paliskunta* sekä maarekisterikylä *Muddusjärvi*. Järven pohjoispäässä on pitkä *Muddusniemi*, saP *Muddusnjargä*, jolla on sijainnut samanniminen talo ja myöhemmin Helsingin yliopiston koetila. *Mondes Jauri* 1687, *Modusjaur*, *Modisjauri* 1695, *Modisniemi* 1760, *Muondesjavre* 1820-luvulla, *Muddusjärvi* 1845. – Suomen ja pohjoissaamen nimimuodot ovat mukaelmia inarinsaamesta. Alkuosan on arveltu olevan yhteydessä inarinsaamen sanaan *muddo* ~ saP *muddu* 'aste, määrä; vaihe', mutta tästä sanasta ei tunneta *muttos-* ~ *mu(d)dus-*tyyppistä johdosta ja myös nimeämisperuste tällaisen merkityksen pohjalta olisi vaikeasti kuviteltavissa. Ruotsin Lapin aluenimi *Muddus* Jällivaarassa, jossa sijaitsee Mudduksen kansallispuisto, on tulkittu samalla tavoin, mutta nimeämisperustetta ei tunneta sielläkään; huomattavan järven tai suuren metsä- ja suoalueen nimen selittäminen *muddu*-sanalla on epäuskottavaa jo sanan merkityksen takia. Kyse lienee satunnaisesta samankaltaisuudesta, ja järven nimi on pikemminkin tulkittava alkuperältään hämäräksi, tuntemattomasta sanasta tai jopa tuntemattomasta kielestä periytyväksi. Järven osien nimityksiä *Isojärvi* ja *Pitkävuono* ovat suoria käännöksiä inarinsaamesta, *Leutolahti* puolestaan osittain kansanetymologinen mukaelma inarinsaamelaisesta nimestä, jonka alkuosa *Liävdoo-* on tuntematon alkuperää. – SA

Korpjaakko, Kaisa 1989: 415; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Muhniemi kaupunginosa Anjalankoskella Kymenlaaksossa, ennen Anjalankosken kauppalan syntyä (1975) Anjalan pitäjän kylä. Kylän eteläpuolella on Kymijoen laajentuma *Muhjärvi* eli *Muhujärvi*, ja kylän alkuperäinen paikka on ollut järven itäisessä niemessä. *Vnhinemj* 1539, *Muhinemi* 1543, *Muhnemi* 1550, *Muhaniemi* 1552, *Muhuniemi* 1554 (kylä); *Muhu-lärv*i 1776–1805 (järvi). – Kylä on saanut nimensä sijaintinsa

perusteella. Järven nimeen taas saattaa sisältyä maastotermi *muha* tai *muho*, jonka merkitys on 'mutainen, multainen maa'. Mahdollisesti järven pohjoiset ja läntiset rannat ovat olleet mutaisia. – 1800-luvun alussa Muhjärven rannalle syntyi kartano, joka sijaintinsa perusteella sai myös nimen *Muhnieni*. Kartanon rinnakkaisnimi on → *Wredeby*. – LL

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: kartta 112; Hausen, Greta 1920–1924: 3; Kepsu, Saulo 2006 (suull.); SKES s.v. muha; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel (toim.) 1939: 728–731; HisKi.

Muhola

1. kylä Kinnulassa Keski-Suomessa. *Muhola* 1737.
 2. kylä Enonkoskella Etelä-Savossa. *Muhoilaby* 1666.
- Molempien kylien nimeen sisältyy seuduilla yleinen sukunimi *Muhonen*. Muhosia asui Kinnulassa viimeistään 1571. Enonkosken tienoilla heitä mainitaan jo Savon ensimmäisessä verokirjassa 1541. – SP

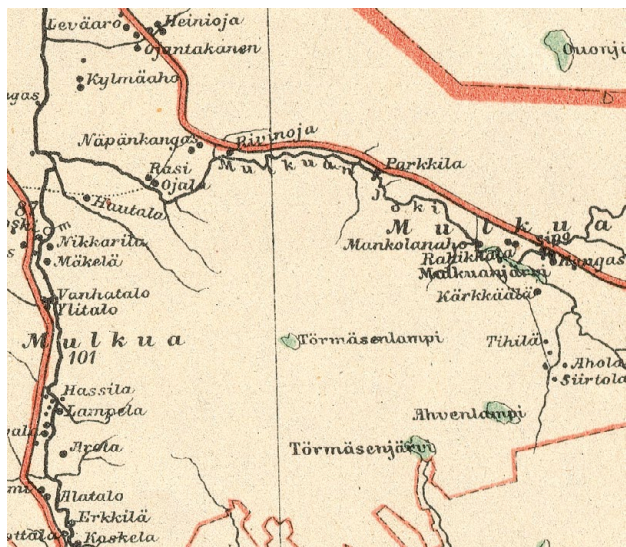
Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Muhonen; HisKi (Kivijärvi); KA:VA 8652: 1080.

Muhos kunta ja kylä Oulujokilaaksossa Pohjois-Pohjanmaalla. Oulun kappeli 1610 ja itsenäinen seurakunta 1766. *Muhos* by 1637. – Kuntakeskus on Muhosjoen ja Oulujoen yhtymäkohdassa. Kunnan nimi perustuu kylännimeen, joka puolestaan on peräisin *Muhosjoen* ja siihen liittyvien *Muhossaaren* ja *Muhosputaan* nimistä. Näihin sisältyy luultavasti itäsuomalainen sukunimi *Muhonen* (esim. Säämingissä 1541), mutta on myös esitetty, että nimien lähtökohdana olisi sana *muho*, *muha* 'pehmeä, kuohkea (maa)'. – AR

Nissilä, Viljo 1962: 64; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Muhonen; Vahntola, Jouko 1980: 337–338; KA:VA 9103: 84.

Mukkula kaupunginosa, kylä ja kartano Lahdessa Päijät-Hämeessä, vuoteen 1933 Hollolaa. Ruotsiksi *Mokulla*. *Mukkula* 1539 (kylä). – Hollolan syyskäräjillä 1466 esiintyy lautamiehenä *Lars Mukkain* ja Tuuloksesta tunnetaan 1487 *Hein Muckulan*. *Mukku-*, *Mukkula-*nimistä enin osa on hämäläisiä. Monet niistä liittyvät paikkoihin, joissa tai joiden vieressä (kuten Lahden Muckulassakin) on mäki tai mäennyppylä. Sanat kuulunevat samaan 'pahkuraa, muhkuraa' tarkoittavien kuvailevien sanojen ryhmään kuin *mukula* ja *mukura*. Murteissa, etenkin itämurteissa mutta myös Lahden lähellä Hämeenkoskella, *mukkula* on 'pahka, kuhmu'. Saattaa olla, että äänteellisesti läheinen *kukkula* on vaikuttanut *mukkulan* mäennyppylään viittaavaan paikannimikäyttöön. – MV

BFH 1: 47, 70; SHL 3: 123; Kuusi, Sakari 1980: 55, 190; Laapotti, Marjukka 1993: 202–20; SSA s.v. mukula; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vuoden 1920 kartassa Mulkuan kylän nimi esiintyy sekä Kestilästä Pyhännälle että Vuolijoelle johtavien teiden varsilla. Mulkuanjärveä ympäröivää kylää kutsutaan nykyisin Järvikyläksi.

Mulkuanjärvi järvi Kestilässä Pohjois-Pohjanmaalla. Järvestä laskee Mulkuanjoki Siikajokeen. Järven rannalla on kylä nimeltä *Mulkua*, jonka nimeä on ruvettu kaihtamaan ja muutettu 1930-luvulla *Järvikyläksi*. – Nimen alkuosana on sana *mulku*, kuten osoittavat vanhat asiakirjatiedot: *Mulku Jerfui* 1653, *Mulkojanjoki* 1654, *Mulkoa* (talo) 1678. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 191; KA:TUOKKO.

Mulo kylä Pyhäselän kunnassa Pohjois-Karjalassa. *Mulo* By 1631. Kylän nimeen liittyvät Pyhäselän järven luontonimet *Mulonniemi*, *-karikko* ja *-luoto*. – Myös Kiteen Pyhäjärvestä on *Mulonniemi*. Pohjois-Karjalan *Mulo*-nimet sisältävät karjalan kielen sanan *muloi*, *muloipeä* 'sarveton nauta, nupopää', jolla on kuvattu sileätä rantakalliota. Ilmeisesti nimi on annettu ennen Stolbovan rauhaa 1617, sillä sen jälkeen karjalaiset pakenivat joukoittain Venäjälle Ruotsin luterilaistamistomien tieltä. – AR

AKH 1: 499; KKS.

Multia kunta Keski-Suomessa. *Muldiana* 1565, *Muldia* 1566 (kylä). – Keuruuseen kuulunut, nimen *Multia* saanut rukoushuonekunta perustettiin 1795, ja siitä tuli kappeliseurakunta 1831 ja itsenäinen seurakunta 1872. – Kunnannimi tulee kylännimestä ja kylännimen talonnimestä *Multia*. Saulo Kepsun mukaan asutusnimien kantanimenä on ollut jokin muu paikannimi, ehkä järvennimi **Multia* (järvennimenä nykyisin *Multianjärvi*) tai eräpalstannimi **Multia(n)maa*. Kantanimi on voinut sisältää sanan *multa* tai henkilönimen **Multia*, joka on voitu antaa multaisella paikalla asuvalle. Vaihtoehtoisesti taustalla on Kangasalan Harhalan *Multian* talon nimi, sillä se talo on saattanut olla *Multia(n)maan* eräpalstan omistaja. – SBS

Kepsu, Saulo 1981: 106–107; Nissilä, Viljo 1959: 299–300; Nissilä, Viljo 1962a: 45, 50; Söyrinki, Niilo – Luho, Ville – Jokipii, Mauno 1959: 323, 333.

Multisilta kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1920 Messukylän kuntaa. – Alueelle syntyi 1930-luvulla kesähuvi- ja omakotiyhdyskunta, joka asemakaavoitettiin 1947. Se sai nimensä puisen, ilmeisesti mullalla päällystetyn *Multiojan* (nykyinen *Arranmaanoja*) yli. Vuosien 1865–1867 isonjaon kartassa mainitaan *Multisillan niitty* eli *Akselinperko*. – Silloista on niiden päällysteen mukaan käytetty myös nimiä *Hiekkasilta*, *Maasilta*, *Olksilta* ja *Savisilta*. – SP

Louhivaara, Maija 1999: 126; NA.

Munakka kylä Ilmajoella Etelä-Pohjanmaalla. Munakassa toimii Kyrönjoen vedenkorkeuden mittausasema. – Alun perin *Munakka* tarkoitti nykyisen *Munakansillan* suussa olevaa niittyaluetta, jossa oli Vähänkylön kylien ulkoniittyjä; alue kuului osin Ylistaron Halkosaaren kylään. Rautatien rakentamisen myötä siitä tuli kulmakunnan ja seisakkeen nimi. Sakari Hinnerin mukaan ainakin Varsinais-Suomessa *Munna-* tai *Munnikko-*nimet tarkoittavat niittyjä, jotka ovat syntyneet matalien vesijättöjärvien maatumisen tai kuivatuksen takia. Ehkä Ilmajoen nimellä on samantyyppinen tausta ja sisältö. Toinen mahdollisuus on selittää nimi Pohjois-Suomessa tunnetusta sanasta *munakka* 'lumeton jää, kaljama'; syystulvien jälkeisillä pakkasilla niitty on voinut jäättyä liukkaaksi ennen lumentuloa. – SP

Heikkilä, Tapio – Halonen, Johanna 2000: 45; Hinneri, Sakari 1995: 103; SMSA s.v. munakka.

Munapirtti kylä Suomenlahden saarella Pyhtäällä Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Mogenpört*. *Munapyrtha* 1422, *Monepört* 1540. – Nimen oletetaan palautuvan muotoon **Muonanpirtti* tai **Muoninpirtti*. Alkuosan katsotaan viittaavan henkilöön (< *Simoon*, *Simooni* < *Simon*; myös *Salomon* mahdollinen); jälkiosa *pirtti* taas tarkoittaa saunaa tai etäällä asutuksesta

olevalle kalastus- tai metsästyspaikalle rakennettua tilapäisasumusta. Nimi voi selittyä myös muulla tavoin, esim. liittyä Hattulan *Monaalan* eräsaaren nimeen tai viitata linnunmunien keräämiseen samalla tavalla kuin lähistöllä oleva → *Munasuo*. – Nimen ruotsinkielinen vastine *Mogenpört* on suomenkielisen nimen pohjalta muodostettu. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 603–604; Huldén, Lars 2001: 351; Ojansuu, Heikki 1920: 153;

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 232; Vilkuna, Kustaa 1969: 283.

Munasuo suo, osa Valkmusan kansallispuistoa Pyhtäällä Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Äggmossen*. *Muna Suo eller ägg Mosan* 1776–1805. – Nimi *Munasuo* on verraten yleinen Varsinais-Suomessa, Karjalankannaksella, Pohjois-Savossa ja Kainuussa; Kymenlaaksossa *Munasuo*-niminen suo on Pyhtään lisäksi Kymissä ja Anjalankoskella. Nimi viitannee tapaan kerätä linnunmunia soilta ravinnoksi. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 93.

Munkholmen → *Munkkisaari*

Munkkiniemi kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, entinen kylä Helsingin pitäjässä, vuosina 1920–1945 Huopalahden kuntaa, ruotsiksi *Munksnäs*. *Munxneby* 1540, *Munksnäs* 1566; *Munknäsin säterissä* 1865. – Suomalainen käännösnimi on otettu käyttöön 1900-luvun alussa; sitä ennen paikasta käytettiin suomen kielessä äänteellistä mukaelmaa *Munknääsi* ~ *Munksnäəsi*. Kaupunginosan nimet on virallistettu 1959. – Gunvor Kerkkonen (1945) on katsonut nimen kertovan virolaisen Paadisten luostarin munkkien oleskelusta seudulla 1300-luvun lopulla tai 1400-luvun alussa; munkeilla oli lohenkalastus oikeuksia Vantaanjoella. Luostarilla oli vuosina 1351–1428 myös patonaattoioikeus eli Helsingin kirkkoheran nimittämis-oikeus, ja luostarin munkit kulkivat seudulla saarnaamassa ja keräämässä varoja kirkolle. Nimen taustalla on niemen perustetun talon nimi *Munksnäs*, joka talon jakaannuttua siirtyi tarkoittamaan kylää. Åke Granlundin (1956, 1981) ja Saulo Kepsun (2005) mukaan nimi liittyy yhteen ainoaan mieheen, joka on ollut munkki tai jonka lisänimi on ollut *Munk*; talon perustaja on voinut olla myös maallikko-veljenä eli munkkina Paadisten luostarin palveluksessa. – Läheinen *Munkkivuoren* kaupunginosa (ruotsiksi *Munkshöjden*) on nimetty Munkkiniemen mukaan. – SP

Granlund, Åke 1956: 140; Granlund, Åke 1981: 23; Hausen, Greta 1920: 197; Kepsu, Saulo 2005: 130; Kerkkonen, Gunvor 1945b: 105; Pesonen, Leo A. 1981: 158; Sanomia Turusta 20.10.1865.

Munkkisaari osa-alue, entinen saari Helsingissä, ruotsiksi *Munkholmen*. *Munkholmen* 1696. – Saaren nimi kertonee Paadisten luostarin munkkien kalastamisesta seudulla. Åke Granlundin mukaan ajatusta tulee se, että saari on lähellä Jätkäsaarta, joka on ollut käyttökelpoinen satama Helsingin niemen ulkopuolella. Suomenkielinen käännösnimi on ollut käytössä ainakin vuodesta 1866. → *Munkkiniemi*. – SP

Granlund, Åke 1981: 23.

Munksnäs → *Munkkiniemi*

Munne kyläkunta Luumäen pohjoisosissa Etelä-Karjalassa. *peco munn* 1549, *Munnechby* 1602, *Elias Munnek* 1851. – Nimen taustalla on ilmeisesti talonnimi *Munni* tai *Munne(k)*. Siihen sisältynee varhaisen isännän nimi, mahdollisesti lyhentymä skandinaavisesta *-mund*-loppuisesta miehennimestä, vrt. → *Muntee*. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Munne; KA:VA 5813: 16v.

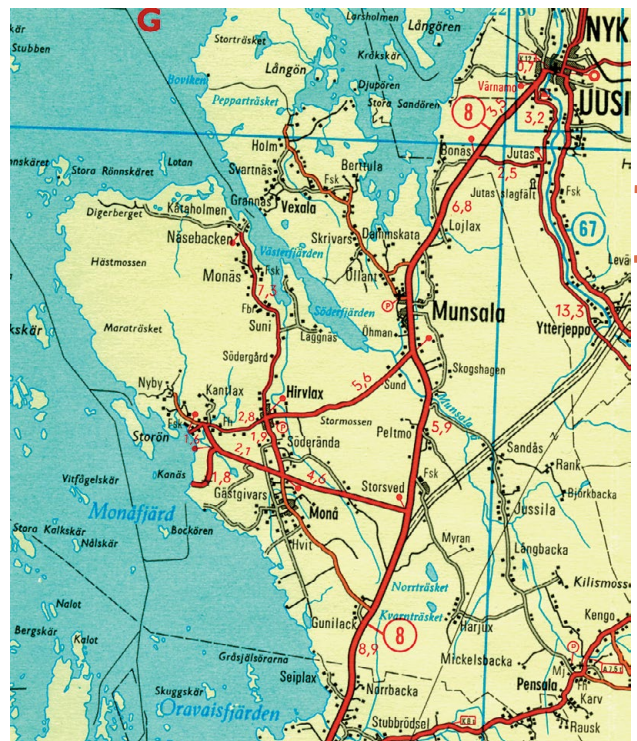
Munnikurkkio saP *Muonnjagorzi*, putous Lätäsenossa, Enontekiöllä Lapissa. Putouksen länsipuolella on *Munnijärvi*, saP *Muonnjajävi*. Vuoman eli jokilaakson nimenä *Munia woma land* 1759. – Suomeen nimet on lainattu saamesta. Suomen *kurkkio* 'vesiputous' on peräpohjalaismurteiden sana, joka on lainattu samaa merkitsevästä saamen sanasta *gorzi*. Alkuosan

Muonnja- merkitystä ei nykykielessä tunneta. Kyseessä on pohjoissaamassa käytöstä kadonnut säätermi, jonka vastineita tavataan sekä itäisemmissä että läntisemmissä saamen kielissä, esimerkiksi eteläsaamen *moenje* 'poutasää', pilvetön sää' ja kiltinänsaamen *mün* 'pakkanen'. Kun vastineiden merkitykset eroavat toisistaan, ei enää voida tietää mikä sanan täsmällinen merkitys on Munnikurkkion nimeä annettaessa ollut. Samaan saamen sanaan palautuu todennäköisesti myös Länsi-Lapissa olevan → *Muonion* kunnan nimi. – AA ja SA

Nordberg, Erik 1973: 18.

Munsala entinen kunta, vuodesta 1975 osa Uuttakaarlepyyt Pohjanmaalla. *Modensal* 1540, *Mudensalo* 1547, *Mudhensal* 1556. – Nimi on monien muiden Pohjanmaan ruotsalaisaluiden keskeisten paikannimien tapaan alkuaan suomenkielinen. Nimi on ollut alkuaan saarenimi, jonka lopussa on suurta saarta merkitsevää → *sal*. Lars Huldén palauttaa alkuosan muotoon **Mudan-*, mihin vanhat kirjoitusmuodot viittaavat. Taustalla on joko sana *muta* 'rapa, lieju veden pohjalla, suoma', kuten esimerkiksi Paraisten kylänimessä *Muddais* (< **Mutasten*), tai sanaan perustuva henkilön lisänimi. Pitäjännimeen näyttää liittyvän kirkonkylässä sijaitsevan suon nimi *Mudani*, joka on alkuaan suomenkielinen *neva*-loppuinen nimi. – RLP

Huldén, Lars 2001: 396; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; KA MH 7.

Munsalan kunta liitettiin Uuteenkaarlepyhyyn 1975; tiekarttaote on vuodelta 1966.

Muntee kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä. *Hämningh Weramundi* 1469, *lasse hemingx Weremundis* 1507, *Veramundeby* 1559, *Munde* 1686. – Kylän nimi perustuu talonnimeen, johon sisältyy varhaisen isännän nimi *Vermunti* < skand. *Värnunder*, muinaisskand. *Vermundr*. Kylän nimi on 1500-luvun lopulla tai 1600-luvun alkupuoliskolla lyhentyneet nykyiseen asuunsa taivutusmuodosta *Munteen* kylä. – SP BFH 1: 182; Jutikkala, Eino 1934: 148; Meri, Arvo 1943: 191–192; Suvanto, Seppo 1995: 271, 277; Hiski.

Muojärvi järvi Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. Lähellä myös *Muosalmi*, *-koski*, *-vaara*, *-kangas* ja *Pikku Muojärvi*, jonka länsipuolella on ollut Maaselän saamelainen talvikylä. *Muä*

Jerfwi 1688, *Mosalmi* 1738, *Mojerfwi* 1764. – Nimen alkuosa on ehkä lyhentymämuoto saamen sanasta *muotki* 'kannas, jonka yli vene vedetään'. Muojärven eteläpuolella on näet pitkän kannaksen takana Kuusamojärvi ja pohjoispuolella samoin kannaksen erottama Kirpistö, suuri järvi sekkin. Suomen toinen *Muojärvi* on naapurikunnassa Suomussalmella Tormuanjärven itäpuolella. Siellä järvien välissä on 200 metriä leveä kannas. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 351; KA:TUOKKO.

Muoná → *Muonio*

Muonio vuoteen 1923 *Muonionniska*, saP (uudismuodoste lähinnä Ruotsin puolella) *Muoná*, kunta Länsi-Lapissa. *Monia* 1598, *Wominisk* [!] 1602, *Mona nisch-kyla* 1642, *Mononiska* 1671, *Monianiska* 1683. Muonionniskan mukaan on nimetty myös *Muonionjoki*, jota paikalliset kutsuvat nimellä *Väylä*, saP *Rådjejohka* ("Rajajoki"); varhemmin koko jokea on kutsuttu → *Könkämä(eno)ksi*. – Muonion nimi näyttää säilyneen parhaiten suomalaistuneessa muodossa mutta on lähtöisin saamesta. Taustalla on säättermi, jota edustavat eteläsaamen *moenje* 'poutasää, pilvetön sää' ja kiltinäsaamen *mün* 'pakkanen'. Näiden muotojen pohjoissaamelainen vastine olisi *muonja* tai *muonnja*; tällaisia sanoja ei tunneta, mutta jälkimmäinen tavataan kuitenkin Enontekiöllä sijaitsevan Lätäsenon → *Munnikurkkion* saamenkielisessä nimessä *Muonnjagorzi* (vuoman nimenä *Munia woma land* 1759). Koska sanan etelä- ja kiltinäsaamelaiset merkitykset eroavat toisistaan, ei Muonion sen paremmin kuin Munnikurkkionkaan alkuperäistä nimeämistomtiivia voida tarkasti selvittää. – AA ja SA

ESF 1:1: 2, 5; Nordberg, Erik 1973: 18; Tresk, Olof 1928; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Muonnjagorzi → *Munnikurkkio*

Muotkatukka saP *Muotkkádat*, myös *Muotkkát* tai *Muotkkádatcahca*, Kilpisjärven eteläpäässä sijaitseva sola Laassavaaran lounaispuolella Enontekiöllä Lapissa. Se johtaa Kilpisjärven eteläpään lahteen, joka on nimeltään *Muotkatakanlahti*, saP *Muotkkátluokta*. – Suomalaisnimet on mukautettu saamesta. Sana *muotkkádat* ja sen lyhentymä *muotkkát* 'taipalen tapainen' on johdos sanasta *muotki* 'taival'. Jälkiosissa *cahca* 'vesijakosola', *luokta* 'lahti' ja *várrí* 'vaara'. – SA

Muotkatunturit saP *Muotkeduoddarat*, saI *Myedhitsuoddareh*, tunturisto Inarijoen ja Kaamasjoen välissä Vaskojoen pohjoispuolella Inarissa Lapissa. *Mudkie-duøder*, *Muedke-duoder* 1742–45, *Muotketuoddar* 1820-luvulla. – Suomalainen nimi on osittain käännetty ja osittain lainattu saamesta. Suomen *muotka*, saP *muotki*, saI *myetki* tarkoittaa 'taivalta' tai 'kuljetavaa väliä'; inarinsaamelaisessa nimessä sana on genetiivimuodossa. Nimen aiheena on se, että tunturiston eteläosan kautta kuljettiin talvisin Inarista Inarijoen laaksoon ja siitä edelleen Kaarasjoelle. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Muotkeduoddarat → *Muotkatunturit*

Muotkkádat → *Muotkatukka*

Murole kyläkunta Ruovedellä Pirkanmaalla. *Murole* 1552, *Mur-lakoski* (kylä) ja *Murla Fors* (koski) 1650-luvulla, *Murulakoski* 1662, *Murolekoski* 1682. – Kylässä on entisen *Murolekosken* vieressä *Muroleen kanava* (rakennettu 1850–1854), joka yhdistää Näsjärven Vankaveden Paloveden Orhionselkään. Nimen lähtökohtana lienee Vankaveden nykyinen *Murolelahti*, alkuaan **Murolaksi*, joka mainitaan lempääläisten eräsijana (*Marcus Murolax* 1560 ja *Murolax siöo* 1552). *Murolax siöo* eli *Murolahdenjärvi* on voinut tarkoittaa joko sitä tai vieressä olevaa nykyistä Rikalanjärveä. Nimen alkuosaan voisi sisältyä sana *muro* 'maltsa, vesiheinä' (*Stellaria media*) tai pientä siikaa tarkoittanut sana *muro*, joka tunnetaan yhä Keski-Suo-

nessa asussa *murokas*. Muroleessa toimi jo 1500-luvulla ka-lastamo (*Muroila fiskie* 1556). – SP

Blaeu, Joan 1662; Kijanen, Tellervo 1938: 298–299; SKES s.v. muro, muru; HisKi; KA: MHA 14; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 659, 720; KA: Suvanto/ Ruovesi s. 2338; NA; SMSA s.v. muro, murokas.

Murto asuinalue Tyrnävällä Pohjois-Pohjanmaalla. – Murteisamme *murroksi* on sanottu mm. 'laajaa hakattua aluetta, jossa puut ovat vielä karsimattomina maassa' (Kuusjoki), 'kaskettua ja murrettua eli kuokittua maata' (Nurmo), 'polttamatonta kaskimaata, jolta puut on kaadettu' (Kuusamo), 'pientä risukosta raivattua peltoa' (Kangasala), 'vesakkoista entistä hakkuu-aluetta' (Hyrynsalmi) ja 'rämeikköä' (Kolari). Näistä viimeksi mainittu tuntuisi parhaiten sopivan Tyrnävän Murron selitykseksi. *Murrolla* tarkoitettiin ensin niittyä Ängeslevän kylässä Murronsuon lähellä. Sen liepeiltä annettiin ängesleväläisille torppia, joita he saivat 1920-luvulla lunastaa itsenäisiksi tiloiksi. Tyrnävälle perustettiin 1908 erillinen Murron rukoushuonekunta. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Murto; NA: yleiskokoelma.

Musa kaupunginosa Porissa Satakunnassa, Vähänrauman ja Kuudennenosan välissä. *Mässa bäcks rå* 1771. Omakotialue on rakennettu toisen maailmansodan jälkeen laajalle pelto-alueelle, joka on ollut usean talon omistuksessa. Alue on entistä merenpohjaa. Musassa on osa-alue *Musanahde*. – Nimeä *Musa* tavataan pellonnimenä mm. Ulvilassa, Askolassa ja Pyhtäällä. Kyläkunnan nimenä se on itäisellä Uudellamaalla Ruotsinpyhtäällä, ruots. *Mossen*. – Suomenkielinen nimi on äänneumakaelma ruotsin 'suota' tarkoittavasta sanasta *mosse*. – RM

MHA: A85 7/7; NA: Porin pitäjänkokoelma.

Mussalo

1. kaupunginosa ja saari Kotkassa Kymenlaaksossa, vuoteen 1954 Kymiä. *Mustesall* 1547, *Mussall* 1552, *Muszalo* 1554, *Mustsaar* 1557, *mustsalö* 1600-luvun alussa, *Mustasaari* 1752. – Saaren nimi on ollut alkuaan **Mustasalo*. Nimi on lainautunut ruotsin kieleen muodossa *Mussalö*; nimen lopussa on ruotsin saarta merkitsevä sana *ö*.

2. saari ja kylä Taivassalossa Varsinais-Suomessa. *Mustesalo* 1540, *per mustasallon* 1549, *Mossala* 1668. – Sielläkin saaren nimenä on alkuaan ollut *Mustasalo*.

Nimien alun *musta*-sanalla on voitu kuvata saarten tummuutta mereltä katsoessa tai rantojen kivien väriä. Nimien jälkiosa → *salo* on tarkoittanut suurta, metsäistä saarta. – SP

Hausen, Greta 1920: 307; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Mussalo; Ojansuu, Heikki 1903b: 159; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 179; Westman, Ivar 1940: 85.

Mussalö → *Mussalo*

Musta-Hevonen ulkosaari Suomenlahdessa Sipoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Svarta Hästen*. *Swarthästen* 1750, *Svart-hästen* 1752. – Suomenkielinen nimi on ruotsinkielisen nimen suora käännös. Saaren lounaispuolinen pienempi saari on nimeltään → *Kuiva-Hevonen*, ruotsiksi *Torra Hästen*. Nimen jälkiosa kuvanee jollain tavoin isomman saaren muotoa, koska ulkosaarilla tuskin on laidunnettu hevosia, niin kuin vastaavissa tapauksissa sisäsaaristossa on usein ollut asian laita. Alkuosa taas kuvaa kallion tai metsän väriä. – Helsingiläiset löysivät Sipoon saariston kesänviettopaikakseen 1800-luvun jälkipuoliskolla. Vuonna 1860 mainitaan, että Fredrik Cygnaeus vietti kesäkaudet *Svarta Hästenin* saarella. Häntä kävi saarella tapaamassa mm. tunnettu suomalainen mies sekä Taalainmaan ja Vermlannin metsäsuomalaisten löytäjä, kirjailija ja kansanrunouden kerääjä C. A. Gottlund. – KS

Westman, Ivar 1935: 170; Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994, 1: 255.

Mustasaari kunta Pohjanmaalla lähellä Vaasaa. *Mustasaari sochn* 1348, *Mustesaar Souckn* 1531, *Mustesari* 1543, *Mustsår*

1546, *Musari by* 1661. – 1300-luvun puolivälissä sinne rakennettiin Pyhän Marian kirkko, ja jo sitä ennen siellä oli ollut kaupapaikka. Vuonna 1606 pitäjän kirkonkylään perustettu kaupunki sai nimen *Mustasaari* (*Mvstasari*), vuonna 1611 *Wasa* (→ *Vaasa*). Silti vielä Ganander (1787) mainitsee kaupungin suomalaisena rinnakkaisnimenä *Vaasan* rinnalla *Mustasaaren*. Mustasaari säilyi kunnan molemmankielisenä nimenä vuoteen 1927, jolloin ruotsinkieliseksi nimeksi tuli → *Korsholm*. Nimi on säilynyt suomenkielisenä ruotsalaisen kieliyhteisön sisällä, joskin välillä äänteellisesti muuntuneena, kuten asiakirjamerkinnöistä voi todeta. – Nimi *Mustasaari* on alkuun tarkoittanut saarta, joka on sittemmin kuroutunut kiinni mantereeseen. Saaren nimi on kehittynyt myös kylännimeksi ja siitä pitäjännimeksi. Miksi saari on aikoinaan määritelty mustaksi, on tuntematonta. Ehkä se on näyttänyt mereltä lähestyttäessä tummalta tai metsäpalo on sen joskus mustannut. – SP

DF: 544; Ganander, Christfrid 1997 [1787]: s.v. Musta saari, Waasa; Huldén 2001: 378, 382; RKT s.v. Mustasaari; www.porstuakirjastot.fi/files/22/kokkoboleta_klemetinsaareksi.htm [13.3.2006].

Mustijoki joki ja kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, kylä ruotsiksi *Svartså*, joki *Svartsån*. *Swarttzå* 1516, *Swarsaa* 1526?, *Suarsöö* 1526, *Svartzto* 1540. – *Mustijoki* on käännös ruotsinkielisestä nimestä *Svartså*. Nimen alkuosa sisältää miehen nimen *Svart(er)* 'musta' genetiivimuodon. Porvoon seudulla on vaikuttanut 1400- ja 1500-luvulla useita tämännimisiä henkilöitä (mm. *Anders Swarter* 1404, *Nilis Swartt i Kvllå* 1516, *Thomas Swartt i Kullo* 1593), mutta kylännimi voi olla vanhempikin. Henkilönimi on ehkä ensin vakiintunut talonnimeksi ja sen jälkeen kylännimeksi, esimerkiksi läheisen Kulloon kylän kantatalo on ollut *Swart*. – TS

Granlund, Åke 1956: 35; Hausen, Greta 1920: 66; Huldén, Lars 2001: 322.

Mustikkamaa osa-alue ja saari Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Blåbärslandet*. *Blåbärsholmen* 1639, *Blåbers Landet* 1696, *Blåbergs Landet* 1739, *Blåbärs Landet* 1775; *Mustikkasaaresta* 1866, *Mustikkamaan* 1882. – Nimen alkuosa näkyy ensi kerran *Mustikkamaan* ja *Kulosaaren välisen salmen* – nykyisin *Hopeasalmi* – nimessä: *Blåbers sund* 1575, *Blåbäresund* 1581, *Blåbersundh* 1582. Ivar Westman (1935) on arvellut, että saaren nimi on vanhempi kuin salmen (*Blåbärsund*) ja ollut alkuun joko **Blåbärslandet* (*blåbär* 'mustikka', *landet* 'maa, saari') tai **Blåbergslandet* 'Sinivuorenmää'. Åke Granlund (1981) on kuitenkin huomauttanut, että mustikan nimitys esiintyy harvoin Uudenmaan saarten nimissä, ja antaa Westmanin tavoin nimeämisen perusteeksi kallioiden värin. – Myös *Blåberg*-nimet ovat harvinaisia (*Blåberget* Kruunupyssä, *Blåbergshammen* Porvoossa ja *Blåbergsviken* Hangossa). Kun saaren maasto on mustikkatyyppiä, voitaneen marjan nimityksen sisältymistä saaren nimeen pitää mahdollisena. Mustikkamaan kallioiden väri ei tue olettamusta, että ruotsinkielisen nimen alkuosaan sisältyisi pelkkä värin nimitys *blå*. – *Mustikkamaa*-nimi vahvistettiin virallisesti 1929, sitä edelsi 1909 virallistettu *Sinivuorenmää*; Kotikielen Seura oli ehdottanut *Mustikkamaata* jo 1903. Mustikkamaan ulkoilualue on perustettu vuonna 1921, jolloin alueelle valmistui myös Mustikkamaan kesäravintola. Alue on tunnettu ulkoilu- ja virkistysmahdollisuuksistaan, juhannusjuhlistaan ja kesäteatterista. – SP

Granlund, Åke 1981: 15–16; Hausen, Greta 1920: 210; Pesonen, Leo A. 1981: 122; Suomalainen Virallinen Lehti 29.8.1866; Uusi Suometar 14.3.1882; Westman, Ivar 1935: 73; Kotikielen Seura 4.4.1903; www.hel.fi/wps/portal/((Liikuntavirasto/Ulkoilu)) [27.12.2005].

Mustio kartanolinna ja entinen ruukkiyhdykskunta Karjaalla Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Svartå*. *Suarta*, *Swartaa* 1351, *Swartå* 1546. – *Mustion-*

joki, ruotsiksi *Svartån* virtaa Lohjanjärvestä Pohjanlahteen Pohjassa. Jokea pitkin kuljettiin todennäköisesti jo esihistoriallisena aikana meren rannikolta Hämeeseen. Kun *Mustion* rautaruukki perustettiin 1560, se oli maassa ensimmäinen. Kartano *Svartå* mainitaan jo 1300-luvulla. Ruukin ja kartanon piiriin syntyi yhdyskunta, joka muodosti oman tehdas-seurakuntansa vuodesta 1673 ja itsenäisen kunnan vuodesta 1869–1929. Ruukkiyhdykskunta sijaitsi *Knapsbyn* kylässä, mutta kylännimen tilalla käytettiin usein ruukin nimeä. Alkuosa *Svart-* viittaa joen mustaan veteen, joki kun pysyy osittain sulana talvellakin, sillä joessa on neljä koskea. Vuonna 1873 Hangosta Hyvinkäälle avatun rautatien suurimpia asemia oli *Svartå*, jota vastaavana suomenkielisenä nimenä *Mustio* esiintyi viimeistään 1880-luvulla. Siinä alkuosa on käännöstä nimestä *Svartå* (*svart* 'musta'), ja loppuosa on johdin *-io*, joka monessa suomenkielisessä nimessä on kehittynyt jälkiosasta *-joki*. – GHK

Hausen, Greta 1920: 265; Huldén, Lars 2001: 227; Karis fordom och nu (1970): 141–143;

Uppslagsverket Finland 3 (1985) s.v. Svartå.

Mustolanmäki kylä ja mäki Suonenjoella Pohjois-Savossa. *Mustolanmäki* 1805. – Korkealla mäellä oleva asutus on ollut alkuun *Lietteenmäen* kylän (*Liettenmäkiby* 1664) numeroa 5. Mäen nimikin oli aiemmin *Liettenmäki*, mutta se sai uuden nimen *Mustosten* tultua sinne asumaan 1600-luvulla. Heidän taloaan alettiin kutsua *Mustolaksi* ja mäkiäluetta *Mustolanmäeksi*. – SP

HisKi; KA:VA 8644: 280.

Mutenia entinen kylä Sodankylän pohjoisosassa Lapissa; kylän asukkaat on häädetty pois Lokan tekojärven rakentamisen yhteydessä. Kylän kohdalla laskee *Mutenianjoki*, toiselta nimeltään *Sompiojoki*, *Sompionjärvestä* *Riestojokeen*; nykyisin se laskee Lokan tekojärveen. *Mutania* 1766, *Mutaino* 1796, *Mutenia* 1845. – Nimi on ainoa laatuaan, ja epäilemättä lainaa entisessä *Sompion* lapinkylässä puhutusta, kadonneesta keminsaamen kielestä. Hämäräksi kuitenkin jää nimen alkupe-
räinen saamelainen asu ja merkitys. Suonanomaisesti nimen on sanottu kehittyneen asusta **Mutaniva* (*niva* merkitsee

Mutenian kylä sijaitsi Vuotsosta Lokkaan johtavan tien varrella; vuoden 1966 tiekartassa tulevan Lokan altaan alue on rajattu sinisellä katkoiviivalla.

Pohjois-Suomessa 'virtapaikkaa, pientä koskea'), mutta tämä on asultaan epätavallisen lainanimen inspiroima, jälkikäteen syntynyt selitys. – AA ja SA

Blix, Erik Schytte 1967:207; Suomen karttakirja 1799.

Muttosjávri → Muddusjärvi

Muurala kaupunginoso Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Morby*. Kylä: *Morssby* 1492, *Mora* 1540, *Morby* 1552, *Marby* 1558, *Mwrby* 1589. – Nimi perustuu vanhaan ruotsinkieliseen kylännimeen, johon sisältyy Keski-Uudenmaan ruotsalaismurteissa tavattava sana *mor* 'metsä; kostea metsämaa, korpi'. Suomenkielinen nimi *Muurala* tuli virallisesti kylännimeksi ruotsinkielisen rinnalle 1965. Kunnanvaltuuston nimiehdotus suomenkieliseksi nimeksi oli tuolloin *Muurila*. Muurala oli aiemmin Espoon keskus, nykyinen hallinnollinen keskus on rakennettu siitä kaakkoon 1970-luvulla. – SP

Hausen, Greta 1920: 164; Laitinen, Sirkka 1982: 17; SAOB s.v. mor.

Muurame kunta Keski-Suomessa. *Muramelaxij*, *Murame ärmarch* 1554; *Muramis*. – Erotettiin vuonna 1921 Korpilahdesta, ja jo seuraavana vuonna Muuramesta erosi Säynätsalon kunta. Muurame sijaitsee Muuratjärven (*Mura-lärwi* 1782) ja Päijänteen välisellä kannaksella, missä on *Muuratharjun* näköalapaikka. *Muuratsalon* (*Murame Salo* 1782) saari, joka on Päijänteen suurimpia, on suurelta osin Säynätsalon puolella. Kunnan nimi perustuu kylännimeen ja se puolestaan järven nimeen. 1700-luvun kirkonkirjoissa kylän nimi vaihtelee: *Muranjärvi*, *Murame* ja *Muratjärvi* (1915 *Muuramenjärvi*). Nykyiset nimirypään nimet ovat alkuosiltaan useimmiten *t*-loppuisia: *Muuratjärvi*, *-harju* ja *-salo*, vain pieni *Muuramenlampi* on poikkeus. Alkuperäiseen nimeen sisältyy marjannimitys *muurain*, vanhastaan murteissa yleisesti *muurama* ja *muurame* 'lakka, suomuurain'. Kun Muuramen keskusseudut eivät vaikuta erityisen sovelialta suomaunaimelle, niiden aiheena voisivat olla *maamuuramet* eli mesimarjat. – SP

Muuramen kunnan vaakunassa on kuvattu kultamarainen muurain.

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 325, 329; Nyman, Adolf Leonhard 1882: 247; SSA s.v. maamuurain, muurain; Suomi kartasto 1897/1915: 67; HisKi (Korpilahti); KA:VA 3668: 33.

Muurila Rengon kirkonkylä Kanta-Hämeessä. *Niels Mwrila* 1470. – Viljo Nissilä (1957, 1976) on yhdistänyt *Muurila*-nimet joko sanaan *muuri* tai ruotsin kielen 'muuraria' merkitsevään tekijänimitykseen *murmästare*. Ilmeisesti kylän nimi on Rengon kirkkoa vanhempi, joten kylän nimi ei liittynyt kirkonrakentamiseen. Toisaalta Nissilän (1976) mielestä nimeen voisi sisältyä lisänimi *Mur* ~ *Mure*. – SP

Nissilä, Viljo 1957: 12, 14; Nissilä, Viljo 1976b: 226; DF: 3437.

Muurivaara saP *Muvračohkka* tai *Muvravärri*, rajatunturi "peukalon" tyvessä Enontekiöllä Käsivarren Lapissa, oikeastaan *Maasselvaaran*, saP *Mäsetvärri*, osa. *Masel* 1740–45. – Nimi on syntynyt varsin myöhään, lähtökohtanaan rajapisteen "muuri" eli pyykki, kenties ensin suomeksi. Vanhempi nimi *Mäsealvärri* "Maanselän vaara" on käytössä Norjan puolella ja sitä heijastaa suomen *Maasselvaara*. Enontekiön saamessa nimi on jostain syystä etäännyntynyt alkumuodosta, vaikka nimen ymmärretään viittaavan maanselkään. Saamen *muura* 'muuri', *mäseal* ja siitä edelleen *Mäset*- on genetiivin lyhenty-mä sanasta *mäsealgi* 'maanselkä', sekä jälkiosassa *värri* 'vaara' ja *čohkka* 'terävähuippuinen tunturinlaki'. – SA

Qvigstad, J. K. 1935: 44; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Muurla kunta Varsinais-Suomessa. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. *Murila* 1407 (kylä), *Muurila* 1515 (kylä), *Murla leen* 1540 (hallintoalue). – Muurlan kylästä ja sen lähikylistä muodostettiin saarnahuonekunta 1722. Alue kuului silloin Uskelan seurakunnan Salon kappeliin. Muurla tuli kappeliseurakunnaksi 1860 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1919. Vesistönimet *Muurlanjoki* ja *Muurlanjärvi* perustuvat asutusnimeen *Muurla*. Järveä sanotaan tavallisemmin *Ylisjärveksi*, ja sillä on myös nimi *Karhujärvi*. – Pitäjännimi on saatu kirkonkylän nimestä, ja kylännimi talonnimestä. Talo on nykyiseltä nimeltään *Isotalo*. Nimessä *Muurla* on *la*-johdinta edeltävä vokaali heittynyt pois, kuten lounaismurteissa on tavallista. 1400-luvun asiakirja-asuissa on välivokaali *i*, ja onkin todennäköistä, että nimi on alkujaan ollut juuri *Muurila*. Jotkin 1500-luvun tiedot (*Mwrela* 1506, *Murala* 1540, *Murula* 1541) näyttävät viittaavan muotoihin *Muurela*, *Muurala* ja *Muurula*. Ne voivat olla kirjurin virheitä, mutta on toisen tavun vokaalissa voinut olla siihen aikaan todellistakin vaihtelua. 1550-luvun loppupuolella vallitsee jo *Murla*, jonka ensi tavussa on ollut aina pitkä *u*-ääne, vaikka kirjurit ovat käyttäneet usein vain yhtä *u*:ta. 1700-luvun ja myöhemmät *Muurila*-muodot johtuvat siitä, että murteellisena pidetty muoto *Muurla* on haluttu muuttaa yleiskieliseksi. *Muurla* on kuitenkin jäänyt myös viralliseseen käyttöön. Kunnannimen taustalla oleva talonnimi voi tulla henkilönimestä *Muura*, *Muuri*, *Muurainen* tms. Viljo Nissilä arvelee, että tämänniminen asukas olisi ehkä muuttanut Piikkiön *Muuraisen* talosta. – SBS

Nissilä, Viljo 1957: 11–15; Huldén, Lars 2001: 152.

Muurola

1. kylä Miehikkälässä Kymenlaaksossa. *Murola by* 1571; *Muuroila* 1639.
2. taajama Rovaniemellä Lapissa. *Murulla* 1544, *murula* 1546, *Murola* 1563. – Molemmat paikat ovat saaneet nimensä *Muuronen*-nimisistä asukkaistaan. Miehikkälästä mainitaan *Christer Muroinen* 1642, Rovaniemellä *nils muro* 1554. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Muurinen; Suomen karttakirja 1799: 172; Vahtola, Jouko 1980: 359; Walta, Matti 1987: 112; KA:VA 8560: 379v.

Muurue kylä ja järvi (myös *Muuruejärvi*) Viitasaarella Keski-Suomessa. Kylä: *Murach Järffuj* 1566, *Muurujärvi* 1726, *Muurue* 1747. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan järven rannalla, josta on voitu varhain käyttää nimitystä **Muuruvesi*: *Muuruveellä*: *Muuruella*. Kun järveä on sitten alettu kutsua kylän mukaan, on päästy muotoon *Muuruenjärvi*. Nimen sisällöstä → *Muuruvesi*. – SP

HisKi; KA:VA 4017: 17.

Muuruvesi entinen kunta, vuodesta 1971 osa Juankoskea Pohjois-Savossa. *Murä*, *Murehen ma*, *Murewen Niska Nijtu* 1620-luvulla (Savilahden kylän maita). – Itsenäiseksi seurakunnaksi Muuruvesi lohkaisiin Nilsistä 1899, ja nimettiin Muuruveden kylän mukaan. Kylä on saanut nimensä sijainnistaan samannimisen järven rannalla. Asiakirjoissa usein esiintyvä muoto *Muurue* (*Murue* 1748) on kirjurin tulkinta perusmuodoksi *Muuruvesi*-nimen savonmurteisesta taivutusmuodosta *Muuruveen*. Muuruveden alueet olivat 1700-luvulla suurelta osin Kuopion pitäjän Niuvanniemen ja Savisaaren takamaita (esim. 1783 *Savisari Murue* ja *Niuvannemi i Murue*). Muuruveden ja Akonveden järvien välissä on *Muurutvirta* (*Moruwe ström* 1778). Järven nimen alkuperä on hämärä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 37; Nissilä, Viljo 1964b: 84; Paikkala, Jarmo 2001: 671; HisKi.

Muvračohkka → Muurivaara

Myeidikurrä → Moitakuru

Myhinpää kyläkunta Rautalammilla Pohjois-Savossa. Samalla nimellä on kutsuttu myös kylän läpi kulkevaa rällin pikataivalta. Tie on nykyisin *Saahkarin–Myhinpään museotie*. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan *Myhinjärven* (*Myhylampi* 1733, *Myhij* 1736) eteläpäässä. Järven pohjoispäässä on *Myhinkosken* kyläkunta (*Myhykäske* 1736, *Myhi* 1815). Vuonna 1452 sovitun Savon ja Hämeen rajan yksi rajapiste oli *Mwhumeki* (vuoden 1782 kartassa nimellä *Myhinvuori*), ilmeisesti nykyinen Pölyvuori Myhinjärven länsirannalla. Vaihtelu *Muhu-* ~ *Myhy-* ~ *Myhi-* viittaa siihen, että taustalla voisi olla kuvaileva sana. Sellaiseksi sopii esim. paikoin itämurteissa tavattu *myhistä* 'pitää hiljaista ääntä, jymistä hiljaa (ukkonen)'. Vastaava sana virossa (*mühiseda*) tunnetaan vielä merkityksessä 'humista, kohista, pauhata', *mühin* 'humina, kohina, pauhu'. Alkuperäinen *Myhi*-nimi tarkoittaisi tällöin koskea, joka olisi saanut nimen äänensä mukaan. – SP

Kiviniemi, Eero 1985: 112; Pirinen, Kauko 1988: 317; SSA s.v. myhistä; HisKi; NA.

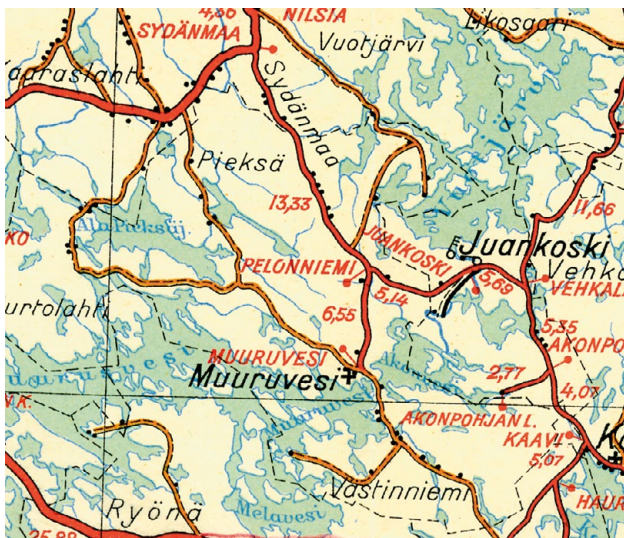
Myllypuro osa-alue Helsingin itäosissa Uudellamaalla, ruotsiksi *Kvarnbäcken*. – Nimet on vahvistettu 1959. Aiheena on ollut alueen eteläpuolite virtaava puro, jossa on ollut jo 1700-luvulla mainittu mylly *Grötkvarn* "Puuromylly" (*Gröt qvarns bärget* 1736, *Gröt-Quarn* 1754). Alueen pientalorakentaminen alkoi 1950-luvun lopulla ja kerrostalorakentaminen 1960-luvulla. Käännökseen on valittu yleiskielen sana *puro*, vaikka Uudenmaan murteissa sitä vastaa *oja*. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 90; Pesonen, Leo A. 1981: 210.

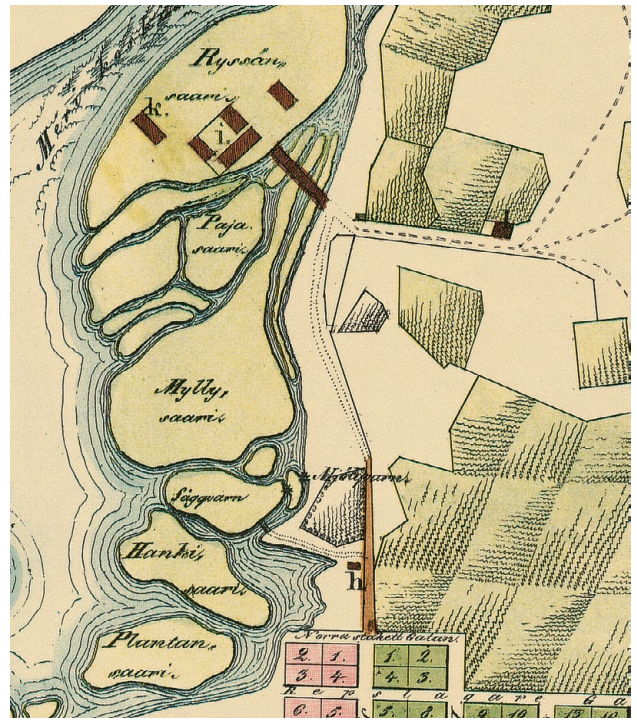
Myllytulli kaupunginosana Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi juontuu vanhan tullinportin nimestä. 1600-luvulla kaupunkia ympäröivässä kaupunginaidassa oli useita tulliportteja: Myllytullin lisäksi *Kajaanintulli*, *Limingantulli* ja *Meritulli*. Myllytullin läpi kulkii tie kaupungin myllylle, ja siinä liene kannettu myllytullia etupäässä kaupungin myllyssä jauhateusta ja sieltä kuljetetusta viljasta. – JV

Mynterlä kylä Lohjalla Uudellamaalla. *Mijndherla* 1540, *Erich Mynder* 1744. – Kylä sijaitsee Hiidenveteen työntyvällä niemellä Mynterlänsalmen rannalla. Kylännimeksi *Mynterlä* on siirtynyt talonnimestä, johon sisältynee joko isännän lisänimi *Mynttäre*, ammatinnimityksestä *mynttäre* < ruotsin *myntare* 'rahanlyöjä', tai skandinaavisen miehennimen, esim. *Asmunder*, *Guðmunder*, *Ingemunder*, kotoistettu muoto. – SP

Hausen, Greta 1922: 430; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Myntti.

Muuruveden kunta käsitti suuren osan nykyisestä Juankosken kaupungista, kun Juankosken kuntaan kuului vain tehdasyhdyskunta lähiympäristöineen; karttaote on tiekartasta vuodelta 1938.

Myllytulli sijaitsi Oulun kaupunkialueen pohjoisreunalla. Vuoden 1839 kartassa näkyvät alareunassa nykyinen Heikinkatu ja siitä pohjoiseen johtavan tien tuntumassa, nykyisten Hupisaarten luona myllyt.

Mynämäki kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Virmo*. – *Mynämäki*-nimen iästä ja käytöstä on vaikea saada selkoa, koska asiakirjoissa käytetään ruotsinkielistä *Virmo*-nimeä niin kauan kuin asiakirjat laadittiin ruotsiksi. Suomenkielisestä nimestä on kuitenkin olemassa yksittäinen asiakirjamerkintä *Mynemedh* (härad) vuodelta 1567. Pitäjännimeä vanhemmalta vaikuttaa pitäjän halki virtaavan joen nimi *Mynäjoki*. Se puolestaan juontunee joen lähtökohdan *Mynäjärven* nimestä. *Mynämäki*-nimen vanhoja kansankielisiä muotoja ovat *Mynämä* ja *Minämä*. Ne osoittavat, että nimen alkuperäisasu on ollut *Mynämäki* on syntynyt muodoltaan oudon nimen selvennykseksi. Samanlainen kehitys on esimerkiksi nimissä → *Längelmäki* ja → *Pieksämäki*. Mynämäen *Mynä*-alkuiset nimet ovat ainutkertaisia Suomen nimistössä. Niiden alkuperä on täysin hämärtynyt. – RLP

Perälä, Väinö 1963: 30–31.

Myrans kylä ja kartano Siuntiossa Uudellamaalla. *Myra* 1540, *Myreby* 1552, *Myransby* 1556, *Myrans*, *Morans* 1558, *Mörby* 1572. – Paikka sijaitsee mäellä suon vieressä, mikä Lars Huldénin mukaan antaa aiheen tulkita, että nimi sisältää sanan *myr* 'suo'. Saulo Kepsu on pitänyt Vantaan Tikkurilan talonnimeä *Myras* vaikeaselkoisena eikä hyväksy tulkintaa *myr* 'suo'. Hänen mukaansa se voisi mahdollisesti pohjautua johonkin lisänimeen, esim. suomenkieliseen nimeen **Mäyrä*. – KS

Huldén, Lars 2001: 256; Kepsu, Saulo 2005: 78.

Myrbacka → *Myrämäki*

Myrkkyy kylä Karijoella Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Mörtmark*. *Mörtmarck* 1546, *Miörkmark* 1620, *Myrkynkylä* 15.8.1857. – Suomalainen nimi alkoi esiintyä sanomalehdissä 1800-luvun puolimaissa. Ruotsinkielisen, vanhemman nimen loppuun sisältyy 'ulkopalstaa, metsää, ulkotilaa' merkitsevä sana → *mark*, johon sisältyvä *rk* on ilmeisesti vaikuttanut alkuosan *rk:n* eriytymiseen *rt:ksi*. T. E. Karsten on arvellut nimen olleen alkuaan **Myrkmark* "Mörkskog" eli "Synkkämetsä". Suomenkielinen nimi on syntynyt ruotsinkielisestä nimestä mukauttamalla se äänteellisesti läheiseen suomen kielen sanaan. – SP

Huldén, Lars 2001: 416; Karsten, T. E. 1921: 488; Wasabladet 15.8.1857.

Myrskylä kunta Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Mörskom*. *Mörskеле* 1485 (kylä). – Myrskylässä on keskiajalta asti ollut sekä suomen- että ruotsinkielistä asutusta. Sekä *Myrskylä* että *Mörskom* (myös *Mörskely*) olivat käytössä kylännimen muotoina jo 1500-luvulla. Myrskylän kappeliseurakunta perustettiin 1600-luvun alussa ja seurakunta itsenäistyi 1636. – Suomenkielinen nimi on alkuperäinen, ja ruotsinkielisessä muokauksessa *lä*-johdin on korvattu *om*-päätteellä, joka on tavallinen seudun asutusnimityksissä. Alkujaan *Myrskylä* oli ehkä talonnimi. Nimi voi perustua paikan tuulisuuteen tai jonkin myrskyn tuhoihin, tai nimi voi sisältää myös asukkaiden lähtötalon *Myrsky*-alkuisesta nimestä johtuvan lisänimen *Myrsky*. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 465; Huldén, Lars 2001: 341; Kartano, Airi 1977: 227; Ojansuu, Heikki 1920: 137, 169; Suutari, Toni 2001: 163.

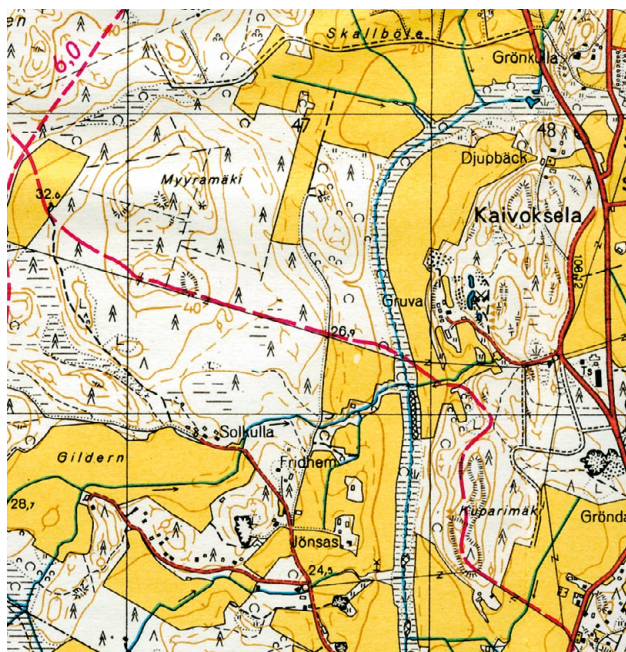
Myyrmäki kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Myrbacka*. Mäki: *Myyrmäki* 1950, *Myyramäki* 1965; läheinen suo ja niitty: *Myrmejk Ker* 1695, *Murmäki äng* 1737. – Ruotsinkielinen nimi on muodostettu jälkiosa kääntämällä suomenkielisestä mäennimestä **Myyrämäki*. Kun *Myyrä*-alkuisia nimiä ei peruskartassa esiinny Hollolaa lähempänä, olisi nimeen voinut alkuaan sisältyä eläimennimitys *mäyrä*. *Myyrmäki* oli 1960-luvulle saakka rakentamaton metsäaluetta. Ensimmäiset kerrostalot rakennettiin vuosikymmenen lopussa alueen pohjoisosaan, ja rakentaminen jatkui kohti etelää seuraavina vuosikymmeninä. *Myyrmaen* rautatieasema otettiin käyttöön 1975; radan rakennusvaiheessa asema oli nimetty suunnitellun aluekeskuksen mukaan *Etelä-Vantaaksi*. – SP

Helsinki – Vantaa ulkoilukartta 1965; Iltanen, Jussi 2000; Kepsu, Saulo 1997: 121; Maaperäkartta 1950; Parviainen, Elina 2003: 45.

Månsas → *Maunula*

Mårtensdal → *Martinlaakso*

Mäkiluoto varuskuntasaaari Porkkalan edustalla Kirkkonummella Uudellamaalla, ruotsiksi *Makilo*. *Mackalo* 1745, *Makilo Hollma* 1760, *Makiluoto* 1799. – Tarinoiden mukaan *Makkilot*, *Makiloto*, *Makilo* on väänös skotlantilaisen kapteenin nimestä *Mac Elliot*; kapteenin alus olisi joskus rantautunut saarelle (Rosberg 1900, Enqvist 1997). Ivar Westmanin (1935) mukaan tarina on nimeä myöhäisempi, ja nimi *Makelo* (*Makilo*) todistaa suomalaisten ja ruotsalaisten muinaisista kosketuk-

Vuonna 1965 julkaistussa ulkoilukartassa nykyisen Myyrmäen asuinalueen pohjoisosassa on *Myyramäki*-niminen kohouma, joka on antanut nimensä koko kaupunginosalle.

sista rannikolla. Se on alkuaan suomalaisperäinen, ehkä *Mäkiluoto*. Myös Kurt Zilliacus (1989) on yhtynyt tähän näkemykseen. – SP

Enqvist, Ove 1997; Rosberg, J. E. 1900: 12; Suomen karttakirja 1799: 71; Zilliacus, Kurt 1989: 52; Westman, Ivar 1935: 244; KA:VA U 55: 98v ja Raasepori II KO a 65: 687.

Mäki-Matti kaupunginosa Jyväskylässä Keski-Suomessa, Harjun takana. *Mäkimatin mäeltä* 1881. – Vielä vuoden 1870 kirkonkirjoihin merkittiin asukkaiden olevan ”mäkimäeltä” ja 1873 ”mäeltä”. Mäellä → Harjun länsipuolella on asunut Matti, jota kutsuttiin *Mäki-Matiksi* – sukunimiä ei seudulla vielä silloin käytetty. Saman nimen on saanut myös hänen torppansa, jonka tiedetään olleen ensimmäisiä ”tönöjä” Syrjälän talon mailla. Sittemmin torpasta on käytetty myös nimiä *Urpontalo* ja *Toivontupa*; rakennus paloi vasta 1990-luvun vaihteen tienoilla. Nimi siirtyi ensin mäelle (*Mäki-Matin mäki*) ja aikaa myöten Syrjään eli Taavettilan maille syntyneelle yhdyskunnalle, joka liitettiin 1908 kaupunkiin. Sen otti toiminnimekseen myös työväen osuusliike *Mäki-Matti*, jonka tavaratalo komistaa edelleen Jyväskylän Kauppakatua. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 235; Tommila, Päiviö 1970: 313, 316, 472–473; HisKi; NA.

Mäkkylä

1. kylä Ylöjärvellä Pirkanmaalla, Keijärven ja Teivaalanharjun välissä. *Mekikyle* 1540, *Mäkkylä* 1544.

2. osa-alue, entinen kylä ja rautatieasema Espoossa Helsingin rajan tuntumassa Leppävaaran ja Pitäjänmäen välillä Uudellamaalla. *Meckeleby* 1540.

Kylät ovat saaneet nimensä sijainnistaan mäellä. – SP

Kepsu, Saulo (käsik.); Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Mäkelä; KA: Savanto/ Pirkkala s. 686–687.

Mäkrä saari Kerimäellä Etelä-Savossa, paikallisesti myös *Mäkränsaari*. *Mäkrä saari* 1620-luvulla. – Saarella kerrotaan asuneen paljon mäyriä. Sana *mäkrä* on itämurteenen muoto eläimennimityksestä *mäyrä*. Genetiiviseen muotoon *Mäkränsaari* on päästy, kun *Mäkräsaari* on pelkistynyt puheessa muotoon *Mäkrä*, jolloin on tullut tarve lisätä siihen selvennykseksi *saari*-sana. – SP

Alanen, Timo 2004a: 211.

Mälkiä Saimaan kanavan sulku ja Lappeenrannan kaupunginosa Etelä-Karjalassa. Lappeella oli *Mälkiälä*-niminen kylä 1600-luvun loppuun asti, esim. *Melkis* 1546, *Mälchiälä* 1602, *Mälkiä* 1770, mutta 1700-luvulla siitä tuli vain osa Lappeen Mustolan kylää. Vuonna 1967 se liitettiin muun Lappeen mukana Lappeenrannan kaupunkiin. – Kylän nimi johtuu sen *Mälkiä*-, *Mälkiäinen*-nimisistä asukkaista, joita on ollut seudulla ainakin 1500-luvun puolivälistä lähtien, esim. *melkiäij micel* 1547, *Melkiä P* 1557, *Monns olsonn mälkiä* 1602. Viljo Nissilä on arvellut sukunimen johtuvan germaanisesta miehennimestä *Melke*, *Melleko*, minkä lisäksi on pidetty toisena mahdollisuutena, että nimen pohjana olisi venäläinen miehennimi (Mikkonen – Paikkala 2000). – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 100; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Mälkiä, Mälkki; Nissilä,

Viljo 1980: 172; Ylönen, Aulikki 1976: 79; HisKi; KA: 581336; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Mäläskä kylä Kestilässä Pohjois-Pohjanmaalla. – Kylän varhaisia asukkaita on ollut Erich Mäläskä, joka on mainittu veroluetteloissa Vaalan Veneheitoista 1672–98. Mäläskä ja Veneheito ovat rajanaapureita nykyisinkin. *Mäläskä* on ilmeisesti samaa karjalaisperäistä nimipesyettä kuin *Malaska* (< ven. *Malafei* < kreik. *Malakias*). – AR

Nissilä, Viljo 1976: 91–92; VA 9158, 9210, 9218.

Mämmensalmi salmi ja silta Äänekoskella Keski-Suomessa. – Salmi Ala-Keiteleestä länteen kääntyvän sivureitin, putaan, suulla on saanut nimensä Nikki Pekanpoika Mämmen salmen pohjoisrannalle perustamasta Mämmen talosta. Nikki (*Nils*

Pedersson Sappis 1552, *Memmi, Nicki, Mämmj nicki* 1560, *memmi, nils personn* 1564, *Memmoij, Nils* 1568, *mämi, Nils* 1570) oli luultavasti kotoisin nykyisen Hauhon Sappeelta, Kukikian Mämmenselän tuntumasta. Hän kävi 1552 eräalueellaan (*Putas äremarch i Keijteleierffuij*) ja asettui 1554 uudisasukkaaksi Putaanniemeen (*Putahannemij* 1560). Niemi sai sittemmin nimekseen *Mämmenniemi* (*Memminiemi, Mämminiemi* 1752; *Mämminniemi* 1776–1805) ja *Mämmenkylä*. Samoin lännempänä oleva *Puaskoski* muuttui nimeltään *Mämmenkoskeksi* (*Mämmin Mylly Koski* 1776–1805). Kosken kautta Keiteleen vesien sivureitti laskee Kuhnamaan yhtyen siellä pääreittiin. Mämmensalmelta haarautuva sivureitti oli tärkeä kulkuväylä, koska se mahdollisti välttämään pääreitin äkäisen Äänekosken. – Nykyinen Nelostie ylittää reitin *Mämmensalmensilta*na, joka on rakennettu pari kolme kilometriä länteen salmen suulta. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 322; Berndtson, Nils 1965: 86–89, 109, 139; Suvanto, Seppo 1999: 90, 91; KA: 131: 3v, MH 30, MH 32; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Männäinen kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kalantia. *Mennäs* 1411, *Männäis i Nykyrka* 1557. – Varhainen kauppa- ja satamapaikka. Arvo Meri on arvelut nimeen sisältyvän sanan *mäntä*, jolla on tarkoitettu voita kurnuttaessa käytettyä pitkävirtista kiekkopäistä hämmentäjävälinettä ja jalkamylyn siipitukkia. Nimeämisperustetta on kuitenkin vaikea hahmottaa. Äänteellisesti läheisiä nimiä ovat vain Someron *Männäsnitunmäki*, Vähänkyrön *Männälähde*, Padasjoen *Männänpää* (pyöreä saari, jota selitetty kirkon männän muotoiseksi), Kirvun *Männäsuu*. Antreassa on ollut *Mäntä* ~ *Männä*-niminen talo. Nimen *nen*-loppuisuudesta → *Mietoinen*. – SP

BFH 3: 366; FMU 2: 120; Meri, Arvo 1943: 114; Vuorela, Toivo 1979: 283.

Mäntlahti kylä ja lahti Haminassa (ent. Vehkalahtea) Kymenlaaksossa. *Menttelax ntl* 1543, *Mentelaxby* 1544; *Mäntlahti* 1874, *Mäntälähti gård* 1885. – Kylä on nimetty viereisen samannimisen merenlahden, nykyisen Kylänlahden, mukaan. Lahden nimi on alkuaan ollut ilmeisesti **Mäntylaksi*; → *laksi* on suomen *lahti*-sanan vanhempi muoto. – SP

Hausen; Greta 1924: 832; Morgonbladet 11.12.1874; Wiborgsbladet 26.9.1885; HisKi; RKT s.v. Mäntlax.

Mäntsälä kunta Uudellamaalla. *Mensela, Menselä, Mensilä* 1458, *Mensse* 1516, *Mentzeby* 1540. Seurakunta on perustettu vuonna 1585. – Pitäjännimi on kehittynyt kylännimestä ja se talonimestä, johon sisältynee varhaisen isännän ristimänimi *Mäntsä* ~ *Mänssä*. Sitä on pidetty lyhentymänä kokonimestä *Klement*. Viljo Nissilä on pitänyt mahdollisena lähtökohtana myös friiäsalueelta tavattua miehennimeä *Menze, Mensse*. – SP

Granlund, Åke 1956: 372; Nissilä, Viljo 1951: 358; Nissilä, Viljo 1980: 172–173; Huldén, Lars 2001: 358; Oksanen, Eeva-Liisa 1991: 225.

Mänttä kaupunki Pirkanmaalla. *Mändzä* 1591, *Mäntä* 1727. – Tuomas *Mäntsä* perusti talon nykyiseen kaupungin keskusta 1570. Lisänimestä päätellen hän lienee ollut lähötoisin Kangasalan Leivin kylän *Mäntsän* talosta. Uudistalon nimenä oli aluksi *Keuruskoski* vanhan koskennimen mukaan (*Thomas Mentzsä i Keuruskoski* 1570), mutta asukkaan lisänimeen perustuva nimi *Mäntsä* syrjäytti sen pian. Myös kosken nimi vaihtui. Se on nykyisin *Mäntänkoski* (murteessa myös *Mänttänkoski*). Murteen mukainen asutusnimen kirjoitusasu *Mänttä* vakiintui 1800-luvulla. Mäntänkosken partaalle perustettiin puuhiomo 1868 ja sen jälkeen paperitehdas ja selutehdas. Niiden ympärille kasvoi teollisuusyhdyskunta, joka sai vanhan *Mäntän* talon nimen. Alue kuului ensin Keuruuseen ja vuodesta 1904 Vilppulaan. Kun taajama erosi 1921 itsenäiseksi kunnaksi ja seurakunnaksi, *Mänttä* tuli niidenkin

nimeksi. Mäntästä tuli kauppa 1948 ja kaupunki 1973. – Kangasalan talonnimi *Mäntsä* lienee tullut isännännimestä. Keskiajalla käytössä ollut henkilönnimi *Mäntsä* voi olla Viljo Nissilän mukaan alasaksalaisen miehennimen *Menze* suoma-laistunut muoto. – SBS

Nissilä, Viljo 1990: 301–302; Nissilä, Viljo 1962a: 152; Suvanto, Seppo 1987: 291.

Mäntyharju kunta Etelä-Savossa. *Mänduhariu Sochn* 1664. – Viimeistään 1584 oli Kyttälän kylässä kappeli. Nimi *Mäntyharju* esiintyy ensi kerran vuonna 1595, jolloin Kyttälän kappeliseurakunnasta päätettiin tehdä Mäntyharjun itsenäinen seurakunta. Tarina vuodelta 1678 kertoo, että seurakunta sai nimensä kirkonpaikasta, jota kutsuttiin *Mäntyniemeksi*. Jos kyse on nykyisen kirkon paikasta, Sivorinniementä, kirkko rakennettiin pienelle harjulle. Mäntyharjun pitäjäin kuului alueita niin Savosta, Hämeestä kuin Karjalastakin ja neljästä aiemmasta seurakunnasta: Mikkelin, Sysmän, Hollolan ja Lappeen seurakunnista. – SP

Mäntyharjun kunnan vaakuna kuvaa kunnan nimeä.

Favorin, Martti 1975: 91–94; Pirinen, Kauko 1982: 550–552; KA:VA 8644: 177v.

Mäntyluoto kaupunginosa, maaton saari Satakunnassa Porissa, osa Porin satamaa. *Mendo Loto* 1689; *Talholmar* 1713, *Mändyluoto* 1794; *Mändy Luoto* 1805. Mäntyluodon satama on pohjoismaiden suurin sahatavarasatama. Se on myös erikoistunut konttaliikenteeseen, rikasteluliikenteeseen ja raskasnostoprojekteihin. Karttaan 1907–1910 Mäntyluoto on vielä piirretty erilliseksi saareksi, jonne vie 1899 valmistunut Tampereen–Porin rautatien jatke. 1900-luvun alussa sataman liikennemäärät ohittivat Reposaaressa sataman. Mäntyluotoon kuuluu nykyisin myös Kallon majakka. – Nimi *Mäntyluoto* on nimeämisperusteiltaan läpinäkyvä: nimi on annettu kasvillisuuden mukaan. Saari on sijainnut Kallon kalliosaarten ryhmän mantereeseen puoleisella reunalla ja on voinut kasvillisuudeltaan erottua muusta maisemasta: mantereen puoli on ollut maan kohoamisen synnyttämää aukeaa vesijättömaata, joka on aluksi alkanut kasvaa heinää, ruokoa ja leppää. Vrt. että lähellä sijaitsevista Kallon saarista suurin tunnetaan sekini kasvillisuuden mukaan nimellä *Mäntykallo*. Maastosaana *luoto* käytetään alueella mm. puhuttaessa Kokemäenjoen suistosaarista, jotka ovat syntyneet maan kohotessa, mutta sanaa tavataan myös joistakin jokisuiston tuntumassa olevien saarten nimistä, joiden voi esimerkiksi asiakirjatiетоjen perusteella osoittaa olevan suhteellisen vanhoja ja alkuaan suomenkielisiä. Sen sijaan Porin seudun maankohoamisalueen merellisten saarten suomenkielissä nimissä on tavallisin maastosaana *kari*. – RM

Lähteenmäki, Mikael 2006: 223; KA: Senaatin karttakokoelma XX.12, XX.13, XXI.XXII.12.13;

MHA: A1b 3; MHA: A85 14/1; NA: Porin pitäjänkokoelma; www.pori.fi/port; pori.fi/port/karhu2001.pdf [27.6.2007].

Mäntyniemi tasavallan presidentin virka-asunto Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Talludden*. – Virka-asunto valmistui valtion vuonna 1983 hankkimalle tontille 1993. Arkkitehtikilpailussa voittajaksi tuli Raili ja Reima Pietilän suunnittelema ehdotus *Kiillemoreeni*, mutta rakennus sai nimekseen *Mäntyniemi*. Nimen haluttiin muistuttavan aiemman virka-asunnon nimeä *Tamminiemi*. Nimen valintaan ovat lisäksi voineet vaikuttaa alueella aiemmin olleiden huviloiden nimet *Granvik* ”Kuusiniemi” ja *Tallbo* ”Mäntypesä”. Mäntyniemen nimikkopuu, kakkärämänty sijaitsee vastaanottosalongin ul-

kopuolelta avautuvan meriterassin portaiden juurella. – SP
Helsinki 1930 kartta: 41; www.presidentti.fi/fin/Instituutio/mantyniemih.html [3.6.2005].

Märket luoto ja majakka 25 km Eckeröstä luoteeseen Hammarlandin kunnan alueella Ahvenanmaalla; Suomen läntisin piste ja toinen maarajapiste Suomen ja Ruotsin rajalla Lapissa sijaitsevan Kolmen valtakunnan pyykin lisäksi. *Märket* 1789. – Koska matala luoto oli vaikea havaita ja siksi merenkulkijoille vaarallinen, sille on todennäköisesti jo varhain pystytetty jonkinlainen varoittava merimerkki. Tiedossa on, että 1862 luodolle pystytettiin rautatanko varoittamaan merenkulkijoita. Luodon nimi on varmasti paljon noita aikoja vanhempi. Rautatanko korvattiin majakalla, joka otettiin käyttöön 1885. – PS
Ehrensavärd, Ulla – Ziliacus, Kurt 1997: 30; Suomen karttakirja 1799: 48; Uppslagsverket Finland 3 (2005) s.v. Märket; Vanhojen karttojen Suomi: kartta 54; fi.wikipedia.org; www.fma.fi/vapaa_aikaan/majakat/market.php.

Märkäjärvi kuntakeskus ja järvi Sallassa Lapissa. *Märkäjärvi* 1751. – Märkäjärven kylä on ollut Sallan kuntakeskuksena vuodesta 1948. Aiempi Sallan kirkonkylä jäi Neuvostoliitolle toisen maailmansodan jälkeen luovutetulle alueelle. Märkäjärven kylä on saanut nimensä samannimisestä järvestä, jonka etelärannalle se on rakentunut. Järvi on mutapohjainen. Sana *märkä* tarkoittaa seudun murteessa 'vetistä, mätää' ja maastosta puhuttaessa 'soista' ja 'upottavaa'. Nykyisin kirkonkylästä käytetään yleisesti nimeä → *Salla*. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 364-366; HisKi; SMSA.

Märnummi taajama Halikossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. Noussut vanhojen *Nummen* ja *Märyn* kylien maille (*Mergha* 1425, *Märghä* 1436, *Märghie* 1469, *Märjy* 1693, *Märy* 1773), mistä nimi. Usein käytössä lyhyempi muoto *Märy*. – Asiakirjamerkinnot viittaavat nimen olleen alkuaan *Märkä* ~ *Märkiä*, joka on kehittynyt nykymuotoonsa taivutusmuodosta: *Märjän* kylä, *Märjässä* ~ *Märjyssä* ~ *Märyssä* > *Märy*. Nimen tarkoittama märkä paikka on voinut olla Halikonlahteen laskevan Kuhastenkroatin muodostama ojanotko. Hj. Appelgren-Kivalo on tallentanut tarinan Märyssä olleesta Rengonlähteestä, pohjattomasta uhri- ja parannuslähteestä, josta härkäparikin on nennyt maan alla Halikonlahteen asti. – SP

Grönroos, Timo 1993: 64; HisKi.

Märy kylä Etelä-Pohjanmaan Kuortaneella, kirkonkylästä hie-
man etelään. *Hindrick Mäury* 1602 eli *Hindrick Mäuri* 1603. – *Mäyry* mainitaan talonnimenä jo 1584 ja kylänä viimeistään 1756. Nimeen sisältyy eläimennimityksen *mäyrä* murremuoto. 1950-luvulla paikkakuntalaiset tiesivät kertoa tienoolla esiintyneen vielä vuosikymmeniä aiemmin runsaasti mäyriä eli metsäsikoja. Ilmeisesti talonnimi perustuu luontopaikan nimeen. – SP

Kulju, Päivikki 1974: 77–78; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Mäyry.

Määttälä kylä Toholammilla Keski-Pohjanmaalla. – Kylä on saanut nimensä samannimisestä talosta, jota isännöi 1627–1670 Matti Klemetinpoika. On mahdollista, että talo on nimetty *Matin* isän mukaan, sillä *Klemetistä* on ilmeisesti käytetty kansanomaisista muotoa *Määttä*. Toinen mahdollisuus on, että talonnimeen sisältyy varhaisen isännän lisä- tai sukunimi *Määttä* – ainakin Lohtajalla lisänimeä on noihin aikoihin tavattu. Tosin asiakirjoissa esiintyvä lisänimi on saat-
tanut olla asukasta yksilöivä asuinpaikan- eli talonnimi eikä sukunimi. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Määttä, Määttälä, Määttänen.

Määttälänvaara kaksi kyläkuntaa Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Määttälänvara* 1805. – Kuusamon ensimmäinen Määttä sai asumisluvan Vuotunkiin 1686 ja muutti sinne Sotkamosta. Hänen asumustaan kutsuttiin *Määttäläksi*, ja sen ympärille kasvoi *Määttälänvaaran* asutus. – Myös *Vasara-*

perän kulmakuntaa on aiemmin kutsuttu *Määttälänvaaraksi*, mutta tätä nimeä ei siitä enää yleisesti käytetä. Siellä *Määttälänvaara* oli myös postitoimipaikan nimenä. *Vasara-perän* Määttäläkin on perustettu vuoteen 1700 mennessä. Sitä ennen kulmakunnan nimenä oli *Junttaksenkangas*. – SP

Ervasti, Seppo 1978: 781; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Määttä.

Möckelö kylä Jomalassa Ahvenanmaalla; kylässä on tunnettu uimaranta. *Möcklöö* 1537, *Mjöcklöö* 1539. – Nimi on ollut alkuun saarennimi, jonka lopussa on → ö 'isohko saari'. Nimen alussa on muinaisruotsin *mykil* 'suuri'; nykyruotsin *mycket* 'paljon' on samaa perua. – PS
Huldén, Lars 2001: 55.

Möhkö kulmakunta ja vuosina 1849–1906 toiminnassa ollut rautaruukki Ilomantsin Nuorajärven kylässä Pohjois-Karjalassa. Sen kaakkoispuolella on *Möhkönvaara*, korkea vaara, jolla on useita taloja. – *Möhkä* (vrt. *möhkäle*), *Möhkö*, *Möhkkyrä* -nimet ovat samaa deskriptiivistä nimijoukkoa, johon kuuluvat myös esimerkiksi *Myhkiö*, *Myhkyrä*, *Myhkyri* ja *Muhkura*. Nimet ovat pääasiassa itäsuomalaisia ja tarkoittavat yleensä maankohoumaa (mäkeä, vaaraa, korkeata kalliota). *Möhkä*, *Möhkö* -nimet ovat yleensä karjalaisia ja *Myhky*-nimet savolaisia. – AR

Björn, Ismo 1991: 357–365; Räisänen, Alpo 2003: 235–237.

Möksy kylä Alajärvellä Etelä-Pohjanmaalla. *Möxyby* 1741, *Möxy* 1758. – Vertailuaineistoa muualta Suomesta on vain vähän: *Möksy* on kylä ja talo myös Kyyjärvellä ja Vimpelissä, *Möksä* (kallio Himangalla ja entinen torppa Toholammilla), *Möksinmäki* (Petäjäviedellä), *Möksynmäki* (mäki Alahärmässä), *Möksynsäntki* (mäen nokka Soinissa), *Möksyttäjä* (metsäsaareke Kiimingissä), *Möksä* (entinen torppa Alahärmässä, talo Alatorniolla, mökki Hausjärvellä, pelto Himangalla, taloryväk Isojoella), *Möksänmäki* (mäki Alahärmässä, Kuopiossa, Töy-
sässä ja Ylistarossa), *Möksänpelto* (pelto Isojoella) ja *Möksänvuori* (mäki Juupajoella). Nimien alkuosat ovat kuvailevia ja vähätteleviä. Ilmeisesti nimillä on haluttu kuvata paikan pienuutta ja vähäpätöisyyttä, on kyse sitten mäestä tai mökistä. Alajärven *Möksy* on voinut alkuaan tarkoittaa vähäpätöistä mökkiä, myöhemmin kokonaista kylää. – SP

HisKi (Alajärvi, Lappajärvi).

Mönni kylä Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. Kylän nimeen liittyvät luontonimet *Mönninmäki*, *-lampi* ja *-suo*. *Mönninwaa-
ra* 1631, *Mönninwara* 1683. – Mönnin kylä on saanut nimensä asukkaastaan, sillä 1614 siellä asui Jaakko Mönninen (*Jakob Mönnin*), joka oli 1631 ehtinyt muuttaa jo Paiholan kylään. Itä-Suomessa *Mönni* esiintyy monissa paikannimissä mm. Juuassa, Rääkkylässä ja Kerimäellä. Alkuun *mönni* on yksi karhun kiertoilmauksista, samoin kuin *kontio* ja *mesikämmen*. Karjalassa *Mönnistä* on tullut myös sukunimi kuten monesta muustakin eläimen nimityksestä. – AR

AKH I: 489; Nirvi, R. E. 1844: 48; Saloheimo, Veijo 1976: 49; KA: TUOKKO (Käkisalmen lääni).

Mörby kylä Hammarlandissa Ahvenanmaalla. *Mörby* 1428, *Möraby* 1537, *Mijrby* 1583. – Lars Hellberg otaksuu, että paikka on nimetty jonkin *Mörbyn* mukaan, joita Ruotsissa on kymmenittäin. Ruotsin *Mörby*-nimien alkuosan on katsottu olevan peräisin suonnimityksestä *myr* tai *myra*. Pohjassa on *Mörby*-niminen kartano. – PS

Hellberg, Lars 1987: 63–65; Huldén, Lars 2001: 48; SOL s.v. Mörby.

Mörskom → *Myrskylä*

Mörtmark → *Myrkkyy*

Möttönen taajama Perhossa Keski-Pohjanmaalla. *Peder Mätään* 1566, *Mettäyne* 1569, *Mötton* 1570. – Kylää on alettu kut-
sua samannimisen talon mukaan. Talo on puolestaan saanut nimensä siihen tulleen savolaisen uudisasukkaan sukunimes-
tä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Möttönen.

Naamankajärvi

1. järvi Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla, myös pelkkä *Naamanka*, *Namango Jerfui* 1650.
2. järvi Pudasjärven itäosassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Naamanga* 1798. Järvestä laskeva joki on *Naamanganjoki*, ja lähellä on kylä nimeltä *Naamanka*.
3. järvi Suomussalmella Kainuussa. *Namango Jerfui* 1650.

Lisäksi Pyhännällä Pohjois-Pohjanmaalla on pieni järvi nimeltä *Naamanganjärvi* ja *Naama*-nimiä on esim. *Naamajärvi* (*Nama Jerfui* 1650) ja *Naamankangas* Suomussalmen Vuokisissa ja *Naamakoski* Sodankylässä Lapissa. *Naamanka*-nimien *-nka* on nimistöjohdin, mutta mitä lähtöä on *naama*? Peräpohjolan suomalaismurteisiin on saatu saamesta sana *naama* 'poron sarvia niiden kasvuaikana peittävä karvainen nahka'. On arveltu (T. I. Itkonen 1920), että *Naama-*, *Naamanka-* nimiin sisältyisi juuri mainittu sana. Äänneellisesti rinnastus sopii, mutta on asiataustaltaan ongelmallinen, koska *Naama*-nimet ovat vesistönimiä. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 10; Räisänen, Alpo 2003: 81–82;

Suomen karttakirja 1799: 130.

Naantali kaupunki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Nådendal*. *Vallis gracie* 1438; *Nadhendal* 1440, *Nodendal* ca 1470, *Nändaal* 1656; *Naandalis* (inessiivi) 1668, *Naantali* 1844. – Kaupunki on saanut nimensä luostarin mukaan, joka perustettiin Maskun pitäjän Karinkylään 1438 ja sai nimekseen *Vallis gracie*. Luostari siirrettiin 1445 Ailostenniemelle silloiseen Raision pitäjään. Kaupunki kasvoi sitten luostarin ympärille. Luostarin alkuperäinen paikka Maskussa oli laakso (latinan *vallis*). *Vallis gracie* -nimen lopun *gracie* on keskiajan latinan genetiivimuoto, jota vastaa klassillisen latinan *gratie* (sanasta *gratia* 'armo'; saksan *Gnade*, muinaisruotsin *nadh* ja nykyruotsin *nåd*). Nimen alun *Vallis* vastaa maastollisesti nimettyä paikkaa, kun taas loppuosa *gracie* näyttää olleen noina aikoina perustettujen birgittalaisluostareiden nimissä toistuva elementti, esim. *Mons gracie* (= *Gnadenberg* 'armon vuori') Baijerissa (vihitty käyttöön 1438) ja *Fons gracie* ('armon lähde', *Marienwater*) Alankomaissa (vihitty n. 1437). Saksan kieli näyttää vaikuttaneen sekä nimen ruotsin- että suomenkieliseen muotoon. Ruotsinkielisen nimen sananrajainen *-en-* on saksan kielen yhdyssananmuodostuksen mukainen (vrt. *Gnaden-* ja esim. saksan *Rosen-* ja *Lilien-*). Kansanomaisesti *Nådendal*-nimen alku on äännetty muodossa *Noon-*. Suomenkielinen nykynimi *Naantali* on ehkä peräisin

muodosta **Naadintali* tai jostain vastaavasta saksalaisvaikutteisesta nimimuodosta. – PS

Ahlbäck, Olav 1939: 87–90; Diarium Gyllenianum: 181 (1656); Grotenfelt, Kustavi 1912;

Maamiehen Ystävä 24.8.1844; Paikkala, Sirkka & al. 1999: 18, 23.

Naantalin mlk. entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 1961 osa → *Naantalin* kaupunkia. Ruotsiksi *Nådendals lk.* Syntyi 1865 kunnallisen itsehallinnon myötä Naantalin kaupunkiin rajoittuvista Raision osista. – SP

Naappila kylä Orivedellä Pirkanmaalla. *Naapila* 1540, *Kauppi Naapi* 1466, *Henrich Knapi* 1555. – Seppo Suvanto on yhdistänyt asutusnimen lisänimeen *Knaappi*, jolla on tarkoitettu ilman vaakunatunnusta olevaa rälssimiestä. 1300-luvun Ruotissa termillä *knape* tarkoitettiin ritarin asemiestä, sittemmin sitä käytettiin myös alempiarvoisesta aatelismiehestä. Nimi on voitu muodostaa myös samansisältöisestä lainasanasta *knaapi* ~ *knaappi* ~ *naappi*. – SP

Oksanen, Eeva-Liisa – Oksanen, Markku 2003: 20; Suvanto, Seppo 1987: 180, 272, 306; KA:

Suvanto/ Kangasala s. 905–906.

Naapurinvaara vaara ja kyläkunta Nuasjärven pohjoispuolella Sotkamossa Kainuussa. *Naborin wara* 1646, *Naborinwara* 1674. – Nimen vaaralle ja sen asutukselle ovat luultavasti antaneet naapurit, eivät itse paikalla asuneet. Vaaran eteläranteen alla on *Naapurinlampi*. – AR KA: TUOKKO.

Naarajärvi järvi, taajama ja rautatieliikennepaikka Pieksämäellä Etelä-Savossa. *Naara*-alkuiset vesistönimet on yleensä tulkittu perustuvaksi siihen, että järvistä on jouduttu naaraamaan pohjaan juuttuneita pyydyksiä. Ongelman tulkinnaalle aiheuttaa kuitenkin se, että *Naara*-nimet tarkoittavat vesistöpaikkoja lisäksi myös maastopaikkoja, esimerkiksi mäkiä. Moniin nimiin sisältyneekin naisen viittaava sana *naara* (vrt. *naaras*). – KM

Huldén, Lars 2001: 165; Mallat, Kaija 2007: 69–73; Nissilä, Viljo 1939: 208; Räisänen, Alpo 2003:

83; Vahtola, Jouko 1980: 113–114.

Naarjoki joki ja kyläkunta Eurassa, Satakunnassa lähellä Lapin kunnan rajaa. *Naarjoki* 1466, *Naarajoki* 1799. – Joesta lounaaseen on suo nimeltä *Naarjärvi*, ilmeisesti kuivunut järvi, jonka nimeen joennimi perustuu. *Naara*-alkuiset vesistönimet on yleensä tulkittu perustuvaksi siihen, että järvistä on jouduttu naaraamaan pohjaan juuttuneita pyydyksiä. Ongelman tulkinnaalle aiheuttaa kuitenkin se, että *Naara*-nimet tarkoittavat vesistöpaikkojen lisäksi myös maastopaikkoja, esimerkiksi mäkiä. Nimiin sisältyneekin naisen viittaava sana *naara* (vrt. *naaras*). Suomen *Naar(a)*-alkuiset nimet tar-

koittavat usein huomattavia luonnonpaikkoja ja lisäksi paikat sijaitsevat monesti rajojen läheisyydessä, mikä viittaa siihen, että nimet ovat mytologisia. – KM

FMU 4: 625; Huldén, Lars 2001: 165; Mallat, Kaija 2007: 69–73; Nissilä, Viljo 1939: 208; Räisänen, Alpo 2003: 83; Suomen karttakirja 1799: 37; Vahtola, Jouko 1980: 113–114.

Naarjärvi järvi Perniön ja Kiskon rajalla ja kyläkunta järven luoteisrannalla Perniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Narijärvi 1776–1805*. – Nimi sisältää 'naista' merkitsevän sanan *naara* tai *naaras*. Järven nimi lie-nee alkuperäinen ja otettu myös sen rannalla sijaitsevan asutuksen nimeksi. Järven pohjoispuolella Perniön ja Muurlan rajalla on *Nair(as)suo* (1787 *Narassuo*) ja itäpuolella Perniön ja Kiskon rajalla *Nairasmäki*. Nimet sisältävät *naaras*-sanana lounaismurteen *naaras*, joten kaikki nimet lienevät alun perin samaa lähtöä. *Nair(a)-*, *Naaras-* ja *Nair(as)-* nimet ovat huomattavan usein rajapaikkojen nimiä, mikä viittaa nimien mytologisuuteen. – KM

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 62; Mallat, Kaija 2007: 69–73; NA: Muurlan paikkanimikokoelma.

Naarkoski Porvoonjoen koski ja kosken partaalla, kirkonkylän lähellä sijaitseva suuri kylä Pukkilassa Itä-Uudellamaalla. *Narekoskeby 1542*, *Naraskoske 1567*, *Narankosk 1593*. – Nimi sisältää 'naista' merkitsevän sanan *naara* tai *naaras*. Paikkakunnalla onkin kerrottu koskeen liittyviä tarinoita naarashivistä ja -koirista. – KM

Hausen, Greta 1922: 569; Mallat, Kaija 2007: 69.

Naarva kylä Ilimantsissa Pohjois-Karjalassa. Nimi liittyy luontoniemiin *Naarvanjoki* (murteessa *Nuarvan-*), *Naarvanjärvi*, *Naarvansalo* (metsäalue) ja *Naarvanvaara*. *Narfwa Jäkj Ängiar 1684*, *Narfwaäkj 1685*, *Narvajärvi 1799*. – *Naarva*, *Narva*, *Narvi* -paikkanimiä on paljon sekä Itä- että Länsi-Suomessa eikä niiden alkuperä ole yksiselitteisen selvä. Nimien kannaksi on esitetty mm. ruotsalaisperäistä sanaa *narvi* 'uurre, naar-mu, syvennys' ja skandinaavista henkilönnimeä *Narve*. – AR

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Närvä; Nissilä, Viljo 1975: 213–216; SSA s.v. narvi; Suomen karttakirja 1799: 114; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Nagu → **Nauvo**

Naimakkajärvi saP *Njåim- mitjävrvi*, järvi Könkämaenon varrella Enontekiöllä Lapis-sa. *Neellmiick* [!] 1559, *Nhae- meeh 1671*, *Naimacka 1796*. – Nimen suomalaisasu on saatu saamesta. Siinä → *järvi* on 'järvi', mutta nimen alku-osa on sanana saameksikin tuntematon. Nimeä *Njåim- mit*, suomeksi *Naimakka*, on käytetty järven rannalla olevasta asutuksesta, alun perin yhdestä talosta. – AA ja SA

ESF 2:1:3; Hyvärinen, Heikki 1979: liites. 18.

Naissaari saari Vaajakoskella Jyväskylän maalaiskunnassa Keski-Suomessa. – Saari sijaitsee hyvin keskeisellä paikalla lähellä Laukaan rajaa. Siitä itään on korkea *Kanavuori*, jonka itäpuolella sijaitsee *Hiidenlahti*. On arveltu, että *Hiisi*-paikkojen lähistöllä sijaitsevat *Nais*-nimien tarkoitteet saattaisivat liittyä tabuun, jonka mukaan naisten oli kierrettävä esihistorialliset

hiidet. Nimen mytologisuutta tukee sekin, että *Hiidenlahden* suulla on *Pyhäsaari*-niminen saari. – KM

Koski, Mauno 1967: 178; Mallat, Kaija 2007: 53–64.

Naistenlahti Näsijärven lahti ja kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Tradition mukaan, kun teiskolaiset tekivät veneellä kirkkomatkoja Messukylään, naiset poistuivat veneestä Naistenlahdessa. Näin on selitetty monia muitakin *Nais*-alkuisia paikkanimiä, jotka sijaitsevat vanhojen, veneellä tehtyjen kirkkomatkojen reitin varrella. Yleensä lähellä on jokin esihistoriallinen kulttipaikka eli hiisi, jota naiset eivät voineet ohittaa vaan joutuivat kiertämään sen maitse. → *Naistenmatka*. – KM

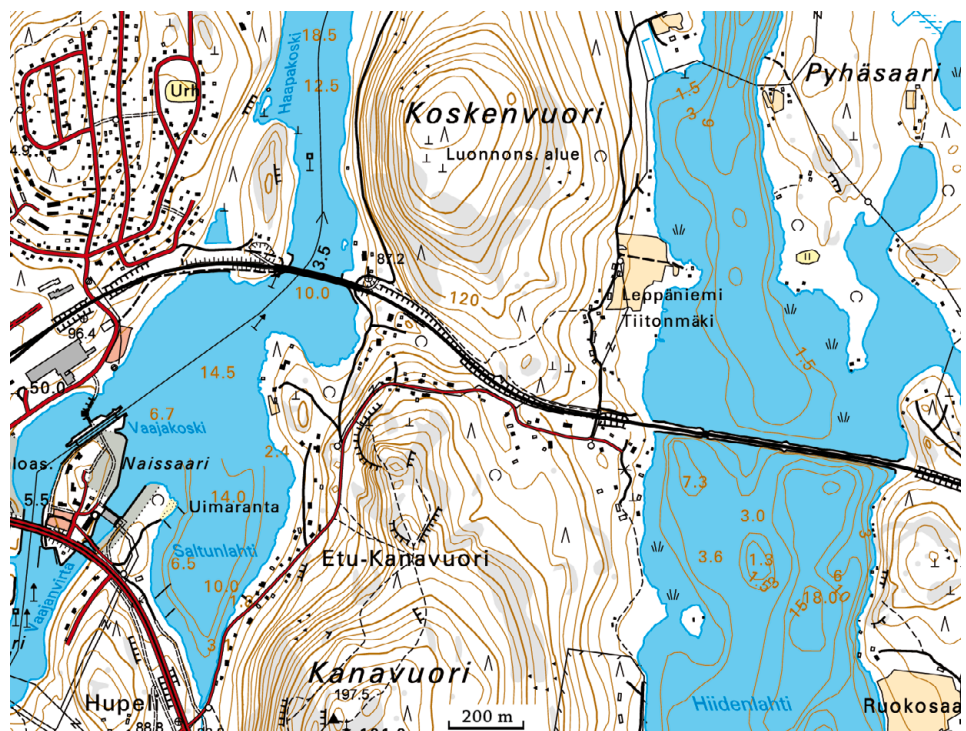
Mallat, Kaija 2007: 53–64; NA: Iitin paikkanimikokoelma

Naistenmatka kylä Pirkkalassa Pirkanmaalla. *Naistenmatka 1540*. – Alun perin nimellä lienee tarkoitettu Pyhäjärven ranta- aluetta, joka alkaa Pyhäjoen suulta ja rajautuu omaksi alueekseen Sankilan kylän naapurina. Nimeä on selitetty siten, että se on osa reittiä, jonka vanhan Pirkkalan pitäjän pohjois- osista, Teiskon ja Ruoveden suunnalta tulleet naiset kulkiivat maitse Tampereen → *Naistenlahdesta* Pirkkalan kirkolle. Täl- löin he eivät joutuneet *Pyhäjärvelle* ja sen rantaviivalle, joka oli naisilta kiellettyä aluetta. – KM

Anttonen, Veikko 1996: 115; Koski, Mauno 1967: 177–178; Mallat, Kaija 2007: 53–64.

Naisvuori mäki Mikkelin kaupungin keskellä Etelä-Savossa. Mäen päällä on 1900-luvun alussa rakennettu vesitorni, joka nykyisin on näkötorina. – Mäen kerrotaan saaneen nimensä siitä, että paikkakunnan naiset olisivat kerääntyneet sen korkeimmalle huipulle seuraamaan Porrassalmen taistelua. Tari- na ei kuitenkaan voi pitää paikkaansa, sillä Porrassalmen tais- telu käytiin vuonna 1789, mutta mäen nimeksi on ainakin jo vuonna 1766 laadittuun karttaan merkitty *Naisvuori*. Mikkelin seutu on Etelä-Savon keskeistä rautakautista asuin aluetta, ja tämäkin nimi voi olla jo varsin vanha. Varmuutta sen taustasta ei voi saada, mutta yleensä *Nais*-alkuisia nimiä on annettu kor- keille ja jyrkille mäille ja usein myös rajapaikoille. – LL

Mallat, Kaija 2007; Wirilander, Hannele 1982: 219.

Jyväskylän maalaiskunnassa Kanavuoren länsipuolella sijaitsee Naissaari, itäpuolella Hiidenlahti ja Pyhäsaari.

Nakertaja kaupunginosa Kajaanissa Kainuussa, alkuaan Palta-
mon puolelle vuodesta 1909 alkaen syntynyt Uusikylä, vuo-
sina 1954–76 Kajaanin mlk:aa. – Asukkaat olivat pääasiassa
Kajaani Oy:n paperitehtaan työläisiä, jotka iltaisin ja viikon-
loppuisin rakensivat talojaan, niin että kuului jatkuva naker-
rus ja naputus. *Nakertaja* syntyi alkuaan Uudenkylän liikani-
meksi, mutta ajan myötä siitä on tullut myös virallinen nimi
ja *Uusikylä* on syrjäytynyt. – AR

Pulma, Panu – Turpeinen, Oiva 1994: 83–85.

Nakkila kunta Satakunnassa. Ulvilaan kuulunut Nakkila tuli
rukoushuonekunnaksi 1763, kappeliseurakunnaksi 1764
ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1861. *Nacke by* 1548 (kylä),
Nackila 1552 (kylä). – Pitäjännimi saatiin kylännimestä, joka
perustuu talonnimeen **Nakkila*. Sen taustalla voi olla henki-
lön nimi **Nakke*, **Nakki* tms., joka on ollut jonkin saksalais- tai
ruotsalaisperäisen nimen muoto. Samaa perua oleva miehen-
nimi *Nacke* sisältyy myös mm. Siuntion kylännimiin *Nacke-
by* ja *Nackböle*. Asiakirjoissa esiintyvä *Nakkilan* nimen muoto
Nackeby lienee suomenkielisen nimen mukaelma. Henkilön-
nimi tuntuu todennäköisemmältä taustalta kuin Jaakkolan
toinen selitys, että *Nakkilan* nimeen sisältyisi jonkinlaista eri-
koisepää merkinnyt sana **nakko(i)*, joka olisi ollut murre-
san *nakka* 'pieni vasara ym.' johdos. *Nakkilan* kylän Herralan
tilalla on tosin ollut rinnakkaisnimi *Vasara*. – SBS

Huldén, Lars 2001: 256, 432; Jaakkola, Jalmar 1926: 71–72; Nuutinen, Liisa 1988: 162.

Nakolinna muinaislinna Paimiossa Varsinais-Suomes-
sa; vuori sijaitsee *Nakolinna* kylässä. *Nakolinna* 1557, *Na-
koilinna* 1563, *Nackolinna* 1566. – Nakolinna on korke-
a mäki Paimionjoen laaksossa. Paikka on jo varhain ollut
merkittävä. Mäen etelärinteellä on 1700-luvulla sijainnut
Hiidenpaltan torppa. Nimen perusteella Erik von Hertzen
otaksuu paikan olleen aikoinaan Sydän-Paimion "hiisi" eli
varhainen palvontapaikka. Mäki on myös ollut yksi Paimi-
on esihistoriallisista puolustuslinnoista. Nimi *Nakolinna*
kuuluu maamme moniin *linna*-elementin sisältäviin mäen-
nimiin, joita ovat esim. Aurajoen varren *Samppalinna* ja *Van-
halinna*. Paimion Hevonpäässä on korkea, jyrkkärintainen
Linnamäki ja Sattelassa on *Ruokolinna*-niminen talo ja alue.
Nakolinna on säilynyt osa puolustuslinnan kivival-
lia, joten mäennimen loppuelementti on viitannut linnaan.
Samanlainen alkulementti on 1472 asiakirjaan merkityssä
Paimion niitynnimessä *Nacko engh j Pemare soken, Nackio*.
Saulo Kepsu yhdistää nimen Halikon talon- ja kylännimeen
Nakola, Nackoila 1692. Viljo Nissilä otaksuu *Nakko-*, *Nakku-*
nimien sisältävän germaanisen henkilönnimen, esim. *Petro*
Nacken 1316. Nimen alkulementin tausta jää hämäräksi. –
RLP

Erkola, Toini 1973: 60–61; Hertzen, Erik von 1973: 86, 89; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007;

Nissilä, Viljo 1980: 173; REA: 512; KA: rippikirja: 110.

Nalkki kantatalo ja pieni kyläkunta *Nalkinjärven* itäpuolella
Puolangalla Kainuussa. *Nalkki* 1798. – Nimi kuuluu todennä-
köisesti alkuaan järvelle ja liittyy pohjalaisien eränkäväntiin.
Nalkki on pohjalaisen sukunimi ja esiintyy 1600-luvulla sekä
Tyrnävällä (1650) että Haukiputaalla (1653). – AR

Luukko, Armas 1954: 128, 131; Suomen karttakirja 1977: 134.

Nalkkila kylä Askolassa Itä-Uudellamaalla. *Nalkill* 1526, *Nal-
kilaby* 1548. – Kylännimi perustuu vastaavaan talonnimeen.
Nimen taustalla voi olla 'sadinta' merkitsevä metsästystermi
nalkki, joka on tunnettu ainakin Virolahdella. Talonnimeen
se on voinut siirtyä sanan sisältävästä luontopaikan nimestä.
Toinen mahdollisuus on se, että taustalla oleva nimi perustuu
paikan muotoon, sillä *nalkiksi* on sanottu myös puun halkai-
semiseen ja liitosten kiristämiseen käytettyä isoa puukillaa.

Ainakin Pohjan pitäjän Nalkkilampi on kiilan muotoinen.
– SP

Hausen, Greta 1920: 14; Hiltunen, Petri 1986: 73–74; SSA s.v. nakata; Vuorela, Toivo 1979 s.v.
nalkki.

Nallikari virkistys- ja matkailualue ja 1930-luvulta lähtien suo-
sittu uimaranta ja leirintäalue Oulussa Pohjois-Pohjanmaal-
la, nykyisin paikalla on myös kylpylä. – Nimen alkuperää ei
tiedetä, mutta sen on otaksuttu olleen alkuaan Haukiputaan
Kellon kyläläisten apajapaikan nimi. Alkuaan nimi on tarkoit-
tanut nykyisellä uimarannalla olevan nimen kärjen korkein-
ta kohtaa, joka on aiemmin ollut kari. – SP

Toropainen, Ritva 2005: 146.

Naltiotunturi tunturi Savukoskella Lapissa. – Naltiotunturi
kohoaa pitäjän pohjoisosassa Urho Kekkonen kansallispuis-
ton kaakkoiskulmassa. Tunturin pohjoispuolelta virtaa *Nal-
tiohaara* kohti lounasta Kemijokeen. Naltiohaarasta käytetään
myös nimeä *Naltio*. Nimi on saamelaista alkuperää, mutta sen
tarkemmin sen alkuperää ei tiedetä. – KA

Nammijärvi saI *Njammijävi*, myös (*Stuorrá*) *Njaamájävi*, järvi
Kessin pohjoispuolella Inarin itäosassa Lapissa. Sen itäpuo-
lella on vaaranselänne *Njammičielgi* (saI), joka tunnetaan
myös nimellä *Njuámmilčielgi* "Jänisselänne". Järven laskujo-
ki Kessijoen varrella olevaan *Naamajärveen*, saI *Njaamájävi*,
on *Naamajoki*, saI *Njaamájjuuhá*, mutta jokea kutsutaan myös
Nammijoeksi, saI *Njammijjuuhá*, ja järveä *Pikku Nammijärvek-
si*, saI *Uccá Njammijávrás*. Joen varrella on *Naamajänkä*, saI
Njaamájeggi, joskus *Njammijeggi*. – Suomalaiset nimimuodot
ovat mukaemia inarinsaamesta, jossa jälkiosat *jävi*, demin-
utiivi *jáávrás*, 'järvi', *juuhá* 'joki', *jeggi* 'jäntä eli suo(alue)' ja
čielgi 'selkäranka', maastoterminä 'selänne'. Määritteillä *uccá*
'pieni' ja *stuorrá* 'iso' on erotettu järvet toisistaan silloin kun
nimen alkua on ollut muutoin samanlainen, joko *Njam-
mi-* tai *Njaamá-*. Alkuosien vaihtelu saa selityksensä siitä,
että nimiryväis on ollut alun perin koltansaamenkielinen ja
sisältänyt siellä eläimennimen *njuá 'mmel* 'jänis', joka on kir-
jattu lähimmässä eli Paatsjoen murteessa muodossa *njammel*;
tämä sana on toisaalta käännetty ja toisaalta mukailtu inar-
insaameen niin että erityisesti asun *Njaamá-* on voinut kan-
sanomaisesti tulkita johtuvan verbistä *njaammáđ* 'vyyhdedä
(suopunkia tms)'. Suomen *Naama*-alkuiset muodot ovat niin
ikään kansanetymologia: niiden lähtökohtana on kuvitel-
ma, että alkuperäisessä nimessä olisikin inarinsaamen sana
námmi (tavallisesti *näämi*), joka tarkoittaa *naamaa* eli poron
kasvuvaiheessa olevan sarven nahkaa. Selitys tunnetaan saa-
melaisellakin taholla, vaikka nimestä ei tiedetä olevan *Näm-
mi-* tai *Näämi-*alkuisia muotoja. Nimien alkuperäiset koltan-
kieliset asut ovat unohtuneet, eikä niiden perustetta senkään
vuoksi tunneta. – SA

Aikio, Samuli 2003: 104, 107.

Nanguvuono saI *Nanñávuoná*, Inarjärven eteläisin vuono eli
pitkulainen lahti Inarissa Lapissa. Vuonon erottaa järvestä
suuri *Nangunieniemi*, saI *Nanñánjargá*. *Nanguvuono*, *Nanguvuodno*
1804. Vuonon perukoille laskee *Nangujärvestä* (saI *Nanñájä-
vi*) *Naajoki* (saI *Naajuuhá*) – Nimien jälkiosat tarkoittavat vuo-
noa, nientä ja järveä, mutta alkuosat *Nanñá-* ja *Naa-* voivat
olla erilähtöisiä. Kumpikin on tuntematon alkuperää eikä
niitä tunneta muista paikannimistäkään. – SA

Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 36 (kartake), 60.

Nanñávuoná → *Nanguvuono*

Napapiiri matkailualue Rovaniemellä Lapissa, nelostien var-
rella hieman pohjoisen napapiirin (66,5°) eteläpuolella.
– Vuonna 1929 eversti Oiva J. Willamo pystytti ensimmäisen
napapiirin paalun silloisen Jäämerentien varteen pohjoisen

N

napapiirin merkiksi. Ensimmäinen rakennus, *Rooseveltin maja*, rakennettiin 1950 Yhdysvaltain presidentin rouvan Eleanor Rooseveltin kunniaksi, kun hän vieraili napapiirillä humanitaarisella matkallaan toisen maailmansodan raunioittamassa Pohjois-Suomessa. Tästä alkoi matkailukohteiden rakentaminen napapiirin tuntumaan. Sitä ennen napapiirin eksotiikkaa edusti → *Aavasaksan* näköalatasanne Ylitorniolla. Varhaisimpia mainintoja maantieteellisen termin suomenkielisestä käännöksestä ovat August Ahlqvistin suomentamassa Platoun teoksessa *Geografia, Maan opas* (1844): ”pohjanan Napapiiri, 23 1/2 graadia Pohjais-navasta” ja Paavo Tikkanen Johdatuksessa Yleiseen Maa-Tietoon (1846): ”Tornion yläpuolella kulkee Pohjoinen Napapiiri”. Vanhoissa kartoissa nimi on vain muilla kielillä: *Cercle du Pole* 1666, *Pol Cirkeln* 1804. – SP

Ahlqvist, August 1844 (KTKK 1800-luvun korpus); Karta Öfver Kemi Lappmark 1804; Partiae orientale de la Lapponie Suedoise 1666; Tikkanen, Paavo 1846: 92; www.4rovaniemi.fi/lapinkavijat/vanhatkartat/index.htm, 16.1.2006.

Napo → Napue

Napue kylä Isossakyrössä Pohjanmaalla, ruotsiksi *Napo*. *Napu* 1543, *Nappää by* 1546, *Napue* 1728. – Isonkyrön vanhimpia kyliä. Nimi ja paikka tunnetaan Napuen taistelusta 1714, jossa venäläiset saivat suuressa Pohjan sodassa voiton Ruotsi-Suomen karoliinijoukoista ja josta isoviha alkoi. K. W. Forsman (1914) on esittänyt nimen perusmuodon olleen *Navut* – genetiivi *Napu(j)en* – sen partitiivimuodon *Navutta* perusteella (tyyppiä *ohut* : *ohuen* : *ohutta*); Viljo Nissilä on selittänyt nimen muovautuneen ruotsinkielisestä joennimestä *Napu å* > *Napuo* > *Napua* ~ *Napue* ottamatta kantaa nimen sisältöön. Lars Huldén on oletanut nimen sisältävän jonkin henkilön nimen lyhentymän. Nimelle ei ole löytynyt uskottavaa selitystä. Viimeksi Saulo Kepsu on ehdottanut, että nimen aiheena olisi voinut olla koskessa ollut suuri kivi, jota on voitu kutsua **Napakiveksi*. – SP

Forsman, K.W. 1914: 162; Huldén, Lars 2001: 418; Karsten, T.E. 1921: 111–114; Nissilä, Viljo 1964a: 137, 142; Saxén, Ralf 1905: 236; Turppa, A.J. 1937: 77–79, 167–168; HisKi; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007.

Narkaus kylä Rovaniemellä *Narkausjärven* rannalla. – Kylä on saanut nimensä järven mukaan, ja järven nimi taas palautuu saamen kieleen. Sen taustalla on saamelainen ’nientä’ tarkoittava sana, jonka pohjoissaamelainen asu on *njárga*, inarinsaamassa *njárgá*. Järven länsirannassa on pitkäkökko niemi, jonka mukaan järvi on siis nimetty. Vrt. → *Nerkoo*. – AA

Naruska kylä Sallassa Lapissa. – Kylän läpi virtaa *Naruskajoki*, joka laskee Tenniöjokeen. Naruskajoki tulee pohjoisesta, jossa se virtaa *Naruskajärven* läpi. Naruskan nykyinen kylä sai ensimmäiset asukkaansa vasta 1900-luvun alkupuolella, mutta monin kohdin Naruskajoen varresta on löydetty merkkejä jo kivikautisista asuinpaikoista. *Naruska*-nimen alkuperää ei tiedetä, mutta todennäköisesti nimi on saamelaista lähtöä. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 34, 41.

Narva kylä ja taajama Vesilahdella Pirkanmaalla; aiemmin *Naarva*. *Jöns Narfwast* 1537, *Naruaby* 1540; *Naarva* 1894, *Narva* 1950. Keskiajalla Na(a)rva oli Vesilahden suurin kylä ja 1720–1780-luvulla koko lounaisen Suomen tuntema markkinapaikka. – Saanut nimen sijainnistaan Alhonselän rannalla *Naarvanjoen* suussa. Joki saa alkunsa *Naarvajärvestä* (*Narva järvi* 1776–1805), joka on ilmeisesti nimirypään kantanimi. Sieltä lähtiessä joen nimenä on nykyisin *Naarvanjoenoja*, joka levenee lopulta *Naarvanjoeksi*. Kylän nimen nykyinen kirjoitusasu on muuttunut *Narva*-alkuiseksi vasta 1900-luvulla; siihen vaikutti ratkaisevasti kansakoulunopettaja ja postin-

hoitaja Akseli Nopola. Useimmiten *Narva*- ~ *Naarva*-nimien on katsottu sisältävän skandinaavisen lainanimen *Narve*, jonka pohjana on muinaisruotsalainen miehennimi *Narwi*; a-loppuinen muoto olisi peräisin ruotsin kielen genetiivimuodosta. Henkilönnimiselitys sopii parhaiten alkuperäisiin asutuksiin, sen sijaan Naarvajärven nimessä se ei tunnu uskottavalta. Sanalla *narvi* on tunnettu merkitys ’kalakasa, joka koottiin jakamista varten’. *Narva*- ~ *Naarva*-nimiä on selitetty myös germaanisesta lainasanasta *narvi* (*närvi*) ’parkitun nahan pintakerros, karvapuoli; uurre, syvennys’ jne.; samaa kantaa ovat pohjoissaamen *nárvi* ’tuohen ohut pintakerros’ ja inarinsaamen *naarvá* ’tuohen sisin ruskehtava kerros, hieno kalvo koivun tuohen ja parkin välissä’. Nimen voisi ajatella tällöin viittaavan esim. rannan puista saatavaan, nahkojen muokkaamisessa tarpeelliseen parkkiin. Juvalla ovat puolestaan metsämiehet kutsuneet naavaa vanhastaan *naarvaksi* eli *nuarvaksi*; ”nuarvoo” oli kivissä, kallioissa ja varsinkin notkopaikkojen näreissä, koivuissa ja leppissä. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 249; Nissilä, Viljo 1975b: 213–216; SKES s.v. narvi; Vahtola, Jouko 1996: 43–44; KA; Suvanto/Vesilahti s. 1056; NA; www.narva.sci.fi/kkie/narva.html, 25.1.2006.

Narvijärvi järvi Lapissa Satakunnassa, paikallisesti *Narvi*. *Narfjärfwj* 1650-luvulla. – Nimen on selitetty olevan peräisin sanasta *kalanarve* ’talvinuotan saaliista koottu kalakasa’; selitys on kuitenkin epäuskottava. Viljo Nissilä on päätenyt siihen, ettei laajalle levinneiden *Narva*-, *Naarva*-, *Narvi*-, *Narvo*-paikkanimien taustana voi myöskään olla murteissa mm. nahan pintapuolta ja naarmua, uurretta ja syvennyttä merkitsevä *narvi*-sana. Hänestä on todennäköisempää, että ainakin osaan nimistä sisältyisi henkilönnimi *Narva*, *Narvi* ym. Esimerkkinä *Narvi*-lisänimestä hän mainitsee nimen *Oleff Narffui*, talonpoika Pyhärannan Ylikylässä 1558 (nykyään kylässä on *Narvelan* talo). Henkilönnimeä *Narvi* hän pitää skandinaavisperäisenä. Jos Narvijärven kaltaisen suuren järven nimessä on henkilönnimi, joka todennäköisimmin viittaa paikan käyttäjään, järven nimen voi olettaa olevan peräisin seudun asuttamiskaudelta. Nimen alkuperä jää kuitenkin epäselväksi. – RLP

Nissilä, Viljo 1975: 214–215; Pitkänen, Ritva Liisa 1988: 77.

Naskarla kylä ja hoitolaitos Paimiossa Varsinais-Suomessa. *Naskala* 1540; *Naskarla* 1694. – Kylän nimi perustuu yksinäistalon nimeen. Siihen sisältyy työvälineen nimitys *naskari* (< nykyruotsin *naskare*; nykysuomessa *naskali*) ’puuvartinen, erityisesti jalkinetyössä käytetty piikki’. Nimi viittaa siihen, että talossa on asunut suutari, joka on käyttänyt tällaista välinettä. – SP

Ojansuu, Heikki 1920: 209; SSA s.v. naskali; HisKi.

Nastola kunta Päijät-Hämeessä. *Nastula* 1478 (kylä), *Nastola* 1501 (kylä). – Nykyisen Nastolan ensimmäinen hallinnollinen keskuskylä oli *Uusikylä*, ruotsiksi *Nyby*. *Nyby* oli 1400-luvulla hallintopitäjän ja 1500-luvulla Hollolaan kuuluneen kappeliseurakunnan nimenä. *Nastola* oli tuolloin kylänimeenä ja luultavasti alkuaan talonnimenä. Kylään rakennettiin kirkko viimeistään 1600-luvun alussa, ja kappeliseurakunnasta alettiin käyttää nimeä *Nastola*. Seurakunta itsenäistyi 1860. – Nastolan kylä eli kirkonkylä sijaitsee Salpausselällä, jolle Karjalan ja Hämeen välinen maaliikenne on hakeutunut luonnostaan. Pohjoispuolitse kulkee samansuuntainen vesireitti. Karjalaisia on liikkunut itäisessä Hämeessä jo rautakaudella, ja 1100-luvulla heidän mukanaan on tullut jonkin verran myös ortodoksista perua olevaa nimistöä. Nimi *Nastola* saattaa sisältää henkilönnimen **Nasto*, joka on *Anastasios*-nimen puhuttelumuoto. Talo on voinut saada nimen ensimmäisen isäntänsä mukaan. Nastolan karjalaiset sulautuivat pian hämäläisiin, mutta nimi jäi käyttöön. – SBS

BFH 1: 18, 102; Kirkinen, Heikki 1984: 270; Mäkelä, Anneli 1979: 123, 125, 129, 581; Nissilä, Viljo 1962a: 145; Pirinen, Kauko 1988: 285; www.nastola.fi/kylat/uusikyla/historia.htm [23.6.2007].

Nattaset myös *Nattastunturit*, tunturisto Sompiojärven pohjoispuolella Sodankylässä Lapissa. *Nattasek eller Nattaset, Nabdusjoki* n. 1840–50. Nimellä tarkoitettiin 1800-luvulla vain kahta tunturia järven ”koillispuolella”, kun taas tunturiston läntistä osaa tai koko tunturistoa kutsuttiin nimellä *Sompiotunturit*, ks. → *Sompio*. Tuntureista toinen oli *Pyhä-Nattanen*. Nykyisin tämänniminen huippu, toiselta nimeltään → *Pyhätunturi*, sijaitsee tunturiston läntisessä osassa, lähellä Sompiojärveä. Itäosassa on puolestaan *Terävä-Nattanen* ja *Suku-Nattanen* ja niiden itäpuolitse virtaa joki *Nattushaara*. – Nimi on selvästi saamelaislähtöinen, kuten myös vanhimman merkinnän *k*-loppuinen monikkomuoto antaa ymmärtää. Nimen merkitys ja lähtökohdat jäävät kuitenkin hämäräksi. Pohjoissaamelaisella taholla suosituksi tullutta tulkintaa, jonka mukaan kyseessä olisi ’naisen rintoja’ tarkoittava pohjoissaamen läntinen murrenana *náttázat*, on pidettävä kansanetymologiana; tulkinta lienee syntynyt vasta sitten kun alueelle oli muuttanut enontekiöläisiä poronhoitajia vuoden 1852 rajasulun jälkeen. Toisaalta ei ole varmaa, kuuluvatko nimet *Nattaset* ja *Nattushaara* lainkaan yhteen, sillä konsonanttiyhtymä *-bd-* tunnetaan vain jälkimmäisestä. *Suku-Nattanen* ja *Terävä Nattanen* ovat olleet alkuun molemmat ”teräviä”, sillä alkuosa *Suku-* palautuu saamen adjektiivin saP *čogas* ’terävä’ attribuuttimuotoon *čohka*. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnat.

Nauvo kunta Turunmaan saaristossa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Nagu*. Vuoden 2009 alusta osa ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Nave, Naw* 1395, *Naffwa sockn* 1475, *Naghu* 1542. – Ahlmanin sanakirjassa 1865 ja Lönnrotin sanakirjassa 1874–80 suomalaisena nimenä on *Nawo*. Nimi on alkuun suomenkielinen. Sen jäljille johtaa Rymättylän suomalaisten aikoinaan käyttämän nuotta-apajan merkkipaikka ”Navonmaassa”. **Navonmaa* sopisi hyvin myös alkuperäiseksi nimeksi. Lars Huldén tulkitsee nimen alun henkilönnimeksi **Nako*: **Navo-*. Nimi vertautuu Paimion muinaislinnan nimeen *Nakolinna* ja mahdollisesti Viron Pärnumaan paikannimeen *Navaste*. – RLP

Ahlman, Ferdinand 1865; Huldén, Lars 2001: 106; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 302.

Neakkel → *Näkkälä*

Nedertorneå → *Alatornio*

Nedervetil → *Alaveteli*

Nehvonniemi kyläkunta Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa, sijaitsee Melaselänjärven samannimisellä niemellä. *Nechuon Niemi* 1631, *Nehwon niemi* 1637. – Nimen alkuosana on ortodoksinen miehennimi *Nehpo(i)*, *Nehvo(i)* (< venäjän *Nifont, Nifa*). – AR

AKH 1: 511, AKH 2: 154; Nissilä, Viljo 1976: 101.

Neitikoski koski Lieksassa Pohjois-Karjalassa. Suuri koski sijaitsee Lieksanjoessa Ruunaan alueella, se on alueen seitsemästä koskesta keskimäinen. – Nimi sisältää sanan *neiti* ’tyttö, nuori (naimaton) nainen’. *Neiti*-alkuiset paikannimet ovat levikkinsä perusteella vanhoja, syntyneet viimeistään keskiajalla. Ne tarkoittavat usein huomattavia luonnonpaikkoja, kuten isokokoisia mäkiä ja koskia. – KM

Mallat, Kaija 2007: 79–82.

Neitsytlinna mäki, kylä ja kaupunginosa Lohjalla Uudella maalla. Mäennimestä on käytetty myös muotoja *Neitsytlinna*, *Neisselinna* ja *Neissinlinna*. – Nimi lienee vanha ja tarkoittanut alun perin mäkeä. Siihen on liitetty selitystarinoita, jotka viittaavat nimen mytologisuuteen. On kerrottu, että Neitsytlinnan sisällä asuu haltioita; toisen tarinan mukaan kalliolla

istui neito, joka hopea-astiasta tarjosi juotavaa paikalle ratsastaneelle ritarille. – KM

Lönnbohm, O. A. F.: sv. Neissinlinna; Mallat, Kaija 2007: 79–82.

Neitsytmiemi niemi, kartano, museo ja kaupunginosa Imatralla Etelä-Karjalassa. *Neitsytmiemi* 1869. – Suurikokoinen niemi sijaitsee keskeisellä paikalla Vuoksen rannassa lähellä Ruokolahden rajaa. Niemennimi on nimistä todennäköisesti vanhin, ja kartano – sittemmin myös kaupunginosa ja museo – ovat saaneet nimensä niemen mukaan. Nimi sisältää ’impeä, koskematonta nuorta naista’ merkitsevän *neitsyt*-sanana. Suomen *Neitsyt*-alkuiset paikannimet ovat enimmäkseen vanhoja, ja osalla niistä on mytologinen tausta. – KM

Mallat, Kaija 2007: 76–82; MHA Öfvergårds-Jordbok s. 36.

Neittäväanjoki joki Kestilässä Pohjois-Pohjanmaalla. *Neitewänjoki* 1633, *Neityäby* 1685, *Näittäväby* 1699. – Matala ja mutkikas *Neittäväanjoki* laskee Vaalan puolelta Kestilään, missä se kirkonkylän lounaispuolella yhtyy Siikajokeen. Kestilässä joesta länteen sijaitsee suon keskellä järvi *Neittäväanjärvi* ja siitä pohjoiseen vaara *Neittäväuvaara*. Vaalan puolella on lisäksi *Neittävä*-niminen kylä ja *Neittävänkangas*. On epäselvää, mikä on nimien suhde toisiinsa: vain järvi ja vaara sijaitsevat niin lähellä toisiaan, että niiden nimet varmasti liittyvät yhteen. Nimillä lienee yhteys verbiin *neittää*, jonka merkitys on ’vuotaa, tihkua läpi, kostua, pehmetä’. – KM

Mallat, Kaija 2007: 78–79; Räisänen, Alpo 2003: 276.

Neiturintaipale pitkä, kapea vedenjakajakannas Konneveden ja Vesannon rajalla Keski-Suomessa. – Nimen alkuosa on yhdistetty varhemmassa tutkimuksessa keskenkasvuista säynävää tarkoittavaan Kainuun murteiden *neituri*-sanaan. Kielellisiin ja topografisiin perusteisiin nimiaines liittyy luontevammin laajalti länsimurteissa esiintyvään *neita* ~ *neiteä* ’kosteaa’, *neittää* ~ *neittää* ’vettyä’, vuotaa läpi’ sanueeseen. Neiturintaipaleen länsipuolella Keiteleen vedenpinta on yli neljä metriä korkeammalla kuin kannaksen itäpuolella olevan Konneveden pinta. Konneveden rantama on matalaa niin että vanha tie on osin kulkenut vesirajassa. Paikalliset nimioppaat ovat tähdentäneet taipaleen erikoislaatua mainitsemalla, että matkassa hevosta juotettiin tieltä kääntämällä vain hevosen pää tien pieleen. Johdin *-ri* esiintyy lukuisasti Keski-Suomen ja Savon paikannimiaineiksena, esimerkiksi *Kaituri*, *Kalari*, *Keihäri*, *Lonkari*, *Luonteri*, *Paateri*, *Saikari*; johtimella on muodostettu myös kansanomaisia maastotermejä, esim. *hyppyri* ’kumpare mäen rinteessä’, *syöveri* ’veden tms. aiheuttama kuoppa, painuma tiellä’. *Neituri* liittyy näihin sana- ja nimiaineksiin. Tiedetään myös *-järvi*-loppuisista nimistä kehittyneen paikoin *-ri*-loppuisia nimiä. – *Neiturin kanava* puhkaisee Neiturintaipaleen. Sulkukanava valmistui 1927 ja mahdollisesti puiden uittokuljetuksen Viitasaaren reitin Keiteleeltä Pohjois-Konnevedelle ja edelleen Rautalammin reittiä etelään. Kannaksen rinnakkaisnimenä on ollut *Flemingintaipale* (*Fflämingifn taipale* 1552, *Fleeminge taipall* 1558), koska tienoo kuului jo 1400-luvulla Flemingin suvun omistuksiin. Flemingien nimeen liittyvät kannaksen pohjoispuolella olevat Vesannon *Lääminki*-nimet. – Kannaksen toinen rinnakkaisnimi *Temintaipale* liittyy seudun *Temi*-alkuisiin nimiin, jo 1786 isonjaon rajakuvauksessa mainitaan rajapyykki *Teminmäki*. *Temi*-nimien alkuperä on tuntematon. Yhden selityksen mukaan *Temintaipale* on syntynyt rinnakkaisnimestä *Flemingintaipale*, toisen selityksen mukaan siellä 1800-luvulla olleen sahan isännöitsijän nimestä, ”joka lausuttiin savolaisittain *temitohvi*”. → *taipale*. – EMN

Nissilä, Viljo 1976a: 92, 107; Suomenmaa 4 (1971): 26; Suvanto, Seppo 1999: 95; KA: D 7 5/1;

NA: Paikannimikokoelmat; SMSA.

Neitvuori joskus myös *Neitvuori* Mikkelissä Etelä-Savossa, entisen Anttolan pitäjän korkein paikka ja näköalapaikka lähellä Juvan rajaa. – Nimi on vanha, sillä paikka sijaitsee Etelä-Savon rautakautisen asutuksen tuntumassa. Nimi sisältää ’nuorta (koskemataonta) naista’ merkitsevän sanan *neito* tai *neiti*. Nimen tausta on mitä ilmeisimmin mytologinen, sillä lähellä on myös *Hiisi-* ja *Pyhä-*alkuisia paikannimiä. – KM

Mallat, Kaija 2007: 80–82; Suomenmaa 1 (1967): 47–48.

Nekala kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1920 Messukylän kuntaa. *Per Neka* 1569. – Nimi perustuu ilmeisesti talonnimeen ja se varhaisen isännän etu- tai liikanimen. Vuoden 1590 maantarkastuskirjassa on merkintä, että edellisenä vuonna Järvensivun kylä pantiin ”kappalin alle” (Messukylän kirkon kirkkotilaksi); kylän asukkaana mainitaan *Markus Nika*, myöhemmin *Nekala*. – SP

KA: Suvanto/ Pirkkala s. 569; www.mansetori.uta.fi, 23.5.2005.

Nellim myös *Nellimö*, saI *Njellim*, saP *Njellen*, saKo *Njeä ’llem*, kylä Inarijärven kaakkoiskulmassa Inarissa Lapissa. Kylä sijaitsee *Nelliminvuonon* perukassa, johon laskee *Nelliminjoki*, saI *Njellimjuuhä*. Vuonon nimi on inarinsaameksi *Njellimvuonä*, mutta aiemmin nimi on ollut *Koljuvuonä* ”Konkelovuono”; *Galmey Vuonne* 1744–45. – Nimi on alkuperäisimmillään inarinsaamesta. Se on voinut lainautua inarinsaameen koltansaamesta, mutta ei ole säilynyt tässä kielessä, vaan nykyinen koltansaamelainen nimi samoin kuin kaikki muut nimimuodot on saatu inarinsaamesta mukailemalla. Nimipeste on rakentunut luultavasti joennimen ympärille, siitä on lohjennut talon ja sittemmin kylän nimi. Itse sanalla *njellim* ei ole tunnettua merkitystä, mutta kansanetymologisesti se kytketään verbiin *njielläd* ’niellä’ ja selitykseksi tarjotaan, että lähtökohtana olisi Nelliminjoen koski *Njellimkuoskä* eli *Nelliminkoski*; ”nieleminen” kuvaisi muka kosken tselun. Selitys ei ole uskottava, koska näin tuttu sana olisi tuskin vääntynyt

nyt tuntemattomaan muotoon edes kielenvaihtotilanteessa; saamesta ei tunneta juuri lainkaan ’nielua’ tai ’nielemää’ tarkoittavilla sanoilla alkavia paikannimiä. Vuonon nimi on muuttunut *Nelliminvuonoksi* vasta kylän kehittymisen myötä 1900-luvulla. – SA

Johnsen, O.A. 1923: liitekartta 4.

Nenonpelto asuinalue Pieksämäellä Pieksänjärven pohjoisrannalla Etelä-Savossa. *Nenonpeldo* 1830, *Nenonpelto* 1875. – Asuinalueen nimi perustuu kirkonkylä nro 4:n eli 1700-luvulla kersantin puustellina olleen talon nimeen. Sen nimi perustuu sukunimeen *Nenonen*; Nenosia asui Pieksämäellä jo 1579. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 151, 722; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Nenonen; KA digitaaliarkisto (Pieksämäen maakirjat 1830, 1875).

Neristan osa Kokkolan kaupunkia Keski-Pohjanmaalla. Kokkolan kantakaupungissa on pitkään erotettu etelässä sijaitseva porvariston ja kauppiaiden *Oppistan* pohjoisessa, meren puolella sijaitsevasta vähäväkisten *Neristanista*. Kaupungin puolisikojen rajana on perinteisesti pidetty Pormestarinkatua. – Nimet ovat muodoltaan harvinaisia, oikeastaan ruotsin adverbi-ilmauksia ’uppe/nere i staden’, siis ”kaupungin yläosassa/alaosassa”, jotka ovat vakiintuneet nimiksi. Alkuperäinen ilmaus, kuten *jag bor ner i stan* ”asun kaupungin alaosassa, alakaupungissa”, on siis aikojen kuluessa saanut muodon *jag bor i Neristan* ”asun Neristanissa”. Käsite ja nimi *Neristan* on elävä ja sitä vaalii paikallisyhdistys. Suomenkieliset käyttävät joskus nimeä *Vanhakaupunki*. *Oppistan*-nimen sitä vastoin tuntee vain vanhin ruotsinkielinen kokkolalaispolvi. – PS

http://museot.keski-pohjanmaa.fi/kokkola/perintoa_s.htm.

Nerko

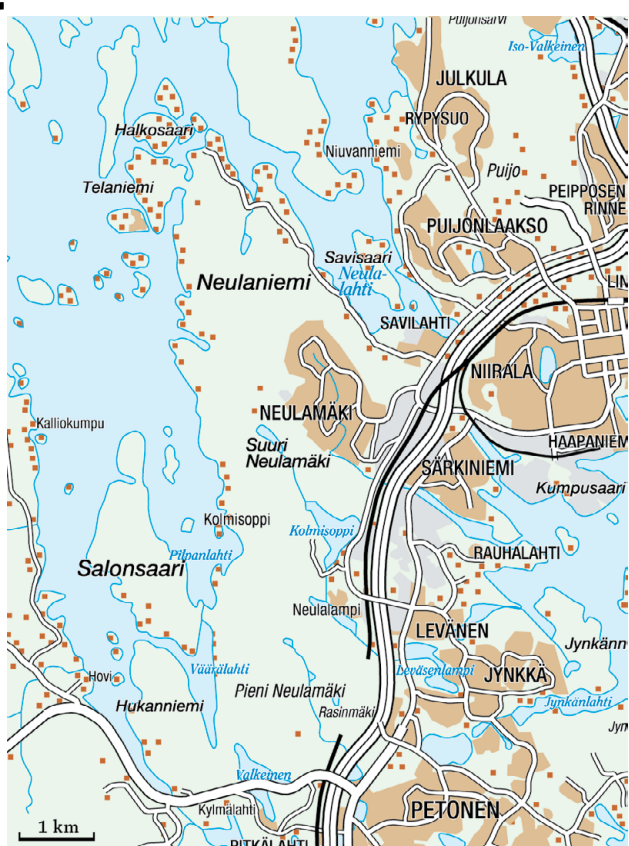
1. kylä Kihniössä Pirkanmaalla, *Nerkoönjärven* rannalla. *Närffuo träsk* 1552.
2. kylä Lapinlahdella Pohjois-Savossa, samannimisen järven rannalla. Järveä kutsutaan myös *Nerkoönjärveksi*. Kylän länsipuolella on suuri niemi nimeltä *Nerkoonniemi*. *Nerkohon Jerffven by* 1571, *Nerkojerffwij* 1625, *Nerosvesj* 1780–1788. Molemmat kylät ovat saaneet nimensä ympäröivien luonnonpaikkojen mukaan. Nimien asu viittaa alkuperäiseen taivutukseen **Neros*: *Nerkoon*. Tämä nimelementti on saamelaista alkuperää. Se on yhdistetty sanaan *njarga* (saP), *njargä* (saI), *njargg* (saKo) ’niemi’. Kihniön Nerkoönjärvestä on useitakin suuria niemiä, ja Lapinlahden Nerkoon nimeämisperusteena taas on suuri Nerkoonniemi. Yhdistelmä ei kuitenkaan ole äänneopillisesti aivan odotuksen mukainen: saamen sanojen suomalaisena vastineena odottaisi paremminkin asua **Nark-tai* **Närk-*. Ensi tavun vokaalin poikkeavuudesta huolimatta saamelainen selitys on kuitenkin hyvin todennäköinen. Myös → *Narkaus* palautuu samaan saamen sanaan. – AA

Saarikivi, Janne 2004: 206–207.

Neulamäki kaupunginosa Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Neulamäki* 1856. – Rakennettu lähinnä 1980-luvulla. Saanut nimen sijainnistaan mäellä, Kallaveteen työntyvässä Neulaniemessä. Mäen alla niemen tyvessä on *Neulalahti*. Sana *neula* ilmaisee nimissä muotoa, sillä sekä *Neulalahti* että *Neulaniemi* ovat teräväkärkisiä. Hieman etelämpänä on vielä kapea lampi *Neulalampi*, mutta se on voinut saada nimen itsenäisesti muotonsa perusteella. – SP

Wiborg 11.7.1856.

Neulikko vanha kantatalo ja kyläkuunta Puolangalla Kainuussa, asutuksen lähellä *Neulikonvaara*. *Neulickäwaara* 1685, *Neulikko* 1798. – *Neulikko*-nimiä on Kainuun pohjoisosassa, Kuusamossa ja Taivalkoskella sekä toisaalta Evijärvellä, Vetelissä ja Kannuksessa ja vielä Pelkosenniellä Lapissa *Neulikko-*

Sekä Neulaniemi että Neulalahti ovat teräväkärkisiä. Suuri ja Pieni Neulamäki sijaitsevat niiden eteläpuolella, samoin Neulamäen kaupunginosa.

aapa. Nimet tarkoittavat niittyjä ja soita mutta myös ahoja ja maankohoumia. *Neulikko* on johdos sanasta *neula*, mutta nimeämisperuste jää hämäräksi. Kyse voi olla esimerkiksi havunneulasista tai jostakin heinälajista. – AR

Suomen karttakirja 1799: 134; KA:TUOKKO.

Neuvoton kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahtea. Nimestä on vanhastaan käytetty muotoa *Neuvottoma*. *Neuotho*, *Näwittoby*, *Näuoottaby* 1544, *Neuettoma* 1578, *Nevittoby* ja *Nefvotto* 1738, *Neuottoma* 1739, *Neuvottoma* ja *Neuwitts* 1740, *Neuvotoin* 1795. – Yksi näkemys nimen kehityksestä on, että kun nimen sisältöä ei ole käsitetty ja sen muoto *Neuvottoma* on muistuttanut *ton*-loppuisten nimien taivutusvartaloa, on muodostettu ymmärrettävämmältä tuntuva uusi perusmuoto *Neuvoton*. Siltikään nimeä ei ole pystytty tyydyttävästi selittämään. Neuvoton on ollut merkittävää eräkalastusalueita, ja kylän nimi on merkitty asiakirjaan tiettävästi ensimmäisen kerran Suur-Vehkalahden rajatuomiossa vuonna 1458. Tämä alue on ollut keskiajalla jonkin aikaa saksalaisvaikutuksen alaisena, joten R. Rosén on tulkinut sellaisten 1500-luvun epäselvien merkintöjen perusteella kuin *Nevotho*, *Näwitte*, *Nevetth* ym., että nimi sisältää hansalaisen sanaston kuuluvan kalastajakylää, kalanpyyntipaikkaa tarkoittavan *vitte*-termin. Muita *Neuvottoman*-alkuisia paikannimiä on vain litin *Neuvottomankylä* ja *Neuvottomanlampi* Jaalassa. Saulo Kepsu ei ole yhtynyt Roséniin vaan on pitänyt mahdollisena, että nimi on suomalaisen omaperäinen henkilönnimi **Neuvoton*, onhan esihistorialliselta ajalta nimistöömme jäänyt myös *Neuvonen*. – PM

Hausen, Greta 1920–1924: 830, 831; Kepsu, Saulo 1981: 238, 262; Nissilä, Viljo 1951: 364;

Ojansuu, Heikki 1920: 155; Rosén, R. 1936: 128, 139, 142; HisKi (Vehkalahti).

neva yleinen jälkiosan nimissä Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Satakunnassa ja osassa Keski-Suomea. Se esiintyy noin 10 000 nimen jälkiosana. Alueen murteissa sanaa *neva* käytetään usein suon yleisnimityksenä, toisinaan taas tarkoittamassa 'aukeaa, puutonta tai hyllyvää suota' tai 'suoniittyä'. Samaa alkuperää ovat myös karjalan kielen *neva* 'vesi, vesistö' ja viron murteiden *növa* 'virtapaikka; iso oja; entinen joenuoma' sekä luultavasti myös Laatokasta Suomenlahteen laskevan *Neva*-joen nimi. – KA

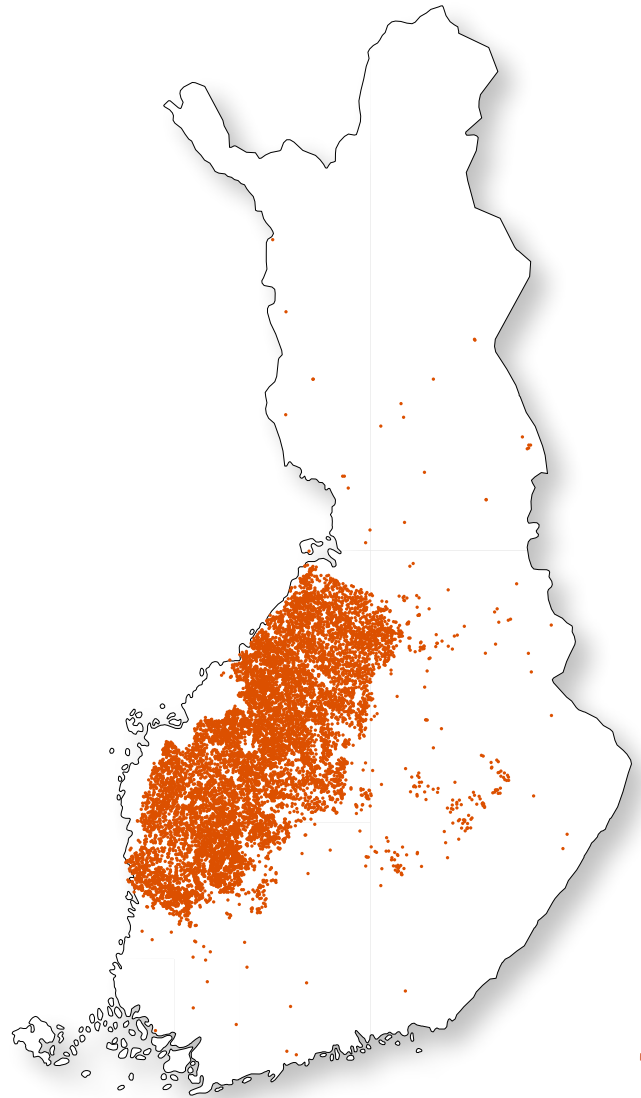
SSA s.v. *neva*; Tuomi, Tuomo 1967: 220–234; Paikannimirekisteri 2005.

Niesi kyläkunta Rovaniemen pohjoisosassa Lapissa, sijaitsee *Niesijärven* rannalla, josta lähtee *Nies(i)joki* Meltausjokeen. – Nimi saattaa olla peräisin saamelaisesta maastotermitä saP *njeašši* 'alava kurainen maa, tav. joen halkoma; lokaisen veden kertymä', saI *nješši* 'loka, kura', saKo *njeä* 'šš' 'roska; kura'. Samaa perua saattaa olla Kolarin *Niesajoki*. – SA

Niettuosaari saari Kiantajärvessä Suomussalmella Kainuussa. Saari kuuluu Turjanlinnan tilaan, ja siellä on kirjailija Ilmari Kiannon hauta. – Nimelle on Kainuussa ja sen ulkopuolellakin vertailunimiä: *Niettuskankaat* ja *-lammit* Hyrynsalmella, *Niettuosaari* Ristijärvellä, *Niettusensuo* Paltamossa, *Niettula*-niminen talo Rautavaaralla jne. Päältä katsoen näihin näyttää sisältyvän sukunimi **Niettunen*. Sellaista ei kuitenkaan tunnu olevan eikä olleen. Kyseessä onkin jokseenkin varmasti sukunimi *Miettunen*, sillä Kainuun murteissa myös sana *mieto* on laajalti *nieto*. Miettusia on Kainuun asuttajien joukossa 1500-luvulla Paltamon Mieslahdessa ja Kajaanin Jormualla ja 1620-luvulla myös Hyrynsalmella. Suku häviää Hyrynsalmelta jo 1600-luvun alkupuolella, mutta Niettuosaari sopii hyvin Hyrynsalmen Miettusten kalapaikaksi. – AR

Keränen, Jorma 1986: 601, 608, 615; Räisänen, Alpo 1998: 15.

Nickyby → *Nikkilä*

Paikannimet, joiden loppuosaa on *neva*.

Niinisalo taajama ja varuskunta Kankaanpäässä Satakunnassa. *Ninisalo* 1765; *Michel Niinisalo* 1726. – Kylästä on varhemmin käytetty myös nimeä *Salonkylä*. Nimen alkuosaan sisältyy puunnimitys *niini* 'metsälehmus'. Niinipuu oli aiemmin tärkeä, koska sen kuoren sisäkerroksista valmistettiin etenkin Hämeessä niiniköyttä ja -särkejä sekä puuaineksesta luokkeja; siksi *Niini*-alkuiset paikannimet ovat tavallisia ja saattavat kertoa hämäläisvaikutuksista. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Niinikoski, Niinisalo; Vuorela, Toivo 1979: 291.

Niinivaara kaupunginosa verraten korkealla Niinivaaralla Joensuussa Pohjois-Karjalassa, vuoteen 1922 Kontiolahtea. *Nijnivara* 1686. – Sana *niini* tarkoittaa lehmusta tai lehmusen kuorta. Lehmuksen kuoren sisäkerroksesta, *niinestä*, on entisaikaan valmistettu köysiä, mattoja, seulan pohjia ym. Lehmus kasvaa villinä Joensuun seudulla. – AR

Vuorela, Toivo 1979: 291; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Niinivesi järvi Pohjois-Savossa. *Nijnivesij* 1553. – 40 kilometriä pitkä järvi sijaitsee suurimmalta osaltaan Rautalammin ja Vesannon alueella ja ulottuu myös Tervoon. Järven pohjoispäässä Vesannolla on *Niinivesi*- eli *Niinivedenpää*-niminen kylä. Pohjoispään eli Pohjois-Niiniveden länsirannan kylä on *Niinivedenranta*. Sen pohjoisrannalla on suuri *Niinimäki*, jonka nimi saattaisi olla vanhempi kuin itse *Niinivesi*. Erik Jaakonpoika Späre omisti 1564 Niinivedellä maa-alueen. Seudun maat olivat uuden ajan alussa aatelisten ja hämäläisten omis-

tuksessa. *Niini*-alkuisten nimien on arveltu kertovan hämärläisvaikutuksesta. Niini eli metsälehmus oli merkittävä puu, sillä sen kuoren sitkeäkuituisesta sisäkerroksesta valmistettiin niiniköysiä ja mattoja. Myös Äänekoskella on *Niinivesi*-niminen järvi, jonka rannoilta tavattiin ainakin vielä 1937 lehmuksia. Saimaan selkiin kuuluu kaksi *Niinivettä*: Puumalassa Lietveden itäpuolella ja Ristiinassa (*Niinivesi Sjö* 1800) Louhiveden pohjoispuolella. – SP

Jalkanen, K. J. 1900: XXXVIII; Nyman, Adolf Leonhard 1882: 216; Vuorela, Toivo 1979 s.v. niinipuuri; NA.

Niirala

1. kaupunginosana Kuopiossa Pohjois-Savossa. – *Peter Nijrain* 1671 Kuopiossa ja *Paul Nirain* 1821 Kuopion kaupungissa.
2. kylä, rautatieasema ja raja-asema Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa, aiempaa Värtsilää. – *Ohl Nijraises* 1734 Tohmajärven Värtsilän kylässä.
3. kulmakunta Leppävirralla Pohjois-Savossa. – *Anders Nirain* 1756.

Kaikki asutusnimet perustuvat asukkaiden sukunimeen *Niiranen*. Kuopion seudulla Niirasia on asunut jo 1500-luvulla ja Tohmajärvellä 1600-luvulla. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Niiranen; HisKi (Kuopion pitäjä, Kuopion kaupunki, Leppävirta, Tohmajärvi).

Nikkilä kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Nickby*. *Nickeby*, *Nijckeby* 1436, *Nickby* 1551. – Suomenkielinen muoto perustuu ruotsinkieliseen nimeen *Nickby*. Nimeen sisältyy miehennimi *Nicke*, joka on lyhentymä nimestä *Nikolaus*, *Niklas*. Ruotsinkielisen nimen jälkiosana on → *by* 'kylä'. – LM

Huldén, Lars 2001: 307.

Nilakka järvi Pohjois-Savossa Pielaveden, Keiteleen, Vesannon ja Tervon alueilla. *Nilacka* 1566 (kylä), *nilacka* 1620-luvulla (järvi). – Järven nimi mainitaan Asikkalan käräjillä jo 1456. Sanalla *nilakka* on mm. merkitys 'mahlakas, helposti irtaantuva puun kuori'; tällöin nimen voisi ajatella viittaavan rannan mahlakoivuihin ja keväällä helposti irtaavaan koi-vuntuoheeseen, jolloin tuohi on *salolla*n tai *nilalla*n; tuohella ja mahlallahon eli kansanomaisessa taloudessa tärkeä merkitys. *Nilakka* esiintyi 1500-luvun puolivälin jälkeen myös kylännimenä tarkoittamassa myöhempää Keiteleen pitäjän → *Hamulaa*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 32; Räisänen, Tauno 1981: 33–34, 87; SKES s.v. nila; Virtaranta, Pertti 1958: 175–179; KA:VA 4017: 15v; SMSA s.v. nilakka.

Nilsia kaupunki Pohjois-Savossa Kuopiosta luoteeseen. *Nillsiän Järven randa* 1620-luvulla, *Nillsiäby* 1664. – Kappeliseurakunta Nilsistä tuli 1769, itsenäinen seurakunta 1816 ja kaupunki vuoden 1998 alussa. Seurakunnan nimeksi *Nilsia* siirtyi kylännimestä, joka puolestaan perustuu kirkonkylän itäpuoleiseen vesistönimeseen *Nilsia(n)lahti* tai **Nilsia(n)järvi*. Nimi liittyynee laajaan 'liukasta' ja 'limaista' merkitsevään *nila*-sanueeseen. Sitä voisi verrata myös sanaan *nilistää* 'nylkeä (tuppeen); ottaa suolet ja kidukset ulos kalaa perattaessa'. – SP

Alanen, Timo 2004a: 60; SKES s.v. nilki, Suomenmaa 8 (1927): 181; Vahtola, Jouko 1980: 370–372; KA:VA 8644: 453.

Nimisjärvi järvi Vaalan Neittävällä Kainuussa, järvestä laskee *Nimisjoki* Oulujärven *Nimislahteen*. *Nimis Järf* 1650. *Nimisjärven* ympäristö on tunnettu arkeologisista löydöistään. – Kainuussa on muitakin *Nimis(en)*-alkuisia paikannimiä: Sotkamossa *Syvä-* ja *Matala-Niminen* (kaksi järveä) ja *Nimisenkangas*, Hyrynsalmen Luvanjärvestä *Nimiskivi* ja *Nimiskivenlahti* sekä Suomussalmen Vuokissa *Nimiskivenlammit*. Paikannimet näyttävät olevan henkilönnimipohjaisia, mutta

sukunimeä **Niminen* ei ole Kainuusta 1500- ja 1600-luvun lähteissä. – AR

KA: FR 312.

Nipasenmäki kyläkunta Juankoskella Pohjois-Savossa. – Mäen, jonka nykyinen nimi on *Halsinnmäki*, lähellä on *Nipanen*-niminen lampi. Kyläkunnan nimi perustuu mäen nimeen ja sen nimi puolestaan ehkä lammen nimeen. Lampi on voinut saada nimensä muodostaan, sillä siinä on kaksi pohjoiseen työntyvää lahtea, *nipukka*. Koska Nipasenmäki kuului aiemmin Nilsiaan, Nilsian Tahkovooren matkailuhotelli sai nimekseen *Nipanen* eli *Nipastahko*. Varhemmin nimi ja paikka tunnettiin Pohjois-Savossa Nipasenmäen rosvoista. – SP

Niska-Pietilä kylä Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. *Niskapetilä* 1561. Kansanomaisesti usein myös *Niskala*. – Nimen jälkiosa *Pietilä* pohjautunee talonnimeen. Sen pohjana taas on miehennimi *Pieti*, joka on kansanomaisen muunnos *Pietari*-nimestä. Ei kuitenkaan ole tietoa, onko kylässä joskus ollut *Pietilä*-niminen talo. Nimen alkuosan tausta sen sijaan on selvä: kylä sijaitsee Purnujärvestä lähtevän Helisevänjoen niskassa eli alkupäässä. – LL

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Niskos kylä Kihniössä Pirkanmaalla. – Niskoksen kylä on saanut nimensä *Niskoslammesta* (*Niskos-Lammi* 1804), jonka rannalle se on syntynyt. Niskoslammesta laskee lyhyt joki *Niskosjoki* Nerkoonjärveen. *Niskoslampi*-nimeen sisältyy sana *niska*; lammen nimeämisperusteena onkin ollut sijainti joen niskalla eli joen yläpäässä. – HU

Nissilä, Viljo 1975: 42; NA: Sat MHA.

Nisula asuinalue Jyväskylän keskustan tuntumassa Keski-Suomessa. *Erich Nisula* 1766. – Nimi on tarkoittanut alkuaan yhtä taloa, joka verokirjatietojen mukaan olisi syntynyt vuonna 1607. Nimensä se sai Nisu (< *Nisius* < *Dionysius*) Yrjönpojan mukaan, joka tuli sen isännäksi 1626. Taloa kutsuttiin myös *Nisulankartanoksi* ja omistajansa sukunimen mukaan *Schildtinkartanoksi*. Asuinalue sai syntynsä, kun torpparit alkoivat ostaa Aatos Schildtin heille kartanon ympäristöstä vuokraama maita. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 225; HisKi; NA.

Vuonna 1910 Mäki-Matin esikaupunkialue oli jo rakennettu ja liitetty Jyväskylän kaupunkiin, mutta Nisulan talon pellot maalaiskunnan puolella olivat vielä rakentamatonta aluetta.

Niukkala kylä Parikkalassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Uukuniemeä. *Niukkala by* 1590. – Nimi perustuu asukkaiden sukunimeen *Niukkanen*. – SP

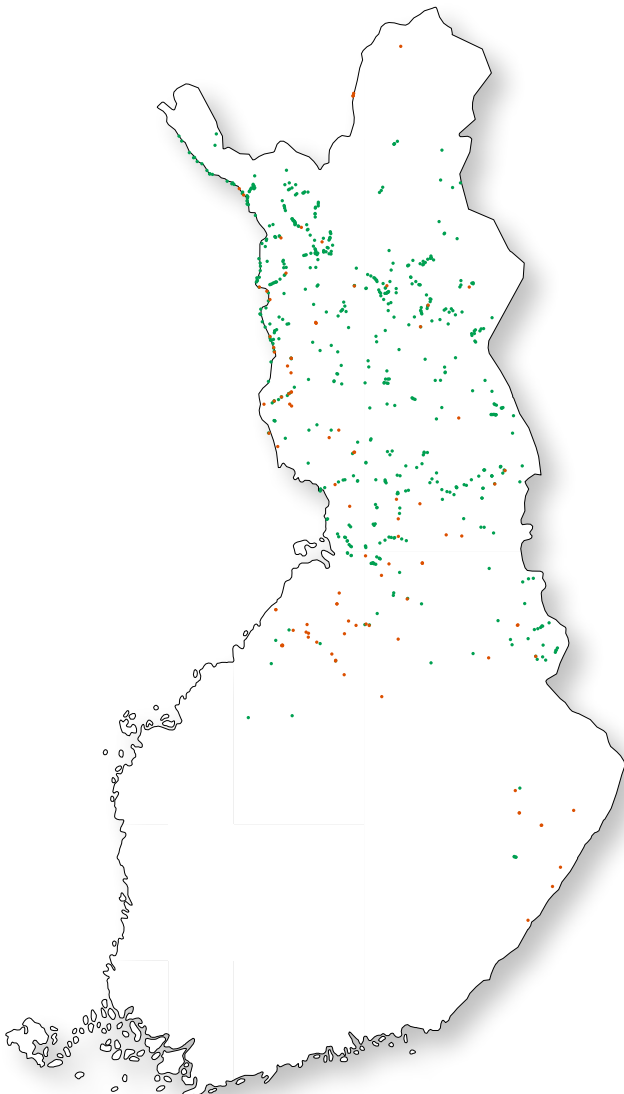
AKH I: 266.

Niuvanniemi kaupunginosa ja sairaala Kuopiossa Pohjois-Savossa, ruotsiksi → *Fagernäs*. *Niuan Niemi* 1561, *Nijwän nittij aker* (= Niuvanniitynpelto) 1620-luvulla. – Arvo M. Soininen on otaksunut Niuvanniemen niemen ja talon saaneen nimensä varhaisesta asukkaastaan Suni Niutasta eli Niutasesta, joka mainitaan paikalla vuodesta 1546. – SP

Alanen, Timo 2004a: 37; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 85, 363.

niva on yleensä pientä koskea tai virtapaikkaa tarkoittava paikannimien jälkiosa. Lähes kaikki peruskarttojen vajaat 700 *niva*-loppuista nimeä sijaitsevat Lapissa, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa Joensuun tienoilla. Suurin osa on vesistönimiä. Lisäksi on vajaat 90 talonnimeä sekä viitisentoista kylän ja kulumakunnan nimeä. Yleisimmät nimet ovat *Niva* (54), *Alaniva* (10), *Kutuniva* (9), *Saariniva* (7), *Lohiniva* (7), *Yliniva* (6) ja *Väliniva* (6). Pelkkä *Niva* on käytössä erityisesti talonnimenä (39); nimeäminen perustuu talon sijaintiin virtapaikan lähellä. Joensuun seudun *niva*-loppuiset nimet eivät ole niinkään virtapaikkojen kuin ojen ja kapeikkojen sekä niiden lähellä sijaitsevien tilojen ja kylien nimiä. Suomen karjalaismurteissa *niva* on merkinnyt 'vesiperäistä, alavaa maastonkohtaa' ja 'pientä ojaa'. Arvellaan, että karjalaismurteissa tunnettu sana on lainautunut saameen (mm. pohjoissaamassa *njavvi*), mistä se on puolestaan lainautunut hieman uudessa merkityksessä takaisin suomen pohjoisiin murteisiin. – TS

Närhi, Eeva Maria 1962: 385–390; SKES s.v. niva; SSA s.v. niva; Paikannimirekisteri 2005.

Paikannimet, joiden loppuosa on *niva*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Nivala kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla. *Anders Nifwala* 1668, *Nivala* 1837. – Alkuaan nimenä → *Pidisjärvi*. Vuodesta 1682 Kalajoen alainen saarnahuonekunta, sitten Haapajärven, tuli kappeliseurakunnaksi 1838. Pidisjärven seurakunta aloitti toimintansa 1876. Kun pitäjää alettiin kutsua 1870-luvun lopulla *Nivalaksi*, nimet esiintyivät alkuun rinnan, mutta vähitellen *Pidisjärvi* harvinaistui. Nimi *Nivala* lienee vakiintunut siksi, että Pidisjärven Nuutti-Nivalan talo oli keskeinen aloittelevan kappeliseurakunnan ja pitäjän hallintoasioissa. Kaupunki Nivalasta tuli 1992. – Talonnimi perustuneen kylän läpi virtaavassa Malisjoessa oleviin *nivoihin* eli pieniin koskiin. Perimätiedon mukaan Nivalan alueen ensimmäinen asukas oli Ylivieskasta muuttanut Niva-Kaija, joka poikiensa kanssa perusti talon Malisjoen rannalle, jossa oli joessa *niva* eli pieni koski, virtapaikka. Asiakirjojen mukaan seudun ensimmäinen asukas oli 1547 mainittu Lauri (Juhon poika) Niva. Vuonna 1592 Nivalan kantatalo jakautui Jaakolaksi ja Knuutiksi, josta 1625 erosi uusi *Nivala*-niminen talo, kansanomaisesti *Nuutti-Nivala*, vuodesta 1895 *Heikkilä*. – SP

Hissa, Kai 1988: 23, 53; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890; Forsman, A.V. 1902: 7–8;

Närhi, Eeva Maria 1962: 385–387; Pyy, Pentti 1970: 413–415.

Njämmitjärvi → *Naimakkajärvi*

Njammijärvi → *Nammijärvi*

njarga 'niemi', pohjoissaamenkielinen sana, jonka vastineita ovat mm. inarinsaamen *njargâ* ja koltansaamen *njargg*. Sana esiintyy jälkiosana kaikenlaisten nienten nimissä. Ks. → *Narkaus* ja → *Nerkoo*, jotka sisältävät saman sanan lainavas-tineen. – AA

Njeavdán → *Näätämo*

Njellen → *Nellim*

Njunnás → *Nunnanen*

Njuohttejohka → *Nuortijoki*

Njuohti → *Nuorti*

Njuorggán → *Nuorgam*

Nojanmaa kaupunginosa ja kartano Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. *Noioxma* 1794. – Nimi perustuu varhaisen asuttajan sukunimeen *Nojonen* (*olli noan* 1541). Savolaiset *nen*-loppuiset sukunimet on usein otettu lyhemmissä muodossa, ilman *nen*-johdinta, paikannimen alkuosaksi. ”Nojosenmaa tai Nojostenmaa” eli **Nojosmaa* t. *Nojonmaa* > *Nojanmaa* on alkuaan tarkoittanut Nojoselle tai Nojosten suvulle kuulunutta maa-aluetta. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Nojonen; HisKi.

Nojoskylä kyläkunta Virroilla Pirkanmaalla. *Nojois* 1761. – Kylän nimi perustuu talonnimeen *Nojonen* ja se saman-suisen savolaisen uudisasutuksen mukana tulleeeseen sukunimeen, joka on kylässä esiintynyt viimeistään 1602. Talon isäntänä oli Sipi (Heikin poika) Nojonen vuosina 1592–1635. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Nojonen; Orkamo, Irma – Kankaanpää, Matti J. 1990: 212; HisKi.

Nokia kaupunki Pirkanmaalla, vuoteen 1938 → *Pohjois-Pirkkala*. Nokia oli alkuaan Pirkkalan, joka jaettiin 1922 Etelä- ja Pohjois-Pirkkalan kunniksi. Pohjois-Pirkkalasta tuli kaupala 1937, ja nimi muutettiin *Nokiaksi* seuraavana vuonna. Nokiasta tuli kaupunki 1977. Nimi *Nokia* mainitaan ensi keran kahden tilan myynnin yhteydessä 1505: *Stoora och Lilla*

Nokian kaupungin vaakunaan on kuvattu näätä.

Nokia. Tiloista muodostui sittemmin Emäkosken niskalle Nokian kartano. Rajapaikkana mainitaan 1508 tai 1509 *Nochia lechte* (Nokianlähde). – Ajoittain → *Emäkoskea* on kutsuttu *Nokiankoskeksi*, joskin ennen virran perkaamista 1818–1821 Nokiankoski on saattanut olla erillinen koski Emäkosken alapuolella tai tarkoittaa useamman kosken kokonaisuutta. Nokianvirta, joskus myös *Mäkijoki*, laskee Pyhäjärvestä Kuloветеen. *Nokia-*, *Nois-* *Nokeus-*, *Nokisen-* ym. paikannimiä on pääasiassa hämäläis-satakuntalaisella murrealueella ja hämäläisten ja satakuntalaisten muinaisilla erä- ja nautinta-alueilla. Niihin on katsottu sisältyvän sanan **nois* : *nokiin*. Sana on merkinnyt alkuaan soopelia ja näätä (viron *nugis* 'näätä'), sittemmin myös majavaa; olivathan näätä ja majava meillä kaikkein arvostetuimpia niin turkiskaupassa kuin verotuksen perustana. Hämäläisten ja satakuntalaisten turkiskauden pyyntiyhteisössä tuli majavasta keskeisin ja arvokkain verotuksen kohde varsinkin, kun sen pyynti oli kehittynyt yhteisöjen hallitsemaksi tuottoisaksi pesäpyynniksi. *Nois-*nimien taustaa kokoavasti selvittelen R. E. Nirvin mukaan *Nokia* on voinut tarkoittaa *nois*-nimisen riistaeläimen eli *nokiin* pesimis- ja elinpaikkaa. Kun Nokianvirran alkupään seutu on ollut liikenteellisesti keskeinen, on *Nokialla* pikemminkin voitu tarkoittaa tärkeää turkisten kauppapaikkaa. – *Nokia* on otettu 1860-luvulla Nokianvirran varrelle perustetun puuhionon nimeksi. Yritys muutettiin 1871 osakeyhtiöksi nimellä *Nokia Aktiebolag*. 1966 kaikki Nokialla toimineet paperi- ja kumiteollisuuslaitokset yhdistettiin *Nokia*-nimen alle. – SP

FMU 6: 397; Nirvi, R. E. 1986: 30–58; Ruonala, Katri-Mari 1998; <http://inter2.tampere.fi/tehdas/aksell/nokia/virta/ptehdash.htm>, 24.6.2007; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 626–627.

Noormarkku kunta Satakunnassa, ruotsiksi *Norrmark*. *Norrmark* 1402, *Jöns Andersson af Norrmarck* 1473, *Norrmarck* 1540; *Noormarkku* 1850, *Noormarkku* 1867. – Ruotsinkielinen nimi on tarkoittanut alkuaan pohjoisessa (*norr*, *norra* 'pohjoinen', pohjoisosa) sijaitsevaa takamaata (→ *mark*). Siitä on tullut sitten kylän ja kartanon nimi. Noormarkusta tuli 1736 Ulvilan saarnahuonekunta, 1771 kappeliseurakunta ja 1861 itsenäinen seurakunta. Suomalainen nimi on äänteellinen muunnos ruotsinkielisestä nimestä. – SP

FMU 4: 385; Huldén, Lars 2001: 432; Jaakkola, Jalmari 1926: 76; Nissilä, Viljo 1962: 121; Sanomia Turusta 24.12.1850; Tampereen Sanomat 11.6.1867; KA: Suvanto/ Ulvila s. 1665.

Nopola

1. osa-alue Salossa Varsinais-Suomessa. *Nopola* 1789.
2. kylä Kyyjärvellä Keski-Suomessa. *Nopola* 1796.
3. kylä Ypäjällä Kanta-Hämeessä.

Kyyjärvellä talonnimi perustuu sukunimeen *Noponen* (*Mattz Näpöinen* 1571), johon sisältyy miehennimi *Nopo*, mahdollisesti kansanmuunnos jostakin vierasperäisestä nimestä, kuten esim. *Notbert*. Sama miehennimi sisältynee myös joihinkin länsisuomalaisiin talonnimiin, joista on ainakin Uskelassa (Salossa) kehittynyt kylännimi. – Ypäjän *Nopolan* nimen on kerrottu olleen kulmakunnan haukkumanimi, joka olisi annettu Jokioisten *Nopolaksi* kutsutun poliisiputkan mukaan. Jokioisissa poliisiputkan nimeä on selitetty puolestaan sillä, että uuden putkan ensimmäinen pidätetty oli *Nopola*-niminen mies Ypäjältä. Ilmeisesti henkilön nimi on yhdistettävissä Tammelan Teuron Nopolan taloon (*Nopola* 1707). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Noponen; HisKi (Halikko, Karstula, Tammela).

Nordsjö kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, suomeksi → *Vuosaari*. *Norsby* 1540, *Norsöby* 1543, *Norseby* 1544, *Norssö* 1556, *Nords Öö* ja *Nordtiö* 1698. *Nordsjö* oli alkuaan Helsingin pitäjän kylä. Sen alue liitettiin Helsinkiin 1966. – Varhemmat *d*:ttömät muodot kertovat, ettei nimeen sisälly 'poh-

joista' merkitsevä sana *nord* tai *norr*, vaan *nor* 'kapea salmi' (Westman, Granlund). Kyseinen, nykyään maatunut salmi Vartiokylänlahdesta pohjoiseen on ollut vanha purjehdusväylä ja erottanut saaren mantereesta vielä 1698 (Kepsu 2005). Saari ulottui etelässä Ramsinniemeen ja Kallahdenniemeen ja pohjoisessa Mustaanvuoreen; saaren itäranta kulki maankaatopaikan ja urheilupuiston reunoja Mustaanlahteen. Kun alkuosa on alettu mieltää *Nord*-alkuiseksi, alkuperäisen nimen genetiivin *s* on ymmärretty jälkiosaan kuuluvaksi, jolloin jälkiosasta on tullut *sjö* 'järvi'. Alkuaan nimen jälkiosana on ollut saarta merkitsevä sana *ö*. Siten kylännimeen sisältyy saaren nimi **Norsö* "Salmensaari". – SP

Granlund, Åke 1956: 130, 203; Granlund, Åke 1981: 24; Hausen, Greta 1920: 198; Kepsu 2005: 133–135; Westman, Ivar 1935: 163.

Norinkylä kylä Teuvalla Etelä-Pohjanmaalla. Alkuaan talo, jonka ympärille kylä on syntynyt. Norinkylän pohjoispää on *Norinpää*. *Nori* 1724 (talo), *Nori* 1740 (kylä), *Nori by* 1830. – Kaikki Suomen toistakymmentä *Nori*-alkuista paikannimeä sijoittuvat Länsi- tai Keski-Suomeen. Niitä ei ole selitetty. Lönnrotin sanakirjassa on sana *nori* 'ontelo, luola, onkalo, kolo' ja Sonkajärvellä on muisteltu, että "vanhat tuntevat sanan *nori*" ('kapea notko' eli suunnilleen sama kuin *noro*). Tällainen sana voi tietenkin siirtyä luontopaikan nimestä talonnimeksi. Kuitenkin sanasta on niin epävarmat tiedot, että talonnimeä *Nori* kannattaa verrata muihin asutusnimiin, lähinnä nimeen *Norri*. Se on keskiajalta periytyvä satakuntalainen ja varsinaissuomalainen nimi, joka on useassa pitäjässä kantatalon nimenä. Näiltä alueiltahan Etelä-Pohjanmaan asuttajat ovat enimmäkseen lähteneet. Tutkijat (Ralf Saxén, Sirkka Paikkala ja Timo Alanen) ovat yksimielisesti esittäneet, että *Norri* palautuu todennäköisesti vierasperäiseen henkilönimeen, kuten germaanislähtöiseen miehennimeen *Norbert* tai johonkin muuhun *Nor-* ~ *Nord-* ~ *Norr*-alkuiseen nimeen. Sama selitys sopinee *Nori*-nimiin, mikä kuitenkin on epävarmaa. – PM

Alanen, Timo 2004: 137; Lönnrot, Elias 2 (1880): s.v. nori; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Norri; Saxén, Ralf 1905: 94; Suvanto, Seppo 1987: 215, 223; HisKi (Teuva).

Norra Karelen → *Pohjois-Karjala*

Norra Savolax → *Pohjois-Savo*

Norra Österbotten → *Pohjois-Pohjanmaa*

Norrmark → *Noormarkku*

Norrskata Korppoon kunnan pohjoisosa Varsinais-Suomessa, vuodesta ehdotettua 2009 Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Näärskathan* 1629, *Närskatan* 1634, *Norrskatan* 1650; paikallismurteessa nimen jälkiosa on määräisessä muodossa *-skatan*. – Nimen alussa on *Norr-* 'Pohjoinen, Pohjois-'. Nimen nimissä tavallisella jälkiosalla *-skata* ei tässä tarkoiteta varsinaista niemeä; se on ilmaissut, että tämä Korppoon pohjoisosan kattava alue on kuin pitäjän pohjoinen "niemi", joka idässä ja lännessä rajautuu muihin pitäjiin. → *Skata*. – PS

Diarium Gyllenianum: 120; Fortelius, Bertel 1999: 153; Zilliacus, Kurt 1994: 106.

Norrstan → *Pohjola*

Norvajärvi myös *Norva*, Ounasjokeen *Norvajoen* kautta laskeva järvi ja kyläkunta sen rantamalla Rovaniemen keskuksen pohjoispuolella Lapissa. – Nimeä on pidetty saamelaisperäisenä. T. I. Itkonen vertasi alkuaan saamen sanaan *noarvi* (saP) 'piena; seinävaarna'. Nimen motivaatio jää kuitenkin epäselväksi. – SA

Itkonen, T. I. 1920: 11.

Nostava kyläkunta Hollolassa Päijät-Hämeessä. *Nostava* (talo Okeroisissa) 1850. – Hämäläismurteissa *nosta* on 'nousta' ja *nostava* 'noustava'. Nimi on alkuaan saattanut viitata maantiemäkeen ja siihen, että kulkijan on kiivettävä se ylös tai

noustava ajoneuvosta, jotta hevonen helpommin jaksaisi vetää kuorman mäen päälle. – MV

Kiviniemi, Eero 1971: 237; HisKi.

Notsjö → Nuutajärvi

Nousiainen kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Nousis. de Nousia* 1232, *Nosis* 1234, *Nowsis* 1328, *Nousis* 1346, *Vanhanäusis* bool 1540. – Nimen vanhimmat kirjoitusmuodot kuvastavat ruotsinkielistä nimiasua *Nousis*. Kansanomaisesti nimenä on ollut *Nouste*, jonka taustalla on taivutusmuoto *Nous(iais)ten*. Nousiainen on jo varhain ollut merkittävä paikka: esihistoriallisella ajalla muinaispitäjä ja myöhemmin piispanseurakunta ja kirkkopitäjä. Uskonpuhdistukseen saakka Nousiaisten kirkko oli pohjoismaiden huomattavimpia pyhiinvaelluskohteita, koska siellä oli marttyyripiispa Henrikin hauta. Kansanomaisesti nimen synty on liitetty piispa Henrikin ristiretkeläisten maihinnousuun. Saulo Kepsu ehdottaa toisenlaista nousemisen perustuvaa selitystä. Sen mukaan Nousiaisten kirkonpaikan nimi on voinut olla **Nousija(n)mäki*, ”mäki jolle oli noustava”; Albert Edelfeltin piirroksessa näkyy, että kirkko on vielä 1800-luvun lopulla sijainnut vaikeasti lähestyttävällä kallioisella mäellä, jonne vievät portaat (Oja 1977: 309). Ajatusta tukee vuodelta 1928 peräisin oleva arkistotieto, jonka mukaan mäen nimi on *Nousumäki*, sekä se, että kirkonpaikan nimestä on usein tullut pitäjännimi. On myös esitetty, että nimeen sisältyisi A.V. Forsmanin muinaissuomalaisena henkilönnimenä mainitsema *Nousia*. *Nousiainen*-nimessä on sama *inen*-suffixi kuin esimerkiksi nimissä *Askainen* ja *Mietoinen*. – RLP

Forsman, A.V. 1894: 178; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Kiviniemi, Eero 1982: 28; Oja, Aulis 1977: 113, 35, 121, 309.

Nousis → Nousiainen

Noux → Nuuksio

Nuasjärvi murteessa *Nuvasjärvi* tai *Nuvanen*, järvi ja kylä Sotkamossa Kainuussa. *noas iärfuen* 1555, *Noas Järff* 1576, *Nwas Järff* 1605, *Nuwas Järfi by* 1642. – Suomen toinen *Nuasjärvi* ja *Nuasjoki* (*Noasjoki*, *Noasoja* 1840) ovat Pellossa Lapissa. Lisäksi on pieni *Nuanjärvi* Utajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Nimien levikki ja Sotkamon nimien ikäkin viittaavat saameen, mutta nimien alkuperä on tuntematon. – AR

KA:VA 4972, 4747, 4844, 9113.

Nuckars → Nukari

Nuhjala kylä ja kartano Vehmaalla Varsinais-Suomessa. *Nuhjala* ja *Nuyala* 1373, *Nuhiala* ja *Nuyala* 1374. – Kylännimi on kehittynyt vastaavasta talonnimestä. Sanalla *nuija*, lounaismurteissa *nuhja*, on tavattu mm. merkitykset ’nuija, varsta, kuokka, kurikka; pojannulikka’. Nuijaa on käytetty sotimiseen, kalojen tappamiseen ja pellon savikokkareiden hakkaamiseen ja *Nuijaa* on pidetty myös muinaissuomalaisena miehennimenä. Liikanimessä sillä olisi voitu kuvata myös ihmisen päätä. Sanalla olisi voitu kuvata myös Nuhjalan alkuperäistä sijaintia. – SP

Lopmeri, J.A. 1947: 107–108; REA: 222.

Nuhppir (saP), tunturi Utsjoella Lapissa, Inarijoen varressa. – Nimen alkuperä ja merkitys on tuntematon; nimi on ehkä lainaa saamea edeltäneestä, kadonneesta kielestä. Loppu *-ir* esiintyy useissa muissakin alkuperältään hämärissä saamelaisissa tunturinnimissä (→ *Ruohtir*, → *Vätsäri*, → *Jeahkkáš*). – AA ja SA

Aikio, Ante 2004: 21–22.

Nuijamaa kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa. Liitettiin Lappeenrantaan vuonna 1989; vuosina 1906–1989 itsenäinen kunta. Nuijamaan eteläosassa on *Nuijamaanjärvi*, joka on osittain Venäjän puolella. *Nuijama by*, *Nuiama* 1551, *Nwiama*

1554, *Nuijama* 1602. – Sanaan *maa* loppuvat nimet ovat usein vanhojen kaskimaiden tai erämaaomistusten nimiä. Alkuosana tällaisissa nimissä on tavallisesti henkilönnimi, joka viittaa kasken raivaajaan tai maan ensimmäiseen omistajaan. Tällainen nimi on myös *Nuijamaa*. Alkuosa *Nuija* on muinaissuomalainen miehennimi, josta on voinut kehittyä myös sukunimi. Nuijamaalta ei *Nuija*-nimisiä ole merkitty asiakirjoihin, ja nimien kantajia lieneekin ollut siellä jo ennen asiakirjojen kuvastamaa aikaa. Kun nimen alkuosa kertoo alueen alkuperäisestä omistajasta, odottaisi, että se olisi genetiivissä ja nimi olisi siis **Nuijanmaa*. Se, että *n:*ää ei ole, on kuitenkin seudun murteen mukaista: kaakkoisissa murteissa *n* yleensä katoaa sanan lopusta. – LL

Hämäläinen-Forslund, Pirjo 1997: 41; Nissilä, Viljo 1940: 185; Nissilä, Viljo 1965: 75; Suomenmaa 5: 384–388; KA: 5813: 15v; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Nukari kylä Nurmijärvellä Uudellamaalla. *Nuckar* 1710, *Nuckar* 1737. – Aiemmin kylän nimi oli *Pengerkoski* (*Pengerkäski* 1737), joka edelleen tunnetaan koskennimenä, ja Nukari oli yksi sen kantataloista. Vantaanjoessa on kylän kohdalla *Nukarinkoski*. Helsingissä asui porvari Erkki Nukari, joka lienee ollut kotoisin jostain Nukarin talosta, mahdollisesti Hauholta tai Sääksmäeltä (*Simon Nukare* 1600, *Nukari* 1702). Hän tuli 1650-luvulla siltavahdiksi Pengerkoskelle ja perusti Nukarin ratsutilan silloin asumattomaan Vantaanjoen korpeen. Nimi *Nukari* on yhdistetty majavaa tarkoittavaan *nois: nokiin* -saneeseen, jolloin *nukariksi* olisi voitu kutsua majavanpyytäjää ja varakasta majavanpesien haltijaa tai hoitajaa. Kylän ruotsinkielinen nimi *Nuckars* on äänteellinen mukaelma suomenkielisestä, ja sen lopussa on ruotsin kielessä tavallinen talonnimijohdin *-s*. – SP

Niittymäki, Liisa 1995: 52–53; Milkkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Nukari; Nirvi, R. E. 1986: 62–63; HisKi; KA:VA 8121: 19; RKT s.v. Nuckars (Ritva Liisa Pitkähnen).

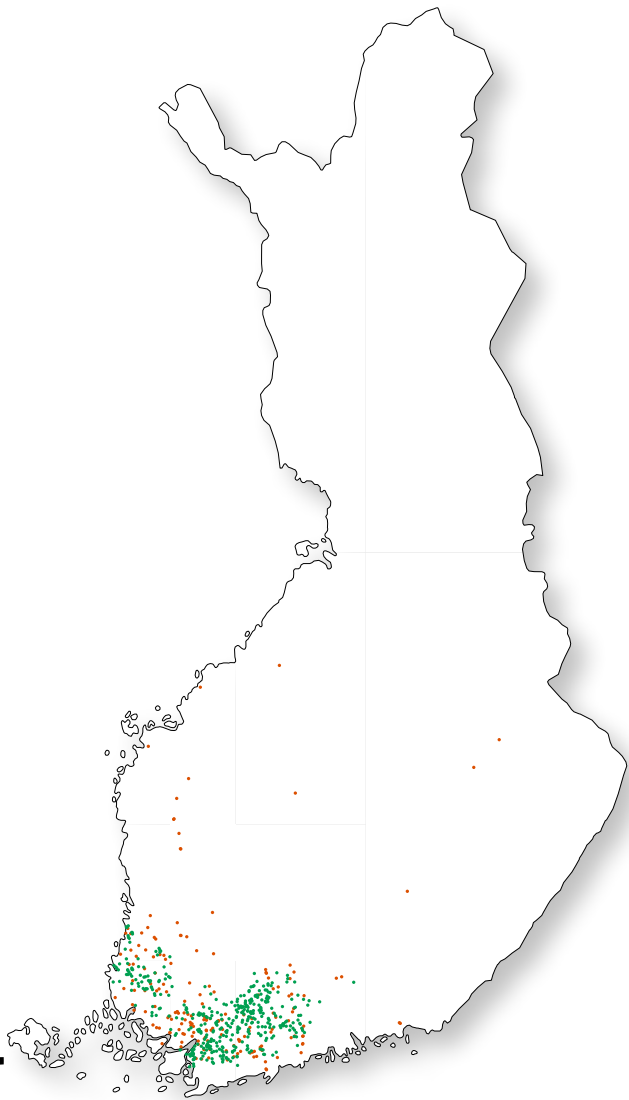
Nummela taajama Vihdissä Uudellamaalla. – Nummela syntyi lähinnä vanhojen Härköilän ja Ridalin kylien alueelle 1800-luvun lopulla Hyvinkää–Hanko-rautatien varteen ja sai nimensä sinne perustetusta rautatieasemasta (*Nummela* 1872). Pietarilaisten liikemiesten rahoittama Suomen ensimmäinen yksityinen leveäraiteinen rautatie valmistui 1873. Aseman nimi valittiin läheisen, Torholan kylässä sijainneen *Nummellan* (*Nummela* 1845) kestikievarin nimen mukaan. Aseman nimeksi oli ehdolla myös läheisen Tuusan tilan ruotsinkielinen nimi *Tusa* (*Tusa* 1688). Kestikievarin nimeen sisältyy sana → *nummi* ’kangas, kuiva hiekkaperäinen maa’, joka kuvaa hyvin Salpausselän mäntykankaalla sijaitsevaa seutua. Salpausselän laella Nummelasta lounaaseen ovat *Nummenkylä*- sekä Lohjan puolella *Nälkönnuumi*-, *Muijalannummi*- ja *Mäntynummi*-nimiset asuinalueet. – SP

Åbo Underrättelser 25.4.1872; fi.wikipedia.org; HisKi.

nummi on peruskartoissa vajaan 600 nimen jälkiosana pääasiassa Suomen lounaisosassa ja etelärannikolla (muualla → kangas). *Nummi* merkitsee suomen murteissa ’kuivaa hiekkaperäistä maata’, myös ’ympäristöään korkeampaa metsämaata tai kumparettä’. Peruskarttojen *nummi*-loppuisista nimistä yli 300 on luokiteltu metsäalueiden nimiksi, noin 70 kohoumien nimiksi, noin 130 talonnimiksi ja vajaat 50 kylien ja kulmakuntien nimiksi. Lisäksi on muutamia muita luonto- ja kulttuurinimiä. Yleisimmät nimet ovat *Nummi* (58), *Ristinummi* (10), *Santanummi* (8), *Palonummi* (8) ja *Rauhanummi* (6). Pelkkä *Nummi* esiintyy erityisesti talonnimenä (39). Vain kerran esiintyvien nimien joukkoon kuuluvat mm. Tammelan *Halkeimenkivenummi*, Euran *Hirvenhautainnummi* ja Karkkilan *Mustalamminummi*. – TS

Vilppula, Matti 1983: 60–79; Paikannimirekisteri 2005.

N

Paikannimet, joiden loppuosa on **nummi**. Punaisella on kuvattu kulttuurin-, vihreällä luontonimet.

Nummi entinen kunta, kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla. *Nummis* 1446, *Nummekyla* 1540. – Nimi perustuu lounaismurteissa ja osassa hämäläismurteita käytössä olevaan maastotermiin *nummi* 'kuiva, hiekkaperäinen, etupäässä mäntyä kasvava alue; kangas'. Tällaista maastoa on Nummen kirkonkylän pohjoispuolella. Nummen kunta yhdistettiin Pusulan kanssa 1981 *Nummi-Pusulan* kunnaksi. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 479–480.

Nummi → *Kaarinan* pitäjän vanha nimi, Varsinais-Suomi. *Nummis* 1309, *Nummisby*, *Nummis sokn* 1430, *Numis bol* 1540. – Nummi on kylän nimi, jota on keskiajalla ruvettu käyttämään myös pitäjän ja verokunnan nimenä. Pitäjän kirkko sijaitsi Nummen kylässä. Vanhimmissa asiakirjamerkinissä *curatus ecclesie sancte Katerine in Nummis* (1309) ”Pyhän Katariinan kirkko Nummella” Nummi on kirkon sijaintipaikan, ilmeisesti pitäjän nimi. Vuonna 1430 laaditussa asiakirjassa pitäjistä käytetään rinnakkain nimiä *sancte Katerine sokn* ja *Nummis sokn*. Vaikka kirkon nimeen perustuva *S:t Karins* vakiintui pitäjän nimeksi, *Nummi*-nimi säilyi pitkään sen rinnalla, esim. *Nummis socken* 1556. Vielä vuodelta 1916 on tieto, jonka mukaan ”kansa käyttää usein nimeä *Nummi*, *Nummenpitäjä*”. Nykyään *Nummi* – *Nummisbacken* on Turun kaupunginosan virallinen nimi; turkulaiset käyttävät suomenkielisenä nimenä nimeä *Nummenmäki*. – RLP

FMU I: 103; Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 21–22; REA 331–332.

Nummi kylä Nousiaisissa Varsinais-Suomessa. *Nummusby* 1380, *Nummis by* 1405, *Nummistby* 1522. – Nummi on Nousiaisten keskuskylä. Huomattava kylä se näyttää olleen jo varhain: nimen ensimmäinen asiakirjamerkintä vuodelta 1380 liittyy Maskun, Nousiaisten ja Santamalan pitäjien yhteisiin pitäjänkäräjiin, jotka pidettiin Nummen kylässä. Vuonna 1556 kahdeksantoistataloinen Nummi oli Nousiaisten suurin kylä. Kylännimeen sisältyy lounais- ja etelähämäläisistä murteista tunnetun kuivan, hiekkaperäisen maaston nimitys *nummi*. Kylä sijaitsee Hirvijoen laaksosta nousevilla mäillä. Lähiseuduilla *Nummi*-niminen kylä on myös Mynämäen Mietoisissa ja Turussa. – RLP

Oja, Aulis 1977: 70, 160; Vilppula, Matti 1983: 60–79.

Numminen kylä Mäntsälässä Uudellamaalla, ruotsiksi *Nummis*. *Nummisby* 1540, *Nummis* 1547. – Nimen ainekset ovat *nummi* + johdin *-inen*. *Nummi* tarkoittaa hiekkaperäistä, mäntyä kasvavaa maata, ja sellaista kylässä Ylikartanon itäpuolella onkin. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 459.

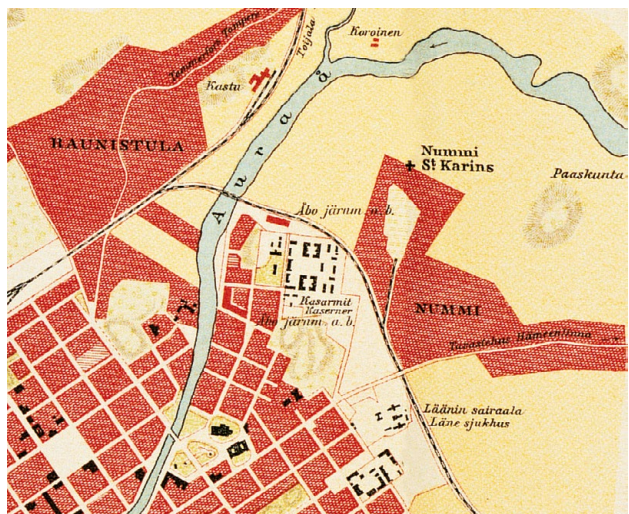
Nummi-Pusula kunta Uudellamaalla. Syntyi 1981, kun → Nummen ja → Pusulan kunnat yhdistettiin. – MV

Nummis → *Numminen*

Nunnanen saP *Njunnás*, Enontekiön itäisin kylä Lapissa. – Suomenkielinen nimi on mukautettu saamesta. Taustalla on saamen maastotermi *njunis* 'vaarannokka', josta on abstrahoitunut nimeksi genetiivimuoto *njunnás*. Nimi on ilmeisesti kuulunut alun perin pohjoispuolisen vaaran, saP *Nieđđavárri*, jatkeelle, jolla kylä sijaitsee. Myös Enontekiön keskiosassa, Kelottijärven itäpuolella on vaara nimeltä *Njunnás* tai *Njunás*, mutta sen suomenkieliseksi nimimuodoksi on vakiintunut *Nunas*. – SA

Nunnanlahti 1600-luvun jälkipuoliskolla syntynyt kylä Juuassa Pohjois-Karjalassa, Pielisen Nunnanlahden rannalla. Lahden länsipuolella *Nunnanvaara*, vaara ja kulmakunta. *Lunnanlax* 1690, 1693–1695, 1736, 1750; *Nunnanlax* 1773, 1780, 1820. – Nykyinen ääntämys yleensä *nunnallahti*, joskus *lunnallahti*. Nimen alkuosaan sisältyy saamelainen miehennimi *Nunná*. Muoto *Lunna*- on samanlainen dissimilaatiotapaus kuin murteissa esiintyvä *lumero* (< *numero*). Kirkolliseen sanastoon kuuluva *nunna* ei ole vanhoja karjalan sanoja, vaan sen asemesta on käytetty sanaa *sirnihta* (< ven. *tsermitsa*), joka esiintyy Juuassakin paikannimessä *Sirnihtanlampi*. – AR

Nissilä, Viljo 1962: 136; Saloheimo, Veijo 1976: 67; Tynys, Tapio – Stolt, Elina 2004: 262; HisKi.

Vuoden 1910 kartassa on kuvattu Turun itäpuolella Nummen taajaväkilinen yhdyskunta; kirkon vieressä *S:t Karins* on käännetty vielä suomeksi *Nummi*.

Nuojua Oulujoen Niskakosken alin putous, kyläkunta, voimalaitos ja entinen rautatieasema Vaalassa Kainuussa, vuoteen 1954 Utajärveä. *Nojoan alos* (= *Nuajuanalus*) 1555. – *Nuojua* on alkuaan todennäköisesti *nuojua* 'keinua, huojua' -verbin partisippiimuoto *nujuva*, sillä koski on ollut luonnontilaisena hyvin kivikkoinen ja aallokkoinen. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 194.

Nuorajärvi järvi ja sen ympärillä oleva kylä Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa. *Noora Jerffui by* 1589, *Nora Jerffui by* 1590. – Nimen alkuosa on lähtöisin saamen kielestä ja voi perustua kahteenkin eri sanaan, kuten pohjoissaamen sanaan *nuorri* 'salmi (saaren ja mantereen välissä)' tai *njuorra* 'matalikko, (vedenalainen) kari'. Suomessa on paljon *Nuora*-nimiä, eivätkä ne kaikki selity samalla tavoin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 86–87; Sammallahti, Pekka 1989; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Nuorgam saP *Njuorggán* (paikallissijamuodossa *Njuorggámis*). Kylä Utsjoen kunnan pohjoispäässä Tenon *Nuorgaminsuvan*non, saP *Njuorggánsavu*, rannalla, vastapäätä Norjan puolen *Njuorggánvárr*i-vaaraa ja *Njuorggánjohka*-joen suuta. Laajemmassa mielessä kulmakunta ja koulupiiri, johon kuuluvat lisäksi mm. Rajalan ja Pulmankijärven asutukset. *Niorgaisoando* 1740, *Niorkam* 1770-luvulla sukunimenä, *Njorkama* 1804. – Suomenkielinen muoto on lainaa saamenkielisestä nimestä, joka puolestaan on merkitykseltään ja alkuperältään tuntematon. Nuorgamin suvun nimi on omaksuttu tästä paikasta; suvun ensimmäinen edustaja muutti sinne 1700-luvun loppupuolella läheisestä Pulmangin kylästä Norjan puolelta. – SA

Solbakk, Aage 2001: 407; Wahlenberg, Göran 1973: 36 (kartake), 42; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Nuoritta kylä Ylikiimingissä Nuorittajoen varressa Pohjois-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 Oulun kaupunkia. *Nuoritza* 1770, *Nuoritza Elf* 1824. Pudasjärven puolelta alkava *Nuorittajoki* on Kiiminkijoen sivujokia. – Pudasjärven savolaispohjaisessa murteessa nimi äännetään asussa *Nuorihajoki*, ja *Nuorittajoki* on vastaavasti pohjalaismurteiden mukainen muoto. Joen nimi on luultavasti keskiajalla seudulla liikkuneiden karjalaisten jälkiä, sillä *tsa*-loppuisia paikannimiä on erityisesti Itä-Kannaksella. Nimen kantana on ehkä karjalan kielen sana *nuoro*, *nuoru* 'pitkä ja kapea maakaistale, särkkä'. Joki kiemurtelee mutkaisena soisella alueella. – AR

KKS s.v. *nuoro*, *nuoru*; Nissilä, Viljo 1957: 72 ja 1975: 284–285; Räisänen, Alpo 1998: 104–105.

Nuorti myös *Nuortijoki*, usein kirjoitettuna myös *Nuortti*, saKo *Njuō´tt*, myös *Njuō´ttjokk*, saI *Njuottii*, saP *Njuohtti* tai *Njuohttejhokka*, venäjäksi *Nota*. Joki Savukoskella Lapissa. *Notiener* 1517, *Nottiaur* (lapinkylä) 1593, *Noti Tunduri* 1740, *Nottjager* n. 1700. Joen lähteet ovat Suomen ja Venäjän rajalla sijaitsevalla *Nuortitunturilla*, ja se kaartaa Soklin ja Sotajoen suun kautta takaisin Venäjän puolelle *Nuortijärveen*, saKo *Njuō´ttjäu´rr*, saP *Njuohttejávri*. – Nimi on vanhastaan viitanut myös Nuortijärven rannalla sijainneeseen lapinkylään. Se on alun perin koltansaamea ja siitä mukautettu suomeen ja venäjään sekä muihin saamen kieliin. Nimi *Njuō´tt* on silti koltassakin tuntematonta alkuperää eikä sen merkitystä tiedetä; vesistönimi saattaa olla peräisin tuntemattomasta esisaamelaisesta muinaiskielestä. Suomessa nimen muotoon on vaikuttanut saamen 'itää' merkitsevä sana, jota edustaa koltansaamen *nuorti* tai *nuortti*; vrt. → *Nuortijoki*, Inari. – SA

Itkonen, T. I. 1958: 998–999; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Nuortijoki saI *Njuottii* ~ *Njuottiijuuhá*, saP *Njuohttejhokka*, saKo *Njuō´ttjokk*. Näätämojokeen etelästä laskeva joki Inarin koillisosassa Lapissa. Joen varrella on *Nuortijärvi*, saI *Njuottiijávri*, saP *Njuohttejávri*, saKo *Njuō´ttjäu´rr*. – Nimi on omaksuttu suomeen saamesta kansanetymologisena mukaelmana,

joka liittää nimen sanueeseen saI *nuorttá* ~ saP *nuorta* ~ *nuorti* 'itä', välimuotona ehkä pohjoissaamesta 1960-luvulla kirjatut muodot *Nuortajohka* ja *-jávri* 'Itäjoki ja -järvi'. Saamenkieliset nimimuodot ovat puolestaan samat kuin Savukosken → *Nuortin* nimessä. Näätämoissäkin nimiryäs on lainattu koltansaamesta, mutta alkuperäinen nimi saKo *Njuō´tt* on säilynyt vain eteläisemmän Nuortijoen tapauksessa. Inarissa nimen ovat elvyttäneet Sevettijärven kolttasaamelaiset. Koltansaamen sanan merkitystä tai alkuperää ei tunneta; kyseessä voi olla tuntemattomasta muinaiskielestä periytynyt nimi. – SA

Aikio, Samuli 2003: 104, 106.

Nuottikylä kylä *Nuottijärven* ympärillä Hyrynsalmella Kainuussa. *Nota Jerffui* 1650, *Nuottijärvi* 1798. – Nimen alkuosa tulee sanasta *nuotta*, ja kylä on saanut nimensä järven mukaan sijaintinsa perusteella. – AR

Suomen karttakirja 1799: 135; KA: MH 107/2D 3/1.

Nuottionranta kyläkunta Tornionjokivarressa Ylitorniolla Lapissa. – Nimenannon perusteena on ilmeisesti lohenpyynti nuotilla eli nuottaamalla. – JV

Nuottivaara kaksi korkeata vaaraa, *Iso* ja *Pieni Nuottivaara*, Puolangalla Kainuussa. *Notawaara* 1650. – Nimi liittyy vesistönimien *Nuottilampi* ja *-joki*. Nimen alkuosa tulee kalanpyydystä tarkoittavasta sanasta *nuotta*. – AR

KA: MH 107/2D 3/1.

Nuppulinna kulmakunta ja rautatieliikennepaikka Tuusulassa Uudellamaalla. *Nuppilinna* 1858–1864, *Nuppilinna jernvägstorp* 1861, *Nupulinna* 1862–1869. – Alun perin Vanhankylän kartanon torppa. Vanhimmat asiakirjamerkinnot viittaavat siihen, että nimen alkuperäinen asu on *Nuppilinna*, ja tätä muotoa ovat käyttäneet myös pikkakuntalaiset. Nykyään asu *Nuppulinna* on ainakin virallisissa yhteyksissä yksinomainen. Sanoilla (*k*)*nuppi* ja (*k*)*nuppu* on hämäläismurteissa sellaisia merkityksiä kuin 'nuppi, pää', 'nuttura', 'nyppy, epätasaisuus'. Etymologisesti ne on yhdistetty mm. suomen sanoihin *nuppula* 'mäennyppylä' ja (*kiven*)*nupula* 'pieni kivi', vrt. myös ruotsin *knopp* 'nuppi, nuppu, silmu'. *Nuppilinna*-nimi saattaisi perustua torpan sijaintiin rinteessä. Tosin vaikuttaa siltä, että nimi voisi olla myös harkinnainen, joka on saanut mallinsa vanhemmasta *Jäniksenlinna*-nimestä. – KM

Mallat, Kaija 1984: 43–44; SKES: s.v. *nuppi*, *nuppu*; KA: U 53–58 a, 59, 61, 63; KA: MHA B 49 2/24; SMSA.

Nurmeksen mlk. entinen kunta Pohjois-Karjalassa, vuodesta 1973 osa → *Nurmeksen* kauppalaa, josta vuotta myöhemmin tuli kaupunki. – Kun 1876 perustettiin erillinen Nurmeksen kauppalaa, pääosasta pitäjää tuli Nurmeksen maalaiskunta. – SP

Nurmes kaupunki Nurmesjärven ja Pielisen välisellä niemellä. Pielisjärven kappeliksi 1651, itsenäiseksi seurakunnaksi 1810, kauppalaksi 1876, kaupungiksi 1974. *Nurmes* 1590, *Nurmaxen* 1618, *Nurmochs By* 1631, *Nurmis Cappell* 1687. – Nurmes on ollut jo 1550-luvulla vankka karjalaiskylä. Nimi on luultavasti lähtöisin järvennimestä *Nurmesjärvi* (*Normesierffw* n. 1526). *Nurmes* on *nurmi*-sanan johdos, ja karjalan kielessä *nurmi* tarkoittaa – toisin kuin Suomessa – luonnonniittyä, esimerkiksi rantaniittyä. – AR

AKH I: 281, 353, 503; Julku, Kyösti 1987: 257; KKS s.v. *nurmi*; Saloheimo, Veijo 1976: 68; KA:

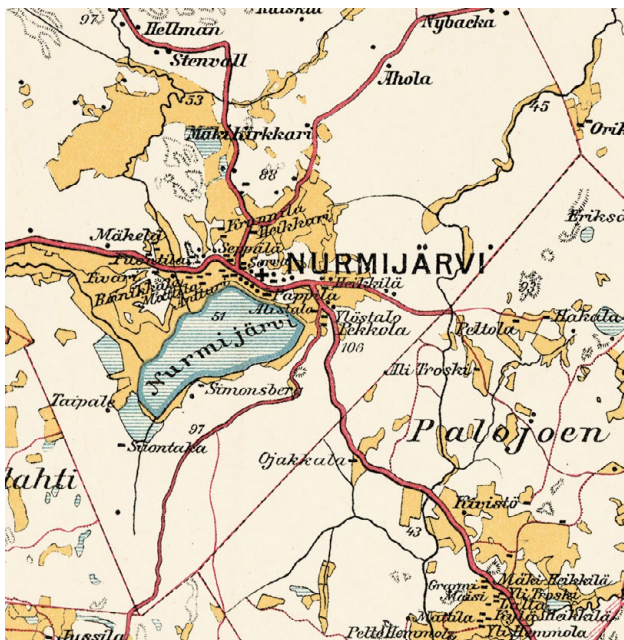
TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Nurmijärvi kunta Uudellamaalla. *Normoby* 1540 (kylä), *Norm Jerffui* 1548, *Nurmjervi* 1555. – Nurmijärven kylä kuului keskiajalla Sipooseen, jonka kirkolle oli pitkä matka. Kylään lienee rakennettu ensimmäinen oma kirkko jo 1400-luvun lopussa. *Nurmijärven* kappeliseurakunta perustettiin 1500-

N

luvun puolimaissa, viimeistään 1558. Siihen liitettiin myös Helsingin pitäjän pohjoisia kyliä, mm. Klaukkala, kaksi kylää Vihdistä ja myöhemmin 1500-luvulla kaksi kylää Lopen eteläosasta, mm. Hyvinkää. Kappeli kuului Helsingin pitäjään. Nurmijärvestä tuli itsenäinen seurakunta 1605. – Nurmijärven kirkonkylässä on ollut *Nurmijärvi*-niminen järvi, joka on kuivattu. Kylä sai nimensä järven mukaan. Järvi oli matala, ja nimi on voinut perustua sen ruohoiseen kasvillisuuteen. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 490, 497; Huldén, Lars 2001: 354; Ojansuu, Heikki 1920: 154; Suutari, Toni 2001: 163; Tommila, Päiviö 1958: 85, 95, 171–176.

Vuoden 1919 kartassa Nurmijärven kirkonkylän eteläpuolella näkyy vielä järvi.

Nurmo kunta Etelä-Pohjanmaalla. Vuodesta 2009 osa Seinäjoen kaupunkia. Kunnan halki virtaa Nurmonjoki. Nurmä Jäki 1557, *Nedrenurmä* 1571 (kylä), *Öffuernurmä* 1571 (kylä). – Nurmon asutus on syntynyt 1500-luvun alussa. Se kuului ensin Ilmajokeen, sitten Lapuaan. Asutus jakautui *Ala-Nurmon* ja *Yli-Nurmon* kyliksi. Yli-Nurmosta tuli 1765 rukoushuone-seurakunta. Ala-Nurmo jäi Lapuaan. Nimi *Yli-Nurmo* on sittemmin lyhentynyt *Nurmoksi* kylän ja kirkollisen alueen nimenä. Nurmo oli kappelina vuodesta 1816, ja seurakunta itsenäistyi 1879. – Kylännimi lienee syntynyt joennimestä, joka sisältänee sanan *nurmi* 'mm. niitty'. Alkuperäinen muoto on voinut olla **Nurmijoki*. Nimi on yhdistetty myös Hauhon *Nurmen* kylän nimeen, koska ennen pysyvää asutusta hämääläisillä oli nautinta-alueita tällä seudulla. Selitys ei liene oikea, koska hauholaiten erämaat olivat idempänä. – SBS

Luukko, Armas 1983; SHL 6: 57–58; Voionmaa, Väinö 1947: 206–207.

Nutikka kulmakunta Ylämaan Villalan kylässä Etelä-Karjalassa. – Kulmakunta on saanut nimekseen kantatalon nimen, josta on kehittynyt myös sukunimi. *Nutikka*-, *Nutikas*- tai *Nutikainen*-nimisiä on asunut alueella ainakin 1500-luvulta 1800-luvun loppupuolelle asti, esim. *nutikas Lauri* 1546, *nuticka lau micels* 1549, *Nuticka, Siffredh* 1627, *Erik Ericsson Nutikka* 1888. *Nutikka* on mahdollisesti kansanomainen muunnos miehennimestä *Knut*. – LL

Kepsu, Saulo 2005; Teperi, Jouko 1951: 110; HisKi; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Nuukio kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla. *Noox* 1540, *Nouxby*, *Nuwchs* 1556. – Kylässä ei ollut 1500-luvulla

kuitenkaan yhtään *Nuuk(s)i*-nimistä taloa. Kylä onkin ilmeisesti saanut nimen sijainnistaan Nuuksion Pitkäänjärven laskevan Sahaojan varressa, jonka läheisyyteen asutus rakentui. Tuon nykyään *Nuuksion Pitkäänjärvenä* (*Noxjerfwi äämun 'joensuu'* 1698) tunnetun järven nimi on voinut alkuaan olla **Nuuksu-* tai **Nuuksijärvi*. On esitetty, että nimessä kuultaa saamen kielen joutsenta tarkoittava sana, pohjoissaamassa *njukca*. Osa vanhoista kirjoituksista viittaa siihen, että nimessä olisi ollut *uo-* tai *ou-*diftongi. Jos se pitää paikkansa, saamelaisetymologia on todennäköisesti virheellinen, koska saamen *u:*ta ei olisi korvattu diftongilla (Ante Aikio suullisesti 2006). – Kirjoitusasu *Nuukio* on myöhäinen (genetiivit *Nuuksoon* 1903, *Nuuksin* 1906). Saulo Kepsu on arvellut (1999), että Sahaojan vanha nimi olisi ollut **Nuuksjoki* (*Noxjoki* 1664) ja *Nuukio* olisi lohjennut taivutusmuodosta **Nuuksoen > Nuuksoon > Nuuksin*. Nimi onkin voinut muuttua *Sahaojaksi* aikaisintaan 1770-luvulla, Nuuksion sahan perustamisen jälkeen. 1920- ja 1930-luvulla kylän nimestä on käytetty suomen kielessä vaihtelevasti myös muotoja *Nuuksi*, *Nuoksi*, *Nuoksu* ja *Nouksi*. Helsingin topografisessa kartassa 1943 on kylän suomenkielisenä nimenä *Nuukio*, ruotsinkielisenä *Nouks*. Viralliseksi kylännimeksi *Nuukio* vahvistettiin ruotsinkielisen *Noux*-asun (ääntyy *nuuks*) rinnalle 1965. *Nuukio* tunnetaan myös ulkoilualueen, erämaan ja kansallispuiston nimenä. *Nuuksin järviylänkö* on pääkaupunkiseudun tärkeimpiä luonto- ja virkistyskohteita, ja se ulottuu Espoon, Kirkkonummen ja Vihdin alueelle. – SP

Hausen, Greta 1920: 166–167; Itkonen, T.I. 1920: 11; Kepsu, Saulo 1999: 33; Laitinen, Sirkka 1982: 17; Paikkala, Sirkka 1992: 35, 46–47.

Nuuksvaara vaara Rovaniemellä Lapissa. – Nimi on lainattu saamesta, ja *Nuuk(s)-* heijastaa 'joutsenta' tarkoittavaa sanaa (saP *njukca*, saL *njuhčä*). – AA

Nuuksin vanha kyläkeskus sijaitsee Nuuksin Pitkäänjärven eteläpäässä, Vanhan-Nuuksin kaupunginosassa. Nuuksin kaupunginosaan kuuluvat puolestaan järven itäpuolinen alue sekä järven pohjoispää, Nuuksinpää.

Nuutajärvi kylä, taajama, kartano ja järvi Urjalassa Pirkanmaalla, ruotsiksi *Notsjö*. Lauri *Nudaiarueld* 1470, *nwtaierrffui* 1506, *Nutajärvi* 1740. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen järven rannalla. 1600-luvulla koko kylä joutui Nuutajärven kartanolle. Heikki Ojansuu on yhdistänyt *Nuutajärven* adjektiivin *nuutea* 'synkkä, alakuloinen, vaivalloinen, himmeä, nuutunut; huonovointinen' (< **nuuta*). Suomen *nuutua*-verbillä on esim. merkitys 'pilaantua'. Nykyisellään Nuutajärven syvin kohta on vain 2,3 metriä. Sen rannat ovat pehmeät ja osin kiviset, pohja on mutainen ja vesi ruskeaa. On mahdollista, että nimenantoon on vaikuttanut myös läheisen → *Rutajärven* nimi; järvet erottaa toisistaan vain kaapea kannas, jonka halki virtaa *Nuutajoki* Nuutajärvestä Rutajärveen. – SP

Arajärvi, Kirsti 1948: 53; Arajärvi, Kirsti 1973: 116–120; BFH 1: 172; FMU 4: 336; Ojansuu 1920: 157; SSA s.v. nuutua; SAY.

Nykarleby → *Uusikaarlepyy*

Nykarleby lk. → *Uudenkaarlepyyn mlk.*

Nykyrko → *Uusikirkko*

Nyland → *Uusimaa*

Nyslott

1. Etelä-Savossa sijaitsevan → *Olavinlinnan* alkuperäinen ruotsinkielinen nimi, useimmiten kuitenkin *Savolax Nyslott* "Savon Uusilinna". *Nyslottz* 1475, *Nygenslote* 1481, *Nyia sloth* 1484, *nyesloth* 1496, *Nyesloth* 1559. – Linna on perustettu 1475. Se on ollut uusi (ruotsin *ny*) verrattuna vanhempiin Viipurin ja Hämeen linnoihin. Vaikka linnasta on käytetty varhain rinnakkaisasuja *Nyslott* ja *Olofsborg* (→ *Olavinlinna*), linnäläänin nimenä on ollut vain *Nyslotts län*.

2. Etelä-Savossa sijaitsevan → *Savonlinnan* kaupungin ruotsinkielinen, alkuperäinen nimi. Linnan lähistölle syntyi pieni yhdyskunta, jota kutsuttiin *Malmiksi* (ruotsin → *malm* 'aukea paikka kylän tai kaupungin laidassa; sotaväen harjoituskenttä; esikaupunki'). Kaupunki perustettiin 1639 Väärä- eli *Malmisaarelle*, ja ensimmäisissä asemakaavakartoissa nimenä on *Nyje slät* (1640) ja *Nyjschlottz Malm*. Kaupunkia alettiin kutsua nimellä *Savolax Nystad* "Savon Uusikaupunki", koska jo parikymmentä vuotta aiemmin oli Varsinais-Suomeen perustettu toinen *Nystad* (→ *Uusikaupunki*). Pian nimestä tuli *Nyslotts stad* ja edelleen *Nyslott*. *Nykipuheessa* oli pitkään käytössä nimipari *Nyslotts malm, Savonlinnan malmi*. – SP

FMU 4: 7; Juvela, Ossi 1992: 91–93; Pirinen, Kauko 1954: 3; Pirinen, Kauko 1988: 332; Pohjolan-Pirhonen, Helge 1973: 567; Saarenheimo, Mikko 1939: 53–55, 125; Saloheimo, Veijo 1990: 352–356; SKES s.v. malmi; Thors, Carl-Eric 1949b: 28.

Nystad → *Uudenkaupunki*

Nystad lk. → *Uudenkaupungin mlk.*

Nyystölä kylä Päijänteen länsirannalla Padasjoella Päijät-Hämeessä, aiemmin myös *Nyystelä*. *Nystelä by* 1465. *Nystelä* 1504, *Nystile* 1547, *Nystelä*, *Nystillä* 1566; *Nyystölä gård* 1851. – Nyystölä on Padasjoen vanhimpia kyliä. Siellä on ollut pakuuenaikainen kalmisto, jonka paikalle rakennettiin pitäjän ensimmäinen kirkko 1300-luvulla. Nyystölä oli aiemmin Jokioisten ohella myös maallisen hallinnon keskuspaikka ja se säilytti asemansa 1500-luvulle asti. – Nyystölä nimen alkuperästä ei ole varmaa tietoa. On ajateltu, että nimi olisi alkuaan ruotsinkielinen **Nystillä* "Uusipaikka", mutta tulkinna ei ole asiallista perustetta eikä vastaavaa paikannimeä tunnetta muualta. Vertailuaineistoa nimelle ei paljon löydy, lähinnä torpannimi *Nyystölä* ~ *Nyystilä* Asikkalassa, talonnimi *Nyysti* Nummi-Pusulan Nummella ja *Nyystilä-* ja *Nyysti-*nimiset talot ja sukunimi *Nyysti* Laihialla. Nimen taustalla voisi ehkä olla *Dionysios*-nimen käytöstä jäänyt kansanomaisen muoto; henkilönnimikantaa puoltaa se, että muut Padasjoen vanhat

-la-loppuiset kylännimet, *Hinttola*, *Inkilä*, *Kaukila*, *Osoila* ja → *Virmailla*, pohjautuvat vanhaan henkilönnimeen. – ELS

BFH 1: 19; Linden, Eeva 1944: 71; Pulkkilä, Uuno 1947: 32, 98–99.

Nädendal → *Naantali*

Nädendals lk. → *Naantalın mlk.*

Nätö kylä ja saari Houtskarissa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Nothöö* 1540. – Nimen alussa on nykyruotsin 'pähkinää' merkitsevän *nöt*-sanana vanhempi ja myös murteellinen muoto. Tässä se viittaa paikalla kasvaviin hasselpähkinöihin, jotka toivat aikoinaan tervetullutta vaihtelua ulkosaaristolaisten yksipuoliseen ravintoon ja antoivat myös hiukan tuloja. Nimen jälkiosa on ö 'isohko saari'. – PS

Näkkälä saP *Neakkel*, *Näkkälä*, varhemmin *Neahcil*, kylä Enontekiön itäosassa Lapissa, *Näkkäläjärven*, saP *Neahcil-* eli *Neakkeljärvi*, rannalla. Järvestä laskee Ounasjokeen *Näkkäläjoki*, saP *Neahcil-* eli *Neakkeljohka*. *Nächeli Järfwi* 1671. – Suomenkielinen nimi on mukailtu saamesta ja on sittemmin vaikuttanut takaisin saameen, niin että *Neakkel* on enimmäkseen syrjäyttänyt alkuperäisemmän *Neahcil*-muodon. Sana on merkitykseltään ja alkuperältään tuntematon. Vesistönimien jälkiosat *järvi* ja *johka* tarkoittavat järveä ja jokea; nämä vesistönimet ovat primaareja, ja kylä on saanut nimensä järven mukaan. – AA ja SA

ESF 2:1: 14.

Näljänkä kylä Suomussalmella Kainuussa, virallisesti kaksikin: *Yli-Näljänkä* ja *Ala-Näljänkä*. *Näliänkö Jerwi* 1625, *Neliengo Jerfui* 1650. – *Näljänkä* on alkuaan vesistönimi: kylän läpi virtaa *Näljänkäjoki* *Näljänkäjärven* kautta Puolangan Suolijärveen. Nimeen sisältyy saamen 'neljättä' merkitsevä sana, vrt. pohjoissaamen *njealjät*. Nimeämisen perusteena lienee ollut se, että kun tullaan Oulujärven vesistöön kuuluvalta Kiantajärveltä maanselän yli Näljänkäjoelle, on Näljänkäjoen vesistön pääjärvi Näljänkäjärvi vesistön latvalta lukien neljäs järvi. Nimen loppuosan *-nkä* on nimestöjohdin. – AR

Räisänen, Alpo 1995: 539–540; Räisänen, Alpo 2003: 88.

Nämpnäs kylä Närpiössä Pohjanmaalla. *Nämpnäs* 1442, *Nempnäs* 1546, *Nemppenes* 1553. – Nimen jälkiosa *näs* 'niemi' on liitetty alkuosaan, joka palautuu joidenkin tulkintojen mukaan suomalaiseen paikannimeen **Niemenpää* ja joka jo varhain on lyhentynyt nykymuotoonsa. Huldén on esittänyt myös mahdollisuuden, että nimen alkuosa on kehittynyt miehennimestä tai lisänimestä kuten monissa muissakin *näs*-loppuisissa asutusnimissä. – LM

Huldén, Lars 2001: 370.

Närpes → *Närpiö*

Närpiö kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Närpes*. *Nærpis* 1331, *Nerpis* 1348, *Nerppas* 1479–83, *Nerppis* 1544, *Närppis* 1546; *Närpiö*, *Närpää* 1874. – Nimen tulkitsemiseksi on esitetty useita selityksiä, joista kolme huomattavinta lähtee suomenkielisistä aineksista. Maannousun perusteella Olav Ahlbäck on arvioinut, että ruotsalaiset uudisasukkaat lainasivat nimen ehkä jo 1100-luvun lopussa tai 1200-luvun alussa suomalaisilta eränkävijöiltä. Naapurikunnasta Jurvasta virtaa Närvijoki, joka kulkee Närpiön puolella *Närpiönjoki*-nimisenä, ruotsiksi *Närpes å*. Jurvassa on myös talo *Närvä*, joka sisältää henkilönnimen. Lönnrotin sanakirjassa *närvä* ~ *närpä* on 'saita, itara'. Jurvalaiset ovat käyttäneet Närpiön pitäjstä vielä 1800-luvun lopulla rinnan muotoja nimen *Närpiö*, *Närppiö*, *Närpöö*, *Närppöö* ja *Närviö*. Näiden perusteella on oletettu vanhaa nimimuotoa **Närvipää*, jossa *pää* on 'niemi'. Miten tämä nimi olisi kehittynyt nykymuotoonsa, on kuitenkin vaikea uskottavasti selittää. – Lars Huldén on tulkinnut

N

nimen suoraan henkilönnimestä *Närppi, *Närppinen. Närppi esiintyy kylännimenä Varsinais-Suomessa. Ruotsinkielisessä nimessä s-suffiksi liittyy luontevasti suomalaisen henkilönnimeen. – Saulo Kepsu on esittänyt kolmannenlaisen teorian (kommentti 2007): *Närväjoki > Närvijoki ~ Närpijoki. Moni joki-loppuinen nimi on kehittynyt io-loppuiseksi, joten tässäkin tapauksessa on tuloksetta voinut tulla Närvio ~ Närpio. Tämä nimi on siirtynyt kylännimeksi, jonka ruotsalaiset uudisasukkaat ovat varhaisella keskiajalla lainanneet ja mukauttaneet omaan kieleensä. – MB

Ahnbäck, Olav 1974: 95–103; Huldén, Lars 2001: 367; Lönnrot, Elias 1874–1880; Thors, Carl-Eric 1964.

Näs Nimiarkiston paikannimikokoelmien mukaan *näs*-loppuisia nimiä on noin 1 300. Niitä esiintyy kaikkialla ruotsinkielisellä alueella; sen lisäksi vanhoja *-näs*-aineiden sisältäviä lainanimiä ja kartanonimiä esiintyy (nykyisin) aivan suomenkielillä seuduilla. Noin sata *-näs*-nimeä ovat kylännimiä. *Borgnäs* (suom. → *Pornainen*) ja → *Korsnäs* ovat pitäjännimiä, → *Ekenäs* (suom. *Tammisaari*) kaupungin nimi. Jälkiosa pohjautuu substantiiviin *näs* 'niemi', ja luontotimet ovat siis (alun perin) tarkoittaneet tällaisia paikkoja: suuria ja melko korkeita, tavallisesti metsäisiä veteen pistäviä maa-alueita. Erityisen tavallisia nimiä ovat *Långnäs* (66 tapausta), *Björknäs* ja *Norrnäs*. Suurin osa nimistä on epämääräisessä muodossa *-näs*, erityisesti Etelä-Suomessa. Määräinen muoto esiintyy varsinkin yleisessä yksiosaisessa nimessä *Näset* ja nuoremmissa nimissä kuten *Östra näset* ja Pohjanmaalla esim. nimissä *Getnäset* ja *Svartnäset*. Monet asutusnimet pohjautuvat luontonimeen (*Björknäs*, *Långnäs*), mutta asutusnimien joukossa on myös suuri määrä nimiä, joissa alkuosa sisältää henkilönnimen tai henkilönnimityksen. Tämä osoittaa, että sana *näs* on käytetty myös asutusnimiä muodostettaessa; *näs* ei siis näissä tapauksissa ole mitään maastoa kuvaava jälkiosa. Tyypillisiä tällaisia nimiä ovat *Gerknäs* (suom. → *Kirkniemi*), *Mattnäs*, *Obbnäs* (→ *Upinniemi*). Myös *Nynäs* ("Uusiniemi") on tyypillinen primaari asutusnimi. – Ruotsinkielisillä *-näs*-nimillä on erilaisia suomenkielisiä rinnakkaisnimiä. Tyypit *Eikneesi* (1865) (< *Ekenäs* ääntämys *eiknees*) on epätavallinen. Tavallisempaa on, että suomenkielinen nimi sisältää johtimen *-näinen*, mikä ehkä johtuu siitä, että *näs* on tulkittu *-näis*-kannaksi, jonka pohjalta *-näinen* on muodostettu: *Birknäs* > *Pirkinnäinen*, *Nynäs* > *Nyyinäinen*. Vokaalisoinnun vuoksi on syntynyt myös vastaavia *-näinen*-nimiä. Tyypit on sittemmin ollut mallina myös virallisessa nimeämisessä: → *Pännäinen* < *Bennäs* (Pedersöre); → *Sannainen* < *Sannäs* (Porvoo). Myöhemmin aikoina tavallisinta on ollut käyttää jälkiosaa *niemi* ja kääntämällä tai muuten antaa alkuosalle suomenkielisenempi ulkoasu: *Hagnäs* > → *Hakaniemi* (Helsinki); *Obbnäs* > *Upinniemi* (Kirkkonummi); *Otnäs* > → *Otaniemi* (Espoo). – PS

FSO-lex s.v. NÄS, -näs; Huldén, Lars 2001: 39, 528–529; Zilliacus, Kurt 1989: 108–110.

Näs

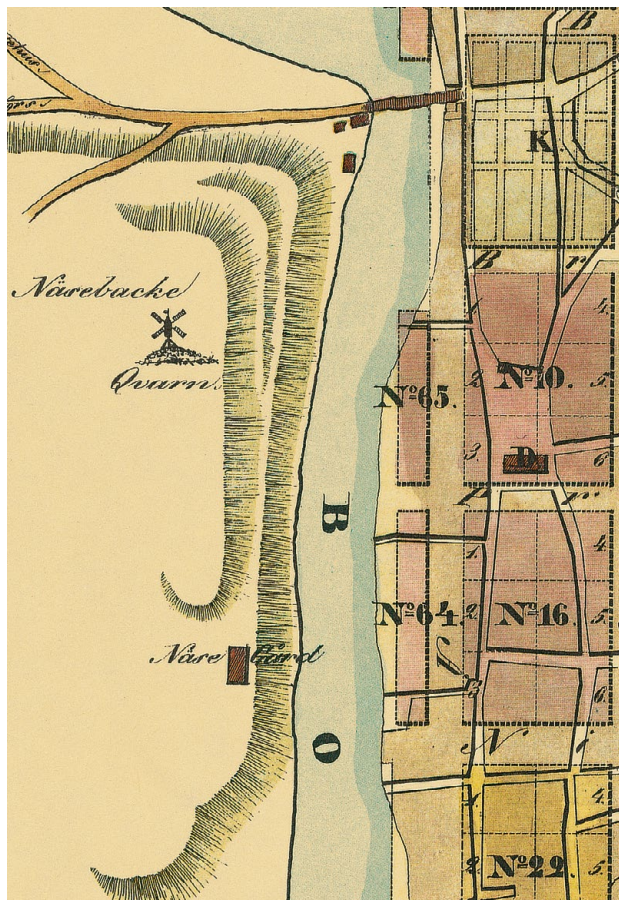
1. kylä Saltvikissä Ahvenanmaalla. *Næs* 1431, *Ness* 1498. – Kylän keskus on aiemmin sijainnut niemessä, kun Saltviksfjärdenin vedenpinta on ollut korkeammalla.

2. → *Kytäjän* kartanon ruotsinkielinen nimi Hyvinkäällä Uudellamaalla. *Näsg.* 1754, *Näsgård* 1757. – Kartano sijaitsee Kytäjärven pienessä niemessä. 1634 perustettua kartanoa kutsuttiin aluksi lähikylän, *Niemen* (*Nemis* 1544) eli *Niemenkylän*, mukaan käännösnimellä *Näs*. – SP

Hausen, Greta 1920: 496; Suomenmaa I (1916): I 13; HisKi (Nurmijärvi).

Näse → Näsi

Näsi kartano Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Näse*. *Näss godz* 1508, *Nässeth* 1526, *Nässett* 1528, *Näseedtt*, *Näset* 1530.

Näsin kartano sijaitsee Porvoon vanhankaupungin vastarannalla; vuoteen 1831 saakka Näsi sijaitsi Uudenmaan ja Hämeen läänissä, mutta Porvoon kaupunki jäi Kymenkartanon läänin puolelle.

– Suomenkielinen *Näsi* on mukaelma ruotsinkielisestä *Näse*-nimestä. Loppu-t:n kato on murrepiirre (ruotsin → *näs*, -et 'niemi'). Näsin kartanon maat olivat Porvoonjoen länsirannalla jokisuiston muodostamassa niemessä (→ *Kokkonniemi*). – TS

Granlund, Åke 1956: 93; Hausen, Greta 1920: 56.

Näsijärvi järvi Pirkanmaalla, Tampereelta pohjoiseen, ulottuu myös Ylöjärven, Kurun ja Ruoveden alueelle. Tampereen kaupunki sijaitsee Näsijärven ja Pyhäjärven välisellä kannaksella. *Näsi Jerwi* 1650. – On mahdollista, että nimeen sisältyy kasvinimitys *näsiä*. Nimen tausta jää kuitenkin hämäräksi. – TA

Nissilä, Viljo 1965: 16; Penttilä, Simo 1963: 21–22; Rahkonen, Pauli 2000: 29; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Näsi.

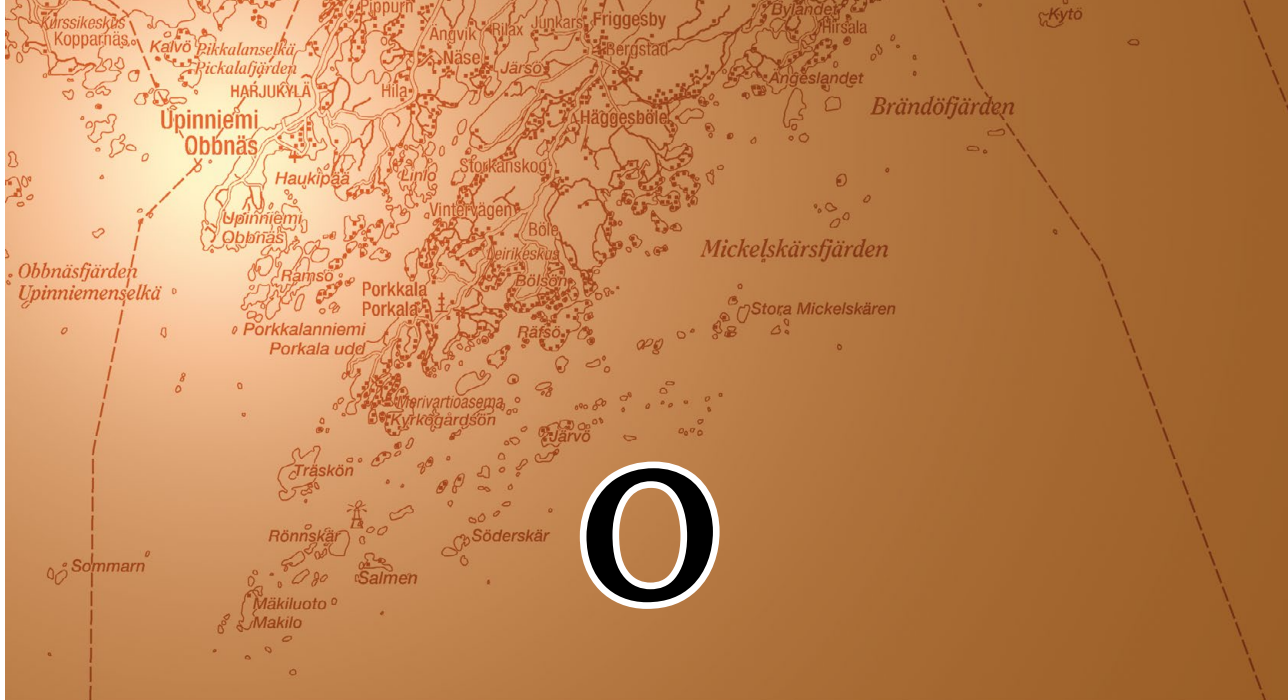
Näätämö varhemmin *Näytämö*, saI *Njiävdam*, *Njävdäm*, saP *Njeavdän*, *Njeavdi*, *Njävdän*, saKo *Njauddäm*. Raja- ja kauppa-asema Inarin koillisosassa Lapissa Suomen ja Norjan rajalla sekä joen suulla Norjan puolella sijaitseva kylä, norjaksi *Neiden*. *Neffdoma*, *Niafdain* (lapinkylä) 1517, *Nagdani* 1595, *Njavidema* 1587, *Neogdöma* 1596, *Neudomarki* (joki) 1633, *Neutemä* 1672. – Nämä paikat samoin kuin alueella sijaitseva Näätämön paliskunta on nimetty Näätämöjoen mukaan, jota saamenkieliset nimet alun perin ja yhä vielä tarkoittavat, *Njeavdi* nykyäänkin pelkästään jokea. Ennen valtiollisten rajojen määrittämistä joen varrella oli rannikolle ulottuva Näätämön siita eli lapinkylä, jonka asukkaat olivat koltansaamelaisia. Joen ja lapinkylän nimi on välittynyt koltansaamesta muihin saamen kielisiin ja suomeen; tähän viittaa mm. pohjoissaamen nimimuotojen moninaisuus. Sanan merkitystä tai alkuperää ei tunneta, ja nimi voikin periytyä alueen aiemmas- ta, saamea edeltäneestä tuntemattomasta kielestä. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Nötö kylä ja saari Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Nöthöö* 1540. – Nimen alkuosaan sisältyvä ruotsin sana *nöt* 'nauta' osoittaa, että saarta on aikoinaan käytetty nautakarjan laidunmaana. Saaresa on myös *Vallarhusen*-niminen alue (ruotsin verbi *valla* 'paimentaa'); nimi tukee saarennimen tulkintaa. – 1200-luvulta peräisin olevassa tunnetussa tanskalaisessa väyläselostukses-

sa (→ *Aspö*) mainitaan *Malmö*-niminen paikka Aspön ja Jurmon välissä. Tämän Malmö on arveltu tarkoittaneen Nauvon Nötötä. Elementillä *Malm-* on ruotsinkielisissä paikannimisämme merkitys 'hiekkapohjainen metsämaa, kangas', mikä sopii hyvin kuvaamaan Nötötä. Se on nimittäin saariston ainoa asuttu iso saari, jossa on hiekkamaata ja havumetsää. – PS Huldén, Lars 2001: 112; Zilliacus, Kurt 1989: 24–25; Zilliacus, Kurt 1990: 360; Zilliacus, Kurt 1994: 69–70.

oaiivi 'pää; pyöreähkö vaara tai tunturi', pohjoissaamenkielinen sana, jolla on vastineita kaikissa saamen kielissä, esim. inarinsaamen *uáivi*, koltansaamen *vuei* 'vv. Sanan tavallisin merkitys on 'pää (ruumiinosana)', mutta sitä käytetään vertauskuvallisesti myös pyöreähköistä maankohoumista. Sana on tavallinen jälkiosa tällaisten kohteiden nimissä. Osassa Suomen Lappia sen käännösvastineena esiintyy suomen → *pää*, mutta Koillis-Lapin saamelaisissa lainanimissä sen mukaelmana tavataan → *-oiva*. – AA

Obbnäs → *Upinniemi*

Ocomäs → *Otsamo*

Ohcejohka → *Utsjoki*

Ohensaari kylä ja kartano Maskussa Varsinais-Suomessa. *Odensari* 1404, *Odhensare* 1439, *Oddensary* 1549, *Odhensaar* 1557, *Ohdensare* 1563. – Nimi on alkuaan ollut saarennimi. Heikki Ojansuu mukaan nimen alussa on vanha karhun nimitys *oksi*, genetiivissä *ohden*. Samaan päätelmään on myöhemmin tullut R. E. Nirvi. – RLP

Ojansuu 1920: 160; Nirvi, R.E. 1944: 67; REA: 378.

Ohensalo kylä Kangasniemessä Etelä-Savossa. *Åhensalo* 1555–1556, jolloin Ohensalo kuului erämaana Lammin Porkkalan säterille. Alue oli tuolloin Jämsän pitäjää. Vieläkin *Ohensaloksi* katsotaan laaja alue Kangasniemen länsiosissa. Sen keskellä on Puulan luoteisosan Haapavedessä iso niemimaa, entinen saari *Ohensalonsaari*. Saaren nimi on alkuaan ollut vain **Ohensalo*, mutta laajentunut tarkoittamaan koko eräaluetta. Nimessä → *salo* tarkoittaa suurta metsäistä saarta, ei metsäerämaata. Nimen alkuaan *ohen* on vanhan karhua merkinneen **oksi*-sanan genetiivin *ohden* savonmurteinen muoto: nykysuomeksi *Ohensalo* on siis "Karhunsaaari". Oletettavasti saaresta on tavattu tai siellä on kaadettu joskus karhu. Myös Kyyvedellä Mikkelin Haukivuorella on samanniminen saari. – SP

Ohkola kylä Mäntsälässä Uudellamaalla. *Ockulaby* 1542, *Ockalaby* 1544, *Ockola* 1548, *Ohkola* 1559. – Kylän halki virtaa *Ohkolanjoki*. Kylä on ilmeisesti saanut nimensä talosta, jonka nimeen saattaisi sisältyä varhaisen isännän nimi. – Mäntsälän kapinan tapahtumat alkoivat tammikuussa 1932 Ohkolan työväentalolta. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 190.

Ohtaansalmi salmi Juojärven ja Rikkaveden välissä Pohjois-Karjalan Outokummun ja Pohjois-Savon Tuusniemen rajalla. – Tuusniemen puolella on järvien välisessä laajassa niemessä

Ohtaanniemi-niminen kylä (*Ochtamanniemij by* 1683; *Ochtanniemi* 1692). Nimeen voi sisältyä ilmeisesti otsaa, päättä, niemennokkaa tarkoittavan *otsa*-sanan savolaismuoto *ohta*. Nimi näyttäisi kehittyneen seuraavasti *Ohtamaanniemi* > *Ohtaanniemi*. Salmi olisi nimetty niemen mukaan. Salmen pohjoisrannalla on Täyssinän rauhan rajamerkki. – SP

Pirinen, Kauko 1988: 305; HisKi (Kuopion mlk).

Oijusluoma järvi ja kyläkunta järven rannalla Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. – Koillis-Pohjanmaalla, etupäässä Etelä-Kuusamossa, on normaalien *järvi*-loppuisten järvennimien lomassa useita *luoma*-loppuisia suomalaisia järvennimiä, kuten *Siikaluoma*, *Kontioluoma*, *Kallioluoma* ja *Särkiluoma* sekä Taivalkosken puolelta *Kylmäluoma* ym. Suuri osa järvistä on niin isoja, että ne lienevät rannikolta Iijokilatvoilla kulkeneiden, keskeisesti lounaissuomalaisista alkuperää olleiden erätalonpoikien nimeämiä. Kysymys on paikallisesta nimimuodista. Nimeämisessä lienee käytetty lounaismurteissa esiintyvää sanaa *luoma* 'apaja, nuotanvetopaikka'. Nimen alkua on tullut verbistä *oijustaa* 'oikaista, mennä oikotietä'. – JV

Oijärvi kylä ja yli kymmenen kilometriä pitkä järvi Iin kunnan Kuivaniemen itäosassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Åia Träsk* 1559, *Åija tresk* 1564, *Åij järfw* 1649, *Oij Jerfui* 1652, *Åija Järfwi* 1680. – Kuten vanhoista asiakirjamerkinnoista näkyy, nimen alkuaan on sana *oja*, josta *a* on heittyntynyt lopusta pois. Oijärveen tulee kymmeniä puroja. – AR

KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Oikarainen kylä Kemijokivarressa Rovaniemellä Lapissa. *Oikarainen* 1764. – Kylä on saanut nimensä talonnimestä, johon sisältyy asukkaiden sukunimi *Oikarainen*. Esim. Oulunsalossa on kirjattu *Oikarainen* 1548, Kemissä *Erich Åikeroinen* 1642. Kylässä ovat edelleen *Ala-* ja *Ylä-Oikarainen* -nimiset talot. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Oikarainen; Vahtola, Jouko 1980: 452.

Oinas kylä Kemijärvellä Lapissa. *Ojnas* (talo) 1820. – Oinaan kylä sijaitsee Kemijoen itärannalla pitäjän pohjoisosassa. Kylä on saanut nimensä seudulle Rovaniemeltä 1640-luvulla siirtyneen *Oinas*-nimisen uudisasukkaan mukaan. *Oinas*-nimisiä taloja on Kemijokivarressa alempana Rovaniemen ohella myös Tervolassa. Nimeä on pidetty merkinä savolaislähtöisestä asutuksesta. – KA

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 419; Vahtola, Jouko 1980: 450; Virrankoski, Pentti 1973: 28; KA: MMA Special jordebok (Kemiträsk Socken).

Oinola kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, vanhan Num-

men pitäjän kirkonkylä; murteessa myös *Oilaa*. *Oinola* 1540. – Kylän nimi on ilmeisesti kehittynyt aiemmasta kantatalon nimestä, johon voisi sisältyä sana *oinas* 'kuohittu pässi' tai isännän lisänimi *Oinas*. Kylännimi on voinut kehittyä myös *Oinas*-alkuisesta luontonimestä. Saulo Kepsu on tosin arvellut, että nimi osoittaisi asutuksen tulleen Varsinais-Suomesta (kylännimi *Oinila* Paimiossa). – SP

Kepsu, Saulo 2005: 54; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Oinas*.

Oitans → Oittaa

Oitenkylä myös *Oistenkylä*, kylä Lammilla Kanta-Hämeessä. Äijs 1539, *Oijos* 1551, *Oijsbij* 1558. – Taivutusmuodon *Oitenkylässä* rinnalla muodot *Oistenkylässä* ja *Oisilla* (vrt. *Hend. Oijssild* 1448, *Hendrich Ollson Oijst* 1479). Kylän nimi lienee alkuun ollut **Ojoinen* ~ **Ojoistenkylä*, josta tyypistymisen kautta tultu muotoon **Oinen* ~ *Oistenkylä*. Jo mainittujen 1500-luvun asiakirjanimien lisäksi kylästä esiintyy sellaisia kirjoitusasuja kuin *Oijuttu* 1543 ja *oijtti* 1550. Kylään liittyvät lisäksi henkilönnimet *Magnus oijlinen* 1456, *Magnus Oitinen* 1479, *Anders Oitinen* 1481, *Jusse Oitinen* 1487. Vaikuttaa siltä, että jo 1400- ja 1500-luvulla olisi käytetty rinnakkain nimiä **Oitti* ja **Ojoinen* sekä jälkimmäiseen perustuvia **Oinen* ja *Oistenkylä*. Nimi *Oitenkylä* saattaisi olla nimien *Oistenkylä* ja *Oitin(kylä)* sekoittumisesta syntynyt. Nykyään *Oitti*-nimi ei enää ole käytössä. → *Oitti*. – MV

BFH 1: 96, 104, 106, 113; FMU 3: 443; Virrala, A. – Ruotsalainen, P. 1972: 125–126.

Oittaa osa-alue, kylä ja kartano Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Oitans*. *Oijttila* 1549, *Oijtaböle* 1552, *Oittans* 1563. – Vanhin asiakirjatieto on vuodelta 1540, jolloin nimi kirjoitettiin *Ryttheböle*. Nimi oli todellisuudessa silloinkin O-alkuinen, sillä alkukirjain R oli kirjurin virhe. Kylä on aina ollut pieni. Ainakin 1500-luvulta se on ollut yksinäistalo eli yhden talon kylä. Tilasta tuli ratsutila 1600-luvulla. *Oittaa* – *Oitans* on nykyisin Karhusuon kaupunginosaan kuuluvan osa-alueen nimi. – Varhaisin asutus on ollut suomenkielistä. Sitä osoittaa mm. se, että lähistön vanhassa nimistössä on hämäläisiä aineksia. Alkutilan nimi lienee ollut **Oitti* tai **Oittila*. Ruotsinkieliset asukkaat – ehkä kirjuritkin – ovat muokanneet myöhemmin sen muotoon *Oitans*. Nimi voi liittyä asuttajien lähtöpaikkaan, joka on ehkä ollut Nummen *Oittilan* kylä nykyisessä Nummi-Pusulassa. Asutus on voinut tulla Nummelta myös Kirkkonummen *Oitbackan* kautta. Hämeen ja Uudenmaan *Oitti*-asutusnimien taustalla on miehennimi *Oitti*. – SBS

Huldén, Lars 2001: 287; Härö, Erkki 1991: 225; Kepsu, Saulo 1999.

Oitti keskustaaajama, kylä ja rautatieasema Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. *Oijs* 1539, *Oijss* 1563 (kylä). Nimen kirjoitusasuina 1800-luvun loppupuolelle asti on useimmiten ruotsalaisittain *Ois*. 1800-luvun jälkipuoliskolla sen rinnalle tulevat *Oistenkylä* (ensiesiintymä 1869), *Oitenkylä* (1872), *Oittenkylä* (1879), *Oitti* (1885) ja *Oiti* (1888). Nykypuheessa taivutus on *Oitti* : *Oitin* : *Oitissa* : *Oittiin* tai *Oitti* : *Oittiin* : *Oittissa* : *Oittiin*. Vielä 1900-luvun alkupuolella taivutustapa *Oitti* : *Oiten* : *Oisissa* : *Oisiin* oli yleinen. – *Oitti*-nimien ydinalue on Hämeessä. Hausjärven *Oittia* maantieteellisesti lähinnä ovat Sääksmäen ja Hauhon *Oitti* (taloja), Askolan *Oitti* (pelto), Nummen ja Tuuloksen *Oittila* (kylä ja talo), Lopen *Oittianmäki* (mäki) ja Lammin → *Oitenkylä*. *Oitti*-nimet on – tosin epävarmasti – yhdistetty murteiden sanaan *oitti* 'taho, mielihalu, päähänpisto, oikku'. Ainakin Hausjärven *Oitti* näyttäisi selittyvän toisin, maanläheisemmin. Kylän nimi on alkuun ollut **Ojoinen* siitä päätellen, että siitä 1555–1556 esiintyy kirjoitusasuja *Ojostenby*, *Oijestenby*, *oijosenby*. (Lisäksi *Oijestenjoki*, *Oijestonjoki*, joka tarkoittanee kylän läpi

Valtion rautatiet Suomessa.
Aikataulu
junille Kesäkuun 1 päivästä 1870 toistaikfeffi.

Vaihde	Ritihimäestä.	Rotaipäimä.		Vaihde	Rajpedeä.	Rotaipäimä.	
		2 ja 3 tuotta.	3			2 ja 3 tuotta.	3
8	Ritihimästä, lähtee kello	6,50' jpp.		14	Selheste, lähtee kello	5,35'	
14	Sietie	7,13'		25	Serualoista	6	
24	Sietie	7,28'		31	Särvelästä	6,14'	
30	Rappilasta	7,54'		41	Sappilasta	6,40'	
41	Särvelästä	8,10'		47	Sietie	6,53'	
55	Serualoista	8,35'		55	Sietie	6,53'	
	Selheste, tulee	9,10'			Ritihimäteen, tulee	7,15'	

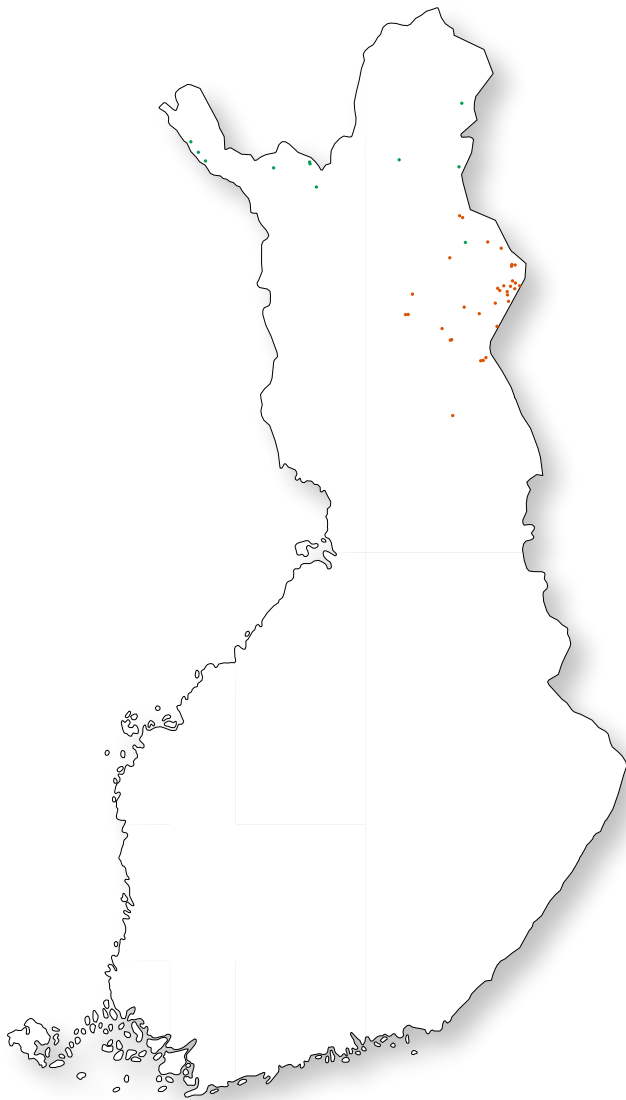
Ote juna-aikataulusta kesältä 1870; Pietarin rataa liikemöitintä vasta Ritihimäeltä Lahteen, mutta Oitti on jo mukana aikataulussa. Nimi on taivutusmuodossa "Oistista". Aikataulu on julkaistu Uudessa Suomettarella 30.5.1870.

Puujokeen laskevaa ojaa.) Nimi on taipunut **Ojoisten* : **Ojoissa*, josta sitten tyypistymisen kautta on tultu taivutukseen *Oisten* : *Oisissa*. Nimeä *Oitti* ei voi suoraan johtaa nimestä *Ojoinen*; kyseessä lienee kaksi eri nimeä. Niillä saattaa kuitenkin olla yhteinen nimittäjä: oja. Tätä tukee se, että naapuripitäjässä Lammilla on *Oitenkylä*; puheessa myös *Oitenkylä* (< **Ojoistenkylä*). 1500-luvun asiakirjoissa lammilaisesta nimestä esiintyy mm. kirjoitusasut *Oijuttu* (1543) ja *oijtti* (1550). Edellinen muistuttaa Somerella, Tammelassa ja Teiskossa nykyäänkin esiintyvää pellonnimeä *Oittu*, joka mitä ilmeisimmin perustuu sanaan *oija* 'ojittaa' ("Avara suo oli oijttu" 1871). Nimet *Oittu* (< **Ojittu*) ja *Oitti* näyttäisivät siis viittaavan ojitettuun maahan. Suhteesta *Oittu* ~ *Oitti* vrt. esim. *vääty* (< *väännetty*) ~ *väätti* 'väännetty vitas', *holhottu* ~ *holhotti*. Myös Karjalankannaksella olevien *Oithautan*-nimien lähtömuoto on Viljo Nissilän mukaan **Ojittuhauta*. Nissilä kirjoittaa (1939): "Nimiryhmä on epäilemättä syntynyt aikoina, jolloin ojitetut pellot ja niityt olivat harvinaisia. Vielä 1700-luvun alussa ojittamisen taito oli tuntematon monin paikoin Karjalaa." – MV

Hiltunen, Petri 1986: 38–39; Huldén, Lars 2001: 272, 287; Jaakko Teitin valitusluettelo: 37, 200–201, 209; Koskimies, YS. 1985: 450, 620; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Ojanen*, *Oittinen*; Niittymäki, Liisa 1995: 54; Nissilä, Viljo 1939: 214; Nissilä, Viljo 1976c: 19; Virrala, A. – Ruotsalainen, P. 1972: 125–126; Suomalainen Wirallinen Lehti 20.2.1869 s.1; Morgonbladet 8.10.1872 s. 4; Uusi Suometar 21.10.1879 s. 2; Sanomia Turusta 15.6.1885 s. 2; Tampereen Sanomat 7.3.1888 s. 3; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

oiva paikoin *oivi*, on harvinainen tunteiden nimen jälkiosa Lapissa. Sitä ei käytetä itsenäisenä sanana. Nimien osana se on lainaa saamen sanasta, joka on pohjoissaamassa muodossa → *oaivi*, inarinsaamassa *uäivi* ja koltansaamassa *vuei* 'vv. Sana tarkoittaa 'päästä' ruumiinosana, mutta sen ohella sitä käytetään merkityksessä '(pyöreää paljaslakista) tunturia'. Merkityksenkehityksen taustalla on ruumiinosan ja tunturinlaen muodon samankaltaisuus. Suomen *oiva*- ja *oivi*-loppuiset paikannimet ovat vanhoja käännöslainoja ja mukaelmia saamesta. Peruskartoissa *oiva*-nimiä on neliskymmentä (esim. Sallan *Nuolusoiva* ja Sodankylän → *Vong-oiva*) ja *oivi*-nimiä kymmenkunta (esim. Enontekiön *Palkis-oivi* ja *Rautuoivi* < pohjoissaamen *Bálggesoivi* ja *Rávdoivi*). Kaikki ovat tunteiden nimiä lukuun ottamatta muutamaa luonnonpaikan nimeen perustuvaa asutusnimeä. Yleisemmät *oiva*-nimet sijoittuvat Sodankylän itäpuolelle Sallan Tuntsaan ja muutamat *oivi*-nimet vähän pohjoisemmaksi nykyiselle saamelaisalueelle Enontekiöön, Inariin ja Savukoskelle. Useimmissa tapauksissa saamenkielistä *oavi*-jälkiosaa vastaa kuitenkin suomen → *pää*. – TS ja AA

Suutari, Toni 2004: 235–295, 2006: 273; Paikannimirekisteri 2005.

O Paikannimet, joiden loppuosa on *oiva* tai *oivi*. Punaisella on kuvattu *oiva*-, vihreällä *oivi*-loppuiset.

Oivu kylä Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarlelaa, ruotsiksi *Åivo*. *Oijwå* 1573, *Åiwå* 1609. – Nimi on varmasti yhteydessä *Oivo*-asutusnimiin Ala- ja Ylivieskassa, Elimäellä ja Iitissä. Nimien avulla sisältävän henkilönimen *Oiva*, joka pohjautuu 'erinomaista, mainiota ja kelpoa' merkitsevään adjektiiviin. Kaarlelan kylännimen suomalaismuoto *Oivu* perustuu ruotsinkielisen nimen ääntömuotoon. Kokkolan naapurikunnassa Kaustisella on luontoniminä *Oivuankangas* ja *Oivuanneva*, joiden alkuosat ilmeisesti sisältävät kylännimen ja ehkä kuvastavat sen alkuperäistä muotoa **Oivua*. – PS

Huldén, Lars 2001: 415; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2001 s.v. *Oiva*, *Oivo*.

oja on yleinen paikannimien jälkiosa varsinkin länsimurteiden alueella. Itämurteiden alueella *ojaa* vastaa → *puro*. Peruskartoissa *oja*-loppuisia nimiä on yli 14 000. Valtaosa on luonnollisesti luonnonojien eli purojen tai kaivettujen ojien nimiä (yli 12 000), mutta talonniemiäkin on noin 1 600 sekä kylien ja kulmakuntien nimiä vajaat 200. Peltojen ja niittyjen nimiksi on tulkittu maanmittaustöiden yhteydessä noin 120 esiintymää. Lisäksi on satunnaisia muita nimiryhmiä. Yleisimmät nimet ovat *Myllyoja* (391), *Kivioja* (211), *Syväoja* (95), *Kylmäoja* (84), *Mustaoja* (81), *Pahaoja* (80), *Väljoja* (74), *Korvenoja* (64) ja *Tuomioja* (61). Eri nimimuotoja on yli 7 000. Vain keran esiintyvien nimien osuus on noin neljä viidesosaa, esim. Savukosken *Alimmainen Juurenvettämäoja* ja *Ylimmäinen Juu-*

renvetämäoja sekä Inarin *Kahdentoistakattilanoja*. – TS

Paikannimirekisteri 2005.

Ojakkala kylä, taajama ja kartano Vihdissä Uudellamaalla. – Alkuaan *Ojakkala* oli kantatalo (*Ojackala* 1689) Niemenkylässä. Vuonna 1842 venäläissyntyinen Aleksei Aleksejeff Wasiljeff osti talon ja perusti paikalle *Ojakkalan lasitehtaan*. *Ojakkala*-nimeä alettiin käyttää myös kylän nimenä, ja nimi *Niemenkylä* sai väistyä. Muutosta joudutti ehkä se, että Vihdissä on toinenkin *Niemenkylä* (Vesikansassa) ja myös *Niemi*-niminen kylä, mikä epäilemättä on aiheuttanut sekaannusta. – *Ojakkala*-nimi perustuu sanaan *ojakko*, jolla Länsi-Uudellamaalla ja muutamissa sen länsipuolella olevissa pitäjissä on merkitys 'notkelma, jonka pohjalla on oja; purolaakso'. – MV

Myllyniemi, Seppo 1990: 119; HisKi; SMSA.

Ojamo kaupunginosa, kylä ja kaivos Lohjalla Uudellamaalla. *Johan Henr.ss i Ojamo* 1682. – Nimet perustuvat ratsutilan nimeen *Ojamo*. Erik Fleming perusti Ojamon maille noin 1538 Suomen ensimmäisen rautakaivoksen. Ojamon nimi mainitaan ensimmäisen kerran 1384, silloin siellä oli ojasaa Lohjan pappilalle kuulunut mylly. Talon länsipuolitse on Lohjanjärveen laskenut oja. Nimi sisältää sanan *ojamo* 'ojan vierus'. – SP

FMU 1: 395; Hausen, Greta 1922: 432; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Ojamo*; Rein, G. 1944: 38, 164; www.sci.fi/~torstis/lohja/kirjoit/tilat/ojamo.htm, 27.4.2005.

Ojoien kaupunginosa Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. *Oyas* 1329; *Ojis Ladug*. 1720, *Åis By* 1770. – Kaupunginosa on rakennettu lähinnä Ojoisten kartanon entisille maille. Kaupunginosan nimitys perustuukin kartanon nimeen, joka on annettu kartanon lähellä Vanajaveteen laskevan lyhyen luonnonojan mukaan. Kartano toimi maaherran virkatalona 1600-luvulla ja 1810–1848. Vuodesta 1924 siinä toimi van-kisiirtola. – SP

REA: 29; HisKi.

Okerla kylä Hauholla Kanta-Hämeessä. Hauhon käräjillä mainitaan *Jossi Åckerolast* 1437. *Åkerla* 1501, *Åkerola* 1561. Y. S. Koskimies (1985) on arvellut nimen olevan samaa perua kuin Hollolan → *Okeroinen*, josta Okerla olisi voinut saada kantasukkaansa. Toinen mahdollisuus on, että nimen taustalla on lisänimi *Åkar* ~ *Åkare*, jota esiintyy ainakin Kangasalla 1500-luvulla. – SP

FMU 3: 111; Koskimies, Y.S. 1985: 446; Suvanto, Seppo 1987: 144; Säiliä, Uno 1930: 43–44.

Okeroinen kaupunginosa Lahdessa Päijät-Hämeessä, entinen Hollolan kylä. *Okerois* 1445. – Okeroinen on ollut Hollolan suurimpia kyliä. Suurin osa kylästä liitettiin Lahteen vuoden 1956 alusta. Nimen alkuperä on varmaa selitystä vailla. On mahdollista, että nimi kytkeytyy Hauhon kylännimeen → *Okerla*. Okeroinen varhaisin asutus on voinut tulla Okerlasta. – TA

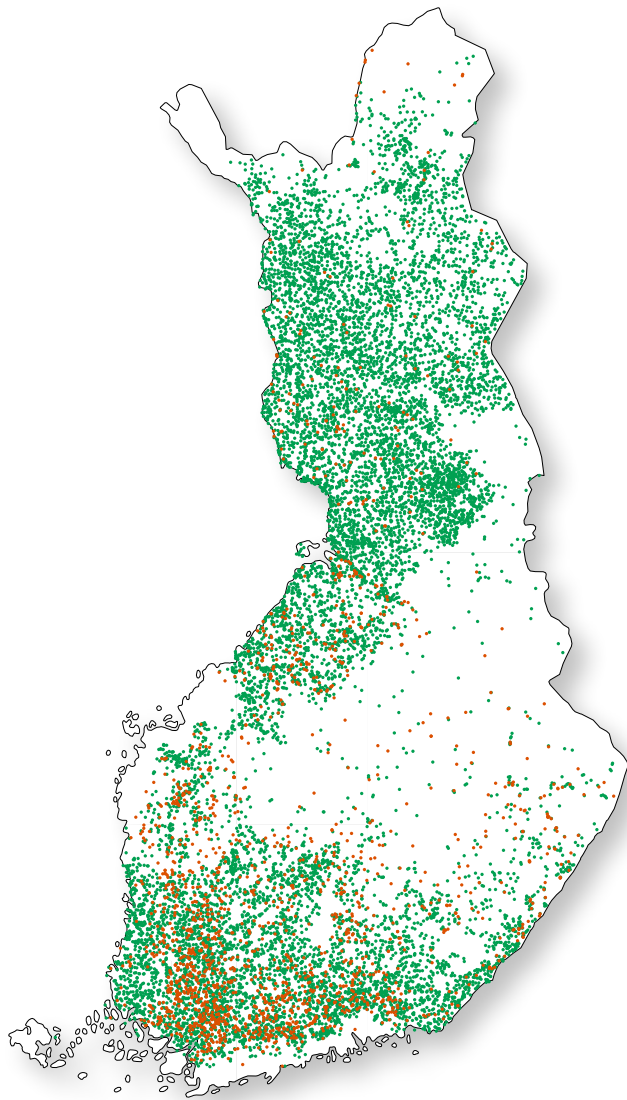
FMU 3: 362; Kuusi, Sakari 1935: 49; Laapotti, Marjukka 1994: 233.

Oksava taajama ja kylä Haapajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Oksavan kylän* 1896. – Kylästä tuli 1920-luvulla rautatien ja tukinuiton myötä pitäjän toiseksi suurin taajama. Kylän läpi laskee Settijoki Kalajokeen, joka samalla jakautuu osaksi matkaa kahdeksi haaraksi. Siten kylän kohdalta voi kulkea jokireitit neljään suuntaan. Nimi on nuori. Ehkä sillä on kuvattu vesireittien monihaaraisuutta eli "oksaisuutta". – SP

KA: stoa d 911/363 1896:1.

Oksjärvi järvi Tuuloksen pohjoisosassa Kanta-Hämeessä. *Oxjärvi* 1776–1805. – Nimeen sisältyy vanha karhua tarkoittava sana *oksi*, genetiivissä *ohden*, joka näkyy myös *Ohen*- ja *Ohden*-alkuisissa paikannimissä. Läheinen kulmakunta on nimeltään *Oksjärvenkulma*. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 222.

Paikannimet, joiden loppuosa on oja. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Olari kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Olars*. *Wleffstesby* 1538, *Oleffpsby* 1540, *Olarsby* 1552, *Olausby* 1594. – Vanhat kirjoitusasut osoittavat nimen taustalla olevan miehennimen *Olav*, joka on siirtynyt kylännimeksi talonnimestä. Ennen vuotta 1540 kylän nimenä oli *Gräsa*, jonka nimi säilyi senkin jälkeen kartanon nimessä *Gräsagård*. Saulo Kepsu on arvellut, että *Olarsby* on annettu kylännimeksi vasta *Gräsagårdin* perustamisen jälkeen rälssin ulkopuolelle jääneelle kylänosalle. – Vuonna 1968 nykyisen kaupunginosan alueelle ehdotettiin historiallisesti oikeampina nimiä *Ruomela* – *Romens* läheistä paikannimeä *Romensbergen* ja vanhaa torpannimeä (*Rom torpet* 1774) mukaillen. Vanhan *Olarsbyn* kylän keskus sijaitsi nimittäin nykyisen Niittykummun kaupunginosan alueella ja nykyinen *Olari* kaupunginosa on ollut vain kylän takametsää. Kauppalanhallitus piti kuitenkin kauniimpana *Olari*-nimeä. Kylän nimeksi vahvistettiin *Olari* – *Olarsby* 1965, kaupunginosan nimeksi tuli lyhyempi nimi *Olari* – *Olars* 1976. – SP

Hausen, Greta 1920: 169; HS 17.3.71; Huldén, Lars 2001: 287; Kepsu, Saulo 1999: 35; Laitinen, Sirkka 1982: 17–18; Ramsay, August 1984 [1928]: 55.

Olars → *Olari*

Olavinlinna linna Savonlinnassa Kyrönsalmen saarella Etelä-Savossa, ruotsiksi *Olofsborg*. *Olavinlinna* 1875. – Ruotsinkielinen nimi *Olofsborg* oli keskiajalla yleisemmin käytössä kuin

rinnakkaisnimi *Savolax Nyslott* tai → *Nyslott*: *Oleffsborch* 1486, *Olaffs borgh* 1497, *Olaffzborgh* 1504. Linnan perusti Eerik Akselinpoika Tott, ja sen rakentaminen alkoi 1475. Linna omistettiin Pyhälle Olaville, se oli S. *Oloffzborgh* 1477, *sancti Oloffsborgh* 1483, *sancti oluffs borgh* 1499, eli ”Pyhän Olavin linna”. Sen suomalaisena nimenä oli alkuun → *Savonlinna*. – SP FMU 4: 7 ja 6: 96; Mäkinen, Vesa 1975: 103; Pohjolan-Pirhonen, Helge 1973: 567–568; Porthan, H. G. 1800; REA: 557; Tapio 31.7.1875.

Olhava kylä Iissä Pohjois-Pohjanmaalla *Olhava(n)joen* suussa. *Ålhagha* 1543, *ålhaffua* 1544, *olhaua* 1554. – *Olhava* on Perämeren rannikon vanhoja karjalaisperäisiä nimiä. Sana *olhava*, *olhova* merkitsee Karjalankannaksen murteissa ’pitkää, syvää vesiperäistä notkoa’. – AR

Nissilä, Viljo 1948: 219–220; 1975: 28–29.

Olhavanvuori vuori Valkealan Kinansaaren kylässä Kymenlaaksoissa. Vuoren alla sen itäpuolella on *Olhavanlampi* (*Olhavan Lambi* 1833). – Nimen alkuosa on vanha, harvinainen maastotermi *olhava* (myös *olhova*), jonka merkitys on ’pitkä, syvä, vesiperäinen notko, rotko’. Saulo Kepsun mukaan (1990) tämä maastosana on lähtöisin Karjalankannakselta, josta se on erämiesten mukana levinnyt Kymenlaakson paikannimiin. *Olhavanlampi* on pitkä ja rotkomainen. *Olhavanvuori* on saanut nimensä sijainnistaan lammen rannalla. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 291; Kepsu, Saulo 1990: 117, 190; Nissilä, Viljo 1975: 28.

Olkijoki ja Perämereen laskeva joki Raahessa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Pattijokea. *Olkioki* 1552, *Olkioki* by 1566. Joen latvoilla oleva järvi on *Olkijärvi*. Suomen sodan aikana tehtiin 19.11.1808 ns. *Olkijoen* sopimus, jonka mukaan Suomen kenttäarmeijan oli vetäydyttävä Kemijoen länsipuolelle. – *Olkijoki* on vanha nimi, eikä sen nimeämisperuste ole enää tiedossa. Hyvin monet *Olki*-alkuiset paikannimet liittyvät kaskenpolttoon. – AR

Otavan Suuri Ensyklopedia 9 (1981): 6646; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Olkiluoto saari ja voimalaitos Eurajoella Satakunnassa. *Olki-luätän* n. 1552, *olki Luothän* 1578 (molemmat rajapaikkoina), *Ålckiluoto* 1722, *Ålckiluoto* 1742. – Viljo Nissilä on katsonut *Olki*-alkuisten paikannimien kertovan siitä, että paikalla on kasvanut runsaasti kaislaa tai ruokoa; *olki* yleensä ’puidun tai tuleentuneen viljan korsi’, tässä ’kaislan ja ruo’on korsi’. Saari on maankohoamisen takia nykyisin varsin suuri; nimi on annettu saaren ollessa vielä luotona eli pienenä saarena. – SP

Jaakkola, Jalmari 1946: 38–39, 41; Nissilä, Viljo 1939: 154.

Olkajärvi järvi ja kyläkuunta Raudanjoen alajuoksulla Rovaniemellä Lapissa. Järven länsipuolella on *Iso Olkkavaara* ja pohjoispuolella *Olkka-Toramonselkä*. – Nimi on saamelaislähtöinen siitäkin päätellen, että paikasta on kerrottu 1800-luvun alkupuolella perimätietoa, jonka mukaan talonpojat hävittivät siellä ison saamelaiskylän. Pohjoispuolen *Toramo*-nimye näyttäisi heijastavan saamelasta aktiimuotoa saP *doarrun* verbistä *doarrut* ’tapella, taistella’. *Olkka*-nimen alkumuoto ei kuitenkaan ole tavoitettavissa. Lähtökohdaksi voidaan arvata lähinnä koltansaamen pohjalta sana saP *holga*, saI *ulgâ*, saKo *olgg* ’ulku eli kuivatusorsi (verkoille yms.)’, joka on suosittu järvennimien osa. Toisaalta lähes samanalkuinen nimiryvä *järvenvet*, saI *Olkkejäävrüh*. Inarilaiset eivät ole yhdistäneet sitä muuten yleisiin *Ulgâ*-alkuisiin nimiinsä. – SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 129.

Olkkala kylä ja kartano Vihdissä Uudellamaalla. *Olkala* 1539, *Olkola* 1543, *Olkola* 1544. – Perustuu henkilönnimeen *Ollikka*, *Ollikko*, jonka taustalla puolestaan on nimi *Olli* ja edelleen *Olof*. – MV

Alanen, Timo 2004b: 46; Hausen, Greta 1920–1924: 867.

Olkkola kyläkunta Jämsässä Keski-Suomessa. *Olkkola* 1707. – Saanut nimensä samannimisestä talosta (jo 1539). Talon nimi taas on muodostettu johtimella *-la* henkilönimestä *Olkko* (< *Ollikko* < *Olof*). – MV

Alanen, Timo 2004b: 46; Nissilä, Viljo 1962a: 121; HisKi.

Ollikkala kylä Juvalla. *Ollikalaby* 1664. – Saanut nimensä kylän varhaisen asuttajasuvenimestä *Ollikainen*. Sukua on asunut siellä viimeistään 1562. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 772; VA: KA 8644: 150v.

Olofsborg → *Olavinlinna*

Olostunturi myös *Olos*, tunturi Muonion kirkonkylästä itä-kaakkoon Lapissa. Sen pohjoispuolella on Jerisjoessa järvi, *Olosjärvi*, tämän alapäässä *Oloslompolo* sekä siitä alaspäin joessa *Oloskoski*. *Olostunturi*, *Olostunturi* 1863. – Nimi on mukailtu saamesta, mutta sen alkumuotoa ei tunneta. Lähtökohdaksi sopisi luulajansaamen *ällo* 'karsia; raivata (kotasija)' ~ saP *oallut* 'aisata' tai pohjoissaamen yhdysosamuoto *vuolos-* tai *vuolos-* 'ala-, alapuolella oleva'. *Olosjärvi* on Jerisjoen alin isompi järvi, joten sitä saattaisi luonnehtia *Vuolos-*alkuinen nimi "Alajärvi". Järven nimi on usein lähtökohtana myös tuntureita ja vaaroja käsittävälle nimiryppäille. Merkityksen sopisi myös Pellon *Olosjokeen*, sillä se laskee Naamijokeen sen suupuolesta samaan tapaan kuin Inarin *Alajoki*, saI *Vyelijuuhä*, Ivalojokeen. Joen latvalla oleva *Olosvaara* on voitu nimetä joen mukaan. – SA

Qvigstad, J. K. – Wiklund, K. B. 2 (1909): 159.

Olsböle kylä Tammisaaren Tenholassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Olzby* 1524, *Olzböle* 1530, *Olssbölle* 1544. – Lars Huldén on pitänyt kylää Hällsbyn tytärkylänä. Loppuosa → *böle* 'uudisviljelmä, uudisasutus'. Nimien alkuosaan on ikuistunut keskiaikaisen maan raivaajan tai varhaisen omistajan nimi *Olof*. – MB

Huldén, Lars 2001: 189.

Olvassuo suo ja luonnonpuisto Utajärven ja Pudasjärven rajalla Pohjois-Pohjanmaalla. Suon laidassa on kaksi järveä *Iso* ja *Pikku Olvasjärvi*. – *Olvas*-alkuosa on tuntematon. Muita *Olvas*-nimiä ei näytä Suomessa olevan. – AR

Olympiaby → *Olympiakylä*

Olympiakajen → *Olympialaituri*

Olympiakylä kerrostaloalue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Olympiaby*. – Puu-Käpylän reunalla Koskelantien pohjoispuolelle nauhamaisesti levittäytyvä kerrostaloalue valmistui 1939, ja sen oli tarkoitus toimia vuoden 1940 Helsingin olympialaisten osanottajien majoitusalueena. 23 kerrostaloon oli tarkoitus majoittaa 3 200 urheilijaa. Syttyneen maailmansodan takia olympialaiset kuitenkin peruutettiin. Sodan jälkeen Helsingille myönnettiin vuoden 1952 kesäolympialaiset, jota varten rakennettiin Käpylään uusi kisakylä Koskelantien eteläpuolelle. Tätä kutsutaan nimellä *Kisakylä*. Sinne majoitettiin 4 800 urheilijaa kaikkiaan 7 500 osanottajasta. – SP

Kolka, Sulo 1955: 84; www.mrl.edu.hel.fi/eu/megaevents/Helsinginolytutkrftf, 28.12.2005.

Olympialaituri laivasatama Helsingin Eteläsatamassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Olympiakajen*. – Helsingin olympialaiset vuonna 1952 olivat sodasta vasta toipuvalle Suomelle suuri voimainponnistus, joka vaati infrastruktuurin monenlaisia nykyaikaistamisia, myös ulkomaanliikenteen osalta. Helsingin uusi lentoasema avattiin 1952 ja laivaliikennettä varten valmistui uusi satama *Olympialaituri*. Vuonna 1969 vahvistettu nimipari oli jo sitä ennen epävirallisessa käytössä. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 124.

Olympiastadion urheilukenttä Helsingissä Uudellamaalla, puhkielessä usein vain *Stadion*. – Kun 1920-luvulla syn-

tyi haave saada Helsinkiin olympialaiset, perustettiin 1927 Stadion-säätiö. Sen päätehtäväksi tuli rakennuttaa sellainen stadion, että Helsinki voisi toimia kesäolympiakisojen isäntäkaupunkina. Stadionin rakennustyöt aloitettiin 12.2.1934 ja rakennus vihittiin käyttöön 12.6.1938. Stadionin piti olla vuoden 1940 Helsingin kesäolympialaisten päänäyttämö, mutta toisen maailmansodan syttymisen takia kisat peruttiin. Ne myönnettiin uudelleen Helsingille vuodeksi 1952, jolloin Stadionista tuli todellinen olympiastadion. – SP

www.stadion.fi/index.php?areaid=historia, 28.12.2005.

Onas kylä ja saari Porvoossa Itä-Uudellamaalla, äännetään *unas*. *Onas* 1540, *Åness* 1541, *Ånäss* 1542, *Ånääss* 1555, *Onassz* 1556, *Ones* 1557, *Ånas* 1559. – Nimen lopussa oleva *-as* on yleinen pääte asutusnimissä, ja nimen alkuosa voisi sisältää miehennimen *Une*. Vaihtoehtoinen selitys liittää nimen virolaiseen kartanonnimeen *Onas* (*Unnal* 1345, *Unnas* 1386, *Unas* 1398). – TS

Granlund, Åke 1956: 148–149; Hausen, Greta 1920: 56–57; Huldén, Lars 2001: 320.

Onkamaa kylä Haminassa, aiemmin Vehkalahtea. *Ongamaby* 1544. – Kylä on Onkamaanjärven rannalla. Viljo Nissilä on yhdistänyt *onka*-alkuiset nimet sanaan *onka* 'vesiperäinen notko', mikä sopisi tähänkin. Vrt. → *Onkamo*. – SP

Hausen, Greta 1924: 833; Nissilä, Viljo 1975b: 28.

Onkamo

1. kylä Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa. *Ongama* 1618. – *Onkamonsjärvi* (*Ongama iärrfui* 1618), eli *Suuri-Onkamo* ja *Pieni-Onkamo*, levittäytyy Tohmajärven, Joensuun ja Rääkkylän alueille.

2. kylä Haukiputaalla Pohjois-Pohjanmaalla. Myös siellä on *Onkamonsjärvi*.

– T. I. Itkonen on yhdistänyt *Onkamo*-nimet saamen sanaan *oaggut* 'onkia'. Nimissä esiintyvä *mo*-johdin on tavallinen erityisesti Pohjois-Suomen paikannimissä. Tohmajärven nimi saattaisi olla henkilönnimilähtöinenkin (*Olexie Onkeson* 1592 Tohmajärvi); tällöin nimi viittaisi varhaiseen asukkaaseen tai eränkävijään ja hänen nautinta-alueeseensa. *Onka* ~ *Onkka* on tunnettu Karjalassa mm. *Ondrein* ja *Anikitan* muunnoksena. Varhaiset asiakirja-asut antaisivat mahdollisuuden tulkita nimen kehittyneen seuraavasti: **Onganmaa* > *Ongama* > **Onkama* > *Onkamo*. Vrt. myös → *Onkkaala*. – SP

AKH I: 352, 367; Itkonen, T. I. 1948: 511; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Onkamo; Nissilä, Viljo 1975b: 29.

Onkamonsjärvi järvi Sallassa Lapissa. *Ungaman* 1603, *Ongama* 1747, *Ongamo* 1752. – Järvi sijaitsee lähellä itärajaa ja sen läpi kulkee Suomen ja Venäjän välinen raja. Suurin osa järvestä on Suomen puolella. Järven rannalla oleva kylä *Onkamo* on saanut nimensä järven mukaan. Onkamonsjärvestä laskee etelään Kallunkijärveen *Onkamonsjoki*. Nimen alkuosa sisältää ehkä saamelaiskielten onkimista tarkoittavan sanan (vrt. pohjoissaamen *oaggut* 'onkia'), jolloin nimi olisi alkuaan merkinnyt "Onkimajärveä". Vuonna 1603, jolloin määrätty kalavedet olivat yhteisiä koko kylälle, järven mainitaan olleen yksi Kuolajärven saamelaisten kalastusvesistä. Järvellä kalastetaan edelleen paljon. Suomessa on useita muitakin *Onkamo*-nimisiä järviä, joista kaikki eivät liene saamelaisperäisiä. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 48, 430; Itkonen, T. I. 1948, 2: 511.

Onkivesi järvi Iisalmen, Lapinlahden ja Maaningan alueilla Pohjois-Savossa. *Ongivesi* 1561, *Ångi weden* 1620-luvulla. Lapinlahdella se on myös maarekisterikylän nimi. – Yleensä *Onki*-alkuiset nimet ovat pieniä järviä ja lampia, joiden nimen on katsottu kertovan kalojen onkimisesta. Jos Vuoksen reitin pohjoisin kokoojärvi on saanut näin "arkisen" nimen,

se voisi viitata varhaiseen koukkukalastukseen. Onkivedellä oli jo 1500-luvun alussa yksi Olavinlinnan kalastamoista; yleensä niissä käytettiin pyydyksinä nuottia, verkkoja, katiskoja, mertoja ja vatoja. Ilmeisesti Onkiveden nimi on kalastamokautta vanhempi. – SP

Alanen, Timo 2004a: 74; Pirinen, Kauko 1982: 389–390; Pirinen, Kauko 1988: 370; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 330.

Onkkaala Pälkäneen kirkonkylä Pirkanmaalla. *Ye de Onckala* 1340, *Ånckala* 1571. – Kylä sijaitsee kannaksella Mallasveden ja Pälkäneveden välissä ja rajoittuu lännessä Pälkäneveden lahteen. Viljo Nissilä on oletanut, että alkuperäiseen asutusnimeen sisältyisi miehennimi, joka olisi lainaa germaanisesta nimipesyeestä *Onke*, *Onko*, *Oncke*, *Onke* jne. Luontevammin Onkkaalan nimi voisi selittyä kantasaamen sanasta **oanġē* (> saI *uġgi* 'pieni, kapeasuinen lahti'), joka kuvaa osuvasti läheisen Pappilanlahden muotoa ja olisi voinut sisältyä sen aiempaan nimeen. Suomen murteissa *onkka* on tavattu Enontekiöltä merkityksessä 'joen suulla oleva pyöreähkö lampi, jonka salmi yhdistää jokeen', Länsipohjasta merkityksessä 'etenkin suulta kapea ja perältä leveä ja syvä lahti'. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Onkalo; SKES s.v. onkalo; Nissilä, Viljo 1980: 174; SSA s.v. onkalo; SMSA s.v. onkka.

Onnistaipale kylä Orivedellä Pirkanmaalla, rinnakkaisnimiä vanhastaan *Taipale* ja *Niemi*. *Onnistaypala* 1508, *Taipale* 1540, *Onnistaival* 1557, *Niemishy* 1558. – Kylän nimessä, joka perustuu talonnimeen, *taipale* tarkoittaa järvien välistä kannasta – tässä tapauksessa Nihuanjärven ja Myllyjärven välistä maa-alueetta. Nimen alkuosaan sisältynee notkoa, alavaa paikkaa tarkoittava sana *onsi*: *onnen*. Nykyasuun on voitu päästä muodosta **Onsintaipale*. – SP

Kepsu, Saulo 1990: 192; SKES s.v. onsi; Vuorela, Toivo 1979: 307; KA: Suvanto (Kangasala): 91 I.

Ontojärvi eli *Ontonen* järvi Kuhmossa Kainuussa. *Ondoierui* 1554, *Ondo Jerfui* 1650. – Äänteellisesti läheisimpiä nimiä ovat *Ontajärvi* (*Ondarvi*) Vianan Rukajärvellä ja *Ontamojärvi* Pudasjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Nimen alkuperä ei ole selvä. Mahdollista ehkä on, että *Ontojärveen* sisältyy karjalainen miehennimi *Ontto*, Aunuksessa myös *Ontoi* (< ven. *Anton*). – AR

Räisänen, Alpo 2002: 38–39.

Onttola taajama Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Ontolanaho* 1692 (asuinpaikka ja aho). – Nimeen sisältyy epäilemättä karjalainen miehennimi *Ontto* (< ven. *Anton*). *-la* on johdin, jolla muodostetaan talojen ja kylien nimiä. Vuonna 1692 Onttolassa on ollut ainakin yksi talo. – AR

Nissilä, Viljo 1976: 107–108; KA: TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Orajärvi järvi ja sen rannoilla oleva kylä Sodankylässä Lapissa. Kylää tai sen osaa kutsutaan myös *Orakyläksi*. Järven itäpuolella on *Oratunturi* ja siitä laskee *Orajoki* Kitiseen. *äräjärff träsġ* 1562, *Orra T.* (= *träsġ järvi*) 1642, *Orre Jawre* (*Jaura ~ Jaufrä*) 1672, *Orraierfwi* 1695, *Årajerfwi* 1767. – Nimi esiintyy saamenkielisessä laulutekstissä, jonka ylioppilas Olaus Sirma kirjoitti J. Schefferukselle 1672 ja joka julkaistiin tämän Laponia-teoksessa seuraavana vuonna. Nimen saamelaisperäisyyttä ei ole syytä epäillä, mutta alkuosan palauttaminen johonkin tiettyyn saamen sanaan on silti vaikeata. Todennäköisimmin taustalla on 'oravaa' merkitsevä keminsaamen sana, joka on merkitty muistiin Kuolajärvellä 1800-luvun alkupuolella muodossa *orre* (nykyisin saP *oarr*, saI *uárree*, saKo *vuá rreev*). Myös Pellon *Orajärvi* ja siihen liittyvä laaja *Oranki*-alkuinen nimiryvä (*→ Orankirova*) ovat luultavasti samaa juurta siten että *oranki* kuvastaa saamen kielen deminutiivin vanhempaa muotoa. Osa etelämpänä Suomessa tavattavista *Ora*-nimistä voi puolestaan palautua vastaavan

suomen sanan *orava ~ oravi* lyhentymiseen mm. *v*-alkuisten loppuosien edellä (esim. *Oravavaara > Oravaara*), osa taas saattaa olla lähtöisin muista suomalaisista sanueista, kuten sanasta *ora* 'piikki'. – SA ja SP

Itkonen, Erkki 1940: 342; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Orajärvi; Paikkala, Sirkka 1992: 57–58; Räisänen, Alpo 2003: 94–97; Setälä, E. N. 1890: 115–116; Äimä, Frans – Itkonen, T. 1918: 20.

Orankirova vaara Orajärven kaakkoispuolella Pellossa Lapissa. Samaan nimiryppäeseen kuuluvat edellisten lisäksi *Orankiharju*, *Orankivuoma*, *Orankilaki*, *Orankijoki*, *-koski* ja *-saari* sekä *Oranki*-niminen asutusalue. – *Oranki*-nimen *-nki* on nimistöjohdin, ja sitä edeltävä nimen kanta *Ora-* on todennäköisesti saamesta, vrt. pohjoissaamen *oarr* 'orava'. *→ rova*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 94–96; Vahtola, Jouko 1980: 79.

Oravainen kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Oravais*. *Oruas* 1478, *Orffwas byn* 1504, *Orauais* 1548; *Orawaisten* 1852. – Pitäjän nimeen sisältyy kylän nimi ja siihen talonnimi, johon puolestaan sisältyy lisä- tai sukunimi *Orava ~ Oravainen*. Nimenkantaja on voinut tulla satakuntalais-hämäläiseltä alueelta tai Etelä-Karjalasta. Suomalaisnimi on lainautunut myös ruotsin kieleen tällä alueella, jonka asutus on sittemmin ollut lähes yksinomaan ruotsinkielistä. – SP

Huldén, Lars 2001: 394; Karsten, T. E. 1921: 132; Sanomia Turusta 17.2.1852; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Oravainen.

Oravais *→ Oravainen*

Oravaisensaari saari ja kyläkunta Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. *Orrawain sari* 1702. – Jouko Vahtolan mukaan saarella asui 1500-luvulla tunnettu vouti- ja birkarl-suku *Oravainen* (*Nilss orffwai* 1539, *nils orauaine* 1561), jonka mukaan paikka on nimetty. Lisä- tai sukunimen *Oravainen* kantajat ovat voineet tulla satakuntalais-hämäläiseltä alueelta tai Etelä-Karjalasta. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka s.v. Oravainen; Vahtola, Jouko 1980: 325–326.

Oravala kylä Valkealassa Kymenlaaksossa Pyhäjärven kaakoisrannalla Kymijoen niskalla. Kansanomaisessa käytössä myös nimiasu *Oravula*. Kylä on Valkealan vanhimpia, ja asiakirjoissakin siitä on tietoja jo 1300-luvulta lähtien. *orewall* 1365, *Oraffwaby*, *Orffwolaby* 1544, *Orauala* 1549, *Orawala* 1550, *ärauala* 1558. – Nimi perustuu kantatalon nimeen *Orava* tai *Oravala*. Se taas pohjautuu henkilön nimeen *Orava*. Valkealainen perimätieto kertoo, että kylän ensimmäinen asukas oli hollolalainen mies nimeltä *Orava-Matti* tai *Matti Orava*. Hänet mainitaan myös vuodelta 1365 peräisin olevassa asiakirjassa. Mahdollisesti talonnimi pohjautuu hänen esi-isänsä lisänimeen, joka on saattanut tulla esim. Lammilta jo parisataa vuotta aiemmin. Asutuksen lisääntyessä talon nimi siirtyi tarkoittamaan koko lähiseutua, sittemmin kylää. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 109–113, 255; Kepsu, Saulo 1990: 233, 312–315.

Oravi kylä ja kanava Rantasalmella Etelä-Savossa. *Oraua* *taifuall* 1620-luvulla. – Kylä on muodostunut keskeiselle kulkuväylälle, josta on vanhastaan käytetty nimeä *Oravataival > *Oravitaival ~ Oravitaipale*. Viimeksi mainitusta muodosta on irronnut asutuksen nimi *Oravi*. Vuonna 1861 valmistunut kanava halkaisee nykyään tämän kapean, Haukiveden koillisrannalla olevan niemen. Vuonna 1868 kanavan lähelle valmistui ruukki. Nimen jälkiosa *→ taipale* tarkoittaa vesien välistä kannasta, jonka ylitse vesilläkulkijan oli helppo siirtää veneensä. Nimen alkuosaan sisältyy eläimennimitys *orava*, joka voi viitata hyviin oravametsiin tai oravannahkojen kuljetukseen ja kauppaan. Nimen alkuosa on muuttunut *i*-loppuiseksi samaan tapaan kuin yhdysnassa *lehmihaka*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 116; www.savonlinna.fi/museo/, 29.5.2005.

Oravikoski teollisuuskylä Leppävirralla Pohjois-Savossa. *Oravinkoski by* 1802. – Lähistön nimiä ovat myös *Oravilahti* (*Åraua laxi* 1620-luvulla), *Oravijoki* (*Oraui Joen Su* 1620-luvulla) ja *Oravinieniemi*, mutta on vaikea päätellä, mikä nimestä on annettu ensin ja miksi. Eläimennimitys *orava* on Suomen paikannimissä yleinen ja muuttunut nimen alkuosassa usein *i*-loppuiseksi. Oravikosken kylä alkoi kehittyä Oravikoskeen perustetun myllyn ja vuonna 1792 perustetun sahan ympärille. – SP

Alanen, Timo 2004a: 45; Hovi, Olavi 1988: 59, 555–556; Hiiski.

Orijärvi kylä, kartano, järvi ja entinen kuparikaivos (toiminnassa vuodesta 1757) Kiskossa Varsinais-Suomessa. *Orijärfvi* 1513, *Orhijerff* 1547. – Nimeen sisältynee uroshevosta merkitsevä *ori*-sana. Kartassa järven muoto muistuttaa länteen päin katsovaa hevosen päätä, mutta eri asia on, onko nimenantaja kyennyt sen näin hahmottamaan esim. etelänpuoleisilta kallioilta. Yksi järven saarista on *Hepolahdenholma*. On mahdollista, että järven saaret ovat olleet kesäisin orihevosten laitumena. Kapea salmi erottaa järven → *Määrjärvestä*. – SP

Hausen, Greta 1920: 292.

Orilampi lomakeskus ja entinen rautatieasema pienen samannimisen lammen rannalla Valkealassa Kymenlaaksossa. – *Orilampi* on melko tavallinen pienen lammen nimi varsinkin Itä-Suomessa. Useiden Orilampien nimen aiheeksi kerrotaan, että lähistöllä on laidunnettu hevosia tai että lampeen on hukkunut ori. Valkealan Orilammen nimen alkuperästä ei ole tarkempia tietoja. – LL

Orimattila kaupunki Pääjät-Hämeessä. Kappeliseurakunta perustettiin 1500-luvun puolessavälissä, ja seurakunta itse näistyi Hollolasta 1636. Orimattilan kunnasta tuli kaupunki 1992. *Orihmattila* 1561. – Pitäjännimeä käytettiin 1800-luvulle asti myös muodossa *Orihmattila*, jossa *h* on vanhan ääntämyksen mukainen. *Orih-Mattila* oli ensin talonnimi ja tuli siitä kylännimeksi. Nykyisen kirkonkylän alueella sijainneen talon ensimmäinen maakirjassa mainittu isäntä (1539) on Matti Laurinpoika. Talon nimeksi ei tullut pelkkä *Mattila*, vaan *Orih-Mattila* – ehkä erotukseksi jostakin toisesta *Mattilasta*. Antero Penttilä arvelee, että Matti-isäntä on voinut olla kuulu hevosmies. *Orih*-määrte on voitu liittää isännän nimeen (*Matti* > **Orih-Matti*) tai tilannimeen **Mattila*. – SBS

Penttilä, Antero & al. 1987: 42–43, 49–50.

Oriniemi kylä Punkalaitumella Pirkanmaalla. *Orinemi* 1557, *Orinemibij* 1557, *Oriniemi* 1558. – Punkalaitumenjoen ja samalla Satakunnan ja Hämeen vanhan maakuntarajan itäpuolella sijaitseva Oriniemen kylä on asutettu viimeistään 1200-luvulla. Kylä kuului hallinnollisesti aluksi Saarioisten pitäjään, sitten 1630-luvulta lähtien Urjalaan ja vasta vuodesta 1829 alkaen Punkalaitumen pitäjään. Punkalaitumen seurakuntaan kylä sitä vastoin on kuulunut jo 1660-luvun alusta lähtien. Oriniemi, mukaan luettuna ilmeisesti 1400-luvulla siirtokyläksi erotettu Moisionkylä, on vuosisatojen ajan ollut alueensa suurimpia kyliä. – Punkalaitumenjoki tekee Oriniemen kylän kohdalla jyrkän, U-kirjaimen muotoisen mutkan ja muodostaa kylän puolelle selvästi erottuvan niemien. Perimätiedon mukaan tätä joen kolmelta suunnalta rajaamaa niittyalueutta on asutuksen varhaisvaiheessa, ennen niittyjen raivaamista pelloksi, käytetty kasvuiässä olevien orihevosten kesälaitumena, mistä kylännimi *Oriniemi* tuntuu saavan luontevan selityksen. – AH

Orre, Olli 1978: 71–75; Suonto, Unto 2002: 22–23, 32, 45; Savanto, Seppo 1973: 88; Savanto, Seppo 1986: 80–82; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Orinnoro rotko Leppävirralla Pohjois-Savossa. – Paikka on suojeltu. Jäätikköjoen uurtama pystyseinäinen kapea rotko

on noin sata metriä pitkä ja suurimmillaan lähes 20 metrin syvyinen. Sen pohjalla on lähde. Lumi ja jää säilyvät rotkon pohjalla kesäkuulle asti. Rotkon eteläpuolisen mäen nimi *Orkomäki* ja sen juurella olevan lammen nimi *Orkonen* johdattavat rotkon nimen jäljille: ne ovat ilmeisesti saaneet nimensä rotkon mukaan, jonka nimeen alkuaan kuulunut sana *orko* tarkoittaa notkelmaa, alhoa, mäkien välistä kapeaa laaksoa. Myös *noro* merkitsee notkoa, uraa ja uurretta mutta lisäksi vetistä paikkaa ja pientä puroa. Yhdysnimestä **Oronoro* on voinut tulla *Orinnoro*, kun *orko*-sanan taivutusmuoto *oron* on ymmärretty *ori*-sanaksi. – SP

SKES II: 393, 438.

Oripää kunta Varsinais-Suomessa. *Orihpae* 1421, *Oripää* 1672. – Oripäästä tuli kappeliseurakunta 1778 ja itsenäinen seurakunta 1901. Oripään kylä kunta luettiin keski-ajalla Satakuntaan, ja 1400-luvulla Turun piispa omisti siellä viisi lampuotitilaa. Kylän nimestä on tullut kirkonkylän ja lopulta koko pitäjän nimi. Kirkonkylän itäpuolella on *Orivuori*. Myös sitä olisi voitu aiemmin kutsua **Oripääksi*, josta olisi sijainnin mukaan saatu kylän nimi; luontonimissä → *pää* tarkoittaa mm. jyrkkärinteistä mäkeä, kalliota. Uroshevosta merkitsevä *ori* tunnetaan murteisammaksi mm. muodoissa *orhi*, *orih*, joka vielä kuultaa nimen paikallisessa murreasussa *Orippää* ja pellonnimessä *Orippän puolinen Peldo* 1776. – SP

Hiiski (Pöytyä); MHA A 75 4/45.

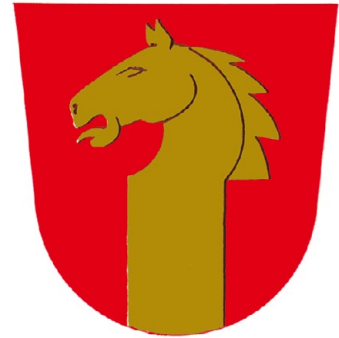
Orisberg → *Orismala*

Orismala kylä ja kartano Isossakyrössä Pohjanmaalla, ruotsiksi *Orisberg*. *Ormala* 1543, *Orimala* 1546, *Orismala* 1547, *Orsmala* 1581, *Oritzmala* 1600; *Orisberg Bruuck* 1699. – Kylä on rakentunut Kyrönjoen sivujoen, nykyisen *Orismalanjoen*, rannalle. Nimen alkuosaan on useimmiten katsottu sisältyvän sanan *ori*, *orih* 'uroshevonen', joka Pohjanmaalta on tavattu myös muodossa *oris*; *mala*-loppuisten nimien selitykseksi on tarjottu mm. 'rantaa, rantapiitä' merkitsevää balttilaisperäistä *malo*-sanaa, joka olisi sanastosta syrjäydyttyään jäänyt joihinkin vanhoihin paikannimiin (Nuutinen 1987). Ruotsinkielinen nimi on muodostettu ruokin nimeksi (per. 1659) suomenkielisestä nimestä lisäämällä siihen *-berg* 'kallio, mäki', jota vastaavaa maastokohdetta ei paikalla ole. Nimen jälkiosa *berg* on tavallinen herraskartanoiden nimissä, ks. → *Eriksberg*. Orismalan rautasema nimettiin 1968 kunnan mukaan Isoksikyrokseksi. – SP

Huldén, Lars 2001: 418; Karsten, T.E. 1921: 110–111; Nuutinen, Olli 1987: 527–528; Ojansuu, Heikki 1920: 162–163; SMSA.

Oritkari suurehko, nyttemmin mantereeseen kasvanut saari ja syväsaatama Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. – Saari on saanut nimensä hevosten kesälaiduntamisesta. – JV

Orivesi kaupunki Pirkanmaalla. *Orihwesi* 1466 (kylä), Orivesi 1551 (pitäjä), *Oriwäsi* 1556 (järvi). – *Orihwesi* oli jo 1400-luvulla myöhempiä kirkonkylää tarkoittavana kylännimenä. Se tuli nimeksi myös seurakunnalle, joka perustettiin viimeistään 1540. Pitäjännimeä on käytetty vanhastaan *Orih*-alkuisena, mutta yleiskielen mukainen kirjoitusasu *Orivesi*

Oripään vaakunassa on kuvattu oriin pää, vaikka sana pää nimessä viitaneekin mäkeen.

vakiintui lopullisesti 1800- ja 1900-luvulla. Seudun murteessa sana *orih* muuttui muotoon *ori* jo aikaisemmin, mutta nimen alkuosassa *h* säilyi, kun sanansisäinen asema suojasi sitä katoamiselta. 1900-luvulla muoto *Orivesi* tuli vallitsevaksi puhekielessäkin. – Asutusnimi tulee järvennimestä. *Orihvedeksi* on sanottu keskustan kohdalla olevaa järveä, joka nimien syntyaikana oli nykyistä laajempi ja salmen kautta yhteydessä Längelmäveteen. *Orihvesi* jäi käyttöön lähinnä vain asutusnimenä, kun 1700-luvun lopulla järvennimenä tavallisemmaksi tuli rinnakkaisnimi *Orihselkä*. *Ori*-alkuiset nimet viittaavat tavallisesti laiduntamiseen, mutta järvennimi *Orihvesi* lienee saarten laidunkäyttöä vanhempi. Nimi on voinut myös kuvastaa vertailevasti paikan suuruutta. – SBS

FMU 4: 96; Lehtonen, Antti 2004: 96; Lehtonen, Antti 2006: 45; Nissilä, Viljo 1969; Suvanto,

Seppo 1949: 96; Virtaranta, Pertti 1946: 381–382.

Orivesi järvi Pohjois-Karjalan eteläosissa Liperin, Rääkkylän, Kiteen ja Kesälahden alueella; järven länsiosat ovat Etelä-Savossa Savonrannan ja Kerimäen alueella. *Oriwesi Siön* ja *Ärichwesi siön* 1618. – Savonrannan kirkonkylän tuntumassa *Orivirta* laskee Oriveden Paasselän vedet länteen Pyyvedelle. Nimiryppään kantanimeen sisältyy ilmeisesti sana *orih* > *ori* 'uroshevonen'; epävarmaa kuitenkin on, kumpi paikka on saanut nimensä ensin, järvi vai virta. – SP

AKH I: 348, 352.

Orjainniemi Saimaaseen pistävä niemi Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. Niemen kupeessa on lahti *Orjainlahti*. *Orianlaxi* 1689, *Orianniemimaa* 1693. – Tietoa siitä, mistä niemi on saanut nimensä, ei ole. Yleensä Suomen paikannimiä, joiden osana on sana *orja*, selitetään niin, että paikalla on pidetty sotavankeja tai että siellä on tehty raskaita päivätöitä kuin orjat ikään. Nissilä on kuitenkin esittänyt (1980), että jotkin *Orja*-nimet varsinkin Kaakkois-Suomessa saattavat sisältää kreikkalaisperäisen miehennimen *Georgios* kansanomaisen muunnoksen *Orja* tai siitä kehittyneen sukunimen *Orjala*. Alpo Räisänen (2005) puolestaan on pitänyt mahdol-

lisena, että Posion *Orjasniemi*-nimien *orja*-alku olisi alkuaan saamenkielinen ilmansuunnan nimitys 'lounas, etelä, länsi' jne. Koska Saimaan seudulla on muitakin saamelaisperäisiä nimiä, voisi Räisäsen arvelu sopia myös Taipalsaaren Orjainniemen nimeen. – LL

Nissilä, Viljo 1980: 151; Räisänen, Alpo 2005: 351; KA:TUOKKO.

Ormajärvi järvi Lammilla Kanta-Hämeessä. *Ormajerffwy* 1555–1556. – Suomen ruotsinkielisten seutujen paikannimistöissä *Orm*-alkuiset nimet ovat yleisiä; ne perustuvat ruotsin sanaan *orm* 'käärme'. Suomenkielisessä nimistöissä *Ormi*- ja *Orma*-alkuiset nimet keskittyvät ruotsalaisalueiden lähiselle; myös sana *ormi* 'käärme' esiintyy lähinnä vain läntisen Etelä-Pohjanmaan murteessa, siis lähellä ruotsalaisasutusta. Lammin *Ormajärven* yhteys ruotsin *orm*-sanaan vaikuttaisi epäilyttävältä, ellei järveen Tuuloksen Suolijärvestä laskeva joki olisi nimeltään *Ormijoki* ja ellei *Ormi*-nimiä esiintyisi myös muutamassa muussa suomenkielisessä pitäjässä, esim. *Ormenmäki* Köyliössä. Myös se, että Lammin murteessa tunnetaan kasvin nimi *ormiruoho* 'punakoiso' ja *ormitauti* 'jokin puhallustaudin tapainen sairaus hevosella', tukee olettamusta. Jos Lammin Ormajärvi on saanut nimensä käärmettä tarkoittavasta *orma*-, *ormi*-sanasta, nimenantoperusteena ei ole voinut olla järven muoto, joka on lähinnä kolmio, vaan rannoilla viihtyvät käärmeet tai rantalepikoissa kasvavat punakoisot, *ormiruohot*. Vrt. → *Hormajärvi* Lohjalla, Kuopiossa ja Enontekiöllä; murteissa *horma* 'horsma'. – MV

FMU 4: 250, 273; Jaakko Teitin valitusluettelo: 14; SMSA.

Oronmylly loma- ja leirikylä Parikkalassa Etelä-Karjalassa. – Alue sijaitsee notkelmassa pienen joen varrella. Paikalla on aiemmin ollut talo nimeltä *Oro* ja joessa mylly *Oronmylly*. Myllyn toiminta lakkasi 1950-luvulla, ja vuodesta 1962 paikalla on toiminut Kansan Raamattuseuran leirikeskus. Nimeen sisältyy maastosana *orko*, *oro*, jonka merkitys on 'vetinen notko, alanko, noro'. – LL

Juvonen, Jaana 1996: 643, 654; Kepsu, Saulo 1990: 192–194.

Orrdals klint Ahvenanmaan korkein huippu (kohoaa 129 m merenpinnan yläpuolelle.) Saltvikissa. – Nimen alussa on paikannimi *Orrdalen*, joka on tarkoittanut syvää laaksoa *Orrdalsbergetin* ja *Långbergenin* välissä. Laaksossa on suo, *Orrdalskärrret*, jossa on yksi Ahvenanmaan vanhimmista kivikauden asuinpaikoista. Se on ollut käytössä noin 6 000 vuotta sitten, kun paikka oli kahden korkean kallion välinen lahden pohjan hiekkaranta; kaikkineen paikka on tuolloin ollut avomerellä sijaitseva saari. Suomen rannikolta tulleiden hylkeenpyytäjien on arveltu käyttäneen saarta tukikohtana. – Nimen *Orrdals klint* alkuosa *Orrdalen* koostuu ruotsin sanoista *orre* 'teeri' ja → *dal* 'laakso'. Jälkiosa *klint* merkitsee 'vuorenhuippua'. F. W. Radloffin Ahvenanmaan kuvauksessa vuoresta käytetään kummallista nimitystä *Ulfudbsklint*, jonka voi ehkä tulkita koostuvan sanoista *ulv* 'susi' ja *dubb* 'kyhmy, tappi, huippu'. – PS

Radloff, Fredric Wilhelm 1795: 63; www.visitaland.com/fil; www.regeringen.ax/museum/langbergsoda.pbs.

Orregrund luoto Suomenlahdella Loviisan edustalla Pernajas-Uudellamaalla. Luodolla on majakka, luotsi, merivartioasema, passintarkastus ja tulli. *Åhngrund* 1698, *Orregrunden*, *Orregrunden* 1748. – Saariryhmä – noin puolitoista kilometriä pitkä ja leveimmillään 400 metriä – jakautuu kahtia aina korkean veden aikana. Luotsi on toiminut paikalla 1600-luvulta lähtien, ja virallinen luotsiasema on palvellut tapulikaupunki Loviisan merenkulkua 1750-luvulta alkaen. – Nimen alkuosa palautuu murremuotoon *örn*, mutta 1700-luvun kirjoitustapa osoittaa, että kehitys on vienyt pitkästä vokaalista lyhyeen

Orisbergin kartanolle johtavan tien tasoristeykseen perustettiin Orisbergin eli Orismalan asema. Asemaseutu on säilynyt **Orismalana**, vaikka aseman nimi onkin nykyisin **Isokyrö**.

$\acute{a} > o$ ja $r > rr$ niin, että sana näyttää nyt sanalta *orre* 'teeri'. Tosiasiassa sana on kehittynyt muinaisruotsin sanasta *arn*, nykykielen *örn* 'kotka', ja nimi kertoo kotkien esiintymisestä aiemmin saarilla. Aikoinaan monikkomuodossa esiintynyt jälkiosa voi viitata erillisiin luotoihin, jotka ovat muodostaneet "Kotkaluodot". Myöhemmin nimi on lyhentynyt muotoon *Orregrund*, johon kuuluu ns. herraskartanopainotus, eli paino on jälkiosalla. – GHK

FSO-lex; Granlund, Åke 1962: 154–158; Illman, Lars 1999: 127; Zilliacus, Kurt 1989: 46.

Ors kylä Inkoossa *Orslandet*-nimisellä saarella Uudellamaalla. *Oris bol* 1451, *Oorss* 1534, *Oorsz* 1540. Nimeä vastaa 1200-luvun tanskalaisessa väyläselvityksessä mainittu *Horinsaræ*. – Lähtökohtana pidetään suomenkielistä nimeä **Oriinsaari* tai **Orhinsaari*. Kylän nimi *Ors* pohjautuu saaren hävinneeseen suomenkieliseen nimeen, mutta on "kulunut" nykyiseen muotoonsa. – KS

Huldén, Lars 2001: 241; Kepsu, Saulo 2005: 33, 38.

Orsnäs → *Osuniemi*

Ortenoja kylä Pöytyällä Varsinais-Suomessa. *Ordenoijapäre lehd* [= Ortenojanperänlähde] 1432, *Ordenoja* (kylä) 1686, *Ordenojanjoki* 1783. – Kylännimi perustuu sen läpi virtaavan puron nimeen. Nykyisin tämän Aurajokeen laskevan puron eli ojan nimi on *Kolli-Mäkelän oja* ja se alkaa Isoltarahkalta eli *Ortenojanrahkalta*, jonka pohjoispuolella on *Ortenojanmäki*. Heikki Ojansuu on tulkinnut nimeen sisältyvän *orsi*-sanan vanhan, Turun seudulla säilyneen monikon genetiivimuodon *orten*. Ilmeisesti viimeistään keskiajalla oli ojalle asetettu kannatinpuut eli orret ylittämistä varten. Nimi on harvinainen; äänteellisesti likeisiä ovat vain Hämeenkosken *Orttenkallio*, Perttelin *Orttenmäki* ja Päijänteen lahti *Orttenpohja* Luhanalla. – SP

Ojansuu, Heikki 1914: 119; DF: 2054; HisKi; NA.

Osara kartano ja kylä Hämeenkyrössä Pirkanmaalla. *Jöns Osara* 1546, *Osara* (kylä) 1558. – Kartanon nimi tunnetaan jo 1500-luvulta. Nimeen sisältyy sen varhaisen haltijan nimi, joka on alkuaan vierasta juurta. Vanhaan saksalaiseen *Ansipesyeseen* ovat kuuluneet mm. nimet *Oshar*, *Oser* ja *Asinarus*, ja samaa juurta on Etelä-Ruotsissa jo riimukirjoituksissa ja keskiajalla pääasiassa Götanmaalla esiintynyt *Atzur*. Meillä *Atzur* on mainittu 1335 Sauvon kirkkoherran nimenä (*Ascerus*), 1673 *Azwr Niclisson* Hirsensalossa lähellä Turkua, 1435 *Asser Torstenssonin* pojat, rälssimiehet *Vidke* (Vitikka), *Olaff* ja *Anders Ådzerson* Janakkalan, Turengin ja Monikkalan kylien välisen rajankäynnin yhteydessä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Osara; Thors, Carl-Eric 1959: 15; KA: Suvanto/Kyrö: 499.

Oskola kylä Joensuussa Pohjois-Karjalassa, entistä Kiihtelysvaaraa. *Dr. na Logdomere ozere na Oskale Otškujevy* 1500, *Odžskola*, *Odžschola by* 1589, *Odžkola by* 1590, *Oskola* 1695. – Nimeen sisältyy ortodoksinen miehennimi, karjalainen *Osko(i)* (< ven. *Oška* < Osip, *Josif*). *-la* on johdin, jolla muodostetaan talojen ja kylien nimiä. – AR

Nissilä, Viljo 1976: 108; Ronimus, J.V. 1906: 48; KA: TUOKKO: Käiksalmen lääni; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Osmajärvi järvi ja kylä Leppävirralla Pohjois-Savossa. *Ossma Jerffen randa* 1561, *Osmä Järfwi Byj* 1620-luvulla. – Järven selällä on suuri *Osmakivi*. Sana *osma* on vanhastaan tarkoittanut näillä alueilla karhua, pohjoisemmassa Suomessa myös ahmaa. – SP

Alanen, Timo 2004a: 66; Nirvi, R. E. 1982: 55–57; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 284.

Osmankajärvi myös lyhyemmin *Osmanka*, järvi Puolangan ja Paltamon rajalla Kainuussa, lähellä *Osmangankangas* ja *-neva*. *Ossmangin mäki* (ehkä nykyinen Raappanmäki) ja *Ossmangin Kangas* 1555, *Osmango Jerf* 1650. – *Osma* on vanha karhun ja

ahman nimitys. Siitä on tietoja vain 1700-luvun kirjallisuudessa, mutta sen johdos *osmo* on tavattu murteista myöhemminkin sekä karhua että ahmaa tarkoittavana. → *Osmanki*. – AR

Nirvi, R. E. 1982: 55–; Räsänen, Alpo 2003: 97–98.

Osmanki

1. järvi ja kylä Kiuruvedellä Pohjois-Savossa. *Ossmon salmi* 1561, *Åsma Sallmen lweh pooli* 1620-luvulla, *Oszmangiby* 1666. – Läheinen suo on saanut järven mukaan nimen *Osmankisuo*.

2. järvi Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla.

Sana *osma* on tarkoittanut näillä alueilla ilmeisesti karhua, pohjoisemmassa Suomessa myös ahmaa. Johtimella *-nki* on voitu korvata nimeen kuulunut, paikan lajia ilmaiseva jälkiosa *-järvi*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 92; Nirvi, R. E. 1982: 55–57; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 341; KA: VA 8652: 587.

Osnäs → *Vuosnainen*

Ossauskoski alun perin erillinen Kemijoen koski Tervolassa Lapissa, nykyisin voimala, johon on padottu sekä Ossauskosken että Narkauskosken pudotuskorkeus. – Nimi saattaa olla peräisin saamesta, mutta sen lähtösanaa on vaikea määrittää, osittain senkin vuoksi, että nimeen on liitetty alueen suomenkielisille nimille luonteenomainen *-us*-loppu, vrt. → *Meltaus*, → *Runkaus* jne. Kansanomainen selitys, jonka mukaan nimi johtuisi suomen *osata*-verbistä ("koski oli vaikea laskea, siinä piti osata"), on jokseenkin varmasti toissijaista jälkiviisautta. Myös sanansisäinen geminaatta-*s* saattaa olla paikallisen murteen tuoma uudennos. – SA

Osuniemi kylä ja asuinalue Lohjalla Uudellamaalla, rinnakkaismuoto *Osurniemi*, ruotsiksi *Orsnäs*. *Osorsneess* 1450, *Osors bol* 1451, *Orsnes bol* 1539. – Suomenkielinen nimi perustuu ruotsinkieliseen; jälkiosa *näs* 'niemi' on käännetty, alkuosa on luultavasti mukaelma skandinaavisesta miehennimestä *Osorg*. Tästä nimestä on Suomessa vuodelta 1453 asiakirjatieto, joka koskee inkoolaista lautamiestä *Osorg Andrissonia*. – LM

Huldén, Lars 2001: 231.

Otajärvi järvi Varsinais-Suomessa Laitilan ja Pyhärannan sekä Satakunnassa Rauman (entisen Kodisjoen kunnan) alueella. *Ota Järffwj* 1650-luku, *Otajärvi* 1799. – Järvi on suurelta osin luonnonsuojelualuetta ja Suomen parhaita lintujärviä. Järvi on voinut saada nimen muodon perusteella: se on pitkänomainen ja muistuttaa eteläosastaan keihään tai nuolen kärkeä, ja sanalla *ota* on vanhastaan merkitys 'keihäs, piikki; teräase, ase'. Samanniminen järvi on Nokian ja Vammalan rajalla (*Ota järvi* 1780). – SP

SKEs s.v. ota; Suomen karttakirja 1799: 40; KA: MHA 7.

Otalampi taajama, lampi ja rautatieliikennepaikka Vihdissä Uudellamaalla. *Åta lammi* 1781–1783. – *Osa* *Ota*-alkuisista paikannimistä perustuu todennäköisesti sanaan *otava* 'lohi-verkko, sulkuverkko'. Vihdin *Otalampeen* selitys ei kuitenkaan lammen pienuuden takia sovi. Lammen nimi saattaa kuitenkin liittyä kalastukseen. *Ota* merkitsee 'piikkiä, teräasetta', ja pistämällä kalastaminen on yksi vanhimpia kalastustapoja. Tässä mielessä nimi *Otalampi* rinnastuu eri puolilla oleviin *Keihäsjokiin* ja *Keihäsjärviin*, joiden on katsottu (Nissilä) voineen saada nimensä viritetyistä keihäistä ja viittaavan siten metsästyksen. Selitys on turhan kaukaa haettu, koska järviin ja jokiin liittyvät *Keihäs*-nimet voidaan yhdistää myös kalastukseen. Sanalla *keihäs* on nimittäin esim. satakuntalaismurteissa merkitys 'tuura; atrain'. – MV

Aaltonen, Outi 1991: 90–91; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Otava; Nissilä, Viljo 1979: 44; SMS s.v. keihäs.

Otamo

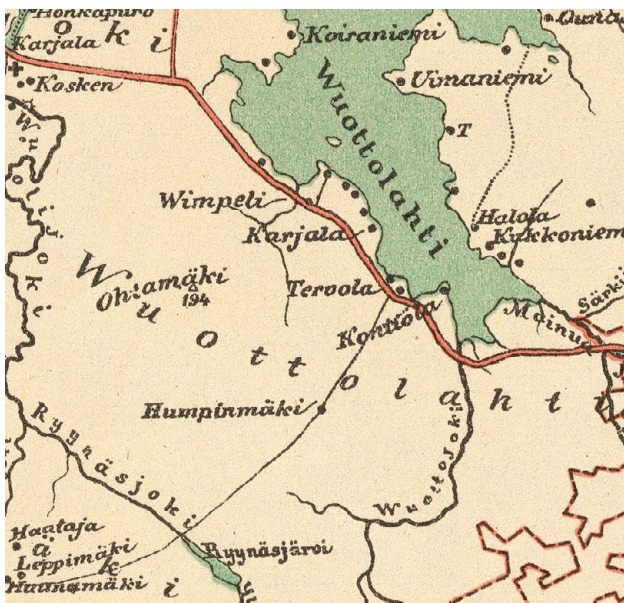
1. kylä Siikaisissa Satakunnassa. *Ātama äremerk* 1595. – Otamoon 1600-luvun lopulla syntynyt asutus on Siikaisten vanhinta pysyvää kyläasutusta. Kylän nimi perustuu Pomarkun rajalla olevan nykyisen Isojärven nimeen: ”Karfwiajærwi som kallas Ātämä” 1675.
2. kylä Sysmässä Päijät-Hämeessä. *olaf othoma* 1443, *Ataman ioensuu* 1465. Otamo mainitaan myös 1472 Otamon ja Nuoramoisten välisessä rajankäynnissä.
3. järvi Juvalla Etelä-Savossa. Juvalla on myös toinen nimiryvä, johon kuuluvat *Otamonlahti*, *-lampi* ja *-salmi*. Savitaiपालेella on salmi nimeltä *Otamoinnsalmi* (*Ātamoin Salmi* 1698). Vain Sysmässä *Otamo*-nimi ei liity järvennimeen, ellei *Otamoksi* ole aiemmin kutsuttu viereistä Ala-Vehkajärveä. Alkuperäisiin vesistönimisiin sisältynee verkkopyydystä tai kalapatoa merkinnyt *otama* ~ *otava*. – SP

BFH 1: 87; FMU 4: 374; Nisillä, Viljo 1939: 341–342; SSA s.v. otava; KA: Suvanto (Karkku): 294.

Otaniemi kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Otnäs*. *Othenäs* 1527, *Outenäsby* 1543, *Otnes* 1547, *Outnes* 1566. – Nimi perustuu kylännimeen, kylä sijaitsee samanimisellä niemellä. Nimi on vaikeaselkoinen: sitä on selitetty naapurikylän *Björnvikin* nimeen tukeutuen sanasta *ohto* ’karhu’ (Voionmaa 1950) ja *Olofin* suomalaismuodosta *Uoti* (Granlund 1965; vertailukohtakohtana Nurmijärven *Uotila*; *Oteby* 1540, *Outby* 1556). Tuoreimman ehdotuksen mukaan (Kepsu 1999) nimen taustalla olisi niemestä löytynyt pronssikautinen hautaunio, johon viittaava nimi olisi kehittynyt seuraavasti: **Hautaniemi* > **Houtnäs* > **Outnäs* > **Otnäs*; heikkohälyinen *h* olisi kadonnut nimen alusta ruotsinkielisten käytössä. Vrt. → *Houtskari*. Suomenkielinen nimi *Otaniemi* vakiintui 1930-luvulla; nimen sisältöä tulkittiin silloin sanasta *ota* ’keihäs’, jolla ajateltiin kuvatun niemen muotoa. Kaupunginosa nimeksi *Otaniemi* – *Otnäs* tuli 1976. – SP

Kepsu, Saulo 1999: 36; Laitinen, Sirkka 1982: 18; Ramsay, August 1984 [1924]: 52; Voionmaa, Väinö 1950: 85; Zilliacus, Kurt 1989: 109–; Zilliacus, Kurt 1997: 36–37.

Otanmäki kallioinen vaara ja kaivoksen (toiminnassa 1954–1985) ympärille syntynyt taajama Kajaanissa entisen Vuolijoen kunnan alueella Kainuussa. – Nimessä on murteellinen *otsa*-sanana muoto *ohta*, genetiivissä *otan*. Vuodelta 1872 olevassa kartassa nimenä onkin *Ohtamäki*. Kainuussa on muita

Ennen kaivoksen avaamista Otanmäki oli vain kallioinen mäki tietömän taipaleen päässä. Vuoden 1920 kartassa nimi on kirjoitettu muotoon *Ohtamäki*.

kin *ohta*-nimiä, esim. *Ohtamäki* Sotkamossa sekä *Ohtavaara* ja *Sepänöhta* (kalliosaari) Suomussalmella. Tällaisilla paikoilla on yleensä avokallio, jota nimejä on verrannut otsaan. – AR
Räisänen, Alpo 1982: 115; <http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/kainuu/120.htm>, 21.9.2007

Otasalo saari Puumalan eteläosissa Ruokoveden ja Liittokiven selän välissä Etelä-Savossa. *Otan salo* 1562. – Nimen selitykseksi ks. → *Otamo* ja → *Otalampi*. – SP

Alanen, Timo 2006: 77.

Otava taajama, rautatieliikennepaikka ja opisto Mikkelissä Etelä-Savossa. Kun Mikkelin pitäjään perustettiin vuonna 1859 maanviljelyskoulu (nykyisin *Otavan maatalous- ja puutarhaoppilaitos*), valtio osti sitä varten seitsemän maatilaa. Tilat yhdistettiin ja niille annettiin yhteiseksi nimeksi *Otava*, koska Otavan tähtikuviassa on seitsemän tähteä. Ajan mittaan oppilaitoksen nimen mukaan koko Liukkolan (nimi perustuu sukunimeen *Liukkonen*) kylää alettiin kutsua nimellä *Otava*. – SP

Westerholm, Martti 1926: 60.

Oterma kylä *Otermajärven* ympärillä Vaalassa Kainuussa. *ättzerma Järffwi träsk* 1560, *Otterma* 1570, 1605, *Otterma by* 1577, 1641, *Oterma Jerfui* 1650, *Otterma Järwi* 1764. *Otermajärvestä* laskee Oulujokeen Kutujoki. Sen entinen nimi on luultavasti **Otermajoki*, koska Oulujoessa on heti jokien yhtymäkohdan alapuolella ollut *Oterma(nkoski)*, joka on pitkään Niskakosken neljäs ”korva” (kiivas kohta) Oulujärvestä päin lukien. On todennäköistä, että *Oterma* on alkuaan juuri kosken nimi. – Nimen alkuperästä ei ole tietoa. Kainuun itä-laidalla Kuhmossa on Ontojoessa koski nimeltä → *Katerma*. – AR

KA: 4719:42, 4750, MH 107/2D 3/1, MH 124/2D 6/1; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA (Utajärven kokoelma).

Otkantti satama-alue Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Ättkanten*. *ättkanten* 1876, *lauttatupa eli se n. s. otkantti* 1884. – Vuonna 1852 rakennettiin ensimmäinen silta Ruissalon saareen, joka oli liitetty Turkuun muutama vuosi aiemmin. Silta lähti Kanavaniemen kerjistä. Koska sillan käytöstä oli maksettava, tarvittiin siltavahti, jolle rakennettiin vahtitupa sillan kaupungin puoleiseen päähän. Rakennusta käytettiin myös Pikisaaren ja Hirvensalon lauttojen lauttatupana. Paikallinen väki käytti nimeä *Ättkanten* ”Kahdeksankulmio”, joka viittasi rakennuksen kahdeksankulmaisuuteen. Nimeä käyttivät myös suomenkieliset, 1884 *Otkantti*. Uusi vahtitupa rakennettiin 1883 ja varsinaisen Ättkanten huutokaupattiin pois siirrettäväksi. Nimi kuitenkin siirtyi uuden, Kanavaniemen kerjässä sijaitsevan viisikulmaisen vahtituvan nimeksi. Kanavaniemeen rakennettiin 1800-luvun lopussa matkustajaliikenteen tarpeisiin ensimmäinen matkustajapaviljonki. Nykyisestä 1972 rakennetusta terminaalista tehtiin kahdeksankulmainen ja se sai viralliseksi nimekseen *Otkantti* – *Ättkanten*. Myös Ruotsissa on useita kahdeksankulmaisia majataloja ja paviljonkeja, joiden nimi on *Ättkanten*. – PS

Dahlström, Svante 1942: 137–146; Sjöström, Lasse 2003: 20; Turun Lehti 3.1.1884; Åbo Tidning 4.11.1883, 22.11.1884; Åbo Underrättelser 22.11.1876.

Otnäs → *Otaniemi*

Otsamo sal *Ocomäs*, varhemmin myös *Ocoomäs*, tunturi Inarissa Lapissa. Suomeen nimi on lainattu saamesta, mutta saamelaisen asun merkitys ja alkuperä on tuntematon. Nimeä on joskus verrattu sanaan *occood* ’kaapia pettua puusta’, mutta aiheetta. – AA ja SA

Oulainen kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla. *Oulahais* 1572 (kylä). – Pyhäjoen varteen perustetun talon nimi *Oulainen* tuli myös kylännimeksi. Kylä kuului pitkään Pyhäjoen seurakuntaan. Kylässä lienee ollut jonkinlainen saarnatupa jo en-

nen kuin siitä ja lähikylistä muodostettiin kappeliseurakunta 1682. Itsenäiseksi seurakunnaksi se tuli 1870. Oulaisten kunnasta tuli kauppala 1967 ja kaupunki 1977. – Talonnimi oli ilmeisesti alkuaan *Oulahainen*. Taustalla voi olla vanhempi vesistönimi, esim. Oulaisten kirkon kohdalla Pyhäjoessa olevan kosken nimi. Nykyisin sen nimi on *Oulaistenkoski*. Toinen *Oulais*-nimien ryväs on Siikajoen vesistöön kuuluvan Lamujoen latvoilla, mm. lampi nimeltä *Iso-Oulainen* Pyhännällä ja siitä lähtevässä *Oulaistenojassa* koski nimeltä *Oulaskoski* Piippolassa. *Oulu-* ja *Oula-*alkuiset paikannimet perustuvat useimmiten sanaan *oulu* 'tulviva vesi'. Monet niistä liittyvät hämäläisten levittäytymiseen keskiajalla laajoille alueille mm. Keski-Suomeen ja Pohjois-Pohjanmaalle, mutta Alpo Räisänen mukaan niitä ovat voineet antaa myös savolaiset ja karjalaiset. – SBS

Kiviniemi, Eero 1984: 341; Ojansuu, Heikki 1920: 112, 164–165; Räisänen, Alpo 2003: 99–100; Räisänen, Niilo 1921: 10; Turunen, Harri 1986: 5.

Oulankajoki joki virtaa Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan rajoilla Sallasta Kuusamon kautta Venäjälle Paanajärveen. Joen mahdollisia putouksia ovat mm. → *Kiutaköngäs* ja → *Taivalköngäs*. Oulankajoen varressa Kuusamon ja Sallan rajan kahta puolta on vuonna 1956 perustettu *Oulangan kansallispuisto*. Puiston kautta kulkee tunnettu vaellusreitti *Karhunkierros*. – *Oulanka*-nimi kuuluu *Oula-*, *Oulu-*nimiin, *-nka* on nimistöjohdin. → *Oulujärvi*. – AR

Oulu kaupunki Oulujoen suussa Pohjois-Pohjanmaalla, perustettu 1605, ruotsiksi → *Uleåborg*. Oulujoen suu mainitaan kauppapaikkana jo 1300-luvulla. *vlu* 1327, *Wlv* 1328. – Kaupunki on saanut nimensä *Oulujoesta*. → *Oulujärvi*. – AR

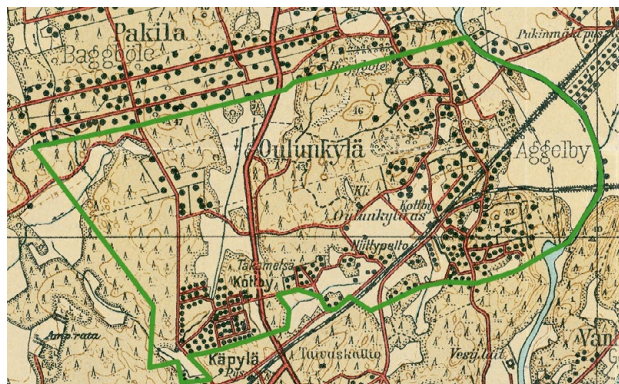
FMU I: 141, 145, 350; Vahtola, Jouko 1991: 210–214; Vasari, Yrjö 1977: 980–986.

Oulujoki entinen kunta Oulujoen alajuoksun ja siihen laskevan Sanginjoen varsilla Pohjois-Pohjanmaalla, liitetty Ouluun 1965. → *Oulujärvi*, → *Oulun mlk.* – AR

Oulujärvi järvi Kainuussa. Ruotsiksi *Ule träsk*. Järvestä laskee *Oulujoki* (ruots. *Ule älv*) Pohjanlahteen. *vlu* 1327, *Wlvtraesk* 1328, *Vlaioki* 1374. – *Oula-* ja *Oulu-*nimiä on Suomessa puolisen sataa, niistä suurin osa Oulujärven, Päijänteen, Saimaan ja Pielisen rajaamalla alueella. Sana *oulu* 'tulvavesi' on tavattu Mäntyharjun ja Miehikkälän murteista ja sen 'lumisohjoa' merkitsevä vastine luulajansaamesta. Koska *Oulu*-nimet tarkoittavat yleensä vesistöjä, 'tulvavettä' merkitsevä sana sopii hyvin niiden kannaksi. Oulujärvi onkin matalarantaisena tulville altis. Erimielisyyttä on siitä, onko sana alkuaan suomea vai saamea. Koska jotkut *Oulu*-nimet tarkoittavat pieniä lampia, *oulu*-sanan on täytynyt Sisä-Suomen järvalueella olla joka tapauksessa suomalaisillekin laajalti tuttu. – AR

Vahtola, Jouko 1980: 174–176, 229; Räisänen, Alpo 2003: 99–100.

Oulunkylä kaupunginosia ja rautatieasema Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Åggelby*. *auelbuw* 1516, *Ogleby* 1543, *Ågelby* 1563; *Oulunkylän* pysäkin lähellä 1882. Oulunkylä oli itsenäinen kunta vuosina 1921–1945, minkä jälkeen se liitettiin Helsinkiin. Jo ennen itsenäistymistä Oulunkylä oli suuri huvilayhdyskunta. Sitä ennen se oli yksi Helsingin pitäjän kylistä. – Kylännimen sisältö on epäselvä; ei tiedetä, onko nimi alkuaan suomea vai ruotsia. Åke Granlund on esittänyt nimen sisällöksi seuraavia vaihtoehtoja: *Å 'joki' + *glo* 'soinen paikka; suurehko seisova vesilammikko; matala merenlahti' + *by* 'kylä'; *Å + *göl* 'joen tai järvenpohjan syväne' (vrt. 1789 mainittu "giölen vid Lillfors" 'syväne Pikkukoskessa') + *by*; *Å + *gårdho* ~ *gårdha* 'aidattu alue' + *by*; Å + *kulla* 'kukkula' + *by*. Nimen taustan yhdistäminen jokeen on perusteltua, koska Åggelbyn vanha kyläontti sijaitsi aivan Vantaanjoen varrella. Kukkula olisi ilmeisesti ollut nykyinen *Töllinmäki*, jonka

Vuoden 1945 karttaan on lisätty Oulunkylän kunnan silloiset rajat. Kuntaan kuuluivat mm. nykyiset Veräjämäki, Patola ja Maunula.

luona kylä sijaitsi. Saulo Kepsu on pitänyt mahdollisena myös nimen suomalaisperäisyyttä: kylän ensimmäinen talo olisi voinut olla **Okkola* tai **Ohkola*, jolla olisi asutushistoriallinen yhteys Mäntsälän → *Ohkolan* kylään. Hän pitää äänteellistä kehitystä näistä nimistä *Åggelbyksi* kuitenkin ongelmallisena. Hän esittää myös hypoteesin, että nimi olisi voinut tulla siirtolaisten mukana esim. Ruotsin Gästriklandin *Ockelbosta*. – Suomenkielinen nimi *Oulunkylä* on ollut käytössä jo 1880-luvulla. Kotikielen Seura esitti sitä 1903 *Åggelbyn* viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi. Oulunkylän kunta sai perustettaessa vain ruotsinkielisen nimen, mutta vuoden 1922 alusta lähtien myös suomenkielinen nimi oli virallinen. Rautatieaseman suomenkielinen nimi oli Oulunkylä jo ennen vuotta 1897 ja uudelleen vuodesta 1925.– SP

Granlund, Åke 1956: 174–; Granlund, Åke 1981: 29; Harjo, Maunu 1987; Hausen 1920: 209; Kepsu, Saulo 2005: 190; Usui Suomestar 26.9.1882; Kotikielen Seura 4.4.1903.

Oulun mlk. entinen kunta. *Oulun pitäjä* 1880. Nimi tarkoitti Oulun maaseurakunnan aluetta 1800-luvulla. Kun seurakunta itsenäistyi 1908, vakiintui nimeksi jo aiemminkin käytetty → *Oulujoki*, joka tuli myös kunnan nimeksi. – SP

Suomalainen Virallinen Lehti 14.12.1880.

Oulunsalo kunta ja niemi aivan Oulun eteläpuolella Pohjois-Pohjanmaalla; Oulun kappeliksi 1803, itsenäistyi 1904. *Owlasala* 1443, *Wlosalo by* 1557, *Owlusalä by* 1564. – Nimen jälkiosa → *salo* merkitsee vanhastaan 'suurta saarta', ja Oulunsalo on ollut vielä 1790-luvulla saarena, jonka *Salonsalmi* erotti mantereesta. Saareksi se on selvästi merkitty esimerkiksi Andreas Bureuksen kartassa vuodelta 1622. → *Oulujärvi*. – AR

FMU 3: 302; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Georg Bjurmanin Ruotsin kartassa vuodelta 1747 Oulunsalo on vielä kuvattu erilliseksi saareksi Hailuodon ja mantereen välille.

Ounasjoki saP *Ovnneshjohka*, Kemijoen suuri pohjoinen haara, joka saa alkunsa Enontekiön *Ounasjärvestä*, saP *Ovnneshjávri*, kiertää Ounastunturin, saP *Ovnneshduottar*, pohjoispuolitse, virtaa Kittilän pitäjän halki ja laskee Kemijokeen Rovaniemellä. *Ounasioki* 1595, *Onesiocki* 1598, *Aeünis Jock*, *Aeünis fluvius*, *OnisJock*, *OnizJock(i)* 1642–43, *Vonæss-jaure*, *Vonæss-jok*, *Vuones-jok* 1742–45, (“Kittilän saameksi”) *Aunaas etnuo* 1820-luvulla. – Nimi on tullut suomeen saamesta, mutta tarkkaa lähtömuotoa on vaikeata selvittää, koska nykyiset saamenkieliset muodot (*Ovnnas-*, *Ovnnesh-* ja *Ovnnesh-*) ovat puolestaan saaneet vaikutteita suomesta. Myös suomessa on käytetty tavallisesti muotoa *Ounis-*, mutta se on syrjäytynyt kirjallisessa käytössä. Etelämpänä Suomessa on useita muita *Oun-*alkuisia nimiä, esimerkiksi → *Ouininpohja* Längelmäellä, ja osa näistä saattaa olla samaa alkuperää. Nimien tausta jää kuitenkin hämäräksi. – AA ja SA

Tresk, Olof 1928; NA:T.I. Itkonen poiminnot.

Ounasjärvi aiemmin myös *Ounisjärvi*, saP *Ovnneshjávri*, myös *Ovnnas-* tai *Ovnneshjávri*, *Ounasjoen* latvajärvi, jonka rannalla Enontekiön kirkonkylä Hetta sijaitsee, Lapissa. *Aeünis T.* (= träsik ’järvi’) 1642, *Vonæss-jaure* 1742–45, *Ounis Järwi* 1762, *Aunisjärvi* 1784. – Nimi on lähtöisin saamesta, alkuperästä ks. tarkemmin → *Ounasjoki*. – SA

NA:T.I. Itkonen poiminnot.

Ounastunturi aiemmin *Ounistunturi*, saP *Ovnneshduottar*, myös *Ovnnas-* tai *Ovnneshduottar*, laaja tunturialue Enontekiön itäosassa Lapissa, sijaitsee Ounasjärven ja Ounasjoen suuren mutkan tuntumassa. Sen tunnetuimpia huippuja ovat *Pyhäkero* ja → *Outakka*. *Aunistunduri* 1796. – Nimi on lähtöisin saamesta, ks. tarkemmin → *Ounasjoki*. – SA

NA:T.I. Itkonen poiminnot.

Ounasvaara vaara Rovaniemellä Lapissa. *Ounasvaara* 1856. – Kuuluu samaan nimiryppäeseen kuin → *Ounasjoki*. Talviurheilupaikkana tunnetun vaaran nimi kuuluu yhteen maamme laajimmista nimiryppäistä, joka ulottuu Enontekiön → *Ounasjärveltä* Rovaniemen Ounasvaaralle. – SP

Wiborg 9.12.1856.

Ouininpohja kylä Jämsässä Pirkanmaalla, aiempaa Längelmäkeä. *Ouni* (talo) 1739; talon tiedetään olleen olemassa jo 1698. *Ouininpohja* on tullut tunnetuksi perinteisenä Jyväskylän suurajojen pikataipaleena. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen lahden pohjukassa, joka alkaa Kuhmoisten puolelta Kaatselän Iostajärvestä ja on useita kilometrejä pitkä ja hyvin kapea. Kaatselän ja Isonjärven Ouininpohjan väliin jää laaja *Ouininniemi*. Myös Jämsän Koveroisen järvestä on *Ouininpohja*-niminen lahti. – Nimen alkuosa on epäselvä. Muualta Suomesta löytyy *Ouni*-alkuisia nimiä vain harvakseltaan: *Ouni* eli *Ouininkrunni* (saari Tornion Alatorniolla), *Ounia* (talo Nummi-Pusulan Nummella; *Ounia* 1727), *Ounia* eli *Ouinankärki* (niemi Pälkäneellä, lähellä suuri metsäinen vuori, *Ouinianvuori* ja Tossanselässä syvä kohta *Ouinianhauta*), *Ouinianmäki* (Nummi-Pusulan Pusulassa), *Ounila* (talo Laukaassa, *Ounila* 1829, ja talo Raisiossa, *Ounila* 1759), *Ounio* (osin pehmeää, suoperäistä mäensyrjää Tl. Koskella, *Ofnio* 1791–1798), *Ounionjärvi* Luumäellä (järvestä lähtee Miehkälän suuntaan *Ounionjoki*; järven lähellä on *Ounionkangas*) ja *Ounisalo* (talo Ylöjärvellä; *Ounisalo* 1787). T. I. Itkonen on verrannut Lohjan ja Längelmäen nimiä saamen kielen äänneilteisesti likeisiin, viipymistä ja hitautta merkitseviin sanoihin. Kun varsinkin Längelmäen lahti on huomattavan pitkä, jylhien kallioiden reunustama rotkojärvi, ulkoisen, helposti havaittavan piirteen voisi ajatella olevan nimenannon takana. Syvä, pitkulainen rotko, laakso, notkelma on murteisamme

paikoin *onsi* (genet. *onnen*); ehkä alkuosa *Ouni-* on sisältänyt alkuaan samaa merkitsevän sanan. Jälkiosa *pohja* merkitsee lahden pohjukkaa, perää. – SP

Itkonen, T. 1926: 34; HisKi (Laukaa, Längelmäki, Nummi, Raisio, Ylöjärvi).

Oura saaristo Pohjanlahdessa Merikarvialla Satakunnassa, ruotsiksi *Skarvörarna*. *Skarfuer* 1666, *Skarföra* 1850, *Skarförarne* 1650, 1695, 1799, *Karvianourat* 1921, 1931. – Oura on maankohoamissaaristo, jossa jatkuvasti tulee esiin uusia matalia kareja. Suomeksi nimi ilmaantui karttoihin vasta 1900-luvun alussa: epäkansanomainen nimi *Karvianourat* on eräänlainen käännös ruotsinkielisestä nimestä *Skarvörarna*, joka on tulkittu ”Karvian eli Merikarvian ouriksi”. Kirjallisuudessa käytössä on nykyään asu *Ouran saaristo*. Sana *saaristo* ei kuulu seudun murteeseen, vaan se on nimeä selittävä lisä, jota on käytetty peruskartassa ja sen nimistöön perustuvis- sa kartoissa sekä muussa yleiskielisessä viestinnässä. Paikkakunnalla käytetään myös asua *Ouran(s)keri*, jossa (*s)keri* tarkoittaa ’saaristoa’ (ruots. *skär* ’kari’; paikannimissä myös ’saaristo’; vrt → *skär*). *Ouran* eteläosassa on nykyään virkistyskäytössä oleva *Ouraluoto* eli *Luustupa* (*Luositupa*) eli *Södergrund* (*Söder grund* 1760–95), jonka luotsiasemalla on asunut luotsi. *Ouraluodon* eteläpuolella Pookikarissa on kauas merelle näkyvä *pooki* eli merimerkki, *Ouranpooki*. *Ouran* suurimpia saaria on vanha satamapaikka *Hamskeri* (*Hampskjär* 1760–95, *Hamnskär* 1901); ruots. → *hamn* ’satama’. – Nimi *Oura* sisältää ruotsalaismurteiden sanan *ör*, jota tyypillisesti on käytetty kivisistä ja soraisista karikoista; Ahlaisten ruotsalaismurteessa sana on tunnettu asussa *our* ’kivikkoinen saari, kari; pienehkö kalliainen saari’. Porin seudulla on useita saarten ja karien nimiä, joiden loppuosana on *-oura*, *-oora*, *-oori*. Ne ovat kaikki ruotsalaisia lainoja, esimerkiksi Merikarvialla mm. *Tyykoura*, *Alloura*, *Millanoura*, *Koosoura*, Ahlaisissa mm. *Anttoora*, *Bukkoora*, *Gummandoora*, *Talloora* ja Porissa mm. *Tärnoora*, *Ulasoori* ja *Varvoori*; lähialueilta mainittakoon mm. *Luvian Lankoori* ja *Kuornoori*. Merikarvian *Oura* on alun perin tarkoittanut karia, josta nykyään käytetään nimeä *Ouraluoto*, ja nimi *Oura* on vakiintunut koko saariston nimeksi. – Ruotsinkielisen nimen *Skarvörarna* alkuosa *skarv* sisältänee Phalacrocoracidae-lajiin kuuluvan linnun nimen (ruots. *skarv* ’merimetso’). – RM

Miikkulainen, Raija 1996: 119–136; Miikkulainen, Raija 1997: 182–186; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 18–19, 79–81, 104–105, 148; Zilliacus, Kurt 1989: 62.

Outakka karttanimenä usein *Outakka*, → *Ounastunturin* korkein huippu Enontekiöllä Lapissa. – Nimi on epäilemättä saamelaisperäinen, mutta alkuperäinen nimi ei ole säilynyt eikä sitä ole helppo rekonstruoida. Nimi on ehkä abstrahoitunut kaksiosaisesta muodosta, jonka loppuosana on ollut vaara tai *kero* eli saP *čearru* ’karu vaara(nhuippu)’ tms. Siten alkuosa saattaisi olla johdos jostakin saamen perussanasta (esim. *vuovdi* ’outa eli metsä’, vrt. *vuovddit* ’metsäsaamelainen; metsäläinen’), mutta se saattaa periytyä jo saamea edeltäneestä muinaiskielestä kuten *Ounas*-nimetkin. Taiteilija Alvar Outakka omaksui paikannimen sukunimekseen. – SA

Outakoski saP *Vuovdaguoika*, kyläkunta ja Tenon koski Utsjoen länsiosassa Lapissa, käytetään myös Utsjoen länsiosan aluenimenä. *Outakaski* 1728, *utakåskj* 1728, *Utakåski* 1729, *Autakoski* 1739, *Wuovdaguoikka*, *Wuovdeguoikka* 1820-luvulla. – Suomenkielinen nimi on osin virheellinen käännös saamenkielisestä nimestä *Vuovdaguoika*. Sen jälkiosa tarkoittaa ’koskea’, kun taas alkuosan merkitys on joko ’ontelo, nielu’ tai ’uuttu eli vesilinnun munituspönttö’ mutta ei ’outa’, joka on suomen pohjoismurteiden sana ja merkitsee ’metsää’. Paikallisen selityksen mukaan on kysymys kosken nielusta, mutta

myös 'uuttu' sopii lähtökohdaksi, jos olettaa Norjan puoleisen laajan vaaran nimen *Vuovdavárri* olevan ensisijainen. Fellmanilla 1820-luvulla ja Qvigstadilla 1938 esiintyvä toisintonimi *Vuovdeguoika* "Outa- eli metsäkoski", jota ei nykyisin tunneta, on ilmeisesti käännetty takaisin suomalais-norjalaisista virhetulkinnosta (norjaksi kosken nimi *Skogfossen* eli "Metsäkoski") ja on siten toissijainen. *Vuovda*-alkuisia nimiä on vain vähän, lähin vastine on Pulmankijärven itäpuolella Suomen ja Norjan rajalla sijaitseva *Vuovdavárri*. – SA

ESF 1:2: 19, 25, 106; ESF 2:2: 16; Qvigstad, J. K. 1938: 85; NA: T. I. Itkosen poiminnat.

Outamo

1. kylä ja järvi Lohjalla Uudellamaalla, järvennimenä myös *Outamojärvi* ja *Outamonjärvi*. *Awthomo*, *Owthomo* 1508, *Outamo* 1549.
2. järvi Hankasalmen Kärkkäälässä Keski-Suomessa, kirjallisesti käytettynä joskus *Outamojärvi*. Järvennimeä ei ole vanhoissa asiakirjoissa, sen sijaan on mainittu *Otamanemij* 1559, *Outamanemij* 1560.

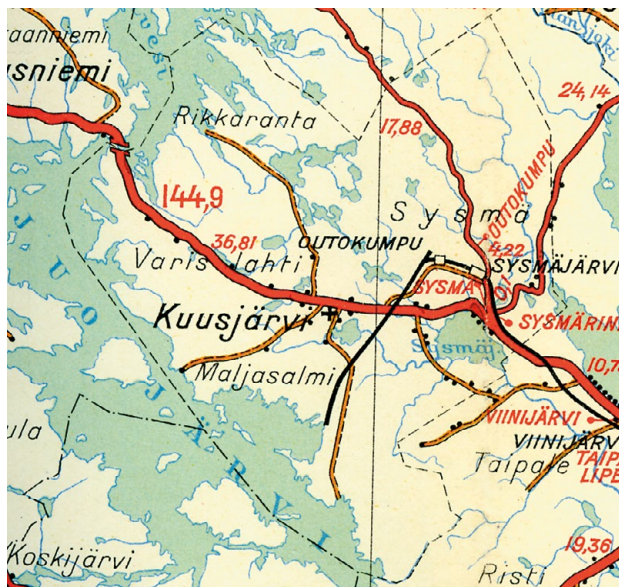
Lohjan *Outamo* on aikoinaan arvelten yhdistetty saamen sanan *outa* 'metsä', mutta otaksunta ei pitäne paikkaansa. Sekä Lohjan että Hankasalmen nimi on alkujaan kuulunut järvelle ja nimet ovat ilmeisesti saamelaista alkuperää. Järvien yhtäläisen topografisen aseman perusteella *Outamo* on todennäköisesti samaa kantaa kuin inarinsaamen sana-ainekset *ovdä* 'etu', *-ovdäm*, *-ovdem* 'paikka jonkin edessä, esim. salmen tai niemen edessä oleva järvenselkä'. Lohjan Outamolta Lylyistensalmi johtaa etelään Lohjanjärven Isolleselälle ja Hankasalmen Outamolta Luojinsalmi vie lounaaseen Kynsiveden suurelle Pilkanselälle. Kummankin järven pohjoispuolella on saamelaisviitteisiä paikannimiä ja merkkejä varhaisista asutuksista, mistä katsoen järvet olisivat voineet saada nimensä "etu- eli etumainenjärvi". Saamesta lainattu *outam* + *-o* ~ *-a* on voinut sellaisenaan toimia suomenkielisenä nimenä tai siihen on voitu liittää jälkiosa järvi, joka myöhemmin on lohjennut pois. – EMN

FMU 6; Hausen, Greta 1922: 434; Itkonen, T. I. 1920: 49; Närhi, Eeva Maria 2002: 252–257; Viikuna, Janne 1999: 59; Viikuna, Janne 2000: 16; Ylikangas, Heikki 1973: 68; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Outitunturi tunturi Kemijärvellä Lapissa. – Outitunturi sijaitsee Kemijoen länsirannalla olevasta Tapionniemen kylästä länteen. Tunturin kaakkoispuolella on *Outijärvi* ja tämän itäpuolella kangas *Outilehto*. Nimen alkuosa on samaa lähtöä kuin saamen kielestä lainattu *metsää* ja *metsäseutua* tarkoittava *outa* (vrt. pohjoissaamen *vuovdi* 'metsä, puusto'). Outitunturin laki on lähes kokonaan metsän peitossa, eikä varsinaista tunturipaljakkaa juuri ole. – KA

Itkonen, T. I. 1920: 49.

Outokumpu kaupunki Pohjois-Karjalassa, alkuaan kulmakunta Kuusjärven Sysmän kylässä. Alkoi kehittyä taajamaksi 1910-luvulta lähtien kuparikaivoksen ympärille. Vuoden 1968 alussa → *Kuusjärven* kunta muutettiin *Outokummun* kauppalaksi ja vuonna 1977 kaupungiksi. – Nimellä *Outokumpu* on tarkoitettu alkuaan kaupungin keskustassa olevaa erikoisen muotoista paljasta mäkeä. – AR

Vuoden 1938 tiekartassa näkyy Kuusjärven kunta keskuksenaan kirkonkylä, mutta 1941 kunnallishallinto siirrettiin Outokummun kaivosyhdyskuntaan, ja vuonna 1968 Kuusjärven kunnasta tuli Outokummun kauppalala.

Ovnesduottar → *Ounastunturit*

Ovnesjávri → *Ounasjärvi*

Ovnesjohka → *Ounasjoki*

Oxkangar kylä Oravaisissa Pohjanmaalla. *Oxkangar* 1443, *Oxe-kangar* 1543. – Nimi on vanha suomalaisten antama luonnonpaikan nimi. Sen alkuosana on ilmeisesti suomen vanha karhunnimitys *oksi*, sama kuin esimerkiksi Maskun kylän- ja kartanon nimessä → *Ohensaari*. Loppuosana on 'kivikko-kumpareta' merkitsevä lounaisten murteiden sana *kankare*. Näitä nimielementtejä esiintyy mm. Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan paikannimissä. Suomalaisesta alkuperäisnimestä on päästy ruotsalaismurteiseen nimimuotoon *Okkskangar*, *Okkskangar*, kun nimenosien loppuvokaalit ovat kadonneet ja *k* on soinnillistunut *g*:ksi. – RLP

Huldén, Lars 2001: 396.

Paalasmaa kolmen saaren muodostama saariryhmä Juuan alueella Pielisessä Pohjois-Karjalassa; 1700-luvun lopulta alkaen myös virallinen Juuan kylä. *Palasmaby* 1732, *Paalasma* 1741, *Palasma* 1799. – Nimeen voisi sisältyä sukunimi *Paalanen*, mutta tätä vanhaa savolaissukua ei kyllä löydy Pielisjärven seudulta 1600- eikä 1700-luvulta. Saaret ovat niin suuria, että niillä on täytynyt olla jokin nimi jo ennen 1600-lukua. Kenties se on ollut vuonna 1500 kylänä mainittu *Pielissalo* (*Dr. Pelatsala*), kuten J. V. Ronimus on arvellut. Ehkä muutos *Pielis-* > *Paalas-* on yksinkertaisesti vain 1600-luvulla asutuksen vaihtuessa tapahtunut sekaannus. – AR

Hirvonen, Saimi 1939: 231; Suomen karttakirja 1799: 107; HisKi.

Paaso kylä Heinolassa Päijät-Hämeessä. *Paso* 1571. – Aiemmin siellä on ollut myös samanniminen kartano. Alkuperäisen asumuksen nimeen sisältyy eteläsavolainen sukunimi *Paasonen*, jota nykyään tavataan lähinnä Mäntyharjun tienoilla. Nimenkantajia on ilmeisesti jossain vaiheessa asunut myös Itä-Hämeessä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Paasonen; Roos, John E. 1944: 133.

Paasselkä → *Oriveden* selkävesi Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa, Savonrannan, Kerimäen, Kesälahden ja Kiteen kuntien alueella. *Paasjärvi* 1799, *Pasvesi* 1832. – Nimi voi olla samaa kielellistä lähtöä kuin *Padasjoki*, jota on yhdistetty mm. Kokemäenjoen vesistöä tavattaviin *Padus-*nimiin, ks. tarkemmin → *Paasvesi*. Kerimäellä järven rannalla on Paasniemen kylä (*Paasniemi* 1861). – SP

Suomen karttakirja 1799: 119, 165; HisKi (Kerimäki).

Paasvesi järvi Pohjois- ja Etelä-Savon rajalla, Suonenjoen ja Pieksämäen (aiemmin Jäppilän) alueella. *Passiwädhenpähiaspää* 1561, *Pasi Wesi Insjö* 1779, *Paasiveden pä* 1797. – Järven eteläpään niemi, *Paasniemi* (*Passin Niemj* 1561, *Pasin Niemi* 1664, *Paasinjemi* 1797), on seudun vanhimpia asuinpaikkoja, jossa vuoden 1664 maakirjan mukaan oli pysyvää asutusta. Nimi on yhdistettävissä *Padas-*alkuisiin nimiin; esim. *Padasjoen* pitäjän nimen vanha jämsäläinen ääntämys on *paasjok*. *Paasveden* nimen ovat voineet antaa hämäläiset eränkävijät. Pertti Virtaranta on arvellut, että vain paikannimissä esiintyvä *padus* ~ *padas* on alkuaan merkinnyt jonkinlaista tietä tai esim. kulkutienä käytettyä maakannasta tai matalaa harjua ja että samaa perua voisi olla laajalti murteissa tunnettu *patustaa* 'kävellä vaivalloisesti lumessa tms.'. Vanhojen nimi-merkintöjen i:llinen *Paasi-*alkuisuus lienee kirjurin tulkintaa nimen savolaisesta ääntöasusta *puasves*'. Järven nimessä nä-

kyvä *padas* on voinut tarkoittaa itäpuolista Kuivataipaletta tai länsipuolen Suottaniemeä. Polku on kulkenut joko näiden kapeiden maastokohtien poikki tai niitä pitkin järven ohitse kuten nykyisetkin tiet. – SP

Meriluoto-Kovanen, Tuula 1974: 128–129; SKES s.v. pade; Somerla, Raija 1972: 39–41; Virtaranta, Pertti 1958: 42, 44, 65.

Paatari usein myös *Paatari-* tai *Paadarjärvi*, sal *Pääääär*, saP *Bäärjärvi*. Järvi Juutuanjoen vesistöä Inarissa Lapissa. Siihen laskevat Menes-, Lemmen- ja Vaskojoki, ja sen laskujoki *Solojärveen* on nimeltään *Matkatjoki*, sal *Maad(ä)kuätjuuhä* "Tyvikodanjoki". Järven mukaan on nimetty *Paadarin* kylä ja *paliskunta* Länsi-Inarissa sekä *Pääääärskäidi* (sal), usein pelkkä *Skaiti*, sal *Skäidi*, vaara-alue Vaskojoen ja Paatarin välissä, ja *Pääääär-suälui* (sal), järven suurin saari. *Padar*, *Pader*, *Paadarjauri* 1695, *Bager (!) T.* (= *träsk* 'järvi') 1611, *Badar-joure*, *Baderjoure* 1742–45. – Alkuaan inarinsaamelaisen nimen taustaa tai merkitystä ei tunneta. Sukunimi *Paadar* on omaksumtu järvennimestä eikä toisinpäin, kuten usein luullaan. Inarilaisen nimen lähtökohdaksi ei sovi myöskään pohjoissaamen sana *bäär* 'pakolainen, karkuri'. Nimi saattaa periytyä esisaamelaisesta muinaiskielestä kuten monien muiden suurten vesien nimet tällä seudulla. – SA

Olofsson, Sven Ingemar 2 (1965): 88–89; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

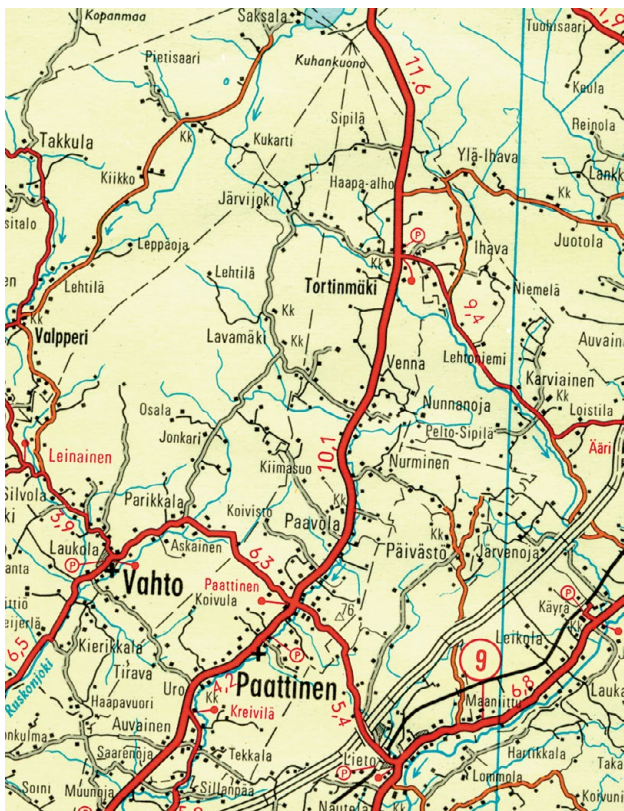
Paatsikkajoki saP *Bázetjohka*, Palojokeen luoteesta laskeva joki Enontekiöllä Lapissa. Sen yläjuoksulla on useita kapeita jokijärviä, *Paatsikkalompot*, ja suupuolen länsipuolella on kangasmaa *Paatsikkapalo*. – Suomenkielinen nimi on mukautettu saamesta. Nimen alkuaan on verrattu saamen verbiin *bähcít* 'jäädä', mutta johdos olisi epätavallinen (lähinnä johdetusta verbistä *bázihit* 'jätättää, saada jäämään') eikä senkaltaisesta nimen aiheesta ole tietoa. Nimi on siis todettava alkuperältään hämäräksi. – SA

Paatsjoki ennen usein *Patsjoki*, saKo *Paaččjokk*, sal *Paččvei*, saP *Bähčaveadji*, norjaksi *Pasvikelva*, venäjäksi *Pazreka*. Inarijärven laskujoki Jäämeren Paatsvuonoon, aiemmin myös joen alajuoksulla sijainnut Paatsjoen kolttien lapinkylä. *Pasreka* (siidan nimenä) 1517, *Paasiockj* 1593, *Pattsewaje*, *Patsuwäja*, *Padsejoch*, *Patsajocks* 1695, *Paits Elfwen* 1748, *Patscheväijok* 1820-luvulla. – Nimi on peräisin (koltan)saamesta. Sen alkuaan merkitykseltään ja alkuperältään tuntematon, kun taas saamen muodot *jokk*, *vei* ja → *veadji* tarkoittavat 'jokea' samoin kuin norjan *elva* ja venäjän *reka*. – SA

Mikkola, J.J. 1941; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Paattinen entinen kunta, vuodesta 1973 osa Turun kaupunkia Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Patis*. *Patis* 1359, *Paatisten* by 1410. – Kuului aluksi Maarian seurakuntaan. Oma kirkko jo 1580-luvulla. Maarian kappeliseurakunnaksi 1689 nimellä *Paattiskorpi* (*Paatiskorpi Capellgåld* 1692, *Paatiskorpi* 1707, *Patiskorpi Cappelle lähn* 1722). Määrättiin erotettavaksi itsenäiseksi seurakunnaksi 1901, mikä toteutui 1937. Asutusta Paattisten alueelle on muodostunut jo 1100- ja 1200-luvulla. *Paattinen*-nimistä kylää ei tunneta enää, mutta pitäjän poikki virtaa *Paattistenjoki* (*Pates aa* 1368) eli *Vähäjoki*. Joki on ollut veneellä kuljettava vielä 1300-luvulla, ja se on ollut kesäisin kulkutie Turkuun ja takaisin. Joen nimi on ilmeisesti ensisijainen ja alkuaan **Paattijoki* (*paatti* 'vene'). Sen mukaan yläjuoksun varrelle syntynyt asutus on saanut nimen *Paattinen*. Asutuksen vakiinnuttua jokea on alettu kutsua asutuksen mukaan *Paattistenjoeksi*. *Paatti*-nimet sijoittuvat lähinnä Länsi-Suomeen, idempänä on annettu *Vene*-alkuisia nimiä. Nimen *nen*-loppuisuudesta → *Mietoinen*. – SP

Finlands Allmänna Tidning 28.8.1851; Neovius, Ad. 1898: 8; Perälä, Väinö 1959: 24; HisKi.

Paattisten kunta liitettiin 1973 Turun kaupunkiin; tiekarttaote on vuodelta 1965.

Paavalniemi kyläkunta Lapissa Rovaniemen kaupunkialueen eteläpuolella Kemijoen mutkan etelärannalla. *Pawalniemi* 1763. – Nimi perustuu samannimiseen taloon. Talon varhaisiin isäntiin on ilmeisesti kuulunut joku *Paavali*, jonka mukaan talo on nimetty. Tarinan mukaan tämä Paavali oli matkalla Kemijokea ylös, kun hänen veneensä tarttui kiveen. Paavali nousi paikalla maihin ja rakensi talon; kiveä alettiin kutsua *Paavalkiveksi*. – Sittemmin kantatalo jaettiin osiin, jotka saivat nimet *Vanha Paavalniemi*, *Ala-Paavalniemi*, *Yli-Paavalniemi* ja *Uusi Paavalniemi*. – SP

HisKi.

Paavola entinen kunta Siikajokivarressa Pohjois-Pohjanmaalla; Siikajoen kappeliksi 1811, itsenäistyi 1874. Kunta on liitetty yhteen Revonlahden kanssa 1973, jolloin nimeksi tuli → *Ruukki*. Ruukki ja Siikajoki yhdistyivät vuonna 2007 Siikajo-

en kunnaksi. *Paavola* 1798. – Seudun ensimmäinen tunnettu asukas oli Paavo Laurinpoika, joka rakensi seudulle talonsa 1550-luvulla. – AR

Luulko, Armas 1954: 333; Suomen karttakirja 1799: 133.

Padankoski kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla, aiempaa Luopioista. Murteessa *Palankoski* ja *Palankuasi*, nykyään tavallisesti *Patankoski*. *Padaskosky* 1552, *Padankode* 1565, *Padankodi* 1575, *Padankodet* 1585. – *Padankoski* on vakiintunut kylänimeksi vasta 1900-luvulla. Aiemmin nimenä oli *Padankuosi*, vaikka *Padankoskikin* esiintyy silloin tällöin rinnalla jo 1500-luvulta alkaen. Vuoden 1875 maakirjassa olivat käytössä vielä molemmat muodot: *Padankoski* eller *Padankuosi*. Tiluksen nimenä *Padankuosi* esiintyy jo 1487 (*Padenkoden Jordh; kuosi : kuoden*), kun maa luovutettiin kuninkaan ”tahtomaaksi”. Samalta vuodelta on merkintä *Hartika i Padenkoden*. – Kylä on noussut Kyläjärven ja Kukkian Pirttilahden väliselle kannakselle, jota pitkin läheisestä pienestä Vähäjärvestä laskee Pirttilahteen puro; tästä kivisestä ja vähävetisestä purosta on käytetty nimiä *Padankoski* ja *Padankuosi*. Murreasana *kuosi* ’muoto, malli, oikea asento, järjesty’ lienee yhdistettävissä sanaan *kossa*, jolla on tarkoitettu puista tehtyä pientä säännöstelypatoa. Kossia laitettiin pienempiin koskiin ja vähävetisiin jokiin. Sittemmin nimi on vakiintunut *koski*-loppuiseksi helpommin ymmärrettävän sisältönsä vuoksi. Nimen alkua tarkoittanee patoa sekin; *pato*-sanan genetiivimuoto *padon*, hämäläismurteessa *palon*, on muuttunut nimessä *Palan*-alkuiseksi. Tässä nimessä *pato* voi tarkoittaa esim. jonkinlaista kalapatoa. Nimen sisältö voisi olla siis ’ränni, jossa on (kala)pato’. Ritva Liisa Pitkänen on katsonut nimen vanhimman asiakirja-asun viittaavan **Paden*-alkuun (*pade* ’polku, tie’). Ks. myös → *Padasjoki*. – SP

Koskimies, Y. S. 1985: 507–509; Pitkänen, Ritva Liisa 2004: 9; Säynäjärvi, Leila 1937: 679–682;

Virtaranta, Pertti 1958: 66; HMA Hämeen läänin maakirja 1875; KA:VA 3762: 5r; NA; SMSA s.v. kuosi, kossa, pato.

Padasjoki kunta Päijät-Hämeessä, Päijänteen länsirannalla. *Padasjoki* [oki] 1442, *Padas Joki Sochn* 1466, *Padasjoki sochn* 1504, *Pasiokii Sogn* 1540. – Vakinainen hämäläisasutus tuli Padasjoelle etupäässä vesireittejä pitkin Hauholta vuoden 700 tienoilla. Padasjoen seurakunta kuului aluksi Hollolaan, sittemmin Sysmään ja on ollut itsenäisenä vuodesta 1471. – Pitäjä on saanut nimensä Kirkkolammista Päijänteeseen laskevan joen, *Padasjoen*, mukaan, jota nykyisin kutsutaan *Kirkkojoeksi*. Joen mukaan on saanut nimensä myös kirkonkylä *Jokioinen* (*Jokijoinen* [n] 1543, *Jokios* 1547), joka esiintyy vielä vuoden 1539 maakirjassa *Inkilän* nimellä. *Padasjoki* äännetään yleensä vakiintunutta kirjoitusasua tavoitellen *Patasjoki*, mutta myös murreasuista *Palasjoki*, *Paasjoki* ja *Parasjoki* on tietoja Nimiarkiston paikannimikokoelmissa. Nimeä on selitetty monin tavoin. Paikkakunnalla tunnetuin on (Padasjoen historiassakin kerrottu) selitys, jonka mukaan nimi johtuu joen pyörrepaikoissa olevista padoista eli syvennyksistä. Toisaalta useat kielentutkijat ovat yhdistäneet nimen Kokemäenjoen vesistön alueella tavattaviin *Padus*-nimiin ja olettaneet, että taustalla voisi olla vanhoissa sanakirjoissa mainittu sana *pade* ’tie, polku’. Nimi on edelleen vailla varmaa tulkintaa. – ELS

BFH 1: 19, 20, 22; FMU 3: 251; Nissilä, Viljo 1970: 45; Pulkkilä, Uuno 1947: 30–31, 46–47; SSA s.v. pade; Virtaranta, Pertti 1958: 40–44, 65–66; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Padinki vanha talo (mainitaan ensi kerran 1675) ja kylänosa Nivalan Välikylässä Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän läpi virtaa *Padinginoja*. – Nimi perustuu ilmeisesti sanaan *pade* ’pato, venevalkaman pengser’. *-nki* on nimistönjohdin. Talon ja kyläkunnan nimi on todennäköisesti saatu joennimestä. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 101; Virrankoski, Pentti 1956: 127.

Padva kylä Tammisaaren Bromarvissa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Padua* 1551, *Padhwa* 1556. – Nimi on suomalaista juurta, mutta epäselväksi toistaiseksi jää, mistä aineksista se on muodostettu. Lähtökohdaksi on ehdotettu henkilönnimiä, esim. *Paulus* tai *Patrik*, mutta tuskin näin on. – MB

Huldén, Lars 2001: 196.

Pahkajärvi Vekaranjärven varuskunnan ampuma-alue Valkealassa Kymenlaaksossa, ulottuu Mäntyharjun puolelle. – Alue on saanut nimensä sijainnistaan: Mäntyharjun puolella on alueella kaksi järveä, joiden nimet ovat *Ala-Pahkajärvi* ja *Ylä-Pahkajärvi*. Sanalla *pahka* on merkitykset 'puun runkoon kasvanut epämuodostuma' ja 'pahkasta koverrettu kuppi, pahkakuppi'. *Pahkajärvi*- ja *Pahkalampi*-nimisiä järviä ja lampia on Suomessa paljon, ja yleensä ne ovat saaneet nimensä pyöreästä pahkamaisesta muodostaan. Molemmat Mäntyharjun Pahkajärvet ovat pitkänomaisia ja mutkaisia, mutta Ala-Pahkajärven länsipäässä on *Nikamalahti*-niminen pahkamainen "pullistuma". – LL

Kepsu, Saulo 2006 (suull.); Laamo, Anne 2003: 158 ja kartta 35; SKES s.v. pahka.

Pahkakoski kylä, koski ja voimalalaitos Iijoessa Yli-Iissä Pohjois-Pohjanmaalla. – Alempana jokivarressa on *Pahkalan* kyläkunta. Jouko Vahtolan mukaan sana *pahka* 'kova, tavallisesti kupera, pyöreähkö muodostuma, patti', jolla tarkoitetaan tavallisesti puun runkoon kasvanutta epämuodostumaa, on voinut kosken nimessä tarkoittaa kiveä. – Ehkä *Pahkakoskella* on tarkoitettu koskea, jossa on pyöreitä kiviä tai jossa kivien päälle kerroksittain pakkautuva jää muodostaa ikään kuin "pahkan". – SP

Vahtola, Jouko 2003a.

Pahtaja vaara Kemijoen Valajaskosken eteläpuolella Rovaniemellä Lapissa. Sen Kemijoen puoleista rantakalliokkoa kutsutaan samoin tai nimellä *Pahtajanotta*. *Pahtama* 1820-luvulla. – Nimen taustalla on suomen pohjoisiin murteisiin saamesta lainattu *pahta*, saP *bákti*, saI *páhti*, joka tarkoittaa tavallisesti 'pystykalliota' mutta myös 'erillistä suurta kallionlohkareta'. Nimen suomalainen johdosmalli on nähtävästi vaihtunut parissa sadassa vuodessa. Toisenlaista suomalaista johdosmukautusta edustaa Lapissa Muonion *Pahtonen*, Muonionjoen koski, jossa on paljon isoja kiviä. – SA

Fellman, Jacob 1 (1906): 303; Fellman, Jacob 2 (1906): 112.

Pahtavaara saP *Báktevärrí*, tunturi Tenon varressa Utsjoen kunnassa Lapissa. – Suomenkielinen nimi on käännöslaina saamesta; pohjoismurteiden *pahta* merkitsee yleensä 'pystykalliota', joskus myös 'suurta kivenlohkareta'. Saamenkielisen nimen merkitys on siis 'kalliovaara'. Vaara on saanut nimensä Tenon puoleisesta louhikkorinteestaan. – AA ja SA

Paihola kylä Pielisjoen varressa Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Paihoila* by 1614, *Paihåla Reka* (tarkoittaa tässä Pielisjokea; ven. *reka* 'joki'), *Paihola By* 1631. – *Paiha*-, *Paiho*-nimien levikki on selvästi itäinen: *Paihalanmäki* Kaukolassa Karjalankannaksella, *Paiho* sukunimi ja mökki Impilahdella, *Paihonlampi* Kuhmon Saunanjärven kohdalla Venäjän Karjalassa. Niimiin sisältyy luultavasti karjalainen henkilönnimi. – AR

AKH I: 351, 488; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Paijärvi kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahtea. *Paijarbyen* 1544, *Paijerffby* 1551, *Paiu Jerffui* 1585, *Paiuerffzby* 1588. – Kylä on kaupungin keskustasta Lappeenrantaan vievän tien varrella samannimisen pienen järven rannalla. Viimeiset asiakirjamerkinnot paljastavat kylän ja järven alkuperäisen nimen olleen *Pajujärvi*. Nimeen siis sisältyy puun nimitys *paju*; ilmeisesti järven rannoilla on kasvanut runsaasti pajua. – SP

Hausen, Greta 1924: 833–834.

Paikanselkä harju ja talvi- ja jatkosodan taistelupaikka Sallassa Lapissa. – Paikanselkä sijaitsee Kemijärvelle menevän tien varrella viiden kilometrin päässä Sallan kirkonkylästä. Paikanselän pohjoispuolella on *Paikanaapa*. Nimi voisi viitata siihen, että harjulla on ollut vanha asuinpaikka, esimerkiksi saamelaisten kesä- tai talvipaikka. Toisaalta se on voinut olla vanha erä- tai promiosten ennalta sovittu tapaamispaikka. Tällaisista paikoista kertovat monet Lapin *Liitto*-nimet, esim. *Liittoselkä* Savukoskella ja Inarissa ja *Liittovaara* Kittilän, Sodankylän ja Rovaniemen rajalla. → *selkä*. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 331–335.

Paikkarin torppa kansanrunouden kerääjän ja Kalevalan kojoajan Elias Lönnrotin (1802–1884) kotimuseo Sammatissa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Lohjan kaupunkia. – Lönnrot syntyi Kydön torpassa (vrt. *Kydön peldo* 1771), jonka hänen räätäli-isänsä oli rakentanut vuoden 1800 paikkeilla Haarjärven kylän yhteismaille. Torpasta on käytetty myös nimiä *Valkjärven torppa*, *Sammatin torppa*, *Lenruuti* ja *Elluntupa*. Nimitys Paikkarin torppa esiintyy Lönnrotin kotipaikan nimenä ainakin jo 1856. Sitä on vahvistanut Z. Topelius Maamme kirjassaan: "Neljän wirstan päässä kirkolta näkyy jälleen pieni kylä kolmen järven välillä, ja yhden näistä järivistä, Walkjärvi nimisen rannalla näkyy Paikkarin torpan matala katto." *Paikkarin* ei ollut kuitenkaan itse torpan, vaan sen ratsutilan nimi (*Paickar* 1696), jolle Lönnrotien torppa kuului. Torpan nimeä ei tiedetä; ehkä imagon rakentamiseen sopi paremmin kuvata räätälin torppaa *Paikkarin* torpaksi, samalla saatiin korostettua Lönnrotin vaatimatonta kotitaustaa. Valtio hankki torpan haltuunsa vuonna 1889. Talonnimeen *Paikkari* sisältynee räätälin leikkilinen nimitys *paikkari*. – SP

Anttila, Aarne 1962: 36–37; Lasten Suometar 8.2.1856. Suometar-lehden liite; Tiitta, Allan 1994:

111; Topelius, Z. 1876: 55; KA rippikirja 1696–1728; NA; SMSA; www.nba.fi/fi/paikkarin_torppa, 22.1.2005.

Paimela kylä Hollolassa Päijät-Hämeessä. Puheessa myös *Paimila*. *Reko Paimenast* 1467, *Reko Paimelast* 1484, *paijmila* 1539, *Paimela* 1559. – Nimi on hyvin vanha, rautakautinen. Se saattaa kuulua yhteen mm. sellaisten Turun lähellä olevien nimien kuin → *Paimio*, *Paimala* ja *Paimosi* kanssa, jotka on rinnastettu mm. Viron rannikolla olleeseen, nyt jo hävinneeseen kylännimeen **Paymol*. – *Paimela*-nimen synnyssä on otettava huomioon sekin mahdollisuus, että nimi olisi tyypistymä nimestä **Paimenlahti* (vrt. *Paimenlahti* ja *Paimenselkä* Päijänteessä Sysmässä). **Paimenlahti* olisi alkuaan tarkoittanut Paimelan kylän edustalla olevaa Vesijärven lahtea, nykyistä *Paimelanlahtea*. – MV

BFH I: 4, 12; Kepsu, Saulo 1987: 25; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 304; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Paimenportti rautatiesaisake Kotkan Hovinsaarella Kymenlaaksossa. – Aiemmin paikalla on ollut veräjä, josta Kotkan saarelta tuodut eläimet päästettiin laitumelle Hovinsaaren metsiin ja jonka luo laitumelta palannut "karja kokoontu iltasel varttumaan hakijaa". – MV

NA: paikannimikokoelmat.

Paimio kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Pemar*. *Pemar* 1325, *in Pernerum* 1326, *Pemera* 1346, *Pemaram* 1347, *Peymarum* 1373, *Pemar* 1426, *Peymar* 1532. Paimion edustalla on merenselkä *Peimari* eli *Paimionselkä*, ruotsiksi *Pemaröfjärden* eli *Pemarn*. – Kunnan ja merialueen nimet liittyvät yhteen. Nimi on ilmeisesti alkuaan suomenkielinen. Vanhoissa asiakirjamerkinnoissa se on monikkomuotoinen ja ensi tavussa on ollut *ei*-diftongi, joka voi olla peräisin suomen *ai*-diftongistä. Tuolloin nimen kantana olisi **Paima*- samoin kuin Maa-rian kylännimessä *Paimala* ja Halikon kylännimissä *Paimosi* ja

Pailinna. Erik von Hertzen on pitäjänhistoriassa otaksunut *Paimio*-nimen olevan lyhentymä joennimestä **Paimijoki*. Hän arvelee *Paima*-elementin olevan henkilön nimi. Myös Saulo Kepsu pitää mahdollisena kantanimenä joennimeä **Paimjoki*. Joennimi puolestaan saattaa perustua järvennimeen: joki nimittäin lähtee Somerniemeltä *Painio*-nimisestä järvestä (*Painio*=*Wessi* 1784) *Painionjoki* eli *Paimionjoki*-nimisenä. Nimen tausta jää edelleen jossain määrin epäselväksi. – RLP

Hertzen, Erik von 1973: 84; Huldén, Lars 2001: 161; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 304.

Paipis → Paippinen

Paippinen kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Paipis*. *Paipisby* 1540, *Paipis* 1547. – Kylä jakautuu kahteen kyläkuntaan, *Pohjois-Paippiisiin* (*Norra Paipis*) ja *Etelä-Paippiisiin* (*Södra Paipis*). Kylän vanhin asutus on eteläosassa, pohjoiseen syntyi taloja vasta 1700-luvulla. Nykyisistä asukkaista noin puolet puhuu äidinkielenään ruotsia, mutta ennen 1900-lukua kylä oli pitkään lähes kokonaan ruotsinkielinen. Kylännimi on kuitenkin taustaltaan suomenkielinen, sillä alueella on ollut jo ruotsinkielisten tullessa suomenkielisiä nimistöä, ehkä asutustakin. – Kylännimeen tai sen kantanimen on luultavasti sisällynyt sana *paju*. Nimi on voinut olla esim. **Pajupää*, jolloin lopun -s olisi ruotsinkielisten lisäämä päätte, tai ehkä nimi on sisältänyt suomenkielisissä lähipitäjissä tunnetun sanan *pajukisto* 'pajukko'. Hämäläismurteissa on tällaisia sanoja, joissa on *kko*- tai *kkö*-johtimen perässä vielä -*sto* tai -*stö*. Joskus *k* on voinut vielä muuttua *p*:ksi, kuten nimessä *Sarapisto*. Lähistöllä Tuusulassa on viljelyalueelle rakennettu talo saanut 1900-luvun alussa nimen *Paipisto*. Sipoon nimi **Pajukisto*, **Pajupisto* tai **Paipisto* on voinut lopulta ruotsinkielisillä lyhentyä muotoon *Paipis*. Kun *Paipis* on myöhemmin lainattu takaisin suomeen, se on mukailtu *nen*-loppuisten nimien mukaiseksi. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 632; Huldén, Lars 2001: 307; fi.wikipedia.org; www.nba.fi/rky/1993/kohde313.htm [23.6.2007].

Paistjärvi järvi ja kylä Heinolassa Päijät-Hämeessä. *paistierffui* 1539, *paistierffui* 1543. – Paistjärvi on Heinolan vanhimpia kyliä. Nimi on mahdollisesti lyhentynyt *Paisto*-alkuisesta nimestä. Alueen murteessa sana *paisto* on tunnettu merkityksessä 'pajukko'. *Paisto*-nimiä tunnetaan harvakseltaan enimmäkseen satakuntalais-hämäläiseltä alueelta. On myös oletettu, että nimen taustalla olisi *paisti*-elementti, mutta tätä on pidetty epätodennäköisempänä selityksenä. – TA

Lindén, Eeva 1942: 177; Sinisalo, Aino 1965: 181; Wilmi, Jorma 1988: 109–110; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Paistunturit saP *Báisduottar*, laaja tunturialue Utsjoen länsiosassa Lapissa, käsittää mm. korkeimmat huiput *Gáimmoaivi*, *Guivi*, *Guovdoaivi* ja *Mávnnat*-ryhmän. Tunturiston mukaan on nimetty myös Paistunturin paliskunta. *Bais-duoder* 1744. – Suomenkielinen nimi on mukaelma saamenkielisestä. Siinä *duottar* tarkoittaa 'tunturialuetta t. -maata', mutta nimen alkua *Báis-* on merkitykseltään ja alkuperältään hämärä. *Báis-*alkuisia joen, järven ja vaaran nimiä tavataan Norjan puolella heti Tenon takana sekä Paistunturien länsi- että pohjoispuolella. Niin ikään Norjan puolella, Ala-Tenon ja Varangin välimaastossa sijaitseva *Báisavaädda* on kuitenkin toista lähtöä, koska nimen alkuperäisempi merisaamelainen muoto on *Bávšavaädda*, jossa alkua on paikallisen murteen mukainen asu kirjakielen sanasta *bákša* 'majavan hausta'; vrt. → *Paksuvuono*. – SA

NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Pajarinhovi vapaa-ajankeskus Kiteellä Etelä-Karjalassa. – Kiteen *Pajari*-alkuiset nimet on kansantarinoissa yhdistetty

keskiajan lopulla paikkakunnalla vaikuttaneeseen Pahaan-pajariin (*pajari* 'venäläinen ylimys; varakas, mahtava mies'), joka kohteli alaisiaan väkivaltaisesti ja raa'asti. Hänen asuintalonsa Pajarinhovi olisi sijainnut Kiteen kirkonkylän itäpuolella Pajarinmäen rinteellä Kiteenjärven ja Hyyppiin välisellä kannaksella. Nykyinen Pajarinhovi sijaitsee Kiteen toisen *Pajari*-nimiryppään lähellä Pyhäjärven Pajarinselän tuntumassa. Siellä on kapeassa Pajarinniemessä *Pajarinhautana* tunnettu muistomerkki. Kerrotaan, että kansa olisi kivittänyt pajarin kuoliaaksi ja koonnut paikalle ison kivikasan. Pajarin haudan kiviröykkiö on luokiteltu ajoittamattomaksi muinaismuistoksi. Jo 1800-luvulla levitetulle tarinalle ei ole todisteita, joten *Pajari*-nimet voivat selittyä myös Karjalassa tutusta sukunimestä *Pajari* ~ *Pajarinen* (Kiteellä esim. *Matts Pajaris* 1767). Se on kehittynyt lisänimestä, joka sisältää mainitun sanan *pajari*. Pajarin haudan nimi voi olla myöhäissyntyinen ja liittyä tarinaperinteeseen. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pajari; Rautiainen, Marianne 2003: 19, 38, 77.

Pakarila kylä Rautalammilla Pohjois-Savossa. *Pacarila* 1700. Kylän edustalla on Konnevedessä suuri *Pakarilansalo*-niminen saari. – Nimi perustuu sukunimeen *Pakarinen*, sillä jo ennen vuotta 1552 oli silloiseen Kulmunsaloon (*Pakarilansalo*) asettunut asumaan Juho Pakarinen. Hänen asuinpaikkansa lienee ollut saaren (→ *salo* 'suuri metsäinen saari') pohjoispäässä, nykyisessä *Rastinpäässä*. Asumuksen nimi vakiintui, koska talossa myöhemminkin asui Pakarisia, vaikka paikka oli 1500-luvulla välillä muunsukuistenkin hallinnassa. – SP

Korhonen, Ilkka 1979: 63, 64; Saloheimo, Veijo 1985: 160, 161; HisKi.

Pakasaivo pieni rotkomainen järvi *Pakajärven* itäpuolella Muoniossa Lapissa. Pakajärvestä virtaa *Pakajoki* Muonionjokeen, mutta *saivo* laskee Valkeanjoen kautta Äkäsjokeen. – Nimi on peräisin saamesta, mutta sen alkua on tuntematonta alkuperää oleva sana. Jälkiosa *saivo* on saamesta peräpohjalaismurteisiin omaksuttu sana, joka tarkoittaa 'pientä järveä isomman veden läheisyydessä tai yhteydessä'. Saamelainen lähtösana, saP *sáivu* ~ *sáiva* ~ *sávja*, saP *savjâ* merkitsee sekä 'makeaa vettä' että 'pikkujärveä', johon liittyy mytologisia kuvitelmia esim. järven kaksipohjaisuudesta ja kalaisuuden vaihtelusta, kalat kun piiloutuvat häiriön sattuessa alempaan järveen. – SA

Pakila kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla; aiemmin kylä Helsingin maalaiskunnassa, liitettiin vuoden 1946 alussa Helsinkiin. Ruotsiksi *Baggböle*. Lautamies *Magnus i Byggibola* 1417; *baghe buw* 1516, *Baggeböle* 1527, *Bagbölle* 1540. – Nimi perustuu kylännimeen ja se puolestaan talonnimeen, johon sisältyy varhaisen isännän liikanimi *Bagge*. Skandinaavisissa kielissä ja murteissa *bagge* merkitsee yleisesti paksua ja kömpelöä. Nimen jälkiosa → *böle* 'uudistalo, uudisviljelys'. – Suomenkielinen nimi on osaksi äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä nimestä ja tullut käyttöön 1900-luvun alussa, aluksi muodossa *Pakinkylä*, sittemmin *Pakila*, joka virallistettiin vuonna 1946. – SP

Granlund, Åke 1981: 15; Hausen, Greta 1920: 182; Huldén, Lars 2001: 291; Kepsu, Saulo 2005: 65.

Pakinainen kylä ja saari Rymättylässä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalien kaupunkia, ruotsiksi *Pakinais*. *Pakinaby* 1450, *Pakina* 1540, *Pakina bol*, *Packina bol* 1541, *Packinais bol* 1552, *Packinan Per* 1549, *Packinaisthen Marcus* 1549, *Packinä* 1695. *Pakinainen* on keskiajalla ollut myös verokunnan nimi. – Nimi on varmaankin alkuaan saaren nimi. Asiakirjamerkitöjen perusteella nimellä on ollut rinnakkaisasut *Pakina* ja *Pakinainen*; *inen*-loppu saattaa olla eteläisen naapurisaaren *Pähkinäinen*-nimen mallin mukaan muodostettu. Sama-alkuisia

nimiä on jonkin verran: *Pakila*, kantatalo Tyrvällä, *Pakinas-*, *Pakinaan-*nimiä Vesilahdella sekä *Pakin-* ja *Pakisto-*nimiä ennen kaikkea Hämeessä ja Pohjanmaalla. Suomen murteiden sanastosta ei löydy paikannimeen sopivaa sanakantaa. Onkin mahdollista, että nimeen sisältyy henkilönnimi, ehkä lisänimi *Bagge*, johon perustuvat jotkin ruotsalaisalueen kylännimet, kuten *Baggholma* Ahvenanmaan Brändössä, *Baggby* Pohjassa ja *Baggböle* (suomeksi → *Pakila*) Helsingissä, Pernajassa ja Porvoossa. *Bagge*-nimisistä henkilöistä on tietoja 1300-luvulta lähtien, esim. *Bent Baghe* Viipurissa 1385 ja *Pädher Bagge* Kalvolassa 1464. Pakinaisten talojen isäntäluettelossa ei kuitenkaan ole tämännimistä henkilöä. *Pakinainen*-nimen alkuperä jää epävarmaksi. – RLP

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 31; FMU 1: 401, FMU 4: 222; Huldén, Lars 2001: 88, 213, 291, 325, 309; Koivunen, Pentti 1982: 40, 477–478.

Pakinais → *Pakinainen*

Pakkala kaupunginosana Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Backas*. *Backas* 1752 (talo). – Vasta 1970-luvun lopulla käyttöön otettu suomenkielinen nimi perustuu talonnimeen *Backas* (< ruotsin *backe* 'mäki'), tosin jo vuoden 1969 osoitekartassa esiintyy nimi *Pakkalantie*. Nimi *Backas* sai alkunsa 1700-luvun alkupuolella, kun paikalla ollut Sandbackan (*Sandtback* "Hietämäki" 1661) talo siirtyi uudelle paikalle Krakanojan varrelle ja sen vanhalla paikalla oleva talo sai *Backas*-nimen. Sitä ennen talon nimenä oli ajoittain 1700-luvulla *Lövmans* (*Lömans* 1702) omistajan sukunimen (*Hindrich Lööfman* 1699) mukaan. Tila on muodostettu 1600-luvulla kahdesta vanhasta kantatalosta. – SP Kepsu, Saulo 2005: 150.

Paljakka talviurheilukeskus, vaarajono ja luonnonpuisto Puolangan ja Hyrynsalmen rajalla Kainuussa. – *Paljakka*-nimiä on paljon ja ne tarkoittavat yleensä vaaroja ja tuntureita, joissa on paljaita kallioita tai muuten metsättömiä lokia. Nimet on johdettu sanasta *paljas* 'alaston; puuton'. – AR

Paljavesi Saimaan selkä Ristiinan ja nykyisin Mikkeliin kuuluvan Anttolan rajalla Etelä-Savossa. *Paljavesi Sjö* 1826. – Järven keskellä oleva saari on *Paljasaari* (*Paljasalo* 1803), jonka mukaan järven selkään on nimetty. Saarella on jonkin verran paljaita kalliorantoja ja kaskeamisen aikoihin se on voinut vaikuttaa vielä paljaamalla. Saaren nimi vertautuu → *Paljakka*-nimiin. – SP

KA: MIHA C 33 4:1 ja 4:5.

Palkaskero yksi Pallastunturin huipuista Muoniossa Lapissa, vuoteen 2004 Kittilää. – Nimi on saamelaisperäinen, ja sen alkuosa on saamen 'polku' merkitsevä sana *pa* *bálggis*, *sa* *päälgis*. Loppuosa → *kero*. – AA

Pallastunturi saP *Bállasduottar*, tunturisto Muoniossa (vuoteen 2004 Kittilää) ja pohjoisosaltaan Enontekiöllä Lapissa. Tunturistossa on useita keroja eli huippuja, kuten *Pallaskero* *Pallasjärven* länsipuolella. Järvestä laskee *Pallasjoki* Ounasjokeen. Korkeimmat huiput ovat *Taivaskero* ja Enontekiön puolella *Lumikero* ja *Vuontiskero*. *Pallos Järfwi*, *Paldos Järfwi* 1682, *Pallasjärfwi*, *Pallasjocki* 1738, *Pales* (*Pallas*) *Tunturi* 1820–40, *Paldestuoddar* 1934. – Nimi on mukailtu suomeen saamesta, mutta nykyinen pohjoissaamelainen muoto perustuu osin suomalaisen muotoon. Vuoden 1934 tieto ei ole lähdetiedoiltan selkeä, eikä siitä ilmene, millainen ensi tavun a on luonteeltaan. Jos alkuperäisessä nimessä on ollut konsonanttiyhtymä *-ld-*, voidaan kantasanaksi olettaa joko yleinen saamelainen sana *sa* *pálda* 'vieri' tai luulajansaamen maastotermi *bálde* 'rinne'. Tällöin *Pallasjärvi* voisi olla nimestä ensisijainen, ja sen perusteena olisi jyrkkä rinne sen länsirannalla. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnat.

Pallivaha kivi, myös *Pallivahankivi*, *Pallivahanmäen* pohjoislaidalla Turun Kaerlassa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1944 Maariaa. Mäen tienoon osa-alueen nimeksi on otettu *Palli*. – Nimirypään vanhin nimi on kivennimi; kivi on suuri, tietojen mukaan noin 10 metrin korkuinen siirtolohkare. Kivi on niin huomattava maastonkohta, että sen alkuperää on pyritty selittämään kansankertomuksella, jonka mukaan läheisellä Nunnavuorella aikoinaan asunut jättiläinen olisi heittänyt kiven. Nimi on kiveä kuvaileva: sen alussa on murteen palloa merkitsevä sana *palli* ja lopussa lounaismurteiden isoa kiveä ja rajakiveä merkitsevä sana *vaha*. Suomessa on toinenkin *Pallivaha* ison, pyöreän kiven nimenä Lohjalla. – RLP

NA; SMSA.

Pallo kaupunginosana Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa. Nimi virallistettiin kaupunginosan nimeksi vuonna 1967, mutta se oli kaupunginosan nimenäkin käytössä jo huomattavasti aiemmin, esim. *Tredje Qvarteret eller Paldo Förstaden* ("Kolmas kaupunginosa eli esikaupunki Palto") 1838, *Palto* 1934. – Kaupunginosa sijaitsee pääosin salmen rannalla Saimaaseen pistävässä niemessä, ja näistä niemestä ja salmesta on 1720- ja 1730-lukujen taitteessa laaditussa linnoituskartassa käytetty nimiä *Pallon Niemi*, *Pallon Sallmi*. Alue kuului 1700-luvun alkupuolella Tyysterniemen tilan maihin, ja Tyysterniemen tiluskarttaan on vuonna 1725 merkitty *Pallo*-niminen mäkitupa ("Bäckstugu till Dysternemj Pallo Kallat"). Koko kulmautuu on jo vieläkin aiemmin ilmeisesti nimitetty *Palloksi*, sillä vuoden 1571 hopeaveroluettelossa on kylännimi *Palloby*. Alkuaan nimi *Pallo* on sukunimi. Näitä seuduin on *Pallo*- ja *Pallonen*-nimisiä merkitty asiakirjoihin jo 1500-luvulla, esim. *pallon thomas oloffs* 1546, *pallo olli* 1551. – 1800-luvun merkinnöissä nimen asuna on yleensä ensin *Paldo* ja vuosisadan lopulta alkaen *Palto*. Nämä perustuvat ilmeisesti väärään tulkintaan. Käytännössä paikannimet esiintyvät harvemmin perusmuotoisina kuin taivutettuina, ja kun tunnettiin sellaisia taivutusmuotoja kuin *Pallon*, *Pallossa*, ajateltiin, että perusmuoto on *Palto* (1800-luvun alkupuolen kirjoitusasu *Paldo*), niin kuin esim. sanamuotojen *pellon*, *pellossa* perusmuoto on *pelto*. – LL

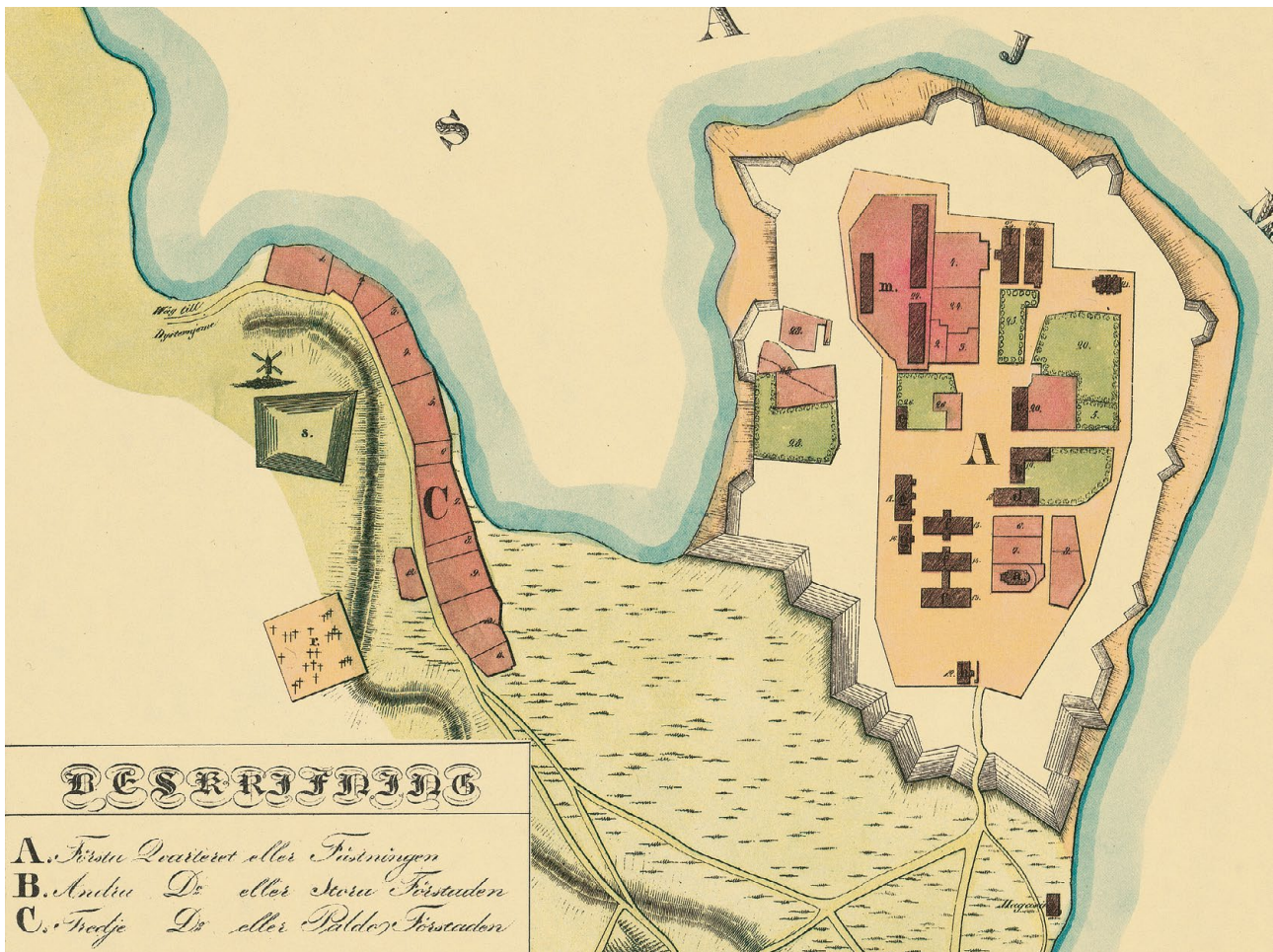
Lehikoinen, Laila 1982: 53–54; SHL 7; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Palma huvila-alue Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla. *Willa Palma* 1850. – Alueen nimi perustuu sen vanhimman huvilan nimeen. Villa Palma on ensimmäisiä maaseutukaupunkiemme ympäristöön rakennettuja huviloita. Sen rakennuttivat kesäpaikakseen 1830-luvulla kruununvouti Anders Wilhelm Lundström ja kauppias Anders Oscar Roos. Alueella on muitakin vanhoja huvilarakennuksia, joiden nimet kuvastavat kaukomaiden eksotiikkaa, kuten *Villa Marokko* vuodelta 1906. Kokkolassa on merenrannalla huvila-alue *Elba*, joka on saanut nimensä 1850-luvulla rakennetusta *Elba*-nimisestä huvilasta. Kokkolan *Palma* viitannee *Palma de Mallorcaan* Välimerellä. – SP

Finlands Allmänna Tidning 26. I. 1850; Möller, Sylvi 1970: 428; <http://lib.kokkola.fi/wiirilinna/huvila-asutus.htm>, 22.1.2005; www.nba.fi/rky/1993/kohde/1483.htm, 16.11.2005.

Paloheinä osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi → *Svedängen*. *Palohejne mäsan*, *Paloheinä Rå* 1815. Alue liitettiin Helsingin maalaiskunnasta kaupunkiin vuoden 1946 suuresa alueliitoksessa ja sinne nousi 1950-luvulla rintamamiestaloja. Alueella on Paloheinän ulkoilumaja ja sen vieressä keinokeinoinen mäki *Paloheinänhuippu* (ruots. *Svedängstoppen*). – Nimet *Paloheinä* ja *Svedängen* olivat olleet käytössä jo 1940-luvulla ja ne vahvistettiin osa-alueen nimiksi 1959. Niiden valintaan ovat vaikuttaneet vanhat paikannimet *Palohejnemäsan* "Paloheinänsuo" ja *Svedängen* "Kaskiniitty". *Paloheinä*-nimet,

jotka liittyvät Oulunkylän oletettuun vanhaan suomalais-asutukseen, kertovat palaneesta tai poltetusta heinämaasta, jollaiseen myös ruotsinkielinen nimi viittaa. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 66; Pesonen, Leo A. 1981: 174.

Paloisvirta joki Iisalmissa Pohjois-Savossa, kaupungin keskustan tuntumassa Paloisjärven (Paloisen maa och randa 1620-luvulla) ja Poroveden välissä. *Paloisen Niemi* 1561. – Alueen maarekisterikylä on *Paloinen* (Paloisen Byij 1620-luvulla). Virta on ilmeisesti nimetty järven mukaan, jonka nimi on voinut kehittyä seuraavasti: *Palojärvi > Paloinen > Paloisjärvi. Kantanimi voi olla *Palovuori (nykyinen Paloisvuori; Paloistenmäki 1561). Sen nimi viittaa palamiseen, mäen rinteiden ja järven tienoon muinaiseen kaskeamiseen tai kuloihin. Järven itäpuolella on Paloisvuoren talviurheilukeskus. – SP

Alanen, Timo 2004a: 94; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 328, 337.

Palojoki kylä Nurmijärvellä Uudellamaalla samannimisen Vantaanjoen sivujoen varrella, murteessa *Paloo* ja *Paloonkylä*. Kylä *Paliokijby* 1541, joki *Palajoki* 1555. – Joen yläjuoksulla on Hyvinkään puolella *Palopuron* kyläkunta ja rautatieliikennepaikka, joita niitäkin aiemmin kutsuttiin *Palojoeksi* (*Palojoki* 1855, 1920). Sekaannusten välttämiseksi uudeksi nimeksi otettiin *Palopuro*, jonka jälkiosa → *puro* kuvaa paremmin joen yläjuoksen kokoa, mutta ei ole paikallisen murteen mukainen. Jokeen pohjautuu myös Tuusulan ja Hyvinkään rajalla olevan *Jokelan* taajaman nimi. Joen varrella lähellä Vantaanjoen uomaa on korkea *Paloonmäki*. Paikannimissä *palo* tarkoittaa yleensä 'palanutta maata; kaskea'. – Taloa laajemman asutuksen nimenä *Palojoki* esiintyy myös Enossa, Huittisissa, Jämijärvellä, Punkalaitumella ja Somerolla. Näiden kaikkien nimet liittyvät samannimiseen jokeen. – SP

Hausen, Greta 1924: 821; Huldén, Lars 2001: 355; Kalmbergin kartasto 1855; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Palojoki; Suomen karttakirja 1920: 10D.

Lappeenrannan kaupungin kartassa vuodelta 1838 on kuvattu C-kirjaimella "kolmas kaupunginosa eli esikaupunki Palto". Ensimmäinen kaupunginosa eli nykyinen Linnoituksen alue on kuvattu A-kirjaimella.

Palokka kylä Jyväskylän maalaiskunnassa Keski-Suomessa. *paläcka äremarch* 1554, *Palocka* 1557, 1558, 1560. – Ensimmäinen kiinteän asutuksen talo on perustettu Päijänteen "pohjaan" 1400-luvun lopulla, 1500-luvun alkupuolella mm. *Palokka*. Asukkaat ovat lähtöisin Saarioisten hallintopitäjän Tarttilan neljänneksestä, siis Hämeestä. Kylä sijaitsee Palokajärven päässä (*Palockajärwi* 1776–1805). Palokajärven vehmaat rantamat olivat hyviä kaskimaita, ja kaskien polttaminen on antanut perusteen nimiin *Palokkajärvi*, *Palokkaniemi* ja *Palokkasuo*. Myös paikallisen muistitiedon mukaan nimen *palokka*-alku liittyy vanhaan kaskitermistöön. *Palokka*-nimiä on muutamia muuallakin, niistä osa edellyttää sanan perusmuotoa *palokas*, joka sopii hyvin selitykseen, että nimeämisen taustalla on maaston palo, joko kaskeaminen tai tahaton, käsistä ryöstäytynyt palo. Ylitorniolla on *Palokkaanjoki* ja *-lampi*, Rovaniemellä *Palokkaanmaa*, Ranualla *Palokkaanlampi*, Nurmeksessa *Palokka*, Nivalassa *Palokkaanoja*, Haapavedellä *Palokka*, johon liittyy selitys "palanut kangas", ja *Palokkaanharju*. – Jyväskylän *Palokka* on näistä ainoa asutusnimi. – PM

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo (toim.) 1989: 306; Nissilä, Viljo 1965: 225, 227, 229; NA: Hämeen asiakirjapöytäkirjoita.

Palosaari kaupunginosa Vaasassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Brändö*. *Brändö* 1651, *Bränd Ön* 1799, *Brändö* 1839. – Alkuaan saari, joka kuului Mustasaaren kuntaan. 1789 Vaasan kaupunki vuokrasi saaren läntisen rannan ja viereisen Smulterön saaren (Mansikkasaaren) ulkosatamaksi. Vasta 1935 koko alue liitettiin Vaasaan. Asutus oli aluksi enimmäkseen ruotsinkielistä, mutta sitä mukaa kun tehtaita perustettiin

Vuoden 1938 tiekartalla näkyy kaksi Palojokea: joen suussa Nurmijärvellä Palojoen kylä, latvalla silloisessa Hyvinkään maalaiskunnassa Palojoen rautatiepysäkki, joka sai sekaannusten välttämiseksi vuonna 1951 nimen *Palopuro*.

alueelle, suomenkielinen väestö kasvoi. Vielä ennen maailmansotia suomenkieliset käyttivät ruotsista mukailtua nimeä *Präntö* tai *Brändö*. Käännösnimi *Palosaari* lienee syntynyt vasta 1800-luvun lopussa. Sen käyttö oli aluksi vain suullista, mutta siitä tuli virallinen nimi 1900-luvun vaihteessa. – MB

Aspelin, Henrik Emanuel 1892: 69–74; Ehrström, Peter 2005: 15–18, 128, 131, 147–151; Hagelberg 1907 s.v. Brändö (Palosaari); Claes Claessonin kartta "Mussar Sochn" 1651; Gustaf af Klintin kartta "Wasa Hamn" 1799; C.W. Gylldénin kartta "Plan af Wasa Stad; haastatteluja.

Palsina kyläkunta Jämsässä Keski-Suomessa, aiempaa Kuorevettä. *Palsina* 1782, *Palsinajervi* (asumuksen nimenä) 1796. – Saanut nimen sijainnistaan Palsinajärven rannalla. Nimen taustalla lienee satakuntalais-hämäläinen murrenana *palsi* 'kova savi- tai maakerrostuma etenkin järven t. joen pohjassa; alhaisen veden aikana järven t. joen rantaan muodostunut kuiva savi- tai sorareunus; matalikko järvessä'. Sanasta

Brändö-nimen rinnalle on tullut vuoden 1910 karttaan jo suomenkielinen vastine *Palosaari*.

johdettu *palsikko* on Virroilla tarkoittanut järven rannan sitä osaa, joka tulvan aikana on veden alla, muuten kuivana. Ehkä *palsina* on samantyyppinen johdos tai lyhentymä taivutusmuodoista **Palsirannan*, **Palsirannalla*. – SP

Kepsu 1990: 164; SKES s.v. palsi; Vahtola 1980: 196–197.

Palsitunturit tunturiryhmä Ivalojoen eteläpuolella Inarissa Lapissa. Sen länsipuolitse Ivalojokeen laskeva *Palsinoja* on tullut tunnetuksi kullanhuuhtontapaikkana. – Nimestä ei ole säilynyt saamenkielistä muotoa. Sen lähtökohtana voi olla suomen peräpohjalaismurteiden *palsi* 'vesirajaan alhaisen veden aikana muodostunut kuiva sora- tai savireunus', josta on lainautunut pohjoissaameen *bálsi* 'tiukka savi'. On kuitenkin mahdollista, että *palsi* on tässä käännös jostakin muusta saamen sanasta. Pasasjärven eteläpään nimessä *Palsinperä* esiintyvä *palsi* saattaa palautua pohjoissaamen sanaan *balsa* ~ *sa* *polsá* 'palsa eli ikiroutainen turvekumpu suossa', koska lahden perukassa on laaja suoalue *Palsinperäjänkkä*. – SA

Paltamo kunta Kainuussa, käsittänyt vuoteen 1647 saakka koko Kainuun. *paldama niemi* 1555, *Paldama* 1605, *Paldamo* 1624, *Paldamoj by* 1650. – Alkuperäinen pitäjän keskus on sijainnut Paltaniemellä, vuodesta 1954 Kiehimässä. Nimi on johdos sanasta *palta* 'rinne, rantapenger'. → *Paltaniemi*. – AR

Keränen, Jorma 1977: 67; Räisänen, Alpo 1982: 115–116.

Paltaniemi Oulujärven niemi ja kylä Kajaanissa Kainuussa, aiemmin Paltamoa, vuosina 1954–76 Kajaanin mlk:aa. – Paltaniemi on ollut koko Kainuun hallinnollinen ja hengellinen keskus 1600-luvun alusta 1800-luvulle saakka ja Paltamon seurakunnan keskus vuoteen 1936. Paltaniemellä on korkea rantatöyräs, joten nimen alkuosana on ilmeisesti sana *palta* 'rinne, rantapenger'. Muoto *palta* tunnetaan tosin vain Lönnrotin sanakirjasta (länsimurteissa paikoin kyllä *palтта*), mutta suomen kielen sana *palle* (genetiivissä *palteen*) edellyttää juuri *palta*-kantaa. Vähemmän todennäköistä on, että nimi olisi alkuaan saamea, vrt. pohjoissaamen *bálda* 'vieri, vierus'. → *Paltamo*. – AR

Keränen, Jorma 1977: 67; Räisänen, Alpo 1982: 115–116.

Palus kylä Ulvilassa Satakunnassa, *Palusjärven* rannalla; järvestä lähtee *Palusjoki*. *Palhus* 1540, *Ol. thom. i palussz* 1551, *Palhusby* 1551, *Oluff Koturi palus* 1554. Joessa on ollut v. 1905 rikottu suuri kivenlohkare nimeltä *Paluskivi*, joka perimätiedon mukaan on ollut idästä tulleiden eränkävijöiden rajamerkinä. – Paluksen kylän nimi on epäilemättä johdettu *Palusjärven* nimestä, mutta nimipesyeen alkuperä on hämärä. Mikäli *Palus-* palautuu vanhempaan asuun **Padus-*, se voi perustua samaan 'polkua' tarkoittaneeseen sanaan *pade* kuin esim. → *Padasjoki*. Samanlainen tausta on esimerkiksi Kangasalan *Palasjärvellä*, jonka vanhempia asiakirja-asuja ovat *Padasjärvi* (1761) ja *Palus Järvi* (1792). Ulvilan Paluksesta ei silti tunneta d:llisiä muotoja, vaan sen sijaan vanhoissa asiakirjoissa esiintyy toisinaan *-lh-*. Nimen alkuperä jää epäselväksi; mahdollon ei ole myöskään saamelainen alkuperä, vrt. pohjoissaamen *bálggis* 'polku', *bálggus* 'poron tai peuran elinpiiri'. – AA

Aikio, Ante 2003: 104; Alitalo, Raija 1990: 115–116; Nissilä, Viljo 1970: 45.

Palva kylä ja saari Velkualla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalina kaupunkia. *Palua* 1469, *Paluo* 1540, *Palwo* 1557. – Nimi on ollut alkuaan saarennimi. *Palva*-nimien alkuperästä on esitetty erilaisia arveluja. Eero Kiviniemi on nimien levikin perusteella päätellyt, että *Palva*-nimet kuuluvat ikivanhoihin muinaishämäläisten eränkävijöiden erämaiden paikoille antamaan nimitykseen. Hän myös toteaa, että nimien levikki tukee Viljo Nissilän aiemmin esittämää ajatusta, jonka mukaan nämä nimet liittyisivät muinaisten erämiesten saaliin (lihan

ja kalan) kuivauspaikkoihin tai pakanallisiin palvontapaikkoihin. Varsinkin Palvan saaren eteläosa, jossa on korkeita, jyrkkäseinäisiä vuoria, on maastoltaan vaikuttava. Voi hyvin ajatella, että se olisi ollut pakanallisille palvontamenoille sopiva paikka. – RLP

Kiviniemi, Eero 1971: 243–246; Kiviniemi, Eero 1985: 120–123; Nissilä, Viljo 1963: 305–306.

Pamilo koski ja siinä oleva voimalaitos Koitajoessa Enossa Pohjois-Karjalassa, sen lähellä *Pamilonvaara* (*Pamilowara* 1684), *Pamilonkalliot* ja *-kangas*. – Nimiin sisältyy todennäköisesti karjalainen henkilönnimi. Esimerkiksi Suojärveltä mainitaan *Panfilei Ivanof* 1618 ja Kiteeltä *Sentka Popoff Pamfilo* 1631 (< ven. *Panfil*, *Pamfil*, sukunimi *Pamfilof*). – AR

AKH I: 475; Nissilä, Viljo 1976: 111; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Pampyöli kyläkunta Haminassa Kymenlaaksossa, aiempaa Vehkalahtea. Ruotsiksi *Bamböle*. *Bambelsby* 1544, *Bamböls* ja *Bambööl* 1548, *Pampyölin* kylässä 1890. – Suomenkielinen nimi on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Bamböle*. Nimi on yhdistetty henkilön lisänimeen *Bamba*, johon arvellaan sisältyvän muinaisruotsin sanan *bamba* 'rumpu; suuri maha'. Viereisen Kirkkojärven nimenä oli vuoden 1880 merikortissa *Bamböle träsk*. → *böle*. – SP

Halla, Marjatta 1970: 76; Huldén, Lars 2001: 440; Suomenlahden saaristokartasto: 83; Thors, Carl-Erik 1953: 23; Wiipurin Sanomat 29.6.1890; RKT s.v. *Bamböle*.

Panelia kylä ja keskustaajama Kiukaisissa Satakunnassa, vuodesta 2009 Euran kuntaa. *Panelia* *bij* 1540. – Siitä on käytetty myös nimitystä *Panelian kaupunki*. Kylä lienee syntynyt viimeistään 1200-luvulla, eikä sen nimelle ole löytynyt tyydyttävää selitystä. Aarne Rauvola on yhdistänyt nimen vanhaan viljamittaa *panni*. Panneilla – ei kapoittain tai karpioittain – mittaaminen on osoittanut asukkaiden vaurautta. Lähempänä äänteellisesti mutta yhtä epävarma on selitys, joka lähtee sanasta *paneeli*, *paneli* 'laudoitettu jalkakäytävä; seinälaudoitus'. – SP

Lavonen, Päivi 1999: 65–66; Rauvola, Aarne 1991: 50–51; SSA s.v. *paneeli*.

Pankakoski taajama ja tehdaspaikkakunta Lieksanjoen Pankakosken äärellä Lieksassa Pohjois-Karjalassa, aiemmin Pielisjärven kuntaa. *Pangakoski* 1688. – Pankakosken yläpuolella on *Pankajärvi* (*Panga Jerfui* 1590, *Panga iärffwi* 1618) ja sen itäpuolella 26 km pitkä *Pankasaari*. Tämä merkittävä saari on syntynyt siten, että Ruunaanjärven suunnasta tulevat ve-

det virtaavat Siikajärvestä alkaen kahta reittiä Pankajärveen: suoraan Pudasjokea myöten ja Pankasaaren pohjoispuolitse Lieksanjokea myöten. Juuri *Pankasaari* on koko nimiryppään kantanimi. Sana *panka* merkitsee karjalan kielessä ja suomen itämurteissa vanhastaan 'padan, sangon ja korin sankaa' ja myös 'vastan ja luudan sidettä, pantaa'. Nimi on syntynyt siitä, että Pankasaari on joka puolelta veden saartamassa "pan-gassa". – AR

AKH I: 281, 352; Räisänen, Alpo 2003: 238–240; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Pansio kaupunginosa, telakka, laivastoasema ja luotsiasema Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1930 Raision kylä. *marthen j pansio* 1463, *Pansio* 1470, *Pansia*, *Panssio* 1540, *Pantzio* 1559. Kylännimeen liittyyne 1472 asiakirjaan merkitty niityn nimi *Panse engh*. – Aulis Oja katsoo Pansion saaneen asutuksensa sitä vanhemmasta Ihalan kylästä. Nimiarkiston kokoelmassa on kolme muuta *Pansio*-nimeä: tilannimi Paattisilla, metsännimi *Pansionkorpi* Pomarkussa ja apajannimi *Pansionapaja* Taipalsaarella. Kankaanpäässä ja Ikaalisissa on *Pansia*-nimiä. Joidenkin tämänalkeisten nimien tarkoite on oja tai pieni joki, mikä voisi viitata nimen olleen alkuaan *joki*-loppuinen, mutta ainakaan Pansion nykykartassa ei näy jokea. Nimeä on pidettävä toistaiseksi selvittämättömänä. – RLP

BFH I: 333; Oja, Aulis 1960: 59–60; REA: 512; www.finlex.fi/pdf/normit/19476-FI_2004_06_15_NR6.pdf [25.7.2007].

Papelonsaari kylä Liperissä Pohjois-Karjalassa. *Papelonsaari* 1799. – Alue on aikoinaan ollut suuri saari. Nimen alkuosana on henkilönnimi, sillä saaren – tuolloin nimenä *Mikonsaari* – ensimmäinen tunnettu asukas on 1618 mainittu *Trofimko Fedothanpoika papeloff*. Vuonna 1631 Mikonsaarella eli *Fätiko Papeloff*. Karjalainen *Papelo(inen)* on sukunimenä alkuaan ilmeinen liikanimi, sillä *papelo* merkitsee karjalassa 'lampaan ja jäniksen papanaa', ja sanalla voidaan tarkoittaa myös pientä pyöreätä eläintä ja ilmeisesti ihmistäkin. – AR

AKH I: 348, 487; KKS; Saloheimo, Veijo 1976: 42–43; Suomen karttakirja 1799: 113.

Pappinen kyläkunta Joutsan Tammilahden kylässä Keski-Suomessa, *Pappistenlahden* rannalla. *Pappis By* 1782. – Talo nimeltään *Pappinen* eli *Haukihäntä* mainitaan Suomen asutuksen yleisluettelossa 1720-luvulla, mutta nykyisin *Pappinen* on vain kyläkunnan nimenä. Talonnimien taustalla lienee sukunimi *Pappinen*; sukunimeksi *Pappinen* onkin vakiintunut mm. Keski-Suomessa. – TML

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 284; Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Pappinen*; Rapo, Riitta 1976: 77.

Parainen kaupunki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Pargas*. Kuuluu vuoden 2009 alusta ehdotettuun Länsi-Turunmaan kaupunkiin. *Paruasa* 1329, *in Pargasa* 1344, *Pargas* 1425. – Ahlmanin sanakirjassa 1865 suomalaisena nimenä on *Parkainen*. Lönnrotin sanakirjassa 1874–80 nimi on kahdessa muodossa: *Paraisten pitäjäs* ja *Parkainen*: *Parkaisissa*. – Nimi on alkuaan suomenkielinen. Sen on otaksuttu palautuvan (*parka*): *parghan* -sanakantaan muotoon **Parghainen*. Samanlainen on Bromarvin kylännimi *Pargas*. Nimiin sisältynee henkilönnimi. Ruotsalainen *s*-loppuinen nimi *Pargas* on tavallinen suomen *nen*-loppuisten nimien laina-asu. Nimi on ilmeisesti ollut alkuaan saarenimi. 1000-luvun alussa Paraisten keskustan seudulla on ollut kaksi vierekkäistä isoa saarta: toinen → *Parsbyn* kylän (*Pargasby* 1480) kohdalla ja toinen kirkon seudulla. Jompikumpi niistä lienee nimen alkuperäinen tarkoite. – RLP

Ahlman, Ferdinand 1865; Huldén, Lars 2001: 117; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 305–307.

Paraisten mlk. entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 1967 osa → *Paraisten* kauppala (vuodesta 1977 kaupunki).

Pankasaari jää eteläisen Pudasjoen ja pohjoisen Lieksanjoen väliin.

Ruotsiksi *Pargas lk.* – Maalaiskunta syntyi, kun Paraisten kunnasta erotettiin 1948 Paraisten kauppala. – SP

Paraistenportti salmi, luotsiasema ja vierassatama Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Pargas port. Pargas Port* 1650-luvulla, *Pargasport* 1749; *Paraistenportin (Pargasportin) luotsipaikalla* 1883. – Paraistenportti on jo varhaiskeskiajalla tunnettu merkkipaikka Turusta eteläiselle Saaristomerelle ja Hankoon päin johtavalla sisäväylällä. Nimi *Pargas port* vaihtelevissa kirjoitusmuodoissa on säännöllisesti merkitty jo vanhimpiin lounaissaariston merikarttoihin. Nimielementti *port* 'portti' sisältyy moniin muihin Suomen ruotsalaisiin paikannimiin, jotka tarkoittavat kulkuväylien kapeikkoja, esim. *Onas port* Porvoossa, *Paris port* Luodossa ja *Reipsportarna* Kokkolassa. Nimiä voi pitää eräänlaisina vertailuniminä. *Paraistenportti*-nimessä vertailu on selvä: kun purjehtija on ohittanut korkeiden metsäisten rantojen reunustaman salmen, avautuu portti avoimelle Gullkronafjärdenin selälle. Suomenkielinen nimi lienee melko myöhäinen käännös ruotsinkielisestä nimestä. – PS

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 46; Suomen Wirallinen Lehti 25.9.1883; Wasström, Niclas 1749: 34; Zilliacus, Kurt 1989: 220.

Parattula kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa. *Parantala* 1386, *Partebööl* 1540, *Parattula* 1693. – Nimen varhainen kirjoitusasu viittaa siihen, että nimeen sisältyisi muinaissuomalainen henkilönnimi *Parantaja*, jolla on voitu kutsua kyläyhteisössä tärkeää tietäjää ja parantajaa. Nimellä *Parantala* on ilmeisesti tarkoitettu alkuaan yhtä taloa, josta on keskeisyytensä vuoksi sittemmin tullut koko kylän nimi. Ajan mittaan käyttöön on vakiintunut *ttu*-loppuinen muoto; muinaissuomalaisessa henkilönnimistöässä tällaista vaihtelua on, esim. *Toivari ~ Toivottu*; *Hyväneuvo ~ Hyväri ~ Hyväty*. – SP

FMU 1: 402; Forsman, A.V. 1894: 178; Lopmeri, J.A. 1947: 116.

Pargas → *Parainen*

Pargas lk. → *Paraisten mlk.*

Pargas port → *Paraistenportti*

Parhalahi kylä Pyhäjoella Pohjois-Pohjanmaalla, Perämerestä pistävän Parhalahden pohjukassa; kymmenysluettelossa *Paralax* 1562, 1653, 1568. – Laatokassa Salmin alueella on *Parhansaari* ja Etelä-Iissä Liedesojan suulla *Parha(n)niemi*. Nimiin sisältyy luultavasti karjalainen miehennimi *Parha* (< *Parfei* < ven. *Parfenij*). Jos oletus on oikea, Pyhäjoen ja lin *Parha*-nimet ovat keskiaikaista Pohjois-Pohjanmaan karjalaista nimestöä. – AR

Nissilä, Viljo 1948: 231; Sukunimet 1984 s.v. Parhiala; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Parikkala kunta Etelä-Karjalassa. – Pitäjän nimenä Parikkalaa on käytetty vasta 1700-luvun lopulta lähtien. Sitä ennen pitäjä tunnettiin vuosisatoja nimillä → *Joukio* tai → *Koitsanlahti*. Alue kuului 1600-luvun alkuun asti Venäjään. Pitäjässä asui alkuaan enemmän ortodokseja kuin luterilaisia, mutta vuodesta 1617 lähtien Ruotsin valtion politiikan mukaan luterilaisuutta pyrittiin vahvistamaan maan itäosissa. Vuonna 1589 on Pylkkölän kylän verokirjaan merkitty talonpoika *Nils Parikka*, joka oli muuttanut Jääsken kihlakunnasta. Tämän uudisasukkaan talon, *Parikkalan*, maille rakennettiin 1600-luvun lopulla luterilainen kirkko, jota nimettiin *Parikkalan kirkoksi*. Nimi *Parikkala* esiintyy käräjäpöytäkirjassa ensi kerran 1684, ja 1693 on asiakirjoihin merkitty ”Parikkalan kirkkokunnan kappalainen”. Nimet *Parikka* ja *Parikkala* esiintyvät muuallakin sekä Itä- että Länsi-Suomessa, kuten Hämeessä, jopa Lounais-Suomessa. Itäisimpien esiintymien on arveltu voivan perustua ortodoksiseen ristimänimeen *Patrik*, läntisissä nimissä on nähty muistuma suomalaisesta

omaperäisestä nimestä *Paroi* (kuten nimi *Paronen*). Joka tapauksessa Pylkkölän Nils Parikka oli etunimensä perusteella luterilainen, joten hänen nimeään voi pitää saksalaislähtöisenä henkilönnimenä, joita hansakauppiaiden mukana kulkeutui maahamme keskiajalla; alaksalaisia muotoja nimestä ovat mm. *Barike* ja *Bareke*. – PM

Juvonen, Jaana 1996: 13; Leskinen 2004: Parikkalan Sanomat 19.1.2004; Mikkonen, Pirjo 2004; Nissilä, Viljo 1980: 174; Viiska, M. 1969: 65–66; NA: 1500-luvun asiakirjapöytäkirjat, Viipurin Karjala.

Parkano kaupunki Pirkanmaan

koillisosissa. *Parkana* 1543. – Vuonna 1540 Parkano (*Parckana*) mainitaan Hämeenkyrön Aureen neljänneskuntaan kuuluvana maakirjakylänä. Sittemmin seutu kuului Ikaalisiin. Parkanosta tuli saarnahuonekunta 1800, kappeli 1841, seurakunta 1860, kauppala 1972 ja kaupunki 1977. – Pitäjä on saanut nimensä samannimisestä kylästä, ja kylä mahdollisesti järvestä (*Parkano Järvi* 1803), jonka itä- ja länsirannalle varhaiset talot nousivat. Parkanojärvi on ollut reittijärvi, jonne asutus on tullut keskiajalla Kyrön suurpitäjän alueelta, kun varhaiset eränkävijät jäivät asumaan eräsijoilleen. Viljo Nissilä on yhdistänyt nimen seudulla esiintyneeseen sukunimeen *Parkkinen* ~ *Parkkoinen* (*Parckinen* 1553, *Parckinen* 1554, *Parckinen* 1556), joka voisi tosin olla lisänimikin. Talonnimi voisi viitata asuinympäristön varhaiseen metsäkäyttöön: esim. Isojoella on *Parkkametsän* ja *Parkkanevan* alueilla parkattu eli kuorittu tervaksia, Jämijärven *Parkkametsässä* on tehty parkkia, Hl. Kosken *Parkkametsä* on metsäalue, jossa on syys- ja tervahaudan paikkoja. – SP

Jokipii, Mauno 1971: 36, 37, 43, 53; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Parkkamäki, Parkkinen; Nissilä, Viljo 1971 c: 423; Virtaranta, Pertti 1946: 307–308.

Parkkima kylä ja entinen rautatieliikennepaikka Pyhäjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Parckimo* 1732, *Parckkima* 1749, *Parckimaa* 1816. – Nimi lienee ollut alkuaan **Parkkimaa*, joka puhekielessä on lyhentynyt *-ma*-loppuiseksi; pitkälle 1700-lukua suomenkieliset nimet kirjoitettiin ruotsin kielen antaman esikuvan mukaan. Läheinen järvi, *Parkkimanjärvi*, on saanut nimensä asutuksen mukaan. Nimi viittaa ehkä ns. *parkkimetsään* eli tervasmetsään; tällaisessa metsässä on parkattu eli kuorittu tervaksia, ks. → *Parkano*. Toisaalta nimi saattaisi kertoa nahan parkitukseen tarvittuun parkin keräämisestä pajuista. Jos järven nimi on ensisijainen, siihen voisi sisältyä itämurteinen sana *parkki* merkityksessä 'pieni lahna tai lahannäköinen kala'; Nivalassa pasurista on käytetty nimitystä *parkkinen*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka s.v. Parkkinen; SKES s.v. parkki, partti; SSA s.v. partti; HisKi.

Parkstad → *Puistola*

Parkumäki kylä Rantasalmella Etelä-Savossa, tunnettu Kustaan sodan aikaisena taistelupaikkana (1789). *Parkunmäki byy*, *Parckon mäkij*, *Parkuan Joen aho*, ett st:n *Parkuen Mäkiä*, *Parkua lahen aho* 1561; *Parkuen Mäistä Ingilän mäkij*, *Parkuen laxi*, *Parkun pellä*, *Parku Jerfui*, *Parkue Järfwen aho* 1620-luvulla; *Parkumäen tykönä* 1789. Kirkonkirjoissa nimi on 1700- ja 1800-luvulla useimmiten muodossa *Parkuinmäki*. – Ero Kiviniemi on onastellut, että nimeen sisältyisi partisiippimuoto **Parkuva* tai henkilönnimi *Parkku* ~ *Parkko*. – Nimi voisikin sisältää sukunimen *Parkkoinen* ~ *Parkkonen* tai erityisesti Säamingissä esiintyneen sukunimen *Parkkolainen* ~

Parkanon vaakunassa on kuvattu mänty, jonka kyljet on kuorittu; kuorimista kutsuttiin parkkaamiseksi.

Parkkulainen (Peer Olfzsson Parkulajnen 1561 juuri Parkumäen seudulla). Savolaiset *nen*-loppuiset sukunimethän on usein otettu lyhemmassä muodossa, ilman (*lai*)*nen*-johdinta, paikannimen alkuosaksi. Jos nimeen sisältyisi verbin *parkua* partisiippimuoto *parkuva*, nimellä olisi voitu viitata eläinten kiimaääntelyyn mäellä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 103, 106, 107, 164; Grotenfelt, Kustavi 1912: 261; Kiviniemi, Eero 1971: 246; Sivula, Jaakko 1989: 156; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 444–445.

Parola

1. taajama, rautatieasema ja varuskunta Hattulassa Kanta-Hämeessä. *parola* 1539.

2. kylä Valkealassa Kymenlaaksossa. *Pariola* 1550, *Parolaby* 1596. – Kylännimi perustuu alkutalon nimeen, johon Saulo Kepsun (1981) mukaan sisältyy ensimmäisen isännän lisänimi *Paronen*.

3. kulmakunta Kuopiossa Pohjois-Savossa, aiempaa Vehmersalmee. Asutusnimeen sisältyy mahdollisesti sukunimi *Paronen*.

Hattulan *Parola* on vanha kylännimi. Se lienee lähtöisin talonnimestä, johon sisältyy varhaisen isännän kutsumanimi *Paro(i)*. Sitä on selitetty muinaissaksasta lainautuneista miehennimistä *Bare*, *Bari*, *Bareke* (Saxén 1900, Nissilä 1980) mutta tulkittu myös muinaissuomalaiseksi miehennimeksi, joka kuului samaan nimisarjaan kuin *Parattu*, *Parantaja* ja *Parikka* (Kepsu 1990). – SP

Kepsu, Saulo 1981: 117–121; Kepsu, Saulo 1990: 323; Nissilä, Viljo 1980: 174; Ojansuu, Heikki 1914; Saxén, Ralf 1900.

Parosjärvi järvi Ylöjärvellä Pirkanmaalla. *Paroi siöo* 1552. – Järven lähimaastoja kutsutaan nimellä *Paroinen*. Järven lähellä toimi vuosina 1943–1966 *Parosten* eli Parosjärven kuparikaivos. *Parosvuoresta* louhittiin kuparimalmia, ja jätteillä täytettiin Parosjärvi, joka lopulta kuivattiin. Järven elvytys aloitettiin 1970-luvulla. Ylöjärvellä asui ainakin jo 1400-luvun puolivälissä Paroisia (*Bencht Paronen* 1442), joten nimi viitanee heidän lisänimeensä. *Paroinen* voi olla myös asuintai lähtöpaikkaa ilmaiseva asukkaannimitys (esim. nimestä *Parola*). Nimen sisällöstä ks. → *Parola*. – SP

FMU 3: 253; Kepsu, Saulo 1981: 119–120; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 510, 554; NA.

Parpeinvaara kyläkunta korkealla Parpeinvaaralla Ilomantsin kirkonkylässä Pohjois-Karjalassa; vaaralla on mm. tsasouna, museoita ja Runopirtti. – Nimen alkuosa tulee ortodoksisesta sukunimestä *Parppei*, joka lienee lähtöisin 1700-luvun alussa Ilomantsissa eläneestä *Parfei Ignatanpojasta*. 1800-luvun puolimaisa Parpeinvaaralla eli pitkäaikainen lautamies *Jacob Parppei*. – AR

Björn, Ismo 1991: 280, 473; Nissilä, Viljo 1976: 113.

Parra laskettelukeskus Teuvalla Etelä-Pohjanmaalla. – Sijaitsee *Pikku-Parra*-nimisellä mäellä (*Wähä Parran Wori* 1806). Siitä etelään on loivarinteisempi *Iso-Parra* (*Isä Parran Wori* 1806), joka tunnetaan myös nimillä *Parrankallio* ja *Parranvuori*. Molempien Parrojen rinteet ovat louhikkoisia, sorapohjaisia ja paljaslakisia, ja ne kohoavat huomattavasti soiden valtaamasta ympäristöstään. *Pikku-Parra* (151,5 mpy) on pari metriä Isoa-Parraa korkeampi, mutta pienialaisempi. Lähistön soihin kuuluvat *Parranneva* (*Parran Newa* 1806), *Parrankorpi*, *Parranrämäkkä*, *Parrankurkku* ja *Kurkunparras* eli *Kurkunporras*. *Parrankurkku* on *Peräsaarenkangas*-nimisen kallioisen mäenselänteen ja Ison-Parran välinen soinen kapeikko ja *Kurkunparras* suoaluetta samassa kapeikossa hieman etelämpänä. – Murteisissa on kankeasta, jokien ja suojärvien rannoilla ja mättäiden välissä kasvavasta jäkkiheinästä käytetty nimityksiä *ukonparta*, *jussinparta*, *parrakko*. Jos tämä sana on taustalla, nimi viittaisi suoheinikkoihin. – SP NA.

Parsby kaupunginosa Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Pargasby* 1480, *Parghas* 1540, *Pargasbij* 1553. – Nimi on alkuperäinen kylännimi, jonka alussa on nimi *Pargas* (→ *Parainen*). Alkuaan kylän nimenä on ehkä ollut pelkkä *Pargas*; kylä on ollut kirkonkylä. Siinä tapauksessa jälkiosa *-by* 'kylä' olisi liitetty nimeen vasta sitten, kun nimi *Pargas* oli otettu pitäjännimeksi ja kirkonkylä tarvitsi oman nimen. Paraiten kirkko ei sijaitse nykyisessä Parsbyssä vaan Kirkkosalmen vastakkaisella puolella. Voi arvella, että Parsby on aikoinaan käsittänyt myös kirkon tienoon, nykyisen Kirkkomalmin. – PS

Huldén, Lars 2001: 124; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 305–307.

Partaharju toimintakeskus, opisto ja leirikylä Pieksämäellä Etelä-Savossa. Päärakennukselle on annettu nimi *Partahovi*. Toiminta alkoi, kun Poikien Keskus osti vuonna 1945 Salvosjärven rannalta maata leirikylää varten. Maihin sisältyi pieni harju. Partaharjulla kerrotun tarinan mukaan varhainen eränkävijä olisi nimennyt harjun sen perusteella, että siellä kasvavat kuuset olivat naavaisia. – SP

www.ptk.fi/partaharju/pahahist.html, 4.6.2005.

Partakko sa *Päärtih*, sa *Pärttet*, kylä Inarin pohjoisosassa Lapissa. *Partakko* 1875. Kylä sijaitsee Inarijärven *Partakolahden*, sa *Päärtihluhtä*, pohjukassa; lahden suusta aukeaa laajempi *Partakonselkä*, sa *Päärtihjornä*. – Suomenkieliset nimet ovat mukaemia inarinsaamesta. Nimissä esiintyvä inarinsaamen sana *päärtih* on kuitenkin tuntematon sekä merkitykseltään että alkuperältään. Kylännimi on lohjennut lahden ja järvenselän nimestä, joissa sa *luhtä* 'lahti' ja *jornä* 'järvenselkä'. – SA

Partakoski Kuolimojärven ja Saimaan välinen koski ja sen pohjoisrannalla oleva Luotolahden kylän kulmakunta – ja laajemmin koko kosken seutu – Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. 1700-luvulla venäläiset rakensivat Partakosken alueelle linnnoituksen. Kuolimojärven suulla on Luotolahden kylään kuuluva *Parranselkä*, johon pistää laaja *Parranniemi*. Partakoski mainitaan henkikirjoissa kylänä ensi kerran 1750, kun haminalaiset kauppiat perustivat koskeen sahan, ja kosken nimestä on maininta ainakin 1700-luvun lopulta: *Parda Koski* 1790. – Nimensä kyläkunta ja koski ovat saaneet Luotolahden kylässä olleesta Parran talosta, jolle eteläpuoli Partakosken maa-alueista kuului. Talon nimi taas johtuu asukkaiden lisä- tai sukunimestä. Jo 1500-luvulla mainitaan alueen asiakirjoissa *Parta-* ja *Partanen-*, *Partainen*-nimisiä isäntiä, esim. *Parton Oloff* 1543, *partta(n) olli* 1544, *Parta Thomas* 1548, *parra(n) nils* 1549, ja *Parta* on nykyäänkin seudulla tavattava sukunimi. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 138, 140; Tani, Markku 1996: 56–57, 63, 70; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Partala

1. kylä Iisalmissa Pohjois-Savossa. *Pardalaby* 1666. – Runebergin Väinrikki Stoolin tarinoissa "Sandels, hän Partalas' - - istuvi vaan, suurustaan huoleti syö", kun Suomen sodan aikainen → *Koljonvirran* taistelu oli alkamassa.

2. kuninkaankartano Juvalla Etelä-Savossa. *Partala gordh* 1561, *Pardala* 1807. – Perustettu jo keskiajalla. Nyt sen tiloissa toimii Juvan museo.

Molemmat nimet perustuvat asukkaiden sukunimeen *Partanen*, joka Juvalta mainitaan jo ensimmäisessä, vuoden 1541 maakirjassa ja Iisalmen Partalassa viimeistään 1552. – SP

Pirinen, Kauko 1954: 29; Pirinen, Kauko 1982: 758; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 336; HisKi (Juva); KA:VA 8652: 499; www.juva.fi, 30.5.2005.

Partalansaari saari Sulkavan ja Puumalan alueella Etelä-Savossa. *Parttala tijendhe* 1571. – Tämä Saimaan Haapaselän

saari on Suomen seitsemänneksi suurin saari. Sen ympäri on soudettu kilpaa vuodesta 1968, nykyisin soutukilpa tunnetaan nimellä *Sulkavan suursoudut*. Saaren nimi perustuu kylännimeen *Partala (Pardalaby 1666)*, johon sisältyy varhaisen asukkaana sukunimi *Partanen*. Partasia tiedetään asuneen seudulla ainakin 1540-luvun alusta. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 758; Walta, Matti 1996: 27; KA:VA 8652: 144.

Pasila kaupunginosa ja rautatieasema Helsingissä Uudella- maalla, ruotsiksi → *Böle*. – Pasila jakautuu rautatien eri puolille *Itä-Pasila* ja *Länsi-Pasilaksi* (ruotsiksi *Östra Böle* ja *Västra Böle*); ratapiha-alueen päälle on suunniteltu uutta Keski-Pasilan (ruotsiksi *Mellersta Böle*) aluetta. – Pasilan nimi perustuu aseman nimeen, jonka rautatiehallitus antoi silloisen Fredriksbergin (ks. → *Böle*) aseman suomalaisiksi nimeksi 1925. Nimen aiheena oli Fredriksbergin tilan pitkäaikaisen vuokraajan Karl Pasilan sukunimi. Karl Pasila oli alueella niin tunnettu ja pidetty mies, että nimet *Fredriksberg* ja *Pasila* alettiin ymmärtää samaa tarkoittaviksi yleisessä kielenkäytössä. Alueen nimenä *Pasilaa* oli käytetty epävirallisesti 1910-luvun alusta alkaen, mutta esikaupungin viralliseksi nimeksi se vahvistettiin vasta 1927 aseman nimen vaikutuksesta. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 126.

Pasmajärvi

1. saP *Basmajärvri*, järvi Peltojärven itäpuolella Enontekiöllä Lapissa. *Pasma T[räsk]* 1642–43.

2. järvi ja sen rannalla oleva kylä Kolarissa Lapissa. Järvestä laskee *Pasmajoki* Vaattojärveen. *Pasma T[räsk]* 1642–43, *Passma*, *Passmajärvi* 1845.

Ruotsin Lapissa Kiirunassa on *Pasmajärvi*, joka laskee Lainionoon, ja myös se on merkitty Treskin karttaan 1642 samalla tavoin *Pasma T*. – Nimet ovat peräisin saamesta, mutta lähtösana jää epäselväksi. Collinder liitti Kiirunan *Pasmavaaran*, saP *Básmávárri*, nimen luulajansaamen vanhentuneeseen sanaan *básmá* 'tuluskukkaro'. Tämä ei vastaa Enontekiön pohjoissaamelaista muotoa, jossa on lyhyet a:t. Samoin siitä poikkeaa 'pasmaa' merkitsevä sana, saP *básmá* ~ *básmi*, saI *pásmá*. Peltojärvi kuului kuitenkin aiemmin Kemin Lappiin ja sen vanha puheenparsi poikkesi alueella nykyisin puhutusta pohjoissaamesta. *Pasma* on saattanut kehittyä verkkotermiksi ja sopia siten järvennimen osaksi, vrt. ruotsin *garnpasm*, jossa *garn* on voitu ymmärtää 'verkoksi'. – SA

Collinder, Björn 1964: 152; Tresk, Olof 1928.

Patana kyläkunta Vetelissä Keski-Pohjanmaalla. *Anders Patana* 1689; järvi *Patana vesi* 1799. – Kylä sijaitsee Patanan tekojärven rannalla. Järvi laskee *Patananjokeen*, joka alkaa Perhon Patanajärvestä ja virtaa Vetelin puolella Patanan tekojärven läpi. Nimeen sisältyvä sana *patana* ~ *patama* merkitsee Länsi-Suomessa 'suvantoa, joen syvännettä' tai 'vesikuoppaa'. Jälkimmäisessä tapauksessa lähtönimi olisi Perhon *Patanajärvi*, edellisessä joki. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Patana; Suomen karttakirja 1799: 83.

Pateniemi kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, kuulunut vuoteen 1965 Haukiputaan Kelloon. Paikan ensimmäisestä, 1680-luvulla perustetusta torpasta kehittyi myöhemmin nimillä *Patela* ja *Kuivas* tunnettu verotalo. – Nimen alkuosana on ehkä sana *pade* (monikko *pateet*) 'venevalkama'. – AR

SSA s.v. pade; Vahtola, Jouko 1991: 97, 191–192.

Patis → *Paattinen*

Pattijoki entinen kunta ja joki Raahessa Pohjois-Pohjanmaalla. Kunta liitettiin Raaheen 2003. *patioki* 1546 (kylä), *Patteioki* 1554 (kylä), *Pata Jocki* 1649 (joki). – Kunnannimen taustalla on kylännimi ja joennimi *Pattijoki*. Joennimeen saattaa sisäl-

tyä sana *patti*, joka tunnetaan seudun murteessa merkityksessä 'lammikko', tai sana *pato* merkityksessä 'kalapato'. Joen suulle syntynyt Pattijoen kylä kuului *Salon* pitäjään, joka oli itsenäisenä seurakuntana 1400-luvulta lähtien. Salon kirkonkylän viereen perustettiin 1649 *Salon* kaupunki, jonka nimi muutettiin pian *Brahestadiksi*, sittemmin *Raaheksi*. Kunnallishallinnon alkaessa 1865 *Salon emäseurakuntaan* eli *Saloon* kuuluivat kaupungin itäpuoliset kylät, joista tärkein oli Pattijoki. Raahen eteläpuoliset kylät muodostivat *Salon kappeliseurakunnan*. Sisämaassa oli lisäksi *Vihannin kappeliseurakunta*. Kukin alue toimi omana kuntanaan. Koska *Salo*-nimet sekoituivat usein toisiinsa, läheisen Oulunsalon kansanomaiseen rinnakkaisnimeen *Salo* ja Varsinais-Suomen *Salon* kauppalan nimeen, 1900-luvun alussa kappeliseurakuntien itsenäistymishankkeiden yhteydessä sekä seurakuntien että kuntien nimiä muutettiin. Salon emäseurakunta sai nimen *Pattijoki* ja kappeliseurakunta nimen *Saloinen*. Puhekielessä ja joissakin asiakirjoissa *Pattijoki* oli kunnannimenä jo 1900-luvun alkuvuosina, vaikka vuoteen 1920 asti kunnan virallisena nimenä oli *Salo*. – SBS

Kiviniemi, Eero 1990: 73, 79; Lackman, Matti 1991: 13, 256, 266; Nygård, Toivo & al. 1995: 111;

Toivanen, Pekka – Forss, Aulis 1990: 200, 222, 242; KA 4534: 29; KA 4554: 20.

Patvinsuo vuonna 1982 perustettu kansallispuisto – 100 km² suota ja vanhoja metsiä – Lieksan ja Ilimantsin rajalla Pohjois-Karjalassa. *Padwisuo Angh* 1685. – Nimeen sisältyy todennäköisesti sana *patvi* 'pahka, paksu kovettuma puun kyljessä; kaskettaessa pystyy jätetty puu'. – AR

SSA; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni; SMSA.

Paukaneva

1. keidassuo Nurmassa Etelä-Pohjanmaalla. Paukanevalla on virkistyskäyttöön tarkoitettu pitkospuureitti. Pieni osa Nurmon Paukanevasta on suojeltu. Suo on osin ojitettu. Ensimmäiset ojat kaivettiin jo nälkävuonna 1867, kun tarvittiin lisää viljelysmaata, mutta liian määrän suon ojittaminen epäonnistui. Vuonna 1893 suon laidalla aloitti pehkutehdas. Suon itäreunalla on vuonna 1918 teloitettujen punavankien muistomerkki.

2. osin suojeltu suo Toholammilla Keski-Pohjanmaalla. Pienten soiden niminä *Paukaneva* tunnetaan myös Lapualla ja Lestijärvellä, Sonkajärvellä on *Paukasuo*. Nimen aiheena lienevät *paukamat*, rämemättäät eli kermit, joita keidassoille nousee matalampien kuljujen väliin. – SP

fi.wikipedia.org s.v. Paukaneva; <http://netti.nic.fi/~thieta/index.htm>, 5.11.2006.

Paukarlahti kylä Leppävirralla Pohjois-Savossa. *Paukalahen randa*, *Half Pauka salo* 1561; *Pawkalax Byij*, *Paukan Joki*, *Pauka Jokj*, *Pawka Salo*, *Pauka Sallmen Sw* 1620-luvulla, *Paukarlaks* 1666. – Kylä sijaitsee Koiruksen Pauka(r)lahden itärannalla Viitostien varrella lähellä Kuopion rajaa. Lahden rannalla ko- hoaa 50 metriä korkeammalle *Paukamäki*. Kantanimi saattaisi olla yhdistettävissä johonkin maastoa kuvanneeseen sanaan, kuten sanaan *paukama*, jolla olisi voitu kuvata mäkeä, pyöreähköä lahtea tai sen suulla ollutta pientä saarennyppeylää (nykyinen niemeksi maatonut Soimensaari). Toinen mahdollisuus on, että nimi viittaa varhaisiin *Paukkanen* ~ *Paukkonen*- sukuisiin asuttajiin; savolaiset *nen*-loppuiset sukunimethän on usein otettu lyhemmissä muodossa, ilman *nen*-johdinta, paikannimen alkuosaksi. Paukkosista on tietoja Savosta jo 1540-luvulta ja heitä asuu Leppävirralla edelleen. Kylän nimeen sisältyvä *r* voisi selittyä siitä, että lahti olisi ollut alku- aan **Pauka(n)järvi*, sitten **Paukari* ja maankohoamisen myötä **Paukarinlahti* > *Paukarlahti*. Lahdennimi olisi voitu muuttaa *ri*-loppuiseksi myös mallin mukaisesti. – SP

Alanen, Timo 2004a: 45, 54; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 273, 314; KA:VA 8652: 610.

Paukkaja kyläkunta Enossa Pohjois-Karjalassa. Kylän kohdalla Pielisjoessa on *Paukkajanvirta* ja kylän luoteispuolella kaksi järveä, *Ylä-Paukkaja* ja *Ala-Paukkaja*. – Muita *Paukkaja*-nimiä ei näytä Suomessa olevan, mutta Kainuussa Suomussalmella on eri kylissä kaksi isohkoa *Paukuttaja*-nimistä lampea ja kummankin lähellä samanniminen talo. Myös Kuusamossa on lampi nimeltä *Paukuttaja*. Kaikki mainitut nimet ovat alkuaan ilmeisesti järvien ja lampien nimiä, ja nimien synnyn taustana lienee syksyllä vesien jäätyessä kuuluva pauke. – AR

Paukkula ratsutila, kartano, sittemmin Suomen Nuorisopisto Mikkelissä Etelä-Savossa. Nimi esiintyy kokonaisen neljänneskunnan nimenä 1541: *pawckula fferdung*. – Suomen Nuorisoseurojen Liitto osti opistoa varten 1926 Paukkulan kartanon ja vuonna 1937 sinne valmistui päärakennus *Paukkulinna*. Neljänneskunnan nimi perustuu sukunimeen *Paukkonen*. Mikkelin alueella Paukkosia ei tosin enää 1500-luvun puolimaissa asunut, sen sijaan kyllä Pien-Savossa eli Juvalla, Rantasalmella ja Leppävirralla. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Paukkonen.

Pautujärvi sa *Pavdjärvri*, saP *Bávdejávri*, järvi Iijärven eteläpuolella Pohjois-Inarissa Lapissa. Järven koillispuolella on pitkä lahti, sa *Pavdjävrčuájá*, ja sen vieressä vaara, sa *Pavdčukká*. – Nimen vanhin muoto on varmaan inarinsaamelainen, mutta alkuosan *Pavd-* merkitys ja alkuperä ovat inarinsaamessakin tuntemattomat. Nimiä jälkiosina sa *čuájá* 'pitkä kapea järven lahti' ja sa *čukká* 'terävähuippuinen kukkula'. – SA

Pecsuolluuh → *Petjäsaaret*

Pedersöre → *Pedersören kunta*

Pedersören kunta kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Pedersöre*. – Pietarsaaren maalaiskunta, Purmo ja Ähtävä yhdistyivät 1977 ja uusi kunta sai suomenkielisen nimen *Pietarsaaren maalaiskunta*, ruotsiksi *Pedersöre*. Kunnan uudeksi suomenkieliseksi nimeksi vahvistettiin 23.2.1989 *Pedersören kunta*, joka perustuu maalaiskunnan perinteiseen ruotsinkieliseen nimeen *Pedersöre*. Nimestä ja nimenvaihdosta ks. → *Pietarsaari*. – PS

Pedersören kunnan suomenkielinen nimi oli vuoteen 1989 saakka *Pietarsaaren maalaiskunta*; tietkarttaote on vuodelta 1967.

Peeravaara saP *Bearavárri*, tunturi Enontekiön Käsivarressa Lapissa, lähellä Kilpisjärveä. Sen ja maantien välissä on *Peerajärvi*, saP *Bearajávri*. Siitä laskee lyhyt joki *Peerajoki*, saP *Bearajohka*, Könkämäenon lahdekkeeseen *Peeraonkkaan*, saP *Bearoaggi*. – Suomalaisnimet on mukautettu saamesta. Nimen alkuosa muistuttaa miehennimeä *Beara*, josta on kehittynyt sukunimimuotoja 1700- ja 1800-luvuilla (*Pera*, *Pehra* ja Norjan puolella *Bær*). Nimiryppäeseen ei kuitenkaan tiedetä liittyvän sukutarinoita tai muuta henkilöön viittaavaa perinnettä. Siten nimen lähtökohta ei ole selvä, koska taustalla saattaa olla jokin toinen, sittemmin ehkä kadonnut sanue. Jälkiosista ks. saP → *várri*, → *jávri*, → *johka*; suomen *onkka* on paikallinen laina saP sanasta *oaggi* 'lahdeke (joessa), akanvirta; suojapaikka (vedessä tai maastossa)'. – SA

Peijaksen sairaala sairaala Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Pejas sjukhus*. Puhekielessä usein vain *Peijas*. – Nimi perustuu Hanabölen kantatalon nimeen *Peijas* (*Peijas* 1702). Peijaksen tila sijaitsi nykyisen Sahamäen alueella Keravanjoen itärannalla. Sieltä alkaa nykyisin Peijaksentie, joka päättyy lähelle sairaalaa. Sairaalalle oli alun perin kaavoitettu paikka Sahamäestä, mutta se rakennettiin Rekolan länsipuolelle. Siirrosta huolimatta sairaalalle jäi alkuperäinen nimi. Saulo Kepsu on oletanut talonnimeen sisältyvän talon varhaisen isännän ristimänimen *Peter* ~ *Petrus* kansanomaisesti muodoksi *Pej*. Nimen antanut mies olisi mahdollisesti ollut taloa 1500-luvun puolimaissa pitäneen Jöran Perssonin isä. – SP

Kepsu, Saulo 2005: 88; Lehti, Ulpu 2004; Iltanen, Jussi kirjeessä 17.1.2007.

Peipohja kylä Kokemäellä Satakunnassa. *Peypoya* 1497, *Peipåalt* 1506, *Peipoia* 1540, *peipochia* bij 1551, *Pepohia*, *Peijpoija* 1552, *Peipoila* 1556. – Kylä on syntynyt ehkä jo rautakaudella (Seppo Suvanto 1973). Nimeä ei ole selitetty tyydyttävästi. Sen alkuosa on joka tapauksessa lyhentynyt jostakin kaksitavuisesta sanasta tai nimestä ja vakiintunut muotoon *Pei-* jo keskiajalla, minkä takia siitä ei ole helppo nähdä lähtömuotoa. Arvella voi, että alkuosa on ollut sentapainen sana kuin esimerkiksi talonnimi *Peijo* (Vampulassa) tai henkilönnimi *Peipo*, joista **Peijonpohja*, **Peiponpohja* tai (murteellinen astevaihtelumuo- to) **Peivonpohja* > **Peipohja*. Raija Alitalo on arvellut, että nimeen sisältyisi germaanislähtöinen henkilönnimi *Peipo*, mutta koska naapurustossa oli *Peipilä*-niminen kylä, *Peipola* ei erottunut siitä tarpeeksi ja niinpä nimi on saanut loppuosan *-pohja* sitten, kun alkuosa on lyhentynyt yksitavuiseksi ja hämärtynyt. Sana *pohja* on liitetty nimeen merkityksessä 'pohjukka, perä, perukka, kulmakunta' tai 'syrjäinen seutu'. Nimen kehityksen ei kuitenkaan tarvitse olla noin mutkikas, sillä nimen alkuun on voinut sisältyä omaperäinen, vanha henkilönnimi, joka pohjautuisi monissa eri muodoissa esiintyneeseen linnunnimitykseen, esim. *peippo*, *peipo*, *peipoinen*, *peipinen*. Sana *pohja* on voitu liittää alun pitäen asutuksen nimeen, sillä nimen alkuun on jonkin verran syrjässä Kokemäenjoesta. Alitalo on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että vanhimpien asiakirjamerkintöjen perusteella nimi on voinut loppua sanaan *oja*. Kylännimi perustuisi siis ojanimeen, joka olisi sisältänyt kasvinnimityksen *peippi*, *peippinen*, *peipo*, *peiponen* 'pillike'. Kylän läpi virtaa oja, nykyiseltä nimeltään *Koomanoja*. Sen nimi olisi voinut aiemmin olla **Peippioja* tai **Peippo-oja*, josta olisi lyhentynyt muoto **Peippoja*. Tämän selityksen heikkous on se, että pillike on varsin yleinen ja hyötykäytössä merkityksetön kasvi, joten ei ole uskottavaa, että sen perusteella nimettäisiin tärkeää paikkaa. – PM

Ala-Satakunnan tuomiokirja 1550–1552: 105, 188, 212, Alitalo, Raija 1990: 27–29; FMU 6: 69, 453; Suvanto, Seppo 1973: 52, 175; Suvanto, Seppo 1987: 121; SKES s.v. pohja.

Peippola kylä (yksinäistalo) ja asuinalue Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Pepot* [peepot]. *Piaputtis* 1414, *Pepotte* 1480, *Pepoth* 1480?, *Pöhæpoth* 1489, *Pepåth* 1531, *Piepått* 1532, *Pepott gård* 1545. – *Peippola* on 1970-luvulla virallistettu mukaelma ruotsinkielisestä vastineesta *Pepot*. Ruotsinkielisen nimen taustalla on kuitenkin hyvin vanha suomenkielisen luonnonpaikan nimi, jonka alkuperäisen asu lienee ollut **Pyhäpudas* (→ *pudas*). Vaihtoehtoisen tulkinnan mukaan nimen jälkiosa saattaa palautua sanaan *potti* 'lammikko'. Asutusnimeksi *Pepot* on vakiintunut jo varhain. – TS

Granlund, Åke 1967: 74; Granlund, Åke 1972: 318; Hausen, Greta 1920: 58; Huldén, Lars 2001: 320; SKES s.v. potti.

Pejas sjukhus → *Peijaksen sairaala*

Pekinkylä kylä Lapinjärvellä Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Bäckby*. *Bäckeby* 1540, *Beckeby* 1541. – Ilmeisesti vasta 1900-luvulla muodostettu suomenkielinen nimi on jälkiosaltaan käännös ja alkuosaltaan äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Bäckby*, jonka alkuosaan sisältyy ruotsin *bäck* 'puro, luonnonoja'. – SP

Huldén, Lars 2001: 338.

Pekkatori keskustori Raahessa Pohjois-Pohjanmaalla. – Tori muodostettiin vuonna 1810 Raahessa riehuneen tulipalon jälkeisessä kaavoituksessa (Gustaf Odenwall). Torin nimenä oli aluksi *Isotori*. Torin keskelle pystytettiin Raahen perustajan Per Brahen patsas, jonka on veistänyt Walter Runeberg vuonna 1888. Tämän jälkeen tori nimettiin kaupungin perustajan etunimen leikkilisen, kansanomaisen muodon *Pekka* mukaan. – JV

Pelkosenniemi kunta Lapissa. *Pelkola* 1769 (talo) Sompion kylässä, *Pelkola by* 1840, *Pelkosenniemi* 1857. – Nimi pohjautuu talonnimeen *Pelkola*, joka on muodostettu ensimmäisen suomalaisen uudisasukkaan Paavo Pelkosen sukunimestä. Tämä tietyvästi Lumijoen lähtenyt mies perusti uudistilansa 1670-luvulla Kilpimaa-nimiseen paikkaan nykyisen kirkonkylän alueelle, Sompion lapinkylän maille. Vuodesta 1857 alueella toimi *Alaperä*-niminen Sodankylän alainen rukoushuonekunta. Pelkosenniemen seurakunta on perustettu vasta 1916. – SP

C. E. S. 1857: 3; Vahtola, Jouko 2004; HisKi (Sodankylä).

Pellesmäki kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Pellos Mäki* 1561 (1664), *Pellosmäki skogh* 1620-luvulla, *Pellosmäki* 1727. – Kylä sijaitsee samannimisellä maellä. Vesannolta tunnetaan kulkunnan nimi *Pelleskylä*. Kumpikaan ei vaikuta erityisen peltoiselta, vaikka nimimuotoa onkin arveltu kirjurinvirheeksi alkuperäisestä *Pellos*-asusta. Molemmissa paikoissa on kuitenkin mäen ylärinteelläkin peltoa. Nimi voisi kertoa varhaisesta peltoviljelystä aikana, jolloin muut viljelykset olivat vielä hajakaskia. – SP

Alanen, Timo 2004a: 42; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 378; HisKi.

Pellinge → *Pellinki*

Pellinki kylä ja saari Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Pellinge*. *Pellinge*, *Pellinghe* 1431, *Pellingen* 1510, *Pelingh* 1547, *Peling* 1555, *Päling*, *Pälingh* 1556. – Nimen alkuperä on selvittämätön, mutta todennäköisesti nimi on alkuaan ollut suomenkielinen. Samantyyppisiä suomenkielisiä nimiä on muitakin, esim. Pihtiputaalla *Pellinginjärvi* ja -*oja*, Hollolassa *Pellinkäinen* ja litissä *Pelingselkä*. – TS

Granlund, Åke 1956: 24; Granlund, Åke 1972: 319; Hausen, Greta 1920: 57, 75; Huldén, Lars 2001: 320.

Pellja → *Korvatunturi*

Pello kunta ja kylä Tornionjokivarressa Lapissa. *Pele* 1519, *Pello* 1543 (yleinen 1500-luvulla), *Peldo* 1553, 1563. Seurakunnan ja kunnan nimi oli vuoteen 1949 *Turtola*. – Pello oli keskiajal-

la ja 1500-luvulla Tornionlaakson pohjoisin talonpoikaisasutuksen kylä. Tornionjokeen yhtyy kylän kohdalla järvi, *Pellonjärvi*. Järven alkuperäinen nimi lienee ollut *Kynäsjärvi*, sillä se sijaitsee Tornionjoen kyynärpäästä muistuttavassa mutkassa (rannalla *Kynäsvaara*). Järvi on voinut saada uuden nimen seudulle raivattujen peltojen mukaan, ja kylännimi olisi syntynyt abstrahoitumana nimestä *Pellonjärvi*. Todennäköisempää lienee kuitenkin, että kylän nimi oli alun perin **Pelto* jokilaakson ylimpien peltojen mukaan ja muoto *Pello* syntyi abstrahoitumalla esim. muodosta **Pellossa*. Järvi sai nimensä tällöin kylän mukaan. Kylännimeen sisältynee siis sana *pelto*. – JV

Kiviniemi, Eero 1977: 171–172; Vahtola, Jouko 1980: 208.

Pellosniemi kylä ja teollisuusalue Ristiinassa Etelä-Savossa. *Pellmi Sookn* 1541, *Pelläsniemi Fierdungh* 1561, *Pellos Niemi Fiärdungh* 1640 ja vielä 1655 *Pellosniemi Soken*. – Vanha Suur-Savon eli Savilahden pitäjä jakautui 1500-luvun alussa kahtia: pohjoisemmasta tuli *Vesulahti* (→ *Visulahti*) ja eteläisemmästä *Pellosniemi*. Pellosniemi käsitti hieman laajemman alueen kuin nykyinen → *Ristiina*. Kauko Pirinen on päättänyt siihen, että vanhan Pellosniemen pitäjän keskus olisi ollut Mikkelin puolella Olkkolanniemen kylässä, jossa on yhä *Pellosniemen* talo (ratsutila). Vanha pitäjännimi on säilynyt kylännimenä, vaikka pitäjännimeksi vaihtuikin *Ristiina*. Nykyisen Ristiinan taajaman nimi *Pellosniemi* on annettu vasta 1960-luvulla, kun *Pelloksen tehtaat* ja sen lähistön asuinalueet rakennettiin Rahikkalan kylän *Karsikkoniemeen*. – Vanha Pellosniemen alue on länsiläisellä lukuun ottamatta Etelä-Savon viljavinta aluetta; ehkä siellä tai ainakin Pellosniemen kylässä oli alettu peltoviljelyä (*Pellosnemenpeldä* 1561) jo silloin, kun muualla Savossa yhä kaskettiin. – SP

Pinomaa, Lennart 1953: 53; Pirinen, Kauko 1982: 109–110; Westerholm, Martti 1926: 66–67;

Wirilander, Hannele 1989: 45; Wirilander, Hannele 1994: 173, 458, 462; KA-VA 6331a: 25.

Pellosalo saari ja kylä Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä. *Peltazarj* 1526, *Pellosalo* 1559. – Nimi viittaa siihen, että paikalla on harjoitettu kaskiviljelyn ohella peltoviljelyä jo keskiajalla. Tämä Pihlajaveden saari mainitaan kylänä viimeistään 1664. → *salu*. – SP

Lappalainen, Pekka 1970: 364; Pirinen, Kauko 1954: 10.

Pelso laaja suoalue Vaalan, Kestilän ja Muhoksen rajamailla ja kylä ja vankila Vaalassa Kainuussa. *Pellsä niitty* 1681 (kopioitu), *Pelson Nefwa* 1689 (kopioitu). – *Pelso* on nimenä harvinaisen. Se on ilmeisesti saamesta peräisin, koska äänteellisesti lähimmät nimet löytyvät Lapista: *Pelsivaara* ja -*järvi* (= pohjoissaamen *Belsevárri*, -*járvi*) Enontekiöllä sekä *Pelsanjänkä* (= inarinsaamen *Piälsájeggi*), *Pelsanjärvi* ja -*vaarat* Inarissa. Inarinsaamen *piälsá* merkitsee 'isoa suomätästä'. Sana sopii merkitykseltään hyvin *Pelso*-nimeenkin. – AR

Tynys, Tapio – Stolt, Elina 2004: 268; Vahtola, Jouko 1991: 389.

pelto on yleinen paikannimien jälkiosa Suomen etelä- ja keski-osissa. Peruskartoissa on lähes 5 000 *pelto*-loppuista nimeä. Niistä hieman vajaat puolet on talonnimiä ja noin kaksi viidesosaa peltojen ja niittyjen nimiä. Loput nimet jakaantuvat eri ryhmiin, esimerkiksi metsäalueiden nimiin, sillä metsittyneet pellot ovat voineet säilyttää entisen nimensä. Pienimpien viljelysten nimiä ei ole peruskartoihin läheskään aina merkitty, joten *pelto*-nimien todellinen määrä on suurempi. Nimikokoelmassa *pelto* on todettu paikannimien yleisimmäksi jälkiosaksi. Yleisimmät nimet ovat *Suopelto* (386), *Metsäpelto* (302), *Mäkipelto* (149), *Ahopelto* (133), *Myllypelto* (96), *Uusipelto* (86), *Välipelto* (82), *Rantapelto* (77), *Kotipelto* (70), *Kivipelto* (67), *Jokipelto* (67), *Alapelto* (67) ja *Kangaspelto* (65). Vain kerran esiintyviä nimiä on toista tuhatta, kuten Hollolan

Kallionalustanpelto ja Kuopion *Mustankivenmökkinpelto*. – TS

Kiviniemi, Eero 1990: 108–109; Paikannimirekisteri 2005.

Peltoi kylä Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. Kylän virallinen nimi on *Peltoinen*, ja kansanomaisesti käytetään joskus myös nimeä *Peltoinkylä*. *Pellosby* 1546, *Peltho äia* 1551, *Pelthåja* 1552, *Peltoin* 1558, *Peltois* 1559, *Päldois* 1701. – Nimen aiheena lienee se, että kylä on vanhastaan ollut Taipalsaaren vauraimpia maanviljelyskylä, mitä todistaa myös sen köllinimi *Leipäkylä*. Kylän pellot muodostavat Saimaan rannalla yhtenäisen laajan viljelysalueen. Nimi on ehkä alkuaan ollut kaksiosainen *Peltoinkylä*, s. o. ”Peltojen kylä”. Tällaiset monikkomuotoiset tai monikkoalkuiset nimet ovat seudulla tavallinen nimityyppi; muita samantyyppisiä lähipaikkojen nimiä ovat esim. *Kaskeinkylä* ja → *Solkei*. Jotkin 1500-luvun asiakirjamerkinnöistä tosin viittaavat siihen, että nimi *Peltoi* olisi ollut aiemmin *Pelto-oja*. Todennäköisempää kuitenkin on, että tällaiset merkinnät kuvastavat vain asiakirjoja kirjoittaneiden virkamiesten yrityksiä selventää oudolta tuntunutta nimeä. – LL

HK 1701; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Peltojärvi saI *Piälldoojävri*, saP *Bealdojävri*, järvi Inarin pohjoisosassa Lapissa. Siitä laskee *Peltojoki*, saI *Piälldoojuuhä*, saP *Bealdojohka*, Kaamasjokeen, ja järven länsipuolella kohoaa jyrkkänä tunturi, saI *Piälldoouäivi*, saP *Bealdoaivi*. – Suomen- ja pohjoissaamenkielisten nimien alkuosat *pelto* = *bealdu* ’pelto’ ovat erheellisiä käännöksiä inarinsaamelaisesta alkumuodosta *Piälldoo-*, jonka merkitys on tuntematon. Inarinsaameksi ’pelto’ on *piäldu*, ja tällä tuskin on yhteyttä paikannimenosaan *Piälldoo-*. On mahdollista, että taustalla on aivan eri alkuperää oleva sana, sillä nimen selittäminen ”pellon” käsitteestä lähtien on lähes mahdotonta, varsinkin jos tunturin nimi on ensisijainen; vrt myös → *Peltovuoma*. Tunturin nimi on mukailtu vapaasti suomen muotoon ”Peltoivi” tai käännetty vapaasti ”*Peltoitunturiksi*”. – AA ja SA

Peltosalmi kaupunginosa, teollisuuskeskus ja rautatieliikennepaikka Iisalmissa Pohjois-Savossa. – Paikka on samannimisen salmen rannalla. Nimi kertonee säätyläisten harrastamasta peltoviljelystä alueella, jossa kaskiviljelys oli ennen yleisempää. Nimi on kehittynyt talon nimestä (*Åkersund* 1777, *Peldosalmi* 1812). Sen alkuaan ruotsinkielinen nimi viittaa siihen, että tila on ollut säätyläisomistuksessa; suomenkielinen nimi on käänös siitä. Vuonna 1875 tilalle perustettiin *Peltosalmen* karjanhoitokoulu, jonka nykyinen jatkaja tunnetaan nimellä *Savonia-ammattikorkeakoulun maatalousalanyksikkö Pemo*. – SP

HisKi.

Peltoenturi saP *Bealdoduottar*, *Bealdovaddä*, tunturialue Enontekiön itärajan tuntumassa Lapissa, osin Norjan puolella. *Peldowara* 1642, *Beldo-Duoder*, *Beldo-vadda* 1742–45. – Tunturialue muodostaa Tenon, Ivalojoen ja Ounasjoen vesistöjen vedenjakajan ja on samalla Norjan ja Suomen raja-alueita, ennen myös Inarin, Peltojärven ja Ävjojärren lapinkylien rajaseutua. Nimen alkuperästä ks. → *Peltovuoma*. – SA

Tresk, Olof 1928; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Peltovuoma saP *Bealdovuoppi*, kylä Enontekiön itäosassa Lapissa Peltojärven, saP *Bealdojävri*, tuntumassa. *Beldv Järrf by* 1563, *Peltoierfwi* (lapinkylä) 1581, *Beldo-vuobme* 1742–45. – Samaa nimiryppäeseen kuuluva *Peltojoki*, saP *Bealdojohka*, laskee Peltojärven kautta Käkkälöjokeen ja sitä kautta Ounasjokeen. Vanhimmat kirjatut nimimuodot liittyvät Peltojärven lapinkylään, joka kuului ensin Kemin Lappiin mutta vuodesta 1643 Enontekiön käräjäkuntaan ja siten Tornion Lappiin. Se ulottui pohjoisessa → *Peltoitunturiin*. Suomenkieliset nimet

ovat käännöksiä saamenkielistä nimimuodoista, mutta saamen sana *bealdu* ’pelto’, yhdysosana *bealdo-*, on alun perin lainaa suomesta. Nimeämisperuste on epäselvä; on arveltu, että sanalla *bealdu* olisi viitattu hyväkasvuisuuteen. Mahdollista on sekin, että taustalla on jokin toinen sana, joka vain satunnaisesti muistuttaa saamen ja suomen ’peltoa’ merkitsevää sanaa; Inarissa on nimittäin toinen *Pelto*-alkuinen nimipesye (→ *Peltojärvi*), jonka saamelaiset muodot eivät ole selitettävissä sanan *bealdu* pohjalta. – AA ja SA

Aikio, Aslak 1998, liite 2; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Pemar → *Paimio*

Pengonpohja lahti ja kylä Ylöjärvellä Pirkanmaalla. *Pengoinpochia* 1587. – Kylän nimi perustuu sijaintiin Näsijärven samannimisen lahden rannalla. Näsijärven ympäristössä monien suurten lahtien nimissä on jälkiosana perukkaa, pohjukkaa merkitsevä *pohja*. Suuren Pengonpohjan lahden pohjukan nimessä esiintyy sen sijaan *-lahti*: *Kyrönlahti*. Lahden nimi viitannee pari kilometriä pohjoisempaan olevaan *Penko*-nimiseen kylään (*Pengä* 1562, *Pengo* 1564). Paikka mainitaan Tammerkosken nimismiehen Juho Väinisen erämaana 1552 (*Pengoij*). Nimen sisältö on epäselvä. – SP

KA: Suvanto/ Pirkkala s. 705–706; KA:VA 2389: 23v.

Peninkylä kylä Kristiinankaupungin Lapväärtissä Pohjanmaalla, ruotsiksi → *Åback*. Nimen alkuosa palautuu henkilönimen *Benedictus* suomenkieliseen puhuttelumuotoon *Peni*. Ruotsinkieliset ovat aiemmin käyttäneet kylästä nimeä *Penik*. T. E. Karsten on katsonut sen perustuvan joennimeen **Pienjoki*, josta ei kuitenkaan ole mitään tietoja. Alkuperäiseksi nimeksi sopii paremmin **Peni(n)joki*, joka saattaa olla kylän halki virtaavan *Peninluoman* (ruotsiksi *Penikån*) vanhempi nimi. Joki lähtee Teuvan *Penijärvestä*. – PS

Huldén, Lars 2001: 363; Karsten, T. E. 1923: 17–18; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka s.v. Peni.

Pensala kylä Uudenkaarlepyyn Munsalassa Pohjanmaalla. *Pensala* 1600, *Pensal* 1626. – Kyseessä lienee vanha suomalaisten antama luonnonpaikan nimi. Sen lopussa on sana *sal*, mutta ei ilmeisestikään merkityksessä ’iso saari’ vaan pikemminkin merkityksessä ’laaja metsäseutu, erämaa’. Nimen alussa lienee henkilönimi, lähinnä *Penna*, *Penno*, *Penni*, jotka ovat kansanomaisia variantteja nimestä *Benedictus* tai *Benjamin* (Lars Huldén). Jos tulkinta on oikea, nimi on vanha erämaan nimi, joka viittaa alueen varhaiseen omistajaan tai käyttäjään. On huomattava, että kylän kantatalo n:o 1 on nimeltään *Pesonen* eli *Pensala*. *Peso*-henkilönimestä ei kuitenkaan olisi suoraan päästy *Peni*-alkuiseen nimeen. T. E. Karstenin esittämä alkuperäisnimen tulkinta **Pienisalo* on epätodennäköinen, koska *Pieni*-nimet ovat maan länsiosissa myöhäisiä, mahdollisesti kirjakielen vaikutuksesta syntyneitä. Suomalaisesta alkuperäisnimestä on päästy ruotsalaismurteeseen nimeen *Penssal*, *Pennsäl*, kun kummankin nimelementin loppuvokaalit ovat kadonneet. – RLP

Huldén, Lars 2001: 397; Karsten, T. E. 1923: 187; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 192–193.

Pensor kylä ja saari Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Pensor* 1540, *Peensor* 1559, *Penssor* 1550. – Alkuperäinen saarennimi kuuluu lounaisaariiston vanhimpaan, ennen varhaiskeskiaikaisen ruotsalaisatutuksen tuloa annettuun suomenkieliseen paikannimistöön. Alkuperäinen nimi on ilmeisesti ollut **Pä(ä)rmäsaari*. Sen alussa on lehmusta tai lehmuksesta saatavaa niiniainesta merkinnyt sana *pärnä*, *päärnä*. Sanaa ei ole käytetty enää aikoihin, mutta se on jäänyt elämään paikannimissä mm. Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Samaa alkuperää on myös Houtskarinkylän- ja saarennimi *Storpensor*. – RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 191–193.

Pentala saari Espoossa Uudellamaalla, myös ruotsiksi *Pentala*. *Bentsall* 1540, *stora och lilla Bentahla* 1693, *Pentari*, *Pentaröö* 1698, *Pentala Ön* 1782. – Nimi on varmasti suomalaislähtöinen, mutta vaikeaselkoinen. Vanhin, *-salo*-nimeen viittaava asiakirjamerkintä jää yksinäiseksi ja on siksi epäuskottava. Odotuksenmukaista olisi, että nimi on vanha saarenimi. Se ei kuitenkaan kuulu etelärannikolla tavallisiin *salo*- ja *saari*-loppuisiin nimiin, vaan on pikemminkin *-ar(i)*-loppuinen. Etelärannikon ainoa sentyyppinen nimi on mahdollisesti Kemiön kylän nimi *Koustar*, mutta mantereella on useita samantyyppisiä asutusnimiä, kuten *Ähtäri* ja *Luistari* sekä henkilönimipohjaiset *Toivari* ja *Hyväri*. Saulo Kepsu on viitannut mahdollisuuteen, että *Pent(t)ala* olisi hävinneen keskiaikaisen asutuksen nimi. Espoossa on tietoja muistakin vanhoista *Pent*-nimistä, esim. viljelysnimi *Pent Engh* 1648. *Pent*-nimet näyttävät palautuvan henkilönnimeen *Benedictus*. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallinen tieto 2007; ULM Espoo 51 c 6; Zilliacus, Kurt – Ritva Liisa Pitkänen 1996: 52–53; KA II 10:660; KA bb 4:147v.

Pepot → *Peippola*

Peranka kyläkunta Suomussalmella Kainuussa. Se sijaitsee *Perankajärven* eli *Ison-Perangan* länsipäässä *Peranganniemellä*. Asutus on syntynyt jo 1600-luvulla. Toisaalta *Perangaksi* on 1930-luvulta alkaen ruvettu kutsumaan myös Ison-Perangan itäpäässä olevaa maanteiden risteystä. *Perango Jerfui* 1650, *Perängäjoki* 1653. – Nimen lopussa on nimistönjohdin *-nkä*, joka on liittynyt sanaan *perä*. Nimen syntytausta on se, että lähes kaikki Perankajoen reitin järvet Perangasta Hossaan on nimetty Vienasta päin, jolloin Peranka on reitin perällä. Nimet osoittavat, että reitillä ovat kalastelleet Vienan karjalaiset ennen Täyssinän rauhaa 1595. – AR

Räsänen, Alpo 2002: 41–42, 2003: 102; KA: MH 107/2D 3/I, TUOKKO.

Perheniemi kylä ja kartano Iitissä Kymenlaaksossa Sääskjärven pohjoispäässä. Kylä on Iitin vanhimpia. Vuonna 1643 kylä joutui aateliston lahjoitusmaaksi, jonne myöhemmin syntyi Perheniemen kartano. *Perneniemi* 1460, *perhänemi* 1539, *Perhinemi* 1543, *Pärhänemi* 1548, *Perheniemi*, *Pärhänemi* 1554. – Vanhat asiakirjamerkinnät viittaavat siihen, että kylän nimi on äännetty joko *perhe(n)niemi* tai *pärhänemi*. Yhä viime aikoinakin on paikallisessa murteessa käytetty näitä molempia ääntöasuja. *Pärhä*-paikannimet ovat Suomessa hyvin harvinaisia, mutta *Perhe-* (*Pere-*, *Perheen-*, *Pereen-*) nimiä on runsaasti Etelä-Suomessa, varsinkin Hämeen, Varsinais-Suomen ja Satatunnan vanhoilla asutusalueilla. Siitä, onko Iitin Perheniemen nimi ollut alkuaan e:llinen vai ä:llinen, on esitetty erilaisia mielipiteitä. Kysymykseen on viimeksi puuttunut Saulo Kepsu (1981), joka asettuu e:llisen ääntämyksen kannalle. Iitin *Perheniemi* on alkuaan nähtävästi tarkoittanut Sääskjärven pohjoisesta pistävää niemeä, vanhinta kylänpaikkaa, joka olisi saanut nimensä siellä olleesta kantatalosta; talon nimi puolestaan olisi voinut olla **Perhe*. Tällaisia nimiä on erityisesti vanhoilla kantataloilla: emätalon jakaantuessa on syntyneissä uudistaloissa kutsuttu kantataloa *Perhe*-nimellä, asuihan varsinainen pääperhe siellä. Iitin nimen ääntämys *Pärhä* on mahdollisesti saanut alkunsa Perheniemen kartanon ruotsinkielisen herrasväen suussa ja levinnyt kansankieleenkin. – LL

Kepsu 1981: 121–126.

Perho kunta Keski-Pohjanmaalla. *Perhw* 1583 (kylä), *Pärho* 1584. – Kylän nimi *Perho* tuli saarnahuonekunnan nimeksi 1780. Se kuului Kokkolan maaseurakuntaan vuoteen 1860, jolloin Veteli itsenäistyi. Perhosta tehtiin kappeliseurakunta 1865 ja itsenäinen seurakunta 1884. – Perhon asutus sai alkunsa 1500-luvun jälkipuoliskolla. Kylän nimi *Perho* mainitaan ensi kerran 1583. Se ei ole tiettävästi ollut talonnimenä,

vaan tuli käyttöön *Perhonkosken* ja *Perhonlammin* luo perustetun Möttösen talon seutua tarkoittavana nimenä. Kosken nimi ja lammennimi ovat voineet olla käytössä jo ennen asutusta, ja asutusnimi *Perho* on voinut syntyä niistä. Ne kerrotvat hämäläisten eräomistuksista Pohjanmaalla. Kalvolassa, nykyisen Urjalan alueella, oli 1500-luvulla kylä nimeltä *Perho*, ja koska *Perho* näyttää olleen Hämeessä käytössä myös henkilönnimenä, *Perho*-nimisiä on voinut olla muissakin Sydän-Hämeen kylissä. Hämäläisen *Perho*-nimisen miehen omistukseen liittyy myös mm. Karstulan lahden nimi *Perhonlahti*. – Perhosta Kokkolaan virtaavasta joesta käytetään kunnannimen mukaan annettua nimeä *Perhonjoki*, mutta vanhastaan jokea on sanottu *Vetelinjoeksi*. Sen osuuksilla on lisäksi muitakin nimiä. Nimi *Perhonjoki* on yleistynyt vasta 1800-luvulta alkaen. – SBS

Junnila, Heikki 1987: 15; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Perho; Virrankoski, Pentti 1961: 36, 50.

Perkkaa osa-alue Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Bergans*. *Bärgias* 1707 (talo), *Bergans* 1735 (talo). – Storhoplaxin kyläntontti sijaitti keskellä nykyistä Perkkaata, Leppävaaran asemalta lounaaseen. 1500-luvulla, jolloin kylässä tiedetään olleen kymmenen taloa, kylän asutus oli jo satoja vuosia vanhaa. 1600-luvulla kaikki talot yhtä lukuun ottamatta joutuivat silloin perustetun Albergan kartanon omistukseen. Itsenäisenä säilyi vain talo nimeltä *Skeiten* (tai ehkä **Skiten*). Talon nimi saattoi perustua esimerkiksi ojannimeen **Sketenbäck*, jonka alkuosa tulee sanasta *skiten* 'likainen'. Talonnimeä pidettiin halventavana, ja asukkaat antoivat talolle vuoden 1700 tienoilla uuden nimen *Bergans*. Nimi oli aluksi myös muodossa *Bergas*. Nimi on muodostettu sanasta *berg* 'kallio', ja kartanon nimi *Alberga* lienee vaikuttanut nimenvalintaan. *-ans* ja *-as* ovat tavallisia seudun ruotsinkielisten asutusnimen loppuja. Nimi *Bergans* vakiintui käyttöön. 1970-luvulla alueelle rakennettiin laaja kerrostaloalue. Nimelle muodostettiin suomenkielinen mukaelma *Perkkaa* 1971, ja *Perkkaa* – *Bergans* tuli käyttöön osa-alueen nimenä. – SBS

Kepsu, Saulo 1999.

Pernaja kunta Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Pernå*. *Perna* 1352, *ij Perno sokn* 1636; *Pernoossa* 1822, *Pernaja* 1859. Kirkkoherakunta viimeistään 1300-luvulla. – Väinö Wallinin (1897) ja Ad. Neoviuksen (1898) mukaan 1800-luvulla suomalaisia rinnakkaisnimiä olivat *Perna* ja *Pernaa*. Ralf Saxén (1910) oletti nimeen sisältyvän miehennimen *Bern*, tähän on yhtynyt myös Lars Huldén (2001). Åke Granlundin (1956) mukaan nimeen sisältyisi vanha suomalainen sana *pärnä* 'lehmus'. Lähimmäksi osuneen Saulo Kepsu (2005), joka on katsonut pitäjän nimen perustuvan kirkon itäpuolella olevan ojan suomenkieliseen nimeen **Pärnäoja*. Ruotsinkielinen nimen kirjoitusasu *Pernå* olisi siis osaksi suomalaisnimen käännös, ruotsin *å* 'joki', mutta vaikuttanut osaltaan suomalaisnimen muuttumiseen *Perna*-alkuiseksi. – SP

Granlund, Åke 1956: 75; Hausen, Greta 1922: 502; Huldén, Lars 2001: 324; Kepsu, Saulo 2005: 48; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pernaa ja Pernu; Neovius, Ad. 1898: 53; Saxén, Ralf 1910: 46–47; Suometar 14.1.1859; Turun Wiikko-Sanomien 9.3.1822; Wallin, Väinö 1897: 38.

Perniö kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Björnå*. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. *in Birnum* 1330, *Berna* 1352, *Beerna* 1405, *Birno Sokn* 1442, *Bierna* 1450, *Byerno* 1457. – Suomen *Perniö* ja ruotsin *Björnå* kuuluvat mitä todennäköisimmin yhteen, mutta nimien tausta ei ole täysin selvä siitä huolimatta, että monet tutkijat ovat selvittäneet nimiä runsaan sadan vuoden aikana, viimeksi Bertel Fortelius ja Lars Huldén. Huldén suhtautuu epäillen Forteliuksen tulkintaan, jonka mukaan nimen alussa on muinaisruotsin miehen-

nimi *Bjærne*, ruotsalainen vastine länsiskandinaavien nimelle *Bjarne*. Sen sijaan hän nostaa esille suomalaisen miehennimen *Pernu*, joka palautuu germaaniseen *Bern*-elementin sisältävään henkilönnimeen; vrt. **bernu* 'karhu'. Ruotsinkielisessä nimessä tapahtunut äännekehitys *Beern* > *Bjäärn* on tuttu myös Lounais-Suomen ruotsalaismurteista. Ruotsinkielisen nimen loppu on tulkittu sanaksi *å* 'joki'. Myös suomenkielinen nimi on alkuun joennimi, jonka alussa on sama henkilönnimi; nimestä **Pernjoki* on tullut *Perniö*. – PS

Ahlbäck, Olav 1941: 1–7; Fortelius, Bertel 1984: 57–58; Huldén, Lars 2001: 169; Ojansuu, Heikki 1920: 174; Saxén, Ralf 1905: 6.

Pernoo kylä Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymiä. 1600-luvun puolivälissä Kymenkartanon alainen räälssikartano. Kylässä olevan kosken nimenä: *Pernokoski* 1555. *Pernoby* 1787–1790. – Kuulunee alkuperältään yhteen mm. pitäjännimien → *Perniö* ja → *Pernaja* (ruots. *Pernå*) kanssa. Ralf Saxénin mukaan *Perniö*-nimen takana on miehennimi *Bern*. Samoilla linjoilla on Viljo Nissilä, joka yhdistää mm. raiiolaisen kartanon nimen *Perno* saksalaisperäiseen henkilönnimeen *Bern*, *Pern*, *Pernu*, *Berno*. Heikki Ojansuu puolestaan katsoi jo 1920, että pitäjännimi *Perniö* selittyisi sanan *pernä*, *pärnä* 'niini' pohjalta. Hän huomauttaa myös, että virossa sana *pärn* (< **pernä*) merkitsee 'lehmusta' tai 'jalavaa' eli puuta, josta niintä on saatu. Samalle kannalle on asettunut Saulo Kepsu pitäjännimen *Pernaja* ~ *Pernå* suhteen: nimi *Pernå* palautuisi **Pärnäoja*-nimeen. Jos Kepsun tulkintaa halutaan soveltaa Kotkan *Pernoo*-nimeen, olisi ehkä lähdeä lähtöä nimestä **Pernäjäjoki*; sijaitseehan kylä Kymijoen yhden haaran rannalla. (Vrt. *Maksjoo* < *Maksjoki* Lohjalla, *Vanjoo* < *Vanjoki* Vihdissä.) Ongelmallista lehmus-tulkinnassa on kuitenkin se, että sana *pernä*, *pärnä* 'lehmus; jalava' on tunnettu 1900-luvulla vain Karjalankannaksella ja Inkerissä; muualla puun kasvualueella nimityksenä on ollut *niinipuu* (mm. Kymissä), *lehmus* ja *vennä*. *Pärnä*-alkuisia paikannimiä esiintyy kuitenkin koko eteläisessä Suomessa, mikä viittaa siihen, että sana *pärnä* 'lehmus; jalava; niini' on aiemmin tunnettu myös Karjalankannasta lännempänä. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 122; Erkamo, V.: 1983: 1–87; Hausen, Greta 1920–1924: 891; Kepsu, Saulo 2005: 33, 48; Mattila, Veikko 1960: 321; Nissilä, Viljo 1980: 175; Ojansuu, Heikki 1920: 174–175; Saxén Ralf 1905: 6; Vilppula, Matti 1984: 193–200.

Pernu

1. kyläkunta Himangalla Keski-Pohjanmaalla. *Johan Pernu* 1804.

2. kylä Posiolla Lapissa. *Henr. Pernu* 1736.

Molemmissa tapauksissa kyläkunta on saanut nimensä talonimestä. Viljo Nissilä on yhdistänyt *Pernu*-nimet germaanisperäiseen miehennimeen *Bern*, *Pern*, *Pernu* (skandinaavinen *Björn*), joka olisi lainautunut suomalaisille mm. muodossa *Pernu*. Tällöin talojen nimiin voisi sisältyä varhaisen isännän nimi. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pernu; Nissilä, Viljo 1980: 175

Pernå → Pernaja

Pertteli kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *S:t Bertils*. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. ”Uskela Cappsels (St. Bertils) Församblings Skrifte-Book ifrån Anno 1667”; *Bertils* 1823; *Perttelin kirkon* 1854, *Pertteli* (*Bertils*) 1856. – Pertteli oli jo katolisella ajalla Uskelan kirkkopitäjän kappeli. Aulis Ojan mukaan ensimmäinen kirkko ja kappalaispappila on perustettu 1300-luvun puolella, kappeliseurakunta olisi syntynyt n. 1400. Uusi kirkko rakennettiin n. 1500 Kaivolan kylään. Pertteli aloitti itsenäisenä seurakuntana 1869, kuntana 1868. Seurakunta sai nimensä kirkon suojeluspyhimyksen Pyhän Bartolomeuksen mukaan, jota palvottiin keskiajan

Suomessa hartaasti. P. Bartolomeus oli yksi aposteleista, ja kärsi marttyyrikuoleman Armeniassa. – SP
Finlands Allmänna Tidning 21.5.1856; Hiski (Uskela); Oja, Aulis 1958: 47–50, 372–377; Porin Kaupungin Sanomia 17.11.1860; Suometar 2.6.1854.

Perttelin vaakunassa on Pyhä Pertteli eli Bartholomeus. Uskotomat nylkivät hänet elävältä, minkä vuoksi hänen tunnuksiaan ovat veitsi ja nyljetty nahka.

Perttula kylä Nurmijärvellä Uudellamaalla, ruotsiksi *Bertby*. *Bertby* 1540, *Bertila* 1555, *Bertilä* 1710, *Bertby* 1799, *Perttula* 1920. – Suomalainen nimi lienee vanhempi. Nimeen sisältyy miehennimen *Bartolomeus* kansanomaisen muunnos *Pertti*, *Perttu*, *Pärty*(li), ruotsiksi *Bert*(il). Kylännimen taustalla on ilmeisesti vastaava talonnimi, jossa näkyy varhaisen isännän ristimänimi. – Myös Saltvikissä ja Vöyriässä on kylän nimenä *Bertby*. – SP

Huldén, Lars 2001: 354; Suomen karttakirja 1799: 66; Suomen karttakirja 1920: 10D; KA:VA 8121: 18.

Pertunmaa kunta Etelä-Savossa. *Perdonma* 1501, *Pertuma* 1797. – Pertunmaa on muodostettu Hartolasta, Joutsasta ja suurimmaksi osaksi Mäntyharjun kunnasta yhteen liitetystä alueista. Omaksi kunnakseen Pertunmaa itsenäistyi vuonna 1926. Hämeen vanhimmassa maakirjassa vuodelta 1539 mainitaan Pertunmaa Suur-Sysmään kuuluvana kyläkuntana, jossa silloin oli seitsemän taloa. Aino Sinisalo on pitäjän historian mukaan kertonut nimestä seuraavaa: ”Pertun, josta pitäjän nimen arvellaan johtuneen, oletetaan asuneen jossain Peruveden Ahvenlahden rantamalla, sittemmin Lahtelan talon maihin kuuluneella paikalla. Pakanuuden aikaan ei nimi tietenkään voi johtaa, koska - - *Perttu* on kristillistä alkuperää.” Peruveden Ahvenlahden pohjukassa on ollut *Pertunautio* ja Hartolassa Nipulin kartanon mailla on ollut *Pertunpelto*. Seutukunnan ensimmäiselle asumukselle nimensä jättänyt eränkävijä ja sittemmin mahdollisesti myös uudistilallinen oli ilmeisesti tullut Hämeestä joskus keskiajan lopulla. – SP

Favorin, Martti 28; FMU 4: 221; Törnroos, Veikko 1976: 16; www.pertunmaa.fi/index2.html, 4.6.2005.

Perunka kylä pitkän ja kapean *Perunkajärven* rannalla Rovaniemellä Lapissa. *perungan iärff tresk* 1560, *perunga träsk* 1562. Rovaniemen eteläosassa on myös *Perunkajärvi* ja *-vaara*. – Nimen lopussa oleva nimistöjohdin *-nka* on liittynyt saanaan *peru*, jolla erityisesti Rovaniemen seudulla on merkitys 'perukka, pohjukka'. Nimeämisperusteena on siis ollut järven pitkä pohjukka. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 103; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

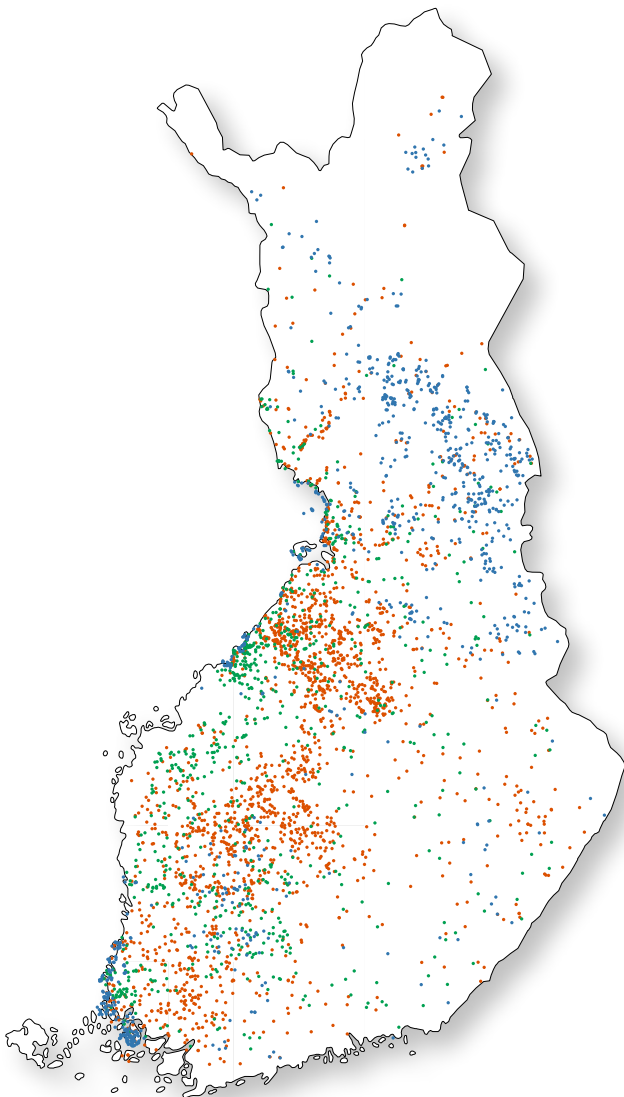
Perunämmäri sal *Pe(r)rumäämmir*, saP *Be(r)ronåpmir*, mäki ja sen mukaan nimetty, sittemmin muualle siirretty autiotupa Petsikon eteläosassa Inarissa Lapissa. Sen länsipuolella on laajahko suoalue, saI *Perunämmirjegggi*, saP *Beronåpmirjeaggi*. *Perromahmer* 1820-luvulla. – Nimen alkuosassa esiintyvä saI *Perrum* on tarkoittanut Jacob Fellmanin selityksen mukaan matalassa, viettävässä ja kivikkoisessa maastossa asustavaa ”jumaluutta”; sana on sittemmin jäänyt tuntemattomaksi ja lyhentyneet tavallisesti asuun *Perum*- ~ *Beron*-. Jälkiosat ovat saI *äämmir* ~ saP *åpmir* 'mäki' ja saP *jeaggi* ~ saI *jegggi* 'jätkä eli suo(alue)'. Suomeksi nimi on vääntynyt useaan eri muotoon. Tunnetuimpia ovat ”*Pieruämpäri*” tuvan nimenä ja ”*Piera(n)-Marin jätkä*” suon nimityksenä. – SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 143.

Peruvesi järvi Pertunmaalla ja osaksi Mäntyharjun puolella Etelä-Savossa. *Peruwesi* 1662, *Peru Wäsi* 1781. – Paikallistarinan mukaan järven nimi olisi ollut varhemmin *Pertunvesi* ja liittyisi → *Pertunmaan* nimeen. Asiakirjamaininnat – muutamasta satunnaisesta merkinnästä huolimatta – eivät tätä tue. Nimellä olisi voitu kuvata sitä, että järvi on vesireitin kaukaisin järvi, perukka. Se on ehkä annettu jo silloin, kun ylempänä reitillä olevat Pienivesi ja Peruvesi olivat vielä yhtä järveä tai kun Pienivesi laskikin pohjoiseen Suonteelle eikä Peruveteen. – SP

Blaeu, Joan 1662; Kuninkaankartasto: 256; SKES s.v. perä; Törnroos, Veikko 1976: 16; www.pertunmaa.fi/index2.html, 4.6.2005.

perä on melko yleinen asutus- ja luontonimien jälkiosa, jonka levikki painottuu läntiseen Suomeen ja Pohjois-Pohjanmaan tienoille. Sillä ei ole selvää paikan lajia osoittavaa merkitystä, vaan se osoittaa pikemmin paikan suhteellista sijaintia, esimerkiksi perukassa, poukamassa tai takamailla. Kulmakuntien (esim. *Puutteenperä*) ja lahdenpohjien (esim. *Hietaperä*) nimissä se on lähellä paikan lajia osoittavaa perusosaa. Peruskartoissa *perä*-loppuisia nimiä on lähes 3 800. Niistä kylän tai kulmakunnan nimiä on noin 1 300, talonnimiä 700 ja muita asutusnimiä on muutama. Vesistönimiä on noin 960 ja maastonimiä noin 800. Vesistönimet ovat enimmäkseen lahtien ja perukoiden nimiä, maastonimet puolestaan peltojen, niitty-

Paikannimet, joiden loppuosaa on **perä**. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä maasto- ja sinisellä vesistönimet.

jen ja soiden nimiä. Yleisimmät nimet ovat *Lahdenperä* (145), *Ojanperä* (109), *Suonperä* (80), *Nevanperä* (52), *Korvenperä* (48), *Pitkäperä* (43), *Pellonperä* (40) ja *Järvenperä* (33). Pelkkä *Perä* on käytössä vajaan kahdenkymmenen talon ja parin pelton nimenä. Rannikon ruotsalaisalueilla on *pära(n)*-loppuisia suomesta ruotsiin lainautuneita nimiä, esim. lounaissaariston Korppoossa lahdennimi *Taipalpärän*. Sana *pära* on myös lainattu Suomen ruotsalaismurteisiin lahden nimitykseksi, joten kaikki ruotsinkielisten alueiden *pära*-nimet eivät ole lainoja suomesta vaan voivat olla myös ruotsin kielessä muodostettuja. – TS

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 108–111, 189; SKES s.v. perä; Paikannimirekisteri 2005.

Perämeri Pohjanlahden pohjoisosa, jonka Merenkurku erottaa Selkämerestä, ruotsiksi → *Bottenviken*. – Perämeren nimi on ollut keskiajalta saakka *Kainuunmeri* (*Kajano more* 1323, *Kainw mare* 1504, *mare Cäino* 1535, *Keynus mehre* 1561). Tätä nimeä on käytetty vielä 1800-luvun lopulla. *Perämeri*-nimi on otettu käyttöön vasta 1910 Suomen Maantieteellisen Seuran kartastoa toimitettaessa. Vuonna 1915 ilmestyneessä Tietosanakirjassa *Kainuunmeri*-nimestä on vielä oma artikkeli, mutta *Perämeri* on mainittu vain Pohjanlahden yhteydessä. – AR

Palosaari, Erkki 1973; Snellman, A. H. 1887: 137; Vilkkuna, Kustaa 1957: 27.

Peränne järvi ja kylä Ähtärissä. *vid Pöräne siöö* 1552; *Perändö* 1842, *Peränte by* 1858. – Nimi palautuu aikaan, jolloin nykyisin vesireitillä ylempänä oleva Ähtärinjärvi laski Ähtävänjokea myöten Pohjanlahteen. Tuolloin Peränne oli Näsjärveltä tultaessa viimeinen eli perimmäinen reittijärvi, **Peräjärvi* eli **Peränen*, josta muiden *nne*-loppuisten nimien mallin mukaan on tullut *Peränne*, genetiivissä *Peränteen*. – SP

Hanhisalo, Ritva 1966: 34; HisKi; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 687.

Peräpohjola historiallisen Pohjanmaan maakunnan pohjoisin osa, ei-saamelainen alue, sittemmin osa Lapin lääniä ja maakuntaa. Iivari Leiviskän mukaan ”Peräpohjolaksi sanotaan Kemi- ja Tornionjokien suupuolen ja keskijuoksun aluetta rajoittamatta sitä Pohjois-pohjanmaan tahi Lapin puolelle”. Alueen pohjoisraja seurailee Pellon ja Rovaniemen pohjoisrajaa ja kulkee poikki Pelkosenniemen ja pitkin Kemijärven itäraja. Peräpohjolaan on luettu joskus myös Kuusamo. Aiemmin on käytetty myös nimeä *Peräpohja*. Sillä on tarkoitettu vielä laajempaa aluetta, esim. kauppaneuvos A. Snellman kuvasi syksyllä 1886 juhlapuheessaan rautatieverkon ulottumista Ouluun uloisimmaksi muistoksi päivästä, jolloin ”Peräpohja rautaisella kengällä likistettiin likemmäksi Suomen sydäntä”. Gananderin sanakirja (1787) ei nimeä tunne, mutta kyllä käsitteen *Pohjan peräläinen* ’norrbottninge, österbotninge’. – Ruotsiksi → *Nordbotten* – SP

Finland 31.10.1886; Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. perä; Leiviskä, Iivari 1934.

Peräseinäjoki entinen kunta Etelä-Pohjanmaalla, vuoden 2005 alusta alkaen osa Seinäjokea. *Peräseinäjoki* 1799. – Muodostettiin Ilmajoen kappeliseurakunnaksi 1798, itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi ja pitäjäksi 1882. Asuttamisen on katsottu alkaneen 1500-luvun puolivälissä, ja 1608 siellä tiedetään olleen kolme uudistaloa. Nimi on alkuaan tarkoittanut kylää, jonka halki virtaa *Seinäjoki*; Peräseinäjoki on Seinäjoen yläjuoksulla, latvoilla eli perällä. Joen alkuosaa nimitetään seudulla puolestaan *Luomanjoeksi* samannimisen kylän mukaan. Vielä 1800-luvulla pitäjää kerrotaan kutsutun paikkakunnalla yleisesti *Seinäjokeksi*, ja Seinäjoen pitäjää *Ala-Seinäjoeksi*. – SP

Suomenmaa 6 (1924): 141; HisKi; NA.

Pesiäissalmi salmi Hankasalmen ja Konneveden rajalla Keski-Suomessa. *Pesiestennemij* 1559, 1560, *Päsiäis Salmi* 1776–1805, *Pesiässalmi*, *Pesijässalmi* 1783, *Pesiäissalmi*

1785. – Salmi virtaa Liesvedestä luoteeseen kääntyen sitten pohjoiseen Vanginveteen. Nimi on viime aikoina yhdistetty *pesiä*-verbiin ja lintujen pesimiseen, mutta käsitys ei pidä paikkaansa. Ainutkertaisen nimen alkuosa on *pestä*-verbistä muodostettu *-aiset*, *-äiset* -johtimella, jota on yleisesti käytetty juhlien ja muiden erikoistapahtumien nimiä muodostettaessa. Vuonna 1879 kirjattu paikallinen perimätieto selittää, että vanhojen uskomusten mukaan pohjoiseen virtaavalla vedellä on parantava vaikutus. Alati sulana pysyvä virta on ilmeisesti tunnettu ”pesiäisten” paikkana, ja yhä kerrotaan muistitietona, että vielä 1900-luvun alussa salmesta haettiin *peseitä* eli vettä sairaiden kylvettämiseksi. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989; KA:VA D8; NA: Paikkainimiä ja paikallistarinoita 1879–1882; 1500-luvun poimintakokoelmat.

Pesiö kylä Suomussalmella Kainuussa, *Ison ja Pienen Pesijärven* ympärillä. *Pesiä Jerf* 1650. – Kylän ensimmäisiä taloja on vuoden 1620 tienoilla perustettu *Pesiö*. Sen perustaja on vuoden 1624 manttaalikirjan mukaan *Pähl Pesoinen*, mutta seuraavina vuosina sukunimi onkin muodossa *Pesiä*. Suku häviää jo ennen vuotta 1635 Suomussalmelta, paikannimistä päätellen Taivalkoskelle ja Pudasjärvelle. *Pesiö*-nimi näyttää syntyneen Suomussalmella 1620-luvulla, ja se on yksi lisä nimipesyeseen, johon kuuluvat myös *Pesonen*, *Pesu*, *Pessa* ja *Pessi* (< ven. *Peša* < *Petr*, *Pjotr*). – AR

Räisänen, Alpo 2003: 285–286.

Pessalompola pieni jokijärvi Tengeliönjoessa Miekojärven alapuolella sekä sen rannalla oleva kyläkunta Ylitorniolla Lapisissa. *Bässa T[räsk]* 1642, *Pessa* (talo) 1767, *Pässalompol* 1796. – Nimi on varmaan lainattu saamesta. Lähtökohtana saattaisi olla ’tuolta’ merkitsevä sana, joka on pohjoissaameksi *beassi* ja inarinsaameksi *pessi*, mutta tällä sanalla alkavat paikannimet ovat harvinaisia ja motiiviltaan outoja. Järvennimeen sopii paremmin ’pesää’ tarkoittavan sanan diminutiivin *genetiivi*, joka on arvattavasti muistuttanut paikalliskielessä inarinsaamen muotoa *piässää* ’vesilinnun pesäsen’. Genetiivimuoto yksilöi tarkoitteen suuren vesilinnun (joutsenen tai hanhen) pesäksi, ja toisaalta deminutiivimuodon käyttö on saattanut haitata käännösnimen syntyä ja johtaa siten mukaelmaan. – SA

Rosberg, Harri – Jäppinen, Jussi 1984: 64; Suomen karttakirja 1799; Tresk, Olof 1928.

Pesäneva suojeltu suo Sievissä Pohjois-Pohjanmaalla. – Märkä ja pääsemätön neva, jossa on pesinyt joutsenia. → *neva*. – SP

Petalax → *Petolahti*

Petas asuinalue Vantaalla Uudellamaalla. *Peetars* 1699, *Petars* 1710, *Petas* 1745. – Nimi ollut alkuaan kantatalon nimi, joka perustuu varhaisen isännän etunimen *Petrus*, *Per* kansanomaiseen muotoon. Ensimmäisiä isäntiä ovat vaihtoehtoisesti olleet joko Per Mickelsson (1670–1694) tai Henrik Persson (1540–1558), jonka isä siis oli nimeltään Per. – KS

Kepsu, Saulo 2005: 172.

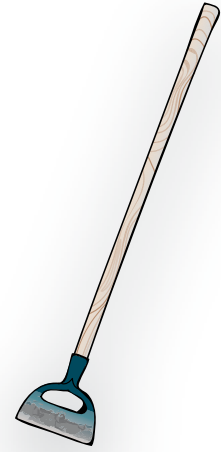
Petikko teollisuus- ja liikealue Vantaalla Uudellamaalla, Kehä III:n varrella. *Pettick Åker*, *Pettikängh* 1700. – Alueen nimi perustuu läheisen luontopaikan nimeen *Petikonmäki* (*Petikonmäki* 1965). Nimi on alkuaan suomalaista lähtöä. Asiakirja-asujen perusteella alkuperäiseen nimeen voisi sisältyä esim. sana *petäikkö*, *petäjikkö*, jolla olisi kuvattu mäntyjä kasvavaa paikkaa. – SP

Helsinki–Vantaa ulkoilukartta 1965; Kepsu, Saulo 2005: 169; Lehti, Ulpu 1978: 24.

Petkeljärvi järvi ja kansallispuisto Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa. – Sana *petkel* tarkoittaa varrellista teräsetta, jolla on survottu hienoksi tupakkaa ja olkia sekä kuorittu puita ja tehty jäähän avantoja; myös tylläpäpäinen survin (*marja-*, *peruna-*, *pyykkipetkel*). Ilomantsin Petkeljärvi on ehkä saanut

nimensä muodostaan, koska järvi on eteläpäästään leveämpi kuin pohjoispäästään. – AR

Petolahti entinen kunta Pohjanmaalla, vuodesta 1973 Maalahtea, ruotsinkielinen nimi *Petalax*; vanha ruotsalaismurteen ääntöasu on ollut *petu-*. *Petalax*, *Peetholax* 1480, *Petalaxby*, *Petulax* 1491, *Petalax by*, *Petelax by*, *Petulax by* 1504. – Vanhoissa kirjoitusmuodoissa on pitkään *Peto-*, *Pete-*, *Peta-*vaihtelua, kunnes vuodesta 1725 vakiintuu nykyinen ni-

Petkel on varrellinen teräase; kuvan pitkävartista petkeltä on käytetty esimerkiksi avannon tekemiseen.

mimuoto *Petalax*. Alkuperäinen nimi on alueen varhaisten suomalaisten antama lahdennimi, jonka lopussa on nykyisen *lahti*-sanan vanhempi muoto → *laksi*. Nimen alku on tulkittu sanaksi *peto* (T. E. Karsten, Lars Huldén). *Peto*-nimiä on kuitenkin melko vähän ja tavallisimmin ne ovat jokien ja mäkien nimiä. Ralf Saxénin saaman tiedon mukaan alkuperäinen suomalainen nimi olisi ollut *Petalahti* ~ *Petaalahti* ~ *Petä(j)älahti*. On mahdollista, että alkuperäinen nimi on ollut **Petälaksi*, sanasta *petäjä*. *Petäjä-* on tavallinen myös suomesta ruotsiin lainatuissa nimissä, esim. → *Petsmo*. *Petalax*-nimen suomenkielinen vastine on ennen vakiintumistaan hakenut muotoaan: *Petolahden kappeli* 1869, *Petalahti pro Petolahti* 1881, *Petalahti* 1883, *Petolahti* 1885. – RLP

Ahlman, Ferdinand 1885; Huldén, Lars 2001: 374; Karsten, T. E. 1923: 5; Saxén, Ralf 1897: 40–41; Morgonbladet 26.11.1881; Suomalainen Wirallinen Lehti 4.12.1869, 18.12.1873, 24.3.1883.

Petonen kaupunginosa Kuopiossa Pohjois-Savossa, *Petosenlammin* eli *Ison-Petosen* rannalla. – Vieressä on *Petosenmäki*. Raimo Kajanteen mukaan *Petonen* on melko nuori nimi. Vanhoissa asiakirjoissa lammen nimenä on *Pölösen järvi* (1700-luvun lopulla), *Pöllhönjärvi*, *Pöllhöjärvi*, *Pölhösen järvi*, *Pöllösen järvi*, *Pölösten järvi* (1806). Kajanne otaksuu lammen saaneen nimensä lähellä olevasta *Petosenmäestä*, johon sisältyy henkilönnimi *Petonen*. Savosta ei kuitenkaan ole tietoja sukunimestä *Petonen*. Ilmeisesti alkuperäinen nimi olisi **Petolampi* tai **Petomäki*, josta on saatu järven tai mäen nimi **Petonen* > *Petosenmäki* ja *Petosenlampi*. *Peto* on ollut tyypillinen karhun tai suden sijainnitys. *Peto*-nimiä on yleensä annettu suden tai karhun pyynti- tai esiintymispaikoille. – SP

Kajanne, Raimo 1968: 266; Nirvi, R. E. 1944: 99.

Petraselkä laaja järvenselkä Suur-Saimaassa Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. Selän keskellä on *Petrasaari*-niminen saari ja saaresta muutaman kilometrin päässä Kyläniemessä *Petrakorpi*-niminen metsäalue. – Nimien alkuosa *petra* on yleiskielen *peura*-sanana itämurteen asu. Peuroja on tavattu Saimaan saarissa vielä 1800-luvulla, ja Saimaan alueella on runsaasti paikannimiä, jotka todistavat peurojen esiintymisestä. – LL

Nissilä, Viljo 1939: 182; Tiainen, Marja 1965: 114–115.

Petravaara eli *Petronvaara* kylä Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa. *Petravaara* 1590, *Pedran wara* 1618, *Petrowara* 1682. – Kylän nimi perustuu samanasuiseen talonnimeen. Se sisältää ortodoksisen miehennimen *Petra* ~ *Petro*, joka on venäjän *Petr*-nimen (kreikan *Petros*) kansanomaisen muoto. – SP

AKH I: 272, 365; Nissilä, Viljo 1976b: 115–116; Tuokko/Käksälmä.

Petruma kylä Heinävedellä Etelä-Savossa, paikallisesti joskus myös *Petrumaa*. *petruman mäki*, *petrunmaan mäki*, *petrumaan veli maa* 1563. – Kylässä on myös samanniminen järvi. Niemeen sisältyy eläimennimityksen *peura* itämurteinen asu *petra*. Nimen loppuosa *-ma* näyttää lyhentyneen eräaluetta, erämaaomistusta tarkoittaneesta *maa*-sanasta. Nimi voi liittyä peuranpyyntiin. Vähemmän todennäköisenä, mutta ei täysin poissuljettuna voi pitää mahdollisuutta, että nimen taustalla olisi alkuaan *Petrus*-nimen karjalainen puhuttelumuoto *Petro* ~ *Petru*. – SP

Alanen, Timo 2006: 103, 104, 149; Kepsu, Saulo 2005: 98; Räsänen, Alpo 2003: 104.

Petsamo

1. asuinalue Lahdessa Päijät-Hämeessä. – Osa Pirttiharjun kaupunginosaa. Sen rakentaminen alkoi 1945. Alueelle muutti paljon Petsamon siirtolaisia, jotka antoivat nimen menetetyin Petsamon muistoksi. Nimi vakiintui käyttöön jo 1940-luvun lopulla. Alueen aikaisempi nimi oli *Kankaanpals-ta*, koska alue oli kangasmaata.

2. kaupunginosa Riihimäellä Kanta-Hämeessä. – Maalari Henrikson rakennutti paikalle 1921 huvilan. Kerran hän oli kahvilassa kovaaäänisesti ilmoittanut olevansa Petsamon pormestari. Tästä syystä, ja koska silloinen kauppalanosa oli keskustan pohjoispuolella, aluetta alettiin kutsua *Petsamoksi*.

3. asuinalue Imatralla Etelä-Karjalassa.

4. kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Tammelan kaupunginosaan kupeeseen rakennetun uuden kaupunginosaan ensimmäinen asemakaava on vuodelta 1921. Se sai kansan suussa nimensä siksi, että Petsamon alue Lapissa liitettiin 1920 Suomeen ja uusi kaupunginosa oli kaupungin pohjoispuolella, vähän erillään muusta kaupungista. Lähistöllä on myös → *Lapin* kaupunginosa.

Edellisten lisäksi *Petsamo* on kulmakunnan nimi mm. Isojoella, Iossakyrössä, Maaningalla ja Pieksämäellä, ja *Petsamoksi* on nimetty myös peltoja, metsäpalstoja, apajia, niemiä, ranta-alueita ja pientiloja. Motiivina on yleensä ollut niiden kaukainen sijainti. Suomeen vuosina 1920–1944 kuulunut Petsamo oli tuolloin Suomen kaukaisin kolkka. *Petsamo*-nimiä annettiin erityisesti niihin aikoihin, kun Petsamo liitettiin Suomeen ja silloin kun se menetettiin Moskovan rauhassa 1944. Maaningan Kurolanlahden Petsamon kulmakunnan nimen sanotaan olevan kieltolain ajalta, jolloin Petsamossa myytiin Neuvostoliitosta salakuljetettua pirtua. Lapin entisen kunnan nimi *Petsamo* palautuu *Petsamojoen*-, *-tunturien* tai *Petsamon* lapinkylän nimeen. – SP

Laapotti, Marjukka 1994: 251; Louhivaara, Maija 1999: 95; Vahtola, Jouko 2004: NA.

Petservaara vaara Sallassa Lapissa. – Petservaara rajautuu Aatsinginhautaan Aatsingin kylästä etelään. Se on korkein seudun monista vaaroista. Nimi on saamelaisperäinen. Sen alkuosa lienee sama kuin saamelaiskielten 'mäntyä' tarkoittava sana (vrt. esim. inarinsaamen *peeci* 'mänty'). Alkuosan *-r*-lienee syntynyt jälkiosan *r:n* vaikutuksesta. – KA

Petsikko saP *Beazet*, saP *Peccik* tai *Peccikko*, varhemmin *Peesih*, ryhmä vaaroja tai "koivutuntureita" vedenjakaja-alueella Inarin ja Utsjoen rajalla Lapissa. Ne ovat vanhastaan kulkureitillä ja nykyinen maantiekkin menee niiden yli. Pohjoisin kukkula, joka sijaitsee rajalla, on nimeltään saP *Rádjačopma* ~ saP *Räjičummä* eli "Rajakukkula", siitä etelään Inarin puolella saP *Koskâmuš čummä* eli "Keskimäinen kukkula" ja saP *Mädîmuš čummä* eli "Eteläisin kukkula". Jälkimmäisten välissä on *Petsikonjärvi*, saP *Beazetjávri* ~ *Beazehajávri*, saP *Peccikkojávri* ~ *Peccihjávri*. Pohjoissaamassa keskimmäistä kukkulaa kutsutaan yleensä nimellä *Máttit čopma* "Eteläisempi kukkula", eikä eteläisimmällä ole eri nimeä, koska maantie (ja entinen

polku) menee vain sen osan yli, jota kutsutaan nimellä *Perunämmäri*. *Pitzijauri* 1738, *Betzecko* (järvi) 1750, *Betsekojaur* 1804. – Suomalainen nimi on mukaelma alkuperäisistä nimimuodoista *Beazet* ~ *Peesih* ja inarinsaamen muut nimimuodot on puolestaan mukailtu suomenkielisestä asusta tai sen suuntaan. Saamenkieliset nimet on johdettu sanasta saP *beahci* ~ saP *peeci* 'mänty', joten nimen täytynee periytyä ajalta, jolloin vaaroilla vielä kasvoi mäntyä (keskiajan lämpöjaksolta ennen 1300-luvulla alkanutta "pikku jääkautta"). – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Petsmo kylä Mustasaarella Pohjanmaalla, aiemmin Koivulahtea. *Petisma* 1440, *Petzmo* 1442, *Pettismo* 1548. – Kyseessä on varhaisten suomalaisten antama saarennimi, jonka lopussa on 'suurta saarta' merkitsevä sana → *maa*. T. E. Karsten on palauttanut nimen alun asuun *Petäjäis-* ~ *Petäis-*, puunnimityksestä *petäjä*. Selitys tuntuu luontevalta. Lars Huldén esittää vaihtoehtoisena tulkintana muodon *Pettis-*, joka olisi peräisin sukunimestä *Pettinen*. Sukunimi on vanhastaan ollut käytössä Karjalankannaksella ja Kaakkois-Suomessa. Suomalaisesta nimestä on päästy ruotsalaismurteeseen nimeen *Pettsmo* alkuosan vokaalien sisäheiton kautta. Lopun *maa*-elementin pitkä vokaali on ensin muuttunut pitkäksi *o:ksi* ja sitten lyhentynyt painottomassa asemassa ja muuttunut *u:ksi*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 384; Karsten, T. E. 1923: 106; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000.

Petäjäsaaret saP *Pecsuolluuh*, useiden saarten ryhmä Inarijärven Kasariselän ja Ison Kapaselän välissä Inarissa Lapissa. Suurimpien saarten nimet ovat *Leviä Petäjäsaari*, saP *Kossäpecsuálui*, *Hoikka Petäjäsaari*, saP *Segispecsuálui*, *Korkiapetäjäsaari* (tav. *Korkia Petäjäsaari*), saP *Kuhespecsuálui* tai nyk. *Ollä Pecsuálui*, ja *Makia Petäjäsaari* (usein *Makia Petäjäsaari*), saP *Njäl-gispecsuálui*. *Bet Sollaa*, *Bet Sol*. 1744–45. – Suomenkieliset nimet on käännetty inarinsaamesta, osittain väärin käsittäen. Vaikka yhteisnimi on *Petäjäsaaret*, erillisten saarten nimissä kuvataan inarilaisissa nimissä petäjien eikä saaren laatua: "Paksupetäjä-, Hoikkapetäjä-, Korkiapetäjä- ja Makiapetäjäsaari". Ensin mainitussa inarinsaamen adjektiivattribuutti *kossä* 'paksu' ei voi kuvata saarta vaan esim. puuta; 'leveästä' olisi vastaava muoto saP *kubdä*, jota käytetään useissa paikannimissä. Väärinkäsitysten pohjana on ilmeisesti kahden suurimman saaren muoto: *Leviä Petäjäsaari* on melko pyöreä, *Hoikka Petäjäsaari* taas hyvin pitkulainen. Inarinsaamen *pec* on lyhentymä sanasta *peeci* 'mänty, petäjä' ja attribuutit *kuhes* ja *ollä* tarkoittavat 'pitkää' ja 'korkeaa'. – SA

Johnsen, O. A. 1923: liitekartta 4.

Petäjävesi kunta ja järvi Keski-Suomessa. *Petieävesi* 1566 (kylä). – Jämsään kuuluneesta nykyisen Petäjäveden alueesta muodostettiin rukoushuonekunta 1728. Alueella oli tietävästi kirkkotupa jo ennestään. Rukoushuonekunnasta käytettiin alueen pohjoisosan kylän mukaan nimeä *Kuivasmäki*. Se säilyi virallisen nimenä seurakunnan itsenäistymiseen 1867 asti. Kirkko rakennettiin 1763–65 Petäjäveden kylään, ja pitäjää alettiin sanoa *Petäjävedeksi*. Nykyisin kirkko (Petäjäveden vanha kirkko) on UNESCO:n maailmanperintökohde. – Kylännimi *Petäjävesi* perustuu järvennimeen. Ainakin jossakin osassa järveä rannat ovat olleet huomattavan petäjikköisiä. Puulajien nimitykset ovat tavallisia vesistönimien alkuosina, ja keskiuomalaisia järviä ovat myös mm. → *Pihlajavesi* ja *Leppävesi*. – SBS

Nissilä, Viljo 1990: 303; HisKi; KA 4017: 21 v.

Peuranampupää

1. vaara Kaakkois-Inarissa Lapissa, saP *Koddepääčimväärááš*.
2. vaara Maarestatuntureilla Inarissa Lapissa; saP *Goddebáhčinoaivi*.

1700-luvun lopun kartassa Petäjäveden alue muodosti Kuivasmäen rukoushuonekunnan. Sen pohjoisosaa oli samannimistä kylää, eteläosa Petäjäveden kylää.

3. vaara Sodankylässä Lapissa, toiselta nimeltään *Kotipatselma*. Nimet on käännetty saamesta, mutta Sodankylän nimen alkuperäinen saamelainen asu ei ole säilynyt; rinnakkaisnimi *Kotipatselma* näyttäisi vastaavan nykysaamen asuja saP *Goddebáhčalan-*, saI *Koddepačälim-* "Peuranammuskelema". Kyseessä on alueelle tunnusomainen saamelainen nimimalli, joka on siirtynyt suomeen sekä käännöksinä että mukaelmina. Lisäksi saamessa on lukuisia muitakin sanan *goddi*, *kodde* 'peura' sisältäviä paikannimiä. – AA ja SA

Peurunka kyläkunta, järvi, kuntoutuskeskus Laukaassa Keski-Suomessa. *perungha*, *Pärungha vesity* 1553, *hapawade i perunga* 1559, *Peurunga Mäki*, *Peurunga Wesi* 1752. – Alpo Räisänen (2003) tutkimuksen mukaan järvennimi on muodostettu esihistoriallisella *nka-* paikannimijohtimella *peura*-sanasta. Nimi näyttää kuuluvan hämäläisten eränkävijäin antamiin Laukaan nimiin kuten → *Vatia* ja → *Vehniä*. – EMN

Nyman, A. L. 1882: 256; Räisänen, Alpo 2003: 104; KA: MH 32; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Pickala → *Pikkala*

Pidisjärvi järvi Nivalassa Pohjois-Pohjanmaalla. Kylä: *Pihisierffuj* 1566, *Pidisjärvi* 1721. → *Nivalan* seurakunta kulki aikaisemmin *Pidisjärven* nimellä, koska myös Nivalan kylän nimenä oli aiemmin *Pidisjärvi*, asiakirjamerkintöjen mukaan kansanomaisesti aiemmin **Pihisjärvi* (*Pihisierfui by* 1567), nykyään yleensä *Pitisjärvi*. Järvi on Kalajoen laajentuma. Nimeen voisi sisältyä ansaa tarkoittava sana *pihti*: *pihdin*, savolaismurteessa *pihin*, mikä viittaisi siihen, että nimen olisivat antaneet varhaiset savolaiset asuttajat. – SP

Hissa, Kai 1988: 24; HisKi (Ylivieska); NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Pieguuivááh → *Tuulispäät*

Piehinki kylä *Piehinginjoen* eli *Piehinkijoen* suussa Raahessa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Saloisten kuntaa. Kylän

edustalla Pohjanlahdessa *Piehinginkari*. *pehinge* 1548, *Pihinghi* 1553, *pehinge by* 1558, *Pehingi* 1567. – Tornionjokilaaksossa on vanhoja *Piehi* ~ *Pieji*-nimiä, joihin *Piehinki* on rinnastettavissa, sillä *-nki* on paikannimijohdin. Vaihtelu *piehi* ~ *pieji* on samanlainen kuin esimerkiksi sanassa *puohi* ~ *puoji* 'puoti; aitta, varastohuone' (< muinaisruotsin *bodh*) Oulun seudun murteissa. Vastaavasti ruotsalaisesta *Peder* ~ *Peter*-nimestä on voinut syntyä niin *Pieti* kuin myös *Piehi*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 105–106; SSA s.v. puoti; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Pieksämäen mlk. entinen kunta Etelä-Savossa. Maalaiskunta syntyi, kun Pieksämäen kunnan alueelle perustettiin *Pieksämäen* kauppala 1930. Pieksämäen mlk:sta tuli osa → *Pieksänmaan* kuntaa 2004 ja → *Pieksämäen* kaupunkia 2007. – JI

Pieksämäki kaupunki ja risteysasema Etelä-Savossa. *Peexämä By* 1561, *Piecheme* 1575, *Piechemäki* 1650, *Pexmäki* 1690. – Perustettiin kirkkopitäjänä vuonna 1575 osista Mikkelin (*Vesulahden*) ja Juvan kyliä. Alkuvuosina sitä kutsuttiin myös nimellä *Haukivuori*, mutta seurakunnan keskuksen vakiinnuttua vuoteen 1577 mennessä *Pieksänjärven* rannalle seurakunnan nimeksi tuli *Pieksämä*. Kirkko rakennettiin *Pieksänharjulle*. Noihin aikoihin ei vielä puhuttu *Pieksämäestä*, vaan nimet olivat *Pieksemä*- tai *Pieksämä*-, joskus *Pieksäjä*-alkuisia (*Peexajan rannan kangas* 1561). Vielä 1800-luvun lopulla kansa käytti nimityksiä *Pieksäme*, *Pieksämellä*, *Pieksämällä*, *Pieksämmäällä*. Asiakirjoissa nimi alkoi 1600-luvulla muuttua *Pieksämäeksi*, jonka vakiintumiseen ilmeisesti vaikutti se, että kirkko oli mäellä. – *Pieksänjärven* alkuperäinen nimi lienee ollut **Pieksemäjärvi* tai **Pieksämäjärvi*, jonka nimen on oletettu kuvanneen sitä, kuinka laineet lyövät eli pieksevät järven rantoja: *Pieksänjärvi* on harvinaisen saareton ja suuriselkäinen järvi. – Myös *Juankoskella* (entisen *Muuruveden* alueella) on *Pieksä*-niminen kylä (*Piexe* 1561). Sen nimi pohjautuu *Nilsin* rajalla olevien järven (*Suur-Pieksä* ja *Ylä-Pieksä*) nimeen; *Suur-Pieksän* luoteispäässä on *Pieksänkosken* kylä. – 1930 *Pieksämäen* kunnasta erotettiin kauppa-ala, joka sai nimekseen *Pieksämä*; maalaiskunnan ja aseman nimenä säilyi kuitenkin *Pieksämäki*. Kauppalan nimi muutettiin 1948 *Pieksämäeksi*. Kauppalasta tuli kaupunki vuonna 1962. Kaupunki ja → *Pieksänmaaksi* muuttunut entinen *Pieksämäen* maalaiskunta yhtyivät vuoden 2007 alussa uudeksi *Pieksämäen* kaupungiksi. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 100–129; Pinomaa, Lennart 1953: 46; Pirinen, Kauko 1954: 36; Urbes Finlandiae 2004: 137; Wallin, Väinö 1896: 39; KA:VA 6331a: 58.

Vuoden 1939 kartassa on *Pieksämäen* kauppa-ala, vaikka ympäröivä maalaiskunta ja asema olivat nimeltään *Pieksämäki*.

Pieksämäki lk. → *Pieksänmaa*

Pieksänmaa entinen kunta Etelä-Savossa, muodostettiin 1.1.2004 yhdistämällä aiemmat kunnat *Jäppilä*, *Pieksämäen*

maalaiskunta ja Virtasalmi. Liitetty vuoden 2007 alusta → *Pieksämäen* kaupunkiin. Nimi on valittu yhdistettävissä kunnissa järjestetyn nimikilpailun aineistosta, jossa eniten oli ehdotettu nimeä *Pieksämäen maalaiskunta*, seuraavaksi nimiä *Maaselkä* ja *Naarajärvi*; myös *maa*-alkuisia ja -loppuisia ehdotuksia oli runsaasti. Nimen jälkiosaan nimien suunnittelijat saivat mallia → *Keminmaan* nimestä. – SP

KKTK: nimistölausunnot.

Pielavesi kunta ja järvi Pohjois-Savossa. *Pielaierffui* 1552, *Pielavesi* 1566, *Pielawesziby* 1666. – Mainitaan kylänä (*Pelawesij*) vuonna 1557 Tavinsalmen pitäjän (Kuopion) Savilahden neljänneksessä. Kappeliseurakunta Pielavedestä tuli 1683, ja se itsenäistyi seurakunnaksi 1814. Nimeen on oletettu sisältyvän *pieli*-sanana varhemman muodon *piela* vanhassa merkityksessä 'vieri, vierus'. Nimellä on ehkä haluttu ilmaista, että järvi on Pähkinäsaaren rauhan rajan vieressä tai se on koko vesistöalueen kauimmaisoin järvi, jollainen on myös → *Pielisjärvi*. Järven nimi siirtyi ajan myötä tarkoitamaan myös kylää ja sitä kautta pitäjää. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 82, 138; Räisänen, Tauno 1981: 30, 34–35, 58–59, 61, 236–239, 298–303; KA:VA 4017: 15v ja 8652: 579.

Pielinen eli *Pielisjärvi*, noin 100 km pitkä järvi Lieksan (aiemmin Pielisjärven), Nurmeksen, Juuan sekä Enon alueella Pohjois-Karjalassa, laskee *Pielisjoen* kautta Pyhäselkään Joensuussa; → *Pielisjärvi* myös entinen kunta. *Derevnja Pelememi na retse na Pelettskoi* 'Pieliniemi-kylä Pielisjoella', *na Pelettskom ozere* 'Pielisjärvellä' 1500, *Peles Joki by*, *Pelis Joki* 1590. – Nissilä on arvellut, että *Pielinen* pohjautuisi sanaan *pieli* ja nimen synnyn taustana olisi se, että Pielinen on ollut Laatokan vanhoista karjalaiskeskuksista katsoen syrjässä, pielessä. Nimen kantana onkin ilmeisesti sana *pieli*, mutta nimeämisperuste on konkreettisempi ja löytyy Laatokkaa lähempää. Vatjan viidenneksen verokirjassa 1500 mainittu *Pelenemi* on luettava *Pieliniemi* ja on sama kuin nykyinen neljän kilometrin pituinen *Pielniemi* Pielisjoen itäkupeessa Rukaveden pohjoispäässä. Pielniemen itäpuolella on *Piellahti* (*Pielilahti* isojakokartassa 1830). Pielniemen kohdalla on Pielisjoessa viitosen kilometriä pitkä Laukkalansaari, joka erottaa Rukaveden ja Pielisjärven. *Pieliniemen* nimeen sisältyvä *pieli* merkitsee 'heinähaasian tai pieleksen pystysalkoa, oven tai ikkunan reunapuuta ym.' ja kuvaannollisesti myös 'reunaa, äärtä'. Pielniemen seudulla on ollut jo keskiajalla kylä, koko Enon kunnan alueen vanhin keskus. Siten *Pieliniemi* voi olla *Pielis*-rypään kantanimi. Nimeämisperusteena voi olla konkreettinen *pieli* (salko), mutta todennäköisemmin kuitenkin sanan kuvaannollinen käyttö, koska Pielniemi on Pielisjoen itärannan suuntainen pitkä joen reunassa oleva niemi. → *Pielisensuu*. – AR

AKH I: 274, 281; Nissilä, Viljo 1975: 40; Ronimus, J.V. 1906: 40, 53; Saloheimo, Veijo 1976: 59; PKAR: isojakokartat.

Pielisensuu entinen kunta Pohjois-Karjalassa. *Pelis Joki by* 1544. – Vuoden 1500 vatjalaisen viidenneksen verokirjan mukaan *Dr. Kildima na Pelettskoj reke* 'Kaltimon kylä Pielisjoen luona' kuului Kurkijoen pogostan Sorolan perevaaraan. Myöhemmin kylä mainitaan eri kirkonkirjoissa ja muissa lähteissä vaihtelevin nimin: *Pielisjäckby* 1698, *Joensu by* 1722, *Joki* 1724, *Pielisjoki* 1729, *Pielisensuu* 1771 ja *Pielisensuun kylä* 1848, vuonna 1695 luontopaikan nimenä *Pielisenjoensuu*. Kylän nimi perustuu siis Pielisjoen (*Pelis Jäki* 1618) nimeen. Kunta perustettiin 1922 ikään kuin Joensuun maalaiskunnaksi Liperin seurakunnan Kontiolahden kappelin Pielisensuun kylään ja liitettiin → *Joensuun* kaupunkiin 1954. → *Pielisjärvi*. – SP

Ahonen, Kalevi 1985: 59; AKH I: 352; Juvela, Ossi 1992: 34; Ronimus, J.V. 1906: 53; HisKi; Tuokko/Käiskalmi.

Pielisjärvi entinen kunta Pielisen eli Pielisjärven kahta puolta Pohjois-Karjalassa. Itsenäistynyt Liperistä 1639, jolloin myös Juuka, Nurmes ja Valtimo tulivat Pielisjärven emäpitäjään. Pielisjärvestä erotettiin Lieksan kauppala 1936, ja 1973 Lieksan kauppala ja Pielisjärven kunta yhdistettiin → *Lieksan* kaupungiksi. *Pelis Järffwi Pogost* 1618, *Peliserfwi Pogost* 1631, *Peelis Pägosth*, *Peelis Järwi* 1637. → *Pielinen*. – AR

AKH I: 352, 502, AKH 2: 138, 288; OIT s.v. Pielisjärvi.

Pielpajärvi myös *Pielppajärvi*, sa *Piälbääjärvi* ~ *Piälppääjärvi*, järvi Inarijärven Juutuanvuonon pohjoispuolella Inarissa Lapissa. Sen rannalla on *Pielpajärven kirkko*, sa *Puariskirkko* "Vanhakirkko", Inarin vanha puukirkko 1700-luvulta. Järviä on oikeastaan kaksi ja sen vuoksi Pielpajärven rinnakkaisnimi on joskus *Iso Pielpajärvi*, sa *Stuárráb Piälbääjärvi*, kun taas pienemmän nimi on *Pikku Pielpajärvi*, sa *Ucceb Piälbääjärvi*. Ne laskevat *Pielpavuonoon*, sa *Piälbäävuoná*, joka on Juutuanvuonon pohjoiseen työntyvä lahti. *Pelbajärffi* 1739, *Bielbajaure* 1744. – Suomenkieliset nimimuodot ovat mukaelmia inarinsaamesta. Alkuosan *piälbää* on genetiivimuoto 'teräväkärkistä puunuohta' tarkoittavan inarinsaamen sanan *pelbi* deminutiivista *piälbáš*. Sanan harvinaistuminen kielessä on johtanut siihen, että suomenkieliset nimimuodot ovat heijastuneet takaisin inarinsaameen ja tuottaneet *Piälppää*-alkuiset muodot. – SA

Korpjaakko-Labba, Kaisa 2000: 56; Schnitler, Peter I (1962): 319.

Pien-Savo Savon uudisasutusalue. *Lille Safwolax* 1561, *Wähän Sawonmaan* 1830, *Pienen Sawon maan* 1837, *Pien-Sawolahden Alapuolimaissä kihlakunnassa* 1840. – Nimi tuli käyttöön vuonna 1537, kun Savon linnalääni jaettiin kahteen maavoutikuntaan, jotka olivat → *Suur-Savo* ja *Pien-Savo* (*Lill-Sawolax*). Aluksi toista voutikuntaa kutsuttiin nimellä *Norrebotn* ("Pohja", *Norbothen* 1562), ja siihen kuuluivat Sääminki, Rantasalmi ja puolet Juuaa. Pien-Savoon kuuluivat vuoden 1548 hallintopitäjäjoen mukaan Sääminki, Rantasalmi ja Tavinsalmi. Pien-Savo oli jo tuolloin maantieteellisesti suurempi kuin Suur-Savo. Pien-Savoa on kutsuttu joskus myös *Vähä-Savoksi*. Nimi eli pisimpään kihlakunnan nimenä. – SP

Myrskyläinen, Heikki; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Pirinen, Kauko 1988: 353–355; Sanan Saattaja Wiipurista 25.1.1840; Turun Wiikko-Sanomien 14.8.1830; KA:VA 6331a: 129.

Pien-Toijola talomuseo Ristiinassa Etelä-Savossa. – Talo sijaitsee Toijolan kylässä (*Toijola* 1666). Talon nimi perustuu sukunimeen *Toijonen*, jota esiintyi seudulla jo 1541 (*Hanus toijan*). Pien-Toijola on vuonna 1672 perustettu talonpoikaistila, jota viljellään edelleen ja joka muodostaa merkittävän kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden. Tilan vanha taluskeskus on toimintu talomuseona jo 1960-luvulta saakka. Taluskeskus on suojeltu rakennussuojelulailla vuonna 1980. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Toijonen; KA:VA 8652: 893; www.ymparisto.fi/26.5.2005

Piesjoki saP *Biesjohka*, paikallisen ääntämyksen mukaan *Biesjohka*. Tenonrannan asutus ja sen kohdalla Tenoon laskeva lisäjoki Länsi-Utsjoella. Joki lähtee *Piesjängällä*, saP *Biesjeaggi*, sijaitsevista järvistä, saP *Biesjávrrit*, Karigasniemen Ailikkaan itäpuolelta. – Suomenkielinen nimi on lainattu saamesta, jossa jälkiosa *johka* 'joki'. Alkuosa on lyhentymä jostakin kaksitavuisesta sanasta, jonka alkumuotoa on vaikeata päätellä. Norjassa on Varangin niemimaan itäosassa vuono *Biesavuonna*, norjaksi *Persfjord*, sekä Porsanginvuonon itärannalla lahti *Biesaidgohppi*, norjaksi *Ytre Leirpollen*. Näiden nimien alkuosa edellyttää perusmuotoa **biessa*, jonka genetiivin lyhentymäksi sopisi *bies-*, mutta sellaista sanaa ei tunneta pohjoissaamesta. – SA

Pietarsaaren mlk. → *Pedersören kunta, Pietarsaari*

Pietarsaari kaupunki Pohjanmaalla, ruotsiksi → *Jakobstad. Pietarsari* 1731, *Pietarsaari* 1766, *Peterssarj Stadh* 1687, *Pjetarsaaren kaupunki* 1787. Kaupungin nimi pohjautuu pitäjännimeen *Pedersöre. in Pedersöra, in Patäersöra* 1374, *Patarschade, Petaris heredh* 1375 (kop.), *Pædersöre* 1453, *j Persara sockn* 1483, *Pietarsaaren Pitäjäs* 1777, *Pjetarsaari* 1787. – Pietarsaari on toinen Pohjanmaan vanhimmista suurpitäjistä, joista on tietoja 1300-luvulta. Pietarsaaren pitäjään kuului suuri alue, rannikolta Kokkolan–Munsalan linjalta sisämaahan Suomenselälle ja Kemin pitäjään saakka. Ruotsin kielessä on 1500-luvulta viime aikoihin tavallisesti käytetty nimimuotoa *Pedersö*, joka vastaa yhä yleisesti käytettyä ääntömuotoa *pedesi*. – Nimeä *Pedersöre* on perinteisesti pidetty ruotsinkielisenä nimenä, jonka alussa on genetiivimuoto miehennimestä *Peder* (< *Petrus*) ja lopussa 'saarta' merkitsevä sana, joko → *ö* 'iso saari' tai *ör* 'pieni kivi- tai sorasaari'. Pitäjännimen vanhimmat kirjoitusmuodot tukevat *ör*-vaihtoehtoa, kun taas *ö*-vaihtoehdon tukena on kirjoitusmuoto *Pedersö* ja paikallismurteen ääntämys. Tämän tulkinnan mukaan nimen alussa olisi kristillinen henkilönnimi. Se taas merkitsee, että nimi olisi peräisin kristilliseltä keskialta. Se viittaa myös siihen, että nimi on alkuaan tarkoittanut *Pedersören* nykyisen kirkon tienoosta, noin 1,5 km Pietarsaaren kirkosta etelään. Kirkon seutu erottuu saareksi suunnilleen peruskartan 8 metrin korkeuskäyrän mukaan, siis noin 900 vuotta sitten. Kirkko toki on myöhemältä ajalta (1400-luvulta) eikä ole koskaan sijainnut varsinaisella saarella. Tulkintaehdotus 'Peters ö' on jo vuodelta 1734 (Mathesius). T. E. Karsten päätyy tulkintaan 'Peders ör', jossa etunimi on tanskalaisvaikutteisessa muodossa. – Pietarsaaren kirkkoherra Hans Henric Aspegren esitti pitäjänkuvauksessaan 1766 ajatuksen, että *Pedersöre*-nimi on suomalaislähtöinen. Hän näki nimessä miehennimen *Pietar*[i] + *saari*, mikä olisi ruotsinkielisten käytössä aikojen kuluessa muuttunut muotoon "Pedersöör". Kaksisataa vuotta myöhemmin nosti Lars Huldén selityksenä esiin suomen kielen vanhan sanan *petra, pedra* 'peura' ja siten nimi on palautettavissa muotoon **Peðrasaari*. Ehdotus on saanut kannatusta ja sitä on kehitelty edelleen Tuomo Tuomi (2003). – Suomenkielinen nimi *Pietarsaari* on ensin tarkoittanut pitäjää ja myöhemmin myös kaupunkia, joka 1652 perustettiin rannikolle pitäjän vanhalle markkinapaikalle. Kaupunki sai ruotsinkielisen nimen → *Jakobstad*, kun taas pitäjää kutsuttiin ruotsiksi vanhalla nimellä *Pedersö(re)*. Myös suomenkieliset näyttävät käyttäneen kaupungin ruotsinkielistä nimeä: *Jacobstads*[sa] 1750. Gananderin sanakirjassa 1787 kaupungin nimi on *Pjetarsaaren kaupungi* ja pitäjännimi *Pjetarsaari*. Myöhemmin niminä olivat *Pietarsaari* ja *Pietarsaaren pitäjä* – *Pietarsaaren maalaiskunta*. Nimipari aiheutti kuitenkin ruotsinkielisten joukossa niin paljon sekaannuksia (tuloksena oli usein virheellinen ruotsinkielinen nimi "Jakobstads landskommun"), että Pietarsaaren maalaiskunta muutti 1989 suomenkieliseksi nimekseen *Pedersören kunta*. – PS

Aspegren, Hans Henric 1766: 56–57; Ganander, Christfrid: 18502, 18503; Grotenfelt, Kustavi 1912: 215, 384; Hakulinen, Lauri 1979: 40; Huldén, Lars 1965: 139B164; Huldén, Lars 2001: 401;

Nimestään huolimatta Pien-Savo kattaa suurimman osan historiallisesta Savon maakunnasta Puumalasta Vieremälle.

Karsten, T. E. 1921: I–14, 331–332; Mathesius, Pehr Niclas 1734 (1843): 253; Tuomi, Tuomo 2003: 341–350; Turun Wiikko-Sanomien 14.8.1830.

Pihlajamäki osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Rönnskallan Kalle*. – Vielä 1950-luvulla alue oli helsinkiläisten ulkoilumaastoja ja tunnettiin nimillä *Aarnikanmäki* ja *Aarnikka*. Siellä oli myös sotainvalidien rakennuttama tanssipaiikka, *Aarnikan lava*. Kun kaavoitusvaiheessa 1959 oltiin yhteydessä alueen harvoihin asukkaisiin, yksi heistä oli monitoimimies Rönnskallan Kalle. Hänen nimestään professori Reino Castrén sai ajatuksen nimetä suunnitteilla oleva lähiö *Pihlajamäeksi*. Nimi esiintyy myös vuonna 1960 Olli Kivisen laatimassa asemakaavaesityksessä, mutta yleiskaavaehdotuksessa muodossa *Pihlajanmäki*; aiemmissa ehdotuksissa nimenä oli *Aarnikanmäki*; tietyillä alueilla oli ollut myös *Rönnskallan*-nimen torppa. Alueella kasvaa huomattavan paljon pihlajia. Alueen rakentaminen alkoi 1961. Pihlajamäen arkkitehti on saanut kiitosta mm. 1964–1965 Suomen arkkitehtuurin näyttelyssä Pariisissa. Viereen 1970-luvulla rakennettu uusi

asuinalue sai vuoden 1969 kaavassa samaan aihepiiriin kuuluvan nimen *Pihlajisto*, ruotsiksi *Rönninge*. – SP

Hurme, Riitta 1991: 144–145; Paikkala, Jarmo – Kaivola, Kauko 1993: 3; Pesonen, Leo A. 1981: 183; Welin, Ulla – Greggas, Aune 1994: 29, 31.

Pihlajavesi entinen kunta

ja Pihlajaveden reitin keskusjärvi Keuruulla Keski-Suomessa, liitettiin Keuruuseen 1969. *Pihlajavesi* *Siöö* 1552, *Pichlawesi* 1622, *Pihlajawesi boer* 1623, *Pihlajawesi* 1643. – Ruoveteen kuulunut Pihlajaveden rukoushuonekunta perustettiin 1782. Siitä tuli kappeliseurakunta 1831 ja itsenäinen seurakunta 1910. – Pitäjännimi tulee kylännimestä ja kylännimi järvennimestä. Nimen alkuosana on puunnimitys *pihlaja*, murteessa *pihlaa*. Pihlaja on alueella harvinainen, mutta paikannimissä näkyikin usein juuri harvinainen ominaisuus, jonka perusteella paikka erottuu muista. – Samalla seudulla on järven- ja kunnannimenä myös → *Petäjävesi*. – SBS

Nissilä, Viljo 1990: 303–304; Söyrinki, Niilo – Luho, Ville – Jokipii, Mauno 1959: 338.

Pihlava

1. kaupunginosa ja satama Porissa Satakunnassa. *Pihlavan luoto* 1781, *Pihlavaluoto* 1871, mutta 1689 *Läpp-läte*. – Vuonna 1875 valmistui saha (Pihlavan Höyrysaha), mikä aloitti muuttoliikkeen alueelle. Alue on nimetty entisen luodon mukaan, joka on kiinnittynyt mantereeseen maankohoamisen myötä.

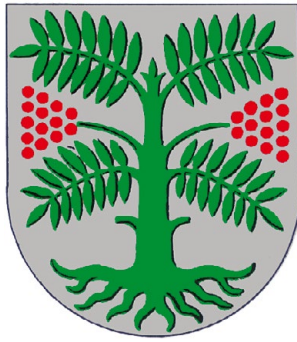
2. kylä ja kartano Pöytyällä Varsinais-Suomessa. *Pihilois* 1544, *Pichlawa* 1556, *Pihlava* 1681. – Nimi perustuu kylän kantatalon nimeen. Talo oli keskiajalla Yläneenkartanon lampuotitila. Sen taustalla voi olla läheisen, jo kadonneen *Pihlavajärven* nimi.

Varsinais-Suomessa, Satakunnassa ja paikoin Hämeessä pihlajaa kutsutaan *pihlavaksi*. – SP

Allitalo, Raija 1996: 163; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pihlava; Uusitalo, Antti.

Pihtipudas kunta Keski-Suomessa. *pictipudhas* 1552, *Pihijpudas* 1559. – Pihtiputaasta tuli rukoushuonekunta 1780, kappeliseurakunta 1833 ja itsenäinen seurakunta 1863. Paikkakunnalla nimi sanotaan tavallisesti *Pihtiputas* tai *Pihtiputtaa*, ja sitä käytetään usein myös lyhyessä muodossa *Puttaa*. – *Pihtipudas* on ollut alun perin vesistönimi, joka on tarkoittanut jotain paikkaa nykyisessä keskustassa, ja tullut siitä vesistön varteen syntyneen kylän nimeksi ja lopulta pitäjännimeksi. Alkuosana on sana *pihti*. Toisaalla Pihtiputaalla olevia paikkoja tarkoittavissa maastonimissä *Pihtikangas* ja *Pihtisuo* sana on merkityksessä 'ansa', mutta sana on merkinnyt murteessa myös mm. 'pitimenä käytettyä toisesta päästä halkaistua puunkappaletta'. Nimeen *Pihtipudas* sana sisältyy jälkimmäisessä merkityksessä, sillä vesistönimissä *pihti* viittaa usein paikan kapeaan tai kaksiahaaraiseen muotoon. Sana *pudas* merkitsee puolestaan 'joen sivu-uomaa'. Sana tunnetaan Pohjois-Suomen murteissa, mutta myös ainakin Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa. Enimmät *pudas*-loppuiset paikannimetkin ovat pohjoissuomalaisia. Heinäjoki ja Saaninjoki yhtyvät *Putaanvirraksi* Pihtiputaan keskustan yläpuolella. *Pihtipudas* on voinut tarkoittaa vesistönimenä itse *Putaanvirtaa* tai jotakin sen haaraa tai muuta osaa. – SBS

Nissilä, Viljo 1964: 84.

Pihlajaveden entisen kunnan vaakunassa on pihlaja.

Piikkiö kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Pikis* (aiemmin *Piikis*). *Pikae sokn* 1385, *Pike* 1403, *Piike* sn 1438, *Pickij* 1515. – Mainitaan pitäjänä ensi kerran 1377. Keskiajalla Piikkiön muodosti kaksi verokuntaa: Kankare eli Piikkiö (mukaan lukien Harvarö) ja → *Kuusisto*, joka sittemmin erotettiin omaksi kappeliksi. – Pitäjän halki virtaa *Piikkiönjoki Piikkiönlahteen*. Saulo Kepsu (1987) on arvellut nimen liittyvän joen aiempaan nimimuotoon **Piikjoki* ja Lars Huldén (2001) on olettanut taustalla olevan henkilön lisänimen *Piik*. Markku Ikkäheimo (1982) on otaksunut, että *Piikkiö* ja kylännimi *Runko* heijastaisivat kauppayhteyksiä Viroon, josta on tavattu nimet *Piacae* ja *Rung*. Kepsun ajatusta jatkaen nimi on voinut kehittyä nykymuotoonsa **Piikjoki*-nimen taivutusmuodoista *Piikjoe* -> *Piikkiö*-. Se voisi olla yhdistettävissä *Piikki*- ~ *Piikin*-alkuisiin nimiin, joita on maassamme pitkälti toistastaa: niitä on annettu saarille, niemille, lammille, kiville ja mäille kapean, neulamaisen tai kolmiomaisen muodon perusteella ja joskus myös louhikkoisille eli "piikkisille" paikoille (*piikki* 'kärki, oka, pii'). Tässä nimi on voinut alkuaan tarkoittaa kärkeään kapenevaa, kiilamaista Piikkiönlahtea eli **Piikkilahtea*, joka on muuttunut nykyiselleen vasta asutusnimen vakiintumisen jälkeen. Samaan tapaan on annettu mm. *Kärki*-alkuisia nimiä. – SP

Havia, Timo 1989: 81; Huldén, Lars 2001: 160; Ikkäheimo, Markku 1982; Kepsu, Saulo 1987b: 25; REA: 39.

Piippola kunta Pohjois-Pohjanmaalla. *Piippoila* 1605. – Rukoushuonekunnaksi 1769, emäseurakunnaksi 1845. Piippolan pitäjän nimi perustuu seudun kantatalon nimeen *Piippo* ~ *Piippola*, johon sisältyy sukunimi *Piippo* ~ *Piipponen* (*Mons piippo* 1536). – SP

Paikkala, Sirkka 1985: 20–22; KA:VA 4687: 29.

Piipsanneva laaja neva ja turpeentuotantoalue Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla. Nimiryppäeseen kuuluvat lisäksi *Piipsankallio*, *-korpi*, *-lampi* ja *-oja*. – Vihannista alkaa *Piipsanjoki*, joka virtaa Oulaisten *Piipsjärven* kautta Pyhäjokeen. Tämä osoittaa, että *Piipsa*- ja *Piips*-nimet kuuluvat yhteen. Vanhan Salon (Saloisten) hallintopitäjän alueelta on mainittu 1567 huonemies *Michell pipsainen*. → *Piipsjärvi*. – AR

Piipsjärvi kylä Oulaisissa Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän keskellä on osin kuivattu *Piipsjärvi*, jonka läpi virtaa Vihannista alkava *Piipsanjoki*. *Pipisierffui* 1562, *Pipzeiärfui* Träsk 1563, *pipesierffui* 1564, *Piippisierffui* 1565, *Piippoisierffui* 1570, *Pipisierffui* 1635. – Oulaisten ja Haapaveden *Piips*-, *Piipsa*-nimiin näyttää sisältyvän henkilönnimi, jonka muoto on ollut alkuaan vakiintumaton: *Piippainen*, *Piipponen*, *Piippeinen*, *Piippinen*. → *Piippola*, → *Piipsanneva*. – AR

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; VA 9098.

Piispajärvi järvi ja kylä Suomussalmen pohjoisosassa Kainuussa. Järvestä laskee *Piispajoki* eli *Piispanjoki* Kiantajärveen. *Pispan Jerfui* 1650, *Pispajärvi* 1652, *Pispajärvi* 1798. – Järven nimi on nykyisin nominatiivialkuinen, mutta järvestä laskevan joen nimi voi olla myös genetiivialkuinen. Vanhoissa lähteissä Piispanjoen suussa oleva Kiantajärven lahti on *Pispanlax* 1650, *Pispanlaxti* 1686. Nimen alkuosa *Piispa* on todennäköisesti jonkun eränkävijän lisänimi. – AR

Suomen karttakirja 1799: 136; KA: MH 1072D 3/1, TUOKKO.

Piispanristi kaupunginosa Kaarinassa Varsinais-Suomessa. *Isa Bispan Rististen*, *Isopisparisti* 1697. – Kaarinan paikannimikoelmaan nimi on merkitty vasta 1951 metsäalueen nimenä; Turun–Helsingin maantiellä mäen nimenä on *Piispanristinahde*. Vanhimmassa asiakirjamerkinnässä *Piispanristi* on Kais-tin ja Poikluoman jakokuntien rajapaikan nimi. Aulis Ojan mukaan Kaistin ja Poikluoman kylät ovat olleet olemassa vii-

meistään 1200-luvun lopulla, joten rajapaikan nimenkin voi olettaa olevan vanha, ilmeisesti jo keskiaikainen. Rajamerkeiksi on valittu maastossa erottuvia luonnonpaikkoja, Kaarinassa esimerkiksi Löyttykivi ja Ropovaha. Piispanristillä ei ehkä luonnossa ole ollut sopivaa rajamerkkiä, vaan sellaiseksi on rakennettu tai kiveen hakattu ristikuvio. Kaarinalainen perimätieto kertoo, että Kärjen talon isäntä olisi muinoin sillä paikalla ryöstänyt ja murhannut Kuusistosta Turkuun matkanneen Turun piispan. Svante Dahlström toteaa, että tarina saattaa pohjautua tositarinaa, esim. vuonna 1440 tapahtuneeseen piispanpalvelija Pietarin murhaan, jonka muistoksi piispa olisi saattanut joko pystyttää ristin tai hakkauttaa kiveen sen kuvan. – RLP

Oja, Aulis 1946: 40–41, 71; www.05.turku.fi/museo/Arkisto/europa.html [26.7.2007].

Piittisjärvi järvi ja kyläkunta Ranuan pohjoisosissa Lapissa. *Johan Piittijärvi* 1817. – Pitkänomaisen järven etelärannalla on *Piittisvaara* ja järvestä laskee Kemijokeen *Piittisjoki*. Ympäristössä niin Ranuan kuin Rovaniemen puolella on runsaasti *Piittis*-alkuisia nimiä. Nimirypään alkuperäiseen nimeen saattaa sisältyä hämäläis-satakuntalaisissa murteissa tavattu sana *piitta*, esim. *joen piitta on paikka 'joen rinteessä, ei juuri päällä asti vaan hiukan siitä alapäin'*. Samalla alueella sana on tunnettu myös merkityksessä 'turkisaikojen kuivausteline'. – SP

Korhonen, Olavi 1982: 120–123; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Piittijärvi.

Pikiruukki alue Kokkolan kaupungissa Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Beckbruket*. *Beck bruk* 1709. – Nimi on alkuaan tarkoittanut pienkeittämöä. Se perustettiin 1600-luvulla silloiselle Rövarsåretin luodolle, joka vielä tuolloin oli saari kaupungin salmen suussa. Keittämö tuhoitiin isonvihan aikaan mutta rakennettiin uudelleen, ja se oli toiminnassa 1800-luvun lopulle saakka. Suomen- ja ruotsinkielinen nimi vastaavat sanastoltaan toisiaan. – PS

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 109; Mickwitz-Möller 1951: 96–97; Mört, Christopher 1710; Nikander, Gabriel 1945: 188–189.

Pikis → **Piikkiö**

Pikisaari saari Oulujoen suussa Oulussa. *Beckholmen* 1649, *Pikiholmen* 1756. – Ouluun syntyi jo 1640-luvulla pikipolttimo, jossa pien valmistus jatkui – tosin keskeytyksin ja kangerrelleen – 1900-luvun alkuun saakka. – AR

Toropainen, Ritva 1992: 147; Virkkunen, A. H. 1953: 223–226.

Pikisaari kaupunginosa Turussa, vuoteen 1944 Maarian kuntaa, ruotsiksi *Beckholm*. *Beckholm* 1699, *Beckholmen* 1726, *Beckholmen* 1737; *Pikisaari* 1854. – Pikisaari on maankohamisen vuoksi kasvanut yhteen suuren Hirvensalon saaren kanssa, mutta vielä keskiajan lopussa se oli saari. Vuoden 1650 ja sitä myöhemmissä kartoissa Pikisaari on Hirvensalon niemi. Turun sataman suulla sijaitseva Pikisaari on ainakin 1600-luvulta ollut merkittävä paikka kaupungin merenkulun ja kaupan kannalta. Pikisaarella oli luotsiasema vuoteen 1987. – Jo 1749 Niclas Wasström selitti nimeä seuraavasti: ”*beckholmen*, kuten sitä kutsutaan siksi, että kaupungilla oli siellä muinoin tervehovi ja pienkeittämö”. Pienkäsittelystä Pikisaarella on tietoja jo 1600-luvulta; *Beckbruket* ”Pienkeittämö” mainitaan 1651. Pikisaaresta tuli myös isojen alusten satama ja sillä oli 1700-luvun lopusta 1800-luvun loppuun rinnakkaisnimenä *Skeppsholmen* (ruotsin *skepp* 'laiva'; *Skeppsholmen* 1794). *Pikisaari* lähellä satamaa olevan saaren nimenä on käytössä muuallakin Suomessa, esim. Torniossa, Oulussa, Lappeenrannassa, Imatralta ja Kurussa. – PS

Diarium Gyllenianum: 127; Lennqvist, Erik 1764: 79; Nikula, Oscar 1971: 491–492; Sjöström, Lasse 2003: 22; Spoo, Axel 1928: 27, 30, 44, 48, 97–98, 102–103, 106–107; Wasström, Niclas 1749: 33; Åbo Tidningar 24.3.1794.

Pikkala kulmakunta Siuntiossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Pickala*. *Piikkala by* 1476, *Pidkala* n. 1500, *Pijckala* 1540, *Pitkol* 1541. – Kylä sijaitsee Pikkalanlahden (ruotsiksi *Pickalaviken*) rannalla. Lahti on vielä suuremman lahden eli Pikkalanselän (ruotsiksi *Pickalafjärden*) pohjoisosassa. Ennen maankohoamista lahti on jatkunut kapeana nykyisen Pikkalanjoen (ruotsiksi *Pickalaån*) laaksoa myöten kohti Vikträskin ”Lahtijärvi” järveä. Lars Huldénin ja Ritva Liisa Pitkäsen mukaan nimi olisi ollut alkuaan **Pitkälaksi* (suomen *laksi* 'lahti'), josta on ruotsin kielessä tullut **Picklax*. Alueella on ollut vuosisatoja lähinnä ruotsinkielistä asutusta, jonka käytössä alkuaan suomenkielinen nimi on muuntunut alkuperäisestä asustaan. Nimi on muuttunut tuttuja asutusnimiä tapaillen *la*-loppuiseksi, kun siitä on tullut asutuksen nimi. Nimen on katsottu olevan varhaista hämäläisvaikutusta ja kuuluvan Siuntion vanhimpiin asutusnimiin. – Pikkalassa toimi aikanaan Nokian kaapelitehdas ja 1990-luvulla sinne suunniteltiin pääkaupunkiseudun suursatamaa. – SP

Hausen, Greta 1924: 682–683; Huldén, Lars 2001: 257; RKT s.v. Pikkala (Ritva Liisa Pitkänen).

Pikkarala kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, entistä Oulujoen kuntaa. – Nimi juontuu *Pikkaraisen* kantatalosta. Ehkä ensimmäinen suvun edustaja, karjalaista tai savolaista alkuperää oleva *Heikki Pikkarainen*, mainitaan seudulla vuonna 1544. – JV

Pikku-Nauvo → *Nauvon* kunnan osa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Lilllandet*. Vanhemmissa merikartoissa *Lille Nagu* ja *Lille Nagö* 1650-luvulla, *Lilla Nago* 1695, mutta *Nagu Lillland* 1813. – Nimen tarkoite on pienempi *Nauvon* kahdesta pääsaaresta, isompi on *Iso-Nauvo* eli *Storlandet*. Nimi on ilmeisesti käännös käytöstä pois jääneestä ruotsinkielisestä nimestä *Lillnagu*. Tiedot nimestä *Pikku-Nauvo* ovat varsin myöhäisiä. Saaristomeren merikartassa vuodelta 1940 saaresta käytetään nimiä *Pikku-Nauvo* ja *Lill-Nagu*. Suomenkielissä hakuteoksissa saaren nimenä on viime aikoihin saakka *Lilllandet* (tai käännös *Pikkumaa* 1983), poikkeuksena Suomenmaa-teos (1973), jossa nimenä on *Pikku-Nauvo*. – PS

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 31, 43, 45, 46; Facta (1970) s.v. Nauvo; Naert, Aino 1985: 59; Otavan Suuri Ensyklopedia (1983) s.v. Nauvo; Suomenmaa 3 (1921): 106–107; Suomenmaa 5 (1973): 342–343; Uusi Tietosanakirja (1964) s.v. Nauvo.

Pilkanmaa kaupunginosa Kuusankoskella Kymenlaaksossa, aiemmin Iitin pitäjän kylä. *Pilkanmaa* 1601, *Pilckama* 1607, *Pilkanmaa* 1611. Kylän itäpuolella on ollut hiekkakangas *Pilkan kangas*. – Nimiin *Pilkanmaa* ja *Pilkan kangas* sisältyy sana *pilikka*, jolla on merkitys 'puuhun veistetty merkki, rasti'. Lyömällä puihin pilikkoja on entiseen aikaan merkitty teitä, polkuja, maa-alueiden rajoja jne. Metsäalueiden merkintä pilkoilla on ollut kaikkialla Suomessa tunnettu muinaistapa. Saulo Kepsun mukaan Kuusankosken nimi *Pilkanmaa* pohjautuu ilmeisesti Iitin Lyöttilän kylään kuuluneen maa-alueen nimeen *Pilkanmaa*, josta on tietoja jo 1400-luvun puolivälissä. Kun alueelle syntyi asutusta, tuli maa-alueen nimestä kylännimi. – LL

Halila, Aimo 1988: 58, 118–120; Kepsu 1981: 128–130; Voionmaa 1947: 114–121.

Pilpa kanava Ruokoveden eteläpäässä Heinäveden kunnassa Etelä-Savossa. *pilpan Nemi* 1563, *Pillpan Neemij*, *Pillpan Niska Saaret* 1620-luvulla. – Kanava on rakennettu vuosina 1903–1904 Heinäveden reitin varren kapeikkoon helpottamaan laivaliikennettä *Pilpankosken* ohi. Jos nimeen sisältyy sana *pilpa*, se voisi viitata esim. puunkylkeen veistettyyn säliöön, josta vaalea puunrunko erottui hämärässäkin ja ohjasi kapeikkoon tulijaa oikealle reitille. Sillä olisi siis tässä sama merkitys kuin äänteellisesti likeisellä sanalla *pilikka* 'täplä, läiskä, merkki'.

Sanoilla *pilppa* ja *pilkka* on myös yhteinen merkitys 'puupala, lastu yms.'. – SP

Alanen, Timo 2006: 100, 101; Alanen, Timo 2004a: 118, 121; Närhi, Eeva Maria 1959: 68, 69; SKES s.v. pilkka, pilppa; SSA s.v. pilppa.

Pilvenmäki kaupunginosana, ravirata ja teollisuusalue Forssassa Kanta-Hämeessä. – Nimet perustuvat pienen kalliomaän nimeen *Pilvenmäki* eli *Pilvenkallio*. Mäki kohoaa jyrkkäseinäisenä ympäristöönsä kolmisenkymmentä metriä korkeammalle. Mäen nimi liittyy läheisen, jo kadonneen suon nimeen *Pilvisuo* tai *Pilvikorpi* (*Pillfwuosuo*, *Pillfwinsuo*, *Pillvinkärpi* 1710), vrt. → *Pilvineva*. Venäläisissä kartoissa mäen nimenä on ollut *Charlotteberg* läheisen Talsoilan kartanon vanhan nimen mukaan. Herrasväki käytti 1900-luvun alussa kartanosta nimeä *Charlottenburg* sen *Charlotta*-nimisen emännän mukaan. – SP

Peltovuori, Risto 1993: 197, 474; NA.

Pilvineva suojeltu suoalue Vetelissä Keski-Pohjanmaalla, osin Kaustisen ja Halsuan puolella. Suonreunalla on myös *Pilvilampi*-niminen lampi ja lähistöllä samanniminen talo (*Pilvilampi* 1880). – Nimen alkuosa voisi viitata suon tai lammen päällä usein viipyneeseen sumuun. Kannuksesta, jossa myös on *Pilvineva*, on kerrottu, että "piliveks sanottiin sellaista limaista kastetta, jota satehella tuli maanpintaan". → *neva*. – SP

HisKi.

Pinjainen asuinalue, kartano ja entinen rautaruukki Pohjan kunnassa Uudellamaalla, ruotsiksi *Billnäs*. Ruotsinkielinen nimi on 1600-luvulla korvannut vanhan nimen *Skavistad*. Ruukki sai nimensä perustajansa Carl Billstenin mukaan, joka oli syntynyt Tukholmassa vuonna 1605. Suomenkielinen nimi on mukaelma ruotsinkielisestä. Se esiintyy lehdistössä 1860-luvulta lähtien, ensimmäinen merkintä on vuodelta 1867. – KS

Huldén, Lars 2001: 213; Suomen Wirallinen Lehti 19.11.1867.

Pinsiönkangas harju Ylöjärvellä ja Hämeenkyrössä Pirkanmaalla. – Maisemallisesti arvokas harju on osa Pälkäneeltä alkavaa harjumuodostumaa, jota kokonaisuudessaan kutsutaan → *Hämeenkanakaaksi*. Pinsiönkangan eteläpuolella on Nokian kuuluva *Pinsiön* kylä (*Pinsiö* 1757), joka on asutettu vasta 1700-luvulla. *Pinsiönlähde* on tunnettu vanha rajapaikka, *Pinsiönjoensuu* mainitaan myllynpaikkana vuonna 1571. Pinsiö näyttää pitkään säilyneen metsäisenä takamaana. Siksi sen nimeä on rinnastettu hämäläis-satakuntalaiselta alueelta tavattuun murrenanaan *pinsu* 'nirso, kitsas, vähäruokainen; huono, heikko'. Etelä-Pohjanmaalla sitä vastaa *pinsee* ~ *pinsiä* ~ *pinsiö* 'tiukka, ahdas, liian pieni, puristava' (vaatteesta). Pinsiönkangas on ollut karua ja kasvillisuudeltaan vähäistä. Vesilahden länsiosissa on ollut *Pinsiönmaa*-niminen metsäseutu. – SP

Saarenheimo, Juhani 1974: 34, 86; SKES s.v. pinsu; SMSA s.v. pinsee, pinsiä, pinsiö; SSA s.v. pinsee; HisKi (Harju); KA: Suvanto/ Pirkkala s. 651; NA.

Pintele järvi Pälkäneellä Pirkanmaalla. *Pindele* 1689. – Nimi on Suomessa uniikki. Sen alkuperä on hämärän peitossa. Mahdollisesti nimi johtuisi sanasta *pinne* (vrt. *pinteessä* 'puristuksessa'). Tällaisen tulkinnan puolesta puhuu se, että Pintele on oikeastaan ahdassuinen Mallasveden lahti. – TA

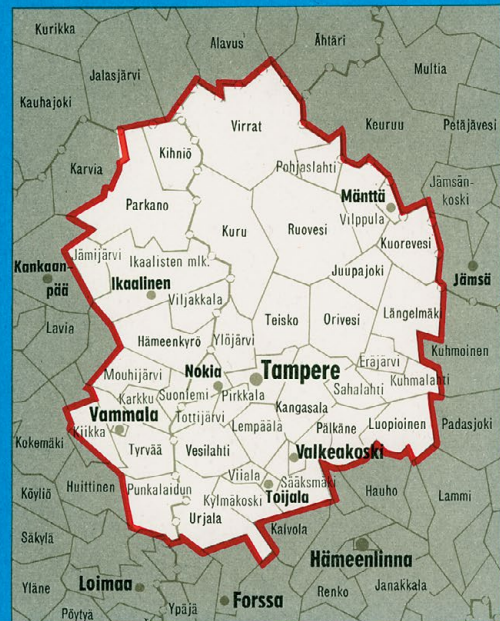
SSA s.v. pinne; Uotila-Falck, Kirsti 1971: 174.

Pippokero Ounastunturin huippuja Enontekiön itäosassa Lapissa. – Nimi on luultavasti saamelaisperäinen, mutta sen perustaksi sopivaa sanuetta ei löydy nykysaamesta. – SA

Pirkanmaa maakunta läntisessä Sisä-Suomessa, ruotsiksi → *Birkaland*; osaksi historiallisten Satakunnan ja Hämeen maakuntien alueella; kattaa suurin piirtein alueen, jota aiemmin kutsuttiin *Pohjois-Hämeeksi*. – Nimet syntyivät, kun *Pirkan-*

Tammermaa talousaluekartta

1:200000

Tammermaan talousaluekartan kannessa vuonna 1969 oli rajattu jokseenkin nykyistä Pirkanmaata vastaava alue.

maan maakuntaliitto perustettiin 1956; tulevalle liitolle oli vielä samana vuonna esitetty nimeä *Pirkan maakuntaliitto*. Nimi oli kypsytynyt jo aiemmin: vuodesta 1937 oli Tampereella toiminut *Pirkanmaan Nahka Oy*, Hämäläis-Osakunnan Pohjois-Hämeen kerho oli muuttanut nimensä *Pirkkalaiskerhoksi* 1930 ja Pohjois-Hämeen suojeluskuntapiiri nimensä *Pirka-Hämeeksi*, ja pian sitä kutsuttiin *Pirkkalanmaaksi*. Ennen maakuntaliittoa puhuttiin Tampereen talousalueesta *Tammermaasta*. Vuonna 1959 perustettiin Tampereen seutukaa-
valiitto ja 1991 nämä kaksi yhdistettiin *Pirkanmaan liitoksi*. – Kaikki tahot eivät kuitenkaan alkuun hyväksyneet *Pirkanmaa*-nimeä vaan käyttivät mm. nimeä *Tammermaa*, jota myös Suomen akatemian kielilautakunta suositti 1959 maakunnan nimeksi. Nimikiista jatkui 1960-luvun lopulle, jolloin presidentti Urho Kekkosen kannusti maakunnan lähetystöä painostamaan viranomaisia luopumaan *Tammermaasta*. – Nimen valintaan ovat vaikuttaneet vanhan → *Pirkkalan* pitäjän nimi ja keskiajan pirkkalaisuus: pirkkalaiset eli pirkkamiehet (ruotsin sanasta *birkarlar*) on mainittu ensi kerran 1328 (*Bircharlaboa*) ryhmänä rikkaita Tornion, Luulajan ja Piitimen pitäjien talonpoikia, joille oli uskottu lappalaisten verotus ja kaupankäynti näiden kanssa. Näiden pirkkalaisten lähtöseuduksi on aiemmin oletettu Pirkkalaa ja Pirkanmaata. Tosiasiassa *birkarlit* olivat vain miehiä, joille kruunu oli antanut

ns. *birk*-oikeudet, jotka erosivat valtakunnallisesta verotus-, kauppaa- ja hallintokäytännöstä. Pirkanmaa on yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksessa muodostetusta uudesta maakunnasta. – SP

Seppälä, Raimo 2002: 22–37. Nyky Suomen tietosanakirja 2, 1992 s.v. Pirkanmaa; Suomi-käsi kirjja 1968: 1069; Vahtola, Jouko 1991: 218–224; www.pirkanmaa.fi/yleistieto/index.shtml 5.6.2005.

Pirkkala pitäjä Pirkanmaalla, ruotsiksi *Birkala*. *Birkala*, *Bircharlaboa* 1328. Mainitaan ensi kerran pitäjännimenä 1374 (*Birkala*) ja kylännimenä 1442 (*Niclis Birkala*, *Byrkala*). *Birckalan Pitäjäs* 1750. – Nimeä on kytketty mm. Sveanmaan *Birkaan* (*Björkö*), viikinkiajan alun tärkeään kauppakeskukseen, jonka mukaan Birkan oikeuden mukaisille kauppapaikoille olisi annettu *Birk*-alkuisia nimiä, friisin sanaan *berek* l. *birek* 'oikeus; oikeusalue' sekä *birkarleihiin*, keskiajan lähteissä esiintyvään lapinverottajien ja -kauppiaiden ryhmään. Pirkkalaa, *birkarleja* ja *pirkkalaisia* koskevaa tutkimusta kokoavasti referoinut Jouko Vahtola on esittänyt, että sanalla *pirkkalainen* on tarkoitettu vain Pirkkalan asukkaita itse Pirkkalassa ja todetuilla pohjoissatakuntalaisilla eräalueilla, ja että suurin osa Suomen *Pirk-*, *Pirkkala-* ja *Pirkan-*alkuisista nimistä on henkilönnimikantaisia. Sellainen olisi myös Pirkkalan pitäjän nimi, jonka hän on katsonut juontuvan saksalaisen miehennimen *Birch*, *Biricke*, *Birke* sisältävästä asutusnimestä. *Pirkka-* ja *Pirkkala-*nimisiä taloja tapaa Länsi-Suomesta, erityisesti satakuntalais-hämäläiseltä alueelta ja Keski-Suomesta. Osa niistä voi viitata *pirkkalaisiin*, osa sisältää miehennimen *Pirkka*, jota on Länsi-Suomessa käytetty myös skandinaavisen *Birger*-nimen kansanomaisena muunnoksena. – SP

FMU I: 145, 350, 3: 252–253; Grotenfelt, Kustavi 1912: 384; Nissilä, Viljo 1959b: 200; Nissilä, Viljo 1962: 147, 156; Nissilä, Viljo 1963a: 349–352, 358–359; SOL s.v. *Birka*; Vahtola, Jouko 1980: 426, 491, 498; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 610.

Pirkkiö kylä ja saari Tornionjokisuulla Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. *Birkö* 1539, *Birckö* 1561, *Birckönn* 1573. – Pirkkiö on ollut alun perin saari, joka on sittemmin maanousun vaikutuksesta kasvanut kiinni mantereeseen, ja samalla siihen on yhtynyt muita saaria. Saarella sijaitsi Tornion vanhin kirkko ja kylä. Nimi on vanhastaan yhdistetty *Birkan* (*Birkö*, *Björkö*) ja *pirkkalaisten* (*birkarlar*) nimiin ja tällä perusteella aluetta on pidetty vanhana kauppapaikkana. Tulkinnat ovat äänteellisesti mahdollisia. Jos nimi olisi alun perin ruotsin sanaan *ö* 'saari' päättyvä ruotsalaisnimi **Björkö* tai **Birkö*, se olisi lainautuessaan tullut muotoon **Pirkkei* kuten muutamat samanlaisten saarten nimet lähivesillä (*Hurrei* < *Furuö*, *Sellei* < *Sällö*, *Uksei* < *Oxö*, *Trompsei* < *Trompsö*). Tornionjoki- ja Kemijokivarressa on muutamia muitakin *Pirkkiö*-nimiä pelto- ja niittyalueiden niminä; rinnakkaisuutena tunnetaan *Perkkiö* ja *Perkattu*. Tältä pohjalta on todennäköisintä, että *Pirkkiö* on paikallinen variantti alkuperäisestä **Perkkiö*-nimestä. Nimen alkuna on sana *perkkiö* 'uudisraivio'. Saareen oli aikanaan raivattu eli perattu näin kaskea, niittyä tai peltoa. Mainittakoon, että saaren korkein kohta on nimeltään *Huhtamäki*. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 496–504.

Pirkkola osa-alue ja liikuntapuisto Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Britas*. *Beatars* 1699, *Beijtars* 1702, *Breijtars* 1706, *Brijtas* 1710, *Betas* 1736, *Beitars* 1756. – Nimi pohjautuu kantatalon nimeen *Britas* ~ *Betars*. Nimet *Pirkkola* ja *Britas* vahvistettiin osa-alueen nimiksi 1959, mutta nimiä käytettiin jo ennen vuoden 1946 alueliitosta, jolloin Pirkkolankin alue siirtyi Helsingin maalaiskunnasta Helsingin kaupunkiin. Suomenkieliseksi nimeksi on valittu *Pirkkola*, koska naisenimestä *Brita* (< *Birgitta*) on suomessa käytetty mm. muotoa *Pirkko*. Talonnimiin sisältyy kuitenkin vain harvoin naisten

nimiä, silloinkin lähinnä leskiemäntien nimiä. Mahdollista on, että alkuperäiseen ruotsinkieliseen nimeen sisältyisi varhaisen isännän lisä- ja ammatinimitys **betare* 'peitturi, nahkuri' muinaisruotsin sanasta *beta* 'peitota'. – SP

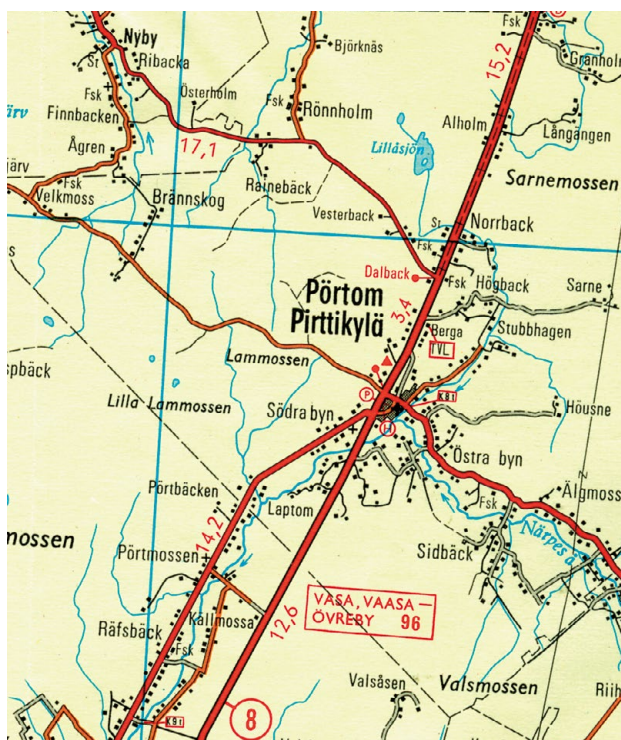
Kepsu, Saulo 2005: 192; Pesonen, Leo A. 1981: 152; SKES s.v. *pitto*; SAOB s.v. *beta*.

Pirskeri saari Kälviällä Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Birskär*. *Birr-Skär* n. 1765, *Björkskär* 1790. – Suomenkielinen nimi on lainattu ruotsinkielisestä nimimuodosta *Birskär*. Nimen alkuosa vastaa muinaisruotsin sanaa *birke* 'koivikko'. Jälkiosa on saaristonimissä tavallinen *skär* 'suurehko kivinen saari'. Noin vuodelta 1765 peräisin olevassa kartassa saaren topografiaa kuvataan seuraavasti: "Kivistä maata, kasvillisuutena koivua, leppää, haapaa ja jokunen kuusi". *Pirskeri*-niminen saari on myös mm. Luviällä. – PS

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 113; MHA E3 1/2 (n. 1765).

Pirttikylä entinen kunta, vuodesta 1973 osa Närpiön kuntaa (nykyään kaupunki) Pohjanmaalla, ruotsiksi *Pörtom*. *Pörttom*, *Pörteby*, *Pijrtom* 1558. – Ahlmanin ruotsalais-suomalaisesta sanakirjasta käy ilmi, että kunnalla ei vielä 1865 ollut vakiintunutta suomenkielistä nimeä; suomenkielisinä niminä mainitaan sekä *Pirttilä* että *Pirttikylä*. Ruotsinkielinen nimi *Pörtom* on monikon datiivimuoto sanasta *pörte*, joka on alkuperältään keskiajalla ruotsiin lainattu suomen sana *pirtti*. – PS

Ahlman, Ferd. 1865: 977; Huldén, Lars 2001: 373; Karsten, T. E. 1923: 62, 240; Söderwall K. F. 1884–1973 s.v. *pörte*.

Pirttikylä liitettiin vuonna 1973 Närpiöön; tiekarttaote on vuodelta 1966.

Pirttinuora kylä (puheessa myös *Pörtnuora*) Pyhtäällä Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Pörtnor*. *Pyrthonore* 1422, *Pörtenor* 1541, *Pijrtnor* 1559. – Suomenkielisen *Pirttinuora*-nimen ainekset ovat *pirtti* + *nuora* 'pitkä, kapea salmi' (< ruotsin *nor*), ruotsinkielisen *Pörtnor*-nimen ainekset taas *pörte* (< suomen *pirtti*) + *nor* 'kapea salmi'. Nimi on alkuaan viitannut salmeen, jonka rannalla on ollut kalasauna, erämaja tms. Vrt. → *Munapirtti* samassa pitäjässä. – MV

Huldén, Lars 2001: 352; Hausen, Greta 1920–1924: 604–605.

Pirunlinna linnavuori Lempäälän Kuljussa Pirkanmaalla. Pirunlinna on jyrkkäseinäinen vuori, jonka rinteille on raken-

nettu kivisiä suojavalleja. Vuoren laella on siirtolohkareiden muodostama luola, jota kansa on sanonut *Pirunkirkoksi* ja *Pirunpesäksi*; luolasta on löydetty kivikautisia nuolenkärkiä. Vuori on linnoitettu ilmeisesti vuoden 800 tienoilla. – Kansan kertoman mukaan jättiläiset ovat rakentaneet Pirunlinnan, ja piru on asunut siellä, kunnes kirkonkellojen soitto karkotti sen. Tämäntyyppisiä tarinoita on kerrottu muidenkin mielikuvitusta kiehtovien *Piru*-nimien selitykseksi, mutta myös nimien todellisessa synnystä on mukana kuvittelua ja ylikuonnollista. *Piru*-alkuisia nimiä on useimmin annettu erikoisille, ympäristöstään erottuville paikoille, varsinkin jyrkkärinteisille mäille, vuorille, luolille yms. Paikkojen syntyä selittämään on nimeen kiinnitetty jokin ylikuonnollinen olento, pirun lisäksi esimerkiksi jättiläinen. Lempäälässä vuoren ja luolan nimet liittyvät yhteen. On kuitenkin vaikea sanoa, kumpi on vanhempi, koska nimet ovat yhtä tavallisia ja luontevia ympäristössään. Lähes kolmasosa *Piru*-nimistä sijoittuu Hämeeseen. *Pirunlinna*-nimiä esiintyy koko maassa kymmenkunta, niistä valtaosa Hämeessä. *Pirunvuori*-nimiä on monin verroin enemmän, myös Lempäälän ympäristössä. Lempäälän nimessä *linna*-loppuosa vastaa todellisuutta, onhan vuori linnoitettu. *Pirunkirkko* ja *Pirunpesä* -nimet puolestaan kuuluvat tavallisimpiin *Piru*-nimiin. – RLP

Kalske, Marja 1999: 21–22; Tenho, Jaana 1996: 20–26, 49–91, kartat 2 ja 4.

Pirunluola luola Kuhmoisissa Päijät-Hämeessä. Tunnetaan myös nimellä *Kammionkammari*. Luola on Kammiovuorella. Kerrotaan, että luolassa on kansalaissodan aikana asuttu. Tulisijasta on vieläkin merkkejä. Yleensä maamme *Piru*-nimiin liittyy tarinoita, joiden mukaan paikalla olisi oleskellut piruja. – TA

Tenho, Jaana 1996; NA: paikannimikokoelmat.

Pirunpesä

1. vulkaanisen kauden kalliorotko Hollolassa Päijät-Hämeessä. Messilän lähellä, Tiirismaan rinteellä oleva Pirunpesä on osa 35 hehtaarin suuruisesta luonnonsuojelualueesta.
2. ”hiidenkirnu” Jalasjärvellä Etelä-Pohjanmaalla. Halkaisijaltaan 14-metrinen ja 23 metriä syvä hiidenkirnumainen kolo sijaitsee Yli-Vallin kylässä Isonvuoren rinteellä. Itse asiassa kyseessä ei ole tavallinen veden kiveen hioma hiidenkirnu, vaan rapakallioon syntynyt rapaumakolo.

Pirunpesä-nimisiä paikkoja on maassamme useita kymmeniä. Ne ovat yleensä erikoisia, kunnioitusta herättäviä luonnonsuojelumuodostumia. Kansanselitysten mukaan monet niistä ovat pirun rakentamia tai rikkoina tai pirun asuinpaikkoja. – SP

www.sci.fi/~evil0/biglakes/hollola3/hollola.html, 14.11.2006.

Hollolan Pirunpesä on kivilohkareiden peittämä kalliorotko.

Pirunpöytä uhrikivi Hummovaarassa Kesälähdellä Pohjois-Karjalassa. – Kivi on pinnaltaan tasainen maakivi, jossa on 78 matalaa, pyöreää uhrikuoppaa. Näiden ns. kuppikivien käyttö on alkanut rautakaudella ja jatkunut historialliseen aikaan saakka, paikoin jopa 1900-luvulle asti. Nimi lienee syntynyt kristinuskon tulon jälkeen, kun kirkko yritti karsia kansasta esikristillisellä ajalla vakiintuneet, ”pakanalliset” ja tuomitavat tavat. Nykytradition mukaan kivi on saanut nimensä siitä, että pirut pelaavat siellä korttia. – KM

Ahonen, Mika 2004: 16; NA: Paikannimikokoelmat.

Pirunvuori vuori Salonsaarella Rautaveden itäpuolella Vammalassa Pirkanmaalla, aiemmin Karkkua. *Piru Vuori* 1781. – Ellivuoren hotelli- ja laskettelukeskuksen lähellä olevalta Karkun Pirunvuorelta on upea näkymä Kulo- ja Rautaveden maisemiin, minkä ansiosta vuori oli suosittu matkailukohde jo 1800-luvun puolivälissä. Oman lisänsä jylhän vuoren tunnelmaan antaa lähellä lakea oleva taiteilija Emil Danielssonin Kivilinna-ateljee. Aikanaan kunnioitusta ja pelkoa herättänyt vuori on nimetty Pirun ja hänen apulaistensa asuinpaikaksi, josta vanhojen kansantarujen mukaan johti maanalainen käytävä myös pahalaisen asuntona pidettyyn Konatunkelariin Punkalaitumelle ja toinen Laukon kartanon kellariin Vesilahteen. *Pirunvuoreksi* nimeäminen voisi olla heijastumaa siitä, että vuorella ennen kristinuskon omaksumista ehkä on ollut pakanallinen palvonta- ja uhripaikka. – AH

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 286.

Pisa kalliainen vuori Nilsiällä Pohjois-Savossa, *Pieni-Pisa*, pienempi mäki. *Pisavuori* on mainittu Täyssinän rauhan raja- paikkaluettelossa 1595. Lähistöllä on kaksi lampea, *Iso* ja *Pieni Pisanlampi*, ja *Pisankangas*. Osin Juankosken kunnan puolella on *Pisanvirta*, lyhyt joki minkä kautta Ala-Siikajärvi laskee Vuotjärveen. Joessa on *Pisankoski*, joka on myös paikalla sijaitsevan kylän nimi. – Nimet ovat lainaa saamesta, ja niiden pohjana on saamen ’pyhää’ merkitsevä sana, saP *bassi*, saI *pase*. Suomessa on muitakin *Pisa*-asuisia maankohoumien nimiä, jotka sisältävät saman saamen sanan, mm. *Pisavuori* Iitissä ja → *Pisavaara* Rovaniemellä. – AA

Pisamalahti lahti Sulkavalla Etelä-Savossa. – Läheistä Linnavuorta, jossa on ollut muinaislinna, kutsutaan *Pisamalahden Linnavuoreksi*. Linnavuori kohoaa yli 50 metriä Enonveden pinnan yläpuolelle. Linnavuori on mainittu jo vuoden 1561 veroluettelossa Iitlahden kymmenyksessä. Savolaismurteissa *pisama* tunnetaan mm. merkityksessä ’särö, kolhu, halkeama, jossa reunat ovat tiukasti vastakkain’; Pisamalahti jää hieman vuonomaisesti korkeiden kallioiden väliin. *Pisama*-alkuiset nimet ovat harvinaisia: Sulkavalla on toinen, pienempi *Pisamalahti*, samoin Puumalassa ja Varkauden Kangaslamilla, ja muutkin *Pisama*-nimet liittyvät näiden lahtien nimiin. – SP

SMSA s.v. pisama; www.savonlinna.fi/museo/opus/linnavuoret.htm, 30.5.2005.

Pisamaniemi niemi ja kylä Varkaudessa Pohjois-Savossa, Kangaslammin kirkonkylän eteläpuolella. *pisama nemen Luhta*, *pisama nemi* 1563 – Niemen pohjoisreunalla on *Pisamalahti*, joka vanhastaan on ollut myös kylännimi (*Pisamalax* 1705, luontopaikkana *pisama lahest* 1563). Lahden nimi on ensisijainen. Alkuosa *pisama* merkitsee tässä ’rakoa’, jolla on voitu tarkoittaa Pisamalahden pohjukaa ja Perhonlahden välistä kapeikkoa, ks. Sulkavan → *Pisamalahti*. – SP

Alanen, Timo 2006: 142, 145; HisKi; SMSA s.v. pisama.

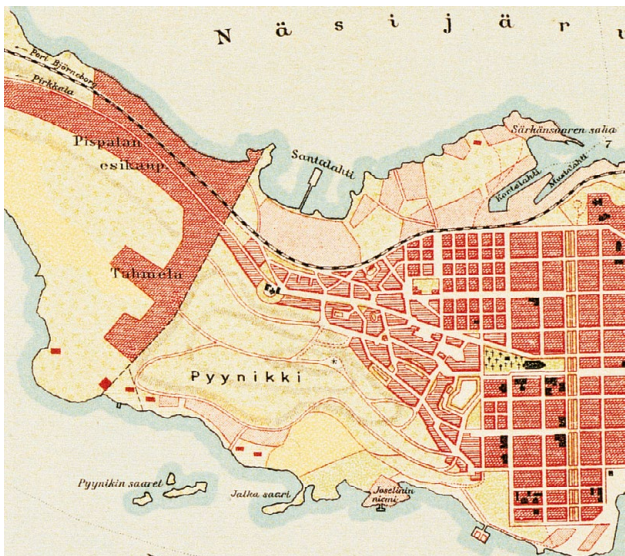
Pisavaara vaara ja luonnonpuisto Tervolan ja Rovaniemen rajalla Lapissa. Vaaran itäpuolelta alkaa pieni joki *Pisajoki*, joka laskee Kemijokeen Louesaaren luona. Pohjoisempaan sijaitseva *Pisan* kyläkunta on puolestaan *Pisajärvestä* Louejärveen laskevan joen varrella. – Nimen alkuosa on mukailtu saamen

sanasta *bassi* (saP), *sal pase*, *saKo pää 'ss 'pyhä*, joka on suomen *pyhä*-sanana etymologinen vastine. Nimen motivaatiota tosin ei enää tunneta. *Pisa*-nimiä on myös etelämpänä, kuten korkea mäki → *Pisa* Nilsiässä, mutta pohjoisempina nimet on yleensä käännetty *Pyhä*-alkuisiksi ja Utsjoella samasta saamen sanasta on myös uudempia *Pasi*-asuisia mukaelmia. – SA

Pispala

1. kaupunginosana Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin kylä Pirkkalassa. *Michel Pispola* 1492. – Tunnettu työläiskaupunginosana. Sijaitsee korkean *Pispalanharjun* laella ja sen Näsijärvelle viettävällä rinteellä. Kylä on kuulunut jo 1400-luvulla piispan läänityksiin, jonka tiloja viljelivät lampuodit, esim. 1549 maakirjan mukaan lampuodit maksoivat vuotuisen veronsa Turun piispalle, paikallisessa murteessa *pispa*. Kylän kantatalona oli *Pispa*. Vielä vuonna 1869 Pispalassa oli vain kaksi taloa: *Pispala* ja *Provasti*. Pispalan asutus on syntynyt oikeastaan 1890-luvulta alkaen. Vuoteen 1937 asti se kuului Pohjois-Pirkkalan kuntaan, jonka hallintokeskus oli Nokialla. 2. kylä Kangasalla Pirkanmaalla. *Pispala* 1540. – Kylännimen aiheena on talonnimi, joka sisältää lisänimen *Pispa* (*Morthen Pispa* 1546). – SP

Suvanto, Seppo 1987: 140; KA: Suvanto/ Kangasala s. 831–832; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 672, 674–675; www.tampere-seura.fi/melko/Pispa.html, 20.5.2005.

Tampereen kaupungin länsiraja kulki vuoteen 1937 saakka Pyynikin länsipuolelta, ja Pispalan esikaupunki kuului Pohjois-Pirkkalan kuntaan.

Pistohiekkä leirintäalue ja tanssilava Puumalassa Etelä-Savossa Lietveden *Pistohiekanselän* pohjoisrannalla. Rannasta pohjoiseen on laaja ja tasainen mäntykangas *Pistohiekankangas*, missä on uusi lentokenttä. Rantaan asti jatkuva kangas muodostaa pitkän, valkean hiekkarannan. Nimi liittyyne kalastukseen, sillä kalapadoksi rakennettua pistoaitaa on sanottu *pistoksi*. Pistohiekan alue on ollut oivallinen asuin- ja kalastuspaikka, jossa on asuttu jo kivikaudella. – SP

SKES s.v. pistää.

Pitkäsilta silta Helsingissä Uudellamaalla, kaupungin hallinnollisen ja kaupallisen keskustan ja sen pohjoispuolisten perinteisten työläiskaupunginosien välillä, ruotsiksi *Länga bron*. *Långabron* 1852; *Pitkä Silta* 1890-luvulla, *Pitkäsilta* 1896. – 1650-luvun alussa Vironniemen ja silloisen *Musholmen*-nimisen saaren (sittemmin *Stora Broholmen* ”Iso Siltasaari”) välille rakennettiin silta, josta käytettiin nimiä *Länga bron* ja *Stora bron* ”Iso silta”. Nimet olivat vastakohtanimiä saarelta mantereelle vievälle lyhyemmälle sillalle, joka tunnettiin ni-

millä *Lilla bron* ”Pikkusilta” ja myös *Sibbo bron* ”Sipoon silta”, koska sen kautta maantie vei Sipooseen. 1750-luvun kartassa Pitkäsillan nimenä on *Brobergs Bron* ”Siltavuoren silta” sillasta nimensä saaneen korkean kalliomaän, *Brobergin* (nykyinen *Siltavuori*) mukaan. Kun Hakaniemen ja Siltasaaren välinen salmi täytettiin 1890-luvulla, kävi toinen Siltasaaren silloista tarpeettomaksi. Jäljelle jäi *Länga bron*, joka liittyy Siltasaaren Kaisaniemeen. Nykyinen kivisilta valmistui 1912. Tämän melko mitättömän pituisen sillan – ainakin verrattuna uudempaan, etelämpänä sijaitsevaan Hakaniemen silltaan – nimi ei siis ole alun perin viitannut sillan huomattavaan pituuteen, vaan siihen, että se on ollut aikanaan kahdesta eripituisesta sillasta pidempi. Nimipari on vahvistettu virallisesti 1909; ruotsinkielinen nimi *Långabron* muutettiin asuun *Länga bron* 1928. – Pitkäsilta on toiminut symbolisena rajana ja poliittista etäisyyttä kuvaavana käsitteenä porvari- ja työläiskaupunginosien välillä: Pitkäsillan pohjoispuolelle alkoi 1870-luvulta lähtien kohota uusi työläisyhteiskunta. Sörnäisten sataman valmistuttua seudulle syntyi maan suurin teollisuuskeskus. – SP

Finlands Allmänna Tidning 10.11.1852; Koskinen, Juha 1990: liite; Pehkonen, Marja – Tuomi, Marja-Liisa – Pakarinen, Riitta 1987: 17; Pesonen, Leo A. 1981: 127; Saarikivi, Janne 2003.

Pitäjänmäki kaupunginosana ja rautatieasema Helsingin länsiosissa, ruotsiksi *Sockenbacka*. – Alueen esikaupunkiasutus alkoi nousta, kun rantarata valmistui 1903. Vuonna 1908 alueesta muodostettiin taajaväkinen yhdyskunta, johon kuuluivat myös Tali ja Konala. Pitäjänmäki liitettiin Helsinkiin vuoden 1946 suuressa alueliitoksessa. – Suomenkielinen nimi on 1900-luvun alun käänös ruotsinkielisestä, joka sekin tuli käyttöön vasta 1800-luvun lopulla. Alkuun nimi oli muodossa *Helsing sockenbacka*, josta se lyheni muotoon *Sockenbacka*. Rautatieasema sai nimekseen *Sockenbacka*, suomalaisen rinnakkaisnimen se sai 1925. Nimen aihe lienee siinä, että alue oli mäellä lähellä Espoon pitäjän rajaa, mutta kuitenkin Helsingin pitäjän puolella. Espoosta päin tultaessa Helsingin pitäjän (*Helsing socken*) rajapyykki tuli vastaan alavien maiden jälkeen tien oikealla puolella, eikä siitä voitu matkustaa oikealle, vaan piti mennä tien vasenta laitaa Helsingin pitäjän puolella olevaa jyrkkää mäkeä ylös. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 213, 215; www.valt.helsinki.fi/projects/kmuisti/pitajanmaki/historia.htm, 29.12.2005.

Piälbääjärvi → *Pielpajärvi*

Pjelax kylä Närpiössä Pohjanmaalla. *Pyhælx* 1403, *Pyhalax* by 1422, *Pelax* by 1492, *Pölx* 1546, *Pielax* by 1620. – Nimi on varhaisten suomalaisten antama lahdennimi, jonka lopussa on *lahti*-sanana vanha muoto → *laksi*. Nimi on merkitty asiakirjoihin varhain, mikä osoittaa paikan olleen tärkeä jo tuolloin. Vanhojen kirjoitusmuotojen perusteella alkuperäinen nimi on ollut **Pyhälaksi*. *Pyhä*-paikannimet ovat monitulkintaisia. *Pyhä*-sanalla on ollut ’aitauksen, rauhoitetun, koskemattoman; pyhän paikan’ merkitys. Koska Närpiön *Pyhälaksi* on viimeistään varhaiskeskiaikainen, se voisi kuulua niihin ikivanhoihin *Pyhä*-nimiin, joiden Veikko Anttonen on otaksunut liittyneen vanhoihin, ehkä jo esihistoriallisiin rajamaihin. Alkuperäisestä suomalaisnimestä on päästy ruotsalaismurteeseen nimeen *Pjölaks*, kun vokaalien välinen *h* on säännönmukaisesti kadonnut ja näin syntynyt ruotsissa outo diftongi *yä* on fonotaktisista syistä korvattu *jö*-yhtymällä. – RLP

Anttonen, Veikko 1996: 111–116; Huldén, Lars 2001: 370; Karsten, T. E. 1923: 37.

Plassi kylänosa ja vanha markkinapaikka Kalajoen Pohjankylässä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeen sisältyy ruotsin kielestä lainattu sana *plassi* ’aukio, kenttä’. – AR.

Pockar → *Pukaro*

pohja on pääasiassa vesistö- ja asutusnimien jälkiosa. *Pohja*-sanalla on monia merkityksiä, kuten 'alapinta, perä, perukka, sopukka, perusta', joten se esiintyy jälkiosana monenlaisten paikkojen nimissä. Peruskartoissa *pohja*-loppuisia nimiä on vajaat 1 200. Niiden levikki painottuu Kymenlaakson rannikolle sekä Hämeen, Pirkanmaan ja Keski-Suomen maakuntiin. Myös Etelä- ja Pohjois-Savossa nimiä on satoja, mutta länsirannikolla sekä Pohjois-Suomessa vain muutamia. Lahd tien, pohjukoiden ja muiden vesistönsien nimiä on noin 580, talonnimiä noin 280 sekä kylien ja kulkakuntien nimiä vajaat 140. Loput ovat mm. peltojen, niittyjen, soiden ja metsäalueiden nimiä. Yleisimmät nimet ovat *Lahdenpohja* (139), *Pohja* (36), *Pitkäpohja* (26), *Lamminpohja* (16), *Myllypohja* (8), *Kalliopohja* (8), *Soukanpohja* (7), *Miilunpohja* (7), *Kylmäpohja* (7), *Pirttipohja* (6), *Ammeenpohja* (6), *Palopohja* (6), *Korvenpohja* (6), *Jokipohja* (6) ja *Huhdanpohja* (6). Talonnimistä yleisimmät ovat *Lahdenpohja* (92) ja *Pohja* (28), joissa nimeäminen perustuu talon sijaintiin lahden pohjassa. *Lamminpohjat* ovat puolestaan usein kapeasuisten lahtien nimiä, *Mutapohjat* joko mutaisia lahdenpohjukaita tai mutapohjaisia lampia, *Ammeenpohjat* pyöreitä pikkulampareita ja *Kalliopohjat* sijainnin perusteella nimettyjä taloja. – TS

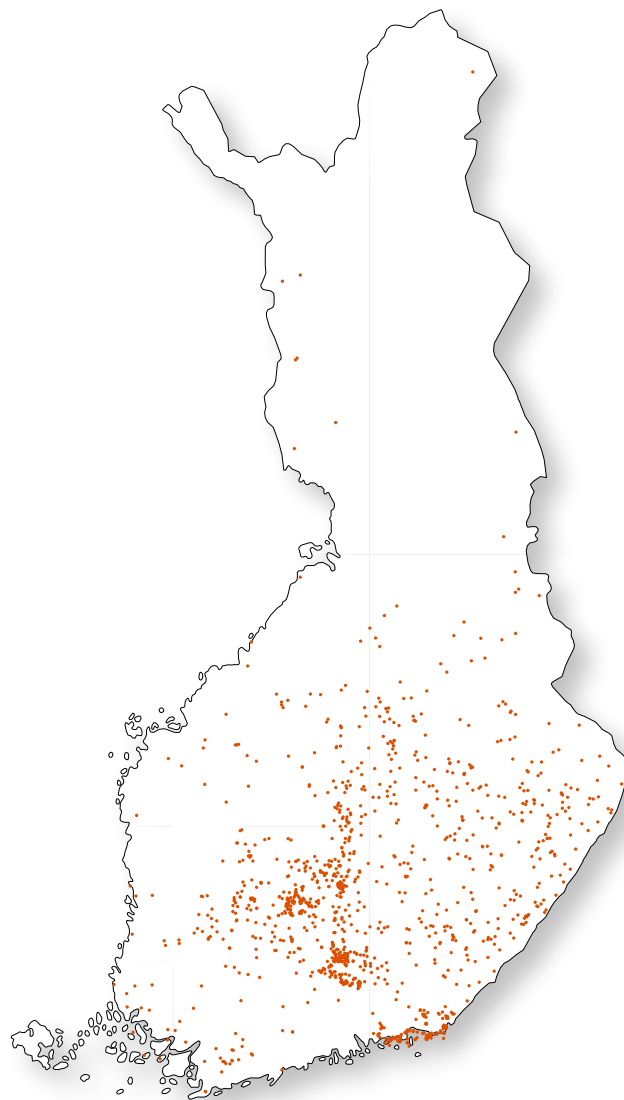
SKES s.v. pohja; Paikannimirekisteri 2005.

Pohja kunta Uudenmaan länsiosissa, ruotsiksi *Pojjo*. Vuoden 2009 alusta osa uutta Raaseporin kaupunkia. *Poyæ* 1335, *Poijo* 1351, *Poija* 1359, *Pojo* 1427; *Pohjan pit.* 1848. – Pitäjän keskus sijaitsee → *Pohjanpitäjänlahden* eli *Pohjanlahden* perukassa eli pohjassa. Vanha nimi perustuu juuri tähän sijaintiin (*pohja* 'lahdenpohjukka'). Nimen ovat ilmeisesti antaneet varhaiset hämäläiset, joille lahti on ollut tärkeä väylä matkalla merelle. Ruotsinkieliset uudisasukkaat omaksuivat nimen muodossa *Pojo* [puuju] tultuaan seudulle. Ennen pitäjännimeksi tuloa nimeä on ilmeisesti käytetty keskeisen asutuksen nimenä. Nykyinen suomalainen nimi on ruotsalaiseen nimeen pohjautuva rekonstruktio. Pitäjä lienee perustettu jo 1200-luvulla, emäseurakunta siitä tuli 1359. – SP

Huldén, Lars 2001: 213; Suometar 10.11.1848; RKT s.v. Pojo.

Rekognosointikartassa vuoden 1800 tietämiltä Pohjan pitäjän kirkonkylä (*Pojo K.*) sijoittuu Pohjanpitäjänlahden perukkaan, "pohjalle"; sen itäpuolella on kapeaan laaksoon sijoittunut Pohjankuru (*Skuru by*).

Paikannimet, joiden loppuosa on *pohja*.

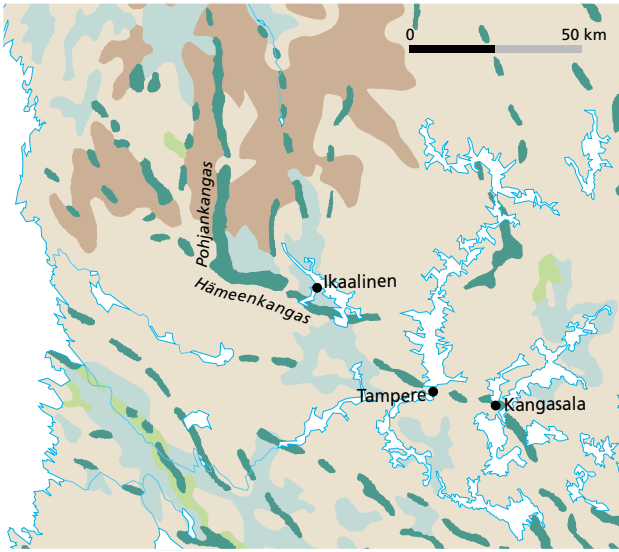
Pohja eli *Pohjankylä* kuntakeskus ja kylä Kuhmalahdella Pirkanmaalla; aiemmin keskuksena oli Vehkapuntari. Sijainti liikenteellisessä solmukohdassa on tehnyt varhain Pohjasta merkittävän kauppapaikan. Alkuaan kylän nimenä oli → *Kuhmalahdi*: *Kumalax* 1540, *Pohiakylä* 1557, *Kuhmalax Pohiakylä* 1562, *Pohiakylä* eller *Kumalax* 1566, *Kuhmalahdenpähia* 1571. Nimi kuvaa asutuksen sijaintia Kuhmajärven eteläisen pohjukan eli *pohjan* tuntumassa. – SP

KA: Suvanto/ Kangasala s. 841.

Pohjankangas harjumuodostelma Kankaanpäässä ja Karvialla Satakunnassa. *Pohjankankaalta* 1852. – Etelä-pohjoissuuntainen pitkäisharjumuodostelma jatkuu Kauhajoella Etelä-Pohjanmaalla. Se on pohjoisin osa sitä harjunoja, joka alkaa Salpausselältä ja kulkee Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan kautta Tampereelle ja edelleen Ylöjärvelle, Hämeenkyröön ja sieltä → *Hämeenkangas* ja *Pohjankangas*-nimisinä Etelä-Pohjanmaalle. Alueella on myös *Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto*. Nimen lienevät vakiinnuttaneet nykytarkoitteeseen maantieteilijät sillä perusteella, että se on harjajakson pohjoisin osa, joka työntyy kohti Pohjanmaata. Samaa nimeä käytti tosin jo Yrjö Koskinen 1852. Siitä on käytetty myös nimiä *Kyrönkangas* (*Kyrön cangahalla* 1750) ja *Kyrönselkä* (1862). – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 380; Helsingfors Tidningar 27.2.1862; Koskinen, Yrjö 1852: 13.

Pohjankuru kylä ja rautatieliikennepaikka Pohjan keskustan itäpuolella Uudellamaalla, ruotsiksi *Skuru*. *Skuru* 1359; *Skorä*

Pohjanjokkajoki on pohjoisin osa harjujokkajokista, joka kulkee Salpausselältä Kangasalan ja Tampereen kautta Etelä-Pohjanmaalle. Maaperäkartan otteessa tummanvihreä väri kuvaa harjujen ja reunamuodostumien hiekkaa tai soraa.

1472, *Skuruby* 1557, *Skurunn* 1559. – Suomenkielinen, ruotsinkielistä nuorempi nimi tarkoittaa, että kyseessä on 'Pohjan pitäjän Skuru'. Kylä sijaitsee Pohjanpitäjänlahden pohjukassa *Skuruvikenin* rannalla. *Skuru* on tarkoittanut kapeata laaksoa, joka työntyy lahden pohjukasta pohjoiseen. Nimeen sisältyvä *skuru* on ruotsin murteinen muoto sanasta *skära* 'lovi, ura'. Rautatieasema sai suomenkielisen rinnakkaisnimensä 1928. – SP

Hausen, Greta 1924: 892; Huldén, Lars 2001: 218; Lönnrot, Elias 1880; Valanto, Sirkka 1982: 79; DF: 681.

Pohjanlahti Itämeren lahti Ruotsin ja Suomen välissä. Sen osat ovat → *Ahvenanmeri*, → *Saaristomeri*, → *Selkämeri*, → *Merenkurkku* ja → *Perämeri*. Ruotsiksi → *Bottniska viken*. *Pohjanlahden poikki* 1844. – Elias Lönnrot mainitsee suomenkielisen nimen useaan kertaan Maamiehen Ystävissä 1844 kirjoituksessaan Suomen maan Historiasta. Sitten Paavo Tikkanen mainitsee sen 1846 kirjoittaessaan Suomenmaan alasta ja rajoista: "Kahdella puolen on se ympäröity meriltä, nimittäin: Pohjanlahdelta lännestä ja Suomenlahdelta etelästä." Nimi selittyy sillä, että se on Itämeren pohjoiseen suuntautuva lahti ja sijaitsee osin → *Pohjanmaan rannikolla*. – SP

Maamiehen Ystävissä 22.6. ja 17.8.1844; Tikkanen, Paavo 1846: 104.

Pohjanmaa

1. historiallinen maakunta → *Pohjanlahden itärannikolla*, ruotsiksi → *Österbotten* "Itäpohja". *Jte Pohiama* "Itä-Pohjanmaa" 1548 (Agr.); *ymbäri Pohian maan* 1602, *Itä Pohian maalla* 1608 (Ljungo), *Pohjanmaa* 1846. Keskiaikaisissa asiakirjoissa ruotsiksi *Norrbotnen* (*Botnia*), joka käsitti laajemman alueen → *Pohjanlahden* molemmin puolin: sekä Ruotsin Länsipohjan (*Västerbotten*) että Suomen puolisen Itäpohjan eli *Österbotnenin* (*Ostrobotnia* 1532, *Botnia orietalis* 1555, *Botnia* 1567, *East Botnia* 1727) – Nykyisistä hallinnollisista maakunnista Pohjanmaa, *Etelä-Pohjanmaa*, → *Keski-Pohjanmaa* ja → *Pohjois-Pohjanmaa* kuuluivat kokonaan historialliseen Pohjanmaahan – vain Kuusamo kuului varhemmin Lappiin. Keskiajalla Pohjanmaa oli Korsholman linnalääniä, joka vastasi suurin piirtein 1634 muodostettua Pohjanmaan lääniä. Kun tämä jaettiin 1776 Oulun ja Vaasan lääneiksi, jako Etelä- ja Keski-Pohjanmaahan vahvistui. Paavo Tikkanen sanoin (1846) "jääpi *Pohjanmaa* Maanselältä muusta Suomesta erotetuksi suurreksi laksoksi [=laaksoksi], jonka maat liukuvat luoteeseen

Pohjanlahteen päin". Nimen on katsottu syntyneen keskiajalla maantieteellisen käsitteen *Pohja* 'pohjoisenpuoleinen maa tai seutu' perusteella. Alueen vanhin nimi se ei välttämättä ole. Esim. Paavo Tikkanen (1853) piti Pohjanmaan alkuperäisenä nimeä *Kainu(u)nmaata* (*Caiania* 1635), joka on korvautunut nimellä *Pohjanmaa*: "Kainunmaa (= Pohjanmaa ja Kajaanin lääni) - - moni taas erottaa Kainunmaasta Pohjanmaan eri maakunnaksi, ja moni myös kutsuu Kainunmaata Pohjanmaaksi". Vaikka *Kainuunmaa* oli jo lähes tuntematon käsite, se oli hänestä historiallisesti perusteltavissa, koska "nykyisen Pohjanmaan asukkaat olivat Kainulaisia." → *Kainuu* tarkoittaa Pohjanmaata myös kansanrunojen Väinämöisen tuomiossa, jossa lapsi kastetaan "Kainuhun kuninkahaksi, Raha-uoren valtijaksi". Vielä uudella ajalla *Kainuu* (*Kainos*) näyttää olleen suomen kielessä tavallisempi kuin *Itä-Pohjanmaa*.

2. maakunta, yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksessa muodostetusta uudesta maakunnasta, ruotsiksi *Österbotten*. Siihen tulivat seuraavat kunnat: Isokyrö, Kaskinen, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Kruunupyö, Laihia, Luoto, Maa-lahti, Maksamaa, Mustasaari, Närpiö, Oravainen, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Vaasa, Vähäkylä, Vöyri. Maakunta käsittää lähinnä → *Etelä-Pohjanmaan* ruotsinkieliset kunnat täydennettynä muutamalla enemmistöltään suomenkieliselä kunnalla ja muutamalla ruotsinkieliselä kunnalla vanhaetaan → *Keski-Pohjanmaaksi* miellettyä aluetta. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. Pohjanmaa; Grotenfelt, Kustavi 1912: 4, 5, 40, 41; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: 20–22, 50–51, 70–71, 74–75, 108–109, 114–115; SSA s.v.

Pohjanmaa; Suometar 27.5.1853, lisälehti; Tietosanakirja VII 1915 s.v. Pohjanmaa; Tikkanen, Paavo 1846: 106, 117; Vahtola, Jouko 1987: 45–46.

Pohjanpitäjänlahti merenlahti, joka työntyy Pohjan kunnan keskustaan Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Pojoviken*. *Pöjo Siälén* 1647. – Lahden suomenkielinen nimi perustuu pitäjän nimeen *Pohjan pitäjä*. Lahdesta käytetään myös nimeä *Pohjanlahti*, mutta sekaannusten välttämiseksi yleensä pidempää muotoa. Jo Lönnrotin sanakirjassa (1880) on *Pojovikenin* suomalaisena nimenä *Pohjanlahti*. Lahden alkuperäinen nimi on ilmeisesti ollut alkuaan vain **Pohja* sanasta *pohja* 'lahdenpohja, perukka', johon ruotsinkieliset ovat lisänneet selittävän jälkiosan *vik* 'lahti' (*Pojoviken*). – SP

Lönnrot, Elias 1880; KA:VA b1a 99.

Pohjaslahti kunta Pirkanmaalla, liitetty 1973 Vilppulaan ja pieneltä osin Virtoihin. Erosi Ruovedestä omaksi kunnakseen 1941. Seurakunnan toiminta alkoi 1927. *Pohjalaxi* 1564, *Pochiaslaxi* 1603. – Seurakunta ja kunta nimettiin sen kylän mukaan, josta tuli kirkonkylä. Kylän nimi tulee talonimestä, josta on tietoja jo 1500-luvulta. Lahden pohjukkaan perustettu talo sai nimensä lahden mukaan. Tarjanteesta pohjoiskoilliseen pistävän *Pohjaslahden* nimen alkuosana on seudun murteessa yleinen sana *pohjanen* 'pohjoinen'. – SBS

Lahti-Mononen, Ritva 1968: 361; Nissilä, Viljo 1990: 304.

Pohjoinen kylä Tuuloksessa Kanta-Hämeessä. *Pohios* 1434, *Pochiais* 1465. – Kylän vanha keskus sijaitsi Suolijärven eteläpäässä pohjoiseen viettävällä rinteellä. Y. S. Koskimies (1985) on katsonut nimen viittaavan asumusten ja viljelysten sijaintiin auringonkiertoon verrattuna. Hauhon puolella on tosin kylä nimeltä → *Eteläinen*, mutta nämä kylät eivät muodosta sellaista keskinäisen sijaintinsa mukaista vastaparia, joka voisi olla nimenannon perusta. – SP

FMU 3: 76; Koskimies, Y. S. 1985: 408, 471.

Pohjois-Karjala maakunta Itä-Suomen läänissä Suomen itärajalla, käsittää historiallisen Karjalan maakunnan pohjoisosan, suunnilleen muinaisen Käkisalmen pohjoisen läänin

alueen. → *Karjala*, → *Etelä-Karjala*. Ruotsinkielinen nimi *Norra Karelen*. Pohjois-Karjala oli itsenäinen lääni vuodesta 1960 vuoteen 1997, jolloin se yhdistettiin Kuopion ja Mikkelin läänien kanssa Itä-Suomen lääniksi. Epävirallisesti nimiä *Pohjois-Karjala* ja *Norra Karelen* on käytetty historiallisen Karjalan maakunnan pohjoisosista ainakin 1800-luvun puolivälistä lähtien; esim. *pohjois Karjala* 1853, *Pohjois-Karjala* 1873; *norra Karelen* 1852, *nordkarelen* 1889. Virallinen maakunta Pohjois-Karjalasta tuli vuonna 1998. – LL

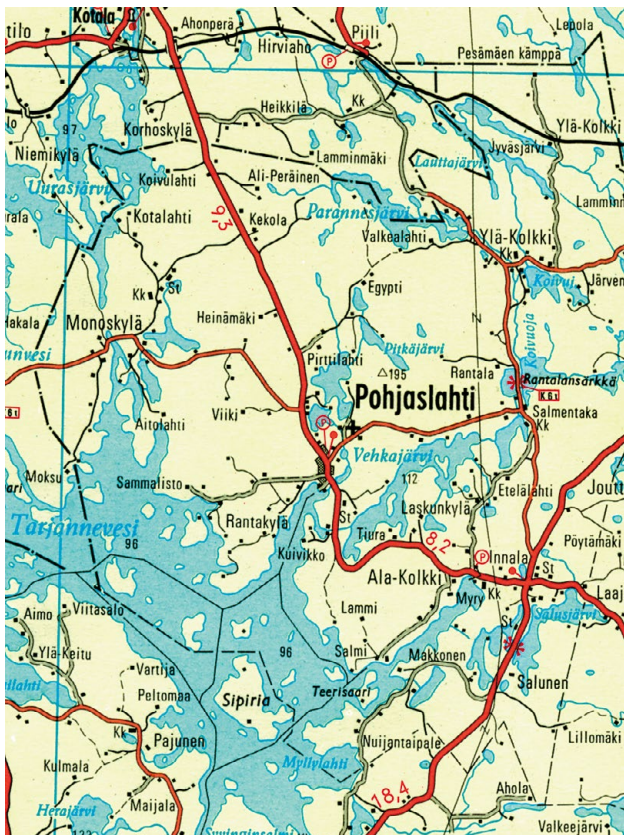
Valtioneuvoston päätös maakunnista 1998.

Pohjois-Pirkkala entinen kunta ja kauppa Pirkkanmaalla. Syntyi, kun → *Pirkkalan* pitäjä jaettiin kahtia vuonna 1922. Pyhäjärven eteläpuoleisesta osasta tuli *Etelä-Pirkkala* ja pohjoisesta *Pohjois-Pirkkala*. Pohjois-Pirkkalasta tuli kauppa 1937. Seuraavana vuonna sen nimi muutettiin → *Nokiaksi* ja *Etelä-Pirkkalasta* tuli *Pirkkala*. – SP

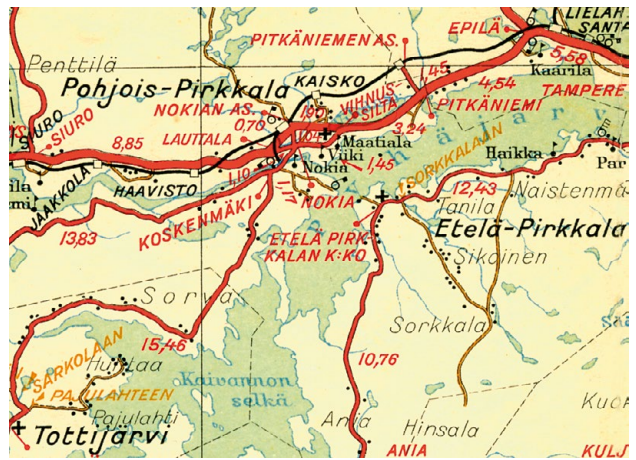
Pohjois-Pohjanmaa

1. maakunta Suomen kapeimmalla kohdalla Perämeren ja valtakunnan itärajan välillä, käsittää historiallisen → *Pohjanmaan* pohjoisen osan, ruotsiksi *Norra Österbotten*. *Norra Österbotten* 1785; *pohjois Pohjanmaata* 1869. Silloin kun → *Keski-Pohjanmaa* katsottiin omaksi maakunnakseen, Pohjois-Pohjanmaahan kuului vielä Pyhäjokilaakso, mutta ei enää Kalajokilaaksoa. Hallinnollisena maakuntana *Pohjois-Pohjanmaa* syntyi 1776, kun Pohjanmaan lääni jaettiin Vaasan ja Oulun lääneiksi; sen muodostivat Oulun läänin Pohjanmaahan kuuluvat kunnat.

2. nykyinen maakunta, ruotsiksi *Norra Österbotten*, yksi vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksen mukaisista 20 maakunnasta. Sen muodostavat seuraavat kunnat: Alaveska, Haapajärvi, Haapavesi, Hailuoto, Haukipudas, Ii, Kalajoki, Kempele, Kestilä, Kiiminki, Kuivaniemi, Kuusamo, Kärsämäki, Liminka, Lumijoki, Merijärvi, Muhos, Nivala, Oulainen, Oulu, Oulunsalo, Pattijoki, Piippola, Pudasjärvi, Pulkkila, Pyhäjoki,

Pohjaslahden kunnan länsiosa liitettiin vuonna 1973 Virtoihin, itäosa Viipuluan. Ote tiekartasta on vuodelta 1965.

Vuoden 1937 tiekartassa näkyvät Etelä- ja Pohjois-Pirkkalan kunnat; saman vuoden alussa Pohjois-Pirkkalan itäosa oli liitetty Tampereeseen ja länsiosasta oli muodostettu kauppa. Jo seuraavana vuonna nimi muutettiin Nokiaksi.

Pyhäjärvi, Pyhäntä, Raahe, Rantsila, Reijärvi, Ruukki, Sievi, Siikajoki, Taivalkoski, Temmes, Tyrnävä, Utajärvi, Vihanti, Yli-Ii, Ylikiiminki ja Ylivieska. – SP

Nyky-suomen tietosankirja 2, 1992: 731; Suomalainen Wirallinen Lehti 4.3.1869; Tidningar Utgifne af et Sällskap i Åbo 24.3.1785.

Pohjois-Savo maakunta, ruotsiksi *Norra Savolax*. *Norra Savolax* 1797; *Pohja-Sawon Ylä-Rowastikunnassa* 1841; *pohjois-Sawossa* 1847, *Pohjois-Savon* 1859; *Pohjois-Sawossa* 1882. – Käsittää historiallisen → *Savon* maakunnan pohjoisosat. Siihen kuuluvat myös ne vanhan → *Hämeen* alueet entisen suur-Rautalammin alueella, jotka 1775 siirrettiin kuulumaan Savoan. Käsitti vuonna 1997 lakkautetun Kuopion läänin alueen. Nykyään Pohjois-Savo on yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksen mukaisesta maakunnasta. Sen muodostavat seuraavat kunnat: Iisalmi, Juankoski, Kaavi, Karttula, Keitele, Kiuruvesi, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Maaninka, Nilsiä, Pielavesi, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi, Varkaus, Varpaisjärvi, Vehmersalmi, Vesanto ja Vieremä. – SP

Sanan Saattaja Wiipurista 12.6.1841; Savo 5.9.1882; Suometar 1.6.1847; Tikkanen, Paavo 1859; Åbo Tidningar 11.9.1797; KTK:n 1800-luvun korpus.

Pohjola kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Norrstan* (uudehko kaavanimi). – Pohjola kuuluu kaupungin vanhoihin takamaihin. Vuoden 1897 kaupunkikartassa alue on asumaton ja nimetön, vuoden 1910 kartassa alue on rajattu mutta kaavoittamaton ja nimetön. Sille on rakennettu kaupungin vuokrataloja 1920-luvun alussa, ja asemakaava vahvistettiin seuraavalla vuosikymmenellä. Alueen nimen syntyä ei ole tiedossa, mutta on oletettava sen syntyneen viimeistään 1920-luvulla. Nimi viittaa alueen sijaintiin vanhan ruutukaavakeskustan pohjoispuolella. – RLP

Kuparinen, Eero 1984: 232–233; Suomi Kartasto 1897/1915: 136–137; Urbes Finlandiae: 12.

Pohtimolampi lampi ja matkailukeskus Rovaniemellä Lapsissa. – Lampi on muodoltaan soikea, sen itärannalla on korkea Mellavaara, länsirannan mäet ovat huomattavasti matalampia. Sitä on voitu kuvata sanalla *pohdin* 'ohuesta haapalaudasta painettu, toiselta puolelta loivasyrjäinen soikea astia, jolla erotettiin roskat puidusta viljasta', johon on liitetty seudulle tyyppillinen, paikkaa tarkoittava nimistöjohdin *-mo*. – SP

Vuorela, Toivo 1979 s.v. pohdin.

Pohtola

1. kaupunginosa Siivikkalanlahden etelärannalla Tampereella Pirkkanmaalla, vuoteen 1950 Ylöjärveä. Pohtola oli 1500-luvun puolivälissä yksinäistila Pirkkalan pitäjässä (*Nisius Poch-*

tola 1552).

2. kylä Tampereen Teiskossa Pirkanmaalla. *Pochtoila* 1540. Nimet perustuvat talonnimiin, joihin voi sisältyä varhaisen isännän nimi *Pohto(i)*. Sitä on pidetty muinaissuomalaisena miehennimenä, jota voi sisällöltään verrata Gananderin sanakirjan (1787) sanaan *pohti* 'tarmo, voima, kova tuuli, ilmavirta, puuska'. Viljakkalasta (nykyistä Ylöjärveä) on tavattu verbi *pohtaa* merkityksessä 'puhaltaa, huokua (tuulesta)'. Vierasperäisistä henkilönnimistä ovat äänteellisesti likeisiä skandinaaviset nimet *Bote* ja *Botto* sekä vanha saksalainen *Bod-pesye* (*Bodi, Bodo, Boto, Potho, Poutho*). – SP

Ganander 1997 [1787] s.v. pohti; Ojansuu, Heikki 1920: 177–178; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pohto; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 683, 716; SMSA s.v. pohtaa, pohto.

Poikelus kylä Kurussa Pirkanmaalla, vuodesta 2009 Ylöjärveä. *Poikelus* 1859. – Kylä on muodostunut 1700-luvulla kolmen järven, *Ylinen-*, *Keskinen-* ja *Alinen-Poikelus*, ympärille ja saanut nimensä tästä järviryhmästä. *Poikelus*-nimeen sisältyy verbi *poiketa* 'käydä suunnastaan sivussa, pistäytyä'. Nimeämiseen on voinut vaikuttaa vanha pitäjänraja (nykyisin kylänraja), joka on koukannut järvien kautta, tai nimeämisaikakohtana jokin vanha kulkureitti on voinut kulkea järvien kautta. – HU

Nissilä, Viljo 1975: 80; NS s.v. poiketa.

Pojo → *Pohja*

Pojoviken → *Pohjanpitäjänlahti*

Pokela kyläkunta Vimpelissä Etelä-Pohjanmaalla. Vimpelinkylän osa, joka on kasvanut Pokelan talon ympärille. *Pokela* 1755, *Pokela* 1809. – Tämän talon ensimmäinen isäntä oli *Esko Yrjönpoika Pokelainen* 1674–93. *Pokela*-nimisiä taloja on etenkin Pohjanmaalla monessa kunnassa, vanhimpiin kuuluvia ovat kantatalot mm. Ilmajoella (*p pokelaij* 1556), Alavieskassa (*Antti Poki* 1547) ja Ylivetelissä (*Oluff Poki* 1558). Myös Keski-Suomessa vanhoja *Pokela*-nimisiä taloja on mm. 1500-luvulta periytyvä kantatalo Uuraisilla. – Nimen on arveltu olevan muunnos jostakin skandinaavisesta miehennimestä, kuten *Puke*, *Bugge*, *Bogher*, *Boghi*, joista on keskiajalta ja 1500-luvulta tietoja esimerkiksi Asikkalasta ja Tammisaaresta. Varhaisen isännän nimi on säilynyt talonnimessä ja siitä siirtynyt myös kyläkunnan nimeksi. – PM

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Pokela; NA: paikannimikokoelmat; Hiski (Vimpeli ja Lappajärvi).

Pokka SaP *Bohkkä* kylä Kitisenlatvalla Koillis-Kittilässä Lapisassa. – Suomenkielinen nimi on mukailtu pohjoissaamesta, jossa pohjana on sanaan *bohkkä* 'pukki' perustuva suvun nimi. Kylä sai alkunsa Pokan asumuksesta, jonka Johan Pokka perusti tiettävästi n. 1750. Suku on tullut Ruotsin Lapista, mistä *Pähr Olofsson Påcka* tunnetaan Siggevaaran lapinkylän asukkaana jo 1695. – SA

ESF 3:2, 17; Original-Jorde-Bok 1695.

Pokkinen kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, Oulun kaupungin vanhinta osaa. Tähän liittyvät nimet → *Pokkitörmä* ja *Pokkisenväylä*, yksi Oulujoen suistohaaroista. *Bockises Backa* 1756. – Pokkitörmällä lähellä satamaa sijaitsivat 1600-luvulla Oulun varakkaimpien porvarien talot. Heistä vaikutusvaltaisimpia oli *Johan Boehmüller*, joka toimi pormestarinakin 1643–1662. Nimet Pokkitörmä ja Pokkinen ovat luultavasti syntyneet hänen sukunimestään, kuten Ritva Toropainen on arvellut. – AR

Toropainen, Ritva 2005: 116; Virkkunen, A.H. 1953: 127, 386.

Pokkitörmä kaupunginosa ja ranta-alue Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. *Bäckises backe* 1756, *Pokkibacken* ja *Pokkimäki* 1800-luvulla, *Pukki-törmän tienohilla* 1833, *Pokkitörmän* 1858. – Ritva Toropaisen (2005) mukaan nimi on kehittynyt muodosta

**Pokkisentörmä*. Jouko Vahtolan (1980) ja Toropaisen mukaan sen taustalla on 1600-luvulla törmällä sijainneen porvaristalon nimi *Bäckmüller*, joka lyheni ensin muotoon *Bock* ja mukautui myöhemmin kaupunginosan nimeksi *Pokkinen*. Alueennimeen *Pokkinen* saattaisi sisältyä sukunimikin, sillä Oulun seudulla oli jo 1500-luvulla Pokkisia, esim. *Pauell Pokinen* 1548 Oulunsalossa, *Erich Pockaine* 1564 Lumijoella. – SP

Oulun Wiikko-Sanomia 21.12.1833 ja 31.7.1858; Toropainen, Ritva 2005: 67, 116; Vahtola, Jouko 2003c; Virkkunen, A. H. 1953: 127; fi.wikipedia.org.

Polttimanvaara vaara Sallassa Lapissa, Naruskan kylän itä- ja koillispuolella. – Vaaran eteläpuolella on *Polttimanagera*, harju *Polttimanselkä* sekä Naruskajokeen laskeva oja *Polttimanagera*. Nimi on saamelaislähtöinen. Sen alkuosa lienee yhdistettävissä saamelaiskielten syyttämistä merkitsevään verbiin (vrt. koltansaamen *puál'led* 'syyttää') ja siitä johdettu teon-nimeen, jota vastaa merkitykseltään usein suomen -minen, joskus myös -ma, -mä -loppuinen muoto. Tähän tapaan muodostettuja paikannimiä on Lapissa paljon sekä saamen- että suomenkielisillä seuduilla. → *vaara*. – KA

Polojärvi järvi ja kylä Taivalkosken itäosassa Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeen saattaa sisältyä 'verkon, merran tai muun kalanpyydyksen merkkikohoa' merkitsevä sana *polo*. Yhtä todennäköisesti nimi on saamelaisperäinen. – JV

Polttinahö tuleva asuinalue, entinen varuskunta-alue Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. *Poldinahö* 1780. – Nimen alkuosa lienee *polttaa*-sanan johdos, joko *poltti* (: *polttin*) 'poltto' tai *poltin* (: *polttimen*) 'poltto-, polttamis-'; vrt. *polttimerkki* 'polttamalla aikaansaatu merkki'. Tarinan mukaan Polttinaholla poltettiin noitavainojen viimeinen noita. Vihdissä *polttinahö* on tunnettu yleisnimenä eli appellatiivina; sen merkitys on 'aho, joka on syntynyt, kun metsäpalo on polttanut puuston'. *Polttin-* ja *Polttin-*nimiä on muuallakin: *Polttinhuhta* (Kalanti), *Polttinkallio* (Kuhmoinen), *Polttinmaa* (Ruovesi), *Polttinniitty* (Pielavesi), *Polttinsuo* (Haukipudas) jne. Joukossa on myös vesistönimiä, esim. *Polttinjoki* Ikaalisissa (*Poltti*-nimisessä kylässä) ja *Polttioja* Pyhärannassa. Jälkimmäinen saattaa selittyä niin, että ojan lähellä on joskus palanut metsää tai rannalla poltettu tervaa, hiiltä, viinaa jne. Arvo Meri on pitänyt mahdollisena sitä, että jotkin *Poltti-*, *Polttin-*nimistä perustuisivat henkilönnimeen, joka vuorostaan pohjautuisi viljelmän, kaskimaan nimeen. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 216; Meri, Arvo 1943: 131–132; Nissilä, Viljo 1966: 85;

Viikuna, Kustaa 1943: 166; SMSA.

Polttala kylä Pyhärannassa Varsinais-Suomessa. *Polttala* 1512, *Polttala* 1530, *Polthala* 1540, *Polttala* by 1555, 1691–1701 *Pälttila*. – Nimi kertonee maan polttamisesta, kulottamisesta tai kaskeamisesta. Lönnrotin sanakirjassa on *poltti*, *polttin* 'poltto', ja esim. Lopelta on tavattu murre sanat *kasken poltti* ja *tervahauran poltti*. – SP

Meri, Arvo 1943: 131–132; SMSA s.v. poltti.

Polvela kylä Juuassa Pohjois-Karjalassa. – Kylän vanha nimi on ollut *Polvijärvi* (*Polvijärvi* 1773 ja vielä 1920 *Polvijärvi*), joka perustuu sijaintiin samannimisen järven rannalla (*Polvijärvi* 1920). Ehkä nimen muuttumiseen *Polvelaksi* on vaikuttanut sekaantumismahdollisuus läheisen Polvijärven kunnan nimeen. Järvi, jonka nykyinen nimi on *Alajärvi*, kuuluu Juuanjärvestä alkavaan Juuanjoen vesireittiin. Järven kohdalla se tekee voimakkaan mutkan eli *polven*: joki tulee *Alajoki*-nimisenä pieneen järveen pohjoisesta ja lähtee takaisin kohti pohjoista. – SP

Suomen karttakirja 1920: 34D.

Polvijärvi kunta Pohjois-Karjalassa. Liperin kappeliksi 1856, itsenäistyi 1879. Kunnan keskustan lähellä on pitkä ja kapea

Polvijärvi, kartassa vuodelta 1799 virheellisesti ”Polnijärvi”. – *Polvijärviä* on paljon Laatokan koillisrannalta Pohjois-Karjalan ja Itä-Savon kautta Kainuuseen ulottuvalla alueella. Tavallisimmin nimeämisperusteena on ollut muoto: järvi muodostaa mutkan, polvekkeen. Osa nimistä kuvaa sijaintia: paikka on jossakin mutkassa, polvessa. Polvijärven Polvijärvi on Viinijoen mutkassa: idästä tuleva entinen Höytiäisen las-kujoki kääntyy järven kohdalla etelään. – AR

Kiviniemi, Eero 1977: 111–116; OIT s.v. Polvijärvi; Suomen karttakirja 1799: 113.

Pomarkku kunta Satakunnassa, ruotsiksi *Påmark*. *Pomarck* 1540 (kylä); *Poomarkku* 1850; *Pomarkun* (gen.) 1868. – Muodostettiin 1802 Ulvilan alaiseksi saarnahuonekunnaksi, 1834 kappeliseurakunnaksi ja 1899 itsenäiseksi seurakunnaksi. Pitäjä on saanut nimensä kirkonkylän mukaan. Ruotsinkielisen nimen jälkiosa → *mark* merkitsee ’takamaata’. Alkuosan on Lars Huldén arvellut sisältävän miehennimen **Påve* (< *Paulus*). Kiintoisaa on, että Pomarkusta vesitse merelle mentäessä on *Poosjärvi*-niminen järvi (*Podasjärvi* 1799). – Suomenkielinen nimi *Pomarkku* on mukaelma ruotsinkielisestä. – SP

Huldén, Lars 2001: 433; Sanomia Turusta 24.12.1850 ja 4.12.1868; Suomen karttakirja 1799: 37.

Pomokaira laaja erämaa-alue Sodankylässä Lapissa Kitisen länsipuolella. Sen läpi virtaa *Pomajoki*, jonka latvoilla on *Pomovaara* sekä laaja suoalue *Pomoaapa*. – Nimet ovat epäilemättä saamelaista lainaa jo pohjoisen sijaintinsa ja saamelaisperäisten jälkiosiansa vuoksi. Nimenosa *Pomo-* on silti ainutkertainen, eikä sille tunneta lähtömuotoa saamen sanastosta; nimi-entn täsmällinen tausta jää siksi tuntemattomaksi. Loppuosista ks. → *kaira* ja → *aapa*. – AA

Pontus asuinalue Lappeenrannassa Mälkiän ja Laihian kaupunginosien rajamailla Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeen kuntaa. – Nimi liittyy alueella oleviin kaivannon jäänteisiin. Vuonna 1607 kuningas Kaarle IX määräsi amiraali Pentti Juustenin ja Viipurin pormestarin Klemetti Sigfridinpojan kaivattamaan näiltä tienoin alkavan kanavan Saimaasta Suomenlahteen. Työ keskeytyi jo seuraavana vuonna, mutta kanavoimisyrityksen jäljet ovat vielä nähtävissä, ja ne kantavat nimeä *Pontuksenkaivanto*. Aikojen kuluessa kaivanto on nimittäin jostain syystä yhdistetty sotapäällikkö Pontus de la Gardiehen (1520–1585), vaikka hänellä ei ole ollut sen kanssa mitään tekemistä. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 100; Ylönen, Aulikki 1976: 255–258.

Pookivaara Rokuan vaara-alueen korkein laki Utajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeämisessä vaaraa on verrattu pookiin: rannikon murteessa esiintyvä sana *pooki* tarkoittaa ’tor-nimaista merimerkkiä tai majakkaa’ (< ruotsin *båk* ’kiinteä merimerkki’). – JV

Pooskeri kylä, kartano, maatunut saari, luonnonsuojelualue Merikarvialla Satakunnassa, ruots. *Bågaskär*. *Bogaskär* 1675, *Boasker* 1695, *Boasskier* 1710–12, *Booskiär* 1755, *Bogaskär* 1764, 1767, *Booskär* 1795, *Boaskär* 1799, 1801, 1853, *Pooskäre* 1893, *Boaskär* eli *Bogaskär* 1906, maininta uutena kylänä ja torppana 1671. – Pooskerin saari sijaitsee Pohjanlahdessa Köörttilän edustalla ja on maatunut niemi Köörttilän mantereeseen. Köörttilän puoleinen merialue tunnetaan nimellä *Pooskerinlahti*. Saaren ympärillä on runsaasti pieniä saaria ja kareja, ja kirjallisessa käytössä, mm. luonnonsuojelualue-na, alue tunnetaan nimellä *Pooskerin saaristo*. Kartassa 1684 Pooskeri on vielä erillisinä saarina, joiden välissä on lahti *Bogaskiers Wiken*, ja se osa saarta, jossa sijaitsee Pooskerin rälsartilan torppa, on merkitty nimellä *Iso Pooskeri*. Pooskerin entisestä rälsitalosta käytetään nimeä *Pooskerin kartano*. – Nimi *Pooskeri* on paikallisen ruotsalaismurteen mukainen mukaelma nimestä *Bågaskär*. Ruotsinkielisen nimen alkuosa-

na oleva sana *båge* ’kaari’ viittaa saaren käyrään muotoon, joka on korkeuskäyrin todettavissa. On myös oletettu, että saaren nimen alkuosaan voisi kätkeytyä henkilönnimi *Boghi*. Nimen loppuosassa on ’luotoa, kalliokaria’ tarkoittava sana *skär*, joka Merikarvialla on suomen kieleen mukautuneissa nimissä yleisesti asussa *skerri*, esimerkiksi *Hynskerri* (*Hönsskär* 1895), *Höyskerri* (*Högskär* 1760–95), *Pärskerri* (*Bergskär* 1908, 1926). – RM

Jokipii, Mauno 1974: 217–218; Santavuori, Martti 1961: 154, 155, 160, 162, 165; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 64, 118, 121–122, 125, 167.

Pori kaupunki Satakunnan rannikolla Kokemäenjoen suussa, ruotsiksi → *Björneborg*. – Suomenkielinen nimi on mukailtu ruotsinkielisen nimen jälkiosasta. Suomenkielisessä tekstissä *Biörnboris*[sa] vielä 1750, mutta *Pori* oli käytössä ainakin jo 1700-luvun lopulla: Gananderin sanakirjassa 1787 mainitaan nimi *Borin kaupunki*; sen sijaan *Bori* ja *Porin kaupunki* tarkoittivat hänellä *Porvoota*. Porin kaupunki- ja maaseurakunta erotettiin → *Ulvilasta* 1558, kun kaupunkioikeudet siirrettiin Poriin. Pori oli tuolloin Suomen pohjoisin kaupunki. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Bori, Borin kaupunki, Pori; Grotenfelt, Kustavi 1912: 384;

Juvela, Ossi 1992: 82–83.

Porin mlk. entinen kunta Satakunnassa, vuoden 1968 alusta osa → *Porin* kaupunkia. Ruotsiksi *Björneborgs lk*. Syntyi 1869, kun Porin maaseurakunnan alue järjestäytyi kunnaksi. – SP

Porkala → *Porkkala*

Porkkala niemimaa, kylä ja merivartioasema Kirkkonummella Uudellamaalla, ruotsiksi *Porkala*. *Purkal* n. 1250, *Porkall* 1429, *Porkala* 1540. – Nimeä on tulkittu sekä *-la*-loppuiseksi asutus-nimeksi **Porkkala* että alkuaan lahdennimeksi **Porkkalaksi*. Sen on katsottu osoittavan, että suomalainen asutus ulottui 1200-luvulla avomerien ääreen saakka. Nimeä sisältävälle sanalle *porkka* on annettu erilaisia merkityksiä, mm. ’tarvoin, jolla vettä polskuttamalla ajetaan kaloja pyydykseen’, ’sauvo-in’ ja ’tietäntyyppinen lautta’. *Porkkalaa* vastapäätt Virossa on *Purku*-niminen (*Purkelo* 1333, *Purkele* 1341, *Porkal* 1690) kylä, jonka nimi on voinut vaikuttaa *Porkkala*-nimeen. – *Porkkalan* alue oli vuokrattuna Neuvostoliiton sotilastukikohtaksi vuosina 1944–1956. *Porkkalanniemen* kärjen kohdalla Suomenlahti on kapeimmillaan, minkä vuoksi se oli aikanaan merenkulun ja sotilasstrategian kannalta tärkeä. – SP

Huldén, Lars 2001: 272; Kepsu, Saulo 2005: 15; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirikka 2000 s.v.

Porkka; Ojansuu, Heikki 1920: 178–179; Zilliacus, Kurt 1994: 88–89; RKT s.v. *Porkala* (Ritva Liisa Pitkänen).

Porlammi kylä Lapinjärvellä Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Porlomm*. *Porolampi* 1445, *Porlamby* 1540, *Porlam* 1547. – Kylä lienee asutettu 1300-luvulla. Asutus on ollut aina suomenkielistä. Nimen taustalla on lammennimi **Porolammi*, jonka alkuosana on sana *poro* ’roska’. Nykyiseltä nimeltään lampi on *Valkeapäänlampi* läheisen *Valkeapään* talon mukaan. Kylä on *Porlammijoen* eli Koskenkylänjoen varrella, ja lampi on joen laajentuma kylän keskustan lähellä. Ehkä lammennimi johtuu siitä, että joki tuo roskaa lampeen. Kylännimen loppuosa *-lammi* on murteen mukainen. Seudun ruotsinkielisten käytössä se on lyhentynyt muotoon *-lam* ja muuttunut sitten muotoon *-lom* Itä-Uudellamaalla tavallisten *om*-päätteisten kylännimien mallin mukaan. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 404; Harling-Kranck, Gunilla 1995: 83; Huldén, Lars 2001: 340;

Kuvaja, Christer 1995: 97.

Porlomm → *Porlammi*

Pormestarinluoto kaupunginosa, entinen saari Kokemäenjoen suistossa Porissa Satakunnassa, ruotsiksi *Borgmästarholmen*. *Borgmästar holmen*, *Pormestari luoto* 1895, *Pormestarin luoto* 1928. – Pormestarinluoto on alkuaan ollut yksi lukui-

sista suistosaarista, jotka maannousu ja joen kuljettaman maa-aineksen kerrostuminen ovat synnyttäneet. Kuivattua saarta alettiin rakentaa 1970-luvulla. Pormestarinluodon vastarannalla on *Raatimiehenluoto* (*Rådmans Holmen* 1799) ja tämän eteläpään tuntumassa → *Kirjurinluoto* (*Skrivare Holmen* 1799). Nämä saaret olivat vielä 1663 joen suistosta esiin nousevaa maata, joka 1600-luvun lopulla jaettiin palkkaetuina kaupungin pormestarille, raatimiehille ja notaarille. – Nimi *Pormestarinluoto* vakiintui vähitellen pormestarin palkkasaaren nimeksi. Suiston maannoususaarista käytetään Porinseudulla maastosanaa *luoto*, joka on myös nimen loppuosana suurimmassa osassa suistoarten nimiä. – RM

Ruuth, J.W. 1958: 395, 570, 603, 612; MIHA: A84 8/8; Karta över Björneborgs stad 1895.

Pornainen kunta Uudellamaalla, ruotsiksi *Borgnäs*. *Borgnäs* 1727. – Nimen alkuosa *Borg-* 'linna' on luultavasti lainaa aiemman emäseurakunnan Porvoon (ruotsiksi *Borgå*) nimestä ja jälkiosa *-näs* 'niemi' viittaa Mäntsälänjokeen työntyvään niemeen, jolle kirkko rakennettiin 1700-luvulla. Aluksi alueen nimenä oli *Älänet* 'Jokilääni', kun Pornainen vuodesta 1729 lähtien oli erotettu Porvoon seurakunnan kappeliksi. 1896 Pornaisista tuli itsenäinen pitjä. Suomenkielinen nimi *Pornainen* on mukaelma ruotsinkielisestä nimestä ja lienee vakiintunut nykyiseen muotoonsa vuoden 1900 paikkeilla. 1800-luvun loppupuolella käytettiin nimestä vaihdellen muotoja *Porneesi*, *Pornäsi*, *Pornasi* ja *Pornanen*. – GHK

Förteckning öfver svenska ortnamn i Finland (1897): 6; Granlund, Åke 1956: 62–66; Huldén, Lars 2001: 357; www.digi.lib.helsinki.fi [14.8.2007].

Pornainen oli vielä vuoden 1920 kartassa *Porneesi*.

Poroeno saP *Boazoetnu*, joki Enontekiöllä Käsivarren Lapissa; lähtee *Porojärvi*-nimisestä suurehkosta tunturijärvestä, saP *Boazojärvi*, ja yhtyy Rommaenon kanssa Lätäsenoksi. *Porrowuoma* 1729. – Suomenkieliset nimet on käännetty saamesta. Saamen *boazo-* on yhdyssanamuoto sanasta *boazu* 'poro', ja suomen → *eno* ja saamen → *eatnu* merkitsevät 'suurta jokea'. Täsmällinen nimeämisperuste ei ole tiedossa, mutta seutu on tunnettu poronhoitajien kesälaidunmaana. – AA ja SA

ESF 2: 24.

Poroholma niemi ja leirintäalue Raumalla. *Bodholm* 1650, *Bornholm* 1893. – Niemi on aiemmin ollut saari, mistä ker- too myös ruotsinkielisen nimen jälkiosa *holm* 'saari'. Sen alkuosaan sisältyy sana *bod(a)* 'aitta, varasto, puoti'. Poroholman kaakkoispuolella on ollut vanhaan kaupunkiin ulottunut *Puornkallionlahti* (1921). Sen nimeen voi sisältyä *puoti*-sanan murteellinen taivutusmuoto *puorin*, jolla on voitu viitata lahden tai saaren ranta-aittoihin. Niemeksi muuttuneesta saaresta käytettiin 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa nimeä *Bornholm*, joka voi olla mukaelma läheisestä suomenkielisestä *Puorn*-alkuisesta nimestä. *Poroholma* on puolestaan mukailtu nimestä *Bornholm*. – SP

Rauman keskustan osayleiskaava 2003: 81; Suomenmaa 3 (1921): 486; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2006.

Porokylä taajama Nurmeksessa Pohjois-Karjalassa. Oli Nurmeksien kirkonkylä vuoteen 1891, jolloin se paloi lähes kokonaan. – Nimi syntyi vuoden 1891 tulipalosta: kylä paloi *poroksi*, tuhkakksi. – AR

OIT s.v. Porokylä.

Poroluoto asumaton saari Kälviän edustalla Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Renö*. *Renöö* 1558. – Erikieliset nimet vastaavat sisällöltään toisiaan, joten jompikumpi on käänös toisesta. Käännöksen suuntaa ei kuitenkaan voi päätellä. – PS

NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Porovesi järvi Iisalmissa Pohjois-Savossa. *Porouen pää* 1561, *Pärä weden pää* 1620-luvulla. – Sijaitsee kaupungin lounaispuolella, keskustan länsipuolella on samanniminen kylä. Tauno Räisänen on yhdistänyt *Poroveden* ja muun Iisalmen runsaan *Poro*-nimistön saamelaiden poronhoitoon tai peuran metsästyksen, missä eläimet pyrittiin ajamaan vettä vasten. – SP

Alanen, Timo 2004a: 77; Räisänen, Tauno 1981: 29; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 331.

Porras

1. kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. *Portas* n. 1470, *Porttas* 1571.
2. kylä Hauholla Kanta-Hämeessä. Puheessa usein myös *Portaa*. *Pordas* 1431, *Pärttas* 1571.

Nimi perustuu *porras*-sanan merkitykseen 'sillaksi ojan, hetteikön tms. yli pantu puu; pitkospuu, kapulasilta'. Tammelassa Portaan kylä on luultavasti saanut nimensä Hämeen Härkätien ovelasta Turpoonjoen yli johtaneesta sillasta, Hauhon Porras taas kylään suon (Kesoimensuon?) yli johtaneella polulla olleista pitkospuista. Vrt. → *Lautaporras*. – MV

Alanen, Timo 2004b: 163; FMU 3: I, FMU 4: 353; SHL 3: 44, 153; Koskimies, Y.S. 1985: 448.

Porraskoski kylä ja koski Lammilla Kanta-Hämeessä. *Porras-koski säg* 1803. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen kosken lähellä. Koski on joessa, joka virtaa Nerosjärven ja Kuohijärven välisen kapean kannaksen poikki. Joen ylittämiseksi on kannaksella tarvinnut olla porras eli kapulasilta tai pitkospuut. – SP

SAY.

Porrasalmi salmi ja asuinpaikka Mikkelissä Etelä-Savossa. *Porrasalmi* 1799. – Ns. Kustaan sodan aikana 1789 Porrasalmella käytiin taistelu. Nimi viittaa siihen, että kapeassa salmassa on aikoinaan ollut ylitystä varten silta eli *porras*; sanalla *porras* on tarkoitettu tässä nimessä kapulasiltaa tai pitkospuuta. – SP

Suomen karttakirja 1799: 62.

Port Arthur kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, turkulaisittain *Portsa*. – Alue rakennettiin 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä työväestön asuinalueeksi. Se sai nimensä Koillis-Kiinassa Koreanlahden rannalla sijaitsevan

Port Arthurin (nykyisin Lüshun) kaupungin mukaan. Alueen rakentamisen aikaan Port Arthurin nimi oli ajankohtainen: Venäjä hävisi tämän tärkeän laivastotukikohdan Japanille maiden välisessä sodassa. Samantapaisin perustein on nimetty mm. Tampereen → *Amuri*. – RLP

OIT 6: 1442; fi.wikipedia.org/wiki/VIII_kaupunginosa_(Turku) [2.5.2007].

Portimojärvi

1. järvi ja kyläkunta Ranualla Lapissa. *Portimojärvi* 1799, *Portimo* 1802. Kylästä käytetään myös nimiasua *Portimo*.

2. järvi ja kylä Ylitorniolla Lapissa. *portome tresk* 1554. – Järven luusuassa on *Portimokoski*. Järven pohjoisrannalla on *Portimojärvi*-niminen kulmakunta ja Tengeliönjoen varrella *Portimo*-niminen asuinalue.

Järvennimiin sisältyy sana *portimo* 'kärppä'. – SP

Suomen karttakirja 1799: 129–130; Vahtola, Jouko 1980: 353; HisKi (Simo).

Portinsalo erämaa ja 1982 perustettu kansallispuisto Sotkamossa Kainuussa. – Alueen läpi virtaa rotkossa *Porttijoki*. Nimet liittyvät Porttijoel → *Hiidenporttiin*, jonka kohdalla jokiuoman kalliouseinät ovat yli 20 metriä korkeat. → *portti*, → *salu*. – AR

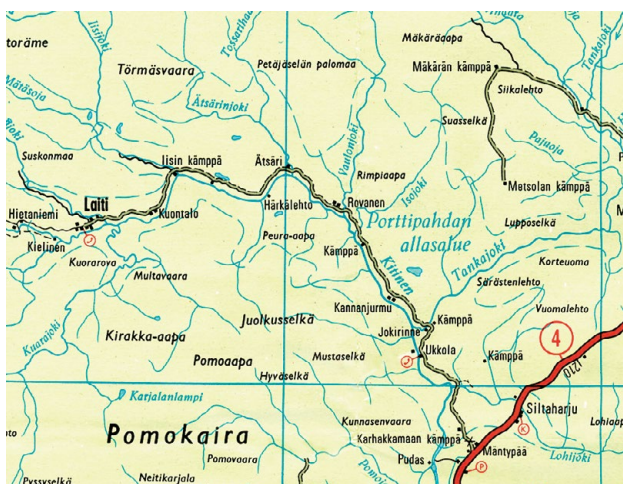
Komulainen, Alpo & al. 1998: 15–36.

portti on karttanimissä melko harvinainen paikannimien jalkiosa. Suurin osa *portti*-nimistä on annettu kulkureittien veräjille, jotka ovat hävinneet aikoja sitten, mutta nimi on voinut säilyä veräjänpaikan nimenä. Osa nimistä on annettu porttia muistuttavien jyrkänteiden tai muiden kohoumien välisten solien nimiksi, kuten *Pirunportti* ja *Helvetinportti*. Peruskartoissa on 170 *portti*-loppuista nimeä. Yleisimmät nimet ovat *Rajaportti* (15), *Hiidenportti* (12), *Portti* (7), *Kallioportti* (7), *Pirunportti* (6), *Helvetinportti* (6), *Rautaportti* (5) ja *Kiviportti* (5). Talonnimenä yleisin on *Rajaportti* ja luontonimenä *Hiidenportti*. Samantyyppisissä *helvetti*-, *hiisi*- ja *perkele*-alkuisissa uskomuksiin perustuvissa nimissä käytettyjä perusosia ovat myös → *kirkko* ja → *linna*. – TS

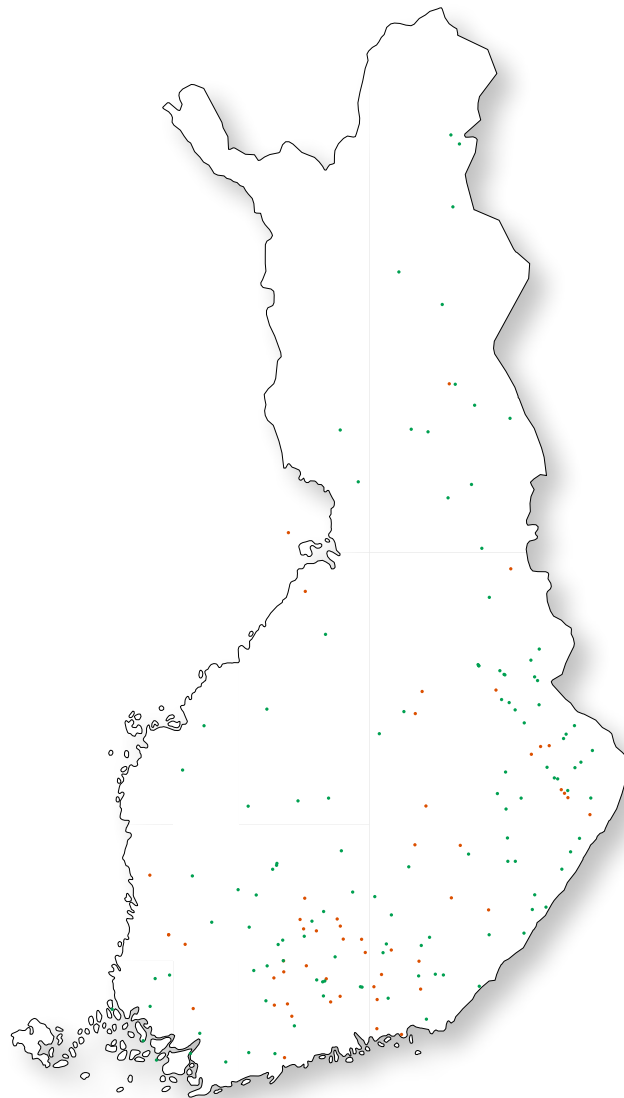
Paikannimirekisteri 2005.

Porttipahta tekojärvi Sodankylässä Lapissa. – Tekoallas valmistui Kitisen yläjuoksulle vuonna 1970. Se on Suomen 32. suurin järvi. Säännöstelypadon yhteydessä on vesivoimala. Nimensä allas on saanut Kitisen varrella olleen korkean ja jyrkän rantakallion, *Porttipahdan*, mukaan. Joki oli sen kohdalla kapea ja sitä reunustivat molemmin puolin jyrkät rantatörmät; paikka muodosti ikään kuin → *portin*. Nimen jälkiosa → *pahta* merkitsee pystysuoraa kalliota. Paikan rinnakkaisnimenä oli *Porttikallio*. – SP

NA.

Vuoden 1966 tiekarttaotteessa Porttipahdan tekojärven alue näkyy vasta sinisellä katkoviivalla rajattuna.

Paikannimet, joiden loppuosa on *portti*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Porvola

1. kylä Hämeenkoskella Päijät-Hämeessä. *Knutt Porwolast* 1468, *Porfwola* 1746.

2. kylä Juupajoella Pirkanmaalla. *Poruarila* 1557, *Borguala* 1571. Kylää on kutsuttu myös nimillä *Porkola*, *Porvoonkylä* ja *Perä-Porkola*.

Kylien nimet ovat alkuaan tarkoittaneet vain yhtä taloa. Talonnimiin sisältyneen omistajan liikanimi *Porvari* ~ *Borgare* (Juupajoella *Larss Borgar* 1466; *Lasse Porvari* 1546). Hämeenkoskella voisi tulla kyseeseen skandinaavisen miehennimen *Borghe* kansanomainen muoto. – SP

BFH I: 107; Thors, Carl-Erik 1959: 19; HisKi (Hämeenkoski); KA: Suvanto/ Kangasala s. 923–924; NA.

Porvoo kaupunki Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Borgå*. *Borga* 1327, *Borgha* 1335, *Borgå* 1408. – *Porvoo* on ikivanha äänneellinen muokaus ruotsinkielisestä vastineesta *Borgå* (*borg* 'linna' ja *å* 'joki'). On todennäköistä, että kaupunki on saanut nimensä *Porvoonjoen* rannalla kohoavan linnoitusvuoren mukaan. *Linnanmäellä* (ruotsiksi *Borgbacken*) näkyvät vallitusten jäänteet ovat *Borgå*-nimeä nuorempia, mutta mäellä on ollut asutusta jo paljon aiemminkin. Porvoo on Turun jälkeen Suomen toiseksi vanhin kaupunki. Porvoon kaupunki ja maalaiskunta yhdistyivät vuonna 1997. – TS

Hausen, Greta 1920: 29; Granlund, Åke 1956: 66; Huldén, Lars 2001: 309.

Porvoon mlk. entinen kunta Itä-Uudellamaalla. Yhdistettiin vuoden 1997 alussa → *Porvoon* kaupungin kanssa. – Porvoon seurakunta lienee ollut olemassa jo 1200-luvulla. Kaupunki ja maaseurakunta olivat erillisiä ainakin jo 1500-luvulla. Kunnallisen itsehallinnon myötä 1860-luvulla syntyi myös Porvoon mlk. – SP

Posio kunta Lapin läänin eteläosassa. Kirkonkylä sijaitsee *Posionjärven* ja *Yli-Kitkan* välissä. Järven keskivaiheilla on *Keski-Posion* kyläkunta ja järven yläpäässä *Perä-Posion* kylä. *Posio-tresk* n. 1600, *Pässe T[räsk]* 1642, *Posio* 1798. – Nimi on lohjennut järvennimestä, joka puolestaan juontuu *Kitkajärven* lapinkylän ajoilta ja on peräisin saamesta. Taustalla on saamen asumustermi, saP *boaššu*, sal *puáššu*, saKo *puášš* 'koda tai tuvan perä', joka on lainattu peräpohjalaismurteisiin asussa *posio*. Nimen aiheeksi voi ymmärtää järven aseman suuren *Kitkajärven* perukassa, ikään kuin kodan perällä. – SA

Gallen, Jarl 1968: 227; Suomen karttakirja 1799; Tresk, Olof 1928.

Poussu kylä Kuusamossa Koillismaalla Pohjois-Pohjanmaalla, kylän keskus *Poussunjärven* pohjoisrannalla. Kylän keskuksena *Poussun* tila, joka on jo vuoden 1767 veroluettelon mukaan jaettuna kahdeksi. *Poussu*, *Isopoussu* ja *Ylipoussu* ovat myös kuusamolaisia sukunimiä. – Kantatalon ja kylän nimi lienee lähtöisin järven nimestä. *Poussun* seutu on ollut pudasjärveläisten eräaluetta ennen Kuusamon suomalaisatutuksen syntymä. *Poussu*-nimeä on T. I. Itkonen arvellut saamelaisperäiseksi, mutta todennäköisemmin nimi perustuu saksalaisperäiseen henkilönimeseen *Poussa*, *Poussu* (< saks. *Bos*, *Bose*, *Bosi*), josta on jälkiä erityisesti Satakunnassa ja Hämeessä. – AR

Ervasti, Seppo 1978: 156, 191, 715; Itkonen, T. I. 1920: 51, 1948b: 509; Mikkonen – Paikkala 1984 s.v. *Pousi*; Nissilä, Viljo 1980: 176.

Preiviiki kaupunginosa, kylä Porissa Satakunnassa maannosalueella Pohjanlahden rannalla, ruotsiksi *Bredvik*. *Bredh-wijck* 1491, *Bredwick* 1571. – Preiviikin edustalla on Kuumi-naisten ja Yyterin välissä laaja matala merialue *Preiviikinlahti* (1700-luvun lopulla ruotsinkieliseen karttaan merkitty vesialueeksi *Bredwiken*), joka on kokonaan Natura 2000 -aluetta ja kansainvälisesti merkittävä linnustonsuojelualue. Preiviikin ja Pietniemen välissä on kangasmetsä *Preiviikinkangas*, jonka läpi kulkee *Preiviikintie*. Keskikylän seutu oli kuivilla jo 1050–1330, mutta vielä 1400-luvulla oli vesitieyhteys Kuumi-naisten sivuitse *Preiviikinlahteen*. Preiviikin kylästä kuuluu osia *Makholman* kyläkuntaan → *Makholma*. – Nimi *Preiviiki* on paikallisen ruotsalaismurteen ääntöosan mukainen mukaelma nimestä *Bredvik*, jonka alkuosa *bred* tarkoittaa 'leveää' ja loppuosa *vik* 'lahtea'. Porin seudun rannikon suomalaisessa paikannimisessä vesistönsana *viiki* tarkoittaa 'merenlahtea', toisin kuin sana *lahti*, joka tarkoittaa 'laajaa lahtea ja saarten välistä merialuetta'. Sana *viiki* on seudulla yleinen mm. lahtien ja vesijättömaiden ja peltojen nimissä. – RM

Huldén, Lars 2001: 427; Jokipii, Mauno 1974: 215; Lehtinen, Erkki 1967: 4, 12; Miikkulainen, Rajja 1996: 128–129; Sammallahti, Leena 1998: 24; Santavuori, Martti 1961: 291; Suvanto, Seppo 1973: 187; www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=14041& [3.7.2007].

Princkkala kartano Kaksikerran saarella Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kaksikerran kuntaa, ruotsiksi *Brinkhall*. *Brinchala gård* 1639, *Brinkala* 1650, 1710, *Brinkhals tomt* 1718, *Brinkkall* 1799. – Kartanon juuret ulottuvat 1500-luvulle, mutta sen nykyiset rakennukset ovat pääosin 1700-luvun lopulta. Nimi on alkuaan ruotsinkielinen. Siihen sisältyy maastosana *brink* 'rinne, törmä', joka sopii hyvin paikan topografiaan. Vanhimmalla talolla on aiemmin kaksikielisessä Kaksikerrassa voinut olla ruotsinkielinen nimi, esim. **Brinkas* ja sen suomenkielisenä vastineena *Brinkala*. Kehitys on voinut käydä niin, että ruotsinkieliset ovat ottaneet käyttöönsä

loppuheittoisen suomenkielisen nimen **Brinkal*, joka myöhemmin on muuttunut rälsissäteriksi muodostetulle tilalle sopivampaan muotoon *Brinkhall*. Ruotsissa on muutama *-hall*-loppuinen kartanon nimi, ei kuitenkaan nimeä *Brinkhall*. – Turun nykyisen raatihuoneen nimi *Princkkalan talo* – *Brinkalahuset* liittyy Kaksikerran nimeen. Jo vuodelta 1544 on asiakirjatodiste näiden kahden Princkkalan yhteen kuulumisesta. Tunnettu sanonta "päin princkkalan" (tai alkuaan "päin Princkkalan (kivi)muuria") on yhdistetty sekä Kaksikerran Princkkalaan (Brinkhalliin) että Princkkalan taloon. Sanonnan kerrotaan johtuvan siitä, että joku on ajanut vaununsa säpäleiksi lähtiessään "Troilin paaleista", joistakin juhlista, jotka maaherra Knut von Troil oli järjestänyt 1820-luvulla vuokraamassaan Princkkalan talossa. – PS

BFH 3: 156B158; Bonsdorff, Carl von 1889: 55; Ehrensward, Ulla – Ziliacus, Kurt 1997: 48 (kartta 35); Gardberg, C. J. 1989b: 113B115; Mäkelä, Pentti 1997: 31; Nikander, Gabriel & al. 1930: 116; Nikula, Oscar 1971: 89; Suomen karttakirja 1799: 45; www.kulttuuriperinto.fi/index.php?mI=kohteet&lang=fi; NA: Paikannimikokoelmat.

Prostvik kylä Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Proestewick* 1540. – Nykyään nimi tunnetaan parhaiten Nauvon ja Paraisten välisen maantielautan satamapaikkana Nauvon itäpäässä. Prostvikin kylä sijaitsee parin kilometrin päässä rannasta. Kylässä ei enää ole minkäänlaista lahtea (ruotsin *vik*), mutta on selvää, että kylä on saanut nimensä keskiajalla, kun Österviken on ulottunut kylään saakka (Prostvikin Norrbyn ja Söderbyn kohdalla). Nimen yhteys kirkkoon (ruotsin *prost* 'rovasti') jää kuitenkin epäselväksi. – PS

Huldén, Lars 2001: 112.

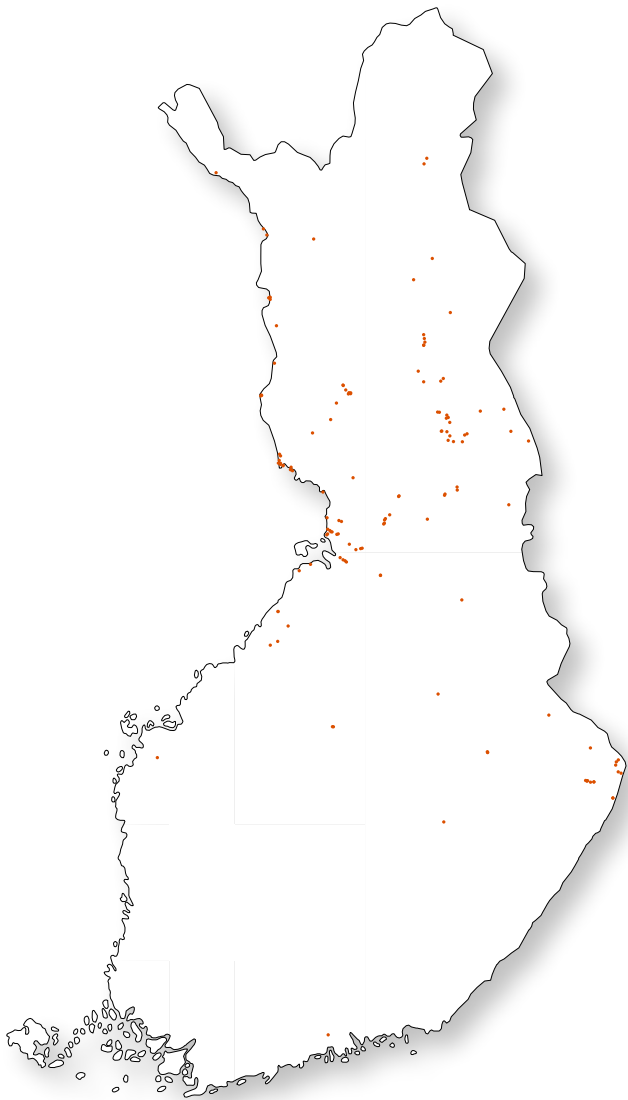
Prunkkala kirkonkylä Aurassa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Brunkala*. *Josse Brunka* 1457, *Prunkkala* 1556, *Brungale* 1539. – Prunkkalan kylän arvioidaan syntyneen 1300–1400-luvulla. Tuolloin se on kuulunut laajaan Liedon kirkkopitäjään. Nimen kantana lienee lisänimi *Brunke*, joka tunnetaan mm. läntiseltä Uudeltamaalta, esim. *Magnus Bruncka* Lohjan käräjillä 1402. Lars Huldén on palauttanut tähän nimeen myös Pohjan kylännimet *Brunkaböle* ja *Brunkom*. Hän arvelee lisänimen olevan alkuaan saksalainen. Samaan on päätyttyä myös Viljo Nissilä. – RLP

FMU 2: 13; FMU 4: 108; Hiltunen, Esa 1988: 197, 203; Huldén, Lars 2001: 214; Nissilä, Viljo 1980: 176.

pudas melko harvinainen pääasiassa vesistönimien jälkiosa, taipuu *pudas*: *putaan*. *Pudas* tarkoittaa joen haaraa, joka yhtyy takaisin pääjokeen. Peruskartoissa *pudas*-loppuisia nimiä on noin 140, lähes kaikki Suomen pohjois- ja keskiosissa. Asutusnimiä on parikymmentä. Pelkkä *Pudas* esiintyy viitisentoista kertaa, pääasiassa talonniminä, mutta muut nimet ovat ainutkertaisia tai muutaman kerran esiintyviä, kuten *Hietapudas* ja *Myllypudas*. *Pudas*-alkuisia nimiä on koko Suomessa vain alun toista kymmentä. Yleisin nimi on → *Pudasjärvi*. *Pudasjärven* kaupunki on saanut nimensä paikallisesta *Pudasjärvestä*, mutta samanniminen järvi on myös ainakin Kannonkoskella, Lieksassa ja Äänekoskella. Porvoon ruotsinkielinen kylännimi *Pepot* on ikivanha suomenkielinen *-pudas*-nimi, alkuaan **Pyhäpudas*. – TS

Paikannimirekisteri 2005.

Pudasjärvi kaupunki ja järvi Pohjois-Pohjanmaalla, Koillismaalla. *Pudasierffui tresk* n. v. 1600, *Pudhas järvi* 1619 (kylä). – *Pudasjärven* kirkko sijaitsee *Pudasjärven* kylässä samannimisen järven pohjoisrannalla. Kunnan keskus on kuitenkin ollut jo pitkään järven kaakkoispuolella sijaitseva Kurenalus. Kurenaluksen taajamaa kutsutaankin nykyisin usein nimellä *Pudasjärvi*, ja kirkolla olevaa vanhaa *Pudasjärven* kylää puo-

Paikannimet, joiden loppuosa on *pudas*.

lestaan nimellä *Riekinranta*. Pudasjärven seurakunta erosi liistä 1639. Tiettävästi se oli ollut sitä ennen jonkin aikaa jo kappeliseurakuntana. Pudasjärveen kuului myös nykyinen Taivalkoski ja suuria osia Ranuasta ja Posiosta. – Järvenniemen alkuosana on sana *pudas*, murteessa *puas* tai *puvas*, 'joen sivu-uoma, takaisin pääuomaan yhtyvä pienempi haara'. Iijoki jakautuu haaraiseksi sekä järven ylä- että alapuolella. – SBS

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Pudas; Gallén, Jarl 1968: 228; HisKi; KA 4929: 156.

Puhar-Onkima kylä Askolassa Itä-Uudellamaalla, usein lyhyemmin *Onkima*. *Ongemaby* 1540, *Lille Ongema* 1541, *Ongima* 1719, *Pohãrongima* 1575, *Pwharongima* 1581, *Puharãngima* 1587, *Puh. Ong.* 1757, *Puharongima* 1782, *Ongima Puhar* (kylän- ja talonnimi) 1787. – Saulo Kepsu on olettanut nimen kehittyneen järvennimestä **Onkimajärvi*. Järvi lienee ollut kylästä hieman pohjoiseen Porvoonjoen varrella. Järvestä muistuttaa edelleen pellonnimi *Järvensuo*. Ilmeisesti nimessä yhdistyy vanha järvennimi ja hämäläinen talon- tai henkilönnimi *Puhar(i)*. Heikki Laurinmäki on verrannut nimeä Myrskylän talonnimeen *Puhari* (*Pukars* 1600), Padasjoelta 1499 kirjattuun henkilönnimeen *Henrik Puhar* ja Hollolan 1460 käräjien katselmusmiehen nimeen *Pääll Puhari*. *Puhari*-nimiä on lähinnä hämäläisellä alueella ja Kaakkois-Suomessa. Nimi *Onkima* on ilmeisesti täsmennetty *Puhar*-alkuiseksi erotukseksi → *Herman Onkimaasta*. Nämä kaksi kylää ovat olleet

jonkinlaisia tytärkylä, koska tätä *Onkimaata* kutsuttiin toisinaan nimellä *Lille Ongimaa* "Vähä-Onkima" ennen kuin siitä tuli *Puhar-Onkima*. – SP

BFH I: 167; Hausén, Greta 1920: 15; Kepsu, Saulo 1995: 97; Laurinmäki, Heikki 1957: 494; HisKi.

Puhos

1. taajama Kiteellä Pohjois-Karjalassa, *Puhoslammen* ja *Oriveden Puhoslahden* välissä. *Puhos*, *Puhoksa*, *Pugonšu* (ven. lähde) 1637, *Puhos* 1684, *Puhox* 1694.

2. kylä Pudasjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla, *Puhosjärven* rannalla. *Puhosby* 1687.

Kumpikin on saanut nimen sijainnin mukaan. Viljo Nissilä on ehdottanut, että nimet sisältäisivät saman karjalaisen henkilönnimiaioksen kuin sukunimet *Puhakka* ja *Puhonen*. Tätä vastaan kuitenkin viittaa se, että sekä Kiteen että Pudasjärven *Puhos* ovat ilmeisesti syntyneet lyhentymällä vesistönimistä. – Nimet voisivat periaatteessa sisältää jonkin joen sivuhaaraa merkitsevän *pudas*-sanan yhteyteen kuuluvan maastotermin. Nykypohjoissaamen pudasta tarkoittava *bovccis*, jota vastaavasta sanasta myös suomen *pudas* on ilmeisesti lainattu, on ollut hankalasti omaksuttavissa suomeen. Sanasta olisi saatettu päätyä *Puhos*-asuun nimenomaan itämurteissa tai muinaiskarjalassa, joiden alueeseen Pudasjärvikin on vielä keskiajalla kuulunut. Näissä murteissa ei ole ollut käytettävissä dentaalispiranttia (englannin *th*-äännettä muistuttavaa äännettä), jolla saamen sanansisäinen *-vc*-yhtymä lännessä on korvattu. Huomattakoon, että saamen sana on merkinnyt paitsi varsinaista pudasta eli joenhaaraa myös virtapaikkaa rannassa. – JS

ILWb 2 (1987): 395; Nissilä, Viljo 1939: 27; Nissilä, Viljo 1962a: 64; HisKi.

Puijo korkea mäki, virkistysalue ja talvihihtokeskus Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Puijon Mäki* 1561, *Puionmäki* 1620-luvulla. – Mäkialueesta pohjoiseen työntyvä korkea harjanne on nimeltään *Puijonsarvi*. Puijon lounaispuoleiselle rinteelle on noussut *Puijonlaakson* kaupunginosa. Ensimmäinen näkötorni Puijolle rakennettiin 1856. Puijolla talvella 1887 pidettyjä hiihtokilpailuja voi pitää suomen ensimmäisinä maastohiihtokilpailuina – muualla hiihdettiin kilpaa tasamaalla. Myös Heinävedellä on *Puijonmäki* ja Ylikiimingissä *Puijonsuo*. – Nimen sisältöä ei tunneta. Kun Puijo sijaitsee keskellä Kallavettä ja kohoaa yli 220 metriä järven pintaa korkeammalle, tämän voi otaksua olevan nimen aiheena. – SP

Alanen, Timo 2004a: 36; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 368.

Ensimmäinen näkötorni Puijolle rakennettiin jo 1800-luvulla. Vuoden 1910 kartassa näkötorni on kuvattu tähtimäisellä merkillä.

Puistola osa-alue ja rautatieasema Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Parkstad*. – Tapanilan koillispuolelle rautatien itäpuolelle alkoi syntyä asutusta yksityisen yhtiön AB Parkstad-Wanda-Puistokylä OY:n ostettua laajoja alueita Tapaninkylän seudulta ja alettua 1906 kaupata maata kaupunkilaisten asutavaksi. Aluksi yhtiö myi maata vain ruotsalaisille Arbets väner -yhdistyksen jäsenille, mutta ostajien puutteessa myös suomenkielisille asiakkaille. Aluetta mainostettiin ”Työväen huvilakaupunkina”. Asutus sai perustajayhtiönsä mukaisen nimen *Parkstad*, joka suomalaistui asuun *Puistola*. Tosin jo vuoden 1918 alussa oli alueelle perustettu Tikkurilan Puistokylän Työväenyhdistys. Vielä 1920-luvun alussa suomenkielisetkin käyttivät alueesta nimeä → *Fastböle* (*Fasteböleby* 1540), koska se liittyi läheisesti vanhaan Fastbölen kyläasutukseen nykyisen Vantaan puolella. Uutta asutusta varten perustettiin 1911 rautatiepysäkki, joka oli noin 350 metriä nykyisestä asemasta pohjoiseen. Se sai nimekseen *Fastböle*. Vuonna 1925 aseman suomenkieliseksi rinnakkaisnimeksi tuli *Puistola*, mikä alkoi vakiinnuttaa nimeä tarkoittamaan koko aluetta. Aseman ruotsinkielinen nimi muutettiin *Parkstad*aliksi vastaamaan aseman sijaintia vasta 1961. Puistolan alue siirrettiin suuressa alueliitoksessa 1946 Helsingin mlk:sta osaksi Helsingin kaupunkia. – SP

Hausen, Greta 1920: 187; Pesonen, Leo A. 1981: 195; www.sunpoint.net/~puistolanty/Historiikki.htm, 30.12.2005; www.tapanila.fi/historia/hist4.html, 21.12.2005; www.valt.helsinki.fi/projects/kmuisti/matapupu/tapani/MOSAESI1.HTM, 30.12.2005.

Puitsitunturi tunturi Sallassa Lapissa. – Puitsitunturi sijaitsee kunnan pohjoisosassa Venäjän ja Suomen entisten ja nykyisten rajojen kulmauksessa. Tunturi on osaksi Venäjän puolella. Tunturin eteläpuolella on *Puitsinlampi*. Nimeen sisältynee saamelaista lähtöä oleva ’suippoa’ tarkoittava sana (vrt. pohjoissaamen *buiccas* ’puikea, suippo’, yhdyssanaosana käytetään adjektiivin attribuuttimuotoa *buice-*). Tunturin huippu nousee jyrkästi ylöspäin. – KA

Peräniitty, Anneli 1985: 78.

Pukara kylä Mouhijärvellä Satakunnassa. *Eric Pukaran* 1546, *Pukara* 1635. – *Pukara*-alkuisia paikannimiä on melko runsaasti, lähinnä Oulujärven eteläpuolella, ja valtaosa niistä on vedenkokoumien nimiä. Jouko Vahtola on iännyt niiden synnyn varhaiselle eräkaudelle ja pitänyt nimiä hämäläislähtöisinä. Nimillä on ilmeisesti kuvattu järven tai muun maaston epäsäännöllistä muotoa. Sanasta *pukara* ei ole tietoja, mutta se voisi olla muunnos sanasta *pukama* ’kyhmy, äkämä, lovi’. Mouhijärvelläkin on ollut *Pukarajärvi* (*Pukaraieffui* 1562), joka tarkoittaa ilmeisesti Pukaran kylän nykyistä Hahmajärveä – tosin Seppo Suvanto on varovasti uumoillut kohteeksi Hämeenkyrön Vesajärveä. *Pukara* on kylännimi myös Piela vedellä, ja kyläkunnan nimi Honkajoella (vieressä kuivattu *Pukaranjärvi*), Ikaalisissa (myös jo maaton *Pukaralampi*) ja Konnevedellä, jossa se on *Pukara*-nimisen järven rannalla. Järven nimenä *Pukara* esiintyy myös Pihtiputaalla. – SP

Kiviniemi, Eero 1977: 109; SSA s.v. pukama; Vahtola, Jouko 1980: 177; KA: Suvanto/ Kyrö s. 395; SAY.

Pukaro kylä ja kartano Lapinjärvellä Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Pockar*. Kylän keskustan pohjoispuolella sijaitseva *Pukaron* kartano perustettiin 1763. *Pokkar by* 1459, *Päckarby* 1540. – Ruotsinkielinen nimi äännetään murteessa *pukar*. Kylä asutettiin luultavasti 1300-luvulla. Kylän asutus oli alusta pitäen pääosin ruotsinkielistä, mutta nimensä kylä sai suomenkielisestä vesistönimestä. Nimi saattaa tulla sanasta **pukara* tai **pukaro* ’mutka’ ja liittyä Taasianjoen mutkaisuteen kylän kohdalla. *Pukara-*, *Pukaro*-nimiä tavataan hämäläisten erämaihin kuuluneilla seuduilla, joten nimi lienee hämäläisten antama. – SBS

Harling-Kranck, Gunilla 1995: 85; Hausen, Greta 1920–1924: 403; Kiviniemi, Eero 1977: 109; Kuvaja, Christer 1995: 127.

Pukinmäki kaupunginosana ja rautatieasema Helsingissä Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin maalaiskunnassa; liitettiin vuoden 1946 alussa Helsingin kaupunkiin. Ruotsiksi *Bocksbacka*. *Boxbacka* 1435, *Bockzbacka* 1578 (kylä). – Nimi perustuu vanhaan kylän ja kartanon nimeen *Bocksbacka*. Kylästä tuli 1435 rälssitila. Nimen on katsottu liittyvän *Bock*-nimiin vapaaamiessukuun, jonka jäseniä oli Bocksbackan kartanon omistajina 1623–1721. Kaupunginosa syntyi alkoi, kun Pukinmäen kartano siirtyi 1907 *Boxbacka* Aktiebolagin hallintaan, joka palstoitti osan maista asuintonteiksi. 1915 syntyi taajaväkinen yhdyskunta *Sonaby* – *Boxbacka Villasamhälle*. Nimi *Pukinmäki* on käänös ruotsinkielisestä nimestä ja tullut käyttöön vasta 1900-luvun alussa; siinä on käännetty myös nimen alkuosaan sisältyvä sukunimi *Bock*. Nimi vahvistettiin virallisesti 1925 niin taajaväkinen yhdyskunnan kuin 1886 perustetun *Boxbackan* rautatiepysäkin suomenkieliseksi nimeksi. – SP

Granlund, Åke 1981: 16; Huldén, Lars 2001: 291–292; Kepsu, Saulo 2005: 118; Kerkkonen, Gunvor 1963: 76; Kolbe, Laura 1989: 24, 30; Voionmaa, Väinö 1950: 93.

Pukkila kunta Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Buckila*. *Puckila* (kylä) 1699, *Puckila* (kappeli) 1744. – Perustettiin 1640 *Savijoki*-nimisenä kappelinä. Tämän alkuaan Pukkilan suurimman kylän nimi (*Sauio* 1539, *Sawio* 1599) perustuu joen nimeen *Savijoki*, jonka nimen puuro purotaa kylän läpi Porvoonjokeen. *Pukkila*-nimi tuli käyttöön 1600-luvun lopulla, sitä ennen käytössä oli myös *Lill-Borgå* ”Vähä-Porvoo”. Itsenäinen seurakunta siitä tuli 1896. *Pukkila* on alkuaan talonnimi, ja siihen voi sisältyä henkilön liikanimi *Pukki*. Tosin on arveltu nimen viittaavan pukkien kasvatukseen. Ruotsinkielinen nimiasu *Buckila* perustuu suomenkieliseen nimeen. – SP

Hausen, Greta 1922: 569–570; Huldén, Lars 2001: 358; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pukki; Suutari, Toni 2001: 164; HisKi (Myrskylä).

Pukkila kylä ja kartano Piikkiössä Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Buckila*. *Buchila* 1550, *Jöns i Buckila* 1554. – Mainitaan ensimmäisen kerran jo 1470. Pukkila on saanut nimensä *Bock*-suvulta, joka kuului Piikkiön alkuperäisiin rälssisukuihin. Se hallitsi Pukkilan tilaa 1400-luvun puolimaissa ja sitten uudelleen 1540-luvulta 1720-luvulle. Vuonna 1762 valmistunut päärakennus edustaa rokokootyyliä ja on museona. – SP

Anthoni, Eric 1970: 323; Havia, Timo 1989: 104; Huldén, Lars 2001: 160; www.nba.fi/fi/pukkilan_kartanomuseo, 22.1.2005.

Pukkulmi niemi, entinen Perämeren saari Iissä Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Kuivaniemeä. – Nimi tulee alkuperäisestä ruotsalaisesta nimestä *Bockholm*. Nimeen sisältyy sana *bock* ’pukki’. Saari lienee ollut vanha laidunsaari. Tornionjoessa on *Pukulmi*-niminen saari jokisuulla Torniossa ja toinen ylempänä Kainuunkylän kohdalla Ylitorniolla. – JV

Puksala saP *Buksal*, talo Utsjoella Lapissa, Utsjoen *Puksalanjärven* (saP *Buksaljärvi*) rannalla *Buksal*joen suulla. *Buckeljo* 1796, *Bukseljo*, *Bukseljo* 1804. Nimirypäeseen kuuluu lisäksi Utsjoen ja Kevon välistä laajaa vaara-aluetta tarkoittava *Buksalskäidi*, jonka *Buksal*joen osittain halkaisee kahtia. – Talonnimenä suomenkielinen nimi vaikuttaa alkuperäiseltä ja *Buksal* sen saamenkieliseltä muokkelmalta (samoin kuin esim. *Saarela* > *Sårel*, *Kultala* > *Gulda*), mutta se ei voi olla lähtökohtana luonnonnimille, jotka ovat vanhempia kuin mainittu talo. Joennimi lienee aiheuttanut laskupaikkana olevan järven ja ehkä myös vaaraan nimen, ja joen suulla sijaitsevan talon nimi on syntynyt niin ikään joennimestä samaan tapaan kuin esim. Tenonvarren asutukset → *Nuvvus*

ja → *Bádoš*. Saamenkielisten nimien loppuosista ks. → *jávri*, → *johka* ja → *skáidi*. Nimen alkuosa *Buksal-* jää hämäräksi, sillä sitä ei voi ilman muuta yhdistää myöskään *Buksajávri*-nimiin, joita Utsjoella on kaksi ja joissa *buksa-* merkitsee 'housu-'. Nämä 'housujärveä' merkitsevät nimet kuuluvat kaksihaarisille järville, mutta tällainen nimeämisperuste ei sovi Puksalanjärveen. – SA

Wahlenberg, Göran 1973 (1804): 33, 36 (kartake); Suomen karttakirja 1799.

Pulju kylä *Puljujärven* rannalla Kittilässä Lapissa. Sen luoteispuolella on *Puljutunturi*. Seudulla on suojeltu *Puljun erämaa-alue*. *Puljujärvi* 1830. – Luonnonkohteiden nimet ovat ensisijaisia, ja kylä on nimetty järven mukaan. Nimien taustalla on peräpohjalaismurteiden sana *pulju* 'harju', joka on saame-laista lainaa, vrt. saP *buolža* 'harju'. Nimet saattavat myös olla käännöslainoja saamesta. Nimenannon perustana ovat alueen harjumuodostumat. – AA

Pulkkila kunta Pohjois-Pohjanmaalla. *Pulchila* 1601, *Pulckila* 1740. – Perustettiin kappeliksi 1671. Toiminut itsenäisenä seurakuntana vuodesta 1906. Pohjois-Pohjanmaalla asui jo 1500-luvun puolivälin jälkeen savolaislähtöisen Pulkkisen suvun jäseniä, esim. *Jons pulckine* 1565. Ilmeisesti hän perusti sen Pulkkilan talon, jonka nimi siirtyi sittemmin kylälle ja koko pitäjälle. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pulkki, Pulkkinen; HisKi; KA:VA 4822: 69.

Pulkkilanharju harjujono Asikkalassa Päijät-Hämeessä. – Harju kuuluu suurelta osin Päijänteen kansallispuistoon. Lähes Päijänteen poikki kulkeva harju on tunnettu maisemistaan: sitä myötäilee maantie, ja *Pulkkilansalmeen* eli Isoonsalmeen on rakennettu pengertie, joka korvaa entisen lossin. Harju on saanut nimensä sen eteläpäässä olevan *Pulkkilan* kylän (*Pulckila by* 1491) tai sitä edeltäneen *Pulkkilan* talon mukaan. Pulkkilan varhaisiin asukkaisiin kuului *Petter Pulki* 1445. Pulkkilan nimeen sisältynee henkilön lisänimi *Pulkki* tai savolainen sukunimi *Pulkkinen*. – SP

BFH 1: 8, 95; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pulkki, Pulkkinen.

Pullerinnäki kaupunginosa Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä. *Pullerinnäki* 1910. – Nimi on tarkoittanut alkujaan taloa, sitten pientä taloryhmää, joka vielä 1900-luvun alussa oli erillään kaupunkiasutuksesta Ahveniston harjujonon reunalla. Talon nimi perustunee sukunimeen *Buller* (kauppias *Adam Buller* 1785 Hämeenlinnassa). – SP

Urbes Finlandiae 2004: 60; HisKi.

Pullinpuoli kaupunginosa Rovaniemellä Kemijoen itärannalla Lapissa. Siitä pohjoiseen myös *Pullinranta*. – Nimi johtuu kantatalon nimestä *Pulli*, joka taas perustuu vanhaan sukunimeen *Pulli* (esim. *per olss bulli* 1578). Nimi lienee Rovaniemellä karjalaislähtöinen (vrt. kylännimi *Pullila* Antreassa); se perustunee sanaan *pulli* 'sonni, härkä'. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 366.

Pulmankijoki saP *Buolbmátjohka*, suuri Tenon lisäjoki Utsjoen itäosassa Lapissa. Joen alajuoksulla sijaitsee peninkulman mittainen vuonomainen *Pulmankijärvi*, saP *Buolbmátjávri*, Suomen ja Norjan rajalla. *Polmaska* 1559, *bolmen(i) Vand* "Pulmankijärvi" 1714, *Polmatjauri*, *Polamacksari* (saari Tenossa joen suulla) 1740, *Bolma-Elva* 1744; *Puolmagjoure* 1820-l. – Suomalaiset nimimuodot ovat lainaa saamesta, jossa Norjan puolen entistä kuntaa ja kirkonkylää tarkoittava nimi *Buolbmát* (norjaksi *Polmak*) on alkuaan *g*-loppuinen sana (vrt. paikallissijamuoto *Buolbmágis* 'Pulmangissa'). Tämä nimen alkuosa on merkitykseltään ja alkuperältään täysin tuntematon ja rakenteeltaankin saamelle epätyypillinen, joten se voi olla perintöä jostain saamea edeltäneestä muinaiskielestä. – SA

Olsen, Isaac 1994: karttaliite; Schnitler, Peter I (1962): 297; NA:T. I. Itkosen poiminnat.

Pulp asuinalue Joutsenossa Etelä-Karjalassa. – Nimi on lainautunut viereiseltä sellutehtaalta: vuonna 1908 Joutsenoon perustettiin Osakeyhtiö Pulp ja 1951 Joutseno Pulp Osakeyhtiö, josta sittemmin osa Metsä-Botnia -konsernia. Nimeen sisältyy englannin kielen sana *pulp* 'paperimassa'. – SP

www.metsabotnia.com/, 5.6.2005.

Pulsa rautatieliikennepaikka ja kyläkunta Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, vuoteen 1967 Lappeen pitäjän Seppälän kylää. – Kylässä on lampi nimeltä *Pulsanlampi*. Sen nimen alkuosana on itämurteenen maastotermi *pulsa*, jonka merkitys on 'vetinen notko, suonotkelma, lätäkkö'. Pulsan kyläkunta on saanut nimensä lammesta mahdollisesti talon tai sen asukkaiden nimen välityksellä. Jo 1500-luvulla asiakirjoihin on merkitty tietoja henkilöistä, joiden lisä- tai sukunimenä on *Pulsa*, esim. *pulsa Hend larss* 1555, *Pullsa, Johan M.* 1658. 1700-luvulla nimi *Pulsa* on asiakirjoissa kantatalon nimenä. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 291; Kepsu, Saulo 1990: 194; Nissilä, Viljo 1975: 28; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Pumpulikirkko luonnon muovaama kalliomuodostuma Rautavaaralla Pohjois-Savossa. – Jyrkkäseinäinen, miljoonia vuosia sitten syntynyt rotkomainen kallionrepeämä laajentuu pystyjen kallioseinämien rajaamaksi aukioksi. Aukion lännenpuoleisessa seinämässä on suuri jääkauden loppuvaiheen (n. 10 000 v. sitten) sulamisvesien kuluttama hiidenkirnu, jonka sivu on lohjennut auki niin, että aukiolta on mahdollista tarkastella hiidenkirnua sisältäpäin. Pumpulikirkon on kerrottu saaneen nimensä hiidenkirnun seinämän paksuista jääpeitteistä, jotka keväällä sulaessaan tuovat mieleen pumpulipilvet. Itse hiidenkirnu puolestaan muistuttaa alttarisivennystä. Sanaa *kirkko* on käytetty nimissä yleisemminkin kivilouhikoista tai kivisistä luonnonmuodostumista. Kun paikan ympäristö on soista ja lähellä on *Pumpulilampi*-niminen suolampi ja *Pumpulilehto*, voisi nimiryppään kantanimeksi ajatella myös suonnimeä, joka viittaisi pumpulia muistutta-

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Pumpulikirkkoa reunustavat jyrkät kallioseinämät.

van tupasvillan eli suovillan kasvamiseen suolla. Muutkin Suomen *Pumpuli*-alkuiset paikannimet liittyvät yleensä siihen ja niiden kasvillisuuteen. – SP

www.kuopioinfo.fi/, 9.7.2007.

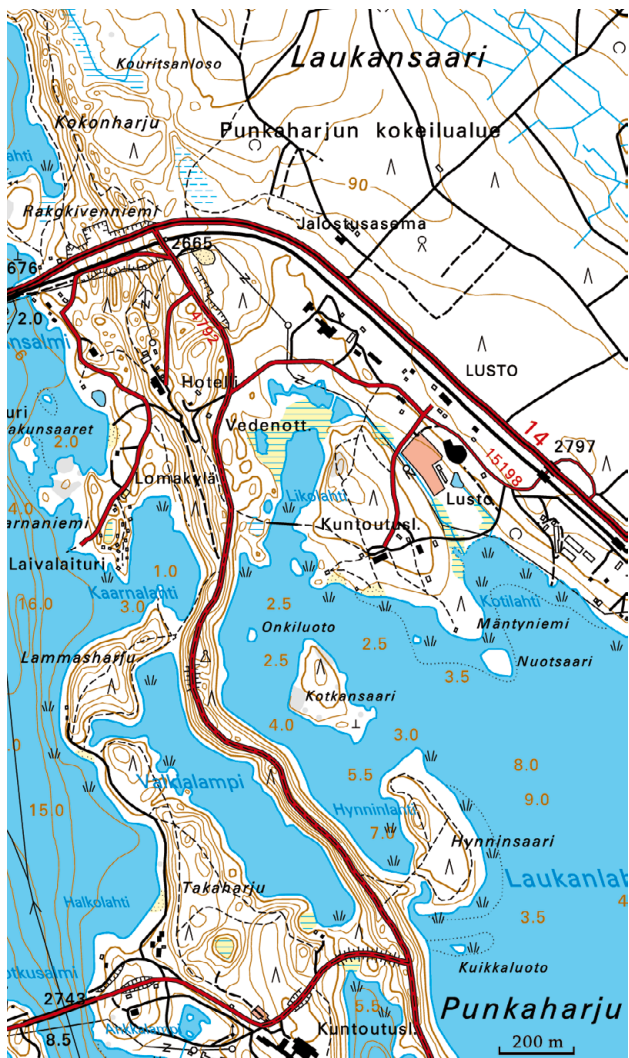
Punavuori kaupunginosana Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Rödbergen*. *Rödberget* 1600-luvulla. – Nimi on tarkoittanut alkuaan nykyisen Sepänkadun ja Punavuorenkadun rantakallioita, jotka ovat saaneet nimen punertavasta väristään. Ruotsinkielisestä monikkomuodosta *Rödbergen* on käännetty suomenkielinen nimi *Punavuoret*, joka esiintyy vuonna 1866 karttaliitteessä ja sanomalehdessä (*Punavuorille*). Vuoden 1870 kartassa seudun nimenä on *Rödbergs-Trakten*, kansanomaisena suomalaisnimenä on jo samoihin aikoihin ollut käytössä *Rööperi*. Seutu liitettiin kaava-alueeseen 1875. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 129; Tapio 29.12.1866.

Punelia järvi Lopella Kanta-Hämeessä. *Punelja Järvi* 1805. – Nimi pohjautuu todennäköisesti sanaan *pune*, joka tarkoittaa mm. siimassa olevaa kierrettä tai verkossa olevaa sotkosta. Paikannimissä sanan on katsottu viittaavan pieneen koskeen, (kiviseen) virtapaikkaan (Kiviniemi) tai virtaavassa vedessä kiven taakse syntyvään vaahtovanaan (Nissilä). Koska Punelia-järvi on rannoiltaan hyvin rikkonainen ja kivikkoinen, on myös ajateltavissa, että nimen merkitys on 'järvi, joka sotkee verkot'. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 137; Kiviniemi, Eero 1971a: 80; Leino, Esko 1971: 91–92;

Nissilä, Viljo 1939: 53–54; SMSA.

Maastokartassa näkyy hyvin Punkaharjun kuhmuraisuus etenkin Kokonharjun ja Valtionhotellin ympäristössä. Valkialampi sekä sen eteläpuolella sijaitseva pyöreä suo ovat suppakuoppia.

Punkaharju harju ja kunta Etelä-Savossa Puruveden ja Pihlajaveden välillä. Nimi esiintyy 1500-luvulta 1870-luvulle saakka muodoissa *Punganharju* ja *Punkanharju*. Harjun nimeen liittyy nimi *Punkaniemi* (*pungan nemi* 1562). – Harju on Suomen kansainvälisesti tunnetuimpia kansallismaisemia; ensimmäisen tien sinne rakensivat venäläiset vuonna 1743. Seurakunta erosi Kerimäestä 1922 ja kunta 1924. Punkaharjun kuntakeskus on *Punkasalmen* kylässä, josta kunta ja tielaitos käyttävät myös nimeä *Punkaharju*. Punkaharjun rautatieasema sijaitsi alkuaan harjualueella, mutta 1989 se lakkautettiin, ja Punkasalmen asema sai nimekseen *Punkaharju*. – Nimen ensimmäisen etymologian on esittänyt ranskankielisessä Venäjän Suomea koskevassa teoksessa Peter von Frickius 1807. Hänen mukaansa *Pounganharju* eli *Svinnoi Chroebet* (venäjäksi oikeammin *Svinnyi Hrebet*) merkitsi "Sian(selkä)harjannetta". Nimeen sisältynee sana *punka*, *punkea* 'pullea, koholla oleva'; vrt. samakantaista viron sanaa *pung* 'pyöreä, pullea; nuppu; kyhmy'. Nimellä on voitu kuvata harjujonon luonnetta: joko harjun kohoavia kumpareita tai siitä poikkeavia laajentumia, nystyröitä, jollaisia ovat esim. Kuikonniemi, Mustaniemi, Takaharju. – SP

Alanen, Timo 2006: 35; SKES s.v. punka, SSA s.v. punkea; www.punkaharju.fi/, 19.1.2006.

Punkalaidun kunta Pirkanmaalla. *Pungalayttu* 1511, *Pungalaijto fierdingh* 1540, *Pungalaitio* 1546. – Punkalaitumella on ollut asutusta jo varhaisella kivikaudella, mutta pitäjän nykyinen kiinteä asutus lienee peräisin nuoremmalta rautakaudelta. Vanhan emäpitäjän Huittisten kappeli Punkalaitumesta tuli vuonna 1541 ja itsenäinen seurakunta vuonna 1639. – Vanhoissa asiakirjoissa esiintyvät nimet, joista tavallisimmin on *Pungalaitio*, on yleensä yhdistetty Punkalaitumenjokeen, joka virtaa pitäjän halki Huittisiin ja laskee siellä ensin Loimijokeen ja sitten tämän matkassa Kokemäenjokeen. Varhemmin joesta on tutkijoiden mukaan käytetty nimeä *Punkajoki*. Alkuaan Punkajoen uomaa ja sen rantuetta tarkoittanut *Punkalaitio* on yksi vanhan historiallisen Satakunnan skandinaavis-peräisistä kulkureitin nimityksistä. Nimen alkuosan todennäköinen lähtökohta on 'kumpua, töyryä, jyrkästi viettävää rantatörmää' merkitsevä muinaisskandinaavin sana *bunga*. Nimen loppuosa taas juontune 'suuntaa, kulkureittiä, väylää' merkinneestä skandinaavisesta lainasanasta **laidō*, joka toisin kuin *punka* on säilynyt suomen kielessä itsenäisenä sananakin (*laita* 'suunta, väylä'; mahdollisesti samaa alkuperää on myös sana *laidun*). *Punkalaitio*-nimen alkuperäiseksi sisälöksi hahmottuu 'jyrkkätörmäinen (kumpuilevarantainen) väylä', mikä sopii hyvin Punkalaitumenjoen luonnehdinnaksi. Asutuksen vakiintuessa alkuaan jokea tarkoittanut nimi *Punkalaitio* siirtyi asutusnimeksi ja nimen merkitykseltään oudoksi käynyt loppuosa muuntui *laitumeksi*, mikä saattaa myös olla yhteydessä joen rantaniittyjen käyttöön karjan laitumena. Joki taas nimettiin asutusnimen pohjalta uudelleen *Punkalaitumenjokeksi*. – AH

Bergsland, Knut 1967: 247; BFH I: 364; Hakanen, Aimo 2007; Jöhanhesson, Alexander 1956: 610;

Lähteenoja, Aina 1949: 86–87; Ojansuu, Heikki 1920: 180–181; Orre, Olli 1978: 93; SSA s.v.

laita; Suvanto, Seppo 1986: 45; Walde, Alois 1927: 151; KA:VA 1920: 113v.

Puntari kylä Kuhmalahdella Pirkanmaalla. *Pundari* 1699. Aiemmin ja virallisesti yhä *Vehkapuntari* (*Vehkapundari* 1540). – Usein Puntarin alueeseen luetaan vain Vehkapuntarin maakisterikylän läntinen osa. Sana *vehka* tunnetaan leveälehtisen rantakasvin (*Calla palustris*) nimityksenä; Kuhmalahdella on myös järvi ja kylä nimeltä → *Vehkajärvi*. *Puntari*-alkuisia nimiä on melko paljon, mutta yleiskielen sanaa *puntari* on vaikea yhdistää paikannimiin. Puntari eli käsivaaka oli tosin tärkeä väline keskiajalla ja uuden ajan alussa, kun maksettiin veroja ja käytiin kauppaa luonnon- ja maataloustuotteilla.

Eero Kiviniemi (1977) on pitänyt mahdollisena, että *Puntari*-nimet voisivat liittyä vedenkokoumien väärään tai mutkaiseen muotoon. Kuhmalahdella tällaiseksi lähtökohdaksi sopisi Längelmävedestä kohti kylää työntyvä lahti, nykyinen *Puntarinlahti*. Murteissa *puntari* on tunnettu myös merkityksessä 'kiviröykkiö'. – SP

Kiviniemi, Eero 1977: 188; Kiviniemi, Eero 1990: 70; Nissilä, Viljo 1975b: 152; Suvanto, Seppo 1995: 343; KA: Suvanto/ Kangasala s. 837; www.kuhmalahdi.fi/kylat.htm, 21.5.2005.

Puohtiinsuo laaja suo Nuorajärven pohjoispuolella Iломantsissa Pohjois-Karjalassa; lähellä Viinijärvessä *Puohtiinlahti*. – Nimen alkuosana on murteellinen muoto sanasta *puohde* 'mutka, kaari, pullistuma, pohjukka'. Nimeämisperuste on luultavasti se, että suo on Nuorajärven ja Koitajoen muodostamassa kulmakassa. Kolmatta peninkulmaa alempana on Koitajoen mutkassa *Puohtiinvalkama*, josta alkaa polku Huukseen. – AR

SKES, SSA s.v. puohde.

Puokio kylä *Puokiovaaralla* ja sen ympäristössä Puolangalla Kainuussa, Puokiovaaran lounaispuolella *Puokiojärvi*. *pokio mäki* 1555, *Pokio Jerfui* 1650. – Nimi lienee saamelaisperäinen, vrt. pohjoissaamen *buogu* 'paise'. Jos rinnastus on oikea, nimeämisperusteena on Puokiovaaran muoto. – AR

Itkonen, T.I. 1920: 51; KA: MH 107/2D 3/1, VA 4972: 10.

Puolalanmäki alue ja mäki Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Puolalabacken*. *Puolalabacken* 1779–1780. C. L. Engelin asemakaavassa vuodelta 1828 on nimi *Puolala Backen*. – Nykyiset nimet vahvistettiin asemakaavaan 1953. Ruotsinkielinen nimi on 1800-luvun kartoissa myös muodossa *Puolalaberget*. Kun mäelle oli 1904 valmistunut taidemuseo, mäestä käytettiin joskus nimeä *Museonmäki*. Mäennimeen sisältyy kylän nimi *Puolala*. Kylä on erotettu Aninkaisten kylästä; ensimmäinen merkintä siitä on *Polala* vuodelta 1551. Puolalan asutus on sijainnut mäen juurella. – RLP

Allitalo, Raija 1996: 178; Junnila, Hilikka 2001: 83, 141; Geometrisk Charta. Sjö- och stapelstaden Åbo 1779–1780.

Puolanka kunta ja kylä Kainuussa, kuntakeskus *Puolankajärven* rannalla. *Polangajärffuiby* 1637, *Polango Jerfui* 1650, *Puolanga* 1654. – Nimi on saamelaisperäinen, vrt. pohjoissaamen *buollit* 'palaa', *buollán* 'palomaa'. Ilmeisesti jokin paikka järven rannalla on joskus palanut, ja sitä on ruvettu kutsumaan "palomaaksi". Nimen lopussa oleva *-nka* on paikannimijohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 111.

Puolarmetsä osa-alue, kylä ja sairaala Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Bolarskog*. *Böleskog* 1541, *Bolaskogh* 1542, *Bolarskog* 1546. – *Bolarskogin* kylä syntyi ilmeisesti 1400-luvulla. Sen asuintontti oli nykyisessä Puolarmäessä, Finnoontien lähellä. Kylän maille syntyi 1900-luvulla esikaupunkiasutusta. Kylän nimelle annettiin 1965 suomenkielinen vastine *Puolarmetsä*, jossa alkuosa on mukaelma nimenosasta *Bolar-* ja loppuosa käännös sanasta *skog* 'metsä'. 1970 *Puolarmetsä* – *Bolarskog* otettiin käyttöön kyläntontin lähistön käsittävän osa-alueen nimenä. Puolarmetsän asuinalueen itäpuolelle 1976 rakennettu sairaala sai nimen *Puolarmetsän sairaala* – *Bolarskogs sjukhus*. – Nimeen sisältyy sana *bol* 'verokunta'. Vähemmän todennäköistä on, että alkuosa tulisi muinaisruotsalaisesta henkilönnimestä *Bole*. Alkuosa sai loppuunsa *r:n* mahdollisesti murteen äänneläkien vaikutuksesta. Kylä on Espoon nuorimpia, ja *skog*-loppuisia asutusnimiä onkin annettu takametsään perustetuille taloille ja kylille. *Bolarskog* sijaitsi rannikon kylien Finnon ja Frisansin ja Espoon kirkon seudulla olleiden kylien välivyöhykkeellä. – SBS

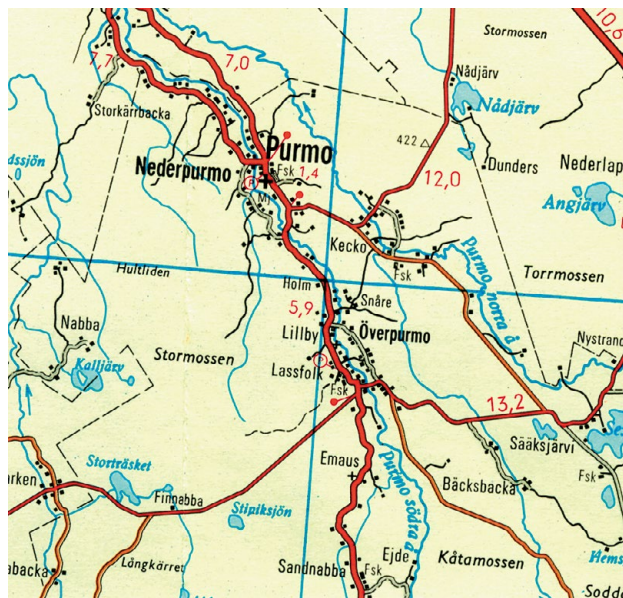
Hausen, Greta 1920–1924: 143; Huldén, Lars 2001: 281; Kepsu, Saulo 1999: Voionmaa, Väinö 1947: 74–75.

Puotila osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Botby gård*. – Nimi on vahvistettu → *Vartiokylän* kaupunginosan osa-alueen nimeksi 1959; ruotsinkieliseksi nimeksi tuli *Botby gård*, kun pelkkä *Botby* oli Vartiokylän ruotsinkielisenä nimenä. Asuinalueesta käytetään yhä epävirallisesti vanhemmasta suomenkielistä nimeä *Puotinkylä* (*Puotinkylän kartanossa* 1880). Nykyisen → *Itäkeskuksen* pohjoispuolella olevan asuinalueen nimenä on *Puotinharju* (ruotsiksi *Botbyhöjden*). Se sijaitsee samalla kalliokukkulajonolla kuin toinen Vartiokylän osa-alue *Vartioharju*; niiden nimeämisessä on käytetty samaa mallia. – Suomenkielinen nimi on mukaelma ruotsinkielisestä kylännimestä → *Botby*. Ruotsinkielinen nimi perustuu vastaavaan kartanon nimeen. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 207, 210; Reinholm, H. A. 1883: 14; Uusi Suometar 24.9.1880.

Purmo kirkonkylä ja entinen kunta Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Purmo* 1543, *Purimo* 1546. – Sijaitsee *Purmonjoen* (ruotsiksi *Purmo å* ja myös *Bennäs å* Bennäsbyn mukaan) varrella, joka saa alkunsa Korttesjärven *Purmojärvestä* (*Purmojärvi Träsk* 1797–1803). Vuonna 1771 Purmosta tuli Pietarsaaren maaseurakunnan kappeli ja 1867 itsenäinen seurakunta. Liitettiin 1977 Pietarsaaren mlk:aan (nykyinen Pedersören kunta). – Carl-Eric Thors (1983) on pitänyt nimeä alkuaan suomenkielisenä mutta vaikeasti tulkittavana. Lars Huldén (2001) on arvellut sen koostuvan sanoista *puro* ja *maa*, jotka ruotsinkielisen asutuksen vallitessa ovat sulautuneet muotoon *Purmo*; toisena vaihtoehtona hän esittää, että nimeen sisältyisi pohjoiskarjalainen sukunimi *Purmonen*. Selitykset eivät tunnu uskottavilta. – Jos ensisijaisena nimenä on järven nimi, sitä voisi verrata nimiin *Purmoset* (lampia Keuruulla), *Purmoniemi* (Evijärvi), *Purmonsaaari* (suosta kohoava mäki Lappajärvellä) ja *Purmunlahti* (Kiuruvedellä ja Leppävirralla). Etelä-Pohjanmaalla sanalla *purmu* tarkoitetaan pelolle tehtyä kuoppaa tai aumaa, johon laitetaan juurikkaat talvisäilöön ja jonka keko peitetään turpeella ja oljilla. Karstulassa on kerrottu, että kun metsästäjät eivät jaksaneet kantaa saaliitaan, he tekivät metsään säilytyspurmuja, joista saalis myöhemmin haettiin. Mouhijärvellä on teeren kahaa eli pyyntisuppiloa sanottu *teerenpurmuksi*. Vrt., että Purmojärven luoteispäässä on metsästyksen liittyvä nimi *Soidinkallio*. – SP

Huldén, Lars 2001: 401; Karsten, T. E. 1921: 144–145; Kiveli, Niina 1991: 29–30; Laitinen, Sirkka 1979: 139; SKES s.v. purmu; Thors, Carl-Eric 1983: 585; KA: MHA E 12 I:1; RKT s.v. Överpurmo.

Purmo liitettiin Pietarsaaren maalaiskuntaan vuonna 1977; ote tiekartasta vuodelta 1967.

Purnu talo ja taiteen kesänäyttelytila Orivedellä Pirkanmaalla, Längelmäveden Koljonselän Mustassasaassa. – Purnun kesänäyttelyt aloitti Aimo Tukiainen Purnu-ryhmänsä kanssa 1967. Purnu toimi myös hänen ateljeenaan. Tukiaisesta alue, jossa oli hiekkamonttu, muistutti astian puolikasta ja toi mieleen purnun (*purnu* 'astia, viljan säilytystila'), joten hän nimesi paikan sen mukaan. – SP

Purnujärvi järvi ja sen rannalla oleva kylä Rautjärvellä Etelä-Karjalassa, myös *Purniitunjärvi*. Nimi mainitaan mahdollisesti jo vuonna 1323 Pähkinäsaaren rauhan asiakirjojen erikielissä versioissa; esim. seuraavien nimiasujen on katsottu viitata Rautjärven Purnujärveen: *Pwronarffui*, *Porwjaerffui*, *Porujärfue*, *Pornitiäruue*, *Purmuierffui*, *Purnuierffue*. Kylän nimenä nimi esiintyy jo 1500-luvulla, esim. *Purmuierff* 1557. – Nimen alkua on itämurteenen maastosana *purnu*, jonka merkitys on 'pieni suo, vesikuoppa'. – LL

FMU I: 122, 124; Jaakkola, Jalmar 1925: 211–212; Kepsu, Saulo 1990: 195; Ylönen, Aulikki 1957: 114; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Purnumukka saP *Burdnomohkki*, kylä Tankajoen varrella Sotankylässä Lapissa. Sen kaakkoispuolella on *Purnuvaara*, saP *Burdnovárri*. – Kylä on nimetty joen mutkan mukaan; peräpohjalaismurteiden *mukka* on rinnakkaismuoto sanasta *mutka*. Ensisijainen on todennäköisesti Purnuvaaran nimi. Alkuosa *purnu* tarkoittaa pohjoisissa murteissa lihojen tai muiden ruokatarvikkeiden säilömiseksi maahan kaivettua säiliösalvosta. Sana on lainaa saamesta, jossa sen vastineita ovat sa *puorná* ja saKo *puörn*. Suomenkieliset nimet voivat olla käännöksiä alueella aiemmin puhutusta keminsaamesta, mutta pohjoissaamelaiset nimiasut taas on omaksuttu suomesta. Sanan *purnu* pohjoissaamelainen vastine on *buordna*, mutta tämä on nykykielestä kadonnut ja tavataan vain paikannimissä ja vanhoissa sanakirjoissa. Koska tätä sanaa ei ole nimiä lainattaessa enää tunnettu, ne on omaksuttu *Burdno*-eivätkä *Buordna*-asuisina. – AA

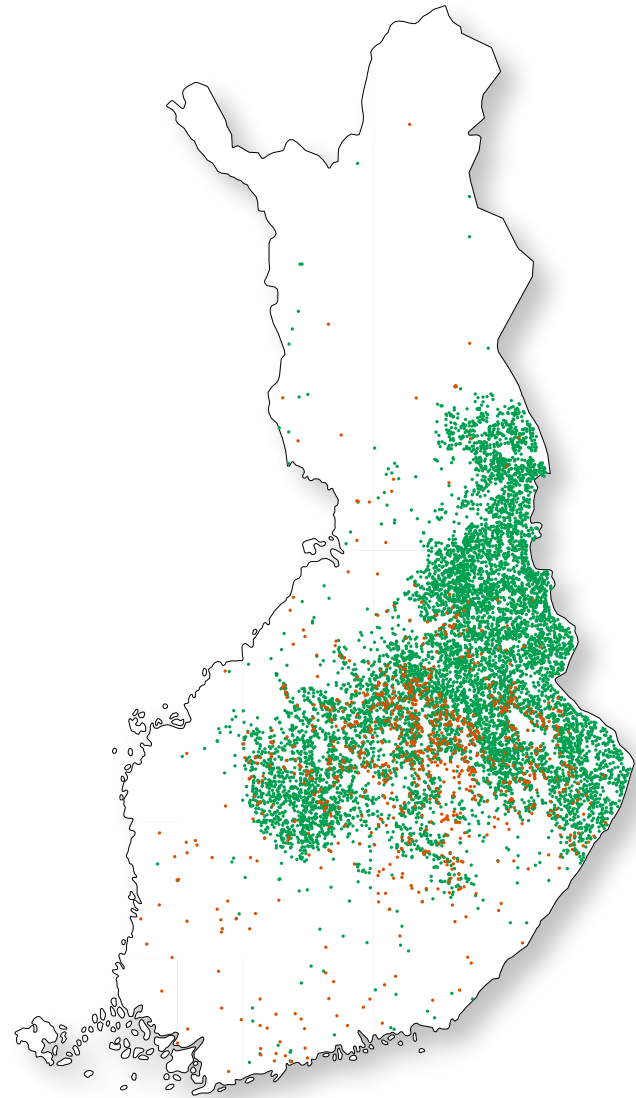
puro on levikiltään itämurteiden alueelle painottuva yleinen paikannimien jälkiosa. Länsimurteissa suositaan vastaavassa käytössä jälkiosaa → *oja*. *Puro* merkitsee 'luonnonojaa', mutta murteissa sana on merkinnyt paikoin myös mm. 'suolla olevaa lampea' ja 'lähteensilmää'. Peruskartoissa *puro*-loppuisia nimiä on lähes 9 700. Valtaosa eli lähes 8 600 on purojen nimiä. Talonnimiä ja muita asutusnimiä on tuhatkunta. Loput jakautuvat sekalaisiin ryhmiin. Yleisimmät nimet ovat *Myllypuro* (305), *Kivipuro* (216), *Kylmäpuro* (113), *Mustapuro* (103), *Rajapuro* (75), *Tervapuro* (70), *Vehkapuro* (69), *Kortepuro* (63), *Haarapuro* (60) ja *Puro* (60). Purojen nimistä yleisin on *Myllypuro* (255) ja talonnimistä *Kivipuro* (63). Kaupungeissa -*puro*-nimiä on annettu kaavanimiksi myös maan länsiosissa, esim. Helsingin → *Myllypuro*. – TS

SKES s.v. puro; Paikannimirekisteri 2005.

Pursiala ratsutila ja sen ympärille kehittynyt asutus Mikkelissä Etelä-Savossa. *Pursialaby* 1666, *Pursiala* 1680. – Paikalla on asunut Pursialaisia. Viereinen lahti on saanut asutuksen mukaan nimen *Pursialanlahti*. – SP

Westerholm, Martti 1926: 72; KA:VA 8652: 68.

Purunpää kylä ja niemi Dragsfjärdissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Purinpä* 1540, *Puripä* 1552, *Purunpää* 1634. – Nimen alkuperäinen tarkoite lienee ollut Kemiönsaaren lounaiskulmasta etelään pistävä suuri, korkeakallioinen niemi. Lounais-Suomessa monilla Purunpään kaltaisilla isoilla niemillä on *pää*-loppuinen nimi, joissa *pää*-sanalla on merkitys 'niemi'. Nimen alkua muistuttaa paikoin lounaismurteiden alueelta kirjattu sana *purikko* 'mutapohjainen maa, suo'. Tämänmerkityksistä sanaa on

Paikannimet, joiden loppuosa on **puro**. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

kuitenkin vaikea yhdistää jylhään ja korkeakallioiseen niemeen, vaikkakin sen eteläosassa on suomaa (entinen lampi) *Träskdalen*. Aulis Oja on yhdistänyt nimen alkuosan Paimion kylän- ja talonnimien *Spurila*; talon isäntänä mainitaan 1385 *Erik Puraia*. Nimen alku on mahdollisesti paikannimi- tai henkilönnimilähtöinen samoin kuin jotkut muutkin lounaisrannikon *pää*-nimet, kuten Paimion kylän nimi *Hirvonpää*, Hankoniemen vanha nimi **Kumionpää* ja ehkä myös Taivassalon kylän nimi → *Hakkenpää*. – RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 111–112, 312; SMSA.

Puruvesi järvi, osa Saimaata, Kerimäen ja Punkaharjun alueella Etelä-Savossa sekä Kesälahden alueella Pohjois-Karjalassa. *Purowäsi* 1400-luvulla; *Purewesi*, *Puriwesi* 1640-luvulla. – Nimeä on 1400-luvun rajamaininnan takia selitetty sanasta *puro* 'luonnon oja' (Jalo Kalima 1947). Todennäköisemmin nimeen liittyy sana *puru* merkityksessä 'hieno hiekkä', jota on paikoin järven harjuisilla rannoilla nähtävissä. – Kesälahden puolella järven nimeen liittyy kylän nimi *Purujärvi* (*Puru Jerfw* by 1590). – SP

AKH I: 266; Kalima, Jalo 1947: 61; Lappalainen, Pekka 1970: 262; Palander, Marjatta 2000.

Puskamarkki kylä Tiukassa Kristiinankaupungissa, ruotsiksi *Påskmark*. *Poskmark* 1546, *Poskemarch* 1554. – Nimi on lainattu ruotsista. Lars Huldén palauttaa nimen alkuosan suomenkieliseen henkilönnimeen *Puska*, joka on aiemmin ollut käy-

tössä Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa, esim. *Sam. Puska* 1854 Seinäjoella. Nimi saattaa toisaalta perustua germaaniin lisänimeen *Buske, Busch* tms. tai yksinkertaisesti ruotsin substantiiviin *buske*, ruotsalaismurteiden *boska*, suomen *puska*. Ruotsinkielisen nimen jälkiosa on → *mark* 'takamaa'. – SP

Huldén, Lars 2001: 53, 365; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Puska.

Puso kylä Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Pusu* 1692. – Kylästä pohjoiseen on *Pusonjärvi*. Veijo Saloheimon (1972) mukaan kylännimen taustalla on Pielisjärven itäpuolella Yli-Viekissä asuneen Jormana Pusuisen (*Jormo Pususen*) vuonna 1618 mainittu ja tämän sukunimen mukaan nimetty kaukokaski, jonka yhteyteen ilmeisesti jossain vaiheessa syntyi asumus. Kaskeajien sukunimen mukaan on läheinen järvi voinut saada nimen *Pusuisenjärvi* ~ *Pusonjärvi*, jonka pohjalta on muodostettu asumuksen nimi *Puso*. – SP

AKH I: 354; Saloheimo, Veijo 1972: 389; Tuokko/Käksälmi.

Pussilantaipale kylä ja kanava Varkaudessa Pohjois-Savossa. *Pussilantaipal* (kylä) 1664. – Kanava kulkee samannimisen kannaksen eli → *taipaleen* läpi. Kannaksen rinnakkaisnimi on ollut *Murhitaipale*, jonka perimätieto liittyy sotatapahtumiin; kanavan pohjoispäässä on *Murhilahti*. Läheisestä asuinalueesta käytetään *Pussilantaipaleen* lisäksi nimeä *Pussilanjoki*. Kanavan rannan Rauhalan talo lienee se talo, jota aiemmin kutsuttiin *Pussilaksi* ja *Pussilanhoviksi*. Talon nimi perustuu varhaisten asukkaiden sukunimeen *Pussinen*. Vielä 1541 Pussiset asuivat Rantasalmen Keriharjun neljänneksessä, mutta viimeistään 1561 heitit oli Leppävirrallakin, johon Pussila tuohon aikaan kuului. 1700-luvun alkuun mennessä Pussilantaipaleen maat olivat siirtyneet Lappalaisten suvulle. – Pussilantaipaleen avokanava rakennettiin vuosina 1969–1970. Se on osa Saimaan syväväylää Varkaudesta Kuopioon. – SP

Pinenen, Kauko 1981: 759, 774; KA:VA 8644: I 14v; NA.

Pusula entinen kunta, kylä ja taajama Nummi-Pusulassa Uudellamaalla. Puheessa vanhastaan myös *Puslaa*. *Pusula* 1538, *Pussulla* 1569 (kylä). Oli Lohjan kappelina 1640–1862. Kappelikirikko rakennettiin Pusulan kylään 1838, ja kylän nimestä tuli koko kappeliseurakunnan ja pitäjän nimi. – Nimi perustuu todennäköisesti (kuten Someron *Pusula*-niminen kyläkin) henkilönimeen **Pusu* tai **Pussu*, joka puolestaan polveutuu skandinaavisesta miehennimestä *Bose, Bosse, Busse* (Alanen). Lohjalta tunnetaan henkilönnimet *Olof Pussusson* 1404 ja *Johan Boos* 1583. Pusulan kunta yhdistettiin Nummen kanssa 1981 *Nummi-Pusulan kunnaksi*. – MV

Alanen, Timo 2004b: 230–231; FMU 2: 38; Hausen, Greta 1920–1924: 583; Jussila, Osmo 1977: 51–54; Nissilä, Viljo 1980: 175; Ojansuu, Heikki 1920: 182.

Putaja kylä Vammalassa Pirkanmaalla, aiempaa Suodenniemeä. *Putaja* 1843. – Kylän nimi on peräisin talonnimestä. Siihen sisältyy sana *putaja*, joka on Satakunnassa tavattu paitsi merkityksessä 'soinen, notkelma, kosteikko' myös samassa merkityksessä kuin *pudas* 'joen päähaaran rinnakkainen, pienempi uoma', mikä sopii Suodenniemen nimeen. Kiikois- eli Mouhijoessa on ollut pienempi haara Putajan kyläkeskustassa maantiesillan luona. Satakunnassa on toinenkin *Putaja*-nimi, Kokemäellä on Kokemäenjoen haaran nimenä *Putajanhaara*. – SP

Kviniemi, Eero 1990: 54, 70, 73; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pudas, Putaala; NA; SMSA s.v. putaja.

Putikko kylä ja rautatieliikennepaikka Punkaharjulla Etelä-Savossa. *Putiko* 1773. – Putikon kylä on Putikonlahden rannalla. Muutkin Suomen *Putikko*-paikannimet liittyvät useimmiten pieniin, pyöreäköihin lahtiin, lampiin tai järviin. Nimet keskittyvät savolaisalueelle. Sanalla *putikko* on seuraavia

merkityksiä: 'tynnyrin puolikkaasta tehty tiinu; pieni tynnyrimäinen puuastia'. Ehkä Putikonlahden tai sen pohjukan erillisen Saunalahden nimi oli alkuaan vain **Putikko*, ja nimellä kuvattiin sen muotoa. – SP

SKES s.v. putina; HisKi (Kerimäki).

Putsaari kylä ja saari Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa. *Putkisari* 1411, *Pwtkisari* 1540, *Putsarj* 1650-luku, *Put-sari* 1765. – Kyseessä on iso, ulkomeren reunassa sijaitseva saari, jonka nimi on varmasti vanha. Se on todennäköisesti syntynyt ennen ruotsinkielisen asutuksen tuloa päätellen siitä, että ruotsinkieliset ovat nimenneet saaren ympäristön pienempiä luotoja. Saaren alkuperäinen nimi on ilmeisesti ollut *Putkisaari*. Arvo Meri esittää nimen *putki*-sanalle yleiskielisen merkityksen lisäksi mm. lounaismurteisissa käytössä olevan putkikasvien, mm. koiran- ja karhunputken merkityksen. Varhaiskeskiajalla saaren pohjoisosan on jakanut kahtia Ruonanlahdesta Ruonanjärveen ulottunut kapea salmi. Ehkä nimen *putki*-sana on viitannut salmen kasvillisuuteen, joko putkikasviin tai johonkin vesikasviin. Putsaareissa on vanha kappeli, josta ensimmäinen varma tieto on vuodelta 1753; seinään on piirretty vuosiluku 1578. – RLP

Kaukovalta, Kyösti 1961: 9–10; Kepsu, Saulo: kirjallinen tieto 2007; Meri, Arvo 1943: 132;

Suomenmaa 3 (1921): 60; KA:MH 7.

Puujaa kylä Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. *Pujas* 1400, *Poyanby* 1556, *poijhan by* 1556, *poijahan* (genetiivi) 1556, *Poijas* 1558, *Puias* 1571. – Vanhojen kirjoitusasujen perusteella on pääteltävissä, että nimi on ollut **Puujas*. Nykyinen *Puujaa* olisi *Puujas*-nimen taivutusmuodon *Puujaan* (< **Puujahan*) pohjalta syntynyt, esimerkiksi lohkeamalla nimestä **Puujaankylä*. **Puujas* muodostuu kantasanasta *puu* ja johtimesta *-jas (-ias)*, joten se johdoksena on samanlainen kuin esim. murteen *kalajas* 'kalansaalis' (*kala + jas*), *poikias* '(linnun)poikue' (*poika + ias*), *enojas* 'Enon pitäjän väki' (*Eno + jas*), *keskijärviäs* (*Keskijärvi + iäs*) 'Keskijärven asukas'. Yleisnimestä (appellatiivista) *puujas* ei kuitenkaan ole säilynyt tietoja, joten sen merkityksestä ei voi sanoa mitään varmaa. Koska kylän eteläosan halki virtaa → *Puujojoki*, on syytä uskoa, että joen ja kylän nimet liittyvät toisiinsa. Joen nimi on todennäköisesti vanhempi. Jos *puujas* (enojas- ja keskijärviäs-sanojen mallin mukaan) viittaisi asukkaaseen tai asujamistoon, silloin **Puujaankylä* voisi tarkoittaa 'Puun (= Puujoen) varrella asuvien kylää'. – MV

FMU 1: 482; Hakulinen, Lauri 1979: 150–151; SHL: 14; Jaakko Teitin valitusluettelo: 37, 201, 209;

Waldén, Ulla 1972: 182–184.

Puujoki joki Hausjärvellä ja Janakkalassa Kanta-Hämeessä. Saa alkunsa Lammin ja Hämeenkosken Pääjärvestä, kulkee Hausjärven pitäjän läpi ja laskee Janakkalan Kernaalanjärveen ja siitä edelleen Hiidenjokea Vanajaveteen. Joen alkupään eli Pääjärven ja Mommilanjärven (Lammin ja Hausjärven rajalla) välisen osuuden nimenä tavallisesti Teuronjoki. *Pujäcki* 1400. – *Puujoki* on nimenä niin vanha, että se ei voi liittyä puun uittoon. Onkin luultavaa, että nimen *puu* tarkoittaa vettynyttä puuta, liekoa, hakoa. Nimeämisperusteiltaan rinnakkaisia nimiä *Puujoelle* olisivat siten monet *Puusuo*t, *Liekojärvet* ja *Hakojoet*. – MV

FMU 1: 482; Ojansuu, Heikki 1920: 79.

Puujärvi kylä ja järvi Karjalohjalla Uudellamaalla. *Pujerff* 1547 (kylä), *Pujerfwi träsik* 1759 (järvi). – Toisen Salpausselän harjanne, jolla on sillä kohdalla nimi *Pukkilanharju*, erottaa järven itäosan Lohjanjärvestä. Harjulla on Karjalohjan kirkko. Järven mukaan nimensä saanut *Puujärven* kylä on länsirannalla. *Puujärvi* laskee eteläpäästä, Immulan kohdalta lähtevää Eskolanjokea Lohjanjärveen. Nimen alkuosa *Puu-* voi tulla sanasta *puu*, vaikka se ei ole paikannimien alkuosana niin taval-

linen kuin monet puulajien nimitykset (*Haapa-*, *Kuusi-* ym.). Järvi on kirkasvetinen. Ehkä nimi liittyy siihen, että järven pohjassa on näkynyt paljon hakoja, ja se on ollut silmiinpistävä piirre Lohjanjärveltä tultaessa. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 280; Vahtola, Jouko 2005a: 485; KA, MMA B 17 5/1.

Puula järvi Hirvensalmella, Mikkelissä ja Kangasniemessä Etelä-Savossa. *Puula jervui* 1645, *Puula Wesi* 1798. – Seudun asukkailla harvinaisempi nimi *Puulavesi* esiintyy mm. joisakin kartoissa. Järven luoteisosassa on suuri saari nimeltä *Puulasalo* (Puula Saalo 1645), jonka erottaa mantereesta pitkä ja kapea *Puulansalmi*. Järvennimen lienee kantanimi, sillä suuret järvet ovat aina tärkeitä paikkoja ympäristön hahmotamisessa, ja niiden nimet edustavat yleensä nimistön vanhimpia kerrostumia. Pitkän ajan kuluessa niidenkin nimissä samoin kuin muodossa ja koossa tapahtuu muutoksia. Puula on yksi Suomen suurimmista järvistä ja hahmottuu selvästi omaksi kokonaisuudekseen. Heikki Ojansuu esittää, että nimi tulisi sanasta **puula*. Etelä-Savosta tunnettu sana *puuleva* 'leveä, mahtava' olisi sen johdos. Silloin nimi voisi perustua järven suureen kokoon tai siihen, että järven keskiosassa on laaja saariston ja selkien alue. Nimellä voi olla jokin muikin tausta. – SBS

Ojansuu, Heikki 1920: 183; Wirilander, Hannele 1982: 57; KA: paikalliskartta 51; Suomen karttakirja 1799: 56.

Puumala kunta Etelä-Savossa. *Pomala* 1541, *Pwmala* 1550, *Pumala fierdungh* 1565, *Pumala Prästebohl* 1615. – Seurakunta on erotettu Säamingistä aikaisintaan vuonna 1608, viimeistään noin 1615–1616. Seurakunnan nimi perustuu aiempaan Puumalan neljänneskunnan ja kirkon perustamispaikan, *Puumalanniemen*, nimeen. Nimen on arveltu perustuvan sukunimeen *Puumalainen*; oletettavampaa kuitenkin on, että sukunimi perustuu *-la*-loppuiseen asutusnimeen *Puumala*. – SP

Lappalainen, Pekka 1967: 47, 52–53, 232–234, 460.

Puumala kyläkunta Kaustisella Keski-Pohjanmaalla. *Pumalainen* 1786, *Pumala* 1808. – Kaustisen ensimmäisten asukkaiden joukossa oli vuosina 1580–1589 Antti (Juhon poika) Puumalainen, jonka taloa alettiin kutsua *Puumalaiseksi* ja myöhemmin *Puumalaksi*. Sittemmin nimi on tarkoittanut koko lähitienoon asutusta. – Ennen vuotta 1574 asettui nykyisen Lehtimäen pitäjän alueelle toinen Antti Puumalainen, jonka asumus sai myös nykypäivään säilyneen nimen *Puumala*. Nämä Antti Puumalaiset olivat epäilemättä kotoisin Etelä-Savon → *Puumalasta*. – SP

Lappalainen, Pekka 1967: 48–49; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Puumala, Puumalainen; HisKi.

Puuppola kylä ja taajama Korttajärvellä Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa. *Puuppola by* 1768. – Kylä on saanut nimensä samannimiseltä talolta, jonka nimi palautuu puolestaan lisä- tai sukunimeen *Puuppo*. Nimen *Puuppo* sisältö on tuntematon. Tiedetään, että Sääksmäen Sillantaan *Puupon* Pietari Olavinpoika (*Per Pwpo* 1529) muutti aikanaan eräsujaksi juuri Korttajärvelle. – SP

Suvanto 1995: 114, 235, 257; HisKi.

Puurijärvi järvi ja tunnettu lintuvesi Kokemäellä Satakunnassa, Puurijärven ja Isonsuon kansallispuistossa. Järven rannalla on *Puurila*-niminen talo (*Puurila* 1600, *Jöns i Puurila* 1604). – Järven nimeen voi sisältyä sana *puuri*, joka on tavattu länsimurteissa mm. merkityksissä '(linnun) häkki, pesäpönttö; suppilomainen linnunpyydys'. – SP

SKES s.v. puuri; SAY (Huittinen).

Puurtila kaupunginosa Varkaudessa Pohjois-Savossa. *Purdila* 1666. – Tämä *Puurtilanlahden* rannalla oleva kaupunginosa oli aiemmin Leppävirran kylä (*Purdilanlax* 1548); lahden toisella

rannalla on *Puurtilanniemen* kaupunginosa. Nimien taustalla olevaan talonnimeen sisältyy sukunimi *Puurtilinen*, jota seudulla on tavattu jo 1540-luvulla (*ollj purdinen* 1546). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Puurtilinen; KA:VA 8652: 659.

Puusaari kylä ja laskettelukeskus Vetelissä Keski-Pohjanmaalla. *Pusari* 1616 (talo; mainittu jo 1547). – Lähinnä Pohjanmaalla on 'metsäsaareketta' merkitsevä sana *puusaari* annettu myös talonnimeksi. Vetelissäkin *Puusaari* on tarkoittanut aluksi taloa, sitten kylää. Talo lienee saanut nimensä sen pohjoispuolella olevien *Puusaarenkallioiden* mukaan. Ne kohoavat alavasta suovoittoisesta maastosta selvästi ja muodostavat ikään kuin metsäisen saaren. Kun mäkien takana oleva Saarineva on nimeämisen aikaan ollut mahdollisesti vielä järvi, on järvestä voinut olla *Puusaareksi* nimetty saarikin, joka olisi ollut alkuperäinen nimen tarkoite. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Puusaari.

Puutikkala kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla, aiemmin Luopioista. Mainittu Luopioisten kylänä jo 1457, kun sen rajat vahvistettiin – tosin asiakirja on säilynyt vain 1600-luvulla laadittuna selostuksena. Nimi esiintyy sitten vuoden 1539 maakirjassa (*Pudicala*). – Nimi näkyy Tuuloksen hallintopitäjässä myös henkilönnimessä *Puutikainen* tai *Putikainen* (*Olef Puttikain* 1448), joka on ilmeisesti talon mukaan annettu asukkaannimitys. Väinö Voionmaa on liittänyt *Puutikka-*, *Putikka-* ja *Putikko-*nimet (1947) metsämiehen pyyntipolkua tarkoittavaan, venäjältä lainattuun sanaan *puutikka* eli *putikka*. Polun varrelle viritettiin ansat lintuja ja muuta riistaa varten. Sana esiintyy useissa luontonimissä vanhoilla pyyntiseuduilla. – SP

Koskimies, Y.S. 1985: 510–512. Voionmaa, Väinö 1945: 52, 455.

Puutosalmi salmi Kuopiossa Pohjois-Savossa Soisalon saaren pohjoisosan ja mantereen välissä, aiemmin Vehmersalmen ja Kuopion mlk:n rajalla. *Putussalmiby* 1666, *Putussalmi* 1679; mahdollisesti aiemmin **Virrastensalmi* (*Wirrasten salme Korffa* 1561). – Salmessa toimii yhä lossi. Salmen rannalla on mantereen puolella *Puutosalmi*-niminen kylä. Vehmersalmen puolella salmea on *Puutosmäen* kylä (*Putusmäki* 1561, *Pwtusmäki tjend* 'kymmeneskunta' 1578; *Pwtusmäki Byij* 1620-luvulla) ja samanniminen korkea mäki. Salmen pohjoispuolella on Kallaveden *Puutoselkä* (*Pwtus wesi* 1561). Suomen toinen *Puutos*-alkuisten nimien ryhmä on myös Kallaveden rannoilla Siilinjärven puolella, jossa on mm. *Puutoselkä* ja *Puutosvesi* ja niiden välissä *Puutosalmi*. Nimien taustalla voisi olla *puuttua*-verbi merkityksessä 'tarttua (esim. kala verkkoon)'. Sen johdos *puutos* tarkoittaa mm. järven pohjassa olevaa puuta, hakoa tms., johon pyydys tarttuu eli puuttuu. *Puutos*-alkuisia nimiä on voitu antaa vesille, joissa kalat ovat puuttuneet eli tarttuneet hyvin pyydyksiin, tai kuin varoitukseksi vesistä, joiden pohjaryteikköihin pyydykset ovat olleet vaarassa tarttua. – SP

Alanen, Timo 2004a: 44; Kajanne, Raimo 1968: 266–267; SKES s.v. puuttua; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 316; HisKi; KA 6512: 58v ja 8652: 487.

Pyhitty järvi ja kylä sen rannalla Pieksämäellä Etelä-Savossa. *Pyhothun Byy* ja *Pyhitun Randa* 1561, *Pyhittä* 1575. – *Pyhitty* mainitaan järven nimenä jo vuoden 1561 maakirjassa ja Visulahden pitäjän (eli Mikkelin) Paukkulan neljänneksen kymmeneskunnan nimenä viimeistään vuonna 1574. – Nimi lienee alkuaan tarkoittanut järveä ja siirtynyt sittemmin tarkoittamaan myös asutusta. Nimeen sisältyy mm. eristämistä, rauhoittamista ja suojaamista tarkoittaneen *pyhittää*-verbin partisiippimuoto *pyhitetty*. Tällaisia "pyhiä" paikkoja ovat olleet mm. rajat, joita ei ole saanut ylittää. Ks. → *Pyhäjärvi*. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 123, 140; KA:VA 6331a: 441, 442.

Pyhitys korkea vaara Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla, Kostonjärven länsirannalla. – Nimen taustalla on *pyhä*-sanan johdos *pyhittää* eli kyseinen paikka on ollut ”pyhitetty”, suojattu, rauhoitettu ja varattu luonnon palvontaan ehkä pyyntionnan turvaamiseksi. Alueen toinen nimi on *Naara*. Vaaran juurella on *Hiisilampi*-niminen suuri lampi. – JV

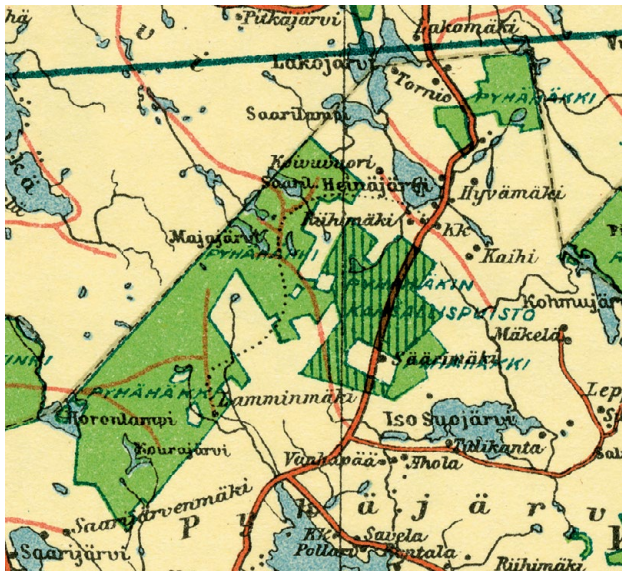
Vahtola, Jouko 1980: 112–116.

Pyhtää kunta Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Pyttis*. *Pyttis* 1380. – *Pyttis* on ollut keskiajalla myös kylännimenä (*Pythiss by* 1457, kop.). Pyhtää on ensin kuulunut Pernajaan, mutta se on jo viimeistään 1380 ollut itsenäinen seurakunta. Kymen läntiseen suuhaaraan vedetty valtakunnanraja halkaisi pitäjän 1743 niin, että sen länsiosa jäi Ruotsin puolelle (→ *Ruotsimpyhtää*). Nimi *Pyhtää* jäi itäiselle osalle. Sen asukkaita on joskus sanottu *venähpyhtäläisiksi*. – Kansa on käyttänyt pitäjännimeä myös muodoissa *Pyhtäs* ja *Pyhtä*. Nimeä ei ole vanhastaan taivutettu *Pyhtäällä* vaan *Pyhtäs*, *Pyhtähäs* ja *Pyhtääs*, mutta taivutustapa on nyttemmin mukautunut monien *aa-* ja *ää-*loppuisten asutusnimien (*Kuusaa*, *Tiilää*, *Lepaa*) mallin mukaiseksi. – Konsonanttityhtymä *ht* ei kuulu ruotsin äännejärjestelmään. Suomen *ht* on korvattu ruotsin kieleen lainatuissa nimissä usein *kt*:llä, mutta myös *tt* on ollut mahdollinen. Sen sijaan ruotsin *tt*:tä ei olisi suomeen päin lainattaessa tarvinnut muuttaa miksikään, joten Pyhtään suomenkielinen nimi on alkuperäinen ja ruotsinkielinen nimi sen mukaelma. Nimi voi liittyä eteläkarjalaiseen sukunimeen ja talonnimeen *Pyyhtiä*. Itäistä pitkää vokaalia *ht:n* edellä vastaa länsimurteissa usein lyhyt vokaali (*pyyhykiä*, *pyhykiä*; *huuh-ta*, *huhta*). Sekä nimen *Pyhtää* että nimien *Pyyhtiä*, *Pyyhtää* (*Pyyhtääjärvi* Laukaassa) alkuperä on kuitenkin tuntematon. Pohjois-Suomessa on lisäksi nimiä *Pyhtinen* (mm. Limingalla), *Pyhtilä*. – SBS

FMU 4: 121; Hausen, Greta 1920–1924: 592; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v.

Pyyhtiä, *Pyhtilä*; Ojansuu, Heikki 1920: 264; Suutari, Toni 2001: 170; Vahtola, Jouko 1980: 450.

Pyhä-Häkin kansallispuisto kansallispuisto Saarijärvellä Keski-Suomessa. *Pyhähäkki* 1950, *Pyhä-Häkin kansallispuisto* 1965. – 1700-luvulla toteutetussa isossajaossa Pyhä-Häkin kruununmetsä ei kelvannut kenellekään. Kangasmailla kasvoi runsas puusto, mutta koska alueella ei ollut vesistöä, puita ei saanut kuljetettua myytäväksi. Suotkin olivat liian vetisiä viljelyyn, joten alue jäi valtion liikamaaksi. Vuonna

Suomen yleiskartan valtionmaiden erikoispainoksessa vuodelta 1960 on kuvattu vihreällä värillä Pyhähäkin valtionmaat. Kansallispuiston alue on esitetty pystyraidoituksella.

1912 Pyhä-Häkin kruununpuiston yhteydestä erotettiin säästömetsä, joka rauhoitettiin ”kaikelta maan ja metsän käytöltä” ja jota alettiin kutsua luonnonpuistoksi. Kansallispuisto alueesta tuli vuonna 1956. *Pyhä-Häkin* nimen jälkiosa palautuu alueelle vuonna 1554 asettuneen Mauno Häkkisen (*Mågus häckine*) sukunimeen. Kun noin 30 kilometrin päässä asui Niilo Häkkinen, oli Häkkisten perhekuntien asuinpaikat kyettävä paikantamaan. Mauno Häkkisen talo sai nimekseen *Pyhä-Häkkilä*, koska se sijaitsi Pyhäjärven (*Pyhäerffui* 1554) rannalla. Myöhemmin talon ja sen ympärille kehittyneen kyläkunnan nimeksi tuli yksinkertaisesti *Häkkilä* (*Häckila By* 1782). – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 356; MMH peruskartta 1965; Nissilä, Viljo 1963c: 310;

Nyman, Adolf Leonhard 1882: 215; Yleiskartta 1950: 56; HisKi; www.luontoon.fi, 6.6.2005.

Pyhäjoki kunta ja joki Pohjois-Pohjanmaalla. *Pyhäjoki* 1546 (kylä). – Kunta sijaitsee Perämeren rannikolla, ja kirkonkylä on joen suussa. Salon emäseurakunnasta eronnut *Pyhäjoen* seurakunta perustettiin 1573. Siihen kuului aluksi koko jokivarsin aina yli sadan kilometrin päässä sisämaassa olevaa *Pyhäjärveä* myöten. Alue on sittemmin jakautunut useaan osaan. – Joen suun asutus on saanut nimen *Pyhäjoki* joen mukaan. Joennimeen perustuu myös nykyisellä Merijärvellä olevan joen suurimman kosken nimi *Pyhäkoski* eli *Pyhäkoski*. Joennimen kantanimi on puolestaan järvennimi → *Pyhäjärvi*. – SBS

Hulkari, Olavi – Huurre, Matti – Matinolli, Eero 1969: 60, 67, 95; Mikkonen, Pirjo – Paikkala,

Sirkka 2000, s.v. *Pyhäjärvi*; Nissilä, Viljo 1962a: 48; KA 4534: 12.

Pyhäjärvi kaupunki, kylä ja järvi Pohjois-Pohjanmaalla. *Pihaiärffweby* 1552, *Pyhäiärff* 1556, *pyhäerffwi tresk* 1560. – Perustettiin → *Pyhäjoen* kappeliksi 1646, erotettiin omaksi emäseurakunnaksi 1861. Kaupunki Pyhäjärvestä tuli 1993, mutta alkuun nimellä *Pyhäsalmi*. Pääosa asutuksesta on Pyhäjärven rannoilla ja Pyhäjoen varressa, keskustaajama on nimeltään → *Pyhäsalmi*. Asutus- ja järvennimenä *Pyhäjärvi* mainitaan siis jo 1500-luvulla. Kaupungin nimen taustalla on järven nimi *Pyhäjärvi*, jonka mukaan on nimetty kylä, sittemmin seurakunta ja pitäjä. Perimätiedon mukaan Pyhäjärvi on ollut alkuaan *Ristijärvi*. Ks. → *Pyhäjärvi* edempänä järven nimenä. – SP

Salminen, Aarne 1954: 153–157; NA: nimistönhuollon lausunnot.

Pyhäjärvi entinen kunta ja järvi Karkkilassa Uudellamaalla. *pahajerffui fierdung* 1539 (neljänneskunta), *Pahajerfwi Capell* 1688, *Pyhäjärvi Capell* 1783. – Nykyinen Karkkila vastaa alueeltaan entistä Pyhäjärven pitäjää. Alue kuului ennen Vihdin seurakuntaan, vuodesta 1654 se oli kappeliseurakuntana. Sen keski- ja luoteisosat kuuluivat Lopen hallintopitäjän *Pahajärven* neljänneskuntaan, ja siitä kappelikin sai nimen *Pahajärvi*. Kappelista käytettiin alkuun myös nimeä *Nyhkälä* sen kylän mukaan, johon kirkko rakennettiin. Nimi *Pyhäjärvi* tulee asiakirjoihin vasta 1720-luvulla. Seurakunta itsenäistyi 1861. Kunnan keskustaajamasta muodostettiin 1932 Karkkilan kauppa, ja 1969 kunta liitettiin kaupपालaan. – Neljänneskunnannimi *Pahajärvi* tuli nykyisen Karkkilan keskustan tuntumassa olevan järven silloisesta nimestä. Nykyisin järven nimenä on *Pyhäjärvi*. Järven ja pitäjän nimen vaihtuminen voi johtua siitä, että *Paha*-alkuinen nimi on haluttu korvata *Pyhä*-alkuisella, jotta paikkaan liitetty paha häistyisi. Ei ole kuitenkaan varmaa, kumpi järvennimi on vanhempi. Nimeä *Pahajärvi* on annettu vähäisille järville ja lammille, kun taas *Pyhäjärvet* ovat usein suuria ja keskeisiä järviä. Sepo Aalto esittää, että *Pyhäjärvi* olisi järven alkuperäinen, pakanuudenaikainen nimi. Se voisi tulla siitä, että itse järvi tai jokin paikka järven rannalla oli ehkä pyhitetty, tai sanan *pyhä*

merkityksestä 'raja', sillä viimeistään 1200-luvulla Vanajan ja Janakkalan seudun hämäläisten ja etelästä Lohjan suunnalta levittäytyvien uusmaalaisten nautintaraja kulki nykyisen Karkkilan kautta. – SBS

Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: 27, 30, 32–33, 36, 39; Alanen, Timo 2007: 11; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 130; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Pyhäjärvi; Nissilä, Viljo 1975: 91; Suvanto, Seppo 1976: 161.

Pyhäjärvi

1. järvi Säskylässä ja Eurassa Satakunnassa, osin Yläneellä Varsinais-Suomessa. *Stora Pyhä-järfwi Träsk* 1688. Järveen laskee *Pyhäjoki*, jonka suussa on samanniminen kylä (*Pyhäioki* 1429).

2. järvi Pirkkanmaalla, Nokian, Tampereen, Pirkkalan, Lempeälän ja Vesilahden alueella. *Pyhäjärvi* 1799.

3. järvi Artjärvellä Itä-Uudellamaalla. *Pyhäjärvi* 1799.

4. järvi Hauholla Kanta-Hämeessä. *Pyhä Jerfvi* 1740-luvulla.

5. järvi Kymenlaaksossa, Jaalan, Iitin, Kuusankosken ja Valkealan alueella. *Pyhäjärvi* 1799.

6. järvi Pohjois- ja Etelä-Karjalan rajalla, Kiteen, Kesälahden ja Parikkalan (aiemmin Uukuniemen) kuntien alueella. *Pyhäjärvi Träsk* 1685.

7. järvi ja sen rannalla oleva kylä Pelkosenniemellä Lapissa. Kylännimi: *Pyhäjärvi* 1800. Järven eteläpuolella on → *Pyhäntunturi*.

8. järvi ja sen rannalla oleva kylä Pieksämäellä Etelä-Savossa. *Pyhäjärvi* 1799; kylännimi *Pyhäjärvi* 1689.

9. järvi Saarijärvellä Keski-Suomessa, osin Äänekosken alueella. *Pyhäjärvi* 1799; kylännimi *Pyhäjärvi I. Häkkilä* 1761. Vrt. → *Pyhä-Häkin kansallispuisto*.

10. järvi Tammelassa Kanta-Hämeessä. *Pyhäjärvi* 1799. Suomessa on kymmeniä muitakin samannimisiä järviä. Monet niistä sijoittuvat erilaisille rajoille. Tällöin niiden nimiin sisältyy sana *pyhä*, joka on alkuaan tarkoittanut aitausta, jostakin erotettua aluetta, ja on siten mahdollisesti samaa juurta kuin *piha*. Sittemmin *pyhä*-sanasta olisi muodostunut termi, jolla nimettiin haltuun otettu alue ja osoitettiin ne maastopaikat, jotka olivat alueen rajoina. Erotetulla, pyhitetyllä eli pyhällä paikalla on uskottu olevan voimaa, joka voi vahingoittaa sitä, joka varomattomasti paikkaa lähestyy. Kaikki *Pyhä*-alkuiset paikat eivät ole kuitenkaan rajapaikkoja, vaan ne ovat olleet jostain muusta syystä pyhiä paikkoja muinaisessa yhteisössä. Niiden yhteydessä on ollut myös uhripaikkoja. Hallinnollisiksi tai nautinta-alueiden rajapaikoiksi on tulkittu mm. Säskylän, Pirkkalan, Iitin, Tammelan ja Artjärven Pyhäjärvet. – SP

Anttonen, Veikko 1996: 111–116; Hauho vanhoissa kartoissa 2003: 35; REA: 325; SSA s.v. pyhä; Suomen karttakirja 1799: 59, 65, 68, 91, 116; Suvanto, Seppo 1972: 37–54; HisKi (Kemijärvi, Pieksämäki); KA A1B,32; KA:TUOKKO: Käkisalmen Karjala; SAY.

Pyhäkoski Oulujoen suurin koski ja voimalaitos Muhoksella Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi perustuu paikan kunnioittamiseen ja pyhittämiseen. Ganander mainitsee Mythologia Fennicassaan (1789), että Pyhäkoskella on uhrattu saalisonnen varmistamiseksi ja kosken lepyttämiseksi. – JV

Pyhältö kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahden. Kylässä on järvi, josta käytetään joko nimeä *Pyhältö* tai *Pyhällönjärvi*. *Pöhelleby* 1544, *Pyältij by* 1551, *Pyältthö by* 155, *Pyhäldt* 1557. – Nimi on ilmeisesti lähtöisin kaskeamiseen liittyvästä termistä *pyhältö* (myös esim. *pyhälö*, *pyvältö*), jonka merkitys on 'metsä, jonka puut on kuivumista varten pyälletty eli kuorittu pystyyn'. Siitä on aluksi voinut tulla tällä paikalla olleen kaskimetsän nimi, joka vähitellen on kehittynyt kylänimeksi, kun paikalle on tullut asutusta. Saulo Kepsun mukaan Vehkalahden Pyhällön kylän nimi on hämäläisperäinen. – LL

Hausen, Greta 1920–1924: 834; Kepsu, Saulo 1990: 104; Nissilä 1975: 73; Rosén, R. 1936: 129.

Pyhämaa entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 1974 Uuttakaupunkia. *Pyhema* 1540, *Pyhäma* 1693–1701. – Erotettiin Laitilasta omaksi kirkkoherrakunnaksi 1639. Pyhämaa oli vanhastaan tärkeä paikka Pohjanlahden purjehtijoille, joilla oli siellä kuuluisa ns. *Piispansatama* eli *-hamina*. Kansan kertoman mukaan paikka on ollut hiisien, merirosvojen ja rikollisten tyyssija, minkä vuoksi sitä kutsuttiin *Pahaksimaaksi* (*Pahaxi maxi* ennen vuotta 1750) ja *Murhaluodoksi*. Kun paikalle perustettiin piispa Rothoviuksen aikana kirkko (ns. uhrirkirkko, rakennettu 1647–1652) ja seurakunta Pyhämaan nimellä, pahat henget pakenivat kauheasti kiljuen. Tarina on syntynyt jälkepäin: Veikko Paasio on korostanut, että monet *Pyhä*-alkuiset paikannimet ovat tarkoittaneet syrjäisiä paikkoja ja että korkealla mäellä sijaitsevan Pyhämaan kirkonkylän nimi juontuu paikan sijainnista syrjässä Kalannin ja Untamalan varhaisista asutuskeskuksista. Sanalla *pyhä* on vanhastaan tavattu merkitys 'rauhoitettu, koskematon'. Kirkon pystyttäminen vanhalle pyhälle paikalle on merkinnyt vanhan uskon valtaamista ja pyhän paikan nimen omaksuminen uuteen käyttöön aiemman merkitysytteiden häivyttämistä uuden uskon hyväksi. Nimen jälkiosa *maa* ilmaisee sen, että Pyhämaa on ollut aiemmin saarena. – Kun Pyhämaa oli 1782–1908 Pyhämaan Rohdaisen (silloisen Pyhämaan, nykyisen → *Pyhärannan*) kappelina, sitä kutsuttiin (*Pyhämaan Luodoksi* (*Pyhämaan Luoto* ennen vuotta 1750)). – SP

Anttonen, Veikko 2003: 226–227; Grotenfelt, Kustavi 1912: 381; Meri, Arvo 1943: 134–136, Paasio, Veikko 1986: 40.

Pyhäntä kunta Pohjois-Pohjanmaalla. *Pyhänä* 1565 (kylä), *Pijhanne* 1619 (kylä). – Piippolan itäosasta muodostettiin 1910 *Pyhännän* kunta ja seurakunta. Kirkko oli valmistunut 1907 *Pyhännänjärven* rantaan. Järvestä lähtee *Pyhännänjoki*, joka on Siikajoen latva-osa. Myös Kainuun Ristijärvellä on *Pyhäntä*-niminen järvi ja kylä. – Pohjois-Pohjanmaan järvennimi on ollut ilmeisesti **Pyhänne*. Siitä on saatu kylännimi, joka on muuttunut *nta-*, *ntä*-loppuisten paikannimien mallin mukaiseksi. Nimi **Pyhänne* sisältää sanan *pyhä* ja *nne*-johtimen. Nimi on voitu muodostaa alun perinkin johtimellisena, tai johtimella on voitu korvata nimessä aiemmin ollut loppuosaa, esim. *-järvi*. *Pyhä*-nimille on monenlaisia selityksiä. On mahdollista, että järven rannalla on ollut jokin pyhitetty paikka tai itse järveä on pidetty pyhänä. *Pyhä*-nimi on voinut syntyä myös muinaisesta nautintarajasta; järvi sijaitsee joen latvalta ja on voinut olla tärkeä paikka rajan kulun kannalta. Vrt. → *Pyhäjärvi*. – SBS

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Pyhäjärvi; Rintala, Päivi 1972: 199, 204; Räsänen, Alpo 2007: 149–150.

Pyhäntä kylä Ristijärvellä Kainuussa. Nimi liittyy järvien nimiin *Iso-Pyhäntä* ja *Pieni-Pyhäntä*. *pyhänä iärrfui* 1555, *Pyhändiärrfwi* 1577, *Pyhe Jerfui*, *Pyhemäcki* (= nyk. *Pyhännänmäki*) 1650, *Pyhändäjärvi* 1798. – Nimi on tarkoittanut alkuaan järviä; *-ntä* on johdin. Nimen kantana oleva sana *pyhä* on ennen uskonnolliseksi termiksi tuloaan merkinnyt mahdollisesti rajapaikkaa, eri yhteisöjen nautinta-alueiden rajaa. Ristijärven Iso-Pyhäntä olisi voinut hyvin olla jossakin vaiheessa karjalaisten ja pohjalaisten nautinta-alueiden raja, sillä Ristijärven itäosassa on pienilläkin paikoilla verraten paljon karjalaisperäisiä nimiä. – AR

Anttonen, Veikko 1996: 111–116; Räsänen, Alpo 2002: 44–45; Suomen karttakirja 1799: 135; Suvanto, Seppo 1972: 39; KA: MH 107/2D 3/1, VA 4972: 8, VA 4750.

Pyhäranta kunta Varsinais-Suomessa. *Pyhäranta* 1920. – Perustettu *Rohdainen*-nimisenä kappelina 1688. Kutsuttiin vuosina 1782–1908 myös nimellä *Pyhämaan Rohdainen*. Oli sitä ennen Pyhämaan seurakunnan mantereen puoleinen osa, ja vielä vuoden 1915 kartassa on kirkonkylän nimenä

Pyhäranta oli vuoteen 1908 saakka Pyhämaan Rohdainen-niminen kappeli, vuoden 1799 kartassa Rohdais.

Pyhämaa. → *Rohdainen* on kirkonkylän nimi. Pyhämaan ja Pyhärannan erotessa eri kirkkoherrakunniksi vuonna 1908, nimeksi määrättiin *Pyhäranta*. Nimen keksi tietävästi laivuri Kustaa Aaltonen Pyhärannan Hirslahdelta. – SP

Meri, Arvo 1943: 136; Suomen karttakirja 1920: 8B; Suomi kartasto 1897/1915: 32.

Pyhäsalmi

1. keskustaajama → *Pyhäjärvellä* Pohjois-Pohjanmaalla. Aiemmin asutusta sanottiin *Salmenkyläksi* tai vain *Salmeksi*. Salmen nimenä *Pyhäsalmi* on todennäköisesti vanhempi. Pyhäsalmen nimi on tullut tunnetuksi vasta radan rakentamisen aikoihin 1920-luvulla.

2. kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 1993–1995. – Pyhäjärven kunnanvaltuusto päätti marraskuussa 1992 muuttaa Pyhäjärven kunnan kaupungiksi ja samalla sen nimen *Pyhäsalmeksi*. Asiaa perusteltiin mm. sillä, että taloudellinen ja hallinnollinen keskus on Pyhäsalmissa. Elinkeinolautakunta oli ehdottanut nimenmuutosta jo 1987. Päätös astui voimaan vuoden 1993 alusta ja käynnisti kiivaan yleisökeskustelun ja lopulta kuntalaisille järjestetyn kyselyn, jonka perusteella uusi valtuusto palautti nimen perinteiseksi *Pyhäjärveksi*. Muutos astui voimaan vuoden 1996 alusta. Keskustelun tiimellyksessä sananikkarit käyttivät kunnasta nimeä *Nimenpyörittäjien kylä*. – SP

NA: nimistönhuoltolausunnot.

Pyhäselkä kunta ja järvi Pohjois-Karjalassa. Suurin osa järvestä kuuluu Liperiin. *Pyhäselkä* 1799 (järvi). – Pyhäselän kunta erotettiin Kiihtelysvaarasta 1925. *Pyhäselkä* ei ollut ennestään kylän nimi eikä myöskään seurakunnannimi, vaan uusi kunta otti nimensä järveltä, jonka itärannalla se sijaitsee. Kunnan keskukseksi tuli → *Hammaslahden kylä*. Vesistönimenä *Pyhäselkä* tarkoittaa Saimaan järviyhtymään kuuluvaa aluetta Joensuun ja Rääkkylän kirkonkylän edustalla olevan Jänisselän välillä. Joskus on Pyhäselkä ja Jänisselkä luettu myös Rääkkylässä ja naapurikunnissa olevan Oriveden osaksi. Lähimmät asukkaat sanovat järveä usein vain nimellä *Selkä* tai *Järvi*. Pyhäselkää voi sanoa järveksi, sillä vain kapeat salmet yhdistävät sen Jänisselkään. Keskellä Pyhäselkää on *Pyhäsaari*-niminen saari. Ei ole tiedossa, mihin nimen *Pyhäselkä* alkuosa perustuu. Nimet kertovat nimenantajien suhteesta paikkaan, ja *Pyhä*-nimet voivat liittyä esim. pyhiin paikkoihin tai uskomuksiin. → *Pyhäjärvi*. – SBS

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Pyhäjärvi; Nissilä, Viljo 1962a: 42, 48, 101; Suomen karttakirja 1799: 114.

Pyhätunturi

1. tunturi Pelkosenniemen ja Kemijärven rajalla Lapissa. *Pyhævara*, *Pyhätunturi* 1700-luvulla. – Kyse on oikeastaan tunturiryhmästä, jonka korkein huippu on *Noitakero* ja tunnetuin *Kultakero*. Tunturin kerrotaan olleen metsäsaamelaisten muinainen uhri- ja palvontapaikka. Kultakeron ja Ukonhatun välissä on *Isokuru* eli *Pyhäkuru*. Siellä on harjanne nimeltään *Uhriharju*, jonka seidalta saamelaiset kävivät pyytämässä haltijoilta metsästysosonaa. Sen lähellä on *Pyhänkasteenlampi* ja *-putous*, jossa saamelaisia kastettiin kristinuskoon 1600-luvulla. Utsjoen kirkkoherrana 1819–1832 toiminut Jacob Fellman on maininnut tunturin saamenkielisen nimen *Passe varre* ”Pyhä vaara”.

2. tunturi Kittilässä Lapissa Kätkätunturin länsipuolella. *Pyhätunturi* 1857.

3. tunturi Kittilän ja Kolarin rajalla Lapissa.

4. tunturi Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Pyhätunduri* 1770. – Tunturi mainitaan 1770 Laguksen Kuusamon kuvauksessa pyhänä tunturina ja saamelaisten muinaisena uhripaikkana. Sen laella on perimätiedon mukaan ollut kivinen seita ainakin 1820-luvulle asti, jolloin väepäli Henrik Johan Planting työnsi sen sieltä alas.

5. tunturi Sodankylässä, Nattasten korkein laki tunturijonon eteläpäässä, lähellä Sompiojärveä. Tunnetaan myös nimellä *Pyhä-Nattanen*. *Pyhätunturi* 1890. – ”Lappalaiset kumarsit tunturia ja vieläki met piämmä sitä pyhänä” (1958).

6. tunturi Sallassa Lapissa, oikeammin kaksi tunturia: *Iso* ja *Pieni Pyhätunturi*. Kun → *Sallatunturi* jäi viime sotien jälkeisessä Moskovan rauhassa itärajan taakse alettiin Isoa Pyhätunturia kutsua *Sallatunturiksi*.

Ilmeisesti kaikki Pyhätunturit ovat olleet saamelaisten pyhiä paikkoja. – SP

Finlands Allmänna Tidning 5.3.1857; Hufvudstadsbladet 1.12.1890; Itkonen, T. I. 1965: 427; www.luontoon.fi, 28.8.2007; NA.

Pyhävuori korkea mäki ja näköalapaikka Alajärvellä Etelä-Pohjanmaalla. – Pyhävuori kohoaa 75 metriä läheisen Lappajärven pintaa korkeammalle, mutta on hieman matalampi kuin samaan harjanteeseen kuuluva Vähävuori (149 m). Vaikka *Pyhä*-nimiä on maassamme runsaasti, *Pyhävuori*-nimisiä vuoria, mäkiä tai kallioita on vain muutama: Alajärven lisäksi Asikkalassa, Iitissä, Konnevedellä, Korpilahdella, Kuhmoisissa, Kristiinankaupungin Lapväärtissä, Piikkiössä, Pylkönmäellä, Vilppulan Pohjaslahdella ja Virroilla. T. I. Itkonen kertoo, että kansantarinoiden mukaan pirkkapäälliköt olisivat uhranneet lappalaisten lapsia jumalille Pyhävuorella. Huomattavan korkeana paikkana Pyhävuori on ollut varmasti palvontapaikka. Ks. *Pyhä*-määritteen merkityksestä → *Pyhäjärvi*. – SP

Itkonen, T. I. 1948: 94.

Pykönmäki kunta Keski-Suomessa. Liittyy vuoden 2009 alussa Saarijärven kaupunkiin. – Nimen taustalla on samanniminen Paajalan kylän kantatalo nro 5 (*Pylkönmäki* 1788, *Henrik Pylkönmäki* 1850). Talonnimeen sisältyy sukunimi, joka on esiintynyt siellä monessa muodossa: *Pylkäs*, *Pylkkinen*, *Pylkkänen*, *Pylkkö*, *Pylkkönen*. Hämeestä tullut Antti Pylkkänen eli Pylkkinen asettui asumaan ns. Karangan (*Kardanga*) erämaa-alueelle, sittem্পään Paajalan kylään (Sinisalo 1984). Vuonna 1858 alkoivat seudun asukkaat anoa rukoushuonekunnan perustamista Pylkönmäelle Kukon ja Paajalan kylien rajalle. Senaatti päätti seurakunnan itsenäistymisestä 1898, mutta lopullisesti se toteutui vasta 1914. – SP

Kallio, Reino 1972: 523–524; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pylkkänen, Pylkkö, Pylkkönen, Pylkäs; Sinisalo, Hannu 1984: 17, 26, 29; MHA, Uudistusluettelo.

Pynike → *Pyynikki*

Pyttis → *Pyhtää*

Pyykösjärvi kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. *Pyykösjärvi* (järvi) 1920. – Alue on saanut nimen sijainnistaan samannimisen järven rannalla, jonka vanha nimi oli *Pieni- eli Yli-Kuivasjärvi* (*Ylikuivasjärvi* 1799). Pyykösjärven nimen takana lieenee sukunimi *Pyykönen*; se oli ehkä järven pohjoisrannalle uudistalo 1700-luvun puolivälissä yrittäneen ”Järven-Pietin” sukunimi. Sukunimeä *Pyykönen*, joka on savolaisen *Pyykkönen*-nimen muunnos, on tavattu Oulujokivarressa viimeistään 1637. Kaavanimi *Pyykösjärvestä* tuli 1951. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pyykönen; Suomen karttakirja 1799: 133; Suomen karttakirja 1920: 40D; Toropainen, Ritva 2005: 223; Vahtola, Jouko 2003c.

Pyyli kylä Heinävedellä Etelä-Savossa suuressa Pyyliinsaarella Heinävedenselällä. *Pyyliä* *Byij* 1620-luvulla. – Saarella olevan korkean mäen nimenä on *Pyylivuori*, sen juurella ovat *Iso-Pyyli* ja *Pikku-Pyyli*-nimiset järvet, joista virtaa Pieneen Koloveteen Pyylijoki. Saaren ja mäen nimet viittanevat tärkeisiin pyyntipaikkoihin ja hämäläisten eräilyyn alueella, sillä varhaisen d:n vastineeksi on hämäläismurteissa tullut paikoin l-äänne: **Pyydinsaari* ja **Pyydinvuori* olisivat olleet hämäläisillä *Pyylin*-alkuisia. Esim. Jämijärven kylänimi *Pyydönniemi* (*Pydeniemi* 1663, *Pydönjemi* 1778) on sikäläisessä murteessa *Pyylinniemi*. Muutkin *Pyyli*-nimet sijoittuvat Heinävedelle: *Kermajärvellä* Kohmanniemen kärjessä on *Pyyli*-nimiä: *Pyylinjoki*, *Pyylinlampi*, *Pyyliisaaret* ja *Pyylivuori*; Petrumassa on *Pyyli* eli *Pyylinmäki*-niminen talo, jonka sanotaan olevan Petruman vanhimpia paikkoja, ja lähellä Pyylinjärvet eli *-lammet* eli *Iso-Pyyli* ja *Pieni-Pyyli* ja *Pyylintaipale*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 158; Virtaranta, Pertti 1951: 399.

Pyynikki kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, ruotsiksi *Pynike*. *Karin Pynickä* 1540, *Pynickele* 1540, *Jöns pynicki* 1565, *Pynickälä* 1558. – Pyynikki mainitaan Pirkkalan kylänä heti ensimmäisestä maakirjasta 1540 alkaen. Alkuperäisen *Pyynikin* ~ *Pyynikkilän* talon varhaisen isännän on arveltu olleen ”etunimeltään” *Pyynikki* tai *Pyynikkä*, joka on kansanmuunos keskialasaksalaisesta miehennimestä **Büni(c)ke* ja siis samaa tyyppiä kuin miehennimet *Viinikka*, *Kierikka* ja *Lyytikä*. Jorma Koivulehto on katsonut nimen olevan yksi todiste alasaksan alueelta Kokemäenjoen ja Tampereen tienoille tulleista lukuisista saksalaisista uudisasukkaista. Hän on pitänyt mahdollisena, että tällaisia kauppiaita tai käsityöläisiä on voinut tulla Tampereen seudulle suoraan Westfalenista tai välietappien kautta Pohjois-Saksan rannikon ja Ruotsin Gotlannin kautta, joka oli keskiajalla merkittävä saksalaisen hansakaupan keskus. – *Pyynikinharju*, jota on sanottu ympäristöönsä nähden maailman korkeimmaksi soraharjuksi ja joka jatkuu luoteeseen Pispalanharjuna, on yksi Tampereen maiseman keskeisimmistä elementeistä. Se kohoaa 77 metriä Pyhäjärven pinnasta. Harjun laella on kivinen näkötorni. Pyynikin kesäteatteri on tunnettu mm. Euroopan ensimmäisestä pyörivästä katsomosta. – SP

Koivulehto, Jorma 2006; Koivulehto 2007; Kylstra, A. D. 1966: 352–353; Nissilä, Viljo 1951: 362; Nissilä, Viljo 1962: 155; Nissilä, Viljo 1980: 149; Vahtola, Jouko 1980: 426; KA: Savanto/ Pirkkala s. 577–578).

Pyytivaara korkea vaara ja sen rinteillä oleva kylä Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Pyytivaara* 1826. – Nimen alkuosa on *pyytä* (’pyytää’) -verbin johdos *pyyti* ’pyynti’. Nimi on varmaankin syntynyt kanalitujen pyynnistä. *Pyyti*-nimiä on muualla vain pari: *Pyytikumpu* Sodankylässä Lapissa ja *Pyytimäki* Kuusjoella Varsinais-Suomessa. – AR

HiskI.

Pyöli kylä Muurlassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Böhle by* 1786. – Kylä oli Muurlan kylän tytärkylä. Nimeen sisältyy murrenana *pyöli* ’pieni erillinen pelto, talo, kylä’, joka on lainaa ruotsin sanasta → *böle* ’uudistalo, uudisviljelys’. *Pyöli* on tavallinen asutusnimi suomalaissuodilla, jotka sijaitsevat lähellä ruotsinkielisiä alueita. Taloa laajemman asumuksen tai maarekisterikylän nimenä *Pyöli* esiintyy myös Karjalohjalla (*Böle* 1547), Naantalissa, Paimiossa (*Böle* 1556), Perniössä, Piikkiössä (*Bölet* 1440), Somerolla, Haminan Vehkalahdella (*Böols by* 1551, *Böle* 1556) ja Vehmaalla (*Pyöli* 1689). Kaikissa niissä nimi on kehittynyt ruotsinkielisestä nimestä *Bö(h)le*. Espoolainen kylännimi *Pyöli* on ruotsiksi *Bölsby* (*Bölett* 1551, *Böle* 1558). – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 108; Huldén, Lars 2001: 161, 229, 281.

Pyölinkulma kulmakunta Sannatissa Länsi-Uudellamaalla, vuodesta 2009 Lohjan kaupunkia. *Böle Torp Åkrar*, *Böle* (met-sämaa) 1810. – Sana *pyöli* perustuu ruotsin sanaan → *böle*, joka alkuaan on merkinnyt ’ulkopalsta’ tai ’syrjäistä asumusta’ mutta on myöhemmin ruvennut tarkoittamaan ’uudisasutusta’ tai ’taloryhmää, joka on kasvanut kyläksi’. Tällainen varsinaisesta emäkylästä, Kiikalasta, syrjässä oleva mutta siihen kuuluva tytärkylä on myös *Pyölinkulma*. – MV

Kepsu, Saulo 2005: 27; Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994: 72; MHA B 17 9/8.

Pyötsaari saari Suomenlahdessa ja kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahtea. Ruotsiksi *Bötö*. *Böötzöö* 1547, *Bötesöön* 1563. – Nimi on mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Bötsö*, johon sisältyvät ruotsin sanat *böte* ’vartiopaikka, -tuli’ ja *ö* ’saari’. Saari on asutettu 1300-luvulla. – PM

Hausen, Greta 1924: 825; Kepsu, Saulo 1981: 135.

Pyötsiä kylä Valkealassa Kymenlaaksossa. *Pötzie* 1602, *pötziä* 1604, *Pötiä* *Rusthåld* [rustholli eli ratsutila] 1737, *Pyötziä* 1754–1761. – Kylän ainoa kantatalo on nimeltään *Pyötsiä*, jonka nimi johtuu ensimmäisen asukkaan lisänimestä. *Eskill pötz* 1593, *Eskill hinderson pötzie* 1600, *Jören Larsson Pöttsarj* 1659. – Saulo Kepsun mukaan ensimmäinen asukas Pyötsiään on ilmeisesti tullut 1500-luvun puolivälissä Vehkalahden Pyötsaaresta. (→ *Pyötsaari*). Kymenlaakson rannikolla on muitakin ruotsin *ö*-loppuisia nimiä mukautettu suomeen muodostaen *io* ~ *iö* -loppuisia muotoja (esim. Vehkalahdella *Rääntiö*, *Soulio*, *Uolio*). Saulo Kepsu on olettanut, että kantatalon perustajaa, joka oli Pyötsiöstä eli Bötsöstä kotoisin, on kutsuttu nimellä **Pyötsiö*, myöhemmin *Pyötsiä*. – PM

Kepsu, Saulo 1981: 134–135.

Pämark → *Pomarkku*

Päskmark → *Puskamarkki*

Päijänne järvi Päijät-Hämeessä ja Keski-Suomessa, Suomen toiseksi suurin järvi. Ruotsiksi *Päjäne*. *Peijendaranda* 1474, *Peynthe* 1540, *Pejene siön* 1748, *Paijane* 1772, *Päjäne sjö* 1775, *Päjänä* 1786. Murteissa myös *Päjännie*. – Nimi sisältää *-nne*: *nte*- johdinaineksen, joka esiintyy myös eräissä muissa sisältöään hämartyneissä vesistönimissä (ks. → *Tarjanne*). Siihen, että myös *Päjäjanteen* nimessä esiintyvä sananloppuinen *-nne* on johdinta, viittaa mm. järven keskikohtalla sijaitsevan Sysmän *Päjälän* kylän ja *Päjätalon* saaren nimi, jotka näyttäisivät olevan samakantaisia Päijänteiden nimen kanssa. Myös mm. Hirvensalmelta ja Hiitolasta tunnetaan *Päjjä*-nimiä. – Nimen *Päjjänne* alkuperästä on esitetty erilaisia tulkintoja, joista yksikään ei ole kovin uskottava. Aivan epäuskottavia ovat mm. arvelut, että kyseessä olisi alun perin henkilönnimen pohjautuva nimi. Hylättävä on myös rinnastus verbiin *päjätä* ’varoittaa’. Saamelaisperäisenä nimeä on pitänyt T. I. Itkonen, joka rinnasti sen saamelaisien ukkosenjuman nimitykseen *Baján* (pohjoissaamen sanavartalosta *bajá*- ’ylä-’).

Ilmeisesti *bajá*-sana ei tule kyseeseen *Päijänne*-nimen selityksenä myöskään merkityksessä 'ylä', koska Sisä-Suomen alueella on runsaasti *Eli*-alkuisia nimiä (vrt. → *Elijärvi*, *Elliväärä*), jotka sisältävät toisen samamerkityksisen saamelaisen sanan, joka äänteellisesti vastaa suomen *ylä*-vartaloa. Mahdollisesti tämä sanavartalo onkin ollut käytössä Sisä-Suomen kadonneissa saamelaiskielissä ylävesien nimityksissä *bajá*-sanana asemesta. – *Päijänne* on myös yleinen pienten suojärvien nimi savolaismurteiden, Koillis-Hämeen ja Suomenselän alueella. Osa tällaisista nimistä on varmaan annettu pilanpäiten (suureen Päijänteeseen verraten), mutta selitys ei sovi kaikkiin tapauksiin. Mahdollista on, että osa niistä perustuu samaan hämartyneeseen motivaatioon kuin suuren Päijänteen nimi. Kun pienet *Päijänne*-lammet sijaitsevat usein ylävesillä, ei rinnastusta saamen *bajá*-vartaloon voi täysin sulkea pois, vaikkakin sen todistaminen vaatii äänteellisiä lisäselvityksiä. – Eräät murremuodot näyttäisivät viittaavan siihen, että nimi on alun perin taipunut *Päijänne*: *Päijännien*. Jos tämä taivutus olisi alkuperäinen, nimi on myöhemmin liittynyt *-nne* : *-nte*-taivutustyyppiin ja on eri alkuperää muiden *-nne*-päätteisten nimien kanssa. – Monien suurimpien vesien nimet ovat tuntematonta alkuperää, sillä kyseessä ovat hyvin varhain nimetyt paikat. Mahdollisesti myös Päijänteen nimi on syntynyt jossakin tuntemattomassa muinaiskielessä, josta se on saamen kautta lainautunut suomen kieleen. Päijänteen seudun runsaan saamelaisnimistön ja saamelaismuistojen valossa on kuitenkin ilmeistä, että nimi on ainakin jossain historiansa vaiheessa kuulunut saamelaiskieliin, vaikka ei ehkä olekaan syntynyt niistä. – JS

Forsman, A.V. 1894: 205; Itkonen, T.I. 1948: 306; Nissilä; Viljo 1962a: 42; Lahti-Mononen, Ritva 1968: 382–383; Saarikivi, Janne 2004: 196; Salonen, Tarmo 1968: 116–117; Voionmaa, Väinö 1933.

Päijänne-Tavastland → *Päijät-Häme*

Päijät-Häme maakunta eteläisessä ja itäisessä → *Hämeessä*, ruotsiksi *Päijänne-Tavastland*; yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksen mukaisesta maakunnasta. Kattaa ne alueet, jotka ovat → *Päijänteen* eteläosan ja siihen laskevan Vesijärven altaan alueella. Sen muodostavat seuraavat kunnat: Artjärvi, Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki, ja Sysmä. Näistä Artjärvi ja Orimattila kuuluivat aiemmin Uuteenmaahan. Päijät-Hämeen itäisiä osia on kutsuttu myös *Itä-Hämeeksi* ja Lahden ympäristöpitäjiä *Kaakkois-Hämeeksi*. Nimen *Päijät-Häme* on luonut Heikki Peltola 1933 mallinaan sellaiset Päijänteen suurten saarten nimet kuin *Paatsalo*, *Kätöksälo*, → *Säynätsalo* ja *Sysmän Päijätsalo* (Itkonen 1987), ja se on vakiintunut 1950-luvulta (*Päijät-Hämeen seutukaavaliitto* 1957, *Päijät-Hämeen maakuntaliitto* 1968). Ruotsiksi siitä käytettiin aiemmin nimeä *Östra Tavastland*. – SP

Itkonen, Terho 1987: 157; Nykysuomen tietosanakirja 2, 1992 s.v. Päijät-Häme.

Päiviönsaari Varkauden kaupungin keskusta Pohjois-Savossa, entinen saari. *Päiviän sarj* 1779. – Saanut nimen varhaisista asukkaistaan, sillä vuonna 1548 Varkauden kymmeneksen asujien joukossa mainitaan Mikko ja Lauri Kaukapäivinen (*Kauka Päiffue*). Vuoden 1561 maakirjan mukaan Savonlinnan päällikkö Kustaa Fincke oli jo antanut heidän maansa Olli ja Pekka Sikaselle. Välillä saaresta on käytetty myös nimiä *Huruskangas* (kartassa 1756) ja *Laivalinna*: Kustaan sodan aikana 1789 alettiin strategisesti keskeisellä paikalla olevaan Päiviönsaareen rakentaa talvivarastoa. Seuraavana vuonna sinne alettiin suunnitella laivastotukikohtaa ja päätettiin ostaa saari kruunulle. Pari vuotta myöhemmin tukikohdan rakentaminen alkoi. 1819 alue siirtyi everstiluutnantti

Gustaf Wreden omistukseen ja 1820-luvulla sinne alkoi nousta Varkauden teollisuuden aloittaneita tehtaita. Saarta on kutsuttu myös *Varkaussaareksi*. – SP

KA 6133a: 13 ja 6331a: 721; Soikkanen, Hannu 1962: 14, 17, 27–29, 31.

Päiväkumpu kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Lövkulla*. Perustana on 1920-luvulla Helsingin maalaiskunnan *Hanabölen* kylään rakennettu pientaloalue. Nimen *Päiväkumpu* keksi alueen perustajaperheisiin kuulunut Pohjoismaiden kirjallisuuden kääntäjä Ester Koskelainen, joka nimesi kääntämänsä Bjørnstjerne Bjørnsonin romaanin *Synnøve Solbakken* ”Päiväkummun Synnöveksi”. Kaupunginosa nimi *Päiväkumpu* – *Lövkulla* vahvistettiin vuonna 1972. – KS

Lehti, Ulpu: Vantaan Sanomat 17.11.2004.

Päiväkunta kyläkunta Korpilahdella Keski-Suomessa, vuodesta 2009 Jyväskylän kaupunkia. *Päiväkunta* 1708. – Kylänneeseen sisältyvä sana *päiväkunta* on tarkoittanut alun perin pyyntitietä, jonka satimet metsästäjät ehtivät päivän aikana kokea olopaikaltaan lähtien ja sinne palaten. Ajan mittaan sitä on alettu käyttää pyyntimiehelle kuuluvan tietynsuuruisen erämaakappaleen nimenä ja lopulta yksityisen erämaanomistuksen yleisnimityksenä. *Päiväkunta*-nimien on katsottu kuuluvan hämäläisen eräkauden vanhempaan jaksoon, sillä nimitys on ollut käytössä kaikilla muinaisen Hämeen keskuseuduilla. Asiakirjoihin päiväkunnille merkittiin yleensä luontopaikan mukainen nimi, mutta tässä tapauksessa alue sai nimekseen vain *Päiväkunta*. Tämä nimi kiinnittyi ensin talonnimeen ja sen kautta kulmakunnan nimeen. Päiväkunnan eli Alatalon talo perustettiin 1601. Se sijaitsi Ruotsulan jakokunnassa ja kylässä, joten *Päiväkunta* ei enää toiminut kameraalisena nimenä. – SP

Oja, Aulis 1963: 191; Voionmaa, Väinö 1947: 56–69; HisKi (Jämsä).

Päivölä kylä ja entinen rautatieasema Inkoossa Uudellamaalla, vuoteen 1946 Degerbyn kuntaa, ruotsiksi *Solberg*. *Solbärgan* 1527, *Solbærga* 1534). – Nimi on suomennettu 1928 rautatieaseman nimeksi ruotsinkielisestä nimestä *Solberg* ”Aurinkokallio”. Nimen aiheena on ollut kylälle nimensä antaneen talon sijainti aurinkoisella paikalla. Kylä jaettiin 1500-luvulla osiin: *Västersolberg* ja *Östersolberg*. – SP

Huldén, Lars 2001: 247.

Päivölä kansanopisto Valkeakoskella Pirkanmaalla, entistä Sääksmäkeä. – Kun Hämäläisen osakunnan ylioppilaat ajoivat 1860-luvun lopulta lähtien kansakoululaitoksen tueksi kansanopistojärjestelmää ja kansanopistoa myös eteläisempään Hämeeseen, lahjoitti Sohlbergan leskiemäntä Eriika Parkku 1894 sitä varten maa-alan ”Solperinmäeltä”. Opisto aloitti toimintansa 1894 *Hämeen Kansanopisto* -nimisenä Sääksmäen Tarttilan kylässä. 1900-luvun alussa sille erotettiin oma tila *Sohlbergin* kartanon maista ja nimeksi vakiintui *Päivölä*. Se sopi kuvastamaan paitsi nousevaa suomalaisuutta myös paikan aiempaa nimistöä: Kartano oli muodostunut ehkä jo 1300-luvun lopussa, sillä se mainitaan jo 1405 (*Solbergha j Saris*). Timo Alanen on arvellut, että kartanon nimi ei ole alkuperäinen vaan mallin mukaan muodostettu; esim. Inkoossa on ollut keskiajalla *Solberg*-niminen kylä (sittemmin myös rautatieasema, jonka suomalaisena nimenä oli *Päivölä*). Alasen mukaan Sääksmäen *Solberg* on käännös vanhemmassa suomenkielisestä *Päivä*-alkuisesta nimestä. *Päivä*-nimiä on yleensä annettu auringon- eli etelänpuoleisille paikoille, samoin *Sol*-nimiä. Liisa Niittymäen mukaan Sohlberg sijaitsi alkuaan Saarioisjärven rannalla *Päivärinteenmäen* aurinkoisella etelälaidalla, minkä perusteella nimi olisi muodostettu (ruotsin *sol* 'päivä', *aurinko*, *berg* 'mäki'). Nykyiselle paikal-

leen tonttialue siirrettiin 1800-luvun puolimaissa, jolloin sen viralliseksi nimeksi muutettiin *Sulamäki*. – SP

Alanen, Timo 2003: 37–39; FMU 2: 46; Niittymäki, Liisa 1995: 69–70; www.saaksmaki-seura.fi

Päjäne → *Päijänne*

Päikkilänkangas kyläkunta Iissä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi pohjautuu vanhan kantatalon nimeen *Päikkilä*. Siihen sisältyy henkilönnimi *Päkki*, joka on kansanomaisen muunnos ruotsalaisesta nimestä *Späck*, joka esiintyy sukunimenä Iissä jo 1400-luvulla (*Heyki Spaek* 1445, *Jöns Speck* 1553). – JV

Vahtola, Jouko 1980: 210–211.

Pälkäne kunta ja kylä Pirkanmaalla, *Pälkäneveden* rannalla. *Pälkänä*, *Pelkana* 1405, *Pelkene* 1409. – Alkuperäinen nimi kuuluu järvelle, josta se on siirtynyt kylän ja sittemmin kunnan nimeksi. Nimen alkuperä on hämärä. Viljo Nissilä on pitänyt todennäköisenä, että nimen pohjana olisi sana *pälki*, *pälkki*, *pälkä*, *pälkkä*, joka merkitsisi 'liistekatsikka'. Selitys on kuitenkin epäuskottava. Sanan tavallinen asu on *pelkki*, ja sen yleisimmät merkitykset ovat 'säle, liiste' ja 'kangaspuiden tiuhtavarpa'; 'katsikan' merkitys on marginaalinen, eikä sekään tarjoa luontevaa lähtökohtaa näin suuren järven nimelle. Sitä paitsi *pelkki* on uudehko laina ruotsin sanasta *spjälk*, ja on aivan epätodennäköistä, että keskeinen vesistö nimi olisi muodostettu tällaisesta nuoresta sanasta. – Pälkäneveden nimi on ilmeisen vanha, ja todennäköisimmin se juontuu kin Sisä-Suomessa aiemmin puhutuista saamen kielistä, kuten monet muutkin suurten vesistöjen nimet. Nimi voisi olla yhteydessä saP sanaan *bálgat* 'liikuskella laitimilla (poroista, peuroista)', tai tämän sanan merkitykseltään eriytyneeseen johdokseen *bálggis* 'polku'. Tämäkin selitys jää kuitenkin pelkäksi hypoteesiksi. – AA

Nissilä, Viljo 1972; SSA s.v. pelkki.

Pälli kylä, koski ja voimalaitos Muhoksella Oulujokivarressa Pohjois-Pohjanmaalla. *Pälliniska* 1657, *Pelli käski* 1680, *Pälli* 1869. – Voimalaitos on rakennettu Pällinkoskeen eli Pälliin, joka on ollut osa laajempaa Pyhäkoskea. Nimestä on merkin-töjä jo 1500-luvulta, jolloin *Pällinkorva* esiintyy idän ja lännen välisenä rajapaikkana (*Pällinkorffwa* 1590; *korva* 'koskessa oleva putouskohta'). Kosken partaalla on *Pällin* talo, jonka nimeen ilmeisesti sisältyy miehennimi *Pälli* (< *Peter*, *Petrus*) tai samansisältöinen sukunimi *Pelli*, *Pellikka* tai *Pellinen*. Nimi on voinut syntyä myös suoraan vesistö nimeksi, jolloin se ilmaisisi omistajansa tai nauttijansa nimen. – SP

Nissilä, Viljo 1950: 185; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pälli; Talvitie, Ulla 1987: 116–118.

Pännäinen kylä ja rautatieasema Pedersören kunnassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Bennäs*. *Bendenäs* 1543, *Bändenäs* 1546. – Alkuperäisen ruotsinkielisen *Bennäs*-nimen alussa on kansanomaisen puhuttelumuoto (esim. *Bende*) etunimestä *Benedikt*. Jälkiosa on → *näs* 'niemi'. Peruskartan korkeuskäyrien mukaan nykyisen kylän paikalla Purmojoen suulla oli keskiajan lopussa iso niemi. – *Pännäinen* oli alkuaan vain kylässä sijaitsevan rautatieaseman nimi. Rautatiehallitus otti sen suomenkieliseksi vastineeksi nimelle *Bennäs* vuonna 1887, kun tarvittiin uusi nimi asemalle, jonka vanha nimi oli *Pedersö* silloisen Pietarsaaren mlk:n (vrt. *Pedersöre*, → *Pietarsaari*) ruotsinkielisen nimen mukaan. Nimenvaihto johdettiin siitä, että sivurata Pännäisistä Pietarsaaren kaupunkiin avattiin liikenteelle 1. marraskuuta 1887 ja asemat tarvitsivat yksiselitteiset nimet molemmilla kielillä. Asemannimeä *Pännäinen* on nyttemmin alettu käyttää myös kylän suomenkielisenä nimenä. – PS

Huldén, Lars 2001: 401; Suomen Wirallinen Lehti 9.9.1887; Söderhjelm, Alma 1914: 423; Thors; Carl-Eric 1983: 568.

Päntäne kylä Kauhajoella Etelä-Pohjanmaalla *Päntäneenjoen* eli *Päntälänjoen* varrella. Paikallisesti myös *Päntälä*. *Pändänä* 1691, *Pändäne* 1700, *Pändänäby* 1767, *Päntänä*, *Päntänen*, *Päntäne* 1883. – Nimeä voisi verrata sanaan *päntä* 'parvi; lintu-parvi'. Kylännimi perustunee luontonimeen. Nimityyppi *-n(n)e* on yleinen Suomen paikannimissä, erityisesti Hämeessä ja Satakunnassa. – SP Ganander, Christfrid 1787 s.v. päntä; Nissilä, Viljo 1971b: 198; SKES s.v. päntä; SSA s.v. päntä; HisKi; KA:VA 4822: 31.

Pärjänsuo laaja, 1930-luvulta alkaen viljelystiloiksi raivattu suo Pudasjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Alueen läpi virtaa Taivalkosken puolelta alkava *Pärjänjoki*. *Pärjanjocki* 1693. – *Pärjä*-nimet ovat länsisuomalaisia, ja niihin sisältyy yleensä ruotsalaisperäinen sukunimi *Berg*. Kainuussa ja Koillismaalla pohjalaisen eränkävynnin jättämää nimistöä on verraten paljon. *Bergh* esiintyy sukunimenä Oulussa 1600-luvulla. – AR Virkkunen, A. H. 1953: 155; KA:TUOKKO.

Pärnäinen → *Pärnäs*

Pärnämäki kylä Joutsassa Keski-Suomessa. *Pernauori* 1539, *Pernämäki* 1543. – *Pärnämäki* on alun perin ollut luontoniemi, vaikkei se enää nykyään olekaan käytössä mäen nimenä. Vanhaa asutusta on kylässä ollut mm. nykyisen Myllymäen ja vielä korkeamman Mällösenmäen rinteillä. Käytöstä jäänyt lehmusta ja siitä saatavaa niiniainesta tarkoittava sana *pärnä* on säilynyt paikannimissä Etelä- ja Keski-Suomessa. – TML

Erkamo, V. 1983: 7, 79; Vilppula, Matti 1984: 196; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Pärnänmaa kulmakunta Punkalaitumella Pirkanmaalla. *Pernänkallionselkä* 1589 (> 1731). – Pärnänmaa on Punkalaitumen, Huittisten, Kiikan ja Tyrvään yhteisellä rajaseudulla sijaitseva alue, johon pysyvä asutus vakiintui vasta 1700-luvun lopulla. Silloin alueelle perustettiin *Pärnä*-niminen torppa. Torpan nimi ei perustu asukkaiden nimeen vaan juontuu alueella ennestään esiintyneestä *Pärnä*-nimistöä, jonka vanhin edustaja lienee jakokuntien välisen rajalinjan yhtenä kiintopisteenä ainakin jo 1500-luvulla mainittu *Pärnäkalio*. Muita samaan pesyeeseen kuuluvia nimiä ovat *Pärnäkorpi* ja *Pärnämäki*. Näiden yhdysnimien alkuosana oleva *pärnä*-sana, joka itsenäisenä sanana on suomen kielestä kadonnut, on tarkoitettu niinipuuta eli lehmusta ja mahdollisesti myös tämän puun kuoresta kiskottua punontaan sopivaa kuitua, niintä. Niini oli aikoinaan erittäin tärkeä korien, köysien, mattojen ym. valmistamiseen käytetty tarveaine, ja siksi niini- eli pärnäpuiden kasvupaikoista oltiin hyvin perillä ja paikat myös nimettiin. Samaan nimirypäeseen kuuluva aluenimi *Pärnänmaa* edustaa Satakunnassa erittäin tavallisia *-maa*-loppuisia kulmakunnanimiä (→ *maa*), joiden tarkoittamat alueet ovat rajoiltaan yleensä jonkin verran epämääräisiä ja rinnastuvat tässä suhteessa samalle alueelle tyypillisiin *-kulma*-nimiin (→ *kulma*). Aluerajojen vakiinnuttua osa *-maa*-loppuisista nimistä on myöhemmin siirtynyt virallisiksi kylännimiksi. Kulmakunnanimi *Pärnänmaa* on voinut syntyä torpannimen *Pärnä* pohjalta, mutta yhtä mahdollista, jopa todennäköisempää on, että se on lyhentynyt esim. nimestä **Pärnäkalionmaa*. – AH

Erkamo, V. 1983: 43–59, 65–71; Kepsu, Saulo 1981: 107–108; Nissilä, Viljo 1939: 146–148;

Ruoppila, Veikko 1984: 117–120; SSA s.v. pärnä; Vilppula, Matti 1984: 193–200; KA nn 41: 508b.

Pärnäs merivartioasema, lauttasatama ja Niemi Storströmenin itärannalla Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaata. Suomeksi *Pärnäinen*. – Kyseessä saattaa olla alkuaan suomenkielinen **Pä(ä)rnä(i)s*-alkuinen nimi, joka sisältää lehmusta merkitsevän sanan *pärnä*, *päärnä*. Ruotsinkieliset nimenkäyttäjät olisivat hahmottaneet nimen lopun ruotsin *näs*-sanaksi. Samanlainen nimi on myös Paraisten Kirjalassa. – RLP

Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 191–193.

Pärnävaara korkea vaara ja talviurheilukeskus Liperissä Pohjois-Karjalassa. – Nimen alkuosana on 'lehmusta' merkitsevä sana *pärnä*. – AR

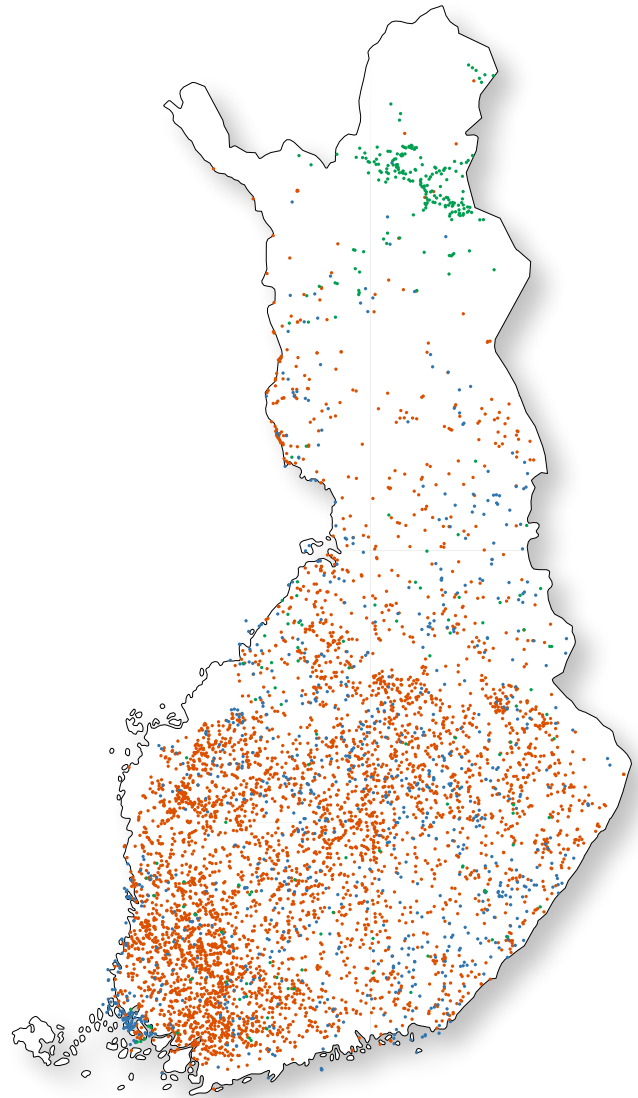
Pässiniemi kaupunginosa Imatran kaupungissa Etelä-Karjalassa. Sijaitsee samannimisessä Vuokseen työntyvässä niemessä. *Pässin Nemen raja* 1775, *Pässinnjemi* 1838. – Kotieläimen nimityksen sisältäviä nimiä on yleensä annettu laidunmaille. Tästä *Pässiniemi*-nimestä Viljo Nissilä kuitenkin huomauttaa (1939), että siihen mahdollisesti sisältyykin vanha jääskeläinen sukunimi *Pässi*, *Pässinen*. Tätä käsitystä tukee erityisesti se, että vanhoissa kirjoitusasuissa alkuosa on omistusmuodossa *Pässin*. – LL

Nissilä, Viljo 1939: 226.

Pättikkäkoski saP *Beattetguoika* koski Könkämäenossa Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. Talo kosken varrella on nimeltään *Pättikkä*, saP *Beattet*. Talon kohdalla on joessa suvanto, *Pättikkäsuvanto*, saP *Beattetsavvon*. – Suomenkielinen nimi on mukautettu saamenkielisestä, jonka alkuosa vastaa muodoltaan Utsjoen ja Inarin rajatunturin → *Petsikon* saamenkielistä nimeä *Beazet*. Saamen -z- onkin korvattu tällä alueella suomessa tt:llä esim. Ruotsin puolen kylännimessä *Vittanki*, saP *Vazás*. Yhtäläisyys on mahdollinen, jos oletetaan, että suomenkielinen muoto on sittemmin vaikuttanut saamenkieliseen. Näin tulkiten nimi olisi johdos saamen sanasta *beahci* 'mänty, petäjä', ja motiiviksi voi arvata puun esiintymisen paikalla, joka muutoin on mäntyrajan takana. – SA

pää on hyvin yleinen erityisesti asutusnimien jälkiosana. Peruskartoissa on yli 5 700 *pää*-loppuista nimeä, joista vajaat 4 200 on talonnimiä. Kylien ja kulmakuntien sekä muiden asutusten nimiä on vajaat 400. Yleisimmät talonnimet ovat *Pellonpää* (521), *Mäenpää* (493) ja *Järvenpää* (432), eli talot on nimetty sijainnin mukaan. Suomen *pää* tarkoittaa ruumiinosan lisäksi 'alkua, loppua ja äärtä', joten esimerkiksi *Järvenpää*-niminen talo sijaitsee järven päässä. Mäkeä tai sen lakea ei suomessa kutsuta pääksi, mutta talo voi olla "mäen päällä", mikä selittää yleiset talojen nimet *Mäenpää* ja *Mäkipää*. Luontonimistä suurimman ryhmän muodostavat kohoumannimet. Ne ovat enimmäkseen Inarin ja Sodankylän seudun tuntureiden nimiä, jotka on käännetty saamenkielisistä nimistä, joissa loppuosana on *oaivi* 'pää' (myös → *oiva*). Esimerkiksi Inarin *Jänispää*-nimeä vastaavat pohjoissaamenkielinen *Njoammeloavi*, inarinsaamenkielinen *Njuámmiluáivi* ja koltansaamenkielinen *Njuá'mmelvuei'vv*. Jonkin verran on niemien ja luonnonpaikkojen nimiä, joissa *pää* ei ole edellä mainitun kaltainen sijainnin ilmaisija tai käännsä saamesta. Tällaisia ovat esimerkiksi *Karhunpää* ja *Rynnäsenpää*. Eläimen nimityksen sisältävät *pää*-loppuiset nimet voivat perustua esimerkiksi siihen, että paikalta on joskus löydetty eläimen kallo. Henkilön- ja talonnimialkuiset *pää*-loppuiset nimet puolestaan selittyvät asutusnimimallilla, joka on tuottanut samantyyppisiä peräpohjalaisia kulmakuntien nimiä, esim. *Havelanpää*, *Keräsenpää*, *Koivulanpää*, *Kotasenpää*, *Ojalanpää*, *Pruikkosenpää*, *Toivolannpää* ja *Saukkolanpää*. *Pää* on vanha suomalais-ugrilainen sana, jolla on samaa alkuperää olevia mutta vaihtelevanmerkityksisiä vastineita monissa sukukielissä, ei kuitenkaan saamessa, jossa käytetään *oaivi*-sanaa, joka sekun on vanha ja omaperäinen. On mahdollista, että suomen *pää*-sanan 'alun, lopun' merkitys on alkuperäinen ja että ruumiinosan merkitys on kehittynyt kantasuomalaisena aikana, jolloin itämerensuomalaiset kielet ja saame olivat erkaantumassa toisistaan. – TS

Suutari, Toni 2004: 235–295, 2006: 273; Paikannimirekisteri 2005.

Paikannimet, joiden loppuosana on *pää*. Punaisella on kuvattu kulttuurinimet, vihreällä kohoumien nimet ja sinisellä muut luontonimet.

Pääjärvi

1. järvi Karstulassa Keski-Suomessa. *Pææjærffuæ* 1455. – Keskellä järveä kohoaa laajassa niemessä mäki, jolla on *Pääjärvenmäki*-niminen kylä (*Päjäjärvenmäki* 1794). Pylkönmäen puolella Pääjärven eteläpuolella Hepolammin rannalla on *Pääjärvi*-niminen kylä (*Pääjärvi* 1817). Kylät kuuluvat samaan maarekisterikylään.
2. järvi Rengon, Lopen ja Tammelan rajalla Kanta-Hämeessä. – Rannalla Tammelan puolella on samanniminen kulmakunta (*Päjäjärvi* 1791).
3. järvi Lammin (Kanta-Häme) ja Hämeenkosken (Päijät-Häme) rajalla. *Pää Iärvi* 1779. – Suomen monet *Pääjärvi*-nimet perustuvat lähinnä kolmeen nimeämismotiiviin. Osa näistä järvistä sijaitsee jonkin päässä, useimmiten vesireitin, joen (esim. Alahärmän *Pääjärvi* eli *Iso Vuosjärvi* ja Pedersören *Pääjärvi* eli *Huvudsjön*) tai puron päässä tai toisen järven pään kohdalla (esim. Karttulan ja Sallan *Pääjärvet*). Toiset *Pääjärvet* ovat saaneet nimensä keskeisen sijaintinsa vuoksi: niihin virtaa vesi eri puolilta tai ne ovat maisemallisesti hallitsevia, kuten esim. Lammin ja Hämeenkosken Pääjärvi. Kolmas tapa antaa nimi *Pääjärvi* perustuu muotoon: järvi näyttää päältä (ehkä Rengon, Lopen ja Tammelan rajalla oleva järvi) tai sen toinen pää on selvästi

toista leveämpi ja pyöreämpi, kuten esim. Karstulan ja Mouhijärven Pääjärvet. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 207; FMU 4: 94; HisKi.

Pöljä kylä ja entinen rautatieliikennepaikka Siilinjärvellä Pohjois-Savossa. *Pöliö Joki* 1561, *Pöliä Byij* 1620-luvulla. – Pöljälän tila Pöljän kylässä oli noin vuodesta 1695 Kuopion komppanian lippumiehen virkatalona. Pöljän kylän nimihistoria ulottuu kuitenkin kauemmas. Pöljältä vajaan 20 kilometrin päässä, Väänälänrannan kylässä, on Kallavedessä *Pöljänsalmi*, josta on säilynyt asiakirjamerkintöjä vuodesta 1557. Siilinjärven *Pöljää* voi selittää kahdella tapaa. Todennäköistä on, että nimi kuuluu keskiaikaiseen eränimistöön ja sisältää *Pölläsen* suvun nimen, joka esiintyy Rantasalmella 1550-luvulla (*pölläinen, pöliäinen, pöliäinen, pöliäinen*). Rantasalmen Pölläset eivät kuitenkaan pysyvästi asuttaneet nautintaansa. Toisen vaihtoehdon mukaan nimi sisältäisi jonkin appellatiivin, joka voisi olla samaa perua kuin esim. muresana *pöllä* 'pieni (pyöreä ja kupera) saari, heinäsaari, jyrkästi vedestä nouseva ranta, pieni kummuke suolueen keskellä, heinämatäs järvestä'. – SP

Alanen, Timo 2004a: 28; Paikkala, Sirkka 1996b; Paikkala Sirkka 1997; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 371.

Pölyvaara vaara Kajaanissa Kainuussa, Kajaaninjoen pohjoispuolella lähellä Kajaanin linnaa. Suomen matkailijayhdistys rakennutti 1887 vaaralle näköalatornin. Sen rappeuduttua tehtiin 1914 Lars Sonckin piirustusten mukaan uusi torni, joka purettiin 1949. Eino Leinon Simo Hurttu -runoelman toisessa laulussa mainitaan ”Pölyvaaran peikot”. – Nimen alkua tulee ilmeisesti linnunnimityksestä *pöllö*. Naapurikunnassa Sotkammossa on myös *Pölyvaara* eli *Iso-Pöly*, Vuokatin korkein huippu. Se on mainittu tuomiokirjoissa 1688 muodossa *Pöllöwara*. – AR

Kauppila, Raii 2004: 8–12; KA:TUOKKO.

Pöllä ranta-alue Kalajoen Vasankarissa Pohjois-Pohjanmaalla. Alueen osia ovat nimet *Pirtti-Pöllä* ja *Raja-Pöllä*, jotka todennäköisesti ovat aiemmin olleet saaria. – Suomessa on paljon *Pöllä*-nimiä, joihin sisältyy 'heinäistä saarta' merkitsevä sana *pöllä*. Lounais-Suomessa Uudenkaupungin ja Pyhämaan seudulla *pöllä*-sanalla on kuitenkin erityismerkitys 'suuremman saaren vieressä oleva pienempi saari'. Lesti- ja Kalajokilaakson lukuisat *Pöllä*-nimet voisivat olla Lounais-Suomesta tulleen asutuksen tuomia, mutta perustuvat ehkä kuitenkin sanan *pöllä* yleisempään merkitykseen 'heinäinen saari'. – AR

Lopmeri, J.A. 1947: 131; Suihkonen, Paavo 1992: 17–18.

Pöllölä kylä Lemmingsissä Kivijärven pohjoispuolella Etelä-Karjalassa. – Kylälle nimensä antanut talo kuului aikanaan Pölläsen suvun omistukseen. Sieltä mainitaan 1553 mm. *Hans pölläin*. – SP

KA:VA 5066: 96v, 97.

Pönttövuori vuori ja sen läpäisevä rautatietunneli Laukaassa Keski-Suomessa. – Nimi on ilmeisesti vanhaa kansanomaista perua, vaikka varhaisia merkintöjä ei ole. Se näyttää tulleen yleisemmin tunnetuksi vasta rautatietunnelin rakentamisen aikaan 1913–1917. Sana *pönttö* 'lieriömäinen tai suorakulmainen puinen pystyastia' on erikoistunut tarkoittamaan uuttua, lintujen munintamispesäksi tehtyä pönttöä, mihin seikkaan Nimiarkiston lukuisissa eri puolilta maata talleetuissa *Pönttö*-nimittiedoissa viitataan. Metsolahden rannasta nouseva vuori ja sen eteläpuolella oleva *Pönttösuo* ovat luultavasti saaneet nimensä juuri linnunpönttöistä. Sen sijaan Koneveden Siikakosken *Pönttövuori*-nimen kerrotaan tulleen käyttöön sen jälkeen kun Jyväskylän–Pieksämäen rautatien tunneli valmistui. Siikakoskelaiset ovat muistelleet, että Pitkäjärven länsipuolista vuorenselännettä ruvettiin nimittä-

mään tunnelin mukaan *Pönttövuoreksi*, koska sen ja järven välissä on ”aeka pimento”, mutta ei muistettu, oliko vuoresta aiemmin käytetty jotain muuta nimeä. – EMN

Kuokkanen, Pertti 1983: 148.

Pörsänmäki kylä Iisalmen eteläosissa Pohjois-Savossa. *Pörsänmäki* 1620-luvulla. – Kylän nimi perustuu samanasuiseen mäen nimeen. Mäen ja viereisen Pohjoismäen välissä on *Pörsänjärvi* eli *Pörsä*. *Pörsä*- ~ *Pörsö*-alkuiset paikannimet keskittyvät Ylä-Savoon ja sen lähialueille. Kartasta paikoille ei voi havaita mitään yhteistä ominaisuutta, joka selittäisi nimiä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 77.

Pörtom → *Pirttikylä*

Pörtnor → *Pirttinuora*

Pötsönvaara vaara ja kyläkunta Ilomantsin koilliskulmalla Pohjois-Karjalassa. – *Pötsö*-nimiä on Sortavalasta alkaen pitkin itäraja Kuusamoon ja Posiolle saakka. Nimiin sisältyy karjalan kielen sana *pötsö*, *pötsö* 'iso maha, rapamaha (vrt. *pötsi*)'. Nimeämisperusteena on ollut toisinaan vaaran, saaren tai niemen pyöreä muoto, mutta toisinaan paikannimi on syntynyt ihmisen (liika)nimestä. Kuhmossa kerrotaan juttuja *Pötsö-Laurista* ja Hiitolasta on mainittu 1669 *Jacob Andersson Pötsöi*. – AR

Räisänen, Alpo 1993: 75, 110–111; KA:TUOKKO (Käkisalmen lääni).

Pöyliöjärvi järvi Kemijärvellä Lapissa. – Järvi sijaitsee Kemijärven kaupungin keskustan tuntumassa. Järven länsirannalla on *Pöyliön l. Pöyliönperän* kylä, joka on saanut nimensä 1700-luvulta peräisin olevasta *Pöyliön* kantatilasta (Erich *Pöyliö* 1705). Pöyliöjärven kaakkoispuolella on *Pöyliövaara*. Pohjois-Suomen *Pöyliö*-nimien alkuperä on epäselvä. *Pöyliöjärvi* on myös ainakin Kuusamossa ja Rovaniemellä. – KA

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 513; HisKi.

Pöyry

1. kylä Hirvensalmella Etelä-Savossa Liekuneen järven rannalla. *Hatzolabý* eli *Pöyrynbý* 1664. – Vanha rinnakkaisnimi *Hatsola* perustuu sukunimeen *Hatsonen* eli *Hasanen*. 1541 kylässä asui Toivakaisia ja 1550-luvulta alkaen Hasasia. Toivo Mönkkösen mukaan kylässä asui Pöyryjä vasta 1600-luvulla – ensin he asettuivat asumaan Hasan taloon.

2. kyläkunta Mikkelissä Kangasniemelle vievän tien varressa Etelä-Savossa. *Mats Pöyry* 1817.

Molemmissa asuinpaikoissa nimeen sisältyy asuttajan sukunimi *Pöyry*. Hirvensalmen Pöyryjen nimi saattaisi perustua asuinpaikan nimeen. *Pöyry*-paikannimiä on etenkin Etelä-Karjalassa ja Mikkelin seudulla, ja niitä on myös Varsinais-Suomessa, Pohjois-Hämeessä ja Pohjanmaalla. Osa niistä on sukunimipohjaisia, mutta niissä on myös maastosanan sisältäviä: esim. Hartolasta on tavattu sana *pöyry* merkityksessä 'hiekk- tai multamäki'. – SP

Kepsu, Saulo 1990: 196; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Pöyry; Mönkkönen, Toivo 1968: 57, 91–92; HisKi.

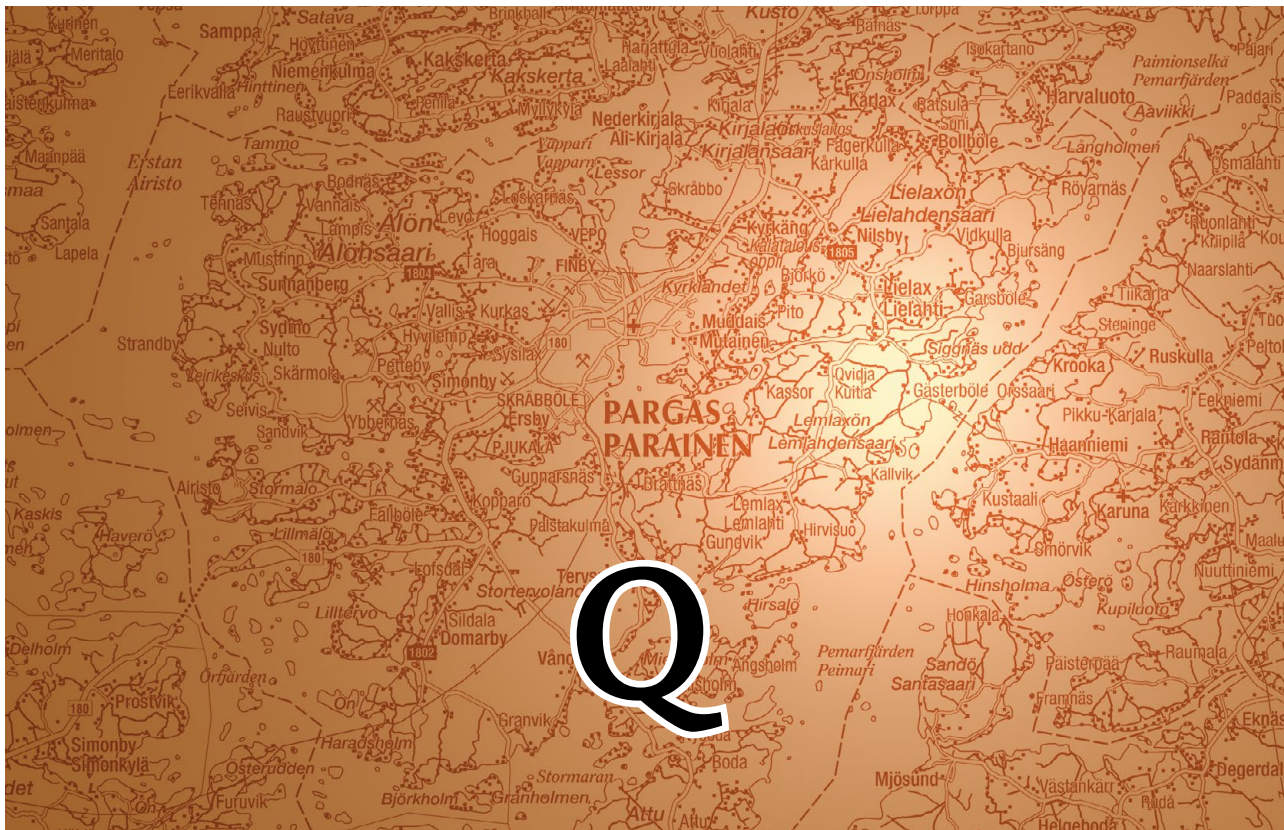
Pöytis → *Pöytyä*

Pöytyä kunta Varsinais-Suomessa. Ruotsiksi vanhastaan *Pöytis*. *Pöite sokn* 1463–1464, *Pöytis sn* 1679; *Pöytyän rovasti* n. 1808. – Pöytyää on ryhdytty asuttamaan 1200-luvulla uudisasutuskaudella, ja 1366 se esiintyy jo omana kirkkopitäjänä (*Pötha kirkio*). *Pöytyä* ei ole juurtunut maarekisterikylän nimeksi. J. A. Lopmeri on yhdistänyt nimen sanaan *pöytä*, ja on myös arveltu, että nimi olisi siirtynyt asukkaiden mukana Perttelin Pöytiöstä. – Maassamme on satoja *Pöytä*-alkuisia nimiä, joista esim. Pöytäsoiden kerrotaan saaneen nimensä puuttomuudestaan ja tasaisuudestaan. Yläneen rajalla lännessä on suuri suo *Pöytärahka* eli *Pöytäso* (murteessa *Pöytrahka* ja *Pöytsua*), ja myös sen on kuvattu olevan tasainen kuin pöy-

dän pinta. Suolta laskee *Pöylijoki* kirkonkylän pohjoispuolella Aurajokeen. Sen nimenä on voinut olla aiemmin **Pöytäjoki*, joka on tunnettu asutusnimenäkin (*Pöytäjoki* 1824). Muutoon *Pöytyä* on voitu päästä taivutusmuodosta *Pöytäjoella* >

Pöytojoella > *Pöytyällä*. Nimi olisi sitten siirtynyt kirkonkylän ja pitäjän nimeen. – SP

BFH 1: 331; Grotenfelt, Kustavi 1912: 334; Lopmeri, J. A. 1950: 284; REA: 130; Ylönen, Aulikki 1969: 65–66; HisKi (Loimaa, Pöytyä).

Quidja → **Kuitia**

Raadelma kylä ja kartano Piikkiössä Varsinais-Suomessa. *Raadelma* (kylä) 1552, *Radelmo* (piispantila) 1564. – Alkuaan yksinäistalo ja keskiaikainen kirkontila; nykyinen kartano on rakennettu vasta 1790-luvulla. Kuusjoella on *Raadelmaan*-niminen talo (*Raadelma* 1696), ja Kiikalassa on ollut saman-niminen torppa. Raisiossa on tunnettu *Raadelma* (*Radelma* 1801) torppanimenä, Somerolla ja Kuusistossa talonnimenä. Piikkiön toisen kylännimen *Andelmaan* vanha asiakirja-asu *Andamala* (1540) viittaa siihen, että nimissä *Andelmaa* ja *Raadelma* kyseessä voi olla alkuaan *-malo*-loppuinen nimi: *Raadelma* ~ *Raadelmaa* olisi alkuaan **Raatemalo* > **Raatemala*, jonka alkuosaan sisältyisi kosteilla paikoilla kasvavan kasvin nimi-tys *raade* ~ *raate* 'vehkä'; Raadelman kartano on Piikkiönlahden rannalla ja Kuusjoen Raadelmaa jokivarressa. Jälkiosassa kuultanee sana *malo*, jonka ydinmerkitys 'ranta, rannanääri' on kadonnut suurimmasta osasta suomen kielialuetta, mutta jäänyt elämään mm. merkityksissä 'rako, halkeama; lahti; matala(vesi)' ja nuottatermeissä (*malo* ~ *maloapaja* 'lyhyt ranta-apaja'). *Malo*-nimiä selvittäneen Olli Nuutisen mukaan *malo*-nimiä on sanan merkityksen hämähäyryttyä yhdistetty nimistöissä hallitseviin *-la*-loppuisiin nimiin, jolloin niistä on tullut *-mala*-nimiä. – Kun **Raate/malan l*-aines on heittänyt alkuosan loppuun, on nimestä tullut *Raadelmaa* > *Raadelma*. – SP

Nuutinen, Olli 1987: 514–528; SKES s.v. raataa, raate; Varsinais-Suomen vanhin maakirja; HisKi (Kuusjoki, Raisio); NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Raahen kaupunki Pohjois-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Brahestad*. *Brahestad* 1661; *Brahen-Caupungis[sa]* 1750, *Raahen* (gen.) 1844, *Raahen* ja *Raahen kaupunki* 1865. – Raahen kaupungin perusti Suomen kenraalikuvernööri, kreivi Pietari Brahe vuonna 1649. Alkuaan kaupunki oli Salon eli → *Saloisten* emäpitäjän mukaan nimeltään *Salo*, mutta ostettuaan Salon pitäjän ja liitettään sen osaksi vapaaherrakuntaansa vuonna 1652 kenraalikuvernööri nimesi kaupungin sukunimensä mukaan *Brahestadiksi*; silti vielä 1668 markkinat pidettiin *Salosstadis[sa]*. Gananderin sanakirjassa (1787) suomenkielisinä niminä ovat ”Brahe l. Brahen kaupunki l. Salo & Salosten kaupunki”. Suomenkielinen asu vakiintui 1890-luvun lopulla: vielä 1890 Valfrid Vasenius kannatti muotoja *Braahe* ja *Praahe*. Suomen Maantieteellinen Seura käytti luettelossaan 1893 muotoa *Raahen*, ja 1897 sitä suosittelivat niin Väinö Wallin kuin Ralf Saxénkin. Suomenmaan valtiokalenterissa kirjoitusasu eli seuraavasti: 1874 *Praahe*, 1876 *Praahen kaupunki*,

1880 *Raahen*, 1882 *Raahen*, 1884 *Brahe* ja *Braahe*, 1886 *Braahe*, 1891 *Raahen*. Suomen tilastollisessa vuosikirjassa *Braahe* vaihtui *Raaheksi* 1882. – Saloisten kunta liitettiin Raahen vuonna 1973, ja uusi Raahen syntyi Raahen kaupungin ja Pättijoen kunnan yhdistymisen myötä vuonna 2003. – SP

Ahlman, Ferdinand 1865: 975; Ganander, Christfrid 1977 [1787]: s.v. Brahe; Grotenfelt, Gustavi 1912: 364, 383; Juvela, Ossi 1992: 87–88; Maamiehen Ystävä 24.8.1844; Rosberg, Harri – Jäppinen, Jussi 1984: 36; Saxén, Ralf 1897: 12; Vallenius, Väinö 1897: 41; Vasenius, Valfrid 1890: 6; <http://raahen.fi>, 6.6.2005.

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Suomen kenraalikuvernööri Pietari (Per) Brahe (1602–1680) perusti mm. yhdeksän kaupunkia ja ensimmäisen yliopiston Suomeen.

Raajärvi järvi ja entinen rautamalmikaivos Kemijärvellä Lapis-
sa. – Raajärvi sijaitsee pitäjän länsiosassa. Raajärven malmio
löydettiin vuonna 1958, ja alueella toimi kaivos 1961–1975.
Järvestä on vanhastaan käytetty nimeä *Raa'anjärvi*, mutta
kaivoksen toiminta-aikaan nimi vakiintui *Raajärveksi*. Järven
lounaispuolella on laaja *Raa'anvaara* (joidenkin tietojen mu-
kaan *Raanvaara*), josta alettiin myös samoihin aikoihin käyt-
tää nimeä *Raavaara*. Kaivosalueen pohjoispuolella ja Misijär-
ven kaakkoispuolella on ylänköinen metsäalue *Misi-Raaka* ja
sen pohjoispuolella on *Raa'analustalampi*. – Nimien alkuperä
on epäselvä. Jos nimet liittyvät sanaan *raaka*, niin silloin lä-
himpänä lienee Pohjois-Suomessa tunnettu sanan merkitys
'viljelemätön, luonnontilassa oleva'. – Samanalkuisia nimiä
on myös naapuripitäjän Rovaniemen itäosassa (esimerkiksi
jyrkkä vaaranhuippu *Raanjuppo*, laaja ylänkö *Raanselkä* ja suo
Raanuoma). Rovaniemen länsiosassa Sinettäjärven länsipuolella
on niin ikään samantapaisia nimiä: pitkänomainen vaa-
ra *Raa'anselkä*, sen itäpuolella suuri suo *Raa'anuoma* ja siitä
pohjoiseen *Raa'anlammit*; lampien pohjoispuolella levittäytyy
metsäalue *Ranta-Raaka*. – KA

Kuosmanen, Risto 1978: 293–294; SMSA.

Raala kylä ja kartano Nurmijärvellä Uudellamaalla, ruotsiksi
Råskog. *Rödskoghby* 1540, *Roskogby* 1543, *Radila* 1566 (kylä).
– 1500-luvun asiakirjaesityksissä nimen alkuosa on melkein
aina *Råd*-, *Röd*- tms., joten kyse ei ole kirjurin erehdyksestä,
vaan ruotsinkielisessä nimessä on todella ollut *d*. Siihen viit-
taa vanhin suomenkielinenkin asu. *Röd*-alkuiset kirjoitusasu-
t voivat selittyä lähiseudulla olevan Espoon *Rödskogin* kylän
nimen aiheuttamiksi, joten ruotsinkielistä nimeä on käytetty
muodossa *Råskog*. Myöhemmin se on vakiintunut muotoon
Råskog (*rå* 'raja'). Uudenmaan *skog*-loppuisissa asutusnimeissä
loppuosana on sana → *skog* merkityksessä 'metsäkylä, met-
sätaalo'. Suomenkielinen nimi on voinut olla ensin **Raatila*
tms. ja lyhentynyt siitä *Raalaksi*. Kylä on alueella, jonne ruot-
sinkielisten levittäytyminen ulottui 1400-luvulla. Kielirajalla
joidenkin *skog*-nimien (mm. *Tackskog*, *Vällskog*) pohjana on
vanhempi suomenkielinen nimi, ja niin lienee *Råskoginkin* lai-
ta. **Raatila* voi liittyä johonkin hävinneeseen luontoonimeen
tai ehkä Nummen kylännimeen *Raati*. – *Raalan* eli *Råskogin*
kartano perustettiin kylään 1643. Kartano on Seitsemän vel-
jeksen Viertolan esikuva. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 499–500; Kepsu, Saulo 1999; Tommila, Päiviö 1958: 56–57, 95;

Voionmaa, Väinö 1947: 74–75.

Raanujärvi järvi Tengeliöjoen vesistöissä ja kylä sen rannalla
Ylitorniolla Lapissa. *Ranojerf* 1796. – Nimi on oletettavasti
lähtöisin saamen kielestä, ehkä ei kuitenkaan sanasta *raanu*,
saP *rättnu*, joka on skandinaavista perua. Eläinten nimistä,
jotka ovat usein lähtökohtina paikannimille, olisi kiintoisa
ehdoka luulajansaamen jo käytöstä jäänyt sana *rána* tai
ránja 'ensimmäisenä vasova vaami eli porolehmä' sekä joiku-
tekstien sana *ránanlädde* 'käki' (*lädde* 'lintu'). Termi saattaa
olla yhteydessä muinaisen keväänjumalattaren *Ranan* ni-
meen; tätä "Raanan neitoa" palvottiin erityisesti sellaisilla
paikoilla, jotka keväällä ensimmäisinä paljastuivat lumen
alta. – SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 146; Suomen karttakirja 1799.

Raasakka talo ja voimalaitos Iissä Pohjois-Pohjanmaalla Iijoen
Raasakkakosken rannalla. – *Raasakka* mainitaan Iissä sukuni-
menä jo 1445: *Caupi Raesaekae*. Nimi pohjautuu vanhaan
alasaksalaiseen henkilönnimeen *Rasecke*, *Raseke*. Nimi liittyi-
si tällöin saksalaiskaupan ulottumiseen pohjoisten lohijokien
suille keskiajalla (→ *Vojakkala*, → *Liedakkala*). Iissä tavataan
koko joukko alasaksalaisia nimiä: *Kurtti* < Kurt, *Kortti* < Cort,

Pajari < Bayare, Bayar, Bayer, Valtari < Walther, Sassi < Sachse
ym. – JV

Vahtola, Jouko 1988c: 60–61.

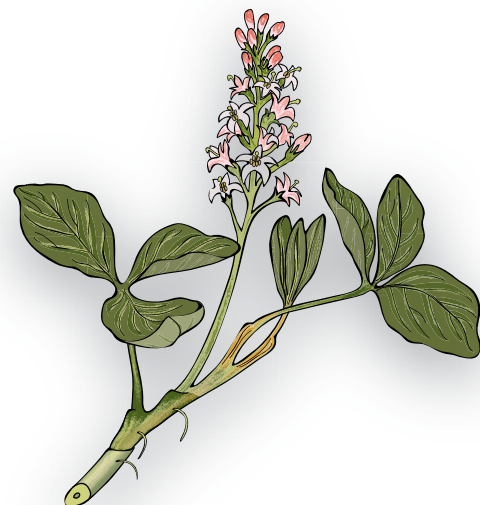
Raasepori kylä ja rauniolinna Tammisaaressa Uudellamaalla,
aiemmin Snappertunaa, sekä vuodesta 2009 kaupunki Uu-
dellamaalla. Ruotsiksi *Raseborg*. *Rasaborge* 1378, *Rasseborgh*
1379, *Raseborg* 1396; *Borghon ja Rasburin läneis* 1548 (Agrid-
cola). – Nimi *Raseborg* on Suomen varhaisimpia – ilmeisesti
1370-luvulta – suoria paikannimilainoja Keski-Euroopasta.
Linnan nimen esikuvana on pidetty Holsteinin linnan nimeä
Ratzenburg. Holsteinilaisten vaikutus Pohjolassa oli linnan
perustamisen aikaan vahva. Keskiaikainen linnalääni *Raase-
porin lääni* (*Rasaborgs län* 1405) nimettiin aikanaan tämän
hallinnollisen keskuslinnansa mukaan. – Tammisaaren ja
Karjaan kaupungit ja Pohjan kunta yhdistyivät vuoden 2009
alussa uudeksi *Raaseporin kaupungiksi*. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 4; Hausen, Greta 1924: 722–723; Huldén, Lars 2001: 209; Karsten, T. E.
1933: 74; Nissilä, Viljo 1980: 186; Slotte, Peter 1999: 78.

Yhdessä vanhimmista Suomen aluetta esittävästä kartoista, Carta Mari-
nassa vuodelta 1539, on kuvattu Raasepori, "Raseborg". Lähettyviltä
löytyy muitakin nykypäivänä tuttuja nimiä, kuten *Hanko*, *Karjaa*, *Es-
poo* ja *Helsingin pitäjä*.

Raate kyläkunta Kainuussa Suomussalmen itärajalla, *Raatejär-
ven* ja *Raatevaaran* seudulla. Raatevaaralta länteen johtavan
Raateentien varressa käytiin vuodenvaihteessa 1939–40 yksi
talvisodan suurista taisteluista. – Nimi on lyhentymä *Raate-*

Raate (*Menyanthes trifoliata*) kasvaa koko Suomessa soilla ja rannoilla.

R

järvestä: siihen sisältyy sana *raate* 'monivuotinen vesikasvi, *Menyanthes trifoliata*'. – AR

Raatinosaari saari Oulun Koskikeskuksessa Pohjois-Pohjanmaalla *Ratin sari Holma* 1689. – Nimensä saari on saanut 1600-luvulla siitä, että Oulun pormestarilla ja raatimiehillä oli kalastus oikeus Merikoskessa ja lohijätkä Raatinosaaren kupeessa. – AR

Virkkunen, A. H. 1953: 284; Vahntola, Jouko 1991: 236; KA: TUOKKO.

Raattama saP *Ráhtan*, kylä Ounasjoen varrella *Raattamakosken* tuntumassa Kittilän pohjoisosassa Lapissa. Kylän vieressä on vaara nimeltään *Raattamavaara*. Asuinpaikan nimenä *Rattamawara* 1739. – Kylää on aiemmin kutsuttu → *Kyröksi* tai *Alakyröksi* siellä olleen kantatilan mukaan, johon on perimätiedon mukaan tullut ensimmäinen uudisasukas Vähäkyröstä 1714. Tämä nimi on siis voinut tulla asukkaiden mukana, mutta samalla tavoin sukunimenä tunnettu *Raattama* saattaa olla lohijätkä Raattamavaaran tai -kosken nimestä, joiden alkuosa on todennäköisesti saamelaisperäinen. Vaaran nimi on vuoden 1739 merkinnän mukaan vähintään yhtä vanha kuin *Kyrö*-nimet. Nykyisen pohjoissaamelaisen nimimuodon pohjalta voisi hakea selitystä saP verbin *ráhtat* 'rämistä; rämistää' aktiivimuodosta *ráhtan* (gen. *ráhtama*) 'räminä; rämistely', mutta tämä jää pelkäksi arvaukseksi, koska nimen motivaatiota ei tunneta. – SA

Fellman, Jacob I (1906): 647–668; Korpjääko-Labba, Kaisa 2000: 48.

Radansuu kylä ja kartano Iitissä Kymenlaaksossa. *Radansu* 1539, *Radansw* 1543, *Radansu* 1557. – Nimi on varsin vanha: se mainitaan asiakirjoissa ensi kerran jo 1443. Siihen sisältyy sana *rata* vanhassa merkityksessä 'polku, tie'. Yleensä sana *rata* viittaa paikannimistöissä niihin vanhoihin metsäteihin ja polkuihin, joita pitkin liikenne kulki ennen maantieverkoston syntyä. Iitin kylän nimi pohjautuu mahdollisesti kantatalon nimeen **Radansuu*. Tie, *rata*, jonka suuhun eli lähtöpaikkaan talo tehtiin, on nähtävästi kulkenut Urajärveltä Kymiin, ja siitä vedettiin veneitä. – LL

Hallila, Aimo 1988: 56; Kepsu, Saulo 1981: 136–138; Nissilä, Viljo 1939: 249–250.

Rahajärvi järvi Vieremällä Pohjois-Savossa. *Raha Jerfwen* siv 1561, *Raha Järfuen taifuall* 1620-luvulla. – Muistitiedon mukaan monet Savon *Raha*-nimet liittyvät eränkävintään: savolaiset erämiehet olisivat kantaneet lappalaisilta veroa turkiksissa tai kuivatessa kalassa joko verotettavien pääluvun tai saaliin suuruuden mukaan. Määräaikoina lappalaisten oli tultava jonkin "Kantilammin" tai "Rahajärven" rannalle veroa maksamaan. Kansanperinteessä *raha* on tarkoittanut vaihtoja maksuvälineenä käytettyä turkista, etenkin oravannahkaa, mikä onkin sanan alkuperäisyys itämerensuomalaisissa kielissä. *Raha*-nimiä olisi voinut antaa myös hyville turkiseläinten metsästyspaikoille. – SP

Alanen, Timo 2004a: 81; SKES s.v. raha; SSA s.v. raha; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 55, 334.

Rahja kylä ja saaristo Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla. *rachija* 1563, *Rahia* 1565. – *Rahja* on alkuaan kantatalon nimi (jo 1533) ja sukunimi. Kalajoelta mainitaan esim. *Jöns Rahi* 1552 ja ilmeisesti sama mies nimellä *Jons Rahia* 1553. *Rahja* lienee alkuaan germaanisiperäinen miehennimi, samaa kantaa kuin *Rahi* ja *Rahikka*, joka sisältyy sukunimeen *Rahikainen*. Vaalan Manamansalossa eli 1600-luvulla suku, jonka nimi on yleensä muodossa *Rahikainen* (*Powell Rahikainen* 1642, *Staffan Rahikainen* 1673), mutta vuoden 1654 maakirjassa *Rahjakainen* (*Päfwell Rachiakainen*). – AR

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Rahja; Nissilä, Viljo 1980: 176; Virrankoski, Pentti 1988: 93; KA:VA 91 I3,VA 9138,VA 9160; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Rahkamala kylä Vehmaalla Varsinais-Suomessa. *Rackamala* 1517, *Rachkamala* 1540, *Rahkamala* 1705–1722. – Nimi on

lyhentynyt muodosta *Rahkamala*, jonka loppuosassa on asutusnimijohdin *-la*. Nimeen sisältynee 'rahkasammalta, rahkasuota' tarkoittava *rahka*. Nimellä **Rahkama* on voitu kuvata paikkaa, jossa kasvaa rahkasammalta. Se olisi voinut lyhentyä myös pidemmästä muodosta **Rahkamaa*. Ehkäpä nykyisillä pelloilla on kalliokumpujen välissä ollut aiemmin rahkasuo. – SP

Lopmeri, J.A. 1947: 135–136.

Rahola kaupunginosa ja kartano Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1937 Pohjois-Pirkkalaa. *Rahoila* 1540 (kylä). – Kylän tai pikemminkin sen kantatalon nimeen sisältynee varhaisen isännän nimi *Raho*, joka on alaksalaista perua kuten *Rahikka*. Sen sijaan Seppo Suvanto (1988) on pitänyt nimen pohjana sanaa *raha* 'oravannahka' ja liittänyt nimen entisajan eränkävintään. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rahikka; Nissilä, Viljo 1980: 176; Suvanto, Seppo 1988: 191, 218; KA:Suvanto/ Pirkkala s. 667–668.

Ráhtan → *Raattama*

Rahula kylä Mikkelissä Etelä-Savossa. *Rahulaby* 1664. – Nimi perustuu asukkaiden sukunimeen *Rahunen*, joka mainitaan seudulla jo 1541. – SP

Westerholm, Martti 1926: 77.

Raijala kylä Huittisissa Satakunnassa. *Laurens Raya* 1487, *Staffan Raijalan* 1552. – Nimi perustuu talonnimeen, johon voisi sisältyä 'rajaa' merkitsevä murrenana *raija*; vastaavanlaista horjuntaa esiintyy mm. sanoissa *häjy* ~ *häijy*, *paju* ~ *paiju*. Kylä ei kuitenkaan näytä sijaitsevan minkään rajan lähellä. – SP

FMU 4: 385; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Raijas.

Raikka kylä Kangasalla Pirkanmaalla, Vehoniemen harjun itäpuolella. *Rayko by* 1420, *Raikka* 1540. – Kylän nimi perustuu talonnimeen, johon puolestaan sisältyy varhaisen isännän nimi *Raikka* ~ *Raikka*, kansanmuunnos jostain skandinaavisesta *Ragn*-alkuisesta miehennimestä, esim. nimestä *Ragnvald*. – SP

Kepsu, Saulo 1987b: 54; Kepsu, Saulo 1990: 317; KA: Suvanto/ Kangasala s. 859–860.

Raippaluoto entinen kunta, kylä Mustasaarella Vaasan saaristossa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Replot*. *Repeloth* 1498, *Replott* 1543, *Replot*, *Replot* 1546, *Reiploto* 1571; *Raippaluoton kappeli* 1847. – Luodon ja sen nimen kehitys on rannikkoseudulle tyypillinen: Suomenkieliset Merenkurkun kalastajat antoivat varhain keskiajalla nimen **Raippaluoto* tälle vedenpinnan yläpuolelle nousseelle luodolle. Ruotsalaiset uudisasukkaat lainasivat sen ehkä 1200-luvulla, jolloin alkuosasta *Raippa*-tuli *Reip*-, *Rep*- ja loppuosasta *-lot*. Raippaluoto oli ilmeisesti tärkein ympäristön yhteen kasvaneista saarista, koska sen nimestä tuli kylän nimi. Kylä ruotsalaistui kokonaan, mutta vielä vuonna 1710 kylän kantatalojen nimien ilmestyessä maakirjaan numero yhden nimeksi merkittiin *Lassila*. Vuonna 1775 Raippaluodosta tuli kappeliseurakunta ja itsenäinen kunta se oli 1868–1973. Suomenkielinen nimi alkoi esiintyä kirjallisissa lähteissä 1800-luvulla. – Sana *raippa* näkyy Kurkijoella Laatokan luotoryhmän nimessä *Raippaluoto* ~ *Raippaluodot* ja lienee taustalla myös Kokkolan Kirilahden kantatalon nimessä *Reipsar* (< **Raippasaari*). Paikannimen alkusana *Raippa*- voisi liittyä kalastukseen, sillä sanan merkitys 'nuotan vetoköysi' tunnetaan esim. Kymin murteesta, 'vapa' Muurlan ja Sammatin murteista sekä 'pitkä köysi, paksu ja pitkä nuora' Savosta ja Pohjois-Karjalasta. Itäisiä vaikutteita näkyy muuallakin ruotsinkielisen Pohjanmaan rannikon nimistöissä esim. asutusnimissä → *Kimo* ja *Maxmo* (→ *Maksamaa*). Toinen mahdollisuus on, että luoto tai pienet luodot ovat nimeämisen aikaan muodostaneet ikään kuin raipan, rivin. – MB

Blomqvist, Marianne 1988: 39, 50–51; Huldén, Lars 2001: 377, 387, 395; Karsten, T. E. 1921: 339–340; Karsten, T. E. 1923: 109, 221, 339; SKES s.v. raippa; Suomi 14.8.1847; Åkerblom, K.V. 1958: 11–12, 161–164, 248; KKA.

Vielä vuoden 1799 kartassa Replotin eli Raippaluodon saari käsitti vain kappelia ympäröivän alueen, ja esimerkiksi Vallgrund oli oma saarensa.

Raisio kaupunki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Reso*. *Resum* 1292, in *Reisum* 1302, *Reso* 1325. – Raision kirkko ja keskusta ovat Raisionjoen alajuoksulla. Raisio oli seurakuntana jo 1306 ja käsitti alkujaan koko Raisionjoen alueen, mutta jo 1300-luvun aikana alueen yläosasta muodostui Ruskon seurakunta. Raision kunnasta tuli kauppalaksi 1966 ja kaupunki 1974. – Suomen- ja ruotsinkielisellä nimellä on yhteinen suomenkielinen lähtömuoto. Se on perustunut joennimen van-

haan muotoon, jonka ensi tavussa on voinut olla joko *-ai-* tai *-ei-*. Joennimen **Raisjoki*, **Raisajoki*, **Reisjoki* tms. alkuosan taustalla voi olla jokin vanhempi paikannimi tai murrenana, mutta niistä ei ole tietoa. Varsinaissuomalaisessa murteessa on moni alun perin *joki*-loppuinen nimi muuttunut *jo*-loppuiseksi: esim. kylännimi *Rekijoki* on sanottu *Rekjo*. Nimen *jo*-loppu on voinut muuttua edelleen muotoon *-io*, kun nimi on yhdistetty *io-* ja *iö*-loppuisiin nimiin ja sanoihin. (→ *Paimio*, → *Perniö*, → *Piikkiö*). Asutusnimen *Raisio* vaikutuksesta on sittemmin syntynyt joennimen muoto *Raisionjoki*. – SBS

FMU 1: 75; Hakulinen, Lauri 1979: 153–154; Huldén, Lars 2001: 158; Kepsu, Saulo 1987a: 25;

Kivikoski, Ella – Oja, Aulis – Mäntylä, R. A. 1960: 40, 42–43; Koivulehto, Jorma 1977: 39; REA: 15, 25.

Raja-Jooseppi rajanylityspaikka ja entinen erämaatilalla Venäjän rajalla Inarissa Lapissa, pohjoissaameksi *Ráji-Jovsset*. – Paikka on saanut nimensä *Raja-Joosepiksi* kutsutusta miehestä, parkanolaisesta Jooseppi Sallilasta (1877–1946). Hän työskenteli nuorena Ruotsin rautakaivoksilla ja tuli vuoden 1910 tienoilla Ivalon Kultalaan, siirtyi sieltä Petsamoon ja lopulta Luttojokea ylös valtakunnan rajan tienoille, jonka asumattomaan korpeen hän perusti erämaatilan. Joosepista tuli poromies ja taitava erämies ja hänen talostaan erämaassa kulkijoiden levähdyspaikka. Viime sotien jälkeen Joosepin mökit jäivät kielletylle rajavyöhykkeelle, ja 1967 avattua raja-asemaa alettiin kutsua hänen kotipaikkansa nimellä. – SP

Mäkinen, Vesa 1980: 119–120.

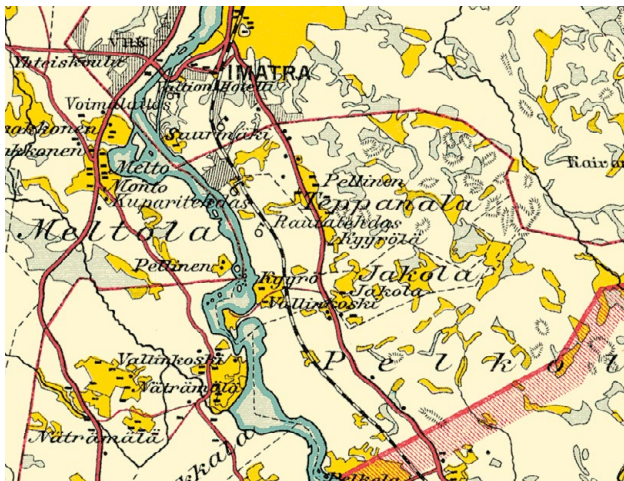
Rajamäki kylä ja taajama Nurmijärvellä Uudellamaalla. *Rajamäki* 1792, *Rajamäki* 1855 (ilm. torppa). – Nimi on lähtöisin talonnimestä *Rajamäki* (talo perustettu 1782), joka liittyy vanhoihin tilusrajoihin. Paikka on tullut tunnetuksi Aleksin Kiven Seitsemässä veljeksessä (1870) mainitusta *Rajamäen rykmentistä*. Jo 1880 talosta erotettiin palsta Rajamäen aseman perustamista varten. Vuonna 1888 Rajamäelle perustettiin Hyvinkään Tehtaan Osakeyhtiö, joka aloitti polttimotoinnan Rajamäen talon mailta löydetyn luonnonlähteen lähellä. Tehdas kasvoi pian Suomen suurimmaksi hiivatehtaaksi ja viinanpolttimoksi. Noihin aikoihin Rajamäki kuului vielä Hyvinkään kylään ja Hyvinkää oli osa Nurmijärveä. Kun kielitolaki astui voimaan 1919, tehtaan osti Valtion Alkoholiliike. Rajamäen kylä kasvoi aseman ja tehtaan ympärille ja se oli 1960-luvulle saakka kunnan suurin taajama. – SP

Kalmbérgerin kartasto 1855; Sormunen, Irja 1974: 339; Tommila, Päiviö 1958: 228; NA; www.altia.fi, 14.12.2005.

Rajamäen asema, tehdas ja taajama ovat saaneet nimensä vuonna 1782 kruunun liikamaille perustetusta Rajamäen talosta, jonka idyllinen pihapiiri on hyvin säilynyt.

Rajapatsas kaupunginosa Imatralla Etelä-Karjalassa. – Kaupunginosa on vanhan Pietarintien varrella paikassa, jossa on ollut Jääsken ja Ruokolahden pitäjän rajaa osoittava paalu. – LL

Imatralla etelään kulkeva maantie ylitti Ruokolahden ja Jääsken pitäjien rajan nykyisen Rajapatsaan kohdalla. Raja näkyy vuoden 1939 taloudellisessa kartassa ohuella punaisella viivalla; Imatra jää Ruokolahden, Teppanala Jääsken puolelle. Karttaan on painettu jälkikäteen uusi valtakunnan raja.

Ráji-Jovsset → Raja-Jooseppi

Rakila kylä ja kartano Haminassa Kymenlaaksossa, aiempaa Vehkalahtea, ruotsiksi *Brakila*. *Braxby* 1458, *Braxböle* 1557, *Brackela by* 1559, *Rakila* 1905. – Nimen *-la*-loppuisuus osoittaa, että nimi on omaksuttu varhain – äänteellisenä mukaelmana – myös suomenkieliseen käyttöön. Lars Huldénin mukaan nimen alkuosaan voi sisältyä sana *brak* 'pensaikko, vesaikko, risuinen metsikkö'. Sanalla *brak* on myös merkitys 'rantaan ajautunut kaisla ym. vesikasvi', joka voisi tulla kyseeseen merenrannalla olevan paikan nimessä. Ks. → *by* ja → *böle*. – SP

Huldén, Lars 2001: 440; Kepsu, Saulo 2005: 181; RKT s.v. Brakila.

Rakkolanjoki joki Etelä-Karjalassa. Se saa alkunsa Haapajärvestä Lappeenrannan kaupungin alueelta ja virtaa entisen Säkkijärven pitäjän Rakkolan kylän läpi Suomenlahteen. *Rackolanjäkj* 1701. – Nimensä joki on saanut Säkkijärven Rakkolan kylän mukaan. Kylä mainitaan jo 1500-luvun asiakirjoissa, ja *Rakko*, *Rakkola*, *Rakkolainen*, *Rakkonen* ja *Rakkoinen* ovat olleet Rakkolassa ja muuallakin Säkkijärvellä tavallisia lisä- ja sukunimiä. – LL

HK 1701; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Raksila kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, oli vielä 1900-luvun alussa varsinaisen kaupungin ulkopuolella oleva hökkelikylä. – Nimeen sisältyy luultavasti sukunimi *Brax*. Suku ilmestyy Ouluun 1700-luvun alussa. – AR

Toropainen, Ritva 1992: 38; Virkkunen, A. H. 1953: 156.

Ramsholmen

1. saari ja kylä ja Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Ramsholmen* 1785.
2. saari ja lehtojensuojelualue Tammisaaressa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporia. *Ramsholmen* 1556, *Ransholmen* 1565. Tunnettu toukokuisesta valkovuokkoloistostaan, kuten seuraavakin.
3. niemi ja luonnonsuojelualue Jomalassa Ahvenanmaalla. Alkuosa *Rams-* esiintyy ruotsalaista alkuperää olevissa saaristonimissä Uudenmaan rannikolla, Saaristomerellä ja Ahvenanmaalla, esim. nimissä *Ramsholm(en)*, *Ramsö* ja *Ramsviken*. Viron länsirannikollakin, entisillä ruotsinkielisillä alueilla, on

saari *Ramsholm*, lyhytmuoto *Ramsen*, josta viron *Ramsi*. Saaristonimissä *Rams-* on yleensä liitetty kasvimaailmaan: kieloon, kalliokieloon, maitohorsmaan ja etenkin karhunlaukkaan 'Allium ursinum'. Jälkiosa *holme* tarkoittaa 'saarta'. – MB

Blomqvist, Marianne 2000: 32, 107; Cederlöf, Johannes 1964: 624–630; Hausen, Greta 1924:

126; Huldén, Lars 2001: 189, 217, 320; Zilliacus, Kurt 1989: 171, 35, 44.

Rangsby kylä Närpiössä Pohjanmaalla. *Rawaldzby* 1442, *Raualdzby* 1546, *Ragualsby* 1553, *Ranxby* 1606. – Nimen alkuosa palautuu miehennimeen *Ragnvald*, josta on käytetty myös muotoa *Rawald*, kuten vanhin säilynyt muistiinpano osoittaa. Tähän miehennimeen on liittynyt jälkiosa → *by* 'kylä'. – LM

Huldén, Lars 2001: 370.

Rankki saari ja varuskunta Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Haapasaaren kuntaa, ruotsiksi *Rankö*. *Ранкин Сару* [Rankin Sari] 1797. – Nimen on arveltu (Nissilä) perustuvan 'frankkiin, frankkilaiseen' viittaavaan lisänimeen *Frank*, *Franke* (esim. *Dirick Franck* 1637 Viipurissa). On myös ajateltavissa, että saaren ruotsinkielinen nimi *Rankö* on suomenkielistä vanhempi ja että suomenkielinen nimi perustuu ruotsinkieliseen. Suomen ruotsalaismurteissa *ranka*, *rank* 'silankaari hevosien valjaissa'. Rankin ruotsalainen nimi *Rankö*, samoin kuin saaren nimi *Rankan* Inkoossa ja *Rankoskär* Eckerössä ja Getassa Ahvenanmaalla, selittyisi saaren silankaarta muistuttavasta pitkänomaisesta ja koukkumaisesta muodosta (vrt. Valtavuo-Pfeifer ja Westman). – MV

Nissilä, Viljo 1980: 133; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 131; Westman, Ivar 1935: 287; Vanhojen

karttojen Suomi 1984: 72.

Rankö → Rankki

Rannanjärvi kyläkunta ja järvi Ylihärmässä Etelä-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 Kauhavan kaupunkia. *Rannanjärvi* 1701

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Tammisaaren Ramsholmen tunnetaan kasvillisuudestaan ja etenkin valkovuokoista.

(talo). – Kylä on saanut nimensä samannimisen talon mukaan, joka pantiin verolle 1706. Talon itäpuolella on samanniminen pieni järvi. Rannanjärven talon ja järven välissä on *Rannan* talo. Ilmeisesti järvi on nimetty tämän talon mukaan eli järvi oli 'Rannan talon järvi'. Tosin järven nimeä on selitetty siitä, että se on lähellä Lapuanjoen rantaa; rantaan on kuitenkin matkaa kolme kilometriä. – SP

Perälä, Väinö 1938: 8.

ranta on yleinen paikannimien jälkiosa. Peruskartoissa on vajaan 7 300 *ranta*-loppuista nimeä, joista talonnimiä on lähes 5 500. Kylien ja kulmakuntien sekä muiden asutuskohteiden nimiä on noin 370. Ranta-alueiden nimiä on alun toista tuhatta, peltojen ja niittyjen nimiä satakunta. Nimiä on ryhmitelty vähäisiä määriä myös muihin paikanlajeihin maanmittaustöiden ohessa. Yleisimmät nimet ovat *Kotiranta* (474), *Koivuranta* (421), *Metsäranta* (394), *Jokiranta* (346), *Suoranta* (253), *Kiviranta* (204), *Ranta* (187), *Lehtoranta* (150), *Saloranta* (122), *Päiväranta* (108), *Hiekkaranta* (93), *Haaparanta* (89), *Kallioranta* (88) ja *Mäkiranta* (80). Kartoissa rantojen nimistä on vain osa, joten todellisuudessa *ranta*-loppuisten talonnimien suhteellinen osuus ei ole yhtä suuri kuin peruskartta-aineiston perusteella vaikuttaisi. – TS

Paikannimirekisteri 2005.

Rantaperkiö kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Kaupunki osti vuonna 1913 Hatanpään kartanon alueen, joka liitettiin Messukylän kunnasta Tampereeseen 1920. Kohta maakauppojen jälkeen alettiin alueelle rakentaa omatoimisesti taloja toisen viereen. Pyhäjärven itäpohjukana rannalle syntyi Rantaperkiön kaupunginosa, jota asukkaat kutsuivat *Ruhjunperäksi*. Nimen jälkiosa *perkiö* merkitsee 'tavallisesti takamaalle raivattua eli perattua uudispeltoa tai niittyä'. Alue oli vuosisatojen ajan ollut Hatanpään ja Tammerkosken kylien laidun- ja takamaata. – SP

Louhivaara, Maija 1999: 120; Vahtikari, Tanja 2000–2001.

Rantasalmi kunta Etelä-Savossa. *Randasalmi sokn* 1535, *Randasalm soken* 1559. – Perustettu seurakunnaksi vuonna 1578, mutta mainitaan hallintopitäjänä jo 1526. *Rantasalmi* on saattanut tarkoittaa sitä vesireittiä, joka yhdistää Haapaselän muuhun Haukiveteen; nykyään se muodostuu Kupilansalmesta, Syväsalimesta, Pappilansalmesta, Kosulanlammesta, Pienestä ja Suuresta Raudanvedestä ja Putkisalmesta. Kirkko rakennettiin tämän pitkän salmen rannalle. Kun tämän salmiketjun ja Haukiveden selkien väliin jää rannansuuntainen

Haukivedeltä Haapaselälle (kartassa Haapavesi) kulkeva vesireitti näyttää vuoden 1799 kartassa nykyistä enemmän salmelta, jonka kapein kohta on Rantasalmen kirkon luona.

pitkä saari *Rantasalo* (*Randasaloby* 1664), on mahdollista, että saari on nimetty ensin ja sen mukaan Rantasalmi. – SP

Pirinen, Kauko 1954: 7; Pirinen, Kauko 1982: 131; Soikkanen, Hannu 1962: 20; Soininen, Arvo M. 1954: 14, 44, 58; KA:VA 8644: 18v.

Rantoo kyläkunta ja entinen rautatieliikennepaikka Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiempaa Sääksmäkeä. – Sana *rantoo* on tavattu hämäläismurteista merkityksessä 'rantamaa, rannikko; ranta, sekä veden että maan puoli, pitkänä, kapeana kaistaleena'. Sanalla on siis korostettu kokonaisuutta, ei vain tiettyä kohtaa. Sääksmäellä kylännimellä *Rantoo* tarkoitetaan asutusryhmää, jonka Sääksmäenselän länsirantamalla olevat Vedentaan, Lantosten, Mustilahden ja Kärjenniemen kylät sekä Liuttulan kartano yhdessä muodostavat. Karkussa (nykyisin Vammalaa Satakunnassa) *Rantoo* (*Rando*, *Randä* 1500-luvun lähteissä) tunnettiin neljänneskunnan nimellä. Lemppälässä on Herralankosken ja Sarvikkanaajärven itärantojen kylistä käytetty yhteisnimitystä *Rantoo*. – SP

Rapola, Martti 1954: 123–124, Virtaranta, Pertti 1946: 172–173.

Rantsila kunta Pohjois-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Frantsila*. *Frantsila* (kylä; yhden kylän talon isäntänä *Simon Franzson*) 1605, *Frantsila* 1731, *Frantsila* 1751. – Kappeliseurakunnaksi 1671, itsenäisenä seurakuntana vuodesta 1890. Aiemmin nimenä *Frantsila*. Nimi on lähtöisin talolta, jonka perusti kirkonkylän seudun ensimmäinen asukas Fran(t)s Erkinpoika noin vuonna 1560. Talon nimi siirtyi kylän ja sen kautta seurakunnan ja kunnan nimeksi. – SP

HisKi; KA:VA 4843: 45v; www.rantsila.fi/historia.php, 6.6.2005.

Ranua kunta Lapissa, keskus on *Ranuanjärven* rannalla. Kunta on muodostettu 1899 Pudasjärven, Simon ja Rovaniemen sydänmaista. *Ranun träsk* 1553, *Rano ierui* 1554, *Ranua* (talo) n. 1700. – *Ranu*-nimet ovat harvinaisia. Urjalassa on karu pelto nimeltä *Ranuanmaa* ja Kurussa *Ranunneva*-niminen suo. Nämä nimet liittyvät todennäköisesti hämäläismurteista tunnettuun sanaan (*k*)*ranu* 'huono, kitulias, kitukasvuinen'. Koska Peräpohjolassa on vanhaa hämäläisvaikutusta, *Ranua* voi hyvin olla hämäläisperäinen nimi. – AR

Räsänen, Alpo 2003: 197–198; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Rapala kartano ja kylä Sysmässä Päijät-Hämeessä. *Rapala* by 1474. – Kartano sijaitsee Päijänteeseen työntyvän, suuren ja korkean *Rapalanniemen* kärjessä. Kartanon ja kylän nimi palautuu luontopaikan nimeen, joka on ilmeisesti kuvannut kallioutta ja kivikkorantaisen niemen rapautumista ja lohkaraisuutta. Muutama kilometri Rapalasta pohjoiseen on Päijänteen Töijensalon saarella korkea, näköalapaikkanakin tunnettu *Rapalanvuori*. Se on saanut nimensä siitä, että se on kuulunut Rapalan kartanon maihin. – SP

BFH 1: 8; Itkonen, Terho 1983a: 576.

Rapattila kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Nuijamaata. *Rapattila* 1602. – Kylä on ilmeisesti saanut nimensä asukkaiden sukunimestä tai kantatalon nimestä: jo 1500-luvulla kylässä on asunut *Rapatti*-, *Rapattinen*- ja *Rapattu*-nimisiä, esim. *rapattin Matti* 1543, *rapatti oloff* 1546, *Rapattu Nils* 1551, ja vuonna 1685 mainitaan kylästä talonnimi *Rapatila* (*Hemmanet*). – LL

Ylönen, Aulikki 1976: 79; KA:TUOKKO,VA 5813: 10, 10v, 11v; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Rapola kylä ja linnavuori (muinaislinna) Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä. Linna sijaitsee *Rapolanharjulla*. Lähellä on myös *Rapolan kartano*. *de Rapalum* (Rapalasta) 1340, *rapoyla* 1509, *Rapola* 1539. – Nimen alkuperä on varmaa selitystä vailla. Nimen taustalla voi olla henkilönnimi tai lisänimi: saksalainen miehennimi *Rab*, *Rabo*, *Rappo* (< *Ratbold*), kristillisperäinen nimi *Rafael* tai suomalainen *Rapa*-alkuinen

lisänimi. Nimi voi kuitenkin sisältää myös sanan *rapa* 'sora, kivimurska'. Kylätontin yläpuolella on huomattava kivikko, jonka perusteella koko mäki olisi voitu nimetä **Rapavuoreksi* ja sen juurelle syntynyt kylä *Rapolaksi*. – TA

Alanen, Timo 2003: 25; BfH; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rapa; REA:Vahtola, Jouko 1983: 277; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Raseborg → *Rasepori*

Rastböle → *Rastila*

Rastila osa-alue ja ulkoilualue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Rastböle*. *Rasbölle* 1540, *Rasbölleby* 1543, *Rastböle* 1625. Alue siirrettiin Vuosaaren mukana Helsingin maalaiskunnasta Helsingin kaupunkiin 1966. – Ruotsinkielinen nimi on tarkoittanut aiemmin kylää; suomenkielinen mukaelmanimi on otettu käyttöön vasta 1960-luvulla, mutta sen on tehnyt tunnetuksi siellä vuodesta 1971 toiminut leirintäalue. Rastilan vanhempi, pohjoinen osa on pientalovaltaista. Rastilaksi mielletään usein vain uusi kerrostalovaltainen *Meri-Rastila* (ruotsiksi *Havs-Rastböle*), jonka rakentaminen alkoi 1980-luvun lopulla. – Kylännimi perustuu talonnimeen *Rasböle*. Nimeen ei alkuaan ole kuulunut t:tä, joka on vakiintunut vasta 1800-luvulla. Åke Granlund (1956, 1981) on pitänyt todennäköisimpänä, että nimen alkuaan sisältyy ruotsin *ras*-sanana sukuinen *rås*, jolla on ruotsin murteissa mm. merkitykset 'suo; kiinteällä maalla oleva soinen paikka, josta lähtee vedenjuoksu' ja 'pitkä, matala laakso, joka tulva-aikoina on veden vallassa'. Sananselitykset sopsivat jollain tavoin kuvaamaan Meri-Rastilan urheilukentän tienoita ennen alueen rakentamista. Nimen jälkiosana on *böle* 'uudistalo'. – SP

Granlund, Åke 1956: 289–291; Granlund, Åke 1981: 24; Hausen, Greta 1920: 199; Kepsu, Saulo 2005: 135; Saxén, Ralf 1900: 107.

Rastila kylä Janakkalassa Kanta-Hämeessä, vuoteen 1967 Vanajaa. *Rastila* 1507; *Heyken af Rastilum* 1374, *Joan Rastelum* 1383. – Sanalla *rasti* on murteissa merkitykset 'kiviröykkiö, (kivistä tehty) rajapyykki', 'tienviitta (joka on tehty taittamalla nuoren puun latva suuntaa osoittamaan)' ja 'puun kylkeen (esim. ansapolun merkiksi) lyöty pilkka' Viimeksi mainittu merkitys on tunnettu Hämeessäkin, joten *Rastila* voisi perustua juuri siihen. – MV

FMU 1: 353, 390, FMU 6: 513; Nissilä, Viljo 1976c: 18; SMSA.

Rasvanki Rautalammin reittiin kuuluva suurjärvi Tervossa Pohjois-Savossa. *Rasuangill* (Rautalammin kylä) 1561, *Rasvannen* 1852. Jo lappalaisten varhaisiin syyskalastuspaikkoihin kuulunut *Rasvando* (nykyinen Rasvanki) mainitaan 1551 Savonlinnan kalastamona, mutta jo 1559 Tavinsalmen kuninkaankartanon kalastamona. – *Rasva*-alkuisia nimiä on melko paljon etenkin Itä-Suomessa. Suurin osa niistä on vesistönimiä, *Rasvalampia*, *-lahtia*, ja *-puroja*, mutta *Rasva*-nimiä on annettu myös mäille, saarille, niemille ja soille. Alpo Räisänen on katsonut useimpien nimien selittyvän paikalla olleen kiven laadusta, *rasvakivistä* eli talkkiliuskeesta. Näin onkin selitetty *Rasvakallio*-nimiä esim. Tohmajärvellä ja Kuhmon Lentiirassa. Juvan ja Lohjan Rasvakallioiden on selitetty olevan viettäviä ja liukkaita kuin rasva; *rasvakivi*-sanaa ei kuitenkaan ole murteista tavattu. Muitakin selityksiä *Rasva*-nimille on: *Rasvasoita* on selitetty niiden vetelyydellä (Kontiolahden Rasvasuon veden on kerrottu olevan niin ruosteista, että varsinkin tulva-aikana ruoste kelluu veden pinnalla kuin rasva), *Rasvahautoja* tervahautoilla, *Rasvalampia*, *-lahtia* ja *-suvantoja* niiden rasvatyynestä vedenpinnasta. Tervon Rasvangissa on lahti nimeltä *Rasvalampi*, joka on alueella yleisesti tunnettu ja pitkään käytössä ollut nimi. Luoteis- ja eteläpuolelta saartavat lahdet sulkevat lahden miltei lammeksi, johon tuulet eivät yllä. Jos tämä lahti olisi ollut suojaisa pysähtymispaikka

varhaisille kulkijoille, olisi laaja selkä voinut saada nimensä sen mukaan. – SP

Pirinen, Kauko 1988: 371; Raatikainen, Riitta 2001: 23; Räisänen, Alpo 2003: 112–113; Viikuna, Kustaa 1971: 201.

Rasvasuo suo ja soidensuojelualue *Rasvalammin* itäpuolella Lieksan Savijärvellä Pohjois-Karjalassa, aiemmin Pielisjärven kuntaa. – Varsinkin Itä-Suomessa on paljon *rasva*-sanana sisältäviä paikannimiä, joista enin osa on vesistönimiä. Nimenannon perusteena on useimmiten talkkiliuske, rasvaiselta vaikuttava kivi, tai soilla myös veden pinnalla välkkyvä keltu. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 112–113.

Ratasjärvi kylä ja järvi Pellossa Lapissa. *Ratasjärvi* 1920. – Järvestä laskee lyhyt *Ratasjoki* Tornionjokeen, jonka jokivarressa on Ratasjoen kylä. Järven eteläpuolella kohoaa 200 metriä järven pintaa korkeammalle *Ratasvaara*. Nimen aiheena on ilmeisesti ratasmylly. Ainakin järven kaakkoispäähän laskevassa Myllyojassa on ollut mylly, ja sellainen on voinut olla Ratasjoessakin. Ratasjärven seudun asuttaminen lienee alkanut vasta 1800-luvun alussa, joten nimetkin ovat korkeintaan samanikäisiä. – SP

Siltanen, Terttu 1950: 185; Suomen karttakirja 1920: 41A–41B; Teerijoki, Ilkka 1993: 25.

Ratina urheilustadion Tampereella Pirkanmaalla. *Ratinannokka* 1872 (niemi, 1770-luvun kartassa *Lauttaniemi*), *Ratina* 1897, *Ratinnan tori*, *Ratinnan katu* 1902. – Ratinanniemi oli alkuaan korkea hiekkaharju, joka oli osa Kalevankankaan-Pyynikin yhtenäistä harjujonoa. Ratinanniemen ja keskustan välissä on Tammerkosken alla lampimainen *Ratinansuvanto*. 1900-luvun alussa Ratinaa alettiin käyttää hiekanottoaikaana. Vuoden 1952 olympialaisiin sinne kunnostettiin urheilukenttä, ja 1966 valmistui varsinainen stadion. – Väinö Voionmaa on arvellut nimen liittyvän niihin "ratoihiin" eli talviteihin, joita Pyhä- ja Näsijärven välisellä kankaalla muinoin oli. Hänen mukaansa Ratinan lähellä Tammerkosken alakoskessa on aiemmin ollut *Ratasaari*-niminen saari. Murteissa *ratina* tunnetaan merkityksessä 'rätinä, rytinä', vrt. *Ratina*- eli *Rätinä*suo Teiskossa. – SP

Louhivaara, Maija 1999: 81; Vanhatalo, Pilvi; Tampereen kartat 1897 ja 1902; Voionmaa, Väinö 1929a: 85–86.

Raudaskylä kylä Ylivieskassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Raudaskylä by* 1860. – Kylän nimi lienee kehittynyt Kalajoessa olevan Raudaskosken nimestä tai talonnimestä *Raudaskoski*, joka mainitaan jo 1633. Kosken nimi pohjautunee *Raudasnevalta* virtaavan *Raudasojan* nimeen. Nimiryppään kantanimi lieneekin *Raudasneva*, jonka nimi kielinee suomalmin, raudan hyväksikäytöstä tai esiintymisestä siellä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Raudaskoski, Raudasoja; Wiborg 31.10.1860.

Rauha entisen sairaalan alue Joutsenossa Etelä-Karjalassa. – Vuonna 1894 Imatran Valtionhotellin entinen johtaja Gustaf Alm rakennutti paikalle hotellin ja kylpylän, joka sai nimen *Rauha*. Nimi johtui kylpylän tarkoituksesta: se oli suunnattu varakkaille kävijöille pitkäaikaisista taudeista toipumiseen ja lupasi hoitoa ja rauhaa. (Ropponen 1997.) 1920-luvulla laitospuutettiin piirimielisairaalaksi. Sairaaloitointi loppui vuonna 2000, ja laitos jäi ilman vakituista käyttöä. – LL

Ropponen, Jari 1997: 305–306.

Rauhalampi kylä, kartano ja matkailukeskus Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Rauhanlax* 1820. – Kartanon nimi on ensisijainen. Nimi tuli käyttöön 1820, kun sitä isännöi majuri Karl Johan Blom, Väinö Stoolin tarinoista tunnettu Ukko-Loden vävy. Eversti Karl Leonard Lode omisti Suomen sodan jälkeen Kuopiossa mm. Hatsalan, Harjulan ja sittemmin *Rauhalahdeksi* nimetyn entisen sotilasvirikatalon. Aiemmin paikka

tunnettiin → *Jynkän* uudistalona. Raimo Kajanne on arvellut nimen perustuvan siihen, että läheisen järven lahti, *Rauha-lahti*, on matala ja lähes tuulilta suojassa. Kartanon nimi on voitu antaa myös toivenimenä Suomen sodan jälkeisinä aikoina; lahti olisi sitten saanut nimen kartanon mukaan. – SP

Kajanne, Raimo 1968: 174; www.pohjois-savonmuisti.fi/verkko_nayttely/napoleon_ka_juopio/tiisit.htm, 3.7.2007.

Rauhalinna huvila ja matkailukohde Savonlinnassa Etelä-Savossa. – Kenraali Nils Weckman rakennutti Rauhalinnan ”pitsihuvilan” vaimolleen Almalle 1900 hopeahääpäivälahjaksi. Juhlat olivat loistavampia, mitä Savonlinnassa oli koskaan vietetty. Kutsuvieraiden joukossa oli Suomen ja Venäjän korkeinta upseeristoa. Laiturissa odotti kenraalin oma laiva, sekin nimeltään *Rauhalinna*. Nimeäminen noudatti aikakauden romanttista perinnettä. – SP

www.savonlinna.fi/museo/opas/rauhalinna.htm, 15.12.2006.

Raulio kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiempaa Pyhämaata. *Raurio* 1411; *Raurion maan* ennen vuotta 1750, *Raurio öö*, *Raurio torp* 1778, *Raulio* 1843. – Raulio oli vielä 1650-luvulla saari Manner- ja Velhoveden välissä. Arvo Meri on tulkinut nimeen sisältyvän sanan *raura*, *rauru* ’sora, karkea hiekka, pienet mukulakivet, kivinen järvenpohja’; *-io*-loppuisuus ilmaisee paikkaa. Reino Ajo on kritisoinut selitystä, koska soraisuus ei ole tyypillistä tälle entiselle saarelle. – SP

Ajo, Reino 1968: 52–53; FMU 2: 119; Grotenfelt, Kustavi 1912: 382; Hormia, Yrjö 1939: 8–9; Meri, Arvo 1943: 137–138; SKES s.v. *raura*, *rauru*; Hiski.

Rauma kaupunki Satakunnan rannikolla, ruotsiksi *Raumo*. *Raumo* 1442, *Rawma* 1449; suomenkielisessä tekstissä 1705 *Raumal* ja 1750 *Raumalle*. – Rauman kylä, jossa sijaitisi luostari ja josta kaupunki sai alkunsa, oli Äyhönjoen varrella. Eri seurakunnaksi Rauma lienee erotettu Eurajoesta silloin, kun Raumalle perustettiin fransiskaani luostari ja kaupunki 1442. Aiemmin Rauman pitäjän alueella oli Unajan kylässä kaupapaikka (mahdollisesti kirkkokin), joka mainitaan 1413. Nimeen sisältyy sana *rauma* (<kantaskandinaavin **strauma*), joka tunnetaan Varsinais-Suomen rannikolla merkityksessä ’kapea salmi’. Kylä on saanut nimensä sijainnistaan *rauman* eli salmen rannalla. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 366, 383; Huldén, Lars 2001: 433; Juvela, Ossi 1992: 88–90; Lähteenoja, Aina 1946: 82; Meri, Arvo 1943: 138; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 125.

Raumanmeri merenselkä Rauman edustalla Satakunnassa, osin Varsinais-Suomessa. Ruotsiksi *Raumosjön*. *Raumanmeri* 1853. – Nimellä tarkoitetaan nykyisin tavallisesti Rauman edustan merialuetta. Rovasti Berndt Leonard Frosterus julkaisi 27.5.1736 tiedon, että Pohjanlahden eteläpuolta noin 60 meripeninkulman laajuudelta kutsutaan *Raumanmereksi*. 1800-luvulla julkaistuissa kirjoissa puhutaan → *Selkämeren* sijasta *Raumanmerestä*, joka sijaitsee Ahvenanmaan saarien ja Pohjoisen Merenkurkun välillä. Yrjö Koskinen mainitsi *Raumanmeren* 1857 määriteltessään luonnollisia rajoja Ruotsia vastaan, ja Z. Topeliuksen (1876) mukaan ”*Rauman-mereksi* kutsutaan sitä osaa Pohjanlahdesta, joka aalloillaan wiruttaa Satakunnan rannikkoa”. Kartoissa *Selkämeri* merkittiin alkuun *Raumanmeren* jälkeen sulkuihin. Lopulta *Selkämeri* syrjäytti lähes kokonaan *Raumanmeren Selkämeren* rinnakkaisnimenä: *Raumanmeri* esiintyy tietosanakirjoissa yhä *Selkämeren* rinnakkaisnimenä, mutta kartoissa *Selkämeri* on vallitsevana. *Selkämeren* palauttamista *Raumanmereksi* on toistuvasti esitetty, mutta laaja-alaisen merialueen yleisesti vakiintuneen nimen vaihtamista ei ole pidetty ongelmattona. – SP

Koskinen, Yrjö 1857: 17; Palosuo, Erkki 1973; Suomenmaan korkokartta 1853; Topelius, Z. 1876: 44; NA; www.raumasivut.fi/meri/raumanmeri, 4.10.2007.

Rauman mlk. entinen kunta Satakunnassa, vuoden 1993 alusta osa → *Rauman* kaupunkia. Ruotsiksi *Raumo lk.* – SP

Raumo → *Rauma*

Raumo kylä, nykyinen Tornion kaupunginosa Raumonjokivarressa Lapissa, aiemmin Alatorniota. *Raume* 1539, *Raumo* 1543, 1560 jne. – Nimi perustuu Pohjanlahden rantamurteiden sanaan *rauma* ’virtava salmi, virta’. Raumonjoen suusaristossa oli runsaasti salmia maan noustessa merestä. Sana *rauma* on vanha skandinaavinen lainasana; vrt. kantaskandinaavin *strauma*, nykyruotsin *ström* ’virta’. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 293.

Raumo lk. → *Rauman mlk.*

Raumosjön → *Raumanmeri*

Raunistula kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1944 taajaväkinen yhdyskunta Maariassa. *Ericus aff Ragnastaby* 1359, *Rawastaby*, *Raguastila* 1405, *Ragnastala* 1414, *Rawnestela* 1439, *Raunastala* 1447, *Rawnistula* 1547. – Raunistula on saanut asutuksensa jo rautakaudella. Vanhat tutkiijat (mm. Ralf Saxén 1905) ovat tulkinneet nimen sisältävän muinaisruotsalaisen henkilönimen *Ragna* ja skandinaavisen *sta(d)*-loppuelementin. Lars Huldén on Carl-Eric Thorsiin tukeutuen olettanut nimen sisältävän skandinaavisen miehennimen *Ragnvast(er)*. Tulkinta tuntuu perustellulta, koska Thors pystyy osoittamaan joidenkin tämännimisten henkilöiden eläneen Turun seuduilla, esim. *Peder Raguastason* Kaarinassa 1437. Raija Alitalo puolestaan on lähtenyt selittämään nimeä suomen kielen pohjalta. Hän liittää *Raunistula*-nimen *Rauna-*, *Rauni(sto)-*, *Raunistu*-nimiin, joita on ennen kaikkea Satakunnassa, Hämeessä ja Varsinais-Suomessa. Ne ovat jokseenkin aina kulttuuripaikkojen, esimerkiksi tilojen nimiä. Monet nimet näyttävät liittyvän kivikkoiseen maastoon tai kiviraunioihin, ja paikallisesti ne on yhdistetty ’suurta kivikasaa’ merkitsevään *raunio*-sanaan. Alitalo päätyy liittämään myös *Raunistula*-nimen paikan kivikkoisuuteen viittaavaan *raunisto-*, *raunistu*-sanaan, josta ei kuitenkaan ole tietoja. – RLP

Alitalo, Raija 1996: 182–186; Huldén, Lars 2001: 158.

Rautalampi kunta Pohjois-Savossa. *Rawtalampi* ja *Rautalampi* 1549. – Suurpitjä perustettiin vuonna 1561, jolloin se erotettiin Sysmästä. Rautalampi on vanha emäpitjä, johon aikanaan kuului suurin osa nykyistä Keski-Suomea ja läntinen osa Pohjois-Savoa. Entisen emäpitäjän alueella on enimmillään ollut 27 kuntaa. Nykyinen Rautalampi sijaitsee entisen suurpitäjän itälaidalla Jyväskylän ja Kuopion puolivälissä. Pitäjälle nimensä antanut järvi, *Rautalampi*, sijaitsee kirkonkylän pohjoispuolella. Nimi voi kertoa maaperän ruoste- tai rautapitoisuudesta, joka voi näkyä myös järven veden värissä. Eero Kiviniemi on arvellut lammen nimen juontuvan siellä muinoin olleesta hämäläisten eränkävijöiden raudansulattamosta. – SP

Kiviniemi, Eero 1985: 99–100; Saloheimo, Veijo 1980: 39; Suvanto, Seppo 1995: 79.

Rautavaara kunta Pohjois-Savossa. *Rautavaara* 1729, *Rautavaara* by 1732, ”*Rautavaaran - - perukat*” 1789. – Kunta on perustettu osin Iisalmeen, osin Nurmekseen kuuluneista kylistä. Rautavaarasta tuli 1816 Nurmeksen rukoushuonekunta,

Rautalammen kunnan vaakunnassa ovat raudan symbolit ja aaltokuvio.

1849 sen kappeliseurakunta ja 1894 itsenäinen seurakunta. Kuntana se on perustettu 1874. Veijo Saloheimon mukaan *Rautavaara*-nimellä on korvattu vanhempi nimi *Paskonvaara* (*Paskovaara* 1724). Koska Paskonvaara ~ Rautavaara oli aikanaan laaja seutukylä, jolla ei ollut keskustaa, on vaikea päätellä, minkä vaaran mukaan kylä aikanaan nimettiin, kun vaaran nimi ei ole säilynyt nykypäiviin. Se saattaisi olla nykyisen kirkonkylän pohjoispuolinen Tulimäki. Jälkiosana → *vaara*. – SP

AKH I: 504; Grotenfelt, Kustavi 1912: 265; Saloheimo, Veijo 1971: 213; HisKi (Nurmes).

Rautio entinen kunta Pohjois-Pohjanmaalla. Kalajoen kappeliksi 1826, itsenäistyi 1912 ja liitettiin Kalajokeen 1973. *Rautio By* 1798. – Nimi tulee asutusnimen kautta 'seppää' merkitsevästä nimestä *Rautia* ~ *Rautio*. Vuonna 1547 Rautiossa oli vain kolme taloa, niistä yhden isäntänä Olli Erkinpoika Rautia. – AR

Suomen karttakirja 1799: 138; Virrankoski, Pentti 1988: 99, 437.

Rautjärvi kunta ja järvi Etelä-Karjalassa. Omaksi kirkkoherakunnaksi Rautjärvi muodostettiin 1861. Se oli 1600-luvun puolivälistä lähtien ollut Ruokolahden kappeliseurakunta ja vielä aiemmin ensin Jääsken ja sitten Ruokolahden kylä. *Rautaierrff* 1557, *Rautaierrffui*, *Rautta Järffui* 1558, *Rauda Järffui* 1560 (Jääsken kylä). – Nimensä pitäjä on saanut samannimisestä järvestä; pitäjän kirkonkylä on järven rannalla. Järven nimi taas johtuu siitä, että sen pohja on rautapitoinen. Järvestä on nostettu rautamalmia vielä 1800- ja 1900-luvun taitteessa. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 278; Suomenmaa 6 (1976): 408–409; NA: 1500-luvun pöytäkartat.

Rautpohja teollisuusalue Jyväskylässä Keski-Suomessa. *Rautpohja* (luontoniimi) 1750–1752; *Rautapohja* 1820 ja 1854, *Rautpohjan nju* 1797. – Alue sijaitsee keskustan länsipuolella ja Kortepohjan eteläpuolella. Kortepohjan pohjoispuolella on Tuomiojärven *Rautpohja*-niminen pieni lahti, jota paikkakuntalaiset kutsuvat myös *Rautpohjanlahdeksi*. Rautpohjan alue on nimetty sen mukaan ennen kuin väliin rakennettiin Kortepohjan kaupunginosana. Rautpohjaan perustettiin 1938 Valtion tykkitehdas, ja vuonna 1953 siellä alkoi paperikoneiden valmistus. Lahden nimen perusosa *pohja* merkitsee 'lahti, lahden pohjukka'. Alkuosa kertonee järvilahden nostamisesta aiempina vuosisatoina. Ks. myös → *Kortepohja*. – SP

Nissilä, Viljo 1977: 549; Vanhan Jyväskylän karttakirja: 9, 27.

Rautuskylä kylä Kittilässä *Rautusjärven* rannalla Lapissa. *Rautuskylä* 1855. – Paikalliset ovat selittäneet nimen pohjautuvan rauduskoivuihin; murteessa *rautus*- kuten myös nimissä *Rautusjoki*, *Rautusjärvi* (*Rautusjärvi* 1851) ja *Rautusvaara*. Murteellisena nimi on hyväksytty myös karttoihin, vaikka talonniksenä on *Raudus* (*Rautus* 1734–1797, *Zachris Raudus* 1794). Toinen mahdollisuus on se, että kylälle nimen antaneen järven nimeen sisältyy kalannimitys *rautu*, jolloin nimen kehitys olisi seuraavanlainen **Rautujärvi* > **Rautunen* > *Rautusjärvi*. – SP

Itkonen, T.I. 1948: 51; HisKi.

Raututunturit tunturiryhmä Sodankylän pohjoisrajalla Lapissa; tunturien juurella *Rautulampi* eli *Rautujärvi*, josta virtaa *Rautuoja* Suomujokeen. – Tunturiryhmä on saanut nimensä *Rautujärvestä*. Sana *rautu* merkitsee lohikaloihin kuuluvaa 'nierää'. – AR

Rautuvaara vaara ja entinen kaivos Kolarissa Lapissa; lähellä *Rautujärvi*, josta virtaa *Rautuoja* Äkäsjokeen, jossa on pitkä *Rautusuvanto*. – Vaara on saanut nimensä rypään vesistönimistä, joiden alkuosana on kalannimi *rautu* 'nierä'. – AR

Rauvola kylä Kaarinassa Varsinais-Suomessa. *Rauvala* 1540, *Rauvola* 1557. – Nimi perustuu muinaisskandinaaviseen mie-

henneeseen *Ragnvalder*, joka on ollut keskiajalla suosittu eri puolilla Länsi-Suomea, myös suomenkielillä seuduilla. Esimerkiksi Turusta on vuodelta 1555 tieto *Raffuald Halffuarsson*-nimisestä miehestä. Varsinais-Suomessa *Rauvola*-niminen kylä on myös Askaisissa, Mietoisissa ja Salossa (Uskela). Samaa perua lienee myös Kaarinan kylän nimi *Ravattula*. – RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 32; Thors, Carl-Eric 1959: 75–76.

Ravadasgorži → *Ravadasköngäs*

Ravadasköngäs saP *Ravadasgorži*, saI *Rovädäskorže*, putous *Ravadasjoessa*, saP *Ravadas*, saI *Rovädäsjuuhä*, Inarissa Lapissa. Nimipäseeseen kuuluu myös kaksi *Ravadasjärveä*, saP *Ravadasjärvi*, saI *Rovädäsjärvi*, toinen joen suulla Lemmenjoessa, toinen joen pohjoispuolella latvoilla tunturissa. – Nimi on mukailtu suomeen ja pohjoissaameen inarinsaamesta. Alkuosan merkitys on epäselvä, mutta kyseessä on kenties muuten tuntematon -äs-johdos sanasta *roovväd* 'rykimäaika eli porojen kiima-aika'. Toisena mahdollisena kantasanana voisi kyseeseen tulla inarinsaamen *rovväd* 'kaatua, heittävä, singota', mutta tästäkään ei *rovädäs*-johdosta tunneta. – SA ja AA

Ravijoki kylä Kymenlaaksossa Virolahdella. *Raffuio* 1555, *Ravijoki* 1656. – Kylä sijaitsee rannikolla samannimisen joen suulla. Joki alkaa lähes kymmenen kilometrin päästä jo soistuneesta Ravijärvestä ja laskee mereen Raviojanlahdella. Myös *Ravijärvi* on virallinen kylän nimi (*Raffiärrff by* 1556, *Ravijärvi* 1657). Yrjö Kaukiainen on katsonut Ravijärven kylän syntyneen 1400-luvulla vanhasta Raviojoen kylästä, jonka asutus on peräisin ainakin 1300-luvun alkupuolelta. Joennimi *Ravijoki* sisältäneen murreosan *ravi*, joka on tavattu alueella merkityksessä 'oja, tien reuna; sora, karkea hiekka; uunin ja seinän välinen kapea sola'. Tässä se kuvannee kapeaa, paikoin varsin suoraa uomaa. Jos *Ravijärvi* on kantanimi, on nimi selitettävä toisin. – SP

Kaukiainen, Yrjö 1970, 83, 87, 89, 98; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ravi; KA:VA 5121: 12v.

Ravioskorpi kulmakunta Sysmän Nuoramoisissa lähellä Asikkalan rajaa Päijät-Hämeessä. – Alueen asutus sai alkunsa viime sotien jälkeen, kun korvesta annettiin yli tuhat hehtaaria maata Karjalan evakoille, jotka raivasivat sinne käsivoimin 38 tilaa. Alue on Etelä-Suomen suurin yhtenäinen sotien jälkeen raivattu kylä. Nimi liittyy raivaamiseen. Padasjoelta on tavattu sana *ravio* 'rovio, vierrettävä palava puu kaskessa', "kuumas täyty sitten päiväkaulet veteä sitä ravio". Lönnrotin sanakirjassa sana *ravio* on merkityksessä 'kiviröykkiö'. – SP

Lönnrot, Elias 1880 s.v. ravio; SMSA; sysma.fi/dynasty/kokous, 20.5.2005; Taisto Suontausta 19.3.2005, Sukututkimuspäivät, Lahti.

Redutti eli *Redutti* entinen linnakkeen paikka Jaalan kirkonkylässä Kymenlaaksossa, murteessa *Retuutti*. – Maalinnake rakennettiin ns. Kustaa III:n sodan aikana vuosina 1788–1790. Nimeen sisältyy lainasana *redutti* (< ruotsin *redutt*, ransk. *redoute*) 'umpilinnoitus'. – SP

Rehtijärvi kylä ja kartano Jokioisissa Kanta-Hämeessä. *symon laurisson recteierffui* 1507. – Kartano ja kylä ovat saaneet nimensä viereisen samannimisen järven mukaan. Timo Alanen on esittänyt järven nimelle kaksi selitysmahdollisuutta: jos järven nimen takana olisi vanhempi maastopaikannimi, siihen voisi sisältyä sana *rehto* 'reen kehikko'. Jos taas järven nimi olisi ensisijainen, voisi nimi perustua satakuntalaiseen sanaan *rihti* 'oikea, suora, rehti', sillä järvi on kohtalaisen suora. – Luontevimmin nimi liittyy kalastukseen: sana *rehto* on tavattu alueen murteessa merkitsemässä myös säleaitaa, johon katiskat sidotaan rannassa ennen kuin ne viedään veeteen (Tyrväntö 1917), ja havuista, risuista ym. säleistä muo-

dostettua seinämää, josta katiska on rakennettu (Hauho, Janakkala). Luopioisissa (nykyistä Pälkäneettä) on kerrottu, että kaksipesäisessä katiskassa oli yhdeksän kyynärän pituinen *selkärehto*. Taustalla on alkuaan sama, jonkinlaista säleaitaa ja säleistä kehikkoa tarkoittanut sana, joka on kalastuksen muututtua ja pyydystermin hämähäryttyä jäänyt elämään mm. heinäähäkin ja reen kehikon merkityksessä. – SP

Alanen, Timo 2004b: 56; Viikuna, Kustaa 1974: 132, 408; SMSA.

Reijola

1. kylä Pyhäselässä Pohjois-Karjalassa. – Nimi perustuu sukunimeen *Reijonen*, jota on esiintynyt maakunnassa 1600-luvun jälkipuoliskolla (*Cnuth Reijonen* 1667 Kitee).

2. kaupunginosa Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, vuoteen 1932 Lappeeta. *Rejola* 1776, talonnimi *Reijola* 1766. – Sielläkin nimi perustuu joko sukunimeen *Reijonen* ~ *Reijo* (*Michel Reijo* 1744 Lappee) tai Reijolan talon nimeen, johon sisältyy isännän etunimi *Reijo*.

3. kylä Rantasalmella Etelä-Savossa. *Reijolla* by 1666. – Mainitaan kylännimenä jo 1664, jolloin eräs Laukkanen oli ottanut Reijosen autiotilan (*Reikoins ödhe* 1664) haltuunsa. Kylännimi perustuu sukunimeen (asukkaana 1620-luvulla *Greels Reijoinen*).

Sukunimeen *Reijonen* sisältyvä miehennimi *Reijo* on kansanmuunnon latinankielisestä nimestä *Gregorius*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 140: 349; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Reijonen; Pelkonen, Antero 1902; HisKi; KA:VA 8644: 125v.

Reila kylä Pyhäranassa Varsinais-Suomessa. *Reijdula* 1540, *Reidula* 1693–1701, *Reila* 1703. – Kylän vanha nimi *Reidula* on ilmeisesti alkuaan tarkoittanut vain yhtä taloa. Talonmiiniin sisältyy tavallisesti isännän nimi; tässä tapauksessa miehennimi *Reidu*, joka voisi olla kansanmuunnon lainanimestä *Fredrik* tai samaa kantaa kuin muinaisskandinaaviset nimet *Hraipulfr*, *Reiðulfr*, *Reiðr*. – SP

Meri, Arvo 1943: 139.

Reisjärvi kunta Pohjois-Pohjanmaan eteläosassa. *Reisierffuj* 1566. – Toiminut rukoushuonekuntana ainakin jo 1647, kappelina vuodesta 1826 ja itsenäisenä seurakuntana vuodesta 1868. Pitäjä on saanut nimensä Reisjärven kylän ja se järven mukaan, joka on kirkonkylän itäpuolella. Kylän ensimmäisiä tunnettuja asukkaita oli Pekka Räisänen, joka saapui sinne 1550-luvun alkupuoliskolla ja perusti Räisälän talon. Järven nimi voisi viitata siihen tai jo varhempaan Räisästen eränautintaan järven rannalla ja olisi voinut kehittyä esim. seuraavasti **Räisänjärvi* tai **Räisäsjärvi* > **Räisjärvi* > *Reisjärvi*. – SP

Walta, Matti 1985: 103; KA:VA 4686: 32v; www.reisjarvi.fi/reisjarvi2, 7.6.2005.

Reitkali kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahta. Ruotsiksi *Bredskall*. *Bredskalleby* 1396 (kop.), *Bredskall* 1458 (kop.), *Bredskalleböleby* 1505, *Bredskalby* 1544. – Nimi sisältäneen henkilönimen tai lisänimen *Bredskalle*. Sellainen on Ruotsissa merkitty muistiin 1300-luvulla. Suomenkielinen nimi on äänneumukaelma ruotsinkielisestä nimestä. Sitä on käytetty ensimmäisen kerran sanomalehtitekstissä 24.11.1880. – LM

Huldén, Lars 2001: 440; Rosén, Ragnar 1936: 55; Historiallinen sanomalehtitarkisto 1770–1890.

Rejpell → *Rekipelt*

Rekijoki kylä Kiikalassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Rektiokj* 1540. – Kylän nimi perustuu sen kohdalla Uskelanjokeen laskevaan Rekijoen nimeen. Joki alkaa Someron Reksuolta; tosin yläjuoksulla jokiuomasta käytetään nykyään eri nimiä. *Reksuo* (< **Rekisuo*) on ilmeisesti ollut aiemmin järvenä ja mahdollisesti nimeltään **Rekijärvi*. Mikä nimistä on ensisijainen, on vaikeaa päätellä. Jos joen

nimi on vanhin, se voi kertoa jokiuoman käyttämisestä talvisaikaan rekittienä. – SP

KA:VA 485a: 196.

Rekipelto kylä Vöyri-Maksamaalla Pohjanmaalla, aiemmin Vöyriä, ruotsiksi virallisesti *Rejpell*, murteessa *Reippelt*. *Rekpeltt*, *Rekenpeltt* 1543, *Reikepeltt*, *Rekepelt* 1546, *Rekipeldä* by 1557. – Nimi on epäilemättä alkuaan suomenkielinen *pelto*-loppuinen nimi. Kyläasutusta ympäröivät laajat peltomaat. Viljelysnimen pääsy kylännimeksi saakka edellyttää, että jo nimenannon aikainen pelto on ollut jotenkin tavallista merkittävämpi; pelto onkin arkeologinen löytöpaikka. T. E. Karsten olettaa alkuperäisen nimen olleen **Reikäpelto*, mutta tulkinneille ei löydy muuta tukea kuin yksi vanha kirjoitusmuoto. Kun kyseessä on viljelyksen nimi, on mahdollista, että nimen alku sisältää raivaajan tai varhaisen omistajan nimen. Vanhojen kirjoitusmuotojen perusteella mahdollinen henkilönimi olisi *Gregoriuksen* suomalainen puhuttelumuoto *Reki*. Se näyttää sisältyvän toiseenkin Vöyrin kylännimeen, nimeen *Rökiö*, *Rekiöki* 1478. Samalta vuodelta on tieto vöyriäisestä *Gregers Råky* -nimisestä miehestä. On myös huomattava, että sekä Rökiön että Tuckurin kylässä on ollut *Rex*-niminen kantatalo; nämäkin nimet perustuvat *Gregorius*-nimeen. *Reki*-henkilönimestä on 1500-luvun tietoja ennen kaikkea Satakunnasta, mm. *reki* 1544 Tyrväällä. Ruotsinkielisen nimen *Rei*-alku saattaa kuvastaa *Reki*-nimen heikkoasteista muotoa. Kylän peltoja ovat 1727 ollut *Räijksår hagen*, *Räjsårhagen*. Suomalainen nimi *Rekipelto* on Morgonbladetin ruotsinkielisessä tekstissä 1873. – RLP

Huldén, Lars 2001: 392; Karsten 1923: 165, 167–168; Kepsu, Saulo: kirjallinen tieto 2007;

Morgonbladet 7.5.1873; MHA E 21 13/4.

Rekola kaupunginosa ja rautatieasema Vantaalla Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin mlk:ssa. Ruotsiksi *Räckhals*. *Anders i Reckhals* ja *Reckhalsböle* 1401. – Kylä lienee ollut asuttu keskiajalla, mutta sittemmin autioitunut. Rekolan alueeseen kuuluu myös toinen vanha kylä, *Hanaböle* (*Hanaböle* 1511, *Hanaböle* 1533), joka on nykyään pieni asutus Havukosken eteläpuolella ja josta on käytetty suomeksi nimeä *Hanala*. *Räckhals*ia on arveltu Hanabölen tytärasukseksi. Aiemmin nykyisen Rekolan aseman pohjoispuolella oli *Hanala*-niminen rautatieasema, joka oli siis kaukana Hanabölen kyläasutuksesta. Rekolan maarekisterikylän ruotsinkielinen nimi on *Hanaböle*. – *Räckhals*in kylän nimi palautuu talonnimeen, johon on katsottu sisältyvän liikanimen *Räckhals* < muinaisruotsin *rækhals* 'kaulankurkottaja'; nimi voisi siten olla sisällöltään samamerkityksinen kuin Hanabölen haltijan nimi **Hani* (< muinaisruotsin *hani* 'kukko'). Suomenkielinen nimi on muodostettu 1900-luvulla äänneilteisesti ruotsinkielisen nimen pohjalta. – SP

Hausen, Greta 1920: 189, 200; Kepsu, Saulo 2005: 86, 88, 142; Thors, Carl-Eric 1949a: 103.

Relanderinmatala laaja matalikko Rauman edustalla Satakunnassa, ruotsiksi *Relanders grund*. – Luotsit ovat olleet merenkulkijoille tärkeitä ammattimiehiä vaarallisten matalikkojen välttämiseksi. Tämä matalikko on saanut nimensä Rihtniemessä luotsina toimineelta Kustaa Reilanderilta (s. 1828). Paikan vanhempi nimi oli *Raumanmatala*. Raumanmatalan edustalle asetettiin Rauman ensimmäinen majakkalaiva, vanha puulaiva 1886. Pari vuotta myöhemmin se korvattiin rautaisella uudisaluksella, jolle annettiin nimeksi *Relandersgrund*. – SP

Kristofferson, Eeva 2006: 118; HisKi.

Relanders grund → *Relanderinmatala*

Remeskylä kylä Kiuruvedellä Pohjois-Savossa. *Remexeläby* 1664. – Rantasalmelta tullut *Ihanus Remexinen* aloitti 1550 Kiuruveden Remesten suvun, ja hänen asumansa ympärille

R

kehittyi sitten *Remesskylä* eli *Remeksellä*, joka mainitaan 1600-luvulla ensi kerran kylännimenä. – SP

Pietikäinen, Toivo 1978: 11; KA:VA 1664: 106v.

Renko kunta Kanta-Hämeessä. *Rengo* 1440. – Renko on ollut Vanajaan kuuluneena kappeliseurakuntana jo keskiajalla. 1800-luvulla Rengon kappeli kuului Hämeenlinnan maaseurakuntaan ja 1900 seurakunta itsenäistyi. Rengon kirkonkylä sijaitsee *Renkajoen* varressa. Joki lähtee luoteesta Hattulan puolella olevasta *Renkajärvestä* (*Rengo Järvi* 1785) ja laskee Rengon ja Janakkalan rajalla olevaan Haapajärveen. Rypään vanhoihin nimiin kuuluu myös Rengon pohjoisrajan lähellä Alajärven rannassa olevan kiven nimi *Rengonvaha* (*vaha* 'suuri kivi'), jonka nimi on mainittu jo 1500-luvulla. – Viljo Nissilä yhdistää *Renko*-, *Renka*-nimet saksalaisperäiseen henkilönnimeen *Rang*, *Renca*, *Renke*, *Renko*. *Rengon* nimi perustuu kuitenkin ilmeisesti joennimeen, ja koko rypään kantanimi lie nee nimi *Renkajärvi* (*Rengo Järvi* 1785). Seppo Suvanto esittää, että nimi olisi tullut järven ja joen sijainnista ikään kuin renkaana Hattulan ja Vanajan kotimetsäpiirin ulkopuolella. Yksinkertaisempi selitys olisi, että nimenantoperusteena on ollut järven pitkä ja keskeltä kapeampi muoto. Monet *Renko*-, *Renka*-nimisistä paikoista ovat nimittäin muodoltaan kaksiosaisia, kahdeksikon muotoisia (esim. *Renko* saari Rymättylässä, *Rengonkallio* Isossakyrössä, *Rengonsaari* Leppävirralla). Se, että *Renko* paikannimissä viittaisi kaareen tai renkaaseen, saa tukea murteista, joissa sanalla *renko* on mm. merkitykset 'lehmä tai poro, jolla on musta tai vaalea rengas silmän ympärillä' ja 'kaareva vesisaavin kannintanko'. Kaarevuudesta on kyse myös sanonnassa "säätet rengolla" = lengolla, väärän. – SBS ja MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 215; Laapotti, Marjukka 1993: 97, kartta 15; Nissilä, Viljo 1980: 177; Suvanto, Seppo 1976: 159–161.

Renkomäki kaupunginosa, kylä, taajama ja mäki Lahdessa Päijät-Hämeessä, vuoteen 1956 Orimattilaa. Puheessa myös *Rengonmäki*, *Rengomäki*. Mäen kaakkoispuolella Orimattilassa on *Rengonjoki* eli *Rengonoja*. *Rengomäki* 1539, *Rengoinmäki* 1551, *Madz Erichson Rengänmäki* 1638 (kylä). – Perimätiedon mukaan Renkomäen alue olisi ollut Vanajan ja samalla nykyisen → *Rengon* pitäjän nautinta-alueita. Väinö Voionmaa arvelee nimien *Renkomäki* ja *Rengonjoki* tulleen vanajalaisten mukana. *Renko*-, *Renka*-nimet taas on yhdistetty (Nissilä) saksalaisperäiseen henkilönnimeen *Rang*, *Renca*, *Renke*, *Renko*. Toisaalta on esitetty (Suvanto), että *Renko*-, *Renka*-nimet pohjautuisivat sanaan *rengas* (vrt. *Ringha* 1470 *Rengon* pitäjän nimenä) ja että nimien kohteet olisivat olleet kotimetsäpiiriä renkaan tavoin ympäröiviä takamaita: Renko Vanajan ja Renkomäki Hollolan ulkopalstoja. *Renko*-nimien yhteys *rengas*-sanaan voisi selittyä toisinkin, nimittäin nimien kohteiden muodon perusteella. Jotkin kohteista nimittäin muistuttavat 8:n muotoista kuviota. Sellainen on esim. Hattulan *Renkajärvi*, josta *Rengon* pitäjän läpi virtaava *Rengonjoki* alkaa; samoin Rymättylän *Renko*-niminen saari. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 215; BFH 1: 28; Laapotti, Marjukka 1993: 97–98 ja 1994: 259–260; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Renko*; Nissilä, Viljo 1980: 177; Suvanto, Seppo 1976: 161; Voionmaa, Väinö 1938: 45; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Renum kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Rinemy* 1540, *Rinum* 1544, *Reenom* 1555. – *Renum* on alkuaan luontonimi, jonka loppuosa palautuu todennäköisesti suomen sanaan *niemi*. Nimen alkuosa on saattanut olla *riihi*. Suomenkielinen nimi on mukautunut ruotsin kieleen sopivaksi (äännetään likipitään *rinum*), sillä *Renum* sijaitsee Porvoon ruotsinkielisellä rannikolla Pienen Pernajanlahden perällä. Vastaavankaltaista äänteellistä mukautumista on tapahtunut monissa kieliraja-

alueen nimissä, joita on lainattu kielestä toiseen. – TS

Granlund, Åke 1956: 426; Hausen, Greta 1920: 59; Huldén, Lars 2001: 320–321.

Renö → *Poroluoto*

Replot → *Raippaluoto*

Reposaari kaupunginosa, niemi, maaton saari Satakunnassa Porissa Kokemäenjoen suiston merialueiden ja Pohjanlahden avomeren välissä, ruotsiksi *Räfsö*. *Röfsöön* 1564, *Refz ö Sund* 1626, *Räfsöö* 1650-l., *Räfsö* 1803, *Räfsö holmen* 1880, *Räfsö*, *Reposaari* 1907, 1910. Kansanomaisesti suomen kielessä käytetään ruotsinkielisestä nimestä mukailtua asua *Räpsöö*, ja Reposaaren ja Mäntyluodon välinen salmi tunnetaan nimellä *Räpsöönsunti* (*sunti* 'salmi'). Saari on kuulunut Porin kaupungille tämän perustamisesta 1558 asti. 1600-luvun puolivälissä oli Porin jokisatama maankohoamisen takia jo kaukana avomerestä, ja laidunsaarena käytetystä saaresta tuli 1770-luvulla Porin satama. 1900-luvun alussa satama siirtyi Mäntyluotoon, jonne rakennettiin rautatie 1899. Reposaaren yhdyskunnan kasvattivat satama ja saha, joka toimi 1837–1974, lisäksi vilkas laivanrakennus, joka alkoi 1824 ja jatkui vuoteen 1975. Mäntyluodosta Reposaaren valmistui 1956 *Reposaaren pengertie* eli *Reposaaren maantie*. – Saari on nimetty karttoihin jo varhain, koska se on merenkulun kannalta ollut tärkeä paikka. Porin satamalaitoksen perustamisasiakirjassa 1780 saaren nimi esiintyy asussa *Reffzöö*. Nimen taustalla on ruotsinkielisissä saaristonimissä yleinen sana *rev* 'kiviriutta', vanha kirjoitusasu *ref*. Saari on syntynyt maan kohotessa – saaren avomeren puoleinen ranta on nykyäänkin kivilohkareriuutta. Ruotsinkielisen nimen *Räfsö* alkuosan kirjoitusasusta on tehty erheellinen tulkinta 'kettu eli repo' (ruots. *räv*, vanha kirjoitusasu *räf*). Porin seudun kansanomaisessa rannikonimistössä maastosanaa *saari* ei juuri esiinny, vaan käytössä ovat 'saarta' tarkoittamassa mm. sanat *kari* ja *luoto*. Nimi *Reposaari* on seudun nimistössä nuori kirjallinen tulokas; sen sijaan varsinkin itäsuomalaisessa nimistössä kansanomaisia *Reposaari*-nimiä on runsaasti. – RM

Frederiksen, Ilse 2006: 33, 39; Häyrynen, Maunu 2006: 9; Miikkulainen, Raija 1996: 131; Nurmi, Lasse 2001: 10; Ruuth, J.W. 1899: 58; Ruuth, J.W. 1958: 291; Zilliacus, Kurt 1989: 85; NA: Porin paikannimikokoelma.

Reposesi järvi Valkealassa Kymenlaaksossa. *Repo Wesi* 1828–1829. – Vuonna 2003 järven itärannoille ja itäpuolelle perustettiin *Repoveden kansallispuisto*. Itärannalla on muiden korkeiden kallioiden ohella myös *Repovuori*, jonka nimeen sisältyy kettua merkitsevä sana *repo*. – SP

Kepsu, Saulo 1990: 117, 253; SSA s.v. *repo*.

Reso → *Raisio*

Retretti taidekeskus Punkaharjulla, Punkaharjun saarijonon pohjoispäässä Etelä-Savossa. Osa näyttelytiloista sijaitsee maan alla, missä toiminta alkoi vuonna 1983. Taidekeskuksen idean hahmotteli helsinkiläinen taidealan yrittäjä Pekka Hyvärinen. Jo 1970-luvulla hän järjesti *Retretti*-nimistä kesätaidenäyttelyä Punkaharjun kirkonkylän koululla. Nimeen sisältyy sana *retretti* 'lepo, viipyminen ja perääntyminen; hiljentymispäivät'. Sillä on haluttu kuvata paikkaa kohteena, jossa ihmiset saavat tilaisuuden hiljentyä ja rauhoittua taiteen kautta. – SP

www.retretti.fi/index.asp, 1.6.2005.

Retula kylä ja saari Hattulassa Kanta-Hämeessä, vuosina 1560–1979 Tyrväntöä. *Retula* 1484 (kylä). Saari myös *Retulansaari* (*Retula Sari* 1781). – Retulan kylä käsittää sekä saaren että osan mannerta. Saari on ollut asuttu noin vuodesta 800 jKr. Mantereen puolelle asutus on levinnyt viimeistään 1500-luvulla. Sanalla *retu* on murteissa mm. merkitykset 'riepu, rätti, repale, roju' (vrt. *retuperällä*) ja 'huikentelevainen,

riitaisa, kelvoton'. Eräät lähisukukielet ja vanhat sanakirjat tuntevat myös merkityksen 'lika, kura, loka, muta'. Sen pohjalta lienevät syntyneet eri puolilla maata olevat *Retulahdet*, *-lammet*, *-korvet* ja *-suot*. Myös *Retula*-nimi voi välillisesti perustua siihen tai muihin mainittuihin merkityksiin *Retu* on saattanut olla henkilön lisänimi, joka on viitannut kantajansa likaisuuteen, repaleisuuteen tai kelvottomuuteen. Lisänimestä on *-lä*-johtimella muodostettu talon nimi, josta sitten on tullut myös kylän nimi. Timo Alasen mukaan *Retula*-nimen taustalla on vanha henkilönnimi *Retu*, joka sisältyi myös noin 10 kilometrin päässä Lepaalla Vanajaveden rannassa olevien paikkojen nimiin *Redunalusta* ja *Redunsuo*. – MV

Alanen, Timo 1996: 6; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 248; FMU 5: 77; SKES s.v. retu; SSA s.v. retu; SMSA; www.tyrvanto.net/jana.htm [26.6.2007].

Revolax → Revonlahti

Revonlahti entinen kunta Siikajoella Pohjois-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Revolax*. Paavola ja Revonlahti yhdistyivät Ruukiksi 1973 ja 2007 Ruukki liitettiin Siikajokeen. *Reuolaxbij* 1619 (kylä). – Kunnannimi tulee kylänimestä. *Revonlahden* kylään rakennettiin kirkko 1775, ja ympäröivästä Siikajokivarren asutuksesta muodostettiin rukoushuonekunta. Revonlahti tuli kappeliseurakunnaksi 1845 ja erosi Siikajoesta itsenäiseksi seurakunnaksi 1930. – Kylän, kirkon ja pitäjän nimeä on kirjoitettu 1700-luvulla ja 1800-luvun puoleenväliin ilman *n*:ää (*Revolax* ym.) ja vielä 1800-luvun lopussa *Revolahdi*. Nimen alkuperäinen muoto lienee kuitenkin *Revon*-alkuinen. Kylän kohdalla Siikajoen pääuoman ja sivu-uoman väliin jää yli 5 km pitkä saari, Huhansaari. Sivuuoman ja vähäinen, mutta sen alapäässä on 2 km:n mittainen lahti. Se lienee ollut **Revonlahti*, josta kylä on saanut nimensä. *Repo*- ja *Revon*-alkuisia paikannimiä on eniten Itä-Suomessa. Niihin voi sisältyä sana *repo* 'kettu' tai sukunimi *Repo* (tai myös nimi *Reponen*) tai sukunimeen perustuva talonnimi. Sukunimi *Repo* on ollut yleinen Karjalassa, ja sitä on levinnyt muuallekin maahan. Varsinkin *Revon*-alkuisten paikannimien taustalla on usein sukunimi tai talonnimi. Tietoa esimerkiksi sukunimen *Repo* liittymisestä *Revonlahteen* ei kuitenkaan ole. Nimen on paikakunnalla selitetty liittyvän ketunpesiin ja ketunpyyntiin, eli nimen alkuosa sisältäisi sanan *repo*. Tällä nimeämisperusteella olisi kuitenkin todennäköisemmin syntynyt *Repo*- eikä

Revonlahdella Siikajoen uomien väliin jää muodoltaan ketunhantaa muistuttava niemi.

Revon-alkuinen nimi. – Jotkin muodoltaan pitkien paikkojen *Revonperä*-, *Revonniemi*- ym. nimet ovat voineet syntyä nimestä *Revonhantä* tai *Revonhännän*-alkuisesta nimestä. Revonlahdella Huhansaaren kapea, suippo luoteispää on joella liikuttaessa erottuva paikka. Se olisi voinut saada nimen **Revonhantä* tai **Revonhännänniemi*, joka olisi *Revonlahden* kantanimi. Pohjoisempana on suo nimeltä *Revonneva*, joka lienee saanut nimensä *Revonlahden* mukaan. – SBS

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Repo; Nissilä, Viljo 1939: 351–352; Nissilä, Viljo 1962a: 58–59.

Ridasjärvi kylä (virallisesti *Ritasjärvi*) ja järvi Hyvinkäällä Uudellamaalla, aiemmin Hausjärveä. Kylän nimenä: *Riasierfui* 1539, *Rijdasierffuij* 1558, *Ridas bij* 1562, *Riddais* 1687, *Riidasjärvi* 1786. – Nimi liittyy loukkupyydystä tarkoitettavaan *rita*-sanaan. Erikoista kuitenkin on, että muodon *Ridas*-, *Ritas*- rinnalla esiintyy paikalliselle murteelle outo *d*:tön tai *t*:tön *Rias*-, *Ries*-muoto. Tämä tulee näkyviin jo vanhimmissa asiakirjanimissä *Riasierfui* 1539. Myöhempiä esiintymiä ovat *Riesjärvi* 1792 (Tuneld), *Riesten* kylä 1888 (Palander), *Riäsi* : *Riäsissä*, *Riästenkylä* 1912 (NA), *Riasten* kylä, *Riasissa* 'Ridasjärvellä' 1919 (Ojansuu). Samantapaisia "typistyneitä" nimiä, jotka todennäköisesti perustuvat *rita*-sanan taivutusmuotoon, on muualtakin Länsi-Suomesta, esim. *Rianalho* Kii-kassa, *Riankallio* Askolassa, *Riankorpi* Laihialla. – Vaikuttaa siltä, että Ridasjärven kylän tai järven nimenä on joskus ollut **Rita(i)nen*. Se on taipunut **Rita(i)sten* : **Rita(i)sissa*. Vielä nykyäänkin voi kuulla mentävän *Ritasiin*. Nimien **Rita(i)nen* ja *Ritasjärvi* suhde on siis sama kuin esim. sanojen *kukkanen* ja *kukkastervehdys*. – *Riestenkylä*-nimeen rinnastuu Hailuodossa oleva lammen nimi *Riestenkulju*. Jouko Vahtola on esittänyt hailuotolaiselle nimelle kaksi selitysvaihtoehtoa: toisen mukaan nimen takana on lounaimurteiden sana *rieste* 'ohut puun pirstale, sälö', toisen mukaan nimi palautuisi muotoon **Ridastenkulju* ja perustuisi näin ollen *rita*-sanaan. – MV

Ojansuu, Heikki 1919: 92 alaviite; Palander, W.F. 1888: 8; Tuneld, Eric 1792: 134; Vahtola, Jouko 1988: 112; Hiisk; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Rihmakuru metsäinen laakso Pallastunturin pohjoisosassa Kittilässä Lapissa. – Sana *rihma* merkitsee tässä 'ansaa, ansalankaa', joten kurusta on ilmeisesti pyydetty ansoilla kanalintuja. – AR

Rihtniemi niemi ja kylä Pyhärannassa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Verknäs*. *Wärknäsudd olim Rictanemi* 1650, *Rictamäcki* (talo) 1693–1701, *Rihtniemi* 1734, *Rihtimäki by* 1796, *Rihtiniemi* 1810. – Nimen sisältö on epäselvä. Alkuperäinen nimi on voinut olla **Rihtamäki* tai **Rihtaniemi*. Paimiossa on tavattu sana *rihtalauta* merkityksessä 'lovetut laudat, joilla määrättiin kattopäreiden paikat', Kalannissa verbi *rihtata* 'sovittaa paikalleen (esim. hevosenkenkää)'. Karttamerkintä vuodelta 1810 *Korsnäs Udde eller Richtnjemi Nocka* viittaa siihen, että nimi on tulkittu "Ristiniemeksi". – SP

Hormia, Yrjö 1939: 8–9; Meri, Arvo 1943: 140–141; SMSA; KA: MHA 1810 A 88 18.1.

Riihikoski keskustaajama, kylä ja koski Pöytyällä Varsinais-Suomessa. *Riihikoski* 1540, *Riihikosken Siffrid* 1549. – Kylä sijaitsee Aurajoen länsirannalla. Koskessa kylän kohdalla, alkuperäisessä Riihikoskessa, on ollut yksi Pöytyän vanhimmista myllyistä. Kosken nimi on ilmeisesti kuitenkin myllyn olemassaoloa vanhempi ja viittaa kosken rannalle pystytettyyn riiheen. – RLP

Holm, Vesa 2003: 106.

Riihimäki kaupunki Kanta-Hämeessä. *Riihimäki* 1856. – Kun Helsingin ja Hämeenlinnan välisen rautatien linjaa suunniteltiin 1850-luvulla, rata piirrettiin kulkemaan Hausjärven

R

länsiosan läpi, ja Karan kylän maille päätettiin sijoittaa asema. Nimeksi ei tullut *Kara* eikä pitäjännimi *Hausjärvi*, vaan pienemmän paikan nimi *Riihimäki*. Nimi esiintyy 1856 töiden valmistelua koskevassa asiakirjassa. Asemiksi tulivat Tikkurila, Järvenpää, Hyvinkää, Riihimäki ja Turenki. Riihimäki valittiin asemapaikaksi, koska se sijaitsi sopivan matkan päässä naapuriasemista ja lähellä kyläasutusta. Jo silloin sitä kaavailtiin myös itään haarautuvan radan lähtöpaikaksi. Liikenne Hämeenlinnan-radalla alkoi 1862, ja jo 1865 aloitettiin työt Riihimäki-Lahti-radalla, joka valmistui 1869. Aseman ympärille syntyi yhdyskunta, josta käytettiin nimeä *Riihimäki* aseman mukaan. 1800-luvun lopulla Riihimäki kasvoi Hausjärven tärkeimmäksi keskukseksi. 1899 Riihimäestä päätettiin muodostaa oma rukoushuoneurakuntansa, ja kirkko valmistui 1903. Riihimäestä tuli taajaväkinen yhdyskunta 1919, kauppala 1922 ja kaupunki 1960. – Alue kuului ennen Hausjärveen. Nimi oli olemassa jo ennen rautatieasemaa ja aseman ympärille syntyneitä taajamaa. Nykyisen aseman lähellä mäellä ollutta kartanon voutintilaa kutsuttiin tietyvästi nimellä *Riihimäki*. Nimi on voinut olla käytössä mäennimenäkin, mutta se on voitu antaa myös suoraan asumuksennimeksi. Nimi perustui siihen, että mäellä oli Anttilan tilalle kuulunut riihi, joka purettiin sittemmin soranoton tieltä. – SBS

Hoffrén, Jouko – Penttilä, Kalevi 1979: 78–79, 100, 112, 158, 215–216, 223, 248–249, 760, 774.

Riihivalkama kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. Puheessa myös *Riihivalkama*, *Rihivalkama* ja *Valkama*. *niclis laurisson riihivakkame* 1506, *Valkama* 1570. – Timo Alasen mukaan Tammelan Pyhäjärven etelärannalla on ollut *Riihivalkama*-niminen veneiden säilytyspaikka. Kun rannalle perustettiin pysyviä asumuksia, *Riihivalkama*-nimi siirtyi kylän nimeksi. Ennen kylän perustamista venepaikan lähellä on ollut kaskitai peltoviljelyksiä, joiden tuottama sato on puitu järven rannalla sijainneessa riihessä. Vilja on luultavasti kuljetettu talvella jäätä pitkin järven pohjoisrannalla oleviin kyliin. – MV

Alanen, Timo 2004b: 134–135; BFH I: 133; KA: 4061: 45v.

Riilahti kylä ja kartano Tammisaaren Bromarvissa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Rilax*. *Ryelaqx* 1437, *Rilaxby* 1549, *Rihilax* 1559. – Kyseessä on alkuun suomenkielinen lahdennimi **Riihilaksi*. Sen lopusta on nykykielen *lahti*-sanana vanhempi muoto *laksi*. Alkuperäisestä nimestä on päästy ruotsalaiseen lainamuotoon *Riilaks*, kun kummankin nimenosan loppuvokaali on kadonnut ja ruotsin kielessä vieras ensi tavun pitkän vokaalin jälkeinen *h* on kadonnut. Nimen alun *riihi*-sana liittyy varhaiseen viljelykulttuuriin. Varhaisina aikoina riihet eivät kuuluneet vain kyläasukkeen piiriin, vaan riihi oli ensimmäinen rakennus, joka pystytettiin asunnoksi kaukaisille kaskimaille, millainen Riilahden tienookin on epäilemättä ollut. Riilahden kartanon edustalla käytiin 1714 meritaistelua, jossa venäläinen kaleerilaivasto voitti ruotsalaisen laivasto-osaston. Paikalle on pystytetty muistokivi. – RLP

Huldén, Lars 2001: 197; OIT 7 (1964) s.v. Riilahti; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 254.

Riipi kylä ja talo *Riipijärven* rannalla Sodankylässä Lapissa. Järvestä lähtee *Riipijoki*, jonka varrella on *Riipivuoma*. *Riipi* 1760. – Kylä on nimetty järven mukaan. Luontonimien pohjana on pohjoissuomalainen murrenana *riipi*, joka merkitsee 'suolampea, suonsilmää'. Tämä sana taas on lainaa saamesta, vrt. pohjoissaamen *rihpa* 'rikka, roska', jonka kiltinäsaamelainen vastine *riib* merkitsee myös 'mutaa'. Saman sanan hämärtynyt johdos on myös pohjoissaamen *rivot* 'mutainen paikka suossa, suonsilmä'. Nimet voivat olla myös suoraa käännöslainaa saamesta. – AA

Riippa kyläkunta Kruunupyssä Pohjanmaalla, aiempaa Alaveteliä. *Rippa* 1650, *Rijppa* 1699; *Riippa* 1759. – Nimi on lähtöisin talonnimestä *Riippa*. T. E. Karsten on verrannut sitä Kaarlelan pitäjässä 1551 mainittuun nimeen *Oluff Riip*, jonka Lars Back on arvellut tarkoittaneen Kaarlelan Peltokorven Riipassa 1544–85 isäntänä ollutta Olof Perssonia. Peltokorven ja Alavetelin välisille metsämaille asettuneet uudisasukkaat luettiin vuoteen 1608 Korpilahden, sitten Peltokorven kylään. – SP

Back, Lars 1969: 442; Karsten, T. E. 1923: 230; HisKi (Alaveteli).

Riippa kylä Kälviällä Keski-Pohjanmaalla. *Oleff Rijp* 1571; *Rippa* 1650, *Rijpala* 1693, *Rijpa* 1696. – Nimi voi olla siirrynnäisnimi Satakunnasta, esim. Akaan Kylmäkoskelta, jossa on yhä *Riippa*-niminen talo ja josta mainitaan 1469 *Claus Rippa*. Alkuperäiseen *Riippa*-talonnimeen sisältyneen miehennimi *Riippa*, joka lienee kansanomaisen muoto vanhasta saksalaisesta lainanimestä (esim. *Ribbe*, *Ribe*, *Ribo*, *Ribold*). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Riippa; Walta, Matti 1985: 107; HisKi; NA.

Riippi kylä Teuvalla Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Rip*. *Rijppilä* 1746, *Rijp* 1763, *Rippis* 1766. – Jo 1546 sieltä mainitaan Lauri Riipi ja 1678 Matti Riippi. On mahdollista, että taustalla olisi ruotsinkielinen lisänimi *Grip*. Toisaalta nimi saattaisi perustua maastotermin: Länsipohjasta tunnetaan murrenana *riipi*, 'suonsilmäke, lampi' (→ *Riipi*); vrt. lammennimeä *Riippilampi* Lapualta. Teuvalla lampea ei ainakaan enää ole. – SP

Huldén, Lars 2001: 417; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Riippi; SSA s.v. rimp; HisKi.

Riisikkala kylä Kylmäkoskella Pirkanmaalla. *per laurisson risikala* 1506, *Rijsickala* 1539. – Kylän nimi perustuu talonnimeen, johon sisältyy varhaisen isännän nimi *Riisikka*, kansanmuunnon friisiläistä tarkoitaneesta lisänimestä *Frisika*, *Frisico*, *Fries*. – SP

BFH I: 151; Nissilä, Viljo 1951: 359; Nissilä, Viljo 1980: 133; SAY.

Riisitunturi tunturi Kitkajärven luoteispuolella Posiolla Lapissa. Sen ympärille on muodostettu vaaramaastoon *Riisitunturin kansallispuisto*. – Nimen alkuperä ei ole selvä, mutta sen voi olettaa saamelaisperäiseksi senkin perusteella, että paikka on muinaisen Kitkajärven lapinkylän välittömässä tuntumassa. Mahdollinen lähtökohta on esim. saamen *rissi* (saP), saI *risse*, saKo *re* 'ss' *risu*, mutta nimen motivaatio jää epäselväksi. – SA

Riispyy kylä Merikarvialla Satakunnassa Kasalan itä- ja kaakkoispuolella, ruotsiksi *Risby*. *Risby* 1564, 1795. – Riispyyn ja Kasalan edustalla Pohjanlahdessa on merialue *Riispyynlahti*. Riispyy on Merikarvian vanhimpia kyliä, kuten Kasala ja Köörttilä. Siellä on 1550-luvulla ollut verotettavana kaksi asukasta. – Nimi *Riispyy* on äännemukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Risby*, jonka alkuosana on pohjoismaisessa paikannimistössä yleinen sana *ris* 'lehto, metsikkö; varpu' ja loppuosana sana *by* 'kylä'. Porin seudun rantanimistössä on toinenkin *ris*-nimi: Ahlaisten *Riisee* (*Risö* 1805), joka on maatun saari. – RM

Huldén, Lars 2001: 434; Santavuori, Martti 1961: 39, 586; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 52.

Riistavesi entinen kunta, kylä ja järvi Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Rijsta Järfwij Byij* ja *Rijsta iärfusen maa* 1620-luvulla; *Riistavesi* (kylä) 1687. – Kunta perustettiin 1925 osista Kuopion maalaiskuntaa ja Tuusniemeä. Kuulunut vuodesta 1973 Kuopion kaupunkiin. Riistavettä tarkoitava *Riistajärvi* mainitaan kylänä ensimmäisen kerran 1557. Kylä on saanut nimen sijainnistaan runsaasarisen ja pitkälahtisen Riistaveden rannalla. Nimi viittaa runsasriistaisiin erämaihin: sanalla *riista* on tarkoitettu ensisijaisesti metsän ja veden antimia. Riistavesi laski 1800-luvun puoliväliin asti etelään, Riistakosken kautta Eukonselkään ja siitä Suvasveteen. Sen jälkeen puhkesi kepea kannas, joko erotti Riistaveden Melavedestä,

joten Riistavesi laskee nyt pohjoiseen Melaveden kautta Juuraveden ja Muuruveden yhtymäkoh- taan. – SP

Alanen, Timo 2004a: 20, 21; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 37; HisKi.

Entisen Riistaveden kunnan vaakunassa on aaltokuvio ja atrain, jotka viittaavat kalastukseen.

Rikalala kylä Halikossa Var-

sinais-Suomessa. *Rikala* 1447. – Rikalassa on rautakauden aikainen linnavuori. Mäen nyky nimi on *Linnamäki*. Sen yhteydessä on ollut huomattava kauppapaikka, jonka arveltu olleen muinoin kaupunki. Asutuksen nimi palautuu vastaa- vanasuiseen talonnimeseen. Viljo Nissilä ja Jouko Vahtola ovat yhdistäneet nimen germaaniseen miehennimeen *Rika*, *Rico*, *Richa*, *Rikila*. Ehkä on otettava huomioon myös sana *rikas*, jonka sisältävä **Rikkaala* > *Rikala* olisi voinut tarkoittaa vau- rasta taloa. Nimen sisältö on edelleen avoin. – SP

FMU 2: 417–418; Grönroos, Timo 1993: 76–77; Kallio, V. J. 1930: 18, 20–22; Nissilä, Viljo 1980: 177; Vahtola, Jouko 1983: 272.

Rikkavesi järvi Kaavilla ja Tuusniemellä Pohjois-Savossa, osin Outokummussa Pohjois-Karjalassa. *Rikkajärvi* 1400-luvulla, *Rikkavesi* 1799. – Järven eteläpäässä on Outokummussa *Rikkakarannan* kylä (*Rickarandaby* 1684). Siellä laskee lyhyt *Rikkajoki* Rikkalammesta Rikkaveteen. Pohjoispäässä Kaavilla on suuri *Rikkalahti*, myös kylännimenä (*Rickalax* 1735). Valtaosa *Rikka*-alkuisista luontonomista keskittyy Pohjois-Savoon. Sana *rikka* merkitsee roskaa ja kariketta, vesistönimissä kor- tetta, kaislikkoa ja muuta vesikasvillisuutta. Outokummun *Rikkalampea* on selitetty roskaiseksi, Lappeen *Rikkalahtea* matalaksi ja risukkoiseksi. *Rikkaveteen* liittyvän nimiryppään voisi arvella syntyneen Outokummun Rikkakarannan seudulla. – SP

Gallén, Jarl 1968: 212; SSA s.v. rikka; Suomen karttakirja 1799: 112; HisKi (Kaavi); Tuokko/Käikisalmi.

Rikkilä kylä ja entinen rautatieliikennepaikka Kouvolan-Vainikkalan radan varrella Lappeenrannassa Etelä-Karja- lassa, aiemmin Lappeeta. *Rijckelenby*, *Rijckilaby* 1544, *rickilä* 1551. – Kylän nimi johtuu sen asukkaiden sukunimestä. Jo 1500-luvun puolivälissä kylässä asui *Rikkinen*-sukunimisiä, esim. *rickin Tho* 1551, *rickin Hans* 1552, ja Rikkisen sukua on Rikkilässä edelleenkin. – LL

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Rikku kylä Kangasalla Pirkanmaalla. *Riku* 1541 (kylä). – Vuoden 1541 maakirjan mukaan kylässä ei ollut enää samannimistä taloa. Vuonna 1564 käräjillä käsiteltiin asiaa, jossa vastuun- pakoilijana oli *Christoffer Bertilsson Riwnn*. Mies asui Riun Tanhuanpään talossa. Hänen etunimensä, jos se on ollut käy- tössä jo aiemmalla sukupolvella, voisi kertoa siitä, että Tan- huanpään vanha nimi olisi ollut **Riku* ja sen isäntää (*Christofer*) olisi kansanomaisesti kutsuttu *Ri(k)uksi*. – SP

KA: Suvanto/ Kangasala s. 786, 788.

Rilax → Riilahti

Rillankivi kolmen kunnan (Pielaveden, Pihtiputaan ja Pyhä- järven), kolmen historiallisen maakunnan (Savon, Hämeen ja Pohjanmaan) ja kolmen nykyisen maakunnan (Pohjois-Sa- von, Keski-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan) rajakivi. – Kar- jalaisten ikivanha kauppareitti Laatokalta Pohjanlahdelle on kulkenut Maanselän kannaksen yli sen harjun kautta, missä kivi on. Rajapyökin on oletettu palautuvan maakuntien vä-

liseen rajanvetoon 1415 ja saaneen nimensä rajankäyntiä johtaneen Haakon Frillen lisä- tai sukunimen mukaan – asian historiallista todenperäisyyttä ei kuitenkaan ole voitu var- mistaa. Paikka on suojeltu. – SP

Pirinen, Kauko 1988: 309–311; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 32.

Rimito → Rymättylä

Rimmi kyläkunta, entinen rautatieliikennepaikka Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiempaa Kaarlelaa. *Rimme* 1695. – Al- kuaan nimi on tarkoittanut vain yhtä taloa, jonka nimi on kiinnittynyt muutama vuosi ruotsinkielisiin lähipaikkanimiin: *Rimmigrenarna*, *Rimmihagen*, *Rimmiholmarna* ja *Rimmiskogen*. Jos talon nimi ei ole siirryttänyt, sen aiheena ovat olleet lähistön pienet suot eli rimmet: *rimmi* 'hyllyvä, vetelä suo; suonsilmäke, suolampi'. – SP

Back, Lars 1969: 436; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rimmi; SSA s.v. rimpi.

Rinkelinmäki mäki ja kulmakunta Hämeenlinnassa Kanta-Hä- meessä. – Alueella on mm. Hämeenlinnan jäähalli, jota kut- sutaan myös *Rinkelinmäen halliksi*. Vuonna 1983 paikallisessa Kaupunkiuutiset-lehdessä julkaistun tarinan mukaan jäähäl- lin paikalla olisi asunut aikoinaan *Frenckell*-niminen mies, jota naapurit kutsuivat *Rinkeliksi*. Hänen mukaansa kulmakuntaa alettiin kutsua nimellä *Rinkelinmäki*. Peruskarttaan *Rinke- linmäki* on merkitty Ahvenistonharjun erään laen nimeksi, ei aivan samalle paikalle kuin edellä olevassa tarinassa vaan hieman pohjoisemmaksi. Jos nimen kohde on alkuun ollut tämä, se on voinut kuvata muotoa, sillä harjun lakien väliin jäävä suppa tai rotko on kuin munkkirinkelin reikä. – SP

NA.

Rinnekotikoti taajama ja hoitolaitos Espoossa Uudellamaalla. – Hoitolaitoksen nimi on peräisin Helsingistä: Helsingin Dia- konissalaitos otti vuodesta 1927 hoitoonsa kehitysvammai- sia ja tilojen käytyä ahtaaksi hankki Helsingin kaupungilta Eläintarhanlahden rinteessä olevan huvilan, ja nimitti sen *Rinnekodiksi*. Se on myöhemmin tunnettu ns. *Juneksen huvila- na*, koska kansalaisaktivisti Aulis Junes on harjoittanut siellä omaehtoista kierrätys- ja sosiaalitoimintaa. Kun tilat kävivät ahtaiksi ja sodanuhka läheni, alettiin etsiä tilaa maaseudun rauhasta. Ensimmäiset hoidot siirrettiin joulukuun alus- sa 1939 Jussilan torppaan Helsingin pommituksia pako- on. Alun perin metsänvartijan asunnoksi tehtyä päärakennusta korjattiin ja viljelyalaa laajennettiin. Kun laitos siirtyi ko- konaisuudessaan Espoon Lakistoon, nimi seurasi mukana. Nimen jälkiosan *koti* on tyyppillinen hoitolaitosten nimissä, joissa haetaan tuttuuden ja turvallisuuden tunnetta. – SP

Korte, Arvo 1994: 59; Palo, Jorma 2005.

Rip → Riippi

Rillankivi sijaitsee kolmen nykyisen maakunnan rajalla.

Ripatti kylä Hirvensalmella Etelä-Savossa, myös *Ripatinkylä*. *Ripattiby* 1664. – Nimen aiheena on sukunimi *Ripatti* ~ *Ripattinen*. Toivo Mönkkösen mukaan Ripatit tulivat kylään 1600-luvulla Mikkelin pitäjän itäosista – ilmeisesti Vesulahden Norolasta. Sitä ennen kylässä oli asunut Käräjämiehiä, Kilkkejä, Torniaisia ja Hyyryläisiä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ripatti; Mönkkönen, Toivo 1968: 57, 93–94; KA:VA 8644: 21v.

Risby → Riispyy

Rissala kylä ja Kuopion lentoasema Siilinjärvellä Pohjois-Savossa. *Rissala Byij* 1620-luvulla. – Kylännimi perustuu asukkaiden sukunimeen *Rissanen*: kylässä asui tuolloin useita ruokakuntia Rissasia, ja heitä asui samalla paikalla jo 1541. – SP

Alanen, Timo 2005a: 25; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 373.

Ristiina kunta Etelä-Savossa, ruotsiksi *Kristina*. *S. Christinae Sochn* ja *S. Christinae kyrckia* 1659, *Kyrkoheerde vthj Christina* 1660, *Kristina* 1816; *Christinan pitäjän* 1837, *Kristiinan pitäjässä* 1856, *Ristiinan pitäjässä* 1857. – Vuonna 1649 perustettu kirkkopitäjä sai nimensä kreivi Pietari Brahen vaimon Christina Catharina Stenbockin etunimen mukaan. Pietari Brahe oli valinnut Ristiinan savolaisläänitysten hallintopaikaksi ja rakennutti sinne → *Brahelinnaksi* kutsutun asuin-kartanon. Aluksi pitäjänkin nimenä oli *Brahelinna* ja *Brahen kirkko* (*Brahe kyrckia* 1649); ensimmäinen pappi ilmoitti 1650 olevansa *pastor Braheburgensis* 'Brahelinnan kirkkoherra'. Seurakuntaa kutsuttiin alkuun joskus myös *Kristiina Katariinan kirkoksi*. Ruotsinkielinen nimi *Christina* alkoi vakiintua

1650-luvun alusta. *Ristiina* on ollut vuodesta 1901 kunnan ja seurakunnan virallinen nimi. Ainakin pari kertaa pitää ja kirkkoa kutsuttiin *Pyhän Kristiinan (s[anctae] Christinae)* nimellä, vaikka Pietari Brahen vaimolla ei sellaista asemaa ollutkaan. Uuden ajan alussa Ristiinan seudulla olleen hallintopitäjän nimi oli → *Pellosniemi*. – SP

Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Pinomaa, Lennart 1953: 62, 69; Saloheimo, Veijo 1990: 462; Saxén, Ralf 1897: 26; Suometar 8.2.1856 ja 1.6.1857; Wirilander, Hannele 1989: 79, 82–84; www.mikkeli.fi/fi/kirjasto/historia/ristiina.htm, 29.5.2005.

Ristijärvi kunta ja järvi Kainuussa. *Risti iärfuen niemi* 1555, *Risti wesj* 1569, *Ristierffui* 1570. – Järvennimi tulee muodosta: Koirasal-mesta katsottuna järvi on nelihaarainen. – AR

KA:VA 4972, 4720, 4719.

**Ristijärven kunnan vaakunas-
sa on havuristi ja aaltokuvio.**

Ristikivi

1. asuinalue Jyväskylässä Keski-Suomessa. Saanut nimensä samannimisestä talosta (maakirjoissa jo 1816).
 2. asuinalue Tuusulassa Uudellamaalla.
- Nimi viittaa rajakiveen, jossa on ollut ristin merkki. Vanhan Jyväskylän karttakirja selostaa Jyväskylän, Keljon ja Kuokkalan välistä rajariitaa ja sen sopimiseksi vuonna 1763 järjestettyä rajankäyntiä näin: "Rajankäynti aloitettiin *Kylmälahden-noronperästä* paikasta, jossa oli kaikkien tunnustama vanha rajakivi. Yhdeksän korttelia pitkän (kortteli = 14,85 cm), kahdeksan leveän ja neljä korttelia korkean kiven päällä oli syvä uurre. Maanmittari kirjoitti pöytäkirjaan arvion, että uurretta 'voitaisiin pitää ristin jäänteinä, ellei kuvittelisi sadepisaroiden kaivaneen sitä'. Myöhemmissä isojakokartoissa kivi tunnettiin *Ristikivenä*." Tuusulan *Ristikivi*-niminen asuinalue on saanut nimensä viereisen *Ristikivenmäen* mukaan. Koska mäellä yhtyvät Nahkelan, Siipoon, Rusutjärven ja Lahelan kylien rajat, on syytä olettaa, että mäki puolestaan on saanut nimensä joskus paikalla olleesta rajakivestä ja siinä olleesta ristikiviä. – MV

Vanhan Jyväskylän karttakirja: I3; NA: Paikannimikokoelmat.

Ristinkylä kylä Liperissä Pohjois-Karjalassa, mainitaan 1600-luvun alkupuolella yhdessä Kaatamon kanssa *Ristilamm*in kylänä. *Rijsti* 1690. – Nykyisin kylän luoteiskulmaa kutsutaan *Ristinpohjaksi*, kun tämä otettiin 1930-luvun lopulla rautatiepysäkin nimeksi. Alkuaan Ristinpohja (*Ristinpohja* 1722) on Oriveden lahti, johon Ristinlammista tulee joki. Kylä lienee saanut nimensä *Ristilammista* (nykyisin myös *Ristinlampi*), joka on ristin muotoinen. – AR

Kiviniemi, Eero 1977: 96; Saloheimo Veijo 1976: 43; HisKi; KA:VA 9766: 1092.

Rita alue, talo ja moottoritien liittymä Porvoossa Itä-Uudellamaalla. Ääntämys on kirjoitusasun mukainen. Nimen alkuperä on epäselvä. Todennäköisesti *Rita* on vanha suomenkielinen nimi, johon sisältyy sana *rita* 'kolmeseinäinen loukkupyydyks'. *Rita* esiintyy monien luonnonpaikkojen nimissä, esimerkiksi Sipoossa on *Ritamäki*. Nimen suomalaisperäisyyttä tukee se, että *rita*-sanaa ei esiinny ruotsissa eikä se äänneasultaankaan ole ruotsille tyypillinen. – TS

Rita kylä Kälviällä Keski-Pohjanmaalla, myös *Ridankylä*. *Jöns Rijta* 1655. – Kylän nimi perustuu talon nimeen ja se puolestaan luonnonpaikan nimeen, johon sisältyy sana *rita* 'loukkupyydyks'. Ridan kylän alueella ovat *Ritakorpi*, *-oja* ja *-räme*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rita.

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Christina Catharina Stenbock oli Suomen kenraalikuvernööri Pietari Brahen puoliso.

Ritakorkia vaara Posiolla Lapissa. Posion, Kuusamon ja Sallan rajalla; Kuusamon ylängön korkeimpia huippuja (452 m). – Vaaran nimen alkuosaan sisältyy pyyntitermi *rita* 'kolmisenäinen loukkupydyys, joka vangitsee syöttiä tavoittelevan suden tai ketun koholle viritetyn kannen pudotessa alas; ahman tai karhun pyydys; sudenkuoppa'. Nimen jälkiosa viittaa vaaran laen korkeuteen; *korkia* esiintyy etelämpänäkin lähinnä länsimurteiden alueella maankohoumien nimien jälkiosana. – SP

Peräniitty, Anneli 1985: 84; SMSA.

Ritavalkea leirikeskus ja laskettelukeskus Pellossa Lapissa. – Keskusten nimiin on yhdistetty elementtejä viereisen *Ritavaaran* ja sen juurella olevan pienen Valkeajärven nimistä. Nimi *Valkeajärvi* kertonee lammen veden kirkkaudesta. Vaaran nimen alkuosaan sisältyy sana *rita* 'kolmisenäinen loukkupydyys, joka vangitsee syöttiä tavoittelevan suden tai ketun koholle viritetyn kannen pudotessa alas; sudenkuoppa'. – SP

Vuorela, Toivo 1979 s.v. *rita*.

Ritgrund Merenkurkun kari Mustasaarella Pohjanmaalla, aiemmin Raippaluotoa. Karilla on ollut vuoteen 1983 luotsiasema ja on edelleen automaattinen loisto. *Rijtgrund* 1651, *Rikgrund* 1727, *Ritgrund* 1863. – Karin kautta kulkee Selkämereltä Perämerelle johtava sisäväylä, ns. *Ritgrundsfaret*. Vuonna 1863 rakennettiin karille puinen majakka, joka muutettiin 1945 loistoksi. Nimen *Ritgrund* alkuosa todistaa, että karille (ruots. → *grund*) on jo vuosisatoja sitten pystytetty jonkinlaisia merimerkkejä, sillä ruotsin murteessa sana *rita* merkitsee mm. 'pystyttää, nostaa; kohota, pistää esiin'. Kari kuului jo 1500-luvulla mustasaarelaisen kalastuspaikkoihin ulkosaaristossa. – MB

Åkerblom, K.V. 1958: 24, 38, 295; Claes Claessonin kartta "Mussar Sochn" 1651; Nils

Strömcrönan kartta "Wasa Stadz Skiärgårdh" 1727; NA: Paikannimikokoelmat; Vaasan saaristo – Vasa skärgård 1988: 368–375; www.Merenkulkulaitos.fi [10.8.2007].

Ritniöhhka myös *Ritneöhhka* (saP), tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa, Suomen ja Norjan rajalla. – Nimi käännytysi suomeksi "Kuurahuippu": *ritni* (yhdyssanamuoto *ritne*) on 'kuura' ja → *öhhka* merkitsee '(jyrkkää) vuorenhuippua'. Tunturin rinteessä on kalliojyrkänne, jossa esiintyvään kuuraan nimi saattaa viitata. – AA ja SA

Ritoniemi kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa, aiempaa Vehmersalmee; rinnakkaisnimi *Rytökylä*. *Rito Niemi* 1561. – Mainitaan Savilahden neljänneksen kylänä 1557 ja kymmenkuntana 1575. Kylä on saanut nimensä kapeasta niemestä, joka työntyy Soisalon saaren pohjoiskärjestä Kallaveteen. Niemen nimeen sisältyy pyydystä merkitsevä sana *rita*. Rita oli puusta salvettu aitaus, jonka perukkaan oli asetettu syötti siten, että eläimen koskiessa siihen laukesi katos tai muu rakennelma estämään eläimen pääsyn ansasta. Pohjois-Savon ridat olivat usein linnunpyydyksiä. Tosin murteissa tunnetaan myös sana *rito*, yleensä kuitenkin heikkoasteisena *rio* ja *rijo* 'risu-, oksakasa; kalaturo'. Tämän sanan merkitys olisi lähempänä rinnakkaisnimen *Rytökylä* määriteosan sisältöä; *rytö* 'risukko, murrokko'. – SP

Kajanne, Raimo 1968: 126–128.

Ritvala kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä, paikallisesti *Rilvala* ja *Rirvala*. *Memo de Ryduala* ja *Somalayni de Riduala* 1340, *Ridhwala* 1590. – Timo Alasen mukaan kylän alkuperäinen nimi on voinut olla **Ritavala* läheisen Vähäjärven mukaan, jonka aiemman nimen hän on otaksunut olleen **Ritava*. Järven nimi perustuisi *Rita*-kantaisiin (*rita* 'metsäriistan pyydys') luontopaikannimiin: järven länsipuolella on *Ridonmäki* eli *Ridonkangas*, kartassa nykyisin ääntämyksen mukaisesti *Rironmäki*. Martti Rapola on katsonut

hämäläisen tavunloppuisen *l*-edustuksen kehittyneen ehkä keski- ja uuden ajan vaihteessa, kun taas *r*-edustus on paljon myöhäisempi. – SP

Alanen, Timo 2003: 20–22; Rapola, Martti 1947: 37, 88; REA: 61, Virtaranta, Pertti 1958: 102–103, 193.

Riutta

1. kulkakunta, hiihtokeskus ja tanssilava Riihimäellä Kanta-Hämeessä. *Riuta torp* 1782. Pitkittäisharjumuodostelmaan kuuluu *Riuttanmäki*.

2. kulkakunta Enossa Pohjois-Karjalassa. Vieressä on *Riutta-vaara* ja *-lampi*.

3. kulkakunta Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa. Lähistöllä on *Ylä-* ja *Ala-Riuttalampi* sekä jälkimmäisen itärannalla Joensuun Tuupovaaran puolella *Riuttavaara*.

Sanalla *riutta* on murteissa toisistaan poikkeavia merkityksiä: Varsinais-Suomessa ja Kaakkois-Suomessa 'pitkähkö, osittain vedenalainen rantakivikko, särkkä', hämäläis-satakuntalaisten murteiden alueella myös 'kivikko(inen maa), kiviröykkiö', Pohjois-Suomessa ja Laatokan Karjalassa ympäristöineen 'jyrkkä kalliorinne t. kieleke' ja paikoin myös 'ryteikkö, vaikeakulkuinen risukko'. Riihimäen ja Enon *Riutta*-nimet perustuvat harjanteisiin, Tohmajärvellä Riuttavaaran jyrkkään länsirinteeseen. – SP

SSA s.v. *riutta*.

Riutta

1. asuinalue Mikkelissä Etelä-Savossa.

2. kyläkunta Toholammilla Keski-Pohjanmaalla; nimi mainitaan jo 1620-luvulla. *Riuhmainen* 1724, *Riuttais* 1731, *Riutha* 1737. Kylän lähistöllä on erityisen kivikkoista metsää.

Sanalla *riutta* on murteissa toisistaan poikkeavia merkityksiä, joista näihin näyttäisi parhaiten sopivan hämäläis-satakuntalaisissa murteissa tunnettu merkitys 'kivikko(inen maa), kiviröykkiö'. Mikkelissä nimi perustuu läheiseen kivikkomaisemaan. Toholammilla nimeämisen syynä on ollut joko läheisen Haapalamminkankaan kivikkoisuus tai Lestijoen *Riutankosken* luonto. – SP

SSA s.v. *riutta*; HisKi (Janakkala, Toholampi).

Riutta kulkakunta Pomarkussa Satakunnassa. *Riutta* 1804. – Nimi liittyy viereisen *Riuttanjärven* vedenalaiseen riuttaan. Järvi on sittemmin kuivattu. Erityisesti Varsinais-Suomessa ja Kaakkois-Suomessa sanalla *riutta* on merkitys 'pitkähkö, osittain vedenalainen rantakivikko, särkkä'. – SP

SSA s.v. *riutta*; HisKi.

Riuttala talomuseo ja kylä Karttulassa Pohjois-Savossa. *Riuttasen iärfwi* 1620-luvulla; *Riuta* (talo) 1664, *Riuttais* 1724, *Riuttais* 1782. – Museon sydän on alkuperäinen 1800-luvun maalaistalon pihapiiri. Rakennuksia on yli 20. Päärakennus on vuodelta 1852. Riuttalan pihapiiri ympäristöineen edusti suomalaista maaseutua ja elämänmuotoa Pariisin maailmannäyttelyssä 1900. Ensimmäinen tieto Riuttalasta on vuodelta 1657, jolloin talo on merkitty Pietari Brahen läänityksistä laadittuun karttaan ja luetteloon. Talo sijaitsee *Riuttajärven* rannalla; ilmeisesti aiemmin **Riuttanen* < **Riuttajärvi*. *Riutta*-paikannimiä on etenkin Hämeessä, Keski-Suomessa ja Etelä-Savossa sekä Laatokan luoteisrannalla. Niihin sisältyy sana *riutta* 'kivikko, louhikko; särkkä; harju' → *Riutta*. Savolaismurteissa *riutta* merkitsee pitkänomaista, osittain vedenalaista rantakivikkoa, särkkää. Järvessä tai lähimaastossa ei ole sellaisia maantieteellisiä piirteitä, jotka ovat tavanomaisia *Riutta*-nimisille paikoille. Sen sijaan eteläisessä Keski-Suomessa ja ympäristössä tavattu *riutta*-sanan merkitys 'ryteikkö' voisi kuvata Riuttajärven ympäristöä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 33; SKES s.v. *riutta*; HisKi (Kuopion pitäjä).

R

Riutula saI *Rivdul*, kyläkunta Muddusjärven Leutolahden rannalla lähellä Kettujoen luusuaa Inarissa Lapissa. Alun perin vuonna 1852 perustettu talo, josta tuli 1904 diakonissa Naëmi von Bonsdorffin ja Ida Liliuksen pitämä ja vuodesta 1907 NNKY:n omistama lastenkoti. Muddusjärven on Isojärven ja Leutolahden välisessä salmessa saari, jota kutsutaan *Riutulan Lammassaareksi*, saI *Rivdul Savzâsuâlui*, koska siellä on pidetty talon lampaita. – Nimi on mukailtu inarinsaamelaisesta paikannimestä, joka ei ole sellaisenaan säilynyt; nykyinen inarinsaamelainen nimi on puolestaan mukailtu suomenkielisestä talonnimestä. Lähtökohdaksi sopii inarinsaamen *riävdu*, saP *godderievdu*, saKo (*kä'dd*)*reudd* 'peurahirvas' (*goddi ~ kä'dd* 'peura'). Tämä on pohjana Vaskojoen *Riutumukan* inarinsaamelaiselle nimelle *Rievdmokke* ja myös 1829 mainitulle *Riutumutokalle*, jolla tarkoitettiin juuri Riutulan taloa tai ainakin läheistä Muddusjärven ja Riutumukan välistä taivalta (*muotka*, saI *myetki* 'taival, vesien välinen matkaosuus'). – SA

Fellman, Jacob I (1906): 609.

Rivdul → *Riutula*

Rivinperä kyläkunta Kestilässä Pohjois-Pohjanmaalla. – Lähellä on myös *Rivinojan* puro ja talo, joka mainitaan ensi kerran rippikirjassa 1852–1866; jo 1837 mainitaan *Pehr Rivinoja*. Rivinoja laskee kylässä Mulkuanjokeen, jossa on näillä kohdilla peräkkäin kolme kivistä koskea: Lyhytkoski, Pitkähoski ja alimpana Rivinkoski. *Rivinkoski* lienee *Rivi*-alkuisten nimien kantanimi, jossa *rivi* on tarkoittanut karikkojonoa. Nimen jälkiosa → *perä* merkitsee 'kulmakuntaa'. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rivinoja.

Roabičoałbmi → *Ropinsalmi*

Roahpi → *Ropi*

Roavesavvon → *Rovisuvanto*

Rohdainen

1. kylä ja taajama Varsinais-Suomessa Pyhärannassa. *Rochdais* 1540, *Rodaijs* 1542. – Kylä sijaitsee Mannerveden rannalla; maasto on korkeaa, mäkiä ja kallioista. Nimeä on käytetty tarkoittamaan myös kappeliseurakuntaa (→ *Pyhämaa*), josta myöhemmin kehittyi → *Pyhäranta*.

2. maarekisterikylä Lapin kunnassa Satakunnassa kirkonkylältä itään. *Per Persson Rådast* ja *Rohasist* 1504; *Lass* ja *Jacob Rogdast* 1514; *madz Rodhasisth* 1549. Kylän maat ovat vesijättöä.

Arvo Meri on liittännyt Pyhärannan *Rohdainen*-nimen kasvinimitykseen **rohta* 'ruoho, rohto, rikkaruoho, yrtti' ja arvelut nimen siirtyneen Pyhärannasta Lapin pitäjään. – SP

Meri, Arvo 1943: 142–143.

Roihuvuori osa-alue Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Kasberget*. – Roihuvuori siirrettiin suuressa alueliitoksessa 1946 Helsingin mlk:sta Helsingin kaupunkiin. Alueen rakentaminen alkoi 1950-luvulla ja ensimmäiset kerrostaloasukkaat muuttivat sinne keväällä 1955. Aluksi uudesta asuinalueesta käytettiin suomeksi nimeä *Itä-Herttoniemi*, mutta 1958 alueen nimi muutettiin asukkaiden toivomuksesta. Asukkaat olivat esittäneet alueen uudeksi nimeksi *Satumaata*, koska alueella oli satuaiheisia kaavanimiä, mutta nimistötoimikunta ei kelpuuttanut sitä vaan juonsi alueelle nimen *Roihuvuorentiestä* (*Kasabergsvägen*), joka oli vahvistettu 1952. Kadun nimi perustuu oletettuun mäen nimeen **Kasaberget*, johon on päädytty karttanimistä *Kasa Kiärr* ja *Kasa äng* 1754 sekä *Kasapelto* – *Kasäker* 1944. Jatkosodan aikana *Kasa*-ilmatorjuntapatteri sai nimensä tästä pellostä. Aluenimeä luotaessa tulkittiin, että patterin nimen takana olisi ollut **Kasaberget*-nimi, ja sen nimeen sisältyisi 'roihiu', vartio- eli merkkitulo' merkitsevä ruotsin sana *kase*; nimi *Roihuvuori* on runollinen

käännös tästä kuvitellusta nimestä. – Pellonnimen pohjalta on Roihuvuoren pohjoispuolelle noussut teollisuusalue saanut 1995 nimen *Roihupelto* – *Kasäkern*. 1959 sen nimeksi tuli *Vartiokylän teollisuusalue* – *Botby industriområde*, 1972 *Roihupellon teollisuusalue* – *Kasäkers industriområde*. – SP

Helsingin kadunnimet 3: 193; Pesonen, Leo A. 1979: 66; Pesonen, Leo A. 1981: 203; fi.wikipedia.org, 30.12.2005.

Roine järvi Kangasalan ja Pälkäneen rajalla Pirkanmaalla. *Roine Wäsi* 1776–1805. Roine on tullut suomalaisille tutuksi G. Linsénin Z. Topeliuksen runoon säveltämän Kesäpäivä Kangasalla -laulun hämäläisen kesäpäivän suloisuutta kuvaillevasta säkeestä "siel Roineen armaiset aallot sen [Harjulan seljanteen] rantoa hyväelee". – Kangasalan *Roine* ei ole ainkertainen nimi, vaan Hauholla on toinen samanniminen iso järvi: (*Iso*-)*Roine* eli *Iso Roinevesi* (*Roinewesi* 1662, *Isä Raine* 1750). Lisäksi Kankaanpäässä on *Roine*-niminen pelto, Mouhijärvellä suo *Roineenkorpi* ja Ruovedellä niemi *Roineenniemi*. Pellon, suon ja niemen nimet kuulunevat yhteen. Paikkojen luonnetta kuvaamaan sopisi Etelä-Savon Juvalta muistiin merkitty sana *roineikko* 'vaikeakulkuinen maasto, jossa kivikko ja risukkoa', mutta sanasta ei ole tietoja lähempää. Tuntuu selvältä, että isojen järvien *Roine*-nimet ovat muuta alkuperää. Siitä on esitetty pari otaksumaa. Heikki Ojansuu johtaa nimet ilmeisesti Lönnrotin sanakirjasta löytämästään sanasta *roine* 'melu, pauhu, kohina' perustellen tulkintaansa tämänsisältöisen nimen sopivuudella suurelle, myrskysisälle järvelle. Viljo Erkamon mukaan *Roine* palautuisi vieraaseen kieliainekseen, indoeurooppalaiseen puhdasta merkinneeseen sanaan **kroinis* (josta saksan *rein* ja ruotsin *ren*). Asiallisena taustana olisi se, että kumpikin Roine on tyypiltään harvinaisen kirkasvetinen, "sininen" järvi, kun taas suurin osa järvistämme on humuksellisia ja siis sameavetisiä. Erkamon selitys veisi *Roine*-nimien synnyn indoeurooppalaiseen vasarakirveskulttuurin kauteen, joka alkoi Suomessa n. 3200 eaa. Jos Erkamon selitys olisi oikea, *Roine*-nimi on vanhimpia iättyjä paikannimiämme. Hyväksyttävimmältä vaikuttaa Eero Kiviniemen kannanotto: hän mainitsee *Roineen* sellaisen nimien joukossa, "joiden appellatiivisista merkityksistä meillä ei ole mitään tietoa". – RLP

Alanen, Timo & Kepsu, Saulo 1989: 261; Erkamo, Viljo 1990: 218–222; Hauho vanhoissa kartoissa 2003: 36–37; Kiviniemi, Eero 1978: 73; Ojansuu, Heikki 1920: 191.

Rokkala

1. kaupunginosa ja ratsutila Mikkelissä Etelä-Savossa. *Rockala* 1707–1716. Jo vuonna 1608 seudulla asui Rokkasia (*Rockain*), joiden mukaan tila on nimetty.

2. kylä Kiteellä Pohjois-Karjalassa. *Dr. Prokkujevo dor* 1500, *Räckola* 1618. – Kylä sijaitsi aiemmin Misolan paikalla, mutta kylän siirtyessä siirtyi nimikin. Kylän nimi perustuu sukunimeen *Rokkanen* (*Timofejko Räckajn* 1638) tai ortodoksiseen ristimänimeen *Rokka ~ Rokko*, joka on kansanomaisen muunnos nimestä *Prokopios*.

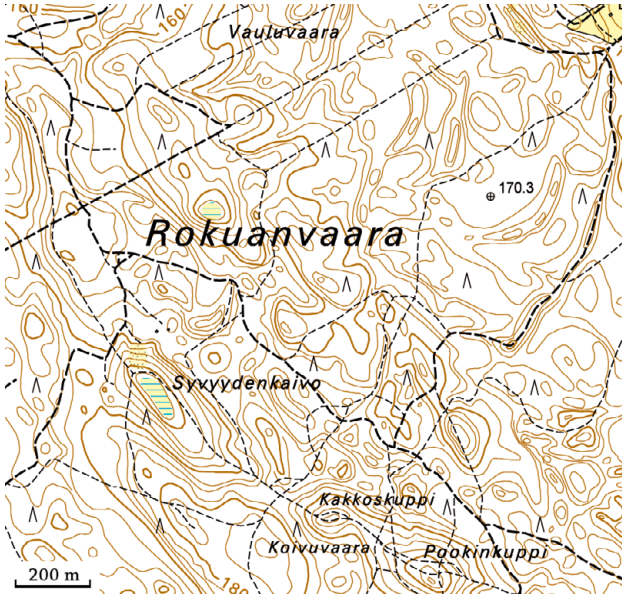
Myös Savonrannalla ja Rautalammilla on sukunimeen perustuvat *Rokkala*-nimiset kyläkunnat, mutta noilla paikkakunnilla Rokkasia on asunut vasta 1700- ja 1800-luvulla. – SP

Nissilä, Viljo 1976b: 121; Ronimus, J.V. 1906: 44; Saloheimo, Veijo 1971: 121; Westerholm, Martti 1926: 81; HisKi.

Rokkallio kallio Vihdissä Länsi-Uudellamaalla. Puheessa myös *Krokokallio*. – Kallion lounaisrinne on hyvin louhikoinen. On luultavaa, että sana (*k*)*roko* kuvaa tuota louhikkoisuutta. Vrt. Vihdin murteen *kropo* ja Lönnrotin sanakirjassa (1874) esiintyvät *kroho* ja *krokelo*, joilla kaikilla on merkitys 'rosoinen, epätasainen, koloinen, ryhmyinen'. – MV

Rokua vaara-alue Utajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla ja kansallispuisto Vaalassa Kainuussa. *Rokuanvaarojen* kaakkoispuolella *Rokuanjärvi*. *Rokuwanoja* 1650, *Rockua fiskie* 1690. – *Rokua-*, *Roko(v)a*-nimiä on melko yhtenäisellä alueella Pohjois-Savosta Rovaniemelle. Taloja lukuun ottamatta nimet tarkoittavat yleensä vaaroja, kallioita ja kankaita, ja nimeämismotiivina näyttää olleen paikkojen epätasaisuus. Nimet pohjautuvat *roka-*, *ro(k)ko*-sanapesyeeseen, esim. *rokama* 'naarmu, nirhama; kolo puussa'. Myös taudin nimitys *rokko* johtuu siitä, että se jättää ihon epätasaiseksi. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 198–199; KA: FR 312, TUOKKO.

Rokuanvaaran maanpinnan epätasaisuus näkyy hyvin maastokartan korkeuskäyriä tutkittaessa.

Rommaeno saP *Ropmaeatnu*, joki Enontekiöllä Käsivarren Lapissa, lähtee *Rommajärvestä*, saP *Ropmajärvri*, ja laskee Lätäsenuon. Järven lähellä on *Rommavaara*, saP *Ropmavärrri*. Alavaa maata joen varrella kutsutaan *Rommavuomaksi*, saP *Ropmavuopmi*. *Rommavuoma* 1740, *Rämmavuoma* 1803. – Suomeen nimet on omaksuttu saamesta. Saamelaisen alkuperäosan *Ropma-* merkitys ja alkuperä on kuitenkin hämärä; tällaista sanaa ei kielessä ole, eikä muita samanasuisia nimiäkään tunnetta. Nimien loppuosa → *eno*, → *eatnu* 'suuri joki'. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Ronni kylä Lammilla Kanta-Hämeessä. *Lass Pāualson Ronnis* 1469. – *Ronni*-alkuiset paikannimet keskittyvät lähinnä Päijänteen lähialueille: kaakkoiseen Hämeeseen, Pohjois-Kymenlaaksoon ja Etelä-Savoon. Lammin kylännimi perustuu talonnimeen, johon sisältyy seudulla tunnettu sana *ronni* 'vetinen kuoppa; syvennys; lähde' (< ruots. *brunn* 'kaivo, lähde'), mahdollisesti ensin mainitussa merkityksessä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ronni; NA; SMSA.

Roparnäs → *Huutoniemi*

Ropi saP *Roahpi* (myös *Roahppi*, *Rohpi*), tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. – Suomeen nimi on lainattu pohjoissaamesta, jossa nimen merkitystä ei tunneta. Kuolan niemimaan kiltinäsaamen kielessä kuitenkin tavataan sen täsmällinen äänteellinen vastine, sana *rue* 'bb', joka merkitsee 'kiviröykkiötä' ja myös 'rosoista vuorta'. Koska Ropi on kivikkoisen, sen nimi voidaan hyvin johtaa tämän sanan vastineesta, joka on sittemmin kadonnut käytöstä pohjoissaamassa. Lisäksi

Roahpi esiintyy muutaman vaaran nimenä Ruotsin puolella Tornion Lapissa. Rinnakkainen nimiasu *Rohpi* on ilmeisesti syntynyt kansanetymologisen sekaannuksen kautta, vrt. saamen *rohpi* 'katto'. – AA ja SA

Ropinsalmi saP *Roabičoaalbm*i, kyläkunta ja lomakylä samanimisen salmen tuntumassa *Ropijärven*, saP *Roabijärvri*, ja Naimakkajärven välissä Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. Järveen laskee pohjoisesta *Ropin* länsipuolelta *Ropijoki*, saP *Roabijohka*. *RoobJärffwi* 1642, *Robbijerf* 1796. – Suomenkielinen nimi on käännetty saamesta. Myös *Ropijärvi* ja *-joki* ovat tarkkoja käännöksiä, jos lähtökohtana pidetään 1960-luvulla kirjattuja saamelaisia nimiä, joissa on alkuosana *Roahpe-*. Tämä on yhdysosamuoto kadonneesta sanasta *roahpi* 'rosoinen vuori tms.' Nykyisin tämä saamelainen nimiryvä on genetiiivalkuinen. → *Ropi*. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Ropmaeatnu → *Rommaeno*

Rosala kylä ja saari Dragsfjärdin Hiittisissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Rodzala* 1540, *Rosala Bij* 1553. – Nimen on selitetty olleen alkuaan joko saarenimi **Ruotsinsalo* tai asutuksennimi **Ruotsala*; nimen vanhimmat asiakirjamerkinnot näyttäisivät tukevan jälkimmäistä vaihtoehtoa. Ruotsinkieliseen asutukseen viittaavan nimen ovat todennäköisesti antaneet naapurisaaren Hiittisten suomenkieliset asukkaat. – RLP

Huldén, Lars 2001: 148; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 290.

Rosen bastioni Loviisassa Itä-Uudellamaalla, myös *Bastion Rosen*. *Bast Rosen* 1747. – Tunnusomaista Loviisalle ovat 1700-luvulta säilyneet linnoitukset. Kaupunki perustettiin raja- ja linnoituskaupungiksi 1745. Maalinnitukset, bastionit → *Ungern* ja *Rosen* rakennettiin turvaamaan vanhaa Viipurin tietä. Linnoituksia nimettiin kuningasperheen jäsenten, mutta myös muiden arvohenkilöiden mukaan. Niinpä bastioni Rosen sai nimensä kenraalikuvernööri Gustav Fredrik von Rosenin mukaan. – GHK

Nikander, Gabriel 1930; Sirén, Olle 1995.

Rotimo järvi Vieremässä Pohjois-Savossa. Järvestä lähtee *Rotimojoki*, ja joen varrella on samanniminen kylä. – Nimen pohjana voi olla saamelainen 'ilvestä' tarkoittava sana, joka tunnetaan vain läntisimmistä saamen kielistä, vrt. eteläsaamen *räteme*. Suomessa on muutamia muitakin *Rotimo-*, *Ruotimo*-alkuisia paikannimiä, jotka voivat perustua samaan saanaan. – AA

Rouhiala kartano ja osa-alue lähellä Mikkelin kaupungin keskustaa Etelä-Savossa. *Rouhiala* 1817–1827. – Nykyisin Rouhialassa toimii ratsastustalli. Seudulla asui Rouhiaisia ainakin jo 1608, vaikka suku ei jäänytkaan siellä pysyväksi. Asumuksen nimi perustuu sukunimeen. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rouhiainen; Westerholm, Martti 1926: 81;

HisKi.

Routio kaupunginosa ja kylä Lohjalla Uudellamaalla. *Rautioby* 1447, *Routio* 1447. – Routio on ollut kylä jo 1400-luvulla. Kylän keskellä sijaitsevan kantatalonkin nimi on *Routio*. Tila oli ratsutilana ainakin 1600-luvulta lähtien. Keskiajan asiakirjoissa esiintyy toisaalta *Rautio*-alkuisia ja toisaalta *joki*-loppuisia (*Routijokij* 1551) muotoja. Kantanimenä lienee ollut joennimi **Rautijoki*, joka on voinut ehkä tarkoittaa kylässä olevaa luonnonojaa tai Hiidenvedeltä Lohjanjärveen tulevan reitin jokimaista osaa kylän kohdalla. Asutusnimi on muutunut *io*-loppuiseen muotoon vastaavalla tavalla kuin esim. nimi → *Mustio*. Muutos *Rautio* > *Routio* voi olla ruotsin vaikutusta. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 438; Nissilä, Viljo 1962a: 94.

R

rova on perä- ja länsipohjalaisissa murteissa 'metsäinen harju t. mäki, harvametsäinen (usein kivikkoinen) ylänkö, vaara t. kangasmaa; vanha paloalue'. Tämä on vanhastaan tulkittu lainaksi saamen sanasta *roavvi*. Joidenkin nimien alkuosana sana esiintyy muodossa *Rovi-* ja vastaa tällöin saamen *genetiiviasua roavi* (saP). Muualta Pohjois-Suomesta tavatut *rova*-sanat merkityksessä 'kivikkoinen vaara, kivikkokangas, kiviröykkiö' sopivat niin ikään 'paloalueen' merkityskenttään, sillä metsäpalo paljastaa usein ylävän maan kivikkoisen maaperän. Siten maastotermi *rova* on Etelä-Lappia myöten aukottomasti lainaa saamen sanasta *roavvi*, jota se vastaa merkitykseltäänkin. Pohjanlahden rannikon *rovat* mm. merkityksessä 'jääröykkiö' saattavat olla yhteydessä eri sanueisiin, kuten *rovikko* 'karkea jää', mutta niidenkin suhde Wiedemannin mainitsemaan viron sanaan *rava* 'vedenalainen kivi' on äänteellisesti heikko. – Peruskartassa *rova*-loppuisia nimiä on Lapissa ja Oulun ympäristössä yhteensä noin 440. Noin 270 on tulkittu maanmittauksen ohessa kohoumannimiksi, noin 120 metsäalueiden nimiksi ja 45 talonnimiksi. Lisäksi on muutama kylännimi ja muu luontonimi. Yleisimmät nimet ovat *Rova* (22), *Palorova* (8), *Kotarova* (8), *Särkirova* (5), *Raate-rova* (5) ja *Muotkarova* (5). Useat *rova*-loppuisista nimistä ovat moniosaisia, kuten Kolarin *Alinen Nuottalompolonrova*. Osa Pohjois-Suomen nimistä on mukailtu saamesta, esimerkiksi

Inarin *Sestrovaa* vastaa inarinsaamen *Sestjuvrúávi* ja Enontekiön *Pasmarovaa* pohjoissaamen *Basmaroavvi*. – SA ja TS

SSA s.v. rova; Paikannimirekisteri 2005.

Rovaniemen mlk. entinen kunta Lapissa, vuoden 2006 alusta osa → *Rovaniemen* kaupunkia. Ruotsiksi *Rovaniemi lk.* – Kun Rovaniemen kunnasta erotettiin 1929 Rovaniemen kauppa-ala, sitä ympäröivästä alueesta syntyi Rovaniemen mlk. – SP

Rovaniemi kaupunki Lapissa Kemijoen ja Ounasjoen yhtymäkohdassa. *Ruanim* 1490, *Roanemi by* 1559, *Roanemi* 1564. Rovaniemestä muodostettiin 1600-luvun alussa Kemin kappeliseurakunta, 1785 itsenäinen seurakunta ja 1867 kunta. Kirkonkylästä tuli taajaväkinen yhdyskunta 1901, kauppa-ala 1929 ja kaupunki 1960. – Nimi on alkuaan luontonimi. Pohjois-Suomessa Kuusamosta alkaen on paljon paikannimiä, joihin sisältyy saamesta lainautunut sana → *rova* 'metsäinen mäki; vanha paloalue' (pohjoissaamen *roavvi* 'vanha palo'). Tietenkin osa *Rova*-nimistä voi olla jo alkuaan saamelaisia. – AR

SSA s.v. rova; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Rovaniemi lk. → *Rovaniemen mlk.*

Rovisuvanto saP *Roavesavvon*, Tenon suvanto ja pieni kylä sen rannalla Utsjoella Lapissa. Kylästä on käytetty varhemmin myös nimitystä *Heikoraš* tai *Heikkoraš*. – Suomenkielinen nimi on mukailtu saamenkielisestä, niin että sanan *roavvi* *genetiivimuoto roavi*, yhdyssanamuotona *roave-*, on korvattu harvinaisella *Rovi*-muodolla. Normaali mukaelma sanasta *roavvi* on suomen peräpohjalaismurteissa *rova*, ja sillä tarkoitetaan tällä alueella, samoin kuin saamen sanalla yleensäkin, vanhaa palomaata, johon on kasvanut puustoa. Nimen merkitys "rovan suvanto" viittaa johonkin tiettyyn rovaan, mutta sellaista ei ole kuitenkaan nimetty. Hieman pohjoisempaan sijaitsee *Erkkeroavvi* "Erkinrova". – AA ja SA

Rudanko kylä Kokemäellä Satakunnassa. *Rodango* 1455, *Rudange fors* (koski, nykyinen Niskakoski) 1456. – Nimeen sisältynee sana *ruta* 'muta, lieju; vetinen maa', *-nko* on paikkaa tarkoittava johdin. Nimellä olisi alkuaan kuvattu Kokemäenjoen rantojen suuperäistä maata kylän ja kosken seudulla. – SP

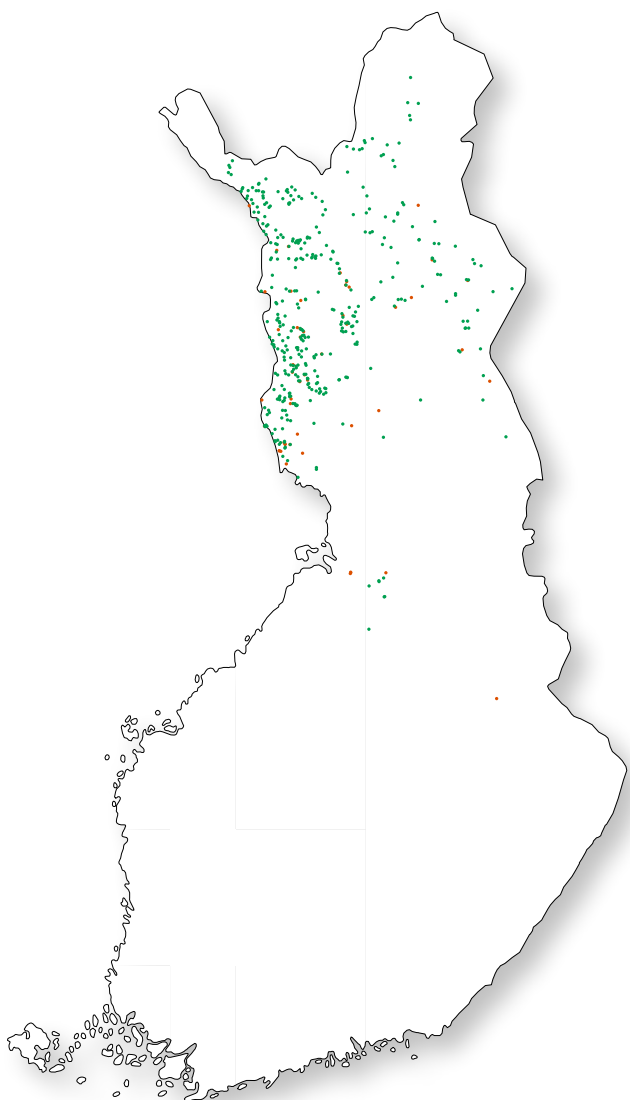
Koskipää, Ritva 1971: 139; Nissilä, Viljo 1968a: 320; Ojansuu, Heikki 1920: 195; Räsänen, Alpo 2003: 115.

Rudom → *Rutum*

Ruha kylä ja rautatieliikennepaikka Lapualla Etelä-Pohjanmaalla. – Ennen *Ruha*-nimisen rautatiepysäkin perustamista 1880-luvulla kylän nimi oli *Ruhka* (*Ruhca* 1751–1753) ja *Ruhaankylä*, mutta virallinen pysäkin nimi muutti ajan mittaan nimitystännön; tosin nimi näyttää olleen käytössä jo aiemminkin (*Ruha* 1850). Nimeen sisältyy sana *ruha* ~ *ruhka* 'roju, ryttö, röykkiö; kasaantuma, tukkisuma'. Nurmonjoessa on Ruhan kylän kohdalla lahdekkeinen laajentuma, johon ovat virran mukana voineet ruuhkautua niin tukit kuin jäälautat. – SP

Laurosela, Jussi 1909: 164; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ruha; Pio 1940: 264; Hiisk; MHA E 24 60:26.

Ruhade kylä Nakkilassa Satakunnassa. *Ruhattu* 1542, *Ruhacoski tulqvarn* 1590, *Ruhade* 1625, *Ruhattu* 1725–1731, *Ruhade* 1723, *Ruhaten* (gen.) 1800, *Ruhade fors* 1844, *Ruhatteen* 1881, *Ruhareen* 1906. – Ritva Koskipään laskelmien mukaan 1500-luvun lähteiden nimimaininnoista suurin osa on tyyppiä **Ruhattu*, joka seitsemäs muotoa **Ruhaja* ja vain pieni osa muotoa **Ruhade*; 1600-luvulla yli puolet muotoa **Ruhade* ja jonkin verran vähemmän muotoa **Ruhattu*. Nimellä on voinut tarkoittaa alkuaan koskea tai sen läheistä suvantopaikkaa. Nimeen sisältynee sana *ruha* ~ *ruhka* 'roska; lika, loska; heinien tai olkien tähteet' tai sanaa vastaava verbi. *Ruhattu* eli *Ruhaja* olisi voinut kuvata paikkaa, johon joessa kulkevat

Paikannimet, joiden loppuosa on *rova*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

roskat ruuhkautuvat. Muoto *Ruhade* on lyhentynyt nimestä *Ruhadenkoski* tai *Ruhadenkylä*. – SP

Blom, Kaisu 1929: 265–274; Koskipää, Ritva 1971: 139–141; Nissilä, Viljo 1939: 27; Nissilä, Viljo 1962: 65; Ojansuu, Heikki 1903a: 30; SKES s.v. ruhka; MHA A 41 25:4; NA.

Ruhala kylä ja kartano Ruovedellä Pirkanmaalla. *Ruhala* 1681. – Kautun kanavan länsipuolella on kylän vieressä Ruoveden järvenselkällä *Ruhalanselkä*. Kylännimi perustuu savolaislähtöiseen sukunimeen *Ruha(i)nen*, joka mainitaan viimeistään 1605 Ruovedellä. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 802.

Ruhtinansalmi kylä Suomussalmen koilliskulmalla Kainuussa. Alkuaan nimi on tarkoittanut ja tarkoittaa yhä Kiantajärven Pääsämönselän ja Akkojärven välissä olevaa salmea. *Ruhtinansalmi* (kylä) 1683, *Ruhtinan Salmi* 1691. – Nimen alkuaan on karjalainen sukunimi *Ruhtina*, joka on tunnettu viime vuosisadalla mm. Impilahdella ja mainittu Vienan Suomajoelta 1556. – AR

Räisänen, Alpo 2002: 39; KA:TUOKKO.VA 9 186: 565.

Ruissalo saari Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Runsala*. *Runesal gård* 1540, *Runsall* 1547, *Runssala* 1541. Maarian pitäjässä sijainnut Ruissalo liitettiin Turun kaupunkiin laidunmaaksi ja huvila-alueeksi 1845. – Suomalainen nimi *Ruissalo* näyttää olevan vanhaa perua: jo 1500-luvun asiakirjoissa on kaksi siihen viittaavaa kirjoitusmuotoa, esim. *Ruijssal* 1550. Ahlmanilla nimi *Ruissalo* on 1865 ja Lönnrotilla 1874–80. Nimi on alkuaan epäilemättä suomenkielinen saarenimi. Alkuperäiseksi on esitetty nimeä **Ruonasalo*. Sen lopussa on ’suurta saarta’ merkinnyt sana *sal*. Alun *ruona*-sanalle on murteista kirjattu virtaavissa vesissä käytetyn kalanpyydyksen merkityksiä. Tietojen mukaan ruonapyyntiä on Varsinais-Suomessa harjoitettu myös matalissa rantavesissä ja lahdissa. Nimessä mainittu ”ruona” on ilmeisesti ollut saaren etelärannan suuri, myöhemmin umpeen maatonun lahti. 1500-luvun asiakirjoissa mainitaan tällä paikalla sijainnut *Ruona ~ Ruoni* -niminen niitty. – RLP

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 222–225; <http://www05.turku.fi/ympto/ruissalo/vaiheita.shtml>, 25.9.2007.

Ruka tunturi (myös *Rukatunturi*) ja matkailukeskus Kuusamosa Pohjois-Pohjanmaalla. Kansanomaisesti alkuaan *Rukavaara* (näin Kuusamon pitäjänkartassa 1903), mutta tietoisesti otettua *Rukatunturi*-muotoa on käytetty jo 1930-luvulla. Tunturin kaakkoispuolella on *Rukajärvi*. – *Ruka*-nimiä on muuallakin, esim. *Rukavaara* Kiimingissä, *Kärsämäellä*, Suomussalmella ja Enossa. Nimiin sisältyy paikoin suomen murteista (Häme, Pohjois-Karjala, Kainuu) ja karjalan kielestä tunnettu sana *ruka* ’kuiva kuusen pihka’. *Ruoka* on käytetty esimerkiksi harjoja valmistettaessa ja puuastioiden tiivistämiseen, mikä ilmeisesti selittää sanan esiintymisen paikannimissä. – AR

KKS s.v. ruuka; SSA s.v. ruuka.

Rumpila → *Drombom*

Rumpu kulmakunta Ylämaan Villalan kylässä Etelä-Karjalassa. – Kyläkunta on saanut nimensä *Rumpu*-nimisestä talosta tai sen asukkaiden nimestä. Talosta merkintöjä asiakirjoissa 1700-luvulta alkaen, esim. *Trumbu* 1739, ja asukkaiden nimestä jo 1600-luvulta. Talon asukkaiden sukunimi oli varhemmin *Rumpumies*, joka alun alkaen ilmeisesti ollut lisänimi, esim. *Trumbumies*, *Per Knuttsson* 1639, *Mattz Trumbu* 1742, *Joseph Jonasson Rumpu* 1869. – LL

HisKi; KA:TUOKKO.

Runa gård → *Ruona*

Runkaus alue Vähäjoen ja *Runkausjoen* välissä ja siellä oleva asutus Tervolassa Lapissa. *Runkausjoki* virtaa useampana haarana Kivalon selänteen poikki Kemijokeen ja joen haaro-

jen väliin jää myös selänteeseen kuuluva *Runkausvaara*, josta niin ikään käytetään yksiosaista nimeä *Runkaus*. Joen pohjoispuolella Tervolassa on *Runkauksen luonnonpuisto* ja eteläpuolella Simossa, Ahma-aavan alueella, sen toinen osa. *Rungaus* 1830. – Nimi on todennäköisesti mukaelma saamelaisesta nimestä, joka pohjautuu sanueeseen *roggi* (saP) ~ *saI rogge* ~ *saKo rã ’gǧ* ’kuoppa, painanne, syväne’; siitä on suomen pohjoisimpiin murteisiin lainautunut vastaava maastotermi *runka*. Sananlopun *-us* saattaa perustua paikallisessa suomen kielessä omaksuttuun malliin, jonka muita ilmentymiä ovat mm. *Meltaus*, *Javarus*, *Ossaus*- ja *Vanttauskoski*. Mikäli se periytyy saamesta, on lähdeverbistä *roggat* (saP) ’kaivaa’ ja sen johdoksista *rokkadit* ’kaivella’, josta tunnetaan harvinaisehko johdos *rokkadas* ’paikka jota on kaiveltu tai joka on syöpynt’. Motiiviksi voi arvella joen muodostamia painanteita Kivalon vaiheilla. Nimiryypään ensi jäsenenä sopii joka tapauksessa pitää joennimeä. – SA

KA: MHA: Maakirja.

Runko kylä Piikkiössä Varsinais-Suomessa. *Runghaby*, *Rungo* 1417. – Karunassa on ollut samanniminen torppa (*Rungoudden* 1775), jonka nimi liittyy Kemiönsaaren ja mantereen väliseen Rungonsalmeen (ruots. *Rungoströmmen*). Perniössä *Runko* on aiemmin tunnettu pellon nimenä ja Tammelassa mökin nimenä. Tammelassa on yhäkin *Runkomäki*. Siellä nimi liittyyne puunrunkoihin. Tyydyttävää selitystä Piikkiön *Runko*-nimelle ei ole esitetty. Kylännimi voi perustua talonnimeen ja se varhaisen isännän nimeen *Rongo ~ Rungo ~ Runko*, joka voisi olla lyhentymä esim. nimestä *Rongoteus ~ Virongoteus*, esim. Ruovedellä mainitaan henkilönnimi *Marchus Ronkateus* vielä 1574. Muinaisille suomalaisille *Rongoteus* on ollut myös rukiin ja sadonkorjuun jumala. Nimeen voisi sisältyä myös kansanomainen muoto germaanisesta miehennimestä, esim. skandinaavisesta nimestä *Runkæl* tai saksalaisesta *Rune*-kantaisesta nimestä kuten *Runger*, *Ron(n)iger*, *Runge*. – SP

Gottschald, Max 1982: 417; Lundgren, Magnus – Brate, Erik – Lind, E. H. 1892–1934: 209; REA: 281; SKES s.v. Rongoteus; DF: 1516; KA: Suvanto/ Ruovesi s. 2391; NA.

Runni kylä, kartano, kylpylä, retkisatama ja rautatieliikennepaikka Iisalmessa Pohjois-Savossa. *Runni-huvit* 1880, *Runni* 1890. – Runnin kylpylässä on vietetty kylpyläelämää jo 1700-luvulla, vaikka virallisesti kylpylätoiminta aloitettiin 1904. 1750-luvulla löydettiin ehtymätön Runnin lähde, jonka rautapitoisella vedellä todettiin olevan terveyttä edistävää voimaa. Kansan suussa kiersi kertomuksia mitä ihmeellisimmistä parantumisista ja ihmelähteelle vaellettiin kaukaakin. Terveyslähteen ensimmäiset rakennukset valmistuivat ilmeisesti jo 1760–1770-luvulla. Virkamiehet ja säätyläiset asuivat hotellissa, kun taas rahvas, joka tuli myös juomaan ”runnia”, majoittui ympäristön maa-alaistaloihin. Vähitellen kylpylän ympäristön asutusta alettiin kutsua *Runniksi*. Varhemmin Runnin nimenä oli *Vilhelmsdal* (*Vilhelmsdal* 1805), joka tarkoitti paikalle nousutta säätyläistilaa. *Runnin* nimi on mukailtu ruotsin sanasta *brunn* ’kaivo’, koska aikanaan lähde valjastettiin kaivoksi ja ympärille rakennettiin erillinen kaivohuone. – SP

Savo 25.6.1880; Wiipurin Sanomat 3.8.1890. HisKi; www.runninkylpyla.fi/historia/index.html, 1.6.2005.

Runsala → *Ruissalo*

Ruokkaanneva soidensuojelualue Sääksjärven kylässä Vimpeissä Etelä-Pohjanmaalla. *Räkaiwonneva* 1822, *Ruokaivonneva*, *Räkaiwon neva*, *Ruokaun nevan Rämmäcko* 1830. – *Ruokkaansaari* (*Ruokaun Saare* 1830) on metsäsaareke nevalla, *Ruokkaanhauta* on tervahauta *Ruokkaansaaressa*. Vanhastaan on käytetty muotoja *Ruokkaudenneva*, *Ruokkaudenjärvi* (lam-

R

pi nevalla, *Rokaisen Järven Länsipä 1783–1784, Ruokojärvi 1822*) ja *Ruokkautenpuro* (puro, joka lähtee lammesta). Nimi on muuntunut ajan mittaan niin paljon, ettei alkumuotoa ole helppo nähdä. Jos nimeä pidetään suomenkielisten antamana, on otettava huomioon murremuoto *Ruokkauten-*, joka saattaa olla sanasta *ruokata* 'raivata, perata, puhdistaa' johdettu teonnimi **ruokkaus* : **ruokkauten* (Irma Vilkuna 1960 on ehdottanut samaa merkitsevää verbiä *ruokota*). – Suo on Natura 2000 -alue, joka on lähes pyöreä keidassuo. – PM

Lassila, Mirja 1991: 166; NA:Vimpelin paikannimikokoelma; SMSA; www.ymparisto.fi [8.8.2007].

Ruokolahti kunta Etelä-Karjalassa Saimaan rannalla. Jääsken pitäjän kylä vuoteen 1572, jolloin erotettiin itsenäiseksi seurakunnaksi. *Rokolax* 1583. – Nimensä pitäjä on saanut sijainnistaan: sen kirkonkylä on Saimaan Haapavedestä pistävän lahden rannalla. Lahden nimi ei ainakaan nykyään ole *Ruokolahti*, mutta lahden sanotaan kasvaneen ruokoa ja muuta rantakasvillisuutta. Järviruoko oli ennen tärkeä taluskasvi: sitä leikattiin ja kuivattiin karjan rehuksi. – LL

Suomenmaa 6 (1976): 456; Ylönen, Aulikki 1957: 504; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ruona asuinalue Naantalissa Varsinais-Suomessa. – Nimi perustuu torpan nimeen (*Ruona tp* 1789). Torpan nimi viittaa ilmeisesti läheiseen pieneen, suorantaiseen merenlahteen, johon laskee pieni puro, *Ruonanoja*. Lounais-Suomessa *ruona* merkitsee 'vesijättöä, maatonutta mutalahtea yms.' Ruonat ovat usein olleet kalastuspaikkoja; ruonapyyntiä on harjoitettu joissa ja puroissa sekä matalissa rantavesissä varsinkin keväisin, kun kalat ovat nousseet niihin kutemaan. Sana *ruona* on laajentunut merkitsemään myös kalanpyydystä tai sen osaa. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ruonala; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 222–224; HisKi.

Ruona

1. kylä Etelä-Pohjanmaalla Kuortaneella. *Ruona* 1757. – Kylän laidalla on Nisosjärvestä Kuortaneenjärveen laskeva lyhyt *Ruonanluoma*. Perimätiedon mukaan Ruonan ensimmäinen asukas oli Ylistarosta tullut *Nils Röne*. Kylännimi lienee kuitenkin paikalla syntynyt. Kuortaneen Ruona on kuuluisa Suomen sodan aikana käydyistä taistelusta.

2. kyläkunta Tl. Koskella Varsinais-Suomessa. – Nimi perustuu talon nimeen ja talon nimi puolestaan suon- tai viljelyksen nimeen. Aiemmin *Ruona* tarkoitti Niiniojan latvan eteläpuolelta alavaa niittyä, nykyistä peltoa. Sen läpi virtasi *Ruonanoja*. Alue oli aiemmin suota (*Ruonan Rahca* 1784).

3. kylä Lapin kunnassa Satakunnassa. *Erich Roualth* 1516, *Rona* 1540, *Ruona by* 1816. – Kylä sijaitsee Narvijärven eteläpuolella, lähellä virtaa Narvioja; viljelykset ovat vesijättömaalla.

4. kyläkunta Suomenselällä Varsinais-Suomessa. Paikalla on ollut alkuaan torppa (*Ruona Tärp.* 1780), jonka vierestä laskee puro *Ruonajärveen*.

Näissä nimissä *ruona* tarkoittaa veto-ojaa tai puroa, mutta myös oijen varsien liejuista, mutapohjaista vesijättöä, joskus umpean kasvanutta lahtea, salmea tai suota, joskus järven rantamaata tai tällaisille paikoille syntynyttä viljelystä. Koska kapeikat, laskuojat ja matalat rantavedet ovat olleet suotuisia kalanpyyntipaikkoja, *ruonaksi* on alettu nimittää myös näitä

Ruokolahden kunnan vaakunasana on järviruokojen aaltokuvio.

pyyntipaikkoja ja niissä käytettyjä pitkiä, säkkimäisiä kalanpyydyksiä ja sälekatiskoita. – SP

FMU 7: 438; Meri, Arvo 1943: 144–146; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ruonakoski, Ruonala; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 222–225; Saxén, Ralf 1910: 81; HisKi (Kuortane, Lappi, Suomenselä); NA.

Ruona kylä Sauvossa Varsinais-Suomessa. Kylän kantatalon ruotsinkielinen nimi on *Runa gård*. *Rune* 1418, *Rwna gaard* 1469, *Runagordz lään* 1542. – Kylännimi on alkuaan *Ruonanojen* varrella sijaitsevan tilan nimi. Joki on peruskartan korkeuskäyristä päätellen laskenut aiemmin kapeaan lahteen, joka on ulottunut tilaan saakka. Joen suusta on ehkä käytetty nimeä **Ruona* (suomen sanasta *ruona* 'langasta kudottu suppilomainen puukehyksinen kalanpyydyks', 'oja, vesiperäinen paikka'), joka on otettu talon nimeksi ja myöhemmin myös kylän nimeksi. – PS

Huldén, Lars 2001: 165; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 222–225.

Ruonala kaupunginosana Kotkassa Kymenlaaksossa, vuoteen 1954 Kymiä. *Runala* 1570, *Ronala* 1571. – Kaupunginosan halki laskee mereen oja. Ruonala on ollut alkuaan talo *Karlbbyn* – *Karialan* ~ *Karjalan* kylässä. Sen nimen hävittyä 1620-luvulla tilalle tulivat *Ruonala* ja → *Lankila*. Nimen selitykseksi ks. → *Ruona*. – SP

Hausen, Greta 1920: 309; Mattila, Veikko 1960: 311–312.

Ruoni kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Strömma*. *Ped. Ronild* 1567. – Suomenkielinen nimi tulee asiakirjoihin vasta 1560-luvulla, mutta oletettavasti se on ollut käytössä aiemminkin. Nimi on ollut alkuaan luonnonpaikan nimi. Siihen sisältyy sana *ruona*, jolle on Taivassalosta ja Kalannista kirjattu ojan tai yleensä vesiperäisen paikan merkitys. Nimi on ilmeisesti annettu kylän keskellä sijaitsevasta *Ruonijärvestä* mereen laskevalle ojalle. – RLP

Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 222–225.

Ruoppaköngäs koski Kulkujoessa Kittilässä Lapissa. – Nimi on varmastikin saamelaista lainaa, mutta nimenalun *Ruoppa*-tarkempi tausta on epävarma; kenties sama sana kuin pohjoissaamen *roahppi* 'surma, perikato'. Jos oletus osuu oikeaan, nimi voisi perustua paikalla sattuneeseen hukkumistapaukseen. – AA

Ruosmesuo suo Ilomantsin itäosassa Pohjois-Karjalassa, suon etelälaidassa *Ruosmelampi*. – Nimen alkuosana on karjalan kielen sana *ruosme* ~ *ruosma* 'ruoste, ruosteenvärinen, rautapitoinen vesi tai liete'. Sama sana sisältyy myös Lieksan kylän nimeen *Ruosma* (*Ruosmaby* 1689) ja sen taustalla oleviin luontonimiin *Ruosmanjärvi* ja *-joki*. – AR

KKS s.v. ruosme; HisKi.

Ruotaanmäki kylä Iisalmen lounaisosissa Pohjois-Savossa. *Rotamäkiby* 1666, *Ruotaanmäki* 1733; mäkenä *Räätan lahen mäki* 1620-luvulla; *Rotaiochian maa* 1561. Maarekisterikylänä on myös *Ruotaanlahti* (*Rotalaxby* 1666, *Ruotaanlax* 1734). – *Ruotaanmäki* on ilmeisesti saanut nimen sijainnistaan Pielaveden Lammasjärven Ruotaanlahden lähistöllä. *Ruotaanlahti* tunnetaan myös Iisalmen Haapajärven kaakkoispohjukan nimenä, mistä se on siirtynyt tarkoittamaan myös kylää. Muun Suomen Lapin *Ruota*-paikannimet näyttäivät kaikki liittyvän lahtiin, lampiin tai pieniin järviin. Nimen sisältö on epäselvä. Suomen kielessä sen alkuaan voi verrata *ruoto*-sanan murremuotoon *ruota* tai sanaan *ruote* 'korte'. Korkeaharjanteisen Ruotaanmäen nimi voisi liittyä myös saamen sanaan *ruohtahat* 'eläimen kulkureitti, laukajälki'. – SP

Alanen, Timo 2004a: 89; SKES s.v. ruoto; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 338; Älgu s.v. ruohtahat; HisKi; KA:VA 8652: 519.

Ruotanen taajama ja kaivoskylä Pyhäjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Sinkki- ja kuparikaivoksen toiminta alkoi 1962 ja

loppui 2000-luvun alussa. – Nimi palautuu talonnimeen, joka esiintyy ensi kerran tässä muodossa 1831 (*Pehr Ruotanen*; 1829 vielä *Pehr Ruotoistenmäki* ja jo 1721 *Lars Ruostenmäki*). Nimet *Ruotoistenmäki* ja *Ruotanen* esiintyivät sen jälkeen muutaman vuosikymmenen rinnakkain, kunnes *Ruotanen* vakiintui yksinomaiseksi. Ruotoistenmäen talo on perustettu 1690. Sen nimeen voi sisältyä henkilön nimi tai toisen, läheisen paikan nimi **Ruoto(i)nen*: pyhäjärveläinen perimätieto kertoo talon nimen tulleen pitäjän eteläosasta asukkaiden mukana; Karstulassa on *Ruotanen*-niminen lampi. Vrt. myös → *Ruotaanmäki*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Ruotanen; HisKi; KA: Pyhäjärven kirkonkirjat.

Ruotoduottar → Ruototunturi

Ruototunturi saP *Ruotoduottar*, Muonion ja Enontekiön rajatunturi Ounastunturin lounaispuolella Lapissa. Sen edustalla Muonion puolella on *Ruotovaara*. – Nimi on varmaan saamelaislähtöinen, mutta nykyinen saamenkielinen nimi on omaksuttu suomesta. Nimen lähtökohtana on ilmeisesti saamen kielen sana *ruohtu* 'esteaita, tav. rannasta lähtevä'. Tällaisia esteaitoja on käytetty poronhoidossa ja jo sitä ennen peuranpyynnissä. Kyseisestä aidasta ei kuitenkaan ole saatu tietoja. – SA

Ruotsalainen järvi Heinolassa Päijät-Hämeessä, osin Asikkalan puolella. *Ryöwesi*, *Ryösänwesi* 1467, *Rotzilain Lacus* 1662, *Ruotsi Wäsi* 1700-luvun lopulla. – Jussi Rainio on päättänyt siihen, että nimi on tarkoittanut ruotsalaiselle kuuluvaa vesialuetta. Paikkakuntalaisten mukaan Marjonniemen tilan ja suurelta osin koko järven omistanut *ruotsi* eli ruotsalainen oli Hannu Pietarinpoika tai tämän isä, joka oli Lepaan kartanon omistajasukua, ns. Lepaan sukua. Omistajan mukaan järvi olisi saanut alueen suomenkielisen asujaimiston keskuudessa nimen *Ruotsinvesi* eli *Ruotsalainen*. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 226; BFH 1: 5; Blaeu, Joan 1662; Rainio, Jussi 1946: 267–269.

Ruotsalo kylä Kälvillä Keski-Pohjanmaalla. *Rodzsala by* 1544, *Ruotzalo* 1688. – Kylän pohjoispuolella on mereen työntyvä nieminen, *Ruotsalonniemi*. Nimi liittyy alkuaan tähän paikkaan, joka on vuosisatoja sitten ollut saari (→ *salu* 'suuri, metsäinen saari'), mutta maankohoamisen myötä maatonut kiinni mantereeseen. Nimen sisältö on epäselvä, koska alkuosa on lyhentynyt. Kehitys **Ruotsinsalo* > *Ruotsalo* on mahdollinen. Vrt. myös → *Ruotanen*. – SP

Rantatupa, Heikki 1993: 48, 53; HisKi.

Ruotsinkylä kylä Tuusulassa Uudellamaalla, ruotsiksi → *Klemetskog*. *Rotschobuw* 1520-luvulla, ehkä Ruotsinkylää tarkoittava, *Rodhzu* 1643. – Helsingin pitäjään (nyk. Vantaa) pitkään sekä hallinnollisesti että kirkollisesti kuuluneesta Ruotsinkylästä näyttää tulleen uudella ajalla pääosin ruotsinkielinen. Joidenkin suomenkielisten talonnimien (*Maisila*, *Inkilä*, *Jussila*) perusteella voi kuitenkin päätellä, että kylässä on jo varhain ollut myös suomenkielisiä asutusta. Kylän suomenkielinen nimi muodostaa vastakohtaparin pohjoisen naapurikylän ruotsinkielisen nimen → *Finby* (suomeksi *Lahele*) kanssa. Nimet kertovat kylien asukkaiden erikielisyydestä; kylien raja on aikoinaan ollut myös kieliraja. *Ruotsinkylä*-nimen ovat aikoinaan antaneet suomenkieliset naapurit, ehkä juuri Lahelan asukkaat. Nimen voi olettaa syntyneen kylän ruotsinkielistymisen yhteydessä. Asiakirjat eivät kuitenkaan auta *Ruotsinkylä*-nimen tarkemmassa ikäyksessä, koska niissä kylästä käytetään yksinomaan ruotsinkielistä nimeä *Klemetskog*. – RLP

Sarkamo, Jaakko 1983: 73–75.

Ruotsinpyhtää kunta Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi → *Strömfors*. *Ruotsinpyhtää* 1858. – Ennen *Ruotsinpyhtään* vakiintu-

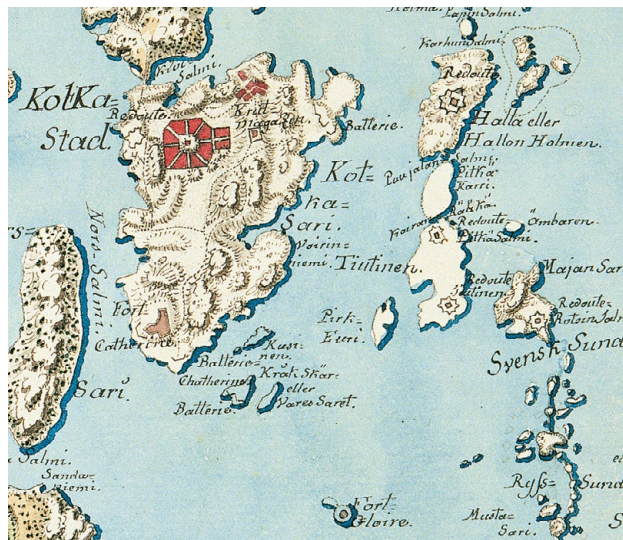

Turun rauhassa 1743 Pyhtään pitäjän itäosa jäi Venäjän, länsiosa Ruotsin puolelle. Länsiosan suomenkieliseksi nimeksi vakiintui *Ruotsinpyhtää*, ruotsinkieliseksi *Strömfors* ruukkiihdyskunnan mukaan. Vuoden 1799 kartassa pitäjän nimi *Pyttis* ulottuu vielä sekä Venäjän että Ruotsin valtakuntaan.

mista käytettiin suomeksi myös nimeä *Ruukinpitäjä*. Nykyinen nimi perustuu siihen, että Turun rauhassa 1743 Pyhtään pitäjä jakautui kahtia, kun itäinen osa liitettiin Venäjään. Se jatkoi nimeillä → *Pyhtää*; joskus siitä käytettiin epävirallisesti myös nimeä *Ryska Pyttis* "Venäjän Pyhtää". Länsiosa pitäjää jäi Ruotsille ja sai nimen *Svenska Pyttis*, joka vaihdettiin → *Strömforsiksi* 1817. Sen käännös nimenä käytettiin 1800-luvulla harvinaisesti nimeä *Virtakoski* (*Virtakosken* - - *pitäjistä* 1865). Kun 1800-luvun lopulla haettiin Suomen kunnille vakinaisia nimiä, ehdolla oli myös *Merilahti* 1500-luvun asiakirjamerkinnän *Mertilaks* mukaan. – SP

Leinberg, K. G. 1886: 67–68; Neovius, Ad. 1898: 62; Päivätär 2.12.1865; Suomen Julkisia Sanomia 3.5.1858; Suometar 14.1.1859; Wallin, V. 1897: 46.

Ruotsinsalmi salmi Kotkassa Kymenlaaksossa, aiempaa *Kymiä*. Ruotsiksi *Svensksund*. *Svensk Sund* 1789. – Ennen → *Kotkan* perustamista oli *Kotkan* saarella venäläisten 1791 perustama Ruotsinsalmen linnoituskaupunki (*Ruotsensalmi* 1798, *Ruotsinsalmi* 1821), jonka englantilaiset tuhosivat Krimin sodan aikana 1855. Linnoituksen nimi perustuu salmen

Ruotsinsalmi (*Svensk Sund*) näkyy rekognosointikartassa vuoden 1800 tienoilta *Kotkan* varuskunta-kaupungin itäpuolella.

nimeen. Tämä Kuutsalon ja Tiutisen välinen salmi tuli tunnetuksi jo 1789, kun siellä käytiin Kustaa III:n sodan aikana meritaistelu Ruotsin ja Venäjän armeijoiden välillä. Sen voittivat venäläiset, mutta seuraavana vuonna Ruotsin laivasto saavutti siellä historiansa merkittävimmän meritaisteluvuoron, mikä takasi maalle mahdollisuuden kunnialliseen rauhaan. Salmen nimi on oletettavasti annettu vasta vuoden 1743 rauhan jälkeen, kun Venäjän ja Ruotsin välinen raja siirtyi Kymijoen. Salmen kautta kulki meritie idästä kohti Ruotsia. – Toisaalta nimi voi olla jonkinlainen vastakohtanimi, koska salmesta etelään on karikkoinen *Venäänsalmi* (*Ryss-Sundet* 1800-luvun alku). – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 104; Suomen karttakirja 1799: 172; Turun Wiikko-Sanomien 24.2.1821; HisKi (Kymi); KYHIKA -karttakokoelma.

Ruotsinvesi merialue, makeanveden allas Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa. Veden itärannalla on niemeksi maantunut *Ruotsinluoto*. – Viljo Nissilä otaksuu nimeen sisältyvän henkilönnimen, joista esimerkkinä hän mainitsee Turun seudulta vuodelta 1410 nimen *Andris Rodzelaynen*. Koska ainakin lounaisessa Suomessa merialueet näyttävät usein tulleen nimetyiksi saaren mukaan, on todennäköistä, että tässäkin tapauksessa kantanimi on *Ruotsinluoto*. Siinä alkuosa voi olla henkilön lisänimi tai paikalle asettuneen henkilön kansallisuuteen viittaava nimitys. Etelämpänä Uudenkaupungin saaristossa on ruotsalaisperäisiä saarenimiä, mutta ei juurikaan Ruotsinveden tienoilla. Tässä ilmeisen suomenkielissä ympäristössä ruotsinkielisten asuttama luoto on luontevasti voinut saada asujien poikkeavakielisyyteen viittaavan nimen. – RLP

Nissilä, Viljo 1954: 268.

Ruotsula kylä ja redutti eli umpilinnake Kuusankoskella Kymenlaaksossa. *Lasse Jonsson Rotzulas* (Ruotsulasta) 1550, *Rowdzula* 1550, *Ruodzala* 1550, *Rodzsula by* 1570. – Kylä on syntynyt viimeistään 1400-luvun alussa. Muoto *Ruotsula* on nimistössämme harvinaisempi kuin muodot *Ruotsala* ja *Ruotsila*, jotka kaikki viittaavat joko taloon tai kylään. Usein nimistössämme *ruotsi* ja *ruotsalainen* merkitsevät Ruotsin hallinnassa olleen Suomen asukasta tai luterilaista suomalaista vastakohtana ortodoksit ja Venäjän valloittamat alueet. Saulo Kepsu on kuitenkin todistanut, että tässä tapauksessa ruotsalaisilla on ollut osuus kylän asuttamisessa. Kylän vanhimman talon, Ulvilan, ensimmäiset asukkaat ovat olleet nimen ruotsalaisuudesta päätellen ruotsalaisia. Nimi *Ruotsula* on korvannut viimeistään 1550 kylän vanhemman nimen → *Keltti*. Lähteet eivät riitä ratkaisemaan, onko nimi *Ruotsula* annettu suoraan kylälle vai onko se ollut ensin kylän tärkeimmän talon nimi. Umpilinnakkeen rakensivat venäläiset 1770-luvulla strategisesti tärkeään Kymijoen ylityspaikkaan. – PM

Kepsu, Saulo 1981: 141–146; Putkonen, Lauri 1993.

Ruottisenharju harju ja kylä Pudasjärvellä *Ruottisenjärven* rannalla Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeen sisältyy seudun vanhimman uudisasukkaan, savolaisen Ruottisen sukunimi (*Lass Rotine* 1573). Ruottisen talo syrjäisenä oli harvoja säilyneitä, kun viallaisten tuhositivat vuonna 1579 Pudasjärven ensimmäisen asutuksen. – JV

Vahtola, Jouko 1986: 35, 45.

Ruovesi kunta Pirkanmaalla. *Rootaeuall ved Räävesi siö* 1552, *J Rokouesi Prest Gårdh* 1563, *Roouesij* 1567, *Ruovesi* 1571. – Seurakunta erotettiin 1565 Pirkkalasta sen vanhalle eräalueelle, jota oli alettu asuttaa niin satakuntalais-hämäläiseltä alueelta kuin Savostakin. Vanhasta suurpitäjästä ovat sittemmin muodostuneet Keuruun, Multian, Pihlajaveden, Virtain, Ähtärin, Kurun, Vilppulan, Mäntän ja Pohjaslahden kunnat.

– Pitäjän nimi perustuu kirkonkylän itäpuolella olevan suurehkon järven nimeen, joka mahdollisesti on aiemmin ollut **Ruokovesi*; *ruoko* 'järviruoko, kaisla'. – SP

KA: Suvanto/ Pirkkala s. 565; Nissilä, Viljo 1962: 100; Nissilä, Viljo 1990: 305.

Ruskeala kylä Hartolassa Päijät-Hämeessä. *Ruskila* 1462, *Ruskiala* 1539, *Ruschiela* 1571, *Ruskela* 1580, *Ruskeala* 1584. – Kylännimi perustuu vastaavanaiseseen talonnimeen, jonka Viljo Nissilä on arvellut perustuvan henkilönnimeen *Ruskea* ~ *Ruskeainen*, vrt. *Jusse Ruskinen* 1458 Tennilässä. Toinen mahdollisuus on, että nimi on juonnettu *ruskea*-sanana sisältävästä luontopaikan nimestä. Sellainen voisi olla kartanon vieressä oleva Ruskealanlampi eli Hovinlampi, jonka vanha nimi on voinut olla **Ruskea* ~ *Ruskialampi*, sen vieressä on pienempi *Mustalampi*. – SP

BFH 1: 86; Nissilä, Viljo 1968b: 33.

Ruskeasanta kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Rödsand*. *Rösand*, *Rösans måsan* 1776. – Alkujaan laaja, maaperältään hyvin karu santanummi kaupunginosan länsipuolella. Nummella on vuonna 1888 käyttöön otettu Vantaan seurakuntien hautausmaa. Suuri osa nummesta on jäänyt Helsinki-Vantaan lentoaseman alle, jonka rakentaminen aloitettiin olympiavuonna 1952. – Ruotsinkielinen nimi on alkuperäinen ja suomenkielinen nimi tämän nimen käännös. Vanhan ruotsinkielisen nimen *Rödsand* jälkiosa *sand* 'hiekkä' tarkoittaa hiekkanutmea, alkuosa *röd* 'punainen' (hiekan) punaruskeaa väriä. Asutusnimenä *Ruskeasanta* periytyy vasta sodanjälkeisiltä ajoilta. Aikaisemmin alkuosan adjektiivi taipui puheessa säännöllisesti, nykyään adjektiivi on taipumaton. – KS

KA: MMA B 10 5/8.

Ruskeasuo kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Brunakärr*. – Ruskeasuon seudun esikaupunkiasutus alkoi 1890-luvulla. Suomenkielinen nimi tuli käyttöön 1900-luvun alussa nimen *Brunakärr* virheellisenä käännöksenä, jossa alkuosa tulkittiin sanasta *brun* 'ruskea'. Alkuosa *bruna* on kuitenkin murremuoto, joka pohjautuu muinaisruotsin sanaan *bruni*, *brone* 'palo, kaski, kyttö'. Jälkiosana on *kärr* 'suo'. Nimi on alkuaan tarkoittanut Pikku Huopalahden kylän Korpakseen tilalla ollutta suoaluetta. Alue liitettiin Helsingin pitäjäästä kaupunkiin 1906. Suomenkielistä nimeä ehdotettiin 1926, ja se vahvistettiin 1928. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 132.

Ruskis ruovikko ja linnustonsuojelualue Porvoonjoen suulla Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Ruskis åker* 1695, *Ruskis Swedian* 1693, *Ruskisåker*, *Ruskis berg* 1763. – *Ruskis* on ilmeisesti luonnonpaikan tai viljelyksen nimen alkuosa. Vanhat nimiasut paljastavat alueen olleen aiemmin viljelyskäytössä (ruotsin *åker* 'pelto', *svedja* 'kaski'). Ruotsinkielisen alueen -is-loppuiset nimet ovat usein suomalaista alkuperää. *Ruskis* vaikuttaa saaneen nimensä alueen mutaisen maapohjan mukaan, eli nimen taustalla voisi olla suomen värinimitys *ruskea*. Lähistöllä on ollut myös muita suomalaisperäisiä nimiä, esimerkiksi Kokkonniemen (→ *Kokkonniemi*) länsipuolella *Paska wik* 1745 (ruotsin *wik* 'lahti'). – TS

Granlund, Åke 1956: 267.

Rusko kunta Varsinais-Suomessa. *parochis Rusku* 1337, *Rusko* 1385, *Rusko soken* 1405, *Rwsko Bol* 1540. – Ruskon kirkkopitäjä on hyvin vanha. Kertoman mukaan kristinuskon valo loistanut sieltä "aamuruskon lailla", mistä pitäjä olisi saanut nimensä. Nimen tausta on kuitenkin arkisempi. Se on mahdollisesti lohjennut jonkin keskeisen paikan nimestä, joka puolestaan on perustunut paikan "ruskeuteen". Tällainen paikka voisi olla vaikkapa pitäjän läpi virtaava kapea, ruskeavetinen

Ruskonjoki, alempana *Raisionjoki*, tai kirkonkylässä sijaitseva *Ruskkallio*. Saulo Kepsu pitää mahdollisena, että Ruskon verokunnan *Kyrckebyn* (1540) vanha nimi olisi ollut **Rusko*(-). Lähiseuduilla on useita *Rusko*-nimiä, esim. *Ruskonoja* Maariassa, *Rusko(n)suo* Liedossa ja kylännimi *Ruskolainen* Marttilassa; se viittanee Ruskosta tulleen asuttajaan. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; REA: 55, 187, 228.

Russarö majakkasaari Hangan edustalla Uudellamaalla. Saari on aikojen kuluessa käynyt radionkuuntelijoille tutuksi myös säähavaintoasemana. *Rusor*, *Rossaar* 1644, *Russor* 1723. – Heikki Ojansuu mukaan nimi on ollut alkuaan **Ruuhisaari*. Tulkinta on kiistanalainen. Jälkiosaa koskeva tulkinta lienee oikea, -ö on vain ruotsalainen suhteellisen myöhäinen lisä kuten nimessä *Jussarö*. Ivar Westman on esittänyt toisena vaihtoehdona, että alkuosan alta kultaista sana *ruotsi*-, **Ruotsinsaari*, mitä voisivat puoltaa aikaisimmat asiakirjamerkinnot. Nimeä voisi verrata nimeen → *Jussarö*, jonka lähtömuodoksi on oletettu **Juutinsaari* ”juuttien eli tanskalaisten saari”. *Russarön* rinnakkaisnimenä on *Bäcklandet* tai *Bäckholmen*. *Bäck Holmen* 1725. Alkuosa *bäck* on jo alasaksasta muinaisruotsiin lainattu, maalle rakennettua suurehkoa tornimaista valotonta merimerkkiä tarkoittava sana. – KS

Ojansuu, Heikki 1920: 96; Westman, Ivar 1935: 291; Zilliacus, Kurt 1989: 222.

Rusutjärvi kylä ja järvi Tuusulassa Uudellamaalla. *Rusutby* 1540, *Rusuttu* 1555, *Rwsuttuby* 1558, *Rusuttola* 1566, *Rusutt Jerff* 1579 (kylä). – Järven nimi on ensisijainen; kylä on saanut nimen sijainnistaan tämän järven rannalla. Järven nimeä on pidetty eräkautisena ja sen on selitetty johtuvan veden väristä; järven vesi tai pohja olisi ollut varsinkin Tuusulanjärven verrattuna *ruskea* ’punaruskea, kuparinvärinen’, jonka on voinut aiheuttaa esim. Rautakorvan suolami. – Nimen alkuosaan näyttää sisältyvän verbin *ruskottaa* ~ *rusottaa* ’kajastaa punaisena’ murteinen partisiippimuoto *rusottu* ~ *rusuttu* merkityksessä ’punertava, ruskehtava’. – SP

Hausen, Greta 1924: 818; Siiriäinen, Ari – Sarkamo, Jaakko 1983: 62–63; SKES s.v. ruskea; Tuominen, Eeva 1991: 129–130.

Rutajärvi

1. kylä ja järvi Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. *Rutajärffin* 1539, *Rutajärvi* 1771. – Kylä sijaitsee Rutajärven rannalla. Järvi on ”rutapohjainen”, kirkasta vettä on vain keskellä.
2. järvi Urjalassa Pirkanmaalla. *Ruta Järvi* 1776–1855. – Järvi on rannoiltaan monin paikoin kalliainen ja kivikkoainen, mutta liejupohjainen, vesi ruskeansävyistä. → *Nuutajärvi*.
3. järvi Leivonmäellä Keski-Suomessa, vuodesta 2008 Joutsan kuntaa. *RutaJerwi* 1748. – Järvi laskee *Rutajokea* pitkin Päijänteen → *Rutalahteen*. Rutajärven pohja on upottava ja liejuinen, ja järven eteläpuolella olevan Haapaveden suvedet laskevat järveen.

Ruta-alkuisia vesistönimiä on lähinnä hämäläismurteiden alueella, jossa *ruta* ’muta, kasvinjätteistä syntynyt lieju’. Muualla *Ruta*-nimet kielinevät hämäläisvaikutuksesta. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989; Santamaa, Marja 1984: 75; Säiliä, Uuno 1930: 215.

Rutalahti kylä Leivonmäellä (vuodesta 2008 Joutsaa) ja Korpilahdella Keski-Suomessa. *Rutalax gods* 1540-luvulla, *Rutalax* 1557. – Kylän nimi perustuu Korpilahden puolella Päijänteen itäpäädessä olevan samannimisen suuren lahden nimeen. Nimen alkuosaan näyttää sisältyvän sana *ruta* ’muta, mura, törky’, jolla on voitu kuvata matalien rantojen mutaisuutta. Sellaisia Rutalahden rannat eivät kuitenkaan ole; se on kalliorantainen ja syvä. Todennäköistä onkin, että *Rutalahden* nimi liittyy Leivonmäen puolella noin neljän kilometrin päässä olevan matalahkon, rutapohjaisen → *Rutajärven* nimeen ja on siten suuntaa osoittava, orientoiva nimi. Eräaikana,

jolloin nimet on annettu, toisiinsa liittyvät nimet saattoivat sijaita melko kaukana toisistaan. – SP

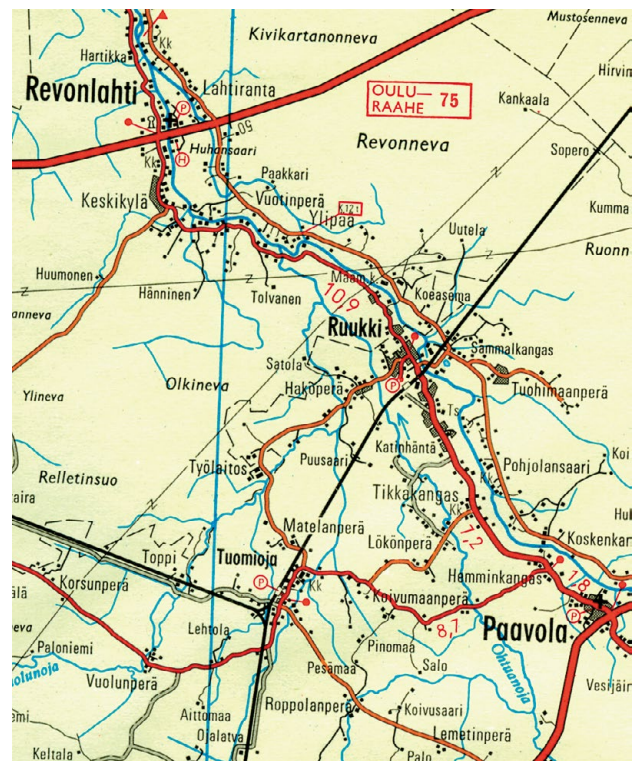
Santamaa, Marja 1984: 75; SSA s.v. ruta; DF: 5002.

Rutumi kylä ja kartano Lapinjärvellä Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Rudom*. *Rodaböle* 1540–1553, *Rudom* 1551, *Rudum* 1556. Tavallinen ilmiö nimissä, joissa on päätte *-om*, on se että varhaisimmassa kirjoitusmuodoissa nimessä vaihtelevat loppuosat *-böle* ja *-by*, kunnes vanha taivutuspäätte *-om* vakiintuu. – Nimi *Rudom* sisältää todennäköisesti henkilönnimen *Rudi*, johon on liitetty vanha sijapäätte *-om* ja joka on siten merkinnyt suunnilleen ’Rudin talossa’ tai ’Rudin talon luona, lähistöllä’. Henkilönnimiselys saa tukea siitä, että *Jöns Rudi* esiintyy 1414 lautamiehenä Lapinjärvellä. *Rudi* on lyhentyä miehennimestä kuten esimerkiksi *Roald* tai *Rodhger*, joita on merkitty asiakirjoihin Lounais-Suomessa. – Paikallisen puhekielen ääntöasusta *rudum* on saatu suomenkielinen mukaelmamuoto *Rutumi*. – GHK

Granlund, Åke 1956: 407; Harling-Kranck, Gunilla 1995: 90; Hausen, Greta 1922: 404; Huldén Lars 2001: 340; Thors, Carl-Eric 1959: 76–77.

Ruukinkangas kylänosa Ämmänsaarella Suomussalmella Kainuussa, sijaitsee Kiantajärven ja Taivalalasan välissä. – Paikalla on toiminut 1841–1877 Ämmän rautaruukki. Nimenä *Ruukinkangas* on nuori, vasta asutuksen myötä 1960-luvun jälkeen syntynyt. Sitä ennen käytettiin kyllä rautaruukin rakennusten tienoosta nimeä *Ruuki*, mutta kauempana oleva metsämaa oli *Ämmä(n)aho* vieressä olevan → *Ämmäkosken* mukaisesti. – AR

Ruukki entinen kunta ja rautatieliikennepaikka Pohjois-Pohjanmaalla. – *Ruukinkylä*, *Ruukki* (kylä) 1915. Ruukin kunta muodostettiin 1973 yhdistämällä Paavolan ja Revonlahden kunnat, ja samalla uuden kunnan keskustaajamaksi tuli Ruukin aseman seutu. Vuoden 2007 alussa Ruukki liitettiin yhteen Siikajoen kanssa. Ruukin teollinen historia alkoi 1670-luvulla, kun Pietari Brahe perusti Siikajoen Ruukinkosken (silloin *Palokoski*) rannalle potaskatehtaan. 1700-luvulla

Paavolan ja Revonlahden kunnat yhdistettiin Ruukin kunnaksi vuonna 1973. Uusi kunta sai nimensä liitettyjen kuntien rajan tuntumassa sijainneesta Ruukin taajamasta.

Ruukissa toimi Hämeen tila, jonka ensimmäisenä viljelijänä oli Matti Bruukki (*Mats Bruk* 1734, *Matz Michss. Bruki* 1762); Matin lisänimeksi kirjattiin asumuksen nimi (< ruotsin *bruk* 'tehdas'). Sittenkin Ruukki on tunnettu sahoistaan: Oulun porvarit rakennuttivat Ruukinkosken partaalla olevaan saareen vesisahan 1844. – SP

Suomi kartasto 1897/1915: 44; HisKi; www.ruukki.fi/yleista_sub.asp?id=3, 7.6.2005.

Ruunaa kylä Lieksassa Pohjois-Karjalassa lähellä valtakunnanrajaa, aiemmin Pielisjärven kuntaa. Kylän alueella ovat Lieksanjoen vesistöön kuuluvat *Ruunaanjärvi* ja *Ruunaankosket*. *Struna* 1589–1593; *Struna*, *Strunu niemi* 1618; *Strunojervi* useissa kartoissa 1600-luvulla; *Runaby* 1690, *Ruuna* esim. 1691, 1740, 1838 Pielisjärven kirkonkirjoissa. – *Ruunaa*-nimiä on jokunen muuallakin Itä-Suomessa: *Ruunaansilmä*, pieni lampi Suomussalmen Vuokissa; *Ruunaanselkonen*, maki Liperissä; *Ruunaankallio*, kallio Kymissä; *Ruunaanonni*, entinen viljelys Vehkalahdella. Nimien alkuperä ei ole selvä. Äänteellisesti lähtökohdaksi sopisi ehkä venäjän sana *struna* '(soittimen) kieli, jänne, pingotettu lanka', josta on saatu karjalan kieleen *sruuna* 'metallilanka, soittimen kieli', mutta nimeämismotiivi olisi vaikea osoittaa. – AR

AKH I: 353; KKS s.v. sruuna; Vanhoja Suomen karttoja, numerot 15, 18, 23; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ruutana taajama Kangasalla Pirkanmaalla. – Ruutana ei ole vanha kylä, eikä sen alueella ole lainkaan vanhoja kantataloja. Sen asuttaminen alkoi 1940-luvulla, kun muutamat Tampereen tehtaajat, lähinnä Lokomo, alkoivat rakentaa sinne työläisilleen omakotitaloja. Alueelle perustettiin myös samanniminen rautatieliikennepaikka. Nimi on annettu läheisen pienen *Ruutanajärven* mukaan. Sen nimeen sisältyy kalannimitys *ruutana*. – SP

Ruvdnoaivi (saP), tunturi Suomen ja Norjan rajalla Haltin itäosassa Enontekiöllä Lapissa. – Nimen osat ovat *ruvdn-*, lyhentymä sanasta *ruvdna* 'kruunu', ja *oaiivi* 'pyöreähkö tunturi'. Nimen motiivi ei kuitenkaan ole tiedossa. – SA

Rykimäero kivikkoinen vaara Pelkosenniemellä Lapissa. Siitä kaakkoon on vaaramaa *Rykimäselkä*, jossa sijaitsevasta *Rykimäkurusta* lähtee *Rykimäoja* Lompsinojaan. – Nimen taustalla on pohjoisten murteiden sana *rykiä* 'olla kiimassa (porosta ja yl. hirvieläimistä)', joka on ainakin merkityksensä puolesta lainattu saamesta, saP *rahhkat* 'rykiä eli olla kiimassa'. Myös nimen malli, jossa on alkuosana tekemistä ilmaiseva verbijohdos (saamesta aktiomuoto *rahhkan*, gen. *rahkama*), vaikuttaa saamelaiselta, ja siten nimi voi olla käännös saamelaisesta nimimuodosta, joka ei ole säilynyt. – SA

Rymättylä kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Rimito*. Vuoden 2009 alusta osa Naantalın kaupunkia. *Rymittæla*, *Rymittthyla*, *Rymittthera* 1385, *Rymæthæ*, *Rymittala*, *Rymittela* 1405, *Rymitta* 1450. – Nimeä kirjoitetaan keskiajalla sekä läpäänteisenä että ilman päätettä. Toisen ja kolmannen tavun vokaalit vaihtelevat eri asiakirjoissa. Nimi on vaikeaselkoinen, koska se on ainutkertainen Suomen paikannimistöissä. Mauno Koski otaksuu, että nimi on alkuaan kylännimi, johon sisältyy kylän alkutalon ensimmäisen asukkaan lisänimi *Rymätty* ~ *Rumattu*; sen kantana olisi Mikael Agricolan teksteissä esiintyvä 'rumaa, pahaa, häijyä' merkitsevä sana *rymä* ~ *ruma*. Muodoltaan henkilönnimi vastaa sellaisia vanhoja itämerensuomalaisia henkilönnimiä kuin *Toivottu*, *Lemmitty*. Myös nimestä → *Kemiö* on samantapaisia vanhoja asiakirjamuotoja. Saulo Kepsu otaksuu, että **Rymätty*-nimi on voinut olla Kirkkojärven (*Kierko Jervi* 1644) vanha nimi, jonka kantana olisi verbi *rymytä*, *rymätä* 'rymistä'. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Koivunen, Pentti 1982: 22; KA: 485a: 47.

Rysskär → *Rysäkari*

Rysäkari luoto Helsingin edustalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Rysskär*. *Ryskiär* 1793, *Rysskär* 1855; *Rysäsaari* 1881. – Suomenkielinen käännösnimi on ollut käytössä vuodesta 1929. Kurt Zilliacus (1989) on arvellut *Ryss*-alkuisten saarten nimen yleensä kertovan venäläisten (ruotsiksi *ryss* ~ *rysse* 'venäläinen') laivastoyksiköiden käynnistä, mutta *Rysskär*-nimiin hän olettaa sisältyvän sanan *ryssja* 'rysä'. Helsingin nimen hän on kuitenkin (1996) "melko varmasti" katsonut olevan 'ryssä'-nimi ja syntyneen merenkulun yhteydessä; luoto sijaitsee Kytöstä Helsinkiin johtavan väylän varrella. Kotikie-
lien Seura esitti 1900 saaren suomalaiseksi nimeksi *Ryssänkaria*. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 234; Uusi Suometar 12.9.1881; Zilliacus, Kurt 1989: 177, 234; Zilliacus, Kurt – Pitkänen Ritva Liisa 1996: 64; Kotikie-
lien Seura 29.9.1900.

Rytikari

1. kaupunginosa ja saari Kemissä Pohjois-Pohjanmaalla, vuoteen 1931 Kemin maalaiskuntaa. – Yhdistetty penkereellä mantereeseen. Rakentaminen alkoi 1920-luvulla.

2. kyläkunta ja kalasatama Kälviällä Keski-Pohjanmaalla. *Rytikari* 1843. – Paikka on maannousun myötä muuttunut karista niemeksi.

Samannimisiä kareja, matalikoita ja saaria on mm. Juvalla, Kuusamossa, Paltamossa, Simossa, Taivalkoskella ja Vaalassa. Nimiin sisältyy sana *ryti*, jolla tarkoitetaan rantavesien kasveja, kuten järviruokoa ja kaislaa. – SP

HisKi (Kälviä); NA.

Rytinki kylä Pudasjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Anders Jöran-son Rytting* 1700, *Ryttingi* 1751. – Asutus on Rytinkijärven rannalla. Ilmeisesti kylä on saanut nimensä järvestä – joko siten, että Pohjois-Suomen paikannimissä tyypillinen *-nki*-loppu on lisätty kylännimeä muodostettaessa tai että myös järvestä on käytetty lyhempää muotoa *Rytinki*. Nimen alkuosaan sisältyy sana *ryti* 'järviruoko, kaisla'. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Rytinki; Räisänen, Alpo 2003: 118.

Rytky

1. kylä Kiuruveden eteläosassa Pohjois-Savossa. *Rytkön peivä randa* ja *Rytki kannas* 1561, *Rytköby* 1664, *Rytkyby* 1737, *Rytkö by* 1788. – Nimi perustuu sukunimeen *Rytkönen*, joka ilmaantui seudulle Toivaisentaipaleeseen viimeistään 1500-luvulla. Suvun nimi näkyy edelleen kylän keskeisen järven nimessä *Rytkynjärvi* (*Rytkynjärvi* 1830)

2. kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa, keskustasta länteen. *Rytkö by* 1664, *Rytky* 1688. – Myös Kuopiossa nimen aiheena lienee sukunimi *Rytkönen*, vaikka *Rytkösiä* ei siellä enää 1664 asunutkaan. – SP

Laitinen, Sirkka 1979: 15–16, 141; Pöksyläinen, Juho 1976: 60; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 346; HisKi (Kuopio); KA:VA 8644: 80v, 104v.

Ryttylä kylä (*Larens Ryttilä* 1470, *Rijttijlä* 1539, *Rijttula* 1552, *Ryttelo* 1570), taajama ja kartano Hausjärvellä Kanta-Hämeessä. – Ryttylään samoin kuin muuallekin Hausjärvelle asutus on levinnyt Vanajan Hämeestä käsin. Tähän suuntaan viittaa myös nimi *Ryttylä*. Vanajan Luolajan kylässä oli 1540-luvulla kaksi *Pietari Laurinpoika* -nimistä isäntää. Jotta he erottuisivat toisistaan, kirjuri on 1543 pannut toisen nimen perään lisänimen *Rytti* ja vuotta myöhemmin eli 1544 *Rytty*. Jo tätä varhemmin Vanajasta mainitaan katselmusmiehenä *Pænte Ryttenin* (1383). Seppo Suvanto on arvellut, että mainitussa henkilönnimessä saattaa piillä tieto Hausjärven *Ryttylä*-nimen vanajalaisesta alkuperästä. – On mahdollista, että nimen taustalla on sana *rytty* 'ruttu, kurttu, rypyy'. Kyse olisi henkilön lisänimestä, josta sitten *-lä*-johtimella on muodostunut talon ja kylän nimi. Ongelmana on, että *rytty*

'kurttu, ryppy' tunnetaan lähinnä itämurteista; lähes kaikki *Ryttylä*-nimet (useimmat taloja) sen sijaan ovat lännestä, ennen muuta Hämeestä. Siksi on pidettävä mahdollisena, että *Ryttylä*-nimet voivat selittyä myös toisin, esim. vierasperäisestä henkilönnimestä. Viljo Nissilä on yhdistänyt mm. tivaassalolaisen kylän nimen *Rytsälä* (murteessa *Ryttälä* ~ *Ryyttälä*) preussilaista tarkittavaan henkilönnimeen *Pruss, Prytz*. Samaa alkuperää voi olla myös *Rytty* (< **Rytsy* < **Pryts*) ja siitä johdettu *Ryttylä*. – MV

BFH 4: 449; FMU 1: 390, FMU 4: 347; Huldén, Lars 2001: 288; Keskitalo, Oiva 1964: 40; Nissilä,

Viljo 1980: 137; SKES s.v. ruttu; Suvanto, Seppo 1976: 191; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ryövärinkuoppa luonnonsuojelualue ja lähde Ruovedellä Pirkkanmaalla. – Kuoppa ja siellä oleva lähde *Ryövärinkuopanlähde* eli Pärjänlähde sijaitsevat aivan kantatie 66:n tuntumassa Ruoveden ja Oriveden välillä ja ovat suosittu käyntikohte. Zachris Topeliuksen Talvi-iltain tarinoiden mukaan maantierosvot väijyivät matkalaisia ”ryöväriin ruopin” suojuissa ja pakenivat sitten ympäröiviin erämaihin. Topeliuksen mukaan tämä äkkisyväne, jota rotkon seinämät ja ylitse riippuvat oksat suojasivat, sijaitsi oikealla puolella tietä etelästä tultaessa. – SP

Topelius, Z. 1966: 265–266.

Råskog → *Raala*

Räckhals → *Rekola*

Räfsö → *Reposaari*

Räisälä kylä Kemijärvellä Lapissa. – Räisälän kylä sijaitsee pitäjän kaakkoiskulmassa Kemijärven rannalla. Järvessä kylän kohdalla on *Räisälänsalmi*. Kylä on saanut nimensä ensimmäisen uudisasukkaansa Räisäsen mukaan, joka asettui seudulle 1600-luvun loppupuolella. – KA

Rytkönen, Raiili 1989: 64.

Räksiinalava kulmakunta Juuassa Pohjois-Karjalassa. – Nimi on tarkoittanut ensin Juuan kirkonkylän eteläpuolella olevaa alavaa eli matalaa peltoaluetta. Sen läpi virtaa *Räksiinjoki*, jonka nimenä vuoden 1920 kartassa on vielä *Kantelejoki*. Peltoalueen pohjoispäässä on *Räksiö*-niminen talo (*Räksiö* 1845). Nimen aiempi muoto saattaisi olla **Räksiönalava*, sillä paikka sijaitsee etelään *Räksiön* talosta. Se voisi olla myös murteen asu nimestä **Räksienalava*, josta talonnimi on sittemmin muodostettu. Alkuperäinen nimi voisi olla yhdistettävissä itäisten savolaismurteiden ilmaukseen *räksillään* ~ *räksällään*, joka tarkoittaa vian, ehkä myös metsäsian kiimassaoloa. Nimi lienee syntynyt vasta 1900-luvulla. – SP

Sivula, Jaako 1989: 231; Suomen karttakirja 1920: 34D; KA: MHA, maakirja kt.

Rämälä kylä Mikkeliissä Pieksämäelle vievän tien varressa Etelä-Savossa. *Rämäläby* 1666, *Rämälä* 1680. – Nimi perustuu sukunimeen *Rämänen* ~ *Rämänen*, joka esiintyy seudulla viimeistään vuonna 1541. – SP

Pirinen, Kauko 1982: 760; Westerholm, Martti 1926: 82–83; KA:VA 8652: 41.

Rännänen kylä Virolahdella Kymenlaaksossa. *Gränes by* 1556, *Grännes* 1639; *Staffan Rännänen* 1876. – Nimi on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä nimestä *Grännäs* ”Kuusiniemi”. Nimi perustuu kylän sijaintiin niemessä (ruotsin *näs* ’niemi’). Ruotsin sana *grän* ~ *gran* merkitsee kuusta. – SP

Morgonbladet 1.6.1876; SAOB s.v. grän; KA:VA 5121: 12 ja 8560: 379v.

Räntämäki kaupunginosana Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1944 → *Maarian* pääkylä. *Ræntheæmekj* 1303, *Ränthe-mäki* 1308. – Räntämäki on jo rautakaudella ollut merkittävä paikka; sieltä on löydetty useita kalmistoja ja asuinpaikkoja. Nimen alkuelementti on tulkittu henkilönnimeksi (Ralf Saxén). Lönnrot olettaa nimen olleen alkuaan **Rantamäki*, mutta perusteita sen muuttumiselle *Räntä*-asuun ei ole. Raija Alitalo jättää tutkimuksessaan nimen selityksen avoimek-

si, mutta pitää uskottavana, että alkuelementti on peräisin skandinaaviselta taholta ja että sen merkitys olisi lähinnä ’ranta, rinne, maaselänne’. Nimeä on pidettävä selvittämättömänä. – RLP

Alitalo, Raija 1996: 190–192; Lönnrot, Elias 1974–80; Saxén, Ralf 1905: 56.

Rättyä kyläkunta Kannuksessa Keski-Pohjanmaalla. *Rättyä* 1733. – Kylä sijaitsee *Rättyänojan* yläjuoksulla. Oja alkaa kylän itäpuoleisesta jo soistuneesta Ylijärvestä, jonka nimi on aiemmin ollut *Rättyjäjärvi* (*Rättyjärvi* 1799). Järven nimi on yhdistettävissä muihin *Rät(t)i-*, *Rätin-* ja *Räte-*alkuisiin nimiin, joita tapaa koko maasta. Valtaosa niistä selittyy sanoista, joilla on kuvattu huonopohjaisia ja vaikeakulkuisia maita, esim. *räte* ’märkä suomaa’ (Jaala), *räteikkö* ’pensaskasvillisuutta kasvava huonopohjainen ryteikkö’ (Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Kainuu), *rätikkö* ’ryteikkö; upottava vaivaiskoivua kasvava suo’ (Karinainen, Keitele), *rätö* ’pehmeä maa’ (Kymi). Kasvien mätänemistä ja nahistumista on kuvattu mm. verbeillä *rät(t)iintyä*, *rättilöityä*, *rät(t)tistyä*, *rättiäytyä*, *rättäytyä* ja *rättästyä*. Soistuva järvi olisi voinut olla **Rättyväjärvi* > *Rättyjäjärvi*, jonka mukaan kyläkunta on saanut nimensä. Toinen mahdollisuus on, että nimellä *Rättyä* olisi kuvattu järvien soistuvaa ranta-aluetta; myös kylän pohjoispuolella *Rättyänojan* varren Alajärvi on muuttunut suoksi. – SP

Alitalo, Raija 1996: 192–197; Mikkonen – Paikkala 2000, s.v. Rättyä; Suomen karttakirja 1799: 79;

HisKi.

Rävsundet salmi Kaarinan Kuusiston saaren (aiemmin Kuusiston kuntaa) ja Paraisten Kirjalansaaren välillä Varsinais-Suomessa, suomeksi *Kirjalansalmi*. Paikka tunnetaan parhaiten riippusillastaan: *Rävsundsbron* – *Kirjalansalmen silta*. Aiemmin salmi ylitettiin lautalla tai ponttonisiltaa pitkin. Käyttöön otettaessa 1963 riippusilta oli Suomen pisin. – Nimen alussa on ruotsin substantiivi *räv* ’kettu’, tässä ehkä henkilön lisänimenä. Nimi kuuluu varmasti yhteen kylän nimen *Rävsnäs* kanssa; kylä sijaitsee salmen rannalla Kuusiston puolella. Jälkiosa nimessä *Rävsundet* on ruotsin *sund* ’salmi’. – PS

Räyrinki kylä Vetelissä Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Röringe*. *Röringe by* 1548, *Ryöringi* 1799, *Räyrinki by* 1875. Kylä on *Räyringinjärven* (*Röringe träsk* 1560, *Ryöringijärvi* 1799) eteläpäässä. – Nimen on arveltu (mm. Pentti Virrankoski 1961) olleen alkuaan ruotsia, mutta luontevaa siltästä sille ei ole annettu. Lopun *-nki* on tavallinen suomalaisissa paikannimisissä, *-inge* ruotsinkielisissä. Lehtimäellä, Etelä-Pohjanmaan järvisedulla, on *Iso-Räyrinki* (*Isoryöringinjärvi* 1799, *Röfvringe Träsk* 1812; paikkakunnalla lähinnä *Räyrinki*) ja *Vähä-Räyrinki*-nimiset (*Vähäryöringinjärvi* 1799; paikallisesti usein myös *Jaakkolanjärvi* tai joskus *Pikku-Räyrinki*) järvet. Kun Lehtimäen nimiä on vaikea pitää ruotsalaislähtöisinä, voisi Vetelinkin nimi olla alkuaan somea. Molemmilla paikkakunnilla järvien ympäristö on varsin soista. Ennen maankohoamista ja soistumista järvet ovat olleet huomattavasti suurempia. Aiempien kirjoitusasujen perusteella nimet voisi tulkita verbeistä *ryöttyä*, *ryötyä* ja *ryötää* ’ryvettyä, likaantua’; nimellä **Ryödinki*, murteessa *Ryörinki*, olisi kuvattu soistuvaa, *ryöttyvää* järveä ja sen *ryöttäisiä* rantamia. Muutosta *Ryörinki* > *Räyrinki* on voinut edistää mielekäs sisällöllinen yhteys verbiin *räytyä* ’riutua, surkastua, ränsistyä’. Vetelin *Räyringinjärvi* on kuitistunut erityisesti järven kaakkoispään soistumisen, mutta myös luoteispäässä maan kohoamisen takia. Luoteispuolen suoalueella on mm. *Kivisaari*, *Korkiasaari*, *Käärmesaari*, *Paloosaari*, *Peräsaari*, *Piilosaari*, *Sienisaari* ja *Teerisaari*, jonka tarkoittama paikka on jo lähes kahden kilometrin päässä järven nykyisestä rantaviivasta. Soiden kuivamaansaarekkeilla on *saari*-loppuisia nimiä mutta tämä nimikeskittyä on niin

R

runsas, että useimpien niistä voi otaksua annetun alkuaan järven saarille. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. ryöttää, rywöttää, räytyy, räytyy; Hufvudstadsbladet 2.4.1875; Lönnrot, Elias, 1880 s.v. ryöttä, ryöttä, ryöttäinen; SKES; Suomen karttakirja 1799: 83, 88; Virrankoski, Pentti 1961: 721; RKO:FSO.

Räyskälä kylä Lopella Kanta-Hämeessä. *Rousklä* 1539, *Räyskälä* 1543, *Reijskele by* 1549. – Sana *räyskä* merkitsee 'huonoa, rikkinaistä, kulunutta' (esim. *hatturäyskä*, *kenkäräyskä*) tai 'haurasta, helposti murtuvaa, lohkeavaa'. Jälkimmäinen merkitys tunnetaan nimenomaan länsimurteissa (kuten Lopella); Lönnrotin sanakirjassa (1880) se on *räyskän* ainoa merkitys. Toisaalta se seikka, että lähes kaikki *Räyskä*-paikkanimet (*Räyskä* talo Kiikalassa ja Lappajärvellä, pelto Porissa, Kustavissa ja Suodenniemellä, *Räyskänmäki* Tammelassa, *Räyskänkeidas* suo Isojoella jne.) ovat Länsi-Suomesta, panee epäilemään, että niiden takana saattaisi olla jokin germaanis-peräinen henkilönnimi. – MV

BFH I: 127; SMSA; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Rääkkylä kunta Pohjois-Karjalassa; Kiteen kappeliksi 1697, itsenäiseksi seurakunnaksi 1857. *Räckilä* 1640, *Kräckonwaara* 1642, *Kräckylä* 1647, *Krekylä* 1651, *Rääkynwara* 1686. – *Rääkkä-*, *Rääkky-*nimiä on verraten paljon, Pohjois-Karjalassakin esimerkiksi Pielisessä Lieksan alueella *Rääkkyynsaari* ja Lieksan Valaman seudulla *Rääkkyyn-* eli *Rääkkyinkoski*. Muodoista *Rääkkyin-* on alkuperäisempi, sillä siinä on murteen mukainen monikon genetiivi *Riäkkyin-*, yleiskielellä *Rääkkyjen-*. Nimet liittyvät lintujen ääntelyyn, vrt. *rääkkyä*, *rääkyä*. Nimen alkuun toisinaan asiakirjoissa merkitty *K* johtunee siitä, että kirjurien mielessä on ollut sanan länsisuomalainen muoto *krääkkyä*. Kirkonkirjoihin Rääkkylän nimi on kirjoitettu ainakin vuodesta 1699 alkaen ruotsiksi asussa *Bräckylä*. Tämä on ilmeinen käännös, vrt. ruotsin *bräka* 'määkiä, mäkättää'. Kirkonkylä sijaitsee mäellä, joka on ilmeisesti 1600-luvulla mainittu (*K*)*rääkynvaara*. Kantanimi on ollut **Rääkynvaara* tai **Rääkkyvaara*, jonka loppuosa on sitten korvattu *lä*-johtimella, kun paikka on tullut tarkoitamaan asutusta. – AR

OIT s.v. Rääkkylä; HisKi; KA:TUOKKO (Käkisalmen lääni); NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Rödbergen → *Punavuori*

Rödsand → *Ruskeasanta*

Rödsö kylä Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarlelaa. *Rödzoö* 1543, *Rössöön* 1565, *Rouilaby* 1567, 1570, *Röztö By* 1763. Paikallinen ruotsin ääntöasu on *röössi*. – Rödsö on ruotsinkielisen Pohjanmaan pohjoisin rannikkokylä. – Alkuperäinen ruotsinkielinen nimi on *ö* 'saari' -loppuinen saarenimi tai asutusnimi. Nimen alkuosalle on esitetty erilaisia selityksiä, mutta luultavasti siihen sisältyy henkilönnimi, joko lisänimi *Röd* tai miehennimi *Rodgher* tai *Rödgher*, jonka olemassaolosta on runsaasti asiakirjatietoja Länsi-Suomesta. Lars Huldén arvelee myös ajoittain asiakirjoissa esiintyvän kylän suomenkielisen nimivastineen *Rouvila* tai *Rouvilankylä* sisältävän saman miehennimen. Kansanselityksen tapaisen tulkinnan mukaan (Back 1969) nimi johtuisi siitä, että useissa kylän taloissa oli 1550-luvulla naispuolinen isäntä. – PS

Back, Lars 1969: 431–432; Ehrensavärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 111; Huldén, Lars 2001: 413; Thors, Carl-Eric 1957: 77.

Rökiö kylä Vöyri-Maksamaalla Pohjanmaalla, aiemmin Vöyriä. *Rekiioki* 1478, *Reckiöö* 1543, *Recköö* 1544, *Rekeiocki* 1551. – Alun perin nimi on tarkoittanut jokea, joka lienee virrannut

kylän läpi. Suomenkielisissä nimissä toisinaan loppuosa *-joki* tai *-oja* kehittyi johtimeksi *-io* ~ *-iö*. Niinpä kehitys *Rekiijoki* > **Rekiö* > **Rekiö* > *Rökiö* on tapahtunut jo suomenkielisten käytössä. Tämän, kuten monen muun Vöyriin kylännimen, ruotsalaiset uudisasukkaat lainasivat suomenkielisiltä varhaiskeskijalla ja mukauttivat sen omaan murteeseensa. Se on äännetty suunnilleen *rötsi*. Alkuosa *Reki-* on kulkuvälineen nimitys tai suomalainen muunnos henkilönnimestä *Gregorius*, joista molemmat muodot esiintyvät Vöyriällä jo 1478 nimessä *Gregers Räky*. – MB

Huldén, Lars 2001: 392; Karsten, T. E. 1921: 567; Karsten, T. E. 1923: 166.

Rönbacka → *Pihlajamäki*

Rönö asuttu saari Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Rönö Sari* 1778. – Saari on keskustan tuntumassa, sinne johtaa silta Väinölänniemen kärjestä. Saari on ollut luonteeltaan kivikkoinen ja aiemmin siellä on ollut niittyjä. Nimeen sisältyvä sana *rönö*, *rönä* merkitsee 'risukkoa; kosteikkoa; kivikkoa'. – SP

Kajanne, Raimo 1975: 140–141.

Röringe → *Räyrinki*

Röykkä asuinalue Nurmijärvellä Uudellamaalla. *Röikä Rå*, *Säxjerfvi Ryöki* 1782 (rajapaikkoja). – Nurmijärven Nummenpään perustettiin 1783 kruunun uudistalo nimeltä *Röykkä*. Talon lähelle 1909 perustettu rautatieasema nimettiin talon mukaan. Aseman luo syntynyt asuinalue sai aseman mukaan saman nimen *Röykkä*. Aseman lähellä on myös *Röykänsuo*-niminen suo. Pohjoisempaan, Sääksjärven rannalla on nykyisin *Röykän sairaala*, joka aloitti toimintansa 1903 tuberkuloosiparantolana nimellä *Nummelan parantola*. – *Röykkä*-nimiä ja *Röykän*-alkuisia nimiä on mm. Urjalassa, Karkkilassa ja Lopella. Ne voivat liittyä kivikkoiseen maastoon ja sisältää sanan *röykkä* 'kiviröykkiö'. Jonkin taustalla voi olla myös sukunimi *Röykkä*. – SBS

Kepsu, Saulo 1997: 123; Kiviniemi, Eero 1990: 70; Nissilä, Viljo 1975: 26, 37; www.roykka.fi/page_1154455478213.html [23.6.2007]; www.saunalahti.fi/arnoldus/tubsuomi [23.6.2007].

Röyttä osa-alue ja satama Torniossa Lapissa, vuoteen 1957 Alatorniota. – Satama sijaitsee Perämeren pohjukassa, jonka tuntumassa on muitakin *Röyttä*-nimiä, ja niitä on muutamia Pirkanmaallakin. Nimi kertoo kivikkoisesta rannikosta: sana *röyttä* tarkoittaa kivikkoa ja louhikkoa. – SP

SKES s.v. röyttä; Vahtola, Jouko 1980: 372.

Röölä kylä ja satama Rymättylässä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalin kaupunkia, aiemmin *Röödilä*. *Röödila* 1456, *Rödhilæ by* 1470, *Rödhilä*, *Röödiälä* 1540. Röödilä oli keskijalla Naantalinnon luostarin tila. – Nimiarkiston kokoelmissa (vuosilta 1915 ja 1946) nimi on vielä *Röödilä*-asussa. Nykyinen nimi *Röölä* on syntynyt vanhan nimen toisen tavun heittymisen kautta. Nimi *Röödilä* on ainutkertainen Suomen paikannimistöissä. Se ei kuulu muihin *Röö*-alkuisiin nimiin, jotka ovat lainoja ruotsista, vaan nimi on epäilemättä suomenkielinen. Siihen vertautuu Tyrvään talon nimi *Röödi* ~ *Ryödi*, joka on henkilönnimikantainen. Sama ruotsalaisperäinen *Röd*-lisänimi löytyy myös Röödilän kylästä: Röödilän rälssitilan ensimmäinen tunnettu isäntä on *Nisse Pietarinpoika Röd*. Lounais-Suomesta on muitakin asiakirjatietoja *Röd*-nimestä, mm. *Hannus Röödh* Turusta 1413, *Eric Röd*, isäntä Taivassalon Lempoisten kylässä 1562, ja *Simon Röd*, isäntä Kemiössä 1561. *Röödilä* on siis alkuaan suomenkielinen talonnimi, johon sisältyy ruotsalaisperäinen henkilönnimi *Röd(h)*. – RLP

Koivunen, Pentti 1982: 33, 113, 488; Nissilä, Viljo 1962: 125.

Saakoski kyläkunta Korpilahdella Keski-Suomessa, vuodesta 2009 Jyväskylän kaupunkia. – Nimi perustuu sijaintiin samannimisen Saajoensa olevan kosken lähellä. Saajoki laskee Päijänteen *Saalahteen* (*Sahalax t.* 1797 eli *Sahala* 1835 Patalan kylässä, *Saalax* 1805; asutusniminä), jonka suun lähes sulkee *Saaniemi* (*Saaniemi* 1797 Jämsän Juokslahdessa). Lahden nimen vanhan kirjoitusasun perusteella *Saa*-alkuisten nimien takana olisi *Saha*-nimi. Ensimmäinen *Saha*-nimi on voinut olla **Sahakoski*. Jämsäläinen patruuna Severus Konkola perusti Saakoskelle kaksiraamisen vesisahan vasta 1862, mutta ilmeisesti siellä oli ollut saha jo 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa. – SP

Lahti, Markku 1994: 200, 205–206; HisKi (Jämsä).

Saamainen myös *Saamaisjärvi*, järvi Leppävirralla Pohjois-Savossa; sen pohjoispuolella on toinen järvi, *Pieni-Saamainen*. Järven rannoilla olevia kyliä kutsutaan nimillä *Länsi-Saamainen* ja *Itä-Saamainen*. Saamainen oli myös 1548 perustetun *Tavinsalmen* pitäjän toinen neljänneskunta (*Samas fierdungh* 1567), josta sittemmin muodostettiin → *Leppävirran* seurakunta. – Järven nimi on ensisijainen, mutta sen alkuperä on hämärä. Niilo Valonen on yhdistänyt sen saamelaisten omakieliseen kansannimitykseen, vrt. saP *sápmi*, saI *säämi*, saKo *sää´mm* ’saamelainen; Lappi’ (→ *Sápmi*). Vertaus on kuitenkin ongelmallinen, sillä kyseessä ei silloin voisi olla varsinaisen saamelaisperäinen nimi: vaikka suomessa on runsaasti vanhaan saamelaisutukseen viittaavia *Lappi*-, *Lapin*-alkuisia nimiä, saamelaiset itse tuskin olisivat nimenneet järveä oman kansallisuutensa mukaan. Tulkinta siis edellyttää, että myös suomen kielessä olisi joskus ollut käytössä kansallisuusuksimitys *saama(inen)* saamelaisiin viittamassa. Tällaisesta ei kuitenkaan ole todisteita, joten selitys jää spekulatioksi. Paremminkin voisi ajatella, että *Saamainen* perustuisi johdokseen verbistä *saada*, ja liittyisi motivaatioiltaan kalanyyntiin ja kalansaaliisiin; samoin voivat selittyä eräät muutkin *Saam(a)*-alkuiset nimet Suomessa. Toisaalta Lönnrot mainitsee sanakirjassaan sanan *saama* ’eräänlainen koskissa käytetty kalaverkko’, josta ei kuitenkaan ole murretilietoja. Jos sana on todella ollut olemassa, voi osa *Saam(a)*-nimistä liittyä myös tähän. – AA

Valonen, Niilo 1980: 48–50; Lönnrot, Elias 1880: s.v. saama I; KA:VA 6412: 60.

Saamenmaa saP *Sámeeana(n)*, saI *Sámieennám*, saKo *Sää´mjännam* → *Lapin* saamenkielisestä nimestä 1900-luvun loppupuolella omaksuttu nimi, joka rajatummin kuin

Lappi tarkoittaa erityisesti saamelaisten asuttamaa aluetta Suomessa ja/tai koko Fennoskandiassa. Ruotsiksi *Sameland*. Saamelaiset nimimuodot puolestaan tarkoittavat samaa kuin → *Sápmi*. *Sabmienlatti* (*latti* < ruotsin *land* ’maa’), *Same-ednam* 1673. – Nimitys on yhteydessä kansallisuudennimen *saamelainen* käyttöönottoon, joka tapahtui suomen kielessä pääasiassa hallinnollista tietä vuoden 1952 Saamelaisasiain komitean mietinnön jälkeen. Sen rinnalla kielen nimeksi vakiintui lapin sijaan *saame*, joka on omaksuttu Saamenmaan nimessä myös kansallisuuden tai maan nimeksi. Nimitykseen liittyy lisäksi termi *saamelaisalue*, jolla kyseisessä mietinnössä tarkoitettiin samaa kuin myöhemmin ns. saamelaislaissa *Saamelaisien kotiseutualueella*; tämä saamelaisten yhtenäisesti asuttama alue tarkoittaa Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntia sekä Sodankylän pohjoisosassa sijaitsevaa Lapin paliskuntaa. – SA

Schefferus, Johannes 1963: 35; Saamelaisasiain komitean mietintö 1952: 4, 60, 81–82; Laki saamelaiskäräjistä 1995/974.

Saana saP *Sána*, korkea tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapisissa. *Sana* 1810. – Suomeen nimi on lainattu saamesta, jossa sen merkitys ja alkuperä ovat tuntemattomia. Yhden lähteen mukaan nimen varhaisempi saamelainen asu olisi ollut **Čáná*, mutta tästä muodosta ei kuitenkaan ole varsinaisia kokoelmätietoja. Mikäli tieto pitää paikkansa, on suomalainen nimiasu vaikuttanut nykysaamelaisen muodon ääntämykseen. Tätä väitettyä aiempaa asua on verrattu sitä hieman muistutavaan saamen sanaan *čátná* ’kääpä’. Vaikka nimen motiiviksi voisi kenties ajatella tunturin muotoa, ongelmaksi jää, ettei tietoa vanhemmasta *č*-alkuisesta muodosta voida vahvistaa. – AA ja SA

Itkonen, T.I. 2 (1948): 522.

Saapunki järvi ja sen ympärillä oleva kylä Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. – *Saapunki* kuuluu todennäköisesti itäsuomalaisten *Saapukka*-nimien yhteyteen. Kuusamossa vain johdin *-kka* on vaihtunut johtimeen *-nki*, koska siellä on runsaasti muitakin *nki*-loppuisia järvennimiä. Suomen itämurteisiin on lainautunut venäjistä sana *saapukka* ’karvalakki’ (< ven. *šapka*). *Saapukka* esiintyy usein pienten luotojen nimissä (luotoa verrattu karvalakkiin). – AR

Ervasti, Seppo 1978: 158; Räisänen, Alpo 2003: 121.

Saaravuoma saP *Sárávuoppi*, laaja suoalue Käkäläjoen pohjoispuolella Itä-Enontekiöllä Lapissa. – Suomalaisnimi on summittainen käännös saamesta, jossa naisennimi *Sára* on

S

samanasuinen myös genetiivissä ja nimen merkitys siis ”Saaranvuoma”. Vuoma on suomen pohjoismurteiden laina saamen sanasta *vuopmi* ’laaja alava suoalue tai jokilaakso’. – SA

Saarenkylä kylä Rovaniemellä Lapissa. *Sarenkylä* 1738. – Kylä sijaitsee saassa Kemi- ja Ounasjoen haaran pohjoisrannalla. Saarenkylä oli entisen Rovaniemen mlk:n suurin taajama. – SP HisKi.

Saaresmäki kylä Kajaanissa Kainuussa, aiemmin Vuolijokea. Sen länsipuolella järvi, josta paikkakuntalaiset käyttävät nimeä *Saarisjärvi* eli *Saarinen*. *Sarisen randa*, *Sarisen ma* 1555, *Sarismäkij* (kylä) 1605, *Saaresmäckiby* 1641, *Saresmäkiby* 1673. – Nimi on vakiintunut viralliseen käyttöön virheellisenä, sillä vanhat paikkakuntalaiset käyttivät vielä 1960-luvulla kylästäkin järven nimen mukaisesti toisinaan muotoa *Saarismäki*. Järven nimi johtuu siitä, että järvestä on yksi iso saari ja joku-nen pienempi. – AR

KA:VA 4972: 10–11, VA 4844: 67, VA 9110, VA 9160.

Saari entinen kunta Etelä-Karjalassa. Itsenäisenä kuntana alue oli vuosina 1929–2004. Ennen itsenäistymistä ja sen jälkeen Parikkalan kylä. Tällöin nimi on tavallisesti ollut *Saarenkylä*. *Saaris by* 1589, *Sarixen* (genetiivi), *Sarixell*, *Sarexell* (adessiiveja) 1618, *Saariks* 1631. – Saarenkylä, josta tuli Saaren pitäjän kirkonkylä ja joka antoi pitäjälle nimensä, sijaitsee Suuren ja Pienen Rautjärven välissä. Molemmat järvet on laskettu ja niiden välinen maa-alue on tällöin laajentunut. Ennen järvien laskua niiden välinen kannas oli niin kapea ja alue niin vähäinen, että se on voitu hahmottaa saareksi. Toisaalta 1600-luvulla merkityt taivutusmuodot *Sarixen*, *Sarixell*, *Sarexell* viittaavat Kepsun mukaan (suullisesti 2006) siihen, että nimen alkuperäinen asu olisi ollut **Saares*. Sana *saares* on harvinainen maastotermi, jonka merkitys on ’metsäsaareke’. – LL

Kepsu, Saulo 1990: 199; Ronimus, J.V. 1906–198: 43; Suomenmaa 7 (1978): 26–28; NA: 1500-luvun ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Saari kylä ja kartano Tammelassa Kanta-Hämeessä. Sekä kylän että kartanon nimenä puheessa myös *Saarenkartano* ja kylän nimenä *Saarenlääni*. *hans nauli saris* 1506, *Morten henrickson Sarelt* (= Saarelta) 1547. – Kylä on syntynyt Kuivajärven ja Pyhäjärven välisessä salmessa olevaan saareen. Saari on antanut nimen kylälle, ja nimi on säilynyt senkin jälkeen, kun kylä on levittäytynyt myös mantereen puolelle. Kylän nimestä eräissä vanhoissa asiakirjoissa esiintyvät kirjoitusasut (*Erich person Sariois* 1554, *Sardis* 1629) viittavat siihen, että kylästä olisi joskus ollut käytössä nimi **Saarioinen*, **Saari-nen* tai **Saartenkylä*. Niidenkin pohjana on ollut sana *saari*. – MV

Alanen, Timo 2004b: 155; BFH 1: 265; KA:VA 3697:18, VA 3770: 55v.

Saarijärvi kaupunki ja järvi Keski-Suomessa. *Sarijierffui* 1552 (eräomistus), *SariJärffwj* 1589 (kylä). – *Saarijärven* kylä on ollut olemassa jo 1500-luvun puolessavälissä. Saarijärven järven ja Lumperoisen välisen Palvasalmen rannalle rakennettiin kirkko viimeistään 1628, mutta epävarmojen tietojen mukaan siellä oli kirkko jo aikaisemmin, ja alue oli rukoushuonekuntana jo 1500-luvun loppupuolella. Se oli ensin osa Rautalammin ja sitten Laukaan seurakuntaa. 1628 Saarijärven seudusta muodostettiin kappeliseurakunta, johon kuuluivat myös mm. Karstula, Kivijärvi ja Kyyjärvi. Kirkon ja pitäjän nimeksi tuli *Palvasalmi*, ja sennimisenä seurakunta itsenäistyi 1639. Se oli tosin toiminut käytännössä itsenäisenä jo aiemmin 1630-luvulla. Nimi vaihtui *Saarijärveksi* vuoden 1690 jälkeen. Saarijärvestä tuli kaupunki 1986. – Asutusnimi tulee järvenimestä. Nimi *Saarijärvi* on tavallinen järvennimenä. Se voi perustua siihen, että järvestä ylipäänsä on saari tai saaria, jos naapurijärvet ovat saarettomia. Nimi voi viitata myös

saarten runsauteen, jos järveä verrataan vähäsaarisempiin. Monisaarinenkin järvi voidaan nimetä *Saarijärveksi* myös yksittäisen, merkittävänä pidetyn saaren mukaan. Saarijärven keskustassa oleva *Saarijärvi* ei ole erityisen runsassaarinen, mutta nimi on ehkä annettu suurimman saaren, *Elosaaren*, mukaan. – SBS

Jokipi, Mauno 1963: 51; Kallio, Reino 1972: 65, 102–103, 222–227; Nissilä, Viljo 1963c: 307;

Voionmaa, Väinö 1947: 193; KA 2400: 52.

Saarioinen kylä Kangasalla Pirkanmaalla. *Saaris-*, *Kärkis-* *och Kallio bor* 1469, *Saris* 1687, *Sariois* 1836. – Entisen Sahalahden kunnan keskus. Saarioinen on tunnettu elintarviketeollisuudesta, joka alkoi 1957 Saarioisten kartanossa, 1639 perustetulla rälssitilällä. Kylän tonttimaa on mahdollisesti aiemmin sijainnut nykyisin niemenä olevassa *Kalliossaassa* Längelmäveden Saksalonselän ja Keljonjärven välissä. Tämän niemen nimestä on kehittynyt kartanon ja sen kautta kylän nimi. – SP

DF: 3403; HisKi.

Saarioispuoli kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiempaa Sääksmäkeä. *Saris* 1390, *Saris* 1687, *Saaris* 1690, *Saari* 1915; *Saarioispuolella pitäjää* 1860, *Saarioispuolilaisilla* 1867. – Kylän keskellä on pieni, soistuva *Saarioisjärvi*. Sen lasku-uoman länsipuolella ollut kylä oli aiemmin saassa; vielä 1640-luvulla kylän tonttimaata ympäröivät suot. Vedenpinnan ollessa aiemmin korkeammalla on järvi nimetty saaren mukaan **Saarijärveksi*, joka mainitaan rajapaikan nimenä 1432 (*Sariärffui*). Järven nimi on sittemmin saanut muodon **Saarioinen*, joka on voinut siirtyä tarkoittamaan myös kylää. Kylän mukaan on nimetty Vanajaveden eteläpuoleinen hallintopitäjä *Saarioinen* tai *Saari* (*Saris socken* 1527). Käräjäkuntana se tunnettiin jo 1390. Kun hallintopitäjä lakkasi olemasta, säilyi nimi muodossa *Saarioispuoli* tarkoittamassa niitä Sääksmäen osia, jotka olivat Vanajaveden eteläpuolella vastakohtana kirkon seudulle. Nykykartoissa *Saarioispuoleksi* on merkitty lähinnä järven seutu eli vanhan Saaren eli Saarioisen kylän seutu. 1800-luvun lehdet kertovat senaikaisesta käytännöstä: ”Tästä näyttäs ja myöskin outo luulis että kaikki Sairioispuoli on

Saaren kartanon (*Sarisgård*) sijainti saassa näkyy hyvin rekognosointikartasta vuoden 1800 tienoilta.

järwenrannalla, mutta kun ei se niin ole ja Sääksmäen pitäjän olo arwattavasti on enemmän osalle Hämäläisen lukioista tuntematon.”; ”Sääksmäen Saariopuoli (eteläpuolella Wanajawettä ja Raudunselkää)”. – SP

Alanen, Timo 2003: 37; DF: 2062; Hämäläinen 23.1.1860, 21.12.1860 ja 13.8.1868; Suomalainen Wirallinen-Lehti 29.1.1867; Suomi kartasto 1897/1915: 39; Suvanto, Seppo 1995: 21, 431; HisKi; KA: Suvanto/ Kangasala s. 796.

Saariselkä saI *Suäluičielgi*, saP *Suolöčielgi*, saKo *Suälčie 'lj*, tunturisto ja maanselkä Inarin ja Sodankylän rajalla. Nimi on vakiintunut tarkoittamaan Raututunturien itä- ja eteläpuolista tunturiselännettä, mutta varhemmin, 1700-luvulta aina 1900-luvun alkuun, sillä on tarkoitettu koko sitä vedenjakajaselännettä, joka jää Kemijoen ja Paatsjoen vesistöjen väliin Peltotunturin ja Talkkunapään välissä ja vielä siitäkään itään Kuolaan. Sitä on pidetty myös Suomen itäisen Maanselän jatkeena. Toisaalta Raututunturit on alettu käsittää Saariselän osaksi niiden alueella sijaitsevan Saariselän matkailukeskuksen myötä. *Solenselckij* 1593 (1551), *SuolloSielgie* 1714, *Sarisälkä* 1738, *Suolospelkä* vielä 1893. – Suomessa nimi on käännösnimi. Saamelaisella taholla ei ole aivan selvää, mikä on ollut nimenannon motiivina, mutta tavallisesti viitataan siihen, että tunturisto on ikään kuin saari muutoin metsäisellä alueella. – SA

Finland i 19de seklet karttallite sivujen 4 ja 5 välissä; Itkonen, T. I. 1966: 24; Olsen, Isaac 1994: karttallite.

Saaristomeri saaristoinen merialue Ahvenanmaan ja mantee-reen välissä Varsinais-Suomessa, Ahvenanmaalla ja läntisimmällä Uudellamaalla, ruotsiksi *Skärgårdshavet*. ”*Skärgårdshafvet*” 1908. – Varhainen suomenkielinen maininta ”Pohjanlahden ja Suomenlahden välillä on Saaristomeri” esiintyy Maria Jotunin veljen Johan Alfred Jotunin kirjassa Kansakoulun maantiede 1916, jossa nimetään ensimmäisen kerran täsmällisesti kansakoulun kirjassa läntiset merialueet. Niin suomen- kuin ruotsinkielinen nimi näyttävät tulleen yleisesti käyttöön 1960-luvulla, jolloin *Saaristomeri* mainitaan 1964 Otavan Uudessa tietosanakirjassa. Sitä lienee edesauttanut 1960 ilmestyneen teoksen *Atlas över Skärgårds-Finland – Saaristo-Suomen kartasto* nostama tarve. Nimenmuodostuksen lähtökohtana ovat käsitteet *Ahvenanmaan saaristo* ja *Turun saaristo* (*Turun saaristo* 1870). Vuonna 1983 alueelle perustettiin *Saaristomeren kansallispuisto – Skärgårdshavets nationalpark*. – SP

Nordisk familjebok 1908 s.v. Finland; Tapana, Pentti 2003: 272, 278, 290; Uusi Suomestar 1.8.1870.

Saattopora harju ja siellä sijaitseva, nykyisin suljettu kuparikaivos Kittilässä Lapissa. – Nimi on lainaa kadonneesta kittilänsaamen kielestä, ja on merkinnyt saamassa ’hiekkaharjannetta’. Nykypohjoissaamassa vastaava nimi kuuluisi *Sättoborri*; *sättu* (yhdyssanamuoto *sättu-*) merkitsee ’hiekkä’ ja *borri* ’särmä; harjanne’. – AA

Sagalund ulkomuseo ja kulttuurikeskus Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. – Museon perusti 1900 kansakoulunopettaja ja keräilijä Nils Oskar Jansson Tukholman Skansenin mallin mukaan. Sagalundista tuli siten Suomen ensimmäinen ulkomuseo. Luultavasti myös museon nimi on Janssonin luoma. Alun *saga*-sana merkitsee ’satua, tarinaa, kertomusta’, mutta *Saga* oli myös muinaispohjoismaisen jumalattaren nimi, jota 1800-luvun uusromantikot pitivät historian jumalattarena. Se ehkä oli Janssonin mielessä hänen rakentaessaan museota; hän nimittäin halusi ”syttyttää kasvavan nurison mieleen kiinnostuksen menneisyyttä kohtaan”. Nimen jälkiosa on *lund* ’lehto’, joka on toisaalta asutusnimien tavallinen jälkiosa, toisaalta tavallinen luontosana, jolla on joskus myös romanttinen tai myyttinen

sävy, kuten esim. sanoissa *blomsterlund* (’kukkalehto’), *lagerlund* (’laakerilehto’), *offerlund* (’uhrilehto’). – PS

Näse, Li 2000: 12, 19; www.sagalund.fi/ovillasagalund.htm.

Sagu → *Sauvo*

Sahalax → *Sahalahti*

Sahalahti entinen kunta Kangasalla Pirkanmaalla. Liitettiin Kangasalaan 2005. Ruotsiksi *Sahalax*. *Salax* 1566 (kylä), *Sahalax Cappelgiel* 1634 (kappeliseurakunta). – Jo keskiajalla Sahalahdella oli jonkinlainen saarnatupa. Ensimmäinen kirkko rakennettiin 1559 Ilolan kylään, lähelle nykyisen kirkon paikkaa. Viimeistään silloin muodostettiin *Sahalahden* kappeliseurakunta, joka itsenäistyi 1581. – Nimi lienee ollut lähennimenä ennen kuin se tuli kirkon ja pitäjän nimeksi, vaikka tietoa siitä ei ole säilynyt. Se on voinut tarkoittaa jotakin Kirkkojärven tai Längelmäveden pientä lahtea kirkonkylän seudulla. Moni *Saha*-alkuinen vesistönimi liittyy rannalla toimineeseen sahalaitokseen, mutta sellaisia ei ollut vielä *Sahalahden* nimen syntyä aikana. Nimellä on jokin muu selitys kuin sana *saha* ’puunkatkaisuväline’; ’sahalaitos’. Nimi voi liittyä sanaan *sahi* ’pieni koski ym.’. → *lax*. – SBS

Kuuliala, Viljo-Kustaa 1954: 68–70, 85; Lehtonen, Antti 2006: 102; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Saha; Nissilä, Viljo 1975: 87–88; Suvanto, Seppo 1949: 102; Suvanto, Seppo 1995: 454; KA 4017: 10, 4525: 50.

Sahinmäki (rinnakkaisnimi *Kulmalanvuori*) ja rautatie-tunneli Korpilahdella Keski-Suomessa, vuodesta 2009 Jyväskylän kaupunkia. – Sanalla *sahi* on murteissa mm. merkitykset ’(pieni) koski, virtapaikka, puro’ ja ’matalikko, kivikko’. Useimmat *sahi*-paikannimet selittyvät näiden merkitysten pohjalta. Jotkin nimistä ovat kuitenkin sellaisia, että niiden yhteys *sahi*-sanaan ja sen yleisimpiin merkityksiin jää arvailujen varaan. Tällainen on myös Korpilahden *Sahinmäki*. Koskea tai puroa ei ole lähistöllä; myös merkitys ’matalikko’ sopii huonosti. Mäki on kalliainen, joten luonnehdinnan ’kivikko’ se kuitenkin täyttää. On myös ajateltavissa, että suhteellisen korkealle (151 m) mäelle syntyy keväisin lumen sulaessa pieniä puroja ja koskia, jotka ovat voineet olla nimenannon perusteena. – MV

Kepsu, Saulo 1964: 162–163; Nissilä, Viljo 1950: 187; Rainio, Jussi 1967: 135.

Sahrajärvi

1. järvi ja kylä Multialla Keski-Suomessa. *Sariierffuij* 1565.
2. järvi ja kylä Juupajoella Pirkanmaalla. *Sachrajerfvi* 1699. – Kylästä käytetään myös nimiä *Sahra* ja *Sahrankylä*. Vuonna 1552 paikka mainitaan eräsijana (*Sarha träsk*) ja kymmenen vuotta myöhemmin uudistilana (*Sahraierffuij nb*). Järven pohjoispuolella on kahden joen haarassa *Sahraikoski*. Sana *sahra* tarkoittaa kaksihaaraista hankoauraa. Nimet ovat ilmeisesti syntyneet muotoassosiaation kautta. Multian järvi on kaksihaarainen, sen eteläisen haaran muodostaa Pienivesi. – SP

Luuuri, Outi 1990: 162, 164; SKES s.v. saara; KA: Suvanto/ Kangasala s. 931–932; KA: Suvanto/ Ruovesi s. 2376; NA.

Saija kylä Sallassa Lapissa. *Saija* 1765. – Saijan kylä sijaitsee Kuolajoen ja Tenniöjoen yhtymäkohdan tienoilla. Kylän ensimmäinen asukas oli vuonna 1686 Tenniöjärveltä perheineen tullut Tuomas Saija, jonka mukaan kylä nimettiin. *Saija* on vanha saamelainen henkilönnimi. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 43; Itkonen, T. I. 1948, 2: 496; HisKi.

Saikkola

1. kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta, *Saickoila* 1551.
2. kylä Taipalsaarella Etelä-Karjalassa, *Saikkola* 1558.
Molemmat kylät ovat saaneet nimensä asukkaiden sukunimestä: ainakin 1500-luvulta lähtien niissä on asunut *Saikko*-,

S

Saikkonen- tai *Saikkoinen-*sukunimisiä, esim. *saikon Nils* 1543, *saikon Märten* 1549, *Saicko Mths* 1553. Sukunimet *Saikko* ja *Saikkonen* ovat kehittyneet ortodoksisista miehennimistä *Saikko* ja *Isaiko*, jotka ovat *Isai-*nimen kansanomaisia muotoja. – LL

Kepsu, Saulo 2005; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Saimaa järvi Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa, ruotsiksi *Saimen*. Laajasti nimellä tarkoitetaan salmien yhdistämän järvistön kaikkia osavesiä, joiden pinta on samalla korkeudella. Niitä ovat mm. Orivesi, Haukivesi ja Pihlajavesi. Suppeammin *Saimaa* tarkoittaa Puumalan saariston ja Imatran välillä olevaa aluetta. *Saimas wesi* 1646, *Saimas selkä* 1646. Saimaan eteläosaa kutsutaan myös nimellä *Suur-Saimaa* (*Stora Saima* 1798). – 1500-luvun kartoissa Saimaan kohdalla on nimet *Lacus niger* 1539 ja *Schwarz See* 1544, ”Mustajärvi”, mutta sensisältöisen nimen kansanomaisesta käytöstä ei ole tietoa. (Toisen suuren järven nimenä esiintyy *Lacus Albus* ”Valkeajärvi”). – Nimi *Saimasvesi* tai *Saimasselkä* on lyhentynyt muotoon *Saimas*, joka on nykyisin käytössä nimen rinnakkaismuotona, ja sen taivutusmuodoista *Saimaalla* jne. on saatu uusi perusmuoto *Saimaa*. Nimiä ei voi selittää luontevasti minkään tunnetun suomenkielisen sanan pohjalta. Koska keskiajalla ja aikaisemmin Saimaankin alueella on asunut lappalaisiksi sanottua väestöä, josta osa puhui saamelaista kieltä, nimen voi arvella tulevan tästä väestöstä tai tämän väestön kielestä. Suur-Saimaata on ennen sanottu myös nimellä *Lapvesi* (→ *Lappeenranta*), jonka alkuosa tulee sanasta *lappi* ’lappalainen; syrjäseutu; syrjäseudun asukas’ tai nimestä → *Lappi*, joka on tarkoittanut sisämaassa ollutta *lappien* asuinalueita. Nimen *Saimaa* lähtömuoto on voinut olla järven samansisältöinen rinnakkaisnimi. Taustalla olisi saamelainen sana *sápmi* (→ *Sápmi*) ym., josta tulee myös nykykielen sana *saame*. Sanaan voivat liittyä myös jotkin Itä-Suomen *Saam-*, *Sääm-*alkuiset nimet, kuten Leppävirralla olevan järven nimi → *Saamainen* ja nykyisen Savonlinnan alueella pitäjännimenä ollut → *Sääminki*. Pekka Lappalainen esittää, että karjalaiset nimet *Saimainen*, *Säimäinen* ja *Säämänen* voivat olla samanlähtöisiä. Siinä tapauksessa myös *Saim-*, *Säim-*alkuiset paikannimet, kuten *Saimaa* ja Savonrannalla olevan järven nimi *Säimen*, ovat yhdistettävissä *Saama-*, *Säämä-* ym. nimiin, ja ne kaikki voivat viitata saamelaisiin. Tällöin nimen *Saimasvesi* varhaisempi muoto olisi ehkä **Saima(n)vesi* tai **Saimaisvesi*. – SBS

Hakulinen, Lauri 1979: 339; Itkonen, T.I. 1948, I: 100; Kiviniemi, Eero 1984: 323; Lappalainen, Pekka 1967: 619; Nissilä, Viljo 1965: 13, 25; Nyström, Helena 1993: 110–113, 121–124; Pirinen, Kauko 1988: 276; Sorvali, Ritva 1980: 110–112; Suomen karttakirja 1799: 63; Tunkelo, E.A. 1910: 46–49.

Saimen → *Saimaa*

Sairakkala kylä Hollolassa Päijät-Hämeessä. *Sairickala* 1445, *Lars Magnusson Sairicka* 1487, *Saijrakala* 1539. – Kuuluu samaan *Saira-*, *Sairi-*alkuisten paikannimien joukkoon kuin esim. *Sairakka* (mäki Ikaalisissa, pelto Elimäellä), *Sairakko* (metsä Tyrväässä), *Sairio* (kylä Hämeenlinnassa), *Sairiala* (kylä Tuuloksessa) ja *Sairinen* (kylä Kalannissa). Myös Itä-Suomessa tähän yhteyteen kuuluvia paikannimiä esiintyy. Siellä ovat tavallisia myös sukunimet *Saira* ja *Sairanen*. Jouko Vahtola on arvellut nimeä *Sairakkala* germaanisperäiseksi, Ralf Saxén puolestaan on tarjonnut Vehmaan *Saairikkalan* kylän nimen selitykseksi germaanisperäistä miehennimeä *Sairicho*. – MV

BFH I: 83; FMU 3: 362; Koskimies, Y.S. 1985: 475–476, 637; Kuusi, Sakari 1980: 50–51, 183–184; Meri, Arvo 1943: 147–148; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. *Saira*, *Sairanen*; Saxén, Ralf 1903: 14–20; Vahtola, Jouko 1980: 427; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Saittanulikki korkea vaara *Saittajärven* pohjoispuolella Rovaniemellä Lapissa. Järvestä lähtevä *Saittajoki* laskee Suopajärven kautta Kotajokeen ja sitä myöten Ounasjokeen. *Saitta* 1820–40. – Nimi on todennäköisesti lähtöisin saamesta, vrt. saP *sáiti*, saI *sáitti* ’tuura; keihäs’. Rovaniemen seudulta mainitaan 1800-luvun alun perimätiedossa saamelaiskylä *Saitta*, jonka muuan kemiläinen seurueineen olisi tuhonnut ryöstäen sen kalavedet, ilmeisesti Kotajoen suun vaiheilla. *Saitta* olisi sen mukaan ollut aluenimi tai jopa lapinkylän nimi. Tosin myös suomen murteissa tunnetaan sana *saitta* merkityksessä ’seiväs, riuku, vapa’. Loppuosa *nulikki* on suomea, hieman epätavallinen mukaielma *nulikka*-johdoksesta, jota se vastaa merkitykseltäänkin. Paikannimissä se on kehittynyt maasto-termiksi ’paljaan pään’ merkityksessä, vrt. *nulipää*. – SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 130.

Saivaara saP *Čáivárri*, vaara Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. Sen alla on *Saijärvi*, saP *Čáijávri*. – Suomeen nimet on alkusaltaan lainattu saamesta. Saamessa alkuosa *Čái-* on kuitenkin taustaltaan hämälä. Se näyttää syntyneen epäsäännöllisesti lyhentymällä jostain kaksitavuisesta sanasta, mutta lähtömuoto ei enää ole tunnistettavissa. – AA ja SA

Saivokero Pallastunturin kero Enontekiön ja Muonion rajalla Lapissa. Sen itäpuolella Muonion puolella on *Saivojärvi* ja siitä itään *Saivoavaara* ja *Saivovaaranvuoma*. *Saivojoki* laskee Saivojärvestä Ounasjokeen. – Nimi on saamelaisperäinen. Alkuosa on lainautunut suomen peräpohjalaismurteisiin saamen sanasta *sáiva* ~ *sáivu* ’pikkujärvi (yl. ilman lähtö- tai tulojokea); (uskomuksissa:) kaksipohjainen kalaisa järvi’. Jälkiosassa pohjoismurteiden → *kero* on lainaa saamesta, saP *čearru*. – SA

Sajaniemi kylä Lopella Kanta-Hämeessä. Puheessa myös *Saaniemi*. *Saianemi* 1543, *Saijanemij* 1544. – Kylä on Loppijärven rannalla. Nimi lienee alkuaan takoittanut Pälsin talon kohdalla olevaa ja pitkälle Loppijärveen työntyvää niemeä. Nykykartoissa sen nimeksi on merkitty *Sajaniemenvuori*. *Sajaniemi* tunnetaan myös Lammilta: Ormajärvessä on sen nimen nimi. Nimen alkuperästä voi esittää vain arvailuja. Lönnrotin sanakirjan lisävihkossa (1886) sanoilla *saijo*, *saijomaa* ja *saajo* on merkitykset ’soiden ympäröimä kuivan ja metsäisen maan alue, suosaari’. Lammin Sajaniemeen ja Lopen Sajaniemenvuoreen selitys sopii sikäli, että kumpikin nimi on tyveen korkeammalle kohoava ja samalla saarimainen maastonmuodostuma. Toinen sana, johon nimi *Sajaniemi* voisi liittyä, on vanhoissa sanakirjoissa ja pohjoisissa murteissa esiintyvä *saiho* (Lönnrotilla myös *saiha* ja *saiko* : *saijon*). Sillä on sellaisia merkityksiä kuin ’karsina, aitaus, syöttöketun koppi; syksyllä kalan tai riistalihojen säilyttämistä varten maahan kaivettu kuoppa, joka on reunustettu kivillä; karsinan tapainen (linnun)pyydys’. Lukuun on otettava myös mahdollisuus, että nimi on saamelaisten jälkeensä jättämä. Tällöin se voisi liittyä nykyäänkin Pohjois-Suomen murteissa esiintyvään ja saamen kielestä lainattuun sanaan *saivo*, jolla on mm. merkitykset ’kirkasvetinen kohta järvessä; kaksipohjaiseksi arveltu haltijoiden asuttama järvi’. – MV

SKES s.v. *saiho*, *saivo*; SSA s.v. *saiho*, *saivo*; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Sakkala-aapa suoalue Pelkosenniellä Lapissa; siellä on Sakkala-avaan soidensuojelualue. – Nimi on saamelaisperäinen. *Sakkala-* todennäköisesti heijastaa saamen sanaa saP *čáhkalkakkis*, *čáhkál-*, saI *čáháliig*, joka on nimitys eräälle saamelaiselle uskomusolenolle; → *Čáhkáljávri*. – AA

Saksala kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Saxby*. *Saxseby* 1382, *Saxaby* 1413, *Saxssby*, *Saxsseby* 1526. – *Saksala* on alkuaankin kylännimi. Nimi voi viitata kauppapaikkaan

(suomen *saksa* 'kauppias'), tai se voi perustua henkilönimitykseen *Saxe*. *Saksala* hyväksyttiin viralliseksi kylännimeksi ruotsinkielisen *Saxby*-nimen rinnalle 1970-luvun lopulla, mutta rautatiepysäkin nimenä sitä alettiin käyttää jo 1920-luvulla. – TS

Granlund, Åke 1956: 251–253; Halonen, Johanna 2000: 416; Hausen, Greta 1920: 60; Huldén, Lars 2001: 321; Selén, Göran 1996: 276.

Saksalanharju kyläkunta ja harju Mikkelissä Etelä-Savossa, aiempaa Haukivuorta. – Kylä sijaitsee laajalla ja korkealla *Saksalanharju*-nimisellä mäellä, joka on luokiteltu arvokkaaksi kulttuurimaisemaksi. Se on Suomen ja ehkä koko Euroopan suurin jääkauden muodostama ns. drumliiniharju eli pitkitäismoreeniharju. Nimen alkuosaan sisältyy mäellä olevan rusthollin nimi *Saksala* (*Saxalanmäki* 1752, *Saxala* 1801). Vanhoissa kartoissa mäen nimenä esiintyy *Savoselkä*. *Saksalan* nimi on avoin: se ei näytä pohjautuvan haltijansa sukunimeen. Se on voitu antaa mallinmukaisesti, sillä muuallakin on samannimisiä rustholleja (esim. Padasjoella) ja virkataloja. Kun Kyyveden toisella rannalla on *Saksansuo*-niminen viljelys ja *Saksanranta*-niminen talo, on mahdollista, että esim. 1600-luvulla olisi seudulla asunut *Saksa*-niminen mies, entinen Ruotsin suurvalta-ajan sotilas, joka oli sotinut Saksanmaalla. Talo olisi voinut olla vanhastaan myös kauppapaikka, jossa kauppasaksat kävivät vaihtamassa tavaraa. – SP

HisKi (Haukivuori, Pieksämäki); fi.wikipedia.org; s.v. Saksalanharju, drumliini; NA.

Salahmi kylä Vieremällä Pohjois-Savossa. *Salaman Järfuen maa* 1620-luvulla; kylänä *Salamajerfwi* 1625, *Salameby* 1664, *Salami* 1733, *Salahmi* 1740, *Salahme* 1773. – Kylässä on myös *Salahminjärvi*. Salahminkosken partaalla toimi vuosina 1807–1909 ruukki. Vanhojen asiakirjamerkintöjen mukaan järven alkuperäinen nimi olisi ollut **Salamajärvi*. Nimeen sisältynee sanan *salama* murremuoto *salahma*, joka on tunnettu Etelä-Pohjanmaalla sekä harvinaisena Keski-Suomessa ja Kainuussa. – SP

Alanen, Timo 2004a: 81; SKES s.v. salama; HisKi (Iisalmi); KA:VA 8644: 94v; SMSA.

Salajärvi

1. järvi Hartolassa, osin Sysmässä Päijät-Hämeessä. *Sala Iärvi* 1776–1805. Järven itärannalla on samanniminen kylä.
2. järvi Nastolassa Päijät-Hämeessä. *Sala Iärvi* 1776–1805.
3. järvi Heinolassa Päijät-Hämeessä, pieneltä osin Jaalassa Kymenlaaksossa. *Sala Järfvi Träsk* 1786. – Rannoilla kerrotaan vainovuosina olleen piilopirttejä ikään kuin salassa.
4. järvi Euran ja Tl. Lapin rajalla Satakunnassa.
5. järvi Juvalla Etelä-Savossa, kirkonkylältä hieman itään. *Salajärviä* on myös Suonenjoella Pohjois-Savossa sekä Etelä-Karjalassa Lemellä, Luumäellä, Ylämaalla ja Savitaipaleella (*Sala Järfvi* 1785). Viimeksi mainittu järvi on matala ja ruohikkoinen, ja siinä on paljon vedenalaisia kiviä. Nämä piirteet ovat yhteisiä lähes kaikille Salajärville. Niissä on veneilijältä veden alla piilossa eli salassa kulkemista vaikeuttavia haittoja. Joidenkin järvien kerrotaan olevan ikään kuin ”kätöksä” suurempien vesien takana. Nimien alkuosia on liitetty myös sanaan *sal* ’suuri metsäalue, erämaa’. – SP

Alanen, Timo – Kepsu Saulo 1989; Kaipainen, Lea 1974: 99–100, 111; Nissilä, Viljo 1939: 103;

Salminen, Katja 1999: 58–59; Siltanen, Terttu 1950: 199.

Salamajärvi järvi ja kylä Perhossa Keski-Pohjanmaalla. *Salauesi eremarkär* 1549, *Salaiärwj*, *Sareiärwj* 1564, *Salajärvi* 1586, *Salau* 1618, *Salawa Järfwi* 1620, *Salama Järfui* 1621, *Sala Järfwi* 1628; kylännimenä: *Salamajärvi* 1737, *Salamonjärvi* 1787. – Kylä kuului vuoteen 1864 Kivijärven seurakuntaan. Salamajärveä on kuvattu matalaksi, kivirantaiseksi ja pikku-saariseksi. Järvestä virtaa lyhyt *Salaudenjoki* Myllyjärveen, jonka vanha nimi on *Salausjärvi* (*Salausjärvi* 1869, *Salavuu-*

Salmen toistinsa yhdistämät Salmijärvi ja Salamajärvi laskevat Salaudenjoen kautta Myllyjärveen eli entiseen Salausjärveen.

denjärvi 1871). Paikallisen selityksen mukaan järven nimi johtuu siitä, että salama lyö melkein joka kesä järven saariin. Pentti Virrankoski on ounastellut alkuperäiseksi nimeksi **Salaaamajärveä* ja nimeämismotiiviksi sitä, että hämäläinen erä-mies olisi yrittänyt kilpailijoiltaan salata järven olemassaolon. Asiakirjamerkinnöistä päätellen nimi kuuluu *Sala*-nimiin (→ *Salajärvi*) ja on kehittynyt seuraavasti: *Salavesi* ~ *Salajärvi* > *Salau*(järvi) ~ *Salaavajärvi* > *Salaamajärvi* > *Salamajärvi*. Järvi on voinut saada nimen ”salakavaluutensa” vuoksi: järven mataluus ja kivikkoisuus kätkee eli salaa pinnan alle veneilijän vaarapaikat. – Järvestä kaakkoon on vuonna 1982 perustettu *Salamajärven kansallispuisto*, jonka alue ulottuu Keski-Suomen puolelle Kivijärvelle ja Kinnulaan. – SP

Mikkola, Pekka 1987: 84–88; Suvanto, Seppo 1995: 78, 79; Virrankoski, Pentti 1961: 722; HisKi (Kivijärvi, Perho).

Salamanperän luonnonpuisto Kivijärvellä Keski-Suomessa. – Perustettu 1956. Sijaitsee *Salamajärven kansallispuiston* eteläpuolella. Nimi *Salamanperä* voi olla peräisin ajalta, jolloin nykyisin Perhoon kuuluva → *Salamajärven* kylä vielä kuului Kivijärveen; pitäjän luoteisinta kolkkaa on voitu kutsua *Salamanperäksi*. Toinen mahdollisuus on, että nimi on annettu vasta luonnonpuiston nimeksi. – SP

Salinsuo laaja suo ja soidensuojelualue Kajaanissa Kainuussa, osittain entisen Vuolijoen kunnan alueella, lähellä *Salinkalio* ja *Salinlehto*. – Nimi sisältää hämäläismurteisen muodon sanasta *sadin* ’loukkupyydyys’ ja on vanha, luultavasti jo keskiaikainen muisto hämäläisten eränkävynnistä Oulujärven seudulla. – AR

Räisänen, Alpo 1982: 88.

Salkola kylä Somerolla Varsinais-Suomessa, aiemmin Somerniemeä. *Salkola* 1539. – Lähellä on *Salkolanjärvi* (*Salkola Jerfui* 1649). Kylännimi palautuu samanasuiseen talonnimeen. Esko Aaltonen (1945) on pitänyt nimeä siirrynnäisenä Tammelan (nykyisen Forssan) Lunttilasta, mutta Timo Alasen (2004) mukaan talonnimi on voinut syntyä Somerniemelläkin. Hän on pitänyt sisältöä epäselvänä, mutta esittänyt, että nimeen voisi sisältyä miehennimen *Salomon* kansanmuunnos *Salko*. Salomon olisi ollut talon isäntä jo keskiajalla. – SP

Aaltonen, Esko 1945: 14; Alanen, Timo 2004b: 181–182; Virtaranta, Pertti 1958: 176–177.

Salla kunta Lapissa. *Salla* 1754. – Kunnan nimi oli vuoteen 1936 *Kuolajärvi*, mutta jo sitä ennen sen rinnalla käytettiin *Sallaa*, joka oli kirkonkylän nimi. Kuolajärven kunta perustettiin vuonna 1857. Moskovan välirauhansopimuksessa syyskuussa 1944 kunta menetti lähes puolet alueestaan Neuvostoliitolle. Itärajan taakse jäänyttä aluetta kutsutaan *Vanhaksi-Sallaksi*. Myös kirkonkylä jäi luovutetulle alueelle. Silloisen

S

kirkonkylän eteläpuolella ovat *Sallatunturit*, joiden korkein laki on Rohmoiva. Sen koillispuolella kohoaa varsinainen Sallatunturi ja itäpuolella Välitunturi. Tuntureiden itäpuolella virtaa *Sallajoki* ensin *Sallajärven* läpi ja yhtyy sitten Kuolajokeen entisen kirkonkylän tienoilla. Sallajoen latvoilla on *Sallanlatvatunturi*. – Nimi *Salla* on saamelaista alkuperää. Sitä on verrattu esimerkiksi luulajansaamen sanaan *sälla* 'halkeama, rotko, uoma', mutta yhdennäköisyys nimiin voi olla pelkkää sattumaa. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 116, 217, 351; Itkonen, T.I. 1920: 52; Peräniitty, Anneli 1985: 87;

Suomenmaa 9, 2 (1931): 106; HisKi.

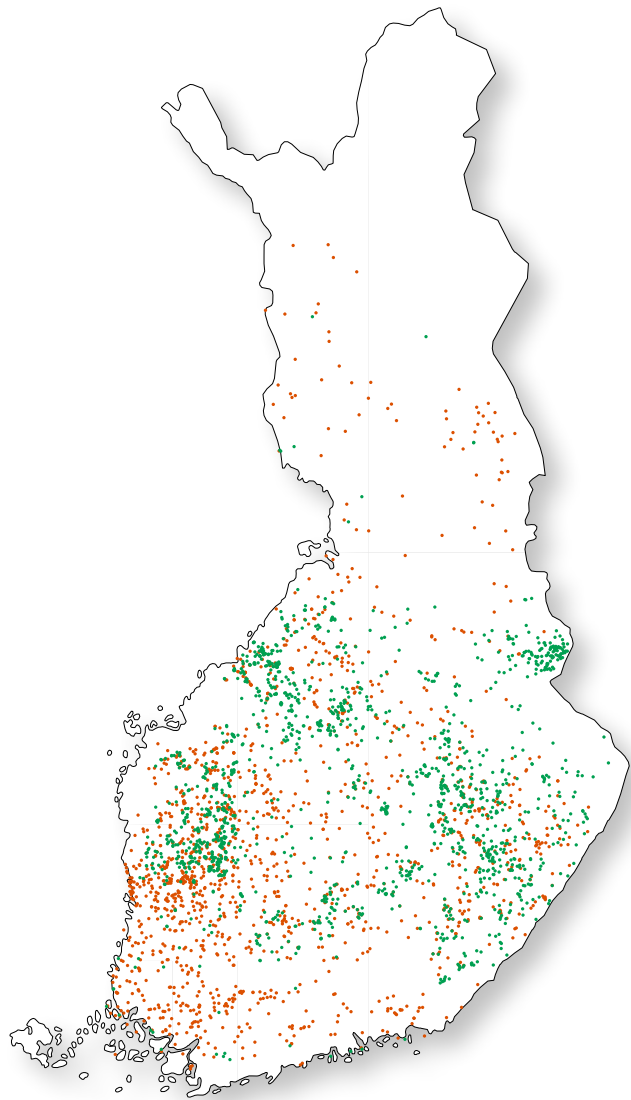
Sallatunturi lomakeskus ja tunturi Sallassa Lapissa. – Sallatunturi kohoaa kirkonkylästä etelään Kuusamoon johtavan tien varrella. Tuntureita on kaksi, ja aikaisemmin ne tunnettiin *Pienenä ja Isona Pyhätunturina*. Toisen maailmansodan rauhanteossa Sallan kunta menetti Neuvostoliitolle varsinaiset Sallatunturit (→ *Salla*), jotka olivat 1930-luvun lopulla ennättäneet tulla tunnetuksi talviurheilukeskukseksi. Vanhan Sallatunturin matkailuperinteitä ryhtyivät jatkamaan 1960-luvulla Pyhätunturit, joita ruvettiin kutsumaan myös *Sallatunturiksi*. Näin tehtiin ero Pelkosenniemen Pyhätunturiin, joka niin ikään alkoi samoihin aikoihin tulla suosituksi matkailukohteeksi. – KA

Heinänen, Hannu 1993: 313-314, 362.

Sallivaara saP *Vuovde-Sällevärri*, 1940-luvulla *Sallovärri*, saI *Sällävääri*, vaara Inarin länsiosassa Lapissa. Vaaroja on itse asiassa kaksi, toinen niistä on nimeltään *Sallitunturi*, saP *Duottar-Sällevärri*. Nimiryväs on laaja, siihen kuuluvat mm. *Sallivaaran poroerotusaita* ja vaaran länsipuolitse Repojokeen laskeva *Sallijoki*, saP *Sällejohka*, saI *Sälläjuuhä*, sekä vaaran pohjoispuolella jatkuva *Salliselkä*, saP *Sällecielgi*, saI *Sälläcielgi*. – Nimet on todennäköisesti mukautettu suomeen ja pohjoissaameen inarinsaamesta, mutta nykyisin nimiryväs on laajimmillaan pohjoissaamessa. Alkuosa on saamessa sanana tuntematon; sen vanhempi asu on heijastunut varhempiin karttoihin suomeksikin asussa *Salluvaara*. Nimestä ei ole merkitty muistiin selitysyrikyksiä, mutta T. I. Itkonen on verrannut sitä → *Sallan* nimeen. Alkuosan *Vuovde-* on yhdysosamuoto sanasta *vuovdi* 'outa eli metsä' ja *Duottar-* tarkoittaa 'tunturia'. – SA

Itkonen, T.I. 1961: 9.

salo Suomen keski- ja eteläosissa melko yleinen asutus- ja luontonimien jälkiosa. Sana *sal*o tarkoittaa isoa metsäaluetta ja vanhastaan myös suurta metsäistä saarta, esim. Suomen suurin saari on nimeltään *Soisalo*. Turun edustan suuria saaria ovat → *Hirvensalo* ja → *Ruissalo*. Sana *sal*o lienee balttilainen laina, jonka alkuperäinen merkitys on ollut '(suuri) saari' (esim. liettuassa *salà* 'saari'). Peruskartoissa *sal*o-loppuisia nimiä on reilut 3 100. Talonnimiä on yli 1 400 ja muita asutusnimiä noin 160. Metsäalueen nimiä on noin 850, saarien nimiä noin 340, kohoumannimiä noin 180 ja muita maastonimiä liki 170, lähinnä soiden ja niemien nimiä. Yleisimmät nimet ovat *Sal*o (280), *Koivusalo* (109), *Mäntysalo* (65), *Haapasalo* (61), *Lehtisalo* (51), *Honkasalo* (46), *Jokisalo* (44), *Välisalo* (41), *Viitasalo* (41) ja *Isosalo* (40). Monet näistä ovat käytössä nimenomaan talonniminä. Metsäalueiden nimistä yleisimpiä ovat *Isosalo* (15), *Pitkäsalo* (14), *Mustasalo* (13), *Kotasalo* (12) ja *Tuohisalo* (10) sekä saarten nimistä *Honkasalo* (6), *Hietasalo* (6), *Mustasalo* (4) ja *Hevossalo* (4). Merenrannikoiden ruotsinkielisillä alueilla on *sal*o-, *salö*-, *sal(a)*- ja *säl*-loppuisia nimiä, jotka ovat keskiajalla ruotsiin lainautuneita ikivanhoja suomenkielisiä *sal*o-nimiä, esim. lounaissaaristossa *Tövsala* (→ *Taivassalo*) ja *Mossala* (→ *Mussalo*) sekä

Paikannimet, joiden loppuosa on *sal*o. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

Porvoon edustalla *Emsalö* (→ *Emäsalo*). – TS

Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 77–80, 101–103; SSA s.v. *sal*o; Vahtola, Jouko 1980: 137–141;

Paikannimirekisteri 2005.

Salo kaupunki Varsinais-Suomessa. *Salw* 1325, *Sal*o 1401 (kylä). – *Sal*o on vanha kauppapaikka ja kylä Halikonlahden perukassa, *Salonjoen* eli *Uskelanjoen* suulla. Ei ole aivan varmaa, tarkoittoa vuoden 1325 tieto tätä Uskelaan kuulunutta kylää vai jotakin muuta Saloa. Uskelan kirkko oli pohjoisempaan Isossakylässä. Saloon rakennettiin oma kirkko 1400-luvulla, joidenkin tietojen mukaan jo 1300-luvulla, ja Salosta tuli kappeliseurakunta. 1830-luvulla Uskelan uusi kirkko rakennettiin Saloon, josta oli tullut pitäjän keskeisin paikka. Saloon syntynyt taajama erotettiin Uskelan kunnasta kauppalaksi 1891. Salosta tuli kaupunki 1960, ja Uskela liitettiin siihen 1967. – Kaupunginimen taustalla oleva kylän nimi *Sal*o sisältää sanan → *sal*o 'saari'. Aivan Salon keskustan lähellä ei nykyisin ole saaria, mutta Kirkonmäki eli Uskelan vanhan kirkon paikka on ennen ollut saari. Vuoden 1000 aikoihin se oli jo yhdistynyt mantereeseen, mutta saattoi hyvin vielä näyttää saarelta. Tällä saarella on ollut *sal*o-loppuinen nimi. Saaren nimi tai siitä saatu asutusnimi on lyhentynyt pelkäksi *Saloksi*. – SBS

FMU 2: 11; Kallio, V.J. 1940: 48, 55–57, 70, 481; Meri, Arvo 1943: 150; www.verkkoviestin.fi/salo-uskela/salo-uskela_ennen_ja_nyt/historiaa/ [23.6.2007].

– Harju on voinut saada nimensä järvestä, joka puolestaan on nimetty tärkeimmän piirteensä, sitä halkovan harjun mukaan. Sanalla *salu* on murteisamman vanhastaan mm. merkitys 'erämaa, laaja metsäalue', Gananderilla myös 'kaitanen pitkä maa'. Mahdotonta ei liene, että nimellä olisi yhteys Vesilahden Narvan *Salospohjan* taloon, koska Narvan kylällä on ollut eräomistuksia Pohjaslahdella. Nimen jälkiosa *särkkä* merkitsee länsimurteissa yleisesti pitkänomaista vedenalais- tai osittain pinnan yläpuolelle ulottuvaa hiekkasaumaa, paikoin myös harjannetta – tässä tapauksessa harjua. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. *salu*; Lahti-Mononen, Ritva 1968b: 426–428; Voionmaa,

Väinö 1947: 112; HisKi (Keuruu, Rauma).

Sámeeanan → *Saamenmaa*

Sameland → *Saamenmaa*

Sammallahdenmäki muinaismuistoalue Lapin kunnan Kivikylässä Satakunnassa, Unescon maailmanperintökohde vuodesta 1999. – Mäen korkeinta kohtaa nimitetään *Kirkonlattiaksi* siellä olevan suuren tasaisen hiidenkiukaan mukaan. Kallioharjanteilla ja niiden välisessä kangasmaastossa on noin 800 metrin matkalla 36 muodoltaan ja kooltaan erilaista hautaröykkiötä. Röykkiöalueen länsipuolella pilkottaa ruohottunut Saarnijärvi, jossa on *Sammallahti*. Järvi oli vielä pronssikaudella merenlahti. Vielä vuoden 1937 nimikeruussa kuultiin lahden harvinaisempaan nimenä *Sampalahti* : *Sammallahdes*. Sen perusteella nimeen ei sisältyisikään kasvinnimitys *sammal* vaan sana *sammas* : *sampaan* 'rajapyykki, rajakivi'. – SP

SSA s.v. *sammas*; www.nba.fi/fi/sammallahdenmaki [8.6.2005].

Sammatti kunta Uudellamaalla. Vuoden 2009 alusta osa Lohjan kaupunkia. *Sammattij* 1427 (kylä; kop.). – Sammatti oli kappeliseurakuntana viimeistään 1591, aluksi Lohjan ja vuodesta 1614 Karjalohjan alaisuudessa. 1800-luvulla se oli tilapäisesti vailla kappeliseurakunnan asemaa (1859–1871). Itsenäinen seurakunta siitä tuli 1951. – Pitäjä on saanut nimensä kylältä ja kylä samannimiseltä talolta. 1400-luvulta olevista vanhimmista tiedoista päätellen nimi on alun perinkin voinut olla muodossa *Sammatti*. Jouko Vahtola katsoo, että talon nimi ei perustu luontoon vaan todennäköisesti johonkin vanhaan henkilönnimeen. Kyseessä voisi olla saksalaisen *Sambo-*, *Sambut-* tms. nimen suomalaistunut muoto. Toisaalta muualla Suomessa olevat *Sammatti-*, *Sammatinlampi-* ym. nimet tarkoittavat useimmiten suorantaisia lampia. Nimiä on lähinnä Tampereen pohjoispuolisella alueella. Jos Uudenmaan *Sammatin* nimi liittyy niihin eikä perustu henkilönnimeen, on täälläkin ehkä ollut ensin **Sammatti*-niminen lampi kantatalon paikan lähellä. Sellaisesta lammesta ei ole kuitenkaan tietoa. Nimi saattaisi myös olla johdos sanasta *sammas* 'kivikasa, rajamerkki'. – SBS

Hausen, Greta 1920–1924: 620; Suutari, Toni 2001: 161; Vahtola, Jouko 2002: 91.

Sampaanala kaupunginosa ja kylä Raumalla Satakunnassa; paikallisesti käytetään usein nimeä *Samppunen*. *Sampaanala* 1540, *Jöns Sampaanalth* 1549, *Hendrich Sampaanal* 1555. – Nimen alkuperäinen muoto on ollut **Sampaanalla*, siis paikka joka on sijainnut "sampaan alapuolella". Nimen alussa on lounaisen Suomen murteissa tunnettu rajakiveä ja rajapyykkiä merkinnyt sana *sampas*, *sammas*. Kyseessä on saattanut olla Rauman kaupungin rajamerkki, sillä Sampaanalan kylä on rajautunut kaupunkiin. Samarakenteinen on Vehmaan kylän nimi *Lautanala* (*Lautanala* 1561, *Jacob Lautanald* 1513) ja kaupungin nimi → *Kangasala*. – RLP

Kiviniemi, Eero 1961: 343–344.

Sampola kylä Iitissä Kymenlaaksossa. Talo *Sambola* 1736, jolloin isännäksi merkitty *Samuel Mårtensson*. – Kylän nimi

perustuu talonnimeen, ja se puolestaan haltijansa etunimen *Samuel* kansanomaiseen muotoon *Sampo*. Useimmat muut *Sampola*-nimet – varsinkin taajamissa – on annettu kaavoituksen yhteydessä Kalevala-aiheisina niminä, → *Sampola* (Pori). – SP

Sampola kaupunginosa Porissa Satakunnassa. – Asuinalue koostuu lähinnä 1970-luvulla rakennetuista kerrostaloista. Se oli aikanaan yksi Suomen suurimmista lähiörakentamisen kohteista. Sampolaan kuuluu myös *Arabikyläksi* sanottu omakotialue; nimitys tulee talojen tasakatoista, lähistöllä Vanhalla-Koivistolla on *Intiaanikylä*. – Nimi *Sampola* on annettu asuinalueen suunnittelun yhteydessä. Nimi heijastaa kansallisromantiikan vaikutusta, jota on paljon suomalaisessa asemakaavanmistössä. Porin Sampola sijoittuu *Väinölän* ja *Impolan* nuorten kaupunginosien väliin. – SP

fi.wikipedia.org s.v. *Sampola*.

Samppalinnabacken → *Samppalinnanvuori*

Samppalinnanvuori mäki Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Samppalinnabacken*. *Samppalinnanvuori* – *Samppalinnaberget* 1897. – Vanhoissa kaupunkikartoissa mäellä ei ole nimeä, vaikka nimi *Samppalinna* vaikuttaa vanhantyyppiseltä. Se liittyy maamme moniin *linna*-elementin sisältäviin mäännimiin. Ylempänä Aurajoen varrella on *Vanhalinna* ja useita *Linnavuoria* ja *Linnamäkiä*. Joskus tämännimisillä mäillä on ollut linnoitusrakennelmia, mutta *linna*-nimi on annettu myös jyrkkärinteisille, hahmoltaan linnamaisille luonnonmäille. *Samppalinnanvuorta* ei ole pystytty osoittamaan varmasti linnavuoreksi. *Samppalinna*-nimen alussa on lounaisen Suomen murteissa tunnettu rajakiveä ja rajapyykkiä merkinnyt sana *sampas*, *sammas*. Keskiajalla Maariaan kuuluneessa Satavan saarella on ollut *Sampas*-niminen kylä (nimi asiakirjoissa 1471), jonka nimellä Aulis Ojan mukaan "voisi olla jotakin tekemistä Turun Samppalinnan kanssa". – RLP

Junnilla, Hilikka 2001: 147; Kivikoski, Ella – Gardberg, C.J.: 1971: 66; Oja, Aulis 1944: 67, 356.

Saná → *Saana*

Sandhamn → *Santahamina*

Sankarinieni urheilukenttä Iisalmissa Pohjois-Savossa. Kentän vieressä on Paloisjärven pienessä niemessä Sankarinien hautausmaa, jossa on sankarihauta-alue. Kenttä on nimetty sen mukaan. – SP

Sankivaara matala vaara ja maastohiihtokeskus Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Oulujoen kuntaa. *Sanginjärvestä* Utajärveltä tuleva *Sanginjoki* laskee *Sanginsuussa* Oulujokeen parin kilometrin päässä Sankivaarasta. Ylempänä Lamminkylässä on *Sankilampi*, jonka läpi Sanginjoki virtaa. Utajärven Sanginjärveä tarkoittavat seuraavat asiakirjamerkinnot: *Sangierffue* 1548, *Sangaierui* 1554, *Sangierffui by* 1556. – Vaikka nimet nykyisin ovat *Sankilampea* ja -*vaaraa* lukuun ottamatta genetiivialkuisia, alkuaan myös järvi ja joki ovat ilmeisesti olleet *Sankijärvi* ja -*joki* (tuomiokirjassa 1675 *Sangi Joen Pudas*, maakirjassa 1905 *Sankijoki*). Oulunsuussa entisellä Oulujoen kunnan alueella on vanha talo *Sanki* (tuomiokirjassa *Sangi hemmanet* 1626). Nominatiivialkuisuudesta huolimatta Oulun seudun *Sanki*-nimiin sisältynee sukunimi, sillä sieltä on asiakirjoissa muutamia kertoja sukunimeksi merkitty *Sanki(men)*: Sanginjärveltä kymmenluetteloidissa *poual Sangi* 1556, *pol Sangi* 1562 ja Oulunsuusta *Matz Sangin* 1609. On tietenkin mahdollista, että sukunimen paikalle on merkitty seudun vanha talon nimi. Suomussalmen Vuokin *Sanginaho* ja -*lampi* ovat todennäköisesti pohjalaisen eränkävyn jälkiä. *Sankila*-nimisiä taloja on esim. Pirkkalassa, Vilppulassa ja Ähtärissä. – AR

Nissilä, Viljo 1948: 219; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Sannainen

1. kylä Merimaskussa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalini kaupunkia. *Sannais* 1540.
2. kylä Taivassalossa Varsinais-Suomessa. *sannais* 1390, *sandes by* 1462.
3. kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kalantia ja Pyhämaata. *Sannais* 1411, 1540. – Kylä sijaitsee Männäistenjoen varrella; maaperä on hiekkaa ja kivikkoa, mistä johtuu epävirallinen rinnakkaisnimi *Kivikylä*. Nimiin sisältyy sana *santa* 'hiekkä', josta lounaissuomalaisissa nimissä on *-inen*-johtimen yhteydessä tullut murteen mukaisesti *Sannainen*. Esim. Taivassalon Sannainen sijaitsee kallio- ja hiekkaperäisellä ylänkömaalla, Kalannin Sannaisen maaperä on hiekkaa ja kivikkoa. Maaperää kuvailevat *santa*-sanan sisältävät paikannimet sijoittuvat lähinnä Porvoo – Oulu-linjan länsipuolelle, jonka itäpuolella niitä vastaavat *hiekkä*-nimet. – SP

Lopmeri, Arvo 1947: 153; Meri, Arvo 1943: 152–153; Ojansuu, Heikki 1920: 199.

Sannainen kylä (yksinäistalo) Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Sannäs*. *Sandhnäs*, *Sanndnäs* 1589. – *Sannainen* hyväksyttiin ruotsinkielisen *Sannäs*-nimen rinnalle viralliseksi kylänimeksi 1970-luvun lopulla. *Sannainen* on alkuaan luontonimi, joka palautuu kylän läpi virtaavan Ilolanjoen suulla Pienen Pernajanlahden pohjukassa kohoavaan hiekkasärkkään (ruotsin *sand* 'hiekkä' ja *näs* 'kannas, maakieleke, niemi'). – TS

Granlund, Åke 1956: 116; Hausen, Greta 1920: 60; Huldén, Lars 2001: 321.

Sannäs → *Sannainen*

Santahamina kaupunginosaa, varuskunta-alue ja saari Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Sandhamn*. *Santhauene* 1423, *Santhaven* 1429, *Sandhampn* 1548; *Santahaminan* 1855. – Saari on ollut yksi Helsingin pitäjän vanhoja kyliä. Sen nimi on muodostettu joko sanoista *sand* 'hiekkä' ja *hamn* 'saari' tai lyhennetty pidemmästä nimestä **Sandöhamn* 'Hiekkasaaren-satama' (Granlund). Nimeä *Sandhamn* on ilmeisesti käytetty sekä saaresta että satamasta, sillä saari on hiekkainen ja hiekkarantainen. Vanhaa satamapaikkaa ei tiedetä, mutta Saulo Kepsu on arvellut sellaiseksi Hötervikeniä, jonka kohdalla on vuoden 1776 kartassa *Sandhamn*, sen suussa *Hamnsundet* (*Hamn Sunds Hällen* "Satamasalmen kalliot" 1778) eli lähellä nykyistä Maanpuolustuskoulua, vastapäätä Lehmäsaarta. Saari on ollut tärkeä satamapaikka rannikkoalueen sivunneella keskiaikaisella purjehdusväylällä. Suomenkielisinä vastineina on 1900-luvun alusta käytetty nimiä *Santasatama* ja *Santahamina*, joista jälkimmäinen virallistettiin vuonna 1946. – SP

Granlund, Åke 1981: 24–25; Hausen, Greta 1920: 200; Kepsu, Saulo 2005: 143–144; Oulun

Wiikko-Sanomia 22.9.1855.

Santavuori mäki Etelä-Pohjanmaalla Ilmajoen ja Kurikan rajalla. – Tämä kalliolakinen mäki on ilmeisesti saanut nimen hiekkaisista rinteistään (*santa* 'hiekkä'), joilta hiekkamaat jatkuvat länteen kohti Lapuanjokea ja Piirtolan kylää. Mäen luoteispuolinen suo on *Santaneva*. Maaperää kuvailevat *santa*-sanan sisältävät nimet ovat läntisiä ja sijoittuvat Porvoo–Oulu-linjan länsipuolelle (niitä on tosin myös Kymenlaaksossa ja Kannaksella), jonka itäpuolella niitä vastaavat *hiekkä*-nimet. – Nimi on jäänyt historiaan ns. *Santavuoren taistelusta*, joka käytiin tammikuun 1597 Kurikan Paavolan ja Ilmajoen Koskenkorvan välisessä jokilaaksossa. Siellä marski Klaus Flemingin joukot taistelivat kapinaan nousseita pohjalaisia nujiamiehiä vastaan. Osa häviölle jääneistä nujiamiehistä pakeni läheisen Santavuoren louhikoihin. Itse taistelun nimi on myöhemmän historiakirjoituksen luomus, sillä taistelua ei käyty mäki-alueella. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Santala; www.ilmajoki.fi/K-reitti/nujiasota.html#taistelu [8.6.2005].

Santonen entinen saari Hailuodossa Pohjois-Pohjanmaalla, nykyisin maan kohoamisen seurauksena maatuon Hailuodon pääsaareen niemeksi. *Sandöön* 1634, *Sandoinen* 1798. – Vanhimmissa asiakirjoissa nimi on ruotsinkielisenä *Sandön* "Hiekkä- tai Hietasaari". – JV

Suomen karttakirja 1799: 133; Vahtola, Jouko 1980: 403; Vahtola, Jouko 1988a: 120.

Santonen (*Sandoinen*) on kuroutunut kiinni Hailuotoon (*Carlö*) vasta vuoden 1799 kartan julkaisemisen jälkeen.

Santtio kylä Pyhärannassa Varsinais-Suomessa. *Santia* 1491, *Santia*, *Santhia* 1540, *Santtia* 1549, *Santio* 1555. – Santtio ei kuulu alueen vanhimpiin vaan 1200–1300-luvulla perustettuihin kyliin. Nimi muodostuu 'hiekkä' merkitsevistä sanasta *santa* ja *io*-johtimesta; vanhoissa kirjoitusmuodoissa on useimmin *ia*-loppu. Nimestä viitataan kylän erityyppiseen santaiseen eli hiekkaiseen maaperään. Johdinainekseltaan samanlainen on naapurikylän nimi *Nihtiö*. Maaperän santaisuuteen viittaavia *Santtio*-nimiä on koko maassa kymmenkunta, yksi niistä Uudenkaupungin pohjoislaidalla sijaitsevan rannan ja leirintäalueen nimi *Santtioranta*. – RLP

Meri, Arvo 1943: 153–154; Nallinmaa-Luoto, Terhi 1999: 168.

Sapalahti kartano ja kylä Halikon Angeliemessä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, ruotsiksi → *Kalmusnäs*. *Sapalax* 1745 (kylä), *Sapalahti* 1871 (kylä). – Nimi on annettu sijainnin mukaan, sillä kylä sijaitsee Lappdalsfjärdenin Karhuselän ruohoisen Sapalahden itäpuolella. *Sapa*-nimet kuuluvat ilmeisesti yhteen idempänä Suomessa tavattavien *Saparo*- ja *Sapakka*-nimien kanssa; sanoilla *sapa*, *saparo* ja *sapakka* on murteissa mm. merkitys 'häntä, häntäruoto, lampaan t. sian saparo'. Halikon Sapalahti on voinut saada nimen muotonsa perusteella, sillä se on ollut ennen maatuomista pitkä, kapeahko ja päästään mutkainen, muistuttanut tavallaan häntää. – SP

SKE5 s.v. sapa; SSA s.v. sapa; HisKi.

Sápmi (saP), myös *Sámeeanan*, *Sámeeanan*, sal *Säämi*, *Sámieennâm*, saKo *Sää'mm*, *Sää'mjännam*, → *Lapin* saamenkielinen nimi. (*mit*) *saemsveinum* 'saamelaistoveri(n) kanssa' n. 1100-luvun muinasnorjassa. – *Sápmi* on yhteissaamelainen sana, joka merkitsee myös 'saamelaista' ja 'saamen kieltä'. Jälkiosana *eana(n)* ~ *eennâm* ~ *jännam* tarkoittaa 'maata', ja sen edellä yhdysosana on käytetty genetiivimuotoa, siis sananmukaisesti 'Lapinmaa'. Sana on osoitettu suomen *hämäläinen*- ja → *Häme*-sanojen vastineeksi, ja nämä palautuvat yhteiseen kantamuotoon **sämä*. Näin kyseessä täytyy olla tuhansia vuosia vanha kansan- tai heimonimi. Tästä pitemmälle nimen alku

S

perää on vaikeaa jäljittää. Usein sen on katsottu lainautuneen kantabaltin sanasta *žemē 'maa'. On esitetty myös, että nimi olisi lainautunut germaanisesta sanasta *sēma- 'tumma', josta ovat peräisin ainakin *Hämeen* kanssa läheiset sanat *hämy* ja *hämärä*. Nimitysten *Sápmi* ja *Suomi* yhteen kuuluminen taas on osoitettu mahdolliseksi siten, että termi olisi lainautunut ensin kantasaamesta kantabalttiin ja sitten edelleen baltista suomalaiskieliin. Näitä selityksiä on kuitenkin vaikeaa perustella vakuuttavasti, sillä sana on suomessa ja saamessa selvästi siirtynyt heimon tai kansallisuuden nimitykseksi jo hyvin varhain, eikä sen asiaperustasta ole säilynyt mitään tietoja. Mahdollista on sekin, ettei mikään esitetyistä selityksistä pidä paikkaansa, vaan että suomalais-saamelaisen kantakielen *šämä-termin pohjana olisi jokin muu, tuntematon sana. – AA ja SA

KHL 10: 317; KHL 15: 8; Koivulehto, Jorma 1993; Koivulehto, Jorma 1997: 162; Koivulehto, Jorma 1998: 428–433.

Sapokka vesipuisto Sapokanlahden perukassa Kotkan keskustan eteläpuolella Kymenlaaksossa. – Vesipuiston ja samanimisen venelaiturialueen nimi perustuu lahden nimeen *Sapokanlahti*. Sitä on selitetty venäjän sanasta *sapog* 'saapas'; onhan lahti tavallaan saappaan muotoinen. Lahden pussimaista perää, joka yhdistyy kapean salmen kautta mereen, voisi verrata myös kalastukseen liittyvään sappaan eli sappeimeen. Sanoilla *sapan*, *sapain*, *sappama*, *sapoin* tarkoitettu nuotan, merran ja rysän peräosaa, jossa on aukko kalojen ulospudistamista varten. Nimen voisi kohteensa mutkaisen muodon vuoksi liittää myös *Saparo*-nimiin, jotka kuvaavat paikan siansaparaoa tai ylipäänsä kippuraista häntää muistuttavaa muotoa, ks. → *Sapalahti*. – SP

Vuorela, Toivo 1983: 100; Vuorela, Toivo 1981: 418; SMSA.

Sappee

1. kylä Pälkäneellä Pirkanmaalla. *sappis* 1506. Siellä on myös *Sappeenjärvi* ja *Sappeenvuori*.
2. kylä Hauholla Kanta-Hämeessä. *Lars Sappialan* 1462, *Sappis* 1483, *Sappes* 1499.
3. kyläkunta Kuhmoisissa Keski-Suomessa.

Viljo Nissilä (1980) on yhdistänyt kylännimet germaaniseen miehennimeen *Sappi*, *Sappo*, vrt. *Jusse Sappi* 1470 Renko. Mahdollista kuitenkin on, että Pälkäneen ja Hauhon kylien nimet perustuvat saamelaislähtöisiin luontopaikkojen nimiin. Ne voisivat olla yhdistettävissä pohjoissaamen sanaan *čáhppat* 'musta', joka esim. järven nimessä ilmaisisi tummavetisyyttä ja pohjan mutaisuutta. Kuhmoisten Sappee sijaitsee nimittäin → *Lummenneen* pohjoisrannalla, lähellä on myös → *Kukaskjärvi*; molemmat nimet ovat saamelaista perua. Asutuksen pohjoispuolinen, alava peltoalue ja sitä ympäröivä soistuva maasto olisi voinut olla aiempi **Čáhppesjávri* "Mustajärvi" vastakohtana *Valkjärvelle*, läheiselle pienelle lammelle. Hauhon Sappeen "Mustajärvi" tai "Mustalampi" olisi saattanut olla vaikka nykyinen Kyläjärvi. Kuhmoisten kylä on myöhäistä asutusta Harjoisten *Sappeenmaalla*, joka on voinut kuulua Hauhon tai Pälkäneen Sappeen eräomistuksiin. – SP ja AA

BFH 1: 252; FMU 4: 347; Koskimies, Y.S. 1985: 453; Nissilä, Viljo 1980: 178; Suvanto, Seppo 1995: 452.

Sapsalampi järvi ja sen rannalla sijaitseva kylä Alavudella Etelä-Pohjanmaalla. – Kylä on nimetty järven mukaan, ja järven nimi taas on saamelaisperäinen. Sen taustalla on saamelainen 'siikka' merkitsevä sana, *sal šapša*. Samaa alkuperää on myös Sotkamon → *Sapsojärvi*. Suomen murteissa kyllä esiintyy myös samanasuinen sana *sapsa* ~ *sapso* '(eläimen) lapa', mutta tämä ei merkityksensä vuoksi tarjoa luontevaa selitystä vesistönimille. – AA

Sapsojärvi kaksiosainen järvi (*Iso- ja Pieni-Sapso*) Sotkamosa Kainuussa. *Sapso lahden perä* 1555, *Sapsa Jerf* 1650, *Sapsokäskän niska* 1675. – Nimi selittyy ilmeisesti saamen kielen pohjalta, vrt. inarinsaamen *šapša* 'siika'. Ison-Sapson ja Kiantajärven välisen salmen nimi *Kuolasalmi* selittyy niin ikään saamesta, vrt. saamen *guolli* 'kala'. – AR

Räisänen, Alpo 1995: 538.

Saraavesi Saarijärven-, Viitasaaren ja Rautalammin reittien keskusjärvi Laukaassa Keski-Suomessa. *Sarawesi* 1455, *Sarawesi*, *Sarawesij* 1504, *Saraierrffui* 1552, *Sarawese*, *Saraiwäsi* 1555–1556, *sarawesij* 1565, 1566, *Sarawess* 1569, *Sarawesi* 1571, *Sara Wesi* 1751, 1752, *Saraa vesi* 1791, *Saraan-Wäsi* 1776–1805, *Sarajavesi Sjö* 1802. – Saraaveden itärannalla sijaitsee järven mukaan nimetty *Saraakallio* (*Sara Vuori* 1776–1805), joka on tullut tunnetuksi Fennoskandian laajimmiksi mainituista punamultamaalauksista. Maalaukset löydettiin 1975 ja vanhimmat niistä on ajoitettu 3500–3000 vuoden takaisiksi, myöhäisimmät ehkä 2000 vuoden takaisiksi. Järven mukaan nimitettiin myös varhaista uudisasutusta, kylää, jonka nimi sittemmin muuttui *Pellosniemeksi* (1583). Vanhoissa asiakirjoissa käytetty nimen kirjoitustapa on pantava suomea osaamattomien kirjureiden tilille. Tapa on elänyt kartoissa ja muussakin kirjallisessa käytössä 1900-luvulle asti ja erehdyttänyt yhdistämään nimen sarakasveihin. Laukaassa ja naapuripiirissä käytetty muoto *Sarraavesi* kuitenkin osoittaa, että alkuosa on *saraja*, johon jotkin vanhat kirjaanpanotkin viittaavat. *Saraja*-sanan äännekehitys vastaa tämällytyypisten sanojen yleistä keskisuomalaista edustusta kuten *veräjä* > *verää* > *verrä*. Itämurteissa *saraja* tarkoittaa 'heinälatoa, vajaa', Suomenlahden saarilla ja Kymenlaaksossa 'hirsistä verkko- tai venekatosta'. Heinäsuojasta Saraavesi ei ole voinut nimeänsä saada, sillä nimi on syntynyt varhemin kuin heinää on seudulla latoihin varastoitu. Verkko- ja venekatoksia on Saraavedellä varmasti rakennettu ylimuistoista ajoista asti. Toisaalta *saraja* 'venekota' -sanan levikki muistuttaa kalliomaalauksen venesymbolien aluetta Kymenlaaksosta Itä-Hämeeseen ja Keski-Suomeen herättäen kysymyksen, onko järvennimellä yhteys *Saraakallion* punamultamaalauksiin ja toiseen *saraja(s)*-sanaan, joka tunnetaan kansanrunoista ja loitsuista '(maailman)merta, tuonelanjokea' tarkoittavana. Vuosituhanten takaisten kalliomaalauksen tekijäin käyttämää kieltä ei tiedetä, ei liioin maalauksen tarkoitusta. Nimen synnyn kannalta on kuitenkin mahdollista, että myöhempi suomensukuinen väki on liittännyt huomiota herättävät maalaukset omiin uskomuksiinsa, esivanhempain palvontaan, tietäjien vainajissa käynteihin ja muihin tapoihinsa ja sillä perusteella pitänyt oikeana nimetä koskien välillä tynesti virtaavan, paikoin syvän järven *Sarajavedeksi*, maailmanmereksi, tuonelanjoeksi. Kolmanneksi nimi voisi olla muisto Saraaveden hyvin varhaisesta asutus- ja liikennekeskittymästä, mihin seudun arkeologiset löydöt viittaavat. Karjalan kielessä on *sarajas*-sanalla näet lisäksi merkitys 'kaupungin asukkaat, linnakunta' ja virosta tunnetaan vanhat sanat *saras*, *sarasmaa* 'yhteisön omistama maa', *saraskond* 'primitiivinen kyläyhteisö'. Alkuperäisimpänä maan omistusmuotona on Suomessakin oletettu olleen koko heimon yhteisomistus. Olipa nimessä mikä *saraja*-sana tahansa, muinaisten asutusten ja väestöyhteyksien jäljet näyttäivät jatkuvan Saraavedeltä ja -kalliolta puolentoista peninkulman päässä sijaitsevalle → *Uittovuorelle*, jossa on samantyyppisiä kalliomaalauksia ja jonka lähellä Hankasalmen Kotisalossa on nimet *Saraaniemi* ja *Saraalahti*, nekin kivikautisen asutuksen äärellä kuten Laukaankin *Saraa*-nimet. Nimet lienevät perin-

töä muinaisista karjalaisyhteyksistä. Nimeämisperuste ei ole enää varmasti pääteltävissä. Ainakin muinaisten verkko- ja venekatosten sijainti on järkeenkäypä selitys niin Laukaan kuin Hankasalmenkin nimille. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 315; Berndtson, Nils 1965: 55, 86, 87, 105; Berndtson, Nils 1986: 510; EKSS s.v. saras, saraskond; FMU 4: 86, 87; FMU 6: 279; Jalkanen, K. J. 1892: 10; Kivikäs, Pekka 2005: 29, 58–73, 75; KKKK s.v. saraja, sarajas; SKES s. v. sarai, sarajas; SSA s.v. saraja, sarajas; Jaakko Teitin valitusluettelo: 15, 17; Turunen, Aimo 1979: s.v. Saraja, Sariola; Viikuna, Janne 1993: 19, 30; Viikuna, Janne 2004: 25; KA: MH 30, 31; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA

Sárávuopmi → Saaravuoma

Sarjankylä kylä Nivalassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Sarjakylä* 1920. – Kylän läpi kulkee *Sarjanoja* (talonnimenä: *Zachris Sarjanoja* 1795) Erkkijärven kautta Malisjokeen. Nivalassa on kerrottu, että nimen aiheena on ollut talojen sijainti *sarjassa* 'rivissä'. Kylän talot eivät kuitenkaan näytä sijoittuneen erityisen sarjamaisesti. Sanalla *sarja* on Pohjois-Pohjanmaalla ja Peräpohjolassa myös merkitys '(lohi)padon karsinaa ympäröivät levyiksi sidotut kuusipuut ja säleet'. Jos tämä sana on nimien takana, joen nimi olisi vanhempi; sen mukaan olisi nimetty talo (*Sarja* 1799) ja sitten kyläkin. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Sarja; SKES s.v. sarja; Suomen karttakirja 1799: 139; Suomen karttakirja 1920: 37C.

Sarminiemi sa *Čaarmânjargâ*, mutkainen niemi Inarijärven kaakkoisrannikolla Inarissa Lapissa; *Sarmivuono*, sa *Čaarmâvuonâ*, lähes sen ympäri kiertyvä järvenlahti. Vuonoon laskee *Sarmijoki*, sa *Čaarmâjuuhâ*, *Sarmijärvestä*, sa *Čaarmâjävrvi*, ja *Sarmilompolosta*, sa *Čaarmâluobâl*, ja järven eteläpuolella on tunturisto, *Sarmitunturit*, sa *Čaarmâuäivâäh*. Nimistä on todettu myös *Čarmâ*-alkuisia muotoja (1901, 1960-l.). *Kjarmawani* 1695, *Kiarmowuoma* 1740, *Kiarin Vuonne* 1744–45. – Suomenkieliset nimet ovat alkuosaltaan mukailtu ja jälkiosiltaan käännetty inarinsaamelaisista nimistä, joiden lähtökohta on epäselvä. Ne muistuttavat koltansaamen sanaa *čormm* 'piru', jonka merkitys on ollut aiemmin myös 'susi'. Sanojen vokaalisuhde ei kuitenkaan ole säännöllinen, sillä koltansaamen asun vastineena odottaisi inarissa muotoa *čormâ*. Joka tapauksessa kansanomaisesti nimi on inarinsaamelaisella taholla tähän yhdistetty, sillä esim. vuonossa sijaitsevan saaren nimi *Čaarmâcuäžžumsuälui* on selitetty "Hukanseisomaareksi". Koltansaamelainen vaikutus tuntuu muutenkin seudun nimistössä. – AA ja SA

Johnsen, O.A. 1923: liitekartta 4; Aikio, Samuli 2003: 106; NA: T. I. Itkosen poiminnat.

Sarvijoki kylä ja taajama Jurvassa Etelä-Pohjanmaalla. *Sarvuaijäki* 1608, *Saruijäki* 1620, *Sarffuiojoki* 1632. – Kylä sijaitsee samannimisen joen varrella, joka alkaa Jurvan, Närpiön ja Maalahden raja-alueella sijaitsevalta *Ison Sarvinevan* – *Sarvinevan* (ruotsiksi *Tanemossen* < *Sarvnevamossen*) suoalueelta. Kuntien rajalla työntyy Sarvinevan ja Ison Sarvinevan väliin kuivempi ja kovempi *Sarvi*-niminen metsä- ja kallioalue; Sarven eteläpuolinen suokapeikko kantaa ruotsinkielistä nimeä *Sane halsen* (*hals* 'kaula; kapea kannas'). Ilmeisesti suo on nimetty sarvenmuotoisen kuivanmaan alueensa mukaan, joi suon ja kylä joen mukaan. *Sarvineva*-nimiä on muualla selitetty vaihtelevasti: Alajärven Sarvinevalta kerrotaan löydetyn hirvensarvia. Haapaveden Sarvinevaan on hukkunut lehmä niin, että vain sarvet näkyivät. Peräseinäjoen (nykyistä Seinäjokea) Sarvinevasta nousee kantoja kuin sarvia. – SP

KA:VA 4933: 20, 4937: 13 ja 4967: 36.

Sarvilahti kylä Pernajassa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Sarvlax*. *Sarffwelax*, *Sarwelax*, *Sarflax by* 1473, *Saruelaxby* 1540. Kylässä on keskiajalta peräisin oleva kartano *Suur-Sarvilahti* eli *Storsarvlax*. – Nimi on alkuaan suomenkielinen lahdennimi, jonka tarkoite on ollut nykyinen *Sarvlaxviken*. Kartano on

keskiajalla sijainnut lahden pohjukassa. Nimen alussa on ilmeisesti suomen sana *sarva* 'kaisla, veden vaivaama ruohoa ja pensaita kasvava alanko'. *Sarva*-paikannimiä on Satakunnassa ja Hämeessä, mm. Päijänteen eteläpuolella, mistä Pernajan varhaisten suomenkielisten nimenantajien arvellaan olleen kotoisin. Nimen lopussa on *lahti*-sanan vanhempi muoto *laksi*. Nykyinen suomenkielinen nimi on muodostettu ruotsinkielisten aikoinaan lainaamasta nimestä *Sarvlax*; alkuosa *Sarvi*-perustuneen nimen virheelliseen yhdistämiseen suomen *sarvi*-sanaan. – RLP

Huldén, Lars 2001: 333.

Sarvinki kylä Enossa Pohjois-Karjalassa. *Sarvinge by* 1690, *Sarvinki* 1841. Kylän keskellä on ollut *Sarvinginjärvi*, joka on laskettu kuivaksi vuosina 1741–43, niin että jäljelle on jäänyt vain *Sarvinginjoki*. – Nimen lopussa on paikannimijohdin *-nki*, joka on liittynyt sanaan *sarvi*. Sarvinginjärvessä on ollut ennen sen laskua kolme nientä, sarvea, yhdeltä rannalta kaksi rinnakkain ja vastarannalta kolmas niitä vastassa "puskuisillansa", kuten Europaeus sanoo. – AR

Europaeus, D.E.D. 1868: 97; Räisänen, Alpo 2003: 123–124; HisKi; KA: TUOKKO.

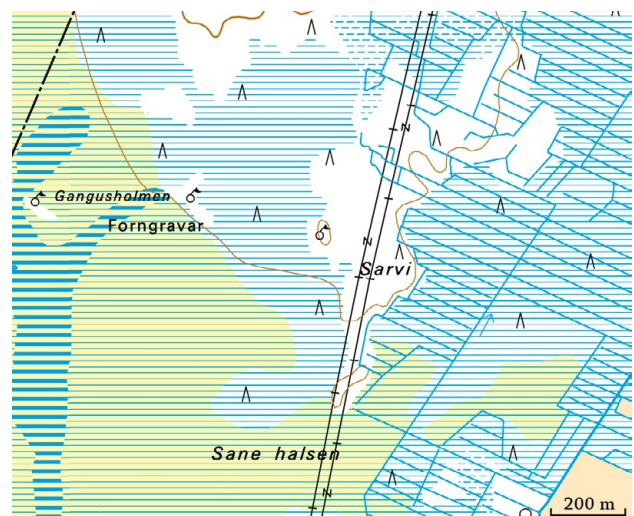
Sarvisalo kylä ja kartano Pernajassa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Sarvsalö*. *Saruesalby* 1540, *Sarvesalby* 1544. Kartano on perustettu 1600-luvun alussa. – Nimi on alkuaan suomenkielinen saarennimi. Sen alussa on ilmeisesti suomen sana *sarva* 'kaisla, veden vaivaama ruohoa ja pensaita kasvava alanko'. *Sarva*-sanan sisältäviä paikannimiä on Satakunnassa ja Hämeessä, mm. Päijänteen eteläpuolella, mistä Pernajan varhaisten suomenkielisten nimenantajien arvellaan olleen kotoisin. Nimen lopussa on suurta saarta merkitsevä sana → *salö*. Nykyinen suuri Sarvisalon saari on muodostunut maankohoamisen yhdistettyä pienempiä lähellä toisiaan sijainneita saaria yhdeksi suureksi saareksi. Alkuperäinen **Sarvasalo*-nimen saanut saari on ilmeisesti nykyisaaren pohjoisosaa, johon on pohjoisesta työntynyt kapea, helposti kaisloittuva lahti. Nykyinen suomenkielinen nimi on muodostettu ruotsinkielisten aikoinaan lainaamasta nimestä *Sarvsalö*; alkuosa *Sarvi*-perustuneen nimen virheelliseen yhdistämiseen suomen *sarvi*-sanaan. – RLP

Huldén, Lars 2001: 333; Jutikkala, Eino & Nikander, Gabriel 1939: 608–609

Sarvlax → Sarvilahti

Sarvsalö → Sarvisalo

Sarvvik kylä Kirkkonummella Uudellamaalla. *Sarwijck* 1541, *Saaruiik* 1542, *Saruiik* 1543. – Kylä on Lars Huldénin mukaan saanut nimensä erään Espoonlahden pikkulahden (*vik* 'lahti')

Sarvinevan ja Ison Sarvinevan väliin sarvimaisesti työntyvän metsäaluen nimi on Sarvi.

nimestä, mutta kylä sijaitsee maankohoamisen takia nykyään kaukana vedestä. Alkuosa pohjautunee suurehkoa särkikalaa tarkoittavaan nimitykseen *sarv* (suomeksi *sorva*). – KS

Huldén, Lars 2001: 274.

Sastamala kaupunginosaa Vammalassa Pirkanmaalla. *Sastamall* 1300, *Sastamala* 1351, *Saastamala* 1543. – Keskiaikainen suuri kirkkopitäjä Sastamala, jonka keskusalue oli → *Karkku*, joka kaantui 1400-luvulla kahtia: *Ala-Sastamalaksi*, josta myöhemmin kehittyivät Tyrvää, Kiikka ja Kiikoinen, ja *Ylä-Sastamalaksi*, josta kehittyivät Mouhijärvi, Suodenniemi ja Lavia sekä Karkku ja Suoniemi. Lännen suunnassa Sastamalan eränautinta ulottui Pohjanlahdelle asti, Merikarvialle, jonka ruotsinkielinen nimi → *Sastmola* vielä viittaa suomenkieliseen lähtökohtaansa *Sastamalaan*. Asiaa perusteellisemmin tutkineen Pertti Virtarannan mukaan *Sastamala*-nimen kansankielinen asu on alun alkaen ollut pitkävokaalinen *Saastamala*, ja samaa mieltä ovat monet muutkin tutkijat. Vanhoissa asiakirjoissa useimmin esiintyvä lyhytvokaalinen muoto *Sastamala* voi perustua ruotsinkielisen merkintätavan noudattamiseen. Ajan mittaan muuhunkin kielenkäyttöön *Saastamala*-muodon rinnalle yleistynyt *Sastamala* voi toisaalta heijastaa myös Ylä-Satakunnan murteissa ilmenevää vaihtelua, jossa sanan ensitavun lopussa olevan *-s*:n edellä voi esiintyä joko pitkä tai lyhyt vokaali, esim. *piispa* ~ *pispa*. Muiden tutkijoiden tavoin Virtaranta yhdistää *Saastamala*-nimen sanaan *saasta*, josta nimi hänen mukaansa on johdettu: *saasta+ma+la*. Asiatustaltaan samaan yhteyteen kuuluvia nimiä ovat hänen mukaansa Vesilahden *Saastojärvi* ja *Saastonperä* sekä varsinkin Itä-Suomessa tavallinen sukunimi *Saastamoinen*. Nimen tarkempaan sisältöön tai kohteeseen Virtaranta ei ole puuttunut. Edellisestä jossain määrin poikkeavan näkemyksen on esittänyt Olli Nuutinen. Hänen mukaansa *Sastamala* on yhdysnimi, jonka loppuosaa *-mala* juontuu balttilaisperäisestä 'rantaa, äärtä, lahtea' merkitsevästä lainasanasta *malo*. Itsenäisenä sanana *malo* on Nuutisen mukaan suomen kielestä kadonnut, mutta se esiintyy harvinaisena joissakin yhdysnimoissa ja johdoksissa, myös nimissä. Yhdysnimien jälkiosana *-malo* ei näytä esiintyvän, mutta Nuutinen arvelee, tosin vähän epäröiden, että osa *-mala*-loppuisista paikannimistä olisi alkuaan ollut *-malo*-nimiä, jotka *malo*-sanan hämähäyryttyä tuntemattomaksi olisivat siirtyneet paikannimissä erittäin tavalliseen *-(ma)la*-loppuiseen tyyppiin. Paikannimissä tällainen syntyy tai toistetaan suosittuun malliin mukautuminen ei ole tuntematon eikä edes harvinaista. *Saastamalan* lisäksi *-mala* '-ranta' -loppuisia yhdysnimiä voisivat olla esim. *Kahimala*, → *Orismala*, *Rahkamala*, *Santamala*, *Viitamala*, ehkä myös → *Hattelmala* ja *Untamala*, mahdollisesti *Roismalakin*. Tämänkin jälkeen pohdittavaksi jää vielä *Saastamala*-nimen alkuosana oleva *saasta*. Lähisukukielten perusteella voidaan päätellä, että *saasta*-sanalla on 'lian, törkyisyyden, epäpuhtauden' ohella ollut myös konkreettisempia merkityksiä: 'lieju, muta, kura'. Tätä taustaa vasten *Saastamala*-nimen asiasisällöksi hahmottuisi 'lieju- tai mutaranta', mikä olisi hyvinkin voinut luonnehtia nimen mahdollisena alkuperäisenä kohteena ollutta nykyisen Rautaveden länsirantaa. *Saasta*-sanan merkityksen kehittyminen kielessä abstraktisempaan ja samalla negatiivisempaan suuntaan tekee hyvin ymmärrettäväksi sen, että *Saastamalan* rinnalle on omaksuttu alkuosaltaan hämähämpi ja leimaamattomampi *Sastamala* ja että nimi aikaa myöten on joutunut kokonaan väistymään paremmiksi katsottujen *Karkun* ja *Tyrvään* tieltä. – AH

Nirvi, R.E. 1950: 422; Nuutinen, Olli 1987: 514–528; SSA s.v. malo, s.v. saasta; Virtaranta, Pertti 1952: 88–104; Virtaranta, Pertti 1957: 541–543.

Sastmola kunta Satakunnassa Pohjanlahden rannalla, suomeksi → *Merikarvia*. *Sastamall* 1303, *Sastamalby* 1547, *Sastamåla* 1571, *Sastmalaby* 1650. *Sastmola Socken* 1799, *Sastmåla* 1700-luvulla. – Merikarvianjokea eli paikallisesti Karvianjokea pitkin on kulkenut sastamalalaisten eräreitti merelle. Joen suun merialueesta ja myös sen rannoille syntyneestä asutuksesta on vanhimmista asiakirjoissa käytetty nimeä **Sastmola fjärd* (*Sastemalafierdh* 1473, *Sastmolfierd* 1540–41, *Sastamolafierdt* 1548, *Sastamalafierdh* 1552, *Sastamolfierd* 1560, *Sastamallfierd* 1571) eli "Sastamalanselkä", jolla nimellä Merikarvian *Alakylä* ja *Ylikylä* esitetään vielä 1540 yhtenä kylänä. Nimi *Sastmola* on ruotsin kieleen vakiintunut asu suomenkielisestä nimestä *Sastamala*. Seudun suomenkieliset ovat tuskin koskaan käyttäneet yleisesti *Sastamala*-nimeä, vaan jo varhain on käyttöön todennäköisesti vakiintunut nimi *Karvia* → *Merikarvia*. → *Sastamala*. – RM

Huldén, Lars 2001: 433; Santavuori, Martti 1961 (1981): 29, 40, 42–43, 50, 87, 136, 145, 270;

Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: 32; Virtaranta, Pertti 1952: 97.

Satakunta maakunta Länsi-Suomessa, vanhentunut ruotsinkielinen nimi *Satakunda*. *sigillis terre sathagundhae* 1331, *Tauastiam et Satagundiam* 1334, *j nidre Sathagund* 1432. – Historiallinen Satakunta käsitti nykyisen maakunnan lisäksi pääosan tämänhetkistä Pirkanmaata ja ulottui Keski-Suomeen saakka. Varsinkin pronssikaudella Satakunta on ollut läntisen kulttuuripiirin vahvinta aluetta Suomessa. Erittäin voimakkaana germaaninen vaikutus on ulottunut Kokemäenjoen silloisen suun ja Panelianlahden seutuun. *Satakunta*-nimeä ovat pyrkineet tutkimuksissaan selvittämään niin arkeologit ja historiantutkijat kuin kielentutkijatkin, edelliset lähinnä alueen hallinnollisen ja muun organisoitumisen näkökulmasta, jälkimmäiset taas nimen itsensä tarjoamista mahdollisuuksista. Täyteen yksimielisyyteen nimen alkuperästä ei edelleenkään ole päästy. – Ainakin 1700-luvulta juontuu näkemys, jonka mukaan *Satakunta*-nimen alkuosana on lukusana *sata* ja jälkiosana 'ihmisryhmää, joukkoa, hallintopiiriä' tarkoittava sana *kunta*. Kyseessä olisi alkuaan 'sadan miehen joukkoa' tarkoittanut muinaisruotsin *hundare*- tai sitä edeltäneen *hund*-sanan käännösvastine, jota esikuvansa mukaisesti ensin olisi käytetty sotilasjoukon nimityksenä ja myöhemmin kyseisen joukon varustamisesta ja muustakin hallinnosta vastaavan yhteisön ja sen asuman alueen nimenä. Tämä nimensyntyteoria on viime aikoina saanut erittäin voimakasta tukea, kun Unto Salo on useissa Satakuntaa käsittelevissä tutkimuksissaan perusteellisesti selvittänyt maakunnan syntymän ja aluehallinnon järjestämistä. Salon mukaan Satakunnan maakunnan synty ja hallinnollinen organisointi liittyy saumattomasti Euroopassa laajalti toteutettuun sotilas- ja aluehallinnosta vastanneeseen satakuntalaitokseen. Esikuvat on saatu Keski-Euroopasta ja Ruotsista, jonne hundertilaitos vakiinnutettiin rautakauden loppupuolella, jo ennen 1000-lukua. Siellä keskusalue oli itäinen Keski-Ruotsi, johon Satakunnalla oli kiinteät suhteet. – Edellä lyhyesti esitelty selvitys maakuntaa ja ehkä jo sitä edeltävää hallintoaluetta tarkoittavasta *Satakunta*-nimestä onkin vakuuttavasti perusteltu ja sellaisenaan uskottava. On kuitenkin mahdollista ajatella, kuten monet kielentutkijat ovat tehneet, että *Satakunta*-nimi on vieläkin vanhempaa perua ja että myös nimen kieliasu ja alkuperäinen tarkoite selittyvät toisin kuin edellä. Olli Nuutisen esittämän etymologian mukaan *Satakunta*-nimen alkuosana voisi olla 'rantaa, maihinousupaikkaa' merkinnyt kantagermaanista omaksuttu lainasana *sata*, johon sitten olisi liitetty 'aluetta, seutua' merkinnyt jälkiosa *kunta*, ja *Satakunta* olisi alkuaan merkinnyt suunnilleen samaa kuin "Rantakunta".

Tämän *sata*-sanan äänteellinen kehitys edellyttää hyvin varhaista lainautumisajankohtaa, joka voisi olla Satakunnan germaaniseksi luonnehditun pronssikauden alkupuoli. Nimenä *Satakunta* olisi näin tulkittuna suunnilleen yhtä vanha kuin → *Häme*. Nuutisen mukaan germaaneilta omaksuttu *sata* on myöhemmin kadonnut kielestä itsenäisenä sanana mutta säilynyt *Satakunnan* lisäksi eräissä muissakin paikannimissä ja myös osapuilleen samaa merkittävässä sanassa *satama* (vrt. *ranta ~ rantama* ym.), joka yleensä hiukan väkinäisesti on totuttu yhdistämään *sataa*-verbiin. Mahdotonta ei liene, että lainan omaksumisen aikoihin *sata*-sanan tarkoite olisi voinut pelkän 'rannan tai maihinnousupaikan' sijasta tai lisäksi olla 'maihinmenopaikka, ts. avomereltä sisämaahan johtava väylä'. Kovin kaukana ei ole ajatus, että **Sata* olisi aikoinaan ollut sisämaahan johtavan vesireitin (myöhemmän *Kokemäenjoen*) vanha nimi, mihin eräät muut paikannimet (esim. Suonien *Sadanleukaluut*) voisivat viitata. **Sadan* vesistön alue taas sai alun alkaen luontevasti nimen *Satakunta*, ja kun alue paljon myöhemmin ilmeisesti hallinnollisista syistä jaettiin kahtia, osatkin nimettiin vesistöön suhteutetun sijaintinsa perusteella *Ala-Satakunnaksi* ja *Ylä-Satakunnaksi*. – Edellä esitetyt *Satakunta*-nimen selvittämisen kaksi päälinjaa eivät välttämättä ole ristiriidassa keskenään: Kun jälkimmäisen selityksen edellyttämä ikivanha germaaninen lainasana *sata* katosi kielestä ja sen alkuperäinen merkityskin unohtui, oli mahdollista, että myös *Satakunta*-nimen alkua tulkittiin lukusanaksi *sata* ja näin nimi oli valmis yhdistettäväksi hundert- eli satakuntalaitokseen. Tätä taustaa vasten saattaisi selittyä sekin, että *Satakunta*-nimellä ei ole *hundare*-pohjaista tai muutakaan ruotsinkielistä nimeä vaan ruotsin kieleen on vakiintunut suomesta lainattu nimi *Satakunta*. – AH

Nikkilä, Osmo 1988: 153–158; Nuutinen, Olli 1989: 11–45; Ojansuu, Heikki 1920: 200–206; Ravilä, Paavo 1933: 221–223; REA 63; Salo, Unto 1995: 33–65; Salo, Unto 2000: 114–128; Salo, Unto 2004: 327–348, 359–363; SSA s.v. kunta, s.v. satama; Suvanto, Seppo 1973: 9–17.

Satava saari Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kaksikeran kuntaa, rinnakkaisnimenä myös *Satavaluoto*. *satawø* 1463, *Sataua* öö 1538, *Sataffua* ö 1540, *Sataffwa* öö 1540. – *Satava* on ollut 1500-luvulla verokunnan nimi, ja siksi nimestä on runsaasti asiakirjamerkintöjä. Nimiarkiston toinen samanlainen nimi on Hämeenkosken notkelmaisen niityn nimi *Satava*. Heikki Ojansuu liittää nimen *Sata*-nimiin, joiden perustana hän pitää 'putoamista' merkittävää *sataa*-verbiä. Eero Kiviniemi pitää mahdollisena, että nimi *Satava* on *va-partisiippimuoto* samaisesta verbistä. Olli Nuutinen taas liittää *Satava*-nimen *Sata-*, *Sato-* ja *Satama*-nimiin esittäen niille useita äänteellisesti mahdollisia lähtösanoja, mm. 'rantaa, maihinnousupaikkaa' merkinneen germaanisen sanakanan. Nimen alkuperä jää vielä hämäräksi. – RLP

Kiviniemi, Eero 1971: 257; Nuutinen, Olli 1989: 11–40; Ojansuu, Heikki 1920: 202.

Sattanen Kitisen sivujoki ja sen suulla sijaitseva kylä Sodankylässä Lapissa. Ylempänä joessa on koski *Sattasköngäs* ja joen varrella *Sattasvaara*. *Sattais* 1760. – Kylä on nimetty joen mukaan, jonka nimi taas palautuu saameen; taustalla on saamen 'hiekkaa' merkitsevä sana, saP *sáttu*. Nimeämisperusteena on ollut jokivarsimaiden hiekkaisuus. Vrt. → *Saattopora*. – AA

Saukkola kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, entistä Nummea. *Saukoila* 1559. – Saukkolan kylä on syntynyt suhteellisen myöhään, mutta viimeistään 1500-luvulla. Kylä on saanut nimensä *Saukkolan* talosta, jonka sanotaan olevan kylän ainoa vanha talo. Talon asukkaat ovat ehkä tulleet lähikylän Hyrsylän *Saukosta*. *Saukko* on voinut tulla talonnimeksi asukkaana nimestä, sillä *Saukko* on ollut ainakin 1500-luvulla

Hämeessä käytössä lisänimenä. Henkilönnimi *Saukko* ei liity eläimennimitykseen *saukko*, vaan on voinut syntyä esim. nimestä *Sakarias* tai *Sakeus*. *Saukko*-nimisiä taloja on myös mm. Jokioisilla ja Somerolla. Timo Alasen mukaan *Saukko* on voinut tulla Somerollekin Nummen Hyrsylän *Saukosta* muuttaneen asukkaan mukana. – SBS

Alanen, Timo 2004b: 83, 227; Jussila, Osmo 1977: 16; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Saukkola.

Saukonkylä kyläkunta Alajärvellä Etelä-Pohjanmaalla, osa Kurejoen kylää. Nimi muutettiin *Saukonkyläksi* vasta 1960-luvulla, siihen asti se oli *Saukonperä* (*perä* 'taloryhmä'). Kyläkunnan vanhin talo *Saukko* on perustettu viimeistään 1670-luvulla. Kurejoella on tieto *Saukkonen*-nimisestä kantatalosta ja kylässä on asunut vuodesta 1723 *Saukko*-nimisiä torppareita. – Talon- ja henkilönnimestä *Saukko* on monia tietoja jo 1400- ja 1500-luvulta Hämeestä ja Satakunnasta (mm. *Anders Saukoi* 1541 Kangasalla, *Magnus Saukoi* 1458 Hollolassa). Alajärvelle on uudisasukas voinut tuoda nimen mukanaan esimerkiksi Ylä-Satakunnasta. Nykyään aines *Saukko* ja *Saukon*- sisältäyty satoihin paikannimiin. Sen nimisiä taloja on eniten Hämeessä, Ylä-Satakunnassa, Keski-Suomessa, Peräpohjolassa ja historiallisella Pohjanmaalla. Talonniemen perustuva *Saukonkylä* on myös Parkanossa ja Säamingissä. – PM

Junnila, Heikki 1983: 1002; Kivipelto, Toivo & al. 1977: 30; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Saukko.

Saunajärvi järvi ja kylä Kuhmossa Kainuussa lähellä Venäjän rajaa. *Sauna Jerfui* 1650. – Nimi voi olla peräisin 1600-luvun alusta alkaneen suomalaisasutuksen ajalta, sillä *sauna*-sanan sijasta karjalan kielessä käytetään tavallisesti sanaa *kyly*. Nimi liittyyne eränkävintiin: järven rannalla on mahdollisesti ollut kalasauna ennen järven rantojen asuttamista. – AR

KA: MH 107/2D 3/1.

Sauoiva tunturi Sallassa Lapissa. *Sawo Tunduri*, *Savotunduri*, *Sauwotunduri* 1740. – *Sauoiva* sijaitsee kunnan pohjoisosassa Väriön luonnonpuistossa. Sauoivan pohjoispuolella on matalampi *Pikku Sauoiva* ja tästä itään on *Sauoivanmurista*. Sanan *murista* merkitys on 'matalaa puuta kasvava tunturin harjanne', ja se on lainaa saamelaiskielistä (vrt. inarinsaamen *mooräst* 'korkeahko koivukangas'). Nimen alkua *sau* on paikallinen murremuoto sanasta *savu*, ja se tarkoittaa myös 'usvaa' ja 'auteretta'. Tunturi on melko korkea (615 m), joten sen laki voi olla toisinaan usvan peitossa. Jälkiosa → *oiva* 'huippu, pää' on tavallinen Lapin tuntureiden ja vaarojen nimissä. Vanhoissa asiakirjatiedoissa tunturin nimen jälkiosana on *tunturi*, joten nykyisin käytössä olevaan nimiasuun *Sauoiva* ovat voineet vaikuttaa monet ympäristön *-oiva*-loppuiset nimet. – KA

Peräniitty, Anneli 1985: 90; SSA s.v. marasto; Fellman, Isak 1912: 148–149; SMSA.

Sauvo kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Sagu*. *Saw* 1335, *Sagw* 1347, *Sagu* 1447, *Saffw* 1458, *Saffwo* 1460, *Saffu kyrke sokn* 1472, *Saffuu sn*, *Saffu sn* 1541, *Saghu* 1469, *Saugu* 1542, *Saugo sochn* 1563. – Nimelle on sadan vuoden aikana esitetty monenlaisia selityksiä. Se on yhdistetty maakunnannimeen → *Savo* (Ojansuu). Samaan tulkintaan viittaa myös vuodelta 1747 peräisin olevan pitäjänkertomuksen alku: "Sagu sochn, i gamla tider Sawo kallar" ('Sauvon pitäjä, vanhoina aikoina Savoksi kutsuttu'). Nimen kannaksi on arveltu mm. venäläiskarjalaista henkilönnimeä *Savoi* (Nissilä). J. A. Lopmeri pohittii nimeä tulkittessaan myös tärkeää kysymystä, minkälaiselle paikalle nimi on alkuaan annettu, ja päättyy lahdennimeen **Saugonlahti*, jonka alussa on eläimennimitys *saukko(i)*. Hän pyrkii myös ottamaan huomioon sen, että oletetusta alkuperäisnimestä olisi päästy normaaliin äännekehitysten kautta

sekä suomen- että ruotsinkieliseen nimiasuun. Ralf Saxén oli jo aiemmin esittänyt ruotsinkielisen *Sagu*-nimimuodon g:n perustuvan vanhaan suomalaiseseen ääntämykseen. Sekä nimen nykyiset sanat että vanhat kirjoitusmuodot muistuttavat nimiparia → *Nauvo* – *Nagu*. Tämän mukaan nimen alkuperäinen muoto voisi olla **Sago*- (< **Sako*-) (Pitkänen). Lars Huldén pitää mahdollisena, että nimen lähtökohtana olisi henkilönnimi. Saulo Kepsun mukaan pitäjännimi perustuu kylännimeen **Sauvo*, joka on mahdollisesti tarkoittanut rautakaudelta peräisin olevaa kirkonkylää, ja kylännimi luontoonimeen, ehkä lahdennimeen **Sauvolahti*; kirkonkylä on 1000-luvun alussa sijainnut lahden pohjukassa. Lahdennimen alkuperä jää epäselväksi. Kepsun tulkinta tuntuu siinä määrin uskottavalta, ettei enää voi täysin yhtyä pitäjänkertomuksen laatijan Christian Cavanderin (1747) toteamukseen: ”Mistä Sauvon pitäjä on nimensä saanut, ei voida varmasti sanoa ja vaikka yhtä ja toista voidaan esittää, pysyvät ne kaikki pelkkinä arvauksina” (Alifrosti). Varsinais-Suomessa on muutamia lähiausuisia ja luultavasti *Sauvo*-nimen kanssa yhteen kuuluvia nimiä, joiden vanhat kirjoitusmuodot muistuttavat *Sauvo*-nimen kirjoitusmuotoja: *Sauvonkylä* (*Saffuo* 1540) Halikossa, kylännimi *Sauvola* (*Saffuola* 1557) Piikkiössä; *Savo*-nimiä (*Sagukoski* 1545) Yläneellä ja hävinnyt kantatalo *Savu* (*Erich Sagu* 1560, *Erich Saw* 1569) Liedossa. – RLP

Alifrosti, Kari 1990: 75–76; Huldén, Lars 2001: 162; Kepsu Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Lopmeri, J.A. 1960: 14–19; Luoto, Jukka 1990: 45; Nissilä, Viljo 1954: 255–256; Ojansuu, Heikki 1901: 228; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 340; Saxén, Ralf 1895–98: 70.

Sauvoisaari eli *Sauvoisaari*, Kemin kaupungin keskusta Lapissa. – Kaupungin perustamisen aikaan (1869) *Sauvoisaari* oli vielä saari, jonka erottivat mantereesta pohjoisessa Kiikelinlahti ja idässä Karjanlahti, jonka nykyisin peittää lähinnä ratapiha. Perinteisesti nimeä on selitetty sauvoimisesta tai katsottu sillä olevan jonkinlainen yhteys Varsinais-Suomen → *Sauvoon*. Alueen nimi perustuu kuitenkin talonnimeen *Sauvolainen*, johon sisältyy savolaisperäinen sukunimi Savolainen (*Oluf Sauvolain* 1593); seudun murteessa nimestä on tullut *Sauvolainen*. Talo sijaitsi ensin Paakkolassa. 1600-luvun alussa nimi muuttui talon uuden sijainnin perusteella *saari*-loppuiseksi (*Sauvoisaari* 1654). Talo sijaitsi saaren korkeimmalla paikalla, johon sittemmin on noussut sairaala. – SP

Teerijoki, Niilo 1963: 9–10; Vahtola, Jouko 1980: 447.

Savinajoki joki Sallassa Lapissa, käytössä myös *Savina*. Kunnan eteläosassa virtaava Savinajoki yhtyy Oulangan kansallispuiston alueella Savilammessa Oulankajokeen, joka laskee Kuusamon kautta Venäjän puolelle. – Nimi lienee saamelaisperäinen. *Savina* voisi pohjautua saamen kielen ’suvantoa’ tarkoittavan sanan genetiivimuotoon (vrt. inarinsaamen *savo*, gen. *savvoon*), jolloin nimen merkitys olisi alkuun ollut ”Suvannonjoki”. – KA

Savio taajama ja kylä Keravalla Uudellamaalla. *Saftoja* 1702 (viljelys). – Taustalla on ojan nimi *Savioja*, jonka alkuosa viittaa maaperän laatuun. Ali-Keravan Jäspilän tilasta erotetulle uudistilalle annettiin ojan nimen mukaan nimi *Savio*. On mahdollista, että ojasta tai sen varren viljelyksistä on käytetty lyhentynyttä muotoa *Savio* (*Saviojalla* > *Saviolla*) jo ennen tilan perustamista. *Savio*le perustettiin tiilitehdas 1850-luvulla ja sementtitehdas 1860-luvun lopussa. Tilan lähelle 1886 perustettu rautatiepysäkki nimettiin tilan nimen mukaan *Savioksi*. Samaa nimeä alettiin käyttää asuinalueesta, joka syntyi pysäkin ympärille, kun Savion tila palstoitettiin. Ojannimeksi on sittemmin tullut *Savioja*. – SBS

Nissilä, Viljo 1962a: 94–95; Rosenberg, Antti 1995: 233, 245, 361; Saarentaus, Taisto 1982; Saaristo, Martti 1982: 22–23.

Sauvoisaari, der den nordligaste af de fem nya städerna kommer att anläggas, är en mot vester utskjutande halfö söder om Kemi elfs mynning och vidpass 1½ mil från Kemi kyrka. Halföns omfång kan ungefär jemnföras med den, på hvilken Helsingfors är beläget. Den har, som namnet utvisar, för icke lång tid tillbaka varit en ö, men sundet, som skiljt den från fasta landet, är tillgrundadt genom den i dessa trakter starka landhöjningen och bildar nu i öster ett sankt lägländ. Själfva halfön består deremot af högländ grus- och stenblandad mark, en liten bergklack och en skogsbevuxen sandplåt. På dricksvatten är god tillgång. För närvarande är halfön delad mellan tre hemman. Läget bör vara för handel mycket gynnsamt; redden är djup och skyddad af en långsträckt ö, Selkän-sauvoisaari; alla nordens produkter strömma till orten utför den mäktiga elfven. Kustvägen är nära. Kemiboerne äro ock af ålder bekante för ett visst handelslyne. Orten har rikedom på fisk; arbetslönerna äro för ögonblicket öfver höfvan dyra. Till Torneå är vidpass 3 och till Uleåborg 12 mil. — Förslagsvis omtalas, att stadsplanen förde genomskära halfön från öster till vester med en 60 alnar bred hufvudgata, planterad med alléer i midten, hvarefter dess handlande skulle, med deras magasiner etc. upptaga den vestligaste, mot redden belägna delen af halfön samt den öfriga befolkningen inrymmas på landsidan. Lägenheten har allaredan i höst blifvit för ändamålet uppnädd. (H. T.)

Keisari Aleksanteri II antoi vuonna 1856 määräyksen *Sauvoisaaren* kaupungin perustamisesta Kemin pitäjään. Vaikka kaupunki perustettiin Kemin nimisenä vasta 13 vuotta myöhemmin, kuvaili *Finlands Allmänna Tidning* 9.10.1856 tulevaa kaupunkia samannimisellä nimellä.

Saviselkä kylä Kärämäellä Pohjois-Pohjanmaalla, kansanomaisesti *Selki*, *Seli* ja *Selinkylä*. *Saviselkä* 1920. – Asutus ja viljelykset sijoittuvat saviselle selänteelle Vuoltojoen itä- ja eteläpuolelle, mistä nimi. Kansanomaiset muodot ovat syntyneet taivutusmuodoista: ”asutaan *Selillä*”, ”mennään *Selille*” jne., joista on muodostettu perusmuodoksi *Selki* ja *Seli*, josta edelleen *Selinkylä*. – SP

Suomen karttakirja 1920: 32B.

Savitaipale kunta Etelä-Karjalassa. Mainitaan jo 1500-luvun asiakirjoissa Lappeen suurpitäjän kylänä. Kuului sittemmin Taipalsaareen (silloiseen Taipaleen pitäjään) ja erotettiin siitä itsenäiseksi pitäjäksi 1639. *Sauuitaivalaby* 1544, *Savitaipale* 1546, *Savitaipal* 1558 (Lappeen kylä), *Safwitaipal S:n* 1701 (pitäjä). – Pitäjä on saanut nimensä kirkonkylästään ja se puolestaan sijaintinsa mukaan. Savitaipaleen kylä, pitäjän kirkonkylä, on Kuolimojärven rannalla, kannaksella, joka jää Kuolimon ja Saimaasta Kuolimolle päin pistävän pitkän lahden väliin. Näiden seutujen murteessa maastosanalla → *taipale*, *taival* on merkitys ’kannas’. Kyseinen Saimaan lahti on pohjukastaan savinen *Lavikanlahti* eli *Savilahti*. – LL

HK 1701; Suomenmaa 7 (1978): 63–66; NA: 1500-luvun pöimintakokoelmat.

Savo historiallinen maakunta, ruotsiksi *Savolax*. *Sawolax*, *Sauolax*, *Sevilakšju* 1323, *Safflax*, *Sawlax* 1446, *Sawelax* 1496,

Savolax 1452. – Suomenlahden pohjoispuolella erottuivat jo viikinkiajalla n. 800–1050 (Varsinais-)Suomen, Hämeen ja Karjalan heimot. Hallinnollisesti Savon ja savolaisten synty kytkeytyy Ruotsin ja Novgorodin Venäjän valtapyrkimyksiin ja sitä kautta hämäläisten ja karjalaisten rajariitoihin. Historian lehdille Savo kirjautuu ensimmäisen kerran Pähkinäsaaren rauhan rajakirjassa 1323, jossa Novgorod luovutti Ruotsille ”kolme karjalaista pogostaa”, joista muut olivat Jääski ja Äyräpää. Karjala jaettiin näin virallisesti kahtia. – Nimi **Savolaksi* tai **Savilaksi* on alkuaan tarkoittanut Mikkelin seudulle ulottuvaa Saimaan lahden pohjukkaa (*laksi* ’lahti), sitten Savilahden roomalaiskatolista kirkkopitäjää (mainitaan ensimmäisen kerran 1337). Nimi on lyhentynyt muotoon *Savo* ensin voutikuntaa ja sitten koko maakuntaa tarkoittavaksi nimeksi. Kun koko maakunta oli saanut saman nimen kuin pitäjä, ruvettiin keskukselta kutsumaan 1500-luvun alussa → *Suur-Savoksi* ja pohjoisempaa uudisasutusalueetta → *Pien-Savoksi*. – Lahta tarkoittanut lähtönimi on luonnollisesti rajakirjaa vanhempi. Lahden nimeen sisältynee maaperää kuvaava sana *savi*. Muista nimen selityksistä ks. teosta Suomen sanojen alkuperä 3. – SP

Kallio, O.A. 1916: 879; Nissilä, Viljo 1965b: 260; Pirinen, Kauko 1988: 269–272; SSA s.v. Savo.

Savolax → Savo

Savonlinna kaupunki Etelä-Savossa Saimaan vesien ympäröimänä, ruotsiksi → *Nyslott. wten linnan* 1657, *Uusi linna* 1787, *Uudenlinnan ja Kexholman kaupungeisä* 1808, *Uudesta Linnasta* 1822, *Savonlinna kaupungissa* 1840. – Kaupunki perustettiin 1639 *Nyslott*-nimisenä keskelle *Säämingin* pitäjää. Kaupungin toiminta loppui 1680-luvulla isoon reduktioon, kun Viipurin maaherra peruutti kaupungin maatilat kruunulle. Venäjän vallan aikana, 1784, kaupunki perustettiin uudelleen. Nimi *Nyslott* (*Nyslotts Malm*) säilyi kuitenkin väliajankin kaupungin vanhalla paikalla. Vielä 1700-luvulla ja 1800-luvun alussa kaupungin suomalaisena nimenä oli vallitsevasti *Uusilinna*. Lönnrotin sanakirjassa (1880) on kaupungin nimenä *Savonlinna*. ”Savonlinna” esiintyy myös *Olavinlinnan* nimenä venäjistä käännettyssä asiakirjassa 1556: *Saffuoi slätt*. Palmiskiöldin koolemiin Upsalaan on talletettu linnan nimet *Castellum novum*, *Savolaxiae arx*, *Nyslott* ja *Uuslinna*. Vuonna 1973 kaupunkiin liitettiin suuri osa vanhasta Säämingin emäpitäjästä – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Uusi linna; Grotenfelt, Kustavi 1912: 105, 330; Lönnrot, Elias 1880; Pirinen, Kauko 1988: 332; Saarenheimo, Mikko 1939: 54–55; Sanan Saattaja Wiipurista 25.1.1840; Turun Wiikko-Sanomien 9.3.1822.

Savonranta kunta Etelä-Savossa. *Savonranta* 1833, *Sawonranta* 1862. – Muodostettiin 1861 Kerimäen alaiseksi rukoushuonekunnaksi ja 1870 kappeliksi. Itsenäiseksi seurakunnaksi 1882. Nimi annettiin rukoushuonekunnan perustamisen yhteydessä. Perusteena lienee ollut se, että se on Savon itärajalla Oriveden länsirannalla, järven toinen ranta on jo Karjalaa. Alkuvai-

Savonlinnan kaupungin vaakunassa on kuvattu Olavinlinna sekä Savon vaakunan tunnus, jousipyssy.

Savonrannan kunnan vaakunassa jousipyssy on Savon vaakunan tunnus, aaltokuva kertoo sijainnista rannalla.

heessa rukoushuonekunnasta käytettiin joskus kirkonkylän mukaan nimeä *Vuokala*. Jo ennen rukoushuonekunta-aikaa *Savonranta* tunnettiin jonkinlaisena kulkukunnannimenä, ja se esiintyy myös Kerimäen seurakunnan kirkonkirjoissa (*Savonranda* 1829). – SP

Helsingfors Tidningar 31.7.1862; Mielonen, Asko: 586; HiKi (Kerimäki, Rääkkylä).

Savukoski kunta Lapissa. – Savukosken pitäjä perustettiin vuonna 1916, jolloin se ja Pelkosenniemi erotettiin Sodankylästä omiksi kunnikseen. Sodankylän osana ollessaan Savukoski tunnettiin *Kemikylänä* eli *Keminkylänä*. Niillä seuduilla oli sijainnut yksi vanhoista Kemin Lapin siidoista eli lapinkylistä. *Savukoski* (1855) eli *Sauvakoski* (1845) oli yksi Kemikylän kantataloista. *Savukoski* (ja *Saukoski*) on pitäjässä käytössä myös sukunimenä. Nimen alkuperä on epäselvä. Toisaalta se vaikuttaisi selvältä suomenkieliseltä luontonomelta, johon sisältyvä *savu* tarkoittaa yleisimmän merkityksensä lisäksi ’ihmisausumusta, taloa’ tai ’perhettä’. Kyseessä voi kuitenkin olla myös alkuaan saamenkielisen, mutta sittemmin unohtuun jääneen nimen muunnos. – KA

Aikio, Samuli 2001: 33; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: 594-595; Onnela, Samuli 2006: 583; Suomenmaa 9, 2 (1931): 323; KA: MMA maakirja.

Saxby → Saksala

Seesta kartano Nastolassa Päijät-Hämeessä, ruotsiksi *Sesta*. *Sesta gård* 1744. – Kartanon kantatila on Vanhalan tila, joka lahjoitettiin 1662 palkkioksi sodassa kunnostautumisesta Didrik von Essenille. Myöhemmin siihen liitettiin *Siesta(a)n* tila, josta kartano sai nimensä. Vuosina 1782–1790 kartanossa asui Yrjö Maunu Sprengtporten, minkä perua kartanon mailla on *Sprengtporteninmäki*. Seestan kartanon toinen kuuluu asukas oli Casimir Ehrnrooth, joka kunnostautui Kaukasiassa käydyissä taisteluissa ja Turkin-Venäjän sodassa. – Seestan eli Siestaan tilan nimenä on kirkonkirjoissa mm. 1692 *Seestäjä* ja 1703 *Sestiä*. Kartano sijaitsee Kivijärven rannalla, järvestä lähtee *Seestaanjoki* kohti Salajärveä, alajuoksulla joen nimenä on Luhtaanjoki. Kohta kartanolta lähdettyä joessa on soistunut laajentuma, jonka nimenä on *Siestajainen* (*Siöstäin* 1778, *Sestain* 1845). Tämän kohteen nimi on voinut kiinnittyä talon nimeen. Nimeä *Seestäjä* ~ *Siestajainen* voisi verrata sanaan *seestyä* ’kirkastua, selvitä, selkeytyä’ (Lammilla *siestää*). Nimellä olisi voitu kuvata virtaavan joen pysähtymistä, seestymistä, seisautumista, mikä on sittemmin johtanut lammen soistumiseen. Virtauksen väheneminen johtuu jokiuoman altaasta aukosta nykyisen Sompastensillan kohdalla, missä ei ole riittävää kallistumaa joen kulkusuuntaan. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 222; SKES s.v. sees, seisoo, sestä; KA: MHA H 24 1:2; www.nastola.fi/historia.htm [1.3.3.2006].

Seglinge kylä Kumlingessa Ahvenanmaalla. *Seeglinge* 1537, *Seglingh* 1549, *Seiglinginn* 1568, *Seijlinge* 1569. – Greta Hausenin teoksessa Ålands ortnamn on vuosien 1537–67 asiakirjamerkinnoissa pelkästään muotoja, joissa nimen alkuosassa on yksinäisvokaali. Vuosina 1568–97 vain kolmasosa kirjoitusmuodoista on diftongillisia. Lars Huldén pitää kuitenkin diftongia alkuperäisenä ja viittaa Ruotsin Almgungesta Uppsalan itäpuolelta löytyvään samanlaisen paikannimeen, johon arvellaan sisältyvän sana *seg* ’kosteaa, märkä’. Hänestä on mahdollista, että Ahvenanmaan Seglinge olisi nimetty juuri tämän Almgungin paikan mukaan. Huldén esittää myös toisen tulkinnan, jonka mukaan nimi saattaisi liittyä johonkin suomenkieliseen asutusnimeen, kuten esim. **Seilonen*, **Seikelä* tai nimeen → *Seili*. Nimen paikallisen asun -*inga*-loppu osoittaa, että nimi perustuu monikolliseen asukkaannimitykseen, samoin kuin esim. *Enklinge*. – PS Huldén, Lars 2001: 87.

Seili kylä ja saari Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, ruotsiksi *Själö*. *Seljöö*, *Seijliöö* 1540. – Saari ja nimi on tullut tunnetuksi spitaalirsairaalaista, joka toimi Seilissä 1622–1785. Myöhemmin saareen sijoitettiin maan ensimmäinen valtion mielisairaala, jota varten rakennettiin komeat uusklassilliset rakennukset. Sairaala lakkautettiin 1962 ja rakennuksiin siirtyi Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos. Saaren kirkko on rakennettu 1733 sairaalan kirkoksi. – Nimi on alkuaan luonnonpaikan nimi, mutta sen alkuperä on hämärä. Ruotsinkielisen nimen alkuosa tuskin on peräisin yleiskielen *säl* 'hylje' -sanan kansanomaisesta muodosta *själ*; vrt. → *Sälgrund*. Monet saarenimet tässä osassa Nauvoa ovat suomalaisperäisiä; niin voi olla myös *Seili* – *Själö*. Lars Huldén toteaa, ettei nimen alkuperää pohdittaessa voi sivuuttaa ”sen kielellistä ja asiasyhteyttä nimeen *Söglö* [ensi tavu ääntyy -*öi*-diftongillisena] ja suomen ’säilytyspaikkaa’ merkitsevään sanaan *säylö*”. – PS

Huldén, Lars 2001: 114, 146; Sjöström, Lasse 2003: 40–42;

fi.wikipedia.org/wiki/Seili.

Seinäjoen mlk. entinen kunta Etelä-Pohjanmaalla. Liitettiin vuoden 1959 alussa → *Seinäjoen* kauppalaan, joka oli erotettu Seinäjoen kunnasta 1931. Seinäjoesta oli tullut Ilmajoen alainen kappeli 1863 ja itsenäinen seurakunta 1895. – SP

Seinäjoki kaupunki ja joki Etelä-Pohjanmaalla. *Seineiokij* 1571 (kylä); *Sejnäjäkij* 1620 (kylä). – Joki virtaa kaupungin keskustan läpi ja yhtyy sen luoteispuolella Kyrönjokeen. Seinäjoki on ollut kylännimenä nykyisen keskustan alueella jo 1500-luvulla, jolloin kylä kuului Ilmajokeen. Kylää on kutsuttu myös *Ala-Seinäjoeksi* ja *Koskenalustaksi*. Ylempänä joen varressa on entinen → *Peräseinäjoen* kunta, joka yhdistettiin Seinäjokeen 2005. Myös Peräseinäjoen pitäjästä on käytetty ennen puheessa nimeä *Seinäjoki*. Seinäjoen kylään perustettiin 1798 rautaruukki, joka sai nimen *Östermyra*. Ruukin ympärille muodostui teollisuusyhdyskunta. Seinäjoen kappeliseurakunta perustettiin 1863. Kun Seinäjoelle oli tehty 1882 rautatieasema, asutus alkoi lisääntyä nopeammin. Seinäjoesta tuli itsenäinen seurakunta 1895. Nimeä → *Östermyra* käytettiin 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella myös Seinäjoen kunnan ja vielä kauppalankin ruotsinkielisenä nimenä. Asemanseudusta muodostettiin 1920 taajaväkinen yhdyskunta ja 1931 kauppala. Seinäjoesta tuli kaupunki 1960. – Seinäjoen yksi latvaahaara, Sulkuenjoki, tulee Virroilla sijaitsevasta järvestä nimeltä *Seinäjärvi*. Esko Koivusalon mukaan

joennimi on järvennimen kantanimi, ja nimi *Seinäjoki* johtuu joen poikkeuksellisen jyrkistä rannoista nykyisen kaupungin keskustan kohdalla. – SBS

Alanen, Aulis J. 1970: 22, 124; Huldén, Lars 2001: 418; Koivusalo, Esko 1972: 274–282; Turunen, Harri 1985: 63; KA 4933: 23; VA 4727a; www.seinajoki.fi/kaupunkitieto/historia.html [23.6.2007]; www.sfo.fi/2.html [23.6.2007].

Seipäjärvi järvi ja kyläkunta sen rannalla Sodankylässä Lapissa. *Seipäjärvi* 1845. – Järven nimeen sisältynee särjensukuista kalaa tarkoittava sana *seipi*. Seipiä esiintyy sisämaassa vain Pohjois-Suomessa. *Seipi*-alkuisia, vesistöihin liittyviä paikannimiä on paikoin rannikoillamme ja erityisesti Oulujärveltä pohjoiseen sijaitsevilla vesillä Muonion – Sodankylän korkeudelle saakka. – SP

Milkkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Sieppi; KA: MHA maakeria.

Seitakorva voimalaitos Kemijoessa Kemijärvellä Lapissa. – Voimalaitos rakennettiin vuosina 1959–1963 Kemijärven altaan säännöstelyvoimalaitokseksi. Se sijaitsee kaupungin keskustasta 35 km etelään Juukosken itäpuolella. Nimensä voimalaitos sai Juukosken pohjoispuolella Kemijoessa olleesta Seitakorvan koskesta (*Seijtta korua* 1598). Sana *korva* tarkoittaa Pohjois-Suomen murteissa ’joessa olevaa voimakasta virtapaikkaa, vuolletta’. Sana on lainaa saamelaiskielistä, vrt. pohjoissaamen *goarvi* ’(ulkoneva) seinämä, kieleke (kalliosta, töyräässä)’. Alkuperäisen Seitakorvan itäpuolella on *Seitavaara* ja länsipuolella *Seitakangas*. Saamelaiskielistä lainattu sana *seita* on saamelaisten palvoma poikkeuksellisen muotoinen tai värinen kivi tai kallio. *Seita*-nimet viittaavat siihen, että paikalla on aikoinaan ollut saamelaisten seita. – KA

Fellman, Isak 1910: 306; SSA s.v. koura, s.v. seita; ST 1993 7: 213; SMSA.

Seitala saP *Seiddejuhka*, myös *Seidäl*, talo Tenon rannalla Utsjoen länsiosassa Lapissa, lähellä *Seiddejuhka*-nimisen joen suuta. Sen naapurissa on *Seitaoja*-niminen talo, saP *Seiddäja*, jonka kohdalla Tenoon laskee tämännimen puro. Laajaan nimirypääseen kuuluu edelleen mm. *Seiddenjunni*, tunturinkivi, ja sen alla oleva *Seiddegeadgi*, seitakivi, sekä joenlatvan kaksi järveä, saP *Seiddejávrrit*, ja niistä kaakkoon sijaitsevat *Seiddenjunnásat*, kolme vaaranlakea. – Talon suomenkielisen nimen ovat kehittäneet virkamiehet, ilmeisesti läheisten luonnonkohteiden nimien pohjalta. *Seita* on saamen sanasta *sieidi* lainautunut sana, jolla tarkoitetaan palvoskiveä tai luonnonjumalaa; saP *sieidde-* on saman sanan genetiivin yhdysosamuoto. Jälkiosista ks. saP → *ája*, → *johka*, → *jávri*; *ája* ’puro’, *njunni* ’nokka’ (myös maastonmuotona) sekä sen johdos *njunis*, mon. *njunásat*; *geadgi* ’kivi’. – SA

Seitapahta muinainen palvoskivi Muonion Pakasaivon itäpuolella Lapissa. – Seita on saamen sanasta *sieidi* (saP) lainattu luonnonjumaluuden nimitys, jota edustaa useimmiten juuri erikoinen luonnonkivi, kuten siirtolohkare, jossa on aukkoja sivussa tai alla. Tämä seita on yksinään taisaisella mäntykanakaalla, joka on muuten jokseenkin kivetön. Jälkiosan *pahta* tulee saamen sanasta *bákti* (saP) ’pystykallio; suuri kalliolohkare’. Seitapahdaksi on kutsuttu välillä muitakin seitakiviä, esim. Muonion Äkässaivon luona, mutta palvospaikkana on voinut olla myös tämännimen pystykallio. – SA

Paulaharju, Samuli 1932: 47–49.

Seitenoikea koski ja voimalaitos Emäjoessa Ristijärvellä Kainuussa, Hyrynsalmen rajalla. *Seiten oikian käski* 1746. – Luonnonnontilaisena Seitenoikea oli yli kolme kilometriä pitkä, mutkikas koski, jossa sanottiin olevan seitsemän suoraa. Sana *oikea* merkitsee tässä ’suoraa, oikoista, mutkatonta’. Seitenoikean voimalaitoksen yläpuolelle Hyrynsalmelle on muodostunut 1960-luvulla laaja Seitenjärvi. – AR

KA: MH 123/2D 1/2.

Seitniemi niemi ja sillä sijaitseva asutus Päijänteen länsirannalla Padasjoella Päijät-Hämeessä. Niemen päätä kutsutaan

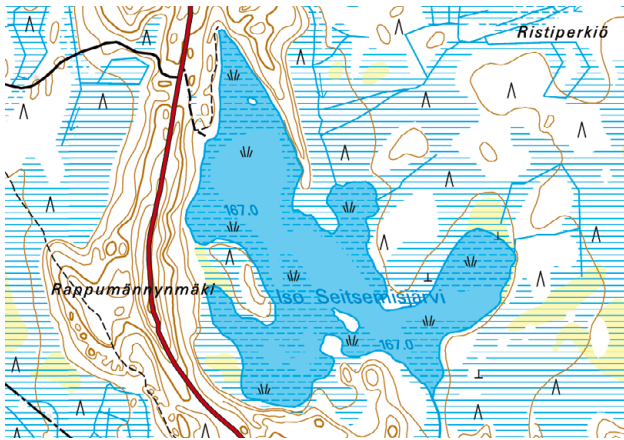

Vuoden 1799 kartassa nykyisen Seinäjoen keskustan kohdalla, Ilmajoen pitäjän pohjoisosassa sijaitsee Ala-Seinäjoen kylä.

Seittenpääksi ja siellä olevia kallioita *Seittenpäänkallioiksi*. – Nimi on hyvin todennäköisesti saamelainen laina, ja sisältää alun perin 'seitaa' eli pyhänä pidettyä ja palvottua kallio- tai kivimuodostumaa merkitsevän sanan *sieidi* (saP), *siejdi* (saI). Jokin niemen kallioista siis lienee ollut saamelaisten muinainen palvospaikka. *Seitten*-alkuiset nimiasut ovat ilmeisesti tulosta kansanetymologisesta sekaantumisesta sanaan *seitsemän*, *seitsen*-, joka paikallisessa murteessa ääntyy tt:llisenä. *Seittenpää*-nimeä on kansanomaisesti selitetty niinkin, että niemen päässä muka olisi seitsemän pienempää niemenkärkeä. Selitys näyttää jälkikäteen keksityltä jo siksikin, ettei niemi tosiasiassa ole seitsemänkärkinen. – AA

Seitseminen kansallispuisto Kurussa Pirkanmaalla, vuodesta 2009 Ylöjärven kaupunkia. Kurun isonjaon kartassa esiintyy nimi *Seitsämäisten Newa* 1796. – Kansallispuisto on perustettu 1982 ja nimetty alueella olevien *Ison* ja *Vähän Seitsemisjärven* pohjalta. Kurun pitäjän kartassa 1921 järvien nimet ovat asuissa *Iso Seitsemäsjärvi* ja *Vähä Seitsemäsjärvi*. *Seitsemisjärvi*-nimestä on esitetty selitys, että siihen sisältyisi saamelaisperäinen seitaa eli palvottua kiveä tai kalliomuodostumaa merkitsevä sana *sieidi*. Mahdollista on myös, että järvi on nimetty seitsemän syvän lahtensa perusteella. Nimeämiseen on voinut vaikuttaa sekin, että lukua seitsemän on pidetty pyhänä lukuna. Järvien länsipuolella on pitkä ja korkea *Seitsemisharju*, ja osin Kurun ja Ikaalisten rajalla virtaa *Seitsemisjoki*. – HU

Papunen, Pentti 1996: 164; NA: Sat MHA.

Isoissa Seitsemisjärvessä on seitsemän lahtea.

Seksmilari merenselkä Kustavissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Sexmilaren*, Uudenkaupungin ulkosaarien Vähän-Vehäsen ja Ison-Hylkimyksen, Isonkarin majakkasaaren ja Kustavin Katanpään välinen suuri kolmionmuotoinen merialue. – Aukon ruotsinkielinen nimi johtuu kolmion sivujen pituudesta, kukin noin 6 meripeninkulmaa eli *sex* (*sjö*)*mil*. Aukko lienee kokonsa ja ehkä pelottavuutensa takia personoitu ja sille on annettu nimeksi ”*milare*” tekijää osoittavien nimitysten mallin mukaan (vrt. *fila* ’viilata’, *filare* ’viilari, viilaja’). Suomenkielinen nimi on ruotsinkielisen nimen mukaelma. Nimi tavataan ensi kerran 1881 sanomalehdissä muodossa *Sexmilarn* sekä 1890 muodossa *Sexmilaren selällä*. – KS

Hufvudstadsbladet 21.5.1881; Suomen Wirallinen Lehti 27.1.1890.

Sellinge → *Sälinkää*

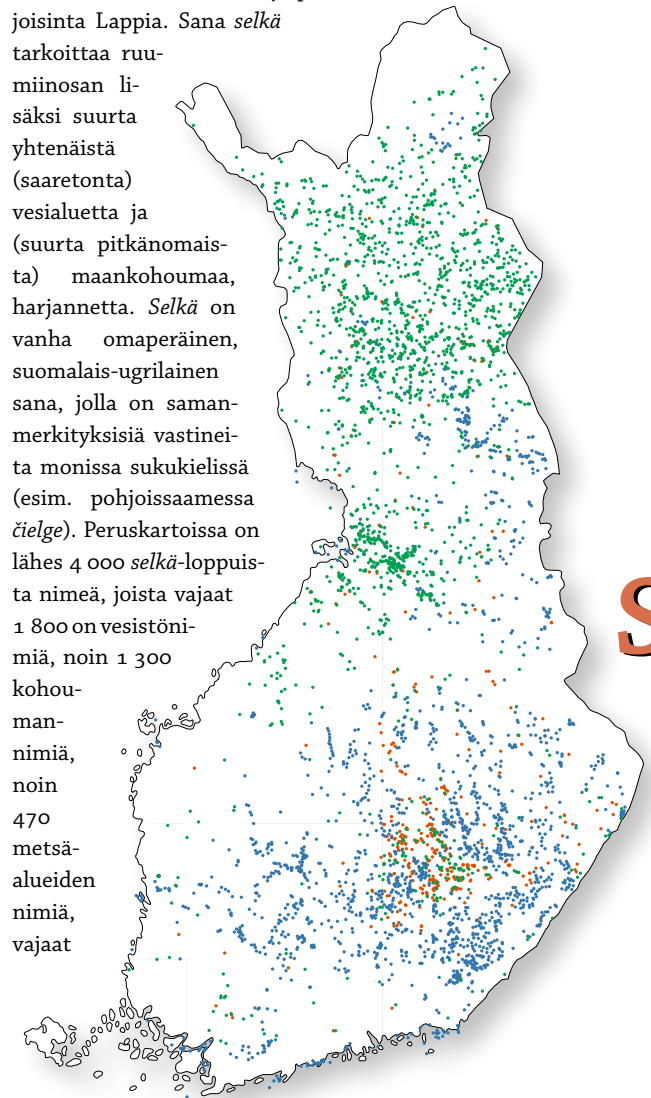
Seljes matkailukeskus Kruunupyyn Alavetelissä Pohjanmaalla. – Nimi perustuu järvennimeen *Stora Seljes* (*Säljänen* 1776). Suomenkielisellä Kaustisella järveä on kutsuttu nimellä *Iso-Seljänen*. Nimi on yhteydessä *Stora Seljes*-järven ja Harjuveden välissä olevaan huomattavaan *Seljesäsenin* harjumuodostumaan; harju on nimellä *Österbottens Punkaharju* vielä 1952

peruskartassa. Järvennimi sisältää siis maastosanan *selkä* ja on ehkä alun perin ollut muodossa **Seljänjärvi*. Tästä nimi on muuntunut muotoon *Seljänen*, josta on myöhemmin ruotsin kielessä saatu muoto *Seljes*. – PS Slotte, Peter 1978: 119, 122.

Selki kylä Vihdissä Uudellamaalla. Taivutus: *Selki* : *Selissä*. *Sälkä*s 1539, *Selkij* 1544, *Selkisby* 1549, *Silis* 1552. – Nimi on todennäköisesti yhteydessä *selkä*-sanaan. Varsinkin Pohjois-Hämeessä ja Keski-Suomessa on sellaisia nimiä kuin *Selkikari*, *Selkiuoto*, *Selkiranta* ja *Selkisaari*. Niissä *selki* viittaa järven selkään. Vihdin *Selkiin* ei tämä selitys sovi; kylässä ei ole järveä. Sen sijaan kylä rajautuu kolmen kilometrin pituiseen mäntykankaaseen, nummenselkään, jonka toisessa päässä on Nurmijärven Nummenpään kylä. On ajateltava, että *Selki* on lohjennut yhdysnimestä, esimerkiksi nimestä *Selkikylä* (< **Selkäkylä*). – MV Hausen, Greta 1920–1924: 874; Nissilä; Viljo 1962a: 64, 79.

Selkie kylä vaarojen rinteillä Kontiolahdella Pohjois-Karjalassa. *Selgä wara* 1618, *Selgi By* 1631, *Selgä* 1637, *Selkis* 1683, 1689 (tuomiokirjoissa), *Selkis* 1784–1850 (ruotsinkielisissä kirkonkirjoissa). – Muoto *Selkie* on yleiskielistetty murteellisesta muodosta *Selekiinkylä* siten, että myös genetiivin *n* on katkaistu pois. *Selkie*-nimen paljastaa *selkä*-sanan monikko-muodoksi sekin, että seudun väestö käyttää nimestä olomuotoa *Selillä*. Sana → *selkä* merkitsee nimessä ’vaaran selännettä’. – AR AKH 1: 351, 489, AKH 2: 127; HisKi; KA:TUOKKO: Käiksalmen lääni.

selkä on melko yleinen luonto- ja asutusnimien jälkiosa lukuun ottamatta länsirannikkoa ja pohjoisinta Lappia. Sana *selkä* tarkoittaa ruumiinosan lisäksi suurta yhtenäistä (saaretonta) vesialuetta ja (suurta pitkänomaisia) maankohoumaa, harjannetta. *Selkä* on vanha omaperäinen, suomalais-ugrilainen sana, jolla on samanmerkityksisiä vastineita monissa sukukielissä (esim. pohjoissaamassa *čielge*). Peruskartoissa on lähes 4 000 *selkä*-loppuisia nimeä, joista vajaat 1 800 on vesistönimiä, noin 1 300 kohoumanimiä, noin 470 metsäalueiden nimiä, vajaat

Paikannimet, joiden loppuosa on *selkä*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä maasto- ja sinisellä vesistönimet.

340 talonniemiä ja 60 kylien ja kulmakuntien nimiä. Lisäksi yksittäisiä muita luonto- ja kulttuurinimiä. Yleisimmät nimet ovat *Iso selkä* (45), *Petäjäseltä* (44), *Paloseltä* (35), *Mäntyselkä* (30), *Maaselkä* (30), *Maanseltä* (28), *Koivuselkä* (27), *Kiviselkä* (27), *Pitkäseltä* (21) ja *Haapaseltä* (21). Vakaveden osien nimistä yleisin on *Iso selkä* (33), kohoumannimistä *Paloseltä* (18), metsäalueiden nimistä *Petäjäseltä* (8) ja *Paloseltä* (8) sekä talonnimistä *Petäjäseltä* (13). Pelkkä *Selkä* esiintyy viiden talon ja kahden kohouman niminä. Jotkin *selkä*-loppuiset nimet ovat hyvinkin pitkiä ja moniosaisia, kuten Inarin *Köysivaaran Kuusikkoseltä* ja Rovaniemen *Kalliokokkoroseltä*. – TS

SSA s.v. selkä; Paikannimirekisteri 2005.

Selkämeri Pohjanlahden eteläosa Merenkurkun ja Ahvenanmaan välissä, vanhalla nimeltään → *Raumanmeri*, ruotsiksi → *Bottenhavet*. – Nimen on tietävästi antanut Merentutkimuslaitosta edeltänyt Suomen Tiedeseuran alainen vesientutkimuslaitos. Itämeren lahtien ja niiden osien suomenkieliset nimet nousivat esiin toimitettaessa Suomen kartastoa (1910). Kartaston selitysosassa laitoksen johtaja Rolf Witting mainitsee Pohjanlahden eteläisestä osasta käytetyn nimeä *Selkämeri* ja pohjoisesta → *Perämeri*, ruotsiksi *Bottenhafvet* ja *Bottenviken*. Tietosanakirjan (1915) mukaan Pohjanlahden eteläisempää osaa nimitetään usein *Raumanmereksi* ja joskus kirjallisuudessa *Selkämereksi*. Maantieteen oppikirjoihin *Selkämeri* tuli vuosina 1915–1916. Vuoden 1936 Iso tietosanakirja mainitsee *Selkämeren* ja *Raumanmeren* tasaveroisina rinnakkaisniminä. Yleiseen käyttöön *Selkämeri* tuli 1926, kun alueelta valmistui senniminen merikortti. Ks. → *selkä*. – SP

Iso tietosanakirja 1936 10: 1182 ja 11: 1234; Palosuo, Erkki 1973; Tapana, Pentti 2003: 290;

Tietosanakirja (Otava) 1915 s.v. Pohjanlahti.

Selänpää kylä ja rautatieliikennepaikka Valkealassa Kymenlaaksossa. *Sälempäby* 1544, *Selänpä* 1550, *Selänpää* 1708. Kylä on ehkä Valkealan vanhin kylä. Jo 1400-luvulla siihen on kuulunut kaksi osakylää: *Iso Selänpää* tai *Suur-Selänpää* ja *Vähä Selänpää* (*Lilla Selänpä*, *Stoor Selänpä by* 1458). – Maastosanalla *selkä* on tässä nimessä merkitys 'maanseltä, selänne, harjanne', ja sillä viitataan sisempään Salpausselkään, josta Valkealassa on käytetty myös nimeä *Selänkangas*. Selänkangas on ollut tärkeä idästä tuleva erätie, ja kylä on saanut nimensä siitä, että se sijaitsi Selänkankaan päässä, jonne myös erätie päättyi. Saulo Kepsu pitää nimeä karjalaisten eränkävijöiden antamana (1990). – LL

Kepsu, Saulo 1981: 155–157; Kepsu, Saulo 1990: 118, 233, 359; HisKi.

Seminaarinmäki yliopiston kampus Jyväskylässä Keski-Suomessa. Mäellä ovat yliopiston keskeiset rakennukset. – Nimen taustalla on vuonna 1863 perustettu Jyväskylän seminaari, josta sittemmin kehittyi ensin Jyväskylän kasvatustieteellinen korkeakoulu (1934) ja sitten yliopisto (1966). Seminaari sijaitsi aikanaan nykyisellä kampusalueella ja sen 1880-luvulla valmistuneet rakennukset ovat yhä yliopiston käytössä. – SP

Seppola Jämsän kaupungin keskusta Keski-Suomessa. *Soppola* 1539 (kylä), *Säppälä* 1543 (kylä), *Seppöyla* 1544 (kylä). – Kansanomaisesti *Seppolalla* tarkoitettiin vanhastaan Jämsänjoen länsipuolella olevaa viljelysaukeaa eli Seppolan kylää, joen itärannalla oli Mottila. Jo 1950-luvulla oli Seppola vakiintunut tarkoitamaan Jämsän liikekeskustaa, jonka pääosa on nyt joen itärannalla. Seppolan kylä on saanut nimensä *Seppola*- eli *Seppälä*-nimisestä talosta. Nimi kertoo seudun sepän asuneen talossa. – SP

NA; SAY.

Sesta → *Seesta*

Seurasaari saari ja ulkomuseo Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1906 Helsingin pitäjää, ruotsiksi *Fölisön*. *Fölisö* 1681, *Fölljes Landhet* 1696, *Fölis Holmen* 1767, *Fölisön* 1775; *Seurasaari* 1890. – Suomenkielinen nimi on virheellinen käännös ruotsinkielisestä, johon on tulkittu sisältyvän ruotsin sanan *följe* 'seura'. Sen valintaan lienee vaikuttanut sekin, että saari oli 1880-luvulta alkaen retkiseurueitten suosima kansanpuisto. Ruotsinkieliseen nimeen on katsottu kuitenkin sisältyvän nuorta hevosta, varsaa tarkoittaneen sanan *föl* ~ *föling*; saari on ilmeisesti ollut Meilahden kartanon varsalaitumena. 1800-luvulla saaresta käytettiin suomen kielellä vielä nimiä *Föliisaari*, *Föliissaari* (1885) ja *Fööliissaari* (1890). Nimipari *Seurasaari* – *Fölisön* vahvistettiin saaren nimeksi 1909. Sanomalehdet olivat vakiinnuttaneet suomalaisen nimen jo vuoteen 1891 mennessä. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 135; Päivälehti 10.5.1890 ja 2.10.1890; Suomalainen Wirallinen Lehti 5.8.1885; Kotikielen seura 17.10.1891.

Seurukarkea vaaramaa Kittilän pohjoisosassa Lapissa. Sen ja Jatkovaaran välissä on *Seurujärvi*, josta laskee *Seurujoki* Loukiseen. – Nimi on lähtöisin saamesta. Alkuosan *Seuru*-pohjautuu saamen sanaan, saP *čievra*, saI *čievvrä*, saKo *čiurr* 'sora'. Loppuosa *karkea* esiintyy myös vaaranimessä → *Uur-rekarkea*, ja Alattiossa, Norjan Finnmarkissa, on *Gargia*-niminen kylä *Gargiajohka*-nimisen joen suulla. Saamessa sana on sellaisenaan tuntematon, mutta alkuosa on yhdistettävissä pohjoisaamen sanaan *gárggu* 'kari, kivikkoranta; suosaari, soiden välinen harjanne', jota käytetään myös vaaranimessä *Njuohgárggu*. Sananlopun *-ia* ~ *-ea* on ilmeisesti suomalaismuutaus. – SA

Seutula kaupunginosaa Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Sjöskog*; aiemmin nimet tarkoittivat Helsingin pitäjän kylää. *Söttskoo* 1548, *Söttskoogh* 1551, *Siöskogh* 1670, *Sjöskog* 1847; *Seutla* 1663, *Seutola* 1672. – Nimi on vanha Meilbyn kylän rinnakkaisnimi, joka esiintyy myöhemmin säterin niminä. Saulo Kepsu on pitänyt nimeä alkuaan suomalaisena: ruotsinkieliset olisivat korvanneet **Seut*-alun *Söt*-asulla ja lisänneet siihen 'metsäkylää' merkitsevän *skog*-sanon. Ruotsinkielisen nimen alkuosa on äänteellinen muokelma suomalaisesta. Sen ääntöasun perusteella on alettu tulkita, että nimen alussa olisi järveä merkitsevä sana *sjö*, joten on päädytty kirjoitusasuun *Sjöskog*. – Alkuperäinen **Seutula* (*seutu* 'paikka, tienoo, lähistö') on Kepsun mukaan tarkoittanut naapuritaloa ja lähiasutusta joko Meilbyn tai Riipilän näkökulmasta katsottuna. Lars Huldén on tosin arvaillut nimeen sisältyvän suomalaisen henkilönnimen. – Nykyisestä *Helsinki-Vantaan*

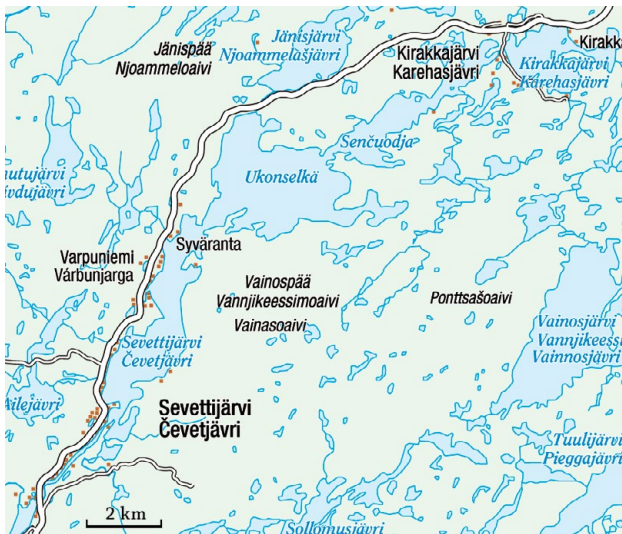
Helsingin lentoasemaa alettiin kutsua Seutulan lentokentäksi, sillä lentosemalle johtava tie jatkui ennen Seutulaa, ja tienviitassa luki sekä *Seutula* että *lentoasema*.

lentoasemasta käytettiin pitkään epävirallisesti nimeä *Seutulan lentokenttä*, sillä lentoasemalle johtanut tie jatkui sieltä Seutulaan. – SP

Hausen, Greta 1920: 203; Huldén, Lars 2001: 298; Kepsu, Saulo 2005: 121, 122, 124; Hioki.

Sevettijärvi sal *Čevetjävri*, saP *Čeavetjävri*, saKo *Čevetjäu* 'rr. Järvi ja sen rannalla oleva kolttakylä Koillis-Inarissa Lapissa, myös alueen nimi. Järven lounaispään pitkää lahtea kutsutaan *Sevetinsuojaksi*, sal *Čevetjävrrčuájá*, ja järven pohjoisosan ja Jänisjärven väliin jää niemi, sal *Čevetnjargá*. *Sävettejaurek* n. 1850. – Nimen nykyaasta inarinsaamelainen on ensisijaisin, ja muiden kielten muodot siitä mukailtuja. Seudun vanhin asutus on kuitenkin ollut Näätämon lapinkylän aikoihin kolttasaamelaista, joten nimikin voi olla omaksuttu inarinsaameen koltansaamesta. Joka tapauksessa sen lähtökohtana on yleissaamelainen 'kaulaa' merkitsevä sana, jota edustavat mm. saP *čeabet*, sal *čeve* ja saKo *čeaġpat*. Perusteeksi esitetään, että pitkulainen järvi on keskellä olevan salmensa takia "kaulakas". Erään inarilaisen tiedon mukaan järven nimi olisi ollut alkuaan *Njuuvčäčevejävri* eli "Joutsenensaulajärvi". – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Sevettijärvi on keskikohdasta kapea, kaulamainen.

Sexmilaren → *Seksmiilari*

Sibbesborg → *Sipoonlinna*

Sibbo → *Sipoo*

Sideby → *Siippy*

Seiddejohka → *Seitala*

Seippijärvi kylä, taajama ja järvi Kolarissa Lapissa. *Thomas Sieppijerwi* 1791. – Kylää on alettu kutsua tällä nimellä Sieppijärven rannalla olleen samannimisen talon mukaan. Järven nimeen sisältynee sårjensukuisen kalannimityksen *seipi* murmuoto *sieppi*. Seipiä esiintyy sisämaassa ainoastaan Pohjois-Suomessa. *Seipi*-alkuisia vesistöihin liittyviä paikannimiä on paikoin rannikoittemme läheisyydessä sekä erityisesti Oulujärveltä pohjoiseen sijaitsevilla vesillä Muonion – Sodankylän korkeudelle asti. *Sieppi*-alkuiset nimet sijoittuvat samalle alueelle, pääosin *Seipi*-nimien länsipuolelle. Paikannimien levikki sopii yhteen tämän kalan esiintymisestä tehtyjen havaintojen kanssa. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Sieppi; SMSA.

Sievi kunta ja kylä Pohjois-Pohjanmaalla. Kalajoen kappeli 1645, itsenäistyi 1862 ja nimi muutettiin samalla *Evijärvestä Sieviksi*. *Sievi* 1798. – Kunnan nimi perustuu kylännimeen, jonka taustalla on puolestaan vanhan kantatalon nimi. Olli Ollinpoika Hihnan talo mainitaan kymmenysluettelossa ensi

kerran 1547 ja se sai pian sijaintipaikkansa mukaan nimen *Sievi* (*Seui* 1580) eli *Sievilä* (*Sievilä* 1798); sijaitsee nykyistä keskustaajamaa lännempänä. Talonnimi pohjautunee sanaan *sievä*, sillä Sievin eli Sievilän kantatalo sijaitsee "sievällä harjulla". Kalajokilaaksossa *sievä* merkitsee 'sileää'. – AR

OIT 1964 s.v. Sievi; Suomen karttakirja 1799: 138; Virrankoski, Pentti 1956: 100; SMSA.

Siggävuonä → *Sikovuono*

Signilskär saariryhmä Hammarlandissa Eckeröstä länteen Ahvenanmaalla. *Sanchte Signille skiär* 1545, *Sancte Signetz skeer* 1565, *Sancte Signils skäär* 1574, *Santt Signels skäär* 1587, *Signilskär* 1695, *Signils Skiär* 1714. – Avomerellä sijaitseva Signilskär on aikojen kuluessa ollut tärkeä Suomen ja Ruotsin välisen liikenteen merkkipaikka. Ei ole varmaa tietoa siitä, kuinka pysyvää ja laajaa Signilskärin keskiaikainen asutus on ollut; saari on ollut asuttu ainakin 1500-luvulta vuoteen 1935, jolloin viimeinen perhe muutti pois. – Nimen alussa on myöhäiskeskiaikainen naisennimi *Signild*, mutta nimenannon tausta jää hämäräksi. Kansan keskuudessa on syntynyt monia nimenselitystarinoita. Kerrotaan mm., että englantilainen prinsessa nimeltään *Signel* tai *Signella* olisi paennut vihollisiaan saarelle ja rakennuttanut sinne kappelin kiitokseksi pelastumisestaan. Toinen tarina kertoo *Signil*-nimisen hurskaan miehen eläneen saarilla ja pystyttäneen kappelin. Tämä tarina selittää samalla myös Signilskärin luoteispuolella sijaitsevan saaren nimen *Hellman, Heligman* ('pyhä mies'). Nimen jälkiosa on saaristonimissä tavallinen → *skär* 'lähes puuton kallioluoto ulkosaaristossa'. – PS

Hausen, Greta 1927: 17; Nyman, Valdemar 1964: 60; Nyman, Valdemar 1968: 30; www.lsaland.fi/museum/arkeologi_signilskarpbs.

Sigvartsby → *Sivatti*

Siida (saP), Saamelaismuseon ja Ylä-Lapin luontokeskuksen talo Inarin kirkonkylässä Lapissa. – Nimi on pohjoissaamea, jossa *siida* viittaa historialliseen lapinkylään, mutta nykykielessä sanalla tarkoitetaan tavallisemmin porokylää ja sen poro-omaisuutta. Nimi on valittu talon nimeksi mm. sillä perusteella, että se on lapinkylän saamenkielisenä nimityksenä lyhyt ja helposti omaksuttavissa alueen muihinkin kieliin; inarinsaamessa se kirjoitetaan *Sijdá* ja koltansaamassa *Sijdd*. Sana on omaksuttu lapinkylän nimitykseksi suomeen asussa *siiti* ja kirjalliseen käyttöön myös *siita* ja ruotsiin vastaavasti asussa *sit* ja *sita*, mutta näiden termien käyttö on rajoittunut nytemmin melkein pelkästään tieteellisluonteisiin Lapin kuvauksiin. Etelämpänä Suomessa *siiti*-muotoa vastaava asu on säilynyt muutamissa paikannimissä mm. genetiiviasuissa *Siidin-*, *Siilin-* ja *Siitin-*: → *Siitinselkä*. – SA

Siikainen kunta Satakunnassa, ruotsiksi *Siikais*. *Hendrich Sijkain* 1691; *Siikais* (kylä) 1774. – Erotettiin Ulvilan kappeliksi 1772 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1861. Pitäjännimi perustuu kirkonkylän nimeen. Kirkonkylä on saanut nimen sijainnistaan järven rannalla, jonka nykyinen nimi on *Siikaisjärvi*, mahdollisesti aiemmin **Siikainen* ja sitä ennen **Siikajärvi*. *Siikainen* on voitu muodostaa kylännimeksi myös suoraan järvennimestä **Siikajärvi*. Järven nimeen sisältyy kalannimitys *siika*. – SP

Siikais → *Siikainen*

Siikajoki kunta ja joki Pohjois-Pohjanmaalla. *Sikaioki* 1374. Siikajoesta tuli Saloisten pitäjän kappeli 1590 ja itsenäinen seurakunta 1689. Ruukin ja Siikajoen kunnat yhdistyivät 2007,

Siikaisten kunnan vaakunaan on kuvattu siika.

S

jolloin kuntakeskus siirtyi Ruukkiin. Kunta on saanut nimensä Kajaanin Vuolijoen Kainuun puolelta alkunsa saavan joen mukaan. Joennimi puolestaan johtuu varmaankin siitä, että siika nousee merestä jokena kutemaan. – AR

FMU I: 350.

Siikaneva suojeltu suo Ruoveden ja Oriveden rajalla Pirkanmaalla, missä on myös rajakivi *Siikakivi*. Suon itäpuolella on *Siikakangas*, jossa on aikanaan toiminut sotilaslentokenttä. Runsaan kilometrin päässä suon reunasta Oriveden puolella on *Siikajärvi*. Vaikka se ei ole suon lähin järvi, sen mukaan on voitu nimetä myös suu ja kangas. Järven laaja *Siikaniemi* mainitaan erämaakappaleena Kangasalan talvikäräjillä 1625. – SP

KA: Suvanto/ Pirkkala s. 531.

Siilinjärvi kunta ja järvi Pohjois-Savossa Kuopion pohjoispuolella. *Sili Jerfuen ma* 1561, *Sijliiarfwi* 1620-luvulla. Järven pohjoispäässä on *Siilinlahti*. – Siilinjärvi ei ole vanha kylänimi, vaan se annettiin 1910 kaksi vuotta aiemmin perustetulle *Kasurilan* seurakunnalle kirkonkylän alapuolisen järven mukaan. Myös vuosina 1900–1902 rakennetulle rautatieasemalle oli annettu nimi *Siilinjärvi*. Itsenäinen kunta Siilinjärvestä tuli 1925. Järven nimeen sisältyy alkuaan saamen ’talvikylää’ merkitsevä sana (saP *siida*, saI *sijdä*), ja nimen alkuperäisempi muoto on ollut **Siidinjärvi*. Asu *Siilinjärvi* on syntynyt, kun nimi on seudulla erälleiden hämäläisten murteen vaikutuksesta mukautunut hämäläiseen *t : l* -astevaihteluun (vrt. esim. hämäläismurteiden *pata : palan* ’padan’). Kustaa Vilkun mukaan paikalla on sijainnut vanha saamelainen talvikylä, mahdollisesti järven pohjoispäässä Siilinlahden rannoilla. → *Siitama*, → *Siitinselkä*, → *Siida*. – AA ja SP

Aikio, Ante 2003: 103; Alanen, Timo 2004a: 28; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 371; Suomenmaa 8 (1927): 110; Valanto, Sirkka 1982: 83; Vilkuna, Kustaa 1971: 221–223.

Siippoo

1. kylä Tuusulassa Uudellamaalla, vuoteen 1930 Nurmijärveä. *Sipoby* 1540, *Siippå* 1556. – Ruotsinkielinen nimi *Sipoby*, joka voi olla mukaelma suomalaisesta, on kauan sitten kadonnut käytöstä. Kylän poikki virtaa Siipponjoki, joka Nurmijärven puolella tunnetaan nimellä → *Palojoki*.

2. kylä Vihdissä Uudellamaalla. *Siipoby* 1555, *Siippo* 1555. – Käytetty myös nimeä *Siippoistenkylä*. Kylän osien nimet: *Etu-Siippoo* ja *Taka-Siippoo*.

Nimiin sisältyy miehennimen *Sigfrid* hämäläismurteiden mukainen kansanomainen muoto *Siipoi* > *Siippoo*. Siippon asuma talo on saanut isäntänsä nimen, ja talon mukaan on alettu kutsua koko kylää. Vrt. mm. → *Haimoo* Vihdin Siippon lähellä. – SP

Hausen, Greta 1924: 875; Huldén, Lars 2001: 355.

Siippy entinen kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Sideby*. Alue siirrettiin Ulvilasta Lapväartiin 1606, tuli kappeliksi 1786 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1860; vuonna 1973 Siipyyn kunta liitettiin Kristiinankaupunkiin. *Sydhaby* 1479, *Sidby* 1540, *Sidheby* 1543; *Siipyyn (eli Sidebyyn) Kappeli* 1822, *Siipyyn kappeli* 1867. – Nimi on alkuaan ruotsinkielinen. Paikallisessa ruotsalaismurteessa nimi ääntyy *siibyy*, ja suomenkieliset ovat lainanneet nimen muodossa *Siippy*. Nimeä on yritetty tulkita eri tavoin. Todennäköisin selitys on se, että alkuosa sisältää nimen **Side*, joka on ehkä muodostettu muinaisruotsalaisesta nimestä *Sighvider* tai jostakin muusta *Sigh*-alkuisesta henkilönnimestä. Jälkiosa sisältää ruotsin ’kylää’ merkitsevän sanan → *by*. – MB

FMU 4: 505; Huldén, Lars 2001: 361; Tampereen Sanomat 4.6.1867; Thors, Carl-Eric 1959: 83;

Turun Wiikko-Sanommat 12.1.1822; Uppslagsverket Finland 4 (2006) s.v. Sideby.

Siironen kulmakunta Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla. *Siironen* 1759 (talo). – Nimi on tarkoittanut alkuaan vain yhtä taloa

(jo 1547). Talonnimeen voi sisältyä joko Savosta tulleen uudisasukkaan sukunimi tai varhaisen isännän nimi *Siiron*, kansanomainen muoto esim. miehennimestä *Sigfrid*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Siironen; HisKi

Siitama kylä ja entinen rautatieasema Oriveden kunnassa Pirkanmaalla, *Siitamanlahti*-nimisen Vesijärven lahden rannalla. *Siitama* 1799. – Nimi on saamelaista alkuperää. Siihen sisältyy ’(lapin)kylää’ merkitsevä sana, saP *siida*, saI *sijdä*, saKo *sijdd*. Johdinaineksen *-ma* tausta on epäselvä. Saamen sanoista tarkemmin → *Siida*. Samaan saamen sanaan perustuvat myös → *Siilinjärvi* ja → *Siitinselkä*. – AA

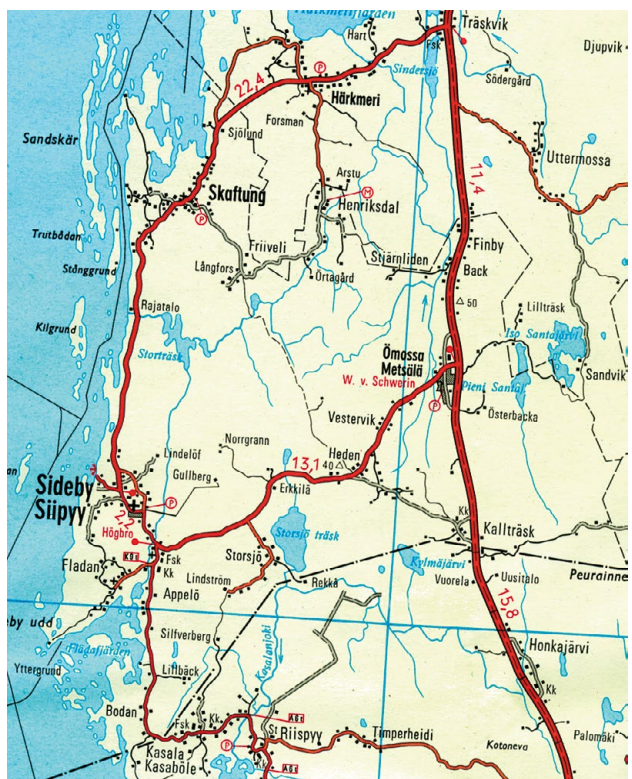
Siitinselkä Haukiveden selkä Varkauden kaupungin eteläpuolella Etelä-Savossa. *Sithi* 1323 (rajapiste Pähkinäsaaren rauhansopimuksessa). – Nimi on saamelaisperäinen; siihen sisältyy ’talvikylää’ merkitsevä sana, saP *siida*, saI *sijdä*. Paikalla on hyvin todennäköisesti sijainnut muinainen saamelainen talvikylä. Rauhan solmimisen aikoihin paikka sijaitsi vielä erämaassa kiinteän suomalaisasutuksen ulkopuolella, joten rauhansopimuksessa mainittu *Sithi* voi viitata juuri kyseiseen lapinkylään. – AA

Vilkuna, Kustaa 1971: 224.

Siivikkala kylä Ylöjärvellä Näsijärven rannalla Pirkanmaalla lähellä Tampereen rajaa. *Siuickala* 1540. – Kylän nimi perustuu kantatalon nimeen, johon sisältyy sen varhaisen haltijan nimi *Siivikka*, kansanmuunnos jostain germaanisperäisestä *Si(eg)*-alkuisesta miehennimestä. Sellaisia ovat esim. skandinaavinen *Sighvidher*, josta on varhaisia tietoja ainakin Uudeltamaalta: *Olaff Sigwithson* 1392 Karjaalla ja *Sigwithar* 1395 Tenholasta. Vrt. myös vanhoja saksalaisia miehennimiä *Siegwin*, *Siegfried*, *Sieveke* ~ *Siveke*. Kylän eteläpuolella on suuri Siivikkalanlahti. Myös Vampulassa on *Siivikkala*-niminen kylä (*Siuicka* 1553). – SP

Nissilä, Viljo 1980: 178; Suvanto, Seppo 1987: 144; Thors, Carl Eric 1959: 80–83; Vahtola, Jouko 1980: 426; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 682.

Sikovuono saI *Siggåvuonå* ~ *Sigåvuonå*, kaapea järvenlahden Muddusjärven Leutolahden osassa ja sen rannalla oleva

Siippy oli Pohjanmaan rannikon eteläisin kunta vuoteen 1973 saakka. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

kylä Inarissa Lapissa. Nimiryppäeseen kuuluvat myös itäpuolen *Sikovaara*, sal *Si(g)gávääri*, ja eteläpuolen *Sikojärvi*, sal *Si(g)gájávri*, jota on kutsuttu varhemmin myös nimellä *Kolmenkuninkaanjärvi*, sal *Kuulmá kunâgâsjávri*. – Suomenkieliset nimet ovat mukaemia inarinsaamesta ja tulkittu jo ennen 1900-lukua kansanetymologisesti *sika*-sanasta johtuviksi. Inarinsaamen *Siggá* on naisnimi, *Sigá* taas sen genetiivi-muoto, mutta paikannimen perusteesta ei ole tietoa. Synnä voi olla *Siggá*-nimisen naisen asuminen vuonon rannalla tai se, että nimi liittyy tarinaan Siggán itkuista, kun hänen kaksi kilpakosijaansa oli saanut surmansa kaksintaistelussa. Tarina sijoitetaan tavallisesti Inarijärven kahden saaren väliseen salmeen, sal *Sigácierrumčuálmi* ”Siggánitkemäsalmi”, jonka yli kilpakosijat ampuivat toisiaan jousella, mutta tarina-aihe on voinut siirtyä kapean lahdekkeen vaiheille. Myös Norjan puolella Varangissa sijaitseva pohjoissaamelainen *Siggá*-alkuinen nimiryvä on liitetty samaan tarinasikermään. – Järven rinnakkaisnimi *Kuulmá kunâgâsjávri* puolestaan liittyy hämäärään perimätietoon, jonka mukaan järvellä olisi sijainnut muinoin Norjan, Ruotsin ja Venäjän valtojen rajapiste. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnat.

Silisjohka → Silisjoki

Silisjoki sal *Silesjuuhá*, saP *Silisjohka*, Näätämojoen lisäjoki Inarissa Lapissa, laskee pohjoisesta Kolmisjärvestä. Nimimuoto on omaksuttu suomeen pohjoissaamesta. Alkuosan *siles* ~ *silis* on attribuuttimuoto adjektiivista sal *sile* ~ saP *silli*, joka tarkoittaa ’huonokuntoista tai heikkolaatuista (mm. kalasta puhuttaessa)’. Järvien nimissä sana viittaa vesistön vähäkalaisuuteen. Norjan Lapissa on useita *Silis*-alkuisia vesistö-nimiä Ruijasta Nordlandiin asti. Käsivarren *Siilasjärvi* on niin ikään pohjoissaameksi *Silisjávri*, mutta sen alkuosa on kirjattu myös muodossa *Siliš*-. – SA

Qvigstad, J. K. 1935: 48; Qvigstad, J. K. 1938: 186, 251.

Sillböle → Silvola

Siltasaari osa-alue ja entinen saari Helsingissä Uudellamaalla, lähellä Hakaniemen toria, ruotsiksi *Broholmen*. *Siltasaaren* 1872, *Siltasaaria* (*Broholmarné*) 1881. – Alkuaan ruotsinkielisellä nimellä *Broholmen* tarkoitettiin saarta ja rakentamisen ja maantäytön myötä nykyisen Kallion kaupunginosan eteläpuolelle jäänyttä mereen rajoittuvaa aluetta; suomenkielinen nimi on sen suora käänös. Saaria oli alkuaan kaksi: *Stora*

Broholmen ja *Lilla Broholmen*, joista ennen niiden häviämistä 1890-luvulla ehdittiin käyttää myös suomenkielisiä nimiä *Iso Siltasaari* ja *Pikku Siltasaari*. Saarten yhteisnimenä oli vielä 1640-luvun kartassa *Muusholmen*, 1775 ja 1808 *Mus Hollmen* sekä erillisinä *Stora Musholmen* ja *Lilla Musholmen*, joiden kansanomaisia suomenkielisiä vastineita olivat *Iso Hiirisaari* ja *Rottasaari*. Kun keskikaupungilta nykyisen Kaisaniemen kautta pohjoiseen ja itään vievät sillat – Långbron (→ *Pitkäsilta*) Vironniemeltä *Musholmenille* ja sieltä mantereelle nykyisen Kallion puolelle vienyt *Lilla bron* eli *Sibbo bron* – uusittiin 1832 ja tie rakennettiin suorassa linjassa pienemmän saaren yli (aiemmin tie kulki länteen kaartaen isolta saarelta mantereelle), alettiin saarista käyttää nimiä *Stora Broholmen* ja *Lilla Broholmen*. *Stora Broholmenin* ja pohjois-mantereen välinen salmi täytettiin 1890-luvulla, jolloin pienempi saarista hävisi ja suuremmasta tuli niemialue. Nimet *Broholmen* ja *Siltasaari* jäivät kuitenkin paikalliseen käyttöön ja ne vahvistettiin 1909. – SP

Helsingin Uutiset 14.12.1863; Pesonen, Leo A. 1981: 127, 135, Suomalainen Wirallinen Lehti 11.5.1872.

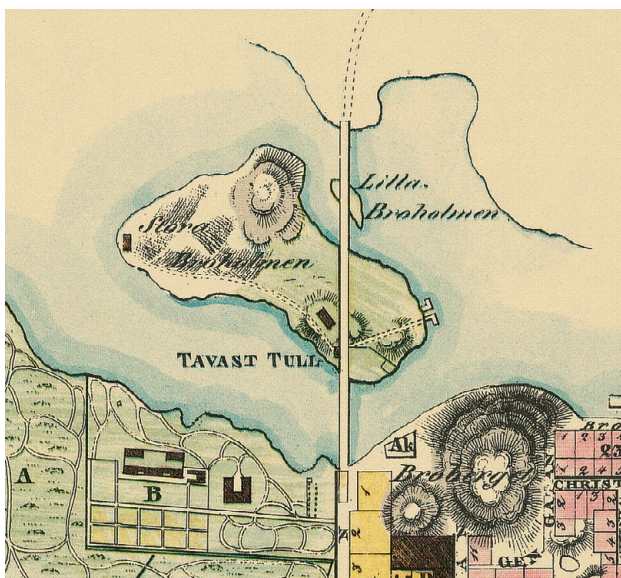
Silvola kylä Kerimäellä Etelä-Savossa. – Nimi, jolla aiemmin saatettiin tarkoittaa lähes koko vanhaa → *Kerimäen* kylää eli vanhan kirkonkylän seutua, on alkuaan aseman nimi. Nykyisin *Silvolan* on kokoavana nimenä korvannut *Anttola*. Ennen kuin rautatietä alettiin rakentaa 1900-luvun alussa, oli Kerimäellä pidetty kokous aseman perustamisesta. Tuossa kokouksessa oli ukko Kinnunen todennut, että aseman paikan vanha nimi on *Silvonlehto*, minkä vuoksi asemalle annettiin nimeksi *Silvola*. Aseman lähellä on edelleen *Silvonsuo* ja kuivunut *Silvonlampi*, entinen *Silvolanjärvi*. 1900-luvun lopulla aseman nimi muutettiin *Kerimäeksi*. – Luontopaikkojen nimet liittynevät sukunimeen *Silvennoinen*, joka on paikkakunnalla ollut käytössä vuosisatoja. Habermanin maakirjassa 1620-luvulta mainittu *Silvennoisenrajamaa* (*Silluenoisen raia maa*) liittyy tähän paikkaan. Vuoden 1562 maakirjassa mainitaan maakappaleena *Siluanodoisen väli ma* ja *Siluanodons Raija ma*. Tuolloin lähistöllä asui vielä *Silventoisia* (*Siluanodoinen*). – SP

Alanen, Timo 2004a: 213; Alanen, Timo 2006: 32, 37; NA.

Silvola asuinalue, kylä Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Sillböle*. *ssijl buw* 1517, *Sillebölle* 1540, *Sillböle* 1564. Lähellä on *Silvolan* tekojärvi (ruots. *Sillböle bassäng*), vuonna 1962 käyttöön otettu pääkaupunkiseudun talousveden varavesiallas, johon vesi tulee Päijänne-tunnelia myöten 120 kilometrin päästä Päijänteeltä. – Åke Granlundin mukaan ruotsinkielinen kylännimi palautuu talonnimeen, johon sisältyy muinaisruotsalainen miehennimi *Sille*, kansanomainen muoto jostakin *Si*-alkuisesta nimestä (esim. *Silvester*, *Silvast*, *Sighlef*). Nimi *Sillböle* on annettu Sillen perustamalle uudistalolle (→ *böle*), joka on myöhemmin jakaantunut kaksitaloiseksi kyläksi (Kepsu 2005). Vuonna 1959 virallistettu suomenkielinen nimi *Silvola* on muodostettu 1900-luvulla osaksi ään-teellisenä mukaelmana ruotsinkielisen nimen pohjalta. – SP

Granlund, Åke 1956: 331–332; Hausen, Greta 1920: 200; Kepsu, Saulo 2005: 145; Lehti, Ulpu 1978: 23.

Simo kunta Lapissa. *Sim*, *Simaa* 1342 (seurakunta?), *Symaa* 1477 (kylä), *Simo by* 1549 (kylä). – Kemiin kuulunut *Simon* saarnahuonekunta perustettiin 1695. Siitä tuli kappeliseurakunta 1796 ja itsenäinen seurakunta 1880. Kunta on *Simojoen* (*Sijmo åå* 1557, *Simo Elff* 1565) suulla, ja kunnassa oleva *Simo*-nimien ryvä (niemen ja kylän nimi *Simoniemi*, lahden nimi *Simolahti*, kylännimi *Simonkylä* ja pitäjännimi *Simo*) perustuu joennimeen. Joki tulee Ranuan *Simojärvestä* (*simoievi* 1554), ja joennimi perustuu vastaavasti järvenni-

Ennen kuin merensalmet täytettiin 1890-luvulla, Iso ja Pikku Siltasaari olivat saaria, joista etelään johti Pitkäsilta ja pohjoiseen Pikkusilta. Kartta on vuodelta 1838.

meen. Järveä kutsutaan myös lyhyesti nimellä *Simo*. Järven suurin selkä on *Iso-Simo* eli *IsoSelkä*. Marketta Harju-Autin mukaan *Simojärvi* on ehkä alun perin tarkoittanut vain nykyisen Simojärven eteläosaa, pohjoisosalla on voinut olla nimi **Näskänjärvi*. Välissä on kapea salmi, joten osat on voitu hahmottaa kahdeksi eri järveksikin. Miehennimi *Simo* (Länsi-Suomessa yleisesti muodossa *Simu*) on tavallinen paikannimien alkuosana: *Simola*, *Simula* ym. *Simojärven* nimi ei kuitenkaan perustu henkilönimeen. Nissilä mainitsee yhtenä mahdollisena selityksenä pohjoisvenäläisen sanan *šima* 'kärki ym.', johon perustuvaa lainasanaa järvellä liikkuneet karjalaiset olisivat voineet käyttää jonkin paikan nimeämiseen. Nimi voi olla myös saamelaista alkuperää. – SBS

Harju-Autti, Marketta 1982: 71–73; Kittelä, Tuovi 1953: 229; Nissilä, Viljo 1948: 218–219; REA: 154, 155, 532.

Simojoki joki Lapissa, lähtee Ranualta *Simojärvestä* ja laskee Simossa *Simoniemen* eteläpuolella Perämereen. *Symmenemi* 1477, *Simonimi by*, *Simo by*, *Simo elff* 1558, *Simojärvi* 1798. – Nimen alkuperä ei ole selvä. Suomessa nykyään tavallinen kristillisperäinen miehennimi *Simo* esiintyy asiakirjoissa jo 1439 ja se voisi sisältyä Simojoen nimeen. Viljo Nissilä on huomauttanut Simojoen yhteydessä vepsäläisalueen nimestä *Šimjār* (venäjäksi *Šimo-ozero* 1496). – AR

Nissilä, Viljo 1948: 218; Suomen karttakirja 1799: 130; Viikuna, Kustaa 1976: 233.

Simola kylä ja entinen rautatie risteysasema Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta. *Simola* 1783. – Kylä on saanut nimensä samannimisestä talosta ja se ilmeisesti *Simonimisestä* isännästä. Jo 1500-luvulla nimet *Simola* ja *Simolainen* olivat kehittyneet myös sukunimiksi, esim. *Olli simolan* 1547, *Simolaine*, *Lars Ollsson* 1644, *Hend: Simola* 1744. – LL

Vainikka, Helena 1970: 76; HisKi; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Simoskylä kylä Virroilla Pirkanmaalla. *Simonen* 1749–1756 (talo). – Kylännimi perustuu talonnimeen *Simonen*, johon sisältyy hämäläisten erämälle muuttaneen savolaisen uudisasukkaan sukunimi *Simonen*. Jo 1571 mainitaan Virroilta Vesilahden Laukon torppari *Hen. Simoinen*. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Simonen*; KA: UK 497; KA: Suvanto/ Vesilahti s. 1072.

Simpele entinen kunta, nykyisin Rautjärven kyläkunta Etelä-Karjalassa. Alue kuului ennen vuotta 1923 Parikkalaan ja oli vuosina 1923–1973 itsenäinen kunta. Kunnan nimi säilyi Simpeleen pitäjän kirkonkylällä, josta tuli Rautjärven kuntakeskus. Alueen itäosassa miltei kokonaan Parikkalan pitäjässä on samanniminen järvi, josta käytetään myös nimiä *Simpeleenjärvi* tai *Simpelejärvi*. – Pekka Sammallahten mukaan (1999) nimi *Simpele* on alkuaan vesistötermi, jonka sanavastine on pohjoissaamassa *dappal* 'tasaisesti virtaava paikka koskessa, suvanto'. Nimi on alkuaan ilmeisesti tarkoittanut juuri järveä, mitä osoittaa sekin, että järven nimi on merkitty muistiin jo 1500-luvulla (*Simbele Far vaten*, 1583), kyläkunnan nimi vasta huomattavasti myöhemmin. Kyläkunta on saanut nimen sijaintinsa perusteella: se on Simpeleenjärven rannalla. – LL

Sammallahti, Pekka 1999: 75; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Simpsio eli *Simpsionvuori*, korkea mäki Lapuan keskustan länsipuolella Etelä-Pohjanmaalla. *Simsiö bergget* 1877, *Simsionvuori* 1915. – Tarinat kertovat Simpsion olleen uhrivuoren. Lähellä vuoren korkeinta kohtaa on Simpsionjärvi (nykyiseltä nimeltään *Rytineva*). Nimi ei ole ainutkertainen, vaan vastaavia nimiä on muitakin: *Simpsiojärvi* eli *Simsiojärvi* (järvi Keuruun ja Pihlajaveden rajalla, *Simpsia siö* 1552; nykyinen nimi *Saarijärvi*, järven pohjoispäässä *Simsiö*-niminen kulkakunta), *Simpsio* eli *Simpsionsalmi* eli *Simsionsalmi* (Virrat, *Simsjön salmi* 1805), *Simpsionmäki* (kallio Ylistarossa) ja *Simp-*

sinkallio (Leppävirta). Nimille ei löydy helppoa selitystä, koska kohteet ovat hyvin erilaisia. Joukossa on varmasti myös siirrynnäisnimiä toiselta paikkakunnalta. – SP

Hufvudstadsbladet 25.4.1877; Suomi kartasto 1897/1915: 88; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 557; NA.

Simsalö saari Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Sinisarij* 1572, *Sinsar* 1581, *Sinsal* 1623, *Simsal* 1690. – Tämä ruotsinkieliseen nimistöön kuuluva saarenimi on alkuaan Uudenmaan vanhoja, ennen keskiajan ruotsalaisasutuksen tuloa syntyneitä suomenkielisten antamia paikannimiä. Vanhimmissa kirjoitusmuodoissa nimen lopussa on sana *saari* tai *salö*. Ruotsinkieliset nimenkäyttäjät ovat myöhemmin liittäneet nimeen selventävän lopun *ö* 'iso saari'. Samanlainen alkuperäinen saarenimi on Ahvenanmaan Vårdön kylännimi *Simskåla*, jonka alkusaksi on esitetty mm. 'hunajaa' merkitsevää sanaa *sima*. Lars Huldén ehdottaa vaihtoehtoiseksi tulkinnaksi miehennimeä *Simon*. Sipoon nimen vanhimmat kirjoitusmuodot osoittavat alkuperäisen nimen olleen **Sinisaari* tai **Sinisalo*. Eero Kiviniemi otaksuu, että paikannimien *Sini*-elementti on saattanut viitata paikan mustuuteen, tässä tapauksessa siihen, että havumetsäinen saari on kaukaa katsottuna näyttänyt tummalta. Samanlainen tausta on *Musta*-alkuisilla saarenimillä. Varhaisin asiakirjamerkintä *Sinisalo*-nimestä on henkilönimessä *Niclis de Sinisala* Varsinais-Suomen Mas-kusta vuodelta 1376. – RLP

Ehrensvärd, Ulla – Zilliacus, Kurt (red.) 1997: 74; Hausen, Greta 1920–1924: 638; Huldén, Lars 2001: 75; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Kiviniemi, Eero 1990: 155; REA: 157; SKES; KA: Topographica II, Sipoö Eriksnäs.

Sinervä järvi Multialla Keski-Suomessa, pituudeltaan noin neljä kilometriä. *Sinärve Jerfvi* 1723. – Vuoden 1589 tarkastusmaakirjassa mainitaan Multialta Kangasalan Riun kylän erämaana *Sijnärffuamäki* ja jo 1566 *Sineruämäki*. *Sinervämällä* tarkoitettiin ilmeisesti järven länsipuolista mäkeä, nykyistä Hallinmäkeä. Ehkä mäen rinteiden puusto on ollut tummaa ja tuuhea tai heijastunut erityisen sinertävään tai tummana järven pinnassa, jolloin järvi olisi saanut nimen väristään. Sinisyyteen tai tummuuteen on voinut vaikuttaa myös järven syvyys, syvin kohta on yli 40 metriä. Mäki olisi sitten nimetty järven mukaan. Myös Lopen Pilpalassa on *Sinervä*-niminen järvi. – SP

Ojansuu, Heikki 1920: XXXIV; KA: Suvanto/ Kangasala s. 787, 788; KA: Suvanto/ Ruovesi s. 2378; NA.

Sinettä kylä *Sinettäjoen* suulla Ounasjoen rannalla Rovaniemellä Lapissa. *Sinettäjoen* alajuoksulla on *Sinettäjärvi*. *Simis* (pro: *Sinnis?*) *Järfwi* 1642, *Sinettä* 1845. – Kylän nimi on lohjennut luonnonpaikan nimestä *Sinettäjoki*. Sen alkuperästä on vaikeaa saada selkoa, mutta ainutlaatuinen se ei ole, sillä Enontekiön Käsivarressa on toinen *Sinettä*, saP *Sinet* tai monikossa *Sinehat*, useampilakinen vaara Könkämäenon pohjoispuolella (*Sinnitivori* 1732). Nimi on siis hyvin todennäköisesti mukailtu saamesta, mutta sen tarkempaa lähtökohtaa ei tunneta. – SA

Tresk, Olof 1928; Korpjaakko, Kaisa 1985: 134–136, 138.

Singsby kylä Mustasaarella Pohjanmaalla. *Signisby* 1544, *Signetzby* 1557. – Nimen alkusalle on keksitty mielikuvituksellisia selityksiä, mutta yksinkertaisimmin se selittyy geneetiivimuodoksi muinaisruotsin miehennimestä *Sighniut*, joka tosin on harvinainen mutta on löydettävissä Ahvenanmaan asiakirjoista. Jälkiosa on tavallinen → *by* 'kylä'. – PS

Karsten, T. E. 1921: 468; Thors, Carl-Eric 1965: 52.

Siniluoto niemi, entinen saari ja kalasatama Raahessa, aiemmin Saloisten kuntaa. *Mats Siniluoto* 1737, *Siniluoto* 1830. – Niemessä oli Raahan satama vuosina 1910–1952, ja siellä on *Siniluodonperän* kyläkunta. *Siniluoto* mainitaan kylännimen tapaan jo 1760. Nimi paljastaa paikan olleen aiemmin

luotona; alkuosa *sini* saattaisi viitata rantakallioiden väriin tai saarelta tavattuun sinikiveen (vitriolum de cypro). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Siniluoto; HisKi; KA: MHA maakirja 1830; NA.

Sipoby → Siippoo

Sipoo kunta Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Sibbo*. *Sibbaa*, *Sibboa* 1352, *Sibba* 1405, *Sibbo* 1425, *Sibbå* 1542; *Sipoo* 1840. – *Sipoo* on äännekuvauma ruotsinkielisestä nimestä *Sibbo*. Nimestä *Sibbo* on useita selityksiä: useat tutkijat ovat olleet yhtä mieltä siitä, että pitäjän nimi perustuu joen nimeen, nykyään *Sibbo å* (suomeksi *Sipoonjoki*). Uskottavin tulkinta nimestä *Sibbo* on, että se sisältää miehennimen *Sibbe*, joka on lyhentymä nimestä *Sighbjörn*. Saulo Kepsun mukaan (suullisesti 2007) joen nimi perustuu vanhempaan kylännimeen **Sibby*, johon sisältyy miehennimi *Sibbe* ja sana → *by* 'kylä' samoin kuin sisältyy miehennimi *Sibbe* ja sana → *by* 'kylä' samoin kuin *Sjundeå* palautuu vanhempaan nimimuotoon → *Sjundby*. – A. O. Freudenthalin 1860 muistiin merkitsemä kansantarina selittää Sipoon nimen synnyn mielikuvituksellisemmin (Rantanen – Kuvaja 1994): ”Tarinan mukaan kolme merirosvosta harjoittavaa viikinkiveljestä saapui Uudenmaan rannikolle joskus vuosituhaten vaihteessa. He olivat ensimmäiset Ruotsista tulleet asukkaat Uudenmaan rannikolla. Veljeksi Helsing asettui asumaan Helsingin Vartiokylän lahden rannalle, Sibbe Sipoonjoen suulle ja Borg Porvoon tienoille. Veljekset rakensivat valitsemalleen asuinpaikalle kukin oman linnansa ja ympäröivä seutu sai nimensä heidän mukaansa. Sibben, joka rakensi Sibbesborgin, kerrotaan tulleen mestatuksi omissa linnassaan.” Toinen tarina kertoo, että ensimmäinen ruotsalainen uudisasukas oli merirosvo *Sigge*, ja hänen mukaansa pitäjä sai nimen *Siggesbo*, joka sitten on lyhennyt muotoon *Sibbo*. – LM

Huldén, Lars 2001: 304; Nyberg, Paul 1931: 12; Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994, 1: 69;

Sanan Saattaja Wiipurista 25.7.1840.

Sipoonlinna muinaislinna Sipoossa Itä-Uudellamaalla, alkuun ruotsiksi *Sibbesborg*. – Linnan rauniot ovat nähtävissä Storängsholmenilla paikassa, jossa Sipoonjoki muinoin laski Suomenlahteen. Ei ole tietoa, kuka, milloin ja miksi linnan on rakentanut. Sitä on pidetty viikinkilinnana (viikinkiaika noin 800–1050), mutta uudet tutkimustulokset ajoittavat linnan vasta keskiaikaan. Nimen tulkinnassa on viitattu vanhaan Sipoon pitäjän nimen syntytarinaan (→ *Sipoo*) ja on katsottu viikinkipäällikkö Sibben nimen sisältyvän linnan nimeen. J. Rinne suoritti 1909 arkeologisia kaivauksia linnan alueella ja totesi, että rakennustekniikka muistutti tanskalaisia linnoja ja arveli linnan rakennetuksi tanskalaisten tekemän ristiretken yhteydessä noin vuonna 1200. Rinne arveli myös, että linna on nimetty tanskalaisen *Sibb*-nimisen ylimyksen mukaan. Nimi *Sibbesborg* on luultavasti kuitenkin nuorempi kuin itse linna ja perustuu joen ja pitäjän nimeen. Nimen ikääminen itse linnaa nuoremaksi perustuu osin siihen, että nimestä ei vanhimmissa asiakirjoissa ole merkintöjä, ja osin siihen, että *s*-genetiivi ilmestyi melko myöhään ruotsalaisiin miehenniimiin, eikä ainoastaan pohjoismaisiin vaan myös kristillisiin nimiin. – LM

Huldén, Lars 2001: 304; Sahlgren, Jöran 1947: 99; Sjöholm, Odin 2000: 116–122; Wessén, Elias 1969: 106.

Sippola entinen kunta Anjalankoskella Kymenlaaksossa. *Sippula* 1574, *Sippolaby* 1578, *Sippala* 1593. – Mainitaan Vehkalahden saarnahuoneena 1693, kappeliksi 1823 ja seurakunnaksi 1861. Sippolan ja Anjalan kunnat yhdistyivät 1975 uudeksi → *Anjalankosken* kauppalaksi. Vanhastaan pitäjää kutsuttiin myös *Sippulaksi*. Pitäjän nimi palautuu kylännimen kautta talonnimeen. Sippulan eli Sipun kantataloa asui 1558 Tuomas Sippu. Talonnimeen sisältyy varhaisen isännän ristimänimi

Sippu, joka on kansanomaisen muunnos lainanimestä *Sigfrid*. Kylän nimenä oli vielä 1500-luvun puolimaissa ja sen rinnakkaisasuna vielä 1500-luvun lopullakin *Anikkala* (*Annikaysby* 1544, *Anickall by* 1551, *Anickalaby* 1552, *Anickala eller Sippula* 1595–1599), joka sitten väistyi. – SP

Hausen, Greta 1924: 645–646; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Sipi, Sippola, Sippu.

Sirkka nuorehko kylä Levin alueella Kittilässä Lapissa. – Kylä on saanut nimensä pienen *Sirkkajärven* nimestä. Sana *sirkka* luonnehtii pohjoisen nimissä yleensä pientä kokoa. Peräpohjolassa on *Sirkkajärviä* ja *-lampia* koko joukko, ja nimet on yhdistettävä hämäläiseen nimenantomalliin Itä-Hämeessä ja Etelä-Savossa. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 153–155.

Sirniö kyläkunta Posiolla Lapissa. *Pähl Sirniö* 1688. – Taivalkosken puolella on Sirniönlammen itäpuolella korkea *Mustavaara*. Lammesta alkaa *Sirniönjoki*, joka laskee Posion Sirniön kylän eteläpuolella Unilampeen, jonka vanha nimi on ollut *Sirniönlampi*. Tämän jälkimmäisen lammen mukaan on nimetty Sirniön asutus Posiolla. Mahdollisesti vienankarjalaiset ovat käyttäneet Mustastavaarasta venäjän sanaan *tšjornyj* 'musta' perustuvaa nimeä *Sirniönvaara*. Nimen taustalla voi olla myös 'mustaa' merkitsevä liikanimi, esimerkiksi Vienan Karjalassa Kieretissä mainitaan kaksi *Tšernoj*-nimistä ruokakuntaa 1574 ja Vienan Kemissä 1591 autiona samanniminen talo. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Sirniö; Pölli, Matti 1995: 45; HisKi (Pudasjärvi).

Sisbacka kyläkunta Purmon kirkonkylässä Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Sissbacken* 1643, *Sissbacka* 1653, *Sittzbacka* 1662, *Sijsbacka* 1699. – Sisbacka on perimätiedon mukaan Purmon vanhin asuinpaikka ja historiallisena aikana sen keskuspaikka. Vuoden 1548 verotusasiakirjoissa Sisbacka oli Pedersören pitäjän suurin talo. Kun purmolaiset vuonna 1769 anoivat lupaa oman seurakunnan perustamiseen, Sisbackaa pidettiin sopivimpana kirkonpaikkana. – T. E. Karsten katsoo nimen alkuosan pohjautuvan adjektiivin *sista* 'viimeinen', mikä on muodoltaan mahdollinen: nimen paikallinen ääntöasu on *siisbakka* ja adjektiivi *sista* on vanhassa murteessa äännetty pitkä-*i*-llisenä. Alkuosalle 'viimeinen' on kuitenkin vaikea löytää asiaperustetta, koska kylä ei näytä missään suhteessa olleen 'viimeinen'. Paikallistarinan mukaan nimi tulee siitä, että kylänmäen ensimmäinen asukas oli leski nimeltään *Sisla*, joka on kansanomaisen muoto naisennimestä *Cecilia*. Kylännimen jälkiosa on asutusta tarkoittava → *backa*. – PS

Karsten, T. E. 1923: 200; Tommy Olinin kirjallinen tiedonanto 21.6.2007; www.pedersore.fi.

Siskeli kyläkunta *Siskelijärven*, saI *Siskeljävri*, ja Keväjärven välissä Inarissa Lapissa. Järvi on oikeastaan osa Inarijärven lounaaseen pistävää Nanguvuonoa. – Inarinsaamassa järven nimi *Siskeljävri*, josta nimi on mukailtu suomeen ja lohjennut kylännimeksi, viittaa juuri sellaisiin järviin, jotka ovat isomman järven vieressä ja yhdistyvät siihen salmen kautta; yhdysosanosa *siskel-* merkitsee 'sisäinen, sisus-' Tällaisia järviä on Inarissa ainakin neljä. Inarijärveen liittyvistä *Siskelijärvistä* toinen on *Siskelivuonon* (saI *Siskelvuonå*) perukassa Ukonselän eteläpuolella, lähellä Inarin kirkonkylää. – SA

Sissola talomuseo Ilomantsissa Mekrijärven rannalla Pohjois-Karjalassa. Museovirasto omistaa tämän runonlaulaja Simana Sissosen (1786–1848) kotitalon, jota hän isännöi 1821–1848. – Talon nimi johtuu hänen sukunsa nimestä. Tämä vanha ortodoksisuku on ollut Mekrijärven huomattavimpia. Suvun mekrijärveläisenä kantaisänä on pidetty Sisso Ivanovia eli Noita-Sissoa – Simanan isoisän isää – tai 1600-luvun lopulla syntynyttä tietäjä Pää-Sissoa. – SP

Timonen, Senni 2004: 199; www.joensuu.fi/mekri/sissola.htm [24.4.2005].

Sitarla kylä Nummi-Pusulassa Uudellamaalla, entistä Nummea. *Sittarla* 1540, *Sitarla* 1551. – Myös Lempäälässä on ollut *Sitarla*-niminen kylä (*Sitarla* 1560, *Sitarila* 1634), mutta sieltä nimi on sittemmin hävinnyt. Lempäälästä ja Urjalasta on tietoja talonnimestä *Sitari*. Senniminen talo lienee ollut myös Pusulan Marttilassa (*Nils Sitari* 1557). Osmo Jussilan (1977) mukaan Nummen Sitarlan asutus on vanhaa, ja asukkaita on tullut ehkä Uskelasta. Itä-Suomen *Sitari*-nimet voidaan selittää henkilönimen *Isidorus* venäläisen muodon *Isidor* muunnoksesta *Siidor* syntyneiksi, mutta *Isidorus* on tunnettu Suomessa keskiajalla myös roomalaiskatolisena miehennimenä. Sen puhuttelumuoto **Sitari* sisältynee läntisiin *Sitar(i)*-paikkanimiin. – SBS

Jussila, Osmo 1977: 16; Murto, Marjo 1992: 102; Nissilä, Viljo 1962a: 375; Suvanto, Seppo 1995: 252.

Siulapää myös *Siulopää*, *Siuloiva*, tunturi Saariselän eteläosassa Sodankylässä Lapissa. Tunturin eteläpuolella on matalampi *Siulavaara*, ja niiden länsipuolelta laskee Jaurujokeen *Siulaoja*, saKo *Seu 'llvuäj* (*vuäj* 'puro, oja'). Lähellä puron suuta on joen varrella autiotupa *Siulanruoktu* (sanasta *ruoktu* ks. → *Suomu*). – Nimi on lainattu saamesta, mutta nykyinen koltansaamen asu voi olla suomesta takaisin käännetty. Alkuosa *siula* on peräpohjalaismurteisiin omaksuttu laina saamen sanasta saP *sivli*, saKo *seu 'll 'johdeaita* (porokaarteessa) ja loppuosa → *oiva* on maastoerimi saamen sanasta saP *oaiivi 'pää*; pyöreähkö tunturinhuippu'. Myös Pelkosenniemen Vuotoksen alueen nimiryvä *Syylö-* ~ *Siulioaapa*, -joki (*Siulia* 1732) ja -vaara juontuu samasta sanueesta. – SA

Fellman, Isak 3 (1912): 102–103.

Siuntio kunta Uudellamaalla, ruotsiksi *Sjundeå*. *Siundo* 1471, *Siunde* 1472, *Siwndo* 1476, *Siunda* 1511. – Alkuaan ruotsinkieliselle nimelle on esitetty monta selitystä: Aurajoesta laskettuna seitsemäs (ruotsiksi *sjunde*) joki, kuohuva (*sjudande*) joki, järvenpää (*sjöända*), tai nimi on mukaelma suomenkielisestä sanasta *syväne*. Lars Huldén pitää kuitenkin todennäköisenä, että nimi pohjautuu miehennimeen *Sjunde*. Uudellamaalla on monta jokea, joiden nimen alkuosa sisältää miehennimen mukaan syntyneen asutuksen. Otaksutaan, että kyse on ollut ruotsalaisen asutusvaiheen vaikutusvaltaisista miehistä. Miehennimi *Sjunde* näkyy myös kylännimessä → *Sjundby*. Suomenkielinen, ruotsinkielisen nimen mukaelma *Siuntio* alkoi esiintyä sanomalehdistössä 1860-luvulla. – KS

Huldén, Lars 248; Sanomia Turusta 24.1.1862.

Siuro teollisuustajama ja rautatieliikennepaikka Nokialla Pirkanmaalla. *Las Siurdi* 1552 eli *Lasse Siure* 1557–1559, *Siurä koski sioo* (nyk. Jokisenjärvi) 1652; *Siuru* 1766. – Varhainen asiakirja-asu antaa aiheen otaksua, että nimi on alkuaan talonnimi, johon sisältyy varhaisen isännän nimi *Siurti* ~ *Siuri* ~ *Siuro*, suomenkielisillä alueilla käytetty kansanmuunnos skandinaavisesta miehennimestä *Sighurdher* > *Siurd*. Nimi on ollut keskiajalla tavallinen Ahvenanmaalla, Ylä-Satakunnassa ja Hämeessä, esim. *Siurd Soranpojn* Asikkalassa 1546. Muotoon *Siuro* on voitu päästä myös kosken nimestä **Siurinjoenkoski* > *Siurjoen-* > *Siuron-*. *Siurosta* tuli kylän nimi vasta 1920-luvulla rautatieaseman perustamisen jälkeen, jolloin se omaksuttiin ilmeisesti koskenimestä *Siuronkoski*. Kylää kutsuttiin *Parkanon Amerikaksi*, koska sinne tuli paljon parkanolaisia työläisiksi. – SP

Eskelinen, Jari 1995: 45–46; Iisalo, Viljo 1957: 7; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Siuru; Nissilä, Viljo 1975b: 239; Thors, Carl-Eric 1956: 81–82; Viikuna, Kustaa 1976: 231; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 618, 640, 651, 688.

Siuruanjoki joki, joka alkaa Ranualta *Siuruanjärvestä* ja laskee Yli-Iissä Pohjois-Pohjanmaalla Iijokeen. *Siurwa Träsk* 1559,

Siurua Träsk 1560. – Siuruanjoen ja Iijoen yhtymäkohdassa Yli-Iin kirkonkylässä on ollut jo 1647 *Siurua*-niminen tila, josta myös sukunimi *Siurua* lienee lähtöisin. Suomessa on melko paljon *Siura*, *Siuro*, *Siuru*, *Siuri* -nimiä, ja ne on liitetty skandinaaviseen *Sigurd*-nimeen. Nimiä on selitetty myös saamelaisperäisiksi, eikä tätäkään ajatusta kannata pohjoisten nimien osalta kokonaan unohtaa. – AR

Nissilä, Viljo 1975: 239; Räisänen, Alpo 2003: 200–201; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Siuru; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Siuttajoki saI *Čivtjuuhä*, saP *Čivttajohka*, Pautujärven lasku- ja Inarijärven Partakonlahteen Inarin pohjoisosassa Lapissa. Sen keskivaiheilla on joenmutka, saI *Čivtmokke*, ja sen kohdalla länsipuolella järvi *Siuttamukkajärvi*, saI *Čivtmokkjävi*, saP *Čivttamohjävri*, sekä koillispuolella *Siuttajoen erotusaita*, saI *Čivtjuv pygälusäidi*. *Tjutjok* 1804, *Tshudsjok* n. 1850. – Suomen- ja luultavasti myös pohjoissaamenkieliset nimet on mukautettu inarinsaamesta. Nimen alkuosa esiintyy täydellisempänä inarinsaamen sanassa *čivttäkärđi*, jolla tarkoitetaan vanhanaikaista peuranpyyntiaitaa; sellaisen arvellaan olleen mainitussa joenmutkassa. Jälkiosissa saP *johka* ~ saI *juuhä* (josta genetiivin lyhentymä -juv-) 'joki', saP *jävri* ~ saI *jävri 'järvi*' ja saI *mokke 'mukka eli mutka'* sekä sen saP vastineen *mohkki* genetiivin yhdyssosalyhentymä -moh-; saI *pygälusäidi 'erotusaita'*. – SA

NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Sivakkavaara kylä Kaavilla Pohjois-Savossa. *Siwakawara* 1722. – Kylän nimi perustuu samannimiseen vaaran nimeen. Nimeen sisältyy sana *sivakka* 'oikean jalan (lyhyempi) potkusuksi' tai vain 'suksi'. Lähellä on myös *Sivakkajärvi*. – SP

SKES s.v. sivakka; HisKi.

Siivatti kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahtea, ruotsiksi *Sigvartsby*. *Seuatt ntl* 1543, *Siwatzby* 1554, *Siuardzby* 1584, *Siwarttby* 1651. – Suomenkielinen nimi on mukaelma ruotsinkielisestä. Ensimmäisen kerran se esiintyi ruotsinkielisessä sanomalehdessä *Wiborgsbladet*issa 24.11.1889 muodossa *Sievatti*. Ruotsinkielisen nimen alkuosa palautunee miehennimeen *Sighvater* tai *Sighvarder*, joka on harvinainen, mutta siitä on mainintoja Hälsinglandin pohjoisosasta 1500-luvun loppupuolelta; jälkiosa → *by* 'kylä'. – LM

Historiallinen sanomalehtikirjasto 1770–1890; Huldén, Lars 2001: 442; Rosén, Ragnar 1936: 57.

Sjundby kylä ja maatila Siuntiossa Uudellamaalla. *Siundeby* 1417. – Kylännimi sisältänee henkilönimen *Sjunde*. Sjundby mainitaan 1500-luvun alussa säterikartanona ja 1550-luvulla kuninkaankartanona. 1600-luvun lopussa Sjundby tai *Sjundby gård*, jona aatelitila myös tunnetaan, siirtyi Adlercreutzin suvulle. Vielä nykyäänkin amiraali Jakob Henrikssonin (Häs-

■ Sjundbyn kartanon keskiaikainen kivilinna sijaitsee Siuntiossa.

tesko) 1560-luvulla rakennuttama harmaakivinen linna on tilan päärakennus. – MB

Brenner, Alf 1955: 7–94; Huldén, Lars 2001: 248, 258.

Sjundeå → *Siuntio*

Själö → *Seili*

sjö Suomenruotsalaisten järvennimien tavallisin jälkiosa on → *träsk*, mutta paikoin nimissä on käytetty myös ruotsin kielen tavallista järveä merkitsevää *sjö*-sanaa. Näitä nimiä on yhteensä n. 270. Niitä on Uudellamaalla, Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla, erityisen runsaasti läntisellä Uudellamaalla (varsinkin Pohjassa, Karjaalla ja Inkoossa) sekä ruotsalaisen Pohjanmaan pohjoisessa sisämaassa (varsinkin Kruunupyyn Teerijärvellä ja Pedersören Ähtävällä ja Purmossa), mikä näkyy myös nimien levikkikartassa. Kummallekin alueelle luonteenomaista on se, että niillä on enemmän järviä kuin ruotsalaisalueilla yleensä (vrt. Kiviniemi 1977). Koska nimettäviä järviä on ollut runsaasti, on ollut tarpeen ottaa käyttöön myös sana *sjö*, jotta on pystytty aikaansaamaan tarvittava määrä uusia, erilaisia nimiä. Pohjoisella *-sjö*-nimien alueella on lisäksi muualla Suomen ruotsalaisalueilla tuntemattomia *-vatten*-loppuisia järvennimiä, kun taas muualla tavalliset *-träsk*-nimet ovat siellä harvinaisia. Peter Slotte (1978) on havainnut, että *sjö*-loppuisten järvennimien esiintymisalueet, Pohjanmaan ja Länsi-Uudellamaan ”järviaalueet”, sijaitsevat kaukana rannikolta, jossa *sjö*-sanaa on käytetty ennen kaikkea merenrannan ja meren nimityksenä. Rannikkokylä *-sjö*-nimissä sanan merkitys on ’meri’; ne eivät ole järvien vaan rajattujen vesialueiden (kuten lahtien tai rannan läheisten selkien) tai kyläsatamien nimiä (vrt. Kurt Zilliacus 1989). *Södersjön* on ollut Selkämeren vanha nimi. – PS

Kiviniemi, Eero 1977: 24–27; Slotte, Peter 1978: 96–118, 181; Valtavuo-Pfeifer 1998: 199–203;

Zilliacus, Kurt 1989: 160–161, 200.

Sjöskog → *Seutula*

Skaf tung kylä Siipyyssä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla. *Skaf tung by* 1546. – Lars Huldénin mukaan nimi voi olla lähöisin ruotsin monikollisesta asukkaannimityksestä **skaf tungar* ’Skaf tetin asukkaat’. *Skaf tet*-nimi voi olla peräisin ’vartta’ merkitsevästä sanasta; se on tarkoittanut keskiajan lopulla nykyisen kylän keskustassa sijainnutta pitkää niemeä. Sana *skaf t* on jälkiosana kymmenkunnassa Suomen ruotsalaisalueen paikannimissä, jotka kaikki ovat niemennimiä. – PS

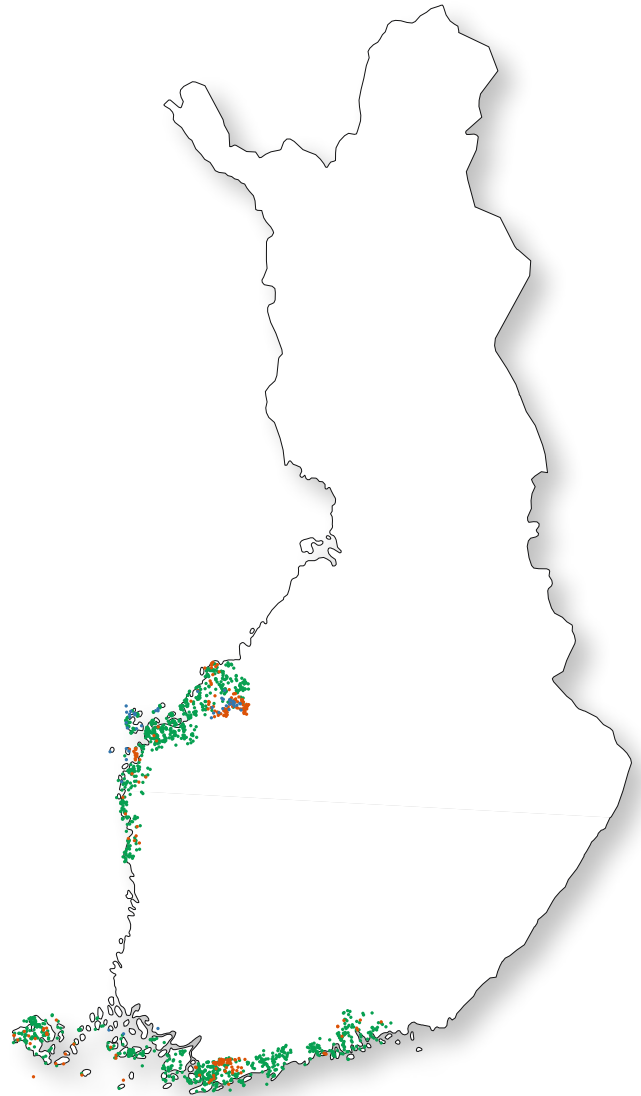
Huldén, Lars 2001: 361; Zilliacus, Kurt 1989: 114.

skäidi pohjoissaamen kielen sana, jonka merkitys on ’kahden yhtyvän joen väliin jäävä maa-alue’. Yleensä tällaisissa paikoissa on vaara, ylänkö tai muunlainen maankohouma. Vastaava sana on myös inarinsaamassa, jossa sen asu on *skäidi*. Sana on yleinen jälkiosa saamelaisissa paikannimissä. Peräpohjalaismurteiden → *kaira* ’erämaa, laaja asumaton seutu’ on lainaa tästä saamen sanasta. Ylä-Lapin nimistössä sanan *skäidi* mukautuksena taas esiintyy toisinaan *-skaiti* (esim. *Rautuskaiti*), mutta tätä ei juuri käytetä itsenäisenä sanana. – AA

Skállujornä → *Kasariselkä*

Skarvörarna → *Oura*

Skata osa-alue Pietarsaaressa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Skatan*. *Skata* 1894. – Tämän puutalokaupungin osan suomenkielinen nimi pohjautuu ruotsinkieliseen nimeen, joka puolestaan sisältää substantiivin *skata*. Sanaa on käytetty suomenruotsin murteissa merkityksessä ’puunlatva’ ja ’pitkä, suipeneva niemi’. Vanhat kartat osoittavat, että Pietarsaaren Skata ei ole ollut niemi (eikä myöskään pitkulainen maankohouma), minäkä vuoksi sanan merkitys ’asutuksen uloin osa, laita’ tuntuu todennäköiseltä tässä samoin kuin pohjalaisissa → *Byskatan*-asutusnimissä. Pietarsaaren Skata on syntynyt kaupungin

Paikannimet, joiden loppuosa on *sjö*, *träsk* tai *vatten*. Punaisella on kuvattu *sjö*- ja *sjön*-loppuiset järvien ja soiden nimet, vihreällä *träsk*- ja *träsket*-loppuiset luontonimet sekä sinisellä *vattnet*-loppuiset järvien ja soiden nimet.

laajetessa 1783, jolloin alueen kansoittivat merimiehet ja tupakkatehtaan työläiset. Skata on yhä Pietarsaaren vanhan yhtenäisen kaupunkiasutuksen pohjoisin osa. – PS

Vendell, Herman 1895: 334.

Skatan → *Skata*

Skattmansby → *Veromiehenkylä*

Skatudden → *Katajanokka*

Skavaböle kylä Tuusulassa Uudellamaalla, suomeksi → *Hyrylä*.

Skauabölle 1540, *Skavaböleby* 1543. – Samantapainen kylän nimi on *Skavarböle* Porvoossa. Alkuosan katsotaan viittaavan siihen, että paikalla on irrotettu puun kaarnaa karjan ruuaksi (verbi *skava* mm. ’kaapia’). Jälkiosa → *böle* on ehkä ensin tarkoittanut uudisviljelystä, sitten asutusta tai kylää. – GHK

Granlund, Åke 1956: 339; Hausen, Greta 1924: 819; Huldén, Lars 2001: 29, 357.

Skiftet → *Kihti*

Skinnarvik kylä ja laivastosatama Dragsfjärdissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Skinnaruick* 1542, *Skinnarwick* 1561. – Skinnarvik on ollut myös ratsutila ja 1876–1934 lasitehdas, joka valmisti lähinnä ikkunalasiala. Nykyisin noin 2 000 hehtaaria kylän maista on merivoimien varikon käytössä. – Nimi on alkuaan lahdennimi (*vik* ’lahti’). Alussa on ammatinnimitys *skinnare* ’nylkijä, nahkuri’. – PS

Huldén, Lars 2001: 146; Suistoranta, Kari – Asplund, Henrik 1997: 114–116; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 300–302.

S

skog ruotsin kielen *skog* 'metsä' on jälkiosana yli 2 500 nimes-
sä. Monet niistä tarkoittavat metsäalueita ja metsäpalstoja:
Baskogén, Hemskogén, Storskogén jne. ovat sangen tavallisia.
Nimiä tavataan koko ruotsinkielisellä alueella, tiheimmin Uu-
dellamaalla. Poikkeava ryhmä *-skog*-nimien joukossa tarkoitta-
taa asuttuja paikkoja, yhteensä kolmisenkymmentä nimeä
on keskittynyt Länsi-Uudellemaalle: mm. *Antskog* (suom. →
Ansku; Pohja), *Bolarskog* (suom. → *Puolarmetsä*; Espoo), →
Klemetskog (suom. *Ruotsinkylä*; Tuusula). Kylät, joiden nimes-
sä on *-skog*, ovat sijainneet syrjemmällä kuin ne kylät, joiden
nimessä on esim. *-by* ja *-böle*. Henkilöä tarkoittavat alkuosat
voi tulkita siten, että paikat ovat olleet "miehenmetsiä", jotka
sittenkin on asutettu. – PS

Huldén, Lars 2001: 40; FSO-lex s.v. SKOG; Orman, Elias 1987: 146–148; Valtavuo-Pfeifer, Ritva
1998: 112–115–117.

Skogböle → *Kuovila*

Skomakarböle → *Suutarila*

Skomarböle kyläkunta Myrskylässä Itä-Uudellamaalla, suo-
meksi → *Hallila*. *Skomarböle* 1403, *Skommarböle* 1540, *Skoma-
makarböle* 1552. – Nimen alkuosaan sisältyy ammatinnimitys
skomakare 'suutari'. Jälkiosa → *böle*. – SP

Huldén, Lars 2001: 342.

Skrivarholmen → *Kirjurinluoto*

Skträbböle kaupunginosa Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuo-
desta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Skträbby*
1517, *Skreppebole* (1536 kop.), *Skrepböle* 1540. – Kyseessä on
alkuperäinen kylänimi, jonka lopussa on → *böle*. Alkuosaan
sisältyy miehen lisänimi, joka on muodostettu substantiivista
skräppa 'reppu, kukkaro'; sana on lainattu suomeen muodosa-
sa *reppu*. – PS

Huldén, Lars 2001: 127; Thors, Carl-Eric 1972: 16.

Skuru → *Pohjankuru*

Skutnäs kaupunginosa Pietarsaaressa Pohjanmaalla. *Skutenes*
1430, *Skutnäs* 1530, *Skuthnåset* 1659. – Nimi on aikaisemmin
ollut talonnimi silloisessa Pietarsaaren pitäjässä. Se perustuu
luontonimeen *Skutnåset*. Kartasta voi havaita, että paikka on
ollut huomattava mereen pistävä niemi (ruots. → *nås*) Pietar-
saaren silloisen tuloveylän varrella. Nimen alussa on laivan-
nimitys *skuta*. – PS

Farlederna berättar s. 108; Karsten, T.E. 1921: 159–160, 468–469; Karsten, T.E. 1923: 199.

skär Nimiä, joissa on jälkiosana *skär*, on noin 4 000, ja noin
70 % niistä on Saaristomerellä. Seitsemästä nimestä on tullut
kylänimi, esim. *Österskär* Korppoossa. Nimet ovat tavallises-
ti epämääräisessä muodossa, *Bengtsskär*, *Brännskär*, *Rönnskär*.
Määräistä muotoa *-skäret* on ennen kaikkea Pohjanmaalla. –
Jälkiosa pohjautuu sanaa *skär* 'melko paljas kallioluoto ulko-
saaristossa' tms. Etymologisesti se kuuluu verbin *skära* 'leikata'
yhteyteen ja sillä on voinut olla merkitys 'lahtien ja salmien rik-
koma maa'. Tietyt nimet viittaavat yksikkömuodostaan huoli-
matta edelleen kokonaisiin luotojen ja kallioiden ryhmiin (esim.
Boskär Nauvossa ja → *Signilskär* Hammarlandissa). – Yhdys-
sana *skärgård* 'saaristo' ei esiinny vain virallisessa nimessä *Skär-
gårdshavet* (suom. → *Saaristomeri*), vaan sitä on käytetty myös
epävirallisessa nimenannossa; esim. *Lågskärgården* (Saltvik),
Dammskärgården (Houtskari) tarkoittavat pieniä saaristoja,
jotka koostuvat useista saarista ja ludoista. Oman kylän tai
pitäjän ulkosaariston tai saaristoalueen kokoavana nimitykse-
nä käytetään yleensä monikollista sanaa *skären*. – PS

FSO-lex s.v. SKÄR, -skär; SKÄRGÅRD; Zilliacus, Kurt 1989: 38–45; RKO: FÖREG (skär).

Skärgårdshavet → *Saaristomeri*

Sköldvik → *Kilpilahti*

Slemmern merenselkä Maarianhaminan ja Lemlandin luoteis-
osan välissä Ahvenanmaalla. *Slemmer Salt Siön, slemmer siön*

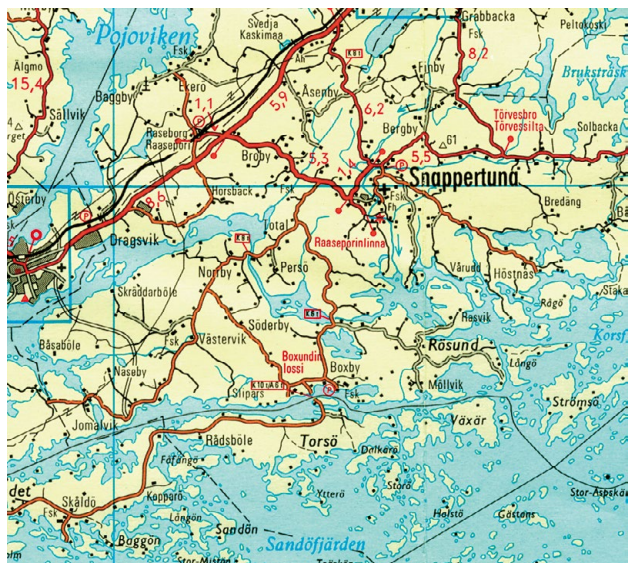
1741. – Lars Hellbergin mukaan nimi saattaa olla Ahvenan-
maan vanhimpia paikannimiä ja kuulua niihin muinaisnimiin,
jotka pysyivät käytössä, vaikka Ahvenanmaa autioitui 900-lu-
vun lopussa. Nimi on voinut elää muistitietona ruotsalaisten
merenkävijöiden piirissä. Hellberg pitää tulkintaa epävarma-
na, mutta mainitsee Rolf Pippingin ehdotuksen, että nimeen
voisi sisältyä ruotsin adjektiivi *slem* merkityksessä 'paha, vai-
kea, vaarallinen'; nimen sisältö olisi siis "merenselkä jossa on
petollisia kareja", mikä on asiallisesti perusteltu. – PS

Hellberg, Lars 1987: 235–236; Pipping, Rolf 1929: 96.

Snåbänders → *Vähäkylät*

Snappertuna entinen kunta Uudellamaalla, vuodesta 1977
pääosin Tammisaaren kaupunkia, vuodesta 2009 Raaseporin
kaupunkia. Karjaan kappeliksi 1809, itsenäiseksi kunnaksi
1865. *Snappertuna* 1540, *Snabertunn* 1556 (kylä). – Nimeä ei
ole yhdistetty rautakaudelta peräisin oleviin Ruotsin *-tuna*-
nimiin, vaan sitä pidetään myöhemmin muodostuneena. Esi-
kuvana on voinut olla tanskalainen tai alasaksalainen saman-
tapainen nimi. Tanskan *Næstvedin* kaupungista on jo keski-
ajalla tunnettu kuja nimeltä *Snabertun*. Nimenosa *-tuna* on
tarkoittanut aikaisemmin 'aitausta'. On myös ehdotettu, että
alkuosaan voisi sisältyä alaksan verbi *snapperen* 'loruilla'.
Hupaisan nimen olisivat hansalaiset keksineet keskiaikaisen
Raaseporin linnan läheisyydessä olevalle pienelle kauppapal-
le, jos sen sisältö olisi ollut 'aitaus, missä juoruillaan'. – MB

Huldén, Lars 2001: 203; OIT s.v. Snappertuna; Thors, Carl-Eric 1968: 46–49; Uppslagsverket
Finland 4 (2006) s.v. Snappertuna.

Snappertunan kunta sijaitsi Tammisaaren itäpuolella vuoteen 1977
saakka. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

Soadegilli → *Sodankylä*

Sockenbacka → *Pitäjänmäki*

Sodankylä saP *Soadegilli*, saI *Suädikil*, pitäjä Keski-Lapissa. La-
pinkylän nimenä *Sowan bj* 1563, *Saffwanbj* 1564, *Sovankylä*
1566–67, *Sodhankillä* 1580, (saP) *Suaddekill* 1742–44; saI
Suävväzil 1886, *Čuävväzil* 1900-luvun alkupuolella. – Kuten
nimen varhaisimmat kirjaukset ja inarinsaamessa 1900-lu-
vulle asti säilynyt muoto osoittavat, nimessä on alun perin
ollut keskuskonsonantistona *vv* tai *v* eikä *đ*. Vanhat inari-
laiset muodot tuntuvat viittaavan suvun nimeen *Čuävvä*,
saP *Čoavvä*. Tämän nimen alkuperältään ja merkitykseltään
tuntematon sana on mukautettu suomeen kansanomaisesti
muotoon *Sova* (jo 1563 *Sowa mielikasonn* Inarista), mutta sit-
temmin se on mukautettu, varmaan kansanetymologisesti,

Suomessa sukunimeksi *Sauva* ja Norjassa sukunimeksi *Saua*. Sodankylän vanha nimi olisi tämän mukaan lähtöisin Sovan sukuyhteisöstä ja ruvennut sittemmin tarkoittamaan koko lapinkylää. Sotaan viittaava tulkinta on kuitenkin tullut nimeen jo 1500-luvulla, ja sen pohjana lieene puolestaan ollut pitkään jatkunut Ruotsin ja Venäjän välinen kiistely Kemian Lapin verottamisesta ja hallitsemisesta. Saamenkielissä nimissä jälkiosa *gilli* ~ *kil* 'kylä' on lainaa suomesta, kun taas vanhemman nimimuodon *žil* 'kylä' luultavasti perustuu saman kemiansaamelaiseen varianttiin. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot. Itkonen, T.I. 2 (1948): 497; Itkonen, T.I. 1961: 9; Itkonen, T.I. 1966: 25.

Sofianlehto asuinalue ja kaupungin keskuslaitos Helsingin Käpylässä Uudellamaalla, ruotsiksi *Sofielund*. *Villan N:o 19 Sofielund 1847; Sofianlehto 1920*. – Suomalainen nimi on käännös ruotsinkielisestä nimestä *Sofielund* (vrt. → *lund*) ja vahvistettu 1909. Nimi perustuu yhden, 1840-luvulla asemakaavoitetun alueen ulkopuolelle muodostetun kaupungin vuokra-alueen nimeen. Vuokra-alue sai nimensä tontilla jo sijainneen *Sofielund*-nimisen huvilan mukaan. Ensimmäinen sairaalarakennus sinne valmistui vuonna 1930. – SP

Finlands Allmänna Tidning 27.7.1847; Helsinki 1930 kartta: 77; Pesonen, Leo A. 1981: 137;

Kumpula-Forum: www.kaupunginosat.net/kumpula/tie.htm [28.12.20059.

Sofielund → *Sofianlehto*

Sohppar → *Supru*

Soilu pitkä ja kapea järvi Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. – *Soilu*-nimet viittaavat yleensä paikan kapeuteen, vrt. itämurteiden *soilukka* 'kapea kaistale'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 201.

Soini kunta Etelä-Pohjanmaalla. *Soini 1754* (kylä). – Perustettiin Alajärven alaiseksi rukoushuonekunnaksi 1784 ja kappeliksi 1859. Tuolloin sitä kutsuttiin joskus myös nimellä *Konungsäby* 'Kuninkaanjoenkylä', koska kirkko rakennettiin 1793 sennimiseen seutukylään (*Kunnga ioki 1568, Konungsäby 1581, Konungs Äby 1761*); kunnan läpi virtaa Kuninkaanjoki. Itsenäinen seurakunta Soinista tuli 1895. Kunnan nimi perustuu kylännimeen ja se talonnimeen, johon sisältyy varhaisen isännän nimi *Soini*. *Soini* on kansanmuunnon ruotsalaiselta taholta lainatusta miehennimestä *Sven*. – SP

Huldén, Lars 2001: 420–421; Neovius, Ad. 1898: 42.

Soininharju harju Jämijärvellä Pirkanmaalla. – Harju on osa → *Hämeen kangasta*. 185 metriä korkea harju kuuluu osin harjujen suojeeluohjelman piiriin. Harjun maisemissa on Jämin hiihtokeskus. Harjukson nimi perustuu siihen, että sen maat ovat kuuluneet Kierikankylän Soinin talon (*Soini 1689*) maihin. Talonnimeen sisältynee varhaisen isännän etunimi *Soini*, joka on kotoistettu lainamuoto skandinaavisesta miehennimestä *Sven*. Toinen mahdollisuus on, että se viittaa kruunun soineihin eli asemiehiin, joita on jouduttu majoittamaan talossa keskiajalla tai uuden ajan alussa. – SP

HisKi (kkaalinen); NA.

Soisalo Suomen suurin saari Kallaveden eteläpuolella Pohjois-Savossa Kuopion, Leppävirran ja Varkauden sekä Etelä-Savossa Heinäveden alueella. *Soijsalo 1563, Soisalollda 1620-luvulla*. – Nimen jälkiosaan sisältyy suurta, metsäistä saarta merkitsevä sana → *salu*. Alkuosa on voinut lyhentyä muodosta **Soijinsalo (Soidinsalo)*, jolloin siihen sisältyisi lintujen soitimeen viittaava sana *soidin*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 74; Pirinen, Kauko 1954: 73.

Sokli kaivosalue Savukoskella Lapissa. Soklin fosfaattiesiintymä on pitäjän koillisosassa, eikä sen hyödyntämisestä ole vielä tehty päätöstä. Soklin länsipuolella virtaa *Soklioja*, joka laskee Nuorttijokeen. Sokliojan latvoilla on *Sokliaapa*. – Sokli

on todennäköisesti saamelaislähtöinen nimi. Se voisi liittyä pohjoissaamen sanaan *cohkolat*, joka tarkoittaa 'matalikkoa, kesäisin kuivana olevaa lampea'. Samantapaisia nimiä on esimerkiksi Sallassa, jossa on ajoittain vetinen, ympäristöään alempana oleva *Sokolma-aro*, pientä lehtimetsää kasvava kostea *Sokolmalehto* ja *Sokloma*, jonka keväinen lampi kuivuu kesäksi. Sodankylässä on lisäksi *Sokolmalampi*. – KA

ST 7 (1993): 199; Vuotovesi, Pirjo 1987: 20.

Soklot kylä Uudessakaarlepyyssä Pohjanmaalla. *Sukalotu j Pedersöre sokn 1424, Soclott by 1543*. – Nimi on monien muiden Pohjanmaan ruotsalaisalueiden keskeisten paikannimien tapaan alkuaan suomenkielinen. Sen tarkoite on ollut luoto nykyisen Lapuanjoen suun pohjoispuolella. Lars Huldén palauttaa nimen suomalaisen lähtömuotoon **Suka(n)luoto*. Sen alussa olisi henkilön lisänimi *Sukka, Sukkoi*, joka viittaa paikan varhaiseen asujaan tai käyttäjään. Saulo Kepsu kuitenkin pitää epätodennäköisenä henkilönnimen sisältymistä saarennimeen. Hän arvelee, että nimeen voisi sisältyä mm. karvaa ja harjaa merkitsevä sana *suka* ehkä luodon kasvillisuuteen viittaavana. – RLP

Huldén, Lars 2001: 400; Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja.

Sokoja kylä Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarlelaa, ruotsiksi *Såka* (ääntömuoto *soka*). *Sokoj 1550, Sokoja 1573, Säkaby 1650*. – Nimeä on tulkittu monin tavoin. Lars Huldén pyrkii ennen muuta johtamaan nimen henkilönimityksestä (*Sokka*) tai henkilönnimestä (*Sohko(i), Sohka < ven. Sofon*). Nimeä on myös pidetty alkuperäisenä luontoniemenä, joka on tarkoittanut kyläkeskuksen halki virtavaa puroa, nykyiseltä nimeltään *Säkabäcken* (< **Sokaoja* 'Kuraaja'). Tätä tulkintaa tuntuu tukevan nimi *Soko*, joka tarkoittaa jokivarren laajaa peltoaukeaa. Pellon nimessä on ehkä säilynyt puron- ja kylännimen vanhempi muoto. Vrt. kirjoitusmuoto vuodelta 1551. – PS

Huldén, Lars 2001: 414; Karsten, T.E. 1921: 179; Karsten, T.E. 1923: 226.

Soisaloa sanotaan Suomen suurimmaksi saareksi. Se rajoittuu idässä Kermajärveen ja Suvasveteen, lännessä Kallaveteen, Unnukaan ja Haukiveteen.

Sokosti Saariselän tunturialueen korkein huippu Sodankylän kunnassa Lapissa. – Nimi on varmasti saamelaisperäinen. Sen taustalla on kaiketi sana, jota vastaa pohjoissaamen *čohkastat* 'esiintyöntyvä tai jyrkkä huippu'. Tämä sinänsä harvinainen muoto on johdos maastoterminä yleisestä sanasta *čohkka* 'huippu'. Sokosti olisi siis saanut nimensä terävähkön huippunsa mukaan. Hieman epävarmaksi selityksen tosin tekee se, että Kittilässä sijaitsevan *Sokostovuoman* nimeä ei voi yhdistää samaan saamen sanaan. Nimet voivat kuitenkin olla erillahoitaisia. – AA ja SA

Solberg → *Päivölä*

Solf → *Sulva*

Solkei kylä Etelä-Karjalassa Taipalsaaren ja Savitaipaleen rajalla. Kylän kohdalla on Saimaassa *Solkeinlahti*. *Solkianby*, *Solkiainby* 1544, *Solkisby* 1546, *Solkia* 1558. – 1800-luvulla nimi *Solkia* tai *Solkias* on henkikirjoissa usean kylässä asuvan sukunimenä, esim. *David Mickelss: Solkia* 1807, *Jöran Mich:s: Solkias* 1841. Kylässä asuu edelleen *Solkias*-sukunimisiä. Kylän nimen asu voisi olla monikon genetiivi sanasta *solki*. Epäselvää on, millä perustein tästä olisi kehittynyt kylän nimi. – LL

HisKi: NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Solojärvi sa *Solojärvi*, varhemmin myös *Suäluijävri* (1901), sa *Suolojärvi*, järvi Juutuanjoen niskassa sekä sen rannalla oleva asutus Inarissa Lapissa. – Alkuperäinen inarinsaamelainen nimi on varmasti ollut *Suäluijävri* "Saarijärvi", sillä järven keskellä on saari ja alempana Juutuassa oleva *Saarikoski* on niin ikään inarinsaameksi *Solokuoskä*. Suomeen nimi on saatettu mukailla pohjoissaamelaisesta muodosta, ja sittemmin nimen alkuosa on kiertynyt suomesta takaisin inarinsaameen. – SA

Soltuna matkailukeskus Getabergenin huipulla Getassa Ahvenanmaalla. Soltuna on perustettu 1930-luvun alussa, ennen massaturismin aikaa. Rakennuttaja oli Ålands Turistförening, ja rakennuksen suunnitteli ahvenanmaalainen arkkitehti Lars Sonck. – Nimi ei perustu paikannimeen vaan se luotiin ensimmäisen "matkailumajan" rakentamisen yhteydessä. Se on samanlainen keksitty romanttissävynen nimi kuin monet 1900-luvun alussa annetut asumuksennimet. Nimen alussa on sana *sol* 'aurinko'. Jälkiosa vastaa nimelementtiä *tuna*, joka sisältyy moniin Ruotsin paikannimiin; *tuna*-nimi näyttää annetun paikoille, jotka ovat olleet varhaisia keskusseutuja tai rautakauden kulttipaikkoja. Suomessa ei tällaisia vanhoja nimiä ole, mutta Ahvenanmaan *Soltunaa* vastaavia tilannimiä on sekä Suomessa että Ruotsissa. Tukholman pohjoispuolella sijaitsevan kihlakunnan nimi *Sollentuna* on saattanut olla mallina *Soltuna*-nimelle. – PS

Sjöblom, Walter 1933: 96–97.

Solvalla urheiluopisto Espoossa Uudellamaalla. *Solvalla* 1918 (palsta). – Solvalla sijaitsee Nuuksion Pitkäjärven koillisrannalla, josta Punjon tilan omistaja lahjoitti 1917 kaksi huvilapalstaa Ab Hem för fysisk fostran -yhtiölle. Yhtiön oli tarkoitus rakentaa alueelle suomenruotsalaisen naisvoimistelun tukikohta. Palstoilla ei silloin ollut rakennuksia, mutta paikalla oli aiemmin ollut *Linnunkivi*-niminen torppa. Naisvoimistelun johtohahmo Elli Björkstén alkoi heti käyttää alueesta nimeä *Solvalla*. Sanat *sol* 'aurinko' ja *vall* 'laidun, heinämaa' sisältävää nimeä on annettu asumuksille ja palstoille sen herättämien myönteisten mielikuvien vuoksi. Yhtiö keräsi varoja ja osti lisäksi kaksi naapuripalstaa, mutta aiottua instituuttia ei rakennettu vielä 1920- ja 1930-luvulla. 1931 valmistui asuinrakennus nimeltä *Solvalla-hemmet*. Björkstén ehdotti 1938 urheiluopiston toteuttamista ruotsinkielisten liikuntajärjestöjen yhteistyöllä. *Solvalla stiftelse* -säätiöön tulivat mukaan

suomenruotsalaisen naisvoimisteluliiton lisäksi urheiluliitto (SFI) ja hiihtoliitto. Solvallon urheiluopiston ensimmäinen rakennus (*Lilla Solvalla*) valmistui 1941, ja opiston toiminta alkoi 1943. Isompi päärakennus on vuodelta 1953. Solvallas- ja järjestetään nykyisin mm. liikunnanohjaajien koulutusta. *Solvallon urheiluopisto* – *Solvalla idrottsinstitut* on myös kokous-, leiri- ja liikuntakeskus. *Solvalla* on käytössä myös alueennimenä, joka tarkoittaa opistoa lähistöineen. – SBS

Wichmann, Gertrud 1984: 13–20, 24–29; Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimiarkisto; www.solvalla-fins.fi [23.6.2007]; www.slu.fi [23.6.2007].

Somerniemi entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuodesta 1977 uudestaan osa → *Someroa*. Ruotsiksi *Sommarnäs*. *Sommarnäs* 1806; *Somerniemen (eli Ylistaron) kappellein* 1823. – Somerniemen kappeli muodostettiin 1682, ja se erosi Somerosta omaksi kirkkoherrakunnakseen 1917. Nimi on mainittu joskus muodossa *Someroniemi (Someroniemi 1890)*. Kappelista on käytetty myös nimiä *Ylistaro* ja *Naara* (vrt. talonnimi *Narala* 1725, *Naarala* 1788). Mikään nimistä ei ole virallinen kylän nimi. Ilmeisesti Somerniemen kappelin nimessä yhdistyivät emäseurakunnan → *Someron* nimi ja kirkon sijainti pienellä niemellä *Painio*-järven rannalla. Kirkonseutu on samalla someroselänteellä kuin Someron kirkko. Läheisen Palikaisten kartanon omistajasuku käytti nimeä *Munck af Sommarnäs*, jonka *Sommar-* on yhdistelty pitäjännimestä *Somero* ja ruotsin kielen sanasta *sommar* 'kesä', jälkiosaan sisältyy säteri-kartanoiden nimille tyypillinen loppu *näs* 'niemi'. Jos nimeä *Sommarnäs* olisi käytetty Palikaisten kartanosta, olisi kappelin nimi muodostettu kappelin syntyyän voimallisesti vaikuttaneen *Munck*-suvun kartanon nimen mukaan. Suomalainen nimi *Somerniemi* on tietävästi vakiintunut 1700-luvun puoliväliin mennessä. – Rinnakkaisnimi *Ylistaro* kertoo, että kyse oli Someron emäseurakunnan yläpuoliskosta, alapuoliskosta käytettiin nimeä *Alastaro*. Vuoden 1692 jaotuksen mukaan Somerolla oli Somerniemen ja Ylistaron kappelit, "Sommarnäs och Ylistaro Capeller". Rinnakkaisnimi *Naara* selittynee sillä, että mahdollisesti pappila tai kirkko on ollut Naaran eli Naaralan talon mailla. Kirkon seudulla on vielä *Naaransuo*, jonka nimen Eric Borenius selitti 1753 saaneen nimensä "sii-

Somerniemen kunta liitettiin vuonna 1977 Someroon. Ote tiekartasta on vuodelta 1965.

hen muinoin haudatun naisen ja lapsenmurhaajan mukaan – suomen sana naara tarkoittaa naista”. – SP

Alanen, Timo 1999: 86–87; Finlands Allmänna Tidningar 28.8.1851; Hämäläinen 13.11.1890;

Leinberg, K. G. 1886: 42; Saxén, Ralf 1897: 44; Turun Wiikko-Sanomatt 28.6.1823; Wallin, V. 1897: 46; HisKi.

Somero kunta Varsinais-Suomessa. *Somero* 1436. Mainitaan pitäjänä jo 1449. Seurakunta siitä tuli, kun vanha Portaan seurakunta jakautui noin vuonna 1500 Tammelaksi ja Some-roksi. – Pitäjän nimi perustuu siihen, että kirkko on rakennettu someroiselle harjulle tai mäelle, jonka nimeen sisältyi sana *somero* 'karkea sora, harjusora; kivikko'. Ensimmäinen kirkko on tiettävästi ollut samoilla tienoilla kuin nykyinen, joka on savikkomaiden reunalla kalliolakisella kumpareella. Kumpareen rinteillä on todennäköisesti ollut kivikkoa ja sora, ja se jatkuu itään soranummena. – SP

DF: 2192.

Sommarnäs → *Somerniemi*

Sommaröarna → *Suvisaaristo*

Sompasaari osa-alue, niemi ja satama (virallisesti *Sörnäisten satama*) Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Sumparn*. *Somppeholmen* 1569, *Sompareholmen* 1600-luvulla, *Sumparen* 1775, *Sumpörn* 1779. – Alkuperäisen ruotsinkielisen saarennimen on katsottu viittaavan vanhaan kalakauppaan ja sisältävän kalasumppua tarkoittavan, alkuaan alasaksalaisen sanan *sump* (Pesonen). 1800-luvun alkupuolella saaresta käytettiin myös nimeä *Lowiseholm* "Loviisansaari" sen vuokraajan G. W. Sundmanin puolison Christina Lowisan mukaan. 1800-luvun lopulla suomenkielisenä nimenä esiintyvät *Sumpari* (1896), *Sumparni* ja *Sumppari*. Vuoden 1909 kaavaan vahvistettiin nimipari *Sumppari* – *Sumparn*. Nykyinen suomenkielinen asu vahvistettiin 1928. Saari yhdistettiin mantereeseen 1950-luvulla. – SP

Koskinen, Juha 1990: liite; Pesonen, Leo A. 1981: 137.

Sompio kaupunginosana Keravalla Uudellamaalla. – Kaavanimi, joka perustuu Aleksis Kiven Seitsemän veljeksien nimistöön. Sodankylässä on *Sompion* kylä ja Kuusamossa samanniminen talo. Kivi on ehkä kuullut *Sompio*-nimen kainuulaisilta kulki-joita, joita hänen tiedetään haastatelleen nälkävuonna 1867. Haastattelujen vaikutus näkyy Seitsemässä veljeksessä mm. Taula-Matin tarinoiden Heikkasessa, jonka puheessa on Kainuun murteen piirteitä. – MV

Vilppula, Matti 1998: 15.

Sompio saI *Suobbdä* (1886), saP *Suobbat* (1891), alue *Sompiojärven* ympärillä Sodankylän pohjoisosassa Lapissa, varhemmin Sodankylän itä- ja koillispuolella sijainnut lapinkylä. Vielä 1800-luvulla puhuttiin myös *Sompio*tuntureista, joilla tarkoitettiin → *Nattastuntureita*. *Sumbia* bij (~?bÿ 'kylä') 1556–57, *Sompio* 1567, *Sombion* kylä 1571, *Sombe* 1595, *Subbe* 1599; *Sombio-fjäll(en)* 1852. – Nimi on alun perin keminsaamelainen, Sodankylän vanhaa saamea. Siitä se on lainautunut suomeen ja muihin saamen kieliin, joissa nimen taustalla oleva sana, luulajansaamen *suobbat* 'lumisilta (tunturipurossa)', on kuitenkin vanhaa perua. Sana on kadonnut useimmista saamen kielistä, mutta sen jälki näkyy esim. utsjokelaisessa tunturinnimessä *Suobbat*- eli *Soabbatoaivi*. Sanan alkuperäkin on selvittämätön. Puoliarktiselle alueelle ominaisen luonnonilmiön nimityksenä se saattaa periytyä kadonneesta esisaamelaisesta kielestä samoin kuin sen lähin pohjoissaamelainen merkitysvastine *cuokka*. – SA

Aikio, Ante 2004: 12; Castrén, M. A. 1870: 67, 102; Qvigstad, J. K. 1953: I–2, 12; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Sondby kylä Vessölandetin eteläpäässä Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Sundoby* 1501, *Sundby* 1540, *Svndeby* 1543, *Sond-*

by 1544. – *Sondby* on alun perinkin kylännimi. Sen alkuosa vastaa nykyruotsin sanaa *sund* 'salmi', ja loppuosana oleva *by* merkitsee 'kylää'. Maankohoaminen on kuivattanut *Sondby* mantereesta erottaneen salmen jo 1000-luvun alussa eli ennen ruotsalaisasutuksen tuloa, joten paikalla on saattanut olla vanhempi suomenkielinen nimi, jonka ruotsinkieliset tulokkaat ovat omaksuneet käännöksenä. Nimen suomalaisperäisyyttä tukevat läheisten kylien suomalaisperäiset nimet *Seitlax* ja *Välax* (→ *lax*). Porvoon seudulla on muitakin suomalaisperäisiä ruotsinkielisiä nimiä, kuten → *Emäsalo*, → *Peipola*, → *Ruskis*, → *Ylike*. – TS

Granlund, Åke 1956: 172; Hausen, Greta 1920: 63; Huldén, Lars 2001: 322.

Songemuotki → *Sonkamuotka*

Sonka kylä *Sonkajärven* rannalla Sinettäjoen latvalla Rovaniemellä Lapissa. Järven itäpuolella on vaaramaa *Sonkakivalo*. *Sänga* T[räsk] 1642, *Sängajerfwi* 1736 (ehkä eri paikka). – Nimi on lähtöisin saamesta, sillä järvi on mainittu saamelaisen kalavetenä ennen ensimmäisten suomalaisten maatalojen perustamista. Nimen tarkkaa lähtömuotoa on vaikea päätellä. Saamen *čoaggi* (saP) 'kimpale; kasa', joka on johdettu verbistä *čoaggit* 'poimia, kerätä, koota' ja jota vastaa suomen murteiden *sonka* 'väkijoukko, tungos', selittäisi järvennimen "kokoomajärveksi", joka kerää Sinettäjoen latvavedet. Merkitykseltään heikommin selitykseksi sopii saP *soggi* 'seinänvieri, seinimmäinen (makuu)tila'. *Sonka*-, *Sonkaja*- ja *Sonkari*-alkuisia nimirypäitä on Suomessa useita, ja T. I. Itkonen on pitänyt niitä saamelaislähtöisinä; näiden nimien ei kuitenkaan tarvitse olla keskenään samaa alkuperää. → *Sonkamuotka*, → *Sonkajärvi*. *Kivalosta* ks. → *tunturi*. – SA

Fellman, Isak 3 (1912): 128–129; Tresk, Olof 1928.

Sonkajärvi järvi, kylä ja kunta Pohjois-Savossa. *Songa Jerfwen maa* ja *Songa Jerfwen saalo* 1561; *Sänga Järfwij Byj* 1620-luvulla. Kunnan toiminta alkoi vuonna 1922, seurakunnan vuotta aiemmin. Seurakunnan ytimenä oli 1854 perustettu Rutakon rukoushuonekunta. – Kylä ja sittemmin pitäjä ovat saaneet nimensä järven mukaan. Nimen alkuperä on hämärä. Sitä on pidetty saamelaisperäisenä; T. I. Itkonen on 1920 verrannut *Sonka*-nimiä inarinsaamen sanaan *sogge*, joka hänen mukaansa merkitsisi 'soppea, nurkkaa'. Myöhemmin Itkonen ilmeisesti hylkäsi ajatuksen, sillä 1948 hän vertasi *Sonka*-nimiä pohjoissaamen sanaan *čoaggi* 'kimpale' ja kuolansaamelaiseen paikannimeen *Čoanganč*. Kumpikaan selityksistä ei ole vakuuttava. Vaikka 'soppi' sopisi hyvin monilahtisten Sonkajärven nimen perusteeksi, tämä tulkinta perustuu merkityksen virheelliseen yleistykseen: sana *sogge* nimittäin viittaa vain rakennuksen ja kodan sisänurkkiin eikä lahden-sopukoihin, ja sanan tavallisin merkitys saamen kielissä on 'seinänvierusta, makuusijan takanurkka'. Merkitysosittisesti epäselvä on myös vertaus sanaan *čoaggi* 'kimpale', vaikka tunnetaankin tähän sanaan liittyvä verbi *čoaggit* 'kerätä, koota, poimia'. Suomen murteissa on myös sana *sonka* 'väkijoukko, tungos, epäjärjestys', mutta tätäkään on vaikea ajatella järvennimen lähtökohdaksi. *Sonkajärven* alkuperä jää siksi epäselväksi. Samantapaisia nimiä on Suomessa muitakin (→ *Sonka*, → *Sonkamuotka*, → *Sonkari*), ja ne voivat olla samaa alkuperää. – AA

Alanen, Timo 2004a: 83; Itkonen, T. I. 1920: 52–53; 1948: 100, 106; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 328, 336.

Sonkamuotka saP *Soangi* (alunimi), *Songemuotki* (uudismuodoste), kyläkunta Muonionjoen varressa Enontekiön ja Muonion rajalla Lapissa. Kunnanraja ylittää idempänä sijaitsevan *Sonkavaaran* ja Enontekiön puolelle jää *Sonkajärvi*. Asu *Songamuotka* on mainittu kuninkaan kirjeessä Lapin ja Lannan ra-

S

japaikkana 1584/1727. – Nimi on mukailtu saamesta, kuten monet muutkin *Sonka*-alkuiset nimet, mutta sen saamelainen alkumuoto ei silti ole selvä, sillä nykyiset pohjoissaamelaiset nimimuodot taas on lainattu takaisin suomesta. Alkuosaa *Sonka*- voi äänteellisesti verrata pohjoissaamen sanoihin *sog-gi* 'seinänvieri, seinimmäinen (makuu)tila' ja *čoaaggit* 'poimia, koota' (vrt. → *Sonka*). Näiden sanojen merkitysyhteys *Sonkamuohtkan* nimeen on silti epäselvä, joten taustalla voi olla jokin muukin, tunnistamaton sana. Myös suomen murteista tunnetaan sana *sonka* 'väkijoukko, tungos, epäjärjestys', mutta tämäkään ei merkitykseltään sovi nimen selitykseksi. Epätodennäköistä olisi myös tällaisen suomalaisen alkuosan liittyminen saamelaisperäiseen jälkiosaan: *muotka* on lainattu suomen peräpohjalaismurteisiin saamesta, saP *muotki* 'taival, maitse kuljettava matka vesien välissä'. – AA ja SA

Fellman, Isak 3 (1912): 84–85.

Sonkari järvi Rautalammin ja Vesannon rajalla Pohjois-Savossa; myös asutus järven pohjoispäässä, Vesannon puolella. *Songari* 1704 (kylä), *Songarinsari* 1729 (kylä); järvi: *Songari* 1799 (järvi). – Nimen alkuperä on hämärä, mutta samanasuisia nimiä on useita muitakin, ja ainakin osa niistä on epäilemättä saamelaista alkuperää (→ *Sonka*, → *Sonkamuohtka*). Nimen johdin *-ri* on voinut syntyä lyhentymällä sanasta *järvi*, jolloin *Sonkaria* voi verrata → *Sonkajärven* nimeen. – AA

Itkonen, T.I. 1920: 52–53; Itkonen, T.I. I (1948): 100, 106; Suomen karttakirja 1799: 110; Hiski.

Sonnäs → *Sunniemi*

Sorkka kylä Raumalla Satakunnassa. *Nelz Henricsson Sorkka* 1514, *Sorkka* 1540. – Kylä sijaitsee Sorkanlahden pohjukassa. Kylännimi voi pohjautua liikanimen sisältävään talonnimeen, sillä lehmän- tai siansorkkaan vihaava *sorkka*-alkuinen tai -loppuinen nimi olisi tyypiltään tavallinen liikanimi keskiajalla ja uuden ajan alussa. Toinen mahdollisuus on, että lahden nimi on ensisijainen; alkuaan **Sorkkalahti*, jolla olisi kuvattu lahden muotoa. Lahden mukaan kylästä olisi tullut *Sorkka*, jonka jälkeen lahtea olisi alettu kutsua *Sorkanlahdeksi*. – SP

Meri, Arvo 1943: 160–161.

Sorkkinen kylä Eurassa Satakunnassa. *Sorkis by* 1459. – Kylännimi perustuu talonnimeen, johon mahdollisesti sisältyy liikanimi *Sorkka*, vrt. → *Sorkka*. – SP

Meri, Arvo 1943: 160; REA: 459.

Sorvortantunturi tunturi Savukoskella Lapissa. – Nimi on saamelaisperäinen; luultavasti *Sorvorta*- heijastaa yhdyssanaa, jonka osia vastaavat pohjoissaamen *soarvi* 'kelopuu' ja *orda* 'metsänraja (tunturissa)'. – AA

Soskua Saimaan kanavan sulku ja sitä ympäröivä alue Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Nuijamaata. – Nimensä sulku on saanut *Soskuanjoesta* (*Soskoajoki* 1666) ja kanavan pohjoispuolella olleesta vähäisestä *Soskuanlammesta*. Lampi on jäänyt kanavan laajennustöiden alle. Todennäköisesti nimen *Soskua* pohjana on murteissa tavattava sana *soska*, *suosku*, jonka merkitys on 'roska, lika, jäte (varsinkin kalanperkeet)'. – LL

SKES s.v. suosku; KA: TUOKKO.

Sotajoki saI *Čudejuuhä*, Ivalojoen suupuolen lisäjoki Inarissa Lapissa. Joki saa alkunsa *Sota-aavasta*, saI *Čudeääpi*, läheltä *Sotavaaraa* Sodankylän puolelta. Joen suun lähellä on Ivalojoessa *Sotakoski*, saI *Čudekuoškä*. *Satajänck* 1727, *Sudejänkä* 1743 (= Sota-aapa), *Sotajoki* 1804, *sudde johka* n. 1850. – Suomenkieliset nimet ovat epätarkkoja käännoiksi inarinsaamelaisista nimistä, joissa alkuosa *čude* merkitsee 'tšuidia eli vainolaista'. Nimirypään kaikista Sodankylän puolen nimistä ei ole säilynyt saamenkielisiä muotoja. Pohjoissaamassa joen nimenä käytetään useimmiten suomesta käännettyä muotoa *Soahtejohka*, mutta joskus nimi on käännetty inarinsaamasta

genetiivalkuiseen asuun *Čudejohka*. Inarissa sekä pohjoissaamelaisella alueella on muutoinkin runsaasti *Čude*-alkuisia paikannimiä, ja niihin kaikkiin liittyy tai on liittynyt vainolaistarinoita. – SA

NA: T.I. Itkosen poiminnot.

Sotjala kylä Hauholla Kanta-Hämeessä, murteessa myös *Sotijala* ja *Soljala*. *Sodhiala* 1385, *Sotiala* 1420, *Sädiala* 1539. – Ensimmäinen Hauhon kylistä, joka mainitaan asiakirjoissa. Tavunloppuinen *d:tä* vastaava äänne on korvautunut paikallisessa murteessa *l:l*llä. Y. S. Koskimies (1985) on arvellut nimen sisältävän henkilönimen *Sotia* tai *Sotijalo*, jotka A. V. Forsman (1891) on esittänyt mahdollisina pakanuudenaikaisina miehenniminä. Nimi on harvinainen: *Sotja*- tai *Sotia*-alkuisia nimiä ovat vain Lehtimäen *Sotjanlahti* ja *Sotjanhetto* sekä Perttelin *Sotja*-niminen talo. – SP

FMU I: 397, FMU 4: 228; Forsman, A.V. 1891: 160; Koskimies, Y.S. 1985: 455–456; Säiliä, Uuno

1930: 50; Virtaranta, Pertti 1958: 75.

Sotkajärvi → *Sotkajärvi*

Sotkajärvi saP *Sotkajärvi*, järvi laajan soisen alangon *Sotkavuoman* eteläosassa Palojoensuun–Hetan maantien pohjoispuolella Enontekiöllä Lapissa. – Saamenkielisen nimen alkuosa on lainattu mukauttamatta suomesta. Suomenkielinen nimi saattaa kuitenkin olla käänös kadonneesta saamenkielisestä nimestä. Suomen länsi- ja rannikkomurteiden *sotka* samoin kuin sen saP vastine *čoadgi* tarkoittaa 'telkkää'. – SA

Sotkamo kunta Kainuussa, kuntakeskus *Sotkamojärven* rannalla. *Sotkama salmen niemi* 1555, *Sätkama* 1605, *Sotkamoi* 1624, *Sotkamoi fierdungh* 1642. – *Sotkamo* on todennäköisesti johdettu vesilintua tarkoittavasta sanasta *sotka* johtimella *-mo*, vrt. → *Paltamo*, → *Kuusamo*. Nimi viittaa mahdollisesti eräkaudella tavalliseen munien keruuseen vesilintujen pesistä. – AR

KA: VA 4872, 4844, 4947, 9113.

Sotkuma kylä Polvijärvellä Pohjois-Karjalassa, Polvijärven vanhin ja tiheimmin asuttu osa Viinijärven ja umpeutuneen *Sotkumanlammin* välissä. *Sotkuma by* 1589, 1590. – *Sotku*-nimiä on itämurteiden alueella paljon ja yleensä ne tarkoittavat pyykinpesupaikkoja ja perustuvat sanoihin *sotku* 'pyykinpesu', *sotkut* 'pyykkivaatteet'. Polvijärven *Sotkuma* on ilmeisesti lähtöisin nimestä *Sotkumanlampi*, jossa *sotku*-sanaan on liittynyt johdin *-ma*. – AR

Saloheimo, Veijo 1976: 47–48; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Sottunga kunta Ahvenanmaalla. *Sottunga*, *Sottwnga*, *Sottwngar* 1537. – Nimi on ilmeisesti alkuaan ollut monikollinen asukkaiden nimitys, joka on siirtynyt tarkoittamaan itse paikkaa, vrt. → *Kumlinge*. Nimen ensi tavua on selitetty ruotsin murteissa tavattavalla verbillä *sotta* 'liata', mutta nimen asiaperuste on epäselvä. – PS

Huldén, Lars 2001: 86.

Sottungsby → *Sotunki*

Sotunki kaupunginosa ja kylä Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Sottungsby*. *Sottungsby* 1540, *Sottunge by* 1546, *Sottzby* 1644; *Sotunkylä* 1883. Suomeksi on käytetty myöhemminkin nimeä *Sotunkylä*. – Keskiajalla kylän nimenä esiintyy myös *Överby* "Ylikylä" (*Öffwerby*, *han heeter nu Sottunzby* 1347); epätietoisuutta on siitä, kumpi nimistä on vanhempi ja kuinka vanha *Sottungsby*-nimi on (Granlund, Kepsu). Åke Granlund on katsonut *Sottungsbyn* nimeen sisältyvän henkilönnimen **Sottung* (ruots. *sot*, *sotta* 'liika, lieju'), ja olisi kielellisesti yhdistettävissä esim. Ahvenanmaan → *Sottungan* nimeen. Lars Huldén on esittänyt, että nimi olisi tullut Sottungasta uudisasukkaiden mukana. – SP

Granlund, Åke 1956: 255, 257; Hausen, Greta 1920: 203; Huldén, Lars 2001: 299; Kepsu, Saulo 2005: 153, 155; Reinholm, H.A. 1883: 15.

Soukainen kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa. *Soukais* 1540, *Souckais* 1556. – Soukainen on Laitilan vanhoja, ns. suomalaisen oikeuden kyliä. Nimi on ilmeisesti alkuaan luonnonpaikan nimi, ehkä kuivatetusta Valkojärvestä kylän länsipuolelle pistäneen pitkän ja kapean lahden nimi **Soukkalaksi*. Nimessä on läntinen 'kapeaa' merkitsevä sana *soukka* ja siihen liitetty *inen*-johdin. Samarakenteisia ovat Laitilan kylännimet *Kaariainen*, *Kiveinen*, *Kostiainen*, *Mudainen* ja *Viikainen*. Samakanlaisia nimiä Varsinais-Suomessa ovat kylännimet *Soukainen* Raumalla ja *Soukaböle* (1540) Perniössä. – RLP

Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Koivisto, Olavi 1969: 103–104; Meri, Arvo 1943: 153–154.

Soukka kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Sökö*. *Soijckoby* 1540, *Souckis* 1544, *Sowckeby* 1546, *Sowckö*, *Souckää* 1592. – Nimi on ilmeisesti alkuaan suomea. Siihen voi sisältyä sana *soukka* 'kapea, hoikka, ahdas', jolla on voitu kuvata nykyisestä Kaitalahdesta työntynyttä kapeaa salmea. Kun Espoon kylännimiä virallisesti suomalaistettiin, *Sökön* suomenkieliseksi vastineiksi olivat ehdolla *Söökö* (lähtökohdista paikallinen ääntöasu), *Soukkio* ja *Söökö*. Kauppalanhallitus ehdotti nimeä *Soukka*, jonka maanmittaushallitus vahvisti 1965. – SP

Hausen, Greta 1920: 176; Huldén, Lars 2001: 290; Laitinen, Sirkka 1982: 18.

Soukkio kylä Mäntsälässä Uudellamaalla. *Soukesby* 1540, *Souckisby* 1541, *Sowkis* 1548. – Eri puolilla maata olevat *Soukkio*-nimiset järvet, lahdet, pellot ja suot ovat lähes aina muodoltaan pitkulaisia ja suippopäisiä. Kyseessä on sanaan *soukka* perustuva *-io*-johdos, samanlainen kuin esim. *aukio* tai *halkio*. Soukkion kylän nimi perustuu johonkin kylässä olleeseen *Soukkio*-nimiseen luontokohteeseen, esim. peltoon tai suohon. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 460; Pitkänen, Ritva Liisa 2006: 14.

Spjutsund kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Spiut sondby* 1540, *Spiutt svndby* 1543, *Spiuttsundh* 1548. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen salmen (ruots. *sund* 'salmi') rannalla. Salmennimen alkuosa *spjut* 'keihäs' on kuvannut salmen muotoa. Maatuneesta salmesta muistuttavat enää kallioiden välinen kapeikko Nutabäcken-puron alajuoksulla ja sen jatkona oleva merenlahti Kitviken. Lars Huldén (2001) on nimen yhteydessä maininnut myös henkilönnimen *Spjut*. – SP

Granlund, Åke 1956a: 118–; Huldén, Lars 2001: 308.

stad sana *stad* 'kaupunki' on jälkiosana ns. vanhojen kaupunkien ruotsinkielisissä nimissä: *Brahestad* (→ *Raaha*), → *Jakobstad* (Pietarsaari), *Kristinestad* (→ *Kristiinankaupunki*), *Nystad* (→ *Uusikaupunki*). Kaupungit ovat saaneet virallisen nimensä Ruotsin ja Pohjois-Euroopan kaupunkien yleisen nimeämismallin mukaan, vrt. esim. *Karlstad* ja *Filipstad* Ruotsissa. *stad* merkityksessä 'kaupunki' on lainaa keskiajan alasaksasta; vrt. nykysaksan *Stadt*. Sana sisältyy myös kaupunginosen nimiin, esim. *Gardesstaden* (Kaartinkaupunki, Helsinki), *Gammelstaden* (→ *Vanhakaupunki*, Helsinki), *Nystan* (< *-staden*, Uusikaarlepyy), *Vöråstan* (→ *Vöyrinkaupunki*, Vaasa). Lisäksi jälkiosaa tavataan asutusalueiden nimissä. Nimet voivat olla enemmän tai vähemmän halventavia, esim. *Kråkstan* (*kråka* 'varis'; Tenhola, Karjaa), *Flugustan* (*fluga* 'kärpänen'; Sipoo, Pernaja), *Skvallerstan* (*skvaller* 'juoru'; Ähtävä). Joissakin paikannimissä sanalla *stad* on vanha merkitys 'paikka'. Nämä nimet ovat vanhempia kuin *-stad*-aineksen sisältävät kaupunkinimet, esim. *Fagersta* Porvoossa ja *Krokstad* Lumparlandissa. Nuorempia nimiä ovat *Mjölkesstaden* Korppoossa (niemi, jossa on lypetty lehmät), *Dalastan* Kokkolassa (jossa on ollut tervehautoja, alkuosa muodostettu sanasta *dal* 'tervahauta'), *Bätstan* Tenholassa (jossa on pidetty veneitä). Kes-

kiakaiset nimet *Bollstad* (useita nimiä Länsi-Uudellamaalla) ja *-bol(l)sta(d)* (Länsi-Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla) ovat sanoista *bol* (sukua sanalle → *böle*) ja *stad* 'paikka' muodostettuja yhdyssanoja. Niiden oletetaan alun perin viittaneen joko hylättyihin asuinpaikkoihin tai kylän yhteisniittyyhin. – PS

Fortelius, Bertel 199: 92; FSO-lex s.v. STAD, Harling-Kranck, Gunilla 1990: 85–91; Huldén, Lars 2001: 28, 79, 144.

Staffansby → *Tapaninkylä*

Stamö → *Tammio*

Stansholm kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa, suomeksi → *Kevo*. *Staffansholm* 1540, *Stansholmbj* ja *Stansholm* 1555; *Standsholm elr Kepo* ja *Stansholm el. Keo* 1727–1735. – Kylä sijaitsee niemellä, joka on ollut aiemmin saari (ruots. *holme* 'saari'). Alkuosaan sisältyvä miehennimi *Staffan* on yhdysnimessä lyhentynyt. *Staffan* on ilmeisesti ollut saarella olleen kylän kantatalon keskiaikainen isäntä. – SP

Lopmeri, Arvo 1947: 62–63.

Stapelstaden → *Tapulikaupunki*

Stationsäkern → *Asemanpelto*

Staversby → *Taurila*

S:t Bertils → *Pertteli*

Stensvik → *Kivenlahti*

Stigsböle → *Tiilää*

Stjärnsund kylä ja kartano Hattulassa Kanta-Hämeessä, aiemmin Tyrväntöä, suomeksi → *Lepaa*. *Stjersund* (kylä) 1760. – Vuonna 1721 *Lepaan* kartano siirtyi Boije-suvulta Stjerncrantz-suvun omistukseen. Uuden omistajasuvun aikana kylä ja kartano saivat nimekseen *Stjersund*. Nimen alkuosa viittasi kartanon omistajiin, jälkiosa *sund* 'salmi' taas *Lepaanvirtaan*. *Stjersund* esiintyy kylän nimenä kirkonkirjoissa ensimmäisen kerran 1760. Nimi oli käytössä 1800-luvun loppupuolelle asti, ei kuitenkaan yksinomaaisesti, vaan nimen *Lepaa* (*Lepas*, *Leppas*) ohella. – MV

HisKi; Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890; www.tyrvanto.net/tyrvantoseura/vaulo/tyva8.htm; www.tyrvanto.net/nahtavyys/lepaa.htm [26.6.2007].

S:t Karins → *Kaarina*

S:t Marie → *Maaria*

S:t Michel → *Mikkeli*

S:t Michels lk. → *Mikkelin mlk.*

S:t Märtnens → *Marttila*

Storkyro → *Isokyrö*

Stormi kylä, taajama Vammalassa Pirkanmaalla, aiemmin Tyrväätä. *lauri stormi* 1469, [*lauri persson*] *stormila* 1481, *Stormi*, *Stormila* 1540. – Nykyisin ehkä parhaiten kaivospaikkakuntana tunnettu Stormi on vuosisatojen ajan ollut Tyrvään Marttilan kylästä Vesilahden Narvaan (ja sieltä Hämeenlinnaan) johtavan Narvantien merkittävä kauppa- ja risteyspaikka, josta on käytetty myös nimitystä *Haarakylä*. Stormissa toimi ainakin jo 1600-luvulta lähtien Tyrvään toinen kestkieväri, mikä kertoo keskiajalta saakka tunnetun Narvantien tärkeydestä Satakuntaa ja Sydän-Hämettä yhdistävänä kulkureitinä. – Vanha kylännimi *Stormi* (myös *Stormila*, *Storminkylä* ja *Torminkylä*) juontuu samannimisestä talosta, jonka omistajien nimi on tietoja 1400-luvulta lähtien. *Stormi*-nimi on ruotsalaista alkuperää oleva laina, jonka taustalla on 'myrskyä, rynnäköä, hyökkäystä' merkitsevä ruotsin sana *storm*. Luonteeltaan *Stormi* voisi alkuaan olla sotilaalle annettu lisänimi, jollaisia Satakunnan nimistöä esiintyy lukuisasti. Sotilasnimet yleistyivät kuitenkin vasta ruotujakolaitoksen aikana, erityisesti 1700-luvulla, jolloin Stormissakin tiedetään olleen useita sotilastorppia. Ilmeistä joka tapauksessa on, että Vammalan *Stormi*-nimi on alun alkaen ollut keskiaikaisen talon (mahdollisesti Ruotsista muuttaneelle) ensimmä-

S

mäiselle isännälle ehkä hänen kiivaan luonteensa perusteella annettu liikanimi, joka sitten on omaksuttu talonnimeksi ja myöhemmin myös kylännimeksi. – AH

BFH I: 364, 376; Eskola, Helvi 1942: 80–81; Huldén, Lars 2001: 434; Jokipii, Mauno 1974:

420–421, 544; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1996: 25; Niemelä, Jari 1990: 31–35, 86–89;

SKES s.v. stormata; SSA s.v. tormata; Suvanto, Seppo 1987: 140–151; Wareljus, Antero 1977: 36.

Stortervolandet saari Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia, myös *Tervo(n)*. *Terffwebol* 1463, *i Terhhuo* 1559. – Saarella on *Tervsund*-niminen kylä (*Terffua sund* 1514, *Terffuesunnd* 1540), lännenpuoleisen pienemmän saaren ja sillä olevan kylän nimi on *Lilltervo* (*Lytzlaterffua* 1515, *Lilletterffuo* 1540). Nimiryppään suomalaiseen kantanimeen sisältynee sana *terva*. *Tervsund* on Paraisten vanhimpia suomalaisasutuksia, mutta suomalaisen kantanimen tarkoitteeksi sopisi paremmin *Stortervolandet*, joka on tervanpolttoon sopiva, suuri ja metsäinen saari. Sen nimestä *Tervo* on muodostettu salmennimi ja viereisen saaren nimi *Lilltervo*. Suomenkielisinä nimiasuina on mainittu ruotsinkielisten nimien pohjalta syntyneet uudehkot käännösnimet *Iso-Tervo* ja *Pikku-Tervo*. – RLP

Huldén, Lars 2001: 123, 130; Pittkänen, Ritva Liisa 1985: 270–271.

Storå → *Isojoki*

Strömfors kunta ja ruukki Itä-Uudellamaalla, suomeksi → *Ruotsinpyhtää*. *Strömfors* 1744, 1746. – Nimi *Strömfors* annettiin 1740-luvulla uudeksi nimeksi ensi sijassa *Pettjärvi bruk*-nimiselle ruukille. Se oli 1698 Petjärven säterin alueelle perustettu rautaruukki, jonka ruukinoikeudet osti 1744 säteriltä kaksi Haminasta muuttanutta liikemiestä. Samana vuonna uudelleen käynnistetyt ruukin nimeksi tuli *Strömfors*, joka luotiin juuri silloin muiden senaikaisten rautaruukkien nimen mallin mukaan. Niissä alkuosa ilmaisi omistajan ja jälkiosa käytettiin sanaa *-fors* 'koski'. Mitään sennimistä koskea ei kuitenkaan paikkakunnalla ole. Nimi onkin muodostettu kahden omistajan *Anders Nohrströmin* ja *Jakob Forsellin* (myöhemmin aateloituna af Forselles) sukunimistä, toisen nimestä on otettu *ström* ja toisen nimestä *fors*. Ruukin leimassakin näkyvät omistajien nimien alkukirjaimet. – Vuoden 1743 Turun rauhan jälkeen oli suuri osa senaikaista Pyhtää-tä joutunut uuden rajan taakse Venäjän puolelle. Kuitenkin osa Pyhtäästä jäi Ruotsin valtakunnan puolelle ja sai nimen *Ruotsinpyhtää*, *Svenska Pyttis*. Jaetusta pitäjästä käytettiin aluksi tätä nimeä, mutta vuonna 1817 se muutettiin virallisesti nimeksi *Strömfors*, mikä osoittaa, kuinka keskeinen ja hallitseva asema ruukilla oli; sen alueeseen kuului kirkonkylä, ja sitäpaitsi kirkko rakennettiin ruukin lahjoittamalle maalle. – GHK

Granlund, Åke 1956: 83–84; Huldén, Lars 2001: 344; Sirén, Olle 1971: 11; Sirén, Olle 1995: 8, 21.

Strömme

1. kylä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Ström* 1556.
2. kylä Saltvikissa Ahvenanmaalla. *Strömj* 1362, *Ströma* 1537, *Strömme* 1546.
3. kylä Hammarlandissa Ahvenanmaalla. *Ströma* 1537.
4. kylä Kustavissa Varsinais-Suomessa, suomeksi → *Ruoni*. *Ström* 1419, *Strömby* 1464.

Kaikki tämännimiset kylät sijaitsevat virtaavan veden (ruotsin *ström* 'virta'), salmen tai lahden rannalla. Jotkin nimet ovat monikkomuodossa, joidenkin loppu-a on analoginen lisä. → *Srömmen kanava*. – PS

Fortelius, Bertel 1999: 56; Huldén, Lars 2001: 25, 48, 68, 103, 156, 172; Ramsay, August 1895: 61.

Strömme kanal → *Strömman kanava*

Strömman kanava kanava Kemiön ja Perniön (vuodesta 2009

Kemiönsaaren ja Salon) rajalla entisen Strömman ratsutilan mailla Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Strömme kanal*. – Kanava on nimetty Perniön *Strömman* kylän mukaan, joka rajautuu kanavaan. Perniön *Strömme* on yksi niistä harvoista Suomen paikoista, joissa vuorovesi-ilmiö on havaittavissa; ”se ilmenee väkevänä virtana vastasiin suuntiin vuorokauden kulun mukaan”. Ensimmäinen, kapean niemen poikki kaivettu kanava otettiin käyttöön 1845; uusi kanava rakennettiin 1967–68. – PS

Ramsay, August 1895b: 62; Uppslagsverket Finland 3 (2005) s.v. Kimitoön; Åbo Tidningar 16.8.1845.

Strömmingsbådan kari ja majakka Merenkurkussa Maalahdesa Pohjanmaalla, aiemmin Bergön kuntaa. *Strömmingsbådan* 1873. – Karista on käytetty myös nimeä *Norrkallan*. Majakka valmistui 1885. Vasta majakan myötä pääsi tämä bergöläisten kaukainen kalastuspaikka ja matalikko yleiseen tietoisuuteen. Nimen *Strömmingsbådan* jälkiosa on ruotsin sana *både*, murteissa *båda* 'matala kari'. Alkuosa on Pohjanmaan rannikolla yleisimmin pyydystetty kalan nimitys *strömming* 'silakka'. Kalalajien nimitykset ovat harvinaisia saariston nimistössä, mikä johtunee siitä, että lähes kaikki paikat liittyivät kalastukseen, joten kalojen nimitykset eivät olleet tarpeeksi erottelevia, vaan käytettiin muita nimenantoperusteita, esim. sijaintia, kokoa, muotoa, kasvillisuutta, käyttäjää, tapahtumaa. – MB

Karsten, T. E. 1921: 378; Morgonbladet 4.8.1973; Vaasan saaristo–Vasa skärgård 1988: 339, 368; Zilliacus, Kurt 1989: 188–189.

Strömsdal Pohjois-Savon → *Juankosken* ruotsinkielinen nimi. *Strömsdal* 1755. Nimi annettiin 1746 perustetulle ruukille ja omaksuttiin myös tehdaseurakunnan nimeksi. Nimi *Strömsdal* "Virranlaakso" tai "Koskenlaakso" kuvaa tehtaan seutua, jossa koski virtaa etenkin Niskakosken luona syväkössä laaksossa. – SP

HisKi (Kuopion mlk.).

Stundars museokylä Mustasaassa Pohjanmaalla, entinen pappila Sulvalla. *Stundas* 1725, *Stundars* 1774. – Ulkoilmamuseo aloitti vaatimattomasti 1938, jolloin kansakoulunopettaja Gunnar Rosenholmin aloitteesta perustettiin museoyhdistys. Nyt kylässä on noin 60 lähiympäristöstä siirrettyä rakennusta. Nimen alkuperää ei ole toistaiseksi kyetty tyydyttävästi selvittämään. On viitattu ruotsin verbin *stunda* 'odottaa; toivoa; kiirehtiä' vanhan kielestä kadonneeseen muotoon, mutta nimen aihe ja merkitys ovat hämärän peitossa. – MB

Karsten, T. E. 1923: 79; Rosenholm, Gunnar 1987: 12–45, 94–97.

Stängseläsen → *Salpausselkä*

Stöders → *Töytäri*

Störsvik kyläkunta Siuntiossa Uudellamaalla. *Störssuik* 1420, *Storssuik* 1478, *Störssuik* 1541. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan *Störsviken*-nimisen lahden (ruotsin *vik* 'lahti') rannalla. Eric Anthoni on katsonut nimen viittaavan jonkinlaiseen sulkuli puolustusjärjestelmään. Lars Huldén on yhdistänyt nimen alkuosan ruotsalaiseen miehennimeen *Styrbjörn* ~ *Storbjörn*. Tämä nimi olisi voinut sisältyä varhaiseen talonnimeseen, josta on sitten saatu kylän ja lahden nimi. Samansisältöinen on ilmeisesti toisen siuntiolaisen kylän nimi *Störssby* (*Störssby* 1472, *Storby* 1529, *Störby* 1529); Huldén on arvellut näiden nimien kuuluvan yhteen myös historiallisesti. – SP

Anthoni, Eric 1970: 145–146; Huldén, Lars 2001: 259.

Suastunturi Pallastunturin pohjoisosan huippuja Enontekiöllä Lapissa; tunturin itäpuolella *Suasjärvi*, josta *Suasjoki* Ounasjokeen; Ounasjoessa Suasjoen suussa *Suaskoski*; Suastunturin eteläpuolella Suastunturin ja Lumikeron välissä jyrkkäreunainen rotko, *Suaskuru*. Myös naapurikunnassa Kittilässä on laaja *Suas*-nimien ryväs: *Suasjärvi*, *Suasjoja*,

Suasselkä, Suasmuotkamaa, Suaspalo.
– T. I. Itkonen on liittänyt *Suas-* ~ *Suvas-* nimet saamelaiseen miehen nimeen. Jacob Fellmanin mukaan Sodankylän Sompion kylänvanhimpana on joskus ollut mies nimeltä *Suas* eli *Suvvas*, joka oli myös Sompion ensimmäinen kristitty. Alkuosa on verrattavissa *Sova-* nimeen, joka palautuu saamelaiseen nimi- muotoon saP *Čoavvá*, saI *Čuávvá*; → *Sodankylä*. Yhteys jää kuitenkin epäselväksi. – SA ja AR

Fellman, Jacob 1906, 2: 165; Itkonen, T. I. 1948, 2: 497.

Suensaari Tornionjoen saari Torniossa Lapissa, ruotsiksi *Svensarö*. Sinne perustettiin Tornion kaupunki vuonna 1620. *Swensara* 1539, *Suennsari* 1557. – Saarella oli aiemmin muuttaman talon talonpoikauskylä. Nimen alkuosa on vanha henkilönnimi *Susi*, jonka murteen mukainen genetiivimuoto kuuluu *Suen* 'Suden'. Lähdeltään lähinnä karjalaisena pidettävä *Susi* oli nähtävästi Suensaaren asutuksen aloittaja. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 328–329.

Suhmura kylä Pyhäselän kunnassa Pohjois-Karjalassa. – Seutu on mäkistä maastoa. Kiteellä on *Suhmura-* niminen mäki ja Jaakkimassa *Suhmurinmäki*. Nimiin sisältyy Pohjois-Karjalan ja Laatokan Karjalan murteissa tunnettu venäläisperäinen sana *suhmuri*, karjalan kielessä (Kiestinki) myös *tšuhmura* 'pölkystä tehty puuvartinen nuija'. Nimeäminen perustuu ilmeisesti mäkien muotoon; ainakin Jaakkiman *Suhmurinmäki* on sokeritopan muotoinen paljas kallio. – AR

KKS s.v. *tšuhmuri*; SKES s.v. *suhmuri*.

Suininki järvi ja kylä Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Suiningi* 1798. – Nimen lopussa on paikannimijohdin *-nki* ja kantana saamen 'heinää' merkitsevä sana, vrt. pohjoissaamen *suoidni*, inarinsaamen *syejni*. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 58; Räisänen, Alpo 2003: 127; Suomen karttakirja 1799: 131.

Suinula

1. kylä ja entinen rautatieasema Kangasalla Pirkanmaalla. – Kangasalan laamanninkäräjien lautamiehenä toimi 1466 *Niclis Suinu* Riun kylästä, johon Suinula aiemmin luettiin.

Kangasalta mainitaan jo 1427 *Niclis Swimi*. *Suinu*(la)n talon nimi perustuu isännän ristimänimen *Sven* kansanomaiseen muotoon *Suinu*.

2. kylä Jämsässä Keski-Suomessa Kuoreveden itärannalla, aiemmin Kuoreveden kuntaa. Järven eteläinen pohjukka on nimeltään *Suinuselkä* viereisen kylän mukaan. *Suinula* 1540,

Myötävänä:
Kattohuopaa
ja termattua
Wuorauspahwia
myydään huofeimmasta
Su'an (Strömsdal) tehtaan
rautakaupassa.

Utsfalttilakkaa,
Riwihiiliterwaa
ja
Suopakatonauvoja
Su'an (Strömsdal) tehtaan
rautakaupassa.

Maali-aineita.
Kiinöljyä, keitettyä ja keittämätöntä, Lakkaa, Bromfia.
Maafina paperia, walfoista ja värillistä, Pingoitus- ja Wuorauspahwia ja lattorujettia,
jefä
Bensseliä
jota lajia, myydään huofeimmasta
Su'an (Strömsdal) tehtaan
rautakaupassa.

Tulenkestäviä
Viiliä ja Sawea
myydään huofeimmasta
Su'an
(Strömsdal) tehtaan
rautakaupassa.

Savo-lehdessä 7.6.1890 julkaistussa ilmoituksessa mainitaan rinnakkain *Juantehdas* ja *Strömsdal*.

Kylien nimet perustuvat talojen nimiin. Ne ovat voineet saada nimensä siitä, että niissä on asunut nimenantajan sukulaisia. – SP

Alanen, Timo 2004b: 120.

Sulgušjävi → *Sulkusjärvi*

Clemet Swini 1554. Kuoreveden *Suinula* on joko siirrynnäisnimi Kangasalta tai senkin varhaisen isännän etunimenä on ollut *Suinu*. – SP

Nissilä, Viljo 1954: 272; Suvanto, Seppo 1987: 57, 293–294; KA: Suvanto/ Kangasala s. 787, 789, 932–933.

Suitia kartanolinna ja kylä Siuntiossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Svidja*. *Suidia* 1420. – Suitia tunnettiin jo 1400-luvulla rälsikkartanona, joka on kuulunut aluksi Flemingin suvulle, mutta sittemmin monille muille tunnetuille aatelissuvuille. Suomen valtio otti linnan omistukseensa 1930-luvulla. Sen jälkeen omistajat ovat vaihdelleet. – Nimi sisältää muinaisruotsin sanan *svidhia* (nykyruotsin *sved*, *svedja* 'kaskimaa'). Nykyruotsin *Svedja* esiintyy kylännimissä Karjaalla ja Tenholassa (Tammisaarta) ja erityisesti monissa talonnimissä läntisellä Uudellamaalla. Suomenkielinen muoto *Suitia* on mukaelma ruotsinkielisestä. – GHK

Hausen, Greta 1924: 693–694; Harling-Kranck, Gunilla 1990: 218–221; Huldén, Lars 2001: 259; Uppslagsverket Finland; www.siuntio.fi [2.8.2007].

Sukeva kylä, taajama ja rautatieasema Sonkajärvellä Pohjois-Savossa. *Suki-on mäki* 1561; *Sukeuan randa*, *Sukeuin mäkiä* 1620-luvulla, *Suckeaby* 1664. – Kylässä on Sukevanjärvi. Alpo Räisänen on arvellut alkuperäisiksi asuiksi muotoja **Sukkeus* ja **Sukkeusjärvi* ja nimen kannaksi sanaa *sukea* 'sileä, tasainen'. Kun sanalla *sukeva*, *sukea* on murteissamme merkitys 'joutuisa, nopea, sujuva', voisi pikemminkin ajatella, että *Sukeva* olisi tarkoittanut Sukevanjärven alapuoleisten Pienenveden ja Lahnalamin välisessä joessa olevaa koskea, joko nykyistä Pienenvedenkoskea tai Myllykoskea tai niitä yhdessä. Kosken mukaan olisi nimetty niin kylä kuin järvin. – SP

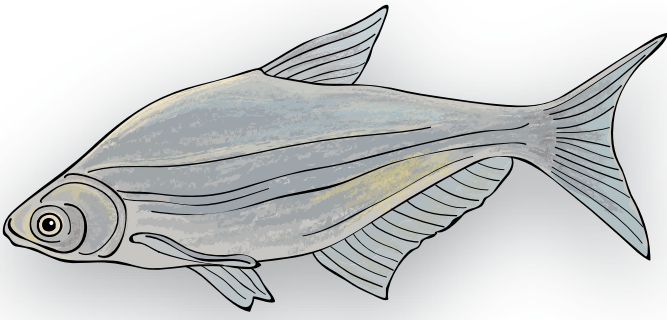
Alanen, Timo 2004a: 79, 96; Räisänen, Alpo 2003: 192–193; SKES s.v. *sukea*, *sukeutua*; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 329; KA:VA 8644: 95v.

Sukkala kylä Lapin kunnassa Satakunnassa. *Sukkala* 1540, *lasse sucka* 1549. Kylännimi perustuu talonnimeen. Talonnimeen sisältynee *sukka*-sanaan perustuva isännän liikanimi. – SP

Meri, Arvo 1943: 164; Roos, John E. 1959: 14.

Sukula

1. kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. *per niclison sukula* 1506.
2. kyläkunta Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla.

Sulkava (*Abramis ballerus*) on Etelä- ja Keski-Suomen sisävesissä sekä Suomenlahdella elävä särkikala.

Sulkava kunta Etelä-Savossa. *Sulkawaby* 1666. – Aiemmin Säämingin kappeliseurakunta, oma kirkkoherra 1630. Sulkavan alue kuului 1500-luvun alussa Sääminkiin Iitlahden neljänneskuntana (*Jdelax fierdungh* 1565, *Jdelachden Nälieskundast* 1597) ja *Sulkava* oli siellä myös kylän nimi (*Sulkava* 1692). Kyllälle nimen antaneen lammen nimeen sisältyy kalannimitys *sulkava*. Tuo lampi oli ilmeisesti Sulkavan kirkon länsipuolella oleva Myllylampi, jonka nimi Paavo Seppänen (1999) mukaan on ollut *Sulkavaisenjärvi* (**Sulkavajärvi* > **Sulkavainen* > *Sulkavaisenjärvi*). Esim. nykyisen Tiittalan talonpaikan nimi oli vielä 1600-luvulla *Sulkavaisenmäki*. Mäen ja nykyisen hautausmaan välillä oli aikanaan *Sulkavaisenpelto* (*Sulkauan*). Seppänen mukaan Tiittalankosken vanha nimi olisi ollut *Sulkavankoski*, Uitonvirran nimi *Sulkavansalmi*, Alanteeksi leviävän lahden nimi *Sulkavanlahti* ja Alanteen nimi *Sulkavanselkä*. Kauempana on ollut maa-alue nimeltään *Sulkavaisenmaa*. Koska paikannimissä esiintyy *Sulkavainen*-nimen genetiivinen asu *Sulkavaisen-*, on Seppänen päätellyt, että nimien takana on sukunimi **Sulkavainen*. Tällaista sukunimeä ei ole tavattu. Pekka Lappalainen (1970) on oletanut, että kylännimi pohjautuikin viereisen kosken nimeen. – SP

Alanen, Timo 2006: 69, 70; Grotenfelt, Kustavi 1912: 34; Lappalainen, Pekka 1971: 71–72; Pirinen, Kauko 1954: 217; Seppänen, Paavo 1999: 97–98; KA:VA 8652: 1119.

Sulkava kylä osin Pielaivedellä, osin Kiuruvedellä Pohjois-Savossa. *Sullkawa* Byij 1620-luvulla. Mainitaan kylännimenä jo papinveroluetteloissa 1557. – Kylä sijaitsee Sulkavanjärven rannalla (*Sulkawa eteläpää* 1561). Sulkavanjärvi mainitaan jo vuoden 1446 Hämeen ja Savon välisessä rajakirjassa. Kylälle nimen antaneen järven nimeen sisältyy kalannimitys *sulkava*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 90; Pirinen, Kauko 1988: 319; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 317.

Sulkuejärvi järvi Kihniössä Pirkanmaalla. *Sulku träsk* 1552. – Sulkuejärvi sijaitsee vedenjakaja-alueella, josta järven vedet laskevat etelään päättyen Kyrösjärven kautta Kokemäenjokeen. Sulkuejärven pohjoispuolella kapeimmillaan vajaan kilometrin levyisen kannaksen erottavasta Korhosjärvestä virtaavat vedet pohjoiseen. Sulkuejärven rannalla oli 1500-luvulla hämeenkyröläisen Sigfred Käen eräsija. Vesireittiä pohjoiseen päin menevien erämiesten oli ylittävä kannas päästäkseen Korhosjärvelle (jonka nimi esiintyy vuoden 1552 asiakirjassa muodossa *Umbimatka träsk*) ja jatkamaan matkaa siitä pohjoisen suuntaan. Sulkuejärvi on siis ollut ikään kuin sulkuna vesireitillä. – HU

Jokipii, Mauno 1971: 48; Suvanto, Seppo 2001: Kyrö.pdf.

Sulkusjärvi sa *Sulgušjärvi*, järvi Inarin kaakkoisosassa, laskujoiki *Sulkusjoki*, sa *Sulgušjuuha*, Nelliminjärveen ja siitä edelleen Nelliminjokena Inarijärven Nelliminvuonoon. Järven itäisin pitkänomainen lahti on inarinsaameksi *Sulgušjävrčuájá*.

Solkie jaure 1744–45, *Solgasjaure* 1745, *Solkisjaure* 1795–96, *Sulkisjaure*, *Sulgisjaure* 1804. – Suomenkieliset nimimuodot on saatu inarinsaamesta mukauttamalla. Nimen alkuosa on silti inarinsaameksikin tuntematon sana. Jälkiosissa *jávri* ja *juuhá* tarkoittavat 'järveä' ja 'jokea', *čuájá* 'pitkää järvenlahtea'. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Sulva entinen kunta Pohjanmaalla, liitetty 1973 Mustasaareen ja osin Vaasaan, ruotsiksi *Solf*. *Sulwa* 1865; *Solffuo* 1440, *Solfwå* 1443, *Solfweby* 1504, *Sölwo* 1552. – Ruotsinkielisessä nimessä vanha *f*-loppuinen ortografia *Solf* on usein säilynyt näihin päiviin saakka. Nimi kuitenkin äännetään *solv* (ruotsin *å*-äänne). Nimeä on tulkittu useallakin tavalla, mutta tyydyttävää selitystä ei kirjallisuudesta löydy. – Saulo Kepsu (kommentti 2007) on esittänyt, että nimi on alkuaan ollut suomenkielinen ns. partisiippinimi **Sulava*, josta on lyhentynyt muoto *Sulva*. Kylännimen taustalla olisi siis luontonimi. Kun nimen sisältöä ei ole ymmärretty, siitä on voinut tulla ruotsinkielisten käytössä *Solv*. Keskiaikaisissa kirjoitusmuodoissa nimen lopussa esiintyviä kirjaimia *-o* ja *-å* pidetään pelkkinä kirjurien lisäyksinä, joten joennimestä ei ole kyse (ruotsin *å* 'joki') – MB

Huldén, Lars 2001: 376.

Sumiainen entinen kunta Keski-Suomessa; itsenäistyi Laukaasta 1868 ja liitettiin vuonna 2007 osaksi Äänekosken kaupunkia; myös samanniminen järvi. Järven rinnakkaisnimet *Sumiaisjärvi*, *Iso-Vanki* ~ *Vanginselkä* (hist.). Ruotsiksi *Sumiais*. *Sumiais* 1442, *Sumiois* 1552, *Sumioijs* 1552, *Sumias By*, *Sumiais-Iärvi* 1776–1805. – Nimen kantana on ilmeisesti sanue *sume*, *sumu* 'usva, huuru', *sumea*, *sumia* 'epäselvä näkyvyydeltään' (ilma, maisema), kuuluvuudeltaan (ääni), ymmärrettävyydeltään (puhe); *samea*, *himmeä*; *apea*. Asutus on saanut nimensä järvennimestä, jolle ainoa vertailukohta on Christfrid Gananderin maininnat maagisesta suuresta järvestä Venäjän rajoilla: *Sumus*, "Sumuxen pro sumusten wesien päälle", "Tuonnema sinun manoan, Sumuxen wesiin päälle, Pohjan pitkään perään". Mahdollisesti nimi on syntynyt runsasjärvisen alueen sumuisuudesta. Tyypiltään ja monikolliselta käytöltään nimi liittyy sellaisiin vanhoihin paikannimiin kuin *Antiainen*, *Lumiainen*, → *Luopioinen*. – EMN

Bernsdton, Nils 1965: 110; FMU 3: 251; Ganander, Christfrid 1789a: 88; 1789b: s.v. Sumus; Jokipii, Mauno 1978: 58; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Sumiais → **Sumiainen**

Summa kylä, taajama ja kartano Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahtea, *Summanjoen* (*Sumu åå* 1555–1556) rannalla. *Summo ntl* (= nautakunta) 1543, *Swmaby* 1544, *Summoby* 1573. – *Summa-*, *Summan-*, *Summas-*nimiä on etenkin Itä-Suomessa. Yhteistä niiden kohteille näyttää olevan, että ne usein liittyvät vesistöön ja varsinkin kapeikkoihin, salmiin, kannaksiin jne. Myös Länsi-Suomen harvat *Summa*-nimet viittaavat samaan (esim. *Summakallio* suon katkaiseva kapea kallioharjanne Köyliössä, *Summassaari* järven yli johdavan saari- ja luotojonon suurin saari Hauholla). Kyse lienee vanhoista eränimistä ja tavasta nimetä helpoin ylityspaikka tai vesillä liikkujan näkökulmasta ahtain, hankalakulkuisin kohta vesireitissä. Haminan *Summassa* nimenannon kohteeksi voi ajatella kapeikkoa, josta joki on ollut helpoin ylittää mutta joka samalla on veneilijän kannalta vaikein kuljettava. Sippolalainen Viljo Kujala kirjoittaakin Suomen murteiden sana-arkistoon 1960 lähettämässään tiedossa: "Summan kylässä Vehkalahtella on Summajoessa todella sellainen merkilinen paikka, jossa maantie menee joen yli niin, että siltaa ei ole." Vrt., että sanalla *sumpa* ~ *summa* on karjalan kielessä ja

Sulvan kunta liitettiin Mustasaareen ja osin Vaasaan vuonna 1973; tiekarttaote on vuodelta 1966.

suomen itäisimmissä murteissa merkitys 'ahdas, tiukka, tiivis, tiheä'. – MV

BFH 5: 39; Hausen, Greta 1920–1924: 838; Jaakko Teitin valitusluettelo: 90; Nissilä, Viljo 1963: 308; SKES s.v. sump; SMISA.

Summanen järvi Saarijärvellä Keski-Suomessa, rinnakkaisnimenä *Summasjärvi*. *Sumbaierui* 1552, *Sumbaerff(u)ij* 1564, *Summaierffui* 1561, *Sumasierffui* 1561, *Somanen* 1738. – Järvi kuului hämäläisten Sumpasalon erämaihin (*Sumbasalo är(e)marcj* 1564). Järven Summassaareessa toimii matkailukohteena rekonstruoitu kivikauden kylä. Viljo Nissilä on pitänyt nimeä osoituksena karjalaisesta vaikutuksesta seudulla. Järven alkuperäisen nimen **Sumpajärvi* alkuosan hän on yhdistänyt Laatokan seuduilta tavattuun murrenanaan *sumpa* ~ *sumba* ~ *sumbu* 'ahdas, tiukka, tiivis, tiheä, rikas' yms. Nimi on eräaikainen ja viitannee ahtaisiin kulkupaikkoihin (→ *Summa*), jollaisia ovat Lannevedeltä tulvaessa kannasta puhkova mutkainen Lannejoki ja Kiimajärveltä tulvaessa *Sahi*-niminen virta, Kallinjärvestä virtaava Kallinkoski ja etenkin sen Summasen puoleisessa päässä Summaskosken suussa oleva kivikkoinen virta. Nimi on voinut kehittyä nykymuotoonsa seuraavasti: *Sumbajärvi* > *Sumpanen* > *Summasjärvi* ~ *Summanen*. *Summasjärvi* on Saarijärvellä myös kylän nimi. – SP

Nissilä, Viljo 1963c: 300, 308; SKES s.v. sump; NA.

Sumparn → *Sompasaari*

Sumsa kylä *Sumsajärven* (murteessa vanhastaan *Sumpsajärvi*) ympärillä Sotkamossa Kainuussa. *Sumpsajerfui* 1650, *Sumsajärwi* 1651. – Kuhmossa on Kainuun toinen *Sumsajärvi* (*Sumpsajerfui* 1650). Kumpikin järvi on keskeltä kapea, joten nykykainuulaiset olisivat luultavasti antaneet kummallekin nimen "Salmijärvi". *Sumsa*-nimet ovat karjalaisperäisiä, vrt. karjalan *sumttša* 'laukku'. Karjalaisen laukkukauppiaan avattu ja lattialle levitetty laukku on keskeltä kapeimmillaan. – AR

Räisänen, Alpo 1982: 85; KA: MH 107/2D 3/I, TUOKKO.

sund sana *sund* 'salmi' on yleinen germaanisissa kielissä. Sana on yhdistetty etymologisesti verbiin *simma* 'uida', ja sen alkuperäinen merkitys on 'paikka, joka ylitetään uimalla'. Ainek-

sen *-sund* sisältäviä nimiä (määräisessä muodossa *-sundet*) on yhteensä noin 2 500, ja niitä on koko ruotsinkielisellä alueella. Muotoa *-sund* esiintyy yleisesti Ahvenanmaalla ja läntisellä Turunmaalla (esim. *Ledsund* Lemlandissa, *Storsund* Nauvossa); alueen muissa osissa muoto *-sundet* on tavallisempi (*Storsundet*, *Ösundet*). Paristakymmenestä nimestä on tullut kylännimiä, esim. → *Jungsund* Mustasaareessa, → *Mjösund* Kemiössä ja → *Spjutsund* Sipoossa. Luontoniemen alkuosana on usein sen paikan nimi, joka sijaitsee salmen toisella puolella kylää vastapäätä (tyyppi *Sommarö sund*). Seuduilla, joilla on aiemmin ollut ruotsalaisväestöä, esiintyy monia tähän yhteyteen kuuluvia *-sunti* tai *-suntti*-aineiden sisältäviä lainanimiä, esim. *Bastholmansunti* Porissa ja *Reisuntti* (< *Bredsundet*) Rymättylässä, mutta samoja aineksia on käytetty myös täysin suomenkielisiä nimiä muodostettaessa, esim. *Haapasunti* (Siikainen), *Isosunti* (Loppi), *Kivisuntti* (Ikaalinen). Tavallinen *Trängsund(et)* (ainakin 26 tapausta) vaikuttaa "vaeltavalta" nimeltä. Sitä esiintyy luoteisesta Kruunupyystä kaakkoiseen Viipuriin, jossa Uraan ulkosataman viereistä salmea kutsuttiin ruotsiksi nimellä *Trängsund* jo 1540. Nimet eivät tarkoita vain vesiväyliä; esim. *Tranksunti* Ylihärmässä on metsäaukeama. Myös Ruotsissa *Trängsund* on usein esiintyvä nimi, mm. 1400-luvulta lähtien se on tunnettu erään Tukholman kujan nimenä. – PS

FSO-lex s.v. SUND, -sund; FSO saml.; Hellquist, Elof 1948: s.v. I sund; Nissilä, Viljo 1978: 217;

Stahre, Nils-Gustaf 1982: 75.

Sund kunta Ahvenanmaalla. *Sunde* 1352, *Sunda* 1353, *Sund* 1543. – Nimi on alkuaan salmennimi (ruotsin → *sund* 'salmi') ja on tarkoittanut nytemmin mataloitunutta salmea, josta ovat jäljellä sisäjärvet *Östra Kyrksundet* ja *Västra Kyrksundet*. – PS

Huldén, Lars 2001: 70.

Sundeukuäti → *Fouvinkotapäa*

Sundet → *Sunti*

Sundom osa Vaasan kaupunkia, aiemmin Sulvan kylä Pohjanmaalla. Kylä oli jo 1500-luvun keskivaiheilla jaettu kahtia, toisen kylän nimi esiintyy kirjoitusmuodoissa *Murmesund* 1440, *Murmusund* 1443, *Mormesund* 1543, *Murmursundh* 1548, toinen nimellä *Kälsö* 1548. – Kylät tulivat suunnilleen vastaamaan isonjaon *Översundomia* ja *Yttersundomia*. Yhteisnimi *Sundom* tavataan vuodesta 1548 alkaen. – Vanhoista kartoista, maankohoamisen tutkimuksista ja nykyisestä maastosta käy selvästi ilmi, kuinka kylien asutus on syntynyt jopa kolmen salmen rannoille. Nimi sisältää ruotsin sanan *sund* 'salmi' sen keskiaikaisessa monikollisessa *om*-loppuisessa sijamuodossa. *Sundom* on hyvinkin voinut syntyä sanonasta "gårdarna, byarna vid sundom" 'salmien rannoilla olevat talot, kylät'. Saulo Kepsun mukaan (kommentti 2007) vanhin kyläpaikka on ehkä ollut yhden salmen luona, ehkä *Yttersundom*, jossa on ollut kantatalo *Sund*. Vasta kun asutus levisi *Översundomiin*, syntyi nimi *Sundom*. – *Sundom* tavataan kylännimenä myös Tammisaareessa (*Sundom* 1549, *Siundom* 1557, *Sundom* 1564). Itä-Uudellamaalla tämänkaltaisia asutusnimiä on niin runsaasti, että niissä *-om*-näyttää kehittyneen säännönmukaiseksi johtimeksi, varsinkin silloin, kun paikannimiä on muodostettu asukkaannimityksistä. – MB

Blomqvist, Marianne 1994: 73–75; Huldén, Lars 2001: 39, 201, 299, 376–377.

Sunila kaupunginosa Kotkan Karhulassa Kymenlaaksossa, ruotsiksi → *Bärnäs*. *Sunila* 1537. – Nimi on alkuaan merkinnyt vain yhtä taloa, mutta laajentunut siitä tarkoittamaan ensin kylää (*Sunila* 1697), sitten kaupunginosaa ja teollisuusaluetta. Talon nimeen sisältyy isännän nimi *Suni*, joka on kansanomaisen muunnos skandinaavisesta miehennimestä

S

Sune ~ Sone, esim. *Sune Håkansson* 1362 Viipurissa. – SP

Hausen, Greta 1920: 891; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Suni, Sunila; DF: 699.

Sunnanberg

1. kylä Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Sunnanberg* 1540.

2. kylä Sauvossa Varsinais-Suomessa. *Sonnanberg* 1540.

Alkuosan *sunnan* merkitsee nykyruotsissa 'etelästä, etelän puolelta', mutta muinaisruotsissa se oli myös prepositio, jonka merkitys oli 'eteläpuolella'. Nämä kaksi nimeä ilmaisevat siis vain sen, että paikka sijaitsee vuoren (ruotsin *berg* 'vuori') eteläpuolella. Kummassakin paikassa vuori on huomattava maastokohde. Sauvon *Sunnanberg*-nimelle otettiin 1964 suomenkielinen "käännösnimi" *Etelämäki*. – PS

Huldén, Lars 2001: 128, 166.

Sunniemi kylä ja kartano Ulvilassa Satakunnassa, ruotsiksi *Sonnäs*. *Sonanäs* 1452, *Sonnenæs* 1481, *Sunnäas* 1679; *Sunniemi* 1849. – Paikka on ollut aiemmin niemellä, ja se on vieläkin muuta maastoa ylävämpää metsämaata Kokemäen- ja Harjunpäänjoen varsilla peltoaukeiden välissä. Jalmari Jaakkolan mukaan *Sonnäs* on ollut alkuaan kirkollinen uudistila, joka on saanut nimensä *Sune*-nimisestä lampuodistaan eli tilan vuokraajasta. – SP

Ilmarinen 18.6.1849; Jaakkola, Jalmari 1926: 75; Ojansuu, Heikki 1920: 210–211; HisKi (Pori).

Sunti pieni, matala ja hidasjuoksuinen joki Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Sundet*, *Stadsundet*. *Stads-Sund* 1744, *Gamla Carleby sund* 1757, *Stadsens Sund* 1763. – Alkuperäinen on ruotsinkielinen nimi *Sundet*, joka on → *sund* 'salmi' -sanan määräinen muoto. Nimi on alkuaan tarkoittanut salmea, joka yhdisti mereen vielä keskiajan lopussa kaupungin keskustan kaakkoispuolen lakeuden peittäneen sisäselän. Seudun vanhimmissa kartoissa osa siitä on vielä näkyvissä ja Sunti on 100–200 metrin levyinen. – PS

Chartographia Ostrobothnica: kartat 39, 41; Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 111;

Mickwitz, Axel – Möller, Sylvi: 8–9, 18–19; Wikar 1744.

Suo-Anttila kylä Luumäellä Etelä-Karjalassa. *SuoAnttilaby* 1602, *Suoantila* 1737, *Suo-Anttila* 1976. – Nimi on lähtöisin talonnimestä, jonka alkuaan liittyy Luumäellä tyypilliseen tapaan asuinpaikkaa kuvaava maastosana, jälkiosassa näkyy varhaisen isännän nimi *Antti*. Muita samankaltaisia talonnimiä alueella ovat esim. *Suo-Heikki* (1768 *SuoHenric*), *Suo-Knuuti* (1767 *Suo-Knuti*) ja *Suo-Yrjö* (1767 *Suo-Jöran*). – SP

GT-kartta 1976 MMH; HisKi; KA:VA 5808: 15.

Suobbat → *Sompio*

Suodenniemi entinen kunta Pirkanmaalla. Liitettiin Vammalaan 2007. *Sode[n]niemi* 1540 (kylä). – *Suodenniemen* rukoushuonekunta (perustettu 1684) ja kappeliseurakunta (1853) kuuluivat Mouhijärveen. Seurakunta itsenäistyi 1908. – *Suodenniemi* oli nimenä kylällä, johon rakennettiin kirkko 1600-luvulla. Nimeä lienee käytetty ensin niemestä, jossa kylä on, vaikka siitä ei ole säilynyt tietoa. Sitten uusi kirkko on rakennettu Kirkkojärven itäpuolelle, ja siellä olevaa nykyistä kirkonkylää sanotaan *Suodenniemeksi* (myös *Pohjakylä*, *Kirkonkylä*). Nimeä *Pohjakylä* on käytetty joskus pitäjännimenäkin. Vanhankirkonlahden rannalla olevasta muutaman talon kylästä, jonka virallisena nimenä on edelleen *Suodenniemi*, käytetään puheessa nimeä *Soila*. Heikki Ojansuun ja Pertti Virtarannan tulkinnan mukaan nimen *Suodenniemi* alkua on *suo*-sanan muoto. Satoja vuosia sitten paikkakunnan murteeseen on kuulunut sentyyppisiä monikon genetiivimuotoja, jotka yleiskielistettyinä olisivat *maaden* (murteessa *maaren*, *maalen*, aikaisemmin *maaden*), *suo* : *suoden* jne. Muodot *soitten*, *maitten* jne. olivat jo 1800-luvulla syrjäyttäneet ne, mutta pois käytöstä jääneet vanhat muodot ovat kiteyty-

neet joihinkin paikannimiin. Esim. Laviassa oleva *Suodenjärvi* (nykyisin kuivattu järvi) on saanut nimensä soisuudestaan. Myös nimi *Soila* voi pohjautua sanaan *suo*. – Tienoo ei kuitenkaan ole erityisen soista. Koska vanhassa murteessa nykyiset *Suoden*-alkuiset nimet on sanottu *Sualen*-, *Suodenniemen* nimen taustalla voi olla myös sana *suoli*. Kylään tulee oja *Suodenjärvestä*, jonka muoto on suolimaisen pitkä ja kapea. Järven nimi on voinutkin alkujaan sisältää sanan *suoli*. Silloin se olisi rypään kantanimi. Nimestä **Suolijärvi*, **Suolenjärvi*, **Suoli*, **Koiransuoli* tms. olisi saatu ensin ojan nimi **Suolenjoki* tms. ja siitä niemennimi. Nimien alkua olisi yhdistetty saanaan *suo* vasta myöhemmin. – SBS

Ojansuu, Heikki 1920: 213; Virtaranta, Pentti 1946: 150, 152–153; KA 1920: 26.

Suokumaa kylä Joutsenossa Etelä-Karjalassa. *Sokuma* 1556, *Sääkunma* 1562, *Suokuma* 1736. – Sanaan → *maa* loppuvat nimet ovat Etelä-Karjalassa usein vanhojen kaskimaiden tai erämaaomistusten nimiä. Alkuosana tällaisissa nimissä on tavallisesti henkilönnimi, joka viittaa kasken raivaajaan tai alueen omistajaan (vrt. esim. → *Nuijamaa*). Nimen *Suokumaa* alkua *Suoku* ei kuitenkaan ole helposti yhdistettävissä mihinkään henkilönnimeen. – Suokumaa kylän rajalla on *Suokumaanjärvi* eli *Hiirenjärvi*. Nimi *Hiirenjärvi* on vanhempi, ja se oli käytössä pääasiassa Jääskessä, jonka Kuurmanpohjan kylässä suurin osa järveä sijaitsee. Nimi *Hiirenjärvi* johtuu järven eteläpäässä olevan kulmakunnan asukkaiden sukunimestä; *Hiiri*-, *Hiirinen*- ja *Hiironen*-nimisiä oli siellä asunut jo 1500-luvun puolivälistä lähtien, esim. *hirine(n) tomas* 1550, *Lauri Hiron* 1571. – LL

Ylönen, Aulikki 1957: 861; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Suolahti entinen kaupunki Keski-Suomessa; erotettiin Äänekosken kunnasta kauppalaksi vuonna 1932, tuli kaupungiksi 1977 ja liitettiin 2007 taas osaksi Äänekoskeä. *Solax Keijitele* 1552, *Solax bij* 1559, *Suo Lax* 1752. – Nimi on alkujaan kuulunut Ala-Keiteleen pitkästä kaakkoishaarasta itään kaartuvalle lahdelle, jonka *Mutapohja*-nimiseen perukkaan laskee *Suojärvi*. Suomaasto antoi nimen lahdelle ja

Entisen Suolahden kaupungin vaakuna on saanut aiheensa samasta vesialueesta kuin kaupunki nimensä; soinen lahti on ollut kurkien suosima levähdyspaikka.

lahti puolestaan ympäröivälle asutukselle, joka varsinaisesti alkoi kehittyä 1800-luvun lopulla teollisuuslaitosten ja rautatien rakentamisen myötä. – EMN

Berndtson, Nils 1965: 109; Suomenmaa 7 (1978): 503; KA: MH 32; NA: 1500-luvun

poimintakokoelmat.

Suolijärvi pitkä ja kapea järvi Tuuloksessa Kanta-Hämeessä. *Suoli järvi* 1776–1805. – *Suolijärviä* on erityisesti hämäläisellä alueella; monet niistä ovat pieniä, toinen isompi Suolijärvi on Hyvinkään Kytäjällä. Järvien pitkänomaisuus ja mutkaisuus on antanut syyn verrata niitä suoliin tai suolisto. Hankasalmen Suolijärven lähellä olevaa asutusta kutsutaan *Suolijoeksi*, joka lienee järveen etelästä laskevan Pajojoen vanha nimi. – Kansanselityksen mukaan Toivaalasta Syrjäntakaa kohti tullut jättiläinen yritti hypätä järven yli, mutta repäisi vatsansa Kaluvuoreen, jolloin suolet valuivat järveen. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 222; Vahtola, Jouko 1980: 246; NA: Paikannimikokoelmat (Hauho).

Suolisvuono saI Čuolisvuonā, saKo Čue'lesvuōnn, Inarijärven vuono eli lahti Inarissa Lapissa. Vuonon pohjoispuolella on siitä vain kapean kannaksen erottama *Suolisjärvi*, saI Čuolisjärvi, saKo Čue'lesjäu'rr. *Kiölisiaur* 1598, *Kiullis Järffwi* 1671, *Sulistjaurf* 1672, 1732, *Sulles Vuonne* 1744–45. – Suomalaiset nimiasut ovat lainaa saamesta, jossa nimen alkuosa on merkitykseltään ja alkuperältään tuntematon. Loppuosa *vuonā*, *vuōnn* merkitsee 'vuonoa', mutta sitä käytetään myös järvien suurista, vuonomaisista lahdista. Sana *jävri*, *jäu'rr* merkitsee 'järveä'. Suomessa nimet ovat kansanetymologisesti yhdistyneet sanaan *suoli*. – AA ja SA

Itkonen, T. I. 1966: 12; Johnsen, O. A. 1923: karttaliite 4.

Suoloöielgi → *Saariselkä*

Suolojärvi → *Solojärvi*

Suomā → *Suomu*

Suomasema kylä Orivedellä Pirkanmaalla Längelmäveden länsirannalla. *Somesoma* 1542, *Soomaisema* 1553, *Suomais* 1557, *Suomasema* 1564. – Viljo Nissilä on arvellut nimen olleen alkuaan **Suomasenmaa*, jossa alkuosa olisi sukunimi. Sukunimeä *Suomanen* ei kuitenkaan noilta ajoilta tunneta, sen sijaan kyllä varsinaissuomalaista tarkoittava lisänimi *Suomalainen* (esim. *Somalayni de Riduala* 1340). Jos kyseessä on alkuaan suomenkielinen *maa*-loppuinen nimi, se olisi voinut lyhentyä nykyisen muotoonsa eräalueen nimestä **Suomalaisenmaa*. – Ehkä nimen loppuun ei sisälly sanaa *maa*, vaan johdin. Seudulla on muitakin *-ma*-loppuisia nimiä: *Kopsama*, → *Siitama*, → *Suorama*. Lähikunnissa on lisäksi useita *-sema*-loppuisia nimiä, kuten Pälkäneellä *Kuisema*, Lempäälässä *Rautasema* ja Ruohosema, entisen Tyrvännön alueella ilmeisesti jo käytöstä poisjääneet nimet *Ahtasema*, *Jalaisema* ja *Lehtisema* sekä Hauholla (tai Tuuloksessa) niin ikään hävinnyt *Suolikuisema*. Sanalla tai sananosalla *sema* ~ *soma* on arveltu tarkoitetun 'joukkoa, paljoutta'. Sitä on ehkä käytetty kollektiivijohtimena samaan tapaan kuin johtimia *-kko*, *-sto* (esim. *koiwikko*, *koivisto*). – Nimen alkuosa *Suoma-* jää avoimeksi. – SP

Nissilä, Viljo 1962: 93; SKES s.v. *sema*; Suvanto, Seppo 1995: 233; KA: Suvanto/ Kangasala s. 909.

Suomenlahti merialue Suomen eteläpuolella, Itämeren lahti, ruotsiksi *Finska viken*. Vielä 1200-luvulla merialueen latinankielinen nimi oli *Mare Estonum* "Vironmeri". → *Suomi* oli keskiajalla yksi maakunta muiden maakuntien joukossa, se joka myöhemmin tunnetaan → *Varsinais-Suomena*. Niinpä on esim. *Finska skären* 1386 tarkoittanut nykyistä Saarismeren saaristoa, jota nykyään kutsutaan *Turunmaan saaristoksi*, eikä siis laajempaa aluetta. Mutta kun Ruotsin valtakunnan itäisiä osia ja sittemmin Suomen suuriruhtinaskuntaa ruvettiin kutsumaan kokonaisuudessaan *Suomeksi*, ruotsiksi → *Finland*, ruvettiin lahtea samalla kutsumaan sen nykyisellä nimellä. Karttoissa kehitys näkyy selvästi. Olaus Magnuksen kuuluisassa kartassa Carta Marina 1539 nimenä on *Mare Finonicum*. Lucas Jansz. Waghenaerin kartassa 1596–1598 lahdella on kaksi nimeä, pohjoisessa *Finnicus Sinus* ja etelässä *Mare Livonicum* eli *Lifflandtsche See*. Kartantekijän näkökulma siis on ratkaissut nimenvalinnan. Huomiota herättää tässä kartassa koko Etelä-Suomen saaristosta käytetty nimi *Die Finnische Scheren*. Joitakin muita nimiä esiintyy myös, esim. Carl Gripenhielmin kartassa 1688 nimenä on *Finske Bottn* (*botten* '(lahden)pohja'), kun taas nykyistä → *Selkämerta* (mahd. myös → *Perämerta*) kutsutaan nimellä *Norre Bottn*. 1700-luvulla nykyinen nimi on vakiintunut. Jonas Hahnin kartassa 1750 nimi kuuluu jo *Finska Wiken*. Suomeksi nimi esiintyy viimeistään 1844: *Suomenlahteen*. – KS

Ehrensward, Ulla 2006; Maamiehen Ystävä 24.8.1844; Zilliacus, Kurt 1990: 12.

Suomenlinna linnoitussaaari ja kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, UNESCO:n maailmanperintökohde vuodesta 1991, ruotsiksi → *Sveaborg*. *Sveaborg* "Sveanlinna" 1750; *Veapori*, *Viapuri*, *Viapori* 1800-luvulla (*Wiaporissa* 1869), *Suomenlinna* 1918. – Asiakirjoissa paikka mainitaan ensi kerran nimellä *Wargskiär* "Susisaari"; Suomenlinnan keskimmäisen saaren nimi on edelleen *Susisaari*, ruots. *Vargön*. Kun saaret sijaitsevat Helsinkiin johtavan laivaväylän varrella, ne otettiin varhain sotilaalliseen käyttöön: ensimmäiset vallit rakennettiin 1656, ja 1748 saarille alettiin rakentaa linnoitusta Helsingin suojaksi ja saaristolaivaston tukikohdaksi. Kun Suomi liitettiin Venäjään 1800-luvulla, saaret joutuivat venäläisen sotilashallinnon käyttöön, ja Suomen itsenäistyttyä omille puolustusvoimille. Siihenastinen suomalaisnimi *Viapori*, joka on äänteellinen mukaelma *Sveaborgista*, muutettiin viralliseksi *Suomenlinnaksi* 13. toukokuuta 1918 Suomen senaatin päätöksellä, jonka allekirjoitti Suomen senaatin talousosaston puheenjohtaja, senaattori P. E. Svinhufvud. Senaatin julistus kuului seuraavasti: "Vuonna 1808 toukokuun 5 päivänä laskettiin Viaporissa alas Ruotsin lippu. Sen jälkeen on siellä 12 päivään huhtikuuta saakka, jolloin venäläiset joukot jättivät linnoituksen, liehunut Venäjän valtakunnan lippu. Sunnuntaina 12 päivänä toukokuuta 1918 nostettiin Hallituksen länän ollessa linnoituksen ylitse itsenäisen Suomen valtakunnan oma lippu. Tämän jokaista suomalaista sydäntä ilahuttavan kansallisen saavutuksen ja historiallisen merkkitapausten johdosta ja muistoksi on Suomen Senaatti päättänyt ja määrännyt, että puheenalaisen linnoitusten nimi on tästä lähtien oleva Suomenlinna. Kuitenkin saa ruotsalaisessa virkakielessä käyttää nimeä 'Sveaborg'." – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 230–231; Sanomia Turusta 27.8.1869; Suomen asetuskoelma 43/1918, s. 7.

Suomenniemi kunta Etelä-Karjalassa. *Somenemiby* 1544, *Some(n)nemi* 1551 (Lappeen kylä), *Suomenniemi* 1701 (Savitaipaleen kylä). – Suomenniemi mainitaan asiakirjoissa jo 1400-luvun alussa Lappeen kylänä. Myöhemmin se kuului ensin Taipalsaareen (silloiseen Taipaleen pitäjään) ja sitten Savitaipaleeseen. Vuonna 1689 Suomenniemestä muodostettiin omaksi seurakunnakseen. Pitäjän koillisosassa on *Suomijärvi*-niminen järvi. Pitäjän kirkonkylä, sekin nimeltään *Suomenniemi*, sijaitsee Suomijärven ja Kuolimon välisellä niemimaalla, joka mahdollisesti on ollut nimeltään **Suomenniemi*. Nimet *Suomijärvi* ja *Suomenniemi* kuuluvat Etelä-Karjalan lukuisiin *Suomi-*, *Suomen-*alkuisiin nimiin. Niiden on katsottu todistavan eräasutuksesta ja asutussiirrosta, joka 1200-luvun lopulla ja 1300-luvun alussa suuntautui Etelä-Karjalaan Varsinais-Suomesta; sanoilla *Suomi* ja *suomalainen* on alkuaan nimittäin tarkoitettu varsinaissuomalaista heimoa. – LL

HK 1701; Laamo, Anne 2003: 16; Paloposki, Toivo 1966: 104–105; Rosén, Ragnar 1945: 15–16;

Suomenmaa 7: 174–176; Viljuna, Kustaa 1948: 51; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Suomensalo saari Saimaalla Joutsenossa Etelä-Karjalassa. – Saaren nimi kuuluu *Suomi-* tai *Venäjä-*sanalla alkavien nimien ryhmään, joka ulottuu Saimaalta Suomenlahdelle. Suur-Saimaalla ovat tähän ryhmään kuuluvia muita nimiä esim. *Venäjänluoto*, *Venäjänkivi* ja → *Venäjänsaari*. Ragnar Rosén sijoittaa (1945) näiden nimien synnyn Pähkinäsaaren rauhaa edeltäneeseen aikaan 1200- tai 1300-luvulle ja katsoo niiden kertovan hämäläisten ja karjalaisten heimorajasta. Nimenosalla → *salo* on tässä nimessä merkitys '(suuri) saari'. – LL Rosén, Ragnar 1945: 15–16.

Suomenselkä vedenjakaja. Erottaa Pohjanmaan jokialueen Sisä-Suomen järvalueesta. Eroaa Maanselästä Itä-Karjalassa, tulee Suomen puolelle Kuhmossa Märkävaarassa ja suuntautuu Naulavaaraan sekä siitä lounaaseen Isonjoen Lauhavuo-

S

reen. – Nimi on ilmeisesti oppitekoinen ja muodostettu kansallisvaltion rakentamisen hengessä: se mainitaan maantieteellisiä ja historiallisia tietoja esittävässä koulukartassa 1858 (*Suomenselkä*), jolloin Suomen historian professori Z. Topelius oli juuri päättänyt nelisen vuotta kestäneet Suomen maantieteen luennot Helsingin yliopistossa. Nimellä ei ole ruotsinkielistä vastinetta; esim. Morgonbladet kertoi 1881 perhonenkeruusta ”i närheten af *Suomenselkä*” ja sanomalehti Finland mainitsi puolestaan 1885 Suomen- ja Maanselän harjut ”*Suomen- eller Maanselkäs åsar*”. → *selkä*, → *Maanselkä*. – SP

OT 1913; Morgonbladet 2.6.1881; Finland 9.1.1885; Topelius, Zacharias 1873:9; VKS 1984: 134, 135.

Suomi maannimi 'Suomen maa', valtiollisesti vuodesta 1917 itsenäinen tasavalta; varhemmin maan lounaisosaa, lähinnä myöhemmän maakuntana tunnettua Varsinais-Suomea tarkoittanut aluenimi. Nimen vanhin tunnettu kirjoitusasu lieinee Pähkinäsaaren rauhan rajakirjassa oleva *Somewesi* 1323 'Viipurinlahtea tai sen pohjukkaa tarkoittanut *Suomenvesi*'. – *Suomi*-nimen alkuperä on kiinnostanut niin tutkijoita kuin maallikoitakin jo vuosisatojen ajan, ja eri tavoin perusteltu- ja nimen selityksiä on kertynyt suuri joukko. Rakenteeltaan kaksitavuinen *e*-vartaloineen *Suomi* voisi olla ikivanha kielen omaperäinen sana, jollaiseksi tulkittuna se on kytketty mm. sanoihin *suo* ja *suomu*. Nimen taustaksi on esitetty myös *suoda*-verbin merkityksiin 'sallia, antaa, tarjota, lahjoittaa' pohjautuvia *Suoma*-nimiä. – Omataustaisten selitysten lisäksi *Suomi*-nimen alkuperää on etsitty myös vieraista kielistä. Useimmissa lainautumiseen perustuvissa etymologioissa *Suomi* on yhdistetty alueenimeen → *Häme* ja sen kanssa samaläh- töiseksi osoitettuun saamelaisien itsestään käyttämään nimitykseen *sápmi* (→ *Sápmi*). Jotkin näistä selityksistä, joissa *Suomi* osoitetaan joko balttilaisperäiseksi tai balttilaiskielten välittämäksi lainaksi, ovat monipuolisesti perusteltuja ja sel- laisina huomionarvoisia. Petri Kallio on kuitenkin äskettäin esittänyt *Suomi*-nimelle lähtökohdiltaan uuden ja perustelluil- taan aikaisempia vakuuttavamman lainaetymologian. Kallion mukaan *Suomi*-nimen taustalla näyttäisi olevan balttilaiskiel- ten erityiskehitystä vanhemmasta yhteisindoeurooppalai- sesta kielimuodosta juontuva laina. Lähtökohtana voisi olla ikivanha indoeurooppalainen 'maata' merkinnyt sana, jonka varhaiskantasuomalaiset kolmannen esikristillisen vuosituhannen puolimaissa omaksuivat keskuuteensa muuttaneilta vasarakirveskansan ihmisiltä muodossa **coma* ja josta sitten kantasuomessa tapahtuneiden äänne muutosten ja sanan erisnimeksi hahmottamisen jälkeen päädyttiin nykyiseen *Suomi*-nimeen. Toinen edellistäkin todennäköisempi lähtö- kohta voisi Kallion mukaan olla samasta indoeurooppalaisesta juuresta kehittynyt 'ihmistä' merkinnyt sana, jota varhais- kantasuomalaisien keskuuteen muuttaneet ja heihin aikaa myöten sulautuneet indoeurooppalaisen vasarakirveskansan jäsenet käyttivät tarkoittamassa itseään, omana nimitykse- nään, ja joka **coma*-asuina periytyi myös varhaiskantasuoma- laisille esivanhemmillemme heidän itsestään käyttämäksi nimitykseksi. Sanan myöhempi äänneellinen kehitys johti muotoon **sōmi* ja edelleen nykyiseen muotoon *suomi*. Kallion esittämä etymologia on kielellisesti moitteeton ja myös asia- taustaltaan uskottava. Kuten Kalliokin huomauttaa, monien sukukansojemme ja muidenkin kansojen itsestään käyttämät kansallisuuden- tai heimonnimitykset perustuvat alkuaan 'ih- mistä' tai 'miestä' tarkoittaneisiin sanoihin ja monet tällaiset nimitykset ovat vieraiden (valloittaja)kansojen kielistä omak- suttuja lainoja. *Suomi*-sanan lainautumisen ja myöhemmän maannimeksi kehittymisen asutus- ja kulttuurihistoriallista taustaa on useissa tutkimuksissaan selvittänyt Unto Salo.

Hänen mukaansa arkeologisen tutkimuksen luomaa taustaa vasten on hyvin perusteltua olettaa, että nykyisen Suomen etelä-, lounais- ja länsiosiin vuoden 3200 vaiheilla ennen ajanlaskun taitetta levittäytynyttä indoeurooppalaiseksi tul- kittua vasarakirveskulttuuria edustava väestö, jonka arvel- laan seuraavan runsaan vuosituhannen aikana sulautuneen aluetta asuttaneeseen kantaväestöön, jätti alkuperäisväestön varhaiskantasuomeksi oletettuun kieleen lukuisien mui- den indoeurooppalaisten lainasanojen lisäksi myös omaan kansanryhmään kuuluvaa ihmistä tarkoittavan nimityksen **coma* > *suomi*. Aluksi indoeurooppalaisena lainana omak- suttu *suomi* tarkoitti siis rannikkoasutuksen piiriin kuuluvan ihmisryhmän jäsentä ja kollektiivina myös koko ryhmää. Täl- laiseen käyttöön viittaa vielä esim. sananparsi *Laittain suomi kiittää* 'moittien suomalainen (= lounais-, varsinaissuoma- lainen) kiittää'. Ajan mittaan *Suomi* sitten vakiintui rannik- koasutuksena tunnetun väestön asuinalueetta tarkoittavaksi paikannimeksi ja keskiajalla lounaisen maakunnan viralli- seksi nimeksi. Historiallisena aikana *Suomi*-nimen kattama alue laajeni sekä kirkollisen että valtiollisen hallinnon alueel- lisen kasvun myötä itään ja pohjoiseen ja *Suomi* vakiinnutti nykyisen merkityksensä virallisena maannimenä. Samalla nimen varhaisempana alueellisenä kohteena ollut lounainen maakunta sai uuden nimen → *Varsinais-Suomi*. Eri alkuperää oleva maan ruotsinkielinen nimi on → *Finland* ja maakunnan vastaavasti → *Egentliga Finland*. – AH

Kallio, Petri 1998: 613–620; Koivulehto, Jorma 1998: 428–433; Salo, Unto 2000: 19–24; Salo, Unto 2003: 5–29; SSA s.v. Suomi.

Suomu myös *Suomujoki*, sal *Šuomâ*, Luton oikeanpuoleinen sivu- joki Saariselällä Sodankylässä Lapissa. *Suomusjoki* 1804, *Suomu-än* 1842, *Suoma-kätan* 1852. Joen varrella on retkei- lytupa, jota kutsutaan nimellä *Suomunruoktu* ja joka on ikään kuin perintöä 1700–1800-lukujen autiotuvasta. – Suomen- kielinen nimi on mukailtu saamenkielisestä, osittain ehkä tulkittamalla nimi samaksi sanaksi kuin sal *čumâ* 'kalan- nahka' tai *čumäs* 'suomu(s)'. Nimen alkumuoto on lähtöisin Sompion heikosti tunnetusta saamesta, mutta koska siihen yhdistettävää sanaa ei tunneta muistakaan saamen kielistä, on nimi todettava sekä alkuperältään että merkitykseltään tuntemattomaksi. Nimen *Suomunruoktu* jälkiosa *ruoktu* on uusi laina saamesta ja tarkoittaa 'kotia'. – SA

Castrén, M. A. 1870: 104; Lönnrot, Elias 2002: 234; NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Suomusjärvi kunta Varsinais-Suomessa. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. *Somusierffwi* 1540, *Suomusjerfwi* (kylä) 1685, *Suomusjärfvi Cap.* 1760. – Perustettu 1678 Kiskon kappeliksi. Itsenäiseksi seurakunnaksi 1898. Aiemmin myös nimellä *Laidikka* (*Laidicka Capell* 1692) eli *Laidike* (vielä 1722 *Laidicke Capell*), joka yhä tunnetaan kunnassa kylännimenä. Kappelin vanha nimi perustui vanhimman kirkon sijaintiin Laidiken kylässä (*Laydecke* 1540). Uusi kirkko rakennettiin Suomusjärven kylään 1703. Pitäjän nimi perustuu kylänni- meen ja se järvenimeen, johon sisältyi kalansuomuihin ja ilmeisesti järven kalaisuuteen viittaava sana *suomus*. – SP

Finlands Allmänna Tidning 28.8.1851; Leinberg, K. G. 1886: 44; Varsinais-Suomen maakirja 1540: 391, 392; HisKi (Kisko, Nummi).

Suomussalmi kunta ja salmi Kainuussa. *Suomussalmi* 1683, *Suämussalmi by* 1685. – Nimi on alkuaan tarkoittanut Kian- tajärvessä olevaa salmea, jonka lähelle rakennettiin vuonna 1786 tehdyn päätöksen mukaisesti Suomussalmen ensim- mäinen kirkko. Nimen alkuosaan sisältyi todennäköisesti suomen kielen sana *suomus* '(kalan)suomu', mutta tarkempi nimeämisperuste ei ole tiedossa. → *Ämmänsaari*. – AR

KA:TUOKKO,VA 9186.

Suomutunturi tunturi Kemijärvellä Lapissa. – Suomutunturi sijaitsee pitäjän kaakkoiskulmassa Räisälän kylän kaakkoispuolella. Suomutunturista pohjoiseen on *Suomukangas* ja sen länsipuolella olevassa Kemijärvessä on *Suomulahti*. Lahteen laskee *Suomujoki*. Nimien alkuperää ei tiedetä, mutta ne voivat olla saamelaislähtöisiä. Runsaan 10 kilometrin päässä idässä naapuripitäjän Sallan puolella on *Suomujärvi*, jonka pohjoisrannalla on saamelaisten vanha seitakivi. – KA

Huurre, Matti 1993: 37.

Suonenjoki kaupunki sekä Suontienselältä Iisveteen laskeva joki Pohjois-Savossa. *Sonnejoki* 1415. Porvoon tuomiokapitulin harvinaisessa suomenkielisessä asiakirjassa 2.10.1782 julistettiin päätös ”Haukivuoren ja Pohjanmaan Capelitten rakennoxesta *Suonejoelle*”. *Suonenjoki* ja *Suonijoki* 1799. Itsenäiseksi pitäjäksi 1856. – Asutusnimi on syntynyt joennimestä, joka puolestaan palautuu vanhempaan asuun **Suonejoki* tai **Suonteenjoki*. Tällaiseen asuun viittaavat vanhat asiakirjamerkinnot, ja myös samaan nimiryppäeseen kuuluvan → *Suontenselän* eli *Suontienselän* alkuosa. Nimen nykyasun syntynyt lienee vaikuttanut kansanetymologinen sekaantuminen sanaan *suoni*. – AA

Lappalainen, Pekka 1961: 434; Somerla, Raija 1972: 34; Suomen karttakirja 1799: 111.

Suoniemi entinen kunta Pirkanmaalla, vuodesta 1973 osa Nokiaa. *Suoniemi* (kylä) 1677, *Suoniemi* (kappeli) 1712. – Mainittu Karkun kappelina jo 1693. Erotettiin 1908 omaksi seurakunnaksi. Pitäjälle nimen antanut kylä sijaitsee laajasaa Kuloveteen työntyvässä niemessä, jossa ei kuitenkaan ole suota. – SP

Hiski (Karkku).

Suoniemen kunta liitettiin 1973 Nokiaan ja samalla Turun ja Porin läänistä Hämeen läänin; tiekarttaotteessa vuodelta 1965 pieni kunta on vielä itsenäinen.

Suonankylä kyläkunta Kitkajärven rannalla Posiolla Lapissa. – Nimi on lähtöisin jonkin luonnonkohteen nimestä mutta se on taustaltaan hämärä. Paikan perusteella sen voi olettaa perustuvan johonkin saamen sanaan, joka on jäänyt käytöstä tai

vääntynyt nimessä tuntemattomaan asuun. Taustalla saattaa olla esim. tavallinen maastotermi saP *suotnju*, saI *suánju*, saKO *suánnj* ’heinäsuo, saravaltainen suo’, joka esiintyy määriteosana saamenkielisissä joennimissä. – SA

Suontee murteessa *Suontee*, *Suontie*, *Suonne*, järvi Joutsan, Hirvensalmen ja Pertunmaan kuntien alueella Keski-Suomen ja Etelä-Savon rajalla. *Sondewattnet* 1468, *Eteläs Sontes* 1552, *Suondenjärfwi träsck* 1745, *Suontie Sjö* 1799. – Nimiasu *Suontee* on lohjennut alkuperäisen *Suonne*-asun taivutusmuodosta *Suontee*(*njärvi*). Sanasta *suoni* mahdollisesti johdettu *suonne* on tunnettu murteissa myös maastoon liittyvänä ilmauksena. Järven nimessä se viittaisi vesistön muotoon, sillä varsinkin läntiseltä osaltaan Suontee on kapea ja kaartuva. Vrt. → *Suontenselkä*. – TML

Saloniemi, Marjut 1987: 15–16; Somerla, Raija 1972:35; KA: MMH:n uudistusarkisto C 8 5/4, C 3 2/18; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Suontenselkä myös *Suontenselkä*, pitkä järvenselkä Suonenjoella Pohjois-Savossa; sen pohjoispäässä sijaitsee Suonenjoen kaupunki. *Sondie* 1556, *Soondie* 1567, *Sonten*, *Sonteen*, *Soontienn* 1583, *Suontien Sälkä* 1799. *Suontee*-niminen kylä (*Suotientaipal* 1744, *Suontentaipal* 1765) sijaitsee järven eteläpään länsipuolella. – Luultavasti järven nimi on ensisijainen, ja sen mukaan ovat saaneet nimensä niin Suonteen kylä kuin järven pohjoispäästä lähtevä → *Suonenjokikin*. Alkuosan *Suontee*-alkuperä on epäselvä. Suomessa on toinenkin suurrehko → *Suontee*-niminen järvi Joutsassa, ja molemmilla järvillä on se yhteinen piirre, että niiden keskiosassa oleva salmi jakaa ne kahteen osaan. On todennäköistä, että nimenanto on jotenkin perustunut tähän seikkaan. Lähtökohdaksi sopivaa sanaa ei kuitenkaan tunneta suomen kielestä sen paremmin kuin saamestaakaan, joten on mahdotonta sanoa, ovatko nimet alun perin suomalaisia vai palautuvatko ne alueella aiemmin puhuttuun saamen kieleen. – AA

Somerla, Raija 1972: 35, 37; Suomen karttakirja 1799: 111; Hiski.

Suorama kylä ja asuinalue Kangasalan keskustan tuntumassa Pirkanmaalla. *Suorama* 1540; *Thomas Soora* eli *Thomas Soorama* 1554. – Lähellä on myös *Suoramanjärvi*. Viljo Nissilä on olettanut nimen alkuperäisen muodon olevan **Suoranmaa*. Nimeen voi sisältyä *suora*-sanan paikkaa ilmaiseva johdos *suorama*, vrt. *rantama*. Sillä olisi voitu kuvata pitkää, suoraa reittiä Kirkkojärvestä Suoramanjärven ja Pitkäjärven kautta Kaukajärveen. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 130–131; Nissilä, Viljo 1962:93; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 514–515.

Suovanlahti kylä ja lahti Viitasaarella Keski-Suomessa. *Suovanlax* 1601, *Suowalax* 1713, *Suowanlax* 1715. – Kylä on samannimisen Keiteleen lahden rannalla. Lahden länsipuolella on laaja Suovanniemi ja siitä pohjoiseen Keiteleen Suovanselkä. Pohjoisesta Suovanlahteen laskevat Suotajärven (*Suotajärvi* 1799) vedet. Nämä *Suovan*-alkuiset nimet ovat ilmeisesti saaneet nimen sijainnistaan *Suotajärven* mukaan. Järven nimen on katsottu todennäköisimmin selittyvän sanasta *suota*, joka on tavattu murteistamme merkityksessä ’kiima’ ja ’(poro)lauma’; lähinnä Savossa on eläinten kiimassaolosta käytetty ilmauksia *suovillaan* ja *suovallaan*. – SP

Sivula, Jaakko 1989: 171, 188; SKES s.v. suota, suova, suovallaan; SSA s.v. suota; Stenhammar,

Eeva-Liisa 1987: 136, 137; Suomen karttakirja 1799: 85; Uotila, T.E. 1944: 33–44; Hiski; KA:VA 4354:5.

Supru myös *Vanha Supru*, saP *Sohppar*, talo Kuosnajärven länsirannalla Inarin koillisosassa Lapissa. Inarinsaamessa talosta käytetään nykyisin nimeä *Juhháánpáikki* ”*Juhanintalo*” isännän mukaan, mutta aiemmin myös inarinsaamessa on talon nimenä ollut *Supru*. Kuosnajärven eteläpäässä taas on *Supruniemen* talo, saI *Suprunjargâ* ~ *Suppárnjargâ*, samannimisellä

niemellä. Näistä lounaaseen sijaitsevat *Suprujärvet*, saP *Supru-* tai *Suppärjäävrih*, saP *Sohpparjävrrit* sekä *Supruvaara*, saP *Supru-* tai *Suppärvääri*, saP *Sohpparväri*. Vuonna 1901 inarinsaamesta on kirjattu myös pitkävokaalisia *Supruu*-asuisia muotoja. – Nimiryypään alkuosa muistuttaa koltansaamen sanaa *sääbbar* 'kokous', joka on lainattu venäjältä ja jota on käytetty etenkin lapinkylän kokoontumisten nimenä; tähän koltan sanaan pohjautuvia nimiä tunnetaankin Norjan puolelta vanhan Näätämon kolttakylän alueelta pohjoissaamelaisaineissa asussa *Soppar-* (eikä *Sohppar-* kuten *Suprun* pohjoissaamelaisissa asussa). *Supru*-nimien yhdistämistä näihin vaikeuttaa se, ettei inarinsaamesta todettujen *Suppär-* ja *Supru(u)*-nimimuotojen suhde koltan *sääbbar*-sanaan ole äänteellisesti odotuksenmukainen. Sitä paitsi pohjoissaamelaisella alueella on kaksikin *Sohppar*-nimistä kylää Ruotsin Lapissa asti (suomeksi *Soppero*) sekä Ylä-Tenoon Norjan puolelta laskeva *Sohpparjohka*, eikä kumpaakaan nimiryypästä voi selittää venäläisperäisellä *sääbbar*-sanalla, vaan pohjaksi olisi oletettava erillistä sanaa *sohppar* ja sen inarinsaamelaisista vastinetta *suppär*. Tällaisia ei kuitenkaan tunneta, joten *Suprun* alkuperä jää epävarmaksi. – AA ja SA

Surnujärvi saP *Čurnäjävi*, varsinkin aiemmin *Curnäjävi*. Järvi Inarijärven koillispuolella Inarissa Lapissa, laskee Inarijärven *Surnuvuonoon*, saP *Čurnävuonä*. Järven kaakkoispuolella, Suomen ja Norjan rajalla, on tunturi *Surnupää*, saP *Čurnuäivi*, saP *Čordnoäivi*. *Tiornoifwi* 1740, *Sorneoive* 1741. – Suomalainen ja kaiketi myös pohjoissaamelainen nimi on mukaelma inarinsaamesta. Nimen alkuosana on tuntematon sana *Curnä*, jota on sanottu muinaiseksi miehennimeksi, mutta selvää nimeen liittyvää perimätietoa ei ole tavattu. – SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Susiluola luola Lapväärtissä Kristiinankaupungissa, lähellä Karijoen kunnan rajaa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Varggrottan*. – Luola on vaakasuora aukko korkeassa Susivuorella, joka on Pyhävuoren pohjoisosa. Luolan olemassaolo on ollut tiedossa vuosisatoja ja se on ollut paikallinen nähtävyys. Eri aikojen geologisissa mullistuksissa maamassat ovat täyttäneet luolan 2,6 miljoonan vuoden aikana. Vuonna 1995 luolaa alettiin tyhjentää, koska siitä aiottiin tehdä matkailunähtävyys. Tyhjennyksen yhteydessä luonnonkivien seasta löydettiin ihmisen muovaamiksi oletettuja kiviä. Löydöt sijoittuvat maakerrostumaan, joka on peräisin jääkausien väliseltä lämpimältä kaudelta ennen 120 000 vuotta sitten alkanutta viimeisintä jääkautta. Löydettyjen esineiden perusteella on arveltu ihmisten oleskelleen luolassa tuohon aikaan. Luola on siten vanhin Suomesta tunnettu asuinpaikka, josta on löydetty Pohjoismaiden vanhimmat merkit neandertalinihmisten olosta paikalla. – Luolan nimi liittyy luolavuoren nimeen *Susivuori* – *Vargberget*, jolla on paljon vastineita ympäri Suomea. – PS

www.susiluola.fi; www.nba.fi/fi/susiluola.

suu on koko Suomessa tunnettu luonto- ja asutusnimien jälkiosa. *Suu* merkitsee nimissä 'aukkoa; (alku)päättä', esimerkiksi joen, salmen tai solan alku- tai loppukohtaa. Peruskartoissa *suu*-loppuisia nimiä on lähes 1 000. Yli puolet on talonnimiä ja muita asutusnimiä. Vesistönimiä on pari sataa ja maastonimiä vajaa sata. Yleisimmät nimet ovat *Joensuu* (162), *Kujan-suu* (125), *Tiensuu* (94), *Tuulensuu* (75), *Ojansuu* (54), *Puron-suu* (27), *Salmensuu* (26), *Jokisuu* (23) ja *Solansuu* (11). – TS

Paikannimirekisteri 2005.

Suullisniemi kaupunginosa ja niemi Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Karhulaa, puheessa myös *Suullisniemi*, *Suulliska*. *Solis Njemi* 1789. Niemen ja Popinniemen välinen lahti: *Suullislahti* eli *Suulliskanlahti*. – *Suullinen-*, *Suullis-*nimistä useim-

mat ovat Hämeestä. Yhteistä niille on, että ne liittyvät paikkoihin, joissa joko saari tai niemi ikään kuin sulkee lahden suun: *Suullisensaari* Virroilla ja *Suullissaari* Luopioisissa ovat lahden suulla olevia saaria. Hollolan *Suullistenpohja* on lahti ja *Suullistenkäski* sen suulla oleva niemi. Samanlainen lahden suulle työntävä niemi on myös Kotkan *Suullisniemi*. Hämäläismurteissa, joihin Kymenlaakson murrekin kuuluu, sanalla *suullinen* on merkitys 'astian korkki, tulppa; tynnyrin tai leilin suuaukko'. – MV

Ulvinen, Arvi & al. 1960: 592; SMSA.

Suupohja Etelä-Pohjanmaan eteläosasta käytetty nimitys, ruotsiksi *Sydösterbotten Suupohjassa* 1859. Vaasan läänin seutukaavaliitossa 1971 Suupohjan määriteltiin tarkoittavan aluetta, joka sijaitsee Pohjanmaan eteläosassa, osittain rannikolla, ja rajoittuu Satakuntaan. Ruotsinkieliseltä alueelta siihen kuulusivat Ylimarkun, Närpiön ja Siipyyn välillä olevat kunnat ja suomenkieliseltä alueelta ainakin Teuva, Kauhajoki, Kurikka, Karijoki ja Isojoki sekä Ilmajoki ja Jalasjärvin, kaupungeista Kristiinankaupunki ja Kaskinen. Nykyisin Suupohjan seutukuntaan luetaan Isojoki, Jurva, Karijoki, Kauhajoki ja Teuva. – 1870-luvulla nimen oikeellisuudesta kiistelivät kielentutkija August Ahlqvist ja Yrjö Koskinen. Ahlqvist väitti nimeä Koskinen (1830–1903) keksimäksi. Koskinen puolestaan selitti kuulleensa sen jossain päin Satakuntaa. Ahlqvist ehdotti tilalle nimeä *Rintapohja*. Sanomalehdissä nimi *Suupohja* esiintyy usein 1860-luvun vaihteesta alkaen. Kustaa Vilkkunan mukaan varsinkin Pohjois-Suomessa ja Keski-Pohjanmaalla oli pitkään epäselvää, minkä alueen *Suupohja* ja Etelä-Pohjanmaa kattavat. Hän oletti nimen taustaksi → Merenkurkun: "seuraahan kurkkua suu". Jos nimi on annettu Satakunnasta päin, sillä olisi voitu tarkoittaa aluetta, joka toimii Pohjanmaan porttina eli suuna vastakohtana "Peräpohjalalle" eli "Pohjanperälle". – SP

Ahlqvist, August 1871: 40–41; Ahlqvist, August 1871: 63; Koskinen, Yrjö 1871: 306; Satakunnan Kans 7.3.1871; Suometar 9.12.1859.

Suuri Jänkäsalo saari Saimaalla Taipalsaaren kunnassa Etelä-Karjalassa. Myös: *Iso Jänkäsalo*, *Jänkäsalo*. Saaren eteläpuolella on pienempi *Pieni Jänkäsalo* niminen saari. *Jangas Salo* 1545, *Står Jankasalo* 1567, *Jangasalo Ö* 1632. – Nimeen sisältyy maastosana *jänkä*, jonka merkitys on 'kuivahko, matalia puita kasvava suo, suoniitty, neva'. Sana on lainaa saamen kielestä, ja se tunnetaan pääasiassa Pohjois-Suomen murteissa. Paikannimissä sana esiintyy kuitenkin myös Saimaan alueella; näiden nimien on katsottu viittaavan siihen, että seudulla on muinoin elänyt saamelaisia (Vahtola 1999). Suuressa Jänkäsaloissa ei nykyisin ole suota, mutta koska nimi on varsin vanha, maasto on saattanut muuttua. Suottomuus on joka tapauksessa saanut Taipalsaaren nimien tutkijan ja kerääjän Marja Tiaisen arvelemaan, että nimeen sisältyisikin toinen sana → *jänkä*, *jänkkä*, jota käytetään kuvailemaan joutain suurta tai möhkälämäistä. Nimenosalla → *salo* on tässä nimessä merkitys '(suuri) saari'. – LL

Itkonen, T.I. 1920: 4; SMS s.v. jänkä; Tainen, Marja 1965: 28–31; Vahtola, Jouko 1999: 113–114;

Ylönen, Aulikki 1976: 151; KA: TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Suurikkala kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa, aiemmin Kalantia ja Pyhämäata. *Surikkala* 1411, *Surickala* 1540. – Kylä on arveltu asutetun 1000- tai 1100-luvulla. Nimi perustuu ilmeisesti talonnimeen, johon Arvo Meri on otaksunut sisältyvän henkilönimen *Suurikka* (< *suuri* 'iso'). Se voi olla johdos jostain *suuri*-alkuisesta lisänimestä, kuten *Suuripää* (esim. *Michel Swripæ* 1455 Turussa) tai *Suurivatsa* (vrt. asutusnimi *Suurvatzala* 1776 Loimaalla). – SP

Meri, Arvo 1943: 166–167; REA: 458; Salo, Unto 2003: 83; HisKi (Loimaa).

Suur-Savo alkuperäisen asutun Savon aluetta on nimetty *Suur-Savoksi* ja uudisasutusalueetta → *Pien-Savoksi*. *Suur Sauois*[sa] ja *Suren Sawoin* 1597. – Nimet saivat alkunsa, kun Savon linnalääni jaettiin 1537 kahteen maavoutikuntaan, jotka olivat Suur-Savo (*Stor-Savolax*) ja Pien-Savo. 1653 Savo jaettiin kahteen tuomiokuntaan, Suur-Savon ja Pien-Savon tuomiokuntaan, mikä vakiinnutti nimiä. Suur-Savoon kuuluivat vuoden 1548 hallintopitäjäjoen mukaan Pellosniemi, Vesulahti ja Juva. *Suur-Savon* nimi esiintyy edelleen yhdistysten ja yritysten nimissä, kuten *Suur-Savon Hiihto ry*, *Suur-Savon Kennelpiiri ry* ja *Osuuskauppa Suur-Savo*. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 33, 34; Myyryläinen, Heikki; Pirinen, Kauko 1988: 351–353.

■ *Suur-Savoon lasketaan lähinnä nykyisen Etelä-Savon länsiosia.*

Suutarila kaupunginosa Helsingin pohjoisosissa Uudellamaalla, vuoteen 1946 kylä Helsingin mlk:ssa, ruotsiksi *Skomakarböle*. *Skommarböleby* 1540, *Skomakarböle* 1552. – Keskiajalla ja uuden ajan alussa esiintyvää kylän rinnakkaisnimeä *Böle ~ Bölet ~ Böleby* (*bul buw* 1517) on Saulo Kepsu arvellut vanhimpaksi nimeksi, joka on annettu emäkylän Tikkurilan näkökulmasta lähimmälle uudistalolle (*böle*) ennen sen muodostumista omaksi kyläkseen. 1900-luvun alussa silloisesta Helsingin maalaiskuntaan kuuluneesta kylästä käytettiin suomeksi käännösniemeä *Suutarinkylä*, joka esiintyy kartoissa vielä 1950; nimi on käytössä edelleenkin. Nykyinen nimipari on virallistettu kaupunginosan nimeksi 1959. – SP

Granlund, Åke 1981: 25; Hausen, Greta 1920: 201; Kepsu, Saulo 2005: 151; Maaperäkartta 1950; Pesonen, Leo A. 1981: 190.

Suvanto kylä Pelkosenniellä Lapissa. *Hietasuändä* 1768. – Kylä on Alaperällä Kitisen pohjoisrannalla. Joessa on kylän kohdalla suuri mutka ja suvanto, *Hietasuvanto* (murteessa *Hietasuanto*), johon kylän nimi perustuu; nimi on vain ajan mittaan lyhentynyt pelkäksi *Suvannoksi*. Suvannon kylä on ainoita Lapin sodan tuhoilta pelastuneita kyläilijöitä jopa 1700-luvun alulta peräisin olevine rakennuksineen. 1900-luvun alkupuoliskolla se oli maanviljelijöiden, uittoväen, poromiesten ja käsityöläisten yhteisö. Suvanto valittiin Lapin kaudenimmaksi kyläksi 1987. Kylälle on myönnetty myös Europa Nostra -palkinto 1991. – SP

HisKi (Sodankylä); NA.

Suvasvesi järvi Pohjois-Savossa Leppävirralla ja Kuopiossa sekä osin Etelä-Savossa Heinävedellä. *Swas vesi* 1563, *Suwasvesi* 1620-luvulla. – Suomen kielessä nimen alkuosaa voisi verrata sanoihin *suvantaa* 'tyyntää' ja *suvan*, *suvanto* 'tyyni paikka esim. kosken alla, suvantovesi', jota vastaavalla sanalla on saamassa myös merkitys 'järvimäinen laajentuma joessa'. Varhaiset Heinäveden reittiä ylöspäin kulkeneet ovat voineet kokea Suvasvedelle tulon kuin suvanton tulemiseksi, kun ka-

peat mutkaiset ja koskiset vedet avautuvat laajaksi järveksi. T. I. Itkonen on liittänyt Kittilän *Suvasjärven* nimen saamelaiseen miehenniemeen *Sova ~ Suva*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 73; Alanen, Timo 2006: 131; Itkonen, T. I. 1920: 53; Nissilä, Viljo 1939: 55; Sivula, Jaakko 1989: 197–198; SKES s.v. suvanto; SSA s.v. suvanto.

Suvisaaristo kaupunginosa ja kylä Espoossa Uudellamaalla. Kylä ruotsiksi *Sommarö*, kaupunginosa *Sommaröarna*. *Sommaröarna* 1855. – Kylä on muodostettu yhdistämällä Svinön ja Moisön kylät 1920. Alueeseen kuuluvat lähinnä *Svinö*, *Moisö*, *Ramsö* ja *Bergö* sekä näiden saarten ympäristö. Nimi *Sommarö* (ruotsin *sommar* 'kesä, suvi') on melko tavallinen ruotsinkielisellä etelärannikolla. Nimiä on annettu saarille, joita on käytetty kesälaitumena. *Sommaröarna* mainitaan 1855 Krimin sodan aikaisessa sanomalehtiutisessa, jossa Porkkalanniemeltä raportoidaan Suomenlahdelta saaristoon tulleista vihollisaluksista. Nimi virallistui, kun kihlakunnantuomari Alfons Juselius osti 1905–1910 Svinön ja Moisön talot, perusti maista A.B. *Sommaröarna*-nimisen yhtiön ja palstoitti alueen tällä nimellä kesäasutusta varten. Kylännimi *Suvisaaristo* – *Sommarö* vahvistettiin 1965; tuolloin paikkakunnan suomenkieliset käyttivät nimeä *Suvisaaret*. Kaupunginosan nimi *Suvisaaristo* – *Sommaröarna* on vahvistettu 1976. – SP

Finlands Almännas Tidning 13.7.1855; Laitinen, Sirkka 1982: 18; Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: 66.

Svarta Hästen → *Musta-Hevonen*

Svartholm → *Svartholma*

Svartholma merilinnonitus ja saari Loviisassa Loviisanlahden suulla Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Svartholm*. *Svartholmen* 1748, *Svartholmen* 1792–96, *Svartholms Fästning* 1794. – Loviisan maa- ja merilinnonitukset rakennettiin vuodesta 1748 alkaen suojaamaan silloista Ruotsi-Suomen itärajaa. *Svartholman* tarkoitus oli sama kuin Viaporin (→ *Sveaborg*) eli suojata mereltäpäin tulevia hyökkäyksiä. Saari vaikuttaa tänäkin päivänä tummalta, mistä alkuperäinen nimi *Svartholmen* johtuu (*svart* 'musta, tumma', *holm* 'saari'). Alkuun nimen loppuosaa oli määräisessä muodossa *holmen*, mutta niin kuin monissa muissa asutusnimissä se lyhentyi muotoon *holm*, ja jälkiosa sai äännetäessä painon [*svarthölm*]. Suomenkielinen nimi *Svartholma* on mukailtu ruotsinkielisestä nimestä. – GHK

Nikander, Gabriel 1930; Sirén, Olle 1995.

Svartså → *Mustijoki*

Svartå → *Mustio*

Sveaborg → *Suomenlinnan* ruotsinkielinen nimi, linnoitus Helsingissä Uudellamaalla. *Sveaborg* 1750. Nimen suomenkielisenä vastineena käytettiin jo 1800-luvun puolivälissä nimiasuja *Veapori*, *Viapuri* ja *Viapori*, joista viimeksi mainittu yleisty. Linnoitusta alettiin rakentaa 1748 Augustin Ehrenswardin suunnitelman mukaan ja hänen johdolla. Myös linnoituksen nimi on Ehrenswardin antama. Nimi luotiin *Göteborgin* pariaksi; linnoituksella tuli olla yhtä merkittävä asema Svean

S

ja Götan valtakunnan itäisen rajan puolustuksessa kuin Götteborgilla oli lännessä. Nimen vahvisti tuleva kuningas Adolf Fredrik 17. heinäkuuta 1750, ja siitä lähtien se on ollut linnoituksen ruotsinkielisenä nimenä. – PS

Helsingin kadunnimet 1970: 230; Nikula, Oscar 1960: 134.

Svedja

1. kylä Karjaalla Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Swidhie* 1457, *Swidia* 1511.

2. kylä Tammisaaren Tenholassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Swidhiaby* 1437.

Nimeen sisältyvä ruotsin sana *svedja* ~ *svedje*, nykykielessä *sved*, merkitsee kaskimaata. *svedja*-loppuisia asutusnimiä on lähes kaikkialla Suomen ruotsinkielisellä rannikkoalueella rinnan *sved*-loppuisten nimien kanssa. Kylännimet perustuvat viljelysnimeen. – SP

Harling-Kranck, Gunilla 1990: 218–220; Huldén, Lars 2001: 191, 228; RKT s.v. Svedja.

Svedängen → Paloheinä

Sveitsi kaupunginosa ja kansanpuisto Hyvinkäällä. Puolet tästä 200 hehtaarin suuruisesta alueesta on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi. – Ns. vertailunimi, joka on syntynyt siitä, että harjumaaston korkeuserot ja vaihtelevuus tuovat mieleen Sveitsin Alpit. Alueesta, joka aikaisemmin tunnettiin *Härkävehmaan* nimellä, käytettiin *Sveitsi*-nimeä jo 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä. Nimen symboliikkaa ryhdyttiin tietoisesti hyödyntämään 1920-luvulla, jolloin aluetta alettiin kehittää talviurheilukeskukseksi ja markkinoida nimenomaan pääkaupunkilaisille. – MV

Junnilla, Olavi 1988: 503.

Svensarö → Suensaari

Svensksund → Ruotsinsalmi

Svidja → Suvia

Syerminjargå → Syrminiemi

Syväkäinen kylä Toholammilla Keski-Pohjanmaalla. *Syväkäinen fors* (koski) 1889. – Kylä sijaitsee Lestijoen varrella. Kylän nimi perustuu joessa olevan kosken nimeen, joka kuvaa veden kulkua tai kosken tekemää mutkaa: vrt. *sykkyrä* 'kierre, kiemura, mutka', *syväkä* 'solmu, sotkos, mutka'. – SP

Finland 162.1889; Ojansuu, Heikki 1920: 28; SKES s.v. sykero, sykkyrä.

Syndalen nummialue Hangossa Uudellamaalla, aiemmin Tammissaaren mlk:aa. Uudenmaan Prikaatin (*Nylands Brigad*) 1 300 hehtaaria käsittävä nummimainen harjoitusalue Hankoniemellä. Alueella toimi vuosina 1897–1910 tiilitehdas, joka maassamme ensimmäisenä tuotti kalkkikiviä. Ensimmäinen merkintä sanomalehdissä löytyy 1880-luvulta: ”den steniga udden vid Syndalen” (”Syndalenin kivinokka”). – Nimi äännetään *Synndaalen* tai *Syndaalen*. Sen alkuperää ei ole pystytty selvittämään. Vuoden 1917 ruotsinkielisessä raamatunkäännöksessä esiintyy *Syndalen* (nyk. *Synernas dal*) Jerusalemin rinnakkaisnimenä, suomeksi *Näkylaakso*. – KS

Bibeln 1990, Jes. 22: 1, 5; Raamattu 1992, Jes. 22: 1, 5; Uppslagsverket Finland 3 (1985): 286;

Wiborgsbladet 6.9.1889.

Syri eli *Syrinkylä*, kylä Lestijärvellä Keski-Pohjanmaalla. – Kylännimi perustuu talonnimeen (*Joh. Syrjä* 1800, *Joh. Anderss. Syri* 1851) ja se *Syrinharjun* nimeen. Harjun varhempi nimi on ollut *Syrjänkangas* (mainitaan jo 1606) tai *-harju*. Nimessä *syrjä* eli *syri* merkitsee harjua. Ks. → *Harju* ja → *Syrjäntaka*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Syri; Nissilä, Viljo 1975b: 268.

Syrjäntaka kylä Tuuloksessa Kanta-Hämeessä, paikallisesti myös *Syrjäntausta*. *Syrghentaka* 1374, *Syrjäntaka by* 1433. – Kylä on aina ollut Tuuloksen keskus ja ikivanhaa viljelysseudua. Nimi ei siis näytä kertovan mistään takamailla olevasta asutuksesta. Kylä sijaitsee Suolijärven länsirannalla. Sitä myötäilee korkeahko harju, jonka eteläosa on nimeltään *Syr-*

jännmäki ja joka pohjoisessa päättyy järveen pistävään pitkään niemeen, *Syrjänkärkeen*. Järveltä ja ennen kaikkea Pohjoisten kylästä tultaessa kylä sijaitsee harjun takana. Nimi viittaa ilmeisesti tähän harjuun, ja sana *syrjä* onkin tavattu murteissaan myös merkityksessä 'harjanne, harjun kapea laki'. → *taka*. – SP

FMU 1: 354; FMU 3: 44; Koskimies, Y.S. 1985: 478–479; Säili, Uno 1930: 64.

Syrminiemi saari *Syerminjargå*, Muddusjärven suuri niemi, jonka ympäri järvi kiertyy, Inarissa Lapissa. Nykyisin se on oikeastaan saari, sillä niemen kapean tyven poikki on kaivettu kanava. – Suomenkielinen nimi on mukaelma inarinsaamesta. Nimen alkuosana oleva inarinsaamen sana *syermi* tarkoittaa 'ripustuspuuta', jonka oksia on karsittu lyhyiksi ripustuskoukuiksi; sanalla on vastine ainakin koltan- ja pohjoissaamassa. Nimenannon perustetta ei tunneta, mutta ilmeisesti nimellä on käytetty mainitunlaisia kalan- ja lihanripustustelineitä. – SA

Sysmä kunta Päijät-Hämeessä. *Sysmes kirkio* 1442, *Sysmmis* 1443 (pitäjä), *Sysmäki Sochn* 1465. – Sysmän seurakunta perustettiin 1442 mennessä. Siihen aikaan se käsitti laajan alueen, mm. Jämsän ja ilmeisesti Rautalamminkin. Nimi saattaa tulla sanasta *sysmä* '(synkkä) metsä, korpi'. Sana on tunnettu Itä-Suomessa ja aiemmin Hämeessäkin, ja *Sysmän* nimi on hämäläisten antama. Se sopii asutushistoriaan: asuttajat tulivat Hämeestä, ja sieltä katsoen Sysmän seutu oli korpimaata, takamaata, viljelysseudun vastakohtaa. Joidenkin asiakirjojen muoto *Sysmäki* voi johtua siitä, että nimi on yhdistetty virheellisesti *mäki*-loppuisiin paikannimiin. Vaihtoehtoisesti nimen *Sysmä* taustalla on todella mäennimi **Sysimäki* tms. – SBS

BFH 1: 86, 94; Juvelius, Einar W. 1925: 4–9, 12, 41, 44–45; Kiviniemi, Eero 1990: 72; Mikkonen,

Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Sysmälinen; Nissilä, Viljo 1975: 55; REA: 403.

Syvinkisalmi salmi Tarjanneveden ja Mustaselän välissä Ruovedellä Pirkanmaalla. Salmen länsipuolella on *Syvinki*-niminen kylä. Mustaselän eteläpuolella olevan Karkausniemen nimenä on 1500-luvun lähteissä *Syvinginniemi*. – Pitkä salmi on paikoin yli kymmenen metriä syvä. Nimen kantana on sana *syvä*, ja *-nki* on paikannimijohdin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 129.

Syvänsi järvi ja kyläkunta Pieksämäellä Etelä-Savossa, aiempaa Jäppilää. *Syffweissen taiffual*, *Süffwesranda* 1561, *Süfwäisen etheläpää* 1664, *Syvänsi Jervi* 1799, *Syväis Järfvi* 1810, *Syvänsi* 1854. – Nimeen sisältyy sana *syvä* tai *syväne*, *syväntö* 'syvä kohta järvenpää'. 35 metriä syvä järvi on saanut nimen **Syväjärvi* tai **Syvävesi*, josta on tullut **Syväinen*, ja mahdollisesti **Syväis(en)vesi* > *Syvänsi*. Vrt. → *Kuvansi*. – SP

Meriluoto-Kovanen, Tuula 1974: 98.

Syvärauma satama ja kaupunginosa Raumalla Satakunnassa. *Syvä Rauman lahti* 1863, *Syvärauma willa* 1864. – Nimi ei liity *Rauman* kaupungin nimeen, vaan siinä on sama *rauma* 'kapea salmi' kuin kaupungin nimessäkin. Nimen alkuosa *Syvä*- kertoo itse rauman syvyydestä. – SP

Finlands Allmänna Tidning 13.5.1864; Helsingin Uutiset 10.8.1863.

Syväri järvi ja kylä Nilsiässä Pohjois-Savossa. *Syvärij Byij* 1620-luvulla. – Kylän nimi perustuu sijaintiin samannimisen järven lähellä. Järven nimi on ilmeisesti lyhentymä aiemmasta muodosta **Syväjärvi*; suurin syvyys on 41 metriä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 18; Kettunen, Lauri 1927: 17.

Syöte useimmiten *Iso-Syöte*, Suomen eteläisin tunturi ja hiihtokeskus Pudasjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Lähellä on *Pikku-Syöte*, *Syötekangas*, *Syötekoski* ja *Syötesuo*. – Suomessa ei ole muita *Syöte*-nimiä. Kielellisesti *Syöte* on *syöttää*-verbin säännöllinen johdos. Nimen synnyn asiasta ei ole tiedossa. – AR

Säka → *Sokoja*

Säbbskär → *Säppi*

Säijä kylä Lempäälässä Pirkanmaalla. *Säijä* 1556. – Lähellä on Pyhäjärven *Säijänselkä*, joka on osin Vesilahden puolella. Kylässä on pieni *Säijärvi* (< **Säijäjärvi*). Siitä virtaa Säijoki Säijänselälle, joka on osa Pyhäjärven Vakkalanselkää. Merimaskusta on tunnettu *Säijä* talonnimenä (*Seja* 1747–1748; *Säijä*, *Seja* 1776–1778) ja Mäntsälästä ennen isoajakoa kantatalo *Säijälä* eli *Suojala*. Alastarosta on tieto nimistä *Säijäniittu* ja *Säijähaka*, Lavialla on *Säijäniemenkari*, Vammalan Suodenniemellä *Säijänniemi* (pelto) ja Harjavallassa *Säijärvi*. Lisäksi Seppo Suvanto (1987) on maininnut nimen *Säijä* (*Niels Saeuiae* 1469) esiintyvän suku- tai lisänimen tavoin 1400- ja 1500-luvulla Kokemäellä. Nimet ovat vaikeasti selitettävissä. – Ehkä taustalla on ’suojaista, jonkin takana olevaa’ ilmaiseva sana: pieni ja matala Säijärvi (murteessa *Säijjärvi*), jonne on pääsyt Säijokea (murteessa *Säijjoki*) pitkin, tai joen suussa oleva niemeke ovat voineet tarjota tuulelta suojaisan asuinpaikan ja olleet samalla lähellä kalastuksen ja matkanteon kannalta suurempia vesiä. Säijänselkä olisi saanut nimensä näiden paikkojen mukaan, ja asutuksen nimeksi vakiintunut lopulta *Säijä*. Agricolalla on seesteistä säätä ja taivasta ilmaiseva sana *seijes* ’selkeä juonne taivaanrannalla’, Raamatussa 1642 *seijäs* ja myöhemmissä sanakirjoissa *seijas* ’selkeä, kirkas, pilvetön sää’. Gananderilla (1787) *seijjas*, *sejjes*, *se-es* ja *säes*; ”ilmat angarat asettuivat, seijastus taivan täyttä”. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. seijjas; SKES s.v. sees; SSA s.v. sees; Suvanto, Seppo 1987: 170, 208; KA: Suvanto/ Lempäälä s. 1036; NA.

Säippäsuu suo Utajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Myös Himangalla, Ylikiimingissä ja Yli-lissä on *Säippäsuu*, Ylivieskassa *Säippäneva* ja Rovaniemen Peurunkajärvestä *Säippäniemi*. – Nimiin sisältyy sana *säippä* ’riuku, pieni kelo’. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 262.

Säkinmäki maki ja kylä Hankasalmen Keski-Suomessa. *Säkinmäki* 1560; *Säkimäki* 1580, *Säckinmäki* 1753. – Rinnakkaisnimet *Lehmolanmäki* ja *Jääskelänmäki*, jotka perustuvat vanhoihin talonnimiin, ovat vakiintuneet käyttöön maennimenä, *Säkinmäki* on pysynyt vakiintuneesti kylännimenä. Mäki nousee jyrkästi Armisveden *Säkinlahdesta*; mäen toisella puolen on *Säkinlampi*. Kansantarina kertoo ensimmäisen asukkaan kantaneen säkkinsä mäen laelle ja sanoneen ”Tähän lasken säkkinä.” Siitä syntyi nimi. Tutkimuksissa nimi on yhdistetty sukunimeen *Säkinen* ja sitä on pidetty karjalaisperäisenä tukeutuen olettamukseen, että vuonna 1585 Säkinmäellä verotettu Heikki Jääskeläinen olisi alkuaan Karjalan Jääskestä lähtenyt sukua. *Säkkisiä* on ainakin 1500-luvulta alkaen ollut myös Savossa. Vanhoja henkilönnimiteitoja *Säkistä* ei kuitenkaan Hankasalmen tienoilta ole. Kun Säkinmäki on aikoinaan ollut Hämeen ja Savon kiistanalaista rajamaata ja katsottu jo 1400-luvun rajantarkistuksissa kuuluvan Hämeelle, on pidettävä myös mahdollisena, että mäki on voinut saada nimensä ennen vakinaisen asutuksen syntyä hämäläisten eränkävijöiden tuomana. *Säkki*-nimiaines on ollut asiakirjojen mukaan vanhastaan käytössä myös Hämeessä: *Olaf Seck* 1509 Vanajassa, Längelmäellä *Säkkiänselkä* 1510, *Hen. Säcki* 1546 Kyrön Viljakkala. – EMN

Häkkinen, Veli Matti 2006: 21–26; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1992 s.v. Säkinen; Nissilä, Viljo 1966: 61; Suvanto, Seppo 1987: 50, 78; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Säkilänvaara eli *Säkkilä*, kyläkuunta Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Säckinen* 1751 (talo). – Nimi perustuu talonnimeen *Säckinen* eli *Säkkilä*, johon sisältyy savolaisperäisen uudisasukkaan sukunimi *Säckinen* (esim. *Matts Säckinen* 1730). – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Säkinen.

Säkylä kunta Satakunnassa. Oli omana seurakuntanaan jo 1392, mutta muutettiin 1481 Euraan kuuluvaksi kappeliksi ja uudelleen itsenäiseksi 1639. *Sækyllæ* 1392 (kylä), *Sækilæ sokn* 1392 (pitäjä). – Kunta on saanut nimensä kylännimestä, kylä ehkä talonnimestä. Asutusnimien taustalla voi olla henkilönnimi, esimerkiksi jonkin saksalaisen tai ruotsalaisen nimen (*Segga* tms.) suomalaistunut muoto. Asutusnimi voi tulla myös jostakin hävinneestä luontonimestä, esim. *Säky-länharjun* aiemmasta nimestä. Harju kulkee Säkylän keskuksesta Pyhäjärven rannassa. Luontonimeen on voinut sisältyä sana *säkä*, *säki* ’eläimen niska, selän korkein kohta, selkärutto’. Sanaa ei tunneta seudun murteessa, mutta se saattoi kuulua asuttajien murteeseen. – SBS

KHL s.v. Soggenavnne: Finland; Nuutinen, Liisa 1988: 174–177; REA: 205, 206; Vahtola, Jouko 1983: 277; Vainiomäki-Tandu, Päivi 1991: 195.

Sälgrund majakkasaari ja entinen luotsiasema Kaskisten edustalla Pohjanmaalla. *Siählgrundet* 1727. – Nimen vanha kirjoitusasu ja kansanomaiset ääntöasu osoittavat, että nimen taustalla on ruotsin hyljettä merkitsevän sanan *säl* murteellinen muoto *själ* ja sana → *grund* ’kari’. Nimi lienee alun perin tarkoittanut jotain niistä kareista, jotka ovat sittemmin kasvaneet yhteen nykyiseksi liki 4 km pitkäksi saareksi. – PS

Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 98; RKO: FSO.

Sälinkää kylä, taajama ja kartano Mäntsälässä Uudellamaalla, kartano ruotsiksi *Sellinge*. *Säling* 1458, *Sälingh*, *Sälingxby* 1471, *Selingeby* 1540. Kylän keskus on aiemmin ollut *Sälänkäänjärven* (*Sellinge Järvi* 1780) eli Kotojärven lähellä mutta siirtynyt myöhemmin hiukan pohjoisemmaksi Kilpijärven tuntumaan. Yksi mahdollisuus on liittää nimi sanaan *säle* ja samaa kantaa olevaan sanaan *sälkäs* (: *sälikkään*) ’rima, ripa’. Jälkimmäinen on tunnettu Mäntsälän naapuripitäjästä Hausjärvellä. Merkitykseltään läheisiä johdoksia ovat lisäksi *sälke* ’puu, josta tehdään säleitä, säle’, *sälikkä* ~ *sälikkö* ’kalikka, säle’ ja *sälkistö* ’riukumetsä’. Se, että nimi *Sälinkää* viittaisi paikkaan, jossa on säleitä, liisteitä tai niiden tekoon sopivaa puustoa, saa tukea sellaisista *Kuusisto*-, *Männikkö*-tyyppisistä nimistä kuin *Sälkistö* (viljelysuo Jämsä), *Sälkistönsuo* (Jaa-la), *Sälikkömäki* (Tuulos), *Sälikkösaari* (suosaareke Humpvila). Vrt., että itämurteiden alueella, jossa sanaa *säle* vastaa *lieste*, esiintyy paikannimenä *Liistekankaita*, *-lahtia*, *-saaria* ja *-soita*, mikä osoittaa, että säleet ja liisteet ovat entisajan ihmisten elämässä (esim. kalanpyydysten teossa) näytelleet tärkeää osaa. – Saulo Kepsun mukaan (suullisesti syksyllä 2006) nimi *Sälinkää* on alkuaan liittynyt järveen, ja kylä on saanut nimensä järvestä. Johdin *-ngäs* : *-nkään* olisi erityinen järven nimitunnus. Se esiintyy myös nimissä → *Hyvinkää* ja *Perinkää* (kylä Lammilla). – Sälinkään nimi saattaa olla hämäläistä perua. Janakkalan Koljalan kylällä tiedetään nimittäin vielä 1500-luvulla olleen takamaa Sälinkäällä. Hämäläisiä *Säli*-nimiä ovat *Sälilampi* ja *Sälimäki* (torppa Sälilammen lähellä) Janakkalassa, *Sälinoja* Hattulassa, *Säli* (ranta), *Sälinkärki* (niemi), *Sälinsuo* ja *Sälinsaaret* Luopioisissa. Näidenkin nimiin *säli* lienee ’säle, lieste’. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 152; Hausen, Greta 1920–1924: 460; Huldén, Lars 2001: 358; SKES s.v. säle; Suvanto, Seppo 1976: 166; SMSA.

Sällvik kartano ja kylä Pohjassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Seliawijk* 1448, *Selwijk* 1503. – Kylä on saanut nimen sijainnistaan samannimisen lahden rannalla. Lars Huldén (2001) on otaksunut nimen alkuosaan sisältyvän kasvinnimityksen *sälg* ’raita’, jälkiosana → *vik* ’lahti’. Nykyisin pääosin maatuneen lahden nimenä on *Bysviken* ”Kylänlahti”; aiemmin lahti ulottui nykyisille kartanon pelloille. – SP

Huldén, Lars 2001: 219; RKT s.v. Sällvik; DF: 2767.

S

Sälskär luoto ja majakka (1868) Hammarlandissa Manner-Ahvenanmaan luoteispuolella. *Stälskär* 1695, *Skiälskiär* 1714. – Sälskär ja Norra Sälskär sijaitsevat vanhan ja tärkeän Itämereltä Pohjanlahden satamiin johtavan ulkoyäylän varrella. Sälskärillä sijaitseva majakka rakennettiin 1868. – Vanhimmissa kirjoitusmuodoissa näkyy nimen alun alkuperäinen muoto *själ* 'hylje'; vrt. → *Sälgrund*. Jälkiosa on saaristonimissä tavallinen *skär* 'lähes puuton kallioluoto ulkosaaristossa'. – PS

Ehrensverd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 14, 18; www.fma.fi/vapaa_aikaan/majakat/salskar.php.

Säminge → **Sääminki**

Säpilä kylä Kokemäellä Satakunnassa. *Henrik Sæpilaestha* 1447, *Sepilä* 1540–1541. – Kylä sijaitsee Kokemäenjoen mutkaan jäävässä pitkässä ja kapeassa niemessä, Säpilänniemessä. Nimeen sisältyy sana *säpi* 'ruoko'. Nimi perustunee luontoonimeen, jonka aiheena ovat olleet jokirannan ruo'ot tai rantakaislat. – SP

REA: 426; Tunkelo, E.A. 1915: 60; KA: Suvanto/ Kokemäki s. 1332, 1333.

Säppi saari ja majakka Luviella Selkämerellä Viasvedenlahden edustalla kuutisen kilometrin päässä mantereesta, ruotsiksi *Säbbskär*. *Säbbskär* 1650-luvulla, *Säbben* 1700-luvun lopulla, 1803, *Sebskär* 1713, *Säbbskär* 1785, 1816, *Säppi* – *Säbbskär* 1921. Suuri saari on pinnanmuodostukseltaan tasainen; korkein kohta *Kirkkoharju* kohoaa kahdeksaan metriin. Länsi- ja pohjoisranta on kallioista, itä- ja etelärannoilla leviävät laajat rantaniityt. 1650-luvulla kulki Säpin ja Porin Reposaaren itäpuolitse Satakunnan rannikon meriväylä. Jo 1700-luvulla Säpissä on ollut merimerkki *Säpinpooki* eli *Pooki* (*pooki* 'merimerkki') ja vuonna 1873 sinne valmistui *Säpin majakka* eli *Säpinfyveri* eli *Fyyri* (*fyyri* 'majakka, loisto'), joka automatisoitiin 1962. Nykyään Säppi on tärkeä lintujen havainnointipaikka. Saaren etelä- ja kaakkoispuoleinen merialue on *Säpinfäärtti* (*fäärtti* 'selkävesi' < ruots. *fjärd*). – Nimeen *Säppi* sisältyy 'järviruokoa' tarkoittava sana *säppi*, jota käytetään lounaisrannikolla. Sanaa esiintyy myös paikannimissä; esimerkiksi Lokalahdella on saari *Säpenkari*, jonka rannoilla kasvaa runsaasti järviruokoa. Järviruokoa on niitetty hyötykäyttöön, ja ruokoa kasvavia vesijättömaita on käytetty myös laitumina, kuten Säpin saartakin. – RM

Frederiksen, Ilse 2006: 33–34; Häyrynen, Maunu 2006: 9; Kuusela, Sirkka 1966: 55, 66;

Santavuori, Martti 1961 (1981): 291; Uusi-Seppä, Niina 2006: 151–152.

Särestöniemi niemi ja siinä jo 1700-luvulta lähtien ollut talo Ounasjoen itärannalla Kittilän Kaukosessa Lapissa. Talo on tullut tunnetuksi taitelijaj Reidar Särestöniemen kotina. – Nimen alkuosan lopussa oleva *-stö* on johdin. Sitä edeltävä kanta on ilmeisesti suomen länsimurteista tunnettu *säre* 'halkeama, särö' (esim. astia, esine on *särele*, *särees*, kun siinä on halkeamia). Satakunnan Siikaisista on tieto sanasta *särein*: "Särein kun rikkuu eli menee poreimeen." *Porein* on 'särö, raiho'. *Särestöniemi*-nimen syntyperusteena lienee jään tai maan halkeilu. – AR

SKES s.v. pore, särkeä; SMSA.

Särkisalo kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi → *Finby*. Vuoden 2009 alusta osa Salon kaupunkia. – Alue kuului alkuaan Kemiöön, vuodesta 1464 Perniöön. Yksi pitäjän kirkkoista rakennettiin Finbyn kylään; 1864 Finbystä tuli kappeliseurakunta ja 1924 kirkkoherrakunta. Myös pitäjä tunnettiin pitkään pelkästään ruotsinkielisellä nimellä. Nykyisen suomenkielisen nimensä pitäjä sai 1930; aikaisemmin käytettiin myös nimeä *Suomenkylä*. Hämäräksi jää, mistä pitäjälle saatiin nimi *Särkisalo*. Keskiajalta lähtien nykyisen kunnan alueen kattaneen verokunnan nimi oli **Säkki(ä)salo* (*Sæckesaleboll*, *Sæckesalaboll* 1464). Tässä kirjuriit eivät kuitenkaan ole tavoitelleet *Särkisalo*-nimeä, vaan kyseessä on nykyisen

Siksalan saaren nimi. On mahdollista, että nimi *Särkisalo* perustuu *Siksalan*-nimen *Säcke*-asuisten kirjoitusmuotojen väärinkäyttöön. – RLP

Innanaa, Kerttu 1982: 293; Litzen, Veikko 1980: 162; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 217–218;

Suomenmaa 7 (1978): 200.

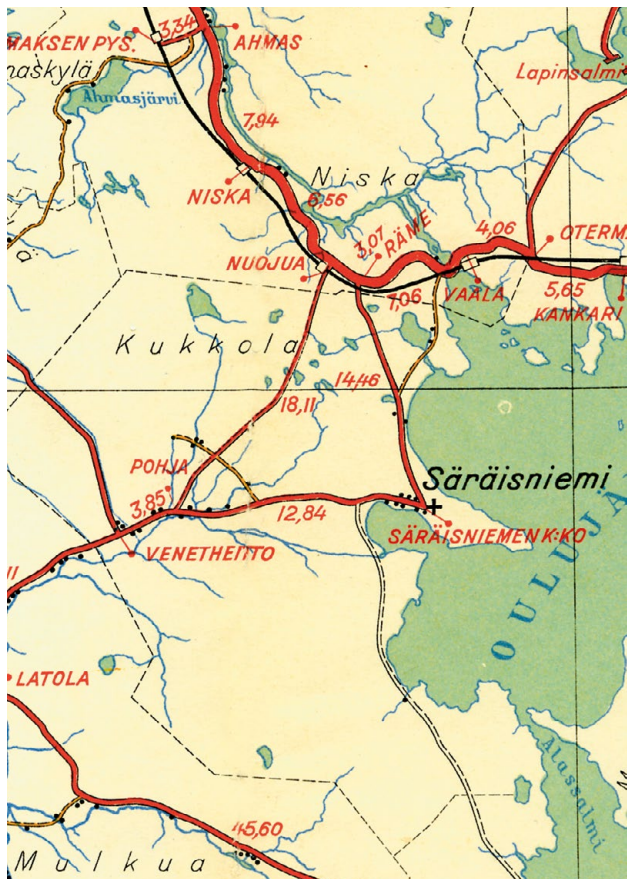
Särkäniemi vapaa-ajankeskus Tampereella Pirkanmaalla. Niemi on ollut alkuaan Näsijärven saari *Särkänsaari*. Saaren ja mantereen välinen salmi täytettiin 1880-luvulla. Näin syntynyt niemeä alettiin kutsua *Särkäniemeksi* tai *Särkännokaksi*. Kaupunkilaiset käyttivät niemeä vapaa-ajanviettopaikkana. Vuodesta 1966 kaupunki alkoi kehittää aluetta matkailukohteeksi, ja vuonna 1975 perustettiin huvipuisto. – Nimen alussa on rannan edustalla olevaa hiekkakasamaa tai matalikkoa merkitsevä sana *särkkä*. – RLP

Louhivaara, Majja 1999: 74.

Särkänsalmi salmi Merimaskun ja Naantalien rajalla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 kokonaisuudessaan Naantalia. Käytössä ovat olleet myös nimet *Särkänsaari* ja *Isorauma*; lounaismurteissa *rauma* on vanhastaan ollut salmen nimitys. Salmi on saanut nimensä sijainnistaan Luonnonmaan ja Särkän saaren välissä. – RLP

Säräisniemi entinen kunta, vuodesta 1954 → *Vaala*, ja Oulujärven niemi Kainuussa. *Särresniemi* 1555, *Seresniemi* by 1569, *Säresniemi* 1683, *Säräs Niemi* 1695, *Säräsniemi* 1792. – Vanhoissa hautakivissä nimi on usein muodossa *Säräjäsniemi*, nykymurteessa *Säräisniemi*. Muotoja voi verrata suomsalmelaiseen lammennimeen, joka äännetään asuissa *Säräjäsniemi* ja *Säräeslampi*. Nimet liittyvät ehkä verbiin *säräjä* 'tärisee, vapisee'. Nimeämisen asiallisena perusteena voisi olla se, että niemen rantaa vyöryy jatkuvasti etelän puolella olevaan Painuanlahteen. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 274–276.

Säräisniemen kuntaan kuului kirkonseutu Oulujärven länsipuolelta sekä erillinen alue järven pohjoispuolelta; sen sijaan nykyinen Vaalan kirkonkylä kuului Utajärven kuntaan.

Sätsivaara vaara Sallassa Lapissa. – Vaara on saanut nimen sijainnistaan: Sätsivaaran eteläpuolella on *Sätsioja* ja vaaran itäpuolella osaksi Venäjän puolella on *Sätsijärvi*. Nimet ovat luultavasti saamelaista alkuperää. Alkuosa voi olla yhdistettävissä koltansaamen 'kostea maastonkohtaa, kenkäheinä-kosteikkoa' tarkoittavaan sanaan *sa'cci*. Toinen mahdollinen lähtökohta voisi olla saamelaiskielten 'vettä' merkitsevä sana (vrt. koltansaamen *čää'cc'vesi*). – KA Peräniitty, Anneli 1985: 100.

Sävi kylä Vammalassa Pirkanmaalla, aiempaa Suodenniemeä. *SaffwJ JärffwJ by* 1644, *Sävi* 1779. – Kylän nimi perustuu vesistönimeseen *Sävijärvi* (*SäfuiJerfuj* 1644). Järven nimeen sisältyy kasvinnimitys *sävi* 'kaisla, ruoko; veden rajassa kasvava ruoikko'. Kasvi on ollut aiemmin hyötykäytössä, sitä on koottu eläimille ravinnoksi. Samaan nimiryppäeseen kuuluvat myös *Sävijoki* ja *Sävinharju*. – SP

SKES s.v. säve; HisKi; KA: MIHA A1, 373–374.

Säviä kylä Pielavedellä Pohjois-Savossa. *Seuiauirtta* 1566; *Lasse Säviä* 1612 (*Säviä* on tässä asuinpaikan nimi, sukunimi oli *Jauhiainen*). – Alue oli 1500-luvun puolimaissa vielä eräaluetta. Ensimmäinen pysyvä asukas lienee ollut noin vuodesta 1564 Rautalammien kirkkoherra Laurentius Laurentii Jentze. Varsinaisen Säviän kylän länsipuolella ovat *Keski-Säviän* ja *Länsi-Säviän* kyläkunnat. Lisäksi nimiryppäeseen kuuluvat *Säviänlahti*, *Säviänniemi* ja *Säviänvirta*. Säviänvirrassa on nykyisin *Säviän kanava*. Toinen *Säviä*-nimiryppäs on Jämsässä, missä on kaksi läheistä salmea: *Säviä* ja *Säviänsalmi* (asuinpaikkana *Säviänsalmi* 1823) ja niiden lähellä *Säviänvuori*. Pielaveden nimiryppään kantanimi voisi olla eränkävijöiden Jämsästä tuoma siirrynnäisnimi, mutta *Säviä*-nimet on voitu antaa molemmissa paikoissa myös itsenäisesti. Jämsässä alkuperäisenä nimenä on *Säviänsalmi* ja Pielavedellä mahdollisesti nykyisen Säviänvirran varhempi nimimuoto. Vuoden 1452 Hämeen ja Savon välisessä rajakirjassa mainitun *Savikosken* on tulkittu tarkoittavan juuri Säviänvirtaa. Näihin nimiin sisältynee rantakaislikkoa tai -ruoikkoa tarkoittava sana *sävi*, jonka esiintyminen pielaivetsissä nimessä kertoo hämärläis-satakuntalaisesta vaikutuksesta. Säviänvirtaa on pidetty (Jaakkola 1925) vuoden 1323 Pähkinäsaaren rauhan raja-paikkana, tuolloin nimenä oli *Karjalankoski*. – SP

Jaakkola, Jalmar 1925: 221–222; Korhonen, Ilkka 1979: 79; Pirinen, Kauko 1988: 300, 320–321;

SKES s.v. säve; HisKi (Jämsä); KA:VA 4017: 15v.

Sävträsk Liljendalin kirkonkylä Itä-Uudellamaalla. *Seuetresk fng*, *Seuetreskby* 1540. – Kylän nimi perustuu järven nimeen *Sävträsket*. Siihen sisältyvät sanat *säv* 'järvikaisla, -ruoko' ja *träsk* 'järvi'. Åke Granlundin mukaan nimen 1500-luvun muoto **Säviträsk* (lausutaan *sevitresk*) on palautettavissa varhempaan muotoon **Sävjaträsk*, jossa *Sävja* edustaa *säv*-sanan monikon genetiivimuotoa, itäsuomalaisissa ruotsalaismurteissa *säve*, suomeksi käännettynä *kaislikko*. – SP

Granlund, Åke 1056b: 122–123; Huldén, Lars 2001: 343; RKT s.v. Sävträsk.

Säyhtee kylä Iitissä Kymenlaaksossa. *Sauktis* 1539, *Seutte* 1543, *Säyde* 1544, *Seucthe* 1545, *Seucthee* 1548. – Kylä on asutettu viimeistään 1400-luvulla. Vanha puhekielinen muoto *Sähhle* kuvaa nimen alkuperäistä perusmuotoa **Sähhde*, jonka taivutusmuodoista nykyinen *Säyhtee* on lohjennut uudeksi perusmuodoksi. Muita *Sähhde*-nimiä ei Suomessa ole, ja tämänkin alkuperä on jäänyt selvittämättä. Saulo Kepsu on kuitenkin arvellut nimeen sisältyvän sanan, joka kuvaisi jonkinlaista veden ääntä. Siihen viittaavia sanoja on vanhoissa sanakirjoissa ja jokuhen murteissakin. Säyhteen kylä olisi saanut nimensä **Säyhteenjärven* mukaan. Järven nimi on vaihtunut, mutta kylänimessä nimiaikana on säilynyt. – PM

Kepsu, Saulo 1981: 166–167; SKES s.v. sävel.

Säyneinen entinen kunta Pohjois-Savossa, vuodesta 1971 osa Juankoskea. *Säynäis* 1638, *Säijnä larfwi* 1642, *Säijnä bij* 1646, *Säijnänen Bij* 1647. – Itsenäistyi seurakunnaksi Kaavista vuonna 1917. Säyneisten kirkonkylä sijaitsee kahden järven, *Pienen-Säyneisen* ja *Suuren-Säyneisen*, välissä. Niiden mukaan nimettiin kylä, josta tuli sittemmin kuntakeskus. Jommankumman järven nimi on ollut aikanaan **Säynäjärvi*, jonka määriteosassa on särkikalaa merkitsevä sana *säyne*, *säynäs*, *säynävä*. Myöhemmin loppuosa on korvautunut vesistönimissäkin yleisellä *nen*-johtimella. – SP

NA, nimivastauksia-tietokanta.

■ Säyneinen oli itsenäinen kunta vuoteen 1971 saakka.

Säynätsalo entinen kunta, vuodesta 1993 saaristokaupunginosa Jyväskylässä Keski-Suomessa. *Säynet Salo* 1782, *Säynänsalo*, *Säynätsalo* 1898, *Säynätsalo* 1915. – Saanut nimen sijaintinsa mukaan: vuonna 1924 perustettu kunta sijaitsi Päijänteen pohjoispäässä aluksi vain Säynätsalon ja vuodesta 1935 myös Lehtisaaren ja Muuratsalon saarilla. Kunnan nimi perustuu sen saaren nimeen, jolle se on perustettu. Saaren nimeen sisältyy kalannimitys *säynäs*, murteissa myös *säynäjä* ~ *säynävä*, jälkiosana → *sal* 'suuri, metsäinen saari'. *Säynä*-, *Säynäs*- ja *Säynävä*-alkuiset nimet sijoittuvat lähinnä hämärläisten vanhoille eräalueille, *Säynäjä*-alkuiset Pohjois-Pohjanmaalle, Kainuuseen ja Lappiin, *Säynät*-alkuisia nimiä on Keski-Suomessa, Päijänteen seudulla, eteläisimmässä Savossa ja Etelä-Karjalassa. Alkuosan *t*-loppuisuus on vanhastaan tavallista itäsuomalaisissa yhdyspaikkanimissä, mutta sen alkuperä on epäselvä. Ilmeisesti suuri osa sellaisista nimistä on syntynyt mallinmukaisesti. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 329–330; Niisilä, Viljo 1962: 79; Suomi kartasto 1897/1915:

67; fi.wikipedia.org s.v. Säynätsalo; MHA H 30 8:192–199.

Säyrylä kylä Jämsässä Keski-Suomessa. *Säurlä* 1539, *Säurilä* 1557, *Säyrylä* 1707, *Söyrylä* 1714, *Säyrylä* 1717, *Säyrylä* 1725. – Säyrylän kylässä oli jo 1539 kaksi taloa ja ilmeisesti myös 1483, jolloin eräessä niittyriidassa oli lautamiehenä *Erich Säirin*. Saman kylän Pentti oli lautamiehenä jo 1464 (*Bengt Seurin*). Miesten nimissä näkyy varhainen talonnimi *Säiri* tai *Säyry*, johon puolestaan sisältynee varhaisen isännän ristimänimi tai henkilökohtainen liikanimi. Mahdollista on, että kyseessä olisi miehennimi *Severus* ~ *Severinus*, jonka kansanomaisena muotona Suomessa oli keskiajan lopulla *Söyrylä*, tanskalaisella ja alaksalaisella taholla *Sören*. – SP

BFH 1: 114, 115, 118; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Vähäsöyrylä; Oja, Aulis 1963:

120–121, 187; Vilkkuna, Kustaa 1976 s.v. Severi, Sören; HisKi.

Sääksjärvi

1. kyläkunta ja rautatieliikennepaikka Lempäälässä Pirkanmaalla. *Säxjärvi* (talo) 1811.
 2. kylä Vimpelissä Etelä-Pohjanmaalla. *Sääksjärvi by* 1847; *Matts Matss: Sääksjärvi* 1831.
 3. kylä Mäntsälässä Uudellamaalla. *Säxiärffui* 1480.
 4. kyläkunta Kokemäellä Satakunnassa, aiempaa Kauvatsaa. Lähistöllä on myös Sääkskoski (*Säxkoski Säg* 1832).
 5. kulmakunta Rautalammilla Pohjois-Savossa. *Säxjärvi torp.* 1827.
 6. kyläkunta Pedersören kunnassa Pohjanmaalla, aiempaa Purmoa, ruotsiksi *Sexsjö*, järvi *Sexsjön*. *Säxjårfwi* 1774.
- Kaikki asumukset sijaitsevat samannimisen järven rannalla. Nimiin sisältyy *sääksi* 'kalasääski (haukkalintu), kalatiira'. Ilmeisesti nimillä on haluttu kertoa kalasääskien pesinnästä. – SP

Kepsu, Saulo 1980: 167–169; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Sääksjärvi; Hiski.

Sääksmäki

entinen kunta Pirkanmaalla. Kunta on lakkautettu vuonna 1973 ja liitetty Valkeakosken kaupunkiin. *Sexamæki* 1340, *Sexmeki*, *Saxmäki* 1405, *Sæxæmæckij* 1416. – Sääksmäki on Hämeen vanhimpia ja keskeisimpiä pitäjää. Sääksmäen nimi mainitaan ensimmäisiä kertoja paavi Benedictus XII:n pannakirjeessä vuonna 1340. Sääksmäkeläiset niskoittelivat verojensa maksamisessa, minkä takia 25 nimeltä mainittua seurakuntalaista toimitettiin kirkonkiroukseen. – Nimi lienee alun perin luontonimi, johon sisältyy linnunnimitys *sääksi* ja jälkiosa *mäki*. – TA

Alanen, Timo 2003: 19; FMU; Jutikkala 1934: 96–97; REA: 61.

Sääminki

entinen kunta Etelä-Savossa, ruotsiksi *Säminge*. Perustettu 1510-luvulla ja lakkautettu 1973, jolloin suurin osa siitä liitettiin Savonlinnan kaupunkiin, osa Punkaharjuun. *Semingasala* (*Sääminginsalo*) 1364, *Sämingh fferdung* (*Säämingin neljänneskunta*) 1541; *Seming soken* 1559, *Sämingin*

Sääksmäen entisen kunnan vaakunassa on kuvattu sääksi eli kalasääski.

Sääminginsalo saattaa tarkoittaa koko Kerimäen saarentoa, jota ympäröivät Haapavesi, Haukivesi, Paasselkä, Puruvesi ja Pihlajavesi.

1597. – On epävarmaa, tarkoittaako Pähkinäsaaren rauhansopimuksen (1323) erikielissä kopioissa mainittu *Samosalo* (ven.), *Samusaelea* (ruots.) ja *Samusala* (lat.) juuri *Sääminginsalo* eli *Säämasalo*. On arveltu, että Sääminginsalo olisi tarkoittanut nykyistä Talvisaloa (Vilkuna 1960) tai sitä laajempaa aluetta, esim. koko Kerimäen saarentoa (Lappalainen 1970). Viljo Nissilä (1976) on yhdistänyt nimen ortodoksisen miehennimeen *Sema* ~ *Semana* (< venäjän *Semen*). Alpo Räsänen on kritisoinut käsitystä sekä äänteelliseltä että historialliselta kannalta ja esittänyt, että nimi viittaisi saamelaista tarkoittavaan kansannimitykseen *sápmi* (→ *Sápmi*), johon Leppävirran → *Saamainen* on liitetty (mm. Itkonen, Pirinen). Johtimella *-nki* olisi korvattu suomessa nimen jälkiosa *salo* 'suuri, metsäinen saari'. Ks. myös → *Saimaa*. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 33; Itkonen, T.I. 1948: 100; Lappalainen, Pekka 1970: 293–308; Nissilä, Viljo 1976b: 276; Pirinen, Kauko 1988: 278, 302–304; Räsänen, Alpo 1995: 535–536; Räsänen, Alpo 2003: 130–131; Vilkuna, Kustaa 1960: 410–413; KA:VA 8652: 1000.

Säämäle

kylä Ylämaalla Etelä-Karjalassa. *Semele* 1558, *Sämäleby* 1571. – Kylä on saanut nimensä Säämäsen eli Säämäsen suvusta, jota on asunut siellä 1500-luvulta lähtien, esim. *Seme(n) Sigd* 1557, *Sämäinen*, *Siffredh* 1627, *Sämein*, *Pääll Ollsson* 1648. Viljo Nissilän mukaan (1976) nimi *Säämänen*, *Säämäinen* on kehittynyt karjalais-ortodoksisesta miehennimestä *Sema*, *Sämä*, joka puolestaan on tullut venäjän kautta nimestä *Simeon*. Alpo Räsänen mielestä (2003) Nissilän selitys on kuitenkin nimien äänneasun kannalta epäluonteva. Hän katsookin, että nimet *Säämä*, *Säämänen* ja → *Sääminki* ovat yhdistettävissä sanaan *saame*. Selitys sopii hyvin myös Ylämaan Säämälen kylän ja Säämäsen suvun nimiin, sillä Etelä-Karjalassa on runsaasti muitakin paikannimiä, joita on arveltu saamelaislähtöisiksi ja joiden on katsottu viittaavaan vanhaan saamelaisasutukseen. – LL

Nissilä, Viljo 1976: 126; Räsänen, Alpo 2003: 131; SHL 7; KA: TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Säänjärvi

kylä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. *Sannaierffui* By 1544, *Sänierffby* 1546, *Sänijärff* 1551, *Säynäierff by* 1554. – Kylä on saanut nimensä sen eteläpäässä olevasta samannimisestä järvestä. 1500-luvun asiakirjamerkinnän *Säynäierff by* perusteella nimen alkuperäisempi asu on voinut olla **Säynäjärvi*. Jos näin on, nimeen ilmeisesti sisältyy kalannimitys *säyne*, *säynäs*, *säynävä*. – LL

KA 5081: 47v, 51; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Söderfjärden

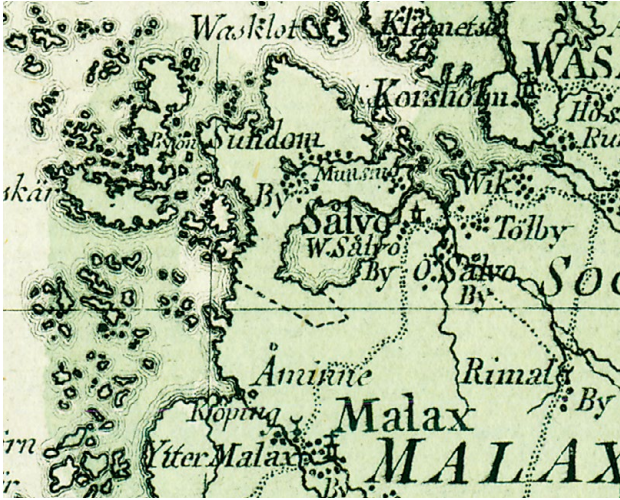
peltoalue Vaasan ja Mustasaaren rajalla Pohjanmaalla, aiemmin Sulvaa. *Söderfierdh* 1559. – Entinen, vielä 1700-luvulla kalaisa merenselkä muuttui vähittäisen maankohoamisen ja 1920-luvulla tehdyn kuivatustyön ansiosta viljavaksi 2 300 hehtaarin peltomaaksi. Alue on kuusikulmainen, muistona noin 520 miljoonaa vuotta sitten pudonneesta meteoriitista. Viime vuosina entisestä kraatterista on tullut kurkien suosima levähdyspaikka. Nimeen *Söderfjärden* sisältyvät ruotsin sanat *söder* 'etelä' ja *fjärd* 'selkävesi', ja se on ilmeisesti selän pohjoispuolella sijaitsevan Sundomin kylän asukkaiden antama nimi. – MB

Karsten, T.E. 1921: 192; Nygård, Bertel (red.) 1994: 130–139.

Söderkulla

kylä Sipoossa Itä-Uudellamaalla. *Swndherkulle* 1494 (kop.), *Södrekulla* 1564. – Söderkulla on nykyään Sipoon kunnan eteläosan keskustaajama, mutta oli alkuaan talo ja sittemmin kartano Massbyn kylässä. Jälkiosa *kulla*, *kulle* 'kukkula, kumpu' on tavallinen asutusnimissä. Alkuosa *Söder-* ilmaisee talon suhteellista sijaintia; *Norrkulla*-niminen talo sijaitsee Gesterbyssä Söderkullan pohjoispuolella. Erään teorian mukaan näillä kahdella talolla oli 1500-luvulla sama omistaja. – LM

Huldén, Lars 2001: 33–34, 308; Sjöholm, Odin 1998: 96–105.

Vuoden 1799 kartassa Sundomin ja Sulvan (Sälvo) välissä sijaitsee Söderfjärdenin selkä, joka on yhteydessä mereen kapean salmen välityksellä.

Södermark → Söörmarkku

Södra Karelen → Etelä-Karjala

Södra Savolax → Etelä-Savo

Södra Österbotten → Etelä-Pohjanmaa

Sökö → Soukka

Sördö kylä ja saari Houtskarissa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Suerdöö* 1540, *Swerrdöö* 1567. – Nimen alkuosaan sisältyy ruotsin sana *svärd*, joko tavallisessa 'miekan' merkityksessä tai jonkin kasvin tai kasvillisuuden nimityksenä. Houtskarin murteessa keltakurjenmiekan nimityksenä on *svinsvärd*, mutta luontevammin paikannimeen sopisi *svärd*, joka on rinnakkaismuoto sanalle *sväl* (< *svärd*), esim. sanassa *grässväl* 'ruohoa kasvava maankamara'. Tämä *svärd*-alkuosa voi viitata ruohoa kasvavaan merenpohjaan tai rantaan. Jälkiosa on *ö* 'iso saari'. – PS Hellquist, Elof 1948 s.v. *sväl*; Huldén, Lars 2001: 98; Svenskt ortnamnslexikon 2003 s.v. *Svärdsjö*; Zilliacus, Kurt 1966: 264.

Sörnäinen kaupunginosa ja metroasema Helsingin itäisessä kantakaupungissa, ruotsiksi *Sörnäs*. *Sörnäs* 1723, *Sörnäs* 1775; *Sörnäs*in niemellä 1859, *Söörnäs*in haminaan 1869, *Söörnäs*in uuteen wankilaitokseen 1881. – Nykyinen suomenkielinen nimi – kuten 1800-luvun lopun *Sörnäsi*, *Söörnäsi* ja *Söörnäsi* sekä 1900-luvun alun *Söörnäinen* – ovat äänteellisiä muokauksia ruotsinkielisestä nimestä, jonka vanhempi muoto on ollut **Södernäs* "Eteläniemi". Se mainitaan jo 1639 Uuden Helsingin perustamisasiakirjassa kaupungin suunniteltuna sijoittamispaikkana ja vielä kartassa 1808 (*Södernäsudden*). *Södernäs*in niemi kurottui nykyisen Kalasataman tienoilta etelään kohti Mustikkamaata. Niemen nimi siirtyi sittemmin tarkoittamaan myös lähistön asutusta. Kotikielen Seura ehdotti 1891 *Sörnäs*-nimen suomenkieliseksi vastineeksi nimeä *Sörnäinen*. Alueesta Helsingin suomenkielissä slangissa käytetyt asut *Sörkka* ja *Sörkkä* herättävät aika ajoin keskustelua siitä, kumpi niistä on "alkuperäinen" ja "oikea". – SP

Hämäläinen, I. 12.1881; Pesonen, Leo A. 1981: 139; Sanomia Turusta 27.8.1869; Suomen Julkisia Sanomia 21.3.1859; Urbes Finlandiae 2004: 29; Kotikielen Seura 17.10.1891.

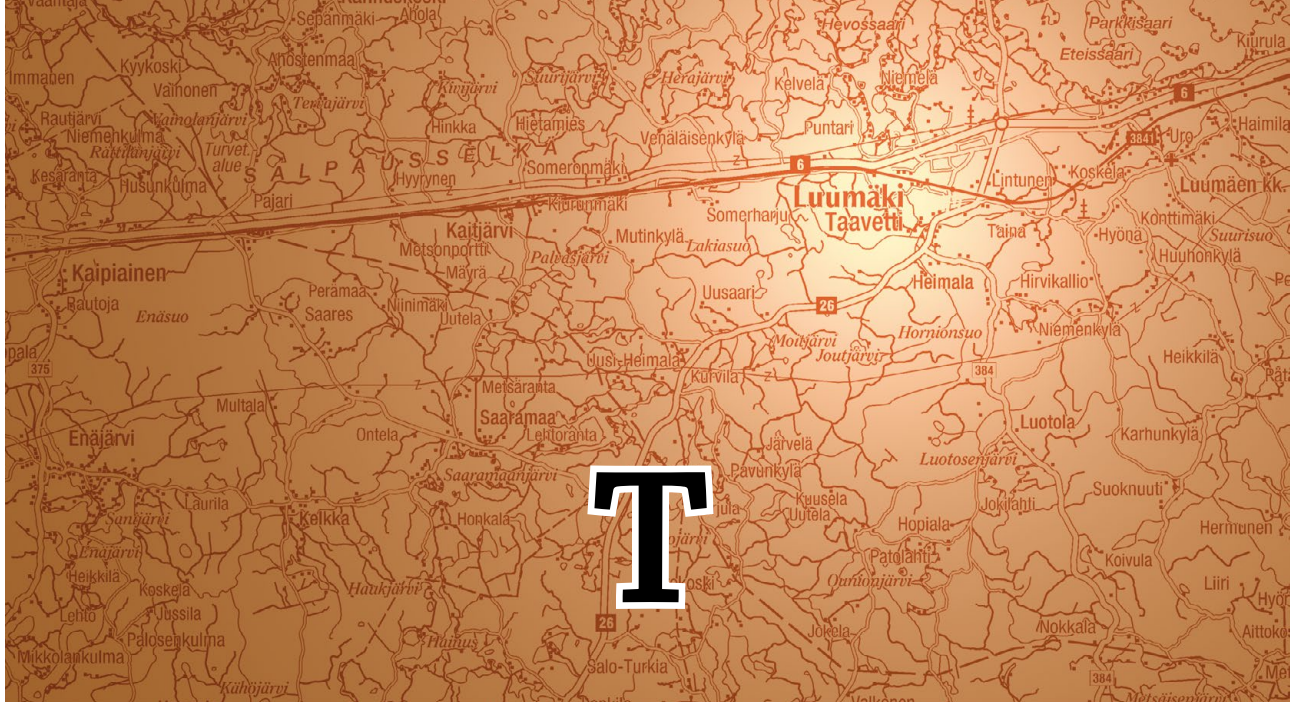
Sörnäs → Sörnäinen

Söyrinki vanha talo (olemassa jo 1540) Vesilahdella Pirkanmaalla. *Söyrinki*-, *Söörinki*-nimiä on siellä täällä, esimerkiksi *Vähäsöyrinki*, kulmakunta ja suku Alajärvellä Etelä-Pohjanmaalla. – Nimiin sisältyy keskiajalla Suomeen kotiutunut ristimänimi *Söyrinki* (*Söffring*), joka on kansanomaisen muoto pyhimyksen nimestä *Severinus* (Kölnin piispa 300-luvulla). – AR

Räisänen, Alpo 2003: 131–132; Viikuna, Kustaa 1976 s.v. *Severi*.

Söörmarkku kylä Noormarkussa Satakunnassa, ruotsiksi *Södermark*. *Södermarck* 1571. – Suomalainen nimi on äänteellinen muunnos ruotsinkielisestä nimestä. Ruotsinkielinen nimi on tarkoittanut alkuaan etelän (ruotsin *söder* 'eteläinen') suunnassa olevaa takamaata (→ *mark*). Vrt. → *Noormarkku*. – SP

Huldén, Lars 2001: 432.

Taaborinvuori mäki ja kesäteatterin näyttämö Nurmijärven Palojoella Uudellamaalla. Nimen antoi kirjailija Aleksis Kivi lapsena (n. 1840) kotinsa vieressä olevalle mäelle ja leikkipaikalleen. Esikuvana on ollut Raamatussa Kristuksen kirkastamisen paikkana mainittu Taaborin vuori Galilean etelärajalla Israelissa. – MV

Koskimies, Rafael 1974: 23; Tärkiäinen, V. 1984: 43.

Taalintehtas tehdas ja asuinalue Dragsfjärdissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa, ruotsiksi *Dalsbruk*. *Daalin-tehdas* 1881, *Taalintehtas* 1889. – Alkuperäinen ruotsinkielinen nimi *Dalsbruk* on lainattu suomeen niin, että alku on lainattu äännemukaelmana ja loppu käännetty. Ruotsinkielinen nimi otettiin käyttöön 1686, kun rautatehdas perustettiin myllyjoajan Dalenin kylän maille (nytemmin *Dals*; *Dalen* 1540) Dragsfjärdenin itäpuolelle. Tehdas nimettiin siis sijaintinsa mukaan, ”tehdas Dalenissa”. Nimen ääntämys noudattaa ns. kartanoaksenttia, ks. → *Eriksberg*. Tehdas on edelleen toiminnassa. – PS

Gardberg, John 1944: 21; Sanomia Turusta 4.5.1889; Uusi Suometar 25.7.1881.

Taasia kylä Iitissä Kymenlaaksossa. *Tasia* 1539, *Taasia* 1562. – Kylä on syntynyt ilmeisesti 1400-luvulla Iitin Haapa-Kimolan kylän metsämaalle. Kylän vanha rinnakkaisnimi on *Härkälä*, joka on ollut käytössä vielä 1900-luvun alkupuolella; se viittaa siihen, että asutusta olisi tullut Heinolasta, jossa on ollut *Härkälä*-niminen kylä. Vuosina 1776–1805 laaditussa ns. Kunnin kartastossa kylän nimi on *Tasia* eller *Härkälä*. Taasian kylän halki virtaa Suomenlahteen joki, jota Iitissä kutsutaan nimellä *Taasianjoki* tai vain *Taasia*. – Saulo Kepsun mukaan joen nimi on vanhempi kuin kylän, ja kylän nimi johtuu joko suoraan tai talonnimien välityksellä joen nimestä. Joen nimen taustasta on esitetty erilaisia oletuksia. Viimeksi on Kepsu esittänyt varovaisen arvelun, että se olisi kehittynyt nimestä **Tavastjoki* ”Hämäläisjoki”, joki Hämeeseen, joki Hämeestä. – LL

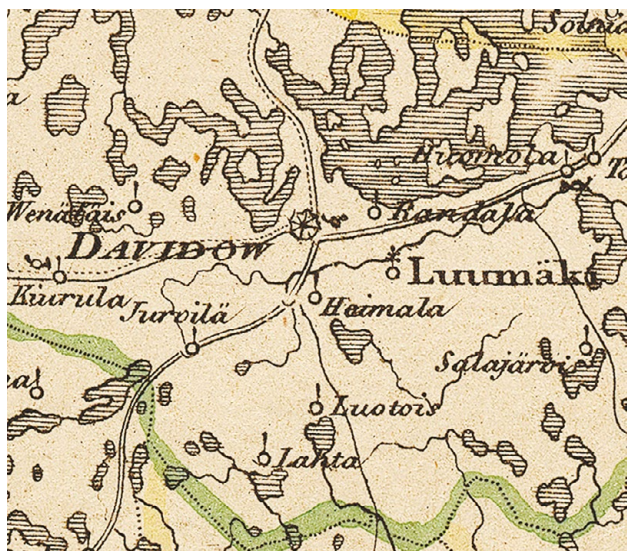
Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: kartta 128; Granlund, Åke 1956: 78–80 (alaviite); Kepsu, Saulo 1981: 169–172.

Taatsijärvi järvi Kittilän pohjoisosassa Lapissa, Kitisen latvoilla. Siellä on kalliopaasi nimeltä *Taatsinseita*, saP *Dázaseidi*. *Tatscha Seita* 1820-luvulla. – Nimi on saamelaisperäinen; alkuosa *Taatsi-* on selvästi lainaa sanasta saP *dáža, dáčča* saI *taazä* ’skandinaavi, erityisesti norjalainen’. *Seita*, saP *seidi*, merkitsee luontojumalaa, jonka kuviteltiin asuvan mm. erikoisen muotoisissa kallioissa. Nimenannon peruste ei ole tiedossa. – AA ja SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 229–231.

Taavetti taajama, Luumäen kuntakeskus ja rautatieliikennepaikka Etelä-Karjalassa, ruotsiksi *Davidstad*. *Davidstad* 1777, *Davidow* 1799; *Taavitti* 1845. – Asutusnimi pohjautuu linnoituksen nimeen *Davidov*. Hattujen sodan (1741–1743) jälkeen Ruotsin kaakkoisraja siirtyi Kymijokeen. Venäjä oli siihen mennessä saanut haltuunsa Suomenlahden alueen keskeisimmät merilinnoitukset Haminan, Viipurin, Tallinnan ja Narvan, sisämaan linnoituksista Lappeenrannan, Käkisalmen ja Savonlinnan. Luoteisrajaansa Venäjä ryhtyi vahvistamaan täydentämällä Lappeenrannan ja Haminan varustuksia. 1770-luvulta alkaen rakennettiin rajan pintaan kymmenkunta linnoitusta. Uusista linnoituksista merkittävin oli Luumäen Marttilan kylään, strategisesti tärkeään teiden risteykseen rakennettu *Davidov*, jossa vuonna 1778 oli 3 800 miehen varuskunta. Linnoituksen kunnostus ja ylläpito lopetettiin vuonna 1803, mutta linnoitus on yhä tallella. – Linnoituksen nimi perustuu ortodoksisen suojeleuspyhimyksen *David Silunskilaisen* eli *Tessalonikalaisen* nimeen, koska linnoituksen perustamisesta päätettiin tämän pyhimyksen päivänä 26.6.1773. – SP

Kumpulainen, Kalevi – Miettinen, Timo 1992: 51, 216; Morgonbladet 17.4.1845; Suomen karttakirja 1799: 172; HisKi; www.luumaki.fi/matkeste/sivu1.html, 10.6.2005.

Davidowin linnoitus on merkitty von Knorringin Vanhan Suomen karttaan vuodelta 1832.

Tahkoluoto kaupunginosa, saari ja syväsatama Porissa Satakunnassa. *Tahkoluoto* 1679, *Tahkoluoto* 1920 (Räfsön eli Reposaaaren pohjoispuolella olevana saarena). – Paikalla on ollut aiemmin useita pieniä saaria; nykyinen Tahkoluoto on täytemaalla yhdistetty Reposaaaren ja penkerein mantereeseen. Vielä 1920-luvulla siellä oli kalastajakeskus. Juhana III lahjoitti 1576 Porin kaupungille maita, mm. *Hvetenskär*-nimisen saaren (1800-luvulla *Wetenskären*; vrt. ruotsin *hvättja*, nyk. *vättja* 'teroittaa'; *skär* 'luoto'), jonka on arveltu tarkoittavan Tahkoluotoa. Suomenkielisenä saaren nimi eroaa ympäristön monista ruotsinkielisistä ja ruotsista suomeen mukautuneista nimistä, mutta ei ole ainoa suomenkielinen nimi Porin saaristossa. Nimi voisi johtua tahkokivien eli hiomakivien saamisesta saaresta. Ilmeisesti saarella on ollut runsaasti Satakunnan rannikolle tyypillistä hiekkakiveä, josta tahkoja on valmistettu. Tahkoluodon sataman rakentaminen aloitettiin 1958. – SP

Koivuniemi, Jussi 2004: 129; Ruuth, J.W. 1958: 290–291; SSA s.v. tahko; Suomen karttakirja 1799: 36; Suomen karttakirja 1920: 22C.2; Suomenmaa 3 (1921): 303; HisKi (Pori); www.pori.fi/kirjasto/porinhistoria 2006.

Tahkoneva suo Rantsilassa Pohjois-Pohjanmaalla. – Keskellä suota on *Tahkokalliot*-niminen kuivanmaan paikka. Ilmeisesti noilta kallioilta on saatu tahko- eli hiomakiviä. Suo on nimetty kallioiden mukaan. – SP

Tahkovuori mäki sekä matkailu- ja hiihtokeskus Nilsiässä Pohjois-Savossa. – Mäen nimi on kartoissa ja kansanomaisesti ollut perinteisesti *Tahkomäki*, mutta alueen liiketaloudellinen käyttö loi laskettelukeskukselle markkinoivamman nimen *Tahkovuori*, josta kuitenkin nykyisin käytetään yleensä lyhyempää muotoa *Tahko*. Tahkomäen nimi liittyy tahko- eli hiomakivien louhintaan sen kalliosta. Kallio sisältää kvartsihiekkaa, josta valmistetaan tahkoja, aiemmin siitä on tehty myös mylynkiviä ja sodan aikana hiomakiviä. Myös Nilsiään kirkon valkoiset kivet on louhittu Tahkomäestä. – SP

SKES s.v. tahko; NA (Nilsiä).

Tahmela kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1937 Pohjois-Pirkkalaa. Sijaitsee Pispalanharjun Pyhäjärven puoleisella rinteellä ja jakautuu korkeussuhteiden mukaan *Ala-* ja *Ylä-Tahmelaan*. Asutus levisi Tahmelan pelloille 1890-luvulla Pispalasta päin. – Nimi näyttää perustuvan nykyisen Vallikadun paikkeilla sijainneen torpan nimeen. Tampereen (Pirkkalan) Pispalassa mainitaan torppari Heikki Tahmela (*Henrik Andersson Tahmela*) 1849, joka on saanut sukunimensä asumuksen mukaan. Heikille lisänimen aiheena ollut asumus on voinut saada nimensä asukkaistaan tai ympäristöstään, vrt. *tahma* 'törky', *tahmea* 'sitkeä, jäykkä, saamaton'. – SP

Louhivaara, Maija 1999: 219; HisKi.

Tainijoki joki ja sen mukaan nimetty kylä Simossa Lapissa. – Tainijoki on Simojoen sivujoki, ja samaan nimiryppäeseen kuuluvat *Tainivaara*, *Taininiemi* ja *Tainikoski*. Nimi johtuu kalanpyynnistä *taini(o)*-nimisellä merran tapaisella kiinteällä kalapadolla. Myös Simojokisuulla on harjoitettu tainiopyyntiä, mistä muistuttavat nimet *Tainiopato* ja *Tainionsaari*. Tainiot näyttävät olleen levikistään päätellen käytössä nimenomaan hämäläisillä. Sana *tainio* ja myös tainiopyynti ovat vanhaa skandinaavista lainaa. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 240–242.

Tainionkoski koski, vesivoimalaitos ja vuodesta 1949 kaupunginosa Imatralla Etelä-Karjalassa. Siihen asti koski oli kuulunut Ruokolahden Siitolan kylään, ja koskesta onkin käytetty myös Siitolan kylän nimeen perustuvaa nimeä *Siitolankoski*. *Tainia* eller *Sijtoila Käski* 1655, *Taino Koski*, *Tainion Käski*

1741. – Nimeen *Tainionkoski* sisältyy kalastustermi *tainio*, jonka merkitys on 'karsinan tapainen pato, lohipadon katiska'. – LL

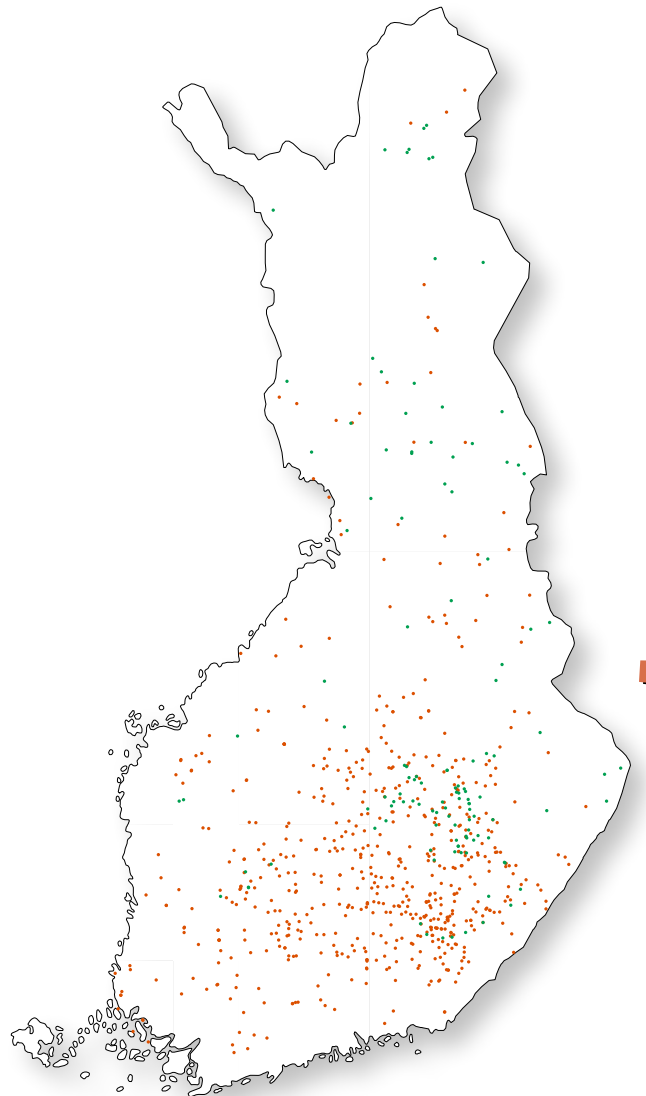
Nissilä, Viljo 1939: 196; Vahtola, Jouko 1980: 241; KA: TUOKKO.

Tainionvirta vesireitti Hartolan ja Sysmän kirkonkylien välillä Päijät-Hämeessä, osin virtaavaa jokea, osin järviä, yläjuoksulla rinnakkaisnimenä *Hartolanjoki*. Sysmän kirkonkylän eteläpuolelle jokivarteen syntyneen kylän nimi on *Virtaa* (*Wirtois* 1470). Tainionvirtaa sanotaan Suomen eteläisimmäksi lohijoeksi. Ilmeisesti tähän kalastuksen kannalta merkittävään veteen viittaa myös eräkauteen nimi *Tainionsyrjä* (*tainionsyriä*) vuodelta 1464 Suur-Sysmästä. Nimeen sisältyy sana *tainio*. Sillä on tarkoitettu pystysäleistä tehtyä katiskamaista aitausta, jonne lohet uivat nielun läpi ja josta ne vangitaan haavilla tai pienellä ajoverkolla. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 281, 292; Nissilä, Viljo 1968b: 46; Viikuna, Kustaa 1975: 409;

Vuorela, Toivo 1979 s.v. tainio; DF: 3442.

taipale paikoin *taival*, erityisesti järvisuilla Savossa ja Keski-Suomessa melko yleinen jälkiosa, taipuu *taipale*, *taival*: *taipaleen*. *Taipale* ja *taival* tarkoittavat nimissä usein kahden veden välistä kannasta mutta myös matkaa, reittiä ja paikkojen väliä. Peruskartoissa *taipale*-loppuisia nimiä on noin 600 ja *taival*-loppuisia vähän yli 120. Eniten on talonnimiä, noin 400. Muita asutusnimiä, lähinnä kylien ja kulmakuntien nimiä on reilut 70. Metsäalueiden nimiä on noin 70 ja

Paikannimet, joiden loppuosa on *taipale* tai *taival*. Punaisella on kuvattu *taipale*-, vihreällä *taival*-loppuiset.

muita luontonomiä noin 120. Peltojen ja niittyjen nimiä on parikymmentä, ja kulkupaikkojen nimiksi on määritelty 13. Yleisimmät nimet ovat *Taipale* (330), *Vetotaiपाले* (13), *Vetotaiपाल* (9), *Lammintaiपाल* (9), *Talvitaipale* (8), *Taival* (7), *Suotaiपाल* (6), *Telataipale* (5), *Savitaipale* (5) ja *Haapataipale* (5). Matkaa tehtäessä veneet jouduttiin ennen vetämään maitse vesistöstä toiseen, joten esimerkiksi *Vetotaiपाल* ja *Telataipale* ovat tällaisia vetokannaksia tai niiden mukaan nimettyjä taloja ja kyliä. – TS

SSA s.v. *taipale*; Paikannimirekisteri 2005.

Taipalsaari kunta Etelä-Karjalassa. *Taijjala* 1541 (Lappeen kylä), *Taipal*, *Taipall*, *Taijjale* 1544 (Lappeen kylä), *Taipall Sochnn* 1571, *Taipallsari Sochn* 1701, *Taipalsari* 1748. – Taipalsaari erotettiin Lappeen suurpitäjästä itsenäiseksi vuonna 1571, ja se sai nimensä Taipaleen kartanosta, jonka kuningas Kustaa III luovutti uuden pitäjän pappilaksi. Myös uuden pitäjän nimi oli aluksi kartanon mukaan *Taipale*, ja vasta 1600-luvulla nimeksi alkoi vakiintua pitempi *Taipalsaari* ehkä siksi, että kirkko on suuressa saarissa. Pitemmän nimen rinnalla oli kuitenkin vielä 1800-luvullakin käytössä myös nimi *Taipale*. Sana → *taipale* on maastotermi, jolla Etelä-Karjalassa on merkitys 'vesien välinen kannas'. Taipaleen kuninkaankartano sijaitsi kapeahkolla kannaksella Saimaan kahden selän välissä. – LL

HK 1701; Suomenmaa 7: 208–210; SH 1571; Ylönen, Aulikki 1976: 104, 126, 239; HisKi; NA:

1500-luvun poimintakokoelmat.

Taivalalanen järvi ja asumalähiö Suomussalmella Kainuussa, Ämmänsaaren eteläpuolella. – Nimi johtuu siitä, että jyrkkää Ämmäkoskea ei ole voitu nousta eikä laskea veneellä, vaan Kiantajärven rannasta on kuljettu maitse Ämmäkosken itäpuolta Taivalalaseen. Järvi on ollut sananmukaisesti → *taipaleen* alapuolella. – AR

Taivalkoski kunta ja koski Pohjois-Pohjanmaalla. *Taivalkoski* 1713 (kylä). – Kun Pudasjärven seurakunnan itäosasta muodostettiin rukoushuonekunta 1843, se sai nimen *Jokijärvi*, sillä kirkko tehtiin Jokijärven kylään. Kirkko valmistui 1848. Jokijärvestä tuli kappeliseurakunta 1858, ja Jokijärven kunta aloitti toimintansa 1868. 1877 kirkko siirrettiin 20 km länemmäs *Taivalkosken* kylään samannimisen lijoessa olevan kosken luo, jonne oli muodostunut kaupallinen keskus kosken rakennetun sahan vaikutuksesta. Seurakunnan itsenäistymispäätöksessä 1878 sen nimeksi määrättiin *Taivalkoski*. Kunnankin nimi vaihdettiin 1884. – Taivalkoskella ja naapurikunnissa on useita *Taivalkoski*-nimisiä koskia. Nimeä on annettu koviille koskille, joiden kohdalla veneet on jouduttu vetämään maitse. Sana *taivaltaa* merkitsee murteessa 'vetää vene kannaksen yli tai kosken ohi'. – SBS

Helttunen, Riitta 1995: 132; Vahtola, Jouko 1979: 11–13, 17, 20, 22, 24–25, 27, 30; HisKi.

Taivalkunta kylä Nokiällä Pirkanmaalla, entinen jakokunta Pirkkalassa. *Taipalle*, *Taipollekunda* 1588. Jakokuntaan kuului mm. Taipaleen kylä (*Taypale boa* 1509, *Taipaleby* 1552). – Sana *taival* ~ *taipale* tarkoittaa yleensä kahden paikan välistä matkaa ja vesien välistä kannasta, tässä tapauksessa Nokianvirrasta etelään olevaa taivalta Pyhäjärvelle. Näin on voitu lyhentää matkaa ja välttää pahat koskipaikat. Nimen jälkiosa *kunta* voi tarkoittaa kulmakuntaa tai jakokuntaa. Jakokunta on alue, jota suuremmissa maanjakotoimituksissa on käsitelty yhtenäisesti, se on yleensä maakirjakylää laajempi alue. Suurin osa suomen *-kunta*-loppuisista paikannimistä sijoittuu hämäläisalueelle, vrt. → *Jokikunta*. – SP

FMU 6: 5343; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 618, 630

Taivalköngäs putous Oulankajoessa Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. – Köngästä ei pysty nousemaan eikä laskemaan veneellä, vaan vene täytyy vetää maitse könkään ohi. Sana

taival tarkoittaa kahden veden välistä kannasta tai kosken sivuitse kuljettavaa matkaa. → *köngäs*, → *taipale*. – AR

Taivallahti osa-alue ja lahti Helsingissä Töölön länsirannalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Edesviken*. *Edes Wiken* 1776, *Edesviken* 1869. – Lahden nimi perustuu kannaksen nimeen *Edet* "Kannas", jolla on kutsuttu tämän lahden ja Töölönlahden länsirannan välistä maakannasta eli *taivalta* (nykyisten Hesperiankatujen kohdalla), jonka ylitse on kuljettu vedeltä toiselle. Sen kautta on kulkenut aikoinaan myös talvitie Espoosta Helsinkiin. Suomen kielessä paikasta käytettiin 1800-luvun lopulla nimiä *Edesviiki*, *Eedeslahti* ja *Taipale* (*Taipale* 1881). Kotikielen Seura suositti 1891 suomalaisiksi nimeksi *Eedeslahtea* ja 1903 *Taivallahtea*. Nykyiset nimet on vahvistettu 1909. Ruots. nimen jälkiosa → *vik* 'lahti'. – SP

Charta 1776; Granlund 1981: 14; Pesonen, Leo A. 1981: 139; Uusi Suometar 169.1881;

Kotikielen Seura 17.10.1891 ja 4.4.1903.

Taivaskero Pallastunturin korkein laki (807 m) Muoniossa Lapissa, vuoteen 2004 Kittilää. Sillä on ruotsalaisperäinen rinnakkaisnimi *Himmelrüki* eli *Himmeriiki*. Jacob Fellman, joka toimi Utsjoen kirkkoherrana 1820–31, mainitsee rinnan nimet *Taivaskero* ja *Himmelrüki*. – *Taivas*-alkuiset nimet ovat yleensä korkeiden ja avarien paikkojen nimiä: *Taivaskallio*, *Taivasmäki*, *Taivassalo* (Päijänteen saari) jne. Sana → *kero* 'paljas, tasainen tunturin laki'. – AR

Fellman, Jacob 1906, 3: 94.

Taivassalo kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Tövsala*. *Thowesalo* 1350, *Thowesala sokn* 1386, *Theuasale* 1400; *Taiwassalos* 1668 (1647). – Ruotsinkielinen nimi on äänteellinen mukaelma alkuperäisestä suomenkielisestä nimestä, jossa *salo* on merkinnyt suurta, metsäistä saarta. J. A. Lopmeri (1947) on selittänyt nimeä sanoista *taivas* (korkeiden maisemien perusteella) ja *taipale*, joista jälkimmäistä hän on pitänyt todennäköisimpänä; Elias Lönnrot on otaksunut nimen olleen alkuaan **Taivalsalo*. Lopmeri on perustellut kantaansa mm. sillä, että pakanuudenajan ja keskiajan taitteessa saaristo oli muovautunut niemimaaksi, jossa on ollut salmien kuivuttua kapeita maakannaksia. Esim. Jämsässä on *Taivassalo*-niminen saari, jonka keskellä on *taival* eli *taipale* eli kapea vesien välinen kannas. Näyttää siltä, että Taivassalon kirkonkylän pohjoispuolella on aiemmin kulkenut vesiväylä, jonka itäpäässä on nykyisin Muntinsalmi ja jonka eteläpuolella ollut saarta olisi kutsua **Taivalsaloksi*. Nimeämisen aikaan saaren olisi yhdistänyt mantereeseen kapea kannas, *taival* ~ *taipale*. Ruotsinkielisen nimiasun on kuitenkin vaikea selittää kehittyneen *Taival*-alkuisesta nimestä. – Lars Huldénin (2001) mukaan vanhat asiakirjamerkinnot viittaavat siihen, että nimessä on keskiajalla äännetty *-öy-* tai *-eu-* mutta ei koskaan *-ai-* tai *-ei-*. Hän on selittänyt nimen sanasta *töykkä* ~ *töyväs* 'kukkula, mäki', Ritva Liisa Pitkänen (1985) on ehdottanut kehitystä **Toiv-* > **Töiv-*. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 363; Huldén, Lars 2001: 156; Lopmeri, J. A. 1947: 163–165; Pitkänen,

Ritva Liisa 1985: 61, 118–123.

Takahuhti kaupunginosana ja kylä Tampereella Pirkanmaalla, aiemmin Messukylän kuntaa. *Takahuchtis* 1540, *Laurens Takahwktis* 1390. – Jälkiosa *huhta* ~ *huhti* merkitsee havumetsään tehtyä kaskea eli polttamalla tehtyä viljelmää, joten nimen synty ajoittunee peltoviljelyä edeltävään aikaan. Nimi on alkuaan tarkoittanut yksittäisen talon tai kylän kauempaan olevaa huhtaviljelyä. Paikkaa on alettu asua viimeistään 1300-luvun alussa. – SP

FMU 5: 3954; KA: Suvanto/ Pirkkala 534.

Takkula kartano Huittisissa Satakunnassa. *i Tackula* 1551, *Takula* 1776–1805. – Takkulan kartano, entinen ratsutila, *Tak-*

kujen mahtisuvun kantatalo, sijaitsee Sammun kylässä vanhalla rautakautisella kalmistoalueella Sammunjoen eteläpuolella aivan nykyisen Huittisten kaupungin sydämessä. Seppo Suvanto arvelee, että *Takut* ovat voineet perustaa talonsa 1200-luvulla joen eteläpuolelle olleille karjan laiduntamiseen sopiville luonnonniityille, jotka myöhemmin on perattu viljelysmaiksi. *Takkula*-nimi edustaa länsisuomalaisten talonnimien *-la*, *-lä*-johtimista perustyyppiä. Talonnimen kantana oleva *Takku* on voinut alkuaan olla luonnonheinästä nimensä saanut niitynnimi, mutta yhtä hyvin se on voinut olla talon varhaisen isännän ulkonäköä luonnehtiva liikanimi, joka sitten on vakiintunut sukunimen luonteiseksi periytyväksi nimeksi, aluksi ehkä sellaisenaan myös talonnimeksi. Vanhimpia asiakirjoissa mainittuja Sammun Takkulan isäntiä, jotka ovat toimineet myös lautamiehinä tai nimismiehinä, ovat mm. *Laurens Tacko* 1448, *Olaf Takunpoika* 1466 ja *Knut Tacku* 1473. Nimen lähtökohtana olevan *takku*-sanan merkityksiä ovat 'tiheä, karkea heinä; pörröinen, takkuinen, tuuhaa karva, villa' (vrt. *takkuheinä*, *takutukka*, *takcuparta*). – AH

Koskipää, Ritva 1971: 151–152; Lähteenoja, Aina 1949: 126–130, 183–186; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1996: Takkula; SSA s.v. takku; Suvanto, Seppo 1987: 220–223.

Takkuranta Kellon kylän osa Haukiputaalla Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimen *-ranta*-loppu viittaa siihen, että kylän vanhimmat talot syntyivät vielä mantereeseen työntyvän Kellonlahden eli Satalahden rannalle keskiajan lopulla. Sittemmin lahti on maannousun vaikutuksesta kasvanut konnaan umpeen. Nimen alkuosa *Takku-* pohjautuu suku- ja talonnimeen *Takku* (per *Tack* 1546, *jöns Tacko* 1546, *Henrich Tacku* 1627). Nimi on lähtöisin ilmeisimmin Ala-Satakunnasta. – JV

Vahtola, Jouko 1995: 51.

Talaskangas luonnonsuojelualue Vieremän, Sonkajärven ja Kajaanin Vuolijoen rajamailla Pohjois-Savossa ja Kainuussa. – Suuren yleisön tietoisuuteen Talaskangas nousi 1980-luvun lopussa, kun luontoaktivistit näyttävällä toiminnalla estivät alueen metsänhakuut. Talaskankaan luonnonsuojelualue on lähes luonnontilaisena säilynyt metsä- ja suoalue, jota voidaan pitää Kainuun eteläisimpänä erämaisena alueena. Siellä on myös *Pikku-Talas* ja *Iso-Talas* -nimiset järvet (*talas Järfwi* 1620-luvulla). *Talas*-nimet liittyvät yleensä vene- tai nuottatalaksiin. Kun Talaskankaalla olevat järvet ovat varsin pieniä ja syrjäisiä, voisi ajatella, että kankaalla olisi ollut toisenlainen talas, nimittäin haaskalle puuhun rakennettu lava karhun kaatamista varten. Sana on tunnettu tässä merkityksessä paikoin Itä-Savossa ja Kainuussa. – SP

Alanen, Timo 2004a: 77; Nissilä 1964b: 91 ja 182: 426; SKES s.v. talas; Vuorela, Toivo 1979: 455.

Tali osa-alue, urheilupuisto ja kartano Helsingissä Uudella maalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä. *talleghe buw* 1524, *Taliby* 1540, *Talliby* 1544, *Talleby* 1545, *Tallij by* 1553, *Tali* ja *Talij* 1556, *Talio* 1563. – Talin kylä sijaitsi ainakin 1700-luvulla kartanon pohjoispuolella nykyisen siirtolapuutarhan eteläosissa lähellä Vantaanjoen vanhaa uoma. Nimi on sama suomessa ja ruotsissa, mutta täyttä varmuutta sen kielellisestä alkuperästä ei ole. Åke Granlund (1981) on pitänyt nimen lähtökohtana muinaisruotsin sanaa → *dal* 'laakso'. Paikka ei ole mitenkään selvästi laaksossa, mutta sanalla *dal* olisi voitu tarkoittaa nimessä myös alavaa maata, jollaista Talin vanhan kylätontin ympäristö on. Saulo Kepsu (2005) on tarjonnut uudemman selityksen, joka lähtee siitä, että Vantaanjoen entinen suupuoli (noin 500-luvulle saakka), nykyinen *Mätäjoki* (ruotsiksi *Rutiån*), olisi ollut talvisaikaan sopiva talvitieksi. Jokuuoma olisi aiemmin kutsuttu **Talvijoeksi*, josta olisi tullut **Taljoki*. Nimi olisi kiteytynyt jokisuussa asutusnimek-

si ja kylän ruotsalaistuttua kehittynyt asuun *Tali*. Selitystä vaikeuttaa se, että mahdollinen joen suusta alkava ja sen uomassa kulkeva talvitie ei ennen ensimmäisiä koskia olisi voinut ollut kovin pitkä ja että vuoden 1749 karttaan talvitie (*winterwäg*) on merkitty joen länsirannalle eikä itse uomaan. Nimen selitys on vielä avoin. – SP

Granlund, Åke 1981: 26; Hausen 1920: 204; Kepsu, Saulo 2005: 161–163; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Taliikka, Talja; SAOB s.v. dal.

Talkkänuäivi → *Talkkunapä*

Talkkunapä sal *Talkkänuäivi*, saKo *Talkkänvui'vv*, tunturi Sodankylässä Lapissa, kuuluu Saariselän tunturiryhmään. Tunturin juurelta laskee *Talkkunaoja* Isoonojaan. – *Talkkuna*-nimiä on melko paljon ja useimmat niistä vesistönimiä. Paikat ovat ilmeisesti niittyväen tai muiden luonnossa liikkuneiden ruokailupaikkoja, joissa on keitetty talkkunaa. Talkkunapä on todennäköisesti saanut nimensä sen juurelta alkavasta *Talkkunaojasta*. Jälkiosa → *pää* viittaa Lapin nimistössä pyöreäköihin tuntureihin, samoin kuin koltansaamen *vuei'vv* 'pää; pyöreähkö tunturi'. – AA ja AR

Tallmo → *Talma*

Talludden → *Mäntyniemi*

Talluskylä kylä Tervossa Pohjois-Savossa isohkon *Tallusjärven* pohjoispäässä sen ja Lietjärven välisellä kannaksella; osa järvestä on Karttulaa. *Talluxen Sari* 1561; *Tallus Byij*, *tallus Järfui* 1620-luvulla. – Tallusjärven eli Ison-Talluksen (*Suuri Tallus Järvi* 1846) eteläpuolella on Pieni Tallusjärvi (*Pienen Talluxen siw Maa* 1541–1562, *Pien Tallus järvi Sjö* 1879), joiden välissä on *Talluskoski*. *Tallus*-alkuisia nimiä on lähinnä Pohjois-Savossa, Satakunnassa ja Kymenlaaksossa, muutama Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa. Tervossa nimi saattaisi viitata rannoilla kasvaneeseen tallusheinään, jota käytettiin jalkineiden pohjallisena eli *talluksena*. Esim. Pirkkalassa on kerrottu, että peltoheinän kasvatusta pidettiin aikanaan pelton haaskausena. Siksi heinät koottiin paitsi niityiltä myös järvien rannoilta, joilta sitä niitettiin suksia apuna käyttäen niin syväle kuin heinää tai jotain vihantaa kasvoi; tätä heinää nimitettiin *tallusheinäksi*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 31, 33; Kellaranta, Päivi 1988: 75–76; SKES s.v. tallus, tallustaa; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 274, 366; SMSA s.v. tallus.

Talma asuinalue Sipoossa Itä-Uudellamaalla, lähellä Keravan rajaa. Ruotsiksi *Tallmo*. – Ruotsinkielinen nimi on tarkoittanut alkuaan yhtä taloa, jonka perusti Sipoon nimismiehenä 1824–1856 ollut Henrik Tallgren. Hän otti talon nimen alkuaan omasta sukunimestään, jälkiosan kuvaamaan talon eteläpuolella olevaa kangasmaista mäkeä, ruotsin *mo* 'kangas, hietamaa'; näin nimestä tuli *Tallgmo* ja pian *Tallmo* "Mäntykangas" tai "Honkanummi". Kylässä on ollut runsas suomenkielinen asutus, joka omaksui nimen käyttöönsä äänteellisenä muakelmana muodossa *Talmo* ja *Talmu*. Suomenkielinen nimi vakiintui, kun Porvoon-radan asema sai nimiparin *Tallmo* – *Talma*. Suomenkielisen nimiasun valintaan on voinut vaikuttaa myös 1800-luvulla eläneen tunnetun ranskalaisen näyttelijän François-Joseph Talman nimi, joka esiintyi yhtenä suomalaisissa sanomalehdissä. – SP

www.talma.fi/historiaa.htm, 4.12.2006.

Taluskylä kylä *Talusojan* latvalla Alavieskassa Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän kantatalo *Talus*, jonka perustaja Frans Heikinpoika mainitaan ensi kerran 1590 ja on ehkä sama mies tai ainakin samaa sukua kuin Alavieskasta 1566 mainittu *Frans Talus*. *Talus* esiintyy talonnimenä mm. Vöyriässä, Merijärvellä ja Kemissä. – Nimen alkuperä ei ole selvä. Se voi kuulua sanapeseeseen *talo(nen)*, *talas* 'vaja, katos' tai sitten olla sama kuin karjalan kielen *talus* 'kengän pohjallinen' (Soanlahdella

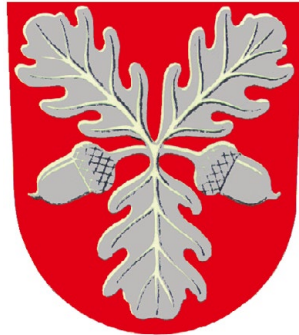

Talusvaara ja *-suo*). Suomessa karjalan *talus*-muotoa vastaa *tallus* 'tossu, tallukka', pilkallisesti myös ihmisestä 'nahjus, tallukka'. – AR

Karsten, T. E. 1923: 154; KKS s.v. tallus, talus; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Talus; Virrankoski, Pentti 1988: 86.

Talvadas saP *Dálvadas*, kylä Länsi-Utsjoella Tenon varrella Niljoen suussa. – Saamenkielinen nimi, josta suomenkielinen asu on mukailtu, tarkoittaa poronhoitajayhteisön talvehtimispaikkaa. Paikka on ollut Tenokylän siidan keskus, ja perimätiedon mukaan siellä on sijainnut Utsjoen ensimmäinen kirkko tai rukoushuone 1600-luvulla(?). Läntinen suurporonhoito levisi Tenokylän alueelle luultavasti ennen Utsjoen lapinkylään ehtimistään, ja Talvadas muodostui sen Porsankiin ja Laisvuonoon ulottuneiden muuttomatkojen talvisiksi kiintopisteiksi ehkä jo 1600-luvun alussa. – SA

Tammela kunta Kanta-Hämeessä. *Tammela* 1425 (merkinnän kohde epävarma), *tammela* 1506. – Pitäjämästä on varhemmin käytetty myös nimiä *Portas* (→ *Porras*) ja *Loimo* (→ *Loimaa*). *Tammela*-nimi vakiintui *Loimon* tilalle 1500-luvun alussa. Siihen vaikutti kirkon rakentaminen Tammelan kylään Pyhäjärven pohjoisrannalle. Nimeen saattaa sisältyä patoa merkitsevä sana *tammi*. Kyseinen pato olisi Timo Alasen mukaan voinut olla Kaukjärven ja Mustialanlammin välisessä lyhyessä joessa. Toinen selitys on, että nimeen sisältyy puunimitys *tammi*. Vaikka alue ei nykyään kuulu luonnonvaraisen tammien esiintymisalueeseen, se on silti mahdollinen. Tämä selitysvaihtoehto tunnetaan jo 1600-luvulta. – SP

Tammelan kunnan vaakunassa on tammenlehtiä ja -terhoja.

Alanen, Timo 2004b: 147–148; Neovius, A. 1898: 80

Tammela kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla. – Maija Louhivaaran mukaan kaupunginosa on saanut nimensä Tammelan torpasta, joka mainitaan kartassa 1758. – Torpassa asui ruotusotamies Tuomas Tammerström, jonka poika oli nimeltään *Henrik Tammela*. Sotilasnimi *Tammerström*, jonka aiheena on ollut → *Tammerkosken* nimi, on muovautunut torpannimestä muotoon *Tammela*. – SP

Jaakkola, Kaarle 1924: 135; Louhivaara, Maija 1999: 86.

Tammerfors → *Tammerkoski, Tampere*

Tammerkoski valjastettu koski Tampereen kaupungin keskustassa Pirkanmaalla, Näsijärven ja Pyhäjärven välissä, ruotsiksi *Tammerfors*. Tammerkosken rannalle syntyi samanniminen kylä, josta käytettiin myös lyhyempää nimeä *Koski*. *Matts aff Koskis* 1405, *Pedher Koskildha* 1512, *Koskis* 1540, *Tamberkoski* 1544, *Tamberfors* 1554, *Tammerkoski i Birkala* 1555, *på Birckala Eremarch i Tambere* 1590; *Tammercoskella* 1705. – Tammerkosken, Tampereen tunnuksen ja teollisuuden kehittymisen elinehdon, lasketaan syntyneen 5500–6000 vuotta sitten. Tammerkosken kylä ajautui yhden miehen omaisuudeksi, kun vapaaherra Ernst Johan Creutz vuonna 1660 hallitsi sekä Tammerkosken itä- että länsipuolta. Yleisimpien selitysten mukaan koski olisi saanut nimensä muinaisruotsin patoa ja myllyä eli *tammea* merkinneestä sanasta *damber*, nykyruotsissa *damm* (Karsten 1933, Nissilä 1959). Sana *koski, fors* olisi lisätty nimeen jälkepäin. Sittemmin aiempaa tutkimusta laajasti referoinut Lars Huldén (1990) on esittänyt selitykseksi muinaislänsiskandinaavista sanaa *þambr* 'pingottunut,

paksuvatsainen'. Sillä olisi kuvattu koskea, jossa vesimassat syöksyvät kuohuen laajempaan altaaseen. Sanan johdos olisi lainattu suomeen oletetussa muodossa **tampio*, josta *r*-suffiksilla tapahtuneen muuntumisen jälkeen olisi voinut kehittyä sellaisia muotoja kuin *Tampere* ja *Tammerkoski*. – Jakautumisen *Tammer-* ja *Tampere*-muotoihin on katsottu johtuvan muuttamisesta suomen kielen taivutusmalleihin. – SP

FMU 2: 201; Huldén, Lars 1990b: 38–43 ja 2001: 448; Juvela, Ossi 1992: 96–102; Karsten, T. E. 1933: 82; Nissilä, Viljo 1959b: 111–205; Suutari, Toni 2000: 473; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 571; www.tampere-seura.fi/melko/Koski.html, 23.5.2005.

Tammimäki Keski-Suomen korkein kohta, 241 metriä merenpinnan yläpuolelle kohoava mäki Joutsassa. *Tammenvuoren otza* 1484, *Tamminmäen [alanan järvi]* 1781. – Mäki mainitaan 1484 *Tammilahti (Tammilax)* -nimisen kaskimaan yhtenä rajapaikkana. Nykyisin Tammilahti on Joutsan kylä (*Tammilax* 1558), lahden nimenä se ei esiinny. Koska tammea ei Joutsan seudulla todennäköisesti ole luontaisesti kasvanut muutama vuosisata sittenkään, lienee näiden *Tammi*-alkuisten nimien taustalla tälläkin alueella tunnettu patoa merkitsevä sana *tammi* (< ruotsin *damm*). Pato on voinut olla esim. kalastusta varten läheiseen Kostamonjokeen rakennettu kalapato. – TML

BFH 1: 92; SSA s.v. tammi; Suomenmaa 2 (1968): 336; KA: MMH:n uudistuskarto C 3 2/14; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Tammieniemi tasavallan presidentin entinen virka-asunto Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1906 Helsingin pitäjää, ruotsiksi *Ekudden*. – Ennen nykyistä huvilaa paikalla oli puinen Meilahden kartanoon kuulunut rakennus, joka oli 1800-luvulla jonkin aikaa kenraalikuvernöörin hallussa. Nykyisen

Vuoden 1841 kartassa Tammerkoskessa virtaavan veden syöksyvä voima on kuvattu vesipyörteinä. Kosken voima oli jo valjastettu teollisuuden käyttöön padolla.

kivihuvilan rakennutti tanskalainen tehtailija 1904 kaupunkihuvilaksi. Jo 1800-luvun lopulla puuhuvilaa ja sitten 1904 rakennettua kivihuvilaa kutsuttiin nimellä *Ekudden* (*willan Ekudden* 1890). Sen osti 1920-luvulla vuorineuvos ja taide-mesenaatti Amos Anderson, joka lahjoitti sen 1939 valtiolle tasavallan presidentin asunnoksi. Seuraavana vuonna sen suomenkieliseksi nimeksi tuli *Tamminiemi*. Siihen saakka presidentit olivat asuneet Helsingissä ollessaan Presidentinlinnassa. Tamminiemen päärakennus on vuodesta 1987 toiminut Urho Kekkosen museona. Kun presidentti Kekkonen jäi vakavasti sairastuttuaan ja virasta erottuaan asumaan Tamminiemeen, ryhtyi valtio valmistelemaan tasavallan presidentille uutta virka-asuntoa. Sellaiseksi valmistui vuonna 1993 → *Mäntyniemi*. – SP

Folkwännen 2.1.2890; Pesonen, Leo A. 1981: 140; www.nba.fi/fi/ukk_historia, 22.12.2005; www.opinto.net/, 22.12.2005.

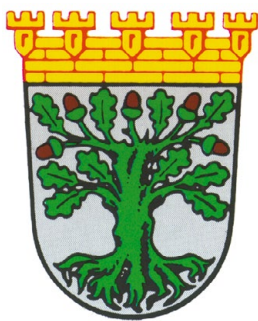
Tammio kylä (*Stampöö* 1547) ja Suomenlahden saari (*Stampnö* 1553) Haminassa Kymenlaaksossa, aiemmin Vehkalahta. – Oletetaan, että nimi perustuu saaren ruotsinkieliseen nimeen *Stamö*, joka on yhdistetty muinaisruotsin sanaan *stampn*, *staffn* ja muinaisnorjan sanaan *stafn* 'runko, keula, aluksen etu- tai takapää'. Nimeämisperustetta ei tunneta; luultavasti kyse on jonkinlaisesta vertailusta. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 837, 841; Huldén, Lars 2001: 442; Nissilä, Viljo 1968: 70; Westman, Ivar 1939: 101–102.

Tammisaaren mlk. entinen kunta Uudellamaalla. Liitettiin vuoden 1977 alussa pääosin → *Tammisaaren* kaupunkiin (vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia), osaksi Hankoon. Ruotsiksi *Ekenäs lk.* – Pohjan pitäjistä erotettiin 1695 erillinen Tammisaaren maaseurakunta. Tammisaaren mlk. syntyi 1860-luvulla kunnallisen itsehallinnon toteutuessa. – SP

Tammisaari kaupunki Uudenmaan rannikolla Hankoniemen tyvässä, ruotsiksi *Ekenäs*. Vuoden 2009 alusta osa Raaseporin uutta kaupunkia. – Perustettiin n. 1530 *Ekenäs*-nimiseen kylään, sai kaupunkioikeudet 1546. 1900-luvulla perustettu maalaiskunta liitettiin kaupunkiin 1977. Vielä 1800-luvun lopulle suomenkieliset käyttivät kaupungista ruotsin kielestä mukailtua nimeä *Eeknäsi* (*Eknäs*[sä] 1750), vaikka *Tammisaari*-nimikin oli käytössä: *Eiknäsis* l. *Tammisaaressa* 1849, *Tammisaaressa* 1852. Suomenmaan valtiokalenterin kaupunkiluettelossa 1880 mainitaan *Tammisaari*-nimen perässä suuissa suomalaisena rinnakkaisnimenä *Eikneesi*. Näyttää siltä, että *Tammisaari* on Suometar-lehden keksintö. *Tammisaari* on osittain käännoös ruotsinkielisestä nimestä: ruotsin *eke* on 'tammi(metsikkö)', mutta *näs* 'niemi'. – SP

Hausen, Greta 1920: 110, 125; Huldén, Lars 2001: 198; Juvela, Ossi 1992: 95; Grotenfelt, Kustavi 1912: 383; Suometar 28.12.1849 ja 14.7.1852; Wallin, Väinö 1897: 49.

Nimi on antanut aiheen kahdelle vaakunalle: Tammisaaren kaupungin vaakunassa on tammi, maalaiskunnan vaakunassa tammenlehti. Maalaiskunta liitettiin kaupunkiin vuonna 1977. Kaupungin vaakunan aihe pohjautuu 1500-luvun sinettiin.

Tampere kaupunki Pirkanmaalla, ruotsiksi *Tammerfors*. Suomenkielisessä tekstissä *Tammere* 1666, *Tamberella* 1668, *Tamberin* 1790. – Kaupunki perustettiin 1779 Näsijärven ja Pyhäjärven väliselle kannakselle → *Tammerkosken* partaalle, Tammerkosken kartanon maille. Jo 1600-luvulle tultaessa oli Tammerkosken kupeeseen syntynyt merkittävä markkina-alue. Kaupunki sai nimensä koskesta ja sen ympärille kehittyneestä samannimisestä kylästä. Kaupungin ruotsinkielinen nimi *Tammerfors* viittaa suoraan kosken nimeen. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 274, 363; Nissilä, Viljo 1959b: 191–197, 200, 205–206.

Tampinmylly kyläkunta, talo ja leirintäalue Joutsassa Keski-Suomessa. – Nimi viittaa läheisessä *Tampinjoessa* olleeseen *tamppiin* eli *tamppimyllyyn*. Se oli vesivoimalla toimiva laite, jolla villakangasta vanutettiin, jotta siitä tulisi tiheämpää ja jaksumpaa. – MV

Talve, Ilmar 1979: 141.

Tanhua kylä Savukoskella Lapissa. *Abram Tanhua* 1789. – Laajalti murteisamme tunnettu *tanhua* merkitsee mm. 'molemin puolin aidattua tietä, karjakujaa; pihamaata, tannerta' ja paikoin myös 'karjapihaa'. Jälkikäteen on vaikea päätellä, mikä näistä merkityksistä oli kyseessä, kun Savukosken Tanhuan talo nimettiin. Sittemmin *Tanhua* laajeni tarkoittamaan talon lähiasutusta ja vakiintui talon nimestä myös sukunimeksi. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tanhua.

Tankar saari Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Öjan kuntaa. Saarella on majakka ja luotsiasema. Tankar on aiemmin ollut kalastusyhdyskunta. *Tanckar Klippo* 1559 ja *Tanckar grund* 1562. – Nimi on alkuaan suomenkielinen ja se koostuu sanoista *tanko* ja *kari*. Tangolla on varmaankin tarkoitettu merimerkkiä. Kappeli rakennettiin kalastajien tarpeisiin 1754, ja nykyinen majakka valmistui 1889. – PS

Hovilainen, Erla 1948: 623–639; www.tankar.fi.

Tankavaara tunturilakinen vaara Sodankylän pohjoisosassa Lapissa. Sen pohjois- ja länsipuolitse virtaa *Tankajoki*, joka laskee Kitiseen. *Tanga Jock* 1642, *Tanjock* (!) 1796. – Nimi on epäilemättä lainattu alueella aiemmin puhutusta, 1800-luvulla sammuneesta keminsaamen kielestä. Alkuosalle *Tanka*-ei silti löydy nykysaamesta selvää vastinetta, joten taustalla olevan saamelaisen nimen merkitys ja alkuperä jäävät tuntemattomiksi. – AA ja SA

Tresk, Olof 1928; Suomen karttakirja 1979.

Tankolampi lampi, kyläkunta sekä kurssi- ja leirikeskus Konnevedellä Keski-Suomessa. – Nimi liittyy seudun vanhoihin *Tanko*-nimiin. Vedenjakajälänteellä oleva Tankolampi laskee puoliksi soistuneeseen lampiketjuun, joiden osilla isojaon asiakirjoissa 1779–1787 on nimet *Ylinen tangonen*, *Keskinen tangonen* ja *Alanen tangonen*. Tämän viisikilometrisen kapean lampiketjun länsipuolella nousee 210 metrin korkeuteen *Tankovuori*, 1541-vuoden asiakirjoissa Kärkkäälän kylän rajapisteinä mainittu *Tankosyrjänpurkea*, myöhemmin Suur-Rautalammin ja Vanhan-Laukaan rajavuori, 1751-vuoden kartan selityksissä *Stängå el. Tango syrjen corkia, Tangovuoren Corkia*. Nimien syntyhistoria ei ole selvä. Mahdollisesti kyseessä on sanan *tanko* 'salko, kanki' vanha erityiskäyttö maanmittausalan terminä: *tanko* on ollut sekä pituus- että pinta-alayksikön nimitys, mutta myös rajalinjojen merkkipaaluun nimitys, mikä lienee kyseessä tässä nimiryppäessä. – EMN

Saloheimo, Veijo A. 1959: 31; Suvanto, Seppo 1999: 93; KA: D8 1/49, D8 1/4c; SMSA.

Tannila

1. kylä Yli-Iissä Pohjois-Pohjanmaalla. *Tannila* 1681. – Mainitaan omana kyläänään 1700-luvun alkupuolella, kuulunut sitä ennen Karjalankylään. Nimi tulee ilmeisesti talonniemen vä-

lityksellä sukunimestä *Tanninen*. Seudulta mainitaan – tosin Siuruan kylän isänniksi merkittyinä – *Eskell* ja *Henrich Tanninen* 1611.

2. kylä Sulkavalla Etelä-Savossa. *Tannilaby* 1664; *Lauri tanninen* 1563. – Nimeen sisältyy sukunimi *Tanninen*, joka tunnettiin Sulkavan Tannilassa viimeistään 1552. – SP

Alanen, Timo 2006: 66; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tanninen; KA:VA 4878 ja 8644: 213v.

Tanskarla kylä ja opisto Kirkkonummella Uudellamaalla, ruotsiksi *Danskarby*. *Danskaby* 1540, *Danskarby* 1543, *Dansko* 1551, *Danskareby* 1562. – Monet tutkijat, mm. Hugo Pipping (1918) ja Lars Huldén (2001), ovat olettaneet nimen palautuvan rakenteeseen **Danska-arva-by*, jossa ensimmäinen osa viittaisi lisänimeen *Danske* ”Tanskalainen”; nimi olisi siis ’Dansen perillisten kylä’. Vrt. → *Danskog*. Toisaalta nimen on arveltu sisältävän kansallisuuden nimityksen, jolloin nimen sisältö olisi ’tanskalaisen kylä’. Suomenkielinen nimi on 1900-luvun jälkipuoliskolla mukailtu ruotsinkielisestä nimestä *Danskarby*. – SP

Huldén, Lars 2001: 263; Pipping, Hugo 1918: 14; RKT s.v. Danskarby.

Tanttala kylä Janakkalassa Kanta-Hämeessä. *Läppekoski gårdz uthmarck Dantsalama kalla* 1708, *Tantsala* 1779, *Dantsala* 1782; useimmat vanhat asiakirjamerkinnot ovat *D.*llisiä. – *Tanttalanmaa* eli *Dantsalanmaa* oli metsäkappale Uittamonjoen luoteispuolella Kolmilammin ja Viitainmaan välillä. Sen asutus alkoi sinne perustetusta torpasta. Erik Spären 20.10.1561 antaman tuomion mukaan Tanttalanmaa kuului Vanaantaan ja Kernaalan talonpojille, vaikka Turkhauდან talonpojat olivat nauttineet tästä maasta. Tanttalanmaa lienee saanut nimensä Kernaalan Tanttalan eli Nikkilän verotilan mukaan. – SP

Kerkkonen, Veikko 1976: 256; Seuranen, Pertti 1972: 50–51; HisKi.

Tapanila osa-alue ja rautatieasema Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1946 Helsingin mlk:ssa, ruotsiksi → *Mosabacka*. Nimi sai alkunsa siitä, että vuonna 1908 perustetun *Mosabackan* rautatiepysäkin suomenkieliseksi nimeksi vahvistettiin vuonna 1925 *Tapanila* sen vuoksi, että se sijaitsi → *Tapaninkylässä*. Suomenkielinen nimi näkyy myös 1915 *Malminkylästä* ja *Tapaninkylästä* muodostetun taajaväkisen yhdyskunnan nimessä *Malmi–Tapanila yhdyskunta*. Aseman mukaan koko *Mosabackan* seutukunnasta alettiin käyttää myös suomalaista nimeä *Tapanila*. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 181, 188; Visanti, Matti 1998.

Tapaninkylä kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin mlk:ssa, ruotsiksi *Staffansby*. *Staffansby* 1511; *Tapaninkylän* 1883, *Tapaninkylästä* 1887. – Suomenkielinen, ruotsista käännetty nimi – *Staffan* on suomessa mm. *Tapani*, ruotsin → *by* ’kylä’ – tuli käyttöön 1800-luvun lopulla, kun alueelle alkoi 1880-luvulla muodostua esikaupunkiasutusta. *Tapaninkylä* määrättiin vuonna 1908 taajaväkiseksi yhdyskunnaksi ja yhdistettiin vuonna 1915 *Malmi–Tapanila yhdyskunnaksi*. Alue siirtyi suuressa alueliitoksessa vuoden 1946 alussa Helsingin maalaiskunnasta Helsingin kaupunkiin, ja samassa yhteydessä siitä tuli erillinen kaupunginosa. Vuoden 1959 kaavassa se jaettiin osa-alueisiin: → *Tapanila* (ruotsiksi → *Mosabacka*) ja *Tapaninvainio* (ruotsiksi *Staffansslätten*). – Kylässä on ollut keskiajalla talo, jonka isäntänä on ollut *Staffan*. Kylännimi pohjautuu tämän talon nimeen. – SP

Granlund, Åke 1981: 25; Kepsu, Saulo 2005: 158; Pesonen, Leo A. 1981: 185; Reinholm, H.A. 1883: 18; Suomalainen Wirallinen Lehti 28.9.1887.

Tapavainola kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta. *Tapaua(n)by* 1544, *Tapavainaby* 1547, *Tapauainola* 1555. – Kylän nimi on muodostunut asukkaiden lisä- tai su-

kunimestä: ainakin 1500-luvun puolivälistä 1600-luvun loppuun kylässä asui *Tapavaino-*, *Tapavainonen-*nimistä sukua, esim. *tapauan Tomas*, *tapauiano An* 1544, *tapawane(n) Anthe* 1547, *Tapawaino*, *Peer Erichson* 1630. Nimi *Tapavaino* on alkuaan pakanuudenaikainen miehennimi, josta on kehittynyt lisä- ja sukunimi. – LL

Forsman, A.V. 1894: 160; Ylönen, Aulikki 1976: 76; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Tapio vanha talo ja sen mukaan nimensä saanut kylä Ounasjokivarressa Rovaniemellä Lapissa. – Nimi johtuu asutuksen perustaneen *Tapion* suvun nimestä (*Oluff Tapia* 1546, *oleff tapio* 1557). *Tapio* on ikivanha suomalainen henkilönnimi. Vanhojen nimien levikki osoittaa, että nimi ja sen kantaja olivat lähtöisin Satakunnasta. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 275–276.

Tapiola kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi → *Hagalund*. – 1947 vahvistettiin rakennuskaava Espoon kaakkoisosassa lähellä Helsingin rajaa sijaitsevan *Hagalundin* kartanon maille. Alueelle kaavailtiin laajaa, uudenaikaista, luonteeltaan puistomaista asuinaluetta. Väestöliitto osti pääosan kartanon maista 1951, ja puutarhakaupungin rakentaminen alkoi 1953. Alueen nimenkin haluttiin ilmentävän sen suunnitteluperiaatteita. 1953 järjestetyssä nimikilpailussa voittajaksi valittiin *Tapiola*, jota oli ehdottanut useampikin osallistuja. Toiseksi tuli *Kotilaakso*. Koska *Tapiola* on suomalaisen taruston metsän kuninkaan valtakunta, nimen katsottiin sopivan luonnonläheiselle alueelle. Sitä pidettiin äänteellisesti miellyttävänä. Se tunnettiin ennestään mm. Sibeliuksen sävellyksen nimenä, ja kansallisromanttisen aatteen levittämänä sitä oli käytetty muissakin yhteyksissä, mm. annettu jo edellisinä vuosikymmeninä Espoosakin monen omakotipalstan nimeksi. Tuttua *la-*loppuisten asutusnimien tyyppiä edustava alueennimi oli helppo omaksua, vaikka oliikin uusi eikä perustunut tienoon aiempaan nimitykseen. Siinä nähtiin kyllä myös yhtymäkohta Tapiolan paikalla ennen olleen mutta jo kauan sitten Otrnäsin ja Hagalundin kartanoihin liitetyn *Björnvikin* kylän nimeen (ruotsin *björn* ’karhu’), sillä karhuakin on ”metsän kuningas”. Tarkoitus oli, että *Tapiola* toimisi kaikilla kielillä, eikä sillä olisi erillistä ruotsinkielistä vastinetta. Jo alueennimeksikin vakiintunut *Hagalund* jäi kuitenkin ruotsinkieliseen käyttöön *Tapiolan* vastineeksi. *Tapiola – Hagalund* on nykyisin virallinen kaupunginosaennimi. – SBS

Eskola, Eeva 1972: 34, 41, 75, 88; Viljamaa-Laakso, Marja 1992: 4–7.

Tapionniemi kylä Kemijärvellä Lapissa. *Tappio* 1732, *Tapio* (talo) 1820. – Kylä sijaitsee Kemijoen länsirannalla pitäjän pohjoisosassa. Kylä on saanut nimensä seudulle asettuneen uudisasukkaan mukaan. Kemijärveltä mainitaan 1650-luvulta Matti Tapion uudistila. *Tapio* on kylässä edelleen tilannimenä ja sukunimenä. – KA

Fellman, Isak 1912: 104; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Tapio, Tapiola; Rytönen, Raili 1989: 64; KA: MMA Special jordebok (Kemiträsk Socken).

Tappuri Onastunturin huippuja Enontekiön itäosassa Lapissa. – Nimi on jo paikan sijainnin vuoksi epäilemättä saamelaislähtöinen, mutta sen alkumuotoa ei tunneta. – SA

Tappuvirta

1. salmi Haukiveden Äimisveden ja Joutsenveden välillä Pohjois-Savon Varkauden (aiemmin Kangaslampea) ja Etelä-Savon Savonlinnan (aiemmin Sääminkä) pohjoiskärjen välillä. Salmessa kulkee lossi. Savonlinnan puolella on *Tappuniemi* (*tappo nemen nene, tappu nemi* 1563), jossa on Tappuniemen kyläkunta.

2. virta ja salmi Heinävedellä Etelä-Savossa, Heinäveden reitin laivaväylän varrella kuljettaessa Juojärven Kuuverinse-

lältä kohti Kermajärveä. Virran pohjoisrannalla on aiemmin ollut *Tappuniemi*.

Molemmat salmet ovat olleet sijainniltaan liikenteellisesti ja strategisesti keskeisiä. Kansan tarinoissa *Tappo*- ja *Tappu*-nimet liitetään muinaisiin sota- ja vainoaikoihin. Toisissa kerrotaan vihovenäläisten kotiin palatessaan joutuneen Ruotsin puolella olleiden väijytykseen ja hukkuneen virtaan ryöstösaaliineen, toisissa arvellaan suomalaisten saaneen surmansa palatessaan ryöstöretkeltä Venäjän puolelta. Varkauden Tapuvirrassa kerrotaan taistelun jälkeen uiskennelleen hattuja niin paljon, että orava pääsi niitä pitkin virran yli. – SP

Alanen, Timo 2006: 145; Pelkonen, Antero 1902: 165, 167–169, 336.

Tapulikaupunki asuinalue Helsingin pohjoisosissa Uudella maalla, ruotsiksi *Stapelstaden*. – Puistolassa radan länsipuolella olevaa kerrostalolähiötä alettiin rakentaa vuonna 1974. Alkuaan aluetta kutsuttiin *Puistolän asemaseuduksi*. Uusi nimi on tavallaan historiallinen muistonimi, sillä alueen kadunnimien aiheeksi valittiin 1970-luvulla vanhojen kaupunkien kaupankäynti- ja hallintotermistöä; Helsinki oli nimittäin Ruotsin vallan aikana yksi rannikon tapulikaupungeista ja sillä oli oikeus käydä ulkomaankauppaa. Alueen kokoojakadun nimeksi tuli 1977 *Tapulikaupungintie – Stapelstadsvägen*, josta asukkaat lyhensivät alueen nimen. Niin tapulilaisten käyttöönottamana nimi *Tapulikaupunki* vakiintui, ja 1980 se virallistettiin. – SP

Helsingin kadunnimet 2: 58; www.valt.helsinki.fi/projects/kmuisti/matapupu/tapulii/, 30.12.2005.

Tarinaharju harju, keuhkotautiparantola ja golfkenttä Siilinjärvellä Pohjois-Savossa, paikallisesti myös *Tarina*. – Harju kuuluu valtakunnallisen harjujen suojeluohjelman piiriin. Sairaala on toiminut paikalla vuodesta 1931, sitä ennen vuodesta 1913 puolen kilometrin päässä *Pikku-Tarinassa*. Nimi on peräisin 1900-luvun alusta, jolloin kolme kuopiolaista lääkäriä poikkiesi hihtoretkellään Siilinjärven harjumaastossa lämmittelemään metsänreunaan mökkipahaseen, jota paikakuntalaiset nimittivät *Tarinaksi* torpparin puheliaan vaimon, Anna-Marin vuoksi. Pian selvisi, että torppari Karppi ja hänen vaimonsa olivat tyytymättömiä oloihinsa ja halusivat luopua torpparioikeudestaan. Niin ryhdyttiin kaupantekoon ja ennen kuin vieraat lähtivät, oli kaupasta sovittu ja käsiraha maksettu. Tämä ja myöhempi maakauppa mahdollistivat *Tarinaharjun* parantolan toteutumisen 1913. Kerrotaan, että mökistä lähdettyä eräs mukana ollut totesi ”olipa se tosiaankin tarinainen harju”, mistä tuli sittemmin *Tarinaharjun* nimi. *Tarinaharjun* ensimmäinen parantola käsitti kymmenen sairaansijaa. Keittiönä ja ruokasalina toimi *Tarinan* torppa. – SP

Linkola, Riitta 1954: 134; Suomenmaa 8 (1927): 110; NA (Siilinjärvi); www.kuh.fi/~shp-web/nettihenkreika/nettihar202/tarina.htm, 2.6.2005.

Tarinmaa Janakkalan kirkonkylä Kanta-Hämeessä. *Tarina* 1539, *Tarijma* 1544, *Tarima* 1550. – Tienvarren viitoituksissa *Tarinmaan* nimi on nykyisin vaihdettu → *Janakkalaksi*, mutta karttoihin nimi on yhä jäänyt. Kylännimeä on selitetty (mm. A. O. Heikel) Taara-jumalasta, jonka uhrilehto olisi sijainnut kylässä, ks. → *Laurinlähde*. Kaarlo Kerkkonen (1914) on yhdistänyt nimen henkilönnimeen *Tarri*, vrt. talonnimeä *Tarrila* lähistöllä Hakoisissa. Veikko Kerkkosen (1931) mukaan kylännimeen sisältyy sana *taromaa* ’viljelty maa’. – SP

Heikel, A. O. 1878; Kerkkonen, Kaarlo 1914; Kerkkonen, Veikko 1931: 130–131; Kerkkonen, Veikko 1976: 215; NA; SAY (Janakkala).

Tarjanne eli *Tarjannevesi* Näsijärven vesistöön kuuluva järvenselkä Ruovedellä Pirkanmaalla. *Tarienes siöö* 1552, *Tariennes* 1571, *Tarjenen Jerfvi* 1728, *Tarjanne träsk* 1788, *Tarjannevesi* 1910. – Vuoden 1552 Pirkkalan eräluettelon mukaan järven

rantamilla ei ollut yhtään asutusta (Jaakkola 1925). Nimeä on pidetty saamelaisperäisenä: Erkki Itkosen (1941) mukaan skandinaavista lainaa *Lappi ~ lappilainen* on edeltänyt *Turja ~ turjalainen*, *Tyrjä ~ tyrjäläinen*, jonka saamelaisvastineeksi soveltuu pohjoissaamen *Darji* ’Turja, itäinen osa Kuollan Lappia’ ym. Ritva Lahti-Monosen mukaan (1968) *Tarjanne* olisi johdettu saamenkielisestä *tarje*-vartalosta *nne*-johtimella, ja nimen toisen tavun *e* olisi asiakirjamerkintöjen mukaan mukautunut vasta 1700-luvulla *a*:ksi ensi tavun malliin. – Kun kyseessä on vesistö nimi, nimi voitaisiin yhdistää kalastukseen ja ikivanhaan sanaan *tarja ~ tärjä*, joka on tavattu murteissa tarkoittamassa mm. säleikköistä liistemattoa, josta on tehty katiskan seinät, ja aitaa, joka on johdattanut kalat pyydykseen. Viron kielessä sitä vastaa *tari*, monikossa *tarjad, tared*, ja suomen tai karjalan kielestä on sanan katsottu lainautuneen saamen kieleen ja venäjän murteisiin merkityksessä ’säleikkö, tiheään asetetut seipäät kalapadossa; kalapato, lohipato’. On arveltu, että samaan yhteyteen saattaisivat kuulua myös paikoin Kaakkois-Hämeestä tavatut *täriä* ’ripustaa verkko kuivamaan’, *tärepuut* eli *täreet* ’verkon kuivaustelineet’. Sana *vesi* on lisätty myöhemmin ja se ilmaisee järven suuruutta. – SP

Itkonen, Erkki 1941: 91; Jaakkola, Jalmar 1925: 66; Lahti-Mononen, Ritva 1968a: 460 – 463; SKES s.v. tarja, tärjä; SSA s.v. tärjä; Viikuna, Kustaa 1975: 171.

Tarju saP *Darju*, tunturialue Enontekiön Käsivarren Lapissa. *Tarriotundurj* 1731. – Suomeen nimi on omaksuttu saamesta, mutta saamelaisen alun merkitys ja alkuperä on tuntematon. Samankaltaisia nimiäkään ei tunneta muualta Lapista, lukuunottamatta alueennimeä *Darji*, kiltinäsaameksi *Tä’rrj*, jota käytetään Kuolan niemimaan itäosasta; suomeksi *Turja*. Tämä samankaltaisuus on kuitenkin epäilemättä vain sattumaa, ja sen sijaan *Darju* voi pikemminkin periytyä alueella aiemmin puhutusta, kadonneesta muinaiskielestä. – AA ja SA

Qvigstad, J. K. – Wiklund, K. B. 2 (1909): 247; SKES s.v. Turja.

Tarnala kylä Parikkalassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Saaren kuntaa. *Tarnala* 1618. – Tähän ortodoksivaltaiseen kylään kuuluivat 1600-luvun alussa myös Honkakylä ja Mikkolanieniemi. Nimi perustuu varhaisten asukkaiden sukunimeen *Tarnanen*. Vanhimmat tiedot Tarnasista ovat Liperistä, jossa ovat asuneet *Mocki Iwanassonn Tarnain* eli *Mokei Tornoff* 1614 ja *Wichlā Tarnojeff* 1642. – SP

AKH I: 319; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tarnanen.

Tarpianjoki joki Pirkanmaalla. – Kulkee enimmäkseen savimaiden halki Kalvolan, Urjalan, Kylmäkosken ja Akaan alueilla ja laskee Akaan Viialan taajamassa Jumuseen. Joki alkaa Kalvolan ja Urjalan rajalla olevasta Uurtaanjärvestä. Joen eri jaksoista on eri aikoina käytetty lähinnä asutusnimiin perustuvia paikallisia nimiä, kuten joen yläjuoksulta lukien *Vuorenjoki*, *Harvianjoki*, *Puskialanjoki*, *Hakkilanjoki*, *Mellolanjoki*, *Taipaleenjoki*, *Kylmäkoskenjoki* ja *Orniemenjoki*. Joen yläjuoksulla Kalvolassa on *Tarpia*-niminen talo, ja Viialassa on vanha kylä *Tarpia* (*Tarpia* 1543). Joki on saanut nimensä alajuoksulla juuri Tarpian kylän kohdalla. Nimeen sisältynee johdos verbistä *tarpoa* ’hätistää kaloja nuottaan t. verkkoon tarpoimella’. Mainitusta työvälineestä on kaakkoisessa Hämeessä käytetty myös nimeä *tarpiainen*. Kun → *Akaan* kaupunki perustettiin vuoden 2007 alussa, *Akaa*-nimen ohella oli kaupungin nimeksi ehdolla *Tarpia*. – SP

KA:VA 3679: 110; SKES s.v. tarpoa.

Tarpomoiva tunturi Sallassa Lapissa. – Nimi on osittain käännetty, osittain lainattu saamesta. Loppuosaa → *-oiva* on laina saamen ’pyöreähköä tunturia’ merkitsevästä sanasta. Alkuosa *Tarpom(a)*- on luultavasti käännetty saamesta, jossa saP *duorbun*, saI *tuárbum* merkitsee paitsi ’tarpomista’ myös siihen

käytetty 'tarvointa eli kalaporkkaa'. Käännöksen taustalla lienee väärinymmärrys nimen perusteesta, sillä todennäköisesti tunturi on saanut nimensä jossain määrin tarvointa muistuttavan muotonsa mukaan. Samoin nimittäin selittyä vastaavaan inarinsaamelaiseen nimeen perustuva Inarin *Tuorpumapään* (saam. *Tuárbumuáivás*) nimi. – AA

Tarttila kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiempaa Sääksmäkeä. *Laurens aff Thartila* 1390. – Väinö Voionmaa (1928) on yhdistänyt nimen Lönnrotin sanakirjan sanaan *tartti* 'tahra, epäpuhtaus, lika', joka olisi juurtunut talonnimeen isännän liikanimestä. Timo Alanen (2003) on tulkinnut nimen lyhentymäksi ja otaksunut siihen sisältyvän rajapaikan nimen **Tarvoskanto* (*Torffuoskandä* 1432), johon sisältyisi joko sana *tarvas* 'hirvieläin' tai henkilönnimi *Tarvos* ja sana *kanto* merkityksessä 'kanta, niemen tyvi'. Toisaalta hän esittää, että asutusnimeen voisi sisältyä partisippiimuotoinen henkilönnimi **Tarvittu*, **Tarvattu* tai **Tarvottu*. – SP

Alanen, Timo 2003: 39–40, 70; REA: 197; Voionmaa, Väinö 1928: 117–118.

Tarus järvi ja leirialue Padasjoella Päijät-Hämeessä. Järvestä käytetään myös nimiä *Tarusjärvi* ja *Iso-Tarus*, lähellä on pienempi järvi *Vähä-Tarus*. *Wähä Tarus järwi* 1745, *Tarrusjärvi*, *Wähä Tarrus* 1749–1751, *Iso Tarus J[är]vi*, *Wähä Tarus* 1776–1805. – Nimi on sisällöltään hämärtyneet, eikä samanalkuisia nimiä ole kuin *Taruslampi* Sysmässä ja *Taruskallio* Iitissä. On mahdollista, että nimeen sisältyy sana *tarvas*, josta jälkitavun *a* olisi heittyneet *s:n* edeltä, minkä jälkeen *v* olisi vokaaliutunut; samantapaista kehitystä voi olettaa muutamissa muissakin Padasjoen järvennimissä. Sana *tarvas* esiintyy kansanrunoissa ja on tarkoittanut hirvieläintä. Vaikka sanaa ei enää tunneta, on mm. Kustaa Vilkuna (1939) olettanut sen sisältyvän useisiin Etelä- ja Keski-Suomen *Tarvas-* ja *Tarvo-*nimiin, jotka hänen mukaansa on annettu samalla tavoin eläinten pyynti- ja oleskelupaikkojen perusteella kuin lukuisat *Hirvi-* ja *Peura-*nimet. Nimen tulkintaa on pidettävä edelleen epävarmana. – ELS

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 240; Lindén, Eeva 1944: 87–88; Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: 142–143; Vilkuna, Kustaa 1939: 77–79.

Tarvaala

1. kyläkunta ja oppilaitos Saarijärvellä Keski-Suomessa. *Tarvala* 1789. – Koulu aloitti toimintansa vuonna 1867, ja 1960-luvulla sitä alettiin kutsua *Tarvaalan maatalousoppilaitokseksi*. Tarvaalan maatalousoppilaitos ja Saarijärven metsäkoulu yhdistettiin 1993 *Keski-Suomen maatalous- ja metsäopistoksi*. Vuodesta 2001 nimenä on ollut ”Pohjoisen Keski-Suomen opimiskeskus, Luonnonvara-ala, Tarvaala”.

2. kylä Laukaassa Keski-Suomessa. *Tarfvala b.* 1737. Molemmat asutusnimet perustuvat sukunimeen *Tarvainen*: Saarijärveltä mainitaan jo 1564 *Anders tarhuaine*, Laukaan Haapa-Vatialta 1571 *Anders Taruahainen*; sittemmin tätä sukunimeä on esiintynyt muuallakin Laukaan ja Saarijärven seudulla. – SP

Nissilä, Viljo 1963c: 310; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Tarvainen*; HisKi (Saarijärvi, Laukaa); www.poke.fi/luva/historia.htm, 13.6.2005.

Tarvainen kylä Mynämäessä Varsinais-Suomessa. *Larens de Tarwas* 1373, *Paul Tarwaynen* 1402, *Oloff Tarffwast* 1515, *Tarffuasby* 1540, *Nilis Tarffuisten* 1569. – Nimeen sisältyy vanha hirvieläintä (hirveä, uroshirveä, metsäkaurista) tarkoittanut sana *tarvas* ja Varsinais-Suomessa vanhoille kylänimille ominainen (*i*)*nen*-johdin, ks. tarkemmin → *Mietoinen*. Nimi on voinut irrota talon tai kylän nimeksi *Tarvas*-alkuisesta luontopaikan nimestä, joka on liittynyt hirvieläinten pyynti- tai oleskelupaikkoihin. – SP

FMU 7: 396; REA: 148, 221; Loula, Tuija 2004: 109–110; SKES s.v. *tarvas*; Vilkuna, Kustaa 1939: 77–78; WSM 1540: 52.

Tarvantovaara saP *Darvvatvárrri*, vaara Enontekiön keskiosassa Lapissa. Sen pohjoispuolella, lähellä Norjan rajaa, ovat *Tarvantojärvet*, saP *Darvvatjávrrrit*, joista saa alkunsa *Tarvantojoki*, saP *Darvvatjohka*; tätä kutsutaan suupuolella, Kultiman ja Kuttasen seudulla, saameksi nimellä *Dárvandojohka*. *Torvasjocki* n. 1750. – Suomenkieliset nimimuodot on mukautettu saamesta, mutta lähempänä maantien suomalaisseutuja saamen muoto *Dárvando-* on puolestaan mukautettu suomesta. Alkuosaa *Darvvat-* on verrattu verbeihin *darvánit* 'tarttua', *darvvihit* 'tartuttaa, kiinnittää; saada kiinni', mutta johdos-tyyppi on oudohko. Jälkiosista ks. saP → *várri*, → *jávri*, → *johka*. – SA

Johnsen, O.A. 1923.

Tarvasjoki kunta Varsinais-Suomessa. Aiempia nimiä *Eura* ja *Eurainen* ja → *Alastaro*. – Alastaron yöhuonekunnasta muodostettiin 1657 Alastaron eli Euran saarnahuonekunta ja Tarvasjoen yokunnasta Tarvasjoen eli Kyrön eli → *Karinaisten* saarnahuonekunta. Tarvasjoesta tuli kappeli 1859. Se määrättiin 1906 lohkaistavaksi omaksi pitäjäksi nimellä *Eurainen*, joka 1910 muutettiin *Tarvasjoeksi*. Ilmeisesti *Eurainen* ei alkanut vakiintua, kun samassa läänissä oli 70 kilometrin päässä → *Eura*-niminen kunta. Väinö Wallin esitti 1897 nimiparia *Rauman Eura* (*Eura, R.*) ja *Turun Eura* (*Eura, T.*). Vielä vuoden 1915 kartassa kunnan nimenä on *Eura*, ja se on Tarvasjoella edelleen kylän nimi. Nimi on annettu pitäjälle sen läpi virtaavan joen mukaan (*Eurakoski fors i Tarvasjoki å inom Eura kapell* 1877), joka on Paimionjoen sivujoki; paikkakuntalaisille useimmiten *Rahkionoja* tai *Pikkujoki*. Joen nimeen sisältyy sana *tarvas* 'hirvieläin'. Metsästykseen viittaavat myös joki-varren paikannimet *Hankaanmäki* ja *Peuranväljä*. Sijaintinsa takia seutua on ennen seurakunnan itsenäistymistä kutsuttu myös nimellä *Liedonperä* sekä ensimmäisen kirkon mukaan nimellä *Tallakappeli*, joka kertoo kirkon rakennetun hirsijalustalle eikä kivijalan varaan. – SP

Morgonbladet 15.2.1877; Oja, Aulis 1949: 32; Suomi kartasto 1897/1915: 36; Wallin, Väinö 1897: 16; NA.

Tarvaspää huvila Espoossa Uudellamaalla. Huvila on rakennettu 1911–1913 ja ollut Akseli Gallen-Kallelan ateljeena, Gallen-Kallelan perheen asuntona ja vuodesta 1961 museona. *Tarvaspää* 1912. – Huvilanimi perustuu saarennimeen *Tarvo*, *Tarvoholmen*. Rakennus sijaitsee saaren länsipuolella niemessä, jolla on ollut ainakin 1600-luvulta nimi *Linudden* ja 1900-luvun alkupuolelta suomenkielinen käännösnimi *Pellavaniemi*. Gallen-Kallela halusi ateljeelinnansa nimestä sävyllään kansallisromanttisen ja valitsi nimen, jonka alkuosana on kansanrunoissa esiintyvä ja muinoin yleisemminkin käytetty sana *tarvas* 'hirvieläin' ja loppuosana niemennimissä esiintyvän sana *pää*. Nimeä ehdotti Gallen-Kallelalle Erkki Härön mukaan Emil Setälä, Gallen-Kallela-Sirénin mukaan Eino Leino. – Saarennimen mukaan on muodostettu myös saarta sivuavan, 1956–1963 rakennetun moottoritien nimi *Tarvontie* – *Tarvovägen*; virallinen nimi on vuodesta 1975 *Turunväylä* – *Åboleden*. – Tarvo on korkea, kalliainen saari ja sijaitsee vesireitin kannalta keskeisellä paikalla. Saaren kautta kulkee myös vanha pitäjänraja ja nykyinen Espoon ja Helsingin kaupunkien raja. Nimi *Tarvo* (*Tarvholm* 1600-l., *Tarvfo Rää* 1701) on suomenkielistä alkuperää. Saaren lähellä mm. Mäkkylässä ja Storhoplaxissa on ollut keskiaikaista suomalaisasutusta. Saulo Kepsun mukaan nimi saattaa liittyä Vihdin Vanhalan *Tarvo*-nimeen ja osoittaa, että Vihdistä on suuntautunut eränautintaa ja asukkaiden muuttoakin Espooseen. *Tarvo*-alkuisia paikannimiä on myös mm. Varsinais-Suomessa. Saarennimi *Tarvo* perustunee suoraan tai

asutusnimen välityksellä henkilönimeen *Tarvo* tai *Tarvoi*. Henkilönimen taustalla voi olla sana *tarvas*. – SBS

Gallen-Kallela-Sirén, Janne 2001: 370–371, 381; Granlund, Åke 1970: 26; Härö, Erkki 1991: 133; Kepsu, Saulo 1999; Lahti, Matti J. 1975: 154–156, 309; Pesonen, Leo A. 1970: 161; Pitkänen, Ritva Liisa – Ziliacus, Kurt 1996: 106; www.gallen-kallela.fi/akseli/mestari.html [23.6.2007].

Tarvonsaari kaupunginosa Raumalla Satakunnassa. *Tarvonsaari äker* 1641. – Nimi perustuu saaren nimeen. Saari on nimetty vuosisatoja sitten, kun alue oli vielä saari, nykyään se on osa mannerta. Vanhakaupungin ja Tarvonsaaren välissä on yhä joki. Nimeen sisältyy sana *tarvas* ~ *tarvo* 'hirvieläin'. *Tarvo*-alkuisia nimiä on annettu hirvieläinten pyynti- ja oleskelupaikoille. – SP

Meri, Arvo 1943: 170–171; Vilkkuna, Kustaa 1939: 78–79.

Tast kyläkunta ja talo Kruunupyyppyn Alavetelissä Pohjanmaalla. *Tast, Tasth* 1650. – Nimi on perinteisesti johdettu heimonimityksestä *tavast*, *tavest* 'sisämaan suomalainen, hämäläinen'. Vanha paikallinen ääntämys *tasta* on tulkittava monikon määräiseksi muodoksi, siis *tastarna* (< **tavasterna*). Seudun nimistössä on muitakin merkkejä "tavasteista": asiakirjassa vuodelta 1560 mainitaan Kruunupyyppystä talollinen *Nils Tauesth*; Porasenjoessa on lahti nimeltä *Tavastviken* ja niemi *Tavisnabban* (< **Tavest*-). Nimi *Tawast Träsk* mainitaan järvennimenä samalla seudulla (1747–1929). Alavetelin *Tastista* käytetään Kaustisella suomenkielistä nimeä *Tastula*. Myös Kaustisella on kylännimi *Tastula*, joka puolestaan palautuu nimeen *Tast* (1675; *Tasti* 1697). Pentti Virrankoski pitää Kaustisen *Tastula*-nimeä "suomalaisena väännöksenä" nimestä *Tast*, joka on ehkä kulkeutunut henkilönimellä Alavetelin *Tastista* Kaustiselle. – PS

FSO kokoelmat: Karsten, T. E. 1923: 230; Virrankoski, Pentti 1961: 709.

Tattara kylä Nakkilassa Satakunnassa. *Tattaraby* 1441, *Tattari* 1765. – Nimeä voisi verrata äänteellisesti läheiseen viljelyskasvin nimitykseen *tattari*. *Tattaria* on viljelty ainakin Etelä-Karjalassa ja Savossa, millä alueilla se on ollut nauriin ohella suosittu kaskivilja. Yhtä epävarmaa on selittää nimi kansallisuuden nimityksestä *tataari*. – SP

Blom, Kaisu 1929: 302; FMU 3: 213, 214; SKES s.v. *tattari*; Vuorela, Toivo 1998 (1975): 130.

Tattarisuo osa-alue, teollisuus- ja varastoalue Helsingissä Uudellamaalla, entisen Helsingin maalaiskunnan alueella Malmin lentokentän itäpuolella, ruotsiksi *Tattarmossen*, *Tattarmossen* 1868, *i trakten af den beryktade Tattarmossen* 'kuulun Tattarmossenin seudulla' 1877. – Nimi perustuu alueella olevan suon nimeen. Suosta on jäljellä noin sata hehtaaria Malmin lentokentän itäpuolella, osa on jäänyt lentokentän alle. *Tattarisuon* nimen on selitetty juontuvan pikkuvihan aikaisiin, 1742 käytyihin taisteluihin, joissa venäläisen osapuolen joukoissa on oletettu taistelleen tataareita (ruots. *tattare*). 1700-luvun lopun ns. Kuninkaan kartastossa alue esiintyy kuitenkin vielä nimellä *Stor Måsan*. Toisaalta J. R. Aspelin kertoo laajassa artikkelisarjassaan Suomen mustalaiset (1894) "mustalasteista" ja "mustalaispoluista" eli salaisista reiteistä, joita "tumma heimo" (*tattari* 'mustalainen') käytti välttääkseen julkisia maanteitä ja muita teitä. Yksi niistä kulki Aspelinin mukaan "Sipoon Hindsbyn ja Helsingin pitäjän Kottbyn [Käpylän] välillä, josta Mustalaisneva [Tattarisuo] Malmin ja Henriksdalin [Heikinlaakson] välillä on saanut nimensä". – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 51; Folkwännen I 2.8.1868 ja 26.9.1877; Hufvudstadsbladet 28.7.1868; Pesonen, Leo A. 1981: 192, 196; Uotila, Ilkka 1999; Uusi Suometar 14.12.1984.

Tattarmossen → *Tattarisuo*

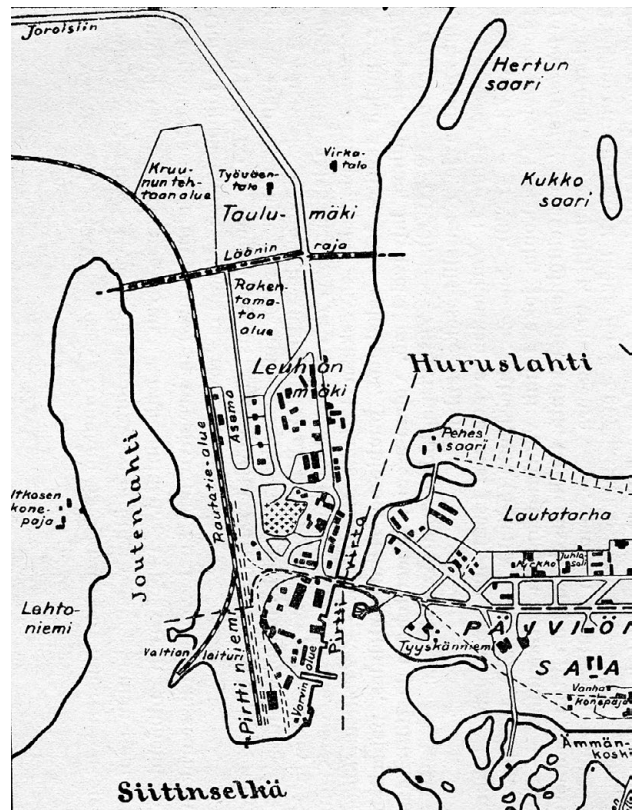
Taulumäki kaupunginosa Jyväskylässä Keski-Suomessa. *Taulumäki* 1861 (talo Mattilan kylässä). – Taulumäelle alkoi syntyä asutusta jo 1860-luvulla ja se lisääntyi, kun sinne rakennet-

tiin maaseurakunnan kirkko 1885. Mäki, joka on → *Harjun* jatke, on saanut nimensä siitä, että siellä on ollut tienviitta eli *taulu*. Mäellä Jyväskylästä lähtevästä tiestä erkanivat Saarijärven ja Laukaan suunnan tiet. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 235; HisKi.

Taulumäki kaupunginosa Varkaudessa Pohjois-Savossa. – Taulumäelle oli syntynyt asutusta jo 1800-luvun puolimaissa. 1871 Matti Kämäräinen avasi sinne kauppansa, mistä alkoi Taulumäen talouselämän nousukausi, joka johti sen kehitymiseen Varkauden liike-elämän keskuksiksi. Nimi perustuu siihen, että mäen kautta kulki entinen Kuopion ja Mikkelin läänin raja, jonka merkinä mäellä oli rajataulu. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 235; Soikkanen, Hannu 1962: 249; Suomen karttakirja 1920: 26D; NA.

Varkauden kartassa vuodelta 1927 näkyy, kuinka Taulumäki jää Mikkelin läänin Joroisten, tehdasalue Kuopion läänin Leppävirran puolelle; läänin rajataulu saattaa olla Taulumäen nimen lähtökohta.

Taurila kylä Mustasaassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Staversby*. *Stogerby* 1484–88, *Staffuersby* 1546, *Staworby* 1546, *Staurby* 1548. – Suomenkielinen nimi perustuu ruotsinkieliseen nimeen; vrt. asiakirjamerkintä vuodelta 1548. Nimellä ei ole varmaa selitystä. T. E. Karsten otaksuu, että nimen alussa on muinaisruotsin *staver* 'sauva' merkityksessä 'rajamerkki'. Lars Huldén arvelee nimen vanhaan ääntöasuun *staväs*- ja asiakirjamuodoissa usein esiintyvään genetiivialkuun tukevtuen, että nimen alkuosa voisi sisältää henkilön lisänimen tai jonkin etunimen, esim. nimen *Staffan*, puhuttelumuodon. Läheskään kaikki nimen vanhat kirjoitusmuodot eivät kuitenkaan ole genetiivialkuisia, joten Karstenin tulkinta tuntuu luontevammalta. Ruotsinkielisen nimen loppuosa on → *by* 'kylä'. – PS

Huldén, Lars 2001: 382; Karsten, T. E. 1923: 97.

Tauvo kalasatama ja kylä Perämereen työntyvällä Tauvonnienmellä Siikajoella Pohjois-Pohjanmaalla. *Tauvo holme* 1842. – Tauvonnieni on ollut saarena vielä 1800-luvulla ja sinne perustettiin luotsipaikka 1870. Kun saari on kiinnittynyt maankohoamisen myötä mantereeseen, se on saanut nimen

Tauvoniemi. *Tauvon majakka* rakennettiin niemelle vuonna 1938. Sana *tauvo* on heikkoasteinen muoto sanasta *tauko* (genetiivissä *tauvon*) 'nuottaköysi'. Tämä skandinaavinen lainasana tunnetaan mm. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan murteista. Lönnrotin sanakirjassa on mainittu *tauwoporkka* 'nuottatarvoin'. Tavosta on myös perimätietoa, että Kurkun- ojan suulta ja muiltakin ojansuilta on vedetty suppilomaisia nuottaa siten, että vetäjät ovat juosseet ojan kumpaakin puolta. – AR

Finlands Allmänna Tidning 19.12.1842; Lönnrot, Elias 1880; SKES s.v. tauko; SMSA; Åbo

Underrättelser 17.6.1871.

Tavastby → Hämeenkylä

Tavastehus

1. kaupunki Kanta-Hämeessä, suomeksi → Hämeenlinna. – Kaupunki perustettiin 1639 ja sen nimeksi annettiin 1600-luvun loppuun saakka käytössä ollut *Tavasteborg*. Sen jälkeen otettiin ruotsin kielessä käyttöön *Tavastehus*. Nimi perustuu linnan nimeen.

2. linna samannimisessä kaupungissa, suomeksi → Hämeenlinna. *Tavastaborgh* 1249, *Tauestahus* 1308, *Taesthus* 1474. – Perustettiin oletettavasti Birger-jaarlin Hämeeseen tekemän ristiretken jälkeen 1200-luvun lopulla. Nimen alkuosa *Tavast* viittaa hämäläisiin, ruotsiksi *tavaster*. Loppuosa *hus*, joka normaalisti merkitsee 'taloa', esiintyy monissa ruotsalaisissa linnojen nimissä ja on tarkoittanut kivistä tehtyjä rakennuksia. Sen sijaan → *Hakoisissa* sijainneesta vanhimasta Hämeen linnasta on kirjallisuudessa käytetty nimeä *Tavasteborg*. – SP

Anthoni, Eric 1970: 19; BFH 1: 8; Huldén, Lars 2001: 448; Juvela, Ossi 1992: 27; Lindeqvist 1926: 28; www.cc.jyu.fi/~pjmolan/hmlh.html, 13.9.2005.

Tavastehus lk. → Hämeenlinnan mlk.

Tavastila taajama, kylä ja kartano Kotkassa Kymenlaaksossa, aiemmin Kymiä. *Tavesby* 1544, *Tawesthby* 1551, *Tawestby* 1552, *Tawastby* 1554, *Tawestala* 1575, *Tauastila* 1577. – Tavastilan kylän läpi virratessaan Nummenjoen nimi on *Tavastilanjoki*. Itä-Uudenmaan ruotsalaisuuduilla *Tavast*-alkuiset paikannimet ovat tavallisia. Ruotsalaiset keskiaikaiset uudisasukkaat ovat antaneet niitä hämäläisten asuttamille paikoille. Tavastilan nimi liittyy niihin. – Sodassa autioituneista tiloista 1597 koottu ratsumiestila oli alku Tavastilan kartanolle eli hoville. – PM

Hausen, Greta 1920–1924: 311, 312; Kapsu, Saulo 1981: 172; Mattila, Veikko 1960: 370, 371, 567; Rosén, Ragnar 1960: 100, 370.

Tavastkenkä kylä Pyhännällä Pohjois-Pohjanmaalla. *Tauast känghämäki* 1573, *Tauast kengä* 1581. – Kylän keskus on mäellä, jota Neittävänjoen yläjuoksun vanha uoma on ympäröinyt. Jouko Vahtola on katsonut nimen alkuosaan sisältyvän sukunimen *Tavast*: uudisasukas *Lasse Tavast* mainitaan 1560-luvulla Siikasavossa. – Asiakirja-asun *kenkämäki* viittaa siihen, että nimi on tullut *-mäki*-loppuiseksi nimeksi. Kyseessä on kuitenkin sana *kenkämä* 'kumpare, kukkula, kennäs', josta on murretietoja Pohjois-Savosta. Nimen sisältö olisi siis "Tavastinkumpu". – SP

SMS s.v. kenkämä; Vahtola, Jouko 1980: 404; Vahtola, Jouko 2003b.

Tavastkyro → Hämeenkyrö

Tavastland → Hämeen maakunnan ruotsinkielinen nimi. *a tafstalonti* (tulkinta muodosta *a tafæistalandi* tms.) 1000-luvun lopulta peräisin olevassa ruotsalaisessa riimukivessä, *de Tauestia* 1237, *Tafæistaland* 1300-luvun alun islantilaisessa käsikirjoituksessa, *in Tavastia* 1303, *terras* [...] *Thawistie* 1326, *Tavistelande* 1374, *j Tauistalanda* 1383, *Tauastlandh* 1405. – Jälkiosa on selvä, se vastaa ruotsin sanaa *land* 'maa', mutta alkuosa on hämärä. Adolf Neovius esitti nimestä vuon-

na 1908 tulkinnan, jota edelleenkin ei ole kumottu. Neovius yhdisti määriteosan suomen sanaan *tausta* ja oletti nimen suomenkieliseksi vastineeksi nimen **Tausta(nmaa)* 'takana oleva maa', mikä vaikuttaa yhteyteen sopivalta selitykseltä: varsinaissuomalaisten tai uusmaalaisten näkökulmastahan Tavastland oli "takamaa". Suomenkielinen nimitys olisi siis lainattu muinaispohjoismaisiin kielisiin muodossa **Tavstaland* tms. Valitettavasti ei ole mitään todisteita siitä, että esim. varsinaissuomalaiset olisivat käyttäneet Hämeestä sanaa *tausta*. Siksi alkuosa on yritetty selittää toisin. Jo nimen erilaiset kirjoitusasut viittaavat siihen, että maakunnan nimi perustuu heimon nimeen; yhdyssanan alkuosana on *tavast* (muinaisruotsissa usein *tavest(er)*), joka on monikon genetiivimuodossa (siis *tavesta*), ja jälkiosana *land*. Nimen merkitys olisi siis tämän tulkinnan mukaan "tavastien maa". Lisäksi mm. 1300-luvun islantilainen esiintymä *Tafæistaland* viittaa siihen, että toinen tavu on äännetty diftongina, siis **taveist*, joten sana muistuttaa läheisesti kansan nimitystä *est* 'eestiläinen' (läntisissä muinaispohjoismaisissa kielissä, muinaisruotsissa ja Suomen ruotsalaismurteissa äännetty diftongina, siis *eist*). Selittäessään *Tav*-ainesta tutkijat ovat sittemmin viitanneet eri skandinaavisten kielten sanoihin, joiden yhtenä merkityksenä on saamattomuus; myös muinaisten hämäläisten on siis oletettu olleen flegmaattisia. Hämäläisiä olisi siten pidetty maahan muuttaneina virolaisina, joista heidän verkkaisuutensa takia on käytetty sanaa "tav-ester" 'saamattomat virolaiset'. Myös suomen sanan *tausta* avulla on yritetty selittää heimonimeä *tavast*: on mainittu adjektiivinen *tapa* 'vakava, hiljainen' (Kristian Limmell 1748); *nomini tamo* 'järjestelmällinen; taitava, pystyvä' (substantiivin *tamu* 'järjestys, kunto, ymmärrys, rohkeus' johdos (Heikki Ojansuu), *sepitetty verbi *tavastaa* 'metsästää, olla jahdissa' (Lauri Kettunen) ja sukunimi *Tapainen*, jonka heikkoasteisesta monikon genetiivimuodosta on kehittynyt *Tava(i)ste* (Viljo Nissilä). Mikään monista selitysyriyksistä ei kuitenkaan vaikuta vakuuttavalta eikä todistusvoimaiselta. Viljo Nissilän toteamus vuodelta 1941 on siten yhä ajankohtainen: "Vanhojen maakunnanimiemme ratkaisemattomiin problemeihin kuuluu ruotsalaismaailman käyttämä Hämeen nimitys *Tavastland*." – PS

KHL s.v. landskapsnamn (Viljo Nissilä 1965), *tavaster* (Seppo Suvanto 1974); Neovius, Ad. 1908: 61; Nissilä, Viljo 1941: 48–62.

Tavastmon → Hämeen kangas

Tavinsalmi kylä Maaningalla Pohjois-Savossa. *Tavi salmi* 1687. – Kallaveden pohjoispäässä sijaitseva kylä on saanut nimensä Tavinsalmen kuninkaankartanosta (*Tauisalm gårdh* 1563). Kartano rakennettiin Maaninkajärven ja Pienen- eli Ylä-Ruokoveden väliin Hussolansaaren länsipuolelle. Järvien väliin jää pitkä *Tavinniemi*. Vuonna 1548 päätettiin perustaa uusi hallintopitäjä Savon pohjoisiin osiin. Sen nimeksi tuli pitäjän hallintokeskukseksi tarkoitettu kartanon nimi *Tavinsalmi* (*Taffhuisalm soken* 1561; sittemmin myös *Tavinsalmi*). 1552 perustettiin Tavinsalmen seurakunta, joka oli vasta neljäs seurakunta koko Savossa. Sen keskukseksi tuli Kuopionniemi, minne myös maallinen hallinto siirtyi. Pitäjän nimeksi vakiintui vuoden 1625 tienoilla → *Kuopio* eli *Kuopionniemi*. – Salmen nimeen sisältyy sorsalinnun nimitys *tavi*. – SP

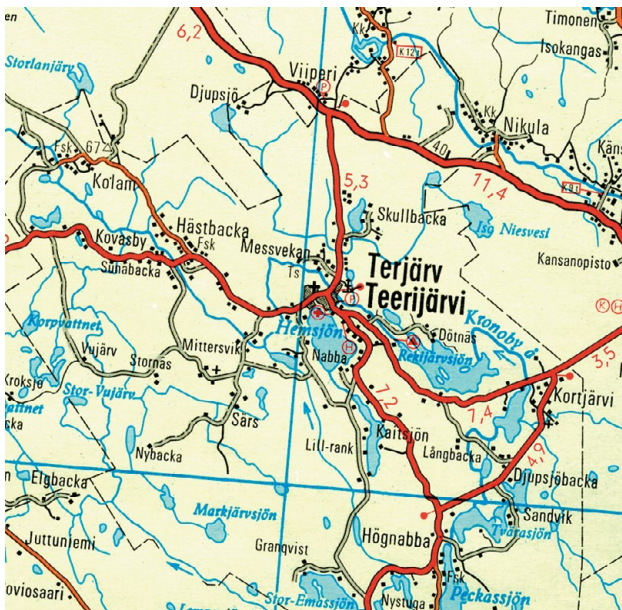
Pirinen, Kauko 1954: 33, 52; Pirinen, Kauko 1982: 81, 538–539; HisKi (Kuopio).

Tavisalo saari ja kylä Kerimäellä Etelä-Savossa. *Tavisalo* 1722. – Pekka Lappalaisen mukaan saari on saanut nimensä Säämingin, erityisesti sen Punkaharjun seudun yhden laatokan- karjalaisen asuttajasuvun, Tavien, mukaan. – SP

Lappalainen, Pekka 1970: 383, 386; HisKi.

Teerijärvi entinen kunta Pohjanmaalla, vuodesta 1969 osa Kruunupyyn kuntaa, ruotsiksi *Terjärv* (aiemmin myös *Teirijärvi*, *Teerijärvi* ja *Terijärvi*). *Terffuierfui* 1543, *Terffua Järffuj* 1559, *Terff Järff* 1560. – Kyseessä on alkuperäinen järvennimi, joka on tarkoittanut kirkonkylän järveä, jonka nykyinen nimi on *Hemsjön*. Nykyään virallinen ja suomenkielisissä naapurikunnissa käytössä oleva nimi on *Teerijärvi*, mutta vanhat kirjoitusmuodot paljastavat alkuperäiseksi nimen *Tervajärvi*. On myös tietoja siitä, että naapuripitäjästä on Kaustisella käytetty aiemmin nimeä *Tervajärvi*. Tämä nimi mainitaan ”aiemmaksi” järvennimeksi vielä 1939 ilmestyneessä hakuteoksessa. Nykyinen *Teerijärvi* voi olla takaisinlaina ruotsinkielisestä nimestä *Terjärv*. Nimi liittyy ilmeisesti tervanpolttoon, jota on ennen harjoitettu Pietarsaaren tai Kokkolan vanhojen suurpitäjien salomailla, mutta myös järven tumman veden voi ajatella olleen nimeämisperusteena. – PS

Huldén, Lars 2001: 408; Karsten, T. E. 1921: 572–573; Karsten, T. E. 1923: 216; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 271; Svenska ortnamn i Finland 1939 s.v. Terjärv.

Teerijärvi liitettiin Kruunupyyn vuonna 1969; ote tiekartasta on vuodelta 1967.

Teersalo kylä ja saari Velkualla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Naantalinnon kaupunkia. *Terisala* 1540, *Teresalo* 1564, *Terissalon Poul* 1559, *Tersalo* 1557. – Saari on maaton yhteen Askaisten Livonsaaren kanssa. Alkuperäinen nimi on mahdollisesti ollut **Teersalo*. Sen lopussa on ’suurta saarta’ merkitsevä sana → *salo* ja alussa linnunnimitys *teeri*, joka tosin näyttää hyvin harvinaiselta lounaisen Suomen paikannimisissä. Nimen selitys on epävarma. – RLP

Tehinselkä Päijänteen suurin selkä Kuhmoisten, Padasjoen ja Sysmän alueella Päijät-Hämeessä. Tehinselän länsirannalla Kuhmoisissa on *Tehin* talo ja kylä (*Thehij* 1553, *Tehij* 1558) *Tehinniemi* eli *Tehinkärjessä*, jonka pohjoispuolelle jää *Tehinlahti*. – Nimiryvänsä Suomessa ainoa laatuaan. Sen alkuperä on hämärän peitossa. – TA

NA: Paikannimikokoelmat. I500-luvun poimintakokoelmat.

Teijo kylä, tila ja entinen rautatehdas Halikonlahden rannalla Perniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, ruotsiksi *Tykö*. *Tyijoki* 1378, *Tiyokke* 1379, *Tycke* 1477 (kop.), *Tyke* 1588; *Tykössä* 1849. – Vanhat kirjoitusmuodot osoittavat, että alkuperäisen nimen lopussa on ollut sana *joki*. Nimen tarkoite on ollut nykyisen Sahajärven laskujoki, jonka suuhun Teijon rautaruukki perustettiin 1686. Nimen *joki*-jal-

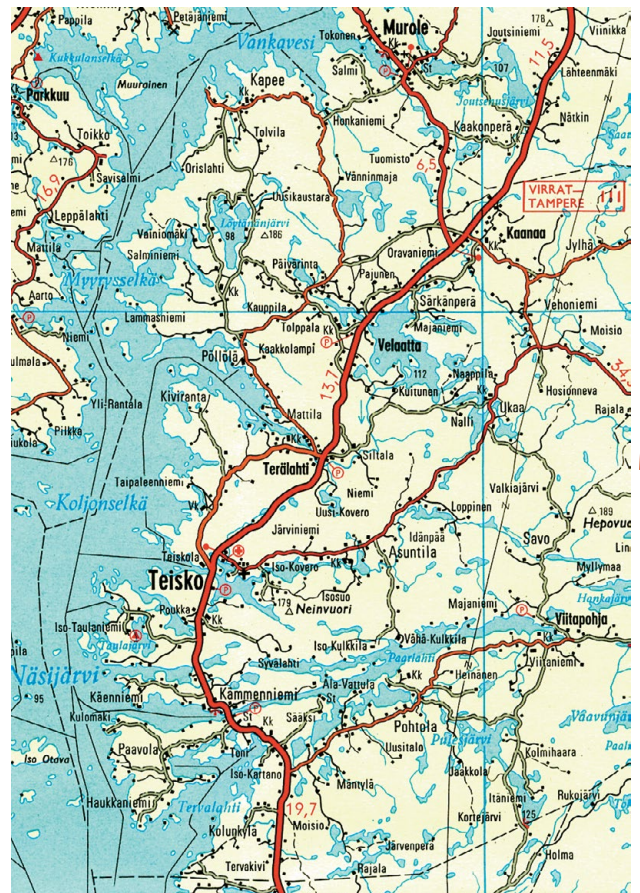
kiosa on myöhemmin kulunut eräänlaiseksi päätteeksi, kuten monissa muissakin Varsinais-Suomen joennimissä. Vanhojen kirjoitusmuotojen ja ruotsinkielisen rinnakkaisnimen *Tykö* (ääntöasu *tyykö*, naapurikunnassa Kemiössä *tyytsi* < **Tyyki*) perusteella voi päätellä, että joennimen alkuosa on ollut **Tyy-*, jonka sisältö on hämärä. – Teijon ruukki on yksi harvoista, yhä toiminnassa olevista ruukeista Suomessa. Nykyisin tosin metallitehdasta tunnetumpi on tilan maille pystytetty vapaa-ajankeskus. Päärakennus on muutettu hotelliksi ja kongressikeskukseksi. – PS

Ahlbäck 1946; Huldén, Lars 2001: 172; Gardberg, Carl Jacob 1989b: 58–59; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 316; Maamiehen Ystävä 3.3.1849; Nikander, Gabriel & al. 1928–1930, 2.

Teili merialue Vårdön ja Kumlingen välissä Ahvenanmaalla, ruotsiksi *Delet*. *Deelen* 1652, *Delen* 1714, *Delet* 1789. – *Delet*-nimi on tarkoittanut joko koko laajaa merialuetta, jonka rajana ovat lännessä Simskåla–Bergö ja idässä Enklinge–Seglinge, tai jotain sen osaa, esim. Seglingen ja Sottungan välistä kaapekkoa. Kielellisesti nimi liittyy ruotsin substantiiviin *del* ’osa, osuus’ tai verbiin *dela* ’jakaa, osittaa’; nimeämisperuste muistuttaa nimen *Skiftet* (→ *Kihti*) taustaa. On mahdollista ratkaista, onko jakaminen koskenut kalavesiä (esim. kalaisia vesisiä Selkämeren suunnalla) vai viittaako nimi johonkin vanhaan pitäjien ja suurpitäjien rajaan. Ruotsalaismurteinen ääntöasu on luultavasti ollut **deile* tai **deilin*, mihin nimen suomenkieliset muodot perustuvat. – PS

Diarium Gyllenianum: 138; Ehrensvärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 16, 21, 25; Vanhojen karttojen Suomi: kartta 54; Zilliacus, Kurt 1989: 165.

Teisko entinen kunta Tampereella Pirkanmaalla. *Teiskoila* 1540 (kylä), *Teisko eller Teiskåla Capell* 1693. – Alue oli pitkään erämaata, ja sen asutus syntyi erämaomistusten pohjalta. Asutuksen lisääntyä Teiskoon rakennettiin oma kirkko, joka valmistui 1621, ja Teiskosta tehtiin kappeliseurakunta

Teiskon kunta liitettiin Tampereen kaupunkiin vuonna 1972; tiekarttaote on vuodelta 1965.

viimeistään 1669. Kylää ja pitäjää on kutsuttu myös *Teiskolaksi*. Kylän talot yhdistettiin Teiskolan kartanoksi 1600-luvun lopulla. Vanha kirkonpaikka oli kartanon luona, ja 1780 valmistunut nykyinen kirkko on noin kilometrin idempänä. Sittemmin kunnan hallinnollinen ja kaupallinen keskus oli eteläisemmässä kylässä Kämmenniemessä. Teiskon kunta muodostettiin 1865 ja seurakunta itsenäistyi Messukylästä 1904. Kunta liitettiin Tampereeseen 1973. – Nimeen *Teisko* voi sisältyä jokin jo kadonnut henkilönnimi tai murrenana. Sana *teisku* 'kumpare' tunnetaan Ruokolahdelta ja maankohoumannimi *Teisku* Hailuodosta ja Lohtajalta, mutta nämä seudut ovat kaukana Teiskosta. – SBS

Arajärvi, Kirsti 1954: 54, 451, 456, 461–463, 725; KA 1920: 73.

Teivo ravirata Ylöjärvellä Pirkanmaalla. Rata on rakennettu *Teivaalanharjun* kylkeen ja saanut nimensä siltä pohjalta. – Teivaalanharju on nimetty läheisen *Teivaalan* kartanon ja kylän mukaan. Uuden ajan alussa Teivaala oli kylän ja jakokunnan nimi (*Te_ala* 1540, *Teffuala* 1558, *Teiffuas* 1564; *Lasse Teijuas* 1546). – Viljo Nissilä on liittännyt *Teiva(s)*- ~ *Taiva(s)*-alkuiset henkilö- ja paikannimet suomen sanaan *taivas* (muinaispreussin *deiwas*, liettuassa *diēvas*). Hämäläismurteissa tunnetaan myös sana *teivastella* 'olla olevinaan, näytellä itseään'. Jos Teivaalan nimeen sisältyy miehennimi *Teivas*, sen on oltava vanhaa perua: joko muinaissuomalainen tai varhain muualta lainautunut. On myös mahdollista, että ympäristöään huomattavasti korkeamman *Teivaalanharjun* aiempi nimi olisi ollut **Teivasharju* eli "Taivasharju", jonka pohjalta olisi sitten muodostettu nimi *Teivaala*. – SP

Nissilä, Viljo 1962: 110–111; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Teivainen; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 683–684.

Telataipale kannas ja kanava Sulkavalla Etelä-Savossa, Pihlajaveden Lepistönselän Telalahden (*Tela lahen ma* 1562) ja Siikaveden Taipaleenselän välissä. Vieressä on samanniminen kyläkunta (*Telataipall* 1664), jonka nimi on mainittu jo vuoden 1561 maakirjassa, kansanomaisesti *Telalahti*. – *Telataipale*-nimiä on muuallakin Järvi-Suomessa. Ne ovat kannaksia eli taipaleita, joissa veneet vedettiin aikoinaan teloja myöten vesistöstä toiseen. – SP

Alanen, Timo 2006: 63; Kepsu, Saulo 1981: 137; Lappalainen, Pekka 1967: 109; Pirinen, Kauko 1954: 197; KA:VA 8644: 214v.

Teljä kaupunginosa Porissa Satakunnassa, rinnakkaisnimi *Toinenosa*. – Nimi *Teljä* on annettu siksi, että *Teljä* eli *Telja* oli tavallaan toinen Poria edeltävistä kaupungeista tai kauppa- paikoista Kokemäenjoen varrella. Varhaiskeskiaikainen Teljä sijaitsi nykyisen Kokemäen kaupungin keskustan itäpuolella lähes 40 kilometriä Porin keskustasta ja lähes 50 kilometriä nykyiseltä merenrannalta; kaupungin siirto ensin Ulvilaan ja sitten Poriin johtui maankohouamisen aiheuttamasta rantaviivan siirtymisestä. Ensimmäisen kerran Teljä mainitaan säilyneissä kirjallisissa lähteissä vasta 1735. Vielä Gananderin sanakirja (1787) tunsii nimen *Teljän kaupungi l. Wanha kylä 'olim, hodierna Björneborg'*, mutta sijoitti sen Ulvilan Vanhaankylään ja toisessa hakusanassa Ylistaron kylään, joka on Kokemäkeä. On arveltu, että nimen esikuva on Ruotsin *Tälje*, nykyinen *Södertälje*. Vielä nykyään Kokemäellä kutsutaan Pyhän Henrikin kappelin ympäristöä joskus *Teljäksi*. – Toisaalta nimi *Telja* ~ *Teljä* voisi mahdollisesti sisältää sanan *teljä* 'rannalla olevat veneen aluspuut'; puhutaan myös (*vene*)*teljoista* 'veneen tai ruuhan istuinlautat'. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. Teljä, Ylistaro; Juvela, Ossi 1992: 81; SKES s.v. teljo; Suvanto, Seppo 1973: 270–271; www.nba.fi, 24.4.2005.

Telkjärvi järvi Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, osittain Venäjän puolella, aiemmin Lappeeta. *TelkeJerfwi* 1659. – Viljo

Nissilä on tulkinnut (1975) tämän järven nimen sisältävän linnunnimityksen *telkkä*. Telkän nimitys on osana monien Suomen järvien nimissä, sillä lintu on helposti tunnistettava ja telkän munien keruulla oli tärkeä merkitys entisajan ruokataloudessa. Toisaalta Telkjärven lähiseuduilla on ainakin jo 1500-luvulla asunut *Telkkä*-, *Telkki*-sukunimisiä, esim. *telke Anders* 1547, *telcki Mäns* 1551. Jos 1600-luvun kirjoitusasun *TelkeJerfwi* alkuosa on omistusmuoto *telkän*, järvennimen alkuosa voi olla sukunimen *Telkkä* muoto. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 61–62; Nyström, Helena 1993: 135–136; Ylönen, Aulikki 1976: 82; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Telkkämäki kaskiperinnetila ja luonnonsuojelualue (perustettu 1989) Kaavilla Pohjois-Savossa. – Telkkämäen talon piha- piirin laidunalueita ympäröi 1800–1900-luvun kaskeamisen seurauksena syntynyt savolainen lehtimetsämaaisema. Telkkämäessä on poltettu kaskea perinteisin menetelmin uudestaan vuodesta 1993 alkaen. Tila on saanut nimensä läheisen Telkkälammen mukaan. Lammen nimi sisältää vesilinnun nimityksen. – SP

www.luontoon.fi, 2.6.2005.

Telppäsniitty Savon herännäisyyden syntypaikka Lapinlahdella Pohjois-Savossa, Onkiveden Nerkoonselän itärannalla. Perimätiedon mukaan Savojärven kylän Asikkalan ja Heikkilän talojen väki oli heinäkuussa 1796 heinätoisissa Telppäsniityllä, kun näkymätön voima kaatoi heinäväen maahan. Heinäväki koki hurmoksellisen herätyksen. Paikalla on tapahtuman muistomerkki. Nykyisenä nimenä on tapahtumasta kertova *Herännäisniitty*. Lähistöllä on myös *Telppäänniemi* ja niityn poikki virtaa *Telppäsoja*. Nimet ovat ilmeisesti yhdistettävissä savolaiseen murrenanaan *tölpäs* 'suosaareke; matalan salmen erottama pieni saari', *tölpänne* 'pieni kohouma maastossa' tai *tölpäke* 'metsätiheikkö'. – SP

Kajanne, Raimo 1975: 149–150; Marin, Merja 1997: 22.

Temmes entinen kunta Tyrnävällä Pohjois-Pohjanmaalla. *Thömmes och Engseffuebij* 1565 (kylä). – Seutu oli 1100-luvulta lähtien pirkkalaisten ja myös karjalaisten eränautinta- aluetta. Myöhemmän Temmeksen kiinteä asutus alkoi 1300-luvulla. Jokivarteen muodostunut kylä oli nimeltään *Haapaniemi*, ja vasta myöhemmin sen viralliseksi nimeksi tuli *Temmes*. Vielä Temmeksen pitäjästään on käytetty nimeä *Haapaniemi*. 1500-luvulla alueelle tuli lisää uudisasutusta rannikon suunnalta ja varsinkin Savosta. Liminkaan kuulu- neesta Temmeksen alueesta muodostettiin rukoushuonekun- ta 1766 ja kappeliseurakunta 1796, ja seurakunta itsenäistyi 1899. Temmeksen kunta liitettiin Tyrnävään (ja pieniä erillisiä osia Liminkaan ja Rantsilaan) 2001. – Joennimi *Temmesjoki* lienee asutusnimen *Temmes* kantanimi. Limingassa, jokivarressa Temmeksen kylän alapuolella, on kylä nimeltä *Ala-Temmes*. Pieni joen yläjuoksuun yhtyvä sivujoki on *Poi- ka-Temmes*. Ehkä *Temmesjoestakin* on voitu käyttää myös lyhyttä nimeä **Temmes*. *Temmes* on nimien alkuosana ollut vanhastaan nominatiivissa, ei genetiivissä, kuten voisi odot- ta. Seudun paikannimiä ovat *Temmesneva*, *Temmeskaarto* ja *Temmesmie*. Temmeksessä sanotaan myös mm. *Temmeskirrko* ja *Temmesposti*. – Jouko Vahtola arvelee nimeä saamelaispe- räiseksi. Ei ole kuitenkaan tiedossa, mikä sana voisi olla sen takana. – SBS

Vahtola, Jouko 1991a: 82; KA 4678: 29; www.kirjastovirma.net/lakeudenkulttuuripolku/historia [23.6.2007].

Tempelplatsen → *Tempelliaukio*

Tempelliaukio kirkkoaukio Etu-Töölössä Helsingissä Uudella- maalla, ruotsiksi *Tempelplatsen*. – Nimi oli kallioisen, raken- tamattoman mäen epävirallisena nimenä vuosikymmeniä en-

nen kuin sen sisään rakennettiin Taivallahden seurakunnalle kirkko, jota kutsutaan *Temppeliaukion kirkoksi*. Arkkitehtien Bertel Jung, Lars Sonck ja Walter Thomé 1900 asemakaavakilpailuun laatimassa ehdotuksessa paikan nimenä oli *Kyrckbacken* "Kirkkomäki". Kun 1906 vahvistetussa asemakaavassa varattiin jo paikka tulevalle kirkolle, alueen pohjoispuolella kulkevalle kadulle annettiin nimi *Temppelikatu*, ruotsiksi *Tempelgatan*. Siitä alkoi nimi *Temppeliaukio* juurtua käyttöön, vaikka kirkkoa ei vielä pitkään aikaan rakennettu. Se valmistui 1969. – SP

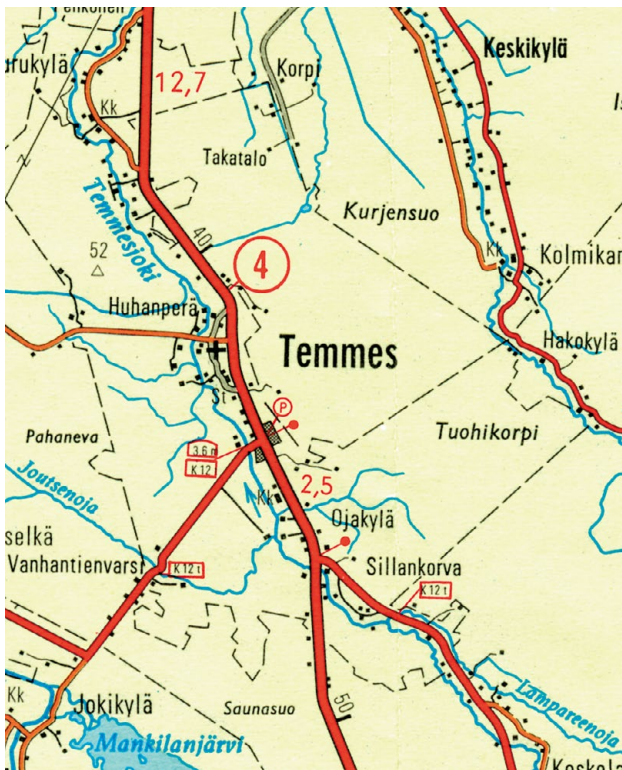
Pesonen, Leo A. 1981: 141.

Tenala → Tenhola

Tengeliönjoki huomattava Tornionjoen sivujoki joka kerää Ounaskairan suurten järvien vedet ja muodostaa sen etelä-ajan Ylitorniolla Lapissa. *Tingel Jock* 1643. – Nimen alkuosa saattaa periytyä saamesta siten, että sen loppuun on lisätty suomalaiselle nimistölle tunnusomainen *-iö*. Nykysaamassa tähän sopivia kantasanoja on oikeastaan vain yksi: saP *diñal* ~ *di(e)kña*, sal *tiñä*, joka merkitsee 'kirsua eli eläimen karvatonta kuononkärkeä' mutta inarin- ja kiltinänasaamassa sekä merisaamassa myös metalliesineiden puhdistamiseen käytettyä 'hohkakeivä'. Norjan puolelta tunnetaan Troms-san läänin Naavuonosta eli Kvænangenista merisaamelainen (saP) paikannimi *Diñjanjårga*, jossa alkuosa tarkoittaa juuri hohkakeivä. – SA

Qvigstad, J. K. 1935: 14; Tresk, Olof 1928.

Tenhola entinen kunta Uudellamaalla, vuodesta 1993 Tammissaaren kaupunkia, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia, ruotsiksi *Tenala*. *Winaldi de Tenalum* 1329, *Pauli de Tenala* 1340. – Nimi on ilmeisesti alkuaan suomalainen *Tenhola*, vaikka kirjallisia esiintymiä on vasta 1800-luvulta. Ruotsinkielinen *Tenala* on keskiajalla syntynyt äänteellinen muokelma. *Tenhola*-nimi esiintyy Suomessa yli 60 talon tai kylän niminä, mm. Lemussa kartano ja kylä, josta on mainittu 1380 asukas *Niclis Thenholasta*. Nimeen sisältyy esihistoriallinen henkilönnimi **Tenhoi*, joka kertoo pakanuuden ajan taikavoii-

Pienikokoinen Temmeksen kunta liitettiin pääosin Tyrnävään vuonna 2001; tiekarttaote on vuodelta 1967.

masta, lumouksesta ja loitsumahdistista. – MB

Huldén, Lars 2001: 181; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tenho; Sanomia Turusta 24.03.1864; <http://kansalaisen.karttapaikka.fi> [10.8.2007].

Tennilä

1. kylä Hollolassa Päijät-Hämeessä. Kylän nimen (*Tennilä* 1465) mukaan kutsuttiin aikanaan myös *Tennilä*-nimistä hallintopitäjää (*Tenilla* 1390).

2. kylä Rovaniemellä Lapissa, Kemijoen varressa kaupunki-alueesta kaakkoon. *Nyb.s. Johan Olofss. Tennilä* 1807. Kylän pohjoispuolella on *Tennivaara*.

Nimiin sisältyy vanha miehennimi *Tenni*, joka olisi samaa kantaa kuin *Tenho-* ja *Tenhu-*nimet. Rovaniemen *Tennilä* saattaa liittyä saamelaisperäisiin pidettyihin *Ten(n)o*, *Ten(n)oi*-nimiin, joita on asuissa *Thenai*, *Tena*, *Then* ja *Thenass* tavattu 1563–1616 Kemikylässä ja Kuolajärvellä (*Thenni Aiksson* 1578 Kuolajärvellä). Toisaalta pohjoisen *Tenni*-nimet voivat olla hämäläisiltäkin lainattua nimistöä. – SP

BFH 1: 30; Itkonen, T. I. 1942: 511; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tennilä; Suvanto, Seppo 1995: 23.

Tenniöjoki joki Sallassa Lapissa. *Tenniö Elfwen* 1732. – Tenniöjoen alkulähteet, *Tenniönlavat*, ovat Sorsatunturin tienoilla. Sieltä joki jatkaa etelään Venäjän puolelle, jossa se virtaa *Tenniöjärven* läpi, palaa takaisin Suomen puolelle Naruskan korkeudella ja laskee Savukoskella Kemijokeen. Jokea on kutsuttu myös nimellä *Tenniö*. Se on ollut myös sukunimenä (*Tenniö* 1728). Nimi on saamelaista lähtöä. – KA

Fellman, Isak 1912: 101; Itkonen, T. I. 1948: 1: 511.

Teno saP *Deatnu*, sal *Tiänu*, norjaksi *Tana*, Lapissa Suomen ja Norjan rajajoki, joka saa alkunsa Inarijoen ja Kaarasjoen yhtymäkohdasta ja laskee Jäämereen Tenonvuonoon. *Thanen* 1528, *Theno* 1551, *Tene* 1559; *Tenokylän* siidan nimenä mm. *Tennu-*, *Tene-* tai *Tenneby* 1590-luvulla. – Suomen ja norjan nimimuodot on lainattu saamesta, mutta saamelaisen nimen alkuperä on tuntematon; se voi olla perintöä alueella ennen saamea puhutusta kadonneesta muinaiskielestä. Pohjoissaamassa Tenon vesistön alueella ja sen liepeillä tavataan myös sana *deatnu* merkityksessä 'suuri joki, pääjoki'. Joennimi ei silti pohjautu tähän sanaan, vaan päinvastoin sana näyttää syntyneen nimen pohjalta samaan tapaan kuin suomen *kymi* merkityksessä 'suuri joki' (→ *Kymijoki*). Nimen *Deatnu* tulkin-taan itsenäiseksi sanaksi on ilmeisesti tukenut eri alkuperää oleva mutta äänteellisesti läheinen pohjoissaamen sana → *eatnu* 'suuri joki, pääjoki'. Enontekiön Lätäsenin varressa olevan → *Tenomuohtkan* (saP *Deanomuohtki*) nimi lienee muodostunut tämän kansanetymologian varassa, samoin harvinaiseksi jäänyt → *Enontekiön* pohjoissaamelaisen nimen *Eanođat* rinnakkaismuoto *Deanodät*. Tällä on kuitenkin elävä parikki, Norjan Tenonvuonon läntisen haaran ja siellä olevan asutuksen nimi *Deanodät*, norjaksi *Vestertana*. Saamelaista nimeä on aiemmin käytetty myös Tenonsuun lapinkylästä. – Aiemmin myös Inarijoki on luettu Tenon osaksi (ainakin 1736). Tenola sijainneista lapinkylistä (siidoista) Ylätenon *Tenokylä*, saP *Deanosiida*, ja joen suupuolella ollut *Deanonjälmi* "Tenonsuu" ovat saaneet nimensä joen mukaan. – AA ja SA

Frette, Thor 1987: 507; Itkonen, T. I. 1966: 26; Müller-Wille, Ludger – Aikio, Samuli 2005: 42–44.

Tenomotka saP *Deatnomuohtki*, taival Poroenon mutkan ja Norjan puolen Raisijokeen laskevan sivujoen latvan välissä Suomen ja Norjan rajalla Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. *Teno Motkie* 1642–43, *Tenomutkie* 1742–45, *Tenomodka* 1796. – Suomenkielinen nimi on käännetty saamesta niin että jälkiosassa on käytetty peräpohjalaismurteiden saamesta lainattua sanaa *muotka*, saP *muotki* 'taival'. Alkuosasta → *Teno*. – SA

NA: T. I. Itkonen pöiminnöt.

Tenämänmäki korkea mäki ja vanha talo Ristijärvellä Kainuussa, lähellä kaksi järveä: *Iso-* ja *Pieni-Tenämä*. *Tenaua iärffuen mäki* 1555, *Tenema Järf* 1650, *Tenämän Jerfi* 1746. – Suomen ainoa muu *Tenämä*-nimien ryväs on Puolangan Suolijärvellä: *Tenämävaara*, *-järvi* ja *Tenämänkoski*. Murteista ei näytä olevan sana **tenämä*. Sen sijaan ’vilkasta lasta’ merkitsevä *tenava* on yleinen. Kansanrunoudessa tunnetaan sana *tevana* ’hervilehmä’, Lönnrotin sanakirjassa (1867–1880) on *tewana* ’hervilehmä’, ja *tewa* ’hervisonni’. Murteista näitä sanoja ei ole enää tavattu, mutta *Teva-*, *Tevana*-paikannimiä on eri puolilla maata: *Tevajärvi* Kuhmoisissa ja Virroilla, *Tevalahti* Savitaipaleella, *Teva* (suuri saari) Oulujärvessä, *Tevantijärvi* Sysmässä jne. On arveltu, että lasta tarkoittava *tenava* on syntynyt hirveä tarkoittavasta *tevanasta* tavun vaihdon kautta. Tavun vaihtoa on jo paikannimissäkin: Kuhmossa on *Tenavasaari* ja Nivalassa *Tenavansaari*. Myös Ristijärven *Tenämä* näyttää olleen alkuaan *Tenava*-alkuinen. – AR

SKES s.v. *tevana*; KA: MH 107/2D 3/I, MH 123/2D 1/2, VA 4972.

Tepasto kylä Ounasjoen varrella *Tepastojoen* suun alapuolella Kittilässä Lapissa. Joessa on kaksi päähaaraa: *Syvä Tepastojoki* eli *Syvä-Tepasto*, Puljujärveen asti myös *Puljujoki*, saa alkunsa Korsatunturin juurelta, kun taas *Kuiva Tepastojoki* eli *Kuiva-Tepasto* tulee lännempää Enontekiön puolelta asti, missä sitä kutsutaan vain *Tepastojokeksi*. Kylän kohdalla oleva Ounasjoen koski on *Tepastokoski*. *Tepasto* 1796 (talo?). – Nimi on kaiketi kuulunut ensin joelle, mutta muuten sen alkuperä on epäselvä. Kittilästä on mainittu vuonna 1733 saamelainen nimeltään *Jaakko Jaakonpoika Tepast*, mutta lisänimi voi olla omaksuttu paikasta eikä päinvastoin. Luultavasti paikannimi on mukautunut saamenkielisestä suomalaiseseen asuun jo varhain, sillä ensimmäisen uudisasukkaan kerrotaan muuttaneen Rovaniemeltä Tepastoon n. 1730. – SA

Fellman, Jacob I (1906): 648; Suomen karttakirja 1799: 152; NA: Lappalaisia henkilönnimiä, koonnut T. I. Itkonen.

Teponlinna kalliainen mäki Hauholla Kanta-Hämeessä. – Tämä rautakautinen linnavuori sijaitsee Vähäjärven koillisosassa olevan niemen tyvessä, noin sata metriä järven rannasta. Kooltaan se on poikkeuksellisen pieni. Jyrkkäreunaisen kalliokumpareen laki on laajuudeltaan vain noin 200 m². Teponlinna ei ole sijainnut asutuksen keskellä eikä vesireittien varrella, vaan se on ollut tyypillinen pakolinna. Kerrotaan, että linnaa on puolustanut *Teppo*-niminen mies. Nimi voi tosin olla myöhäistäkin perua. – SP

Keskitalo, Oiva 1985: 212–213, 215; www.nba.fi/fi/mjhkohteethame [24.4.2005]; NA: Paikannimikokoelmat (Hauho).

Teppana kaupunginosana Kajaanin *Teppanamäellä* Kainuussa. – Paikka on saanut nimensä Venäjän Karjalasta vuoden 1790 tienoilla tulleesta Teppanasta (*Stepan*, venäjässä *Stefan*), jolla on ollut siellä mökki. Taajamaksi Teppana on kehittynyt vasta 1910-luvulta alkaen. – AR

Sillman, Kalle – Aulis, Pieti 2004: 46.

Terjärvi → *Teerijärvi*

Termisvaara saP *Dierpmesvärri*, korkea tunturivaara Enontekiöllä Käsivarren Lapissa Kilpisjärvestä itään. Sen vieressä on syvässä rotkossa *Termisjärvi*, saP *Dierpmesjärvi*, johon vaara laskee jyrkkänä kallioseinämänä nimeltä *Termispahta*, saP *Dierpmesbäkti*. *Tiermesvare*, *Tiermesjaure* 1742–45. – Suomenkieliset nimet on mukailtu saamesta. Nimen alkua on yhdyssanamuoto nimestä *Dierpmis*, jolla on tarkoitettu mytologiassa ylijumalaa tai ukkosen jumalaa. Nimien loppuosat on käännetty vastaavista saamenkielisistä termeistä. Itä-Enontekiöllä, Suomen ja Norjan rajalla, on toinen *Dierpmesvärri*, joka on saanut suomalaisiksi nimimuodoikseen *Termis-* tai

Törmisvaara (*Tärmeswara*, *Tärmäsvara* 1642, *Tiermesvare* 1742). Myös sen luona on *Dierpmesjärvi*. – SA

NA: T. I. Itkosen poiminnot.

Terttilä kartano Mikkelissä Etelä-Savossa. *Terti* 1731. – Nimi palautunee varhemman isännän etunimeen *Tertti*, joka voisi olla kansanmuunnos latinankielisestä miehennimestä *Tertullianus*, joka ilmestyi almanakkaan 1710. Somerollakin on *Terttilä*-niminen kylä. – SP

Almanakan juhlikirja: 265; Westerholm, Martti 1926: 13, 86; HisKi.

Tervakoski teollisuustaaajama, kylä ja kartano Janakkalassa Kanta-Hämeessä. *Teruakoski* 1539, *Tervakoski* 1544. – Kylä on saanut nimensä sijainnistaan lähellä Alasjärvestä Kernaalanjärveen laskevaa *Tervajoen* koskea, *Tervakoskea*, joka padottiin 1818. Kosken partaalla oli jo keskiajalla kaksi myllyä. 1780 sinne syntyi saha ja 1818 perustettiin paperitehdas, joka on vanhin Suomessa toimiva paperitehdas. Tehtaan ympärille kehittyi aikanaan yhtiön pitkälle hallitsema tehdaskylä. Kosken ja joen nimi liittyvät tervanpolttoon ja -kuljetukseen, jokea myöten on ilmeisesti jo keskiajalla kuljetettu tervaa. 1600-luvulla Janakkala mainitaan Etelä-Hämeen parhaaksi tervapitäjäksi, silloin talonpojat maksoivat veronsakin pääasiassa tervalla. – SP

Kerkkonen, Veikko 1976: 101; Waldén, Ulla 1972: 225–226; SAY.

Tervik kylä ja kartano Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Tervejoche* 1421, *Tervvik*, *Terwik by* n. 1513, *Teruikes fng*, *Teruiockesby* 1540. – Vanhoista kirjoitusmuodoista päätellen alkuperäinen nimi on ollut suomenkielinen joennimi **Tervajoki*. Nimen tarkoite lienee ollut Pernajanlahteen laskeva *Terviksbäcken*. Nimi kuuluu rannikon vanhimpaan, ennen keskiajan ruotsalaisasutuksen tuloa syntyneeseen paikannimistöön. Tässä nimen alun *terva*-sana viitannee joen tummaan väriin. Nimen lopun *-joki* on kehittynyt päätteeksi *-ik(e)* tai se on myöhemmin vaihdettu ruotsin *-vik* ’lahti’ -loppuosaan. – RLP

Huldén, Lars 2001: 335.

Tervo kunta Pohjois-Savossa. *Tervon kautta*, *Tervossa* 1889. – Kunta on perustettu 1926 pääosin aiemmin Karttulan kuuluneista maista. Kunnan perustamista edelsi Karttulan seurakunnan jakautuminen 1922. Seurakunnan ja kunnan nimi perustuu kirkonkylän halkaisevan *Tervonsalmen* nimeen (*Tervonsalmelle* 1883); *Tervonsalmi* toimi mm. postitoimi-paikkana. Salmen rannan asutusta oli 1800-luvun lopulla ryhdytty kutsumaan myös lyhyemmällä nimellä *Tervo*. Salmen nimi liittyynee läheiseen *Tervamäkeen* (*Terwamäen* 1883) ja sen kautta alueella harjoitettuun tervanpolttoon. Tosin Niiniveden seudulla asui 1550-luvulla Antti Tervoinen, jonka sukunimi voisi olla aihe paikannimeen. – SP

Pitkänen, Timo 1975: 339–341, 360; Raatikainen, Riitta 2001: 87, 105; Saloheimo, Veijo 1980: 28; Savo 28.12.1883, 29.10.1889.

Tervola kunta ja kylä Kemijokivarressa Lapissa. Tervolan seurakunta perustettiin *Lapinniemi*-nimisenä Kemian kappelina 1627, ja se itsenäistyi 1860. *Tervola* 1796. – Tervola on saanut nimensä savolaisesta sukunimestä *Tervonen*. Olli Paavonpoika Tervonen (*Oleff p̄ualss terff*) mainitaan veroluettelossa ensi kerran vuonna 1579. Seuraavina vuosina saivat talonsa veronmaksukuntoon myös Pekka ja Paavo Tervonen; Olli oli nähtävästi isä, Pekka ja Paavo hänen poikiaan. Kemijokivarsi Paakkolan ja Rovaniemen välillä oli lähes asumaton, joten savolaisille oli vielä hyvin tilaa. – JV

Suomen karttakirja 1799: 156; Vahtola, Jouko 1980: 448.

Terälahti kylä ja lahti Tampereella Pirkanmaalla, aiempaa Teiskoaa. *Terälax* 1796; usein vanhastaan myös *Teräslax*. – Nimi kuvaa lahden muotoa: se työntyy terävänä kärkenä Näsijärvestä kohti kaakkoa. – SP

Tesjoki joki ja kylä Ruotsinpyhtäällä Itä-Uudellamaalla, ruots. kylännimi *Tessjö*, joennimi *Tessjöån*. Joennimi asiakirjoissa: *Teszioää* 1555, *Tasian Joki* 1704, *Tessjö å* 1950. Iitin kylän kohdalla joen nimi on *Taasia* ~ *Taasianjoki*, Lapinjärvellä siitä käytetään nimiä *Tasianjoki* ~ *Tessio* ~ *Tesio* ~ *Tesjo* ym. ja Iitin eteläpuolisissa pitäjissä nimeä *Tesjoki*. Taasianjoen suupuolella on Ruotsinpyhtäaseen kuuluva kylä *Tessjö*: *Taesia* 1351, *Tussio*, *Tussiöö* 1404, *Taesio* 1523, *Täsio* 1528. – Saulo Kepsu on selvittänyt näiden suomen- ja ruotsinkielisten nimien suhdetta ja kehitystä. Joen nimi on vanhempi kuin Iitin kylännimi *Taasia*. Kylännimi *Taasia* johtuu joko suoraan tai talonnimien välityksellä joen nimestä. Joennimeen perustuu myös Ruotsinpyhtään kylännimi *Tessjö*. Sen vanhimmat kirjoitusasut voitaneen lukea joko *Taasia* tai *Tesia*. Kepsu on arvellut, että e:lliset kirjoitusasut perustuvat kirjurin virheeseen tai siihen, että ruotsalaiset ovat korvanneet heille vieraan *-aasi*-yhtymän (nimessä *Taasia*) omaan äännejärjestelmäänsä sopivammalla *-esi*-yhtymällä. Myöhemmin on *Tesia* ~ *Tesio* ruotsalaisaluella kansanetymologisesti käsitetty *sjö* 'järvi' -loppuiseksi, ja nimi ehkä kirjurien aloitteesta on saanut asun *Tessjö*. → *Taasia*. – PM

Kepsu, Saulo 1981: 169–172, 227–228, 275, 279; Svenska ortnamn i Finland: 80.

Tesoma kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1937 Pohjois-Pirkkalan aluetta. *Tesmajärvi* 1783. – *Tesomajärven* kaupunginosa eli nykyinen Tesoma on enimmäkseen 1960-luvulla rakennettua betonilähiötä. Kaupunginosassa on pieni *Tesomajärvi*, josta tuli asemakaavoituksen yhteydessä myös kaupunginosan nimi. Järven nimi perustuu hajuheinän (*Cinna latifolia*) kansanomaiseen nimitykseen *tesma*. Valta-kunnallisesti harvinaista kasvia tavataan edelleen Tesoman lähellä Myllypuron luonnonsuojelualueelta. – SP

Jaakkola, K. 1934: 18; SSA s.v. tesma; fi.wikipedia.org, 23.5.2005; www.tampere.fi/teksti/ymparisto/luonnonsuojelualueet/myllypuro.html, 23.7.2007.

Tessjö → *Tesjoki*

Tetom kylä ja kartano Pernajassa Itä-Uudellamaalla. *Teytomby* 1540, *Teijtom* 1543, *Teitisby* 1556. – Kartano on perinteisesti ajoitettu 1200-luvulle ja liitetty skotlantilaiseen aatelismiehen nimeltään *Teitt* tai ”Teett af Pernä” (Teett Pernajasta), joka tuli Suomeen Birger-jaarlin ristiretken yhteydessä. Omistajan sukunimi *Teit* sisältyy keskiajasta lähtien kartanon ja kylän nimeen *Tetom*. Kartano on ajoittain ollut jaettuna *Stortetom*- ja *Lilltetom*-nimisiin osiin, ja vuoteen 1928 se on toiminut samalle suvulle kuuluneen toisen kartanon, *Malmgårdin*, ulkokartanona. – Nimi sisältää monille itäuusmaalaisille kylännimille tyypillisen päätteen *-om*, jonka merkitys on ’Teitin talon luona tai Teittien luona’. Aiemmin nimi on vaihdellut muodoissa *Teitom* ~ *Teitsby* mutta lopulta vakiintunut nykyiseen muotoonsa. Kirjakielessä nimessä on tapahtunut muutos *ei* > *e*, niin kuin muissakin vanhoissa ruotsin sanoissa, esimerkiksi *bein* > *ben* ’jalka’. Kuitenkin muutos voi olla yhteydessä sen tosiseikan kanssa, että myös sukunimi vaihteli muodoissa *Teit* ja *Teet*. – GHK

Antell, Kurt 1956; Granlund, Åke 1956: 410–412; Hausen, Greta 1922: 534–535; Huldén, Lars 2001: 335; Sirén, Olle 1999: 63; www.niddarhuset.fi; www.webbgallerigetotland.se.

Teurajärvi järvi ja sen rannalla oleva kyläkunta (alkuna kantatila 1840-luvulta) Kolarissa Lapissa; *Teuravuoma*, laaja suo, joka ulottuu Kolarin kirkonkylästä Teurajärven eteläpuolise Kurtakkoon. – *Teura*-, *Teoro*-, *Teuru*-nimiä on pääasiassa hämäläismurteiden alueella, jossa *teurama*, *teuru* merkitsee ’kumparetta, (ranta)töyryä’. Kolarin Teurajärvi näyttää olevan hämäläisperäisten uudisasukkaiden tuoma nimi. → *Vuoma* ’suo’ (< saam.). – AR

SKES s.v. töyry.

Teuro

1. kylä Tammelassa Kanta-Hämeessä. Kylä on *Teuronjoen* varrella. Joen alajuoksulla on *Teurossuu*-niminen kyläkunta ja Teuron kylästä noin viiden kilometrin päässä *Teurajärvi*-niminen järvi. *Teuroix boar* 1459, *Teurankoski* 1459, *Teuros* 1539.

2. kylä Tuuloksessa Kanta-Hämeessä. *Tewros boa* (’Teuron kylän asukkaat’) 1459, *Teuras* 1477.

Nimen on arveltu (Nissilä 1980) olevan samaa alkuperää kuin *Tiura*, *Tiuri*, jonka puolestaan katsotaan palautuvan saksalaisperäiseen henkilönimeen *Diura*, *Diuri*, *Tiura*, *Tiuri*. On myös pidetty mahdollisena (Alanen 2004), että nimi pohjautuisi maastotermin *teura*, joka on harvinainen vaihtelumuoto sanasta *töyry* ’mäki, harjanne’. Y. S. Koskimies puolestaan on kiinnittänyt (1985) huomiota siihen, että hyvin monet *Teuro*-nimet liittyvät vesistöihin. Tammelan ja Tuuloksenkin Teuron kylien läpi virtaa *Teuronjoki*. Joen nimi voisi Koskimiehen mukaan olla kylän nimeä vanhempi, jolloin kylän nimi perustuisi joen nimeen. Hän arvelee edelleen, että sanalla *teuro* olisi vesistönimissä jokin jo unohtunut merkitys. Koskimies saattaa olla oikeilla jäljillä. Huomiota kiinnittää se, että *Teuro*-nimien lisäksi on myös *Teura*-alkuisia vesistönimiä, esim. *Teurajärvi* Tammelassa ja Kittilässä, *Teuraniemi* Eurajoella. Lisäksi *Teuro*-nimi saattaa vanhoissa asiakirjoissa esiintyä kirjoitusasussa *Teura* tai *Teuras* (esim. Hämeenkosken *Teuronjoki* asussa *Teurajäki* 1556). *Teuro*- ja *Teura*-nimet näyttäisivät siis kuuluvan yhteen. Niiden taustalla voisi olla sana *teuras* (Lönnrotin sanakirjan lisävihkossa 1886 myös *teura*) ja sen jokin jo kadonnut merkitys. Viitteitä siitä, mikä tuo merkitys ehkä on ollut, on saatavissa sukukielistä. Vatjan kieli tuntee *teuras*-sanan äänteelliselle vastineelle merkityksen ’peura, hirvi’ ja viron kieli ’nauta’. *Teuras*-sanaa arvellaan germaaniseksi lainaksi, jolla lähtökieleessä on ollut joko merkitys ’sonni’ tai ’härkä’. On myös mahdollista, että suomen kielessä jo harvinaiseksi käynyt sana *tarvas* ’hervieläin’ saattaisi olla kaukaista sukua *teuras*-sanalle. – MV

Alanen, Timo 2004b: 176; BFH I: 50, 98; Koskimies, Y.S. 1985: 482; Nissilä, Viljo 1980: 180; SKES s.v. teuras, tarvas; SSA s.v. teuras, tarvas.

Teuva kunta Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi → *Östermark*. *Täwa å* 1578 (kylä). – Raimo Rannan mukaan Teuvan asutus syntyi 1550- tai 1560-luvulla ja oli alun pitäenkin suomenkielistä. Kaikki sen ajan uudistalot sijoittuivat *Teuvanjoen* varteen. 1572 kylännimenä mainitaan pelkkä *Östermark*, mutta vähän myöhemmin suomenkielinen *Teuva(n)joki* (*Teuffuajoki* 1583). 1600-luvun asiakirjoissa *Teuvanjoki* jää kuitenkin pois virallisesta käytöstä, ja sen sijasta käytetään nimeä *Östermark*. *Östermarkista* tuli rukoushuoneseurakunta 1638, kappeliseurakunta 1694 ja itsenäinen seurakunta 1795. Kansan käytössä alueen suomenkielinen nimi lyheni ajan mittaan *Teuvanjoesta* pelkäksi *Teuvaksi*. Vasta 1800-luvun lopulla alkoi *Teuva* esiintyä *Östermarkin* rinnalla kunnannimenä, mutta monissa suomenkielissäkin asiakirjoissa nimenä oli *Östermark* tai *Östermarkki* Suomen itsenäistymiseen asti. – Vuodelta 1303 olevassa asiakirjassa esiintyy paikannimien *Lappafärd* ja *Sastamall* rinnalla nimi *Teuka*. Asiakirja-asu voi vastata nimeä **Teukka*. Se ei tarkoittanut Teuvaa, mutta ehkä nykyistä → *Tiukkaa* Teuvanjoen suupuolella. Joennimi lienee syntynyt asutuksenimen **Teukka* pohjalta. **Teukka* on voinut tulla asutuksenimeksi miehennimen *Teodor* tai *Teodosius* suomenkielisestä puhuttelumuodosta ennen rannikon ruotsinkielistymistä. – SBS

Huldén, Lars 2001: 365; Ranta, Raimo 1994: 69–73, 78–79, 82.

Tevaniemi kylä Lemillä Etelä-Karjalassa. *teuanemi* 1602. – Kylä on Saimaan rannalla. Sen vanhoja kantataloja on *Tevala*, jonka kohdalla Saimaassa on *Tevalanlahti*. – Kylän ja talon nimeen sisältyy todennäköisesti murrenana *teva*, jonka merkitys on vanhojen sanakirjojen mukaan ’uroshirvi’. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 132; SKES s.v. tevana; KA: 5813: 26.

Tevaniemi kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Teuaniemi* 1540. – Kylä on mainittu jo keskiaikaisissa asiakirjalähteissä, ja se oli vuonna 1540 Ikaalisten vauraimpia kyliä. *Teva*-alkuisia paikannimiä on etenkin Keski- ja Itä-Suomessa, mutta nimiä on myös lännessä, esim. Uudenkaupungin *Tevaluoto*, Nousi-aisten *Tevaluori* sekä Alavuden *Tevajärvi*-niminen suo ja talonnimi *Tevaniemi*. Keski-Pohjanmaalla Reisjärvellä on *Tevanansaari*-niminen metsäalue. Ikaalisten Tevaniemen kylässä sijaitsee myös *Tevasuo*-niminen peltoalue. Nimen alkuosa on mahdollisesti ’hirveä’ tarkoittava vanha sana *teva*, *tevana*, joista tosin on tietoja lähinnä itämurteista. Viljo Nissilä on tarkemmin perustelematta arvellut, että nimi viittaa mahdollisesti vanhaan saamelaisasutukseen. – PSj

Nissilä, Viljo 1971: 422; Papunen, Pentti 1996: 233; SKES s.v. tevana; Suvanto, Seppo 1973: 211; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Teväntö kylä (*Thäüänä* 1559, *teuene* 1560, *teffuänä* 1569, *Tefwendä* 1634) ja järvi (*Tevendö=Iervi* 1784) Lopella Kanta-Hämeessä. Puheessa myös *Teväntä*, *Teventä*, *Tevänne*. – Nimi perustuu eräissä vanhoissa sanakirjoissa ja kansanrunoudessa esiintyvään sanaan *teva*, *tevana*, *tevene*, *tevanki* ’hirvilehmä’, harv. ’hvirvihärkä’. *Teväntö* on samanlainen johtimella *-nto*, *-ntö* sanasta *teva* muodostettu nimi kuin *Ojanto* sanasta *oja* ja *Tevänne* samanlainen johtimella *-nne* muodostettu nimi kuin *Ojanne*. Samaa alkuperää kuin *Teväntö* on myös järven nimi *Tevänni* ~ *Tevänti* Lammilla. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 148; BFH 1: 41, 42; Kiviniemi, Eero 1971a: 271–272; Nirvi, R. E. 1944: 140; Nirvi, R. E. 1986: 40; SSA s.v. tevana; Säiliä, Uuno 1930: 231; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Thorsvik kartano, Helsingin yliopiston harjoittelutila Kirkkonummella Uudellamaalla. *Thorsvik* 1857. – Kartanon nimi perustuu kylännimeen *Torsvik*. Kylä syntyi 1840-luvulla, kun Kvasborgin ja Vitkarsin kylät yhdistettiin. Lars Huldénin mukaan nimi voi olla vanhempi ja se on voinut tarkoittaa ainakin lahtea (nykyinen *Torsviken*; ruots. *vik* ’lahti’), ehkä myös kylässä ollutta taloa. Alkuperäiseen nimeen voisi silloin sisältyä ruotsalainen miehennimi *Thord*. – SP

Huldén, Lars 2001: 276; HisKi.

Tihusniemi kylä Pieksämäellä Etelä-Savossa, entisen Jäppilän kunnan alueella. *Tihuxen pää* 1562; *Tihuxenniemi* 1666, *Tihus* 1689. – Niemen nimi mainitaan jo vuoden 1561 maakirjassa. Käytetään myös nimeä *Tihuspohja*. Samaan nimiryppäeseen kuuluvat *Tihusjoki*, *-järvi*, *-lahti* ja *-mäki*. Nimeen voisi sisältyä tiheää metsää merkitsevä sana *tihu*. Esim. Mäntyharjun *Tihunsuo* on viljelysuo, joka on ollut aiemmin vetistä pajuryteikköä, Nivalan *Tihunkorpi* on synkkää kuusimetsää. Taustalla voisi olla myös verbi *tihuta* ’tihkua, pursuta’, jolla olisi voitu kuvata veden tihkumista pitkin *Tihusmäen* jyrkkää kalliorinnettä kohti *Tihusjärveä*. Koska mäki on huomattavan korkeana selvästi erottuva maastokohde, sen voisi otaksua nimetyksi. **Tihumäen* mukaan olisi saanut nimensä **Tihujärvi* ~ *Tihusjärvi*, jonka mukaan muista lähipaikoista olisi alettu käyttää *Tihus*-alkuista muotoa. – SP

Lappalainen, Pekka 1961a: 163; SKES s.v. tih, tihistä, tihkua, tihu; HisKi; KA:VA 6331a: 673 ja 8652: 269.

Tiihala kylä Kangasalla Pirkanmaalla. *Tijhala* 1486, *Tijala* 1509, 1540 *Tihala*. – Kylän asukas *Matti Tyala* toimi 1439 ns. Davidin kapinan jälkeen Lempäälän Kuokkalassa pidetyssä

sovintokokouksessa Kangasalan talonpoikien edusmiehenä. Kylän kantatalo on ilmeisesti saanut aikanaan nimensä asukkaan lisänimestä *Ti(i)ainen*, joka sisältää tutun linnunnimityksen *tiainen* ~ *tiia(i)nen*, joka on Lounais-Hämeestä tavattu muodossa *tihanen*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tiijonen; REA: 369; KA: Suvanto/ Kangasala s. 800.

Tiilikangas asuinalue Hollolassa Päijät-Hämeessä. – Alueelle on rakennettu 1970-luvulta lähtien lähinnä pientaloja. Nimen alkuosa perustuu läheisten kolmen järven nimiin: *Iso Tiilijärvi*, *Keski-Tiilijärvi* ja *Vähä-Tiilijärvi*. Nimen jälkiosassa heijastuu paikan luonteen eli Salpausselän kangasmaaston lisäksi läheisen Hollolan keskustaajaman → *Salpakankaan* nimi. Tiilijärven (*Tihl Järfvi* 1776–1805) eli sittemmän Ison Tiilijärven nimi liittyy pohjoisrannalta nousevan → *Tiirismaan* nimeen (*Mässilä eller Tyrisma* 1776–1805), jonka *Tiiri*-alkua korvaa Hollolan Hämeen l-edustuksen mukainen äänneasu *Tiili*. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 192.

Tiilikajärvi kansallispuisto Rautavaaralla Pohjois-Savossa, osittain Sotkamon puolella Kainuussa. – Perustettu 1982. Suojelualueen ytimenä on Tiilikajärvi eli *Tiilikka*. Rautavaaralla on *Tiilikka*-niminen kylä (*Tiilikka* 1727, *Tijlicka* 1731), mutta järven nimi lienee sitä vanhempi. Järvi on voinut olla savolaisen Tiilikaisen suvun vanhaa eränautinta-alueita, mutta suku ei ole asunut siellä pysyvästi missään vaiheessa. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tiilikainen; HisKi (Nurmes).

Tiilimäki kaupunginosana Porissa Satakunnassa. – Alueen rakentaminen alkoi 1954. Nimi on annettu alueella sijainneen tiilitehtaan mukaan. 1800-luvulla Porissa toimi monia pieniä tiilitehtaita, mutta 1898 Kuukkarin eteläpuolelle perustettiin Porin Tiilitehdas, jonka viereistä mäkeä ja aluetta alettiin kutsua *Tiilimäeksi*. Lähellä on myös *Tiilinummen* kaupunginosana, jonka nimellä on sama tausta. – SP

Toivanen, Jyrki 2003; Urbes Finlandiae 2004: 36–37.

Porin kuudennen kaupunginosan eteläpuolella sijaitsi tiilitehdas, joka näkyy vuoden 1910 kartassa. Tehtaasta muistuttavat tehtaan paikalle syntynyt Tiilinummen kaupunginosa, kaakkoispuoleinen Tiilimäki ja lounaispuoleinen Tiiliruukki sekä kuudennen kaupunginosan Tiilitehtaan puistokatu.

Tiilää kylä Askolassa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Stigsböle*. *Stidböll* 1530, *Stigxböle* 1531, *Stigsbölleby* 1543. – Suomenkielinen nimi alkaa esiintyä kirkonkirjoissa vasta 1800-luvun lopulla. Nimi on alkuaan ruotsinkielinen *Stigsböle*, josta suomenkielinen muoto on kehittynyt. Nimi kertoo varhaisten asukkaiden olleen ruotsinkielisiä: nimen alkuosaan sisältyy

miehen nimi *Stig*, jälkiosa → *böle* merkitsee 'uudistaloa'. – SP
Hausen, Greta 1920: 15; Huldén, Lars 2001: 360; Laurinmäki, Heikki 1957: 492.

Tiimola kyläkunta Puumalassa Etelä-Savossa. *Tijmola* 1709.
– Nimi liittyy ilmeisesti asukkaiden varhaiseen sukunimeen *Timonen*, *Tiimoinen*. Ainakin mikkeliäläisen Timolan talon nimessä ja sen asukkaiden sukunimessä *Timonen* näyttäisi vanhemmissa asiakirjamerkinnoissa olevan pitkä *i*: *Tijmalanmaa* 1664, sukunimi *Tijmoin* 1680. Timosia asui Puumalassa 1600-luvulla ja muutamia vielä 1700-luvulla. – SP

Westerholm, Martti 1926: 96; HisKi.

Tiirinselkä Päijänteen selkä Jämsässä Keski-Suomessa.
– *Tiiri*-alkuisia luotojen, karien, saarien, niemiä, lahtien, järvien, lampien, selkien ja syvänteiden nimiä on suhteellisen runsaasti mm. Keski-Suomessa ja Päijät-Hämeessä. On mahdollista, että nimessä esiintyvä *tiiri* on '(kala)tiira' siitä huolimatta, että sana tässä merkityksessä esiintyy nykyään vain Pohjois-Savon ja Kainuun murteissa. Jämsän *Tiirinselkä*-nimi selittynee kuitenkin toisin. Tiirinselän itäpuolella on *Tiirinmaa*, joka lienee Saaren kylän *Tiirin* talon (*Erik Olsson Tijri* 1601) vanha omistus. Talo mainitaan jo 1539. Taustalla on ehkä henkilönnimi *Dirik*. – MV

Alanen, Timo 2004: 68; Nissilä, Viljo 1939: 172; Suur-Jämsän historia 1989: 138, 180, 186, 511; SMSA.

Tiirismaa kylä (rinnakkaisnimi → *Messilä*) ja mäkimaaosto Hololassa Päijät-Hämeessä. *Anders Tirissmaa* 1467, *Anders Tirismaa* 1469. – Viljo Nissilä on liittänyt (1951) nimen saksalaisperäiseen henkilönnimeen *Didrik*, *Diederik*, *Dietrich*, *Dirk*, *Tirk*. Se, että Hauhon Hahkialassa on *Tiirikkala*-niminen talo (jo 1500-luvulla) ja Hattulasta tunnetaan 1470 *Pedher Tiroinen*, voisi merkitä sitä, että Hollolan Tiirismaa on saattanut kuulua Hattulan seudulla asuneiden eräomistukseen. – MV
BFH 1: 74, 76; FMU 4: 348; Koskimies, YS. 1985: 412; Kuusi, Sakari 1980: 50, 189; Nissilä, Viljo 1951: 360; NA.

Tirola kyläkunta Ristiinassa Etelä-Savossa. *Tirola* 1666. – Kylä mainitaan maakirjassa vuodesta 1664, jolloin siellä oli kaksi taloa. Kylän edustalla oleva Yöveden lahti on saanut nimekseen *Tirolahti*. Kylän nimi perustuu sukunimeen *Tiironen*, joka näyttää 1700-luvun alkupuolella katoavan koko pitäjältä. Ilmeisesti Tiirosot olivat samaa sukua kuin Etelä-Karjalan Tiirat ja asuivat vain lyhyen aikaa 1600-luvulta alkaen Ristiinassa. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tiira; KA:VA 8652: 936.

Tiiskeri luoto ja loisto ulkoväylällä Pernajan edustalla Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Digskär*. *Digskiär* 1644, *Digskären* 1748. – 1700-luvulla pystytettiin merimerkki Tiiskerille, kun merkittävä kauppalaivasto poikkesi Loviisaan. Krimin sodan aikana merimerkki räjäytettiin, mutta se korvattiin 1858 majakalla. Alkuosan *Dig-* alkuperä on epäselvä, mutta joskus se on liitetty muinaisruotsin sanaan *digher*, *degher* 'suuri, laaja, paksu, kömpelö', joka sisältyy moniin paikannimiin. Jälkiosa → *skär* on tyypillinen ulkosaariston saarten ja luotojen nimissä. Sana *skär* on sukua verbille *skära* 'leikata' ja tarkoittaa '(yleensä) rikkonaista maata' ja 'melkein kaljua kalliuluotoa ulkosaaristossa'. Tiiskerissä se viittaa "mustaan, pyöreään graniittiluotoon, joka on parisataa metriä rannasta rantaan" (Ivar Westman). Suomenkielinen *Tiiskeri* on äännekuvaelma. – GHK

FSO-lex; Illman, Lars 1999: 106; SAOB; Svenskt ortnamnslexikon 2003; Westman, Ivar 1935: 98; Zillacus, Kurt 1989: 38–43.

Tiistenjoki kylä Lapualla Etelä-Pohjanmaalla, kansanomaisesti usein vain *Tiiste*. *Tistelochi* 1601, *Tijsten-joki* 1684. Tiistenjokelaiset talot ovat kuuluneet Kuortaneeseen vuoteen 1592, jolloin *Tiistenjoki* ilmestyy viralliseksi maakirjakylän nimeksi.

– Kylä on saanut nimen joesta, jonka nimeen liittyvät ilmeisesti etelämpänä olevien järvien nimet *Tiisijärvi*, paikallisesti myös *Tiisjärvi* (*Iso Tisjärvi* 1750), ja *Vähäjärvi* (*Vähä Tisjärvi* 1750), joiden vedet laskevat Lapuanjokeen kilometrin päässä toisistaan. Tiisijärven länsipuolella on myös *Tiisineva* ~ *Tiisneva*. Nimirypään kantanimeen sisältyy Keski-Pohjanmaalla tunnettu kasvinimitys *tiisteli* 'ohdake'. – SP

Nygård, Henry 2006: Pitäjänkartat 1750 (Lapua); SKES s.v. tiisteli; HisKi; KA:VA 4822: 25v; NA (Lapua).

Tiituspohja kyläkunta Laukaassa Leppäveden kylässä Keski-Suomessa. – Alun perin *Tiitus*-nimi on kuulunut Kauramaan talon pellolle, jonka on paikallisen perimätiedon mukaan raivannut 1800-luvulla joku *Tiitus*-niminen mies. 1940-luvulla pellolle perustettu tila sai saman nimen. Tienoolle kehittyi 1945–65 taajama, joka sai nimekseen *Tiituspohja*, kuten rautatieasemakekin. Nimi noudattaa vanhaa keskisuomalaista mallia: *pohja*-jälkiosalla saadaan syrjäiselle, perällä olevalle paikalle oma nimi käyttämällä alkuosana ennestään sijainniltaan tuttua nimeä tai nimen alkuosaa. Paikannimen alkuosana henkilönnimi ei yleensä ole perusmuodossa; sellainen alkuosa näyttää usein viittaavan, ei niinkään henkilön omistussuhteeseen vaan käyttöön, raivaukseen tai muuhun toiminnalliseen suhteeseen, niin *Tiituspohja*-nimessäkin. – EMN

NA: Paikannimikokoelmat.

Tikkakoski taajama ja varuskunta-alue Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa. – Asutuksen nimi perustuu sijaintiin viereisen Autiojoen *Tikkakosken* rannalla. Maassamme on muutama muikin *Tikkakoski* (Alajärvellä, Alavieskassa, Muhoksella, Perhossa, Puolangalla ja Vetelissä). Osa nimistä perustuu asukkaiden sukunimeen *Tikkanen* (esim. Alajärven *Tikkakoski* on *Tikkasen* talon ja myllyn yläpuolella), osa johonkin *Tikka*-alkuiseen luontonimeen (esim. *koski Tikkapurossa*), osa nimistä on syntynyt itsenäisesti. Jyväskylän *Tikkakoskeen* voi sisältyä joko läheisen talon nimi *Tikka* tai talo on nimetty kosken mukaan. Jälkimmäisessä tapauksessa kosken nimeen sisältyy linnunnimitys *tikka*, edellisessä tapauksessa talon nimeen sisältyy *ikä-* tai sukunimi *Tikka* ~ *Tikkanen*. – SP

Nissilä, Viljo 1977: 539.

Tikka-Mannila kylä Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa, lähellä *Tikkakoskea*. *Tikka mannila* 1782. – Alkuaan asutuksen nimenä on ilmeisesti ollut **Mannila* siellä asuneiden savolais-sukuisten Mannisten (mm. Erkki Manninen 1585) mukaan. Sittenmin paikalle muutti *Tikka*-sukuisia, jolloin asutuksen nimeksi tuli *Tikka-Mannila*. Talo on perustettu jo ennen 1620-lukua. Vuonna 1701 talon osien nimeksi tulivat *Manninen* ja *Tikka-Mannila*. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 338; Nissilä, Viljo 1977: 539; NA.

Tikkurila kaupunginosa ja Vantaan kaupungin hallinnollinen keskus Uudellamaalla, aiemmin kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Dickursby*. *Dikursby* 1501, *Dicvrsby* 1543, *Dekursby* ja *Dickursby* 1544, *Dijkursböle* 1556; *Dikkusby Helsingin joella* 1859; *Tikkurilasta* 1862. – Suomenkielinen nimi on muodostettu äänneellisesti ruotsinkielisen nimen pohjalta ja tullut käyttöön 1800-luvun jälkipuoliskolla; ilmeisesti rautatieaseman perustaminen nopeutti sen leviämistä. Åke Granlundin mukaan (1956) kylännimeen sisältyy muinaisruotsin *deker* 'kymmenys, kymmenkunta nahkaa', joka on tavattu Pohjanmaan ruotsalaismurteissa muodossa *dikur*. Siitä on saatu suomen *tikkuri* 'kymmenen kappaleen erä etenkin eläinten nahkoja'. On arveltu, että nimi on voitu antaa paikalle, jolla on ollut jotain tekemistä nahkojen tms. laskemisen tai pakkaamisen kanssa. Nimi voisi kertoa myös siellä olleen alueen

osto- tai vuokrahinnan, joka on maksettu tavaroina. *Di(c)kur* olisi voinut olla myös sellaisen henkilön liikanimi, joka on säännöllisesti joutunut tekemisiin taljojen ja vuotien kanssa. (Granlund 1956; Kerkkonen 1963.) Jos kyseessä on henkilönnimi, sen olisi voinut saada myös nahkuri tai turkiskauppias, jonka nimestä olisi tullut talonnimi *Dickur* tai *Tikkuri* ja siitä kylän nimi (Kepsu 2005). Ruotsinkielisen nimen jälkiosaa *by* 'kylä'. – SP

Granlund, Åke 1956: 213; Granlund, Åke 1981: 18–19; Hausen, 1920: 186; Hämäläinen 9.5.1862; Kepsu, Saulo 2005: 76; Kerkkonen, Gunvor 1963: 140; Suomen Julkisia Sanomia 21.3.1859.

Tipasoja eli *Tipas*, kylä Sotkamossa Kainuussa, *Tipasjärvien* ja *Tipasjoen* ympäristössä. *tipaxen suu* 1555, *Tipas Oja* 1642, *Tipas äija* 1654. – Nykyisin *Tipasoja* on vain kylän nimi, mutta alkuaan nimi on tarkoittanut nykyistä Tipasjokea. *Tipas*-nimiä on Sotkamon ulkopuolella vain *Tipassuot* Kuhmon Lentiirassa ja *Tipasselkä* Räisälässä. Nimen alkuperä ei ole aivan selvä, mutta *oja*-loppu viittaa karjalaan. Kainuun murteissa *oja* merkitsee vain ihmisen kaivamaa ojaa, ei luonnonpuroa kuten länsimurteissa ja karjalan kielessä. Nimen alkuosaan saattaisi sisältyä miehennimi *Antipas*, josta tosin karjalaiset ovat yleensä käyttäneet muotoja *Antippa* ja *Ontippa*. – AR

KA:VA 4872, 9113, 9138.

Tirinkylä kylä Kiimingissä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeen sisältyy vanha savolainen sukunimi ja talonnimi *Tiri(nen)*, joka mainitaan Kiimingissä ensi kerran 1600-luvun alussa (*Matz Tirij* 1602, *Matz Tirinen* 1606). Nimi esiintyy jo 1580-luvulla Kemijoella Tervolassa. Nimi lienee tullut pohjoiseen Lappeen seudulta Oulujärven kautta. – JV

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1988: s.v. Tiri; Vahtola, Jouko 1980: 448.

Tirro saI *Movshäs*, joskus *Moshäs*, talo(ryhmä) Vaskojoen rannalla Inarissa Lapissa. *Tirro* 1895. – Nimikkotalon viisi rakennusta siirrettiin ja pystytettiin uudestaan Inarin saamelaismuseon ulkoilmamuseoon 1961–62. Vaskojoessa on talonsijan kohdalla joenlaajentuma *Tirronjärvikäinen*, saI *Movshääjävrdäh*. – Suomalainen nimi on ilmeisesti erheellinen käännös inarinsaamesta siten, että *Movshäs* on ymmärretty sanan *moosä* ~ *movsä* 'moosa eli lokki, merilintu' johdokseksi, sillä murrensan *tirro* merkitys on 'tiira'. Inarilainen nimi on kuitenkin johdettu verbistä *moksed* 'ylittää joki veneellä virtapaikasta' ja tarkoittaa tällaiseen ylitykseen sopivaa paikkaa. Myös paikalla oleva uusi maantiesilta *Vaskonsilta* on inarilaiselta nimeltään *Movshääsälde*. – SA

Sabmelaš 6/1964: 4.

Tiukka entinen kunta ja kylä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Tjöck*. *Tobbe de Tinka* (Tiuka?) 1303, *Tiocko*, *Tyocko* 1546, *Tiokkoo* 1553, *Tiockio* 1571; *Tiukan kylässä* 1879, *Tiukka* 1923. Lapväartin Tiukan (Tjöck) ja Puskamarkin (Påskmark) kylistä muodostettiin 1868 *Kristiinan maalaiskunta*. Kunnan uudeksi nimeksi vahvistettiin virallisesti ruotsinkielinen *Tjöck* 1921. *Tiukka* on sen kansanomaisen suomenkielinen vastine, jota on käytetty ensin kylän, sittemmin myös rautatieaseman ja kunnan nimenä. Kunta liitettiin Kristiinankaupunkiin 1973. – Karsten on pitänyt nimeä alun perin joennimenä, *Tjöck-ä*, ja antanut alkuosalle kaksi mahdollista selitystä, joko 'leveä' tai 'hidas'. Huldén on pitänyt kuitenkin uskottavampana, että nimi on alkuaan yksiosainen ja henkilönnimitaustainen, mahdollisesti suomalainen **Teukku*. Suomenkielisen rinnakkaismuoto *Tiukka* perustuu ilmeisesti ruotsinkieliseen nimeen. Mahdollisesti nimellä on yhteys myös naapurikunnan nimeen → *Teuva*. – LM

Huldén, Lars 2001: 364–365; Karsten, T. E. 1923: 18.

Tiuranen vanha kalastussaari Perämeressä Simon edustalla Lapissa. *Tiurane* 1557, *Tiuröö* 1564. – Nimi saattaa perustua

sanaan *tiura*, jolla on lounaismurteissa merkitys 'pieni kala' ja satakuntalaismurteissa merkitys 'kiven pinnalla kasvava jäkälä'. Vanhat asiakirjamuodot viittaavat kyllä siihenkin, että nimen vanha muoto olisi ruotsin **Tjurö*, suomeksi siis "Sonnisaari". Perämeressä on muitakin saaria, joiden nimi on kehittynyt ruotsinkielisestä nimestä, esim. Hailuodon saarrenimen → *Santonen* lähtömuoto on ruotsin **Sandön* "Hietasaari". – JV

Vahtola, Jouko 1980: 252, 402–403.

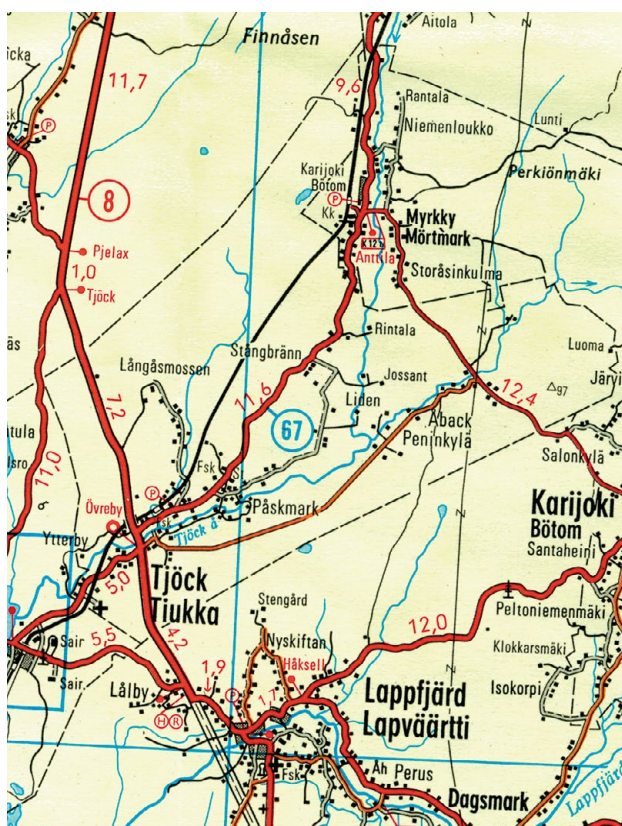
Tiuruniemi kylä Saimaan niemessä Joutsenossa Etelä-Karjalassa. *Tiuraby* 1547, *Tiurwla* 1558, *Tiurin nemi by* 1571. – Niemeen perustettiin 1939 Kymen–Mikkelin tuberkuloosipiirin sairaala *Tiurun sairaala*. Nimeen sisältyy Nissilän mukaan (1975) muinaisskandinaavinen henkilönnimi *Diuri*, *Tiuri*, joka on Suomessa voinut kehittyä sukunimeksi. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tiura; Nissilä, Viljo 1939: 416; Nissilä, Viljo 1975: 217–218; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Tiutinen kaupunginosa ja saari Kotkassa Kymenlaaksossa, vuoteen 1965 Karhulaa. *Tiutinen* 1776–1805. – Nimi on yhdistetty (Nissilä) germaanisperäiseen henkilönnimeen *Theuta*, *Thiuda*, *Thiudes*, *Tiude*, *Tiuto*, joka puolestaan perustuu gootin kielen sanaan *thiuda*, *tiuda* 'väki, kansa'. Toinen mahdollisuus on, että nimen pohjana on samaa germaanista alkuperää oleva ruotsalainen henkilönnimi *Thiude*. Vrt. *Tywde Persson* 1440 Porvoossa, *Tjudas* (talo) Inkoossa, → *Tjuda*. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 76; FMU 3: 204; Nissilä, Viljo 1954: 258–259.

Tjuda kylä Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Tyudø* 1406, *Tiwda* 1540. – Axel Oxenstierna perusti 1649 kylään Tjudan alkeiskoulun (Tjuda pedagogi), joka on maan vanhimpia maalaiskouluja. Yksi, 1700-luvun lopussa rakennettu koulurakennus on siirretty Tjudasta → *Sagalundin* museoalueelle. – Kylännimen taustalla on muinaisruotsin miehennimi *Thiudhe*, josta on asiakirjatietoja Turunmaan saaristosta ja Ahvenanmaalta. Kemiöstä

Harvaanasuttu ja pienikokoinen Tiukan kunta liitettiin Kristiinankaupunkiin vuonna 1973.

mainitaan 1540 mies nimeltä Mats Tjudesson. Miehen nimi *Tjude* sisältyy myös ahvenanmaalaisiin paikannimiin *Tjudnäs* ja *Tjudö*. – PS

Gardberg, John 1944: 17; Huldén, Lars 2001: 138; Thors, Carl-Eric 1959: 87; Thors, Carl-Eric 1972: 15.

Tjusterby → Tyysteri

Tjärlox kylä Närpiön kunnassa Pohjanmaalla. *Tierwelax* 1442, *Tieluelax* 1546, *Tieuelax* 1552, *Tierffwelax* 1553. – Varhaiskeskiajalla suomesta ruotsiin lainattu lahden nimi on osoittautunut vaikeasti tulkittavaksi. Alkuperäisnimeksi on ehdotettu nimeä **Tervalaksi*, jonka alkuosa olisi käännetty ruotsiksi sanalla *tjär* ja jälkiosa korvattu muodolla *-lax*. Toinen oletus lähtee muinaisruotsalaisesta miehenimestä *Thiälve*, johon kirjoitusmuoto kuten *Tieluelax* tarjoaisi pohjan. *Thiälve* esiintyy Vaasan seudulla keskiajalla ja olisi voinut kulkeutua suomenkielisellekin alueelle. Mutta henkilönnimi ynnä → *laksi*, joka on suomen kielen *lahti*-sanana vanha muoto, on vanhoissa vesistönimissämme harvinainen yhdistelmä. – MB

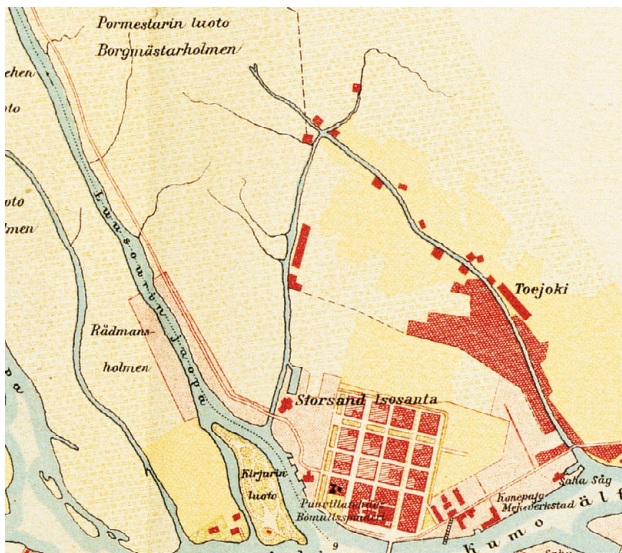
Ahlbäck, Olav 1974: 104; Huldén, Lars 2001: 370–371; Karsten, T.E. 1921: 559; Karsten, T.E. 1923: 40; Thors, Carl-Eric 1959: 88.

Tjöck → Tiukka

Toby → Tuovila

Toejoki kaupunginosa Porissa Satakunnassa, vuoteen 1941 taajaväkinen yhdyskunta Ulvilassa. *Toejoki* å 1819. – Esikaupunkialueen rakentaminen alkoi 1890-luvun lopulla. Asuinalue on saanut nimensä samannimiseltä joelta, joka täytettiin 1960-luvun alussa. Vielä vuoden 1957 kaavassa se on merkitty joeksi. Nimi viittaa kalastukseen: *toe* merkitsee patoa ja kalanpyydyksen johdeaitaa. – SP

Koivuniemi, Jussi 2004: 172–174; Rapola, Martti 1966: 380; Vuorela, Toivo 1979: s. 469.

Kokemäenjoen pohjoisrannan teollisuuslaitosten työväestö hakeutui kaupungin rajan taakse Toejen esikaupunkialueelle, josta muodostettiin taajaväkinen yhdyskunta 1908. Vuoden 1910 kartassa näkyy yhdyskunnan läpi kulkenut, 1960-luvulla täytetty joki.

Tohloppi kaupunginosa ja järvi Tampereella Pirkanmaalla, vuoteen 1937 Pohjois-Pirkkalan aluetta. *Per Tohlopintha* 1466; kylä: *Tochlapila* 1540, *Tohloppila* 1558; järvi: *Tohloppi Järvi* 1781. TV 2:n studiot sijaitsevat Tohlopissa. – Kylä on ilmeisesti saanut nimen järven mukaan. Kylän nimi oli pitkään pois käytöstä ja elpyi vasta 1960-luvulla kaavoituksen myötä. Jälkiosaan sisältyy ilmeisesti nurkkaa, soppea, perukkaa merkitsevä *loppi*. Alkuosa on sen sijaan niin lyhentynyt, että sitä on vaikea enää luotettavasti tulkita. Maija Louhivaara on ehdottanut sen sisällöksi sanoja *tuohi* ja *tohma* 'kura, muta;

liejuinen'. Kun järven pohjoispäässä on matalaa suota ja nykyään erillinen *Pikku-Tohloppi*-niminen lampi, alkuosan voisi ajatella lyhentyneen myös verbin *tohjeta* ~ *tohketa* 'katketa, lohjeta, haperruttaa' verbin johdoksesta *tohjo* 'särkynyt, rikinäinen': **Tohjolammeksi* olisi nimitetty järveä, joka on kurotutussa kahtia. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 297; Louhivaara, Maija 1999: 252–253; Nissilä, Viljo 1969b; SKESV s.v. loppi, tohka, tohko; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 668.

Tohmajärvi kunta Pohjois-Karjalassa. Kuului 1500-luvulla Ilomantsin ortodoksiseen seurakuntaan; luterilaiseksi seurakunnaksi 1650. *Dr. Togmojarva u ozera Togmojarvvy* 'Tohmajärven kylä Tohmajärven luona' 1500, *Tohmaierfui* 1590, *Tochmo Järffwi Pogost* 1618, *Tochma iärfwi Pogost* 1631. – Kunnan keskusta lähellä on suurehko *Tohmajärvi*, josta kunnan nimikin on lähtöisin. *Tohma*-nimiä ei näytä Suomessa olevan muita, *Tohmo*-nimiä useitakin. Jälkimmäiset pohjautuvat luultavasti miehenimeen *Tohmo*, *Tohmas*, jotka ovat *Tuomas*-nimen variantteja. Jo Novgorodin valtakaudelta tunnettu *Tohmajärvi* ei voi pohjautua mainittuun miehenimeen, sillä sen vastine venäjässä on *Foma*, josta on karjalan kieleen saatu muoto *Homa*. *Tohmajärvi*-nimen alkuosana lienee deskriptiivinen sana *tohma* 'muta, kura'. – AR

AKH I: 272, 364, 493; Nissilä, Viljo 1976: 59; OIT s.v. Tohmajärvi; Ronimus, J.V. 1906: 53; SKES s.v. tohma; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. Tohmo.

Tohmo kaupunginosa ja kylä Kemijärvellä Lapissa. Kylä on kaupungin keskustan pohjoispuolella Kemijoen länsirannalla. Kylän pohjoispuolella on *Tohmoavaara* (*Tähmäberg* 1701) ja Kemijoessa kylän edustalla on *Tohmonsaari*. Vuoden 1820 maakirjassa on mainittu *Tohmala*-niminen kantatalo. – Kylä lienee saanut nimensä, talonniksen välityksellä, seudulle asettuneen uudisasukkaan mukaan; Kemijärveltä mainitaan *Thomas Tähmo* 1712. Nimeen sisältynee *Tuomaan* kansankieellinen asu *Tohmas*. *Tohmo*-nimiä on myös Kymenlaaksossa ja Hämeessä. – KA

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tohmo; HisKi; KA: MMA Special jordebok (Kemiträsk Socken).

Toholahti kylä Rautalammillä Pohjois-Savossa, Hankaveden samannimisen lahden rannalla. *Toholax* 1699. Mainitaan jo 1574 Tyyrinvirran rälsialueen rajapaikkana. – Nimen alkuosaa on pidetty hämäränä. Sitä on verrattu sanaan *tohko*: *tohon* 'veneine keula ja perä sisäpuolelta katsoen', jolloin nimi olisi ollut alkuaan *Tohonlahti*. E. A. Tunkelo on yhdistänyt *Toho*-alkuiset nimet vatjan sanaan *toho* 'tuohi'. Luontevimmalta tuntuu yhdistää nimi veden virtaamiseen, kuohuntaan ja *tohinaan*; Ranualla on *tohoksi* sanottu kovaa, lyhyttä koskipaikkaa. Anjalankoskella on Junkkarinjoessa *Tohokoski*, jossa kevätulvien aikaan "sellain tohina kuulu yli koko tän laaksokunnan", Iin Kuivaniemen Kivijoen *Tohokoski* on hyvin kivinen ja voimakasvirtainen, Pudasjärvellä on Iijoen Vuorimankoskessa *Toho*-niminen väylä, jossa *Matinkouru*-niminen putous; sielläkin nimen on arveltu kuvailevan kosken kuohumista. Merijärvellä on *Tohonkoski*. Rautalammin nimeen liittyvä alkuperäinen *tohottaja* on voinut olla Ahvenlammista Toholahteen 22 metriä laskeva puro. – SP

Hyttinen, Liisa 1967: 164; Kiviniemi, Eero 1985: 127; Saloheimo, Veijo A. 1959: 31; SKES s.v. tohko; Tunkelo, E.A. 1951: 143–144; HisKi.

Toholampi kunta Keski-Pohjanmaalla. *Tohenemi Bij* 1547 (kylä), *Tohalammi* 1571 (kylä), *Tohilampi* 1573 (kylä), *Toholampi* 1619 (kylä). – *Toholammin* kylä syntyi 1500-luvulla. Lohtajaan kuulunut Toholammin saarnahuonekunta perustettiin 1665. Siitä tuli kappeliseurakunta 1775 ja itsenäinen seurakunta 1859. – Kylännimi pohjautuu lammennimeen *Toholampi*. Se tarkoitti Lestijoen ovelaa leventymää, jonka rannalle

ja lähelle ensimmäiset talot rakennettiin. Lampi oli nykyinen *Kirkkojärvi* tai jokin sitemmin hävinnyt lampi. Kylällä oli tosin ensin nimenä *Kalliokoski*, kun asutus syntyi 1500-luvun puolessavälissä, mutta jo 1560-luvulla nimi vaihtui nykyiseksi. Puroilla ja koskilla on usein *Toho*-alkuisia nimiä. Monet niistä perustuvat virtaavan veden tohottavaan ääneen. Myös lammennimen *Toholampi* taustalla lienee läheisen kosken tai lampeen laskevan puron pitämä ääni. – Toholammilla kunasta käytetään puheessa yleisesti rinnakkaisnimeä *Lamppi* (*Lampi* 1799, kappeliseurakunta). Yleiskielen sanaa *lampi* vastaa sikäläisessä murteessa muoto *lampin*: *lampin*. – SBS

Luho, Ville – Luukko, Armas 1957: 47; Nissilä, Viljo 1969; Suomen karttakirja 1799: 79; KA 4534: 8, 4736: 55, 4929: 179; VA 4727b; HisKi.

Toija kylä, taajama Kiskossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Toyaby* 1540 (mahd. Halikon *Toijala*); *Toija* 1698. – Varhaiskeskiaikainen kylä. Nimen on katsottu tulleen asutuksen mukana Halikosta, jossa on *Toijala*-niminen kylä; uudistilalle olisi annettu vanhan kotipaikan nimi. Vielä 1500-luvulla kylä kuului Halikon hallintopitäjään. – *Toija*-nimiin on tulkittu sisältyvän vanhan omaperäisen miehennimen, joka on tavattu vielä 1500-luvun lopulla Lapista (*Toije*, *Täij*). Talonnimestä *Toija*(la) on useita tietoja satakuntalais-hämäläiseltä taholta 1400- ja 1500-luvulta. – SP

Forsman, A.V. 1891: 142; Itkonen, T.I. 1942: 80; Varsinais-Suomen maakirja 1540: 370; Väärä, Seija 1998: 125, 131; HisKi.

Toijala entinen kaupunki ja keskustaajama Akaassa Pirkanmaalla. *toyiala* 1506 (kylä). – *Toijala* oli vanhan Akaan pitäjän keskuskylä. Se kasvoi tavallista kirkonkylää suuremmaksi sen jälkeen, kun sinne perustettiin rautatieasema 1876, ja samalla kertaa avattiin radat Toijalasta Hämeenlinnaan, Tampereelle ja Turkuun. Nimeä *Toijala* alettiin käyttää alueennimenä kylää laajemmasta alueesta. Siitä muodostettiin 1946 Toijalan kauppa. Samalla Akaan kunta lakkautettiin ja kauppalan ulkopuoliset alueet liitettiin naapurikuntiin. Toijalasta tuli kaupunki 1977. Toijalan ja Viialan yhdistyessä 2007 kaupunki otti nimen → *Akaa*. – *Toijalan* nimen taustalla saattaa olla samanniminen talo, mutta siitä ei ole tietoa. Arkeologisten todisteiden mukaan kylä on ollut olemassa jo n. vuodesta 1000. On mahdollista, että *Toijala* on ollut niin kauan kylännimenä, mutta asiakirjatietoja siitä on vasta n. vuodesta 1500. Nimen vanha muoto on ehkä ollut **Toiviala*, jolloin takana on henkilönnimi *Toivia*. – SBS

BFH I: 169, 170; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000, s.v. Toijonen, Toiva; Suvanto, Pekka 1954: 11, 13, 23, 426, 428; Suvanto, Seppo 1954: 46; Suvanto, Seppo 1995: 22.

Toivesvi järvi ja kylä Virroilla Pirkanmaalla. *Toewesi siö* 1552, *Toeuesi* 1571 (kylä), *Toehwesi Träsk* 1762, *Toivesi* 1828. – Kuten asiakirjamerkinnoista selviää, järven nimi on alkuaan ollut *Toevesi*. Tästä nimi on kehittynyt *Toi(h)*-alkuisen muodon kautta nykyiseen asuunsa *Toivesvi*, joka vakiintui käyttöön vasta 1900-luvulla. Järven nimi liittyy vanhaan eräkäutiseen kalastusnimistöön. Nimeen sisältyvä sana *toe*, *toes* merkitsee kalapatoa, jonka tarkoituksena on ohjata kalat pyydykseen. – HU

Jussila, Kirsti 1967: 97–99; SHL 4: 208; SKES s.v. toe; SSA s.v. toe.

Toivakka kunta Keski-Suomessa. *Toiwacka by* 1766. – Nimi palautuu sukunimeen, joka on talonnimestä siirtynyt tarkoittamaan yhä laajempia alueita. 1500-luvulla Toivakka oli osa Laukaan kappeliseurakunnan Leppäveden kylää. Kylässä oli jo 1540 *Toivakan* uudistalo, jonka rinnakkaisnimenä on sitemmin ollut *Alatalo*. Sen isäntänä oli 1553–1574 Paavo Toivakainen, jonka suku oli ilmeisesti kotoisin Savosta ja kantoi savolaista sukunimeä. Vuonna 1871 Toivakasta tuli Jyväskylän maaseurakunnan alainen rukoushuonekunta. Ehdolliset

kappelioikeudet se sai 1905, ja itsenäinen seurakunta siitä tuli 1909. – SP

Kuokkanen, Pertti 1993: 41, 43, 44; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Toivakka; HisKi (Jyväskylä).

Toivalansalmi salmi Pohjois-Savossa Kallaveden koillisosassa Kuopion ja Siilinjärven rajalla. Sorsasalonsalmi ja mantereen välinen salmi on 200–400 metriä leveä, neljä kilometriä pitkä, ja sen yli johtavat Savon rata ja valtatie. 1800-luvulla salmessa oli vilkas laivaliikenne; silloin salmi oli ylittävissä lossilla. 1902 valmistuneita salmen ylittäviä siltoja kutsutaan *Toivalansalmen silloiksi* ja *Kallan silloiksi*. Suomen sodan aikaan Johan August Sandels taisteli 1808 joukkoineen Toivalansalmella. – Salmi on nimetty Siilinjärven puolella olevan *Toivalan* kylän (*Toifwaalaby* 1664) mukaan. Kylän nimi perustuu siellä asuneiden Toivaisten eli Toivasten sukunimeen; Toivasia asui seudulla ainakin jo 1541. – SP

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 375; KA:VA 8644: 86v.

Tokrajärvi järvi ja sen ympärillä oleva kylä Ilomantsin länsiosassa Pohjois-Karjalassa. *Dr. Torgojarva Jakimkovo* 1500, *Togra Jerffui by* 1589. – Nimi on Suomessa ainoa laatuaan, eikä *tokra*-sanastakaan ole tietoja. Sitä voi kuitenkin verrata deskriptiivisiin sanoihin *tökrä* ja *tökrö*. Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa on tavallinen ilmaus *puron tökrä* tai *tökrö* 'pieni, usein osittain maanalainen puro'. Voidaan puhua myös *lammien tökröstä*, kun on puhe pienestä lammesta. Vaikka Tokrajärvi ei aivan pieni olekaan, nimen alkuosana on ilmeisesti juuri sana *tökrä*, ja muoto *tokra* johtuu siitä, että nimeä on alun perin kirjoitettu venäjäksi, jossa ei ole täsmällistä vastinetta äänneille *ö* ja *ä*. – AR

Ronimus, J.V. 1906: 52; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Tolkis → *Tolkkinen*

Tolkkinen asuin- ja teollisuusalue Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Tolkis*. *Tulkis* (*holme*) 1559. – Tolkkinen on ollut alun perin saari. Mantereesta erottaneet salmet ovat kasvaneet osin umpeen, minkä jälkeen ne on täytetty. Alue on syntynyt Mustijoen, Karlebyn, Haikkoon ja Boen kylien maille. Nimen alkuosa perustuu henkilönnimitykseen *Tolk*, josta *Tolkis* on yksikön genetiivi. Mahdollisesti on kyse 1400-luvun puolivälissä seudulla asuneesta Henrik Tolkista, joka lienee ollut venäjän tulkki. *Tolkkinen* hyväksyttiin viralliseen käyttöön *Tolkis* nimen rinnalle vasta 1970-luvun lopulla. – TS

Granlund, Åke 1956: 266–269; Hausen, Greta 1920: 76; Selén, Göran 1996: 305.

Tolls → *Tolsa*

Tolsa asuinalue Kirkkonummella Uudellamaalla, ruotsiksi *Tolls*. *Tolsby* 1556, *Toolsby* 1557, *Thols* 1565. – Lars Huldénin mukaan alkuperäinen ruotsinkielinen nimi sisältää miehennimen *Tholf*, joka voisi olla lyhentymä nimestä *Thorolf*. Miehennimi olisi kiinnittynyt ensin talonnimeen, joka on laajentunut tarkoittamaan koko kylää. Ennen vuotta 1556 ruotsinkielinen nimi oli *Bod(e)kulla*. Suomenkielinen mukaelmanimi on annettu 1900-luvun alussa rautatieliikennepaikalle. – SP

Huldén, Lars 2001: 276; RKT s.v. Tolls.

Tomtbacka → *Haltiala*

Topeno kylä Lopella Kanta-Hämeessä. *Topeno* 1470, *Topinola* 1539, *Topeno* 1543. – Nimellä on vastine Lammilla: *Topennonpelto*, *Topenopärevainio* 1786. Alkuaan todennäköisesti henkilönnimi, ehkäpä venäläisperäinen *Stepan*, jolla Laatokan Karjalassa ja Kannaksella on ollut mm. muunnokset *Stopana* ja *Topana* (Nissilä). Myös se, että Topenon naapurikylän → *Vojakkalan* nimi saattaisi viitata Kannakselle, puhuu karjalaisperäisyyden puolesta. – MV

FMU 4: 346; Nissilä, Viljo 1976: 91, 108; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Toppila kaupunginosa Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. *Erich Nilsson Toppila* 1670. – Nimi on ollut alkuaan talonnimi. Siihen sisältyy 1500-luvulla talossa asuneen Kristoffer Ollinpojan etunimi: kansanomaisesti on *Kristofferista* käytetty muotoja *Kristoppi* ja *Toppi*. Kaupunginosan nimeksi *Toppila* tuli 1950-luvulla. – SP

Toropainen, Ritva 2005: 67, 93; Vahtola, Jouko 2003c.

Torasjärvi järvi Muoniossa Lapissa, Jerisjoen varrella. Sen yläpuolella on pienempi järvi, jota kutsutaan nimellä *Toras-Sieppi*, kuten myös sen rannalla olevaa kylää. – Nimi on varmasti saamelaisperäinen, vrt. saP *doaris* 'poikittainen'. Järvet ovat pitkulaisia ja sijaitsevat Muoniosta katsoen ja Jerisjoen kulkusuuntaan nähden poikittain. Nimen *Toras-Sieppi* jälkiosa voi olla lyhentymä nimestä *Sieppijärvi*, ja on sekin saamelaislähtöinen. Se saattaa perustua nuorehkona lainana pohjoissaamen kollektiivisanaan *siehppa* 'häpykarvat', jolla tarkoitetaan halventavassa mielessä myös jänkämäaston vaikeakulkuista vaivaiskoivikkoa ja pajukkoa; mm. Utsjoella on *Sorresiehppa*-alkuinen vesistönimien ryvä (Sorre-, sanasta *sorri* 'sotku'). Paikallinen selitys, jonka mukaan *Sieppi* tarkoittaisi 'kylää', perustuu ilmeisesti siihen, että läheisessä Norjan puolen Koutokeinon pitäjässä on *Sieppi*-niminen kylä, saP *Siebe*. – SA

Torhola kylä, talo ja luola Lohjalla Uudellamaalla. *Torrola* 1540, *Thorrola* 1541, *Torhola* 1549 (kylä). – *Torhola*-nimet keskittyvät Länsi-Uudellemaalle ja sen länsi- ja pohjoispuolella oleviin pitäjiin. Kylän nimenä *Torhola* esiintyy Lohjan lisäksi Vihdissä ja Hausjärvellä. *Torho*-nimien levinneisyys on hajanaisempi: *Torho* järvi Lopella, *Torhoniittu* Vihdissä, *Torhonojanniemi* Iitissä, *Torho(n)järvi* Karjalankannaksella (mm. Räisälässä). Länsi-Suomen *Torho(la)*-nimet saattavat pohjautua skandinaviseen henkilönnimeen *Thor* (< *Thordher*), Kannaksen *Torho*-nimet venäläiseen henkilönnimeen *Dorofei* (< *Dorotheos*). On myös arveltu, että *Torho(la)* perustuisi henkilön liikanimen *Torho* ja se puolestaan sanaan *torho* 'hidasjärkinen, tyhmä, hullu'. Arvelua tukee se, että *torho* 'hidasjärkinen, tyhmä' on tunnettu mm. Länsi-Uudellamaalla – alueella, jolle *Torho(la)*-nimetkin keskittyvät. – MV

Alanen, Timo 2004b: 195; Hausen, Greta 1920–1924: 441; Nissilä, Viljo 1962a: 90; Nissilä, Viljo 1976b: 94; Walldén, Ulla 1972: 231–233; Virolainen, Jouni 1986: 13–15.

Torisen saP *Doareseatnu*, joki Enontekiöllä Käsivarren Lapisissa. *Toras T[räsk]* 1642–43 (tarkoittaa ehkä *Vuontisjärveä*, saP *Vuodnesjärvi*, joka sijaitsee joen latvoilla?). *Toris Eno* 1796. – Suomeen nimi on tullut saamesta, jossa *doares-* tarkoittaa 'poikittaista, sivusuunnassa olevaa'. Nimensä joki on saanut siitä, että se laskee Lätäsenoon poikittaisesta suunnasta. Useilla muillakin tämänkaltaisilla joilla on saamessa *doares*-alkuinen nimi. Jälkiosa → *eno* eli → *eatnu* merkitsee 'suurta jokea'. – AA ja SA

NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Torisevat kolme järveä Virroilla Pirkanmaalla: *Yläinen-*, *Keskinen-* ja *Alainen-Toriseva*. *Torrisewa-Järvi* 1776. – Peräkkäin luode-kaakko-suunnassa sijaitsevat kapeat metsäjärvet ovat itäisivuoltaan äkkijyrkkien kallioiden reunustamia. Yläisen-Torisevan rannalla on *Torisevanvuori*. Virroilla on toinenkin *Toriseva*-nimiryvä: Hirvijärvessä oleva *Torisevansaari* ja saman järven rannalla *Torisevanniitty*. *Toriseva*-nimet ovat todennäköisesti mallin mukaan syntyneet ja niiden taustalla on veden ääntä kuvaileva *torista*-verbin partisiippimuoto. *Toriseva*-alkuisten nimien ydinaluetta on Kokemäenjoen vesistön alajuoksu. – HU

Kviniemi, Eero 1971: 60–65, 264–267.

Torkelsbacken → **Torkkelinmäki**

Torkkelinmäki osa-alue Kalliossa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Torkelsbacken*. – Nimen aiheena on ilmeisesti alueen tärkein katu, *Torkkelinkatu*. Sen nimi on annettu ryhmänimellä (historiallisia merkkimiehiä) vuonna 1901 muodossa *Torkelsgatan* Ruotsin valtaneuvoksen, marski Torkkeli eli Torkel Knuutinpojan (k. 1306) muistoksi. Perimätiedon mukaan hän johti 1293 sotaretkää Karjalaan eli ns. kolmatta ristiretkää, jonka seurauksena rakennettiin Viipurin linna. – Osa-alueen nimet on vahvistettu 1959. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 141; Suvanto, Seppo 1985: 58, 60.

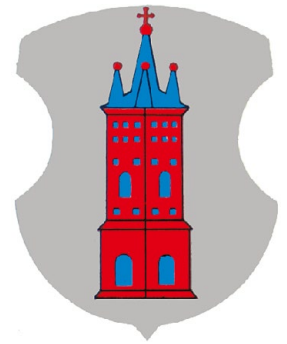

Torkkelinmäen nimi on tullut *Torkkelinkadusta*, joka puolestaan on nimetty Viipurin linnan perustajan, Torkkeli Knuutinpojan mukaan. 1930-luvun kuvassa Torkkeli Knuutinpojan patsas ja Viipurin linna.

Torneå → **Tornio**

Tornio kaupunki Lapissa →

Tornionjoen suussa, ruotsiksi *Torneå*. *Torna*, *ecclesias Lulaa et Torna*, in *Tørna*, in *Tornæ* ja *capellam ipsam Tornii* 1374, *Torne socken* 1386, *Tornö* 1420, kauppapaikan nimi *Torne* 1531, *Tornio* 1585. – Kaupunki perustettiin 1621. Jo sitä ennen Tornionjoen suulla oli vuosisatoja vilkas kauppapaikka, jonka nimi oli joen nimen mukaisesti *Tornio* eli *Pohjan-tornio*, ja myös 1300-luvun alussa perustettu seurakunta

Tornion kaupungin vaakunan kirkkotorini oli aiheena myös kaupungin sinetissä.

sai nimen *Tornio*. Kaupungin perustamisasiakirjassa määrättiin kaupungin sinetin aiheeksi torni, koska kaupungin nimen käsitettiin merkitsevän "Tornikaupunkia". Aihe otettiin myös kaupungin vaakunaan. Perustettu kaupunki kuului vanhan Tornion seurakunnasta jakautuneen → *Alatormion* seurakuntaan. Koska Tornio on perustettu Ruotsiin kuuluvana kaupunkina, sen virallinen nimi oli alkuaan ruotsinkielinen *Torneå*; Suomeen Tornio liitettiin Haminan rauhassa 1809. Suomenkielinen nimi *Tornio* esiintyy jo Gananderin sanakirjassa (1787), mutta se vakiintui vasta 1800-luvulla suomen

kielen virallistuttua. – Jouko Vahtolan mukaan Tornionjoen nimeen sisältyy sana *tornio* 'keihäs, ase', joka esiintyy Agricolan kielessä 1500-luvulla, mutta on sen jälkeen hävinnyt. Hänen mukaansa torniot olivat entisiä parempia keihäitä, joita kaakkois- ja itähamäläiset ostivat skandinaaveilta ilmeisesti jo 1000-luvulla. *Tornio*-nimet olisivat levinneet Päijänteen seudulta sen jälkeen eränkävynnin ja uudisasutuksen myötä kohti pohjoista. – SP

FMU I: 403; Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Tornio; Juvela, Ossi 1992: 105–109; REA: 154; Vahtola, Jouko 1980: 102–111; Vahtola, Jouko 2005.

Tornionjoki joki Lapissa, ruotsiksi *Torne älv*. Joki alkaa Tornionjärvestä Ruotsista Kiirunan läheltä ja laskee Ruotsin ja Suomen rajajokena Perämereen. – Tornionjoki on saanut nimensä luultavasti lähelle joen suuta syntyneen Tornion kauppapaikan (nyk. kaupunki) mukaan ja Ruotsin *Tornionjärvi* (ruots. *Torneträsk*) puolestaan joesta, sillä vuodelta 1559 olevan tiedon mukaan joki saa alkunsa *Iretresk*-nimisestä järvestä (Torne Elff begynnes ij Iretresk). Vuoden 1633 tienoilla tehdyssä kartassa on kuitenkin jo nimet *Torne Tresk* ja *Torne flodt*. → *Tornio*. – AR

Vahtola, Jouko 1980: 102; Vanhoja Suomen karttoja: 15.

Torparbacken → *Torparinmäki*

Torpparinmäki osa-alue Helsingin pohjoisosissa Uudella- maalla, ruotsiksi *Torparbacken*. – Alueen rakennussuunnitelma valmistui 1950, ja nimet on virallistettu 1959. Sitä ennen alueesta oli käytetty nimeä *Torparbacken*, jonka suomenkielinenkin käännösvastine on ollut käytössä jo 1900-luvun alussa. Alue oli Helsingin maalaiskunnan Tuomarinkylää, joka liitettiin Helsinkiin vuoden 1946 alussa. Nimi on tarkoittanut aiemmin vain mäkeä, jolla on ollut useita, ilmeisesti Tuomarinkylän kartanon torppia. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 175.

Torra Hästen → *Kuiva-Hevonen*

Torra Mjölö → *Kuivasaari*

Torransuo suo ja kansallispuisto Tammelassa Kanta-Hämeessä. Suon keskellä olevassa saarekkeessa on *Torron* kylä (*tordos* 1507–1510), jonka mukaan ympäröivä suo on saanut nimensä. Kylä taas on saanut nimensä *Torro*-nimisen talon mukaan. Nimeä *Torro* pidetään skandinaavisen henkilönimen *Tord* suomalaisena muunnoksena. Lähtömuotoon *Tord* viittaa sekin, että kylän nimi esiintyy 1500-luvulla kirjoitusasussa *Tordo* ja *Tortto*. – MV

Alanen, Timo 2004b: 125.

Torsa järvi Etelä-Karjalassa, Ruokolahden ja Rautjärven alueella. *Torsajerffui* 1323. Lähellä on myös pienempi järvi *Pikku-Torsa* eli *Pieni-Torsa*. – Nimi on nähtävästi saamelaisperäinen, ja perustuu sanaan *doaris* (saP), *tuáris* (saL) 'poikittainen, poikki-'. Järvi on muodoltaan pitkänomainen, ja nimen perusteena on ilmeisesti ollut sen sijainti poikittain suhteessa alueen vesireitteihin. Selitys jää kuitenkin hiukan epävarmaksi, sillä nimi ei äänteellisesti aivan tarkkaan vastaa saamen sanoja. Niiden pohjalta odottaisi paremminkin suomessa muotoa **Toras* tms., ja tällainen mukautus esiintyykin muualla Suomen nimistöissä, kuten Muonion → *Torasjärven* nimessä. – AA

Torsholma kylä Brändössä Ahvenanmaalla. *Tolfzsholmen* 1537, *Toolzholman* 1539. – Nimi on ilmeisesti alkuaankin asutusnimi, jonka jälkiosa on muodostettu sanasta *holme* 'saari'. Alkuosan on arveltu sisältävän genetiivimuodon muinaisruotsin miehennimestä *Tholver*. Sama nimi sisältyy myös Kemiön kylän nimeen *Tolvsnäs* (*Tolsnes* 1540). – PS

Huldén, Lars 2001: 89; Solstrand, Väinö 1912: 70–72; Thors, Carl-Eric 1959: 89.

Torsnäs → *Tuorsniemi*

Torstila kartano Joroisissa Etelä-Savossa. *Torstila* 1774. – Nimi perustuu etunimeen *Torsten* ~ *Torsti*, ja lienee ollut talolla jo ennen kuin siitä muodostettiin kartano. Joroisissa tätä etunimeä oli 1700-luvulla käytössä muillakin kuin säätyläisillä. – SP

Hisk.

Tortinmäki kylä Turussa Varsinais-Suomessa, aiemmin Paattista. *Tortinmäki trp* 1847. – Nimellä tarkoitetaan Paattisten pohjoisosia. Aiemmin alueesta käytettiin nimiä *Paattiskorpi*, *Takakorpi* ja *Maariankorpi*. Nykyinen nimi on valittu alueen nimeksi siellä sijainneen torpan nimen mukaan. Seurakunnallisissa yhteyksissä *Takakorpi* korvattiin *Tortinmäellä* 1937. Sana *tortti* on tavattu lähinnä läntisessä Suomessa merkityksessä 'värttinä, pellavakuontalo, kehruulauta, rukiinlapa, rukkii'. Esim. Sammatissa *tortin* on valmistanut tavallisesti rukintekijä. Jos tämä sana on *Tortinmäen* takana, nimi voisi viitata siellä asuneeseen rukintekijään tai kehrääjään. Toinen mahdollisuus on, että torpan nimeen sisältyisi torpan haltijan etunimi *Tortti* (< *Torsten*). – SP

Hisk.; NA; SMSA s.v. tortti.

Torttila kylä Harjavallassa Satakunnassa. *Torttila* 1540. – Kylän nimi perustuu talonnimeen, johon sisältynee varhaisen isännän nimi *Tortti*, esim. ruotsalaisen miehennimen *Thordh* ~ *Thor*der suomalaistunut muoto. Nimen kansanomaisina muunnoksina on tavattu mm. *Tordi*, *Torra*, *Torre*, *Torre* ja *Torro*. – SP

Alitalo, Raija 1990: 41–42; Lundgren, Magnus – Brate, Erik – Lind, E. H. 1892–1934: 265–266;

Nissilä 1962: 90, 124; Thors, Carl-Eric 1959: 89–90.

Torvela kantatalo ja kyläkunta Kajaanin Jormualla Kainuussa. – Nimi on syntynyt viimeistään 1600-luvun puolimaissa, sillä 1650 manttaaliluettelossa on Paltamon Mieslahdesta isäntä nimeltä *Class Torwinen* ja hänen asuinpaikkanaan *Torwillan*-niminen talo. – AR

KA: FR 312.

Torvinen kylä valtatie 4:n varressa Sodankylässä Lapissa. – Nimi johtuu talon- ja sukunimestä *Torvinen*. Savolainen Torvisen suku tuli Kemijokisuulle jo 1600-luvun alussa Utajärveltä (*Klaus Torvinen*) ja edelleen Ounasjokivarteen 1620-luvulla. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 452, 455.

Torvoila kylä Hauholla Kanta-Hämeessä. *torhola* 1459, *Magnus Toruolast* ja *Henrich Torholan* 1460. – Kylä on ilmeisesti saanut nimensä talolta, jonka nimessä näkyy sen varhaisen isännän nimi *Torho* tai *Torvo(i)*. Se voi olla kansanomainen muoto esim. jostain skandinaavisesta *Thor*-alkuisesta miehennimestä kuten *Thorvaster*, *Thoralder* ja *Thorwidh*. Nimikaimoja on vain Kirvun kylä *Torvola* Karjalankannaksella. Hausjärvellä on puolestaan *Torhola*-niminen kylä. – SP

BFH I: 97 ja 41; Koskimies, Y. S. 1985: 458.

Tossavanlahti kylä Keiteleellä Pohjois-Savossa. *Tossawala* 1747, *Tossawalax* 1762. – Kylä sijaitsee Nilakan Vuonamonlahden pohjoisperukassa, jota lienee aikanaan kutsuttu *Tossavanlahdeksi*; sen rannalla oli *Tossavala*-niminen talo. Talon nimeen sisältyy sukunimi *Tossavainen*. Ensimmäinen nimeltä tunnettu suvun jäsen seudulla oli Urbanus Tossavainen, joka mainitaan ensi kerran verokirjoissa 1561, mutta vasta 1598 kirjattu Paavo Tossavainen asui myöhemmin *Tossavalaksi* kutsutussa paikassa. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tossavainen; Räisänen, Tauno 1981: 89–90; Hisk.

(Rautalampi).

Totkunniemi kylä Kesälähdellä Pohjois-Karjalassa. *Dr. Totkunima* 1500, *Totki Niemi by* 1590. – Nimi perustuu kylän alueella Taipaleenselkään työntyvän pienen niemen nimeen. Nimi

viittaa kalastukseen: nimen alkuosaan sisältyy joko sana *totku*, joka tarkoittaa kalanperkeitä, tai vanha kalannimitys **totki* 'suutari'. Vrt. → *Tottijärvi*. – SP

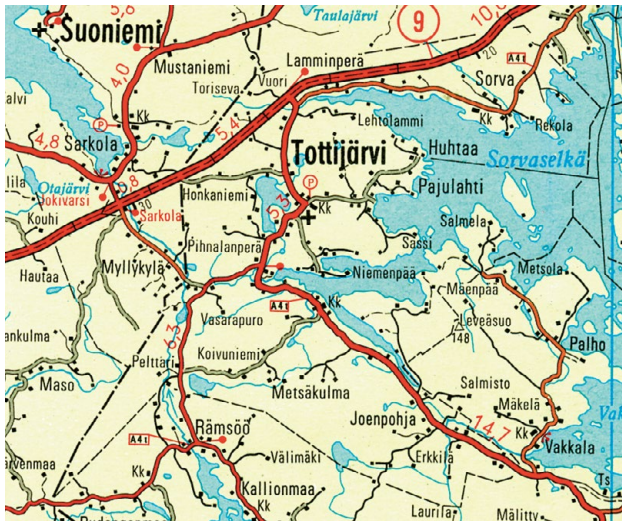
AKH I: 266; SKES s.v. totki-, totku; Ronimus, J.V. 1906: 43.

Tottesund kyläkunta Vöyri-Maksamaalla Pohjanmaalla, aiemmin Maksamaata. Myös entinen säteritila, joka on ollut vuodesta 1947 Maksamaan kunnantalona. – Talo nimettiin *Tottesundiksi* vuonna 1678 kreivi Claes Åkesson Tottin kunnaksi, joka kuoli v. 1674. Sotamarsalkka Tottin side pieneen saaristokylään oli kuningatar Kristiina, joka oli antanut suosikilleen läänitykseksi Kaarleporin kreivikunnan, johon Maksamaakin kuului. Kreiville rakennettiin vaatimaton säterikartano salmen rannalle. Nimen jälkiosa *sund* 'salmi' perustuneen vanhaan paikannimeen *Maxmä sundh* (1559); talolle oli ollut ehdolla myös nimet *Totteborg* ja *Tottedal*. – MB

Karsten, T.E. 1921: 198; Karsten, T.E. 1923: 169; Åkerblom, Bror 1968: 136–158.

Tottijärvi entinen kunta, vuodesta 1976 osa Nokian kaupunkia Pirkanmaalla samannimisen järven rannalla; kansanomaisesti *Tottijärvi* 1940-luvulle asti. *Totkyrajerffuj* 1416, *Tokkierffuj* 1488. *Totkierffui* 1566, *Tottijervi* 1780. – Vesilahden alainen saarnahuonekunta vuodesta 1662, kappeliseurakunta 1689, itsenäinen seurakunta 1906 ja kunta 1869. Kappeliseurakunta-aikana nimenä oli usein *Vesikansa: Vesicansa Capell* 1765. Vesikansa nimi perustuu siihen, että kappeliseurakunnan väki asui vesitaipaleen takana emäkirkolta katsoen. *Totkijärvi*-muoto säilyi kansanomaisena 1940-luvulle saakka. Alkuperäisen nimen *Totkijärvi* alkuosa *totki* voi kuulua samaan yhteyteen kuin sana *totku* 'kalan perkausjätteet' tai sisältää meiltä jo kadonneen kalannimityksen, jonka vastineita olisivat mm. viron *tötkes* (gen. *tötke*) 'made; suutari'. Järvennimi on siirtynyt tarkoittamaan myös kylää ja sen nimi pitäjää. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 259; Anthoni, Eric 1970: 167, 259; BFH I: 390; REA: 270; SKES s.v. totki-, totku; Virtaranta, Pertti 1946: 205–206; MHA H 84 9/2; www.nokiankylat.net/tottijarvi/historia.html, 2.2.2006.

Tottijärven kunta näkyy itsenäisenä vuoden 1965 tiekarttaotteessa; kunta liitettiin Nokiaan vuonna 1976.

Toukola kaupunginosana Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1906 Helsingin pitäjää, ruotsiksi *Majstad*. – Nimi perustuu vuokra-alueen nimeen: vapaaherra Herman Sigfrid Standertertskjöld-Nordenstam erotutti 1883 omistamastaan Kumpulan kartanosta kolme aluetta, joilta hän ryhtyi vuokraamaan asuntotontteja. Kahdesta niistä tuli hänen etunimensä mukaan *Hermanstad I* ja *Hermanstad II*, kolmannesta erään tarinan mukaan hänen vaimonsa etunimen (*Maj* < *Maria*) mukaan *Majstad*. Toisen, todennäköisemmän, selityksen

mukaan nimen taustalla ovat ylioppilaiden keväjuhlat, joita vietettiin 1833, 1834 ja 1848 Floran päivänä 13. toukokuuta alueella *Majängen*-nimisellä niityllä (ruotsin *maj* 'toukokuu'; ks. → *Kumpula*). Kumpulan kartanon omistaja oli lahjoittanut niityn ylioppilaille ikäiseksi keväjuhlapaikaksi. Suomenkielinen nimi *Toukola* vahvistettiin virallisesti 1909, ja kaupunginosan nimeksi nimipari tuli 1959. Kotikielen Seura oli esittänyt nimen *Toukola* käyttöönottoa jo 1903. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 141–142; Kotikielen Seura 4.4.1903.

Treksilä kylä (yksinäistalo) Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Drägsby*. *Drageby* 1480, *Drecksby* 1546, *Drexby* 1546, *Dräxby* 1547. – *Treksilä* on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä *Drägsby*-nimestä. *Treksilä* hyväksyttiin virallisesti rinnakkaisnimeksi 1970-luvun lopussa. Tuolloin muutettiin myös ruotsinkielisen nimen maarekisteriin merkittyä kirjoitusasua (*Dregsby* > *Drägsby*), mutta nykyinen *Drägsby*-muoto on ollut käytössä jo ennen muutosta. Ruotsinkielisen nimen loppuosa *by* merkitsee 'kylää'. Suomenkielisessä nimessä sitä tavallisesti vastaa asutusnimissä yleinen *-la*-johdin. Nimen alkuosa on samaa perua kuin nykyruotsin 'vetämistä' merkitsevä *draga*-verbi. *Treksilä* oli paikka, jossa veneet vedettiin maitse Mustijoen koskien ohi. – TS

Granlund, Åke 1956: 163; Hausen, Greta 1920: 33; Huldén, Lars 2001: 312.

Trollböle kylä Tammisaarissa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Trollböle* 1549, *Trulleböle* 1552, *Trolleböle* 1557. – Monet keskiaikaiset → *böle*-loppuiset asutusnimet sisältävät henkilönnimen muistona tilan varhaisesta uudisraivaajasta. *Trollbölen* kylännimeen on ilmeisesti ikuisitettu liikanimi *Trolle* "Peikko". Liikanimestä *Trolle* on säilynyt Ruotsissa keskiaikaisia esiintymiä, erään kantajan nimestä kehittyi jopa sukunimi. → *Trollshovda*. – MB

Huldén, Lars 2001: 202; Modéer, Ivar 1964: 110–111, 119.

Trollshovda kylä Tammisaaren Tenholassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Trvlzhuwt* 1344, *Trwlzhowodh* 1348, *Trolhufhudz bol* 1549. – Tenhoavan ja mielikuvitusta kiihottavan ruotsinkielisen paikannimen alkuperää ovat monet tutkijat ja maallikot pohtineet. Uskottavia tulkintoja on muutamia: kaksiosaisen nimen alkuosa on haluttu yhdistää henkilönnimeen, joko muinaispohjoismaiseen miehennimeen *Thorgils* > *Truls* tai pikemminkin keskiaikana esiintyvään ruotsalaiseen liikanimen *Troll(e)* "Peikko". Jälkiosan *huvud* tarkoittaa paikannimissä yleensä 'korkeaa mereen työntyvää kallioniemeä'. Keskiaikainen liikanimi **Trollshuvud* on myös varteenotettava: Ruotsissa Smoolannissa asuivat esim. v. 1390 *Thorsten Trolskalle* ja *Östen Trolskalle* sekä Örebrossa 1308 *Johannis huwd*. Nimi olisi voitu muodostaa myös appellatiiveista *trolls* + *huvud*, jolloin merkitys olisi ollut 'peikko muistuttava kallio' tai 'kallio, missä peikko asuu'. Samaan tapaan on muodostettu saarenimi *Trollshuvudet* Dragsfjärdissä. Sillä olisi voitu tarkoittaa myös jonkinlaista merenkulkijoita opastavaa satamamerkkiä. – Monien vanhojen ruotsinkielisten asutusnimien *a*-loppu, kuten esimerkiksi nimissä *Berga* ja *Sanda*, on alkuaan monikkomuoto, josta myöhemmin kehittyi asutusta tarkoittava päätte. Asiakirjamerkinnoista päätellen se ei ole alun perin kuulunut *Trollshovdan* nimeen. – MB

Huldén, Lars 2001: 25, 50–51, 192; Nikula, Oscar 1938: 32; Ziliacus, Kurt 1989: 112.

Trolls → *Trolssi*

Trolssi kyläkunta Merikarvialla Satakunnassa Riispyyn rajalla. *Trolls* 1750. *Trolssin* läpi virtaa mereen *Trolssinjoki* eli *Trolsoja*, joka on saanut alkunsa nykyään kuivuneesta järvestä (*Trollsjärvi* 1853). Riispyyssä Timmerheidin ja Korvenkanneen välisellä alueella on suoalue *Trollsramäkkö*. Kyläkunnan

ensimmäisen asumuksen raivaaja Matti Mikonpoika sai 1751 luvan perustaa uudistilan ”jakamattomalle kruunun yhteismaalle Trolssinojan luo”. – Nimen alkuperästä on paikakunnalla arveluja: ”Olisko täällä kummitellu tai semmosta, jostaki semmosesta [Trolssi].” Trolssissa on säilynyt pelloille pystytettyjä kivipatsaita, tonttukiviä. Yhtä tonttukivistä on kutsuttu nimellä *Pellonhaltijakivet* ja peltoa, jota kivi hallitsee, nimellä *Tonttupelto*. Tonttukivet on koottu luonnonkivistä: alaosana on toista metriä korkea pylväk ja päähän pallomainen kivi; kivet on pystytetty pellon keskelle suurelle siirtolohkareelle, jossa ne seisovat ikään kuin pellon haltijoina tai vartijoina. Kivien on katsottu liittyneen hedelmällisyyteen ja muinaiseen falkoksen palvontaan. Trolssin kivet ovat ajalta 1750–1850, jolloin peltoja raivattiin, ja ne ovat ainoat Suomessa säilyneet. Nimeen *Trolssi* saattaa sisältyä asumuksen nimi *Trolls*. Tämä sisältää henkilönnimen *Troll*, joka perustuu ruotsin sanaan *troll* ’peikko; hiisi; trulli’. – RM Salo, Unto 1972: 106–145; Santavuori, Martti 1961 (1981): 195, 198–199; RKO: FOreg (troll); NA: Merikarvian paikannimikoelma.

Trullevi niemi Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Trullön*. *Trullöö* 1558. – Alkuperäisen ruotsinkielisen nimen alussa on yleiskielen *troll* ’peikko’ -sanan murteellinen muoto *trull*. Jälkiosana on *ö* ’iso saari’. Suomenkielinen nimi *Trullevi* perustuu ruotsinkielisen nimen murteelliseen muotoon *trullöiji*. Nimen tarkoitteena ollut saari maatuui 1800-luvulla kiinni mantereeseen. – PS

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Trullön → *Trullevi*

Trumetari entinen kuninkaankartano Ulvilassa Satakunnassa. *Trumetari* 1797. – Tila sijaitsee lähellä Ulvilan keskiaikaista kirkkokuonoa, nykyinen päärakennus on 1850-luvulta. Vuonna 1549 kuninkaankartano mainitaan nimellä *Gammelgård*. 1600-luvun alussa kartano jaettiin kahtia. Toista puolta alettiin kutsua nimellä *Trumetari*, kun tila lahjoitettiin 1652 sotaväen soittokunnassa olleelle trumpetinsoittajalle, ruots. *trumpetare*. Tila kuului siis alkuaan kruunulle ja sen asukkaisiin ja myöhempiin omistajiin kuului mm. sotaväen torvensoittaja Konrad Mumma (*Trumpetare Conradt Mumma* 1689 Pori). – SP

HisKi (Pori, Ulvila); <http://personal.inet.fi/yriyty/trumetari/sivut/frameset.html, 22.1.2005>.

Tryskärs djupet merenselkä Saaristomerén kansallispuistossa Dragsfjärden Hiittisissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. – Nimen lopussa on ruotsin substantiivi *djup* ’syvävetinen alue, syväne’. *Tryskäret* on saariryhmä alueen itäosassa. Nimi sisältää vanhan neutrimuodon *try* ruotsin lukusanasta *tre* ’kolme’. *Tryskäret*in kuuluu kolme korkeaa ja isohkoa kalliosaarta (ruotsin *skär* ’kalliosaari ulkosaaristossa’) ja joitakin pikkukareja. – PS

träsk Suomen ruotsinkielisten järvennimien tavallisin tyyppi on kaksiosainen *-träsk(et)*-loppuinen nimi. Tällaisia nimiä on yhteensä noin 1 500, ja ne tarkoittavat (tai ovat tarkoittaneet) erikokoisia järviä. Nimiä esiintyy koko suomenruotsalaisella alueella; vain paikallisesti *träsk* kilpailee muiden ’järveä’ merkitsevien jälkiosien kanssa, esim. → *sjö* ja *vatten*. Yleisimpiä *-träsk*-nimiä ovat *Storträsk(et)* (noin 120 nimeä), *Lillträsk(et)* (n. 180), *Långträsk(et)* (n. 30), *Hemträsk(et)* (n. 20), *Svartträsk(et)* (20) ja *Kvarnträsk(et)* (30). Osa alkuperäisistä *träsk*-nimistä on siirtynyt asutusnimiksi, esim. *Lappträsk* (pitäjännimi; → *Lapinjärvi*), *Träsk* (kylännimi Sipoossa, Houtskarissa ja Sundissa), *Vitträsk* (→ *Hvitträsk*) ja *Sävträsk* (kylä Liljendalissa). Sana esiintyy myös asutusnimien alkuosana, esim. *Träskby* (→ *by*), *Träskböle* (→ *böle*) och *Träskända* (→ *Järvenpää*). Sana *träsk* ’pienehkö järvi’ tunnetaan yleisesti

suomenruotsin murteissa. Levikiltään *-träsk*-loppuiset järvennimet ovat ruotsalaisella kielialueella itäisiä. Erityisen tavallisia ne ovat Keski-Ruotsin itäosissa, mistä nimityyppi lienee kulkeutunut Suomeen. – PS

Slotte, Peter 1978: 82–83; RKO: FSO.

Träskända → *Järvenpää*

Tuimala Kosken keskustaajama Varsinais-Suomessa. *Tuijmal* 1540; mainitaan nimeltä jo 1500-luvulla Marttilan kylien joukossa. – Nimen taustalla voisi olla Kosken kirkonkylän ohi virtaavan Paimionjoen kosken nimi **Tuimakoski* (sittemmin *Tuimalan-* eli *Padankoski*), joka olisi kuvannut kosken voimakkuutta (*tuima* ’äkäinen; äkkipikainen, kiivas’). Vuonna 1516 Someron käräjillä annettiin Someron Vilukselan talonpojille osuus Tuimalan ja Patakosken myllyihin. Kylännimen on selitetty myös perustuvan vanhaan, henkilön luonnetta kuvaavaan nimeen *Tuima*. – SP

Oja, Aulis 1949: 23, 24; Viironen, Heikki 1970: 84–85.

Tuira kaupunginosana Oulussa Oulujoen pohjoispuolella Pohjois-Pohjanmaalla. Alue liitettiin Oulujoesta Oulun kaupunkiin 1886, kun joen ylittävä rautatiesilta valmistui. – *Tuira* on ollut alkuaan Tuirassa ollut talo. Sen isäntänä mainitaan 1624 *Knut Tuira*, jonka nimi on Vahtolan mukaan ollut alkuaan *Knut Kallinen*. *Tuira*-paikannimiä on muuallakin, esimerkiksi *Tuira* saari Hankasalmella, *Tuirankaarre* apaja Karttulassa, *Tuirankannas* Vehmersalmella ja *Tuiranvaara* Suomussalmella. – AR

Vahtola, Jouko 1991: 192; Virkkunen, A. H. 1953: 433.

Tuiskula

1. kylä Köyliössä Satakunnassa. *Tuiskula* 1547. – Tuiskulassa on torpparimuseo. Kylä sijaitsee Köyliönjoen keskijuoksulla.
2. kylä Kurikassa Etelä-Pohjanmaalla. *Tuiskula* 1571. – Käytetään myös rinnakkaisnimeä *Tuiskulankylä*. Perustuu talonnimeen *Tuisku*.

Ilmeisesti paikat on nimetty siksi, että niiden pelot ovat olleet alttiit lumituiskuille ja kinoksille. – SP

Walta, Matti 1985: 81; SAY.

Tulkki Kokemäen keskusta Satakunnassa. *Tulkki* 1560. – Nimi perustuu lisänimeen *Tulki* (*Olaff Andrisson Tolk* 1437), joka on kiinnittynyt ensin talon nimeksi, sitten kylän nimeksi. Vieraskielinen hallinto tarvitsi tulkkeja avuksi hallinto- tehtäviinsä. Myös katoliset papit, jotka pitivät jumalanpalveluksia latinaksi, saattoivat pitää saarnastuolissa mukanaan tulkkeja. – SP

Alitalo, Raija 1990: 54; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tulkki; Nissilä, Viljo 1963a: 358; SAY.

Tulliniemi niemi Hangossa Uudellamaalla, Manner-Suomen eteläisissä kärkeä → *Hankoniemessä*. Ruotsiksi *Tulludden*. – Niemessä on luotsiasema, aiemmin ollut myös tulliasema, johon nimi perustuu. – KS

Boström, Birger 1968: 11, 246.

Tullisaari osa-alue, kylä, kartano ja puisto Helsingin Laajasalossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Turholm*. *Tulo holm* 1550, *Tulholm* 1555, *Tulholm* 1558, *Turholm* 1682, *Turholm* 1687; suomenkielisenä nimenä *Turholmi* 1800-luvun jälkipuoliskolla, *Tuurholma* 1900-luvun alussa. Alueella olevan puiston nimenä oli 1910-luvulta alkaen *Turholman kansanpuisto* – *Turholms folkpark*, vuodesta 1927 nimeltään *Tuurholman kansanpuisto*. Nykyinen suomenkielinen nimi *Tullisaaren kansanpuisto* virallistettiin 1957. Paikalla on myös entinen kalkkilouhos, ensimmäisiä nimeltä mainittuja kaivoksia Suomessa (*Tulo holm* 1550). – Osa-alueen nimeksi valittu nimipari *Tullisaari* – *Turholm* on virallistettu 1959. Ruotsinkielinen nimi *Turholm* perustuu vastaavaan kylännimeen, jonka taustalla on saaren-

TURHOLMA – TURHOLM

Moottoriveneitä sunnuntaisin Siltavuoren rannasta Pitkän sillan vierestä alkaen klo 8. Päivittäinen soutuveneliikenne Kulosaaren niemementien päässä olevasta sillasta. Useat Pohjoisrannasta lähtevät höyrylaivat poikkeavat pyydettyä Turholman siltaan.

Lippujen hinnat:

Höyrylaivoilla kokolippu 4: —, puolilippu 2: —. Soutuveneillä kokolippu 1: —. Moottoriveneillä vakinaisilla vuoroilla kokolippu 3: —.

Tullisaarta kutsuttiin 1930-luvun laiva-aikataulussa *Turholmaksi*.

nimi. Åke Granlund on päättellyt *Turholm*-nimen kehittyneen pitkällä *u*:lla lausutusta nimestä **Tulholm ~ *Tuloholm*, johon sisältyisi keskiajalla mm. Gotlannissa ja Skånessa tunnettu miehennimi *Tule* tai pohjoismaisissa murteissa tavattu sana *tule ~ ture* 'veitikka'. Saulo Kepsu (2005) on yhdistänyt saaren nimen Herttoniemen kymmenysluettelossa – Turholm laskettiin vielä 1600-luvulla Herttoniemeen – mainittujen miesten (*Bertil tule 1556*, *Simon Tule 1564*) nimiin todeten samalla, että näiden lisänimi voi perustua myös saaren nimeen. Tällöin saaren nimi voisi olla ruotsiin lainattu muoto alkujaan suomalaisesta nimestä **Tuulossalo*, joka kertoisi tuulastamisesta. Ehkä voisi myös ajatella, että alkuperäinen nimi olisi **Tuulisalo ~ *Tuulisaari*: saaren edustalle osuvat lounaistuulet erinomaisesti, ja toisaalta sen luona avomereltä Vantaan joki-suuta lähestyttäessä on voitu hakeutua tuulensuojaan, vaikkapa nykyiselle Yliskylänlahdelle. – Nykyinen suomenkielinen nimi *Tullisaari* perustuu sittemmin virheelliseksi osoitetun tulkintaan, että saaren nimeen sisältyisi alkuaan ruotsin *tull* 'tulli; maksu'. 1930-luvulla alueesta käytettiin nimeä *Vuorosaari*, koska ruotsinkielisen nimen kuviteltiin sisältävän sanan *tur* 'vuoro'. – Tullisaaren maisemaan ja ilmeeseen on eniten vaikuttanut asukas, kauppaneuvos Henrik Borgström, joka vietti siellä perheineen kesät vuodesta 1838 lähtien. Hänen tyttärelleen Emilie af Lindforsille 1877 valmistuneesta huvilasta tuli 1904 kansainvälisesti kuuluisan laulajattaren Aino Acktén kesäkotona, nykyinen *Aino Acktén huvila*. – SP

Granlund, Åke 1981: 27; Hausen, Greta 1920: 205–206; Kepsu, Saulo 2005: 75; Pesonen, Leo A. 1981: 225; Suomalainen Virallinen Lehti 28.9.1887; Westman, Ivar 1935: 371; www.kulttuuri.hel.fi/ainoackte/tullisaari_fi.html, 3.1.2006.

Tulludden → Tulliniemi

Tulppio matkailukeskus ja entinen savotta-alue Savukoskella Lapissa. – Kemiyhtiö aloitti suurhakuut Kemijokivarressa ja Kemihaaran latvoilla 1909. Vuonna 1913 käynnistyi Savukosken pitäjän koillisosassa Tulppiossa Suomen ensimmäinen konesavotta, joka kesti vuoteen 1916. Savotta-alueen läpi virtaava *Tulppiojoki* yhtyy Yli-Nuorttiin ja laskee sitten pohjoiseen Nuorttiin. Joen latvat ovat *Tulppionpää*-nimisen vaaran (*Tulpewara 1640*) liepeillä lähellä Sallan pitäjän rajaa. Tulppionpäästä pohjoiseen on *Tulppionlatva-aapa*. Nimen *Tulppio* takana voisi olla saamelaiskielten tasaista ja litteää tarkoittava sana (vrt. inarinsaamen *tuolbás*), ja nimi viittaisi tällöin maaston tasaisuuteen. Tulppiojoen rannat ovat monin paikoin matalia ja soisia. – KA

Heikkola, Leena 1982: 87–88; Tresk, Olof 1928: 26.

Tunkkari kyläkunta Vetelissä Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Dunkars*. *Tunkkari 1673*, *Dunkar 1701*. – On arveltu, että nimeen sisältyisi ruotsin henkilönnimitys **dunkare* 'kumisuttaja', joka on voinut olla rummunlyöjän lisänimi. – PS

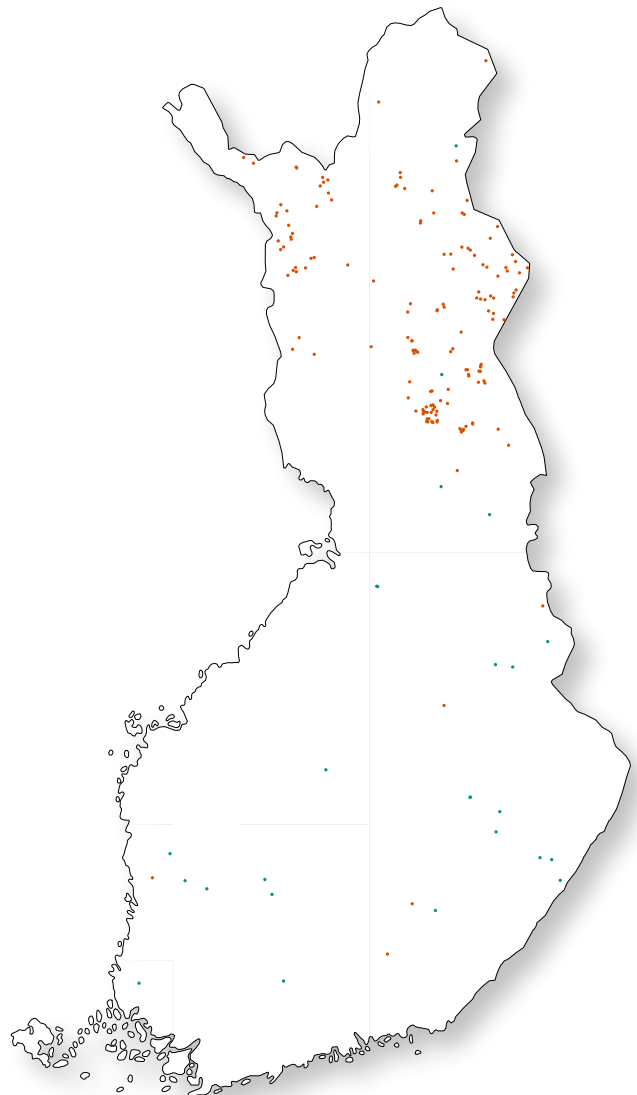
Karsten, T.E. 1921: 180; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tunkkari; Virrankoski, Pentti 1961: 710.

Tunnhamn saariryhmä Dragsfjärdin Hiittisissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. *Twnehampn 1581*, *Tunnehampn 1606*. – Nimen alussa on ruotsin sana *tunna* 'tynnyri'. Se on luultavasti viitannut veteen asetettuun tynnyriin, joka on ohjannut merenkulkijat suojaissa lähdedessa sijainneeseen satamaan (ruotsin *hamn* 'satama'). Tanskalaisten 1200-luvulla käyttämä, Suomen etelärannikko pitkin kulkenut väylä (→ *Aspö*) on ilmeisesti kulkenut myös Tunnhamnin kautta, vaikka sitä ei mainitakaan väyläseloituksessa. – PS

Kimitybygdens historia I (1981): 20; Zilliacus, Kurt 1989: 33, 225; Zilliacus, Kurt 1994: 71–72.

Tuntsajoki joki Sallassa Lapissa. – Tuntsajoki saa alkunsa Pohjois-Sallasta, mutta suurin osa siitä kulkee Venäjällä. Joen nimi on Venäjän puolella *Tumtša*. Joen alkulähteet ovat *Tuntsan* erämaa-alueella, joka perustettiin suojelualueeksi vuonna 1997 ja josta osa on Savukosken kunnan puolella. Nimen *Tuntsa* alkuperää ei tiedetä, mutta todennäköisesti se on saamelaista lähtöä. – KA

tunturi on Lapin paikannimistöä yleinen jälkiosa, joka viittaa yleensä useiden vaarojen muodostamaan ylänköalueeseen; etenkin itsenäisenä sanana *tunturi* voi viitata myös yksittäisiin vaaranhuippuihin. Sana on lainaa saamesta, vrt. saP → *duottar*, saI *tuodâr* 'tunturi(alue)'. Suomen *tunturi* on alkuaan vain peräpohjalaismurteisiin kuulunut sana, mutta se on le-

Paikannimet, joiden loppuosaa on **tunturi**, on kuvattu punaisella. Vihreällä on kuvattu paikannimet, joissa on ainoastaan sana **Tunturi**.

vinnyt yleiskieleen lapinkirjallisuuden välityksellä. Paikannimistöissä *tunturi* esiintyy etenkin Pohjois- ja Itä-Lapissa. Alempana Kemijoen vesistöissä, mm. Rovaniemen ympäristössä, sanaa ei kuitenkaan tavata paikannimissä, vaan siellä vastaaviin maanselkiin ja ylänköihin viittaa yleensä sana → *kivalo*. Myös tämä on saamelainen laina, vrt. pohjoissaamen sanaa *čavil* 'vuorenselänne'. – Peruskartoissa on noin 180 *tunturi*-loppuista nimeä, joista 160 on kohoumannimiä ja loput parikymmentä talojen ja kylien nimiä. Talon- ja kylännimenä on käytössä lähes yksinomaan pelkkä *Tunturi*, sillä kartoissa on vain yksi *Ylitunturi*-niminen talo Siikaisissa sekä *Sallatunturi*-niminen kyläkunta Sallassa. Talonnimiä on hajallaan Lapin ulkopuolella. Eteläisimmät peruskarttoihin merkityt *tunturi*-loppuiset kohoumannimet ovat Jaalan *Tukkitunturi* ja Mikkelin *Korvatunturi*. Saamelaisalueella on käytössä rinnakkaisnimiä, esimerkiksi Inarin *Muotkatunturin* pohjoissaamenkielinen nimi on *Muotkeduottar*. Yleisimmät nimet ovat *Tunturi* (25), *Pyhätunturi* (4), *Lehtotunturi* (4) ja *Peuratunturi* (3). – AA ja TS

Paikannimirekisteri 2005.

Tuohikotti kylä Valkealassa Kymenlaaksossa. *Thohikota* 1550, *Tohikoti by* 1551, *Tohikotti by* 1559. – Kylännimen vanha asu on ollut *Tuohikoti*, mitä todistavat sekä asiakirjojen vanhat merkinnät että perimätieto. Nykyinen *Tuohikotti*-asu perustuu asiakirjaan jo 1500-luvun puolivälissä tehtyyn virheeseen, joka yleistyi 1600-luvulla, siirtyi asiakirjasta toiseen ja pääsi puhemiehenkin. Saulo Kepsun mukaan kylän ensimmäinen talo on mahdollisesti ollut nimeltään **Tuohikota*. Talo on ehkä perustettu paikalle, jossa on ollut eränkävijöiden tilapäinen tuohella päällystetty kota-asumus. – LL

Itkonen, Terho 1960: 336; Kepsu, Saulo 1981: 183–184; Kepsu, Saulo 1990: 377–378.

Tuohitiainen järvi Luumäellä Etelä-Karjalassa. Järvi on kaksiosainen, ja sen selkiä kutsutaan nimillä *Pieni-* ja *Suuri-Tuohitiainen*. – Nimi on saamelaisperäinen, ja sen taustalla on saamelaiskielten 'kuikkaa' merkitsevä sana: saP *dovtta*, saL *tuhtuu*, saKo *tohtti*. Loppuosa *-(a)inen* on suomalainen johdin, joka lienee liittynyt nimeen jälkepäin. Suomessa esiintyy useita muitakin *Toht-*, *Tuht-* ja *Tuoh-*alkuisia paikannimiä, jotka pohjautuvat samaan saamelaiseen linnunimeen. – AA

Tuomarinkylä kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1946 kylä Helsingin maalaiskunnassa. Ruotsiksi *Domarby*. *Domarby* 1417; *Tuomarinkylästä* 1887. – Suomenkielinen käännösnimi alkoi vakiintua käyttöön 1900-luvun alussa. Kaupunginosan nimeksi nimipari vahvistettiin 1959. Alueesta käytettiin välillä nimeä *Tuomarila*. – Ruotsinkieliseen kylännimeen sisältyy ammatinimitys *domare* 'tuomari'; kylässä on ilmeisesti asunut joku Uudenmaan tuomareista. – SP

Granlund, Åke 1956: 201; Granlund, Åke 1981: 19; Hausen, Greta 1920: 187; Kerkkonen, Gunvor 1963: 41, 73; Kepsu, Saulo 2005: 79; Suomalainen Wirallinen Lehti 28.9.1887.

Tuomiojärvi järvi ja leirintäalue Jyväskylässä Keski-Suomessa. *Tuomio* 1750–1752, *Duomijo Järvi* 1784, *Isä Duomio insjö* 1823, *Tuomiojärvi* 1857. – Viljo Nissilä on yhdistänyt nimen erämaiden oikeudenhoitoon ja -jakamiseen; vähäisemmät riidat ja riitajutut, kuten petokset ja varkaudet, selvitettiin itse paikalla, suuret jutut rintapitäjien laillisilla käräjillä. – SP

Nissilä, Viljo 1965a: 224; Vanhan Jyväskylän karttakirja: 9, 23.

Tuopanjoki kyläkunta ja joki Juuassa Pohjois-Karjalassa. Joki laskee *Tuopanjärvestä* Höytiäiseen. *Tuopan Jäkj* 1683. – Nimen alkuosana on todennäköisesti henkilönnimi. Ilomantsista on asiakirjoissa 1667–71 *Timo Tuopain* eli *Tuopiainen*. – AR

KA:TUOKKO.

Tuorila kylä Piikkiössä Varsinais-Suomessa. *Torila* 1552, *Thordila* 1550, *Thorila*, *Thuorila*, *Tuorila* 1787. – Tämän yksinäistalo-

kylän on arveltu syntyneen vanhan Hulkkiön kylän jakauduttua Kaarinan Hulkkioksi ja Piikkiön Hulkkis-Tuorlaksi (*Torila eller Hulckis* 1561). Yksinäistalo oli keskiaikana piispantila. Kuten vanhasta kirjoitusmuodosta näkyy, nimen alkuperäinen muoto on ollut *Tuorila*. Siitä on päästy nykynimeen, kun toisen tavun vokaali on säännönmukaisesti kadonnut. Nimeen sisältyy skandinaavinen miehennimi *Thore*, josta ovat peräisin myös sukunimet *Tuori*, *Tuorila*. Varsinais-Suomen 1500-luvun asiakirjoissa *Tuorila*-niminen kylä on Maarian, Ruskon, Nousiaisten, Marttilan ja Laitilan pitäjässä. Nykyisin tämänniminen kylä on Tarvasjoella ja Merikarvialla. Tuorlasa toimii Turun yliopiston tähtitieteen observatorio ja Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos. – RLP

Havia, Timo & Luoto, Jukka 1989: 83, 97; Mikkonen, Pirjo & Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Tuori, Tuorila; Thors, Carl-Eric 1959: 90.

Tuorsniemi kaupunginosa, kylä Porissa Satakunnassa, ruotsiksi *Torsnäs*. *Tuorssnäs* 1546, *Torsznes* 1571, *Täärnäs*. – Asutus on alkuaan keskittynyt peltoaukeiden keskellä sijaitsevalle mäelle nimeltään *Tuorsniemenmäki*, josta käytetään myös nimeä *Tuorsniemenkylä*. Aiemmin kylästä on käytetty myös nimeä *Tornaspyy*. Tuorsniemi on maastokohteena ollut hahmottumassa 1050–1330. – Nimen *Tuorsniemi* alkuosa sisältää todennäköisesti mukaelman ruotsinkielisestä henkilönnimestä *Thorder*; 1500-luvulla on Suur-Uvilan alueella ollut *Thors*-niminen isäntä. – RM

Huldén, Lars 2001: 428; Jokipii, Mauno 1958: 128; Lehtinen, Erkki 1967: 4, 13, 22; Ojansuu, Heikki 1921: 226–227; NA: Porin pitäjänkokoelma.

Tuosa saari Lappeenrannassa Saimaassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lauritsalaa. – *Tuosa* on alkuaan sukunimi, josta on Lappeenrannan seudun asiakirjoissa tietoja jo 1500-luvulta, esim. *toosa pv* 1551, *toossa O* 1558, *Johan Duosa* 1750. Viljo Nissilän mukaan (1980) sukunimi on kehittynyt saksalaisten hansakauppiaiden mukana levinneestä miehennimestä, jonka asuja ovat olleet esim. *Dose*, *Duse*. Saksalainen nimi puolestaan on yhdistetty mm. pyhimyksenimeen *Taddeus*. – LL

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tuusa, Tusa; Nissilä, Viljo 1980: 180–181; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Tuovila kylä ja entinen rautatieasema Mustasaarella Pohjanmaalla, ruotsiksi *Toby*. *Toffweby* 1504, *Toby* 1543, *Tooby* 1571. – Ruotsinkielinen nimi sisältää muinaisruotsalaisen miehen nimen *Tove*, alun perin sen genetiivimuodossa *Tova*. *Toby* oli siis "Tovenkylä". Kylä sijaitsee kielirajalla ja suomenkieliset itänaapurit lainasivat nimen jo keskiajalla, vaikka kirjallisia esiintymiä tavataan vasta paljon myöhemmin. Hakuteos Suomenmaa mainitsee vielä v. 1925 *Tobyn* eikä *Tuovilaa*. Suomenkielisessä nimessä *Toven* pitkä *u*-vokaali muuttui diftongiksi, samalla tavalla kuin esim. ruotsin sana *stol* on muuttunut *tuoli*-ksi. Jälkiosa *-by* korvattiin suomalaisella *la*-päätteellä. – MB

Thors, Carl-Eric 1964: 50–52; Huldén, Lars 2001: 383.

Tuovilanlahti kylä ja lahti Maaningalla Pohjois-Savossa Maaninkajärven luoteispohjukassa. *Tävila grentze Jordh* 1620-luvulla, *Tofwilalaxby* 1666, *Tuovilanlax* 1687. – Paikalla asui Tuovisia ainakin jo 1546, ja heidän asumustaan alettiin kutsua *Tuovilaksi*. Sen mukaan on nimetty Maaninkajärven lahti ja sen rannalle syntynyt kylä. – SP

Alanen, Timo 2004a: 97; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 354; HisKi (Kuopion pitäjä); KA:VA 8652: 490.

Tupavuori syväsatama ja vuori Naantalissa Varsinais-Suomessa. *Tupavuori* 1893. – Tupavuori on jyrkkäkallioinen vuori Naantalinsalmen eteläpäässä. Tupavuori alkoi kehittyä teollisuusalueeksi 1910-luvulla. 1940-luvulla sinne perustettiin öljysatama ja 1950-luvulla öljynjalostamo. – *Tupavuori*-nimiä on melko vähän, enimmät niistä maan kaakkoisosissa. Var-

sinais-Suomessa *Tupavuori* on myös Rymättylässä ja Maarissa. Monet Tupavuoret ovat jyrkkäkallioisia. Melko harvoin nimen perusteeksi mainitaan paikalla ollut asumus. Murretietojen mukaan *tupa* on ollut Varsinais-Suomen pohjoisosissa maalaistalon pääasuinhuoneen nimitys. Tätä on vaikea sovittaa *Tupavuori*-nimen taustaksi. – RLP

Innamaa, Kerttu 1965: 516–517; SMSA.

Tupenkylä taajama Jurvassa Etelä-Pohjanmaalla, myös *Tuppi*. Alkuaan Tuppi oli Teuvalle kuulunut kantatila, josta on käytetty 1800-luvulle asti nimeä *Tuppirauta*. Se on Järvenpään kylän vanhimpia taloja, mainittu kirkonkirjoissa ensi kerran 1723. Sen rinnalla esiintyy 1700-luvun loppupuolelta alkaen lyhyt *Tuppi*. Nimiarkiston kokoelmätietojen mukaan *Tuppirauta* väistyi kokonaan vasta 1833. Nykyään talon nimenä on *Mäki-Tuppi*. – Sana *tuppirauta* merkinnee samaa kuin *tuppipuukko* 'tupessa pidettävä puukko'. *Tuppi* on annettu lisänimeksi henkilölle, joka on tehnyt puukontuppeja; siitä on useita esimerkkejä nimenomaan Etelä-Pohjanmaalta. Samoin kuin *Puukko* on ollut henkilökohtainen lisänimi, on *Tuppirauta* voinut olla talon ensimmäisen asuttajan, ehkä puukkojen tekijän lisänimi. – PM

Vuorela, Toivo 1979: s.v. tuppi; HisKi (Teuva).

Tupos kylä Limingassa Pohjois-Pohjanmaalla. Kylä on nuorehko, sillä alue on vanhaa merenpohjaa, jonka kuivattamiseksi on 1930-luvulla kaivettu *Tuposkanava*. – *Tupos*-nimet ovat yleensä niittyjen ja peltojen nimiä. Nimet liittynevät deskriptiiviseen sanapesyeeseen *tupas*, *tuppo*, *tuppale* 'tupsu, kimp-pu, tiheä kohta kasvillisuutta'. – AR

Nissilä, Viljo 1957: 54; SKES s.v. tupas, tuppo.

Tuppurala kaupunginosana Mikkelissä Etelä-Savossa. – Asutus on ryhmittynyt vanhan Tuppuralan talon ympärille. Talo on saanut nimen Tuppuraisten mukaan, joita on asunut Mikkelin kirkonkylässä viimeistään 1680. Tuppuraiset eivät kuitenkaan jääneet kylään pysyvästi. – SP

Westerholm, Martti 1926: 99; HisKi.

Tuppurinmäki kylä Leppävirralla Pohjois-Savossa. *Tuppura-mäki* 1643, *Tuppuralanmäki* 1664. – Kylän vanhempi nimi on ollut *Tuppuralanmäki*, nykyinen muoto on yleistynyt vasta 1900-luvulla. Samaan nimiryppäaseen on kuulunut nimi **Tuppurasalmi* (*tuppura sallmen äng*) 1620-luvulla. Nimiin sisältyy vanha sukunimi *Tuppurainen*, jota esiintyi jo ensimmäisen verokirjan aikana 1548 Leppävirralla, 1664 neljästä isännästä yksi oli Tuppurainen. – SP

Alanen, Timo 2004a: 63; Pirinen, Kauko 1982: 768, 777; KA:VA 8644: 111 v.

Turengi → *Turenki*

Turenki kylä, taajama ja rautatieasema Janakkalassa Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Turengi*. *Laure af Turinge* 1374, *Nicles Thorvngis* 1384; *Turenga boor* ja *Turenga by* 1435, *Jurffua Thuringe* 1440. – Mainitaan Mäskälän pitäjän kylänä jo 1374. On pidetty mahdollisena, että nimeen sisältyisi thüringeniläistä merkitsevää lisänimi *Thuring*, *Turing*, *During* yms. (Saxén 1905, Nissilä 1954, Räisänen 2003). – Toisaalta Saulo Kepsu (1995) on arvellut nimen voivan perustua järvennimeen. Jo Heikki Ojansuu (1920) piti mahdollisena, että nimeen sisältyisi *tura* tai *turo* 'kalanpyydys: havusta tms. rakennettu kutupaikka, -mätäs' ja johdin *-nki*; vrt. *Turajärvi* Eurassa. Mahdollinen nimen antanut järvi olisi silloin nykyinen Ahilampi. Kalanpyydystä olisi voitu sijoittaa myös kylän läpi virtaavaan Myllyjoaan. – SP

FMU 1: 353, 391, 3: 93 ja 207; Kepsu, Saulo 1995: 98; Kerkkonen, Veikko 1976: 220–221; Nissilä,

Viljo 1954: 280–281, 1962: 149 ja 1980: 138; Ojansuu, Heikki 1920: 227–228; Räisänen, Alpo

2003: 136; Saxén, Ralf 1905: 151; SSA s.v. turo.

Turholm → *Tullisaari*

Turjanlinna Ilmari Kiannon vuonna 1912 valmistunut kirjailijakoti Suomussalmella Kainuussa. – Talo paloi talvisodan aikaan joulukuussa 1939. Se rakennettiin uudelleen 1943–49, mutta paloi jo heinäkuussa 1949. Nimen kirjailija oli antanut talolleen itse. Sana *turja* merkitsee 'tietäjää, noitaa'. – AR

Kansi, Raija-Liisa 1986.

Turjanselkä Yli-Kitkan järvenselkä Posiolla Lapissa ja siihen liittyvät niemi, *Turjanniemi* ja vaara, *Turjanvaara*. – Nimi on vaikea selittää mytologisen taustansa vuoksi. *Turja*-nimiä on Suomessa muutamia muitakin. Etelä-Pohjanmaalla on useita *Turja*-nimisiä vanhoja taloja ja Lapualla *Turjankyläkin*. Utajärvellä on *Turjankangas* kangasalueen nimenä. Varkaudessa on *Turjanvirta*. Savukoskella on monilakisen vaara-alueen nimenä *Turjalaisenvaarat*, ja Kittilässä *Turjansaari*. Nimet ovat suomalaisten antamia, mutta nimenantoperusteissa lienee vaihtelua siltä pohjalta, että sanoilla *turja* ja *turjalainen* on ollut useita merkityksiä. Ne ovat voineet merkitä yleensä saamelaista mutta erityisesti 'tietäjää, noitaa, velhoa'. Toisaalta *turja* on voinut merkitä myös 'pohjoista' ilmansuuntana. Pohjoista Jäämerta on sanottu *Turjanmereksi*, joskaan nimitys ei liene kovin vanha. Revontulia on mm. Etelä-Pohjanmaalla kutsuttu *turjiksi* tai *turjantuliksi*. Maantieteellisesti *Turja* on tarkoittanut koko Kuolan niemimaata tai erityisesti sen rannikkoa Kantalahdesta itään. – Posion *Turja*-nimien tausta on varmaankin varsin konkreettinen, ja vahvimmin lienee ehdolla *turja*-sanan merkitys 'tietäjä, noita, velho'. Ehkä Turjan-niemessä asusti 1600-luvulla lapinnoita, jolta suomalaisetkin kävivät kysymässä apua vaikeuksiinsa. Tiedämme 1600-luvun tuomiokirjoista, miten Lijokivarren talonpojat pitivät tapanaan käydä hakemassa Kemin Lapin tietäjiltä karjaonnea, saalisonnea pyyntiinsä ja apua sairauksiinsa. – JV

Vahtola, Jouko 2006: 398; Viikuna, Kustaa 1978.

Turkansaari ulkomuseo Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla, aiemmin Oulujoen kuntaa. – Sijaitsee Oulujoen Turkansaaressa, joka on kuulunut joen pohjoisrannalla olevalle Turkan talolle (*Hindrich Mårtensson Turka* 1670). Saari oli 1500- ja 1600-luvulle asti merkittävä kauppapaikka. Ehkä saarella on aikanaan harjoitettu turkiskauppaa tai turkisten käsittelyä. Toinen mahdollisuus on, että talonnimeen sisältyy varhaisen isännän nimi *Turkka*, joka voisi olla kansanomaisen muunnos jostain skandinaavisesta *T(h)or*-alkuisesta miehennimestä. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Turkka; SSA s.v. turkki.

Turkia kylä Haminassa Kymenlaaksossa, aiempaa Vehkalahtea. *U turkia* (henkilönimi) 1554; kylä: *Twrchiala* 1574, *Turke Jarui* 1580, *Turkia* 1586, *Turkisby* 1592. – Kylännimi perustuu vastaavaan talonnimeen. Saulo Kepsu on otaksunut siihen sisältyvän sukunimen *Turkia* ~ *Turkiainen*, joka olisi tullut Vehkalahdelle mahdollisesti Jääskestä. Ragnar Rosén on aiemmin olettanut Turkioiden olleen Lappeelta tulleita kaskiviljelijöitä. – SP

Kepsu, Saulo 1968: 27; Rosén, Ragnar 1936: 110.

Turku kaupunki Varsinais-Suomessa, maan vanhin kaupunki ja Ruotsin-vallan ajan hallintokaupunki, ruotsiksi → *Åbo*. *Somen Turus* 1543. – Nimi *Turku* on varmaankin peräisin jo kaupungin syntyajoilta 1200-luvulta, vaikka vanhin kirjallinen merkintä siitä on vasta vuodelta 1543 Mikael Agricolan ABC-kirjassa, jonka ilmoitetaan olevan "tulkittu [painettu] Somen Turus". Nimi on varmasti ollut suomenkielisen käytössä, mutta ruotsiksi kirjoitetuissa virallisissa asiakirjoissa käytetään vain ruotsinkielistä nimeä *Åbo*. Daniel Jusleniuksen sanakirjassa 1745 *Turcu* mainitaan *Åbon* suomalaisena vastineena sekä toria merkitsevänä sanana. Seuraavalla vuo-

sisadalla kaupungin nimi näkyy suomenkielisissä julkaisuissa, esim. 1820 perustetun Turun Viikko-Sanomat -lehden nimessä. Agricolan aapisen painopaikkana mainittu *Suomen Turku* (Suomen maakunnassa sijaitseva Turku) on nykysuomalaisillekin tuttu joulurauhan julistamisen yhteydessä. Nimi kertoo kaupungin syntyneen ikivanhalle kauppapaikalle, maanteiden yhtymäkohtaan, johon muodostui tori eli *turku*. Sana *turku* kertoo yhteyksistä itään. Se on lainattu muinaisvenäjän kauppapaikkaa merkitsevästä sanasta *turgu*, joka lienee kulkeutunut Suomeen novgorodilaisten kauppa- miesten mukana. – RLP

E.A.E. 1900: 73; Juslenius, Daniel 1745: 395; Kalima, Jalo 1952: 174–175; Mikael Agricolan teokset 1: 024.

Turtola

1. kylä Pellossa Lapissa. → *Pellon* pitäjääkin kutsuttiin aiemmin *Turtolaksi* tämän kylän mukaan. *Turtula* 1539.

2. kaupunginosa Tampereella Pirkanmaalla Messukylän kirkon eteläpuolella, alkuaan Pirkkalan pitäjän kylä. Kylän nimi palautuu vanhaan kantatalon nimeen *Turtola* ~ *Turtonen* (*Turtola hem:t* 1693) tai lisänimeen *Turto* ~ *Turtonen* (*Morten Turdo* 1541).

Nimiin sisältyy miehennimi *Turto*, joka on kansanomaisen muunnos skandinaavisesta lainanimestä *Tord*. Lapin *Turtola* voisi olla myös siirrynnäinen Pirkanmaalta. – SP

Vahtola, Jouko 1980: 212; KA: MHA A 1A7; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 560–562.

Turtolan kunta sai nimensä 1867 samannimisen kappeliseurakunnan mukaan, mutta kunnan hallintokeskukseksi ja suurimmaksi asutuskeskukseksi muodostui Pello. Turtolan kunta nimettiin Pelloksi 1949; ote tiekartasta on vuodelta 1932.

Turunmaa ruotsiksi *Åboland*. Nimellä *Turunmaa* on vanhaan luonnehdittu sitä Suomen lounaista aluetta, joka nykyisin tunnetaan nimellä → *Varsinais-Suomi*. Toisinaan siihen on luettu myös vanhan Turun linnaläänin osana ollut Satakunta: ”Oikean Suomen taikka Turunmaan [maakunta], jonne myös kuuluu Porin Lääni taikka Satakunta” (Maamiehen Ystävä 1844). Elias Lönnrot (1880) kääntää *Turunmaan* sanoilla ”egentliga Finland”, siis ’Varsinais-Suomi’. Sittemmin nimeä on käytetty vain epävirallisesti ja harvemmin, mutta se on perinteisesti ollut käytössä esim. Turun seudun yritysten nimissä. Ison Tietosanakirjan mukaan (1938) *Turunmaa* on ”Varsinais-Suomesta epävirallisesti käytetty nimitys”. Myöhemmin nimityksellä on ruotsinkielisen *Åboland*-nimen vaikutuksesta tarkoitettu vain Turun saariston ruotsinkielisiä kuntia: ”Parainen on Åbolandin eli Turunmaan keskus” (Otavan Suuri Ensyklopedia 1981). Ritva Liisa Pitkänen on käyttänyt nimeä *Turunmaan saaristo* tarkoittamassa saaristo-

aluetta Iniöstä (luoteessa) Särkisaloon (kaakossa). Nykyisin *Turunmaa* (samoin kuin sen ruotsinkielinen vastine *Åboland*) on Varsinais-Suomen seutukunnan virallinen nimitys; siihen kuuluvat Paraisten, Nauvon, Korppoon, Houtskarın, Iniön, Kemiön, Dragsfjärdin ja Västanfjärdin kunnat. Ruotsinkieliset lukevat myös Särkisalon pienen ruotsinkielisen vähemistön *Åbolandin* alueeseen. – Nimen *Åboland*, joka perustuu vanhaan maakunnan nimeen *Turunmaa*, loi 1910-luvulla monipuolinen filologi, kirjailija ja ”suuruotsalainen” Hugo Ekhammar Varsinais-Suomen ruotsinkielisten saaristopitäjien yhteiseksi nimeksi ja se yleistyi nopeasti ruotsinkielisten keskuudessa. Peimarin ja Gullkronan selät jakavat *Åbolandin* kahteen osaan, joita on tapana kutsua nimillä *Väståboland* ja *Öståboland*. – PS

Iso Tietosanakirja s.v. Turunmaa; Lönnrot, Elias 1880 s.v. Turunmaa; Maamiehen Ystävä 17.8.1844;

Otavan Suuri Ensyklopedia s.v. Varsinais-Suomi; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 11, 27; Uppslagsverket Finland 3 (1973) s.v. Åboland.

Tutby → Tuusula

Tutjuniemi niemi ja kylä, kansanomaisesti myös *Tutju*, Pyhäselän ja Oriveden välissä Liperissä Pohjois-Karjalassa. *Tutjuniemi* 1799. Myös Lieksassa Pielisjärven Sipolansaarella on *Tutjuniemi* ja sen lähellä *Tutju*-niminen saari. – Nimet pohjautuvat luultavasti sekä karjalan kielessä että suomessa esiintyvään deskriptiiviverbiin *tutjua* ’huojua, keinua, notkua’. Suurten vesistöjen rannoilla ainakin puut huojuvat. – AR

Suomen karttakirja 1799: 113.

Tuukkala kaupunginosa ja kylä Mikkelissä Etelä-Savossa. *Tuukkala* 1666. – Myös Ristiinassa ja Hirvensalmella (*Tuukkala* 1666) on Tuukkalan kylät; Ristiinassa rinnakkaisnimenä *Tuukkalan* kylä. Kaikissa tapauksissa taustalla on sukunimi *Tuukkanen*, joka seudulla mainitaan jo ensimmäisestä maakirjasta 1541 alkaen. Mikkelin Tuukkalan rautakautisen kalminston käyttö on ajoitettu 1100–1300-luvuille. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tuukkanen; Westerholm, Martti 1926: 100; KA:VA 8652: 59, 88.

Tuulispää sal *Pieggäuivááh*, varhemmin *Piegg(ä)uáiváš*, pari tunturilakea käsittävä vaara Inarin kirkonkylän eteläpuolella Inarissa Lapissa. Sen eteläpuolella on *Tuulijärvi*, sal *Pieggäjávri*. *Bieggä-áivash* n. 1840. – Suomenkieliset nimet ovat käännöksiä inarinsaamesta. Nimen alkuosa sisältää sanan *pieggä* ’tuuli’ ja se viittaa tuulenjumalaan *Bieggolmai* (n. 1840), jota tällä vaaralla sanotaan palvotun uhrein. Myös Itä-Inarin Vät-särin alueella on *Tuulipää*, sal *Pieggäuivi*, ja sekün on voinut saada nimensä mainitusta tuulenjumalasta. Jälkiosissa *pää* tarkoittaa pyöreämuotoista vaaranhuippua samoin kuin sen inarinsaamelainen vastine *uáivi*, jonka diminutiivimuoto on *uáiváš*, monikossa *uáivááh*. – SA

NA: T. I. Itkosen poiminnat.

Tuulos kunta Kanta-Hämeessä. *twlox* 1431 (pitäjä), *Tuläs* 1433 (pitäjä). – *Tuuloksen* seurakunta itsenäistyi 1882. Se oli Hauhoon kuuluvana kappeliseurakuntana ainakin jo 1540, mutta siellä on ollut kirkko jo aiemmin. – *Tuulos* ei ole ollut kylänimi, mutta Y. S. Koskimies olettaa, että se on ollut Juttilaa ja muita kylännimiä vanhempi tienoen asutusta tarkoittava nimi. Nimi lienee tullut asutusnimeksi vesistönimestä, sillä kirkon lähellä on kaksi lampea, joilla on kummallakin nimi *Tuuloslammi*. Tarvittaessa täsmennetään sanomalla *Ylinen Tuuloslammi* ja *Alinen Tuuloslammi*. Alkujaan ne ovat kai olleet yhtä lampea. Lammet ovat matalia, ja ne ovat voineet saada nimensä kalastuksesta. Nimeen sisältyy ehkä sana **tuulos*, ’tuulastaminen’. Seudun vanhin asutus on syntynyt lampien kautta kulkevan vesireitin varteen. – SBS

Koskimies, Y. S. 1985: 382–387.

Tuunaansaari saari Punkaharjulla Etelä-Savossa, Punkaharjun harjujonon pohjoisin saari. *Tunaijan sari, tunaijan sari* 1562, *Twnaian saari* 1620-luvulla. – 1620-luvulla saarella asui vain Tuunaisia ja jo 1562 *Olli tunainen*. Saari on todennäköisesti nimetty Tuunaisten suvun mukaan. Saaren ja Laukansaaren välissä on *Tuunaansalmi*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 211; Alanen, Timo 2006: 38–39, 55.

Tuupovaara entinen kunta Pohjois-Karjalassa, vuodesta 2005 osa Joensuuta; itsenäistyi → *Kovero*-nimisenä Ilomantsin seurakunnasta 1896 ja kunnasta 1909, nykyinen nimi vuodesta 1913 alkaen. – Nimi tulee Konnunniemen kylässä olevan vaaran nimestä *Tuupovaara* (*Tubonwahra* 1691). Kirkko ja kunnan keskus ovat mainitulla vaaralla. Vaaran nimi puolestaan johtuu karjalaisesta sukunimestä *Tuupainen*. Konnunniemen kylässä elelevät 1614 *Emelia Dubanen* ja *Rigo Dubainen* sekä 1631 *Waska* ja *Levoska Duban*. – AR

AKH I: 354, 506; Suomen matkailuopas s.v. Tuupovaara; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Tuuri kylä Töysässä Etelä-Pohjanmaalla. *Tuuri* 1839. – Etelä-Pohjanmaalla on niin paljon vanhoja *Tuuri*-nimisiä taloja, että niistä nuorimpien nimet – kuten Töysän *Tuuri* – lienevät paikasta toiseen siirtyneitä. Tuurin sanotaan olevan Töysän kylän vanhin talo vuodelta 1601, jolloin sinne muutti Ylistarosta Maria Tuuri. Hän rakensi koskemattomaan korpeen uudistalon, joka on nykyiseltä nimeltään *Koski-Tuuri*. Vanhimpiin *Tuuri*-nimiin sisältyy ilmeisesti ruotsalaisen miehennimen *Thore, Thure* kansanomaisen muunnos *Tuuri*. – SP

Klemetti, Heikki 1932: 64; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tuuri.

Tuusjärvi

1. järvi ja kylä Heinolassa Päijät-Hämeessä. *Tvszierffvi* 1544, *Tusierui* 1546, *Tusierui* 1557.

2. järvi Juvan ja Rantasalmen rajalla Etelä-Savossa. Laaja kylä ja mäki järven itärannalla *Tuusmäki*. *Twsmäki fierdungh* (neljännes) 1543, *Twsmäki fferdung* 1541, *Twsmäki fierdungh* 1543, *Tws Järfuen pää* 1620-luvulla.

3. järvi Mäntyharjun pohjoisosassa Etelä-Savossa. *Tuusjärvi* 1798. Järven pohjoispuolen hiekkarantainen niemi on *Tuusniemi* ja eteläpäässä on kyläkunta ja kannas nimeltään *Tuus Taipale*.

4. järvi ja kylä → *Tuusniemellä* Pohjois-Savossa. *Tuusjärvi* 1799. Savon *Tuus*-nimet ovat alkuaan vesistönimiä. Nimiin sisältyy ehkä saamen 'tyhjää, turhaa, mitätöntä' merkitsevä sana, pohjoissaamen *dušši*, inarinsaamen *tušše*. Nimeämisen perusteena voisi olla heikko, huono kalavesi. Länsisuomalaiset *Tuus*-nimet lienevät eri alkuperää. – AR

Alanen, Timo 2004: 136; ILWb s.v. tušše; Sammallahti, Pekka 1989 s.v. duš ši; Suomen karttakirja 1799: 62, 112; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Tuusniemi kunta Pohjois-Savossa; perustettu Kuopion kappeliksi 1781, itsenäistyi seurakunnaksi 1855. *Tws Neemij skogh* (metsä) 1620-luvulla. Kunnan keskus on Juojärven Tuusniemessä, jonka kupeessa oleva pitkä ja kapea lahti on *Tuuslahti*. Peninkulman päässä näistä on kolmisen kilometriä pitkä → *Tuusjärvi*. – Nimi pohjautuu niemennimeen *Tuusniemi*, joka omaksuttiin ensin viralliseksi (*Tuusniemi* 1692) ja on vieläkin kirkonkylän virallinen nimi. – AR

Alanen, Timo 2004: 48; HisKi.

Tuusula kunta, entinen kylä Uudellamaalla, ruotsiksi *Tusby*. Pitäjän syntymävuotena pidetään oman seurakunnan perustamisvuotta 1643. *Thusby* 1443, *Tusby* 1540, *Tusula* 1553. – Nimi sisältäneen joko ruotsalaisen henkilönimen *Thure, Tord* tai germaanisperäisen henkilönimen *Dose*. – KM

Granlund 1956: 30; Hausen, Greta 1924: 820; Pitkänen, Ritva-Liisa 1989: 330; Suutari, Toni 2001: 159–160.

Tvärminne kyläkunta, eläintieteellinen asema ja luonnonsuojelualue Hangossa Uudellamaalla, aiemmin Tammisaaren mlk:aa. *Tuarminneby* 1545, *Tuermine* 1547, *Tuarmijnneby* 1549. – Nimen jälkiosa on vanha ruotsin sana *minne*, nykyruotsin *myning* 'juoksevan veden, salmen tai lahden suu'. Alkuosa on muinaisruotsin adjektiivivi *thvær* tai *thvar*, nykyruotsin *tvär* 'jyrkkä' tai 'poikki-'. Tutkijat, varsinkin Kurt Zilliacus, ovat yrittäneet paikantaa "jyrkän suun", josta kylä on saanut nimensä. Topografisen kartan korkeuskäyrän avulla hän on tullut siihen tulokseen, että alkuperäistä "suuta" on etsittävä *Byviken*-nimisen lahden rannasta, jonka yläpuolella on *Tvärminneträsket* (*träsk* 'järvi') ja missä nykyään pieni puro juoksee kohti lahtea. Siellä entisajan purjehdusväylä teki jyrkän mutkan. Ruotsin laivastolle 1723 piirretystä kartasta käy ilmi, että sen läheisyydessä sijaitsivat Tvärminnen vanha satama, luotsitaloja, laivaston ankkuripaikka ja kaivo. – MB

Huldén 2001: 202; Zilliacus, Kurt 1989: 27, 154; Zilliacus, Kurt 1994: 80–81.

Vuoden 1791 merikartassa Tvärminne on kuvattu satamapaikkana; nimi on kirjoitettu muodossa *Tvärmynde*.

Tykkimäki huvipuisto Kouvolassa Kymenlaaksossa. – Alueella on myös tanssipaviljonki ja moottorirata sekä teollisuustoimintaa. Nimi kertoo alueella harjoitetusta sotilas-koulutuksesta tai liittyy Kustaan sodan aikaiseen ns. Utin taisteluun (26.6.1789), jossa suomalais-ruotsalaiset joukot ryhmittäytyivät aluksi Tykkimäen kohdalle. Lähellä Käyrälammilla on *Patterinniemi*, mikä nimi sekini viittaa tykistön toimintaan. – SP

www.mil.fi/maavoimat/joukot/utjr/historia.dsp [13.6.2005].

Tykö → *Teijo*

Tynkä kylä Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla. *Dynge by* 1547, *Dyghio* 1552, *Dyngå* 1557. – Nimen alkuun 1500-luvun lähteissä merkitty *D* kummututtaa, mutta nimeen sisältyneen silti sana *tynkä, tynki* 'katkenneen tai kuluneen esineen tyviosa'. Paikannimissä se ilmaisee jostain syystä "katkennutta" aluetta, esim. *Tynkäsuu* Hirvensalmella on se osa suota, jota ei ole raivattu pelloksi. Tyngän kylän kohdalla Kalajokeen yhtyy kaakosta Vääräjoki, josta on käytetty myös nimeä *Tynkäjoki*. Vääräjoki laskee mereen kahta reittiä: Yli-Tyngän yläpuolella Typön lähellä Vääräjoesta eroaa mereen laskeva Siiponjoki, ja osa vedestä virtaa Vääräjokea Kalajokeen. Ilmeisesti juuri Siiponjoen ja Kalajoen välinen osa Vääräjokea on se "tynkä", josta Tynkäjoki ja sen mukaan kyläkin on saanut nimensä. – AR

Virrankoski, Pentti 1988: 75; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vääräjoen eteläinen haara laskee Siiponjokea mereen, pohjoinen haara yhtyy Kalajokeen Tyngällä.

Typpö kyläkunta Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla, aiempaa Rautiota. – Tassila ja Liuskila yhdistettiin Typpö-nimiseksi taloksi 1663. Nimen juuret ovat kuitenkin kauempana, sillä Kokkolan käräjillä mainitaan jo 1650 *Mårten Tijppä*. Viljo Nissilä on yhdistänyt nimen vanhaan saksalaiseen miehenimeen *Tybbe*. Mahdollinen olisi myös skandinaavisen miehennimen *Styrbiorn* kansankielinen muoto, josta keskiajan ruotsissa on tunnettu asu *Stybbe*. Talon ja sen nimen iän huomioon ottaen nimeen sisältyy todennäköisesti maastosana. Liperissä sana *typpö* tunnetaan sanan *typäs* synonyyminä; lähinnä Päijänteen ympäristössä *typäs* merkitsee mäentöyrästä; pientä niittyä ja kasvavaa heinämätystä, Etelä-Pohjanmaalla *typpäle* on nurmiheinää kasvava niitty, Koskenpäässä *typpäpaikka* mätäsmäinen kasvusto esim. pellolla. – SP

Kiviniemi, Eero 1990: 72, 75; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Typpö; Nissilä, Viljo 1980: 181; SMSA s.v. typpö, typpäle, typpäpaikka, typäs.

Tyrisevä

1. kylä Akaassa Pirkanmaalla, entisen Sääksmäen alueella. Esiintyy myös asussa *Tyrsävä*. *anders andersson töriso* 1508, *Tijriseuldh* 1539. – Kylän vanha tontti on sijainnut pienen puron länsipuolella.

2. kylä Vammalassa Pirkanmaalla, entisen Suoniemen alueella. *Tyriseuæ* 1562.

Kylät ovat saaneet nimensä sijainnistaan *Tyrisevä*-nimisten virtapaikkojen lähellä. Ero Kiviniemi on pitänyt maamme monia *Tyrisevä*-nimiä rautakaudella syntyneinä; niitä on selvästi tiheimmin muinaisen Hollolan kihlakunnan alueella. Niillä on kuvattu vedestä kuuluvaa ääntä, vesi on ikään kuin ”tyrissyt”. *Tyrisevä*-nimiä varioiden ovat syntyneet nuoremmat, sisällöltään rinnasteiset → *Toriseva*-nimet. – SP

Alanen, Timo 2003: 42; Kiviniemi, Eero 1971: 65–77, 270–275.

Tyrjä kylä Parikkalassa Etelä-Karjalassa, usein myös *Tyrjänkylä*. *Tyrjo* 1584, *Tyrje kapp* 1589, *Tyrjä by* 1614. Kylän kaakkoisosassa, nykyisin osaksi Venäjän puolella, on *Tyrjänjärvi*, ja kylän etelälaudalla on laaja metsäalue *Tyrjänkangas*. – Nimen *Tyrjä* tausta ei ole selvillä, mutta nimi lienee varsin vanha, sillä Tyrjä mainitaan kylänä jo vuonna 1500 Vatjan viidenneksen verokirjassa: (*na*) *Tjure*. 1500-luvun loppupuolella Tyrjästä ja parista muusta kylästä muodostettiin Tyrjän ortodoksinen kappeliseurakunta, joka kuului Kurkijoen kirkkopitäjään. – LL

Juvonen, Jaana 1996: 41; Ronimus, J.V. 1906–1909: 18; Suomenmaa 6: 86; NA: 1500-luvun ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Tyrnävä kunta Tyrnävänjoen (*Törnåfue Jocki* 1653) varressa Pohjois-Pohjanmaalla. Limingan kappeliksi 1655, itsenäistyi 1889. *Törnåue* 1581, *Tyrnåuä* 1592, *Tyrnewä* 1594, *Törnåwä* 1611, *Törnåwä by* 1635. Nimen ensi tavussa on vaihtelua y ~ ö, sillä nykyisinkin Tyrnävällä on *Törnävänkangas*. – Tyrnä- ja Törnå-nimet ovat harvinaisia. Entisellä Kuusamon alueella valtakunnanrajan takana on *Törnävälampi* sekä Suomussalmen, Kuusamon ja Taivalkosken kulmauksessa useita *Tyrnä*-nimiä, jotka sisältävät seudun murteesta tavatun sanan *tyrnä* ’syväne, rotko’. Tämä sopii myös *Tyrnävä*-nimen kantasanaiksi. Nimi kuvaa Tyrnävänjoen kulkua kapeassa ja jyrkkärinteisessä jokilaaksossa. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 246–247; Vahtola, Jouko 1991: 95, 114; KA:TUOKKO, MH 121 2D 4/3.

Tyrvis → Tyrvää

Tyrväntö entinen kunta, vuodesta 1971 osa Hattulaa Kanta-Hämeessä. *Turfwenesokn* 1449, *Tyrfwenda* 1470. – Tyrväntö-nimen rinnalla esiintyy asiakirjoissa keskiajalta lähtien aina 1700-luvun lopulle *Kulsiala*. *Kulsiala* ei kuitenkaan ollut vain Tyrvännön seurakunnan rinnakkaisnimi, vaan sillä tarkoitettiin myös hallintopitäjää, joka pinta-alaltaan oli seurakuntaa paljon laajempi. Nimi *Tyrväntö* muistuttaa entisen satakuntalaisen pitäjän, nykyisen Vammalan kaupunginosan nimeä *Tyrvää*. Yhteistä on sekin, että kummankin nimen rinnalla on ollut käytössä *Tyrväntä*. Asutushistoriallinen yhteys Tyrvään ja Tyrvännön välillä on todennäköinen. On esitetty (→ *Tyrvää*), että *Tyrvää*-nimen oletettu lähtömuoto on ollut **Tyrvääjä*. Nimi olisi viitannut Liekoveden ja Kokemäenjoen väliseen koskeen. Myös Tyrvännön Lepaalla olevassa Lepaanvirrassa on ennen ollut koski. Lepaa on ollut Tyrvännön keskus; siellä on sijainnut pitäjän keskiaikainen kirkko. Näyttäisi siltä, että samoin kuin Tyrväällä myös Tyrvännössä *Tyrvä*- on liittynyt aluksi koskeen, ja ympärillä oleva alue on saanut nimensä koskesta. Johdoksena *Tyrväntö*, *Tyrväntä* on saman-

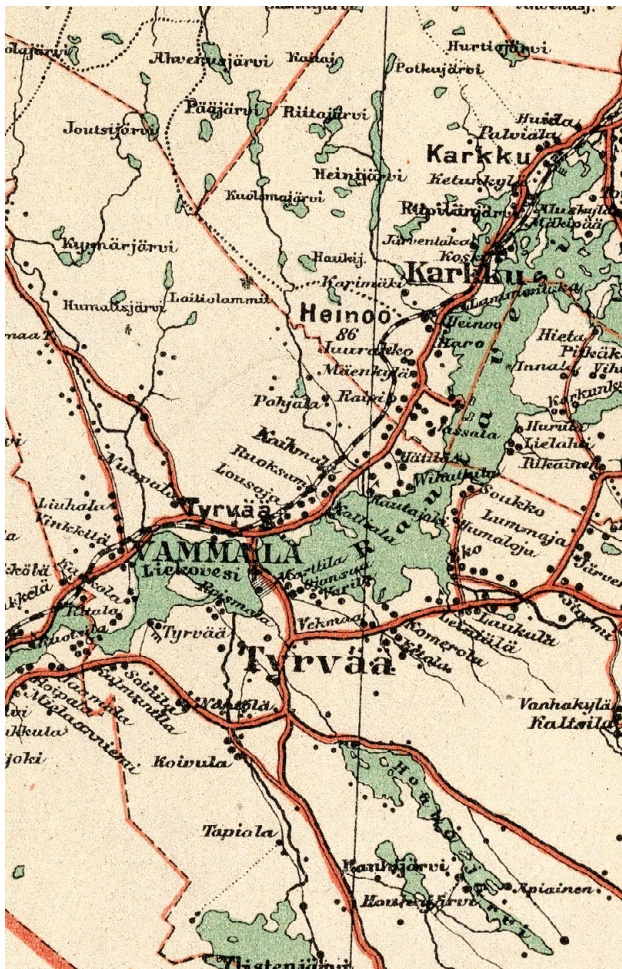

Tyrvännön kunta liitettiin vuonna 1971 Hattulaan, mutta myöhemmin Vanajaveden pohjoispuolelle jääviä alueita on liitetty edelleen Valkeakosken. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

lainen kuin *kaivanto*, *kaivanta* (< *kaivaa*). – Sen lisäksi mitä nimen *Tyrvää* alkuperästä on esitetty, on otettava huomioon, että nimi voi perustua myös ääntä jäljittelevään sanaan. Se rinnastuisi tällöin sellaisiin kosken nimiin kuin *Holiseva*, *Jyrisevä*, *Kohiseva* jne. Lönnrotin sanakirja (1880) tuntee sanan *tyrjätä* 'meluta, kolista, jyristä' ja sen johdoksen *tyrjääväinen* (vrt. *Tyrjän koski* Kalevalassa). *Tyrvää*-nimi saattaisi perustua kehitykseen *tyrjäävä* > *tyrvääjä* > *tyrvää*. – MV

FMU 3: 464; FMU 4: 348; Kiviniemi, Eero 1971a; www.tyrvanto.net/jana.htm; www.tyrvanto.net/tyrvantoseura/vaalo/tyva5.htm [26.6.2007]

Tyrvää entinen kunta Pirkanmaalla, vuodesta 1973 osa Vammalan kaupunkia, ruotsiksi *Tyrvis*. *Tyrffwisby* 1466, *Tyruae* 1469, *tyrweya* 1478. – Tyrvään varhaisesta kiinteästä asutuksesta kertovat Liekoveden etelärannalla sijaitsevien Kaukolan ja Tyrväänkylän satoja rautakautisia hautoja käsittävät kalmistot. *Tyrvää* esiintyy vanhoissa asiakirjoissa 1400-luvulta lähtien Liekoveden etelärannalla sijaitsevan kylän nimenä ja 1500-luvulta lähtien myös pitäjännimenä varhemmin esiintyneiden *Ala-Sastamala* ja *Kalliala* -nimien ohella. Tavallisimmat suomenkieliset nimimuodot ovat *Tyrvää* ja *Tyrväjä*, harvemmin *Tyrväntä*, ruotsinkieliset muodot *Tyrväs* ja *Tyrvis*, joista jälkimmäinen on myös Tyrvään nykyinen ruotsinkielinen nimi. Suomenkielisen *Tyrvää*-nimen oletettava lähde-työmuoto on tekijännimijohdos **Tyrvääjä* 'työntäjä, tyrkkääjä, tönäisijä' ja nimen alkuperäinen tarkoite on ollut se koski tai koskijakso, josta laajan vesistöalueen Liekoveteen kokoamat

Kun Vammalan kauppa perustettiin Tyrvään pitäjään 1912, kauppaan kuului vain Rautaveden ja Liekoveden välinen niemi. Vuoden 1920 kartasta näkee, kuinka Tyrvään puolella sijaitseva rautatieasemakin oli nimetty emäpitäjän mukaan. Vuoden 1955 alueliitoksen myötä asema sai nimekseen *Vammala*, ja vuonna 1973 koko Tyrvään kunta liitettiin Vammalaan.

virtaamavedet ovat vyöryneet Kokemäenjokeen. Lukuisien muiden koskien tavoin toimiviin olentoihin rinnastettu **Tyrvääjä(koski)* on nimetty kosken luonteen perusteella (vrt. *Kaataja(koski)* ym.). Satakunnan murteille ominaiseen tapaan nimi **Tyrvääjä* on ensin supistunut muotoon *Tyrväjä* ja tämä sitten edelleen muotoon *Tyrvää*. Alun alkaen koskenimeksi annettu *Tyrvää* omaksuttiin aikaa myöten kosken sijaintipaikkaa ja sen ympäristöä tarkoittavaksi aluenameksi, joka sitten vakiintui kylännimeksi ja siitä edelleen pitäjännimeksi. Nimen siirtyminen uusiin tehtäviin heijastui myös alkuperäisenä kohteena olleen kosken uudelleen nimeämiseen: **Tyrvääjä(koski)* > *Tyrvää* > *Tyrväänkoski* > *Tyrväänkylänkoski* (> *Kylänkoski*). – AH

BFH 1: 366, 369; Hakanen, Aimo 2007; Kiviniemi, Eero 1971: 43; Ojansuu, Heikki 1907: 88; Ojansuu, Heikki 1928: 22.

Tyrynkoski koski Perttelin keskustan tuntumassa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. – Vähävetinen ja kivikkoinen koski virtaa maisemallisesti hienossa, syvässä notkossa. Keväisin, varsinkin jäidenlähdon aikaan, koskessa virtaa runsaasti vettä. Koskessa on ollut aikanaan vesimyllyjä. Nimen alkuosana on sanan *tyty* 'pato' genetiivi lounaismurteiden mukaisessa muodossa *tyryn*. – SP

SKES s.v. *tytyä*; Virtaranta, Pertti 1958: 141.

Tyrämäki noin vuodesta 1610 lähtien asuttuna oleva vaara *Tyrjäjärven* (*Tyre trask* 1563, *Tyreierffui tresk* 1564) pohjoisrannalla Taivalkoskella Pohjois-Pohjanmaalla. Tyrjäjärven länsipäässä on *Tyräsalmen* (*Tyrensallmi* 1696) erottama *Tyrälampi*, josta virtaa *Tyräjoki* Jokijärveen. – *Tyrä*-nimiä on runsaasti savolaismurteiden alueella, useimmat maankohoumaa, järveä, lampea tai joenmutkaa tarkoittavia. Nimien syntymotivina on ollut vertailu anatomiseen tyrään, joka voi olla sekä 'pahka, kohouma' että 'laajentuma, pullistuma, mutka'. Taivalkosken laajan *Tyrä*-ryppään näyttää aiheuttaneen Tyrälampi, joka on oikeastaan joen laajentuma. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 247–251; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun pöimintakokoelmat.

Tytyri kaupunginosa ja kaivos Lohjalla Uudellamaalla. *Tytyri* 1779 (rajapaikka). – Lohjan keskustan lähellä *Tytyri*ssä alettiin louhia kallioperän kalkkikiveä teollisesti 1897. 1950-luvulla toiminta siirtyi louhoksista kaivokseen, jossa kiveä louhitaan jopa yli 350 metrin syvyydessä. *Tytyri* on yksi Suomen suurimmista kalkkikaivoksista. Kaivoksen luolastossa on toiminut vuodesta 1988 myös kaivos museo. – Nimi *Tytyri* on syntynyt niemennimestä. Vanhin *Tytyriin* liittyvä asiakirjanimi (*Tytternemi* 1706) tarkoittaa alueella olevaa Lohjanjärven niemeä. Niemennimeen on voinut sisältyä esim. hämäläinen murrenana *tyttyrä* 'kumpare', sillä niemessä on jyrkkä mäki, tai sana *tytär*. – SBS

www.lohja.fi/default.asp?sivu=8&alasivu=1508&kieli=246 [23.6.2007].

Tyynismaa kulkakunta Rantalán kylässä Korttesjärvellä Etelä-Pohjanmaalla. Myös talo Tyynismaalla, ensimmäinen asuttaja tullut 1791 Korttesjärven Förstin talosta. *Jac Tyynismaa* (*Nyb.*) (= uudisasukas) 1795. Lähellä on *Tyynisjärvi*, pieni kuivatettu heinäjärvi suolla. – Tyynismaa on ollut pitäjän historian kirjoittajan mukaan mahdollisesti kyröläisten tai hämäläisten eräalueena, joten nimi on vanhempi kuin pysyvää asutusta edustava talonnimi. *Tyynismaa*-nimisiä taloja on muutama muukin, kaikki Etelä-Pohjanmaalla. Muita *Tyynis*-alkuisia nimiä ovat *Tyynistöt*. Niitä on annettu pelloille Hinnerjoella, Honkilahdella (selitys, että pelto on tyynessä, suojaisassa paikassa metsän keskellä) ja Tl. Lapissa. Luontoonimissä alkuosa *Tyyni*- kertoo yleensä tuulettomuudesta, suojaisesta paikasta. Nimen sisältö on epäselvä, mutta koska on myös *Tyynys*-alkuisia luontopaikkojen ja talojen nimiä, ei voi täysin torjua

niemien liittämistä ristimänimen *Antonius* kansankielisiin muotoihin *Tynis*, *Tynius*, *Tynimys*. – PM

Kojonen, Eero 1966: 329; Laukkonen, Ilmari 1966: 15, 16; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s. v. Tynimäsa.

Tyyrinmäki kyläkunta Suomenjoella Pohjois-Savossa. *Tiurinmäckiby* 1666. – Sijaitsee Rautalammin kirkolta kaakkoon, ja nimi liittyneekin Rautalammin kirkonkylän pohjoispuoleisen *Tyyrinvirran* (*Tyrinvirda* 1571) nimeen. Virran lähellä on *Tyyrinvuori* ja hieman kauempana mäki nimeltä *Tyyrinmäki*. Tyyrinvirran nimi liittyy varhaisiin eräomistuksiin: vanhan Rautalammin suurpitäjän Vaajasalmen kylän itäosa, joka rajautuu nykyiseen Suomenjokeen, on kuulunut aikoinaan Jämsän miesten erämaihin. Vuonna 1552 mainitaan Kauhkialan Lemetti Tuurenpojalla (isäntänä 1550–1581) ”Isivesi” (*Iisvesi*) -niminen miehenosa, joka 1550-luvulla joutui Hauhon Broddnäsin Jöns Skytten läänitysomaisuudeksi; Skyttellä oli siellä *Tyyrinvirta*-niminen rälsstitila, joka on saanut nimensä sijainnistaan Koskeloveden rannalla lähellä Tyyrinvirtaa. Nimen alkuosan *Tyyri* on kansankielinen muunnos skandinaavisesta miehennimestä *Thure*. – SP

Jalkanen, K. J. 1900: XXXIV; Korhonen, Ilkka 1979: 82; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tuure; Poppius, Liisa 1954: 490; Saloheimo, Veijo 1985: 154–155; KA:VA 8652: 334.

Tyysteri kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla, ruotsiksi *Tjusterby*. *Tjusterby* 1408, *Thiwstaby* 1413, *Tiusterbyn* 1436? – Tyysteri on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisestä *Tjusterby*-nimestä. Nimen loppuosan *by* merkitsee ’kylää’. Alkuosan taustalla lienee henkilönimitys **tjust(e)*, jolla on tarkoitettu smoolantilaisesta Tjustin kihlakunnasta kotoisin olevaa henkilöä. Porvoossa *Tyysteri* hyväksyttiin viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi 1970-luvun lopussa, mutta mukaelman ohella suomen kielessä käytetään edelleen *Tjusterby*-nimeä. Myös Pernajassa ja Siuntiossa on *Tjusterby*-nimiset kylät. Siuntiossa nimen suomenkielinen vastine on *Tyyskylä*. Pernajassa on käytössä vain ruotsinkielinen nimi. – TS

Granlund, Åke 1956: 261; Hausen, Greta 1920: 68; Huldén, Lars 2001: 323; Selén, Göran 1996: 292.

Tyysterniemi Lappeenrannan kaupunginosa samannimisellä Saimaan niemellä Etelä-Karjalassa. *Dyysterniemi* (Lappeen pitäjän kylä) 1744, *Dyysterniemi* 1901 (niemi). – Tyysterniemi kuului aiemmin Lappeen Mustolan kylään. 1600- ja 1700-luvun taitteessa Mustolan yhtä tilaa asui Lappeen nimimies, Lappeenrannan vouti Carl Dyster. Hänestä sekä tila että niemi saivat nimen *Tyysterniemi*. Sukunimi *Dyster* on ruotsalaisperäinen, alkuäänne ilmeisesti nimenkantajan liikanimi, sillä ruotsin sanan *dyster* merkitys on ’synkkä’. – LL

Lehikoinen, Laila 1982: 55; Reuter, O. M. 1901: 696; Toivanen, Pekka 1979: 303; HisKi.

Tähtelä kylä Inkoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Täkter*. *Techtaby*, *Tächtaby*, *Tächteby* 1527, *Tæcctha* 1540, *Tectar* 1545, *Tecther* 1552. – Kylä on aikoinaan irronnut suuresta naapurikylästä Ingarskilasta; ensin on otettu vain uutta viljelysmaata, sitten on perustettu asutus, josta on kehittynyt uusi kylä. Nimi *Täkter* tulee vanhasta ruotsin sanasta *täkt* ’viljelyyn otettu tilus, uudisviljelmä, raivio’. Nykyisessä nimessä *Täkter* on säilynyt vanhoissa kirjoitusasuissa näkyvä alkuosan monikkomuotoisuus. Kun rantarata Helsingin ja Karjaan välille vedettiin 1903, sai uusi seisake suomalaisen nimen *Tähtelä*. Siinä alkuosa on mukaelmaa ja lopussa on suomalainen asutusnimijohdin *-lä*. – GHK

Brenner, Alf 1936: 584; Harling-Kranck, Gunilla 1990: 151–155; Hausen, Greta 1920: 240–241; Huldén, Lars 2001: 243.

Tähtelä tutkimuslaitos Sodankylässä Lapissa. – Suomalainen Tiedeakatemia perusti geofysiikan observatorion vuonna 1912 eli vuotta ennen kuin maantie Sodankylästä Ivaloon

valmistui. Se oli jo vuosina 1882–1883 geofysikaalisen tutkimusryhmän tukikohtana. Nykyisin tutkimuslaitos kuuluu Oulun yliopistoon. Nimi perustuu siihen, että Sodankylässä havainnointi keskittyi alkuvaiheissa tähtien tarkkailuun. – SP

Mäkinen, Vesa 1980: 159.

Tähtiniemi niemi Heinolassa Päijät-Hämeessä. – Ruotsalaisen järveen etelästä työntyvä niemi on tunnettu suuresta sillastaan (*Tähtiniemen silta*) ja suosittu autoilijoiden taukopaikka. Nimi esiintyy jo Heinolan pitäjän kartassa n. vuonna 1750. Niemi on ollut sijainniltaan keskeinen jo silloin, kun liikettiin pääasiassa vesitse. Suomen vesistöissä on *Tähtiniemiä* runsaasti. Ilmeisesti ne ovat olleet paikkoja, joissa oli jokin merkki eli *tähti* (puuhun veistetty pilkka, merkki tai rasti) ohjaamassa kulkijaa vesillä oikeaan suuntaan tai laskettaessa verkkoa tai nuottaa apajaan. Heinolan Tähtiniemessä olleen tähden tehtävänä lienee ollut opastaa kohti Jyrängön virtaa. – Parikkalassa on *Tähtiniemi*-niminen kylä, jonka nimi perustuu Simpelejärven samannimiseen leveään niemeen. – SP

SKES s.v. tähti; SSA s.v. tähti; NA.

Täkter → **Tähtelä**

Täktom kylä Hangossa Uudellamaalla, aiemmin Bromarvia. Nimestä on vanha ruotsin kielen sana *täkt* ’viljelyyn otettu tilus, uudisviljelmä, raivio’, jonka lopussa on vanha taivutuspäätte *-om*. – GHK

Granlund, Åke 1956: 344; Harling-Kranck, Gunilla 1990: 151–155; Hausen, Greta 1920: 94–95; Huldén, Lars 2001: 197.

Töjby kylä Närpiössä Pohjanmaalla, vuoteen 1973 Korsnäsiä. *Töbij* 1546, *Töby* 1552, *Tööby* 1553, *Töiby* 1801. – Nimen alusosa on henkilönimi, ehkä puhuttelumuoto tavallisesta nimestä *Tyrgils*, *Törgils*. Jälkiosa on → *by* ’kylä’. – PS

Ahlbäck, Olav 1980: 76–77; Huldén, Lars 2001: 373; Thors, Carl-Eric 1979: 24.

Tölby kylä Mustasaarella Pohjanmaalla. *Tölby* 1543, *Töölby* 1571; paikallismurteen muoto on *töölbyyin*. – Kylä sijaitsee pienen joen rannalla, josta käytetään yläjuoksulla naapurikunnassa Laihiella nimeä *Tyllijoki*. *Tölby*- ja *Tyllijoki*-nimien yhteen liittämisen on kuitenkin ongelmallista, koska joen nimen alkuperäinen muoto on *töölbyyin*. Jos nimet kuitenkin kuuluvat yhteen, on vaikea päätellä, kumpi olisi alkuperäinen. Sirkka Paikkalan mukaan henkilönimi *Tylli* liittyy germaaniseen *Diet*-nimipesyeseen, mutta tässä tapauksessa mahdollinen on myös linnunnimitys *tylli*. Ruotsinkielisen nimen *Töl*- voi olla puhuttelumuoto tavallisesta miehennimestä *Tyrgils*, *Törgils*. *Tölby*-nimi on mainittu myös pohdittaessa Helsingin kaupunginosan nimen → *Töölö* alkuperää. Pohdinnassa on kuitenkin päästy vain siihen, että nimelementillä *töl* ”näyttäisi [--] olevan jotain tekemistä vesistöön tai vesiperäisen maan kanssa”. Nimen jälkiosa on → *by* ’kylä’. – PS

Granlund, Åke 1956: 95–97; Granlund, Åke 1970: 28; Huldén, Lars 2001: 383; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1987, s.v. Tylli.

Töllinmäki kirjailijakoti Hämeenkyrössä Pirkanmaalla. – Töllinmäki on F. E. Sillanpään kirjallisen uran lähtöpaikka, jossa hän kirjoitti mm. esikoiteoksensa *Elämä ja aurinko* (1916). Vuonna 1925 Sillanpää julkaisi *Töllinmäki*-nimisen novellikokoelman. Töllinmäki avattiin yleisölle 1978. Kirjailijakodin nimi perustuu kulmakunnan nimeen. Heinijärven itäpuoleisella mäkisellä peltoalueella oli aikanaan mäkitupalaisen mökkejä, *töllejä*. *Töllinmäkiä* on myös muissa Pirkanmaan lähikunnissa sekä muutamia Etelä-Savon lounaiskolkalla ja Etelä-Karjalan luoteisosissa. – SP

Tölvänniemi kulmakunta Lapinlahdella Pohjois-Savossa Onkiveden eteläpäässä. *Töllwän Nieemij* 1620-luvulla. Lähellä

on myös *Tölvän* kylä. – Herännäisjohtaja Paavo Ruotsalainen syntyi Tölvänniemen Tuomalassa 1777. Edellä mainitussa asiakirja-asussa näkyy ilmeisesti *Tölvä*-nimen savolainen murremuoto *Tölvövä*. Nimen alkuosaan sisältyvä sana *tölvä* voi olla samaa kantaa kuin *tölpä*, *tölpänne*, *tölpäs*. Raimo Kajanne on päättänyt siihen, että *tölpäs* on tarkoittanut saareksi jäävää niemekettä tai sinne johtavaa kapeaa kannasta. Selitys sopisi myös Lapinlahden Tölvänniemeeseen. Paikannimissä *tölpäs* on voinut merkitä ainakin 'rinnettä, kumpua'; *Tölpä*-, *Tölpän*-alkuisia nimiä on annettu vedestä kohoaville paikoille. – SP

Alanen, Timo 2004a: 99; Kajanne, Raimo 1975: 149–150; SKES s.v. *tölpä*.

Töölö → *Töölo*

Tönnö asuinalue ja vanha kylä Orimattilassa Päijät-Hämeessä. *Tynne* 1543, *Tönne* 1571, *Tönnö* 1697. – Kylässä on Porvoonjoessa neljä metriä korkea putousmainen *Tönnönkoski*. Kylä lienee saanut nimensä sijaintipaikkansa mukaan, se on sijainnut joen töyräänä olevalla mäellä. Hämäläismurteissa tunnetaan sana *tönnäs* (genet. *tönnään*) merkityksissä 'mäen töyräs; kumpu; jyrkähkö mäki; mäen päällystä'. Nimi on voinut kehittyä seuraavasti: *Tönnäänkoski* > *Tönnänkoski* > *Tönnönkoski*, josta kylän nimeksi on lyhentynyt *Tönnö*. – Toinen mahdollisuus on se, että nimi perustuu talonnimeen. Siihen voi sisältyä keskiaikaisen isännän nimi *Tynne* ~ *Tönne*, *Antonius*-nimen kansanomainen muoto. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Tyni, Tynniliä; HisKi; KA:VA 3679: 83; NA; SMSA.

Törnävä kartano ja kaupunginosa Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla. – Vuonna 1904 Östermyran kartano siirtyi hovioikeudenasessori Konstantin Törnuddin omistukseen. Hän muutti → *Östermyra*-nimen sukunsa syntymäpaikkakunnan → *Tyrnävän* vanhan nimen mukaan *Törnäväksi*. – SP

Alanen, Aulis J. 1970: 320–321; www.syi.fi/gardens/suomi/ostermyra.html, [28.4.2005].

Törölä kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta. *Töröle* 1558, *Töröby* 1571. – Nimi voidaan selittää usealla tavalla. Sen lähtökohtana voi olla sukunimi *Törö*, josta on tietoja Lappeen seudulta jo 1500-luvulta, esim. *töröi And*s 1554, *Thörö*, *Jacob* 1699, *Mats Törö* 1744. Sukunimi on voinut kehittyä nimenkantajan ulkomuotoon viittaavasta liikanimestä, esim. sellaisesta kuin *törösuu* tai *töröhuuli*. Kylän nimen ja ehkä sukunimenkin taustalla voi toisaalta olla paikannimi, esim. mäen nimi; mm. läheltä Lappeenrantaa Luumäeltä on tallennettu nimi *Törövuori*. Saulo Kepsu puolestaan on yhdistänyt (1990) Etelä-Karjalassa tavattavat *Törö*-paikannimet virtaavaa vettä merkitsevään maastosaanaan *törö*. – LL

Kepsu, Saulo 1990: 203–204; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Törö; Nissilä, Viljo 1975: 143–144; SHL 7; HisKi; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Tövsala → *Taivassalo*

Töysä kunta Etelä-Pohjanmaalla. *Toijsaiärfwjbij* 1620 (kylä). – *Töysäjärven* kylä syntyi 1500-luvulla, ennen vuotta 1568. Se sijaitsi silloisen Lapuan pitäjän kaakkoisosassa ja käsitti nykyistä *Töysän* kuntaa laajemman alueen. Kylä oli saanut nimensä alueen länsiosassa olleesta järvestä nimeltä *Töysäjärvi*, jonka rannalla vanhin asutus lienee ollut. Toinen asutuksen keskittymä syntyi kymmenisen kilometriä idemmäs, Ponnenjärven rannoille. *Töysäjärvi* oli osa Kuortaneen kappeliseurakuntaa, joka perustettiin 1645. Kylää sanottiin myös lyhyesti *Töysäksi*, ja sen läntisempää osaa alettiin sanoa *Ala-Töysäksi* ja itäisempää *Yli-Töysäksi*. 1798 *Ala-Töysä*, joka sijaitsi hyvin lähellä Alavutta, liitettiin Alavuden kappeliseurakuntaan. Nimi *Ala-Töysä* jäi pois käytöstä, kun rinnakkaisnimi *Ranta-Töysä* yleisty. Järvenkin nimenä on nykyisin *Ranta-Töysän järvi*, ei enää *Töysäjärvi*. *Ranta-Töysä* kuuluu nykyisinkin Alavuteen. Muusta osasta *Töysäjärven* kylää muodostettiin

1798 *Töysän* kappeliseurakunta, joka kuului samana vuonna itsenäistyneen Kuortaneen seurakunnan alaisuuteen. *Töysän* kunta aloitti toimintansa 1865. Seurakunta itsenäistyi 1926. – Ponnenjärvestä lähtee *Töysän* kirkonkylän kohdalla *Töysänjoki*, vanhemmalta nimeltään *Ponnenjoki*. – *Töysäjärven* nimen alkuosa voi tulla henkilönnimestä *Teussa*, joka on nimen *Teodor* puhuttelumuoto, tai 'kumpua' tms. merkitsevästä sanasta (vrt. *töyssi*). – SBS

Kojonen, Eero 1989: 35, 48; Laukkonen, Ilmari 1989: 25; Vilkkuna, Kustaa 1988, s.v. Teodor; KA 4933: 24.

Töytäri kyläkunta Haminassa Kymenlaaksossa, aiempaa Vehkalahta. *Stöder* 1739, *Töytärin säteri* 1872. – Suomenkielinen nimi on mukaelma aiemmasta ruotsinkielisestä nimestä *Stöders*, joka perustuu vastaavanlaisuuteen talonnimeen. Lars Huldénin (2001) mukaan siihen sisältyy lisänimi *Stöder* (myös muodossa *Stygdher*), joka oli seudulla käytössä 1600-luvulla (*Henrich Michelson Stöder* 1624, *Hindrich Stöder* 1682); mahdollista on, että kyseinen lisänimi on alkuaan talonnimi sekini. 1600-luvulla *Stöders* on korvannut kylännimenä aieman nimen *Stensböle* tai *Stenböle*. – SP

Granlund, Åke 1956: 295; Huldén, Lars 2001: 442; Kepsu, Saulo 1968: 28; Uusi Suometar 22.1.1872; HisKi.

Töölö kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, alkuaan kylä Helsingin pitäjässä, ruotsiksi *Tölo*. *Thola* ja *Toel* 1476, *Töloby* 1543, *Töloom* 1545, *Tölleby* 1546, *Tölo* 1547; *Töölössä* 1857. – Ruotsinkielinen nimi *Tölo* on vakiintunut 1700-lopulla. Suomenkielinen asu tuli käyttöön 1800-luvun puolimaissa. Nimipari virallistettiin kaupunginosan nimeksi 1909. Kylä on saanut nimen sijainnistaan *Töölönlahden* – *Tölovikenin* rannalla (*Töhle Wijken* 1696, *Töhlo wijken* 1723; *Töölönlahden* 1857; eteläinen pohjukka *Tölon-pohjasta* 1863). *Töölönlahdesta* ja siihen liittyneestä *Glovikenistä* (→ *Kluuvi*) on käytetty yhteisesti myös nimeä *Gölviken* (< ruotsin *göl* 'syväne'; *Giöle wiken* 1640-luvulla, *Giöl wik* 1739). – Nimeä on pohdittu paljon ja

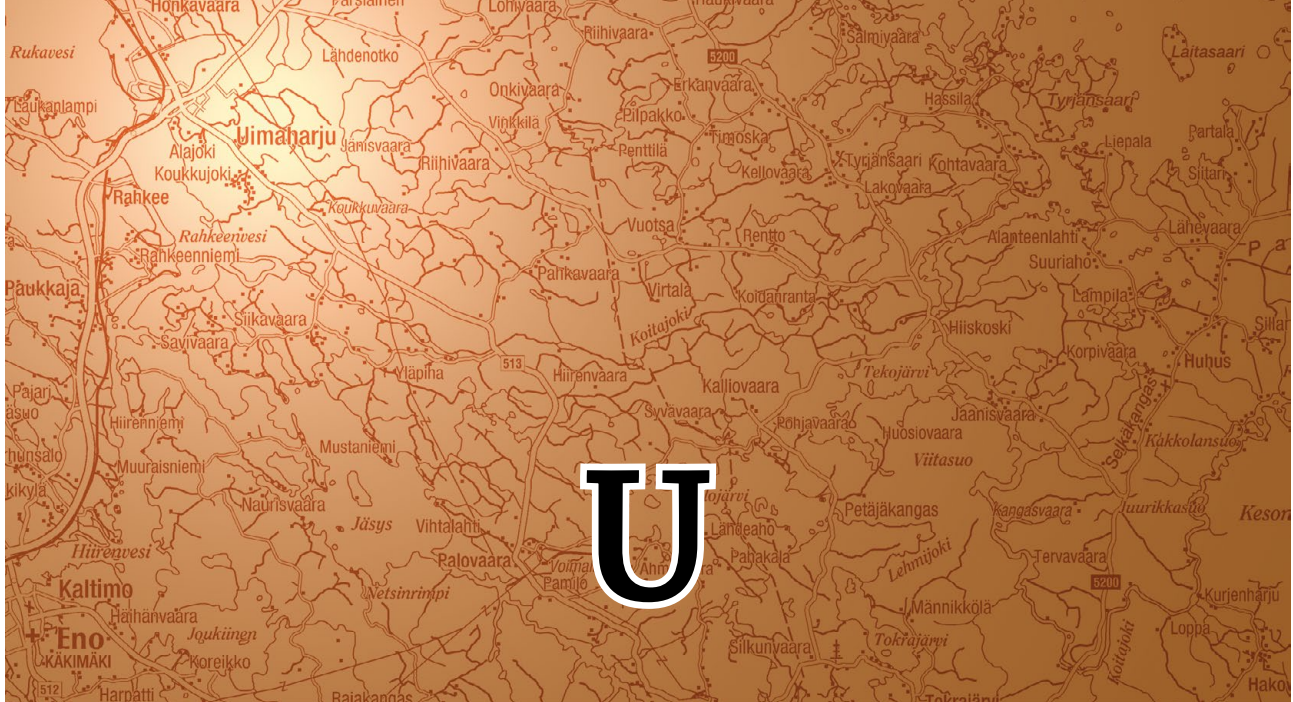
Töölönjärvi (Tölo tråsk) on kuvattu maanjakokartassa, johon on piirretty päälle 1860-luvulla rakennetun rautatien alue. *Töölönjärven* läpi rakennettu rata on nykyisen Pasilan alaratapihan länsireunassa, itään haarautuva rata-alue johtaa kohti konepaja-aluetta ja Sörnäistä.

alkuperäiseksi kieleksi on arveltu niin suomea kuin ruotsia. Sitä on yhdistetty esim. pariin Pohjanmaan ja Ahvenanmaan ruotsinkieliseen *Töl*-alkuiseen paikannimeen, jossa *töl* olisi merkinnyt vetistä maata, suota ja soista lampea (Solstrand 1912). Marja-Liisa Tuomen (1987) mukaan asiakirja-asujen loppuosa *o* voisi viitata Töölöjärvestä Töölönlahden pohjois-perukkaan virranneen joen nimeen **Tölä* ”Suojoki”, vaihtoehtoisesti ”Pyörrejoki” ruotsin sanasta *töla* ’pyöriä’. Vuoden 1776 karttaselityksen (*Kjerr ifrån Myhrs äng till Tölo botten*) mukaan suo on ulottunut nykyisen Eläintarhan urheilukentän paikkeilta Töölön pohjaan. – Suomalaiselityksissä Heikki Ojansuu (1920) on otaksunut lahden nimen olleen alkuaan **Työlöilaksi* ’vaikeakulkuinen lahti’ (*työläs* ’isotonen, vaivaloinen, tukala’). Saulo Kepsu (2005) on puolestaan pitänyt

kantanimenä nykyisen Pasilan ratapihan alle jääneen järven nimeä *Tölo Träsk* (*Töhlö träsk* 1759), joka on ruotsalainen asu vaikeaselkoisesta **Työ-* ~ **Työl-* ~ **Töyl-* tai jonkin muun alkuisesta suomenkielisestä nimestä. Hän on perustellut järvennimen ensisijaisuutta sillä, että järvestä on laskenut puro (*Thölo bäckens utlopp* 1769) myös Vantaanjokeen. Lisäksi Viikin latokartanolla on ollut kaski *Tölo Swed* (1559), jonka sijainti ei ole tiedossa. – Tyydyttävää selitystä nimelle ei ole toistaiseksi esitetty. – SP

Charta 1776; Granlund, Åke 1956: 95; Granlund, Åke 1981: 28; Hausen, Greta 1920: 206; Helsingin Uutiset 14.12.1863; Huldén, Lars 2001: 300; Kepsu, Saulo 2005: 176–177; Ojansuu, Heikki 1920: 228–229; Pehkonen, Marja – Tuomi, Marja-Liisa – Pakarinen, Riitta 1987: 9–10, 17; Pipping, Hugo 1918: 116; Saarikivi, Janne 2003; Solstrand, Väinö 1912: 167; Suometar 26.6.1857 ja 31.7.1857; Tuomi, Marja-Liisa 1987b: 49, 50, 52.

Uccjuuhâ → Utsjoki

udd sekä ruotsin → *näs* että *udde* on sanakirjoissa yleensä selitetty sanalla *niemi*, vaikka appellatiivien välinen ero on olennainen. Ero heijastuu myös paikannimissä. Nimiaines *udd* näyttää yleisesti tarkoittaneen veteen pistäviä niemiä. *Udd*-nimiset nimet eivät ole niin suuria kuin *näs*-nimiset, mutta toisaalta eivät niin kapeita ja teräviä kuin *skata*-nimiset. Yleinen *Näs(e)udden* kuvaa kahden maastokohteen suhdetta: nimet tarkoittavat yleensä pienempää niemeä, joka pistää esiin suuremmasta *näs*-nimisestä niemestä → *näs*. Niimiä, joissa on loppuosana *-udd* tai *-udden*, on yhteensä yli 5 000 ja niitä tavataan koko kielialueella. Yleisesti tunnettuja ovat *Hangö udd* ja *Porkala udd*. Suurin osa nimistä tarkoittaa paljon pienempiä niemiä, esim. nimet *Björkudden* ja *Långudden* ovat tavallisia. Yleensä nimet ovat määrällisessä muodossa, ääntämys vaihtelee hieman. Ahvenanmaalla esiintyy *-udda*-nimiä, mm. ainoa tähän yhteyteen kuuluva kylän nimi, Jomalan *Hammarudda*. Ruotsinkielisen Pohjanmaan pohjoisosissa on *-udd*-nimiä, jotka tarkoittavat pelloille ja suomaille pistäviä metsäniemekkeitä. – PS

FSO-lex s.v. udd(e), -udde; Ziliacus, Kurt 1989: 110–111.

Uiherla kylä Orivedellä Pirkanmaalla, aiempaa Eräjärveä. Sijaitsee Längelmäveden ja Eräjärven välisellä kannaksella; kannaksen poikki virtaa *Uiherlanjoki*. *Uiheriala* 1540, *Vihriälä* 1542, *Vihriälä* 1544, *Viherälä* 1552. Vuodesta 1561 nimi on kirjoitettu yleensä *U*-alkuisena. – Asumukseen viittaa myös Kangasalan laamannin käräjien 1466 lautamiehen nimi: *Mikil Viharinen*. Vanhat asiakirja-asut antavat mahdollisuuden tulkita nimen olleen *Viherlä*, *Vihriälä* tai *Viharila*. Viimeksi mainitussa tapauksessa siihen voisi sisältyä muinaissuomalainen miehennimi **Vihari*. Saulo Kepsu on tuonut esiin mahdollisuuden, että kylän nimi perustuisi *Uiherlanjoessa* olleen kosken nimeen **Vihari*, joka olisi saanut nimensä vihaisuudestaan. – SP

Forsman, A.V. 1894: 162; KA: Suvanto/ Kangasala s. 880–881; Kepsu, Saulo, kirjallisesti 2007.

Uimaharju teollisuustaaajama ja harju Enossa Pohjois-Karjalassa. *Uimaharju Ström* 1700-luvulla. Pielisjoki katkaisee Uimaharjun *Uimasalmen* kohdalla. – Perimätiedon mukaan Uimaharjua pitkin on kulkenut tie Ilomantsin Koitereelta Joensuuhun ja hevoset on uitettu Uimasalmen kohdalta Pielisjoen yli. – AR

Airaksinen, Irja 1975: 125.

Uittamo kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1939 Kaarinan kylä. *Laurens aff Vitama* 1378, *Peder Vithama*

1437, *Mattis Wittema* 1473, *Vijthamoi* 1540, *Vijttamoij* 1550, *Wijttamoi* 1558. – Uittamo sijaitsee mantereen ja Hirvensalon saaren välisen Pitkäsalmen rannalla. Aulis Oja otaksuu Uittamon olevan Kaarinan rantakylästä vanhin. Se on ollut olemassa viimeistään 1200-luvun lopulla. Kylän nimi pohjautuu luonnonpaikan, todennäköisesti koko Pitkäsalmen tai kylän kohdalla olevan salmen osan vanhaan nimeen. Turun seuduilla on joitakin *Uittamo*-nimiä, runsaasti niitä on Tampereen ympäristössä. Nimetyt paikat ovat vesiä, usein juuri salmia, ja Nimiarkiston kokoelmissa kerrotaan karjaa, varsinkin hevosia, uitetun veden yli laidunmaille. Turun Uittamon voi todeta olevan tyyppillinen uittamopaikka, josta karjaa on voitu uittaa Hirvensalon laidunmaille. – RLP

Oja, Aulis 1946: 40–41, 45; REA 164, 360, 514.

Uittovuori rantakallio, kalliomaalaus Laukaassa Keski-Suomessa. *Kaivando Vuori* 1776–1805. – Nimi on todennäköisesti peräisin 1800-luvulta ja liittyy tukinuittoon Rautalammin reitillä. Vuoren edustalla avattiin Kynsivettä pitkin pohjoisesta hinattujen tukkilautojen puomit, ja tukit uitettiin Kaivantoa pitkin Leivonvedelle ja siitä edelleen. *Kaivanto*, jonka mukaan vuori on aiemmin nimetty, on Paanalansaaren ja läntisen mantereen välinen lyhyt uoma. Kapeaa luonnonuomaa, jolla mahdollisesti aiemmin ollutta nimeä ei tunneta, on kaivamalla syvennetty läpikulun helpottamiseksi matalankin veden aikaan. Nimitarinan mukaan venäläiset syvensivät uoman isonvihan aikaan 1713–1721. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 310, 311; Berndtson, Nils 1965: 472; Kivikäs, Pekka 2005: 75.

Ujaistenkylä kylä Ilmajoella Etelä-Pohjanmaalla, myös *Ujainen*. Ujainen on ollut alkuun torppa, kirkonkirjoissa talona mainittu vasta alkaen 1822. Käsitetty kulmakunnaksi vielä 1900-luvun alkupuoliskolla. – Tapa taivuttaa nimeä *Ujaisten* ja *Ujaississa* muistuttaa ikivanhaa asutusnimitystä kuten *Askainen*: *Askaisissa*, mutta torppa ei voi olla vanhempi kuin 1700-luvulta, joten itse nimi voi olla sitä vanhempi. Nimi on lähes ainutkertainen, sen lisäksi vain Alastarolta on tieto *Ujas*-nimisestä pellostä ja 1766 merkintä maanjakopöytäkirjassa *Pieti Uia*. – Jos nimelle etsitään selitystä suomen sanoista, joudutaan keskelle kuvailevien sanojen vaihtelevaa moninaisuutta. Kyseessä voi olla jokin sana, jonka kantana on *ui-* (verbi *uida*, *ujua*) tai *uja-*, josta on paljon johdoksia, mm. *ujahtaa* 'venähtää', *ujua*, *ujama*, *ujamo*, *ujanne* 'notko, uurre', *ujakka*, *ujo* 'navakka tuuli', *ujakasti* 'nopeasti, sujuvasti'. Näiden sanojen yhdistämisen nimeen *Ujainen* tekee ongelmal-

liseksi se, että sanat tunnetaan itämurteista ja nimi *Ujainen* Etelä-Pohjanmaalta alueelta, mistä ei tiedetä erityistä savolaisvaikutusta. Nimi jää varmaa selitystä vaille. – PM

Suomenmaa 7 (1925): 100; SSA s.v. uida, ujea, ujuttaa; SMSA.

Ukko

1. myös *Ukonsaari*, harvoin *Ukonkivi*, sal *Äijih*, myös *Äijih-suálui*, harvoin *Äijihkedgi*, saP *Ádjásuolu*, kalliosaari Inarijärven *Ukonselällä* (Sal *Äijihjorņa*) Inarin kirkonkylän edustalla Lapissa. *Aijeg*, *Ukko* 1820-luvulla.

2. sal *Äijih*, saari ja siinä oleva kukkula *Ukonjärven*, sal *Äijihjävri*, ja Inarijärven yhtymäkohdassa. *Aijeg*, *Aijegjavre* eli *Ukonjärvi* 1820-luvulla.

Nimet pohjautuvat inarinsaamen sanaan *äijih*, jonka merkitys on 'ukko, äijä', erityisesti mytologisen pääjumalan nimenä. Kummassakin saarella on tehty uhritoimituksia, jälkimmäisessä tiettävästi vielä 1900-luvulla. Kolmas Inarijärven saari, johon liittyy Ukon palvontaa, on *Ukonsaari*, sal *Äijih-suálui*, Kaamassaaren pohjoispuolella; sen vieressä on erillinen seitakivi, sal *Äijihkedgi*. – SA

Fellman, Jacob 2 (1906): 84.

Ukkohalla talviurheilukeskus Hyrynsalmella Kainuussa, Pieinen Tuomivaaran rinteessä. – Nimi *Ukkohalla* on muodostettu toisaalla Hyrynsalmella olevan kuulun → *Hallan* talon ja sen kuuluisan isännän Hallan Ukon eli J. A. Heikkisen (1863–1938) mukaan. – AR

Turpeinen, Oiva 1988: 698.

Ukkola kylä, entinen rautatieasema Enossa Pohjois-Karjalassa. – Kylä on kasvanut sahan myötä, joka perustettiin sinne 1926. Kylännimi perustuu samanasuiseen kantatalon nimeen. Siihen voi sisältyä sukunimi *Ukkonen*, jota on seudulla tavattu lähinnä 1600-luvulla, esim. *lars Uckoin* 1674 Ilomantissa. – SP

KA:TUOKKO/Käkisalmi.

Ukko-Pekan silta silta Naantalissa Varsinais-Suomessa. – Mantereelta Rauman karin yli Luonnonmaalle kulkeva kaksiosainen ja -aukkoinen teräsbetonisilta on 211 metriä pitkä. Sen vihki käyttöön 1934 tasavallan presidentti Pehr Evind Svinhufvud. Nimi johtuu hänen kansanomaisesta lempinimestään *Ukko-Pekka*. – SP

Ukselmapää Saariselän tunturiston toiseksi korkein huippu Sodankylässä Lapissa. – Nimen alkuosa on varmasti saamelaisperäinen, vaikka aivan epäselväksi jääkin mikä sen saamelainen sanatausta on. Loppuosa → *pää* esiintyy Pohjois-Lapissa maankohoumien nimissä, ja on käänöslainaa saamen sanasta → *oaiivi* 'pää; pyöreähkö tunturi'; vrt. myös → *-oiva*. – AA

Ukuranperä kyläkunta Lumijoella Pohjois-Pohjanmaalla. – Kyläkunta on saanut nimensä vanhasta *Ukuran* talosta. Nimi perustuu maastosanaan *ukura* 'notkelma, uramainen laakso, jonka pohjalla voi olla puro tai kosteikko'. *Ukura*-luontoniemiä on useita Pohjois-Pohjanmaalla. Niiden päälevikkialue on kuitenkin Lounais-Suomessa, missä on myös sanan *ukura* tärkein esiintymäalue. – JV

Vahtola, Jouko 1994: 47.

Ulasoori kaupunginosa, maaton saari Porissa Satakunnassa Kokemäenjoen varrella. Ruotsiksi *Ulasöre*. *Ulasoor* öö 1564, *Ulasöre* 1757. Ulasoori on ollut Kokemäenjoen suistoasari. Ulasoori kuului Ulvilalle, kunnes kuningas Eerik XIV:n privilegiokirjassa 10.12.1564 viidesosa saaresta annettiin Porin asukkaille karjalaitumeksi ja muuksi aluelisäksi. Saarella on 1700-luvulla ollut *Porin torppa*, jota viljeltiin pormestarin lukuun → *Pormestarinluoto*. Ulasooriin perustettiin 1899 *Ulasoorin tiilitehdas*, josta paikkakunnalla käytettiin nimeä

Kuvaa ei esitetä kirjan sähköisessä versiossa tekijänoikeussyistä.

Pehr Evind Svinhufvud (1861–1944) oli vuosina 1931–1937 Suomen tasavallan presidentti. Häntä kutsuttiin lempinimellä "Ukko-Pekka".

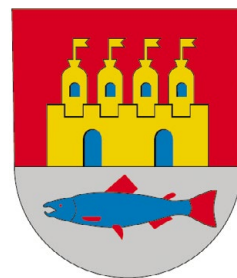
Klimppilä. Asutus syntyi tiilitehtaan ympärille. – Nimi *Ulasoori* on äännekuvaelmana lainautunut ruotsinkielisestä nimestä. Nimen alkuosana saattaa olla henkilönnimi *Ulver* tai *Olaf*, joka on myös nimessä → *Ulvila*, ruots. *Ulvby*, ja loppuosa *ouri* on muokaus ruotsin 'karia' tarkoittavasta sanasta *ör* → *Oura*. – RM

Miikkulainen, Raija 1996: 134–135; Ruth, J. W. 1958: 274, 290–292; Thors, Carl-Eric 1959: 95; MHA A84 8/4; NA: Porin paikannimikokoelma.

Ulasöre → *Ulasoori*

Ule träsk → *Oulujärvi*

Uleåborg → *Oulun* kaupungin ruotsinkielinen nimi. *Vlaborgh* 1607. – Ruotsin → *borg* 'linna' liittyy siihen, että Oulujoen suulla on ollut jo ennen kaupungin perustamista (1605) kolmeen eri kertaan rakennettu linnoitus: novgorodilaisten 1375 rakentama puinen varustus, sitten Pietari Baggen 1590 rakentama niin ikään puinen varustus ja viimein 1600-luvun alussa kaupungin perustamisen yhteydessä Linnansaarelle rakennettu linna. – AR

Muisto Oulujoen suulla sijainneesta linnasta näkyy Oulun ruotsinkielisessä nimessä *Uleåborg* sekä kaupungin vaakunassa.

Luukko, Armas 1954: 762–766; Paulaharju, Ahti 1968: 29, 48–, 98–; Vahtola, Jouko 1991: 212.

Uljua järvi Piippolassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Uliu Jerui* 1653. Järvestä laskee *Uljuanoja* (*Ullian Åja* 1667) Kestilän ja Pulkilan alueella olevan *Uljuan tekojärven* kautta Siikajokeen. – Muita *Ulju*-nimiä ei Suomessa ole. Nimeen saattaisi sisältyä henkilönnimi *Uljas*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 204; KA: MH 121 / 2D 4/3, TUOKKO.

Ulkokalla saari Kalajoen edustalla Pohjois-Pohjanmaalla. *Ulkokalla* 1789. Ulkokalla sijaitsee ulompana merellä kuin →

Maakalla eli → *Kalla*. Saarella on toiminut majakka vuodesta 1872 lähtien. – AR

Suomen karttakirja 1799: 138.

Ulkokarvo niemi ja satama Hailuodon Ojakylänlahdessa Pohjois-Pohjanmaalla. Niemessä oleva Petsamon laituri toimi vuosina 1929–1968 autolauttasatamana. – Niemi on ollut aiemmin saarena. Nimen loppuosana on sana *karvo* 'pitkä vedenalainen harjanne, karikko', joka tunnetaan Perämeren rannikolla ja on siellä myös monissa paikannimissä. – AR

Ulkokrunni saari Perämerellä Iin edustalla Pohjois-Pohjanmaalla. *Ulkokrunni* 1798. – Ulompana merellä kuin → *Maakrunni*. Nimien jälkiosana on lainasana *krunni* 'kari, matalikko' (vrt. → *grund*). – AR

Nissilä, Viljo 1957: 52; Suomen karttakirja 1799: 129.

Ullanlinna kaupunginosana Helsingin eteläisessä kantakaupungissa Uudellamaalla, ruotsiksi *Ulrikasborg*. – Nimen taustalla on kuningatar Ulrika Eleonoran (1688–1741) mukaan nimetty, nykyiselle Tähtitorninmäelle rakennettu linnoitus, joka kuului Suomenlinnan rakennuttajan Augustin Ehrensvärdin vuoden 1747 linnoitussuunnitelmaan. Linnoituksen ympäristöä alettiin kutsua 1770-luvulla nimellä *Ulricasborgs Trakten* "Ulriikaporin seutu". Mäkialue sai nimen *Ulrikasborgsbergen*, suomeksi *Ulrikasborg'in* *wuorten* 1863, *Ullaporinvuoret* 1866, josta tuli 1880-luvulla *Ulrikaporinvuoret*; nimipari *Ulriikaporinvuori* – *Ulrikasborgbärgen* vahvistettiin 1909. Ennen linnoituksen rakentamista mäen nimenä oli ollut – mikäli Henrik Forsiuksen väitöskirjan maininta tarkoitti tätä mäkeä, eikä nykyistä → *Linnanmäkeä* – *Kasaberget* (*Kasaberget* 1760); *kasa* 'roihi, merkkitulo'. 1928 mäen nimipariksi tuli *Tähtitornin vuori* – *Observatorieberget* Turun palon jälkeen Helsinkiin siirretyn yliopiston tähtitieteenlaitoksen mukaan. Kaupunginosan nimipari *Ullanlinna* – *Ulrikasborg* vahvistettiin 1959. Kotikielen Seura suositti jo 1900 *Ulriikkaporinkadun* vastineeksi nimeä *Ullanlinnankatu*, joka vahvistettiin 1928. – SP

Helsingin Uutiset 14.12.1863; Pehkonen, Marja – Tuomi, Marja-Liisa – Pakarinen, Riitta 1987: 13; Pesonen, Leo A. 1981: 143–144; Tuomi, Marja-Liisa 1987: 52; Kotikielen Seura 29.9.1900.

Tähtitorninmäelle suunnitellun linnoituksen muistona mäistä seutua kutsuttiin nimellä "Ulrikasborgs trakten", Ullanlinnan seutu. Alueen merkittäviä kukkuloita olivat Tähtitorninmäen lisäksi nykyisten Erottajan paloaseman sekä Johanneksen kirkon paikat. Karttaote on vuoden 1838 Helsingin kartasta.

Ullava kunta Keski-Pohjanmaalla. *Vllava* 1629 (kylä). – Asutusnimi *Ullava* mainitaan ensi kertaa 1608 uudisasutuskyllänä, jossa oli yhdeksän taloa. Ullavan saarnahuonekunta perustettiin 1783. Seurakunta itsenäistyi Kälviästä 1912. – Ullavan kylä syntyi nykyisen *Ullavanjoen* varteen. Joki lähtee *Ullavanjärvestä* (*Vllava Träsk* 1747). Järven nimi lienee

kantanimi. Nimi liittyy sanoihin *ulli*, *ullivesi* 'tulvavesi'. Se on voinut olla alkujaan lyhyemmässä muodossa **Ullava* 'tulviva järvi'. – SBS

Nissilä, Viljo 1969: 24–25; Ojansuu, Heikki 1920: 114; Charta Öfver Finland 1747; KA 4964a: 44v; HisKi.

Ulrikasborg → *Ullanlinna*

Ulvila kaupunki Satakunnassa, ruotsiksi *Ulvby*. *Vlsby* 1347; *Ulvila S:n* 1703. – Mainitaan ensi kerran 1311, jolloin piispa Ragvald käski perustaa sinne kirkon. Ulvilan kirkon rakentaminen aloitettiin 1332, ja 1352 Ulvila mainitaan yhtenä Suomen kymmenestä kuninkaanpitäjästä. Asiakirjoissa on ulvilalaisia nimitetty kaupunkilaisiksi jo 1344, täydelliset kaupunkioikeudet ovat vuodelta 1365. Maan noustua Ulvilan kaupunki ei ollut enää rannikolla, ja 1500-luvun puolivälissä sen asukkaat määrättiin siirtymään Helsinkiin. Muutaman vuoden kuluttua ulvilalaiset saivat luvan muuttaa takaisin, mutta kun 1558 perustettiin Porin kaupunki, Ulvila näivetyi. Ulvilasta tuli uudestaan kaupunki 1.1.2000. – Ulvilan on arveltu alkuaan olleen ruotsinkielisten asuttama, mutta asutus suomenkielistyi viimeistään 1400-luvulle tultaessa. On otaksuttu, että alkuperäistä Ulvilan kylää alettiin kaupungin syntymisen jälkeen nimittää kansanomaisesti *Vanhaksikyläksi* (*Gammelby*), vaikka tämä nimi vakiintuikin asiakirjoihin vasta kaupungin häviämisen jälkeen. *Ulvila*-nimistä kylää ei enää ole. – Alkuperäiseen kylännimeen *Ulvby* sisältyy skandinaavinen miehennimi *Ulver* ~ *Ulv* ~ *Ulvi*. Jalmari Jaakkola on esittänyt, että Ulvilan nimessä näkyy sen perustajan, 1300-luvun alkupuolella eläneen Kokemäen kirkkoherran *Stigulfin* (*Stighulver*) nimi. Hän oli ahvenanmaalaista syntyperää. – SP

Jaakkola, Jalmari 1958: 150; Suvanto, Seppo 1973: 187; Thors 1959: 85, 96; HisKi; www.ulvila.fi/14.6.2005.

Ulvinsalo luonnonpuisto Kuhmossa Kainuussa, aivan valtakunnanrajan lähellä. – Nimi näyttää tulleen käyttöön vasta vuoden 1980 tienoilla, mutta puiston alueella on vanhastaan luonnonpaikat *Ulvinvaara*, *-suo* ja *-lammit*. Nimen alkuosaan sisältyy ruotsalaisperäisen miehennimen *Ulf* kansanomainen muoto *Ulvi*. *Ulvi*-nimiä on etupäässä Länsi-Suomessa mutta joitakin myös Itä-Suomessa, Kuhmon nimen lisäksi mm. *Ulvinkangas* Puolangalla ja *Ulvinaho* (*Wiffin aho*) jo 1500-luvun puolivälissä Leppävirran Konnuslahdessa. – AR

Soininen, Arvo M. 1961: 290.

Ulvby → *Ulvila*

Ummeljoki kylä ja taajama Anjalankoskella Kymenlaaksossa, entisen Anjalan alueella. *Vmikoski* 1539, *Vnnela by* 1543, *Vmmele* 1544, *Vmmila* 1546, *Wmmelliockj* 1552, *Wmelio* 1570, *Wmmelioby* 1590. – Matti Punttila (1998) on yhdistänyt joen nimen Ummeljoen rintamaan pohjoisrajana 1552 mainittuun nimeen *Ummilanoja* (*Ummel Oja* 1779; nyk. Sepänoja) ja pitänyt nimeä kansanomaisten taivutusmuotojen (*Ummeljon pualel*, *Ummeljos*, *tuallt Ummeljost*) perusteella alkuaan *-io*-loppuisena. Vanhoista lähteistä nimi esiintyy kuitenkin myös *joki*-loppuisena, jonka taivutusmuodoista *Ummeljoki* > *-joe*- > *-joo*- on voitu päätyä murteelliseen muotoon *Ummeljo*, kuten Eeva Lindén (1942) on esittänytkin; eri asia on, onko kyseessä Sepänoja vai muu Kymijokeen virtaava uoma. Paikkakunnalla nimen on selitetty perustuvan siihen, että Kymijoen kymenlaaksoalueen kilometrin matkalla peräkkäin kolme koskea, ja kun vesi on pysynyt niissä jäätymättä, ovat telkät käyttäneet rannalle muodostuneita umpipohjaisia onkaloita eli "ummeleita" pesimispaikkoinaan. Nimi voisi viitata telkkien pesimiseen ja eräkauteen munien keräilyyn: Korpiselältä on kirjattu telkän pesimispaikkoina *uuttu* ja *ummel*, Heinävedeltä on tavattu *ummel* merkitsemässä jonkinlaista koloa tai onkaloa.

U

Toinen mahdollisuus olisi otaksua kantanimeksi kosken nimi **Umekoski*, jonka mukaan asutusta olisi alettu kutsua **Ummelaksi*. Joki olisi saanut nimen **Ummelanjoki* > *Ummeljoki*. Kosken nimeä voisi selittää mm. Itä-Uudellamaalla ja kaakkoismurteissa tunnetusta sanasta *ume* 'sumu, usva, utu', sillä koskipaikoissa ilma usein usvaantuu. – SP

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 158; Hausen, Greta 1920: 4–5; Lindén, Eeva 1942: 60;

Punttila, Matti 1998: 11; SKES s.v. *ume*, umpi; SMSA s.v. *Ummeljoki*, ummel.

Unaja

1. kylä Raumalla Satakunnassa. *Vnio* 1413, *Vnaija* 1540. – Kylä sijaitsee Unajanjoen alajuoksun varrella, kylän länsipuolella joki laskee mereen, Unajanlahteen. Unajaa on pidetty Rauman kaupunkia edeltävänä ”muinaiskaupunkina”.

2. kyläkunta Sysmässä Päijät-Hämeessä Uurajärven ja Sääksjärven välisellä kannaksella, kansanomaisesti *Unaa*. *Unaja* 1742.

Arvo Meri (1943) on arvellut nimiin sisältyvän muinaissuomalaisen miehennimen, joka olisi samaa kantaa kuin Unto(i). A. V. Forsman (1894) on pitänyt yksilönimeä *Unaja nimen Unipäivä muunnoksena. – SP

BFH I: 305; Forsman, A.V. 1894: 161; Käitänen, Veikko 2003: 160; Meri, Arvo 1943: 173–174.

Unari järvi ja sen rannalla sijaitseva samanniminen kylä Sodankylän länsiosassa Lapissa. *Onalajärfwi*, *Onareierfwi* 1695, *Unari* 1760 (talo), *Unarijärvi* 1796. – Kylä on nimetty järven mukaan, jonka nimi puolestaan on epäilemättä saamelaisperäinen. Sen tarkempi sana- ja asiatausta on hämärä. Virheellinen on ehdotettu selitys, jonka mukaan taustalla olisi pohjoissaamen nimimuotoa *Unnajärvri* ”Pikkujärvi” vastaava nimi; Unari on nimittäin melko suuri järvi, eikä ’pienuus’ siksi sovi sen nimeämisperusteeksi. – AA

Hyvärinen, Heikki J. 1979: liites. 41.

Ungern bastioni Loviisassa Itä-Uudellamaalla, myös *Bastion Ungern*. *Bast Ungern* 1747. – Loviisa perustettiin 1745 raja- ja linnoituskaupungiksi, johon maalinnoitukset, bastionit *Ungern* ja → *Rosen* rakennettiin turvaamaan vanhaa Viipurin tietä. Bastioni Ungern sai nimensä maamarsalkka Mattias Alexander von Ungern-Sternbergin mukaan. – GHK

Nikander, Gabriel 1930; Sirén, Oile 1995.

Unikankare tuomiokirkonmäki Turussa Varsinais-Suomessa. *Unikankarella* 1824. – Paikalle rakennettiin 1200-luvun puolivälissä puukirkko. Kun kaupallinen keskus oli siirtynyt Koroisista etelämmäksi, siirrettiin myös tuomiokirkko 1200-luvun lopussa sieltä Unikankareelle. Perimätiedon mukaan ”Uuden Turun” vanhin asutus oli noussut *Viljasuolle*, jonka keskellä oli Unikankareen kumpu. *Unikankare* on tunnettu mäen nimenä myös Salossa, Maarian Rantämäessä ja Mynämäen Mietoisis- (myös entinen rautatiesaisake) sekä mäen nimenä Turun Hirvensalossa ja pellon entisen torpan nimenä Alastarolla. Somerolla on *Unikankareenmäki*. Mietoisten Unikankareella on perimätiedon mukaan ollut kauppalinna. Unto Salon mukaan Viljasuon ja Unikankareen nimet ovat vanhempia kuin Turun kaupunki. Salo on arvellut, että niin Mietoisten kuin Turunkin Unikankare olisi ollut vieraille kauppiaille varattu yöpymisalue. Muita *Unikankareita* on selitetty mm. talon työväen yöpymispaikkoina, Alastarolla ja Somerolla myös vanhana hautapaikkana. Ritva Liisa Pitkänen on uumoillut Turun *Unikankareen* nimen liittyvän vanhaan rajapaikkaan. Nimen jälkiosaa *kankare* merkitsee tässä ’pientä hiekaista kumpua’. – SP

Pitkänen, Ritva Liisa 2003; Salo, Unto 2003b: 200–205; Turun Wiikko-Sanomien 18.9.1824.

Unikonlinna linnavuori Janakkalan Rehakassa Kanta-Hämeessä. Jo Janakkalan kirkkoherra Johannes Velinius (1670–1680) oli havainnut vuorella suuria kiviä, jotka oli aseteltu ympäriin- sä kuin pienehkössä linnoituksessa. Unikonlinna on todennä-

köisesti ollut pakanuudenaikainen pakolinna. Vuoren rinnakkaisnimiä ovat olleet *Unikonmäki* ja *Pirunlinna*. Sen lähellä on ollut *Unikko*-niminen (*Uniko* 1803) Hakoisten kartanon torppa. A. V. Forsman on pitänyt yksilönimeä **Unikko* muinaissuomalaisen miehennimen *Unipäivä* rinnakkaisuutena. – SP

Kerkkonen, Veikko 1976: 30; Forsman, A.V. 1894: 162.

Uniluoto kaupunginosa, niemi, entinen saari Porissa Satakunnassa. *Uniluoto Holm* 1805. Uniluodon yhdyskunta syntyi, kun Mäntyluodon talvisatamaa rakennettiin 1898–1901: yhdeksän korttelin alue palstoitettiin säännöllisen suorakulmaisiksi tonteiksi. – Meren rannalla Uniluodon erottaa Mäntyluodosta niemen pohjoispuolella sijaitseva hiekkainen niemi *Uniluodonsäikkä* (*säikkä* ’matala, hiekkainen merenpohja, joka on noussut kokonaan tai osittain merestä’), mutta muuten saari, joka vielä noin 1900 oli erillinen kivikari, on maaton kiinni Mäntyluotoon yhtenäiseksi alueeksi. Saaren kaakkoiskulmassa on ollut rysäpaikka *Uniluodonnokka*. Saaren voidaan olettaa saaneen nimensä siitä, että kalastajilla on ollut siellä levähdyspaikka. Yleensä *Uni*-nimiin liittyy kertomuksia lepäämisestä tai äkillisestä nukahtamisesta, joskus paikalle kuolemista tai hautaamisesta. – RM

MHA A85 14/3; www.nba.fi/rky1993/kohde1309.htm [27.6.2007].

Unukka järvi Pohjois-Savossa Leppävirran eteläosassa, osin Varkauden alueella. *Vunnukka* 1557, *Unukka sjö* 1740, *Unnukan vesi* 1780. Leppävirran kirkonkylän kohdalle on noussut Unnukan matkailukeskus. – Järven eteläosassa on saari *Unnukansalo*, joka on mainittu kylänä jo 1575; *Wnnukan Salä*, *Wnnuukalta korteh Järfui* 1620-luvulla. Saaren nykyisenä nimenä on *Liukonsaari* (sukunimestä *Liukkonen*). A. V. Forsman on pitänyt *Unna*-, *Unukka*-nimiä muinaissuomalaisina miehenniminä. Suurehkon järven nimen selittäminen vanhasta henkilönnimestä ei kuitenkaan tunnu uskottavalta. Nimeen saattaisi sisältyä sana, joka on sukua pitkänomaista lahtea tarkoittavalle nykypohjoissaamen *vuotna*-sanalle (tästä myös suomen *vuono*); järven pohjoisrannassa on nimittäin pitkä ja ka- peaa, jyrkkäreunainen Kalmalahti. Varmaa on, että nimen *-kka*-lopuke on johdinaines. Nimen sisältöä on pidettävä edelleen selvittämättömänä. – Kangasniemellä on *Unnukkalan* kylä (*Vn-nukkalahy* 1666), jonka nimi perustuu sukunimeen *Unnukainen*, paikalla on asunut Juhana Unnukainen 1627. – SP ja JS

Alanen, Timo 2004a: 128; Forsman, A.V. 1984: 162; Hovi, Olavi 1988: 111; Nissilä, Viljo 1975b: 204; Timonen, Soile 1979: 112; KA:VA 8652: 236.

Untamala kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa. *Wntamala sokn* 1421, *Wnthamala sokn* 1439, *Undamala* 1454, *Vndamalo*, *Wn-damala* 1549. – Untamala on ikivanhaa asutusseutua. Sen rautakautisen kalmiston äärelle Museovirasto on perustanut arkeologikeskuksen. Untamala on ollut varhain pitäjän keskusseutu; keskiaikaisen hallintopitäjänkin nimi oli alkuaan *Untamala*. Myös kylän nimi on vanha. Sen kantana näyttäisi olevan A. V. Forsmanin mainitsema vanha suomalainen henkilönnimi *Unta*(ma) ~ *Untamo*, johon Arvo Meri päätyy kylännimen tulkinnassa. Olli Nuutinen esittää, että nimen lopussa olisi ’rantaa’ merkinnyt sana *malo*; näin osiin jaetun nimen *Unta*-alkua hän ei selitä. Nuutisen tulkinta on epävarma. Luontevampaa on pitää nimeä tavallisena *la*-loppuisena asutusnimenä. – RLP

Forsman, A.V. 1894: 162; Koivisto, Olavi 1969: 84; Meri, Arvo 1943: 174–176; Nuutinen, Olli 1987: 526–528; REA 294, 373.

Upalinko kylä, kartano Turussa Varsinais-Suomessa, vuoteen 1967 Raisiota. *Vplinge*, *Vpplinghe* n. 1398. – Nimeä on yhdistetty suomen sanaan *upara* ’pieni, mitätön, pullea esine (kuten nauris)’ (Ojansuu) ja germaaniseen miehennimeen *Ub* ~ *Ubbi* ~ *Ubbilin* ~ *Ubingi* (Vahtola), mutta ilmeisesti se on

alkuaan ruotsia. Carl-Eric Thors on pitänyt nimeä varhaisten kirjoitusasujen perusteella monikollisena asukkaannimityksenä (< **upplinge*), joka on asutusnimenä saanut merkityksen 'ylämaan asukkaiden (talo tai kylä)'. Alkuperäiset nimenantajat olisivat tulleet Turunmaan saaristosta. – SP ja PS

Ojansuu, Heikki 1920: 230; REA: 196, 202; Thors, Carl-Eric 1972: 13; Vahtola, Jouko 1983: 273.

Upinniemi Suomenlahteen työntövä niemi Kirkkonummella Uudellamaalla, ruotsiksi *Obbnäs*. Niemen kärjessä sijaitsee merivoimien vuonna 1959 perustama laivastotukikohta. *Wb-benes* 1540, *Obnes* 1541, *Obbenes* 1544, *Åbnnäs* 1579. – Nimeen sisältyy ruotsalainen miehennimi *Ubbe* sekä jälkiosana *näs*, joka tarkoittaa niemeä. Suomenkielinen nimi *Upinniemi* on ruotsinkielisen nimen oppitekoinen mukaelma, jota seudun vanhat suomenkieliset eivät vielä vuodelta 1972 olevan havainnon mukaan oikein tuntuneet omaksuneen. Tukikohdan on alkuaan rakentanut puna-armeija Porkkalan vuokra-alueelle (1944–1956), joka alueen takaisinluovutuksen jälkeen siirtyi puolustusvoimien haltuun. – KS

Huldén, Lars 2001: 272; Leskinen, Jari – Silvast, Pekka 2001: 229, 81–.

Uppa kaupunginosa Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla. Alkuaan talo ja kylä Ilmajoella, mistä mainittu jo 1546 veroluettelossa *Uppa*. – Muutkin vanhimmat *Uppa*-nimiset talot sijaitsevat Etelä-Pohjanmaalla. Todennäköisimmin nimen taustana on pohjoismainen miehennimi *Ubbi*, *Ubbe* tai alasaksalainen vastine *Uba*, *Ubba*, *Ubbe*, *Ubbo*, *Ubbi*. – PM

Alanen, Aulis J. 1970: 21, 23, 26; Liakka, Niilo 1934: 214; Mikkonen Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: s.v. Uppa; Nissilä, Viljo 1980: 181.

Urais → **Uurainen**

Urajärvi

1. järvi ja kylä Asikkalassa Päijät-Hämeessä. *Wraijärffui* 1539, *vraierui* 1548, *uraierffui* 1561. Kylässä on *Urajärven kartano*.

2. järvi litissä Kymenlaaksossa. *Vraierffui* 1562.

Nimiin sisältyy *ura*-sana, jonka merkitys nimissä lienee 'tie, polku'. Nimet olisivat tällöin matkanimistöä eli matkareittien nimistöä; järvet olisivat varhaisten asukkaiden tai eränkävijöiden kulkureittien paikkoja. Tosin *ura* merkitsee kaakkoishämäläisellä murrealueella myös veden uoma, oja. Järvet olisi tällöin voitu nimetä ojaisuuden perusteella. – TA

SKES s.v. ura; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; SMSA.

Uramo kaupunginosa Riihimäellä Kanta-Hämeessä. – Nimi lienee alkuaan tarkoittanut Riihimäen pohjoispuolella olevaa laajaa suota (*Iso Uramo Suo*, *Uramasuo* 1784–1799), jonka läpi virtaa Punkanjoki. Nykyinen Uramon kaupunginosa, joka aikaisemmin oli Hausjärven Ryttylää, on ollut torppa-alueita, jonne 1800-luvun alussa syntyivät mm. *Uramon torppa* ja *Uramontaka*-niminen uudistila. – *Uramo*-nimiä on eniten Pohjois-Karjalassa, joitakin myös Hämeessä ja Satakunnassa. Murteiden *urama* tai *uramo* tarkoittaa notkelmaa, jonka pohjalla usein on puro tai oja. – MV

Hoffrén, Jouko – Penttilä, Kalevi 1979: 55–56; Lantz, Ritva 1976: 16; SMSA.

Urdiala → **Urjala**

Urho Kekkosen kansallispuisto kansallispuisto Lapissa Inarin, Sodankylän ja Savukosken kuntien alueella. – Suurin osa → *Koilliskairan metsäerämaata*, Suomen toiseksi suurin luonnonsuojelualue. Laki ja asetus Urho Kekkosen kansallispuistosta astuivat voimaan toukokuussa 1983. Alueesta käytetään epävirallisesti myös nimeä *UK-puisto* tai *UKK-puisto*. Nimensä puisto sai suunnitteluvaiheessa, sillä se oli yksi tasavallan presidentti Urho Kekkosen 80-vuotislahjoista 1.9.1980; Kekkoneen tunnettiin suurena Lapin-ystävänä. Alueen suojelualoite on jo 1960-luvulta, ja presidentti Kekkoneen toimi luontojärjestöjen hankkeen suojelijana. – SP

Mäkinen, Vesa 1980: 56.

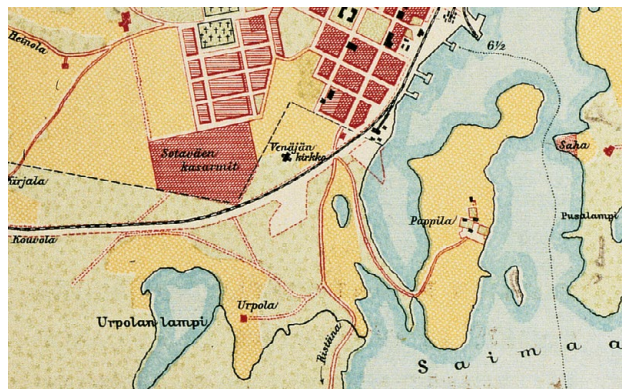
Urjala kunta Pirkanmaalla, ruotsiksi *Urdiala*. *Vrdhiala* 1390. – Kuului Sääksmäen seurakuntaan vuoteen 1483, jolloin siitä tuli Akaan autio- eli ratsukappeli. Itsenäistynyt seurakunnaksi 1589. Nimeen on yleensä katsottu sisältyvän muinaissuomalaiseksi oletetun miehennimen *Utria*. Heikki Ojansuu on olettaut nimestä tapahtuneen kehityksen **Urdiala* > **Urdiala* > **Urriala* > *Urjala*. Urjalan kylä sijaitsee Kortejärven ja Rutajärven välisellä kannaksella, jonka läpi virtaa joki; joen vastarannalla on Häihälän talo (*Häihälä* 1726). Luontevampaa on pitää nimeä luontolähtöisenä: virran nimeen on voinut alkuaan sisältyä saukkoa merkitsevä sana, joka etelävirossa on säilynyt muodossa *udras*, genetiivissä *utra*. Viron murteissa se on siirtynyt tarkoittamaan nopeaa, reipasta ja ahkeraa, suomalaisessa kansanrunoudessa on säilynyt enää merkitys 'raukka, poloinen'. Suotuisalle paikalle rakennettu varhainen talo ja sen ympärille noussut kylä olisi saanut nimen tämän virran mukaan. Nimi voisi liittyä varhaiseen turkismetsästykseen. Kestävät turkisnahat olivat arvokkaita vaihdon välineitä, ja saukon ja vesikon nahat ovat kuuluneet varhaisiin veroparseleihin. Vastarannan *Häihälä* voi selittyä samaan tapaan: siihen sisältynee vanha vesikkoa tarkoittava sana *häähkä* (genet. *häähän*), joka on murteissa tavattu enää Laukaasta. – SP

Alanen, Timo 1975: 5, 6; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Utriainen; Nuutinen, Olli 1994: 123–124; Ojansuu, Heikki 1915: 17; Ojansuu, Heikki 1920: 231–232; Ojansuu, Heikki 1920: 233; Räisänen, Alpo 2003: 284; SKES s.v. utra; Suvanto, Seppo 1987: 88; SMSA s.v. häihä, häähkä, häähän.

Urpalanjoki joki Kymenlaaksossa. *Wrpala by* 1556 (kylä). – Urpalanjoki saa alkunsa Luumäeltä Urpalonjärvestä, josta se virtaa eteläkaakkoon ja ylittää Venäjän rajan Miehikkälän ja Virolahden rajan tuntumassa. Venäjän puolella joki virtaa 10–15 km, jonka jälkeen se laskee Viipurinlahteen. Ilmeisesti Urpalonjärven nimen vanha muoto on ollut **Urpalanjärvi* ja järvi on saanut nimensä joen mukaan. Joen nimi taas perustuu joen alajuoksun kylien nimiin *Ylä-* ja *Ala-Urpala*. Kylät sijaitsevat nykyisin Venäjän alueella. Vanhemman yhtenäisen Urpalan kylän nimeen sisältyy samanasuinen talonnimi. Tämä talo lienee sijainnut sittemmässä Ala-Urpalassa. Talon nimeen sisältyy isännän etunimi *Urpa*, joka on kansanomaisen muunnon latinalaisperäisestä, kristinuskon mukana tulleesta miehennimestä *Urbanus*. Kylän nimi on jo keskiaikainen, koska siitä muodostettu sukunimi *Urpalainen* esiintyy jo 1500-luvulla: *hen urbalaijn* 1554 Viipuri. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Urpalainen; KA:VA 5121: 18.

Urpola kaupunginosa, kartano ja luontokeskus Mikkelissä Etelä-Savossa. *Urpala* 1707–1716. – Kaupunginosassa on myös *Urpolanlampi*. Urpola oli jo 1664 Mikkelin kappalaisen virka-

Urpolan kartano ja Urpolanlampi näkyvät vuoden 1910 kartassa Mikkelin kaupungin eteläpuolella; Urpola-alue liitettiin kaupunkiin vuonna 1931.

talona. Nimi on sitä vanhempi ja perustuu talon varhaisen isännän etunimeen *Urpo* < *Urbanus*. – SP

Westerholm, Martti 1926: 101; Wirilander, Hannele 1982: 586.

Urtasvaara saP *Urttašvárri*, tunturi Enontekiöllä Käsivarren Lapissa, Suomen ja Norjan rajalla. Tunturin alla olevan tunturilaakson *Urtasvankan*, saP *Urttašvággi*, läpi laskee *Urtasjoki*, saP *Urttašjohka*, *Urtasjärveen*, saP *Urttašjávri*. Järven eteläpuolella on suuri kalliojyrkäne nimeltään *Urtaspahta*, saP *Urttašbákti*. *Urthis elff* 1642–43, *Urtas-jaure*, *Urtes-jok* 1742–45, *Ortis Fjeld* 1796. – Suomalaiset nimet on lainattu saamesta. Saamelaisten nimien alkuosa *Urttaš-* saattaa olla alkuaan sama kuin sana *urttas* 'väinönputken juuri'; näitä juuria on muinoin kerätty mm. lääkkeeksi. Muutama tähän sanaan perustuva *Urtas*-alkuinen nimipesye tavataan Norjan Lapista. – AA ja SA

NA:T.I. Itkonen poiminnot.

Urttašvárri → *Urtasvaara*

Uskela entinen kunta Varsinais-Suomessa, liitettiin 1967 Salon kaupunkiin. Alkuaan mahdollisesti **Uškiala*. *Vskela Bool*, *Vskelaby* 1540, *Uskelas[s]* 1668. – Mainitaan ensi kerran pitäjänä 1329 (*Olavi de Wskialum*), mutta lienee perustettu jo 1200-luvulla. Uskelan seurakunnasta ovat eronneet Halikko, Kiikala, Pertteli, Salo ja Muurla. Uuden ajan alussa osa Uskelaa luettiin hallinnollisesti Halikkoon, osa ns. Muurlan läänin, johon kuuluivat Uskelan kirkon seudun lisäksi Kaininkolan, Kuusjoen ja Tuohitun verokunnat (niihin kuuluivat myöhemmät Kuusjoen, Kiikalan, Suomusjärven ja Kiskon pitäjät ja osa Perniötä). Evankelis-luterilaisen seurakunnan nimenä on *Salo-Uskela*; Uskelan kirkko on korkealla mäellä lähellä Salon keskustaa. – Alkuperäisen Uskelan kylän nimenä on sittemmin ollut *Isokylä* (*Uskela Stoorby* 1713). Kylä, pitäjä ja seurakunta ovat saaneet nimensä talonnimestä, johon sisältynee varhaisen isännän nimi. Sellaiseksi on arveltu muinaissuomalaisista miehennimeä *Uskali* ~ *Uskoi* (mm. Lopmeri 1947); → *Uski*. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 365; Kalima, Jalo 1940: 36; Lopmeri, Arvo 1947: 177–178; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Uskali*, *Uski*; KA:VA 485a: 178.

Uski kylä Virolahdella Kymenlaaksossa. *Uskila* 1667, *Uskela* 1669, *Uskia* 1650, *Uski* 1770. – Kylän nimi perustuu talonnimien ja se isäntänsä nimeen, muinaissuomalaisen miehen nimeen *Uski* ~ *Uškali*. Jalo Kalima on tulkinnut miehennimen *Uski* nimen *Uškali* rinnakkaisuudoksi ja yhdistänyt sen sanaan **uskei* ~ **uiskoi* 'vene'. Viljo Nissilä on liittänyt sen verbeihin *uskaltaa* ja *uskoa*. J. A. Lopmeri on pitänyt *Uskia* rinnakkaisuutona henkilönnimelle *Uskali*, joka kuuluisi samaan sanaperheeseen kuin *uskaltaa*, *uskalikko*, *uskalias* jne. – SP

Kalima, Jalo 1940: 36; Lopmeri, J. A. 1947: 177–178; Mikkonen, Pirjo – Paikkala,

Sirkka 2000 s.v. *Uskali*, *Uski*; Nissilä, Viljo 1939: 377; HisKi.

Uuskila

1. kylä Hollolassa Päijät-Hämeessä, kirkolta hieman lounaaseen. *Sigfredh Vskiala* 1458, *Michell Vskela* 1468.

2. kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiempaa Tyrvääntöä. *vskiala* 1506, *Uškali by* 1855.

Nimiin sisältyy muinaissuomalaisen miehennimen *Uškali* rinnakkaisasu *Uski* ~ *Uskia*. – SP

BFH I: 70; Kalima, Jalo 1940: 36; Kalima, Jalo 1941: 211–213; Lopmeri, J. A. 1947: 177–178;

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Uski*, *Uškali*; HisKi (Tyrvääntö).

Utajärvi kunta (Muhoksen kappeliksi 1766, itsenäistyi 1886) Pohjois-Pohjanmaalla, kunnan keskus *Utajärveksi* kutsutun Oulujoen leventymän kohdalla. Järven yläpuolella on luon-

nantilaisena pari kilometriä pitkä koski *Utakoski* eli *Utanen*, joka on ilmeisesti rypään kantanimi. Puolangalta *Utavaaran* läheltä virtaa *Utosjoki*-niminen joki Utajärven *Utoslahteen*. *Wtaierffue* 1548, *Wthoierui* 1554, *wttuierffui* 1556, *Wttaijerffi* 1558. – *Uta-* ja *Utos*-nimet kuuluvat selvästi yhteen. *Utajärvi*-nimen eräät kirjoitusasut 1500-luvulta vihjaavat siihen, että nimien alkuosa voi olla samaa sanaperhettä kuin *utu*, mikä kyllä sopisi hyvin vesistönimisiin. *Utajärvi*-nimen alkuosa on liitetty myös saamen 'uutta' merkitsevään sanaan, vrt. inarinsaamen *uddä* (T. I. Itkonen 1920). *Uta-*, *Utos*-nimiä on lähiseudulla muitakin, esim. Haukiputaalla *Utakoski*, *-lampi*, *-oja* ja *-suo* ja Suomussalmella *Utopuro* ja *-suo*. – AR

Itkonen, T. I. 1920: 54; KA:TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Utkujärvi järvi Ylimuonion kylän luona Muoniossa Lapissa. Järven ja Muonionjoen väliin jää kapea kannas *Utkuniemi*; niemi jatkuu siitä etelään järvestä lähtevän *Utkujoen* suuhun asti. – Nimen alkuosa on taustaltaan vaikeaselkoinen eikä sille löydy vertausaineistoa. Järven asema Muonionjoen kupeessa houkuttaa pitämään lähtökohtana saamelaista maastoterminä, saP *guotkku* (gen. *gutko*) ~ *guotku*, sal *kuätku* 'kannas', sillä se luonnehtii erinomaisesti joen ja järven välistä kannasta. *K:n* kato sanan alussa ei ole kuitenkaan odotuksenmukaista, vaikka joissakin pohjoissaamen murteissa esiintyy sananalkuisen *k:n* muuttumista spiranttiäänneeksi ja sitä tietä altistumista kadolle (mutta vain taajaan esiintyvissä sanoissa). Myös nimen genetiivialkuisuus olisi voinut vaikeuttaa alkuosan ymmärtämistä ja johtaa osaltaan epätavalliseen mukaelmaan. Äänteellisesti sopivampi lähtökohta olisi saamelainen verbi *vuotkit* (saP) 'kolota, kuoria (mäntyä) petun saamiseksi', josta voidaan johtaa teonnimi saP *vuotku* 'koloaminen', josta voidaan johtaa motiivi 'jäisi sen pohjalta hämäräksi'. Selitykset jäävät epävarmoiksi rakennelmiksi, sillä taustalla voi tulla jokin muu, kielestä kadonnut sana, tai nimi on peräisin esisaamelaiselta ajalta. – SA

Utra kaupunginosa ja entinen tehdasyhdyskunta Joensuussa Pohjois-Karjalassa, aiemmin Pielisensuun kuntaa. Lähellä Pielisjoen *Utrankoski* ja *Utransaaret* sekä näihin liittyen Kontiolahden puolella *Utranharju* eli *Utranvaara*. *Utranpata Koski* i *Pelis Jäki* 1618, *Utriansaarj* 1683, *Utrafors* 1691. – Alkuperäiseen vesistönimeseen sisältyy kielestä jo lähes tyystin hävinnyt 'saukkoa' merkitsevä sana *utra*. – AR

AKH I: 352; Nuutinen, Olli 1994:

116–127; Räisänen, Alpo 2003:

283–284; KA:TUOKKO:

Käkisalmen lääni.

Saukko eli *utra* (*Lutra lutra*) on näätäeläin, joka eli aiemmin koko Suomessa, mutta muuttui harvinaiseksi metsästyksen vuoksi. Nykyisin saukko on rauhoitettu.

Utrasniemi niemimaa ja kylä kunta Punkaharjulla Etelä-Savossa, aiempaa Sääminkiä. *vtrasmemi* 1562. Niemi on *Utrasselän* rannalla lähellä Putikkaa. – Nimi sisältää vanhan balttilaisen lainasan *utra* 'saukko', joka on kielestä väistynyt ja

säilynyt vain paikannimissä ja kansanrunoissa; siellä merkityksessä 'poloinen, raukka, vanha ukko'. – SP

Alanen, Timo 2006: 30; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Utrianen; Nuutinen, Olli 1994: 116–127; Räisänen, Alpo 2003: 283–284; SKES s.v. utra.

Utrianlahti kylä Tervossa Pohjois-Savossa. *Vtrialax* 1664. – Kylän alueella asui ainakin jo 1547 Utriais (Ihannus Udrainen), joiden mukaan niin kylä kuin läheinen lahtikin on saanut nimensä. Sukunimen (i)nen-lopun jääminen pois yhdyspaikannimistä on Savossa tavallista. – SP

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 366; KA:VA 8644: 82v.

Utsjoki saP *Ohcejohka*, saI *Uccjuuhâ*, kunta, kirkonkylä, ja kunnan alueella oleva Tenon sivujoki Lapissa; aiemmin myös lapinkylä eli siitä, joka ulottui Tenon pohjoispuolelle, nykyisen Norjan puolelle. *Utzureka* 1517 (ven. reka 'joki'), *elffwen wtze* 1526, *Utziuckei* 1590, *Vsseiucke* 1595, *Usioki* 1603, *Otzjockj* 1742. – Suomenkielinen nimiasu on lainattu todennäköisesti inarinsaamesta. Saamelaisen nimen jälkiosa merkitsee 'jokea' (→ *johka*, *juuhâ*), mutta määriteosan *Ohce-* merkitys ja alkuperä on tuntematon. Inarinsaamelaisen asun *Ucc-* muisuttua kyllä adjektiivia *uccë*, *uccâ* 'pieni', mutta tässä on kyse kansanetymologisesta tulkinnasta; selitys ei sovi pohjoissaamelaiseen nimiasuun, eikä joki myöskään ole pieni. Toinen *Utsjoki*-niminen pieni joki on Savukoskella, ja tämä nimi todennäköisesti pohjautuukin 'pientä' tarkoittavaan saamen sanaan. – AA ja SA

Fellman, Isak 4 (1915): 361; NA:T.I. Itkosen poiminnot.

Uttermossa kylä Lapväärtissä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla. *Uttermäsa* 1700. – Nimi on alkuaan luonnonpaikan nimi. Sen alussa on eläimennimitys *utter* 'saukko'. Jälkiosa on maastosana *mosse* 'suo, neva'. Paikalle on syntynyt asutusta ilmeisesti 1600-luvun puolivälissä, minkä jälkeen suon nimeä on alettu vähitellen käyttää kylännimenä. – PS

Huldén, Lars 2001: 363.

Utti rautatieliikennepaikka ja taajama Valkealassa Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Uttis*. – Utti on ollut Valkealan Haimilan osakylä (*Uttis* 1708, *Utti* 1733), jonka nimi on ennen osakylän nimeksi kehittymistään ollut kantatalon nimi. Talo taas on saanut nimensä ilmeisesti isännästään. Vuonna 1546 kylässä on asiakirjojen mukaan asunut mm. *Morthn wtti* niminen mies. Henkilön nimi *Utti* on keskiaikaista perua ja kertoo niistä ruotsalaisista, jotka asuttivat Uudenmaan rannikkoa 1200-luvulta alkaen. Sen pohjana on vanha skandinaavinen etunimi *Udd*, *Udde*, joka on ollut tavallinen Ruotsissa keskiajan lopulla. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 287; Kepsu, Saulo 1990: 221, 227, 235, 246; Nissilä, Viljo 1962: 124; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Utti; HisKi.

Uttis → **Utti**

Utö kylä ja saari Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Uthöijar* 1650, *Uthöö* 1695; *Öijar* 1650. Utö on Suomen eteläisin asuttu saari. Keskeisten meriväylien varrella sijaitseva saari on merenkulun kannalta tärkeä paikka. Utössä on Suomen vanhin majakka ja luotsiasema. – Nimen vanhat kirjoitusmuodot osoittavat, että nimi on alkuaan ollut monikkomuotoinen; se on tarkoittanut koko saariryhmää, johon kuuluvat mm. Enskär, Finnskär ja Ormskär. Saaret ovat alun perin kuuluneet Ahvenanmaan Kökarin pitäjään. Kökarissa on vanhastaan käytetty pääsaarista etäämpänä sijaitsevista saarista nimityksiä "uppöar" ('yläsaaret'; niihin kuuluvat Sottungan eteläpuoliset Kyrkogårdsö ja Husö), ja "utöar" ('ulkosaaret') avomerellä Jurmon lähellä sijaitsevista saarista. Nimen jälkiosa *ö* ei oikein vastaa paikan luonnetta. Valtaosa -ö-loppuisista nimistä on sisäsaariston isojen, metsäisten saarten nimiä;

Utö ei vähimmässäkään määrin kuulu näihin nimiin. Kurt Zilliacus esittää, ettei kyseessä olekaan tavallinen -ö-loppuinen saarenimi vaan kameraalinen termi *utö* 'ulkosaari'. – PS
Diarium Gyllenianum: 117; Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 31; Fortelius, Bertel 1999: 215; Huldén, Lars 2001: 103; Zilliacus, Kurt 1989: 34.

Uudenkaarlepyyn mlk. entinen kunta Pohjanmaalla, vuoden 1975 alusta osa → *Uudenkaarlepyyn* kaupunkia. Ruotsiksi *Nykarleby lk.* Uudenkaarlepyyn seurakunta perustettiin 1607. – SP

Uudenkaupungin mlk. entinen kunta Varsinais-Suomessa, vuoden 1979 alusta osa → *Uudenkaupungin* kaupunkia. Ruotsiksi *Nystad lk.* – Uudenkaupungin maaseurakunta ja kaupunkiseurakunta erotettiin toisistaan vuonna 1866. Samoihin aikoihin maalaiskunta aloitti itsenäisenä kuntana. – SP

Uukuniemi entinen kunta Etelä-Karjalassa. Luterilainen seurakunta perustettiin 1632, kunta muodostettiin 1871 ja liitettiin Parikkalaan vuoden 2005 alussa. (*na*) *Ugonime* 1500, *Wguniemi* 1611, *Ugoniemiby* 1632, *Uguniemi* 1616. – Nimi *Uukuniemi* on alkuaan ilmeisesti tarkoittanut Pyhäjärven niemä, jonka nimi nykyisin on *Papinniemi*. Nimen *Uukuniemi* erikoinen alkuosa on synnyttänyt useita kansanselityksiä: Toisten mukaan se on muuntunut *uupua*-verbistä, ja tarinoiden mukaan niemi on saanut nimensä, kun sen edustalle on joku uupunut. Toinen tarina lähtee Uukuniemen nimen vanhoista kirjoitusasuista: ne on luettu asussa *Ukonniemi*, ja niin on voitu arvella, että Papinniemi olisi muinaisina aikoina ollut Ukko-jumalan palvontapaikka. Todennäköisin Uukuniemen nimen selitysyrittäjä on se, jonka mukaan alkuosa on sama sana, joka suomen nykyisessä yleiskielessä tunnetaan asussa *uuttu* ja jonka merkitys on '(vesi)linnun munituspönttö, pesimäkolo'. Siitä on murteissa tavattu myös asut *uukku* – tosin lähinnä Lounais-Suomessa – ja *uu*. Papinniemi pistää kauas Pyhäjärveen ja on ollut varsin sopiva paikka munituspöntöille, joita siellä kerrotaankin olleen. Jos tämä selitys on oikea, nimen alkuosa *Uuku* on sanan *uukku* genetiivi, suomen yleiskielessä *uukun*, siis **Uukunniemi*. n:n puuttuminen alkuosan lopusta on kaakkoismurteiden mukaista: niissä n yleensä katoaa sanan lopusta. – LL

Hirvonen, Saimi 1936: 14–15; Ronimus, J.V. 1906–1908: 41; SKES s. v. uu; SMSA; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Uurainen kunta Keski-Suomessa, ruotsiksi *Urais. Uhrais* (kylä) 1741. – Muodostettiin Saarijärven rukoushuonekunnaksi 1801 ja kappeliseurakunnaksi 1856. Aloitti itsenäisenä seurakuntana 1887. Rukoushuonekunta-aikana siitä käytettiin myös nimiä *Kuukkajärvi* (*Kuukkajärvi eller Urais Böhëhus* 1839; nimen selitykseksi ks. → *Kuukasjärvi*), *Kuukka* ja *Minkkilä* (*Urais eller Minkilä Böhëhus gäll* 1848). Uuraisten alueen ensimmäinen asukas oli ollut Paavo Minkkinen, joka perusti 1548 nykyisen *Salmela*-nimisen talon. Nimien vaihtelu johtuu siitä, että pappila oli Uuraisten kylässä mutta kirkko Kuukkajärven kylässä, Minkkilän talon mailla. Kuukkajärveläisten anomuksissa oman kirkon tai rukoushuoneen perustamisesta puhuttiin 1787 Kuukkajärven kirkosta ja 1800 Minkkilän rukoushuoneesta. – Nykyinen kunnan nimi perustuu kylännimeen *Uurainen* ja se järven nimeen: kirkonkylän eteläpuolella ovat *Iso-Uurainen-* ja *Pieni-Uurainen-*nimiset järvet, jotka ovat aiemmin voineet muodostaa yhden *Uurainen*-nimisen järven. Nykyisten järvien välisen Takapuron kohdalla on aiemmin ollut salmi; sen itäpuolella on *Uuraisenmäki*. Järvi on saanut nimensä tästä salmesta, vrt. sanan *uuro* merkitystä '(puron) uoma'. – SP

Borgå Tidning 1.7.1848; Kallio, Reino 1972: 516–520; Leinberg, K.G. 1886: 78; Neovius, Ad. 1898: 70; SKES s.v. uuro; Vahtola, Jouko 1980: 247; Wasa Tidning 17.8.1839; HisKi (Laukaa).

U

Uurrekarkia vaara Kittilän pohjoisosassa Inarin rajan tuntumassa Lapissa. – Nimi on luultavasti mukautettu saamesta, mutta sen saamenkielinen asu ei ole säilynyt. Alkuosan taustalla on saamen sana saP *urra*, *sal urrâ*, saKo *urr* 'kivipyykki, rajapyykki'. Loppuosa *karkia* on pohjoismurteissa *karkea*, joka tässä saattaa olla samassa merkityksessä kuin luulajansaamen maastotermi *gárggo* 'kuiva maaläikkä tai mäki suomaastossa'; vastaava pohjoissaamen *gárgu* tai *gárggu* tarkoittaa yleensä '(kivikko)karia', mutta nimessä *Njuohgárggu* myös 'vaaraa'. Norjan Alattiossa sijaitsee kylä nimeltä *Gargia*; ks. myös → *Seurukarkea*. Pyykkiä merkitsevä sana *uurre* viittaa vaaran merkitykseen Kittilän ja Inarin rajalla. – SA

Uusikaarlepyy kaupunki Pohjanmaalla, ruotsiksi *Nykarleby*. Ny *Carlby Sochn* 1609. – Kaupunki perustettiin 1620, samana päivänä kuin pohjoisempi Kokkolan kaupunki eli → *Gamla-karleby*. Jälkiosa *karleby* on kuitenkin nimissä eri alkuperää: pohjoisempi → *Karleby* on aito keskiaikainen nimi, kun taas *Nykarleby* on uudismuodoste, joka annettiin sen pitäjän nimeksi, joka muodostettiin eräistä Pietarsaaren ja Vöyrin kylistä 1607, Kaarle IX:n kruunajaisvuonna. Nimi perustuu siis kuninkaan nimeen *Karl*; Kaarle IX:n mukaan on nimetty myös → *Kruunupyy*. Ennen kuin kaupungin suomalaisiksi nimeksi vakiintui *Uusikaarlepyy*, siitä käytettiin nimeä *Joensuu*, esim. Porthanin – Tuneldin maantiedon kirjassa vuodelta 1826 ja Maamiehen Ystävä -lehdessä vuoteen 1847, joskus myös *Lapuan Joensuu*. Lehdistössä nimi *Uus(i)kaarlepyy* alkoi vakiintua 1850-luvulla, esim. *Joensuussa eli Uudessa Kaarlepyyssä* 1852, *Uudenkaarlepyyn* 1859, *Uusikaarlepyyn* 1866. Tosin jo Ganander (1787) käytti käännösnimeä *Uusi Karleby*, ja markkinat pidettiin 1750 *Uudes-Carleby[sä]*, mutta vielä 1668 *Nykarlebyys[sä]*. Myös Lönnrotin sanakirja tuntee nimen *Uusikaarlepyy*. – SP ja PS

Ahonen, Kalevi 1985: 90, 92; Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. Uusi Karleby; Grotenfelt, Kustavi 1912: 364, 383; Helsingin Uutiset 13.8.1863; Huldén, Lars 2001: 398; Juvela, Ossi 1992: 34, 49–50; Karsten, T. E. 1923: 175; Lönnrot, Elias 1880; Neovius, Ad. 1898: 40; Oulun Wiikko-Sanomia 19.8.1837; Sanomia Turusta 9.2.1866; Suomalainen Wirallinen Lehti 25.5.1870; Suomen Julkisia Sanomia 20.12.1859; Suometar 14.9.1852; Turun Wiikko-Sanomiat 14.8.1830.

Uusikaupunki kaupunki Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Nystad*. *Nystadh* 1617, *Calais*. *Njstad. al. Wasaburgh* 1646; *Udescaupungis[sä]* 1668, 1750, *Uusi kaupungi* 1787, *Uuteenkaupungiin* 1808. – Kuningas Kustaa II Aadolf pyrki järjestelemään kauppaa ja perinteistä käsityötä perustamalla kaupungin Kalannin pitäjään Turun ja Rauman väliselle rannikolle. Ensinnä kaupunki oli tarkoitus sijoittaa vanhalle markkinapaikalle Männäisten kylään, mutta paikan todettiin sijaitsevan liian kaukana merestä ja uudeksi paikaksi valittiin Mäyhälän kylä. – Kaupungin nimi vahvistettiin jo

privilegiokirjassa 19.4.1617: ”perustetaan kaupunki, jonka nimenä täst’edes on oleva Nystadh”. Nimi ei tunnu kovinkaan omaperäiseltä. Sillä on monia vastineita ympäri Eurooppaa, mutta sille on ehkä kuitenkin löydettävissä paikallinen tausta pitäjännimestä *Nykyrko* (→ *Uusikirrko*); kaupunki perustettiin Uudenkirkon (myöh. Kalanti) pitäjään. Kaupungin ensimmäisessä sinetissä vuodelta 1617 ja lipussa vuosilta 1653 ja 1765 esiintyy kaupungin nimen latinainen käänös *Nova Civitas*.

Uudenkaupungin vaakunan kalat viittaavat kaupungin vanhaan nimeen *Kalaisten kaupunki*.

Maamiehen Ystävä -lehdessä vuonna 1844 julkaistussa suomenkielisessä kartassa *Uusikaarlepyy* on nimeltään *Joensuu*, *Uusikaupunki Kalois*.

Vuodelta 1663 peräisin olevassa latinankielisessä puheessa kaupungista käytetään sitä vastoin nimeä *Neostadius*. Suuren pohjan sodan rauhanteon yhteydessä 1721 kaupunki tuli tunnetuksi koko Euroopassa, ja käyttöön otettiin myös saksalaistettu nimi *Neustadt* tai *Neustaedt*. Alkuvaiheessa kaupungista oli käytetty myös nimeä *Kalaisten kaupunki*, joka perustuu nimen *Kalanti* vanhempaan vastineeseen *Kalainen*; tähän perustuvat kaupungin vaakunan kaksi kalaa. Vielä vuoden 1650 kartassa on nimi *Calais* nimen *Njstad* rinnakkaisnimenä. Kaupunki oli 1646 perustetun Vasaborgin kreivikunnan keskus, ja siksi kaupungista käytettiin joskus nimeä *Vasaborg* (saksaksi *Wasaburgh*). Nykyinen suomenkielinen nimi *Uusikaupunki* on sanatarkka käänös Kustaa II Aadolfin 1617 kaupungille antamasta nimestä. – Nimikysymys on myöhemminkin noussut esiin eri yhteyksissä, mm. siksi, että nimeä *Uusikaupunki* on pidetty yhtenä ja mitään-sanomattomana. Vakavasti otettavaksi tarkoitettu ehdotus uudeksi nimeksi oli 1900-luvun alussa esitetty *Kalanti* tai *Kalainen*. Paikallislehdessä ehdotettiin 1959 lyhennettä *Uka* ja *Uki* (nykyisin nimeä *Uki* käytetään yleisesti kaupun-

gissa ja ympäristökunnissa), *Vakka ja Kalevala (Kalannin mukaan?)*. – PS

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. Uusi kaupunki; Grotenfelt, Kustavi 1912: 316, 364, 383; Kaukovalta, Kyösti 1961: 28–33, 107, liite 1: I, V, kartta n:o 1; Paasio, Veikko 1967: 57–60; Suomenmaa 3 (1921): 497; Vanhojen karttojen Suomi: 28–29.

Uusikirkko entinen kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Nykyrko villarum Nykyrckensium 1411, Nijekirkie 1417; Udeskircos 1668, Uudes-Kirkos 1750*. – Kalannin Lemmitylän alueelle oli jo 1300-luvulla rakennettu Pyhän Olavin kirkko. 1411 joukko kyliä päätti yhdessä rakentaa uuden, yhteisen kirkon korvaamaan seudun vanhat pikkukirkot. Kun se rakennettiin, sai seurakuntakin nimen *Uusikirkko*. Nimi oli käytössä keskiajalla → *Kalanti*-nimen rinnalla, joka jäi pois käytöstä jo 1400-luvulla. Nimi muutettiin takaisin *Kalanniksi* 1936, koska Viipurin läänissäkin oli *Uusikirkko*. – SP

Grotenfelt, Kustavi 1912: 4, 5, 364, 383; Huldén, Lars 1984: 123–129 ja 2001: 179; Salo, Unto 2003a: 83; Suomenmaa 3 (1921): 56; DF: 1365.

Uusimaa

1. historiallinen maakunta Suomenlahden rantamaalla. *Nylandia 1310, Nyland 1326; Wdhen maan Randacansa* (Uudenmaan rantakansa) ja *Wsimaa 1548* (Agricola); *Uudelta maalta 1822*; ruotsiksi → *Nyland*. – Ruotsinkielisen nimen varhaisiintymän on katsottu kertovan siitä, että vanhojen Suomen ja Hämeen maakuntiin kuuluneesta Suomenlahden puoleisesta osasta on muodostettu uusi (*ny*) maakunta. Pysyvä asutus on sen sijaan syntynyt jo aiemmin, viimeistään vuosina 1000–1200. Ruotsalainen uudisasutus on tavoittanut alueen 1200-luvulla. Maakunnan sinetti on säilynyt vuodelta 1326. Ennen → *Kymenlaakson* maakunnan syntyä Uusimaa ulottui Kymijokeen asti. Nykyisistä hallinnollisista maakunnista sen alueella ovat Uusimaa ja → *Itä-Uusimaa* sekä → *Päijät-Hämeeseen* kuuluvat Artjärvi ja Orimattila eli vanhan Uudenmaan läänin alue. Alkuaan Uusimaa käsitti lähinnä nykyisen Uudenmaan ruotsinkielisen rannikon, sen sijaan ns. Keski-Uudenmaan suomenkielinen alue luettiin Hämeeseen. 2. yksi 20:stä vuoden 1998 aluehallinnon uudistuksen mukaisesta maakunnasta. Sen muodostavat seuraavat kunnat:

Espoo, Hanko, Helsinki, Hyvinkää, Inkoo, Järvenpää, Karjaa, Karjalohja, Karkkila, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Lohja, Mäntsälä, Nummi-Pusula, Nurmijärvi, Pohja, Pornainen, Sammatti, Siuntio, Tammisaari, Tuusula, Vantaa ja Vihti eli se käsittää aiemman Uudenmaan läänin länsi- ja keskiosat. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. Uusimaa; Grotenfelt, Kustavi 1912: 4, 5; Kepsu, Saulo 2005: 15–16; Maat ja paikat; Turun Wiikko-Sanommat 9.3.1822; DF: 6572.

Uusi-Valamo eli *Valamon luostari*, munkkiluostari Heinävedellä Etelä-Savossa. – Alkuperäinen Valamon luostari (*Valamskago monasteryrja 1500*) sijaitsee Laatokan saarella Sortavalan edustalla. Laatokan Valamon luostarin munkit joutuivat siirtymään sodan jaloista evakkoon muualle Sisä-Suomeen. Kannonkosken kautta he päätyivät Heinäveden Papinniemeen, josta 1940 hankittiin luostarille Saastamoinen-yhtymän entinen iso tila rakennuksineen. Uutta asuinsijaa ruvettiin kutsumaan *Uudeksi-Valamoksi*. Viljo Nissilä on yhdistänyt alkuperäisen *Valamo*-nimen veden valumiseen, mutta sitä on selitetty myös 'vaahteraa' merkitsevästä sanasta *valama*; Valamon saari kuuluu vaahteran levinneisyysalueeseen ja siellä on kasvanut runsaasti vaahteroita ennen sotia – mahdollisesti jo 900-luvulla. Venäläiset ovat selittäneet luostarin venäjänkielisen nimen *Valaam* johtuvan israelilaisia kironneen syyrialaisprofeetan nimestä *Bileam*, venäjässä *Valaam* eli *Valentin*. – SP

Anttonen, Simo – Härkönen, Pekka – Iivonen, Juho – Heinonen, Tuomas; Lönnrot, Elias 1880 s.v. walama; Nissilä, Viljo 1975b: 35; Nissilä, Viljo 1976b: 139; NA; fi.wikipedia.org, 26.5.2005.

Uva kylä ja järvi Ristijärvellä Kainuussa, lähellä *Pieni-Uva*-niminen järvi. *wua mäkij, wua niemen nenä 1555, Vaierffwi 1577, Ufua Jerfui 1650*. – Nimi on luultavasti saamelaisperäinen, vrt. vanhan eteläsaamen (1780) *uwe, uvwe* 'virta, virtaus'. Nimeämisperuste on varmaankin se, että Uvan ja Pienen-Uvan välillä on Tolosenjoessa vajaan kilometrin matkalla kolme metriä putousta. Tolosenjoen vanha nimi on ilmeisesti ollut **Uva(n)joki*, koska sen suussa Iijärvessä Paltamon puolella on *Uvanlahti* ja *Uvanniemi*. – AR

Itkonen, T.I. 1920: 55; Lexicon Lapponicum 1780 s.v. uwe; SKES s.v. uuo; SSA s.v. uuo; KA: MH 107/2D 3/1, VA 4972: 8, VA 4750.

Vaahersalo

1. saari ja kylä Punkaharjulla Etelä-Savossa. *vahe sari, vahe salo* 1562 (saari); *wahersalo tijend* 1571 (kymmenyskunta). Saari sijaitsee Punkaharjun harjujonon länsipuolella Pihlajavedellä.

2. kylä Rantasalmella Etelä-Savossa. *Vahersalo bij* (kylä), *waher salon peldo* 1563; *Vaahersalo tionde* 1571. Lähes mantereeseen maatunut saari ja kylä sijaitsevat Haukivedellä Rantasalmen kirkolta kaakkoon.

Nimien alkuosaan sisältyy punnimityksen *vaahtera* murremuoto *vaaher*, jälkiosaan metsäistä saarta merkitsevä sana → *salo*. – SP

Alanen, Timo 2006: 20, 37, 94, 100; Walta, Matti 1996: 124, 157.

Vaajakoski taajama Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa.

– Keiteleen, Rautalammen ja Saarijärven vesireitit ovat vuosisatojen ajan purkautuneet Päijänteeseen Haapakosken kautta. Koskialueen tuntumaan alkoi kehittyä 1800-luvun alussa sahateollisuudesta ja myöhemmin myös uittotoiminnasta tunnettu Haapakosken kylä. Sen nimi muutettiin 1920 *Vaajakoskeksi*. Sen rakentaminen monipuoliseksi teollisuustaajamaksi alkoi 1916, kun SOK osti Haapakosken kylän

maineen ja rakennuksineen. Muutamassa vuosikymmenessä Vaajakoskelle syntyivät saha, tulitikkutehdas, makeistehdas, kalustetehdas, naulatehdas ja margariinitehdas. Kylän uusi nimi otettiin vieraiselta koskelta, joka on Leppäveden ja Päijänteen välisessä Vaajavirrassa. Viljo Nissilän mukaan koski on voinut saada nimensä sen pohjana isketyistä vaajoista, joita käytettiin venekalastukseen, verkkoihin ym. kalastusneuvoihin ja ohjaamaan vesillä kulkijaa. Nimen alkuosan osalta ks. myös → *Vaajasalmi*. – SP

Kolu, Antti; Nissilä, Viljo 1977: 544.

Vaajasalmi kylä Rautalammillä Pohjois-Savossa. *Waja Salmi*

1749. Kylän vanhempi nimi oli *Niinivedensuu*, joka mainitaan jo 1550-luvulla Kustaa Vaasan erämaaluettelossa. – Kylän nimi perustuu salmen nimeen, jonka nykyinen nimi on *Vaajavirta*. Se sijaitsee *Vaajasaaren* (ent. *Vaajasalo*) eteläpäässä. Salmen seutu oli tärkeä vesiteiden risteyspaikka, jonka kautta kulki myös riitoja synnyttänyt maakuntaraja (*Waijasalmi* 1452). Vuonna 1586 kerrotaan Sääksmäen Lahisten Hogenskild Bielkellä olevan Rautalammin kylässä torppareita, jotka ”asuvat hänen erävesillään, missä hänen kalastajansa vanhoista ajoista ovat erätäneet ja viljelleet maata” (Korhonen 1979). Itämurteissa sanalla *vaaja* on merkitys ’seiväs’. Nimi voisi liittyä kalastukseen; veteen on pystytetty vaaja verkon tai nuotan kiinnittämiseksi tai apajaa osoittamaan. Toinen mahdollisuus on, että vaajoilla olisi merkitty kulkureittiä tai rajalinjaa. – SP

FMU 3: 390; Korhonen, Ilkka 1979: 80; Lahti-Mononen, Ritva 1968b: 485; Saloheimo, Veijo 1985: 156; Saloheimo, Veijo A. 1959: 17.

Vaajasalo saari ja kylä Kuopiossa Pohjois-Savossa. *Waijasalo*

1561, *Wajasalo* 1691. – Vaajasalo on suuri saari Kallavedessä. Alkuosaan sisältyy sana *vaaja* ’pitkä seiväs, riuku’, jälkiosana on → *salo* ’suuri metsäinen saari’. ”Seivässäareksi” olisi voittoa nimittämää saarta, jonka rantamalla on ollut pitkällä riu’uilla merkittyjä apajapaikkoja tai kalastusvälineitä. – SP

Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 384; Hiski.

Vaaksi kylä ja järvi Nurmijärvellä Uudellamaalla. *Vahaxen*

Ierfvi 1782 (järvi). – Järven rannalla oleva asuinalue on saanut nimensä järven mukaan. Järveä kutsutaan myös nimillä *Vahas* ja *Vaaksinjärvi*. Tavallinen nimi *Vaaksi* on syntynyt vanhemman nimen *Vahas* taivutusmuotojen *Vahaksen*, *Vahakses* ja pitemmän muodon *Vahaksenjärvi* kautta. Jättämällä *h* pois on saatu muodot *Vaaksen* jne., joista on muodostettu perusmuoto *Vaaksi*. Kehitykseen on vaikuttanut myös lähijärven

Vuoden 1920 kartassa näkyy vielä Haapakosken tehdasyhdyskunta; rautatieaseman nimi vuonna 1918 avatulla radalla oli *Haapaniemi*, sillä *Haapakoski* oli jo käytössä Savon radalla.

nimi *Sääksi*. Myöhemmin on alkanut esiintyä myös *i*:llisiä taivutusmuotoja *Vaaksin*, *Vaaksis(sa)*. – Joissakin murteissa vielä tunnetulla sanalla *vaaksi* 'vaahto', joka on sanan *vahto* kantasana, ei ole ollut vaikutusta järvennimen kehitykseen. Taustalla lienee sana *vaha* 'kivenjätkäle', ja nimi viitannee rannalla oleviin isoihin kiviin. – SBS

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 114; Hakulinen, Lauri 1979: 56; Nissilä, Viljo 1962a: 89.

Vaala kunta Kainuussa. Kunta muodostettiin 1954 liittämällä → *Säräisniemen* kuntaan Vaalan ja Yli-Niskan alueet Utajärven kunnasta. Kuntakeskus sijoitettiin Vaalan asemanseudulle, ja kunta sai nimekseen *Vaala*. – Seudun vanhoja luontonimiä ovat *Vaalankurkku*, kapeikko aivan Oulujoen niskassa, *Vaalanlahti*, *-niemi* ja *-virta*. Nimi on alkuaan saamea, vrt. koltansaamen *vääll* 'väylä järvässä tai joessa; järven syvänen, jossa käy virta' (vrt. → *Vaaluvirta*, → *Valajaskoski*). – AR

Itkonen, T.I. 1958: 715b.

Vaalijala hoitolaitos Pieksämäellä Etelä-Savossa. – Nimi on peräisin Sortavalasta, jossa on edelleen pystyssä vanhan Vaalijalan rakennus vuodelta 1930. Suomen Kirkon Sisälähetysseura perusti 1907 Sortavalan diakonissalaitoksen sairaalaan osaston vaikeasti kehitysvammaisille lapsille. Nimi *Vaalijala* on ilmeisesti muodostettu harkiten sanasta *vaalia* 'huoltaa, hoitaa, hoivata', koottiinhan hoitolaan asukkaita "hädän äärimmäisestä päästä". Kun Sortavala jouduttiin jättämään sodassa venäläisille, Pieksämäen kauppa lahjoitti diakonia-toimintaa harjoittavalle Suomen Kirkon Sisälähetysseuralle (per. 1905) maata Pieksänjärven rannasta, johon nousi uusi hoitolaitos entisen nimisenä. – SP

www.pieksamaki.diak.fi 25.5.2007.

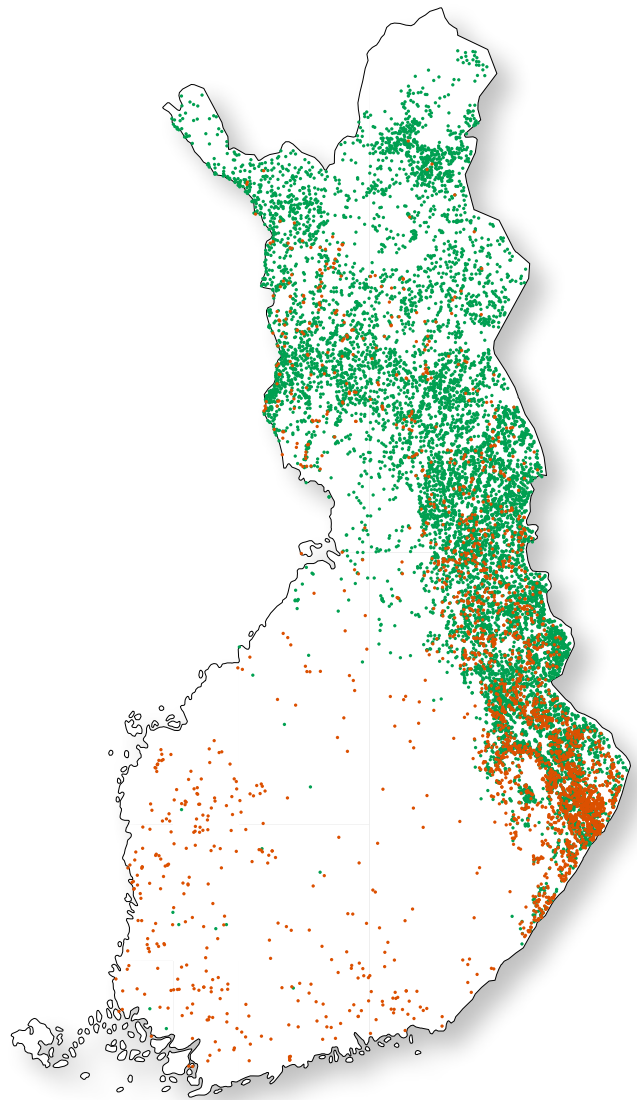
Vaalimaa kylä ja rajanylityspaikka Virolahdella Kymenlaaksoissa. Kylän läpi virtaa Miehikkälän pitäjältä *Vaalimaanjo*, joka laskee Suomenlahteen. *Wadhlema* 1370, *Waderma* 1656–1726, *Waadermaa* 1856, *Vaalimaa* 1738. – Nimen vanhojen asiakirja-asujen perusteella Viljo Nissilä on arvellut (1975), että nimessä on ensimmäisen tavun *a*:n jäljessä alun perin ollut nykyisen yleiskielen *d*:tä vastaava äänne. Nimessä *Vaalimaa* sen paikalla on *l* kuten hämäläismurteissa on yleiskielen *d*:n tilalla vanhastaan yleensäkin ollut. Nissilä konstruoi nimen kehityksen seuraavasti: *Vaalimaa* < ?**Vaadermaa* < **Vaahdermaa*. Sana *vaahder* puolestaan on *vaahtera*-sanan harvinaisehko rinnakkaisasu. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 281; REA: 140; SKES s.v. *vaahtera*.

Vaaluvirta salmi Heinävedellä Etelä-Savossa Koloveden ja Heinävedenselän välisissä kapeikoissa. Salmen itäpuolella on *Vaalunmäki*, mäki ja kylä (*Valunmäki* 1705). – Nimen alkuosa on saamelaisperäinen. Se palautuu saamelaiseen '(järven, joen tai kosken) väylää' merkitsevään sanaan, joka koltansaamassa kuuluu *vääll*. Ks. myös → *Valajaskoski* ja → *Vaala*, joiden taustalla on sama saamen sana. – AA

HisKi.

vaara on Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa hyvin yleinen jälkiosa kohoumannimissä. *Vaara* tarkoittaa korkeaa metsäistä mäkeä. Se on todennäköisesti laina saamelaiskielten vaaraa ja metsää tarkoittavasta sanasta (mm. pohjoissaamassa *várri*). Peruskartoissa *vaara*-loppuisia nimiä on yli 13 000. Niistä noin 10 000 on kohoumannimiä, talonnimiä reilut 2 200 sekä kylien ja kulmakuntien nimiä vajaat 700. Muuntuyppisiksi luokiteltuja nimiä on alle parisataa. Yleisimmät nimet ovat *Palovaara* (158), *Välivaara* (150), *Lehtovaara* (115), *Honkavaara* (109), *Mäntyvaara* (105), *Riihivaara* (105), *Kalliovaara* (94), *Kivivaara* (82), *Heinävaara* (77), *Mustavaara* (76), *Kuusivaara* (75), *Pienivaara* (70) ja *Kotivaara* (67). Eri nimimuotoja on kaikkiaan yli 5 100, ja niistä vain kerran esiintyviä on noin kolme nel-

Paikannimet, joiden loppuosa on *vaara*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

jäsosaa, esimerkiksi Ilomantsin *Aajevaara* ja *Öykköstenvaara*. Monet *vaara*-loppuisista nimistä ovat pitkiä ja moniosaisia, kuten Inarin *Kepinnakkauslantonvaara*, ja muodostavat nimiryppäitä, kuten Savukosken *Maaimmainen Sotajoensuunvaara* ja *Rannimmainen Sotajoensuunvaara*. → *várri*. – TS

SSA s.v. *vaara*; Paikannimirekisteri 2005.

Vaaru Päijänteestä ja Ylisjärvestä jyrkkänä nouseva vuorimaasto Korpilahdella Keski-Suomessa, vuodesta 2009 Jyväskylää, nimi myös muodossa *Vaarunvuori* tai *-vuoret*. *Vaarunjyrkkä* on Vaarun jyrkin kohta Koroslahden koillisrannalla. – *Vaaru* on 'maankohoumaa' merkitsevää → *vaara*-sanasta eriytynyt muoto. Se esiintyy paikanimissä lähes poikki Suomen Tuusniemeltä Pohjois-Savosta Pälkäneelle Pirkanmaalle ja Töysään Etelä-Pohjanmaalle saakka, esim. *Käärmevaaru* ja *Orivaaru* Tuusniemellä, *Vaarunmäki* Karttulassa, *Multavaarut* Töysässä. Kaikki "vaarut" ovat maankohoumia, tavallisesti harjuja, kaikista jylhin Korpilahden *Vaaru*. Paikannimiin *vaaru* on jäänyt siis maankohoumaa tarkoittavana. Keski-Suomen ja Hämeen kansankielessä *vaaru* merkitsee 'pilveä, tavallisesti kuuro- tai ukkospilveä'. – AR

Itkonen, Terho 1993; SSA s.v. *vaara*.

Vaasa kaupunki Pohjanmaalla, ruotsiksi *Vasa*. *Wasa* 1611, *Waasas[sa]* 1750, *Waasan kaupunki* 1787. – Perustettiin 1606 Mustasaaren kylään silloiselle saarelle, jossa oli vanha kauppasatama, ja sai aluksi nimen → *Mustasaari*. Nimettiin

uudestaan 1611 kuningassuvun mukaan *Vasaksi* (tunnuksena *vase* 'kupo, kimppu kuivattuja olkia, lyhde'). Puurakenteinen, tiheästi rakennettu kaupunki tuhoutui tulipalossa 1852. Uusi kaupunki rakennettiin 1860-luvulla *Klemetsön* (→ *Klemettilä*) niemelle, noin seitsemän kilometriä vanhasta kaupungista luoteeseen; paikka tunnettiin aiemmin nimellä *Kokkoble*. Vuodesta 1855 kaupunki sai keisari ja suuriruhtinas Nikolai I:n mukaan nimen *Nikolaistad*, suomeksi *Nikolainkaupunki*. Se ei kuitenkaan missään vaiheessa täysin sivuuttanut *Vasa* ~ *Vaasa*-nimeä puhekielessä eikä kartoista. Vuonna 1917 nimi-pari *Vaasa* – *Vasa* otettiin jälleen virallisesti käyttöön ja luovuttiin keisarin nimikosta. Entistä kaupungin paikkaa kutsutaan nykyään *Vanhaksi-Vasaksi*, ruotsiksi *Gamla Vasa*. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] Waasa; Grotenfelt, Kustavi 1912: 383; Juvela, Ossi 1992: 115; www.porstuakirjastot.fi/files/22/kokkoblesta_klemetsinsaareksi.htm, 13.3.2006; www.vaasa.fi/vaasa400/, 15.6.2005.

Vaasan kaupungin vaakunassa on Vasan kuningassuvun tunnus kupo eli kimppu olkia.

Vuoden 1910 kartassa nykyisen Vaasan nimenä on *Nikolainkaupunki*, sen sijaan *Vanha-Vaasa* on kartassa nimeltään *Wasa*. Karttaotteessa ma-alueet on kuvattu sinisellä, vesistöt valkoisella.

Vaaterinvuori mäki Toivakassa Keski-Suomessa. Korkeus 226 m. Mäen eteläpuolella on *Vaateri*-niminen talo, entinen torppa. – Päijänteen ympäristössä on useita samantapaisia paikannimiä, mm. *Vahtervuori* Kuhmoisissa, *Padasjoella* ja *Sysmässä* (*Wahderuorenmäa* 1573), *Vahterinvuori* Iitissä, *Vahterinsuo* Pertunmaalla, *Vahtermäki* Asikkalassa ja *Hollolassa*. Näiden nimien alkuosa tarkoittaa puuta, vaahteraa. Samaa alkuperää lienee myös *Vaaterinvuori*, vaikka nimi siinä tapahuneiden äänteellisten muutosten takia ei enää kielitajussa yhdistykään vaahteraan. Synnä nimen muuttumiseen on voinut olla se, että vuoren laella on jo Venäjän vallan aikana ollut kolmiomittaustorni. Nimen on ehkä ajateltu liittyvän mittaukseen ja sanaan *vaateri* 'vesivaaka' (vrt. *vaaterissa* 'vaaka-suorassa'). – Vaahtera kasvaa nykyään luonnonvaraisena 62. leveyspiirille saakka, joten Toivakka on puun levinneisyysalueen pohjoisrajalla. Aikaisemmin, kun ilmasto on ollut lämpimämpi, vaahtera on menestynyt pohjoisempanakin. – MV

BFH 5: 53; Uusi värikuvakäsio: 314–315; NA: paikannimikokoelmat.

Vaattojärvi järvi ja kyläkunta Kolarissa Lapissa. *Waattojärvi* (kylä) 1858. – Äänteellisesti läheinen on Suomussalmen *Vaattojärvi*, jonka alkuosana on suomen kielen katoamaisillaan oleva sana *vaato* 'nuottasalko, verkonkuivausteline'. Sama

sana on luultavasti myös Kolarin *Vaattojärven* nimessä. Peräpohjolan murteissa äänteet *k*, *t* ja *p* ovat monesti kahdentuneet varsinkin alkuperältään hämärtyvissä nimissä. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 137; HisKi.

Vahankajärvi järvi Karstulassa Keski-Suomessa; järven ympärillä on laaja kylä *Vahanka*. *Wahangajärvi*, *Wahanga* 1798. – *Vahanka*-nimen lopussa on johdin *-nka*, ja kantana on sana *vaha* 'siirtolohkare, iso kivi', jonka levikkialuetta ovat Varsinais-Suomi, Satakunta ja Lounais-Häme. Keski-Suomen murteissa ei *vaha*-sanaa tunneta. Vahankajärven nimi onkin todennäköisesti 1500-luvun alun ja sitä vanhemman hämärläisen eränkävyn jälkeä. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 138; Suomen karttakirja 1799: 90.

Vähcär → *Vätsäri*

Vahtamapää tunturialue Luton ja sen sivujoen Kulasjoen latvojen välissä Inarin eteläosassa Lapissa. – Nimestä ei ole säilynyt saamenkielistä muotoa, mutta se on nähtävästi mukailtu ja käännetty inarinsaamenkielistä muodosta **Vahtim-uäivi* "Vahtimispää". Nimen perusteesta ei ole kuitenkaan tietoa; kyse voi olla peuranpyynnin ja poronhoidon kannalta tärkeästä tarkkailupisteestä tai siitä, että paikka sijaitsee Inarin ja Sompion lapinkylien rajaseudulla. – SA

Vahterpää kylä ja saari Ruotsinpyhtäällä Itä-Uudellamaalla. *Wakterpæ* 1405, *Vactarpä* 1544, *Vachterpä* 1552. – Nimeen sisältyy puunnimityksen *vaahtera* murteinen muoto *vahtera*. Jälkiosan → *pää* viittaa paikannimissä usein niemeen tai yleensä sijaintiin jonkin päässä. Ilmeisesti nimi on alkuaan ollut luontonimi ja tarkoittanut saaren eteläpäästä, jossa on ollut satama. Nimi on sittemmin siirtynyt merkitsemään asutustakin. – SP

Hausen, Greta 1924: 749; RKT s.v. Vahterpää (Ritva Liisa Pitkänen).

Vahto kunta Varsinais-Suomessa. *Vattola* 1460, *Wachto* 1641. – Vahdon alue kuului aikanaan Ruskoon, mutta liitettiin 1577 Maskuun. Vahto sai oman saarnahuoneen 1638, tuli kappeliksi 1652 ja itsenäistyi seurakunnaksi 1893. Pitäjää on kutsuttu myös *Korveksi*, *Vahdon Korveksi* (*Vahton Corpi* 1793, *Wahtonkorpi* 1800) ja 1630-luvulla rakennetun puisen saarnahuoneen takia *Puu-Ruskoksi*. – Vahdon kylä ja talo ovat ilmeisesti saaneet nimen sijainnistaan **Vahtojoen* varrella, jota asutuksen nimen vakiinnuttua on alettu kutsua *Vahdonjoeksi*. Vaahtoa, kuohua merkitsevää murrasana *vahto* esiintyy paikannimissä Lounais-Suomessa ja Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla. – SP

Neovius, Ad. 1898: 8; REA: 471; HisKi (Kaarina, Nousiainen); KA:VA 7212: 90.

Vahvajärvi järvi Hirvensalmella Etelä-Savossa. *Vahaffua jerrfuen randa kwszij* 1564, *Vachuaieruij* 1661. – Vahvajärven ja Liekuun välisellä kannaksella on *Vahvamäen* kylä (*Wachwamäkiby* 1664) ja Vahvajärven ja Suonteen välisellä kannaksella *Vahvaselän* kylä; nimessä *selkä* merkitsee 'harjannetta'. Vahvaselkä mainitaan 1446 Hämeen ja Savon välisenä rajapaikkana. Nimien keskinäinen sijainti viittaa Vahvajärven nimen olevan ensisijainen. Eräkautin nimi voi kertoa runsaasta riistasta tai sankasta metsäseudusta, sillä sanalla *vahva* on mm. merkitykset 'suuri, raskas, ankara, tiheä, hedelmällinen'. – Myös Uuraisissa on samanniminen järvi (*Vachuaierffuij* 1554). Ehkä nämä järvet ovat olleet hyvin kalaisia. – SP

Miikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Vahvaselkä; Mönkkönen, Toivo 1968: 141; Nyman, Adolf Leonhard 1882: 245; Pirinen, Kauko 1954: 203; KA:VA 8644: 22v.

Vaikko kylä Juuan länsilaidalla Pohjois-Karjalassa. Kylän alueella suurehko *Vaikkajärvi*, josta laskee *Vaikkajoki* Kajoönjärveen. *Waicku* 1638, *Waicku by* 1642, *Waikula* 1646, *Vaikko* 1815. – Nimi on melko harvinainen. Savonlinnassa on → *Vaikontaipale* ja Oulaisten Petäjaskoskella *Vaikonmäellä* van-

ha kantatalo *Vaikko*. *Vaikko* esiintyy sukunimenä 1800-luvun puolimaissa mm. Oulaisissa ja Merijärvellä, ja on edelleenkin sukunimenä. Nimen alkuperä ei ole aivan selvä. Se voisi liittyä 'hiljaista, äänetöntä' merkitsevään **vaikka*-sanan yhteyteen. Tähän sanapesyeseen kuuluvat esim. *vaieta*, *vaikkua* 'hiljetä, vaieta (esim. koiran haukku)', *vaikka* 'hiljainen, lientynyt (tuuli, sade)'. Nominatiivialkuiset paikannimet, Juuan *Vaikkajärvi* ja Savonlinnan *Vaikkotaipale* (1834), viittaavat taas siihen, että *Vaikko* olisi alkuaan paikannimi ja sukunimi jostakin paikannimestä syntynyt. – AR

SKES s.v. vaieta; HisKi; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Vaikontaipale kyläkunta Savonlinnan pohjoisosissa Etelä-Savossa, aiemmin Sääminkiä, murteessa myös *Vaikkotaipale*. *vaikko* *taijffual*, *vaikko* *taipalen ma* 1562, *Vaikontaipal* 1709; *vaikko laxi* 1562; *vaikko nemen Randa* 1562; *Waikâ Sallmi* 1620-luvulla. – Nimessä → *taipale* tarkoittaa kannasta Enonveden ja Haukiveden välillä; vesien välinen ylityskohta on ollut nykyisen Häyryjärven (mahdollisesti vanhalta nimeltään **Vaikkolahti*) Ruokolahden eteläpuolella. Vaikkosalmi on mahdollisesti tarkoittanut nykyistä Pentinsalmea, joka on Häyryjärvestä itään Sorsasalonen eteläpuolella. Salmen tai lahden nimeen voi sisältyä verbin *vaieta* ~ *vaiketa* 'vaieta; vähitellen hiljetä, heiketä, tyyntyä, rauhoittua' johdos *vaikko*. Murteista sana on tavattu myös merkityksissä 'ohut' (Sakkola), 'väljähtynyt' (Iitti, Jaala), "kirkas ja *vaikko* päivä" (Kymi), Kainuusta *vaikka* 'hiljainen, lientynyt (tuuli, sade)'. Savukosken *Vaikosputaan* nimeä on selitetty: "Leviää niemeke, siintää semmonen lahelma siihen, tyven virraton paikka." – Toinen mahdollisuus on, että nimeen sisältyy sana *vaikko* vanhassa merkityksessä 'kuusen) pihka'. Pihkaa on kerätty talonpoikauskulttuurissa mm. makeutusaineeksi ja ravinnoksi. – SP

Alanen, Timo 2004a: 219; Alanen, Timo 2006: 40, 48, 49; SKES vaieta, vaikko, vaikkua; HisKi.

Vaimaro kylä Laitilassa Varsinais-Suomessa. *Vaimarois* 1540, *Vaijmoroiij by* 1555. – Paikallisesti on puhuttu vanhastaan *Vaimaroisten* tai *Vaivaroisten* kylästä. Ralf Saxén (1905) on verrannut nimeä muinaissaksalaiseen miehennimeen *Waimer*. Heikki Ojansuu (1920) on arvellut *Vaima*-kannan liittyvän alun perin henkeä, sittemmin naista merkinneeseen *vaimo*-sanaan. Valdek Pall on pitänyt Viron Tartumaan kylännimelle *Vaimastvere* äänteellisesti likeisimpänä viron sanaa *vaim* 'sielu, henki; olento, voima'. Virossa on myös pitäjännimi *Vaivara*. Rengossa on kylä *Vaimare* (*Waymara* 1470) ja *Vaimaroinen* ~ *Vaimareen* ~ *Vaimaroisten järvi* Kyyjärven järven kyljessä. Nimeä on toistaiseksi pidettävä selvittämättömänä. – SP

FMU 4: 347; Meri, Arvo 1943: 182–183; Ojansuu, Heikki 1920: 234; Pall, Valdek 1969: 264; Saxén, Ralf 1905: 116; www.lailanet.fi/kylahistoria/Kylat/vaimaro.htm, 14.5.2006.

Vainikkala kylä ja Suomen ja Venäjän välisen rautatieliikenteen raja-asema Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta. *Waijnikanby* 1544, *Vainikkala* 1559. – Kylän nimi pohjautuu asukkaiden sukunimeen *Vainikka* tai *Vainikainen*. Sennimisiä on asunut kylässä ainakin 1500-luvun puolivälistä lähtien nykyaikaan asti, esim. *Vainicka Lau ionss*, *vaijnicks Matz* 1547, *Wainikain Hans* 1550. Sukunimen on selitetty pohjautuvan saksalaiseen henkilönnimeen (Nissilä 1951), tai sen pohjana on arveltu olevan pakanuudenaikainen miehen nimi *Vaino* (Kepsu 2005). – LL

Kepsu, Saulo: 2005; Nissilä, Viljo 1951: 362; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vaivio kylä Liperissä Pohjois-Karjalassa; kylän keskustassa *Vaivionlampi*, josta johtaa *Vaivionsalmi* Viinijärven *Vaivionlahteen*. *Waivio* 1681, *Waiwio* 1723, *Waivio lax* 1799. – Vaivion kylä on syntynyt vasta 1600-luvun loppupuolella Käsämän kylän takamaalle, ja kylän nimi lienee lähtöisin seudun luontomiestä. Sana *vaivio* merkitsee Savossa ja Karjalassa 'vai-

vannaköä, työtä' ja esiintyy melko usein niittyjen, peltojen ja talojen nimissä. – AR

Saloheimo, Veijo 1971: 141; SKES s.v. vaiva; HisKi; KA:VA 9739: 601v.

Vajukoski Kitisen koski ja voimalaitos Sodankylässä Lapissa. Kosken alla on *Vajusuvanto* ja yläpuolella tekojärvi *Vajukosken allas*. – Nimi perustunee verbiin *vajua* 'vajautua, vähentyä, painua (vesi), vajota, upota'. Verbillä on ehkä kuvattu veden liikettä tai kosken kuivumista. – JV

Vakka-Suomi seutukunta Varsinais-Suomen pohjoisella rannikolla. *Wackafinnar* 1531. – Vakka-Suomella tarkoitettiin alun perin puuastioita myyvien "vakkasuomalaisten" Uudenkirkon ja Pyhämaan talonpoikaistaivureiden kotiseutua. Pentti Virrankosken mukaan varsinaiseen Vakka-Suomeen luetaan yleensä vain kolme vanhaa varsinaissuomalaisista pitäjää: Uusikirkko (sittempi Kalanti), Laitila ja Pyhämaa sekä näistä myöhään eronneet Uudenkaupungin, Kodisjoen ja Pyhärannan pitäjät, mikä seutu on tiettävästi ollut keskiajalta puuastioiden valmistuksen ydinaluetta. Astioita tehtiin myyntiä varten myös vanhoissa Mynämäen, Lapin ja Euran pitäjissä, jotka voidaan lukea Vakka-Suomeen sen laajemmassa merkityksessä. Virrankosken mukaan on mahdollista, että Vakka-Suomessa, myöhemmän Vehmaan kihlakunnan pohjoisosassa, tehtiin jo esihistoriallisella ajalla vakkoja ja kimpiastioita myytäväksi, mutta elinkeino sai huomattavan merkityksen vasta keskiajalla, kun asutuksen tiheydessä Itämeren rannoilla ja kaupankäynnin lisääntyessä astioita ryhdyttiin viemään myös ulkomaille. – SP

Hausen, Reinhold 1904: 12; Virrankoski, Pentti 1963: 250–252

Vakka-Suomi sijaitsee nykyisten Uudenkaupungin, Pyhärannan ja Laitilan alueilla, mutta toisinaan mukaan lasketaan myös ympäröivät pitäjät.

Vakkola kylä Askolassa Itä-Uudellamaalla. *Vackolaby* 1540, *Wackala* 1555; *Lasse* ja *Mathias vackoyn* 1548. – Kylän nimi perustunee talonnimeen, johon sisältyy sana *vakka* 'kanneton tai kannellinen pyöreä tai soikea puuastia, jossa on säilytetty kuivaa tavaraa, esim. jyviä, jauhoja, lankoja, villoja'. Nimeämismotiivi on luonnollinen, koska kylän keskustassa on koski, jonka nykyinen nimi on kylännimen mukaan *Vakkolankoski* ja joka on vanha myllynpaikka. – SP

Hausen, Greta 1920: 17; SKES s.v. vakka.

Valajaskoski koski Kemijoessa Rovaniemellä Lapissa. *Walaiakoski* n. 1600. Koski on nykyisin padottu ja siinä sijaitsee Valajaskosken voimalaitos. – Nimi on saamelaisperäinen ja perustuu '(järven, joen tai kosken) väylää' merkitsevään sa-

naan, joka koltansaamassa kuuluu *vääll*. Loppuosa *-jas* heijastaa todennäköisesti jotain saamelaista johdinainesta, mutta sen täsmällinen tausta jää epäselväksi. Samaan saamen sanan palautuu muutama muikin Suomen paikannimi, esim. → *Vaala* ja → *Vaaluvirta*. – AA

Valassaaret saariryhmä, jossa on majakka, merivartio-, sää- ja lintuasema Merenkurkussa Mustasaaren kunnassa Pohjanmaalla, aiemmin Björköbytä, ruotsiksi *Valsörarna*. *Vasöurann* 1562, *Wasören* 1727, *Walsörarne* 1799. – Alkuperäinen nimi on ruotsinkielinen *Valsörarna*, jonka alussa on murteellinen muoto muinaisruotsin sanasta *vardh* 'vartio', nykyruotsissa *vård*. Konsonanttiihtymä *rdh* on ruotsin murteissa yleensä kehittänyt ns. paksuksi *l*-äänteeksi, niin myös nimessä **Vardhsörarna*. Nimessä on ehkä viitattu kivikasaan, jota on voitu käyttää merimerkinä. Jälkiosa on monikkomuoto maastosanasta *ör*, jota on käytetty pienehkön kivi- ja soraosaaren nimityksenä. Murteen ääntenmuutoksen *rdh* > *l* tapahtuma-aikaa ei tiedetä, mutta suomenkielinen nimimuoto osoittaa, että nimi on lainattu suomeen muutoksen jo tapahduttua. – PS

Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 100–101; Huldén, Lars 14.12.1951: Österbottningens-lehti; Karsten, T.E. 1921: 513; Thors, Carl-Eric 1983: 574; www.kvarkenguide.org/valsorfi.html.

Válganoaivi → *Valkamapää*

Valittula kylä Sysmässä Päijät-Hämeessä. *Valluttula* 1543; *Walittula* 1741, *Walittula* 1793. – Kylän nimeen sisältyy talonnimi, ja siihen sen varhaisen haltijan nimi, muinaissuomalainen miehennimi *Valittu*, *Vallittu*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Valittu*; Nissilä, Viljo 1975b: 123; KA:VA 3679: 39.

Valkamapää saP *Válganoaivi*, tunturi Enontekiöllä Lapissa, lähellä Suomen ja Norjan rajaa. Sen lähistöltä saa alkunsa *Valkamajoki*, saP *Válganjohka*, joka laskee Pöyrisjokeen. Jokilaakso on nimeltään *Valkamavuoma*, saP *Válganvuopmi*. – Suomeen nimet on lainattu saamesta, jossa alkuosan *Válgan-* merkitys ja alkuperä on kuitenkin tuntematon. – AA ja SA

Valkeakoski kaupunki ja koski Pirkanmaalla. *valkikoski* (kylä) 1506, *valkikoski quarn* 1509; *Walkiakoski* 1799. – Seudun nykyinen asutus lienee peräisin 400-luvulta. Keskiajalla Valkeakoski tunnettiin laajalti samannimiseen koskeen rakennettujen myllyjen ansiosta Sääksmäen pitäjän myllykylänä. Vuonna 1923 Valkeakoskesta tuli kauppa ja vuonna 1963 kaupunki, johon vuonna 1973 liitettiin koko entinen emäpitäjä Sääksmäki. – Alkuaan *Valkeakoski*-nimen kohteena on ollut Mallasveden ja Vanajaveden välinen koski ja nimeämisen aiheena kosken kuohuissa valkoiselta tai vaalealta näyttänyt vesi (vrt. → *Huittinen*). Nimi on säilynyt nykypäiviin saakka koskennimenä, mutta lukuisien muiden koskennimien tavoin se on maksuttu myös kosken rannalle syntyneen asutuksen nimeksi. – AH

Alanen, Timo 2003: 27; BFH 1: 206, 225; Strang, Jan – Harju, Erkki-Sakari 2005: 59.

Valkeala kunta Kymenlaaksossa. Aiemmin Iitin pitäjän kylä, itsenäistyi vuonna 1640. *valkela* 1550, *Walkiall by* 1551, *Walkiala* 1552. *Valkeala* on edelleenkin myös Valkealan pitäjän kirkonkylän nimi. – Kylän, sittemmin kunnan, nimi perustuu ilmeisesti kantatalon nimeen **Valkeala* ja se taas isännän

nimeen **Valkea*. Nimen *Valkea* oletetaan olleen muinaissuomalainen henkilönnimi, jonka on voinut saada esim. hyvin vaaleatukkainen henkilö. – LL

Kepsu, Saulo 1881: 187–190; Kepsu, Saulo 1990: 383–384; Suomenmaa 7 (1978): 371–375.

Valkmusa suo ja kansallispuisto Pyhtäällä Kymenlaaksossa. – Nimen ainekset ovat *valkea* 'valkoinen, kirkas(vetinen)' ja *musa* 'suo, neva' (< ruotsin *mosse*). Kyse lienee ns. vastakohтанimestä, koska suon itäpuolella oleva suo on nimeltään *Mustanjärvensuo*. On myös mahdollista, että nimen takana on ruotsin **Falkmosse* "Haukkasuo". Vrt. että Pyhtään Länsikylässä on *Falk*-niminen kantatila. – MV

Kiviniemi, Eero 1971b: 125–126.

Valko kaupunginosa ja satama Loviisassa Itä-Uudellamaalla, vuoteen 1957 Pernajaa, ruotsiksi *Valkom*. *Fansnäs Walck Eng-hen* 1691 (viljelys). – Alueella on useita ruotsinkielisiä *Valko*-alkuisia nimiä, mm. niemennimi *Valkoudden*. Näyttää siltä, että rypään takana on suomalaisperäinen paikannimi **Valkniitty*, **Valkolampi* tms. Alue on ollut Pernajaa, jossa on ollut suomenkielistäkin väestöä, vaikka enemmistön kieli on ollut ruotsi. Ruotsinkielisten käytössä nimi on muuntunut seudun om-oppuisten asutusnimien mukaiseksi, mutta *m*-äännettä ei ole vanhassa viljelysnimessä *Valkoängen* eikä vesistönimissä *Valkoudden* ja *Valkobottnen*. Toisen maailmansodan jälkeen sataman ja asuinalueen kasvaessa asutus muuttui pääosin suomenkieliseksi, ja suomenkieliset omaksuivat käyttöönsä muodon *Valko*. – SBS

Granlund, Åke 1956: 412–414; Huldén, Lars 2001: 336.

Valkom → *Valko*

Vallgrund kaksi kylää Vaasan saaristossa Mustasaaren kunnassa Pohjanmaalla, aiemmin Raippaluotoa: pohjoisempi *Norra Vallgrund* ja eteläisempi *Södra Vallgrund*. *Wallegrwndom* 1407, *Vallgrund Norrby* ja *Vallgrund Söderby* 1801. – Saaristokylät ovat syntyneet monien pikkusaarten ja matalikkojen (ruots. *grund*) yhteen kasvamisesta maankohoamisen myötä, joka Merenkurkun saaristossa on ollut 90–100 senttimetriä sadassa vuodessa. Mustasaaren Vallgrundeja, kuten muita ulkosaaria, ovat mantereen kylät jo ikimuistoisista ajoista käyttäneet mm. kesälaitumina. Siitä kertovat monet tuomio-kirjoihin merkityt riidat sekä karjanhoitoon liittyvät paikanimet. Tätä taustaa vasten tuntuu luontevalta, että määrite-osa *Vall-* sisältää ruotsin sanan *vall* 'ruohoinen maa, laidun'. – MB

Huldén, Lars 2001: 377–378; Karsten, T.E. 1921: 390; Rietz, Johan Ernst 1962 s.v. *vall*; Åkerblom, K.V. 1958: 11–15, 97–99.

Vallgård → *Vallila*

Vallila kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, ruotsiksi *Vallgård*. – Alue kuului Helsingin asemakaavoitetun alueen liepeille 1840-luvun alussa muodostettuihin vuokra-alueisiin, jonne alettiin rakentaa huvila-asutusta. Huvila-alueen nimi *Vallgård* lienee vakiintunut vuoteen 1879 mennessä ja pohjautuu ilmeisesti sinne ensimmäiseksi perustetun huvilan (*Willa Wallgård* 1846) nimeen. Nimen alkuosa *vall* 'nurmi' viittaa alueen olleen kaupunkilaisten karjalaitumena ennen huvila-asutusta, jälkiosana *gård* 'talo, maatila'. Ruotsinkielisestä nimestä mukailtu *Vallila* vahvistettiin alueen suomenkieliseksi nimeksi 1909. Kaupunginosan nimeksi nimipari tuli 1959. – SP

Helsingfors Tidningar 25.11.1846; Hufvudstadsbladet 10.10.1879; Pesonen, Leo A. 1981: 145.

Vallitunsaari saari Kemijokisuulla Kemissä Lapissa. *Wallittu Holmen* 1621, *Wallitu Saari* 1769. – Saari oli entisaikaan tärkeä lohenkalastuksen tukikohta. *Vallittu* on vanha karjalainen henkilönnimi, joka oli yleinen Kannaksella (vrt. *Vallittulan* kylä Kirvussa) ja Laatokan luoteisrannalla. Nimi on vahva

Valkeakosken vaakunassa on kuvattu valkeana kuohuva virta sekä sen rantamille syntynyt samanniminen yhdyskunta, joka on kasvanut kaupunkiksi paperiteollisuuden ansiosta.

todiste karjalaisesta asutuksesta Kemijokisuulla. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 368.

Valpperi kylä Nousiaisissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Falkenberg*. *Walkaberga* 1505, *Valckeberg* 1540, *Falckenberg* 1560, *Valkenberg* 1581. – Samanlaisia nimiä on muuallakin, ainakin Lapinjärvellä, Myrskylässä (*Falkebiärg* 1555) ja Lemussa (*Falcken bärgh* 1583). Lisäksi Sauvossa on *Valpperinkallio*. Nämä *Valpperi*-nimet näyttävät enemmän tai vähemmän selvästi olevan suomalaistettuja muotoja nimestä *Falkberg(et)* (muinaisruotsin *Falkaberg*) tai *Falkenberg*. Ensin mainittu on ruotsinkielinen nimi, johon sisältyvät sanat *falk* 'haukka' ja *berg* 'kallio, vuori'; *Falcken-* ~ *Valken-*alkuinen nimi näyttää sitä vastoin olevan saksalaista perua. Historioitsija Aulis Ojan mukaan Nousiaisten "Valpperin tienoo olisi ollut keskiajalla Turun seudun antoisin mestästyshaukkojen [...] pyyntipaikka. Eräät 1300-luvun asiakirjatiedot nimittäin kertovat, että Turusta vietiin vangittuja ja opetettuja metsästyshaukkoja". Alkuperäinen "Haukkavuori" on varmaankin ollut jokin nykyisen kylän itäpuolisista vuorista. Nousiaisten *Falkenbergin* suomalaistettu nimi *Valpperi* on peräisin 1600-luvun puolivälistä. – PS

Kartano, Airi 1977: 122–123; Oja, Aulis 1977: 82; Svenskt ortnamnslexikon s.v. Falkenberg.

Valsörarna → *Valassaaret*

Valtavaara viisi kilometriä pitkä, korkea vaara Rukatunturin pohjoispuolella Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Valtavaara* 1889. – Nimen alkuosa kuvaa vaaran suuruutta, vrt. *valtava*. – AR

Finland 21.9.1889.

Valtimo kunta Pohjois-Karjalassa; erotettu Nurmeksestä 1908. Kuntakeskus, aiemmin *Haapajärveksi* ja *Haapakyläksi* nimetty, on Haapajärven ja Valtimojärven välisellä kannaksella. Valtimojärven yläpuolella on *Ylä-Valtimojärvi*. *Waldamo Jerfui* 1650, *Ylivaldimojärvi* 1799, *Valtimo sjö* 1843. – Nimen lopussa oleva *-mo* on johdin, ja kantana on sana *valta*, joka tavataan esim. yhdyssanassa *valtaoja* 'iso oja, runko-oja'. *Valtimo*-nimi aiheutuu ilmeisesti siitä, että Valtimojärvisä yhtyvät monien pienten reittien vedet. – Lääketieteen sana *valtimo* on Elias Lönnrotin 1837 luoma termi. Sanakirjassaan hänellä on paitsi *suonen waltimo* myös sanat *waltamo* ja *waltasuoni* merkityksessä 'valtimo'. Lönnrotin mielessä on ehkä ollut paikannimi *Valtimo* ja kansankielen sana *valtasuoni*, karjalan kielessä myös *valtamosuoni*. Vrt. nimeen → *Kaltimo*, jossa on tapahtunut vastaavanlainen kehitys *Kaltamo* > *Kaltimo*. – AR

Heikura, Hannu 1994: 22, 25; KKS; Lönnrot, Elias 1880; Rapola, Martti 1960: 74, 100; Suomen karttakirja 1799: 103; KA: MH 107/2D 3/1; PKAR: Karta öfver Haapajärvi bys ägor 1843.

Valvatus järvi Joroisissa Etelä-Savossa. *Walvatus järvi* 1799. – Nimeen sisältyy verbin *valvoa* 'olla hereillä; huolehtia; olla auki, jäätyvästä (vedestä)' itämurteissa tunnettu johdos *valvatus* 'uhkuavanto; sula kohta jäässä'. Suomen muissa murteissa vastaavia sanoja ovat *valvoke*, *valvas*, *valvaste* ja *valvanne*, savossa myös *valvatto* ja *valvatos*. Sulapaikkoja aiheuttavat voimakkaat virtaukset ja pohjassa olevat lähteet. – SP

Alanen, Timo 2004a: 184; SKES s.v. valvoa; Suomen karttakirja 1799: 117.

Vammala

1. kaupunki Pirkanmaalla. *Wammala* 1868. – Vammala oli alkuun Rautaveden ja Liekoveden välissä kohti *Vammaskoskea* työntyvällä niemellä sijainnut Tyrvään kirkonkylä, josta vuonna 1912 tuli kaupala ja vuonna 1965 kaupunki. Vuonna 1973 toteutettu kuntaliitos yhdisti Tyrvään ja Karkun kunnat Vammalaan. Asutusnimeksi *Vammala* on vakiintunut vasta 1800-luvun loppupuolella, mutta on mahdollista, että se on ollut käytössä Vammaskosken ympäristöä tarkoittavana luontonimenä jo paljon aikaisemmin.

Vammala sijaitsee Rautaveden ja Liekoveden yhdistävän kapean Vammaskosken rannalla.

2. kylä Alastarolla Varsinais-Suomessa. *Vamma* 1544, *Vammala* 1554. – Kylä sijaitsee Loimijoen suuressa mutkassa Loimaalta päin tultaessa hiukan ennen Alastaron kirkonkylää paikassa, jossa on peräkkäisiä koskia (yksi näistä *Vammalankoski*) ja jossa muutoin tasaisen leveänä virtaava joki laajenee suvanneiksi, maastosta päätellen aikaisemmin laajemmiksi kuin nykyisin. Nimi esiintyy vanhoissa asiakirjoissa lukuisia kertoja sekä muodossa *Vamma* että muodossa *Vammala*.

Molemmat *Vammala*-nimet pohjautuvat mitä ilmeisimmän samaan vesistön muotoa kuvaavaan kantaskandinaaviseen lainasanaan *vamma*, jonka merkitys on 'leveähkö paikka jossa, yleensä joenmutka, johon työntyvän niemen ja näin syntyvän kapeikon kautta kulkee tie vesistön yli'. Tämä skandinaaveilta ehkä ajanlaskun taitteen tietämissä omaksuttu vesistön osaa tarkoittava *vamma*-sana, joka esiintyy → *Vammaskoski*-nimen alkuosana ja yksinäänkin Alastaron Vammalan nimenä vanhoissa asiakirjoissa, on sittemmin kadonnut suomen kielestä lukuun ottamatta tässä mainittuja ja joitakin muita *Vamma*-nimiä, joissa se on säilynyt. Todennäköisesti alun alkaen luonnonpaikkaa kuvailevaksi nimeksi annettu *Vamma* 'paikka, jossa on vamma, joka sijaitsee vammassa', on paikalle syntyneen asutuksen myötä siirtynyt asutusnimeksi ja viimeistään tällöin saanut tyypillisemmän asuinpaikkaa ilmaisevan *-la*-johtimellisen asun *Vammala*. Luontominen siirtyminen asutusnimeksi taas on osaltaan vaikuttanut *vamma*-sanan alkuperäisen merkityksen hämärtymiseen. – AH

Eskola, Helvi 1942: 64–65; Hakanen, Aimo 1980: 87–101; Hakanen, Aimo 2007; Koivulehto, Jorma 1987: 32–33; Piilonen, Juhani 1969: 81–84; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vammaskoski koski Rautaveden ja Liekoveden välissä Vammalassa Pirkanmaalla. *Wammals färss* 1553, *Wammals Kåskj* 1644, *Wamakoski* 1772. – Vammaskoski on tunnettu ikivanhana eräreittien ja kauppateiden yhtymäkohtana sekä vesistön ylikulkupaikkana. Nimen alkuosana on kantaskandinaavin sana *vamma* (< **vamba* < **wambō*), joka on säilynyt paikannimisissä Suomen lisäksi myös Ruotsissa ja Norjassa. Vesistön osaa tarkoittavassa vammassa keskeisintä on muoto: vammaan kuuluvat sekä paisumakohdat että niiden välinen kapeikko, yleensä koski. Kokemäenjoen → *Vammalan* nykyisen kansallismaiseman keskeisenä osana olevan erityisen kaunismuotoisen vammaan muodostavat Rautavesi (jonka välittömästi kosken yläpuolella olevaa osaa on aikaisemmin nimitetty *Tyrävedeksi*) ja Liekovesi sekä näiden välinen Vammaskoski

'vamman koski, vammaan kuuluva koski'. *Vammaskoski*-nimi voi juontua alueella ajanlaskun taitteen tietämissä liikkuneiden skandinaavien koskelle ja sen ympäristölle antamasta *Vamma*-nimestä, tai nimen ovat antaneet Vammalan järviolueelle vuoden 300 vaiheilla rannikon suunnasta muuttaneet siirtolaiset, joiden kieleen tämä skandinaaveilta omaksuttu *vamma*-sana kuului. – AH

Hakanen, Aimo 1980: 87–101; Hellquist, Elof 1957 s.v. vamm; Hovda, Per 1945: 105, 106;

Warelius, Antero 1977: 36; KA: MHA A1: 44.

Vampula kunta Satakunnassa. *Wambula* 1511, *Vambu* 1569. – Vampulan vanhin asutus, joka keskittyi Loimijoen laaksoon, on peräisin rautakaudelta. Todennäköisesti pääosa asukkaista tuli Huittisista, jonka neljänneskunta (*Vambula fierdingh* 1540) Vampula aikoinaan oli. Seurakuntana Vampula mainitaan 1600-luvun puolivälissä. – Vampulan kirkonkylä ja joen toisella puolella hiukan ylempänä oleva *Vampulankylä* sijaitsevat Loimijoen varressa paikassa, jossa joki veden virtausta hidastavien kapeikkojen vuoksi paisuu useiksi suvannoiksi ja muodostaa näin pohjoisgermaanien *vammaksi* nimittämän vesistön osan (→ *Vammaskoski*, → *Vammala*). Alkuaan *Vampu* on ilmeisesti ollut Loimijoen yhtä suvantopaikkojen ja niiden välisen kosken (luultavasti nykyisen *Vampulankosken*) muodostamaa kohtaa tarkoittava vesistö nimi, josta sitten tavanomaisen asutusnimijohtimen *-la* avulla on muodostettu kyseistä seutua ja sen asutusta merkitsevä nimi *Vampula*. Se on aluksi vakiintunut kylännimeksi ja sitten pitäjännimeksi. Nimen kielelliseksi lähtökohdaksi sopii kantagermaanin **wambō* tai vieläkin paremmin siitä kehittynyt kantaskandinaavin muoto **wambu*, joka sellaisenaankin esiintyy Vampulan nimenä vanhoissa asiakirjoissa. – AH

Hakanen, Aimo 1980: 87–101; Saxén, Ralf 1900: 109; KA:VA 1920:111.

Vanaantaka kylä ja kartano Janakkalassa Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Vänä gård*. *Wanan taca* 1539, *Vanaiantaca* 1545, 1700-luvun sotilaskartassa *Wanajantacka*, 1900-luvun kartoissa myös *Vanantaka*. – Kylän taloista Alastalosta ja Simolasta muodostettiin 1582 säterikartano. Nimi on lyhentynyt muodosta *Vanajantaka*, mikä viittaa kylän sijaintiin Vanajan reitin latvavesillä lähellä Hiidenjokea, joka laskee *Vanajaveen* lähellä Vanajan kirkonkylää. Ks. → *Vantaa*. – SP

Kerkkonen, Veikko 1976: 109; Krigsarkivet, Finska handritade kartor; Generalkartor (Kopio).

Vanaja entinen kunta Vanajaveden rannalla Kanta-Hämeessä, ruotsiksi *Vänä*. *Vanaj* 1311, *Wanø* 1324, *Waanø* 1329. Liitetty vuonna 1967 pääosin → Hämeenlinnan kaupunkiin, joka on perustettu Vanajan alueelle, ja osaksi Hattulan, Janakkalan ja Rengon kuntiin. – Pitäjä on saanut nimensä järven mukaan. Alkuperäinen on siis vesistö nimi *Vanaja* eli *Vanajavesi*. Nimen alkuperästä ei voida sanoa mitään varmaa. On oletettu, että *Vanaja*-nimen kantana olisi uraa merkitsevä *vana*-sana. *Vanaja* muodostaakin pitkän, kapeahkon ja polveilevan vesireitin. Nimen jälkiosana olisi *ja-johdin*, joka on varsin yleinen hämäläis-satakuntalaisissa nimistöissä. Nimen ruotsinkielinen vastine *Vänä* olisi selitettävissä muodosta **Vaanaa* lähtien. – TA

FMU I: 105; Huldén, Lars 2001: 449; Nissilä, Viljo 1976: 12–13; REA; Säiliä, Uuno 1930: 141–143.

Vanda → *Vantaa*

Vandaforsen → *Vantaankoski*

Vanda ä → *Vantaanjoki*

Vangasjärvi järvi ja asuinalue Pieksämäellä Etelä-Savossa. *Wangas Järwi* 1750, *Wangasjärvi* 1915. – Järven nimi on ensisijainen, asutus on nimetty järven mukaan vasta 1900-luvulla. Järven nimeä voi verrata Näsijärven selän → *Vankaveden* ja Konneveden *Vanginveden* nimiin. Mauno Kosken mukaan sanan *vanka*, *vanki*, *vanko* 'vetohärkäparin koukkupäinen

aisa; kasken viertämisessä käytetty rautakoukku' kantamerkitys on mahdollisesti ollut 'joen mutka'. Sanalla olisi yleensäkin tarkoitettu voimakkaasti kaareutuva. Vanha merkitys on voinut säilyä paikannimissä. Kaarevuus sopii selittämään hyvin Vangasjärven nimeä, sillä järvi muistuttaa muodoltaan ongenkoukkaa. Nimi on voinut kehittyä seuraavasti: **Vanajakjärvi* ~ **Vankavesi* > **Vankanen* > *Vangasjärvi*. Niemessä on Vangasjärven leirikeskus. – SP

Koski, Mauno 1957: 391–399; Suomi kartasto 1897/1915: 71; KA:VA 46:1–9.

Vanhakylä kartano ja leirintäalue Järvenpäässä ja kylä Tuusulassa Uudellamaalla. Alun perin kylä Tuusulanjärven länsirannalla; osa kylän alueesta kuuluu nykyään Järvenpään kaupunkiin. *Gambleby* 1539, *Vanhakylä* 1544. – Kylä on ilmeisesti saanut nimensä siitä, että se on ympäristönsä vanhin asutus. Nimi lienee syntynyt siinä vaiheessa, kun alueelle muodostui muitakin kyliä. Kylän aiempi nimi on saattanut olla **Kaukjärvi* viereisen järven (nykyään *Tuusulanjärvi*) mukaan. Kartano, josta käytettiin myös ruotsinkielistä nimeä *Gammelby*, muodostettiin 1620- ja 1630-luvuilla yhdistämällä kylän seitsemän kantataloa. – KM

Granlund, Åke 1956: 199; Kepsu, Saulo 1997b: 116; Mallat, Kaija 1984: 56–57.

Vanjoki kylä (*Vanhajoki* 1539, *Vaniockij* 1550, *Wanaiocki* 1589) ja sen läpi laskeva joki Vihdissä Uudellamaalla. Joki saa alkunsa → *Vanjärvestä* ja laskee Hiidenveteen. Myös Karkkilan Pyhäjärvestä Vanjärveen laskevaa jokea, etenkin sen alajuoksua, nimitetään usein *Vanjoeksi*. Kylä myös *Vanjoo* (: *Vanjoolla*), joki myös *Karjaanjoki*. – Kuuluu yhdessä Vanjärven kanssa muinaiseen vesireittiin, joka johti mereltä Lohjanjärven ja Hiidenveden kautta Lopelle ja jatkui sieltä Punelian ja Kaartjärven välisen maakannaksen ylitettyään → *Vanajan* vesistöön. Nimen *Vanjoki* taustalla saattaa olla *vana* 'ura, jokiuoma, väylä'. Alkuperä olisi sama, jonka Viljo Nissilä on esittänyt nimelle → *Vanaja*. Epätodennäköistä sen sijaan on nimen liittyminen sanaan *vanha*, vaikka nimestä oleva varhaisin asiakirjamerkintä (*Vanhajoki* 1539) siihen viittaakin. – MV

Aaltonen, Outi 1991: 128–129; Haggren, Georg 1992: 20; Hausen, Greta 1920–1924: 881;

Nissilä, Viljo 1976c: 12–13; SKES s.v. vana; Soikkeli, Kaarle 1929: 138–139.

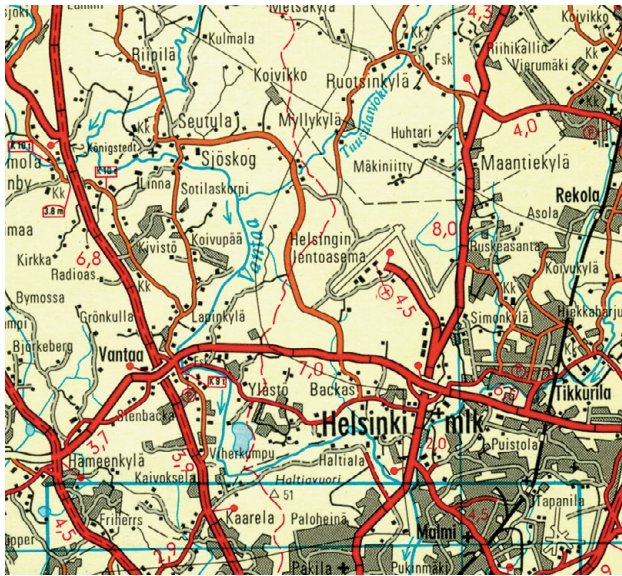
Vanjärvi kylä, järvi ja kartano Vihdissä Uudellamaalla. *Wandaierffui* 1539, *Vandierui* 1543, *Vannierffvi* 1544 (kylä). Järvestä lähtevä (usein myös: järveen laskeva) joki → *Vanjoki*. Järvi on rehevä, soistunut lintujärvi, joka kuuluu Natura 2000 -alueeseen. – Vaikka *Vanjärvi*-nimen vanhin kirjoitusasu (*Wandaierffui* 1539) viittaa pikemminkin nimeen → *Vantaa*, silti *Vanjoen* ja *Vanjärven* on katsottava selittyvän samalla tavalla, niin läheisessä yhteydessä joki ja järvi ovat keskenään. – Myös Sysmässä on *Vanjärvi*-niminen järvi. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 882–883.

Vankavesi Näsijärven pohjoinen selkä Ruoveden, Kurun (vuodesta 2009 Ylöjärveä) ja Tampereen Teiskon alueella. *Wangovesi* 1798. – Nimeen sisältyvä koukku, mutkaa merkinnyt sana *vanka*, *vanko* (→ *Vangasjärvi*) viittaa ilmeisesti jyrkkään mutkaan, joka yhdistää Vankaveden nykyisen Muroleen kanavan kohdalla Ruoveden Ohrionselkään. – SP

Koski, Mauno 1957: 391–399; Suomen karttakirja 1799: 53.

Vantaa kaupunki Uudellamaalla. Kun Helsingin maalaiskunnasta tehtiin 1972 kaupala, se sai nimen *Vantaa*, ruotsiksi *Vanda*. Kaupunki Vantaasta tuli 1974. – Nimen valinta perustui kunnan sijaintiin → *Vantaanjoen* varrella. Kirkonkylän ja nykyisen kaupunginosan nimenä on edelleen *Helsingin pitäjän kirkonkylä* (ruotsiksi *Helsing kyrkoby*), vanhastaan vain *Kyrkoby*. Saulo Kepsu on tosin huomannut, että kirkonkylää on voitu nimittää jo aiemmin joen nimen mukaan **Vantaan-*

Kun Vantaan kaupunki oli vielä nimeltään Helsingin maalaiskunta, kutsuttiin Vantaankosken ympäristöä **Vantaaksi**. Tiekarttaote on vuodelta 1965.

kyläksi. Sisämaalaiset totesivat nimittäin 1671, että Vantaan korpimaa (*Vandankorpimaa*) on ollut Vantaan kirkon (*Wandan Kyrkä*) eli Helsingin pitäjän kirkon alaisuudessa. Heidän mukaansa Kirkonkylää kutsuttiin aiemmin **Vantaankyläksi** (*Wandankyllä*). Ennen kauppalan perustamista **Vantaaksi** (ruots. *Vanda*; 1965) kutsuttiin nykyisen → **Vantaankosken** tienoota. – SP

Helsinki – Vantaa ulkoilukartta 1965; Kepsu, Saulo 2005: 98–100; Kuisma, Markku 1990: 6; Lehti, Ulpu 1982: 52–55.

Vantaanjoki eli **Vantaa**, joki, joka alkaa Kanta-Hämeestä ja laskee mereen Helsingissä Uudellamaalla. Ruotsiksi *Vanda å*. *Seme fl.* (?”Hämeenjoki”) 1595, *Vanta* 1613, *Vanda fluss* n. 1635, *Wanda* 1662; suomen kielessä *Vanda* 1500-luvulla, *Wandangoessa* 1833, *Wantaanjoki* 1878. – Joki alkaa Hausjärven Erkylänjärvestä ja virtaa Riihimäen, Hyvinkään, Nurmijärven, Vantaan ja Helsingin läpi Suomenlahteen. Alajuoksulla ruotsalaiset uudisasukkaat kutsuivat jokea

Rekognosointikartassa vuoden 1800 tienoilta Lallujärvi ja Erkylänjärvi on nimetty **Wandois-Träskiksi** eli **Vantaanjärveksi**. Järven itäpuolella on **Årekylä** eli **Erkylä**, pohjoiseen laskevan Vantaanjoen varrella **Wandois** eli **Vantaan** kylä.

nimellä **Helsingä** (→ *Helsingin pitäjä*). Joen latvalla Erkylänjärven rannalla Hausjärvellä on kylä nimeltä **Vantaa** (*Wandas* 1539, *Vanda* 1543), johon joen nimen on katsottu perustuvan (Solstrand 1939). Saulo Kepsu on arvellut kylän saaneen nimensä Erkylänjärveltä, jonka nimenä olisi aiemmin ollut ***Vantaanjärvi** (< ***Vanantaanjärvi**; ehkä Janakkalan Vanaantaan kylän eräjärvi; *Wandois Träsk* 1782). Kylännimi → **Vanaantaka**, kansanomaisesti myös **Vanajantausta** eli **Vanaantaus**, paljastaa nimen kuuluvan **Vanaja**-nimiin, jotka keskittyvät Hämeen ydinalueen vesistöihin; **Vanajantaus** eli Vanaantaan kylä on kaukana Hämeen vanhan asutusalueen keskeisen luontokohteen **Vanajaveden** (*Wanaian wässi*, *Stor Wanaja Wässi* 1692; ks. → **Vanaja**) eteläpuolella, ”takana”. Viljo Nissilän mukaan alkuperäinen **Vanaja** eli **Vanajavesi** on tarkoittanut koko sitä pitkää ja polveilevaa vesireittiä, vesivanaa, joka alkaa Kernaalanjärvestä Janakkalassa ja päättyy Vanajansuulahteen ja Vanajanselkään Tyrvännössä. Kun Hausjärvi on ollut Janakkalan alainen kappeli ja Janakkala puolestaan kuulunut aiemmin Suur-Vanajaan, on Vanaantaan kylän katsottu olleen Vanajan suurpitäjän laitamilla, Vanajaveden ”takana”. Nissilä on tulkinut kantanimenä **Vanaja** sanasta *vana* ’ura’ ja pitänyt *ja*-loppua paikkaa osoittavana johdimeksi. – Nimi joelle on annettu yläjuoksulla tai kauempana Hämeessä, sillä joki oli tärkeä kulkureitti Vanajan Hämeestä merenrannikolle. – SP

Alanen, Timo 2003: 11; Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 168; Granlund, Åke 1981: 28–29; Huldén, Lars 2001: 300; Kepsu, Saulo 2005: 100; Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: 38, 47, 52, 71; Nissilä, Viljo 1976c: 12; Sanan Saattaja Wiipurista 20.7.1833; SKES s.v. vana; Solstrand, Väinö 1939: 67–70; Uusi Suometar 13.4.1878, lisälehti; SAY (Janakkala 31).

Vantaankoski kyläkunta ja rautatieseisake Vantaalla Uudellamaalla, entistä Helsingin maalaiskuntaa, ruotsiksi *Vandaforssen*. Vanhalta nimeltään **Vantaa**, ruotsiksi *Vanda*. – *Vinikby* eli *Kvarnbacka forsin* kosken rannalle perustettiin vuonna 1837 ruukki *Wanda Masugn*. Vantaa ulottui pohjoisessa Piispan- ja Lapinkylään, etelässä Silvolan kaivoksille ja idässä Voutilaan. Helsingin maalaiskunnan yleiskaavaehdotuksessa 1968 kunnan länsiosaan suunniteltu lähiöiden ketju oli nimetty Kehä III:n eteläpuolella **Etelä-Vantaaksi**, pohjoispuolella **Pohjois-Vantaaksi**. Kun Helsingin maalaiskunnasta tuli vuonna 1972 → **Vantaan** kaupala, vanhan kyläkunnan nimeksi annettiin **Vantaankoski**. Uusi nimi tarkoittaa lähinnä pientä aluetta kosken ympärillä, eikä se muodosta omaa kaupunginosaa, mutta nimi on jäänyt esimerkiksi laajan seurakunnan nimeksi. Pääosa Vantaankoskesta kuuluu **Vantaanlaakson** kaupunginosaan, jonka nimi on muodostettu → **Martinlaakson** ja **Vantaankosken** nimien pohjalta. – JI

Boström, Birgitta: <http://tuf.eget.net/forum/showthread.php?t=21> [5.7.2007]; Hirvonen, Sari 2005: 64; Iltanen, Jussi 1994; Lehti, Ulpu 1982.

Vantauskoski koski Kemijoessa Rovaniemellä Lapissa. Kosken yläpuolelle laskee **Vanttausjärvestä** **Vanttausjoki**. **Vanttaus** n. 1820, **Wanttaus fors** 1862. – **Vanttaus**-nimen lopussa oleva **-us** on suomen kielestä peräisin oleva johdin, mutta muuten nimi on saamea, vrt. pohjoissaamen *vážzit* ’kävellä; käydä jossakin (kävellen); paimentaa (kävellen)’. Nimi on aiheutunut siitä, että kivinen ja vaarallinen Vanttauskoski on ohitettu maitse kävellen. Samasta syystä on syntynyt paikannimi **Vanttaja** Kuusamossa. Vuosina 1820–1831 Inarin kirkkoherana ollut Jacob Fellman tosin kertoo, että Vanttauskosken pohjoisreunaa on laskettu veneelläkin. Se on kuitenkin ollut vaarallista: pelkästään vuosina 1860–1874 koskeen hukkui parikymmentä ihmistä. – AR

Ahvenainen, Jorma 1970: 352; Fellman, Jacob 1906, 3: 400; Finlands Allmänna Tidning 12.12.1862; Räisänen, Alpo 2005: 349; Sammallahti, Pekka 1989 s.v. väzzit.

Vanttila kylä Punkalaitumella Satakunnassa. *Peder Fantynen* 1510; *Fantila* 1540. – Lars Huldén on selittänyt Suomen ruotsinkielisiä *Fant*-alkuisia nimiä muinaisruotsin sanan *fant(er)* 'palvelija, juoksija; narri' sisältävästä lisänimestä ja miehen nimen *Frans ~ Fransiscus* kansanomaisesta muodosta **Fante*. Jompikumpi niistä sisältynee myös Punkalaitumen Vanttilan alkuperäiseen talonnimeen. – SP

Huldén, Lars 2001: 282, 325; Suvanto, Seppo 1987: 86; KA: Suvanto/ Huittinen s. 1242.

Vapaala kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, entistä Helsingin maalaiskuntaa, ruotsiksi *Friherrns. Arfwedh Frijherre* 1701, *Friherrns* 1824, *Friherrns eller Labbas* 1846. – Asuinalue syntyi, kun Övre Labbaksen tilan maat päätettiin palstoittaa tonteiksi 1930-luvulla. Tontteja kaupiteltiin vuonna 1936 Friherrsin tilan nimellä, ja *Friherrns* vakiintuikin asuinalueen nimeksi alusta alkaen. Esimerkiksi vuonna 1938 perustettiin Friherrns-Jussas VPK. Vuonna 1967 Friherrsin nimi käännettiin suomeksi *Vapaalaksi*; nimen keksi ilmeisesti friherrsiläinen kunnanvaltuutettu Veikko Suojanen. Ehdolla nimeksi oli myös mm. *Vapaaherrankylä*. *Vapaala*-nimi on vakiintunut käyttöön melko hitaasti, ja edelleen *Friherrnsiä* käytetään *Vapaalan* rinnalla. *Friherrns* on alkujaan Hämeenkyllän *Labbaksen* tilan rinnakkaisnimi; Saulo Kepsu arvelee nimen olleen kansanhuumoria, sillä se johtui talon isännästä Arvid Jöranssonista, joka oli valtiopäivämies, muttei todellinen aatelinen, vapaaherra. – JI

Hako, Jukka – Hako, Senja (toim.) 1988: 57; Kepsu, Saulo 2005: 167; Törrönen Pentti – Hako Jukka 1988: 48.

Varajoki kantatalo ja kyläkuunta Kuhmon Lentualla Kainuussa. Talot ovat Varajoen kahta puolta *Varajärven* ja Lentuan välissä. *Waronoja* 1650, *Warajäki* 1667, *Warajocki* 1686. – Vanhin asiakirjamuoto viittaa siihen, että nimen alkuosana voi olla 'varista' merkitsevään karjalan kielen sanaan *varoi* perustuva henkilönnimi (vrt. sukunimi *Varonen*). Toisaalta *Vara*-alkuisia nimiäkin on, ja niissä *vara* voi merkitä mm. varastoa, turvaa kuten sanoissa *talvenvara*, *hätävara*. Koska Kuhmosta on paljon vanhaa karjalaisperäistä nimitystä, ensiksi mainittu selitys on hyvin mahdollinen. Tässä tapauksessa Kuhmoon 1600-luvulla asettuneet savolaiset olisivat muokanneet itselleen oudon nimen mielekkääksi. – AR

KA: MH 107/2D 3/1, TUOKKO.

Varasvuori korkea, kalliainen mäkelänne Paimiossa Varsinais-Suomessa. – Mäellä on muinaishauta ja hyppymäki. Naapurikunnassa Piikkiössä on altaan pieni, mutta ympäristöään hyvin erottuva *Varesvuori*, jonka nimi liittyyne keskiaikaiseen Piikkiön kylännimeen *Varasvuori* (myös *Varesvuori*; *Warkahanwori* 1439). Muualla *Varasvuoria* on Kuhmoisissa, Padasjoella, Raumalla, Sauvossa, Tyrvällä ja Ylöjärven Viljakkalassa. Yhteistä niille on, että niissä kerrotaan olevan onkaloita tai luolia, joissa varkaat ovat pieneskelleet tai joita on käytetty varastetun tavarain kätkemiseen. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 136; REA: 377.

Varejoki joki ja kylä Tervolan pohjoisosassa Lapissa; jokisuun pohjoispuolella on myös *Varevaara*-niminen vaara ja joen latvoilla *Varejärvi*. – Nimi liittyy lounais-suomalaisiin *Vare*-nimiin, joihin sisältyy Varsinais-Suomessa esiintyvä appellatiivi *vare* 'kivikasa, kiviröykkiö'. Nimeämisen perusteena on ollut *Varevaaran* kivisyys. Selvästi syystä, että määrite *Vare*-ei sano seudun asukkaille enää mitään, on *Varejärvi* väännetty ja vakiintumassakin *Varajärvi*-nimeksi: järvi olisi ollut ikään kuin varalla jos varsinaisesta kalavedestä ei saada kunnon saalista. Varejoen asutusalueelle sijoitettiin 1940- ja 1950-luvulla Petsamosta muuttaneita siirtolaisia. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 294–295.

Varessäikkä pitkä ja kapea hiekkainen meren niemi Siikajoella Pohjois-Pohjanmaalla, lähellä meressä *Vareskari* kalasataman päässä. *Waressäikkä* 1760. – Sana *säikkä* 'pitkä ja kapea niemi' tavataan pääasiassa Uudenkaupungin ja Porin välisellä rannikolla ja toisaalta Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla. Nimen alkuosana on Pohjois-Pohjanmaalla käytetty linnunnimi *vares* 'varis'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 257, 260–261.

Varggrottan → *Susiluola*

Varhokylä kylä Pyhärannassa Varsinais-Suomessa. *Varhokylä* 1454, *Waronkylä* 1530, *Varhoijkylä* 1555. – Arvo Meri on arvellut, että nimeen voisi sisältyä luontosana *varhe* 'pensaikko, nuori lehtimetsä'. Todennäköisempää on yhdistää nimi lounaismurteissa tavattuun sanaan *varh* 'kivikasa'. – SP

FMU 8: 308; Meri, Arvo 1943: 188; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Varho; Nissilä, Viljo 1962: 89.

Varissuo kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Kräkkärret* (uudehko kaavanimi). – Varissuo sijaitsee Kaarinan rajalla, ja alue on ollut vuoteen 1939 Kaarinaa. Alkuaan se on ollut suo Kaarinan Littoisten kylässä. Nimimarkiston koelmien mukaan 1951 Varissuo on ollut suon ja asuntotilan nimi. Vuoden 1968 peruskartassa alue on suota. Kari alue on kaavoitettu, suon nimi on otettu alueennimeksi. – RLP

Varistaipale myös *Varistaival* kylä ja kanava sekä kulttuurimaisema Heinävedellä Etelä-Savossa. *Warisen Taiffwal* 1554, *waris taifuall* 1620-luku (nimi viittaa viljelykseen), *Waristaifuall* 1666 (kylä). – Alkuaan Varistaipale oli veneen vetotaival, jota kuljettiin, kun siirryttiin Varisvedeltä Varislammelle ja sieltä Juojärvelle. 1914 valmistui reitille *Varistaipaleen kanava*, jossa on neljä sulkua vesistöjen suuren korkeuseron takia. Ilmeisesti ensin on käytetty nimeä *Varisvesi* ja *Varislampi* ja niiden mukaan nimetty *Varistaipale*. *Varisniemi* on suuri niemi Varisvedessä. Niemellä ovat *Varisvuori* ja *Varissuo* sekä autioitunut *Varisniemi*-niminen talo. *Varis* on lintulaji, joka on elänyt maassamme luonnontilaisena vain järvien ja meren rannoilla ja saarissa ja joka on levinnyt ihmisasutuksen mukana koko maahan viljelmien ja asutuskeskusten liepeille. → *taipale*, *taival* 'kahden veden välinen kannas'. – PM

Alanen, Timo 2004a: 193; Soininen, Arvo M. 1981: 79, 281; <http://fi.wikipedia.org/wiki/Varis> [1.7.2007].

Varisto kaupunginosa Vantaalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Varistorna*. *waristå Engen* 1691, *waristo Nijtu* 1691. – Nimi on esi-merkki Vantaan Hämeenkyllän vanhasta suomalaisperäisestä nimitystä. Ulpu Lehti on selittänyt, että alue on ollut ikivanhaa luonnonniittyä, missä kaikilla taloilla oli oma *varisto* eli useita varastoja, latoja. Ruotsinkielinen nimi on suomenkielisestä nimestä muodostettu monikon määräinen muoto. – KS

Kepsu, Saulo 2005: 169; Lehti, Ulpu: Vantaan Sanomat 10.4.1996.

Varistorna → *Varisto*

Varjakka ranta-alue, saari ja kylä Oulunsalossa Pohjois-Pohjanmaalla. *Lille Wariaka* 1667. – Oulunsalo oli aikanaan suuri saari ja Oulujokisuun vanhin kauppapaikka. *Varjakka*-nimet on tulkittu jäljiksi viikinkien matkoista ja kaupasta; nimitystä *varjakka* on pidetty suomalaistuneena muotona venäjän viikinkejä tarkoittaneelle *varjagi*-nimitykselle. *Varjakka*-nimiä on pohjoisessa mutta muutamia myös Hämeessä, joten niitä voi ajatella hämäläisten antamiksi. Mainittakoon että Vienassa on järvi nimeltään *Varjagijärvi*. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 405–406; Vahtola, Jouko 1991a: 89–90.

Varkaus kaupunki Pohjois-Savossa. *Varkaus godz* 1523, *Warkaus bij* 1563. Varkauden asutus syntyi Haukiveden ja Unnukan väliselle kannakselle useiden koskien ja salmien läheisyyteen keskelle Suur-Saimaan vesistöreittejä. Paikalla sijainnut

asutus oli 1700-luvun lopulla sisävesien laivastotukikohta ja kehittyi 1800-luvulla sahateollisuuden keskuksiksi. Varkaudesta tuli tehdasseurakunta 1865, kauppalaksi 1929 ja kaupunki 1962. – Varkauden nimi mainitaan ensimmäisen kerran tilannimenä 1523, mutta alueella on täytynyt olla pysyvä asutusta jo varhemmin. Myöhemmin nimi viittasi pitkään, rajoiltaan epämääräiseen kymmenyskuntaan. Kaupungin nimi sisältää sanan *varkaus*. Tämä esiintyy Suomen nimistössä enimmäkseen pienpaikkojen nimissä, joihin sisältyy suullisia muistitietoja varkauksista. Myös Varkauden nimen on joskus katsottu perustuvan ryöstösaaliin kätkemiseen tai Novgorodin ja Ruotsin välisiin kahakoihin Pähkinäsaaren rauhan rajan läheisyydessä. Kyseessä on kuitenkin ilmeinen kansanetymologia. Hylättävä on myös Ahti Rytkösen esittämä selitys, että sanassa esiintyisi saamenkielinen ’kätköä’ merkitsevä sana. – Muista *Varkaus*-nimistä onkin erotettava Itä-Suomen vesistöalueilla käytössä oleva nimitys, joka lienee alkuaan perustunut matkan helpottamiseen tai lyhentämiseen. Mahdollisesti taustalla on ollut ajatus, että matkaa on näin ”varastettu” (vrt. ilmaus *kulkea varkain* ’kulkea huomaamatta, vaivihkaa’). Tällaiset nimet liittyvät usein veto-aipeisiin, joiden kautta on ollut mahdollista kiertää koski. Myös nykyisen Varkauden kaupungin läheisyydessä on ollut tällainen paikka, kaupungin keskustan itäpuolella sijaitsevan *Varkausmäen* alapuolella. Vetämällä veneet yli tästä kohdasta on ollut mahdollista kulkea Ämmänkosken ohitse Leppävirran reitin vesistöä Saimaan vesistöön. 1600-luvulta onkin tietoja tervalastien purkamisesta ja kuormaamisesta tällä paikalla ja veneiden vetämisestä kannaksen yli tai uittamisesta rantaa pitkin koskien alapuolelle. Läheisen kylän nimi *Taipale* viittaa sekin siihen, että kyseistä paikkaa on käytetty veto-aipeena. Ajatusta *Varkaus*-nimien liittymisestä maataipaleisiin tukee myös mm. Säämingin pitäjältä tunnettu asiakirjanimi *Kuiva-Varkaus* (*kuiffua varcaus 1562–1563*). – JS

Alanen, Timo 2006: 27; Rytkönen, Ahti 1962; Saarikivi, Janne 2006: 36; Soikkanen, Hannu 1963: 13–16.

Varpaisjärvi kunta Pohjois-Savossa. – Kunta on erotettu 1911 Nilsistä. Kirkonkyläksi tuli Sutelan kylä. Kunnan nimi perustuu kirkonkylän viereisen järven nimeen, *Varpanen* (*Warpasenjärvi* 1920; vuoden 1799 kartassa *Sutelanjärvi*). Järven vanha nimi on voinut olla **Varpajärvi*, jolla on kuvattu järven rannan matalaa varpukasvillisuutta, *varvikkoa*, tai metsää, josta on saatu lehdeksiä, ks. → *Varparanta*. Varpaisjärvellä on nimeä selitettykin siitä, että rannoilta on saanut hyviä varpaaliiteitä eli -säleitä. Niistä on tehty katiskoita ja koreja. – SP

Nissilä, Viljo 1939: 141; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 283; Suomen karttakirja 1799: 105; Suomen karttakirja 1920: 33D.

Varparanta

1. kylä Savonlinnassa Etelä-Savossa, aiempaa Sääminkiä. *Warpios Randha tijende 1571*, *Warparanda 1664*. – Kylä on Haapaveden Varparannanselän itärannalla.

2. kyläkunta Kontiolahdessa Pohjois-Karjalassa. *Warparanda 1787*. – Asutus sijaitsee Höytiäisen itärannalla.

Itämurteissa sana *varpa* merkitsee yleisesti ’varpua ja puuvartistia matalia kasveja’ tai ’pensaata, varvikkoa’. Lehdesvarpuja käytettiin mm. luutiin, mutta myös korsirehun korvikkeena ja kuivikkeina karsinassa. – SP

Nissilä, Viljo 1939: 141; Wälta, Matti 1996: 31; KA:VA 8644: 188v; HisKi (Kontiolahti).

väri ’vaara’, pohjoissaamenkielinen sana. Sillä on vastineita laajalti muissa saamen kielissä, mm. inarinsaamen *vääri*, koltansaamen *vää’rr*. Sana on tavallinen niin pienten vaarojen kuin korkeiden tuntureidenkin nimien jälkiosana. Sanan suomalainen vastine → *vaara*, joka esiintyy lähinnä Itä- ja Poh-

jois-Suomen nimistössä, on ilmeisesti vanha laina saamesta. – AA

Varsinais-Suomi nykyinen ja myös historiallinen maakunta Etelä-Suomessa, ruotsiksi *Egentliga Finland*. – Maamme lounaisosaa tarkoittanut nimi on vanhastaan ollut → *Suomi*, joka historiallisena aikana vakiintui ensin lounaisen maakunnan ja myöhemmin koko maan viralliseksi nimeksi. Varhaiskeskiaikaisessa Varsinais-Suomen sinetissä maakunnan nimi esiintyy latinankielisenä muodossa *S[igillum] terre Finlandie*. Mikael Agricola käyttää Uuden testamentin alkupuheessaan (1548) sekä koko maasta että lounaisesta maakunnasta nimityksiä *Somen maa* ja *Somen Makunda*, jälkimmäisestä myös nimitystä *Etele ia pohia Some*. *Suomi*-nimen vakiintuminen viralliseksi maannimeksi vaati aikaa myöten lounaisen maakunnan nimen täsmennyksiä. Latinankielisissä teksteissä esiintyvät 1650-luvulta alkaen täsmennykset *Fenningia specialiter dicta* ja *Fenningia presse dicta*, jotka seuraavalla vuosisadalla saivat rinnalleen ruotsinkieliset nimet *Finland för sig sielft* ja *Egentliga Finland*. Porthanin 1700-luvun lopulla käyttöön ottama nimi *Egentliga Finland* vakiintui sitten maakunnan viralliseksi ruotsinkieliseksi nimeksi. Suomenkielisisä teksteissä Varsinais-Suomesta käytettiin vielä 1800-luvun alkupuolella vaihtelevia nimityksiä: *Etelä- ja Pohja-Suomi*, *Turun lääni*, *Oikea Suomi taikka Turunmaa ja Varsinainen Suomi*. Saman vuosisadan puolivälistä lähtien ruotsinkielisen *Egentliga Finland* -nimen käännökseksi ja maakunnan viralliseksi suomenkieliseksi nimeksi vakiintui *Varsinais-Suomi*. – AH

Agricola, Mikael 1548/1931: 18–19; Platou, Ludvig Stoud 1844: 39; KHL s.v. Finland; Oja, Aulis 1956: 8–11; Tiitta, Allan – Viljamaa, Toivo 2007: 217, 229–230, 241–242, 287; KKTK:

Varhaisnyky-suomen korpus.

Varsovensuo suo ja soidensuojelualue Iijoen eteläpuolella Taipaleella Pohjois-Pohjanmaalla. – Suo on saanut nimensä suuresta *Varsova*-nimisestä savotasta 1920-luvulla. Savotassa ajettiin puutavaraa Iijokeen höyryveturien vetämillä suurilla reillä. Nimi on jälki pirtuajasta; ”Varsovan laulu” oli ajankohdainen nautintoaine savotan suuruuden aikana. – JV

Vartiokylä kaupunginosa Helsingissä, vuoteen 1946 kylä Helsingin mlk:ssa, ruotsiksi → *Botby*. – Nimi on käännetty ruotsinkielisestä nimestä. Käännös perustuu tulkintaan, jonka mukaan ruotsinkieliseen nimeen sisältyisi oletettu sana **bote*, joka olisi ollut ’vartiotulta, merkkitulo’ merkinneen sanan *böte* rinnakkaisasu. *Botbyn* suomalaisena vastineena oli 1900-luvun alussa *Puotinkylä* eli *Puodinkylä*, mutta vuonna 1946 nimeksi vahvistettiin *Vartiokylä*. Vuonna 1959 kaupunginosan pohjoisimman osa-alueen nimeksi vahvistettiin *Vartioharju – Botbyåsen*, 1964 toisen osa-alueen nimeksi *Puotinharju – Botbyhöjden*. – SP

Granlund, Åke 1981: 16–17; Huldén, Lars 2001: 292; Pesonen, Leo A. 1981: 207.

Vartiosaari kaupunginosa Helsingissä Uudellamaalla, vuoteen 1946 Helsingin mlk:aa, ruotsiksi *Värdö*. *Wordö 1567*, *Wärdö 1567*, *Wärdzhöö 1577*; 1700-luvun kartoissa *Vädön*. – Asiakirjamerkinnot tarkoittavat Helsingin pitäjään kuulunutta saarta. Saaren nimi otettiin muodossa *Värdö* viralliseksi kaupunginosan nimeksi 1959, ja sen suomenkieliseksi käännös-vastineeksi vahvistettiin *Vartiosaari*. – Helsingin kadunnimet -kirjassa nimestä esitetään tiivismuotoinen tulkinta: ”Määriteosa on muinaisruotsin *vardher* ’vartio, vartionti, valvonta’; sana esiintyy Uudellamaalla monissa nimissä, jotka tarkoittavat korkealla sijaitsevia paikkoja – usein seudun korkeinta vuorta – , mihin keskijalla oli vihollisten silmällä pito järjestetty”. Vartiosaaren korkein kohta on nykyään yli 30 metriä merenpinnan yläpuolella. → *Värdö*. – PS

Pesonen, Leo A. 1970: 29; Westman, Ivar 1935: 388.

Vartiovuori mäki Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Vårdberget*. *Wääl Bern* 1634 (kartassa vuoren korkeimmalla kohdalla on torni), *Wårdberget* 1652, *Vårdberget*. *Wäälberget* 1656, *Vartian-Vuori eller wårdberget* 1776, *Wård Berget* 1808. Vuoden 1897 asemakaavassa alueen viralliseksi nimeksi vahvistettiin *Vartiovuori – Vårdberget*. – Ruotsinkielinen nimi tulee asiakirjoihin toukokuussa 1656 tapahtuneen kaupungin palon yhteydessä. Varhaisin tieto suomenkielisestä nimestä on vuodelta 1776. Suomenkielinen nimi lienee kuitenkin alkuperäinen, koska muutkin Turun keskeiset paikannimet ovat suomenkielisiä. Varsinais-Suomen ”vartiovuorien” oletetaan liittyneen esihistoriallisella ajalla syntyneeseen hälytysjärjestelmään, jossa vihollisen lähestymisestä on varoitettu korkeille mäille sytytettyjen tulien avulla. Näin ollen Turun *Vartiovuori*-nimen olisi pitänyt syntyä ennen seutua vartioimaan tarkoitetun linnan rakentamista Aurajokisuulle, siis ennen 1200-luvun loppua. *Vartia-*, *Vartio-*nimiä ovat myös mm. *Vartsaari* Lokalahdella ja *Varttimaa* Taivassalossa. – RLP

Diarium Gyllenianum: 181; Junnila, Hilka 2001: 157; Olof Gangiuksen kartta vuodelta 1634; Ranta, Raimo 1975: 37; Tidningar Utgifne af et Sällskap i Åbo 15.11.1776; Vanhojen karttojen Suomi, kartta 83.

Vartius kylä ja raja-asema Kuhmon koilliskulmalla Kainuussa, *Vartiusjärven* ja Juortananjärven ympärillä. *Vartios Jerfui* 1650. – Juortananjärvi ja Vartiusjärvi ovat Sotkamon reitin ylimmät järvet lähellä Venäjän rajaa. On todennäköistä, että Vartiusjärvellä on pidetty vartiota 1500-luvulla tai jo aiemmin, kun vienalaiset ja pohjalaiset kalastelivat kilpaa Kuhmon vesillä ja joutuivat riitoihinkin. Kuhmon kaakkoiskulmalla on *Vartiussalo*-niminen kangas, joka voi olla samanlainen vartio- paikka. – AR

KA: MH 107 /2D 3/1.

Vartsala kaksi kylää *Etelä-Vartsala* ja *Pohjois-Vartsala* Kustavissa Varsinais-Suomessa. *Varisala bol* 1463, *Varissala bol* 1541, *Varsal bol*; *Norreuarisalo* 1540, *Norbij Waressall* 1570; *Söderwarisala* 1540, *Söderbij Waresall* 1562, *Söderwarsalo* 1563. – Nimi on alkuun ollut sekä verokunnan että kylän nimi. Petter Gåddan kartassa 1695 se on sekä kappelin (*Warsala Capell*) että Ana-vaisten-Vartsalan saariston nimenä (*Warsalaskår*). Nimi on kuitenkin alkuun sen suuren saaren nimi, jonka alueella Vartsalan ja Koelsuun kylät sijaitsevat. Nimen lopussa on ’suurta saarta’ merkitsevä sana → *sal*. Nimen kaikki vanhimmat kirjoitusmuodot viittaavat **Vari(s)-* tai **Vare(s)-*alkuun. Nimen alku näyttää myöhemmin lyhentyneen muotoon *Var(s)-sal*. Nimenosien väliin muodostuneen *rs*-yhtymän keskelle on ilmaantunut *t* (> *rts*), ehkä ääntämistä helpottamaan. Voi vain arvailla, olisiko Kustavin nimen kehitykseen vaikuttanut Lokalahden kylännimen *Vartsaari* malli (*Vartisaar* 1565). Jos lähdetään **Vari(s)-*, **Vare(s)-*alusta, se on tulkittavissa lounaismurteiden ’kiviröykkiötä’ merkitseväksi *vare*-sanaksi tai linnunnimitykseksi *vares*. Linnunnimitys on epätodennäköinen jo siksi, ettei isojen saarten nimissä ole linnunnimityksiä. Kiviröykkiöt eli vareet sopisivat hyvin saarta luonnehtivaksi piirteeksi. Kartan perusteella sellaisia ei ole näkyvissä, mutta se ei kaada tulkintaa, koska röykkiöt on aikojen kuluessa hyvinkin voitu hävittää. *Vartsala*-niminen kylä on Sauvossa (*Wartzalo* 1561) ja Halikossa (*Varsala* 1490, *Warttzalo* 1566), Paimiossa on *Vartsalo* (*Wartsala* 1476). Nämä voivat olla alkuun **Vartia-*, **Vartio-*nimiä. Kustavin nimen tulkintaa on pidettävä edelleen epävarmana. – RLP

Ehrensavård, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: kartta 19.

Varvas kyläkunta Kauhavalla Etelä-Pohjanmaalla. *Warvas* 1790. – Nimi perustuu samanasuiseen talonnimeen. Se on lyhentynyt aiemmasta nimestä *Varvasluoma*, joka takautuu

kylän läpi Lapuanjokeen virtaavan *Varvasluoman* nimeen; → *luoma* ’oja’. Sanan *varvas* kantamuoto on *varpa*, jolla on mm. merkitys ’lehtipuun (karsittu) oksa, varpu; loukun tai satimen liipasinpuu’ Kun joen alajuoksun tuntumassa on myös *Varpula*-niminen kyläkunta, on oletettavaa, että niiden tausta on sama tai nimet kuuluvat samaan nimiryppäeseen. Ilmeisesti Varvasluoman rantamaat ovat olleet ennen raivaamistaan suoperäisiä ja niillä on kasvanut varpukasveja. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Varvas; SSA s.v. varpa, varpu, varvas; HisKi.

Vasa → *Vaasa*

Vasankari

1. merenrantakylä Kalajoella Pohjois-Pohjanmaalla. *Vasakari by* 1569, *Vasan cari* 1569. Vuoden 1568 maakirjassa on virheellisesti muoto *Vasaran Kari*.

2. ranta-alue Simon Simonkylässä Lapissa.

Nimien alkuosana on luultavasti karjalainen miehennimi *Vasa* (< ven. *Vasja*, *Vasilij*). Pohjanlahden rannikko on ollut keskiajalla karjalaisten erä- ja kauppamatkojen kohteena 1100-luvulta alkaen, ja alueella on ollut pieniä karjalaisia yhdyskuntia. – AR

Nissilä, Viljo 1976: 138; Vahtola, Jouko 1980: 315–; Vahtola, Jouko 1991: 100–102; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vasarainen

1. järvi Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa. Pohjoispuolella on samansuuntainen kapea järvi *Pieni-Vasarainen*.

2. järvi Leppävirralla Pohjois-Savossa.

3. järvi Rantasalmella Etelä-Savossa. *vasaraisen taijffual* 1563.

4. järvi Sulkavalla Etelä-Savossa.

Järvet muistuttavat muodoltaan nuijaa tai vasaraa: järvien toinen pää on kapea ja toisessa päässä on laajentuma. – SP

Alanen, Timo 2006: 113; Kiviniemi, Eero 1977: 187.

Vasarainen kylä Raumalla Satakunnassa. *Vasarais* 1540. – Kylännimi perustuneen talonnimeen. Sen taustalla voi olla isännän lisänimi *Vasara*, johon sisältyisi työkalun nimitys, vrt. lisänimi *Tuhkavasara* (*Nils Twhka wasar* 1585 Käkisalmi). Toinen mahdollisuus on se, että kylännimi perustuisi esim. *Vasara*-alkuiseen järvennimeen, joka olisi kuvannut järven muotoa. Ehkä nimellä olisi tarkoitettu nykyistä Vähäjärveä, joka laajempina ollessaan olisi muodoltaan muistuttanut vasaraa. – SP

Kiviniemi, Eero 1977: 187; Meri, Arvo 1943: 189; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.

Vasara, Vasarainen; Nissilä, Viljo 1975b: 154.

Vasaramäki kaupunginosa Turussa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Hammarbacka*. – Suola- ja sekatarakauppias Carl Gustaf Hammar antoi nimen *Hammarbacka* Turun kaupungin Eteläisellä takamaalla sijaitsevalle palstalle, jonka hän vuokrasi kaupungilta 1822. Hän avasi sinne 1833 majatalon, josta myös alettiin käyttää nimeä *Hammarbacka*. Hammar teki konkurssin pari vuotta myöhemmin, mutta ravintola oli sen jälkeenkin olemassa vielä vuosikymmenten ajan. Turun sanomalehdissä kerrottiin usein siveettömästä elämästä ”pahanmaineisessa Hammarbakan huwilassa”. 1900-luvun alussa takamaa muuttui täysin, kun kaupunki jakoi maan vuokratonteiksi omakotirakentajille. Samalla kaupunginosalle annettiin suomenkielinen nimi *Vasaramäki*, joka perustuu *Hammarbacka*-nimen alkuosan virheelliseen tulkintaan ruotsin vasaraa merkitseväksi *hammare*-sanaksi. – PS

Nikula, Oscar 1972: 103, 519; Sanomia Turusta 20.6.1880; Åbo Underrättelser 1.5.1833, 16.4.1878.

Vasarla kyläkunta Lohjalla Uudellamaalla. *Waserla* 1417, *Wasarlax* 1442, *Wasarla* 1543. – Nimi on lyhentynyt pidemmästä muodosta **Vasarala*. Sen takana lienee Hiidenveden lahden nimi **Vasarahti* eli nykyinen *Vasaranlahti*. Ennen rantojen

soistumista lahti on muistuttanut muodoltaan vasaraa ja saanut siltä pohjalta nimensä. – SP

Englund, Kristiina 1971: 66–68; Hausen, Greta 1922: 446.

Vaskijärvi järvi ja luonnonpuisto Yläneellä Varsinais-Suomessa. Järvi rajautuu lännessä laajaan suohon, mutta itäpuolen rannat ovat korkeampaa maata. Järven kaakkoisrannan kallioiden sanotaan näyttävän punaisilta, siis vaskenvärisiltä. Karkkilassa on maan toinen *Vaskijärvi*. – RLP

Vaskiluoto kaupunginosa ja satama Vaasassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Wasklot*. *Wasklot* 1798–99, tuolloin vielä erillinen pikkusaari. Nykyinen iso Vaskiluodon saari on maannousun muodostama. 1300-luvun maastorekonstruktion mukaan sen paikalla, ison Klemetsön edustalla on ollut muutaman lähekkäisen pikkusaaren rykelmä. Vielä 1900-luvun alussa Vaskiluoto on ollut kahdeksi saareksi jakautunut. Vaskiluotoon perustettiin syväsatama 1893, kun vanha sisäsatama oli ehtinyt mataloitua hankalakäyttöiseksi. – Kyseessä on alkuaan suomalainen saarenimi, jonka lopussa on 'saarta' merkitsevä sana → *luoto*. T. E. Karsten on esittänyt alkuperäiseksi nimeä **Vasikkaluoto*. Tämänäyttävät nimet ovat vanhojen laidunsaarien nimiä. Niitä on myös ruotsalaisalueiden suomalaisessa lainanimistössä, Pohjanmaalla esim. *Hepplot* (< *Hepoluoto*) ja *Karjalot*. Viljo Nissilän mukaan saari olisi ollut kooltaan käyttökelpoinen laidunsaari aikaisintaan 1100-luvulla, mikä sopii hyvin suomalaisen nimenannon ajaksi. Suomenkielinen nimi *waskiluoto* (holme) mainitaan ruotsinkielisessä tekstissä *Vasabladetissa* 1869. – RLP

Appelgren, Arne & al. 1949: 8; Charta öfver Wasa Höfdingedöme 1798–99; Karsten, T. E. 1921: 562; Nissilä, Viljo 1963: 89; Suomenmaa 7 (1925): 488; *Vasabladet* 10.4.1869.

Vaskio taajama ja useita kyliä käsittävä alue Halikossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Waskia* 1537, *Waskio bol*, *Vaskiä Bool* 1540, *Waskis boll* 1561, *Morthen murmestare i Waskis* 1565. – Vaskio on 1500-luvulla ollut verokunnan nimi. Vaskion myöhempään tärkeyttä kuvastanee se, että siellä on ollut oma saarnahuone ainakin jo 1802. Rukoushuonekunta siitä tuli 1807. Vanhan verokunnan sijoille, Vaskionjoen, Kuusjoen ja Halikonjoen yhtymäkohdan tienoille sijoittuu myös nykyinen Vaskion alue. – *Vaskio*-nimi on ilmeisesti peräisin joennimestä **Vaskijoki*. Alueen halki virtaavan joen nimi on nyt *Vaskionjoki*. Siihen on päästy, kun **Vaskijoki*-nimen loppuosan kuluttua -io:ksi (> *Vaskio*) nimeen on lisätty selventävä *joki*-loppu. Samalla tavalla muodostuneita ovat esimerkiksi nimet → *Mustio* ja → *Savio*. Nimen kantana on metallinimitys *vaski*. Vaskionjoki lähtee Kuusjoen Kiimalammenrahkasta. Jos vedenkokouman nimi olisi alkuaan ollut **Vaskijärvi*, joen nimi olisi peräisin järvenimestä. Tämä jää pelkäksi mahdollisuudeksi, jolle ei ole todisteita. – RLP

Kallio, V. J. 1930: 84; Kepsu, Saulo: kirjallinen tieto 2007; Nissilä, Viljo 1962: 94–95; Suomenmaa 1967: 224.

Vaskivesi järvi ja kylä Virroilla Pirkanmaalla. *Vaskiuesi siö* 1552. – Järvi on 19 km pitkä osa Ähtärin reittiä Toisveden ja Visuveden välissä. Vaskiveden ympärillä on laaja *Vaski*-alkuisten paikannimien ryvä: järvessä *Vaskisalo*-niminen saari, järven molemmin puolin *Vaskivuori*, joista toisen kupeessa *Vaskilampi* sekä Vaskiveden pohjoispäässä *Vaskiselkä*, jonka rannassa *Vaskikallio*. 1500-luvulla Vaskivesi oli pirkkalaisten eräaluetta. – Sana *vaski* on ilmeisesti ikivanha kulkusana, ja sen merkitys on 'kupari'; kuparia sisältävä metalliseos: pronssi, messinki; (etenkin murteissa) kupari- tai yleensä metalliesine'. Viljo Nissilä yhdistää *Vaski*-alkuiset nimet rautamalmin nostoon. Vaskivesi jatkuu etelään päin *Rautavetenä*, joka on osa Visuvertä. Mahdollista myös on, että *Vaskivesi*-nimi perus-

tuu *Vaskivuori*-nimeen. Pari kilometriä järven länsirannalta 182 metriin kohoava Vaskivuori on seudun korkeimpia kohtia ja siinä mahdollisesti ollut louhikkoinen huippu on saattanut nimeämisajankohtanaan hohtaa kuparinpunaisena. – HU

Nissilä, Viljo 1971: 443; SKES s.v. vaski; Suvanto, Seppo 2001: 2362.

Vasklot → *Vaskiluoto*

Vaskojoki sal *Vásku*, saP *Fášku*, Juutuan vesistön Paatariin laskeva joki Inarin länsiosassa Lapissa. *Vasko-Elv*, *Vosko* 1745, *Vosko Elf* 1796. – Suomeen ja pohjoissaamen nimi on tullut inarinsaamesta, jossa sen merkitys ja alkuperä kuitenkin ovat tuntemattomat; se voi alkuaan olla laina kadonneesta, saamea edeltäneestä kielestä. – AA ja SA

Schnitler, Peter 3 (1985): 49, 68; Suomen karttakirja 1799.

Vassor kylä Mustasaarella Pohjanmaalla, aiemmin Koivulahetta. *Warsar* 1544, *Wartsår*, *Wassår*, *Wartsar* 1546, *Wassar by* 1548, *Vartisor* 1553, *Warsår* 1571. – Nimi on alkuaan suomenkielinen saarenimi, jonka lopussa on sana → *saari*. T. E. Karsten on arvellut alkuperäisen nimen olleen **Varsansaari*. Useissa vanhoissa kirjoitusmuodoissa nimen alku on kuitenkin muodossa *Vart-*. Karstenin mukaan niissä ei kyse olisikaan Vassorin kylästä vaan nykyisen Vähänkyrön Saarenpään ja Saarensivun käsittäneestä vanhemmasta kylästä. Jos *Vart*-kirjoitusasut kuitenkin tarkoittavat Vassoria, alkuperäiseksi olisi tarjolla nimi **Vartiosaari*. Tällaisen nimen olisi saanut saari, joka on nimenannon aikaan ollut vartiopaikka. *Vartio-*, *Vartia*-nimiä on länsirannikolla, lähinnä niistä Vähänkyrön Merikaarron kylän *Vartiosaari*. *Vartiosaari*-nimestä on päästy *Vassor*-nimeen ruotsalaismurteiden säännöllisten äännekehitysten kautta: ensin *t* on kadonnut nimen keskelle syntyneestä *rts*-yhtymästä ja sen jälkeen *rs* on assimiloitunut *ss*:ksi. – RLP

Huldén, Lars 2001: 386; Karsten, T. E. 1923: 106–107.

Vastila kylä Ruotsinpyhtäällä Uudellamaalla. *Wastela* 1562. – Aiemmalta nimeltään ainakin asiakirjoissa *Västerhervikoski*. Carl-Eric Thors on yhdistänyt nimen muinaisruotsalaiseen miehennimeen *Faste* (< *Fastolf*). Kylälle nimensä antaneen talon nimeen voisi sisältyä lyhentymä myös jostakin *-fast(er)* ~ *vast(er)* loppuisesta miehennimestä, kuten *Gudhvaster* (vrt. *Olaff Gudwastson* 1422 Pyhtää), *Holmfaster*, *Thorvaster*. Myös tavallinen *Silvester*, *Silvast* on lähtökohtana mahdollinen. – SP Hausen, Greta 1924: 750; Huldén, Lars 2001: 348; REA: 582; Thors, Carl-Eric 1959: 28–29, 40; NA.

Vastinki kylä Karstulassa Keski-Suomessa, usein *Kala-Vastinki*, sillä peninkulman päässä on kyläkunta nimeltä *Aho-Vastinki*. *Kala-Vastingin* kylä on länteen järvestä, jonka nimi on niin ikään *Vastinki* eli *Kala-Vastinki*. *Kalauastinge* 1561, *Kalauastingi* 1568. – Karstulan *Vastingille* löytyy vertailuaineistoa Pirkanmaalta: laaja peltoalue *Vastinka* Akaan Viialassa ja *Vastinginoja* Kylmäkoskella. Nämä ovat verraten lähellä toisiaan ja ilmeisesti alkuaan samaa perua. Karstulan *Kala-Vastinki* kuuluu vanhojen hämäläisnimien yhteyteen asiallisestikin. Keski-Suomi on keskiaikaista hämäläisten eräaluetta, mihin myös *Kala-Vastingin* nimen alkua viittaa. Kylmäkosken Taipaleen kylällä on ollut erämaita juuri Karstulassa. Pirkanmaalla *Vastinki* on ilmeisen vanha henkilönnimeen (vrt. ruotsin *Fast*, *-fast*) pohjautuva paikannimi. *-nka* ja *-nki* ovat nimistöjohtimia. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 139–140; Suvanto, Seppo 1954: 67–68; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vatiala kylä ja entinen varuskunta Kangasalla Pirkanmaalla. *Vatiala* 1540; *Heiki Vathianen* 1427. – Asuinpaikan nimi on saattanut muodostua hämäläis-satakuntalaisella alueella tunnetusta sanasta *vataja* 'viljelysmaa, savimaa'. Sama sana

voisi tulla kyseeseen tässä nimessä myös merkityksessä 'pensaikkoa kasvava vesiperäinen, alava, viljelemätön maa' tai 'kylän laidalla sijaitseva hylkymaa'; Vatialan alkuperäinen kyläasutus on sijainnut Kaukajärveen laskevan ojan varrella. Ks. myös → *Vatianjärvi*. – SP

FMU 2: 1849; SKES s.v. *vataja*; SSA s.v. *vata*; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 519–520.

Vatianjärvi järvi Laukaan Haapa-Vatialla Keski-Suomessa. Järven rannalla on *Vatia*-niminen talo ja kyläkunta. *wadhe* 1552, *Watija*, *Wattija Iärwi* 1751, *Watia Ierwi*, *Watia* (kylä, talo) 1752, *Watia Iärwi* 1776–1805. – Järvennimi on aiemmin ollut *Vatia* ~ *Vatijärvi* ja se on vasta myöhään vakiinnutettu nykyiseen muotoon *Vatianjärvi*. Kantatalon alueella on perimätiedon mukaan asuttu jo 1400-luvulla; talo on todennäköisesti nimetty järven mukaan. *Vatia* on vanhastaan yhdistetty kansallisuuden nimeen *vatja*, mutta uudempi tutkimus *vatjan* alkuperästä ei pidä *Vatia*-nimen yhdistämisistä siihen todenperäisenä (Riho Grünthal). *Vatia*-nimi lieneekin muodostettu hämäläismurteissa yleisellä *-ia*-paikannimijohdella kantanasasta *vata*, joita on kaksi mahdollista. Ensimmäinen nimi voisi perustua sanaan *vata* 'vanhakantainen, pieni vetonuotta'. Asiallisesti Vatianjärvi Kapeekosken ja Kuusaankosken välissä on sopinut hyvin vetonuotan käyttöön ja on sillä perusteella voinut saada nimensä vadalla kalastamispaikkana. Toiseksi ja todennäköisemmin nimen kantana voi olla *vata*, *vade*, *vataja* -sanue, jonka merkitys on 'tiheä pensaskasvisto, varvikko, näreikkö, matala lehtipuumetsä' ja johon seudulla esiintyvä toinen vanha nimi → *Haapa-Vatia* luontevasti liittyisi. *Vatijärvi*-nimeen sopii myös sanueen toinen merkitys 'suvanto, lampimainen laajentuma koskien välissä tai kosken partaalla'. Sekä *Vatia*- että *Haapa-Vatia* -nimen vanhimmat asiakirjamerkinnot vastaavat *vade*-sanaa, joka on *vata*-sanan johdos kuten laajalti tunnettu *vatajakin*. On myös mahdollista, että Kangasalan Vatialan erämiehillä on ollut osuutensa Laukaan Vatialan nimeämisessä. Laukaan *Vatia*-nimiin kuuluvat myös luontonimet *Vatianmäki* (*Watimäki backe* 1825) ja *Vatiansuo*. – EMN

Berndtson, Nils 1965: 70, 107, 108, 128; Grünthal, Riho 1997: 115–117, 132, 136–149; SKES s.v. *vade*, *vata* 2, *vataja*; KA: MH 30, MH 32; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat, Sat MHA; SMSA.

Vatjusjärvi kyläkunta ja kaksi järveä, *Iso* ja *Pieni Vatjusjärvi*, Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla. *Isovattuisjärvi* 1798. – *Vatjus* on seudulla vanha talonnimi ja sukunimi (*Jöns Watius* 1692, *Hendrich Watius* 1702), mutta nämä voivat olla järvien nimestä lähtöisin. Nykyisin Vatjusjärvien ympärillä olevan kyläkunnan nimi on *Vatjusjärvi* ja idempänä Haapajärven eteläpuolella on → *Vattukylä*. 1600-luvun lopun kasteluettelossa esiintyvät Haapavedeltä henkilöniminä Vatjuksen ohella myös *Olof Wattumäki* 1691 Haapajärven kylästä ja *Eskil Wattula* 1693 Vattumäen kylästä. *Vatjus* on liitetty kansallisuutta tarkoittavaan sanaan *vatja*, josta lähtien johtosuhde olisi normaali (vrt. esim. *lahja* > *lahjus*, *pohja* > *pohjus*), mutta tämä on asiallisesti epävarmaa. Vuodelta 1798 oleva Isoa Vatjusjärveä tarkoittava *Isovattuisjärvi* lienee sekaannuksesta johtuva muoto, joka on aiheutunut seudulla olevasta *Vattumäestä*. Normaalisti äännteellinen kehitys *Vattuisjärvi* > *Vatjusjärvi* on täysin luontevaa. *Vatjus*-nimen alkuperä jää epävarmaksi, mutta luontevinta on kuitenkin lähteä sanasta *vatja*. – AR

SKES s.v. *vatja*; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v. *Vatjus*; Suomen karttakirja 1799: 139; HisKi.

Vattaja suuri Pohjanlahteen pistävä niemi Lohtajalla Keski-Pohjanmaalla, niemen länsiosassa laaja *Vattajanhietikko*. *Wattajan Sand*, *Wattaian Lachti* 1761–65, *Wattajan Usi Lahti* 1811, *Wattoja* (niitty) 1814. – Nimen alkuperä ei ole selvä. Nimi voisi olla alkuaan *oja*-loppuinen, mihin viittaa erityises-

ti vanha paikallinen sanonta meren kohinasta: "Vattoja huu-
taa". Nimeen sisältynee kuitenkin Hämeessä, Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla esiintyvä sana *vataja* 'laidunmaa, luonnonniitty, vesiperäinen maa ym.', joka vastaa hyvin paikan luonnetta. Vieläkin paremmin lähtökohdaksi sopisi *vatajan* saamenkielinen vastine, 1700-luvun saamesta tavattu *wuotse* 'keto, viljelemätön nurmimaa', jolloin *Vattaja*-nimen *-tt-* saisi luontevan selityksen. Tätä selitystä heikentää kuitenkin se, että Lohtajan murteessa vastaa *ts:*ää nykyisin savolainen *ht*. On kuitenkin mahdollista, että huomattavan meren niemen ovat sopeuttaneet omaan kielessä länsisuomalaiset ennen savolaisten tuloa seudulle. – AR

Hietämäki, Katarina 1997: 145, 151; Luho, Ville – Luukko, Armas 1957: 56–57; SKES s.v. *vataja*; SSA s.v. *vata*; MHA E2d 71; MHA E2b 3/29.

Vattukylä kyläkunta Haapavedellä Pohjois-Pohjanmaalla. – Kylän nimi pohjautuu *Vattu*-alkuiseen luonto- tai asumuksen nimeen (vrt. *Wattumäki* 1693), johon sisältyy marjannimitys *vattu* 'vadelma'. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Vatjus*; HisKi.

Vatula kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla; sen eteläpuolella harju nimeltä *Vatulanharju*. *Natura* 2000 -verkoston suoje-
luohjelmaan kuuluva *Vatulanharju* on seudun merkittävimpää pohjavesialueita. *Vattula* 1540, *Vatula* 1543, *Vatulla* 1571. – Nimi on esiintynyt myös Ikaalisten pohjoisosassa Parkanon kylässä 1500-luvulla: isäntä *Pekka Vatunen* (1540 maakirjat), *vattu* 1566, *vattuinen* 1560, *Jacob Vatunen* 1571. Kylännimi on tunnettu myös vanhassa Pirkkalassa: *Vattulaby*, *Vattula* 1555, *Vattuijnen* 1548. Kylännimen perustana lienee vanha asukkaan lisänimi. Se saattaa olla yhteydessä vanhaan vesilahtelaiseen lisänimeen *Vattuinen* (esim. *Oleff Wattoynin* 1439). Nimen lopussa on talonnimijohdin *-la*. Nykyisin talonnimi *Vatula* tunnetaan Lounais-Suomessa Lapin kunnassa sekä Parkanossa. Lisäksi Vammalassa on saari nimeltä *Vatulanlahti*. – PSj

Papunen, Pentti 1996: 223, 233; SHL 4: 138, 142; Suvanto, Seppo 1987: 270; www.ymparisto.fi [18.12.2006]; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vatunki saari Simonniemen edustalla Simossa. *Wattungi* 1785. – *Vatunki*-nimiä on pitkin Pohjanlahden rannikkoa, erityisesti Pohjois-Pohjanmaalla: *Vatunginnokka* Kuivaniemellä, *Vatunginlahti*, *-letto* ja *-nokka* Iissä (*Wattungi* 1653), *Vatunki* Hailuodossa ja Raahessa (*Vattungi* 1745), *Vatunginjärvi* ja *-karvo* Himangalla, *Vatunginjärvi* ja *-perä* Lohtajalla. Lisäksi Merikarvialla Satakunnassa on *Vatungit* kahden karin nimenä. Nimi *Vatunki* on kokonaisuudessaan peräisin ruotsin kielestä. *Vatungen* tavataan paikannimissä mm. ruotsinkielisellä rannikolla Kokkolan seudulla, Gotlannissa ja Norrbottenin rannikolla vastapäätä Pohjois-Pohjanmaata. *Vatung*-nimiin sisältyvä sana on ruotsista hävinnyt, mutta se on selvä *ung*-johdos. Yhteistä nimille on tai on ollut, että ne tarkoittavat kallioita, kareja, luotoja, saaria ja kiviä, jotka ovat juuri veden pinnassa, joten kantasana on selvästi ruotsin *vatten* 'vesi'. – AR

Olsson Ingemar 1959: 134–139; Räisänen, Alpo 2003: 140–141.

Vaulampi kylä Jokioisissa Kanta-Hämeessä. *lauris henricsson waulampis* 1507, *vaulambi* 1539, *wauholampi* 1553. – J. V. Hirsjärvi on selittänyt nimen olleen alkujaan **Vaholampi*. Kylän lähellä on *Vahokivi*. Paikallisessa murteessa *vaho* ~ *vaha* merkitsee suurta maakiveä. Kylä on nimetty jo kadonneen lammen mukaan ja lampi kiven mukaan. Lampi on ollut noin 1,5 kilometriä kylästä Loimijoen varrella Jänhijoen yhtymäkohdan koillispuolella, missä on nykyään *Luhta*-niminen peltoalue. – SP

Alanen, Timo 2004b: 43–44; Hirsjärvi, V. J. 1949: 49, 54.

veadji 'yleensä pienehkö) joki', pohjoissaamenkielinen sana. Se on nykykielessä jo lähes tyystin kadonnut käytöstä, mutta esiintyy joennimien jälkiosana. Enimmäkseen tällä sanalla on nimetty pienehköjä sivujokia, mutta kuitenkin → *Paatsjoki*, pohjoissaameksi *Báhčaveadji*, on suurehko joki, joka laskee suoraan Jäämereen Paatsvuonoon. – Koska sana *veadji* on jäänyt pois käytöstä eikä sen merkitystä nimissä enää yleensä ymmärretä, on sen perään usein liitetty uusi, selventävä jälkiosa → *johka* 'joki'. Tällöin sana *veadji* on lyhentynyt asuun *veai-*. Näin on syntynyt rinnakkaisia nimiasuja, esimerkiksi → *Jeagelveadji* ~ *Jeagelveaijohka*, *Moresveadji* ~ *Moresveijohka*. – AA

Veahčat → *Vetsikko*

Veckelax → *Vehkalahti*

Veckjärvi järvi ja kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Wekierff* 1539, *Veckierfby* 1540. – *Veckjärvi* on alun perin luontonimi, jonka alkuosa palautuu suomen sanaan *vehka* ja loppuosana on *järvi*. Kylä on saanut nimensä järven mukaan. Samaa nimeä käytetään sekä suomen että ruotsin kielessä. – TS

Hausen, Greta 1920: 69; Huldén, Lars 2001: 323.

Vecklax → *Veklahti*

Vederlax → *Virolahti*

Vehas kylä Taivassalossa Varsinais-Suomessa, virall. *Vehanen*. *Weghas* 1390, *Vehax* 1540, *Vehaxby* 1555. – Alkuperäisen nimen on arveltu tarkoittaneen saarta, jonka nimeen sisältyisi vesikasvinnimitys *vehka*. **Vehkasaari* eli **Vehkainen* on saanut murteessa muodon *Vehane* (< **Vehainen*), jonka taivutusvarjalosta *Vehase-* on irronnut perusmuodoksi *Vehas*, genetiivissä *Vehaksen*. – SP

Lopmeri, J.A. 1947: 187–188; Nissilä, Viljo 1962: 90–91; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 209.

Vehkajärvi kylä ja järvi Kuhmalahdella Pirkanmaalla. *Vehkaierffui* 1563, *Vehkajärfvi* 1684. – Vuonna 1841 perustettiin Vehkajärven rukoushuonekunta. Se kuului Sahalahden seurakuntaan vuoteen 1910, jolloin se liitettiin Kuhmalahteen. Kylän nimi perustuu järven nimeen, joka kertoo siitä, että rannoilla on kasvanut vehkaa. – SP

HisKi (Sahalahti); SAY (Hauho); www.kuhmalahti.fi/vehkajarvi/maantie1.htm, 20.5.2005.

Vehkalahti entinen kunta Kymenlaaksossa, ruotsiksi *Veckelax*. *Weckelax* 1336, *Veckilax* 1357. – Yhdistyi Haminan kaupunkiin 2003. Itse asiassa → *Haminan* kaupunki perustettiin alkuaan *Vehkalahti*-nimisenä. Saulo Kepsun mukaan nimi on voinut tarkoittaa alkuaan Kirkkojärven eteläistä lahtea, jonka rannalle seurakunnan kirkko rakennettiin ja joka 1725 mainitaan nimellä *Maren*. Nimen alkuaan katsottu sisältävän kasvinnimityksen *vehka*, jolloin nimi (*Vehkalaksi*) ruotsin kieleen lainautuessaan on muuttunut *Vecke*-alkuiseksi, kun ruotsin kielelle vieras, konsonanttisyhtymään *hk* sisältänyt *h* on kadonnut. Ruotsinkielinen nimi on säilyttänyt muistuman suomen kielen *lahtea* edeltäneestä sanasta → *laksi*. – SP

Hausen, Greta 1924: 821; Huldén, Lars 2001: 439; Kepsu, Saulo kirjallisesti 2006; Zilliacus, Kurt 1989: 126.

Vehkataipale kulmakunta Taipalsaaren Kirvesniemen kylässä Etelä-Karjalassa. – Alkuaan nimellä on tarkoitettu Saimaan Kirveslahden ja Taipaleenlahden välisen salmen poikki vievää maakannasta. Nimen alkuaan on kasvinnimitys *veh-*

ka. Vehkat ovat tyypillisiä rantakosteikkojen ja soiden kasveja, ja niiden mukaan on nimetty monia paikkoja, koska kasvi on ollut tärkeä esimerkiksi hätäleipäaineksena ja sikojen ruokana. Nimen loppuosa on maastosana → *taipale*, jolla on Taipalsaaren seudulla merkitys 'kannas'. – LL

Kiviniemi, Eero 1990: 131, 135.

Vehmaa kunta Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Vemo*. *Vehmo* 1468, *Vema* 1479, *Wemo* 1331, *Wemå härede* 1540, *Vehemo sn som kallas Vinckilla* 1538, *Vemo (finsk) kallas Gunnilla ln* 1540, *Vemo (svensk sn) kallas Botila ln* 1534. – Vehmaan ja Taivassalon kuntien rajalla on jokimaisen kapea *Vehmassalmi*. Sen nimen alussa on sana *vehmas*, jolla on murteissa mm. merkitys 'rehevä, hyväkasvuinen', vanhassa kirjakeleessä myös 'laidun'. Vehmaan seuduilla tunnetaan myös sana *vehmanen* 'hyvä, miellyttävä'. Ilmeisesti nimenannon aikaan salmen rannat ovat olleet vehmaita. J. A. Lopmeri on arvellut *Vehmaa*-nimen johtuvan salmen nimestä. Tulkinnan tekee epävarmaksi se, etteivät tiedossa olevat kirkonpaikat ole salmen rannalla. – RLP

Lopmeri, J.A. 1947: 188–191; SKES s.v. vehmas.

Vehmersalmi entinen kunta Pohjois-Savossa Soisalon saaren pohjoispäässä Kallaveden etelärannalla, liitettiin 2005 Kuopion kaupunkiin. *Wehmer Sallmij Byij* 1620-luvulla, *Wehmäsalmi* 1872. – Vehmersalmi erotettiin omaksi seurakunnaksi Kuopion maaseurakunnasta 1899. 1700- ja 1800-luvulla kylän nimi kirjattiin usein myös asussa *Wehmässalmi*, mikä kertoo, että nimellä on sama sisältö; *vehmas* 'varvikko, nuori metsä, lehto, haka'. – SP

Alanen, Timo 2004a: 51; SKES s.v. vehmas; Vikingen 25.9.1872; HisKi.

Vehniä kylä, vanha talo ja järvi Laukaassa Keski-Suomessa. *wächinne maa* ['Vehniän maa'], *wähå wähinene kallio, weheme maa* 1551, *Wehinä* [!] 1586, *Wechniä* 1605, *Wehniä* 1612, *Vehniö*, *Wehniö* 1627, *Lilla Vähniä* 1751, *Wehniä*, *Lilla Wehniä* (lampi) 1752, *Vähniä By*, *Vähniä järvi* 1776–1805. Järven rannakkaisnimet *Iso-Vehniä*, *Vehniän Alanen*, nykyisin *Alanen*. – Lukuisat kivistä muinaislöydöt todistavat Vehniän asutuksen pitkästä historiasta. Nimi näyttää muodostetun kasvin nimestä *vehnä* vanhaa hämäläistä *-ia* ~ *-iä* -paikannimijohdinta käyttäen. Siitepölytutkimusten mukaan Laukaan savisilla rantamailla on ollut peltoviljelyä jo 1500-luvulla. Vehniän viljely lienee tullut Laukaaseen asuttajien mukana Sääksmäeltä, jonka erämaihin Vehniä kuului. Nimi on voinut tulla Laukaaseen valmiina nimenäkin, sillä Sääksmäeltä on tallennettu matalan karikon nimi *Vehniö*. Karikon nimen perusteena on ilmeisesti ollut jokin villi vehnälaji. Joka tapauksessa Laukaan vehniäviljelyn varhaisuus saa varmistuksen vuoden 1574 talvikäräjien kirjauksesta, jonka mukaan Laukaan talonpojat olivat joutuneet luovuttamaan Ruotsin ratsumiesjoukkoille muun muassa vehniä. Vaativuutensa takia vehniä viljely oli pitkään harvinaista ja on sellaisenaan sopinut paikan nimeämiseen. – Paikallinen perimätieto kertoo nimen olevan saamelaisperäinen. Nimen vanhimmat asiakirjamerkinnot ovat monitulkintaisia, vaivoit luettavia, mikä voi selittyä kirjuriin suomen kielen taitamattomuudesta, mutta voi myös kuvastaa nimen alkuperäkielen tuntemattomuutta. Siinä tapauksessa *Vehniä* olisi tulkittava suomenkielisten asukkaiden 1500-luvulla luomaksi kansanetymologiseksi nimimuodoksi. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 314; Berndtson, Nils 1965: 55, 57–59, 114, 169; Vilkkunen, Janne 1993: 25, 26, 31; HLMKA: JKA XLIII no 8; KA:VA 4251, 4375, 4420, 4488; MH 30, 32.

Vehoniemi kylä ja Roineeseen pistävä niemi Kangasalla Pirkanmaalla. *Weihoieniemi* 1510, *Vehoniemi* 1540. – Nykyinen *Vehoniemenkylä* sijaitsee *Vehoniemenharjun* länsipuolella Roineen rannalla. Vehoniemenharju on Keisarinharjun jatkeena

Vehkalahtien kunnan vaakunassa on kuvattu suovehka; kuntaliitoksen myötä vuonna 2003 Vehkalahtien vaakunasta tuli Haminan kaupungin vaakuna.

Pälkäneelle päin. Harjun laki nousee jopa 60 metriä vedenpinnan yläpuolelle. Nykyinen näkötorni on 1920-luvulta. Nimen alkuosaan sisältynee sana *vehka* (*vehainen* 'vehkainen'), joka merkitsee leveälehtistä rantakasvia (Calla palustris); Vehoniemen rannalla on ilmeisesti kasvanut vehkaa. → *Vehas*. – SP

FMU 7: 89; Nissilä, Viljo 1962: 90–91; KA: Suvanto/ Kangasala s. 848; www.kangasala.fi/matkatkailu/vehoniemenharju.htm, 20.5.2005.

Vehuvarpee kyläkunta Ikaalisissa Pirkanmaalla. *Vehuuarue* 1562, *Vehunuarue* 1565. – Aikaisemmin Kilvakkalan kylän erämaana ollut Vehuvarpeen kylä sai ensimmäisen asukkaansa, Olavi Juhonpoika Hintun, vuonna 1552. Alkuperäisestä *Vehuvarve*-nimestä on alettu myöhemmin käyttää taivutusmuodosta irronnutta nimiasua ja jopa *Varppue*-muotoa. Sana *varve* tarkoittaa 'karjan metsälaidunta, takamaata'. Nimen alkuosan merkitys on hämärän peitossa. Ähtärissä Etelä-Pohjanmaalla on *Vehu*-niminen kylä *Vehunjärven* rannalla. – PSj

Kiviniemi, Eero 1990: 67; Papunen, Pentti 1996: 238; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Veikars → *Veikkaala*

Veikkaala kylä Mustasaarella Pohjanmaalla, ruotsiksi *Veikars*. *Nils Weickare* 1440, *Rafuall i Weikar* 1544, *Weikar by* 1548, *Wäikars* 1606. – Kylä sijaitsee kielirajalla Vaasan seudulla, jossa nimiä on perinteisesti lainattu puolin ja toisin. Alkuperäinen ruotsinkielinen nimi *Veikars* voidaan jakaa kolmeen elementtiin: *Veik-are-s*. Alkuosa *Veik-* lienee suomalainen henkilönnimi, ehkä *Veikka*, johon ruotsinkieliset ovat lisänneet kotipaikkaa tarkoittavan suffiksin *-are*. Lisänimenä käytettyä ilmausta *Veikar* tai *Veikare* on sittemmin täydennetty ruotsin kielessä tavallisella talonnimen tunnuksella *-s*. Nykyinen virallinen suomalainen vastine *Veikkaala* on 1900-luvun uudisnimi, mainittu mm. teoksessa Suomenmaa 1973. – MB

Huldén, Lars 2001: 383; Karsten, T.E. 1921: 564; Karsten, T.E. 1923: 99–101, 257; Suomenmaa 5, 1973: 257.

Veikkola kylä (1500-luvulla kruununtila, joka kuului ns. suomalaisverotuksen piiriin) ja taajama Kirkkonummella Uudellamaalla. *Veijkoby* 1553, *Wäicwby* 1556, *Weycwby* 1557, *Wec-kola* 1558. – Perustuu joko suoraan tai henkilönnimen *Veikko* välityksellä sanaan *veikko* 'veli, kaveri', joka puolestaan on yksi *veli*-sanana hellittelymuotoja. *Veikkola*-niminen kylä on myös naapuripitäjässä Vihdissä. Kirkkonummen *Veikkolan* nimi saattaa siis perustua Vihdin *Veikkolaan*. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 384–385; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Veikkola; SKES s.v. veikka.

Veitsiluoto kaupunginosa, saari, satama ja teollisuusalue Kemin edustalla Lapissa, vuoteen 1931 Kemin mlk:aa. *Wietzi Luoto* 1686, *Weittiluoto* 1920. – 1900-luvun alussa saarella oli vain muutama asukas, 1921 sinne perustettiin saha, 1930 selluloosatehdas, ja vuonna 1958 aloitettiin sataman rakentaminen. Saari tai pikemminkin → *luoto* on nimeämisen aikoihin ollut pitkäomainen ja kapea ”kuin veitsi”, minkä voi havaita saaren keskiosien nykyisistäkin korkeussuhteista. Sittemmin maankohoaminen ja täyttömaat ovat kasvattaneet saarta ja muuttaneet sen muotoa. – SP

Suomen karttakirja 1920: 40A; Viikuna, Kustaa 1974: 320–321.

Vekaranjärvi järvi ja varuskunta Valkealan pohjoisosissa Kymenlaaksossa. Kansanomaisesti myös *Vekarajärvi* ja *Vekara*. *Wäckärä ma* 1752, *Väckärä insjö* 1771, *Wekarajärvi* 1832. – Nimen asiaperustetta on vaikea hahmottaa. Sana *vekara* tunnetaan merkityksissä 'hylkeenpyytäjän koukkumainen yleisase; vääri puu tai puunoksa; sarvi, jousen nuoli'. Ilmeisesti *vekara* on merkinnyt yleensä vääriä esinettä. Karttakuvien pohjalta ei *Vekara*-alkuisten nimien kohteita voi kuvata yleensä vääriksi. Valkealan Vekarajärvi on kyllä monilahtinen, mutta ei

poikkeavasti, joten nimeämisperuste voi liittyä metsästysaseeseen. – SP

Kepsu, Saulo 1990: 115, 299; Vahtola, Jouko 1980: 116–119; Voionmaa, Väinö 1947: 267.

Vekaranniemi myös *Vekaraniemi*, neljä kilometriä pitkä Oulujärven niemi Paltamossa Kainuussa. *Vekara lax* 1570, *Wekaralax* 1649, *Wekaraniemi* 1650, *Väckärä Niemi* 1746. – *Vekara*-nimiä on melko paljon ja monet niistä saarien ja niemien nimiä. Nimet sisältävät sanan *vekara*, jolla on monia merkityksiä, mm. 'kieroon kasvanut puu, koukkupäinen käyrä esine, ongenkoukku, jalkajousen virityskoukku'. *Veka(ra)* voi olla *väkä*-sanana rinnakkaismuoto. *Vekara*-nimien osalta ei ole aina selvää, millaiseen merkitykseen nimeäminen on kulloinkin perustunut. Oulujärven pitkässä Vekaraniemessä on väkämäinen niemi kummallakin sivulla, joten nimeämisperusteena lienee niemien muoto. – AR

SKES s.v. vekara; KA: MH 107/2D 3/1, MH 123/2D 1/2, TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Veklahti kyläkunta ja entinen torppa Kirkkonummen Sepänkylässä Uudellamaalla, ruotsiksi *Vecklax*, ruotsalaismurteessa *Vekkelaks* (pelto), *Stuurvekkilaksviiken* (lahti). *en skog, wäckala* 1459, *Wäcklax star* 1704, *Wäcklax*, niitty 1704. – Nimi on alkuaan suomenkielinen lahden nimi, Humaljärven *Kojvikenin* alkuperäinen nimi, jonka ruotsinkieliset ovat lainanneet omaan käyttöönsä. Sen alussa on kasvinnimitys *vehka*; *vehka* on käytetty aikoinaan yleisesti karjan rehuna. Alkuperäisen nimen lopussa on ollut suomen *lahti*-sanana vanha muoto *laksi*. Nykyinen suomenkielinen nimi *Veklahti* on muodostettu ruotsinkielisen nimiasun pohjalta. – RLP

Kepsu, Saulo 2007: kirjallisia tietoja; Pitkänen, Ritva Liisa 1990: 181; MHA B21a 11/7–8; KA U 5: 288, U 31: 1775v.

Velaatta kylä Tampereella Pirkanmaalla, aiempaa Teiskoa. *Velaatta* 1968. – Asutuksesta on ilmeisesti vasta 1900-luvun jälkipuoliskolla alettu käyttää viereisen *Velaattajärven* (*Welat Jerfui* 1650; *Wellaatanjärvi* 1920) mukaan nimeä *Velaatta*. Lönnrot mainitsee sanakirjassaan 1880 sanan *vela* 'pitkäomainen; pitkäsiima', ja sana *velata* merkitsee laajalti hämääläismurteissa pitkäsiiman tai verkon kokemista nostamatta sitä kokonaan järvestä. Sisällä on hämähäyryttä **Velaatjärvestä* on tullut helppoääntöisempi *Velaatta*. – SP

Jokipi, Mauno 1990: 61; Lönnrot, Elias 1880; Osoitehakemisto 1968: 1013; SKES s.v. vela; Suomen karttakirja 1920: 16A.

Velkua kunta ja saari Varsinais-Suomessa, Turun saaristossa. Vuoden 2009 alusta osa Naantalina kaupunkia. *Welkua* 1799, *Welkuanmaa* 1813 (saari). – Kunnan alaltaan suurin saari on *Velkua* eli *Velkuanmaa*, mutta keskus on sen naapurisaarella *Palvassa*. Pitäjästä on käytetty ennen myös nimeä *Palva*. *Palvan* saarnahuonekunta perustettiin 1793. Alue kuului tuolloin Taivassaloon. Kunta aloitti toimintansa 1860-luvulla, ja seurakunta itsenäistyi 1917. 1800-luvulla aluetta kutsuttiin usein *Velkuan kappeliksi*, ja vastaavasti kunnastakin tuli käyttöön nimi *Velkua*. *Palva* jäi vain saarennimeksi. – Velkuan saaren eteläosassa on 1800-luvulla syntynyt tiheään rakennettu kyläkunta, *Velkuankaupunki* (usein lyhyesti *Kaupunki*). Meri-alue saaren lähellä on *Velkuanaukko* eli *Velkuankurkku*. J. A. Lopmeri olettaa saarennimeen sisältyvän sanan *velka*; ehkä saari on vaihtanut omistajaa velan vuoksi. – SBS

Ehrensärd, Ulla – Zilliacus, Kurt 1997: 41; Lopmeri, J.A. 1947: 191; Suomen karttakirja 1799: 41.

Vemo → *Vehmaa*

Vendelä → *Ventelä*

Veneheitto kylä Vaalan Neittävänjoen varrella Kainuussa. *Veneheitto* 1605, 1654, *Wenetheitto* 1683. – *Veneheitto*-nimiä on erityisesti Pohjois-Savossa ja Kainuussa. Nimien asiallisena taustana on yleensä se, että kun jokea on noustu ylös ja

joki on tullut kulkukelvottomaksi, vene on jätetty maihin ja matkaa jatkettu jalkaisin. Neittävänjoki on Siikajoen latvalla oleva sivujoki. Siikajoen vesistöä Oulujärvelle matkattaessa veneet on ilmeisesti jätetty Veneheittoon. – AR

KA:VA 4844, 9138, 9186.

Venetpalo kylä Kärsämäellä Pyhäjoen varressa Pohjois-Pohjanmaalla. *Venetpalo* 1789. Nimi mainitaan Olavi Pekanpojan talon nimenä ensi kerran 1560-luvulla. – Nimenannon aiheena lienee veneen palo, mutta tapauksesta ei ole tietoa. Paikkakunnalla nimi äännetään asussa *veneppalo*, mutta viralliseen käyttöön on yleistynyt pohjalaisten kirjuriin suosima *Venetpalo*. – AR

Matinolli, Eero 1969: 115; Suomen karttakirja 1799: 139.

Venetsia asuinalue Lahdessa Päijät-Hämeessä. Nimenä nuori. Kerrotaan, että kun alueen omakotitaloja 1950-luvulla rakennettiin, alue oli tulvan peitossa. Nimi siis rinnastuu Italian Venetsiaan. – MV

Ventelä kaupunginosa ja kylä Lohjalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Vendelä*. *Wendele*, *Wändelä* 1538, *Vendela* 1540. – Kaupunginosan nimi perustuu kylän nimeen ja se talon nimeen, johon on arveltu sisältyvän lisänimenä kansallisuudennimityksen *vendä* tai Pohjois-Saksasta lainautuneen miehennimen *Vende*, *Wende*, *Winde*, *Winid*, *Windo* kotoisen muunnoksen. Germaanit nimittivät *vendeiksi* läntisiä slaavilaisheimoja, jotka levittäytyivät itäisen Saksan alueelle ja saksalaistuivat vähitellen jouduttuaan 1100-luvulla saksalaisten vallan alle. Ruotsinkielinen nimi *Vendelä* on säilyttänyt nimen vanhan kirjoitusasun. – SP

Huldén, Lars 2001: 232; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.Ventelä; Nissilä, Viljo 1954: 283.

Venäjä kylä ja kartano Humppilassa Kanta-Hämeessä. *Venäjä* 1557, *Rytzböle* 1570. – Timo Alanen on arvellut nimen juontuvan henkilön lisänimestä: 1506 Sääksmäen käräjillä mainitaan *Gregers rysze* 'ryssä', jota hän on pitänyt Humppilalan Venäjän eli *Ryssbölen* viljelijänä; *Ryssböle* oli tuolloin Jutikkalan kartanon lampuottila ja Jutikkala kuului Sääksmäkeen. 1500- ja 1600-luvun asiakirjoissa sanalla *ryss* on merkitty ortodoksista uskoa tunnustanutta karjalaista tai venäläistä. Hämeeseen heitä on tullut tai tuotu 1500- ja 1600-luvulla "kuninkaan liittolaisina", sotavankeina ja pakolaisina, ja heitä on ollut myöhemmin myös tavallisina talollisina (Alanen 1997). – SP

Alanen, Timo 2004: 78; Savanto, Seppo 1995: 210; SÄY.

Venäjänsaari kylä Maaningalla Pohjois-Savossa. *Wenäinsari* 1672. – Saari mainitaan vuoden 1561 maakirjan jäljennöksessä nimellä *Tenhoisen sari* ja 1620-luvulla *Tenhuisen Saari*; tuolloin kylän nimenä on jo *Wenähen Byij*. Kylän keskus on sijainnut samannimisessä Suuren Ruokoveden saarella, joka on maatunut kiinni mantereeseen. Entisellä saarella on vain Pekkalan talo, entinen Venäjänsaaren sotilasvirkatalo ja kylän kantatalo. Ainakin jo 1561 ja vielä 1600-luvun lopulla tässä kantatalossa asui Venäläisten suku. Talo ja saari on nimetty heidän sukunimensä perusteella. – SP

Alanen, Timo 2004a: 35; Packalén, Ulla 1979: 64–65; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 91, 358.

Venäjänsaari saari Suur-Saimaassa Taipalsaarella Etelä-Karjalassa. *Venäjänsaari* 1685. – Saaren nimi kuuluu *Suomi-* tai *Venäjä-*sanalla alkavien nimien ryhmään, joka ulottuu Saimaalta Suomenlahdelle. Suur-Saimaalla ovat tähän ryhmään kuuluvia muita nimiä esim. *Venäjänluoto*, *Venäjänkivi* ja → *Suomensalo*. Ragnar Rosén sijoittaa (1945) näiden nimien synnyn Pähkinäsaaren rauhaa edeltäneeseen aikaan 1200- tai 1300-luvulle ja katsoo niiden kertovan hämäläisten ja karjalaisten heimorajasta. – LL

Rosén, Ragnar 1945: 15–16; KA:TUOKKO.

Vepsä

1. kylä *Vepsänjärven* ympärillä Kuhmossa Kainuussa. *Wepsä Jerfui* 1650.
2. kylä *Vepsäjärven* ympärillä Ylikiimingissä Pohjois-Pohjanmaalla. *Wepsääja* 1637, *Wepsäjärfwi* 1699.
3. kylä Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa.

Nimiin sisältyy kansallisuutta osoittava sukunimi *Vepsä*. Pohjois-Karjalan eli entisen Käkisalmen läänin maakirjoissa mainitaan mm. *Jewaska Wepsä* Suistamolta 1618 sekä *Stepanka Wäpssan* Pielisjärveltä ja *Borisko Wäpsä* Pälkjärveltä 1631. – AR

Asiakirjoja Karjalan historiasta I: 375, II: 261, 308; KA: MH 107/2D 3/I, TUOKKO.

Verknäs niemi Pyhärannassa Varsinais-Suomessa, suomeksi → *Rihtniemi*. *Wärknäsudd olim Richtaniemi* 1650. – *Verknäs*

on alkuperäinen ruotsinkielinen luontoniemi. Sen alussa on substantiivi *verke*, joka liittyy meressä purojen tai kapeasuihtien lahtien suulla harjoitettuun kalastukseen. Sana on tarkoittanut pyyntilaitteita, joissa kivistä, risuista tai seipäistä rakennetun padon aukkoihin on sijoitettu mertojen ja rysien kaltaisia pyydyksiä. *Verk*-alkuiset paikannimet ovat tavallisia ruotsinkielisillä rannikkoseuduilla; *Verknäs(et)*-nimiä on runsaat kaksikymmentä. Nimen jälkiosa on → *näs* 'niemi'. – PS

FO s.v. fiske-verk, fiske-verke; Zilliacus, Kurt 1989: 174–175.

Verla entinen tehdas- ja ruukkikylä Jaalassa Valkealan rajalla Kymenlaaksossa *Verlankosken* kahta puolta. *Werla* 1897 (kylä). Vuonna 1772 perusti Hugo Neuman paikalle paperitehtaan ostettuaan *Verlankosken* rannalla olleen pienen kotitarvemyllyn. *Vöräläqvarn* 1776, *Werlan tehdas* 1890. Vilkkaaksi ruukkityhdyskunnaksi Verla kehittyi 1800-luvun lopulla. Tehdas toimi vuoteen 1964. Nykyisin alue on museona ja nähtävyytenä. Se on otettu Unescon maailmanperintölistalle vuonna 1996. – Kylä on saanut nimensä koskesta, jonka rannalla se on. Kosken nimestä on asiakirjamerkitöjä jo 1600-luvulta, esim. *Warlan Koski* 1681, *Wärälä Cosken Niska* 1766, *Wärälä Coski* 1775. Lounais-Suomessa Perniön pitäjässä on *Verlä*-niminen talo, jonka nimestä Heikki Ojansuu on esittänyt (1902), ajatuksen, että se olisi alkuaan ollut *Värrilä* tai *Värrälä* ja kehittynyt henkilönnimestä *Värri*. Myös Kymenlaaksossa on ollut *Värri*-sukunimisiä. *Värrilä*-, *Värrälä*- tai *Verla*-nimistä taloa Jaalassa ei tiettävästi kuitenkaan ole ollut. → *Värälä*. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 214; Ojansuu, Heikki 1902: 70; Siltanen, Terttu 1950: 227–228; Suomenmaa 2: 284; HisKi.

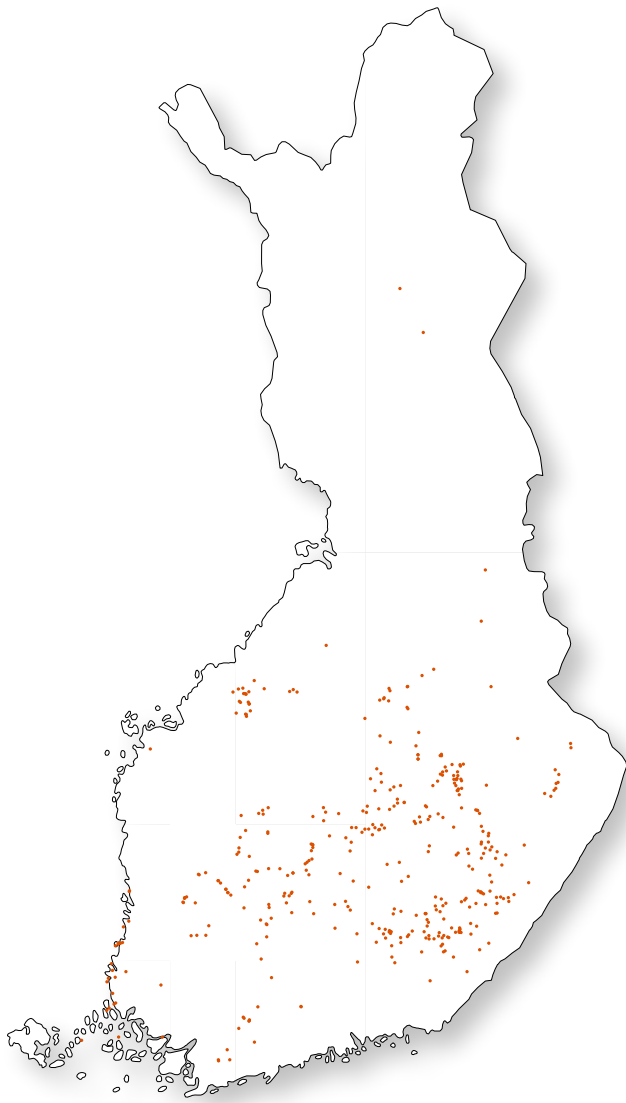
Vermo osa-alue ja ravirata Espoossa Uudellamaalla. *Wermä ängen* 1691 (viljelys). – Niitynnimestä *Vermoängen* muodostettiin 1970-luvulla osa-alueennimi *Vermo*. Nimi tuli myös alueelle rakennetun uuden raviradan nimeksi. Rataa suunniteltaessa Espoon nimitoimikunta ehdotti 1974 nimeä *Vermon ravirata* – *Vermo travbana*. 1975 Espoon kaupunginhallinnon johtajat päättivät kuitenkin esittää nimeä *Espoon ravirata* – *Esbo travbana*, mutta käyttöön tuli nimi *Vermo*. Radan ensimmäiset ravit pidettiin vuoden 1977 joulukuun lopussa. – Alue on kuulunut Mäkkylän kylään, jossa on ollut keskiajalla alun perin suomenkielisiä asutusta. Kylässä on siitä kertovia suomalaisperäisiä viljelysnimiä, mm. *Vermoängen*. Nimen alkiosa *Vermo*- on ruotsinkielisten käytössä syntynyt mukaelma suomenkielisestä lähtömuodosta, joka on voinut olla **Vierimaa*-, **Vierumaa* tms. – SBS

Kepsu, Saulo 1997a: 114; Kepsu, Saulo 1999; Nissilä, Viljo 1954: 271; Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimiarkisto.

Vermuntila kylä Raumalla Satakunnassa. *Jons Sommalainen i Vermundila* 1476, *Vermundila* 1540. – Kylää edeltäneen talon nimeen sisältyy kansanomaisen muunnos muinaisruotsalaisesta miehennimestä *Värmund*. – SP

Meri, Arvo 1943: 191–192; Thors, Carl-Eric 1959: 98.

Paikannimet, joiden loppuosa on vesi.

Veromiehenkylä kylä Vantaalla Uudellamaalla aiemmin Helsingin mlk:aa, ruotsiksi *Skattmansby*. *Skyttmansby* 1480 (kopio, jossa kirjoitusvirhe), *Skattmantzby* n. 1505, *schat buw* 1517, *Skattmansby* 1540. Kaupunginosasta käytetään nimeä *Veromies*. – Kylännimi pohjautuu ilmeisesti talonnimeen **Skattmans*, johon sisältyy muinaisruotsin ammattinimitys *skatman* 'veronkantaja'; talo on ollut veronkantajan eli voutin talo. Helsingin pitäjän kirkonkylän tienoilla on muitakin asutusnimiä, joiden nimiin sisältyy paikallishallinnon virkamiesten nimityksiä, kuten → *Domarby* ja *Tolkby* (*tolck* 'tulkki'; *Tolkoby* 1417). – SP

Granlund, Åke 1956: 254; Hausen, Greta 1920: 201, 205; Huldén, Lars 2001: 298; Kepsu, Saulo 2005: 146.

Vesanka kylä Jyväskylän mlk:ssa Keski-Suomessa *Vesankajärven* ympäristössä. Järven nimi esiintyy kylän nimenä vuodesta 1561 alkaen: *vesangaerffui* 1561. – Nimi koostuu sanasta *vesa* ja johtimesta *-nka*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 142; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vesanto kunta Pohjois-Savon länsiosissa. *Vesando ärmarch* 1554. Kylä: *Wesando* 1703, *Wesanga* 1710, *Wesango* 1726. Muoto *Vesanko* on vallitseva pitkälle 1800-lukua. – Kunta erotettiin 1871 Rautalammin emäpitäjästä. Kappeliseurakunta Vesannosta tuli 1868, ja 1895 päätettiin itsenäisen seurakunnan perustamisesta. Jo 1854 seudun asukkaat saivat luvan rakentaa Sonkarinsaaren rukoushuoneen, minkä

vuoksi rukoushuonekunnan nimenä oli aluksi *Sonkarinsaari* (*Bönehus i Songarinsaari af Rautalampi* 1858). Kirkonkylä on Vesantojärven luoteispäässä. Kylän nimi perustuneekin järven nimeen, jonka pohjana on itäpuolella olevan mäen nimi *Vesamäki*. *Vesamäki* esiintyy myös kylännimenä (*Vesamäki* 1695). Nimellä on haluttu kuvata mäen vesakkoisuutta. Järvennimeä muodostettaessa on jälkiosa korvattu johtimella *-nto* ~ *-nko*, sittemmin on järven nimeen liitetty selvennykseksi sana *järvi*. – SP

Borgå Tidning 21.4.1858; Neovius, Ad. 1898: 147; Nyman, Adolf Leonhard 1882: 250.

Vesi on lähinnä Sisä-Suomen järviolueilla käytetty vesistönimien jälkiosa. Peruskartoissa on lähes 400 *vesi*-loppuista nimeä, joista suurin osa, noin 330, on vesistönimiä, joko järvien tai niiden osien nimiä. Loput nimet ovat kylien, kulmakuntien, talojen ja muiden luonnon- ja kulttuuripaikkojen nimiä. Yleisimmät nimet ovat *Välivesi* (9), *Majavesi* (6), *Niinivesi* (6), *Pienivesi* (6), *Hankavesi* (5), *Heinävesi* (5), *Pitkävesi* (5) ja *Siikavesi* (5). Nimien perusteella voi usein tehdä paikkaa koskevia päätelmiä: *Välivesi* yhdistää eri vesistöjä, *Pienivesi* on pienikokoinen ja *Pitkävesi* puolestaan pitkulaisen muotoinen. Nimillä on selvä levikkialue, joten usein monet *vesi*-loppuiset nimet esiintyvät lähekkäin. Esimerkiksi Kokemäenjoen vesistöissä peräkkäiset → *Kulovesi*, → *Rautavesi* ja → *Liekovesi* sekä Savonlinnassa *Likavesi*, *Murtovesi*, *Siikavesi* ja ainakin 13 muuta *vesi*-loppuista järven tai vesistön osan nimeä. – TS

Paikannimirekisteri 2005; Slotte, Peter 1978: 107–111.

Vesijako myös *Vesijakaa*, kylä ja järvi Padasjoella, Päijät-Hämeessä. Kylässä on vuonna 1956 perustettu Vesijaon luonnonpuisto. *Vesijako* 1467, *vessiako fierdung*, *vesiikoua* 1551, *vesiika* 1560, *Wesiacka* 1634 (kylä). – Järvi on vedenjakajalla sijaitseva Suomen suurin bifurkaatiojärvi: se laskee toisaalta Padasjoen reittiä Päijänteeseen ja toisaalta Hauhon reittiä Kokemäenjoen vesistöön. Tästä kahtaannejuoksusta johtuu järven nimi *Vesijako* (kansanomaisesti *Vesijakaa*), alkuaan **Vesijakava* tai **Vesijakova*. Jo keskiajalla nimi on vakiintunut järveä ympäröivän kylän nimeksi ja myös lähes koko nykyisen

Vesijaosta vedet laskevat toisaalta itään, Päijänteeseen, toisaalta länteen, Kuohijärven ja Kukkiän kautta kohti Kokemäenjoeta.

Padasjoen alueen käsittäneen neljänneskunnan nimeksi. Lyhytvokaalisella asulla *Vesijako* on varsin pitkä kirjallinen traditio, ja sen asema virallisena kylännimenä on ollut omiaan tukemaan sen leviämistä myös kansankieleen. Itse järvestä puhutaan yleensä nimellä *Vesijakaanselkä* tai *Vesijaonselkä* (*Wesiakon Sälkä* 1692) eli nimeen liitetään paikan lajia selventävä jälkiosa → *selkä*. – ELS

BFH 1: 21; Kiviniemi, Eero 1971: 165; Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: 154–155; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vesijärvi järvi Lahden, Hollolan ja Asikkalan rajalla Päijät-Hämeessä. *Wesiierffui* 1561. – Aikoinaan rasvaisista lahnoistaan tunnetun kalaisan ja kirkasvetisen Vesijärven ympäristö oli jo 500-luvulla kiinteästi asutettu. Entinen Suur-Hollolan pitävä muodostui Vesijärven ympärille. *Vesijärvi*-nimen syntyyn on todennäköisesti vaikuttanut järven veden tulviminen rannoille, kun järvestä ei ole ollut kunnon laskujokea. Vesijärvestä Päijänteeseen kaivettiin ensi kertaa väylä 1600-luvulla. Noista ajoista on Vesijärven vedenpinta laskenut noin 3,5 metriä ja Vesijärven rantoja vaivanneet kevättulvat ovat helpottuneet. Koska Vesijärvi oli puhdasvetinen järvi, siitä on todennäköisesti myös haettu juoma- ja talousvesi, mikä voisi olla toinen syy nimeämiseen. – HU

Alanen, Timo 1995: 106; Ojansuu, Heikki 1920: 69.

Vesikansa kyläkunta Vihdissä Uudellamaalla. Käsittää Leppälän, Köykkälän ja Niemenkylän kylät sekä osia Haapakylästä. Ne ovat kirkolta katsottuna Hiidenveden takana, mikä myös selittää *Vesikansa*-nimen: 'niiden kylien väki, joka kulkee kirkolle vesitse'. – MV

Soikkeli, Kaarle 1929: 8.

Vesikansa sijaitsee Hiidenveden takana Vihdin kirkolta katsottaessa.

Vesilahti kunta Pirkanmaalla, ruotsiksi *Vesilax*. *Waesilax* 1346. – *Vesilahden* seurakunta, jonka alue käsitti aluksi myös Lempäälän, on ollut olemassa jo ainakin 1346. *Vesilahti* on ollut aiemmin myös kylännimenä. Kylän nykyinen nimi on *Kirkonkylä*. Kirkon lähellä on Sakaselästä kaakkoon työntyvä *Kirkkolahti*, jolla on tiettävästi ollut nimi *Vesilahti* ennen kirkon rakentamista. Niemeä, jossa Vesilahden kirkko sijaitsee, kutsutaan *Vesaniemeksi*, joten *Vesilahden* nimen taustalla saattaa olla myös sana *vesa*. Todennäköisemmin nimen alkosa on kuitenkin saatu sanasta *vesi*. Lahdennimi *Vesilahti* saattaa perustua tulvimiseen tai esim. lahden laajaan muotoon. → *lax*. – SBS

Arajärvi, Kirsti 1950: 46, 66; FMU 1: 250, 283; Piirtola, Helinä 1996: 58; Vahtola, Jouko 1996b: 30.

Vesilax → *Vesilahti*

Vesivehmaa kylä Asikkalassa Päijät-Hämeessä. *Vesivehmais* 1551. – Alkuaan kylän nimi on ollut *Vehmas*. Asikkalasta on

jo vuodelta 1466 vanha henkilömaininta *Staffan wehimas*. Vesivehmaan kylä kuului 1500-luvulla Suur-Hollolan kirkko- ja hallintopitäjään, jonka osana oli myös Tennilän pitäjän (nyk. Hollola) Vehmaan kylä. Kylät erotettiin toisistaan nimillä *Maavehmas* ja *Vesivehmas*. Vesivehmas sijaitsi Vesijärven takana Pääjärven ja Vesijärven välillä olleesta Hollolan pitäjakeskuksesta nähdessä. *Vesivehmaa*-nimen jälkiosa on lohjennut *vehmas*-sanasta taivutuksesta (*vehmas* :) *vehmaan* > *vehmaa*. Sanan *vehmas* merkitys on 'rehevä, hyväkasvuinen'; vanhoissa sanakirjoissa myös 'varpumetsä, lehto' ja 'laidun'. – HU

Blomstedt, Yrjö 1981: 65; Kuusi, Sakari 1935: 44–45; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1992 s.v.

Vehmaa: SSA s.v. vehmas; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Veskonieniemi saari *Veskonjargå* ~ *Veskoonjargå* tai *Viäskunjargå* ~ *Viäskoonjargå*. Inarijärven niemi Nanguniemen länsiosassa sekä siellä sijaitseva talo, nykyisin pikku kylä. – Suomenkielinen nimi on mukaelma inarinsaamesta, jossa vanhemmat muodot ovat *Viäskoo-* tai *Viäsku-*alkuisia. Inarinsaamen *Vesko*-alkuinen muoto, joka on nyt yleisin, on ilmeisesti omaksuttu takaisin suomesta. Tähän on voinut vaikuttaa se, että alkuosa *Viäskoo* on merkitykseltään ja alkuperältäänkin tuntematon sana. Nimi saattaa periytyä seudulla aiemmin puhutusta muinaiskielestä, sillä sana on rakenteeltaan ja myös taivutukseltaan omalaatuinen. *Veskonieniemi* on omaksuttu paikannimestä myös sukunimeksi. – SA

Veskonjargå → *Veskonieniemi*

Vessölandet myös pelkkä *Vessö*, suuri saari Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Wesszöö* 1556, *Weso* 1560, *Weszöö* 1561. – *Vessö*-nimen loppuosassa on 'saarta' merkitsevä *ö*, mutta nimen alkuosaa ei ole kyetty selvittämään. Kenties on kyse *Vessilän* kylän (*Vetzile* 1567) vanhasta omistuksesta. *Vessön* erottaa mantereesta kahta merenlahtea yhdistävä pieni joki. Nimi muoto *Vessölandet*, jonka loppuosa tarkoittaa 'maata; suurta saarta', kertoo alueen koosta. → *land*. – TS

Hausen, Greta 1920: 72; Huldén, Lars 2001: 323; Kepsu 2005: 45; Westman, Ivar 1935: 383.

Vestanfjärd → *Västanfjärd*

Westend kaupunginosa Espoossa Uudellamaalla. Sijaitsee niemestään huolimatta kaupungin kaakkoiskulmassa eikä sen länsilaidalla. – Nimi on syntynyt 1930-luvulla rakennussuunnitelman laatimisen yhteydessä. Nimen isäksi mainitaan "aikansa snobi", 1930-luvulla Yhdysvalloista palannut Erik H. Broman, jolla oli autoliike Helsingin Esplanadilla. Hän huolehti osaltaan alueen tonttien myynnistä. Alueesta oli tarkoitus luoda uusi hienostokaupunginosa Kuloosaaren malliin, ja lisäksi oletettiin – ennen kuin Espoon kauppa syntyi – että alue liitettäisiin Helsinkiin sen läntisenä kaupunginosa ja siitä tulisi Helsingin hyväosaisten "Westend" angloamerikkalaisen nimeämismallin mukaisesti. Nimi vakiintui ja vahvistettiin kaupunginosan nimeksi 1976. – SP

Laitinen, Sirkka 1982: 19; Paikkala, Sirkka 1990: 81.

Veteli kunta Keski-Pohjanmaalla *Vetelinjoen* yläjuoksulla, ruotsiksi *Vetil*. *Wetella* 1543, *Wetelä* 1546, *Wethele* 1554, *Vetelä* 1556. – Nimeen on oletettu (jo *Ylivetelin* kappalainen Jakob Forselius 1753) sisältyvän sanan *vetelä* 'vetinen, märkä', jolloin sillä olisi kuvattu paikan maanlaatua. Nimen varhaiset kirjoitusasut viittaavat *Vetelän* olleen alkuaan suomenkielinen nimi, jota on kirjoitettu ruotsin kielessä *Vetil* (*Vetil ä; Vät-hele ä* 1558), lausuttu *vetel*. Nimi on lainautunut takaisin suomeen muodossa *Veteli*. *Vetelinjoen* (myöhempi rinnakkaisnimi *Perhonjoki*; → *Perho*) varteen syntyi kaksi kylää, → *Alaveteli* ja yläjuoksulle *Yliveteli* (*Öffr Veteli* 1560). Tästä *Ylivetelin* kylästä ja sen lähistöstä muodostettiin *Ylivetelin* (ruotsiksi *Övervetil*) kappeliseurakunta Kokkolan pitäjään. Itsenäinen seurakunta siitä tuli 1860 nimellä *Veteli*. Jo kappeliseurakun-

nan nimi oli kansanomaisessa käytössä muuttunut *Veteliksi*, ja *Ylivetelillä* tarkoitettiin enää vain yhtä kylää. – SP

Huldén, Lars 2001: 421–422; Karsten, T. E. 1921: 169–171; Ojansuu, Heikki 1920: 241–242;

Saxén, Ralf 1905: 255; Wallin, Väinö 1897: 52; Virrankoski, Pentti 1961: 720–721; RKT s.v. Vetil.

Vetil → Veteli

Vetsikko saP *Veahčat* (paikallissijamuoto *Veahčahis*), kylä Utsjoella Lapissa, Keski-Tenolla *Vetsijoen*, saP *Veahčajohka*, suulla; joki saa alkunsa suurehkosta tunturijärvestä nimeltä *Vetsijärvi*, saP *Veahčajávri*. Tenon rannalla joen suun yläpuolella on kallio *Vetsipahta*, saP *Veahčabákti*. Kylän nimi kirjoitetaan toisinaan myös *Veahčak*, joka vastaa paikallisen murteen vanhakantaista ääntämystä, mutta ei saamen kielen nykyistä oikeinkirjoitusta. *Vetseiocki* 1739, *Vækieæg-jok*, *Vækejaure* 1744; *Vækiejaure* 1796. – Suomalaiset nimet on lainattu saamesta, mutta saamenkielisen nimiperheen alkuperä on hämärä. Kylän nimi *Veahčat* on muodostettu johtimella -t joennimen alkuosasta *Veahča-*, ja primaari nimi kuuluu joko joelle tai sen latvalla olevalle järvelle. Sanana *veahča* on saamessa tuntematon, mutta Norjan puolella Laisvuonossa on myös *Veahčanjárga*-niminen niemi. Tosin tämä nimi esiintyy myös asuissa *Veahčenjárga* ja *Veahčernjárga*, joista jälkimmäinen tarkoittaa sananmukaisesti 'vasaraniemeä'; tämä muoto tuskin on alkuperäinen, vaan perustunee myöhempään kansanetymologiseen tulkintaan. Nimien taustalla oleva sanavartalo on voinut kadota käytöstä, ja mahdollista on sekin, että nimet on lainattu jostain varhaisemmasta kadonneesta kielestä. – AA ja SA

ESF 1:2: 106; Qvigstad, J. K. 1938: 48; Schnitler, Peter I (1962): 306–307; Suomen karttakirja 1799.

Vianta kylä Maaningalla Pohjois-Savossa. *Wiannan Taiffwal* 1561. – Onkiveden ja Maaninkajärven välissä on *Viannankoski*, jossa toimi 1620-luvulla kruununkalastamo (*Crono fiskerij Vthj Wiaianlä*). 1700-luvulla siellä alkoi myllytoiminta, joka elvytettiin 1990-luvun lopulla. Kosken ohittava Viannan kanava valmistui 1852. Vanhoissa asiakirjoissa nimet ovat usein muodossa *Vianto* ~ *Viannon-*. Nimen alkuosa on ilmeisesti alkuaan **Vihanto-* ~ **Vihanta-*, esim. Pylkönmäen *Vihanninjärven* nimi on eräässä kartassa 1758 *Wiando siö*. Sanalla *vihanta* 'vihreä, vehreä, kukoistava' on voitu kuvata kosken rantojen vehmautta. Kylä on sitten saanut nimen kosken mukaan. – SP

Alanen, Timo 2004a: 16; Sinisalo, Hannu 1984: 25; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 354; SSA s.v. vihanta.

Viasvesi kaupunginosa, kylä Porissa Satakunnassa. *Viasvesi* 1764 ja *Viasvässi* 1803 merialueen niminä. Viasveden kylän edustalla sijaitseva laaja, matala merialue *Viasvedenlahti* oli vielä 1400-luvulla osin euralaisten nautintaa, kunnes preiviilikiläiset saivat 1500-luvun alussa omistusoikeuden Viasveden saariin. – Kylännimenä *Viasvesi* tunnetaan ainakin vuodesta 1796, jolloin toteutettiin isojako; vesistönimenä sitä ei enää käytetä; vrt. Porin Ahlaisten → *Keikvesi*. Harjavallan Näyhälän *Viasvuori*, "muutaman jalan korkuinen hieta-harjanne, jota sanotaan *Wiasvuoreksi*" (1877), tunnetaan nykyään nimellä *Matinharju*. Se on samaa harjualetta kuin Harjavallan → *Hiittenharju*. *Viasvuori* on muinaishautapaikka: sen varhaispronssikautiset hiidenkiukaat on rakennettu harjulle usean kilometrin päähän pronssikauden rannasta eikä kalliolle veden partaalle, kuten oli tapana; hautamuoto on todettu samaksi kuin on Etelä-Ruotsiin ja Gotlantiin omaksuttu brettanelaisista haudoista. Viasvedellä on alkuaan meren rannalla sijainnut raunioryhmä, joka ajoittunee pronssikauden jälkipuoliskolle. Paikka tunnetaan nimellä *Hiittenahde* (*ahde* 'maantiemäki') ja koko mäkialue nimellä *Hiittenmäki*. Nimet

Harjavallan *Viasvuorella* on ollut pyramidin muotoisia hiidenkiukaita, joita kuvataan piirroksessa vuodelta 1877.

Viasvesi ja *Viasvuori* liittynevät muinaisiin hautapaikkoihin, mutta miten, jää vielä selvittämättä. *Vias*-aineksen taustalla saattaa olla *Vihäs*:- toisen tavun alkuperäinen *h* on hämäläis- ja lounaismurteissa voinut kadota, jolloin kehitys olisi **Vihäs* > *Vias*-. Näin selittyneen *ia*-yhtymä myös esimerkiksi Sääksmäen vanhassa kylännimessä *Liattula* (*Liatula* 1405, *Lihattola* 1611), jossa toisen tavun alusta *h* on kadonnut. *Vihäs*-nimiä on jonkin verran Länsi-Suomessa: mm. Kalajoella on niemi *Vihäsniemi* (nimestä on kirjattu myös asu *Viasniemi*), Mynämäessä mäki *Vihäsmäki* ja Orivedellä kylä ja järvi *Vihäsjärvi*, mutta kunkin nimen *Vihäs*-aineksella saattaa olla oma selityksensä. – RM

Alanen, Timo 2003: 22; Frederiksen, Ilse 2006: 33; Jokipii, Mauno 1958: 109, 128; Jokipii 1974: 215–216; Killinen, K. 1877: 1; Ojansuu, Heikki 1920: 242–243; Salo, Unto 1981: 124, 137, 161–164, 200–201, 345, 471; Salo, Unto 1999: 44; Sammallahti, Leena 1998: 20–52; Suvanto, Seppo 1973: 24; SMSA s.v. hiha.

Vibergs → Viiperi

Vichtis → Vihti

Vidskärs fjärden suuri, avoin merenselkä Korppoossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. – Huviveneilijöiden tuntema ja pelkäämä suojaton Vidskärs fjärden (→ *fjärd* 'merenselkä') Turunmaan ja Ahvenanmaan välillä Korppoon eteläisimmässä saaristossa on saanut nimensä *Vidskärsin* luodon mukaan (*Wijdhskiär* 1644, *Wijskäär* 1651); sen nimi koostuu ruotsin sanoista *vide* 'paju' ja → *skär* 'lähes puuton ulkosaaristossa'. Vidskärsissä kasvaa pajua, ja Aspön saaren asukkaat ovat käyneet luodossa lehdeksiä kokoamassa. – PS

Diarium Gyllenianum: 129; Fortelius, Bertel 1999: 360; Zilliacus, Kurt 1973: 11, 14; Zilliacus, Kurt 1989: 38.

Vieki kylä *Viekijärven* pohjoispäässä Lieksassa Pohjois-Karjalassa. Järveen laskee pohjoisesta kylän läpi *Viekijoki*. *Wegi by* 1589, 1590, *Yli weehi* 1631. Nimen taivutus vanhastaan *Vieki*: *Viessä*, nykyisin useimmiten *Viekissä*. – Vesistönimet *Viekijärvi* ja *Viekijoki* ovat primaareja, ja kylä on nimetty sijainnin perusteella. Nimi *Viekijärvi* on saamelaisperäinen, vrt. pohjoissaamen *viehka* 'melko(inen), melko suuri', inarinsaamen *viehâ* '(talon) väki; voima, into'. Nimeämisperuste ei ole enää varmasti osoitettavissa. Ehkä nimi viittaa järven kokoon, sillä järvi on yli peninkulman pituinen. → *Viensuu*. – AR

AKH 1: 281, 503; ILWb: 5498; Itkonen, T. I. 1948, 1: 106; Sammallahti, Pekka 1989 s.v. viehka; SKES s.v. väki; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vieksi kylä Kuhmossa Kainuussa. Kylän läpi virtaa *Vieksinjoki* Kellojärvestä Ontojärveen. *Wiexiby* 1642, *Wiexi by* 1673. – *Vieksi*-nimiä on myös Ilomantsissa, Korpiselässä ja Sallassa, kaikki vesistönimiä. Nimet lienevät saamelaisperäisiä, vrt.

inarinsaamen *vieksä* 'voimakas, väkevä'. Nimeämisperusteenä ehkä virran voimakkuus. – AR

Itkonen, T.I. 1920: 55; Räisänen, Alpo 2003: 142–143; KA: 9113: 344; KA: 9160.

Viensuu kylä Viekijärven ja Pielisen välissä Lieksassa Pohjois-Karjalassa, *Viensuumjoen* kahta puolta. Dr. *Venuja na Peleskom ozere* 1500, *Ween sw* 1589, 1590, *Ala weehi* 1631, *Wedensuu* 1689, 1799. – Nimen tulkinta ja taivutus ovat olleet vuosisatoja ongelma. Pielisjärven seurakunnan kasteluetteloissa nimen on tulkittu kuuluvan *vesi*-sanan yhteyteen: muotoja *Wedensu*, *Wedensuu*, *Vedensuu* on käytetty vuodesta 1689 ainakin 1800-luvun lopulle saakka. Myös isojakokartoissa vuosilta 1820–1833 on muoto *Vedensuu*. Nimi kuuluu kuitenkin samaan rypäaseen kuin → *Vieki*, *Viekijärvi* ja *Viekijoki*. Viekijärveen laskeva Viekijoki on ilmeisesti aiemmin jatkunut samannimisenä Pieliseen saakka, koska sen suussa olevan kylän nimeksi on tullut *Viensuu*. – AR

AKH I: 281, 502; Ronimus, J.V. 1906: 53; Suomen karttakirja 1799: 107; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat; PKAR: Karta öfver Vedensuu samfällighets ägor 1820–1833.

Vieremä

1. kunta Pohjois-Savon pohjoiskolkassa. *Luch poli Wärämä Jerfffwia* 1561. – Vuoden 1557 papinveroluettelossa mainitaan Vieremäjärven kylä. Seurakunta on erotettu Iisalimesta vuonna 1897. Nykyisin kirkonkylän eteläpuoleisen järven nimi on *Vieremänjärvi*. Kylän ja kunnan nimi perustuu järven nimeen, joka lienee saanut nimensä viereisen mäen, nykyisen *Vieremänmäen*, mukaan. Järvestä laskee Vieremänjoki.

2. asuinalue, entinen kylä Forssassa Kanta-Hämeessä. *were-mae* 1507. – Kylän lähellä on mäki, jonka nimi on nykyään Lamminmäki; mäen rinne laskee jyrkästi Mäkilammiin.

Molemmissa nimissä on ilmeisesti haluttu kuvata mäen järven tai lampen viettävää rinteä. Yleiskielen sanan *viere-mä* merkitys 'joen tai mäen rinne, vieri, reuna, äyräs, viettävä maa' on tullut myös murteissa. – SP

Alanen, Timo 2004b: 101–102; Itkonen, Erkki 1975: 168; Kviniemi, Eero 1971: 287–288;

Pulkkinen, Paavo 1986: 281; Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: 331.

Vierumäki taajama ja urheiluopisto Heinolassa Päijät-Hämeessä. – Nimi on alun perin tarkoittanut mäkeä. Läheinen Uotilan talo on 1800-luvun lopussa nimetty mäen nimen mukaan *Vierumäeksi*, josta nimi on laajentunut tarkoittamaan myös osaa Härkälän kylää talon ympäristössä. Vuonna 1927 perustettiin Suomen Urheiluopisto ja vuonna 1934 alueelle valmistui opiston päärakennus. Nimeen sisältyy mm. hämäläismurteissa tunnettu sana *vieru* 'rinne'. – TA

Kepsu, Saulo 1964: 75; Kepsu, Saulo 1990: 145; Wilmi, Jorma 1999: 447–449.

Vihanti kunta Pohjois-Pohjanmaalla. *Vihani* 1565 (kylä), *Vihane* 1573 (kylä). – Alue lienee alkujaan ollut rannikon kylien Pattijoen ja Salon eräaluetta, jonne syntyi vakituista asutusta 1500-luvun puolessavälissä. Asuttajia tuli sekä rannikon että Savon suunnasta. 1554 mainitaan Niilo Rautia, joka asui Salon pitäjässä *Vihajärvellä*. Paikka on ilmeisesti ollut nykyisessä Vihannissa. 1560-luvulla oli olemassa jo viiden talon kylä. *Vihannin*, Ilveskorven ja Alpuan kylät olivat 1600-luvulla Raahan ja Saloisten seurakunnan kauimpana sisämaassa sijaitseva osa. Kylien asukkaat olivat rakentaneet oman kirkkotuvan Vihannin kylään jo ennen kuin näistä kolmesta kylästä muodostettiin 1688 saarnahuonekunta, joka sai nimen kylän mukaan. Varsinainen kirkko valmistui 1691. Vihannista tuli kappeliseurakunta 1751. Vihannin kunta aloitti toimintansa 1865, ja seurakunta itsenäistyi 1921. – Vihannin kylässä on ollut kolme järveä, Rantasenjärvi, Saarelanjärvi ja Kirkkojärvi, jotka ovat voineet olla ennen yhtä järveä. Nykyisin vain Kirkkojärvi on jäljellä, muut on kuivattu. Kirkkojärveä on kutsuttu myös *Vihantijärveksi*. Kylännimi *Vihanti* on synty-

nyt järvennimen aiemmasta muodosta, joka on voinut olla **Vihanti*, **Vihantajärvi* tai **Vihanne*. Nimi voi liittyä sanaan *vihanta* 'vihreä, vehreä', mutta myös sanaan *viha* ('sota' tai 'vihreä') tai *Viha*-alkuiseen muinaissuomalaiseen henkilönnimeen (*Vihavaino*, *Vihattu*). – SBS

Karjalainen, Merja 1979: 34, 285; Lackman, Matti 1991: 256–257, 266; Toivanen, Pekka – Fors, Aulis 1990: 244–245, 626, 668–670; Vierimaa, Helena 1988: 38; KA 4678: 22, 72v.

Vihavuosi kylä Hauhon ja Pälkäneen (aiemmin Luopioisten) ja samalla Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan rajalla. – Muodostunut kyläksi suhteellisen myöhään (*Vihavuosi b.* 1738), mutta myllyn paikkana se on tunnettu kauan: *Wihawätho* 1433, *Wianvuos koski* 1484. – Kylä on nimetty Sappeenjärven ja Vihajärven välillä voimakkaasti virtaavan kosken mukaan. Pertti Virtaranta (1958) on otaksunut, että tämä Vihajärvestä lähtevä koskinen virta on ollut aiemmin nimeltään *Viha(n)vuo*; varhaisin asiakirjamerkintä viittaa kuitenkin muotoon **Vihavuoto*. Rinnalla on jo varhain esiintynyt nimi *Vihavuodenkoski*, murteessa *Vihavualenkoski*. Muoto *Vihavuosi* olisi syntynyt mallinmukaisesti sen jälkeen, kun *vuoto*-sanana genetiivi *vuodon* on alettu tulkita *vuosi*-sanana genetiiviksi *vuoden*, joka paikallisessa murteessa ääntyy *vualen*. Ensimmäiset merkinnät tästä mallinmukaisesta omaksumisesta ovat 1600-luvun lopulta (*Wihavuosi* 1685), ja 1800-luvulla *Vihavuosi*-kirjoitustapa on ollut jo tavallinen. Kylää on kutsuttu myös *Vihavuoreksi*, mikä muoto on syntynyt vastaavasti niiden puheessa, joilla yleiskielen *d*:tä on vastannut *l*:n sijasta *r*. Nimen alkuosa voisi viitata joko kosken voimakkaaseen, "vihaiseen" virtaan tai sijaintiin *Vihajärven* (*Vihain Jerfvi* 1785) lähellä. – SP

Koskimies, Y.S. 1985: 460–461; Säynäjärvi, Leila 1937: 988–989; Virtaranta, Pertti 1958: 73–75.

Viheri järvi Joutsassa Keski-Suomessa. *Wihärinselkä* 1754, *Wiherin Alus Iärvi* 1782, *Wiheri järvi* 1785. – Järvi on yhteydessä laajaan Suonteeseen *Viherrinkosen* (*Wiherin Koski* 1782) kautta. Asiakirjamerkintöjen perusteella näyttää siltä, että *Viheri* on tarkoittanut alkuaan juuri koskea. Koski on ollut tärkeä kauttakulkupaikka Päijänteen ja Puulan välisellä vesireitillä, ns. Sysmän reitillä. Sen rannalta on löydetty kivikautisia kalinimäisiä *vihreä* (jonka rinnalla tunnetaan myös asut *viherä* ja *viheriä*). – TML

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 279; Jussila, Timo – Sepänmaa, Timo – Poutiainen, Hannu 2005: 28; SSA s.v. vihreä; KA: MMH:n uudistusarkisto C 3 I/9, C 8 I/1.

Vihiniemi kylä Perniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia, ruotsiksi *Vineme*. *Wyhinemi* 1540, *Vihinemi* 1559. – Kun Saarenjärvi jatkui aiemmin pohjoisemmaksi ja haarautui kahteen suuntaan, kylä oli vielä niemessä. Niemen nimeen sisältyy metsästystermin *vihi* 'risuista tehty johdeaita, joka ohjaa lintua ansaan'. Ruotsinkielinen nimi on mukaelma suomenkielisestä. – SP

Hakulinen, Lauri 1979: 400; Norha, Anneli 1985: 48.

Vihola kaupunginosa Nokiaalla Pirkanmaalla. *glywewetis et willagio wehola* ja *witika j wehola* 1450, *Vihoila* (kylä) 1540. – Kaupunginosa on saanut nimensä kylältä ja se talolta. Talon nimeen sisältynee muinaissuomalainen miehennimi *Vihoi*. – SP

Meri, Arvo 1943: 191–192; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Vihonen; Nissilä, Viljo 1956a: 10; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 624–625.

Vihovuonne eli *Vihovuonteenkoski* kanava ja koski Heinävedellä Etelä-Savossa, Pilpan ja Kerman kanavien eteläpuolella Heinäveden laivareitin varrella. – Nimen jälkiosaan sisältyy *vu*-sanana johdos *vuonne*, joka merkitsee virtaa; alkuosalla *viha* on ilmeisesti haluttu korostaa virran voimakkuutta ja äkäisyyttä. – SP

SKE5 s.v. viha.

Vihtari kylä ja rautatieliikennepaikka Heinävedellä Etelä-Savossa *Iso-Vihtari*-nimisen järven pohjoisrannalla. – Keskellä järveä on suuri Vihtarinniemi (*vihtarin nemi* 1563, *Wihtarin och Hach Neemij* 1620-luvulla). Kylän nimi perustuu järven nimeen, joka on kehittynyt seuraavasti **Vihtajärvi* > **Vihtari* > *Iso-Vihtari*. Nimen alkuosa *vihta* on itämurteenen muoto sanasta *vitsa* 'irtain, ohut, taipuisa, tavallisesti lehdetön puun tai pensaan oksa'. Vitsoista on voitu tehdä mm. vitsaksia, jotta tarvittiin aidanteossa ja veneen hankaimiin. – SP

Alanen, Timo 2004a: 100; Alanen, Timo 2006: 62; SKES s.v. vitsa.

Vihtavuori vuori ja taajama Laukaassa Keski-Suomessa. *Vihtavuori kangas* 1734, 1825; *Skogsmarck vid Vitzavuori* 1802. – *Vihtavuori* on ollut vanhastaan paikallisesti tunnettu kiistatoman rajapaikkana kuten Nils Berndtson mainitsee vuoden 1705 asiakirjassa todetun. Vihtavuoren läheltä tunnetaan vanhoina rajapaikkoina myös *Vihtajärvi* (*Vichta järvi* 1751, *Wihtajärvi* 1786–1793, 1803) ja *Vihtalahti* (*Wichta Lax* 1751, *Vihtalax*, *Wihtalaks* 1786–1793, 1803). Niemien alkuosa on sana *vitsa* keskisuomalaisen ääntämyksen mukaisena kuten nimimerkinnot *wisszalax*, *wisszalax enda* vuodelta 1552 osoittavat. Paikat ovat ilmeisesti saaneet nimensä nuoresta kasvilisuudesta, joka on syntynyt kaskeamisen jälkeen. Nopeasti uusiutuva koivikko ja näreikkö on ollut tärkeä tarveainespaikka, josta on haettu vitsaksia väännettäväksi köysiksi ja sidoksiksi rekiin, aitoihin ja pyydyksiin. Laajemmin tunnetuksi *Vihtavuori* tuli vasta 1920-luvulla, jolloin Valtion ruutitehdas päätettiin perustaa Vihtavuoreen. Tehtaan toiminnan alettua 1926 alueelle alkoi kehittyä taajama-asutus samannimisine rautatie- ja postitoimipaikkoineen. – EMN

Berndtson, Nils 1965: 252, 253; Jalkanen, K. J. 1892: II, III; Kuokkanen, Pentti 1983: 289–295; KA: MH 30, MH 31, E 47d, E 47; NA: Paikannimikokoelmat; 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vihti kunta Uudellamaalla, ruotsinkieliseltä nimeltään *Vichtis*. *Wikten* 1433, *Wictis* 1488, *Wittis* 1488, *Wichtis* 1539. Kunassa on myös *Vihtijärvi*-niminen kylä (*Viktijerffui* 1539, *Vichtierffui* 1543) ja järvi. Järven lähellä Hyvinkään puolella on *Vihtilampi*-niminen lampi. Vihtijärven naapurijärvestä Lapoosta lähtevästä joesta käytetään nykyään nimitystä *Vihtijoki*. – Vihdin ensimmäinen, 1400-luvulla rakennettu kirkko on sijainnut Kirkkojärveen pistävässä niemessä. On syytä olettaa, että nimi *Vihti* on alkuaan liittynyt juuri tähän paikkaan. Nimeä on edeltänyt mitä todennäköisimmin yhdysnimi, esim. **Vihtiniemi* tai **Vihtijärvi* (vrt. *Kirjava* < *Kirjava Ierfvi* 1776–1805). Arvo Meri on yhdistänyt Vehmaan *Vihtijärvi*-nimien sanaan *vihta* ja arvellut, että sana järven nimessä merkitsisi 'lehtoa, nuorta koivikkoa'. Tällaista merkitystä eivät murteet eivätkä sukukielet *vihta*-sanalle kuitenkaan tunne. Uudempi tutkimus (Nissilä, Vahtola, Huldén) liittää *Vihti*-nimet germaaniseen henkilönnimeen *Vihti*, *Wihto*, *Wichtic*. Epäilyttäväksi oletuksen nimen henkilönnimipohjaisuudesta tekee kuitenkin se, että monet *Viht*-, *Vihti*-, *Vihdin*-nimistä liittyvät luonnonpaikkoihin kuten vesistöihin, esim. *Vihteljärvi* eli *Vihtiläjäjärvi* Ikaalisissa, *Vihtistenpohja* (järvi) Lempäälässä, *Vihtilänsalmi* Turussa, *Vihdinvirta* Hattulassa, *Vihtmaa* (saari) Kalannissa jne. Niissä henkilönnimimääräite olisi melko epätodennäköinen (vrt. Pitkänen). Toisaalta vesistönimistä on totuttu pitämään nimistön vanhimpina, ja ne on monesti yhdistetty muinaiseen eränkänäntiin. Viite siitä, että *vihti*-kin olisi voinut kuulua eränkävijöiden sanastoon, on – tosin epäsuorasti – saatavissa Hämeenkyrön murteesta. Siellä nimittäin sanalle *vihti* on vielä 1930-luvulla tunnettu merkitys 'vihi (jostakin asiasta)'. Toisaalta tiedetään, että "saada vihiä jostakin" on kuvallista käyttöä, johon on luultavasti tultu *vihi*-sanan alkuperäisen merkityksen 'linnunansan kummal-

lekin puolelle tav. risuista tehty johdeaita' pohjalta: se joka "saa vihiä", saa johdetta, osviittaa johonkin päämäärään. On syytä olettaa, että myös *vihi*-sanan hämeenkyröläinen vastine *vihti* on kokenut saman kehityksen ja että silläkin on joskus aikaisemmin ollut linnunansan johdeaitaan liittyvä käyttötapa. Tukea ajatukselle antavat suomen kielen etymologiset sanakirjat SKES ja SSA. Niiden mukaan samaa alkuperää kuin *vihi* ja Hämeenkyrön *vihti* ovat mm. vepsän kielen *vihtę* ja lyydin kielen *vihtes* 'linnunansan johdeaita'. Samaan sanaperheeseen kuuluvat myös karjala-aunuksen *vihe*, *vihke*, *vihki* ja Itä- ja Pohjois-Suomen murteiden *vihe*, *vihes*, *vihje*, joilla kaikilla on merkitys 'johdeaita; huono risuaita'. – Nimeen *Vihti*, *Vihtijärvi* rinnastuvat alkuperänsä ja linnunansaan liittyvän merkityksensä puolesta *Vihi*-nimet, esim. *Vihijärvi* Jämsässä, Toivakassa ja Äänekoskella, samoin todennäköisesti ainakin osa *Vihk*-nimistä, esim. Padasjoen *Vihkjärvi*. – MV

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 84, 85; Hausen, Greta 1920–1924: 885–886; Huldén, Lars 2001: 353; Meri, Arvo 1947: 192; Nissilä, Viljo 1980: 182; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 200–201; SKES s.v. vihi; SSA s.v. vihi; Vahtola, Jouko 1980: 426–427; <http://vihti500.netcabinet.fi/fin/vasenpalsta/nakokulma/arkisto/?id=17> [2.7.2007].

Viiala entinen kunta ja taajama Akaassa Pirkanmaalla. *Viiala* 1455 (kylä). – Lähellä Akaan rajaa sijainnut Lempäälän *Viiala* liitettiin 1600-luvun lopussa Akaan seurakuntaan, mutta se jäi vielä Lempäälän hallintopitäjään. Viialan Haihunkoskessa oli kolme myllyä jo 1500-luvulla. 1800-luvulla kosken ympärille alkoi kasvaa teollisuustaaajama, ja myös 1860-luvulla perustettu rautatieasema lisäsi asukasmäärää. 1905 Viialasta muodostettiin rukoushuonekunta. Siitä tuli itsenäisen seurakunta 1925 ja kunta 1932. Kuntaan tuli osia Akaasta, Lempäälästä ja Vesilahdesta. 1946 Viialaan liitettiin lisää osia silloin lakkautetun Akaan kunnan pohjoisosasta. Viiala ja Toijala yhtyivät Akaan kaupungiksi 2007. – *Viiala* on tullut kylännimeksi myös mm. Raisiossa, Halikossa ja Vanajassa. *Viia* tai *Viija* näyttää olleen vanha miehennimi. Heikki Ojan-suu pitää sitä muinaissuomalaisena, mutta sen alkuperästä ei ole varmuutta. Viljo Nissilä esittää, että *Viia*-nimet perustuisivat ehkä kansallisuudennimitykseen *svea*, *svia* 'svealainen' vastaavalla tavalla kuin myöhemmällä ajalla nimestä *Sveaborg* on syntynyt mm. muodot *Viiautori* ja → *Viiautori*. Ainakaan kaikkia Lounais-Suomen keskiaikaisia asutusnimiä (*Viia*, *Viiainen*, *Viiala* ym.) ei voi selittää sillä, koska jälkiä vanhasta *Sv*-alusta ei ole säilynyt sielläkään, missä sananalkuinen *sv* olisi murteessa mahdollinen. Joidenkin nimien taustalla voi olla myös ruotsalainen *Vi*-alkuinen henkilönnimi, kuten *Vifast* tai *Vighmund*, tai suomen sana *viha* tai siihen perustuva henkilönnimi. – SBS

FMU 4: 76; Nissilä, Viljo 1954: 272; www.aka.fi/kaupunki_ja_hallinto/esittely/akaan_historiaa [23.6.2007]; www.tampere.fi/vapriikki/maakuntamuseo/arkeologia/kenttatutkimukset/haihunkoski [23.6.2007].

Viianki taloryhmä Suomussalmen Yli-Vuokissa Kainuussa. Nimi kuuluu alkuaan kahdelle järvelle: *Viianki* ja *Pikku-Viianki*. *Wiango jerfui* 1650, *Wiangi jerffwi* 1681. – Suomessa on kolme muutakin *Viiankia*: *Viianki* pieni saari Taipalsaarella, *Viiankiniitty* Mikkelin Tikkalassa sekä → *Viiankiaapa* ja *-järvi* Sodankylän Siurunmaassa. Kaikki nämä ovat alueilla, joiden murteissa *viita* 'tiheä, nuori lehtipuumetsä' -sanasta on syntynyt taivutusmuotojen pohjalta uusi heikkoasteinen perusmuoto *viita*. Tähän on *Viianki*-nimissä liittynyt nimistöjohdin *-nki*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 143.

Viiankiaapa suo Sodankylässä Lapissa. Suolla on metsäisiä alueita ja kilometrin pituinen *Viiankijärvi*. – Nimen alkuosan *viia-* on peräisin *viita*-sanan taivutusvartalosta. Sana *viita*

merkitsee 'tiheää lehtimetsää'. -nki on nimistöjohdin. → aapa. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 143.

Viibosduoddarat → *Viipustunturit*

Viidennumero niemi Mallasvedessä Valkeakoskella Pirkkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä. – Nimi on tarkoittanut alun perin niemessä ollutta laivamerkkiä (numero 5), josta se on siirtynyt tarkoittamaan niemeä ja Kaitasaaren ja Niittysaaren välistä salmea. – TA

NA: Paikannimikokoelmat.

Viikinsaari saari ja perhepuisto Pyhäjärven selällä Tampereella Pirkkanmaalla, vuoteen 1937 Pohjois-Pirkkalaa. *Wiikinsaari*, *Wiksholmen* 1866. – Suurin osa saaresta on luonnonsuojelualue. Aiemmin Viikinsaarta ja sen länsipuolista, nykyistä *Lehtisaarta* kutsuttiin *Kaidesaariksi* (*Större och mindre Kaidesaari* 1881). Kun saari joutui Nokian Viikin kartanolle (*Wiik* 1450; vrt. ruotsin *vik* 'lahti'), sitä ruvettiin kutsumaan *Viikinsaareksi*. Kun höyrylaivaliikenne ehätti Pyhäjärvelle, laivat alkoivat lipua myös Viikinsaaren ohitse. Leipuri C. G. M. Tallqvist avasi saaren kesäaravintolan 1866 ja kuljetti veneellä väkeä Viikinsareen juhlimaan. *Viiki* on myös kaupunginosan ja kylän nimi Nokialla. – SP

Sanomia Tampereelta 11.6.1866; Niemelä, Jari P.A. 1996; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 648–649;

www.tampere.fi/ymparisto/luonnonsuojelualueet/viikinsaari.html, 24.5.2005.

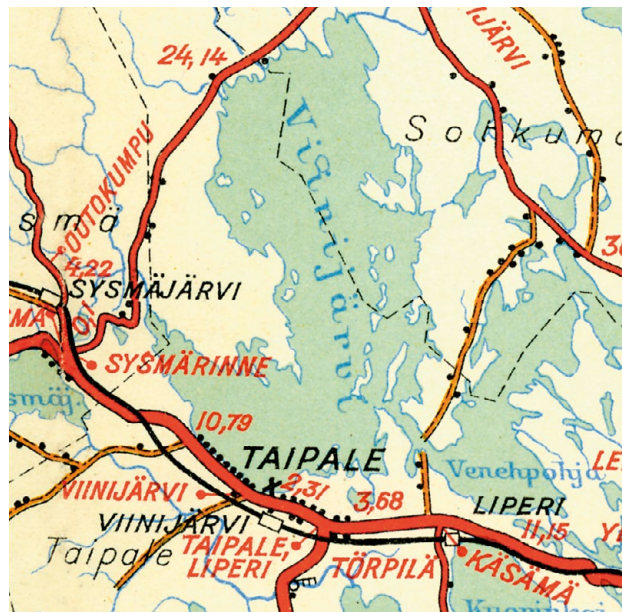
Viikki kaupunginosa Helsingissä, ruotsiksi *Vik*; alkuaan Helsingin pitäjän kylä, joka liitettiin Helsingin kaupunkiin 1946. Lautamies *Job Vie* tai *Job Vir* (pro oikea kirjoitusasu *Vic*) 1417; *Vich fng* [fjärdung = neljänneskunta], *wijcke buw* 1511, *Wyck* 1512, *Wijch* 1543; *Wiikistä* 1887. – Kylä jaettiin 1500-luvulla *Västervik*(by)- ja *Östervik*(by)-nimisiin osiin (*Vester Vijkby* 1540; *osster wijck* 1517), jotka joutuivat vuoden 1550 jälkeen Helsingin kuninkaankartanon alle ja hävisivät ainakin ryhmäkylinä. Nykyinen Viikin alue sijoittuu lähinnä Östervikbyn alueelle, jonne noin 1555 perustettiin Viikin latokartano (*Wiick l:grd* 1556). *Vik* onkin ollut aiemmin vain Östervikin nimi ja Saulo Kepsun mukaan annettu mahdollisen emäkylän, Malmin, näkökulmasta lahden (ruotsin *vik* 'lahti') rannalla olevalle osakylälle. Lahdella on voitu tarkoittaa läheistä Vanhankaupunginlahtea (*Vanhankaupungin lahden* 1883; nykyinen *Vanhankaupunginselkä* – *Gammelstadsfjärden*) tai sen pohjoisinta perukkaa, jonka nimi sittemmin oli *Ladugårdsviken* (*Ladugardz wijken* 1687) ja nykyään *Säynäslahti* – *Idviken* (*Idwiken* 1749). Lähelle rakennetut uudet asuinalueet ovat saaneet nimet *Viikinmäki* – *Viksbacka* ja *Viikinranta* – *Viksstranden*. Viikin ytimessä on *Viikin latokartanon* (ruotsiksi *Viks ladugård*) rakennuksia ja *Viikin tiedepuisto* (*Viks forskarpark*). Nimipari *Viikki* – *Vik* on vahvistettu kaupunginosan nimeksi 1959. – SP

Granlund, Åke 1956: 97–98; Granlund, Åke 1981: 29; Hausen, Greta 1920: 208; Kepsu, Saulo 2005: 178–179; Kerkkonen, Gunvor 1963: 44; Reinholm, H.A. 1883: 14; Suomalainen Wirallinen Lehti 28.9.1887.

Viimola kylä Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. *Vimolaby* 1602. – Kylän nimeen sisältyy ilmeisesti vanha rautjärveläinen sukunimi *Viimoinen*, *Viimuinen*, josta on asiakirjoissa merkin­töjä jo 1500-luvulta lähtien, esim. *wijmun p* 1543, *wimoin*, *Caupi* 1615, *Wimoin*, *Oluf* 1615. Sukunimi lienee kehittynyt lisänsenen kautta adjektiivista *viimeinen* (Kepsu 2005), jonka murreasu Rautjärven seudulla on *viimone*, *viimonen*. – LL

Kepsu, Saulo 2005; KA 5815: 52; NA: 1500- ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Viinijärvi järvi Pohjois-Karjalassa Liperin, Polvijärven ja Outokummun alueella. Järven etelärannalla on Liperin vanhin keskuskylä *Viinijärvi*, vanhalta nimeltään *Viiniranta*. *Wijni randa* 1631, *Wijniranda* by 1632. Kylästä käytetään myös rin-

Vuoden 1938 tiekartassa taajaman, kylän ja tienristeuksen nimenä on *Taipale*. Rautatieaseman nimeksi on kuitenkin annettu viereisen järven mukaan *Viinijärvi*, sillä Savon radalla oli jo Taipaleen asema.

nakkaisnimeä *Taipale*. – *Viini*-nimiä on paljon. Pohjois-Karjalassa edellä mainitun lisäksi mm. Ilomantsissa *Viinijärvi*, siihen liittyvät Nuorajärven *Viinilahti* ja *-niemi* (*Dr. Vinilakša, Dr. v Vinijarve nad Vinijarvskim ozerom* 1500, *Winilax, Wini Niemi* 1618) ja *Viinivaara* sekä 1618 mainittu kylä *Wijnisilmä by*, jolla on tarkoitettu Pielisjoen Utrankosken alapuolella olevaa Mutalaa nykyisessä Joensuussa. *Viinisilmä* on ilmeisesti alkuaan tarkoittanut jotakin kohtaa Pielisjoessa, koska samassa yhteydessä mainitaan *Utranpatakoski* ("Wijnisilmä by näst under Uhtranpata Koski i Pelis Jäki", nyky­nimistössä *Pataluoto*). Näiden Pohjois-Karjalan nimien *Viini*- ei voi pohjautua alkoholiuomaa merkitsevään nuorehkoon ruotsalaisperäiseen *viini*-sanaan, tuskin myöskään nuolikoteloä tarkoittavaan sanaan *viini*. Nimet jäävät selittämättä. Ne ovat kuitenkin ilmeisen vanhoja. – AR

AKH I: 352; Ronimus, J.V. 1906: 52; Saloheimo, Veijo 1976: 50; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

Viinikka kaupunginosa Tampereella Pirkkanmaalla, vuoteen 1920 Messukylän kuntaa. *Lasse Vinicka* 1557. – Kaupunginosalle nimensä antanut kylä on saanut nimen talolta, joka on ollut Messukylän Otavallan kylässä. Nimeen sisältyy varhainen isännän nimi *Viinikka*, joka on suomalaistunut asu alasaksalaisesta miehennimestä *Winicho*, *Winiche*. – SP

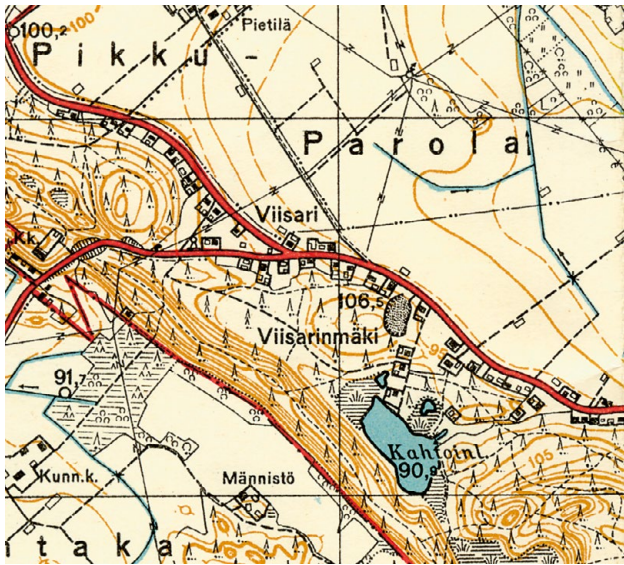
Forsman, A.V. 1897: 63–648; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.Viinikka; Nissilä, Viljo 1951: 360–361; KA: Suvanto/ Pirkkala s. 56.

Viiperi kylä Kaustisella Keski-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Vibergs*. – Kylännimi perustuu asumuksen nimeen, johon sisältyy ilmeisesti ruotusotilaan nimi *Virberg*. Kappelinkankaan sotilastorpissa asui 1735 ruotusotilas Erkki Virberg. Sotilasnimen voisi arvella muodostetun jonkin paikannimen mukaan. Myös ruotsinkielinen nimi *Vibergs* perustuu sotilasnimeen. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v.Viiperi.

Viipustunturit saP *Viibosduoddarat*, myös *Viibos*, saI *Viibuštuoddäreh*, tunturialue Lemmenjoen ja siihen laskevan Vajjoen itäpuolella Inarissa Liperissa. Siihen kuuluvat mm. Inarin korkein tunturi → *Morgam-Viipus* ja siitä itäkaakkoon tunturi saP *Viibosoavi*, saI *Viibušuaivi*. – Suomenkielinen nimi on mukaelma saamesta, mutta ei ole varmaa, kumpi saamenkielisetä muodoista kuvastaa vanhempaa kantaa. Kumpikin

Idän suunnalta Hämeenlinnasta tullessa Viisarin talon kohdalla tie haarautui Parolan ja Rengon suuntiin. Nykyisten tiejärjestelyjen myötä risteys on jäänyt pääteiltä sivuun, mutta vuoden 1948 kartassa Viisarin kautta kulki kantatie 56.

sana on merkitykseltään ja alkuperältään tuntematon samoin kuin yhdysoasa *Morgam-*. – SA

Viirinkangas kangas ja kaupunginosa Rovaniemellä Lapissa. – Kangas on saanut nimensä henkilönimestä *Viiri*, joka on lyhentymä nimestä *Viiripää*. Nähtävästi Juho Heikinpoika Viiripää tai joku hänen sukulaisensa asui paikalla jo 1600-luvulla. Nimi *Viiripää* on synnyttänyt liikanimi; *viiripääksi* lienee sanottu henkilöä, joka oli jollakin tavoin levoton sielu (vrt. *viirata*). Lönnrotin sanakirjassa (1880) on mainittu *viiripää 'levoton'*. → *Viirinkylä*. – JV

Enbuske, Matti 1996: 272–273.

Viirinkylä kylä Kemijokivarresta Rovaniemellä Lapissa. – Nimi johtuu kylän asutuksen perustajasta Juho Heikinpoika Viiripäästä eli Viiristä. Hän muutti noin 1640 Ounasjokivarresta Kemijokivarreen Vanttauskosken alapuolelle. Ks. *Viirinkangas*. – JV

Enbuske, Matti 1996: 244, 272–273.

Viirre

1. kyläkunta Pyhäjoella Pohjois-Pohjanmaalla. *Simon Viirret* 1775. – Kylä on *Viirreojan* alajuoksulla. Viirreoja saa alkunsa jo soistuneesta *Viirrejärvestä* (*Vijretjärvi* 1820) saman kunnan alueella. Nimet ovat olleet aiemmin *Viirret*-alkuisia, ks. → *Viirretjoki*.

2. kyläkunta Kannuksessa Keski-Pohjanmaalla (*Jöns Olsson wirtell* 1560, *Wirtte* 1566, *Matts Wijret* 1803), ks. → *Viirretjoki*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Viirret; KA: MHA maakirja 1820; KA:VA 4686:31 v.

Viirretjoki joki Lohtajalla Keski-Pohjanmaalla, laskee Pohjanlahteen. – Jokivarressa on Lohtajan alueella *Ala-Viirre-* ja *Väli-Viirre* (*Nederwijrttä* ja *Öffuer wijrttä* 1607) ja Kannuksessa aivan joen lähtösijoilla *Yli-Viirre* ja → *Viirre* -nimiset kylät. Joki saa alkunsa Kälviän puolella olevasta *Viirrejärvestä*, joka nykyään on ojitettua suota. Suon pohjoispuolella on *Viirrekankaan* harju. – Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan murteista 1800-luvun puolivälin jälkeen kadonnut, alkuperäistä sananloppuista *-eh:*ta tai *-ek:*ta korvannut *-et* on säilynyt mm. tässä paikannimessä. Siihen sisältyvä sana *viirre(t)* voisi olla samaa pohjaa kuin Gananderin sanakirjassa mainittu sana *wierret 'pyörre, kurimus'*, ja viitata joen pyörteisiin. – SP

Ganander, Christfrid 1977 [1787] s.v. wierret; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Viirre; SKES s.v. vierj; KA:VA 4860: 27, 28 v.

Viisari

1. asuma-alue Hämeenlinnassa Kanta-Hämeessä.
2. kylä Sonkajärvellä Pohjois-Savossa.

Nimi perustuu *viisari*-sanan merkitykseen 'tienviitta'. Hämeenlinnan Viisari on paikassa, jossa Hämeen Härkätie on eronnut Akaan suuntaan johtaneesta tiestä. Sonkajärven Viisarin kohdalla on ennen ollut tienviitta osoittamassa suuntaa hieman valtatiestä sivussa olevaan kestiekievariin. – MV

Nissilä, Viljo 1939: 239–240, Nissilä, Viljo 1979: 52.

Viisarimäki kyläkunta ja mäki Toivakassa Keski-Suomessa. Paikkakuntalaisten puheessa vanhastaan *Viisarimäki*. – Kyläkunta on saanut nimensä mäestä ja mäki puolestaan sillä olevasta neljän vanhan tien risteyksestä, *Viisarista*. Sanalla *viisari* on merkitys 'tienviitta'. – MV

Viitasaari kaupunki ja saari Keski-Suomessa. *Wijtasalo* 1635. – Viitasaaren nykyinen kirkko (1878) on Haapasaarella, johon pääsee siltaa pitkin, mutta aiemmat kolme kirkkoa sijaitsivat läheisessä tiettömässä Keiteleen saarella. Saaren nykyisiä nimiä ovat *Viitasaari* ja *Vanha Kirkkosaari*, mutta saarta ja seurakuntaa kutsuttiin ainakin vielä 1600-luvulla vanhemmalla nimellä *Viitasaalo*. Saarella oli saarnahuone ehkä jo 1590-luvulla. Rautalampiin kuulunut Viitasaari tuli kappeliseurakunnaksi noin 1628. Seurakunta itsenäistyi noin 1635. – *Viita*-nimiä, mm. *Viitajärvi*, *Viitamäki*, *Viita-aho*, *Viitapuro*, on muallakin kunnan alueella. Niihin sisältyy sana *viita* 'lehtimetsä; tiheikkö'. – SBS

Markkanen, Erkki 1983: 211; Saraste, Matti 1954: 132–133; HisKi; <http://viitasaari.eirkko.fi/cgi-bin/linnea.pl?document=00010036> [23.6.2007]; www.viitasaari.fi/fi/yleista/historia/?id=112 [23.6.2007].

Viitasaaren vanha kirkko sijaitsi Vanhalla Kirkkosaarella eli Viitasaarella, nykyinen kirkko on rakennettu tieyhteyksien päähän Haapasaarelle.

Viittakivi Suomen Setlementtiliiton opisto Hauholla Kanta-Hämeessä. Opisto on perustettu vuonna 1951. Nimi on harkinnan tulos: siinä yhdistyvät viittaukset opiston tehtävään, elämän suuntaavien antamiseen, ja pihalla seisovaan suureen kivenjärkeeseen. – SP

Pontela, Risto 2001.

vik sanan *vik 'lahti'* sisältävät nimet ovat ruotsinkielisten lähennimien vallitseva tyyppi ja ylipäätään yksi suurimmista ruotsinkielisistä nimiryhmistä. Yhteensä näitä nimiä on yli 7 000. *-vik*-nimiä on koko kielialueella, esim. usein esiintyvät nimet *Sandviken* (lähes 300 nimeä), *Långviken* (noin 120), *Bredviken* (noin 100). Nimet tarkoittavat erikokoisia lahtia;

→ *Bottniska viken* ja *Finska viken* ovat merennimiä; *Sandviken*-tyyppinen nimi voi tarkoittaa hyvin vähäpätöisiä lahtia. Etymologisesti sana kuuluu samaan yhteyteen kuin verbi *vika* 'taittaa' ja on siis viitannut vähäisempiin rantaviivan mutkiin. Nimet ovat eri-ikäisiä, koska sanaa *vik* on käytetty paikannimiä muodostettaessa kaikkina aikoina. Aineksen *-vik* sisältäviä keskeisiä nimiä ovat ahvenanmaalainen pitäjännimi → *Saltvik* ja viitisenkymmentä kylännimeä kuten *Djurvik* Jomalassa, *Granvik* Paraisilla, *Lappvik* (suom. → *Lappohja*) Tammisaaren Tenholassa, → *Prostvik* Nauvossa ja *Sköldvik* (suom. → *Kilpilahti*) Porvoossa. Pohjanmaalla vain melko nuorista nimistä → *Edsvik* ja *Västervik* (Mustasaari) on tullut kylännimiä. Monien luontonimien jälkiosa on määräisessä muodossa *-viken*, mutta epämääräistä muotoa on erityisesti Ahvenanmaalla ja läntisellä Turunmaalla, esim. *Kannvik* Iniössä ja *Ramsvik* Houtskarissa. – PS

FSO-Jex s.v. VIK, -vik; Ziliacus, Kurt 1989: 118–120.

Vik → Viikki

Vikajärvi järvi Raudanjoen varrella Rovaniemellä Lapissa sekä maantien varren kyläkunta sen lähellä. Järveen laskee itäkaakosta Naarmankairan itäpuolelta alkava *Vika*- eli *Vianjoki*, jonka varrella on *Vika*-niminen asutus. Raudanjoessa on lisäksi huomattava koski *Vikaköngäs*. – Nimi ei ole tekemisissä suomen *vika*-sanueen kanssa, vaan on luultavasti lainattu saamesta. Saamessakaan ei silti ole lähtökohdaksi välittömästi tarjoutuvia sanoja. Lähimmäksi tulee sanavartalo, josta on johdettu vesitermejä: saP *vahkat*, saL *voohâd* 'vuolas, nopeasti virtaava' ja saKO *vöög gâs* 'vuolle, kova virtapaikka jossa'; myös suomen peräpohjalaismurteiden *vikevä* merkitsee 'vuolasta (virtaa)'. Tällainen lähtökohta edellyttäisi, että künkään tai joen nimitys on ensisijainen, mutta selitysyrittystä on pidettävä pelkkänä arveluna. – SA

Vikperä kylä Nauvossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Wijperä* 1693, *Wijkpärä* 1698. – Substantiivi *perä* on lainattu ruotsalaismurteeseen 'pohjan, lahden pohjukan' merkityksessä, joten nimi *Vikperä* on ruotsinkielinen; sen alussa on ruotsin sana *vik* 'lahti'. Nimi on alkuun tarkoittanut umpeen maatuneen Gammelvikenin pohjukkaa, joka peruskartan korkeuskäyrien mukaan on ulottunut nykyiseen kylään asti. Nimi on myös tulkittu suomalaisperäiseksi; nimen alussa olisi suomen sana *viita* 'nuori lehtimetsä'. – PS

Huldén, Lars 2001: 116; Naert, Aino 1995: 73, 136; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 150.

Viksberg kartano Paimiossa Varsinais-Suomessa. – Alkuperäinen nimi oli *Hevonpää*; se vaihdettiin 1700-luvun alussa kartanolle paremmin sopivaan nimeen *Viksberg*. Samanlaisia asutusnimiä on runsaasti, jotkut niistä varmaan uudehkoja, ainakin Forssassa, Karjaalla, Korppoossa, Lohjalla, Nauvossa, Paraisilla, Perniössä, Porvoossa ja Särkisalossa. Myös Ruotsissa on useita *Viksberg*-nimiä. Tavallisesti nimet kuvaavat maastoa: paikalla on useimmin sekä lahti (ruotsin *vik*) että vuori tai kallio (ruotsin *berg*). *Viksberg* voi olla ns. siirrynnäisnimi, jonka mallina on mahdollisesti ollut Ruotsin Södertäljen seudulla sijaitsevan kartanon nimi *Viksberg*. Nimi äännetään ruotsissa ns. kartanoaksentilla, ks. → *Eriksberg*. – PS

Gardberg, Carl Jacob 1989b: 68–69; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 279.

Viljakkala entinen kunta Pirkanmaalla, kuulunut vuoden 2007 alusta Ylöjärveen. *viliakala* 1478, *Viliackala* 1560. – Mainitaan 1540 Hämeenkyrön neljänneskuntana. Viljakkalan kirkko toimi alkuun jakamattoman Hämeenkyrön kirkkona. Ikäalisten erottua 1641 eri pitäjäksi pääkirkko muutettiin nykyiselle paikalleen ja Viljakkalasta tuli saarnahuonekunta. Kappeiseurakunta siitä tuli 1844, itsenäinen seurakunta 1906.

– Pitäjännimi palautuu kirkonkylän nimeen, johon sisältyy samanasuinen talonnimi. Talonnimeen sisältyy varhaisen isännän nimi *Viljakka*, jonka on katsottu kuuluvan muinais-suomalaiseen *Vilja*-nimistöön samoin kuin *Viljakka*, *Viljattu*, *Viljalempi*, *Viljamieli* ja *Viljavalta*. Jouko Vahtola on varovaisesti ehdottanut nimen yhdistämistä laajaan saksalaiseen *Vilja*-henkilönnimipesyeeseen. – SP

BFH 1: 369; Forsman, A.V. 1984: 163; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Viljakainen;

Vahtola, Jouko 1980: 427; SAY (Hämeenkyrö).

Vilkaharju harju Sulkavalla Etelä-Savossa. Harjun lähellä on *Viljakjärvi*, *Viljakjoki* ja sekä Alanteessa että Iijärvessä *Vilkahti*. *vilka Jerffuen Randa* 1562–1563. – Punkaharjua muistuttavalla harjulla on leirintäalue ja muita lomanviettopaikkoja, ja harjun kuvia käytetään usein Sulkavan matkailumainoksissa. Tie Sulkavalta Imtralle kulkee Vilkaharjua pitkin. – Miehennimien *Ville*, *Viho* ja *Viljo* puhuttelumuoto *Vilka* sisältyy moniin itäsuomalaisiin *Vilka(n)*-alkuisiin paikannimiin. Esimerkiksi Taipalsaaren *Vilkanpelto* on ”Pakkase Vilka kuokkima”. Joidenkin nimien taustalla saattaa olla myös suku- tai talonnimi *Vilka*, *Vilko* tai venäläisestä *Filka*-nimestä tullut miehennimi *Vilka*. *Vilka*-nimien alkuosan loppu-*n* on kadonnut. Sulkavan *Vilka*-nimet ovat voineet lyhentyä myös **Viljakaisen*-, **Viljakan*- tai **Viljakkalan*-alkuisista muodoista (esim. **Viljakkalanjärvi* > *Viljakjärvi*); lähistöllä on mäki nimeltä *Viljakkalanmäki*, ja seudulla on ollut sukunimeä *Viljakainen*. – SBS

Alanen, Timo 2006: 68; Nissilä, Viljo 1975: 255, 281; Nissilä, Viljo 1976: 141; HisKi.

Viljajärvi järvi ja sen etelärannalla oleva kylä Lappeenrannassa Etelä-Karjalassa, aiemmin Lappeeta. *Vilkaierffwiby*, *Wijlkeierffwiby* 1544, *Wilkaierwi* (kylä) 1558. – Järven nimeen sisältynee henkilönnimi *Vilka*, *Vilka*, *Vilki*, *Vilke*. Se on alkuaan kansanomaisen muunnon joko kreikkalaisesta nimestä *Filippos*, joka venäläisen *Filka*-variantin välityksellä on siirtynyt Suomeen, tai saksalaisesta nimestä *Wilhelm*. Lappeen seudulla nimi *Vilka*, *Vilka*, *Vilki*, *Vilke* on ollut käytössä sekä etu- että sukunimenä, esim. *Jons wilkensso* 1560, *Hen wilkenso* 1561 ja toisaalta *vilcke(n) m* 1559, *wijlcko(n) Ingi* 1562, *Willko Lijssa* 1701. – LL

HK 1701; Nissilä, Viljo 1975: 255; Nissilä, Viljo 1976: 99; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vilkkilä

1. kylä Lammilla Kanta-Hämeessä. *Vilkkilä* 1539.
2. kylä Jämsässä Keski-Suomessa, aiempaa Längelmäkeä. *Vilkkile* 1540. – Vuosina 1540–1572 kylän ainoan talon isäntänä oli Olli (Laurin poika) Vilkki; lisänimeksi kirjattu *Vilkki* on talon nimi.
3. kylä Virolahdella Kymenlaaksossa. *Wilcki* 1726. – Kylän vanha nimi oli *Kyrkoböle*; *Vilkki* oli sen kantatalo. Kylännimet pohjautuvat talonnimiin, joihin sisältyy varhaisen isännän ristimänimi *Vilkki*, kansanmuunnon saksalaisesta miehennimestä *Wilhelm* ~ *Wilcke* ~ *Wilke* ~ *Willeke*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Vilkki; Nissilä, Viljo 1962: 152–153; Saxén, Ralf 1899: 4;

Vahtola, Jouko 1980: 427; KA: Suvanto/ Kangasala s. 885–886; KA, Virolahden rippikirjat; SAY

(Lamm).

Villa Hagasund → Hakasalmen huvila

Villala kylä Kesälahdella Pohjois-Karjalassa. *Willala by* 1631. – Kylännimi sisältää sukunimen *Villanen* ~ *Villa*, jota esiintyi seudulla vielä 1600-luvun jälkipuoliskolla, mutta ei enää sata vuotta myöhemmin Kesälahdella. – SP

AKH 1: 465; Saloheimo, Veijo 1972: 391; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Villa, Villanen.

Vilikkala

1. kylä Artjärvellä Päijät-Hämeessä. *Willicala* 1539, *Villickala* 1543.
2. kylä Elimäellä Kymenlaaksossa. *Villickala* 1455, *Willikaelle* 1539, *Villickala* 1543.

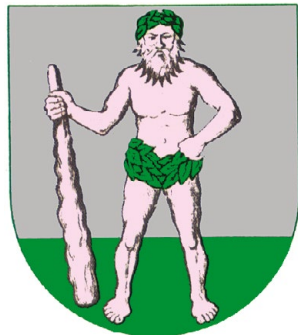
Villikka on tyypillinen alaksalaisen lainanimistön edustaja. *Villi* ja sen johdos *Villikka* sekä monet muut muunnokset on monella taholla Suomessa dokumentoitu keskiajasta 1300- ja 1400-luvusta alkaen isännän nimenä ja sen perusteella talon, myöhemmin kylän nimenä. Ensin näitä nimiä esiintyi Varsinais-Suomessa, Satakunnassa ja Hämeessä sekä Karjalankannaksella, mistä nimi siirtyi uudisasutusalueille kuten Päijät-Hämeeseen ja Kymenlaaksoon. Kuuluisa Oravan Matin Albrekt Meklenburgilaiselta 1365 saama suojelukirje sisältää nimen *Olli Villikka*, joka voi viitata Elimäen tai Artjärven Villikkalaan. – PM

Hausen, Greta 1920: 10, 137; Kepsu, Saulo 1981: 257; Oksanen, Eeva-Liisa 1985: 38.

Villilä kylä ja kartano Nakkilassa Satakunnassa. *Willeby* 1469, *Villeby* 1563, *Willeby* 1469, *Willää by* 1492, *Villile* 1540, *Villia-by* 1560, *Willilä* 1565. – Villilän säteriratsutila on saanut alkunsa 1450-luvulla, jolloin Kokemäen *Villion* kylän asukkaat perustivat nykyisen kartanon paikalle torpan. Ensimmäinen uudisasukas on ollut *Villa-*, *Ville-* tai *Villi-*niminen. 1500-luvulla Villilässä oli kolme erillistä tilaa. 1600-luvulla kylä autioitui ja Villilän tiloihin liitettiin muita tiloja. Koko Villilän kylä sulautui yhdeksi kartanoksi 1638. *Villi*-asutusnimiin sisältyy yleensä miehennimi *Villi*, joka on lainaa saksalaisperäisestä miehennimestä *Wilhelm*, *Willi*, *Willich*, *Wilicho*, *Willeke* jne. – *Villilä* on kylän nimi myös Maskussa (*Villilä* 1656), Pirkkalassa, Pyhärannassa, Salossa (*Willilä* 1774), Uudessa-kaupungissa (*Willilä* 1694) ja Äetsässä (*Knut Willien* 1553, *Willilä* 1563, *Marcus Knutzsson Willile* 1571). – SP

Ahroth, Keijo 1982; Blom, Kaisu 1929: 350; FMU 4: 220 ja 318; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Villikka; Hiski (Kalanti, Masku, Uskela); KA: Suvanto/ Huittinen s. 1156; KA: Suvanto/ Kokemäki s. 1407; SAY (Kokemäki).

Villmanstrand Etelä-Karjalassa olevan Lappeenrannan kaupungin ruotsinkielinen nimi. *Villmanstrand* 1652. – Keskiajalla saamelaisia pidettiin sivistymättöminä ja villeinä, ja jopa asiakirjoissa heistä on ollut käytössä nimitys ”villimies” (ruotsiksi *vildman*). Niinpä kun Kaarle-herttuan perustamalle Lapin kreivikunnalle 1500- ja 1600-luvun vaihteessa luotiin vaakuna, piirtäjä valitsi aiheekseen saksalaisissa vaakunoissa tavallisen villimiesaiheen. Koska Lappeenrannan kaupungin nimi yhdistettiin Lappiin ja saamelaisiin, Lappeenrannan vaakunaan otettiin mukaelma Lapin vaakunan villimiehestä. Kaupungin ruotsinkielinen nimi syntyi tältä pohjalta. Sitä ruvettiin käyttämään heti kaupungin perustamisen (1652) jälkeen. → *Lappeenranta*. – LL

Lappeenrannan kaupungin nimi yhdistettiin lappalaisiin ”villimiehiin”, josta tuli kaupungin vaakunan aihe ja ruotsinkielinen nimi.

Huldén, Lars 2001: 444; Lehkoinen, Laila 1982: 7; Toivanen, Pekka 1979: 61–67.

Villnäs → *Vilniemi*

Villnäs → *Askaisten* kunnan ja kylän ruotsinkielinen nimi Varsinais-Suomessa, myös → *Louhisaaren* kartanon ruotsinkielinen nimi Askaisissa Varsinais-Suomessa. *Willnäs gård* 1459, 1563, *Wilnäβ* 1532. – Alkuaan *Villnäs* on ollut Louhisaaren tilan nimi, mutta koska tila on ollut seudun huomattavin, on tilan nimeä alettu käyttää myös kylän, kappeliseurakunnan ja sittemmin myös Askaisien pitäjän ruotsinkielisenä nimenä. – Nimi *Villnäs* näyttää -*näs* ’niemi’ -loppuiselta luontonimeltä, mutta se on annettu suoraan tilan nimeksi. Nimen jälkiosa

kyllä kuvaa maastoa: keskiajan lopussa Louhisaarenlahti ulottui linnaan saakka, joka tuolloin sijaitsi niemessä. Nimen alussa on miehennimi *Ville* (< *Vilhelm*), mutta tiedossa ei ole, kuka nimenkantaja on ollut. On mahdollista, että hänellä olisi ollut jonkinlainen yhteys Nousiaisten kirkkoherraan Vilhelmiin. Kirkkoherra omisti 1200-luvun puolivälissä Maskun *Villilän* tilan, joka on nimetty hänen mukaansa. – PS

Anthoni, Eric 1970: 52, 74; Gardberg, Carl Jacob 1989: 42–47; Huldén, Lars 2001: 157; REA: 6; Oja, Aulis 1966: 89–; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 140.

Villähde kylä ja taajama Nastolassa Päijät-Hämeessä. Nimestä on aiemmin käytetty myös muotoa *Villlähti*. Se perustuneen ruotsinkieliseen nimeen *Villlähtis*. *Willechtis* 1483, *vilolichtis* 1539, *villexios* 1550, *wiliolectis* 1551, *Willäctis* 1555–1556. – Villähteen vanha kyläkeskus on sijainnut nykyistä taajamaa hiukan idempänä. Lähdettä, johon nimi viittaa, ei ole pystytty paikantamaan. Vrt. kuitenkin, että pari kilometriä Villähdeeltä etelään on *Lähteenmäki*-niminen mäki. Nimi *Villähde* on mahdollista palauttaa muotoon **Villilähde* tai **Villinlähde*. Edellisessä *villi* voisi merkitä ’rajusti pulppuvaa, aina vuotavaa’, jälkimmäisessä *Villi*-nimistä henkilöä (< *Vilhelm*). Nastolan *Villähteen* eräät vanhat kirjoitusasut (*vilolichtis* 1539, *wiliolectis* 1551) viittaavat kuitenkin siihen, että nimi olisi alkuaan ollut **Viljolähde*. Tämän nimen lähde – *Willjo Lähdet* – esiintyy kartassa 1783 Jyväskylän maalaiskunnassa (NA). Nykyään jyvaskyläläisestä lähteestä käytetään nimitystä *Viljalähde*, mutta lähellä olevat kankaat Muuramen puolella ovat *Viljolähteenkankaat*. Kärkölästä taas tunnetaan rajapaikan nimenä *Vljanlähde* 1486, *Willjalächte* 1489. *Viljo-*, *Vilja-* liittyy muunkinlaisiin luontonimiin, esim. *Viljomäki* Karttulassa, *Viljolahti* ja -*salmi* Varkaudessa, *Viljovuori* Rymättylässä; *Viljajärvi* ja -*lahti* Mäntyharjulla, *Viljalampi* Hattulassa, *Viljasuo* Janakkalassa, Kärkölässä ja Äetsässä. On kyse kylmistä korpimaista (vrt. *Kylmäkorpi* Äetsän *Viljasuon* lähellä), tuulisista paikoista (Rymättylän *Viljovuori*) tai korkeiden mäkien varjoon jäävistä syvistä vesistä (Varkauden *Viljosalmi* ja -*lahti*). Se, että *viljo* ja *vilja* mainituissa paikannimissä merkitsisivät ’kylmää, koleaa, varjoisaa’, saa tukea Lönnrotin (1880) ja Gananderin (1787) sanakirjoista: *vilja* ’viileä’, *viljahka* ’viileä, koleahko’, *vilju* ’kolea, kolakka’, *vilju* ’synkkä, pimeä, kylmä’. Kumpikin sanakirja tuntee lisäksi sanan *valju* (Gananderilla myös *valjo*) ’kylmän, kolean’ merkityksessä. Ilmeisesti *vilju* on *valjun* ja *vilun*, *viljo* – jota sanakirjat eivät tosin mainitse – taas *valjon* ja *vilun* risteymä. Jos ajatuksenkehittely pitää paikkansa, *Villähde* ~ *Viljolähde* on ’kylmälähde, vilulähde’. – MV

BFH 1: 38, 39, 78; FMU 3: 57, FMU 5: 203; Forsman, A.V. 1894: 13; Jaakko Teitin valitusluettelo: 93; Meri, Arvo 1943: 195; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 323–324; Valitusluettelot 1616: 107; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vilmatunturi tunturi Sallassa Lapissa. – Vilmatunturi on pitäjän länsiosassa. Tunturin tienoilta saa alkunsa *Vilmajoki* (*WilmeJock* 1640), joka virtaa tunturin etelä- ja lounaispuolella ensin *Vilmalampien* ja sitten *Vilmajärven* läpi. Toinen *Vilmajärvi* on naapurikunnan Kemijärven puolella, ja *Vilmajoki* virtaa myös sen läpi. Jälkimmäisessä *Vilmajärven* on pitkä kapea *Vilmasuvanto*, jonka kautta joki jatkaa matkaansa kohti Joutsijärveä. – Tunturi lienee nimetty läheisten vesistönimien mukaan sijainnin perusteella. Nimien alkua voi pohjautua saamen kielen ’kapeaa, syvää suvantoa; (syvää) jokea’ tarkoittavaan sanaan (vrt. inarinsaamen *viälmä*, pohjoissaamen *fielbmá*). Saamen sana on lainattu muutamiin Pohjois-Suomen murteisiin muodossa *vielma* ’joessa oleva suvanto t. lahdeke’. – KA

Peräniitty, Anneli 1985: 110; SKES s. v. vielma; SMS s. v. fielma; Tresk, Olof 1928: 28.

Vilniemi kylä, taajama ja niemi Haminassa Kymenlaaksossa, aiempaa Vehkalahtea, ruotsiksi *Villnäs*. *Wijlnesby* 1544, *Willes* n. 1550, *Wildnesby* 1557, *Willinäsbj* 1571. – Lars Huldénin mukaan nimi perustuu henkilönimeen *Willa*, *Villi*, joka todennäköisesti on muunnos saksalaisperäisestä nimestä *Wilhelm*. – MV

Hausen, Greta 1920–1924: 839–840; Huldén, Lars 2001: 443.

Vilppula kunta Pirkanmaan pohjoisosissa, ruotsiksi *Filpula*. Perustettu 1912. – Nimi perustuu kylänimeen ja se rautatieaseman nimeen. Kun Vaasan rata valmistui, sai *Vilppukylään* rakennettu asema nimekseen *Vilppula*, joka oli jo seudun vanhan kantatilan nimi. Sen perusti noin 1580 vesilahtelainen erämies Vilppu Laurinpoika (*Philpus* 1580, *Philip Larsson* 1584). Viljo Nissilän mukaan nimen vakiintumiseen vaikutti se, että talo säilyi useita polvia Vilppu Laurinpojan jälkeläisillä. Talosta käytettiin vielä 1637 nimitystä *Ajosstaiwall eller Vesikoski* ja asiakirjoissa vasta 1600-luvun lopulla nimeä *Vilppula* (*Philpola* 1675, *Philpula* 1760, *Filppula-Peltola* 1780, *Filpula* 1845). – SP

Nissilä, Viljo 1990: 306–307; Suvanto, Seppo 1995: 142.

Vimpeli kunta Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi → *Vindala*, Lapajärven kappeliksi 1821, itsenäistyi 1867. *Windala* esiintyy asiakirjoissa jo 1574, mutta suomenkielinen nimi ilmestyy asiakirjoihin vasta 1800-luvulla ja silloinkin aluksi luontonimenä: *Wimbelin kangas* 1822, 1848, 1857, *Vimbulin kangas* 1848. – On esitetty, että *Vimpeli* pohjautuisi ruotsin kielen muotoon **Vind(a)böle* ja että *Vindala* ja *Vimpeli* olisivat samaa alkuperää. Tämä ei voi pitää paikkaansa, sillä Kajaanin kaupungin eteläpuolella oleva *Vimpelinlampi* on mainittu jo Kainuun ensimmäisessä verollepanomaakirjassa 1555 (*Wimpelin Järffi*). *Vimpeli* on alkuaan luultavasti hämäläisperäinen ihmisen liikanimi ja johdos sanasta *vimpelä* 'nopea, raisu'. *Vimpeli* ja sen ruotsinkielinen vastine *Vindala* ovat eri alkuperää. – AR

Huldén, Lars 2001: 420; Lassila, Mirja 1991: 152; OIT 1865 s.v. *Vimpeli*; Räisänen, Alpo 2003: 272.

Vimpelinvaara vaara ja talviurheilukeskus Kajaanin taajaman eteläpuolella Kainuussa. Vaaran länsipuolella *Vimpelinlampi* (*Wimpelin Järffi* 1555, *Wimbilä Jerfui* 1650). Parin peninkulman päässä näistä Vuolijoen puolella on *Vimpelinjoki* (*Wimbilänjoki* 1653, *Wimpeli Jäki* 1679). – Kainuun *Vimpeli*-nimet näyttävät olevan hämäläisen eränkävyn jälkiä, sillä Hämeessä ja Satakunnassa sana *vimpelä* merkitsee 'raisua, nopeaa', esim. *Längelmäellä vimpelä likka* on nopealiikkeinen tyyttö. *Vimpeli*-nimiin voi sisältyä ihmisen liikanimi. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 272–273.

Vindala kunta Etelä-Pohjanmaalla, suomeksi → *Vimpeli*. *Windala* 1574, *Windall* 1578. – Nimeen sisältyy muinaisruotsalainen kansallisuuden nimitys *vind(e)* 'vendi'. *Vindala* on voinut tulla ruotsin kieleen suomen kielestä, ja nimen lopussa oleva *-la* olisi tällöin paikallisuutta osoittava johdin. Toinen mahdollisuus on, että nimi kokonaisuudessaan on alaksalaisesta *Wendele*-muodosta syntynyt. Mainittuun kansallisuuden nimeen pohjautuvat mm. sukunimi *Ventelä*, kylänimi *Ventelä* Lohjalla ja kylänimi *Vintala* (jo 1464 *Wintala*) Liedossa. – AR

Huldén, Lars 2001: 420; Lassila, Mirja 1991: 152; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984 s.v.

Ventelä; Nissilä, Viljo 1962: 120, Nissilä, Viljo 1980: 138.

Vineme → *Vihiniemi*

Vinkkilä

1. Vehmaan kunnan keskustajaajama Varsinais-Suomessa. *Vinkelaby* 1449, *Vinchele* 1507.
2. kylä Vammalassa Pirkanmaalla, aiempaa Tyrväättä. *finki*, *de finkila* 1478, *Jacob Vinkkilæ* 1487 eli *Jacob Vinkila* 1488, *Finckilä* 1544, *Winkile* 1571.

Nimien taustoilla oleviin talonnimiin sisältyy varhaisen isännän nimi *Vinkki*, jonka Viljo Nissilä (1980) on yhdistänyt alaksalaisen miehennimeen *Winicho*, *Weinecke* jne. *Vinkki* voisi olla myös kansanomaisen muoto miehennimestä *Vincentius*. Toinen mahdollisuus on, että taustalla on lisänimi *Fincke* (ruots. *fincke* 'peipponen'). Esim. Vehmaalla mainitaan varhain *Vinkki* ~ *Finkki*-niminen talo (*olaff finki* 1478, *Michel vinki* 1524). – SP

Lopmeri, Arvo 1947: 198–199; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Vinkki*; Nissilä, Viljo

1951: 360–361 ja 1980: 182–183.

Vintilätunturi laaja, kolmilakinen tunturi Savukoskella Lapissa; *Vintiläselkä*, laaja selänne Vintilätunturin itäpuolella. – Muuallakin on jokunen *Vintilä*-nimi, esim. *Vintiläkaara* (*kaara* 'kapea harjanne, kaartto suon keskellä') Limingassa ja *Vintilä*-niminen pitkulainen saari Leppävirralla Savossa. Nimenanto perustuu näissä nimissä muotoon, sillä *vintilä* on 'käyrävirtainen pora, veivari'. – AR

Virala kylä ja kartano Janakkalassa Kanta-Hämeessä, Viralanjärven rannalla. *Clemet i Wirala* 1435. – Jo 1500-luvulla kylässä toimi jalkamyly. Kylän maat läänitettiin vuonna 1585 Harvialan herra Matts Kruusille. Kartanon maille perustettiin 1872 viinatehdas, myöhemminkin kartanon alueella on ollut jatkuvasti teollista toimintaa. Nimi saattaisi kuulua *Virka*-nimiin, joita on tavattu hämäläis-satakuntalaisella alueella. Sana *virka* on merkinnyt 'ansaa, pyydystä, ansapolkua; aluetta, jolle on viritetty pyydyksiä'. – SP

FMU 3: 93; Kerkkonen, Veikko 1976: 261; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Virkamäki*;

www.htk.fi/public/virala/historia.htm#Viralan, 22.5.2005.

Virdni myös *Virdničielgi* (saP), tunturialue Enontekiöllä Käsivarren Lapissa. Siinä olevaa jyrkkää huippua kutsutaan nimellä *Virdninibba*. *Virdnituoeddar* 1820-l. – Loppuosa *čielgi* tarkoittaa 'selkää' ja maastoterminä 'vuorenselännettä'; *nibba* taas on 'nipukka, esiintyöntyvä kärki', ja sitä käytetään myös maastoterminä jyrkistä ja terävistä tunturinhuipuista. Nimien *Virdni*-merkitys ja alkuperä on tuntematon, mutta Norjan puolella Kautokeinosssa tavataan laaja *Virdne*-alkuinen nimipesye, johon kuuluvat mm. järvi *Virdnejärvri*, tunturiselänne *Virdnečorru* ja siinä oleva huippu *Virdnečohkka*. Nimien taustalla lienee kielestä kadonnut sana, jonka merkitystä ei säilyneistä nimistä enää voi päätellä. – AA ja SA

Qvigstad, J. K. 1938: 103, 128.

Virfois → *Virrat*

Virkby → *Virkkala*

Virkkala kyläkunta Kaustisella Keski-Pohjanmaalla. – Kylän nimi perustuu talonnimeen (*Wirkula*, *Wirrkala* 1648). Talonnimeen sisältynee miehen ristimänimi *Virkki* ~ *Virku*, joka on kansanomaisen asunimestä *Virgilius*. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka s.v. *Virkkala*; Nissilä, Viljo 1975: 185.

Virkkala taajama ja kylä Lohjalla Uudellamaalla, ruotsiksi *Virkeby* 1417, *Virkala* 1540. – Oletettavasti suomenkielinen nimimuoto on vanhempi ja perustuu vastaavaan talonnimeen; ruotsinkielinen nimi on annettu vasta kylälle. Siinä on korvattu suomalainen johdin *-la* ruotsin sanalla *by* 'kylä'. Kylänimen pohjana olevaan talonnimeen sisältynee miehennimi *Virko* ~ *Virka*, lyhentymä nimestä *Virgilius*. – SP

Huldén, Lars 2001: 232; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. *Virkkala*, *Virkki*, *Virkkula*;

Nissilä, Viljo 1975b: 185.

Virkkula kylä Limingassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Wirkkula* 1789. – Kylä lienee syntynyt jo 1400-luvulla, sillä 1548 Limingassa oli ainakin viidessä talossa *Virkkusia*. Kylän nimi on syntynyt asukkaiden sukunimestä. – AR

Luukko, Armas 1954: 339; Suomen karttakirja 1799: 133.

Virmaila kylä Päijänteen *Virmailansaaressa* Padasjoella Päijät-Hämeessä. *Virmala by* 1486, *widmarla* 1539, *vilmarsalo* 1550, *vidmarby* 1560, *vilmarsalo* 1556, *vilmarsalo* 1563, *vidmailla* 1569. – Saaren ensimmäinen asukas on ollut Willmar, jonka mukaan kylä ja saari ovat saaneet nimensä. Ennen asuttamista saari oli Nyystölän, Jokioisten ja Sysmän Suurkylän yhteisnautinnassa, ja näistä maista Willmarille erotettiin oma alue 1465. Keskiajan lopulla Virmailassa oli jo neljä taloa. Vaikka kylännimenä esiintyy asiakirjoissa yleisimmin *-la*-loppuinen muoto, myös *-salo*-loppuista muotoa tavataan jonkin verran; mainitaanpa Nyystölässä 1484 pidettyjen talvikäräjien lautamiehenä Willmar *Salust*. Ilmeisesti sekä *Vilmar(in)salo* että pelkkä *Salo* ovat olleet käytössä myös saarennimenä (*Salo* 1745–51). Nimestä *Virmailansaari* on ensimmäiset merkinnot vasta 1900-luvun alussa. Saaren vanha nimi *Nurmensalo* näkyy vuoden 1465 rajatuomiossa, vuonna 1466 myös muodossa *Nurmisalo*. Sana → *salo* 'suuri' saari' esiintyy nykyään enää paikannimissä. – ELS

BFH I: 19–20, 25–26; FMU 4: 284; FMU 5: 144; Lindén, Eeva 1942: 142; Niitemaa, Vilho 1955: 340–341; Pulkkilä, Uuno 1947: 58–59; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat

Virmajärvi kylä samannimisen järven ympärillä Savitaipaleella Etelä-Karjalassa. Järvestä saa alkunsa *Virmajoki*-niminen joki. *Wirmaierffi* (kylä) 1543. – Nimen *Virma*-alun tausta ei ole selvillä. Ks. kuitenkin → *Virmasvesi*. – LL NA: 1500-luvun poimintakokoelmat

Virmasvesi järvi Pohjois-Savossa Karttulan, Suonenjoen ja Tervon kuntien alueella. *Vijrma jerrffuen taijffual* 1565; *wirma* ja *wirmas Järfui* 1620-luvulla, *Wirmanen* 1852. – Suonenjoen puolella on *Virmaanrannan* (*Vijrma theus randa* 1564) ja Karttulan *Virmaanpään* kyläkunta. Nimen alkuosaan voi sisältyä sana *virma* 'kiihko, vimma; paha tapa'. Hevosesta ja ihmisestä on voitu käyttää nimitystä *virmapää*, jolla on tarkoitettu pillastunutta, vaukkoontunutta, huimapäistä ja rohkeaa. Tässä nimellä on voitu kuvata järven vaukkoa, nopeasti aallokiksi nousevaa luonnetta, mikä johtuu siitä, että järvi on monin paikoin matala ja karikkoinen. Toinen mahdollisuus on se, että nimeen sisältyisi saamelainen, verkkoa merkinnyt sana, jota vastaa nykypohjoissaamen *fierbmi*. Tässä tapauksessa nimen aiheena olisi siis verkkokalastus järvellä. – SP ja JS

Alanen, Timo 2004a: 43, 44; Hakulinen, Lauri 1979: 325; Kelaranta, Päivi 1988: 84–86; Nirvi, R. E. 1969: 151–159; Pirinen, Kauko 1954: 148, 229; Raatikainen, Riitta 2001: 23.

Virmo → *Mynämäen* ruotsinkielinen nimi, kunta Varsinais-Suomessa. *Gunno de Virmu* 1309, *de Wirmo* 1352, *Wirmaa* 1375, *Wirmo* 1431. – Vanhimmat kirjoitusmuodot osoittavat, että kyseessä ei ole suomalaisperäinen *-maa*-loppuinen nimi, kuten monet muut ruotsalaiset *-mo*-loppuiset nimet, esim. → *Jurmo*. Lars Huldén esittää nimen perustuvan henkilönimeen, ehkä nimeen *Värmund* (vrt. → *Vermuntila*), *Vidmund* tai *Vigmund*. Heikki Ojansuu puolestaan otaksuu, että Mynäjoen alkuperäinen nimi olisi ollut **Virmajoki* tai **Virmasjoki*, jonka alussa on 'nopeaa' merkitsevä adjektiivi *virma*. Tämän mukaan pitäjä olisi nimetty joen mukaan. – Nimeä on kuitenkin pidettävä edelleen selvittämättömänä. – PS ja RLP

Huldén, Lars 2001: 178; Ojansuu, Heikki 1920: 244.

Virolahti kunta Kymenlaakson rannikolla itärajan tuntumassa samannimisen lahden rannalla, ruotsiksi *Vederlax*. *Wyrilax* 1336, *Virilax* 1370, jolloin Virolahti mainitaan jo seurakunnaksi, *Werelax* 1387. – Nimi kielii virolaisten eli Virumaan maakunnan – nykyisen Viron – asukkaiden toiminnasta Suomen rannikolla. Samaan nimiryppäeseen kuuluvat *Virojoki*, joka laskee Virolahteen, ja joen latvajärvi *Virojärvi* (*Wiro Järvi* 1832–1833). *Virojoki* on myös kylännimi (*Wiraioki Nötzlagh* 1556, *Wirojoki* 1678). – SP

FMU I: 169 (nro 443); REA: 140; KA: MHA G 45: 28–67; KA: VA 5121: 13v ja 8684: 569v.

Toisveden vedet virtaavat Herraskosken kautta Marttisenalaiseen ja edelleen Marttisenvirtaa Vaskiveteen.

Vironniemi vuonna 1640 uudelleen perustetun Helsingin kaupungin sijoituspaikka Suomenlahteen työntyvällä niemellä Uudellamaalla, ruotsiksi *Estrnäs*. – Suomenkielinen nimiasu esiintyy ensi kerran 1908, kun nimelle *Estrnäsatan* ehdotettiin suomenkielistä vastinetta *Vironniemenkatu*; 1866 kadunnimenä esiintyi *Estrnäsinkatu* ja 1909 *Estrnäsinkatu*; 1913 kadunnimeksi vahvistettiin *Vironkatu*. Vironniemi tarkoitti nykyisten Kluuvien ja Kruununhaan kaupunginosien aluetta, etelästä kohti nykyistä Siltavuorensalmea ja Kaisaniemenlahkea työntyvää niemeä. Lännessä niemi rajoittui Glovikenin lahteen, joka ulottui nykyiseltä ratapiha-alueelta Esplanadeille asti. Siitä erosi kapeana kärkenä *Estrnäs* skatan (*Estrnäs skatan* 1640-luvulla) eli nykyinen → *Katajanokka*. Kaupungin vakiintumisen myötä nimi *Estrnäs* jäi käytöstä alueen yleisnimenä ja rajoittui tarkoittamaan vain sen koillista osaa, sittemmä → *Kruununhakaa*. Nimen on katsottu viittaavan virolaisten kauppiaiden ja asukkaiden käynteihin ja oleskeluun. 1700-luvun asiakirjoissa niemen nimi vaihtelee *Bästrnäs* "Lehmusniemi" -asun kanssa (jopa *Hästrnäs* 1736 ja 1756), mitä on arveltu sekaannukseksi ja että *Bästrnäs* olisi tarkoittanut *Estrnäs*in koillisinta kärkeä nykyisen Liisanpuistikon pohjoispuolella. – SP

Pesonen, Leo A. 1981: 92, 148.

Virpiniemi niemi ja liikunta- ja virkistysalue Perämeren rannalla Haukiputaan Kellossa Pohjois-Pohjanmaalla. – Samanniminen niemi on myös Hailuodossa (*Wirpiniemi* 1767). Niemiin sisältyy sana *virpi*, jolla on itämurteissa merkitys 'varpu,

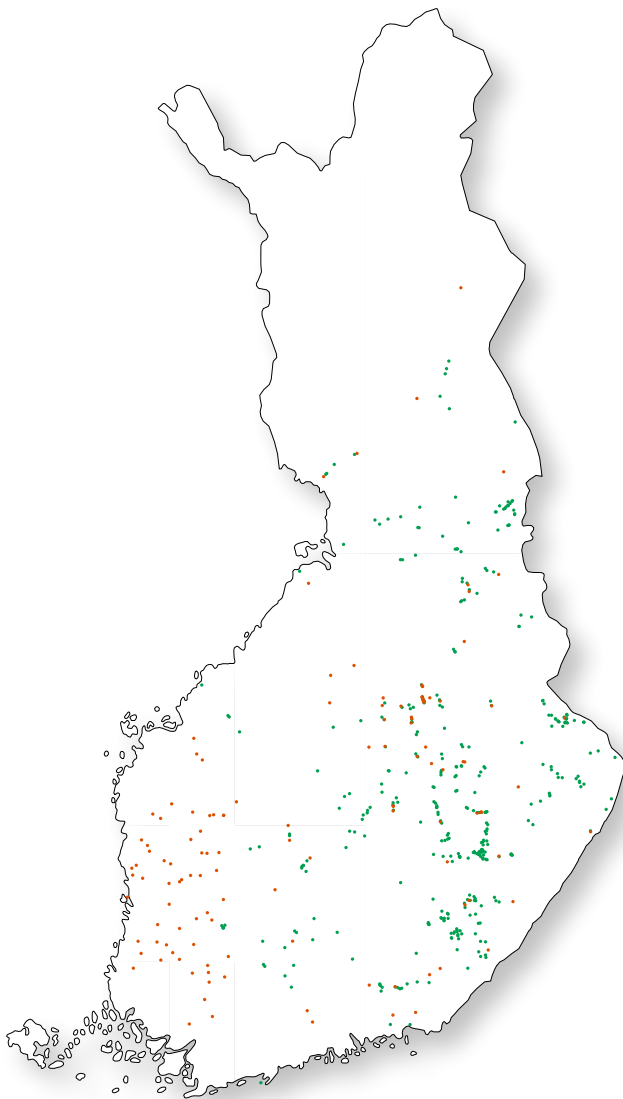
notkea oksa', mutta pohjalaismurteissa 'riuku, salko, heinäsuovan napapuu'. – AR

SKES s.v. virpi; Vahtola, Jouko 1988: 117–118.

Virrat kaupunki Pirkanmaalla, ruotsiksi *Virtdois*. *Virtais* 1568, *Wirttais* 1569, *Wirdais* 1571, *Wirtois* 1591, *Virtdois* 1638. – Virtain vanhin asutus sijaitsi Toisvedellä ja Vaskivedellä. Näitä yhdistävässä noin kolmen kilometrin pituisessa virrassa on kolme koskea, yläjuoksulla → *Herraskoski*, keskijuoksulla Marttisenalanen ja alajuoksulla → *Keiturinvirta*, joiden perusteella Virtain nimi on saanut monikollisen asunsa. Oletettavasti juuri Herraskosken tienoilla sijaitsi vanha lempääläisten eräsija Virtain maja (*Virtdo maia ved Toewesi* 1552), josta muotoutui ensin Pirkkalaan ja myöhemmin Ruoveteen kuulunut Virtain kylä, 1651 Virtain kappeli, 1859 itsenäinen Virtain seurakunta ja pitäjä ja 1977 Virtain kaupunki. Perusmuoto *Virrat* vakiintui käyttöön suhteellisen myöhään; rinnalla on käytetty myös muotoa *Virtai* sekä harvinaisempia muotoja *Virtaa* ja *Virtoo*. Kaupungin ruotsinkielinen nimi *Virtdois* pohjautuu vanhoissa asiakirjoissa esiintyvään mutta suomen kielestä jo väistyneeseen genetiivin taivutusmuotoon *Virrat* : *Virtoin*. – HU

Huldén, Lars 2001: 435; Kiviniemi, Eero 1961: 346–350; Nissilä, Viljo 1990 (1960): 28–31.

virta on pääasiassa Lapin eteläpuolella käytetty paikannimien jälkiosa. Sana *virta* merkitsee 'virtapaikkaa' ja 'jokea'. Perus-

Paikannimet, joiden loppuosa on *virta*. Punaisella on kuvattu kulttuuri-, vihreällä luontonimet.

kartoissa *virta*-loppuisia nimiä on noin 500. Vesistönimiä on 370, talonnimiä vajaat 120 sekä kylien ja kulmakuntien nimiä kymmenkunta. Muita nimiä on jokunen. Yleisimmät nimet ovat *Virta* (35), *Saarivirta* (8), *Lehtovirta* (6), *Leppävirta* (6), *Kattilavirta* (5), *Mustavirta* (5), *Saunavirta* (5), *Isovirta* (4), *Kivenvirta* (4), *Koiravirta* (4) ja *Pienivirta* (4). *Virta* ja *Lehtovirta* ovat lähes yksinomaan käytössä talonniminä toisin kuin muut yleisimmistä *virta*-loppuisista nimistä. – TS

Paikannimirekisteri 2005.

Virtasalmi entinen kunta Etelä-Savossa, vuodesta 2004 osa uutta Pieksänmaan kuntaa, vuoden 2007 alusta Pieksämäkeä. *Virtasalmi* 1688. – Virtasalmeista tuli 1866 Pieksämäen alainen rukoushuonekunta, se sai oman kirkon 1874 ja se määrättiin eri seurakunnaksi 1894; päätös toteutui 1911. Kansanomaisesti rukoushuonekunnasta käytettiin aluksi nimeä *Oijinkangas* (*Oijinkangas* 1866), koska kirkon rakennuspaikaksi valittiin Oijinkankaan tila Hällinmäen kylästä. Kirkon luota työntyä Maaveden Markkuonselkään edelleen Ojinniemi. Oijinkankaan nimen taustalla on ilmeisesti verbistä *oieta*, *ojentua* syntynyt ilmaus *Oijin-*, jolla on kuvattu kankaan jatkona olevan niemen oikeenemistä eli ojentamista järven selälle päin. Jo 1815 oli seurakunta saanut kirjelmän, jossa anottiin kappelikirkon rakentamista Oijinkankaan niemelle. Kuitenkin rukoushuonekuntaa alettiin pian kutsua *Virtasalmeksi*. Vaikka kirkko rakennettiin Hällinmäen maarekisterikylään, seutua kutsuttiin viereisen maarekisterikylän mukaan *Virtasalmeksi*. Pappila rakennettiin Virtasalmen kylän alueelle. Virtasalmen kylä on saanut nimen sijainnistaan Markkuonselän ja Kuikanlahden välisen salmen lähellä. – SP

Helsingfors Tidningar 30.1.1866; Lappalainen, Pekka 1961a: 446–447; Lappalainen, Pekka 1961b:

545–547; SKES s.v. oikea; Suomenmaa 6 (1924): 126; Hiski (Pieksämäki).

Virttaa kylä Alastarolla Varsinais-Suomessa. *Virszanoija* *by* 1550; *Wirtzanoja* 1683, *Virtsanoja* (kylä) ja *Virttaa* (talo) 1920, *Virttaa* (kylä) 1950. – Virallinen nimi on vaihdettu kansanomaiseen *Virttaa*-nimeen viime sotien jälkeen. Kylä on saanut nimensä sen halki kulkevan luonnonojan mukaan, jota on sanottu myös *Kusiojaksi*. *Kusi-*, *Virtta-* ja *Virtsa-*nimiä on annettu pienille lammille ja puroille niiden vähäisyyden tai veden likaisuuden tai keltaisuuden vuoksi. *Virttaa*-muoto on ilmeisesti syntynyt lyhentymällä nimen murteisesta taivutusmuodosta: *Virttaoja* > *Virttaojalla* > *Virttaalla* > *Virttaa*. – SP

Roos, John E. 1964: 36; Suomen karttakirja 1920, Yleiskartta 1950; Hiski (Loimaa).

Virvik kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Wirawijk* 1413, *Wirevijk* 1540, *Wireuick* 1541. – Ruotsinkielisen nimen loppuosa *vik* tarkoittaa 'lahtea'. Nimen alkuosa esiintyy monissa Uudenmaan saariston nimissä ja liittyy nimettyjen paikkojen taipuneeseen, mutkaiseen muotoon (ruotsin verbistä *vira* 'kietoa, kääriä, kiertää'). – TS

Granlund, Åke 1956: 124; Hausen, Greta 1920: 73; Huldén, Lars 2001: 344.

Visavuori museo Valkeakoskella Pirkanmaalla, aiemmin Sääksmäkeä. – Visavuori toimi Emil Wikströmin (1864–1912) taiteilijakotina ja ateljeena. Siellä on myös hänen tyttärensä poikansa, pilapiirtäjä Kari Suomalaisen (1920–1999) näyttelytila Kari-paviljonki. Wikström suunnitteli ja rakennutti Visavuoren silloisen Sääksmäen maisemiin vuosina 1893–1912. Visavuori oli ensimmäisiä ns. erämaa-ateljeita, joita Suomessa rakennettiin suomalaisuusaatteen saatelemana Suomen maaseudulle. Nimi on annettu kansallisromanttisessa hengessä. Kerrotaan, että huvilan mäkeä olisi kutsuttu *Visamäeksi*. Paikalla tiedetään rakentamisen aikaan kasvaneen visakoivuja. – SP

www.opinto.net/web/, 5.6.2005.

Vista kirkonkylä Paimiossa Varsinais-Suomessa. *Wistala* by 1405, *Matthis Wistela* 1477. – Paimion vanhimpia kyliä, oli omana jakokuntanaan. Nimi voi olla peräisin vastaavasta talonnimestä, johon sisältyisi varhaisen isännän nimi, esim. kansanmuunnos skandinaavisesta miehennimestä *Vivaster*. Siitä on varhaisia tietoja Varsinais-Suomesta ja se sisältyy mm. Ahvenanmaan Sundin kylännimeen *Vivasteby* (*Vifastaby* 1537). Nimensä näyttäisi tapahtuneen lounaismurteille tyyppillinen sisäheitto samaan tapaan kuin esim. nimessä *Maula* > *Maula*. – SP

FMU 2:51 ja 4: 467.

Visulahti Saimaan lahti Mikkelin keskustan itäpuolella Etelä-Savossa; myös siellä sijaitsevan kylän nimi ja entinen pitäjä. Nyttemmin nimi tunnetaan myös paikkaan perustetun huvipuiston nimenä. *Wesulax Soockn* 1541, *Wesülax*, *Wessülax*, *Vesulax* 1571, *Vesulax Tiendt* 1582. – Vanhat asiakirjatiedot viittavat siihen, että nimen alkuperäisempi asu on ollut **Vesulaksi*. Alkuosa *Visu-*, *Vesu-* on luultavasti saamelaisperäinen. Äänteellisesti sen taustalle sopisi 'tiheikköä, tiheää metsikköä' merkitsevä sana, saI *vaše*, saKo *vääšš*. Nimen perustetta on kuitenkin mahdotonta vahvistaa, sillä paikan kasvillisuudesta nimenannon aikaan ei ole tietoa. Samaa saamelaista lähtöä voi olla myös → *Visuvesi*. – AA

Visuvesi myös *Visuselkä*, järvi Ruovedellä Pirkanmaalla, oikeastaan Tarjanneveden ja Vaskiveden rajoittama järvenselkä. Sen länsipuolella on myös *Visuvesi*-niminen kylä, joka on saanut nimensä järven mukaan. Kylää kutsutaan myös *Visu-kyläksi*. – Nimeä voi verrata Mikkelin kaupungin ja maalaiskunnan rajalla olevaan → *Visulahteen*, ja molemmat nimet voivat olla saamelaista lähtöä. Niiden taustalla voisi olla sana *vaše* (saI), *vääšš* (saKo) 'tiheikkö, tiheä metsikkö'. Etymologia jää kuitenkin hypoteettiseksi, sillä sen varmistamiseksi olisi tiedettävä enemmän vesistöä ympäröineestä kasvillisuudesta nimenantovaiheessa. – AA

Vitsari kylä Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, aiemmin Kaarlelaa, ruotsiksi *Vittsar*. *Widzsar* 1543, *Witzsar* 1544, *Wiittzasarij* 1556, *Wisse sare* 1562. – Nykyinen suomalainen nimi on äänteellinen mukaelma ruotsinkielisen nimen kirjoitusmuodosta. Peter Slotten ja Ritva Liisa Pitkäsen mukaan ruotsinkielinen nimi on kehittynyt suomenkielisestä luontonimestä **Viitasaari* (> *Viitsaari* > *Vitsar*). Keskiäajalla paikalla on ollut meren saari. Nimen alkuosaan sisältyisi sana *viita* 'tiheä nuori lehtipuumetsikkö, tiheikkö, vesakko'. Lars Huldén on tulkinut suomenkielisen nimen olleen alkuaan **Vitsasaari*, johon sisältyisi sana *vitsa* 'notkea lehtipuun tav. lehdetön ja haaran oksa; vitsas'. Nimimuoto **Viitasaari* tuntuu tämän nimen muodostuksessa motiivoidummalta. – SP

Huldén, Lars 2001: 415; RKT s.v. *Vittsar* (Ritva Liisa Pitkänen); SKES s.v. *viita*, *vitsa*; Slotte, Peter 1977: 436.

Vitsiälä kylä Hauholla Kanta-Hämeessä, murteessa *Vittiälä*. *Vitziele* 1437, *Vitsiälä* 1442; 1665 myös *Wichtiälä*. – Hauhon vanhoja kantakylä, sijaitsee Hauhonselän ja Ison-Roineen välisellä kannaksella. Saulo Kepsu (1972) on yhdistänyt kylännimeen henkilönimen *Vitsapää* (*Olle Witzapää* 1483, *Oleff wesapää* 1486 Hauhon käräjillä), jonka merkityksen hän on jättänyt avoimeksi. Seppo Suvanto (1985) on arvellut kylän nimen taustalla olevan germaanisperäisen noitaa ja tietäjää tarkoittaneen lainasanan *vihti*, jonka Y. H. Toivonen (1948) on osoittanut esiintyvän kansanrunoudessa usein Lapin tai lappalaisen kertosanana; *Vitsiälä* olisi ollut tietäjän asuinpaikka ja siten sillä olisi ollut pakanuuden aikana keskeinen merkitys ympäristössään. Viljo Nissilä (1980) on liittänyt nimen germaaniin henkilönnimiin *Witz*, *Wize*, jotka ovat

olleet keskiajalla yleisiä Ruotsissa ja hansalaisalueilla Baltiaa myöten. Tällöin *Vitsiä* olisi vierasperäisen nimen suomalais-tunut asu ja viittäisi kylän varhaiseen asukkaaseen. – SP

BFH 1: 62; Kepsu, Saulo 1972: 126; Koskimies, Y. S. 1985: 463–463; Nissilä, Viljo 1980: 185;

Suvanto, Seppo 1985: 600–601; Säynäjäjärvi, Leila 1937: 985–991; Toivonen, Y. H. 1948: 176–183.

Vittis → *Huittinen*

Vittisbofjärd entisen kunnan ruotsinkielinen nimi Satakunnassa, nykyisen Porin alueella, suomeksi → *Ahlainen*; vanhaetaan *Hvittisbofjärd*. *Vittisbofjärd* 1427. – Rannikon kalavedet kuuluivat keskiajan lopulla ja uuden ajan alussa Huittisten pitäjän asukkaille, kuten pitäjän ruotsinkielinen nimi 'huittislaisten merenlahti' kertoo. – SP

DF: 1854.

Viträsk järvi ja kylä Kirkkonummella Uudellamaalla. *Hwiteträske* 1433, *Huithetresk* 1540 (kylä). – Nimi tarkoitti ensin järveä ja myöhemmin myös sen rannalla sijaitsevaa kylää. Nimi annettiin myös arkkitehtikolmikon Gesellius-Lindgren-Saarinen vuosina 1901–1903 rakentamalle ateljeeasunnolle ruotsin vanhan oikeinkirjoituksen mukaisessa asussa *Hwitträsk*. Jälkiosa *träsk* merkitsee 'järveä'. Alkuosa *Vit-* 'valkoinen' viittaa vesistönimissä yleensä veden kirkkauteen, kun taas vastakohta *Svart-* 'musta' kuvaa veden tummuutta. Selitys sopii myös tämän Vitträskin järven nimeen. – MB

Huldén, Lars 2001: 269, 277; Jansson, Algot 1930: 265, 270; Pallasmaa, Juhani 1987; Zilliacus, Kurt 1989: 120.

Vittsar → *Vitsari*

Viurila kylä ja kartano Halikossa Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Salon kaupunkia. *Wiurula* 1545, *Wiurla* 1559, *Wiurila* 1575, *Wiurela* 1559. – Viurilan kartano on perustettu liikkumisen kannalta tärkeään paikkaan, Paimionlahden pohjukkaan. Keskiäajalla se on ollut asumakartano, jonka on 1400-luvulta omistanut Flemingin suku ja 1700-luvun lopulta Armfeltin suku. – Nimeä käytetään paikallisesti asussa *Viurla*, jossa on tapahtunut samanlainen toisen tavun vokaalin kato kuin Piikkiön kylännimessä → *Tuorla*. Vanhoissa kirjoitusmuodoissa tavallisin on *Viurla*. Paljon harvinaisempi on virallisiksi nimeksi otettu *Viurila*. Harvinaisimpia ovat *Viurula* ja *Viurela*. Jää siis jonkin verran epäselväksi, mikä nimen kadonnut toisen tavun vokaali on ollut. Suurta apua eivät tuo myöskään Nimiarkiston kokoelmat. Niissä *Viurila*-nimi tuo ainoa laatuaan; *Viuru*-alkuisia nimiä on muutama Varsinais-Suomessa, esim. *Viurujärvi* Laitilassa, enimmäkseen nimet ovat Pohjois-Karjalassa. Murteiden sanastosta ei liioin tunnu löytyvän nimen pohjaksi luontevaa sanakantaa: 'viimaa' merkitsevä sana *viura* on merkitty muistiin paikoin Satakunnasta ja Hämeestä ja 'vinossa olevaa' merkitsevä *viura* Kaakkois-Hämeestä ja 'vinoa' merkitsevä *viuru* paikoin myös Varsinais-Suomesta. Saulo Kepsu pitää mahdollisena, että *Viurila* olisi peräisin nimestä **Vikurila*, johon sisältyisi henkilönnimi *Viggar*, *Viger*. Ajatuksen vahvistuksena on vuoden 1540 asiakirjasta löydyntä niitynnimi *Vikuriböle*; niitty on sijainnut noin 12 km Viurilasta länteen. – RLP

Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1941: 413–420; KA 485a:170; Kepsu, Saulo: kirjallisia tietoja 2007; Thors, Carl-Eric 1959: 97; SMSA.

Vohdensari kylä Uudessakaupungissa Varsinais-Suomessa. *Wächdensari* 1411, *wägdensari* 1480, *Vädensare* 1490. – Kylä sijaitsee niemimaalla, entisessä saarella. Saari on kuulunut Kalannin pitäjän vanhoihin karjalaitumiin. Nimen alkuosan on arveltu syntyneen mallinmukaisesti *vuohi*-sanan monikon genetiivistä *vohten*, mikä viittäisi vuohien laiduntamiseen saarella. – SP

Meri, Arvo 1943: 196–197; Ojansuu, Heikki 1914: 120.

Vohloinen asuinalue ja kylä Lohjanjärven rannalla Lohjal-
la Uudellamaalla, ruotsiksi *Vols. Wohlos* 1384, *Vohlois* 1442,
Wolesbol 1451, *Volis* 1540. – Nimi pohjautuu Lars Huldénin
mukaan henkilönnimeen, jonka taustalla on viron kielestä
lainsanana kulkeutunut *vohla* 'vuohen karitsa', **Vohlo(i)nen*.
Ruotsinkielinen nimi → *Vols* esiintyy myös Kirkkonummella.
Vrt. myös viereinen Lohjanjärven *Volssaari*. – KS

Huldén, Lars 2001: 232.

Voikkaa kaupunginosa ja tehdasyhdyskunta Kuusankoskel-
la Kymenlaaksossa. Ennen Kuusankosken itsenäistymistä
(1921) alue litissä. Käytössä on ollut myös nimiasu *Voikka*,
mutta se on suhteellisen uusi muodoste. – Nimensä alue on
saanut Kymiöjen koskesta, jonka rannalla se on. Kosken nimi
on *Voikkaankoski* (*Voikkakoski forss* 1785, *Voikko* 1867, *Voiko-
koski eller Kyöperilänkoski fors* 1871, *Voikkakoski* 1895). Nimi
Voikkaa on yleensä yhdistetty vesistönsanaan *vuo* 'virta, virran
uoma' kuten useat *voi*-alkuiset virtaisten vesien nimet tai vir-
taisten vesien läheisyydessä olevien paikkojen nimet. Toinen
mahdollisuus on, että nimi on ollut alkuaan **Voikas* 'voinen,
voinvärinen' ja sillä on viitattu kosken kuohujen väriin (Kep-
su 2006). → *Voikoski*. – LL

Kepsu, Saulo 2006 (suull.); Nissilä, Viljo 1965: 36–39.

Voikoski kyläkunta ja koski Kymenlaakson Valkealan ja Etelä-
Savon Mäntyharjun rajalla sekä entinen rautatieasema Val-
kealassa. *Voikoski* 1779 (kylä). – Nimi on alkuaan kuulunut
koskelle, jonka kautta pohjoisesta tulevat vedet purkautuvat
Vuohijärveen. Kylä on saanut nimensä sijainnistaan Voikos-
ken rannoilla ja asema taas sijainnistaan kylässä. Nimi sisäl-
tää vesistötermin *vuo* 'virta, virran uoma'. Kosken nimi on
alkuaan mahdollisesti ollut **Voinkenoski*, jossa sanalla *voinen*
on merkitys 'virtainen'. Sanan *voinen* suhde sanaan *vuo* on sa-
manlainen kuin sanan *soinen* sanaan *suo*. – LL

Virtaranta, Pertti 1960: 242; HisKi.

Voiluoto kylä Raumalla Satakunnassa. *woywoluoto*, *Voijdunlo-
to* 1540; *Voydunlätto* 1545; *Voivalotto*, *Woilotto* 1549; *Voilotho*
1556. – Kylä sijaitsee Unajanlahden ja Vilokarin välisellä nie-
mimaalla. Kuten nimen jälkiosa kertoo, on vanhin osa kylästä
sijainnut kyseisen niemimaan tyven kohdalla olleessa saa-
ressa. Useimmat vanhat asiakirjamerkinnot viittaavat nimen
olleen aiemmin **Voidunluoto*, muutamat asuun **Voivaluoto*.
Nimeä voisi verrata Gananderin sanakirjan sanoihin *woittu*,
woitu, *woidu* 'voitettu', joka tässä nimessä voisi kertoa siitä,
että luodon viljelykseen otettuja etelärantoja on voitettu, val-
lattu mereltä. Toisaalta länsimurteissa tunnetaan sana *voipa*
'vauras, varakas; kykenevä, vankka, voimakas; hyväkuntoinen,
terve'. Jos tämä sana liittyy luontopaikan nimeen, nimi voisi
kertoa saaren etelärannan maiden hyvästä laadusta. – SP

Ganander, Christfrid 1997 [1787] s.v. *woitettu*, *woitu*; Roos, John E. 1959: 14; Kiviniemi, Eero
1971: 291–292; Meri, Arvo 1943: 197; SKES s.v. *voi*.

Voinsalmi kylä ja salmi Rantasalmella Etelä-Savossa. *voijnsal-
mi bij* 1563, *Woijsalmis tijend* 1571. – Pitkä salmi sijaitsee
Haukiveden Kuokanselän ja Voinselän välillä Virransaaren
länsipuolella. Kylä on salmen rannalla. Nimeen sisältynee
sanan *vuo* 'virta, virran uoma' monikon genetiivi, murteessa
**Voijjen-* > *Voin-*. Ehkä pitkän salmen on mielletty koostuneen
monesta virran uomasta, vaikka salmessa ei varsinaista virta-
usta olekaan. – Lappeenrannassa on *Voisalmi* Tyysteniemen
ja Kariniemen välissä ja salmen pohjoispuolella samannimi-
nen asuinalue. Sen nimi selittyyneen samaan tapaan. – SP

Alanen, Timo 2006: 147; SKES s.v. *vuo*; Wälta, Matti 1996: 164.

Voipala kylä Valkeakoskella Pirkanmaalla, entisen Sääksmäen
alueella. *Olla Dysa de Voypala* 1340. – Nimi on tarkoittanut
alun perin yhtä taloa, lopulta koko kylää. Eero Kiviniemi on

arvellut, että nimeen sisältyy *voida*-verbin partisiippimuodon
voipa sisältävä **Voipa*-alkuinen henkilönnimi (*Voipa*, *Voipi*,
Voivas, *Voipaa* jne.). Henkilönnimessä sillä olisi ollut merkitys
'kykenevä, varakas, vauras'. Voipaalan kylä oli 1300-luvulla
Sääksmäen rikkaimpia. – SP

Alanen, Timo 2003: 23–24; Jutikkala, Eino 1934: 136, 140; Kiviniemi, Eero 1971: 291–293; REA: 61.

Voipala kylä Sysmässä Päijät-Hämeessä, kansanomaisesti myös
Voipola. *Woipalan oja* 1466, *Woipala* 1469, *Wöipiala* by 1501.
– Nimeä on pidetty eräomistuksiin liittyvänä sääksmäkeläi-
senä siirrynnäisnimenä eli kylä olisi saanut nimen Sääksmä-
en → *Voipaalasta* tulleiden asukkaiden lähtöpaikan mukaan
(Voionmaa 1924). Toisaalta Sysmässä nimi on voinut syntyä
voion itsenäisesti. – SP

BFH I: 88, 89; FMU 6: 221; Kiviniemi, Eero 1971: 292–294; Voionmaa, Väinö 1987 [1924]: 3–8.

Voistio kartano ja kylä Hollolassa Päijät-Hämeessä. *Andris*
Voysiasta 'Voistiosta' 1390, *Erich Woistis* 1460. – Nimen al-
kuperä on hämärän peitossa. On mahdollista, että nimi olisi
monien *io*-loppuisten nimien lailla lyhentynyt jostakin *joki*-
loppuisesta nimestä. Kartanon vierellä virtaakin joki, mutta
on huomattava, että vanhan tonttimaan kohdalla jokea ei
kuitenkaan ole ollut. Hattulasta tavataan toinen maamme
Voistio-nimisistä taloista. – TA

BFH I: 67; FMU I: 429; Kuusi, Sakari 1935: 48.

Vojakkala

1. kylä Lopella Kanta-Hämeessä. *Voickala* 1543.
2. kylä Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. Jakautui
1600-luvun alussa → *Ala-Vojakkalaksi* ja → *Yli-Vojakkalaksi*.
Wojkala 1539, *Wojackala* 1557.
Jouko Vahtola on pitänyt mahdollisena, että sekä Lopen että
Tornion *Vojakkala*-nimien, samoin kuin nimien *Vojakkaanni-
tyt* Kemissä ja *Vojokkaanmäki* Hattulassa, takana olisi Karjalan-
kannaksen länsiosissa tunnettu venäläinen lainasana *vojakka*
'lanko, sisaren mies'. Vrt., että myös Lopen Vojakkalan naa-
purikylän → *Topenon* nimi saattaisi olla venäläis-karjalaista
perua. Toisena, vähemmän todennäköisenä mahdollisuutena
Vahtola pitää sitä, että nimen taustalla on henkilönnimi. Aja-
tukselle tukea antaa se, että Vihdistä, suhteellisen läheltä Lop-
pea, tunnetaan 1501 nimet *Morthen Voye* ja *Per Voye*. – MV
FMU 4: 198; Vahtola, Jouko 1980: 322–323; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vols asuinalue Kirkkonummella Uudellamaalla. *Wols* 1540,
Wools 1541, *Voldz* 1544. – Samanniminen kylä sijaitsee Loh-
jalla (suomeksi → *Vohloinen*). Lars Huldénin mukaan näiden
välillä on mahdollisesti historiallinen yhteys eli Kirkkonum-
men *Volsin* asutus voisi olla Lohjan *Vohloisista* lähtöisin. Hän
otaksuu, että nimi pohjautuu henkilönnimeen **Vohlo(i)nen*,
jonka taustalla on viron kielestä lainasanana kulkeutunut
vohla 'vuohen karitsa'. – KS

Huldén, Lars 2001: 277.

Vols → *Vohloinen*

Voltti kylä ja rautatieliikennepaikka Alahärmässä Etelä-Poh-
janmaalla, vuodesta 2009 Kauhavan kaupunkia. *Wolttila nyb*.
1739, *Wältti Nyb*. 1741, *Wuoltti* 1797, *Wuoltti*, *Wuollet* 1846.
– Kylännimi perustuu Lapuanjoen varren Vuoskosken kyl-
län uudistalton nimeen *Voltti* eli *Wolttila*. Talo on perustettu
joen varrelle 1730-luvulla. Sekä varhaisten asiakirja-asujen
että sijainnin perusteella nimeen voi katsoa sisältyvän sanan
vuolle ~ *vuollet* 'voimakas virtapaikka, virta'. Muoto *Voltti* on
voitu muodostaa takaperoisesti taivutusmuodosta *Vuoltee* >
Vuolt(t)i > *Voltti*. Raija Alitalon mukaan samaan tapaan on
syntynyt Kokemäen *Vuolteen* eli *Vuollen* kylän harvinainen
rinnakkaisasu *Volttis* (*Vooltisbooa* 1447, *Wltis grd* 1506, *voltis*
1551). – SP

Alitalo, Raija 1990: 82–83; HisKi.

Vongoiva tunturi Sodankylässä Lapissa. – Nimi on saamelaisperäinen, ja sen jälkiosa → *-oiva* heijastaa 'pyöreähköä tunturinhuippua' merkitsevää saamen sanaa. Alkuosan *Vong-* tausta jää kuitenkin epäselväksi. – AA

Vonkka leirintäalue ja Hyrynjärven hietikkoinen länsiranta Hyrynsalmella Kainuussa. Ranta on pitkälti matala, ja sitten tulee äkkisyyvä, jota myöten vesi virtaa Hyrynjärvestä Emäjokeen. – Nimen selitykseksi sopii mainiosti kaakkoismurteiden sana *vonkka* 'vedenalainen pengeri'. Kainuussa on myös 'joen mutkaa, syvännettä' merkitsevään *vonka*-sanaan perustuvia nimiä. Paikan merkittävyyden vuoksi Hyrynsalmen *Vonkka* lienee Kainuun *Vonka*-nimiä vanhempi. – AR

SKES s.v. vonka.

Vorlokso kilometrin pituinen syvä rotko Maaningalla Pohjois-Savossa. Tämän Kurolanlahden rotkon lisäksi Maaningan Varpasen kylässä on *Vorloksanmäki*, jonka päällä on jyrkkäreunainen rotko. Kuopion Niemisjärvellä on vielä *Vorloksanotko*. – *Vorlokso* on yhdysnimi, jonka jälkiosana on suomen itämurteissa esiintyvä sana *lokso* 'notko, kallionkolo, luola'. Nimen alkuosan alkuperä on ongelmallisempi. Maaningan nimissä on pituusvaihtelu: *Vor-* ~ *Voor-*. Tämä ehkä viittaa siihen, että nimen alkuosa voi olla peräisin Arkangelin ja Aunuksen venäläismurteiden sanasta *vorga* 'vesiperäinen notko; rotko'. → *Vortikka*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 277–278.

Vortikka rotkomainen kallionhalkeama Hyrynsalmella Kainuussa. Oudon nimen asu vaihtelee. 1800-luvun puolella syntyneiden paikkakuntalaisten puheessa nimi oli vielä 1960-luvulla *Vorlokso* tai *Vorlakso*, mutta jo 1970-luvulta lähtien ovat ilmestyneet karttoihin ja käyttöön muodot *Vorlokki* ja *Vortikka*. – Muodoista vanhin on ilmeisesti → *Vorlokso*; myös Maaningalla Savossa on samanniminen rotko. Itämurteissa on sana *lokso* 'notko, kallionkolo'. Yleiskielen *laakson* vastine Kainuun murteissa on *lakso*, mikä selittää muodon *Vorlakso*. Uusimpien muotojen loppuosat *-lokki* ja *-tikka* eivät merkitse mitään täsmällistä. Nimen alkuosa *Vor-* on ehkä lainaa Suomen lähialueilla puhutuista venäjän murteista, joissa on sana *vorga* 'vesiperäinen notko, rotko'. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 277–278; SSA s.v. orko.

Wredeby kartano Anjalankoskella Muhniemen kaupunginosassa Kymenlaaksossa, aiemmin Anjalan kuntaa. Sijaintipaikan mukaan kartanosta käytetään myös nimeä → *Muhniemi*. – 1600-luvun alussa ratsumestari Henrik Wreden leskelle lahjoitettiin laajoja alueita Elimäen neljännekunnasta kiitokseksi siitä, että Henrik Wrede oli pelastanut kuningas Kaarle IX:n hengen Puolaa vastaan käydyssä sodassa. Lahjoitettuihin alueisiin kuului myös Muhniemen kylä. 1800-luvun alussa Muhniemen kylästä muodostettiin kartano, joka omistajasuvun nimen mukaan sai nimen *Wredeby*. – LL

Eeva-Liisa Oksanen 1985: 69–72; Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel 1939: 728–731.

Vreta kylä Kemiössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiön saaren kuntaa. *Wretaby* 1474, *Wreta* 1527. – Nimen taustalla on ruotsin substantiivi *vret* 'aidattu pikkupelto, niitty metsässä', joka sisältyy tavallisesti viljelysnimiin, ennen kaikkea Ahvenanmaalla. Nimityypin katsotaan tulleen Suomeen Keski-Ruotsin Sveanmaalta, joka on *vret*-nimien keskeisin esiintymisalue. – PS

Harling-Kranck, Gunilla 1990: 149–150; Huldén, Lars 2001: 140; Thors, Carl-Eric 1973: 14; Thors, Carl-Eric 1953: 3–36.

Vuaidásjävri → *Vuontisjärvi*

Vuohču → *Vuotso*

Vuohijärvi järvi, kyläkunta ja rautatieliikennepaikka Valkealassa Kymenlaaksossa. *Vooniaerffui* 1503, *Wuo Järwi* 1650, *Vuohijärfvi* 1775. – Nimi on alkuaan kuulunut järvelle; kyläkunta

ja rautatieliikennepaikka ovat saaneet nimensä sijainnistaan Vuohijärven eteläpäässä. Saulo Kepsu olettaa, että järven nimen alkuperäinen asu on ollut **Vuojärvi*; tähän viittaavat myös monet nimen vanhat asiakirja-asut. Vesistötermillä *vu* on merkitys 'virta, virran uoma', ja järvi on todennäköisesti saanut nimensä pohjoispäässään olevasta virtapaikasta. Nimi *Vuohijärvi* on muodostettu myöhemmin, kun on oletettu, että alkuosa *vu* on kehittynyt *vuohi*-sanan murteenmukaisesta asusta *vuoh*. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 197–198; Kepsu, Saulo 1990: 272

Vuohitajärvi järvi Reisjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimeen sisältyy saamen sana *vuohču* (saP), saI *vuáču* 'kapea, vetinen suo'. Konsonanttiyhtymä *-ht-* on kirjakielen *-ts-*yhtymän murteen mukainen vastine. Nimenannon perusteena on ollut soinen maasto, joskin nykyisin järven ympärillä olevat suot on enimmäkseen ojitettu ja otettu viljelykyttöön. Ks. myös → *Vuotso*, jonka taustalla on sama saamelainen sana. – AA

Vuohtomäki kylä Pyhäjärvellä Pohjois-Pohjanmaalla. Kylän kohdalla Pyhäjärvestä *Vuohitolahti* ja *-niemi* (talo *Vuohtonjemi* 1816) ja kaakkoispuolella Kiuruveden Koivujärvestä kapea lahti *Vuohitolahti*. – Vuohtomäen ja Koivujärven Vuohitolahden välillä on lukuisia pieniä lampia ja järviä. Ilmeisesti Pyhäjärven ja Kiuruveden *Vuohito*-nimet ovat alkuaan samaa ryvästä ja pohjautuvat saamelaisperäiseen sanaan *vuotso* (vrt. inarinsaamen *vuáču* 'pitkä kapea suo, jossa pieniä lampia'). Seudun savolaismurteissa *ts:n* paikalle on tullut *ht-*. – AR

ILLWb s.v. vuá u; Nissilä, Viljo 1964: 73; HisKi.

Vuojoki kartano ja kylä Eurajoella Satakunnassa. *Vohijoki* 1540, *Voioki by* 1553, *Wuohjoki* 1680, *Wuhjoki* 1683, *Wuojäki* 1706. – Vuojoen tila tunnettiin jo 1500-luvulla, kartano siitä tuli 1620-luvulla. Kartano alkoi kukoistaa 1830-luvulla, jolloin valmistui mm. C. L. Engelin piirtämä nykyinen päärakennus. Kartano on Eurajoen rannalla; ilmeisesti osaa joesta on kutsuttu nimellä *Vuohijoki*, joka on sitten siirtynyt asutuksen nimeksi ja lyhennettyyn muotoon *Vuojoki*. – SP

Ojansuu, Heikki 1902: 7; HisKi; KA: Suvanto/ Eurajoki s.1896; www.vuojoki.com/historiaa.html, 16.6.2005.

Vuokala → *Savonrannan* kirkonkylä Etelä-Savossa. *vokalan taijffual* 1562, *Wuokolantaiwal* 1694, *Wuokala* 1771, *Wuokala* 1793. – Koska Savonrannan rukoushuone rakennettiin Vuokalan tilalle, rukoushuonekuntaa kutsuttiin joskus myös nimellä *Vuokala*. Kylä on *Vuokalanvirran* (ennen *Vuokalankoski*) rannalla. Kylän pohjoispuolella on *Vuokalanjärvi* (*Wuokalanjärvi* 1799) ja monia muita *Vuokalan*-alkuisia paikannimiä. Näyttää siltä, että *Vuokalalla* on tarkoitettu laajaa aluetta Oriveden länsirannalla. Nimen alkuosaa voisi verrata pohjoissaamen sanaan *vuogga* 'onki'. – SP

Alanen, Timo 2006: 19; Mielonen, Asko 1993: 436, 581, 589; Neovius, Ad. 1898: 95; Suomen karttakirja 1799: 119; HisKi (Kerimäki, Kitee); Tuokko/Käkisalmi.

Vuokatti vaarajono ja taajama Sotkamossa Kainuussa. *Wockattj* 1650. – Monesti *Vuokatista* puhuttaessa tarkoitetaan vain vaarajonon pohjoisinta osaa, Isoa-Pölyä. Kaikkiaan *Vuokatinvaaroihin* lasketaan kuuluvan kolmesta vaaraa Isosta-Pölystä alkaen etelään. Nimen alkuperä on tuntematon. Muita samansisältöisiä nimiä näyttää olevan vain *Vuokatinpuro* Suomussalmen Yli-Vuokissa. – AR

KA: FR 312.

Vuokkijärvi järvi Kainuussa, Suomussalmen *Vuokissa* (viralliset kylännimet *Ala-Vuokki* ja *Yli-Vuokki*). *Wokijärff* 1605, *Wuoki Järfi by* 1642, *Wuokki Järffi by* 1650. – Vuokin kohdalla Suomen ja Venäjän rajalla on toinen, pienempi Vuokkijärvi ja idempänä Vienassa *Vuokkiniemi*, kunta ja Yli-Kuittijärven niemi. Nimen alkuperä on tuntematon. – AR

Vuokko kylä Juuassa Pohjois-Karjalassa, kylän alueella pitkä ja kapea järvi *Vuokonjärvi*. *Wäkon* 1618, *Wohan* Kylä 1631, *Wäga* 1637, *Wuocko* 1682, *Wuogonjärvi* 1799. – Nimen alkuperä on täysin hämärä, vrt. → *Vuokkijärvi*. – AR

AKH I: 353, 504, AKH 2: 146; Suomen karttakirja 1799: 107; KA:TUOKKO (Käkisalmen lääni).

Vuoksen → *Vuoksi*

Vuoksenniska kaupunginosa Imatralla Etelä-Karjalassa. *Wuoxu* 1732, *Wuoxi* 1733, *Wuoxenniska* 1740. – Kaupungin-osan nimi perustuu vanhaan kylännimeen. Ruokolahteen kuulunut kylä sijaitti → *Vuoksen* niskalla eli alkupäässä, missä Vuoksi aikoinaan läpäisi Salpausselän ja alkoi virrata kohti Laatokkaa. Vuoksenniskan rautatieaseman nimenä oli vielä 1950-luvun alussa *Rönkkä*, joka perustui läheisen talon nimeen. Aiempi Vuoksenniskan asema oli Vuoksen satamassa Saimaan rannalla. – SP

Vuoksi Saimaasta Laatokkaan virtaava joki Etelä-Karjalassa. Nykyisin suurimmaksi osaksi Venäjän puolella, Suomen puoleinen osa Imatran kaupungin alueella. *Woxen* 1468. Joen ruotsinkielinen nimi on *Vuoksen*. – Vesistötermi *vuoksi* merkitsee suurta, yleensä voimakkaasti virtaavaa jokea. Vuoksen Suomen puoleisessa päässä on useita suuria ja niin tunnettuja koskia, että Kalevalan Joukahainenkin osaa kertoa yleisen totuuden ”Ei ole Vuoksen voittanutta”. – LL

FMU 4: 304; NS s.v. vuoksi.

Vuolencoski kylä ja Kymijoen koski Iitissä Kymenlaaksossa. *Wuolencoski*, *Wuolan coski* 1478, *volenkäski* 1539, *Wolankoski* 1564 (kylä); *Wuolankoski färss* 1639, *Vuolen-Käski* 1733 (koski). – Kylä on ollut pitäjän vanhimpia, ja se on syntynyt viimeistään 1200-luvulla. Se on saanut nimensä sijainnistaan: vanhin kyläpaikka oli Vuolencosken niskalla. Kosken nimeä on selitetty kahdella tavalla. Pertti Virtarannan mukaan (1970) alkuosa on vanha monikon genetiivi sanasta *vuol* ’virta’; samaa tyyppiä on esim. pitäjännimi → *Suodenniemi*. Kirjakielistettynä Iitin kosken nimi olisi siis *Vuolencoski*, jossa alkuosan merkitys on ’virtojen’. Nimessä on *l*, sillä kirjakielen *d*:tä on hämäläismurteissa vanhastaan vastannut *l*. Saulo Kepsu esittää (1981) toisena mahdollisuutena, että nimeen sisältyisi vesistötermi *vuolle* ’virtapaikka’, jossa pitkä *l* olisi lyhentynyt. – LL

Kepsu, Saulo 1981: 194–196; Virtaranta, Pertti 1970: 236–248

Vuolijoki entinen kunta, kylä ja joki Kainuussa, vuoden 2007 alusta osa Kajaanin kaupunkia. *Woli joen niemi* 1555, *Wolilax* 1605, *Wuolilax by* 1642, *Wuoli Jocki by* 1654, *Wuolijoki by* 1673. – Kylännimenä alkuun *Vuolilahti*, jolla lienee tarkoitettu nykyistä Käkilahtea. *Vuolijoki* on Kainuun nykyasutusta vanhempi nimi. Nimen syntytausta ei ole selvä. Suomen kielen *vuoli* on ’katon vaakasuora tukipuu’, karjalassa myös ’sillan kannatinparru’. Nimi voisi olla myös saamelaisperäinen, vrt. pohjoissaamen *vuolle* ’ala-, ali-’, mutta tähänkin on vaikea löytää asiaperustetta. – AR

KA:VA 4972, 4844, 9113, 9138, 9160.

Vuolijoki kylä Pälkäneen (Pirkanmaata) ja Hauhon (Kanta-Hämettä) rajan molemmin puolin sekä ratsutila Hauhon puolella. *Woljoki*, *Väljoki* 1442, *Wuolijoki* 1634. – Kylän nimi perustuu joen nimeen. Ympäristössä on myös *Vuolijärvi* ja seudun korkein vuori *Vuolivuori* (*Wuolen vuori* 1486) eli Niskavuori, joka on keskiaikainen rajapaikka. Nimeen sisältynee sana *vuolle* ’virtaisa kohta, kova virta’. Nimi on voinut kehittyä seuraavasti: **Vuollejoki* > **Vuoljoki* > *Vuolijoki*. – SP

FMU I: 35 ja 3: 250; Koskimies, Y. S. 1985: 465; SSA s.v. vuor; Säiliä, Uuno 1930: 55; Uotila-Falck, Kirsti 1971: 251.

Vuolinko kylä Mikkeliissä Etelä-Savossa. – 1500-luvun alkupuolella Vuolinko oli yksi Visulahden (Mikkelin) pitäjän nel-

jänneskunnista (*Volunge ffre* 1541, *Volingo Fierdugh* 1571). Kylässä on *Iso-Vuolinko*- ja *Pieni-Vuolinko*-nimiset järvet. Kylän nimi perustuu järvien nimeen. Koska järvien välinen salmi on aiemmin voinut olla virtaava, nimiin voi sisältyä sana *vuolle* ’virtapaikka, kova virta’ ja paikkaa ilmaiseva johdin *-nko*. Ks. myös → *Vuolijoki* (Hauho). – SP

Walta, Matti 1996: 70; Westerholm, Martti 1926: 106.

Vuolle

1. kylä Kälviällä Keski-Pohjanmaalla. *Wuolde* 1688, *Wuolle* 1700.

2. kylä Nivalassa Pohjois-Pohjanmaalla. *Christian Ericss: Vuollet* 1787.

Kylännimiin tai niitä edeltäviin talonnimiin sisältyy sana *vuolle(t)* ’virtaisa kohta, kova virta’. Tosin Nivalassa se tunnetaan myös merkityksessä ’muramaa, entinen järvenpohja’. Nivalan Vuolle on Kalajoen varrella, Kälviän Vuolle Marinkaisenpuron varrella. – SP

Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Vuolle, SSA s.v. vuol.

Vuoltistunturi harvemmin *Vuoltistunturi*, myös *Vuolttinen*, tunturi Lokan kylän itäpuolella Sodankylässä Lapissa. Tunturista etelään on metsäinen kangasmaa *Vuolletekki* ja vasta sen takana etelämpänä Luiroon laskeva pikkujoki *Vuolttinen* (harv. *Vuolttinen*). Tunturin pohjoispuolella on puolestaan *Vuoltisvaaranselkä*, mutta *Vuoltisvaaran* nimeä ei ole kirjattu kokoelmiin. Joennimi *Vuoltsinen* n. 1850. – Nimi on mukautettu Sompion lapinkylän saamesta, mutta alkuperäistä nimeä ei tunneta. *Vuolletekki* vastaa saamelaista maastotermiä, saP *vuolládat* ’alanko, alanne, vuorenalus’. Tämän kantasanaan saP *vuolle-* ~ saI *vyeli* ~ saKo *vue* ’ll-’ala-, ali-’ saatavat palautua muutkin rypään nimet, mutta epävarmaa on, liittyvätkö tunturin luoteispuolella sijaitsevien *Vuollosvaaran* ja *Vuollosselän* nimet samaan sanueeseen vai onko niillä jokin toinen saamelainen alkuperä. – AA ja SA

Fellman, Jacob 3 (1906): 386.

vuoma yleinen soiden jälkiosa läntisessä Lapissa; se esiintyy noin 1 300 nimessä. Sana *vuoma* tarkoittaa ’laajaa puutonta suota’, joskus myös ’notkelmaa; tunturien välistä laaksoa’. Toisinaan sanasta käytetään myös muotoa *uoma*. Sana on lainaa saamelaiskielistä, vrt. esim. pohjoissaamen *vuopmi* ’laaja jokilaakso; laaja suoalue jokilaaksossa’. Saamen sana on puolestaan vanha laina suomen sanasta *uoma*. – KA
SSA s.v. uoma; Paikannimirekisteri 2005; SMSA.

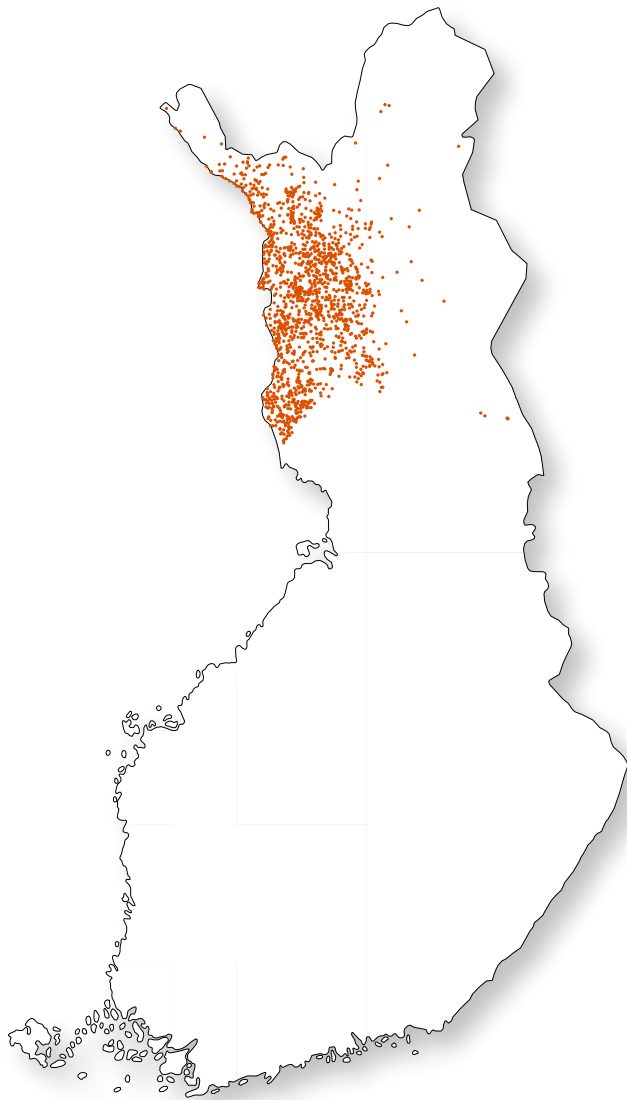
Vuomapää tunturi Saariselän itäosassa Sodankylässä Lapissa. – Pohjois-Suomen murteissa → *vuoma* tarkoittaa ’metsäistä laaksoa’, ja on tavallinen nimenosa Lapin paikannimissä. Tämä sana on alkuaan laina saamen samaa merkitystä sanasta → *vuopmi* (saP). Vuomapää kuitenkin sijaitsee Saariselän tunturialueella, eikä sen lähellä ole mitään sellaista laaksoa, joka sopisi nimen perustaksi. Sen vuoksi onkin todennäköistä, että taustalla on kokonaan toinen saamen sana, pohjoissaamen *vuoma* eli *vuopman*, joka merkitsee eräänlaista entisaikaan käytettyä suurta ’peuranpyyntiaitausta’. Tämä sana esiintyy monissa nykysaamenkin paikannimissä, ja tunnetaan suomen peräpohjalaismurteissakin lainana asussa *vuomen*. Paikannimeä suomeen lainattaessa sanaa ei kuitenkaan osattu kääntää, vaan asuksi tuli *Vuomapää*, oletettavasti juuri nimistössä muuten tavallisen ’metsäistä laaksoa’ tarkoittavan *vuoma*-sanan vaikutuksesta. – AA

Vuonamonlahti

1. pitkä ja kapea lahti Kivijärvessä, Kivijärven kunnassa Keski-Suomessa.

2. pitkä ja kapea lahti Nilakan järvessä Keiteleellä Pohjois-Savossa.

Paikannimet, joiden loppuosa on **vuoma**.

Nimet ovat saamelaisperäisiä. Niihin sisältyy vesistötermi *vuotna* (saP), saI *vuonâ*, saKo *vuõnn* 'vuono'; inarinsaamessa sana tarkoittaa lisäksi 'pitkää ja kapeaa järvenlahtea'. Samasta saamen sanasta on lainattu suomen *vuono*, mutta tämä tavataan kansanomaisena vain pohjoisimmista murteista, ja laajempaan käyttöön se on levinnyt vasta melko myöhään kirjakielen välityksellä. *Vuonamonlahti*-nimet on siksi selitettävä suoriksi nimilainoiksi Keski-Suomessa puhutusta kadonneesta saamen kielestä, eikä suomen *vuono*-sanasta muodotetuiksi. Nimissä esiintyvä johdinaines *-mo-* on taustaltaan epäselvä. Myös nimet → *Vuonos* ja → *Vuonisolahti* perustuvat samaan saamen sanaan. – AA

Itkonen, T.I. X (1948): 106.

Vuonisolahti kylä Pielisen itärannalla Lieksassa Pohjois-Karjalassa, aiemmin Pielisjärven kuntaa. *Wânos Lax by* 1647, *Wâni Lax by* 1648, *Wânislax by* 1651, *Wuonislax* 1799. – *Vuonisolahti* on nykyisin vain kylän nimi, mutta vuosina 1798–1834 laaditussa isojakokartassa on nykyisin *Jauhiaiseksi* kutsutun järven pohjoiseen pistävän lahden kohdalla nimi *Wuonislax*. *Jauhiaisen* itäpuolella ovat *Vuonijärvi* ja *Vuonissuo*. Rypään kantanimi on todennäköisesti koko *Jauhiaista* tarkoittanut *Vuonisolahti*, ja tämän nimen alkuosa kuuluu ilmeisesti saamelaisperäisen *vuono*-sanan yhteyteen, sillä *Jauhiainen* ja erityisesti sen pitkä ja kapea Pohjanlahti on vuonoon kaltainen. Järven nykyinen nimi *Jauhiainen* on sukunimestä syntynyt.

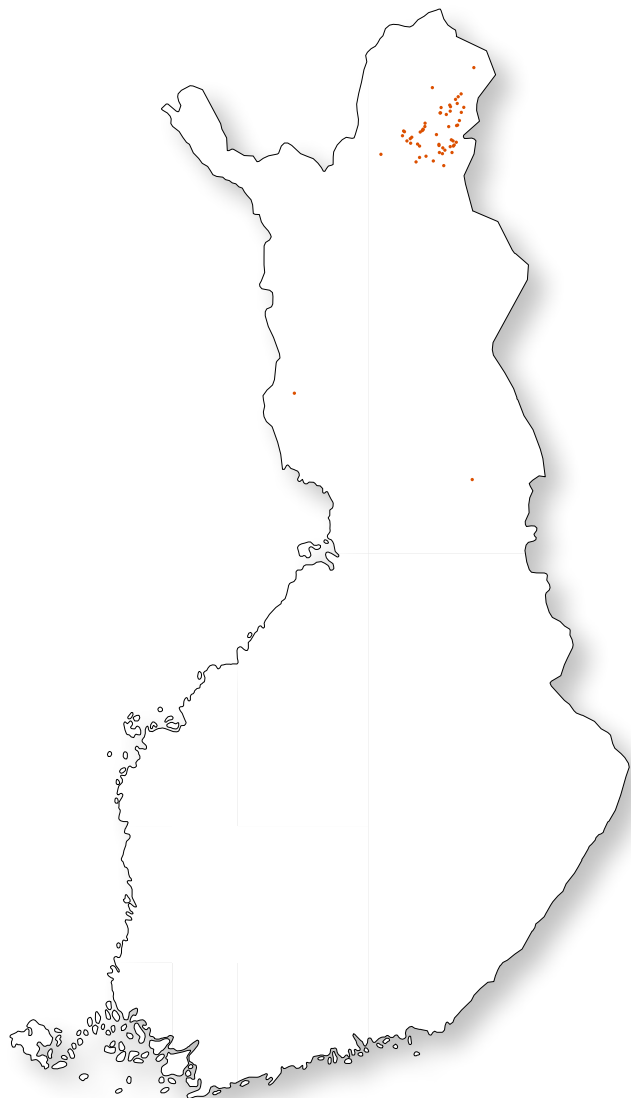
Sukua ei näytä 1600- ja 1700-luvulla kyllä Pielisjärvellä asuneen, mutta Pälkjärveltä mainitaan *Niels Jauhoinen* 1667 ja Ilomantsin Viininiemestä *Jören Jauhiainen* 1691. – AR

Räisänen, Alpo 2005: 351; Kartta öfver Wuonislax bys ägor (= isojakokartta) 1834; Suomen karttakirja 1799: 108; HisKi; NA: 1600-luvun poimintakokoelmat.

vuono on vesistönimien jälkiosana ennen kaikkea Inarissa. Sana *vuono* tarkoittaa pitkää ja kapeaa lahtea. Peruskartoissa on 56 *vuono*-loppuista nimeä. Taivalkoskella on *Utsanvuono* ja Ylitorniolla *Vuono*, kumpikin vesistönimiä, mutta muut nimistä sijoittuvat Inariin. Lahdennimiä on 51 ja talonnimiä 5 (*Haapavuono*, *Jolnivuono*, *Kotkavuono*, *Sevettivuono*, *Suolisvuono*). Suomen *vuono* on lainaa saamelaiskielistä (pohjois-saamessa *vuotna*, inarinsaamessa *vuonâ* ja koltansaamessa *vuõnn*). Inarin *vuono*-loppuiset nimet ovatkin käännöksiä saamesta, esimerkiksi *Pielpavuono* on inarinsaameksi *Piälbbávuonâ*. – TS

SSA s.v. vuono; Paikannimirekisteri 2005.

Vuonos kyläkunta ja kaivosalue Sysmän kylässä Outokummussa Pohjois-Karjalassa, *Vuonosjoen* varrella. Joen latvalla on *Vuonoslampi*. – Kylän nimi juontuu joennimestä, joka on lainaa saamesta. Nimen pohjana on saP *vuotna*, saI *vuonâ*, saKo *vuõnn* 'vuono'; inarinsaamessa sana tarkoittaa myös 'pitkää ja kapeaa järvenlahtea'. Samasta sanasta on peräisin myös suomen sana *vuono*, mutta *Vuonosjoen* nimi on suoraa lainaa saamesta eikä tästä johdettu; *vuono* nimittäin on kansanomai-

Paikannimet, joiden loppuosa on **vuono**.

nessä käytössä vain pohjoisimmissa murteissa, ja yleiskieleen se on levinnyt myöhään kirjallisen käytön kautta. Vuonosjoen nimen aiheena on ollut se, että joki laskee Viinijärvessä olevaan Ruimu-nimisen pitkän lahden eli ”vuonon” pohjaan. Nimien → *Vuonamonlahti* ja → *Vuonislahti* taustalla on sama saamelainen sana. – AA

Vuontisjärvi saI *Vuáidásjávri*, järvi Muddusjärven itäpuolella Inarissa Lapissa. *Voidas-jaure* 1744. – Suomenkielinen nimi on mukailtu inarinsaamelaisesta samalla tavoin kuin inarinsaamen sanan *vuodás* ’hiehta, hiekka (järvessä)’ sisältävät paikannimet. Inarinsaamen *Vuáidás-* on kuitenkin sekä merkitykseltään että alkuperältään tuntematon sana, joten myös nimen alkuperä ja peruste jäävät hämäräksi. – SA

Schnitler, Peter I (1962): 319.

Vuontisjärvi

1. järvi ja sen rannalla sijaitseva kylä Enontekiöllä Lapissa, saP *Vuottesjávri*. Järvestä lähtee *Vuontisjoki*, saP *Vuottesjohka*. *Onddesiärrf*, *Onddesiockj* 1598, *Wondis Järf* 1680–1681, *Wändisjärf* 1738, *Wuondisjerf* 1796, *Vuontesjaure* 1820-luvulla.

2. järvi Enontekiöllä Lapissa, Pallastunturien pohjoispäässä. Järven länsipuolella oleva Pallastunturien huippu on nimeltään *Vuontiskero*.

3. järvi Muoniossa Lapissa, Muonion kirkonkylän koillispuolella.

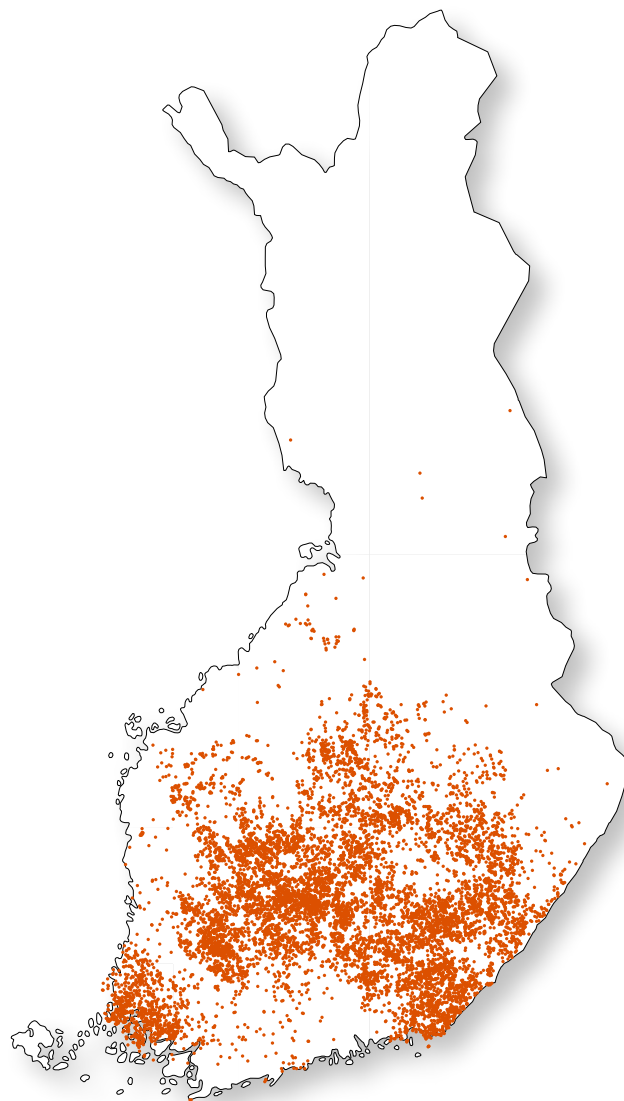
Suomeen nimet on lainattu osamukaelmina saamesta. Saamelaisien nimien alkuosa *Vuottes-* merkitsee alun perin ’hiekkaa’ tai ’hiettikkoa’, mutta tätä ei enää nykypohjoissaamassa ymmärretä. Sen eläviä vastineita tavataan kuitenkin muista saamen kielistä, esimerkiksi inarinsaamen *vuodás* ’hiekkä; hiettikko’. Sama käytöstä jäänyt sana esiintyy pohjoissaamelaisissa nimissä Norjan puolella asuissa *Vuottas-*, *Vuottaš-* ja *Vuottes-*. – Toisaalta kaikki Lapin *Vuontisjärvi*-nimet eivät selity tällä saamen sanalla. Enontekiöllä Käsivarressa on myös *Vuontisjärvi*, mutta tämän nimi on saameksi *Vudnesjávri*, eikä se siis perustu mainittuun ’hiekkaa’ tarkoittaneeseen sanaan. Vielä yksi → *Vuontisjärvi* on Inarin pohjoisosassa, mutta tämä on inarinsaameksi *Vuáidásjávri*, eikä siis myöskään sisällä hiekkää merkitsevää *vuodás*-sanaa. Näiden järvien suomenkielisiin muokelmaimiin on saattanut vaikuttaa Enontekiön ja Muonion *Vuontisjärvien* antama malli. – AA ja SA

Qvigstad, J. K. 1938: 196; NA: T.I. Itkosen poiminnot.

Vuoreslahti Oulujärven lahti ja sen rantamalla oleva kylä Kajaanissa Kainuussa. Lahteen laskee *Vuoreslammista Vuoresjoki*. *woroxen sarij* (lahdessa suuri Saunasaari), *woroxen ioen siw* 1555, *Wäraxennlax* 1569, *Woraxelax* 1570, *Wuoraxen Lachtj* 1649, *Wuares* 1660, *Vuores* 1798. – Päältä katsoen nimen alkuosa kuuluu *vuori*-sanan yhteyteen, mutta vanhat asiakirjamuodot ja toisaalta se, ettei paikan lähellä ole merkittäviä maankohoumia, puhuvat selvästi tällaista oletusta vastaan. Nimeen sisältyykin todennäköisesti saamen ’varista’ merkitsevää sana, joka esimerkiksi inarinsaamassa on *vuoráč*. – AR

ILWB: 5663; Suomen karttakirja 1799: 140; KA: TUOKKO, VA 4972: II, VA 4747; NA: I500-luvun poimintakokoelmat.

vuori on Lounais-Suomessa, Hämeessä, Keski-Suomessa ja Savossa yleinen kohoumannimien jälkiosa. Suomen murteissa *vuori* tarkoittaa korkeahkoa kalliota ja joskus muunkinlaista selvästi erottuvaa kohoumaa, kuten mäkeä tai harjua. Pohjoisen Suomen kohoumien nimissä käytetään muita jälkiosia (esim. → *oiva*, → *pää*, → *tunturi*, → *vaara*). Peruskartoissa on noin 10 600 *vuori*-loppuista nimeä, joista 10 160 on kohoumannimiä. Talonnimiä on reilut 300 ja kylännimiä noin 50. Muihin ryhmiin maanmittaustöiden yhteydessä on luokiteltu noin 70 nimeä. Yleisimmät nimet ovat *Haukkavuori* (120),

Paikannimet, joiden loppuosa on *vuori*.

Isovuori (97), *Myllyvuori* (91), *Mustavuori* (77), *Mustikkavuori* (64), *Pirunvuori* (62), *Linnavuori* (61), *Kettuvuori* (60), *Kirkkovo*

vuori (60), *Sikovuori* (60), *Rajavuori* (59) ja *Susivuori* (51). – TS

SKES s.v. *vuori*; Paikannimirekisteri 2005.

Vuosaari kaupunginosa Helsingin kaupungissa, vuoteen 1966 Helsingin maalaiskuntaa, ruotsiksi → *Nordsjö*. – Vuosaari oli maatalousvaltaista ruotsinkielistä aluetta aina 1930-luvulle asti, jolloin Saseka Oy aloitti tehdastuotantonsa Kallahden alueella. Kaupunkirakentaminen alkoi vasta alueen siirryttyä osaksi Helsingin kaupunkia. Suomenkielinen nimi on runollinen käänös *Nordsjö*-nimen vanhasta, alkuperäisestä nimityksestä *Norsö* (*nor* ’salmi’ ja *ö* ’saari’). Nimipari on vahvistettu kaupunginosan nimeksi 1966. – SP

Granlund, Åke 1981: 24; Pesonen, Leo A. 1981: 236, 240.

Vuosalmi virtava salmi Pyhäselän *Vuoniemen* ja Tikansaaren välissä Rääkkylässä Pohjois-Karjalassa. – Nimen alkuosana on sana *vu*o ’virtapaikka’, joka esiintyy enää lähinnä paikannimissä. – AR

SKES s.v. *vu*.

Vuosanka kylä *Vuosanganjärven* itäpuolella Kuhmossa Kainuussa. *Wosango Jerfui* 1650, *Wuosanganjärvi* 1659. Nimiryppäseen kuuluvat myös *Vuosanganvaara* ja *Vuosangansuo*. – Nimeen sisältyy saamen ’vasaa’ merkitsevää sana, inarinsaamessa *vyesi*. Loppuosa *-nka* on nimistöjohdin. Vrt. → *Vuosjärvi*, → *Vuossoiva*. – AR

Räisänen, Alpo 1995: 540; Räisänen, Alpo 2003: 147.

Vuosjärvi järvi Kannonkosken ja Viitasaaren rajalla Keski-Suomessa. *Wuosijärvi* 1737 (kylä), *Vuosijärvi* 1799 (järvi). – Nimi saattaa olla saamelaisperäinen, mutta sen tarkempi tausta on epävarma. Alkuosa *Vuos-* voisi palautua saamelaiseen 'vasaa' merkitsevään sanaan, saI *vyesi*, saKo *vue* 'ss, mutta selitys jää varsin hypoteettiseksi. → *Vuosanka*, → *Vuossoiva*. – AA

Suomen karttakirja 1799: 91; HisKi.

Vuosnainen niemi ja lauttasatama Kustavissa Varsinais-Suomessa, ruotsiksi *Osnäs*. *Wuosnäs* 1780, *Osnäs* 1932. – *Osnäs* (ääntömuoto *uusnees*) kuuluu niihin lukuisiin paikannimiin, jotka ovat muistona seudun vanhasta ruotsinkielisyydestä. Nimen alussa on ruotsin substantiivi *os* '(joen) suu' tai 'laskujoki'; se sisältyy myös joihinkin muihin Etelä-Suomen ruotsinkielisiin paikannimiin, kuten nimeen *Bäckoset* Houtskarissa ja *Strandoset* Hiittisissä. Kustavin nimessä *os* on voinut tarkoittaa meren ja Hilappajärven välistä, jo umpeen maatumunutta salmea; Hilappajärvi on aiemmin ollut meren sisäselkä. Salmea (tai jotain sen osaa) on voitu kutsua nimellä **Oset*, jonka pohjalta on muodostettu nimi *Osnäs* Vartsalasta katsoen salmen toisella puolella sijaitsevan alueen nimeksi. Aino Naert selittää Martti Rapolaan (1966) viitaten suomenkielisen *Vuosnainen*-nimen syntyneen siten, että *uo:n* edelle on varsin myöhään lisätty nimeen kuulumaton *v*. Elementti *-nainen* on peräisin ruotsin → *näs* 'niemi' -sanasta. – PS

Naert, Aino 2003: 157–158; Waldenström, Stellan: kirje PSille 16.3.2007.

Vuossoiva tunturinhuippu Savukoskella Lapissa. – Nimi on lainaa saamesta. Alkuosa *Vuos-* tulee 'vasaa' merkitsevästä sanasta, jota vastaa inarinsaamen *vyesi*, koltansaamen *vue* 'ss. Jälkiosana → *oiva*. → *Vuosanka*, → *Vuosjärvi*. – AA

Vuostimo kylä Kemijärvellä Lapissa. *Wuostama* 1732. – Kylä sijaitsee Kemijoen länsirannalla pitäjän pohjoisosassa. Kylästä länteen on *Vuostimojärvi*, jonka itäpäässä olevasta *Vuostimosalmesta* lähtee *Vuostimonjoki*, joka yhtyy Pyhäjokeen. Pyhäjoki puolestaan laskee Kemijokeen Vuostimon kylän kohdalla. 1700-luvun alusta mainitaan Kemijärveltä Erkki Vuostimon uudistila. – *Vuostimo* on saamelaisperäinen nimi. Se saattaa pohjautua sanueeseen, johon kuuluvat esimerkiksi pohjoissaamassa *vuoste-* 'vasta-' ja *vuostä* 'vastaan, kohti'. – KA

Fellman, Isak 1912: 104; Itkonen, T. I. 1920: 55; Rytönen, Raili 1989: 64.

Vuotos eli *Vuotosjoki*, yliseen Kemijokeen laskeva joki Pelkosenniemen itäosassa Lapissa. Saa alkunsa *Vuotoslammista Vuotostunturin* juurelta Sallassa. Pelkosenniemen ja Sallan rajalla on vaara *Vuotosselkä*, ja tunturin pohjoispuolta kiertää matalampi vaarajono *Vuotoksenvanteet*. – Nimi on epäilemättä saamelaislähtöinen. Se on joko mukautettu saamenkielisestä nimestä tai saatu aikaan kääntämällä, sillä suomen peräpohjalaismurteisiin on lainattu termi *vuotos* 'jäljet (esim. lumesa); jälkien erottuminen' ja verbi *vuottua* 'erottaa (jäljistä)' < saP *vuhtto*, saI *vuottud*, vrt. myös saP *vuhttus* 'hyväjälkinen, monijälkinen, helposti *vuottuva*'. Saamenkielisissä nimissä tällainen alkuosa on kuitenkin epätavallinen, ja onkin mahdollista, että Vuotoksen nimiryvä palautuu johonkin muuhun sanueeseen, joka ei ole tunnistettavissa. – SA

Vuotso saP *Vuohčču*, kylä Sodankylän pohjoisosassa Lapissa. – Vuotso on syntynyt viereisen, sittemmin Lokan tekoaltaan alle jääneen Mutenian kylän länsipuolelle Ivalon maantien varteen. Kylä on saanut nimensä ensimmäisen seudulle perustetun tilan mukaan. Tilan nimelle aiheen on antanut läheinen suo *Vuotsonjäkä*. Tämän nimen pohjana puolestaan on Ries-tojen varsien soinen maasto, sillä suomen peräpohjalaismurteissa *vuotso* merkitsee 'kapeaa, vetistä suota'; tämä on lainaa samamerkityksestä saamen sanasta, joka pohjoissaamassa kuuluu *vuohčču*, inarinsaamassa taas *vuáčču*. – AA ja SA

Vuottesjärvi → *Vuontisjärvi*

Vuottolahti lahti Oulujärven etelärannalla ja sen ympärillä oleva kylä Kajaaniassa Kainuussa, aiemmin Vuolijokea; lisäksi *Vuottoniemi*, *-joki* ja *-järvet*. *Wotto ioen Sarij*, *Wotto niemi* 1555, *Votolax* 1570, *Wuotto lax by* 1642. – Nimi selittyy saamen kielten pohjalta. → *Vuotunginjärvi*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 148–149.

Vuotunginjärvi myös *Iso-Vuotunki* eli *Iso-Vuotto*, järvi Ylikii-
mingissä Pohjois-Pohjanmaalla, vuodesta 2009 Oulun kaupunkia; lähellä pienempi järvi *Vähä-Vuotunki* eli *Vähä-Vuotto*. Järvien ympärillä olevan kylän nimi on *Vuotto*. *Uåtvnga Jerffi* 1560, *Wuotunki* 1700. – Rinnakkaismuodot *Vuotto* ja *Vuotunki* kuuluvat yhteen. Nimet ovat todennäköisesti saamelaisperäisiä; Peräpohjolan ja Länsipohjan suomalaismurteisiin on lainautunut saamesta verbit *vuottaa* 'tavata otuksen jäljet' (vrt. pohjoissaamen *vuohhtit*) ja *vuottua* 'osua jäljille, näkyä'. Huomiota herättää kyllä se, että *Vuotto-* ja *Vuotunki-*nimet ovat yleensä vesistönimiä kuten esim. → *Vuottolahti* Vuolijokeella ja *Vuotunki* eli *Vuotunkijärvi* (*Wuotongijärf* 1738) ja *Ala-Vuotunki* Kuusamossa. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi peurat liikkuvat myös järவில்ä. – AR

Fellman, Isak 1910: 148; Itkonen, T. I. 1920: 56; Räisänen, Alpo 2003: 148; KA: TUOKKO; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vuodaguoika → *Outakoski*

Vuovde-Sällevärri → *Sallivaara*

Vänä → *Vanaja*

Vänä gård → *Vanaantaka*

Vårdberget → *Vartiovuori*

Värdö kunta Ahvenanmaalla. *Wærdhö* 1347, *Wardö* 1492, *Wordhöö* 1537. – Nimi on alkuaan saarenimi. Sen alkuosa palautuu muinaisruotsin sanaan *varper* 'vartio, merkkitulo', joka sisältyy moniin Etelä-Suomen paikannimiin ja jonka levikki ulottuu myös Ruotsiin. Jälkiosa on → *ö* 'saari'. – PS

Granlund, Åke 1982: 78–92; Huldén, Lars 2001: 74.

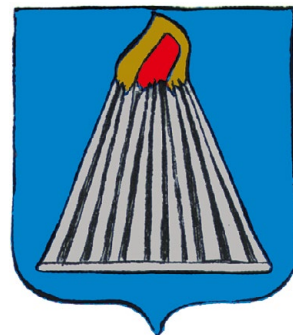
Värdö → *Vartiosaari*

Vätskär saari Pernajassa Itä-

Uudellamaalla. *Wodskär* 1540, *Wotzskär* 1554. – Nimelle ei ole kyetty antamaan varmaa selitystä. Ivar Westman on olettanut, että alkuosaan sisältyy muinaisruotsin sana *varp(er)* 'vartio, vartiointi, valvonta'. Jälkiosan → *skär* 'luoto, pieni saari' ei kuvaa saaren luonnetta, sillä se on suuri metsäinen saari, siis pikemminkin → *salö*. – SP

Huldén, Lars 2001: 336; Westman, Ivar 1935: 389; RKT s.v. Vätskär.

Väderskär saaristo Värdössä Ahvenanmaalla. *Väderskären* 1789. Väderskär on nykyään asumaton, mutta siellä asui joitakin vuosikymmeniä 1800-luvulla Simskälän kylästä muuttanut väkeä. Väderskär on Stormskärin esikuva Anni Blomqvistin romaaneissa Myrskyluodon Majasta (Maja på Stormskäret). – Samanlaisia nimiä on Brändössä, Kumlingessa ja Korsnäsissä. Alkuosalla *Väder-* on paikannimissä merkitys 'tuuli, myrsky'. Romaaneissa saaren nimi on muutettu sattuvammaksi nimeksi *Stormskäret*; mallina on ehkä ollut *Stormskär*, luoto kolme kilometriä lounaaseen Väderskäristä. Tämä nimi puolestaan näyttää olevan muunnos vanhemmasta nimestä *Stängskär* (*Stängskär* 1714). Paikannimissämme *Storm-*elementti perustuu yleensä henkilönnimeen, useim-

Värdön vaakunassa on kuvattu merkkitulo, joka on antanut nimensä saarelle ja kunnalle.

min tavalliseen sotilasnimeen *Storm*. Nimen lopussa on → *skär* 'kallioluoto ulkosaaristossa'. – PS

General Charta öfwer Åland, trol. 1714 (KA: MH 11); Vanhojen karttojen Suomi: kartta 54.

Vähäkylä kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Lillkyro. Wähänkylön Pitäjän* 1830. – Siitä tuli 1561 → *Isonkyrön* rukoushuonekunta ja 1593 kappeli nimellä *Alastaro* silloin, kun Isoakyröä kutsuttiin vielä *Ylistaroksi*. Vuonna 1607 muodostettiin itsenäinen Vähänkylön (*Lillkyro*) emäseurakunta. Nimen alkuosan *vähä* ilmaisee pitäjän toissijaisuutta suhteessa emäpitäjään Kyröön eli Isonkyröön, vaikka 1500-luvulla Vähäkylä oli koko suomenkielisen Etelä-Pohjanmaan hallinnollinen keskus. – SP

Turun Wiikko-Sanomatt 14.8.1830; www.vahakylä.fi/esihistoria.htm, 18.6.2005.

Vähätkyllät kyläkunta Kruunupyyn Teerijärvellä Pohjanmaalla, ruotsiksi *Småbönders. Småbönderne, Småbönderne by* 1887. – Nimi on alkuaan ruotsinkielinen. Ruotsalaisnimen alkupeleistä ääntöasua *smooböndrä* vastaisi yleiskielessä monikon määräinen muoto asukkaiden nimityksestä *småbönderna* (*små* 'vähä, pieni', *bönderna* 'talonpojat'), eli "pientilalliset". Nimitys sisältää tiedon, että tämän Teerijärven syrjäseudun maanviljelijöiden tilat ovat olleet pienempiä kuin pitäjän "suurtalonpoikien" tilat. Vähienkylien maat pistävät kapeana kiilana pitkäle Evijärven ja Vetelin väliin, ja siksi kylä sijaitsee Suomen ruotsalaiskielistä kauimpana rannikosta. Suomenkieliset naapurit käyttävät kylästä myös nimeä *Pönteri*, joka on mukaelma ruotsalaisnimen jälkiosasta. – PS

Folkwännen 4.5.1887.

Väinölänniemi niemi ja puisto Kuopiossa Pohjois-Savossa. Niemessä on tunnetut uimarannat ja urheilukentät. – Nimi on kansallisromantiikan tuotosta: kuopiolainen sanomalehti uutisoi 1862 "h:ra Dahlströmin huwintolasta, joka nykyään on saanut nimeksensä Väinölänniemi" (*Väinölä* = Väinämöisen koti); vielä edellisessä lehdessä paikasta puhuttiin Kuopion pataljoonan soittokunnan huvilana. Tästä juhlapaikasta nimi levisi nopeasti tarkoittamaan koko niemeä, joka ainakin 1500-luvulta asti oli tunnettu *Kuopionniemenä*. Välillä niemestä ja käytetty myös nimiä *Pappilanniemi* (pappilan sijainnin takia), *Kinnulanniemi* (sukunimeen *Kinnunen* perustuvan asumuksen nimen *Kinnula* mukaan) ja *Niemi*. – SP

Finland 9.7.1886; Juvella, Ossi 1992: 58; Morgonbladet 15.9.1882 ja 3.1.1883; Tapio 31.5.1862; digi.lib.helsinki.fi.

Väisälänmäki mäki ja kansallismaisema keskellä Onkivettä Lapinlahdella Pohjois-Savossa. *Väisälänmäki* 1737. – Monet taidemaalari Pekka Halosen ja muiden kultakauden mestarien työt ovat syntyneet Väisälänmäen kulttuurimaisemassa, kuten Eero Järnefeltin *Raatajat rahan alaiset*, joka tunnetaan myös nimellä *Kaskenpolttajat*. Mäen korkein kohta, Linnainmäki, kohoaa 220 metriä meren pinnan yläpuolella. Väisälänmäki mainitaan ensimmäisen kerran kylänä 1664. Silloin siellä asui pelkästään Väisäsiä, joiden sukunimen mukaan kylä ja mäki on nimetty. – SP

HisKi (Iisalmi); www.imagos.fi/vaisalan/index.shtml, 3.6.2005.

Välimaa sa *Jeagelveadji*, joskus myös *Gaskeana*, Museoviraston haltuun hankittu talo Tenon varrella Utsjoen pohjoisosassa Lapissa. – Suomenkielinen nimi on käänös saamelaisesta nimestä *Gaskeana*, joka on alun perin tarkoittanut kahden *Jeagelveadji*-nimisen joen välistä Tenonrannan kaistaletta; siinä *Gask-* on lyhentymä sanasta *gaska* 'väli' ja *eana* 'maa'. *Jeagelveadji* puolestaan on tullut talonnimeksi joen mukaan; → *Jeagelveadji*. – AA ja SA

Vällyhoilo rotkolaakso ja Päijänteen muinainen lasku-uoma Leivonmäellä Keski-Suomessa, vuodesta 2008 Joutsaa. Laakson luoteispuolella kohoaa jyrkkänä *Vällyvuori*. – Sanalla *hoi-*

lo on Päijät-Hämeen murteissa merkitys 'rotko, kuilu, sola'. Nimen alkuosalla *välly* tuskin on tekemistä turkisnahoista tehdyn peitteen kanssa. Sen sijaan on mahdollista, että taustalla on saamelaisperäinen, suomen *välly*-sanaa äänteellisesti muistuttava sana. Itäsaamassa on nimittäin sana *välli*, joka merkitsee 'haukkaa'; sama merkitys on *välli*-sanan vastineella koltan- ja kuolansaamassa. *Vällyhoilo* olisi siis "Haukkarotko" ja *Vällyvuori* "Haukkavuori". Noin 3 km:n päässä Toivakan puolella on *Haukkalampi, Haukkamäki, Haukkavuori* ja *Haukanmaa*. – MV

ILLWb s.v. välli; Itkonen, T.I. 1958: 716; SMS s.v. hoilo.

Vänninmäki kylä Sonkajärvellä Pohjois-Savossa. *Vännin Mäki Byj* 1620-luvulla; *Svennimäki* 1733. – Kylännimi perustuu sukunimeen *Vänninen* (*Råssi vänninen* 1620-luvulla, *Olof Swenninen* 1733). Kirkonkirjoissa niin suku- kuin kylännimi kirjoitettiin lähes yksinomaan *Sv*-alkuisina 1800-luvun lopulle saakka, mikä paljastaa, että sukunimi on muodostettu vasta uudella ajalla miehennimestä *Sven ~ Vänni*. – SP

Alanen, Timo 2004a: 82; HisKi (Iisalmi); Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000 s.v. Vänni.

Vänninsalo kylä Kangasalla Pirkanmaalla. *Venninsalo* 1540. – Roineen järven saarella (→ *salo*) sijaitsevan kylän kolmas talo on ollut nimeltään *Vänni*. Siihen sisältyy varhaisen isännän ristimänimi *Vänni*, kansanmuunnos ruotsalaisesta miehennimestä *Sven*, joka oli hyvin suosittu koko keskiajan ja 1500-luvulla. – SP

Thors, Carl-Eric 1959: 86–87; KA: Suvanto/ Kangasala s. 798–799.

Vänö kylä ja saari Dragsfjärdin Hiittisissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemijoen saaren kuntaa. *Vänö* 1540. – Kansanselityksen mukaan nimen alussa olisi ruotsin adjektiivinen *vän* 'kaunis, sokea' ja lopussa substantiivi *ö* 'saari'. Nimistöntutkijat eivät kuitenkaan ole hyväksyneet selitystä, koska suomenruotsalaisissa paikannimissä ei ole tällaista alkulementtiä; se ei liioin sovi kuvaamaan luonnoltaan karua saarta. Lars Huldén mainitsee aiemmin ehdotetun elementin *vena* 'naarasteeri', mutta selityksen asiallinen perustelu jää epäselväksi. Kurt Zilliacus on viitannut sanaan *vena* (ääntömuoto on *veeno*), joka on jonkinlaisen ruohon (mahdollisesti *Carex*, sara) murteellinen nimitys. – PS

Gardberg, John 1944: 20; Huldén, Lars 2001: 149; RKO: FSO (Zilliacus).

Värikallio pystysuora kallioseinä Somerjärven pohjoisrannalla Suomussalmella Kainuussa. – Seinämässä on kivikautinen kalliomaalaus, joka löydettiin 1977. Paikallinen väestö oli käyttänyt nimeä ilmeisesti vuosisatoja jo sitä ennen. Kallio on saanut nimensä maalauksesta, jossa on käytetty punaväriä. – AR

Huurte, Matti – Turpeinen, Oiva 1992: 37–39.

Värikallion värikkäitä kalliomaalauksia.

Värlax saari Vaasan saaristossa Mustasaarella Pohjanmaalla, aiemmin Koivulahtea. *Werelax holman* 1651, *Werelax holman* 1651, *Wärlax* 1727, *Wärlax* 1784, *Wärlax Öen* 1795. – Nimi on mukaelma alkuperäisestä suomenkielisestä nimestä **Väärälaksi*. Nimi on siis ensin tarkoittanut lahtea (*laksi* > *lahti*), joka on pistänyt saareen. Siitä saari on saanut nimen *Värlaxholmen* tai *Värlaxön* ”Väärälahdensaari”. Jossain vaiheessa saarestakin on alettu käyttää pelkkää lahden nimeä, joka kertoo, että lahti on ollut vääri eli käyrä, mutkallinen. Nimi lienee lainautunut ruotsinkielisille uudisasukkaille keskiajalla. – MB

Huldén, Lars 1959: 20–22; Huldén, Lars 2001: 380; Pitkänen, Ritva-Liisa 1985: 176; Nils Strömcrönan kartta ”Wasa Stadz Skiärgårdh” 1727; N.J. Wetterling karttakopio 1784.

Värminkoski Liminganjoen koski ja leirintäalue Limingalla Pohjois-Pohjanmaalla. – Koski sijaitsee jo keskiajalla asutun alueen yläpuolella. Nimeen sisältyvä *Värmi* lienee vanha henkilönnimi, kosken kohdalla joskus asuneen henkilön nimi. *Värmi*-nimiä on Sydän-Hämeessä Päijänteen länsipuolella, josta se on voinut tulla Liminkaankin. Se on alkuperältään nähtävästi skandinaavisperäinen henkilönnimi (vrt. *Vermund*). – JV

Vahtola, Jouko 1977: 95–96.

Värrö luonnonpuisto Sallan ja Savukosken rajalla Lapissa. – Luonnonpuisto sijaitsee kuntien pohjoisosassa suurilta osin Sallan puolella. Se on perustettu vuonna 1981. Jo sitä ennen, vuodesta 1967 lähtien, samalla seudulla on toiminut Helsingin yliopiston biologinen tutkimusasema. Nimi pohjautuu luultavasti saamelaiskielten ’vaaraa’ tarkoittavaan sanaan (vrt. koltansaamen *vää’rr* ’vaara, vuori’): alueella ovat *Värrötunturit* ja niiden eteläpuolelta alkaa *Värröjoki* (*WirreJock* 1640), joka Savukosken puolella Martin kylän kohdalla laskee Kemijokeen. Martilta länteen on *Värrön* kylä, joka on *Värröjärven* rannalla. – KA

Tresk, Olof 1928: 26; Vuotovesi, Pirjo 1987: 73.

Värtsilä entinen kunta Pohjois-Karjalassa. Erotettu Tohmajärvestä 1909 ja liitetty uudelleen Tohmajärveen 2005. Dr. *Vjartšela* 1500, *wärdzilä* by 1589, *Wärdzilä* by 1593. – Nimeen sisältyy luultavasti karjalainen henkilönnimi *Värtsi*. Sortavalan Pohjuusta (*Pähja kylä*) tunnetaan *Jermällka Wärtzä* 1638 ja ilmeisesti samaa miestä tarkoittava *Iermolcka Wertzieff* 1640 ja *Iermolka Wärtzi* 1647. – AR

AKH 2: 237; Ronimus, J.V. 1906: 48; NA: 1500- ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Värälä kylä Kymijoen rannalla Elimäen pitäjässä Kymenlaaksoissa. Kylä on syntynyt vuoden 1570 paikkeilla Anjalan takamaille, mutta sen nimi ilmaantuu maakirjoihin vasta vuonna 1648. *Wärälä* 1701. Vuonna 1790 kylässä solmittiin ns. Värälän rauha, joka lopetti kuningas Kustaa III:n Venäjää vastaan käymän Kustaan sodan eli Venäjän sodan. – Nimi saattaa olla yhdistettävissä sellaisiin sukunimiin kuin *Värrä*, *Väreinen*, *Värelä*, *Väirilä* jne. Elimäen Villupulan kylään on vuonna 1620 merkitty asukas *Markus Werre* tai *Markus Wärrre*. Ajatusta, että kylän nimi on yhteydessä tähän sukunimeen, vahvistaa tieto, että kylännimi on varhemmin äännetty *Värrälä*. → *Verla*. – LL

Eeva-Liisa Oksanen 1985: 38, 197; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirikka 2000 s.v. Värrä; KA:VA 6058a: 7v, 15; NA: Elimäen pitäjänkokoelma.

Västanfjärd kunta Varsinais-Suomessa. Vuoden 2009 alusta osa Kemiön saaren uutta kuntaa. Nimenä 30.12.1972 asti *Vestanfjärd*. *Vestanfierde* 1540, *Westanfierdh* 1550. Västanfjärd oli aiemmin Kemiön kappeliseurakunta, joka erotettiin vasta 1904 itsenäiseksi seurakunnaksi. – Kyseessä on alkuperäinen asutusnimi; sen alkuosa *västan* pohjautuu prepositioon, jonka merkitys on ’länsipuolella’. Nimi siis ilmaisee, että nimen saanut paikka on sijainnut merenselän (ruotsiksi → *fjärd*) länsipuolella. Tästä sisäselästä käytetään nykyään nimeä *Väs-*

tanfjärdsviken. Nimi kertoo, että se on annettu idästä päin. Merenselän itäpuolella sijaitsevan Lammalan kylän asukkaat ovat luultavasti antaneet nimen vastarannalle ilmaantuneelle uudelle asutukselle. – PS

Gardberg, John 1944: 20; Huldén, Lars 2001: 140.

Västerbotten → *Länsipohja*

Västaboland → *Länsi-Turunmaa*

Vätsäri saP *Vähc̄ir*, sal *Vääc̄cir*, laaja vesistöjen katkoma tunturisto Inarin itäosassa Lapissa, jatkuu Uutuanjoen ja Väzzejohkan välitse Norjan rajan poikki Jäämeren Korsfjordvuonoon asti; sen mukaan on nimetty myös Inarijärven itäpuolinen *Vätsäriin erämaa* ja alueella toimiva *Vätsäriin paliskunta*. *Vakier* 1744–45. – Suomenkielinen asu on mukaelma saamenkielisestä nimestä, joka voi puolestaan periytyä alueella aiemmin puhutusta koltansaamesta; tunturisto on Näätämön ja Paatsjoen vanhojen kolttakylien rajaseutua. Koltansaamestakaan ei nimen alkuperälle ja merkitykselle selitystä löydy. Kansanomaisesti nimi on joskus yhdistetty pohjoissaamen sanaan *veahc̄ir* ’vasara’, mutta ei ole mitään syytä olettaa, että tuttu sana vääntyisi paikannimessä tuntemattomaksi. Nimelle tunnetaan kuitenkin kaima Ruotsin Lapista, jossa *Vähtjer* on Jällivaaran luulajansaamenkielinen nimi. Tämä asu vastaa tarkasti Vätsäriin pohjois- ja inarinsaamelaisia nimiä. Nimenloppu *-ir* esiintyy useissa muissakin alkuperältään tuntemattomissa saamelaisissa vaaran- ja tunturinimissä (→ *Nuhppir*, → *Ruohtir*, → *Jeahkkäs*). Todennäköisesti kaikki tällaiset nimet ovat periyntyneet saamen kieleen alueen esi-saamelaisista muinaiskielistä. – AA ja SA

Aikio, Ante 2004: 21–22; Johnsen, O.A. 1923: liitekartta 4.

Väyrylä kylä Puolangalla Kainuussa. *Wäisälä och Wäyrylä* by 1625, 1635, *Wäirilä* 1654. – Kylännimi johtuu sukunimestä *Väyrynen*. Vuoden 1625 kymmenysluettelossa kylästä mainitaan neljä Väisästä ja kolme Väyrystä ja vuoden 1654 manttaaliluettelossa kaksi Väisästä ja kolme Väyrystä. Vuodesta 1654 alkaen kylän nimenä on pelkkä *Väyrylä*. – AR

KA:VA 5955, VA 9098, VA 9138.

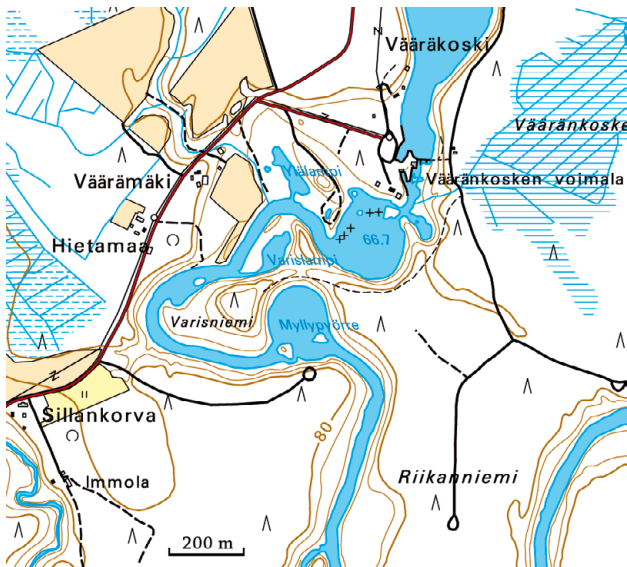
Vääksy taajama Asikkalassa Päijät-Hämeessä. *vexö* 1541, *Wäxu* 1541. – Päijänteen ja Vesijärven yhdistävä kanava tunnetaan nimellä *Vääksyn kanava*. Luultavana pidetään, että paikka on nimetty Kangasalan samannimisen paikan mukaan; molemmat vielä sijaitsevat Vesijärven rannalla. Kangasala Asikkalaan tulleet asukkaat olisivat nimenneet Vesijärvestä Päijänteeseen laskevan joen *Vääksyksi* tai esim. **Vääksynjoeksi* (*Wäxystrom* 1491). *Vääksy*-nimeä olisi ensin käytetty vain kapeahkosta kaistaleesta joen molemmin puolin, mutta nimi olisi laajentunut tarkoittamaan kanavaa ja myöhemmin koko kauppakeskusta. Kanava on rakennettu vuosina 1868–1871. – TA

BFH 1: 8; Blomstedt, Yrjö 1982: 401–402; Nissilä, Viljo 1962: 130; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Vääksy kartano ja kylä Kangasalla Pirkanmaalla, Vesijärven rannalla. *Wexö*, *Wexö* 1405, *Væxsö* 1427. – Kartanon ympärille on syntynyt samanniminen kylä. Viljo Nissilän ja Lars Huldénin mukaan nimi olisi siirrynnäisnimi Etelä-Ruotsin kaupungin nimestä *Växjö*, joka olisi kulkeutunut Hämeeseen keskiaikaisten kauppiaiden mukana. Kangasalan Vääksyn mukaan olisi puolestaan nimetty Asikkalan *Vääksy*; molemmat sijaitsevat Vesijärven rannalla. – TA

FMU 2: 43, 382; Huldén, Lars 2001: 449; Nissilä, Viljo 1959: 201; Nissilä, Viljo 1962: 130; Nissilä, Viljo 1980: 105.

Vääräkoski koski ja vuonna 1916 valmistunut voimala Jänisjoessa Tohmajärvellä Pohjois-Karjalassa. *Wäräkäs* 1688. – Kosken alajuoksulla on iso mutka. Myös Kiskonjoessa Polvijärvellä on *Vääräkoski*, jossa on mutka. *Vääräkoskia* on melko

■ Tohmajärven Vääränkosken alapuolella joki mutkittelee jyrkästi.

paljon, ja nimeämisperusteena on yleensä koskessa tai joessa sen lähellä oleva mutka. *Väärä*-sanana vanha merkitys on juuri 'mutka'. – AR.

KA:TUOKKO.

Väärän kanava kanava Heinävedellä Etelä-Savossa Heinäveden reitin varrella. –Kanava on rakennettu *Vääränkoskeen*. Kosken nimeen liittyvät myös läheisten paikkojen nimet *Vääränniemi* (*Wärän wirran Niemij* 1620-luvulla) ja *Vääränselkä*. Vääränkosken kohdalla vesireitti on kapea ja mutkikas, ja nimellä on kuvattu sen mutkaista eli ”vääää” muotoa. – SP

Alanen, Timo 2004a: 121; Kiviniemi, Eero 1977: 46–47.

Vörä → *Vöyri*

Vörä-Maxmo → *Vöyri-Maksamaa*

Vörästaden → *Vöyrinkaupunki*

Vöyri entinen kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Vöro*, vuodesta 2007 osa *Vöyri-Maksamaata*. *Wyörön* Kirkkoherra 1821, *Wöyriön* käräjät 1823, *Vöyri* 1846, *Wöyri* 1865; *Weru* (päiväämätön), *Wöro* 1478 (kop.), *waere* 1489, *Wöre* 1514, *Verw*, *Veru*, *Weru*, *Viru*, *wer*, *Werå* 1539, *Weröö* 1543, *Wörå* 1554, *Wörs fierdingh* 1557. – Pitäjännimi *Vörå-Vöyri* on ollut sekä historian- että nimistöntutkimuksen kohteena ainakin vuodesta 1734. On pohdittu, onko nimi alun perin suomalainen vai ruotsalainen ja mikä olisi ollut nimenantoperuste? Nimen ruotsinkielinen paikallinen ääntäminen on vanhastaan ollut

vöör tai *vööru*. Alkuosa *Vör-* esiintyy nimen liitynnäisissä, kuten nimityksessä *Wörs fierdingh* (neljänneskunta, 1557) ja nykyisissä paikannimissä *Vörsberget*, *Vörsträsket* ja *Vörsåkern*. Suomenkielisissä naapuripitäjissä ääntäminen on muistotietojen mukaan ollut *vööri*, mikä viittaa lainaan ruotsinkielisestä nimestä *Vör*. 1800-luvulla luodut *Vöyri* ja *Vyöri* johtunevat sen sijaan mallista, sillä muuten kielessä pitkä *ö* on muuttunut diftongiksi (vrt. *bödel* > *pyöveli*). *Vöyri*n pitäjä sijaitsee historiallisella kielirajalla. Sen kylännimet ja monet kantatalojen nimet ovat kiistämättä suomenkielisiä alkuperää. On arvioitu, että väestö ruotsalaistui 1500-luvun kuluessa. Siksi on ollut perusteltua lähteä siitä, että itse pitäjännimikin on suomalaista alkuperää. Viimeisin ja nimistöntutkijoiden hyväksymä tulkinta on Lars Huldénin esittämä. Hän pitää varmana, että alkuperäinen nimi on suomalainen ja yksiosainen, mahdollisesti johdettu sanasta *vieru*. Sen diftongi palautuu pitkään *e*:hen ja näkyy vanhasta kirjoitusasusta *Weru*. Mistään joennimestä (ruots. *å*) **Vieru* ei ole kyse, vaan jälkiosat *-ö* ja *-å* ovat kirjurien lisäämiä. Nimen asialliseksi taustaksi Huldén kuvittelee topografiaa: reuna, jyrkänne tai paikka, josta maa on *vierinyt* (tai *vyörynyt*; Saulo Kepsun kommentti 2007) esimerkiksi mainitun *Vörsåkernin* (ruots. *åker* 'pelto') läheisyydessä. Luontonimestä on kehittynyt asutusnimi, lopulta pitäjännimi. Huldén ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että yhdysnimien esim. *Vörsåkern* takana piilee muoto *Vierus-*. – MB

Ahlman, Ferdinand 1865: 977; Huldén, Lars 1957: 1–57; Huldén, Lars 1987: 155–156; Huldén, Lars 1997: 102–105; Huldén, Lars 2001: 388; REA 1890: 134; Suomenmaan kartta 1846; Turun Wiikko-Sanomien 1821, nr 18; 1823, nr 23.

Vöyri-Maksamaa kunta Pohjanmaalla, ruotsiksi *Vörå-Maxmo*. Muodostettu vuoden 2007 alussa yhdistämällä → *Maksamaan* ja → *Vöyri*n kunnat. – SP

Vöyrinkaupunki kaupunginosa Vaasassa Pohjanmaalla, ruotsiksi *Vöråstaden* ~ *Vöråstan*. *Vöråstaden* 1926. – Tämä asutusalue uudessa Vaasassa kasvoi 1800-luvun lopulla rautatien ylikäytävän pohjoispuolelle. Perimätiedon mukaan monet muuttajat tulivat → *Vöyri*ltä, ruots. *Vörå*, ja siksi uudisasutus sai – ensin leikkilisesti, myöhemmin virallisestikin – nimen *Vöråstaden*. Alue oli vielä 1900-luvun alussa pääosaltaan ruotsinkielistä, mutta suomalainen käännös *Vöyrinkaupunki* syntyi tiettävästi puhkielessä jo niihin aikoihin. Eräässä nimiluettelossa vuodelta 1926 ei kuitenkaan suomalaista vastinetta vielä mainita. – MB

Svenska ortnamn i Finland jämte en finsk-svensk uppslagslista 1926; SLS 1098.

Ykspihlaja kaupunginosa ja ulkosatama Kokkolassa Keski-Pohjanmaalla, lainattu ruotsiin muodossa *Yxpila. vid yxpila vägen* 1710, *Yxpila* 1851, *Ykspihlajalla* (adess.) 1870. – Ykspihlajan suojaisaa lahtea (*Yxpila Fierden* 1763) käytettiin 1700-luvulla talvisatamana, jonne luodattiin väylä viimeistään 1760-luvulla. Sinne johtava tie kunnostettiin 1823, mistä alkaen Ykspihlajaa käytettiin säännöllisesti satamana. Kauppiat rakensivat sinne huviloitaan, ja 1800-luvun lopulla nousi myös asuinrakennuksia. – Sataman nimi perustuu pienen saaren nimeen; tämä saari on maankohoamisen ja maantäytön vuoksi jo hävinnyt. Ilmeisesti saaren tuntomerkinä on ollut siellä kasvava pihlaja. Merikarvialla ja Porissa on *Ykspihlava*-nimiset pienet luodot ja Porissa *Ykspihlajainen*-niminen pikkusaari. Myös Alatornion saaristosta mainitaan 1861 *Ykspihlaja*-niminen saari. – SP

Finlands Allmänna Tidning 5.2.1861; Ilmarinen 18.6.1851, Uusi Suometar 21.7.1870; www.port.of.kokkola.fi/historia/v1763koko.html, 13.3.2006; www.port.of.kokkola.fi/historia/ykspihlaja.html#kartta1873, 9.1.2006.

Ylihärmä kunta Etelä-Pohjanmaalla. Vuoden 2009 alusta osa Kauhavan kaupunkia. *Öfver Härmä* 1798, *Yli-Härmä* 1829. – Lapuaan kuuluneen *Härmän* kappelin eteläisistä, ylempänä Lapuanjokivarressa sijaitsevista kylistä muodostettiin saar-nahuonekunta 1786. Sen nimeksi tuli *Keskikylä* sen kylän mukaan, johon kirkko rakennettiin. Pian aluetta alettiin kuitenkin kutsua *Yli-Härmäksi*. Nimi syntyi samaan aikaan ellei jo vähän aikaisemminkin kuin Härmän muuta osaa tarkoittava nimi *Ala-Härmä*. Kirjoitusasuiksi on myöhemmin vakiintunut *Ylihärmä* ja → *Alahärmä*. *Keskikylä* jäi pois pitäjännimikäytöstä 1800-luvun alkupuolella. *Ylihärmästä* tuli kappeli 1816 ja itsenäinen seurakunta 1859. – SBS

Kojonen, Eero 1993: 269–270; Perälä, Väinö 1938: 7, 10–11, 23, 39; Suomen karttakirja 1799: 82.

Yli-Ii kunta *Iijo*n varressa Pohjois-Pohjanmaalla, eronnut itsenäiseksi kunnaksi alempana jokisuulla olevasta *Iistä* 1924. → *Ii*. – AR

Finlandia 8: 192.

Ylike kylä Porvoossa Itä-Uudellamaalla. *Ylikesby* 1540, *Yliche*, *Ylikeby* 1544, *Yliche* 1545, *Ylickää*, *Ylickä* 1555. – *Ylike* on vanha suomalainen luontonimi, jonka alkuperäinen asu on ollut *Ylijoki*. Yliken naapurikylän *Noriken* nimi on samankaltainen, ja sen alkuperäisasu on ollut *Naar(a)joki* (*naara* 'koukkuinen väline, naara' myös 'ansa', lisäksi *naara(s)* 'naaras, emä', 'nainen', vrt. → *Emäsalo*). Nimissä *joki* on muuntunut asuun *-ike*,

kun ne ovat mukautuneet ruotsin kieleen. Porvoon seudulla on monia vanhoja ruotsinkielistyneitä suomalaisnimiä, kuten → *Emäsalo*, → *Peippola*, → *Ruskis*, → *Sondby*. Epätodennäköisemmän selityksen mukaan *Ylike* ja *Norike* olisivat varhaisten suomalaisten uudisasukkaiden mukanaan tuomia siirrynnäisnimiä (vrt. vierekkäisten kylien nimiin *Ylikäinen* Lemussa ja *Nuorikkala* Naantalissa). – TS

Hausen, Greta 1920: 74; Kepsu, Saulo 2005: 47; Mallat, Kaija 2007: 68–74; Pitkänen, Ritva Liisa 2004: 209; SSA s.v. naaras.

Ylikiiminki kunta Pohjois-Pohjanmaalla. Vuoden 2009 alusta osa Oulun kaupunkia. *Öfwer Kimmingi* 1635. Seutu kuului aiemmin Iin pitäjään ja kappeliin, vuodesta 1858 Kiimingin kirkkoherrakuntaan. Itsenäistyi omaksi seurakunnakseen 1909. – Alakiimingin (nyk. → *Kiiminki*) ja Ylikiimingin talot olivat aluksi yhtä kylää. Nimet perustuvat sijaintiin Kiiminkijoen varrella, Ylikiiminki on sen yläjuoksulla, Alakiiminki oli lähempänä merta. – SP

fi.wikipedia.org; www.ylikiiminki.fi.

Yli-Kirra talonpoikaimuseo Punkalaitumella Pirkanmaalla. – Museo, joka tunnetaan laajalti taiteilija Mauri Kunnaksen ikuistamana Koiramäen talona, käsittää tyypillisen umpipi-hatyyliin rakennetun 1800-luvun satakuntalaisen talonpoikaistalon monine rakennuksineen, kalusteineen ja tavaroineen. Yli-Kirran talon rakennukset ja niitä ympäröivät alueet tulivat Punkalaitumen kunnan omistukseen vuonna 1930. Punkalaitumen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen hallintaan museoalue siirtyi lopullisesti 1990-luvun puolivälissä. – Nimi *Yli-Kirra* on kyseisen talon vuodelta 1795 periytyvä nimi, joka selittyy siitä, että mainittuna vuonna ainakin jo 1400-luvulla olemassa ollut Talalan kylän Kirran talo jaettiin kahteen osaan, jotka nimettiin *Ala-Kirraksi* ja *Yli-Kirraksi*. *Kirra*-nimen taustalla taas on vanhan emäpitäjän Huittisten Mommolan kylän Kirran talo, jonka etäniityille Talalan Kirra on aikoinaan perustettu. Alun alkaen *Kirra*-nimen lähtökohtana lie-nee ollut ruotsin kielestä lainattu sana *kirra*, *kirri* 'kärtytysä, kärsimätön, äreä', joka on ensin annettu henkilöä, ilmeisesti talon isäntää luonnehtivaksi kölli- eli liikanimeksi ja joka siten Länsi-Suomessa verraten yleisen käytännön mukaisesti on siirtynyt talonnimeksi. – AH

Niemelä, Jari 1989: 586; Orre, Oili 1978: 95; Suvanto, Seppo 1987: 118, 119, 138.

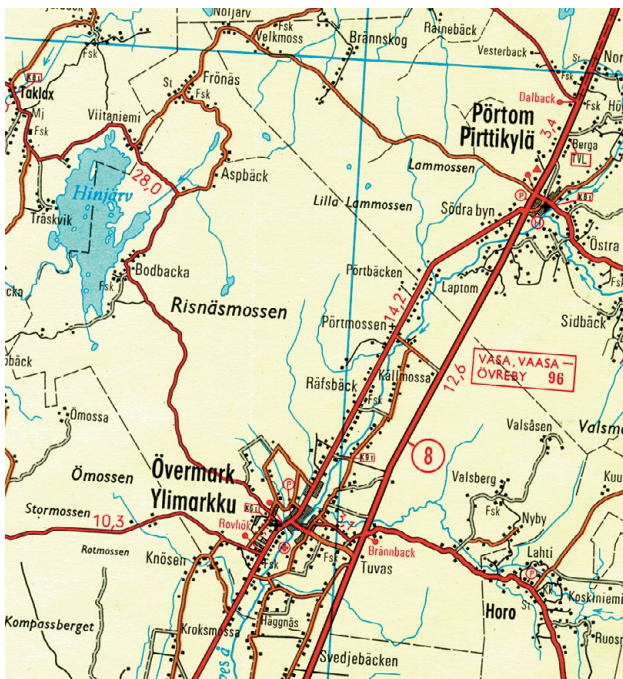
Yli-Laurosela talomuseo Ilmajoella Etelä-Pohjanmaalla. *Lauroselan* kantatila (Kirkonkylä n:o 7) on asuttu ainakin 1600-luvulta lähtien: *Laurosela* 1653, *Lauroisela* 1677. – Myö-

hemmin tila on jakaantunut kahtia, *Ala-* ja *Yli-Lauroselaksi*. Yli-Lauroselan kaksifooninkinen päärakennus on rakennettu 1848 Matti Mikonpoika Ilkan (myöhemmin *Laurosela*) ollessa isäntänä. Tällaisia taloja kohosi 1800-luvun alkupuolella mm. Ilmajolle, jota tervanpoltto ja soiden raivaamisen tuloksena syntynyt kytöviljely olivat vaurastuttaneet. – Kantatalon, *Lauroselan* nimeen sisältynee asukkaannimitys **Lauroinen*, jolla on alkuaan kutsuttu pohjalaiseen tapaan *Laurolan* talon isäntää. Laurola on puolestaan saanut nimensä varhaisen *Lauri-* ~ *Lauro-* nimisen isännän mukaan. Isäntien nimet tiedetään vuodesta 1546 alkaen. Kun varhaisten isäntien joukossa ei ole Lauria, nimen täytyy palautua keskiajalle. – SP

Liikka, Niilo 1986: talonhaltijaluettelo, s. 57; SAy; www.nba.fi/fi/yliaraurosela_historia, 16.6.2005.

Ylimarkku kylä Närpiössä, aiemmin (1891–1973) kunta Pohjanmaalla. Ruotsiksi *Övermark*. *Öfuermarck* 1546, *Öffwermarch* 1553. – Alkuperäisessä ruotsinkielisessä nimessä jälkiosaan → *mark* 'takamaa, ulkopalsta' on liittynyt alkuosa *Över-*, joka ilmaisee, että kylä sijaitsee ylempänä Närpiönjoen varrella kuin *Yttermark*. Suomenkielinen nimi *Ylimarkku* on alkuosaltaan käännöä, jälkiosaltaan äänneumukaelma. Se esiintyi ensi kerran sanomalehdessä 19.8.1886. – LM

Historiallinen sanomalehtikirjasto 1770–1890; Huldén, Lars 2001: 373.

Ylimarkkun kunta liitettiin 1973 Närpiöön; tiekarttaote on vuodelta 1966.

Ylistaro kunta Etelä-Pohjanmaalla. Vuoden 2009 alusta osa Seinäjoen kaupunkia. *Yhlistaro Cappell* 1710. – Etelä-Pohjanmaan Kyrönjokivarren *Ylistaron* seurakunta perustettiin tieltävästi 1300-luvulla. Seurakunnan keskuksena oli nykyinen Isonkyrön kirkko, jonka tienoon asutusta lienee kutsuttu *Ylistaroksi* jo ennen seurakuntaa. Kun Ylistaron seurakunnan itäosasta muodostettiin kappeliseurakunta 1658, sen nimeksi tuli *Ylistaro*. Emäseurakunnasta alettiin käyttää virallisissa yhteyksissä nimeä → *Isokyrö*, joka lienee ollut epävirallisena rinnakkaisnimenä käytössä aiemminkin. Ylistaron kappelista tuli itsenäisen seurakunta 1859, ja nykyinen Ylistaron kunnan alue vastaa sen aluetta. – Sana *taro*, joka on jäänyt murteissakin käytöstä, on merkinnyt 'asuttua, viljeltyä seutua'. Nimi *Ylistaro* on annettu asutukselle, joka on joen varressa ylempänä kuin paikka, johon sitä verrataan. Myös → *Koski Tl:n* ja → *Somerniemien* pitäjällä on ollut nimenä *Ylistaro*. *Ylis-*

taro on myös pitäjänosa Loimaalla ja kylä Kokemäellä ja Sauvossa. Etelä-Pohjanmaan *Ylistaron* vertailuparina oli *Alastaro* (kylännimi *Alastarä* 1571), joka tarkoitti alempana jokivarressa olevaa nykyistä Vähääkyröä. – SBS

Karsten, T. E. 1906: 86; Ojansuu, Heikki 1920: 215; SHL 6: 59; HisKi; KA MHA E 29 3/1.

Ylistenjärvi järvi Liekoveden eteläpuolella Vammalassa (aiemmin Tyrväättä) Pirkanmaalla, osittain Äetsän (aiemmin Kiikkaa) puolella. *Yliston-Järvi* 1785, *Ylistenjärvi* 1799. – Ylistenjärvi, joka sijaitsee Houhajärvestä lounaaseen ja jonka vedenpinnan korkeus on suunnilleen sama kuin Houhajärven, laskee Keskitenjärven ja Tapialanjärven kautta Pesurinojaa myöten Liekoveeteen. Nimi *Ylistenjärvi* ja sen varhemmin käytössä olleet rinnakkaisnimet *Ylistonjärvi* ja *Ylijärvi* näyttävät olevan → *Houhajärvi*-nimen omaperäisiä suomenkielisiä vastineita. Myös nimeämisen peruste on sama: *Ylistenjärvi* on "Yläjärvi" tai oikeastaan "Ylinjärvi" suhteessa laskujärveensä → *Liekoveeteen* "Alajärveen". – AH

Alanen, Timo - Kepsu, Saulo 1989: 275; Hakanen, Aimo 2007; Pipping, Hugo 1918: 27–30.

Yli-Suolijärvi järvi Posiolla Lapissa. Lähellä on myös *Ala-Suolijärvi*. – Järvet ovat monisaarisia, ja nimi johtuu todennäköisimmin saarta merkitsevistä pohjoissaamen *suolu-* tai inarinsaamen *suálui-* sanasta. Toisaalta järvet ovat hyvin sokkeloisia ja mutkikkaita, joten voi ajatella, että niitä on verrattu suolistoja ja että nimeen sisältyy suomen sana *suoli*, kuten on asi-anlaita moninaisissa Hämeessä esiintyvissä vedenkokoumien nimissä. – JV

Vahtola, Jouko 1980: 246.

Ylitornio kunta Lapissa Tornionjoen varrella, ruotsiksi *Övertorneå*. *Öfw. Torneå* 1725; *Yli-Tornion Emäkirkon Seurakunnassa* 1837. – Mainitaan 1482 Tornion *Särkilahti*-nimisenä kappelina; kappelin kirkko sijaitsi Tornionjoen länsipuolella eli nykyisen Ruotsin alueella. Vuonna 1606 → *Tornion* seurakunta jaettiin kahtia *Alatornioksi* ja *Ylitornioksi*, sillä Ylitornio sijaitsi Tornionjokivarressa ylempänä kuin → *Alatornio*. *Ala-* ja *Ylitornion* pitäjät sijaitsivat molemmin puolin jokea ja kuuluivat Ruotsiin; vasta Haminan rauhassa 1809 joen itäranta liitettiin Suomeen ja syntyi suomalainen Ylitornio. Sitä kutsuttiin aiemmin myös → *Alkkulaksi*, koska kirkko rakennettiin Alkkulan kylään 1819. Vielä 1897 suositeltiin Ylitornion kunnan nimeksi *Alkkulaa*, joka "on puheessa tavalisempi", eikä siten olisi sekoittunut Ruotsin puolen Ylitornioon. 1800-luvulla sanomalehdissä esiintyi molempia nimiä: "Alkkula kyrkan" 1856, "Kolari ministerium i Alkkula" 1870, "kyrkoherde i Alkkula" 1872; *Ylitornio* seurakunnan nimenä 1856 ja 1882, pitäjän nimenä 1864 ja 1875. – SP

Aamulehti 1.3.1882; Hufvudstadsbladet 7.4.1870; Kuopio Tidning 20.9.1856; Neovius, Ad. 1898: 168; Oulun Wiikko-Sanomatt 29.4.1837 ja 26.4.1856; Päivätär 5.11.1864; Slunga, Nils 1993: 281; Suomalainen Wirallinen Lehti 19.8.1875; Vahtola, Jouko 1991 c: 323–324; Wallin, Väinö 1897: 14; Vikingen 23.3.1872; HisKi (Alatornio).

Ylivieska kaupunki Kalajoen varressa Pohjois-Pohjanmaalla. Kalajoen kappeliksi 1643, itsenäistyi 1861; vuodesta 1965 kauppalaksi ja 1971 kaupunki. *offer weska* 1548, *offer veska* 1554, *Yleuieska* 1562, *Offer wieska* 1569. – Ylempänä jokivarressa kuin → *Alavieska*. – AR

NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Yli-Vojakkala kylä Torniossa Lapissa, aiemmin Alatorniota. Syntyi 1600-luvun alussa, kun → *Vojakkala* jaettiin → *Ala-Vojakkalaksi* ja *Yli-Vojakkalaksi*. – MV

Ylläs tunturi Kolarissa Lapissa. Tunturin kaakkoispuolella on *Ylläsjärvi*, josta saa alkunsa *Ylläsjoki*. – Nimi on ilmeisesti saamelaisperäinen; se on luultavasti yhteydessä 'korkea' tarkoittavaan adjektiiviin, jonka nykysaamelaisia muotoja ovat saP *alla*, sal *ollä*, saKo *öll*. Sana tarjoaa luontevan selityksen

Ylläksen nimelle, sillä kyseessä on alueen korkein tunturinhuippu. Suomeen lainatuissa nimissä tämä saamen sana tosin tavallisesti edustuu *El-* tai *Il-*alkuisessa muodossa (→ *Elijärvi*, → *Elimäki*, → *Ellivuori*, → *Elämänmäki*, → *Ilajanjärvi*, → *Ilo-mantsi*, → *Ilosjoki*). Ylläksen nimen *y*-vokaali voi selittyä siitä, että saamen sana on lainattaessa tajuttu suomen *ylä*-vartalon kielihistoriallisesti vastineeksi, tai sitten nimi on kansanetymologisesti sekoitettuun siihen. Nimen loppuosan *-lläs* äänneasuun on saattanut vaikuttaa pohjoisempana Kittilässä sijaitsevan tunturin nimi *Pallas* eli → *Pallastunturi*. – AA

Ylämaa kunta Etelä-Karjalassa. – Ylämaa kuului Säkkijärven pitäjään vuoteen 1930 asti ja sai nimensä jo Säkkijärven osana. Säkkijärven pitäjässä oli Suomenlahden rannikolla oleva alava *Rantapuoli* ja sen vastakohtana pitäjän mäkisempi luoteisosa *Ylämaa*. Ylämaan nimi koettiin aluksi pilkkanimeksi, mutta kunnan itsenäistytessä se kuitenkin otettiin sen viralliseksi nimeksi. – LL

Puntanen, Pia 1999: 7; Suomenmaa 7: 484.

Ylämylly kylä ja entinen varuskunta Liperissä Pohjois-Karjalassa. – Kylän läpi virtaavassa *Myllypurossa* on ollut kaksi myllyä: *Ylämylly* ja sen alapuolella *Alamyly*. Kylässä on myös samannimiset 1800-luvulla perustetut talot. – AR

Yläne kunta Varsinais-Suomessa. *Yläne sokn* 1392, 1433, *Ylela sokn* 1435, *Ylela kirkko* 1449, *Yllyle gordh* ja *Öllölä gård* 1523. – Mainitaan pitäjänä jo 1392. Yläne oli varhaiskeskiajalla Satakuntaa, mutta ennen vuotta 1432 koko kartanon alue siirtyi Varsinais-Suomeen ja Maskun kihlakuntaan. Itsenäistyi omaksi seurakunnaksi 1875. Pitäjä on muodostunut Yläneenkartanon (nykyisin *Vanhakartano*) ympärille. Kartanon sanotaan jo vuonna 1381 olevan ”vanhaa rälsää”. – Vanhaan Yläneen nimi näyttää olleen **Ylälä*. Se voisi liittyä Pöytyän soilta virtaavan ja Yläneen puolella Pyhäjärveen laskevan joen nimeen, jonka nimenä olisi voinut aiemmin olla **Yläjoki* tai **Ylänejoki*. Kun alueen ja kartanon nimi on muuttunut muotoon *Yläne*, on jokea sen mukaan alettu nimittää *Yläneenjoeksi*. – SP

Anthoni, Eric 1970: 148, 158, 159; FMU I: 385 ja 8: 105; Ylönen, Aulikki 1969: 142–147; DF: 904, 1010, 2817.

Ylästö kaupunginosan nimi Vantaalla, entisessä Helsingin maalaiskunnassa Uudellamaalla, ruotsiksi → *Övitsböle*. *Öuetzbölle* 1540, *Övesböleby* 1543, *Öuetzböll* 1544. – Nimi on annettu muinaisruotsin miehennimen *Övedh*, *Övidh* mukaan, jälkiosana → *böle*. *Llarens Öuidson* -niminen lautamies tavataan Helsingin maalaiskunnan Tolkbyn kylästä 1417. Lautamiehen isä *Övid* oli oletettavasti *Övitsbölen* ensimmäinen isäntä. Suomenkielinen nimi *Ylästö* on ruotsinkielisen nimen pohjalta muodostettu harkinnaisnimi, joka vahvistettiin 1957. *Övitsböle*-niminen kylä on myös Myrskylässä, suomeksi kuitenkin → *Hyövinkylä*. – KS

Huldén, Lars 2001: 302; Kepsu, Saulo 2005: 192, 193; Lehti, Ulpu: Vantaan Sanomat 3.8.2005.

Ylöjärvi kaupunki Pirkanmaalla. *Yliærffui* 1466 (kylä). – Pirkkalaan kuuluneesta Keijärven ja Ylöjärven kylien seudusta 1779 muodostettu rukoushuonekunta oli aluksi nimeltään *Peräkunta*. Kirkon sijaintikylän mukaan sitä alettiin kutsua myös *Ylöjärveksi* (*Yläjärvi* 1798, *Ylöjärvi* 1799), joka vakiintui käyttöön. Ylöjärvestä tuli kappeliseurakunta 1839 ja itsenäinen seurakunta 1899. Kaupungiksi Ylöjärvi tuli 2004. – Nimeä on käytetty muodoissa *Yläjärvi* ja *Ylöjärvi*, varhaisten asiakirjateitojen mukaan myös *Ylijärvi*. 1800-luvulla sanottiin tavallisesti *Yläjärvi*, mutta virallisemmässä käytössä nimi oli yleensä muodossa *Ylöjärvi*. 1900-luvulla *Ylöjärvi* yleistyi kansanomaiseenkin käyttöön. – *Ylöjärvi* ei ole minkään järven nimi. Kirkon ja keskustan luona oleva järvi on → *Keijärvi*.

Koska *Keijärvi* on tullut järvennimestä myös tienoon vanhimman kylän nimeksi, järvellä ei ole enenkään ollut nimeä *Ylöjärvi*. Ylöjärven kylä syntyi Keijärven tytärkyläksi järven vastarannalle, ja nimi on annettu emäkylän näkökulmasta järventakaiselle alueelle. – SBS

FMU 4: 255; Kepsu, Saulo 1995: 100; Suvanto, Seppo 1987: 314; HisKi: Suomen karttakirja 1799: 39, 58–59.

Yppäri vanha merenrantakylä Pohjanmaan eli *Yppärijoen* suulla Pyhäjoella Pohjois-Pohjanmaalla. *yppe* 1544, 1648, *yppe by* 1551, *yppere* 1553, *yppare* 1565, *ypperi* 1568. – Nimen alkuperälle ei ole varmaa selitystä, mutta ehkä se kuuluu niiden luukuisten *Ypä*-, *Yppä*-, *Ypy*-, *Yppy*-alkuisten ’kumpareta, mäennyppylää’ tarkoittavien nimien joukkoon, joita on erityisesti Pohjois-Savossa ja Kainuussa mutta laajemminkin: *Ypykkä* (yleisin), *Yppylä*, *Yppylä*, *Ypyrä*, *Ypyri*, *Ypyli*, *Ypy(v)*ä (erityisesti Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla), *Yppäle*. *Yppäri*-nimiä on Pyhäjoen *Yppäri*n lisäksi vain Ylivieskan Viitajärven soistunut lahti *Yppäriinlahti*. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 157; NA: 1500-luvun poimintakokoelmat.

Ypykänvaara vaara ja sen rinteillä oleva taloryhmä Suomussalmella Kainuussa; yksi taloista on nimeltään *Ypykkä* (*Ypykkä* 1854). – Naapurikunnassa Kuhmossa on *Ypykkävaara*, vaara ja sillä oleva taloryhmä, jossa on myös yksi *Ypykkä*-niminen talo. Suomussalmenkin vaaran nimi on ollut alkuaan ilmeisesti **Ypykkävaara*, koska lähellä on edelleen *Ypykkälampi* ja *Ypykkäsuu*. *Ypykkä*-nimiä on noin 40 Savonlinnan ja Kuusamon välisellä alueella. Ne tarkoittavat maankohoumia: mäkiä, vaaroja ja kalliosaaria. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 157; HisKi.

Ypyä

1. kyläkunta Kannuksessa Keski-Pohjanmaalla. *Ypyä Bäcke* 1695. – Nimi liittyy luontonimiin *Ypyänmäki* ja *Ypyänjärvi* (Toholammin puolella) ja *Ypyänoja*.
2. kyläkunta *Ypyänjärven* rannalla Nivalassa Pohjois-Pohjanmaalla.

Ypyä-nimet tarkoittavat mäkiä ja muita maankohoumia (esim. *Ypyänvaara* Sotkamossa Kainuussa) kuten lukuisat → *Ypykkä*-nimetkin. – AR

Räisänen, Alpo 2003: 157; KA: TUOKKO.

Ypjäjä kunta Kanta-Hämeessä. Mainitaan jo 1500-luvulla loimaalaisen kylän nimenä. *yppesby* 1559, *Ypjäjä* (kylä) 1702. Pitäjässä on myös nykyään kylä nimeltä *Ypjäjänkylä* ja *Ypjäjä*-niminen rautatieliikennepaikka. Ypjäjä oli Loimaan kylä 1800-luvulle asti, mutta vuonna 1871 se liitettiin Tammelan Perttulan kappeliin. Vuonna 1892 koko kappeliseurakunnan vanha nimi *Perttula* vaihdettiin nimeksi *Ypjäjä*, ja samalla kappeliseurakunnasta tuli itsenäinen kirkkoherrakunta. – Suomen murteissa, esim. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa, tunnetaan mäkeä merkitsevää maastosana, jolla on seuraavanlaisia asuja: *yppylä*, *ypykkä*, *ypäkkö*, *ypäle*, *ypyvä*, *ypäs* ja *ypyä*. Mahdollisesti tämä maastotermi on pitäjännimen *Ypjäjä* taustalla, mutta varmaa se ei ole. – LL

Hirsjärvi, Tarmo 1926: 4, 5, 190; Huhutanen, Taina 1978: 17, 24, 55; Kiviniemi, Eero 1990: 69;

Suomenmaa 7 (1978): 493; HisKi; NA: 1500-luvun poimintakokoelma.

Ytterö → *Yyteri*

Yttilä

1. kylä Kokemäellä Satakunnassa, aiempaa Kauvatsaa. *Yttilä* 1588. – Yttilän yhden talon isäntänä mainitaan 1546 *Hendrich Ytti* ja tuomiolla 1551 *Irien Ijttilä*.
2. kylä Köyliössä Satakunnassa. *Yttilä* 1703. Ralf Saxén (1905) on yhdistänyt nimet skandinaaviseen miehennimeen *Ytti*, joka olisi lainautunut käyttöön Suomessakin ja kiinnittynyt isännän nimestä talonnimeen ja siitä kylän-

nimeen. Seppo Suvanto (1987) on selittänyt nimiä muinais-suomalaisesta miehennimestä *Yletty*. Tuekseen hän esittää Tyrvään Kulmuntilan talonnimien *Yletty* (mainittu ainakin jo 1469), jonka nimi on Kallialan kirkontileissä lyhentynyt joskus muotoihin *Yty*, *Yti* ja *Yttj*. – SP

Roos, John E. 1964: 86; Saxén, Ralf 1905: 26, 171; Suvanto, Seppo 1987: 105, 218; Hiski (Köyliö); KA:VA 2392: 6v.

Yxpila → *Ykspihlaja*

Yyteri kaupunginosa, kylä, kartano, virkistys- ja palvelualue Porissa Satakunnassa Kokemäenjoen suulla, ruotsiksi *Ytterö*. *Yterby* 1542, *Yteröen* 1623, *Yteröö* 1650-l., *Ytterö* 1555, 1791, 1809. Yyterissä on kuusi kilometriä pitkä hiekkaranta *Yyterinsannat*, jonka muodostavat dyynit eli *santapankit* (*pankki* 'penger, kohoama, töyry, valli'). Korkein kohta on *Keisarinpankki*, 2,5 km:n pituinen yhtenäinen dyyni. Yyterin seutu on vanhastaan ollut kokemäkeläisten ja myöhemmin ulvilalaisten vaikutusalue, 1500-luvun jälkipuoliskolta Porin kuninkaankartanon, mutta vielä 1600-luvulla kokemäkeläisetkin harjoittivat siellä merikalastusta. 1500-luvun puolivälissä Yyterin neljästä tilasta kaksi saatiin rälsiksi, ja vuodesta 1605 alkaen Yyteristä tuli kaikki kylän talot käsiteltävä ratsutila, *Yyterin kartano*. – Nimi *Yyteri* on paikallisten ruotsalaismurteiden ääntämyksen mukainen asu ruotsinkielisestä nimestä *Ytterö*, 'ulompi saari'. Sen parina on Yyteristä sisämaahan päin sijaitsevan Kokemäensaaren eli Kyläsaaren ruotsinkielinen nimi *Inderö* (*Indröö* 1540), 'sisempi saari'. Nimet ovat peräisin ajalta, jolloin kylät olivat vielä erillisiä saaria, todennäköisesti 1400-luvulta; saarina alueet olivat vielä 1600-luvullakin, kun Yyterin kylä alkoi kartanona voimistua. Ruotsinkielisellä nimellä *Ytterö* ei tiedetä olleen suomenkielisessä käytössä muuta vastinetta kuin mukaelmanimi *Yyteri*. Nimi *Inderö* sen sijaan ei koskaan mukautunut suomenkieliseen käyttöön, vaan kylän nimeksi vakiintui

Kyläsaari (kylän maarekisterinimenä Kokemäensaari). – RM Häyrynen, Maunu 2006: 9, 11; Jokipii, Mauno 1974: 253; Lehtinen, Erkki 1967: 4, 12, 16, 22, 53, 95; SSA s.v. pankki; Suvanto, Seppo 1973: 187; NA: Porin paikannimikokoelma.

Yövesi järvi ja kylä Ristiinassa Etelä-Savossa. Järvi – tai vesistö – on osa Saimaata ja ulottuu Ristiinan kirkolta kunnan kaakkoiskulmaan. Ristiinassa on myös *Yövesi*-niminen kylä, jonka vanhin asutus sijaitsi Yöveden rannalla. *Yö wesi watn* 1768 (järvi). – Monet *Yö*-alkuiset vesistönimet, varsinkin pienten paikkojen nimet, liittyvät yökalastukseen tai yöpymiseen. Laaja vesistöalue ei liene kuitenkaan erottunut sellaisella perusteella esimerkiksi Louhivedestä tai muista vastaavista alueista. On huomionarvoista, että saamassa esiintyy muutamien suurehkojen järvien nimenä *Idjajärvri* "Yöjärvi" (→ *Iijärvi*). Tästä saamelaisesta nimityypistä lienevät lainaa myös monet *Ii*-alkuiset vesistönimet Suomessa (→ *Iijoki*, → *Iisalmi*). Saamelaisten *Idja*-vesistönimien asiatausta on tuntematon, mutta näin epätavallisen nimityypin esiintyminen suomessa ja saamassa toisistaan riippumatta tuntuu epätodennäköiseltä. Siksi *Yövesi* voi olla alkuaan käänöslainaa saamelaisesta nimestä. Selitys sopii myös Rantasalmen järvennimeen *Yövesi*. – AA ja SBS

Nissilä, Viljo 1975: 67; KA 8652: 920.

Yövilä kylä Siuntiossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Övitsby*. Ruotsinkielinen nimi muodoissa *Äffvisböle* 1441, *Öffuesby* 1529, *Öffvisby* 1532, *Öuesby* 1541 ja suomenkielisenä *Öwilan kölä* 1556. – Nimen alkuosa sisältää muinaisruotsin miehennimen *Övidher*, jälkiosana on kylää tarkoittava *by*. Ruotsinkielinen nimi äännetään murteessa *Yövitsbhy*, josta on mukailtu suomenkielinen nimi *Yövilä* jo 1500-luvulla. *Övitsby* on Saulo Kepsun mukaan ruotsalaisten perustama kylä, mutta viljelysnimien viitteiden mukaan suomalaistunut jo varhain. Vrt. myös → *Evitskog* Kirkkonummella. – KS

Huldén, Lars 2001: 260; Kepsu, Saulo 2005: 39.

Å sana *å* 'joki' on parinsadan joen ja puron nimen jälkiosa. Luonnontieteistä johtuen useimmat nimet ovat Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Yleisiä ovat *Ån* ja *Lillån* ja *Storån*. Joennimien alkuosa sisältää kuitenkin useammin paikannimen, joka tarkoittaa joen varrella olevaa asutusta: *Paloån* Kokkolassa, *Estbyån* Kirkkonummella ja *Åbo ån* Turussa, saaristolaisten nimitys Aurajoelle. Myös muita kuin kokoa ilmaisevia yhdysnimiä esiintyy: *Svartån* ("Mustajoki", suom. *Karjaanjoki*, *Mustionjoki*) Karjaalla ja Pohjassa, *Molnån* "Myllyjoki" Kristiinankaupungin Tiukassa, *Långån* "Pitkäjoki" Karjaalla ja Maalahdessa ja *Trångån* "Kaitajoki" Pietarsaareissa. Henkilöön viittaavat alkuosat ovat epätavallisia, lukuun ottamatta oma-laatuista sarjaa vanhoja joennimiä Uudenmaan rannikolla, jossa muun muassa perinteisten pitäjännimien *Ingå* (→ *Inkoo*) *Sjundeå* (→ *Siuntio*) ja *Sibbo* (→ *Sipoo*) oletetaan perustuvan alkuperäisiin joennimiin. Näiden nimien alkuosa sisältää sen henkilön nimen, joka oli varhaiskeskiajalla jokien suualueille asettuneiden ruotsalaisryhmien johtajana. Huomionarvoista on, että keskeiset *-å*-aineksen sisältävät asutusnimet eivät ole niin tavallisia kuin vastaavat suomenkieliset *-joki*-nimet. Sananloppuinen *-å*, joka on esim. nimissä *Monå* (→ *Monäs*) → *Vörå* ja *Torneå* (→ *Tornio*), ei perustu veden nimitykseen. Myöskään tyyppiä *Nordanå* olevat asutusnimet eivät ole alkuperäisiä joennimiä. – PS

FSO-lex s.v. å; Huldén, Lars 2001: 41, 233; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 176–179.

Åbacke kylä Lapväärtissä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla, suomeksi → *Peninkylä*. – Nimen alkuelementti on ruotsin *å* 'joki', joka tarkoittaa kylän läpi virtaavaa Peninluomaa (ruotsiksi *Penikån*). Jälkiosa on loppuheittoinen muoto substantiivista *backe* 'mäki'. – PS

Karsten, T. E. 1923: 17–18; Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka s.v. Peni.

Åbo → *Turun* ruotsinkielinen nimi. *Aboa* 1259 (kop.), *Abo* 1291, 1340. – Nimen alussa on ruotsin substantiivi *å* (muinaisruotsin *aa*) 'joki', joka tarkoittaa Aurajokea. Jälkiosa on etymologisesti johdos verbistä, jota vastaa nykyruotsissa *bo* 'asua'. Substantiivin *bo* on ajateltu voineen muinaisruotsissa merkitä 'asumusta' tai 'taloa, maatilaa'. Tämän selityksen mukaan *Åbo* vastaisi *bo*-elementin sisältäviä Ruotsin paikannimiä; ne ovat tarkoittaneet suurtiloja, jotka ovat olleet hallinnollisia keskuksia jo esihistoriallisena aikana. Carl-Eric Thors (1972) tulkitsee *Åbo*-nimen jälkiosan yleensäkin suuren talon nimitykseksi. Lars Huldén lähtee vaihtoehtoisessa selityksessään *bo*-substantiivin merkityksestä 'asumus'. Hän täsmentää tul-

kinnan seuraavasti: "jokiasumus" on saattanut olla alkuaan dominikaanimunkkien käyttämä nimitys luostarista, joka 1249 perustettiin nykyisen Kaskenmäen joenpuoleiseen rinteeseen. Myös muinaisruotsin substantiivi *boe* 'asukas, uudisasukas' on mainittu kaupungin nimestä keskusteltaessa. On ajateltu, että sana on nimen jälkiosana ollut monikon genetiivimuodossa, muinaisruotsin *boa(r)*, ja että nimeen ei olisi kuulunut asutusta merkitsevää perusosaa; nimi olisi siis tulkittavissa 'joen varrella asuvien (asuinpaikaksi tai kyläksi)'. Kaupungin historiaa käsittelevässä kirjallisuudessa on myös mainittu substantiivi *bod* 'aitta'. Tämän tulkinnan mukaan nimi *Åbo* olisi alkuaan tarkoittanut Aurajoen rannan aluetta, jossa on ollut ranta-aittoja. Tulkinta on torjuttu sillä perusteella, ettei nimen vanhoissa kirjoitusmuodoissa ole minkäänlaista merkkiä sanasta *bod*. Vanhimman kaupunkinimen ruotsinkieliselle nimelle ei voida esittää tarkkaa ja varmaa tulkintaa. Voi vain todeta, että nimi *Åbo* on varhainen ruotsinkielinen nimi, joka on annettu Aurajoen alajuoksulla sijainneelle asutukselle. – PS

Huldén, Lars 2001: 174–177; Pamp, Bengt 1988: 74; Svenskt ortnamnslexikon s.v. bo; Söderwall K. F. 1884–1973 s.v. bo, boe; Thors, Carl-Eric 1949: 26; Thors, Carl-Eric 1972: 7.

Åboland → *Turunmaa*

Åggelby → *Oulunkylä*

Åivo → *Oivu*

Åland → *Ahvenanmaa*

Ålands hav merialue Ahvenanmaan ja Ruotsin Uplannin välissä, suomeksi → *Ahvenanmeri*. *Alandz* *haff* n. 1340, *Ålandz* *haff* 1563. – Varhaisin maininta merestä on vuoden 1250 tienoilla laaditussa tanskalaisessa väyläselostuksessa (→ *Aspö*), jossa selvitetään purjehdusväylän kulku Arnholmista (nyk. *Arholma* Ruotsissa Roslagenin saaristossa Norrtäljen edustalla) Ahvenanmeren yli ("trans mare Åland") Lemböteen ("usque Lynæbøtæ"), joka sijaitsee nykyisen Maarianhaminan itäpuolella. Nimeen sisältyy maakunnanimi *Åland* (→ *Ahvenanmaa*); nimi on annettu lännestä päin. Jos merialue olisi nimetty idästä päin, olisi nimeksi voinut tulla esim. **Svenska sjön* tai **Ro(d)shavet* ruotsiksi ja **Ruotsinmeri* suomeksi. – PS

Gallén, Jarl 1993: 51; Hausen, Greta 1927: 1–2.

Ålön kunnan pääsaari Paraisilla Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Aliebol* 1463, *Åle Bool* 1540. – *Ålö* on jo varhain ollut verokunnan nimi. Useiden verokuntaan kuuluneiden kylien nimet ovat suomalaisperäisiä. Niin saattaa olla myös *Ålö*-nimen laita. Vanhat

kirjoitusmuodot osoittavat, että nykyisen nimen ö-loppu on myöhäinen. Äänteellisesti nimi voisi palautua suomen **Ahl*-kantaan, joka on satakuntalaisen kunnan nimessä → *Ahlainen*. Nimeä on pidettävä toistaiseksi selvittämättömänä. – RLP

Huldén, Lars 2001: 131; Pitkänen, Ritva Liisa 1985: 342.

Åminne → *Joensuu*

Åminnefors entinen tehdasyhdyskunta Pohjassa Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. Åminnefors, maan nuorin rautaruukki, perustettiin 1875 Pohjan *Åminne*-nimiseen kylään (*Omiinne*, *Ominne* 1559). Sen mukaan on nimetty myös kylään muodostettu säterikartano *Åminne gård*, jonka omistajien sukupuu ulottuu 1570-luvulle. Sana *åminne* eli *åmynning* 'joensuu' viittaa paikkaan, jossa Mustionjoki laskee mereen Pohjankurussa. Koski, jonka rannalle ruukki perustettiin on nimeltään *Lillforsen*, joten nimi *Åminnefors* ei ole alkuaan luontonimi, vaan edustaa muotia, jota noudatettiin nimettäessä kartanoita ja ruukkeja: jälkiosaksi pantiin sana *fors* 'koski' tai *holm* 'saari', jota äännettäessä painotetaan. – GHK

Hausen, Greta 1922: 566; Huldén, Lars 2001: 219; Uppslagsverket Finland; www.pohja.fi

[2.8.2007].

Åselholm kylä ja saari Iniössä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 ehdotettua Länsi-Turunmaan kaupunkia. *Åsleholm*

1539, *Osleholm* 1543. – Alkuaan nimen saanut saari on maatunut yhteen Hällesön ja Långholmin kanssa. Nimen alussa on muinaisruotsin miehennimi *Asle*, joka sisältyy myös saarenimeen → *Aaslaluoto* Rymättylässä. Jälkiosa on saaristonimissä tavallinen *holm* 'saari'. – PS

Huldén, Lars 2001: 94; Thors, Carl-Eric 1959: 14; Zilliacus, Kurt 1982: 34; Zilliacus, Kurt 1984: 133–134.

Åtkanten → *Otkantti*

Åva kylä ja saari Brändössä Ahvenanmaalla. *Affwodhum* 1401, *Ååwadha* 1537. – Lars Huldén yhdistää nimen muinaisruotsalaiseen miehennimeen *Avidher*, josta on tietoja Ahvenanmaalta. Tulkinta kuitenkin edellyttää, että nimessä olisi tapahtunut epätavallisia äännekehityksiä. Huldén vertaa nimeä myös joihinkin Tukholman seudun kylännimiin, joihin sisältyy umpeen kuroutuneen lahden nimitys *åva*. Tulkinta vaikuttaa uskottavalta. Sitä tukee vielä se seikka, että kartan mukaan Åvan kylä muistuttaa topografialtaan mitä suurimmassa määrin *åva*-paikkoja Tukholman saariston Värmdössä ja Tyresössä. – PS

Huldén, Lars 2001: 89; www2.lantmateriet.se/ksos/index.html.

Åvensor → *Ahvensaari*

Åvist → *Jokihauta*

Äetsä kunta Kokemäenjoen varrella Pirkanmaalla. *Aedzsäby* 1543, *Äedzä* 1546, *Äetzä* 1572. – Äetsän kunta perustettiin vuonna 1981 yhdistämällä toisiinsa kaksi vanhaa pitäjää Keikyä ja Kiikka. Kokemäenjoessa olevan *Äetsänkosken* rannoille syntynyt Äetsä, joka vanhastaan on kuulunut Suur-Huittisten pitäjän Keikyän neljännekseen, esiintyy vakiintuneena kylänä jo 1500-luvun asiakirjoissa. – Nimensä kylä on saanut mainitun kosken nimestä, jonka varhaisena asuna nimeä tutkinut Pertti Virtaranta pitää muotoa *Ä(j)eitsenkoski*. Nimen alkuosana on 'äkäistä, kiivasta' merkitsevä sana *äkeinen*, joka esiintyy genetiivimuodossa, mikä on Satakunnan yhdysperäisissä paikannimissä hyvin yleistä. Nimestä *Ä(j)eitsenkoski* on paikannimissä tavanomaisen jälkiosan poiston (ellipsin) kautta päästy muotoon *Ä(j)eitse* ja siitä murteenmukaisten äännekehittymien jälkeen edelleen muotoihin *Äjehtä*, *Äehtä*, *Äittä*, yleiskielen *Äjetsä*, *Äetsä*. Nimen kehitys käy ilmi myös vanhoista asiakirjoista: *Äijeitzenkoski* 1562, *Äijetzekoski* 1555, *Äetzecoski* 1564. Monien muiden koskien tavoin Äetsänkoskikin on alkuun nimetty kosken luonnetta kuvaavalla ilmauksella. Vapaana ryöpynneen Äetsänkosken voimaa ja tunnetusti äkäistä luonnetta kuvastaa myös kosken rinnakkaisnimenä käytetty *Kaataja*, varhemmin *Kaatajakoski*. – AH Virtaranta, Pertti 1946: 194–199.

Äetsän nimi luki kartassa vain pienikokoisena aseman nimenä ennen kuin Kiikasta ja Keikyästä muodostettiin Äetsän kunta.

Äggmossen → Munasuo

Ahtäri kaupunki Etelä-Pohjanmaalla, ruotsiksi *Etseri. ij manz skoga j Esseweth* 'kaksi miehenmetsää Ässävedeltä' 1440-luvulla, *ætze wedhell* 1589, *Adzäydt* ja *edzäyd* 1567, *Ättzäö* 1582, *Edzör* 1582, *Edzärö* 1613, *Etzeri* 1641, *Ätzäri* 1740, *Etsäri* 1799, *Etteri by* 1799, *Ahtärin kappelissa* 1851. – Perustettu Ruoveden kappeliksi 1675 ja itsenäiseksi seurakunnaksi 1859; kaupungiksi vuoden 1986 alussa. Pitäjän nimi perustuu kylännimeen ja se *Ahtärinjärven* nimeen (*Ätzämys siö* 1552, *Etzeri Jerfw* 1650). Historioitsijat ovat tulkinneet 1440-luvulla mainitun eräpaikan *i Esseweth* sijainneen Ahtärinjärven rannalla, **Ätsävedellä* (Voionmaa 1947). Nimen *ts* on korvautunut 1500-luvun lopulla alueelle muuttaneiden savelaisten murteessa *ht*:llä, paikallisissa murteissa on käytetty muotoa *Ättäri*. Nimen lopun *ri*-johdin olisi perua sanasta *järvi*: **Ätsävesi* ~ **Ätsäjärvi* > *Ätsäri* > *Ahtäri*. Nimen alkuosalle *Ätsä*- ei ole löydetty suomen eikä ruotsin kielestä uskottavaa selitystä. Nimeä on arveltu myös saamelaisperäiseksi; siihen viittäisi myös Sodankylän *Ätsärijoki*. Nissilä on ottanut tässä yhteydessä esiin saamen veden nousu, tulvimista tarkoittavan sanan (pohjoissaamassa *ahcit*), jolloin nimen merkitys olisi 'tulviva järvi'. Piirre olisi ollut luonteenomainen järvelle aikoina, jolloin vesiyhteys Pohjanlahteen alkoi katketa maankohoamisen vuoksi. Ahtärinjärven eteläpuolella on myös *Ouluvesi*, ks. → *Oulujärvi*. Ks. myös → *Ahtävä*. – SP

Mikkola, J. J. 1945: 203; Huldén, Lars 2001: 428; Nissilä, Viljo 1960a: 331–334; Ojansuu 1920: 248–249; Suomen karttakirja 1799: 89; Suometar 17.6.1851; Viikuna, Kustaa 1951b: 7–15; Voionmaa, Väinö 1947: 474–475; HisKi.

Ahtävä entinen kunta Pohjanmaalla Ahtävänjoen varrella, nykyisin kylä Pedersören kunnassa, ruotsiksi *Esse. Jesszeffaa* 1488, *Esseuö* 1546, *Essuö* 1548, *Eidzeffää* ja *Esseve* 1556, *Esewön* 1731, *Esse* 1740. – Vuonna 1732 siitä tuli Pietarsaaren maaseurakunnan kappeli, 1865 itsenäinen seurakunta. Vuonna 1977 Ahtävä liitettiin Pietarsaaren maalaiskuntaan (nykyinen Pedersören kunta). – Ahtävän kylän nimi perustuu → *Ahtävänjoen* nimeen. Joen nimi liittyy puolestaan *Ahtärinjärveen*, sillä entisaikaan Ahtärinjärven (**Ätsäjärven* tai **Ätsäveden*) vedet laskivat Ahtävänjokea pitkin Pohjanlahteen. Pohjoisempana ns. Vetelin saarekkeella asunut ruotsalaisväestö korvasi *Ätsävän* murteisen ääntöosan muodolla *Ässävä*, jonka perua on ruotsin kielen *Esse*. 1800-luvun lopulla, kun monille ruotsinkielisille kunnannimille haettiin suomenkielistä vastinetta, kartoitettiin myös nimen käyttöä: *Ahtävän*

Ähtävä liitettiin Pietarsaaren maalaiskuntaan vuonna 1977; ote tiekartasta vuodelta 1967.

todettiin yleistyneen maakunnan ulkopuolella ja siksi turhaksi poistaa, vaikka paikkakuntalaiset ja Pohjanmaan suomalaisetkin käyttivät asua Ässävä. → Ähtäri. – SP

Huldén, Lars 2001: 406; Nissilä, Viljo 1960a: 333, 334; Wallin, Väinö 1897: 53; HisKi (Pedersöre).

Ähtävänjoki joki Pohjanmaalla, laskee Evijärvestä Pohjanlahteen Evijärven ja Pedersören kuntien alueella, ruotsiksi *Esse å*. *Essuää* 1543, *Ähtävänjoki* 1879. – Kulkee jokireitin yläjuoksulla Soinista lähtiessä nimillä *Kuninkaanjoki*, *Kurejoki*, *Savonjoki* ja *Väljoki*. Joen nimessä alkuperäinen *ts* on korvautunut savolaismurteen vaikutuksesta *ht*:llä 1500-luvun savolaisen siirtoasutuksen alueella eli Evijärven yläpuolisen vesistön alueella. Nimi palautuu aikaan, jolloin joen latva- ja aluutuvat Ähtärinjärvelle asti, joten myös nimet *Ähtärinjärvi* (→ *Ähtäri*) ja *Ähtävänjoki* liittyvät yhteen. Joen nimi on voinut olla alkujaan **Ätsävedenjoki*, josta savolaisasuttajien murteesta on tullut **Ähtäveenjoki* ja lopulta *Ähtävänjoki*. – SP

Morgonbladet 21.6.1879; Nissilä, Viljo 1960a: 333; Vilkkuna, Kustaa 1951: 7–15.

Äijänsuo jäähalli ja virkistysalue Raumalla Satakunnassa. – Äijänsuon alueella on kuntoilurata, urheiluhalleja ja -kenttiä. Aluetta kutsutaan joskus myös *Sahanmetsäksi*. Nimestä *Äijänsuo* ei Nimiarkistossa ole vuotta 1998 vanhempia koelmatietoja, mutta on luultavaa, että nimen taustalla on viljelysnimi. Nimeen *Äijänsuo* sisältyy sana *äijä*, joka suomen murteissa merkitsee 'isoisää'. Länsi-Suomen murteissa sanan nykyinen merkitys on 'vanha mies' tai 'aviomies'. Viljo Nissilän mukaan henkilönnimitykset yhdyksimien alkuosina ilmaisevat tavallisesti omistus- ja kosketussuhteita. Luultavasti myös Rauman *Äijänsuo*-nimen alku viitanee jo unohtuneeseen omistussuhteeseen. Alkuosan genetiivimuotoisuus tukee tätä ajatusta. Lisäksi selitystä puoltaa se, että Raumalla on *Ämmän-* ja *Äijän-*alkuisia pellonimiä, jotka viittanevat omistajaan. – MSa

Nirvi, R. E. 1952: 151–154; Nissilä, Viljo 1939: 282, 290; Rissanen, Mauno A. 1962: 30–32, 33–34; NA: paikannimikokoelmia: www.wikipedia.fi [30.7.2007].

Äimärautio kaupunginosana ja ravirata Oulussa Pohjois-Pohjanmaalla. – Nimi perustuu siihen, että kaupungin laidalla asui aikanaan mökissään "äimärautio", erityisesti äimien eli neulojen tekoon erikoistunut seppä. – JV

Äitsaari suuri, asuttu saari Saimaassa Ruokolahdella Etelä-Karjalassa. – Saaren nimen alkuosana on sana *äiti*. Tällaiset henkilönnimitykset viittaavat paikannimissä usein siihen, että kyseinen henkilö on omistanut paikan, asunut siellä tai käyttänyt sitä. Nimen aiheena voi myös olla paikalla sattunut tapahtuma. Jotkin tällaisista nimistä ovat mytologisia, ja jotkin taas muodostavat toisten nimien kanssa pareja (esim. *äiti – isä*), joilla paikkoja vertaillaan toisiinsa. Useimmiten ei kuitenkaan voida ratkaista, mikä mahdollisista nimen aiheista sopii juuri kyseiseen nimeen. Näin on myös Ruokolahden Äitsaaren nimen laita. – LL

Nissilä, Viljo 1975: 114.

Äkäslompolo kylä Kolarin kunnan pohjoisosassa Lapissa. *Ackes T[räsk]* 1642, *Äkeslompol*, *Äkesjock* 1796. – Kylä on nimetty sen kohdalla olevan → *lompolon* eli pienen jokijärven mukaan. Nimipesyeeseen kuuluvat lisäksi *lompolon läpi Muonionjokeen virtaava Äkäsjoki*, joka tulee Muonion puolelta *Äkäsjärvestä* ja *Äkässaivosta*, sekä niin ikään Muonion puolella sijaitseva vaara *Äkäskero*. Nimen alkuosa on peräisin saamelaisesta sanasta, joka tarkoittaa 'hangasta' eli eräänlaisen peuranpyyntiautausta. Tämän vastineita nykykielissä ovat saP *akkis* ja saL *äägis*, joista jälkimmäinen on varsin tavallinen myös säilyneissä inarinsaamelaisissa nimissä. Saamen sanat puolestaan ovat vanhempia lainoja mainitusta suomen *hangas*-sanasta. *Saivo* 'laskujoeton järvi' ja → *kero* ovat niin ikään saamesta lainattuja sanoja. – AA ja SA

Suomen karttakirja 1799; Tresk, Olof 1928.

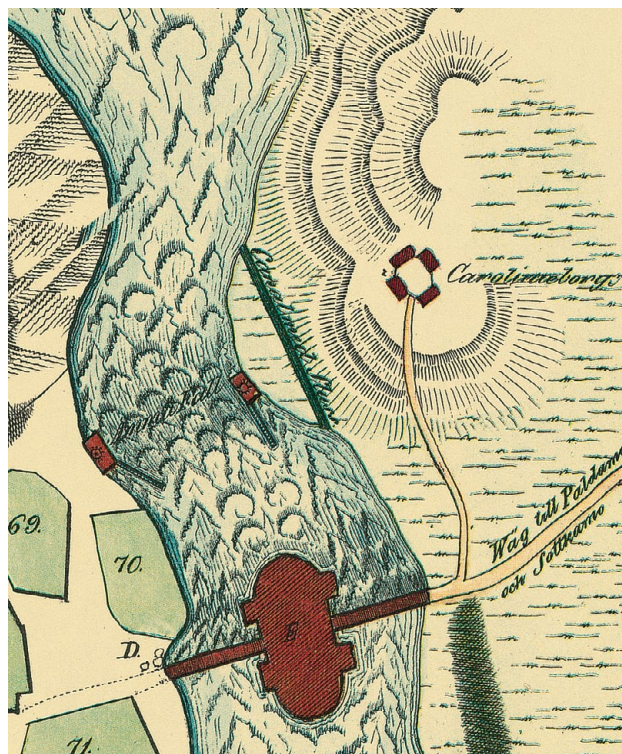
Älgsjölandet → *Elisaari*

Älgö saari Tammisaarella Uudellamaalla, vuodesta 2009 Raaseporin kaupunkia. *Elgesö* 1543, *Elijö* 1549, *Elgö* 1552. – Lars Huldénin mukaan nimen alkuosaan sisältyy alun perin sana *älgi* 'hervilauma' tai sen genetiivi *älgis*. Saari olisi siis suomeksi "Hirviensaari", "Hirvisaari". – SP

Huldén, Lars 2001: 203.

Ämboda → *Empo*

Ämmäkoski koski Kajaaninjoessa eli entisessä Vuohenginjoessa Kajaanissa Kainuussa. – Nimi on ollut olemassa jo 1607, jolloin se on käännetty ruotsiksi asuun *Kieringen* (= nykyruot-

Kajaanin kartassa vuodelta 1841 näkyy Ämmäkosken suuruus; koski (Ämmä Fall) sijoittuu kartassa punaisella kuvatus Kajaanin linnan yläpuolelle.

sin *käring* 'akka, eukko'). Myös Emäjoessa → *Ämmänsaaren* kupeessa Suomussalmella on *Ämmäkoski*. Sana *ämmä* on ollut vanhastaan kunnioittava 'isoäidin' nimitys, jolla on saatettu kuvata kosken suuruutta. – AR Räsänen, Alpo 1982: 118.

Ämmänniemi suuri ja korkea niemi Kemijärvellä Lapissa; niemeltä aukeaa iso selkavesi, *Ämmänselkä*. Niemen korkeinta kohtaa kutsutaan nimellä *Ämmänvaara*. – Suomalaisen tradition mukaan niemi on ollut saamelaisien palvonta- ja uhripaikka; vaaralta on löydetty kivisiä "epäjumalia", todennäköisesti seitakiviä. On arveltu, että paikalla olisi aiemmin ollut saamenkielinen nimi. Suomenkieliset tulokkaat ovat antaneet nimen *Ämmänniemi* todennäköisesti sen vuoksi, että paikalla on palvottu naisjumalaa, Akkaa. – KM

Itkonen, T.I. 1948, 2: 310; Mallat, Kaija 2007: 144–145; Rytkönen, Raili 1989: 14; NA: Kemijärven paikannimikokoelma.

Ämmänsaari saari Emäjoen niskassa Suomussalmella Kainuussa. – Saari sijaitsee Ämmäkosken ja Jalonkosken välissä ja se on nimetty → *Ämmäkosken* mukaan. Suomussalmen kuntakeskus on siirtynyt toisen maailmansodan jälkeen kirkonkylästä, Vanhaltakylältä, Ämmänsaareen, josta on tullut kaupunkimainen taajama. – AR

Ämmässuo osa-alue ja jätteenkäsittelykeskus Espoossa Uudellamaalla, ruotsiksi *Käringmossen*. *Käring Måsa* 1750 (suo), *Stora Käring Måsan* 1832 (suo), *Iso Ämmässuo – Stora Käringmossen* 1980 (suo), *Ämmässuo – Käringmossen* 1984 (osa-alue). – Espoon ja Kirkkonummen rajalla etäällä asutuksesta sijainnut suo tunnettiin nimellä *Stora Käringmossen*, *Stor-Käringmossen* (*käring* 'akka', *mosse* 'suo'). Viereinen pienempi suo oli *Lilla Käringmossen*, *Lill-Käringmossen*. Suuremman suon nimelle muodostettiin suomenkielinen käännösvastine *Iso Ämmässuo* viimeistään 1980. Sanaa *käring* voi vastata murteissa mm. *akka* ja *ämmä*, joista Etelä- ja Länsi-Suomessa *ämmä* on paikannimissä tavallisempi. Nimelle haluttiin valita seudun murteen mukainen muoto. Uudellamaalla on *Ämmässuo*-nimisiä soita Mäntsälässä ja Nummella, ja niiden nimiä käytettiin mallina. Kun 1980-luvulla soiden tienoille päätettiin sijoittaa kaatopaikka ja muita jätteenkäsittelytoimintoja, alueelle annettiin nimi *Ämmässuo – Käringmossen* suunnitmen mukaan. Ämmässuon kaatopaikka aloitti toimintansa 1987. Jätteenkäsittelykeskuksessa on lisäksi mm. biojätteen kompostointilaitos. – Ei ole tiedossa, mihin suunnimen osa *Käring*-perustuu. *Käring*-alkuisista paikannimistä joidenkin taustalla on paikalla sattunut tapaus, kuten jotakuta naista kohdannut onnettomuus, mutta niillä on monenlaisia muitakin selityksiä. Sama koskee myös *Akka*-, *Ämmä(s)*- ym. nimiä. – SBS

Harling-Kranck, Gunilla 1990: 188; Mallat, Kaija 2007: 93–94, 121–122, 146; Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: 151; www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/ [23.6.2007].

Ängeslevä kylä Tyrnävällä Pohjois-Pohjanmaalla. *Enngessleffve* 1604. Kylän läpi virtaa *Ängesleväjoki* eli *Ängeslevänjoki*. – Kylä on saanut nimensä joesta, mutta joen nimen taustalle puolestaan täytyy olettaa alkuperäistä luontonimeä *Ängeslevä*, vaikkei tällaista olekaan todettu. Sana *levä* nimittäin esiintyy etenkin Pohjanmaalla harvinaisena suunnimien jälkiosana. Yleisen 'vesikasvin' merkityksen lisäksi *levä* tarkoittaa murteissa myös 'veden päällä olevaa sammalkerrosta', 'suonsilmää' ja 'kosteaa maastoa'. Oletettava *Ängeslevä*-niminen suo on voinut sijaita myös kokonaan eri paikassa kuin nykyinen *Ängeslevän* kylä, esimerkiksi joen lähteillä. Nimen alkuosan *Änges*-tausta on epävarma. Kyseessä voisi olla saamelainen laina, jolloin lähtökohdaksi sopisi sa *äägis*, saKo *ää'gges* 'hangas eli aitamainen peuran- tai hirvenpyydys'; nämä sanat puolestaan ovat vanhoja lainoja suomen *hangas*-sanasta. Sa-

maa saamen sanaa voisivat heijastaa muutkin äännteellisesti läheiset nimet, kuten Haapaveden *Ängesneva* ja *Ängeslammit*. Oudoksuttavaa olisi kuitenkin saamelaisperäisen alkuosan liittyminen harvinaiseen jälkiosaan *levä*. – AA

SSA s.v. hangas, levä2.

Änkilä kylä Rautjärvellä Etelä-Karjalassa. Vuosina 1923–1973 Simpeleen pitäjää, sitä ennen Parikkalaa. *Engilä* 1589, *Ängilä* 1638, *Änkilä* 1641. – Nimen tausta ei ole selvillä. – LL

NA: 1500- ja 1600-luvun poimintakokoelmat.

Änätti suuri järvi Kuhmon koillisosassa Kainuussa. *Eneti Jerfi* 1650. – Paltamon Kivesjärvessä on *Änätiinselkä*, suuren järven laajin selkä. Nimien alkuun sisältyy todennäköisesti saamen 'paljoa, isoa' merkitsevä sana, vrt. pohjoissaamen *eatne*. Loppuosa *-tti* on johdin. – AR

Räsänen, Alpo 1995: 538; KA: MH 107/2D 3/1.

Ärjänsaari saari Oulujärven *Ärjänselällä* Kajaanisissa Kainuussa. *ärien salo* 1555, *Erjän Saari* 1764. – Suomessa on kymmenkunta *Ärjä*-nimeä, Puolangan *Ärjänvaaraa* lukuun ottamatta kaikki ovat vesistönimiä, esim. *Ärjäsaari* Kuolimossa Savitaipaleella, *Ärjänsaari* Suontienseudulla Suonenjoella ja *Ärjä (ärjän Saari 1746)* Ontosessa Kuhmossa. Saloisten *Ärjänkiveä* lukuun ottamatta kaikki nimet ovat itämurteiden alueella. *Ärjä*-nimet tarkoittavat yleensä tuulelle ja myrskylle alttiita saaria, niemiä ja salmia. Sana *ärjä* on samaa sanapesyyttä kuin *ärjy* ja *ärjänne* 'myrsky, tuisku'. – AR

KA: MH 124/2D 6/1, VA 4972.

Ärtholmen → *Hernesaari*

Äyskoski koski Tervossa Pohjois-Savossa. *Ägekoski* 1446, *Agiskoski* 1749, *Äskoski* 1812. – Vuolas koski sijaitsee Nilakasta Rasvangan Koskiselkään laskevan vesireitin varrella. Paikka on virkistyskalastajien suosiossa. Kosken mukaan kutsutaan myös lähitienoon kulmakuntaa. Nimi viitannee kosken kiukuisuuteen ja vaikeakulkuisuuteen. Itämurteissa tunnetaan verbi *äystätä* 'äkäillä, torailla, ärjyä, mekastaa'. *Äyskoski* olisi äyskivä eli *äystäävä* koski, koski joka *äystää* eli äksyilee ja kiukuttelee, on *äkeissään*, *äissään* eli suutuksissa. – SP

FMU 3: 390; Jaakkola, Jalmar 1925: 72; HisKi (Rautalampi); SMSA s.v. äystätä.

Äystö kylä Teuvalla Etelä-Pohjanmaalla. *Äystö* 1725. – Asutus on peräisin Ilmajoelta, *Äystö* mainitaan uudistilana 1576. Samaan nimirypäeseen kuuluvat myös *Äystönluoma* (joki), *-mäki* ja *-neva*. Muualla *Äystö*-nimet ovat harvinaisia: Uudesakaupungissa on *Äystö*-niminen pelto, Kuusamossa *Äystöjärvi* ja Sodankylässä pieni joki nimeltään *Äystönhaara*. Teuvan nimen sisältö on epäselvä: Etelä-Pohjanmaalla tunnetaan murrenasa *äystin*, joka on lyhentynyt sanasta *mäystin* 'suksen jalkaremmi' (siis alkeellinen suksiside). Muutama kilometri lännempänä Teuvalla on *Suksela*-niminen talo. Lapualta on kirjattu *äystö* merkityksessä 'iso allas', Teuvalla *äysätä* merkitsemässä runsasta ja äkillistä lumentuloa ja lumen kasautumista. *Äystö*- ja *Suksela*-nimien taustalla lienee jo kadonnut luontopaikan nimi. – SP

Ranta, Raimo 1994: 76–79; Virtaranta, Pertti 1958: 154; HisKi.

Äänekosken mlk. entinen kunta Keski-Suomessa, vuodesta 1969 osa → *Äänekosken* kauppala. – Maalaiskunta syntyi 1932, kun vanha Äänekosken kunta jaettiin Äänekosken ja → *Suolahden* kauppaloiksi sekä Äänekosken mlk:ksi. Äänekosken kunta oli perustettu 1911. – SP

Äänekoski kaupunki ja koski Keski-Suomessa. Äänekosken seurakunta itsenäistyi Laukaasta vuonna 1907, ja kunta perustettiin 1911. Vuonna 1932 kunta jakautui kolmeksi uudeksi kunnaksi: Äänekosken ja Suolahden kauppalat sekä Äänekosken maalaiskunta. Äänekosken kauppala muutettiin kaupungiksi 1973. Äänekosken mlk. liitettiin Äänekoskeen

1969, Suolahti ja Sumiainen 2007. *Änækoski laxefiskeri* n.1455, *Änekoski* 1752, *Änekoski Bij* 1772, *Änäkoski* 1776–1805, *Änekoski Fors* 1813. – Kansantarina selittää nimen alkuosan *ääni*-sanaksi: idästä päin tulleet uusien asuinsijojen etsijät kuulivat kosken kovan äänen ja antoivat koskelle nimen ”Eänekkoski”. Tutkimuksessa nimi on tulkittu toisin. Terho Itkosen mukaan nimen alkuosa on mukautunut *ääni*-sanaksi varhaissaamen ’isoa’ merkinneestä sanasta, joka nykysaamassa tunnetaan

Äänekosken kaupungin vaakunassa torvet viittaavat ääneen, aaltokuvio koskeen.

vain johdoksista kuten *eanas* ~ *eatnas* ’suurin osa; enimmä’, *eanášit* ’paljoksua’ ja johon suomen *enä-*, *enemmän*-sanatkin liittyvät. Nimeämisperusteeltaan *Äänekoski* ’isokoski’ on looginen: Ala-Keiteleeltä vedet putoavat kahdeksan metriä Äänekosken läpi kuohutessaan Kuhnmoon, sen sijaan toisella samat järvet yhdistävällä Mämmentkosken kiertoreitillä vesimassa hajoaa useiksi peräkkäisiksi ja rinnakkaisiksi pienemmiksi koskiksi. – EMN

Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: 322; Berndtson, Nils 1965: 109; FMU 4: 95; Kiviniemi, Eero 1985: 104, 105; Suomenmaa 7 (1925): 430, 431; Suomenmaa 7 (1978): 503; KA: MH 32; E 48; E 47 b 3/2-3/3.

Ö suurin osa Suomen lähes 1 000 ruotsinkielisestä -ö-saaristonimestä perustuu sanaan ö, jonka merkitys on 'suurehko metsäinen saari sisäsaaristossa'. Nimityyppi on yleinen ja sitä on runsaasti myös asutusnimien joukossa. Monista vanhoista saaristonimistä, joissa on -ö-aines, on tullut pitäjännimiä; esim. Ahvenanmaan → *Brändö*, → *Eckerö*, → *Föglö* ja → *Värdö*. Nimet ovat alkuaan tarkoittaneet kyseisen pitäjän pääsaarta. Aineksen -ö sisältäviä kylännimiä on pitkälti yli 100; nimiä *Bergö*, *Björkö*, *Fagerö*, *Finnö*, *Sandö*, *Sommarö* tunnetaan useita tapauksia kutakin. Suurin osa ö-nimistä on edelleen saarinnimiä, esim. *Granö*, *Hamnö*, *Ramsö*; *Långön*, *Sommarön*, *Ångsön*. Epämääräinen muoto -ö on asutusnimissä tavallinen, mutta sitä esiintyy yleisesti myös Ahvenanmaan, Turunmaan ja Uudenmaan luontonimissä. Ääntämys vaihtelee. Vanha ääntämys -öy on säilynyt kauan läntisellä Turunmaalla. Se on

kuitenkin usein muuttunut -öö:ksi ja sitten lyhentynyt -ö:ksi ja heikentynyt -e:ksi tai -i:ksi. Määräinen muoto -öjen on yleinen Pohjanmaalla, mutta sitä esiintyy myös ruotsinkielisen alueen lounaisosissa. Kaksiosaisissa ö-nimissä, joiden alkuosa on -s-genetiivimuoto, jälkiosa on toisinaan saanut muodon -sjö, esim. *Ramsjö*, *Ålgsjö* Inkoossa ja *Nordsjö* (< **Nors-ö*; → *Vuosaari*) Helsingissä. Monilla -ö-aineksen sisältävillä kylännimillä on alkuosana henkilönnimi tai henkilönnimitys, mikä todennäköisesti on tulkittava niin, että nimi on alun perin annettu asutusnimeksi; ö ei siis näissä tapauksissa ole ollut varsinainen maastoa kuvaavaa jälkiosa. Nimiä on ruotsinkielisen alueen eri osista; edustavia esimerkkejä ovat *Drumsö* (Helsinki), *Trunsö* (Nauvo), *Boxö* (Saltvik) ja *Östensö* (Pietarsaari). Ryhmään on liittynyt myös joukko suomenkielisiä alkuperää olevia nimiä, esim. *Emsalö* (→ *Emäsalo*), *Jussarö* (→ *Jussaari*), *Kustö* (→ *Kuusisto*), *Sökö* (→ *Soukka*). – PS

FSO-lex s.v. Ö, -ö; Huldén, Lars 2001: 41–42; Zilliacus, Kurt 1989: 34–36, 40, 109–110.

Öja entinen kunta Keski-Pohjanmaalla, kuului 1608–1931 Kruunupyhyyn ja oli itsenäisenä 1932–1968, minkä jälkeen se yhdistettiin Kaarlelan kuntaan; vuodesta 1977 osa Kokkolan kaupunkia. *öiom* (monikon datiivi) 1606. – Nimen paikallinen ääntämys *öijan* osoittaa, että *Öja* on yksinkertaisesti murteellinen määräinen muoto monikon substantiivista *ö* 'saari': *öarna* 'saaret, saaristo'. Myös Öjan eteläpuolella olevaa saaristoa on kutsuttu nimellä *Öarna*. Kansanomaisessa kielikäytössä on tarpeen mukaan erotettu *Kronoby Öarna* (= Öja) ja *Pedersöre Öarna* (= Luoto). – PS

Huldén, Lars 2001: 415; Tegengren, Helmer 1943: 28–29.

Öjberget metsäinen mäki, 1930-luvulta lähtien hiihtokeskus Vaasan Sundomissa Pohjanmaalla, aiemmin Sulvan kuntaa. Nimi koostuu ruotsin sanan *ö* 'saari' murremuodosta *öj* ja sanasta *berget* 'vuori'. Nykyisen peruskartan mukaan vuoren korkein kohta on 48 m vedenpinnan yläpuolella, mikä Vaasan seudulla on harvinaista. Aikojen kuluessa maan kohotessa on merestä paljastunut kari, joka on kasvanut saareksi. Sillä lienee ollut lyhyesti nimi **Berget*, koska se oli ainoa korkea kohta. Vuoden 1922 topograafikartassa esiintyy yleiskielinen *Öberget*. 1930-luvulla paikalle rakennettiin hiihtomaja ja hyppyrimäki, minkä jälkeen muoto *Öjberget* tuli laajemmin tunnetuksi ja virallistettiin. – MB

Blomqvist, Marianne 1994: 75, 80, 86; Federley, Synnöve 1967; Jern, Kurt 1994a: 9–11; Jern, Kurt 1994b: 13–14; Karsten, T.E. 1921: 307, 486; Sundomin kyläarkiston karttoja; Bertel Sund suullisesti.

Kokkolan edustalla sijainnut pieni Öjan saaristokunta liitettiin vuonna 1969 Kaarlelan ja edelleen 1977 Kokkolaan.

Öllölä kylä Joensuussa Pohjois-Karjalassa, entistä Tuopuvaaraa. Kylän itäpuolella on *Öllölänjärvi*. *Ällälä* 1637, *Öllölä* 1694. – Öllölän asukkaana on mainittu 1637 *Iwanka Älläief*, oikeammin kai *livana Öllö(i)nen*. On vaikea ehdottomasti ratkaista, onko mies saanut sukunimensä järven vai järvi miehen mukaan. *Öllö*-nimiä on nimittäin Suomen itärajalla Laatokasta Kuusamoon saakka, ja yleensä ne ovat vesistönimiä. Laatokan rannalla olevan Harlun *Öllöojasta* on ollut sanonta: ”Ei ennen tule talvi kuin joki öllöttää”. Suomussalmen kaksi eri paikoissa olevaa *Öllöriä* ovat korkeiden särkkien reunustamia järviä, jotka ”mustana öllöttää”. Mutta toisaalta ihminenkin voi *öllöttää*: karjalan kielessä *öllötteä kattusuo* merkitsee ’katsoa töllöttää’ ja *öllöstökki* on ’tomppeli’. – AR

AKH 2: 158; KKS; KA:TUOKKO: Käkisalmen lääni.

Ömossa kylä Kristiinankaupungissa Pohjanmaalla, aiemmin Siipyytä, suomeksi → *Metsälä*. *Öiemosza* 1606. – Nimeen sisältyvät ruotsin sanat *ö* ’saari’ ja *mosse* ’suo’. Nimi on maastoa kuvaava: kylän länsipuolella sijaitsevalla, pelloksi raivaamalla Mossenilla on suuri ”saari”, ympäristöään korkeampi maastonkohta, josta käytetään nykyään nimiä *Öbergen* ja *Öbacken*. – PS

Huldén, Lars 2001: 362.

Örö saari Dragsfjärdin Hiittisissä Varsinais-Suomessa, vuodesta 2009 Kemiönsaaren kuntaa. Asumaton saari on ennen ollut Rosalan ja Bölen kylien yhteinen laidunsaari. Venäläiset ottivat saaren haltuunsa 1914 ja linnoittivat sen. Saaren rakennettiin pattereita, kasarmeja, teitä ja jopa rautatie. Örö toimi Suomen armeijan koulutuslinnakkeena vuoden 2005 loppuun. – Nimen alkuosan sana *ör* ’sora’ tms. viittaa maaperään: saaren kivinen ja hiekkainen pohjoisosa on Toisen Salpausselän uloin haarake. Nimen jälkiosa on ruotsin *ö* ’suuri saari’. Paikkalimurteen nimiasu on *öröijen*, mutta saaristolaiset ovat käyttäneet tavallisesti rinnakkaisnimeä *Storlandet*. – PS

Atlas över Skårgårds-Finland: kartta 2: 3; Uppslagsverket Finland 3 (1985) s.v. Örö; Zilliacus, Kurt 1968: 83.

Östensö kylä Pedersören kunnassa Pohjanmaalla. *Östensö* 1543. – Kylä on keskiajalla perustettu saarelle (ruots. *ö*), joka tulee näkyviin peruskartan 5 metrin korkeuskäyrän mukaan. Nimi voi kuitenkin olla alunperin asutusnimi. Sen alkuosa on genetiivimuoto miehennimestä *Östen*, joka on ollut tavallinen ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Vuonna 1543 mainitaan juuri Östensön kylästä *Hans Östenson* ja 1546 *Östen person*. Kylännimeen ikuistettu *Östen* on ehkä ollut joku saman suvun aiempien sukupolvien mies. – PS

Huldén, Lars 2001: 404; Thors, Carl-Eric 1959: 104.

Österbotten → *Pohjanmaan* ruotsinkielinen nimi. *Österboten* 1478, *Österbotn* 1479, *Östrabotnen* 1492. – Historialliseen Pohjanmaan (Österbotten) maakuntaan kuuluivat nykyiset Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan (Ähtäriä ja Soinia lukuun ottamatta), Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnat sekä Kemin, Keminmaan, Simon, Ranuan, Posion, Tervolan, Rovaniemen, Kemijärven ja Sallan kunnat nykyisestä Lapin maakunnasta. Pohjanmaan maakunta oli siis valtavan kokoinen; se kattoi kolmanneksen maan pinta-

alasta. – Rannikkoalueita Pohjanlahden molemmin puolin nimitettiin keskiajalla usein merenlahden silloisen nimen *Bottnen* (vrt. → *Bottniska viken*) mukaan. Rinnakkaisena käytettiin myös nimitystä *Norrbotten* tai *Norra Bottnen* (vaihtelevien kirjoitusasuin, esim. *Norrebotten* 1358, *Norrabutn* 1361). Tarpeen mukaan nimeen saatettiin liittää selvennyksiä: ”Norrebotten vppa then östrasjldho” (’Norrbotten itäisellä puolella’) (1440), ”Östrenorrebotten” (1478). 1400-luvun lopulla alkavat nykynimiä vastaavat nimet *Österbotten* ja *Västerbotten* vakiintua käytössä. Kansankielessä nimeä *Norrbotten* näyttää käytetyn pitkään myös Pohjanmaan rannikosta. Gyllenius mainitsee vielä 1649 Maalahden (sijaitsee Vaasan eteläpuolella) sijaitsevan *Norrbottenissa* (’Norbotn’). Alue, josta asiakirjalähteissä käytetään nimiä *Bottnen*, *Norra Bottnen* tai *Östra Bottnen* (rinnakkaisasuineen), ulottui etelässä Närpiöön, suurpitäjään, joka vasta 1605 erotettiin Satakunnasta ja siirrettiin kuulumaan Korsholman lääniin ja Pohjanmaahan. – PS

Ahlbäck, Olav 1977: 45; Diarium Gyllenianum: 106; FMU 3: 195; Huldén, Lars 2001: 361; Karsten, T. E. 1921: 1; REA: 536; Svenskt ortnamnslexikon s.v. Norrbotten.

Östermark kunta Etelä-Pohjanmaalla, suomeksi → *Teuva*. *Östermark* 1620 (kylä), *Östermarken* 1655. – *Östermark* oli osa Närpiön suurpitäjää vuoteen 1795, jolloin se itsenäistyi kirkkopitäjäksi. Nimen jälkiosaa → *mark* ’takamaa, ulkopalsta’ määrittää alkuosa *Öster-*, joka ilmaisee suhdetta Närpiön suurpitäjän keskustaan ja suhdetta muihin Närpiön eräalueisiin, kuten *Yttermarkiin* ja *Övermarkiin* (→ *Ylimarkku*). – LM

Huldén, Lars 2001: 416; Sarvas, Anja – Ranta, Raimo 1994: 542.

Östermyra

1. kartano ja kaupunginosa Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla, suomeksi → *Törnävä*. *Östermyra* 1799. – Vuonna 1798 kokolalaisen kauppiaan ja raatimiehen poika Abraham Falander perusti *Östermyran* rautaruukin Etelä-Pohjanmaan sydämeen. Ruukin myötä Seinäjoesta tuli maakunnan keskus. Kerrotaan, että Falander olisi antanut nimen siksi, että ruukki perustettiin itään soiden keskelle (< ruotsin *öster* ’itä’, *myr* ’suo, räme’). Valintaan on voinut vaikuttaa myös maakunnan nimi *Österbotten*. Falander aateloitiin Suomen sodan aikana nimellä *Wasastjerna*. Wasastjernojen asuinkartano on Etelä-Pohjanmaan maakunnan ainoa aateliskartano.

2. → *Seinäjoen* kaupungin epävirallinen ruotsinkielinen nimi. Nimeä on käytetty aiemmin myös Seinäjoen rautatieasemasta. Nimi juontuu edellä mainitun tilan nimestä: Konstantin Törnudd testamenttasi 1925 *Östermyran* kartanon päärakennuksen lähialueineen Seinäjoen kunnalle. – SP

Alanen, Aulis J. 1970: 127; www.syi.fi/gardens/suomi/ostermyra.html, 28.4.2005.

Östersjön → *Itämeri*

Östersundom → *Itäsalmi*

Östra centrum → *Itäkeskus*

Östra Nyland → *Itä-Uusimaa*

Övermark → *Ylimarkku*

Övertorneå → *Ylitornio*

Övitsby → *Yövilä*

Övitsböle → *Hyövinkylä, Ylästö*

Lähteet ja lyhenteet

- Aalto, Seppo 2003: *Pornaisten historia. 1. Vuoteen 1869. Talonpojan elämä*. Pornainen: Pornaisten kunta.
- Aalto, Seppo – Rentola, Kimmo 1992: *Karkkilan eli Högforsin ja Pyhäjärven, entisen Pahajärven ihmisten historia*. Karkkila: Karkkilan kaupunki.
- Aaltonen, Esko 1945: *Somerniemen historia*. Somerniemi: Somerniemen seurakunta ja kunta.
- Aaltonen, Outi 1991: *Vihdin järvien ja lampien nimistä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Aaltonen, Salla: *Kalevan alueen rajojen määrittely*. <http://www.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/rajat.htm>.
- Aapala, Kirsti 1992: *Maankohoumien nimitykset Paulaharjun Suomen Lapissa*. Sivulaudaturtyö. Turun yliopisto. NA.
- Agricola, Mikael 1548: *Se Wsi Testamenti*. Mikael Agricolan teokset 2. (Näköisp.: 1931.)
- Ahlbäck, Olav 1939: *Nädendal, fi. Naantali. – Budkavlen 1. Åbo: Föreningen Brage*.
- Ahlbäck, Olav 1945: *Björnå, fi. Perniö. – SSSL 299. Studier i nordisk filologi 31–32. Helsingfors*.
- Ahlbäck, Olav 1965: *Ortnamnet Molpe i Korsnäs. – Folkmålsstudier. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi 19. Helsingfors*.
- Ahlbäck, Olav 1974: *Ortnamn i Närpes. – Närpes igår och idag. Närpes: Närpes kommuns förlag*.
- Ahlbäck, Olav 1977: *Österbottensk medeltid. – Svenska Österbottens historia. 1. Vasa: Svenska Österbottens landskapsförbund*.
- Ahlbäck, Olav 1981: *Bebyggelsenamn i Korsnäs. – Korsnäs historia. Red. av Birger Ulfvens. Korsnäs: Korsnäs kommun*.
- Ahlbäck, Olav 1986: *Jomala. – Namn och bygd 74. Stockholm*.
- Ahlbäck, Ragna 1946: *Gods och herresäten i Finland. Helsingfors: Söderström*.
- Ahlman, Frans Ferdinand 1865: *Ruotsalais-suomalainen sanakirja*. SKST 38. Helsinki: SKS. (3. lis. ja korj. laitos. 1885.)
- Ahlqvist, August 1844 = Platou, Ludvig Stoud 1844: *Geografia eli Maan Opas*. Suom. A. E. Ahlqvist. Kuopio.
- Ahlqvist, August 1871: *Suupohja. – Kieletär 1. Tutkimuksia, arvosteluja ja muistutuksia Suomen kirjallisuuden ja kielitieteen alalta*.
- Ahlqvist, August 1872: *Väittelyä. – Kieletär 2. Tutkimuksia, arvosteluja ja muistutuksia Suomen kirjallisuuden ja kielitieteen alalta*.
- Ahlstrand, Jarmo 1988: *Ylä-Savon Kauppisten sukukirja. 1. Helsinki: Kauppisten sukuseura*.
- Ahonen, Kalevi 1985: *Joensuun kaupunki 1848–1920. – Ahonen, Kalevi & Vesajoki, Heikki & Huurre, Matti: Joensuun kaupungin historia. 1. Joensuu: Joensuun kaupunki*.
- Ahonen, Mika 2004: *Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt*. Julkaisu 83. Joensuu: Pohjois-Karjalan liitto.
- Ahtiainen, Pekka – Tervonen, Jukka 1998: *Säämingin historia. 2. Maalaiskansaa ja taajamien väkeä, vanha emäpitäjä voimistuvan kaupungin ympärillä*. Savonlinna: Savonlinnan kaupunki ja Savonlinna-Säämingin seurakunta.
- Ahvenainen, Jorma 1970: *Rovaniemen historia. 2. 1632–1960. Rovaniemi: Rovaniemen kaupunki, maalaiskunta ja seurakunta*.
- Aikio, Ante 2000: *Suomen kauka. – Virittäjä 104*.
- Aikio, Ante 2003a: *Nimivastauksia. NA*.
- Aikio, Ante 2003: *Suomen saamelaisperäisistä paikannimistä. – Virittäjä 107*.
- Aikio, Ante 2004: *An essay on substrate studies and the origin of Saami. – Etymologie, Entlehnungen und Entwicklungen. Festschrift für Jorma Koivulehto zum 70. Geburtstag. Herausgegeben von Irma Hyvärinen, Petri Kallio und Jarmo Korhonen. Mémoires de la Société néophilologique de Helsinki 63. Helsinki*.
- Aikio, Aslak 1998: *Selvitys Saamelaisten historiallinen nimistö – projektista*. Kopio. NA.
- Aikio, Samuli 1992: *Samiska släktnamn från 1600- och 1700-talen. – Studia anthroponymica Scandinavica. 10. Uppsala*.
- Aikio, Samuli 1999: *Nimistä ja asiakirjoista saamelaisten entisillä asuinalueilla. – Pohjan poliilla. Suomalaisen juuret nykytutkimuksen mukaan. Toim. Paul Fogelberg. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 153. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica*.
- Aikio, Samuli 2001: *Lapin pitäjien nimiä. – Kielikello 4/2001*.
- Aikio, Samuli 2003: *Inarin ja inarilaisten nimiä. – Aikio, Samuli & al.: Inari – Aanaar. Inarin historia jääkaudesta nykypäivään. Inari: Inarin kunta*.
- Aino. *Suuri Suomen kartasto*. Vantaa: Genimap, 2005.
- Airaksinen, Irja 1975: *Pielisjoen vesistönimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Airas, Olavi 1960: *Angelniemen seurakunnan historia*. Oulu: Angelniemen seurakunta.
- Ajo, Reino 1968: *Rauman ja Uudenkaupungin edustan paikannimet ja kaupunkien sijainti*. Erip.: Fennia 97, 4.
- AKH = *Asiakirjoja Karjalan historiasta 1500- ja 1600-luvulta*. Osat 1–3. Joensuu: Joensuun yliopisto, 1987–1993.
- Alanen, Aulis J. 1948: *Etelä-Pohjanmaan historia. 4. Isosta vihasta Suomen sotaan 1700–1809. Vaasa: Etelä-Pohjanmaan historiatoimikunta*.
- Alanen, Aulis J. 1970: *Seinäjoen historia. 1. Vuoteen 1931 eli kunnan jakautumisen kauppalaksi ja maalaiskunnaksi*. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki.
- Alanen, Timo 1975: *Tuhkuri-nimien historiaa*. Seminaariesitelmä. Helsingin yliopisto. NA.
- Alanen, Timo 1978: *Hyrstyt. – Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistyksen vuosikirja 47. Forssa*.
- Alanen, Timo 1993: *Kyllien ja kantatalojen nimien kerrostumat luoteisella Uudellamaalla ja Lounais-Hämeessä. – Rasi. Interaction between coastal and inland societies in the Iron Age. Toim. Mika Lavento. Helsinki papers in archaeology 5. Helsinki: University of Helsinki, Department of Archaeology*.
- Alanen, Timo 1994: *Loimijoen nimestä. – Lounais-Hämeen joulu. Forssa: Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistys*.
- Alanen, Timo 1995: *Vaihtuneita järvien ja lampien nimiä Lounais-Hämeessä. – Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistyksen vuosikirja 64. Forssa*.
- Alanen, Timo 1997: *Someron ja Tammelan vanhin asutusnimistö. Lisensiaatintutkielma. Helsingin yliopisto. NA*.
- Alanen, Timo 2003: *Sääksmäen vanhaa paikannimistöä nykyisellä Valkeakoskella. – Alanen, Timo & Lehtinen, Jyrki: Sääksmäen vanhat paikannimet ja historialliset kartat Valkeakoskella. Rapola-tutkimuksia 5. Helsinki: Museovirasto*.
- Alanen, Timo (toim.) 2004a: *Johan Habermanin maantarkastusluettelo Pien-Savosta 1562–1563. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 131. Helsinki*.
- Alanen, Timo 2004b: *Someron ja Tammelan vanhin asutusnimistö. Nimistön vakiintumisen aika. Somerniemi: Amanita*.
- Alanen, Timo (toim.) 2006: *Säämingin ja Rantasalmen maantarkastusluettelo vuosilta 1562–1563. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 137. Helsinki*.
- Alanen, Timo 2007: *Vihdin seurakunnan ja Pyhäjärven kappelin kartta 1688 sekä Lohjan rovastikunnan saarnapaikat. Vihti: Vihdin museo*.
- Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805. SKST 505. Helsinki: SKS*.
- Alanen, Viljo 1931: *Satakunnan Lappi. Entisen Parkanon luonnosta ja varhaisimmasta asutuksesta. – Satakunta. Kotiseutututkimuksia 9. Helsinki: Satakuntalainen Osakunta*.
- Ala-Satakunnan tuomiokirja 1550–1552. Toim. John E. Roos. Suomen vanhimmat tuomiokirjat 2. Helsinki: Valtionarkisto, 1964.
- Alasentie, Jukka 1983: *Kissanmaa*. <http://mansetori.uta.fi/kissanmaa>.
- Älgu. Saamelaiskielten etymologinen tietokanta. <http://kaino.kotus.fi/älgü>.
- Alho, Elli 1950: *Kymen alajuoksun luontonimet*. Laudaturtyö. Helsingin yliopisto. NA.
- Alifrosti, Kari 1990: *Ruotsin aika n. 1200–1808. – Savon historia. 1. Sauvo: Sauvon kunta*.
- Alifrosti, Kari 1999: *Historia. – Nallinmaa-Luoto, Terhi & Alifrosti, Kari: Kalannin historia. Uusikaupunki: Uudenkaupungin kaupunki*.
- Alitalo, Raija 1990: *Kokemäen vanhan emäpitäjän kylännimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Alitalo, Raija 1995: *Maiseman monet mäet. mäki appellatiivina ja paikannimen perusosana. – Ihmisen maisema. Kirjoituksia yhteisön ja ympäristön muutoksista Lounais-Suomen rannikolla. Toim. Aino Nissinaho. Projekti Muuttuva miljöö – muuttuva yhteisö-julkaisuja. Turku: Turun yliopisto ja Åbo Akademi*.
- Alitalo, Raija 1996: *Aura- ja Vähäjokilaakson kylännimet*. Lisensiaatintyö. Turun yliopisto. NA.
- Allardt, Anders 1925: *Borgå sockens historia. 1–3. Helsingfors: Söderström*.
- Allardt, Anders 1935: *Liljendal sockens historia. Helsingfors: Söderström*.
- Almanakan juhla-kirja = *Suomen almanakan juhla-kirja*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Weilin & Göös, 1957.
- Alroth, Keijo 1982: *Villilän kartanon vaiheita*. Nakkila-seuran 30-vuotisjuhla-julkaisu ja www.villilankartano.fi/historia.html.
- Andelin, Anders 1859: *Kertomus Utsjoen pitäjältä*. Helsinki: SKS.
- Annala, Saara 1949: *Etelä-Pohjanmaan topografinen sanasto*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto.
- Annala, Vilho 1950: *Johannislundin lasitehtaan historia*. Salo.
- Antell, Kurt 1956: *Pernå sockens historia. 1. Tiden till år 1700. Helsingfors: Akademiska bokhandeln*.
- Anthoni, Eric 1939: *Biskops godsen i Finland. – Historiska och litteraturhistoriska studier 24. Helsingfors: SLS*.
- Anthoni, Eric 1956: *Drottning Margaretas frälseräst i Finland. – Historisk tidskrift för Finland 40 (1955). Helsingfors: Historiska föreningen*.
- Anthoni, Eric 1970: *Finlands medeltida frälse och 1500-talsadel. SSSL 442. Helsingfors: SLS*.
- Antin, Antero (toim.) 1997: *Luonnollisesti Artjärvi. Pitäjäkirja*. Artjärvi: Artjärven kunta.
- Anttila, Aarne 1962: *Elias Lönnrot. 2. p. Tietoliipas 2. Helsinki: SKS*.
- Anttila, Olavi 1991: *Kartanosta kunnaksi. Jokioisten historia*. Forssa: Jokioinen, Jokioisten kunta.
- Anttonen, Simo & al.: *Lumivaara – osa kauneinta Karjalaa*. www.lumivaara.fi/historia.
- Anttonen, Veikko 1996: *Ihmisen ja maan rajat. 'pyhä' kulttuurisena kategoriana*. SKST 646. Helsinki: SKS.
- Anttonen, Veikko 2003: *Mitä pyhä-alkuiset paikannimet kertovat Kalannin menneisyydestä. – Muinainen Kalanti ja sen naapurit. Talonpojan maailma*

- rautakaudelta keskiajalle. Toim. Veijo Kaitainen, Esa Laukkanen ja Kari Uotila. SKST 825. Helsinki: SKS.
- Appelgren, Arne – Ringbom, Lars-Ivar – Lehtikanto, Mirjam 1949: *Vaasa. Vanha ja uusi kaupunki*. Turku: Kustannusliike Silta.
- Appelgren, Hj. 1891: Suomen muinaislinnat. Tutkimus vertailevan muinaistieteen alalta. – *Suomen muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja* 12. Helsinki:
- Arajärvi, Kirsti 1948: Urjalan vanhinta historiaa. – *Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen vuosikirja* 17. Forssa.
- Arajärvi, Kirsti 1950: *Vesilahden historia*. Tampere: Vesilahden seurakunta ja kunta.
- Arajärvi, Kirsti 1954: *Messukylän-Teiskon-Aitolahden historia*. Tampere: Tampereen kaupunki, Teiskon ja Aitolahden kunnat.
- Arajärvi, Kirsti 1959: *Lempäälän historia*. Tampere: Lempäälän seurakunta ja kunta.
- Arajärvi, Kirsti 1973: *Urjalan historia*. 1. *Itsenäisen seurakunnan synnystä kunnalliselämänsä alkuun n. 1590–1860*. Urjala: Urjalan historiatoimikunta.
- Arponen, Aki 1999: Katsaus Keminkylän vaiheisiin. – *Kemihaaran erämaa-alueen luonto ja käyttö*. Toim. Tapio Tynys. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A, no 109. Vantaa: Metsähallitus, luonnonsuojelu.
- Asiakirjoja 1 = *Asiakirjoja Karjalan historiasta 1500- ja 1600-luvuilta*. Toimituskunta: Žerbin, A. S. & al. Joensuu: Joensuun yliopisto, 1987.
- Asiakirjoja 2 = *Asiakirjoja Karjalan historiasta 1500- ja 1600-luvuilta*. 2. *Käksälmen läänin maakirja vuodelta 1637*. Toim. Sari Hirvonen ja Kimmo Katajala. Joensuu: Joensuun yliopisto, 1991.
- Aspegren, Hans Henric 1766: *Försök til en historisk, geometrisk och physico-oekonomisk beskrifning öfver Pedersöns sockn i Österbotn*. 2. Åbo.
- Aspelin, Henrik Emanuel 1892: *Vasa stads historia*. 1. Wasa: Lennart Holmberg.
- Aspelin, J. R. 1901: Längs en urgammal farled. – *Turistföreningens i Finland årsbok 1901*. Helsingfors.
- Atlas över Skårgårds-Finland*. Helsingfors: Nordenskiöld-samfundet i Finland, 1961.
- Aurén, P. W. 1894: *Uleåborgs län. Resedagboksanteckningar i länet samt under 12 års tjänstgöring i Lappmarken*. 1. *Anteckningar om Utsjoki, Enare och Sodankylä*. Uleåborg.
- Back, Lars 1969: Vanhin asutus muotoutuu. – *Kaarlelan pitäjän historia*. 1. Toim. Oscar Nikula. Kaarlela: Kaarlelan kunta.
- Beijar, P.-E. 1963: Finska språkelement bland ortnamnen i Korsholm. – *Österbotten*. Vasa: Svensk-österbottiska samfundet
- Bergholm, Axel 1901: *Sukukirja. Suomen aatelittomia sukuja*. Helsinki: Otava.
- Bergsland, Knut 1967: "Uumaja, Luulaja ym.". – *Virtittäjä* 71.
- Berndtson, Nils 1965: *Laukaan historia*. 1. *Vanhan Laukaan vaiheita esihistoriallisesta ajasta vuoteen 1776*. Laukaa: Laukaan kunta ja seurakunta.
- Berndtson, Nils 1986: *Laukaan historia*. 2. 1776–1868. Toim. Torikka, Pertti. Laukaa: Laukaan kunta ja seurakunta.
- BFH = *Bidrag till Finlands historia*. 1. Tryck utgifna af Finska statsarkivet genom Reinhold Hausen. 1–7. Helsingfors: Statsarkivet, 1881–1964.
- Björck, A. 1887: Muinaismuistoja Piikkion kihlakunnassa. Kertoellut A. Björck. – *Suomen muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja* 8–10. Helsinki.
- Björn, Ismo 1991: *Suur-Ilomantsin historia. Enon, Ilomantsin ja Tuupovaaran historia vuoteen 1860*. Eno: Enon, Ilomantsin ja Tuupovaaran paikallishistoriatoimikunta.
- Blaeu, Joan 1662: *Atlas Maior, Magnvs Ducatvs Finlandiae*. Amsterdam. Eero ja Erkki Fredrikssonin kokoelma.
- Blix, Erik Schytte 1967: *Nesseby- og Polmakslekter*. Samiske samlinger 9. Oslo: Norsk folkemuseum.
- Blom, Kaisu 1929: *Nakkilan pitäjän kylien ja asumusten nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Blomqvist, Marianne 1986: *Binamn inom en idrottsförening. – Xenia Huldenniina. En vänskrift tillägnad Lars Huldén på hans 60-årsdag 5.2.1986*. Red. av Mirja Saari, Anne-Marie Londen och Kim Nilsson. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. Serie B, nr 10. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Blomqvist, Marianne 1988: *Från tillnamn till släktnamn i österbottnisk allmogemiljö*. Skrifter utgivna av Svensk-österbottiska samfundet 44. Arkiv för svenska Österbotten 18. Vasa: Svensk-österbottiska samfundet.
- Blomqvist, Marianne 1994: *Ortnamn i Sundom. – Sundoms historia*. 1. *Byn som steg ur havet*. Red. Bertel Nygård, Bertel. Vasa: Vasa stad.
- Blomqvist, Marianne 2000: *Svenska ortnamn i Estland med estniska motsvarigheter*. Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner 158. Helsingfors: Svenska folkskolans vänner.
- Blomstedt, Yrjö 1981: *Asikkalan historia*. Asikkala: Asikkalan kunta.
- Bonsdorff, Carl von 1889: *Åbo stads historia under sjuttonde seklet*. 1. Åbo: Bestyrelsen för Åbo stads historiska museum.
- Boström, Birger 1968: *Hangö udd. Forttida hamnar och hållristningar*. Hangö: Hangö stad.
- Brechenmacher, Josef Karlmann: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Familiennamen*. 2., neugearb. Aufl. der "Deutschen Sippenamen". Limburg a.d. Lahn: C. A. Starke, 1957–1963.
- Brenner, Alf 1936: *Ingå, Fagervik, Degerby. En västnyländsk bygdekrönika*. 1–2. Ingå: Ingå kommun.
- Brenner, Alf 1955: *Sjundeå sockens historia*. 2. Sjundeå: Hembygdens vänner i Sjundeå.
- Budkavlen*. Organ för Brages sektion för folklivsforskning och Institutet för nordisk etnologi vid Åbo akademi. Åbo: Åbo akademi, 1922–.
- C. E. S. 1857: *Bref från Lappmarken*. – *Wiborg* 29.12.1857.
- Castrén, Liisa 1957: *Lappeenrannan kaupungin historia 1812–1918*. Lappeenranta: Lappeenrannan kaupunki.
- Castrén, M. A. 1870: *Reseminnen från åren 1838–1844*. Nordiska resor och forskningar. 1. Helsingfors: Edlund.
- Castrén, Paavo – Pietilä-Castrén, Leena 2000: *Antiikin käsikirja*. Helsinki: Otava.
- Cederberg, A. R. – Ojala, Veikko 1948: *Heinolan kaupungin historia*. Tampere: Heinolan kaupunki.
- Cederlöf, Johannes 1955: *Ekenäs stads historia*. 2. 1721–1809. Ekenäs: Ekenäs tryckeri.
- Cederlöf, Johannes 1964: *Ekenäs stads historia*. 3. 1810–1930. Ekenäs: Ekenäs tryckeri.
- Chartographia Ostrobothnica. Pohjanmaa vanhoissa kartoissa*. Svenska Österbottens Hemygd- och Museiförbund r.f. Vasa: Scriptum.
- Collinder, Björn 1932 = *Die urgermanischen Lehnwörter im Finnischen*. 1–2. Skrifter utgivna av K. humanistiska vetenskapssamfundet i Uppsala 28, 1 ja 34, 3. Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1932–1941.
- Collinder, Björn 1964: *Ordbok till Sveriges lapska ortnamn*. Uppsala: Kungl. ortnamnskommissionen.
- Dahlström, Svante 1941: *Runsala. Historiska och sakliga bidrag till tydningen av ett ortnamn*. – *Budkavlen* 4/1941.
- Dahlström, Svante 1942: *Ur Runsalas hävder*. Åbo: Förlaget Bro.
- Dahlström, Svante 1960: *Promenader*. 2. Åbo: Åbo tidnings och tryckeri ab:s förlag.
- Danell, Gideon 1951: *Ordbok över Nuckömålet*. Skrifter utgivna av Kungl. Gustav Adolfs akademien 27. Uppsala.
- Debrabandere, Frans 1993: *Verklarend woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*. Brussel: Gemeentekrediet.
- DF = Diplomatarium Fennicum -tietokanta. <http://vesta.narc.fi>.
- Diarium Gyllenianum = Gyllenius, Petrus Magni: *Diarium Gyllenianum, eller, Petrus Magni Gyllenii dagbok 1622–1667*. Utgiven och kommenterad av C. J. Gardberg och Daniel Toijer. Erip.: Värmland förr och nu 1962. Karlstad.
- E.A.E. 1900 = Ekman, E. A.: *Pari etymologiaa*. Kupittaa nimestä. – *Virtittäjä* 4.
- Edelman, Nils & al. 1964: *Pohjan pitäjän historia*. 1. Pohja: Pohjan kunta.
- Edgren, Torsten – Gardberg, Carl Jacob 1996: *Porvoon kaupungin historia*. 1. *Porvoon seudun esihistoria, keskiaika ja 1500-luku*. Porvoon: Porvoon kaupunki.
- Edgren, Torsten – Törnblom, Lena 1992: *Finlands historia*. 1. Helsingfors: Schildts.
- Ehrensward, Ulla 2006: *Pohjolan kartan historia. Myyteistä todellisuuteen*. Helsinki: John Nurminen säätiö.
- Ehrensward, Ulla – Kokkonen, Pellervo – Nurminen, Juha 1995: *Mare Balticum. 2000 år av Östersjöns historia*. Helsingfors: Otava, John Nurminens stiftelse.
- Ehrensward, Ulla – Zilliacus, Kurt (toim) 1997 = *Farlederna berättar. Gamla sjökartor över Finlands skårgårdar*. Föreningen Konstsamfundets publikationsserie 17. Helsingfors: Konstsamfundet ja Söderström.
- Ehrström, Peter 2005: *Brändö. En stadsdel med själ*. Vasa: Scriptum.
- Eichholtz, Inga 1977: *Ortnamnen i Grankulla*. Opinnäytetyö. Helsingin yliopisto.
- EKSS = *Eesti kirjakeele seletussõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Instituut, 1988–2005.
- Elg, Aija 1990: *Eläimennimityksellä alkavat ja ruumiinosannimityksen sisältävät paikannimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Elmgren, Sven Gabriel 1847: *Pargas*. – *Suomi* 7.
- Enbuske, Matti 1996: *Ankarat ajat 1630-luvulta isoonvihaan*. – Saarnisto, Matti & al.: *Rovaniemen historia vuoteen 1721. Kotatilita savupirtin suojaan*. Rovaniemi: Rovaniemen kaupunki, maalaiskunta ja seurakunta.
- Enbuske, Matti 2005: *Muinaisajoista keisarivallan suojaan*. – *Karjalohja. Itsenäisen väen pitäjä*. Toim. Veikko Kallio. Karjalohja: Karjalohjan historiyhdistys.
- Enbuske, Matti 2006: *Asutuksen ja maankäytön historia keskisessä Lapissa ja Enontekiöllä 1900-luvun alkuun*. Oikeusministeriö 2006: 6. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Englund, Kristiina 1971: *Kylän-, talon- ja torpännimet kymmenessä Lohjan kylässä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Enqvist, Ove 1997: *Mäkiluoto*. Laajennettu ja täydennetty 4 p. Mäkiluoto: Mäkiluodon lippulautakunta.
- Ericsson, Christoffer H. 2003: *Finlands sydkust. En kulturhistorisk och nautisk handbok över sydkustens leder från Stockholm över Åland till Finlands nuvarande östgräns*. Helsingfors: Litorale.
- Erkamo, V. 1983: *Pärnä-sanasta ja sen merkityksestä*. Suomi 124: 4. Helsinki: SKS.
- Erkamo, Viljo 1990: *Roine-nimen etymologia ja merkitys*. – *Virtittäjä* 94.
- Erkola, Toini 1973: *Paimion esihistoria*. – Erkola, Toini & von Herten, Erik & Innamaa, Kerttu: *Paimion historia*. Paimio: Paimion kunta ja seurakunta.
- ERP 1999 = Paikkala, Sirkka & al.: *Paikannimet – paikan muisti*. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.-12.9.1999. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto.
- Ervasti, Seppo 1978 = Ervasti, Seppo – Vasari, Yrjö: *Kuusamon historia*. 1. Kuusamo: Kuusamon kunta.
- Eränkö, Timo 2000: *Aurlahden arvoitus ja Virmoon kuningas. Lohjan paikannimet*. Lisiä Lohjan pitäjänkertomukseen 68. Lohja: Lohjan kotiseutututkimuksen vävät.
- Erävuori, Jukka 1993: *Kauniaisten yhdeksän vuosikymmentä*. Kauniainen: Kauniaisten paikallislehti.
- ESF = *Utdrag ur domböckerna över Torneå Lappmark* [av] Ellen Simma Fjellgren. Käsikirjoitus. Kautokeino: Nordisk Samisk Institut, 1981.
- Eskelinen, Jari 1995: *Kadunnimet ja niiden suunnittelu Nokialla*. Pro gradu -työ. Tampereen yliopisto. NA.

- Eskola, Eeva 1972: *Vanha Hagaland*. Espoo-sarja. Espoo: Espoon historiatuomiokunta, Tapiolan kilta.
- Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimiarkisto. Espoo.
- Eurén, Gustaf Erik 1860: *Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja*. Hämeenlinna.
- Europaeus, D. E. D. 1862: Suomenmaan muinois-asukkaat. – *Mehiläinen. Lukemista sivistyneille Suomalaisille*. Toim. R. Polén. Helsinki.
- Europaeus, D. E. D. 1868: Tietoja suomalais-ungarilaisten kansain muinaisista olopaikoista. – *Suomi* 2: 7.
- Facta. 10-osainen tietosanakirja*. 6. Helsinki: Tietosanakirja Oy, 1970.
- Fagerlund, L. W. 1923: *Signilskär*. Helsingfors.
- Fagerlund, Rainer – Jern, Kurt – Villstrand, Nils Erik 1993: *Finlands historia*. 2. Helsingfors: Schildts.
- Farlederna berättar. Gamla sjökartor över Finlands skärgårdar*. Red. Av Ulla Ehrensverd, Kurt Zilliacus. Föreningen Konstsamfundets publikationsserie 17. Helsingfors: Konstsamfundet ja Söderström.
- Favorin, Martti 1975: *Mäntyharjun historia*. 1. 1860-luvulle. Mäntyharju: Mäntyharjun kunta.
- Federley, Synnöve 1967: Berget i Sundom. – *Murmursunds Allehanda* 18. Vasa.
- Fellman, Isak 1910–1915: *Handlingar och uppsatser angående Finska Lappmarken och lapparne*. Samlade och utgivna af Isak Fellman i anslutning till Jacob Fellmans ”Anteckningar under min vistelse i Lappmarken”. Documenta historica 1–3. Helsingfors: Finska litteratursällskapet.
- Fellman, Jacob 1906: *Anteckningar under min vistelse i Lappmarken*; utgivna af Isak Fellman. 1–4. Helsingfors.
- Finland i 19de seklet. Framstält i ord och bild af finska skriftställare och konstnärer*. Helsingfors: G. W. Edlund, 1893.
- Finlandia. Otavan iso maanmekirja*. 8. Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu. Helsinki: Otava 1986.
- Finlands historia 1 = Torsten Edgren – Lena Törnblom: *Finlands historia*. 1. Helsingfors: Schildts, 1992.
- Finlands historia 2 = Rainer Fagerlund – Kurt Jern – Nils Erik Villstrand: *Finlands historia*. 2. Helsingfors: Schildts, 1993.
- Finlands historia 3 = Matti Klinge: *Finlands historia*. 3. Helsingfors: Schildts, 1996.
- ”Finska skären”. *Studier i åboländsk kulturhistoria utgivna av Konstsamfundet till dess 50-årsjubileum* 1990. Red. av Kurt Zilliacus. Helsingfors 1990.
- FMU = *Finlands medeltidsurkund*. Samlade och i tryck utgivna af Finlands Statsarkiv genom Reinhold Hausen. 1–8. Helsingfors: Statsarkivet, 1910–1935. Myös: <http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/fmu/haku>.
- FO = *Ordbok över Finlands svenska folkmål*. Forskningscentralen för de inhemska språken. Skrifter 1. Helsingfors 1976–.
- FOreg = Suomen ruotsalaismurteiden sanakokoelmat. RKO.
- Forsman, A. V. 1897: Viinikka nimestä. – *Virittäjä* 1.
- Forsman, A. V. 1891: *Pakanuudenaikainen nimistö. Johdanto*. Helsinki.
- Forsman, A. V. 1894: *Tutkimuksia Suomen kansan persoonallisen nimistön alalla*. 1. Helsinki: SKS.
- Forsman, A. V. 1902: *Suomalaisista kuntainnimistä. – Suomen museo* 8.
- Forsman, K. W. 1914: *Pari -ut-päätteistä paikannimeä: Navut, Koskut. – Virittäjä* 18.
- Fortelius, Bertel 1980: *Tre åboländska bynamm. Festskrift till Carl-Erik Thors* 8.6.1980. SSLS 490. Studier i nordisk filologi 62. Helsingfors: SLS.
- Fortelius, Bertel 1984: *Ett sydfinländskt ortnamnskomplex*. SSLS 517. Studier i nordisk filologi 65. Helsingfors: SLS.
- Fortelius, Bertel 1999: *Ortnamnen i Korpo*. Åbo: Åbo akademis förlag.
- Frederiksen, Ilse 2006: *Selkämeren merenkulku. – Maunu Häyrynen & al.: Tuntematon saaristo. Selkämeren saariston eletty maisema*. Helsingissä: Otava.
- Fredrikson, Erkki 1993: *Suomi 500 vuotta Euroopan kartalla*. Jyväskylä: Gummerus.
- Frette, Thor 1987: *Norsk-samiske stedsnavnpar*. 1. Oslo: Institutt for navnegransking. Universitetet i Oslo. (Moniste.) NA.
- Freudenthal, A. O. 1872: *Om nyländska mans- och kvinnonamn under medeltiden. – Suomen muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja*. 2. Helsinki.
- Freudenthal, A. O. 1867: *Om svenska ortnamn i Nyland. En undersökning. – Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk* 8. Helsingfors: Finska vetenskap-societeten.
- Fries, Sigurd 1987: *Sandby malm och Runstens malmar – hur terrängbenämningar kultiveras. – Dialektala terrängords semantik*. DIABAS 2. Umeå.
- Fritzner, Johan 1886: *Ordbog over det gamle Norske Sprog*. 1. Kristiania: Den norske Forlagsforening.
- FSO = Suomen ruotsinkielisten paikannimien kokoelmat. RKO.
- FSO-lex = *Namnleksikon*. Red. av Kurt Zilliacus, sammanställt av Michaela Örnmark. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken, 1999. <http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=2397>.
- Förteckning öfver svenska ortnamn i Finland*. Särtryck ur SSLS 34. Helsingfors 1897.
- Gallén, Jarl 1968: *Nöteborgsfreden och Finlands medeltida östgräns*. SSLS 427: 1. Helsingfors.
- Gallén, Jarl 1993: *Det ”Danska itinerariet”. Franciskansk expansionsstrategi i Östersjön*. Red. och utg. av John Lind. SSLS 579. Helsingfors: SLS.
- Gallen-Kallela-Sirén, Janne 2001: *Minä palaan jalanjäljilleni. Akseli Gallen-Kallelan elämä ja taide*. Helsinki: Otava.
- Gallen-Kallela-Sirén, Janne 2003: *Kalela – Axel Gallénin taiteen ja modernin suomalaisen muotoilun kehto*. <http://www.kalela.net/arkkitehtuuri.htm>.
- Ganander, Christfrid 1789a: *Mythologia Fennica*. Åbo 1789. (Näköisp. Helsinki: SKS, 1960.)
- Ganander, Christfrid 1937–40: *Nytt finskt lexicon*. 1–3. Näköisp. käsikirjoituksesta 1787. Tutkimuslaitos ”Suomen suvun” julkaisuja 2, 1–3. Porvoo: WSOY.
- Ganander, Christfrid 1997 (1787) = Ganander, Christfrid: *Nytt Finskt Lexicon*. Alkuperäiskäsikirjoituksesta ja sen näköispainoksesta toimittanut Liisa Nuutinen. SKST 676. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 95. Helsinki: SKS, 1997.
- Gardberg, C. J. 1989a: *Finländska herrgårdar*. Helsingfors: Schildt.
- Gardberg, C. J. 1989b: *Suomen kartanoita*. Helsinki: Otava.
- Gardberg, John 1944: *Tidsådrar och öden intill år 1721. – Kimitobygdens historia*. 1, 1. Utg. av Gabriel Nikander. Åbo: Bro.
- Gardberg, John 1968: *Karis socken från forntiden till våra dagar*. 5. *Vasatiden och Karolinska tiden*. Karis: Hembygdsnämnden.
- Gordin, Isak (toim.) 1973: *Vanhjoja Suomen karttoja*. 2. uudistettu p. Helsinki: Kustannuskilta.
- Gottlund, C. A. 1828–1832: *Otawa eli suomalaisia huvituksia*. 1–2. Tukholmissa: Gottlund.
- Gottschald, Max 1982: *Deutsche Namenkunde. Unsere Familiennamen*. Fünfte verbesserte Auflage mit einer Einführung in die Familiennamenkunde von Rudolf Schützeichel. Berlin: de Gruyter.
- Granholm, Helge – Häggblom, Birger 1968: *Finby sockens historia*. Virkby.
- Granlund, Åke 1956: *Studier över östnyländska ortnamn*. SSLS 358. Studier i nordisk filologi 44. Helsingfors: SLS.
- Granlund, Åke 1963: *Nyländsdelens av danska itinerariet. – Namn och bygd* 50 (1962). Uppsala.
- Granlund, Åke 1965: *En västnyländsk namntyp. – Folkmälstudier* 19. Helsingfors.
- Granlund, Åke 1967: *Namnet Pepot. – Orter och namn. Festskrift till Valter Jansson* 22.5.1976. Lund.
- Granlund, Åke 1970: *Keskiaikaisia nimiä nykyisessä Helsingissä. – Helsingin kadunnimet*. Toim. Leo A. Pesonen. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki.
- Granlund, Åke 1971: *Medeltida namn inom nuvurande Helsingfors. – Helsingfors gatunamn*. Red. av Leo A. Pesonen. Helsingfors stads publikationer 24. Helsingfors.
- Granlund, Åke 1971b: *Namnet Hornhattula. – Festskrift till Olav Ahlbäck* 28.3.1971. SSLS 446. *Studier i nordisk filologi* 58. Helsingfors.
- Granlund, Åke 1972: *Uudenmaan asuttaminen paikannimien valossa. – Nimikirja*. Toim. Hannes Sihvo. Kalevalaseuran vuosikirja 52. Porvoo: WSOY.
- Granlund, Åke 1975: *Namnformen Juxarae i seglingsbeskrivningen i Kung Valdemars jordebok. – Namn och bygd* 63. Uppsala.
- Granlund, Åke 1979: *Studier över östnyländska ortnamn*. SSLS 358. Studier i nordisk filologi 44. Helsingfors: SLS.
- Granlund, Åke 1981: *Keskiaikaisia nimiä nykyisessä Helsingissä. – Helsingin kadunnimet*. Toim. Leo A. Pesonen. 2. korj. p. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki: Helsingin kaupunki. (Lisäp. 1992.)
- Grotenfelt, Kustavi (toim.) 1894: *Jaakko Teitin valitusluettelo Suomen aatelista vastaan v. 1555–1556*. Todistuskappaleita Suomen historiaan 5. Helsinki: Suomen Historiallinen seura, 1894.
- Grotenfelt, Kustavi 1912: *Suomenkielisiä historiallisia asiakirjoja Ruotsin vallan ajoilta (vuosilta 1548–1809)*. Acta historica Fennica. SKST 130. Helsinki: SKS.
- Grünthal, Riho 1997: *Livvistä liiviin. Itämerensuomalaiset etnonymit*. Castrenianumin toimitteita 51. Helsinki: SUS.
- Grönroos, Timo 1993: *Halikon vanhimpien kylännimien alkuperä*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Gyllenius, Petrus = *Diarium Gyllenianum eller Petrus Magni Gyllenii Dagbok 1622–1667*. Utgiven och kommenterad av C. J. Gardberg och Daniel Toijer. Särtryck ur Värmland förr och nu 1962. Karlstad.
- Haavisto, Olle 1985: *Kristinestad - en småstadsidyll*. Kristinestad: Kristinestads stad.
- Hackzell, Kaija – Toppari, Kirsti 1997: *Töölöntullin molemmin puolin*. Helsingin vanhoja kortteileita 5. Helsinki: Helsingin Sanomat.
- Hagelberg, K. T. 1907: *Postiosotteiden hakemisto Suomessa*. Helsinki.
- Haggrén, Georg 1992: *Karkkilan esihistoria. – Aalto, Seppo & Rentola, Kimmo: Karkkilan eli Högforsin ja Pyhäjärven, entisen Pahajärven ihmisten historia*. Karkkila: Karkkilan kaupunki.
- Hako, Jukka – Hako, Senja (toim.) 1988: *Friherrns. Työväen työllä korvesta kaupunginosaksi*. Vantaa: Friherrsin sosialidemokraatit.
- Hakanen, Aimo 1980: *Oliko Vammala oikea valinta? – Sananjalka* 22. Turku.
- Hakanen, Aimo 1989: *Liekovesi ja Houhajärvi. – Sananjalka* 31. Turku.
- Hakanen, Aimo 2007: *Omaa ja vierasta. Havaintoja eräistä Keski-Satakunnan vanhoista paikannimistä. – Sata sanan juurta*. Toim. Aimo Hakanen ja Reino Kero. (Tulossa.)
- Hakulinen, Lauri 1941: *Meteorologisten sanojen merkitysoppia. – Virittäjä* 45.
- Hakulinen, Lauri 1942: *”Tuliperäisiä” affektisanoja. – Kalevalaseuran vuosikirja* 22. Porvoo: WSOY.
- Hakulinen, Lauri 1949: *Linna. – Kalevalaseuran vuosikirja* 29. Porvoo: WSOY.
- Hakulinen, Lauri 1956: *Vaha ’iso kivi’ Viron paikannimissä. – Virittäjä* 60.
- Hakulinen, Lauri 1961: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. 2., korj. p. Helsinki: Otava. (3., korj. ja lis. p. 1968; 4., korj. ja lis. p. 1979.)
- Haila, Aimo 1939: *Iitin historia*. 1. *Varhaisimmista ajoista 1860-luvulle*. Helsinki: Iitin kunta ja seurakunta. (2. p. 1988.)
- Haila, Aimo 1953: *Kotka kaupunkikuntana. – Anttila, Leo & al. (toimituskunta): Kotkan historia*. 1. Kotka: Suomen Punaisen Ristin Kymen piirihallitus.
- Halla, Marjatta 1970: *Pyöli-, Pöyli- ja Pööli-nimet Suomen paikannimistössä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.

- Halonen, Johanna 2000: Rautakautista asutusta etsimässä. Askolan asutushistoriaa paikannimistön valossa. – *Virittäjä* 104.
- Halonen, Johanna 2001: Vielä Uudenmaan asutushistoriaa. – *Virittäjä* 105. *Handlingar och uppsatser angående Finska Lappmarken och lapparne*. Saml. och utg. af Isak Fellman i anslutning till Jacob Fellmans "Anteckningar under min vistelse i Lappmarken". 1–4. Helsingfors: Finska litteratursällskapet 1910–1915.
- Hanhialo, Ritva 1966: *Ålajärven vesistönimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Harju-Autti, Marketta 1982: *Simojärven vesistönimet*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto. NA.
- Harling-Kranck, Gunilla 1990: *Namn på åkrar, ängar och hagar*. SLS 565. Helsingfors: SLS.
- Harling-Kranck, Gunilla 1995: Lapinjärven paikannimet. – Korhonen, Mikael & Kuvaja, Christer: *Lapinjärven historia. Kaksi kieltä – yksi kunta*. Lapinjärvi: Lapinjärven kunta.
- Harling-Kranck, Gunilla 1995: Ortnamnen i Lapträsk. – Korhonen, Mikael & Kuvaja, Christer: *Lapträsk historia. Två språk – en kommun*. Lapträsk: Lapträsk kommun.
- Harmo, Maunu 1987: *Vihreä idylli, Oulunkylä-Äggelby*. Helsinki: Oulunkylä-seura.
- Hauho vanhoissa kartoissa*. Työryhmä: Heikki Rantatupa & al. Hauho: Hauho-Seura, 2003.
- Hausen, Greta 1920–1924: *Nylands ortnamn. Deras former och förekomst till år 1600*. 1–3. SLS 152, 160, 177. Helsingfors: SLS.
- Hausen, Greta 1927: *Ålands ortnamn. Deras former och förekomst till år 1600*. SLS 194. Helsingfors: SLS.
- Hausen, Reinhold (toim.) 1904: *Bidrag till Finlands historia. 3. Spridda urkunder från tiden 1531–1560*. Utg. af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. Helsingfors.
- Havia, Timo 1989 = Havia, Timo – Luoto, Jukka: *Piikkiön historia. 1. Esihistoria ja Ruotsinvallan aika*. Piikkiö: Piikkiön kunta.
- Heervä, Ismo – Joutsamo, Timo 1983: *Kustavin historia*. Kustavi: Kustavin kunta.
- Heikel, A. O. 1878: *Kertomus muinaisjäänöksistä Hauhon kihlakunnassa*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 29. Helsinki: Edlund.
- Heikkilä, Tapio – Halonen, Johanna 2000: *Meteli seis*. Helsinki: Kustantajat Sarmala, Rakennusalan kustantajat.
- Heikkinen, Markku 1989: *Helsinki*. Vaasa-ajan kaupungit 1. Helsinki: Helsingin kaupungin museo.
- Heikkola, Leena 1982: *Lapin historiaa. Maakuntahistoriallinen oheislukemisto*. Rovaniemi: Lapin lääninhallitus.
- Heikura, Hannu 1994: Valtimon historiaa. – *Valtimo. Kotiseututeos Karjalan ja Kainuun kauniista rajakumasta*. Pieksämäki: Lions Club Valtimo.
- Heino, Ulla 1979: *Ahlaisten historia*. Pori: Porin kaupunki.
- Heinänen, Hannu 1993: *Sallan historia*. Salla: Sallan kunta ja seurakunta.
- Hellberg, Lars 1987: *Ortnamnen och den svenska bosättningen på Åland. 2. översedda o. utök. uppl.* SLS 541. Studier i nordisk filologi 68. Helsingfors: SLS.
- Hellgren, Kirsti 1957: *Sippolan historia*. Myllykoski: Sippolan kunta.
- Hellquist, Elof 1948: *Svensk etymologisk ordbok. 1–2. 3. uppl.* Lund: Gleerup. (4. tr. Lund: LiberLäromedel, 1980.)
- Helsingin kadunnimet = *Helsingin kadunnimet*. Toim. Leo A Pesonen. 2. korj. p. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki 1981. (1. p. 1970.)
- Helsingin kadunnimet 2 = *Helsingin kadunnimet. Helsingfors gatunamn. 2.* Toim. Leo A Pesonen. Helsingin kaupungin julkaisuja. 32. Helsinki 1979.
- Helsingin kadunnimet 3 = *Helsingin kadunnimet. Helsingfors gatunamn. 3.* Toim. Jyrki Lehikoinen. Helsinki: Helsingin kaupungin nimistötoimikunta, 1999.
- Helsinki 1930 kartta = *Helsinki 1930. Helsingin karttakirja*. Teksti ja toimitus: Jussi Iltanen. Vantaa: Genimap, 2005.
- Hellttunen, Riitta 1995: *Kisokselta Korvuolle. Taivalkosken Metsäkylän vesien nimet*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto. NA.
- Herlin, Hanna 1981: Paikannimet ja murre. – *Leivonmäen kirja*. Toim. Janne Vilkkuna. JY:n kotiseutusarja 18. Leivonmäki: Leivonmäen kunta.
- Herrgårdar i Finland. 2. Nyland 2, Egentliga Finland*. Utg. av Gabriel Nikander & al. Helsingfors: Söderström, 1928.
- Hertzen, Erik von 1973: Paimion historia vuoteen 1721. – Erkola, Toini & von Hertzen, Erik & Innaamaa, Kerttu: *Paimion historia*. Paimio: Paimion kunta ja seurakunta.
- Hertzen, Erik von 1986: Kiikalan historiallinen aika. – Sarvas, Anja & Hertzen, Erik von: *Kiikalan historia*. Kiikala: Kiikalan kunta.
- Hietanen, Elina: *Kenkätehdas meni, kirjasto tuli. Attilassa 80 vuotta kenkien kopinaa*. <http://www.uta.fi/campus/952/attila1.html>.
- Hiltunen, Esa 1988 = Mansikkaniemi, Hannu & Luoto, Jukka & Hiltunen, Esa: *Liedon historia. 1. Aikojen alusta vuoteen 1809*. Lieto: Liedon kunta ja seurakunta.
- Hiltunen, Petri 1986: *Porvoonjoen asutuksen synty nimistön valossa*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Hiltunen, Petri 2001: Uudenmaan sisäosien asuttaminen paikannimistön valossa. – *Virittäjä* 105.
- Hinneri, Sakari 1995: Niittyjen ja peltojen nimistä ja nimityksistä Vakka-Suomen vanhoissa kylissä. Ekologinen näkökulma. – *Sananjalka* 37. Turku.
- Hintikka, Veikko 2002 = Alkuperäisiä. – *Suur-Rautalammin Hintikat*. Koonneet Heikki Hintikka, Jaakko Hintikka, Juhani Hintikka & Veikko Hintikka. Palokka: Hintikan sukuseura.
- Hipping, A. J. 1965: *Vihdin pitäjän*. [W. J. P. Hidenin suomennos A. J. Hippingin vuonna 1845 ilmestyneestä teoksesta *Beskrifning öfver Wichtis Socken*.] Vihti-seuran julkaisuja 1. Helsinki.
- Hirsjärvi, Tarmo 1926: *Ypäjän kunnan historia. Kunnalliselämä vv. 1876–1926*. Forssa: Ypäjän kunta.
- Hirsjärvi, V. J. 1949: Muinaisjäänöksiä Tammelan kihlakunnassa. – *Lounais-Hämeen kotiseutu- ja museoyhdistyksen vuosikirja* 18. Forssa.
- Hirvonen, Saimi 1936: *Uukuniemen seurakunta 300-vuotias. Katsaus Uukuniemen seurakunnan vaiheisiin*. Uukuniemi: Uukuniemen seurakunta.
- Hirvonen, Saimi 1939: *Pielisjärven pitäjän historia. 2. Pielisjärvi: Pielisjärven seurakunta, kunta ja maantalikunta sekä Lieksan kauppala*.
- Hirvonen, Sari 2005: *Ruraali, urbaani. Vantaan kaupunkisuunnittelun historia*. Vantaa: Vantaan kaupunki.
- HisKi = Historiakirjojen haku-ohjelma. Suomen Sukututkimusseuran HisKi-tietokanta. <http://www.genealogia.fi>.
- Hissa, Kai 1988: *Nivalan Nivalankylän asutusnimet*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto. NA.
- Historiallinen aikakauskirja*. Helsinki: Suomen historiallinen seura ja Historian ystäväin liitto.
- Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890. <http://digi.lib.helsinki.fi/index.html>.
- HK 1701 = Viipurin ja Savonlinnan läänin henkikirja 1701. 1. Rannan, Lappeen, Jääsken ja Äyräpään kihlakunnan sekä Kyminkartanon lääni. Toim. Matti J. Kankaanpää. Virrat: Toiset ajat, 2003.
- HLMKA = Hämeenlinnan maakunta-arkisto. Hämeenlinna.
- Hoffrén, Jouko – Penttilä, Kalevi 1979: *Riihimäen historia. 1. Vuoteen 1960*. Riihimäki: Riihimäen kaupunki.
- Hokkanen, Maritta 1950: *Ähtärin vesistönimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Holm, Vesa – Manninen, Ari T. 2003: *Vakaalla perustalla. Pöytyän historia 1860-luvulta nykyaikaan*. Pöytyä: Pöytyän kunta ja seurakunta.
- Holma, Elisa 1983: *Kirkko ja seurakuntalaiset. – Järvisuodun historia. 2. Kunnallishallinnon toteuttamisesta 1970-luvulle*. Toim. Toivo Nygård. Evijärvi: Järvisuodun historian historiatoimikunta.
- Honka-Hallila, Helena 1996: *Ylöjärvi 1868–1994*. Ylöjärven kunta.
- Honka-Hallila, Helena (toim.) 1996: *Vesilahti 1346–1996*. Vesilahti: Vesilahden kunta ja seurakunta.
- Hopsu-Lamminmäki, Tytti 1987: *Jämsän järvien ja lampien nimistä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Hormia, Yrjö 1939: *Pyhämaan – Pyhärannan 300-vuotisivaiheita*. Rauma.
- Hovda, Per 1945: *Fossenamn. – Maal og minne*. Oslo.
- Hovi, Olavi 1988: *Leppävirran historia uudisasutuskaudesta kunnallisen itsehallinnon alkuun*. – Sarvas, Anja & Hovi, Olavi: *Leppävirran historia. 1. Leppävirta: Leppävirran kunta*.
- Hovilainen, Erla 1948: *Tankar fiskeläge. – Skärgårdsboken*. Red. Håkan Lindberg. Helsingfors: Nordenskiöld-Samfundet i Finland.
- Huikari, Olavi – Huurre, Matti – Matinelli, Eero 1969: *Suur-Pyhäjoen historia vanhimmista ajoista 1860-luvulle*. Toim. Eero Matinelli. Kokkola: Suur-Pyhäjoen historiatoimikunta.
- Huldén, Lars 1951: *Namnet Haals. – Österbottningen 14.12.1951*.
- Huldén, Lars 1952: *Ortnamnen i Munsala*. SLS 336. Studier i nordisk filologi 40–41. Helsingfors: SLS.
- Huldén, Lars 1957: *Namnet Vörå. – Budkavlen 36*. Åbo.
- Huldén, Lars 1965: *Om sockennamnet Pedersöre. – Folknålsstudier 19*. Helsingfors.
- Huldén, Lars 1975: *Namn på ungdomsföreningenshus i det svenska Finland. – Namn och bygd 63*. Uppsala.
- Huldén, Lars 1981: *Jeppo, Lappo, Keppo* och andra österbottniska ortnamn på personnamnsgrund. – *Budkavlen 60*. Åbo.
- Huldén, Lars 1984: *Namnet Kaland, ett tolkningsförsök. – Festskrift till Åke Granlund 28.4.1984*. Red. av Lars Huldén & al. SLS 517. Studier i nordisk filologi 65. Helsingfors: SLS.
- Huldén, Lars 1987: *Bynamnen i Österbotten. – Klassiska problem inom finlandssvensk ortnamnsforskning*. SLS 539. Studier i nordisk filologi 67. Helsingfors: SLS.
- Huldén, Lars 1990: *Place-names and onomastics in the Swedish-speaking areas of Finland. – Finnish Onomastics*. Edited by Heikki Leskinen and Eero Kiviniemi. Studia Fennica 34. Helsinki: SKS.
- Huldén, Lars 1990b: *Tampere, Tammerfors. – Virittäjä 94*.
- Huldén, Lars 1997: *Sockennamnet Vörå i saklig belysning. – Ord och några visor. Tillägnade Kurt Zilliacus 21.7.1997*. Red. av Marianne Blomqvist. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. B, 18. Helsingfors.
- Huldén, Lars 2001: *Finlandssvenska bebyggelsenamn. Namn på landskap, kommuner, byar i Finland av svenskt ursprung eller med särskild svensk form*. Översikt utarbetat av Lars Huldén; utgående från material sammanställt av Nina Martola, Kurt Zilliacus, Ritva Liisa Pitkänen m.fl. och med bidrag av Åke Granlund och Carl-Eric Thors. SLS 635. Helsingfors: SLS.
- Hultman, O. F. 1924: *Namnet Föglö. – Festskrift tillägnad Hugo Pipping på hans sextioårsdag den 5 november 1924*. SLS 175. Helsingfors: SLS.
- Hultman, Oskar 1929: *Ekenäs ortnamn. – Hultman, Emmy & Hultman, O. F. & Häyren, Ernst: I det gamla Ekenäs. Studier och anteckningar*. Helsingfors: Söderström.
- Hurme, Riitta 1991: *Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 142. Helsinki: Societas scientiarum Fennica.
- Huuhtanen, Taina 1978: *Ypäjän historia*. Ypjä: Ypäjän kunta ja seurakunta.
- Huurre, Matti – Keränen, Jorma – Turpeinen, Oiva 1988: *Hyrynsalmen historia*. Hyrynsalmi: Hyrynsalmen kunta ja seurakunta.
- Huurre, Matti – Turpeinen, Oiva 1992: *Leipä luonnosta. Suomussalmen historian kymmenen vuosituhatta*. Helsingissä: Otava.

- Huurre, Matti – Virrankoski, Pentti – Vilkuha, Kustaa 1956: *Suur-Kalajoen historia. 1. Esihistoriallisesta ajasta isoonvihaan*. Keski-Pohjanmaan historiasarja 1. Kokkola: Suur-Kalajoen historiatoimikunta.
- Huurre, Matti 1993: Sallan esihistoria. – Heinänen, Hannu: *Sallan historia*. Salla: Sallan kunta ja seurakunta.
- Hülphers, Abraham Abrahamsson 1922. – *Samlingar til en beskrifning öfver Norrland*. 5: 3. *Lappmarken*. Wästerås.
- Hyttinen, Hannu 1999: *Musa taskussa pulterairolla. Taskusanatietokirja Tampereesta*. Tampere: Aamulehti, Tampere-seura.
- Hyttinen, Liisa 1967: *Rautalammin lahtien, niemien ja rantojen nimistä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Hyvärinen, Heikki J. 1979: *Saamelainen kiinteistö oikeudessamme. Muutamia suuntaviivoja*. Saamelaisvaltuuskunnan julkaisuja 1. Komiteanmietintö 30. Inari: Saamelaisvaltuuskunta.
- Häkkinen, Kaisa 1996: Etymologioita. Maalaisia, nuijamiehiä vai hämyveikkoja? – *Hiidenkivi* 3/1996
- Häkkinen, Kaisa 1996: *Suomalaisten esihistoria kielitieteen valossa*. Tietolipas 147 Helsinki: SKS.
- Häkkinen, Kaisa 2004a: *Linnun nimi*. Helsinki: Teos.
- Häkkinen, Kaisa 2004b: *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Häkkinen, Veli-Matti 1996: Rajankäyntiä Hankasalmella 550-vuotta sitten. Heimoraja 1446: Palomäeltä Vitsavuoreen. – *Räppänä. Hankasalmen Kotiseutuyhdistyksen jäsenlehti*.
- Häkkinen, Veli-Matti (toim.) 2006: *Säkinmäki, Hankavesi, Pirttimäki. Yhdessä ja erillään*. Hankasalmen: Säkinmäen kyläseura.
- Hällström, Jaana af (toim.) 2006: *Grankulla 1906–2006 Kauniainen. Lajinsa viimeinen*. Kauniainen: Kauniaisten kaupunki.
- Hämynen, Tapio 1986: *Heinäveden historia. 1. Heinäveden historia vuoteen 1865*. Heinävesi: Heinäveden kunta.
- Hämäläinen, Heikki 1996: Historiaa paikannimisissä. – *Ylävesille Ähtäriin*. Toim. Ritva Liisa Pitkänen, Jorma Rekunen ja Kaija Mallat. SKST 653. Helsinki: SKS.
- Hämäläinen, Helena – Aalto, Jussi 1975: "Kesäpäivä ja kesäyö Ristiinassa". – *Seura*.
- Hämäläinen-Forslund, Pirjo 1997: *Kontu. Kolmasti halkaistu kylä*. Helsinki: Konnun kylän kirjatoimikunta.
- Härö, Erkki 1991: *Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema*. Espoo: Espoon kaupungin museo.
- Häyrynen, Maunu 2006: *Selkämeren saaristomaisema. – Tuntematon saaristo. Selkämeren saariston eletty maisema*. Toim. Maunu Häyrynen & al. Helsingissä: Otava.
- Högnäs-Mellner, Viveka 1986: *Svenska namn på gårdar och torp i Finland. En översikt av namn bestående av ett personnamn eller en personbeteckning i genitiv och andra huvudgrupper bland gårdsnamnen*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto.
- Iivar Flemingin maakirja*. Toim. John E. Roos. Lisiä Suomen historiaan 6. Helsinki: Valtionarkisto, 1959.
- Ikola, Niilo 1929: Loimaan nimestä. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 8. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Ikola, Niilo 1953: Ikola-nimestä. – *Virttäjä* 57.
- Ikonen, Veli (toim.) 1966: *Jääsken kirja. Vanhan karjalaispitäjän viimeisten vuosikymmenien historiaa*. Imatra: Jääski-säätiö.
- Ikäheimo, Markku 1982: Piikkion heimokuninkaalla valtaa ja jumalten suosio. – *Turun Sanomat* 26.9.1982.
- Ilmantsin kihlakunnan kartta 1885. – *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja* 7. Helsinki 1885.
- Illman, Lars 1999: *Söderby i storm och stiltje. En berättelse om en lotsby och havet där utanför*. Lovisa: Östra Nylands tryckeri.
- Ilmoniemi, Arvi 1936: Mikä on Kuopio? – *Helsingin Sanomat*, viikkolehti 15.3.1936.
- Iltanen, Jussi 1994: *Vantaanpuisto. Hylkeenpyytäjien kylästä vehreäksi lähiöksi*. Vantaa: Vantaanpuisto-seura.
- Iltanen, Jussi 2000: Minne metro kuljettaa? – *Helsingin pitäjä* 2001. Vantaa: Helsingin pitäjän kotiseutuyhdistys.
- ILWb = *Inarilappisches Wörterbuch*. 1–4. Herausgegeben von Erkki Itonken unter Mitarbeit von Raija Bartens und Lea Laitinen. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 20. Helsinki: SUS, 1986–1991.
- Inkilä, Arvo T. 1939: *Ankkapurha. – Ankkapurha* 1. Kymenlaakson osakunnan kotiseutujulkaisu. Kouvola.
- Innamaa, Kerttu 1965: *Naantalin historia*. 3. Naantali: Naantalin kaupunki.
- Innamaa, Kerttu 1982: *Perniön historia* 2. Perniö: Perniön kunta.
- Iso tietosanakirja*. 1–13. Helsinki: Otava 1931–1939.
- Itonken, Erkki 1937: Lapin suvun ongelma. – *Folk-liv. Acta ethnologica et folkloristica*. Stockholm.
- Itonken, Erkki 1940: Olam Sirman kotiseudusta ja kielestä. – *Virttäjä* 44.
- Itonken, Erkki 1941: Lappalaista merkitsevistä nimityksistä ja niiden historiallisesta taustasta. – *Virttäjä* 45.
- Itonken, Erkki 1970: Pari lisää kalastus- ja maanviljelyssanaston historiaan. – *Virttäjä* 74.
- Itonken, Erkki 1975: Etymologiaa lisää. – *Virttäjä* 79.
- Itonken, Juho Vilho 1987: *Itkosten suku*. 1. *Vaahvasvaiheet vuoteen 1700*. Itkosten sukukunta ry:n julkaisusarja. Helsinki.
- Itonken, T. I. 1918: Lappalais-suomalaisia sanavertailuja. – *SUSA* 32, 3. Helsinki.
- Itonken, T. I. 1920: Lappalaisperäisiä paikannimiä suomenkielen alueella. – *Virttäjä* 24.
- Itonken, T. I. 1926: Lisiä Keski- ja Etelä-Suomen lappalaisperäiseen paikannimistöön. – *Virttäjä* 30.
- Itonken, T. I. 1936: Muutamia suomalais-lappalaisia kalastustermejä – *Virttäjä* 40.
- Itonken, T. I. 1942: Suomen-, kuolan- ja ruijanlappalaisten vanhat henkilönnimet. – *Virttäjä* 46.
- Itonken, T. I. 1948: *Suomen lappalaiset vuoteen 1945*. 1–2. Porvoo: WSOY.
- Itonken, T. I. 1958: *Koltan- ja kuolanlapin sanakirja*. 1–2. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 15. Helsinki: SUS.
- Itonken, T. I. 1961: Eräistä Lapin paikannimistä. – *Uusi Suomi* 19.2.1961.
- Itonken, T. I. 1961: Kvasisuomalaisia Lapin paikannimiä. – *Virttäjä* 65.
- Itonken, T. I. 1962: Kuivi. Ein heiliger Ort der Lappen. – *SUSA* 125. Helsinki.
- Itonken, T. I. 1965: Jaakko Fellmanin Sodankylästä ja Kuolajärveltä keräämiä lappalaisia paikannimiä. – *Virttäjä* 69.
- Itonken, T. I. 1966: Lappalaisia paikannimiä 1500-luvulta. – *SUSA* 67,6. Helsinki.
- Itonken, Terho 1956: Jämsän seudun paikannimiä. – *Keski-Suomi. Keski-Suomen museoyhdistyksen julkaisuja*. Jyväskylä.
- Itonken, Terho 1957: *Suomen kielen sukuisanastoa*. SKST 254. Helsinki: SKS.
- Itonken, Terho 1960: Tuohikodan muistoja paikannimisissä. – *Virttäjä* 64.
- Itonken, Terho 1962: *Keidas. Erään maastotermin vaiheita*. Suomi 110: 1. Helsinki: SKS.
- Itonken, Terho 1969: Erään partisiippityypin taustaa. – *Virttäjä* 73.
- Itonken, Terho 1983a: Mustassalosta Vanhanselälle. – *Virttäjä* 87.
- Itonken, Terho 1983b: Valikatsaus suomen kielen juuriin. – *Virttäjä* 87.
- Itonken, Terho 1985: *Selvää Suomea*. 3. p. Rauma: Kirjayhtymä.
- Itonken, Terho 1987: *Kielen kärjellä*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Itonken, Terho 1989: *Nurmijärven murrekirja*. SKST 498. Kotiseudun murrekirjoja 10. Helsinki: SKS.
- Itonken, Terho 1993: Lapin perua Sisä-Suomen sanastossa ja paikannimisissä. – *Festschrift für Raija Bartens zum 25.10.1993*. Toim. Ulla-Maija Kulonen. Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia 215. Helsinki: SUS.
- Itonken, Terho 1993: Mistä Korpilahden Vaaru sai nimensä? – *Keskisuomalainen* 18.4.1993.
- Itonken, Terho 1993: *Uudenmaan suomalaisasutus ja kielimaantiede*. Erikoispainosarja, Oulun yliopiston historian laitoksen 292. Oulu: Oulun yliopisto.
- Ivars, Ann-Marie 1997: *Näfvén, Gadden och Rossen. Omtal av personer i 1700-talets Åbo. – Ord och några visor. Tillägnade Kurt Zilliacus 21.7.1997*. Red. av Marianne Blomqvist. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. B: 18. Helsingfors.
- Jaakko Teitin valitusluettelo = *Jaakko Teitin valitusluettelo Suomen aatelista vastaan v. 1555–1556*. Todistuskappaleita Suomen historiaan 5. Helsinki: Suomen Historiallinen seura, 1894.
- Jaakkola, Jalmari – Roos, John E. 1936: *Vuoden 1616 valitusluettelo*. Suomen historian lähteitä 1. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Jaakkola, Jalmari 1911: Köyliön nimestä. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 2. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Jaakkola, Jalmari 1925: *Suomen muinaiset valtarajat vuoteen 1323*. Historiallisia tutkimuksia 7. Helsinki: SKS.
- Jaakkola, Jalmari 1925a: Pohjois-Satakunnan vanha eräkköluuttuuri. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 5. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Jaakkola, Jalmari 1926: Ulvilan asutuksen, seurakunnan ja kaupungin synnystä. – *Satakunta* 6. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Jaakkola, Jalmari 1946: Mikael Agricola ja Satakunta. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 8. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Jaakkola, Jalmari 1958: *Porin historia* 1. *Satakunnan varhaiskauppa ja Porin edeltäjät*. Pori: Porin kaupunki.
- Jaakkola, Kaarle (K. J.) 1924: *Tammerkoskesta ja Tammelasta*. – *Virttäjä* 28.
- Jalkanen, K. J. 1892: *Pohjois-Hämeen erämaat, asutus ja olot vuoteen 1620*. Hämeenlinna.
- Jalkanen, K. J. 1900: *Rautalammin vanhan hallintopitäjän historia*. Pitäjänkertomuksia 6. SKST 47. Helsinki: SKS.
- Jansson, Sven B. F. 1963: *Runinskrifter i Sverige*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Jansson, Algot (toim.) 1930: *Kyrkslätt förr och nu. Till 600-årsfesten 1930*. Helsingfors: Kyrkslättshembygdens förening.
- Jauhainen, Marjatta 1999: *Suomalaiset uskomustarinat. Tyypit ja motiivit*. SKST 731. Helsinki: SKS.
- Jern, Kurt 1994a: *Fyratusen är mellan land och hav. – Sundoms historia*. 1. *Byn som steg ur havet*. Red. av Bertel Nygård. Vasa: Vasa stad.
- Jern, Kurt 1994b: *Sundomygden på 1500-talet*. Murmursund och Kålsö. – *Sundoms historia*. 1. *Byn som steg ur havet*. Red. av Bertel Nygård. Vasa: Vasa stad.
- JKA = Jokioisten kartanoiden arkisto. Hämeenlinnan maakunta-arkisto. Hämeenlinna.
- JKKY = Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulun ylioppilaskunta.
- Johannesson, Alexander 1956: *Isländisches Etymologisches Wörterbuch*. Bern. Johns, O. A. 1923: *Finnmarkens politiske historie aktmessig fremstillet*. Videnskapselskaps Skrifter 11. Historisk-filosofisk klasse 3. Kristiania.
- Jokelainen, Irma 1988: *Haapajärven Ylipään kylän paikannimet*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto. NA.
- Jokipii, Mauno 1959: *Vanhan Ruoveden pitäjän historia eräkaudesta isoonvihaan*. – Söyrinki, Niilo & Luho, Ville & Jokipii, Mauno: *Vanhan Ruoveden historia*. 1. Vammala: Vanhan-Ruoveden historiatoimikunta.
- Jokipii, Mauno 1963: Saarijärven keskiaikaisista erämaista ja ensimmäisestä asutuksesta. – *Saarijärven kirja*. Toim. Mauno Jokipii. JKYY:n kotiseutuseria 1. Pieksämäki: Saarijärven kunta ja seurakunta.
- Jokipii, Mauno 1971: *Parkanon ja Kihniön synty*. – *Parkanon ja Kihniön kirja*. Toim. Heikki Rantatupa. Parkano: Parkanon kunta ja seurakunta ja Kihniön kunta ja seurakunta.
- Jokipii, Mauno 1974: *Satakunnan historia*. 4. *Satakunnan talouselämä uuden ajan alusta isoonvihaan*. Pori: Satakunnan maakuntaliitto.

- Jokipii, Mauno 1978: Sumiaisten asutus ja vaiheet vuoteen 1842. – *Sumiaisten kirja*. Toim. Heli Jokipii. JYY:n kotiseutusarja 15. Sumiainen: Sumiaisten kunta.
- Jokipii, Mauno 1988: Keski-Suomen synty. – *Keski-Suomen historia*. 2. *Keski-Suomen maakunta-ajatuksen synnystä itsenäisyyden aikaan*. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä: Keski-Suomen maakuntaliitto.
- Jokipii, Mauno 1990: Vanhan Ruoveden pitäjän historia eräkaudesta isoonvihaan. – Söyrinki, Niilo & Luho, Ville & Jokipii, Mauno: *Vanhan Ruoveden historia*. 1. 2. p. Keuruu: Vanhan-Ruoveden historiatuomiokunta. (1. p. 1959.)
- Jokipii, Mauno 1996: *Kyrönkankaan kesätie*. www.kankaanpaa.fi/kyronkankaantie/kangasti.htm.
- Jokipii, Mauno 2001: Suomen hautasaaret. – *Ruumis- ja Kalmasaaret. Etäällä kirkkomaasta*. Toim. Erkki Laitinen. Hankasalmen kotiseutuyhdistyksen julkaisuja 3. Hankasalmi.
- Jonansson, Felix – Kivialho, Akseli – Kivialho, K. 1931: *Suomen maatilat*. *Tietokirja maamme keskiokoisista ja suurista maatiiloista*. 1. *Uudenmaan lääni*. Porvoo: WSOY.
- Joona, Juha 2006: *Entisiin Tornion ja Kemin Lapinmaihin kuuluneiden alueiden maa- ja vesioikeuksista*. Juridica Laponica 32. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti.
- Julku, Kyösti 1987: *Suomen itärajan synty*. Studia historica septentrionalia 10. Rovaniemi: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Julku, Kyösti 1991: *Kemin ja Tornion vanha raja*. Studia historica septentrionalia 19. Rovaniemi: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Junnila, Heikki 1983 = *Järviseudun historia*. 1. *Esihistoriasta 1850-luvulle*. Toim. Heikki Junnila ja Heikki Rantatupa. Evijärvi: Järviseutu-seura.
- Junnila, Heikki 1987: *Perhonjokilaakson historia*. Halsuan, Kaustisen, Perhon ja Vetelin historia 1860-luvulta 1980-luvulle. Keski-Pohjanmaan historiasarja 6. Halsua: Perhonjokilaakson kunnat.
- Junnila, Heikki (toim.) 1990: *Järviseudun historia*. 3. *Järviseudun kansankulttuuri ja sen edellytykset*. Evijärvi: Järviseutu-seura.
- Junnila, Hilkka 2001: Kaupunginosien I–X ja Sataman kaupunginosan nimet 1890–1999. – *Turun nimistö*. 2. *Turun I–X kaupunginosien sekä sataman kaupunginosan asemakaavallinen kehitys vuoden 1827 suurpalosta vuoteen 1999*. Monisteita 18. Turku: Turun maakuntamuseo.
- Junnila, Olavi 1988: *Hyvinkään seudun historia*. Hyvinkää: Hyvinkään kaupunki.
- Jurva, Aura 1942: *Kosken pitäjän vaiheita*. Koski Hl. (Näköisp. 1999.)
- Jurvanen, Pertti – Tani, Markku (toim.) 1994: *Heituinlahden seudun historia savupirtistä tietotupaan*. Savitaipale: Heituinlahden kylätoimikunta.
- Juslenius, Daniel 1745 = Juslenius, Daniel: *Suomalaisen Sana-Lugun Coetus*. Näköispainos. SKST 288. Helsinki 1968.
- Jussila, Kirsti 1967: *Toisveden vesistönimistö*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Jussila, Osmo 1966: Haukiputaan ja Kellon asuttamisesta. – *Kellon-Haukiputaan kotiseutuyhdistys*. Kellon-Haukiputaan kotiseutujulkaisu 2. Haukipudas.
- Jussila, Osmo 1977: *Nummen-Pusulan historia vuoteen 1859*. – Nummi: Nummen ja Pusulan historiatuomiokunta.
- Jussila, Timo – Sepänmaa, Timo – Poutiainen, Hannu 2005: *Joutsa. Rantayleiskaava-alueen muinaisjäännösten inventointi 2005*. Joutsa: Joutsan kunta. http://www.mikroliitti.fi/tyot2005/JOUTSA05.htm.
- Jutikkala, Eino 1934: *Sääksmäen pitäjän historia*. Sääksmäki: Sääksmäen kunta.
- Jutikkala, Eino 1939: Kirjallinen ja kansanomaisen traditio Hämeessä v. 1604 tapahtuneesta luonnonmullistuksesta. – *Historiallinen arkisto* 46.
- Jutikkala, Eino – Nikander, Gabriel (toim.) 1939–1941: *Suomen kartanot ja suurtilat*. 1–2. Helsinki: Kivi.
- Juvela, Ossi 1992: *Suomen vanhojen kaupunkien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Juvelius, Einar W. 1925: *Sysmän pitäjän historia*. 1. *Aika n. vuoteen 1700*. Lahti: P. H. Bökmann.
- Juvonen, Jaana 1996: *Parikkalan historia*. Parikkala: Parikkalan kunnan historiatuomiokunta.
- JYY = Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta.
- Jäkärä, Tiina 2005: Liikistö, Ulvilan varhaisinta keskiaikaa. – *Arkeologia nyt!* 2/2005.
- Jäntere, Kaarlo – Matinoli, Eeva 1959: *Naantalin historia*. 2. *Kaupunki ja seurakunta luostariajan lopusta Suomen sotaan*. Turku: Historiatuomiokunta.
- KA = Kansallisarkisto. Helsinki.
- Kaipiainen, Lea 1974: *Saimaaseen laskevien järvien ja lampien nimet Savitaipaleella*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Kaitanen, Veikko 2003: Kotipoluilta maanteille, luonnonsatamista markkinapaikkoihin. – *Muinaisen Kalanti ja sen naapurit. Talonpojan maailma rautakaudelta keskiajalle*. Toim. Veijo Kaitanen & Esa Laukkanen & Kari Uotila. SKST 825. Helsinki: SKS.
- Kajanne, Raimo 1968: *Etelä-Kallaveden paikannimistä ja niiden nimeämisperusteista*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Kajanne, Raimo 1975: *Kallaveden hämällytysnimistöä*. – *Kuopion pitäjän kirja*. Toim. Antti Rytönen. JYY:n kotiseutusarja 10. Kuopio: Kuopion kaupunki.
- Kalevala*. Uuden Kalevalan 21. p. SKST 14. Helsinki: SKS, 1944.
- Kalima, Jalo 1940: Henkilönimi Uskali. – *Virittäjä* 44.
- Kalima, Jalo 1941: Johdin -ali ja Uskali. – *Virittäjä* 45.
- Kalima, Jalo 1941: Äänisen tienoon paikannimiä. – *Virittäjä* 45.
- Kalima, Jalo 1944: Einige russische Ortsnamentypen. – *Finnisch-ugrische Forschungen* 28. *Zeitschrift für finnisch-ugrische Sprach- und Volkskunde*. Helsinki: SUS.
- Kalima, Jalo 1947: Arveluja Saimaa-nimestä. – *Kalevalaseuran vuosikirja* 27.
- Kalima, Jalo 1952: *Slaavilaisperäinen sanastomme. Tutkimus itämerensuomalaisten kielten slaavilaisperäisistä lainasanoista*. SKST 243. Helsinki.
- Kallasmaa, Marja 2000: *Saaremaa kohanimet*. 2. Tallinn: Eesti Keele Instituut.
- Kallenautio, Jorma 1976: *Lopen historia kunnallisen itsehallintokauden aikana*. 1. Loppi: Lopen kunta, seurakunta ja maantaalikunta.
- Kallio, O. A. 1911: *Savolaisia sukuja ja sukunimiä*. Kansanvalistusseuran kotiseutututkimuksia 14. Helsinki.
- Kallio, O. A. 1916: Savo. – *Tietosanakirja*. 8. Helsinki: Otava.
- Kallio, Petri 1998: Suomi (ttavia etymologioita). – *Virittäjä* 102.
- Kallio, Reino 1972: *Vanhan Saarijärven historia*. Karstula: Karstulan, Konginkankaan, Kyyjärven, Pylkönmäen, Saarijärven ja Uraisten kunnat ja seurakunnat.
- Kallio, Reino 1987: *Vanhan Saarijärven historia*. Karstula: Karstulan kunta.
- Kallio, Toivo 2005: *Hattulan paikannimiä*. Hattula: Hattula-seura.
- Kallio, V. J. 1930: *Halikon historia*. Forssa: Halikon seurakunta ja kunta.
- Kallio, V. J. 1940: *Salon historia*. Salo: Salon kaupunki.
- Kallio, Veikko 1990: *Kymin historia*. 2. 1812–1950. Kotka: Kymin historiatuomiokunta.
- Kallio, Veikko (toim.) 2002: *Sammatti. Elias Lönnrotin kotipitäjä*. Helsinki: Otava.
- Kalmbergin kartasto* 1855. Helsingin yliopiston kirjasto. http://www.histdoc.net/kalmberg/kalmberg.html.
- Kalske, Marja 1999: *Lempäälä ajan virrassa. Ihmisiä yhteisöissä, pitäjä maailmassa*. Lempäälä: Lempäälän kunta.
- Kangas, Jussi 1999: *Wanha Pakka. Huutavanmäen–Huutomäen–Huutoniemen historiaa asiakirjojen ja haastattelujen pohjalta*. Vaasa: Vaasan työväenopisto, Vaasa 400 opintopiiri.
- Kangas, Jussi 2001: *Vaasan nimihistoria*. 1. Käsikirjoite. NA.
- Kangasniemi, Toimi 1972: *Peräseinäjoen kirja*. Peräseinäjoen Peräseinäjoen kulttuurilautakunta.
- Kankaanpää, Matti J. 1998: *Juntusten suku*. 1. 1500–1700-luvulla syntyneet. Suomussalmi: Juntusten sukuseura.
- Kankaanpää, Matti J. (toim.) 1988: *Keuruun vanhimmat rippikirjat*. Suomen sukututkimusseuran julkaisuja 41. Helsinki.
- Kansi, Raija-Liisa 1986: *Nälkämaan keisari*. Kuvia Ilmari Kiannon Suomesta 1874–1970. Helsinki: Otava.
- Kanteleat elikkä Suomen kansan vanhoja lauluja ja virsiä*. Helsinki: SKS, 1840. (11. p. 1947.)
- Kari, Elina 2003: *Uvilan kylännimet ja kaavanimistö*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Karjalainen, Merja (toim.) 1979: *Vihannin kirja*. 1. Vihanti: Vihannin kunta.
- Karjalan synty = Viipurin läänin historia*. 1. *Karjalan synty*. Toim. Matti Saarnisto. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino, 2003.
- Karsten, T. E. 1906: *Österbottniska ortnamn. Språkhistorisk och etnografisk undersökning*. 1. Helsingfors.
- Karsten, T. E. 1911: *Äldre germansk kultur i Finland belyst av ortnamnen*. SSSL 95. Studier i nordisk filologi 2. Helsingfors: SLS.
- Karsten, T. E. 1921: *Svensk bygd i Österbotten nu och fordom. En namnundersökning*. 1. *Naturnamn*. SSSL 155. Helsingfors: SLS.
- Karsten, T. E. 1923: *Svensk bygd i Österbotten nu och fordom. En namnundersökning*. 2. *Kulturnamn*. SSSL 171. Helsingfors: SLS.
- Karsten, T. E. 1933: *Svensk och finsk i Finland*. – *Folkmlästuder* 1.
- Karsten, T. E. 1934: *Språkforskning och arkeologi*. Stockholm.
- Karsten, T. E. 1935: *Våra ortnamn*. – *Kultur och Språk* 1. Helsingfors.
- Kartano, Airi 1977: *Ortnamnen i Mörskom*. Studier i nordisk filologi 61. SSSL 475. Helsingfors: SLS.
- Kask, Ilmar 1964: *Eesti NSV järvede nimestik*. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- Kaskisten kaupungin historia*. Kaskinen: Kaskisten kaupunki, 1984.
- Katternö Hävder*. 5. Källby: Hembygdgruppen i Katternö, 1985.
- Kaukiainen, Yrjö 1970: *Virolahden historia*. 1. 1850-luvulle. Virolahti: Virolahden kunta.
- Kaukovalta, Kyösti 1961: *Uudenkaupungin historia*. 1. 2. p. Uusikaupunki.
- Kauppi, Raili 2004: *Pölyvaaran näkötorni*. – *Linnan virran tuolla puolen*. Toim. Kalle Sillman & Pieti Aulis. Kajaani: Teppanalaistet.
- Kauppinen, Merja 1993: *Kivijärven vesistönimet*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Kehusmaa, Aimo 1995: *Sodankylän, Pelkosenniemen ja Savukosken esihistoria*. – Kehusmaa, Aimo & Onnela, Samuli: *Suur-Sodankylän historia*. 1. Sodankylä: Suur-Sodankylän historiatuomiokunta.
- Kejonen, Aimo 1991: *Paikannimiin sisältyvästä geologisesta tiedosta ja sen käytöstä geologisessa tutkimuksessa*. – *Geologi* 43, 2. Helsinki: Suomen geologinen seura.
- Kelarenta, Päivi 1988: *Karttulan järvien ja lampien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Kellokumpu, Kauko 1999: *Atimoja. Kelloselän ja Aatsingin kyläkirja*. Salla.
- Kepsu, Saulo 1964: *Valkealan Skipparilan nimistö*. Laudaturtyö. Helsingin yliopisto. NA.
- Kepsu, Saulo 1968: *Vehkalahden vanhat talojen nimet*. 1. – *Vehkalahden pitäjänkirja*. Toim. Matti Puntila & Jorma Manninen. Ankkapurha 6. Vehkalahti: Vehkalahden kunta.
- Kepsu, Saulo 1970: *Pohjois-Kymenlaakson kylännimet*. Lisensiaatintyö. Helsingin yliopisto. NA.
- Kepsu, Saulo 1972: *Hikipaasta Äyräpään*. Huomioita pää-loppuisista henkilönnimistä. – *Nimikirja*. Toim. Hannes Sihvo. Kalevalaseuran vuosikirja 52. Porvoo: WSOY.
- Kepsu, Saulo 1981: *Pohjois-Kymenlaakson kylännimet*. SKST 367. Helsinki: SKS.
- Kepsu, Saulo 1987: *Främmande element i finska namn*. – *Klassiska problem inom*

- finlandssvensk ortnamnsforskning*. Utg. genom Lars Huldén. SLS 539. Studier i nordisk filologi 67. Helsingfors.
- Kepsu, Saulo 1987b: Talonniemien tutkimisesta. – *Kieli* 2. Toim. Eero Kiviniemi & Ritva Liisa Pitkänen. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Kepsu, Saulo 1990: Valkealan asuttaminen. – Hamari, Risto & Miettinen, Timo & Kepsu, Saulo: *Valkealan historia* 1. Valkeala: Valkealan kunta.
- Kepsu, Saulo 1991: Forna finska förnamn. – *Studia anthroponymica Scandinavica* 9. Uppsala.
- Kepsu, Saulo 1995: *Sjönamm och sjöbygd. Om de inbördes relationerna mellan bynamn och sjönamm*. – *Namn och Bygd* 83. Uppsala.
- Kepsu, Saulo 1997: Kärbole, Kurres ”hemby”. – *Ord och några visor. Tillägnade Kurt Ziliacus* 21.7.1997. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. Serie B: 18. Helsingfors.
- Kepsu, Saulo 1997a: Odlingensnamn i Hoplax. Struktur och ålder. – *Ågonamn. Struktur och datering. Rapport från NORNAs tjugotredje symposium på Svidja 15–17 september 1995*. NORNArapporter 63. Uppsala: Norna-förlaget.
- Kepsu, Saulo 1997b: Vanhakylä. – *You name it. Perspectives on onomastic research*. Ed. by Ritva Liisa Pitkänen & Kaija Mallat. Studia Fennica, Linguistica 7. Helsinki: Finnish Literature Society.
- Kepsu, Saulo 1999: *Espoon vanha asutusnimistö*. Käsikirjoite. Säilytettiin Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksessa.
- Kepsu, Saulo 2005: *Uuteen maahan. Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö*. SKST 1027. Helsinki: SKS.
- Kerkkonen, Gunvor 1945: *Västnyländsk kustbebyggelse under medeltiden*. SLS 301. Helsingfors: SLS.
- Kerkkonen, Gunvor 1952: *Karis socken från forntiden till våra dagar*. 3. Medeltiden. Ekenäs.
- Kerkkonen, Gunvor 1963: Helsing medeltid. – *Helsing sockens historia* 1. Borgå: Helsing kommun.
- Kerkkonen, Kaarlo 1914: *Janakkalan kirkko ja hautausmaa. Tietoja ja muistoja*. Janakkala.
- Kerkkonen, Veikko 1931: *Janakkalan historia*. Janakkala: Janakkalan kunta.
- Kerkkonen, Veikko 1976: *Janakkalan historia*. Päätöim. Veikko Kerkkonen, muut kirjoittajat: Olavi Latikka & al. Janakkala: Janakkalan kunta.
- Keränen, Jorma 1977: *Paltamon seurakunnan historia*. Paltamo: Paltamon seurakunta.
- Keränen, Jorma 1978: Konginkankaan alue, asutus ja väestö. – *Konginkankaan kirja*. JYY:n kotiseutusarja 14. Konginkangas: Konginkankaan kunta ja seurakunta.
- Keränen, Jorma 1984: *Kainuun asuttaminen*. 2. p. Studia historica Jyväskyläläisiä 28. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Keränen, Jorma 1985: Puolangan luonto ja asutushistoria. – *Puolangan kirja*. Toim. Jorma Wilmi. JYY:n kotiseutusarja 21. Puolanka: Puolangan kunta ja seurakunta.
- Keränen, Jorma 1986: Uudisraivaus ja rajasotien kausi. – Huurre, Matti & Keränen, Jorma: *Kainuun historia*. 1. Kajaani: Kainuun maakuntaliitto.
- Keränen, Jorma 1988: Asutus keskiajan lopulta 1720-luvulle sekä hallinto ja kulttuuri vuoteen 1918. – Huurre, Matti & Keränen, Jorma & Turpeinen, Oiva: *Hyrnsalmen historia*. Hyrnsalmi: Hyrnsalmen kunta ja seurakunta.
- Keskinen, Jouni 2006: *Kaupunginos IX. Armonkallio*. <http://www.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1918-40/IX.htm>.
- Keskitalo, Oiva 1964: *Hausjärven historia*. Hämeenlinna: Hausjärven kunta ja seurakunta.
- Keskitalo, Oiva 1985: Esihistoria. – *Hauhon, Luopioisten, Tuuloksen historia*. 1. Toim. Y. S. Koskimies. Hauho: Hauhon kunta.
- Keskitalo, Oiva 1989: Suur-Jämsän esihistoria. – Virkkala, K. & al.: *Suur-Jämsän historia*. 1. 2. p. Jämsä: Jämsän kaupunki.
- Kettunen, Lauri 1927: Säännönmukaisuuden puutteesta kielenelämässä. – *Virtittäjä* 31.
- KHL = *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid*. 1–22. Helsingfors 1956–1978. *Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Kiilo, Tuulikki 1994: Leineperin rautaruukki. – *Leineperin rautaruukki. Tutkimus ja restaurointiraportti*. Toim. Erkki Härö. Museoviraston rakennushistorian osaston raportteja 7. Helsinki: Museovirasto.
- Kijanen, Tellervo 1938: *Ruoveden vesistönimistö*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Killinen, K. 1877: *Kiinteitä muinaisjäännöksiä Loimijoen kihlakunnassa*. Suomen tiedeseuran myöntämällä matkarahoilla luettellut K. Killinen. Suomen Muinaismuisto-Yhtiön aikakauskirja 2. Helsinki.
- Kilpeläinen, A. S. – Hintikka, A. L. – Saloheimo, A. A. 1954: *Pielisjärven historia*. 1. Kuopio: Pielisjärven seurakunta ja kunta sekä Lieksan kauppa, Pielisjärven manttaalikunta.
- Kilpiö, Jaakko 2001: *Suur-Jaakkiman murrasanoja ja sanontoja*. SKST 824. Helsinki: SKS.
- Kirkinen, Heikki 1984: Suomi ja sen asukkaat venäläisissä lähteissä vuoteen 1323. – *Suomen väestön esihistorialliset juuret*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 131. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica.
- Kirkinen, Heikki 2004: Salainen lisäpöytäkirjako Pähkinäsaaren rauhansopimuksessa? – *Historiallinen aikakauskirja* 3/2004.
- Kittälä, Tuovi 1953: *Simon rannikon ja merialueen paikannimistö*. Laudaturtyö. Helsingin yliopisto. NA.
- Kivelä, Niina 1991: *Pietarsaaren seudun suomen- ja ruotsinkielistä paikannimistöä*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto. NA.
- Kivikoski, Ella – Gardberg, C. J. 1971: *Turun kaupungin historia. Kivikaudesta vuoteen 1366*. Turku.
- Kivikoski, Ella – Oja, Aulis – Mäntylä, R. A. 1960: *Raision historia*. 1. Turku: Raision historiatoimikunta.
- Kivikäs, Pekka 2005: *Kallio, maisema ja kalliomaalaus*. Jyväskylä: Minerva.
- Kiviluoto, Jukka 1999: *Nokianvirrasta Nokian virraksi*. – *Pohjolan voima. PVO-yhtiöiden sidosryhmälehti* 2/1999.
- Kiviniemi, Eero 1961: *Kangasala, Virrat*. Parin pitäjännimen historiaa. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 17.
- Kiviniemi, Eero 1962: *I partisiipin sisältävät paikannimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Kiviniemi, Eero 1971a: *Suomen partisiippinimistöä. Ensimmäisen partisiipin sisältävät henkilö- ja paikannimet*. SKST 295. Helsinki: SKS.
- Kiviniemi, Eero 1971b: *Vastakohta- ja variointinimistö*. – *Virtittäjä* 75.
- Kiviniemi, Eero 1972: *Nimi se on Nimetönkin*. – *Yleisradion julkaisusarja* 35. Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 1975: *Paikannimien rakennetyypeistä*. Suomi 118: 2. Helsinki: SKS.
- Kiviniemi, Eero 1977: *Väärät vedet. Tutkimus mallien osuudesta nimenmuodostuksessa*. SKST 337. Helsinki: SKS.
- Kiviniemi, Eero 1978: *Paikannimistö systeeminä*. – *Nimistöntutkimus ja paikallishistoria*. Toim. Eero Kiviniemi. Paikallishistoriallisen toimiston julkaisuja 2. Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 1979: *Paikannimi*. – *Otavan Suuri Ensyklopedia* 13. Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 1980: *Nimistö Suomen esihistorian tutkimuksen aineistona*. – *Virtittäjä* 84.
- Kiviniemi, Eero 1982: *Suomen varhaisiin henkilönnimisysteemeihin liittyviä ongelmia*. – *Suku ja tieto. Sukututkimuspäivien esitelmiä 1979–1980*. Suomen sukututkimusseuran julkaisuja 34. Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 1984: *Nimistö Suomen esihistorian tutkimuksen aineistona*. – *Suomen väestön esihistorialliset juuret*. Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk 131. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica.
- Kiviniemi, Eero 1984b: *Mikä ihmeen järvi? Puheenvuoro*. – *Joutsan seutu* 23.2.1984.
- Kiviniemi, Eero 1985: *Rautalammin varhaishistoriaa paikannimistön näkökulmasta*. – *Rautalammin kirja*. Toim. Jukka Kukkonen. JYY:n kotiseutusarja n:o 20. Rautalampi: Rautalammin kunta.
- Kiviniemi, Eero 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Suomi 149. Helsinki: SKS.
- Kivipeltö, Toivo & al. 1977: *Alajärven seurakunnan vaihteita. Satavuotisjuhlaulkaisu*. Alajärvi: Alajärven seurakunta.
- KKA = *Karjalan kielen arkisto*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.
- KKS = *Karjalan kielen sanakirja* 1–6. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 16. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 25. Helsinki 1968–2005.
- KKTK = *Kotimaisten kielten tutkimuskeskus*. Helsinki.
- Klemetti, Heikki 1932: *Kuortaneen vaihteita sanoin ja kuvin*. Muistojulkaisu pitäjän 300-vuotijuhlaan 1932. Porvoo: WSOY.
- Klemetti, Heikki 1950: *Vierasperiäisiä muinaisnimiä Etelä-Pohjanmaalta ja muualta Suomesta*. Porvoo: WSOY.
- Klinge, Matti 1996: *Finlands historia* 3. Helsingfors: Schildts.
- Koivisto, Olavi 1966: *Euran, Honkilahden ja Kiukaisten historia*. 1. *Historiallisen ajan alusta isoonvihaan*. Vammala: Euran, Honkilahden ja Kiukaisten kunnat.
- Koivisto, Olavi 1969: *Historiallinen aika*. – Kivikoski, Ella & Koivisto, Olavi: *Laitilan historia*. 1. Laitila: Laitilan kunta ja seurakunta.
- Koivulehto, Jorma 1987: *Namn som kan tolkas urgemanskt*. – *Klassiska problem inom finlandssvensk ortnamnsforskning*. Utg. genom Lars Huldén. SLS 539. Studier i nordisk filologi 67. Helsingfors: SLS.
- Koivulehto, Jorma 1993: *Suomi*. – *Virtittäjä* 97.
- Koivulehto, Jorma 1995: *Ala-Satakunnan Kainu ja pohjoisen Kainuu*. – *Kielen ja kulttuurin Satakunta. Juhlakirja Aimo Hakasen 60-vuotispäiväksi 1.11.1995*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 51. Turku.
- Koivulehto, Jorma 1997: *Were the Baltic Finns "clubmen"? On the etymology of some ancient ethnonyms*. – *You name it. Perspectives on onomastic research*. Ed. by Ritva Liisa Pitkänen & Kaija Mallat. Studia Fennica, Linguistica 7. Helsinki: Finnish Literature Society.
- Koivulehto, Jorma 1998: *Puhdas ja Suomi*. – *Virtittäjä* 102.
- Koivulehto, Jorma 2006: *Mistä Pyynikki on saanut nimensä? – Aamulehti* 17.7.2006.
- Koivulehto, Jorma 2007: *Kriittisiä havaintoja paikannimitutkimuksesta*. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia*. 24. Vammala: Satakunnan historiallinen seura.
- Koivunen, Pentti 1982: *Esihistoria*. – Koivunen, Pentti & Matinelli, Eva: *Rymättylän historia*. 1. *Esihistoria ja Ruotsin vallan aika*. Rymättylä: Rymättylän kunta ja seurakunta.
- Koivunen, Jussi 2004: *Porin kaupungin historia*. 4. *Joen rytmissä. 1940–2000*. Pori: Pori kaupunki.
- Koivusalo, Esko 1972: *Seinäjärvi ja Seinäjoki. Kummi primaarinen? – Nimikirja*. Toim. Hannes Sihvo. Kalevalaseuran vuosikirja 52. Porvoo: WSOY.
- Kojonen, Eero 1963: *Alavuden historia*. 1. *Alavuden vaihteita esihistoriallisesta ajasta vuoteen 1918*. Jyväskylä: Alavuden historiatoimikunta.
- Kojonen, Eero 1966: *Kortesjärven talojen isännät ja emännät 1557–1810*. – Laukkonen, Ilmari: *Kortesjärven historia*. Kortesjärvi: Kortesjärven historiatoimikunta.
- Kojonen, Eero 1989: *Töysän asutus ja väestöolot esihistorialliselta ajalta vuoteen 1810*. – Laukkonen, Ilmari: *Töysän historia*. Töysä: Töysän kunta.
- Kojonen, Eero 1993: *Alahärmän historia*. 1. *Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867*. Härmä: Alahärmän kunta.
- Kokkonen, Jouko 2004: *Kontulan juuret*. www.kontula.com/kontulan_juuret.html.
- Kokkonen, Lyyli 1932: *Kodis : Kodiksen ja kodiksin : kodiksien*. – *Virtittäjä* 36.
- Kolbe, Laura 1988: *Kulosaari – unelma paremmasta tulevaisuudesta*. Helsinki: Kulosaaren kotiseuturahaston säätiö.

- Kolbe, Laura 1989: Boxbacka – huvilayhdyskunta radanvarressa. – *Helsingin pitäjää*. Vantaa: Helsingin pitäjän kotiseutu- ja museoyhdistys.
- Kolkka, Sulo 1955: *XV Olympiakisat Helsingissä 1952*. Helsinki: WSOY.
- Kolu, Antti: *Vaajakoski*. <http://vaajakoski.com/vaajama/index.jsp?1=1&pageId=2>.
- Komulainen, Alpo & al. 1998: *Sotkan maa – Sotkamo. Kuvia ja tarinoita Porkkasalolta Katinkultaan*. Sotkamo: Sotkamon kunta.
- Korhonen, Ilkka 1979: *Vanhan Rautalammin asuttaminen 1500-luvulta 1630-luvulle*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Korhonen, Mikael 1995: *Kunnallisen itsehallinnon aika 1865–1990*. – Korhonen, Mikael & Kuvaja, Christer: *Lapinjärven historia. Kaksi kieltä – yksi kunta*. Lapinjärvi: Lapinjärven kunta.
- Korhonen, Olavi 1982: *Samisk-finska bättermen och ortnamns-elementer och deras slaviska bakgrund. En studie i mellanspråklig ordgeografi och mellanfolklig kulturhistoria*. Skrifter utgivna av dialekt-, ortnamns och folkminnesarkivet i Umeå. Serie A. Dialekter 3. Umeå.
- Korhonen, Ritva 1996: *Kohtauspaikkana Koskue. – Kielen kannoilla. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 20 vuotta. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 86*. Helsinki.
- Korpjaakko, Kaisa 1985: *Saamelaiset ja maanomistusoikeus. 1. Lappalaisoikeuksien asema yksityisoikeuksien joukossa 1500-luvulta 1700-luvun puoliväliin. – Diedut 3/1985*. Kautokeino: Pohjoismainen saamelaisinstituutti.
- Korpjaakko, Kaisa 1989: *Saamelaisten oikeusasemasta Ruotsi-Suomessa. Oikeushistoriallinen tutkimus Länsi-Pohjan Lapin maankäyttöoloista ja -oikeuksista ennen 1700-luvun puoliväliä*. Lapin korkeakoulun oikeustieteellisiä julkaisuja 3, sarja A. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Korpjaakko-Labba, Kaisa 2000: *Saamelaisten oikeusasemasta Suomessa. Kehityksen pääpiirteet Ruotsin vallan lopulta itsenäisyyden ajan alkuun. – Diedut 1/1999*. Kautokeino: SÄMI instituutti.
- Kortelainen, Tuomas 1977: *Iisalmen seurakunnan historia 1627–1977*. Iisalmi: Iisalmen seurakunta.
- Kortesalmi, J. Juhani 1975: *Kuusamon historia. 2. Kuusamon talonpoikaiselämä 1670–1970*. Kuusamo: Kuusamon kunta.
- Koskela, Hilka 1976: *Urjalan kylien, kulmakuntien ja asumusryhmien nimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Koski, Mauno 1957: *Askaisten paikannimistö*. Lisensiaatintyö. Turun yliopisto. NA.
- Koski, Mauno 1967: *Itämerensuomalaisten kielten hiisi-sanue. Semanttinen tutkimus. 1. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, 5*. Turku.
- Koski, Mauno 1970: *Itämerensuomalaisten kielten hiisi-sanue. Semanttinen tutkimus. 2. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, 7*. Turku.
- Koski, Mauno 1990: *A Finnic Holy Word And Its Subsequent History. – Old Norse and Finnish religions and cultic place-names*. Ed. by Tore Ahlbäck. Scripta Instituti Donneriani Aboensis 13. Åbo: Åbo akademi.
- Koskimies, A. V. 1916: *Kansallinen nimitutkimus*. Helsinki.
- Koskimies, Rafael 1974: *Aleksis Kivi. Henkilö ja runous*. Helsinki: Otava.
- Koskimies, Y. S. – Lampinen, Pekka 1976: *Vanajan historia. 1. Wanaja-seuran julkaisuja 20*. Hämeenlinna: Vanaja-seura.
- Koskimies, Y. S. 1985: *Väestön juuret. – Hauhon, Luopioisten, Tuuloksen historia 1. Hauho: Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen kunnat*.
- Koskinen, Juha 1990: *Kallion historia. Kallio Seura r.y. – Sörkan Gibat 50 v*. Helsinki: Kallio-seura.
- Koskinen, Yrjö 1852: *Kertomus Hämeenkyrön Pitäjästä*. Helsinki: SKS.
- Koskinen, Yrjö 1857: *Nuijasota, sen syyt ja tapaukset*. 1800-luvun korpus. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Koskinen, Yrjö 1871: *Vähäisen väkilyä. – Kirjallinen kuukausilehti 12/1871*.
- Koskipää, Ritva 1971: *Kokemäenjoen koskien nimet*. Laudaturtyö. Helsingin yliopisto. NA.
- Koskull, W. von 1966: *Pohjan pitäjän historia. 2. 1600-luku ja 1700-luku ensi vuosikymmenet*. Porvoo: Pohjan kunta.
- Kostet, Juhani 2001: *Turun asemakaavallinen kehitys keskiajalta vuoden 1827 suurpaloon. – Turun nimistö. 1. Monisteita 8*. Turku: Turun maakuntamuseo.
- Kotikielen Seura = Kotikielen Seuran pöytäkirjat 1876–1937. Helsinki. *Kotiseutu*. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto, 1909–1993.
- Kristoffersson, Eeva 2006: *Kryssäilyä Raumanmeren saarten ja rantojen nimijäljillä. Muistiinpanoja saarten nimistä ja vähän muustakin*. Espoo: omakustanne.
- Kuisma, Markku 1990: *Helsingin pitäjän historia. 2. Vanhan Helsingin synnystä isoonvihaan 1550–1713*. Vantaa: Vantaan kaupunki.
- Kulha, Keijo K. 1982: *Luhangan vanhimman asutuksen kiinnekohta. – Luhangan kirja*. JKKY:n kotiseutusarja 3. Luhanka: Luhangan kunta.
- Kulonen, Ulla-Maija 1990: *Miten suomalaiset kiroilivat ennen kristinuskoa. – Kielikello 1/1990*.
- Kumpulainen, Kalevi 1992 = Kumpulainen, Kalevi – Miettinen Timo: *Luumäen historia*. Luumäki: Luumäen kunta.
- Kuninkaankartasto* = Alanen, Timo – Kepsu, Saulo 1989: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. SKST 505. Helsinki: SKS.
- Kunnat ja kuntakohtaiset alueajat 2006*. Käsikirjoja. Helsinki: Tilastokeskus.
- Kuokkanen, Pertti 1983: *Laukaan historia. 3. Kunnallishallinnon uudistamisesta 1950-luvulle*. Laukaa: Laukaan kunta ja seurakunta.
- Kuokkanen, Pertti 1999: *Toivakan historia*. Toivakka: Toivakan kunta.
- Kuorilehto, Markku 2006: *Ollinpoika. Poijula*. Käsikirjoite.
- Kuosmanen, Risto 1978: *Kemijärven historia. 2. Kemijärvi 1870-luvulta 1970-luvun alkuun*. Kemijärvi: Kemijärven kaupunki ja seurakunta.
- Kuparinen, Eero (toim.) 1984: *Turun seitsemän vuosisataa*. Turku: Turun historiallinen yhdistys ja Turun kaupunki.
- Kustavin paikannimiluettelo*. Kustavi: Kustavin kulttuurilautakunta, 1987.
- Kuujo, Erkki 1971: *Entisajan Mikkeli. Mikkelin kaupungin vaiheita 1838–1917*. Mikkeli.
- Kuuliala, Viljo-Kustaa 1954: *Seurakunta. – Längelmäveden seudun historia. 2. Sahalahden historia 2*. Hämeenlinna: Sahalahden kunta.
- Kuusela, Sirkka 1966: *Luvian rannikon saarten, niemien ja matalikkojen nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Kuusi, Sakari 1935–1937: *Hollolan pitäjän historia. Muinaisuuden hämästä kunnallisen elämän alkuun 1860-luvulle. 1–2*. Porvoo: WSOY. (2. yhd. ja korj. p. 1980.)
- Kuvaja, Christer 1995: *Pitäjän historia*. – Korhonen, Mikael & Kuvaja, Christer: *Lapinjärven historia. Kaksi kieltä – yksi kunta*. Lapinjärvi: Lapinjärven kunta.
- Kylstra, A. D. 1966: *Onko keskiaikaisia friisiläisjälkiä Suomessa? – Virittäjä 70*. Kymenlaakson ohjelma 1999 = *Kymenlaakson kotiseutu- ja kulttuuripoliittinen ohjelma 2000–2006*. Kymenlaakson liitto A, 34. Kotka.
- Köpsi-Sippola, Merja 1984: *Rymättylän kylien ja kantatilojen nimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Laakso, Veikko 1986: *Suur-Loimaan historia. 1. Esihistorialliselta ajalta vuoteen 1721*. Alastaro: Alastaron kunta.
- Laakso, Veikko 1989: *Loimaa, Huittisten Loima ja Tammelan Loimo. – Työ tekijäänsä kiittää. Pentti Virrankoski 60 vuotta 20.6.1989*. Toim. Eero Kuparinen. Turun historiallinen arkisto 44. Turku: Turun historiallinen yhdistys.
- Laakso, Veikko 1994: *Suur-Loimaan historia. 2. Isonvihan päättymisestä 1900-luvun alkuun*. Alastaro: Alastaro, Loimaan kaupunki, Loimaan kunta ja Mellilä.
- Laamanen, Anne 1994: *Punkaharjun Enan- ja Sorvaslahden seudun paikannimet. Sana- ja lausesemanttinen analyysi*. Pro gradu -työ. Joensuun yliopisto. NA.
- Laamo, Anne 2003: *Suomenniemen järvien ja lampien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Laapotti, Marjukka 1993: *Lahden kaupungin maankohoumien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Laapotti, Marjukka 1994: *Lahden paikannimistö*. Lahti: Lahden kaupunki.
- Laasanen, Jani 2006: *Kaarina – kylistä kaupunginosiin. – Nummesta Kaarinaksi. Paikannimien historiaa*. Toim. Anja Aalto. Kaarina: Kaarina-seura.
- Lackman, Matti 1991: *Raahen tienoon historia. 3. Raahen kaupunki, Pattijoen (Salon emäseurakunnan), Saloisten ja Vihannin kunnat sekä seurakunnat 1870-luvulta vuoteen 1975*. Raahen kaupunki, Pattijoen kunta, Vihannin kunta.
- Lahti, Markku 1994: *Vanhan Korpilahden historia. Korpilahden, Muuramen ja Säynätsalon yhteisaika emäseurakunnan synnystä 1861 kuntien itsenäistymiseen 1923*. Korpilahti: Korpilahden kunta.
- Lahti, Matti J. 1975: *Espoo maalaispitäjästä suurkauppalaksi*. Espoo: Espoon kaupunki.
- Lahti-Mononen, Ritva 1968a: *Kyrönkaituri ja eräät muut Kyrö-nimet. – Virittäjä 72*.
- Lahti-Mononen, Ritva 1968b: *Pohjaslahden vesistönimet*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Laitinen, Eino 1986: *Laitiset Suomea asuttamassa. Laitisia keskialta 1600-luvulle ja heidän asuinsijojaan*. Forssa: omakustanne.
- Laitinen, Erkki 2004 = Laitinen, Erkki – Vilku, Janne: *Hankasalmen historia. 1. Esihistoriasta vuoteen 1918*. Hankasalmi: Hankasalmen kunta.
- Laitinen, Sirkka 1979: *Kiuruveden Ryttylän kylän paikannimien rakenteesta ja nimeämisperusteista*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Laitinen, Sirkka 1982: *Espoon kaupunginosien nimet. – Espoo/Esbo-aikakaasu-lehti 2/1982*. Espoo: Espoon kaupungin tiedotustoimisto.
- Lampinen, Olli 1986: *Liikenne, kauppa ja teollisuus. – Kivijärven kirja*. Toim. Martti Peltonen. JYY:n kotiseutusarja 23. Kivijärvi: Kivijärven kunta ja seurakunta.
- Lampola, Viljo 1937: *Lappajärven seurakunta 1637–1937*. Helsinki. (Näköisp. 1987.)
- Lantz, Ritva 1976: *Hausjärven pitäjän Ryttylän ja Turkhaudan kylien nimistöä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Lappalainen, Hanna – Siirainen, Mari 1999: *Kotikielen seuran toimintaa sata vuotta sitten. – Virittäjä 103*.
- Lappalainen, Marja 1989: *Aarikasta Äkäpään. Etelä-Onkiveden vesistöniemiä Lapinlahden ja Maaningan pitäjien alueella*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Lappalainen, Pekka 1961a: *Pieksämäen seudun historia. Pieksämäki, Jäppilä, Virtasalmi ja Pieksämäen kauppa*. 1. Pieksämäki: Pieksämäen seudun historiatoimikunta.
- Lappalainen, Pekka 1961b: *Pieksämäen seudun historia. Pieksämäki, Jäppilä, Virtasalmi ja Pieksämäen kauppa*. 2. Pieksämäki: Pieksämäen seudun historiatoimikunta.
- Lappalainen, Pekka 1967: *Puumalan historia. 1. Luonto, esihistoria ja vaiheet vuoteen 1743*. Puumala: Puumalan kunta ja seurakunta.
- Lappalainen, Pekka 1970: *Säämingin historia. 1. 1. Sääminki: Säämingin kunta ja seurakunta*.
- Lappalainen, Pekka 1971: *Säämingin historia. 1. 2. Sääminki: Säämingin kunta ja seurakunta*.
- Lappalainen, Pekka 1982: *Kuopion historia. 1. Kuopion kaupungin esivaiheet ja perustamistoimet*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Lassila, Mirja 1991: *Vimpelin seudun ruotsalaisperäiset luonto- ja kulttuurinimet*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Laukkanen, Esa 2003: *Killankedoilta jättilintarhoille – kisailua taivasalla. – Muinainen Kalanti ja sen naapurit. Talonpojan maailma rautakaudelta keskialalta*. Toim. Veijo Kaitainen & Esa Laukkanen & Kari Uotila. Helsinki: SKS.
- Laukkanen, Ilmari 1966: *Kortesjärven historia*. Kortesjärvi: Kortesjärven historiatoimikunta.

- Laukkonen, Ilmari 1989: *Töysän historia*. Töysä: Töysän kunta.
- Laurinmäki, Heikki 1957: *Askolan historia*. 1. Askola: Askolan kunta.
- Laurosela, Jussi 1909: Viriheellinen pysäkin nimi. – *Virittäjä* 13.
- Lavonen, Petri 2006: *Äminne. Halikon Joensuun kartanon historiaa keski- ja uuden ajan vaihteesta nykypäiviin*. Salo, Äminne, Joensuun kartano 8: Björn Wahlroos.
- Lavonen, Päivi 1999: *Kiukaisten talon ja kylänimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Lehikoinen, Jyrki (toim.) 1999: *Helsingin kadunnimet*. 3. Helsinki: Helsingin kaupungin nimistötoimikunta.
- Lehikoinen, Laila 1982: *Lappeenrannan kadunnimet*. Etelä-Karjalan museon julkaisusarja 9. Lappeenranta: Lappeenrannan kaupunki.
- Lehti, Ulpu 1978: Vantaan kaupunginosien nimet. – *Helsingin pitäjä* 1978. Vantaa.
- Lehti, Ulpu 1980: Keravan nimi. – *Kotikaupunkini Kerava*. Kerava-seura ry:n julkaisuja 1. Kerava: Kerava-seura.
- Lehti, Ulpu 1982: Vantaan nimi. – *Helsingin pitäjä* 1982. Vantaa.
- Lehti, Ulpu 1984: *Tuusulan Ruotsinkylän lainanimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Lehti, Ulpu 2003: Korson vanhat kadunnimet halutaan takaisin. – *Keski-Uusimaa* 1.5.2003.
- Lehti, Ulpu 2004: Nimellistä. – *Vantaan Sanomat* 5.12.2004.
- Lehtimäki, Pekka 1972: *Oi- ja ei-nomit Länsi-Uudenmaan murteissa*. SKST 310. Helsinki: SKS.
- Lehtinen, Erkki 1967: Keskiajalta 1860-luvulle. – Virkkala, Kalevi & Kopisto, Aarne & Lehtinen, Erkki: *Suur-Ulvilan historia*. 1. Porin mlk. Ulvila: Kunnat.
- Lehtinen, Erkki – Luho, Ville 1963: *Lapuan historia*. 1. Esihistoriallisesta ajasta Suomen sotaan. Vaasa: Lapuan kunta ja seurakunta.
- Lehtinen, Markus 1950: *Nastolan erä- ja rajahistoria*. Lahti: Nastolan kunta.
- Lehtiranta, Juhani 1989: *Yhteisaamelainen sanasto*. SUST 200. Helsinki.
- Lehtonen, Antti 2004: Oriveden, Eräjärven ja Juupajoen paikannimet vanhoissa asiakirjoissa. Moniste. Helsinki.
- Lehtonen, Antti 2006: *Listä vanhan Oriveden historiaan, eli, Wanhan Orihveden wäähistoria*. Helsinki: Antti Lehtonen.
- Leinberg, K. G. 1886: *Finlands territoriala församlingars ålder, utbildning och utgrening intill 1885 års utgång*. Helsingfors.
- Leino, Eino 2005: *Tapanilan historiaa: Kaatopaikka*. www.tapanila.fi/historia/kaatopaikka.html.
- Leino, Esko 1971: *Lopen järvien ja lampien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Leiviskä, Iivari 1934: *Suomen maa ja kansa*. Helsinki: WSOY.
- Lennqvist, Erik 1764: *Historisk afhandling om Åbo slott*. – *Bidrag till kändedomens af vårt land* 5. Jyväskylä 1890.
- Leppänen, Markku 1986: Seurakunta – yhteisöä koossa pitävä voima. – Hämynen, Tapio: *Heinäveden historia*. 1. *Heinäveden historia vuoteen 1865*. Heinävesi: Heinäveden kunta.
- Leskinen Heikki 1999: Keski-Suomen maakunnan murteet. – *Keski-Suomen historia*. 1. *Keski-Suomen vanhin historia*. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä: Keski-Suomen maakuntaliitto.
- Leskinen, Heikki 1999: Lappalaisperäisiä paikannimiä. – *Keski-Suomen historia*. 1. *Keski-Suomen vanhin historia*. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä: Keski-Suomen maakuntaliitto.
- Leskinen, Heikki 2004: Pari sanaa Parikkalasta, jonkin verran Joukiosta, Simpelettäkin sipaisu. – *Parikkalan Sanomat* 19.1.2004.
- Leskinen, Jari – Silvast, Pekka 2001: *Suljettu aika. Porkkala Neuvostoliiton sotilaallisena tukikohtana vuosina 1944–1956*. Helsinki: WSOY.
- Leskinen, Teresa – Lillbroända, Pia 2001: *Samuelin kartat. Helsingin pitäjä vanhimmista kartoista 1681–1712*. Vantaa: Vantaan kaupunginmuseo.
- Leskisten suku. Multimedia-Cd. Leskisten sukuseura ry. Jyväskylä 2000.
- LexGermLw = *Lexikon der älteren germanischen Lehnwörter in den ostseefinnischen Sprachen*. 1–2. Amsterdam: Rodopi, 1991–1996.
- Liakka, Niilo 1934: *Ilmajoen pitäjä. Piirteitä sen synnystä, hallinnollisesta ja kirkollisesta kehityksestä sekä hajautumisesta*. Seinäjoki.
- Liakka, Niilo 1986: *Ilmajoen pitäjä*. Näköisp. Alkuper. 1934. Ilmajoki: Ilmajoen kunta.
- Liedgren, Jan 1966: *Finländska brev ur Stavsunds arkiv*. – *Historisk tidskrift för Finland* 51. Helsinki: Historiska föreningen.
- Lindén, Eeva: *Kaakkoi-Hämeen murteiden äännehistoria*. 1. *Konsonantisto*. SKST 219. Helsinki: SKS, 1942.
- Lindén, Eeva: *Kaakkoi-Hämeen murteiden äännehistoria*. 2. *Vokaalisto*. SKST 219. Helsinki: SKS, 1944.
- Lindeqvist, K. O. 1926: *Hämeenlinnan kaupungin historia*. 2. *Kaupungin historia Ruotsin vallan aikana*. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.
- Lindström, J. A. 1860: *Kumo socken uti historisk hänseende*. Suomi 1860.
- Linkola, Riitta 1954: *Siiinjärven pitäjän Hakkaralan, Kasurilan ja Raimän kylien paikannimistö*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Litzen, Veikko 1980: *Perniön varhaisempi historia*. – *Perniön historia*. 1. Perniö: Perniön kunta.
- Loman, Ing-Marie 1978: *När öar blir fastland. Kustnamn i Kronoby*. – *Budkavlen* 56–57. Åbo.
- Lomu, Juhani 1993: *Mäntsälän elinkeinoelämä autonomian aikana*. – *Mäntsälän historia*. 2. Mäntsälä: Mäntsälän kunta.
- Lopmeri, Arvo 1945: *Professori Martti Rapolan arvostelun johdosta*. – *Virittäjä* 49.
- Lopmeri, J. A. 1947: *Vanhan Vehmaan kihlakunnan pitäjien ja kylien nimet*. 2. *Entisten Taivassalon ja Vehmaan pitäjien alue*. SKST 220. Helsinki: SKS.
- Lopmeri, J. A. 1950: *Kainuu*. – *Virittäjä* 54.
- Lopmeri, J. A. 1960: *Sauvo ja Savo*. – *Virittäjä* 64.
- Louhivaara, Maija 1999: *Tampereen kadunnimet*. Tampereen museoiden julkaisuja 51. Tampere.
- Lounais-Suomen ympäristökeskus. *Natura 2000. Natura-alueet*. Preiviikinlahti. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=14041&>.
- Luho, Ville 1954: Mitä merkitsee ”kyrö”. – *Kytsäsavu* 6. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto.
- Luho, Ville – Luukko, Armas 1957: *Suur-Lohtajan historia*. 1. *Esihistoriallisesta ajasta Suomen sotaan*. Keski-Pohjanmaan historiasarja 3. Kokkola: Suur-Lohtajan historiatoimikunta.
- Lundgren, Magnus – Brate, Erik – Lind, E. H. 1892–1934: *Svenska personnamn från medeltiden*. Nyare Bidrag till kändedom om de svenska landsmälen ock svenskt folkliv 10. Uppsala.
- Lundholm, Kjell 1991: *Elinkeinojen kehitys*. – *Tornionlaakson historia*. 1. *Jääkaudelta 1600-luvulle*. Haaparanta: Tornionlaakson kuntien historiakerjatoimikunta.
- Luoma-aho, Timo T. 1991: *Luoma-ahon kyläkirja* 1. Jyväskylä: Luoma-ahon kylätoimikunta.
- Luoto, Jukka 1990: Esihistorian aika. – *Sauvon historia*. 1. Sauvo: Sauvon kunta.
- Luukko, Armas 1950: *Etelä-Pohjanmaan historia*. 2. *Keskiaika ja 1500-luku*. Helsinki: Etelä-Pohjanmaan historiatoimikunta.
- Luukko, Armas 1954: *Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia*. 2. *Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin keskiaika sekä 1500-luku*. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton ja Lapin maakuntaliiton yhteinen historiatoimikunta.
- Luukko, Armas 1975: *Laihan historia* 2. *Asutuksen alusta isonvihan loppuun*. Laihia: Laihan historiatoimikunta.
- Luukko, Armas 1983: *Nurmon historia*. 1. *Historiallisen asutuksen alusta kunnallishallinnon perustamiseen*. Nurmo: Nurmon kunta.
- Luuri, Outi 1990: *Juupajoen Peräkulman paikannimet*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Lähteenmäki, Mikael 2006: Kokemäenjoen suistosta Selkämeren pohjaan. – Maunu Häyrinen & al.: *Tuntematon saaristo. Selkämeren saariston leetty maisema*. Helsingissä: Otava.
- Lähteenoja, Aina 1946: *Rauma vuoteen 1600*. Rauman kaupungin historia 1. Rauma.
- Lähteenoja, Aina 1949: *Suur-Huittisten pitäjän historia vuoteen 1639*. Vammala.
- Lönnbohm = O. A. F. Lönnbohmin paikannimisanakirjan käsikirjoitus. Helsinki 1883–1905. NA.
- Lönnrot, Elias 1874–1880: *Suomalais-ruotsalainen sanakirja*. 1–2. Helsinki: SKS.
- Lönnrot, Elias 1958: *Suomalais-ruotsalainen sanakirja*. 1–2. Kolmas, manulmenetelmällä jäljennetty painos. Porvoo: WSOY.
- Lönnrot, Elias 2002: *Vandraren. Resebertätelser från Karelen 1828–1842*. Utgivna av Rainer Knapas. SLS 645. Helsingfors: SLS.
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Sarja Ia.* Pitäjänkartasto. <http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?sartun=137170.KA>.
- Maarianvaara 2000 = Räsänen, Seppo & al. *Maarianvaara. Elämää ja tarinoita vuosisatojen varrelta*. Kaavi: Maarianvaaran kotiseutupiiri.
- Maat ja paikat = *Nykysuomen tietosanakirja*. 2. *Maat ja paikat*. Helsinki: WSOY, 1992.
- Magga-Miettunen, Siiri 2003: *Siirin kirja*. 3. Korjailtu painos. Inari: Kustannus-Puntsi.
- Mallat, Kaija 1984: *Tuusulan Vanhankylän paikannimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Mallat, Kaija 2001: *Hiirimäestä Jäniksenlinnaan ja Vaasaan. Vanhankylän asutusnimiä*. – *Tuusula-seuran aikakirja* 13. Tuusula.
- Mallat, Kaija 2007: *Naiset rajalla. Kyöpelä, Nainen, Naara(s), Neitsyt, Morsian, Akka ja Ämmä Suomen paikannimissä*. SKST 1122. Helsinki: SKS.
- Malmivuo, Kari 2004: *Malmströmien matkassa. Tarinaa Nummen Malmströmsuvun taipaleelta*. Kauniainen: Kari Malmivuo.
- Mamontova, N. – Mullonen, I. 1991: *Pribaltijsko-finskaja geograficeskaja leksika Karelii*. Petrozavodsk: Rossijskaja akademija nauk.
- Manninen, Antero 1953: *Kangasniemen historia*. 1. Kangasniemi: Kangasniemen seurakunta.
- Manninen, Antti 2006: *Kaisa Wahllund oli kuuluisa ravintoloitsija 1800-luvulla*. – *Helsingin Sanomat* 12.1.2006.
- Marin, Merja 1997: *Paavon polulla. Paavo Ruotsalaisen jalanjäljillä Pohjois-Savossa*. Kuopio: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.
- Markkanen, Erkki (toim.) 1979: *Hartolan kirja*. 2 p. JYY:n kotiseutusarja 6. Hartola: Hartolan kunta ja seurakunta.
- Markkanen, Erkki 1983: *Vanhan Viitasaaren historia*. Viitasaari: Viitasaaren kunta ja seurakunta.
- Markkanen, Erkki 1986: *Kivijärveläisten ja Kivijärven hallintoalueen varhaisvaiheita*. – *Kivijärven kirja*. Toim. Martti Peltonen. JYY:n kotiseutusarja 23. Kivijärvi: Kivijärven kunta ja seurakunta.
- Markkola, Pirjo 2006: *Ikaalisten entisen emäpitäjän historia*. 3. *Suuresta Pohjan sodasta pitäjänjatkoon 1721–1852*. Honkajoki: Honkajoen kunta.
- Mathesius, Pehr Niclas 1734: *Geografisk Beskrifning om Österbotten*. Öfersättning af Joh. Fredr. Ticklén. – *Suomi. Tidskrift i fosterländska ämnen* 1843: 5. Helsingfors: Finska litteratursällskapet.
- Matinoli, Eero 1969 = *Suur-Pyhäjoen historian vanhimmista ajoista 1860-luvulle*. Kirjoittaneet Olavi Huikari, Matti Huurre ja Eero Matinoli. Kokkola: Suur-Pyhäjoen historiatoimikunta.
- Matinoli, Eeva 1982: *Ruotsin vallan aika*. – Koivunen, Pentti & Matinoli, Eeva: *Rymättylän historia*. 1. *Esihistoria ja Ruotsin vallan aika*. Rymättylä: Rymättylän kunta ja seurakunta.
- Mattila, Veikko 1960: *Pitäjän itsenäistymisestä Vanhan Suomen yhdistämiseen 1642–1812*. – Arvi Ulvinen & al.: *Kymin historia*. 1. Kouvolan: Kymin

- seurakunta ja kunta ja Karhulan kauppala.
- Mattu, Ilmari 2004: Paikannimistö alueen kuvaajana. – *Kaldoivin erämaa-alueen ja Sammuttijängän–Vaijoenjängän soidensuojelualueen luonto, käyttö ja paikannimistö*. Toim. Tapio Tynys & Elina Stolt. Vantaa: Metsähallitus.
- Meri, Arvo 1934: Kalanti. – *Virittäjä* 38.
- Meri, Arvo 1943: *Vanhaan Vehmaan kihlakunnan pitäjien ja kylien nimet*. 1. *Entisten Laitilan, Lapin ja Uudenkirkon pitäjien alue*. SKST 220. Helsinki: SKS.
- Meriluoto-Kovana, Tuula 1974: *Kuvansin ja Paasveden vesistönimiiä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Mertanen, Tiina 1987: Seurakunnalliset olot. – *Karttulan kirja*. Toim. Jussi Kylmä. JYY:n kotiseutusarja 25. Karttula: Karttulan kunta.
- MHA = Maanmittaushallituksen arkisto. Helsinki.
- Mickwitz, Axel – Möller, Sylvi 1951: *Kokkolan kaupungin historia*. 1. *Ajanjakso 1620–1713*. Helsinki: Kokkolan kaupunki.
- Mielonen, Asko 1993: *Vanhaan Kerimäen historia*. 1: 1. *Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun ja Savonrannan historia vuoteen 1865*. Enonkoski: Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun ja Savonrannan kunnat.
- Miikkulainen, Raija 1996: Poiketaan Ouraan. – *Kielen kannoilla. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 20 vuotta*. Toim. Ritva Liisa Pitkänen & Helena Suni & Satu Tanner. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 86. Helsinki: Edita.
- Miikkulainen, Raija 1997: Skarvöranana in Sastmola: namn på kartor. – *Ord och några visor. Tillägnade Kurt Zilliacus 21.7.1997*. Red. av Marianne Blomqvist. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och litteratur vid Helsingfors universitet. Serie B, 18. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Mikael Agricolan teokset. 1. Uudistettu näköispainos. Porvoo: WSOY, 1987.
- Mikkola, J. J. 1932: Paikannimien alalta. 1–2. *Virittäjä* 36.
- Mikkola, J. J. 1941: *Kolttakylän arkisto*. Lapin sivistysseuran julkaisuja 8. Porvoo: WSOY.
- Mikkola, J. J. 1945: Paikannimien alalta. 4. – *Virittäjä* 49.
- Mikkola, Joos. J. 1907: Kokemäen nimestä. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 1. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Mikkola, Pekka 1987: *Perhon vedenkokuimien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Mikkonen, Pirjo 1974: *Suomen 1700-luvun ruutusotamiesten lisänimistä*. Pro gradu työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Mikkonen, Pirjo 2004: Parikkalan nimestä. – *Parikkalan Sanomat* 15.1.2004.
- Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1984: Sukunimet. – *Suomalainen nimikirja*. Suomen kielen sanakirjat 6. Helsinki: Otava.
- Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1988: Sukunimet. – *Uusi suomalainen nimikirja*. Helsinki: Otava.
- Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1992: Sukunimet. 2. p. Helsinki: Otava.
- Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 1996: Sukunimet. – *Joka kodin suuri nimikirja*. Helsinki: Suuri suomalainen kirjakerho.
- Mikkonen, Pirjo – Paikkala, Sirkka 2000: Sukunimet. Uudistettu laitos. Helsinki: Otava.
- Mingroot, Erik van – Ermen, Eduard van 1988: *Suomen ja Skandinavian vanhoja karttoja*. Helsinki: Tammi.
- Modéer, Ivar 1964: *Svenska personnamn. Handbok för universitetsbruk och självstudier*. Acta Academiae regiae scientiarum Upsaliensis. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala Handlingar 10. Stockholm: Almqvist och Wiksell.
- Modéer, Ivar 1989: *Svenska personnamn. Handbok för universitetsbruk och självstudier*. Anthroponymica Suecana 5. Lund: Studentlitteratur.
- Moilanen, Eila & al.: 2004: *Kirja Lepsämän kylästä*. Lepsämä: Lepsämän kyläkirjatoimikunta.
- Montin-Tallgren, Jenny Maria – Tallgren, A. M. 1918: *Maarian pitäjän paikannimistö*. 1. *Mantereen puoleinen osa*. Lisiä Maarian pitäjänkertomukseen 2. Turku.
- Murto, Marjo 1992: *Lempäälän pitäjän kylien ja kantatalojen nimet liitännäisineen*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Murto, T. G. 1939: *Savitaipaleen pitäjän historia*. Lappeenranta: Savitaipaleen seurakunta ja kunta.
- Mustanoja, Tauno F. 1968: *Caalimaa piispa Henrikin surmavirressä*. – *Virittäjä* 72.
- Müller-Wille, Ludger – Aikio, Samuli 2005: Deatnu. River united, river divided. – *The North Calotte. Perspectives on the histories and cultures of northernmost Europe*. Ed. by Maria Lähteenmäki & Päivi Maria Pihlaja. Publications of the Department of History, University of Helsinki 18. Inari: Puntsi.
- Myllyniemi, Seppo 1990: *Vihdin historia 1800–1918*. Vihti Venäjän vallan aikana. Vihti: Vihdin kunta.
- Myyryläinen, Heikki 2005: Tärkeitä tapahtumia Mikkelin seudun historiassa. Mikkelin-seura. http://www.mikkeli.fi/fi/sisalto/03_mikkeli_tieto/02_historia/02_aikajana/01_tarkeitatapahtumia_mikkelin_seudun_historiassa.
- Mäkelä, Anneli 1976: *Nastolan historia*. Talonhaltijaluettelo. Nastola: Nastolan kunta.
- Mäkelä, Anneli 1979: *Nastolan historia*. 1. Nastola: Nastolan kunta.
- Mäkelä, Pentti 1997: *Kaarinan kunnan historia*. Kaarina: Kaarinan kaupunki.
- Mäkeläinen, Osmo 1978: Suomen kerma-sanan balttilaisuus. – *Virittäjä* 82.
- Mäkelin, Vesa 1975: *Suomen vanhat linnat*. Helsinki: WSOY.
- Mäkinen, Vesa 1980: *Lapin matkailutieto*. Tietosanakirja Lapista lomakohteena. Kemi: Suomen Matkailuliitto. Retkeilyosasto.
- Mäntylä, Eero 1976: *Hattulan historia*. Hattula: Hattulan kunta.
- Möller, Sylvi 1970: *Kokkolan kaupungin historia* 3. *Ajanjakso 1808–1878*. Kokkola: Kokkolan kaupunki.
- Mönkkönen, Toivo 1968: *Hirvensalmen historia*. 1. Hirvensalmi: Hirvensalmen kunta ja seurakunta.
- NA = Nimiarkisto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.
- Naert, Aino 1975: *Ortnamnen i Nagu*. 1. Meddelanden från Institutionen för nordisk filologi vid Turun yliopisto 4. Turku.
- Naert, Aino 1986: Sockennamnet Nagu ~ Nauvo, ett gammalt önamn i Åbolands skärgård. – *Namn och bygd* 74.
- Naert, Aino 2003: Estlandssvenskarnas härstamning. Ortnamn och dialekt som källa för bebyggelsehistoria. – *Namn och kulturella kontakter i Östersjöområdet*. *Handlingar från NORNA:s 30:e symposium i Visby 14-16 september 2001*. Red. av Staffan Nyström. NORNA-rapporter 78. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Naert, Pierre 1968: Kalanti – Kalix. – *Virittäjä* 72.
- Nahkiaisola, Tarja 2003: Inarilaisyyhteisön muutoksen aika (1877–1920). Inarin kylien tilat ja niiden isännät vuoteen 1917. – Aikio, Samuli & al.: *Inari – Aanaar. Inarin historia jääkaudesta nykypäivään*. Inari: Inarin kunta.
- Nallimaa-Luoto, Terhi 1990: Esihistoria. – *Nallimaa-Luoto, Terhi & Alifrosti, Kari: Kalannin historia*. Uusikaupunki: Uudenkaupungin kaupunki.
- Nallimaa-Luoto, Terhi 1994: *Kosken T.I. historia*. Kivikaudesta vuoteen 1993. Koski T.I.: Kosken T.I. kunta.
- Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning*. Uppsala.
- Namnledslexikon*. Red. av Kurt Zilliacus, sammanställt av Michaela Örnmark. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken, 1999. www.focis.fi.
- NE = *Nationalencyklopedin. Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd*. 1–20. Höganäs: Bra Böcker, 1989–1996.
- Neonen, Marko 1991: Asutus ja elämä Kuorevedellä. Keskiajalta 1860-luvulle. – *Kuoreveden kirja*. Toim. Helena Hänninen. JYY:n kotiseutusarja 29. Kuorevesi: Kuoreveden kunta ja seurakunta.
- Neovius, Ad. 1898: *Suomen evankelis-lutherilaisen kirkon matrikkeli*. Kuopio.
- Niemelä, Jari 1989: Talonhaltijaluettelo 1721–1915. – Niemelä, Jari & Anttila, Veikko & Hakanen, Aimo: *Punkalaitumen historia*. 2. *Vuoteen 1985*. Punkalaidun: Punkalaitumen kunta ja seurakunta.
- Niemelä, Jari 1990: *Tuntematon ruutusotilas. Ruotsinajan lopun ruotuarmeijan miehistön sosiaalinen ja taloudellinen asema Satakunnassa*. Historiallisia tutkimuksia 157. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Niemelä, Jari P. A. 1996: Kaidesarikin meni että kalahti! <http://members.vip.fi/~niemela/Viiki.html>.
- Niemelä, Yrjö L. U. 1989: *Ounasjoen maa*. Kittilä.
- Niitemaa, Vilho 1955: Hämeen keskiaika. – *Hämeen historia*. 1. *Esihistoria ja keskiaika*. Julkaissut Hämeen heimoliitto. Hämeenlinna: Karisto.
- Niittymäki, Liisa 1995: *Sääksmäen kantatalojen nimien alkuperä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Nikander, Gabriel 1929: *Fiskars bruks historia*. *Minneskraft*. Åbo: Fiskars aktiebolag.
- Nikander, Gabriel 1930: *Lovisa stads historia*. 1. 1745–1808. Lovisa.
- Nikander, Gabriel 1945: *Kokkolan kaupungin historia*. 2. *Ajanjakso 1714–1808*. Kokkola.
- Nikander, Gabriel & al. 1928–1930: *Herrgårdar i Finland*. 1–3. Helsingfors: Söderström.
- Nikkilä, Osmo 1988: Sadettiinko satamaan vai saavuttiinko ”stadiin”? – Hahmo, Sirkka-Liisa & al.: *Omaa vai lainattua. Itämerensuomen germaanisiin lainasanoihin liittyviä kirjoitelmia*. 1. Suomi 143. Helsinki: SKS.
- Nikku-Väisänen, Kirsti 1975: *Nuijamaan eteläisen kylien talonnimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Nikula, Oscar 1938: *Tenala och Bromarf socknars historia*. 1. Helsingfors.
- Nikula, Oscar 1960: *Augustin Ehrensavärd 1710–1772*. SSSL 380. Helsingfors.
- Nikula, Oscar 1971: *Turun kaupungin historia 1721–1809*. 2. Turku: Turun kaupunki.
- Nikula, Oscar (toim.) 1969: *Kaarlelan pitäjän historia*. Kaarlela: Kaarlelan kunta.
- Nirvi, R. E. 1944: *Sanankieltoja ja niihin liittyviä kielienlmiöitä itämerensuomalaisissa kielessä*. SKST 223. Helsinki.
- Nirvi, R. E. 1948: Sanahistoriallisia huomioita. 4. Kemi. – *Virittäjä* 52.
- Nirvi, R. E. 1950: Eräistä likaa ja rikkaa merkitsevien sanojen käyttötaivoista. – *Virittäjä* 54.
- Nirvi, R. E. 1952: *Synonyymitutkimuksia sukulaisnimistön alalta*. Suomi 106: 1. Helsinki: SKS.
- Nirvi, R. E. 1955: *Sanoja ja käyttäytymistä. Sanahistoriallisia tutkimuksia*. 1. – Suomi 107: 1. Helsinki: SKS.
- Nirvi, R. E. 1964: *Sanoja ja käyttäytymistä. Sanahistoriallisia tutkimuksia*. 2. – Suomi 111: 1. Helsinki: SKS.
- Nirvi, R. E. 1969: Muuan keskiaikaista perinnettä kuvasteleva sanaperhe. – *Juhlakirja Paavo Siron täyttäneessä 60 vuotta 2.8.1969*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Nirvi, R. E. 1971: *Inkerömurteiden sanakirja*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 18. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- Nirvi, R. E. 1982: *Petojen nimitykset kosinta- ja hääsänastossa*. Suomi 123:3. Helsinki: SKS.
- Nirvi, R. E. 1986: *Kadonneita turkiseläimiä paikannimissä*. Suomi 135. Helsinki: SKS.
- Nissilä, Viljo 1934: Paikannimien keräämisestä ja hieman niiden tutkimisestakin. – *Virittäjä* 38.
- Nissilä, Viljo 1939: *Vuoksen paikannimistö*. 1. SKST 214. Helsinki: SKS.
- Nissilä, Viljo 1940: Paikannimien syntykysymyksiä. – *Virittäjä* 44.
- Nissilä, Viljo 1941: Tavastland. – *Virittäjä* 45.
- Nissilä, Viljo 1943: Venäläisperäisiä henkilönnimiä Itä-Karjalan paikannimistössä. – *Virittäjä* 47.
- Nissilä, Viljo 1945: *Lisiä venäläisperäisiin henkilönnimiin Itä-Karjalan paikannimistössä*. Suomi-kirjan eripainoksia 17. Helsinki: SKS.

- Nissilä, Viljo 1948a: Pohjois-Pohjanmaan karjalaista nimitystä. – *Virittäjä* 52.
- Nissilä, Viljo 1948b: Vakkasomalaisen paikannimien tutkimusta. – *Virittäjä* 52.
- Nissilä, Viljo 1950: Etelä-Pohjanmaan asutushistoriaa paikannimistön valossa. – *Virittäjä* 54.
- Nissilä, Viljo 1951: Eräs alasaksalainen henkilönnimitys Suomessa. – *Virittäjä* 55.
- Nissilä, Viljo 1952: Viron ruotsalaisalueiden paikannimistön tutkimusta. – *Virittäjä* 56.
- Nissilä, Viljo 1954: Syntymäpaikkaa ja -yhteisöä ilmaisevia sanoja nimistössämme. – *Virittäjä* 58.
- Nissilä, Viljo 1956a: Henkilönnimet äidinkielen opetustehtävänä. – *Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja* 4. Helsinki.
- Nissilä, Viljo 1956b: Nikolauksen kultti ja nimistömmä. – *Virittäjä* 60.
- Nissilä, Viljo 1957: Iin paikannimien kielellisestä rakenteesta. – *Virittäjä* 61.
- Nissilä, Viljo 1957: Muurlan nimi. – Koivisto, Onni & Saariluoma, Vilho: *Kotipitäjäni Muurla*. Hämeenlinna: Karisto.
- Nissilä, Viljo 1959: Vanhan Ruoveden alueen pitäjännimet. – Söyrinki, Niilo & Luho, Ville & Jokipii, Mauno: *Vanhan-Ruoveden historia*. 1. Vammala: Vanhan-Ruoveden historiatoimikunta.
- Nissilä, Viljo 1959a: Johanneksen nimistöä. – *Johannes. Viipurin läänin Rannan kihlakuntaan kuuluneen Johanneksen pitäjän historia- ja muistelmateos*. Pieksämäki: Johannes-säätiö.
- Nissilä, Viljo 1959b: Tampere-nimestä. – *Virittäjä* 63.
- Nissilä, Viljo 1960: Etymologische Gruppierung des niederdeutschen Elements in der finnischen Nomenklatur. – *Ural-altaische Jahrbücher* 31. Wiesbaden.
- Nissilä, Viljo 1960a: Huomioita Ähtärin nimestä. – *Virittäjä* 64.
- Nissilä, Viljo 1960b: Vanhan Ruoveden alueen pitäjännimet. – Jokipii, Mauno & Nissilä, Viljo & Orkamo, Ilma: *Vanhan Ruoveden historia. Liiteosa*. Vammala: Vanhan Ruoveden historiatoimikunta.
- Nissilä, Viljo 1961: Ambrosius suomalaisessa nimistössä. – *Virittäjä* 65.
- Nissilä, Viljo 1962a: *Suomalaista nimistöntutkimusta*. Sanakirjasäätiön nimistöjaoksen julkaisuja 2. SKST 272. Helsinki: SKS.
- Nissilä, Viljo 1962b: Karjalan nimestä. – *Virittäjä* 66.
- Nissilä, Viljo 1963a: Friisiläis-alkomaalaista aineistoa Suomen nimistössä. – *Virittäjä* 67.
- Nissilä, Viljo 1963b: Pohjoismainen nimistöntutkijain kongressi Helsingissä. – *Virittäjä* 67.
- Nissilä, Viljo 1963c: Saarijärven vanhaa nimistöä. – *Saarijärven kirja*. Toim. Mauno Jokipii. JKJY:n kotiseutusarja 1. Pieksämäki: Saarijärven kunta ja seurakunta.
- Nissilä, Viljo 1964a: Lapuan nimestä. – *Virittäjä* 68.
- Nissilä, Viljo 1964b: Pihtiputaan vanhaa nimistöä. – *Pihtiputaan kirja*. Toim. Jussi T. Lappalainen. JKJY:n kotiseutusarja 2. Pihtipudas: Pihtiputaan kunta ja seurakunta.
- Nissilä, Viljo 1965a: Jyväskylä ympäristöineen nimistön kuvastimessa. – *Kalevalaseuran vuosikirja* 45. Porvoo: WSOY.
- Nissilä, Viljo 1965b: Landskapsnamn. – *KHL* 10.
- Nissilä, Viljo 1965c: *Paikannimistömmä huolto ja suojelu*. Tietolipas 38. Sanakirjasäätiön nimistöjaoksen julkaisuja 4. Helsinki: SKS.
- Nissilä, Viljo 1966: Hankasalmen vanhaa nimistöä. – *Hankasalmen kirja*. Toim. Pertti P. Kuokkanen. JYJ:n kotiseutusarja n:o 4. Hankasalmi: Hankasalmen kunta ja seurakunta.
- Nissilä, Viljo 1967: Virolaisia kosketuksia suomen nimistössä. – *Kalevalaseuran vuosikirja* 47. Porvoo: WSOY.
- Nissilä, Viljo 1968: Asutushistoriallinen nimistöntutkimus. – *Paikallishistoria tänään*. Toim. Antero Penttilä. Porvoo: WSOY.
- Nissilä, Viljo 1968a: Aulanko. – *Kalevalaseuran vuosikirja* 48. Porvoo: WSOY.
- Nissilä, Viljo 1968b: Hartolan erä- ja asutuskausi nimistön valossa. – *Hartolan kirja*. Toim. Erkki Markkanen. Hartola: Hartolan kunta ja seurakunta.
- Nissilä, Viljo 1968c: Tampereen nimen ongelma. – *Kangasalan Joulu*. Kangasala: Kangasala-seura.
- Nissilä, Viljo 1969a: Kangasalan Lihasulaa ja Paloa nimestämässä. – *Kangasalan Joulu*. Kangasala: Kangasala-seura.
- Nissilä, Viljo 1969b: Toinen siipi vettä viisti, toinen taivasta lakaisi. *Uusi Suomi* 28.12.1969.
- Nissilä, Viljo 1970: Kangasalan Havisevan ja Palon kylät nimistön valossa. – *Kangasalan talonpoikaiselämää Palon suvun asuma-alueilta*. 2. Toim. N. P. Virtanen. Helsinki: Tervan-Palon sukukerho.
- Nissilä, Viljo 1970b: Papula ja Loikkanen. Viipurin kahden kaupunginosan nimet. – *Pilipuun uutisia*. Papulan Pojat ry:n julkaisu n:o 42. Lappeenranta.
- Nissilä, Viljo 1971a: Hauhon Hyömäki. Kylä ja sen nimi. – *Hauhon Joulu* 1971. Hauho: Hauho-Seura.
- Nissilä, Viljo 1971b: Pälkäneen nimestä. – *Suomalainen tiedeakatemia. Esitelmät ja pöytäkirjat* 1970. Helsinki.
- Nissilä, Viljo 1971c: Parkanon ja Kihniön erä- ja asutuskausi nimistön valossa. – *Parkanon ja Kihniön kirja*. Toim. Heikki Rantatupa. JYJ:n kotiseutusarja 8. Parkano: Parkanon kunta ja seurakunta sekä Kihniön kunta ja seurakunta.
- Nissilä, Viljo 1971d: Soggenavne i Finland. – *KHL* 16.
- Nissilä, Viljo 1972: Pälkäneen nimestä. – *Pälkäneen historia*. Pälkäne: Pälkäneen kunta.
- Nissilä, Viljo 1973: Kangasalan Kautialan kylän nimistö. – *Kangasalan talonpoikaiselämää Palon suvun asuma-alueilta* 4. Toim. N. P. Virtanen. Helsinki.
- Nissilä, Viljo 1973: *Ortodoksista henkilönnimiä Aumuksen kylänimistöissä*. Opuscula Instituti linguae Fennicae, Universitas Helsingiensis 33. Separatum ex. SUSA 72. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Nissilä, Viljo 1975a: Karjalaista aineista Kuopion seudun nimistössä. – *Kuopion pitäjän kirja*. Toim. Antti Rytönen. JYJ:n kotiseutusarja 10. Kuopio: Kuopion kaupunki.
- Nissilä, Viljo 1975b: *Suomen Karjalan nimistö*. Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiön julkaisuja. Joensuu.
- Nissilä, Viljo 1976a: Konneveden erä- ja asutuskausi nimistön valossa. – *Konneveden kirja*. Toim. Martti Linkola. JYJ:n kotiseutusarja n:o 11. Konnevesi: Konneveden kunta.
- Nissilä, Viljo 1976b: Suomen Karjalan ortodoksinen nimistö. – *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita* 1. Helsinki.
- Nissilä, Viljo 1976c: Suur-Vanajan nimistöä. – *Vanajan historia*. 1. Toim. Y. S. Koskimies & Pekka Lampinen. Wanaja-seuran julkaisuja 20. Hämeenlinna.
- Nissilä, Viljo 1977: Jyväskylän pitäjän asutus- ja eränimistöä. – *Jyväskylän maalaiskunnan kirja*. Toim. Jussi T. Lappalainen. Jyväskylä.
- Nissilä, Viljo 1978: Viipuri nimistön valossa. – *Viipurin suomalaisen kirjallisuusseuran toimitteita* 3. Helsinki.
- Nissilä, Viljo 1979: Hartolan erä- ja asutuskausi nimistön valossa. – *Hartolan kirja*. Toim. Erkki Markkanen. 2. p. JYJ:n kotiseutusarja 6. Hartola: Hartolan kunta ja seurakunta.
- Nissilä, Viljo 1980: Germaanisen nimiaieiston etymologista ryhmittelyä Suomen nimistössä. – *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita* 4. Helsinki.
- Nissilä, Viljo 1990: Vanhan Ruoveden alueen pitäjännimet. – Jokipii, Mauno & al.: *Vanhan Ruoveden historia*. 1, 2. Liiteosa. Keuruu: Vanhan Ruoveden historiatoimikunta.
- Nordberg, Erik 1973: *Källskrifter rörande kyrka och skola i den svenska lappmarken under 1600-talet*. Kungl. Skytteanska samfundets handlingar 11. Umeå.
- Nordenstreng, Sigurd – Halila, Aimo 1974: *Haminan historia*. 1. Ruotsin vallan aika (v. 1742). Hamina: Haminan kaupunki.
- Norha, Anneli 1985: *Perniön kylännimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA. *Norsk stadnamnleksikon*. 4. utgåva. Red. av Jørn Sandnes og Ola Stemshaug. Oslo: Det Norske Samlaget, 1997.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. 1–6. Porvoo: WSOY, 1951–1961.
- Nuotio, Helvi 1949: *Joroisten pitäjän vesistöjen nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Nurmi, Lasse 2001: *Karhu katsoo merelle. Katsaus Porin sataman 220-vuotiseen historiaan*. Pori: Porin satama. – Myös: www.pori.fi/port/karhu2001.pdf.
- Nurmi, Virpi 1970: Skinnarvikin lasitehdas – puhallettua ikkunalasaa. – *Varsinais-Suomen maakuntakirja* 22. Turku.
- Nuutinen, Liisa 1988: *Lounaisen Ala-Satakunnan pitäjännimien etymologiat*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Nuutinen, Olli 1987: *Malo* - balttilainen lainasanaarelikti. – *Virittäjä* 91.
- Nuutinen, Olli 1989: Satakunnan synty ja Kainuun kato. Tutkimus Suomen sata-, sato- ja satama-paikannimistä. – *Virittäjä* 93.
- Nuutinen, Olli 1994: *Hetkisen pituus ja muita kirjoituksia kielestä*. Tietolipas 128. Helsinki: SKS.
- Nyberg, Paul 1931: *Sibbo sockens historia*. 1. *Intill början av 1700-talet*. Helsingfors.
- Nygård, Bertel (toim.) 1994: *Sundoms historia*. 1. *Byn som steg ur havet*. Vasa: Vasa stad.
- Nygård, Toivo & al.: 1995: *Raahen tienoon historia*. 2. *Raahen kaupungin ja Salon pitäjän eli Saloisten, Pattijoen ja Vihannin historia isonvihan jälkeen 1860-luvulla*. Raaha: Raahen kaupunki, Pattijoen kunta, Vihannin kunta.
- Nykysuomen tietosanakirja*. 2. *Maat ja paikat*. Porvoo: WSOY, 1992.
- Nykänen, Panu 2005: *Teknillisen korkeakoulun historia*. www.tkk.fi/Yleista/history/historia.html.
- Nyman, Adolf Leonhard 1882: Muinaismuistoja Laukaan kihlakunnasta. – *Suomen muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja* 5. Helsinki.
- Nyman, Valdemar 1964: *Längs äländska vägar*. Helsingfors: Söderström.
- Nyman, Valdemar 1968: *Längs äländska sjövägar*. Stockholm: Bonnier.
- Nyman, Valdemar 1969: *Längs äländska sjövägar*. Helsingfors: S. & Co.
- Nyman, Valdemar 1985: *Grelsbys kungsgård. En krönika*. Bygdeserie 7. Mariehamn: Ålands folkminnesförbund.
- Nyström, Helena 1993: *Lappen vedenkokoumien nimet*. Pro gradu työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Närhi, Eeva Maria 1959: *Tieniittää tarkoitavien suomen sanojen semantiikkaa*. Laudaturtyö. Helsingin yliopisto.
- Närhi, Eeva Maria 1962: *Niva*-nimistä. – *Virittäjä* 66.
- Närhi, Eeva Maria 1998: Kenkävero – outo nimi pappilalla. – *Hiidenkivi* 5/1998.
- Närhi, Eeva Maria 2002: Pari harvinaista vesistönimää. – *Virittäjä* 106.
- Närhi, Pentti 2000: *Osa Kärkkäälää historian kuvastimessa*. Hannula: Osuuskunta Kärkä.
- Näse, Li (toim.) 2000: *Sagalund. "Min kostsamma leksak"*. "Kallisarvoinen leikkikaluni". Kimito: Sagalundin museo.
- OIT = *Otavan iso tietosanakirja*. *Encyclopaedia Fennica*. 1–10. Helsinki: Otava 1960–1965.
- Oja, Aulis 1944: Keskiajan ja 1500-luvun Maaria. – Tallgren A. M & Oja, Aulis: *Maarian pitäjän historia*. 1, 2. Tampere: Maarian seurakunta ja kunta.
- Oja, Aulis 1946: Kaarina keskiajalla ja 1500-luvulla. – *Kaarinan pitäjän historia*. 1. Turku: Kaarinan historiatoimikunta.
- Oja, Aulis 1949: *Kosken T.I. seurakunta 1647–1947*. Forssa: Kosken T.I. seurakunta.
- Oja, Aulis 1956: Suomi ja Varsinais-Suomi. – *Kotiseutu*. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto.
- Oja, Aulis 1957: *Karinaisten historia*. 300-vuotisjuhlaansa 29.9.1957 julkaisseet *Karinaisten seurakunta ja kunta*. Forssa.
- Oja, Aulis 1958: *Perttelin historia*. Pertteli: Perttelin kunta ja seurakunta.
- Oja, Aulis 1960: Raison keskiaika ja 1500-luku. – Kivikoski, Ella & Oja, Aulis &

- Mäntylä, R. A.: *Raision historia*. 1. Turku: Raision historiatoimikunta.
- Oja, Aulis 1961: *Kuusjoen historia*. Kuusjoki: Kuusjoen kunta.
- Oja, Aulis 1962: Hämeenkyrön pitäjän Pyhänristin kappeli. – *Virittäjä* 66.
- Oja, Aulis 1963: Suur-Jämsän historia uuden ajan alusta 1860-luvulle. – *Suur-Jämsän historia I*. Hämeenlinna: Jämsän, Korpilahden, Putjärven, Muuramen, Säynätsalon, Jämsänkosen ja Koskenpään kunnat.
- Oja, Aulis 1966: *Maskun historia*. Turku: Maskun kunta ja seurakunta.
- Oja, Aulis 1971: Kangasalan pitäjän Kautialan ja Raikun kylien asutushistoriaa. – *Kangasalan talonpoikaiselämää Palon svun asuma-alueilla* 3. Helsinki.
- Oja, Aulis 1977: *Nousiaisten historia*. 1. Nousiainen: Nousiainen kunta ja seurakunta.
- Oja, Matti 1999: Antiikin kadunnimistä. Antiikinaiheiset Helsingin kadunnimet. – *Helsingin kadunnimet*. 3. Helsinki: Helsingin kaupungin nimistötoimikunta.
- Ojanperä, Martti (toim.) 1973: *Haapaveden ennen ja nyt*. 2. *Haapaveden kirja*. JYY:n kotiseutusarja 9. Haapavesi: Haapaveden kunta ja seurakunta.
- Ojansuu, Heikki 1901: *Suomen lounaismurteiden äännehistoria*. *Vokaalioppi*. Descendentti esitys. Helsinki: SKS.
- Ojansuu, Heikki 1902: Kansanjohdannaisia Lounais-Suomen Paikkanimistössä. – Ylipainos julkaisusta *Auran rannoilta* 1. Turku.
- Ojansuu, Heikki 1902b: Muutamista Lounais-Suomen paikkanimistä. – *Virittäjä* 6.
- Ojansuu, Heikki 1903a: Suomen *Kemiö* ja ruotsin *Kimito* nimien äänteellisestä suhteesta. – *Virittäjä* 7.
- Ojansuu, Heikki 1903b: *Suomen lounaismurteiden äännehistoria*. *Konsonantit*. *Descendentti esitys*. Helsinki: SKS.
- Ojansuu, Heikki 1904: Lisiä ð:n historiaan: ð > l. – *Virittäjä* 8.
- Ojansuu, Heikki 1907: Eräs kansanjohdannainen. – *Virittäjä* 11.
- Ojansuu, Heikki 1907: Kustaa Aadolf Avellanin tutkimus Ulvilan, Kokemäen ja Huittisten murteesta. – *Satakunta*. *Kotiseutututkimuksia* 1. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Ojansuu, Heikki 1909: Huovi, huomies, hoimies, hoismies. – *Virittäjä* 13.
- Ojansuu, Heikki 1910: Tyrvään ja Kallialan nimistä. – *Virittäjä* 14.
- Ojansuu, Heikki 1914: Eräistä monikon genetiivimuodoista. – *Virittäjä* 18.
- Ojansuu, Heikki 1915: *Äännehistoriallisia lisiä suomen murteiden tuntemiseen*. Vähäisiä kirjelmia 46. Erip.: Suomi 4. jaksos, 14. osa. Helsinki: SKS.
- Ojansuu, Heikki 1917: Paikkanimien selityksiä. – *Virittäjä* 21.
- Ojansuu, Heikki 1919: Muutamia astevaihteluhuomioita suomesta. – *Virittäjä* 23.
- Ojansuu, Heikki 1920: *Suomalaista paikkanimitutkimusta*. 1. *Tähänastisen tutkimuksen arvostelu*. Turun suomalaisen yliopistoseuran julkaisuja. Turku.
- Ojansuu, Heikki 1928: Kallialan seurakunnan keskiaikaiset kirkontilit (vv. 1469–1524). Kielellisiä y.m. huomioita ja nimiluettelo. – *Satakunta*. *Kotiseutututkimuksia* 3. 2. p. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Oksala, Päivö 1951: Laukaan pitäjän nimestä. – *Keski-Suomea ja keski-suomalaisia*. 2. *Keskisuomalaisen osakunnan 20-vuotisjulkaisu*. Jyväskylä.
- Oksanen, Eeva-Liisa 1981: *Anjalan historia*. Anjala: Anjalan kunta.
- Oksanen, Eeva-Liisa 1985: *Elimäen historia*. Elimäki: Elimäen kunta.
- Oksanen, Eeva-Liisa 1991: *Mäntsälän historia Ruotsin vallan aikana (eli vuoteen 1809)*. – *Mäntsälän historia*. 1. Mäntsälä: Mäntsälän kunta.
- Oksanen, Eeva-Liisa – Oksanen, Markku 2003: *Vehkalahden knaapit*. Helsinki: Husgafel-seura, Pihlhjerta Knaappisuku ja Tulikouran sukuseura.
- Olofsson, Sven Ingemar 1965: *Övre Norrlands historia under Karl IX och Gustaf II Adolf*. – Westin, Gunnar: *Övre Norrlands historia*. 2. Umeå.
- Olsen, Isaac 1994 = Løvv, Anders: Samemissionæren Isaac Olsen (1680–1730) och hans "Underdanigst Undretning om Norlandenne" (1718). *Dovletje, kildeskrifter til sørsamisk historie* 2. Snåsa: Saemien Sijte, 1994.
- Olsson, Ingemar 1959: *Gotländska terrängord*. Stockholm studies in Scandinavian philology. New series 3. Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm.
- Olsson, Ingemar 1984: *Ortnamn på Gotland*. AWE/Gebers landskapsserie om ortnamn. Stockholm.
- Onnela, Samuli 1995: Sodankylä, Sompio ja Kemikylä osana Kemin Lappia vuoteen 1747. – Kehusmaa, Aimo & Onnela, Samuli: *Suur-Sodankylän historia*. 1. Sodankylä: Suur-Sodankylän historiatoimikunta.
- Onnela, Samuli 2006: *Suur-Sodankylän historia*. 2. *Suurpitäjä saamelaisten ja suomalaisten maana vuosina 1747–1916*. Sodankylä: Suur-Sodankylän historiatoimikunta.
- Original Jorde-Bok 1695 öfver Lappmarkerne i Västerbottens Höfdingedömmet pro Anno 1695 och All Framgent*. Landsarkivet i Härnösand. Kopio käsikirjoituksesta.
- Oriveden historia. 2. *Längelmäveden seudun historia*. 2: 5. Hämeenlinna: Oriveden kunta.
- Orkamo, Irma – Kankaanpää, Matti J. 1990: Vanhan Ruoveden isäntäluettelo v. 1662–1721. – Mauno Jokipii & al.: *Vanhan Ruoveden historia*. I: 2. *Liiteosa*. Jyväskylä: Vanhan Ruoveden historiatoimikunta.
- Orre, Oili 1978: *Punkalaitumen asutushistoria vuodesta 1540 vuoteen 1700*. Punkalaidun: Punkalaitumen sanomat.
- Orrman, Eljas 1987: Bynammen i Nyland. Om den geografiska utbredningen av byar med namn på -by, -böle och -skog. – *Klassiska problem inom finlandssvensk ortnamnsforskning*. SLS 539. Studier i nordisk filologi 67. Helsingfors.
- Osala, Tapio (toim.) 1988: *Vaasan saaristo*. 1. Vaasa: O & G kustannus. (1. p. 1987.)
- Osmonsalo, Erkki K. 1929: *Vanhaa Heinolaa ja entisiä heinolaisia*. Hämeen Heimoliiton julkaisuja. Hämeenlinna: Karisto.
- Osoitehakemisto 1968 = *Posti- ja lennätinlaitoksen osoitehakemisto*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Otavan Suuri Ensyklopedia*. 1–24. Helsinki: Otava, 1978–1983.
- Outhier, Réginald 1975: *Matka Pohjan perille 1736–1737*. Suom. Marja Itkonen-Kaila. Helsinki: Otava.
- Paasio, Veikko 1967: *Uudenkaupungin historia*. 5. 1918–1966. Uusikaupunki.
- Paasio, Veikko 1986: *Lokalahden historia*. Uusikaupunki.
- Paasovaara, Kaisa 1988: *Etelä-Kuusamon vedenkokoumien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Packalén, Ulla 1979: *Maaningan Ruokoveden ja Maaninkajärven vesistönimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Paikkanimet – paikan muisti*. Turun maakuntamuseo, verkkonäyttely. <http://www.5.turku.fi/museo/Arkisto/europa.html>.
- Paikkanimirekisteri 2005 = Maanmittauslaitoksen Paikkanimirekisteri 2005. NA.
- Paikkainnimeä ja paikallistarinoita*. 1879–1882. Käsikirjoituskokoelma. NA.
- Paikkala, Jarmo 1988a: *Huttusten suku*. 1. *Suvun synty ja levinneisyys sekä joitakin sukujuontoja*. Kuopio.
- Paikkala, Jarmo 1988b: *Laitisten suvusta ja sen tutkimisesta*. Kuopio: omakustanne.
- Paikkala, Jarmo 1989: *Pappi, lukkari, talonpoika*. *Kauhanen – Argillander – Skopa-suku*. 1. Siilinjärvi: Kauhasen sukuseura.
- Paikkala, Jarmo 1990a: *Kämäräisten suku*. 1. *Perustietoja suvun historiasta*. Helsinki.
- Paikkala, Jarmo 1990b: *Muistiinpanoja Laukkasten suvusta*. 3. p. Helsinki: Laukkasten Sukuseura.
- Paikkala, Jarmo 1994: *Koposten suku*. 1. *Varhaisvaiheet vuoteen 1721*. Pieksämäki: Koposten sukuseura.
- Paikkala, Jarmo 2001: *Koposten suku*. 2. *Vuosina 1721–1860*. Jyväskylä: Koposten sukuseura.
- Paikkala, Jarmo 2003: *Kirkonkirjojen kertomaa Ristiinan Liikasta 1700- ja 1800-luvulta*. Käsikirjoite. Säilytteillä tekijällä ja Liikasten sukuseuralla.
- Paikkala, Jarmo (toim.) 1998: *Kaskiselän Jantuset*. Hämeenlinna: Jantusen sukuseura.
- Paikkala, Jarmo – Kaivola, Kauko (toim.) 1993: *Liusketie kakkonen 30 vuotta luonnon ja avarien maisemien keskellä*. Talon 30-vuotishistoriikki. Helsinki: As. Oy Liusketie 2.
- Paikkala, Sirkka 1985: "Pietarin perillisiä" sukunimissämme. – *Sukuviesti* 7–8/1985.
- Paikkala, Sirkka 1986: Kuninkaantien nimestä. – Marja Viljamaa-Laakso & al.: *Kuninkaantie. Tien kulku ja vaiheet Espoossa*. Espoo: Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto. Nimistöyksikkö.
- Paikkala, Sirkka 1990: Westendin nimistöistä. – *Westend. Huvilakaupunki*. Espoon kaupungin kotiseutusarja 1. Espoo: Espoon kaupungin museo.
- Paikkala, Sirkka 1992: *Satajärvinen Espoo*. – *Järvi-Espoo. Vesistönimet, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta*. Toim. Sirkka Paikkala. Espoo: Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto. Nimistöyksikkö.
- Paikkala, Sirkka 1996a: Paikkanimetietoa satunnaiselle ohikulkijalle. – *Virke. Aidinkielen opettajain liiton jäsenlehti* 6/1996.
- Paikkala, Sirkka 1996b: Pöljällä on monta selitystä. – *Hiiidenkivi* 3/1996.
- Paikkala, Sirkka 1997: Ikaikainen Pöljä. – *Savon Sanomat* 15.2.1997.
- Paikkala, Sirkka 2004: *Se tavallinen Virtanen. Suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921*. SKST 959. Helsinki: SKS.
- Paikkala, Sirkka & al. 1999: *Paikkanimet, paikan muisti*. *Euroopan rakennusperintöpäivät* 11.–12.9.1999. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto.
- Paikkala, Sirkka – Paikkala, Jarmo 1986: Kuonanojan varrelta Tupaharjuun. – *Kiuruvesi* 17.9.1986.
- Palander, Marjatta 1992: Kerimäen pitäjän nimestä. – *Virittäjä* 96.
- Palander, Marjatta 1993: Vanhan Kerimäen murre. – *Vanhan Kerimäen historia*. 1, 2. *Erillisartikkelit*. Kerimäki: Kerimäen kunta.
- Palander, Marjatta 1999: *Savonlinnan seudun murrekirja*. SKST 749. Helsinki: SKS.
- Palander, Marjatta 2000: Järvien ja lampien nimistä. – *Elore* 1/2000. Joensuu: Suomen kansantietouden tutkijain seura.
- Palander, W. F. 1888: *Kertomus Hausjärven pitäjästä, sen kunnallisista ja maalais-oloista*. Hämeenlinna.
- Pall, Valdek 1969: *Pohja-Tartumaa kohanimed*. 1. Tallinn: Valgus.
- Pallasmaa, Juhani (toim.) 1987: *Hvitträsk. Koti taideteoksena*. Helsinki: Otava.
- Palo, Jorma 2005: Juneksen huvila on Rinnekodin synnyinsija. – *Helsingin Sanomat* 12.6.2005.
- Paloposki, Toivo 1966: Viipurin Karjalan asema kolmannen ristiretken aikana. – *Historiallinen aikakauskirja* 4. Helsinki.
- Palosuo, Erkki 1973: *Raumanmerestä Selkämereen eli Pohjanlahden ulapoiden nimityksistä*. Käsikirjoitus. NA.
- Palva, Heikki 1995: *Raamatun tietosanasto*. Porvoo: WSOY.
- Pamp, Bengt 1988: *Ortnammen i Sverige*. Lundastudier i nordisk språkvätsenskap. Serie B, 2. Lund: Studentlitteratur.
- Papunen, Pentti 1996: Ikaalinen eräalueena ja kappeliseurakuntana. Keskiäjalta noin vuoteen 1640. – Alhonen, Pentti & Papunen, Pentti & Sarkki-Isomaa, Seija: *Ikaalisten entisen emäpitäjän historia*. 1. *Vuoteen 1640*. Ikaalinen: Ikaalisten kaupunki.
- Parviainen, Elina (toim.) 2003: *Vantaa alueittain*. http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;2075;6962;7017.
- Paulaharju, Ahti 1968: *Oulun limna*. Porvoo: WSOY.
- Paulaharju, Samuli 1932: *Settoja ja seidampalvontaa*. Vähäisiä kirjelmia 84. Helsinki: SKS.
- Paunonen, Heikki – Paunonen, Marjatta 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii*. *Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Pehkonen, Marja 1987: Kaisaniemi – sydämessä ja syrjässä. – *Narinkka. Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja 1986–1987*. Helsinki.
- Pehkonen, Marja – Tuomi, Marja-Liisa – Pakarinen, Riitta 1987: Kluuvi – sadan vuoden työmaa. – *Narinkka. Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja 1986–1987*.

- Helsinki.
- Pelkonen, Antero 1902: *Entis-ajan muistoja Rantasalmen kihlakunnasta*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 22. Helsinki.
- Peltomaa, Harri: *Halosenniemi*. <http://www.opinto.net/web/parser.php?sec=kultper&sub=taitei&page=taitei-006>.
- Peltovuori, Risto 1993: *Forssan historia*. Forssa: Forssan kaupunki.
- Peltovuori, Risto O. 1975: *Suur-Tuusulan historia. Tuusula – Kerava – Järvenpää. 2. Seurakunnan perustamisesta Suomen sotaan 1643-1808*. Tuusula: Tuusulan kunta.
- Penttilä, Antero & al. 1987: *Orimattilan historia. 1. Orimattila: Orimattilan kunta*.
- Penttilä, Simo 1963: *Kurun vesistöniemistöä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Peruskartasto. 1:20 000. Julkaisijat: Maanmittauslaitos ja puolustusvoimain topografikunta. 1947–2005. Myös: Kansalaisen karttapaikka. <http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/osoitehaku.html?lang=FI>
- Perälä, Väinö 1938: *Ylihärmän seurakunta 1787–1938*. Turku.
- Perälä, Väinö 1963: *Mynämäki 1260–1960*. Turku: Mynämäen kunta ja seurakunta.
- Peräniitty, Anneli 1985: *Sallan tuntuereiden ja vaarojen nimistä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Pesonen, Leo A 1970: Kaupunginosien sekä katujen, puistojen, torien ja muiden yleisten paikkojen ja luonnonpaikkojen nimet selityksineen. – *Helsingin kadunnimet*. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki.
- Pesonen, Leo A. (toim.) 1979: *Helsingin kadunnimet. Helsingfors gatunamn. 2. Helsingin kaupungin julkaisuja 32*. Helsinki.
- Pesonen, Leo A. (toim.) 1981: *Helsingin kadunnimet. 2., korj. p.* Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki. (1. p. 1970.)
- Pietikäinen, Toivo 1978: *Kiuruveden pitäjän asuttaminen Savonlinnan läänin voutintilien valossa 1540–1635*. Kuopio.
- Pietiläinen, Timo 1999: *Kauhavan historia. 1. Kivikaudesta kaupungiksi tuloon. Kauhava: Kauhavan kaupunki*.
- Pihlaja, Mirjam 1984: *Isojoen pitäjän kirja*. Isojoki: Isojoen kunta.
- Piilonen, Juhan 1997: *Sastamalan historia 3. 1860-1920*. Vammala: Vammalan kaupunki.
- Piilonen, Juhani 1989: *Mouhijärven seurakunnan itsenäistyminen 1639. – Mouhijärvi 1639-1989*. Toim. Simo Penttilä. Mouhijärvi: Mouhijärven kunta.
- Piirtola, Helinä 1996: *Vesi-alkuiset paikannimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Pinomaa, Lennart 1953: *Brahelinnan läänitystä koskevia asiakirjoja 1640–1688. – Historiallinen arkisto 54*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Pio (nimimerkki) 1940: *Heikkoja nimenantoperusteita. – Virittäjä 44*.
- Pipping, Hugo 1918: *Finländska ortnamn*. Skrifter utgivna av Åbo Akademi kommitté 7. Helsingfors: Schildts.
- Pipping, Rolf 1929: *Några åländska ortnamn. – Budkavlen 8. Åbo*.
- Pirilä, Pia 1996: *Kaksikerran luontoniemi*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Pirinen, Kauko (toim.) 1954: *Savon tuomiokirjat 1559 ja 1561–1565*. Suomen vanhimmat tuomiokirjat 1. Helsinki: Valtionarkisto.
- Pirinen, Kauko 1982: *Savon historia. 2.1. Rajamaakunta asutusliikkeen aikakautena 1534–1617*. Pieksämäki.
- Pirinen, Kauko 1988: *Savon keskiaika. – Savon historia. 1. 2., kokonaan uud. laitos*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Pitkänen, Ritva Liisa 1985: *Turunmaan saariston suomalainen lainanimistö*. SKST 418. Helsinki: SKS.
- Pitkänen, Ritva Liisa 1988: *Lapin kylän paikannimistä. – Lapinjoen varrelta*. Toim. Ritva Liisa Pitkänen, Jorma Rekunen ja Jyrki Kalliokoski. Castrenianumin toimitteita 30. Helsinki.
- Pitkänen, Ritva Liisa 1989: *Paikannimet. – Nykysuomen sanavarat*. Toim. Jouko Vesikansa. Helsinki: WSOY.
- Pitkänen, Ritva Liisa 1990: *Ortnamn av finskt ursprung. – ”Finska skären”. Studier i åboländsk kulturhistoria utgivna av Konstsamfundet till dess 50-årsjubileum 1990*. Red. av Kurt Zilliacus. Helsingfors.
- Pitkänen, Ritva Liisa 2002: *Onko Uudellamaalla virolaisia lainanimiä? – Nime murre. Puhendusteos Valdek Palli 75. sünnipäevaks 30. juunil 2002*. Eesti Keele Instituudi toimetised 11. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Pitkänen, Ritva Liisa 2003: *Turku. Keskiajan kaupunki. – Kaupunkinimistö historiaa*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Helsinki. Verkkójulkaisu (HTML): <URL: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisu/julk125/>>
- Pitkänen, Ritva Liisa 2004: *Emsalösta Ylikeen. – Ikkunoita kielen maailmaan*. Toim. Maija Lämsimäki ja Helena Suni. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 130. Helsinki.
- Pitkänen, Ritva Liisa 2004: *Esitelmä kirkastussunnuntain kotiseutujuhlassa Luopioisissa 25.7.2004*. Käsikirjoitus. NA.
- Pitkänen, Ritva Liisa 2006: *Aluenimet. Kaarinan pitäjännimet ja kylännimet. – Nummesta Kaarinaksi. Paikannimien historiaa*. Toim. Anja Aalto. Raisio: Kaarina-Seura.
- Pitkänen, Ritva Liisa – Saarikivi, Janne – Suviranta, Sami 2003: *Kaupunkinimistö historiaa*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Helsinki. www.kotus.fi/verkkojulkaisu/julk125
- Pitkänen, Ritva Liisa – Zilliacus, Kurt 1996: *Paikat ja niiden nimet. – Saaristo-Espoo. Nimistöä, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta*. Toim. Sirkka Paikkala. Espoo: Espoon kaupungin viestintäyksikkö.
- Pitkänen, Timo 1975: *Maalikienteestä. – Kuopion pitäjän kirja*. Toim. Antti Rytkönen. JYY:n kotiseutusarja 10. Kuopio: Kuopion kaupunki.
- PKAR = Pohjois-Karjalan maanmittaustoimisto. Joensuu.
- Platou, Ludvig Stoud 1844: *Geografia eli Maan Opas*. Suom. A. E. Ahlqvist. Kuopio.
- Pohjolan-Pirhonen, Helge 1973: *Olavinlinnan historialliset vaiheet*. Savonlinna.
- Pokorny, Julius 1959: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. 1. Bern: Francke.
- Pollari, Kerttu: Kränin kautta Krookkaa. – Kerttu Pollarin pakinoita. http://www.merikarvianmatkailu.fi/matkailu/kerttu_pollari_krani.htm.
- Pontela, Risto 2001: *Rauhan maailma on haasteemme. – Yhdyside 3/2001*. Suomen settlementiliiton julkaisu. www.settlementiliitto.fi/yhdys.html.
- Poppius, Liisa 1954: *Suur-Jämsän tilojen isännät ja emännät 1533–1860. – Suur-Jämsän historia. 1. Forssa*.
- Poppius, Liisa 1985: *Hauhon, Tuuloksen ja Luopioisten isännät ja emännät 1539–n.1713. – Hauhon, Luopioisten, Tuuloksen historia. 1. Toim. Y. S. Koskimies. Hauhon: Hauhon kunta*.
- Porthan, H. G. 1800 = H. G. P.: *Om K. Christian I:s Resa till Finland. – Åbo Tidning 9.8.1800*.
- Posti, Lauri 1973: *Suomen taro-sanan alkuperästä. – Commentationes fennougricae. In honorem Erkki Itkonen*. SUST 150. Helsinki: SUS.
- Posti, Lauri 1977: *Kerettiläinen. – Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja 25*. Helsinki. PS = *Suomen kielen perussanakirja. 1–3. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55*. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1990–1994.
- Pulkki, Päivi 1981: *Hämeenkyrön Mahnalan kylän paikannimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Pulkkila, Uuno 1947: *Padasjoen historia*. Padasjoki: Padasjoen kunta.
- Pulkkinen, Paavo 1986: *Kalevala kirjasuomen sanaston lähteenä. – Virittäjä 90*.
- Pulma, Panu – Turpeinen, Oiva 1994: *Pikkukaupungin unelmia. Kajaani 1906–1976*. Kajaani: Kajaani kaupunki.
- Puntanen, Pia 1999: *Säkkijärven ”Ylmaa”*. – Puntanen, Pia & Talka, Anu: *Ylämaan historia*. Ylämaa: Ylämaan kunta.
- Punttila, Matti 1998: *Myllykosken seudun paikannimistä. – Myllykosken seudun kyläkirja. 1. Toim. Reijo Pajujoja. Anjalankoski: Myllykosken seudun kotiseutuyhdistys*.
- Putkonen, Lauri 1993: *Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt*. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki: Museovirasto.
- Putkonen, Lauri & al.: 2003: *Rakennettu Häme. Maakunnallisesti arvokas rakennusperintö*. Helsinki: Rakennustieto.
- Puttonen, Vilho 1946: *Keski-Suomen kulttuuriperinteet. – Keski-Suomea ja keski-suomalaisia. 1. Keski-suomalaisen osakunnan 15-vuotiskokous*. Jyväskylä.
- Pynnönen, Alpi 1965: *Havaintoja Konneveden pitäjän linnustosta*. Kuopion luonnon ystävien yhdistyksen julkaisuja. Sarja B, 3, 6. Kuopio.
- Pyy, Pentti 1970: *Nivalan seurakunta sadan viime vuoden aikana. – Nivalan kirja*. Toim. Toivo Nygård. JYY:n kotiseutusarja 7. Nivala: Nivalan kunta ja seurakunta.
- Päll, Peeter 1999: *Maailma kohanimed*. Tallinn: Eesti keele sihtasutus.
- Päll, Peeter 2002: *Eesti kohanimed. – Eesti murded ja kohanimed*. Toim. Tiit Hennoste. Tallinn: Eesti keele sihtasutus.
- Pärnänen, J. A. 1947: *Savon asuttaminen keskiaikana. – Savon historia. 1. Esihistoria ja keskiaika*. Toimituskunta: Martti Ruuth & al. Kuopio: Savon historian työvaliokunta.
- Pöksyläinen, Juho 1976: *Kiuruveden historiaa*. Moniste. Kiuruveden kunnan kirjasto.
- Pöllä, Matti 1995: *Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600–1800-luvulla*. SKST 635. Helsinki: SKS.
- Pöyhönen, Juhani 1998: *Suomalainen sukunimikartasto*. SKST 693. Helsinki: SKS.
- Qvigstad, J. K. 1935: *De lappiske stedsnavn i Troms fylke*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Serie B, skrifter 28. Oslo.
- Qvigstad, J. K. 1938: *De lappiske stedsnavn i Finnmark og Norland fylker*. Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Serie B, skrifter 33. Oslo.
- Qvigstad, J. K. 1953: *Lappiske frierhistorier*. Liber saecularis in honorem J. Qvigstadii editus 1. Studia Septentrionalia 4, 1–12. Oslo.
- Qvigstad, J. K. – Wiklund, K. B. 1909: *Dokumenter angående flyttlapparne. 1–2*. Renbeitekommissionen av 1907. Kristiania.
- Raatikainen, Riitta 2001 = Raatikainen, Riitta – Vänskä, Pentti – Heikkinen, Eero: *Tervo. Vesirajan kartta*. Kuopio: Tarina Cultural Productions.
- Radloff, Fredric Wilhelm 1795: *Beskrifning öfver Åland*. Åbo.
- Rahkonen, Pauli 2000: *Volgalaisperäisistä asutusvirtauksista ja saamelaisista nimistöntutkimuksen ja arkeologian valossa. – Idäntutkimus 7*. Helsinki: Suomen Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura.
- Rahunen, Aarne 1950: *Vanhaa paikannimistöä Orimattilan Kuivannolla. – Lahti 1.9.1950*.
- Rainio, Jussi 1946: *Heinolan Ruotsalainen ja sen Hevossaari. – Virittäjä 50*.
- Rainio, Jussi 1951: *Keurusselän ja vanhan Keuruun nimestä. – Virittäjä 55*.
- Rainio, Jussi 1957: *Kotiseutuni Keuruun kirja*. Helsinki: Otava.
- Rainio, Jussi 1967: *Keurusseudun kukasta kupaajan ja sahista saikkaan. Muutamasta maastonimestä. – Kotiseutu*. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993-luettelo*. Museovirasto. <http://www.nba.fi/rky1993/kohde1311.htm>.
- Ramsay, August 1895: *Vägvisare i Finland. Praktisk resehandbok*. Helsingfors: Turistföreningen.
- Ramsay, August 1984 [1924]: *Espoo. 1. Espoon pitäjän ja Espoon kartano 1500-luvulla*. Suom. Liisa Voionmaa ja Herta Rovio. Espoo-sarja. Espoo: Espoon kaupunki. (Alkuper. teos v:1ta 1924.)
- Ramsay, August 1984 [1936]: *Espoo. 2. Espoon pitäjän ja Espoon kartano 1600-luvulla*. Suom. Liisa Voionmaa ja Herta Rovio. Espoo-sarja. Espoo: Espoon kaupunki. (Alkuper. teos v:1ta 1936.)
- Ramsay, July 1909: *Frälsesläkter i Finland intill Stora ofreden*. Helsingfors:

- Söderström.
Ranta, Raimo 1975: *Turun kaupungin historia 1600–1721*. Turku: Turun kaupunki.
Ranta, Raimo 1994: Kanta-asutuskaudelta vuoteen 1795. – Sarvas, Anja & Ranta, Raimo: *Teuvan historia vuoteen 1795*. Teuva: Teuvan kunta ja seurakunta.
Ranta-Knuuttilla, Antti 1987: Eräkausi ja asutusvaihe vuoteen 1627. – Ruismäki, Liisa: *Kauhajoen historia. Esihistoriasta vuoteen 1918*. Kauhajoki: Kauhajoen kunta ja seurakunta.
Rantala, Leif 1973: Fi. juppura, jypyrä ~ lp. jup'per. Lectio ex officio in Seminario Fenno-ugrico 18. X 1973. Helsingin yliopisto.
Rantanen, Arja – Kuvaja, Christer 1994: *Sipoon pitäjän historia vuoteen 1868*. 1–2. Sipoo: Sipoon kunta.
Rantatupa, Heikki 1993: Kälyän asutus ja väestö 1800-luvun puoleenväliin. – *Kälviän ja Ullavan kirja*. Toim. Harri Turunen. JYY:n kotiseutusarja 31.
Rantatupa, Heikki 2003: *Hauho vanhoissa kartoissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
Rapo, Riitta 1976: Joutsan asutus, väestö ja elinkeinot 1700-luvun loppuun. – *Joutsan kirja*. Toim. Matti Musikka. JYY:n kotiseutusarja 12.
Rapola, Frans Oskar 1908: Häme. – *Suomen maakunnat*. 4. Helsinki: Kansanvalistusseura.
Rapola, Martti 1943: Uusi suomalainen paikannimitus. – *Virittäjä* 47.
Rapola, Martti 1947: *Johdatus Suomen murteisiin*. Tietolipas 4. Helsinki: SKS.
Rapola, Martti 1954: Hämäläismurteiden aloo-tyypistä ja sen suhteesta ns. ue'-kollektiivijohdannaisiin. – *Virittäjä* 58.
Rapola, Martti 1960: *Sanojemme ensiesiintymiä Agricolaista Yrjö Koskiseen*. Tietolipas 22. Helsinki: SKS.
Rapola, Martti 1966: *Suomen kielen äännehistorian luennot*. SKST 283. Helsinki: SKS.
Rauman keskustan osayleiskaava. Rauma: Rauman kaupunki, 2003.
Raun, Alo 1939: Soome ja eesti keele vastastikekustelut. – *Eesti keel* 18. Tartu.
Rautiainen, Marianne 2003: *Arvokasta Kiteellä. Kiteen kulttuuriympäristöohjelma*. Kitee: Kiteen kaupunki.
Rauvola, Aarne 1991: *Sukujen juuria Euran ja Lapin kylissä*. Helsinki: Rauvola-säätiö.
Ravila, Paavo 1933: Satakunta. – *Virittäjä* 37.
REA = *Registrum Ecclesiae Aboensis, eller, Åbo Domkyrkans Svartbok med tillägg ur Skoklosters Codex Aboensis*. I tryck utgiven af Finlands statsarkiv genom Reinhold Hausen. Helsingfors: Finlands statsarkiv, 1890.
Rein, G. 1944: *Lohjan historia*. 1. Helsinki: Lohjan kotiseutututkimuksen ystävät.
Rein, Gabriel 1859: Kriget i Finland åren 1788, 1789 och 1790. – *Bidrag till kännedom af Finlands Natur och Folk* 3. Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten.
Reinholm, H. A. 1883: Kristinuskon saatosta Suomeen. – *Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja* 11. Helsinki.
Reuter, O. M. 1901: *Finland i ord och bild. Dess natur, folk och kultur*. Stockholm: Proleen & Comp.
Rietz, Johan Ernst 1867: *Svenskt dialektlexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket*. Malmö: Cronholm.
Rietz, Johan Ernst 1962: *Svenskt dialektlexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket*. Fotolitografisk reproduktion av den år 1862–1867 utgivna upplagan. Lund: Gleerups.
Rintala, Päivi 1972: *Suomen läntä-loppuiset adjektiivit*. SKST 306. Helsinki: SKS.
Rintala, Päivi 2003: *Iha köyhän laihakin. Tutkimus itämerensuomen iha-kantaista sanoista*. Suomi 188. Helsinki: SKS.
Rintala, Terhi 1993: *Jalasjärven ja Kurikan kylien ja kulmakuntien nimet*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
Rissanen, Mauno A. 1962: *Isovanhempain nimityksillä alkavat paikannimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
Ritvanen, Oiva 1971: *Vesannon historia 1542–1970*. Vesanto: Vesannon kunta ja Vesannon kotiseutuyhdistys.
RKO = Ruotsin kielen osaston arkisto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.
RKT = RKO
Robins, Graham – Skogsjö, Håkan – Örjans, Jerker 2004: *Bomarsund. Det ryska imperiets utpost i väster*. Mariehamn: Skogsjömedia.
Ronimus, J. V. 1906: *Novgorodin vatjalaisen viidenneksen henki- ja verokirja v. 1500*. – *Asiakirjoja, jotka valaisevat Suomen kameraalisia oloja*. 6. Todistuskappaleita Suomen historiaan 3, 6. Helsinki.
Ronimus, J. V. 1906: *Novgorodin vatjalaisen viidenneksen verokirja v. 1500 ja Karjalan silloinen asutus*. Historiallinen arkisto 20, 1. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
Roos, John E. (toim.) 1944: *Suomen hopeaveroluettelot 1571*. 3. Häme. Suomen historian lähteitä 5. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
Roos, John E. (toim.) 1959: *Iivar Flemingin maakirja*. Lisä Suomen historiaan 6, Bidrag till Finlands historia 6. Helsinki: Valtionarkisto.
Roos, John E. (toim.) 1964: *Ala-Satakunnan tuomiokirja 1550–1552*. Suomen vanhimmat tuomiokirjat 2. Helsinki: Valtionarkisto.
Ropponen, Jari 1993: *Suomenjoen historia. Pitäjien takamaasta mansikkakaupungiksi*. Suomenjoki: Suomenjoen kaupunki.
Ropponen, Jari 1997: *Joutsenon historia*. Joutseno: Joutsenon kunta ja seurakunta.
Rosberg, Harri – Jäppinen, Jussi 1984: *Vanhojen karttojen Suomi. Historiallisen kartografian vertaileva tarkastelu*. Jyväskylä: Gummerus.
Rosberg, J. E. 1900: *Kyrklätt socken, dess natur, utveckling och historia*. 1. Naturen. Helsingfors.
Rosberg, Johan Evert 1910: *Anteckningar om lapparna i Finland*. Öfvertryck ur *Geografiska föreningens tidskrift* 1–2/1910. Helsingfors.
Rosberg, Johan Evert 1911: *Lappi*. Suomen maakunnat 5. Helsinki: Kansanvalistusseura.
Rosén, Ragnar 1936: *Vehkalahden pitäjän historia*. 1. *Suur-Vehkalahden asutus- ja aluehistoria n. vuoteen 1610*. Vehkalahti: Vehkalahten kunta.
Rosén, Ragnar 1945: Kolmas ristiretki Suomeen. Tapahtumia ja taustaa. – *Historiallinen aikakauskirja*. Helsinki.
Rosén, Ragnar 1953: Kotkan esivaiheet. – *Kotkan historia*. Toim. Leo Anttila & al.: Kotka : Suomen Punaisen Ristin Kymen piirihallitus.
Rosén, Ragnar 1960: Kymijoen suuseudun asutushistoriaa. – Arvi Ulvinen & al.: *Kymin historia*. 1. Kouvola: Kymin seurakunta ja kunta ja Karhulan kauppala.
Rosenberg, Antti 1993: Väestö Suomen sodasta itsenäisyyden ajan alkuun. – *Mäntsälän historia*. 2. Mäntsälä: Mäntsälän kunta.
Rosenberg, Antti 1995: Väestö ja elinolot. – Rosenberg, Antti & Selin, Rauno: *Suur-Tuusulan historia*. 3. *Suomen sodasta 1808–1809 itsenäisyyden ajan alkuun*. Tuusula: Tuusulan kunta, Keravan kaupunki ja Järvenpään kaupunki.
Rosenholm, Gunnar 1987: *Mitt Solf. En bok om solfbygden och Stundars hantverkarby*. Scriptums kulturhistoriska skriftserie 1. Vasa: Scriptum.
Ruismäki, Liisa 1987: *Kauhajoen historia. Esihistoriasta vuoteen 1918*. Kauhajoki: Kauhajoen kunta ja seurakunta.
Ruonala, Katri-Mari 1998: Nokian kartanon seitsemän vuosisataa. http://www.nokia.com/NOKIA_COM_1/About_Nokia/Sidebar_Teasers/Brochures/NOKIAN_KARTANO_SUOMI.pdf.
Ruoppila, Veikko 1943: *Kotieläinten nimitykset Suomen murteissa*. 1. *Hevonen, nauta, lammas, vuohi*. SKST 222. Helsinki: SKS.
Ruoppila, Veikko 1984: Arvoituksellinen pärnä. – *Virittäjä* 88.
Ruotsalainen, P. – Virmala, A. 1972: *Lammin pitäjän historia*. 1. Ruotsin vallan loppuun. Lammi: Lammin kunta.
Ruuth, J. W. 1899: *Porin kaupungin historia*. Pori: Porin kaupunki.
Ruuth, J. W. 1958 = Porin kaupungin historia 1558–1809. – *Porin historia* 2. Uuden suomenkielisen laitoksen toim. Mauno Jokipii. Pori: Porin kaupunki.
Ruuth, Martti 1947: *Kirkolliset olot keskiaikana*. – *Savon historia* 1. *Esihistoria ja keskiaika*. Kuopio: Savon historian työvaliokunta.
Rytkönen, Ahti 1962: Mikä on Varkaus-nimen alkuperä? – *Varkauden lehti* 6.1.1962.
Rytkönen, Raili 1989: *Kemijärven historia*. 1. *Noin vuoteen 1870*. Kemijärvi: Kemijärven kaupunki.
Räisänen, Alpo 1965: Kainuun murteiden piirteitä Ilmari Kiannon ”Ryysyrannan Joosepissa”. – *Virittäjä* 69.
Räisänen, Alpo 1982: *Kainuun murteiden ja nimistön opas*. Kajaani: Kainuun sanomain kirjapaino.
Räisänen, Alpo 1993: *Kuhmon murrekirja*. Kotiseudun murrekirjoja 12. SKST 581. Helsinki: SKS.
Räisänen, Alpo 1995: Kainuun saamelaisperäisiä paikannimiä. – *Virittäjä* 99.
Räisänen, Alpo 2002: Paikannimet kertovat. Keitä liikkui Kainuussa ennen nykyasutuksen syntyä? – *Elämää Kainuussa. Kainuun asutus 450 vuotta*. Toim. Antti Mäkinen. Kajaani: Kainuun museo.
Räisänen, Alpo 2003: *Nimet mieltä kiehtovat. Etymologista nimistötutkimusta*. SKST 936. Helsinki: SKS.
Räisänen, Alpo 2004a: Ilomantsin nimi on saamen kieltä eikä suinkaan Ilja Mantsisen peruja. – *Karjalainen* 20.11.2004.
Räisänen, Alpo 2004b: Liperit, Liperi ja Kitee. – *Virittäjä* 108.
Räisänen, Alpo 2005: Saamelaisjäljet Kuusamon ja Posion paikannimistöissä. – *Virittäjä* 109.
Räisänen, Alpo 2007: *Kainuun kieltä ja paikannimiä*. Studia Carelica humanistica 21. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta.
Räisänen, Tauno 1981: Pielaveteläisen yhteisön rakentuminen isoonvihan mennessä. – Tauno Räisänen & Kalevi Kumpulainen: *Pielaveden ja Keiteleen historia*. 1. *1870-luvulle*. Pielavesi: Pielaveden kunta ja seurakunta, Keiteleen kunta ja seurakunta.
Räsänen, Niilo 1921: *Oulaisten pitäjän historia*. Oulu: Oulaisten kunta.
- Saarenheimo, Juhani 1974: *Vanhan Pirkkalan historia*. Nokia: Vanhan Pirkkalan historiatoimikunta.
Saarenheimo, Mikko 1927: Punkaharju paikannimenä. – *Uusi Suomi* 11.2.1927.
Saarenheimo, Mikko 1939: *Savonlinnan kaupungin historia*. 1. *Savonlinnan kaupunki* 1639–1812. Savonlinna: Savonlinnan kaupunki.
Saarentaus, Taisto 1982: *Alikeravan kylä isonvihan aikana*. – *Kotikaupunkini Kerava*. Kerava-seura ry:n julkaisuja 3. Kerava.
Saarikivi, Janne 2003: Helsingin nimistön vaihteita. – *Kaupunkinimistöhistoriaa*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Helsinki. (HTML): <URL: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk125/>>
Saarikivi, Janne 2003: Karjala – ”karjamaa” vai ”karikko”? – *Viipurin läänin historia*. 1. *Karjalan synty*. Toim. Matti Saarnisto. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino.
Saarikivi, Janne 2003b: *Taipaleentakaisten tšuidien paikannimet. Pinegan piirikunnan suomalais-ugrilaisen substraattinimistön perusosaa vastaavassa asemassa esiintyvät elementit*. Lisensiaatintyö. Helsingin yliopisto. NA.
Saarikivi, Janne 2004: Über das saamische Substratnamengut in Nordrussland und Finnland. – *Finnisch-ugrische Forschungen* 58, 1–3. Helsinki: SUS.
Saarikivi, Janne 2006: *Substrata Uralica. Studies on Finno-Ugric substrate in northern Russian dialects*. Tartu: Tartu University Press.
Saarisalo, Aapeli 1965: *Raamatun sanakirja*. Helsinki: Kirjaneliö.
Saaristo, Martti 1982: Suomen ensimmäinen sementtitehdas Saviolla vv. 1869–1894. – *Kotikaupunkini Kerava*. Kerava-seuran julkaisuja 3.
Saartio, Rafael 1962: *Kapatuosian muinaislinna Hollolassa*. – *Uusi Suomi* 4.7.1962. *Säbmeläs. Olggosädduvvom Sami čuvgetusšearvvi ja Samii lihtu toaimmast*.

- Helsinki 1934–1993.
- Sahlgren, Jöran 1947: Reaktion och korrektion. En språkpsykologisk och språkhistorisk studie. – *Namn och bygd* 35.
- Salminen, Aarne 1954: *Ol. Pyhäjärven paikannimistöä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Salminen, Katja 1999: *Lapin pitäjän vesistönimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Salminen, Tapio 1993: *Huovintie Satakunnassa. Oripään ja Ulvilan välisen keskiäkaisen maantien linjaus ja sen muutokset uudella ajalla*. Satakuntaliitto. Sarja A 210. Tiemuseon raportteja 1993, 4. Helsinki: Tielaitos.
- Salminen, Tyyne 1936: *Myrskylän pitäjän vaiheita Ruotsin vallan aikana*. Helsinki: Myrskylän kunta.
- Salo, Unto 1972: Merikarvian tonttukivet. – *Sananjalka* 14. Turku.
- Salo, Unto 1981: *Satakunnan historia*. 1, 2. *Satakunnan pronssikausi*. Pori: Satakunnan maakuntaliitto.
- Salo, Unto 1995: *Satakunnan synty. Maakunnan asutushistorian tarkastelua. – Kielen ja kulttuurin Satakunta: juhla-kirja Aimo Hakasen 60-vuotispäiväksi 1.11.1995*. Toim. Päivi Rintala. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 51. Turku: Turun yliopisto.
- Salo, Unto 1997: *Ihmisen jäljet Satakunnan maisemassa. Kulttuurimaiseman vuosituhat. SKST 677*. Helsinki: SKS.
- Salo, Unto 1999: *Kotimaakuntamme Satakunta. Katsaus Satakunnan asuttamisen, organisoitumisen, talouden ja kulttuurin vaiheisiin*. Satakuntaliitto. Sarja A, 245. Pori.
- Salo, Unto 2000: Suomi ja Häme, Häme ja Satakunta. – *Hämeen käräjät*. 1. Toim. Jukka Peltovirta. Hämeenlinna: Hämeen heimoliitto.
- Salo, Unto 2003: Suomen ja Hämeen synty. – *Suomen museo*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Salo, Unto 2003a: Oliko Kalanti muinaismaakunta. – *Muinainen Kalanti ja sen naapurit. Talonpojan maailma rautakaudelta keskiajalle*. Toim. Veijo Kaitainen, Esa Laukkanen ja Kari Uotila. Helsinki: SKS.
- Salo, Unto 2003b: *Kauas missä katse kantaa. Unto Salon puheita ja kirjoituksia*. Satakunta 21. Helsinki: Emil Cedercreutzin Säätiö.
- Salo, Unto 2004: *Sastamalan historia* 1, 1. *Esihistoria*. Vammala: Vammalan kaupunki.
- Salo, Unto 2004: *Sastamalan historia* 1, 2. *Esihistorian liiteosa*. Vammala: Vammalan kaupunki.
- Saloheimo, Veijo 1959: *Rautalammin historia*. Rautalampi: Rautalammin kunta ja seurakunta.
- Saloheimo, Veijo 1971: *Pohjois-Karjalan asutusmuodot 1600-luvulla*. Joensuu korkeakoulun julkaisuja. Sarja A, 2. Joensuu.
- Saloheimo, Veijo 1972: Pohjois-Karjalan karjalaisperäistä nautintanimistöä. – *Nimikirja*. Kalevalaseuran vuosikirja 52. Helsinki: WSOY.
- Saloheimo, Veijo 1976: *Pohjois-Karjalan historia*. 2. 1617–1721. Joensuu: Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuran julkaisuja 57. Helsinki.
- Saloheimo, Veijo 1980: *Rautalammin historia*. Näköisp. Rautalampi: Rautalammin kunta ja seurakunta. (1. p. 1959.)
- Saloheimo, Veijo 1985: Rautalammin asutushistoriaa vanhan pitäjänkartan valossa. – Jukka Kulonen (toim.): *Rautalammin kirja*. JYY:n kotiseutusarja 20. Rautalampi: Rautalammin kunta.
- Saloheimo, Veijo 1990: *Savon historia*. 2: 2. *Savo suurvallan valjaisa 1617–1721*. Kuopio: Kustannuskiila.
- Saloheimo, Veijo 2006: *Viipurin karjalaiset kotona ja maailmalla 1541–1620. Viipurinkarjalaisen sukunimien esiintyminen muualla Suomessa ja lähialueilla liikkuvuuden mittarina*. Suomen sukututkimusseuran julkaisuja 57. Helsinki.
- Salokannel, Akseli 1956: *Vanajan kirja*. Wanaja-seuran julkaisuja 1. Hämeenlinna.
- Salonen, Tarmo 1968: *Asikkalan järvien ja lampien nimet*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. NA.
- Saloniemi, Marjut 1987: *Suonteen saarten ja luotojen nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Saloranta, Elna 1994: *Rautakautinen kolonisaatio ja maankäyttö Turun (Maarian) Vähäjokilaaksoissa*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto.
- Sammallahti, Leena 1998: Makholma, kulmakunta kolmen kylän rajalla. – *Sarka. Satakunnan museon vuosikirja*. Pori: Satakunnan museo.
- Sammallahti, Pekka 1989: *Sämi-suoma sätnegirji. Saamelais-suomalainen sanakirja*. Ohcejohka: Jorgaleaddji.
- Sammallahti, Pekka 1999: Saamen kielen ja saamelaisten alkuperästä. – *Pohjan poluilla. Suomalaisten juuret nykytutkimuksen mukaan*. Toim. Paul Fogelberg. Helsinki: Suomen tiedeseura.
- Sananjalka*. Suomen kielen seuran vuosikirja. Turku.
- Sandnes, Jörn – Stemshaug, Ola 1980: *Norsk stadnamleksikon*. 2. p. Oslo: Det norske samlaget.
- Santamaa, Marja 1984: *Leivonmäen luontonimiä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Santavuori, Martti 1961 (1981): *Merikarvian historia 1900-luvun alkuun*. Merikarvia: Merikarvian kunta.
- SAOB = *Svenska akademien ordbok* = *Ordbok över svenska språket*. Utg. av Svenska Akademien. Lund 1893–.
- Saraste, Matti 1954: Viitasaaren paikannimet kertovat. – *Kotiseutu* 4/1954.
- Sarkamo, Jaakko 1983: Historiallinen aika seurakunnan perustamiseen. – Siiriäinen, Ari & Sarkamo, Jaakko 1983: *Suur-Tuusulan historia*. Tuusula – Kerava – Järvenpää. 1. *Esihistoriallisesta ajasta seurakunnan perustamiseen 1643*. Tuusula.
- Sarkki-Isomaa, Seija 1996: Ikaalisten entisen emäpitäjän esihistoria. – Alhonen, Pentti & Papunen, Pentti & Sarkki-Isomaa, Seija: *Ikaalisten entisen emäpitäjän historia*. 1. *Vuoteen 1640*. Ikaalinen: Ikaalisten kaupunki.
- Sarvas, Anja – Herten, Erik von 1987: *Kiikalan historia*. Kiikala: Kiikalan kunta.
- Sarvas, Anja – Ranta, Raimo 1994: *Teuvan historia vuoteen 1795*. Teuva: Teuvan kunta ja seurakunta.
- Sarvas, Anja – Väärä, Seija 1998: *Kiskon ja Suomensjärven historia*. 1. Kisko, Suomensjärvi: Kiskon kunta, Suomensjärven kunta.
- Satakunta. Kotiseutututkimuksia*. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Sat MHA = Nimiarkistoon deponoitu Satakunnan Maakuntaliiton kokoelma MHA:n isojaon kartoista ja asiakirjoista poimittuja paikannimiä.
- Savon tuomiokirjat 1559 ja 1561–1565*. Toim. Kauko Pirinen. Suomen vanhimmat tuomiokirjat 1. Helsinki: Valtionarkisto, 1954.
- Saxén, Ralf 1895–98: *Finska lärnord i östsvenska dialekter. Språkhistoriska studier*. Bidrag till kännedom om de svenska landsmälen ock svenskt folkliiv 11, 3. Stockholm: Norstedt & Söner.
- Saxén, Ralf 1897: *Finlands kommuners namn i svensk skrift. Kritisk bearbetning af ett af Sällskapet för Finlands geografi insamladt material*. Fennia 14, 4. Helsingfors: Sällskapet för Finlands geografi.
- Saxén, Ralf 1899: Huomioita suomalaisen persoonallisen nimistön alalta. 1. – *Virittäjä* 3.
- Saxén, Ralf 1900: Huomioita suomalaisen persoonallisen nimistön alalta. 2. – *Virittäjä* 4.
- Saxén, Ralf 1901: *Den svenska befolkningens ålder i Finland, belyst af ortnamnen*. Finska formminnesföreningens tidskrift 21, 3. Helsingfors.
- Saxén, Ralf 1903: Några ord om befolkningsförhållanden i Satakunta i äldre tider. – *Suomen museo* 10. Helsinki.
- Saxén, Ralf 1905: *Språkliga bidrag till den svenska bosättnings historia i Finland*. 1. *Egentliga Finland, Satakunta och södra Österbotten*. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk 63. Helsingfors: Finska litteratursällskapet.
- Saxén, Ralf 1910: *Finländska vattendragsnamn*. SLS 92. Studier i nordisk filologi 1, 3. Helsingfors: SLS.
- Saxo Grammaticus 1855: *Danmarks Krønike*. Fordansket af N. F. S. Grundtvik. Höinordens Bigskroniker 1. Kjøbenhavn. (Alkuteos: *Gesta Danorum* n. vuodelta 1220.)
- SAY = Suomen asutuksen yleisluettelo. KA.
- Schalin, Zachris 1935: *Kuddnäs. Skalden Z. Topelius' forna hemgårds historia*. SLS 251. Helsingfors: SLS.
- Schnitler, Peter: *Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742–1745*. 1–3. Oslo: Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institut, 1929–1962.
- Selén, Göran 1996: *Porvoon pitäjän kautta aikojen*. 1. Porvoon: Porvoon maalaiskunta.
- Seppä, Väinö 1952: *Säkkijärvi kautta aikojen. Muistojulkaisu*. Helsinki: Säkkijärvi-säätiö.
- Seppälä, Raimo 2002: *Västäräkki karhun ja ilveksen välissä. Pirkanmaa alusta alkaen 1952–2002*. Tampere: Pirkanmaan liitto.
- Seppänen, Kimmo 1997: Kuusankosken seudun esi- ja varhaishistoria. – *Kuusankosken kirja*. JYY:n julkaisusarja 34. Kuusankoski: Kuusankosken kaupunki ja seurakunta.
- Seppänen, Paavo 1999: *Sulkavan historia*. 1. *Sulkava vuoteen 1860*. Sulkava: Sulkavan kunta.
- Serho, Marja 1965: *Ruotsinpyhtäläisten suomalainen luonto- ja viljelysnimistö*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Setälä, E. N. 1913: *Bibliographisches Verzeichniss der in der Literatur behandelten älteren germanischen Bestandteile in den ostsee-finnischen Sprachen*. Unter Mitwirkung von Fachgenossen und Schülern herausgegeben. Sonderabdruck aus den Finnisch-ugrischen Forschungen 13. Leipzig.
- Setälä, E. N. 1890: *Lappische Lieder aus dem XVII:ten Jahrhundert*. – SUSA 8. Helsinki: SUS.
- Seuranen, Pertti 1972: *Janakkalan asumusten nimiä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- SHL = *Suomen hopeaveroluettelot 1571*. 1–8. Suomen historian lähteitä 5. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 1892–1996.
- Sihvo, Hannes 1999: Hiidenkiven arvoitus aukesi Aleksin aamupolulla 30.5.1999. www.nurmijarvi.fi/palvelut/matkailu/jalanjaljilla/fi_FI/hiidenkivi.
- Sihvo, Hannes 2003: Mitä on Karjala? Mikä on Viipurin lääni? – *Viipurin läänin historia*. 1. *Karjalan synty*. Toim. Matti Saarnisto. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino.
- Siiriäinen, Ari 1987: Suomen esihistoria. – *Suomen historian pikkujättiläinen*. Porvoon: WSOY.
- Siiriäinen, Ari – Sarkamo, Jaakko 1983: *Suur-Tuusulan historia*. *Tuusula – Kerava – Järvenpää*. 1. *Esihistoriallisesta ajasta seurakunnan perustamiseen 1643*. Tuusula: Tuusulan kunta, Keravan kaupunki, Järvenpään kaupunki.
- Sillman, Kalle – Aulis, Pieti (toim.) 2004: *Linnan virran tuolla puolen*. Kajaani: Teppanalaiset.
- Siltanen, Terttu 1950: *Jaalan pitäjän vesistönimiä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Sinisalo, Aino 1965: *Pertunmaan viljelysmaiden nimiä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Sinisalo, Hannu 1984: *Pylkönmäki – yhteisön synty ja kehitys*. Pylkönmäki: Pylkönmäen kunta.
- Sinisalo, Hannu 1990: Henkinen perinne. – *Järviseudun historia*. 3. *Järviseudun kansankulttuuri ja sen edellytykset*. Toim. Heikki Junnila. Evijärvi: Järviseutu-seura.
- Sipola (Enkenberg), Tuulikki 1965: Kurimon ruukin vaiheita. <http://www.kirjastovirma.net/utajarvi/kurimo>.
- Sirén, Olle 1971: *Strömfors Bruk 1695–1970*. Strömfors: A. Ahlström, Strömfors bruk.
- Sirén, Olle 1995: *Lovisa stads historia 1745–1995*. Lovisa: Östra Nylands tryckeri.
- Sirén, Olle 1999: *Pernä sockens historia*. 4. *Tiden ca 1920–1999*. Lovisa: Östra Nylands tryckeri.
- Siukonen, Liisa 1992: *Kiikan Kulmuntilan paikannimistöä*. Pro gradu -työ. Oulun

- yliopisto. NA.
- Sivula, Jaakko 1989: *Lintu soidessa sokea. Suomen murteiden kiimatermistö*. SKST 504. Helsinki: SKS.
- Sjöblom, Walter 1915: *Kristinestads historia*. Kristinestad: Stadens förlag.
- Sjöblom, Walter 1933: *Åland och turismen. – Egentliga Finland och Åland*. Turistföreningens i Finland årsbok. Helsingfors.
- Sjögren, Anders Johan 1828: *Anteckningar om församlingarne i Kemi-Lappmark*. Helsingfors: Simelius.
- Sjöholm, Odin 1998: *Söderkulla gård och dess innehavare. – Ortnamn i Sibbo*. Massby. Sibbo: Odin Sjöholm.
- Sjöholm, Odin 2000: *Fornborgen Sibbesborg. – Ortnamn i Sibbo*. Kallbäck, Skräddarby, Hitå. Sibbo: Odin Sjöholm.
- Sjöström, Lasse 2003: *Den urgamla farleden från Åbo till Stockholm*. Helsingfors: Silja Line.
- SKES = *Suomen kielen etymologinen sanakirja*. 1–6. Lexica Societatis Fenno-Ugricae 12. Helsinki: SUS, 1955–1978.
- Skinnarlä, Niina 1994: *Hirvijokilaakson ja Maskujokilaakson kylänimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- SKPSK = *Suomen kielen perussanakirja*. 1–3. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1990–1994.
- Skra = Svenska riksdagsakter jämte andra handlingar som höra till statsförfattningens historia 1521–1718. Utg. af Emil Hildebrand och Oscar Alin. Stockholm: Norstedt, 1887.
- SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia.
- SKVR = *Suomen kansan vanhat runot*. Helsinki: SKS.
- Slotte, Peter 1977: *Der Namenbestand an der finnisch-swedischen Sprachgrenze*. 3. Die Art des Ortes und die Entlehnung des Namens. – *Onoma* 21. Leuven: International centre of onomastics.
- Slotte, Peter 1978: *Sjönammen i Karlebynejden. En undersökning av huvudledstyperna*. Acta Academiæ Aboensis. Series A, Humaniora 5, 5. Åbo: Åbo akademi.
- Slotte, Peter 1985: *Skärgårdsnamn åt skogen. – Merking stadfraedilega samnafna i örnefnum. Ellefta rådstefna NORNA i Reykjavík 11.–13. ágúst 1983*. NORNA-rapporter 28. Uppsala.
- Slotte, Peter 1999: *Från Vallis Gratiae till Westend. Några "europeiska" element i vårt ortnamnskick. – Paikkala, Sirkka & al.: Ortnammen, minnen i miljön. Dagarna för Europas byggnadsarv 11.–12. 9. 1999*. Helsingfors.
- Slotte, Peter 1999: *Vallis Gratiae Westendiin. "Eurooppalaisia" aineksia paikannimistössämme. – Paikkala, Sirkka & al.: Paikannimet – paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12. 9. 1999*. Helsinki.
- Slotte, Peter (toim.) 1987: *Böten och värddkasar i ortnammen. – Klassiska problem inom finlandssvensk ortnamnsforskning*. Svenska litteratursällskapet jubileumssymposium på Hanaholmen 4–6 oktober 1985. Utg. genom Lars Huldén. SLS 539. Studier i nordisk filologi 67. Helsingfors: SLS.
- SLS = Svenska Litteratursällskapet i Finland. Helsinki.
- Slunga, Nils 1993: *Kirkko ja koulu. Papisto ja kirkollinen elämä. – Tornionlaakson historia*. 2. 1600-luvulta vuoteen 1809. Haaparanta: Tornionlaakson kuntien historiakirjatoimikunta.
- Smedjebacka, Helge 1995: *Hästbackaby från 1500-talet till nutid. Plock ur byns historia*. Sammanställd av Helge Smedjebacka och byforskningsgruppen. Hästbacka: Hästbacka byahemsförening.
- Smeds, Helmer 1935: *Malaxbygden. Bebyggelse och hushållning i södra delen av Österbottens svensksbygd. En studie i människans och näringslivets geografi*. Helsingfors.
- Smeds, Kerstin 1998: *Upp ur berget. Parteks historia*. Helsingfors: Partek.
- SMP = *Sveriges medeltida personnamn. Förmamn*. 1–3. Utg. av Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens personnamnskommitté. Stockholm: Almqvist & Wiksell International. 1967–2006.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. 1–7. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 36. Helsinki: SKS, 1986–2003.
- SMSA = Suomen murteiden sana-arkisto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Helsinki.
- Snellman, A. H. 1887: *Oulun kihlakunta. Muinaistieteellisiä lehtiä*. Suomen muinaismuisto-yhdistyksen aikakauskirja 9. Helsinki.
- Snellman, Erik M. 2003: *Pernä. 1000 km ortnamn*. <http://veta.yle.fi/svenskfinland/artikel.php?id=67&subject=1000km>.
- SOF = *Svenska ortnamn i Finland*. Red. av Kurt Zilliacus och Ulla Ådahl-Sundgren. 4. uppl. Skrifter. Forskningscentralen för de inhemska språken 2. Helsingfors, 1984. Myös: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkokjulkaisu/ortnamn>.
- Soikkanen, Hannu 1963: *Varkauden historia*. Helsinki: Varkauden kaupunki.
- Soikkeli, Kaarle 1929–1932: *Vihti. Kuvauksia Vihtin kunnan luonnosta, historiasta ja kansan elämästä*. 1–2. Helsinki: Puomiehen kirjapaino.
- Soininen, Arvo M. 1954: *Rantasalmen historia*. Rantasalmi: Rantasalmen seurakunta ja kunta.
- Soininen, Arvo M. 1981 [1961]: *Pohjois-Savon asuttaminen keski- ja uuden ajan vaihteessa*. 2. täydennetty painos. Historiallisia tutkimuksia 58. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 1981. (1. p. 1961.)
- Solbakk, Aage 2001: *Deanuleahki, sogat, historjá. Tanadalen, slekter, historie*. Kárášjohka: Čálliidlagáhus.
- Solstrand, Per Henrik 1988: *Ortnammen i Föglö. – Föglö*. 2. Kompletterad nytut. Föglö: Föglö kommun. (1. p. 1950.)
- Solstrand, Väinö 1912: *Åländska ortsnamn. Lappo, Asterholma och Torsholma*. Helsingfors.
- Solstrand, Väinö 1915: *Om "kaksjälä" i Hitis och Kaksuerta i Sankt Karins. – Hembygden*. Helsingfors.
- Solstrand, Väinö 1939: *Aura och Vanda. – Budkavlén*. Åbo.
- Solstrand, Väinö 1940: *Karis socken från forntiden till våra dagar*. 2. *Namnet Karis och andra namn i Karis av Väinö Solstrand*. Ekenäs: Karis köping.
- Solstrand, Väinö 1970: *Karjaa ennen ja nyt. Karjaan kummallisen itsehallinnon satavuotismuistoksi*. Karjaa: Karjaan kotiseutulaakunta.
- Somerla, Raija 1972: *Suonenjoen kaakkoisosan paikannimien rakenne ja nimeämisperusteet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Sormunen, Irja 1974: *Nurmijärven pitäjän historia 3: 1900–1970*. Nurmijärvi.
- Sorvali, Ritva 1980: *Puumalan eteläisen saariston vesistönimistö*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Spoo, Axel 1928: *Beck- eller Skeppsholmen 1624–1924*. Åbo: Föreningen Skeppsholmskassans delegare.
- SSA = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja*. 1–3. SKST 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62. Helsinki 1992–2000.
- SLS = *Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland*. Helsingfors.
- ST = *Suomalainen tietosanakirja*. 1–8. Espoo: Weilin + Göös, 1988–1993.
- Stahre, Nils-Gustaf 1986: *Ortnamn i Stockholms skärgård*. Stockholm: AWE/Gebers.
- Standertskjöld, Johan 1973: *Kaukas 1873–1944*. Lappeenranta: Kaukas.
- Stenhammar, Eeva-Liisa 1987: *Padasjoen järvien nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Stoebe, Detlef-Eckhard 1964: *Die alten ostseefinnischen Personennamen im Rahmen eines urfinnisches Namensystems*. Nord- und osteuropäische Geschichtsstudien 4. Hamburg: Leibniz-Verlag.
- Storå, Nils 1964: *Finbo by och enstaka hemman. – Åländsk odling 25*. Mariehamn: Ålands folkminnesförbund.
- Storå, Nils 1968: *Massfångst av sjöfågel i Nordeurasien. En etnologisk undersökning av fångstmetoderna*. Acta Academiæ Aboensis. Series A, Humaniora: 34, 2. Åbo: Åbo Akademi.
- Storå, Nils 2003: *Fiskets Åland och fiskarkulturen*. Skrifter utgivna av Ålands kulturstiftelse 16. Mariehamn.
- Strang, Jan – Harju, Erkki-Sakari (toim.) 2005: *Suomen karttakirja 1799*. C. P. Hällströmin Suomi-kartasto. Uusintap. Alkuperäiskustantaja S. G. Hermelin. Helsinki: Genimap, 2005.
- Strömstad, Alf – Fors, Kristian 2006: *Slekter i indre Finnmark, de eldste generasjoner*. Hvalstad.
- Ståhl, Harry 1970: *Ortnamn och ortnamnsforskning*. Stocholm: Almqvist & Wiksell.
- Suikonen, Paavo 1992: *Klusiiien vaihteluusteet Kala- ja Lestijokilaakson murteissa*. SKST 577. Helsinki: SKS.
- Suitoranta, Kari 1985: *Paraisten historia*. Parainen: Paraisten kaupunki.
- Suitoranta, Kari – Asplund, Henrik 1997: *Kemiön suurpitäjän historia*. 1. Kemiön Sagalundin museon kuntayhtymä.
- Sundelin, Raimo 2005: *Kylmäpihlajan historia*. http://www.rauma.fi/matkaailu/matkaailupalvelut/kylmapihlaja_historia.htm.
- Sundomin kyläarkisto. Sundom.
- Suojanen, Päivikki 1978: *Seurakunnan vaihteita v. 1875–1975. – Konginkankaan kirja*. Toim. Jorma Keränen. JYY:n kotiseutusarja 14. Konginkangas: Konginkankaan kunta ja seurakunta.
- Suomen kartasto 1910. Helsinki: Suomen maantieteellinen seura, 1911.
- Suomen karttakirja 1799. C. P. Hällströmin Suomi-kartasto. Uusintap. Toim. Jan Strang & Erkki-Sakari Harju. Alkuperäiskustantaja S. G. Hermelin. Vantaa: Genimap, 2005.
- Suomen karttakirja 1920 = *Suomen kartta. Karta över Finland*. Näköispainos. Helsinki: Maanmittauslaitos. Vantaa: Genimap, 2004.
- Suomen luonto. *Linnut 1–4*. Toimituskunta: Lasse J. Laine, Veikko Neuvonen, Terho Poutanen. WSOY-yhtymä, Weilin+Göös Oy, 1996.
- Suomen matkailuopas. Helsinki: Edita, 2001.
- Suomenlahden saaristokartasto = Strang, Jan – Harju, Erkki-Sakari – Laurell, Seppo: *Suomenlahden Saaristokartasto 1880*. Uusintapainos K. G. Ekebomin merkartoista Viipurista Hankoon. Helsinki: Genimap, 2006.
- Suomenmaa. *Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja*. 1–9. 1919–1931.
- Suomenmaa. *Maantieteellis-yhteiskunnallinen tieto- ja hakuteos*. 1–7. Porvoo: WSOY, 1967–1978.
- Suomenmaan kartta. Toim. I. Uschakoff. Weilin & Göös 1898. Kartan piirtänyt Johan Fredrik Sevón maanmittausylihallituksesta. www.histdoc.net/uscha/index.html.
- Suomenmaan korkokartta. Helsinki: SKS 1853.
- Suomi 500 vuotta Euroopan kartalla. Erkki Fredrikson. Jyväskylä: Gummerus, 1993.
- Suomi kartasto = *Kartbok över Finland*. Näköisp. (Alkuper. julk. Helsinki: Suomen matkailijayhdistys, 1897, 1915.) Helsinki: Suomen matkailuliitto, 1984.
- Suomi-käsikirja. Toim. Jussi Keinänen. Helsinki: Otava, 1968.
- Suominen, Tapio 1993: *Suuri Rantatie. Stora Strandvägen*. Helsinki: Tielaitos. Painatuskeskus.
- Suonto, Unto 2002: *Jokivartta Oriniemestä Halkivahaan*. Punkalaidun: Punkalaitumen pohjoinen maamiessseura.
- SUS = Suomalais-ugrilainen seura. Helsinki.
- SUSA = *Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja*.
- SUST = *Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia*.
- Suuronen, Väinö 1937: *Kälän metsä ja vesi. Hämeen ja Savon historiallisella rajalla. – Kotiseutu*. Helsinki.
- Suutari, Toni 2000: *Tampereen kadunnimistä ja vähän Tampereestakin. – Virittäjä 104*.
- Suutari, Toni 2001: *Uudenmaan kuntien nimet. – Nimien maailmasta*. Toim. Kaija Mallat, Terhi Ainiala ja Eero Kiviniemi. Kieli 14. Helsinki: Helsingin yliopiston

- suomen kielen laitost.
- Suutari, Toni 2004: 'Kopf' in finnisches, estnischen und saamischen Ortsnamen. – *Finnisch-ugrische Forschungen* 58. Zeitschrift für finnisch-ugrische Sprach- und Volkskunde. Helsinki: SUS.
- Suutari, Toni 2006: Berichtigung. – *Finnisch-ugrische Forschungen* 59. Helsinki: SUS.
- Suvanto, Seppo 1949: Keskiäika. – *Längelmäveden seudun historia*. 1. *Längelmäen historia* 1. Forssa: Eräjärven, Kangasalan, Kuhmalahden, Längelmäen, Oriveden ja Santalahden kunnat.
- Suvanto, Pekka 1954: *Akaan historia*. Toijala – Kylmäkoski – Viiala. 1–2. Vammala.
- Suvanto, Seppo 1965: *Kuhmoisten historia*. Lahti: Kuhmoisten kunta ja seurakunta.
- Suvanto, Seppo 1972: *Satakunnan ja Hämeen keskiaikainen rajalaitos*. Monistesarja, Tampereen yliopisto, historian laitos, B, 3. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Suvanto, Seppo 1972b: *Pälkäneen keskiaika*. – Nissilä, Viljo et al.: *Pälkäneen historia*. Pälkäne: Pälkäneen kunta.
- Suvanto, Seppo 1973: *Satakunnan historia*. 3. *Keskiaika*. Pori: Satakunnan maakuntaliitto.
- Suvanto, Seppo 1976: *Naantalien historia*. 1. *Keskiaika ja 1500-luku*. Naantali: Naantalin kaupunki.
- Suvanto, Seppo 1976: Vanajan keskiaika. – *Vanajan historia*. 1. Toim. Y. S. Koskimies & Pekka Lampinen. Vanaja-seuran julkaisuja 20. Hämeenlinna: Vanaja-seura.
- Suvanto, Seppo 1985: Keskiäika. – *Suomen historia*. 2. *Keskiaika, valtaistuinnriitojen ja uskonpuhdistuksen aika, kansankulttuurin juuret*. Toim. Eero Laaksonen ja Erkki Pärssinen. Espoo: Weilin+Göös.
- Suvanto, Seppo 1986: Punkalaidun kirkkoudelta oman seurakunnan syntyyn. – Suvanto, Seppo & Niemelä, Jari: *Punkalaitumen historia*. 1. *Vuoteen 1721*. Punkalaidun: Punkalaitumen historiatoimikunta.
- Suvanto, Seppo 1986: Ruotsin ja Venäjän raja Suomessa ennen Pähkinäsaaren rauhaa. – *Historian päivät 1985*. Toim. Rauno Endén. Historiallinen arkisto 88. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Suvanto, Seppo 1987: *Knaapista populiin*. Tutkimuksia erilaistumisesta *Satakunnan talonpojistossa vuosina 1390–1571*. Historiallisia tutkimuksia 142. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Suvanto, Seppo 1988: Talonpoikainen Tampere keskialjalta 1600-luvun puoliväliin. – *Tampereen historia*. 1. *Vaiheet ennen 1840-lukua*. Tampere: Tampereen kaupunki.
- Suvanto, Seppo 1992: Ruotsin vallan aika. – Sarjas, Anja & Suvanto, Seppo: *Kalvolan historia*. 1. *Esihistoria ja Ruotsin vallan aika*. Kalvola: Kalvolan kunta.
- Suvanto, Seppo 1995: *Yksilö myöhäiskeskiajan talonpoikaisyhteiskunnassa*. *Sääksmäen kihlakunta 1400-luvun alusta 1570-luvulle*. Historiallisia tutkimuksia 193. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Suvanto, Seppo 1999: Keski-Suomen eräkausi. – *Keski-Suomen historia*. 1. *Keski-Suomen vanhin historia*. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä: Keski-Suomen maakuntaliitto.
- Suvanto, Seppo 2001: *Vanhana Satakunnan henkilötiedosto 1303–1571*. <http://www.narc.fi/suvanto/>.
- Svenska ortnamn i Finland. Jämte en finsk-svensk uppslagslista*. Helsingfors: Svenska folkpartiets centralstyrelse, 1926.
- Svenska ortnamn i Finland. Jämte en finsk-svensk uppslagslista*. 2. uppl. Red. av Sven Andersson. Åbo: Svenska folkpartiets centralstyrelse, 1939.
- Svenska ortnamn i Finland*. 4. uppl. Red. av Kurt Zilliacus och Ulla Ådahl-Sundgren. Forskningscentralen för de inhemska språken. Skrifter 2. Helsingfors, 1984. Myös: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/ortnamn>.
- Svenskt ortnamnslexikon*. Redaktör Mats Wahlberg. Utarbetat inom Språk- och folkminnesinstitutet och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Uppsala, 2003.
- SVT = *Suomen vanhimmat tuomiokirjat*. 1–2. Helsinki: Valtionarkisto, 1954–1964.
- Sydänoja, Eino 1973: *Laihan kylien, kulmakuntien ja kantatilojen nimistö*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Säilä, Uuno 1930: *Hauhon kihlakunnan kylien nimet*. Laudaturtyö. Helsingin yliopisto. NA.
- Särkkä, Heikki (toim.) 1996: *Lemin, Savitaipaleen ja Suomenniemen verorevisioluettelo vuodelta 1796*. Suomen sukututkimusseuran julkaisuja 50. Helsinki.
- Särkkä, T. J. 1935: *Fiskars. Kolmesataa vuotta raudanjalostusta ja teollisuuskulttuuria Suomessa*. Kotimaisen työn r.y. julkaisuja 29. Helsinki.
- Söderhjelm, Alma 1907–1914: *Jakobstads historia*. 1–3. Helsingfors: Akademiska Bokhandeln.
- Söderholm, Eira 1979: *Kello-nimet ja kellotarinat*. Nimeämislityksistä nimeämisperusteisiin. – *Sanomia*. *Juhlakirja Eeva Kangasmaa-Minnin 60-vuotispäiväksi 14.4.1979*. Toimituskunta: Jussi Kallio & al. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 9. Turku.
- Söderwall, K. F.: *Ordbok öfver svenska medeltids-språket*. Lund 1884–1918. Supplement. Lund 1925–1973.
- Söyrinki, Niilo – Luho, Ville – Jokipii, Mauno 1959: *Vanhana-Ruoveden historia*. 1. Vammala: Vanhan-Ruoveden historiatoimikunta.
- Taavitsainen, J.-P. 1990: *Ancient hillforts of Finland. Problems of analysis, chronology and interpretation with special reference to the hillfort of Kuhmoinen*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikauskirja 94. Helsinki.
- Takolander, Alfons 1930: *Ekenäs stads historia*. 1. Ekenäs: Ekenäs stad.
- Talka, Anu (toim.) 1997: *Imatran kirja*. JY:n kotiseutusarja 35. Imatra: Imatran kaupunki.
- Talve, Ilmar 1979: *Suomen kansankulttuuri. Historiallisia päälinjoja*. SKST 355. Helsinki: SKS.
- Talvi, Veikko 1953: *Kouvolan historia*. 1. *Seudun vaiheita varhaisista ajoista rautatiesolmun syntymiseen vuoteen 1890 saakka*. Kouvola: Kouvolan kaupalla.
- Talvitie, Ulla 1987: *Oulujoen koskenimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Tani, Markku (toim.) 1996: *Partakosken ja lähikylien historiaa*. *Kuolimolta Saimaalle*. Savitaipale: Partakosken kylätoimikunta.
- Tanskanen, Sinikka 1991: *Höytiäisen uuden ja vanhan rannan nimistö*. *Polvijärven puoleinen osa*. Pro gradu -työ. Joensuun yliopisto. NA.
- Tapana, Pentti 2003: *Maantiedettä, ideologiaa ja idealismia*. *Suomi kansakoulun maantiedon oppikirjoissa 1900–1939*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica edita, 196. Turku.
- Tarkkiainen, V. 1984: *Aleksis Kivi. Elämä ja teokset*. 6. p. Profili-sarja. Porvoo: WSOY.
- Teerijoki, Ilkka 1993: *Tornionlaakson asutuskehitys 1600–1809*. – *Tornionlaakson historia*. 2. *1600-luvulta vuoteen 1809*. Haaparanta: Tornionlaakson kuntien historiatoimikunta.
- Teerijoki, Niilo 1963: *Kehittyvää Kemä*. Kemi: Kemin kotiseutu- ja museoyhdistys.
- Tenho, Jaana 1996: *Pirulliset nimet eli Piru-alkuiset nimet ja niiden selitykset*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Teperi, Jouko 1952: *Vaiheita keskialjalta viime vuosisadan alkuun*. – *Säkkijärvi kautta aikojen*. *Muistojulkaisu*. Toim. Väinö Seppä. Helsinki: Säkkijärvi-säätiö.
- Thors, Carl-Eric 1949a: *Räckhals*. *En namnstudie*. SSSL 323. Studier i nordisk filologi 39. Helsingfors: SLS.
- Thors, Carl-Eric 1949b: *Stadsnamnen i Finland*. En översikt. – *Ortnamnssällskapet i Uppsala årskrift*. Uppsala.
- Thors, Carl-Eric 1953a: *Studier över finlandssvenska ortnamnstyper*. SSSL 339. Studier i nordisk filologi 42, 2. Helsingfors: SLS.
- Thors, Carl-Eric 1953b: *Om namn på -böle*, med särskild hänsyn till de finländska namnen. – *Namn och bygd* 40. Uppsala, 1952.
- Thors, Carl-Eric 1959: *Finländska personnamnsstudier*. Acta Academiae regiae scientiarum Upsaliensis. Kungl. vetenskapssamhällets i Uppsala handlingar 6. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Thors, Carl-Eric 1964: *Några österbottniska namn*. – *Namn och bygd* 52. Uppsala.
- Thors, Carl-Eric 1968: *Sydsksandinaviska drag i finlandssvenska dialekter och ortnamn*. – *Sydsvenska ortnamnsällskapet årskrift*. Lund.
- Thors, Carl-Eric 1972: *Ortnamn och bebyggelse i Åboland*. – *Folkmålsstudier* 21. Helsingfors.
- Thors, Carl-Eric 1979: *Några finländska namn på -by*. – *Namn och bygd* 67. Uppsala.
- Thors, Carl-Eric 1983: *Ortnamnsskicket i svenska Österbotten*. – *Svenska Österbottens historia*. 4. Vasa: Svenska Österbottens landskapsförbund.
- Tiainen, Marja 1965: *Taipalsaaren saarten nimet*. Pro gradu -työ. Helsinki: Helsingin yliopisto. NA.
- Tiainen, Martti 1994: *Nimistö*. – *Heituinlahden seudun historia savupirtistä tietotupaan*. Toim. Pertti Jurvanen & Markku Tani. Savitaipale: Heituinlahden kylätoimikunta.
- Tiainen, Martti – Käyhty, Veikko 1994: *Historiaa halki vuosisatojen*. – *Heituinlahden seudun historia savupirtistä tietotupaan*. Toim. Pertti Jurvanen & Markku Tani. Savitaipale: Heituinlahden kylätoimikunta.
- Tiberg, Nils 1962: *Estlandssvenska språkdrag*. Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 38. Estlandssvenskarnas folkliga kultur 6. Uppsala.
- Tietosanakirja 1934 = *Iso tietosanakirja*. 7. Helsinki: Otava, 1934.
- Tietosanakirja*. 1–11. Helsinki: Tietosanakirja-osakeyhtiö, 1909–1922.
- Tiitta, Allan 1994: *Harmaankiven maa. Zacharias Topelius ja Suomen maantiede*. – *Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk* 147. Helsinki: Suomen tiedeseura.
- Tiitta, Allan – Viljamaa, Toivo (toim.) 2007: *Henrici Gabrielis Porthan Opera omnia* 8. Turku: Porthan-seura.
- Tikkanen, Paavo 1845: *Johdatus yleiseen maa-tietoon*. – *Lukemisia Suomen kansan hyödyksi*. Sawo-karjalaisten oppiwaisten toimittamia. Helsingissä: Simelius.
- Tikkanen, Paavo 1846: *Suomen Maatiede*. – *Lukemisia Suomen Kansan hyödyksi*. Savokarjalainen osakunta. Helsinki: Simelius.
- Tikkanen, Paavo 1859: *Väki-luvun ja Asukas-vaiheiden suhteita Suomessa*. Helsinki: Frenckell.
- Timonen, Soile 1979: *Varkauden vesistönimistö*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Toivanen, Jyrki 2003: *Kalifornia – kaupunkipuiston laajeneva golfalue*. <http://www.pori.fi/kaavoitus/puisto/pdf/suisto3.pdf>
- Toivanen, Pekka 1979: *Lappeenrannan kaupungin historia*. 1. 1649–1743. Lappeenranta: Lappeenrannan kaupunki.
- Toivanen, Pekka 1980: *Kaakkoisraja ja sen linnoitukset*. Etelä-Karjalan museo 7. Lappeenranta: Lappeenrannan kaupunki.
- Toivanen, Pekka – Forss, Aulis 1990: *Raahen tienoon historia*. 1. *Salon emäpitäjän ja Raahen kaupungin historia esihistoriasta isonvihan loppuun*. Raahe: Raahen kaupunki, Pattijoen kunta, Vihannin kunta.
- Toivonen, Y. H. 1931: *Pari kansanrunojemme hämäävä sana*. – *Virittäjä* 35.
- Toivonen, Y. H. 1944: *Etymologisia huomioita*. – *Virittäjä* 48.
- Toivonen, Y. H. 1948: *Vihki, vihti*. – *Kalevalaseuran vuosikirja* 27–28. Helsinki.
- Toivonen, Y. H. 1951: *Etymologisia huomioita*. – *Virittäjä* 55.
- Tommila, Päiviö 1958: *Nurmijärven pitäjän historia*. 1. *Asutus ja väestö*. Nurmijärvi: Nurmijärven historiatoimikunta.
- Tommila, Päiviö 1970: *Jyväskylän kaupungin historia 1837–1965*. 2. Jyväskylä. Topelius, Z. 1966: *Talvi-iltain tarinoita*. 8. p. Porvoo: WSOY.

- Topelius, Zacharias 1873: *Matkustus Suomessa*. Helsinki: Tilgmann.
- Torikka, Marja 2003: *Karjala. – Kielikello 1/2003*.
- Toropainen, Ritva 1992: *Oulun kaupungin keskustan paikannimet*. Lisensiaatintyö. Oulun yliopisto. NA.
- Toropainen, Ritva 2005: *Oulun paikannimet – mistä nimet tulevat*. Oulu: Oulun yliopistopaino.
- Tresk, Olof 1928: *Kartor över Kemi & Torne Lappmarker 1642 och 1643*. Av trycket utgivna och tillägnade K. B. Wiklund på 60-årsdagen 15. mars 1928 av vänner. Med en historisk inledning av Nils Ahnlund. Stockholm.
- Tukiainen, Hannu 2002: *Tarinan sairaalalla juhlavuosi: Pohjois-Savossa taisteltu 90 vuotta tuberkuloosia vastaan*. Netti henkireikä, syyskuu 2002. <http://www.kuh.fi/~shp-web/nettihenkreika/nettihr202/tarina.htm>.
- Tuneld, Eric 1741: *Inledning til geographien öfwer Sverige*. Stockholm: P. I. Nyström.
- Tunkelo, E. A. 1899: *Mistä Häme nimi? – Virittäjä 3*.
- Tunkelo, E. A. 1910: *Lapin saivva, suomen Saivi- ja Saimaa. – Virittäjä 14*.
- Tunkelo, E. A. 1915: *Suomen sana säpi. – Virittäjä 19*.
- Tunkelo, E. A. 1918: *Sanoista Kainuu ja kaino. – Virittäjä 22*.
- Tunkelo, E. A. 1933: *Eräs kuollut denominaalijohdin. – Virittäjä 37*.
- Tunkelo, E. A. 1939: *Oulu? Oulunjoki, -järvi? – Virittäjä 43*.
- Tunkelo, E. A. 1951: *Eräistä inkeriläisperäisistä Suomen paikannimistä. – Kalevalaseuran vuosikirja 31*. Helsinki.
- Tunkelo, E. A. 1952: *Längelmäen pitäjän paikannimistä. – Aamulehti 30.11.1952*.
- Tunkelo, E. A. 1953: *Über die Ortsnamen Nordrusslands auf -as. – Finnisch-ugrische Forschungen 31*. Helsinki: SUS.
- TUOKKO = Tuomiokirjakortisto. Kansalliarkisto.
- Tuokko/Käkisalmlä = Tuomiokirjakortisto, Käkisalmen lääni. <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/tma/kaki/>.
- Tuomi, Maija-Liisa 1984: *Suur-Liperin historia*. Liperi: Suur-Liperin historiatoimikunta.
- Tuomi, Marja-Liisa 1987a: *Kierros lahden ympäri. Töölönlahden ympäristön kulttuurihistoriaa. – Narinkka. Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja 1986–1987*. Helsinki.
- Tuomi, Marja-Liisa 1987b: *Töölön kylän vanhaa nimitystä. – Narinkka. Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja 1986–1987*. Helsinki.
- Tuomi, Tuomo 1967: *Neva. – Virittäjä 71*.
- Tuomi, Tuomo 2003: *Pedersöre – Pietarsaari. – Boken om våra modersmål. Festskrift till Mikael Reuter på hans 60-årsdag den 17 maj 2003*. Redaktion: Ann-Marie Ivars et al. Esbo: Schildt.
- Tuominen, Eeva 1991: *'Punainen' paikannimistöössämme. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA*.
- Tuominen, Tellervo 1994: *Takahuhti – Tampereen sydän*. Ristinarkun omakotiyhdistys r.y. Tampere: Tampereen kaupunki.
- Turpeinen, Oiva 1980: *Lahden alue ja väestö. – Lahden historia*. Toim. Jouko Heinonen. Lahti: Lahden kaupunki.
- Turpeinen, Oiva 1985: *Kainuun historia. 2. Väestö ja talous 1721–1982*. Kajaani: Kainuun maakuntaliitto.
- Turpeinen, Oiva 1988: *Hallinto ja kulttuuri vuodesta 1918 nykypäivään. – Huurre, Matti & Keränen, Jorma & Turpeinen, Oiva 1988: Hyrynsalmen historia*. Hyrynsalmi: Hyrynsalmen kunta ja seurakunta.
- Turpeinen, Oiva 1992: *Huurre, Matti & Turpeinen, Oiva: Leipä luonnosta. Suomussalmen historian kymmenen vuosituhatta*. Helsinki: Otava.
- Turppa, A. J. 1937: *Isonkyrön kylien, talojen ja peltojen nimet*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Turunen, Aimo 1949: *Kalevalan sanakirja*. SKST 235. Helsinki: SKS.
- Turunen, Aimo 1979: *Kalevalan sanat ja niiden taustat*. Joensuu: Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö.
- Turunen, Harri 1985: *Lakeuden joet. Etelä-Pohjanmaan vesienkäytön historia. – Kytösavut 15*. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto.
- Turunen, Harri 1986: *Oulaisten historia 1860-luvulta 1980-luvulle*. Oulainen: Oulaisten kaupunki ja seurakunta.
- Tynys, Tapio – Stolt, Elina (toim.) 2004: *Kaldoaivin erämaa-alueen ja Sammuttijängän – Vajoenjängän soidensuojelualueen luonto, käyttö ja paikannimistö*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A, no 144. Vantaa: Metsähallitus.
- Törnroos, Veikko 1976: *Pertunmaan kunta 1926–1976*. Pertunmaa: Pertunmaan kunta ja seurakunta.
- Törrönen, Ossi 1982: *Lässyt. Muistikatkoksia teekkarikylävuosiltani 1952–1969*. Espoo: Otakustantamo.
- Törrönen, Pentti – Hako, Jukka: *Friherrns 1989*. Länsi-Vantaan ensimmäinen taajama. – *Helsingin pitäjää*. Vantaa: Helsingin pitäjän kotiseutu- ja museoyhdistys ja Vantaan kaupunki.
- Uino, Pirjo 2003: *Saagat ja Karjala. – Viipurin läänin historia. 1. Karjalan synty*. Toim. Matti Saarnisto. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino.
- Ulvinen, Arvi & al. 1960: *Kymin historia. 1*. Kouvola: Kymin seurakunta, Kymin kunta ja Karhulan kaupala.
- Uotila, Ilkka 1999: *Tattarisuo – huonosti kohdeltu luonto- ja ulkoilukeidas*. www.etv-systeemit.fi/MBS/Artik_10.htm.
- Uotila, T. E. 1944: *Lehmwörter des Permischen*. Helsinki.
- Uotila-Falck, Kirsti 1971: *Päikäneen järvien, lampien, salmien, jokien ja ojen nimistä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Uppslagsverket Finland. 1–3. Helsingfors: Schildt, 1982–1985.
- Uppslagsverket Finland. 1–4. 2. p. Helsingfors: Schildt, 2003–2006.
- Urbes Finlandiae. *Suomen kaupunkien historiallinen kartasto*. Teksti Jussi Iltanen. Vantaa: Genimap, 2004.
- Urjanheimo, Timo (toim.) 1963: *Janakkalan kirja. Kotiseutulukemisto. 1*. Janakkala: Janakkala-seura.
- Uusi Tietosanakirja 1964. 24 nid. Helsinki: Tietosanakirja Oy, 1960–1966.
- Uusi värikuvakäsio. 2. p. Toim. Arto Kurto. Porvoo: WSOY, 1980.
- Uusi-Seppä, Niina 2006: *Luvian Säppi elettyinä ja esitettyinä maisemana. – Maunu Häyrynen & al.: Tuntematon saaristo. Selkämeren saariston eletty maisema*. Helsinki: Otava.
- Uusitalo, Antti: *Pihlavan historia*. <http://www.pori.fi/asukas yhdistys/pihlava/historia.html>.
- Vaaranan, Jukka 1991: *Sotkamon seurakunnan rippikirja 1683–1697*. Oulun sukututkimusseuran julkaisuja 11. Oulu.
- Vaaranan, Jukka – Sarkkinen, Timo 1992: *Sotkamon seurakunnan rippikirja 1728–1734*. Oulun sukututkimusseuran julkaisuja 15. Oulu.
- Vaasan saaristo – Vasa skärgård. 2. Toim. Tapio Osala. Vaasa: O & G kustannus, 1988.
- Wahlberg, Mats (toim.) 2003: *Svenskt ortnamnslexikon*. Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet (SOFI).
- Wahlenberg, Göran 1973: *Maantieteellis-taloudellinen kuvaus Kemini Lapista Länsipohjan läänissä*. Suom. Tuomo Itkonen. Tornionlaakson vuosikirja 1973. Tornio: Tornion kirjapaino. (Alkuper. teos julkaistu Tukholmassa 1804.)
- Vahtikari, Tanja 2000–2001: *Kaksi uutta kaupunginosaa – Rantaperkiö ja Härmälä*: <http://www.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1918-40/harmala.htm>.
- Vahtola, Jouko 1977: *Liminkalaisten historiaa. – Liminka 1477–1977*. Toim. Seija Korte. Liminka: Limingan kunta ja seurakunta.
- Vahtola, Jouko 1979: *Taivalkosken seurakunnan synty ja vaiheet 1970-luvulle. – Taivalkosken seurakunta 1879–1979*. Taivalkoski: Taivalkosken seurakunta.
- Vahtola, Jouko 1980: *Tornionjoki- ja Kemijokilaakson asutuksen synty. Nimistötieteellinen ja historiallinen tutkimus*. Studia historica septentrionalia 3. Rovaniemi: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Vahtola, Jouko 1983: *En gammal germansk invandring till västra Finland i bynamnens belysning. – Historisk tidskrift för Finland 68*. Helsingfors: Historiska föreningen.
- Vahtola, Jouko 1986: *Vuosien 1570–1595 Venäjän-sodan vaikutus Iin pitäjän asutukseen. – Faravid 10*. Oulu: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Vahtola, Jouko 1987: *Vanhon kansanrunon nimistön ja todellisen nimistön välisestä yhteyksistä. – Muinaisrunot ja todellisuus. Suomen kansan vanhojen runojen historiallinen tausta*. Toim. Martti Linna. Historian Aitta 20. Helsinki: Historian Ystävien Liitto.
- Vahtola, Jouko 1988a: *Hailuodon varhainen asutushistoria nimistön valossa. – Hailuodon keskiaika*. Toim. Kyösti Julku & Reija Satokangas. Studia historica septentrionalia 15. Rovaniemi: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Vahtola, Jouko 1988b: *Taivalkoski – aitojen ihmisten pirteä pitäjää Koillismaan sydämessä*. Taivalkoski: Taivalkosken kunta.
- Vahtola, Jouko 1988c: *Iin asutuksen varhaisvaiheet. – Faravid 12*. Oulu: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Vahtola, Jouko 1991: *Tornionlaakson historia. 1. Jääkaudelta 1600-luvulle*. Haaparanta: Tornionlaakson kuntien historiakeräilytoimikunta.
- Vahtola, Jouko 1991a: *Oulujokilaakson historia keskialta 1860-luvulle. – Huurre, Matti & Vahtola, Jouko: Oulujokilaakson historia kivikaudelta vuoteen 1865*. Oulu: Oulujokilaakson historiatoimikunta.
- Vahtola, Jouko 1993: *Sievin paikannimistö. – Sievistä sommaan näköön. Sievin historiaa*. Toim. Anne Ruuttula-Vasari. Sievi: Sievin kunta ja seurakunta sekä Sievi-seura.
- Vahtola, Jouko 1994: *Lumijoen historiaa keskialta 1860-luvulle. – Ahonen, Eemil & al.: Lumijoki vuosisatojen saatossa*. Lumijoki: Lumijoki-seura.
- Vahtola, Jouko 1995: *Haukiputaan vanhan nimistön alkuperä. – Esitelmiä Haukiputaasta*. Kellon-Haukiputaan kotiseutujulkaisu 4. Haukipudas: Kellon-Haukiputaan kotiseutuyhdistys.
- Vahtola, Jouko 1996a: *Kiinteän asutuksen synnystä kappeliseurakunnan perustamiseen. – Saarnisto, Matti & al.: Rovaniemen historia vuoteen 1721*. Kotatutilta savupirtin suojaan. Rovaniemi: Rovaniemen kaupunki, maalaiskunta ja seurakunta.
- Vahtola, Jouko 1996b: *Vesilahden asutusnimet. – Vesilahti 1346–1996*. Toim. Helena Honka-Hallila. Vesilahti: Vesilahden kunta ja seurakunta.
- Vahtola, Jouko 1997: *Kemijokisuun asutuksen synty ja kehitys vuoteen 1600. – Koivunen, Pentti & al.: Kemimaan historia*. Keminaa: Kemimaan kunta ja seurakunta.
- Vahtola, Jouko 1999: *Saamelaisten esiintyminen Suomessa varhaishistoriallisten lähteiden ja paikannimien valossa. – Pohjan poluilla. Suomalaisen juuret nykytutkimuksen mukaan*. Toim. Paul Fogelberg. Bidrag till kändedom av Finlands natur och folk 153. Helsinki: Suomen Tiedeseura.
- Vahtola, Jouko 2002: *Sammatin paikannimistö. – Sammatti – Elias Lönnrotin kotipitäjä*. Toim. Veikko Kallio. Helsinki: Otava.
- Vahtola, Jouko 2003a: *Rantamaista Taipaleenharjun kautta Pudasjärvelle. – Kaleva.plus*. Nimen takana. 20.12.2003. <http://www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=395330>.
- Vahtola, Jouko 2003b: *Revonlahdelta Reisjärvelle ja Sieviin. – Kaleva.plus*. Nimen takana. 6.12.2003. <http://www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=395328>.
- Vahtola, Jouko 2003c: *Oulu, tulviva vesi. – Kaleva.plus*. Nimen takana. 6.12.2003. <http://www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=395323>.
- Vahtola, Jouko 2004: *Lapin maahan laukiahan, pohjan pitkähän povehen. – Kaleva.plus*. Nimen takana. 21.3.2004. <http://www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=395338>.
- Vahtola, Jouko 2005a: *Karjalohjan paikannimistö. – Karjalohja. Itsenäisen väen pitäjää*. Toim. Veikko Kallio. Karjalohja: Karjalohjan historiayhdistys.
- Vahtola, Jouko 2005: *Oulujokisuun keskusasema ennen kaupungin perustamista. – Oulun vuosisadat 1605–2005*. Toim. Reija Satokangas. Studia historica septentrionalia 46. Oulu: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys ja

- Oulun yliopiston historian laitosp.
- Vahtola, Jouko 2005: *Tornio – vuosisatojen portti Lappiin ja länteen*. – http://www.tornio.fi/museo/torn_12.htm.
- Vahtola, Jouko 2006: *Posion paikannimistö. – Posion historia. Muinaisilta leiritulilta vuoteen 2000*. Toim. Reino Hämeenniemi. Posio: Posion kunta ja seurakunta.
- Vainikka, Helena 1970: *Ristimänimet Lappeen pitäjän paikannimistössä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Vainiomäki-Tandu, Päivi 1991: *Satakuntalaisia paikannimiä selittävästä tarinoista. Kansanrunousarkiston ja Nimiarkiston aineistojen ryhmittelyä ja vertailua sekä nimien leksikaalista tarkastelua*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Vaissi, Ilmari 1987: *Haapamäki 100 vuotta*. Haapamäki.
- Valanto, Sirkka 1982: *Suomen rautatieasemat vuosina 1857–1920*. Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu 11. Helsinki: Museovirasto.
- Walde, Alois 1927: *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*. Herausgegeben und bearbeitet von Julius Pokorny. Berlin.
- Waldén, Ulla 1972: *Janakkalan vesistönimistöä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Valitusluettelot 1616 = *Vuoden 1616 valitusluettelo*. Toim. Jalmari Jaakkola & John E. Roos. Suomen historian lähteitä 1. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 1936.
- Wallin, Väinö 1897: *Suomalaiset kuntainimet. Suomen Maantieteellisen Seuran kokoomain tietojen yhteensovitus*. Fennia 14, 3. Kuopio.
- Vallinheimo, J.V. 1954: *Seurakunta. – Längelmäveden seudun historia. 2. Eräjärven historia. 2. Hämeenlinna: Eräjärven kunta*.
- Valonen, Niilo 1963: *Zur Geschichte der finnischen Wohnstuben*. Suomalais-ugrilaisten seuran toimituksia 133. Helsinki: SUS.
- Valonen, Niilo 1980: *Varhaisia lappalais-suomalaisia kosketuksia. – Ethnologia Fennica. Finnish studies in ethnology*. Helsinki: Seurasaaari Foundation.
- Walta, Matti (toim.) 1985: *Suomen hopeaveroluettelot. 6. Pohjanmaa*. Suomen historian lähteitä 5. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Walta, Matti (toim.) 1987: *Suomen hopeaveroluettelot 1571. 7. Karjala*. Suomen historian lähteitä 5. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Walta, Matti (toim.) 1996: *Suomen hopeaveroluettelot 1571. 8. Savo*. Suomen historian lähteitä 5. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1975: *Svenska skärgårdsnamn i norra Satakunta*. Folkmälsstudier 25. Helsingfors.
- Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1987: *De finländska namnen på -böte, Vär(d)-, Vårdkas- och Kas-*. Historia i ortnamn. – *Klassiska problem inom finlandssvensk ortnamnsforskning. Svenska litteratursällskapets jubileumssymposium på Hanaholmen 4–6 oktober 1985*. Utg. genom Lars Huldén. SLS 539. Studier i nordisk filologi 67. Helsingfors: SLS.
- Valtavuo-Pfeifer, Ritva 1998: *Terrängnamn i Svenskfinland*. SLS 615. Helsingfors: SLS.
- Valtionevoston päätös maakunnista. Helsinki, 1998.
- Vanhan Jyväskylän karttakirja. Jyväskylä: Keski-Suomen museo, 1990.
- Vanhatalo, Pilvi: *Ratinnan stadion*. <http://www.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/ratina.html>.
- Vanhjoja Suomen karttoja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden kirjapaino, 1967.
- Vanhjojen karttojen Suomi. Historiallisen kartografian vertaileva tarkastelu. Jyväskylä: Gummerus, 1984.
- Vappula, Jorma 1999: *Ikaalisten entisen emäpitäjän historia. 2. 1641–1721*. Honkajoki: Honkajoen kunta.
- Warelius, Antero 1977: *Kertomus Tyrvään pitäjistä 1853*. Uusi p. Vammala: Tyrvään sanomat.
- Varsinais-Suomen maakirja 1540 = *Suomen vanhimmat maakirjat. 1. Varsinais-Suomen maakirja wilta 1540*. Toim. John E. Roos & al.. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 1930.
- Vasari, Yrjö 1978: *Kuusamon luonto ja sen kehitysvaiheet. – Ervasti, Seppo & Vasari, Yrjö: Kuusamon historia. 1. Kuusamo: Kuusamon kunta*.
- Vasenius, Valfrid 1890: *Om namnen på Finlands kommuner i svensk och i finsk skrift*. Fennia 3, 13. Helsingfors.
- Vasmer, Max 1934: *Beiträge zur historischen Völkerkunde Osteuropas. 2. Die ehemalige Ausbreitung der Westfinnen in den heutigen slavischen Ländern*. Berlin.
- Wasström, Niclas 1749 = *Wasström, Niclas: Oeconomisk beskrifning öfver Åbo stad*. Repr. Skrifter utgivna av Historiska samfundet i Åbo 8. Åbo 1967. (Alkuteos julk.: Stockholm 1749)
- Vaulo, Valvatti 1968: *Tyrvännön vaiheita*. <http://www.tyrvanto.net/tyrvantoseura/vaulo/tyva14.htm>.
- Veikkola, Vesa 2004: *Kylmäpihlajan majakka puolen vuosisadan iässä. – Länsi-Suomen verkkolehti 4.6.2004*. <http://www.lansi-suomi.fi/cgi-bin/mediaweb.exe?Newsp=ls&Date=040604&Depa=kaupunki&Model=osjuttu.html>.
- Welin, Ulla – Greggas, Aune 1994: *Pihlajamäki, näköalalähio*. Helsingin kaupunginosat. Helsinki: Pihlajamäki-seura.
- Vendell, Herman 1895: *Ordbok öfver Pedersöre-Purmo-målet i Österbotten*. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk 56. Helsingfors: Finska vetenskaps-societeteten.
- Vendell, Herman 1904–1906: *Ordbok över de östsvenska dialekterna*. SLS 64, 71, 75, 79. Helsingfors: SLS.
- Wessén, Elias 1965: *Svensk språkhistoria 1. Ljudlära och ordböjningslära*. Stockholm: Almqvist & Wiksell. (2. p. 1969.)
- Wessman, V. E. V. 1945: *Namn på sjöar och smärre vattensamlingar i Sibbo. – Budkavlen 3. Åbo*.
- Westerholm, Martti 1926: *Mikkelin pitäjän asumusten nimet*. Suomi 5: 4. Helsinki: SKS.
- Westin, Gunnar 1962–1974: *Övre Norrlands historia 1–4*. Umeå.
- Westman, Ivar 1935: *Nyländska önamn. 1. Västra och mellersta samt östra Nyland intill språkgränsen*. Fälmälstudier 3. Helsingfors.
- Westman, Ivar 1940: *Nyländska önamn. 2. Landskapets östligaste del omfattande de till Viborgs län anslutna sockarna Pyttis, Kymmene med Aspö och Veckelax*. Fälmälstudier 7. Helsingfors.
- Wichmann, Gertrud 1984: *Solvalla-hemmet. Ett gymnasthem – en kulturgård. Historik 1917–1973*. Helsingfors: Helsingfors gymnastikklubb.
- Vierimaa, Helena 1988: *Vihannin Kuusiratin kylän paikannimet*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto. NA.
- Viikki, Raimo 1973: *Suur-Huittisten historia. 2. Punkalaitumen eroamisesta kunnallisen itsehallinnon alkuun n. 1639–1860*. Huittinen: Huittisten, Vampulan, Keikyän ja Kauvatsan kunnat.
- Viikki, Raimo 1987: *Mikkelin kaupungin perustaminen. – Kirkonkyläläisistä kaupunkilaisiksi. Mikkelin kaupungin ensimmäiset asukkaat v. 1838*. Toim. Raimo Viikki. Suur-Savon sukututkimusyhdistys r.y:n julkaisuja 1. Mikkelin.
- Viinänen, Voitto Valio 2006: *Inarin rajahistoria. 2. Inarin eteläiset ja läntiset rajat, tarkentuvat pohjoiset valtarajat sekä Suur-Sodankylän lapinkylien historialliset rajat*. Studia historica septentrionalia 50. Rovaniemi: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Viironen, Heikki 1970: *T.I. Kosken asutusnimet*. Pro gradu -työ. Turun yliopisto. NA.
- Viljamaa-Laakso, Marja 1992: *Nimistö Tapiolan kaupunkikuvassa*. Espoo: Espoon kaupunkisuunnitteluvirasto, nimistöyksikkö.
- Vilkuna, Asko 1956: *Das Verhalten der Finnen in "heiligen" (pyhä) Situationen*. FF communications 164. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.
- Vilkuna, Janne 1993: *Laukaan esihistoria. – Kohisevien koskien Laukaa. Laukaa 1593–1993*. Toim. Helena Hänninen. Laukaa: Laukaan kunta.
- Vilkuna, Janne 1999: *Keski-Suomen esihistoria. – Keski-Suomen historia. 1. Keski-Suomen vanhin historia*. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä: Keski-Suomen maakuntaliitto.
- Vilkuna, Janne 2000: *Esihistorialliset haudat Keski-Suomessa. – Ruumis- ja kalmasaaret*. Toim. Erkki Laitinen. Hankasalmen kotiseutuyhdistyksen julkaisuja 3. Hankasalmi.
- Vilkuna, Janne 2004: *Hankasalmen esihistoria. – Laitinen, Erkki & Vilkuna, Janne: Hankasalmen historia. 1. Esihistoriasta vuoteen 1918*. Hankasalmi: Hankasalmen kunta.
- Vilkuna, Kustaa 1939: *Muinaisrunojen tarvas. – Kalevalaseuran vuosikirja 19*. Porvoo: WSOY.
- Vilkuna, Kustaa 1943: *Kyröskosken Poltti ja Polyphemos-tarina. – Kalevalaseuran vuosikirja 22*. Porvoo: WSOY.
- Vilkuna, Kustaa 1948: *Onko varsinaissuomalaisilla ollut kaukaisia nautintaluuita? – Varsinais-Suomen maakuntakirja 10*. Turku: Varsinais-Suomen maakuntaliitto.
- Vilkuna, Kustaa 1951a: *Muinaisrunojen Kainuu ja Suomi. – Turun historiallinen arkisto 11*. Turku: Turun historiallinen yhdistys.
- Vilkuna, Kustaa 1951b: *Ähtärin nimestä ja muinaisuudesta. – Vanhaa Ähtäriä*. Toim. Jaako Numminen. Kyrönmaa 8. Etelä-Pohjalaisen osakunnan kotiseutujulkaisuja. Vaasa.
- Vilkuna, Kustaa 1956: *Kallan kalastajayhdistyskunta. – Huurre, Matti & Virrankoski, Pentti & Vilkuna, Kustaa: Suur-Kalajoen historia. 1. Esihistoriallisesta ajasta isoonvihaan*. Keski-Pohjanmaan historiasarja 1. Kokkola: Suur-Kalajoen historiatoimikunta.
- Vilkuna, Kustaa 1957: *Kainuu – Kvenland. Missä ja mikä? Helsinki: SKS*.
- Vilkuna, Kustaa 1960: *Pähkinäsaaren rauhan raja kansatieteellisessä katsannossa. – Historiallinen aikakauskirja 58*. Helsinki: Suomen historiallinen seura ja Historian ystäväin liitto.
- Vilkuna, Kustaa 1963: *Mikä oli kupias? – Virittäjä 67*.
- Vilkuna, Kustaa 1965: *Paikannimien paikallissijojen käytöstä. – Virittäjä 69*.
- Vilkuna, Kustaa 1967: *Taro ja Etelä-Pohjanmaan muinaisuus. – Kertomus Suomen Akatemian toiminnasta*. Helsinki, 1966.
- Vilkuna, Kustaa 1969: *Suuri nimipäiväkaleri*. Helsinki: Otava.
- Vilkuna, Kustaa 1969a: *Kainuu – Kvenland. Ett finsk-norsk-svenskt problem*. Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 46. Uppsala: Lundequistiska bokhandeln.
- Vilkuna, Kustaa 1971: *Mikä oli lapinkylä ja sen funktio? – Vanhaa ja uutta Lappia*. Toim. Hannes Sihvo. Kalevalaseuran vuosikirja 51. Porvoo: WSOY.
- Vilkuna, Kustaa 1972: *Hangas. Vanhan pyyntikulttuurin jälkiä paikannimissä. – Nimikirja*. Toim. Hannes Sihvo. Kalevalaseuran vuosikirja 52. Porvoo: WSOY.
- Vilkuna, Kustaa 1974: *Lohi. Kemijoen ja sen lähialueen lohenkalastuksen historia*. Helsinki: Otava.
- Vilkuna, Kustaa 1978: *Ruija, mitä ja mistä? – Lännen maita ja Karjalan kyliä*. Toim. Saima-Liisa Laatuinen. Kalevalaseuran vuosikirja 58. Porvoo: WSOY.
- Vilkuna, Kustaa 1984: *Etunimet. – Suomalainen nimikirja*. Suomen kielen sanakirjat 6. Helsinki: Otava.
- Vilkuna, Kustaa 1988: *Etunimet. – Uusi suomalainen nimikirja*. Helsinki: Otava.
- Vilkuna, Kustaa 2005: *Etunimet. 4. uud. laitos*. Helsinki: Otava.
- Wilmi, Jorma 1988: *Heinolan pitäjän historia 1860-luvulle*. Heinola: Heinolan maalaiskunta ja maaseurakunta ja Manttaalikunnan säätiö.
- Wilmi, Jorma 1991: *Äänekosken-Suolahden historia vuoteen 1932*. Äänekoski: Äänekosken kaupunki ja Suolahden kaupunki.
- Wilmi, Jorma 1999: *Heinolan pitäjän historia. 2. 1860-luvulta kunnan hallinnon päättymiseen vuoteen 1996*. Heinola: Heinolan maalaiskunta ja maaseurakunta ja Manttaalikunnan säätiö.
- Wilmi, Jorma 2003: *Kuhmon historia*. Kuhmo: Kuhmon kaupunki.
- Vilppula, Matti 1983: *Nummen semantikkaa. – Virittäjä 87*.
- Vilppula, Matti 1984: *Lisiä lehmuksen, jalavan ja lehmuksen kuoriaineksen nimityksiin. – Virittäjä 88*.
- Vilppula, Matti 1998: *Puhuttiinko Taaborilla savoa? – Hiidenkivi 5*.
- Vilppula, Matti 2001: *Hausjärven murre. – Toivola, Lasse: Hausjärvi-kirja*.

- Hausjärvi: Hausjärven kirjastoimikunta.
- Vilksa, M. 1969: *Parikkalan historia*. 1–2. Uusi p. Parikkalan historiatoimikunta. Parikkala: Parikkalan kunta.
- Wirilander, Hannele 1982: *Mikkelin pitäjän historia vuoteen 1865*. Mikkeli: Mikkelin maalaiskunta ja maaseurakunta.
- Wirilander, Hannele 1989: *Ristiinan historia*. 1. *Esihistoriasta vuoteen 1865*. Ristiina: Ristiinan kunta.
- Wirilander, Hannele 1994: *Ristiinan historia*. 2. *Kunnallisuudistuksesta (1865) sotien jälkeiseen aikaan (1945)*. Ristiina: Ristiinan kunta.
- Virittäjä. Kotikielen seuran aikakauslehti. Helsinki.
- Virkkala, K. – Papunen, P. 1959: *Rauman seudun historia*. 1. *Rauman mlk – Lappi – Hinnerjoki vanhimmista ajoista n. v:een 1721*. Rauma: Rauman seudun historiatoimikunta.
- Virkkala, Kalevi – Kopisto, Aarne – Lehtinen, Erkki 1967: *Suur-Uvilan historia*. 1. Porin mlk. Ulvila: Kunnat.
- Virkkunen, A. H. 1919: *Oulun kaupungin historia*. 1. *Kaupungin alkuajoilta isonvihan loppuun*. Oulu: Oulun kaupunki. (2. p. 1953.)
- Virmala, A. – Ruotsalainen, P. 1972: *Lammin pitäjän historia*. 1. *Ruotsin vallan loppuun*. Lammi: Lammin kunta.
- Virolainen, Jouni 1986: *Hausjärven pitäjän Torholan kylän paikannimistöä*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto. NA.
- Virrankoski, Pentti 1956: = Huurre, Matti & Virrankoski, Pentti & Vilkuna, Kustaa: *Suur-Kalajoen historia*. 1. *Esihistoriallisesta ajasta isoonvihaan*. Keski-Pohjanmaan historiasarja 1. Kokkola: Suur-Kalajoen historiatoimikunta. (2. p. 1988.)
- Virrankoski, Pentti 1961: *Kokkolan pitäjän yläosan historia*. *Kaustisen, Vetelin, Halsuan ja Perhon vaiheita esihistoriallisesta ajasta 1860-luvulle*. Keski-Pohjanmaan historiasarja 5. Kokkola: Halsuan, Kaustisen, Perhon ja Vetelin historiatoimikunta.
- Virrankoski, Pentti 1962: *Utajärven asutushistoria*. – Arvi Korhonen & al.: *Utajärven vaiheita. Muistojulkaisu kirkon 200-vuotisjuhlaan*. Helsinki: Utajärven kunta ja seurakunta.
- Virrankoski, Pentti 1963: *Myyntiä varten harjoitettu kotiteollisuus Suomessa autonomian ajan alkupuolella 1809–noin 1865*. Historiallisia tutkimuksia 64. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Virrankoski, Pentti 1973: *Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia*. 3. *Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi 1600-luvulla*. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntaliittojen yhteinen historiatoimikunta.
- Virrankoski, Pentti 1997: *Pohjanlahden ja Suomenselän kansaa. Kahdeksan vuosisataa Keski-Pohjanmaan historiaa*. Kokkola: Keskipohjanmaa-säätiö.
- Virtanen, Rauni: *Kyrön skanssi – turha rajalinnake*. – Muinais-Kyrön historiallinen seura Virka. <http://www.verkkomestari.net/~muinaisk/skanzi.html>.
- Virtaranta, Pertti 1946: *Kauvatsa ja Äetsä*. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 13. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Virtaranta, Pertti 1946: *Länsiyläsatakuntalaisten murteiden äännehistoria*. 1. *Konsonantit*. SKST 230. Helsinki.
- Virtaranta, Pertti 1951: *”mäden”-tyyppinen mon. genetiivi*. – *Virittäjä* 55.
- Virtaranta, Pertti 1951: *Ikaalisten seudun murteen savolaisuudet*. – *Satakunta ja satakuntalaisia*. 2. Toimituskunta: Kauko Heikkilä & L. I. Kaukamaa & M. J. Saarnilehto. Pori: Satakunnan kirjateollisuus.
- Virtaranta, Pertti 1952: *Satakunnan paikannimiä*. 3. – *Satakunta. Kotiseutututkimuksia* 15. Helsinki: Satakuntalainen osakunta.
- Virtaranta, Pertti 1957: *Länsiyläsatakuntalaisten murteiden äännehistoria*. 2. *Vokaalit*. SKST 251. Helsinki: SKS.
- Virtaranta, Pertti 1958: *Pääpainollisen tavun jälkeisen soinnillisen dentaalispirantin edustus suomen murteissa*. SKST 252. Helsinki: SKS.
- Virtaranta, Pertti 1970: *Suodenniemi-tyyppisistä paikannimistä*. – *Virittäjä* 74.
- Visanti, Matti (1998): *Tapanilan asema*. – www.saunalahti.fi/~asyhd/tapanilanasema.html.
- Vismanen, Pirjo 2007: *Kuppis! ja päälle pikku hali*. – *Turun Sanomat* 12.5.2007.
- VKS = *Vanhan kirjatuomen sanakirja*. 1–2. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 33. Helsinki 1985–1994.
- VKS = *Vanhojen karttojen Suomi. Finland in old Maps*. Jyväskylä: Gummerus 1984.
- Voionmaa, Väinö 1928 [1987]: *Muinaishämäläisiä kyliä*. Aikakirja 2. Valkeakosken kaupungin julkaisusarja B: 2. Valkeakoski 1987. (Alkup. teos v:lta 1928.)
- Voionmaa, Väinö 1929a: *Tampereen kaupungin historia*. 1. *Ruotsin valta*. Tampere: Tampereen kaupunki.
- Voionmaa, Väinö 1929b: *Tampereen kaupungin historia*. 2. *Venäjän vallan ensipuoliskon aikana*. Tampere: Tampereen kaupunki.
- Voionmaa, Väinö 1933: *Kuomolasta Kuhmoisiiin*. Kappale Keski-Hämeen asutushistoriaa. – *Historiallinen aikakauskirja*. Helsinki.
- Voionmaa, Väinö 1938: *Hämeenlinnan liepeiltä*. Lisiä Hämeenlinnan kylän historiaan. – *Hämeenlinna. Luontoa ja elämää*. 1300-vuotisjuhlan muistoksi 1639–1939. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.
- Voionmaa, Väinö 1947: *Hämäläinen eräkausi*. Porvoo: WSOY.
- Voionmaa, Väinö 1950: *Helsingin seudun historia ennen kaupungin perustamista*. – *Helsingin kaupungin historia*. 1. Helsinki.
- Vries, Jan de 1977: *Altnordisches etymologisches wörterbuch*. Leiden: E. J. Brill.
- Vuorela, Toivo 1979: *Kansanperinteen sanakirja*. Porvoo: WSOY.
- Vuorela, Toivo 1998: *Suomalainen kansankulttuuri*. 4. p. Porvoo: WSOY.
- Vuotovesi, Pirjo 1987: *Savukosken suunnimet*. Sivulaudaturtyö. Oulun yliopisto. NA.
- Vähäkangas, Tapio 1997: *Porvoon Stensbölen ja Hinthaaran rälslin perintö*. – *Genos* 68. Helsinki: Suomen sukututkimusseura.
- Vähäkangas, Tapio 1999: *Jeppe Kurjen esivanhemmat ja jälkeläiset*. – *Suomen Sukututkimusseuran vuosikirja* 44. Helsinki.
- Västerbottens jordebok 1741. Ruotsin valtionarkisto. (Pekka Sammallahten puhtaaksikirjoittama kopio).
- Väärä, Seija 1998: *Kiskon ja Suomusjärven historia historiallisen ajan alusta kunnallishallinnon uudistamiseen 1347–1865*. – Sarvas, Anja & Väärä, Seija: *Kiskon ja Suomusjärven historia*. 1. Kisko: Kiskon kunta ja Suomusjärven kunta.
- Ylikangas, Heikki 1973: *Lohjalaisten historia Ruotsin vallan vuosisatoina*. – Ylikangas, Heikki & Siiriäinen, Ari: *Lohjalaisten historia*. 1. Lohja: Lohjan kotiseutututkimuksen ystävät.
- Ylönen, Aulikki 1957: *Jääsken kihlakunnan historia*. 1. *Vuoteen 1700*. Imatra: Jääsken kihlakunnan historiatoimikunta.
- Ylönen, Aulikki 1969: *Pöytyän, Yläneen ja Oripään historia vuoteen 1865*. Pöytyä, Yläneen ja Oripään historiatoimikunta.
- Ylönen, Aulikki 1976: *Lappeen kihlakunnan historia*. 1. *1620-luvulle*. Lappeenranta: Lappeen kihlakunnan historiatoimikunta.
- Zilliacus, Kurt 1966: *Ortnamnen i Houtskär. En översikt av namnförrådets sammansättning*. SSLS 416. Studier i nordisk filologi 55. Helsingfors: SLS.
- Zilliacus, Kurt 1984: *Ortnamn och dialekt*. – *Iniö skärgårdskommuns historia* 1. Iniö: Föreningen Iniö hembygdsbok.
- Zilliacus, Kurt 1989: *Skärgårdsnamn*. SSLS 558. Helsingfors: SLS.
- Zilliacus, Kurt 1990 = *”Finska skären”*. *Studier i åboländsk kulturhistoria*. *Utgivna av Konstsamfundet till dess 50-årsjubileum 1990*. Red. av Kurt Zilliacus. Föreningen Konstsamfundets publikationsserie 7. Helsingfors.
- Zilliacus, Kurt 1994: *Orter och namn i ”Finska skären”*. Föreningen Konstsamfundets publikationsserie 15. Helsingfors.
- Zilliacus, Kurt 1997: *Vad ortnamnen berättar*. – *En bok om Houtskär*. 1. *Bygdens öden till slutet av 1800-talet*. Houtskär: Houtskärs kommun.
- Zilliacus, Kurt 2002: *Forska i namn*. SSLS 640. Helsingfors: SLS.
- Zilliacus, Kurt (toim.) 1973: *Synvinklar på ortnamn*. Meddelanden från Folkkultursarkivet 1. SSLS 454. Helsingfors: SLS.
- Zilliacus, Kurt – Pitkänen, Ritva Liisa 1996: *Paikat ja niiden nimet*. – *Saaristo-Espoo. Nimistöä, luontoa, historiaa ja tulevaisuutta*. Toim. Sirkka Paikkala. Espoo.
- Zilliacus, Kurt – Ådahl-Sundgren, Ulla 1984: *Svenska ortnamn i Finland*. Myös: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/ortnamn/>.
- Åkerblom, Bror 1937: *Vörå sockens historia*. 1. *Vörå*: Vörå kommun.
- Åkerblom, Bror 1968: *Maxmo sockens historia*. Maxmo: Maxmo kommun.
- Åkerblom, K. V. 1941: *Korsholms historia*. 1. Vasa: Korsholms kommuns förlaget.
- Åkerblom, K. V. 1958: *Replot historia*. Vasa: Replot kommuns förlag.
- Äimä, Frans 1918: *Äänneopillinen katsaus Sompion ja Kuolajärven lapinmurteisiin*. – *SUSA* 30: 30a. Helsinki: SUS.
- Äimä, Frans – Itkonen, Toivo 1918: *Jacob Fellmanin muistiinpanot Sompion ja Kuolajärven lapinmurteista*. – *SUSA* 30: 30. Helsinki: SUS.
- Örnmark, Michaela 2003: *Bynannen i västra Nyland*. Licentiatavhandling. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. Helsingfors universitet.
- Örnmark, Michaela 2003b: *Dalkarby, Gästerby, Tjusterby och Finnby – s.k. sårnamn i södra Finland*. – *Namn och kulturella kontakter i Östersjöområdet*. *Handlingar från NORNAs 30:e symposium i Visby 14-16 september 2001*. Red. av Staffan Nyström. NORNAs rapporter 78. Uppsala.

Kuvalähteet

Aamulehti 3.2.1887 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 181
Autoilijan Tiekartta (MMH 1927): 158, 185 alh.

Charta Öfver Gamla Finland 1832 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 440
Charta öfver Sverige med Tilgränsande Länder 1797 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 152

Charta Öfver Västerbottn och Svenske Lappmarken 1796 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 20, 149, 263

Finland 18.6.1889 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 130
Finlands Allmänna Tidning 9.10.1856 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 406
Finska rekognoseringsverket / Krigsarkivet (Ruotsin sota-arkisto): 24, 33, 46, 207 vas., 223, 341 vas., 387 alh., 394, 399 ylh., 491 alh.
Förslag till byggnadsplan, Joensuu stad i Libelits Socken af Kuopio Län 1847: 107

Helsingfors Stad och Till Stöt an de Ågor 1787: 169
Helsingfors Tidningar 27.2.1862 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 399 alh.
Helsingfors Tidningar 7.5.1863 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 145
Helsingin kartta. Liite teoksessa Helsingin ja ympäristön osote- ja ammattikalenteri 1930: 69
Helsingin ympäristö retkeilykartta (MMH 1945): 310 ylh.
Helsinki 1930. Helsingin karttakirja (Genimap 2005): 465 vas.
Helsinki-Vantaa ulkoilukartta (MMH 1965): 280
Huovinen, Jarmo: 76
Hämeenlinna urheilu- ja retkeilykartta (MMH 1948): 506 vas.

Kajaanin kaupunki: 125 ylh.
Karta öfver Nurmijärvi socken. General Landtmäterie Contoiret 1843: 89
Karttakeskus / Affecto Finland Oy: 121, 122 vas. ja oik., 134, 150, 193 oik., 219, 245 oik., 250, 288, 296 oik., 320, 334, 342, 397, 411 vas., 419, 433, 438 alh., 470 vas., 487, 489, 500 oik., 501
Karttakeskus / Affecto Finland Oy, Jutikkala, Eino (toim.): Suomen historian kartasto (WSOY, Porvoo 1959) mukaan: 5
Killinen, K.: Kiinteitä muinaisjäännöksiä Loimijoen kihlakunnassa. Suomen Muinaismuisto-Yhtiön Aikakauskirja - Finska Fornminnesföreningens tidsskrift. II. Helsinki 1877: 502
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen arkisto: 8, 36
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus: paikannimiaineisto: © Maanmittauslaitos lupanro 608/MML/07, pohjakartta: Karttakeskus: 12, 13, 15, 35 oik., 39, 60, 71, 82 oik., 116, 132 vas., 133, 148, 155, 164, 167, 180 oik., 191 vas. ja oik., 194, 199, 212, 217 vas., 218, 238, 243, 247, 248 vas. ja oik., 252, 255, 260, 262, 289, 291 vas., 294 vas., 302, 303, 329, 341 oik., 347 oik., 349 vas., 354, 363, 384, 398, 409 oik., 417, 441, 465 oik., 485, 500 vas., 511, 516 vas. ja oik., 517

Maamiehen Ystävä 17.8.1844 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 482 oik.
Maanmittauslaitoksen arkisto: 473
Maanmittauslaitoksen maastokartta-aineisto, © Maanmittauslaitos lupanro 608/MML/07: 29, 79 vas., 124, 129, 136, 154, 163, 168, 174, 183 oik., 185 ylh., 188, 208, 217 oik., 227, 237, 244, 284, 352, 377, 383, 403, 409 vas., 506 oik., 510, 521
Makkonen, Tiina: 351
Mattfolk, Leila: 41

Olaus Magnus: Carta Marina 1539: 367 ylh.

Paikkala, Jarmo: 16, 55, 68, 161, 226 ylh., 379 oik.
Pass Charta öfver Finska Wiken 1791 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 469
Plan af Borgå utgifven 1843 af C.W. Gyldeén: 298
Plan af Helsingfors utgifven 1838 af C.W. Gyldeén: 131, 413, 477
Plan af Kajana utgifven 1841 af C.W. Gyldeén: 529 oik.
Plan af Kuopio stad utgifven 1838 af C.W. Gyldeén: 196
Plan af Tammerfors utgifven 1841 af C.W. Gyldeén: 444 oik.
Plan af Uleåborg utgifven 1839 af C.W. Gyldeén: 279 oik.
Plan af Willmanstrand utgifven 1838 af C.W. Gyldeén: 318
Postikarttakansio (MMH, Helsinki 1974): 9

Rantanen, Aila: 22, 65, 92, 239, 416

Rantanen, Aila / Karttakeskus: 369 alh.
Retti, Pirkko / Karttakeskus: 83, 211, 330, 367 alh., 426, 480
Rissanen, Alpo / Suomussalmen matkailutoimisto: 519
Rovaniemi ulkoilukartta (MMH 1966): 177

Savo 7.6.1890 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 425
S.G. Hermelinin Suomen kartasto 1799 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 25, 34 vas., 48, 87, 91, 125 oik., 128, 132 oik., 157, 332 vas., 359, 369 ylh., 371, 387 ylh., 401, 408, 439

Slotte, Peter: 179
Suomen kartasto 1910 (Suomen maantieteellinen seura 1910): 54, 127, 173, 215, 290, 294 oik., 319 alh., 340, 349 oik., 456, 459, 479, 486 alh.
Suomen karttakirja (MMH 1920): 18 oik., 43, 126, 184, 241, 267, 274, 307, 309, 346, 471, 484

Suomen kaupunkien ja kauppalaain asemakaavat (MMH 1939): 62, 332 oik.
Suomen Kuntaliitto: 34 oik., 58, 81, 110 ylh. ja alh., 120 ylh., 159, 176, 183 vas., 193 vas., 198, 201, 202 alh., 207 oik., 228, 229, 232 alh., 264, 269, 278, 281, 291 oik., 306, 321, 328, 335, 373, 379 vas., 380 oik., 386, 407 ylh. ja alh., 411 oik., 428, 438 ylh., 444 vas., 445, 461 alh., 476 alh., 482 vas., 486 ylh., 488, 497, 508, 518, 531

Suomenmaa VIII Kuopion lääni (WSOY, Porvoo 1927): 449
Suomen taloudellinen kartta, lehti I:6, II:6 Helsinki (MMH 1919): 59, 86, 117, 180 vas., 296 vas.

Suomen taloudellinen kartta, lehti II:11 Kivennapa (MMH 1920): 240
Suomen taloudellinen kartta, lehti IV:10 Imatra (MMH 1939, päällepain. 1940-luvulla): 370 vas.

Suomen tiekartta 1 (MMH 1932): 202 ylh., 256 vas.

Suomen tiekartta 2 (MMH 1938): 272, 319 ylh.

Suomen tiekartta 2 (MMH 1960): 410

Suomen tiekartta 2 (MMH 1965): 23, 38, 109, 125 alh., 140, 242, 314, 418, 420, 491 ylh.

Suomen tiekartta 3 (MMH 1965): 226 alh.

Suomen tiekartta 3 (MMH 1970): 204

Suomen tiekartta 4 (MMH 1937): 343 oik.

Suomen tiekartta 4 (MMH 1965): 18 vas., 138, 343 vas., 412, 431, 451 oik., 463, 470 oik., 528

Suomen tiekartta 7 (MMH 1966): 35 vas., 106, 171, 275, 338, 427, 458, 523

Suomen tiekartta 8 (MMH 1938): 279 vas., 312, 505

Suomen tiekartta 9 (MMH 1932): 436

Suomen tiekartta 9 (MMH 1968): 437

Suomen tiekartta 10 (MMH 1967): 21, 120 alh., 324, 353, 389, 451 vas., 453, 529 vas., 532

Suomen tiekartta 12 (MMH 1932): 17, 103, 468

Suomen tiekartta 13 (MMH 1966): 277, 347 vas.

Suomen Virallinen Lehti 26.11.1884 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 77
Suomen yleiskartta, valtionmaiden erikoispainos (MMH 1950, päällepain. 1960): 357

Suometar 18.4.1856 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 156

Suomi Finland. Matkailukirjan tiekartta. (Suomen kumitehdas, Kuopio 1962): 10
Svea ock Göta Riken med Finland ock Norland 1747 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 310 alh.

Tammermaa talousaluekartta (MMH 1969): 337

Tammisaaren kaupunki: 370 oik.

Tampereen Sanomat 9.10.1866 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 225

Tampereen Sanomat 14.12.1881 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 49 vas.

Topografinen kartta Helsingin ympäristöstä (F.Tilgmann n.1929): 40, 192

Uusi Suometar 30.5.1870 / Kansalliskirjaston kokoelmat: 301

Viipuri (Otava, Helsinki 1936): 461 ylh.

Vilmi, Jarmo / Sotkamon kunta: 82 vas.

Vilppula, Matti: 49 oik., 79 oik., 259

WSOY:n kuva-arkisto: 67, 104, 165, 232 ylh., 245 vas., 256 oik., 366, 380 vas., 476 ylh.

Ylijärvi Riitta / Hollolan kunta: 339

MMH = Maanmittaushallitus, Helsinki

Aakkosellinen hakemisto

Hakemistoon on koottu lähes 5 000 artikkelissa esiintyvää nimeä, jotka eivät ole omana hakusananaan teoksessa.

- Aajevara → vaara
Aarnikanmäki → Pihlajamäki
Aarnikka → Pihlajamäki
Aatsinginhausta → Aatsinki
Aatsinginjoki → Aatsinki
Aatsinginjärvet → Aatsinki
Aatsinginvaara → Aatsinki
Aborch → Liinmaan linna
Aerla → Airisto
Ahilammi → Turenki
Ahkiokanta → Ahkiolahti
Åhkojärvi → Akukoski
Åhkojohka → Akukoski
Åhkoväri → Akukoski
Ahlaistenjoki → Ahlainen
Ahlaistenlahti → Ahlainen
Ahmavaara → Ahmovaara
Ahmoo → Haimoo
Ahopakka → backa
Ahopelto → pelto
Aho-Vastinki → Vastinki
Åhppesduoddat →
 Appistunturit
Åhppesjärvi → Appistunturit
åhpi → aapa
Ahtaanpuro → Karhunahdas
Ahtasema → Suomasema
Ahvanmaan saaristo →
 Saaristomeri
Ahveninen → Eno
Ahvenisenvirta → Eno
Ahvenistonjärvi → Ahvenisto
Ahvionkoski → Ahvio
Ahviskoski → Ahvio
Ailanganjärvi →
 Ailangantunturi
Aino Acktén huvila → Tullisaari
Airismaa → Airisto
Aitoniemi → Aitolahti
Ajoskrunni → Ajos
Akaa → Tarpianjoki, Toijala
Akaanjoki → Akaa
Akaanjärvi → Akaa
Akanhausta → hauta
Akankuru → Akanvaara
Akanpohja → Akonpohja
Akanvaara → Akonpohja
Akavaara → Akanvaara
Akka-Koli → Koli
Åkku → Akku
Akkunusjärvi →
 Aakenustunturi
Akujoki → Akukoski
Akujärvi → Akukoski
Akuaara → Akukoski
Ala-Arajoki → Arajärvi
Ala-Enonvesi → Enonkoski
Alahärmä → Härmä
Alainenjärämä → Järämä
Alainen Tervajärvi → Kattelus
Alajoki → Olostunturi
Ala-Juumajärvi → Juuma
Alajärven jokikylä → Kurejoki
Alajärvi → Polvela
Alakiiminki → Kiiminki
Ala-Kintaus → Kintaus
Ala-Kitka → Kitkajärvi
Ala-Kouvola → Kouvola
Alakylä → Aaslaluoto,
 Sastmola
Alakyrö → Kyrö, Raattama
Alalompola → lompola
Alamyly → Ylämyly
Ala-Nampajärvi → Ala-Nampa
Alanen → Vehniä
Alaniva → niva
Ala-Näljänkä → Näljänkä
Ala-Pahkajärvi → Pahkajärvi
Ala-Paukkaja → Paukkaja
Alapelto → pelto
Alaperä → Pelkosenniemi
Alaranta → Laukontori
Ala-Sastamala → Sastamala,
 Tyrvää
Ala-Satakunta → Satakunta
Ala-Seinäjoki → Peräseinäjoki,
 Seinäjoki
Alastalo → Lyyprtti
Alastaro → Tarvasjoki,
 Vähäkyrö, Ylistaro
Ala-Suolijärvi → Yli-Suolijärvi
Alatalo → Toivakka
Ala-Temmes → Temmes
Ala-Töysä → Töysä
Ala-Viirre → Viirretjoki
Alavo → Alavus
Alavoträsk → Alavus
Ala-Vuokki → Vuokkijärvi
Ala-Vuotunki →
 Vuotunginjärvi
Algrundet → grund
Alho → Alhovuori
Alhojärvi → Alhovuori
Alholma → Leppäluoto
Alikorva → korva
Ali-Kerava → Kerava
Alimmainen Juurenvetämäoja
 → oja
Alinen Nuottalompolonrova
 → rova
Alinen Viipurintie →
 Kuninkaantie
Alkkula → Ylitornio
Alla Gålddoavi → Kaldoavi
Allmän Promenad →
 Kaisaniemi
Allmänna Landsvägen →
 Kuninkaantie
Allmänna Trädgården →
 Kaisaniemi
Alloura → Oura
Alpen → Alppila
Alpit → Alppila, Linnanmäki
Alpparken → Alppila
Alppi → Alppila
Alppiharju → Alppila
Alppipaviljonki → Alppila
Alppipuisto → Alppila
Alpuanjärvi → Alpua
Alvekylä → Alvajärvi
Ammeenpohja → pohja
Amurinmaa → Amuri
Andelma → Angelniemi
Andelmaan → Raadelma
Aneenvaara → Anetjärvi
Angeevaarat → Angelvaarat
Angela → Angelniemi
Angelansaari → Angelniemi
Angelijoki → Angelvaarat
Angelijärvi → Angeli
Angelisto → Angelniemi
Angelivaarat → Angelvaarat
Anikkala → Sippola
Annedal → dal
Antböle → böle
Anttainen → Sumiainen
Anttola → Silvola
Anttolanhovi → Anttola
Anttoora → Oura
Apiala → Apia
Apian kanava → Apia
Apianlahti → Apia
Apianvirta → Apia
Appisjärvi → Appistunturit
Apukasjärvi → Apukka
Arabianranta → Arabia
Arabiastranden → Arabia
Arabikylä → Sampola
Arabi-åker → Arabia
Arajarvi → Arrajoki
Arakoski → Arrajoki
Arakoski → Arrakoski
Arakunta → Arrajoki
Arasalo → Iso-Röyhiö
Aravaara → Arajärvi
Arkadia → Arkadianmäki
Armasjärvi → Armissvesi
Armijärvi → Armissvesi
Armila → Armissvesi
Arokoski → Arrakoski
Arpalax → lax
Arrajärvi → Arrajoki
Arrakunta → Arrajoki,
 Jokikunta
Arrankorpi → Arrajoki
Arranmaa → Arrajoki
Arranmaanoja → Multisilta
Artjoki → Artjärvi
Artukka → Artukainen
Asemakylä → Korhoskylä
Asemanseutu → Aura
Asemäki → Mansikkala
Askais → Askainen
Askanjärvi → Aska
Askankangas → Aska
Askanperä → Aska
Askantunturi → Aska
Askinniemi → Aska
Askula → Askola
Asmunttila → Asunttila
Asterholma → holm
Atro → Atrotkoski
Atronjoki → Atrotkoski
Attilanmäki → Attila
Attulandet → Attu
Auhojärvi → Auho
Auhtokallio → Auho
Aulangonniemi → Aulanko
Aulangontorppa → Aulanko
Aulangonvuori → Aulanko
Aulankojärvi → Aulanko
Aurajoki → Arrajoki, Åbo
Aurakoski → Aurajoki
Aureenloppi → Aurejärvi
Autiojoki → Luonetjärvi
Auttijoki → Auttiköngäs
Avesuorgorsa → Avisuora
Avesuorri → Avisuora
Avisuoranjoki → Avisuora
Avviskåidi → Avisuora
back → backa
Backas → Haaga
Backböle → böle
backe → backa
Baggy → Pakinainen
Baggböle → Pakinainen
Baggholma → Pakinainen
Bajars → Garpom
Baskogen → skog
Bålatveive → Avisuora
Bålggesoavi → oiva
Balsböle → Labbom
Bamböle träsk → Pampyöli
Barnholm → Bårnholm
Barölandet → Degerö
Basmaroavvi → rova
Bastholmansunti → sund
Bastion Rosen → Rosen
Bastion Ungern → Ungern
Bastvik bro → Jorvas
Båtnejävi → Hammastunturi
Bealdoavi → Peltojärvi
Bealdojohka → Peltovuoma
Bealdovadda → Peltotunturi
Bearajärvi → Peeravaara
Bearoaggi → Peeravaara
Beijar → Karperö
Belsevärri → Pelso
Bengtsskär → skär
Bennäs å → Purmo
Bergas → Perkkaa
Berghamn → hamn
Bergström → Bergstad
Bergö → ö
Beronåpmirjeaggi →
 Perunämmäri
Bertby → Perttula
Betlehem → Kaanaa,
 Kapernaumi
Biesjåvrrit → Piesjoki
Birknäs → nås

- Biskopsböle → böle
 Bižusmaras → Bihčo
 Bjenträsket → Bjenöskatan
 Björkbackan → backa
 Björkkullen → kulla
 Björklund → lund
 Björknäs → näs
 Björknäset → Marjaniemi
 Björkström → Bergstad
 Björkudden → udd
 Björkö → ö
 Björnvik → Hagalund, Tapiola
 Blåberg → Mustikkamaa
 Blåbärsund → Mustikkamaa
 bo → boda
 Boares Gåregasnjärga →
 Karigasniemi
 Boazojávri → Poroeno
 Bock → Pokkitörmä
 bod → boda
 Bod(e)kulla → Tolsa
 Bodomträsk → Bodominjärvi
 bol → böle
 Bollstad → stad
 Borabokcá → Boratbokcá
 Borgar Hästhagen →
 Kaisaniemi
 Borgarhagen → Kaisaniemi
 Borgbacken → Porvoo
 Borgen → borg
 Borgs → Kontula
 Bori → Pori
 Bornholm → Poroholma
 Boskär → skär
 Botanisk trädgård →
 Kaisaniemi
 Botby → by, Roihuvuori
 Botbyhöjden → Puotila,
 Vartiokylä
 Botbyåsen → Vartiokylä
 Botnia → Pohjanmaa
 Botnia orietalis → Pohjanmaa
 Botträsk → Bodominjärvi
 Bottenhafvet → Selkämeri
 Bottnen → Bottniska viken,
 Österbotten
 Boxö → ö
 Braheburg → Brahelinna
 Brahelinna → Ristiina
 Brahen kirkko → Ristiina
 Braheslott → Brahelinna
 Brahestad → Saloinen
 Brahetalo → Brahelinna
 Brasilia → Kaanaa
 Bredviken → vik
 Brinkala → Prinkkala
 Brinkas → Prinkkala
 Brobergs Bron → Pitkäsilta
 Brobergshagen →
 Kruununhaka
 Broddenäs → Kyttälä
 Brunkaböle → Prunkkala
 Brunkom → Prunkkala
 Brunnilandet → land
 Brunnshuset → Kaivopuisto
 Brutuby → by
 Bryggari → Irjala
 Brändö villastad → Kulosaari
 Brändöhamn → Krookka
 Brännmalmen → malm
 Brännskär → skär
 Bukkoora → Oura
 Buksajávri → Puksala
 Buksaljávri → Puksala
 Buldans forsen → Kaitfors
 Buolbmátjávri → Pulmankijoki
 Burdnovárri → Purnumukka
 Busholma → Jätkäsaari
 Busholmen → Jätkäsaari
 Bylandet → Hirsala
 Byviken → Sällvik
 Byviken → Tvärminne
 Bäckmøller → Pokkitörmä
 Båkgundet → Bogskär
 Båkholmen → Russarö
 Båklandet → Bogskär, Russarö
 Båtstan → stad
 Bäckoset → Vuosnainen
 Bärnäs → Björneborg
 Bästnäs → Vironniemi
 Bö(h)le → Pyöli
 Böle → böle, Suutarila
 Böleby → Suutarila
 Bölet → Suutarila
 Bölsby → Pyöli
 Bötomborgen → Bötom
 Čáhppesoavi →
 Čáhppesduottar
 Čáijávri → Saivaara
 Čáimmajávri → Čáibma
 Čárajo → Čárajávrit
 Castellum novum →
 Savonlinna
 čavil → tunturi
 čearru → kero
 Čevetjäu'rr → Sevettijärvi
 Čevetjávri → Sevettijärvi
 Charlottenberg → Pilvenmäki
 Charlottenburg → Pilvenmäki
 Christina → Ristiina
 Čivtjuuhá → Siuttajoki
 čokke → čohkka
 Čordnoaivi → Surnujärvi
 Crysseborg → Korsholma
 Čudejohka → Sotajoki
 Čudeäpäi → Sotajoki
 Čue'lesjäu'rr → Suolisvuono
 Čue'lesvuönn → Suolisvuono
 čukkâ → čohkka
 Čuolisjávri → Suolisvuono
 Čurnâvuonâ → Surnujärvi
 Čurnuáivi → Surnujärvi
 Dal → dal
 Dalabacken → dal
 Dalastan → stad
 Dalby → by
 Dalen → Taalintehdas
 Dals → Taalintehdas
 Dammskärgården → skär
 Darvvatjávrrit →
 Tarvantovaara
 Davidov → Taavetti
 Dázaseidi → Taatsijärvi
 Deanodat → Teno
 Deanomuotki → Teno
 Deanonjálbmi → Teno
 Deanosiiida → Teno
 Degerdal → dal
 Degermalm → malm
 Dierpmesbákti → Termisvaara
 Dierpmesjávri → Termisvaara
 Djurgårdsviken → Eläintarha
 Djurvik → vik
 Doareseatnu → eno
 Domarby → by
 Domsby → by
 Doskaljávri → Doskálhárji
 Dragedet → Dragsfjärd
 Draget → Dragsfjärd
 Drumsö → Drombom
 duottar → tunturi
 Duottar-Gálldojávri →
 Kaldoaivi
 Duottar-Sállevárri →
 Sallivaara
 East Botnia → Pohjanmaa
 Ebbinmäet → Kalpalinna
 Edbomska trädgården →
 Kaisaniemi
 Eedeslahti → Taivallahti
 Eedesviiki → Taivallahti
 Eeknääsi → Tammisaari
 Eggertas → Gustavelund
 Egypti → Kaanaa,
 Kapernaumi
 Eikneesi → näs, Tammisaari
 Eiknäsi → Tammisaari
 Ekkoinen → Evo
 Eko → Evo
 Ekojärvi → Evo
 Ekstensholm → Lapila
 Elba → Palma
 Elimäenjärvi → Elimäki
 Elluntupa → Paikkarin torppa
 Elosaari → Saarijärvi
 Eläintarhanlahti → Eläintarha
 Elämänlähde → lähde
 Elänne → Elämänmäki
 Elänteenmäki → Elämänmäki
 Embom → Empo
 Enanlahti → Enanniemi
 Enanselkä → Enanniemi
 Engsholma → holm
 Enklinge → Kumlinge,
 Seglinge
 Enojoki → eno
 Enonlahti → Enonvesi
 Enonvaara → Eno
 Enonvesi → Enonkoski
 Enovesi → Enonvesi
 Ensimmäinen Salpausselkä →
 Salpausselkä
 enä → eno
 Enäjärven kunta → Jokikunta
 Enäjärvi → eno
 Epilänharju → Epilä
 Eriksdal → dal
 Eriksgård → gård
 Erkkeroavvi → Rovisuvanto
 Erkkylä → Erkkylä
 Ernholm → holm
 Eräpyhä → Eräjärvi
 Esbâ → Espoo
 Espå → Espoo
 Estbyån → å
 Estnäs Skatan → Katajanokka
 Estnäs skatan → Vironniemi
 Etelä-Haaga → Haaga
 Eteläinen Rantatie →
 Kuninkaantie
 Etelä-Kaarela → Kaarela
 Etelä-Konnevesi → Konnevesi
 Etelämäki → Lehtimäki,
 Sunnanberg
 Etelä-Paippinen → Paippinen
 Etelä-Pirkkala → Pohjois-
 Pirkkala
 Etelä-Pohjanmaa → Kyrönmaa
 Etelä-Vantaa → Myyrämäki,
 Vantaankoski
 Etelä-Vartsala → Vartsala
 Etukurrunni → grund
 Etu-Moksi → Moksi
 Etu-Siippoo → Siippoo
 Eura → Tarvasjoki
 Eura å → Eurajoki
 Eurainen → Tarvasjoki
 Eurakoski → Eurajoki
 Evijärvi → Evinsalo, Kukkia,
 Sievi
 Evinsalo → Kukkia
 Evojoki → Evo
 Evonkylä → Evo
 Exercisplan → Kamppi
 Fagerkulla → Kärkulla
 Fagersta → stad
 Fagerö → ö
 Falk → Valkmusa
 Faspööli → Fastböle
 Fastpööli → Fastböle
 Fattiglandet → land
 Fiellogahgorzi →
 Fiellogahskáidi
 Fiellogahjohka →
 Fiellogahskáidi
 Fiellujoki → Fiellogahskáidi
 Fiellun putous →
 Fiellogahskáidi
 Finby → by, Ruotsinkylä
 Finnöle → böle
 Finnevik → Finnö
 Finnå → Finnö
 Finnö → ö
 Finppy → by
 Finska skären →
 Suomenlahti
 Finske Bottn → Suomenlahti
 Fisk torget → Laukontori
 Fiskarnäset → Katajanokka
 Flemingintaipale → Keitele,
 Neiturintaipale
 Flugustan → stad
 Formanshagen → Hakasalmen
 huvila
 Forsbyn → Helsinki
 Forssa → Matku
 Frankrike → Kaanaa
 Frantsila → Rantsila
 Fredriksberg → Böle, Pasila
 Fredriksbärg → Böle
 Fredriksgård → gård
 Fredrikspéri → Böle
 Friby → Friitala
 Fridaby → Friitala
 Frihetsholmarna →
 Hupisaaret
 Frända → Fräntilä
 Fräsoora → Herrainpäivät
 Furuö → Pirkkiö
 Fågelforsen → Lindkoski

Aakkosellinen hakemisto

- Fölisääri → Seurasaari
Fööllisaari → Seurasaari
- Galabackan → Huutoniemi
Gálddašjohka → Kaldoaivi
Gálddoainurki → Kaldoaivi
Gallovárri → Kallo
Gámasmohkki → Kaamanen
Gamble Helsingfors → Helsinki
Gamla Rysslandsvägen → Kuninkaantie
Gamla Vasa → Vaasa
Gammelby → by, Kannelmäki, Ulvila, Vanhakylä
Gammelgård → Hämeenkylä, Trumetari
Gammelstaden → Helsinki
Gammelstadsforsen → Koskela
Gardesstaden → stad
Gáregasjohka → Karigasniemi
Gaskeana → Välimaa
geavnnis → guoika, kóngas
Generalshagen → Hakaniemi
Gennäs sjö → Degernäs
Gerknäs → Eriksnäs
Getnåset → näs
Gihcebákti → Gihcegorzi, Malla
Gihttel → Kittilä
Gislarböle → Gisлом
Gloppet → Lokvesi
Gloviken → Kluuvi, Töölö
Goahppelašjohka → Kuoppilasjärvi
Goahppeloarvi → Kuoppilasjärvi
Goapmavárri → Goapmajohka
Gorsajávri → Korsatunturi
Granvik → vik
Granö → ö
Gruvans → Kaivoksela
Gryna → grund
Gråborg → borg
Gränkullbacken → Grankulla
Gräsa → Olari
Gräsagård → Olari
Gräsouran → Herrainpäivät
Gröndal → dal
Grötkvarn → Myllypuro
Guldal → Puksala
Gulddájávri → Kultima
Gulddávárri → Kultima
Gummandoora → Oura
Gumtåksängen → Kumpula
Gunnarsböle → böle
Gustaf Svärd → Kustaanmiekka
Gustavsvärdssundet → Kustaanmiekka
Gåsgrundet → grund
Gästerby → Gesterby
Gästerböle → Gesterby
Gölviken → Töölö
- Haanpää → Hatanpää
Haapajärvi → Haapavesi
Haapakoski → Vaajakoski
Haapala → Kerimäki
Haapalaksi → Huopalahti
- Haapaniemi → Temmes
Haaparanta → ranta
Haapasalo → salo
Haapaselkä → selkä
Haapasunti → sund
Haapataipale → taipale
Haapavuono → vuono
Haara → Hirvihaara
Haarakylä → Stormi
Haarapuro → puro
Haaria → Haarjärvi
Haarikas → Haarjärvi
Haarikka → Haarjärvi
Haga gård → Hakoinen
Hagalund → lund
Hagan huvilakaupunki → Haaga
Hagnäsi → Hakaniemi
Hahmajärvi → Pukara
Haikkala → Haihara
Haikkoo → Haikko
Haimoonkoski → Haimoo
Haisevansuo → Hikiä
Hakalehto → Hagalund
Hakanpää → Hatanpää
Hakavalkama → Hakoinen
Hakkilanjoki → Tarpianjoki
Hakokappeli → Karinainen
Halinen → Halikko
Halistenkoski → Halinen
Halkeimenkivennummi → nummi
Halkiankoski → Halkia
Hallavaara → Halla
Hallikartti → Kaartjärvi
Hallingmäki → Sinervä
Hallinpenkki → Halli
Hallonholmen → Halla
Halosenniemi → Halosenranta
Halsee → Kiislee
Halsen → Kluuvi
Halssinmäki → Nipasenmäki
Haltianselkä → Haltia
Haltivuori → Haltiala
Haminankylä → Hamina
Hammarböle → Hamari
Hammarudda → Hammarland, udd
Hammasjärvi → Hammastunturi
Hammaslahti → Pyhäselkä
Hamnberget → berg, berga
Hamnholms gloppet → Lokvesi
Hamnö → ö
Hamskeri → Oura
Hamula → Nilakka
Hanaböle → Rekola
Hanala → Rekola
Handby → by
Hanga Krampen → Kramppi
Hangelbyviken → Hangelby
Hangö → Hanko
Hankaanmäki → Tarvasjoki
Hankamäki → Kovalanmäki
Hankavesi → Kuuhankavesi, vesi
Hanniemi → by
Haraholma → holm
Haralanvuori → Haralanharju
Harbonäs → Haikarinniemi
- Harja → harju
harja → harju
Harju → Haralanharju, harju
Harju → Alppila
Harpunees → Haikarinniemi
Hárrejohka → Harrijärvi
Harrijoki → Harrijärvi, Harrström
Harrilompolo → lompolo
Harrimorostot → Harripäät
Hárroarvi → Harrijärvi
Hartolanjoki → Tainionvirta
Harvanmäki → Harvanjärvi
Harvanselkä → Enanniemi
Harvarö → Piikkiö
Harvianjoki → Tarpianjoki
Harvungån → Harrström
Hasunmäki → Heinävesi
Hatsina → Messilä
Hatsola → Pöyry
Hattelmalanharju → Hattelmala
Haukihäntä → Pappinen
Haukivuori → Pieksämäki
Haukkavuori → vuori, Vällyhoilo
Hauninen → Hönsnäs
Hausjoki → Hausjärvi
Hauta → hauta
Hautaholma → holm
Hautakangas → kangas
Hautamaa → maa
Havelanpää → pää
Haviala → Haviseva
Havshagen → Hakaniemi
Havs-Rastböle → Rastila
Havulinna → linna
Heikbacka → Jakomäki
Heikinlaakso → Jakomäki
Heikkilä → Jumaliskylä
Heikkoraš → Rovisuvanto
Heikoraš → Rovisuvanto
Heiniluoma → luoma
Heinoniemenjoki → Kaatamo
Heinäluoto → luoto
Heinänen → Lepäinen
Heinävaara → vaara
Heinävedenselkä → Heinävesi
Heinävesi → vesi
Heitlahti → Heituinlahti
Helgeboda → boda
Heligman → Signilskär
Hellman → Signilskär
Hellä → Helilä
Helonlahti → Ahkiolahti
Helsingby → Gesterby
Helsing kyrkoby → Vantaa
Helsing sockenbacka → Pitäjänmäki
Helsingby → Helsingin mlk., Kainuunkylä
Helsingefors → Koskela
Helsingenäs → Kaivopuisto
Helsingmäki → Vantaanjoki
Helsingfors Campen → Kamppi
Helsingin pitäjän kirkonkylä → Vantaa
Helsingä → Helsingin mlk.
Helsinki-Vantaan lentoasema → Seutula
- Helvetinkuumakolu → Helvetinkolu
Helvetinportti → portti
Helvetinrotko → Hitonhauta
Hemforsen → Lappfors
Hemsjön → Teerijärv
Hemskogen → skog
Hemträsk(et) → träsk
Hepoharju → harju
Hepolahdenholma → Orijärvi
Heraanäsu → Herajoki
Herala → Herrala
Heramäki → Herajoki
Heraoja → Herajoki
Herrakunta → Jokikunta
Herrala → Herraskoski
Herraskylä → Herraskoski
Hertonäsu → Herttoniemi
Herttonainen → Herttoniemi
Herttuanieni → Herttoniemi
Hervannanmaa → Hervanta
Hervantajärvi → Hervanta
Herännäisniitty → Telpäsnäniitty
Hevonharja → harju
Hevonlahti → Malkkila
Hevonpää → Viksberg
Hevosensharja → harju
Hevossalo → salo
Hidoisenpyöli → Johannislund
Hiekkaharju → harju
Hiekkaranta → ranta
Hiekkasilta → Multisilta
Hietaharju → harju
Hietasalo → salo
Hietasuanto → Suvanto
Hietoinen → Mommila
Hiidenjoki → Puujoki
Hiidenjärvi → Hiidenvaara
Hiidenlahti → Naissaari
Hiidenlinna → linna
Hiidenniemi → Hiidenvesi
Hiidenpalta → Nakolinnanmäki
Hiidenportti → portti
Hiidensalmi → Hiidenvesi
Hiidenvuori → Armisvesi, Lekotinmäki
Hiirenjärvi → Suokumaa
Hiirenkylä → Kylähiisi
Hiirenmäki → Hiidenvesi
Hiiron → Haimoo
Hiisi → Hiidenvaara
Hiisilampi → Pyhitys
Hiista → Hista
Hiitiönkäri → Aulanko
Hiitolanjoki → Kokkolanjoki
Hiittenahde → Viasvesi
Hilli → Hillilä
Hilloinen → Hillilä
Himmelriiki → Taivaskero
Himmeriiki → Taivaskero
Himos → Himosvuori
Hindersnäs → Meilahti
Hinkapyöli → böle
Hintsala → Kitula
Hinttola → Nyystölä
Hirmuholma → holm
Hirsiholma → holm
Hirsikangas → kangas

- Hirtolahti → Eräjärvi
Hirvelä → Hirvensalo
Hirvenhautainnummi → nummi
Hirvihaara → Hinthaara
Hirvilahti → Hirvensalo
Hirvisalo → Hirsala
Hirvoinen → Hirvensalo
Hirvonpää → Hirvensalo, Purunpää
Hituranperä → Hitura
Hituri → Hitura
Hjulböle → Kasala
Hoikka Petäjäsaari → Petäjäsaaret
Hoikkajärvi → Hoikka
Hoilosenniemi → Hoilola
Hollinluoma → luoma
Hollolan Lahti → Lahti
holma → holm
Holma → Leppäluoto
holme → holm
Hongonjoki → Honkajoki
Honkaluoma → Honkajoki
Honkapyöli → böle
Honkasaari → Armissvesi
Honkasalo → salo
Honkavaara → vaara
Honkilaks → Honkilahti
Honko → Honkajoki
Honkojoki → Honkajoki
Hopeasalmi → Mustikkamaa
Hopjärv → Hopom
Hoplahti → Huopalahti
Hopom träsk → Hopom
Hopukasjärvi → Apukka
Hornankattila → Hitonhauta
Hossanjärvi → Hossa
Houhajärvi → Ylistenjärvi
Houvinkotapää → Fouvinkotapää
Hovgård → gård
Hovi → Haminalahti, Kellarpelto
Hovirinta → Kaarina
Huhdanpohja → pohja
Huhtarikällan → Kuninkaanlähde
Hujakka → Hujakkala
Hukanhauta → hauta
Hulkio → Tuorla
Hulkis-Tuorla → Tuorla
Hummeldal → Mathildedal
Hummentaali → Mathildedal
Huopanankoski → Huopana
Huosiharju → Hossa
Huosiusjärvi → Hossa
Huovintie → Huovinrinne
Hurrei → Pirkkiö
Huruinen → Huruksela
Hurula → Huruksela
Hurus kangas → Päiviönsaari
Huslandet → land
Huuhi lonjärvi → Huuhi lonkylä
Huuhi lovaara → Huuhi lonkylä
Huutavanmäki → Huutoniemä
Huutomäki → Huutoniemä
Huutoniemä → Hoilola
Huvudsjön → Pääjärvi
Hvetenskär → Tahkoluoto
Hvittisbofjärd → Vittisbofjärd
Hwitträsk → Vitträsk
Hykiänkoski → Kostianvirta
Hykkölä → Hykönsalo
Hyndhälet → Jungfruskär
Hyndskär → Jungfruskär
Hynskeri → Pooskeri
Hytti → Hyttilä
Hyvelä → Kasala, Lyttylä
Hyvämäki → Hyömäki
Hyväneuvola → Hyönölä
Hyyänperä → Hyyppä
Hyötiö → Hyötiönsaari
Häplax → Huopalahti
Häihälä → Urjala
Häkinkangas → Kangashäkki
Häkkilä → Kangashäkki, Pyhä-Häkin kansallispuisto
häll → kallio
Hälläpyörä → Kyröskoski
Häme → Särpmi
Hämeenkaupunki → Hämeenlinna
Härkmerifjärden → Härkmeri
Härkälä → Taasia
Härkälähde → lähde
Härkävehmaa → Sveitsi
Härmä → Alahärmä
Härmän → Ylihärmä
Härtsiä → Kautiala
Hästnäs → Vironniemi
Hätälänvuori → Hätälä
Högberget → Haltiala, Kakolanmäki
Högländ → land
Hökkä → Karjalankylä
Hölmölä → Bemböle
Hönan → Hanasaari
Hönsnäs → Houtskari
Hönsnäset → Hönsnäs
Hönsundet → Houtskari
Hönsudden → Hönsnäs
Höterviken → Santahamina
Hövelönlahti → Hövelö
Höyskeri → Pooskeri
Höytiöjärvi → Höytiäinen
Idviken → Latokartano
Idviken → Viikki
Ihaksinjärvi → Ihaksela
Iijärvi → Iijoki, Iisalmi
Iimäki → Iisalmi
Iin Hamina → Ii
Iinsalmi → Iisalmi
Iisaari → Iisalmi
Iisluoto → Iisvesi
Iissaari → Iisvesi
Iitlahti → Sulkava
Iivaara → Iijoki
Ijjävi → Iijärvi
Ikaala → Ikaalinen
Ikaaloinen → Ikaalinen
Ikaja → Ikaalinen
Ikari → Ikaalinen
Ilajanjoki → Ilajanjärvi
Ilkonsaaret → Ilkonselkä
Illonmaa → Illo
Ilmoila → Ilmoilanselkä
Ilola → Ilosjoki
Ilonlinna → Carlsro
Ilosjärvi → Ilosjoki
Imatrankoski → Imatra
Immala → Immola
Immalanjärvi → Immola
Immelveara → Immeljärvi
Immelmä → Immeljärvi
Immälänjärvi → Immeljärvi
Immolanjärvi → Immola
Impola → Sampola
Inansaari → Ina
Inderö → Yyteri
Ingeby → Inkoo
Ingvaldsby → Mickelspiltom
Inhamo → Innamaa
Inhanjoki → Inha
Inhankoski → Inha
Inikorp → Iniö
Inkerilä → Inkeroinen
Inkilä → Nyystölä, Padasjoki
Inkolinna → Kalpalinna
Intiaanikylä → Sampola
Intola → Innamaa
Irni järvi → Irni
Iso-Bodom → Bodominjärvi
Iso-Evo → Evo
Iso Hiirisaari → Siltasaari
Iso Huopalahti → Huopalahti
Iso-Ii → Iisalmi
Isojoki → Karijoki, Lapväärtti
Iso-Juortana → Juortananjärvi
Iso-Jälä → Jälä
Iso Jänkäsalo → Suuri Jänkäsalo
Isojärvi → Herman Onkimaa, Kaartjärvi, Karvia, Muddusjärvi, Otamo
Iso Jääsaari → Jääsaaret
Iso-Kaihua → Kaihua
Isokangas → kangas
Iso-Kiimanen → Kiimanen
Iso-Kisko → Kisko
Isokumpu → kumpu
Isokuru → Pyhätunturi
Isokylä → Uskela
Iso Lamujärvi → Lamujoki
Iso-Lari → Larinsaari
Iso-Lohja → Lohja
Isoluola → Luolaneva
Isoluoto → luoto
Isolähde → lähde
Iso-Malla → Gihccegórzi, Malla
Iso-Melanen → Melalahti
Iso-Nauvo → Pikku-Nauvo
Iso Olkkavaara → Olkkajärvi
Iso Olvasjärvi → Olvassuo
Iso-Parra → Parra
Iso-Petonen → Petonen
Iso-Peranka → Peranka
Iso Pielpajärvi → Pielpajärvi
Iso-Pöly → Pölyvaara, Vuokatti
Iso-Pyhäntä → Pyhäntä
Iso Pyhätunturi → Pyhätunturi
Isorauma → Särkänsalmi
Iso Roinevesi → Roine
Iso-Räyrinki → Räyrinki
Isosalo → salo
Iso-Sapso → Sapsojärvi
Iso Sarvineva → Sarvijoki
Iso-Seljänen → Seljes
Isoselkä → Lohja, selkä, Simo
Iso Selänpää → Selänpää
Iso Siltasaari → Siltasaari
Iso-Simo → Simo
Isosunti → sund
Iso-Syöte → Syöte
Iso-Tarus → Tarus
Iso-Tenämä → Tenämänmäki
Iso-Tervo → Stortervolandet
Iso Tiilijärvi → Tiilikangas
Isotori → Pekkatori
Iso-Vanki → Sumiainen
Iso-Vehniä → Vehniä
Iso-Vihtari → Vihtari
Isovirta → virta
Isovuori → vuori
Iso Vuosjärvi → Pääjärvi
Iso-Vuotto → Vuotunginjärvi
Iso-Vuotunki → Vuotunginjärvi
Iso Ämmässuo → Ämmässuo
Issakankylä → Salo-Issakka
Istunkivi → Istummäki
Istunlampi → Istummäki
Itä-Aure → Aurejärvi
Itä-Herttoniemi → Roihuvuori
Itä-Häme → Päijät-Häme
Itänummi → malm
Itä-Pasila → Pasila
Itä-Pohjanmaa → Pohjanmaa
Itä-Saaminen → Saaminen
Itäsätama → Berghamn
Itäväylä → Itäkeskus
Ivalo → Kyrö
Ivvärguivi → Kuivi
Jaakkolanjärvi → Räyrinki
Jaalanganlahti → Jaalanka
Jaalankylä → Jaala
Jackarby → by, Jepua
Jakari → by, Jepua
Jakohiekka → Jakokoski
Jalaisema → Suomasema
Jalasjoki → Jalasjärvi
Janakkala → Tarinmaa
Jauhiainen → Vuonislahti
Jauristunturit → Jauratustunturi
Jauru → Jaurujoki
Jaurujärvi → Jaurujoki
Jaurutus → Jauratustunturi
Jávrrēduottar → Jauratustunturi
Jeagelveaijohka → Jeagelveadj
Jeesiöjoki → Jeesiö
Jeesiöjärvi → Jeesiö
jeggi → jegg
Jerikko → Kapernaumi
Jerikohagen → Arabia
Jeristunturi → Jerisjärvi
Jiehkkáš → Jeahkkáš
Jienäsuáluu → Jääsaaret
Jienäsuolluuh → Jääsaaret
Joackimsberg → Kalho
Joen kaupunki → Joensuu
Joenjoki → Juutua
Joensuu → Joensuunkylä, Kirjavala, Pielisensuu, suu, Uusikaarpepy
Johdasjärvi → Sarvijoki
johke → johka

- Joki → Pielisensuu
 Jokijärvi → Taivalkoski
 Jokikunta → Jokikunta
 Jokilääni → Jokioinen
 Jokioinen → Padasjoki
 Jokipelto → pelto
 Jokipohja → pohja
 Jokiranta → ranta
 Jokisalo → salo
 Jokisenjärvi → Siuro
 Jokisuu → suu
 jokk → johka
 Jollaksenlahti → Jollas
 Jollanbákti → Jollanoaivi
 Jollanjávri → Jollanoaivi
 Jollan-Malla → Jollanoaivi,
 Malla
 Jollasviken → Jollas
 Jolnivuono → vuono
 Jomalviken → Jomala
 Jongunjoki → Jonkeri
 Jongunjärvi → Jonku
 Jongunvaara → Jonkeri
 Jordan → Kapernaumi
 Jormasjärvi → Jormaskylä
 Jormuanlahti → Jormaskylä
 Jorvaksentie → Jorvas
 Jouppi → Jouppila
 Jousa → Joutsa
 Joutsansalmi → Joutsa
 Joutsenus → Joutseno
 Juantehdas → dal
 Judinsalonselkä → Judinsalo
 Juhanintalo → Supru
 Juhhäänpäikki → Supru
 Juhtisuo → Juhtimäki
 Jukainen → Juankoski, Juva
 Jukajärvi → Juva
 Jukakoski → Juankoski
 Jukonen → Juojärvi
 Jukovesi → Juojärvi
 Julkulanniemi → Julkula
 Jullamojärvi → Jollanoaivi
 Jumalan armon kappeli →
 Kullaa
 Jumalinen → Jumaliskylä
 Jumalisjärvi → Jumaliskylä
 Jumalissärkät → Jumaliskylä
 Jumisienmäki → Juminen
 Jumisko → Juminen
 Jumiskonjoki → Jumisko
 Jumiskonselkä → Jumisko
 Juneksen huvila → Rinnekoti
 Jungfruberget → Jungfruskär
 Jungfruhammen →
 Jungfruskär
 Jungfrusund → Jungfruskär
 Jungsborg → borg
 Junkarsborg → borg
 Juntinvaara → Juntinsalo
 Junttaksenkangas →
 Määttälänvaara
 Juntunen → Juntusranta
 Juntusjärvi → Juntusranta
 Juoksjärvi → Juokslahti
 Juotasjärvi → Juotasjoki
 Juotaskoski → Juotasjoki
 Juottaa → Juotasjoki
 Jurmunkoski → Jurmu
 Jussarö → Jussaari
 Jutikkala → Maatila
- Juuanjärvi, -joki ja -vaara →
 Juuka
 Juuansalmi → Juuka
 juuhä → johka
 Juukaharjut → Juuka
 Juukoski → Juujärvi
 Juullämjävri → Jollanoaivi
 Juumansalmi → Juuma
 Juurus → Juurusvesi
 Juutinsaari → Jussaari
 Juutuanjoki → Juutua
 Juuvaara → Juujärvi
 Juva → Marttila
 Juvankoski → Juankoski
 Juvantehdas → Juankoski
 Juvduu → Juutua, Juutua
 Juvduujuuhä → Juutua
 Jylhäkoski → Kukkola
 Jynkkä → Rauhalahdi
 Jynkänvuori → Jynkkä
 Jyskänvuori → Jyskä
 Jyväsjoki → Jyväskylä
 Jyväsjärvi → Jyväskylä
 Jäpers → Jouppila
 Jäkälä-äytsi → Jäkäläpää
 Jäkärä → Jäkärä
 Jäminginselkä → Jäminkipohja
 Jäminginvuolle →
 Jäminkipohja
 Jäminkiselkä → Jäminkipohja
 Jämsänjoki → Jämsä
 Jänhiä → Jänhiälä
 Jänhiänkylä → Jänhiälä
 Jänijärvi → Jänhijoki
 Jäniksenlinna → linna
 Jänispää → pää
 Jänkäsalo → Suuri Jänkäsalo
 Jänneniemi → Jännevirta
 Jännevesi → Jännevirta
 Järvenlaua → Laukaa
 Järvenoja → Aura
 Järvenperä → perä
 Järvenpää → Eräjärvi, pää
 Järvensuo → Puhar-Onkimaa
 Järvi → Pyhäselkä
 Järvikylä → by, Evijärvi,
 Mulkuanjärvi
 Jätelmäki → Malminkartano
 jäu´rr → jävri
 Jäviluáivi → Jäkäläpää
 jävri → jävri
 Jäähdyspohja → Jähdyspohja
 Jääskelänmäki → Säkinmäki
 Jäätiö → Jäätiönkylä
 Jäätiönlahti → Jäätiönkylä
 Jä(ä)u´rjäu´rr → Jaurujoki
 Jönsböle → böle
- Kaakamajärvi → Kaakamajoki
 Kaakamavaara →
 Kaakamajoki
 Kaakkois-Häme → Päijät-
 Häme
 Kaalamo → Kuhnamo
 Kaaldduáivi → Kaldoaivi
 Kaalperi → Karlberg
 Kaamäs → Kaamanen
 Kaamasmukka → Kaamanen
 Kaamassaari → Kaamanen
 Kaarenmäki → Kaarela
 Kaariainen → Soukainen
- Kaarina → Nummi
 Kaartinsalmi → Kaartjärvi
 Kaataja → Äetsä
 Kaatamonjoki → Kaatamo
 Kaavinjärvi → Kaavi
 Kaavinniemi → Kaavi
 Kahdentoistakattiloja → oja
 Kahimala → Sastamala
 Kaidansalo → Kaita
 Kaidesaaret → Viikinsaari
 Kaihtimipää → Kaihtimapää
 Kainuanmäki → Kainuu
 Kainuanniemi → Kainuu
 Kainuannurmi → Kainuu
 Kainuansaari → Kainuu
 Kainuansalmi → Kainuu
 Kainuu → Kajaani
 Kainuunmaa → Pohjanmaa
 Kainuunmeri → Perämeri
 Kainuunniemi → Kainuu
 Kaiplot → luoto
 Kairanaapa → Kairala
 Kaisavaara → Gáisávárri,
 Kaisajoki
 Kaisti → Keistiö
 Kaistijärvi → Koskue
 Kaistinen → Littoinen
 Kaita-Kiekki → Kiekinkoski
 Kaito → Kaidonselkä
 Kaitosaari → Kaidonselkä
 Kaivaannonkanava → Kaivanto
 Kaivanto → Käkilahti,
 Lavinto, Uittovuori
 Kaivohuone → Kaivopuisto
 Kaivokset → Kaivoksela
 Kaivomäki → Linnanmäki
 Kajaanintulli → Myllytulli
 Kajaneborg → borg, Kajaani
 Kajsaniemi → Kaisaniemi
 Kakko → Karjalankylä
 Kakkori → Karijoki
 Kakkuri → Karijoki
 Kakola → Kakolanmäki
 Kaksinkertainen →
 Kakskerta
 Kaks Kerranjärvi → Kaks kerta
 Kalainen → Uusikaupunki
 Kalaja → Kalajoki
 Kalajanjärvi → Kalajoki
 Kalajankivi → Kalajoki
 Kalajärvi → Kalajoki
 Kalanti → Uusikaupunki
 Kalatori → Laukontori
 Kala-Vastinki → Vastinki
 Kalevankangas → Kaleva
 Kalevankivi → Kaleva
 Kálgupuárreeuáivás →
 Akalauttapää
 Kalhonjoki → Kalho
 Kalkkoivi → Gálggoaivi
 Kallaanselkä → Kallaanvaara
 Kallan sillat → Toivalansalmi
 Kallas → Kallaanvaara
 Kallela → Kalela
 Kalliala → Tyrvää
 Kallikajaskari →
 Kuuskajaskari
 Kalliokokkorkeaselkä →
 selkä
 Kalliokoski → Toholampi
 Kallioluoma → Oijusluoma
- Kalliomäki → Hamari
 Kallionalustanpelto → pelto
 Kalliopohja → pohja
 Kallioportti → portti
 Kallioranta → ranta
 Kalliosaari → Saarioinen
 Kalliovaara → vaara
 Kallo → Mäntyluoto
 Kallojärvi → Kallo
 Kallovaara → Kallo
 Kallovuopaja → Kallo
 Kallunkijärvi → Kallunki
 Kalmarinjärvi → Kalmari
 Kalmarinselkä → Kalmari
 Kalmujoki → Kalmari
 Kalmukoski → Kalmari
 Kalmumäki → Kalmusnäs
 Kaltimonjärvi → Kaltimo
 Kaltimonkosket → Kaltimo
 Kalvsnäs → Kalmusnäs
 Kamminkari → Kammela
 Kammionkammari →
 Pirunluola
 Kammiovuori → Pirunluola
 Kampen → Kamppi
 Kampmalmen → Kamppi
 Kamppikangas → Kamppi
 Kamskall → Kalmusnäs
 Kana → Hanasaari
 Kanaansland → Arabia
 Kanavuori → Naissaari
 Kangas → kangas,
 Salpausselkä
 Kangaspelto → pelto
 Kankaanpalsta → Petsamo
 kankare → kangas
 Kankare → kangas, Piikkiö
 Kankarinlahti → Kankari
 Kankronlahti → Kuivarauma
 Kankunmäki → Kolu
 Kannas → Etelä-Karjala,
 Karjala
 Kannonjärvi → Kannonkoski
 Kannonsekkä → Kannonkoski
 Kannvik → vik
 Kanteleenjärvi → Kantele
 Kantelejoki → Räksiaalava
 Kanto → Kannonkoski
 Kantokylä → Kannonkoski
 Kapatoosi → Kapatuosia
 Kapatoosia → Kapatuosia
 Kapatoosio → Kapatuosia
 Kapatuosia → Kapatuosia
 Kapeenkoski → Keiteleen
 kanava
 Kappelby → Lapinjärvi
 Kappolanvuori →
 Katumajärvi
 Kara → Riihimäki
 Karelen → Karjala
 Karelia → Joensuu
 Karhujärvi → Muurla
 Karhukumpu → kumpu
 Karhulanniemi → Karhula
 Karhunlähde → lähde
 Karhunpää → pää
 Karijala → Langinkoski
 Karihaaransaari → Karihaara
 Karisjärvi → Karjaa
 Karjaanjoki → Karjaa,
 Vanjoki, ä

- Karjakoski → Karjala
 Karjalan Joensuu → Joensuu
 Karjalankannas → Etelä-Karjala, Karjala
 Karjalankoski → Säviä
 Karjalankylä → Karjala
 Karjalanranta → Kurjala
 Karjaaja → Karjasilta
 Karjasjärvi → Karjaa
 Karkali udde → Karkali
 Karkalinniemi → Karkali
 Karkinkoski → Högfors
 Karkkilankoski → Högfors
 Karkku → Sastamala
 Karkunkylä → Karkku
 Karlby → Langinkoski
 Karleborg → borg
 Karlhamn → Miessaari
 Karp → Karperö
 Karsikkoniemi → Pellosniemi
 Kartjärvi → Kaartjärvi
 Kartskär → Kaartjärvi
 Karttiperä → Karttu
 Karttu → Merikaarto
 Karvatbötet → Bötom
 Karvia → Längelmäki, Sastmola
 Karvianjoki → Karvia
 Karvianjärvi → Karvia
 Karviankylä → Karvia
 Karvianourat → Oura
 Karvolanniemi → Julkula
 Kasaberget → Linnanmäki, Roihuvuori, Ullanlinna
 Kastellinlinna → Kastellinperä
 Kasurila → Siilinjärvi
 Kasäkern → Roihuvuori
 Kataarauma → Kuuvarauma
 Katariina → Katariinanlaakso
 Katarina → Katariinanlaakso
 Katavainen → Lepäinen
 Katavakaupunki → Köörtilä
 Katermankoski → Katerma
 Katina → Katinala
 Katinhäntä → Katinala
 Katteluserä → Kattelus
 Katteri → Katternö
 Kattilavirta → virta
 Kauhajoki → Kauhava, Kovjoki
 Kauhajärvi → Kauhajoki, Kauhaneva, Kauhava, Kovjoki
 Kauhajärvsjön → Kovjoki
 Kauhakeidas → Kauhaneva
 Kauhalammi → Kauhaneva
 Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto → Pohjankangas
 Kauhavanjoki → Kauhava
 Kaukajärvi → Kaukjärvi
 Kaukastenkulma → Kaukas
 Kaukila → Nyystölä
 Kaukolanharju → Kaukola
 Kauliala → Kaulio
 Kaulinpää → Kaulinranta
 Kaulinpäänkiveliö → Kaulinranta
 Kaulionkorpi → Kauriala
 Kauniais → Kauniainen
 Kaupunginoja → Karjasilta
 Kaupunginsalmi → Kokkola
 Kaupunki → Velkua
 Kaurakoski → Mankala
 Kauronkylä → Kaurojärvi
 Kausalankylä → Kausala
 Kausansaari → Kausala
 Kautianniemi → Kauriala
 Kautiolampi → Kauriala
 Kauttuankoski → Kauttua
 Kautunvuolle → Kauttu
 Keesvitsa → Kevitsa
 Keikunuora → Kaikunuora
 Keikyä → Keikvesi
 Keikyänjoki → Keikyä
 Keima → Keimiöniemi
 Keimiöjärvi → Keimiöniemi
 Keisarinpankki → Yyteri
 Keitaankaarre → Keitele
 Keituri → Keiturinvirta
 Keivitsa → Kevitsa
 Kela → Kelankylä
 Kelahaara → Kelankylä
 Keljo → Keljonkangas
 Keljonlahti → Keljonkangas
 Kellarimäki → Haltiala
 Kello → Kelloselkä
 Kellokoskenjoki → Kerava
 Keltti → Ruotsula
 Kemi Lappmark → Lappi
 Kemikylä → Savukoski
 Kemin Lappi → Lappi
 Keminkylä → Savukoski
 Kempeleenlahti → Kempele
 Kepinnakkauslantonvaara → vaara
 Kepo → Kevo
 Keptujoki → Kettujoki
 Keravanjoki → Kerava
 Keretinniemi → Keretti
 Keriharju → Kerisalo
 Kerimäki → Silvola
 Kerittämänniemi → Keritty
 Kerittävä → Keritty
 Keritynненä → Keritty
 Kerkkola → Kerkkoo
 Kerkonjoensuu → Kerkonkoski
 Kermankoski → Kerma
 Kernaalanjärvi → Kernaala
 Kervo → Kerava
 Kervo å → Kerava
 Kerälä → Hoikka
 Keräsaari → Keräkankare
 Keräsenpää → pää
 Kesamo → Kesamonsaari
 Keskihaara → Kemihaara
 Keskiylä → Alahärmä, Ylihärmä
 Keski-Pasila → Pasila
 Keski-Posio → Posio
 Keski-Säviä → Säviä
 Keski-Uusimaa → Uusimaa
 Keski-Valli → Ala-Valli
 Kessi → Kessivuono
 Kessijoki → Kessivuono
 Kessjuuhä → Kessivuono
 Kesti → Kestilä
 Kettuharju → harju
 Kettukallio → kallio
 Kettuvuori → vuori
 Ketunlinna → linna
 Ketunpyöli → böle
 Keuru → Haapamäki, Keuruu
 Keuruselkä → Keuruu
 Keuruvesi → Keuruu
 Kevojoki → Kevo
 Kevättömänjärvi → Kevätön
 Kiehimänjoki → Emäjoki, Kiehimä
 Kiehimänsuu → Kainuu, Kiehimä
 Kiehimänvaara → Kiehimä
 Kiehtäjänkoski → Kiehtäjä
 Kiehtäjänvaara → Kiehtäjä
 Kiekinniemi → Kiekinkoski
 Kielajoki → Kiellajoki
 kievņis → guoika, köngäs
 Kiffeli → Köörtilä
 Kiainen → Kiiala
 Kiianlinna → Kalpalinna
 Kiihtelys → Kiihtelysvaara
 Kiikalanjärvi → Kiikala
 Kiikanlähde → Kiikunlähde
 Kiikkapää → Kiikka, Kiikunlähde
 Kiikku → Kiikunlähde
 Kiikoisjärvi → Kiikka
 Kiikoiskoski → Kiikoinen
 Kiikunkulma → Kiikunlähde
 Kiikunmylly → Kiikunlähde
 Kiikunmäki → Kiikunlähde
 Kiilaspää → Kiilopää
 Kiiminginjoki → Kiiminki
 Kiipu → Kiipula
 Kiljamo → Kiljava
 Kiljavaha → Kiljava
 Killeri → Killerjärvi
 Killervä → Killerjärvi
 Killi → Killinkoski
 Kilpimaa → Pelkosenniemi
 Kilpisaari → Kilpijärvi
 Kilpivuori → Kalpalinna
 Kilpoi → Kilvakkala
 Kilpuanoja → Kilpua
 Kilviken → Kiili
 Kimminge älv → Kiiminki
 Kimmingjärvi → Kiminki
 Kiminkijärvi → Kiminki
 Kimola → Haapa-Kimola
 Kimonen → Kimola
 Kinahmonsaaari → Kinahmo
 Kinanmaa → Kinahmi
 Kinkoriutta → Kinkomaa
 Kinkovuori → Kinkomaa
 Kinnarpyöli → böle
 Kinnulanniemi → Väinölanniemi
 Kirilax → lax
 Kirjavalan kanava → Kirjavalala
 Kirjuri → Kirjurinluoto
 Kirkkojoki → Padasjoki
 Kirkkojärvi → Alavus, Karjaa, Kisko, Rymättylä, Toholampi
 Kirkkokunta → Jokikunta
 Kirkkolahti → Korpilahti, Vesilahti
 Kirkkomalmi → Malmi
 Kirkkosalmi → Iisalmi
 Kirkkovuori → vuori
 Kirkonkylä → Suodenniemi, Vesilahti
 Kirkonlattia → Sammallahdenmäki
 Kirkonmäki → Salo
 Kirpistö → Muojärvi
 Kirppuluoto → Lokvesi
 Kirra → Yli-Kirra
 Kirrikarit → Kirrinsanta
 Kirrisanta → Kirrinsanta
 Kirslieto → Lieto
 Kirviälä → Linnainmaa
 Kirviälänmäki → Linnainmaa
 Kisa → Leksvall
 Kisakylä → Olympiakylä
 Kiskonjoki → Kisko
 Kiskonjärvi → Kisko
 Kissanlinna → linna
 Kitsiputous → Gihcgegorži
 Kittäl → Kittilä
 Kiukaistenkylä → Kiukainen
 Kiurujärvi → Kiuruvesi
 kivalo → tunturi
 Kivarijärvi → Kivarinjärvi
 Kivarristonkallio → Kivarinjärvi
 Kiveinen → Soukainen
 kivelä → kivalo
 kivelö → kivalo
 Kivenvirta → virta
 Kiveslahti → Kivesjärvi
 Kivesvaara → Kivesjärvi
 Kivihaka → Haaga
 Kiviharju → harju
 Kivikartti → Kaartjärvi
 Kivikeski → Maakeski
 Kivi-Kieki → Kiekinkoski
 Kivikirkko → Messukylä
 Kivikeru → kuru
 Kivikylä → Sannainen
 Kiviluoma → luoma
 Kiviluoto → luoto
 Kivilähde → lähde
 Kivimaa → Kustavi, maa
 Kivioja → oja
 Kivipelto → pelto
 Kiviportti → portti
 Kivipuro → puro
 Kiviranta → ranta
 Kiviselkä → selkä
 Kivisuunti → sund
 Kivivaara → vaara
 Kiäläjuuhä → Kiellajoki
 Kiäptujuuhä → Kettujoki
 Klamilanlahti → Klamila
 Klaukka → Klaukkala
 Klemetsö → Vaasa
 Klemettilä → Huutoniemi
 Klemis → Lemi
 Klimppilä → Ulasoori
 Klockfors → Kellokoski
 Klubbisviken → Lupinlahti
 Kluuvinlahti → Kluuvi
 Klåsarby → Loosari
 Kniivilä → Knivsund
 Knivsön → Knivsund
 Knutsboda → boda
 Kodesjoki → Kodesjärvi
 Kodiksamensjärvi → Kodisjoki
 Kodisjärvi → Kodisjoki
 Koenjoki → Koijärvi, Kojonperä
 Koenkulma → Koijärvi

- Koenperä → Kojonperä
 Kohmala → Lempiäniemi
 Kojoki → Kojjärvi, Kojonperä
 Koillis-Pohjanmaa →
 Koillismaa
 Koiranreikä → Jungfruskär
 Koiravirta → virta
 Koirusvesi → Koirus
 Koitajoki → Koitere
 Koitamanniemi → Koitere
 Koitasaari → Koitere
 Koitelaiskaira → Koitelainen
 Koitila → Koitijärvi
 Koitsankallio → Koitsanlahti
 Koivuharju → harju
 Koivukoski → Kurittula
 Koivukumpu → kumpu
 Koivulanpää → pää
 Koivulinna → linna
 Koivuluoma → Isojoki, luoma
 Koivuluoto → luoto
 Koivuniemi → Marjaniemi
 Koivuranta → ranta
 Koivusalo → salo
 Koivuselkä → selkä
 Kojo → Kojjärvi
 Kojojoki → Kojonperä
 Kojonjoki → Kojjärvi, Kojonperä
 Kojonkulma → Kojjärvi,
 Kojonperä
 Kojonmaa → Kojonperä
 Kojviken → Veklahti
 Kokarfjärden → Kalkkiranta
 Kokarstrand → Kalkkiranta
 Kokema → Kokemäki
 Kokemäenjoki → Keikyä
 Kokemäensaari → Kokemäki,
 Kuuminainen, Yyteri
 Kokkoböle → Vaasa
 Kokkokallio → kallio,
 Keinukallio
 Kokkolahti → Kokkola
 Kolarinsaari → Kolari
 Kolhonsalmi → Kolho
 Kolimajoki → Kolima
 Koljala → Kodjala
 Koljonniemi → Koljonvirta
 Koljonvirta → Iisalmi
 Kolkonjoki → Kolkontaipale
 Kolkonpää → Kolkontaipale
 Kolkonranta → Kolkontaipale
 Kolli-Mäkelän oja → Ortenoja
 Kolmas Salpausselkä →
 Salpausselkä
 Kolmäsääri →
 Golmmesoaivi
 Kolmenkuninkaanjärvi →
 Sikovuono
 Kolmikulma → kulma
 Kolmiköytisienlahti →
 Kolmiköytisienvuori
 Kolmisuäivi → Golmmesoaivi
 Koljuvuonâ → Nellim
 Kulusalmi → Kolun kanava
 Kulusarka → Kolu
 Kolvananvaara →
 Kolvananuuro
 Kommelinakaasa →
 Kommelinluolat
 Kommelinpakat →
 Kommelinluolat
 Kommelinperä →
 Kommelinluolat
 Kommerkylä → Kommerniemi
 Kommerlahti →
 Kommerniemi
 Konatunkellari → Pirunvuori
 Kongasjoki → Kongasmäki
 Kongasjärvi → Kongasmäki
 Kongasselkä → Kongasmäki
 Kongo → Kongonsaari
 Kongonselkä → Kongonsaari
 Konianvuori → Konia
 Konkila → Konginkangas
 Konnuksenkanava →
 Konnusvesi
 Konnunniemi → Loitimo
 Konnuslahti → Konnusvesi
 Kontainen → Kuntivaara
 Kontiolahti → Höytiäinen
 Kontioluoma → Oijusluoma
 Kontioniemi → Kontiolahti
 Kontioranta → Kontiolahti
 Konttainen → Kuntivaara
 Konttajoki → Konttajärvi
 Konttaneva → Kuntivaara
 Kontu → Konnunsuo
 Kontupohja → Kontula
 Konungs → Kuninkaala,
 Königstedt
 Konungsåby → Soini
 Kooma → Kokemäki
 Kooskrunki → grund
 Koosoura → Oura
 Koppolniemi → Kotkaniemi
 Kopsama → Suomasema
 Korela → Karjala
 Korhonen → Korhoskylä
 Korhosenkylä → Korhoskylä
 Korhosjärvi → Kihniö
 Korja → Koria
 Korkalo → Korkalovaara
 Korkeakoski → Högfors
 Korkeavuori → Kakolanmäki
 Korkia Petäjäsaaari →
 Petäjäsaaaret
 Koroinen → Koroisskylä,
 Unikankare
 Koroisniemi → Koroisskylä
 Korpas → Haaga
 Korpi → Angeliemi, Vahto
 Korpilahti → lax
 Korpilähde → lähde
 Korplax → lax
 Korpo → Korppoo
 Korsajärvi → Korsatunturi
 Korsby → Koskenkylä
 Korsbäck → Korsnä
 Korsholman lääni →
 Korsholma
 Korsnäs → Rihtniemi
 Korsrä → Korso
 Korteneva → Kortteinen
 Kortepuro → puro
 Kortesus → Kortepohja
 Kortjärven kunta → Jokikunta
 Korttsami → Goržán
 Kortteisenjärvi → Kortteinen
 Kortteisenkangas →
 Kortteinen
 Kortti → Raasakka
 Korttianjärvi → Korttia
 Korvatunturi → tunturi
 Korvenoja → Luvia, oja
 Korvenperä → perä
 Korvenpohja → pohja
 Korvenpyöli → böle
 Korvenpää → Angeliemi
 Korvensalmi → Angeliemi
 Korvinen → Angeliemi
 Korvkulla → Kärkulla
 Korvuanjärvi → Korvua
 Koskämäsu čummâ → Petsikko
 Koskelo → by
 Koskenalusta → Seinäjoki
 Koskenkorva → korva
 Koskenpäällystä → Koskenpää
 Koski → Jämsänkoski, Kullaa,
 Tammerkoski
 Koski Hl. → Hämeenkoski
 Koski Tl. → Hämeenkoski
 Koskikeskinen → Maakeski
 Koskipää → Hartola
 Koski-Tuuri → Tuuri
 Koskutjoki → Koskue
 Koskutjärvi → Koskue
 Kossäpecsuálu →
 Petäjäsaaaret
 Kostamojärvi → Kostamo
 Kostamovaara → Kostamo
 Kostia → Kostianvirta
 Kostiainen → Soukainen
 Kotajärvi → Kotalahti
 Kotakennää →
 Kotakennäänsalmi
 Kotamäki → Kotalahti
 Kotarova → rova
 Kotasalo → salo
 Kotasenpää → pää
 Kotikontu → Kontula
 Kotikumpu → kumpu
 Kotilaakso → Tapiola
 Kotipatselma →
 Peuranampumapää
 Kotipelto → pelto
 Kotiranta → ranta
 Kotivaara → vaara
 Kotkansaari → Kotka
 Kotkavuono → vuono
 Kotojärvi → Sälinkää
 Kottby → by
 Kouma → Kokemäki
 Kouvolankylä → Kouvola
 Koverhaara → Koverhar
 Koverojärvi → Kovero
 Kovesjoki → Kovelahdi
 Kovesjärvi → Kovelahdi
 Kozzkuobbjärvi → Kurupää
 Krakanäs → Förby
 Kramp sund → Kramppi
 Kreivilä → Matku
 Kriivarinluoto → Kirjurinluoto
 Kristiina →
 Kristiinankaupunki
 Kristiina Katarinan kirkko →
 Ristiina
 Kristina →
 Kristiinankaupunki
 Krogsby → by
 Kroklund → lund
 Krokokallio → Rokokallio
 Kroksnäs → Kräkö
 Krokstad → stad
 Kronberget →
 Kruunuvuorenselkä
 Kronbergshagen →
 Kruununhaka
 Kronoby Öarna → Öja
 Kruunperinselkä →
 Kruunuvuorenselkä
 Kruununkylä → Kruunupyy
 Kruunupyy → by
 Kräkstan → stad
 Kräkynvaara → Rääkkylä
 Kuerjoki → Kuerlinkat
 Kuertunturi → Kuerlinkat
 Kuervaara → Kuerlinkat
 Kuggas → Kuggom
 Kuggis → Kuggom
 Kuhalankoski → Forssa,
 Kuhala
 Kuhankoski → Keiteleen
 kanava
 Kuhanniemi → Laukkavirta
 Kuhasenmäki → Leivonmäki
 Kuhespecsuálu →
 Petäjäsaaaret
 Kuhesvuonâ → Muddusjärvi
 Kuhesvyeppee → Kuukasjärvi
 Kuhmajärvi → Kuhmalahti
 Kuhmala → Kuhmalahti
 Kuhmola → Kuhmalahti
 Kuhmoniemi → Kuhmo
 Kuhmonniemi → Kuhmo
 Kuhna → Kuhnamo
 Kuhno → Kuhnamo
 Kuisema → Suomasema
 Kuivajoki → Kuivaniemi
 Kuivanne → Kuivanto
 Kuivannonjoki → Kuivanto
 Kuivaraumankulju →
 Kuivarauma
 Kuivas → Pateniemi
 Kuivasmäki → Petäjävesi
 Kuiva-Tepasto → Tepasto
 Kuiva Tepastojoki → Tepasto
 Kujansuu → suu
 Kukasjärvi → Kuukasjärvi
 Kukkanen → Iso-Kukkanen
 Kukkia → Evinsalo
 Kukkulinna → linna
 Kukkonharja → harju
 Kulennoisjärvi → Kulennoinen
 Kulhanlinna → Kulhanvuori
 Kulhapää → Kulhanvuori
 Kulju → Kuivarauma
 Kuljuvesi → Kulovesi
 Kull → kulla
 Kulla → kulla
 Kullanmaa → Kulhanvuori
 kulle → kulla
 Kulma → kulma
 Kulmalanvuori → Sahinmäki
 Kulmunsalo → Pakarila
 Kulomaa → Kulosaari
 Kulosaaren huvilakaupunki →
 Kulosaari
 Kulovuori → Kulovesi
 Kulsiala → Tyrväntö
 Kultakero → Pyhätunturi
 Kultakuru → Avisuora
 Kultala → Puksala
 Kultimajärvi → Kultima
 Kultimavaara → Kultima

- Lammaspää → Lammaskoski
 Lammasvesi → Lampaanjärvi
 Lammin-Koski → Hämeenkoski
 Lamminmäki → Vieremä
 Lamminpohja → pohja
 Lammintaipale → taipale
 Lampakka → backa
 Lamppekarilaua → Laukaa
 Lamppi → Toholampi
 Lamu → Lamujoki
 Lamujärvi → Lamujoki
 Lankila → Langinkoski
 Lankojoki → Lankojärvi
 Lankojärvet → Lankojärvi
 Lankoori → Oura
 Lankopää → Lankojärvi
 Lankrunni → grund
 Lansveekapyy → Maantiekylä
 Lantonen → Rantoo
 Lapinjoki → Hinnerjoki
 Lapinniemi → Lappi, Tervola
 Lapinnummi → Lappila
 Lapinvesi → Lappvesi
 Lappala → Lappalanjärvi
 Lappesoaiivi → Lammaskoski
 Lappestrandh → Lappee
 Lappfjärds å → Isojoki
 Lappi → Lapijoki
 Lappland → Lappi
 Lappnäset → Lappfors
 Lappo → Lappi, Lappvesi
 Lappo å → Lapua
 Lappstranden → Lappfors
 Lappstråkan → Lappfors
 Lappträsk → träsk
 Lappå → Lappi
 Lappträski → Lapinjärvi
 Lapuan Joensuu → Uusikaarlepyy
 Lapuanjoki → Lapua
 Lapunjärvi → Lapunmäki
 Lappvesi → Lappee, Saimaa
 Lapviiki → Lapinlahti
 Lapväärtinjoki → Lapväärtti
 Lasikylä → Johannislund
 Lassas → Haaga
 Lassila → Haaga
 Lastulahti → Lastukoski
 Latokartano → gård
 Latostenjoki → Kerava
 Latostenmaanjoki → Kerava
 Lauha → Lauhanvuori
 Lauhajoki → Karijoki
 Lauhala → Lauhanvuori
 Lauhaluoma → Lauhanvuori
 Lauhamaa → Lauhanvuori
 Lauhanvuori → Karijoki
 Laukaanjärvi → Iso-Lauas
 Laukaanvirta → Laukkavirta
 Laukkakankare → Lautkankare
 Laukk(u)koski → Laukkoski
 Launainen → Launonen
 Launeenlähde → Laune
 Laupuksenmaa → Laupunen
 Laurila → Laurinkallio
 Laurinmäki → Laurinlähde
 Laurola → Larsmo
 Laurosela → Yli-Laurosela
 Lausteenoja → Laustee
- Lautanala → Sampaanala
 Lauttaköngäs → Komulanköngäs
 Lauttaniemi → Ratina
 Lauttia → Lautsia
 Lauvusjärvi → Lauvuskylä
 Laviankylä → Lavianselkä
 Lavikanlahti → Savitaipale
 Lavila → Lavinto
 Le Gloire → Fort Slava
 leakšá → jeaggi
 Leammegasjärvi → Lemmenjoki
 Leavásjohka → Levi
 Leavvajohka → Levi
 Ledsund → sund
 Lehee → Lehijärvi
 Leheejärvi → Lehijärvi
 Lehmokangas → Lehmo
 Lehmolanmäki → Säkinmäki
 Lehmoo → Lieso
 Lehtikrunni → grund
 Lehtisaari → Viikinsaari
 Lehtisalo → salo
 Lehtisema → Suomasema
 Lehtoranta → ranta
 Lehtotunturi → tunturi
 Lehtovaara → vaara
 Lehtovirta → virta
 Leinikkala → Leilä
 Leinilä → Leilä
 Leiniälä → Lehijärvi
 Leipäkylä → Peltoi
 Leitsamaa → Messilä
 Lemlax → Lemlahti
 Lempisaari → Lempersö
 Lempoinen → Lemlahti, Lempisaari, Lempäälä
 Lenruuti → Paikkarin torppa
 Lentuankosket → Lentua
 Lepaanvirta → Stjärnsund
 Leppäkari → kari
 Leppäsalo → Leppävirta
 Leppävesi → Lannevesi
 Leppävirta → Saamainen, virta
 Lesosenvaara → Lesovaara
 Lestijoki → Lestijärvi
 Letkun Kyynäri → Kyynäri
 Letonokka → Letto
 Leutolahti → Muddusjärvi
 Levajärvi → Levanpelto
 Levanpelto → Kullaa
 Levitunturi → Levi
 Leviä Petäjäsaari → Petäjäsaaret
 Levonmäki → Leivonmäki
 Leväjärvi → Levänen
 Levälähti → Jälä, Leväslahti
 Leväntaipale → Leväslahti
 Leväsensalmi → Levänen
 Liakka → Liakanjoki
 Liattula → Viasvesi
 Liedakkakoski → Liakanjoki
 Liedakkala → Liakanjoki
 Liedonjoki → Lieto
 Liedonperä → Lieto, Tarvasjoki
 Liekovesi → Lielähti
 Lieksanjoki → Lieksa
 Lietejoki → Lietekylä
 Lietejärvi → Lietekylä
- Lietniemi → Lietvesi
 Lietsuo → Lieto
 Lietteenmäki → Mustolanmäki
 Lifflandsche See → Suomenlahti
 Lihapuro → Karhunahdas
 Lihttemuoroaivi → Lihttomuoroaivi
 Liikasenvaara → Liikanen
 Liikjoki → Liikistö
 Liinaharja → harju
 Liinamaa → Liinmaan linna
 Liinankijärvi → Liinankivaara
 Liinanki(perä) → Liinankivaara
 Liittoluoto → Liittokivenselkä
 Liittoselkä → Paikanselkä
 Liittovaara → Paikanselkä
 Likavesi → vesi
 Likolaksi → laksi
 Liljefors → fors
 Lilla Broholmen → Siltasaari
 Lilla bron → Pitkäsilta
 Lilla Musholmen → Siltasaari
 Lill-Borgå → Pukkila
 Lillby → by
 Lille Ongimaa → Puhar-Onkimaa
 Lillforsen → Äminnefors
 Lillhoplax → Huopalahti
 Lillkäll → Kolppi
 Lillnagu → Pikku-Nauvo
 Lilltervo → Stortervolandet
 Lillträsk(et) → träsk
 Lillån → Isojoki, å
 Limalahti → Jälä
 Liminganjoki → Liminka
 Liminganjärvi → Liminka
 Liminganlahti → Liminka
 Liminganniityt → Liminka
 Limingantulli → Myllytulli
 Lindberg → Limberg
 Lindmans gård → Linnainen
 linna → Kalpalinna
 Linna → linna, Linnainmaa
 Linnakangas → Kastellinperä
 Linnala → Mansikkala
 Linnamaa → Liinmaan linna
 Linnämäki → Lautkankare, Liinmaan linna, Nakolinna
 Linnankangas → Rikala
 Linnan → Linnanpelto
 Linnanberg → Linnanpelto
 Linnankoski → Mansikkala
 Linnanmäki → Porvoo
 Linnansaari → Uleåborg
 Linnavuori → Linnansaari, vuori
 Linnikkala → Linikkala
 Linnunkivi → Solvalla
 Lintuharju → Autuaankannas
 Lintukoski → Lindkoski
 Lintuniemi → Autuaankannas
 Linudden → Tarvaspää
 Liperi → Joensuu
 Liperinsalo → Liperi
 Lippo → Kolu
 Lismájohka → Lisma
 Litmuoroaivi → Lihttomuoroaivi
- Litmuorvaara → Lihttomuoroaivi
 Litmurivaara → Lihttomuoroaivi
 Littmuoruáivi → Lihttomuoroaivi
 Littoistenjärvi → Littoinen
 Liukkola → Otava
 Liukonsaari → Unnukka
 Livojoki → Livojärvi
 Liävdooluotå → Muddusjärvi
 Lofsdal → dal
 Lohijärvi → Loojärvi
 Lohilaksi → Lälax
 Lohiniva → niva
 Lohitresk → Loojärvi
 Lohtajanjoki → Lohtaja
 Lohtajanselkä → Lohtaja
 Loima → Loimaa
 Loimajoki → Loimaa
 Loimijoki → Loimaa
 Loimo → Loimaa, Tammela
 Loitumajärvi → Loitimo
 Lokala → Lokalahti
 Lokkiluoto → luoto
 lommel → lompolo
 lompola → lompolo
 London → Kaanaa
 Lopaukko → Lokvesi
 Lopholma → Lokvesi
 Lopmeri → Lattomeri
 Loppholmarna → Lokvesi
 Loppijärvi → Loppi
 Lossinsaari → Hännilänsalmi
 Lossujärvi → Loassonibba
 Lostenslandet → land
 Lotmunsaaari → Aholansaari
 Lotto → Lutto
 Louepudas → Loue
 Louesaari → Loue
 Lounasaari → Louhisaari
 Lounassaari → Louhisaari
 Lounatkarinpuhti → Kuivaraua
 Lousaari → Askainen
 Lowiseholm → Sompasaari
 Luhankajärvi → Luhanka
 Luhtaanjoki → Seesta
 Luhtijoki → Luhtikylä
 Luikonniemi → Luikonlahti
 Lumiainen → Sumiainen
 Lumikero → Pallastunturi
 Lumineva → Lumijoki
 Lumparby → Lumparland
 Lumpar(e)n → Lumparland
 Lumpo → Lumparland
 Lumpokasen → Lumparland
 Lundi → Lehtimäki
 Lunkas → Lunkaa
 Lunkinjärvi → Lunkaa
 luobäl → lompolo, luoppal
 Luoma → luoma, Luoma-aho
 Luomanjoki → Peräseinäjoki
 Luomusjoki → Luomusjärvet
 Luonetjoki → Luonetjärvi
 Luon(n)etkoski → Luonetjärvi
 Luopmošjohka → Luomusjärvet
 luoppal → lompolo
 Luostotunturi → Luosto
 Luosu → Luosujärvi

- Luoto → luoto
Lusikkaniemi → Aulanko
Lusinselkä → Lusi
Lustigkulla → kulla
Luttojoki → Lutto
luubbál → luoppal
Luujärvi → Loojärvi
Luuk → Luukki
Luukkaa → Luukki
Luupue → Luupuvesi
Luustupa → Oura
Luvankylä → Luvanjärvi
Luvijoki → Luvia
Luvijärvi → Luvia
Lylyjärvi → Lyly, Lylykylä
Lylysalo → Lyly
Lyökinniemi → Lyökki
Lågsårgården → skår
Långdalen → dal
Långforsen → fors
Långgrundet → grund
Långnäs → näs
Långträsk(et) → träsk
Långudden → udd
Långviken → vik
Långån → å
Långön → ö
Lått → Lutto
Lähde → lähde
Lähteenkorva → korva
Lähteenmäki → Villähde
Längelmä → Längelmäki
Längelmävesi → Längelmäki
Länkipohja → Längelmäki
Länsi-Aure → Aurejärvi
Länsihaara → Jämsänkoski
Länsi-Pasila → Pasila
Länsi-Saamainen →
Saamainen
Länsisalmi → Itäsalmi
Länsi-Säviä → Säviä
Läämingintaipale → Keitele
Läänemeri → Itämeri
Lökhölm → holm
Lökö → Lyökki
Lövböle → böle
Lövmans → Pakkala
Löyhkälänsaari → Aholansaari
Löyttykivi → Piispanristi
Löytynjärvi → Löytynmäki
Löytynkoski → Löytynmäki
Maad(ä)kuátjuuhä → Paatari
Maaimmainen
Sotajoensuunvaara → vaara
Maa-Kannuskari → Kannus
Maakeskinen → Maakeski
Maanselkä → selkä
Määrästáhtuodâr →
Maarestatunturit
Maariankorpi → Tortinmäki
Maarianoja → Marlebäck
Maarlahti → Marjaniemi
Maaselkä → Maanselkä,
Pieksänmaa, selkä
Maasilta → Multisilta
Maasselvaara → Muurivaara
Maavehmas → Vesivehmas
Maavuskylä → Maavesi
Mackholmen → Makholma
Madesjoki → Maalahti
Mádjohskáidi → Mádjohka
Mahalatti → Mahlatti
Mahladiš → Mahlatti
Mahladnyeri → Mahlatti
Mahlatinnuora → Mahlatti
Mahlunjärvi → Mahlu
Mahnalanhari → Mahnala
Mahnalanselkä → Mahnala
Maijala → Maila
Maijuuhä → Mádjohka
Maijuujuuhä → Mádjohka
Mainiemi → Järppilä
Mainuanjärvi → Mainua
Maisanranta → Maisansalo
Maise → Maisansalo
Majaniemi → Mainiemi
Majavesi → vesi
Majängen → Kumpula,
Toukola
Makholmankulma →
Makholma
Makia Petäjäsaari →
Petäjäsaaret
Maksa → Karjalankylä
Maksjoki → Pernoo
Maksjoo → Haimoo, Pernoo
Malahvianvaara → Malahvia
Malilanmäki → Maliskylä
Maljaniitty → Maljasalmi
Maljasaari → Maljasalmi
Mallasjoki → Mallinkainen
Mallinkaistenjärvi →
Mallinkainen
Mallos → Mallusjoki
Malloskoski → Mallos
Mallotkivi → Mallos
Malmgårdstoppen →
Malminkartano
Malmi → Nyslott
Malminkartanonhuippu →
Malminkartano
Malmi-Tapanila yhdyskunta
→ Tapanila
Malmska gården → gård
Malmö → Nötö
Maltiojoki → Maltio
Maltiotunturi → Maltio
Malvonjoki → Malko
Mankalankoski → Mankala
Mankby → Mankkaa
Mankki → Mankkaa
Manner-Haavainen →
Mannervesi
Mannila → Mannisenranta,
Tikka-Mannila
Manninen → Mannisenranta
Mansikkakoski → Mansikkala
Mansolahti → Mansoniemi
Mansooluoma → Mansoniemi
Mansoonneva → Mansoniemi
Mantereennlinna →
Katumajärvi
Márástat-Morganoaivi →
Maarestatunturit
Marastotunturit →
Maarestatunturit
Marby → Marsund
Mare Estonum → Suomenlahti
Mare Livonicum →
Suomenlahti
Maren → Vehkalahti
Margretedahl →
Jäniksenlinna
Mariefors → Kellokoski
Mariehof → Hovinsalo
Marielund → lund
Marjajärvi → Maarjärvi
Markkala → Aholansaari
Markki → mark
markku → mark
Márkos-Malla → Malla
Marokko → Kaanaa
Marraskoski → Marrasjärvi
Martimojärvi → Martimoaapa
Martinkylä → Martinlaakso,
Martti
Martola → Martoinen
Marttila → Martti
Marttina → Marttila
Marttisenalanen → Virrat
Masaby → by
Masala → by
Másetvárr → Muurivaara
Maskaroja → Masku
Maskulainen → Masku
Maskun Inna →
Maskinname
Matalajärvi → Bodominjärvi
Matala-Niminen → Nimisjärvi
Matinharju → Viasvesi
Matkakoski → Matkuskoski
Matkaneva → Matkaniva
Matkunjärvi → Matku
Mattaslandet → land
Meekonjärvi → Meekonvaara
Megonjávri → Meekonvaara
Meilby → Meilahti
Melajoki → Melalahti
Melalahti → Jaalanka
Melkko → Melkkola
Mellajärvi → Mellajoki
Mellakoski → Mellajoki
Mellersta Böle → Pasila
Mellolanjoki → Tarpianjoki
Mellonkylä → Meltola
Mellungsbacka → Mellunkylä
Mellunmäki → Mellunkylä
Melo → Melonsyöstävä
Meltausjoki → Meltaus
Meldo → Meltola
Menesjávri → Menesjoki
Menesjärvi → Menesjoki
Menišjuuhä → Menesjoki
Menišjávri → Menesjoki
Meraholma → holm
Merenniemi → Merenlahti
Merensaari → Merenlahti
Meribol → Angelnemi
Merihaka → Hakaniemi
Merikarvia → Karvia
Merikausta → Angelnemi
Merikorpi → Angelnemi
Merikulma → Angelnemi
Merilahti → Ruotsinpyhtää
Meri-Rastila → Rastila
Meritulli → Myllytulli
Merraslahti → Merrasmäki
Messilä → Tiirismaa
Meteli → Metelinniemi
Metelinkiukaat →
Metelinniemi
Metelinlinna → Metelinniemi
Metelinniemi → Metelinniemi
Metelinsaari → Metelinniemi
Metsäkeski → Maakeski
Metsäkulma → kulma
Metsäkylä → Maantiekylä
Metsäpelto → pelto
Metsäranta → ranta
Mettäinen → Metsä-
Muuronen
Michels kapell → Mouhijärvi
Mickelsörarna →
Mickelskären
Mielunmäki → Mieluskylä
Mieluskoski → Mieluskylä
Mierasjávri → Mieraslompolo
Mierasjärvi → Mieraslompolo
Mieräsjávri → Mieraslompolo
Mieräšluobál →
Mieraslompolo
Miesjoki → Mieslahti
Miesjärvet → Mieslahti
Mietaa → Mietaankylä
Mietinkylä → Mietinsaari
Mieto → Mietaankylä
Miilunpohja → pohja
Mikitanjärvi → Mikitanjärvi
Mikkelinsaaret →
Mickelskären
Mikonsaari → Pappelonsaari
Millanoura → Oura
Minkiönjärvi → Minkiö
Minkkilä → Uurainen
Misijärvi → Misi
Misi-Raaka → Raajärvi
Miäldäläsäävrih →
Meltosjärvi
Mjosund → Mjösund
Mjösundet → Mjösund
Mjölkesstaden → stad
Mjölkhammen → hamn
Mjölarnby → Mjölbolsta
Moijinsalmi → Moinsalmi
Moisionkylä → Oriniemi
Moisseenvaara → Moisiovaara
Moitavaara → Moitakuru
Moksijärvi → Moksi
Moksinjärvi → Moksi
Molkkaniemi → Molkojärvi
Molkkaniemi → Molkojärvi
Molkojoki → Molkojärvi
Molkoköngäs → Molkojärvi
Molnån → å
Mommila-Hietoinen →
Mommila
Monaala → Munapirtti
Monninlähde → Monni
Monå → Monäs
Moresveadjj → veadjj
Moresveijohka → veadjj
Morgámjávri → Morgam-
Viipus
Morgámjávruáivi → Morgam-
Viipus
Morgamjávri → Morgam-
Viipus
Morganmaras →
Maarestatunturit
Moshäs → Tirro
Mottila → Seppola
Mourujoki → Mourujärvi
Mourunki → Mourujärvi

- Mouruoja → Mourujärvi
Mourusalmi → Mourujärvi
Mouruvaara → Mourujärvi
Mudainen → Soukainen
Mudani → Munsala
Muddais → Munsala
Muddosjävri → Muddusjärvi
Muddusjävri → Muddusjärvi
Muddusniemi → Muddusjärvi
Muddusnjargâ → Muddusjärvi
Mudusjävri → Muddusjärvi
Muhjärvi → Muhniemi
Muhosjoki → Muhos
Muhossaari → Muhos
Muhujärvi → Muhniemi
Muijalannummi → Nummela
Mulkua → Mulkuanjärvi
Mulkuanjoki → Mulkuanjärvi
Mulonniemi → Mulo
Multavaarut → Vaaru
Munakansilta → Munakka
Munkkivuori → Munkkiniemi
Munknääsi → Munkkiniemi
Munkshöjden → Munkkiniemi
Munnijärvi → Munnikurkkio
Muntinsalmi → Taivassalo
Muoidunaláš → Moitakuru
Muonionniska → Muonio
Muonnjagorži → Muonio
Muonnjäjärvi →
Munnikurkkio
Muorgâmjävri → Morgam-
Viipus
Muorgâmjävrüäivi →
Morgam-Viipus
Muotkarova → rova
Muotkatunturi → tunturi
Muotkeduottar → tunturi
Muotkkádatcahca →
Muotkataikka
Muotkkát → Muotkataikka
Murhaluoto → Pyhämaa
Murhitaipale →
Pussilantaipale
Murolekoski → Murole
Murolelahti → Murole
Murtoo → Lieso
Murtovesi → vesi
Musannahde → Musa
Museonmäki → Puolalanmäki
Musholmen → Siltasaari
Mustakumpu → kumpu
Mustalamminummi →
nummi
Mustanjärvensuo → Valkmusa
Mustankivenmökkipelto →
pelto
Mustaaja → oja
Mustapuro → puro
Mustarinta → Koli
Mustasalo → Mussalo, salo
Mustavaara → Sirniö, vaara
Mustavirta → virta
Mustavuori → vuori
Mustikkavuori → vuori
Mustilahti → Rantoo
Mustionjoki → ä
Mutapohja → pohja, Suolahti
Mutenianjoki → Mutenia
Muttusjärvi → Muddusjärvi
Mutusjärvi → Muddusjärvi
Muuratharju → Muurame
Muuratjärvi → Muurame
Muuratsalo → Muurame
Muurila → Muurala, Muurla
Muurlanjärvi → Muurla
Muurue → Muuruvesi
Muuruejärvi → Muurue
Muurutvirta → Muuruvesi
Muvravârri → Muurivaara
Myedhitsuoddâreh →
Muotkatunturit
Myhinjärvi → Myhinpää
Myhinkoski → Myhinpää
Myllyjoki → Helisevänjoki,
Kirjavalta
Myllykangas → kangas
Myllykoski → Arrakoski,
Haimoo
Myllykulma → kulma
Myllykylä → Arrakoski, by,
Maantiekylä
Myllyluoma → luoma
Myllylähde → Kuninkaanlähde
Myllyoja → oja, Turenki
Myllypelto → pelto
Myllypohja → pohja
Myllypuro → puro, Ylämylly
Myllyvuori → vuori
Mynäjoki → Mynämäki
Mynäjärvi → Mynämäki
Myras → Myrans
Myrkynkylä → Myrkky
Myrskyluoto → Väderskär
Mårtensby → by
Mädimuš čummä → Petsikko
Mäenpää → pää
Mäkelä → Karlberg
Mäkijoki → Nokia
Mäki-Kouvola → Kouvola
Mäkikylä → Mäkkylä
Mäkilä → Karlberg
Mäki-Matin mäki → Mäki-
Matti
Mäkipelto → pelto
Mäkipää → pää
Mäkiranta → ranta
Mäkränsaari → Mäkrä
Mälkilä → Lapunmäki
Mälkiälä → Mälkiä
Mälö → Lillmälö
Mämmenkoski →
Mämmensalmi
Mämmenkylä →
Mämmensalmi
Mämmenniemi →
Mämmensalmi
Mämmensalmensilta →
Mämmensalmi
Männänlähde → Männäinen
Männänpää → Männäinen
Männäniitunmäki →
Männäinen
Männäsuo → Männäinen
Mäntsä → Mänttä
Mäntyharju → harju
Mäntykallo → Mäntyluoto
Mäntylaksi → Mäntlahti
Mäntyniemi → Mäntyharju
Mäntynummi → Nummela
Mäntysalo → salo
Mäntyselkä → selkä
Mäntyvaara → vaara
Mäntänkoski → Mänttä
Märy → Märynummi
Mässä → Messilä
Mätäjoki → Tali
Möhkönvaara → Möhkö
Möksi → Möksy
Möksinmäki → Möksy
Möksyttäjä → Möksy
Möksä → Möksy
Mörkösaari → Jätkäsaari
Mörskeby → Myrskylä
Naajoki → Nanguvuono
Naajuuhä → Nanguvuono
Naamajärvi → Naamankajärvi,
Nammijärvi
Naamakoski →
Naamankajärvi
Naamanka → Naamankajärvi
Naara → Pyhitys, Somerniemi
Naarajärvi → Pieksänmaa
Naarasluoma → Alahärmä,
Härmä
Naarjärvi → Naarjoki
Naarva → Narva
Naarvajärvi → Narva
Naarvanjoki → Naarva, Narva
Naarvanjärvi → Naarva
Naarvansalo → Naarva
Naarvanvaara → Naarva
Nackböle → Nakkila
Nackeby → Nakkila
Naimakka → Naimakkajärvi
Nairasmäki → Naarjärvi
Naiskoski → Jämsänkoski
Näkkel → Näkkälä
Nakola → Nakolinnanmäki
Nakolinna →
Nakolinnanmäki, Nauvo
Nalkinjärvi → Nalkki
Nalkkilampi → Nalkkila
Naltio → Naltiotunturi
Naltiohaara → Kemihäärä,
Naltiotunturi
Nampavaara → Ala-Nampa
Nanguniemi → Nanguvuono
Nanñanjargâ → Nanguvuono
Narkausjärvi → Narkaus
Naruskajoki → Naruska
Naruskajärvi → Naruska
Narvantie → Stormi
Narvi → Narvijärvi
Nattastunturit → Nattaset,
Sompio
Nattushaara → Nattaset
Nautelankoski → Kukkarokoski
Neahčil → Näkkälä, Näkkälä
Neakkeljävri → Näkkälä
Neblslokka → Lokka
Nedervetil → Alaveteli
Nedre Viborgsvägen →
Kuninkaantie
Neittävä → Neittäväanjoki
Neittäväanjärvi →
Neittäväanjoki
Neittävävaara →
Neittäväanjoki
Neiturin kanava → Keitele
Nelliminjoki → Nellim
Nellimvuono → Nellim
Nellimö → Nellim
Nerkoonjärvi → Nerkoo
Nesterinsaari → Eno
Neulalahti → Neulamäki
Neulalampi → Neulamäki
Neulikkoaapa → Neulikko
Neulikonvaara → Neulikko
Neuvottoma → Neuvoton
Neuvottomankylä →
Neuvoton
Neuvottomanlampi →
Neuvoton
Nevanperä → perä
Nieddävarri → Nunnanen
Niemen → Näs
Niemenkylä → Näs, Ojakkala
Niemenmaa → maa
Niemi → Ojakkala,
Onnistaipale, Väinölänniemi
Niemiö → by
Niesajoki → Niesi
Nies(i)joki → Niesi
Niesijärvi → Niesi
Niettula → Niettussaari
Niettusensuo → Niettussaari
Niettusvaara → Niettussaari
Nihtiö → Santtio
Niinikkosaari → Liperi
Niinimäki → Niinivesi
Niinivedenpää → Niinivesi
Niinivedenranta → Niinivesi
Niinivedensuu → Vaajasalmi
Niinivesi → vesi
Niittykumpu → Olari
Nikamalahti → Pahkajärvi
Nikolainkaupunki → Vaasa
Nikolaistad → Vaasa
Niskakoski → Rudanko
Niskala → Niska-Pietilä
Niskanlaksi → laksi
Niskavuori → Vuolijoki
Nisulankartano → Nisula
Nisäräinen → Lepäinen
Niva → niva
Njaamäjävri → Nammijärvi
Njäimmit → Naimakkajärvi
Njallačohkka → Dievjä
Njammičielgi → Nammijärvi
njargâ → njärگا
njargg → njärگا
Njauddám → Näätämö
Njávđám → Näätämö
Njávđán → Näätämö
njavvi → niva
Njeavdi → Näätämö
Njellim → Nellim
Njellimjuuhä → Nellim
Njellimvuonâ → Nellim
Njeä' llem → Nellim
Njiävđám → Näätämö
Njoammeloaivi → pää
Njuó' tt → Nuorti
Njuó' ttjokk → Nuortijoki
Njuó' ttjau' rr → Nuortijoki
Njuohgárggu → Seurukarkea,
Uurrekarkia
Njuohttejävri → Nuortijoki
Njuohttejohka → Nuorti
Njuottii → Nuorti,
Nuortijoki
Njuottijävri → Nuortijoki

- Njuuvčäčevjävri →
Sevettijärv
Njuá'mmelvuei'vv → pää
Noitakero → Pyhäntunturi
Nokiankoski → Nokia
Nopola → Kyyjärvi
Nordanå → å
Nordsjö → ö
Nordsjön → Bottenhavet
Norike → Ylike
Norinpää → Norinkylä
Norra Glippet → Glippet
Norra glippet → Lokvesi
Norra Haga → Haaga
Norra Kvarken →
Merenkurkku
Norra Salskär → Salskär
Norra Vallgrund → Vallgrund
Norrbottn → Pohjanmaa,
Österbotten
Norrby → by
Norrebotn → Pien-Savo
Norrjärden → fjärd
Norrgård → gård
Norrhavet → Bottenhavet
Norri → Norinkylä
Norrkallan →
Strömmingsbådan
Norrnäs → näs
Norrstrand → Korpoström
Norrsviken → Lappohja
Norsby → by
Norsö → Nordsjö
Nousumäki → Nousiainen
Noux → Nuuksio
Nuasjoki → Nuasjärvi
Nummela → Röykkä
Nummenkylä → Nummela
Nummenmäki → Nummi
Nummenpakka → backa
Nummenpitäjä → Nummi
Nummi → Kaarina,
Märynummi, nummi,
Salpausselkä
Nummisbacken → Nummi
Numminen → Alikartano
Nunas → Nunnanen
Nunnanvaara → Nunnanlahti
Nuolusoiva → oiva
Nuorikkala → Ylike
Nuorittajoki → Nuoritta
Nuortijärvi → Nuortijoki
Nuortti → Nuorti
Nuottijärvi → Nuottikylä
Nuppilinna → Nuppulinna
Nurmensalo → Virmaila
Nurmesjärvi → Nurmes
Nurmi → Nurmo
Nurmijoki → Nurmo
Nuuksijärvi → Nuuksio
Nuuksjoki → Nuuksio
Nuutajoki → Nuutajärvi
Nuutti-Nivala → Nivala
Nuvanen → Nuasjärvi
Nuvasjärvi → Nuasjärvi
Nybacka → backa
Nyby → by, Kannelmäki,
Marttila, Nastola
Nyby gård → gård
Nybygd → Marttila
Nyeri → Mahlatti
Nygård → gård
Nygårdarna → gård
Nygårdas → gård
Nygården → gård
Nygårds → gård
Nyhelsingfors → Helsingfors
Nyhkälä → Pyhäjärvi
Nykyrko → Kalanti,
Uusikaupunki
Nylandet → land
Nynäs → näs
Nystan → stad
Nyyinäinen → näs
Nyypakka → backa
Nyypöli → böle
Nyystelä → Nyystölä
Nyysti → Nyystölä
Näkkälajärvi → Näkkälä
Näljänkajoki → Näljänkä
Näljänkajärvi → Näljänkä
Nälkönummi → Nummela
Närvijoki → Närpiö
Näsby → by
Näse gård → gård
Näset → näs
Näs(e)udden → udd
Näsgård → Näs
Näskänjärvi → Simo
Nättepori → Ii
Näytämö → Näätämä
Nötterdalen → dal
oaivi → oiva
Observatorieberget →
Ullanlinna
Ohensalonsaari → Ohensalo
Ohtaanniemi → Ohtaansalmi
Ohtamäki → Otanmäki
Ohtavaara → Otanmäki
Oijinkangas → Virtasalmi
Oinila → Oinola
Oistenkylä → Oitenkylä
Oitbacka → Oittaa
Oittila → Oittaa, Oitti
oivi → oiva
Ojalanpää → pää
Ojanperä → perä
Ojansuu → suu
Oksjärvenkulma → Oksjärvi
Olanti → Ahvenanmaa
Olarsby → Olari
Olavinlinna → Savonlinna
Olenjohka → Jeagelveadji
Olhava(n)joki → Olhava
Olkisilta → Multisilta
Ollä Pecuálu → Petäjäsaaret
Olos → Olostunturi
Olosjoki → Olostunturi
Olosjärvi → Olostunturi
Onas port → Paraistenportti
Onkamo → Onkamajärvi
Onkamajärvi → Onkamo
Onkimaa → Herman
Onkimaa, Puhar-Onkimaa
Onkimajärvi → Puhar-
Onkimaa
Ontamajärvi → Ontojärvi
Ontonen → Ontojärvi
Oodee → Kiislee
Oppistan → Neristan
Orajärvi → Orankirova
Orakylä → Orajärvi
Oranki → Orankirova
Orankilaki → Orankirova
Oratunturi → Orajärvi
Oravitaipale → Oravi
Orikivi → Hiidenkivi
Oriniemenjoki → Tarpianjoki
Orivaaru → Vaaru
Orivirta → Orivesi
Orivuori → Oripää
Orjainlahti → Orjainniemi
Orjasniemi → Orjainniemi
Orkomäki → Orinnoro
Ormijoki → Ormajärvi
Orrdalen → Orrdals klint
Orslandet → Ors
Orttenpohja → Ortenoja
Osmaki → Osmajärvi
Osmanka → Osmankajärvi
Osoila → Nyystölä
Ostrobotnia → Pohjanmaa
Otamoinsalmi → Otamo
Otermajoki → Oterma
Otermajärvi → Oterma
Otermankoski → Oterma
Otnäs → Hagalund
Otsavaara → Kallo
Oulaistenkoski → Oulainen
Oulankajoki → Aulanko
Oulujoki → Oulujärvi
Oulun Lappi → Lappi
Ouluvesi → Ähtäri
Ounasjärvi → Ounasjoki
Ouninniemi → Ouninpohja
Ouraluoto → Oura
Outamajärvi → Outamo
Outamonjärvi → Outamo
Outijärvi → Outitunturi
Outtakka → Outakka
Ovnesduottar → Ounasjoki
Ovnesjävrä → Ounasjoki
Oxö → Pirkkiö
Paaččjokk → Paatsjoki
Pááđá → Paatari
Paaksperi → Huitaperi
Paasniemi → Paasselkä,
Paasvesi
Paatela → Keiteleen kanava
Paatsalo → Päijät-Häme
Paattijoki → Lautiosaari
Paattiskorpi → Paattinen,
Tortinmäki
Paattistenjoki → Paattinen
Paččvei → Paatsjoki
Padankoski → Tuimala
Padankuosi → Padankoski
Pahajärven kunta →
Jokikunta
Pahajärvi → Pyhäjärvi
Paha-Koli → Koli
Pahamaa → Pyhämaa
Pahaoja → oja
Paholuoma → Lauhanvuori
Pahtonen → Pahtaja
Paikanaapa → Paikanselkä
Paikkari → Paikkarin torppa
Pailinna → Paimio
Paimala → Paimela, Paimio
Paimelanlahti → Paimela
Paimenlahti → Paimela
Paimenselkä → Paimela
Paimila → Paimela
Paimionselkä → Paimio
Paimosi → Paimela, Paimio
Painio → Paimio
Painionjoki → Paimio
Paitapiiska → Kurikka
Pajari → Raasakka
Pajarinhauta → Pajarinhovi
Pajujärvi → Pajjärvi
Pajuluoma → luoma
Pajuluoto → luoto
Pakajärvi → Pakasaivo
Pakarilansalo → Pakarila
Pakinkylä → Pakila
Palajärven kunta → Jokikunta
Palkisoivi → oiva
Pallasjärvi → Pallastunturi
Pallaskero → Pallastunturi
Paloheinänhuippu →
Paloheinä
Paloisvuori → Paloisvirta
Palojoki → Suolijärvi
Palokallio → kallio
Palokangas → kangas
Palokkajärvi → Palokka
Palokoski → Ruukki
Palokumpu → kumpu
Palomaa → maa
Palonummi → nummi
Paloönmäki → Palojoki
Palopohja → pohja
Palopuro → Palojoki
Palorova → rova
Palosaari → Kulosaari
Paloselkä → selkä
Palovaara → vaara
Paloän → å
Palsinajärvi → Palsina
Palsinoja → Palsitunturit
Palusjärvi → Palus
Palva → Velkua
Palvasalmi → Saarijärvi
Pamilonvaara → Pamilo
Panelia → Kiukainen
Pankajärvi → Pankakoski
Pankasaari → Pankakoski
Papinniemi → Uukuniemi
Pappila → Kuusjoki
Pappilannalmi → Malmi
Pappilanniemi →
Kenkäveronniemi,
Väinölanniemi
Pappinen → Littoinen
Parantala → Parattula
Pargas malm → Malmi
Pargasby → Parsby
Paris port → Paraistenportti
Parkanon Amerikka → Siuro
Parkkimanjärvi → Parkkima
Parkuinmäki → Parkumäki
Paroinen → Parosjärvi
Parola malm → malm
Parolannummi → malm
Parosvuori → Parosjärvi
Parranniemi → Partakoski
Parranselkä → Partakoski
Parranvuori → Parra
Partahovi → Partaharju
Partakonlahti → Partakko
Partakonselkä → Partakko

- Partala → Partalansaari
Paskonvaara → Rautavaara
Pasmarova → rova
Passe varre → Pyhätunturi
Patakoski → Koski
Patalankoski → Jämsänkoski
Pataluoto → Viinijärvi
Patanajärvi → Patana
Patananjoki → Patana
Patela → Pateniemi
Patsjoki → Paatsjoki
Patterinniemi → Tykkimäki
Paukkajanvirta → Paukkaja
Paukkulinna → Paukkula
Paukuttaja → Paukkaja
Pavččukkä → Pautujärvi
Pavdjävrruájá → Pautujärvi
Pavdjärví → Pautujärvi
Peccik → Petsikko
Peccikko → Petsikko
Pedersöre → Pietarsaari
Pedersöre Öarna → Öja
Peerajärvi → Peeravaara
Peeraonkka → Peeravaara
Peesih → Petsikko
Peetlehemí → Kapernaumi
Peijas → Peijaksen sairaala
Peimari → Paimio
Peipilä → Peipohja
Peipola → Peipohja
Pekki → Marlebäck
Pellavaniemi → Tarvaspää
Pelleskylä → Pellesmäki
Pellingelandet → land
Pellisensalmi → Hankasalmi
Pelljajvúi v̄v → Korvatunturi
Pellonhaltijakivet → Trolssi
Pellonjärvi → Pello
Pellonperä → perä
Pellonpää → pää
Pellosniemi → Saraavesi
Pelsanjänkä → Pelso
Pelsanjärvi → Pelso
Pelsivaara → Pelso
Peltoinen → Peltoi
Peltoinkylä → Peltoi
Peltojoki → Peltovuoma
Peltojärvi → Enontekiö
Peltomaa → maa
Peltotunturi → Peltojärvi
Pemarffjärden → Paimio
Pemarn → Paimio
Pengerkoski → Nukari
Penijärvi → Peninkylä
Penik → Peninkylä
Penikån → Åback
Penko → Pengonpohja
Pentinjärvi → Kernaala
Pepot → pudas
Peranganniemi → Peranka
Perankajärvi → Peranka
Perhunjoki → Perho, Veteli
Perhonkoski → Perho
Perhonlahti → Perho
Perinkää → Sälinkää
Perna → Pernaja
Pernaa → Pernaja
Perno → Pernoo
Pernä → Pernoo
Pe(r)rumäämmir → Perunämmäri
- Perttula → Ypäjä
Perunämmirjeggí → Perunämmäri
Perunämmäri
Perunämmäri → Petsikko
Peräkulma → Mellilä
Peräkunta → Ylöjärvi
Perämaa → maa
Perämeri → Kainuu
Peränkulma → Mellilä
Peräpohja → Peräpohjola
Peräpohjola → Länsipohja
Perä-Porkola → Porvola
Perä-Posio → Posio
Petikonmäki → Petikko
Petrasaari → Petraselkä
Pettjärvi bruk → Strömfors
Petjäselkä → selkä
Peurakari → Häädetkeidas
Peuranväljä → Tarvasjoki
Peuratunturi → tunturi
Pickalafjärden → Pikkala
Pickalaviken → Pikkala
Pickalaån → Pikkala
Pieggäjärví → Tuulispäät
Pieggüáivi → Tuulispäät
Piehinginjoki → Piehinki
Pieksä → Pieksämäki
Pieksämä → Pieksämäki
Pieksänjärvi → Pieksämäki
Pieksänkoski → Pieksämäki
Pielisenjoensuu → Pielisensuu
Pielisjoen kaupunki → Joensuu
Pielisjoensuu → Joensuu
Pielisjoki → Pielinen, Pielisensuu
Pielisjärvi → Pielinen
Pielissalo → Paalasmaa
Pielissuu → Joensuu
Pielniemi → Pielinen
Pielpavuono → vuono
Pielppajärvi → Pielpajärvi
Pienenlevänlaksi → laksi
Pieni-Juminen → Juminen
Pieni-Melanen → Melalahti
Pieni-Pyhäntä → Pyhäntä
Pieni Pyhätunturi → Sallatunturi
Pieni Rasvalaksi → laksi
Pieni-Sapso → Sapsojärvi
Pieni-Tenämä → Tenämänmäki
Pienivaara → vaara
Pienivesi → Peruvesi, Sahrajärvi, vesi
Pienivirta → virta
Pienois-Punkaharju → Salussärkkä
Piera(n)-Marin jänkä → Perunämmäri
Pieruämpäri → Perunämmäri
Pietarsaaren asema → Pännäinen
Pietilä → Niska-Pietilä
Pietinjussin Housukuru → kuru
Pihlajisto → Pihlajamäki
Pihlavajärvi → Pihlava
Pihlavaluoto → Pihlava
Pihtusköngäs → Bihčosgorži
Piikis → Piikkiö
- Piikkiönjoki → Piikkiö
Piikkiönlahti → Piikkiö
Piipsanjoki → Piipsanneva
Piipsjärvi → Piipsanneva
Piispajoki → Piispajärvi
Piispanjoki → Piispajärvi
Piispansatama → Pyhämaa
Piittisjoki → Piittisjärvi
Piittisvaara → Piittisjärvi
Pikkalanjoki → Pikkala
Pikkalanlahti → Pikkala
Pikkalanselkä → Pikkala
Pikku-Bodom → Bodominjärvi
Pikku Fredriksberg → Böle
Pikku Huopalahti → Haaga, Huopalahti
Pikku-Ii → Iisalmi
Pikkujoki → Tarvasjoki
Pikkumaa → Pikku-Nauvo
Pikku-Malla → Malla
Pikku Olvasjärvi → Olvassuo
Pikku-Parra → Parra
Pikku-Pasila → Böle
Pikku-Räyrinki → Räyrinki
Pikku Siltasaari → Siltasaari
Pikku-Syöte → Syöte
Pikku-Tarina → Tarinaharju
Pikku-Tervo → Stortervolandet
Pikku-Tohloppi → Tohloppi
Pikku-Venäjä → Inkarila
Pilkankangas → Pilkanmaa
Pilpankoski → Pilppa
Piltom → Mickelspiltom
Pilvikorpi → Pilvenmäki
Pilvilampi → Pilvineva
Pilvisuo → Pilvenmäki
Pinsiö → Pinsiönkangas
Pippingsköldska gården → gård
Pirkka-Häme → Pirkanmaa
Pirkkalanmaa → Pirkanmaa
Pirkinäinen → näs
Pirttilä → Pirttikylä
Pirttiniemi → Halosenniemi
Pirttipohja → pohja
Pirtti-Pöllä → Pöllä
Pirttitörmä → Jakkukylä
Pirunkallio → Koukunpolvi
Pirunkellari → Hitonhauta
Pirunlinna → linna, Unikonlinna
Pirunportti → portti
Pirunvuori → vuori
Pisa → Pisavaara
Pisavuori → Pisa
Pisalanharju → Pispala
Pitkä-Kaito → Kaidonselkä
Pitkäkangas → kangas
Pitkäkari → kari
Pitkäkuru → kuru
Pitkälahti → Anttola
Pitkälaks → laksi
Pitkäniemi → Halosenniemi
Pitkäperä → perä
Pitkäpohja → pohja
Pitkäsalo → salo
Pitkäsälkä → selkä
Pitkävuono → Muddusjärvi, Muddusjärvi
Pitkävuopaja → Kuukasjärvi
- Pitsusköngäs → Bihčosgorži
Piälbáávuoná → vuono
Piälđoojärvi → Peltojärvi
Piälđoojärvi → Peltojärvi
Piälšájeggí → Pelso
Pohja → Kuhmalahti, pohja
Pohjakylä → Suodenniemi
Pohjankylä → Pohja
Pohjankyrö → Hämeenkyrö, Isokyrö
Pohjanlahti → Pohja, Pohjanpitäjänlahti
Pohjanmaa → Kainuu
Pohjanmaan portti → Hämes-Havunen
Pohjantornio → Tornio
Pohjois-Haaga → Haaga
Pohjois-Häme → Pirkanmaa
Pohjois-Konnevesi → Konnevesi
Pohjois-Niinivesi → Niinivesi
Pohjois-Paippinen → Paippinen
Pohjois-Vantaa → Vantaankoski
Pohjois-Vartsala → Vartsala
Poika-Temmes → Temmes
Poitsila → by
Politimanaapa → Politimanavaara
Politimanselkä → Politimanavaara
Polvijärvi → Polvela
Pomoaapa → Pomokaira
Ponnenjoki → Töysä
Pontuksenkaivanto → Pontus
Pooki → Säppi
Pookikari → Oura
Poosjärvi → Pomarkku
Porkka → Karjalankylä
Porkola → Porvola
Porneesi → Pornainen
Pornässi → Pornainen
Porojärvi → Poroeno
Porolampi → Porlammi
Poroluoto → Krunni
Portas → Tammela
Portimo → Portimojärvi
Portinkorva → korva
Portsa → Port Arthur
Portti → portti
Porttijoki → Hiidenportti, Portinsalo
Porttikallio → Porttipahta
Porvoo → Pori
Porvoonkylä → Porvola
Posionjärvi → Posio
Postitie → Kuninkaantie
Postvägen → Kuninkaantie
Praahe → Raahe
Preiviikinlahti → Preiviiki
Promenadträdgården → Kaisaniemi
Pruikkosenpää → pää
Pruukki → Johannislund
Präntöö → Palosaari
Prästgårdsalm → Malmi
Puäriskirkko → Pielpajärvi
Puaskoski → Mämmensalmi
Publik Trädgård → Kaisaniemi

- Pudas → pudas
Pudasjärvi → Kannonkoski
Puhari → Puhar-Onkimaa
Puijonlaakso → Puijo
Puijonsarvi → Puijo
Puistolan asemanseutu →
Tapulikaupunki
Pukarajärvi → Pukara
Pukkilanharju → Puujärvi
Puksalanjärvi → Puksala
Pukulmi → Huitaperi,
Pukkulmi
Puljujoki → Tepasto
Puljujärvi → Pulju
Puljutunturi → Pulju
Pulkkila → Pulkkilanharju
Pullinranta → Pullinpuoli
Pulsanlampi → lax
Punkajoki → Punkalaidun
Punkalaitio → Punkalaidun
Punkalaitumenjoki →
Punkalaidun
Punkaniemi → Punkaharju
Punkasalmi → Punkaharju
Puodinkylä → Vartiokylä
Puohtiinlahti → Puohtiinsuo
Puokiojärvi → Puokio
Puokiovaara → Puokio
Puolala → Puolalanmäki
Puolankajärvi → Puolanka
Puornkallionlahti → Poroholma
Puotilan kartano → Botby
Puotinen → Bodom
Puotinharju → Puotila,
Vartiokylä
Puotinkylä → Puotila,
Vartiokylä
Purkaja → Korvua
Purmo å → Purmo
Purmojärvi → Purmo
Purmonjoki → Purmo
Purniitunjärvi → Purnujärvi
Purnuvaara → Purnumukka
Puro → puro
Puronsuu → suu
Purujärvi → Puruvesi
Puskialanjoki → Tarpianjoki
Pusonjärvi → Puso
Putaanieniemi → Mämmensalmi
Putaanvirta → Pihtipudas
Putajanhaara → Putaja
Puttaa → Pihtipudas
Puulasalo → Puula
Puulavesi → Puula
Puurila → Puurijärvi
Puu-Rusko → Vahto
Puutoselkä → Puutossalmi
Puutosvesi → Puutossalmi
Puutteenperä → perä
Pyhtinen → Pyhtää
Pyhtään Kaunissaari →
Kaunissaari
Pyhä-Häkki → Kangashäkki
Pyhä-Häkkilä → Pyhä-Häkin
kansallispuisto
Pyhäjoki → Hiidenniemi
Pyhäjärvi → Hiidenniemi,
Naistenmatka, Pyhä-Häkin
kansallispuisto
Pyhäkero → Ounastunturi
Pyhäkoski → Pyhäjoki
Pyhäkuru → Pyhätunturi
Pyhälaksi → Kimola, Pjelax
Pyhällönjärvi → Pyhältö
Pyhämaan Luoto → Pyhämaa
Pyhämaan Rohdainen →
Pyhäranta
Pyhän Henrikin saari →
Kirkkokari
Pyhän Katariinan kirkko →
Kaarina
Pyhä-Nattanen → Nattaset,
Pyhätunturi
Pyhänkasteenlampi →
Pyhätunturi
Pyhänkосki → Hiidenniemi
Pyhäpudas → Peippola
Pyhäsaari → Naissaari,
Pyhäselkä
Pyhätunturi → Nattaset,
tunturi
Pyhätunturit → Sallatunturi
Pyhävuori → Bötom
Pyrhölä → Brahelinna
Pyterlahti → lax
Pyterlax → lax
Pyttis Fagerö → Kaunissaari
Pyydönniemi → Pyyli
Pyyhtääjärvi → Pyhtää
Pyylinsaari → Pyyli
Pyynikinharju → Pyynikki
Pyyntölahti → Kynnärö
Pyöli → böle
Pävalsmalm → malm
Päijälä → Päijänne
Päijätsalo → Päijänne
Päiväkumpu → kumpu
Päiväranta → ranta
Päkkilä → Päkkilänkangas
Pälkänevesi → Pälkäne
Pällinkorva → Pälli
Pänijävi → Hammastunturi
Päniordo → Hammastunturi
Päntälänjoki → Päntäne
Päntäneenjoki → Päntäne
Pärhaniemi → Perheniemi
Pärjälähde →
Ryövärinkuoppa
Pärskeri → Pooskeri
Pääjärvenmäki → Pääjärvi
Päärnäinen → Björneborg,
Kuuminainen
Päärnäspää → Angelnien
Päärtih → Partakko
Päärtihjorjå → Partakko
Päärtihluohtå → Partakko
Pölösen järvi → Petonen
Pömpelinluoma → luoma
Pönteri → Vähätkylät
Pörkkinäinen → Kuuminainen
Pörsänjärvi → Pörsänmäki
Pöylijoki → Pöytyä
Pöyliö → Pöyliöjärvi
Pöyliönperä → Pöyliöjärvi
Pöytäjävi → Pöytyä
Pöytärahka → Pöytyä
Pöytäsuu → Pöytyä
Raa'anvaara → Raajärvi
Raahe → Pattijoki
Raanselkä → Raajärvi
Raappanmäki →
Osmankajärvi
Raatejärvi → Raate
Raatelähti → Ahmas
Raaterova → rova
Raatevaara → Raate
Raatimiehenluoto →
Pormestarinluoto
Raattama → Kyrö
Raatteentie → Raate
Raavaara → Raajärvi
Rádjačopma → Petsikko
Rádjejhoka → Muonio
Rahkamala → Sastamala
Rahkionjoja → Tarvasjoki
Ráisduoddarháldi → Halti
Raisionjoki → Rusko
Rajakallio → kallio
Raja-Karjala → Karjala
Rajamaa → maa
Rajaportti → portti
Rajapuro → puro
Raja-Pöllä → Pöllä
Rajavuori → vuori
Ramsjö → ö
Ramsvik → vik
Ramsviken → Ramsholmen
Ramsö → Ramsholmen, ö
Rankan → Rankki
Rankila → Ingarskila
Rankoskär → Rankki
Rannimmainen
Sotajoensuunvaara → vaara
Rannimmainen Sotatunturi →
Maaimmainen Sotatunturi
Ranta → ranta
Rantakulma → kulma
Rantamaa → maa
Rantapelto → pelto
Rantasalo → Rantasalmi
Ranta-Töysä → Töysä
Ranta-Töysän järvi → Töysä
Rantua → Kiukainen
Rapalanniemi → Rapala
Rapalanvuori → Rapala
Rapolanharju → Rapola
Rasvalampi → Rasvasuo
Ratasjoki → Ratasjärvi
Ratasvaara → Ratasjärvi
Ratinansuvanto → Ratina
Raudaskoski → Raudaskylä
Raudasneva → Raudaskylä
Rauhahyppä → Hyppä
Rauhalinna → linna
Rauhanummi → nummi
Rauman Eura → Tarvasjoki
Raumanmatala →
Relanderinmatala
Raumavuori → Kuperivuori
Raumonjoki → Liakanjoki
Rautakuru → kuru
Rutamäki → Iso-Röyhiö
Rautaportti → portti
Rautasema → Suomasema
Rautavesi → Vammaskoski,
Vaskivesi
Rautpohja → Kortepohja
Rautujärvi → Raututunturit,
Rautuvaara
Rautulompolo → lompolo
Rautuovi → oiva
Rautusjoki → Rautuskylä
Rautusjärvi → Rautuskylä
Rautuskaiti → skáidi
Rautusuvanto → Rautuvaara
Rautusvaara → Rautuskylä
Rauvanvaara → Maarianvaara
Ravadas → Ravadasköngäs
Ravadasjoki → Ravadasköngäs
Ravattula → Rauvola
Rávdoaivi → oiva
Rávdoluoppal → lompolo
Rávduluobál → lompolo
Ravijärvi → Ravijoki
Reidula → Reila
Reinikkala → Lekotinmäki
Reipsportarna →
Paraistenportti
Reisutti → sund
Rekolankoski → Jämsänkoski
Reksuo → Reikijoki
Remekselä → Remeskylä
Rengonjoki → Renkomäki
Rengonvaha → Renko
Renkajoki → Renko
Renkajärvi → Renko,
Renkomäki
Renögrundet → Krunni
Replotlandet → land
Repovuori → Repovesi
Retulansaari → Retula
Retupera → Kolikkoinmäki
Retuutti → Reduutti
Revolahti → Revonlahti
Rex → Rekipelto
Ridankylä → Rita
Ridonkangas → Ritvala
Ridonmäki → Ritvala
Riekinranta → Pudasjärvi
Riestenkylä → Ridasjärvi
Rihtugieddi → Gieddečohkka
Riihilaksi → Riilahti
Riihivaara → vaara
Riipijärvi → Riipi
Riippilampi → Riippi
Riisperi → Huitaperi
Riistajärvi → Riistavesi
Riivenkiveliö → kivalo
Rikkalahti → Rikkavesi
Rikkaranta → Rikkavesi
Riksågen → Kuninkaantie
Rikulla → Klamila
Rikullen → kulla
Rilot → luoto
Rintapohja → Suupohja
Rinteelä → Kolikkoinmäki
Ripatinkylä → Ripatti
Rironmäki → Ritvala
Ristiinankaupunki →
Kristiinankaupunki
Ristijärvi → Pyhäjärvi
Ristilampi → Ristinkylä
Ristinaronkallio →
Laurinkallio
Ristinpohja → Ristinkylä
Ristinummi → nummi
Ristvuori → Luumäki
Ritasjärvi → Ridasjärvi
Ritavaara → Ritavalkea
Ritnečohkka → Ritničohkka
Riutankoski → Riutta
Riuttanmäki → Riutta

- Riuttasjärvi → Riuttala
 Riuttavaara → Riutta
 Rivinkoski → Rivinperä
 Roabijävi → Ropinsalmi
 roavi → rova
 roavvi → rova
 Rohdainen → Pyhäranta
 Rohpi → Ropi
 Roihupelto → Roihuvuori
 Roiro → Luiro
 Roismala → Sastamala
 Rokuanjärvi → Rokua
 Romens → Olari
 Romensbergen → Olari
 Rommaeno → eno
 Rommajärvi → Rommaeno
 Rooseveltin maja → Napapiiri
 Roparnäsbacken → Huutoniemi
 Ropijärvi → Ropinsalmi
 Ropmaeatnu → eno
 Ropmajävi → Rommaeno
 Ropovaha → Piispanristi
 Rosala → Hiittinen
 Rosendal → dal
 Rosenlund → lund
 Rottasaari → Siltasaari
 Rounala → Enontekiö
 Rouvila → Rödsö
 Rovädäsuuhä → Ravadasköngäs
 Rovädaskorze → Ravadasköngäs
 Ruhaankylä → Ruha
 Ruhaja → Ruhade
 Ruhattu → Ruhade
 Ruhjunperä → Rantaperkiö
 Ruhka → Ruha
 Ruhmasjärvi → Huhdasjärvi
 Ruiro → Luiro
 Rukatunturi → Ruka
 Rukavaara → Ruka
 Rumpila → Drombom
 Runko → Piikkiö
 Runnipuisto → Kaivopuisto
 Ruohosema → Suomasema
 Ruokolax → lax
 Ruokolinna → Nakolinna
 Ruomela → Olari
 Ruonajärvi → Ruona
 Ruonala → Langinkoski
 Ruonanjoki → Ruona
 Ruosma → Ruosmesuo
 Ruotaanlahti → Ruotaanmäki
 Ruotoistenmäki → Ruotanen
 Ruotsala → Aholansaari
 Ruotsinluoto → Ruotsinvesi
 Ruotsinsalmen merilinnoituskaupunki → Kotka
 Ruotsinvesi → Ruotsalainen
 Ruskallio → Rusko
 Ruskolainen → Rusko
 Ruskonjoki → Rusko
 Rutajoki → Rutajärvi
 Rutian → Tali
 Ruuhasjärvi → Huhdasjärvi
 Ruuki → Ruukinkangas
 Ruukinkylä → Ruukki
 Ruukinpitäjä → Ruotsinpyhtää
- Ruukooli → Frugård
 Ruumissaari → Kalmari, Kuuhankavesi
 Ruunaanjärvi → Ruunaa
 Ruunaankosket → Ruunaa
 Ruutinkoski → Kartanonkoski
 Ryska Pyttis → Ruotsinpyhtää
 Ryssbölen → Venjä
 Ryssänkari → Rysäkari
 Rysäsaari → Rysäkari
 Rytikero → kero
 Rytynjärvi → Rytty
 Rytälä → Ryttylä
 Rytökylä → Ritoniemi
 Ryynäsenpää → pää
 Ryöpynkoski → Halkia
 Rådkila → Ingarskila
 Rådskog → Raala
 Räikälänlände → Laurinlände
 Räksiinjoki → Räksiinalava
 Räksiö → Räksiinalava
 Ränssi → Laukkavirta
 Rantämäki → Maaria
 Räpsönsunti → Reposaari
 Rättyjärvi → Rättyä
 Räuddluubbäl → lompolo
 Räväs → Räväsundet
 Råyrinki → Råyrinki
 Rääkkyinkoski → Rääkkylä
 Rääkynvaara → Rääkkylä
 Rääntiö → Pyötsiä
 Rödskog → Raala
 Rönkkä → Vuoksenniska
 Rönnbacka → Pihlajamäki
 Rönninge → Pihlajamäki
 Rönnskär → skär
 Rövarskäret → Pikiruukki
 Røyhiö → Iso-Røyhiö
 Røyhiönjärvi → Iso-Røyhiö
 Røyhiönniemi → Iso-Røyhiö
 Røyhkiö → Iso-Røyhiö
 Röödilä → Röölä
 Rööperi → Punavuori
- Saajoki → Saakoski
 Saalahti → Saakoski
 Saamaisjärvi → Saamainen
 Saaniemi → Saakoski
 Saantee → Kiislee
 Saarenkartano → Saari
 Saarenkylä → Saari
 Saarenlääni → Saari
 Saarenoja → Auvainen
 Saari → Saarioispuoli
 Saarijärvi → Saarioispuoli
 Saari-Kiekki → Kiekinkoski
 Saarikkala → Sairakkala
 Saarikoski → Solojärvi
 Saari-Kouvola → Kouvola
 Saarilompolo → lompolo
 Saarinen → Saaresmäki
 Saarivirta → virta
 Saastojärvi → Sastamala
 Saastonperä → Sastamala
 Sadanleukaluut → Satakunta
- Sahakoski → Saakoski
 Sahalax → Saakoski
 Sahanmetsä → Äijänsuo
 Sahanasaari → Karihaara
 Sahaoja → Nuuksio
 Sahinpuro → Karhunahdas
 Sahnra → Sahrajärvi
 Sahrakoski → Sahrajärvi
 Sahrnkylä → Sahrajärvi
 Saijärvi → Saivaara
 Saima → Čaibma
 Saimaa → Luonter
 Saimasselkä → Saimaa
 Saimasvesi → Saimaa
 Saimatunturi → Čaibma
 Sairiala → Sairakkala
 Sairinen → Sairakkala
 Sairio → Sairakkala
 Saivojärvi → Saivokero
 Saksala → Saksalanharju
 Salajärvi → Salamajärvi
 Salamanperä → Salamanperän luonnonpuisto
 Salaudenjoki → Salamajärvi
 Salausjärvi → Salamajärvi
 Salavesi → Salamajärvi
 Salkolanjärvi → Salkola
 Sallatunturi → tunturi
 Sällävääri → Sallivaara
 Sallitunturi → Sallivaara
 Salloväri → Sallivaara
 Salluvaara → Sallivaara
 Salmenkorva → korva
 Salmensuu → suu
 Salmilompolo → lompolo
 Salo → Manamansalo, Pattijoki, Salonsaari
 Saloinen → Pattijoki
 Salojärvi → Kaartjärvi, Salussärkkä
 Salomaa → maa
 Salonjärvi → Kaartjärvi
 Salonkylä → Niinisalo
 Salonsaari → Manamansalo
 Salonsalmi → Oulunsalo
 Saloranta → ranta
 Salospohja → Salussärkkä
 Salosstad → Raah
 Salosten kaupunki → Raah
 Salo-Uskela → Uskela
 Salpausselkä → Selänpää
 Salpausselät → Salpausselkä
 Saluksenjärvi → Salussärkkä
 Saluksenkulma → Salussärkkä
 Salusharju → Salussärkkä
 Salusjärvi → Salussärkkä
 Salustaival → Salussärkkä
 Salustenkulma → Salussärkkä
 Sámeeana → Sápmi
 Samallahti → Samallahtenmäki
 Sammalommol → lompolo
 Sammatin torppa → Paikkarin torppa
 Sampalahti → Samallahtenmäki
 Sampas → Samppalinnanvuori
 Samppalinnä → Nakolinna
 Sampunen → Sampaanala
 Sandö → ö
- Sandön → Santonen
 Sane halsen → Sarvijoki
 Sanemossen → Sarvijoki
 Sanginjoki → Sankivaara
 Sanginjärvi → Sankivaara
 Sanginsuu → Sankivaara
 Santamala → Sastamala
 Santaneva → Santavuori
 Santanummi → nummi
 Santasatama → Santahamina
 Santtionranta → Santtio
 Sappeenjärvi → Sappee
 Sappeenmaa → Sappee
 Sappeenvuori → Sappee
 Saraakallio → Saraavesi
 Sarjanoja → Sarjankylä
 Sarvi → Sarvijoki
 Sarviluoma → luoma
 Sarvineva → Sarvijoki
 Sarvinginjoki → Sarvinki
 Sarvinginjärvi → Sarvinki
 Sarvlaxviken → Sarvilahti
 Sarvnevamosen → Sarvijoki
 Sassi → Raasakka
 Sastamala → Karvia
 Sastmola → Karvia
 Satakunda → Satakunta
 Satama → Krookka
 Sattasköngäs → Sattanen
 Sattasvaara → Sattanen
 Satumaa → Roihuvuori
 Saukkolanpää → pää
 Saukonperä → Saukonkylä
 Saunavirta → virta
 Sauoivanmurista → Sauoiva
 Sauvola → Sauvo
 Sauvonskylä → Sauvo
 Sauvonsaari → Sauvosaari
 Savijoki → Lieto, Pukkila
 Savikoski → Säviä
 Savilahti → Mikkelin, Savitaipale
 Savilaksi → Savo
 Savina → Savinajoki
 Savisilta → Multisilta
 Savitaipale → taipale
 Savoland → land
 Savolax Nystad → Nyslott
 Savon linnalääni → Pien-Savo
 Savon Pispala → Kolikkoinmäki
 Savonjoki → Ähtävänjoki
 Savu → Sauvo
 Schildtinkartano → Nisula
 Schwarz See → Saimaa
 Seestjä → Seesta
 Segispecsuálu → Petäjäsaaret
 Seinäjoki → Peräseinäjoki
 Seinäjärvi → Seinäjoki
 Seitakangas → Seitakorva
 Seitaoja → Seitala
 Seitavaara → Seitakorva
 Seitenjärvi → Seitenoikea
 Seitlax → Sondby
 Seitsemisharju → Seitseminen
 Seitsemisjärvi → Seitseminen
 Seittenpää → Seitniemi
 Seleniuska gården → gård
 Seljesåsen → Seljes
 Selkee → Mouhijärvi
 Selkisaari → Selki

Aakkosellinen hakemisto

Selkä → Pyhäselkä	Sinet → Sinettä	Sonkarinsaari → Vesanto	Storträsk(et) → träsk
Selkäkari → kari	Sinettäjoki → Sinettä	Soodee → Kiislee	Storviken → Jollas
Selkälauto → luoto	Sinettäjärvi → Sinettä	Sorresiehppa → Torasjärvi	Strandoset → Vuosnainen
Selkämeri → Raumanmeri	Siniluodonperä → Siniluoto	Sortavala → Ala-Paakkola	Strömsböle → böle
Selkärankakivalo → kivalo	Sinivuorenmaa → Mustikkamaa	Sorvistötet → Bötom	Strömsdal → dal
Sellei → Kraaseli, Pirkkiö	Sipoon Kaunissaari → Kaunissaari	Soskuanjoki → Soskua	Stuárráb Kolmisjärvi → Golmmesoaivi
Selänkangas → Selänpää	Sipoonjoki → Sipoo	Sota-aapa → Sotajoki	Stuárráb Piälbaájärvi → Pielpajärvi
Seppälä → Seppola	Sippula → Sippola	Sotajoki → Maaimmainen Sotatunturi	Stugulandet → Kulosaari
Sepänkylä → by	Sirnihtanlampi → Nunnanlahti	Sotataival → Maaimmainen Sotatunturi	Stuguön → Kulosaari
Sepänohta → Otanmäki	Sirniönjoki → Sirniö	Sotatunturit → Maaimmainen Sotatunturi	Stuorát Dievjjáárvri → Dievjá
Sepänoja → Ummeljoki	Siskelijärvi → Siskeli	Sotjala → Sotjala	Stuorát Golmmesjärvi → Golmmesoaivi
Sestjuvruávi → rova	Siskelivuono → Siskeli	Sotjanhetto → Sotjala	Stuorra-Dievjá → Dievjá
Sestrova → rova	Siskeljävri → Siskeli	Sotjanlahti → Sotjala	Stuorrafális → Fállát
Seu'llvuájj → Siulapää	Siskelvuoná → Siskeli	Sotkamojärvi → Sotkamo	Stuorrájärvi → Muddusjärvi
Seurujoki → Seurukarkea	Sisä-Suomi → Keski-Suomi	Sotkavuoma → Sotkajärvi	Stångskär → Väderskär
Seurujärvi → Seurukarkea	Siulanruoktu → Siulapää	Sotkumanlampi → Sotkuma	Störsby → Störsvik
Sevättivuono → vuono	Siulaoja → Siulapää	Sotunkylä → Sotunki	Suáðikil → Sodankylä
Sexsjö → Sääksjärvi	Siulioaapa → Siulapää	Soukabolle → Soukainen	Suálčie lj → Saariselkä
Sibbesborg → Sipoonlinna	Siuloiva → Siulapää	Soukanpohja → pohja	Suáluičielgi → Saariselkä
Sibbo bron → Pitkäsilta	Siulopää → Siulapää	Soulio → Pyötsiä	Suáluijärvi → Solojärvi
Sibbo Fagerö → Kaunissaari	Siuronkoski → Siuro	Sprengtportenmäki → Seesta	Suasjärvi → Suastunturi
Sibbo å → Sipoo	Siurua → Siuruanjoki	Spurila → Purunpää	Suaskuru → Suastunturi
Sibby → Sipoo	Siuruanjärvi → Siuruanjoki	Stadens sund → Kokkola	Sudenhauta → hauta
Sieidal → Seitala	Sjundby → Siuntio	Stadens trädgård → Kaisaniemi	Suhmurinmäki → Suhmura
Sieiddája → Seitala	skaiti → skáidi	Stadion → Olympiastadion	Suinuselkä → Suinula
Sieiddegeadgi → Seitala	Skarpans → Bomarsund	Stadshagen → Kaisaniemi	Suksela → Äystö
Sieiddejávrrit → Seitala	Skeiten → Perkkaa	Stadssundet → Sunti	Suku-Nattanen → Nattaset
Sieiddenjunnásat → Seitala	Skeppsholmen → Pikisaari	Stadsviken → Kluuvi	Sulkava → Linnainen
Sieiddenjunni → Seitala	Skierrefális → Fállát	Staffanslätten → Tapaninkylä	Sulkuenjoki → Seinäjoki
Siekkisjärvi → Jähdyspohja, Jääsjärvi	Skinnarböle → böle	Stamö → Tammio	Sumiaisjärvi → Sumiainen
Sieppi → Torasjärvi	Skogby → Maantiekylä	Stenberga → berg, berga	Summasjärvi → Summanen
Sieppijärvi → Torasjärvi	Skrakaby → by	Stendal → dal	Summassaari → Summa
Siestajainen → Seesta	Skrammellandet → land	Stenhagen → Haaga	Sumparni → Sompasaari
Sievi → Evijärvi	Skrubbö → Mickelskären	Stenkull → kulla	Sumpasalo → Summanen
Sigávuoná → Sikovuono	Skräddarböle → böle	Stensböle → Töytäri	Sumppari → Sompasaari
Siggájärvi → Sikovuono	Skuruviken → Pohjankuru	Stockfors → fors	Sumpsajärvi → Sumsa
Sihtuuna → Liedakkala	Skvallerstan → stad	Stora Broholmen → Siltasaari	Sumsajärvi → Sumsa
Siikaisjärvi → Siikainen	Skyttälä → Kyttälä	Stora bron → Pitkäsilta	Sumus → Sumiainen
Siikajärvi → Siikaneva	skáidi → kaira, skáidi	Stora Fagerö → Kaunissaari	Sund → Kastelholma
Siikakangas → Siikaneva	skär → kari	Stora Klobbskär → Klobbskärs fjärden	Sunday → by
Siikaluoma → Oijusluoma	Smedsby → by	Stora Karingmossen → Ämmässuo	Suobbád → Sompio
Siikavesi → vesi	Smedsböle → böle	Stora Landsvägen → Kuninkaantie	Suobbatoaivi → Sompio
Siilasjärvi → Silisjoki	Soabbatoaivi → Sompio	Stora Musholmen → Siltasaari	Suodenjärvi → Suodenniemi
Siippoistenkylä → Siippoo	Soahtejohka → Sotajoki	Stora Seljes → Seljes	Suo-Heikki → Suo-Anttila
Siippoonjoki → Siippoo	Soangi → Sonkamuotka	Stora Strandvägen → Kuninkaantie	Suojala → Säijä
Siitolankoski → Taimionkoski	Sohlberg → Päivölä	Storby → by	Suojärvi → Suolahti
Sijdá → Siida	Soila → Suodenniemi	Storbötet → Bötom	Suo-Knuuti → Suo-Anttila
Sijdd → Siida	Soimensaari → Paukarlahti	Storhemt → Henttaa	Suokumaanjärvi → Suokumaa
Sikojärvi → Sikovuono	Soisalo → salo	Storhoplaxviken → Huopalahti	Suolijoki → Suolijärvi
Sikovuori → vuori	Sokloma → Sokli	Storkäll → Kolppi	Suolikuisema → Suomasema
Siksala → Särkisalo	Sokolma-aro → Sokli	Storlandet → Pikku-Nauvo, Örö	Suolisjärvi → Suolisvuono
Silesjuuhá → Silisjoki	Sokolmalampi → Sokli	Stormickelskär → Mickelskären	Suolisvuono → vuono
Silisjärvi → Silisjoki	Sokolmalehto → Sokli	Stormskär → Väderskär	Suomalaisenjoki → Kirjavalta
Silis-Malla → Malla	Sokostovuoma → Sokosti	Stor Måsan → Tattarisuo	Suomanjarga → Käsivarsi
Sillankorva → korva	Solansuu → suu	Stormälö → Lillmälö	Suomenkylä → Särkisalo
Sillböle → Kaivoksela	Solbacka → backa	Storpenso → Pensor	Suomenoja → Finnoo
Sillböle bassäng → Silvola	Solkeinlahti → Solkei	Storsarvlax → Sarvilahti	Suomi → Sápmi, Varsinais- Suomi
Silvolan tekojärvi → Silvola	Solojärvi → Solojärvi	Storskogen → skog	Suomijärvi → Suomenniemi
Silvonlehto → Silvola	Solokuoškä → Solojärvi	Storsund → sund	Suomujoki → Suomutunturi
Šimjār → Simojoki	Someroniemi → Somerniemi		Suomujärvi → Suomutunturi
Simojoki → Simo	Sommarö → Suvisaaristo, ö		Suomun ruoktu → Somu
Simonkylä → Simo	Sompiojoki → Mutenia		Suonne → Suontee
Simpeleenjärvi → Simpele	Sompiotunturit → Nattaset, Sompio		Suonperä → perä
Simpelejärvi → Simpele	Sonaby - Boxbacka		Suontie → Suontee
Simpisjärvi → Simpsio	Villasamhället → Pukinmäki		Suonttavaara → Enontekiö
Simpisjärvi → Simpsio	Sonkajärvi → Sonka		Suopelto → pelto
Simpisjärvi → Simpsio			Suoramanjärvi → Suorama

- Suuranta → ranta
 Suorre-Dievjá → Dievjá
 Suosmeri → Lattomeri, mark
 Suotaival → taipale
 Suotajärvi → Suovanlahti
 Suovanselkä → Suovanlahti
 Suo-Yrjö → Suo-Anttila
 Surkuru → kuru
 Surnupää → Surnujärvi
 Surnuvuono → Surnujärvi
 Surutoin → Carlsro
 Survoskoski → Koskenpää
 Susisaari → Suomenlinna
 Susivuori → Susiluola, vuori
 Sutela → Varpaisjärvi
 Sutelanjärvi → Varpaisjärvi
 Suuköngäs → Jumisko
 Suullisensaari → Suullisniemi
 Suullissaari → Suullisniemi
 Suullistenpohja → Suullisniemi
 Suurenlevänlaksi → laksi
 Suuri-Juminen → Juminen
 Suuri-Jälä → Jälä
 Suuri Lupinmäki → Lupinlahti
 Suurilähde → lähde
 Suuri Maantie → Kuninkaantie
 Suuri-Mieloo → Mieluskylä
 Suuri-Onkamo → Onkamo
 Suuri Rantatie →
 Kuninkaantie
 Suur-Pieksä → Pieksämäki
 Suur-Saimaa → Saimaa
 Suur-Sarvilahti → Sarvilahti
 Suur-Selänpää → Selänpää
 Suutarinkylä → Suutarila
 Suvasjärvi → Suvasvesi
 Svartnäset → näs
 Svartsmark → mark
 Svartsån → Mustijoki
 Svartån → å
 Svedja → Suitia
 Svedängstoppen → Paloheinä
 Svenska Pyttis →
 Ruotsinpyhtää, Strömfors
 Sydänmaa → maa
 Sydösterbotten → Suupohja
 Syrinharju → Syri
 Syrinkylä → Syri
 Syrjälähde → Kuninkaanlähde
 Syrjänharju → Harju
 Syrjänskorkee → Keisarinharju
 Syrjänsjärvi → Syrjäntaka
 Syrjäntaka → Syrjäntaka
 Syrjäntausta → Syrjäntaka
 Syvinki → Syvinkisalmi
 Syväjärvi → Kurtti
 Syväkuru → kuru
 Syvä-Niminen → Nimisjärvi
 Syväoja → oja
 Syvä Tepastojoki → Tepasto
 Syynimaa → Linnanmaa
 Säijälä → Säijä
 Säijänselkä → Säijä
 Säijärvi → Säijä
 Säimen → Saimaa
 Säkinlahti → Säkinmäki
 Säkinlampi → Säkinmäki
 Säkyänharju → Säkyä
 Sälinkäänjärvi → Sälinkää
 Sällskapsträdgården →
 Kaisaniemi
 Sällö → Pirkkiö
 Sällön → Kraaseli
 Sämieennäm → Säpmi
 Säpinfäärtti → Säppi
 Särkilähti → Ylitornio
 Särkiluoma → Oijusluoma
 Särkirova → rova
 Särkisalo → by
 Särklax → lax
 Särkänjoki → Kaatamo
 Särkänrauma → Särkänsalmi
 Särkänsaari → Särkänniemi
 Sävijärvi → Sävi
 Säviänvirta → Säviä
 Sävträsk → träsk
 Säyhteenjärvi → Säyhtee
 Säynelaks → laksi
 Säynäslahti → Latokartano,
 Viikki
 Sääksi → Vaaksi
 Sääksjärvi → Artjärvi
 Sääkskoski → Sääksjärvi
 Säämi → Lappi, Säpmi
 Sääminginsalo → Sääminki
 Sää´mjännam → Säpmi
 Sää´mm → Lappi, Säpmi
 Södergrund → Oura
 Södergård → gård
 Södermark → Isojoki
 Södernäs → Helsinki,
 Sörnäinen
 Södersjön → Bottenhavet, sjö
 Södra Gloppet → Gloppet
 Södra Haga → Haaga
 Södra Kvarken →
 Merenkurkku
 Södra Kårböle → Kaarela
 Södra Paipis → Paippinen
 Södra Strandvägen →
 Kuninkaantie
 Södra Vallgrund → Vallgrund
 Sörnäisten satama →
 Sompasaari
 Sötby → Luukki
 Taanuvaara → Kontiomäki
 Taasia → Tesjoki
 Taasianjoki → Taasia, Tesjoki
 Taatsinseita → Taatsijärvi
 Tackskog → Raala
 Tafwasteskogen →
 Hämeen kangas
 Tahko → Tahkovuori
 Tahkokalliot → Tahkoneva
 Tahkomäki → Tahkovuori
 Tainionsaari → Tainijoki
 Taipale → Laukkavirta,
 Onnistaipale, taipale,
 Taipalsaari, Taivalkunta,
 Taivallahti, Varkaus,
 Viinijärvi
 Taipaleenjoki → Kompero,
 Tarpianjoki
 Taipaleensuo → Kintaus
 Taipalpärän → perä
 Taival → taipale
 taival → taipale
 Taivalsalo → Taivassalo
 Taivaskallio → Taivaskero
 Taivaskero → Pallastunturi
 Taivasmäki → Taivaskero
 Taivassalo → Taivaskero
 Taka-Hikiä → Hikiä
 Takakorpi → Tortinmäki
 Takamaa → maa
 Taka-Moksi → Moksi
 Taka-Siippoo → Siippoo
 Talkkänvuei'vv →
 Talkkunapää
 Tallakappeli → Tarvasjoki
 Tallmo → Talma
 Tallimäki → Kakolanmäki
 Talloora → Oura
 Tallusjärvi → Talluskylä
 Talusoja → Taluskylä
 Talvitaipale → taipale
 Tammermaa → Pirkanmaa
 Tammilahti → Tammimäki
 Tamminiemi → Mäntyniemi
 Tamppisaaret → Hupisaaret
 Tankovuori → Tankolampi
 Tapaninkylä → Mosabacka
 Tapaninvainio → Tapaninkylä
 Tapolan Kyynärä → Kyynärä
 Tappuniemi → Tappuvirta
 Tarmola → malm
 Tarpia → Tarpianjoki
 Tarusjärvi → Tarus
 Tarvaala → Laukkavirta
 Tarvaalankoski → Laukkavirta
 Tervantjärvet →
 Tervantovaara
 Tarvo → Tarvaspää
 Tarvoholmen → Tarvaspää
 Tarvontie → Tarvaspää
 Tarvovägen → Tarvaspää
 Taslot → luoto
 Tastula → Tast
 Taurala → Kalho
 Tavonniemi → Tauvo
 Tavasteborg → Tavastehus
 Tavisalmi → Tavinsalmi
 Tehi → Tehinselkä
 Teiskola → Teisko
 Teivaala → Teivo
 Teivaalanharju → Teivo
 Telataipale → taipale
 Telja → Teljä
 Teminmäki → Neiturintaipale
 Temintaipale → Keitele
 Temmesjoki → Temmes
 Tenavansaari → Tenämänmäki
 Tenavasaari → Tenämänmäki
 Tennivaara → Tennilä
 Tenniöjärvi → Tenniöjoki
 Teno → Inarijoki
 Tenokylä → Teno
 Tenomuotka → Teno
 Tenämä → Tenämänmäki
 Tepastojoki → Tepasto
 Termisjärvi → Termisvaara
 Termispahta → Termisvaara
 Tervahauta → hauta
 Tervajoki → Tervakoski, Tervik
 Tervajärvi → Teerijärv
 Tervapuro → puro
 Tervo → Stortervolandet
 Tervonsalmi → Tervo
 Tervsund → Stortervolandet
 Teräslax → Terälahti
 Terävä-Nattanen → Nattaset
 Tesomajärvi → Tesoma
 Tessjö → Tesjoki
 Tessjöän → Tesjoki
 Teuka → Teuva
 Teurajärvi → Teuro
 Teuraniemi → Teuro
 Teuravuoma → Teurajärvi
 Teuronjoki → Puujoki, Teuro
 Teurossuu → Teuro
 Teuva(n)joki → Teuva
 Teva → Tenämänmäki
 Tevajärvi → Tenämänmäki
 Tevaluoto → Lyökki,
 Tevaniemi
 Tevantjärvi → Tenämänmäki
 Tevavuori → Tevaniemi
 Tevänne → Tevöntö
 Tevänni → Tevöntö
 Tevänti → Tevöntö
 Tiensuu → suu
 Tientaali → dal
 Tihusjärvi → Tihusniemi
 Tihusmäki → Tihusniemi
 Tihuspohja → Tihusniemi
 Tiilijärvi → Tiilikangas
 Tiilikka → Tiilikajärvi
 Tiilikajoki → Atrotkoski
 Tiilinummi → Tiilimäki
 Tiirinmaa → Tiirinselkä
 Tiirismaa → Tiilikangas
 Tiirolahti → Tiirola
 Tiisjärvi → Tiistenjoki
 Tiisineva → Tiistenjoki
 Tiiste → Tiistenjoki
 Tikkakoski → Tikka-Mannila
 Tilkunpelto → Kartanonkoski
 Tilsalanmäki → Mieskonmäki
 Timmerkull → kulla
 Tipas → Tipasoja
 Tipasjoki → Tipasoja
 Tipasjärvet → Tipasoja
 Tiurun sairaala → Tiuruniemi
 Tiänu → Teno
 Tiävjä → Dievjá
 Tjudnäs → Tjuda
 Tjudö → Tjuda
 Tjurö → Tiuranen
 Tohmala → Tohmo
 Tohmoavaara → Tohmo
 Tohokoski → Toholahti
 Tohonkoski → Toholahti
 Toijala → Akaa, Toija
 Toinenosa → Teljä
 Toinen Salpausselkä →
 Salpausselkä
 Toivala → Toivalansalmi
 Toivolanspää → pää
 Toivolansaari → Kukkola
 Toivontupa → Mäki-Matti
 Tolkby → Veromiehenkylä
 Tollinmäki → gård
 Tolosenjoki → Uva
 Tolvsnäs → Torsholma
 Tonttupelto → Trolssi
 Toras-Sieppi → Torasjärvi
 Torho → Torhola
 Torhola → Torvoila
 Toriseno → eno
 Torminkylä → Stormi
 Tornaspyy → Tuorsniemi
 Torne Lappmark → Lappi
 Torne älv → Tornionjoki

- Tornilampi → Korpilampi
 Tornimäki → Korpilampi
 Tornion Lappi → Kemin Lappi, Lappi
 Torro → Torronsuo
 Torsborg → borg
 Torsvik → Thorsvik
 Totkijärvi → Tottijärvi
 Toukoniitty → Kumpula
 Tranksunti → sund
 Trollunge → Kalmusnäs
 Trolssinjoki → Trolssi
 Trompsei → Pirkkiö
 Trompsö → Pirkkiö
 Tronberget → Korpilampi
 Trunsö → ö
 Trutberget → berg, berga
 Tryskäret → Tryskärs djupet
 Trångsund → sund
 Trångån → å
 Träskby → by, träsk
 Träskböle → träsk
 Träskdalen → Purunpää
 Träskända → träsk
 Tuárbumuáiváš → Tarpomoiva
 Tuimalankoski → Tuimala
 Tuiranvaara → Tuira
 Tuiskulankylä → Tuiskula
 Tukkitunturi → tunturi
 Tulholm → Tullisaari
 Tullhälle → Katajanokka
 Tullskatan → Katajanokka
 Tuloholm → Tullisaari
 Tulppiojoki → Tulppio
 Tulppionpää → Tulppio
 Tuntsa → Tuntsajoki
 Tunturi → tunturi
 tuodar → duottar, tunturi
 Tuohikorpi → Juurikorpi
 Tuohisalo → salo
 Tuomarila → by
 Tuomarinkartano → Domargård
 Tuomioja → oja
 Tuopanjärvi → Tuopanjoki
 Tuorila → Tuorla
 Tuorpumapää → Tarpomoiva
 Tuposkanava → Tupos
 Tuppi → Tupenkylä
 Tuppirauta → Tupenkylä
 Tuppuralanmäki → Tuppurinmäki
 Turajärvi → Turenki
 Turholman kansanpuisto → Tullisaari
 Turholms folkpark → Tullisaari
 Turja → Turjanselkä
 Turjankylä → Turjanselkä
 Turjanniemi → Turjanselkä
 Turjanvaara → Turjanselkä
 Turjanvirta → Turjanselkä
 Turun Eura → Tarvasjoki
 Turunmaa → Varsinais-Suomi
 Turunmaan saaristo → Turunmaa
 Turun saaristo → Saaristomeri
 Turunväylä → Tarvaspää
 Tusa → Nummela
 Tutju → Tutjunniemi
 Tuukkalankylä → Tuukkala
- Tuulensuu → suu
 Tuulijärvi → Tuulispiäät
 Tuulipää → Tuulispiäät
 Tuulisaari → Tullisaari
 Tuulisalo → Tullisaari
 Tuuloslammi → Tuulos
 Tuulossalo → Tullisaari
 Tuunaansalmi → Tuunaansaari
 Tuurholma → holm
 Tuurholman kansanpuisto → Tullisaari
 Tuuslahti → Tuusniemi
 Tuusmäki → Tuusjärvi
 Tuustaipale → Tuusjärvi
 Tuusulanjärvi → Vanhakylä
 Tvärminneträsket → Tvärminne
 Tyllijoki → Tölby
 Tynkäjoki → Tynkä
 Tyrjänjärvi → Tyrjä
 Tyrjäkangas → Tyrjä
 Tyrjänkylä → Tyrjä
 Tyrnävänjoki → Tyrnävä
 Tyrsävä → Tyrisevä
 Tyrväntä → Tyrväntö
 Tyrvää → Kiikka, Sastamala
 Tyräjoki → Tyrämäki
 Tyrjäjärvi → Tyrämäki
 Tyrälampi → Tyrämäki
 Tyräsalmi → Tyrämäki
 Tyrävesi → Vammaskoski
 Tyskas → Garpom
 Tyykoura → Oura
 Tyynisjärvi → Tyynimaa
 Tyynistö → Tyynimaa
 Tyyrinvirta → Tyyrinmäki
 Tyyskylä → Tyysteri
 Tyyskä → Garpom
 Tähkijärvi → Merijärvi
 Tähtitornin vuori → Ullanlinna
 Tärnoora → Oura
 Töllinmäki → Oulunkylä
 Tölvä → Tölvänniemi
 Tölö park → Eläintarha
 Tölövikén → Töölö
 Tönnönkoski → Tönnö
 Törnävä → Tyrnävä
 Törnävänkangas → Tyrnävä
 Törsborg → borg
 Törövuori → Törölä
 Töysäjärvi → Töysä
 Töysänjoki → Töysä
 Töölönlahti → Töölö
- uáivi → oaivi, oiva
 Ucceeb Jierjásuáluí → Jääsaaret
 Ucceeb Kolmisjávri → Golmmesoaivi
 Ucciejásuáluí → Jääsaaret
 udda → udd
 Uhca-Dievjá → Dievjá
 Uhcit Dievjájávri → Dievjá
 Uhcit Golmmesjávri → Golmmesoaivi
 Uhriharju → Pyhäntunturi
 Uimasalmi → Uimaharju
 Ujainen → Ujaistenkylä
 Uki → Uusikaupunki
- Ukko-Koli → Koli
 UKK-puisto → Urho Kekkosen kansallispuisto
 Ukonjärvi → Ukko
 Ukonkivi → Ukko
 Ukonsaari → Ukko
 UK-puisto → Urho Kekkosen kansallispuisto
 Uksei → Pirkkiö
 Uksperi → Huitaperi
 Ulasoori → Oura
 Uleåborg → borg
 Ule älv → Oulujärvi
 Ulfdubsklint → Orrdals klint
 Ulko-Kannuskari → Kannus
 Ullaporinvuoret → Ullanlinna
 Ullavanjärvi → Ullava
 Ullricasborgstrakten → Kaivopuisto
 Ulriikaporinvuori → Ullanlinna
 Ulrikasborgbärgen → Ullanlinna
 Ulvinvaara → Ulvinsalo
 Ulvön → Bergö
 Ummilanoja → Ummeljoki
 Unisaari → Lauttasaari
 Unna Hárroaivi → Harrijärvi
 Unnajávri → Unari
 Unnukansalo → Unnukka
 Unnukkala → Unnukka
 Untamala → Sastamala
 Uolio → Pyötsiä
 uoma → vuoma
 Upari → Upalinko
 Uppbyggas → Mellunkylä
 Upsala → Kaanaa
 Urheilupuisto → Hänninhauta
 Urpalonjärvi → Urpalanjoki
 Urpontalo → Mäki-Matti
 Urra-Gálddoaivi → Kaldoaivi
 Urroaivi → Kaldoaivi
 Uskela → Salo
 Uskelanjoki → Salo
 Utakoski → Utajärvi
 Utanen → Utajärvi
 Utkuniemi → Utkujärvi
 Utosjoki → Utajärvi
 Utrankoski → Utra
 Utranvaara → Utra
 Utrasselkä → Utrasniemi
 Utsanvuono → vuono
 Uusikylä → Nakertaja, Nastola
 Uusilinna → Savonlinna
 Uusimaa → maa
 Uusipelto → pelto
 Uuslinna → Savonlinna
 Uvanlahti → Uva
- Vaajasaari → Vaajasalmi
 Vaajavirta → Vaajakoski, Vaajasalmi
 Vaaksinjärvi → Vaaksi
 Vaalankurkku → Vaala
 Vaalunmäki → Vaaluvirta
 Vaarunjyrkkä → Vaaru
 Vaasa → Mustasaari
 Vaatojärvi → Vaattojärvi
 Vahanka → Vahankajärvi
 Vahas → Vaaksi
 Vahdon Korpi → Vahto
- Vahdonjoki → Vahto
 Vahokivi → Vaulammi
 Vahterinvuori → Vahterinvuori
 Vahtermäki → Vahterinvuori
 Vahtervuori → Vahterinvuori
 Vahvamäki → Vahvajärvi
 Vahvaselkä → Vahvajärvi
 Vaikkojoki → Vaikko
 Vaikkojärvi → Vaikko
 Vaikospudas → Vaikontaipale
 Vaimare → Vaimaro
 Vaimaroinen → Vaimaro
 Vaivaroinen → Vaimaro
 Vaivionlahti → Vaivio
 Vaivionsalmi → Vaivio
 Vakkolankoski → Vakkola
 Valamon luostari → Uusi-Valamo
 Váldufális → Fállát
 Valkama → Hakoinen, Riihivalkama
 Valkeajärvi → Ritavalkea
 Valkeapäänlampi → Porlammi
 Valkjärven torppa → Paikkarin torppa
 Valkjärvi → Sappee
 Vallarhusen → Nötö
 Valli → Ala-Valli
 Vallis graciae → Naantali
 Valtakunnantie → Kuninkaantie
 Valtari → Raasakka
 Valtimojärvi → Valtimo
 Vanainlinna → Hämeen linna
 Vanaja → Vantaanjoki
 Vanajantaka → Vanaantaka
 Vanajavesi → Vanaantaka, Vanaja, Vantaanjoki
 Wanda → Mosabacka
 Vanda → Vantaankoski
 Vangasharju → Vangasjärvi
 Vanginselkä → Sumiainen
 Vanginvesi → Vangasjärvi
 Vanhainen → Kannelmäki
 Vanha Jorvaksentie → Jorvas
 Vanha Kaarlepyy → Kokkola
 Vanha-Kaltimo → Kaltimo
 Vanha Karigasniemi → Karigasniemi
 Vanhakartano → Hämeenkylä, Yläne
 Vanhakaupunki → Helsinki, Neristan
 Vanha-Kihlanki → Kihlanki
 Vanha Kirkkosaari → Viitasaari
 Vanhakoski → Huittinen
 Vanhakylä → Livonsaari, Teljä, Ulvila, Ämmänsaari
 Vanhalinna → Nakolinnanmäki, Sappalinnanvuori
 Vanhakaupunginkoski → Koskela
 Vanha-Salla → Salla
 Vanha Supru → Supru
 Vanha-Vaasa → Vaasa
 Vanha Venäjätie → Kuninkaantie
 Vanha-Virtaa → fors

Aakkosellinen hakemisto

- Vanjoo → Haimoo, Pernoo,
 Vanjoki
 Vantaa → Vantaanjoki,
 Vantaankoski
 Vantaanjärvi → Vantaanjoki
 Vantaankoski → Vantaa
 Vantaankylä → Vantaa
 Vantaanlaakso →
 Vantaankoski
 Vanttaja → Vanttauskoski
 Vapaudensaaret → Hupisaaret
 Varajärvi → Varajoki, Varejoki
 Varesvuori → Varasvuori
 Vargberget → Susiluola
 Vargskär → Kustaanmiekka
 Vargskärssundet →
 Kustaanmiekka
 Vargö → Bergö
 Vargön → Suomenlinna
 Variskylä → Istumäki
 Varismäki → Istumäki
 Varisvesi → Varistaipale
 Varkausaari → Päiviönsaari
 Varpanen → Varpasjärvi
 Varppee → Vehuvarpee
 Varpusenlinna → linna
 Varsinais-Suomi → Turunmaa
 Vartioharju → Puotila,
 Vartiokylä
 Vartiokylä → by, Roihuvuori
 Vartiosaari → Vassor
 Vartiusjärvi → Vartius
 Vartiussalo → Vartius
 Vartsaari → Vartiovuori,
 Vartsala
 Vartsalo → Vartsala
 Varttimaa → Vartiovuori
 Varvasluoma → Varvas
 Varvoori → Oura
 Vasaborg → borg,
 Uusikaupunki
 Vasara → Nakkila
 Vasaraperä → Määttälänvaara
 Vaskikallio → Vaskivesi
 Vaskionjoki → Vaskio
 Vaskiselkä → Vaskivesi
 Vaskivuori → Vaskivesi
 Vášku → Vaskojoki
 Vastentahtoistenkallio →
 Armonkallio
 Vatia → Vatianjärvi
 vatten → sjö, träsk
 Vattenborgsbacken →
 Linnanmäki
 Vattumäki → Vattusjärvi
 Vatunginnokka → Vatunki
 Veahčajávri → Vetsikko
 Veahčajohka → Vetsikko
 Veahčak → Vetsikko
 Vedensuu → Viensuu
 Vedentaka → Rantoo
 Wehkalahden kaupungi →
 Hamina
 Vehkalahden Uusikaupunki →
 Hamina
 Vehkaluoma → luoma
 Vehkapuntari → Puntari
 Vehkapuro → puro
 Vehkasaari → Kongonsaari
 Vehmas → Vesivehmaa
 Vehmassalmi → Vehmaa
 Wehmassalmi → Vehmersalmi
 Vehniän Alanen → Vehniä
 Vehoniemenharju →
 Vehoniemi
 Vehoniemenkylä → Vehoniemi
 Vehu → Vehuvarpee
 Vehuvarve → Vehuvarpee
 Vekara → Vekaranjärvi
 Vekarajärvi → Vekaranjärvi
 Vekaraniemi → Vekaranniemi
 Velaattajärvi → Velaatta
 Velkuanaukko → Velkua
 Velkuankaupunki → Velkua
 Velkuankurkku → Velkua
 Venäänsalmi → Ruotsinsalmi
 Vepsä → borg
 Vepsäjärvi → Vepsä
 Vepsäjärvi → Vepsä
 Verkängen → Kivitok
 Verlankoski → Verla
 Vermoängen → Vermo
 Veromies → Veromiehenkylä
 Vesajärvi → Pukara
 Vesala-Kontula → Kontula
 Vesämäki → Vesanto
 Vesaniemi → Vesilahti
 Vesankajärvi → Vesanka
 Vesanko → Vesanto
 Vesijakaa → Vesijako
 Vesijärvi → Vääksey, Vääksey
 Vesikansa → Jokikunta,
 Kangaslampi, Tottijärvi
 Vesi-Kimola → Haapa-Kimola,
 Kimola
 Vesilinnanmäki → Linnanmäki
 Wesilä → Kaivopuisto
 Vesivehmas → Vesivehmaa
 Veskuonjargâ → Veskonniemi
 Vessö → Vessölandet
 Vesterilä → Kerkonkoski
 Vesulahti → Mikkeli
 Vesulaksi → Visulahti
 Vetelinjoki → Perho, Veteli
 Vetil ä → Veteli
 Vetokeidas → Keitele
 Vetokeitele → Keitele
 Vetotaipale → taipale
 Vetotaival → taipale
 Vetsijoki → Vetsikko
 Vetsijärvi → Vetsikko
 Vianjoki → Vikajärvi
 Viannankoski → Vianta
 Viapori → Suomenlinna,
 Svartholma, Sveaborg
 Viasvuori → Viasvesi
 Vidkulla → Kärkulla
 Vidskär → Vidskärs fjärden
 Viekijoki → Vieki
 Viekijärvi → Vieki
 Vieksinjoki → Vieksi
 Viensuunjoki → Viensuu
 Vieremänjärvi → Vieremä
 Vieremänmäki → Vieremä
 Viertola → Raala
 Vieska → Alavieska
 Vihajärvi → Vihanti,
 Vihavuosi
 Vihanninjärvi → Vianta
 Vihantijärvi → Vihanti
 Vihasjärvi → Viasvesi
 Vihasniemi → Viasvesi
 Vihavuodenkoski → Vihavuosi
 Viherinkoski → Viheri
 Vihijärvi → Vihti
 Vihkjärvi → Vihti
 Vihovuonteenkoski →
 Vihovuonne
 Vihtajärvi → Vihtavuori
 Vihtalahti → Vihtavuori
 Vihteljärvi → Vihti
 Vihtijoki → Vihti
 Vihtijärven kunta →
 Jokikunta
 Vihtijärvi → Vihti
 Vihtiläjärvi → Vihti
 Vihtilänsalmi → Vihti
 Vihtistenpohja → Vihti
 Vihtjärvi → Vihti
 Viibos → Viipustunturit
 Viibos-Morganoaivi →
 Morgam-Viipus
 Viibosaivi → Viipustunturit
 Viibuštuoddâreh →
 Viipustunturit
 Viibušuaivi → Viipustunturit
 Viikainen → Soukainen
 Viiki → Viikinsaari
 Viikin latokartano →
 Latokartano, Viikki
 Viikin tiedepuisto → Viikki
 Viikki → Latokartano
 Viinakoski → Kiikka
 Viinalähde → lähde
 Viiniranta → Viinijärvi
 Viinisilmä → Viinijärvi
 Viinivaara → Viinijärvi
 Viita-Lauas → Iso-Lauas
 Viitamala → Sastamala
 Viitasalo → salo, Viitasaari
 Viks ladugård → Latokartano
 Viksberg → Eläintarha
 Vikträsk → Pikkala
 Vilhelmsdal → Runni
 Viljakkalanmäki → Vilkkaharju
 Villälähde → Villälähe
 Viljamo → Malkkila
 Viljasuo → Unikankare
 Vilkajärvi → Vilkkaharju
 Vilkki → Vilkkilä
 Villa Bjälbo → Bjälbo
 Villa Hagasund → Hakasalmen
 huvila
 Villa Marokko → Palma
 Villilä → Villnäs
 Villiö → Villilä
 Vilmajoki → Vilmattunturi
 Vilppukylä → Vilppula
 Vimpelinjoki → Vimpelinvaara
 Vinikby → Vantaankoski
 Virdnicielgi → Virdni
 Virdniniibba → Virdni
 Virmaanpää → Virmasvesi
 Virmaanranta → Virmasvesi
 Virmailansaari → Virmaila
 Virmajoki → Virmajärvi
 Virojoki → Virolahti
 Virojärvi → Virolahti
 Virrastensalmi → Puutossalmi
 Virta → virta
 Virtaa → Tainionvirta
 Virtakoski → Ruotsinpyhtää
 Virtsanoja → Virttaa
 Visämäki → Visavuori
 Visukylä → Visuvesi
 Visuselkä → Visuvesi
 Vitastenlahti → Leväslahti
 Vitkars → Thorsvik
 Vitträsk → träsk
 Viurujärvi → Viurila
 Viäskoonjargâ → Veskonniemi
 Viäskunjargâ → Veskonniemi
 Voikkaankoski → Voikkaa
 Voisalmi → Voinsalmi
 Vojakkalanjärvi → Kaartjärvi
 Volssaari → Vohloinen
 Volttis → Voltti
 Vorlakso → Vortikka
 Vorlokki → Vortikka
 Vorloko → Vortikka
 Voutila → by
 Vregghdenborch → Liinmaan
 linna
 Vuaidäsävri → Vuontisjärvi
 Vudnesjävri → Toriseno,
 Vuontisjärvi
 vuei'vv → oaiivi
 Vuohijoki → Vuojoki
 Vuokalanjärvi → Vuokala
 Vuokalanvirta → Vuokala
 Vuokki → Vuokkijärvi
 Vuokonjärvi → Vuokko
 Vuolijärvi → Vuolijoki
 Vuolilahti → Vuolijoki
 Vuolit Jeagelveajohka →
 Jeagelveadji
 Vuolivuori → Vuolijoki
 Vuolle → Voltti
 Vuoltistunturi →
 Vuoltistunturi
 Vuolttinen → Vuolttistunturi
 Vuonisjärvi → Vuonislahti
 Vuono → vuono
 Vuonosjoki → Vuonos
 Vuontisjärvi → Toriseno
 Vuontiskero → kero,
 Pallastunturi
 Vuopme-Gálddojávri →
 Kaldoaiivi
 vuopmi → vuoma
 Vuorenjoki → Tarpianjoki
 Vuorenmaa → Haralanharju,
 maa
 Vuoresjoki → Vuoreslahti
 Vuoreslampi → Vuoreslahti
 Vuorosaari → Tullisaari
 Vuosanganjärvi → Vuosanka
 Vuostimojärvi → Vuostimo
 Vuostimonjoki → Vuostimo
 Vuostimosalmi → Vuostimo
 Vuotosjoki → Vuotos
 Vuotto → Vuotunginjärvi
 Vuotunki → Vuotunginjärvi
 Vutnesčearru → kero
 Vyelijuuhâ → Olostunturi
 Váax → Sondby
 Várfrukryke socken → Maaria
 Vätlandet → land
 Vähä-Evo → Evo
 Vähäjoki → Paattinen
 Vähäjärvi → Tiistenjoki,
 Vasarainen
 Vähä Komujärvi → Komu
 Vähäkylä → Laukkoski

Aakkosellinen hakemisto

- Vähä Laukkoski → Laukkoski
 Vähä Pirkholma → Iso Pirkholma
 Vähäpyöli → böle
 Vähä-Räyrinki → Räyrinki
 Vähä-Röyhiö → Iso-Röyhiö
 Vähä-Savo → Pien-Savo
 Vähä Selänpää → Selänpää
 Vähäsöyrinki → Söyrinki
 Vähävuori → Pyhävuori
 Vähä-Äiniö → Iso-Äiniö
 Väinölä → Sampola
 Välijoki → Ähtävänjoki
 Välikangas → kangas
 Väli-Kannus → Kannus
 Välikorva → korva
 Välimaa → maa
 Väliniva → niva
 Välioja → oja
 Välipelto → pelto
 Välisalo → salo
 Välitaiiva → Käpylä
 Väliavaara → vaara
 Välikesi → vesi
 Väli-Viirre → Viirretjoki
 Vällskog → Raala
 Vällyvuori → Vällyhoilo
 Värriöjoki → Värriö
 Värriöjärvi → Värriö
 Värriötunturit → Värriö
 Västerbotten → Österbotten
 Västergård → gård
 Västerhirkoski → Vastila
 Västermälö → Lillmälö
 Västersolberg → Päivölä
 Västersundom → Itäsalmi
 Västerвик → Viikki, vik
 Västra Böle → Pasila
 Västra Kyrksundet → Sund
 Västaboland → Turunmaa
 Väylä → Muonio
 vääri → värri
 vää`rr → värri
 Vääččir → Vätsäri
 Väärinkeuru → Keuruu
 Vääriskoski → Keuruu
 Vääräjoki → Tynkä
 Vääräkeuru → Keuruu
 Vääräkoski → Väärän kanava
- Yleinen Maantie → Kuninkaantie
- Yletty → Yttilä
 Yli-Arajoki → Arajärvi
 Ylihärmä → Härmä
 Ylijärvi → Ylistenjärvi, Ylöjärvi
 Yli-Juumajärvi → Juuma
 Yli-Kannus → Kannus
 Ylikartano → Alikartano
 Yli-Kerava → Kerava
 Yli-Kitka → Kitkajärvi
 Yli-Kuivasjärvi → Pyykösjärvi
 Yli-Kuohunki → Kuohunkijoki
 Ylikylä → Aaslaluoto, Sastmola
 Ylikyrö → Kyrö
 Yli-Kääntä → Ala-Kääntä
 Yli-Liakka → Liakanjoki
 Yliluoma → luoma
 Ylimmäinen Juurenvetämäoja → oja
 Yli-Nampajärvi → Ala-Nampa
 Ylinenjärämä → Järämä
 Yliniva → niva
 Yli-Nurmo → Nurmo
 Yli-Näljänkä → Näljänkä
 Yli-Paakkola → Ala-Paakkola
 Yliperä → Käsivarsi
 Ylisen Auvila → Auvila
 Ylisjärvi → Muurla
 Ylistaro → Isokyrö, Somerniemi, Teljä, Vähäkyrö
 Ylitunturi → tunturi
 Yli-Tynkä → Tynkä
 Yli-Töysä → Töysä
 Yli-Valli → Ala-Valli
 Yliveteli → Alaveteli, Veteli
 Yli-Viirre → Viirretjoki
 Yli-Vuokki → Vuokkijärvi
 Yllikäinen → Ylike
 Ylläsjärvi → Ylläs
 Ylä-Enonvesi → Enonkoski
 Ylä-Havanka → Havangankylä
 Yläjärvi → Ylöjärvi
 Ylä-Kintaus → Kintaus
 Ylä-Kivijärvi → Kivijärvi
 Ylä-Koirus → Koirus
 Yläkoski → Jämsänkoski
 Ylälä → Yläne
 Yläneenkartano → Yläne
 Ylä-Pahkajärvi → Pahkajärvi
- Ylä-Paukkaja → Paukkaja
 Ylä-Pieksä → Pieksämäki
 Ylä-Pitkä → Alapitkä
 Ylä-Sastamala → Sastamala
 Ylä-Satakunta → Satakunta
 Ylötty → Lyökki
 Ylötyylä → Lyökki
 Ylötynkari → Lyökki
 Yppärinlahti → Yppäri
 Ypykkävaara → Ypykänvaara
 Ytterbrätö → Brätö
 Ytterkervo → Kerava
 Yttermark → mark, Ylimarkku, Östermark
 Yttersundom → Sundom
 Yyterinsannat → Herrainpäivät, Yyteri
- Åbo å(n) → Aurajoki, å
 Åboleden → Tarvaspää
 Ådalen → Jokihauta
 Åkersund → Peltosalmi
 Åkila → Ingarskila
 Ålanet → Pornainen
 Åminne → Åminnefors
 Åminneborg → borg
 Ån → å
 Ås → Alppila
 Åshöjden → Alppila
- Äetsä → Keikyä, Kiikka
 Äetsänkoski → Äetsä
 Ähtäri → Inha
 Ähtärinjärvi → Ähtäri, Ähtävä
 Äijihjornå → Ukko
 Äijihjävrä → Ukko
 Äijihkedgi → Ukko
 Äijihsuálui → Ukko
 Äijälänsalmi → Jyskä
 Äinäjäjoki → Iso-Äiniö
 Äinäjärvi → Iso-Äiniö
 Äinää → Iso-Äiniö
 Äinäänjoki → Iso-Äiniö
 Äinönen → Iso-Äiniö
 Äkseerikenttä → Kamppi
 Äkäsjärvi → Äkäslompolo
 Äkäskero → Äkäslompolo
 Äkässaivo → Äkäslompolo
 Älgsjö → Elisaari, ö
 Älgsjölandet → Elisaari
 Ämmäkoski → Kämäri
- Ämmänselfä → Ämmänniemi
 Ämmänvaara → Ämmänniemi
 Ämnäs → Empo
 Ängesleväjoki → Ängeslevä
 Ängsön → ö
 Änätinselkä → Änätti
 Äpistuoddäreh → Appistunturit
 Ärjä → Ärjänsaari
 Ärjänselkä → Ärjänsaari
 Ärjänvaara → Ärjänsaari
 Ärjätsaari → Ärjänsaari
 Ärkkyä → Erkylä
 Ässävä → Ähtävä
 Ättäri → Ähtäri
 ääpi → aapa
- Öjan → Luoto
 Öljymäki → Kapernaumi
 Ölkky → Julma-Ölkky
 Öllöri → Julma-Ölkky, Öllölä
 Östensö → ö
 Österbotten → Finland
 Österbottens Punkaharju → Seljes
 Österland → Finland
 Österleden → Itäkeskus
 Östermalm → malm, malm
 Östermark → mark
 Östermarkki → Teuva
 Östersjön → Bottenhavet, Itämeri
 Österskär → skär
 Östersolberg → Päivölä
 Östervik → Latokartano, Viikki
 Österviken → Prosvik
 Östra Böle → Pasila
 Östra centrum → Itäkeskus
 Östra Gloppet → Gloppet
 Östra Kyrksundet → Sund
 Östra näset → näs
 Östaboland → Turunmaa
 Ösundet → sund
 Överbrätö → Brätö
 Överby → by, Sotunki
 Överkervo → Kerava
 Överlappfors → Lappfors
 Övermark → mark
 Översundom → Sundom
 Övervetil → Veteli
 Öykköstenvaara → vaara

Paikannimet kunnittain

Luettelossa ovat kaikki paikannimiartikkelien päähakusanat kunnittain aakkosjärjestyksessä. Paikannimen sijaintikunta on määritelty vuoden 2008 kuntajaon mukaisesti. Luettelossa ovat mukana myös lakkautetut sekä perustettavat uudet kunnat, joista on viitattu vuoden 2008 mukaiseen sijaintikuntaan. Perustettavat kunnat on kirjattu kirjan toimitustyön päättymiseen, syyskuuhun 2007, mennessä päätettyjen kuntaliitosten mukaisesti. Paikat, jotka sijaitsevat usean kunnan alueella, luetteloidaan kaikkien sijaintikuntien kohdalla tai merkittävimmän sijaintikunnan kohdalla. Luettelon lopussa ovat laaja-alaiset paikat, joita ei ole sijoitettu luettelossa minkään kunnan alle.

Ahlainen → Pori	Hillilä	Kasnäs	Govddosgáisi
Aitolahti → Tampere	Iso-Äiniö	Purunpää	Guonjarvári
Akaa	Kalkkinen	Rosala	Halti
Akaa	Kurhila	Skinnarvik	Harrijärvi
Tarpianjoki	Pulkkilanharju	Taalintehdas	Hetta
Toijala	Salonsaari	Trykärs djupet	Jeahkkáš
Tyrisevä	Urajärvi	Tunnhamn	Jietanasuoma
Viiala	Vesijärvi	Vänä	Jogašjávri
Alahärmä	Vesivehmaa	Örö	Jollanoaivi
Alahärmä	Vääksy		Jyppyrä
Härmä	Askainen	Eckerö	Järämä
Voltti	Askainen	Eckerö	Kaaresuvanto
Alajärvi	Lempisaari	Finbo	Kahperusvaarat
Alajärvi	Livonsaari	Käringsund	Kalkujärvi
Kurejoki	Louhisaari	Marsund	Kalmakaltio
Luoma-aho	Villnäs	Ekenäs → Tammisaari	Kelottijärvi
Menkijärvi	Askola	Ekenäs lk. → Tammisaari	Kilpisjärvi
Möksy	Askola	Elimäki	Kivilompolo
Pyhävuori	Juornaankylä	Elimäki	Kultima
Saukonkylä	Korttia	Koria	Kuttanen
Alastaro	Monninkylä	Moisio	Käsivarsi
Alastaro	Nalkkila	Muhniemi	Könkämäeno
Hanhijoki	Puhar-Onkimaa	Villikkala	Lammaskoski
Vammala	Tiilää	Värälä	Loassonibba
Virttaa	Vakkola	Enare → Inari	Lätäseno
Alatornio → Tornio	Aspö → Kotka	Eno	Malla
Alaveteli → Kruunupyy	Aura	Eno	Márfevárri
Alavieska	Aura	Kaltimo	Markkina
Alavieska	Kuhankuono	Kolvananuuro	Meekonvaara
Taluskylä	Prunkkala	Pamilo	Munnikurkkio
Alavus		Paukkaja	Muotkataikka
Alavus	Bergö → Maalahti	Riutta	Muurivaara
Kattelus	Birkala → Pirkkala	Sarvinki	Naimakkajärvi
Kuorasjärvi	Bjärnå → Perniö	Uimaharju	Nunnanen
Sapsalampi	Björköby → Mustasaari	Ukkola	Näkkälä
Angelniemi → Halikko	Björneborg → Pori	Enonkoski	Ounasjärvi
Anjala → Anjalankoski	Borgnäs → Pornainen	Enonkoski	Ounastunturi
Anjalankoski	Borgå → Porvoo	Enonvesi	Outakka
Ahvio	Borgå lk. → Porvoo	Ihamaniemi	Paatsikkajoki
Anjala	Brahestad → Raaha	Kolovesi	Pasmajärvi
Anjalankoski	Bromarv → Hanko,	Muhola	Peeravaara
Ankkapurha	→ Tammisaari	Enontekis → Enontekiö	Peltotunturi
Inkeroinen	Brändö	Enontekiö	Peltovuoma
Kaipiainen	Brändö	Ailakkavaara	Pippokero
Sippola	Lappvesi	Avisuora	Poroeno
Ummeljoki	Torsholma	Bihčosgorži	Pättikkäkoski
Wredeby	Åva	Čáhkáljávri	Ritničohkka
Anttola → Mikkeli	Brändö villastad → Helsinki	Cáibma	Rommaeno
Artjärvi	Bötom → Karijoki	Dápmajávri	Ropi
Artjärvi	Degerby → Inkoo	Doskálhárji	Ropinsalmi
Pyhäjärvi	Dragsfjärd	Duolljehuhput	Ruototunturi
Villikkala	Bengtškär	Enontekiö	Ruvdnoaivi
Artsjö → Artjärvi	Björkboda	Gálgoaivi	Saamenmaa
Asikkala	Dragsfjärd	Gieddečohkka	Saana
Anianpelto	Hiittinen	Gieddeoaivi	Saaravuoma
Asikkala	Högsåra	Gihccegorži	Saivaara
Aurinkovuori		Goapmajohka	Saivokero

Sonkamuotka	Pyhäjärvi	Vaskio	Ruskeala
Sotkajärvi	Salajärvi	Viurila	Salajärvi
Suastunturi	Sorkkinen	Halsua	Tainionvirta
Tappuri	Eurajoki	Halsua	Hattula
Tarju	Eurajoki	Hamina	Hattula
Tarvantovaara	Irjanne	Hamina	Katinala
Tenomuotka	Lapijoki	Husula	Lehijärvi
Termisvaara	Liinmaan linna	Ihamaa	Leiniälä
Toriseno	Olkiluoto	Kuorsalo	Lepaa
Urtasvaara	Vuojoki	Lupinlahti	Leteensuo
Valkamapää	Euraâminne → Eurajoki	Mäntlahti	Lusi
Virdni	Evijärvi	Neuvoton	Parola
Vuontisjärvi	Evijärvi	Onkamaa	Retula
Eräjärvi → Orivesi	Ina	Paijärvi	Stjärnsund
Esbo → Espoo	Kattilakoski	Pampyöli	Tyrväntö
Espoo		Pyhältö	Hauho
Alberga	Finby → Särkisalo	Pyötsaari	Alvettula
Bemböle	Finström	Rakila	Eteläinen
Bodom	Finström	Reitkalli	Hauho
Bodominjärvi	Godby	Sivatti	Hyömäki
Espoo	Grelsby	Summa	Ilmoilanselkä
Finnoo	Forssa	Tammio	Kokkila
Gumböle	Forssa	Turkia	Kyttälä
Hagalund	Koijärvi	Töytäri	Lautsia
Hanasaari	Kuhala	Vehkalahti	Miehoila
Henttaa	Linikkala	Vilniemi	Okerla
Hista	Matku	Hammarland	Porras
Jorvi	Pilvenmäki	Hammarland	Pyhäjärvi
Kalajärvi	Vieremä	Marsund	Sappee
Karakallio	Fredrikshamn → Hamina	Märket	Sotjala
Kauklahti	Föglö	Mörby	Teponlinna
Keilaniemi	Degerby	Signilskär	Torvoila
Kilo	Föglö	Strömman	Vihavuosi
Kivenlahti		Sälskär	Viittakivi
Korpilampi	Gamlakarleby → Kokkola	Hangö → Hanko	Vitsiälä
Leppävaara	Geta	Hankasalmi	Vuolijoki
Loojärvi	Geta	Armissvesi	Haukipudas
Luukki	Soltuna	Hankamäki	Ervastinranta
Mankkaa	Grankulla → Kauniainen	Hankasalmi	Halosenniemi
Matinkylä	Gustavs → Kustavi	Hankavesi	Haukipudas
Miessaari		Kovalanmäki	Kello
Muurala	Haaga → Helsinki	Kuuhankavesi	Kraaseli
Mäkkylä	Haapajärvi	Kynsivesi	Martinniemi
Nuukio	Haapajärvi	Kärkkäälä	Onkamo
Oittaa	Kuona	Outamo	Takkuranta
Olari	Kuusaa	Pesiäissalmi	Virpiniemi
Otaniemi	Oksava	Säkinmäki	Haukivuori → Mikkeli
Pentala	Haapasaari → Kotka	Hanko	Hausjärvi
Perkkaa	Haapavesi	Bengtsår	Erkylä
Puolarmetsä	Ainali	Bromarv	Hamina
Rinnekotki	Haapavesi	Hangon mlk.	Hausjärvi
Solvalla	Mieluskylä	Hanko	Hikiä
Soukka	Osmanki	Hankoniemi	Kara
Suvisaaristo	Piipsanneva	Hauensuoli	Lavinto
Tapiola	Piipsanneva	Koverhar	Mommila
Tarvaspää	Vatjusjärvi	Lappohja	Monni
Vermo	Vattukylä	Russarö	Oitti
Westend	Haga → Helsinki	Syndalen	Puujaa
Ämmässuo	Hailuoto	Tulliniemi	Puujoki
Esse → Pedersören kunta	Hailuoto	Tvärminne	Rutajärvi
Etelä-Pirkkala → Pirkkala	Hyypänmäki	Täktom	Ryttylä
Etseri → Ähtäri	Karlö	Harjavalta	Vantaanjoki
Eura	Santonen	Harjavalta	Heinola
Katso myös → Kiukainen	Ulkokarvo	Hiittenharju	Heinola
Auvainen	Halikko	Merstola	Heinolan mlk.
Eura	Angelniemi	Torttila	Hujansalo
Hinnerjoki	Halikko	Hartola	Jyränkö
Honkilahti	Joensuu	Gustav Adolfs	Konnivesi
Kauttua	Kalmusnäs	Hartola	Lusi
Lellainen	Märynummi	Jääsjärvi	Paaso
Naarjoki	Rikala	Kalho	Paistjärvi
	Sapalahti		

Ruotsalainen	Kluuvi	Tuomarinkylä	Emäjoki
Salajärvi	Kontula	Töölö	Halla
Tuusjärvi	Korkeasaari	Ullanlinna	Hoikka
Tähtiniemi	Koskela	Vallila	Hyrynsalmi
Vierumäki	Kottby	Vantaanjoki	Karpinvaara
Heinolan mlk. → Heinola	Kruununhaka	Vartiokylä	Komulanköngäs
Heinävesi	Kruunuvuorenselkä	Vartiosaari	Lietekylä
Heinävesi	Kuivasaari	Viikki	Luvanjärvi
Juojärvi	Kulosaari	Vironniemi	Mikitänjärvi
Karvio	Kumpula	Vuosaari	Moisiovaara
Kerma	Kustaanmiekka	Hiittinen → Dragsfjärd	Nuottikylä
Kolovesi	Käpylä	Himanka	Paljakka
Koukunpolvi	Laajasalo	Hillilä	Ukkohalla
Kypäräjärvi	Lapinlahti	Himanka	Vonkka
Lintula	Latokartano	Pernu	Vortikka
Loikansaari	Lauttasaari	Hinnerjoki → Eura	Hyvinge → Hyvinkää
Malkkila	Linnanmäki	Hirvensalmi	Hyvinkää
Petruma	Malmi	Hirvensalmi	Hyvinkää
Pilppa	Malminkartano	Hämeenmäki	Hyvinkään mlk.
Pyyli	Marjaniemi	Kirjala	Kaukas
Soisalo	Maunula	Kissakoski	Kytäjä
Tappuvirta	Meilahti	Merrasmäki	Näs
Uusi-Valamo	Mellunkylä	Puula	Ridasjärvi
Vaaluvirta	Mjölö	Pöyry	Sveitsi
Varistaipale	Mosabacka	Ripatti	Vantaanjoki
Vihovuonne	Munkkiniemi	Suontee	Hyvinkään mlk. → Hyvinkää
Vihtari	Munkkisaari	Vahvajärvi	Hämeenkoski
Väärän kanava	Mustikkamaa	Hitis → Dragsfjärd	Etola
Helsinge → Vantaa,	Myllypuro	Hollola	Hämeenkoski
→ Helsinki	Mäntyniemi	Hatsina	Koski Hl.
Helsingfors → Helsinki	Nordsjö	Herrala	Käikälä
Helsingin mlk. → Vantaa,	Olympiakylä	Hollola	Porvola
→ Helsinki	Olympialaituri	Kapatuosia	Pääjärvi
Helsinki	Olympiastadion	Kiikunlähde	Hämeenkyrö
Alppila	Oulunkylä	Laitiala	Hämeenkyrö
Arabia	Pakila	Messilä	Kyröskoski
Arkadianmäki	Paloheinä	Nostava	Mahnala
Aurora	Pasila	Okeroinen	Osara
Bjälbo	Pihlajamäki	Paimela	Pinsiönkangas
Botby	Pirkkola	Pirunpesä	Töllinmäki
Busholmen	Pitkäsilta	Sairakkala	Hämeenlinna
Böle	Pitäjänmäki	Salpakangas	Ahvenisto
Drumsö	Puistola	Tennilä	Aulanko
Eira	Pukinmäki	Tiilikangas	Harviale
Eläintarha	Punavuori	Tiirismaa	Hattelmala
Haaga	Puotila	Uskila	Hämeen linna
Hakaniemi	Rastila	Vesijärvi	Hämeenlinna
Hakasalmen huvila	Roihuvuori	Voistio	Hämeenlinnan mlk.
Haltiala	Ruskeasuo	Honkajoki	Hättilä
Hanasaari	Rysäkari	Honkajoki	Jukola
Harmaja	Santahamina	Honkilahti → Eura	Karlberg
Helsinki	Seurasaari	Hoplax → Helsinki	Katinala
Hermannin	Siltasaari	Houtskari	Katinen
Hernesaari	Sofianlehto	Berghamn	Katumajärvi
Herttoniemi	Sompasaari	Houtskari	Kauriala
Hesperia	Suomenlinna	Hönsnäs	Käikälä
Huopalahti	Suutarila	Jungfruskär	Ojoinen
Ilmala	Sveaborg	Mossala	Poltinahon
Isosaari	Sörnäinen	Nätö	Pullerinmäki
Itäkeskus	Taivallahti	Sördö	Rinkelinmäki
Jakomäki	Tali	Houtskär → Houtskari	Vanaja
Jollas	Tamminiemi	Huittinen	Viisari
Jätkäsaari	Tapanila	Huittinen	Hämeenlinnan mlk.
Kaarela	Tapaninkylä	Lauttakylä	→ Hämeenlinna
Kaisaniemi	Tapulikaupunki	Raijala	Högfors → Karkkila
Kaivopuisto	Tattarisuo	Takkula	Idensalmi → Iisalmi
Kallio	Temppeleaukio	Humppila	
Kamppi	Torkkelinmäki	Humppila	Ii
Kannelmäki	Torpparinmäki	Venäjä	Hyry
Katajanokka	Toukola	Huopalahti → Helsinki	Ii
Kesäranta	Tullisaari	Hyrynsalmi	Iijoki

Ijo	Ilomantsi	Lutto	Fagervik
Illinsaari	Hattuvaara	Maarestatunturit	Ingarskila
Kuivaniemi	Ilajanjärvi	Mahlatti	Inkoo
Maakrunni	Ilomantsi	Menesjoki	Ors
Oijjärvi	Kesonsuo	Moitakuru	Päivölä
Olhava	Koitere	Morgam-Viipus	Tähtelä
Pukkulmi	Mekrijärvi	Muddusjärvi	Isojoki
Päkkilänkangas	Möhkö	Muotkatunturit	Isojoki
Raasakka	Naarva	Nammijärvi	Kodesjärvi
Ulkokrunni	Nehvonniemi	Nanguvuono	Lauhanvuori
Iisalmen mlk. → Iisalmi	Nuorajärvi	Nellim	Isokyrö
Iisalmi	Parppeinvaara	Nuortijoki	Isokyrö
Amerikka	Patvinsuo	Näätämö	Napue
Iisalmen mlk.	Petkeljärvi	Otsamo	Orismala
Iisalmi	Puohitiinsuo	Paatari	
Kihlovirta	Pötsönvaara	Paatsjoki	Jaala
Kilpijärvi	Ruosmesuo	Palsitunturit	Huudasjärvi
Koljonvirta	Sissola	Partakko	Jaala
Mansikkaniemi	Tokrajärvi	Pautujärvi	Kimola
Onkivesi	Imatra	Peltojärvi	Pyhäjärvi
Paloisvirta	Imatra	Perunämmäri	Reduutti
Partala	Immola	Petsikko	Verla
Peltosalmi	Kaukopää	Petjäsaaret	Jakobstad → Pietarsaari
Porovesi	Mansikkala	Peuranampumapää	Jalasjärvi
Pörsänmäki	Meltola	Pielpajärvi	Ala-Valli
Runni	Neitsytniemi	Raja-Jooseppi	Jalasjärvi
Ruotaanmäki	Petsamo	Ravadasköngäs	Koskue
Sankariniemi	Pässiniemi	Riutula	Pirunpesä
Iitti	Rajapatsas	Saamenmaa	Janakkala
Haapa-Kimola	Salo-Issakka	Saariselkä	Hakoinen
Iitti	Tainionkoski	Sallivaara	Harviala
Kausala	Vuoksenniska	Sarminiemi	Irjala
Koliseva	Vuoksi	Sevettijärvi	Janakkala
Mankala	Inari	Siida	Kalpalinna
Marlebäck	Akalauttapää	Sikovuono	Kernaala
Perheniemi	Akku	Silisjoki	Kiipula
Pyhäjärvi	Angeli	Siskeli	Kuumola
Radansuu	Appistunturit	Siuttajoki	Laurinlähde
Sampola	Fouvinkotapää	Solojärvi	Mallinkainen
Säyhtee	Gáisávarri	Sotajoki	Puujoki
Taasia	Hammastunturi	Sulkusjärvi	Rastila
Urajärvi	Harripäät	Suolisvuono	Tanttala
Vuolenkoski	Iijärvi	Supru	Tarinmaa
Ikaalinen	Inari	Surnujärvi	Tervakoski
Haapimaa	Inarijoki	Syrminiemi	Turenki
Hämeen kangas	Ivalo	Teno	Unikonlinna
Ikaalinen	Ivalojoki	Tirro	Vanaantaka
Ikaalisten mlk.	Juutua	Tuulispäät	Virala
Iso-Röyhiö	Jäkäläpää	Ukko	Jeppo → Uusikaarlepyy
Juhtimäki	Jääsaaret	Urho Kekkonen	Jepua → Uusikaarlepyy
Karttu	Kaamanen	kansallispuisto	Jockis → Jokioinen
Kilvakkala	Kaikunuora	Vahtamapää	Joensuu
Kovelahdi	Kasariselkä	Vaskojoki	Alavi
Kyrösjärvi	Kaunispää	Veskonieni	Hoilola
Luhalahdi	Kessivuono	Viipustunturit	Joensuu
Mansoniemi	Kettujoki	Vuontisjärvi	Kiihtelysvaara
Tevaniemi	Keväjärvi	Vätsäri	Kovero
Vatula	Kiellajoki	Ingå → Inkoo	Loitimo
Vehuvarpee	Koilliskaira	Iniö	Niinivaara
Ikaalisten mlk. → Ikaalinen	Kuárvikozza	Borgholm	Oskola
Ikalis → Ikaalinen	Kurupää	Iniö	Pielisensuu
Ilmajoki	Kuttura	Jumo	Salpakangas
Ilmajoki	Kyrö	Keistiö	Tuupovaara
Jouppila	Kyynelvuono	Åselholm	Utra
Koskenkorva	Laanila	Inkoo	Öllölä
Könni	Látnjoaivi	Barö	Jokioinen
Munakka	Lemmenjoki	Barönsalmi	Jokioinen
Santavuori	Lihttomuoroaivi	Bågaskär	Jänhijoki
Ujaistenkylä	Lisma	Degerby	Minkiö
Yli-Laurosela	Luosma	Degerö	Rehtijärvi
Ilomants → Ilomantsi	Luppovaara	Elisaari	Vaulammi

Jomala	Tuopanjoki	Ouninpohja	Maakalla
Dalkarby	Vaikko	Palsina	Plassi
Gottby	Vuokko	Seppola	Pöllä
Jomala	Juupajoki	Suinula	Rahja
Jättböle	Hyytiälä	Säyrylä	Rautio
Lemströms kanal	Juupajoki	Tiirinselkä	Siironen
Möckelö	Kallenautio	Vilkkilä	Tynkä
Ramsholmen	Lyly	Jämsänkoski	Typistö
Joroinen	Porvola	Jämsänkoski	Ulkokalla
Frugård	Sahrajärvi	Kankarisvesi	Vasankari
Huutokoski	Juva	Koskenpää	Kaland → Uusikaupunki
Joroinen	Auvila	Jäppilä → Pieksämäki	Kalanti → Uusikaupunki
Kerisalo	Hasanmäki	Järvenpää	Kalvola
Kuokkala	Hatsola	Ainola	Iittala
Kuvansi	Juva	Järvenpää	Kalvola
Maavesi	Luonteri	Kaakkola	Kuurila
Siitinselkä	Maarala	Kyrölä	Kangasala
Torstila	Ollikkala	Vanhakylä	Haralanharju
Valvatus	Otamo	Kaarina	Haviseva
Jorois → Joroinen	Partala	Empo	Herttuala
Joutsa	Salajärvi	Kaarina	Huutijärvi
Angesselkä	Tuusjärvi	Kuusisto	Hykönsalo
Joutsa	Jyväskylä	Littoinen	Iharinkoski
Kälä	Katso myös → Korpilahti	Nummi	Kaivanto
Leivonmäki	Harju	Piispanristi	Kangasala
Mieskonmäki	Jyväskylä	Rauvola	Kautiala
Pappinen	Keljonkangas	Rävsundet	Keisarinharju
Pärnämäki	Killerjärvi	Kaarlela → Kokkola	Keljo
Rutajärvi	Kortepohja	Kaavi	Lahasala
Rutalahti	Kukkumäki	Kaavi	Liuksiala
Suontee	Kuokkala	Luikonlahti	Längelmävesi
Tammimäki	Laajavuori	Maarianvaara	Pispala
Tampinmylly	Lutakko	Rikkavesi	Raikka
Viheri	Mäki-Matti	Sivakkavaara	Riku
Vällyhoilo	Nisula	Telkkämäki	Roine
Joutseno	Rautpohja	Kajaani	Ruutana
Hyvätilä	Ristikivi	Hatulanmäki	Saariainen
Joutseno	Seminaarinmäki	Hövelö	Sahalahti
Jänhiälä	Säynätsalo	Jormua	Suinula
Kaidonselkä	Taulumäki	Kajaani	Suorama
Konnunsuo	Tuomiojärvi	Kajaanin mlk.	Tiihala
Mietinsaari	Jyväskylä lk. → Jyväskylän mlk.	Koutaniemi	Vatiala
Pulp	Jyväskylän mlk.	Kuluntalahti	Vehoniemi
Rauha	Jyskä	Kyynäspäänniemi	Vänninsalo
Suokumaa	Jyväskylän mlk.	Käkilahti	Vääksy
Suomensalo	Kairahta	Mainua	Kangaslampi → Varkaus
Tiuruniemi	Luonetjärvi	Nakertaja	Kangasniemi
Juankoski	Naissaari	Otanmäki	Kangasniemi
Akonpohja	Palokka	Paltaniemi	Kutemajärvi
Juankoski	Puuppola	Pöllövaara	Kynäsjärvi
Kypäräinen	Tikkakoski	Saaresmäki	Kyyvesi
Muuruvesi	Tikka-Mannila	Salinsuo	Laitiala
Nipasenmäki	Vaajakoski	Teppana	Läsänkoski
Strömsdal	Vasarainen	Torvela	Mallos
Säyneinen	Vesanka	Vimpelinvaara	Ohensalo
Jurva	Jämijärvi	Vuolijoki	Paula
Jurva	Hämeen kangas	Vuoreslahti	Kankaanpää
Sarvijoki	Jämijärvi	Vuottolahti	Hämeen kangas
Tupenkylä	Soininharju	Ämmäkoski	Kankaanpää
Juuka	Jämsä	Ärjänsaari	Kuninkaanlähde
Ahmovaara	Edessalo	Kajaanin mlk. → Kajaani	Niininsalo
Halivaara	Halli	Kajana → Kajaani	Pohjankangas
Joensuunkylä	Hiidenmäki	Kaksikerta → Turku	Kannonkoski
Juuka	Himosvuori	Kalajoki	Kannonkoski
Kojonselkä	Juokslahti	Ala-Kääntä	Vuosjärvi
Larinsaari	Jämsä	Kaakkurinneva	Kannus
Nunnanlahti	Kaipola	Kalajoki	Kannus
Paalasmaa	Kuorevesi	Kalla	Kattilakoski
Pielinen	Längelmäki	Kärkinen	Rättyä
Polvela	Olkkola	Letto	Viirre
Räksiinalava			Ypyä

Karhula → Kotka

Karijoki

Bötom
Karijoki
Myrkky

Karinainen → Pöytyä

Karis → Karjaa

Karis lk. → Karjaa

Karislojo → Karjalohja

Karjaa

Degerby
Domargård
Karljaa
Karljaan mlk.
Kiila
Mjölbolsta
Mustio
Snappertuna
Svedja

Karljaan mlk. → Karljaa

Karjala → Mynämäki

Karjalohja

Karjalohja
Karkali
Maila
Puujärvi

Karkkila

Ahmoo
Högfors
Karkkila
Pyhäjärvi

Karkku → Vammala

Karleby → Kokkola

Karlö → Hailuoto

Karstula

Heijostenkoski
Karstula
Kiminki
Pääjärvi
Vahankajärvi
Vastinki

Karttula

Airaksela
Autuaankannas
Iso-Lauas
Karttula
Kuttakoski
Riuttala
Virmasvesi

Karuna → Sauvo

Karunki → Tornio

Karvia

Häädetkeidas
Kantti
Karvia
Kauhanevan-Pohjankankaan
kansallispuisto
Pohjankangas

Kaskinen

Kaskinen
Sälgrund

Kaskö → Kaskinen

Kauhajoki

Hyyppä
Hämes-Havunen
Kauhajoki
Kauhaneva
Lauhanvuori
Päntäne

Kauhava

Katso myös → Alahärmä,

→ Ylihärmä, → Korttesjärvi

Fräntilä
Jylhäkoski
Kauhanevan-Pohjankankaan
kansallispuisto
Kauhava
Varvas

Kauniainen

Grankulla
Kauniainen

Kaustby → Kaustinen

Kaustinen

Jylhä
Kaustinen
Puumala
Viiperi
Virkkala

Kauvatsa → Kokemäki

Keikyä → Äetsä

Keitele

Hamula
Keitele
Nilakka
Tossavanlahti
Vuonamonlahti

Kelviä → Kälvä

Kemi

Ajos
Karihaara
Kemi
Lautiosaari
Rytikari
Sauvosaari
Vallitunsaari
Veitsiluoto

Kemijärven mlk.

→ Kemijärvi

Kemijärvi

Ailangantunturi
Halosenranta
Javarus
Juujärvi
Kallaanvaara
Kemijärven mlk.
Kemijärvi
Kostamo
Luusua
Oinas
Outitunturi
Pöyliöjärvi
Raajärvi
Räisälä
Seitakorva
Suomutunturi
Tapionniemi
Tohmo
Vuostimo
Ämmänniemi

Kemin mlk. → Keminmaa

Keminmaa

Ala-Paakkola
Elijärvi
Ilmola
Kaakamajoki
Kemin mlk.
Keminmaa
Koroiskylä
Liedakkala

Kemiö

Dalkarby
Gesterby

Kemiö
Kärkulla
Mjösund
Sagalund
Strömman kanava
Tjuda
Vreta

Kemiönsaari → Dragsfjärd,
→ Kemiö, → Västanfjärd

Kempele

Kempele

Kerava

Ahjo
Keinukallio
Kerava
Savio
Sompio

Kerimäki

Hytermä
Hälvä
Kerimäki
Louhi
Mäkrä
Paasselkä
Puruvesi
Silvola
Tavisalo

Kervo → Kerava

Kestilä

Kestilä
Mulkuanjärvi
Mäläskä
Neittävänjoki
Rivinperä

Kesälahti

Kesälahti
Orivesi
Paasselkä
Pirunpöytä
Pyhäjärvi
Totkunniemi
Villala

Keuruu

Ampiala
Haapamäki
Huttula
Jukojärvi
Kaleton
Keuruu
Liesjärvi
Pihlajavesi

Kihniö

Kankarinjärvi
Kihniö
Nerkoo
Niskos
Sulkuejärvi

Kiihtelysvaara → Joensuu

Kiikala

Johannislund
Kiikala
Kultalähde
Rekijoki

Kiikka → Äetsä

Kiikoinen

Kiikoinen

Kiiminki

Huttukylä
Kiiminki
Koitelinkoski
Tirinkylä

Kimito → Kemiö

Kimitoön → Dragsfjärd,
→ Kemiö, → Västanfjärd

Kinnula

Kinnula
Muhola

Kirkkonummi

Bergstad
Evitskog
Gesterby
Hirsala
Jorvas
Kantvik
Kirkkonummi
Loojärvi
Masala
Medvastö
Mickelskären
Mäkiluoto
Porkkala
Sarrvik
Tanskarla
Thorsvik
Tolsa
Upinniemi
Veikkola
Veklahti
Vitträsk
Vols

Kisko

Aijala
Kisko
Leilä
Orijärvi
Toija

Kitee

Enanniemi
Kitee
Orivesi
Paasselkä
Pajarinhovi
Puhos
Pyhäjärvi
Rokkala

Kittilä

Aakenustunturi
Immeljärvi
Jerisjärvi
Kallo
Kaukonen
Kelontekemä
Kitinen
Kittilä
Koivakero
Kolvakero
Korsatunturi
Kätkätunturi
Lainiotunturi
Levi
Liittovaara
Lommoltunturi
Luovavaara
Molkojärvi
Ounasjoki
Pokka
Pulju
Pyhätunturi
Raattama
Rautuskylä
Ruoppaköngäs
Saattopora

- Seurukarkea
Sirkka
Särestöniemi
Taatsijärvi
Tepasto
Uurrekarkia
Kiukainen
Kiukainen
Panelia
Kiuruvesi
Huttula
Kiuruvesi
Luupuvesi
Osmanki
Remeskylä
Rytky
Sulkava
Kivijärvi
Kivijärvi
Salamannerän luonnonpuisto
Vuonamonlahti
Kivimaa → Kustavi
Kjulo → Köyliö
Kodisjoki → Rauma
Koijärvi → Forssa, → Urjala
Koivulahti → Mustasaari
Kokemäki
Kauvatsa
Kokemäki
Kumo
Kyttälä
Peipohja
Puurijärvi
Rudanko
Säpälä
Sääksjärvi
Tulkila
Yttilä
Kokkola
Bjenöskatan
Gamlakarleby
Halkokari
Hassinen
Kaarlela
Kallinen
Karleby
Kaustari
Knivsund
Kokkola
Kokkolan mlk.
Kätölandet
Neristan
Oivu
Palma
Pikiruukki
Rimmi
Rödsö
Sokaja
Sunti
Tankar
Trullevi
Vitsari
Ykspihlaja
Öja
Kokkolan mlk. → Kokkola
Kolari
Kolari
Kuerlinkat
Kurtakko
Luosujärvi
Pasmajärvi
Pyhätunturi
Rautuvaara
Sieppijärvi
Teurajärvi
Vaattojärvi
Ylläs
Äkäslompola
Konginkangas → Äänekoski
Konnevesi
Istumäki
Konnevesi
Lapunmäki
Lavianselkä
Liesvesi
Neiturintaipale
Pesiäissalmi
Tankolampi
Kontiolahti
Höytiäinen
Jaamankangas
Jakokoski
Kolvananuuro
Kontiolahti
Kunnasniemi
Kuurna
Lehmo
Mönni
Onttola
Paihola
Puso
Pyytivaara
Selkie
Varparanta
Korpilahti
Korpilahti
Kärkistensalmi
Moksi
Päiväkunta
Rutalahti
Saakoski
Sahinmäki
Vaaru
Korpiselkä → Joensuu
Korpo → Korppoo
Korppoo
Ahvensaari
Aspö
Elvsö
Galtby
Gyltö
Houtsala
Jurmo
Korpoström
Korppoo
Kälö
Kölingby
Lempersö
Lokvesi
Markomby
Maskinname
Norrskata
Strömman
Utö
Vidskärs fjärden
Korsholm → Mustasaari
Korsnäs
Edsvik
Harrström
Korsnäs
Moikipää
Kortesjärvi
Fräntilä
Kortesjärvi
Tyynismaa
Koskenpää → Jämsänkoski
Koski Hl. → Hämeenkoski
Koski Tl.
Koski Tl.
Ruona
Tuimala
Kotka
Bärnäs
Fort Elisabet
Fort Slava
Haapasaari
Halla
Helilä
Hovinsaari
Huruksela
Jukola
Juurikorpi
Karhula
Kirkonmaa
Korkeakoski
Kotka
Kurittula
Kuutsalo
Kymenkartano
Kymi
Kymijoki
Kymminlinna
Laajakoski
Langinkoski
Mussalo
Paimenportti
Pernoo
Rankki
Ruonala
Ruotsinsalmi
Sapokka
Sunila
Suulisniemi
Tavastila
Tiutinen
Kouvola
Kouvola
Käyrälampi
Tykkimäki
Kristiinankaupungin mlk.
→ Kristiinankaupunki
Kristiinankaupunki
Carlsro
Dagsmark
Härkmeri
Kiili
Kristiinankaupungin mlk.
Kristiinankaupunki
Lapväärtti
Lälby
Metsälä
Peninkylä
Puskamarkki
Siippy
Skaftung
Susiluola
Tiukka
Uttermossa
Åback
Ömossa
Kristinestad
→ Kristiinankaupunki
Kristinestads lk.
→ Kristiinankaupunki
Kronoby → Kruunupyy
Kruunupyy
Alaveteli
Brätö
Kaitfors
Kruunupyy
Riippa
Seljes
Tast
Teerijärvi
Vähätkylät
Kuhmalahti
Iso-Pento
Kuhmalahti
Längelmävesi
Pohja
Puntari
Vehkajärvi
Kuhmo
Elimyssalo
Huuhilonkylä
Iivantiira
Jonkeri
Juntinsalo
Juortananjärvi
Jämäs
Katerma
Kaurojärvi
Kellojärvi
Kiekinkoski
Kuhmo
Lauvuskylä
Lentiira
Lentua
Ontojärvi
Saunajärvi
Ulvinsalo
Varajoki
Vartius
Vepsä
Vieksi
Vuosanka
Änätti
Kuhmoinen
Harmoinen
Kuhmoinen
Lummenne
Purunluola
Sappee
Kuhmoniemi → Kuhmo
Kuivaniemi → Ii
Kullaa → Ulvila
Kulosaaren huvilakaupunki
→ Helsinki
Kumlinge
Kumlinge
Lappvesi
Seglinge
Teili
Kumo → Kokemäki
Kuolajärvi → Salla
Kuopio
Enonlahti
Fagnäs
Haminalahti
Hiltulanlahti
Itkonniemi
Julkula
Juonionlahti
Jynkkä

Jännevirta	Kuusinkijoki	Jalkaranta	Kimpinen
Kallavesi	Käylä	Jokimaa	Lappee
Korsumäki	Liikanen	Joutjärvi	Lappeenranta
Kuopio	Muojärvi	Karisto	Lauritsala
Kuopion mlk.	Määttälänvaara	Kärpänen	Lempiälä
Levänen	Naamankajärvi	Lahti	Melkkola
Neulamäki	Oijusluoma	Laune	Monola
Niirala	Oulankajoki	Mukkula	Mälkiä
Niuvanniemi	Poussu	Okeroinen	Nuijamaa
Parola	Pyhätunturi	Petsamo	Pallo
Pellesmäki	Ruka	Renkomäki	Pontus
Petonen	Saapunki	Salpausselkä	Pulsa
Puijo	Soilu	Venetsia	Rakkolanjoki
Puutossalmi	Suininki	Vesijärvi	Rapattila
Rauhalahti	Sukula	Lahtis → Lahti	Reijola
Riistavesi	Säkkilänvaara	Laihela → Laihia	Rikkilä
Ritoniemi	Taivalköngäs	Laihia	Saikkola
Rytty	Valtavaara	Laihia	Simola
Rönö	Kuusankoski	Laitila	Soskua
Soisalo	Keltti	Kaivola	Tapavainola
Suvasvesi	Kuusankoski	Kodjala	Telkjärvi
Toivalansalmi	Pilkanmaa	Koukkela	Tuosa
Vaajasalo	Pyhäjärvi	Laitila	Tyysterniemi
Vehmersalmi	Ruotsula	Malko	Törölä
Väinölänniemi	Voikkaa	Otajärvi	Vainikkala
Kuopion mlk. → Kuopio,	Kuusisto → Kaarina	Soukainen	Vilkjärvi
→ Siilinjärvi	Kuusjoki	Untamala	Villmanstrand
Kuorevesi → Jämsä	Kanunki	Vaimaro	Lappfjärd
Kuortane	Kuusjoki	Lammi	→ Kristiinankaupunki
Kaarankajärvi	Kuusjärvi → Outokumpu	Evo	Lappi
Kuortane	Kvevlax → Mustasaari	Lammi	Kauklainen
Mäyry	Kylmäkoski	Lieso	Kodiksammi
Ruona	Kylmäkoski	Mommila	Kulju
Kurikka	Riisikkala	Oitenkylä	Lappi
Kurikka	Kymi → Kotka	Ormajärvi	Narvijärvi
Mietaankylä	Kymmene → Kotka	Porraskoski	Rohdainen
Tuiskula	Kyrkslätt → Kirkkonummi	Pääjärvi	Ruona
Kuru	Kyyjärvi	Ronni	Salajärvi
Keihäsjärvi	Kyyjärvi	Vilkkilä	Sammallahdenmäki
Kuru	Nopola	Lapinjärvi	Sukkala
Näsijärvi	Kälviä	Kycklings	Lappo → Lapua
Poikelus	Krunni	Lapinjärvi	Lappträsk → Lapinjärvi
Seitseminen	Kälviä	Lindkoski	Lapua
Vankavesi	Pirskeri	Pekinkylä	Kauhajärvi
Kustavi	Poroluoto	Porlammi	Kojola
Anavainen	Riippa	Pukaro	Lakaluoma
Kevo	Rita	Rutumi	Lapua
Kustavi	Ruotsalo	Lapinlahti	Ruha
Laupunen	Rytikari	Alapitkä	Simpsiö
Lypyrty	Vuolle	Lapinlahti	Tiistenjoki
Parattula	Kärkölä	Nerkoo	Lapväärtti
Ruoni	Järvelä	Onkivesi	→ Kristiinankaupunki
Seksmiilari	Kärkölä	Telppäsniiitty	Larsmo → Luoto
Stansholm	Lappila	Tölvänniemi	Laukaa
Strömman	Kärsämäki	Väisälänmäki	Haapa-Vatia
Vartsala	Kärsämäki	Lappajärvi	Hitonhauta
Vuosnainen	Saviselkä	Karvala	Hyypäänvuori
Kustö → Kaarina	Venetpalo	Korri	Keiteleen kanava
Kuusamo	Kökar	Kärnäsaari	Kynsivesi
Irni	Bogskär	Lappajärvi	Laukaa
Julma-Ölkky	Kökar	Lappee → Lappeenranta	Laukkavirta
Juuma	Köyliö	Lappeenranta	Lievestuore
Jyrävä	Kirkkokari	Huhtiniemi	Peurunka
Kallunki	Kuninkaanlähde	Hurtanmaa	Pönttövuori
Kitkajärvi	Köyliö	Hyttilä	Saraavesi
Kiutaköngäs	Tuiskula	Hyötionsaari	Tarvaala
Koillismaa	Yttilä	Ihalainen	Tiituspohja
Kuntivaara	Lahti	Iitia	Uittovuori
Kuolio	Ahtiala	Kansola	Vatianjärvi
Kuorinki	Hennala	Kasukkala	Vehniä
Kuusamo		Kaukas	Vihtavuori

- Lauritsala**
→ Lappeenranta
- Lavia**
Lavia
- Lehtimäki**
Lehtimäki
- Leivonmäki** → Joutsa
- Lemi**
Huttula
Kivijärvi
Lemi
Pöllölä
Tevaniemi
- Lemland**
Bistorpberget
Flötjan
Lemböte
Lemland
Lemströms kanal
Slemmern
- Lempäälä**
Kulju
Kuokkala
Lempäälä
Pirunlinna
Säijä
Sääksjärvi
- Lemu**
Lemu
- Leppävirta**
Halola
Kauppilanmäki
Koirus
Konnusvesi
Kotalahti
Kurjala
Leppävirta
Lylymäki
Niirala
Oravikoski
Orinnoro
Osmajärvi
Paukarlahti
Saamainen
Soisalo
Suvasvesi
Tuppurinmäki
Unnukka
Vasarainen
- Lestijärvi**
Lestijärvi
Syri
- Liekksa**
Koli
Liekksa
Neitikoski
Pankakoski
Patvinsuo
Pielinen
Pielisjärvi
Rasvasuo
Ruunaa
Vieki
Viensuu
Vuonisahti
- Lieto**
Kukkarkoski
Laustee
Lieto
Loukinainen
Lundo
- Liljendal**
Drombom
Eskilom
Garpom
Hopom
Liljendal
Mickelspiltom
Sävträsk
- Lillkyro** → Vähäkyrö
- Limingo** → Liminka
- Liminka**
Liminka
Tupos
Virkkula
Värminkoski
- Liperi**
Kaatamo
Kiessalo
Kompero
Kuorinka
Käsämä
Liperi
Orivesi
Papelonsaari
Pyhäselkä
Pärnävaara
Ristinkylä
Tutjunniemi
Vaivio
Viinijärvi
Ylämylly
- Lochteå** → Lohtaja
- Lohja**
Katso myös → Sammatti
Asemanpelto
Haikarinniemi
Hiidenvesi
Hormajärvi
Jantoniemi
Karkali
Karstu
Kirkniemi
Lohja
Lohjan mlk.
Mynterlä
Neitsytlinna
Ojamo
Osuniemi
Outamo
Routio
Torhola
Tytyri
Vasarla
Ventelä
Virkkala
Vohloinen
- Lohjan kunta** → Lohja
- Lohjan mlk.** → Lohja
- Lohtaja**
Lohtaja
Marinkainen
Vattaja
Viirretjoki
- Loimaa**
Hirvikoski
Kojonperä
Kurittula
Loimaa
Loimaan mlk.
Metsämaa
- Loimaan kunta** → Loimaa
- Loimaan mlk.** → Loimaa
- Lojo** → Lohja
- Lojo kommun** → Lohja
- Lojo lk.** → Lohja
- Lokalahti** → Uusikaupunki
- Loppi**
Kaartjärvi
Keritty
Kormu
Launonen
Loppi
Läyliäinen
Punelia
Räyskälä
Sajaniemi
Teväntö
Topeno
Vojakkala
- Loviisa**
Antinkylä
Loviisa
Rosen
Svartholma
Ungern
Valko
- Lovisa** → Loviisa
- Luhanka**
Judinsalo
Luhanka
- Lumijoki**
Lumijoki
Ukuranperä
- Lumparland**
Lumparland
- Lundo** → Lieto
- Luopioinen** → Pälkäne
- Luoto**
Bosund
Larsmo
Luoto
- Luumäki**
Husula
Kelkjärvi
Kivijärvi
Kotkaniemi
Luumäki
Munne
Suo-Anttila
Taavetti
Tuhtiaainen
- Luvia**
Lemlahti
Luvia
Säppi
- Längelmäki** → Jämsä,
→ Orivesi
- Länsi-Turunmaa**
→ Houtskari, → Iniö,
→ Korppoo, → Nauvo,
→ Parainen
- Maalahti**
Bergö
Maalahti
Petolahti
Strömmingsbådan
- Maaninka**
Ahkiolahti
Haatala
Halola
Kurolanlahti
- Käärmelahti
Maaninka
Onkivesi
Tavinsalmi
Tuovilanlahti
Venäjänsaari
Vianta
Vorlokso
- Maaria** → Turku
- Maarianhamina**
Maarianhamina
Slemmern
- Maksamaa**
→ Vöyri-Maksamaa
- Malax** → Maalahti
- Mariehamn**
→ Maarianhamina
- Marttila**
Marttila
- Masku**
Humikkala
Kalela
Kankainen
Kuhankuono
Kurittula
Masku
Ohensaari
- Maxmo** → Vöyri-Maksamaa
- Mellilä**
Mellilä
- Merijärvi**
Merijärvi
- Merikarvia**
Kasala
Krookka
Köörtilä
Lankoski
Merikarvia
Oura
Pooskeri
Riispyy
Sastmola
Trolssi
- Merimasku**
Merimasku
Sannainen
Särkäsalmi
- Messukylä** → Tampere
- Metsämaa** → Loimaa
- Miehikkälä**
Hurtuala
Metsä-Muuronen
Miehikkälä
Muurola
Urpalanjoki
- Mietoinen** → Mynämäki
- Mikkeli**
Akkala
Anttola
Asila
Harvio
Haukivuori
Hovinsalo
Hänninhauta
Kalvitsa
Karkialampi
Kenkäveronniemi
Kirkonvarkaus
Kolikkoinmäki
Kommelinluolat
Kuvavuori

Kyyhkylä	Mustasaari	Lapila	Emäkoski
Kyyvesi	Petsmo	Luonnonmaa	Kauniainen
Louhivesi	Raippaluoto	Naantali	Kulju
Luonteri	Ritgrund	Naantalin mlk.	Maatiala
Mikkeli	Singsby	Ruona	Melonsyöstävä
Mikkelin mlk.	Stundars	Särkänsalmi	Nokia
Naisvuori	Sulva	Tupavuori	Pohjois-Pirkkala
Neitvuori	Söderfjärden	Ukko-Pekan silta	Siuro
Otava	Taurila	Naantalin mlk. → Naantali	Suoniemi
Paljavesi	Tuovila	Nagu → Nauvo	Taivalkunta
Paukkula	Tölby	Nakkila	Tottijärvi
Porrassalmi	Valassaaret	Anola	Vihola
Pursiala	Vallgrund	Arantila	Noormarkku
Puula	Vassor	Kukonharja	Lassila
Pöyry	Veikkaala	Lammainen	Noormarkku
Rahula	Värlax	Leistilä	Söörmarkku
Riutta	Mustio → Karjaa	Masia	Norrmark → Noormarkku
Rokkala	Muurame	Nakkila	Nousiainen
Rouhiala	Kinkomaa	Ruhade	Killainen
Rämälä	Muurame	Tattara	Koljola
Saksalanharju	Muurla	Villilä	Kuhankuono
Terttilä	Eriksberg	Nastola	Nousiainen
Tuppurala	Muurla	Arrajoki	Nummi
Tuukkala	Pyöli	Ersta	Valperri
Urpola	Muuruvesi → Juankoski	Iso-Kukkanen	Nousis → Nousiainen
Visulahti	Mynämäki	Nastola	Nuijamaa → Lappeenranta
Vuolinko	Kalela	Salajärvi	Nummi → Nummi-Pusula
Mikkelin mlk. → Mikkeli	Karjala	Seesta	Nummi-Pusula
Mouhijärvi	Kuhankuono	Villähde	Alhovuori
Mouhijärvi	Lauttanpää	Nauvo	Hyrskylä
Pukara	Mietoinen	Antböle	Hyönölä
Muhos	Mynämäki	Berghamn	Ikkala
Kylmälä	Tarvainen	Bärnholm	Keräkankare
Muhos	Virmo	Dalkarby	Kärkölä
Pyhäkoski	Myrskylä	Gullkrona	Nummi
Pälli	Hallila	Haverö	Nummi-Pusula
Multia	Hyövinkylä	Innamaa	Oinola
Multia	Labbom	Klobbskärs fjärden	Pusula
Sahrajärvi	Myrskylä	Korsnäs	Saukkola
Sinervä	Skomarböle	Mattnäs	Sitarla
Munsala → Uusikaarlepyy	Mäntsälä	Nauvo	Nurmeksen mlk.
Muonio	Alikartano	Nötö	→ Nurmes
Jerisjärvi	Etola	Pensor	Nurmes
Keimiöniemi	Frugård	Pikku-Nauvo	Höljäkkä
Kihlanki	Herman Onkimaa	Prostvik	Jurttivaara
Kätkäsuvanto	Hirvihaara	Pärnäs	Nurmeksen mlk.
Matkuskoski	Kaanaa	Seili	Nurmes
Mielmukkavaara	Kaukalampi	Vikperä	Pielinen
Muonio	Keravanjärvi	Nedertorneå → Tornio	Porokylä
Olostunturi	Levanto	Nedervetil → Kruunupyy	Nurmijärvi
Pakasaivo	Linnainen	Nikolainkaupunki → Vaasa	Hiidenkivi
Palkaskero	Mäntsälä	Nikolaistad → Vaasa	Kiljava
Pallastunturi	Numminen	Nilsinä	Klaukkala
Rihmakuru	Ohkola	Aholansaari	Lepsämä
Ruototunturi	Soukkio	Kinahmi	Matku
Seitapahta	Sälinkää	Lastukoski	Nukari
Sonkamuotka	Sääksjärvi	Nilsinä	Nurmijärvi
Taivaskero	Mänttä	Pisa	Palojoki
Torasjärvi	Mänttä	Syväri	Perttula
Utkujärvi	Mäntyharju	Tahkovuori	Raala
Vuontisjärvi	Juolasvesi	Nivala	Rajamäki
Muonionniska → Muonio	Kallavesi	Hitura	Röykkä
Mustasaari	Mäntyharju	Karvoskylä	Taaborinvuori
Björköby	Tuusjärvi	Maliskylä	Vaaksi
Karkkimala	Mörskom → Myrskylä	Nivala	Vantaanjoki
Karperö	Naantali	Padinki	Nurmo
Kaukaluoto	Katso myös → Rymättylä,	Pidisjärvi	Koura
Koivulahti	→ Merimasku, → Velkua	Sarjankylä	Lyly
Korsholm	Kultaranta	Vuolle	Nurmo
Korsholma	Kuparivuori	Ypyä	Paukaneva
Martoinen		Nokia	Nykarleby → Uusikaarlepyy

Nykarleby lk.

→ Uusikaarlepyy

Nyslott → Savonlinna

Nystad → Uusikaupunki

Nådendal → Naantali

Närpes → Närpiö

Närpiö

Gottböle
Gåshällan
Nämpnäs
Närpiö
Pirttikylä
Pjelax
Rangsby
Tjårlax
Töjby
Ylimarkku

Oravainen

Kimo
Komossa
Oravainen
Oxkangar

Oravais → Oravainen

Orimattila

Kuivanto
Luhitikylä
Mallusjoki
Orimattila
Tönnö

Oripää

Oripää

Orivesi

Attila
Eräjärvi
Hirsilä
Leväslahti
Lyytikälä
Längelmäki
Längelmävesi
Naappila
Onnistaipale
Orivesi
Purnu
Siitama
Suomasema
Uiherla

Oulainen

Kilpua
Matkaniva
Oulainen
Piipsjärvi

Oulu

Katso myös → Ylikiiminki

Alppila
Hintta
Hiukkavaara
Hupisaaret
Iinatti
Karjasilta
Kastelli
Koskikeskus
Kuivasjärvi
Laanila
Linnanmaa
Maikkula
Myllytulli
Nallikari
Oritkari
Oulu
Oulujoki

Oulun mlk.

Pateniemi

Pikisaari

Pikkarala

Pokkinen

Pokkitörmä

Pyykösjärvi

Raatinsaari

Raksila

Sankivaara

Toppila

Tuira

Turkansaari

Uleåborg

Äimärautio

Oulujoki → Oulu

Oulunkylä → Helsinki

Oulunsalo

Oulunsalo

Varjakka

Outokumpu

Juojärvi

Keretti

Kuusjärvi

Maljasalmi

Ohtaansalmi

Outokumpu

Rikkavesi

Viinijärvi

Vuonos

Paattinen → Turku

Paavola → Siikajoki

Padasjoki

Arrakoski

Auttoinen

Kelvenne

Maakeski

Mainiemi

Nyystölä

Padasjoki

Seitniemi

Tarus

Vesijako

Virmaila

Paimio

Nakolinnanmäki

Naskarla

Paimio

Varasvuori

Viksberg

Vista

Paltamo

Emäjoki

Kiehimä

Kivesjärvi

Kontiomäki

Melalahti

Metelinniemi

Mieslahti

Paltamo

Vekaranniemi

Parainen

Airisto

Attu

Blåsnäs

Bodnäs

Degerby

Hessund

Kuitia

Kärkulla

Lenholma

Lielahiti

Lillmälö

Limberg

Malmi

Parainen

Paraisten mlk.

Paraistenportti

Parsby

Rävsundet

Skråbböle

Stortervolandet

Sunnanberg

Ålön

Paraisten mlk. → Parainen

Pargas → Parainen

Pargas lk. → Parainen

Parikkala

Akonpohja

Joukio

Kirjavalta

Koitsanlahti

Niukkala

Oronmylly

Parikkala

Pyhäjärvi

Saari

Tarnala

Tyrjä

Ukuniemi

Parkano

Aurejärvi

Häädetkeidas

Parkano

Patis → Turku

Pattijoki → Raahе

Pedersöre

→ Pedersören kunta

Pedersören kunta

Edsevö

Jokihauta

Katternö

Kolppi

Lappfors

Lövö

Pedersören kunta

Purmo

Pännäinen

Sisbacka

Sääksjärvi

Åhtävä

Östensö

Pelkosenniemi

Kairala

Kilpiaapa

Kitinen

Luiro

Pelkosenniemi

Pyhäjärvi

Pyhätunturi

Rykimäkero

Sakkala-aapa

Suvanto

Vuotos

Pello

Juoksenki

Kaaraneskoski

Kittisvaara

Konttajärvi

Lankojärvi

Orankirova

Pello

Ratasjärvi

Ritavalkea

Turtolka

Pemar → Paimio

Perho

Luolaneva

Möttönen

Perho

Salamajärvi

Pernaja

Gerby

Gisлом

Haddom

Hardom

Härkäpää

Isnäs

Koskenkylä

Kuggom

Orregrund

Pernaja

Sarvilahti

Sarvisalo

Tervik

Tetom

Tiiskeri

Vätskär

Perniö

Kyynärä

Mathildedal

Naarjärvi

Perniö

Strömman kanava

Teijo

Vihiniemi

Pernä → Pernaja

Pertteli

Inkere

Kaivola

Katrineberg

Pertteli

Tyrynkoski

Pertunmaa

Enonvesi

Kuortti

Pertunmaa

Peruvesi

Suontee

Peräseinäjoki → Seinäjoki

Petalax → Maalahti

Petolahti → Maalahti

Petäjavesi

Karhunahdas

Kintaus

Petäjavesi

Pieksämä → Pieksämäki

Pieksämäen mlk.

→ Pieksämäki

Pieksämäki

Ankele

Jäppilä

Kolikkoinmäki

Maavesi

Meijerhovi

Naarjärvi

Nenonpelto

Paasvesi

Partaharju

Pieksämäen mlk.

Pieksämäki

Pieksänmaa

- Pyhitty
Pyhäjärvi
Syvänsi
Tihusniemi
Vaalijala
Vangasjärvi
Virtasalmi
Pieksänmaa → Pieksämäki
Pielavesi
Lampaanjärvi
Laukkala
Lepikon torppa
Löytynmäki
Nilakka
Pielavesi
Rillankivi
Sulkava
Sävia
Pielisensuu → Joensuu
Pielisjärvi → Lieksa
Pietarsaaren mlk.
→ Pedersören kunta
Pietarsaari
Fäboda
Jakobstad
Leppäluoto
Pietarsaari
Skata
Skutnäs
Pihlajavesi → Keuruu
Pihtipudas
Alvajärvi
Ilosjoki
Kolima
Pihtipudas
Piikkiö
Harvaluoto
Piikkiö
Pukkila
Raadelma
Runko
Tuorla
Piippola
Kortteinen
Lamujoki
Leskelä
Piippola
Uljua
Pikis → Piikkiö
Pirkkala
Ania
Etelä-Pirkkala
Naistenmatka
Pirkkala
Pirttikylä → Närpiö
Pohja
Ansku
Dalkarby
Degernäs
Fiskari
Kuovila
Pinjainen
Pohja
Pohjankuru
Pohjanpitäjänlahti
Sällvik
Åminnefors
Pohjaslahti → Virrat,
→ Vilppula
Pohjois-Pirkkala → Nokia
Pojo → Pohja
Polvijärvi
Huutokoski
Höytiäinen
Kinahmo
Martonvaara
Polvijärvi
Sotkuma
Viinijärvi
Pomarkku
Kynäsjärvi
Pomarkku
Riutta
Pori
Ahlainen
Björneborg
Herrainpäivät
Keikvesi
Kellahti
Kiislee
Kirjurinluoto
Kirrinsanta
Kuumainen
Lampaluoto
Lattomeri
Lyttylä
Makholma
Musa
Mäntyluoto
Pihlava
Pori
Porin mlk.
Pormestarinluoto
Preiviiki
Reposaari
Sampola
Tahkoluoto
Teljä
Tiilimäki
Toejoki
Tuorsniemi
Ulasoori
Uniluoto
Viasvesi
Vittisbofjärd
Yyteri
Porin mlk. → Pori
Pornainen
Halkia
Hevonselkä
Laukkoski
Pornainen
Porneesi → Pornainen
Porvoo
Eestinmäki
Emäsalo
Epoo
Haikko
Hamari
Hinthaara
Hornhattula
Ilola
Kallbåda grund
Kerkkoo
Kiiala
Kilpilahti
Kokonniemi
Kråkö
Kulloo
Mustijoki
Näsi
Onas
Peippola
Pellinki
Porvoo
Porvoon mlk.
Ramsholmen
Renum
Rita
Ruskis
Saksala
Sannainen
Sondby
Tolkkinen
Trekasilä
Tyysteri
Veckjärvi
Vessölandet
Virvik
Ylike
Porvoon mlk. → Porvoo
Posio
Anetjärvi
Jumisko
Kitkajärvi
Koillismaa
Korouoma
Livojärvi
Mourujärvi
Pernu
Posio
Riisitunturi
Ritakorkia
Sirniö
Suonnankylä
Turjanselkä
Yli-Suolijärvi
Prunkkala → Aura
Pudasjärvi
Jonku
Koillismaa
Kurenalus
Naamankajärvi
Olvassuo
Pudasjärvi
Puhos
Pärjänsuo
Ruottisenharju
Rytinki
Syöte
Pukkila
Kantele
Lamujoki
Naarkoski
Pukkila
Pulkkila
Pulkkila
Uljua
Punkaharju
Enanniemi
Kulennoinen
Laukansaari
Punkaharju
Putikko
Retretti
Tuunaansaari
Utrasniemi
Vaahersalo
Punkalaidun
Jalasjoki
Oriniemi
Punkalaidun
Pärnänmaa
Vanttila
Yli-Kirra
Punkalaitio → Punkalaidun
Puolanka
Auho
Hepoköngäs
Kiehtäjä
Kivarinjärvi
Kometto
Kongasmäki
Leipivaara
Lylykylä
Nalkki
Neulikko
Nuottivaara
Osmankajärvi
Paljakka
Puokio
Puolanka
Väyrylä
Purmo → Pedersören kunta
Pusula → Nummi-Pusula
Puumala
Auvila
Hamula
Hurissalo
Kitulanniemi
Lietvesi
Liimattala
Liittokivenselkä
Otasalo
Partalansaari
Pistohiekka
Puumala
Tiiomola
Pyhtää
Heinlahti
Hinkapyöli
Kaunissaari
Loosari
Munapirtti
Munasuo
Pirttinuora
Pyhtää
Valkmusa
Pyhäjoki
Lampinsuu
Parhalahti
Pyhäjoki
Viirre
Yppäri
Pyhäjärvi
Hiidenkylä
Hiidenniemi
Komu
Parkkima
Pyhäjärvi
Pyhäsalmi
Ruotanen
Vuohtomäki
Pyhäjärvi Ul. → Karkkila
Pyhämaa → Uusikaupunki
Pyhäntä
Pyhäntä
Tavastenkä
Pyhäranta
Ihode
Kauhianpää
Kukola
Mannervesi
Otajärvi

- Polttila
Pyhäranta
Reila
Rihtniemi
Rohdainen
Santtio
Varhokylä
Verknäs
Pyhäselkä
Hammaslahti
Mulo
Pyhäselkä
Reijola
Suhmura
Pylkönmäki
Pylkönmäki
Pyttis → Pyhtää
Pämark → Pomarkku
Pälkjärvi → Tohmajärvi
Pälkäne
Aitoo
Epaala
Evinsalo
Haltia
Harhala
Kostianvirta
Kukkia
Kuohijoki
Kynnärö
Laitikkala
Luopioinen
Mallasvesi
Onkkaala
Padankoski
Pintele
Puutikkala
Pälkäne
Sappee
Vuolijoki
Pörtom → Närpiö
Pöytyä
Karinainen
Kuhankuono
Kyrö
Ortenoja
Pihlava
Pöytyä
Riihikoski

Raahe
Kastellinperä
Lapaluoto
Olkijoki
Pattijoki
Pekkatori
Piehinki
Raahe
Saloinen
Siniluoto
Raasepori → Karjaa, → Pohja, → Tammisaari
Raippaluoto
→ Mustasaari
Raisio
Kerttula
Krookila
Raisio
Rantasalmi
Asikkala
Kolkontaipale
Linnansaari
Oravi
Parkumäki
Rantasalmi
Reijola
Tuusjärvi
Vaahersalo
Vasarainen
Voinsalmi
Rantsila
Lamujoki
Rantsila
Tahkoneva
Ranua
Kelankylä
Kuuksjärvi
Lapiosuo
Piittisjärvi
Portimojärvi
Ranua
Raseborg → Karjaa, → Pohja, → Tammisaari
Rauma
Kodisjoki
Kulamaa
Kuuskajaskari
Kylmäpihlaja
Poroholma
Rauma
Rauman mlk.
Relanderinmatala
Sampaanala
Sorkka
Syvärauma
Tarvonsaari
Unaja
Vasarainen
Vermunttila
Voiluoto
Äijänsuo
Rauman mlk. → Rauma
Raumo → Rauma
Rautalampi
Hankavesi
Kerkonkoski
Konnevesi
Liimattala
Myhinpää
Niinivesi
Pakarila
Rautalampi
Sääksjärvi
Toholahti
Vaajasalmi
Rautavaara
Holinrotko
Pumpulikirkko
Rautavaara
Tiilikkejärvi
Rautio → Kalajoki
Rautjärvi
Helisevänjoki
Kaljunen
Kokkolanjoki
Laikko
Miettilä
Niska-Pietilä
Purnujärvi
Rautjärvi
Simpele
Torsa
Viimola
Änkilä
Reisjärvi
Reisjärvi
Vuohtajärvi
Renko
Kuittila
Muurila
Renko
Replot → Mustasaari
Reso → Raisio
Revonlahti → Siikajoki
Riihimäki
Herajoki
Petsamo
Riihimäki
Riutta
Uramo
Vantaanjoki
Riistavesi → Kuopio
Rimito → Rymättylä
Ristiina
Astuvansalmi
Brahelinna
Huttula
Inkarila
Kautiala
Koljola
Laitiala
Liiansaari
Louhivesi
Paljavesi
Pellosniemi
Pien-Toijola
Ristiina
Tiirola
Yövesi
Ristijärvi
Emäjoki
Hiisijärvi
Pyhätä
Ristijärvi
Seitenoikea
Tenämänmäki
Uva
Rohdainen → Pyhäranta
Rovaniemen mlk.
→ Rovaniemi
Rovaniemi
Ala-Nampa
Apukka
Auttiköngäs
Juotasjoki
Kaihua
Kivalo
Korkalovaara
Kuohunkijoki
Käyrämö
Liittovaara
Marrasjärvi
Meltaus
Misi
Muurola
Napapiiri
Narkaus
Niesi
Norvajärvi
Nuuksvaara
Oikarainen
Olkajärvi
Ounasjoki
Ounasvaara
Paavaliemi
Pahtaja
Perunka
Pisavaara
Pohtimolampi
Pullinpuoli
Rovaniemen mlk.
Rovaniemi
Saarenkylä
Saittanulkki
Sinettä
Sonka
Tapio
Tennilä
Valajaskoski
Vanttauskoski
Viirinkangas
Viirinkylä
Vikajärvi
Ruokolahti
Akkala
Kolmiköytisienvuori
Kурjala
Kutveleen kanava
Kärinki
Lempiälä
Ruokolahti
Torsa
Äitsaari
Ruotsinpyhtää
Kungshamn
Ruotsinpyhtää
Strömfors
Tesjoki
Vahterpää
Vastila
Ruovesi
Helvetinkolu
Jämskipohja
Kalela
Kauttu
Murole
Ruhala
Ruovesi
Ryövärinkuoppa
Siikaneva
Syvinkisalmi
Tarjanne
Vankavesi
Visuvesi
Rusko
Merttelä
Rusko
Ruukki → Siikajoki
Rymättylä
Aaslaluoto
Aristo
Kramppi
Lokvesi
Pakinainen
Rymättylä
Röölä
Rääkkylä
Orivesi
Rääkkylä
Vuosalmi

S:t Karins → Kaarina
S:t Marie → Turku
S:t Michel → Mikkeli
Saari → Parikkala

Saarijärvi

Katso myös → Pylkönmäki
Kalmari
Kulhanvuori
Lannevesi
Mahlu
Pyhä-Häkin kansallispuisto
Pyhäjärvi
Saarjärvi
Summanen
Tarvaala

Sagu → Sauvo

Sahalahti → Kangasala

Salla

Aatsinki
Jauratustunturi
Kelloselkä
Koulumaioiva
Koutoiva
Kuolajoki
Kursu
Märkäjärvi
Naruska
Onkamojärvi
Paikanselkä
Petservaara
Politimanvaara
Puitsitunturi
Pyhätunturi
Saija
Salla
Sallatunturi
Sauoiva
Savinajoki
Sätsivaara
Tarpomoiva
Tenniöjoki
Tuntsajoki
Vilmatunturi
Värriö

Salo

Katso myös → Halikko,
→ Kiikala, → Kisko,
→ Kuusjoki, → Muurla,
→ Perniö, → Pertteli,
→ Suomusjärvi,
→ Särkisalo
Nopola
Salo
Uskela

Salo (Oulun lääni) → Raahe

Saloinen → Raahe

Saltvik

Antböle
Borgboda
Näs
Orrdals klint
Saltvik
Strömma

Sammatti

Enäjärvi
Haarjärvi
Paikkarin torppa
Pyölinkulma
Sammatti

Sastmola → Merikarvia

Sauvo

Karuna
Kupiluoto
Lautkankare
Ruona

Sauvo
Sunnanberg

Savitaipale

Heituinlahti
Hyrkkälä
Järvitaipale
Kaihtula
Kaulio
Kärnänkoski
Liittokivenselkä
Monola
Partakoski
Savitaipale
Säänjärvi
Virmajärvi

Savonlinna

Ahvionsaari
Kallislahti
Kellarpelto
Kesamonsaari
Kommerniemi
Kongonsaari
Kyrönsalmi
Laitaatsilta
Laukansaari
Liistonsaari
Loikansaari
Moinsalmi
Nojanmaa
Nyslott
Olavinlinna
Pellossalo
Rauhalinna
Savonlinna
Sääminki
Tappuvirta
Vaikontaipale
Varparanta

Savonranta

Kaita
Lekotinmäki
Paasselkä
Savonranta
Vuokala

Savukoski

Akanvaara
Angelvaarat
Arajärvi
Jaurujoki
Kairijoki
Kemihaara
Koilliskaira
Korvatunturi
Kuosku
Luiro
Maaimmainen Sotatunturi
Maltio
Martti
Naltiotunturi
Nuorti
Savukoski
Sokli
Sorvortantunturi
Tanhua
Tulppio
Urho Kekkosen
kansallispuisto
Vintilatunturi
Vuossoiva
Seinäjoen mlk.
→ Seinäjoki

Seinäjoki

Katso myös → Nurmo,
→ Ylistaro
Jouppila
Kapernaumi
Kyrkösjärvi
Luoma
Peräseinäjoki
Seinäjoen mlk.
Seinäjoki
Törnävä
Uppa
Östermyra

Sibbo → Sipoo

Sideby → Kristiinankaupunki

Sievi

Evijärvi
Korhoskylä
Kukonkylä
Pesäneva
Sievi

Siikainen

Otamo
Siikainen

Siikajoki

Kärnänkoski
Paavola
Revonlahti
Ruukki
Siikajoki
Tauvo
Varessäikkä

Siilinjärvi

Hamula
Harjamäki
Juurusvesi
Jälä
Kasurila
Kehvo
Kevätön
Kolmisoppi
Pöljä
Rissala
Siilinjärvi
Tarinaharju

Siippy → Kristiinankaupunki

Simo

Karsikko
Kivalo
Maksniemi
Martimoaapa
Runkaus
Simo
Simojoki
Tainijoki
Tiuranen
Vasankari
Vatunki

Simpele → Rautjärvi

Sipoo

Box
Eestiluoto
Eriksnäs
Gumbostrand
Hangelby
Hindsby
Immersby
Itäsalmi
Kalkkiranta
Kuiva-Hevonen
Linnanpelto

Massby
Musta-Hevonen
Nikkilä
Paipinen
Simsalö
Sipoo
Sipoonlinna
Spjutsund
Söderkulla
Talma

Sippola → Anjalankoski

Siuntio

Fanjunkars
Kela
Myrans
Pikkala
Siuntio
Sjundby
Störsvik
Suitia
Yövilä

Sjundeå → Siuntio

Snappertuna → Tammisaari

Sodankylä

Aska
Hammaskuru
Jeesjö
Kaarestunturi
Kaarnepää
Kaihtimapää
Kakslauttanen
Kevitsa
Kiilopää
Kitinen
Koilliskaira
Koitelainen
Kuikkapää
Kurittukoski
Liittovaara
Lokka
Luiro
Luosto
Lupukkapää
Mutenia
Nattaset
Orajärvi
Peuranampumapää
Pomokaira
Porttipahta
Purnumukka
Pyhätunturi
Raututunturit
Riipi
Saamenmaa
Saariselkä
Sattanen
Seipäjärvi
Siulapää
Sodankylä
Sokosti
Sompio
Suomu
Talkkunapää
Tankavaara
Torvinen
Tähtelä
Ukselmapää
Unari
Urho Kekkosen
kansallispuisto
Vajukoski

- Viiankiaapa
Vongoiva
Vuoltistunturi
Vuomapää
Vuotso
Soini
Kolu
Kukonkylä
Soini
Solf → Mustasaari
Somerniemi → Somero
Somero
Hirsjärvi
Salkola
Somerniemi
Somero
Sonkajärvi
Harvanjärvi
Kiltua
Sonkajärvi
Sukeva
Viisari
Vänninmäki
Sotkamo
Hiidenportti
Hiidenvaara
Hiukka
Jormaskylä
Juurikkalahti
Jäätiönkylä
Kaitainsalmi
Kiantajärvi
Kiimanen
Laakajärvi
Lontta
Naapurinvaara
Nuasjärvi
Portinsalo
Sapsojärvi
Sotkamo
Sumsa
Tipasoja
Vuokatti
Sottunga
Sottunga
Storkyro → Isokyrö
Storå → Isojoki
Strömfors → Ruotsinpyhtää
Sulkava
Auvila
Enonvesi
Maarala
Partalansaari
Pisamalahti
Sulkava
Tannila
Telataipale
Vasarainen
Vilkaharju
Sulva → Mustasaari
Sumiainen → Äänekoski
Sund
Bomarsund
Gesterby
Kastelholma
Sund
Suodenniemi → Vammala
Suolahti → Äänekoski
Suomenniemi
Kuolimo
Lyytikälä
Suomenniemi
Suomusjärvi
Enäjärvi
Kitula
Lahnajärvi
Laperla
Ruona
Suomusjärvi
Suomussalmi
Emäjoki
Hossa
Jumaliskylä
Juntusranta
Kiantajärvi
Korvua
Kurimo
Lesovaara
Malahvia
Martinselkonen
Naamankajärvi
Niettussaari
Näljäkä
Peranka
Pesiö
Piispajärvi
Raate
Ruhtinansalmi
Ruukinkangas
Suomussalmi
Taivalalanen
Turjanlinna
Viianki
Vuokkijärvi
Värikallio
Ypykänvaara
Ämmänsaari
Suonenjoki
Iisvesi
Kolikkoinmäki
Kuvansi
Kyöveli
Mustolanmäki
Paasvesi
Suonenjoki
Suonteenselkä
Tyyrinmäki
Virmasvesi
Suoniemi → Nokia
Suonnejoki → Suonenjoki
Svartå → Karjaa
Sysmä
Otamo
Rapala
Ravioskorpi
Sysmä
Tainionvirta
Tehinselkä
Unaja
Valittula
Voipala
Säkkijärvi → Miehikkälä,
→ Ylämaa
Säkylä
Huovinrinne
Pyhäjärvi
Säkylä
Särkisalo
Finby
Förby
Särkisalo
Säräisniemi → Vaala
Säyneinen → Juankoski
Säynätsalo → Jyväskylä
Sääksmäki → Valkeakoski
Sääminki → Savonlinna,
→ Punkaharju
Taipalsaari
Ilkonselkä
Kattelussaari
Kirjamoinsalmi
Kuivaketvele
Kutveleen kanava
Kyläniemi
Levänen
Merenlahti
Mielakansaari
Orjainniemi
Peltoi
Petraselkä
Saikkola
Solkei
Suuri Jänkäsalo
Taipalsaari
Vehkataipale
Venäjänsaari
Taivalkoski
Jokijärvi
Jurmu
Kollismaa
Koiti järvi
Kolmiloukko
Kurtti
Kylmäluoma
Polojärvi
Pyhitys
Taivalkoski
Tyrämäki
Varsovansuo
Taivassalo
Hakkenpää
Helsinki
Järppilä
Leikluoto
Mussalo
Sannainen
Taivassalo
Vehas
Tammela
Kaukjärvi
Kaukola
Kyynäri
Lautaporras
Letku
Liesjärvi
Lunkaa
Porras
Pyhäjärvi
Pääjärvi
Riihivalkama
Saari
Sukula
Tammela
Teuro
Torransuo
Tammerfors → Tampere
Tammisaaren mlk.
→ Tammisaari
Tammisaari
Antböle
Barckens udde
Box
Bromarv
Busö
Danskog
Dragsvik
Ekenäs
Jussaari
Kivitolk
Langansböle
Leksvall
Olsböle
Padva
Raasepori
Ramsholmen
Riilahti
Snappertuna
Svedja
Tammisaaren mlk.
Tammisaari
Tenhola
Trollböle
Trollshovda
Älgö
Tampere
Aitolahti
Amuri
Armonkallio
Asuntila
Attila
Epilä
Haihara
Hatanpää
Hervanta
Härmälä
Irrjala
Kaanaa
Kaleva
Kaukajärvi
Kauppi
Kissanmaa
Koljonselkä
Koskikeskus
Kyttälä
Lakalaiva
Lappi
Laukontori
Leinola
Lentävänniemi
Lielähti
Linnainmaa
Maisansalo
Messukylä
Multisilta
Naistenlahti
Nekala
Näsijärvi
Petsamo
Pispala
Pohtola
Pyynikki
Rahola
Rantaperkiö
Ratina
Särkänniemi
Tahmela
Takahuhti
Tammela
Tammerkoski
Tampere
Teisko
Terälähti
Tesoma
Tohloppi

Turtola	Karunki	Tuupovaara → Joensuu	Annivaara
Vankavesi	Kukkola	Tuusniemi	Boratbokcá
Velaatta	Laivakangas	Juojärvi	Čáhpesduottar
Viikinsaari	Liakanjoki	Ohtaansalmi	Čárajávrrit
Viinikka	Oravaisensaari	Rikkavesi	Dievjá
Tarvasjoki	Pirkkiö	Tuusjärvi	Duolljeváldinroavvi
Tarvasjoki	Raumo	Tuusniemi	Fállát
Tavastehus → Hämeenlinna	Röyttä	Tuusula	Fiellogahskáidi
Tavastkyro → Hämeenkyrö	Suensaari	Finby	Golmmesoavi
Teerijärvi → Kruunupy	Tornio	Gustavelund	Goržán
Teisko → Tampere	Vojakkala	Halosenniemi	Guorboavi
Temmes → Tyrnävä	Yli-Vojakkala	Hyrylä	Guovdoavi
Tenala → Tammisaari	Tottijärvi → Nokia	Jäniksenlinna	Jeagelveadji
Tenhola → Tammisaari	Tråskända → Järvenpää	Kellokoski	Kaldoavi
Terjärv → Kruunupy	Turku	Klemetskog	Karigasniemi
Tervo	Airisto	Lahela	Karnjarga
Huttula	Aninkainen	Maantiekylä	Kevo
Kolun kanava	Artukainen	Nuppulinna	Kuivi
Liesjärvi	Auvainen	Ristikivi	Kuoppilasjärvi
Rasvanki	Halinen	Ruotsinkylä	Linjinjeaggi
Talluskylä	Hirvensalo	Rusutjärvi	Luomusjärvet
Tervo	Illoinen	Siippoo	Mádjohka
Utrianlahti	Ilpoinen	Skavaböle	Mantojärvi
Äyskoski	Jäkärä	Tuusula	Mieraslompolo
Tervola	Kakolanmäki	Vanhakylä	Nuhppir
Kivalo	Kaksikerta	Tyrnävä	Nuorgam
Loue	Katariinanlaakso	Murto	Outakoski
Luppovaara	Koroinen	Temmes	Pahtavaara
Ossauskoski	Korppolaismäki	Tyrnävä	Paistunturit
Pisavaara	Kuhankuono	Ängeslevä	Pesikko
Tervola	Kupittaa	Tyrvis → Vammala	Piesjoki
Varejoki	Kurala	Tyrväntö → Hattula	Puksala
Teuva	Kärsämäki	Tyrvää → Vammala	Pulmankijoki
Norinkylä	Lauste	Tövsala → Taivassalo	Rovisuvanto
Parra	Maaria	Töysä	Saamenmaa
Riippi	Moikoinen	Tuuri	Seitala
Teuva	Nummi	Töysä	Talvadas
Äystö	Otkantti	Uleåborg → Oulu	Teno
Östermark	Paattinen	Ullava	Utsjoki
Tiukka → Kristiinankaupunki	Pallivaha	Ullava	Vetsikko
Tjock → Kristiinankaupunki	Pansio	Ulvila	Välimaa
Tohmajärvi	Pikisaari	Friitala	Uudenkaarlepyyn mlk.
Akkala	Pohjola	Kaasmarkku	→ Uusikaarlepyy
Kaustajärvi	Port Arthur	Kullaa	Uudenkaupungin mlk.
Kemie	Prinkkala	Leineperi	→ Uusikaupunki
Kostamo	Puolalanmäki	Levanpelto	Uukuniemi → Parikkala
Niirala	Raunistula	Liikistö	Uurainen
Onkamo	Ruissalo	Palus	Kangashäkki
Petravaara	Räntämäki	Sunniemi	Uurainen
Riutta	Sampallinnanvuori	Trumetari	Uusikaarlepyy
Tohmajärvi	Satava	Ulvila	Gränden
Vepsä	Tortinmäki	Ulvby → Ulvila	Jeansborg
Värtsilä	Turku	Urxjala	Jepua
Vääräkoski	Uittamo	Halkivaha	Juutas
Toholampi	Unikankare	Huhti	Kovjoki
Määttälä	Upalinko	Nuutajärvi	Kuddnäs
Paukaneva	Varissuo	Rutajärvi	Markby
Riutta	Vartiovuori	Urxjala	Monäs
Sykäräinen	Vasaramäki	Uskela → Salo	Munsala
Toholampi	Åbo	Utajärvi	Pensala
Toijala → Akaa	Turtola → Pello	Ahmas	Soklot
Toivakka	Tusby → Tuusula	Kurimo	Uudenkaarlepyyn mlk.
Toivakka	Tuulos	Olvassuo	Uusikaarlepyy
Vaaterinvuori	Juttila	Pookivaara	Uusikaupunki
Viisarimäki	Laurinkallio	Rokua	Elkkyinen
Torneå → Tornio	Oksjärvi	Säippäsuo	Iso Pirkholma
Tornio	Pohjoinen	Utajärvi	Kaivola
Alatornio	Suolijärvi	Utsjoki	Kalanti
Ala-Vojakkala	Syrjäntaka	Ailikas	Kammela
Kaakamo	Teuro	Akukoski	Ketteli
Kaisajoki	Tuulos		Kuivarauma

- Kukainen
Kylähiisi
Lepäinen
Lokalahti
Lyökki
Mannervesi
Maurumaa
Männäinen
Putsaari
Pyhämaa
Raulio
Ruotsinvesi
Sannainen
Suurikkala
Uudenkaupungin mlk.
Uusikaupunki
Uusikirkko
Vohdensaari
Uusikirkko → Uusikaupunki
- Vaala**
Jaalanka
Jylhämä
Kankari
Kuostonsaari
Manamansalo
Nimisjärvi
Nuojua
Oterma
Pelso
Rokua
Säräisniemi
Vaala
Veneheitto
- Vaasa**
Gerby
Gloppet
Huutoniemi
Klemettilä
Kråklund
Palosaari
Sulva
Sundom
Söderfjärden
Vaasa
Vaskiluoto
Vöyrinkaupunki
Öjberget
- Vahto**
Vahto
- Vahviala** → Lappeenranta,
→ Ylämaa
- Valkeakoski**
Apia
Huittula
Jutikkala
Kärjenniemi
Lahinen
Mallasvesi
Muntee
Päivölä
Rantoo
Rapola
Ritvala
Saarioispuoli
Sääksmäki
Tarttila
Uskila
Valkeakoski
Viidennumero
Visavuori
- Voipaala
Valkeala
Kannuskoski
Lappalanjärvi
Olhavanvuori
Oravala
Orilampi
Pahkajärvi
Parola
Pyhäjärvi
Pyötsiä
Repovesi
Selänpää
Tuohikotti
Utti
Valkeala
Vekaranjärvi
Voikoski
Vuohijärvi
- Valtimo**
Valtimo
- Vammala**
Ellivuori
Houhajärvi
Illo
Karkku
Kulovesi
Leiniälä
Liekovesi
Pirunvuori
Putaja
Sastamala
Stormi
Suodenniemi
Sävi
Tyrisevä
Tyrvää
Vammala
Vammaskoski
Vinkkilä
Ylistenjärvi
- Vampula**
Kukonharja
Matkusjoki
Vampula
- Vanaja** → Hämeenlinna
- Vanda** → Vantaa
- Vantaa**
Fastböle
Hakkila
Hakunila
Helsingin mlk.
Hämeenkylä
Kaivoksela
Kartanonkoski
Keimola
Korso
Kuninkaala
Königstedt
Leinelä
Martinlaakso
Myyrmäki
Pakkala
Peijaksen sairaala
Petas
Petikko
Päiväkumpu
Rekola
Ruskeasanta
Seutula
Silvola
- Sotunki
Tikkurila
Vantaa
Vantaanjoki
Vantaankoski
Vapaala
Varisto
Veromiehenkylä
Ylästö
- Varkaus**
Kangaslampi
Kopolanniemi
Kosulanniemi
Kämäri
Könönpelto
Pisamaniemi
Pussilantaipale
Puurtila
Päiviönsaari
Siitinselkä
Soisalo
Tappuvirta
Taulumäki
Varkaus
- Varpaisjärvi**
Atrotkoski
Juminen
Varpaisjärvi
- Vasa** → Vaasa
- Veckelax** → Hamina
- Vehkalahti** → Hamina
- Vehmaa**
Himoinen
Maarjärvi
Nuhjala
Rahkmala
Vehmaa
Vinkkilä
- Vehmersalmi** → Kuopio
- Velkua**
Palva
Teersalo
Velkua
- Vesanto**
Lavianselkä
Niinivesi
Sonkari
Vesanto
- Vesilahti**
Krääkkiö
Laukko
Narva
Söyrinki
Vesilahti
- Veteli**
Kainu
Patana
Pilvineva
Puusaari
Räyrinki
Tunkkari
Veteli
- Vetil** → Veteli
- Vichtis** → Vihti
- Vieremä**
Amerikka
Kauppilanmäki
Rahajärvi
Rotimo
Salahmi
Talaskangas
- Vieremä
Vihanti
Alpua
Lampinsaari
Vihanti
- Vihti**
Haimoo
Hiidenvesi
Irtala
Jokikunta
Konia
Kourla
Moksi
Nummela
Ojakkala
Olkkala
Otalampi
Rokokallio
Selki
Siippoo
Vanjoki
Vanjärvi
Vesikansa
Vihti
- Viiala** → Akaa
- Viitasaari**
Huopana
Hännilänsalmi
Karoliinanportaat
Keihärinkoski
Keitelelohja
Kiminki
Kolima
Kymönkoski
Kärnänkoski
Muurue
Suovanlahti
Viitasaari
Vuosjärvi
- Viljakkala** → Ylöjärvi
- Villmanstrand**
→ Lappeenranta
- Villnäs** → Askainen
- Vilppula**
Elämänmäki
Kolho
Pohjaslahti
Salussärkkä
Vilppula
- Vimpeli**
Lakaniemi
Pokela
Ruokkaanvea
Sääksjärvi
Vimpeli
Vindala
- Virdois** → Virrat
- Virolahti**
Kattilainen
Klamila
Ravijoki
Rännänen
Uski
Vaalimaa
Vilkkilä
Virolahti
- Virrat**
Havangankylä
Herraskoski
Jähdyspohja
Keiturinvirta

- Killinkoski
Lakarinharja
Liedenpohja
Nojoskylä
Simoskylä
Toisvesi
Torisevat
Vaskivesi
Virrat
Virtasalmi → Pieksämäki
Vittisbofjärd → Pori
Vuolijoki → Kajaani
Vånå → Hämeenlinna
Värdö
Teili
Värdö
Väderskär
Vähäkyrö
Merikaarto
Vähäkyrö
Värtsilä → Tohmajärvi
Västänfjärd
Västänfjärd
Västaboland → Houtskari,
→ Iniö, → Korppoo,
→ Nauvo, → Parainen
Vörå → Vöyri-Maksamaa
Vörå-Maxmo
→ Vöyri-Maksamaa
Vöyri
→ Vöyri-Maksamaa
Vöyri-Maksamaa
Koskenkylä
Kvimo
Kärklax
Lotlax
Lälax
Maksamaa
Rekipelto
Rökiö
Tottesund
Vöyri
Vöyri-Maksamaa
Ylihärmä
Rannanjärvi
Ylihärmä
Yli-Ii
Jakkukylä
Karjalankylä
Mannisenranta
Metelinkirkko
Pahkakoski
Siuruanjoki
Tannila
Yli-Ii
Ylikannus → Kannus
Ylikiiminki
Nuoritta
Vepsä
Vuotunginjärvi
Ylikiiminki
Ylimarkku → Närpiö
Ylistaro
Liipantönkkä
Ylistaro
Ylitornio
Aavasaksa
Alkkula
Huitaperi
Kainuunkylä
Karhujupukka
Kattilakoski
Kaulinranta
Liinankivaara
Mellajoki
Meltosjärvi
Nuottionranta
Pessalompolo
Portimojärvi
Raanutjärvi
Tengeliöjoki
Ylitornio
Ylivieska
Raudaskylä
Ylivieska
Ylämaa
Hujakkala
Ihaksela
Nutikka
Rumpu
Säämäla
Ylämaa
Yläne
Kuhankuono
Pyhäjärvi
Vaskijärvi
Yläne
Ylöjärvi
Katso myös → Kuru
Haveri
Hämeenkanngas
Kaiharinlahti
Keijärvi
Kulju
Kyrönlahti
Lempiäniemi
Mäkkylä
Näsijärvi
Parosjärvi
Pengonpohja
Pinsiönkanngas
Siivikkala
Teivo
Viljakkala
Ylöjärvi
Ypjä
Nopola
Ypjä
Åbo → Turku
Åggelby → Helsinki
Äetsä
Keikyä
Kiikka
Kiimajärvi
Kilpijoki
Kulmuntila
Äetsä
Ähtäri
Hankavesi
Inha
Peränne
Ähtäri
Ähtävä
→ Pedersören kunta
Äänekosken mlk.
→ Äänekoski
Äänekoski
Hitonhauta
Kolikkoinmäki
Konginkangas
Kotakennäänsalmi
Kuhnamo
Liimattala
Mämmensalmi
Sumiainen
Suolahti
Äänekosken mlk.
Äänekoski
Öja → Kokkola
Östermark → Teuva
Övermark → Närpiö
Övertorneå → Ylitornio
Useiden kuntien alueella:
Ahvenanmaa
Ahvenanmeri
Aurajoki
Bottenhavet
Bottenviken
Bottniska viken
Etelä-Karjala
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Savo
Finland
Häme
Itämeri
Itä-Uusimaa
Kainuu
Kanta-Häme
Karjala
Keitele
Kemijoki
Kemin Lappi
Kemiönsaari
Keski-Pohjanmaa
Keski-Suomi
Kihti
Kuninkaantie
Kurjenrahka
Kymenlaakso
Kyrönjoki
Kyrönmaa
Lanta
Lappi
Loimijoki
Länsipohja
Länsi-Turunmaa
Maanselkä
Manner-Ahvenanmaa
Merenkurkku
Oulujärvi
Perämeri
Peräpohjola
Pien-Savo
Pirkanmaa
Pohjanlahti
Pohjanmaa
Pohjois-Karjala
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Savo
Päijänne
Päijät-Häme
Raumanmeri
Saaristomeri
Saimaa
Salpausselkä
Sápmi
Satakunta
Savo
Selkämeri
Suomenlahti
Suomenselkä
Suomi
Suupohja
Suur-Savo
Tavastland
Tornionjoki
Turunmaa
Uusimaa
Vakka-Suomi
Varsinais-Suomi
Ålands hav
Ähtävänjoki
Österbotten

Suomen kunnat 2008

- RIIHIMÄKI kaupungin nimi
- SIPOO kunnan nimi
- Mustio lakkautetun kunnan nimi
- (Kuolajärvi) muutettu kunnan nimi
- maakunnan raja
- kunnan raja

Rajat ovat vuoden 2008 tilanteen mukaiset.

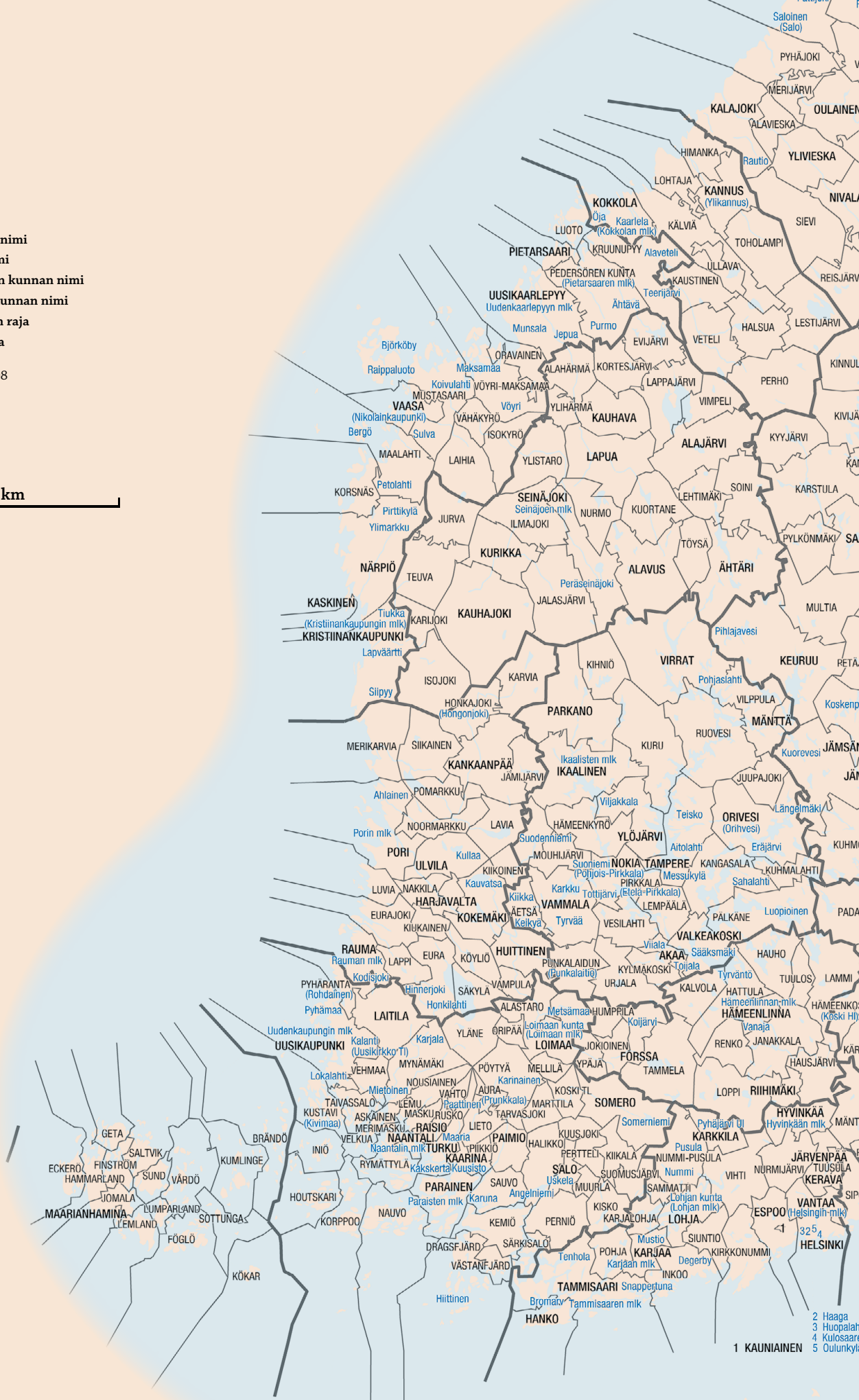
100 km

- RIIHIMÄKI kaupungin nimi
- SIPOO kunnan nimi
- Mustio lakkautetun kunnan nimi
- (Kuolajärvi) muutettu kunnan nimi
- maakunnan raja
- kunnan raja

Rajat ovat vuoden 2008 tilanteen mukaiset.

100 km

- 1 KAUNIAINEN
- 2 Haaga
- 3 Huopalahti
- 4 Kulosaares
- 5 Oulunkylä

